item ſi deſinit illa eſt via brocardica quã.d.Dyn. expedit.ĩ [illegible]
l.& in totum.ſic dicens aut deſinit intereſſe antequam [illegible]
tunc actio nõ naſcitur.vt d.l.& in totum.ĩ.de act.& obl. [illegible]
ſtipulatũ.aut actio erat nata, ſed nõ poterat adhuc intent[illegible]
ſi deſinit intereſſe talis actio non intentabitur, vt ĩ.ad l. R[illegible]
l.ſi vehenda.§.idẽ iuris.aut actio erat nata,& poterat inte[illegible]
caſus circa intereſſe contingens non facit actionem ceſſ[illegible]
vi & vi ar.l.j.§.rectiſſime.& quod vi aut clam.l.ſi alius.§.[illegible]
hic & ĩ.de eden.l.vbi exigitur.§.fi.¶Si vis ſequi diſt.Dyn[illegible]
hoc fallit in tribus caſibus. Primo fallit quando caſus co[illegible]
tro fingit.nam tunc etiam nata actio reſoluitur.vt ĩ. de [illegible]
vxori.§.fi.& l.ſi ſeruus.de condi.fur. ¶Secundo fallit vt[illegible] nata
eſt acceſſoria alterius & tollitur principalis, tunc enim a[illegible]
gata perimitur,vt s.eo.l.ſi eum.§.qui iniuriarum.¶Terti[illegible]
do actio nata non habet fundamẽtum obligationis, ſed [illegible]
fundamentum,putà dominij vel alterius intereſſe, tame[illegible]
uentus propriè non dicitur obligatus vt in reali & in act[illegible]
hi.vt inſti.de act.§.omnium.tunc ſi deſinit intereſſe deſin[illegible]
ſecutoria competere,vt in l.ſi autem.§.ſi homo & l.tigni[illegible]
& ita poteſt addi ad Dy.& facit.C.de ſpon.l.arris. Petrus[illegible]
ſoluit & perfectius diſtinguit,vt refert Cy.C.man.l. ad co[illegible]
& Lamb.de Sal.diſtinguit quaſi eodem modo.ĩ.de eden[illegible]
& ſimiliter Guil.de Cu.ĩ.commo.l.ſi vt certo.§.vſque a[illegible]
ſtinctiones longum eſſet referre: ideo ſufficiat remiſiſſe.[illegible]
cta eorum melius intelligatis.premitto quòd quandoqu[illegible]
preterito infert damnum de preſenti,vt in nr̃o.§.qñque [illegible]
terito non infert damnum de præſenti vt in exemplo.& [illegible]
& in alio exemplo.ĩ ad l.Rho.de iact.ſi vehẽda.§. idẽ iuri[illegible]
exẽplo vt.ĩ.ꝙ vi aut clã.l.ſi alius.§. eſt & alia, quãdoque e[illegible]
preſenti reſcindit damnũ de pterito vt in ll.proxi.alleg.& [illegible]
naue Saupheli quãdoque cã de preſenti nõ reſcindit dãn[illegible]
rito,& ille ſimiliter eſt caſus nr̃i.§.ĩ.de eden.vbi exigitur.[illegible]
verbis pmiſſis proſeque re diſt.ſm ꝙ diſtinguunt dicti doc[illegible]
ſtinctio valde ſubtilis & laudabilis eſt.d.Bar. iſtã mãm ſep[illegible]
cit ꝙ qñque deficit intereſſe:qñque deficit actio, qñque d[illegible]
qñque deficit res. & verba ſua extrahit de verbis Petri. A[illegible]
deficit intereſſe, & tunc ſufficiat diſtinctio Dy.cum eo qu[illegible]
qñque deficit totaliter ius actoris, tunc aut deficit ex impr[illegible]
cto aduerſarij,& nihilominus fit condemnatio: aut defic[illegible]
actoris vel ſui authoris,tunc fit abſolo.vt ĩ.de ꝯdi. fur.l. ſi[illegible]
ſtus.§.diu.& l.& iõ.& l.ſi ſeruus, qñque ius actoris nõ peri[illegible]
tus,ſed alterat, tũc rõne talis alterationis pẽdẽte iudicio [illegible]
ſolo.tex.eſt.ĩ.de rei ven.l.& ſi poſt acceptũ. & no. p Dyn.[illegible]
plu.ar.l.quanquã §.Iul.ita ꝙ finalis ꝯcluſio circa iſtud vltim[illegible]
ius actoris durat vniforme, aut alteratur, aut perimitur, [illegible]
predictis,& adde quod no.Cy.in l.vna.C.de alie.iudic.

ADDITIO BAL.

1 *Priuilegium emanans de excipiendum, vel liberandum, non perti[illegible] pendentem.*

2 *Sententia lata contra priuilegium, an valeat.*

Qui autem. Vide Inn. extra vt li. pen. dilectus.[illegible]
œm.cle.in gl.videtur per hãc.l.in v[illegible]
vide Ia.in l.pe.ſi ex noxali cauſa agatur.¶In gl.vt quia in v[illegible]
1 ¶†Not.quòd priuilegiũ emanans ad excipiendũ, vel liber[illegible]
pertinet ad litem pendentiam.ſecus in ſtatuto, [illegible] licet nõ
ad li.pen. vbi agitur de obligatione: tñ bene pertinet vbi ag[illegible]
ratione,vt no.p Cy.illud in l.leges & per compoſtellanũ, d[illegible]
2 ¶†Sed an valeat ſñia lata ꝯ priuilegiũ? dic aut priuilegiũ toll[illegible]
ctionẽ ipſo iure & tunc nõ valet qa lata à nõ ſuo iudice.vt [illegible]
de ver.ſig.ex parte in Chiſto,aut per exceptionẽ declinato[illegible]
a valet. a vt no.in aut.habita & in c.cũ perſon.de priui.li. 6. au[illegible]
giũ non concernit iuriſdictionẽ, ſed eximit ab aliqua datio[illegible]
cto & tunc aut eſt priuilegiũ ſuperioris, & ſuper eo non val[illegible]
tia inferioris directo contra ipſum lata de iudi.cum veniſſe[illegible]
leg.quia eſt error expreſſus in ſententia, ſed ſi non eſt lata ſ[illegible]
priuilegio, & ſic ſuper iu.ſed ſuper re ſtatuta per priuilegiu[illegible]
valet regulariter niſi appelletur. C. de ap. hi qui ad ciuilia, &[illegible]
tu.ſeueriter. Fallit. C.quãdo prouo.non eſt neceſ.l.ſi cũ inte[illegible]
illud ratio huius.§.eſt,qa hic ſublata nõ ẽ ex poſtfacto cã ex[illegible]
ſed ſolũ intereſſe,vñ durãte cauſa,ex qua durat effectus, nõ[illegible]
impen.l.& in totũ.quia ibi ſupuenit caſus añ ortũ actionis d[illegible]
ſtãte matrimonio.hic autẽ actio erat nata & ius quæſitũ: ib[illegible]

ADDITIO.

a ¶Valet.Adde.Sicu.in c.j.in vj.col.ver.quæro quid ſi ſententia.de re iud.[illegible] ſuborta.eo.tit.

LEX XIII.

Quotiens. Exceptio perſonæ inhabilis reddit i[illegible]
nullum, & quicquid ex eo ſequitur.h.[illegible]
de iud.l.non idcirco.§.cum poſtea.

LEX XIIII.

1 *Procurator quando ſtipulatur factum, totum intereſſe conſideratur ex perſona domini.*

2 *Præſumitur aliquid gratia eius factum, cuius principaliter intereſt.*

Si procurator. Quando procurator ſtipulatur factum, intereſſe pueniat ex perſona dñi, ſiue iſtud in[illegible] proueniat ex perſona dñi permiſſione legis, ſiue per ſtipula[illegible] ipſius intereſſe factam informiter.h.d.no.¶In tex.ibi dũtaxat.i.ſim[illegible] fuit promiſſum ſiſti ſine adiectione pœnæ.¶In text.ibi pro[illegible]dum.i.prima facie.In tex.ibi ab ipſius.ſ.procuratoris.In text.ibi [illegible] hic reſpondet.¶In tex.ibi egerit.ſ.procurator. In text.ibi, vti[illegible] intereſſe.In text.ibi in eã rẽ.i.in hoc caſu. In text.ibi procura[illegible] procuratorio nomine. In text. ibi,conceptionẽ.ſ.quanti ea res [illegible] In text.ibi ab ipſius.ſ.procuratoris. ¶Not.cum aliquid geritur ab aliquo tanquam à miniſtro dñi pſonã inſpiciendã.facit.ĩ.de leg.ij. [illegible]§.mr̃.
2 ¶Secundo no.notabilẽ preſumptionẽ,ꝙ grã eius pſumi tur alqd factũ cuius principaliter intereſt.ꝯcor.s.de le.iij.fideicõmiſ[illegible] interdũ. ¶Tertio no.ꝙ tacita ſtipulatio intereſſe facta à procur. [illegible] expreſſa in iudiciis ſemp vr̃ fieri pcuratorio noĩe, & facit.ĩ.de ſti[illegible] no.l.ſi ſeruus cõis Meuij.§.j.¶Quarto & vltimo not.quòd re[illegible] quæ fit per legẽ debet fieri ad id qđ facit magis valere rẽ. Vnum [illegible] lex nr̃a loquit in pcur. ſtipulãte q in dubio acquirit domino. in procuratore autẽ promittente:loquitur,l.vlt.ĩ.eo.de quo ibi dicã.

ADDITIO BAL.

Si procurator. In ver.dñi.not.perſonã ſubintelligi vbi perſona non ſubintellecta ſtipulatio inutilis red[illegible]deretur,ſi eſſet econtra,tunc non ſubintelligitur, vt in Griſogonus, Si vero poteſt vtrobique.modo valere:aut intereſt ſtipulantis ſubin[illegible] & ſubintelligitur, Aut non intereſt: & non ſubintelligitur.vt ĩ.[illegible]ct.l.idẽ in duobus.in fi.& l.ſeq.per gloſ.& Guil.& per hoc ha[illegible]o.de ſtipula.ſeruo.ſi ſeruus communis Mæuij.§.j.¶In gl.quæ [illegible] ſed dñs in fi.hic acquirendo:ſed in obligãdo dic vt ĩ.l. pxima [illegible]l.vel dic ſp hãc diſti.ſeruari in caſu certi,vbi ꝯſtat ď intẽtione, [illegible] aſu dubij diſtin.inter volũtariũ adminiſtratorẽ & neceſſariũ.

LEX XV.

[illegible] *ita tutela, non conuenitur ex ſtipulatione in iudicio ſiſti.*
[illegible] *xit a finitur obligatio inchoata prætextu officij.*
[illegible] *ſententiæ non ſit in procuratorem.*
[illegible] *gentium non plus operantur, quàm ſit in eorum intentione.*
[illegible] *uomodo debeat interpretari.*
[illegible] *non afficitur ex contractu.*

Si tutor. †Tutor finita tutela non conuenitur ex ſtiplone in iudicio ſiſti, nec etiam ex clauſula iudicati.h.di.& habes [illegible]rtes vt patet ſecunda ibi nã &c. ¶In tex.ibi, nõ obtempera[illegible] eſt,in iudicio non ſtetit.In tex.ibi, hereditate, ex qua pende[illegible] qua ſatiſdedit.¶Ia.tex.ibi,denegabit. ſ. cõtra tutorẽ, quia fi[illegible] promiſſionis finitur promiſſio,In text.ibi, acciderit vel ꝙ [illegible]n ſit finitũ,ꝙ ſit conceſſa reſtitutio in integrũ, vt ĩ. de auth. [illegible]ndente.¶†No. quòd finito officio finitur obligatio inchoa[illegible]xtu officij.¶Secundo not.tutorẽ poſt finitũ officiũ non pati [illegible]onẽ ſententiæ concor.C.qñ ex facto tu l.Iulianus.¶Oppon. [illegible] tutor etiam finito officio teneatur. vnde videt ob.ĩ. de act. [illegible]lianus §.idẽ Iulianus in fi.C.vñ vi.l.meminerint.§. ſiquis iuſ[illegible]tẽ.l.j.§.ſi procu.ſol.dicit gl.aut tutori poteſt imputari dolus [illegible]& tunc ipſe tenetur quia culda non debet eſſe abſque pœ[illegible]o.l.ſi cũ.ĩ fi.aut nõ põt ſibi importari culpa,vel dolus, & tũc [illegible]ficio non tenetur.hęc diſtinctio probatur per text. ĩ. de ad[illegible]cum poſt.§.j ¶Secundo oppo.quia lege cauetur, quòd offi[illegible]catur officio finito, & quod in eum fiat executio vnde vide [illegible].de procura.l. procura.qui pro euictione.ſol.dicit gl.aut lo[illegible]n officio neceſſario, tunc officialis non tenetur officio fi[illegible]oquimur hic, aut loquimur in gerente officium volunta[illegible]it in iudiciis & non tenet finito officio,vt ĩ.de procu.Plau[illegible]l iiij.ĩ.de re iud.aut loquimur in contractibus tunc teneret [illegible]officio vt d.l.procur.qui pro euictione.¶Tertio opponitur [illegible]p ſit aliter diſtinguendũ,uidelicet quod aut obligauit ſe tan[illegible]uata perſona:aut obligauit ſe tanquã officialis primo caſu [illegible]tiã finito officio.ut §.de admi.tut.l.curatores §.in eum.ĩ.de [illegible]uis prohibuerit ĩ.quando ex facto tu.l.poſt mortem.§ Se[illegible]ſu quãdo tanquã officialis nõ tenet ipſe,ſed dñs.ut ĩ. de in[illegible]ſi quis mãcipiis.in prin.eo. ti.ſolu.concedo ꝙ illa diſtinctio [illegible]ut no.s.l.proxima in vltima gl.in fi.quã tene menti. & ideo [illegible]ndo has ſolutiones ſic diſtingue ſecundũ glo.aut officialis [illegible]it in iudicio litigando,& litẽ conteſtando aut ſe obligauit [illegible]i.uel ẽt in iudicio aliquid promittendo. Primo caſu ſemper [illegible]one proceſſus principaliter refertur ad ipſum dñm. ut s.l. [illegible]eſſet adminiſtrator in rẽ ſuam.ut ĩ.famil.herci l. plane. Se[illegible]ſu quãdo adminiſtrator conuenit ex ſuo contractu non ex [illegible]io uel ſñia, tũc refert aut obſo ꝯcta p cũ nõ põt cadere in [illegible]i qa dño non incũbebat. exẽplum qñ procurator cauet ad [illegible]ionem perſonæ ſuæ. ut ĩ. de procur.l.ſed & hæc §. præter.

Lo donó a esta Librería del Real Colegio de S.ta Cruz de la Fe, ... el S.r D.n Nicolás García canonigo Doctoral de la Catedral de Malaga.

R. 5817

12-20

PAVLI CASTRENSIS

In Primam Digeſti Veteris partem Commentaria,

Cum multis tùm D. Franciſci Curtij, tùm etiam aliorum quorundam preſtantiſs. virorum Adnotationibus illuſtrata.

Præter quòd illa ſedulò recognita, nouiſsimè ad vetuſtiſsimorum exemplarium fidem, infinita propè, quæ paſsim corruptè legebantur, in priſtinum ſenſum, ſuumq; verum ſplendorem reſtituimus.

Recens additis ad omnes ferè ll. & §§. ijs ſummarijs, quæ in cæteris prioribus editionibus deſiderabantur. Necnon appoſitis ſolitis cuiuſpiam doctiſsimi viri obſeruationibus ad marginem hac * nota præmonſtratis.

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. 2.a C. 35 N. 21

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

VENETIIS, M D LXXXII

Elenchus Rubricarum huius voluminis.

CAlumniatoribus. fol.117
Conſtitutionibus. 13
Communia prædiorum tam ruſticorum, quàm vrbanorum. 175
Edendo. 47
Eo per quem factum eſt quo minus in iudicio ſiſtat, 38
Feriis & dilationibus, & diuerſis temporibus: & ex quib. cauſis feriæ non impediuntur. 45
Fideicommiſſaria hæreditatis petitione. 163
Inofficioſo teſtamento. 138
In ius vocando 25
In ius vocati vt eant. 29
Infamibus. 80
Iuſtitia & iure. 2
Iuriſdictione omnium iudicum. 16
Iudiciis. 118
Legibus & ſenatuſconſultis. 9
Ne quis eum qui in ius vocatur vi eximat. 30
Negociis geſtis. 105
Officio eius cui manda. eſt iuriſdictio. 13
Officio aſſeſſorum. 15
Pactis. 52
Petitione hæreditatis. 148
Poſtulando. 78
Poſſeſſoria hæreditatis petitione. 163
Procuratoribus & defenſoribus. 85
Quemadmodum ſeruitutes amittantur. 179
Qui ſatiſdare cogantur, vel iuramento promittunt. 31
Quod quiſque iuris in alium ſtatuerit ipſe eodem iure vtatur. 21
Quod cuiuſque vniuerſitatis nomine, vel contra eam agatur. 103
Seruitutibus. 163
Seruitutibus vrbanorum prædiorum. 167
Seruitutibus ruſticorum prædiorum: 171
Si quis ius dicenti non obtemperauerit. 24
Si quis in ius vocatus non ierit. 28
Si ex noxali cauſa agatur. 37
Si quis cautionibus. 40
Si pars hæreditatis petatur. 161
Si ſeruitus vendicetur, vel ad alium pertinere negetur. 177
Tranſactionibus. 74

PAVLI CASTRENSIS I.C. EXCELL. PATAVINAE PRAELECTIONES,

In Primam Digeſti Veteris partem

*Cum non paucis clariſsimorum & illuſtrium virorum adnotationib. præſertim D. Fran. Curtij, & Bern. Landriani: necnon doctiſsimi cuiuſdam Iuriſcon. per quàm vtilibus obſeruationibus ſub hac nota * præſignatis: ac denique cum Summarijs Hier. Marliani Medio. longe ſatis quàm antea caſtigatæ atque illuſtratæ fœliciter incipiunt.*

Iſtud principium non indiget ſummario: ſed ponendo caſum clarum ſufficiat pro ſummario. Ego diuidam text. ponendo caſum; tamen propter iuuenes ne ipſi frauden tur, ſcribam diuiſionem, & habebunt pro ſummario.

De iuſtitia & iure. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Iuri operam daturus debet ſcire vnde hoc nomen ius deſcendat, & ſic etymologiam vocabuli, in qua conſiſtit ſubſtantia, & breuiter ius deſcendit a iuſtitia. Et quare nu. 2.*
3 *Iuris profeſſores poſſunt dici Sacerdotes, & quare.*
4 *Ius quare dicatur ars boni & æqui, & ſub verbis boni & æqui quid comprehendatur. & nu. 8.*
5 *Iuris ſcientia eſt vera philoſophia, & nobilior omni alia: & quare Philoſophia moralis dignior ſit quam naturalis. & nu. 10.*
6 *Ad cognitionem particularium, debet præcedere notitia generis.*
7 *Subſtantia rei oſtenditur dupliciter, ſcilicet per etymologiam, & diffinitionem, ſed melius per diffinitionem.*
8 *Ius noſtrum dicitur ars, ſcilicet collectio multorum præceptorum.*
9 *Legiſtæ melius cognoſcunt quid ſit æquitas, quam idiotæ mercatores, qui faciunt ſe magiſtros æquitatis; cognoſcunt quid ſit rigor, & habent notitiam per naturam tantum. Legiſtæ vero etiam per artem.*
10 *Cauſa finalis ſcientiæ iuris quæ ſit. & nu. 4.*
11 *Iudex habens adminiſtrationem bonorum communis poteſt mittere bãnum ꝙ quicunque ceperit bannitum aut malefactorem aliquem, hẽat tantum præmium a communitate.*
12 *Teſtis ſi dicat vera eſſe contenta in articulo, ni fallor, vel decipior: eius dictum non vitiatur, nec redditur dubiũ. Idem ſi dicat, vt mihi videtur.*

1 IVri operam daturum.
†Diuide iſtum text. in ſex partes. Nam primo præmittit vnum ad euidentiam, ꝙ qui
a vult iura addiſcere, debet ſcire vnde deſcendat hoc nomen ius, & ſic etymologiam [a]
2 vocabuli, in qua conſiſtit ſubſtantia, vt l. tugurii. ff. de verb. ſig. vſque ibi, eſt autem. † Secundo illud declarat dicens ꝙ deſcendit a verbo iuſtitia: & ſic iuſtitia ſe habet ad ius tanꝗ cã ad cauſatum, & tanꝗ materia ad materiatum,
3 vel tanꝗ mater ad filiam vſque ibi, nã vt. † Tertio ꝙ deſcẽdat a iuſtitia per diffinitionẽ iuris quia iuſtitia nil aliud eſt ꝗ bonitas & æquitas, & ius dicitur ars boni & æqui, ergo a iuſtitia deriuatur, ꝑꝑ quod iuris profeſſores dici poſſunt Sacerdotes, qa
4 adminiſtrant leges ſacratiſſ. vſque ibi, iuſtitiã namque. †Quarto probat vtrunque per effectum, & primo ꝙ deſcendat a verbo iuſtitia, quia profeſſores iuris colunt iuſtitiã. ſcđo ꝙ ius dicatur ars boni & æqui, quia profeſſores iuris profitẽtur ſe habere, & habent notitiam boni & æqui, & ſeparant æquum ab iniquo, & licitũ ab illicito. vſque ibi, bonos. Quĩto ponit cãm finalem. i. ad quem finem tendit ius noſtrum, & etiam quorſum iuris profeſſores. ſ. ad faciendum homines bonos, quod fit per duplicem viam. ſ. metu pœnarum & præmiorum ſpe.
5 vſque ibi, vera. †Sexto & vlti. concludit ibi ex prædictis ꝙ hęc ſciẽtia eſt vera Philoſophia, & nõ ſimulata, & nobilior omni alia, poſtꝗ tendit ad faciendum homines bonos, ꝑꝑ quos facta ſunt; & ſi efficiuntur boni, deſtinantur in gloriam æternam ꝑꝑ quam capeſſendam homines ſunt creati, non ꝓpter hæc tranſitoria mundana. alię vero ſcientiæ ad hoc non tendũt, iõ ñ attingũt dignitatẽ iſtius. Vñ & iuſtitia qa tẽdit ĩ aliũ,
6 nobilior virt⁹ eſt ꝗ aliqua alia ſm̃ morales. ¶†No. ergo ex prima pte ꝙ ad cognitionẽ particulariũ dẽt ꝑcedere notitia gñris. & hoc inducit Bar. in l. j. ff. ſi cer. pe. vbi all. iſtũ tex. ad plures
7 qõ. ¶†Ex ſcđa & tertia parte no. ꝙ ſubſtãtia rei oſtẽdit dupľr. ſ. per etymologiã & diffinitionem. melius tñ per diffinitionẽ,
b ideo ſi diſcordant, ſtatur diffinitioni, [b] vt no. Bart. in d. l. j. ff. de
8 teſt. ¶†Tertio etiam no. ꝙ ius noſtrum dicitur ars, non tñ intelligas ꝙ ſit de ſeptem artibus liberalib. ſed dr̃ ars. i. collectio multorum præceptorum, vt no. gl. ff. e. ti. l. iuſtitia. ver. 2. qui incipit cum non ſolum. & dr̃ boni & æqui, ſub quib. verbis cõprehendũtur tria ꝑcepta iuſtitiæ, de quib. ibi. ſ. honeſte viuere
9 &c. vt ibi. ¶†Ex 4. parte no. ꝯ idiotas mercatores, qui faciunt ſe magiſtros æquitatis & ꝯtemnunt legiſtas, dicentes; ꝙ vadunt per cauillationes, & ipſi per æqtatẽ. nã multo melius cognoſcũt legiſtę qd ſit æquitas ꝗ ipſi cognoſcant qd ſit rigor, q eſt oppoſitũ æquitatis. & vnũ ꝯriũ melius cognoſcit ꝑ aliud. vt l. j. ff. de his q ſunt ſui vel ali. iu. & habẽt notitiã tã per nãm ꝗ ẽt per artem. illi vero per naturam tñ, & proferũt aliqñ mul-
10 tas iniquas ſñias confidentes de ſeipſis. ¶†Ex v. & vj. parte in ver. bonos. no. ꝗ ſit cã fin. huius ſciæ. ſ. facere homines bonos. ideo nobilior ſcia eſt oĩ alia, ſicut iuſtitia eſt nobilior & melior virtus cœteris aliis, ꝗ tẽdit in altũ, & ſic vr̃ ꝙ Philoſophia
c moralis dignior ſit ꝗ naturalis, [c] qa tendit ad faciendum ho-
11 mines virtuoſos & morales. ¶†Vlt. allegatur iſte text. ad duo. primo dum dicit [prẹmiorum exhortatione.] ꝙ poteſt iudex mittere bannũ, ꝙ quicunq; cẹperit bãnitũ aut malefactorẽ aliquẽ habeat tñ prẹmii a cõi. & hoc eſt verũ in iudice qui
d habet adminſtrationem [d] bonorũ cõis, non in iudice ſimpli-
e ci [e] qui de cõi, non põt diſponere. C. de ſal. nõ præſtã. in rubro & nigro

ADDITIONES.

a ¶ Caue tñ ne putes ex hoc Pauli dicto etymologiam rei ſubſtantiam explicare atque definire id qđ res ſit. Nam etymologiam nihil aliud eſt quam vocis reſolutio in rei effectum ꝓpriũ, quæ demonſtrari hẽt, vt apparet ex l. hic allegatã tugurii. & l. j. de verb. ſig. vbi per Bal. in c. ſi quis de manſo. in vſi. feud. de contr. inueſti. Vnde fit, vt nõ perpetuo atque recurrens ſit argumen. ab etymologia, quod ſecus eſt in vera ac propria rei diffinitione. Quando aũt efficax ſit, & qñ contra, abunde videre licet per Fely. in rub. de fi. inſtr. ad fi. ver. & ſi dicere. egregie per inſignem Doc. Bar. Soc. in rub. ſol. mat. Et illuſtrem atque conſpicuum iuriſc. Fran. Are. in l. j. ff. ſi cer. pe. diffuſe per Bar. Alexã. & Iaſ. in variis locis, ſed potiſsimum in l. j. ff. de fur. in l. j. de acq. poſſ. in l. omnes. de iuſt. & iu. in d. rub. ſolu. ma. & denique per eund. Alex. in l. 4. ff. de in. om. ir.

b ¶ Statur diffinitioni. Adde eundem Pau. de Caſt. in l. licet. col. 3. ver. ſed nec iſta eſt bona. C. de acq. poſ. & ſcribentes in l. 2. §. appellata. inf. ſi cer. per. Et hic adde quæ notaui ad eund. Pau. in d. l. licet. Et ꝙ diffinitio rei oſtendat proprietatem vocabuli. adde tex. in l. non aliter. §. j. ff. de leg. 3. & Frã. de Are. in conſi. 5. col. 2. Et adde ꝙ licet diffinitio per omnia non conuertatur cum diffinito, tamen ſufficit adæquatio eorum, ita Ange. in conſi. 71. incip. arbiter & arbitrator. circa prin. Fran. Cur.

c ¶Quam naturalis. Circa hoc an ſcientia legalis ſit dignior medicina, vide quæ poſuit Lau. Val. in ſuis elegantiis. & circa hoc Pogius Florentinus ſolemnẽ fecit diſputationẽ, multa ẽt poſuit Barb. in c. nouit. de iud. adde tñ ꝙ ſcientia legalis non ſubiacet regulis grãmaticalib. ita Spec. in tit. de aduoc. §. nunc de exordiis. ver. quod ſi aliter. & ver. quod ſi dixit. & ver. vel ſic. Fran. Cur.

d ¶ Adminiſtrationẽ. Vide per Alb. de Roſ. in l. j. C. de hær. inſt. & quid ſit bannum vide 16. q. c. ſtatuimus. & an poteſtas facere poſsit bannum, quòd quicunque tenuerit ludũ ĩ domo deſtruat ei dom⁹. Lu. de Ro. ĩ l. j. §. ſi ſeru⁹ pignori. ad Syll.

e ¶Simplici. Intellige ẽt ſi fieret cum conſenſu decurionum vt hic latiſsime dixi põnẽdo plures limitationes. Et vide Bar. hic, & Alex. in apoſtil. Et ad hanc quæſt. adde Bal. in l. pen. C. commi. vel epi. col. 2. vbi quòd præſes prouinciæ non põt facere ſtatutũ, quòd capiens bannitum ĩ ære & perſona habeat eius bona. Et vide ẽt Bar. in l. ſi liberum. inf. ad l. Flauiam de plagi. & in l. non omnes. §. fi. inf. de re mil. & adde quòd Comites & Marchiones poſſunt facere ſimilia ſtatuta. ita Alex. conſi. 507. incip. ſuper primo quæſito. in 2. col. Et adde ꝙ ſi capiens bannitum aliquid expenderit in illo capiendo, poteſt illud a cõi ſeu fiſco repetere, ut per Bar. hic in fi. ad quem adde Bal. in c. j. in prin. hic finitur lex Conra. & Cœpol. in ſua cautela 25. Et Nellum de S. Geminiano in tract. bãnitorum in ſecũda parte ſecundi temp. qõ. 19. & ibi hoc intellige verum ẽt ſi ſtatutũ daret præmiũ capienti bannitum. arg. l. quib. dieb. §. dñs. inf. de condi. & demon. ſi vero ſtatutũ aliquid decerneret bannito ſimpliciter & non pro præmio, tunc non poſſet petere expenſas niſi excederet quantitatem datam a ſtatuto. tunc enim poſſet id reſiduum petere. facit quod habetur infra vi bo. rap. l. i. cum ibi no. cum aliis ibi per eum all. & adde quod illud præmium erit ſoluendum de bonis ipſius banniti. Ita Barto. in l. lege. inf. ad Syl. & bannitus non habet bona, de bonis offenſi, alias de bonis fiſci. ita Ange. in l. ſi quis libellum, de iniuri. Fran. Curt.

& nigro,lib.xj.& vide Bar.in l præcepit.de can.larg.lib.x. & q̄
12 notantur in l. diuus, ſ.de bo.dānatorum. ¶†Allegatur ēt iſte
tex.dum dicit, ni fallor, ꝙ non vitiatur dictum teſtis ſi dicat
a vera eſſe contenta in articulo,ni fallor,[a] vel decipior, [b] quia
b iſta vera non reddunt propterea eius dictum dubium vt hic
patet in Iureconſ.q non fallebatur. Idem ſi dicat,vt mihi vr̄,
vt l.j.de excu.tu.& vid̄ Bar.ī l.j.de ven.inſp. vbi hoc ponit &c.

1 *Omne ius aut eſt publicum aut priuatum,& ut in principio decreti, aut eſt diuinum aut humanum, & humanum in quot ſpecies ſubdiuidatur & nu.2.*

2 *Ius priuatum eſt triplex,& eſt fundatum interdum in præceptis iuris naturalis,interdum gentium,& interdum ciuilis.*

3 *Ius publicum ꝙ poſſit ita dici quatuor modis.*

4 *Sacerdos tanquam perſona publica,& etiam iudex in pertinentib. ad eorum officium poſſunt ſtipulari alicui priuato ſicut notarius.*

5 *Sacerdos poteſt ſtipulari eccleſiæ ſuæ tanquam adminiſtrator,& etiam eccleſiæ Rom.vel Papæ tanquam ſubditus.*

6 *Si datum eſt arbitrium aliquib.ſuper bono ſtatu ciuitatis poſſunt virtute talis arbitrii aliquid ordinare ſuper terris ſubditis illi ciuitati.*

7 *Verba legis vel ſtatuti vel etiam hominis ſimpliciter prolata debent intelligi principaliter & per prius,non ſecundario.*

8 *Teſtis deponens pro inſtitutione hæredis ſi ad interrogationem iurauit ꝙ ex illa teſtificatione ad eum nō pertinet vtilitas,non poteſt de falſo accuſari ſi reperiatur ꝙ in teſtamento factum fuit ſibi legatum.*

9 *Arbitrium datum aliquib.ſuper bono publico debet intelligi quantū ad ea quæ principaliter ad vtilitatem publicam pertinent.*

Quod poſſint facere ſtatutum ꝙ cauſæ compromittantur.

Quod iſtud verbum principaliter poſſit ſumi plurib.modis.

10 *Pro iniuria facta ſacerdotib.aut eccleſiis aut magiſtratib.quilibet poteſt accuſare tanquam facta fuerit reipublicæ.*

11 *Si facta eſt ſacerdoti vnius caſtri principaliter, offenditur reſpublica illius caſtri,& ſecundario ciuitas cui ſubeſt illud caſtrum.*

12 *Ius dicitur quia iuſtum.licet reperiatur interdum ius quod non eſt iuſtum, nec æquum, quod toleratur ex iuſta cauſa propter bonum publicum.*

1 ¶. **Huius ſtudij.** †In hoc.§. vſque ad §.ius naturale.ponit vna diſtinctio bimēbris,
2 videlicet ꝙ omne ius aut eſt publicum aut priuatum. ¶ †Secundo ponitur vna ſubdiſtinctio ſecundi membri,ꝙ ius priuatum triplex eſt,quia vel eſt collectum,ideſt fundatum in p̄ceptis iuris naturalis,vel iuris gentium,vel præceptis iur.ciu.& aduerte quia per hoc dico quòd non intendit dicere quòd ius priuatum vel ſit ius naturale, vel gentium, vel ciuile. immo non intendit loqui niſi de iu.ciui. & poſitiuo.priuato.i. facto ad vtilitatem priuatorum, illud.n.fundatur interdum in præceptis naturalib.vt ſunt iura dicētia ꝙ pr̄ teneatur alere filiū, vt in ti.de lib.agn.fundatur.n.ī iure nāli,vt in ꝓx.§.quod hæc faciunt ēt aīalia. Aliqn̄ in præceptis iuris gentium, vt iura q̄ dn̄t ꝙ pōt qs vim vi repellere, & ſe defendere.Interdū in p̄ceptis ciuilib.tn̄,vt iurib.loquentib.de vſucapionib & præſcriptionib.quæ fuerunt introductæ de iure poſitiuo abſque inſtinctu iuris nālis vel gentiū.Sed in prin.decreti ponitur alio mō diuiſio ꝙ oē ius aut aſt diuinum,aut eſt humanum. diuinum quod ꝯſiſtit in l.Moſayca,& in euangeliis,cuius ſubſtantia eſt ꝙ alteri non facias quod tibi nolles fieri. & quod aliis facias qd̄ tibi velles fieri. humanum autem ſubdiuitur in naturale, gentium,ciuile, & canonicum.Et quælibet iſtarum ſpecierū ſubdiuiditur,in plures,alias vt dicam in ſequentib. & ibi multo plenius traditur hæc doctrina.iureconſulti tn̄ qui erant pagani de prima ſpē.ſ.iuris diuini. & de vltima.ſ.canonici non
3 habuerunt notitiam.¶Item ſcias ꝙ†ius publicum poteſt dici quatuor modis plenius quam hic dicitur in text. Nam interdum dicitur ius publicum ab authoritate cōdentis ipſum. & iſto mō omne ius poſitiuum ſiue ſit ius commune,ſiue municipale,pōt dici ius publicum,quia ſit publica authoritate ꝯfectum.& iſto mō ſumitur in l.teſtamenti factio, ſ.de teſt. & l.teſtandi.C. eod.tit. Secundo modo ſumitur reſpectu eius ad cuius vtilitatem conditum eſt, vt illud dicatur publicum qd̄ conditum eſt ad vtilitatem publicam.& ſi quidem ad vtilitatem populi Roma.vel Imperii proprio modo dicitur publicum.ſi vero alterius ciuitatis vel municipii, tunc improprie, vt l.eum qui vectigal.de verb.ſignifi.primo modo ſumitur vt hic.ſecundo mō vt in l.fi.C.de ſacroſanct.ecc & ibi bona glo.
c quā oīno vide.[c] procedunt iſta ſiue ſit ius cōmune ſiue municipale.& ſi ciuitas non recognoſceret ſuperiorē, ēt proprie, tūc dicitur ius publicum, quia penes eam dicitur reſpublica, & fiſcus cum teneat locum principis,vt no.Bart.in l.hoſpes.ſ. de cap. Tertio modo dicitur publicum illud quod conſiſtit in locis deputatis ad vſum cuiuslibet publicum vt platea & via publica, & publica flumina.ſ.ne quid in loco publico, & ne quid in flumine pub.Iſto modo ſumitur in l. j. §.nūciatio. de oper.no.nun.ibi,iuris pub.tuendi cauſa. & in l.de pupillo. §.Sextus Pedius.eod.titu. Quarto & vltimo modo dicitur ius publicum reſpectu eorum quæ ſunt in dominio reipu. ſeu fiſci, vt molendina publica quæ non ſunt ad vſum publicum, vt quilibet poſſit vti gratis,& iſto modo ſumitur in l.ſed Celſus.de contrahen.em.& in ti.de iure fi.Ex quib.patet quot modis poteſt dici publica vtilitas.de quo vide per Bar. in l.j.infra
4 ſol.ma.vbi dicit quòd quatuor modis.¶†Et allegatur iſte tex. ꝙ ſacerdos tanquam publica perſona & ēt iudex poſſunt ſtipulari alicui priuato ſicut notarius, qui eſt perſona publica, vt l.nō aliter. ſ.de adop.& acquirit ſibi actionē ſine ceſſione, juxta no.in l.non quaſi.ſ.rem pu.ſal.fo.hoc in tellige verum ī pertinentib.ad eorum officium,& non aliter,vt no. in c.quā-
5 quam.de vſur. lib. 6. † vt ſi ſacerdos recipit confeſſionem ab
d vſurario[d] & promiſſionem de reſtituendis vſuris, vel ſi iudex in cauſa quæ agitatur coram eo recipit promiſſionem de iudicio ſiſti,vel aliam iudicialem cautionem.ſecus ſi extra officium,quia non eſt ad hoc deputatus,ſed notarius ſic. ideo in-
e diſtincte poteſt ſtipulari.[e] Itē Mar.Sil.in quæſtione diſputata quæ incipit quidam mercator.dixit ꝙ ſacerdos poteſt ſtipulari eccleſiæ ſuę tanquam adminiſtrator,ut l.Caius.ſ.de vſur.& etiam eccleſiæ Romanę vel Papæ tanquam ſubditus,vt l.po-
6 teſtatis.de verb.ſig. ¶† Vltimo no.hic tres gl. vnā q̄ incipit ad ſtatutum conſeruandum quæ eſt glo.2.ad q.ꝙ ſi datum eſt arbitrium aliquibus ſuper bono ſtatu ciuitatis, poſſunt virtute talis arbitrii aliquid ordinare ſuper terris ſubditis illi ciuitati, quia ad publicum ſtatum illius ciuitatis pertinet conſeruatio
7 ſubditorum.†Alia eſt gloſ.quæ incipit principaliter, [f] ex qua
f no.verba legis vel ſtatuti,vel etiam hominis ſimpliciter prolata debent intelligi principaliter, & per prius non ſecundario.facit quod no.in l.ſi quis nec cau.infra ſi cert.pet.& ibi no. & hoc facit ad ſtatuta quib.ponitur quòd quis prīcipaliter puniatur,qui cōtra rem publicam venit,& ꝯ aliqua alia &c. &
8 hoc ēt inducit ad plures quæſtiones.Primo per†Bal. hic,ꝙ ſi teſtis examinatus ſuper inſtitutione heredis deponat ꝓ ea, & interrogatus ſub iurō an ad ipſum pertineat vtilitas ex illa teſtificatione,& rn̄deat ꝙ nō,& poſtea reperiatur ꝙ in teſtamēto illo ſibi fuit factum legatum,nō pōt accuſari de falſo, quaſi falſum rn̄derit,quia verba ſua debent intelligi ꝙ ad eum n̄ pertinet vtilitas principaliter ſed ſecundario. facit l. j. in fi.de
9 autho.tut.Inducitur ēt per†Bar. [g] in l.2.in fi.ſ.ad municipa.ſi
g datum eſt aliquibus arbitrium ſuper bono publico debet intelligi quantum ad ea quæ principaliter ad vtilitatem publicam pertinent. vnde non poſſunt ſtare ad vtilitatem priuato-
h rum,[h] licet etiam illa redundent in pulicam vtilitatem ſecundario.Sed an poſſint facere ſtatutum quòd cauſę compromittantur?vr̄ quod non,quia hoc pertinet principaliter ad vtilitatem priuatorum.ipſe determinat ꝯrium in prima conſtitu. C.vbi omnino vide, & dicit ꝙ iſtud verbū principaliter poteſt ſumi pluribus modis,de quo ēt per eundem in l. ambitioſa.infra de decre.ab ordi.fa.facit quod not.in l.ſanctio legum.
10 ſ.de pet.hę.de verbo prius & poſterius. ¶†Nota vlt.glo.ſequētem quæ incipit conſiſtit.ꝙ pro iniuria facta ſacerdotibus aut eccleſijs aut magiſtratib. quilibet pōt accuſare tanquam facta

ADDITIONES.

a ¶ Ni fallor. Dicit B.Thom.ſecunda ſecundæ.q.70.ar.4,ꝙ in teſtimonio ferēdo non debet homo pro certo aſſerere id de quo certus non eſt, ſi tn̄ facta debita ſolicitudine putet verum quod eſt falſum,nō peccat mortaliter, quia non intentione,ſed per accidens dixit falſum.

b ¶ Vel decipior.Adde hic eundem Pau.de Ca.in conſi.287.incip.Viſo proceſſu. col.pe.& vide eundem Paul.& ibi no,in l.ad teſtiū. C.de teſtib,Et ēt adde quod Ful.hic dicit idem quod tenet hic Pau.ſ.ꝙ loquatur hic Iureconſ.adde tn̄ qn̄ D. Mart.de Laude dicit,ꝙ qn̄ teſtis qui loquitur per dictionem,niſi fallor, vel ſimilem aſsignat rōnem concludentem per ſenſum corporis,ꝙ dictum eius probat. quod probatur ex his quę ponit Bal.in l.conuenticulam .col,antep. C.de epiſ.& cle.vbi in teſte attenditur ratio,quia eſt illa quæ dat eſſe rei,vt per eundem Bald. in l.ſolam.C.de teſt.pro qua deciſione facit quod no,glo.& Bar.in l.quid tn̄.§.ſi arbiter.inf.de arb.& Bar.in tract.de teſte.col.4.ver.teſtis.& etiam adde ꝙ ſi talis teſtis qui deponeret per verbū,ni fallor,eſſet peritus in aliquo ſuper quo deponet,ꝙ ei crederetur.ar.eorum quæ ponit Ale.de Imo.in con.141.col.fi.in j. vol,Cur.

c ¶ Et ibidem vide per Barto.Sed his adde doctr. ſingularem atque inſignem dn̄i Bal.in l.j.e.ti.C.de ſacroſan.eccle.& eundem in l.j.ff.ſol.mat.Cur.

d ¶ Ab vſurario. Adde Spe.in ti.de inſtr.edic.§.nunc videndum.ver.ſed pone cū fœnerator,& ibi Io.And.in addi.Bal.in l.mentiones.C.de prob.& in c.innotuit. de elec.& Abb.in c.fi.de ſep.& aduerte quia vr̄ ꝙ talis confeſsio facta ſacerdoti,tunc videatur facta Deo,& ꝙ non probat in foro iudiciali.ca. ſi Sacerdos. de of.ord.& not.Bal.in l.archigerontes, de Epiſcopali audi.niſi in cauſa matrimonii,ut eſt gl.in c.tua nos.de ſponſ.quam reputat ſingularem Rom.in l.ſi non ſpeciali.C.de teſt,Cur.

e ¶ Spirituali.Adde & dic de hoc qn̄ ſacerdos poſsit alteri ſtipulari vt per Panor. in c.dudum.col.2.ver.extra gl.de conuer.coniu.& in fi.de ſepul.per An.de But. in proœ.decr,& per eundem Pan.in proœ.Gregoriano.col.6.Fran. Cur.

f ¶ Principaliter.Qualiter intelligatur principaliter,vide per Bald.in l.j. C.de lib. cau.p Alb.de Roſ.ī l.qa.inf.de iur.om.iu.& ī c.2.de of.iu. & in c.cū dilecta. ex̄ de reſc.aliqn̄ tn̄ principaliter.i.expreſsim.l.qui pignori. §.q ferramēta.ſ.d̄ fur.

g ¶ Per Bar.Adde ad dictum Bar.Aret.in c.j.col.y.de prob.

h ¶ Priuatorum.Dixit Ang.conſi.137.poſt Bar. ꝙ virtute arbitrii poſſunt auferre ius alterius ex negligentia eius contra quem ſtatuitur,vt puta ꝙ non petens debitum intra x.non audiatur.latius ibi vide.& quid poſsint hi quib.datū eſt arbitrium.vide Anch.conſi.163.Rom.conſi.116.

11 ctı fuerit reipublicæ.facit.ſ.de iuriſd.om.iud.l.ſi famil.ver.for
taſſe. †Sed q̄ritur ſi facta eſt ſacerdoti vnius caſtri , dūtaxat an
hoīes illius caſtri poſſunt agere vel accuſare, an ēt hoīes illius
ciuitatis cui ſubeſt illud caſtrum, & vr̃ iſta vltima vera per id
qđ dixi ſ.in alia gl.Contrariū dic ſm Bal.qa principalr offen-
dit̃ reſpub.illius caſtri, licet nō ſit ꝓprie reſpu.& ſcđario reſpu.
ciuitatis cui ſubeſt. Tu allega de hoc bo. tex.in l. in ꝓuinciali,
12 in fi.ff.de ope.no.nū.Poſtremo† ſcias ꝙ ius dr̃ iō, qa iuſtū, repe
rit̃ tñ interdū ius quod nō eſt iuſtū nec æquū, vt qđ punit̃ vn⁹
ſine culpa ex delicto alterius, tñ eſt bonū, qa ex cā iuſta & ꝓꝑ
bonum publicum hoc interdum toleratur, vt hæc hñr in c.i⁹
gñale.diſt.j.non tñ reperitur ius quod non ſit bonū aut æquū,
vt no. in prin.huius l.in gl.quæ incipit , hoc pōt.licet reperiat̃
ius quod nō ſit bonū nec iuſtū vel æquum, vt dictum eſt.

1 *Ius naturale non docetur ab aliqua conſtōne hominū , ſed ab ipſa natura.*
2 *Humani generis appellatione ſignificātur animalia rationalia, licet ſint humana, id eſt ab humo dicta.*
3 *Nouem exempla de iure naturali.*
4 *De iure naturali fuit introductum vt liberi ſuccedant parentibus.*
5 *Item omnia erant communia nec dominia rerum fuerant illo iure inuēta, ſed iure gentium quod etiam dicitur naturale ſecundum.& quare.*
6 *De iure naturali omnes homines liberi naſcebantur.*
7 *Licet omnia bona immobilia iſto iure naturali eſſent cōia, nō ſic mobilia.*
Reſtitutio rei depoſitæ vel commodatæ quare ſit de iure naturali.
8 *Ratio quare in ſeruo cadit naturalis obligatio actiue & paſſiue.*
9 *Repulſio per vim qualiter ſit de iure naturali vel gentium primæuo.*
10 *Ius naturale ꝙ ſemper ſit bonum & æquum & ꝙ ſit inſtinctus naturæ.*
11 *Matrimonium de quo iure ſit.*
An per ſtatutū poſſit aliquid ſtatui circa matrimonium. & ſcilicet ꝙ nullus poſſit ducere in vxorem filiam alicuius guelphi.
12 *Sicut de iure naturali eſt ꝙ pater alat filium an ita econuerſo ꝙ filius alat patrem ſenem & impotentem ſi filius eſt diues.*

1 §. Ius naturale. †No.hic primo, ꝙ ius nāle nō do-
cet̃ ab aliqua ꝯſtōne hominū, ſed
2 ab ipſa natura.ita declarat iſtū tex.c.ius naturale.di.i.¶†Item
no.in ver.humani gñis. ꝙ cum loqmur de humano genere
ſignificant̃ aīalia rōnalia , vtputa homines tñ. non aūt irrō-
3 nalia, licet ſit humana.i.ab humo ſeu terra dicta.†Itē no. ter
tio tria exempla de iure naturali.ſed in d.c.i⁹ naturale.ponūt̃
ſex alia exēpla de illo iure.ſ.liberorū ſucceſſio ſm vnū intelle
4 ctū.ex quo no.† ꝙ de iure naturali fuit īntroductū vt liberi ſuc
cedant parentib. & ꝓbat̃ in l.cum rō. ſ.de bo.dam.& l.reſcri-
5 pto.vñ lib.†Item cōis oīum poſſeſſio. ex quo no.ꝙ ex illo iur̃
bona erant cōia.& ſic dñia non fuerant inuenta illo iure, ſed
gentiū qđ ēt dr̃ naturale non primæuū , ſed ſcđariū, qa dudū
poſt creationem hominis.i. poſtq̄ hoīes incæperunt creſcere
6 & multiplicari.ſ.e.l.ex hoc iure.†Item oīum hoīum vna liber
tas.ex quo no.ꝙ de iure naturali oēs hoīes liberi naſcebant̃.ſ.
e.l.manumiſſiones & ēt naſcebantur oēs legitimi, quia tunc
ſola natura oībus ſanciebat, nō etiam hoīs cōſtō , ex qua in-
7 ducta eſt legitimitas, vt in auth.quib.mod.na.effi.leg. † Itē ac-
quiſitio eorum q̄ cœlo terra & mari capiunt̃.ex quo no.ꝙ li-
cet oīa bona immobilia illo iure eſſent cōia, vt ſ.dixi.non ſic
mobilia q̄ capiuntur.ex quo patet limitatio ad id qđ dixi ſ.&
colligitur ibi dum dicit [cōis oīum poſſeſſio] qa poſſeſſio ꝓ-
8 prie eſt in reb.immobilib. † Item [depoſitæ rei vel cōmodatę
reſtitutio] ex quo patet id qđ ſ.dixi, ꝙ ſi bona mobilia fuiſſēt
communia, iſta reſtitutio non caderet. ex quo ēt patet ꝙ ob-
ſeruātia filii fuit introducta de iure naturali primæuo.ex quo
ſeqtur ratio quare ī ſeruo cadit naturalis obligatio actiue &
paſſiue, qa īſpecto iure naturali ſeru⁹ ꝓ aliquo reputat̃.ſed nō
ſic in eo cadit dñium, qa inſpecto iure gentium ꝓ nullo repu
tatur , & dñium fuit introductum de iure gentium , & ita vr̃
9 de mēte Bar.ī l.ſi id qđ.ſ.đ ꝯd.ind.¶†Vltimo [violenta ꝑ vim
repulſio] ſed ꝯ, qa hoc vr̃ de iure gentiū.ſ.e.l.vt vim.ſol. intelli
ge ibi de iure gētium primæuo qđ fuit eoipſo ꝙ homines eē
inceperūt ante ēt q̄ multiplicarētur, illud dr̃ ius naturale. hoc
eſſe verum patet ꝑ primā gl. ibi poſitā in fi. q̄ dicit illud eē nō
ſolū in hominib.ſed ēt in brutis, ut eſt tex.in l.j. §.cū arietes.ſ.
ſi quadrup.pau.fe.di. ¶ In j.glo.ibi[quarto ius prætorium]in
hoc gl.reprehēditur ꝙ i⁹ nō dr̃ naturale ſed ciuile, vt ſ. e. l.nā
& ipſum.ſed gl. habuit reſpectū ꝙ illud ius fundatur in ęqta-
ta naturali plurimū ꝑ quā ꝑtores in multis correxerūt rigorē
iuris ciuilis, vt patet in emancipato, q de iu.ci.rigore repelleba
tur a ſucceſſione paterna, qa ſoluta erat agnatio. ſed de æqui-
tate prętoria non eſt ſolutum vinculū ſanguinis, & ſic ratio
10 naturalis admittit̃.¶†Itē in ſequenti ēt exēplo gl.reprehēdit̃.
qa l.pe.ſ.e.nō ponit nouā ſpeciē iuris naturalis, ſed dicit ꝙ i⁹
naturale ſp eſt bonū & ęquū.melius aūt q̄ dicat gl. dic vt no.
ꝑ gl.ī c.i⁹ aūt naturale.j.di.¶Vltimo patet ex iſta gl.dū vult ꝙ
ius naturale ſit inſtinctus naturæ qđ in principio huius l.non
diffinitur i⁹ naturale vel ius gētiū, qb.iſta diffinitio nō ꝯuenit,
ſed ſolū ius poſitiuū , & ſic primus & ſcđs intellectus poſitus
ibi in gl.q̄ incipit,[hic pōt] non eſt bonus. ſed tertius in verſi.
vel tertio, q vult hoc qđ dixi ¶In gl.quæ incipit [.i.ꝯiunctio]ī
prin ibi[.i.ꝯſenſus animorū]hoc nō placet, qa cū aīmalia bru
ta non hēant aīum, nō pōt intelligi de ꝯiunctione aīorū, ſed
corporū tm̃.& ſi dicat̃ mr̃imoniū nō ꝯſiſtit ī cōiūctione cor-
porū, ſed aīorum.rñdeo fateor , & dum tex.dicit [quam nos
mr̃imoniū appellamus &c.] & ſupple quā.ſ.non tñ ſolā, ſed
accedente aīo de perpetuo ſimul ſtando, & tunc ꝯiūctio cor-
porum dr̃ mr̃imonium , & ita intelligit̃ hic . ex quo apparet
11 ꝙ mr̃imoniū nō ē de iure naturali, ſed gētiū, qa nō eſt cōe cū
brutis, q̄ nō hñt aīum nec ꝯſenſum, vt patet in l. eas. ſ. de cap.
dim.vbi ꝯctus dotis eſt de iure gē.hoc verū inſpecta ꝯiunctio-
ne aīorum, ſed inſpecta ꝯiunctione corporū pōt dici de iure
naturali, vt hic.Itē pt̃ dici de iure diui. ꝓut mr̃imoniū ē ſacr̃m
eccłaſt.& eſt inſeparabile, vt no.in l.diuortio.ſ.de nego.geſt. lʒ
de iure gen. poſſet ſeparari ꝑ diuortium.Itē in quarto pōt dici
de iure poſitiuo reſpectu formę, qa reqrunt̃ verba in valētib.
loq, vt in c.tuę, de ſponſ.& no.in l.cum notiſſimi.C.de præſcr.
30.an. ¶ Ex qb.patet an per ſtatutum poſſit aliqd ſtatui circa
mr̃imonium, puta , ꝙ nullus poſſit ducere in vxorem filiam
a alicuius Gebellini[a] vel Guelphi ſub pęna certa, & certe quātū
ad ſubſtantiam mr̃imonii non valet hodie tale ſtatutū, qa cū
ſit ſacr̃m & ſic res ſpūalis non ſubeſt diſpōni laicorum, ſed ſo-
lius Papę , & ideo valebit mr̃imoniū non obſtante ſtatuto vt
b notat̃ in c.j.de ſpōſ.ſed an cōmittat̃ pęna, [b] fuit qō diſputata,
quam ponit Io.An.in c.ſtatutū, đ hrti.lib.6 in nouel. vbi oīno
vide.¶In ea.gl.ibi, qa primus motus.dic de hoc vt hr̃ 6. diſt.vi
12 de in cap.ſed penſandū, vbi hñr verba iſtius gl.¶†Vltimo q̄rit̃
an ſicut de iure naturali eſt ꝙ pater alat filiū, ita & econuerſo
c ꝙ filius alat pr̃em[c] ſenem & impotentē ſi ipſe filius eſt diues,
dic ꝙ nō , qa hæc peritia non eſt apud aīalia, bñ eſt de iure gē
tiū, & ēt de iure poſitiuo.vt l.ſi quis a liberis, in prin.ſ.de libe.
agn.& arg. l.nam & ſi parentib. in prin.de inoffi.teſt.

ADDITIONES.

a ¶ Gebellini.De hoc per Bal.i l.nemine.C.de nup.& ibi an tales filii ſuccedāt in bonis illi territorii, & an talis ꝯhēs puniat̃, đ quo ēt ꝑ Abb.eius diſputatio.
b ¶ Pęna Adde q i ſimili ſtatuto alias cōſului Ferrariæ vbi eſt ſtatutū ꝙ mulier non nubat forenſi ſub pęna.Et videbatur primo q ſtatutū valeret reſpectu pęnæ per ea quæ ponit Bar.in l.edicimus.C.de murile.lib.xi vbi ponit quod ſtatutum quod prohibet matrimoniū inter aliquas ſectas ſub pœna valeat.Et ēt per ea quæ ponit Bal.hic & in rub. extra de conſue. vbi ſtatutū valet qñ emanat ex aliqua vtilitate ſeu ęquitate tñ contrariū cōſului ꝑ ea quæ ponit Ioan. And.quē Domi.& cōiter doc.ibi ſequunt̃ in c.ſtatutū.de h'ti.lib. 6. Et ſeqtur Abb.in c.1.de ſpon.in c.ſuper eo de cog.ſpi.& latius in c.eccleſia S. Mariæ de co ſt. Et quod tale ſtatutū nō valeat.adde Bal.in l.nī.in i.q.C.de nup.& i l.2. §.ducet.inf.ne qs eum adde tñ q vr̃ ꝙ valeat qñ eſt conditū reſpectu certarū ꝑſonar̃ per ea quæ ponit Car.in c.le i.§.fi.i xvii.q.de vſur Cur.Adde tu & vide latiſsime ꝑ Fel.in d.c i.de ſpon.col v.ver.tractant hic Doc.cū quatuor col. ſeq.Et vide Alex.in conſ.67.col. 4.ver.tñ, in i. vol.ubi dicit quòd ſtatutū prohibens filiam nubere ſine conſenſu patris vel fratris, non valet.
c ¶ Alat pr̃em. Adde quòd fili⁹ tenet̃ alere pr̃em, vt ī l.ſi qs a liber.§.parens.īfr de lib.agn.quod intellige verū niſi pr̃ eſſet in delicto pacis ruptæ, caſus eſt no.in c.i.§.ſi hominē, de pa.tenēda.qđ tñ intellige ut ibi, & ꝑ Bal.in auth.bona damnatorū.C de bon.dā.itē non tenet̃ alere pr̃em , qui venit cōtra pr̃iam ꝑ no.in l.minime.infr.de relig & ſump.fun.Et qđ no.in l.quāuis.ff.ſol.ma. Fran.Cu.

1 *Statuto ſtante ꝙ congregauerit gentes ad aliquid faciendum, puniatur certa pęna, cōprehenditur ēt qui congregauit mulieres ad hoc.*
2 *Quot perſonæ faciant gentem remiſſ.*
Religio erga Deum eſt de iure gentium.
3 *Debet quis potius iuuare patrem quam patriam.*
Statutum ſi dicit, ꝙ ſit licitum occidere bannitum , & pater ſit bannitus, non licet filio occidere, & ſi contrafacit non prodeſt ſibi illud ſtatutū, niſi ſit bannitus propter patriam oppugnatam.
4 *Defenſio eſt de iure naturali, & non ſolum extra iudicium, ſed etiam in iudicio, & nu. 7. & 8.*
Statutū tollens defenſionē non valet, niſi ex iuſta cauſa propter demerita.
5 *Offenſa vbicūq; eſt a iure ꝑmiſſa, ibi defenſa eſt denegata, ſicut ecōuerſo.*
Statutū ſi permittit offendi bannitum, non licet bannito ſe defendere, & ſi defendendo occidat offendentem ꝙ ponatur iterū in banno de perſona, & quid ſi dicat ꝙ offendens bannitum non puniatur.
6 *Qñ liceat reſiſtere ēt de facto violētiæ q̄ infertur a magiſtratu vel iudice.*
7 *Forus ꝙ ſit de iure poſitiuo.*
8 *Omne agens in agendo repatitur.*
De iure poſitiuo limitatur hæc licentia defendendi vt fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ.
9 *Si cum quis poſſet ſe iuſte defendere permittat ſe occidi, ita eſſet damnatus ſicut ſi ſeipſum occideret vel præcipitaret.*
10 *Sicut poſſum me defendere ita & aliū, nec punior pęna tꝑali vel legali.*
11 *Quid quo ad irregularitatē , & qd quo ad incurrēdā pęnā excōicationis.*
12 *Si video te offendi, quando tenear ſi te non defendo cum poſſim.*

1 §. Ius gentiū. †Nota hic in verbo gentes, ſub quo ꝯ-
prehenduntur mares & fœminæ.arg.
ad ſtatutum diſponēs ꝙ qui congregauerit gentes ad aliquid
faciendū puniat̃ certa pœna , vt cōprehēdat̃ ēt qui ꝯgregauit
2 mulieres ad hoc. † & quot ꝑſonæ faciant gentē, dic vt in l.j.ſ.
de ꝓbationib. ¶In l. veluti.nota primo ꝙ religio erga Deum
eſt de iure gentiū, qa iſte inſtinctus eſt apud oēs gentes mūdi.

a ex hoc apparet ꝙ Deus,[a] alias non eſſet poſſibile ꝙ iſte inſtin-
ctus eſſet ita apud oẽs ad aliqd falſum , & ita ꝓbat Tull.in li.
de ſenec.Stultus eſt qui credit ↄ̃rium, vt in pſal. Dixit inſipiẽs
3 ¶†Item no.ex ordine tex.dum parentes præmittit patriæ ꝙ qs
dẽat potius iuuare patrem q̃ patriam.& vide qđ no.Spe.đ ad-
uo.ver.qd ſi pr̃.& Arch.45.di.in c.cum beatus. & Cy. in l. 2.dẽ
patr. q fil.diſtr.Et eſt arg.ſi ſtatutum dicit ꝙ ſit licitum occide-
b re bãnitũ,[b] & pr̃ ſit bãnitus ꝙ non licet filio occidere.& ſi ↄ̃fa
cit non ꝓdeſt ſibi illud ſtatutũ, niſi ſit bannitus ꝑꝑ patriã op-
pugnatam,vt ĩ.de reli.& ſump.fun.l.minime.vbi caſus.& viđ
4 Bar.in l.ſi adulterium cum inceſt.§.liberto.ĩ.de adul. ¶† Vlti.
no.in l.vt vim.ꝙ defenſio eſt de iure nãli.& ad hoc ſemper al-
legatur.& nõ ſolum extraiudicialis aduerſus aggreſſorem vt
hic.l.ſcia.§.qui cum aliter. ad l. Aquil.ſed ẽt iudicialis aduerſ⁹
petitorem,vt in cle.paſtoralis.de re iu. vñ non valet ſtatutum
c tollens defenſionẽ[c] niſi ex iuſta cã ꝑꝑ demerita, vt no.in l.ſed
ſi petitorem.§.ſed & in decreto.ĩ.quibus ex cauſis maio. ¶ In
gl in l.vt vim.quæ incipit.ſ.in iuſte ibi ad l.Aquil.l.4.melius.C.
5 de his qui ad eccl.confu.l.ſi ſeruitus.in fi.†Et ex illa l. & iſta gl.
collige talem regulam,ꝙ vbicũq; offenſa eſt a iure permiſſa,
ibi defenſio eſt denegata.ſicut eↄ̃rio vbi eſt prohibita offenſa
defenſio eſt permiſſa,vt hic in fi.per arg.ab opp. Et ex hoc ter
minatur.q.ſi ſtatutum permittit offendi bannitum,ꝙ no.licet
d bannitum ſe defendere,[d] & ſi defendendo occiderit offenden
tem,ꝓniretur iterum in banno de ꝑſona vbi prius forte erat
in banno pecuniario . & hoc qñ ſtatutum loquitur modo p̃-
dicto ꝙ licet offendere,quia tũc facit offenſam licitam & ſic
non eſt delictum,ſed eſt executio iuris.ſecus ſi ſolum redderet
eam impunitam,vt quia dicat ꝙ offendens bannitum nõ pu
niatur,quia tunc offenſa non eſt permiſſa ſed impunita,iõ ad
uerſus eam poſſet bannitus ſe defendere, & ſi de defendendo
occiderit,tñ puniretur.& ita iſtam gl.limitauit & declauit no.
D.Io.de Lig.in ſuo tract.✻de bello in articulo✻de bello parti
6 culari,quod tene menti.¶†In gl.ibi pati dẽm⁹.dic ergo iſta gl.
vult ꝙ qñ violẽtia infert̃ a magiſtratu,non diſtinguat̃ iuſta vł
iniuſta, qa neutro caſu aduerſus eã põt qs ſe defendere,ſed qñ
a priuato bñ diſtinguitur ut in præcedenti parte gl. ſed iſta gl.
ꝓcedit cũ limitationib.primo vt ſit vera qñ iudex exeq̃t offi-
cium ſuum.ſecus ſi facit vt priuata perſona non exercẽdo iu-
riſdõnem,qa tunc põt ſibi reſiſti de facto,ita tenet gl.in l.non
vr̃ data.§.q iuſſu.ĩ. de re iu.Item procedit qñ factum iudicis
eſt dubium an ſit iuſtum vel non.ſed ſi manifeſtum eſſet ꝙ eſ
ſet iniuſtum,adhuc liceret ſibi reſiſtere ẽt exercendo iuriſdõ-
nem.C.de iu.fiſ.l.prohibitum.lib.x.& quod no.in l. 2. ĩ.ſi quis
in ius voc.non ier.in gl.mag.Item tertio poſito ꝙ eſſet dubiũ
ſi tale grauamen eſſet irreparabile,dic ꝙ poſſet reſiſti de facto
arg.l.ſi quis prouocatione. C.de app. ſicuti ab interlocutoria,
cuius grauamen non poteſt reparari per appellationem a dif
finitiua,licitum eſt appellare ſm omnes,vt no.per Bar. in l.2.
quorum appel.non recipi. ¶ Quarto & vlt.glo.in magiſtrati-
e bus tꝑalib.q pñt conueniri finito officio. ſecus in perpetuis.[e]
argu.in l.niſi finita. §. quod ſi furioſi.de tute. & rationibus di-
ſtra.& quod no.Bal.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.de op.
nou.nunc.vbi omnino vide.& hoc tenebat hic Bal.me audiẽ
te.¶In gl.ibi etiam & brutis.ex hoc apparet ꝙ iſtud magis ca-
debat in præceptis iuris nãlis,q̃ ẽr gentiũ poſtq̃ eſt cõe cũ bru
7 tis.& eſt tex.in c.ius naturale.di.ĩ.¶†In alia gl.quæ incipit.ſ.fo
ri non cęli.iſta gl.inquantum dicit fori,innuit ꝙ iſta defenſio
eſt de iure poſitiuo,quia forus eſt de iure poſitiuo,vt in c.for⁹.
de verb.ſig.ſed hoc non eſt verum,immo eſt de iure naturali.
vt dixi,ĩ.& probatur per rõnem , quia cuilibet enti creato eſt
iſte inſtinctus naturaliter inſitus ut tendat ad conſeruationẽ
ſui , & ad repulſionem oppoſiti iuxta illud, omne nãque aĩal
tueri ſaltem laborat,mortem vero pernicíemq; euitat. & di-
8 cit philoſophus,†ꝙ oẽ agens in agendo repatitur,& hoc co-
tingit ꝑꝑ reſiſtentiã paſſi,quia reſiſtit ↄ̃rio ſibi & reſiſtendo a-
git in agentẽ.bñ tñ eſt verũ ꝙ iure poſitiuo limitatur hæc li-
centia defendendi ut fiat cũ moderamine inculpatæ tutelæ.l.
j.C.vnde vi.& ita demum ſi aliter reſiſtere nõ põt. ut l. ſciam.
§.qui cũ aliter.ĩ.ad leg. Aquil.Itẽ inquãtũ dicit non iure cęli,
vult ꝙ iure diuino non ſit permiſſa iuxta illud euang. Si quis
percuſſerit vnã maxillã præbeas ei alterã.& illud Pauli, Non
vos defendentes chariſſimi , ſed date locum iræ. Contrarium
tenent oẽs Doc.quia ſi non eſſet permiſſa de iure diuino, ſili
ter nec de iure canoni.quod tendit ad eundẽ finẽ cũ iure diui
f no.ſed iure cano.cauetur[f] ↄ̃rium in cle.fin.de homi. Item ꝙ
ſit ex charitate,approbatur a l.diuina.de pęn.diſt.2.cap. chari
tas.ſed defenſio fit ex charitate quam quis habet ad ſeipſum.
9 †Cum.n.charitas ſit diligere proximũ ſicut ſeipſum, meritò
includit dilectionẽ ſuiipſius.& ideo ſi cùm poſſet ſe defende-
re nulla iuſta cã ſubſiſtẽte permitteret ſe occidi,eẽt dãnatus ſi
cut ſi ſeipſum occideret vel p̃cipitaret.ita tenet p̃fatus Ioã. de
10 Lig.in d.trac.ſuper iſta gl.¶†In gl. ibi [rñdeo affectionẽ cõſi-
derari]iſta gl.vult, ꝙ ſicut poſſum defendere meipſum, ita &
g alium[g] ſi erga ipſum habeo hr̃e affectionem, qa ꝓpinqu⁹ tua
affinis vel neceſſarius,quaſi illa iniuria inferatur etiam mihi.
l.lex Cornelia.de iniur.& l.j.cum ſeq.de liberali cã.Idẽ ſi eſſet
in mea comitiua,vt l.iniuriarum.§.ſi quis virginẽ. de iniur.ex͂
iſtos caſus ſecus. Doc.tenent, ꝙ indiſtincte ẽt ſi ſit penitus ex͂-
neus & nõ ĩ comitiua poſſum ipſum defendere ſicut meipſũ
ſi volo. & ſi interficerem offendentem cùm alr̃ defendere nõ
poſſem nõ punior,ſicut nec ipſe puniretur.& hoc tenet Bart.
in l.ſi quis in ſeruitute.in fi.ĩ.de fur. br̃ de hoc eſt caſus in c.de
licto.de ſen.excõ.lib.6.Et hoc eſt verum quantum ad hoc vt
11 non incurram tꝑalẽ pęnã vel legalẽ.ſed quantũ ad irregulari
tatẽ ſecus,qa illam non incurro ſolũ qñ facio ad defenſam ꝑ-
ſonæ meæ,ſecus ſi ad defenſam alterius quãtũq; ꝓpinq,vt ĩ d.
cle.fi.ꝓbatur a ↄ̃rio ſenſu.Item quantum ad minuendum pœ
nã excõicationis, ſi aliqs presbyter vel clericus volebat te of-
fendere,& ego ipſum pecuſſi ne te offenderet,ita demũ excõi
cationem non incurro ſi eras mihi pr̃,vel mr̃,vel filia,vt not.
12 Inn. in c.ſi vero,de ſen.excõ. † Sed quæro.video te offendi,an
poſſim te defendere,|& an tenear ſi nõ defendo cum poſſim,
an puniar?gl.in l.culpa caret.de regu.iu.tenet ꝙ non, quod eſt
verum ſi ſine periculo meo non poteram,aliter ſecus,puta ſo
h lis verbis non interponendo[h] perſonam meam.& hoc ꝑ tex.
cum gl.in l.eleganter.§.ſi quadrupes.ĩ.de don.& in l.3.cũ ſeq.
ĩ.de noxalib.&c.

ADDITIONES.

a ¶ Deus.Hebraice,latine timor,quia inſtinctu naturali ab omnibus timeri dẽt.
& ꝙ Deus ſit,late ponit S.Tho.ſecunda ſecundæ.q.2.
b ¶ Quod liceat filio occidere patrem bannitum.Adde Sal.in l.j.C. de his qui pa.
vel fil.Et idem qđ Pa.de Ca.hic tenet Ang.in Auth.de ince.nup.in prin. Et adde
Bar.in l.poſtliminium,§.filius.ĩ.de cap.Flo.in l.ſcientiam.§. qui aliter.ĩ.ad legẽ
Aquil.& Ang.Are.in tract.malefi.in ver. Et ex interuallo mortuus eſt,col. fi.in
fi.do.Abb.in conſ.104.Ang.in conſ.223.& do.Nellum de S.Gem.in tract.ban
nitorum,in 2.par.ſecundi temporis.q.x.Fran.Cur.
c ¶ Defenſionem.Vide in l.eos.C.de epi.& cler.& 23.q.j.in ſententia.extra de ho
mic.c.ſig.& c.olim.de reſt.ſpol.Et ꝙ defenſio ſit de iure naturali, & ſic non poſ
ſit tolli per principem nec per legem adde Abb. in c. dilecti.extra de excep. in
c.1.de reſcrip.in c.in c.cauſis.de re iu.& in c.ſignificauerunt.de exce. Cur. Tu
autem vltra prædicta adde quæ ponit Barthol.Cœp.in conſ.ſuo.44.col.1.conſ..
45.& conſ.66.col.1.circa medium.Et quę ponit domi.meus Soci.in conſ. 151
col.9.in prin.& in ſecunda ſubſcriptione ad illud conſilium.Et in conſ.164.col.
penul.ver.2.ex parte patris,& ibi ꝙ nec iudicialis nec extraiudicialis tolli poteſt
& vide Cęp. in conſ.48.& ibi ꝙ triplex eſt defenſio.& per Fel.in d.c. dilecti. de
excep.col.4.Stra.
d ¶ Defendere.Adde hic D Nellum qui ponit qõnem in terminis in ſuo tract.bã
nitorum.in 2.parte ſecundi temporis.qõ.49.& Mod.in c.dilecti.de excep.col.5.
ver.adde etiam Bar.Cur.
e ¶ Perpetuis.Item poteſt conueniri magiſtratus ſi deliquit in officio , quia tunc
non ob alia excep.ita Lud.Ro.conſ.115.
f ¶ Cauetur.Vide D.Card.ibi dic tamẽ ꝙ ſi ſacerdos interfecit aliquem defendẽ
do ſua,ꝙ tamen eſt irregularis ſecundum Alb.in c.2.de homi.
g ¶ Ita & alium.An & qñ,& quem cogor vel poſſum defendere,vide per Fel.in c.
quanto. de ſent.excom.& per eundem in c.2.de hære.D.Bonifa.de Vita. in ſuo
tract.maleſi.in tit.quis alium poſſit defendere. & per Ang.Arct.in tract.malefi.
in verbo,& dictus Titius ſe defendendo.Fr.Cur.
h ¶ Interponendo.Qui poteſt & non defendit ſocium ab iniuria,tam eſt in culpa
quam ille qui offendit.23.q.3.c.ratio.& c.ſeq.quod autem dicit de incurrẽ. irre
gularitatem.vide per Fel.in c.fi.de homi.

LEX IIII.

1 *Manumiſſio eſt de iure gentium,non de iure naturali.*
2 *Effectus non poteſt eſſe prior quam ſua cauſa.*
3 *Quicquid eſt cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati.*
4 *Verbũ manus quid importet.& ſi concedo tibi aliquã rem cũ pacto ꝙ nõ exeat manus tuas ſub pęna qualiter poſſis eam locare vel pignorare.*
5 *Omne quod non eſt ſeruum eſt liberum.*
6 *Manumiſſio eſt datio libertatis.*
7 *Ius gentium primæuum dicitur ius naturale.*
8 *Priuatio non datur vbi non eſt habitus.*
9 *Seruitus eſt contraria libertati quam dominus habet potentialiter & manumittendo deducit potentiam ad actum.*
10 *Ius gentium ſecundarium non poteſt ex toto tollere ius naturale.*
11 *Si datum fuit arbitrium priorib. quadraginta adiunctis quod in numero quadraginta non debent computari ipſi priores.*

1 MAnumiſſiones. †Manumiſſio eſt đ iu
regentium non de iu-
re naturali , quia ſimiliter ſeruitus,q̃ eſt cã manu-
miſſionis,fuit inducta de iure gentium nõ natura
li,cum illo iure omnes liberi naſcerentur. hoc dicit. † Et ſic
2 allegatur iſta l.quod effectus non poteſt eſſe prior quàm ſua
cauſa, quia cauſa manumiſſionis eſt ipſa ſeruitus. cùm ergo
ſeruitus non fuerit de iure naturali quod præceſſit ius gentiũ,
ſimiliter nec manumiſſio potuit eſſe de illo iure. Item alle-
3 gatur per † Iacobum Butrigarium quod quicquid eſt caſu cau
ſæ eſt cauſa cauſati.nam ius gẽtium eſt cauſa ſeruitutis ex qua
ſeruitute cauſatur manumiſſio, ſi ergo eſt cauſa manumiſſio-
nis. & primo ponuntur dicta vſque ibi [nam quandiu.]Secũ-
do probat ſecundum dictum vſque ibi [quæ res.] Tertio pro-
bat primum dictum vſque ibi [& cum vno.] Quarto infert
4 vnum ex eo quod tertio loco dixerat.¶†In tex.ibi[manui &
poteſtati.]

ptāti].i.dñio.& ſic no. ſigñatum huius verbi manus, vñ indu-
cit Guil.de Cu.ad qōnem.Si concedo tibi aliquam rem cum
a pacto ꝙ non exeat manus[a] tuas ſub pęna hic impoſita, vt nō
poſſis alienare dñium transferendo, ſed ſi locares vel pigno-
b rares non faceres ɔ̃ pactum, niſi locares[b] ad longum tp̃s, quia
tunc eſſet alienatio fraudulenta.l.codicillis.§. inſtituto. cū ibi
no.de leg.2. vel niſi pignorares ꝓ tanta pecunia quanti vale-
rēt res, q̃a veriſimile eſt ꝙ ipſam non redimes.& ſic eſt aliena
5 tio fraudulēta.l.q̃ hēbat.de leg.3.¶ †In tex.ibi [liberatur a po-
teſtate] & per conſeques conſequitur libertatem expulſa ſer-
uitute.q̃a oē quod non eſt ſeruum, eſt liberū.vt l.altius. C. de
ſeruitutib.& ſic ꝓbat̃ hic ſm ipſum ꝙ manumiſſio eſt datio li
bertatis.Item ibi [a iure gentium originē ſumpſit] quaſi dicat
non a iure nāli quod præceſſit ius gentium ꝑꝑ id qđ ſubiicit
6 vtpote, & ſic ꝓbat primū dictum. ¶ †In tex ibi [cū iure nāli]
id eſt gentium primæuo.nō aūt intelligas de nāli ꝓut eſt cōe
cum brutis, q̃a in brutis non eſt dare libertatem.& ſic no.hic
ꝙ ius gentium dr̃ ius nāle. loquor de primæuo iure gentium
quod fuit eo ipſo ꝙ gentes eſſe cæperunt, q̃a tunc nō erat co
gnita ſeruitus, inducta fuit iure gētium ſcđario, & ita intelligi
tur qđ j̃.ſubiicit̃, ſed poſtea &c.& eodē mō manumiſſio. ¶In
text.ibi, [liberi naſcerent̃] ſupple ēt legitimi. vt in Auth.quib.
7 modis na.eff̃i.legitimi.¶ †In text.ibi [cùm ſeruitus eſſet inco-
gnita] & ſic no.ꝙ non eſt dare priuationem vbi non eſt habi-
tus.q̃a manumiſſio eſt priuatio ſeruitutis. ¶In tex.ibi [liberi]
ſupple & ingenuis qui nunq̃ fuerunt ſerui, vt differant a liber
tinis de quibus.j̃.qui ēt ſunt liberi ſed non ingenui: imo quo
ad quædam habent ſilitudinem cum ſeruis, vt in l. talem.in
prin.j̃.de hæ.inſt.¶In gl.quæ incipit ſic ergo, circa mediū ibi,
nam ipſe ſemper liber eſt.dic, vult ergo Plac. ꝙ licet q̃s ſit ſer-
uus, in eo tñ non eſt extincta libertas ſed obumbrata & offu-
ſcata a ſeruitute tanq̃ nebula.quia libertas cum ſit de iure na
turali quod præceſſit, non poteſt tolli per ius gentium ſed of-
fuſcari. ſic ēt ſe habet ad ſeruitutem tanquam ſubſtantia ad
accidens.& accidens ſubſtantiam non tollit cùm poſſit adeſ-
ſe & abeſſe præter ſui ſubiecti corruptionem. cum ergo ma-
numittitur, tollitur nebula ſeruitutis, & detegitur ſubſtantia
libertatis, non aūt datur a manumittente, qm̃ data fuit a iu-
re nāli.iō exponitur datio.i.detectio, quia ſi ſtaret proprie, ta-
lis libertas diceretur de iure gentium ſicut ipſa manumiſſio q̃
eſt cauſa libertatis.arg.huius tex. & tñ hoc non eſt verum. q̃a
hoc iure non eſt inuenta libertas, & hoc voluit dicere gl. ſ. in
ver.præterea cum oēs.quilibet ergo ſeruus habet cum ſeruitu
te implicitum ſtatum libertatis, vt dr̃ in ſimili in l.fi.j̃.ſi ex no
xa.cau.aga.quia ſi hoc non eſſet, non poſſet eſſe capax obliga
tionis nālis, ſicut nec dñi.vt l.ſi id quod.de condi.ind. Et hoc
ēt voluit dicere Guar. in l.præcedēti, dū gloſſauit ſuper verbo
manumiſſiones, dicendo in quib.ius non diſponit.quæ verba
gl.ibi exponit trib.modis dum ſubiicit, ſed per diſpoſitum di-
ſpoſita confirmat. & iſta eſt prima expoſitio ſcilicet Pla.quæ
8 dicit detegit.†Breuiter iſta opinio non eſt vera, quia ſeruitus
eſt ɔ̃ria libertati, ut in fine huius l. & duo ɔ̃ria non pñt eſſe in
eodem ſubiecto.immo ad poſitionem vnius fit remotio alte
rius.vt no.in l.ſed ſi pupillus.§.pen.j̃.de inſt.ſequitur ergo ꝙ q̃
libet qui eſt ſeruus non eſt liber, ſed cum manumittitur effici
tur liber per remotionem ſeruitutis. & ſic manumittens dat,
non detegit, & dico ꝙ datur occaſionaliter, nō ꝙ transferat,
quia tunc procederet contrarium gloſſæ. ſed præbet cauſam
remouendo ſeruitutem vt cōſequatur libertatem a iure nāli.
habet igitur manumittens illam libertatem potentialiter, nō
autem actualiter anteq̃ manumittatur, & manumittēdo po-
tentiam deducit ad actum, ſicut dñs ɔſtituit vſum formalem.
& hoc voluit gl.in fi. & ēt gl. ſequens dum dicit ꝙ hodie non
naſcuntur oēs liberi, quia quidam primo naſcuntur ſerui &
ſic nō habent implicitam libertatem & ius gentium ſcđariū.
bene potuit moderare ius nāle primęuum ĩ quibuſdam, licet
9 non ex toto tollere. ¶ In gl.fi.ibi, quia priores in numero ſe
quenti computātur.inducitur per Bal.ad qōnē.datum fuit ar-
bitrium priorib.quadraginta adiunctis.quæritur vtrum in nu-
mero quadraginta debeāt computari ipſi priores, & vr̃ ꝙ ſic
per iſtam gl. ¶ Contrarium dic ꝑꝑ verbum adiunctis, quod
nō verificatur niſi in diuerſis.nam & nemo adiungitur ſibiip
ſi.pro hoc eſt bonus tex.in l.ſi is qui ducenta.in prin.de reb.du
biis. vbi ſi poſui penes te ducenta, poſtea dixi cum ducentis
quæ penes te depoſui lego trecenta, in illis trecentis non cō-
putantur illa ducenta, ſed habebis ambas ſummas integras.
quia duę ſummę coniunguntur.Nec ob.hoc, quia apparet ꝙ
minor numerus venit ad dinumerationem maioris compu-
tati in illo.

A D D I T I O N E S.

a ¶ Manus.Vide hic per Albe.de Roſ.quid ſi dicatur manu forti.vide in c.licet.
extra de voto.& vide hic per D.Iaſ.qui con lu it ꝙ ſi teſtator dicat relinquo
filium in manib.matris ſuæ, ꝙ vr̃ relicta tu rix.de quo per Lud.ſi.g.ſuis.
b ¶ Niſi locares. Adde idem ſi eam locares potēt.ori quòd nō eſt veriſimiliter
ſpes recuperationis.ar.l cui habebat in prin.ff.de lega.3.hic allegat. & tenent
Bal.& Ful.facit quod in ſimili tenet idem Bal.in l.voluntas. C. de fideicom.&
quod in ſimili no.Bar.in l.legata in fi.j̃. de ſup.lega Ang.Imo.& Mod.in l.1.§.
per ſeruum corporaliter.inf.de acq.poſ. Et prædictis adde D.Mari.Soc.in c.1
de lib.obl.in 4.no.Fran.Cur.

L E X V.

1 *Diuiſio materiæ præſentis legis.*
2 *Sicut omne ius ciuile vel pertinet ad perſonas, vel ad res, vel ad actiones, ita & inuentiones iuris gentium ſunt tripartitæ.*
3 *Bella quo iure introducta ſint.*
Bellum eſt duplex particulare, & vniuerſale.
4 *Bella licita quæ ſint, & nu.3.*
Habens ſuperiorem non poteſt etiam ex iuſta cauſa mouere bellum, niſi de ſcientia ſuperioris. & legitimus ſuperior intelligitur Populus Romanus vel Imperator.
5 *Quilibet populus liber poteſt de iure gentium ſibi eligere regem vel dominum, vel perpetuum magiſtratum, vel cum licentia ſuperioris ſi ſuperiorem recognoſcat.*
6 *Dominium quid ſit & quotuplex, remiſ.*
De iure gentium fuerunt dominia rerum immobilium. item agris termini impoſiti ac prouinciis & territoriis. & ſolent diſtingui per flumina.
Item conſtructa ædificia ciuitates caſtra & villæ.
7 *Vniuerſitates ciuitatis caſtri ſeu villæ ſunt de iure gentium regulariter approbatæ.*
Aliæ congregationes & alia collegia quod ſint regulariter reprobatæ.
Quid ſi vniuerſitas faceret ciuitatem vel oppidum ad æmulationem alterius.
8 *Obligatio naturalis oritur ex contractibus ex delictis, & ex ſententia condemnatoria de iure gentium.*
9 *Vtile dominium fuit inuentum de iure gentium.*
10 *Modi acquirendi dominium quidam fuerunt de iure ciuili inuenti.*
11 *Dominium omnium bonorum arrogati transferebatur in arrogatorem ſicut perſona arrogati ſine apprehenſione poſſeſſionis.*
12 *Item transfertur dominium per ſententiam condemnatoriam in rei vendicatione ſecuta traditione. per abſolutoriam vero non.*
13 *Princeps quādo poſſit de plenitudine poteſtatis auferre alicui dominium.*
14 *Actiones ſunt de iure gentium.*
15 *Ex contractib.iuris gentium ꝗ oriatur ciuilis obligatio.*
16 *Obligatio ad antidora vt benefacientib. nobis benefaciamus eſt de iure naturali & an impediat repetitionē reſoluti per errorem. & quid in aliis obligationib. naturalibus.*

EX hoc iure gentium. In iſta lege ponuntur q̃-
dam, quæ fuerunt de ſcđa intentione iuris gentiū
ſm Bal. ideſt non de primo iure gentium qđ fuit
eo ipſo ꝙ gentes eſſe cœperunt.de illo.n.fuerunt illa quatuor,
de q̃b.in l.veluti.& l.vt vim.& aliud quintum.ſ.libertas de qua
in l.præcedenti. ſed alia duo de q̃b. ibi.ſ.ſeruitus & manumiſ-
ſio, & ēt illa de q̃b.hic fuerunt de iure gētium ſecundario, qđ
fuit poſtquam gentes multiplicatę fuerunt.& iſta inueſtigatio
fuit neceſſaria ſaltem ꝑꝑ ea quæ videmus in ſeruis, & quorū
ſtatus eſt annihilatus de iure gentium ſecundario. ideo illa
quæ ſunt de illo iure non cadunt in eo vt dominia.ſed illa
quæ ſunt de primæuo iure bene cadunt.& exemplum ponitur
in naturali obligatione. tamen iſte text. ponit eam inter illa
quæ fuerunt de iure gentium ſecundario.vt dixi in §.ius natu
rale.ſed tex.in c.ius naturale.j.diſtin.videtur velle contrarium
dum dicit quòd in commodato vel depoſito rei reſtitutio
petitur.& ſic ſeruare fidem fuit inuentum illo iure.& ad hanc
obſeruationem tendit naturalis obligatio. non ergo omnia,
de quibus in hac l.traditur, fuerunt de iure gentium ſecunda-
rio.immo naturalis obligatio fuit.de primario aliter non ca-
deret in ſeruo actiue & paſſiue, cuius contrarium patet in l.ſi
1 id quod.de cond.inde.& ex no.per Bar.ibi. ¶ †Notandum eſt
ēt ꝙ tria prima (de quibus hic) concernunt perſonas.alia vero
tria de quibus ibi [dominia diſtincta ſunt] cōcernunt res.alia
quæ ſequuntur in ver. commercia, cum ſequentibus, concer
nunt contractus ex quibus actiones oriuntur. & iſta eſt diui-
2 ſio de qua in l.j.infra de ſtatu hominum.Ex † quo not. quòd
ſicut omne ius ciuile vel pertinet ad ꝑſonas, vel ad res, vel ad
actiones.dicta.l.prima.de ſtatu homi. Ita & inuentiones iuris
gentium ſunt tripartitæ, ut patet ex hac l.ſecundum Baldum.
3 ¶ †In tex.ibi [introducta bella ſunt] reſtringit ad bella licita.
& propter hoc dicit Ioan. de Lignano in ſuo tractatu ꝙ de
iure gentium nō fuerunt inducta bella inuentiuè, ſed de iure
diuino vel naturali communi etiam cœteris animalib. & ꝓ-
bat per multas rationes, & dicit ꝙ per ius gentium fuit addita
rectitudo, & hoc reſpectu dicuntur de iure gentiū.ſed hoc eſt
deſtruere tex.dum dicit introducta. Iō ſcire dēs, quod duplex
eſt bellum.ſ.particulare, quod vnus priuatus exercet ɔ̃ alterū
q̃ncunque propria authoritate ius ſibiipſi dicit. Quoddam
publicum vel vniuerſale, quando vnus populus præliatur ɔ̃
alterum.de primo non loquitur iſta l.ſed l.vt vim §.eo.in quo

a dic ꝙ tunc eſt licitũ[a] qñ aliquo iure permittẽte hoc facit. Hoc
aũt põt ɔtingere interdum permittente iure n̄ali, qđ eſt cõe
cum brutis, vt in iure gentium ſcđario. ſ. qñ deficit ſuperior
ad quem poſſit recurſus haberi, & periculũ eſt in mora: vt l.
ait ꝑtor. §. ſi creditoris. ff. quæ in frau. cred. & l. ſi alius. §. eſt alia.
qđ vi aut clam. vt no. in l. ſi nullus. C. de iudę. Nã & de iure gẽ-
b tium añq̃[b] eſſent magiſtratus ꝗlibet ſibiipſi poterat ius dice-
re, poſt creationẽ vero magiſtratuum inhibitum eſt cuiq; ſibi-
ipſi poſſe dicere. vt d. l. nullus & l. extat. qđ met. ca. ſi ergo defi-
cit magiſtratus, remanemus in diſpõne iuriſgentium. Aliqñ
aũt permittiť de iure mere poſitiuo, vt in caſu l. j. C. qñ lic. ſine
iud. ſe vin. extra iſtos caſus non eſt licitum, vt patet in duello
c qđ oĩ iure reꝓbať[c] vt no. in l. qua actione. §. ſi quis in colluċta
tione. ad l. Aquiliam. in gl. quæ incipit, hoc refert. in fi. & ĩ tit.
de purg. vulg. & de cleri. pug. in duel. in decretalib. In bello aũt
publico vel vñ dic ꝙ quædam fuerunt inuenta de iure diui-
no, Deo expreſſe mãdãte, vt patet in filiis Iſrael ɔ Amorreos.
23. q. j. c. niſi bella. Quędã aũt pñt dici de iure n̄ali primæuo ꝓ
ut eſt cõe cũ brutis, vt ſunt bella iniuſta, qñ ad illa ñ mouenť
hoĩes ex rõne, ſed ex ſẽſualitate q̃ hẽm⁹ cõem cũ animalib. q
dř inſtinct⁹ n̄alis ex ſenſualitate prouenieñs. vt no. in c. i⁹ n̄ale.
diſt. i. Et ſi dicatur ius n̄ale ſemper eſt bonum & æquũ. vt ſ. e. l.
in prin. ergo non potuit introducere bella iniuſta. Rñdeo per
ea q̃ no glo. in §. ius n̄ale. quæ ĩcipit. i. ɔiunctio de licito coitu.
ꝙ reſpectu primi motus q non eſt in ꝑtãte nr̃a de iure n̄ali il
le motus non eſt malus in ſe, ſed reſpectu executionis quæ eſt
mala non dř de iure, qa primi motus deprauãtur a praua vo-
luntate q̃ præualet. Quædam aũt ſunt bella de iure gentium
ſcđario inducta. & illa ſunt bella licita, qñ ad illa mouentur
hoĩes ex rõne, & illud ius dř inſtinctus n̄alis ex ratione proue
4 niens. † Sunt aũt iuſta dupľr, vel rõne obediẽtiæ qñ ſubditi de
mandato ſuperioris bellant. nam hoc ipſo licet faciunt, ẽt ſi
ſuperior licet non faciat, quia debẽt ſuperiori obedire, & iõ đ
occiſionibus non teneť quantum ad Deum, neq; quantum
ad mundum, dummodo non habeant deprauatam ɔſciam
cupiditate vel curialitate, ſed ſolum faciant cã obediẽdi, alias
ſecus, vt eſt caſus pulcher & expreſſus in c. qui culpatur. 23. q.
j. & q. v. c. miles. Interdũ iuſtificatur bellũ ex cã, & hoc tripľr.
primo qñ geritur vt bona pax habeatur quæ aliter haberi nõ
põt. vt ea. cã. & q. in c. noli. Item ſi fiat pro reb. repetendis & re
cuperandis quæ aliter recuperari non pñt, vel ꝑꝑ negligentiã
illius cui mouetur bellum, quia negligit emendare qđ a ſuis
improbe factum eſt vt ea. cã. & q. 2. c. dñs nř. ſi tñ bellantes ha
bent ſuperiorem non liceret ẽt ex dictis cauſis mouere bellũ
niſi de licẽtia ſuperioris. vt d. c. qui culpatur. vbi dicit Deo vel
alio legitimo ſuperiore, ea. cã. & q. 2. c. j. dum dicit ꝙ ex dicto
ſuperioris geritur. Et ſic iſtud qđ dicit gl. hic đ populo Roma.
vel Imperatore, det intelligi & poni pro legitimo ſuperiore.
vt d. c. qui culpatur. Puto ẽt ꝙ licet de iure diuino non liceat
bellare pro ſubiugando bellãtes. vt d. noli. de iure tñ gentium
vnus populus liber non recognoſcens ſuperiorem poſſet ɔ a-
lium liberum ſi facit ad bonum finem vt illos bñ regat & gu
bernet. aliter bella q̃ exercuit populus Ro. ad hunc ſolũ finẽ ꝓ
gloria Imperii, non fuiſſent licita, nec ipſorum principatus &
monarchia, & tñ ɔ̃riũ eſt verum. qa Chriſtus approbauit dũ
5 dicit, Reddite quæ ſunt Cęſaris Cæſari &c. ¶ † In tex. ibi [regna
condita.] & per hoc vř ꝙ quilibet populus liber nõ recogno-
d ſcens ſuperiorem poſſit de iure gentium ſibi eligere Regẽ[d] vľ
dñm, vel perpetuum magiſtratũ. & ita no. per Hoſt. & Io. An.
in nouella. in c. fi. de iud. Et poſui exemplum in dñis venetis, q
eligunt Ducẽ ſibi ꝑpetuũ ſecus ſi recognoſcerẽt ſuperiorẽ.
vt patet ex no. per Io. An. in c. licet cãm. de ꝓb. circa mediũ ſu-
per verbo ſeruitia. niſi cũ lnĩa illius ſuperioris. ſicut nec ɔ ſupe
rior põt alienare vaſallos ſine eorum voluntate. arg. l. inuitos.
de fideic. lib. & no. per eundẽ in c. dilecti. de maio. & obe. Facit
6 ad primũ l. j. §. ſi inops. ſi qs a parẽ. fu. ma. ¶ † In tex. ibi dũ dicit
[dñia diſtincta] ſ. rerum immobilium. nã mobilium q̃ cælo
terra, marique capiuntur, vñr fuiſſe diſtincta iure n̄ali primæ
uo. vt in c. ius n̄ale diſ. j. & dixi in §. ius n̄ale. ſ. e. l. j. Quid aũt ſit
dñium, & quotuplex, ſit vide per Bar. in l. ſi qs vi. §. dñia. de acq.
poſ. ¶ In tex. ibi [agris termini impoſiti] q debẽt eſſe notabiles
e in diſtinctione[e] ꝓuinciarũ & territoriorũ, vt no. in c. ex literis.
de prob. in nouel. & vt plurimum ſolent diſtingui per flumi-
na, & ita eſſet præſumendum in dubio ſi aliter non cõſtaret.
¶ In tex. ibi [ędificia collata] ſ. ſimul iũcta ex qua collatiõe re
7 ſultat conſtructio ciuit. Caſtri vel villæ. † Etiam per hũc tex. di
xit Guil. de cu. & Bar. plenius in l. ſodales. ff. de colle. ill. ꝙ vni-
uerſitates ciuit. Caſtri vel villæ ſunt approbatæ de iure gentiũ
f regľr. & ideo ſi vnus popľs vellet facere vnũ oppidum,[f] poſſet
abſq; licentia ſuperioris in loco proprio, non in alieno. licet
alia collegia & ɔgregationes regľr ſint reprobatæ niſi appa-
reant approbatæ ſm Inn. in c. cũ ab ecclarum. de offi. ord. qui
dicit ꝙ ſi tot hoĩes quot ſunt Romæ, ɔgregarent ſe in aliquo
loco ad faciendum oppidũ, non poſſent facere ſine licentia
g ſuperioris. Hoc tñ qđ dixi verũ eſt ſi facerent ad æmulationẽ[g]
alterius ciuitatis, vel oppidi, vt no. idẽ Inn. & bñ in c. Piſanis. đ
reſt. ſpo. circa fi. per l. quicunq; caſtellorũ. C. de fun. lim. lib. 11.
8 ſine. 12. & ꝑ l. q opus. ff. de ope. pu. ¶ † In tex. ibi [obligationes]
ſ. naturales. ſ. oriẽtes ex ɔ̃ctib. ſed an ex delictis oriať obli. de iu
regentium; gl. tenuit ꝙ non Inſt. e. ti. in §. aũt gentium, qa oriť
h ex ɔſenſu, & delinquens delinquendo cõſentit obligari,[h] tu
dic ɔ̃rium ſm Doc. qa delinquens vř ɔſentire in pœna legali,
vt l. j. §. beſtia. ff. de pod. & qa naturalis obligatio non ſꝑ oriť
ex ɔſenſu. ſed ex n̄ali ęqtate iuriſgentium. vt l. hoc amplius. §.
his n̄a debet. de reg. iur. ꝑꝑ qđ dicimus ex ſnĩa cõdemnatoria
n̄alem obligationẽ oriri, licet ɔdemnatus non ɔſentiat ex illa
ęqtate iuriſgentium vt magiſtratib. pareamus. vt ſ. eo. l. veluti.
& plene no. in l. Iulia. de ɔd. indeb. Subeſt aũt ęqtas iuriſgẽtiũ
delicta puniri. vt l. ſi a te. §. qđ vulgo. de fideiuſ. & l. bona fides.
9 ff. depo. ¶ † In gl. q̃ incipit [imo ibi directa ab vtilib.] no. glo. ꝙ
vtile dñium fuit inuẽtum iure gentium. qdã tenet ɔ̃riũ ꝙ imo
de iure ꝑtorio quod pro eo dat vtilẽ actionem. vt ff. de rei ven.
l. ſuperficiario. cum l ſeq. Primam puto veriorem, quia vtile
dñium eſt quædam ſeruitus rei. vt l. ſi tibi homo. de leg. j. in fi.
& ſeruitutes fuerunt inuentæ de iure gẽtium. vt inſti. de vſu &
habi. §. fi. licet prætor pro eo det vtilem actionẽ, qa actiones
non fuerunt inuentæ de iure gẽtium, vt in alia gl. Quidam tñ
vltramontani dixerunt ꝙ non erat dare vtile dñium. quia nõ
eſt niſi vnum. ſ. directum, nec in aliquo tex. reperitur mentio
de vtili dñio, licet reperiatur de vtili actione in rẽ. ſed iſta pñt
ſimul ſtare ꝙ quis habeat actionem vtilem in rem, & tñ non
habeat aliquod dñium, ut patet in eo cui ceditur rei vendica-
tio, ut no. in l. culpa. ff. de rei vend. Bar. iſta reprehendit in d. l. ſi
quis ui. §. differẽtia. de acq poſ. per l. j. §. fi. de aqua plu. arcend.
ubi per præſcriptionem acquiritur utilis ſeruitus, ergo in reb.
corporalib. debet acquiri utile dñium. & per l. poſſeſſores. C.
de fun. patri. lib. 11. ubi tex. appellat emphyteutam dñum, &
ɔſtat ꝙ non eſt dñs directus. ergo eſt dare ꝙ alius ſit utilis. ego
allego tex. ſimilem in authẽ. ſi uero ꝑpalis. C. de hřticis. ubi fit
mentio de duplici dñio eiuſdẽ rei ſed ɔſtat ꝙ nõ pñt eſſe duo
dñi directi inſolidum. ut l. ſi ut certo. §. ſi duob. ff. cõ ergo unus
10 eſt directus, & alter utilis. ¶ † In gl. ibi itẽ nonne ẽt iure ciuiľ
ſed dic ꝙ dñium & eius ſubſtantia fuit inuenta de iure gẽtiũ,
licet modi acquirendi quidam fuerint inuenti de iure ciuili.
ut ſunt illi de quib. tradiť in gl. Et eſt ſimilis gl. in l. j de acq. rer.
do. quidam vero de iure gentium. & iſti hñtur in toto illo tit.
11 qui multi ſunt. ¶ † In gl. ibi [item per arrogationẽ] dic ꝙ cum
quis dabat ſe in arrogationem, dñium oĩum bonorũ ſuorũ
ipſo iure transferebať in arrogatorem ſicut eius perſona trãſ-
ferebatur in ſuam ꝑtãſte abſq; apprehenſione poſſeſſionis. qđ
fieri non poterat niſi auctoritate iuris ciuilis. cum de iure gen
tium requiratur apprehenſio iuxta illud, Quicquid calcauerit
pes tuus tuum erit. quinimo etiam poſſeſſio q̃ habebat arro-
gatus. transferebatur abſq; actu corporali arrogatoris. vt l. ſi
adoptauero. ff. de ꝑcario. licet de iure gentiũ requiratur corpo
12 ralis actus. vt l. vlt. in princ. de acq poſ. ¶ † In gl. ibi itẽ ꝑ ſnĩam
condemnatoriam in rei ven. ſecuta tñ traditione & non alľr.
ut no. Inſt. de offi. iudi. §. ii. & per Cyn. in l. j. Cõia utri. iud. per
gl. &

ADDITIONES.

a ¶ Licitum. Vide S. Tho. in ſecunda ſecũdæ q. 40. ꝙ ad hoc ut bellum ſit iuſtum, tria requiritur, authoritas, iuſta cauſa, & ꝙ animus inferentis ſit iuſtus. per Ioã. de Lig. in tract. ſuo. Adde ꝙ quinq; requiritur ad hoc vt bellum dicatur iuſtũ. ſ. ꝑſona, res, cã, animus, & authoritas. res ut ſi fiat pro reb. repetendis vſquequo ſit ei ſatisfactum. perſona vt ſit ſingularis cui liceat bellare & non eccleſiaſtica. 23. q. 8. c. clerici. niſi in neceſsitate ineuitabili cã. ſ. vt ſit neceſſaria vel licita vt pro reſtitutione. de reſti. ſpol. c. olim. cã animus. ſ. non ex odio, vltione, vel cupiditate, ſed ad correctione vel ꝑꝑ iuſtitiam vel obedientiam. 23. q j. c. quid culpatur.. authoritas. ſ. ſuperioris. d. c. quid culpatur. & l. j. C. vt arborum vſus lib. xj. & vide per Hoſt. in c. 1. de homi. lib 6. & ibi Io. An. Et addit ꝙ poterit fieri authoritate eccleſiæ pro fide. ita Abb. in c. excommunicamus. el 1. § catholici. poſt gl. ſuper ver. attraxerint. de hæreticis. Et idem videtur in dominis temporalib. ciuitatib. qui præſcripſerunt iura imperii. c. ſuper quibuſdam. de ver. ſi. Fran. Cur.

b ¶ Antequam eſſent magiſtratus. Circa hoc adde quæ pulchre ponit idem Paulus. de Ca. in conſ. ſuo. 299. incip. priuſquam iura fierent, in antiquis. Fran. Cu.

c ¶ Omni iure reprobatur. Adde quòd in tantum duellũ eſt prohibitum ꝙ ſi prouocans ad duellum poſtea recuſaret, poteſt prouocatus illum deferre pictum in tabula, prout fit modernis temporib. Ita Io. de Imo. in l. filius. §. fi. infra de le. j. dicens ita fuiſſe conſultum per Ang. Fran. Cur.

d ¶ Eligere Regem. Vide Io. And. in c. fundamenta. de elect. in 6. in nouel. Bald. in tit. de pace conſtan. in verbo nos Romanorum.

e ¶ In diſtinctione. Adde tu & vide circa diſtinctionem & vnionem prouinciarũ pulchre per Bar. in l. j. C. de Metropo. Berito. lib. xi. Cur.

f ¶ Vnum oppidum. Adde idem ſi plures populi vellent facere vnam congregationem in nomine ciuitatis. ita Bal. in extrauag. de pace conſta. in verſ. nos Romanorum. Curt.

g ¶ Ad æmulationem. Vide late hic. do. Iaſ. cui inquantum dicit de conſtruẽre molendinum, adde Alex. in conſ. 77. adde quid in vendente ad æmulationem, vt puta quis habet partem caſtri in quo habet iuriſdictionem, an illam vendere poterit ad æmulationem alicuius. Bal. dicit ꝙ non in l. j. C. qui teſta fa. poſ. Sed Ange. ibi tenet contrarium dicens eſſe caſum ĩ l. cum in meo. ff. de ſer. vr. ꝑd. Fr. Cu.

h ¶ Obligari. Vide eundem in l. hac lege ad l. Iul. de ui priua.

gl.& Bar.in l.Pomp. §.ſi iuſſu. de acq.poſſ. Nã ſi egi rei vẽd.ad
rẽ quæ erat tua re vera, & iudex per iniquã ſñiam declarauit
meam eſſe & ꝯdemnauit te ad reſtituendũ, licèt reſtituendo
non intendas transferre dñium, quia nõ tñ das eam vt tuam,
ſed vt meam, & vt pareas ſñiæ, nihilominus transfertur pp
authoritatem ſñiæ, & hoc ex diſpõne mera iuris ciuilis. quia
nr̃ ſecus ſm̃ æquitatem iuriſgentium, quia non adeſt volun-
tas. & iõ quia tradidit rem ſuam non vt ſuam, ſed tanquam
eius cui tradit, dñium non transfert. l.3. §.ſubtilius. de cõd.ob.
cãm. Per ſñiam vero abſolutoriam non transfertur dñium ſi
res erat mea & fuiſti abſolutus, quia non probaui vel quia
falſo probaſti eſſe tuam, non ſolum acquiris exceptionẽ rei
iudicatæ, verum ẽt dñium. vt l.ex precio.& ibi no.de excep.rei
iud.& iõ ſi res ad me reuerteretur & eam a me vendicares in
primo caſu qñ fuiſti abſolutus quia nõ ꝓbaui, poſſem nunc
probare & te excluderem, per ea quæ hñtur. in l.Iul.de cond.
13 inde. & l. ſed ſi poſſeſſori. de iureiu. ¶ † Vltimo vr̃ dicendum
ꝙ ſi aliquis habet dñium ex iſtis modis iur. ciui. princeps de
plenitudine ptãtis ſibi põt auferre, licet qñ habet per modos
iuriſgen. ſecus. niſi ex cã publicæ vtilitatis, vt l.item ſi verbera
tum.§.j.de rei vend.& l.Lucius.de euic.& no.per Inn.in c.quę
in eccleſiarum.de ꝯſt. & per Doc.in l. fi.ſi ꝯ ius vel vtili.publi.
C. quod facit ad id qđ quotidie accidit, quia quidam comites
palatini habent poteſtatem legitimandi poſt mortem patris
nãlis ẽt ſi ſit adita hr̃ditas, vt licet agnati adiuerint, & ſic ha-
beant dñium, quia tñ hñt de iure ciuili vt in fi. iſtius glo. quia
aditio eſt de iu.ciui.& trãsfert dñium ſine poſſeſſione. ꝙ aufe-
ratur eis dñium, tetigi in l.Gallus. §.& quid ſi tantũ.de libe.&
14 poſth. ¶ † In glo. quæ inci.[ſed actiones ſunt de iu.ciuili.] hæc
vera, licet quidam tenuerint ꝙ ſunt de iure gen. per l. rerum
quidem. ĵ.rerum amo. Rñdeo vt ibi no.in gl.& probatur, qa
ſi eſſet de iure gen. actio tolleretur ipſo iure per pactũ de non
peten. ſicut tollitur nãlis obligatio. tñ hoc non eſt uerũ, quia
non tollitur, ſed eliditur ſicut ciuilis obligatio. vt l. ſi vnus.§.
15 pactus ne peteret. ĵ.de pact. ¶ † Sed an ex ꝯctib.iuriſgẽ.oriatur
ciuilis obligatio? quidam ꝙ non, vt dicit hic Cyn. ego allego
tex in ꝯrium in l.ius gentium. §. & non puto. ĵ.de pact. vbi di-
cit ex ꝯctu innominato poſt implementum oriri ciuilẽ obli-
gbtionem. & tñ ꝯſtat ꝙ ille ꝯctus eſt de iure gentium ſicut cę
teri de quib. hic. Præterea ſola naturalis non põt actionẽ pare
re. ſic ꝯrio ex ꝯctu ciuilis iuris, vt eſt ſtipulatio, orit̃ naturalis
16 pp cõſenſum. vt l.ſi fideiuſſor. ĵ.de cond.indebi. ¶ † In fi.gl.ibi
[& obligatio ad antidora, quæ non impedit repetitionẽ ſolu-
ti per errorẽ.] ſemper no. iſtam gl. q̃ ſemper allegatur de iſta
a obligatione ad antidora,[a] quæ eſt vt benefacientib. nobis be-
nefaciamus, & dr̃ hæc naturalis q̃ orit̃ ex iure naturali, prout
eſt cõe cũ aĩalib. quia videmus hunc inſtinctum eſſe in eis, vt
patet in cane. & in hoc differt ab obligatiõe naturali de qua
hic, q̃ non oritur ex illo iure, ſed de iure gen. & eſt efficacior
q̃ prima, quia facit adeo cenſeri debitum ꝙ ſi per errorem iu
ris ſolutum ſit tanq̃ efficax debitum cum non ſit, non poteſt
repeti. ſed ſecus ſi per errorem facti. C. ad leg. Falci. l.error. ſed
oblĩo ad antidora non facit adeo debitum vt ſi ſoluatur tanq̃
debitum ẽt per errorem iuris non ſolum facti, impediatur re
petitio. hoc vult iſta glo. licet ſecus ſi ex certa ſcĩa. q̃ glo.no.
& dicit gl. nõ ſemper, qđ intellige quia interdum impedit̃ qñ
illa obligatio ad antidora eſt redacta ad præſtãdũ neceſſitatẽ
officio iudicis nobili. vt illa qua tenet̃ libertus patrono ad ob
ſequia. de hoc arti. vide in §. libertus in l. ſi nõ ſortẽ. de condi.
indebiti. in l.in teſtamento.§.j.de fideiuſſoribus. per Doc.

A D D I T I O.

a ¶ Antidora. De iſta obligatione dominus Iaſ. ponit multos effectus hic, inter quos eſt ſecundus ꝙ donatio remuneratoria nõ reuocatur pp ingratitudinem. Adde ꝙ idem tenet Lu.conſ.26. tertius effectus ꝙ donatio remuneratoria valet inter virum & vxo. Adde & amplia ꝙ etiam valet inter clericum & concubinã. vt conſuluit Anch.in conſ.268. ſextus effectus. ꝙ obligatio antidoralis eſt potẽs ad ſi nouiam. adde glo.in c.quid proderit. lxi.diſt.8. effectus, ꝙ ꝓlatus põt res ec cleſiæ alienare gratia remunerandi. adde Old.conſ.208.& ibi vide. vndecimus effectus dum concludit ꝙ minor cum decreto rem immobilem donare põt. vbi alias non poſſet vt hic latius per eum. Adde ꝙ idem voluit conſi.199. vltra medium. 15 effectus ꝙ ſi obligatio ad antidora deducitur in pactum, contrahi- tur vſura. adde Lud.in conſi.400. inci. ſummarius quæſtionis. in 2.col.

Repetitio Pauli de Caſtro. L. ex hoc iure. De iuſtitia & iure.

LEX V.

1 *Intellectus huius legis quis ſit.*
2 *Omne ius ciuile quo vtimur vel pertinet ad perſonas vel ad res vel ad actiones, ita etiam operationes iuriſgentium ſunt hoc modo tripartitæ.*
3 *Nomen generis reſtringitur per actionem ſpecierum.*
4 *Bella quo iure introducta ſint. & nu.7.*
5 *Bellum quod inducitur a Populo Romano vel Imperatore, eſt licitum. & quid ſit licitum bellum. & num.6.*
6 *Interficientes aliquem in bello licito quando delinquant vel non, nec teneã tur in foro conſcientiæ.*
7 *Propulſatio iniuriæ ſeu defenſio voluntaria quæ ſit. & quæ neceſſaria.*
8 *Bellũ cõmittitur vel pro defenſa, aut pro offenſa ſeu pro gloria vel Imperio.*
Omne agens in agendo repatitur.
Defenſio eſt de iure naturali. & an de iure diuino.
9 *Bellum ad offenſam nullo iure eſt licitum. & quando ſit licitum, & quid in ſubditis qui de mandato ſuperioris præliantur.*
10 *Quid de bello quod ſit pro gloria & imperio.*
Quilibet populus vel dominus liber vel pro libero ſe gerens poteſt contra alium mouere bellum de iure gentium vt ipſum ſubiiciat ſuæ ditioni.
11 *Prouinciarum diſtinctio quòd ſit quadruplex, & illa quæ fit per idiomata penitus diuerſa, fuit introducta de iure gentium. & an duæ ex illis poſſint vniri. & num.12.*
12 *Diſtinctio prouinciarum quæ fit per præſidatus eſt de iure ciuili.*
13 *Diſtinctio prouinciarum quæ fit per archiepiſcopatus fuit de iure canonico introducta.*
Diſtinctio prouinciarum ſi fit per vſurpationem & conſuetudinem, vt ſunt ciuitates non recognoſcentes ſuperiorem de facto, tunc quælibet ciuitas cum ſuo territorio, reputatur vna prouincia.
14 *Verbum prouincia ſi ſimpliciter profertur, de qua intelligatur.*
15 *Regna quo iure ſint condita. & num.16.*
16 *Quòd quatuor fuerint Imperia ſeu monarchiæ ſcilicet Orientale ſeu Babilonicum, Meridionale, ſeu Macedonicum, Septentrionale ſeu Africanum. & Occidentale ſeu Romanum.*
17 *Qui populi poſſint ſibi regem eligere.*
18 *Ciuitas vel caſtra propter eorum impotentiam, & negligentiam Imperatoris in regendo, & ea caſtra gubernando poſſunt ſe ſubiicere alteri ciuitati maiori & potentiori vt regantur & protegantur, nec committunt crimen Imperii.*
19 *Dominia an ſint de iure gentium diſtincta, an de iure diuino. & an inuenta de iure naturali. & nu.20. & 23.*
20 *Dominium vtile proceſſit a iure gentium, ſed reſpectu nominis dicitur de iure ciuili. & nu.21.*
21 *Dominium vtile quibus modis acquiratur.*
22 *Quaſi dominium competens præſcribenti tantum quòd ſit de iure ciuili, & detur ei publiciana, quæ ſecuta præſcriptione conſumitur & conuertitur in vtile dominium.*
23 *Quid in ſeruitutibus pro quibus competit confeſſoria.*
24 *Termini qualiter de iure gentium ſunt agris poſiti.*
Termini quando veniunt ad terminationem prouinciarum ſeu iuriſdictionis an poſſint præſcribi ſicut ſi ad diſtinctionem dominiorum.
25 *Aedificiorum conſtructio & eorum coniunctio adinuicem per ambitum & circuitum murorum, & nomen ex his reſultans quod fuerit inuentum de iure gentium.*
26 *Ciuitas qualiter & a quibus olim poterat de iure gentium conſtrui, & quæ requirantur hodie vt dicatur ciuitas & habeat priuilegia ciuitatis, & ſi in alieno conſtruitur qualiter poſſit deſtrui & nu.27.*
27 *In his quæ memoriam hominum excedũt, ſufficit probatio per coniecturas.*
28 *Verbum commercium, quid importet.*
29 *Emptio & venditio quo iure introducta, & quid de locatione & conductione.*
30 *Matrimonium prout eſt cõiunctio corporum eſt de iure naturali. ſed prout eſt coniunctio animorum eſt de iure gentium.*
31 *Quid de contractu dotis.*
Quid de contractibus innominatis.
Quid de ſucceſſione hæreditaria.
Quid de quaſi contractibus.
32 *Obligationes & actiones quo iure fuerint introductæ. & num.33. & 38.*
33 *Seruorum ſtatus an fuerit de iure gentium annihilatus, & qualiter de iure ciuili.*
34 *Obligatio ex maleficio quòd ſit tam de iure naturali quam gentium.*
35 *Quid de obligationibus ex quaſi maleficio.*
36 *Quid in obligatione antidoræ vt benefacientib. benefaciamus, & quid in aliis naturalibus, & quando impediant repetitionem ſoluti per errorem. & nu.37.*
37 *Si aliquis aduocatus patrocinatus eſt in cauſa alterius aduocati gratis, deinde alter aduocatus patrocinetur in ſua, qualiter fiat compenſatio.*
38 *Obligatio ciuilis in quibus conſiſtat.*
39 *Omnia quæ inter hõies geruntur quòd fuerunt quaſi inuenta a iure ciuili.*
40 *In contractibus iuris gentium ſicut ineſt non ſolum naturalis obligatio ſed etiam ciuilis per modum ſubſtantiæ, quòd etiam in contractibus iuris ciuilis ſit naturalis obligatio.*

1 EX hoc iure. ¶ † Lex iſta non intelligitur
vltra ea quæ in ſuperioribus
ll. dicta ſunt, ꝙ aliqua fuerunt introducta de iure
gen. quę l.iſta enumerat, quorum aliqua reſpiciũt
perſonas, aliqua res, aliqua actiones. h.d. Diuide in quatuor
partes. primo, ponuntur tria quæ reſpiciunt perſonas vſque
ibi [dominia diſtincta.] Secundo, alia tria quæ reſpiciunt tres
vſque ibi [commercium.] Tertio, quædam alia quę reſpiciunt
ꝯctus & obligationes, & per conſequens actiones vſq; ibi [ex-
2 ceptis.] Quarto, in qua excipit a prædictis. ¶ † No. ꝙ ſicut om-
ne ius ciuile quo vtimur vel pertinet ad perſonas, vel ad res,
vel ad actiones. vt ĵ.de ſtatu hominum. l.j. & ita & operatio-
3 nes iuriſgentium ſunt ẽt hoc mõ tripartitę, vt hac l. ¶ † Item
no.

no.in verbo cõmerciũ,qđ exponit̃.i.permutatio. ꝙ nomẽ ge
neris reſtringit̃ per adiectionẽ ſpecierũ. facit.ſ̃.ꝓ ſocio.l.ſed ſi
adiiciã.¶Veniamus nunc ad ſingula diſcutiẽda ,ꝓſequẽdo ea
4 ꝑ ordinẽ cũ gloſſis ſuis. † Capio primũ & opp.ꝙ bella nõ de-
buerint introduci de iure gẽtiũ,qa ſunt mala cũ ex eis cẽdes,
incendia,& oĩa mala oriant̃.ſ̃.ad leg.Iul.de vi publ.l.qm̃ mul
ta facinora.in auth.de armis. in prin.ergo nõ debuerũt intro
duci a iuregẽtiũ.C.vñ vi.l.meminerint.cum ipſum ſit ſemper
bonũ & æquũ & ſic vt ius nãle, qa ipſũ nãle dr̃. vt ſ̃.e.l.pe.&
Inſ.de re.diui.§.ſingulorũ. & ſic nõ dẽt ꝓducere mala.Timo-
re huius facta eſt gl. q̃ intelligit iſtã legẽ de bello licito.quaſi
5 dicat ↄriũ loquit̃ in bello illicito, ſed lex iſta in licito.¶†Sed
tũc q̃ro qd ſit licitũ bellũ?gl. rñdet ꝙ eſt illud qđ indicit̃ a po-
pulo Romano vel Imperatore.Itẽ illud qđ indicit̃ ad iniuriã
propulſandam.vt s̃.e.l.vt vim.& de his loquit̃ hæc lex.ſed iſta
gl.vr̃ malè loqui in oĩ parte ſui. & primo quia ẽt ex bellis lici
tis p̃dicta mala oriunt̃ . ſed rñde ſuſtinendo gl. ꝙ non debent
illa gñalia cõſiderari,eo quia in ↄñam veniũt.ſed conſideran
dũ eſt qđ principlr̃ agit̃.ſ.bellũ licitũ iux.no. ſ̃.ſi cer. pet.l.ſi qs
nec cãm.& per Cy.& Ia.Bu. C.de dolo.l.cum ꝓponas.facit.ſ̃.
ne quid in loco publico.l.2. §.itẽ labeo. de acq.rerũ domi.l.ſi
6 is qui aliena. §. ꝙ ſi ſeruus. ibi nec eã ꝑꝑ.¶†Ex quo ſequitur
a ꝙ interficientes[a] aliquẽ in bello licito non delinquunt nec te
nent̃ in foro conſcĩæ cũ faciãt l. permittente.ad hoc C.de his
qui ad eccleſiam cõfugiunt.l.ſi ſeruus.in fine,vbi caſus,qđ eſt
verũ niſi intentio occidentis eſſet praua furore vel iracundia
plena.23.q.j.c. qd culpatur.ſ.nocendi cupiditas vlciſcendi cru
delitas,implacatus animus atque implacabilis feritas rebellã
di.hæc.n.ſunt quæ in bellis iure culpant̃. Sed vr̃ gl.male dice-
re.quia populus Romanus, & Imperatores eius fuerũt dudũ
poſt inuentiones iuriſgentiũ . vt patet in l. proxima, ergo hic
non loquit̃ de bellis introductis a populo Romano . Sed dic
ſuſtinẽdo gl. ꝙ capit populũ Romanũ pro quolibet ſuperio-
re.Nã de iure bella nõ erant, nec ſunt licita niſi fierẽr,vel fiãt
cũ authoritate ſuperioris ſi bellãtes ſuperiorẽ habẽt de iure,
& de facto.ſilr̃ nec de iure diuino,qđ fuit ante populũ Roma
num.vt ex d.c.quid culpat̃. dũ dicit ſiue Deo ſiue aliquo legi-
b timo Imperio iubẽte. ¶Tria.n.ſunt quæ faciũt bellũ licitũ,[b]
authoritas principis,vel eccleſiaſtici,qñ pugnat̃ ꝓ eccleſia,vel
ſecularis qñ pugnat̃ pro tp̃alib. vt d.c.quid culpat̃. & eadẽ cã
q.2.c.j.Itẽ iuſta cã . ſi illi ↄ quos bellũ mouet̃, ex aliqua culpa
hoc meruerint.vt eadẽ cã.q.2.c.dñs Deus noſter.ibi dũ dicit,q̃
vlciſcuntur iniurias. Tertium eſt intentio recta vt bonũ pro-
moueat̃,& malũ euitetur.vt d.c.quid culpatur.& c. militare .
Tertio vr̃ gl.male dicere quia de bello indicto ad iniuriã pro-
pulſandam dictum fuit.s̃.e.l.vt vim.ergo hæc lex nõ dẽt intel-
ligi de illo ne ſit ſuperflua cuius ↄriũ gl.dicit.Solu.ſuſtinendo
gl.dico drĩã eſſe inter propulſationem iniuriæ q̃ idẽ eſt ꝙ de-
fenſio,de qua loquitur l.vt vim. & bellum indictum pro iniu
ria ꝓpulſanda , de qua põt loqui hæc lex.ſed gl.facit talẽ drĩã
7 qualis eſt inter defenſionem neceſſariã & voluntariã . ¶†Nã
ꝓpulſatio iniuriæ ſeu defenſio dr̃ ꝓprie cũ ſit in eo actu quo
quis offendit̃ & ab alio repetit̃.& hæc eſt neceſſaria defenſio.
¶Bellũ uero ꝓ iniuria propulſanda dr̃ , cũ quis actualr̃ non
offendit̃.Sed veriſilr̃ offendi dubitat.nã ñ dẽt expectare offen
ſam,ſed ſe p̃pare & offendere ne offendat̃.iuxta ea q̃ no.in l.j.
C.vñ vi per gl.& Doc. Sile habemus in defenſione iudiciaria.
qa q̃dã eſt neceſſaria, q̃dã volũtaria. iuxta no.in c.cũ inter.de
excep.per Inn.& de ope.no.nun.l.de pupillo. §.j.per Bar.& pa
tet eadẽ l.§.pen.& fi.ſed Ia.But.dicit hic, ꝙ bella proceſſerũt a
iuregentiũ nõ inuentiue ſed occaſionalr̃,qa ius gentiũ intro-
duxit dñia & ſic meũ & tuũ.tunc diuiſio regnorũ orta eſt,ex
quib.emanauerũt bella ẽt illicita . ſic ergo ſoluit̃ ↄriũ primo
formatum ſm̃ eum qđ a iure gentiũ cũ ſit bonũ nulla mala
pñt &c.Nã oĩa mala fere ex bonis principiis orta ſunt. ſed ci⁹
dictũ nõ placet.primo ꝑꝑ dictionẽ ex , hic poſitã quæ ſigñat
cãm proximã immediatam.vt l.j.§.ex incendio. de incen.rui.
& naufr.& no.in l.j.C.ſi ſeruus extero. Itẽ ꝑꝑ verbũ introdu-
cta,poſitũ in tex. per qđ patet ꝙ inuentiuæ proceſſerũt a iure
gentiũ.ſi.n.occaſionalr̃ non dicerentur ab ipſo introduci.ſed
ꝑꝑ introducta ab eo euenire.Quòd aũt iniuſta bella nõ fue-
rint introducta a iuregentiũ vr̃ ꝓbari ex alio.pone qa ius gen
tiũ dr̃ inſtinctus nãlis ex rõne proueniẽs. vt no.j.diſt.c.ius na-
turale. ſed bellũ irrationabile nõ prouenit ex tali inſtinctu,
immo ſunt ↄria, qa ſi moueret̃ quis ad bellãdũ ex rõne non
diceretur irrationabile. Vñ tũc magis moueretur quis ex ſen
ſualitate q̃ ex rõne ad tale bellum. Præterea talis inſtinctus ir
rationabilis non dr̃ ius, ſed nephas. vt l.vt vim.s̃.e.Diceret ali-
quis ſi hoc eſt, ꝙ bellum rõnabile proueniat ex inſtinctu ſen
ſuali,nõ rõnabili, ergo erit de iure naturali.cũ illud ſit inſtin
ctus ex ſenſualitate proueniens q̃ cõem habemus cũ oĩbus
animãtib.ut l.j.§.ius naturale.s̃.e. & no.in d.c.ius naturale.qđ
erit multo peius dicere.q̃ ꝙ ſit de iure gẽtiũ.cum ius naturale
ſemper ſit bonum & æquũ. ut l.pen.ſ̃.eo. ¶Ad hoc rñdeo ꝙ
ſenſualitas qñ ſtat in terminis ſuis ſemper eſt bona , ut patet
in inſtinctu coitus . Si uero inſtinctus ille egreditur terminos
tendens ad ea quæ prohibita ſunt ꝑꝑ bonos mores, vt ad cõ-
cubitum adulterinum uel nepharium, tunc deprauatur a uo
luntate corrupta & deprauata, & tunc licet reſpectu initij ſit
de iure naturali,reſpectu tñ adiuncti eſt ↄ ius & potius dr̃ ne-
phas. ita intelligo quod no. in l.j.§.ius naturale.s̃.e.in gl. quæ
inci.i.coniunctio. Hæc aũt deprauatio non põt eſſe in aĩanti
bus brutis in quib. non adeſt uoluntas nec intellectus ſed ſo-
lum ſenſualitas.ut in l.j. §.j. ſ̃. ſi quadrupes pauperiem feciſſe
dicatur.ſed in hoĩb. ſic,in quib. adeſt uoluntas,intellectus &
rõ.uñ ſi uoluntas nõ ducitur a rõne q̃ eſt propria hominis,ſed
a ſenſualitate, damnatur ſenſualitas in homine quæ in aĩali-
bus brutis nõ dãnatur, & ſic bellũ iniuſtũ proueniens ex ſen-
ſualitate in homine non dr̃ prouenire ex iure naturali, cum
8 ſenſualitas ſit damnata ut dictum eſt. ¶†Pro declaratione er-
go huius argumenti notandum eſt, ꝙ bellum triplr̃ cõmitti-
tur. aut pro defenſa, aut pro offenſa, aut pro neutro iſtorũ ,
ſed pro gloria uel Imperio.Primum põt dici tam de iure gen
tium,q̃ ciuili,ſ;q̃ etiam de iure diuino diuerſis reſpectib. Nam
aut conſideramus inclinationem, & illa eſt de iure naturali .
qñ ex principiis naturalib.cuilibet enti naturali,creata & in-
ſita eſt naturalis inclinatio ad excluſionem cuiuſcunq; repu-
gnationis, ſeu naturali diſpõni, & ad defenſionem ſui,ut pa-
tet in aĩalib. brutis.ſ̃.ſi quad. pau.feci. dic.l.j.§.cum arietes. &
in reb.inſenſatis.nam paſſus reſiſtit agenti , & reagit in ipſum
ad finem cõſeruationis ſui.hinc eſt ꝙ oẽ agens in agendo re
patitur ſm̃ Ariſtotelem. Vñ iura dñt ꝙ defenſio eſt de iure na
turali.ſ̃.ad leg.Aquil.l.4 in prin. & l.ſcientiam. §.qui cum ali-
ter cum glo. q̃ dicit defenſam eſſe permiſſam a iure ciuili eo
ipſo ꝙ non eſt prohibita, quaſi dicat permiſſa eſt per alia iu-
ra.patet ẽt in c.ius naturale.j.diſt.vbi repulſio violentiæ ponit̃
inter ea quæ ſunt de iure naturali . Itẽ patet in cle.paſtoralis .
de re iudi. Aut nos conſideramus rectitudinẽ dicti inſtinctus
quæ prouenit a rõne . & illa eſt de iure gentiũ . cum ratio ſit
cõis ſolis hominib. & non brutis. & iſto mõ ſumitur in l. vt
vim s̃.e.ut dicat̃ de iure gentium ſumpta appellatione ab eo
qđ dignius eſt. Aut nos ↄſideramus confirmationẽ,& appro-
bationẽ defenſionis per reſpectum ad animam, ut ex ea non
maculetur. & iſta eſt de iure diuino ut patet in cle.ſi furioſus.
de homicidio.vbi de iure canonico ꝑmittit̃ talis defenſio nec
incurritur aliqua irregularitas ex homicidio in eo cõmiſſo .
multo ergo minus ↄhit peccatũ, cũ facilius ↄhatur irregulari
tas,quia ẽt ꝑꝑ culpã ut ibi no. Si ergo permiſſa eſt de iure ca-
nonico,ſilr̃ de iure diuino, cum ius canonicũ ſubalternet di-
uino, & tẽdat ad eundẽ fi. videlicet in adeptione æternæ.bea-
titudinis.& qđ eſſet inhibitum de iure diuino nõ ꝑmitteretur
de iure canonico.Ad hoc aũt vt ſit licitũ dictũ bellũ, requirit̃
authoritas ſuperioris ſi adeſt vt s̃.dixi. & no. per Inn.de reſtit.
ſpol.c.olim.ſecus ſi non adeſt l.ſi aliqui.§.eſt & alia, & qđ ibi
notat̃, qđ ui aut clam . Simile uidemus in ſeruitute q̃ licet ſit
de iure gentium uno reſpectu, quia ab ipſo inuẽta,tñ alio re-
ſpectu dr̃ de iure ciuili ꝑꝑ multa q̃ ſtatuta ſunt in ea per ius ci
uile.vt no.ſ̃.de his qui ſunt ſui uel alie. iur.l.j.in gl.ſup uer.iu-
riſgentiũ. ¶Ex his patet qualr̃ intelligitur gl. in l.ut uim s̃.eo.
quæ dicit iure fori nõ cæli permiſſam propulſationẽ iniuriæ.
Nam inquantũ dicit iure fori permiſſam , debet intelligi mõ
quo ſ̃.dixi.ſ.quo ad ſpecificationem rectitudinis quæ ſit iure
fori,i.de iure poſitiuo ſiue ciuili,ſed primũ eſt de iure natura
li, & gentium . Itẽ inquantũ dicit non cæli non bñ dicit. vult
.n.ꝙ de iure diuino nõ ſit permiſſa qđ eſt falſum, ut s̃.dixi,&
patet ex d.clem.ſi furioſus . de homi. Item patet, quia de iure
diuino licitum eſt defendere proximũ a morte.23. q.3.c.ipſa
pietas.& c.diſplicet forte ſemetipſum . cum dilectio proximi
includat dilectionẽ ſui.Et ſic vt charitas eſt in diligendo proxi
mũ,ita in diligẽdo ſeipſum. C.de ſerui.& aqua.l.ſi præſes.De-
fenſio ergo ſuiipſius tẽdit in charitatẽ, igit̃ de iure diuino per
miſſa , cuius p̃cepti finis eſt charitas. de pæni.diſt.2.ca.charitas
eſt ut mihi vr̃.Et ſi dicat̃,quare ergo repulſio iniuriæ ñ nume-
rat̃ inter ea,q̃ ſunt de iure naturali ſicut & mr̃imoniũ qđ quã
tũ ad cõſenſum eſt de iure gentiũ, & bene numerat̃ inter ea
q̃ ſunt de iure gẽtiũ rõne copulæ carnalis,facta denominatio
ne tanq̃ ab antiquiori iure.vt l.j.de acqui.rer.dom.dic.l.j.§.ius
naturale.s̃.e.ibi quẽ mr̃imoniũ appellamus.Rñdeo in d.§.ius
naturale.capit̃ mr̃imoniũ ꝓut eſt ↄiũctio maris & feminæ.nõ
prout

ADDITIONES.

a ¶Interficiens aliquem in bello iuſto non tenetur in foro conſcientiæ . Adde de hoc & dic vt per Inn.Io.An. & Do. in c.petitio. de homic. Et adde ꝙ in bello iuſto licet fraudare inimicum.ita Inn.in c.ſicut el 3.de iureiu.& in c.cum olim. el 2.de reſt.ſpo.item põt implorari auxilium ab infidelibus.prout fecerunt Machabei,vt habetur primo Machabæorum.Et dicit Abb. quem vide in cap. ſuper his.de voto & voti redemp.Et vide Old.in conſi.67.Cur.

b Licitum Quæ ſunt quæ faciunt bellum iuſtum.Adde hic quæ notaui ſupra in lec. in 1.col. Cur.

prout eſt ꝯiũctio aĩorũ, vñ nõ loquit̃ de initio proprie loquẽ
do, qđ fit ſolo cõſenſu l.nuptias.de reg.iur. vel dicẽdũ, ꝙ illud
relatiuũ, quẽ, facit impropriã relationẽ.ſ.non ad cõiunctionẽ
corporũ de qua primo dixerat, ſed animorũ ſicut ibi. Mulier
9 dãnauit q̃ ſaluauit, ſm Iac. But. circa fi. huius l. ¶ †Circa ſm
de bello qđ fit ad offenſam, illud nullo iure eſt licitum. q̃a nõ
ius ſed nephas dr̃, vt l. vt vim. ſ. e. Aliqñ tñ ꝑmittit̃ a iure ex cã.
C. vt liceat ſine iud. vindi. l. j. vñ valẽt ſtatuta ꝙ baunitus poſſit
occidi. Itẽ intellige, ꝙ ſit licitũ reſpũ principlr̃ bellantis. Sub-
diti vero q̃ de mãdato ſuperioris bellant ẽt ſi ſit iniuſtũ reſpũ
ſuperioris, nõ dñr iniuſte bellare, ſed iuſte. vt d. c. quid culpat̃.
10 xxxiij. q. j. in fi. ¶ †Circa tertiũ bellũ, qđ fit pro gloria & Impe-
rio non aĩo defendendi, vel offendendi principlr̃ ſed aĩo ſub-
iugãdi; quẽ caſum Doctores nõ ꝯſiderãt, dico ꝙ tale bellum
de iure nãli non eſt. qm̃ talis inſtinctus nõ eſt apud aĩalia rõ-
ne carentia. Itẽ nec de iure diuino inſpecto principio iuxta il
lud, neq; ſitis dñantes, ſed forma facti gregis ex aĩo, vt hr̃ pri-
ma Petri. v. 45. diſt. c. ex his. 93 diſ. dictũ. 95. diſt. c. peruenit. & pa
ter in d. c. qd cupat̃. ibi dũ dicit libido dñandi. ſed dic, ꝙ eſt de
iure gẽtiũ ex nãli inſtinctu inhærẽte hoĩb. qui inſtinctus licet
quo ad metũ aĩæ non ſit probabilis, q̃a nõ tẽdit ad illũ finẽ,
quo tñ ad mores gẽtiũ ꝓbabilis eſt. vñ inquit Tullius in libro
de officiis? Quod in maximis animis ſplendidiſſimiſq; inge-
niis plerunq; exiſtunt honoris, imperii, potentię, & gloriæ cu
piditates. Et licet ex parte principij circa bella non ſint proba
ta de iure diuino vt dixi, ex pte tñ finis pñt approbari. ſ. ſi poſt
ſubiectionẽ ſequitur iuſta & recta dñatio, prout patet in Im-
perio Rom. qđ ꝑ vim & violẽtiã creuit in libidinẽ dñandi, &
tñ à Deo poſtea ꝓbatũ eſt. vt in Euãgelio, Reddite q̃ ſunt Cæ-
ſaris Cæſari. & patet in c. ſolitæ. de maioritate & obedientia.
Aliqñ ex parte principali tale bellum põt eſſe licitũ de iure
diuino ſi gereret̃ per chriſtianos ꝯ̃ infideles iuxta no. ꝑ Inno.
Inn. de voto. ca. ſuper. ſed tunc potius tendit ad charitatẽ q̃ ad
gloriã. ſ. vt reducant̃ ad fidẽ. Ex quib. ſequit̃ iſta ꝯcluſio, ꝙ qui-
libet populus vel dñs liber vel pro libero ſe gerẽs põt ꝯ̃ alium
bellare de iure gentiũ, vt ipſum ſubiiciat ſuæ ditioni. de talib.
a bellis[a] proprie loqui põt l. nr̃a. & ceſſat ꝯ̃riũ primo loco for-
11 matũ. ¶ Capio ſm verbũ. dr̃ hic diſtincte gentes &c. ¶ †Opp.
ex̃ glo. ꝙ diſtinctio prouinciarũ, ſeu gentium nõ fuerit intro-
ducta de iure gentiũ. quia ſi hoc eſſet nõ poſſet diſtincte tolle
re, vel confundere. vt patet in l. proxima. & Inſt. eo. §. ſed natu
ralia. cuius ꝯ̃rium eſt verũ, q̃a Imperator tollit de duab. pro-
ciis faciẽs vnã. in Auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. illud tñ.
& de vna faciens duas. ĩ. de aſſeſ. l. ſi eadem. plene no C. de me
tropo. lib. xj. l. vnica. Dñt quidã nõ ſequit̃, Imperator põt diui
dere & vnire. ergo nõ ſunt de iure gẽtiũ. ¶ Rñdeo hoc nõ pla-
cet, q̃a vniendo prouincias ꝯfunderet ex toto, qñ non videret̃
poſſe ut in ꝯ̃riis. Iõ dic melius ꝙ diſtinctio prouinciarum eſt
quadruplex, q̃dã õ fit per idiomata penitus diuerſa, vt Frãcia,
Anglia, Alemania, Italia, & iſta fuit introducta de iure gẽtiũ.
& ita ſentit gl. hic exemplificando, & reſpũ huius diſtõnis Ita
lia nõ dr̃ ſimplr̃ ꝓuincia, ſed ꝓuinciarũ dña. vt no. C. ſine cen
ſu. vel reli. l. fi. & iſtã diſt. puto ꝙ Imperator tollere nõ poſſet,
nec cõfundere, vt ſi vellet unire Franciã cum Alemania, vel
Italia ita ꝙ ambe appellarent̃ vno noĩe & in iſta ꝓcedit ꝯ̃riũ.
12 †Quædã. n. eſt diſtõ ꝓuinciarũ q̃ fit per p̃ſidatus, & iſta emana
uit de iure ciuili. Nã in una de ſupradictis prouinciis poterãt
eſſe plures p̃ſidatus qui prouinciæ dñr. vt ĩ. de off. præſidis l. il-
licitas. §. q̃ vniuerſas. & l. cõgruit. & iſta põt Imperator tollere
de duab. faciendo vnã, vel econtra. ita intelligo ll. allegatas in
ꝯ̃riũ. vñ poſſet Imperator vnire Tuſciam cũ Lõbardia. quia
puto ꝙ iſtr̃ eſſet diſtõ p̃ſidatus. & ſilr̃ Papa poſſet vnire Mar-
chiã cũ Ducatu, cũ ipſe ſit princeps illarũ prouinciarũ in tp̃a
13 lib. †Quædã eſt diſtinctio prouinciarũ q̃ fit ꝑ archiep̃atus, &
iſta fuit de iure cano. introducta de qua nil aliud ad nos. Quæ
dã fuit ꝑ vſurpationẽ, & cõſuetudinẽ, ut ſunt hodie ciuitates
Tuſciæ nõ recognoſcẽtes ſuperiorẽ de facto. nã q̃libet ciuitas
cũ ſuo territorio reputat̃ ꝓuincia vna. vt no. in l. fi. C. de p̃ſcr.
14 long. temp. per gl. & Doc. †Qñ aũt iſtud verbũ prouincia, pro
fert̃ ſimplr̃, de qua intelligat̃, dic diſtinguendũ eſſe an profera
tur a l. ciuili. vel canonica. ſi a ciuili, refert in qua mã̃ profera-
tur. Si. n. in mã̃ tributorũ, vel cenſuum intelligã primo mõ. Si
aũt in materia cognitionis vel iudiciaria. intelligã ſcđo mõ.
Si vero a l. cano. diſtingue. ſilr̃ in qua materia proferatur iux-
15 ta qđ vide qđ no. in c. coram. de elect. ¶ †Capio tertiũ verbũ,
dr̃ hic regna condita. Contra hoc exempla gl. & Doc. & vr̃ ꝙ
ſuperfluat hoc verbũ. nã regna fuerunt condita ꝑ vim belli-
cã, ſed de bellis iam ſ̃ dixerat, ergo nõ expediebat repetere. ti-
more huius facta eſt gl. hic q̃ intelligit de regnis conditis per
electiones regũ, quas gentes ſibi fecerunt. vel aliter dic. ꝙ dr̃ia
eſt inter bella, & regna condita mediantib. bellis tanq̃ inter
cãm & cauſatũ. de primis dixerat in prin. de ſecũdis põt intel-
ligi hic, licet p̃cedens ſolutio ſit bona patet ergo ꝙ hic põt lo
qui tam de regnis conditis per vim bellicã, q̃ per electiones.

16 †Primo fuerũt quatuor Imperia ſeu monarchiæ. ſ. Orientale
ſeu Babylonicũ, qđ fuit in Nino. Item meridionale ſeu Mace
donicũ, qđ fuit in Alex. Itẽ Septentrionale ſeu Africanũ qđ
fuit in Cartaginenſib. Itẽ occidẽtale ſeu Romanũ qđ fuit in
17 Cæſare & Auguſto. † Põt ẽt intelligi de regnis conditis ꝑ ele-
ctiones vt dixi. & ſic eſt notandum ꝙ populi liberi pñt ſibi re
b ge eligere[b]. Itẽ de his qui plurib. ſe regunt ut faciunt Veneti.
Idẽ vr̃ de his, qui ſubſunt Imperio negligente Imper. eos rege
18 re & gubernare. ¶ Nã paria ſunt nõ habere ſuperiorẽ, vel ne-
gligentẽ habere. ĩ. quod cuiuſ. vniuer. l. j. §. quib. in fi. & ſic ciui
tas, & caſtrũ minus potentia, & ab Imperatore neglecta poſ-
ſunt ſe ſubiicere alteri ciuitati maiori, & potẽtiori, vt regant̃,
c & ꝓtegant̃. nec cõmittũt crimẽ Imperii.[c] ſed ex neceſſitate q̃
legẽ nõ hẽt, & reddit actũ probabilẽ, vt ĩ. de manu teſtõ. l. q̃
potuerũt, & ẽt faciũt legẽ ꝑmittẽte iure gẽtiũ vt hic ergo &c.
19 arg. de adul. l. Gracchus. ¶ †Capio quartũ verbũ, dr̃ hic [dñia
diſtincta.] opp. in gl. duob. modis. primo ꝙ dñia nõ fuerũt in-
uẽta de iure gẽtiũ, ſed de iure diuino, cũ in illo dicat̃ nõ fur-
tũ facies. ꝯſtat ꝙ furtũ nõ põt fieri niſi in re aliena. vt ĩ. de fur.
l. j. in fi. & ſic erat dare dñium. Item probat̃ ꝑ alias authorita-
tes allegatas in gl. & ſi dicat̃ non eẽ verum, ꝙ de iure diuino
fuerit aliqd ꝓpriũ, immo ꝯ̃, oĩa erãt cõia, vt in d. c. ius natura-
le. ibi dũ dicit cõis oĩum poſſeſſio. gl. dicit ꝙ illud debet intel-
ligi, id eſt cõicanda tp̃e neceſſitatis. & hoc patet vltra glo. in c.
ſicut. 47. diſt. Gl. rñdet ad hoc ꝯrium duob. modis. prima ſolu-
tio eſt, & iſta eſt bona vt fateamur, ꝙ tp̃e quo fuit ꝯditum il-
lud ius diuinũ in quo ſunt authoritates allegatę in gl. & quo
illa p̃cepta fuerũt data Moyſi, iã erat adinuentũ dñium. ſ. iure
gentiũ qđ p̃ceſſerat. nõ ergo ius diuinũ introduxit dñium, ſed
ſuper introducto a iure gẽtiũ diſpoſuit. Ex quo patet ꝙ ius gẽ-
tiũ fuit anteq̃ dictũ ius diuinũ. Sed ꝯ̃ hoc opponit̃, & iſta op-
poſitio fuit de mente gl. licet non expreſſerit, immo ius diui-
nũ fuit añ ius gentiũ. Nã ius diuinũ capit̃ pro naturali. vt no.
Inſti. de obl. q̃ ex delic. §. j. & ſ̃. eo. l. j. §. ius naturale. in glo. j. Sed
ius naturale fuit añ ius gentiũ, vt patet hic in ordine tex. quia
primo loco poſitus. Gl. voluit hoc ꝯ̃rium formare, & non ſol
uit. Tu dic ꝙ ius diuinũ quãtũ ad propoſitũ capit̃ duob. mo-
dis. primo ꝓ ipſa natura a Deo creata. & illud ius naturale eſt
inſitũ animãtib a natura ſine aliqua ꝯſtitutione ſcripta. & de
iſto iure diuino nõ fuit introductũ dñiũ. Scđo ꝓ lege moſay-
ca q̃ fundata eſt ſup rõne naturali. & illud ius dr̃ poſitiuũ. nec
ẽt illo iure fuit introductũ dñium. Reſtat ergo ꝙ fuit introdu
ctũ a iure gentiũ, qđ fuit mediũ inter iſta. & ita intelligit glo.
20 †Scđo mõ ſoluit gl. ꝙ hic nõ dr̃ dñia fuiſſe inuẽta de iure gẽ-
tiũ, ſed diſtincta. poſſumus ergo dicere ꝙ fuerũt inuẽta de iu-
re naturali primæuo, ſed diſtinctio a iure gentiũ & ſi dicat̃ q̃
fuit iſta diſtinctio. gl. dicit ꝙ fuit diſtinctio directi dñii ab vtili,
& ſic fuit reſpectu ipſius dñii. ex qua glo. no. ꝙ dñiũ vtile pro-
ceſſit a iure gentiũ. qđ eſt notandũ, de quo ſtatim dicam. Alij
vero tenentes eandem opi. ꝙ dñiũ fuerit inuentũ de iure na-
turali, diſtõ uero de iure gentiũ, intelligunt iſtã diſtõnẽ aliter
. ſ. reſpũ p̃ſonarũ, & ꝙ iſta diſtõ fuerit q̃dã diuiſio. Nã de iure
diuino dñiũ fuit inuẽtũ in cõi, ſed ꝑ ius gentiũ fuit diuiſum,
prout ſibi occupauit. vt hæc pars ſit mea & illa tua. & hãc par
tẽ ſic vr̃ ſequi Bal. dicens ꝙ tria ſunt, quorũ vnũ nõ eſt aliud. ſ.
inuẽtio dñii, & iſta fuit ab initio rõnalis creaturæ inſpecto iu
re diuino, ſeu naturali. Itẽ diſtõ dñij de qua. ſ̃. & iſta fuit de iu-
re gẽtiũ, vt hic. Itẽ modi acqui. dñia, & iſti quidam fuerunt de
iure gen. quidã de iu. ciui. pro iſta opi. induco tex. in d. c. ius na
turale. dũ dicit cõis oĩum poſſeſſio. Nã qđ cõe eſt, meũ eſt, vt
l. ſerui. elect. in fi. de leg j. & quod meũ eſt, in dñio meo eſt. de
aut. & arg leg. l. Quintus Mutius. §. argento. Si ergo de iure na
turali cõis erat oĩum poſſeſſio, ergo quilibet habebat partẽ
dñij ꝓ indiuiſo. & ſic dñiũ fuit illo iure inuẽtum, poſtea vero
fuit diuiſum per occupationẽ de iure gentiũ. vt eadem diſt. c.
ius gentium. ibi dũ dicit, ſed non occupatio pro hoc, qđ legit̃
in pſalmo. Terrã ãt dedit filiis hominum. Nã dare, eſt dñium
transferre. ut l. vbi aũt. in fi. de verb. obl. Cyn. hic vr̃ reprobare
hanc opi. per rõnem, & per leges. Nam ſi de iure naturali, oĩa
erant cõia, non poterat cõmitti furtũ, quia nõ cõmittitur in
re cõi, ſed in aliena. vt ĩ. pro ſocio. l. meritò. cuius ꝯ̃riũ eſt verũ
quia furtũ eſt ꝓhibitũ de iure naturali. vt Inſt. de ob. ex delic.
§. j. Certe iſta rõ Cy. recte ꝯcludit ꝯ̃ eũ, probat. n. ꝙ de iure nãli
non

ADDITIONES.

a ¶ Et adde etiam ꝙ triplex quoque bellum eſſe dr̃ vt pulcherrime traditur per D. Bal. in l. 2. C. de ſeru. & aq. col. p̃e. Et ad hoc quod hic ſubiicit ꝙ triplici iure prima belli hic ſpẽs permittitur, adde eundem Bal. in conſil. 33. Et adde an liceat chriſtiano vti infideliũ auxilio in bello, per Old. conſi. 71. adde tñ ꝙ Dauid nõ recuſauit auxiliũ Archifiliſtini, vt ad Iſraelitas bellãdi cã ꝓcicet. ar. ꝑ c. 29.

b ¶ Populus liber poteſt ſibi regem eligere Adde tamen ꝙ non poterit ſibi eligere prælatum, ut per Abb. in c. Oſius. de elec. Curt.

c ¶ Vt l. j C. de ope. lib. l. 2. de off. conſu. vbi per Bal. 3. col. ad prin. & ſ̃r. in l. 1. ff. ſi cer. per. & in alle. l. j. & extra de conſue. c. quanto. & de reg. iur. c. quod non eſt de obſerua. ieiun. c. conſilium.

non ſolũ erat dñium,ſed diſtinctio dñij. cũ furtũ nõ poſſit cõ
mitti niſi in dñio diſtincto. Item probat Cy. per l. quaſi expſ-
ſam.j.de acq.rer.do. l.qđ in littore.vbi hr̃,ꝙ littora maris ſunt
hodie in eo ſtatu in quo erãt de iure nãli, videlicet qa in nul-
lius bonis ſunt,ſed occupãti ↄcedunt̃, ſicut illa q̃ cælo,terra,
mariq; capiunt̃, & tex. qui dicit ꝙ oĩa erant de iure nãli, dẽt
intelligi quantũ ad vſum,non quantũ ad dñium,ita intelligi
tur l.quidã. in fi.ĵ.de rerũ diuiſo. licet gl.ibi aliter loquatur,&
ita ẽt dicit expreſsè Inno.in c.qđ ſuper. de voto. vbi dicit ꝙ a
principio in nullius bonis erãt niſi Dei, ſed ꝙ per occupatio-
nẽ incępit dñium.certè illa.l.ꝙ in litore.bñ probat opin.Cyn.
in reb.immobilib.ſed quantũ ad res mobiles,q̃ cęlo,terra ma
riq; capiũtur,verior eſt opi.p̃cedẽs,ꝙ dñium in illis fuit inuẽ-
tũ de iure nãli.tex. eſt expreſſus in d. c. ius nãle. nã ibi dr̃ ꝙ de
iure nãli fuit inuenta acquiſitio eorum q̃ cęlo , terra, mariq;
capiunt̃.Hæc aũt acquiſitio nil aliud eſt q̃ dñium.Itẽ ibi dr̃ ꝙ
eodẽ iure introducta fuit depoſitæ vel commodatę rei reſtõ.
& ſic p̃ſupponit ꝙ cõmodans,vel deponens eſſet dñs.¶Quid
ergo dicendũ eſt?Br̃ reducẽdo ad ↄcordiã dico ſic.Aut loqui-
mur de iure naturali prout ſumitur a iuriſconſulto in l.j. §.ius
naturale.ſ.e.videlicet ꝙ eſt cõe.& illo iure non fuit inuentũ ,
cũ iſta peritia, ſeu inſtinctus habendi rẽ in dñio non ſit apud
aĩalia bruta.& iſto iure dico fuiſſe inuẽtũ dñium in reb.q̃ cœ
lo,terra,mariq; capiunt̃. vt d.§.ius naturale & eſt tex.de hoc ĩ
l.j.de acq.rer.do.in reb.ãt immodilib. nõ fuit illo iure dñium,
ſed cõis erat oĩum poſſeſſio vt ibi dr̃. poſtea vero per ius gen-
tiũ ſecũdariũ incæpit fieri occupatio ſediũ.vt in c.ius gẽtium.
in eadẽ diſtin. q̃ occupatio idẽ eſt, ꝙ diſtinctio.de qua loquit̃
l.iſtã.& ita eam limito & intelligo,ꝙ ab aliis nec deñ,nec in
ueſtigatũ eſt, de quo miror, & ſic reducunt̃ ad ↄcordiã dicta
iura.Bene ergo põt colligi hæc cõclūſio, ꝙ dñium fuit inuen-
tũ de iure naturali capiendo ius naturale ꝓ iure gẽtiũ primæ
uo.Nã licet in reb.immobilib.nõ fuerit inuentũ illo iure,ſed
de iure gentiũ ſecũdario, tñ ad ſimilitudinẽ illius introductũ
eſt.ſicut dicimus in ſeruitute, ꝙ fuit introducta a iure gentiũ.
vt ſ.l.proxi.& iõ appellat̃ ſimpl̃r ↄſtitutio iuriſgen.vt ĵ.de ſta.
ho.l.3. & tñ q̃dam ſeruitus eſt quæ non fuit introducta a iure
gentiũ,ſed a iure ciuili, vt illa quæ reſultat ex eo ꝙ quis vẽdit
ſe ad præcium participandũ.vt l.v.§.j.eo.titu.Sic in ſimili licet
dñium in reb. immobilib. non fuerit inuentũ de iure gentiũ
ſecũdario,qđ proprie ius gentiũ dr̃,ſed primęuo,qđ dr̃ naturale
vere.& proprie,ſequitur hæc concluſio,ꝙ inuẽtio dñij fuerit
21 de iure naturali,qđ fuit ab initio rõnalis creaturę.¶†Sed q̃ro,
an prædicta locũ hñt in dñio directo quid ĩ vtili dñio? an fue
rit de iure gentium,an iure ciuili?glo. hic ſentit vt dixi de iure
gẽtiũ.hoc tenet Petr.quia dñium vtile acquiritur per locatio-
nẽ ad non modicũ tp̃s.vt l.j. §.qui in perpetuum.ſi ag.vec.vel
emphy.pe.l.3. de ſuperfi. ſed locatio eſt ↄ̃ctus iuris gentium vt
hic.ergo &c.Iſta rõ nihil valet.quia licet locatio ſit ↄ̃ctus iuris
gen.tñ a iure gentium non habet hanc vim,vt ex ea aliquod
dñium quærat̃,vt ĵ.loca.l.nõ ſolet.ſed a iure ciuili ſibi tribuit̃
qñ ad nõ modicum tp̃s ſit,ergo de iure ciuili vr̃ prædictus eſſe
ctus vtilis dñij.arg.ĵ.de pa.l.legitima.Alij dñt ꝙ eſt de iure ci-
uili,quia pro tali dñio prodita eſt actio a prætore.ſ.vtilis,vt ĵ.
de rei vend.l.prætor.& l.ſuperficiario. ſed ius prætorium dr̃ ci
uile,vt ĵ.eo.l.ius aũt ciuile.§.fi.cum l.ſeq.Iſta rõ nil valet.quia
non ſequitur actio cõpetẽs pro ipſo eſt de iure ciuili, ergo &
ipſum eſt de iure ciuili . Nam & directa rei vendicatio eſt de
iure ciuili, ſicut & oẽs aliæ actiones in alia gl. vt ibi dicã.& tñ
a directũ dñiũ pro quo cõpetit[a] eſt de iure gentiũ vt hic Bal. te-
nens hanc opi.aſſignat aliã rõnẽ dicens ꝙ vtile dñium nõ ve
nit ex principiis iuriſgen. quia non ex ↄ̃ctu vel conſenſu habi
to ſuper re vel ſuper vſu rei, ſed venit ex interpretatione iuris
ciuilis & vocatur dñium improprie. Iſta rõ vr̃ bona ſic decla-
rando.nam oẽs modi per quos quæritur dñium vtile ſunt in-
uenti de iure ciuili.nullus de iuregen. ergo nec iuregen. fuit
cognitum.Nã ſi cognitũ fuiſſet, aliquis modus fuiſſet inuen-
tus per quẽ quæreret̃,ſicut inuenti fuerũt ſuper dñio directo.
b hoc aũt ſic oſtẽdo.Nã vtile dñium[b] quæritur ex ↄ̃ctu emphy-
teutico,qui eſt de iure ciuili. vt no. hic in gl.in fi. iuncta l.j.C.
de fundis patrimoniali.lib.11.Item q̃ritur ex ↄ̃ctu feudatario,
qui fuit de cõſuetudine inuentus dudum poſt ius ciuile. vnde
cũ a iure ciuile fuerit incognitus iſte ↄ̃ctus vt no.de legib.l.de
quibus.fortius a iure gen. Item quæritur ex locatione ad non
modicum tp̃s mediãte diſpoſitione prætoria , quæ dat ei vim
hanc interpretatiuam,vt ĵ.ſi ag.vect.vel.emphy.l.j. & dicta l.
prætor.& l.ſuperficiario. & hic vult dicere ꝙ ex interpretatis .
quaſi dicat ↄtractus ille non eſt ſufficiens nec aptus de ſe pro
ducere dñiũ directũ,ſed p̃tor interpretatus eſt. Ego teneo opi
nionẽ Pet.non per ſuam rõnem, ſed per alias euidentiores.&
primo quia vltra modos & ↄtractus ſupradictos eſt alius ↄtra
ctus ex quo q̃ritur vtile dñium, qui fuit cognitus a iure gẽtiũ
.ſ.ↄtractus ſuperficiarius. Nã ꝙ ex illo quærat̃ vtile dñium,eſt
clarũ vt ĵ.de ſuperfi.l.j.§.j.& §.quod aũt . Quòd aũt fuerit co-
gnitũ de iure gentiũ,patet, qa nõ numerat̃ inter ↄ̃tractus in-
uẽtos de iure ciuili.hic in gl.in fi.Conſtat ãt ꝙ inter alios mo
dos põt ille ↄtractus hoc mõ ↄſtitui,ꝙ ego de licentia tua cõ-
ſtruã ædificiũ in ſolo tuo . quo caſu tu eris dñs directus huius
ædificij rõne ſoli cui cedit ædificium,& ego ero vtilis.& quia
te in ſuperiorẽ recognoſco,aliqđ annuatim tibi ſoluo,& hoc
põt fieri tã in publico ſolo,q̃ in priuato. ad hoc. ĵ. ne quid in
loco publ.l.ij.§.ſi quis noĩe.& no.in l.j.§.j.de ſuperfi.in gl.quę
incipit.i ſuperficiẽ. & hæc peritia apud oẽs gẽtes potuit eſſe
& eſt.ergo eſt de iure gentiũ. Præterea vtile dñium eſt q̃dã vti
litas rei.nã interdũ cũ dñio directo concurrit utilitas.& tunc
dr̃ dñium plenum . Interdum ius dñij directi eſt apud unũ,&
vtilitas apud alterũ mõ ſupradicto.& tũc directũ dr̃ modicũ,
ſed illa vtilitas dr̃ vtile ab ipſa utilitate, ſeu ab effectu . & ſic
æquiparatur uſui , uel uſufructui. ut eſt tex. expreſſus.l.j.§.qđ
aũt uſufructus.facit qđ no.ĵ.de legi.l.de qb.in gl.j.q̃ æquiparat̃
utile dñiũ emphyteutæ uſufructui. ſed certũ eſt ꝙ uſus & uſu
fructus,& aliæ ſeruitutes reales fuerunt inuẽtæ de iure gẽtiũ.
vt Inſti.de uſu & habita.§.fi.ubi tex.ergo. & utile dñiũ.Prædi-
cta uera reſpũ materiæ ipſius utilis dñij, q̃ fuit de iure gẽtium
inuenta.Nomen uero p̃t dici ꝙ fuit appoſitũ de iure ciuili,qa
talis utilitas nõ ꝓprie dñium dici põt.cũ dñium ſit pleniſſima
ptãs diſponendi de re.ut no.ĵ.de acqui.poſ.l.quis ui.§.differen
tia.per Bar. q̃ nõ eſt apud utile dñium, quia non põt ſine lnĩa
directi dñi ſi eſt emphyteuta,vł feudatarius.& iõ iura antiqua
ſtorũ raro uel nunq̃ hoc uocabulo uſa ſunt ſed appellant di-
ctam utilitatẽ ius quoddam,pro quo dant utilem actionem.
ut d.§.qui in ꝑpetuũ.& aliis.ſ.allegatis. uñ & quidã ultramõ-
tani dixerunt ꝙ non erat reperire utile dñiũ , qa nõ erat niſi
vnicũ.ſ.directũ.Id aũt qđ nos appellamus utile, dicũt nõ eſſe
dñiũ,ſed utilitatẽ ſeu ius. ut patet in d.§.q in ꝑpetuũ.ibi dum
dicit q̃uis nõ efficiant̃ dñi.quos Bar.reprehendit in d.§.dr̃ia.&
allegat aliquos tex.ubi appellat̃ dñiũ de iure codicis.Ego alle
go aliũ,quẽ ipſe nõ allegauit in auth. ſi uero dñs tp̃alis. C.de
hæret. ubi facit mẽtionẽ de duob. dñis eiuſdẽ rei inſolidũ.ſ.de
ſuperiore & inferiore,& cõſtat ꝙ hoc nõ põt eſſe eodẽ mõ ,
ſeu reſpectu utilis.Concludimus ergo dñiũ utile reſpectu ma
teriæ fuiſſe de iure gentiũ introductũ.reſpectu uero nominis
de iure ciuili. Modi uero per quos acquirit̃ q̃dã de iure ciuili,
quidã de iure gentiũ, quidã mixti, quidã ex conſuetudine in-
22 troducti ſunt,patet ex ſuperiorib. ¶†Sed quęro quid in quaſi
c dñio?[c] Rñdeo illud eſt de iure ciuili,cũ cõpetat p̃ſcribenti tm̃,
q̃ p̃ſcriptio eſt de iure ciuili ut hic in glo. Eſt.n.dr̃ia inter utile
dñiũ,& quaſi dñiũ cũ primũ poſſit haberi ex plurib.cauſis ut
dixi ẽt ex præſcript. poſtquã eſt cõpleta. & pro ipſo competit
utilis rei uend. ſed quaſi dñium hẽt tm̃ qui præſcribit anteq̃
præſcript. finiat pro quo competit publiciana.& ſecuta p̃ſcri-
ptione cõſumitur & cõſumitur & conuertit̃ in utile dñium.
ad hoc hoc,ĵ.de peti.hęred.l.cũ non tm̃. §.quaſi,ff.pro empto
re.& qđ ibi no.qđ hr̃ in c abbate. de re iud.ĵ.de excep.rei iud.
l.& an eandem.§.actiones.ꝑ Bar.in l.ſi mater.§.eandem.eo.ti.
23 ¶†Item quęro quid de ſeruitutib. pro quib.competit confeſ-
ſoria?Rñdeo ſunt de iure gentiũ.ut patet Inſti.de uſu & habi.
§.fi.& ſ.dixi hoc eſt tam reales uel prædiales q̃ perſonales ut
uſusfructus , in quo dr̃ uſufructuariũ habere quoddã dñium.
ut ĵ.de uſufr.& no.C.de uſufr.in rub.per Guliel. de Cug.Scđo
loco principl̃r opp.in gl. ꝙ dñia fuerunt inuenta de iure ciui-
li,cũ q̃rãtur ꝑ arroga. & uſucapionẽ q̃ ſunt de iure ciuili.Sol.
nõ ſequit̃ ut in gl. & adde aliã meliorẽ q ſunt modi inuẽti de
iure ciuili.ĵ.de acq.rer.dom.l.iij. Ex his patet,ꝙ l.in rẽ.ĵ.de rei
uen.cũ ſim.q̃ dicit rei uen. dari ei qui eſt dñs de iure ciuili,de-
bet intelligi non per reſpectum ad dñium, ſed per reſpectum
24 ad modum per quem acquiſiuit . ¶† Sequitur aliud uerbum
in tex.agris termini poſiti:ſuper hoc non eſt multum inſiſten
dũ,ſed p̃t dici ꝙ nõ fuerit actus inuẽtus a iure gẽtiũ ꝑꝑ aliud
ſed ꝑꝑ diſtinctionem dñiorum quæ fuit per poſitionem ter-
minorũ, uel ꝑꝑ diſtinctionem gentium uel regnorum, ut ſic
terminent iuriſdõnes & territoria . quo caſu notabiliores de-
bent eſſe q̃ cum fuerint ad diſtinctionem dñiorum. iuxta qđ
uide qđ no.per Io.An.ex̃. in c.in lr̃is.de proba.Eſt & alia dr̃ia,
quia qñ ueniunt ad terminationẽ dñiorũ, pñt præſcribi.C.fi.
regun.l.fi.ſed qñ ad diuiſionem prouinciarum ſeu iuriſdõnũ,
an poſſit præſcribi? dic per Innoc.in c.ſuper eo.de parochia .
25 ¶†Sequitur aliud uerbum in tex.ædificia collata. ꝙ intelligit̃
fm

ADDITIONES.

a ¶Et ſine qua eſſe non põt,ſecundum Cy.in l.j. C.de alien.iu.mu.cau.fac.& Bal. in l.per diuerſas.11.q.C.mandati.nec eſt contraria l.j.ad prin.ff.de eden.ſecundum Bal. ibi ſuperius quæritur tamen ſine rei vendicatione, vt per Spec.titu.de teſte.§.2.verſi.quid ergo.

b ¶Quomodo autem perdatur, & quotuplex ſit, vide per Bart.in l.ſi quis.§.differentia.ff.de acqui.poſſ.

c ¶Quaſi dominio.De iure ciui.& in quo differat ab vtili dominio.Adde hic Bar. in l.minor.§.1.infra de euic.& in rub.de pub. Fran.Cur.

ſm gl.j.cōiūcta, ex qua cōiūctione ſit ciuitas caſtrū, ſeu villa.
Tria ergo includunt ſub his verbis.ſ.ædificiorū conſtructio,
eorū inuicē collatio ſeu cōiunctio per ambitū & circuitum
murorū.Itē nomē ex his reſultās, qa vocat ciuitas caſtrū vel
villa, q̄ oīa fuerunt inuēta de iure gentiū.De primis duob.nō
eſt dubiū, ſed de vltimo dubiū eſt. nā eoipſo ꝙ ponimus eſſe
ciuitatē, vel caſtrū, vel villā, ponimus ipſam cōgregationē eē
licitā.Sed ꝯ qa oīs cōgregatio eſt illicita, niſi ſit approbata ꝑ
ſuperiorē.j̃.de col.illi.per totū, ſed ſi fuiſſent introducta a iu-
re gen.non reprobarentur a iure ciuili, cū non producat niſi
bonum & licitum.ad hoc j̃.eo.l.pen.Sol.ꝯriūm loquit in col.
ſeu cōgregationib.perſonalib. q̄ fiūt ſine aliqua cōſtructione
murorū.vñ quia pñt fieri ad conſpirationē, iō rr̃ reprobant.
Lex aūt iſta loquitur in cōgregationib. realib.q̄ fiunt cū con
ſtructione murorum. & hanc diſtinctionē facit Inno.in c.cū
26 ab eccleſiarū.de offic.ord.per hoc dicit †Bar. j̃.de colle.illici.l.
fi.ꝙ oīs congregatio ciuitatis caſtri, vel villæ eo ipſo ꝙ facta
eſt, licita eſt & approbata a iure gen. abſque eo ꝙ a ſuperio-
re cōfirmet ꝑ hanc l.Sed ꝯ.de eo qđ no.Inno.in d.c.cū ab ec
cleſiarum.dicit.n.eſſe neceſſariā ſuperioris authoritatem.Sol.
quantū ad hoc vt ſit cōgregatio licita nō eſt neceſſaria ſupe-
rioris authoritas. & ideo pōt legari ei, & hæres inſtitui. ff.de
leg.j.l.ſi hæres.§.vicis, & l.ciuitatibus, qđ nō eſſet ſi eſſet illici-
ta.j̃.de reb.dub.l.cū ſenatus. ¶Sed quātū ad hoc, vt dicatur ci
uitas & habeat priuilegia ciuitatis requirit ſuperioris autho
ritas, & ita loquitur dictū Inn. ſed cuius ſuperioris authoritas
requireretur an Papæ vel Imperatoris? & vr̃ Papæ. qa nō dr̃
ſm noſtrū cōem vſum loquēdi, niſi habeat Epiſcopum. hūc
aūt Imperator nō dat, ſed Papa. & ita vr̃ notari in c.ſi ciuitas,
de ſen.excom.ꝑ Io.Andr.lib.6. in nouel. In ꝯriū, qa ciuitates
dicebant ēt anteq̄ cōſtituerent epi. Br̃ dico ꝙ quantū ad pri-
uilegiū, vt habeat epm ſine dubio requirit authoritas Papæ,
& tunc ꝓ ciuitate habebit quātū ad ſpiritualia. ſed quātū ad
dignitates tꝑales dico ꝙ requirunt, & ſufficit authoritas Im-
ratoris, puta vt habeat forū cāſarū maiorū, ſeu mediarū, vt l.ſi
duas. §.decet.de excu. tu, in Auth.de defenſo.ciuita.per totū.
& ſic poterit eē vna ciuitas Imperialis, q̄ tñ nō habebit epm,
vt qa ſibi non fuit cōceſſum, vel qa fuit priuata epatu, & hoc
ſi cōſtat ꝙ ſit ciuitas Imperialis. alias cū olim ꝑ ſingulas ciui
tates fuerunt ipſi conſtituti.de off. ord. ca.qm̄ in pleriſq; non
ꝑſumā eſſe illam ciuitatē Imperialē q̄ nō habet epiſcopatū.
27 †Nā in his quæ memoriam hominū excedūt, ſufficit proba,
a tio per tales.cōiecturas.[a] iuxta ea quæ no.per Inn.in c.veniēs.
de verb.ſign. Et eodē mō ſi conſtaret aliquam non fuiſſe ci-
uitatem Imperialem, ſed Papa ponit ibi epiſcopum de nouo,
vt patet in archiepiſcopatu Toloſano, ſub quo fecit ſeptem
epiſcopos in ſeptem caſtris illi ſubditis, & illū fecit archiepi-
ſcopatum, cum primo eſſet epiſcopatus.Nam dico ꝙ illa ca-
ſtra non habebunt pro ciuitatib.quantū ad priuilegia leg.cō
ceſſa per primū ciuitatib.regni Frāciæ, ſi nō interuenit regis
conſenſus, nec habebit forū cauſarum eo modo quo cōſtitu
tiones regni dictarent eſſe apud ciuitates, & ſm hoc intelligo
q̄ no.in l.j.C.de metropoli.lib.xj. per Bar.¶Sed ꝯ prædicta ite-
rum oppo.& vr̃ ꝙ conſtructio ciuitatis caſtri, vel villæ, etiam
de ſe nō ſit licita ſine authoritate ſuperioris, vt C.de fun.limi.
l.quicunq; caſtrorū, & l.opus.de oper.publicis, & ibi no.Sol.
ibi loquitur qñ talis conſtructio eſt ad emulationē alterius ci
uitatis, qđ nō eſt licitū.arg.ſ̃.eod.l.vt vim, in fine. ¶Item ad id
opp. ꝙ non ſemper ſit licita talis conſtructio, quia ſi fieret in
alieno ſolo ſine volūtate dñi, vel in publico ſine authoritate
ſuperioris, tanq̄ illicite ædificata poſſet deſtrui etiā ꝓpria au-
thoritate.ff.ne qd ī loco publico.l.ij.§.ſi quis nemine.verſi.tñ
obſtet.de leg.iij.l.fideicōmiſſa.§.ſi qs illicite. ad l.Aquil.l.quē-
admodū.§.j.in fi. ꝙ vi aut clam. l.pen. §.ſi ianuā, facit qđ ple-
neno.per Bar.in l.j. §.nūciatio. de ope. no.nun. & per Inn.de
immu.eccle.c.j.de reſti.ſpol.c. Piſanis.circa finē.Sol.fateor cō-
trariū & dico ꝙ iſta lex loquit de iure antiquo, quo oīa erāt
vacantia, & nondū occupata, & populi erant liberi.vnde lice
bat in quocunque loco occupato cōſtruere, & imponere no
mē ciuitati vel caſtro ꝓut eis placebat.Hodie vero cū oīa ſint
occupata, & populi ſubſint vni prīcipi: nō pōt procedere qđ
hic dr̃ niſi tales ædificantes ſaltē de facto ſuperiorē non reco
gnoſcerēt, & ædificarent in ſolo proprio. ſi aūt recognoſcūt
ſuperiorē, talis cōſtructio eſt illicita ēt in ſolo proprio ſine li-
centia ſuperioris. quia poſſet tendere ad æmulationē eius, vt
in ꝑcedēti ꝯtrario. Similiter ſi conſtruerēt in alieno ſolo ſine
voluntate etiam ſi eſſet de ſe populus liber ſitr eſſet illicita, &
poſſet deſtrui ꝑ ipſum dñm vt in contrariis.ſ̃.alleg. & hoc ſi-
ue ſit dñs rōne dñij, ſiue rōne iuriſdictionis, vt patet ex not.
eleganter per Inn.in c.j.de immu.eccl. ¶Itē adhuc opp.cōtra
ꝑdicta ſi populus liber ædificaret in ſolo ꝓprio, nō ſolū eſſet
illicita cōſtructio ſine licentia cuiuſcunque, ſed ēt diceretur
ciuitas nulla interueniente authoritate ſuperioris.cuius ꝯriū.
ſ̃.dixi.hoc ꝓbat ꝓut no.ī gl.in l.vſusfr.ciuitati.qb.modis vſuſ
fruc.amit.in fi.gl.& qđ no.ꝑ gl.& Bar.j̃.ad municip.l.eius qui.
§.Celſus. Sol.ea quæ dixi ſ̃. procedūt qñ populus liber in ſuo
territorio vellet ædificare vnā ciuitatem nouā, puta populus
Florentinus in aliqua parte ſui comitatus. nā licita erit con-
ſtructio de iure gen.vt hic.Sed quantū ad hoc vt ſit ciuitas, re
quireret authoritas Papæ in ſpiritualib.vel Imperatoris quā-
tū ad priuilegia Imperialia. ſed quantū ad iura ipſius populi
Florentini nō requireret alia authoritas q̄ ſua propria. ſi aūt
populus nō cōſtruxerit ciuitatē nouā, ſed ipſam ciuitatē Flo
rentiæ transferret de loco in quo eſt ad alium locū ſui comi-
tatus, diceret eſſe eadē ciuitas quātum ad omnia iura ſpiritua
lia, & temporalia abſq; alicuius ſuperioris licētia, & ita intel-
liguntur ſ̃.alleg.Ex ꝑdictis ergo recolligendo ſcire debes, ꝙ ſi
aliquis populus ſimul coadunatus eſſet ſine aliqua cōſtructio
ne murorum, ēt ſi tot homines eſſent quot ſunt Romæ, non
eſſet vniuerſitas approbata, nec haberet iura vniuerſitatis.vt
no.Inn.in c.cū ab eccleſiarū.de offi.ord.ſi aūt vellent cōſtruc
re locū vt eēt ciuitas, caſtrū vel villa, an poſſint? diſtingue aut
loquimur de tpe antiquo quo populi erāt liberi, & oīa erāt
vacātia, & poterāt ꝓ libito volūtatis vt hac l.Aut vero loqui
mur de tpe moderno quo territoria ſunt occupata, & populi
ſubſunt principi, & tūc diſtingue, aut loquimur de pplo q nō
recognoſcit ſupiorē, aut de alteri ſubiecto. Primo caſu diſtin
gue tres caſus, aut ille pplus vult trāſferre ciuitatē ſuā de vno
loco ad aliū ſui territorij, & erit eadē ciuitas nec reqreret alia
authoritas ſupioris.vt no.ī l. ſi vſuſf.ciuitati, & l.eius q.§.Cel-
ſus.ad mun.Aut vult ꝯſtruere nouā ciuitatē remanēte prima
ī ſuo territorio, & pt, & licita ē ꝯſtructio de iure gē. ut hic, tñ
ad hoc vt ſit ciuitas, reqreret ſupioris autho.vt ſ̃.dixi.Aut vult
ꝯſtruere ī alieno territorio rōne dñij vel iuriſdict.& tūc ēt ip-
ſa ꝯſtructio nō eſt licita ſine illius dñi volun.q pōt demoliri
autho.ꝓpria vt dixi.ſi aūt interueniat eius volūtas, valet con-
ſtructio, & cedit ſolo, & iuriſdictioni illius dñij. iux.no.ī Spe.ī
ti.de reli.dom.in ver.qd ſi petat ciuitas. Quantū vero ad hoc,
vt dicat ciuitas, reqreret autho.prīcipis vt ſ̃.dixi. ¶Scđo caſu
principali qñ nō eſt populus ſubditus, tunc ēt in territorio ꝓ-
prio nō pōt cōſtruere ſine ſuperioris authoritate, ne tēdat ad
illius emulationē vt ſ̃.dixi.vbicūq; aūt dixi poſſe de nouo fie
ri.ibi pōt ēt vetus ciuitas augeri, ut no.ꝑ Bar.in l.vrbis appe.de
uer.ſig.ubicūq; āt dixi de nouo nō poſſe fieri.ibi nec uet⁹ edi
ficiū incaſtellari, ut d. l.quicunq; caſtrorū. de fun.limi.& ibi
28 no.Inno.in d.c.Piſanis.de reſt.ſpol. ¶Sequit in tex.cōmerciū.
oppo.hoc uerbū eſt generale, & comprehēdit oēs ut cum di-
cim⁹.iſtius rei nō eſt cōmerciū. ſignificamus ſuper ea nō poſ-
ſe ꝯhi.ut l.ſi in lege.§.j.de ꝯhen.emp.ſed iuriſcōſult⁹ ſpecificat
ꝯctus iuris gētiū, ut ſtatim ſequit. ergo iſtud uocabulū gene-
rale nō cadebat tanq̄ ſupfluū.Timore huius d.ꝙ h.uocabulū
reſtringit ad ꝑmutationē tñ. Tu dic nō eſſe inconueniēs, ut
poſt expreſſionē generis ſequat enumeratio ſpecierū. exēpli
gratia, ut j̃.de ſupell. leg. l.legata ſupellecti ſicut eꝯ.j̃.ad leg.
29 Aqui.l.ſi ſeru⁹ ſeruū.§.inqt lex.ī fi. ¶†Sequit in tex.[emptio-
nes & uēditiones &c.]opp. ꝙ iſti ꝯctus nō ſint iuris gētiū, qa
ſunt facti.l.conſilio.§.fi.de cura.furio. ergo nō iuris.j̃.de ſtatu
homi.l.idē erit.in fi. Glo.hic reſpondit ꝙ ſunt facti & iuris ſi-
cut hæreditas.Alij dicūt ꝙ mā ē facti. ſed forma & ſolēnitas ē
iuris.hoc nō placet, qa iſti ꝯctus nō habent formā, uel ſolēni
tatē cū ſolo ꝯſenſu ꝯhant, & inter abſentes. Alij dicūt ꝙ ipm
ꝯhere eſt facti, prout eſt in fieri. ſe ipſe ꝯctus ꝓut eſt in facto
eſſe, eſt iuris.Ego dico ꝙ iſtud ꝯriū nō meruit ſignari, qa uerū
eſt ꝙ iſti ꝯctus ſunt facti prout reſpicimus actū ꝯhēdi cū fit,
& iſtud fuit inuētū a iure gentiū, id eſt inſtinctu, & conſuetu-
dine gentiū, & nō ob.ꝯriū de l.idē erit. Nā ea q̄ ſunt facti non
ſunt iuris.ſ.poſitiui, ut ibi.ſed gentiū pñt dici. cum illud poſſit
capi pro uſu gentiū q facti eſt, ut no.Inſti.eo.§.ius aūt gentiū.
in tex.& gl.qui uſus & conſuetudo facti ē, ut in c.de cōſti.li.6.
Sed opp ad idē.emptio & uenditio, locatio & conductio non
ſunt ſine ꝑtio, ut l.j.j̃.loca.ſed nūmi nō fuerunt cogniti de iu
re gētiū ſed ciuili, qa debēt cudi cū authoritate prīcipis, ut pa
tet.j̃.de ꝯhen.emp.l.j.ergo nō ſunt iuris gen.ar.ſ̃.l.proxi.ibi dū
dicit cū ſeruitus eſſet incognita.Solu.debem⁹ credere ꝙ ēt de
iure gētiū añ ius ciuile fuerit cognitus uſus pecuniæ ꝑ hāc l.
nō tñ de iure primeuo, ſed poſtq̄ gentes creuerūt ꝙ talis pec.
cudebatur iuſſu regum. poſt Imperiū uero Rom. iuſſū eſt ꝙ
cudat authoritate principis, & ita intelligo dictā l.j.de ꝯhen.
emp.¶Tertio opp.ꝙ immo ꝯctus fuerint inuēti de iure nāli.
ut in c.ius nāle.diſ.j.ubi dicit ꝙ depoſitū, & cōmodatū fuit de
iure nāli. Sol.ego intelligo illū tex.id eſt de iure gētiū prime-
uo

A D D I T I O.

a ¶Coniecturas. In his quæ excedunt memoriam hominum ſufficit probatio per coniecturas.Adde ad Pau.hic D.Alex. in l.ij.in fi.infra, de ver.ſig.Et quātō ſuffi ciat probatio per coniecturas. Adde Alex.in conſi.50.col.3. circa prin. in j.vol. in conſil.24.col.ij.in fi.& conſi.53. col.j. alias.ly.in ij.vol. & in conſi.fi.col.pen. circa fi.in iij.vol. & ibi quando ſit lex contenta certis coniecturis.Et eundē Ale. in conſi.45.& conſi.46.in iiij.vol.Fran.Cur.

no qđ dr̃ nãle,vt Inſti.de rerũ diui.§.ſingulorũ.nõ aũt põt.in-
telligi de nãli,& ſumit.s̃.c.l.iº nãle.qa depoſitũ & cõmodatũ
nõ cadit ĩ brutis Emptio vero & vẽditio locatio & cõductio
fuerunt de iure gentiũ ſecundario,qa requirunt numum qui
ab initio non fuit inuentus, & ita intelligo q̃ vt plurimum po
30 nit illa q̃ de iure gentiũ ſecundario fuerũt. † Sed oppo.ꝯ hoc
ꝙ immo ꝯctus fiunt de iure nãli,prout eſt cõe omnib.animã
tib.vt patet in matrimonio qđ eſt ꝯctus q cõſenſu ꝯhitur,vt l.
nuptias.de reg.iur.& tñ eſt de illo iure nãli,vt d.l.ius nãle.Sol.
ibi ſumitur mr̃imoniũ impropriè pro cõiunctione maris &
fœminæ.ſed prout eſt cõiunctio animorũ dico ꝙ eſt de iure-
gen.ſicut cæteri ꝯctus qui conſenſu ꝯhuntur. vñ dixit hic Iac.
But.circa fi.ꝙ illud relatiuũ Quã poſitum in §. ius nãle. facit
ſimplicem relationẽ,vult ergo dicere,ꝙ non refertur ad con
iunctionẽ maris & fœminæ de qua prius dixerat,quia illa nõ
eſt matrimonium,ſed refertur ad coniunctionẽ aĩorum q̃ fit
ad finẽ coniunctionis corporalis,& ſic ibi. Mulier dãnauit q̃
ſaluauit, vel dic ꝙ facit propriã, ſubaudiendo hoc modo, q̃
cõiunctionẽ.ſ.maris & fœminæ appellamꝰ mr̃imoniũ.i.ĩter-
31 ueniente cõſenſu cõiugali. ¶†Sed circa iſta q̃ro quid in ꝯctu
dotis?dic ꝙ eſt de iure gentiũ, vt l. eas.s̃.de capi.di.Itẽ quid de
ꝯctib.innominatis? Reſpõdeo idẽ vt patet in l.iuriſgẽtiũ,poſt
prin.ĩ.de pac. Itẽ qd de ſucceſſione hr̃ditaria? vr̃ de iure nãli,
vt d.c.ius nãle.diſt.j. ſed ibi loquit̃ de ſucceſſione facti.ſed ſuc-
ceſſio iuris q̃ fit iure hr̃ditario p quã qs repreſentat pſonã de-
functi & ſuccedit in vniuerſum ius eius. vt l. hr̃ditas. de ver.ſi.
dic ꝙ illa fuit inuẽta de iure ciuili, vt in l.obuenire.de ver.ſig.
¶Quæro quid de quaſi ꝯctib.Reſp.de iure gẽtiũ vt gerere ne-
gocia aliena, ſoluere indebitum & ſimilia. nã iſte inſtinctus
32 penes oẽs gentes eſt. ¶†Sequit̃ in tex. [& inſtitutæ oblĩones.]
ſuper hoc verbo ſatis eſt inſiſtendũ, & eſt vna gl. q̃ recito per
quatuor opp.Primo opp. ꝙ ſint de iure ciuili,vt l.ij.§.deinde.
& §.oĩum.ĩ.tit.j. ſol.ibi loquit̃ de actionib.ſm gl.hic de oblĩo-
nib.& ſic tenet gl.ꝙ actiones fuerũt inuẽtæ a iure ciuili.p hoc
allegatur tex.Inſti de acti.§.quidem.& §.alio.ver.quippe,& ĩ.
cõmo.l.in cõmodato.§.ſicut. Itẽ allegant̃ rõnes. nã actio nõ
naſcit̃ ex ſola nãli oblĩone,ſed ex nãli tanq̃ matre,& ciuili tã-
quã patre.ſed ciuilis oblĩo fuit introducta a iure ciuili,& non
prius,ergo & actio. Itẽ actio eſt ius pſequẽdi in iudicio &c.vt
Inſti.de actio.in prin. ergo nõ fuit introducta anteq̃ iudiciũ.
ſed iudicia fuerũt introducta de iure ciuili. qđ patet,qa & ma
giſtratus corã quib exercent̃, fuerunt de illo iure,vt ĩ.tit.j.l.ij.
§.poſt originẽ.Itẽ in ꝯriũ ꝙ actiones fuerũt inuẽtæ de iure gẽ
tiũ. allegatur tex.ĩ.de cõdi.indeb.l.indebiti. in prin.vbi dicit ꝙ
cõdõ indebiti eſt nãlis. Itẽ ĩ.l.amotarũ rerũ.& mãdati,q̃ iuris
ciuilis ſunt.Itẽ allegãtur rõnes, qa cũ oriant̃ ex nãli & ciuili
oblĩone debẽt denominari a nãli tanq̃ ab antiqori & dignio-
ri.ĩ.de acqui.rerũ domi.l.j. & l.in finalib.finiũ regun.Itẽ qa ſi
nõ fuiſſent de iure gẽtiũ introductæ,tũc cõuẽtiones iuris gen
tiũ de qb.hic fuiſſent inutiles, qđ nõ eſt dicendũ. Itẽ id qđ eſt
cã cauſæ eſt cã cãti,vt s̃.l.pxi.ſed ius gẽtiũ eſt cã nãlis oblĩonis,
vt hic.ergo & actionis q̃ cãtur ab ea.& hanc partẽ tenuit Pet.
& Iac. de Rauen. ꝙ actiones fuerint inuentæ de iure gen.ſed
formulæ de iure ciuili q̃ hodie ſublatæ ſunt, vt l.j. de formu.
Cyn.dicit ꝙ prima opi.cõiter tenetur.tñ qui tenent ſecũdam
nõ proiiciũt lapides. ego dico ꝙ ſecũda nõ põt ſuſtineri. qđ
probatur vltra pdicta. nam ſi actio eſſet de iure gen.reſideret
in ſola nãli oblĩone. ex quo ſequeret̃ ꝙ cũ p pactũ de nõ petẽ
do tollat̃ nãlis oblĩo. vt l.Stichũ. §.nãlis. de ſolutio.tolleret̃ ẽt
actio.q̃ nõ poſſet remanere in abſtracto nullo remanẽte fun
damẽto.qđ eſt falſum.immo actio remanet.vt Inſti.de excep.
§.præterea.Ex quo ſequeret̃ aliud ꝙ facto poſtea pacto de pe-
tendo non ſubueniretur creditori remedio replicationis. qa
replicatio eſt inuenta ad coadiuuandã actionẽ. & vbi nõ eſt
actio ibi nõ eſt replicatio. vt C. de tranſac.l.ſub ptextu.la pri-
ma.vñ ſi primũ pactũ ſuſtulit actionẽ, ſm eã non reſuſcitat.
vt l.ſi vnus.§.ſi pactus.ĩ.de pactis. nec nouã parit,cũ ſit nudũ.
vt l.iuriſgen.§.quinimo.de pact. & ſic non eſſet dare aliquam
actionẽ q̃ iuuaret̃ remedio replicationis.ſed tex.in l.ſi vnus.§.
pactus ne. dicit ꝯriũ ꝙ cõpetit replicatio ex ſcđo pacto. ergo
actor actionẽ hẽt nõ ex ſcđo pacto, qa nudũ.ergo remãſit ſi-
bi ex primo veſtito, eliſa tñ p exceptionẽ q̃ exceptio elidit̃ p
replicationẽ. Sequit̃ ergo ꝙ p pactum de non petendo non
fuit ſublata actio,licet fuerit ſublata nãlis oblĩo,ergo actio nõ
reſidebat in ſola nãli ſed in ciuili q̃ nõ fuit ſublata.ergo de pri
mo ad vltimũ ſequit̃ ꝙ actio ſit de iure ciuili, & ad hanc nõ
eſt dare reſpõſum, ad ll. in ꝯrium allegatas rñdet̃ vt ibi expo-
nitur tex.p glõ.ſaluo ꝙ ad l.ſi tibi mandauero.§.is cuius.ĩ.mã
da.ad quã rñdeo ſm Iaco.Butr. ꝙ ibi nõ loquit̃ in deportato
cũ tex.non faciant mẽtionẽ. vñ põt intelligi de alio,cuius bo
na ſunt cõfiſcata nõ tñ pdiderat ciuitatẽ Romanã,& ſic erat
capax eorũ q̃ ſunt iuris ciuilis,& hoc magis placet,qa eodem
mõ poſſet dici de quibuſcũq; ciuilib.acquiſitionib.ꝙ poſſent
cadere in deportato ad vtilitatẽ fiſci,qđ eſt falſum ſm oẽs.Itẽ

nõ ob.ꝙ ꝯuẽtiones iuris gen.inutiles fuiſſent. nã nõ eſt verũ:
immo erant vtiles alio remedio q̃ actoris.ſ.manus regiæ. vt
l.j.in prin.s̃.tit.j. Sed quia hoc minus vtile vel expediens viſũ
eſt,iõ de iu.ciui.fuerũt inuẽtæ actiones & magiſtratus coram
qb.expediret̃.Itẽ nõ ob.ꝙ ius gen.fuit nãlis oblĩonis cã ex qua
cãtur actio.nã fateor ꝙ p hoc pt dici fuiſſe cãm actionis non
pducendo eã, & ſic non cã efficiens, ſed mediata pp quã fue
runt pductæ actiones de iu.ciu. & cã remota nõ efficiẽtis,ſed
occaſionalis. ¶Scđo principalr̃ opp.in ea.gl.ꝙ oblĩones non
ſunt de iure gen.nã aut loquimur de ciuilib.& illæ fuerunt de
iure ciuili,aut loquimur de nãlib. & illæ de iure naturali.Sol.
loquimur de naturalib. q̃ fuerũt a iure gen.pductæ,qđ eſt ius
naturale,vt Inſti.de rerũ diui.§.ſingulorũ.& hoc dicit tex in l.
33 nõ amplius.§.hoc nõ dẽt. de reg.iur. ¶†Sed tunc oppo.tertio
loco.nã intelligẽdo dicto mõ non vr̃ ſtare poſſe,quia ſi oblĩo
naturalis dr̃ illa, q̃ producta eſt a iure gen. nõ poſſet cadere in
ſeruo cuius ſtatus annihilatus eſt de iure gen. s̃. l. pxima. & l.
qđ attinet.de reg.iur.cuius tñ ꝯriũ eſt verũ, qa ſeruus naturalr̃
obligat̃, & dñm ſibi obligat. vt l.ſi qd.ĩ.de cond. indebi.ergo
dicet̃ ꝙ naturalis oblĩo fuerit introducta a iure naturali put
diſtinguit̃ a iure gen. quo iure fuit introducta libertas. vt s̃.l.
proxi. & ſic naturalis oblĩo cadit in eo attẽto illo iure. Gl.hic
rñdet ꝙ immo de iure gen.nõ fuit annihilatus ſtatus ſeruorũ.
ſed de iure ciuili.& ita loquit̃ l.qđ attinet.hoc nõ placet.nam
iſta duo ſunt ꝯtraria libertas & ſeruitꝰ, vt s̃.l.pxi.Si ergo liber
tas eſt ſtatus,ergo ſeruitus eſt annihilatio ſtatus,cũ ſit annihi-
latio libertatis.Itẽ patet expreſſe de variis & extraor.cog.l.co-
gnitionũ.§.minuunt̃.& §.fin. vbi dr̃ ꝙ infamia eſt diminutio
ſtatus,ſed ſeruitus eſt cõſumptio, ergo annihilatio. Cũ igitur
ius gen. introduxit ſeruitutẽ, ergo ſtatũ ſeruorũ annihilauit.
D.Bar.in l. ſi id qđ. de ꝯd.inde.dicit aliter, videlicet ꝙ de iure
gen.primæuo,qđ fuit eo ipſo ꝙ gẽtes eſſe cęperũt nõ fuit inuẽ
ta ſeruitus,ſed oẽs erãt liberi.Fuit aũt inuẽta de iure gen.ſcđa
rio.& hoc ego fateor de plano,vt patet in c.ius naturale.j.diſ.
ꝙ rectè loquimur de iure gen. primæuo. Itẽ dicit ꝙ oblĩo na-
turalis p obſeruãtia fidei fuit introducta de illo iure gen. pri-
mæuo,qđ dr̃ naturale, & hoc ẽt placet vt patet ex d.c.ius na-
turale.vbi dr̃ ꝙ illo iure fuit depoſitæ vel cõmodatæ rei reſtõ.
Itẽ p l.j.in prin.de pac. dũ dicit naturalis eſt.Ex his infert Bar.
ꝙ illo iure attẽto ſtatus ſeruorũ nõ eſt annihilatus.ex hoc in-
fert ſcđo ꝙ ea q̃ fuerũt inducta de illo iure cadunt in ſeruo vt
naturalis oblĩo. Tertio dicit ꝙ ea q̃ fuerũt inducta de iure gẽ.
ſcđario,vt dñia,nõ cadunt in ſeruo, qa illo iure ſtatus eorum
annihilatus eſt, & ita dicit ſe ſp dixiſſe in materia. Certe ver-
ba iſta licet videant̃ pulchra & demulcere aures, tñ non vñr
hr̃e saporẽ.qđ oñdo ſic.Nã licet de iure gen.primæuo nõ eſſet
inuẽta ſeruitus,& ſic nõ erat tunc annihilatus ſtatus alicuius
pp ſeruitutẽ, tñ ex quo fuit inuẽta ex iure gen. ſcđario, illud
primũ ius ceſſit.ſcđo qa pceſſerũt a pari potẽtia cãæ,vñ ſi ho
die eſt reperire vnũ ſeruũ nõ habemus cõſiderare aliquẽ ſtatũ
reſpectu illius iuris primæui cũ ius ſcđariũ in hoc correxit pri
mæuũ talr̃ ꝙ nulla imago remãſit.C.đ lati.liber.tol.poſt prin.
pterea aut dicimus ꝙ naturalis oblĩo in ſeruo fundetur in ſta
tu libertatis quẽ hẽt attẽto iure gen. primæuo tanq̃ nõ ſubla-
to p ſcđariũ, & hoc eſt falſum,qa immo ſublatũ eſt, qa cum
iſta ſint ꝯtraria nõ pñt ſtare in eodẽ ſubiecto. Itẽ qa iuſgẽtiũ
ſcđariũ potuit tollere libertatẽ inductã a iure gen. primæuo
cũ ſit paris potẽtiæ. Aut dicimus ꝙ fundet̃ in ſtatu libertatis
nõ tanq̃ exñte in ſruo vel tanq̃ non ſublato,ſed perinde ac ſi
ſublatus nõ eſſet attẽto primæuo iure gẽ. ſeu naturali,& tũc
eodẽ mõ poſſet dici de oblĩone ciuili ſeu act. & de qbuſcunq;
q̃ eſſent de iure ciuili q̃ caderent in eo illo reſpectu, qđ tñ eſt
falſum. Aut dicimus ꝙ dicta oblĩo nãlis fundet̃ in ſeruo, tanq̃
ſeruo & hoc eſt falsũ,qa put ſeruus eſt nihil eſt,& ſic nõ hr̃et
fundamentũ oblig.ergo non poſſet ſubſiſtere ff.qđ vi aut cla.
l.nã origo. de excep.rei iudi. l.egi. Præterea dñiũ vt s̃.dixi fuit
inuẽtũ de primæuo iure gen. & tñ nõ cadit in ſeruũ ſm eũdẽ
Bar.tñ Pet.de Bellapertica dixit ꝙ iuſgen.nõ annihilauit ſtatũ
ſuorũ ĩ totũ qn poſſint obligari,nec declarat alr̃. Ego teneo
hãc opi.& declaro ſic. Seruitus fuit ordinata quo ad qd in fa
uorẽ ſuorũ ne occiderent,ſed ſuarent.vt s.đ ſtatu ho.l.4.Itẽ
quo ad qd in fauorẽ dñorũ, vt qcqd acqrerẽt dñis acqrerẽt.
Dico ergo ꝙ in his q̃ nõ ꝯcernũt vitã, nõ eſt annihilatus ſtatꝰ
eorũ cum iuſgen. voluit eis vitã ſeruari.ideo pñt eis alimenta
relinq vt l.ſeruos de ali.& ci.leg.In his ergo q̃ ꝯcernunt acqſi-
tionem ſtatus eorũ annihilatus eſt quo ad ſe,ſi eſt tale qd ꝙ
poſſit acquiri dño, qa non ſibi acquiritur, ſed dño.vt ĩ.de his
q ſunt ſui vel ali.iur.l.j. vel alteri hñti ĩ eo vſumfr.ĩ. de vſufr.l.
ſed & ſi quis. cũ multis aliis ſim. Si vero eſt tale quid qđ non
poſſit acqri dño,tunc reſidet apud ſeruum, nec in illo eſt an
nihilatus ſtatus eius vt in nãli oblĩone qua dñs tenetur ſibi, q̃
non põt acquiri eidẽ dño ne ſibiipſi ſit obligatus. vt ĩ.de ꝯdi.
inde.l.frater a frẽ. §. q̃ſitum. iõ videmus ꝙ legatum factũ ſer-
uo deportati valet ex perſona ipſius ſerui, quia nõ põt acqri

ipſi

ipſi deportato cũ non ſit capax. vnde reſidet in ꝑſona ipſius
ſerui quantũ ad ſubſtantiã, ſed per fiſcũ ſibi aufert ꝓꝑ ſpẽ quã
hẽt in ipſo ſeruo poſt mortẽ deportati, vt l. ſi deportati ſeruo.
de leg. 3. Aut loquimur in his q̃ ꝯcernunt odiũ ſerui ut ꝙ obli-
getur nãliter, & ſiťr non eſt annihilatus ſtatus eius, cum ſerui
tus non fuerit introducta in eius fauorẽ niſi ꝓꝑ vitam, vñ nõ
dẽt operari fauorẽ aliis, ne ſit melioris ɔditionis q̃ liber hõ, ex
quib. infertur ꝙ in his in q̃b. dixi annihilari ſtatutum eius an-
nihilatur libertas, & verũ eſt dicere ꝙ ſe non ɔpatiunť: in aliis
vero ſecus. De iure vero ciuili & quo ad effectus per ipſum ꝓ-
ductos ex toto vr̃ eius ſtatus annihilatus, vt d. l. quod attinet.
de regu. iur. ¶ Remaneamus ergo in ɔcľone glo. ꝙ obľo nãlis
de qua loq̃tur iſta lex eſt illa quæ fuit introducta de iure gen.
circa qđ q̃ro exẽpla gl. ex qua mã introduxit iuſgen. nãlẽ obli.
Rñdeo ex multiplici. ſ. ex conſenſu, & tunc ex æq̃tate illa vt fi-
des ſeruetur. Itẽ ex ęquitate illa vt fides ſeruetur. Item ex illa
æq̃tate vt maiorib. pareamus. s̃. e l. veluti. & ex iſta oritur obľo
nãlis ex ſñĩa. Item ex illa ne q̃s fiat locuples cum aliena iactu-
ra. vt ĩ. de ɔd. ind. l. nam nã. & gñaliter vbicunque adeſt aliq̃a
ęq̃tas iuriſg. q̃ ſuadet aliquẽ teneri, ibi põt dici ĩeſſe nãlẽ obli.
34 ¶ † Ex his ſoluitur q̄ qua quæritur an obľo ex maleficio ſit de
iuregen. & gl. Inſti. e. §. ius aũt gentium, tenet ꝙ de iure ciui. Tu
dic ꝯ̃, quia ęquitas nãlis iuſgen. ſuadet delicta puniri, vt l. a reo.
§. quod vulgo. de fideiuſ. & l. bona fides. ĩ. depo. vñ ſunt ꝓhibi-
35 ta de iure nãli. vt Inſti. de obl. §. j. ergo, &c. ¶ † Sed quæro quid
de obľonib. ex quaſi maleficio? gl. inſti. eo. tenet ꝙ de iure ciui.
qđ q̃dã tenent dicentes ꝙ cũ oriať ex facto alieno, ęq̃tas iuriſ-
gen. non dictat cũ teneri, ſed ſolũ rigor iuris ciuilis, iõ nõ di-
ceť obľo nãlis ſed ciui. Tu dic ɔ̃, q̄a ſaltẽ obligat cũ æquitas iu
riſgen. q̃ eſt vt legibus ſuperiorum pareamus. vt s̃. eo. l. veluti. ſi
cut videmus in ſñĩa quæ parit nãlem oblig. ex illa æquitate, ut
36 no. per Bar. ĩ d. l. Iul. ĩ. de cõdi. inde. ¶ † Quarto & vlt opp. prin
cipľr & vr̃ ꝙ obľo nãlis non fuerit introducta de iuregen. ſed
nãli, quod eſt cõe oĩbus aĩantibus, nam ex illo iure ꝓcedit in-
ſtinctus vt benefacientibus benefaciamus, qui eſt & in aĩalib.
de quo ĩ. de peti. here. l. quod & ſi lege. §. conſuluit. qui motus
obligat nãliter, vt ibi in tex. So. fateor ꝙ dublex eſt nãlis obľo,
vna q̃ oriť de iuregen. & eius æquitate de qua. s̃. dictum eſt. &
illa hẽt multos effectus, quia cɔ̃iuncta cũ ciuili parit acti. vt ĩ.
de proc. l. licet. §. ea obľo. Item inducit cõpenſationem l. ẽt. de
cõp. Itẽ impedit rep. ſoluti per errorẽ iuris. C. de iuris & facti
igno. l. cũ quis. & iſta ɔ̃hitur ad aliquid certum in ſpecie vel in
ſuo genere. Item orit ex conſenſu. i. ex aliena æquitate iuriſg.
vt s̃. dixi. Et eſt alia obľo nãlis, quæ oriť ex naturali rõne quæ
eſt vt benefacienti benefaciamus, & iſta non ꝯ̃hitur ad aliq̃d
certum in ſpecie vel in ſuo gñe regulariter, ſed ſtat in gñe gña
liſſimo. Nõ. n. obligať quis ad remunerãdum benefactorẽ pl⁹
in vno q̃ in alio. vnde ſi tibi ſeruiui de pecunia, potes mihi ſer
uire de verbis, vel ꝯ̃, & uocatur hæc obľo ad antidora, & cõ-
ſiſtit in puris mentibus laicorũ ſm Ia. Butr. quod intelligo ſic,
nam ille qui recipit ſeruitium vel beneficium ſi diſcretionem
nãlem hẽt, moueť ad remunerandũ, ne reputeť ingrat⁹, non
ergo oriť iſta obľo ex aliquo pręcepto coarctãte, ſed ex quadã
diſcretione vel inſtinctu, & iſta obľo parui eſt effectus ſecũdũ
gl. dicit. n. ꝙ nõ impedit ſꝑ ſoluti repetitionem. q. d. aliq̃ñ impe
dit, aliq̃ñ non, ſed gl. in d. §. conſuluit. aliter loquitur. Itẽ ꝙ im-
pediat, vr̃ tex. in l. ſi teſtõ. §. j. de fideiuſ. Breuiter in hoc art. diſtĩ-
gue tres caſus, recolligendo oĩa. nam aut ſoluens ſciebat ſe ef
ficaciter non teneri nec poſſe compelli, & tunc ſine dubio nõ
repetit, non ꝓꝑ obľonem, ſed ꝓꝑ ſciam, quia vr̃ donare. Nam
& ſi nullo modo eſſet debitum, non poſſet repeti, vt l. cuius ꝑ
errorem. de reg. iu. de condi. inde. l. j. aut errabat in facto, quia
credebat ſe teneri efficaciter rõne alicuius promiſſionis factę
forte per ſuum ꝓcuratorẽ cui dederat in hoc mandatum, cũ
non eſſet facta & ſic erat iuſtus error, quia in facto alieno. &
tunc ſine dubio repetetit. nam ẽt ſi ſubſiſteret obľo nãlis iure
gen. quæ eſt efficacior, poſſet repeti ſolutum per talem errorẽ,
vt d. l. cũ quis. aut errabat in iure vel in facto ꝓprio, & ſic erat
iniuſtus error, & tunc dic aut ſoluit illud idem quod recipit,
& tunc non repetit, quia in eadem re pręſumitur aĩus redonã
di, & hoc operatur illa obľo, vt l. ſi vero non remunerandi. §.
Papi. ff. mand. aut ſoluitur non idẽ, ſed tantundem. & tũc dico
vt d. l. ſi teſtõ. §. j. de fideiuſ. aut ſoluiť aliud penitus diuerſum,
& tunc impediť repetitio vt in hac gl. Fallit in liberto ſoluẽte
pr̃ono operas officiales, vt ĩ. de ꝯd. ind. l. ſi non ſortem. §. liber
tus. de condi. ind. in pri. rõ eſt, quia ex bñficio a pr̃ono recepto
ꝯ̃hiť dicta obľo ad dictas operas in ſpecie, qđ rľr nõ eſt in aliis
beneficiis & benefactoribus, ſecus ſi ſolueret operas fabriles,
q̄a ad illas non ꝯ̃hiť obľo, vt d. l. ſi non. §. libertus. verſ. ſed ope-
ras. Rõ eſt, q̄a cũ fabriles reſpiciant commodum pecuniariũ,
non habent eandẽ ꝓportionem, & ſitirudinem cũ beneficio
recepto a pr̃ono quod eſt perſonale ſeu circa perſonã liberti,
ſicut operę ꝑſonales, q̃ reſpiciũt ſiľr perſonã, ſic ergo ĩ effectu
tũc impedit repe. q̃ñ ſoluit illud vel tantundem vel ſimile.

37 ¶ † Ex quo põt dici ꝙ ſi aliquis aduocatus patrocinatus eſt in
cauſa alterius aduocati gratis, deinde alter aduocatus patroci-
neť in ſua, non põt petere hic ſecundus ſibi ſatisfieri de patro-
cinio, ſed fit compenſatio hincinde ex dicta obľone, q̄a ſolu-
tum fuit tantundem vel ſiľe, & hæc vera q̃ñ talis obľo per ius
poſitiuum non reduciť ad præſtãdũ neceſſitatem, tunc. n. nul-
lo mõ repeteretur, q̄a ſolueret debitum, vt patet in operib. ob
ſeq̃alib. ad quas libertus tenetur pr̃ono, & iudicis offõ põt co-
38 gi. l. j. §. cum pr̃onus. de of. ꝓfe. vr. † Seq̃ť vltimum verbum ĩ tex.
excep. q̃buſdam paucis q̃ a iuregen. introducta ſunt. quęro q̃
ſint illæ, & quot? gl. rñdet ꝙ ſunt quatuor, qđ dic vt in ea. ¶ Cõ
tra iſtam gl. opp. fortiter, iſta exceptio de qua in tex. venit ad il-
lud verbum obľonem quod immediate p̃cedit, ergo dẽt intel-
ligi de obľonib. q̄a exceptio dẽt eſſe de his de quib. loq̃ť regu-
la. vt no. ĩ. de leg. l. in his. & de re iu. l. j. & ſic vr̃ tex. velle ꝙ obľo
nes rľr ſunt de iuregẽ. excep. q̃buſdã obľonib. q̃ ſunt de iure ci-
uili, ſed gl. non exemplificat de oblonib. iſtarum excep. ſed de
ɔ̃ctib. ergo male loq̃ť. Sol. p̃t ſuſtineri hoc mõ ꝙ oblig. ɔ̃ctuũ
rľr ſunt inſtitutæ a iuregentium, fallit in quibuſdam quæ ſunt
inſtitutæ a iure ciuili, & illæ ſunt iſtę quæ oriuntur ex ɔ̃ctibus
inuentis a iure ciuili, qui ſunt quatuor, vt in gl. ſed iſta ſol. non
vr̃ bona, nã ẽt ex ꝯ̃ctib. iuriſg. oriunť obľones ciuiles, aut ergo
dices ꝙ rľa q̃ colľr ex verb. obľones. ĩtelligať de nãlib. obľonib.
& exceptio q̃ ſequiť intelligať de ciuilib. & tunc no erit bona,
quia non erit de ꝯtentis ſub rľa, aut intelligis rľam in obľoni
bus ciuilib. & illa erit falſa, quia illæ nõ fuerunt introductæ a
iureg. ſed a iure ciu. Timore huius quidã vt e. & Iac. de Are.
quod ẽt vr̃ ſeq̃ Iaco Butri. dñt ꝙ rľr vna eſt tantũ obľo. ſ. nãlis
quæ interdũ approbať a iure ciuili, & tunc ẽt dr̃ ciuilis appro-
batio. & iſta oriť ex ꝯ̃ctibus iuriſgen. ſed aliq̃ñ reperiť obľo ci-
uilis. ſ. in quatuor ꝯ̃ctbus inuentis a iure ciuili, & ſic tenent ꝙ
in ꝯ̃ctib. iuriſgen. non ſit niſi vnica obľo. ſ. nãlis quæ ꝑ appro-
bationẽ dr̃ ciuilis, & hæc eſt rľa. Aliq̃ñ tñ eſt reperire ciuilem,
& hæc eſt rõ, q̄a ſolum in quatuor ɔ̃ctibus iuris ciuilis enume
ratis per gl. hic. & tunc dr̃ ciuilis ꝑ numerationẽ, pro hoc Inſt.
de obľo. §. j. & ſi dicatur q̃uo in ɔ̃ctib. iuriſgen. non ſit obľo ci-
uilis cũ videam ꝙ per pactũ de nõ petẽdo ſcĩn ſuper eis tolla
tur nãlis & remaneat ciuilis, vt de pact. l. ſi vnus. § pactus? Rñd.
Iac. Butr. ꝙ hic accidit ſicut in poſſeſſione, quæ eſt vnica. ſ. nã-
lis, & approbať ciuilis, & ita ꝙ cũ quis eſt in fundo, nãlis ſe hẽt
ꝑ modũ ſubſtantiæ, ciuilis per modũ qualitatis, ſed cũ recedit
de fundo, ꝑdiť naturalis, & illa ciuilis conuertiť in ſubſtãtiã. ita
hic anteq̃ fiat pactũ de nõ petẽdo naturalis ſe hẽt ꝑ modũ ſub
ſtãtiæ, ciuilis ꝑ modũ qualitatis. ſed ꝑ pactũ tolliť nãlis, & ciui
lis cõuertiť in ſubſtantiã. Certe iſta eſt de vna noua phantaſia,
& primo illa ſimilitudo de poſſeſſione non eſt bona, quia im-
mo ſunt de poſſeſ. ſ. ciuilis, & nãlis ſm cõem opi. quam tenuit
Dy. in diſputando. de quo per Bar. in l. j. de acquire. poſſ. præte-
rea ſm Ia. But. pactum de nõ petẽdo fortificaret ciuiles obľo,
quod nõ eſt dicendũ cũ fiat ad minuendũ, ſeu tollendum nõ
augendũ, ar. ĩ. de condi. ind. l. cũ tales. §. fi. vñ dicimus ꝙ nãlem
tollit, ciuilem elidit. Item probant præfati Doct. & alio mõ ꝙ
in ɔ̃ctibus iuriſgen. non ſit ciuilis obľo in ſubſtantia, quia ſi
hoc eſſet, non eſſent paucæ ciuiles obľones, ſed multæ, cuius ɔ̃-
riũ hic dr̃. Breuiter ego dico ꝙ ipſi dicerent ɔ̃ caſum. ĩ. de pact.
iuriſgen. poſt pri. ibi dum dicit, & hinc naſci ciuilem oblig. Nã
ibi dr̃ ꝙ in ꝯ̃ctibus innominatis, qui ſunt de iuregen. vt ibi pa-
tet, ſubſiſtente vel ſecuta cã ex vna parte naſcitur ciuilis obľo.
& iſtum tex. intelligo alio modo vt ceſſent obiectiones ſupra-
dictæ. ſ. ꝙ ille ver. excep. non referať ad verbũ obľones, nec lo
39 quiť de obli. tñ, ſed referať ad oĩa quæ s̃. dixerat. † Ex quibus re
ſultat vna rľa gñalis tacita quæ hic exprimiť, videlicet ꝙ oĩa
quæ inter homines geruntur, fuerunt quaſi inuenta a iure ci-
uili, & ſic illud relatiuum, quæ, ponitur naturaliter, & ſi quęra
tur, quæ ſint illa? & tũc aut loquimur de ɔtractib. & bene dicit
glo. quòd ſunt quatuor, aut loquimur de aliis actibus, & tunc
dic quòd ẽt ſunt plures alii, qui ideo hic appellant pauci, quia
cum reperianť ſcripti, p̃ñt enumerari. Pone exemplũ in adop.
Item in emancip. quæ fuerunt inuentæ de iure ciuili. Itẽ ĩ tute-
la, vt no. in l. prox. Item in officio notariatus & tabellionatus,
40 vt no. Inno. in c. cũ P. tabel. ¶ † Sed quæro, dixi quòd in ꝯ̃ctibus
iuriſgen. ineſt nõ ſolũ nãlis obligatio, ſed ciuilis ꝑ modũ ſub-
ſtantiæ. Quid in ꝯ̃ctibus iuris ciuilis, an ibi ſit nãlis obligatio?
Reſpondeo ſic, vt ĩ. de condi. inde l. fideiuſſor. vbi eſt caſus.

LEX VI.

1 *Ius ciuile quid, & quotuplex.*

2 *Ius ciuile qualiter poteſt limitare ius naturale & etiam diuinum, licet nõ ex toto tollere,*

3 *Si cã pertinens ad iuriſdõnem ordinariam poteſtatis per reſcriptũ ſuperioris committatur; tunc iſte non erit delegatus, ſed ordinarius, niſi per reſcriptum detur alia noua forma quam quæ datur per ſtatutum.*

4 *Quando aliquid additur libello uel de eo detrahitur circa ſubſtantia dicitur libellus nouus. & hoc non admittitur, poſt lit. conte.*

Ius

1 IVs ciuile. †Aduerte, ꝙ in hac l.cum ſeq.nō ponit̄ diffinitio iuris ciuilis, ſed in l.oēs populi, ꝙ ius ciuile eſt quod quiſque popul' ſibiipſi conſtituit. Et hoc eſt duplex. quoddam ꝙ ɔ-
ſtituit populus Romanus, vel eius iuſſu cōſtitutum eſt, & hoc
dr̄ ius ciuile cōe, quod ligat oēs ſubditos Rom.imperio, quod
alieno noīe dr̄ ius Quiritum a Quiritibus Rom.vt Inſti.eo.&
in c. ius Quiritum.diſt.j. quo iure fuerunt aliqua inuenta quæ
nullo alio iure inuenta ſunt, vt patria poteſtas, quæ eſt ꝓprie
ciuium Roma. vt ſ. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. in l. 3.& 4.
aliud eſt ius ciuile, quod alii populi ſubditi Roma.Impe.vl̄ nō
ſubditi ſibi conſtituunt, & iſtud ius dr̄ municipale, qđ ligat ſo-
lum ſingulos hoīes illius populi, vel ſubditos eius. de primo lo
quuntur iſti tex.vſque ad l.oēs populi. illa loquitur de ſecun-
do. Itē primū ius pōt ſumi trib.modis, primo ſtrictiſſime per
l.xii.tab. quam Ro. habuerunt a græcis, & fuit illa l. quæ dedit
eis principium condendi alias ll. & iſta dr̄ ex ſcripto, aut ex
nō ſcripto, qa fuit habita ab Athenienſibus qui viuebant iure
ſcripto, & a Lacedæmoniis, qui viuebant morib.& iure non
ſcripto. & de iſto loquitur fi.huius l. prout gl.intelligit ꝙ pona
tur aut, ꝓ &. ſecundo modo ſumit̄ ſtricte prout ius ciui. diſtin-
guitur a prætorio, quia ius ciui.vt plurimum fundabatur in ri
gore, prætorium vero in æquitate, & tunc ius ciu.ɔtinet v. ſpēs
de quibus in l.ſeq.in prin. Tertio mō ſumit̄ large vt cōprehen-
dat ēt ius p̄torīū, & tūc continet.vj.ſpēs ſeu partes, & ita ſumi-
tur Inſti.e.in §.ius ſcriptū eſt, & hoc voluit in effectu gl. ī prin.
l.ſeq. Allegatur ēt prin.huius l.dū dicit ꝙ ius ciu.quod non ex
toto ſeruit, nec ex toto deſeruit iurig. vel nāli, ſed aliqd addit
2 vel minuit. Primo † ꝙ ius ci. poteſt limitare ius naturale, & ēt
diuinum, licet non ex toto tollere. Itē quod innuit, ꝙ ſi ius ci.
ɔtinet illud idē, qđ ius gen.vl̄ naturale, nō diceret̄ ius ci. ſed na
turale, & ſic ꝓbat ꝙ ſi ſtatutū diſponit idē, quod diſponit ius
cōe, nō pōt dici ſtatutū, ſed ius cōe, & iō licet ſint ſtatuta ſtri-
cte interpretanda qñ diſponūt aliter q̄ ius cōe, iſto caſu nō ſic.
de iſta tñ q. vide per gl.in c.j.de reſcrip.lib.6. & per Bart.in l.j.ſ.
a ad l.fal.[a] Intellige tñ iſtū tex.qñ ius cōe ſtatueret aliquid ſuper
ſtatutis a iure naturali vel gē.ſed certe pōt ſtatuere ēt ſup aliis,
& nō haberet locum quod hic dr̄, ꝙ addit vel minuit ius gen.
3 † Allegatur etiam ꝙ ſi cauſa pertinens ad iuriſdi. ordinariam
poteſtatis ꝑ reſcriptū ſuperioris ei committit̄, puta ſcribit Dña
tio ptāti Paduano ꝙ cauſam inter tales & tales Paduanos ex-
pediat, an iſte erit tunc delegatus, vel ordinarius? & videtur ꝙ
b ſi reſcriptū non dat nouam formā q̄ quæ datur per ſtatutum
ciuitatis, procedat iure ordinario. ſecus ſi dat nouam formam
ar.huius tex.& in c.j.de offic.ordi.& not.in l.ſi prætor. de offic.
eius cui man.eſt iu.& hoc eſt vtile, quia quando appellatur a
delegato, appellatur ad delegantem, ſed quando ab ordina-
4 rio, tunc ad proximum ſuperiorem. † Allegatur ēt ꝙ qñ aliqd
additur vel detrahitur de libello circa ſubſtantiam, dr̄ libellus
nouus, ideo nō admittitur poſt lit. cont. quod dic vt l edita. C.
de edend.

ADDITIONES.

a ¶ Ad l.fal. Vide quæ ibi poſui ad Bar.in characteribus de tortis.
b ¶ Nouam formam. de hoc per Ang.conſ.138.& 104. Lu.Ro.conſ.183.per Ale.
& Doc.& maxime per D.Io.Bap. Cacialupū in l.ſi prætor, & in l.& quia.ſ.de iu-
riſd.om.iu.& ibi dixi.Cur.

LEX IX.

1 *Statuta ſingulorum populorum quæ dicantur.*
2 *Relatiuum quis vel qui, quando ponatur expoſitiue, quando reſtrictiue, & limitatiue, & quando ampliatiue.*
3 *In defectum iuris proprii qualiter recurritur ad ius cōe Romanorum.*
4 *Quilibet populus ſiue ſubditus Ro.imperio, ſiue non, hēt facultatē cōdendi propria ſtatuta, & quare valeant etiam ſi contraria ſint iuri ſcripto.*
5 *Quid in ſtatutis nō cōditis a po.ro.ſed a magiſtratu perpetuo vel tēporali.*
6 *Quando populus condit ſtatuta, an requiratur auctoritas ptātis illius loci.*
7 *Statutū ciuit.dēt ſeruari ī terris comitatus deficiētib. ſtatutis comitatus.*
8 *Clerici gaudent beneficio ſtatutorum laicorum.*
9 *Statuta laicorum an noceant clericis.*
10 *Forenſes ꝙ gaudeant beneficio ſtatutorum ſicut illi de illo populo ſi ibi habitabant & ſubeunt onera, alias ſecus.*

1 OMnes populi. ¶ † Statuta ſingulorū populorum dn̄r ius ciuile ꝓ-
prium illius populi, quæ ſi deficiunt, viuunt iure
cōi aliorum.h.d. & hic ponit̄ materia ſtatutorum
multum late per Bart.qui poſſint condere, de interpretatione
ipſorum, & an extendant̄ extra territorium & ligent forenſes.
Item in alia repe.quam Bar.ponit ī l.cunctos pop.C. de Sum.
2 Tri.& fid.cat.nihil habet cōe cum iſta. ¶ † In tex.ibi, [legibus.]
Doc.exponunt̄ quæ.ſ.omnes, quia omnes homines aut viuūt
legibus aut moribus, & ſic exceptio gl.non eſt neceſſaria dū
dicit, ꝙ hoc dixit ꝓꝑ homines ſiluestres, nam qñ per relatiuū
quis, vel qui, poſitū ſine copula adiicitur qualitas, quæ conue-
nit cuilibet ex antecedentibus ponitur expoſitiue vt hic, ſi aūt
non cōuenit cuilibet tunc ponit̄ reſtrictiue & limitatiue, vt ī
l.ea tñ adiectio.de lega.3.& limitat antecedens nō ſolū in quā
titate, ſed ēt in tpe, vt l.Titia.§.j. de ali.& cib.le.non tñ limitat
aliud q̄ ſuū antecedens.ead.l.qñ aūt cū copula, tūc ampliat, vt
d.l.ea tñ adiectio.ibi, nāq; quiſque declarat primū dictū de his
3 q viuunt ſuo proprio iure. ¶ † In tex.ibi, [qđ vero] declarat ſm
dictū de his, qui viuūt iure cōi non ꝓprio, qa ipſum non hn̄t.
& appellauit ius cōe ius gen. & hoc ſi eſſent ſubditi Imperio
Ro.alias in defectū ꝓprii iuris viuerent iure Romanorū cōi.&
no.hic, dū dicit naturalis rō, ꝙ ius gen.eſt inſtinctus naturæ ex
rōne ꝓueniēs, ſed naturale eſt ꝓueniēs ex ſenſualitate, vt not.
gl.in c.ius aūt naturale.j.di. ¶ † Collige ergo ex iſta l.ꝙ quilibet
4 populus ſiue ſit ſubditus Rom.Imperio, ſiue nō, hēt facultatē
ɔdendi ꝓpria ſtatuta per hāc l.ex hoc ſequuntur plura. primo
ꝙ talia ſtatuta valēt ēt ſi ſint ɔ̄ria iuri ſcripto, non ꝓꝑ ptātē ɔ-
dētiū. ſed ꝓꝑ licētiā datā ab ipſo iure ſcripto. ſic ēt inducendo
ɔſuetudinē, quæ fuit ɔ̄ria iuri ſcripto, vt C.q̄ ſit lō. ɔſue.l. 2.cū
ibi no. Itē ſeqt̄ ꝙ talia ſtatuta cū ſint ius ciuile, ꝓducunt actio-
5 nes ciuiles, & ſic ꝑpetuas. † Tertio, ꝙ ñ reqrit̄ authoritas ſupio
ris poſtq̄ hn̄t a iure ſcripto, dū tñ nō tendant in ſupioris p̄iudi
ciū, vt in c.veniētes.cū ibi no. de iureiu. ¶ Quid aūt in ſtatutis
nō ɔditis a populo Rom.ſed a magiſtratu perpetuo, vel tēpo-
a rali.puta comite, epō,[a] vel legato, vel antianis, vel priorib.ſine
commiſſione populi? dicit Bar.in l.v.de verb.ob. ꝙ non ſunt iꝰ
ciuile, ſed prætorium.& ſic ꝓducunt actionem prætoriā, & tē-
poralē ſi eſt pœnalis, & nō pn̄t ſtatuere ius cōe.vt C.de off. p̄fe.
præto.l.formā.& 25.q.2. c.inſtitutionis. & in cle.ne Ro.de elec.
& ꝑ Inno.in c.fi.de of.deleg.& in c.2.de loc.& quod plene no.
6 Ioā.An.in c.fi.de appel.lib.6. ¶ † Sed an requiratur authoritas
ptātis illius loci, qñ populus condit ſtatuta? dic, ꝙ ſic ſi ptās nō
imponebat̄ ab ipſo populo, ſed a ſuperiore, ut in hac ciuitate
Paduæ, & ita no.in l.j.qđ quiſq; iur.ſecus ſi ponebat̄ ab eo, qa
tūc populus eſt ſuperior, & non indiget authoritate illius, ſm
7 Bal. ¶ † Item an ſtatutū ciuitatis debet ſeruari in terris comita-
tus? glo. tenet ꝙ ſic in l.ex ea.ſ.de poſtu.quod eſt verū in defe-
8 ctum propriorū ſtatutorū.ad qđ.ſ.đ legi.l.de quib. ¶ † Item an
clerici gaudeant beneficio laicorū? dic, ꝙ ſic. quia ſunt de po-
pulo, & inſimul cū laicis.faciunt vnam rempub.vt ſ.ea.l.§.pu
blicū.& ita tenuit Oldr.cōſulendo. & allegat c.ſi in adiutoriū.
x.di.licet ſint exēpti ab onerib.laicorū.ſed hoc nō minus facit
eos eſſe de populo, & gaudere ſtatutis, qa plures alii laici ſunt
exempti, & priuilegiati, tñ gaudēt, qa priuilegiū non dēt ius eſ
ſe nociuum. ſi ergo dicit ſtatutū ꝙ maſculus excludat fœmi-
b nam, clericus maſculus excludet fœmi.& ſi dicat ꝙ inſtrumē-
tū mittatur executioni, ēt inſtr̄m clerici mittet̄, vt no.Bal.in l.
9 cunctos populos.C.de Sum.Tri.& fi.cat. ¶ † Sed ſi quæritur, an
ſtatuta laicorū eis noceat. dic, ꝙ ſi pertinēt ad litis ordinatio-
nem, & ipſi litigant ī curia ſeculari, tenebuntur ſtare ſtatuto,
vt l.cū clericis.circa fi.C.de epi.& cle.ſed ſi ad litis deciſionem,
vel ſi ipſi litigant in curia epī ſecus, qa ſeruandū eſt ius canon.
vt in c.qui clericis.de fo.cōp. vñ diſputando tenuit Io. Cald de
Boñ. ſi ſtatutū reqrit maiorē numerū teſtiū q̄ ius cōe, cū hoc
pertineat ad litis deciſio.nocebit clerico litigāti, ēt in cā ſecu-
lari.gl.tñ in d.l.ex ea.ſentit ſtatutū laicorū cōe ſeruādū ī curia
eccleſiaſtica, ſed loquit̄ ꝑ verbū forte, & cōiter determinatur
ɔ̄riū, qa eps eſt ſuperior.& ideo non ligatur ſtatuto inferiorū,
10 vt in c.cū inferior.de maiori.& obed. ¶ † Vtimo quæro, an fo-
c renſes[c] gaudeāt bn̄ficio ſtatuti? Rn̄deo ſi ibi habitāt, & ſubeūt
onera, gaudent ſicut illi de illo populo ꝑ l. i.ſ. ad munic.al's ſe-
cus, vt expreſſe vult Bar.in tractatu repreſal.in v. q. prin. q.j.vñ
ſemel dicebam Boñ. cū ſtatutū dicat, ꝙ ſi aliquis reperit dānū
datum in territorio alicuius caſtri, & cognoſcatur a quo, com
munitas illius caſtri teneatur emendare, & quidam forenſis
non ſuſtinens munera receperat dānum, ꝙ non gaudeat bene
ficio d.ſtatuti, quia eſt ɔ̄ ius cōe, & ēt cōtinet iniuſtitiā, ꝙ alter
pro altero teneatur.licet ex bona cauſa factum fuerit, vt illi te
neant territoriū tutū.cœtera vide hic Bar.qui infinita bona di
cit, & ordinate Bal.autem multa, ſed inordinate.

ADDITIONES.

a ¶ Epo. Late proſequere, vt per D.Iaſ.qui inquantum dicit, ꝙ epiſcopus ex euidē ti cauſa poteſt ſtatuere contra ius.adde quod pulchre voluit Lud.Ro.conſi.325.
b ¶ Fœminam. Adde Lap.alle.84.& adde eundem Pau.de Caſt.in conſi.296. inci. ad primum dicendum.Ang.in conſ.30.incip.Martinus Ioan.in 2.col. Pano.in c. eccleſia S.Mariæ.de conſtit.& in c.quod clericis.col.9.de fo.com.Sal.in auth.caſſa.C.de ſacroſan.eccle.& Barba.in repe.rub.C.qui admit.in 6.col.& nouiſſime ꝑ Fel.in c.eccleſia S.Mariæ.de conſt.col.32.q.6.Cur. & vltra prædicta vide tu per do.meum Soc.in ſuo conſi.241.col.5.in fi.& Albertum Bru. in tract.ſuper ſtatuto, ꝙ extantib.maſculis fœmina non ſuccedat.in 12.ar.q.11.& ibi dicit hanc eſſe cōem opi. Et adde tu ꝙ hāc deci.Pau.refert & ſequitur D.meus D.Soc.in cōſi.120.col.5.ver.ſolum ergo.& ibi plene quando forenſis gaudeat beneficio ſtatutorum.& in conſi.231.col.6.ver.Præterea opi.Bar.& ibi latiſſime. & in conſi.241.col.5.in fi.& ſequitur in conſi.253.in fi.& in conſi.292.col. j. & adde Ang. in conſ.73.inci.ſtatuto Floren.Lu.Ro.in conſ. 223.incip. iſta captura. Et ea quæ dicit hic Pau.dixiſſe Bononiæ, vide per eundem Pau.de Caſt.conſi.156. inci.ſtatutum ſ.relatum, in j.vol.conſiliorum antiquorum ſm nouiſ.impreſſionem, etiā ad Pau.hic adde Alex.de Imo.conſi.43.in v.vol.Stra.
c ¶ Forenſes.qñ & quib.ſtatutis ligentur Forenſes, vide per Lud.Ro.conſi.491.

L E X X.

1 *Iuſtitia quid ſit.*
2 *Ius noſtrum omnes virtutes continet*
3 *Habens vxorem ſi teneat concubinam, qualiter poſsit compelli ad dimittē dum concubinam.*

1 IVſtitia eſt. ¶†Iuſtitia eſt conſtās & perpe tua voluntas expone. ſ. firmus
& generalis habitus voluntatis tribuens cuicunq;
qđ ſuū eſt, & ſic diffinit̄ hic habitus ꝑ actū bonū:
qa volūtas tribuēdi, & ipſa tributio ñ eſt habitus, ſed in ea cō-
ſiſtit habitus, & diſpō hoīs ſm beatū Tho. de Aqui. nō aūt dr̄
volūtas, qa actus virtuoſi ɔſiſtunt in volūtate, & ſic ſunt volū-
tarij non virtuoſi. & iō dr̄ ꝑpetua, qa dēt eſſe gñalis ſine exce.
ꝑſonarū, & iō dr̄ cōſtās, quia dēt eſſe ſtabilis, & firma in ꝓpo-
ſito. Philoſophus āt aľr diffinit, ꝙ eſt habitus cooperatiuus iu
ſtorū, ex quo iuſti operant̄ iuſta, & volūt iuſta. & dicit Io. đ Li
gna. ī trac. de pace. ꝙ iſta diffinitio eſt plenior, q̄ illa iuriſcōſul.
quia cōtinet tria p̄cepta iuris. nā oꝑari iuſta, & velle iuſta, nil
aliud eſt q̄ honeſte viuere, & alterū non lædere, & ius ſuū vni
cuiq; tribuere. ſed diffinitio Iuriſconſul. nō ɔtinet niſi hoc ter
tiū. certa gl. q̄ hic inci. vt nō ſolū, poſita in ſeq. verſ. dicit, ꝙ illa
verba iꝰ ſuū vnicuiq; tribuere poſita in diffōne iuſtitię inclu-
dūt illa tria p̄cepta iuris. ſed poſtea dū ponunt̄ īter p̄cepta, nō
ɔprehēdūt niſi tertiū p̄ceptū. & qa cū prima duo ſpecificētur,
nō īcludūtur gñalitate tertij. & ſic nō eſt verū ꝙ ꝑꝑ hoc diffō
Philoſophi ſit plenior: & diffō Iuriſconſul. eſt pulcheior, & rō
2 nabilior exponēdo verba vt dixi. ¶†In tex. ibi [honeſte viue-
re.] gl. dicit ꝙ iſtud ordinat hominē ad ſeipſum, & duo ſequen
tia ordināt ipſum ad alterū: ex hoc apparet ꝙ iꝰ noſtrū oēs vir
tutes ɔtinet quoniā oēs virtutes, aut ordināt hominē ad ſeip-
ſum, vt modeſtia & tēperātia & ſiſes: aut ad alterū vt iuſtitia,
q̄ nobilior eſt oībus alijs. & iō dicit idē philoſophus, ꝙ iuſti-
tia legalis q̄ ɔſiſtit in obtemperādo legib. eſt cōis virtus: qa lex
p̄cipit oēs virtutes: & qui modeſti, & qui temperati, & qui for-
3 tes &c. †Inducitur ēt iſte tex. ꝑ quoſdā ꝙ ſi hñs vxorē teneat
cōcubinā, & ſic īhoneſte viuat, pōt offō iudicis ad īſtātiā vxo-
a ris [a] cōpelli dimittere concubinam, & honeſte viuere. & vna
gl. in ti. de ſenten. excommuni. lib. 6. dicit per eccleſiaſticum iu
di. poſſe compelli per cenſuram eccleſiæ.

A D D I T I O.

a ¶Vxoris. Adde eundē Pau. de Ca. in l. ex ea parte. §. j. ſ. de ver. obl. & adde in pro
poſito: quod ſi in vicinia honeſtarum perſonarum veniret ad habitandū mere-
trix, quòd vicinia implorando officium iudicis, poterit illam repelrere, ita ipſe
Pau. de Caſ. in l. nullus, per illum tex. C. de ſum. tri. & vide eundem Pau. d Caſ. in
l. minime. C. de epiſ. aud. vbi dicit quòd meretrices poſſunt cogi ad portandum
habitum ſeparatum ab honeſtis, vel aliquod ſignum vt diſcernantur ab alijs: &
ita audio quod ſeruatur in Francia. Cur.

L E X XI.

1 *Nomen ius eſt generale, & ſex modis ſumitur.*
2 *Ius ciuile ſiue poſitiuum licet non ſemper ſit bonum & iuſtum: ius tamē na turale ſemper eſt bonum & æquum, & quid de iuregentium: & qualiter hoc intelligatur.*
3 *Si factum eſt compromiſſum inter aliquos cum clauſula, ꝙ poſsint procede re de iure & de facto, & ſententiare de iure tantum, quomodo intelligatur illud de iure tantum.*
4 *Statutum cum debeat intelligi ſecundum ius commune: & ius ciuile dicat vnum: ſed ius canonicum dicat aliud: ſecundum quod iſtorum debeat ſtatutum intelligi.*
5 *Sententia etiam iniuſta ſi lata eſt ſeruato ordine iuris: qualiter facit ius & valeat ac tranſeat in rem iudicatam: & quādo ſit nulla, & quid ſi in libello vel reſcripto petitur, vel dicatur fiat ius vel iuſtitia. & nu. 6.*
6 *Decretum iudicis iniuſtum ſemper eſt nullum.*
7 *Locus vbi iudex ſolet ſedere pro tribunali dicitur ius, & actus qui ibi ſit dicitur factus iure ſi iudex eſt præſens, & ſedeat pro tribunali ſi actus requirit cauſæ cognitionem.*
8 *Idem in actu voluntario iuriſdictionis.*
9 *Iudex quando non habet certum tribunal quilibet locus honeſtus dicitur competens ſi ipſum eligat: dummodo ad illum locum pars ſit citata.*

1 IVs pluribus. ¶†Nomen ius, eſt genera le, & pōt ſumi ſex modis
vt hic hr̄ ꝑ ordinē. h. d. in fi. ti. de primo ꝙ ſit gña-
2 le nomen hētur in c. ius naturale. diſt. 1. ¶†No. ex
prin. huius l. ꝙ licet ius ciuile ſiue poſitiuū non ſꝑ ſit bonū, &
iuſtū, īmo aliqñ bonū tantū, & aliqñ iuſtū tātum. vt no. ſ. eo. l.
j. in prin. gl. q̄ incipit hic pōt. ius tñ naturale ſemꝑ eſt bonū &
æquū. nā Iuriſc. hic iſtas ſpecies tanq̄ diuerſas. poſuit. q. d. ius ci
ui. de quo ſubijcit non ſemper eſt bonū & ęquū. & capias hic
ius naturale ēt pro iuregen. qualiter aūt hoc intelligat̄ dic vt
declarat gl. in §. ius naturale. q̄ inci. ideſt coniunctio. vt ſit ſem
per bonū, & æquū rōne primi motus, qui nō eſt in ptāte nr̄a.
3 ¶†Quæro hic, pone ꝙ eſt factum cōpromiſſum in aliquos cū
cl'a ꝙ poſſint procedere de iure & de facto, & ſñiare de iure tā
tum, qūo intelligit̄ illud verbum de iure tātū, pone. n. ꝙ iꝰ cōe
dicit vnum, & ius municipale dicit aliud, Io. And. in add. Spec.
in ti. de arb. §. excipit. circa prin. recitat fuiſſe diſputatum ꝙ in-
telligatur de iure cōi tanq̄ nobiliori, vt hētur Inſti. eo. idem vr̄
tenere Bal. licet non alleget Io. And. in l. quicūq;. C. de ſer fug.
in 3. col. & hoc vtile eſt, quia iſto caſu non valet laudum ſi ꝓ-
nunciat aľr q̄ ſit de iure, vt no. Bar. in l. diē proferre. §. ſtari. ff. de
arb. ſed Bal. in l. p̄cedenti vr̄ dicere ɔ̄riū, ꝙ illa iura intelligātur
tā de iur. cōi. q̄ de iure munici. pone. n. ꝙ erat q. de legitima, &
ſtatutum maiorē, vel minorē legitimā limitat q̄ ius cōe, certe
corrigit ius cōe: iō debebunt pronunciare ſm ſtatutum. & iſta
pars vr̄ mihi verior per ea q̄ expreſſe no. In. in c. certificari. de
ſepult. vbi vult ꝙ ſi quis petat quartā ſimpľr, q̄ ſibi debetur de
iure, vr̄ ſe referre non ſolum ad illā, q̄ debetur de iure cōi, ſed
a ēt ad illā q̄ ex conſuetudine [a] debet̄. nā in illa cōſiſtit ius petē-
4 tis, & cōſuetudo facit ius. Itē† pone, certū eſt ꝙ ſtatutum debet
intelligi ſm ius cōe no. C. de iure delib. l. ſi. §. in cōputatione. in
ſi. magnæ gl. in c. cum dilectus. de cōſue. ꝙ ius ciuile dicat vnū,
ius can. dicat aliud, vtrunq; iſtorum dr̄ ius cōe ſm ꝙ iſtorum
intelligentur verba ſtatuti, Bal. no. in l. ſi nondum. C. de furt. &
in l. ij. in fi. C. de ſucceſ. edic. dicit ꝙ ius ciuile, quia ſtatuta ſunt
de iure ciui. vt l. oēs populi. & ab illo accipiunt interpretatio-
nē. Tu dic hoc verum, niſi materia repugnet, vt ſi loqueretur
de gradu in materia matrimonij, quia ītelligeretur ſm ius ca
no. non ciuile, qđ corrigitur a canonico in hoc, ſed ſi in mate-
ria ſucceſſionis intelligeretur vt Bal. dicit ſm ius ciuile. & x. q.
5 v. c. ad apoſtolicā. ¶†In ver. p̄tor quoq;. no. ꝙ ſñia ēt iniuſta ſi
lata eſt ſeruato ordine iuris, facit ius qđ valet & trāſit in rē iu.
& dr̄ facere ius habito reſpectu ad id, qđ facere debuit, qa debe
bat iuſtā ferre ſñīam, non reſpectu eius qđ fecit, quia non dēt
dici ius poſtq̄ eſt iniuſta, quia iuſtum dr̄ à iure. aliqñ tñ eſt nul
la licet ſit ſeruatus ordo iuris, vt ī caſu l. venales. C. qñ prouo.
non eſt neceſ. Itē qñ concurrunt tria, ꝙ ſit lata ɔ̄ abſentē ēt ci
tatum, & per falſas allegationes, & interueniente dolo illius
pro quo lata eſt. vt l. ſi p̄tor. §. Marcel. ſm verum ſenſum. ſ̄. de
iud. altero vero iſtorum deficiētē non eſt nulla. ſed ſi interue-
nit falſa allegatio, vel dolus partis, vel iudicis, vel ēt gratia, pe-
titur aduerſus ea in integr. reſt. ēt ſi trāſiuerit in rem iu. l. ſeruo
inuito. §. cum p̄tor. ſ̄. ad Trebel. & l. diuus. de re iudi. extra iſtos
caſus ſi lata eſt per imperitiā valet, & trāſit in rē iud. nec datur
in integr. reſti. ſic pōt intelligi l. p̄ſes. de re iu. & hoc in diffiniti-
6 ua † Decretum vero iudicis iniuſtum ſemper eſt nullum, in l.
j. §. hæc verba. ne vis fi. ei. l. ſi vero. §. ſubuentum. de fideicom. li
ber. & l. Fulcinius. §. cum āt. qb. ex cauſis in poſſeſ. eatur. ¶Sed
pone peto ī libello ius mihi fieri & iuſtitiam, iudex dedit pro
me ſñīam iniquā, an valeat: vr̄ ꝙ non quia ɔ̄ formā libelli ar.
l. fi. C. de fideic. lib. ɔ̄rium dicit Bal. per hunc tex. quia illa verba
referuntur ad iuſtitiā fori, vt faciat mihi iuſtitiā. ſ. ſm ꝙ ſibi vi-
debitur, & idē ī reſcripto principis ſi ſcribit, fiat ius, vel fiat iu
ſtitia, nihilominus valebit ſñīa iniuſta. quia iſta verba non li-
mitant iuriſdictionem iudicis, ſed eius executionē. verba ſunt
Inn. elegantia. in c. prudentia. circa me. de offi. deleg. non ſic ſi
limitant iuriſdi. vt qñ apponitur in cōpromiſſo ꝙ pronuntiet
b de iure tantum. vt no. Bar. in d. §. ſtari. [b] quia ptās arbitri ex cō-
7 promiſſo dependet. l. non diſtinguemus. §. officio. de arb. ¶†VI
timo no. ꝙ locus, vbi iudex ſolet ſedere pro tribunali, dr̄ ius &
actus qui ibi fit, dr̄ factus iure, ſed hoc eſt verum ſi iudex ſit ibi
pñs. alias ſecus, vt l. voluit. §. fi. cum ibi no. ſ̄. de intero. act. & ꝙ
c ſedeat pro tribunali [c] ſi actus requirit cauſæ cognitione, vt l. a
proceden. C. de dil. ſecus ſi cauſæ cognitionem non requirat,
8 vt l. 2. ſ̄. quis ord. in bon. poſ. ſer. †et idem in actu voluntarię iu
riſdictionis, vt l. gñaľr. §. fi. C. de reb. cre. vbi Bald. dicit ſe conſul
uiſſe per illum tex. ꝙ donatio diceretur facta corā iudice, et in
ſinuata, ſi iudex ꝑꝑ infirmitatē donantis acceſſit ad domum
eius, et quoties facta eſt. et vide oīno qđ no. Bart. in l. vnica. C.
9 de confeſ. in illa q. qualiter dicat̄ cōfeſſio facta in iure. † Qñ āt
iudex non hēt certum tribunal, qlibet locus honeſtus dr̄ cōpe
tēs, ſi ipſum eligat. vt no. gl. quę ſemꝑ allegat̄. in l. cum ſñīam.
C. de ſen. dūmō ad illū locum pars ſit citata, alias nō valeret.
l. ſi vt proponis. C. qūo, et qñ iudex. adde. c. cum ep̄s de offi. or.
quia ſi habet plura tribunalia poteſt eligere quod ipſe vult.

A D D I T I O N E S.

a ¶Ex conſuetudine. Quod appellatione ſtatuti uenit etiam cōſuetudo ſecundum
Bal. in l. j. C. de confeſ. in 12. col. Ale. conſ. 45. 2. lib. inci. mature. & an appellatio
ne iuris, ueniat ius municipale tātum, uel ius commune, uide Lud. Ro. conſ. 151.
b ¶Bar. in d. §. ſtari. Adde quòd opi. Bar. ſequitur Imo. in c. Quintauallis. & c. ex inſi
nuatione. de iureiu. & ꝙ ita teneatur, idem etiam tenet Abb. in d. c. Quintauallis
& in c. cum dilecta. de reſcrip. & in c. cauſam quæ. de re iu. & in ſuo conſi. 30. in
primo uol. & Ro. in rub. de arb. col. 6. Cur.
c ¶Pro tribunali. Intellige in loco maiorum, ut per gl. hic: alias ſententia eſſet nul
la: quod tamen fallit in ſententia principis. quia coram eo non ſeruatur ordo iu
diciarius. c. ad petitio. de accu. Inn. in c. in cauſis. de re iu. Bal. in l. fi. C. de leg. & in
c. 2. de nou. for. fide. Item in arbitro, quia in omni loco honeſto poterit proferre
laudum ſi illum eligerit pro tribunali. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter. ſ̄. de arb. idem in
delegato. c. ſtatutum. de reſcr. in 6. Cy. & Doc. in l. conſentaneus. C. de ſen. & in-
terlo. om. iu. idem in ep̄o. c. cum ep̄s. de of. or. li. 6. & dicit Bald. hoc idem eſſe in
officiali diſcurrente per prouinciā, ut puta Barīſellus uel illi uicarii gñales. Cu.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

De legib.& ſenatuſconſultis. *Rub.*

¶Super gl. rubricæ hic ex interpretandis &c.& ſic leges huius ti.factæ ſunt ad conſeruationẽ, & interpretationem aliarum legum,quæ ſunt in toto corpore iuris, licet paſſim ĩ eo tractetur de legib.aliis.& ideo dñr ſpa॰r alias ſanctiones.in Auth.in medio litis non fieri ſacras iuſſiones. in prin. vt leges punientes delicta.ff.de pęnis.l.ſanctio legũ. aliæ vero leges licet leges ſint,non tractant de legib.nec dicuntur ſanctiones.

LEX PRIMA.

1 *Lex quid ſit,& quæ ſint de natura eius,& qualiter fiat.nu.4.& 5.*
2 *Clauſula,non obſtante quocunq; priuilegio,in reſcripto appoſita tollit priuilegia in corpore iuris non incluſa,clauſa vero in eo non tolluntur.*
3 *Statuta ꝙ ẽt fieri poſsint in perſonam vnius tantum, in eius fauorem, vel odium rationale,& ſi irrationale,ꝙ non valeant.& n.1.& 2.*
4 *Pro legib.vel ſtatutis condendis non vocantur mulieres.*
5 *Papa licet de conſilio Cardinalium facere debeat negocia ponderoſa,tamẽ valet quod facit licet ſine eorum conſilio.*
6 *Conſenſus ſingulorum de populo debet communiter præſtari, & ſimul ẽt in loco publico.*
7 *Poteſtas condendi leges,vel ſtatuta an poſſit committi. & an illi commiſſarii poſsint omnia,quæ poterant ſtatuentes.*
8 *Lex communis Imperialis,vel Papæ,ligat poſt duos menſes etiam ignorãtes,& quid de ſpeciali.*
9 *Delictum per ignorantiam,& fortuito, vel ſine culpa commiſſum non punitur,& quid ſi culpa interueniat.*
10 *Statuto imponente pęnam perſonalem pro homicidio,niſi delinquens occidat doloſe,& ex propoſito,non habet locum pęna ſtatuti, nec iuris communis,ſed debet aliter mitius puniri.*

1 LEx eſt cõe. ¶†In hac l. ponit̃ ſola
deſcriptio legis, nõ aũt
diffinitio ẜm gl.& bñ,q̃a illa q̃ dñr hic, cõ-
ueniunt ẽt conſtõnib.principũ. & nc. eſt l.
q̃a non eſt facta a populo,ſed vim legis ha
bet,vt ff.ti.j.& ſic non eſſet bona diffinitio,
q̃a nõ ꝯuertitur cũ ſuo diffinito, iuxta no.
in l.i.ff.de dolo.in prin.continet aũt hæc deſcriptio quatuor, q̃
ſunt de natura legis:non dico ꝙ ſunt de ſubſtãtia, q̃a ſi eſſent
de ſubſtantia,niſi oĩa iſta cõcurrerent,nõ diceret̃ lex.iuxta ea
q̃ hñr in l.pacta cõuenta.ff.de ꝯhen. emp. quia vbi aliqua pñt
adeſſe,vel abeſſe ꝑter ſubiecti corruptionẽ,non ſunt ſubſtantialia,vt ibi no.diffinitio aũt l.vr̃ poni Inſti.de iu.natu.§. lex.&
2.diſt.§.lex.q̃a eſt ꝯſtõ populi,q̃ maiores vna cũ plebe faciunt
magiſtratu interrogante,& populo rñdente,& ſtatuente, cui⁹
forma traditur.in l.ij.ff. ad Velle. Præterea qđ ꝯtinet̃ in hac deſcriptione,quia lex eſt cõe præceptũ.i. gñale reſpectu oĩm,nõ
ſpa॰r reſpectu certæ perſonę.vt ff.eo.l.iura non in ſingulas. qđ
declara,vt ibi no.per gl.iſtud tñ non eſt de ſubſtantia l. q̃a põt
eſſe lex,q̃ non hẽt locũ niſi in perſonã vnius, ſiue contineat
odium,ſiue fauorem,vt l.amiſſione.§.qui deficiunt.ff.de ca. di
2 mi.& ĩ l.neq;.C.de decu.li.x.Et vidi in ſtatutis cõis† Florentię,
ꝙ erat vnum ſtatutum in fauorẽ cuiuſdam notarij,ꝑꝑ quoddam cõe,& ꝙ ipſe, & oẽs ſui deſcendẽtes maſculi hñ̃ent tale
priuilegiũ,& immunitatẽ a cõi,ſicut eſt ſtatutũ redactũ ĩ mo
3 do ſtatutorũ.¶†Et hoc eſt vtile, ꝙ cl̃a [a] appoſita in reſcripto,
a non obſtãte quocunq; priuilegio,tollit priuilegia in corpore
iuris non clauſa.ſecus ſi ſint clauſa,q̃a non tollunt̃,vt no.in l.
hæres abſens.in prin.ff.de iu.& ideo talis cl̃a nõ nocet tali notario,cuius priuilegium clauſum erat in corpore ſtatutorum.
ſil̃r ſi continet odiũ rõnale, puta ꝙ talis ꝑꝑ ſua delicta,& oẽs
eius deſcendentes ſint priuati officijs, vt ẽt ꝯtinet̃ Florentiæ ĩ
domib.magnatum,qui ꝑꝑ eorum tyrãnidẽ remoti ſunt a ſtatu publico:certe iſta ſunt ſtatuta,licet certas perſonas concernant.Si aũt odiũ eſſet irrationale,nõ diceretur ſtatutũ,nec valeret,vt ĩ l.ſi priuatus.ff.qui,& a qui.& in l.quoties. de pollicit.
ẜm Bal.q̃a fundat̃ in odium,& dolum ſtatuentium,qui habẽt
4 vitiare.l.j.in fi.ff.de except.doli.& in c.cũ omnes,de conſt.†Secundum eſt quia eſt conſultum virorũ prudentum.i.fit de cõſilio prudentum.no.virorum,quia mulieres non vocantur,ꝙ
fiat,vt l.humanum.C.eo.Sed hoc ẽt non eſt de ſubſtantia, q̃a
ẽt ſine hoc poſſet fieri proprio motu principis,vel populi, vt
C.e.ti.l.3.& no.Bar.in l.oẽs populi.in ij.q.prin.qua॰r fiant ſtatu
5 ta,† & ideo licet Papa de cõſilio Cardinaliũ facere debeat negotia ponderoſa,valet tñ,licet ſine conſilio faciat,vt no.Bart.
in d.l.humanum.quod no.& vide oĩno qđ ibi dixi.Tertiũ eſt,
q̃a eſt coertio delictorũ,& illud ẽt non eſt de ſubſtantia, quia
multæ ſunt leges,q̃ non coercẽt delicta.Quartũ eſt,q̃a eſt cõis
reipublicæ ſponſio.hoc verbũ ſponſio importat duo.ſ.inter-
6 rogationem magiſtratus,& rñſiones populi.†Et no.dum dicit
cõis,q̃a conſenſus ſingulorũ de pplo debet cõiter p̃ſtari, & ſimul ẽt in loco publico:nec ſufficeret,ꝙ quilibet in domo cõſentiret qñ ptãs ꝯdẽdi eſt apud collegiũ. i. apud plures,vt vniuerſos,vt s̃.ti.j.l.ij.§.deinde ex his.dum dicit aliud collegiũ Põtificũ,& ſic debebit p̃ſtari ꝯſenſus in cõi,vt no.gl.in c.j. de reb.
ecc.nõ ali.li.6.ſuꝑ verbo tractatus.hoc ẽt tenet Bar.vt in l. oẽs
7 populi.in d. q.ij.ar v. vel 4.† Sed an poſſit cõmitti ptãs ꝯdẽdi
leges,vel ſtatuta,vr̃ ꝙ non,q̃a eſt de maximo mero Imperio,
vt no.Bar.ĩ l.Imperiũ.ff.de iuriſ.om.iu.ergo &c.vt in l.j. ĩ prin.
ff.de off.eius cui man.eſt iur.Br̃ dic, ꝙ princeps p̃t ea q̃ ſunt de
Imperio delegare,vt dicã in d.l.j.inferior vero a principe ſi q-
dẽ eſt magiſtrat⁹ puta eps̃,vel legatus nõ pñt rõne p̃dicta.Si vero popul⁹,tũc q̃a nõ de facili ꝯgregat̃,q̃a bñ p̃t ꝑ l.2.§. deinde.
q̃a difficile.s̃.ti.j.& an illi cõmiſſarij pñt oĩa,q̃ poterant ſtatuẽtes:dic ꝙ nõ.ĩmo ſunt multa q̃ in tali gñali cõmiſſione nõ veniũt,q̃ ꝓſequere vtiliter,vt notabiliter per Bar.in l.ambitioſa
8 ff.de decr.ab or.fac.¶†Vlt.no.ex iſto tex.ẽr ex græco,ꝙ delictũ.
ꝑ ignorantiã cõmiſſum,vel non ex propria voluntate,punit̃.
Sed aduerte,nã hoc p̃t intelligi.duob⁹ modis,prĩo ꝙ delĩquẽs
ignorabat legẽ ĩponẽtẽ pęnã,& tũc dic ꝙ aut erat lex cõis,puta Imperialis,vel Papæ,& illa ligat poſt duos menſes ẽt igno-
b rãtes,vt [b] in Auth.vt factæ nouæ ꝯſtõnes.& in l.leges.C.e.ti.aut
erat lex ſpãlis,puta conſtitutio ep̃i,vel ſtatutũ ꝑopuli, & tunc
aut imponit pęnã excõicationis,q̃ ligat aĩam,& illã nõ incurrit ignorãs ſtatutũ,vt in c.aĩarũ.de ꝯſt.lib.6.aut alia pęna tꝑalis
erat,& tunc aut delinquens erat ſubditus, & non excuſat̃ ꝑꝑ
ignorantiã,q̃a eſt craſſa cũ debeat ſcire poſt publicationẽ factã:aut erat forenſis,q̃ delinquendo ĩ territorio ligat̃ pęna ſtatuti,& tunc ſi delictũ illud erat al̃s prohibitũ de iure cõi,ſed ꝑ
ſtatutũ imponebat̃ noua pęna,& tũc non excuſatur ꝑꝑ ignorantiã,q̃a dabat operã rei,q̃ ſciebat illicitã,& ideo ligat̃ vltra
ꝓpoſitũ,vt in l.cũ q.§.j.ff.de iniur.& qđ plene no.per Bart.in l.
diuus.ff.ad l.Cor.de ſic.Aut illud non erat al̃s prohibitũ,ſed ꝓhibet̃ ſolũ per ſtatutũ,& tunc forenſis excuſatur ſi illud igno
9 rabat per l.fi.ff.de decr.ab ord.fac.†Scđo p̃t intelligi de ignorã
c tia [c] delicti,q̃a non intendebat delinquere;& p̃ter ꝓpoſitũ deliquit,& tunc aduertendũ;ꝙ aut in nulla culpa fuit, & ſic deliquit fortuito,& non punitur,vt l.qui fortuito.de incen.rui. &
nau.& ex̃ de homic.per totum.aut fuit in aliqua culpa, & tũc
aut ꝯſiſtebat in faciendo,& põt puniri ex̃ ordinẽ:ita poteſt intelligi hĩc:aut in non faciendo,& tũc non debet puniri ex̃ ordinem criminaliter.ita p̃t intelligi qđ no.Cyn.in l.ſi quis non
dicã rãpere.de epi.& cle.qui tenet ꝙ pro culpa non poſſet q̃s
crĩa॰r puniri per l.ſi ædes.de incen.rui.nau.Bar.tenet ꝯrium in
l.reſpiciendũ.§.delinquũt.ff.de pę.Bal.in l.data.C.de excuſ.reducit ad ꝯcordiã modo p̃dicto,dicens ꝙ §.delinquens non facit pro Bar.& maior eſt culpa ꝯſiſtens in faciendo,q̃ in nõ faciẽdo,& qđ ff.dixi,ꝙ ꝑꝑ culpã poſſet puniri,intellige pecuniariter,& ex̃ordinarie, ſed corpora॰r non p̃t puniri niſi pro dolo,& ſi interuenit lata culpa,q̃a in corporalib.pęnis culpa nõ
ęquiparat̃ dolo,vt in l.lege Corn.ff.ad l. Cor. de ſic. Idẽ ſi eſſet
pęna pecuniaria,& ſtatutũ puniret actũ,prout infertur in ꝑſonam,q̃a requiritur dolus,vt ſi diceret,ꝙ turbãtes aliquẽ ĩ poſſeſſione puniãtur tali pęna,vt no.Bar.in l.j.§.j.ſi quis teſt.liber
eſſe iuſſ.fue.¶Si vero punit̃ prout infertur ĩ rẽ,tunc ad hoc ne
q̃s incurrat pęnã ordinariã ſtatuti non requiritur dolus, nec
ſufficit leuis,vel leuiſſima culpa.ſed requiritur lata, vt patet ꝑ
dictũ Bar.in l.j.§.j.ſi quis teſt.liber eſſe iuſſ. fue. vbi oĩno vide,
ſed ad pęnã ex̃ordinariã,& pecuniariam ſufficit leuis, vel leuiſſima culpa,vel ĩpdiſtincte ẜm Barto.in d.§.delinquunt. vel
10 conſiſtens in faciendo ẜm Bal.licet ẜm Cyn. nullo modo.†Et
dicit Bal.in d.l.data.ꝙ ẽt ſi ſtatutũ imponeret pęnã perſonalẽ
d ꝓ homicidio:puta ꝙ occidẽs occidat̃,niſi occidat doloſe, [d] &
ex

ADDITIONES.

a ¶Clauſula non obſtante aliquo priuilegio,ꝙ non tollat priuilegia clauſa in corpore iuris.adde Bar.in l.ij.§.legatis.in fi.ff.de iud.glo.& ibi Bart.Bal. & eundem Pau.de Ca.in auth.qua in prouincia.C.vbi de cri. agi opor. Bar.in d.l.hæres abſens.& Ro.in l.ſi vero,§.de viro.ſal.24.per Bar.in extraua.ad reprimen. in verſ. non obſtan.col.fi.& pro declaratione vide eundem Pau. de Caſt. in l.ſi mihi & tibi.§.in lege.infra de leg.1.

b ¶Ignorantes.Quando cõſtitutio habens clauſulam decreti annexam liget ignorantes ante duos menſes,vide Lud.Ro.conſi.330.

c ¶Ignorantia.An idem ſit in dubitatione,dicit Bal.in l.leges.C.e.ꝙ ſic,& de prædictis vide Spec.in ti.de conſt.in 4.par.& an ſtatutum liget ignorãtem,vide per Bal.in l.neceſſarium.ſup.de ori.iur.

d ¶Doloſe.Adde eundem Pau.de Caſt.in conſi.ſuo 275.in nouis.inc. in cauſa incarceratorum.Ale.de Imo.in conſi.140.& in conſi.144.4.vol. eundem Alex. in conſi.76.& conſi.109.in 1.vol.Bal.in conſi.111.3.lib.& Abb.in conſil.68. in 1. vol.Raph.Cum.in conſi.223.& Car.in conſi.44.& adde ꝙ alias conſului. in ciuitate Mantuæ.in c.conſilium.orta controuerſia inter iudices curiæ, ꝙ dũ eſſent quidam rixantes,& conſanguineus alicuius ipſorum ſe interponeret cã diuidendi,dum eius conſanguineus vellet percutere ſecum rixantem, & eius inimicum vulnerauit dictum eius conſanguineum,& eum occidit:quærebatur,an deberet decapitari,conſuli ꝙ non,per rationes,& doctrinas,de quibus in d.conſi. ſed ꝙ pœna erat arbitraria iudici,& ita fuit iudicatum,& approbatum per ſenatores Mantuanos,& ad Pau.de Ca.hic adde eundem Pau.in l.j.C.vbi ſena.vel clariſ.& in l.nemo deinceps.C.de epi.aud.& prædictis adde,ꝙ Cæp.Vero. determinat in caſu quaſi ſimili,in quo conſului,ꝙ ille,qui occidit amicum ſuum, vel patruũ volens occidere alium, ꝙ non debeat decapitari ẽt ſi eſſet lata culpa.ita ipſe in conſi.33.col.j.& ſeq.& adde eundem in conſi.33.col. 7. in fi.& conſil.36.37.& ſeq.& vide Fran.de Are in conſ.80.Cur.

ex ꝓpoſito,non hēt locū pęna ſtatuti,vel iuris cōis.ſed dēt ali
ter mitius puniri.& ſi diceret ꝙ ↄdemnet̃ ad pęnā pecuniariā,
quā ſi non ſoluit intra menſem,decapitet̃,ſi non cōmiſit do-
loſe non dēt decapitari,licet nō ſoluat,& illud perpetuo tene
mēti,ꝙ ignorātes iudices maleficiorū ſeruāt ſtatuta ad lr̃am,
vt iacent ſiue cōmiſerint doloſe, ſiue nō,nā poteris euadere ꝑ
dcm̃ Bal.multos à pęna capitis,q̲a aſſeſſores,& iudices niſi vi
deāt authoritatē ſcriptā,neſciunt a verbis ſtatutorū recedere.

LEX III.

1 *Lex non eſt fienda ſuper caſibus raro contingentibus.*
2 *Ei qui dicit aliquem eſſe mortuum, quando non incumbat onus probandi.*
3 *Lex ſeu legum præſumptiones aliquādo extenduntur ad caſus de raro contingentes cauſa uitandi turpem præſumptionem.*
Si mulier poſtquam uenit ad maritum peperit in ſeptimo menſe, uel nono poſt mortem uiri, quòd præſumatur conceptus ex marito.
4 *Illud quod ſemel fit aut bis, dicitur rarum.*
5 *Conſuetudo inducitur ex frequentatis actibus.*
6 *Vt aliquid dicatur fuiſſe obſeruatum, quot actus requirantur.*

1 IVra conſtitui. †In hac l. cum ſequent.
dr̃,ꝙ ſuper caſib.raro cō
tingētib.non eſt fienda lex.In aliis duab.ſequenti.
dr̃,ꝙ ſi facta eſt lex ſimpliciter, & gn̄aliter,non a-
daptat̃ ad caſus de raro ↄtingentes. Primū dcm̃ fallit interdū,
q̲a lex reperit̃ facta in caſib.de raro ↄtingentib. vt ȷ̃.ſi pars hę
2 red.pet.l.antiqui.C.de legi.hæred.l.ſi maior.†Secundū dictum
declara per l.neq; natales.cum ibi no.C.de proba.vt ſit ſenſus
ꝙ probōnes legum factarū non extendunt̃ ad caſus raro cō-
tingētes, puta l.p̄ſumit aliquem viuere, niſi probet̃ mortuus:
& ideo ei qui dicit alterum mortuum, incumbit onus pro-
bandi,vt l.ij.§.ſi dubitetur. & ibi not. quemadm.teſt. aper.ego
dico aliquem eſſe mortuum, quem conſtat fuiſſe natum iā
ſunt centum anni,qđ poteſt cōſtare ſi hodie uiuat filius, q̲ ſit
centum annorum,an incumbat mihi onus probandi mortē?
vr̃ ꝙ ſic,q̲a pōt contingere ꝙ quis uiuat vltra centum annos,
quia multi reperiuntur de centum viginti, certe quia hoc ra
ro contingit,lex non p̄ſumit ipm̄ viuere,& ſic præſumptio de
3 qua in d.l.ij.ad hunc caſum nō extenditur.†Aliqñ tñ ad caſus
de raro contingentes extendit̃ p̄ſumptio cā vitandi turpē prę
ſumptionem,ut ſi mulier poſtq̃ uenit ad maritum peperit in-
tra ſeptem menſes:nam licet raro contingat hoc,q̲a tñ pōt e-
uenire;potius p̄ſumit̃ cōceptus ex marito,&natus in ſeptimo
menſe, q̃ conceptus anteq̃ ueniret ad maritum, & ſic de ſtu-
pro.l.ſeptimo menſe.ȷ̃. de ſta. ho.& ſi mulier remanſit vidua,
& intra nouē menſes peperit,potius p̄ſumit̃ ex marito conce
ptus,cū hoc poſſit contingere q̃ ſit cōceptus ex alio poſt mor
tē mariti,vt in Auth.de reſt.& ea p̄ parit in vndecimo menſe.
4 ¶†No.ī l.quod ſemel. ꝙ illud quod ſemel fit, aut bis,dr̃ rarū;
& ideo vr̃ ꝙ conſuetudo inducatur ex frequentib.actib.ut ī l.
q̲ in totū.C.de ædi.priu.& ȷ̃.eo.ſm̄ ea nō ſufficit,ꝙ aliquid fue
rit obſeruatum bis,vt dicatur obſeruatum,ſed dicatur ſuffice
re,ꝙ ter intra decem annos ſi plures caſus non apparent con
tigiſſe in contrarium.l.3.in fi.C.de epiſ.audien.

LEX IIII.

1 *Legis virtus, ideſt officium uel diſpoſitio interpretatur.*
2 *Quando pœna puniatur, qui non obedit imperanti, & qua puniatur nō obtemperans canoni.*
3 *Lex quòd tripliciter dicatur permittere.*
4 *Delinquentem lex punit, & iudex eſt miniſter legis, & quòd etiam ipſum delictum puniat eum.*
5 *Cum quis torquetur non debent partes eſſe præſentes, ſed cum pronuntiatur torquendus ſic.*
Teſtis cum producitur, & iurat debet eſſe præſens pars citata, non cum poſtea examinatur.
6 *Præceptum legis, uel concernens propriam utilitatem illius, cui præcipit quòd potius ſit conſilium, quàm præceptum.*
Si lex uel ſtatutum præcipit minori, uel mulieri quòd non alienet bona ſine certa ſolennitate, an faciendo contra peccet mortaliter, & quid ſi interueniet iuramentum.

1 LEgis virtus. †In tex. ibi [legis virtus]. i.
officium. uel diſpoſitio ſm̄
Bal.omnis.n.lex, quæ ponit̃ altero de his quatuor
modis, & an ex quolibet eorū oriat̃ actio,& q̃ ple
ne p̄ſequit̃ Bar. in l.j.ȷ̃.de cond. ex lege. & totum cōmentum
2 ſuū fundat ſup̲ hac l.¶ †In tex.ibi[imperare]dic ſcđo qua pę-
na puniatur,q̲ non obedit imperanti,dic ex̃ordinaria,q̲a alia
ordinaria non imponit̃, vt l.nemo martyres.C.de ſa.ſan.eccl.
iuncta l.ſanctio legum. de pęn. qua uero puniat̃ non obtem
3 perans canoni,dic per gl.in c.gn̄ali.de elc.lib.6.¶ †In text. ibi
[permittit] dic hæc permiſſio triplex eſt,nā interdū p̲mittit̃ ꝙ
nullo iure ꝓhibet̃,& iſta non eſt ꝓprie p̲miſſio. Interdū quod
ꝓhibet̃ iure poſitiuo,& iſta eſt proprie permiſſio.Interdū per
mittit̃ minus malum,vt vitet̃ maius.& iſta ēt non eſt ꝓprie p̲-
miſſio ſed q̃dam tolerantia,p̲ quā actus non approbat̃,nec re
probatur.exemplum in concubinatu,q̲ permittit̃ à iure ciui
uili,ut euitetur adulteriū,vt in l.in cōcubinatu. de concub.de
his trib.permiſſionib.vide per gl. 2.d.c.oīs autem lex.vbi idem
4 dr̃ qđ hic,& ēt ponunt̃ alia exēpla q̃ ponant̃ hic in gl. ¶ † In
tex.ibi[punire]dic ſic,ergo vt ꝓbatur aliqđ delictum, quis pu
nit̃: non tñ ipſe iudex punit,ſed ipſa lex,q̲a iudex eſt legis mi-
niſter.vel dic ipm̄ delictū punit eū,vt no.gl.ȷ̃.de prob.l.cum ꝓ-
5 batio.no.in glo.dū dixit delictum tuū te punit, nō ego.¶ † In
gl.circa prin.ibi,qñ ſerui torquent̃.i.ꝓnunciant̃ torquēdi, nō
aūt,vt reg̃lr torquent̃,q̲a tunc non debent eſſe partes p̄ñtes,ſi
cut dicimus in teſtifiatione teſtium,ꝙ cum ꝓducunt̃, & iurāt,
debet eſſe p̄ñs pars citata , non tñ cum poſtea examinantur,
vt C.de teſta.l.ſi qñ.ut ibi no.&no.ȷ̃.e.l.minime.ſm̄ Cy.hic.&
no.in Auth.de teſt.§.q̲a vero.per gl.& C.de iur. cal. l.j.in prin.
6 & per Bar.in l.cuſtodias.ȷ̃.de pub.iu. ¶ †In gl.ibi[& eſt quīta]
ſ.conſulere.vel dic ꝙ illa non eſt virtus.l.cum nō arctat.vt no.
gl.in c.j.de conſt.niſi ſit cōſilium reuerentiæ, qđ arctat, ut d.c.
teſtiū.de æt.& qua.c.ad aures.& eſt uerum,ꝙ non arctat ſi per
viā p̄cepti,vel mandati fiat,vt l.2.mandati.in fi. ȷ̃. & tunc co-
gnoſcit̃,ꝙ eſt conſilium,& non pręceptū. qñ illud qđ p̄cepit,
ſolū corcernit ꝓpriā vtilitatē illius, cui p̄cipit,vbi patet,ſecus
a ſi publicā vtilitatē,vel alterius,& hoc no.cōtra Bar.[a] q̲ tenuit
in l.ſi q̲s ꝓ eo.de fideiuſ.ꝙ ſi lex, vel ſtatutū p̄cipit minori, vel
mulieri,ꝙ non alienet bona ſua,ſine certa ſolēnitate,faciēdo
cōtra,peccat mortal̃r ſi uerba legis dirigunt̃ in eius p̲ſonā, &
ſi iurat ſeruare ↄtū,nō ligat̃ iuro, q̲a nō p̄t ſeruare ſine pctō.
q̃ opp.ſp̲ mihi fuit viſa nō vera,q̲a nō eſt verū ꝙ peccat mor
taliter,cū illud ſit poti⁹ cōſiliū,q̃ p̄ceptum,q̲a illius tm̄ vtilita
tem concernit ideo non arctat,vt no.gl.in d.c.j.de conſt.

ADDITIO.

a ¶ Contra Bar.Adde quod ēt contra Bar.tenent Doc.in auth.ſacra puberū.C.ſi adue.ven.& Abb.in c.cum contingat.de iu.iu.& Bal.in rub.ff.de iu.iu.Cur.

LEX VIII.

1 *Statutū vel reformatio facta a conſilio ciuitatis totū populū repreſentat.*
2 *Differentia inter ſenatuſconſultum, legem, & ius prætorium. & nu.1.*
3 *A ſententia lata a conſilio ciuitatis non poteſt appellari ad populum, ſeu ad audientiam generalem, de iure communi.*
4 *Populus Romanus an tranſtulerit in Principem, an conceſſerit, & an poſſit poteſtatem Imperatoris reuocare. & nu.ſeq.*
5 *Populus Romanus, ante aduentum Chriſti poterat reuocare legem.*
6 *Imperium Rom.poſt aduentum Chriſti fuit a populo Ro.translatum in eccleſiā, & nō remāſit niſi nomē, & dicitur Imperiū Chriſti, vel eccleſię.*
Quòd ſolus Papa poſſit ipſum Imperatorem priuare, ſicut et confirmare, coronare, & iurat ſibi fidelitatem.

1 NOn ambigitur. Per hāc l.dico†ꝙ ſtatu
tū , vel reformatio fcā
a ↄſilio ciuitatis rep̄ñtat totū pp̄l̃m, vt no.ȷ̃.de dol.
l.ſed ex dolo.p̲ gl.q̃ incip.quaſi dicat.C.q̃ ſit lō. con
ſue.l.j.& ſic ptātē hēt condendi ſtatuta, q̲a totus pp̄l̃s non de
2 facili congregat̃,†& proprie appellabitur ſenatuſconſultum,
q̲a tale conſiliū eſt ſīle ſenatui Ro.& ſic erit ius ciuile.Si ante
fiat ab adunātia gn̄ali,in qua totus pp̄l̃s congregat̃, tunc erit
ꝓprie lex.Si vero fiat ab ancianis tm̄,vel priorib.q̲ nō rep̄ñtāt
totū pp̄l̃m,tunc æq̲parabit̃ edicto p̄toris,& erit p̄torium, & re
media originalia,ex lege erūt annalia,ſi ſunt pęnalia ſicut sūt
actiones p̄toriæ,niſi h̄rent ptātem à toto pp̄l̃o expreſſe cōceſ
3 ſam.& hoc tenet Bar.in l.vnica.ȷ̃.de cond.ex lege. ¶ †In gl.ibi
[q̲a appellat̃ à ſn̄ia ſua]p̲ hoc dico,ꝙ ſi conſiliū ciuitatis, dat
aliq̃ ſn̄iam inter duos,ut fit Venetiis, a tali ſn̄ia nō pōt appel-
lari ad pp̄l̃m,ſeu ad adunantiā gn̄alē de iure cōi, q̲a illud con
ſilium rep̄ñtat ſenatū,ut ſ̃.dixi, niſi ſtatuta ciuitatis al̃r diſpo-
4 nant.¶ † In gl.ibi[ſed hodie an hoc poſſit] dic ꝙ qō poteſt in
telligi duob.modis.Primo hodie.i. poſt l. regiam per quā pp̄l̃s
tranſtulit ſuum Imperium in Prīcipem,vt ȷ̃.tit.j.& ad hoc bñ
tendunt primæ rationes gl. q̲a poſt illam legem pp̄l̃s,vel ſena
tus,non potuit legem facere,ſed ſolus princeps, in quem oīs
ptās fuit translata, ſed nihilominus dic ↄ̃rium per hanc legē,
vbi eſt caſus,nā iſta lex eſt facta poſt legē regiam,q̲a oēs iſti Iu
riſconſulti fuerunt poſt Octauianū Auguſtum, in quem fcā
fuit illa tranſlatio,cū faciat mentionē de plurib.Imperatorib.
qui poſtea fuerūt.ſ.de Tyberio Antonino, & Traiano, & A-
driano,& nihilominus iſta lex dicit non eſſe dubiū ꝙ ſenatus
5 poterat legē condere.†Ex quo patet,ꝙ illa fuit magis conceſ-
ſio,q̃ trāſlatio,ut patet in l.j.ti.j.in ver.conceſſit.p̲ quā non ab
dicat̃ ſuba,vt in concedente,ſed transfertur vſus,ut in l.1.§.q̲
mandata.ȷ̃.de off.eius cui mand.eſt iuriſd.licet tex. in l.j.de of
præt.dicat ꝙ tranſtulit,ſed expone quantū ad vſum, non quā
tū ad ſubſtantiam,& ideo dico,ꝙ pp̄l̃s Rom. ante aduentum
Chriſti poterat reuocare legē regiam , & ea reuocata priuare
Imperatorem, quia nō potuit ſibi imponere legē, vt a priori
voluntate recedere non potuit.l.ſi quis in prin.teſtamenti. de
6 leg.3.& facit quod not.in c.j.de his quę fi.à ma.part.capi.† Se-
cundo poteſt intelligi poſt aduentum Chriſti, & tunc dico,
quòd Imperium Roman.fuit a populo Romano tranſlatum
in eccleſiam, & non remanſit niſi nomen, & dicitur Impe-

a riũ Chriſti vel eccleſiæ,& ſolus Papa [a] põt ipſum priuare,ſicut
& ↄfirmare & coronare,vt in c.ad apoſtolicę.de re iud.li.6. &
iurat ſibi fidelitatẽ.nã apud eccleſiã eſt vterq; gladius:tpalis &
ſpũalis & eſt q̃ntũ Imperiũ,de quo ꝓphetauit Daniel,q vidit
lapidẽ ſine manib.ſciſſum cadeie ad pedes,q̃ ſignificabat Ro
ma.Imperiũ,& ſtatuã illã ↄtriuit,& deſtruxit,vt hic no.ꝑ Bar.
in extrauagãti ad reprimẽdũ in prin.ſuper ver.totius orbis.ni
hil concludere poteſt hodie populus Romanus in Imperio.

A D D I T I O.

a ¶Solus Papa.Adde Bar.& Bal.hic,Bar.in l.fi.C.de leg.& Bal. in c.j.de controuer. inter do.& vaſallos orta.Cur.

L E X I X.

1 Legis verba obſcura ſi in dubium veniunt,ad quem fiat recurſus, & quomodo circa ea procedatur.

2 Lex ponens exceptionem contra rationem,vel regulam iuris,non extenditur ad alium caſum,quàm ſit ille de quo loquitur exceptio.

3 Si vnus intellectus legis eſt obſcurus,vbi ſunt duo,& vnus caret vitio, alter nõ,debemus aſſumere illũ intellectũ,qui caret vitio. & ſi lex eſt per conſuetudinem certo modo interpretata,ſtamus illi interpretationi.

4 Si quilibet intellectus eſſet bonus,quid fiendum eſt,& in diuerſis opinionibus ſi iudex eligat malam,qualiter teneatur.

5 Lex quando extenditur de vno caſu ad alium.

Per ſimilitudinem,vel idẽtitatẽ rationis non debet induci legũ correctio.

1 NEque leges. †Cũ occurrit dubõ circa ver
ba legis obſcura, recurrit ad
principẽ ſi ↄgrua interpretatio fieri nõ põt. cũ verò
occurrit caſus nouus l.nõ expſſus, ꝓcedit de ſiſib⁹
ad ſiſia,ſi lex fuit introducta bona occaſione,& nõ ↄ̃ rłas iuris
cõis.alias ſec⁹,qa ĩ ↄñam nõ trahitur. hoc dicũt oẽs leges iſtæ
vſq; ad l.ſcire leges,ĩ effectu. & ſic iſta l.ſeq. loqr̃ de pria parte
ſummarij ſm Cy.qñ occurrit dubõ circa verba legis obſcura.
Pone exẽplũ ĩ l.dos à pr̃e ꝓ fecta.ff.de iure dotiũ.de qua eſt du
bõ,an ĩtelligat̃ qñ filia mortua eſt in mr̃imonio ſine liberis,
an & qñ cũ liberis ꝑꝑ multas alias leges,quarũ q̃dã ꝓbãt vnũ,
& q̃dã probãt aliud.pone exẽplũ ĩ auth.ex cã.C.de lib.p̃te. de
qua dubitat̃ an intelligat̃ ĩ p̃teritione pr̃na,aut mr̃na, & ĩ ex-
heredatione facta cũ cã, vel ſine cã ꝑꝑ rões hincinde repu-
gnãtes.Nã ſup iſta opi. dicũt Doc. ꝙ eẽt neceſſaria declaratio
ĩperialis,adeo ſunt vrgẽtes pro & ↄ̃ illę duę leges,& ñ pñt cõ-
cordari.ſequẽtia loquũtur de ſcđa parte ſummarii, qñ circa
verba legis non eſt dubietas, qa deciſio legis eſt clara in certo
caſu,ſed occurrit aliud de quo l.illa nõ loqr̃ ſiſis illi. & habet
bet ſiſem,vel eãdẽ rõnẽ,& tũc procedit̃ de ſiſib⁹ ad ſiſia.& ſic
fit extẽſio legis ad illũ caſum,ſi tñ lex illa ñ erat ↄ̃ rõnẽ iuris,
2 id eſt cõtra rłam iuris in cõtrariũ.†Si vero rła iuris ĩ ↄ̃riũ,tũc
talis l.dicit ↄ̃ rõnẽ rłę.iõ nõ extẽdit̃ ad aliũ caſum q̃ ſit ille, de
quo loqr̃ exceptio. & ſic in alio caſu occurrẽte ſeruabit̃ rła,q̃
eſt in contrariũ Nõ ãt illa l.ponẽs exceptionẽ.& h.d. qđ vero.
Sed ipſo paſſu exceptuato bñ ſeruat̃ illa l.& nõ rła.qa in exce
ptione nõ poſſumus rłam ſeruare cũ exceptio vitiet rłam in
caſu exceptuato.& h.d.l.in his,q̃ cõtinuat̃.& talis exceptio fa-
cit ius ſingulare, qa contra tenorẽ rõnis.i.rłę.licet ipſa rła fa-
ciat ius gñale.& h.d.l.i⁹ ſingulare,q̃ ſiſr cõtinuat̃. & ſunt iſtę le
ges difficiles ad declarãdũ:& ẽt ad ponẽdũ exẽplũ. dic pro de-
claratione harũ legũ duo ſunt vidẽda.†Primũ eſt qñ intelł̃us
l.ẽ obſcurus,qa põt ĩtelligi multis modis,qd fiẽdũ eſt?pone exẽ
plũ in l.dos a pr̃e.& tũc ſi ꝑ conſuetudinẽ l.eſt interp̃tata cer-
to mõ,ſtam⁹ illi interpretationi, vt ĩ.e.l.ſi de interp̃tatione. ſi
hoc non apparet,tũc ſi vn⁹ intelł̃us caret vitio,alter ãt ñ,qa ſe
qr̃ aliqđ inconueniẽs, vel iniuſtũ,& p̃ter volũtatẽ legis, licet
verba legis illud ñ patiant̃,tunc debem⁹ aſſumere illũ,q caret
4 vitio,vt ĩ.e.l.ĩ ambigua.†Si q̃libet intelł̃us eẽt bonus,& non ſe
qr̃ vitiũ ex aliquo,tũc ſi volumus hr̃ interp̃tationẽ firmã gña
lẽ,q̃ ius facit quo ad oẽs,deb emus ad principẽ recurrere, cui⁹
interp̃tatio facit ius,iuxta no.ĩ.e.l.de interp̃tatione.in fi.c.j. de
poſtu.p̃la.ſi de tali non curant⁹,vel non põt de facili hr̃i,recur-
rẽdũ eſt ad ĩterp̃tationẽ magiſtralem,q̃ tñ non facit ius. & ſic
Doc.ſcribentes certo modo ĩtelligunt nemine diſcordãte,vel
cõis eſt opi. vł ĩtelł̃s cõis, & iudex dẽt illã ſeq.ſi ãt diuerſę ſunt
opĩones,& aliq tenẽt vnã,aliq alterã, iudex excuſat̃ eligendo
eã,q ſibi placet, iuxta no. in c. ne ĩnitaris.de conſti.ꝑ Inn.ſi tñ
eligeret malã opi.gl.Inſt.đ obl.ex quaſi delicto.vr̃ tenere ꝙ ni
hilominus teneat̃,nõ ad pęnã, ſed ad ſolã emẽdationẽ dãni.
& idẽ Bar.in l.cũ prolatis ĩ fi.de re iud.pleni⁹ vide ꝑ eũ in l. fi.
C.de pęna iud.q male iudicauit.& ꝑ Bal.ĩ l.mãcipia. C.de ſer.
5 fug. † Scđo vidẽdũ eſt ſi l. eſt clara q̃tũ ad verba & q̃tũ ad ſen-
ſum,loqr̃ tñ ĩ vno caſu,& accidit caſus diuerſus,ſiſis tñ vel ha
bens eãdem vel ſiſem rationem,an ad illũ fiat extenſio? & in
hoc dic pleni⁹ ꝑ Bar.& in l.omnes ppłi.ꝙ aut ille caſus reperi
tur deciſus ab alia l.ita ꝙ ſi fiat extenſio ſequeret̃ correctio il-
lius l.& extenſio non fit,qa ꝑ ſiſitudinem,vel identitatem rõ-
nis non dẽt ĩduci l. correctio. & hęc eſt gl.in auth.quas actio-
nes.C.de ſacr.ſan.eccl.q̃ ſp ad hoc allegat̃. aut ille caſus nõ re-
perit̃ ab alia l.deciſus,ita ꝙ ꝑ extẽſionẽ nõ ĩducit̃ l.correctio,
& tũc aut illa l. q̃ volumus extẽdere nõ eſt ↄ̃ rõnẽ iuris.i. non
eſt contra rłas aliarũ legũ vł iuriũ,& fit extẽſio,ſiue ſit ea.rõ,
ſiue ſiſis l.de qb⁹ ĩ.e.vbi hoc idẽ dr̃ in cõſuetudine. & iſto mo
do intelligit Bar.iſtã l.non poſſunt.in l. de qb⁹. & adde hoc eẽ
verũ ẽt ſi diſpõ illius legis eſt pęnalis poſtq̃ nõ eſt contra alias
leges ꝑ gl.q̃ eſt ĩ c.j.de tempo.or.li.6.& in cle.j.de ęta.& qua.ſu
ꝑ ver.in eiſdem,qa qñ prohibitio legis eſt fauorabilis,cõſtitu-
tio etiã pęnalis dr̃ fauorabilis,vt no.Iac.de Bel.ĩ Auth. de non
a alienã.§.qa vero leonis. [a] Aut illa lex,q̃ volumus extendere,
eſt contra rõnem iuris.i. contra rłas aliorũ iuriũ, & ſic habet
vĩ exceptionis,tũc aut ille caſus, ad quem volumus eã exten-
dere,eſt talis ad quẽ ſi non extẽderet̃, ĩutilis eẽt deciſio l.& fit
extẽſio.arg.ĩ l.ij.ĩ.de iuriſd.om.iu.aut non eẽt inutilis, & tunc
illa lex ↄtra rationẽ ↄſtituta caret ratione,qa fundatur in ſolo
motu ↄdẽtis,iuxta id qđ hr̃.ĩ.e.l.non omniũ. & tũc qa eſt ↄtra
rationẽ:& caret ratione, non extẽdit̃ ad aliũ caſũ ꝑ l.qđ non
ratione.q̃ ẽ lex añpen.ĩ.e. & in hoc differt illa lex ab iſta q̃ in-
incipit.Qđ vero ↄtra rationẽ,qa iſta loqr̃ qñ eſt ↄtra rationẽ,
& rłam aliorũ iuriũ,tñ põt eẽ fundata ĩ ratione.illa vero,q̃ fun
dat̃ in mera volũtate,vt in exẽplo,qđ gl.ponit tũc illis duob.
ↄcurrẽtibus hẽt locũ qđ dr̃ in hac l.qđ no. vt non fiat extẽſio
ſm intelł̃m Cy. aut illa lex q̃ eſt ↄtra rationẽ eſt fundata tñ in
ratione, & tunc ſi qdẽ illa ratio eſt expreſſa in l.extenditur ad
oẽs caſus eandẽ rationem habentes,ꝑ ea,q̃ notãtur in l.j.C.de
his q ante aper.tab.per Cy.ſi vero non eſt expreſſa,& tunc aut
lex eſt fauorabilis, & extenditur ẽt ſi ibi ſit dictio taxatiua, vt
in l.illud.in fi.C.de ſacroſan.eccle.aut eſt odioſa, & tunc non
extẽditur per c.odia.de reg.iur.li.6.& ſi ſit ea. vel maior ratio,
vt no.in additio.Spe.de act.peti.§.fi.in magna additione. & in
cle.j.de vita & honeſta.cle. in gl. ſuper verbo macellariorum.
& vide quod no.Bar.in l.ſi conſtante.ſoluto matrimonio.

A D D I T I O.

a ¶Aut illa lex.De interpretatione legũ extenſiua,vide Bar.ĩ l.oẽs populi.ſup.de iuſti.& iu.qui eam materiã copioſe tractat.vnde hæc quæ ſequuntur excepta ſunt.

L E X X I I I I.

1 Exceptio cur vitiet regulam.

2 Exceptio firmat regulã in caſibus nõ exceptuatis, non tamen eã ampliat. Clauſula non obſtante,firmat reſcriptum,non autem ampliat.

3 Statutũ ſi dicit ꝙ de omni inſtrumento cõtinente ſummã librarũ c.debeat ſolui gabella,vel regiſtrari,aliter non valeat excepto inſtrumento procurationis,an tunc inſtrumentum legitimationis, de quo non fuit ſoluta gabella,vel non fuit regiſtratum,ſit nullum.

4 Exceptio facit ius ſingulare,ſicut & fauor & odium.

1 IN his. †No.ꝙ exceptio vitiat rłam,quia in caſi
bus exceptuatis non poſſum⁹ ſeq rłam,
& exceptio non ẽ de rła ſm gl.qđ expone.i.de offi-
cio,vł diſpoſitione rłę. ſed de terminis rłæ bene eſt.
alias non eẽt ↄgrua exceptio.ſi.n.rła eẽt de homine. ĩcongrua
2 eẽt exceptio de equo vt no.de reg.iur.in rła j.& dicit hic gl.†ꝙ
exceptio licet non ſit de officio rłæ,ipſam tñ firmat in caſibus
non exceptuatis ad hoc.ĩ.de poſtu.l.j.§.ait p̃tor.& l.nã ꝙ ſi q-
dẽ.§.ſed in alijs.de pec.lega.adde non tñ rłam ampliat.vt in l.
gñali.§.vxori.de vſufru.le.& ibi qđ no.facit l.Aurelius §.teſtõ.
de li.le.& qđ ſiſr no.de cła non obſtãte ꝙ firmat reſcriptum,
3 non ãt ampliat.in cle.j.de p̃b.†Et ꝑ hoc his dieb.rñdi.in q̃ſtio-
ne de facto.ſtatutũ dicit ꝙ de omni inſtr̃o ↄtinẽte sũmã centũ
librarũ dẽat ſolui gabella,vel dẽat regiſtrari,alias non valeat
excepto inſtr̃o ꝓcurationis. modo erat quoddã inſtr̃m legiti-
mationis,de quo ñ erat ſoluta gabella, vel non erat regiſtra-
tũ,an ſit nullũ?& certe prima pars ſtatuti,q̃ ẽ generalis,& po-
nit rłam,loqr̃ de inſtrumẽtis continẽtib.certã q̃titatẽ,vel rem
ad quãtitatẽ reducibilem.hoc non eſt hmõi.quia legitimatio
non recipit ęſtimationẽ,ergo non comp̃hẽdit̃ ſub rła,& non
erit nullũ,& ita terminare vr̃ Bar.in l.iiij.§.toties.de dã.infe.in
contrariũ, qa exceptio loqr̃ de inſtr̃o procuratoris quod æſti-
mationẽ non recipit.ergo vt ſit bona exceptio, rła debet ſup-
pleri.vt contineat ẽt inſtr̃a ↄtinẽtia rẽ inęſtimabilẽ,alias non
eſſet de terminis regulæ,& cũ ſolum excipiatur inſtr̃m procu
rationis.ſecus erit in iſto.ego reſpondi pro prima parte, quia
exceptio non ampliat regulã,vt faciat eã extendi vltra termi-
nos eius.& ſic potius eſt dicendum ꝙ exceptio ſit inepta q̃ ꝙ
regulã ampliat. & ita in ſimili inducit Bal.hic in alijs tamen
4 terminis.¶†Vlt.no.in l.ius ſingulare.ꝙ excep.facit ius ſingula
re ſicut & fauor,& odium,ſicut Macedonianum, & Velleia-
num.ſic etiam.ĩ.ti.j.l.j.in fi.et C.eo.ti.de legib.l.ij.

L E X X V I.

1 Senſui magis,quàm legis verbis adhærendum eſt.

2 Emancipatio competit filijs, & manumiſſio ſeruis,aliquando tamen ponitur vnum pro alio.

3 Si lex non reperitur interpretata per aliã quando debeamus ſequi propriũ ſignificatum verborũ,& quando mentem,quando reſtringatur, & qualiter cognoſcatur mens,vel intentio legis.& nu.4.

4 Statutum ꝙ extrahens ſanguinem in palatio puniatur tanta pęna,non comprehendit barbitonſorem phlebotomantem in palatio.

Pupillus

Pupillus cum non poſſit facere teſt̃m,nõ dicitur ꝓprie ĩteſtatus decedere.
5 *Per ſubſequẽs matrimonium non legitimatur proles niſi conſentiat, vel ra
tum habeat ſi poteſt conſentire.*
6 *Habens nepotes ex filio baſtardo, ſi mortuo filio contrahit matrimonium
cũ cõcubina illa,auia iſtorũ nepotũ,nõ legitimantur nepotes,quo ad eũ.*
7 *Alienatio proprie loquendo,nõ dicitur niſi quando transfertur dominium.*

1 SCire leges. †Non debemus adhærere corticib.verborũ legis ſed ſẽſui.ſed
& ſi oporteat verba impropriare, q̃a ĩ illo cõſiſtit
voluntas & ĩtentio legis, q̃ ſeruare debemus poti⁹
q̃ verba; ſi plures ſenſus paterent verba,debemus ſeq̃ illũ q̃ vi
tio caret & abſurditate.h.d.cũ duab.ll.ſeq.& poſſumus dicere
ꝙ lex p̃cedens tractat de interpretatione extenſiua legis,an &
q̃ñ fieri poſſit,vltra q̃ verba patiant̃,iſtæ tres de interpretatio-
ne reſtrictiua, q̃a verba ſunt gñalia,tñ p̃ter intentionẽ legiſla-
toris multoties reſtringunt̃,vt non importent oĩa q̃ poſſent ĩ-
portare,ſed q̃dã tñ,in q̃b. vertit̃ intentio, licet pura exẽpla,q̃
2 ponit gl.tendãt ad extenſionem interpretationũ.¶†In tex.ibi
[ſed vim.]i.ſenſum q̃ p̃t haberi ſine imꝓpriatione aliorũ, dũ
ſubdit,ac p̃tãte:exponit̃,ꝙ ẽt ſi oporteat impropriare verba,
idẽ ſit.& ad hoc tendit gl.q̃a licet verbũ emãcipatio cõueniat
filiis,& non ſeruis.& verbũ manumiſſio ſeruis,& non filiis,ĩ-
terdũ tñ vnũ ponit̃ ꝓ altero ſm pſonã ad q̃ refert̃ ex ĩpropria
3 tione verborũ.l.j.ff.de of.ꝓc.†Exempla ẽt gl. loquũt̃ de legib.
q̃ reperiunt̃ interpretatę ꝑ alias leges. & certe tũc non loquũt̃
iſtę leges,q̃a debemus ſeq̃ illã interpretationẽ, iſta vero debe-
mus intelligere,q̃ñ lex nõ reperit̃ ĩterpretata ꝑ aliã, qualr̃ aũt
debemus interpretari ſñĩas,dic ꝙ regl̃r debem⁹ ſtare ꝓprio ſi-
gnificatui verborum.l.j.§. is q̃ nauem. de exer.& l.non aſr.de
le.3.fallit q̃ñ mẽs legis appareret in cõtrariũ . q̃a debemus illã
attẽdere non verba,vt hic in l.benignius.& in l.ſcire. & reſtrin
gere ſignificatũ verborũ.p̃t aũt ap̃pere de cõtraria intentione
legis q̃ñ vnus ſenſus caret vitio,alius non q̃a credendũ ẽ ꝙ ſẽ
ſerit de primo,vt in l.ambigua.q̃d eſt verũ ẽt ſi reſtrictio ſit,ne
4 q̃s indebite dãnũ patiat̃, ut l.2. C.de noxa. † ut ſi dicat ſtatutũ
ꝙ extrahens ſanguinẽ in palatio puniat̃ tanta pœna,non cõ-
prehendit Barbitonſorẽ phlebotomantẽ in palatio , q̃a non
extraxit iniurioſe , & eſſet vitioſus intellectus,q̃a ĩdebite ſine
a culpa [a] dãnũ pateret̃. Itẽ ſi fiat,ut q̃s indebite non lucret̃,ut in
l.vt gradatim.§.ſi lege.de mu. & hon.ſed ad finẽ, vt q̃s indebi-
te lucretur , non debet fieri reſtrictio verborum,ſed ſequi de-
bemus verba licet dura ſint,vt ĩ l.proſpexit.qui & a quib.Scd̃o
congoſcitur intẽtio legis ex rõne ipſius legis, q̃a ſtrictior non
eſt q̃ verba.quia rõ legis eſt ipſa lex,ut in l.cum mulier.ſo.ma.
& quod no.in l.ſi is qui non.de acq.poſſ.in gl.ij.& per Dy.in c.
fi.de reg.iu. nam & rõ legis aliq̃ñ ampliat ſignificatum verbo
rum.l.nomen debitoris. §.fi.de leg.3. & de lega.ii.l.cum pater.
§.dulciſſimis.Tertio colligitur mens q̃ñ cõis vſus loquendi eſ-
ſet contra ſignificatum verborum,puta ille proprie dr̃ inteſta
tus decedere,qui potuit teſtũ facere,& non fecit.qui autẽ nõ
potuit vt pupillus,nõ dr̃ proprie inteſtatus decedere.l.j. in prĩ.
b de ſuis & legi.ſed ſi cõis vſus [b] loquendi eſſet in contrarium,
tunc lex vel ſtatutum loquens de decedentibus ab inteſtato,
cõprehenderet ẽt pupillos,quia credendum eſt fuiſſe intẽtio
nem ſtatuentium,quorum verba ſunt intelligenda ſm com-
munem vſum loquendi, vt lege librorum.§.quod tñ Caſſius.
de leg.3.& vide Bar.in l.non dubium.C.e.& in l.omnes popu
li.in 6.q̃õne princ. & ibi declarat vnde ſumitur proprius ſigni
ficatus verborũ,ad quẽ debemus recurrere ſi aliquid de men
5 te non conſtat.¶† Vltimo ſequitur in fi.gl.l.benignius Guiel.
de Cug.dicit duo bona verba,ꝙ per ſubſequens matrimoniũ
non legitimatur proles, niſi conſentiat, vel ratum habeat,&
vr̃ caſus in Auth.quib.modis natu.eff.ſui.§.naturaliter.ego li-
mito illud dictum q̃ñ proles poteſt conſentire.ſecus ſi nõ poſ-
ſet,vt q̃a erat anniculus vel infans.tunc nõ requiritur eius cõ
6 ſenſus.ar.in l.iubemus.in fi.C.de eman.libe.† Scd̃o dicit ꝙ ha
bens nepotes ex filio baſtardo ſi mortuo filio contrahit mr̃i
monium cum concubina illa auia iſtorum nepotum,non le
gitimantur nepotes , quo ad eum.quia iſta legitimatio debet
proficiſci in nepotes mediãte filio,qui erat in medio,ſed tunc
hoc eſſe non poteſt poſtq̃ mortuus eſt.ergo &c.pro quo bon⁹
tex.in l.qui libertinus.§.poſthumus. de ope. lib.& l.diuo Mar-
7 co.C de q̃õ.& l.tria prædia.ff.de ſerui.ruſt. prędio. ¶† Nota ẽt
gl.in l.ambigua. ꝙ proprie loquendo alienatio non dr̃ niſi q̃ñ
trãsfertur dominium.& ꝙ aliis modis de quib.in l. fi.C.de re.
alie.dr̃ improprie alienatio . & hoc nota ꝑꝑ ſtatuta quæ ſi fa-
c ciunt mentionem de alienatione, [c] intelliguntur ſtricte ut in
hac gl.quia uerba ſtatutorum ſunt proprie intelligenda . nec
obſtat ꝙ ſunt intelligenda ſecundum ius commune, quia ve-
rum eſt de iure communi , quod proprie loquitur,non quan-
do improprie,ſi poteſt dari proprius intellectus.

ADDITIONES.

a ¶ Sine culpa.Amplia etiam ſi aliud ſtatutum eſſet,quod diceret, quod tale ſtatu
tum non reciperet interpretationem ſecundum Bal. in l. Gracchus.C.de adult.
& idem ſi ſtatutum diceret,ꝙ extrahenti ſanguinem in palatio,amputetur ſibi
manus,non comprehendit barbitonſorem,ſecundum Iac.Butr.in l.quamuis.de
in ius vocan.& ibi Bald.
b ¶Communis vſus.Multa cumulauit Fel.in procem.Decre.vbi vide.
c ¶De alienatione.Nomine alienationis continetur pignus,cum continet tantam
ſummam,quod non eſt ſpes luitionis. & an idem ſic in pœnalibus, & odioſis,vi
de per Bal.in l.ex lege.C.de cond.ob cau.& in l.voluntas. C. de fideicom. & in
l.ſancimus.C.de reb.alien.non alie.

LEX XIX.

1 *Leges mere poſitiuæ quomodo debeant excuſari.*
2 *Leges,de quibus non poteſt alia ratio aſſignari,ſi ſunt contra ius commu-
ne nunquam recipiunt interpretationem extenſiuam.*
3 *Noli plus ſapere quam oportet.*
Non eſt quærendum illud quod repertum magis deſtruit, quàm ædificet.
4 *In condendis legibus eſt adhibenda diſputatio,an ſic debeant condi.ſed poſt
quam conditæ ſunt,non eſt quærendum an bene,vel male.ſed ſecundum
ipſas eſt iudicandum.*
5 *Teſtes interrogati de cauſa ſcientiæ ſi aſſignant cauſam non concludentem
neceſſariò,dictum eorum non ualet. & quid ſi concludat præſumptiue,
quia dicat,ſcio quia ſum vicinus.*
6 *Ratio quando eſt eadem cum dicto,vt ſcio,quia ſcio,nihil valet.*

1 NOn omnium. † De legibus mere poſiti-
uis nõ poteſt dari alia rõ
q̃ ꝙ placuit legiſlatori , nec alia rõ eſt quęrenda.
2 hoc dicit cum l.ſeq. ¶† No.ꝙ leges de quibus nõ
poteſt alia ratio aſſignari ſi ſunt contra ius cõe,nunquã reci-
piunt interpretationem extenſiuã, q̃a extenſio fit per ſimilitu
dines vel idenitatem rõnis.& hic ceſſat rõ,ut dixi s.e. quod ve
3 ro.& patet.ĩ.e.l.quod non rõne.¶†No.in l.& ideo.illud vulga
re,noli plus ſapere q̃ oportet.& ꝙ non eſt quęrendum illud ,
4 quod repertum magis deſtruit q̃ ædificet,ſm Bald.†patet etiã
hic quod hr̃ quarta diſtinctione.c.in iſtis.ꝙ in cõdendis legib.
eſt adhibenda diſputatio,an ſic debeant cõdi.poſtq̃ vero ſunt
conditę non eſt quęrendum , an bñ uel male,ſed ſm ipſas eſt
iudicandum.dr̃ autẽ rõ ſm Bal.alicuius dicti , uel facti certa ,
& indubitata cõfirmatio,dicta ex eo, ꝙ dictum vel factum,fa
cit ratum & firmum. & eſt motus intellectus procedentis per
cauſas ſenſitiuas,vel intellectuales ſm ſubiectam mãm ad ali
5 quod neceſſario concludendum,vel oſtendendum. ¶ † In gl.
ibi,rõ.n.dẽt eſſe talis,q̃ ſit &c.No. iſtã gl.pro teſtib.q̃ ſi interro
gati de cã.ſcĩæ aſſignant cãm non concludentem neceſſario ,
non ualet dictum eorum.iõ dicimus non probat hoc eſſe q̃d
ab hoc contingit abeſſe, ut in l.neq;natales.C.de ꝓba.ſuffice-
ret tñ ꝙ cã concluderet p̃ſumptiue,vel veroſimilr̃,ut in l.om-
nes.§.Lucius.q̃ in fraudẽ creditorum.vt ſi diceret,ſcio q̃a ſum
vicin⁹, nã vicini p̃ſumunt̃ ſcire facta uicinorum,q̃ cõiter ĩ no
a titiã conſueuerunt trãſire.vt in l.ſi vicinus.[a] C.de nup.& quod
no.Bar.ĩ l.j.ſi cer.pe.Et†adde ꝙ q̃ñ rõ eſt eadem cum dicto,pu
ta ſcio,q̃a ſcio,nihil ualet, & ſic nõ faceret fidem teſtis. & no.
in l.j.de exerci. ¶ In fi.gl.hæc rõ,& in extraneo.dic contra, q̃a
filius excuſatur non ſolum ꝑꝑ iuſſum teſtatoris,ſed q̃a erat in
eius p̃tãte,& tenebatur parere,ſed extraneus non. ¶ In fi. gl.
ibi.§.ſextum.dic ꝙ ibi erat cã impulſiua,aliàs locum hẽt fina
lis rõ legis,ut in l.j.ĩ.de fonte.& l.illud.ad l.Aqu.& pone exem
plum in illis ll.in auth.ſi q̃s.C.de ſecu.nup. & in auth.ſi maior.
C.de reſt.in integ.de quib.non poteſt aſſignari aliqua bona ra
tio,ſed ſufficit ꝙ Imperator ita ratus eſt,vt l.j.§.pueritia.infra,
de poſtu.

ADDITIO.

a ¶Si vicinus.Ibi vide in apoſtillis ad Bar.& Alex.

LEX XXI.

1 *Statutum quòd banniti propter homicidium debanniantur habita pace ab
hæredibus occiſi,qualiter intelligatur.*
2 *Lex loquens per verba præteriti temporis extenditur etiam ad futura,niſi
daretur materia delinquendi.*
3 *Delinquens ſi banniatur habita prius pace cum hæredibus occiſi, quòd nõ
poſſit debanniri uirtute ſtatuti dicentis , quòd banniti propter homici
dium debãniantur habita pace cum hæredibus occiſi.*
4 *Verba legis quæ poſſunt intelligi in præteritum & futurum,interpretantur
in futurum.*
5 *Conceſſum vno tempore,cenſetur alio tẽpore eſſe prohibitum,& econuerſo.*
6 *Verba præſentis,vel præteriti temporis in vltimis voluntatibus,an trahan
tur ad futura.*

1 CVm lex. †Per hanc l.ponẽdo caſum prout
gl. in fi. ponit per l.ij.C.de genera.
abolitio.determinãt Doc.ꝙ ſi ſtatutum dicat,bãni
ti ꝓpter homicidiũ debãniant̃ habita pace cũ hr̃-
dib.occiſi,ꝙ illud ſtatutũ intelligitur de illis, q̃ erant banniti
a tp̃e ſtatuti facti, non de illis,q̃ banniunt̃ poſt, [a] q̃a loquit̃ per
verbũ p̃teriti tp̃oris banniti: & ſi extenderetur ad eos qui ban
2 niuntur poſt,daretur,materia delinquendi. † vbi autẽ ceſſaret
iſta

ADDITIO.

a ¶ Poſt.Vide Pau.de Leaz.in procemio cle.Bal.in l.leges.C.e.Io.And.in cap.j. de
elec.in 6.

iſta ratio, tūc licèt lex loquatur p verba pteriti tpis, extēderet
a et ad futura,[a] qa lex ſemp loquit, vt in l. Arriani. C. de hæret.
vt ſi dicat q̄ ꝯ obligatos p inſtrm publicum poſſit ꝓcedi per
viā executiuam, vel q̄ ꝯtus factus ſine certa ſolennitate non
valet, nā intelligit de ꝯtibus futuris, & ēt de futuris inſtrumē-
tis, vt pbaꝶ expreſſè in l. illicitas. in princ. de offi. præſid. in ver-
3 bo factas. & in l. j. ſ. de condic. ex lege. † Sed pone in primo ca
ſu q̄ aliquis delinquerat, non tñ erat adhuc poſitus in bāno.
an ſi poſtea banniaꝶ, habita pace poſſit debanniri: dic q̄ nō,
arg. huius l. & p hoc dt Bal. quēdā fuiſſe decapitatū Bononię,
qui habebat ſecuritatē ſup proceſſib. ꝯ ipſum dependentib. &
cōmiſit quoddā delictū ſuper quo ꝓceſſus nō erat adhuc in-
4 choatus, q̄ illa fidantia ſibi nō ꝓfuit. † Et adde q̄ ſi eſt aliquod
b verbū, quod pōt intelligi in preteritū, & futurū,[b] vt quia eſt
in futuro ſubiūctiui, qđ interpretaꝶ in futurū, quia natura le-
gis eſt dare formā futuris, nō præteritis, vt no. in l. cum tale. §.
5 pe. de cond. & demon. † Et not. hic illud ſingulare q̄ cōceſſum
vno tpe cenſeꝶ alio ꝓhibitū, & econuerſo, vt l. ſtatuliberū. §.
Stichū. de leg. ij. & l. pater filiū. §. fundū. de leg. iij. & l. Impera-
6 tor. ſ. de poſtula. ¶ † In vltimis aūt voluntatib. an verbū pſen-
tis, vel præteriti tēporis trahaꝶ ad futura, dic vt plenè not. ī l. ſi
ita. de auro & arg. leg. Et vide pro declaratione huius l. not. p
Bart. ī l. oēs populi. ī vj. q. principali. q. pen. ff. de iuſtitia & iure.

ADDITIONES.

a ¶ Ad futura. Circa dicta Pau. de Ca. hic adde quæ pōnit do. Nellus de ſancto Gemi. in ſuo tract. banni. in tertia parte ſecundi temporis, quæſtio. ix. x. & xj. Curt.
b ¶ Futurum. Adde Lud. conſi. 336. & ibi do. in l. ſi iam facta. infra de cond. & demon. & Bar. in l. ſi ſeruum. §. ſi. ff. de acqui. hæred. Cur.

LEX XXII.

1 *Teſtes quando examinantur, partes non debent eſſe præſentes.*
2 *Quilibet teſtis debet de per ſe examinari, & an poſſint omnes ſimul interrogari & reſpondere.*

1 Minime. † No. glo. hic poſitam, ad quā ſemper remittitur, q̄ partes nō debent eſſe pſentes qñ teſtes examinanꝶ. & q̄ ſi ſuūt præſentes, nō propterea vitiatur dictū ipſorū. ſed nō poterūt poſtea nouos teſtes ꝓducere ſup eidē art. vel directo ꝯriis: qa
2 didicerunt teſtificata. † Itē requiriꝶ q̄ qlibet teſtis ſigilatim, & de p ſe examineꝶ, nō aūt oēs ſimul, ne alter alterū inſtruat. &
a ſic eūdē pmeditatūq; ſermonē[a] loquanꝶ. vidimus tñ aliqñ ꝯ-
riū obſeruatū, q̄ multi ruſtici ſimul fuerūt īterrogati, & oēs
rñderunt certo modo, vt in Spec. de teſt. §. nunc tractandum.
in prin. vbi, per vnā col. examinātur an poſſit hoc fieri plene.

ADDITIO.

a ¶ Præmeditatumque ſermonem. Quia tunc non probant, ut per Bar. & ibi Alex. latè in l. ij. & ideo autem. inf. de teſti. & per eundem Alex. de Imol. in conſi. 120. col. 4. cir. prin. in v. vol. Cur.

LEX XXIII.

1 *Producēs ſtatutū alterius loci, dēt totū ſtatutū a capite vſq; ad fi. ꝓducere.*
2 *Si aliquis in ſuo libello facit mentionem de aliquo inſtrumento, debet illud edere parti hoc petenti, ante quam ille cogatur reſpondere libello, vt poſſit ſe inſtruere, an cedat vel contendat.*
3 *Teſtium dicta non dicitur quis percunctatus, ſi antequam compleret videre, notarius extraxit librum de manibus ſuis.*

1 Inciuile. ¶ † Per hāc l. dicit Bar. infra co. de no. ope. nun. ſuper rubrica, q̄ ſi aliqs in ſua cā producit ſtatutū alterius loci, debet ꝓ
a ducere totū ſtatutū[a] a capite vſq; ad finē, & ēt ꝓemiū ſi materia requirit, qa ſolet dare intellectū ſequētibus, vt
2 l. j. ſ. titu. j. ¶ † Itē facit, q̄ ſi aliquis in ſuo libello facit mentione de aliquo inſtrumento, q̄ debet illud edere parti hoc petenti anteq̄ ille cogaꝶ rñdere libello, ut poſſit ſe inſtruere, an velit cedere, vel contendere, ſm no. per Inn. in c. j. de prob. & per Bar. in l. edita. C. de eden. & in Spe. de inſt. edit. §. nunc dica
3 mus. ver. ſed quid. † Item per hanc l. dicit Bal. q̄ non dicitur
b quis percunctatus[b] dicta teſtium, ſi antequam compleret videre, notarius extraxit librum de manibus ſuis.

ADDITIONES.

a ¶ Totum ſtatutum. Adde Bar. & ibi Alex. de Imo. in rub. inf. de no. ope. nunc. Bar. in l. quod Nerua. inf. depoſi. Bar. in l. fi. C. de prec. impe. offe. Ang. in l. j. §. edere. inf. de eden Pet. de Anch. in c. le. j. de reb. eccl. non ali. & Im. in rub. inf. ſol. mat. & vide Ale. in l. ſi conſtante. col. 13. ſ. ſol. ma. vbi dr̄ q̄ pſumitur, productum totū ſtatutum niſi contrarium probeꝶ. de quo ēt habes p can. in c. j. extra de prob. C.
b ¶ Percunctatus. Adde circa hoc & vide Bar. Bal. & ibi eundē Pau. de Ca. & quæ ibi poſui in auth. ei qui ſemel. C. de pro cu. & vide eundem Pau. de Caſt. in conſ. 95. inci. clarum eſt in iure. in j. vol. conſiliorum nouorum. col. 2. Ang. in §. quia vero. in Auth. de teſti. Ale. de Imo. in l. qui Romæ. §. duo fratres. car. xij. in conſi. 102. in j. vol. & in conſ. 63. in 4. volu. & per Ale. in conſ. 38. col. 5. in 2. vol. & ibi quando debeat produci ſicut inſtrumenta. Franc. Cur.

LEX XXIIII.

1 *Lex facta in fauorem alicuius, non debet in eius odium interpretari.*
2 *Si vna lex concedit aliquid in priuilegium puta militi, quòd poſſit teſtari qualitercunq; vult, nō tollitur alia lex prohibitiua ſui fauore inducta.*
3 *Doctor qui legit xx. annis licèt ipſo iure efficiatur comes, & ſic nobilis, non tamen perdit prærogatiuam, quàm prius habebat vt popularis, quin poſſit admitti ad officia, quæ nobiles non habent.*
4 *Statutum, quòd ſcholares tractentur ut ciues, an debeat intelligi quantum ad commoda & non onera.*
5 *Si in eccleſia ſunt prœbendæ integræ & non integræ, & aliquis impetrauit præbendam vacantem, de qua intelligatur.*

1 Nulla iuris. † Lex facta in fauorē alicuius, nō debet interpretari in eius odium. h. d. & differt a l. qđ fauore. C. eo. qa hic loquiꝶ de interpretatione. ibi vero de vſu, quia ille, in cuius fauorē facta eſt, ſi non vult uti, pōt illi fauori renuntiare. l. ſi qs in conſcribendo. C. de pac. & habet locū iſta l. non ſolū in l. ſcripta, ſed ēt in verbis ꝯctus, ut infra locati. l. ea lege, in fine pri. & ēt in uerbis teſtatoris, ut l. in rōne. §. quo tpe. ad leg. fal. & in ſñia iudicis, ut not. in l. ſi iudex circūuento. ſ. de min. vbi pōt qs renuntiare ſñiæ late pro ſe, & redire ad actionē primā.
2 † Per hanc legem patet, q̄ ſi vna lex concedit aliquid in priuilegiū, puta militi q̄ poſſit teſtari qualitercunq; uult, non tolliꝶ alia lex ꝓhibitiua ſui fauore inducta, puta q̄ minor xxv. annis nō poſſit manumittere ſeruū. & iō ſi miles eſt minor, non poterit in ſuo teſtō relinquere libertatē, nec prima lex fauorabilis tollat alterā fauorabilē & prohibitiuā. & ſic in concurſu vtriuſq; pfert ꝓhibitiua. tex. eſt & ibi p Bal. C. de teſtam.
3 milit. l. ſi Ruffinus. ¶ † Itē patet per hanc leg. q̄ licet Doc. qui legit xx. annis, ipſo iure efficiaꝶ miles & nobilis. vt C. de profeſſ. qui in vrbe Cōſtanti. l. j. lib. xj. non ppea perdit progatiuā, q̄ prius habebat ut popularis quin poſſit admitti ad officia q̄ nobiles non habent, ne dignitas nouiter adepta ſibi noceat, vt in l. falſa. §. j. de cond. & dem. hoc dicit Bart. C. de decurio. l.
4 Alexandrinus. in fi. lib. xj. † Item patet ſi ſtatutum dicat, quod
a ſcholares tractentur ut ciues,[a] hoc debet intelligi quantū ad commoda, non quantum ad onera, qa emanauit in fauorē eorū. & h. d. Bart. in l. iij. §. ſi emancipatus. ſ. de ꝯtabu. & Bal. in d. l. ſi Ruffinus. Sed contrariū ipſe Bal. vr̄ tenere ſm Petrū in l. quod fauore. C. eo. circa mediū. ſed ſolue q̄ aut ſtatutū nō facit quē ciuē, ſed mandat tractari vt ciuē, & tunc procedit primum dictū, qa iſta eſt qđā diſpenſatio, non ſtatus mutatio, q̄ diſpenſatio pōt fieri quo ad qđā, & quo ad qđā non: aut facit quē ciuē, & tunc ꝓcedit ſm dictū, qa nō pt eſſe in duplici ſtatu ꝯrio, q̄ ſit ciuis, & q̄ nō ſit ciuis, ſicut q̄ ſit ſeruus, & q̄ ſit liber, vt ī l. ſi pariter. de lib. cau. & q̄ ſit legitimus, & nō legitimus, ut no. gl. in c. cū inhibi. de clāde. deſpon. Ciuilitas aūt eſt quidā ſtatus uerbis comprehendens cōmoda & incōmoda ſicut hr̄ditas, uel peculiū, vel mēſa. l. cū filius. §. j. & l. cū pr̄. §. mēſe. de leg. ii. hoc tñ puto verū si talis habitat, & ꝯtinue habitatus eſt in illo loco, alias uerba acciperenꝶ potius impropriè, ne ſequatur incōueniens, ut ſi diceret q̄ ſcholares ſint ciues, ut uidi Senis, vbi eſt ſtatutū, q̄ Perusini ſint ciues Senēſes. nā ſi uerba intelligerentur proprie, ſequeretur ēt q̄ non habitātes ibidē, tenerenꝶ ſubire onera. Sed iſta non fuit intentio ſtatuentium ſed ſolum afferre commoda illis, qui ibi reperiunꝶ, non ſic inter ſe ut habitantes in perpetuum teneantur. l. j. in
6 prin. ad municip. ¶ † Item per hanc l. nꝶ q̄ si in eccleſia ſunt pbendæ integræ & non integrę, & aliquis impetrauit pbendā uacaturam, ſi uacent plura, pōt eam habere ſi uult. & hoc dr̄ tenere Inno. ſm Pet. & Cy. ſubtiliter in l. quod fauore, in fi. C. cod. & bene, quia non integra præbenda non comprehendiꝶ ſub uerbis fauoris, cum diuerſa ſit ab integra, ideo fauor non poteſt ſe ad illam extendere. iſte eſt caſus in l. ſi una. ſ. de per. & commo. rei uen. quem gl. ultimo loco aſſignat pro contrario. facit c. cui de non ſacerdotali. de præben. lib. vj.

ADDITIO.

a ¶ Vt ciues. Vide per Doc. communiter. in l. j. infra de leg. maximè per Alex.

LEX XXV.

1 *Leges priores per poſteriores limitantur & ſupplentur, & econuerſo.*
2 *Statutum imponens aliam pœnam, quàm ius commune non tollit ius cōe.*
3 *In oppoſitis vel contrariis poſito vno tollitur aliud.*
4 *Quando una lex eſt generalis, altera ſpecialis, & ſtatuunt diuerſa circa idem, ſi in ſecunda ſpeciali ſit appoſita clauſula non obſtante quacunque alia lege, an tunc generalis tollitur.*
5 *Quid ſi prima lex ſit generalis uno reſpectu puta perſonarum, alio uero reſpectu ſpecialis puta rerum, & ſequens econuerſo generalis reſpectu rerum, & ſpecialis reſpectu perſonarum.*
6 *Si leges ſunt contrariæ, an prima tollatur per ſequentem.*

1 Non eſt nouum. † Priores leges per poſteriores limitantur & ſupplentur. & econuerſo, niſi ſint ꝯriæ, quia tunc priores p poſteriores tolluntꝶ. h. d. cū duab. ſequentibus. Et aduerte diligenter, q̄ tunc non ſunt ꝯriæ licet ſtatuāt diuerſa, qñ una eſt gñalis, altra ſpālis, qa pñt cum diſtōne, uel ſubdiſtōne iuuari, vt in prima conſtōne. C. §. quib. & tunc ſpālis limitat et ſupplet gñalē ſiue gñalis præcedat, ut in hac l. cū ſeq. ſiue ſequatur, vt in l. ſed et poſteriores. tūc aūt ſunt cōtrarię, qñ ambæ ſunt gñales, uel ambæ ſpāles, eademque gñalitate uel ſpecialitate ſtatuunt diuerſa, quæ ſimul ſtare non pñt.

Si

Si aũt poſſent, non dicerent̃ ɔ̃riç, & vna per alteram tolleret̃.
pone exemplũ in legib. ꝓducentib. diuerſas actiones ꝑ aliquo
facto, vt in l. xij. tab. q̃ inducit actionẽ arborũ inciſarũ. & in l.
Aqu. q̃ ꝑ damno dato, inducit alterã alterius naturæ: nam ꝑ
dãno in arborib. hẽt qs intentare, vel vnam vel alterã, q̃ vult,
q̄a ſe adinuicẽ compatiunt̃. l. ꝙ ĩ hr̃dem, §. eligere. de tributo.
2 † Et in ſtatuto ponente aliã pœnã q̃ ius cõe, quia non tollit
ius cõe, vt in l. quoties. de acti. & obl. & no. in l. j. vi bon. rapto.
per Bart. & l. ſi ſepulchra. C. de ſep. vio. ꝑ Cyn. in l. iõ. ¶ In tex.
ibi [vt priores leges] ſupple gñales. & dũ ſubdit ad poſteriores,
3 ſupple ſpeciales. ¶ † In textu ibi [vſitatum eſt] dic ẽm gl. argũ
ab oppoſitis, vel a ɔ̃riis. quia vno poſito aliud tollit̃. ſi ergo eſt
vſitatum, ergo non eſt nouum, & in hoc intendit probare Iu
riſconſultus. ¶ In tex. ibi [quæ q̃nque ſimiles erunt.] dic & po-
ne exemplũ clarius q̃ gl. quia habem⁹ tres r̃las iuris cõis gñа-
les ꝙ q non põt teſtari, nõ poteſt codicillari, vt in l. iij. de leg. j.
tpe huius l. ɔditç maior 14. annis poterat teſtari, vñ ad illũ nõ
extẽdebat̃ hec lex. pone ꝙ ꝑ ſtatutum nouiter factum ſtatuat̃
ꝙ minor 20. an. non poſſit teſtari, certe non poterit ẽt codi-
cillari ꝑ primã r̃lam; q̄a l. illa gñali ab ipſo principio ñ fuit vt
deberet extendi ad ꝑſonas, q̃ quocũq; tpe efficerent̃ ſimiles il
lis, q̃ tunc teſtari nõ poterant. & iſta dr̃ interpretatio paſſiua q̃
ſtatuta indiſtĩcte recipiũt, vt no. Bar. in d. l. 3. de leg. j. l. falci. j̃. ad
l. falcidiã. ¶ In tex. prioris [ſed poſteriores leges] ſupple genera
les. & dũ ſubdit ad priores, ſupple, ſpãles. pone exẽplũ vt in gl.
de auth. offera. q̃ generaliter dicit ɔuentũ debere ſatiſdare d̃ iu
dicio ſiſti. nã limitat̃ per priorẽ legẽ ſpãlẽ. j̃. qui ſatiſd. co. l. ſciẽ
dum. ſ. niſi habeat ĩmobilia. & ſi non eẽt iſta, videret̃ potius il
la. l. ſciendum. corrigi per iſtã auth. ĩdiſtincte diſponentem ꝙ
teneat̃ ſatiſdare. iõ iſtæ leges ſunt multũ neceſſariæ ad intelle
ctũ aliarũ. ¶ In prin. gl. ibi determinent̃: expone. i. limitentur.
¶ In gl. ibi corrigant̃. certe de hoc nõ loq̃t̃ hic, q̄a qñ corrigũ-
tur non dñr trahi, ſed aboleri. ꝑterea tũc trahunt̃ cũ ſunt gña
les, & ſequẽtes ſunt ſpãles. ſed hoc caſu nõ corrigunt̃ ꝑ ſequẽ-
tes, q̄a non ſunt ɔtrariç, vt in d. § quib. & iõ de hoc non loqui
tur iſta lex. ¶ In gl. ibi, vno mõ vt determinãdo. dic imò etiã
ſupplendo, vt ſ. e. l. qd̃ vero. in fi. gl. ẽm Ia. But. ¶ † Quæro circa
primum qñ vna lex eſt gñalis, altera ſpãlis, & ſtatuũt diuerſa
eidẽ, qd̃ ſi in ſcd̃a ſpãli ſit appoſita cl̃a non obſtant: quacunq;
alia lege, an tunc p̃cedens gñalis tollat̃? R̃ndeo non, quia dẽt
intelligi de alia lege, q̃ cum iſta nõ poſſit compati, vt quia ſit
gñalis ſicut iſta, vel ſpãlis ſicut iſta. non de illa q̃ ſe cõpati põt,
q̄a ſit gñalis, & ſpãlis. gl. eſt ord. & ſing. in Auth. de hæred. q̃ ab
inteſt. circa prin. niſi dicat̃, nõ obſtãte quacunq; alia lege ſpãli
ter, vel gñaliter aliud diſponente. h. d. Bar. in extra. ad reprimẽ
5 dũ, ſup ver. non obſtantib. ¶ † Itẽ quæro, quid ſi prima lex ſit
gñalis vno reſpectu, puta perſonarum. Alio uero reſpectu ſit
ſpãlis, puta rerum, & ſequens econuerſo gñalis reſpectu rerũ,
& ſpãlis reſpectu ꝑſonarum: iſte paſſus eſt pulcher & Bar. ibi-
dẽ dicit debere attẽdi illam, in qua eſt maior fauor, vt ſi vna
eſt fundata in fauore publico, altera in fauore priuato: ꝙ attẽ
ditur prima. Hoc limita duob. modis, primo niſi eſſet magis
gñalis q̃ altera: quia tunc ſicut ſpecies derogat gñi, ita minus
genus derogat maiori, ut in l. vxorẽ. § codicil. de leg. 3. Idem ſi
vnum ſtatutum dicat, ꝙ ſñiæ pupillorum mittãtur executio
ni per priores artium, & ſic eſt ſpãle reſpectu perſonarum, q̄a
ſolum loquitur in pupillo. ſed reſpectu ſñiarum eſt generale,
quia loquitur de quibuſcunque ſñijs. aliud ſtatutum dicit ꝙ
ſñiæ ultra ſummam centum librarum mittantur executioni
per poteſtatem, pupillus habet ſñiam in ducentis. quis mittet
eã executioni? & ſic an attendimus primum ſtatutũ, quia ſpe
ciale reſpectu perſonarũ licet gñale? an ẽm quod eſt ſpãle re-
ſpectu ſñiarũ ultra centum libras? dicit Bal. C. de execu. rei iud.
l. executorem. in 9. col. ꝙ primum eſt magis ſpãle cum funde-
tur in ætate pupillari, q̃ non oĩb. cõuenit. ſed ẽm fundatur in
ſñia ultra centum libras, & hoc põt conuenire tã pupillis, q̃
adultis. ar. eius quod in ſimili hñr de ɔ̃ctib. noĩatis, vel non nõ
minatis. in l. iuregen. j̃. de pac. Alia limitatio eſt niſi una ſit ꝓ-
hibitiua, altera permiſſiua, quia debet attendi prohibitiua, ut
patet, nã lex gñaliter dicit ꝙ quilibet poteſt accuſare tutorẽ
de ſuſpecto. l. j. de ſuſpec. tut. & iſta eſt permiſſiua & generalis
reſpectu perſonarũ, ſpãlis reſpectu cãç. alia dicit ꝙ libertus nõ
põt accuſare patronum ꝑꝑ reuerentiã. iſta eſt ſpãlis reſpectu
ꝑſonarum, ſed reſpectu cãrum gñalis: an igitur liberto patro
nũ tutorem poſſit de ſuſpecto accuſare inſpecta iſta rel̃a, an
non inſpecta? & dic ꝙ non, quia prohibitiua magis attendit̃
q̃ permiſſiua. ut l. 3. §. ſi patronum. de ſuſpec. tut. & ibi per Dy.
6 & Bar. ¶ † Item quæro quid qñ ſũt cõtrariç, an prima tollatur
per ſequentem abſq; clauſula, nõ obſtante? dic ꝙ ſi prima nõ
continet cl̃am derogatoriã, tollitur, ut in hac l. ſed & poſterio
res. ver. niſi. ſi aũt continet, tunc aut loquimur in l. iuris cõis: &
idẽ, ꝙ non requirit cl̃a, ut fiat ad publicã utilitatem, & iſte eſt
ĩ c. j. de cõſt. lib. 6. aut loqmur ĩ ſtatutis municipalib. & tũc pri
mũ cõtinẽs cl̃am derogatoriã non tollitur ꝑ ẽm, niſi cõtineat
cl̃am, non obſtan. ẽm Bar. in l. omnes populi. in 3. q. principali.

LEX XXVIII.

1 *Offendens naturam & mentem legis, dicitur facere in fraudem legis.*
2 *Faciens contra legem, vel fraudem legis, vel hominis qualiter puniatur, & quando actus ſit nullus.*
3 *Quòd etiam legi nondum factæ poſſit fieri fraus.*
Vendens frumentum cariori pretio quàm ordinatum ſit, ſeu ſciebat ordinandum in conſilio, & emptor ignorabat: quod emptor poſſit agere ad reſciſſionem venditionis tanquam in fraudem legis futuræ factæ.
4 *Interpretationi legis poteſt etiam fieri fraus.*
5 *Aliud eſt fraus, & aliud ſimulatio.*
Contractus factus in fraudem alterius, valet mero iure, ſed poteſt reſcindi: & firmatur iuramẽto, ſed contractus ſimulatus eſt ipſo iure nullus, nec iuramento firmatur, & nu. 6.
6 *Qui contraxit in fraudẽ creditorũ non põt venire contra contractũ: ſed creditor duntaxat: ſed ille qui fecit ſimulatũ contractum põt contrauenire.*

1 CONTRA LEGEM. † Qui offendit naturã & mentem legis, dr̃ facere
cõtra legẽ. ſi uero mentẽ, & non uerba, dr̃ facere
in fraudẽ legis. h. d. cũ ſeq. & eſt tertius caſus, q nõ
facit cõtra legem: nec in fraudem legis qñ offendit verba tñ,
& non mentem. Et iſtum caſum tangit gl. circa fi. & Dy. in ca.
fi. de reg. iu. et Bar. in l. non dubium. C. e. et qualr̃ congoſcatur,
collige ex his q̃ dixi in l. ſcire leges. cum ſequentib. ſ. eo. qñ ver
bis legis ɔtrariat̃ rõ, vel cõis vſus loquendi, vel abſurditas ĩeſ-
ſet verbis. Et iõ barbitonſor, qui abſtulit ſanguinẽ in palatio
non iniuriosè, non dr̃ offendere ſtatutum de extrahẽtib. ſan-
guinẽ in palatio, q̄a offendit ſolũ uerba, et non mentẽ. iõ nõ
2 incidit in penã. † Et aduerte, q̄a licet fiat ɔ̃ legẽ ſiue ĩ fraudem
legis act⁹ eſt nullus, ſi eſt talis, q ſolet ſortiri iuris effectũ, vt cõ
tractus. ut in l. ſi libertus minorem. j̃. de op. libe. et ſi non ſolet
ſortiri effectum iuris vt eſt maleficium, punit̃ pœna ordina-
ria ſtatuta ab illa lege, vt in l. non dubium. C. eo. qñ uero non
fit in fraudẽ l. ſed hoĩs; tunc actus non eſt nullus ipſo iure: ſed
reſcinditur per publicianã vel caluiſianam actionem, vt d. l. ſi
3 libertus minorem. et Inſt. de act. §. ſi quis in fraudem. ¶ † Et no.
a ꝙ fraus [a] põt fieri etiã legi nondũ factæ, ſed facturæ ẽm Cy. puta
cum in conſilio ciuitatis eſſet rõcinatum de imponendo cer
tũ preciũ frumento, quia nimis care vendebat̃, vnus ex conſi-
liariis antequam hoc fieret totũ ſuum frumentũ vendidit ca
ro pretio. Poſtea facta eſt ordinatio, certe emptor põt agere ɔ̃
venditorẽ, et reſcindere venditionem tãquã factã in fraudem
4 legis futuræ, et in fraudem eius ẽm Cy. qd̃ no. † Põt etiam fieri
fra⁹ ĩterpretationi legis, vt j̃. de iu. fiſ. l. ita fidei. Et allegat Dy.
bonũ tex. in l. credendũ. post principiũ. q petant tutores. et in
l. ſcire oportet. §. aliud. de excu. tuto. ꝙ offendens verba legis,
et non mentem ĩcidat in legem. in d. c. fi. de re. iu. li. vj. vbi tra-
5 ctat̃ de materia huius legis. cũ glo. † Et adde ꝙ aliud eſt fraus,
aliud eſt ſimulatio, q̄a cõtract⁹ factus in fraudem alterius, va-
let vt ex mero iure, ſed poteſt reſcindi, ut dixi. Sed contract⁹ ſi-
mulatus eſt ipſo iure nullus q̄a non hẽt voluntatẽ contrahen
6 tiũ. l. nuda. de contrah. emp. † Et ex hoc ſequit̃ duplex dr̃ia. pri
ma, ꝙ q contraxit in fraudẽ creditorũ, non põt venire contra
cõtractũ, allegando ꝙ ſit factus in fraudem, q̄a fundaret ſe in
b ſua turpitudine. vt in l. cũ ꝓfitearis. C. de reu. do. Sed [b] ille credi
tor duntaxat poteſt reuocare: ſed ille, q facit ſimulatũ contra
ctũ bñ poteſt uenire contra, q̄a non fundauit ſe ĩ turpitudine,
ſed in hoc ꝙ non conſenſit. et hoc ponit Bar. in quodam ſuo
conſilio, quod incipit Petrus Nicolæ. et uide quod not. per cũ
in l. emptor. de acq. plu. arc. Alia eſt, quia contractus factus in
fraudem, poteſt firmari iur̃o quatenus concerneret ĩcommo
dũ iurãtis: ſed contractus ſimulatus non, ẽt de iure canonico,
quia ſicut deficit conſenſus in contractu, ita et in iur̃o. et ſic
non habet iur̃m ſuos comites. ſ. iudicium. de quo nota. in l.
Imperialis. C. de nupt. et gl. eſt ord. in l. emptor. C. plus ualere
quod agitur, et uide quod no. Spec. de dona. §. j.

ADDITIONES.

a ¶ Fraus. Qualiter committat̃ fraus vide 13. q. 3. c. quia plerique, & de hac q. vide quod Barb. cõſuluit conſi. 13. quod conductio facta de fundo per quendã q ſciebat in eo eſſe quandã venã, nõ tenuit, eo quia iſte fraudulenter tacuit ibi eſſe venã ad fodiendum. & idẽ quod Pau. hic tenet Lu. Ro. in ſingularib. ſuis fol. xiij.

b ¶ Simulatum. Quid ſit ſimulatio, & quotuplex, vide per Bal. in l. cum precib. C. de prob. & quid differat ſimulatio a fictione, vide in c. ut cler. extra de reg. iur. & de contractũ ſimulato vide per Lud. Ro. conſ. 316.

LEX XXX.

1 *Princeps ſi facit aliquem actum, qui ab alio factus eſſet contra legem, bene valet, quia cenſetur tunc contra legem diſpenſaſſe.*
2 *Actus ſi poteſt ualere iure ordinario licet non ita plene ſicut ex plenitudine poteſtatis, in dubio niſi conſtet de intentione principis quòd voluerit vti ſuprema poteſtate, non cenſetur voluiſſe ea vti nec tollere iura illum actum limitantia & regulantia.*
3 *Quid in actibus celebratis per alios erga principem.*
4 *Princeps contrahens cum aliquo tenetur contractũ ſeruare ſicut priuatus.*
5 *Licet aliqua lex ſimpliciter dicat eſſe idem in tali caſu, quod in tali: non eſt incongruum ſupplere, non tamen per omnia.*

1 PRinceps. † Ex principio huius legis patet, ꝙ ſi prĩceps faciat aliquē actum,
qui ſi fieret ab alio, nõ valeret, quia eſſet ɔ legem,
tunc bene valet, quia cenſetur contra legem di-
ſpenſaſſe. caſus eſt in l. donationes. C. de do. inter virũ & vxo.
2 ¶ † No. tñ ꝙ ſi actus poſſet valere iure ordinario, tñ non ita
plene ſicut ex plenitudine ptãtis, in dubio niſi conſtet de intē
tione principis, ꝙ voluerit vti ſuprema ptãte, ñ cēſet voluiſ-
ſe illa vti, nec voluiſſe tollere iura illũ actũ limitãtia, & regu
lãtia. ita dicit Bal. C. q adm. ad bon. poſ. l. in bonorum. & alle.
qđ no. in c. dudũ. de deci. ĩ nouella. Tu allega ad hoc bonum
3 tex. ĩ l. teſtõ, in fi. C. de teſt. mil. † In actib. autē celebratis ꝑ alios
erga principē locum hñt iura allegata hic ĩ prin. gl. ꝙ vbi prĩ-
ceps vult vti iure aliorum priuatorum, & eſſent actus nulli,
ſi facti eſſent erga priuatos: eod. mõ ſi eſſent facti erga eum. in
a l. ex imperfecto. de teſtament.[a] patet etiã, ꝙ ſi princeps facit
contra aliquã legē pœnalē, non incidit in pęnã, qa non ligat̃
ea. certè ēt ĩferior à principe, puta Ep̃s vel comes ſi facit cõtra
ſtatutũ ſuũ pœnale, non ligat̃ eo, nec incurrit pœnam, prout
4 plene diſputãdo ponit † Io. And. in ca. licet. de regu. iur. in mer
cu. vr̃ ãt, ꝙ ſi prĩceps cõtrahit cũ prĩcipali nõ teneat̃ cõtractũ
ſeruare ſi non vult. hoc tñ cõiter non tenet̃, qa nõ cõtrahit vt
princeps, ſed vt priuatus, vt no. Cyn. in l. digna vox. C. e. ti. & eſt
5 caſus in ca. j. de proba. ¶ † Vlt. no. gl. ꝙ licet aliqua lex ſimplr̃
dicat eſſe idem in tali caſu, ꝙ in tali non eſt incongrũ ſupple-
re, non tñ per oĩa, quia hic dr̃ ꝙ Auguſta habet eadem priui-
legia quę princeps, & tñ gl. ſupplet non tamē oĩa. & hic vide
bonam gl. in l. ſacri. ʃ. ad l. Iul. pecu. & no. per Doctores in l. ab
ſentes. de pœnis. Innuit etiã gl. ꝙ Auguſta non poſſit recipere
compromiſſum per l. fin. C. de arbitris. contrarium vr̃ per ca.
cum dilecti. extra de arbitr. ſed contrarium gl. de l. quod prin
cipi. cum l. ſeq. de leg. ij. dic ut plenè no. per Cyn. C. qui teſta. fa
cere poſſunt. l. ſi quis Imperatorem.

ADDITIO.

a ¶ L. ex imperfecto. de teſt. Tex. illius l. optimus eſt contra tyrannos, qui ſibi lice-
re putant quicquid iubent. Adde l. digna vox. C. de legi. & conſti.

LEX XXXI.

1 *Quando ſit ad conſuetudinem recurrendum.*
2 *Conſuetudo quæ non eſt contra ius ſcriptum an extendatur de ſimilibus ad ſimilia, idem in Statuto, & quando non extendatur.*
3 *Sicut lex condita à populo Rom. facit ius quo ad omnes in defectũ propriæ & ſpecialis legis municipalis, ita & conſuetudo populi Roma. in defectum ſpecialis conſuetudinis, & quid hodie.*
4 *Statutum ciuitatis ſicut debet ſeruari in terris comitatus vel ſubditis in defectum proprii ſtatuti, ita & cõſuetudo ſuperioris in defectum ſpãlis.*
5 *Conſuetudo dicitur ius, ſed mores in facto conſiſtunt.*
6 *Conſuetudo ad hoc vt debeat obſeruari, & dicatur conſuetudo, debet eſſe inueterata, & ſic præſcripta, & quæ ſit longa conſuetudo, & quæ vetus, de multiplici ſpecie conſuetudinis.*
Solitum fieri quod aliquid dicatur ſi fuit ſemel vel bis factum.
7 *Lex ſcripta & conſuetudo qualiter conueniant in caſu materiali & differãt in formali, & qualiter conſuetudo aliquando redigatur in ſcripturam, & per quem conſenſum inducatur vel extinguatur.*
8 *Non eſt differentia inter expreſſum conſenſum & tacitum quantum ad efficaciam & potentiam.*
9 *Voluntas & conſenſus poteſt exprimi ſine uerbis ipſo facto.*
Interdum plus eſt exprimere voluntatem facto, quàm verbis.
10 *Lex poteſt abrogari per deſuetudinem, & ſic conſuetudo vincit legem.*
Quid ſit non vſus, qd diſſuetudo, & quid contraria conſuetudo. & nu. 16.
11 *Conſuetudo non ſolum introducitur per actus iudiciarios obtentos in cõtradictorio iudicio contra diſpoſitionem legis, ſed etiam per actus extraiudiciarios. & nu. 14.*
12 *Differentiam inter conſuetudinem, & præſcriptionem, & quòd conſuetudo oneroſa non extendatur.*
13 *Paria ſunt nõ habere membrum vel ipſum debilitatum habere & inutile.*
Statutum diſponens de mutilatione alicuius membri, an habeat locum in membro debilitato vel inutili.
14 *Ad conſuetudinem inducendam quantum tempus requiratur.*
Qualiter fiat probatio contra probationes inductas ad conſuetudinem probandam.
15 *Conſuetudo per exempla licet mala & iniuſta quòd faciat ius.*
16 *Qui ſint iudices qui poſſint ſuam voluntatem verbis tantum declarare, & qui poſſint executionem realem facere, & punire perſonaliter.*
17 *Conſuetudo quando tollatur per legem poſtea factam.*
18 *Si in l. ſit appoſita clauſula, non obſtante quacunque conſuetudine in contrarium diſponente, an iſta clauſula tollat duntaxat conſuetudinem pręcedentem, an illam quæ poſtea emanauit, an ambas.*
19 *Conſuetudo & ſtatuta debent intelligi ſecundum ius commune, & quando expreſſe reprobatur à lege, non valet.*
20 *Conſuetudo inducta per errorem facti non valet, nec tollit legem, & quid ſi per errorem iuris.*
21 *Quando per conſuetudinem poßit induci quòd in concernentibus damnum eccleſiæ non requiratur conſenſus ſuperioris.*

DE quibus. Hic ĩcipit tractare de tertia par
te rubricæ, ſ. de longa conſue-
tudine q̃ dr̃ ius nõ ſcriptum, & continuantur om-
1 nes leges ſequentes, vſq; ad fin. ti. ¶ † Et primo de
clarat qñ ſit ad conſuetudinem recurrendũ in hac l. cum ſeq.
¶ Secundo ex quib. actib. inducatur conſuetudo, in l. cum de
conſuetudine. cum duab. ſequentib. ¶ Tertio de quodam ef-
fectu conſuetudinis, qui conſiſtit in legibus interpretandis. in
l. ſi de interpretatione. cum ſeq. ¶ Quarto in l. quod vero. limi
tat quoddam dictum, quod ponitur in iſta l. de quibus, circa
principium ibi, & ſi qua iura hoc &c. vbi dicitur ꝙ conſuetu-
do quæ viget certis caſib. extenditur ad alios ſimiles, quia nõ
eſt verum qñ eēt cõſuetudo ſine ratione maxime ſi ꝑ errorē
iuris fuit introducta. ¶ Quinto & ult. in l. pen. in fi. recolligen-
do concludit duo quæ cõcernunt totum iſtum titulum, & ēt
tit. de iuſtitia & iu. Et prima pars ſubdiuiditur, quia primo tra
ctat de conſuetudine, q̃ non eſt contra ius ſcriptum, quia eſt
introducta ſuper aliqua materia, in qua non utimur iure ſcri
pto, vt in materia feudorum, q̃ non fuit inuenta tp̃e harum le
gum, vſq; ibi, quare. ¶ Secundo de conſuetudine q̃ eſt contra
ius ſcriptum, quia dicit aliud q̃ ipſum ius, & ēt tunc ſeruanda
eſt conſuetudo, quia derogat iuri ſcripto in loco illo ſicut &
lex municipalis. & hoc non athoritate ſtatuentium vel inue-
niẽtium, ſed authoritate iuris cõis, quod hoc permitit ut hic.
& in l. omnes populi, de iuſtitia & iure. ut ibi dixi. & iſta ſuffi-
2 ciant pro ſummario. ¶ † No. j. in hac l. in ver. & ſi qua. ꝙ con
a ſuetudo q̃ non eſt cõtra ius ſcriptum, extēditur[a] de ſiĩlibus ad
ſiĩia. idem ĩ ſtatuto, vt ſ. e. l. non pñt. & ad hoc allegat Bar. iſtũ
tex. in l. de quib. ſecus qñ eēt contra ius ſcriptum. vt in caſu, q
ponit̃ in fi. l. Idē ſi eēt ɔ rõnē, vt j. e. l. qđ non rõne. Idē ſi eēt o-
neroſa, ut no. Inn. de off. Arch. in c. dilecto. vbi oĩno vide qua
liter extēdat̃ conſuetudo de caſu ad caſũ, vel de loco ad locũ,
vel de uno iure ad aliud ius. & quod idem no. in c. dilectus. de
3 capel. monacho. † Item no. in ver. ſi nec id. ꝙ ſicut lex cõdita
à pp̃lo Rom. facit ius quo ad oēs in defectum propriæ & ſpe-
cialis legis municipalis, ita conſuetudo pp̃li Ro. in defectum
ſpãlis conſuetudinis: hoc tñ erat verum tp̃e earum legũ, quo
pp̃lus Ro. poterat legē condere, licet in Principem tranſtuliſ-
ſet ſuum Imperium, vt ſatis ꝓbat̃ per hunc tex. & dixi. ſ. e. l. nõ
ambigitur. hodie ſecus, qa imperium non eſt apud pp̃lm Ro.
nec ab eo recognoſcit̃, & ſic hodie nõ põt legē facere, ſed eſt
4 apud Romanã eccleſiã. † Et iõ non poteſt introducere gñalē
conſuetudinē. patet ēt ꝑ iſtum tex. ꝙ ſicut ſtatutũ ciuitatis de
bet ſeruari in terris comitatus, vel ſubditis ĩ defectum ꝓprii
ſtatuti. vt not. in l. ex ea. ʃ. de poſtu. Ita & conſuetudo ſuperio-
b ris[b] ĩ defectum ſpãlis cõſuetudinis. ¶ † Itē no. in ver. ius. quod
5 exponit̃, i. conſuetudo. ꝙ ɔſuetudo dr̃ ius, & in hoc differt à
morib. q conſiſtunt in facto, & ex eis reſultat ɔſuetudo poſtq̃
longo tp̃e fuerunt obſeruati, & ſic ſe hñt, vt cã ad cauſatum.
6 ¶ † Quarto no. in ver. ſic inueterata, ꝙ ad hoc vt conſuetudo
debeat obſeruari, & dicatur conſuetudo, debet eē inueterata.
& canoni. dicunt ꝙ dēt eſſe p̃ſcripta. in c. Cumana. de elec. et
ĩ c. fi. de p̃b. li. 6. et vbicũq; fieret mētio de ɔſuetudine, deberet
c intelligi. ſ. p̃ſcripta,[c] vt in dictis iurib. alias non diceret̃ ɔſue-
tudo. bñ tñ dr̃ aliqd ſolitum fieri ſi ſemel vel bis fuit factum,
licet non ſit lõgo tp̃e hoc p̃ſcriptũ. vt not. Bar. ĩ l. Mella. §. j. de
alimē. et ciba. leg. per illum tex. et in l. j. C. qñ et qñ iudex. Eſt
notãdũ, qa hic dr̃ inueterata, ſed ʃ. e. l. ꝓxima dr̃ diuturna, et ʃ.
l. ea. dr̃ longa. et ĩ l. nã Imperator. dr̃ ꝑpetua. Itē alibi dr̃ vetus.
ʃ. de pollicitationibus, l. Imperatores. Item vetuſta. C. de teſta.
l. teſtamēta. Item antiqua. C. de iu. fiſ. l. pen. Item vetuſtiſſima.
de priui. fiſc. l. fin. Itē ſimplr̃ conſuetudo. C. de exactoribus tri-
butorum. l. pen. ſm̃ Bal. cuius ſunt hæc verba. et licet ſint di-
uerſa, tñ ad vnũ finem tendere vñr. et quãtũ tp̃s requiratur ad
hoc vt introducatur, et conueniant ſibi hæc noĩa, dicã ſuper
7 glo. ¶ † Itē no. in verſ. nã. cũ ipſe ꝙ lex ſcripta et cõſuetudo ɔ-
ueniunt in cã mãli, qa vtraq; ꝓuenit a cõſenſu populi. Sed dif
ferunt in cã formali primo, quia lex eſt ius ſcriptum, conſue-
d tudo vero ius non ſcriptum,[d] vt ibi ſine vllo ſcripto. et l. ſeq.
et l. immo. aliqñ tñ conſuetudo poſtq̃ eſt introducta reducit̃
in ſcripturã, vt in conſuetudinib. feudorum q̃ fuerunt reductę
in ſcriptis per priuatos hoĩes Mediol. non tñ ſcriptura eſt ne-
ceſſaria ad ſubſtantiam, vt in l. immo. Ex quo etiã poteſt colli
gi, ꝙ ad eſſentiam legis bñ eſt neceſſaria ſcriptura à ɔ̃rio ſēſu
illius

ADDITIONES.

a ¶ Extenditur. An conſuetudo extendatur, vide per Aret. in conſ. 47. & 133.
b ¶ Superioris. Vide Areti. conſ. ſup. alle. 133. Ludouic. Rom. conſ. 61. vbi limi-
tat niſi tacito conſenſu ſuperioris, vel principis aliud ſit inductum.
c ¶ Præſcripta. Dic quòd ſecunda conſuetudo contraria primę debet etiam eſſe
p̃ſcripta, tñ ſi ſcd̃a concernit cãm poſſeſſorii, & nõ ſit p̃ſcripta, tollit primã præ
ſcriptã ſm̃ Io. An. in c. cũ eccleſia. de ecc. refert & ſequit̃ Ro. in ſing. ſuis fol. 1.
d ¶ Non ſcriptum. Inquantum do. Iaſon hic dicit vltra Bal. quòd conſuetudo et
iniqua excuſat à pœna, adde Ludo. Ro. in ſing. ſuis. fol. 1. quod conſuetudo excu
ſat Epiſcopum adminiſtrantem abſque confirma. de quo per Oldr. conſ. 6.

illius legis.& anteq̃ ſit cõpleta ſcriptura,non ligat.& hoc pla-
cet,licet qdã dixerũt ɔ̃riũ, qa debet trãſire in notoriũ,qđ non
põt fieri niſi ɔficiat̃ ſcriptura, qa ex conſẽſu mouẽtaneo ĩdu
cit̃,ar.ei⁹ qđ hñr in auth.q ſemel.C. qũo & qñ iudex.¶Itẽ lex
fit p conſenſum expreſſum:conſuetudo vero p tacitum,vt in
ti.huius l.ſed ea.Itẽ conſenſus legis exprimitur verbis, vt hic ĩ
fi.in ver.ſuffragio.ſed ɔſenſus conſuetudinis ĩducitur reb.ipſis
& factis.Itẽ conſenſus legis extinguit̃ momento , ſed conſue-
8 tudinis p obſeruãtiã longi tpis. ¶†Itẽ no.ꝙ non eſt dñia inter
expſſum conſenſum.& tacitum quãtum ad efficaciã & potẽ-
tiã.qa qđ fieri p vnũ poteſt,& p alterum, vt hic in verſ. nã qđ
9 intereſt.& l.itẽ qa.ĩ.de pact.¶†Itẽ ꝙ voluntas & conſenſus p̃t
exprimi ſine verbis ipſo facto vt hic.& C.de ĩſti. & ſubſt.l.rep-
hẽdi. & ĩterdum plus eſt exprimere voluntatẽ facto q̃ verbis,
vt in c.dilecti filij.de app.& ĩ.de ædil.edic.l.ſi tñ.§.ea q̃.& rẽ ra
10 tã habe.ĩ l.Paul⁹.de offi.deleg.c.cũ ſup.¶†Vlt.no.in fi.ꝙ lex p̃t
abrogari p deſuetudinẽ,& ſic conſuetudo vincit legem . ¶Et
no.ꝙ hẽmus tria vocabula.ſ.non vsum.itẽ deſuetudinẽ. itẽ ɔ̃-
riã conſuetudinẽ.Legis non vſus eſt,qñ non occurrit caſus,in
quo oportuerit legẽ ſeruare.& ſi hoc p mille annos cõtigerit,
lex non ppea eẽt abrogata.exẽplũ in cautione dãni ĩfecti,qa
raro vel nunq̃ accidit caſus,ĩ quo expediat eã petere. vñ non
eſt correctus titulus de dã.infec. Deſuetudo eſt, qñ caſus con-
tigiſſet,ſed non fuiſſet petita, exẽplum ẽt ĩ ſatiſdationib.quas
dẽt p̃ſtare actor,cũ dat libellum.ĩ auth.gñalr.C.de epiſ.& cler.
& in auth.libellũ , de li.ɔ̃r. illæ à longiſſimis tporib.nunq̃ fue-
runt petitæ,& pp hoc illæ authẽticæ ſunt p deſuetudinẽ abro
gatæ p iſtũ tex.& hoc no.ibidẽ Doc.& ẽt Spec.in tit.de ſatiſda
tionib.Contraria conſuetudo eẽt ſi fuiſſent petitæ, & tñ non
p̃ſtitæ aĩo introducẽdi conſuetudinẽ ne p̃ſtent̃,& tunc ẽt mul
tò fortius lex abrogat̃.& hoc vide p Cyn.ĩ l.2.C. q̃ ſit longa ɔ-
11 ſuetu.¶†In l.cũ de ɔſuetu.no. conſuetudinẽ.ĩtroduci nedũ p
actus iudiciarios obtentos in ɔ̃dictorio iudicio ɔ̃ diſpoſitionẽ
legis,ſed ẽt p actus extraiudiciarios,vt ĩ l.ſeq. & hoc cõiter te-
nẽt Doc.ꝙ non ſit neceſſe ɔſuetudinẽ fuiſſe obtentã in ɔ̃dicto
rio iudicio,dũmõ ſp & ĩdiſtinctè ſic fuerit obſeruatum,vt ĩ.e.
a nã Imperator.ĩ ver.ppetuo, [a] & ĩ ver.ſiłr.Nã ſi ałr antequã cõ
ſuetudo eſſet ĩtroducta fuiſſet obſeruatũ,non ĩtroduceret̃,qa
p actus contrarios cẽſeret̃ ĩterrupta p̃ſcriptio ɔſuetudinis.glo.
eſt no.& ſingularis ĩ l.nemo.§.tpalis.de reg.iur.ſatis colligit̃ in
12 d.l.nã Impator.ĩ verbis p̃al. ¶†Vlt.q̃rit̃ q̃ dñia ſit ĩter ɔſuetudi-
b nẽ & p̃ſcriptionẽ? Canoniſtæ ĩfinita verba dicunt . Tu bř[b] dic
ſm Bal.ꝙ p̃ſcriptio eſt rerũ.conſuetudo eſt morum.Itẽ p p̃ſcri
ptionẽ priuat⁹ acq̃rit rẽ priuati.p ɔſuetudinẽ vero reſpub.acq
rit i⁹ quoddã quo ſubditos regere hẽat. Canoniſtæ tñ interdũ
ſumunt conſuetudinẽ pro p̃ſcriptione, qđ qualr ſit,ex p̃dictis
p̃t colligi. Nã ſi parochiani conſueuerunt reficere eccleſiã pa
rochialem cum ĩdiget refectione, appellãt hãc conſuetudinẽ.
ſed poti⁹ dici poteſt p̃ſcriptio iuris.qa ecclia p̃ſcribit ɔ̃ eos hoc
i⁹ ſeruitutis.Et iſto caſu loq̃tur Inn.ĩ c.dilecto.de offi.Arc.quo
conſuetudo eſt oneroſa.Et iõ non extendit̃.vñ hoc anno dixi
ĩ caſu de facto ſi ecclia parochialis ſubeſt plebi matrici,à qua
tñ parochiani habeãt certa commoda,non ppea tenent̃ con
tribuere in refectione plebis , ſi non apparet conſuetudo, vel
p̃ſcriptio de hoc,qa eſt oneroſa & potius p̃ſcriptio.de cui⁹ na-
tura eſt ꝙ non extendat̃,vt l.j.§. Iul. de itinere actuq; priuato.
licet conſuetudo ſit tanq̃ ius publicum, & ſit magis fauorabi-
le.qa non ordinat̃ principłr ad commodum cuiuſcunq;.& iõ
13 non ſolet extẽdi.¶†In gl.1.ibi.[ſi mãcus fuerit].i.trũcatus ma
nu.& ſic notat̃ ex iſto primo exẽplo,ꝙ paria ſunt non hr̃e mẽ
brum vel ipſum debilitatum hr̃e & inutile. facit l.j.§.qb.ĩ.qđ
cuiuſq; vniuerſitatis noĩe.ex hoc vr̃.ꝙ ſi ſtatutũ dicat,ꝙ muti
lãs alicuius membrum mutilet̃ ſimili mẽbro . ſi qs mutilaue-
rit cuidam membrum debilitatum , ꝙ ſibi aliquod membrũ
non debeat mutilari ac ſi membrũ non mutilaſſet poſtq̃ erat
inutile.ſed contrarium dic ſm Bal. quia licet paria ſint quan-
tum ad officium membri, non ſunt paria quantum ad formi
tatem vel deformitatem , qa carens membro eſt deformis.&
ꝙ qs habeat debilitatem vel deformitatem reipublicæ eſt in-
tereſſe,vt ĩ.de his q deiecerunt vel effuderunt.in l.ſi. ideo mu-
tilabitur,qa ipſum deformem fecit.Et ſi dicat ſtatutum ꝙ cõ-
mittenti falſum debeat amputari manus dextera. & commit-
c tens hẽt dexteram debilitatam vel inutilem,ſibi amputabit̃:[c]
ſed ſi eam penitus non hr̃et , fieret commutatio in ſiniſtram,
vt no.in l.2.C. vt intra certum tp̃s.qđ ẽt tenet Ioan.And.in rła
14 in pœna.in mercurialib.¶†In gl.ſuper verb.inueterata.ibi dr̃
enim x.ann.& c.Dic ꝙ hæc eſt communis opinio legiſtarũ,ꝙ
ad inducendam conſuetudinem validam ſufficiunt x. anni.&
quod dr̃ in gl.ĩ.e.l.diuturna.x.vel xx.& c.nam approbãt Doct.
dum dicit xx.quia illud procedit in p̃ſcriptione,q̃ aliqñ proce
dit contra p̃ñtem,& ſufficiunt x.anni.aliqñ procedit cõtra ab-
ſentem,& req̃runtur xx.Sed in conſuetudine q̃ inducit̃ ex acti
bus p̃ñtiũ bñ ſufficiunt x.anni,nec vr̃ diſtinguere, an conſue
tudo ſit ɔ̃ ius,vel non.Sed gl.in c.fi.de conſue. lib.6. diſtinguit,
ꝙ ſi non eſt contra ius,& eſt rõnabilis , ſufficiãt x.anni.altero
iſtorum deficiente req̃runt̃ xl.certè ẽt gl.in.ci. facit hãc diſtin-
ctionẽ.in l.p̃diorũ.C.de agri.& cẽſi.lib.xj.co ſaltro,ꝙ dicit req
ri tp̃s 30.annorum ĩ illa,q̃ eſt contra ius . ſed loq̃tur de iure ci-
uili,quo iure tps 30. annorum ſufficit ad longiſſimam p̃ſcri-
ptionem in actib.vel bonis laicorum.glo. vero iuris canonici
loq̃tur de iure canonico,in quo req̃ritur tp̃s 40.in actib.vt bo
15 nis clericorum ſeu eccleſiarum.¶†Et no.ſinglr vltra hanc gl.
p̃dictam , qñ lex req̃reret conſuetudinem ſimplr ſup aliquo
actu,qa deberemus eam intelligere mõ p̃dicto.ſi aũt req̃reret
d conſuetudinem inueteratam [d] vel vetuſtiſſimã vel longeuã,
req̃ritur tp̃s,cuius non exiſtat memoria hoĩum in contrariũ.
qa in aliis tpib.iſta vocabula non verificant̃,& ita poteſt ĩtel
16 ligi prima opi.gl. ¶†In glo.ibi[ſi bis fuit iudicatum] ſupple,&
nunquam fuit iudicatum contrariũ.aliàs p̃ſcriptio conſuetu-
dinis fuiſſet interrupta ſi ante ipſam completã hoc accidiſſet .
vt no.gl.ĩ.e.c.cum de conſuetudine.ſup verbo iudicio. in fi.de
reg.iur.l.nemo.§.tpalis.& qđ dr̃ hic in l.nã Imperator. in ver.
ppetuò.& in verbo ſimplr . Vr̃ ergo req̃rere iſta gl.iudiciarios
actus ad conſuetudinẽ inducendã.ſed cõis opi.doct.eſt in con
trarium,ꝙ ẽt ſine ipſis p̃t induci ſi ſciente & patiẽte populo vł
maiori parte p continuum tp̃s ad hoc req̃ſitum . de quo.ſ̃.di-
xi,ſp fuerit obſeruatum,& nunq̃ fuit obſeruatum contrariũ.
Qui ergo vult infringere pbões inductas ad conſuetudinem
pbandã,tenet̃ pbare intra idẽ tp̃s,ꝙ aliqñ fuerit contrariũ ſer
17 uatum.¶†In gl.ibi[ſed de conſuetudine]q̃ p exempla pbatur,
dic melius diceret inducit̃.Licet ergo illa exẽpla fuerint mala
& iniuſta,qa contra i⁹ ſcriptum,& ſic fuerũt iniquæ ſñiæ,ſi tñ
populus paſſus eſt & lapſum ſit tp̃s,authoritate iuris ſcripti re
ſultat ex illis cõſuetudo valida,q̃ eſt i⁹:qa derogat iuri ſcripto,
& ſñiæ poſtea ſm eã debuerunt ferri.nec iudicabit̃ p exẽpla p̃
terita,ſed p conſuetudinem ex illis ĩductã,& tales ſñię poſtea
18 erunt iuſtę licet primę fuerunt iniuſtæ.¶†In gl.ſeq.ibi[vt ſunt
magiſtratus] dic q ſunt à p̃ſide puinciæ ĩcluſiuẽ vſq; ad Impe
ratorem excluſiuè,q non numerat̃ in numero magiſtratuũ ,
& iſti cum habeãt iuriſdictionem & oẽs eius partes, & ſic ĩpe-
rium merũ vel mixtum p̃ñt ferre ſñias verbales , qđ vt pluri-
mũ conſiſtit in iuriſdictione ſimplici, & ẽt facere executionẽ
realem capiendo pſonas,ĩcarcerãdo,& puniẽdo pſonaliter,q
actus conſiſtunt in ĩperio & ſunt de imperio. & hoc vult dice
re gl. ꝙ iſti p̃ñt declarare voluntatem ſuã verbis & factis. mi-
nores aũt magiſtratus vt ſunt defenſores ſeu p̃tãtes ciuitatũ,&
magiſtrat⁹ municipales. i. caſtrorum & villarũ,p̃ñt ferre ſñias
verbales,qa iuriſdõnem hñt.ſed non facere executionem rea-
lem p capturã pſonæ reglr vel imponere pęnã corporalẽ , qa
non hñt imperiũ de iure cõi reglr, licet qdã habeãt ex conſue
tudine p̃ſcripta.& iſtud vult dicere gl. ꝙ iſti p̃ñt declarare vo-
luntatem ſuã verbis,ſed non factis . q aũt non ſunt magiſtra
tus ſed priuatæ pſonę, non poſſunt contra ſeipſos ferre ſñias
verbales,quia non p̃ñt eſſe iudices,vel arbitri ĩ cã propria. ſed
bene p̃ñt facere executionẽ realẽ,puta ſoluendo.& ſic ipſo fa
cto ſe condẽnãt,& hoc vult dicere gl.in fi.ibi vt qlibet contra
ſe ipſum & c.¶In gl. ſeq.q̃ incipit[nota]in prin.ibi.[Secũdo p
conſuetudinẽ]dic hoc.non dr̃ in tex.ĩ fi.ſed dr̃ p deſuetudinẽ.
& dñia eſt inter deſuetudinẽ & contrariã conſuetudinẽ.vt ſ̃.di
xi.tñ ſi tollit̃ p deſuetudinẽ quod eſt minus,fortius p contra-
riã conſuetudinẽ,qđ eſt plus. Et hoc vult dicere gl. ¶In gloſſ.
ibi[ſolutio]diſtingue, dic ꝙ hanc primã ſołonẽ cõiter tenent
Doct.reiectis aliis q̃ ponuntur circa fi.gl.in ver.alij vt Placẽti-
19 nus vſq; in fi.gl.¶†In gl.ibi[nã ſi p̃cedit vincitur à l.] de ſepul.
viola.l.3.§.diuus. Dic hoc verũ ſi ſequens facit exp̃ſſam men-
tionẽ de conſuetudine p̃cedẽti ſibi contraria, alias ſecus vt eſt
caſus hodie in c.j.de conſti.lib.6. & ſm iſtũ tex. debet intelligi
ille.§.diuus.ſm glo.fi.dicti c. Vel dic ꝙ ẽt ſi non facit exp̃ſſam
mẽtionẽ, ſi tñ illa conſuetudo erat cõtra legẽ p̃cedẽtẽ,poſtea
fit alia lex ɔſuetudini ɔ̃ria & conformis legi p̃cedẽti, talis ɔſue
tudo q̃ eſt ĩ medio ſuccũbit & tollit̃ p ſequentẽ legẽ,q̃ reducit
rẽ ad priſtinũ ſtatũ qđ eſt facile, arg.l.ſi vnus.§.pactus . ver. qđ
eſt in ſpecie.ĩ.de pac.& ita intelligit Bar.illũ §.diuus. in repe.l.
2.C.q̃ ſit long.conſue.vel dic ꝙ qñ lex ſequens reprobat actũ,
quẽ conſuetudo p̃cedens approbat , & reprobat ipſum tãquã
ɔ̃riũ publicæ vtilitati,vel turpẽ aut illicitũ,tũc illã conſuetudi
nẽ tollit,ẽt ſi de ipſa non facit expreſſam mẽtionẽ.Et ẽt ſi illa
non

A D D I T I O N E S.

a ¶Perpetuo . An requiratur ꝙ conſuetudo fuerit obtenta in contradictorio iudi-
cio,vide per Abba.conſi.73.& 26.& 54.
b ¶Tu bř.Adde Abb.conſi.18.ij.li.per Abb.in dicto ſuo.in verbo conſuetudo .
c ¶Amputabitur.Vide hic per Iaſ.in quantum dicit , ꝙ ſtatutum imponens pœnã
effodienti oculum,non habet locum in oculo ſine aere,adde.j.q.j.c.ſi cum.& eſt
tex. Ariſto. in 2.de Anima,vbi dicit ꝙ oculus cęcus non eſt proprie oculus,ſed
oculus pictus , dic tamen ꝙ ſi habens oculum ita fuerit debilitatus quòd videre
non poſſit,debilitans ligabitur ſtatuto,licet non effoderit,ſecundum Bal.in l.qui
binas.infra de ſeru.vrb.præd.
d ¶Inueteratam.Vide Ludo.Rom.ſin.ſuis.

non erat ꝯ l.pcedentē.ita ītelligit Bal.hic illū §. & ſic ſunt tres
intel.&c. & qlibet eſt bonus.& ſcđs & tertius ſunt magis notabi
20 les & ſubtiles q̃ primus.¶†Sed q̃ro ſi in l.ſit appoſita cl'a, Non
Nō obſtāte quacūq; ꝯſuetudine in ꝯrium diſponēte, an illa
cl'a tollat dūtaxat ꝯſuetudinē pcedentē,& non illā, q̃ poſt le-
gē illā emanabit,an ambas? Quędā gl.no.ī cle.ſtatutū.de elec.
vr̄ tenere ꝙ tollat dūtaxat pcedentē. Et ſic valebit ſequēs con
ſuetudo ꝯria.pro hoc qđ hr̄,& no.in l.fi.C.de teſta. In contra-
rium facit qđ expſſè determinat Cyn.& Bar.poſt eū.licet de il
la gl.non faciat mentionē ī l.ſi mihi & tibi §.in legatis. ī fi.de
leg.j.vbi tenet ꝙ cl'a,Non obſtantib.qbuſcunq; ſtatutis vel cō
ſuetudinib.ꝯriis,extēdat non ſolū ad pterita, ſed ēt ad futuras
ꝯſuetudines vel ſtatuta,& pro hoc auth.nauigia.C. de furtis.&
auth.caſſa.C.de ſac.ec.& auth.itaq;. C. cōia de ſucceſ. Pōt dici
ꝙ ſi conſuetudo non erat iuri ꝯria nec erat īprobabilis, vr̄ re-
probata dūtaxat pcedēs conſuetudo,non ſequēs.& ita loqtur
tex.cū gl.in cle.ſtatutū.alias ēt ſequens.Ita intelligant̄ allegata
in ꝯrium.& pro hoc facit qđ dixi.ſ.ſm Bal.ī intellectu.§.diu⁹.
21 ¶†Qñ aūt conſuetudo non eſſet ꝯ legem, tunc nec tolleret l.
nec tolleret̄ a l.ſed diſtingueret̄ & intelligeret̄ ſm legē. & ita
loqtur c.cū dilectus.de conſuetu. & cōiter dicim⁹ ꝙ conſuetu
do,& ſtatuta debēt intelligi ſm ius cōe,vt no.gl.in l.fi.C. de iu-
re delib.§.in cōputatione.in fi.gl. & qñ expſſè reprobat̄ a l.nō
valet, quia non eſt fulcita l.authoritate,vt in l.eos.C. de vſur.
22 †In gl.ibi[ſecus ſi p errorē]dic ꝙ ſi eſt inducta per errorē facti
non valet nec tollit l.quia non habet cōſenſum populi.Si aūt
p errorem iuris,vr̄ ꝙ valeat, tñ ſi caret rōne non extendit̄ ad
aliū caſum vt ſ.e.§.non rōne. non tñ ibi dr̄ ꝙ legem non tol-
lat.immo tollit poſtq̃ eſt ualida vt ex illa l.ſatis colligitur. dū
vult ꝙ in caſu, in quo eſt inducta,debet ſeruari, non in aliis.
23 ¶†In l.diuturna.circa fi.gl.ibi[ſine decreto epi]no.iſtā gl. q̃ te-
net poſſe p conſuetudinē induci vt in alienationib. rei eccle-
ſiaſticæ nō reqratur cōſenſus ſupioris, & eo.mō ꝙ non ſeruet̄
ſolēnitas a iure requiſita.Idē tenet glo.in auth. hoc ius porre-
ctum.C.de ſan.ec.in vltima glo.in fi. Contrariū tenet ibi Bar.
& eſt tex.licet ipſe non alleget in c. cū cām.de re iudic.& qđ
ibi Imo.Et eſt gl.ordinaria in cle.fi.de reb.ecc.non alie.q̃ dicit
ꝙ iſtud nō eſt pſcriptibile aliqua conſuetudine.Pro prima par
te bñ facit tex.in c.ea noſcit̄. de his q̃ fiunt a plato ſine conſen
ſu capituli.& in c.1.de conſue.li.6.Br̄ dic,ꝙ in his q̃ cōcernunt
dānū eccl'iæ,puta in fiēdis vel corrigēdis exceſſib.pōt pſcribi ꝙ
platus ſine capl'o,& ecōuerſo poſſit actū gerere, licet de iure
a reqratur cōſenſus vtriuſq;.[a] ita loqt̄ c. ea noſcit̄.& c.3.ī his ve
ro q̃ pñt concernere dānū,vt in alienationib.bonorū īmobi-
liū,nō pōt īduci p cōſuetudinē ꝙ vn⁹ ſine altero poſſit,nec ēt
ꝙ ex cā a iure nō approbata poſſit fieri.ita loquunt̄ allegata ī
ꝯriū.Sed ꝙ aliæ ſolēnitates,quarū omiſſio pōt fieri ſine dāno
nō ſeruent̄,vt ſunt multa q̃ hñr ī d.auth.hoc ēt, pōt induci.&
iō illa auth.in multis p ꝯriā cōſuetudinē eſt abrogata.nec ec-
cleſia acceptauit oīa illa,vt hr̄ & vr̄ in c.dudum.de re.eccl.nō
ali.lib.6.& vide qđ no.Bal.in d.auth.pdicta, in conſuetudine
clericorum. ſed conſuetudo laicorum,ꝙ res eccleſiæ poſſint
b vendi ſine ſolennitate à iure requiſita, indiſtincte non valet.[b]
ita loquitur c.cum cauſam.de re iudi. quia non habent pote-
ſtatem diſponendi de ipſis vt in c.eccleſia S.Mariæ. de cōſtitu.

A D D I T I O N E S.

a ¶Vtriuſque. Poſui poſt Abb.in c.1.de conſuetu. extra ibi vide.
b ¶Non valet.Lita niſi eſſet conſuetudo tanti temporis, cuius initii memoria non
exiſtat. ſecundū Card.in cle.2.de re.ecc.non ali.Item limita vt per Cal.conſ.vl
ti.de conſue.Item limita vt per Bal.in l.fi.§.neceſsitate. de bo. quę li. Item limita
vt per Anto.de Butr.in c.ea noſcitur.de his quæ fiunt à præla.Item limita ſecun-
dum Imol.in c.j.6.col.e.ti.de his quę fi.a præla.Item limita.vt per Cal.conſi.1.&
2.de his que fiunt à prelato.Item vt per Ludo.Roma.conſ.36.

De conſtitutionibus. Rubr.

1 *Conſilium peritorum in legibus condendis quamuis debeat adhiberi, tamē ſi non requiratur, valet, ſufficit quòd ita placuit legiſlatori.*
2 *Statutum quòd non valeat reformatio niſi fiat propoſita per priorem ancianorum, quòd tamen ualeat ſi reperiatur reformatio facta a concilio vel populo, & appareat de propoſita.*
3 *Populus Roma. non à ſe abdicauit imperium ſed vſum conceſſit. quæ conceſſio alio reſpectu dicitur tranſlatio vſus.*
4 *Quinque modi per quos princeps facit conſtitutionem.*
5 *Epiſtolæ principis, & ſententiæ diffinitiuæ vel interlocutoriæ faciunt ius quo ad omnes, licet fuerint directæ ad certas ſingulares perſonas ſi ſunt incluſæ in uolumine iuris communis, nec tolluntur per legem generalem poſteà factam. & qualiter tollantur.*

LEX PRIMA.

1 QVod principi. † Not. hic in ver. pla-
cuit. ꝙ licet in legib.cō-
dēdis debeat adhiberi conſilium peritorū, vt in l.
humanum.C.de leg.& in l.j.ſ.titu.j. ſi tamen non
requiritur, valet, quia ſufficit ꝙ ita placuit legiſlatori. Et hoc
2 facit ad qōnem, ſi †ſtatutum eſt ꝙ non valeat reformatio niſi
fiat propoſita per priorem ancianorum, & reperiatur refor-
matio facta a cōcilio vel populo, & nō apparet de propoſita,
an valeat.& facit ꝙ ſic, vt videatur populus illi priuilegio de-
rogaſſe.de hoc vide per Bar.in l.obſeruare. C. de decurioni.li.
11.& idem no.in l.humanum.C.de legi. & in l. omnes popu-
3 li.de iuſti.& iure.¶†Item no.in ver.conceſſit. quia patet ꝙ po
pulus non a ſe abdicauit imperium,ſed conceſſit vſum.& iſta
conceſſio alio reſpū dr̄ tranſlatio vſus.& ita debet intelligi l.j.
ſ.de offi.ptoris. Aliud eſt.n.cedere, aliud cōtendere, vt no.in l.
4 ad eū.ſ.de do.¶†Item no.in ver. [quodcūq;] quatuor modos
p quos princeps facit conſtitutionem. adde quintum p viam
ꝯctus,quia ꝯctus principis vim legis habet,vt l.donationes.C.
5 de do.inter vir.& vxo.& in l. Cæſar.ſ.de pub.¶ † Et no.ꝙ tunc
epiſtolæ principis,& ſnīæ diffinitiuæ vel interlocutoriæ faciūt
ius quo ad oēs,licet fuerint directæ ad certas ſingulares perſo-
nas,qñ ab ipſo principe traduntur vniuerſitati oīum,vt conti
git in Codice, in quo fuerunt redactæ epiſtolæ principum,&
in Decretalib. & ſic ſunt incluſæ in volumine iuris cōis.alias
ſecus,qa faciūt ius ſingulare,& ita pōt loq ſequens ver.plane,
qa loqtur in reſcriptis & concluſionib. factis ſingularib.perſo
nis nō redactis in corpore iuris, & tunc dñr facere legē priua-
tā,vt ī l.2.C.de leg.Et notādū eſt ꝙ ſunt iſtius nāæ, qa per legē
gñalē poſtea factā non tolluntur niſi ſpālis mētio de iſtis fiat,
vt in ſecunda conſtitutione Codicis §. ſi vero pragmaticę. &
C.de ſilētia.l.decurionib.vt no.in c.j.de ca.monacho.lib.6. ſed
ſi fieret expreſſa mentio non obſtantib. quibuſcunq; priuile-
giis &c. tollerent talia priuilegia non incluſa in corpore iu-
ris.ſecus de incluſis vt no. in auth.qua in prouincia. C. vbi de
crim.agi opor.in l.hæres abſens.ſ.de iudic.in prin.De materia
aūt gl.magnæ hic poſitæ in fine,vide per Doc.in l.ſi.C.ſi cōtra
ius vel vti.publi.& per Inn.in c.quæ in eccleſiarū. de conſtitu.

LEX III.

1 *Beneficium Principis latiſsimè eſt interpretandum.*
2 *Beneficium quot modis capiatur. & quando ſit latiſsimè interpretandum. & quando ſtrictè.*
3 *Differentia inter beneficium, priuilegium, & reſcriptum, & nu.2.*

1 BEneficium. †Beneficium principis latiſ
ſime eſt interpretādum, ad
2 hoc ſemper allegatur. † Et ſcias ꝙ iſtud verbum
Beneficium eſt generale. nam dr̄ beniuola actio
gaudium tribuens capienti,vt in vſib.feu.de feudi cognitione.
c.Obertus.& interdum ponit̄ pro bñficio eccleſiaſtico, & tūc
qd comprehendat,vide Arch.in c.gratia. de reſcrip.li.6.Inter-
dum pro facultate aliqd faciēdi ad proprium commodum,&
tunc qd cōphēdat,vide Bar.in l.beneficio.ad l. Falcid.Inter-
dum pro gratioſa conceſſione principis, & tunc ſi nō eſt ꝯ i⁹,
a proprie dr̄ beneficium,& dēt largiſſime[a] interptari, vt ſi con
cedat alicui caſtrum,qa vr̄ concedere territorium & oīa ad ip
ſum ptinentia,licet ex vi vocabuli veniret tm̄ qđ eſt intra mu-
ros,& hoc probat̄ in l.j.§.cum vrbem.de offi.pfec.vrb.Et ſi cō
cedat bona vacātia, vr̄ concedere cum inſtr̄is et mancipiis, et
oīb.ptinentiis eorum,vt in l.ſi qñ.C. de bo.vacan. Et ſic fit in-
terpretatio largiſſima ꝯ ipſum concedētē,non contra tertiū,
vt no.Inn.in c.dilecti.de don.et Cy.hic, licet Inn. non alleget.
et vide qđ no.Bar.in l.j.circa fi.C.de iur.et fac.ign. et in l.ſi qñ.
3 in prin.C.de inof.teſt.Cyn.in l.j.in fi.C.de diuer.reſcri.†Si vero
conceſſio eſt contra ius,tunc dr̄ priuilegiū et dēt ſtricte interp
tari.et ita loqtur illa lex ſi qñ.niſi ex hoc redderet̄ īutile, vt ibi
no.in gl.et eſt tex.in l.j.in fi.ad municipa.Si uero conceſſio eſt
ſm ius,tunc dr̄ reſcriptum, qa emanat ad iuris cōis obſeruan-
tiā,vt ī toto tit.extra de reſcriptis.et C.de diuer.reſcr. p totum,
vt qñ cōmittunt̄ cāæ inter priuatos,vt in tit.de pci. Imperato.
offer.et talia reſcripta intelligunt̄ ſm ius cōe, vt patet in dua-
bus legib.huius tit. Hic relinquunt̄ quatuordecim tituli quos
videatis p vos vſq; ad titulū de of.ei⁹ cui māda. eſt iuriſdictio.

A D D I T I O.

a ¶Largiſſimè. Quòd beneficium principis ſit largiſsimè interpretandū, vltra
do.Iaſo.hic adde Ludo.Rom.conſ.79.vbi dicit quòd illud acceptans,cum omni
bus qualitatibus acceptaſſe intelligitur.

De offi.eius cui man.eſt iuriſd. Rub.

¶In glo.rubr.ibi alij ſic. dic ꝙ iſta cōtinuatio nō placet,qa rubr.
de offi.eius cui manda.eſt iuriſdictio.ſed delegare cām eſt offi
cium eius,q delegat,et ſic nō cōuenit rubricę.verū eſt tñ in ſe
ꝙ actus delegandi ad iuriſdictionē pertinet.vt ſ. de iuriſd.om.
iu.l.j.in fi.nō ſolum.n.exercet̄ iuriſdictio ī cognoſcēdo et pro
nūciando,ſed ēt in delegādo.tene ergo pcedētē.ſed quare ī de
cretalib.primo ponit̄ titulus de offi.deleg.tanq̃ digniore et po
ſtea de of.or.tanq̃ minus dignus, hic econuerſo? Rñdeo quia
ibi tractat̄ de delegatis a principe, q ſunt maiores quolibet or
dinario,qa principē repſentant,vt in c.ſtuduiſti. de offi.le hic
de legatis

de legatis ab ordinariis,qui ſunt minus digni, q̃a cauſatũ nõ
poteſt eſſe dignius ſua cã.& ſic reſpectu ordinariorum dñr pe
danei iudices, & ſic in ſimi. vt C.de peda.iudi.in rubro & ni-
gro.¶In glo.ibi,de ſecunda nihil,dic q̀ immo tractaĩ de hoc
in l.ſi p̃tori,quia non ſolum priuatis,ſed etiam ordinariis poſ
ſunt cauſæ per alium ordinarium delegari, vt ibi patet.

LEX PRIMA.

1 *Ea quæ ſunt de mero vel mixto imperio, non poſſunt per ordinarium inferiorem a Principe, niſi ex cauſa iuſtæ abſentiæ delegari.*

2 *Iuriſdictio dicitur poteſtas de publico introducta cum neceſſitate iuris dicendi & æquitatis ſtatuendæ, & continent imperium merum & mixtũ & ſimplicem iuriſdictionem.*

3 *Quid ſit merum & mixtum imperium vel ſimplex iuriſdictio remiſſiue.*

Iuriſdictio qualiter de populo Rom. & poſtea in principe fuit communicata cum aliis magiſtratibus.

4 *Qui dicantur maiores magiſtratus, & quòd habeant merum uel mixtum imperium.*

Maiorum magiſtratuum tres ſunt gradus, quia aliqui ſunt illuſtres, ſpectabiles, & clariſſimi.

Princeps quòd dicatur ſuperilluſtris.

5 *Quæ ſint ſeruata Principi vel Papæ.*

6 *Maiores magiſtratus quæ poſſint delegare.*

7 *Iuriſdictio quæ datur per legem aliquando poteſt etiam dici delegata, licet regulariter dicatur ordinaria, & quando.*

8 *Ea quæ ſunt de imperio in duob. infimis ex ſe gradibus poſſunt delegari, modica coertio perſonalis pro delictis puniendis debet venire principaliter. ſed verbalis & pecuniaria poteſt venire in conſequentiam in delegatione, & quæ alia veniant etiam in conſequentiam.*

9 *Quæ ſunt de ſimplici iuriſdictione quando delegari non poſſint.*

10 *Argumentum à contrario ſenſu legis eſt licitum niſi ſequatur abſonus intellectus.*

In generali diſpõne non veniunt ea de quibus ſp̃aliter diſponi non poterat.

11 *Vniuerſitas qualiter trahit ad ſe ea quæ alias de per ſe non tranſirent. & nume. 12.*

QVæcunque. In hac l. primo tractaĩ quę
cãæ poſſunt delegari ſpecia-
liter vſq; ad §.q mãdata.Secundo ſi facta eſt dele-
gatio gñaliter, q̃ trãſeãt in delegatũ, vſq; ad l.ſi p̃-
tor.& in prima parte ponunĩ primo duę rlę, quarũ prima eſt
negatiua de illis q̃ nõ pñt delegari.& alia eſt affirmatiua de il
lis q̃ pñt delegari vſq; ad ver. & iõ ibi ex prima rl'a negatiua
inferĩ vnũ vſq; ad uer.hui⁹ rei ibi.Tertia, in qua ꝓbat illatio-
nẽ ſuã vſq; ibi.non al'r, ꝓbõne p̃dicta concludit,& ẽt ampliat
1 rl'am.& h.d.in effectu.†Ea quę ſunt de imperio mero vel mix
to,non pñt delegari per ordinariũ inferiorẽ à principe niſi ex
cã iuſtæ abſentię,q̃a cõpetunt ſibi ex ſp̃ali priuilegio,& q̃a eſt
de maiorib.magiſtratib. & nõ niſi maiorib.cõpetunt.ea vero
q̃ ſunt de ſimplici iuriſdõne,bene pñt delegari à quolibet or-
dinario,q̃a non cõpetunt ſibi ex ſp̃ali priuilegio rõne maiori
tatis,cum general'r cõpetãt cuilibet minimo magiſtratui, or-
dinario,iõ dicunĩ cõpetere iure magiſtratus.h.d.vſq; ad §.qui
mãdatã. Et addit vnũ, q̀ male faciunt & errãt minores magi
ſtratus,cũ delegant cãs ad imperiũ ꝑtinẽtes nõ ſubſiſtente cã
2 iuſtæ abſentiæ.Et†p̃mitte ad euidentiã q̀ iuriſdõ eſt nomẽ ge
nerale,q̃a dĩ ptãs de publico introducta cũ neceſſitate iuriſdi
cẽdi & ęq̃tatis ſtatuẽdæ,vt no.ĩ l.j.ĩ.de iu.om.iu.q̃ diffõ ↄgruit
cuilibet ſpẽi ipſi⁹ iuriſdõnis,q̃ pñt dici tres.ſ.ĩperiũ merũ.Itẽ ĩ
periũ mixtũ. Itẽ ſimplex iuriſdõ, q̃ ſpẽs oẽs ſub noĩe iuriſdõ
nis in gñe ſumptæ cõprehẽdunĩ,vt ẽt hic colligiĩ in ver.& iõ.
in fi.dũ dicit iuriſdõnẽ ſuã mandat,qđ exponit id e.t imperiũ.
& ibi hoc no.gl.parua q̃ incipit,hic no. ẽt mero imperio iuri-
3 ſdõnẽ ĩeſſe, ſupple ſicut ineſt genus cuilibet ſpeciei.†Quid ãt
ſit mera,mixta,et ſimplex iuriſdõ,no.ĩ l. imperiũ.ĩ. de iuriſd.
om.iud.Itẽ ſcire debes q̀ oĩs iuriſdõ et q̃libet ſpecies eius prin
cipal'r erat in pp'lo Rom.et poſtea in pr̃icipe.verũ q̃a ꝑ eos nõ
poterat exerceri in quolibet loco et q̃buslibet ꝑſonis,talẽ eo-
rũ ptãtẽ cõicauerunt cũ aliis.ſ.magiſtratib⁹,quos creauerunt
ꝑ vniuerſum orbẽ, faciendo eos ordinarios ĩ ſingulis locis et
ꝓuinciis, hoc faciunt leges et ſenatuſconſulta. Quædã ãt cõi-
cauerunt gñal'r cũ oĩb⁹ magiſtratibus q̃tuncũq; minimis,vt il
4 la q̃ ſunt de ſimplici iuriſdõne.†Quædã vero ſp̃al'r maioribus
tñ magiſtratib.ꝑꝑ eorũ maioritatẽ,et ſic in priuilegiũ maio
ritatis, et ſunt illa q̃ ſunt de imperio mero vel mixto. Et dñr
maiores magiſtratus à p̃ſide ꝓuinciæ incluſiue, vſq; ad princi
pem excluſiue.quorũ ſunt tres gradus.ſ.illuſtres,ſpectabiles,et
clariſſimi,vt hic ĩ gl.mag.pr̃iceps ãt dĩ ſuꝑilluſtris, vt ĩ Auth.
5 ut ab illuſtribus,et ſuꝑilluſtrib. et eorũ q̃ prius ſunt. † Quædã
princeps reſeruauit ſibi, et nulli cõicauit, ut ptãtẽ ↄdẽdi legẽ.
C.de leg.l.fi.et ptãtẽ reſtituendi natalib.ĩ. de natali. reſti.ꝑ to-
tũ,et concedẽdi veniã ætatis.C.de his q̃ ueni.æta. ꝑ totũ. et ĩ.
de min.l.3.et legitimãdi ſpurios,vt ĩ Auth. q̃. mo. na. eff.ſui.
et concedẽdi ius anulorũ aureorũ l.ij. C.de iure aur. anul. et
uide ibi Bal. de reſeruatis principi ſeculari. Quæ ãt ſunt reſer-
uata principi eccleſiaſtico,patet ꝑ no.ꝑ gl.ĩ c. qđ trãſlationẽ.
de offi. le.et plenius in Spe.e.ti.§. nũc dicẽdũ.† eſt ergo qõ de
his q̃ committũĩ maiorib.magiſtratib.vtrũ ipſi poſſint oĩa de
legare nã de magiſtratib.minorib.non eſt dubitatio. cũ. n.eis
non competãt niſi ea q̃ ſunt de ſimplici iuriſdõne,q̃ de ſui na
tura ſunt delegabilia,clarũ eſt q̀ ea oĩa delegare pñt,nec ẽt ẽ
qõ de pr̃icipe,q̃a cũ ipſe ſit ſolutus legib.ut l.pr̃iceps.ſ.de legi.
p̃t oĩa alteri cõmittere,ẽt q̃ ſibi ſp̃al'r reſeruauit,ut uidimus ĩ
iſtis comitib.palatinis,q̃b.princeps committit ptãtẽ legitimã
di et creãdi notarios,quã ſibi reſeruauit,ut no.in c.cũ P.tabel
lio.de fi.inſt.non ſolũ.n.eſt qõ de maiorib. magiſtratib. q̃b.q̃-
dã committunĩ ſpecialiter tanq̃ maiorib. vt ſunt illa q̃ ꝑtinẽt
ad ĩperiũ merũ,vel mixtũ,q̃dã nõ ſp̃al'r tanq̃ maiorib. ſed q̃a
ſunt magiſtrat⁹ commitunĩ,ut ſunt illa q̃ ꝑtinẽt ad ſimplicẽ
iuriſdõnẽ.et bĩ hic dĩ q̀ prima non pñt delegare.et iſta eſt pri
ma rl'a negatiua.Secũda uero pñt delegare,q̃ñ competũt eis
iure magiſtratus.i.ꝑꝑ hoc,q̃a mag̃ratus ſunt,q̃a non ſunt ma
iores cũ ẽt minorib.competãt.et iſta eſt ſcđa rl'a affirmatiua.
7 Cętera q̃ ſunt ĩ tex.ſunt clara.¶†In tex.ibi [non trãſferunĩ].i.
non pñt trãſferri, vt conueniat cũ ſequẽti uerſ.ubi ponĩ rl'r
affirmatiua,et ibi dĩ mãdari pñt. illa uero q̃ ſunt de ĩperio, ñ
pñt mãdari ſp̃al'r,et illa q̃ de iuriſdõne,pñt ſp̃al'r mãdari.Et ex
hoc ſeq̃ĩ q̀ ſi general'r mãdat totã ſuã ptãtẽ, et iuriſdõnẽ,pu-
ta ſi faciant aliquẽ uicariũ ſuũ, uel uicegerẽtẽ.aliis forte occu
patus,ĩ hac gñali non veniũt ea quę ſunt de ĩperio,ſed bñ eu
niunt ea,q̃ ſunt de ſimplici iuriſdõne.et hoc hĩ ĩ §.q mãdatã.
ĩ uer.uerius eſt,et ſic ille uer. ĩ hoc differt ab iſto principio, li-
cet videaĩ idẽ dicere.iõ ſic oportet hic exponere ut ille nõ ſit
ſuperfluus.In tex.ibi.[vel ſenatuſconſulto delegatã.] dic.i.tri-
butã.ipſi.n.nõ ſunt delegati,ſed ordinarij.et loq̃ĩ de mag̃rati-
bus maiorib. q̃ hẽbãt iuriſdõnẽ plenã cũ mero et mixto ĩpe-
rio, tñ q̃a q̃tũ ad imperiũ hẽbãt eã ex iure ſp̃ali, q̃a maiores,
hoc reſpũ dñt hr̃e delegatã q̃tũ ad ea q̃ ſũt de ĩperio.Et ſic no.
q̀ ẽt iuriſdõ q̃ daĩ ꝑ l.p̃t aliq̃ñ dici delegata.licet rl'r dicaĩ ordi
naria,vt ĩ.de iuriſd.om.iudi.l.et q̃a. Et hoc eſt vbicũq; ex pri-
uilegio aliquo p̃ter naturã iuriſdõnis fit cõmiſſio alicui ꝑ le-
8 gẽ, ut patet in l.j.de dam.infec.†Scire ãt debes q̀ iſtę rl'æ non
ſunt ſimpliciter veræ,nam prima regula negatiua, q̀ ea quæ
ſunt de imperio,non pñt delegari, ꝓcedit in quatuor gradib⁹
imperii.nam hic habes ſex gradus,q̃a dĩ imperiũ maximum,
maius,et magnũ. Itẽ paruũ,min⁹,et minimũ,ꝓut pulchre tra
dit Bar.in l.Imperium.de iuriſdi.om.iud. in quatuor ãt primis
gradib.ꝓcedit iſta rl'a.in minori ãt et minimo nõ ꝓcedit,q̃a il
la quę ſunt de illis gradib.poſſunt delegari ſp̃al'r,vt q̃a forte cõ
petunt iure magiſtratus,vt modica coertio,ẽt ꝑſonalis ꝓ deli
ctis puniendis q̃ eſt de minori.& multo fortius de minimo,vt
modica coertio verbalis & pecuniaria ꝓ delictis puniẽdis. de
illis duob⁹ p̃õt intelligi l.mag̃ratib.in fi.ſi.n.cõpetũt minorib⁹
mag̃ratibus,vt ibi dñr competere iure mag̃ratus.ergo pñt de-
legari,vt hic in rl'a ſecũda affirmatiua. Sed contra quantũ ad
primã,q̃a delegatus nullo mõ p̃t perſonam & corpus tãgere,
vt in Auth.de teſti. §. ſi uero ignoti, ergo modica caſtigõ nõ
poterit delegari.Sol.ſuſtinẽdo Bar.q̃ dicit poſſe delegari prin-
cipaliter & expreſſe ꝓ delictis puniendis ad publicam vtilita-
9 tem. † Sed ſi delegetur cã merę iuriſdõnis, & quæritur an in
ↄñam delegatus poſſit corpus tãgere,puta teſtes torquere,vel
perſonal'r tacite faciendo capi ꝑſonã,& tũc hoc non p̃t nec ĩ
ↄñam delegationis hoc trãſit.& hoc vĩ ſentire Bar. ĩ l.ii.ĩ. de
iur.om.iu.q̃ vĩ ibi contrariari in eo, qđ ipſe no. in l. imperiũ.
Sed ↄ̃,q̀ ĩmo ẽt ĩ ↄñam hoc ueniat,vt ĩ fi.hui⁹ l.& l.fi. §.fi. ĩ.e.
Sol.ĩtellige illos tex.de modica caſtigatione verbali, & pecu-
niaria nõ de corporali.& ita intelligit Bar.in l.mag̃ratib.& po
nit ẽt alios modos,in q̃b⁹ talis delegatus p̃õt ea q̃ ſunt de impe
rio minimo in auxilium ſuæ iuriſdictionis,vt denegare audiẽ
tiã contumaci, vel habere quẽ ꝓ confeſſo.iſta.n.pñt dici de ĩ-
perio,q̃a officio iudicis nobili expediunĩ,tñ tranſeunt in de-
legatũ acceſſorie,et in conſequentiã iuriſdictionis q̃ ſine præ
dictis non poſſet exerceri.tene menti.¶ Alia ẽt rl'a affirmati-
ua,q̀ ea q̃ cõpetũt iure magiſtratus,vt ſunt illa q̃ ſunt de ſim
plici iuriſdictione,non ſꝑ eſt vera,nã non ꝓcedit,ĩ duob.gra
dib.iuriſdictionis,ſ.in maxima, et maiori,ut in cã ſtatus quæ
non p̃t delegari,ut ĩ l.placet.C.de pedaneis iudicib.tertio gra
du.ſ.ĩ magna procedit q̃ñ magiſtratus eſſet impeditus vel ꝑꝑ
abſentiã neceſſariam,uel ꝑꝑ alias publicas occupationes,ut
eadẽ.l.placet.in prima parte.licet ea quę ſunt de imperio pro
pter abſentiam delegari poſſunt, non propter alia impedi-
mẽta.et iſtæ ſunt cauſę quę ſunt ultra trecentos aureos, ut in
Authen.de defenſ.ciui.§.iudicare.in aliis aũt tribus gradibus,
puta 300.aureorũ,et ĩ.procedit indiſtincte iſta regula, ut poſ-
ſint ẽt a non occupato delegari, ut habeĩ in d.l.placet.et pri-
mæ non competũt niſi maiorib.magiſtratib. ſicut illa q̃ ſunt
10 de imperio,alia uero ẽt oĩb.¶†Vlt.ſcias q̀ glo.q̃ ſunt hic,la-
borant pr̃icipal'r in duob.No.ex.§.huius rei.q̀ licitũ eſt arg. a
ↄ̃rio ſenſu legis.l.q̃ teſtõ.§.mulier.de teſt. quod eſt uerũ niſi ſe
quaĩ abſonus intel'ts. i. ↄ̃ ius,uel iuris correctionẽ.ut l.ij.C.de
cond.

ʒđ.inſert.& hic in gl.q̄ incipit,iō q̄a.ſed in ſtatutis ēt ſi ſequaт̄
iuris cōis correctio p̄t ſumi arg.à ɔ̄rio ſenſu ſi ſtatutū remane
ret ſuꝑfluū ſi non ſumereт̄,q̄a nunq̄ eſt dicēdū ꝙ dēт eſſe ſuꝑ
fluū ſi alius intelľs ɔgruus dari p̄t,vt no.in l.j.in fi. ꝭ. ad muni-
cip.p gl.& ita ɔſuluit Cy.ī ſtatuto Florē.diſponēte ꝙ filia poſ-
ſit ſuccedere m̄ri ñ obſtāte maſculo.nā à ɔ̄rio, maſculo extā
te nō debet ſuccedere,licet ex hoc ſequaт̄ iuris cōis correctio,
qđ ēt tenet Bal.in l.ɔuenticulā.C.de epiſ.& cle.Sed in legib. iu
ris cōis potius eſt dicendū ꝙ vna lex ſit ſuꝑflua,q̄ ꝙ p arg. à ɔ̄
rio ſenſu ipſius altera lex corrigaт̄..nec hoc ē inconueniēs cū
multæ leges repiant̄ dicētes vnū & idē,ſed ſtatuētes intēdunt
aliq̄d facere ɔ̄ ius cōe.vñ nō eſt nouū dicere ꝙ i⁹ cōe corrigaт̄
ſi apparet de intētione ipſorū,vt ēt idē Bal.no.dicit in l. maxi
14 mū vitium.C.de li.p̄t.†¶ Itē no.vltimā gl.q̄ īcipit ar. triplex in
quarto & vlt. no. ꝙ in gñali diſpōne non veniūt ea q̄ ſpecialr̄
diſponi non poterāt.ad hoc.l.i. p̄r.ff.de priu.cred. & l.nūtius.ī
15 fi.ad municip.& ꝭ.de rit.nu.l.q̄q̄.†Sed ɔ̄ de l. q̄dā.de acq.re. do.
vbi dr̄ ꝙ q̄dā trāſeūt cū vniuerſitate q̄ p ſe nō trāſeunt.gl.non
ſoluit.Dic ꝙ aliud eſt gñalitas,aliud vniuerſitas.nā in gñalita-
te q̄libet ſpēs conſideraт̄ de p ſe,ſed ī vniuerſitate non : q̄a oēs
faciūt vnū totū,in l.cū q ędes.de vſuca.ſcḋm Pet.Iō cū vniuerſi-
tate trāſeunt q̄dā q̄ p ſe non trāſirēt:q̄a nō trāſeunt vt ipſa cā
cōſidereт̄,ſed vt ipſa pars vniuerſitatis , ſed ī gñalitate trāſirēt
vt ipſa.& iō p illā l.dicūt Doc.ꝙ ī vēditione caſtri trāſit ēt iuſ-
p̄ronat⁹,qđ vēdēs hēbat,ī eccľa ſita ī caſtro,licet illud p ſe nō
poſſit vēdere,cū ſit ſp̄uale ſine lnīa ep̄i,vľ donaт̄. & ad hoc l.ī
modicis.ꝭ.de ɔh.ēp.& qđ plene no.Inn.ī c.ex literis.de iurepa.

1 *Delegatus non habet propriā iuriſdictionē,ſed vſum iuriſdōn s del gantis.*
2 *Omnis iuriſdictio ordinaria datur per legem.*
3 *Quare lex non permiſit vt ea quæ ſunt de imperio poſsint delegari ſicut ea quæ ſunt de iuriſdictione.*
4 *Quòd ea quæ ſunt de imperio poſsint de iure canonico alteri committi.*
5 *Legatus proconſulis ꝙ nullam iuriſdictionem habeat vel poteſtatem, antequam proconſul committat ei vices ſuas.*
6 *Quę ſunt de infimo gradu imperii vt eſt modica coertio verbalis ꝙ poſsint delegari.Et quæ veniant in hac coertione , & an dicatur potius iuriſdictionis quàm imperii.*

§. Qui mandatā iuriſdictionem.

1 †Delegatus nō hēt ꝓpriā iuriſdōnē,ſed hēt vſū iuriſdōnis de-
legātis.& ſi delegatus ē ad vniuerſitatē cārū,trāſeūt in ipſū il-
la q̄ ſunt de ſimplici iuriſdōne,nō illa q̄ ſunt de imperio, niſi
ſint talia q̄ iuriſdōni cohæreāt,vt ſūt illa ſine q̄b.iuriſdō exer
ceri ñ poſſet h.d.vſq; ī fi.legis.& cū hoc vlt.dicto cōcor.l.fi.ī fi.
ꝭ.e.¶ In tex.ibi[ꝓpriū nihil hēt]hoc eſt dicere ꝙ iuriſdō,q̄ hēt
delegās nō abdicaт̄ ab ipſo nec trāſit ī delegatū, ſed remanet
apud ipsū,& ī delegatū trāſit vſus.& ſic nō hēt ꝓpriū.i.nō hēt
ꝓprietatē iuriſdōnis,ſed vsum.Et pp hoc nō dr̄ hēre iure ſuo,
ſed alieno,vt ꝭ.de iuriſd.om.iu.l.more maiorū.vbi patet ꝙ ſo-
lum ordinari⁹ dr̄ hēre iuriſdōnē ſuo iure.delegatus vero alie
no bñficio.itē nō dr̄ eā hēre p̄cipalē,q̄a ñ p̄cipiт̄ vt reducaт̄ ī
eius pſonā,ſed remanet:& ei⁹ radices cōſiſtunt ī pſona delegā
tis,vt l.ea q̄.c.ti.& ſtatī ſeq̄т̄.¶ In tex.ibi[vtiт̄]dic, & p hoc dñt
q̄dā,ꝙ delegatus ñ hēt iuriſdōnē ſed ſolū notionē.& ita ītelli-
giт̄ l.ait p̄tor.ī prin.ꝭ.de re iu.dum loq̄т̄ de notione. Sed gl. te-
nēt ɔ̄riū ꝙ īmo hēt iuriſdōnē delegatā.q̄a iſte vſus dr̄ iuriſdō
delegata ñ ordinaria.tex.āт ī l.p̄tor.dēт ītelligi ī arbitris,ñ in de
legatis,& vide oīno qđ ibi no.Bar.In tex.ibi[transferre]dic ꝙ
iſte tex.vr̄ ɔ̄riari p̄cedētib.ꝙ ſi transfertur:ergo nihil remanet
apud delegātē:ergo ꝓprietas trāſit ī delegatum . Ergo dr̄ hēre
ꝓprium.Et p hoc l.cognitio.ver.cum ꝓpriā.ꝭ.e. vbi dr̄ ꝙ dele
gās dat ſuā iuriſdōnē,& dare ē accipiētis facere.Sol.hic trāſfer
ri,dēт referri ſolum ad vſum iuriſdōnis , ñ ad ꝓprietatē.ille.n.
bñ trāſferт̄.& ita ī ver.dari.licet alio reſpectu,& proprius dica
tur cōceſſio potius.nā intētio illius lr̄æ eſt dicere,ꝙ ñ trāſfera
tur ꝓprietas iuriſdōnis;ſed ꝙ trāſeunt illa q̄ ſunt de ſimplici iu
riſdictione,ñ illa q̄ de impio. & p hoc remanēт expeditæ duæ
gl.vna q̄ incipit īmo.& alia q̄ incipit.i.pmitti,q̄ ſup hoc labo-
2 rāт.¶†In tex.ibi[qđ lege daт]ſupple ſpecialr̄ ī priuilegium ma
ioritatis.nā hoc,qđ debeт p l. ñ eſſet ſufficiēs cā, ꝙ ñ trāſiret ,
cum oīs iuriſdō ordinaria deт p legē vt l.q̄a.de iuriſdi.om.iu.
& tñ illa q̄ ſunt de iuriſd.delegāт.& iſta patēт ex gl. p̄ria q̄ eſt ī
3 prin.hui⁹ legis,& incipit hoc ſignum.†Sed quare lex non pmi
ſit vt ea q̄ ſunt de impio,poſſint delegari,ſicut ea q̄ ſunt de iu
riſdōe? Rñdeo,q̄a req̄ruut maioritatē magiſtratus ipsā exercē
tis.ſed delegatus dr̄ vilis,q̄a pedaneus:& ſic natura impij non
patiт̄ in illum trāſire.ñ ſic in iuriſdōne ſimplici q̄ ñ req̄rit ma
4 ioritatē.p̄dicta tñ ñ ꝓcedunt†de iure canonico ſcḋm qđ ea quę
ſunt de imperio pñt alteri ɔmitti,vt no.in c. in archiep̄atu.de
rap.& in c.ij.de of.vic.li.vj.in nouel.vel dic ꝙ ɔmittunт̄ faciē-
do iudices ordinarios vt p̄tātes,vel rectores vel p̄latos haben-
tes iuriſdictionem in tp̄alib.cum & ipſi non poſſint de cauſis
criminum cognoſcere,non āт p viā delegationis. Nam ordi-
narij fungūтur vice ꝓpria:ſed delegati vice delegātis vt in d. l.

5 more maiorū.¶†In tex.ibi, [q̄a animaduerſionē legatū p cō
ſulis hr̄e]dic.ſ.q̄tum ad hoc vt poſſit ꝓnunciare ɔdenādo,vel
abſoluendo. ſed bene poſſet cognoſcere de crimine poſtq̄ de-
legatus ſibi ɔmiſit vices ſuas,vt l.ſolent.ī prin.de of. procon.&
no.p gl.in §.p̄cedenti,q̄ incipit in caſu, q ponit̄ in l.cognitio.ī
prin.ꝭ.e.fauore pupilli.& ita intellige iſtā gl.ante verò q̄ ꝓcon
ſul ɔmittat tali legato vices ſuas,nullā iuriſdōnē vel p̄tātē hēт
legatus ꝓconſulis.vt l.legati.circa fi.tit.ſ.de off.ꝓcō.& l.obſer-
6 uare.§.fi.¶†In tex.ibi[qđ iuriſdictioni cohæret] dic vt eſt mo
dica coertio verbalis,puta ꝓnunciare actorē mittendū ī poſ-
ſeſſionē pp ɔtumaciā rei ex primo decreto.ꝭ.e.l. cognitio.§.vt
bonorū.vel deferri actori iur̄m in litē pp dolū rei.vel audiētiā
actori denegare pp eius ɔtumaciā,vt ꝭ.qui ex cau. maio. l.ſed
& ſi p p̄torē.§.ſed ſi cū decre. vel ɔdēnare ipſum in expēſis pp
contumaciā,vt in l.ſancim⁹.C.de iudi.vel hr̄e p confeſſo recu
ſantem rñdere poſitionib.vt in c.ſi poſt p̄ſtitū.de confeſſ.li.vj.ī
his conſiſtit iſta modica coertio verbalis q̄ dr̄ eſſe de īfimo gra
du impij,& iō trāſit ī legatū.ita intelligiт̄ ēt l.fi.ꝭ.e.& ita intelli
git Bar.in l.magiſtratib.ꝭ.de iuriſdi.om.iu.glo. tñ vr̄ dicere ꝙ
iſta modica coertio de qua loq̄tur iſte tex.in l.fi.ꝭ.e.poti⁹ dica
tur iuriſdōnis q̄ impij.vt hic in vlt.gl.q̄ incipit , hoc dicūt.& ēt
no.in l.j.ꝭ.de iuriſd.om.iud.in gl.q̄ incipit,ſi dicas, q̄a gl.habue
runt p īconueniēti,ꝙ ea q̄ ſunt de impio, trāſeāт aliquo mō ī
delegatū.Sed certe iſti tex.dicunt ꝙ eſt impiū,vt hic,nō tñ me
rū,vt in l.fi.quaſi dicat mixtū , q̄a exercet ad priuatā vtilitatē,
pro gl.tñ facit , q̄a iſta vr̄ expediri officio iudicis mercenario
deſeruiente illi actioni potius q̄ nobili,& ſic non vr̄ eſſe de im
pio,qđ expedit nobili, hñт tñ ſiſitudinem cum eo.tenendo tñ
ꝙ ſint de impio,non eſt īconueniens dicere ꝙ trāſeāт,q̄a ſunt
de infimo gradu,vt no.per Bar.in l.iubere. de iuriſd.om.iud.

LEX II.

1 *In generali delegatione quid veniat .*
2 *Prædia minoris non poſſunt alienari etiam in utilitatem minoris; niſi cauſa æris alieni,ſecus in re eccleſiæ uel dotali.*
3 *Vicarius quis ſit , & in quo differat à delegato ad uniuerſitatem cauſarū.*

1 MAndata.¶ † In gñali delegatione non venit,vt delegatus poſſit interpone-
re authoritatem in caſibus ī quib.req̄ritur plena
cauſæ cognitio. q̄a pñt eſſe p̄iudiciales.h.d.in effe
ctu iſta l.Et ponunт̄ duo exempla , vnum qñ minor xx.annis
vult manumittere ſeruum , quem non p̄ōт niſi ex iuſta cā.vt ī
gl.Non ergo delegat⁹ ad vniuerſitatem cauſarū poteſt autho
ritatem interponere in tali manumiſſione . alius caſus eſt qñ
tutor vel curator vellet alienare p̄dium minoris, qđ non p̄ōт
niſi ex cā eris alieni vrgentis,& non exiſtentib.aliis,de q̄b.poſ
ſit creditori ſatisfieri,vt in tit.ꝭ.de reb.eorum , q ſub tutela vel
cura.Vñ talis delegat⁹ non p̄t authoritatem interponere ī tali
alienatione.Si aūт non req̄ritur cāæ cognitio , q̄a nec eſt act⁹
p̄iudicialis,vt in emācipationib.liberorum vel manumiſſione
ſeruorum facta a maiore vel adoptionib.vľ vt apiantur corā
eo teſtā,bene poſſet authoritatē interponere, vt colligitur ex
gl.& ſ.l.ꝓxima.in prin.in gl.q̄ incipit.idem pp vnum. circa me
dium,vbi enumerat iſta īter ea q̄ ɔpetunt iure magiſtrat⁹. Sūt
tñ de impio īfimo,q̄a officio iudicis nobili expediūт.& mixto
nō mero,q̄a ad priuatā vtilitatē,& iō infimo,q̄a cauſæ cogni-
tionē non req̄rūт,ſaltē magnā,cum ſint volūtariæ iuriſdōnis,
& inter ɔſentientes exercenт,cū non tendāт ī p̄iudiciū alteri⁹:
2 iō trāſeūт ī delegatū.†Hic eſt vna gl.q̄ p oēs reprobaт, q̄a vult
ꝙ p̄dia minoris nō ſolū poſſint alienari pro ſoluēdo ære alie-
no ſi aliūde ſolui non poſſet , ſed ēт pp aliā vtilitatē minoris,
qđ eſt exp̄ſſe ɔ̄ tex.ī l.magis puto.§.ſi æs.quē gl.allegat,& eſt §.
añpe.ꝭ.de reb.eo.licet aliud ſit in eccľa.vt gl.dicit, & bñ ī hoc.
& ēт ī re dotali q̄ p̄t alienari vt ī aliā vtiliorē ɔuertatur,vt ꝭ.de
3 iure do l.fi. ¶†Quæro q̄ ſit dr̄ia inter delegatū ad vniuerſitatē
cārū,& vicariū. de hoc vide p Bar.notabilr̄ ꝭ. q̄s & a quo ap-
pelleт.l.fi.q dicit,ꝙ vicari⁹ eſt ille, q ſedet in eodē tribunali,cū
ordinario,& ideo cenſetur vnum & idem tribunal , & à ſnīa
ipſi⁹ non appellaт ad ordinariū cui⁹ eſt vicarius,ſed ad ꝓximū
ſuꝑiorē illius ordinarij.vt in c.ij.de conſuet.li.vj.Sed delegatus
ad vniuerſitatē cārū dr̄ qñ ſedet in alio tribunali , vt ſi p̄tās ci-
uitatis vel ep̄s ɔmitteret alicui oēs cās vertētes ī tali caſtro vel
in tali quarterio.& tunc a ſnīis appellareт ad ipſum commit-
tētē,qñ à delegato appellaт ad delegātem.vt ī iſta l. Itē q̄ dr̄ia
eſt īter delegatum ad vniuerſitatē cārū, & ſubſtitutū ſeu vicē-
gerētē? Rñdeo.Prim⁹ dr̄ qñ delegaт ab ipſomet magiſtratu , vt
ſi p̄tās cōmitteret vices ſuas cuidā,iſte dr̄ delegat⁹.& ī eū non
trāſeūт illa q̄ ſunt de īpio,niſi hoc facit pp absētiā neceſſariā,
& tunc trāſeunt quātum ad cognitionē tm̄, vt l ꝓxima.§.hui⁹
rei.ī gl.q̄ īci.ſ.cognitionē.Sed locum tenēs,ſeu ſubrogat⁹ dr̄ il-
le,q ponit̄ à ſuꝑiore,q poſuit p̄tātē.Et de iſto loq̄т l.ij.đ officio
ei⁹ q vicē alteri⁹ gerit,& iſte p̄t oīa q̄ poterat ille cui⁹ loco ſub
rogat⁹ eſt , & ſic ēт cās crīales cognoſcere & terminare vt ibi.
& ita intellige eandem glo.q̄ incipit.ſ.cognitionem.in ver.ſed
aliud eſt ī eo.& ita declarat Bar.ī l.j.§.j.ꝭ.đ le.iij.vbi oīno vide.

LEX

L E X III.

1 *Iudex ordinarius in cauſa ſibi delegata per alium procedit & cognoſcit, vt delegatus, non vt ordinarius.*

2 *Differentia inter delegatum ad vniuerſitatem cauſarum, & ſubſtitutũ ſeu vicem gerentem.*

Ordinarius ſi in cauſa ſibi delegata in qua poterat procedere vt ordinarius, & proceſsit vt delegatus & delegatio non tenebat, an valebit ſententia & proceſſus ex iuriſdictione ordinaria.

3 *Si ſuperior ſcribat ordinario in cauſa ſpectante ad iuriſdictionem ordinarii, non facit illum delegatum in illa cauſa ſi nõ mutat modum procedendi, ſed potius iuriſdictionem videtur excitaſſe, & quis effectus reſultet.*

1 ET ſi prætor. ¶†Etiam ordinarius iudex ĩ cã ſibi delegata ꝑ alium pro-
cedit & cognoſcit vt delegatus, non vt ordinarius.
2 h.d.†Et effectus eſt magnus, quia appellabiť ad de
legantem. ſed ſi ordinari⁹, appellaretur ad immediatum ſupe-
riorem. Quid ſi delegatio non tenebat & ipſe proceſſit tanq̃
delegatus, poterat tñ procedere vt ordinarius, an valebit ſñia
vel proceſſus ex iuriſdictione ordinaria. Vr̃ ꝙ non, qa reſtrin-
xit ſe ad delegatum, & hoc poteſt dici ſi ſciebat delegationem
non valere, ſec⁹ ſi non reſtrinxit, qa fecit credens poſſe ꝓcede-
re vt delegatus, & ſi ſciuiſſet ꝯrium, proceſſiſſet vt ordinarius.
& ita vr̃ debere intelligi qđ no. Inn. in c. cũ ex officij. de reſcri.
3 vbi tãgit iſtum paſſum.†Item qđ ſi ſuperior ſcribat ordinario
in cã ſpectãte ad iuriſdictionem ordinarii, an faciat ipſum de
legatum in illa cã? Rñde non, ſi non mutat modum ꝓcedẽdi,
ſed potius cenſeť eius iuriſdictionem ordinariã excitaſſe vt in
c. licet. de offic. or. ſecus ſi alterauit modum ꝓcedendi, puta ꝙ
procedat ſummariè & de plano. vt no. in nouel. & adde. ȷ̃. qs
& à quo app. l. fin. Iac. tñ But. tenuit ꝙ in hoc caſu ſit delegat⁹
in ꝓcedendo, & ordinarius in ſententiando. Et ideo ſi appella
tur ab interlocutoria, appellať ad ipſum ſupiorem commit-
tentem. ſi verò à diffinitiua, tũc ad illum ad quem appellareť,
ſi ordinario iure ꝓceſſiſſet. Pone exẽplum Bononię, vbi à põ-
tate appellať ad certos iudices deputatos ꝑ cõe, ſi delegatus ibi
exiſtens mandat poteſtati ꝙ in cã vertenti inter Bononien. ta
li modo procedat. & ibi habui iſtum caſum de facto. audiui à
Bal. reprobare opi. Iac. But. quia dicebat, ꝙ iudex talis dẽt eſſe
in pronuntiando, qualis fuit in cognoſcendo. arg. in l. q procu
ratorem dat. in prin. ȷ̃. de procurat. licet in auditorib. ſacri pala
tij hoc quidam dicunt, vt no. in clem. auditor. de reſcrip. vt ibi.

L E X IIII.

1 *Cognitio, vel remotio ſuſpecti tutoris quòd delegari poſſit, & veniat in generali delegatione.*

2 *Legatus proconſulis punire non poteſt, ſed ipſe proconſul: nec etiam prætor vrbis, licet ſit de maiorib. magiſtratib. ſed remittit ad præfectũ vrbis.*

3 *Quis poſſit de ſuſpecto tutore cognoſcere: & quibus poſsit hæc cognitio & etiam remotio delegari & num. 4.*

4 *Quod vni permittitur alteri prohibetur & econuerſo.*

1 COgnitio. ¶†Cognitio de ſuſpecto tutore, & etiã remotio licet ſit de impio
maximo, qa expeditur iudicis officio nobili & ad
priuatã vtilitatem: nihilominus fauore pupilli p̃t
2 delegari, & venit in gñali delegatione. h.d. ¶†In tex. ibi [cogni
tio] ſubaudi & etiã remotio, vt no. s̃. e. l. j. §. huius rei. in gl. q̃ in-
cipit. ſ. cognitionem. in fin. & ita etiã ſupple vltimum ver. dum
dicit cognoſcere, ſubaudi & remouere. punire aũt non poteſt
delegatus ꝓconſulis, ſed ipſe ꝓconſul. vt ĩ l. ſolet. in prin. de of.
ꝓcon. nec etiã p̃tor vrbis licet ſit de maiorib. magiſtratib. ſed
remittit ad p̃fectum vrbis, q erat iudex maleficiorum in vrbe,
vt in l. j. in fin. ȷ̃. de ſuſpec. tut. ¶In tex. ibi [mãdari poteſt]. ſ. per
conſulem tm̃, q erat de maiorib. p̃ſidib. & ꝑ p̃torem vrbis, vt ĩ
l. j. §. j. & ij. ȷ̃. de ſuſpe. tuto. & hoc etiã ſubiicitur in ver. Impera-
tores: non aũt ꝑ alios p̃ſides ĩferiores, vt l. j. §. ſuſpecti. ȷ̃. ad Tur
pil. ſm̃ vnum intelłm gl. & ſic principium huius l. reſtringitur
ꝑ id qđ ȷ̃. ſubiicitur Imperatores &c. ſm̃ gl. Vel dic gñaĺr per
quemcunq; p̃ſidem. ſm̃ vnum intelłm Dyn. & ꝑ d. l. j. vel ij. de
ſuſpe. tu. vbi dicit ꝙ in ꝓuincia reſcriptum eſt, vt poſſit delega
ri: ergo potius poterit p̃tor in vrbe. & loqtur gñaliter in ꝓuin-
cia. ſed certe ibi reſtringitur ad reſcriptum, de quo primo fue-
rat locutus, qđ miſſum fuit ꝓconſuli Africæ de quo hic. & ſic
ille tex. non facit pro Dy. ſed melius facit iſte tex. q in prin. gña
liter loqtur, & poſtea ꝓbatur de reſcripto miſſo ꝓconſuli, &
hoc non debet reſtringere gñalitatem principij. arg. ȷ̃. de iur. &
fac. ig. l. regula. §. ſi dãni inf. in fi. de dam. inf. vbi exempla nõ ar
ctant regulã. de hoc dicã ſup gl. qa puto ꝙ opi. Dy. ſit verior, li
cet male recitetur ꝑ Cy. & Bar. vt ȷ̃. dicã. ¶In tex. ibi [dederis].
.i. conceſſeris. ſm̃ Bal. nec obſtat. s̃. e. l. j. §. qui mandatum, vt ibi
3 no. in gl. q̃ incip. immo. & in alia q̃ incipit. i. promittit. ¶†In gl.
magna. ibi l. j. §. ſuſpecti. dic, ille tex. dicit ꝙ ſolus p̃ſes poteſt de
ſuſpecto cognoſcere, & ſic innuit ꝙ alius ordinarius non poſ
ſit. Item innuit ꝙ ipſe non poſſit alteri delegare. Quantum ad
primum dic non eſſe verum ꝙ alij ordinarij maiores præſide
non poſſint. nã poteſt ꝓconſul, & etiã p̃tor, vt l. j. §. j. de ſuſpe.
tut. & ſic illud verbum ſol⁹. non excludit alios maiores. ſed ra-
tio eſt, qa etiã ꝓcõſul dr̃ p̃ſes cũ ſit verbum gñale ad oẽs regẽ-
tes ꝓuincias, vt s̃. de offi. p̃ſid. l. j. Sunt. n. qdã p̃ſides illuſtres, qdã
ſpectabiles, & qdã clariſſimi, vt no. in prin. l. in gl. rationes pñt.
Item ideo non excludiť p̃tor, qa qđ poterãt p̃ſides ĩ ꝓuinciis,
poterat p̃tor ĩ vrbe, & econuerſo, vt s̃. de officio p̃ſid. l. ex oĩb.
Si aũt nõ apponereť verbum ſol⁹, dicereť ꝙ talis iudex poſſit
hoc facere, ſed an alij excludanť? Dic ꝙ ſup mã de nouo ĩdu-
cta etiã excludunť, vt in l. conſulta diualia. C. de teſt. aut ſup ve
teri mã, q̃ ꝑtinuiſſet ad officium aliorum ſi ſtatutũ non omit-
teret vni, dic ꝙ non excludunť alij ſupiores, vt no. s̃. e. l. j. in gl.
magna q̃ ĩcipit hic no. poſt pri. ibi ergo multò magis ſpectabi-
les &c. & eſt bon⁹ tex. in l. j. C. de offi. p̃fect. vig. & qđ no. glo. in
d. §. ſuſpecto. ſed alij æquales vñr excludi ſi ſint in eo loco. ne
4 fruſtratoria ſit commiſſio.†& ideo qđ vni ꝑmittiť, alteri ꝓhi-
beť. ſicut econuerſo vt in l. cum p̃tor. in pri. ȷ̃. de iudi. ſed ſi ſint
in diuerſis locis, ſecus. qa qđ ꝑmittitur iudici vnius loci in lo-
co ſuo cenſeť etiã ꝑmiſſum iudici alterius loci in loco ſuo, vt
in l. ij. §. ſi mr̃. ȷ̃. ad Turp. In quãtũ verò illud verbum ſolus, ex
cludat delegatum p̃ſidis, ꝯriať huic legi q̃ dicit poſſe delegari.
Et ad hoc tendunt duæ ſol. gl. vna ꝙ ille §. ſuppleať ꝑ hãc l. &
ꝙ appłone p̃ſidis contineatur etiã delegatus ab eo ꝑ hanc l. &
excludãtur illi q iuriſdictionẽ non hñt, ꝑ illud verbũ ſol⁹. Sed
qa hoc eſſet ſatis ineptũ excludere non hñtẽ iuriſdõnem, qa
hoc non eſt neceſſariũ. iõ gl. hic vbiq; eſt ĩ opi. ꝙ iſta l. limitať
ꝑ iſtũ §. qa dũ dicit ꝙ p̃t demãdari: verũ eſt ꝑ conſulẽ tm̃, nõ
ꝑ alios ĩferiores p̃ſides, vt in illo §. p̃t ẽt delegari ꝑ p̃torẽ vrbis,
vt ĩ l. j. §. re⁹ aũt. de ſuſpec. tut. Ia. Bal. dixit hoc eſſe verum ĩ re-
motione q̃ fit ꝑ ſñiam iudicis vt illa non poſſit delegari, niſi ꝑ
ꝓconſulem ſuo delegato. ſecus in illa q̃ fit ꝑ legem eo ipſo ꝙ
qs eſt accuſat⁹ de ſuſpecto, vt ĩ l. eum q̃. de ſuſpe. tut. qa iſta po-
terunt delegari ꝑ magiſtratum, & ẽt delegatum quẽcunq;. &
iſtã opi. ſecutus eſt Dy. allegãdo hãc l. pro Frãciſco Accurſio.
Sed idem Frãc. vt refert Cy. audiens Dy. repħẽdiſſe gl. ſuſtinuit
gl. ꝯ Dy. & fuit magnum iurgiũ Bononię. Certè non video ꝙ
Iac. Bal. vel Dy. q ſecutus eſt eum ĩ aliquo ꝯrienť gl. ſi ita fuit,
vt Doc. referunt: imò dicunt illud idem ꝑ ſñiam iudicis. Et ita
puto ꝙ non ita fuerit ꝙ Dy. voluit dicere ꝙ non ſolũ ꝓcõſul,
ſed qlibet p̃ſes p̃t delegare. & hoc ꝑ iſtum tex. ĩ prin. q gñaĺr lo
qtur qñ actio tendit ad punitionem, ĩ qua non vertiť vtilitas
pupilli dũtaxat, ſed vindicta. Hic q̃tum ad remotionem, ĩ qua
vertitur vtilitas & ꝑꝑ eã inducitur hoc, non ꝑꝑ priuilegiũ iudi
cis. dẽt. n. eſſe idem ĩ quolibet p̃ſide, qa fuit reſcriptũ ꝓconſuli
non ĩ ei⁹ priuilegium, ſed ĩ fauorẽ pupillorũ. & iſtã puto veri-
tatem. Vn⁹ ſol⁹ tex. facit contra Dy. Inſti. de ſuſpe. tut. circa prĩ.
vbi h.d. competere p̃tori ĩ vrbe & p̃ſidib. ꝓuinciarũ ĩ ꝓuinciis
& legato ꝓconſulis. Et ſic innuit ſec⁹ in aliis delegatis. ſed non
ob. iõ ibi de ſolis legatis ꝓconſulis mẽtionẽ facit, qa ſoli ꝓcõ-
ſules habebãt legatos, qb. ſtatim poſt ingreſſũ ꝓuinciæ cõmit
tebãt gñaĺr vices ſuas, vt l. iij. §. fi. de of. ꝓcon. Si ergo alij p̃ſides
hoc facerent ex aliqua cã, licet regĺr non faciãt, hoc idem dẽt
eſſe: & iſta facient te intelligere no. ꝑ Cy. in l. fi. C. de ſuſpec. tu.
& ꝑ Bar. in d. §. ſuſpecto. q non bñ recitãt diſſenſionẽ q̃ fuit in
ter Dy. et Fran. vt ex eorum dictis poteſt colligi qui fuerint.

1 *Cognitio de mittendo aliquem in poſſeſsionem ex primo decreto, delegari poteſt, & tranſit in generalem, vel ſpecialem delegatum.*

2 *Plures caſus in quibus fit miſsio ex primo decreto.*

3 *Miſsio in poſſeſsionem ex ſecundo decreto quòd non poſsit delegari etiam quantum ad cognitionem.*

1 §. Vt poſſeſsio. ¶†Cognitio, et etiã ꝓnũciatio an aliqs ſit mittend⁹ in poſſeſſionem
ex primo decreto, licet ſit de imperio mixto, põt tñ delegari,
et ĩ delegatum gñalem, vel ẽt ſpecialem in ꝯñam trãſit. h.d. Et
ratio huius eſt, qa dr̃ eſſe de infimo gradu imperij mixti: cum
fiat ſine magna cauſæ cognitione, et non ſit pręiudicialis ſm̃
2 cõem ſñiam gl. et Doc.†Et ponuntur hic plures caſus, in quib.
fit miſſio ex primo decreto. primus qñ in actione ꝑſonali, vt ĩ
tit. qb. ex cau. in poſ. ea. Alius qñ in aliis actionib. vel officiis iu
dicis. ¶In tex. ibi [poſſidere videatur] dic. i. ĩ poſſeſſionem eſſe.
3 et ſic ex primo decreto.†Bal. non añt ex ſcđo. illud. n. non põt
committi etiã q̃tum ad cognitionem, vt no. gl. ȷ̃. tit. ii. l. iubere
cauere. Sed primum p̃t committi q̃tũ ad cognitionem, an qs
ſit mittendus, vel non. Sed ipſa realis miſſio non poteſt delega
ri, qa nec competit magiſtratib. municipalib. vt in l. eum q. §.
magiſtratib. ȷ̃. ad municip. et ſic non competit iure magiſtrat⁹:
ergo etc. vt in l. j. in prin. s̃. e. Sed mirãdũ eſt. nã in cognitione:
an qs ſit mittendus vel non, aliqualis cauſæ cognitio reqrit vt
hic ĩ gl. q̃ incipit ſed nõne. Et ſi ꝓnunciatũ eſt eũ mittendum,
alia cãæ cognitio nõ reqriť etiã modica ĩ ipſa miſſione, poſtq̃
eſt adhibita in cognitione. quare ergo ſi magiſtratus p̃t facere
primã declarationem, non põr poſtea ipſam executioni man
dare, ſed eſt recurrendum ad p̃ſidem? Et ſi poteſt primam dele
gare, quare non etiã executionem eius? Semper ſup hoc dubi
taui, nec reperio declaratum, videbimus in l. iubere cauere.

LEX

LEX V.

1 *Delegatus ab ordinario non ſubdelegat.*
2 *Delegatus licet non poſſit totam cauſam ſubdelegare, poteſt tamen unum ar ticulum vt receptionem teſtium.*
3 *Delegatus principis poteſt ſubdelegare.*

1 MAndatam ſibi. ¶†Delegatus ab ordinario non ſubdelegat.
h.d. Fallit in caſib. q no. hic in gl. qñ eſſet delegatus
ad vniuerſitatẽ cauſarum, qa poteſt delegare vnã
vel aliquas, non omnes. Idem in delegato procõſulis. adde ẽt
ſi qs eſſet delegatus cum clauſula, poſſet ſubdelegare, vt no.
Spec. de of. deleg. §. j. ꝟ. ver. quid ſi in delegatione. licet quidam
2 contra. vt no. Cy. ĩ l. a iudice. C. de iud. † Itẽ licet delegatus non
poſſit totam cãm ſubdelegare, poteſt tñ vnum articulum vt
receptionem teſtium, licet ad hoc non habeat ſpecialem ptã-
tem. quod dic vt plene no. in Spec. eo. tit. verſ. ſed nunquid ſub
3 delegatus. Delegatus † autem principis ſine dubio poteſt ſub-
delegare, vt in d. l. a iudice, de hoc no. in l. & quia. ꝟ. titu. ij.

§. Mandata. Declara iſtum §. vt dixi. ſ. e. l. ij. §. fi. & in
quo conſiſtat iſta modica coertio, de
qua hic loqꝛ, & an ſit de impio vel ſimplici iuriſdõne: nã glo.
hic dicit ꝙ nõ eſt de impio, ſed tex. dicit ꝯrium, dic vt ibi dixi.

1 *Continuatio Rubricæ ad præceden.*
2 *Aſſeſſores hodie per ſtatum terrarum habent iuriſdictionem; et ſic efficiun tur ordinarii.*
3 *Reſeruata poteſtati ſi per ipſum committantur vicario, tunc in illis vica- rius eſſet delegatus.*

De officio aſſeſſorum. Rubr.

1 ¶†Poſtq̃ viſum eſt de officio illorum, qui habent iuriſdictio-
nem ordinariã, vel delegatã, ſequiꝛ videre de officio illorum,
q eis aſſiſtunt & q non hñt iuriſdictionẽ, ſed dicuntur conſilia
rij pdictorum, vt ꝟ. eo. tit. l. conſiliarios. & in auth. ad hæc. C. de
iud. Et nihilominus pñt q̃plura de qbus in l. j. & recipiunt ſala
rium ab illo magiſtratu, cui aſſident. & in prouincia vel terra
2 nullus poteſt aſſidere magiſtratui. † hodie vero p ſtatuta terra
rum talib. aſſeſſorib. datꝛ iuriſdictio. & ſic efficiũtꝛ ordinarij,
cum habeãt iuriſdictionẽ a lege municipali, & ideo principa
les aſſeſſores vocanꝛ vicarij, qa vicari⁹ dr̃ hr̃e ordinariã, vt no.
in l. ij. C. de offic. eius q vicem alte. gerit in gl. & in c. ii. de offic.
3 vi. li. 6. & hoc in his q̃ p ſtatuta committuntur. ¶ † Nã qdã re-
ſeruanꝛ ptãti, & ſi p iſtum committerẽtur vicario, in illis vica
rius eſſet delegatus, vt no. p Doc. in d. c. ii. & patet. ſ. t. j. l. ſi ptor.

LEX PRIMA.

1 *Poteſtas an requiratur ꝙ ſit pſens, qñ fiunt actus iudiciarii corã aſſeſſorib⁹*
2 *Iudex põt libellũ ineptũ reiicere reo nõ petẽte, & qualiter dicatur ineptus⁹*
3 *Libellus ſi eſt ineptus & probationes aptæ, an valeat ſententia ſuper eo la ta in fauorem agentis.*

1 OMne officium. ¶† Queritur vtrum qñ coram aſſeſſorib.
fiunt act⁹ iudiciarii, debeat Ptãs eſſe pſens ad hoc
vt valeant. Rñdeo de iure communi determina-
tum eſt ꝙ in trib. tpib. debet eſſe pſens. ſ. in prin. cãæ, qđ eſt qñ
fit lit. conteſt. & in medio qñ recipiuntur teſtium iura & pro-
ducuntur inſtra, etiam in l. fi. qñ dantur ſententiæ. cœtera pñt
expediri per conſiliarios etiã ſine pñtia poteſtatis, vt in auth.
ad hæc. C. de iudi. ſed ex forma ſtatutorum in caſib. in quibus
2 fiunt iudices ordinarij, preſentia non eſt neceſſaria. ¶† Vlt. iſta
l. cum gl. ſuper verbo libellis ſemp allegatur, ꝙ iudex libellum
ineptum poteſt reiicere reo non petente, & poteſt dici inepti-
tudo vel ex pſona dantis libellum ſi eſt talis, qui non dẽt audi-
ri ex forma iuris vel ſtatutorum, & hoc notorium eſt ſibi, vt
in l. quos prohibet. ꝟ. de poſtu. vel ex materia contenta in libel
lo, vt in l. ſi ſeruus. ꝟ. de his q ad eccl. confu. in fi. & C. vt nemo
priuatos tit. l. fin. in fi. vel ſi inepte concludit, quia in ciuilib. re
qritur apta concluſio, & non dr̃ apta ſi non ſeqtur ex pmiſſis,
vt no. in l. edita. C. de eden. & arg. de his q̃ no. in l. ii. §. qđ certa.
3 de do. exce. vt ſi peto a te. x. qa Rex eſt in Francia. † & ſi libellus
eſt ineptus & probationes aptæ, an ualeat ſententia ſup eo la-
ta in fauorem agentis, uide de offic. iudi. in Spec. §. decedendi.
uer. quid ſi libellus. & ſi articuli ſunt inepti teſtes tamẽ aptè de
ponunt, an proſint dicta ipſorum? vide in ſpe. de teſte. §. j. uer.
qd ergo captm. & adde qđ no. Bal. C. de rei uend. l. domum. &
de iureiu. l. actor. in fi. & quod no. gl. Inſtit. de obl. in prin.

LEX II.

Liberti. No. ꝙ eſſe aſſeſſorem eſt honor, ideo non ca-
dit in infame, ut C. de dignitatib. l. infames.

LEX III.

1 *Si vna prouincia diuidatur in duas, iudicandum eſt de qualibet parte tan quam de vna prouincia ab altera ſeparata.*
5 *Poteſt interdum vna res diuidi remanente tamen vnitate.*
3 *Territoria poſſunt diuidi per principem, vel tenentem locum principis.*
4 *Quòd de duobus territoriis uel prouinciis poſſit fieri vnum vel vna autho ritate ſuperioris: & ſi remouetur vnus rector, an alter remanẽs debeat habere duple x ſalarium, & qualiter fiat iſta vnio.*
5 *Accidens mutat naturam, & potius inſpici debet accidens quã natura in occurrentibus poſt accidens, & quid in occurrentibus ante.*
6 *Si conceſſæ ſunt repreſaliæ contra Florentinos, & aliquis oriundus de Flo- rentia trãſtulit domicilium ſuum Bonon. an contra ipſum poterũt exer ceri repreſaliæ: & econtra.*

1 SI eadem. ¶†Si vna prouĩcia diuidatꝛ ĩ duas,
iudicãdum eſt de qualibet parte,
tanq̃ đ vna prouincia ab altera ſeparata. h. d. & ſic
erunt duæ prouĩciæ. et ſic qñ fundus diuiditꝛ ĩ duos
q̃libet pars fundi fundus eſt, vt ꝟ. de le. j. l. fi. et l. ſi qs duas. §. ſi qs
2 partẽ. vbi idẽ dr̃ in domo diuiſa p parietẽ medium. † pt et ĩter-
dum vna res diuidi, remanente tñ vnitate, vt l. Caius. §. j. de le.
ij. et no. gl. in l. recte dicimus. in fi. de ver. ſig. et Bar. in l. ſtipula-
3 tiones non diui. de ver. obl. in j. q. ¶† No. ergo ꝙ territoria pñt
diuidi. qđ intellige p principẽ vel tenẽtẽ locum principis. alias
non. Et iõ cõitates et comitatus ñ pñt ſe diuidere ſine authori
tate et licentia ſupioris ciuitatis, vel cui ſubſunt in piudicium
illius ciuitatis vel dñij: licet quãtum ad eoſ met ſic: et remane
bit vnitas reſpectu ſupioris, licet non quo ad eos, p id qđ. ſ. di-
4 xi. et ita no. Bar. C. de metrop. l. j. lib. xj. vbi oĩno vide. † Et eodẽ
modo đ duob. territorijs vel prouincijs pt fieri vnum vel vna
authoritate ſupioris, non aliter, vt ibi no. p eundẽ, et in Auth.
vt iudices ſine quoquo ſuffr. Et ibi dicit gl. ꝙ ſi remanet vnus
rector et alter remoueatur, dẽt ille hr̃e ſalarium duplex, quia
duplicatꝛ labor. et idẽ vr̃ econuerſo qñ fit diuiſio ꝙ dẽret diui
di ſalarium, qa diminuitꝛ labor, p l. Seio. de an. le. tñ iſtud dẽret
ĩtelligi ĩ officiali, q poſtea ponetꝛ. non ĩ illo q erat poſitus añ
diuiſionẽ, qa ĩ illius piudicium non dẽt fieri diuiſio. qualr ãt
iſta vnio fiat, dic vt no. ĩ c. j. ne ſede vacãte. quia interdum vna
ſubijcitꝛ alteri, interdum non, ſed remanent equales: et an alte
ra tunc teneatꝛ ſoluere debita alterius? vide p Bar. in l. j. §. ſi co-
heredes. ad l. Fal. Sed nonne diſtĩctio puinciarum ẽ de iuregẽ.
vt ĩ l. ex hoc iur. de iuſt. et iu. quõ ergo prĩceps pt hãc diſtĩctio-
nẽ tollere, vt Inſt. de iur. nat. §. ſed naturalia. et ꝟ. đ vſufr. earum
rerum l. ij. ĩ fi. pt dici ꝙ diſtĩctio prouinciarum habentium di-
uerſa idiomata, vt Frãcia, et Alemania, et ſimiles ñ poſſũt tol-
li. Et ita loqꝛ ꝯrium, et illa q̃ fit p pſidat⁹, poti⁹ dr̃ đ iur. ciu. et
5 ſic poſſet tolli, vt hic. ¶† Vltimo no. ꝙ accidens mutat naturã,
et ꝙ potius inſpici dẽt accidẽs q̃ natura. et hoc ĩtelligit gl. hic,
qđ eſt verum ĩ occurrentib. poſt accñs: ſed ĩ occurrentib. añ, ĩ
ſpicitꝛ cã naturalis, alr̃s origo naturalis. et hoc qñ ſe ñ ꝯpatiuntꝛ:
alr̃s ĩ ꝯcurſu vtriuſq; poti⁹ inſpicitꝛ cã naturalis, q̃ accidentalis,
vt l. q hẽt ꝟ. de tut. et l. filio đ li. et poſth. † Et iſta ĩducunꝛ p Cy.
ad qõnẽ, ſi ꝯceſſe ſunt repſalie ꝯ Florẽtinos, et aliqs oriũd⁹ de
Florẽtia tranſtulit domiciliũ ſuũ Bono. utrũ ꝯ ipm poterunt
exerceri repſalie. et dicit Cy. fuiſſe determinatum ĩ iſta ciuita-
te ꝙ ñ, p iſtã l. cũ gl. qa ur̃ deſiiſſe eſſe Florentin⁹: et hoc ſi poſt
trãſlationem domicilii ꝯceſſe ſunt repſalie, ut euenit cã pp q̃
ſunt ꝯceſſe: alr̃s ĩſpicietꝛ origo ſi prius eſſent ꝯceſſe, ut cã obue-
niſſet. ar. l. ſi qs poſtea. ꝟ. de iu. et in l. incola. ꝟ. ad municip. Quid
ãt econuerſo ſi Bono. trãſtulit ſe Florentiã, an poterunt exer-
ceri ꝯ eum tãq̃ ꝯ Florentinum? dic ꝙ ñ, qa licet uideatꝛ deſiiſſe
eẽ Bono. ñ tñ incepit eſſe Florentin⁹, cum ñ ſit oriund⁹: et hoc
uerbum ñ uerificatꝛ niſi in oriundo, ut l. ſed reprobari. §. hoc
amplius. ꝟ. de exc. tu. in uerſ. comanenſes, et in l. i. ꝟ. de tu. et cur.
dat. ab his, et in l. j. ꝟ. ad municip. de hoc tangitur per Bar. in l.
prouinciales. de uer. ſignific. et in tractatu repreſaliarum.

LEX IIII.

1 *Mortuo Poteſtate vel Preſide ante finem officii, ꝙ debeatur ſalarium aſſeſ ſori pro toto tempore officii.*
2 *Quando propter culpam remouetur aſſeſſor perdit ſalarium pro futuro tẽ pore remotionis non præterito.*
3 *Rectorib. terrarũ dẽt ſolui totũ ſalariũ in principio officii pro toto tpe, aſſeſ ſori verò in fine officii: & quare, ſed de conſuetudine aliter obſeruatur.*
4 *Mortuo rectore vel præſide ſeu poteſtate ante finem officii debet ſolui ſala- rium hæredibus eorum à repu. pro toto tempore, & quod ẽt debeat præ ſtari aſſeſſoribus, & officialibus ab ipſis hæredibus pro toto tempore.*
Aſſeſſoribus debetur ſalarium propter laborem ſolum & dicitur mer ces, ſed rectori propter dignitatem, & honorem & dicitur præmium.
5 *Quod ſtatim poſſint comites vel aſſeſſores petere ſalarium ab heredibus re ctoris, dummodo caueant hæredibus rectoris de reſtituẽdo ſi contingat ipſum aſſeſſorem locare ſe cnm altero.*
6 *Mortuo prætore vel rectore ſtatim omnes officiales ſunt liberi & abſoluti à contractu facto cum illo & poſſunt ſe cum aliis locare.*
7 *Quòd pro eodem tempore nõ debent recipere ſalarium à diuerſis perſonis.*
Si ſe locauerunt cum alio pro minori ſalario, poſſunt petere ab hæredibus rectoris quatenus minus habent.
Si ſe locauerunt pro vno vel duob. menſibus, quia non potuerunt pro pluri bus, pro illis mẽſibus non petent ab hæredibus mortui, ſed pro aliis ſic.
8 *Rector in dubio cenſetur remotus ab officio propter culpã officialiũ, & quæ cautela vtendum ſit ante culpam commiſſam.*
9 *Rector ſi remotus ẽ pp ſuã culpã, tenetꝛ ſuis officialib. ẽt ſi locẽt ſe cũ aliis.*

Diem

1 **DIem functo legato.** †Mortuo p̃ſide, vł poteſtate ante finem officij, debetur aſſeſſori ſalarium ꝓ toto tp̃e officij, niſi ſe locauerit cũ alio: ſecus ſi aſſeſſor fuit remotus ſua culpa, ipſe.n. ꝑdit pp̃ culpam aſſeſſoris. h.d.
2 ſm̃ diuerſas lect. Et no. †ꝙ qñ pp̃ culpam remouet̃ aſſeſſor, ꝑdit ſalarium pro futuro tp̃e, non pro p̃terito. ita no. Bar. ĩ l. Męuia. in prin. ĵ. de ann. leg. qđ intelligo pro futuro tp̃e remotionis non culpæ ↄmiſſæ, qa poſtq̃ fuit tolerat⁹ & ſeruiuit, nõ dẽt gratis ſeruiſſe, ſed pro tp̃e quo non ſeruiuit, cum hoc cõtingat ſua culpa, non dẽt hr̃e p̃miũ. ſed qñ ſine ſua culpa ſecus. & iſte eſt caſus hui⁹ l. licet non fuerit culpa in p̃ſide, ſed caſus, q poti⁹ dẽt nocere ſibi & ſuis hr̃dib. q̃ aſſeſſori, vt l. q opas. ĵ. locati. vbi plenè no. & in l. ſi vno. §. cum qdã. e. tit. ¶In tex. ibi p̃ſtitum eſt. prout iſtud verbũ proprie ſtat in illo verbo legatis. qđ ꝓcedit, non dẽt eſſe dictio, a. & eſt caſus datiui. & eſt ſenſus ꝙ poſtq̃ ipſi legato, ſeu p̃ſidi fuit ſolutum ſalarium pro toto tp̃e, ꝙ eodẽ mõ hr̃des eius debeãt ſoluere iudicib. pro toto tp̃e. Et ex hoc
3 notat Bal. †ꝙ rectorib. terrarũ dẽt ſolui totũ ſalariũ ĩ prin. officij pro toto tp̃e, & hoc qa ſoluit̃ ſibi non ſolũ pro ſuo labore, ſed ẽt pro onere, & expẽſis toti⁹ familiæ, ergo &c. ar. ĩ l. ſi verò non remunerãdi, in fi. ĵ. mãda. & loca. l. inſulã. §. pe. non ſic aſſeſſori cui ſoluit̃ ſolum pro ſuo labore, vñ potius dẽt ſolui in fi. officij ſm̃ eundẽ, vt eſt, arg. in l. ſi a colono ĵ. de fideiuſſorib. & l. ſi ſeru⁹ Mæuij, & caſtrẽſis peculii. de ſtipula. ſeruorũ. ſed de conſuetudine aliter obſeruat̃ tã in primo, q̃ in ſcđo caſu in qbuſdã locis, vt Florẽtiæ ſoluit̃ ptãti prima terzaria in introitu officij, & ſm̃ qđ rectores recipiunt, ita ſoluunt ſuis officialib.
4 †Sed ꝓut ponit̃ ĩpropriè p̃ſtitum * .i. p̃ſtãdum, tunc in ver. legatis dẽt p̃cedere dictio a. & ſi non eſt dẽt ſubaudiri, & eſt caſus ablatiui, & ſenſus eſt, qa ſalarium, qđ erat p̃ſtãdum comitib. ab ipſis legatis ſi viuerẽt, debet̃ ab hr̃dib. eorum. Sed debebunt ne p̃ſtare ex ꝓpria burſa? certe hoc iniuſtum eẽt, iõ dicũt Doct. ꝙ hr̃dib. rectoris poſtq̃ tenent̃ officialib. pro toto tp̃e, debet ſiĺr ſolui a repu. pro toto tp̃e, licet non ſtetiſſet niſi ꝑ menſem in officio, & ſic caſus mortis non dẽt nocere ipſi rectori, nec hr̃dib. eius iſto caſu. & ita tenet Bar. in l. j. §. diuus. ĵ. de var. & ext̃or. cogni. vbi vide pleniſſimè, ꝙ multa q̃ dicit exxit à quodã conſilio Iaco. But. qđ inci. dubia, & c. vbi tenet illud idẽ, & ẽt Bal. hic poſt longã diſp. & arguit pro & ↄ̃ ꝙ non. ſicut ĩ ipſo aſſeſſore, q moreretur ĩ officio, qa caſus dẽt ſibi nocere nõ rectori, cũ ſit diuerſa rõ. Primo, qa hr̃des aſſeſſoris non tenẽtur aliis, ſed hr̃des rectoris ſic. Scđò, qa ſalarium dẽtur aſſeſſorib. pp̃ laborẽ ſolũ, ſed rectori pp̃ dignitatẽ & honorẽ vñ primũ dr̃ merces, ſm̃ dr̃ p̃mium. & ſic largius dẽt interp̃tari. & ita ſentit Bar. in illo §. diuus. qñ tñ talis caſus accidit, cõitates conſueuerunt filium ptãtis mortui ſubrogare in officio, ne grauent̃ ĩ pręſtatione talis ſalarij ſine ſeruitio. & ita vidi fieri Florentiæ.
5 ¶†In tex. ibi [debet̃] ſed an ſtatim poſſint iſti comites petere ab hr̃dib. an debeant expectare finem tp̃is officij? Primam partẽ tenet hic Bal. qa fruſtra expectat̃ poſtq̃ officiũ nõ poterit exerceri. ar. l. ſi aliqũ. ĵ. ad Vellcianũ. Sed ego limito dũmõ caueat hr̃dib. rectoris de reſtituẽdo, ſi cõtingat ipſum aſſeſſorẽ locare
6 ſe cũ altero. ar. ĵ. ſi cui pluſq̃ ꝑ l. Falc. quaſi ꝑ totũ. ¶†In tex. ibi [cũ aliis eodẽ tp̃e &c.] no. hic ſm̃ Bal. ꝙ ſtatĩ mortuo p̃tore, vel ptãte, vł rectore, oẽs officiales ſunt liberi & abſoluti a ↄ̃ctu
7 quẽ fecerũt cũ illo, & pñt ſe cũ aliis locare. ¶†Itẽ no. ꝙ ꝓ eo. tp̃e non dñt recip̃e ſalariũ à diuerſis ꝑſonis. Sed qd ſi ſe locauerãt ꝓ minori ſalario cum alio? Rñdeo ſm̃ eũdẽ Bar. pñt petere ab hr̃dib. rectoris quatenus minus hñt. ar. ĵ. de act. emp. l. p̃dia. & pro Socio. l. ſi qs à ſocio. Itẽ qd ſi ſe locauerunt ꝓ vno, vel duob. mẽſib. qa non potuerunt pro plurib.? Rñdeo pro illis tñ mẽſib. non petẽt ad hæredib. mortui, ſed pro aliis ſic, ſm̃
8 eundem Bar. ar. huius l. ¶†Vlt. no. in vlt. ver. ſm̃ intelĺm gl. ꝙ ĩ dubio rector remotus ab officio, cenſet̃ remotus pp̃ culpã familiæ, ſi aliud non apparet. & iõ cautela eſt ꝙ officiales qñ aliqd volunt iniuſtum facere, proteſtent̃ ſibi ꝙ non cõſentiunt,
9 & reſiſtunt, vt l. ꝓhibitum. C. de iure fiſc. ¶†Scđm vltimum intelĺm no. ꝙ ſi remotus eſt rector pp̃ ſuã culpã, tenet̃ ſuis officialib. indiſtinctè ẽt ſi locent ſe cum aliis, & ſic habebunt ſalarium à duob. Et ꝑ hoc vr̃ ꝙ ſi locaui tibi fundum ad qnquennium, poſtea qa non ſoluis afflictum aufero tibi qđ poſſum, teneris mihi ad integram mercedem, licet ipſum æquè benè alteri locauerim, vt ĵ. loca. & l. ſi in lege. §. colonus. qui vr̃ ſic debere intelligi, & facit ĵ. de fideiuſſori. l. qui ſtipulatus eſt opus.

LEX V.

1 **COnſiliarius eo.** †No. hic ꝙ ſi in vna curia ſunt plures iudices hñtes diuerſa tribunalia, ſi cã vertitur corã vno illorum, poteſt alter eſſe aduocatus, & ſi iſti iudices eſſent de ciuitate, vt in hac ciuitate, & haberent propriã cãm, pñt eã agitare corã alio iudice, licet de ſui nã eſſet agitãda corã ſuo tribunali, ſi non eſſet ibi iudex. puta dicit ſtatutum, ꝙ actor debeat dare libellum corã iudice ſui quarterij, eſt qdam ciuis q eſt iudex ĩ ſuo quarterio vł eſt notari⁹ ad bãchum, vult agere ↄ quendã, ſi alius eſſet ibi iudex, vel notarius, deberet de nã cauſæ ibi dare libellum, ſed nunc nõ poteſt corã ſeipſo. dẽt igitur coram altero prout poteſt, ar. huius l. ſm̃ Bal. quod no.

LEX VI.

1 *Poteſtas non poteſt habere pro ſuo iudice aliquem ciuem illius ciuitatis.*
2 *Iudices delegati poſſunt aſſumere aliquem in aſſeſſorem, & de qua burſa poßint illi aſſignare ſalarium.*

1 **IN conſilium curatoris.** ¶†No. hic, ꝙ licet ptãs huius ciuitatis non poſſit hr̃e pro ſuo iudice aliquem ciuem: priores tñ anciani q dicuntur curatores Reip. benè pñt accipere in ſuos iudices & conſiliarios, vt Florentiæ, quia duo ciues ſunt ſecum ſapiẽtes cõis, & ſic conſiliarij propriorum dñorum. ¶Itẽ no. ꝙ de iure cõi nõ pñt conſtituere ſalarium de pecunia cõis, ſed de propria. ibi tñ
2 ſeruatur ↄ̃rium, quia illud conceditur ex forma ſtatuti. †Patet etiã hic ꝙ iudices delegati bñ pñt aſſumere in aſſeſſorẽ aliquẽ ſibi, non tamen illi aſſignare ſalarium de publico, ſed de propria burſa, vel ſi ſubeſt iuſta cauſa de burſa partium, iuxta ea quæ hñr in c. ſtatutum. §. aſſeſſorem. de reſcri. lib. vj. & in Auth. vt defuncti ſeu funera eo. non iniurientur a credi. §. fi. coll. v.

LIBER SECVNDVS.

1 *Aliud eſt officium; aliud iuriſdictio.*

De iuriſdictione omnium iud. Rub.

¶Sup gl. rubricæ ibi cõiter de oĩum iuriſdõne. & ſic ſentit iſta gl. ꝙ offĩn & iuriſdõ idẽ ſint, & cum ſ̃. ſit tractatum de diuerſis iuriſdõnib. in ꝑticulari. hic de iuriſdõne oĩm in gñe tractatur.
2 †Tu dic aliud eẽ officium, aliud iuriſdõnẽ, qa officium ſe hẽt vt continens: iuriſdõ vt contenta. inhæret.n. iuriſdõ offõ ſicut aĩa corpori. & officium eſt q̃dã vniuerſitas, & ſumitur pro dignitate, vt offĩn ptãtis, officium capitaneat⁹, offĩn p̃ſidis, & ſic de ſingulis. & huic dignitati ineſt iuriſdõ. dictum eſt ergo de illis dignitatib. nũc ſeqtur de iuriſdictione videre, q̃ illis ineſt. & dr̃ offĩn etiã cum vacat perſona rectoris. & tunc tã ipſum q̃ iuriſdictio illi cohærens dicuntur eſſe apud territorium. & cum poſtea eligitur rector, eſt apud ipſum rectorem in ipſo territo. vt ĵ. e. l. more. dum dicit qui eã ſuo iure habeãt, & c. & ſic patet ꝙ eſt apud ꝑſonã eius. q̃dã ſunt tñ officia, quib. non ineſt iuriſdictio, & tñ officia dicuntur, nec ſunt dignitates, ſed potius q̃dã miniſteria & onera, vt patet in titu. p̃ceden. vt cum dicimus offĩn executoris, p̃dicatoris, vel procuratoris, & ſic benè patet ꝙ in plus ſe habet hoc verbum offĩn, quàm verbum iuriſdõ. Patet ẽt ꝙ iuriſdõ eſt qualitas officij non ſubſtãtia, quia põt adeſſe, & abeſſe ſine ſubiecti corruptione. ¶Quod etiã dixi de offõ ꝙ ſit q̃dã dignitas, procedit prout loqmur de officio certi & noĩati officij, puta ptãtis vel p̃ſidis. ſed prout ſumitur pro officio ĩnominati iudicis, vt cum dicimus offĩn iudicis, tunc nõ eſt dignitas, ſed eſt exercitium iuriſdictionis. & de hoc loqtur l. j. huius ti. vñ in quibuſdã magr̃atib. hẽmus illa tria cõſiderare dignitatẽ officii & qualitatẽ. ſ. iuriſdõnẽ & exercitiũ ei⁹. i. iudicis offĩn, ꝑ qđ illa q̃ eſt in habitu, deducit̃ ad actũ exteriorẽ.

LEX PRIMA.

1 *Officium iudicis in quibus verſatur: & quomodo dicatur.*
2 *Caſus in quibus officium iudicis nobile poteſt implorari principaliter. & quot modis poßit proponi officium iudicis, & qualiter procedatur. & vbi requiritur libellus qualiter debeat concipi.*
3 *Quæ fiunt per nuncium ex commißione iudicis dicuntur fieri per ipſum iudicem miniſterio nuncii, & quid in delegato.*
4 *Dare tutorem quòd ſit imperii & qualiter ſit iuriſdictionis, et quòd hodie poßit dari à magiſtratu ſeu ordinario etiam præſide non iubente.*
5 *Quid in datione curationis ad litem quòd ante litem motã ſit de imperio, poſtea de iuriſdictione: ſed quòd vtroque caſu poſſit expediri per iudicẽ illius cauſæ etiam ſi ſit minor magiſtratus vel delegatus.*

1 **IVs dicentis off.** ¶†Officium iudicis, quod eſt exercitium iuriſdõnis, vertitur circa oĩa, q̃ iudex ratione iuriſdictionis poteſt exercere, & ideo dr̃ latiſſimum, & exercetur interdum principaĺr, & tunc dr̃ officium nobile, de quo ponuntur hic quatuor exempla,
2 licet alia multa dari poſſint. h.d. † Et q̃ ſint illa, vide melius in Spec. q̃ alibi de offi. iu. §. j. vbi declarat in quo conſiſtat illa aptitudo, & ponit quaſi oẽs caſus, in quib. officium iudicis nobile poteſt implorari principaliter. Et interdum implorat̃ ↄ̃ certã perſonã, & petitur ipſam condemnari ad aliquid dandum vel faciendum, vt cum petitur in integ. reſti. vel caut. dam. inf. & tunc

ADDITIO.

a ¶Præſtitum. Lege in tex. præſtandum. ſi enim præſtitum eſſet, non deberetur.

& tunc dr̄ proponi loco actionis, & datur libellus, & lis conte
ſtatur, vt in c.ſi.de of.iud.& l.Papinianus.§.fi.ꝟ.de minori. Ali-
qñ ɔ incertā perſonā, ſed nō petitur eā condemnari ad aliqd
dandum vel faciendum, ſed ad aliqd aliud fieri per iudicē, &
tunc non dr̄ proponi loco actionis, nec datur libellus, nec ꝓ-
ceditur ordinarie, ſed ſummariè, vt in caſib. huius l. no.de īter
ro.act.ſup rubrica. Et aliqñ non ꝓponitur ad inſtantiā partis,
ſed iudex à ſeipſo, & c.& tunc dr̄ offm̄ ingrētis, qđ regr̄ ad pri
uatā vtilitatē non debet interponi, ſed ad publicā, licet aliqñ
ēt ad priuatā, vt no.in l.admonendi.ꝟ.de iureiur. Et notandum
ꝙ qñ iudicis offm̄ principalr̄ proponitur, non dr̄ actio, ſed ꝓſe
cutio, vt l.actionis verbo.de act.& obl. qa non ꝑſupponit ob-
ligationem, ex qua actio ſolet oriri, vt l. q ꝑ colluſionē.§.fi.ꝟ.
de act.emp. Ex hoc ſequunt̄ duo effectus. Primus, qa actor nō
dēt dirigere verba libelli ɔ aduerſarium dicēdo, ago ɔ talem,
quia eſſet ineptus. ſed ad iudicem dicēdo, corā vobis ꝓpono,
&c. & à vobis peto, & ita no. Spec. in tit. de libello.conceptio.
§.fi.ver.ſis ēt cautus Bar. ēt hoc ſenſit hic, licet non bene decla
rat, nec allegat Spec. Itē ſequit̄ ꝙ non aſtringit ſicut actio, vel
obligat. & iō ꝑ ſolā interpellationem extiudicialē actor non ɔ
ſtituit reum in mora, ſed ſolum ꝑ conteſtationē. gl. eſt no.in c.
cū poſtulaſſē.ꝟ.de dā.inf. ſecus qñ cōpetit actio, vt no.in l.mo-
ra.ꝟ.de vſucap.& l.ſi ex legati cā.de ver.ob. & l. q Romæ.§.co-
heredes.in prima gl. Interdū vero offm̄ iudicis proponit̄ inci-
denter, & tunc non dr̄ nobile, ſed mercenarium, & interdū ad
ɔmodum actoris, & tunc vr̄ deſeruire actioni ꝓpoſitæ, & in q-
bus deſeruit, dic vt dicto titulo de officio iudi.§.deſeruit.ī Spe.
qa in prin.medio, & fine litis & circa condēnandū in expēſis
verſat̄, vt l.quia tm̄ def.ꝟ.de neg.geſ. aliqñ ad commodum rei,
& dr̄ tunc aduerſari actioni ꝓpoſitæ, vel ei detrahere, vt ꝟ.c.tit.
§.detrahi.& in §.aduerſat̄, de hoc in l.planè ꝟ.de pet.hære. & l.
fi.vbi patet, ꝙ ſicut officiū iudicis intentat̄ loco actionis ab il-
lo, qui actionē non habet, ita & ꝑ reum īterdū loco exceptio-
nis, quia exceptionem de rigore non hēt, ſed ex æquitate ſub-
uenitur ſibi iudicis officio, vt in l.demonſtratio. C. de rei ven.
3 ¶†Vltimo in gl.pen.q̄ incipit, ſi dicas ibi, [ſed nonne ꝑ unum
nuncium] dic ꝙ nuncius, qui ex commiſſione iudicis aliqd fa
cit, eſt tanq̄ pica, & organum, & inſtrm̄ ipſius iudicis, & quic-
quid agit, ex ꝑtāte iudicis agit, non ex ſua. vnde ipſe iudex age
re vr̄. ſed delegatus ageret ex iuriſdictione delegata, q̄ eſt ſua,
cum idem ſit, qđ vſus iuriſdōnis ordinariæ. iō miſſio in poſſeſ.
poteſt committi nuncio quia non fit ꝑ nuncium ſed ꝑ iudicē
miniſterio nuncii, vt ꝟ.de conſtitu.pe.l.quia autem.in fi.cum l.
ſeq. ſed non poteſt delegari, quia tunc non fieret ꝑ delegantē,
ſed ꝑ delegatum, & ſic diceretur in ipſum tranſiuiſſe imperiū,
qđ eſſe non poteſt, quia cum ſit pedaneus, non eſt capax im-
4 perij, qđ requirit maioritatem, vt l.j.in pri.§. ti.ſecundo. ¶†In
gl.ibi, [ſed certe non competit niſi ex demādatione] dic ꝙ qñ
ꝑſes mādat vel iubet magiſtratui, ꝙ det tutorē pupillo ſibi ſub
dito, ille magiſtratus dat ipſum ſua ꝓpria & ordinaria iuriſdō
ne, quā tñ non poterat exercere niſi ꝑſide iubente, & ideo dr̄
competere iure magiſtratus.ꝟ.de tut.& curato.dat.ab his l.ius
dandi, nec poſſet dari niſi ſibi ſubdito, in quē habet iuriſdōnē
ordinariā, ideo illa non eſt delegatio, ſed q̄dam ꝑmiſſio. ſi.n.eſ
ſet delegatio, poſſet ſibi mādari ꝙ daret ēt pupillis non ſubdi
tis, qđ tñ non eſt. hodie vero non requirit̄ iuſſus ꝑſidis qñ fa-
cultas pupilli non trāſcendit quingentos aureos, vt Inſtitu. de
auc.tuto.§.fi.vel pen.& ideo vr̄ ꝙ ſit iuriſdōnis, vt no.in d.l.ius
dandi. ſed non eſt verum cum expediat̄ iudicis officio nobili.
qūo ergo poteſt competere iure magiſtratus, vt ex ordinaria
iuriſdictione ſua dare poſſit, vt olim ꝑſide iubente, vel hodie
etiā non iubēte in d.caſu? Rñdeo ſpeciale hoc caſu eſt fauore
pupillorum ex delegatione legis nō ex nā imperii, nec ex nā,
vel capacitate iuriſdictionis magiſtratus. & hoc eſt qđ vult di-
cere tex.in l.muto.§.tuto.dat.ꝟ.de tut. qđ dare tutores eſt impe
rij, & eſt iuriſd. ſed competit ei cui ꝑ legē hoc datur, hoc eſt di-
cere, qa non ſeruat nām imperii ꝑ oīa, cum poſſit competere
iure magiſtratus, nec ſeruat naturā iuriſdictionis, q̄ non expe-
dit̄ iure actionis, & qa competit ei cui ꝑ l.ſpecialr̄ demādatur.
Sicut & alibi ꝑꝑ imminēs ꝑiculum.ꝟ.de dā.inf.l.4.§.duas. ¶In
glo.ibi [ſed nonne] melius diceret gl. ſed vtrum alia q̄ ſunt, &c.
¶In fin.gl.ibi [conſideratur.n. qđ plerunq; &c.] vult dicere &
pupilli ſꝑ indigent tutorib.& ſꝑ hoc eſt eis vtile & fauorabile
ꝙ dētur ipſis, ideo in eorum fauorem fuit introductum ꝙ da
tio licet ſit de imꝑio competat iure magiſtratus, ſed nō ſic ac-
cidit ſemper ꝙ pupillus habeat bono.poſſ. vt poſſit poſtulare
alia, q̄ ſunt de imꝑio fauore pupillorum, & non pñt cōmitti
5 ad eorum inſtantiā ēt magiſtratui municipali. ¶†Vlt. q̄ro qd
in datione curatoris ad litem? Dic ꝙ ſi ante litem motam pe-
tatur, eſt de imꝑio, qa implorat officium nobile. poſtea vero
vr̄ de iuriſd. quia imploratur officium mercenarium. vtroque
tñ caſu vr̄ ꝙ poſſit expediri ꝑ iudicem illius cauſæ etiā ſi ſit mi
nor magiſtratus vel delegatus, per c.fi.de iudi.lib.vj.& per l.fi.
§.j.& ibi no.per Cyn.& in §.defenſionem. C. de admi.tuto.

LEX II.

1 *Ad cōceſſionē vniꝰ ſeqtur cōceſſio alteriꝰ, ſine quo cōceſſio pria eēt inutilis.*
2 *Teſtes q iurauerūt dicere veritatē ſup negotio pricipali, cēſentur iuraſſe ēt ſup depēdētib. & acceſſoriis ſine qb. teſtificatio ſup pricipali eēt inutilis.*
3 *Si datur alicui mandatum de vendendo cenſetur eſſe datum ſuper omnib. & quæ ſunt de conſuetudine contractus.*
4 *Citationem verbalē quilibet delegatus pōt facere ēt ante litem conteſtatā.*
5 *Citatio realis q̄ fit ꝑ capturā ꝑſonę pōt à delegato principis fieri impetrata familia ab ordinario loci q tenet̄ eā ſibi miniſtrare: ſed à dlegato ordinarii nō.*
6 *Delegatus ab ordinario non poteſt tangere corpus, vt torquere teſtes, nec miſſionem in poſſeſſionem re ipſa facere etiam ex primo decreto.*
7 *Miſſio re ipſa an tranſeat in conſequentiam delegatæ iuriſdictionis.*
8 *Ea quæ ſunt de foro committentis vt articulus ſpiritualis, puta matrimonii an tranſeat in delegatum vel ordinarium.*

1 CVi iuriſdictio. †Ad cōceſſionē vnius, ſeqtur conceſſio alteriꝰ
ſine quo prima conceſſio eēt inutilis. ad hoc ſꝑ al-
legat̄, ēt ſi ſint talia, q̄ ꝑ ſe non potuiſſent concedi.
qđ poteſt intelligi in iudice delegato, & ēt ī ordinario, vt colli
gitur ex verbo, data, qđ importat trāslationē totalē, q̄ non fit
in delegatū. & ꝓut loqtur in delegato exponit̄ data.i.cōceſſa.
2 †Per hāc l.dicit Inn.in c.cum ſup.de cōſu. & c.paſtoralis.de ex
ce.& in c.inqſitionis.de acc. ꝙ teſtes q iurauerunt dicere veri-
tatē ſup negotio principali, cēſent̄ iuraſſe ēt ſup dependētib.
et acceſſoriis, ſine qb. teſtificatio ſup principali eēt inutilis. idē
in c.licet.de ꝓba. ꝙ ille, cui commiſſa eſt examinatio teſtiū, ꝑt
recipe ꝓteſtationes de oppoſitionib. fiendis ɔ ꝑſonas teſtiū, li-
cet ſup illis non poſſint teſtes examinari, qa ſine primis non
3 poſſet negotiū ſibi cōmiſſum expedire, ſed ſine ſcđis ſic. ¶†Itē
patet ꝑ hāc l. ꝙ ſi dat̄ mādatū alicui de vēdendo cēſet̄ eſſe da-
tū ſup oīb. q̄ ſunt de conſuetudine ɔtctus, vt de dādo fideiuſſo-
res, vel de apponēdo clas conſuetas in inſtr̄is. facit qđ no. ī l.ſi
pignore.§.fi.ꝟ.de pig.act. ¶In gl.ibi, vt modica coertio.i.verba
4 lis. et ī qb. hoc conſiſtat, dic vt dixi in l.j.ſ.tit. ii.in fi. ¶†In gl.ibi
[lit.cont.] hoc referas ad illud, qđ gl. dixit realr̄. nā verbalē ci-
tationē facere ꝑt qlibet delegatꝰ ēt añ lit.cōt. cū eā facere poſ-
ſit arbiter, q nullā hēt iuriſdōnē, vt l.ſed ſi appellatus.de arbi.
ſed dūtaxat notionē, vt l.ait ꝑtor ꝟ.de re iud. fortius delegatus,
5 q habet ſaltē delegatā. †ſed in citatione reali, q̄ fit ꝑ capturā
ꝑſonæ, vt l.conſentaneū.C.qūo et qñ iudex. et ꝟ.de in ius voc.
l.pleriq;. gl. hic vr̄ diſtinguere, ꝙ aut loqmur in delegato prin-
cipis, et eā facere pōt tā ante lit.cont. q̄ poſt. et in hoc bñ dicit.
debes tñ ſcire, ꝙ cū ipſe familiā non habeat, dēt eam īpetrare
ab ordinario loci, q tenet̄ ſibi eā miniſtrare, cum vna iuriſdō
aliā iuuare debeat, in c.j.de offi.ord. Aut loqmur in delegato
ab ordinario, et tunc ante lit.cont. nō pōt capi facere. et ī hoc
ēt benè dicit. poſt litē vero cōt. ꝑt eā facere quaſi fortificata ſit
eius iuriſdō, ſicut videmꝰ in ꝓc. ſed in hoc repħenditur iſta gl.
ꝑ Doc. qa imò non eſt plus fortificata, q̄ prius. qđ patet, qa pōt
reuocari qñcunq; ꝑ delegantē, vt in l.iudicium ſoluit̄.ꝟ. de iu-
di. qa non efficit̄ dñs illius litis. ſecus ī ꝓcu. q dñs efficit̄ poſt lit.
6 cont.ꝟ.de ꝓcu. †ꝓpea gl. pro conſtanti tenet ꝙ delegatus ab or
dinario non poteſt facere miſſionem in poſſ. re ipſa etiā ex pri
mo decreto, nec diſtinguit ante lit.cont. vel poſt. multo minus
poteſt facere capi ꝑſonam poſtq̄ non poteſt capi res. Item ex-
ꝑſſum eſt in delegato ab ordinario, ꝙ non poteſt tāgere cor-
pus, vt torquere teſtes, vt in Auth.de teſti. §. ſi vero ignoti. Te-
ne ergo ꝙ indiſtinctè non poteſt hāc realem citationē facere.
7 ¶†In glo.ibi [re ipſa] Ang. hic tenet ꝙ licet miſſio re ipſa non
poſſit ꝑ ſe ſimplr̄ delegari, tñ in ɔnīam delegatæ iuriſdictionis
trāſit in delegatū, ſicut trāſit cognitio, an qs ſit immittendus,
vel non īmittendus, licet gl. cōiter videant̄ ɔrium dicere. ſed ip
ſe diſtinguit mō ꝑdicto, et allegat l.à Diuo Pio. de re iud. in gl.
magna hic. ēt ꝑ eo facit qđ aliàs dixi, qa nō vr̄ aſſignari bona
rō quare trāſeat cognitio, et non executio, niſi dicamꝰ ꝙ coer
tio realis nō trāſit de minori gradu ad maiorē, ſed verbalis ſic.
licet ēt realis qñ fit ad publicā vtilitatē ꝓ punitione criminū
videat̄ poſſe delegari, qa cōpetit magiſtratib. municipalib. ſi ē
modica, vt l.magiſtratib.ꝟ.e. niſi dicas ꝙ licet ɔpetat magiſtra-
tib. q hñt familiā, non dēt delegari non hñti iuriſdōnē nec fa-
8 miliā, ſed hñti forte ſic, qa ꝑt executionē facere. ¶†Vlt. ſcias ꝙ
nec ī delegatū, nec ī ordinariū trāſire pñt ea, q̄ ſunt de foro cō
mittētis: puta articulꝰ ſpūalis si committat̄ petitio hr̄ditatis, et
opponat̄ ꝙ petēs non eſt filius, qa non tenuit matrimoniū, et
sic oportet de virib. mr̄imonij diſceptare. nā ſecularis vel laicꝰ
non poteſt, ſed remittendus eſt articulꝰ ad curiā epi. vt ī c.tm̄.
de ordine cognition. et c.lator. q filij ſint leg. et C.de ſacroſ.ec.
l.oī nouatione. cum ibi notat. licet articulus tꝑalis ēt si ſit ma-
ior commiſſo trāſire poſſit ī commiſſionē ordinariæ iuriſdi-
ctionis. l.quoties. C.de iud. et l.j.de ordine iud. non ſic ī delega-
tū, ſi eſt maioris gradus iuriſdictio, vt in miſſione, q̄ fit ex pri-
mo decreto ſm̄ gl. vł ēt ſcđo, qa ſunt de imꝑio et eſt commiſ-
ſa ſimplex iuriſdictio. vñ licet ſine iſtis non poſſit bene exerce
ri, tñ quia ſunt de alio gradu maiori, ēt in ɔñam non veniunt.

LEX III.

1 *Iuriſdictio in genere ſumpta continet tres ſpecies ſ. merum imperium, mixtum, & ſimplicem iuriſdictionem.*
2 *Imperium dicitur ab imperando, & quare dicitur merum.*
3 *Sententia diſſinitiua lata in cauſa in qua fuit proceſſum ſummariè, & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicii, an poſſit dici merè diſſinitiua. & vnde denominetur, & quid ſit mera interlocutoria.*
4 *Cum tres ſint ſpecies diuerſæ iuriſdictionis in genere, ſi quis præſcripſerit vnam ſpeciem non acquirit alias.*
5 *Qui præſcripſit merum imperium per vnum modum quia conſueuit decapitare delinquentes, poteſt mutare modum. ſ. ſuſpendere.*
6 *Habens plenam iuriſdictionem ex conceſſione principis cum mero & mixto imperio, licet non fuerit vſus niſi vno gradu iuriſdictionis: puta ſimplicis ſi ſciebat ſe habere alias ſpecies iuriſdictionis, retinet ius ſuum ēt in aliis, ſecus ſi ignorabat.*
7 *Iuriſdictio poteſt præſcribi.*
Merum imperium p̄ſcribitur tanto tp̄e cuius contrarii memoria non exiſtit.
Vſus tanti tempori cuius contrarii &c. ꝙ æquiparetur conceſſioni principis.
8 *Quæ ſunt de mero imperio.*
Gladius quot modis capiatur.

1 IMperium aut merum. ¶† Iuriſdictio ĩ gñe ſumpta continet tres ſpẽs. ſ. im̄pium merum, mixtum, itẽ ſimplicẽ iuriſdictionẽ, & in qb. iſta cõſiſtãt, hr̃ in tex. Doc. tñ vñr dicere ꝙ ſint duæ. ſ. im̄pium, & ſimplex iuriſdictio. & ꝙ prima ſpẽs ſubdiuidiť in duas, in merum
2 & mixtum. tene quã vis. † Dr̃ im̄pium ab ĩperãdo, q̃a q̃cq̃d eſt de ĩp̄io, depẽdet ex mero iudicis arbitrio. dr̃ aũt merum. i. liberum à libertate, qđ prima vice trãſlatum eſt in principẽ ꝑ l. regiã. q̃a plenum & liberum, vt l. j. ſ. de conſti. prĩ. Vł dic liberũ à libertate, q̃a nõ ſeruit, ſed iudicis officio nobili expediť. & hoc differt à ſimplici iuriſdictione, q̃ officio mercenario ĩſeruit. Vł dic merum, q̃a non hẽt aliquã admixtionẽ ſimplicis iuriſdõnis, cũ exerceať ad publicã vtil. ſed iuriſdõ. ad priuatã. & hoc differt à mixto qđ hẽt admixtionẽ iuriſdictionis, q̃a exercetur
3 ad priuatã vtil. † Per iſtã gl. dicit Ang. ſe conſuluiſſe ꝙ ſñĩa diſſinitiua lata ĩ cã, ĩ qua fuit ꝓceſſum ſummariè, & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij, non poſſit dici merè diſſinitiua, q̃a illud dr̃ merum, qđ eſt ab oĩ compoſitione abſtractum, vt hic patet ĩ mero ĩp̄io, qđ abſtrahiť a ſimplici iuriſd. & qñ cum ea ꝯponiť non eſt merum ſed mixtũ, ſic nõ hñt locum verba ſtatuti loq̃ntis de mera diſſinitiua. & dicit ꝙ d. Io. de Ligna. ibi ſcri
a pſit, & multi alij, & ita fuit obtẽtum. Mihi vr̃[a] oppoſitum, primo ꝑ tex. in cle. ſæpe. de ver. ſig. ver. ſñĩam. vbi ſimpłr appellat eã diſſinitiuã. ergo eſt merè diſſinitiua, alʼs nõ ſimpłr ſic appellareť, ſicut nec homo mortuꝰ ſimpłr homo dici p̄t. Itẽ ꝑ rõnẽ, q̃a diſſinitiua denominať à diſſiniẽdo qñ ꝑ eã diſſiniť negotiũ de quo principałr agiť, non aũt denõĩať à ꝓceſſu, vt no. ꝑ gl. ĩ l. q̃ reſtituere. ĩ vlt. gl. ĵ. de rei vẽd. non eſt ergo curãdum ꝙ non fuerit ſeruatꝰ ꝓceſſus, q̃ ſolet ſeruari ĩ diſſinitiua quãtũ ad hoc vt minꝰ poſſit dici mere diſſinitiua. q̃nimmo vr̃ ꝙ non ſit dare diſſinitiuã niſi ſit mere diſſinitiua, licet ſit dare interlocutoriã merã, vt qñ expectat poſt ſe diſſinitiuã, & non merã, qñ nõ expectat. facit qđ no. ĩ ſi. magnæ gl. l. j. C. de app. & ĵ. ſi ſerui. vẽd. l.
4 & harum. ĩ gl. ſuꝑ ver. abſoluet. ¶† Itẽ ꝑ iſtã l. patet, ꝙ cum ſint tres ſpẽs diuerſæ iuriſd. ĩ gñe ſumptæ, quarũ vna non ẽ altera, q̃a ſi aliq̃s p̄ſcripſerit vnã ſpẽm, vt q̃a exercuit actꝰ ad illã tm̃ ꝑ
b tinẽtes, nõ acq̃rit alias. q̃a p̄ſcriptio eſt ſtricti iuris.[b] & hoc no. Cy. ĩ l. j. in fi. C. de emãcip. lib. licet Inn. videať ſentire ꝯ̃rium ĩ c. dilectꝰ. de capel. monach. vbi dicit ꝙ vſus & conſuetudo ĩ vno actu p̄t ſe extẽdere ad alios actꝰ, ſed vſus ꝯ̃ certas ꝑſonas ſe nõ
5 extẽdit ad alios. ſed † Cy. repħẽdit. Scias tñ, ꝙ ſi quis p̄ſcripſiſſet merum im̄pium ꝑ vnum, puta q̃a conſueuit decapitare delinquẽtes, p̄t mutare modum. ſ. ſuſpẽdere, vel ꝑ alium, quẽ voluerit punire ſiłr delinq̃ntes, q̃a iſta non eſt diuerſa ſubſtantia, ſed
6 qualitas. ꝓbatur ĩ l. 3. §. ſi q̃s nouum riuum. ĵ. de riuis. † Itẽ ſcias, ꝙ ſi q̃s hr̃et plenã iuriſdictionẽ ex conceſſione principis cum mero & mixto im̄pio, licet non fuerit vſus niſi vno gradu iuriſdictionis, puta ſimplicis, ſi tñ ſciebat ſe hr̃e alʼs ſpẽs iuriſdictionis, retinet ius ſuum ẽt in aliis, vt ĵ. q̃b. modis vſusfructꝰ amit. l. ſi is q̃ vſumfructum. & qđ no. Inn. ĩ c. dilectis. ſuꝑ ver. poſſeſſori. & Bar. ĩ l. j. §. hoc autẽ. ſeu ĩ §. Iulianus. ĵ. de itine. actuq; priuato. ſecus ſi ignorabat, q̃a ꝑderet ꝑ non vſum, cum non cenſeať habuiſſe aĩum vtẽdi de iure qđ ignorabat ſe hr̃e, vt hr̃ ĩ di
7 cta l. ſi is q̃ vſumfructum. † An autẽ poſſit p̄ſcribi[c] merum im-
c pium? eſt dubium. nã de ſimplici iuriſd. clarum eſt in illa l. j. C. de emãc. libe. & in c. contingit. de fo. comp. ſed aliud vr̃ in mero im̄pio, q̃a non competit niſi ei cui lege, vel ſenatuſconſulto ſimpłr conceditur, vt l. j. ĩ priu. in tit. ii. ſicut dr̃ in datione tutoris, in l. muto. §. tuto. dat. ſ. de tut. ergo p̄ſcriptione non acq̃ritur, vt l. iur. emphy. C. de fun. pa. lib. xj. ſed dic ꝙ imò vſu tãti tẽporis, cuiꝰ ꝯ̃rij memoria nõ exiſtat, ſine dubio acq̃riť, ſicut & alia q̃ nõ ſolẽt ꝯpetere niſi ex ꝯceſſione prĩcipis, q̃a vſus tanti tp̄is eq̃parať ꝯceſſioni principis, vt l. hoc iure. §. ductus aquæ. ĵ. de aqua quoti. & æſti. & in c. ſuꝑ q̃buſdã. §. p̄terea. de ver. ſig. & ad hoc allegatur l. viros. C. de diuer. of. lib. xij. & fuit q̃õ diſp. Bonon. de quo vide ꝑ Cy. ĩ d. l. j. de emãcipa. lib. in lectura, & in additione, &c. vide hic ꝑ Bar. q̃ fecit ſibi honorẽ. nã do. Gul. de
d Cug. poſuit tres gradus im̄pii & Bar. extẽdẽdo illos poſuit ſex[d]
8 ĩ qualibet iſtarum ſpecierum. † Et vnum ſcias ꝙ q̃cq̃d dicãt gl. q̃ ſunt hic, oẽs cãæ crĩales non ſolum capitales, ſed ẽt non capitales, & in q̃b. venit ĩponẽda pœna pecuniaria fiſco applicãda, dicunť de mero ĩp̄io, q̃a expediunť iudicis officio nobili & ad publicã vtilitatẽ, & hoc qđ hic dr̃ gladij p̄tãtẽ, nõ ĩtelligas de gladio mãli ſeu ferreo dũtaxat, imò de legali ſeu punitiuo & ſic de gladio linguæ iuxta illud, lingua eorũ gladius acutus. & alibi habemus ꝙ eſt gladius tp̄alis & ſp̄ũalis, vt cum q̃s excõicatur iuxta illud: Ecce duo gladij. Ioan. c. ij. & ita ẽt intelłr l. nemo. de reg. iur. licet gl. q̃ ſunt hic reſtringãt ad capitales pœnas. & certe tunc in illa, ꝑ q̃ ꝑditur ciuitas vel libertas, nõ exerceretur gladius mãlis, & ideo ſic eſt neceſſe exponere, vt dixi.

ADDITIONES.

a ¶ Mihi vr̃. Do. Iaſ. hic dicit ſequendam opi. Ang. q̃ ſeq̃tur Alex. & Franc. Aret. conſi. 156. & conſ. 118. & conſil. 175. Lud. Ro. in rub. ĵ. de re iud. Tu dic, ꝙ idem Ro. conſi. 174. reprobat Ang. in d. conſi. ꝑ qđ ẽt tollit fundm̃ hic adductũ ꝑ do. Iaſ.
b ¶ Stricti iuris. Do. Pau. hic ſequitur do. Iaſ. Adde qđ latè ſcrib. Lud. Ro. conſi. 368.
c ¶ Merum imperium an poſſit præſcribi. Vide per Abb. conſ. 103. per Fran. Aret. conſ. 153. D. Card. conſ. 37.
d ¶ Poſuit ſex. In quantum do. Iaſ. hic dicit quòd publicare bona damnatorum, eſt meri imperij. Adde qđ voluit Ro. cõſ. 59. & in quantũ dicit quòd creare tabelliones eſt mixti imper. j. vide Old. conſ. 75. vbi reprobatur opi. Inn. ſequẽdo Hoſt. ꝙ q̃libet ordinarius poſſit creare notarium, latius ibi vide, & in quantũ dicitq; nec Rex Francorum nec Imperator poſſunt vocare concilium. vide D. Car. cõſ. 157.

LEX IIII.

1 *Iuſſus iudicis de cauendo cautione prætoria, vel miſsio in poſſeſſionem ſunt de imperio, non de iuriſdictione.*
2 *Miſsio in poſſeſſionem quia non cauetur de damno infecto, poteſt fieri per magiſtratum municipalem ex delegatione prætoris mortui, & eſt de imperio, non tamen eſt delegabilis per ipſum magiſtratum vel præſidem alteri iuriſdictionem non habenti, & nu. 3.*
3 *Quæ cautiones petantur offõ iudicis nobili, & q̃ officio iudicis mercenario.*
4 *Secundum decretum tam reſpectu cognitionis quàm realis miſsionis eſt de imperio mixto, & non poteſt delegari nec competit magiſtratibus municipalib. etiam in cauſa damni infecti.*
5 *Primum decretum tam reſpectu cognitionis quàm realis miſsionis eſt de mixto imperio, & cognitio ipſa delegari poteſt & competit magiſtratibus municipalibus, ſed miſſio realis non niſi in cauſa damni infecti.*
6 *Reuocatio tenutæ datæ ex p̄rio vel ſc̄do d̄creto ꝙ ſit de ĩp̄io ſicut ipſa datio.*

1 IVbere cauere. ¶ † Iuſſus iudicis de cauendo cautione p̄toria, & etiã miſſio in poſſeſſionẽ, ex qua nõ caueť, vł ex alia cã, dr̃ eſſe de im̄pio, non de iuriſdõne. h. d. ſm̃ verum ĩtelligẽdum. tñ de im̄pio mixto, q̃a fit ad priuatã vtilitatẽ, vt ſ. l. ꝓxima. & reputatur iſta l. difficilis in ſua gl. & in eiꝰ intellectu, nã intelłr duob. modis. Primo, ꝙ iſta duo, & q̃libet de ꝑ ſe dicãtur eſſe im̄pij, & iſtum intełłm ꝓſeq̃tur gl. magna vſq; ibi quaſi in fi. Alius eſt ĩtełłs, ꝙ iſta duo ſimul iuncta ſint de im̄pio. & iſtum ponit gl. magna ĩ fi. & totum hoc procedit
2 timore huius ꝯ̃rij qđ ſit in gl. de l. iij. §. duas. de dã. inf. ubi hr̃ † ꝙ miſſio in poſſeſſionẽ dãni, q̃a non caueť de dã. infe. p̄õt fieri ꝑ magiſtratum municipalẽ ex delegatione p̄toris mortui, vt l. j. eo. tit. ergo non eſt de im̄pio. q̃a ſi eſſet de im̄pio nõ poſſet expediri ꝑ magiſtratus municipales. l. j. ſ. ti. ii. ¶ † In tex. ibi [p̄toria ſtip̄one] gl. reſtringit ad cautionẽ dam. infect. Doc. dicunt idẽ in qualibet alia cautione vł ſtipulatione p̄toria, q̃ multę ſunt,
3 vt l. j. & in toto tit. de præto. ſtip. cum ſequ. † Tu reſtringe ad p̄torias ſtipulationes cautionales. de quibus in l. j. §. j. qui incipit cautionales. de præt. ſtip. quia illæ petuntur iudicis officio nobili, quod loco actionis proponitur, & extorquentur ab inuito, & principaliter petuntur: ſed in iudicialib. & communibus non vr̃ procedere, quia illæ petuntur incidenter, & ſic officio iudicis mercenario deſeruiẽti actioni propoſitæ. vnde vñr potius iuriſdictionis. ¶ In tex. ibi [in poſſeſſionẽ mittere] gl. intelligit hoc in miſſione, q̃ fit ex alia cauſa dã. inf. & hoc ideo quia illa fit ex cã dam. inf. et ex primo decreto poteſt fieri per magiſtratus municipales, vt l. 4. §. duas. de dã. infe. et ideo non poteſt dici de im̄pio, q̃a non competeret magiſtratib. municip. l. j. in prin. ſ. titu. ij et l. ea quæ. §. magiſtratib. ĵ. ad muni. Tu dic poſſe intelligi etiã in illa quæ fit ex cã dam. infect. quia eſt de im̄pio vt hic. licet ex priuilegio poſſit competere interdum iure magr̃atus in caſu illius §. ꝑ periculum, non tñ eſt delegabilis per ipſum magiſtratum, vel p̄ſidem alteri iuriſdictionem non habẽti, vt ibi no. in glo. nec eſt inconueniens ꝙ ſit de imperio, vt hic, & ꝙ ex priuilegio competat aliq̃ñ magiſtratib. municipalib. vt ibi. quia hoc videmus alibi fauore minoris in reſtitut. in integr. C. vbi & ad quos. l. fi. et in datione tutoris. ĵ. de tut. et cura. da. ab his. l. iꝰ dãdi. et in remotione ſuſpecti tutoris, q̃ poteſt demandari licet de imperio ſit. ſ. tit. ii. l. cognitio. et hoc tenet gl. in l. j. de dam. inf. vbi melius ſentit quàm hic. Item intellige

tã de miſſione. ex primo ꝗ̃ ſecũdo decreto, vt ſit de imperio. & hoc tenet hic gl. ſed quidã reſtringũt ad illã q̃ ſit ex ſecũdo decreto, ſed illã q̃ ex primo dicunt non eſſe de imperio, cum poſſit fieri p̱ magiſtratus municipales, vt ĩ illo. §. duas. & ĩtelligũt iſti ꝙ ibi non ſit ſpãle in cã dã. inf. imò ſit regulare, ex quacũq; cã fiat, vt ſicut cognitio fit an q̱s ſit ĩmittẽdus vel nõ ex primo decreto, non p̃t dici de imperio poſtꝗ̃ p̃t mandari, vt l. cognitio. §. vt bonorum. ſ. ti. ij. ſic nec ipſa miſſio. & hanc op. vr̃ ſentire gl. magna in l. à diuo Pio, ĩ. de re iu. in prin. d. Ang. vr̃ ipſam tenere. & plus dicit ipſe ꝙ ẽt cognitio an q̱s ſit ĩmittẽdus ex ſecũdo decre. ꝯ p̃t demandari p̱ illũ. §. vt bonorũ. dũ dicit poſſidere iubeat̃, q̱a non niſi de ſecũdo decreto põt loq̄ cũ ex primo nõ efficiat̃ poſſeſſor, ſed detẽtator. l. iii. §. fi. ĩ. de acq. poſ. qđ nõ placet. q̱a gl. & do. vbiq; tenent ꝯ̃riũ. & illum tex. expone vt ibi dixi. ſ. poſſiderĩ iubeat̃. ſ. in poſſeſſionem eſſe ſeu venire. gl. ergo hãc op. reprehendit inquãtum vult, ꝙ miſſio ex primo decreto ſp̃aꝉ poſſit fieri per magiſtratus municipales, quia eſt cõtra illã l. ea q̄. §. magiſtratib. q̱a non poteſt intelligi niſi de miſſione q̃ fit ex primo decreto, ut in cã legatorum. & in aliis etiã excepta cã damni infecti, cum non in ea habeat locum ſm̃ decretum. & intellige gl. ſane de ſecundo decreto ꝓprie loquendo, quod fit p̱ adiudicationem rei ẽt anteꝗ̃ exponat̃ venalis, q̱a illud non imponit̃ in cã dam. infe. & in cã noxali q̃ ſibi eſt ſimilis, & in cã peculii. in aliis vero interponit̃ nõ hoc mõ, ſed primo exponit̃ res venalis, & ſi non reperit̃ emptor, adiudicat̃, vt
4 in ti. de bon. auth. iudi. poſſ. ¶ †Conclude ergo ſm̃ gl. primo, ꝙ ſcđm decr. tã reſpectu cognitionis ꝗ̃ realis miſſionis eſt de imp̱io mixto, & nõ põt delegari, nec ꝯpetit magiſtratib. munici
5 palib. ẽt in cã dam. infe. vt d. l. iiij. §. ſi forte. † Secundo ꝙ primũ decretũ tã reſpectu cognitionis, ꝗ̃ reſpectu realis miſſionis ſil̃r eſt de mixto imperio, ut in hac l. Tertio ꝯclude ꝙ ſi q̃rit̃, an ꝯpetat iure magiſtratus, & an poſſit delegari, diſtinguendũ ẽ, ꝙ aut loq̄t̃ de ipſa cogitione, & p̃t delegari, vt l. cognitio. §. ut bonorum. q̱a eſt de minori gradu imperii & p̃t competere magiſtratib. municipalib. quia continet appellationem modicæ coertionis verbalis, q̃ competit magiſtratib. & etiã ſi incidenter in delegatum, ut l. j. in fi. & in l. fi. ſ. ti. ii. & l. magiſtratib. ĩ. e. Sed ſi quærit̃ de ipſa miſſione reali, non cõpetit ſil̃r magiſtratibus, nec poteſt delegari, quia continet coertionem realẽ, q̃ eſt pluſ quã verbalis. fallit in cã dam. inf. vt d. §. duas. & ex his tota gl. re
6 manet declarata & expedita. ¶ †Vltimo q̃rit̃ vtrum reuocatio tenutæ datæ primo vel ſecundo decreto ſit de imp̱io ſicut ipſa datio: de hoc eſt tex. cum gl. q̱ non ſunt albi ſm̃ Bal. ꝙ ſic in d. l. iiij. §. ſi forte. in fi. vbi dr̃ ꝙ ad p̃ſidem vel prętorem pertinet non ad minores facere ipſum miſſum recedere de poſſeſſione, quod eſt reuocare tenutã ex cã iuſta, quia reuerſus eſt ille contra quẽ facta fuit miſſio, q̱ fuerat abſens ex cã reipublicæ. Ego tñ puto ꝙ ſi datio tenutæ ex primo decreto fuit data per magiſtratũ municipalem, ut in §. duas. ſil̃r poſſit per eundem reuocari: & vide quod ibi no. per Bar. quia procedunt iſta pari potentia. argumentũ in l. prout quiſque. de ſolu.

LEX V.

1 *Ordinarius poteſt delegare cauſas meræ iuriſdictionis, ſed delegatus ab eo non poteſt ſubdelegare.*
2 *Qualiter cognoſcatur an ille cui conceſſa eſt iuriſdõ vel aliqua p̃tãs, dicatur eã habere iure ſuo & ordinario an iure cõmittentis, & ſic delegato.*
3 *Iuriſdictio ordinaria eſt apud perſonã iudicis, & ipſo mortuo remanet apud territorium, & etiam terriorio terminatur iudice exiſtente, & quòd eam habeat pleno iure, delegatus vero vſu tantum, vt num. 1.*
4 *Lex dat ordinariam iuriſdictionem.*
5 *Iuriſdictio ordinaria quæ radicatur in perſona iudicis quòd non expiret re integra morte concedentis.*
6 *Delegans ſi fuerit remotus ab officio vel excommunicatus an expiret iuriſdictio delegati.*
Delegatio virtute ordinariæ iuriſdictionis ſibi cohærentis non expirat, ſed per mortem diſſoluitur ipſa cohærentia.
7 *Commiſſio facta nuncio per iudicem quæ fit ſuper eo quod iudex facere tenetur non expirat, licet expiret officium iudicis.*
8 *Delegatio an expiret per mortem impetrantis eam, vel illius contra quem impetrata eſt.*
9 *Delegatio ſeu ſubdelegatio per quem actum perpetuetur, ita vt non expiret morte principis, & ſic primi delegantis vel ſubdelegantis.*
10 *Si ſunt plures iudices delegati in vna & eadem cauſa & vnus incepit uti, an iuriſdictio perpetuetur quo ad alios.*
Si delegata eſt iuriſdictio contra eandem perſonam in pluribus articulis, & cœpit in vno, non perpetuatur in aliis, ſi ſunt articuli diuerſi & ſpecificati in reſcripto, ſecus ſi eſſent connexi vel non nominati.
De connexis idem eſt iudicium.
11 *Mandatum iuriſdictionis ſeu iuriſdictio delegati re integra morte delegantis expirat ipſo iure non ope exceptionis, licet partes mortem delegantis ignorauerint ſeu ſciuerint.*
12 *Mandatum procuratoris ſicut poteſt fieri in diem vel ſub conditione, & ad lites præſentes & futuras, ita mandatum iuriſdictionis, quod in reuocatione expreſſa differant.*

More maiorum. †Ordinarius p̃t delegare caſus merę iuriſdõ-
1 nis, ſed delegatus, ab eo nõ p̃t ſubdelegare, & mortuo delegãte re ĩtegra exprimat iuriſdõ delegati. h. d. cũ l. ſequen. Et primo ponunt̃ duo dicta. Vnum affirmatiuũ ꝙ ille, q̱ hẽt iuriſdõnem ſuo iure, ut ordinarius, p̃t eã delegare. Secũdũ negatiuũ, ꝙ ille q̱ hẽt cãm alieno bñficio, ut eſt delegatus, non põt ſubdelegare, vſq; ibi, & q̱a. Secundo ponit̃ rõ iſtius ſecũdi dicti negatiui, & rõnis rõ. & ſic ſũt duæ rõnes vſq; ibi, iõq;. Tertio ex prima rõne, q̃ eſt ꝙ iuriſdõ delegata nõ p̱ rĩcipiat̃, nec radicat̃, nec fundat̃ ĩ p̱ſona delegãtis, & ſic eſt ſatis debilis in eius p̱ſona, ex quo infert̃ vnũ, ꝙ mortuo delegãte re ĩtegra euaneſcit & expirat. ¶ In tex. ibi [q̱ eã ſuo iure] vt ſũt ordinarii, q̱a iõ dicũt̃ habere iuriſdõnẽ ſuo iure, qñ hñt eã radicatã in ꝓpria p̱ſona, vt in prin. l. ſequentis colligit̃ in ver. principal̃r. & hñt pleno iure ꝓprietatis & vſus. ſed delegati nõ, ſed vſu tñ, vt l. j. §. q̱ mãdatã. ſ. ti. ii. iõ dicunt̃ hr̃e iure alieno q̱a fundat̃ in p̱ſona delegãtis. ſicut ergo ꝓprietarius p̃t vſuariũ facere, ita & ordinarius delegatũ. & ſicut iſte vſuarius nõ põt aliũ vſuariũ facere, ita nec delegat⁹ alium ſubdelegatũ ſm̃ Ang. q̱ facit magnũ feſtũ de iſtis verbis, & dicit non eſſe ab alio dicta, & fuiſſe de mente Bar. in l. ſequenti. dũ allegat l. cũ eſſet. de
2 ſeruitu. ruſt. p̃dio. †Quãl̃r ãt cognoſcat̃ an ille, cui ꝯceſſa eſt iuriſdõ uel aliqua p̃tãs dicat̃ eã hr̃e iure ſuo, & ſic ordinario an iure ꝯmittẽtis, & ſic delegato, vide p̱ Bar. pulchre & plene in l. 2. ĩ. de opt. lega. & in l. ambitioſa. et in q̃one ibi diſputata p̱ eũ,
3 q̃ incipit ad minãtiã. in fi. de decretis ab ordi. facien. ¶ †Et not. ex hoc tex. in ver. habeãt, ꝙ iuriſdõ ordinaria eſt apud perſonã iudicis, nõ apud territoriũ, vt multi dicũt, ut dicit Bar. in l. j. ſ. e. p̱ hãc l. ipſo tñ mortuo remanet apud territoriũ, ut l. fi. C. vbi & apud quos. et ẽt territorio terminat̃ iudice exiſtẽte, ut ĩ. e. l. fi. ¶ In tex. ibi [nec principal̃r]. i. nõ p̃ricipiat̃ ĩ perſona delegati, ſed hẽt principiũ in p̱ſona delegãtis, licet gl. al̃r exponat. & ad hoc ꝓbandũ ſubiicit rõnẽ, q̱a non hẽt eã a lege aĩata vel ĩaĩata q̃ p̃t dare ordinariã. et ſic eã radicare ĩ p̱ſona, ſed hẽt ab homine. i. iudice ordinario q̱ legẽ cõdere nõ p̃t, nec ẽt ordinariã iuriſdõnẽ dare. Et ſi dicat̃ imò hẽt a lege q̃ p̱mittit ordinario, vt deleg. ſ. l. ꝓxi. et ſic cõfirmat delegationẽ et delegatam iuriſdõnẽ. Rñdeo ꝙ iſtud cõfirmare nõ eſt dare, ſed approbare da-
4 tũ. No. ergo †ꝙ lex dat ordinariã iuriſdõnẽ: pone exemplũ in iuriſdõe, quã hẽt doctor inter ſcholares, q̱a dat̃ a lege, ut ĩ prima conſtitutione huius voluminis circa fin. & in illa quã hẽt dñs inter vaſallos, ut in cõſtõ. Fed. et c. verũ. et in c. tranſmiſſa, de fo. cõp. et in illa quã hñt arbitri iuris electi in cã ſuſpicionis iudicis, ut l. cũ ſpãlis. C. de iud. et in c. ſi ab arbitris. de off. deleg.
5 li. vj. † Itẽ collge hic iuncto ver. ſeq. à ꝯ̃rio ſenſu ꝙ iuriſdõ ordinaria q̃ radicat̃ in p̱ſona iudicis, nõ expirat re integra morte cõcedẽtis, q̱a delegata iõ non expirat, q̱a non ẽ radicata ĩ p̱ſo-
6 na delegati. et de hoc eſt caſus, in c. ii. de off. dele. li. vj. ¶ †In tex. ibi [deceſſerit] quid ſi fuit remot⁹ ab officio vel excõicatus an expirat iuriſdictio delegati? vide per Inn. in c. licet. de of. deleg. ¶ Sed oppo. ipſe delegauit virtute ordinariæ p̃tãtis et iuriſdõnis, ſed illa iuriſd. non expirat eius morte. ergo non dẽt expirare delegatio. d. Pet. de Anc. dicit ſe non videre rñſum bonum ad iſtã oppoſitionẽ. Tu dic, ꝙ delegatio virtute ordinarię iuriſdictionis ſibi cohærentis non expirat, ſed p̱ mortem diſſoluit̃
a ipſa dr̃ia. igit̃ [a] & c. ¶ Itẽ opponit̃ de c. ne aliq̄d. de hæret. li. 6. et de c. ſi ſup̱ gr̃a. de of. deleg. ergo in primo eſt ſpãle in fauorẽ fidei, in ſecundo eſt rõ, q̱a delegatio fuit facta ſup̱ gratia iã facta, quã Papa tenebatur executioni mãdare, et mandatum factũ ſuper eo quod mandatarius tenetur facere morte mandã-
7 tis non expirat, vt l. fundi. §. †ſi amicus. de acq. poſ. et iõ comiſſio facta nuncio per iudicẽ, quæ fit ſuper eo quod iudex face-
b re tenet̃, non expirat, [b] licet expiret officiũ iudicis, ut ibi not. p̱ Bar. et probatur in ꝯ̃rio quod format gl. vlt. in Auth. vt nulli iudi. §. hoc uero iubem⁹. et hoc voluit dicere illa gl. ultra ꝙ etiã
8 expreſſe tenet †Spe. in tit. de of. dele. §. reſtat. ver. item mortuo. vbi omnino vide. an autẽ expiret delegatio per mortem impetrantis eã uel illi⁹ cõtra quẽ impetrata eſt, vide no. c. ſignifi-
9 cauit. de reſcr. & in c. quia v. de iud. ¶ †In tex. ibi [geri cęperit] videtur etiam cępiſſe per quẽcumque actum quem facere nõ
c potuiſſet, niſi ut iudex. et ſic per commiſſionem [c] citationis,

ADDITIONES.

b ¶ Igitur, & c. D. Iaſ. aliter rñdet vt hic p̱ eũ, cui ĩquãtũ ampliat regulã ꝙ mortuo delegãte expirat iuriſdõ, qđ iõ đ cõſenſu partiũ ꝓcederĩ nõ põt. adđ tex. ĩ c. ſi cui đ p̃b. ĩ 6. & ibi dom. p̱ verbũ oĩno poſitũ ibi ꝙ ĩportat ip̃o iur̃, vt no. ĩ l. j. ĩ. depo.
b ¶ Expirat. Adde Col. cõſ. 4. de of. deleg. limita hãc fallen. niſi in executione præcepti eẽt adhibẽda aliqualis cauſę cognitio, quia expirat morte principis. ita Rota deciſ. 349. in nouil. incipit ſi Papa mandat, item lita ſecũdũ Ang. in d. l. feuda.
c ¶ Commiſſionem. D. Iaſ. dicitur ꝙ cõis ſñia eſt contra Bar. vt hic latius per eũ; tu dic ꝙ per cõmiſſionem citationis perpetuet̃ iuriſdictio ſecundũ d. Car. & Ab. in c. fi. de of. deleg. quia commiſſio eſt prima pars citationis, & illa eſt iuriſdictionis: quia extra territoriũ cõmitti põt. c. Romana. §. contrahentes. de fo. comp. pro quib. facit ꝙ voluit Ro. conſi. 330. an autẽ per actũ nullũ perpetuet̃ iuriſdõ. Ro. cõſ. 335. tenet quòd ſic, licet ſe reſtrixerit cõſ. 412. ſolũ quo ad caſũ. c. venerabili.

vt in

vt in c.gratum,& c.relatum de offi.del.& no.co.tit.lib.vj.c.j.&
c.ſuper quæſtionum.q.cquid ergo gl. hic dicat,dic & ēt per quē
cunq; alium actum,vt notat gl.in c.ne aliqd.de hær.li 6.Vnde
ēt ſi delegatus principis re integra ſubdelegauit, & antequam
ſubdelegatus inciperet vti mortuus eſt princeps, non expirat
iuriſdictio ſubdelegati,q̃a delegatus incipit ea vti ſubdelegan-
do,vt notat gl.c.a ſubdelegato.de offi.dele.lib.vj. Quid autem
a econtrario ſi mortuus[a] eſt delegatus ſubdelegās & viuit prin-
10 ceps primus delegans?dic vt Inn.in d.c.licet.†Et quid ſi ſunt plu
res iudices delegati in vna & eadem cā, & vnus incepit vti an
iuriſdictio ꝑpetuetur quo ad alios?dic ꝙ ſic,vt in ca. cum plu-
res.eo.tit.in fi.Et ſi delegata eſt iuriſdō ꝯ eandē perſonā in plu-
rib.articulis,& cœpit in vno,an ꝑpetuetur in aliis? dic ꝙ non
ſi ſunt articuli diuerſi & ſpecificè ~~non~~ nominati in reſcripto,
vt eo.tit.c.fi.in ver.oſtiū.& no.in d.c.ne aliqd,ſecus ſi eſſent cō
nexi vel non nominati,ſed ſub gn̄ali ſubdelegatione compre
henſi,& ſic reputaretur vna delegatio, vt l. ſcire debemus. de
ver.obl.q̃a vtendo in vno ꝑpetuatur quo ad oēs cum idē ſit iu
dicium de connexis,vt c. translato.de conſtit. Secus ſi ſunt di-
uerſi ꝑ rationem l.eum actum.ff.de neg.geſt. & de ſepa.l.j.§.p̄-
11 terea.de aqua quot.& æſtiua.l.j.§.illud cum ſequ. ¶†In tex.ibi
[ſolui mandatum]dicit Inn.ſingul̃r,in d.c.licet.& in c.cum ve
niſſent.de teſt.qđ ēt ſequi vr̃ Spec.in d.§.reſtat.ꝙ finitur non ip
ſo iure ſed ope exceptionis,& hoc eſt magni effectus, quia ſi
partes ſciētes mortē delegātis ſponte litigāt corā delegato,ua-
lebit ꝓceſſus, ex quo iuriſdōnis ſubſtantia non eſt extincta ꝑ
mortē ipſo iure.& idem no.in c.cœterū.de reſcr.ſed ſi eſſet ex-
tincta,ipſo iure non valeret ꝑ l.priuatorum. C.eo.ti.non ergo
eſt curandū,an iſte delegatus,q̃ proceſſit poſt mortē delegātis
ſciuerit,vel ignorauerit illius mortem, ſed an litigātes ſciue-
rint,& valet ꝓceſſus,an ignorauerint,& non valet. & hoc vlt.
mō dēt intelligi gl.q̄ eſt in l.eius q̃ in ꝓuincia ff.ſi cer.pet.ſuper
ver.ignoraſſent.in fi.Hoc dictū Inn.licet ſit ſingulare ſi eēt ve-
b rū,[b] nec inueniā reprobatū,non tn̄ vr̃ verū, q̃a mādatū iuri-
ſdōnis æqparat̃ mādo ꝓcuratoris,vt hic in fi.ſed mādatū ꝓcu-
ratoris ipſo iure extinguit̃ morte mādātis re integra, vt l.man
datū.C.manda.q̃a pēdebat a volūtate mādātis,q̄ ꝑ mortem fi-
12 nitur & extinguit̃,vt ff.loc.l.4.&c.¶†Vlt.no.ibi[ſicut in reliqs]
ꝑ hunc tex.dicit Inn.in c.cū olim Abb.de of.dele.ꝙ ſicut man
datū procuratoris pōt fieri in diem,vel ſub cōd.& ad lites p̄ſen
tes,& futuras,vt ff.de ꝓcuratorib.l.ii.cū ſeq.ita & mādatum iu
riſdōnis,tn̄ in reuocatione exp̄ſſa differunt,q̃a mandatum iu-
riſdōnis non poteſt reuocari qn̄cunque etiam re non integra,
vt l.iudicium ſoluitur.ff.de iudiciis.non ſic in mandato ꝓcura
toris.l.poſt litē.ff.de procuratorib.Cetera dic vt hic ꝑ gl.& Bar.

ADDITIONES.

a ¶Delegatus.Adde Fed.conſi.202.licet loquatur in officiis commiſſ.
b ¶Eſſet verum.Cum op̄.Pau.tranſit d.Iaſ. dic ꝙ Fely. in quinta differentia inter mandatum procuratoris & delegati, tenet ꝙ non expiret, niſi habita notitia ꝙ geſta per legatum reuocatum valeant non habita notitia tenet Cald. conſi.4.de of.leg.vbi reſpondet ad gl.in l.eius qui in prouincia.& in quantum d.Iaſ.dicit ꝙ mandatum executoris non expirat morte mandantis re integra. adde ꝙ in mā ſtricta executor non dr̃ delegatus ſm̄ Abb.in c.ſiqs contra clericū. de fo.comp.

LEX VII.

1 *Diuiſio materiæ præſentis legis.*
2 *Corrumpens vel remouēs picturam factam de aliquo in pariete publico ab ipſa rep.occaſione alicuius delicti in rēpu.cōmiſſi īcidit ī pęnā huius edicti & p̄t cōueniri à quolibet de populo,et cōdēnatur in qngētis aureis.*
Corrumpens libros poſitos in armario communis tenetur hoc edicto.
3 *Pœnæ q̄ exigūtur ꝑ actiones populares applicātur parti ſeu agēti nō fiſco.*
Idem in pęnis ſtatutariis ſi ſtatutum produceret actionem pro ipſis exigendis,ſi vero accuſationem,applicantur fiſco.
4 *Maſculinum concipit fęmininum etiam in odioſis & pęnalibus quando materia congruit vtrique ſexui.*
5 *Tempus præteritum de proprio ſignificatu non comprehendit præſens nec futurum,& qualiter ſeu quando extendatur ad præſens.*
6 *Statutum ꝙ ſi poteſtas fecerit aliquam propoſitam in cōſilio generali quæ ſit contra vtilitatem communis ipſo iure ſit priuatus officio, intelligitur poſtq̄ perfecit ipſam propoſitam, & ꝙ valeat reformatio poſtea facta tanquam propoſita facta ſit à poteſtate,vt requiritur ex forma ſtatuti.*
7 *Epiſcopus ſi excommunicauit aliquos ſi elegerint vel electionem fecerint de tali, ꝙ ſtatim cum incipiunt & ſeparant ad eligendum ſunt excommunicati,& electio ſubſecuta non valet.*
Quid ſi excommunicat aliquem ſi appellauerit.
Quid ſi ex eodem tempore quis incipit appellationem legere & epiſcopus incipit excommunicare.
8 *Statutum ꝙ mulier ingrediens monaſterium non poſſit patri ſuccedere extante maſculo ꝙ non valeat.*
9 *Non valens ſoluere pęnam inductam ad vindictam publicam luit in corpus,& poſtquàm luit liberatus eſt à pęna pecuniaria.*
Cautela pro aduocato clientuli pauperis qui eſt condemnatus vel condemnādus in magna pęna pecuniaria ne moriatur in carceribus.
10 *Propter ruſticitatem & imperitiam excuſatur quis à pęna ī delictis q̄ cōmittūtur cōtra ius merè poſitiuū ſecus ſi cōtra ius naturale, vel quaſi.*
11 *Licèt quis non corrumpat,ſi tamen tollit, perinde punitur hoc edicto ac ſi corrumperet,occultans inſtrumentum ne videatur veritas ꝙ iſte committat falſum,ſicut ſi verba eius corrumperet & mutaret.*
12 *Mandans ita tenetur hoc edicto ſicut faciens.*
Quid in ſtatutis.
13 *Quid ſi faciens non fuit in dolo,ſed mandans ſic.*
14 *Quando ſunt plures pluraliter delinquentes ſicut quilibet tenetur inſolidum & vno ſoluente non liberatur alter,ita & ſi ſunt plures mandantes qui tenentur acceſſoriè,& quando vno ſoluente alii liberantur.*

1 SI quis id quod. †In hac l.ponit primo vnum dictum p̄toris ꝯ
illos,q̃ in contēptum iuriſdictionis ordinariæ cor
rumpūt edictū ipſius ordinarij, vt teneat̃ actione
in fac.pœnali in quingentis aureis. & actio ſit popularis & cō-
petat cuilibet de populo vſq; ibi,ſerui.poſtea exponit & decla
rat verba edicti in tota hac l.cum duab.ſeq.vſq, ad l.q̃ iuriſdō-
nis.& hāc l.commentauit Odof. in ſuis libellis ſuꝑ actione in
2 factum,q̄ inci.hoc edicto.¶†Ex prin.huius l.not.ꝙ ſi aliqs cor
rumperet vel remoueret picturā factā de aliquo in pariete pu
bli.ab ipſa republica occaſione alicuius delicti in rēpubl. com
miſſi,incideret in pœnā huius edicti,& poſſet cōueniri a quo-
libet de populo,& condēnatur in qngentis aureis,q̃a hoc edi-
ctū nō loqt̃ ſolū de ſcriptura poſita in albo, ſed de quacunq;
alia,vt ibi dū dicit,id qđ.et q̃a illa pictura fuit poſita vt perpe-
tuo ibi ſtaret, iō verificant̃ hæc verba iuriſdōnis ꝑpetuę cauſæ
et c.et iſtud delictū fuit ꝯmiſſū ī cōtēptū reipub. q̄ fecerat fieri
illā picturā,ergo etc.vt ff.e.l.ſi familia.ver. fortaſſe.idē ſi corrū
3 pat libros poſitos in armario cōis. ¶†No.ēt ſm̄ gloſſā q̄ inc.
al̃s, ꝙ pœnę q̄ exigunt̃ ꝑ actiones populares applicant̃ parti
ſeu agēti nō aūt fiſco,et iō efficiunt̃ ꝓpriæ ꝑ lit.ꝯte. vt l.ſi cui.
de ver.ſig. ſed an̄ cōteſtationē nō ſunt magis vni⁹ q̄ alterius.iō
nō pōt qs in cā ꝯſtituere ꝓcuratorē,vt l.licet.ī pri. ff. de ꝓcura-
torib.et idē eēt in pœnis ſtatutariis ſi ſtatutū ꝓduceret actionē
ꝓ ipſis exigēdis,si aūt accuſationē,tūc applicarent̃ fiſco.qđ de
4 clara vt no.Bar.ī l.agraria.de ter.amoto.¶†Itē no.ī ver.vtrūq;
ꝙ ēt ī odioſis et pœnalib.maſculinū cōcipit fęmininū,qn̄ mā
ꝯgruit vtriq; ſexui.de hoc.ī l.q̃cūq;.C.de ſer.fugi.et l.j.ff.de ver.
5 ſign.ꝑ Bar.¶†Itē no.in ver.ꝙ si dū ꝓponit̃.ꝙ de ꝓprio ſignifi-
catu p̄teritū tp̄s non cōp̄hēdit p̄n̄s,vt hic,nec futurū, vt ſ.de
leg.l.cū lex.licet ꝑ extenſionē illius,q̃ pōt legē codere ꝑꝑ iden
titatē rōnis extēdat̃ ad p̄n̄s,vt hic fecit Pōponi⁹, q̃ extēdit ver-
ba edicti vltra ſign̄atū,et si nō extēdiſſet, edictū p̄toris ꝑ ſe nō
6 extēderet̃.& ꝑꝑ hoc†Iac. But. diſputādo determinauit q̄ōnē ꝑ
iſtū tex.Si ſtatutū dicat,ꝙ si ptās fecerit aliquam propoſitā in
conſilio gn̄ali,q̄ sit ꝯ vtilitatē cōis, ipſo iure sit priuatus offō.
et alio ſtatuto caueat̃ ꝙ non valeat reformatio facta ꝑ conſi-
liū niſi p̄ceſſerit ꝓpoſita facta ꝑ ptātem,et ptās facit ꝓpoſitam
ꝯ publ.vtil.et ſuꝑ ea facta fuit reformatio,vtrū valet iſta refor
matio?et determinauit ꝙ sic.q̃a ptās non fuit priuatus offō ni
si poſtq̄ ꝑfecit ipſam propoſitā, cum ſtatutum loquat̃ ꝑ ver-
bum p̄teriti tp̄is.ſ.fecerit.et sic non fuit priuatus eo ipſo ꝙ inc.
eā facere,vt colligit̃ ex hoc tex.tunc.n. eſſet facta ꝑ non ptātē,
q̃a tp̄e quo ꝑfecit erat iā priuat⁹,et q̃a act⁹ ab vlt.fine denoīa-
tur.ꝑ l.talis ſcriptura.de leg.j. et ꝓ iſta opi. facit determinatio
Doc.de reg.iur.in pœnis.lib.vj.q̃ dicunt ꝙ pęna veri delicti nō
ꝯmittit,niſi delictū ſit ꝯſummatū et ꝑfectum,vt ēt no. Cy.in l.
ſi qs non dicā.C.de ep̄is et cler.ſed non fuit ꝑfectū eo ipſo.ꝙ ī-
cip.ꝓponere,ſed cū ꝓpoſitā ꝯſummauit.hoc eſt verū in pęnis
7 tp̄alib.ſecus in excōicatione q̄ eſt ſp̄ūalis.¶†Vn̄ dicit Inn.in c.
p̄terea.de app. ꝙ ſi ep̄s excōicauit aliquos ſi elegerint vel ele-
ctionē fecerint de tali.ꝙ ſtatim cū īcipiunt et ſe p̄parāt ad eli-
gēdum ſunt excōicati.et ideo electio ſubſecuta nō valet,q̃a fa
cta ab excōicatis,q̃ non pn̄t eligere,q̃a gladius dn̄i penetrabi-
lior eſt gladio ancipiti,et ſic excōicatio cēſet̃ p̄uenire ꝑfectio-
nē act⁹.et ſi excōicat aliquē ſi appellauerit ſtatim ꝙ incip.ap-
pl̄onē legere excōicatus eſt, et iō appl̄o illa poſtea ꝯpleta non
pōt excōicationē factā ſuſpēdere,q̃a trahit ſecum executionē
q̄ ꝑ appl̄onem ſubſecutā non tollitur,vt dicunt gl.in l. ſi qs fi-
lio exhr̄dato.§.irritum.de iniuſto teſta.et in l. furti.§.j.ff.de his
q̃ notant̃ infamia.et in plurib.aliis locis.ſed ſi non eſſet excōi-
catus anteq̄ appl̄onem ꝑfecerit,tunc eſſet econuerſo, q̃a non
valte excōicatio cum p̄ceſſerit appellatio,qua appellantē exe-
mit à iuriſdōne excōicantis. vn̄ non pōt poſtea excōicare, &
iſta ꝓcedunt qn̄ p̄ceſſit verbalis excōicatio ſic facta ſub cōd.ſi
appellaueris vl̄ ſi elegeris anteq̄ incipiat appellare vel eligere.
Si aūt eodē tp̄e qs incipit appl̄onē legere & ep̄s īcipit excom-
municare,qđ iuris ſit,& q̄ iſtarū p̄ualet, vide ī merculiarib.ī c.
cum ſunt iura partium.de reg.iur.& ibi vide bona iura hincin
a de all.[a]¶†Facit ēt iſte tex.ſi ſtatutum dicat,ꝙ mulier ingrediēs
8 monaſterium[b] non poſſit patri ſuccedere ſtante maſculo, an
b valeat?Doctores vīr tenere ꝙ ſic, q̃a confert effectum ſuum
in tem-

ADDITIONES.

a ¶Allegata.Adde ad hoc qđ voluit Io.An.ī add.ad Spe.in ti. de conſt.circa prin.
b ¶Monaſterium.Adde eundem conſi.2.4.

in tp̄s quo adhuc non eſt monialis, ſed incipit fieri, & ſic eſt ad
huc ſub iuriſdictione ſtatuentium, ideo poteſt ſtatutum in eā
iniungere hanc qualitatem & priuationem. ſecus ſi diceret in-
greſſa monaſterium non ſuccedat, q̄a tunc confert effectum ī
tp̄s quo nō eſt de ſua iuriſdictione. ar. in l. Stichus ſeruus me⁹.
de manu. teſt. & ita no. per Iac. Bu. & Bal. in l. Deo nobis. C. de
epiſc. & cler. & tangitur in l. fi. C. de pactis. per Bar. Ego tamen
conſului ɔ̄rium in primo dicto, q̄a cum ſtatutum conferat ef-
fectum ſuum in tp̄s quo adhuc non eſt monialis, tn̄ cenſetur
factum in fraudē vitæ contemplatiuæ & ad retrahendum eā
ab ingreſſu, ergo & c. vt in auth. caſſa. C. de ſacroſ. eccle. & vide
pro q. Iac. But. de qua s̄. gl. optimā in l. ſed & partis. §. fi. in vlt. gl.
9 ꝙ metus cā. in q. de puncto. ¶ † Item no. in ver. in ſeruos. regulā
generalē ꝙ non valens ſoluere pœnam indictā ad vindictam
publ. luit in corpus. & no. ꝙ poſtquam luit, liberatus eſt à pœ-
na pecuniaria, vt l. diuus. in fin. de iu. patr. de in ius voc. l. fin. iō
dicit Ang. hic ſis cautus qn̄ clientulus tuus eſt condemnatus ī
magna pœna pecuniaria ne moriatur in carcerib. facias illam
commutare in paruam pœnam perſonalē, puta fuſtigari vel
torq̄ri. & d̄ hoc facias fieri publicū inſtr̄m, & debebit relaxari
a de carcerib.[a] & poteſt hoc fieri ante cōdemnationem ſi vides
ipſum eſſe pauperē vel eſſe poſſe, vt no. Cy. in l. quicunq;. C. de
ſer. fugi. & Bar. in l. iniuriarum. ꝟ. de iniu. circa fi. ti. facit l. j. ꝟ. de
10 pœnis. in fi. ¶ † Item no. in ver. doli. ꝙ in delictis q̄ committunt̄
ɔ ius poſitiuum merè ꝑꝑ ruſticitatem & imperitiā excuſatur
quis à pœna, ſecus ſi ɔ ius naturale vel quaſi, vt l. venia. C. de ī
11 ius voc. & no. gl. l. regula. ꝟ. de iur. & fa. ig. ¶ † Itē no. in ver. hoc
vero edicto. ꝙ licet q̄s non corrumpat, ſi tn̄ tollit perinde pu-
nitur ac ſi corrumperet, q̄a idem ſeq̄tur effectus cū facias quo
minus trāſeat in pub. notionē. & poteſt hoc eſſe vtile ad mul-
ta. vn̄ vr̄ ꝙ qui abſcondit & occultat inſtr̄m ne videatur veri-
tas, committit falſum, ſicut ſi verba eius corrumperet & mu-
12 taret. vide Bar. in l. Paulus. ꝟ. de Fal. † Item no. in ver. itē & ſi q̄s,
ꝙ licet verba edicti ſint in ꝑſonam, q̄a dicit. ſi q̄s id q̄d eſt & c.
tn̄ comp̄hendunt fieri facientē. ideo vr̄ ꝙ ſi ſtatutum dicat, ꝙ
ſi q̄s percuſſerit aliquē in platea puniatur tali pœna maiori,
ꝙ non ſolū comp̄hendatur q̄ ꝑcuſſit ſuis manib. ſed ēt q̄ ꝑcu
ti fecit. in ɔ̄rium q̄d no. in l. verba. ꝟ. de adul. & l. aut q̄ aīr. cū l.
ſeq. ꝙ vi aut clā. dic br̄ ꝙ hoc eſt ꝑꝑ extenſionē factā ꝑ Iuriſc.
b q̄a de proprio ſignificatu non comp̄henderetur fieri faciēs,[b]
ſecus ſi verba ſunt ꝓlata in rē: puta pro ꝑcuſſione facta in pla
tea punitur tali pœna: nam comp̄hendūtur oēs participes, vt
13 no. in d. l. verba. ¶ † Itē in ver. ſed ſi alius. ꝙ licet principalis nō
commiſerit delictum, q̄a caret dolo, mandās tn̄ ſi fuit in dolo
bn̄ committit, ſed ɔ de. l. ſi is q̄. §. ſi tu Titiū. ꝟ. de fur. ſolue vt in
gl. q̄ incipit non. & declara meli⁹, q̄a ibi loq̄tur in furto, q̄d eſt
maleficium nominatum, & eſt ēt nomen à iure poſitū, & nō
committit̄ ſine dolo, cū ſit contrectatio rei alienæ facta dolo-
sè, ſicut & videmus in falſo, vt l. q̄d ſit falſum. ꝟ. de Fal. hic loq̄t̄
in maleficio innominato, q̄a non recipit nomē niſi ab ipſo fa
cto, vt corrumpere album p̄toris, iſte. n. actus corrumpēdi fieri
14 poteſt aīo doloſo, ſicut à doloſo, ſed furtum non. ¶ † Vlt. no. in
fi. in verb. mādauerint, ꝙ ſicut qn̄ ſunt plures pluraliter delin-
quētes q̄libet tenetur inſolidū, & vno ſoluēte non liberatur al
ter vt hic. ita & ſi ſunt plures mādantes qui teneꝑt̄ acceſſoriè.
ſed ɔ̄ de l. ſequenti ſi familia, in fi. ſol. hic loq̄tur in plurib. man
dantib. q̄ ſunt liberi hoīes. ſi aūt ſint ſerui vnius, tūc ſi oēs mā-
dāt vni ꝙ delinquat, hr̄ pro vno maleficio quātum ad hoc vt
dn̄s eorum nō puniat̄ ꝑꝑ eorum delictum, niſi unica pęna ac
ſi vnus ſolus delīq̄ſſet: licet ſecus eſſet ſi ꝑ ſeipſos propriis ma
nib. illi ſerui delinq̄rent, vt ibi patet quantum ad caſum huius
l. quia tunc hn̄r pro plurib. delinquentib. & dn̄s tenetur tanq̄
pro plurib. Sed ɔ̄ ꝙ idē ſit in liberis hominib. vno conſilio, &
deliberatione mādantib. vt habeantur pro vno, vt ꝟ. q̄d vi aut
clā. l. ſp. §. ſi quis in ſepulchro. Sol. notabiliter hic loquitur qn̄
erat merè pœna tam ex parte agentis, q̄ ex parte conuenti, iō
plures mandantes licet cōicato conſilio hn̄r pro plurib. & q̄li
bet tenetur inſolidū & vno ſoluente alij non liberātur. ibi qn̄
erat pœna ex parte conuenti & intereſſe ex parte agentis, &
tunc vno ſoluente alij liberantur qn̄ cōicato conſilio, ſecus ſi
non cōicato & diuerſis tꝑib. vt hæc hn̄r in illo §. ſingulari. qui
15 non eſt alibi. ¶ † Et aduerte ꝙ interdum plures tenentur ad pœ
nam ex ɔ̄ctu, & vno ſoluente alij liberantur, vt l. ii. §. fi. de ver.
obl. Interdum ex quaſi delicto, & rn̄de vt l. j. in fi. & l. ꝓceptio-
ne. ꝟ. de his q̄ deie. vel effu. Interdum ex mero & vero delicto,
& tūc aut loquimur de pœna criminali, quæ applicatur fiſco,
vel imponitur, in perſonam: & vno ſoluēte vel luente alij nō
liberantur, vt l. ſi in rixa. ꝟ. ad l. cor. de ſic. niſi plures habeantur
loco vni⁹, puta qn̄ vniuerſitas delinq̄t vt vniuerſitas, vt l. aliud.
§. refert. de reg. iu. Aut loq̄mur in pœna ciuili applicāda parti,
& tunc aut eſt merè pœna ex vtraq; parte, & vno ſoluente nō
liberantur alij, vt l. inter nuda. §. ſi plures, ad l. Aquil. Aut eſt in
c tereſſe[b] ex parte agentis licet pœna ex parte conuenti, & tunc
diſtingue aut cōicato conſilio, vel non, ſcd'm Bal. tene menti.

ADDITIONES.

a ¶ Carceribus. Adde Lud. Rom. ſing. ſuis.
b ¶ Fieri faciens. Vide hic per do. Iaſ. cui adde Bal. in l. non ideo. C. de accuſ. vbi po
nit, an ſtante ſtatuto ꝙ videre ludere ad taxillos puniatur certa pœna, an mandās
puniatur. & quid ſi ſtatutum prohibet aliquem extrahi de domo & iudex man-
dat quem extrahi contra formam ſtatuti, an baruarij poterunt accuſari? vide ꝙ
no. in c. ꝙ quis mandato. de reg. iur. & hic per Doct. ꝙ ſtatutum non comprehen
dit fieri facientem. limita vt per Lud. Rom. conſi. 110. vbi ponit an ſtante ſtatu. ꝙ
vtens falſo inſtrumento, an puniatur vtens per procuratorem ſuum.
¶ Aut eſt intereſſe. Breuiter nota ꝙ in delicto communi ſinguli inſolidum ad
pœnam adeo obligantur vt vnius ſolutio alterum non liberet. l. item Mella §. ſed
ſi ſeruum. ff. ad legem Aqui. intereſſe autem vnius ſolutione ceſſat, perinde ac ſi
quodlibet aliud debitum. l. ij ff. de duob. reb.

LEX IX.

1 *Quando vnum, vel plura facta vnius familiæ puniantur.*
2 *Plures ſerui vnius ſi facerent alteri iniuriam vel darent damnum in re ſua, tot ſunt iniuriæ & damna, quot facta & quot ſunt perſonæ: & quòd dominus liberetur ſolutione vnius pœnæ.*
3 *Duo caſus in quib. maleficiū cōmiſſum ꝑ plures reputatur, vt ī furto vnius rei, & mandato facto à familia ſeruorum vnius alteri ꝙ delinquat.*
4 *Quando plures ſimul delinquunt & eodem tp̄e, occidendo vel percutiendo aliquem, tunc delictum reputatur vnum vt omnia poſſint deduci in vna accuſatione: ſed quantum ad pœnas imponendas reputantur plura.*

1 SI familia alicuius. ¶ † Plura facta v-
nius familiæ ſer-
uorum puniunt̄ vt plura, cum de publica vīdicta
tractatur. ſed vnum factum ſp̄ punitur vt vnū, ēt
cum de publica vindicta tractatur. h. d. Bar. diuide, quia primo
determinat ꝙ ſi familia tua ſeruorum corrumpat edictum p̄-
toris, tenearis pro quolibet ſoluere integram pœnā ſi vis non
teneri ad dandū oēs ꝓ noxa, q̄a in hoc caſu nō repitur edictū
p̄toris ſicut repitur ī furto facto à familia, ꝙ ſi dn̄s ſoluerit vni
cā pœnā, & ſic q̄tum ſi vnus feciſſet, non teneat̄ in plus, vt ꝟ. ſi
fa. fur. ſe dicat̄ ꝑ totum. ſeruabim⁹ ergo iuris rigorē eo caſu vt
tenearis pro quolibet integrā pęnā ſoluere, alias tenearis oēs
dare pro noxa vſq; ibi fortaſſe, & ibi ponit duas rōnes, quare
p̄tor non facit edictū vt in furto, vt ſufficeret vnā pœnā ſolue-
re. prima q̄a hic plus delinq̄tur cū hoc fiat in cōtēptū maieſta
tis p̄toris, & ſic reipublicæ. & iō acrius vindicat̄ q̄ furtū q̄d cō-
mittit̄ in priuatum. ſcd'a q̄a in furto licet ſint plures furantes,
vnū tn̄ eſt furtū ſi vnā rē tn̄ furātur. q̄a ſit denominatio ab ip
ſa re ſubtracta. ſed qn̄ corrūpūt edictu p̄toris q̄libet apponen-
do manū ſicut ſunt plura facta, ita & plura delicta, q̄a act⁹ cu
2 iuslibet de ꝑ ſe ɔſiderat̄. † Et iō q̄libet de ꝑ ſe dēt puniri vſq; ibi
quēadmodū. ibi adducit ſimilis caſus ī facto. vn̄ īnuit ad hanc
vltimā rōnē ꝙ qn̄ plures ſerui vni⁹ facerēt alteri iniuriā, vł da
ret dānū ī re ſua ꝙ tot ſunt īiurię & tot dāna quot facta. & ſic
quot ſūt ꝑſonæ, ut l. ſi plures. ꝟ. de iniuriis. hoc uſq; ibi Octoue
n⁹. nō tn̄ itelligas ꝙ iſte caſus ſit ſilis ī iure. q̄a imò dn̄s ēt hoc
caſu liberat ſoluendo unā pœnā licet ſint plura facta & plura
maleficia, cēſent̄. n. unū. rō q̄a nō ɔmittūt ī ɔtēptū reipub. duo
ergo req̄rūt̄ ad hoc ut puniant̄ ut plura, ꝙ ſint plura & ꝙ ſint
cōmiſſa ī cōtēptū reipub. Octouen⁹ uero Iuriſc. dicit ēt hoc ca
ſu ſuccurrēdū eē dn̄o ut teneat̄ unā tn̄ pœnā p̄ſtare, ſed iuriſ.
author legis dicit dictū Octoueni poſſe ꝓcedere qn̄ eēt unum
delictū familiæ, puta q̄a plures ſerui tui mādauerūt uni ꝙ cor
rūperet. nā tūc factū illi⁹ eſt unicū & iſtud mādatū factū cōica
to cōſilio & ab una familia eiuſdē hoīs simp̄ł̄r reputat̄ unū. si
aūt ipſi ꝓpriis manib. corrūperēt, ꝓcederet q̄d dictū eſt in prī.
l. ut ꝓ quolibet eorū teneat̄ dn̄s ſoluere integrā pœnā. hic eſt
3 clar⁹ caſus. ¶ † No. hic duos caſus in q̄b. maleficiū cōmiſſum ꝑ
plures reputat̄ vnū. primo in furto vni⁹ rei. q̄a denoīat̄ ab vna
re. Scd'o ī mādato facto à familia ſeruorū vni⁹ dn̄i alteri ꝙ de-
linquat. nō sic si eēt factū mādatū à plurib. liberis hoīb. q̄a tot
cēſent̄ delicta quot hoīes, vt l. si q̄s id q̄d. s̄. e. ī fi. & primū ꝓce-
dit ex æq̄tate, ne dn̄s sine culpa tn̄ grauet̄ ex facto ſuę familię.
4 † Adde ꝙ ēt pōt dici unū rōne uni⁹ tꝑis qn̄ plures ſił delīquūt
& eodē tꝑe occidēdo uł ꝑcutiēdo aliquē, qui licet ſint plures
delinq̄ntes, cū actus & ꝑcuſſio cuiuslibet ꝑ ſe cōſideret̄, tn̄ re-
putat̄ unū q̄tū ad hoc ut oīa poſſint deduci ī una accuſatiōe,
q̄d nō eēt si eſſent plura. & sic oēs ēt si eſſent mille poſſent in
una accuſatione accuſari, ut l. j. C. si reus uł accuſator mor. fue.
& plene ꝑ Bar. in l. hos accuſare. §. Velleia. ꝟ. de acc. et hoc mō
intelligit̄ gl. in l. j. in fi. mag. gl. C. un̄ ui. q̄ dicit ꝙ cēſet̄ unū ma-
leficiū ꝑꝑ vnicū tp̄s. & illa gl. ſp̄ allegat. q̄tū uero ad pœnas im
ponendas reputātur plura siue loquamur de pœna crīali, siue
ciuili, ut l. nūquam plura. de priua. delic. ubi uide q̄d no. ꝑ Bar.

LEX X.

1 *Non poteſt quis eſſe iudex in cauſa propria, filiorum, vxoris, nec alterius domeſticæ perſonæ.*
2 *Iudex ordinarius licet non poſſit recuſari vt ſuſpectus, tamen in caſibus de quibus in hac lege poterit, & tunc debebit cauſam alteri delegare qui non ſit ſuſpectus, & ſi recuſatus procedat, ꝙ non valet proceſſus.*
3 *Quid ſi pars non opponat & quid ſi perſonæ de quibus in hac lege non age rent, ſed conuenirentur.*

1 QVi iuriſdictioni. ¶†Non poteſt qs eẽ iudex in cã propria,
a nec liberorum ſuorum,vel vxoris, [a]vł alterius do
meſticæ perſonæ ſuæ.h.d. ¶In tex.ibi præeſt.dic &
ſic loqtur in iudice ordinario.delegatus.n. improprie dr̃ p̃eſſe.
2 ¶†In tex.ibi[dare dẽt]no.qa non dicit poteſt, ſed dicit ꝙ non
dẽt,qđ ego intelligo ſi hoc allegatur corã eo.poteſt.n.recuſa-
ri vt ſuſpectus in cauſis iſtorum licet regul'r iudex ordinarius
non poſſit recuſari vt ſuſpectus,vt l.nemo.& ibi no.C.e. in ca
ſib.tñ iſtis poterit & tũc debebit cãm alteri delegare q non ſit
ſuſpectus.ar.ĩ.e.l.p̃tor.in fi. & ſi procederet poſtq̃ eſſet recuſa-
tus,non valeret proceſſus,vt C. ſi quacunq; p̃.po.l.j. & qđ no.
3 Bar.in l.qa poterat.ad Treb. † ſi vero pars hoc non opponat,
vr̃ ꝙ valeat ꝓceſſus.et hoc mõ p̃t intelligi.l.ĩ priuatis.ĩ.de iud.
vbi hr̃ ꝙ filius poteſt hr̃e patrem in iudicem,licet gl.aliter ui-
deatur intelligere ꝙ ibi loquatur in delegato,hic ĩ ordinario.
Vel ꝙ ibi loquatur in ciuili,hic in crĩali.qđ dic vt plene no.gl.
in l.q etiã.ĩ.de arbi.ſed magis placet qđ ſ̃.dixi, & vide qđ no.ĩ
Spec.de off.deleg.§.ſupereſt.ver. itẽ ſi eſt maritus.& p̃dicta qñ
iſtæ perſonæ agerent.Si aũt conuenirentur imputet ſibi actor
quare coram tali iudice ipſas conuenit,qa cenſetur ipſum hr̃e
pro non ſuſpecto.& hoc modo poſſet intelligi illa l.ĩ priuatis.

ADDITIO.

a ¶Vel vxoris.Adde hic dicta d.Iaſ.cui in quantum dicit ꝙ quis põt eſſe arbitrator in cã propria.adde ꝙ voluit Lu.Ro.conſi.65. item in quantum dicit ꝙ ꝑ atrocitatem delicti quis põt eſſe iudex ĩ cã propria, adde quod voluit Anc.conſ.147 item in quantum dicit,ꝙ p̃latus põt eſſe iudex in cã eccleſiæ,adde Old.cõſ.156.

LEX XI.

1 *Diuerſæ ſummæ debitę ex diuerſis cauſis, & in eodem libello deductæ, non debeant ſimul cumulari ad finem impediendæ iuriſdictionis.*

2 *Plures actiones competentes ex diuerſis cauſis ad diuerſa quòd poſſunt per eundem eodem tpe cumulari contra eundem niſi obſtet aliqua ex regulis impedientib.cumulationem,vt regula ordinis,vel maioritatis.*

3 *In eodem libello non poſſum agere contra plures ex diuerſis cauſis ſicut poſſum plures diuerſas actiones intentare,et quãdo agi poſſit cõtra plures.*

4 *Plures ſummæ prouenientes ex diuerſis articulis tamen eadem actione an poſſint ſimul coaceruari ad impediendum iuriſdictionem.*

5 *Si debebas trecenta vt poſſem te conuenire coram magiſtratu municipali, volo à te petere xl.tantum hac intentione,vt ſi obtineam iterum petam alia xl.coram eodem an poſſim.*

6 *Coaceruatio temporum non ſit ſi ſtatutum dicat quòd qui ſtetit carceratus per annum pro pœna pecuniaria poſſit in feſto natiuitatis relaxari & offerri,& aliquis ſtetit per ſex menſes ex vna cauſa, & per alios ſex ex alia diuerſis temporib.*

7 *Coaceruatio ſummarum ſit ad inducendam fauorem.*

Statutum ſi dicat quod bannitus in centum poſſit impune offendi, non habet locum in eo qui fuit bannitus in vna cauſa in xl.& in alia in lx.

Quid ſi iſtæ duæ ſummæ ſint deductæ in vna condemnatione.

1 SI idem cum eodem. ¶ † Diuerſæ ſummę debi
tę ex diuerſis cauſis,& eodẽ libello deductæ nõ de
bent ſimul cumulari ad finem impediendę iuriſdi
2 ctionis.h.d.¶ † Per hãc l.dicunt Doct.ꝙ plures actiones com-
petentes ex diuerſis cauſis ad diuerſa pñt ꝑ eundem eodem tẽ
a pore cumulari[a] ꝯ eũdem vt no.Dy.in c.nullus plurib. de reg.
iur.& Bar.in l.edita.C.de eden.in primo genere cumulationis.
Quod tñ eſt verum niſi ſubſit aliqua de regulis impedientib.
cumulationem,puta rla ordinis vel maioritatis, vt ſi ſimul in
tentaretur petitorium & poſſeſſorium vel ciuilis & crĩalis,qđ
dic vt ibi ꝑ Bar.no.Dico etiã ꝙ hic eſt caſus ꝯ eum qui dicit ꝙ
iſta cumulatio non poteſt fieri in eodem libello ſed reqrũtur
plures niſi ſint actiones vniformes,puta plures actiões ex em
pto,vt l.non eſt nouum.de act.empt. vel plures actiones pro
ſocio,vt ĩ.pro ſo.l.cum duob.§.ſi plures , certe hic eſt caſus ꝙ
immo in eodẽ libello,alias non haberet dubiũ iſta l. & ita in-
telligit eã Bal.licet de eo qđ dixi non faciat mẽtionem. hoc ẽt
3 vr̃ velle gl.in c.q̃relam.in ij.gl.de elec.†Sed an in eodem libel-
lo poſſim agere ꝯ plures ſicut poſſum plures diuerſas actio-
nes intentare?dic ꝙ non ſi agitur ex diuerſis cauſis, imò cuili-
bet dãdus eſt libell' ꝑ ſe vt no.in l.ſupra iter.§.Caſſius.de aquæ
plu.arc.ꝑ Bar.ſecus ſi ex eadem cã vt ꝯ plures reos debendi,vt
in auth.hoc ita.C.de duob.reis.& no. Bar. in l.ead. & ibi no.ſ̃.
eo.tit.in mã duorum reorum.idem ſi ſe contingant vt princi-
palis & fideiuſſor,quia poſſunt conueniri eodem libello,licet
teneantur ex cauſis diuerſis,vt in Auth.de fide.§.neque.& no.
4 per Bar.in d.l.eadem . ¶†Sed quæro quid ſi conueniebam te
ad diuerſas ſummas prouenientes ex diuerſis articulis,tñ eadẽ
actione puta tutelæ in xl.ex adminiſtratione in aliis xl. ex alia
cã diuerſa ex adminiſtratione tamen eadem? Rñdeo debent ſi
mul coaceruari ad impediendã iuriſdictionem. ar.§.fi.ĩ.ead.l.
5 & hoc voluit ibi gl.q̃ incipit ſecus. ¶†Item q̃ro pone debebas
mihi treccẽta,vt poſſem te cõuenire corã defenſore ciuitatis vł
mr̃atu municipali:peto a te xl.tñ hac ĩtẽtione, vt ſi obtineã,
iterũ petã alia xl.corã eodẽ:tu dicis hoc non poſſe me facere,
qa iſta ſumma deſcẽdit ex ſumma maiore de qua defenſor ñ
põt cognoſcere. certe vr̃ cõtrariũ ꝙ hoc nõ habeat obſtare ꝑ
l.cũ quidã.in fi.ĩ.e.vbi vr̃ caſus.ſed ſi ad excludẽdũ me funda-
res te in alia cã ꝙ non debes aſtringi per diuerſa iudicia & ꝙ
debeã totã ſummã cumulare an debeas audiri?vr̃ diſtinguen-
dũ prout diſtinguit hic Bald.ꝙ aut nõ peto xl.tanq̃ de maiori
ſumma debita ſed ſimpl'r:& tunc non debeas audiri. aut dico
tanq̃ debita de maiori ſumma,& tunc ſecus, & ita ĩtelligitur
quod no.Gui.de Cu.ĩ.cõmo.l.in cõmodato.§.duob. vbi [illegible]
de hoc articulo.& Bar.in l.quidã exiſtimauerunt.ſi cer.pe.[illegible]
6 re debemus.de ver.obl.¶†Itẽ ſcias,ꝙ ſicut hic non fit coacer
uatio ſummarũ,ita & alibi non fit coaceruatio temporum,
b vnde ſi ſtatutum dicat ꝙ ille qui ſtetit in carcerib.[b] per annũ
pro pęna pecuniaria poſſit ĩ feſto natiuitatis relaxari & offer
ri in eccleſia,& aliquis ſtetit primo per ſex menſes ex vna cã,
poſtea per alios ſex ex alia & ſic diuerſis temporibus , ille nõ
includitur in ſtatuto quia non dr̃ ſtetiſſe per annũ, ex quo nõ
ſtetit per ipſum continuũ,vt no.tex.in l.fi.§.quoties.ĩ.de publ.
& Spe.de ſta.mo.§.j.ver.38.de illo qui ſtetit in monaſterio di-
uerſis ſex menſib.ad probandũ quia non dr̃ ſtetiſſe per annũ
8 probationis ex quo non per annũ continuũ.¶Ang.¶†Op.ꝙ
fiat coaceruatio de.l.ſi plures.§.pen.ĩ.de pac.gl.nõ ſoluit.Doc.
dicunt ꝙ ad inducendũ fauore bene fit vt ibi.ſed ad inducen
dũ odiũ,non vt hic.& ex hoc ſequitur q̃ſtio,ſi ſtatutũ dicat ꝙ
bannitus in cẽtũ vel vltra poſſit impune offendi:& aliquis ſit
bãnitus ex vna cã in xl.& ex altera in aliis.xl.non dicitur ban-
c nitus in centum ad inducendum licitam de eo offenſionẽ . [c]
de hoc ꝑ Bar.ĩ.de ſolutionib.l.vbi fideiuſſor. ſed quid ſi iudex
dicit,condemno talem in centum videlicet in xl.pro tali ma-
leficio,& in alijs lx. pro tali, an dicetur condemnatus in cen-
tum.Bar.ibi dicit ꝙ non.quia paria ſunt a prin.fuiſſe condem
natum in ſingulis xl.& fuiſſe condemnatum in centum facta
poſtea diſtributione de ſingulis xl.ꝑ l. Lucius. §. qui habebat.
ad Treb.Ange. dicit hoc verum qñ cauſæ & maleficia eſſent
diuerſa & diuerſis temporib.facta,ſecus ſi eodem tempore.&
ſic haberetur pro vno prout no.glo.in l.j.C.vnde vi puta plu-
res percuſſiones eodem tempore ab eodem factæ vel inſultus
& percuſſio,& pro hoc quod ſ̃.dixi de diuerſis ſummis.

ADDITIONES.

a ¶Cumulari.De cumulatione actionum vide quod ampliſsime ſcripſit do.Ale.in in l.edita.C.de eden.

b ¶In carceribus. Adde quod uoluit Spec.in ti.de ſtatu.mona.§.j.uerſic. 38.Bar. in l.ii.de cond.inſti.

c ¶Offenſionem.An in caſu dicti ſtatuti debeat fieri coaceruatio,uide per Iaſ.hic, ei adde Cępol.conſi.14.

1 *Reus an poſſit actorem reconuenire coram diuerſo iudice, quã ipſius actoris coram quo lis fuit inchoata.*

2 *Si conuenio te coram magiſtratu ad quantitatem certam iure actionis, ꝙ poſſis me reconuenire officio iudicis nobili petendo declarari aliquã ſententiam eſſe nullam me inuito, & nu.3.*

3 *Licet cauſa nullitatis videatur de imperio,tamen cõpetit cuilibet magiſtratui vt poſsit adiri ſuper hoc ꝙ declaret ſuam ſententiam nullam.*

§.Quod ſi mutuæ. ¶† Reus non poteſt acto-
rẽ recõuenire inuitum co
ram diuerſo iudice durante lite inchoata per ipſum actorẽ ,
ſed debet eum recõuenire coram eodem,qui erat iudex ꝯpe-
tens in cauſa reconuentionis,licet alias per viã conuentionis
non eſſet.h.d.ſm primam & ſecundã lectu.glo.ſm vlt.dicit ꝙ
reus poteſt actorẽ recõuenire corã eodẽ ẽt inuitum , nec au-
ditur actor petẽs reconuentionem fieri coram alio iudice cũ
iſte non ſit iudex cõpetens in illa cauſa.quia immo eſt, licet ꝑ
modum conuentionis non eſſet.& iſta lec. probatur in l. fi.&
in auth.& ꝯñr.C.de ſen.quid ergo addit iſta lex fin. & auth.&
ꝯñr.ad iura vetera,poſtq̃ hoc erat iſto iure ?dicit Bart. & bene
ꝙ iure digeſto.ſi conueniebam te coram illo magiſtratu qui
erat cõpetens tam tibi q̃ mihi,puta coram poteſtate eiuſdem
terræ & cõis,tunc poteras me reconuenire coram ipſo etiam
inuitum & etiã in cauſa illa de qua cognoſcere non poterat,
nõ ex defectu iuriſ.reſpectu partium quia ambo eramus ſub-
diti,ſeh quia iuriſd.erat limitata ad certã quantitatẽ vel cãm,
& ita loquitur hic.ſed ſi primus iudex erat tibi cõpetens non
mihi,puta Paduanus cõuenit Vicẽtinũ corã poteſtate Vicẽti-
no,tũc Vicẽtinus iure iſto non poterat Paduanũ recõuenire
corã eodẽ poteſtate,qa actor ſeqtur forũ rei,vt C.e.l.iuris or-
dine.& in cauſa recõuentionis Vicentinus eſt actor,vnde de-
bebat venire corã poteſtate Padue hodie ꝑ illam l.fi.põt etiã
corã Vicẽtino per rationẽ ibi poſitam ꝙ poſtq̃ Paduanus ele
git illum pro ſe,non debet dedignari contra ſe.& ꝑ illã Auth.
additur poſtea ꝙ lite eadem pendente non poſſit reconueni-
2 re coram alijs.¶†Sed pone cõuenio te coram magiſtratu ad
q̃titatem certã iure actionis,tu reconuenis me officio iudicis
nobili puta petendo declarari aliquam ſñiam eſſe nullam an
potes me inuito?videretur ꝙ non,qa pr̃a cauſa vr̃ de natura
ſimplicis iuriſdõnis,ſecũda vr̃ de impio mixto qa expedit iu-

dicis officio nobili. Contrarium dic ſm̃ Bal. licet non loquat̃
3 ꝑ hũc modum ꝑ l.j.§.fi.de uar.& extraor.cog. vbi vr̃ caſus.†Et adde ꝙ licet cã iſta nullitatis videat̃ de impio, tñ ꝯperit cuilibet magiſtratui, vt poſſit adiri ſuꝑ hoc ꝙ declaret ſuam ſñiam nullã. Ita no. eleganter Bal. C. qũo & qñ iudex. l. ſi vt ꝓponis. in fi. ſed ſuꝑ nullitate alterius ſententiæ quam ſuæ vr̃ ſecus niſi in cauſa reconuentionis, vt dictum eſt.

1 *In iudiciis diuiſoriis non inſpiciuntur ſingulæ partes, ſed ipſum totum, de quo diuidendo agitur.*
2 *Inſpicitur quod euenire poteſt quando ſtatus de præſenti ad illud tendebat.*
3 *Clauſula in fine poſita in dubio refertur ad proxime præcedentia, non ad remota, & quando nec ad proxime præcedentia referatur.*
Quid ſi eſt poſita in principio vel in medio.
4 *Dicta in vno capitulo an cenſeantur in alio repetita.*

1 §. Si vna actio. ¶ † In iudiciis diuiſoriis non inſpiciuntur ſingulę partes q̃tum ad ꝯcedendum iuriſdõnẽ, ſed potius inſpicit̃ ipſum totũ, de q̃ diuidẽdo agit̃ ẽt ad fi. ĩpediendi iuriſdõnẽ. h.d. Fit ergo hic coacernatio: qñ agit̃ de vno & eodẽ toto licet cõi inter pr̃es: & inſpicit̃ qđ euenire põt, qa iudex poteſt totum vni eorum adiudicare.
2 ¶†No. hic ꝙ inſpicit̃ qđ euenire poteſt. qđ eſt verũ qñ ſtat⁹ de pñti ad illud tẽdebat vt erat hic, qa erat ĩchoatũ iudiciũ diuiſorium. de cui⁹ natura eſt ꝙ iudex põt totã rẽ vni adiudicare & ipm̃ ꝯdẽnare in q̃titate dãda ſocio. facit l. adeo. §. illud. de acq. re. do. ſed qñ prim⁹ ſtatus ad illũ non tẽdebat, non dẽt illud ĩſpici licet euenire poſſet, vt l. inter ſtipulãtẽ. §. ſacrã. de ver. ob.
3 & ibi Bar. de hoc brocardo facit l.j.ff. de in litẽ iur. ¶†Itẽ ſꝑ allegat̃ iſte tex. ĩ fi. cum gl. ꝙ cła in fi. poſita in dubio refert̃ ad ꝓxime p̃cedentia non ad remota. tu declara hoc ꝑ ea q̃ no. Bar. in l. fi. ff. de reb. dub. qñ aũt non ponit̃ in orõne de ꝑ ſe, ſed adiicit̃ ꝑ modum qualitatis vel limitationis, qualitas illa vł limitatio non refert̃ ad ꝓxime p̃cedẽtia. & verum eſt illud qđ dixi ꝑ l. filiumfa. cum ibi no. ff. qñ dies leg. ce. Aut ponit̃ ĩ orõne de ꝑ ſe, & tũc aut non põt referri ad oĩa p̃cedẽtia, qa ſunt ĩter ſe ꝯria, vt erãt hic opiniones iſtorũ: & tũc idẽ. & ita intelł'r iſta gl. Aut poterat ad oĩa referri ſalua rõe recti ſermonis. & tunc refertur ad oĩa, vt ff. d. l. fi. ſicut ẽt poſita ĩ principio vel in medio añ capitula vel ſ. capł'a, vt l. 4. §. j. de libe. & poſth. qa non eſt rõ quare magis ad vnum q̃ ad alium, vt C. de lib. p̃te. l. j. ſed ſi eẽt dare rationẽ quare magis refert̃ ad aliud tñ, ſec⁹, ar. eiuſdẽ l. a ꝯrio
4 ſenſu. † An aũt dicta in vno capło cenſeant̃ ĩ alio repetita? iſte eſt articul⁹ diuerſus: qa loq̃t̃ qñ ſum⁹ certi ꝙ ſunt dicta in vno tñ capło legis. at ĩ p̃cedẽti qñ ſum⁹ incerti. & iõ in hoc non eſt tractãdũ de relatione, ſed de repetitione. & de hoc vide ꝑ Bar. in l. p̃tor. §. ſi dicat̃. vi bon. rapt. qñ ſũt dicta ĩ vno c. vel l. an ĩtelligant̃ repetita ĩ alio vł ĩ alia l. ĩ aliis aũt diſpoſitionib. Bar. tractat ĩ diuerſis locis, ad q̃ ipſe plene remittit in l. licet Imꝑator. de libe. leg.ᵇ & ibi repies oĩa loca in q̃b. tractat de hac materia.

L E X X I I.

1 *Magiſtratus municipalis non poteſt imponere pœnam mortis, uel aliam magnam, ſed modicam.*
2 *Magiſtratus municipalis poteſt criminoſum capere & ad præſidem remittere, non autem cognoſcere de crimine.*
3 *Confeſſio facta coram tali magiſtratu quòd non faciat fidem coram præſide: ſed præſes poſſit illum compellere ad iterum confitendum ne ille poſſit à prima confeſſione recedere.*
4 *Clericus vel hæreticus condemnatus ſi remiſſus eſt ad iudicem ſecularem vt imponeret pœnam perſonalem, licet non debeat ſimpliciter ſtare proceſſui iudicis eccleſiaſtici, ſufficit tamen ꝙ reperiat eum criminoſum.*
5 *Modica caſtigatio quando etiam competat delegato & in quibus conſtat: & an ſit idem quod modica coertio.*

1 Magiſtratibus. ¶†Magiſtratus municipalis non poteſt ĩponere pœnã mortis, vł aliã magnã pœnã ẽt ꝓ delictis puniẽdis, & ſic ad publicã vtilitatem, ſed modicã pœna, q̃ potius dr̃ caſtigatio, bene poteſt ĩponere. h.d. ¶In tex. ibi [municipalib.] i. caſtrorum. idem ĩ defenſorib. ciuitatum q̃ non habebant impium & ſic de cã ſanguinis non poterant ſe impedire, vt l. 3. C. de defen. ciui. ¶In text. ibi [ſupplicium] i. pœna mortis vel totius corporis vel partis eius, puta amputationem mẽbri, vt no. ſ. e. l. Impium. vbi gl. ſuꝑ ver. animaduertendum. & C. de of. eius q̃ vi. al. ge. l. ij. & ꝑ Bar. in l. j. ſ. ti. ii. idem ĩtelligas de quacunq; pœna capitali. qa eſt de tertio gradu impij.
2 iuxta no. in d. l. Impium. ꝑ Bar. ¶†In tex. ibi [non licet:] bene tñ poteſt magiſtrat⁹ municipalis criminoſum cape & ad p̃ſidem remittere, vt in Auth. de defen. ciui. §. audiãt. & ff. de iniu. & irrito teſ. l. ſi q̃s filio. §. ei⁹. verſ. ſed ſi nec tñ. & non dẽt aliquã cãæ cognitionẽ adhibere de crĩe, puta ponere illum ad torturam, ſed ſimpł'r captum remittere tanq̃ nudus executor, vt no. Bar.
3 in l. fi. §. j. de publ. † & ſi ꝯrium facit, ꝯfeſſio. facta corã eo nõ fa-
a cit fidẽ corã p̃ſide tanq̃ facta corã non ꝯpetentiᵃ iudice, vt c. at ſi clerici. de iudi. & in l. diu⁹. in fi. de cuſto. reo. vbi caſus & ibi ꝑ Bart. qđ intellige q̃tum ad hoc vt ex illa confeſſione dẽat illũ cõdẽnare: ſed bñ põt ipm̃ compellere ad iterũ cõfitẽdũ, qa nõ põt à prima confeſſione recedere licet facta corã iudice ĩcõpetẽti. vt elegãter no. Inn ĩ d. c. at ſi clerici. & in c. cum ſuꝑ. de cõ-
4 feſ. ¶†Quid aũt ſi erat iudex competẽs ĩ cognoſcẽdo puta ep̃s de ſuo clerico vł inq̃ſitor hr̃ticæ prauitatis de hr̃tico non tñ ĩponendo pœnã ꝑſonalẽ, quã eccleſiaſticus iudex ĩponere nõ p̃t: condẽnauit ergo et declarauit ipm̃ criminoſum, deinde remiſit eum ad iudicẽ ſecularẽ vt ĩponeret pœnã ꝑſonalẽ. an ſecularis dẽat ſtare ſimpł'r ꝓceſſui illius? an añ debeat de nouo cognoſcere, et ał'r non teneat̃ pœnã ĩponere? Gui. de cu. tenet hic hãc p̃tẽ ꝑ tex. notabilẽ in Auth. vt nulli iud. §. ſi verò q̃dã. et idẽ Bar. in d. l. diuus. allegãs Gul. hic. ſed Bal. in auth. clericis. in fi. C. de epi. et cl. vr̃ tenere oppoſitum. qa tunc ep̃s tanq̃ maior remittit ad ſecularẽ tanq̃ minorẽ, et ſic erit, potius executor q̃ iudex. Sed dubito ꝙ ꝑ errorẽ ita fuit locut⁹. qa dicit Gul. hoc velle hic. et tñ Gul. vult ꝯrium. et ẽt Bar. quẽ ipſe Bal. non allegat. Non tñ dico ꝙ iudex ſecularis dẽat ipm̃ iterum condẽnare, ſed ſufficit ꝙ reꝑiat criminoſũ, et ita dẽt exq̃rere, & ñ te-
b net̃ ſtare relationi remittẽtis q̃ poſſet fieri malo zelo. ᵇ vt d. l.
5 diu⁹. ¶†In tex. ibi [modica ãt caſtigatio] gl. vult ꝙ iſta modica caſtigatio idẽ ſit ꝙ modica coertio. de qua loq̃t̃ l. fi. §. j. ſ. tit. ii. Bar. vult hic oppoſitũ, qa illa modica coertio, de qua ibi, ꝯſiſtit ĩ verbis tñ vt dixi ĩ l. j. e. t. ẽt eſt de impio mixto: qa exercet̃ ad priuatã vtilitatẽ. Iſta verò modica caſtigatio p̃t ꝯſiſtere ẽt ĩ corporali pęna, vt ſi facit eũ fuſtigari vł poni ad torturã loco pœnę ꝓ modico đlicto, et ẽ de impio mero qa fit ad publicã vtilitatẽ ꝓ punitiõe criminũ. tñ ẽ đ ĩfimo gradu ĩpij. ſ. q̃nto, vt no. Bar. ĩ d. l. ĩpiũ. iõ cõpetit mr̃atib. et ꝑꝑ hoc videret̃ ꝙ poſſit delegari. Sed ꝯ delegat⁹ nõ p̃t corp⁹ tãgere, vt ĩ Auth. de defenſo. ciui. §. ſi vero ĩ ꝗoti. ſol. verũ ẽ ad priuatã vtilitatẽ vt ſi eẽt đlegata cã pri. iurıd. et ſi ipe vellet torq̃re teſtes, vł facere quẽ capi ꝑſonał'r, vt dixi ĩ l. ii. ſ. e. ſed ad publicã vtilitatẽ ſi eẽt ſibi đlegata p̃ricipał'r iſta cã crĩalis, poſſet ĩponere pęnã. tñ, qa nõ hẽt familiã req̃reret ordinariũ iudicẽ: et ſemel Bononiæ ꝑ dñm legatũ fuit mihi cõmiſſa q̃dã cã crĩalis modicæ caſtigationis, et qa non poterã reperire veritatẽ propoſuerã requirere p̃tãtem ꝙ poneret partem ad torturam, ſed poſtea nõ placuit legato.

A D D I T I O N E S.

a ¶Competenti. An confeſſio facta corã iudice incõpetenti probet corã cõpetẽti. vide hic per d. Iaſ. & per Ang. conſi. 27. & in quantũ concludit d. Iaſ. ꝙ talis confeſſio poſſit facere indicium ad torturã, Adde Lu. Roma. cõſ. 7. & ſeq. vbi dicit ꝙ cõfeſſio extraiudicialis abſente parte facit indiciũ ad torturã. & idẽ ſi fiat coram iudice tanq̃ priuata ꝑſona. & in quãtũ dicit ꝙ cõfeſſio facta corã iudice penitus ĩcõpetẽti nõ facit ĩdiciũ ad torturã: & ꝙ ſic põt ſaluari d. Inn. vt hic ꝑ eũ Adde ꝙ Cal. cõſ. pe. de cõfeſ. tenet ꝙ confeſſio clerici corã laico iudice facta, hẽt vim confeſ. extraiudicialis. & ibi ſeq̃tur d. In. pro Doc. tñ Iaſ. facit qđ voluit Abb. cõſ. 25. vbi tenuit ꝙ confeſſio clerici facta coram vicario ep̃i ſibi p̃iudicat, licet ille clericus eſſet ſuppoſitus iuriſdictioni archipresbyt. quia non erat omnino incompetens, & ſic ſentit ꝙ ſi fuiſſet omnino non valuiſſet.

b ¶Malo zelo. Do. Iaſ. dicit tenendum contrarium per c. vt inquiſitionis. §. prohibemus. de hæreticis. in vj. & per multa iura quæ ipſe alleg.

L E X X I I I.

1 *Cum dicatur magiſtratus, de quo iudice intelligatur.*
2 *Non poteſt dici Poteſtas alicuius terræ, niſi quando habet merum imperium, tamen hodie iſto uocabulo abutimur.*
3 *Poteſtas vnius ciuitatis nõ põt cõmittere vnã cauſam cognoſcẽdã vel terminãdã poſtquã ipſe exiuerit officiũ, & talis cõmiſſio eſt ipſo iure nulla.*
Si ſimpliciter committat cam cognoſcendam intra ſex menſes vel annum, ꝙ valet, licèt non habeat tantum ſtare in officio.
4 *Delegatio vt valeat quatuor ſunt neceſſaria.*

1 Cum qui. †No. ex pri. hui⁹ l. cũ gl. ꝙ cũ dr̃ magr̃atus, non ĩtelł'r nisi iudex ordinarius. delegatus ergo non dr̃ magiſtrat⁹ nisi forte ad vniuerſitatẽ cãrũ ſit delegat⁹: q̃ p̃t ſubdelegar̃ vnã cãm. ergo oportet dicere ꝙ ſit magiſtrat⁹, ał's non poſſet, vt in pri. huius leg. tene menti ad ſtatuta, si loq̃rent̃ de magiſtratib.
2 ¶†Itẽ no. in ver. primo, argm̃ ꝙ non poteſt dici p̃tãs alicuius terræ nisi qñ hẽt ĩpiũ merũ, qa hoc verbũ p̃tãtis verificatur ĩ hñtib. ĩpiũ tñ, vt patet ĩ exẽplis hic poſitis. et eſt caſus ĩ l. p̃tãtis verbũ. ff. de ver. sig. poti⁹ ergo dicunt̃ vicarij vł alio noĩe. tñ vocabulo iſto hodie abutimur, qa q̃libet magr̃atus sic appellat̃.
3 ¶†Ex vltimo dicto nota, ꝙ p̃tãs vni⁹ ciuitatis non p̃t committere vnã cãm hoc mõ, ꝙ cognoſcat̃ vł terminet̃ poſtq̃ ipſe exiuerit offm̃. et talis ꝯmiſſio eẽt ipſo iure nulla, qa collata ĩ tp̃s ĩhabile. ſed si ꝯmitteret simpł'r cãm cognoſcẽdã ĩtra ſex mẽſes vł annũ, licet ñ hẽat tñ ſtare ĩ offõ valet. qa p̃t eã terminare ipſo ſtãte ĩ. offõ, et si poſtea ĩcipet vti iuriſdictione añ diẽ officij finitũ durat ꝯmiſſio ĩ tp̃s ſucceſſoris, et iſte eſt cas⁹, ĩ l. vẽditor.
4 §. fi. de iudi. ſec⁹ si non ĩcepiſſet vti, vt ſ. e. l. et qa. ver. fi. ¶†In gl. ibi et no. duo eẽ neceſſaria vt valeat đlegatio. tu dic ꝙ quatuor ſ. iſta duo de q̃b. ĩ gl. et ẽt ꝙ cã sit delegabilis. ſ. tit. ii. l. j. in prĩ. et ꝙ delegat⁹ sit capax illi⁹ iuriſdictionis, nã Ep̃s ñ poſſet delegare cãm mere ſp̃ualẽ laico, vt ĩ c. lator. q̃ filij sint legi. nec ſeculari vł ei q̃ caret ĩtelł'u, vł ał'r ẽ ĩhabilis, qđ dic. vt ff. đ iud. l. cũ p̃tor §. j. ver. ñ ãt oẽs. Ang. qđ aũt ſubiicit̃ ĩ gl. et tria ſubaudi ꝯputatis illis duob. ꝓut ĩ ſiñ no. ĩ l. manumiſſiones. ĩ fi. ſ. de iuſt. et iu.

LEX

1 *Maior, vel æqualis poteſt ſe ſubijcere iuriſdõni ordinariæ alterius iudicis.*
2 *Qualiter vnus iudex etiam maior, dicatur ſe ſubmittere iuriſdictioni ordi*
nariæ alterius.
Si ex duobus dominis vnius caſtri pro indiuiſo hñtibus iuriſdictionem, & impiũ alter eorũ deliquit uel cõtrahit an ſubijciat iuriſdictioni alterius.
3 *Par in parem ꝙ non habeat imperium in eodem territorio.*
4 *Imperator & Papa de ordinaria poteſtate non poſſunt eſſe iudices in cau*
ſa propria & qualiter ſe ſubijciant.
5 *Statutum, ꝙ quilibet de collegio aduocatorum poſſit interponere authori-*
tatem in emancipationibus liberorum, & aliquis aduocatus emancipa
uit filium coram alio aduocato, an emancipatio ualeat.
6 *Reconuentio põt fieri corã iudice qui procedit ex iuriſdictione prorogata.*
Iuriſdictio etiam delegata, ꝙ prorogetur de re ad rem, & de tpe ad tẽpus.

1 EST receptum. ¶ †Etiã maior, vel æqua-
lis p̃t ſe ſubijcere iuriſdõ-
2 ni ordinariæ alterius iudicis.h.d. ¶ † In tex. ibi [ſe
ſubijciat.] ſed qualr̃ fit iſta ſubiectio? Rñdeo põt
fieri ſponte in pñtia illius iudicis, q ſe ſubmittit, & etiã acce
ptantis, & tunc ſtatim ille acquiret iuriſdictionẽ ẽt anteq̃ ĩ cã
quoquo modo ſit proceſſum. ita põt intelligi.l.j.ff.de iu. & c.j.
ex eo.ti.de iu. & ita intelligit hic Cy. & Gul. & Bal. & Ange. ff.
eo.l.ſi conuenerit. Põt ẽt fieri tacite permittendo ſe conueniri
corã illo, & non opponendo exceptionem incompetentiæ, vt
l.ſed & ſi ſuſceperit.ff.de iu.in prin. & tunc p quos actus redu-
catur hæc ſubiectio, dic vt ĩn d.l.ſi conuenerit. Põt ẽt alio mo
do fieri tacite ſi iudex vnius territorij delinquat, vel ꝯhat ĩ ter
ritorio alterius iudicis minoris vel paris, quia ratione delicti
vel ꝯctus ſortitur ibi forum, vt l.hæres abſens.§.j.ff.de iu. ¶ Sed
pone ſunt duo dñi vnius caſtri pro indiuiſo hñtes iuriſdictio-
nẽ, & Imperiũ alter eorũ deliquit vel ꝯhit, vtrum ſubijciatur
3 iuriſdictioni alterius, vt de ſeipſo ille ſic poſſit ius facere? † Gul
tenet hic ꝙ ſic. in ꝯrium facit, quia par in parem nõ habet im
perium in eodẽ territorio, vt l.nã quod.ff.ad Tre. & argñ opti
mum.ff.de procu.l.qui duos. vbi ſi ſunt dati duo procuratores
ad idem, alter contra alterũ non exercet offm̃: non ſic qñ hñt
territoria diuerſa, qa tũc quilibet maior eſt in ſuo territorio,
vt no.gl.notabilis, ĩ l.apud.de manumiſſio. & iſta pars videtur
a verior. Ang. ſequitur primã quaſi delinquẽdo[a] videatur renũ
4 ciaſſe maioritati, vel æqualitati. ¶ † In gl. ibi [ergo Imperator.]
iſtud nõ vr̃ verum quia Imperator & Papa pñt eſſe iudices: ẽt
in cauſa propria, vt l. & hoc Tiberius.ff.de hær.inſti. & l.proxi
de his quæ in teſta.delen. ergo non pñt ſe ſubijcere iuriſdõni.
alterius, vt ſtatim dicam in iſta ea.gl. Sol. verum eſt ꝙ poſſunt
eſſe iudices in cauſa propria de abſoluta poteſtate, non tñ de
b ordinaria de qua ſecus: ſm An. & qualiter ſe ſubijciat[b] Impe
rator vel Papa, dic eligendo arbitros vel conſtituendo iudicẽ
in cauſa ſua. iuxta plene no. per Inn. in c.ex parte. de ver.ſigni.
facit quod no.gl.in l.j.C.de ſen.quæ ſine cer.quanti. ¶ In gl. ibi
l.apud §.apud hoc. ĩtellige verum eo caſu quo quis poteſt exer
cere voluntariam iuriſdictionem in cauſa ſua, quod eſt regu-
lare, vt ĩ.l.ſi conſul.ff.de adop. alias poteſt ẽt coram collega, vt l.
j.in fi.ff.de off.procõſul. Ratio primi eſt, quia qñ quis poteſt p
ſemetipſum in cã ſua iudex eſſe, ſi poſſet ſe ſubijcere alteri nõ
ſolũ faceret præiudicium ſuæ pſonæ, ſed ẽt ſuæ iuriſdictioni,
ideo ſibi non permittitur. quæ ratio ceſſat qñ non põt. & iſto
modo reducuntur aliqui tex. ad concordiam, qui vñr in hoc
diſcordare cum d.l.apud.§.apud. ¶ Et per hoc dicit Bald. fuiſſe
determinatã quæſtionem Florẽtiæ, vbi ſtatutũ eſt ꝙ quilibet
de collegio aduocatorum poſſit ĩterponere authoritatem in
emancipationib. liberorum, & quidã aduocatus emancipauit
filium coram alio aduocato, quæ emancipatio nõ valuerat:
quia poterat emancipare corã ſeipſo, vt d.l.ſi conſul. & fuerũt
reſciſſi contractus facti cum illo tanq̃ facti cũ filiofa. ſine con
ſenſu patris, qui ſm formam illorum ſtatutorum non valẽt.
Certe in hoc vlt. puto male fuiſſe iudicatum. quia nõ erat im
putãdũ contrahẽtib. poſtq̃ ille ſe habebat vt paterfa. & ita pu
blice tenebatur licet per errorẽ iuris. ar.ff.ad ma.l.iij.in prin. &
5 C.eo.ti.l.Zenodorus. ¶ † Vlt. no. hic vnam gl. ſi. quæ vult ꝙ co-
ram iudice qui procedit ex iuriſdictione prorogata põt fieri
c reconuentio.[c] videbatur enim contrarium quaſi eſſet reſtrin
genda ſolum ad cauſam in qua erat prorogatio facta: ſed dic
quod iuriſdictio prorogata eſt ordinaria, ſi iudex ille erat or-
dinarius, & ideo recipit extenſionem. & ſi erat delegatus, cen-
ſetur delegata, & iuriſdictio etiam delegata prorogatur de re
ad rem, & de tempore ad tempus, vt in c.cum olim. de officio
delega. & ff.de iudi.l.ij.§.j.

ADDITIONES.

a ¶ Quaſi delinquendo. Idem tenent do. de Ro deciſ. 354. dicit tamen Fel. in c.pru-
dentiam. de off. deleg. quòd communis eſt in contrarium, & ibi allegat quędam.
ibi uide an ſtringant.
b ¶ Subijciat. An Papa, & Imper. debere. Lud. Ro. conſ. 55. tenuit quòd ſic tamen in
ſingularib. ſuis ſe correxit.
c ¶ Reconuentio. Ro. ſingularibus ſuis dicit hanc gl. ſingularem.

LEX XV.

1 *Error litigantium impedit prorogationem fieri.*
2 *Prorogatio iuriſdictionis, quando fiat etiam ſi expreſſe non appareat de cõ*
ſenſu actoris & rei.
3 *Iudex habens aliquam iuriſdictionem licet non inter partes, quæ coram eo*
litigant, ſi pronuntiauerit ſe iudicem competentem, illa pronunciatio trã
ſit in rem iudicatam, ſi non appellatur.
4 *In prorogatione iuriſdictionis, quòd non requiratur conſenſus iudicis.*
5 *Cautela pro aduocato vel procuratore rei conuenti coram iudice incompe*
tenti, vt irritet poſtea proceſſum coram eo factum, & nu. 2.
6 *Iuriſdictio prorogatur interdum citra conteſtationem in cauſa.*

1 SI per eodem. ¶ † Error litigãtium impe
dit prorogationem fieri:
qa impedit conſenſum ſine quo prorogatio non
2 fit.h.d. ¶ † Et no. qa iſta lex procedit qñ iudex erat
funditus incompetens nullã hñs iuriſdictionẽ, quo caſu etiã ſi
ſit proceſſum vſq; ad ſñiam incluſiuè, proceſſus non valet; tã
q̃ factus ab incõpe. iudi. vt C.ſi à nõ compe. iudic. p totum. Sed
ſi non hẽbat iuriſdictionẽ mero iure, poterat tñ ex priuilegio
declinari, vel licet haberet iuriſdictionẽ nõ tñ exercitiũ habe-
bat, vt in duob. iudicib. delegatis ſine clã ꝙ ſi non oẽs, q̃tum q
libet hẽt iuriſdictionẽ, ſed nõ exercitium alter ſine altero, tũc
ẽt ſi p errorem corã altero pcedãt partes vſq; ad conteſtatio
nẽ incluſiuè, valebit pceſſus, qa cenſeť renunciatũ priuilegio
declinandi, in primo caſu ĩputet. n. ſibi quare non pquiſiuit, &
in ſcđo caſu cenſeť datum exercitiũ ei, q hẽbat iuriſdictionẽ,
hoc voluit Inn. notabiliter in c.prudentiã.de offi.deleg. qđ eſt
d notãdum ſm[d] Bal. & Ang. † Igiť pcedit hæc lex niſi iudex co-
3 rã quo litigať pnunciauerit ſe iudicem competentẽ inter par
tes. & ſic talis iudex q aliquã iuriſdictionẽ habebat licet non
e inter partes, qa tunc illa pnunciatio[e] tranſit in rem iudicatã ſi
non appellať, ſibi iuriſdictionẽ acq̃rit quã prius non hẽbat in
ter illos, qa fundať in illa iuriſdictione quã habet, & quã ĩ ca-
ſu dubii poteſt exercere inter non ſubditos.l. ſi q̃s ex alieno.ff.
de iudi. & not. in l.ij.ff.ſi q̃s in ius vo. non ierit. Ita voluit Inn ĩ
c.ſup literis.de reſcrip. & Bar. expſſe in d.l.ii. ſi q̃s in ius vo. non
4 ierit. † Sed an req̃riť conſenſus iudicis in pꝛogatione videlicet,
ꝙ ſciat partes non eſſe ſibi ſubditas, & corã eo ſciẽter litigare,
dic ꝙ non, imò ẽt ſi credat ipſas ſubditas, & litigare ex neceſſi
tate, iuriſdictionẽ acq̃rit, vt ff.de iudi.l.ii.§.j. Quid aũt ſi habe-
bat ordinariã iuriſdictionẽ virtute cuiꝰ poterat pcedere, & p-
f ceſſit ex delegata[f] ex qua non poterat: tetigi ſ.tit.j.l. & ſi p̃tor.
& Bal. tãgit in l.falſus. C. de furtis. ¶ In gl. mag. q̃ro circa repro-
bationẽ primæ oppoſitionis quare non diſtinguiť hic ĩter er-
rorem iuris, & facti, ſicut diſtinguiť in l.non fatetur. de confeſ.
Rñde ſm Bal. qa hic agitur de conferendo ius de nouo, qđ iſte
iudex non habebat, qđ difficulter fit. ideo req̃ritur conſenſus,
qa deficit in quolibet errante. ibi agitur de reſcindenda confeſ
ſione, non de iure conferendo in quo magis ſuadet error fa-
5 cti q̃ iuris. ¶ † Circa ſm reprobationem no. ſm Bal. cautelã, qñ
eris aduocatꝰ vel procurator rei, & vides actorẽ errare in iuri
ſdictione, vt qa credat iudicem eſſe competentem, cũ non ſit,
qa nõ expedit opponere exceptionẽ incompetentiæ, qñ iret
ad aliũ iudicẽ competentem, ſinas & pmittas procedi, & poſt-
ea opponas, quia irritabis totũ pceſſum & ſñiam. qa ſola ſciẽ
tia rei non facit illũ iudicẽ competentẽ, & ille poſtea fatigatꝰ
laborib. & expẽſis citius veniet ad cõcordiã tecũ. iſta eſt bona
cautela ĩ iure fori, non iure poli. qa docet dãnare aĩam, ſicut
& alibi dicit Cyn. q diſſuadet tales cautelas. C. vt q̃ deſunt ad-
6 uoca.parti.l.unica. ¶ † Circa tertiã rephenſionem, dic ꝙ gl. nõ
bñ dicit vſquequaq;. nã ĩterdũ in cã citra cõteſtationẽ progať
iuriſdõ.l.ſed & ſi ſuſceperit.ff.de iudi. & no.ff.eo.l.ſi conuenerit.

ADDITIONES.

d ¶ Notandum. do. Iaſ. dicit ꝙ hęc limitatio non eſt uera per tex. in c.prudentiam.
qui dicit indiſtincte proceſſum non ualere ut hic latius per eum.
e ¶ Pronunciatio. Adde ꝙ ſententia delegati uigore reſcripti nulli tranſit in rem iu
dicatam ſi non appelletur ſm Lapum in c.j.de reſcrip. in 6. & d.Ant. in c.ſuper li
teris. quos refert & ſequitur Lud. Ro. conſi. 384.
f ¶ Ex delegata. Vide per Fede conſi. 147. per Rom. conſi. 446.

LEX XVI.

1 *Iuriſdictio poteſt delegari tam vniuerſaliter, quàm particulariter, nec per*
hoc abdicatur à delegante.
2 *Forma commiſſionis & reſcripti quòd ſit ſeruanda.*
3 *Comes palatinus habens poteſtatem legitimandi, quæ legitimatio dicitur*
reintegratio totius ſtatus, poteſt etiam diſpenſare, vt quis poſſit ſuccede
re certo modo licet non legitimet.

1 SOlet prætor. † Iuriſdictio poteſt delegari
tã vniuerſalr̃ q̃ particulari-
ter, nec ppea abdicatur a delegante, quia delegatꝰ
fungiť vice delegẽtis.h.d. Primo poniť vnũ dictũ,
2 vſq; ibi. nam & his. Secundo rñdet tacitæ obiectioni. † In fin.l.
ibi [fungitur vice eius.] & ideo debet ſeruare formã commiſ-
ſionis & reſcripti, & aliter q̃ ſibi ſit commiſſum non poteſt fa
cere, vt in c.cum dilecta. de reſcri. ſed non ſic limitatur iuriſdi-

3 ctio ordinaria,quã ſuo iure exercet. † vnde his dieb.dicebam
cũ Comes palatin⁹ habeat ptãtem legitimandi,q̃ legitimatio
eſt reintegratio totius ſtatus,ipſe autem non legitimauit, ſed
diſpenſauit,vt poſſit ſuccedere certo modo, qđ non eſt ꝓprie
legitimari:an valeat:& qdã ꝙ nõ, qa hoc non eſt ſibi ꝯmiſſũ.
Contrariũ dico,qa ſibi eſt collata ordinaria poteſtas legitimã
di vniuerſaliter,ꝑ ea quæ no.Bar.in l.ij.de optio.leg.vnde cũ
exerceat eam iure ſuo, licet non poſſit plus facere q̃ ſibi ſit ꝯ-
miſſum, bene poteſt facere minus,quia non habet ita ſerua-
re formam reſcripti,ſicut ſi faceret iure deleg.

LEX XVII.

1 *Continuatio præſentis legis ad precedentem.*
2 *Iudex ordinarius poteſt recuſari vt ſuſpectus ad hũc finẽ,vt cãm alteri de leget,nõ ut ex toto repellatur, & ꝙ talis exceptio non obſtet delegato.*
Delegatus principis ſi allegatur ſuſpectus,an poſſit tunc cauſam ſubdelegare,ſicut ordinarius.
3 *Ille qui fuit aduocatus aduerſarii mei poteſt a me recuſari vt ſuſpectus.*
Si impetraſti in iudicem illum qui acceptauerat meam aduocationem,uel quem volebam producere in teſtem, an poſſum petere ipſum remoueri, vt habeam ipſum in aduocatum,vel in teſtem.
4 *Delegans an coram delegato poſſit iuſtificari.*
Proceſſus factus poſt reuocationem propoſitam an valeat.

PRætor ſicut Vniuerſam.
1 ¶ † Hæc lex idem dicit qđ lex præcedens,& addit
vnum ꝙ iudex ordinarius ĩterdũ ex cã neceſſaria
hẽt delegare cãm,qñ ipſe allegat̃ ſuſpectus, vt qa ipſe fuit ad-
a uocatus[a] vni⁹ ex partib.in illa cã.& hoc no.†& ꝑ hoc patet ꝙ
2 iudex ordinarius p̃t recuſari vt ſuſpectus ad hunc finẽ,vt cãm
alteri deleget,non aũt vt ex toto repellat̃.dic vt no.in l.nemo.
C.eo.¶Itẽ no.ꝙ licet ſit recuſatus vt ſuſpectus,non tñ ꝓhibet̃
delegare.& ſic exceptio q̃ opponit̃ delegãti,non opponit̃ dele
gato.Quid in delegato à principe ſi allegat̃ ſuſpectus, an poſ
ſit tũc cãm ſubdelegare? vide c.iudex.de of.delega.li.6.¶†Item
3 no. hic ꝙ ille q̃ fuit aduocat⁹ aduerſarii mei p̃t a me recuſari
vt ſuſpectus.Sed qd ſi impetraſti in iudicẽ illũ,q̃ acceptauerat
aduocatione mea,vel quẽ volebã ꝓducere in teſtẽ, an poſſũ
petere ipſum remoueri, vt habeam ipſum in aduocatũ,vel in
4 teſtem? vide in c.dilecto. de teſt.†& an delegans cõrã delegato
poterit teſtificari? dic ut ibi no.gl.& an valeat proceſſus factus
poſt recuſationem propoſitam? vide Bar.in l.qa putatur. ĵ.ad
Treb.& Io.And.in nouella,in c.legitima.de appella.li.6.

ADDITIO.

a ¶ Aduocatus.Hãc l.limita ſecundum Inn. in c.irrefragabili.§.exceſſus.de of.or. & ibi Imol.& Abba.

LEX XVIII.

1 *Per pactum de litigando coram incompetenti iudice, non efficitur ille cõpetens:nec tenetur paciſcens coram illo reſpondere vel litigare.*
2 *Conuentio de litigando coram iudice incompetenti præſenti iudice,& conſentiente vel tacente valet: & eo abſente quid operetur?& quod etiam tunc valeat ſi pars iurauit,& nu.8.*
3 *Exceptio incompetentiæ iudicis debet proponi ante omnes alias. & quòd per ſolam exceptionem libelli non cenſeatur quis in iudicem conſentire,& quid per ſatiſdationem de iudicio ſiſti.*
4 *Termino ad omnes exceptiones proponendas elapſo poteſt opponi de incõpetentia iudicis,ſi ipſo iure non erat iudex,vel erat,ſed peruenit ad notitiam quòd ex priuilegio poterat recuſari.*
5 *Promittens ſoluere in quocunq;loco fuerit repertus poteſt vbiq;conueniri. Quid ſi promiſit reſpondere in quolibet loco.*
6 *Si partes prorogauerunt iuriſdictionem,& poſtea fuit incepta noua inſtãtia,an actor iterum poterit reum conuenire coram iudice.*
7 *Quid ſi partes a principio errauerunt poſtea ſcienter continuauerunt proceſſum coram eodem.*
8 *Iudices ſeculares compelluntur per cenſuram eccleſiaſticam facere laicos præciſè iuramenta ſeruare.*

1 SI conuenerit vt. † Per pactũ de liti-
gãdo corã incõpe-
tenti iudice non efficit̃ ille cõpetens, nec tenet̃ pa
1 ciſcẽs corã illo rñdere vel litigare,h.d.¶†In tex.ibi
[conuenerit.]ſ.ex iudicis præſentiã,ſecus ſi eo p̃ſente & con-
ſentiente,ut dixi.ſ.e.l.eſt receptũ. Idem vr̃ ſi p̃ſente eo & tacẽ
te,vt ĵ.ſi quis in ius vo.non ierit.l.j.¶ In tex.ibi [eiuſmodi cõ
uentioni ſtare]verũ eſt præciſe,vt ſi non cõparet poſſit ille iu
dex ꝯ eũ procedere tãq̃ ꝯ ſuppoſitũ ſuę iuriſdictioni,ſed cãti-
b ue ſic, ſi non vult teneri ad intereſſe, ad qđ p̃ot conueniri[b] ſi
hæc conuentio fuit ſtipulatione vallata,vt nota. in Spe.de cõ
pe.iud.adi.§.j.ver.ſed an cõpetẽtẽ. Et dicit Bal. ꝙ ẽt ſi nõ fuit
vallata ſtipulatione,ſed fuit facta hæc cõuentio tp̃e ꝯtus cele
brati,vt quotidie fit,qa ꝯhentes ĩ eodẽ inſtr̃o ꝯtus ſubmittũt
ſe iuriſdõni cuiuſcunq;iudicis.nã talis cõuẽtio ẽ tãq̃ pars ipſi⁹
ꝯtus,ar.l.fundi partẽ.de ꝯhẽ.emp. & veſtit̃ ab ipſo ꝯtu. & in-
terdũ p̃t p̃ciſe ꝯpelli ſi iurauit,qa iur̃m p̃t ſeruari ſine interitu
ſalutis æter.& ad obſeruationẽ iur̃i q̃s p̃ciſe ꝯpellit̃ ſm Ang.
3 ¶†In gl.ſup verbo adiret,ibi[vſq;ad litis cõt.]tu dic ꝙ ẽt ante
lit.cont.ſi omiſſa exceptione incõpetentiæ oppoſuit al's exce-
ptiones,& petiit ſup eis ꝓnũciari ,puta de ĩcertitudine libelli,
vl' ꝙ actor eſt excõicatus,vel aliter inhabilis,qa vr̃ cõſẽtire vt
tãq̃ iudex ꝓnũciet ſup illis exceptionib.vt l.ſed & ſi ſuſceperit.
ĵ.de iu.& iõ dicit lex ꝙ exceptio incõpetentię dẽt ꝓponi ante
oẽs al's.C.de exce.l.fi.& vide qđ no.Bar.in l.qdã cõſulebat. de
re.iu.ꝑ ſolã aũt exceptionẽ libelli nõ cẽſet̃ ĩ iudicẽ cõſentire,
vt l.nõ vr̃.ĵ.de iud.nec ſati ſdare de iudicio ſiſti,qa poſt eã p̃ot
4 adhuc recuſari.vt ĩ auth.offerat̃.C.de lit.cõt. ¶ †Sed qd ſi fuit
aſſignat⁹ terminus ad oẽs dilatorias ꝓponẽdas?dic ꝙ non ob-
ſtãte lapſu termini p̃ot opponi de iſta ĩcõpetentia, qa nõ ẽ ꝓ-
prie exceptio,ſi ipſo iure nõ erat iudex,ſm Bal. ſi ergo erat ipſo
iure, ſed ex priuilegio poterat recuſari, vt habet̃ in ſeq.gl.tũc
ꝑ lapſum termini vr̃ illi priuilegio renũciaſſe,niſi đ nouo ꝑue
niſſet ad eius notitiã, vt c.paſtoralis. de excep.Itẽ hic loq̃t in
cõuentione facta, ꝙ poſſet cõueniri corã iudice incõpetenti.
5 ¶†Quid ſi ꝓmiſit ſoluer̃ ĩ quocunq;loco fuerit repꝑt⁹?dic ꝙ p̃t
vbiq; ꝯueniri,qa cẽſet̃ ſortiri forũ rõne ꝯtus, & collatæ ſolu-
tionis,ut l.ꝯxiſſe.de ac.& obl.ad qđ ſ.depo.l.Lucius. & l.Titiũ
& Mæuiũ.§.j.de adm.tut.& no.ĩ Spe.de ꝯpe.iud.adi.§.j. ver.qd
ſi ſit pactũ.Sed qd ſi ꝓmiſit rñdere ĩ quolibet loco?dic aut di-
xit ſe ꝓmitter̃ rñdere de tanta pecunia,& tũc exponit̃.i.tantũ
dẽ ſibi ſoluere.ut no.Bal.in l.eã q. poſt princi. C. de fideicom.
& ſic poterit ꝯueniri ꝑ hanc l.& tenet Bal.hic, & ad hoc vide
6. tex.in c.dilecti.de fo.ꝯpet.& quod no.ibi.Inn. ¶† Quęro quid
ſi partes prorogauerunt iuriſdictionem,& poſtea fuit incepta
inſtantia, & actor uult reũ reconuenire corã eodem iudice,
ille opponit de incõpetentia, actor replicat de prorogatione,
reus triplicat ꝙ illa intell'r reſpectu primæ inſtãtiæ,non nouę,
quid iuris?Gul.de Cugn.in l.eum qui.§.j.de cõſtitu.pecu.tenet
hãc vltimam partem,per l.ſi quis repetere.ad Turpil.Ang.idẽ
per l.hos accuſare. §. hoc beneficio.de accuſatio. quæ melius
c facit.[c]Ego limito hoc uerũ in prorogatione quæ facta fuit ex
tacito ꝯſenſu,quia ſcientes coram eo litigauerunt.nã illa non
extenditur ultra actum ex quo non reſultant uerba, ſm Bar.
in ſimili.C.ne filius ꝓ pa.l.fin.per illum tex.ſecus ſi facta eſt ex
expreſſo cõſenſu,quia ſe ſubiecerunt.nam ille magis extẽdit̃,
& ur̃ actum ꝙ ĩ tota illa cã euſque terminata ſit uelit ſubeſ-
ſe iuriſdictioni illius.ad hanc diſtinctionem uide gl.ord.ſingu
7 larẽ in cle.ſępę.de uerb.ſig.quã oĩno uide circa finẽ. ¶ †Item
quid si à principio partes errauerunt, poſtea ſcientes cõtinua
uerunt proceſſum corã eodẽ?dic non confirmari prius geſta,
nec ualere proceſſum si tp̃e conteſtationis erant in errore,qa
si non ualet conteſtatio,nec ea quæ poſtea ſequuntur ualere
pñt.gl.eſt ord.& no.in l.j. C.ubi de cri.agi oportet.ſecus si tp̃e
8 cõteſtationis non erant in errore. †Ad illud autẽ quod dixi đ
iur̃o ꝙ quis compellitur præciſe ad eius obſeruantiam, dic ꝓ-
bari per c.nouit.de iud.& per c.licet.de iureiu.lib.6. ubi ſecula
res iudices compelluntur per cenſuram eccleſiaſticam facere
laicos præciſe iuramenta ſeruare.

ADDITIONES.

b ¶ P̃ot conueniri. Aduerte quęſo num ne ad intereſſe quidem reus ex hac ſtipulatione teneatur,cum omnino nulla ſit:idq;ex his verbis tex.nemo cõpellit̃ huiuſmodi cõuentioni ſtare,in e.l.ſi conuenerit, & quia talis ſtipulatio vr̃ eſſe contra ius publicum.l.iuriſgentium.§.ſi paciſcar.ver.& generaliter.ff.de pac.l.pacta. C. eo.& ita per Mod.intelligitur. d.l.ſi conuenerit.

c ¶ Melius faciat.Lud.Ro.poſuit hanc limitationem pro ſingulari ſingularib. ſuis & limitationem Pau. ſequitur Iaſ.hic.

LEX XIX.

1 *Poſtquam quis præuentus eſt, licet mutet forum,non eximitur à iuriſdictione iudicis preuenientis.*
2 *Preuentio iuriſdictionis qualiter fiat.*
3 *Mulier propter matrimonium mutat forum domicilii & ſequitur forum viri,& deſinit eſſe ciuis ſuæ ciuitatis, & efficitur alterius,ſed regulariter contra,& quid ſi adhuc non eſt ducta ad domum mariti.* & nu.4.
4 *Vidua honeſte viuens retinet domicilium & ciuitatem, tanquam cenſeatur eſſe in eodem matrimonio.*
5 *Si lata eſt ſententia contra aliquem,qui poſtea mutauit domicilium, tunc iudex loci domicilii non tenetur talem ſententiam exequi, niſi ad literas iudicis loci originis.*
In eodem territorio an vnus iudex poſſit exequi ſententiam alterius ſine illius requiſitione.
6 *Mutans domicilium remanet ſubditus ratione originis,ſed non poteſt ibi conueniri niſi ibidem reperiatur,uel niſi fuerit præuentus.*
7 *Si quæritur de lucro dotis fiendæ per maritum, quòd debeat inſpici ſtatutũ loci mariti non vxoris.*
8 *Præuentus in foro ſeculari ſi poſtea efficitur clericus,& cauſa ſit ciuilis tenetur coram primo iudice reſpondere.*
Quod in multis caſibus iudex ſecularis poſſit procedere contra clericum, ſed in criminali non.
9 *Quid in collectis ſi poſt impoſitionem factam à ſuperiore aliquis mutat forum & domicilium? remiſſiue.*
Quid ſi præuẽtus moriatur,& ſuccedat ſibi alius de alio foro quòd teneatur proſequi litẽ coram primo ẽt ſi ſuccedens ſit clericus: fallit in fiſco.

Cum

1 CVm quædam puella ¶† Poſtq̄uā
qs prçuen-
tus eſt, licet mutet forum, non eximiť à iuriſdõne
iudicis præuenientis. h. d. vſq; ad §. quoties, & po-
2 nit duos caſus. † Primus, qñ fuit p̄uentus p ꝓceſſum agitatū ꝯ
eum vſq; ad ſñiam incluſiue. Secundus, qñ vſq; ad ꝯteſtationē.
certe idem ſi p ſolā citationē, vt l. ſi qs poſtea. ǰ. de iudi. p quā
iſta ſuppleť, & adde c. quod ſignificaſti. de fo. cõp. quod capľm
3 ego habui in pūctis, qñ fui examinatus in iure can. ¶† In tex.
ibi [ꝓuenerit] & ſic mutauit domicilium, vt in gl. j. certe ēt o-
riginē, q̄a deſinit eſſe ciuis ſuæ ciuitatis, & incipit eſſe ciuis ci-
uitatis alterius, vt no. C. de incol. & l. mulieres. & l. originē. &
plene p Bar. in l. fi. §. idem reſcripſerunt. ǰ. ad munici. & eſt ca-
4 ſus ſpālis rlr ꝯ, vt l. aſſumptio. in prin. e. ti. † Sed q̄d ſi remāſit vi-
dua? rñdeo adhuc retinet ciuitatem, & domicilium ibidem ſi
ibi remanet, & honeſte viuit in viduitate, vt l. fi. §. vidua. eo. ti.
q̄a cenſeť eſſe in eodem mřimonio quouſq; vidua ſtat, ut l. fi.
a C. de bo. ma. ſecus ſi non honeſte[a] viueret ſicut nec ꝯcubina,
vt in eadem gl. hř hic fi. ne plus habeat luxuria, q̄ caſtitas, ſm
Ang. & idem vř ſi inde recederet, & ad locum ꝓpriæ originis
reuerteretř, q̄a ceſſante cā, & c. nā illa mutatio cõtingit pp trā-
ſlationē pſonæ, qua ceſſante dēt deſinere mutatio. † Quid aūt
ſi adhuc non eſt ducta ad locum, dic, vt l. ea q̄. eo. ti. ad mu. ¶ In
5 tex. ibi [dic. ſ. p primū iudicē in bonis, q̄ hēat in loco originis,
& ſi ibi nō hēt, vt ſcribat iudici illius loci vbi eſt, q ſuā ſñiam
b exequatř[b] ꝯ eā, ut in gl. q̄ inci. ſ. vbicunq;, q tenetur hoc facere,
vt no. in l. ꝓperandum. §. ſinaūt reus. C. de iud. & niſi lřas ſcri-
bit iudici? non pōt ille talem executionē facere, ut innuit iſta
gl. q̄ ad hoc allegať, & eſt cõis opi. ſicut nec miſſionē ex primo
decreto in bonis ibi ſitis, vt l. cum vnus. §. pe. de bo. au. iud. poſ.
in c. Ro. §. ꝯhens. de fo. com. ¶ Quidā tñ tenuerunt aliud eſſe
in executione diffinitiuæ, q quilibet iudex irrequiſitus poſſit
eā facere ex ſuo offō ſuper bonis condemnati, quæ habet in
ſua iuriſdõne ēt ſi ſit ab alio iudice lata per l. argentarius. §. no
mine pupil. ǰ. de iud. ſed illa poteſt intelligi in actione in fcñ,
q̄ oritur ex ſñia, & in qua proceditur ordinarie, nam in illa fa-
teor, q vbiq; poteſt intentari, ſed executio, quę fit officio iudi-
cis deſeruiente primę actioni, & inſtātię pertinet ad iudicem,
q ſñiam tulit, & iõ alius iudex non debet ſe impedire, niſi ad
requiſitionē illius, qñ eſt de alio foro diuerſo, quod dic vt ple-
ne per Bar. in l. a diuo Pio. §. j. de re iu. & quid iuris ſit ſi eēt de
eodem territorio, ptās, & capitaneus, vel plures iudices eiuſdē
tribunalis, an alter poſſit exequi ſñiam alterius ſine illius req
ſitione? dic ut ibi. ¶ In tex. ibi [ſuſceptam cognitionem] ſ. per
6 cõteſt. litis. ¶† In tex. ibi [in omnib. hmōi] i. vbicunque præuen
tus mutat domicilium, non originem, quod eſt regľr, vñ mul
to fortius remanet ſub iuriſdictione iudicis præuenientis, q̄a
remanet ſubditus etiā ratione originis, licet mulier nō, tñ nō
pōt ibi conueniri, niſi ibidē reperiatur ſi non fuiſſet p̄uentus,
ne cum incommodo trahatur extra domicilium, ad quod vi
7 de quod no. Bar. in l. aſſumptio. §. filius, ǰ. ad mu. vbi plene. † Et
notandum, q̄a pp hoc, q mulier mutat domicilium, & origi
nem dñt doc. q ſi q̄ritur de lucro dotis fiendæ per maritū, dēt
inſpici ſtatutum loci mariti, & non ſtatutum loci vxoris per l.
exigere dotem. ǰ. de iud. quam allegant pro caſu ī ratione ſui,
8 quod dic, vt per Bar. in l. cunctos populos. de ſum. Tri. ¶ † Sed
c q̄ritur, quid ſi aliquis tranſit de foro ſęculari ad eccleſiaſticū,[c]
quia efficitur clericus poſtq̄ fuit præuentus. dic ſm Bart. q in
cā ciuili teneť rñdere coram primo, nā & in multis caſib. iu-
dex ſæcularis p̄t ꝓcedere ꝯtra clericū in ciuili, ſed in crīali nō,
quid iuris ſit pp pęnā quā ſęculari non poteſt imponere cleri
co ſi ſit pſonalis, uel hēt perſonā diſtrīgere? dic, vt no. per Bar.
9 in d. l. j. ǰ. de pę. & per Io. And. in nouel. c. j. de obli. ad rõci. † Itē
quid in collectis ſi poſt impoſitionem factam à ſuperiore ali
quis mutat forum, & domicilium? dic, ut hř in l. īcola. ǰ. ad mu
ni. ¶ Itē quid ſi prçuentus moriať, et ſuccedat ſibi alius de alio
foro? dic, q teneť ꝓſequi litem corā iudice præueniēte, ut ǰ. d
iud. l. ſi is qui Romæ. et l. hæres abſens. in prin. etiam ſi clericus
ſuccedens laicio, et no. xj. q. j. c. clericum nullus. Fallit ī fiſco ſuc
cedente priuato, qui habet ſuos proprios iudices, vt in l. ſi con
ſtant e. §. fi. ſo. ma. et ibi notatur.

ADDITIONES.

a ¶ Non honeſte. Facit quod idem voluit conſi. 12.
b ¶ Exequatur. Si tamen iudex cui ſcribitur, cognoſcit notorie ſententiam nullam, non habet neceſſe reſcribere iudici de exce. oppoſita executioni, immo debet literas ſpernere. Ita conſuluit Lud. Ro. conſi. 50.
c ¶ Ad eccleſiaſticum. vide Old. conſi. 8. cuius verba poſuit Io. An. in addi. ad Spe. in lit. de obl. ad ra.

1 *Quæſtio iuriſdictionis expeditur ſecundum formam libelli, & petitionis, non ſecundum quod eſt in rei veritate.*
2 *Ad fundādā iuriſdictionem iudicis inſpicitur, quod eſt deductū in libello.*
3 *Actor poteſt petere maiorem quantitatem ad finem, ut habeat præſidem in iudicem, ſed non erit impunis.*
Quid econtra ſi petiit minorem, ut poſſet agere coram magiſtratu.
4 *Si debebas mihi mille, & petii quinquaginta, quia non eras ſoluendo, niſi in quinquaginta, an tenear ſoluere gabellam, ex diſpoſitione ſtatuti de tota ſumma.*
5 *Quo ad ordinem procedendi, vel ordinarie, vel ſummarie debet inſpici narratio libelli, non veritas.*

1 §. Quoties de quantitate. ¶† Quęſtio iu
riſdõnis expe-
ditur ſm formam libelli, et petitionis, non ſm quod eſt in rei
2 veritate. h. d. et ſp allegať ad hoc, † q ad fundandā iuriſdictionē
iudicis inſpiciť, quod eſt deductum in libello, quia ſi eſt tale, d
quo iudex poteſt cognoſcere ſi eſſet verum, licet verum non
ſit, cognoſcere poterit vſq; ad ſñiam, ſi tñ reperiatur poſtea
q non ſit verum dabit ſñiam cõtra actorē, et abſoluet reū ab
obſeruatione iudicij, et iõ determinat Bar. ī l. 2. ǰ. ſi quis in ius
voca. non ier. ſi conuenio te forenſem coram ptāte Paduano
rõne contractus quē dico te celebraſſe Paduæ, tu aūt dicis il-
lū contractū non fuiſſe celebratū Paduæ, ſed Vincentię, et iõ
declinas iuriſdõnem, quare petis te illuc remitti, q non dēt de
hac tua exceptione cognoſci, ſed pōt ꝓcedi vſq; ad ſñiam, et
tunc videbiť quid iuris ſit in hoc per iſtum tex. no. licet Inn.
alř fuerit locutus in c. ſup lřs. de reſcr. Et poteſt hic poni caſus
duob. modis, primo, q cū mihi dřes quīquagīta ad hoc, vt poſ
ſim agere corā præſide, petij coram eo centū, præſes cogno-
ſcet, nec diſcutiť principio q̄tū debeť, ſed q̄tū petiť, quantum
ad hoc, vt poſſit procedere, ſed si non probabo nisi de quin-
quaginta, in illis tñ obtinebo ſñiam, quia qui petiit centū pe
tit ēt quinquaginta, & hoc no. Cy. in l. j. in fi. de lit. cont. & q̄a
plus petij condemnabor in expenſis, & hoc vult gl. j. ſic ergo
pōt actor excludere reum dicentem, q præſes non poſſit co-
gnoſcere de quantitate intra quinquaginta aureos, ſed ſolus
3 magiſtratus, † q̄a tūc actor poterit narrare in libello ſibi debe
ri maiorē q̄titatem ad finem non vt totā conſequať, ſed vt ha
beat pręſidem in iudicem, & hēbit, non tñ erit oīno impunis
& hoc uult gl. j. dum dicit, q eſt in optione actoris: pōt ergo in
telligi, q cum deberenť mihi centū, non petii nisi quinqua-
ginta ut poſſem agere corā magiſtratu, & dř q magiſtratus
poterit cognoſcere attento eo quod petiť, non eo quod debe
tur, & ſic eſt hic caſus de eo q̄d dixi de q̄one, quā formaui. ſ̄. e.
4 l. ſi idē cū eodē. ¶† Sed pone q debes mihi mille, tñ non eras
ſoluendo nisi in quinquagīta, petii tota mille, & ibi erat ſtatu
tū, q ſoluať tñ pro libra de quantitate in iudicium deducta,
petiť a me q ſoluam de tota quantitate petita, ego dico, q li-
cet petierim, q̄a ſic dictat inſtřm, tñ ſciebam, q non poteram
conſeq nisi quinquaginta, & ideo nolo, nisi pro illis ſoluere,
q̄a non videris in plus teneri argumento ǰ. de dolo. l. nam is.
a dic, q imò teneor ſoluere ꝓ tota ſumma[d] petita arg. hic ſm
5 Bar. & ꝓbať in l. ī offerēdis. C. de app. & ibi ēt vide Bar. ¶ † Itē
q̄ro in libello ego narro aliud, q̄d ſi eſt verum, dēt procedi in
cā ſummarie, & de plano: ſed ſi non eſt verum, debet procedi
ordinarie, an diſcutieť, an ſit verum, vel ſciať, quo ordine dēat
procedi reo poſtulante? dic q non, ſed procedendum eſt ſum
marie inſpecto eo quod eſt in libello deductum, et aſſertum
eſt. de hoc gl. eſt ord. in cle. diſpendioſam. de iud. ſuper verſ. vſu
ris. et hoc per iſtū tex. ad quod ēt vide quod no. Inn. in c. cum
ſit. de fo. cõ. et ī c. Ro. §. ꝯtrahentes. e. ti. li. 6. ſup uer. ꝯtrahentib.
¶ Vlt. cõtra p̄dicta opponiť, q imò debeat diſcuti veritas, et q
nō ſit inſpiciendū id quod dř, uel noīať, niſi cū ſit uerū, ut no.
ǰ. de do. l. j. in prin. gl. ſuper uerb. dicereť. et ǰ. ſi qua. pa. fe. dic. l. j.
in prin. in j. gl. q̄ dicit, et uerū ſit. Sol. illa intelliguntť quantum
ad finē iudicij nō ut actor cõſequať ſñiam, ſed quantū ad fun
dādam iuriſdictionem, et proceſſum ſufficit ſola narratio.

ADDITIO.

a ¶ Tota ſumma. Adde Math. no. ſtio 148. quod dictum etiam all. d. Iaſ. hic dicens, quod ad effectum litis procedit dictum Bar. in aliis vero inſpicitur effectus exactionis, vt hic per eum.

LEX XXII.

1 *Excedenti metam ſuæ iuriſdictionis, impune non paretur.*
2 *Iudex ordinarius vnius territorii non poteſt facere citari non ſibi ſubditū, etiam exiſtentem in ſuo territorio, nec ille tenetur ſibi obedire, & quid ſi erat dubium, an eſſet ſubditus.*
2 *Si dedit iudex ſententiam contra ſubditum, & non reperiantur bona in ſuo territorio, non pōt facere executionē in bonis eiuſdem poſitis in alio territorio, ſed dēt ſcribere literas iudici illius territorii, quòd hoc faciat.*
4 *Iudex vnius territorii, an poſſit citare ſuum ſubditum exiſtentem in alieno territorio.*
5 *Epiſcopus quòd poſſit facere ſententiam excommunicationis in ſuum ſubditum exiſtentem in alieno territorio.*
6 *Si ſtatutum epiſcopi excommunicat committentes furtum, an liget ſubditum committentem in alieno territorio, quòd non.*
7 *Subditus ſi delinquat in alieno territ. pōt ſibi imponi pœna ſtatuti ſui loci.*
8 *Iudex ordinarius an poſſit in alieno territ. uel alibi, quàm in ſolito tribunali ius dicere inter ſubditos, uel iuriſdõnem ſuam exercere. & num. 9.*
9 *Iudex ordinarius exiſtens in alieno territorio pōt cām delegare, etſi adhuc non eſt ingreſſus delegatio non incipit ſortiri effectū, niſi poſt ingreſſū.*

Epiſcopus

Epiſcopus exiſtens extra ſuam diœceſim, poteſt conferre beneficia, & confirmare electiones ſi non apparet contradictor.
10 *Iuriſdictio cohæret perſonæ, ſed terminatur territorio.*

1 EXtra territorium. ¶†Excedenti metam ſuæ iuriſdõ-
nis, impune non paretur. h.d. & eſt l. vulgaris quæ
trahiť ad infinita, & cã repetit Pet. de Cun. de cui⁹
dictis multa extrahit Cy. ꝙ prima loqť qñ exceſſit reſpũ terri-
torij. ſecundo, qñ reſpectu quãtitatis, ita intelligit gl. ver. fi. dũ
dicit eõ, ſed Ang. dicit poſſe intelligi plurib. aliis modis. ſ. reſpe
ctu tpis, ſi vltra tps ſuæ iuriſdõni pfixũ vellet ꝓcedere, vel ſi vl
2 tra cãs ſibi cõmiſſas, vel pſonas nõ ſit ꝓrogata iuriſdõ. ¶ †Gl.
exemplificat trib. modis principiũ huius legis. Ex primo mõ
no. ꝙ iudex ordinarius vnius territorij non pt facere citari nõ
ſibi ſubditũ ẽt exiſtentẽ in ſuo territorio, & ꝙ ille non teneť ſi
bi obedire, nec ɔparere, nec pt ab eo puniri tãq̃ cõtumax, hoc
tñ eſt verũ, qñ notorium eſt, ꝙ non erat ſuus ſubditus, ut quia
ita cõtinebat ĩ citatione, ſi aũt erat dubiũ, teneť cõparere, & ni
ſi cõpareat, pt puniri de cõtẽptu, & in hoc ille cenſeť hr̃e iuriſ
dõnẽ. l. ſi qs ex aliena, ff. de iu. & plura habes de iſta materia ĩ l.
3. ff. ſi qs in ius vo. non ie. Et ẽt plene per Io. An. in rľa ſcienti. đ
re. iu. in mer. & adde bonã gl. in l. ſi putas. C. de pe. hær. & quod
3 no. plene in c. pterea. de dil. ¶†Ex ſecundo mõ poſito p gl. no.
ꝙ ſi iudex ordinarius dedit ſnĩam ɔ̃ ſuũ ſubditũ, & nõ reperiã
tur bona in ſuo territorio illius ſubditi, non pt facere execu-
tionem in bonis eiuſdem poſitis in alio territorio, quod intel
lige qñ vellet mittere illuc nunciũ ſuũ, q aſſignaret illa bona
actori in cã iudicati, ſed ſi ſcriberet lr̃as iudici illius territorij,
ꝙ hoc faceret, bñ poſſet hoc fieri, vt dixi in l. præcedenti, & ꝓ-
4 pter hoc iſte tex. cũ gl. ſm iſtam lec. inducitur ad plura. ¶†Pri-
mo vtrum iudex vnius territorii poſſit citare ſuũ ſubditũ exi-
a ſtentem in alieno territorio?[a] circa quod conſidera tres caſus,
nã aut vult citare ſcribendo iudici illius territorii, ꝙ ipſum ci
tet ex ſui parte, & hoc pt fieri ſine dubio per id quod ſ. dixi, &
eſt hodie caſus in cle. paſtoralis. de re iu. & probať in l. i. §. j. ff. de
req. reis. Aut vult citare abſq; eo ꝙ ſcribat, & tunc aut perſona
liter faciendo capi perſonam, & ad eũ duci, & clarũ eſt, ꝙ nõ
pt, quia mitteret falcem in meſſem alienã. i. in territorium, &
ad hoc allegať tex. cum gl. in l. quis fugitiuus. §. idem Celſus. ff.
de ædil. edil. in gl. ſuper ver. adduci. & no. per Bar. in l. cui. §. cũ
ſacrilegiũ. ff. de acc. ſed ſi ſcripſiſſet iudici, ꝙ illud caueret, & ſi
remitteret, bene poſſet hoc fieri, vt in Auth. vt nul. iu. §. ſi quis
vero comprehenſorum. Aut vult facere citari verbaliter tm̃ p
ſuum nuncium miſſum ad ipſum de directo cum lr̃is, vel ſine
lr̃is, & de hoc caſus eſt dubius, & fuit iſte caſus diſputatus per
Cy. q tenuit ꝙ ſic per l. omnes. §. vero apparitor. C. de ep. & cle.
vbi dicit eſſe caſum in ɔ̃rium, qa iſta eſt q̃dam executio, quã
facit nuncius, non commiſſio citationis, & eſt q̃dam ſnĩa ĩter
locutoria, & actus nuncij eſt executio ipſius iuxta no. per Cy.
in l. dies feſtos. C. de fer. ſed executionem, non pt facere in alie
no territorio. ut in hac gl. & ita terminatum eſt per Cañ. ĩ cle.
paſtoralis. vbi fuit reprobata ſnĩa Imperatoris, qa citauit Regẽ
Robertum per ſuas lr̃as exiſtentem ĩ territorio ecclæ cum de
buiſſet requirere Papã ꝙ citaret. Bart. reducit ad concordiam
5 has opi. & legiſtas cum can. in d. l. j. ff. de reg. iu. dic, vt ibi. ¶ †In-
ducitur ẽt ꝙ eps non pt facere ſnĩam excommunicationis in
b ſuũ ſubditũ exiſtentem in alieno territorio,[b] qa talis ſnĩa tra
hit ſecũ executionem, ut in c. paſtoralis. de app. & ſic fieret exe
cutio in alieno territorio, ɔ̃rium tñ teneť can. vt no. gl. x. q. 2. c.
epm. de qua ẽt tangiť per Inn. ĩ c. fi. de fo. compe. nam iſta exe-
cutio non dr̃ fieri loco, qa non fit circa corpus locatum, ſed
fit circa aĩam, quæ non dr̃ eſſe in loco, & iſto modo rñdet do.
Io. de Lign. q tenet iſtam opini. in ſuo trac. d ecclaſtica cenſu.
6 ¶† Facit ẽt ſi ſtatutum epi excõicat commitentes furtum[c] an
c liget ſubditum comittentem in alieno territorio? & vr̃ eſſe ca
ſus ꝙ non, vt in c. animarum. de conſt. li. 6. & dñt qdã illã eſſe
rationem illius c. ꝙ non pt facere executionem in alieno ter-
ritorio, ſed certe hæc non eſt bona rõ p ca, q̃ ſ. dixi, eſt ergo
rõ ibi, ꝙ ſtatutũ loquens gñalr de committẽtib. furtũ, & reſtrĩ
giť ad committẽtes intra territoriũ, & nõ eſt verisiľe, ꝙ volue
rit ĩcludere committẽtes extra, qa illi non offendũt ſuã remp.
nec ſuam maieſtatẽ. Si aũt dictaret expreſſe, ꝙ committentes
furtum ĩ territorio vel ex̃, ſunt excõicati, nõ hr̃et locum illud
c. qa pt iudex punire ſubditum ẽt de delicto cõmiſſo in alie-
no territorio, vt l. j. C. ubi de cri. agi opo. & eſt caſus p quẽ hoc
probať in l. 2. C. de claſ. lib. 10. & l. mercatores. de commer. &
merca. ubi lex ponit ſubditũ delinquentem in alieno territo-
7 rio. Pa. de Caſt. ¶ † Vl. per hoc ẽt deciditur, ꝙ ſi ſubditus delin
quat in alieno territorio, an poterat ſibi imponi pœna ſtatu-
d ti ſui loci. Bar. tenuit[d] ꝙ non, in l. cunctos pplos. C. de ſu. Tri.
Alii tenent ɔ̃rium, & melius: quia ſi ſtatutum hoc expreſse di
ceret, ſine dubio ẽt ſm Bar. poſſet. Idem ergo ſi loquitur gñã-
liter, qa in gñali diſpõne veniunt oĩa illa de quib. poſſet ſpãli
8 ter prouidere, vt no. gl. in l. ſolet. ſ. e. ¶† Ex tertio exemplo gl.
no. ꝙ ſi iudex ordinarius territorij reperiť in altero territorio
non poteſt ibi ius dicere ẽt inter ſubditos ꝓprios de reb. in ſuo
territorio geſtis, & exiſtentib. nec mirũ, qa ẽt in ſuo territorio
e non poſſet alibi, q̃ in ſolito tribunali,[e] vt l. pe. ſ. de iuſt. & iu. iu
dices aũt, q non hñt territoriũ, pñt vbiq; in loco honeſto, ut
no. C. de ſen. l. cũ ſnĩam. q ãt hñt territorium ex̃ illud non hñt
exercitiũ iuriſdictionis, licet iuriſdõnem non perdant, vt ſ. de
of. præ. & ibi no. in gl. l. 3. Item ſunt qdã, q in quocũq; loco ſui
territorii pñt ius reddere, ut in c. cũ eps. de of. or. lib. 6. ¶ Sed qd
ſi partes conſentiũt, ꝙ in alieno territorio cognoſcat? dic hoc
poſſe fieri, qa poteſt prorogari iuriſdictio de loco ad locũ p l.
quæro. de ſo. vt no. Cy. ĩ l. ſi qui ex conſenſu. C. de epi. aud. vr̃ tñ
requiri conſenſus expreſſus, licet in aliis prorogationib. ſuffi-
ciat tacitus. tex. eſt in c. ſtatutum. §. illo. de reſcri. l. vi. Can. vero
dñt ẽt requiri conſenſum iudicis illius loci, vt no. Inn. c. nouit.
de offi. deleg. qđ puto verum si vellet ibi eligere tribunal pub.
qa tẽderet ĩ dedecus illius iudicis loci, ergo, &c. ar. ff. de ſer. ru.
præd. l. diuus Pius. eſt cum l. præcedenti. & de vſuf. leg. l. hæres ĩ
fundo. ſecus ſi loco ſecreto, puta in domo propria vellet hoc
facere, qa ceſſaret ratio, aliqñ tñ ẽt ſine ɔſenſu partiũ poſſet i⁹
dicere ɔ̃ inuitũ, vt ſi eſt excluſus de ſuo territorio, ut in cle. j. de
fo. com. vel impediret ingredi. arg. ſ. de of. pro. l. aliqñ. & quod
no. Inn. in d. c. nouit. de of. leg. vbi ẽt dicit, ꝙ ſi eſſet iudex duo-
f rum[f] territoriorũ exiſtens in vno, poſſet expedire negocia al-
9 terius. ¶†Poteſt ẽt exiſtens in alio territorio delegare cãm, vt
ſ. de offi præfec. vrb. l. fi. ſed adhuc non eſſet ingreſſus, delega-
tio non inciperet ſortiri effectũ niſi poſt ingreſſũ, ut l. 3. §. ii. de
offi. proc. similiter ẽt ea q̃ ſunt de voluntaria iuriſdictione pt
ibi exercere, ut hic in glo. & sic eps exiſtens extra ſuam diœce-
g ſim poteſt conferre[g] bñficia, licet collatio ſit actus iuriſdictio
nalis, vt d. c. nouit. & ẽt infirmare electiones si non apparet ɔ-
dictor, ut no. Arch. 50. di. qui in alieno. Sed an in loco exẽpto
exiſtente intra ſuum territorium poterit ius dicere? dic ꝙ non
qa æqparať loco exiſtenti extra territorium, ut patet in d. c. cũ
eps. & ibi no. in gl. de offi. or. li. 6. & sic in domib. ecclæ, uel in
10 ipſa eccľa non poſſet. ¶ † Vlt. no. non intelligas hic ꝙ iuriſdi-
ctio cohæreat territorio, imò perſonę, vt dixi ſ. eo. l. more. ſed
ꝙ terminať territorio. ¶ Item de q̃ſtione gl. in ver. fin. iſtius. l.
qñ iudex ꝓfert ſnĩam in maiori q̃titate, q̃ poſſit, an valeat ĩ ea
ſaltem de qua pt, dic ꝙ de conſenſu partium valet ẽt tota, qa
pt ꝓrogari iuriſdictio de re ad rem, & de infimo gradu iuriſ-
dictionis ad ſummum, ut l. inter conuenientes. ad mun. & ibi
eſt bona gl. licet non de iuriſdõne ad Imperium, ut ibi no. l. j.
in vl. gl. ff. de iud. ſed si sine conſenſu partiũ, aut erant capľa di-
uerſa, & pt ualere in uno, & in altero non, vt l. ẽt. ff. de mino.
Aut erat vnum tñ, & vna ſnĩa, & tunc non valet ĩ aliquo, qa
ſup illa nullam hñt iuriſdictionem, nec in aliqua parte illius,
cum sit una, ut colligitur ex hoc tex. & ita no. in l. j. C. de erro.
cal. per Cy. in 2. q. & eſt gl. 2. q. vj. §. item cum certa. licet gl. in l.
j. C. de re. iu. videatur dicere contra.

ADDITIONES.

a ¶ Alieno territorio. de hoc per Old. late conſ. 83. Fran. Are. conſ. 58.
b ¶ Alieno territorio. De hoc per Fed. conſ. 16.
c ¶ Furtum, De hoc per Fed. conſi. 2. vbi ponit ſi conſtõne epiſcopi caueatur, quòd ludens ad azardum ſit excommunicatus, an ludens in loco exempto ſit excommũnicatus, & ibi vide an talis locus ſit extra territorium, ut hic tenet do. Iaſ.
d ¶ Bar. tenuit. Adde quòd hanc eandẽ op. tenet practicus Are. in ſuo tract. male. in ver. exiſtens Florẽtię, col. 2. qđ ſi dictus Abb. in cõſ. 24. ĩ c. Rodul. de ciuitate Corneti. vide Alex. de Imo. in conſ. 121. in 1. vol. & Fran. de Are. in conſ. 58. Cur.
e ¶ Solito tribunali. Adde hic quod notaui ſup. in l. pe. de iuſt. & iu.
f ¶ Duorum. Adde quæ voluit Are. conſ. 135.
g ¶ Conferre. Vide per Old. conſi. 72. vbi ponit an epiſcopus poſſit concedere indulgentias loco exiſtenti in aliena diœceſi, vt valeant pro ſibi ſubditis, & ibi mordet dictum Ho. ꝙ ſacerdos poſſit ſuum ſubditũ vbique abſoluere, & limi.

Quod quiſq; iuris in alium ſtatuit, ipſe eodem iure vtatur. Rub.

HOc edictum habet. ¶ Primo cõmẽdat edictũ vſq; ibi [q magiſtratum] ſecundo ponit verba edicti vſq; ibi [hęc aũt verba] tertio ipſa exponit vſq; in fi. ti. ¶ No. ex prima parte in verbo iuſta. ꝙ paria ſunt non habere cãm conferendi, uel habere non iuſtam, siľe in l. dotẽ. & in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ſo. mr̃imonio.

LEX PRIMA.

1 *Magiſtratus, qui ius iniquum contra aliquem ſtatuit, & etiam priuatus qui ſtatui facit ad ſuam vtilitatem, coguntur aduerſario poſtulante, vt eodem iure in cauſa propria vtantur.*
2 *Magiſtratus qualiter ſumatur hic, vt contra eum fiat retorquutio noui iuris ſi aliquid ſtatuerit per modum præcepti, vel l. vel ſtatuti, ſeu ſententiæ. & num. 4.*
3 *Impetrans ſtatui iniquum ius licet non dolo, nec vtatur, ſi tamen illud obtineat, quòd fiat contra eum retorquutio illius iuris.*
4 *Illud quod ſubauditur tacite in vno capitulo legis, non ſubauditur, uel cen-*
ſetur

ſetur repetitum in ſeq. capitulo etiam cõnexo, vel con[illegible] ncto, ſ[illegible] us in eo, quod dicitur expreſſe.

5 *Poteſtas ſi fecit aliquẽ decapitari pro hom ci[illegible]io, quem debebat punire ſolum in pecunia ex forma ſtatuti, ꝙ ipse in ſyndicatu debeat decapitari.*

6 *Statutum factum ab vno magiſtratu, an liget ipſum ſicut alios, & contra eum retorqueatur.*

7 *Si aliquis doctor dedit iniquum conſilium in cã alterius, an teneatur illud idem ſeruare in cauſa propria, quam haberet cum illo.*

8 *Magiſtratus perpetui ſine conſiliariis ciuitatis, & temporales cum conſiliariis, & proceribus ciuitatis poßunt facere ſtatuta perpetua, ſed temporales ſine conſiliariis poſſunt ea facere ſuper pertinentibus ad eorum officium, quouſq; eorum officium durat. & nu. 9*

9 *Ptãs conceſſit Titio ſaluum conductum, ꝙ non poſſit capi pro debitis vſq; ad quatuor menſes, inhibendo creditorib. ne contra eum aliquam nouitatem faciant, & fuit de facto ſeruatum, retorquetur contra eũ ſi habeat debitores illos creditores, & non durat vltra tempus officii ſui.*

10 *Conſilium ciuitatis non poteſt facere ſtatutum niſi ſit præſens poteſtas, vel alius magiſtratus ſi poſitus eſt a ſuperiore.*

11 *Delictũ quando committitur a pluribus, tanquam ab vniuerſitate non punitur quilibet de vniuerſitate, ſed ipſa vniuerſitas, & qualiter puniatur vniuerſitas.*

12 *Si Peruſinus fuerit interfectus Florentiæ à Florentino, an debeat Florentinus decapitari, licet ſi ipſe Florentinus fuiſſet interfectus Peruſii ab ipſo Peruſino non debuiſſet Peruſinus decapitari, ſed in pecuniaria pęna condemnari ex forma ſtatuti.*

13 *Statutum in vno loco, ꝙ forenſib. non redditur ius ſecundum formam ſtatutorum, ſed ſecundum ius commune, an retorqueatur contra ſingulos de illo populo volentes alibi litigare.*

14 *Licet quis non appellet a ſententia iniuſta, vel ſi appellat, & appellationem deſerat, vel etiam in ea ſuccũbat, poteſt tamen conuenire iudicem in ſyndicatu.*

15 *Priuilegium tibi conceßum ſi non tendit ad iniuriam alterius, vel ſi tẽdit, fuit conceſſum motu proprio concedentis, non ad tui poſtulationem & non retorquetur contra te.*

1 QVi magiſtratum †Magiſtratus, q̃ ius iniquũ ꝯ aliquẽ ſtatuit, & ẽt priuatus, qui ſtatui facit ad ſuã vtilitatẽ, cogunt̃ aduerſario poſtulante, vt eodẽ iure in cã propria vtant̃. h. d. & ſic hẽt duo capita edictũ prætoris. In primo tractat̃ de ipſo magiſtratu, q̃ eſt pſona publica & ad quẽ ptinet ſtatuere ius, ſcđo de priuato ad quem non ptinet ſtatuere, ſed ĩpetrare ab illo, vt ſtatuatur in prĩo punit̃ ipſe, ſi ſtatutũ habuit effectũ, vel hr̃e potuit, q̃a erat de ſe validũ, ſed in ſcđo caſu, qñ habuit executionẽ ẽt ſi nõ valuit, ſed de facto fuit obſeruatũ, adhuc punit̃ ſm Doc. arg. ĩ. quod vi aut clã. l. ſeruus.

2 & de noxa. l. nõ ſolũ. † & ſumit̃ magiſtratus ꝓ oĩ hñte iuriſdõnẽ, vel Imperiũ, & ſic ẽt pro populo ſi faceret aliquod ſtatutũ iniquũ in cauſis forenſium ꝯtingentib. in ſuo territorio, q̃a te

3 neret̃ vti ꝯ ſe. † In ſcđo capite punit̃ ipſe ĩpetrãs dũmodo impetratio fuerit valida, licet ea non fuerit vſus, vt ĩ. e. l. 3. poſt prin. q̃a verificatur verbũ obtinuerit. non. n. requirit ꝙ vtat̃, ſed ꝙ obtineat. ¶ In tex. ibi [noui iuris] i. iniq. ¶ In tex. ibi [ſtatuerit] ſed dolo, vt patet ĩ. l. ꝓxi. & licet hoc nõ ꝯtineat̃ in verbis ędicti, tñ ſubaudit̃ in hoc prĩo capite per illam l. ſed in ſeq. capite

4 nõ; vt hic in gl. q̃ incip. duo capita. ver. ſed nunq̃d. ¶ † Et ſic no. ſm Bal. ꝙ illud, qđ ſubaudit̃ tacite in vno ca. l. non propterea ſubaudit̃, vel cenſetur repetitum in ſeq. c. ẽt ſibi connexo. vel ꝯiuncto, ſecus in eo, qđ dr̃ expſſe in vno c. legis, vt ĩ. ad l. Aqu. l. quẽadmodũ, §. ſi. vbi Bar. plene, & in l. p̃tor. §. eritq; ĩ. vi bo. rapto. & dic ſtatuerit, vel ꝑ modũ p̃cepti, vel ꝑ modũ l. vel ſtatuti, vel ꝑ modũ ſnĩę interlocutorię, vel diffinitiuę, vt patet hic

5 in gl. mag. quę inci. ꝙ ſic, q̃ tangit oẽs iſtos modos. † Et per iſtũ tex. patet ſm Ang. ſi ptãs facit quẽ decapitari pro homicidio, quẽ tñ debebat punire ſolũ pecuniariter ex forma ſtatuti dicẽtis, ꝙ occidens forenſem puniatur in cccc. vt eſt Peruſij, ꝙ iſte ptãs in ſyndicatu debebit decapitari, nõ aũt ſoluere pęnã pecuniariã tñ, in qua debebat illũ ꝯdẽnare, immo pœnã q̃ illi impoſuit, q̃a ipſe hẽbat ſeruare ſtatutũ loci, & fecit ius ĩiquũ

6 reſpũ decapitati. ¶ † Vr̃ ẽt probari per illũ tex. intelligendo, ꝙ loquat̃ ĩ ſtatuto facto per modũ l. ꝙ ſtatutũ factũ ab vno magiſtratu, ligat ipſum magiſtratũ, ſicut ligat alios, hoc nõ eſt verũ ſm Ang. & bene, q̃a hoc nõ ꝯtingit hic rõne ligaminis ſed

a rõne retorquutionis.[a] De hoc ergo dic, vt no. in rła cui licet. in

7 merc. ¶ † Vlt. ſeq. ver. ĩducit Ang. ꝙ ſi aliquis Doctor dedit iniquũ ꝯſiliũ in cã alterius, teneat̃ illud idẽ ſeruare in cã propria q̃ hr̃et cũ illo, q̃a vel dedit dolo, & debet retorqueri ꝯ eũ, vel ꝑ ĩperitiã, & nõ põt eã allegare, vt ſ. prox. hoc vr̃ verũ ſi ꝯſiliũ habuit effectũ, vel hr̃e debuit, q̃a ferat deciſiuũ cõmiſſum ſibi ꝑ magiſtratũ, q̃ tenebat̃ illud ſeq ex forma ſtatuti, al's ĩiquũ ñ

8 videret̃, vt ĩ. proxi. §. ¶ † In gl. q̃ incip. ꝓ hoc, ibi põt. n. dic ꝙ gl. ĩ iſto ver. ponderauit verbũ ſtatuerit, qđ eſt in tex, qđ vr̃ ĩportare. ſ. ꝑ modũ l. vel ſtatuti, ſed magiſtratus tꝑales ñ vnr̃ poſſe facere ſtatuta, vt C. cõia. vel epi. l. programma. gl. tñ determinat ꝯriũ, qđ. no. ſed ſequẽs gl. mag. vr̃ huic ꝯriari, q̃a ſentit ꝙ nõ poſ

ſit ſolus, ſed cũ ꝓcerib. ciuitatis ſic, doctores dñt, ꝙ ſi eſt magiſtratus ꝑpetuus, ſine dubio p̃t, vt patet in epõ, vt ĩ c. aĩarũ. de ꝯſti. li. 6. & in c. ij. de ma. & obe. Itẽ in comitib. vt in ti. q̃ ſint regalia. in vſib. feu. & talia dñr iura p̃toria, vt no. Bar. in l. v. de verb. ob. ſi vero ſunt tꝑales, tunc ſi ſunt magni iudices, vt p̃fecti p̃torio, itẽ legatus de latere, adhuc pñt, & eorũ ꝯſtõnes ſunt perpetuę, & gñales, dũmõ non ſint ꝯ iura ſcripta, vt l. forma. de off. p̃fe. p̃to. & in c. ſi. de off. le. ſi aũt non ſunt de maiorib. tunc aut volunt ſtatuere ſuꝑ pertinentib. ad eorũ offm̃, quouſq; offm̃ durat, & pñt, vt l. cũ nauiculariorũ. C. de naui. li. xj. ideo officiales ſuper abundantia pñt facere ordinationẽ, ꝙ q̃cunq; portauerit bladũ, non teneat̃ ſoluere gabellã, & conſtituti ꝓ bono, & pacifico ſtatu pñt facere, ꝙ nullus dñs ingrediatur palatiũ, ſi hoc pertinet ad ſtatũ pacificũ, & durabit ordinatio quouſq; eorũ offm̃ durat, vt l. j. ĩ. de pę. Statutũ vero ꝑpetuũ, vel ſuꝑ nõ ꝑtinentib. ad ſuũ offm̃ non pñt facere ſoli, ſed cũ procerib. ciuitatis, & ꝯſiliarijs, vt in gl. ſeq. & vide ꝑ Bar. in l. oẽs ppłi. de iu

9 ſti. & iu. ¶ † In gl. ſeq. q̃ inc. qđ ſi, ibi [& eſt exẽplũ ne Titius &c. declara, vt ſi ptãs ꝯceſſit Titio ſaluũ conductũ, ꝙ nõ poſſit capi ꝓ debitis vſq; ad quatuor mẽſes, & inhibuit creditorib. ne facerent ꝯ eũ aliq̃ nouitatẽ, non potuit hoc de iure facere, ſed ſi fuerit ſeruatũ de facto retorquet̃ ꝯ eum ſi hẽt debitores illos eoſdẽ creditores, & pro ſuis debitorib. & nõ durat vltra tꝑs ſui officij. ¶ In gl. ibi [habito tractatu oĩum procerũ] i. cõſiliariorũ, q̃ repñtant totũ ppłm. ¶ Et ſic no. ex iſta gl. ꝙ ptãs, & ma

10 giſtratus tꝑalis ſolus non põt legẽ facere, qđ dic, vt dixi. ¶ † Itẽ, ꝙ ꝯſiliũ ciuitatis ñ põt facere ſtatutũ, niſi ſit pñs ptãs, vel alius magiſtratus: hoc intellige, qñ ille magiſtratus erat poſitus a ſuperiore, ſecus ſi ab ipſa cõitate, q̃a tunc cõitas eſt ſuꝑior, vnde

11 nõ indiget authoritate inferioris, vt dixi in l. oẽs ppłi. ¶ † In gl. ibi. Rñdeo licet ppłs faciat. no. iſtã gl. ꝙ qñ delictum cõmittit̃

b a plurib. tanq̃ ab vniuerſitate[b] non punit̃ q̃libet de vniuerſitate, ſed ipſa vniuerſitas, q̃ pſonã repñtat. q̃a tũc plures loco vniꝰ hñr. Et qualr̃ puniat̃ vniuerſitas, vide Bart. in l. aut facta. §. ſi. ĩ.

12 de pę. ¶ † Per iſtã ẽt gl. dicit An. ꝙ ſi Peruſinus fuerit interfectus Florentię à Florentino, dẽt Florentinus decapitari, licet ſi ipſe Florentinus fuiſſet interfectus Peruſij ab ipſo Peruſino, non debuiſſet Peruſinus decapitari, ſed ſolũ ꝯdẽnari in pęna pecuniaria ſm ſtatuta illius loci, q̃a non debet retorqueri cõtra ſin

c gulos de populo. Mihi vr̃[c] cõtrariũ, nã ſi eſt talis pęna, q̃ poſſit cadere in ppło tanq̃ in ppło, vt in terminis huius gl. qñ ppłus ſtatuit, ꝙ creditores nõ poſſint cõuenire ſuos debitores intra certum tꝑs, nã ppłus põt hr̃e ẽt ſuos debitores, q̃ poterunt vti hoc eodẽ iure contra ppłm, vñ nõ expedit, ꝙ vtant̃ contra ſingulos de ppło, ſed qñ ſtatuit, ꝙ decapitandus nõ decapitaret̃, ſed ꝯdẽnet̃ ſolum in tãta pecunia, non põt iſtud retorqueri ꝯ ppłm, q̃ nõ põt decapitari, & ideo retorqueret̃ cõtra ſingulos de populo, q̃ patiunt̃ iſtud ſtatutũ vigere. arg. opt. ĩ c. ſnĩam. de ſen. exc. li. 6. vbi illa, q̃ nõ cadunt in vniuerſitatẽ producuntur

13 ad ſingulos de ppło ne delictum ſit ĩpunitum. † Quid ergo ſi ĩ loco ſit ſtatutum, ꝙ forenſib. non reddatur ius ſm formã ſtatutorum, ſed ſm ius cõe ad hoc, vt forẽſes fatigent̃ litib. & expẽſis, an ſingulis de illo ppło volentib. alibi litigare, idẽ obſeruari dẽat dic, ꝙ non per iſtã gl. tñ iniquum vr̃, q̃a ſic eſſet deluſorium hoc edictum, raro. n. contingeret ꝙ ipſe ppłs hr̃et cãm pecuniariã in alio loco, vñ puto ꝙ de facto ſeruaretur iſte tit. & conſueuerunt eſſe ſtatuta, ꝙ illud ius reddat̃ forenſib. in ciuitate, puta Bon. qđ reddit̃ Bononienſib. in ciuitatib. vel locis illorum, & ita vidi ſtatutum Bononiæ, qđ fundat̃ in iſto tit. & emanauit ad tollẽdum dubium, qđ poſſet reſultare ex hac gl. ¶ In gl. ibi tu dic contra, q̃a cã ſubeſſe potuit, certe ẽt ſi nulla fuit nã magiſtratus fuit in dolo, & nõ appellans fuit in culpa,

14 & dolus p̃ponderat culpæ. l. itẽ ſi obſtetrix. in ſi. ad l. Aquil. † Et ſic no. ꝙ licet q̃s nõ appellet a ſnĩa iniuſta, tñ p̃t conuenire, iudicẽ in ſyndicatu, & idẽ ſi ẽt appellat, & appłonẽ deſerat, vel ẽt in ea ſuccumbat, vt no. Inn. ĩ c. ſępe. de ap. & in c. paſtoralis.

15 de reſcr. & plene per Bar. in diſput. q̃ inc. a ſnĩa iudicis. ¶ † In gl. q̃ inci. immo ibi &c. ſed diſtingue, & dic plenius, ꝙ leges ſ. alle. locum hñt, qñ priuilegium tibi conceſſum non tẽderet in iniuriã alterius, uel ſi tendit fuit conceſſum proprio motu cõcedentis, non ad tui poſtulationem, & tunc non debet redundare in tui odium, nec contra te retorq̃ri: ut illis ll. qñ ãt in alteriꝰ iniuriã, & ad tui poſtulationẽ, non hñt locum illæ leges, q̃a p̃t contra te redundare per retorquutionẽ, q̃ fiat ex hoc edicto.

ADDITIONES.

a ¶ Retorquutiones. Vide per do. Paridem de Put. in ſuo tract. de ſynd. off. an aũt impetrans reſcriptum, vt aduerſarius teneatur perſonaliter reſpondere, debeat retorquutio fieri, vt & ipſe ſimiliter compareat. vide per Do. de Rota de proc. temporali, late per Bar. in l. omnes populi. ſup. de iuſt. & iu.

b ¶ Vniuerſitate. Qualiter poſſit puniri vniuerſitas, vide per Anc. conſi. 144

c ¶ Mihi videtur. Hæc opi. nõ recipitur ab Ale. nec a Iaſ. iurib. de quib. hic per eos.

1 *Statutum ſi non habet effectum iniqui iuris, non fiet retorquutio.*

2 *Verba debent intelligi cum effectu.*

Verbum præteriti temporis ſignificat rem perfectam.

Solus

Solus conatus quando puniatur, ac ſic delictum eſſet conſummatum.
2 *Sententia quando eſt nulla, iudex non facit litem ſuam, nec poteſt conueniri tempore ſyndicatus.*

1 §.**Hæc autem verba.** †Si non hẽt effectum ſtatutũ iniq iuris, nõ
fiet retorquutio ꝑ hoc edictũ.h.d.& ĩ hoc.§.& in l.ſeq.exponit
primũ caput edicti.quod loquiẽ de magiſtratu in l.vero.3. ẽm
2 caput.¶†No.ꝙ verba debent intelligi cũ effectu, & ad hoc ſꝑ
a allegaẽ.Item ꝙ uerbũ p̃teriti tp̄is ſignat rem perfectã, [a] facit l.
ſi id quod.§.quod ſi.ſ.ti.j. & uide oĩno quod notaẽ in rl'a ĩ pę
nis.de reg.iu.ꝙ in pęnã non incurrit niſi delictũ fuerit ꝑfectũ,
& hoc eſt rl'are, aliqñ tñ ſufficit ſolus conatus, vt l.ſi qs cum te
lo.C.ad l.Cor.de ſica. & l.ſi quis non dicã rapere.de epi. & cle.
dicit tñ Spe.in ti.de accu.§.j.uer. quid ſi primo. ꝙ oĩb.legib.di-
centib.puniri conatum, ac ſi delictum eſſet ꝯſummatum, dero
gatũ eſt per gñalem ꝯſuetudinem, tene menti perpetuo hoc
dictum. Fallit in crĩe læſæ mai.vt l.q ſqs.C.ad l.Iul.mai.& idem
in crĩe patriæ oppugnatæ ẽm Ang.ibi, vbi ſufficit ſolus cona-
b tus, [b] licet iniuria non habeat effectum, vt ſi aliqs faceret tra-
3 ctatũ ꝯ ſtatum ciuitatis. ¶†Item no. bonũ arg.ẽm Ang.ꝙ qñ
c ſñĩa eſt nulla, [c] iudex non facit litem ſuam, nec p̃õt conueniri
tempore ſyndicatus, de quo in l.fi.ĵ.de var.cog.

ADDITIONES.

a ¶Perfectam. Adde quod voluit Lud.Ro.conſi.333.vbi ponit, ꝙ conſtitutio con ſilij concedens certas prærogatiuas eis, qui laborauerunt per annum in conſilio, debet intelligi de his qui laborauerunt tanquam poſt.
b ¶ Conatus. Adde Ale.conſi.45.& conſi.232.
c ¶ Nulla. Multa poſſunt adduci, quæ no.in l.4.§.condemnatum.de re iud.& vide aliqua per d. Iaſ.hic, &c.

LEX II.

1 *Magiſtratus, qui propter imperitiam aſſeſſoris ſtatuit ius iniquum, an ipſe, vel aſſeſſor incidat in edictum de quo hic.*
2 *Caput familiæ regulariter tenetur pro familia, ſed non eſt ſufficiens cauſa ad faciendum ipſum incidere in hoc edictum.*
3 *Dolus iudicis an reddat ſententiam, vel legem ab eo factam nullam, & quid ſi lata ſit per gratiam, vel inimicitiam iudicis.*
4 *Propter duritiam, vel dolum legiſlatoris non redditur lex nulla, ſed poteſt iniquitas retorqueri contra eum.*
5 *Imperitia dolum excludit.*
Aſſeſſor, vel artifex præſumitur aſſerere ſe peritum in arte ſua, & quòd magiſtratus propter imperitiam aſſeſſoris faciat litem ſuam.& num.1.
6 *Aſſertio temeraria facit quem teneri, ac ſi eſſet in dolo.*
Teſtis ſi temerarie aſſerat, quòd quis nulla bona habet, & interrogatus quomodo ſcit, reſpondeat, quia non poſſet habere quin ſcirem, ſi reperiatur contrarium, poteſt puniri de falſo, non tamen hoc ſufficit, vt corporaliter puniatur.
7 *Magiſtratus quantuncunque imperitus literarum facit litem ſuam ſi facit iniuſtitiam.*
Quid in menſore electo a partibus.
Quid in arbitris, vel in conſultore electis a partibus.

1 **Hoc edicto dolus.** ¶†Magiſtratus, q ꝑꝑ imperitiam aſ-
ſeſſoris ſtatuit ius iniquum, non incidit in hoc
edictũ, q̃a non eſt in dolo, ſed aſſeſſor ſic, licet nõ
ſit in dolo, q̃a ſaltẽ eſt in lata culpa, quæ dolo æquiparatur. h.
d. Si ergo magiſtratus eſſet in lata culpa, & idem dicerẽ in eo,
vt ſi d'ret tenere aſſeſſorẽ, & non tenebat, & ſic fecit de capite
ſuo. Qñ aũt tenebat, tunc non eſt in dolo, nec in lata culpa, li-
cet poſſit dici in leui, q̃a vtiẽ opera imperiti.& iſta leuis culpa
bene ſufficit, ut ipſe faciat litẽ ſuã, & teneat parti ad intereſſe,
q̃a hęc non eſt merè pœna, & iõ facilius incurriẽ. & ita intel-
lige gl.in fi. & probaẽ in Auth.de iud.§.neceſſitatem, & ibi eſt
bona gl.& in Auth.de q̃ſto.§.maxime.& de collato.§.iubem⁹.
2 & Inſt.de obl.q̃ ex quaſi del.§.fi.†& ẽ rl'are, ꝙ caput familię te-
neẽ pro familia, ut ĵ.furt. aduer.nau.l.j. ſed non eſt ſufficiẽs cã
ad faciendum ipſum incidere in hoc edictũ, q̃a iſta eſt merè
pœna, tñ cõpetet ẽt ei, q non eſt lęſus, ſi tñ lædi potuit, vt in l.
ꝓxi.poſt prin.ver.ſed ſi impetrauit, iõ req̃rit dolus, uel lata cul
3 pa, & iſta faciunt te intelligere gl.quæ eſt hic.¶† In tex.ibi do-
lus] dicit Ang. per iſtum tex probari, † ꝙ dolus iudicis, reddit
ſñĩam, uel legẽ ab eo factam nullã, cũ.n.hoc edictum locum
habeat, ſiue ſtatuat ius iniquum ꝑ viam legis, vel ſtatuti, ſiue
ꝑ viam ſñĩę, ut no.ſ.l.proxi.§.j.& ipſa lex loquitur gñaliter, pa
tet ꝙ illa ſñĩa, uel l.non reddiẽ nulla, q̃a ſi eſſet nulla, eſſet ꝯ
ipſum magiſtratum doloſum, & non retorquereẽ, ut ſ.proxi.
§.cuius ꝯriũ hic dicit, & probaẽ in ſeruo inuito.§.cum prætor.
ad Trebel.vbi ſñĩa lata per grãm, vel per inimicitiam iudicis
non eſt nullã, licet aduerſus eam poſſit peti reſti.in inte.vt ibi
no.niſi interueniſſet ſordes.i.pecunia, ut l.uenales, C.qñ prou.
4 non eſt nec. † De duritia aũt, & dolo legiſlatoris ſit'r non p̃õt
qs cõqueri q̃tum ad reddendum.l.nullam.& l.ſi qua pęna, de
verb.ſig.& l.ſi priuatus.q & a q.b.licet poſſit q̃tũ ad retorquen
dum iniq̃tatẽ ꝯ eum, ut hic.¶In tex.ibi [magiſtratui officere]
ſ.quia non fuit in dolo, nec in lata culpa, ſed aſſeſſori ſic, quia
5 fuit lata culpa, & quare hoc? dic ut in gl.¶In†gl.ibi[aſſeſſor ẽt
ex imperitia] q̃ dolum excludit, ut ſ.ti.j.l.ſi quis id quod.§.do-
li.¶In gl.ibi[ſua tacita aſſeueratio ſibi p̄iudicat] q̃a eſt temera
a ria, [a] non.n dẽbat aſſerere, nec acceptare officium ſi non ſen-
tiebat ſe peritũ, & idem in quolibet artifice ſi per imperitiam
6 artis aliq̃d facit, ut ſ.loc.l.ſi qs domũ.§.pe. ¶†Et no.ꝙ temera
ria aſſertio facit quẽ teneri, ac ſi eſſet in dolo, vnde facit, ꝙſi te
ſtis temerarie aliq̃d aſſerit, puta ꝙ talis nulla bona habet, ĩter
rogatus qũo ſcit.rñdet, q̃a non poſſet hr̃e quin ſcirẽ, ꝙ ſi repe
riatur poſtea, ꝙ hẽat, poſſit accuſari de falſo, & ꝙ eo ipſo ꝓbe
tur ip̃m ſcienter, & doloſe aſſeruiſſe, licet alr̃ de dolo non ꝓ-
beẽ, & iſte caſus accidit hoc anno, & credo ꝙ ita fuit pronun-
ciatũ, non tñ hoc ſufficeret, vbi eſſet imponenda pęna corpo
ralis, q̃a tũc lata culpa non æq̃paraẽ dolo, ut no.in l.j.ad l.Co.
de ſic.¶In gl.ibi[magiſtratus] ẽt imperiti lr̃arũ ſupple, tñ nõ
aſſerunt ſe peritos, licet acceptent officia, hoc vult dicere glo.
& ſic nõ p̃õt eis impingi temeraria aſſeueratio. ¶In fi.glo. ibi
7 quo ad hoc, ut faciant litem ſuã.†No.ꝙ magr̃atus q̃tuncuq;
imperitus lr̃arũ facit litem ſuã ſi facit iniuſtitiã, ẽt ſi non tene
baẽ tenere aſſeſſorem de natura officii, licet videbaẽ ꝯtrarium
quaſi non eſſet tũc in leui culpa, q̃a nunq̃ aſſerit ſe ꝑitũ, & ta-
le officium ꝯſueuit dari imperitis, vñ videbaẽ ꝙ nõ teneretur
niſi de dolo, & lata culpa.l.j.§.fin.ĵ.ſi menſor fal. mod.dix.ſed
ibi loq̃ẽ in mẽſore, q eligiẽ a partib.vel de ipſarum ꝯſenſu, vñ
imputent ſibi partes cur talẽ elegerunt, & idẽ eſſet in arbitris,
& in ꝯſultore electis à partib.magiſtratus vero non eligitur à
partib. & ideo plus ſibi imputatur poſtq̃ acceptauit officiũ, te
ne menti, quia ſaltem eſt in leui culpa, q̃ ſufficit propter hoc.

ADDITIO.

a ¶ Temeraria. De hoc Adde, vt per Alex.in conſi.ſuo 41.in 2.vol.Cur.

LEX III.

1 *Contra impetrantem ius iniquum, quando fiat retorquutio.*
2 *Effectus quos hẽt motus proprius ſuperioris, quia tollit retorquutionẽ iniqui iuris, & tollit ſurreptionem, ut facit vt cenſeatur derogatum omni iuri contrarium diſponentis.*
3 *Motus proprius ſuperioris non præſumitur, quando indultum non continetur in corpore iuris ſcripti, niſi in ipſo indulto fiat mentio de hoc, ſecus in legibus, vel ſtatutis.*
4 *Contra eccleſiã habentẽ priuilegiũ Papale non clauſum in corpore iuris, ꝙ contra eã nõ poſſit opponi præſcriptio minor centum annorũ, quare poſſit fieri retorquutio, vt nec ipſa poſſit contra alios minori tp̄e p̄ſcribere.*
5 *Si impetraſti contra me iudicem delegatum in cauſa tua, poſſum te contra eodem in cauſa mea reconuenire, & an poſſis renunciare impetrationi ne poſſim te reconuenire, & an poſſis lacerare reſcriptum.*

1 **Si quis iniquum ius.** ¶† Hic incipit exponere ſecũ
dũ caput edicti, q̃d hr̃ in l.j.uer.ſi qs apud eum, &
hoc vult. Contra impetrãtẽ ius iniquum fit retor-
quutio, ẽt ſi illo nõ fuit vſus, ſed ꝯ eũ, q nõ ĩpetrauit, ſed ꝓprio
motu ſuperioris fuit cõceſſũ ſibi non fit, ẽt ſi illo vſus fuit.h.d.
notabl'r: iſta diſtõ ſꝑ allegatur, nec hẽmus meliorem tex.in iu
re ciuili ẽm Ang. q facit hanc diſtinctionem inter illum cui
concediẽ motu proprio, & illum cui concediẽ ad ſupplicatio-
nem.¶ In tex.ibi[cæterũ ſi ipſo non poſtulante non coercet]
ſupple motu ſuperioris, puta ꝙ non poſſit conueniri a ſuis cre
ditorib.nã uerba ſecundi capitis dñt, ꝙ aliquid noui iuris ob-
tinuerit, quę uerba uerificanẽ in impetrante, & debet intelli-
gi qñ obtinuit ad ſui poſtulationem, quod eſt ualde no.vide-
baẽ.n.poſſe verificari ẽt in eo, cui motu proprio, q̃a ẽt ille p̃õt
dici obtinuiſſe, ſed contrarium eſt, qñ agiẽ de pœna inferẽda,
q̃ non niſi rõne delicti dẽt imponi, & ille talis non dr̃ tunc cõ
mittere delictum, al's poſſet verificari ẽt in illo, tene menti, †&
2 ſic no. vnum effectum quem hẽt motus proprius ſuperioris,
facit ꝙ ẽt ſi indultum ſit iniquum, & tendat ad iniuriam alte-
a ri⁹, non poſſit contra ip̃m torqueri. Et eſt alius effectus, [a] quia
tollit oẽm ſubreptionẽ.& facit ut cenſeaẽ derogatum oĩ iuri
cõtrariũ diſponenti, ẽt ſi non ſit appoſita cl'a non obſtante, vt
in c.ſi motu proprio.de præb.li.vj.& l.j.& ibi no. C. de pe. bo-
3 no.ſubla.li.x.† iſte tñ motus proprius non præſumiẽ, qñ indul
tũ non contineẽ in corpore iuris ſcripti, niſi in ipſo indulto
fiat de hoc mentio, vt in dictis iurib. hr̃, nec poſſet probari ꝑ
teſtes, vt no.in d.c.ſi motu ꝓprio: ſed ſi fiat per uiam l.vel ſtatu
ti, bene præſumiẽ motu proprio, q̃a talia ſꝑ fiunt ad publicã
vtilitatem, & ſic præſumunẽ facta proprio motu, ut no.ĩ auth.
quas actiones.C.de ſacroſan.eccl.per gl.& Bar.& per eundẽ in
4 l.fi.C.de bo.vac.li.x. †ſi ergo aliqua eccl'ia hẽat priuilegiũ ali-
quod Papale non clauſum in corpore iuris, ut ꝙ contra eam
non poſſit opponi p̄ſcriptio minor centũ ann.q̃a p̄ſumitur ĩ
dultũ ad ſui poſtulationẽ, poterit ꝯ eam retorqueri, ut nec ip-
ſa

ADDITIO.

a ¶ Alius effectus. Multos effectus motus proprii, vide per Lud.Ro.conſ.334.Et de effectib.motus proprii vide etiam plura per Fel.in c.cauſam quæ. el.2.de teſti.col.2.ver.In glo.pe.cum duab.glo.ſeq.Et aliqua ponit in c.ad aures, col.4.ver. ſed difficillimum.cum col.ſeq.de reſcr.Fran.Cur.

ſa poſſit ꝯ alios minori tp̃e pſcribere, ſm Bar. qui ita no. in d. au
5 then. quas actiones. ¶ † In tex. ibi [ſed impetrauerit] hunc verſ.
inducit Gul. de Cu. ſi impetraſti ꝯ me iudicem delegatum in
cã tua. certum eſt, ꝙ coram eodem poſſum te reconuenire in
cã mea, licet illa non ſit in reſcripto cõpræhenſa, vt in c. diſpẽ
dia. §. reus. de fo. comp. & in auth. & ꝯſr. C. de ſent. Pone ergo
ꝙ videns me velle te reconuenire renuncias impetrationi,
an poſſis me inuito, hoc non obſtante poſſim te reconuenire
coram eod. iudice? & dic, ꝙ ſic, per hunc tex. licet iſta non poſ
ſit dici reconuentio, q̃a non pceſſit conuentio a te. Contrariũ
tenet, ꝙ nõ dẽt recedi ab illis teſtib. qui loquũtur. eo caſu, quo
te cõuenio, & reconuenio. Nec ob. hic, quia loquit̃ qñ iniquũ
ius impetratur non in caſu mero, vñ non mereris moleſtari
pp tuã impetrationem, q̃ iuſte feciſti, poſtq̃ me non moleſtas.
Ang. diſtinguit an impetraueris cũ aliqua cã, q̃ ſit ꝯ ius, & p-
cedit opi. Gul. de Cu. p eius rõnẽ: aut quæ non ſit ꝯ ius, aut ſine
cã prædicta, & tunc procedit opi. Raph. Sed certe iſte tex. põt
intelligi in illo, qui non renunciauit, tñ nõ fuit vſus, adhuc po
terat tñ vti. Si aũt renunciaſſet, forte foret ſecus, quia illud nõ
eſt mere delictum, vñ vr̃ hr̃e locũ pnĩa, & ſi eſſet, non eſſet p-
fectum, licet eſſet inchoatum. ergo pnĩæ locus eſſet, cum po-
tuerit vti, & noluit, vt l. qui falſam ĩ. de fal. & hoc voluerũt q-
dã quos gl. refert, & illa mihi placet. Sed in q. Gul. vr̃ adhiben-
da alia diſtĩ, quę colligitur ex dictis Inn. in c. ex ꝯqueſtione. de
reſt. ſpo. ꝙ aut pñtaueras reſcriptum illi iudici, & tunc eſt effe-
a ctũ meũ, ſicut tuum, [a] & non potes ei renuntiare me inuito
quominus tam in eadẽ cã in qua impetraſti, tenearis procede
re q̃ ẽt in alia, in qua volo te reconuenire, arg. in l. ſi quis libe
ros. C. de ap. aut nondum pñtaſti, & potes ipſum lacerare ſi vis
quia adhuc non eſt acquiſita iuriſdõ cũ effectu, licet poſſet di
ci acq̃ſita mero iure, quia acquiritur ẽt ignoranti. ĩ. de iud. l. cũ
furioſus. & in c. ſuper eo. de app. cũ poſſit ẽt inuitus cõpelli ad
acceptandũ ſi erat ſubditus cõmittẽti, vt no. s̃. tit. j. l. eũ q. & qđ
plene no. p Bar. in l. liberto. de don. exercitium tñ non cõpetit
ante præſentationem, vt etiã no. Arc. de proc. in c. is qui. lib. vj.

ADDITIO.

a ¶ Sicut tuum. Adde Fran. de Are. conſi. 33. & Lud. Ro. conſi. 330.

1 *Contra procuratorem impetrantem ius iniquum, an fiat retorquutio.*
2 *Vſurarius ſi retinet ad bancum ſuum aliquem procuratorem, vel actorẽ cum ſalario non poteſt conueniri ad reſtitutionem vſurarum, ſed ſolus dominus.*
Quod ſecus ſit in tutore, vel curatore.
3 *Ratihabitio æquiparatur ſpeciali mandato.*
Impetratio reſcripti, licet requirat ſpeciale mandatum cum ſit nomine alterius, poteſt tamen ratificari.
Ratihabitio poteſt etiam fieri in delictis factis nomine alterius, & ſi ratũ habeat, incidit in pęnam.
4 *In generali mandato non veniunt ea quæ ſunt de genere prohibitorum, nec ẽt illa quę ſunt de genere permiſſorum, ſi ſunt talia in quib. dominus poſ ſet incidere in pænam, vel aliud damnum conſequi.*
5 *Procurator habens generale mandatum ſi producat falſos teſtes, vel det poſitiones criminoſas, vt dominus teneatur de falſo, vel actione iniuriarum, cautela eſt ꝙ interrogetur dominus, an ratum habeat quod geſſit procurator, & an velit inſiſtere in illis.*
6 *Procurator impetrans iniquum ius pro domino cum ſpeciali mandato, poterit etiam ipſe illud retorquere contra dominum.*

1 §. Si procurator. ¶ † Contra procuratorẽ impetrantẽ ius iniquum nõ fit retor
quutio ſi habuit ſpãle mandatum, vel dñs ratum habuit, ſed
fit ꝯ ipſum dñm, niſi ſit procurator in rem ſuam, quia ipſe tũc
eſt procurator, & dñs; ꝯ tutorem vero, vel curatorem impetrã
tes pro pupillo, vel adulto bñ fit retorquutio in rem ꝯ ipſum
pupillũ, vel adultum. h. d. vſq; ad §. hęc pęna. rõ diuerſitatis eſt
q̃a in primo caſu adeſt voluntas dñi ſpãlr mandantis, vel ratũ
hñtis, q̃ procuratorẽ exonerat, & ipm dñm grauat, ſed in tuto
re, vel curatore, non eſt voluntas pupilli, vel adulti, & ideo ip-
ſe ſolus tutor oneratur, q̃a propria voluntate cenſetur feciſſe.
2 † Et per hunc tex. vr̃ dicendum, ꝙ ſi vſurarius retinet ad ban-
chum ſuum aliquẽ procuratorem, vel actorem cum ſalario,
licet ille male faciat acceptare tale offm̃, quia adeſt ſpãlis vo-
a lũtas dñi, non põt ꝯueniri ad reſtõnem [a] vſurarũ, ſed ſolus dñs,
ſecus ſi tutor, vel curator pupilli, vel adulti vſuras exercuerit,
& in propriã vtilitatẽ non ꝯuertit, ſed ipſius pupilli, vel adul-
3 ti, & ad hoc all. no. 46. diſt. c. ſicut non ſuę. ¶ † In tex. ibi [vel ra-
tum hñt] no. primo, ꝙ ratihabitio ęquiparatur ſpãli manda-
to. Itẽ ꝙ impetratio reſcripti, licet req̃rat ſpãle mandatũ, cum
ſit noĩe alterius, põt tñ rata hñi, vt hic eſt caſus, & no. in cap. ex
parte decani. de reſcr. Itẽ ꝙ ratihabitio põt fieri ẽt in delictis,
qñ delictum eſſet commiſſum noĩe alterius, tunc ille ratũ ha
b bendo incidet in pęnam, ac ſi ipſe commiſiſſet, [b] ſecus ſi non
fuiſſet fcm̃ noĩe illius, tex. eſt in c. pe. de ſen. exc. li. 6. & no. in l. j.
§. quoties. de vi & vi ar. ¶ † In gl. j. ibi [cum parere non debue-
rit] hic non, ſed quare non? nam ſi mãdaſti procuratori, ꝙ im
petraret tibi ius iniquum, [illegible] hoc fuit delictum in quo de
buit tibi obtẽperare, & obtẽperando ipſe debet teneri vt prin-
cipalis, & tu vt acceſſorius. ſ. vt mandans, & mandatarius, vt l.
j. §. quoties. de vi & vi ar. & l. non eo minus. C. de ac. Solu. tene
menti, illud pcedit in his q̃ ſunt de gñe prohibitorũ, & q̃ non
ſolẽt ſortiri iuris effectũ, vt ſi mandaſti ꝙ hoĩem interficeret,
vel vulneraret, nã tale mandatũ non tenet, vt Inſt. manda. §.
illud rei turpis. ſi ergo hoc facit non dr̃ feciſſe cã mandati, ſed
ſua propria voluntate, q̃a nõ erat adſtrictus implere mãdatũ,
ſed nos loq̃mur in his, q̃ nõ ſunt de gñe phibitorũ, vt impetra
re reſcriptum a ſuperiore, qđ ẽt põt ſortiri iuris effectum, q̃a
poſtq̃ eſt cõceſſum, validũ eſt, ſi ab eo emanauit, q̃ poſſit cõce
dere, & iõ mãdatũ ſup hoc eſt validũ, & tenet̃ adimplere, ideo
actus adaptatur ad mandantẽ, & non mandatario, caſus eſt
hic ſing. Et p hoc ẽt rñdetur ad id qđ poſſet opponi, ꝙ dñs nõ
incidat in edictum, q̃a verba edicti ſunt in pſonã dũ dñt, ſi q̃s
apud eũ, &c. & ſic nõ vr̃ cõprehendi fieri faciens, vt l. aut qui
aliter. in fi. cũ ſeq. qđ vi aut clã, q̃a illud procederet in prĩo ca-
ſu, in quo actus appropriatur ipſi facienti, & mandans non dr̃
facere, ſed interpretatiue, nõ in caſu ſcđo vbi actus appropria
tur ipſi mãdanti, q̃a ipſe dr̃ vere facere, & iõ ſi procurator de
ſpãli mandato dñi producit teſtes falſos, vel dat poſitiones cri
minoſas, ipſe dñs incidit in pęnã ſtatuti ẽt in perſonã loquẽtis
de producẽte falſos teſtes, ita no. hic per Bart. Pro quo facit l.
4 nõ ſolũ. §. ſi mãdato. de iniur. ¶ † In gl. ibi [item quid ſi gñalis]
iſta gl. all. ꝙ ſicut in generali mãdato non veniũt ea, q̃ ſunt de
gñe prohibitorũ, vt ĩ. de ri. nup. l. q̃ q̃. ita nec illa, q̃ ſunt de gñe
pmiſſorũ, ſi ſunt talia ex quib. dñs poſſet incidere in pęnã, vel
aliud dãnũ ꝯſequi, & ad idẽ facit l. ſi procurator. de cond. inde.
5 & p hoc dñt Doc. † ꝙ ſi pcurator hñs gñale mandatũ produ
c cat falſos teſtes, [c] vel det poſitiones criminoſas, ad hoc, vt dñs
d teneatur de falſo, vel actione iniuriarũ, cautela eſt, [d] vt interro
get̃ dñs, an ratum hẽat qđ geſſit procurator, & an velit inſiſte-
re in illis, & ſi rñdebit ꝙ ſic, tenebit̃ ipſe, non procurator, p ea
q̃ s̃. dixi, ſi rñdebit ꝙ non, tenebit̃ pcurator, non ipſe, quia in
gñali mandato non vr̃ dediſſe lĩam talia faciendi, per iſtam
gl. & ita practicatur vbiq;, & tenebit̃ rñdere, & iudex ad poſtu
lationẽ partis tenet̃ interrogare, vt ĩ. de interro. act. l. vbicũq;.
6 ¶ † In fi. gl. ibi [an ipſe procurator impetrans] ſupple cũ ſpãli
mandato, & ſic põt fieri retorquutio ꝯ dñm per alios, an ergo
ẽt per ipm pcuratorẽ, q̃ forte tenebatur ſibi. & impetrauit p
dño dilationẽ contra alios, an & ipſe poſſit petere dilationẽ
aduerſus dñm? gl. non rñdet, q̃dã ꝙ nõ, q̃a fuit particeps crĩs,
arg. l. pętor. §. ſi quis particeps. quę in frau. cred. & hoc placet.
Alij dicunt contrariũ, quia ſuum officium non debet eſſe ſibi
dãnoſum, ſed certe non lucroſum, & hic eſſet lucroſum.

ADDITIONES.

a ¶ Ad reſtitutionem. Adde eundem Pau. conſi 243.
b Commiſiſſet. Sed quid ſi noĩe meo quis percuſſit clericum, & cum ſciui contradixi, ſed ex interuallo ratum habui, an ſim excõicatus, vide Fed. conſi. 138. & vide tu ad principalem materiam, quando ratihabitio æquiparetur mandato Bal. & ita Sal. in l. non ideo minus. ver. 11. quæritur. C. de accu. gl. & ibi Bart. in d. l. §. ſed ſi. infra de vi. & vi ar. Bal. in l. obſeruare §. proficiſci. ſup. de off. procon. leg. Ang. Are. in tract. maleſi. in ver. Sempronium mandatorem. ver. nunc. xv. & d. Fran. de Are. in ſuo ſolẽni conſ. 165. & vide ad intelligentiam huius art. quod notanter ponit Bal. in c. poſt tranſlationem. de renun. Fran. Cur.
c Teſtes. Conſuluit Ro. ſuper hoc conſ. 205
d Cautela eſt. Adde ꝙ hanc cautelam poſuit Bar. in l. diuus. inf. de fal. & Sal. in l. ſi falſos. C. eo. ti. & refert practicus Are. in tract. maleſi. in verſ. falſario. col. pen. ver. & ſcias. Cur.

1 *An contra eum qui generaliter impetrauit contra omnes, poſſit per omnes fieri retorquutio.*
2 *Si quis impetrauit dilationem generaliter aduerſus omnes creditores, & durante dilatione vnus ex creditoribus efficiatur poſtea debitor illius, ꝙ tunc non habeat locum retorquutio.*
3 *Si tempore quo impetrauit erat debitor meus in centum, in quib. impetrauit dilationem, & ipſe erat creditor meus in mille, tunc non patitur retorquutionem niſi in centum.*

1 §. Hæc pęna aduerſus. † Aduerſus eum, q̃ gñalr impetrauit ꝯ
oẽs, põt p oẽs fieri retorquutio, licet ipſe non fuerit vſus indul-
to, niſi cõtra vnũ. h. d. ſm gl. & Doc. ſed ſi impetraſſet aduerſus
vnum tm̃, per illum ſolum põt fieri retorquutio ſm eoſdem,
quia non fit niſi p aduerſariũ, vt l. j. §. j. & ij. s̃. e. in verbo aduer-
ſario, & non põt dici aduerſarius, niſi ille contra quẽ impetra
2 uit. ¶ In tex. ibi [q̃ ab eo læſus eſt] dic q̃a ſolum aduerſus illum
a fuit vſus, tñ impetrauit aduerſus oẽs, [a] puta dilationẽ annalẽ,
ſed pone, ꝙ tp̃e quo gñaliter impetrauit ego non eram debi-
tor ſuus, poſtea ipſe efficit̃ creditor meus, & petit a me, an ego
potero retorq̃re cõtra ipſum? Reſpõdeo nõ, q̃a illud reſcriptũ
non comprehendebat tunc me, qui non erã ſuus creditor, &
ſic non lædere me poterat, q̃nimo ẽt ſi poſtea fuerim effectus
eius creditor, quia reſcriptũ ſuũ reſtringit̃ ad creditores, quos
habebat

ADDITIO.

a ¶ Omnes. Do. [illegible] dicit gl. [illegible] [illegible] latius per eum.

hēbat tp̄e impetrationis, nec extēditur ad futuros creditores,
niſi hoc dicat exp̄ſsè, p̄ſertim cū ſit iniquū, vt in c.ſi.de reſcri.
Cum ergo non ſim læſus, nec lædi potuerim, nō pn̄t retorq̄ri
3 niſi illi, qui ſolum lędi poterant, per §.j. in l.j.ſ̄.eo. Item †quid
ſi erat debitor meus in centū, & in illis impetrauit dilationē,
ipſe verò erat creditor meus in mille, an poſſim in oīb. mille
retorquere, vt habeā eādē dilationē? vr̄ ꝙ non. ar. gl. q̄ eſt hic,
quia retorquutio dēt limitari ſ̄m læſionē, vt eatenus fiat, qua
tenus quis eſt læſus, vel lædi potuit, quia lītata cā limitatum
ꝑducit effectū. l. ita āt. ſ̄. de admin. tuto, & l. Lucius. de fide. & l.
cancellauerat. de his q̄ in teſt. delen. ſed cā retorquutionis eſt
lęſio, ergo &c. ¶In fi. glo. ibi alij ꝯ, prima verior. Iac. But.

1 *Impetratio facta per principalem debitorem an noceat fideiuſſori.*
2 *Imperator per ſuum reſcriptum cum clauſula ex certa ſcientia, & etiam cum clauſula non obſtante, poteſt mihi debitori tollere exceptionem peremptoriam, quando habeo aduerſus te, ſicut poteſt tollere actionem aduerſus me.*
3 *Motus proprius ſuperioris facit quòd cenſeatur aduerſus omnem legem diſpenſare.*
4 *Delictum, ſeu mora principalis, an noceat fideiuſſori.*
Prælatus delinquendo poteſt facere conditionem eccleſię deteriorem.

1 **§. Si is pro quo.** ¶†Impetratio facta ꝑ principalē
debitorem, per quam retorquendo pōt ſibi tolli exceptio, nocet fideiuſſori eius, ut ēt illi tollatur, non ſic eꝯrio impetratio fideiuſſoris nocet principali, ſed ſibi ſoli. In tex. ibi [pro quo ſpopondiſti] quia fideiuſſiſti ꝓ eo, & poſtea ſcīn fuit ipſi reo pactū de non petendo, ex quo fuit ſibi acquiſita exceptio pacti, q̄ ēt tranſit ad fideiuſſorem, vt l. exceptiones. §. rei. de excep. ¶In tex. ibi [exceptione vtat̄] & ſic poſſum ego creditor retorquere ꝯ ipſum, ne ēt ipſe aduerſus me vtat̄ exceptiōe pacti p̄dicti, & ſir̄ aduerſus te fideiuſſorē ad quem dicta exceptio tranſit, ſi per ip̄m reſcriptū potui lædi, quia eram ſuus debitor in alia ſumma, & hēbā aduerſus eum exceptionem, qua uti nō potui ꝑꝑ dcīn indultum. ¶In tex. ibi [ſi ſoluendo debitor non ſit] q̄a cogeris ſoluere mihi, & non poteris ab illo recuperare poſtq̄ non eſt ſoluendo, ſed ſi eſſet ſoluēdo bn̄ poſſet, q̄a ſui culpa ꝯtingit, ꝙ exceptione, quā hēbas, uti aduerſus me non potuiſti. ſed quare ſcīn illius dēt eſſe tibi iniurioſum ſaltem, vt cogaris ſoluere, & ēt vt perdas in caſu inopię? Rn̄deo. q̄a ab ipſo prin. cū pro eo fideiuſſiſti hoc euenire poſſe ꝓſpicere debuiſti, q̄a in oēm caſum cēſeris te obligaſſe. ar. ſ̄. loc. l. ſi q̄s domū. poſt prin. & in l. ſi quis ꝓ eo. §. j. de fid. ¶†In tex. ibi [ſed tu incidiſti] q̄a tu ſolus fideiuſſor impetraſti ne alius debitor tuus exceptionē tibi obiiceret, nec tu potes obiicere exceptionem dicti pacti, ſed ipſe reꝰ ſic, q̄a ſcīn tuū nō ſic nocet illi, ſicut eꝯrio, facilius. n. de principali deſcendit in fideiuſſorem, q̄ eꝯrio de fideiuſſore aſcendat ad principalem, ſicut eſt in ſir̄i in l. ſi a te §. fi. de except. rei
2 iud. tene menti. ¶†In glo. j. in fi. ibi dic ergo, ꝙ hic impetrauit peremptoriū no. ergo ex hoc, ꝙ Imperator ꝑ ſuum reſcriptū cum cl̄a ex certa ſcīa, & cum cl̄a non obſtāte, p̄t mihi debitori tollere exceptionē peremptoriā, quā habeo aduerſus te, ſicut pōt tollere actionē aduerſus me, dubiū eſt, q̄a actio eſt de iure ciuili, & iō Imperator p̄t eam tollere, iuxta ea q̄ no. in c. q̄ in eccl̄arum. de ꝯſt. & ꝑ Doc. in l. fi. C. ſi ꝯ ius, vel vti. pu. ſed exceptio ꝑemptoria pōt eſſe de iure nāli, vel gentiū, puta pacti de non petendo, qđ patet q̄a ꝑ eā tollit̄ nālis obligatio, vt l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. ergo nō pōt mihi tollere, cùm non poſsit tollere dn̄ium, qđ eſt de iure gentium, niſi ex cā publicæ vtilitatis. l. itē ſi uerberatū. §. j. de rei ven. pōt dici ſuſtinendo gl. ꝙ hoc ꝯtingit vt ſeruaret̄ æqualitas, & ne ſit melioris cōdōnis debitor q̄ creditor, q̄a creditori pōt tollere actionē, ergo & debitori exceptionē, qđ tn̄ in dubio nō præſumeret̄, ſicut nec motus ꝓprius, vt vult gl. or. in cle. & ſi prin
a cipalis. de reſcr. & adde[a] qđ no. gl. in c. ex tenore. de reſcr. in an
3 tiq. in fi. magnæ gl. Itē †qđ ſubiicit, l. aliqua non obſtante hoc non vr̄ neceſſarium apponi, qn̄ dicit ſe facere ex certa ſcīa, ſicut qn̄ dicit motu ꝓprio, q̄a cenſet̄ aduerſus nomen. l. diſpenſare. vt l. idē Vlpianus, §. j. de exc. tu. ¶In gl. ſeq. ibi [& ſic nunq̄ competit cum efficacia fideiuſſori,] vult dicere gl. ꝙ ſi primo feciſſet pactum de non petendo principali, & ſic eſſet acquiſita exceptio tā ſibi, q̄ fideiuſſori ꝑ impetrationē, quam poſtea fecerat principalis, non poſſet auferri exceptio fideiuſſori q̄ſita, ut l. fi. ſ̄. de pact. ſed ſi primo impetrauit ius iniquum, & poſtea fecit ſibi pactum de non petendo, iſta impetratio p̄cedens operat̄, ne ſibi, neuè ēt fideiuſſori exceptio q̄ratur ex pacto, ſicut videmus in ſir̄i in ſeruo, vel filiofam. qui pn̄t præiudicare dn̄o, vel patri in acquirendis, non acquiſitis auferēdis. l. filius. C. de pact. Sed oſtendo, ꝙ hoc nō poſsit procedere, q̄a cùm poſtea facio pactum de nō petendo, videor renunciare iuri retorquutionis illius iuris iniqui, qđ prius inceperat mihi competere ꝑ præcedenti impetratione, ergo tam ſibi, q̄ fideiuſſori acquirit̄ exceptio, cuius cōtrariū gl. vult quā Doc. ſequunt̄ excepto Iac. But. q̄ tenet ſub dubio hūc tex. poſſe intelligi ēt qn̄ pactum de non petendo p̄ceſſerat impetrationem.
4 Nec ob. contrariū de l. fi. ſ̄. de pact. nā dicit ipſe, ꝙ ꝑ pactū nō pōt debitor exceptionem q̄ſitā fideiuſſori auferre vt ibi, ſed ꝑꝑ eius delictum bn̄ pōt auferri, q̄a tūc potius aufert̄ ꝑ l. q̄ ꝑ ip̄m, ſicut videmus in p̄lato, q̄a delinquendo pōt facere ꝯdōnē ecclę ſuę deteriorē, ſed cōtrahendo non. l. iubemus nullā. C. de ſacr. eccl. & in l. cū uenerabilis. de except. Ang. allegat ꝯtra Iac. Bu. tex. quem dicit ſing. in l. mora. ſecundo rn̄. ſ̄. de ver. ob. ꝙ ēt delictum principalis non poſſit auferre fideiuſſori exce-
b ptionem iam q̄ſitam, ſed dic,[b] ꝙ ibi loquit̄ in mora ipſiꝰ principalis commiſſa poſt acquiſitā exceptionem fideiuſſori per ſuā obligationē, q̄ iō non tollit eam, q̄a a iure illa mora non ſic punit̄, ſicut punit̄ impetratio iuris iniq. vn̄ ibi tollit, ſeu tolli dr̄ exceptio facto principalis, hic verò dr̄ tolli ex diſpōne legali, vn̄ placet opi. Iac. quia iſte tex. loquit̄ gn̄al̄r, & ꝑꝑ difficilem oppoſitionem, quā feci ꝯ gl. & Doc. volendo tn̄ eam ſaluare ab illa oppoſitione, opus eſſet eā reſtringere ad caſum qn̄ tp̄e quo feci pactum de nō petendo, ignorabam impetrationē ſuā, & ſic non videor renunciaſſe iuri retorquutionis. ar. l. ſi quis poſtq̄. ſ̄. de fideiu. & iſta eēt nimis magna reſtrictio ad iſtum tex. nec tamen video qualiter gl. poſſit aliter ſaluari.

ADDITIONES.

a ¶Et adde. Quòd principes poſsit tollere exceptiones rōnales. dicit Fely. tex. eſſe ſing. in c. ex parte. extra de off. dele. an aūt, & quando cā præſumatur in principe, vide per Fel. in c. quæ in eccleſiarum. de conſt. & an princeps poſsit cōmittere cām abſq; eo ꝙ iudex poſſet recuſari, vide per Abb. in c. cum inter de except.

b ¶Sed dic. Hanc improbant Alex & Iaſ. qui aliter ſoluit, ut hic per eum.

1 *Pactum filiifa. non nocet patri, etiam in actionib. vel iurib. ipſi patri per filium quæſitis.*
2 *Nocumentum facilius deſcendit de principali in acceſſorium, quàm in aliū æquè principalem, vel maiorem aſcendat.*

1 **§. Si filius meus.** ¶†Pactū filiusfa. non nocet patri, ēt in actionib. vel iurib. illi q̄ſitis ꝑ ip̄m filiū. h. d. ſed in q̄rendis bn̄ pōt præiudicare, ut dixi in p̄cedenti §. ¶In tex. ibi [in hoc edictum inciderit] q̄a dedit dilationem puta annalē debitorib. ꝯuentis ab eo, cōtra quē, ſeu cōtra quos creditores, quos ipſe filius læſit, nūc cū pr̄ vult agere aliqua acquiſitiōe ſibi acquiſita ꝑ filiū, opponit̄ ſibi de eo, qđ filius fecit, & dr̄, ꝙ eodem mō ipſe dēt pati eandē dilationē, quā paſſus eſt iſte creditor facto filij ſui, certè nō tenet̄ pati. h. d. & hoc intendit. ¶In gl. q̄ inc. q̄ ſunt in fi. licèt q̄dam diſtinguant ꝓut diſtinguit̄ in fideiuſſore. §. ꝓx. per gl. ſed ſi illa gl. eſt vera, q̄a illa gl. vult ꝙ in pr̄e, & filio non fiat illa diſtinctio, cū pr̄ ſe habeat ut fideiuſſor ad filiū, qui ꝯtraxit, ut l. cū filius. de uer. ob. Ad hoc rn̄det gl. ſequens, ꝙ uerum eſt, qn̄ filiꝰ cōtraxit ſe alteri obligādo, nā ipſe cenſet̄ principalis, & pr̄ in actione de peculio cenſet̄ fideiuſſor, ſed hic loquitur qn̄ ꝯxit alium ſibi obligando, quo caſu obligatio illa, & ēt actio non remanebant illo iure penes filium, ſed acquirebāt̄ patri, ut l. placet. de acq. hær. vnde pr̄ non pōt dici acceſſorius, ſed principalis, quia non eſt dare principaliorem in obligatione actiua, ſed i paſſiua qua filius tenet̄, bn̄ eſt dare, q̄a remanet apđ
2 filium, & nō acquirit̄ patri eo modo quo actiua, †facilius ergo de principali deſcendit in acceſſoriū nocumentū, quàm in alium æquè principalem, immo maiorem aſcendat.

1 *Pœna quando infligitur ipſo iure per legem, tranſit ad hæredem.*
2 *Quando per pœnam alicuius cauſatur exceptio, ſimiliter tranſit ad hæredem lite non conteſtata.*
3 *Pœnę non impoſitæ per legem, ſed per iudicem imponendæ, vel pro quib. competit actio, non tranſeunt ad hæredes ante litem conteſtatam.*
4 *Retorquutio iniqui iuris qualiter etiam tranſeat contra hæredem.*

1 **§. Quod autem ait prętor.** †Qn̄ pœna ipſo iure ꝑ
a l.[a] infligitur, tranſit ad hæredem, ēt lit. non ꝯt. h. d. ſ̄m vnū in-
2 tellectū gl. ſ̄m alium dicit, ꝙ †qn̄ per pœnā alicuius cāt̄ur exceptio, ſir̄ tranſit ad hæredem lite non cont. h. d. & ambo ſūt intellectus notabiles, qui colligunt̄ ex fi. mag. gl. & per quos limitat̄ mā l. vnicæ. de priua. deli. & l. vnicę. C. ne de ſta. deſun. ī
3 quib. hr̄ ꝯtrariū, †ꝙ pœnæ non tranſeunt ad hæredes[b] ante li-
b tem cont. q̄a uerum eſt de pœnis non impoſitis per l. ſed imponendis per iudicem, al̄s ſecus, vt hic ſ̄m unum intel ſ̄m. Itē
eſt

ADDITIONES.

a ¶Per l. d. Iaſ. hic dicit, ꝙ pęna huius l. non tranſit ad hęredem, quia in pęnis quæ imponuntur ipſo iure, requiritur ſententia declaratoria, & illa non præcedente non poteſt tranſire, ut hic latius per eum, ꝙ in pœnis quæ imponuntur, ipſo iure requiratur ſententia declaratoria uoluit Lu. Ro. conſ. 484. & Fed. conſ. 109. an autem ſententia requiratur in declaratione, ibi vide.

b ¶Ad hæredes. Adde tu an tranſeat ad hæredem hæredis, dicit Bart. in l. mulcta. infra de cond. & demon. ꝙ non. Et idem in ſuo conſi. inc. Andreas Martini. & in conſi. inc. Iacobi. & idem Bal. in l. fi. C. de hęr. inſt. & in l. j. C. de his quæ pœ. no. quod intellige verum, quando pœna conſiſteret circa actionem dandam contra hæredem, ſecus circa exceptionem dandam contra ipſum hæredē, quia tūc talis pœna tranſiret contra hæredem hęredis, puta ſi teſtator mādaſſet hæredi, ut intra annum conſtrui facere monumentū in eccleſia, & ſi non fecerit, ꝙ non audiatur agendo, nec petendo debita hæreditaria, quod no. Fran. Cur.

eſt verũ in pœnis, ꝑ quib. competit actio, non ĩ illis, pro q̃b. cõ
petit exceptio, ut hic ſm alium intelſm, qui habet ĩ ſe rõnem,
quia non põt imputari ei, qui habet exceptionem, ſi eã nõ d̃
duxit in iudicium viuente crĩoſo, cum non poſſit deduci ni
ſi agatur, & in ptãte ſua nõ eſt ꝙ agatur, ſed ipſius actoris, ſiſr
in l. punitur. §. fi. de doli exce. vbi ea quæ ſunt tpalia ad agẽdũ,
4 perpetua ſunt ad excipiendum rõne prædicta. † Pone hic caſũ,
ꝙ impetraſti ꝯ me dilationem annalem, vel petitionem perẽ-
ptoriam ne poſſes a me conueniri. Egiſti ꝯ me, & anteq̃ i⁹ hoc
iniquum ꝯ te torquerẽ, deceſſiſti, hęres tuus agit ꝯ me ex alia
cã, poſſum retorquere contra ipſum, vt denegetur ſibi actio
vſq; ad annum, uel perpetuo. ¶ In gl. ibi [ſed dic eũ impetraſſe
priuilegium ſibi hſdiq; ſuo] gl. habuit hunc reſpectum, quia
tunc ſicut hæres põt gaudere priuilegio, ita & iuſtum eſt, ꝙ ꝯ-
ſequatur pœnam, ſed qñ ſibi ſoli, tunc ſicut nec ad hærem trã-
ſit priulegium, ita nec pęna, ſed certe in primo caſu magis pu
nit̃ hæres ex ſuo delicto, q̃a tali priuilegio vtitur, q̃ delicto de-
functi, & hoc eſt de mente iſtius §. dic ergo procedere ẽt in pri
uilegio perſonali, quo hæres potuit uti, tñ in actionib. deſcen
dẽtib. ex perſona defuncti põt puniri pp delictũ defuncti, ut ſi-
cut aduerſus defunctum poterã exceptione annali vti, vel ꝑ-
petua, q̃ tale indultũ ꝯ me obtinuit in alia actione, ita & ꝯ hæ
redẽ eius poſſem vti, & tunc cadit ſequens ꝯrium gl. in uer. itẽ
alia ratione. & ſolue, vt in ſi. & ſecundum quod ſ. dixi.

1 **§. Illud quoque non.** ¶ † Retorquutio fit nõ ſolũ in actionib. quas
impetrans hẽat tpe impetrationis, ſed ẽt in acquiſitis poſt. h.
d. Si ergo impetraſti ꝯ me dilationem, & tunc non eras credi-
tor meus in aliquo, poſtea incepiſti eſſe, ſi agis, poſſum contra
te retorquere, & uti ſimili dilatione, vel exceptione. h. d.

1 **§. Ex hac cauſa.** ¶ † Libertus per reſcriptũ cadit ẽt in pœnam huius edicti, & pp
exceptionẽ retorquutionis iuris iniqui non eſt q̃s liberatus à
naturali obli. ſed ſolũ a ciuili per exceptionem, & iõ ſi ſoluat
ꝑ errorem iuris, non repetit. h. d. Quod eſt verũ, & fortius, ẽt ſi
ex certa ſcĩa, ſecus ſi per errorem facti. l. fi. ȷ̃. ad mu. ita intelli-
ge, & limita iſtum §. de quo dic, ut in l. ſi cã pœnæ. in prin. de
cond. inde. & pleniſſime per Bar. in l. Iulianus. eo. ti.

LEX IIII.

1 *Retorquutio retorquutionis fieri non poteſt.*
2 *Quod licite factum eſt iure permittente, pœnam non meretur.*
3 *Si impetraſti iudicem delegatum in vna cauſa, licet poſſit te reconuenire coram eodem in alia cauſa, non tamen tu poteris iterum me coram eo in alia cauſa reconuenire.*
4 *Si aliquis dixit mihi verba iniurioſa, vel teſtificatus eſt falſum contra me licet poſſim dicere ei, quòd mẽtitur, nec tenear actione iniuriarũ, ipſe tamen non poterit retorquere contra me quòd ego mentior.*

1 **ILlud eleganter.** ¶ Non † põt fieri retor quutio retorquutiõis.
2 h. d. uel ſic, † quod licite factũ eſt iure permittente,
pœnam non meret. facit l. Gracchus. C. de adul. ſi
ergo impetraſti ꝯ me exceptionẽ dilatoriã, uel peremptoriã,
& ego retorquendo ꝯ te ſitẽ exceptionẽ obtinui à iudice ꝯ te,
ſi vis eandẽ retorquutionẽ facere contra me in alia cã, quaſi
obtinuerim ius iniquum nõ potes hoc facere, q̃a non fuit ini
quũ, imo iuſtum cũ fecerim permittente edicto prætoris, & ẽt
iudex pro executione edicti id fecerit, & hoc expreſſe ꝯtinetur
in edicto poſt vlt. verba poſita ȷ̃. eo. l. ȷ. §. ſi q̃s apud eũ. quia ꝯ-
3 tinebit̃ exceptio de qua hic. h. d. ¶ Allegat̃ iſta l. per Gul. † ſi im
petraſti ꝯ me iudicẽ delegatũ, certũ eſt ꝙ poſſum te recõueni-
re corã eodẽ iudice in alia cã, licet non ſit facta mentio in re-
ſcripto. Sed pone, ꝙ tu pp reuocationẽ meã vltra tuã conuen
tionẽ uis me in alia cã iterũ reconuenire, & ſic uti iure conuẽ
tionis, & reconuentionis ꝯtra me, & ſic per conſequens exer-
cere duas, & ego vnam, certe non admitteris in hac vlt. q̃a li-
cet potuerim illud reſcriptũ ꝯtra te retorquere te reconueniẽ
4 do, tu non potes meã retorquutionẽ ꝯtra me torquere. ¶ † Fa
cit ẽt ſm Ang. ꝙ ſi aliq̃s dixit verba iniurioſa, uel teſtificatus ẽ
ꝯtra me falſum, certum eſt, ꝙ licet mihi dicere, ꝙ mentit̃, nec
a teneor actione iniuriarum,[a] q̃a me prouocauit, ut l. quæ oĩa.
ȷ̃. de ꝓc. & in l. qui cum maior. §. accuſaſſe. de bo. libe. nunquid
ergo poteris aduerſus me retorquere dicendo, ꝙ immo ego
mentior, & non tenearis iniuriarũ, dic ꝙ non, q̃a ego licite ſic
rñdi a te ꝓuocatus, ſed tu non ſic licite reſpõdes mihi retor
quendo retorquutionem meam contra me. arg. huius l.

ADDITIO.

a ¶ Iniuriarum. Adde Old. conſ. 54. Lud. Ro. con. 86.

LEX Vnica.

1 *Magiſtratus minores non poſſunt indicere mulctam.*
2 *Magiſtratus non dicuntur niſi iudices ordinarii.*
Delegatus de iure ciuili, quòd non poſſit mulctam indicere, & quid de iure canonico.
3 *Magiſtratus municipales an poſſint paruas mulctas indicere, & nu. 5.*
4 *Duumuiri erant ut ſunt priores, qui adminiſtrant remp. non tamen reddunt ius, & quare dicuntur duumuiri, nec poſſunt mulctare.*
5 *Comites palatini habentes poteſtatem legitimandi, an poſſint mulctam indicere.*
6 *Defenſio non ſolum conſiſtit in obuiando ne fiat iniuria, ſed etiam in vindicando factam ſi eſt perſona publica, ſecus in priuata.*
7 *Iudex qualiter, & aduerſus quos poſſit iuriſdictionem ſuam defendere, & qualiter etiam poſſit defendere iuriſdictionem alterius iudicis ipſum requirentis.*

Si quis ius dicenti non obtemp. Rub.

OMnibus magiſtratibus. ¶ Primo d̃
clarat qui ſunt magiſtratus, qui pñt indicere mul-
ctam pp contemptum iuriſdõnis vſq; ibi [vr̃] Secũ
do pp quẽ cõtemptum, vſq; ibi [ſi procurator] Tertio an per
contemptum vnius poſſit alteri mulcta indici vſq; ibi [hoc iu
diciũ] Quarto & vl. declarat, cuius naturę ſint remedia ex hoc
edicto oriẽtia. In ȷ. parte, dr̃ ꝙ magni magr̃atus, qui hñt impe
rium, pñt indicere mulctam, qui maiorem, aliqui minorẽ ſm
1 ius ptãtis eorum, quod declaratur in l. eos. de modo mul. † Mi
nores autẽ magr̃at⁹ ſimplicem iuriſdõnem hñtes, vt ſunt du-
umuiri, non pñt h. d. Et ſic ponitur rl̃a vſq; ibi, non tñ, poſtea
ponitur exceptio per quã rl̃a reſtringitur ad magnos magr̃a-
tus, licet gñalr̃ fuit poſita in omnib. magiſtratib. Tertio limita
tur rl̃a ẽt in maiorib. magiſtratib. vt non poſſint q̃cunq; mul-
ctam indicere, ſed ſm ꝙ eis cõpetit pro magnitudine ſuæ ptã-
2 tis. ¶ † In tex. ibi [magiſtratibus] non dñr magr̃atus niſi iudices
ordinarii, vt ſ. ti. ii. l. eum qui. quid ergo in delegatis? dic de iure
ciuili non poſſe eos mulctam indicere, vt ȷ̃. de iud. l. ii. §. fi. niſi
in caſu l. fin. C. de ſportu. de iure aũt cano. quid iuris ſit, vide In
a no. in c. ȷ. de of. deleg.[a] & in c. paſto. per gl. & eundem. ¶ In tex.
ibi [non tamen] quidam hñt, & non tantũ, vt gl. hr̃, quæ litera
non eſt bona, q̃a eſſet incongrua locutio dicere, non tantum
duumuiris, qui ſunt minores, ſed ẽt in omnib. qui ſunt maio-
res, quia illa dictio debet adiicere illud, in quo minus videat̃
ineſſe, non id in quo maius, congruentius ergo eſt dicere nõ
b tãtum[b] in maiorib. ſed ẽt in minorib. q̃ econtrario. ¶ In tex. ibi
3 [duumuiris] gl. intelligit de magr̃atib. municipalib. vt defenſo
rib. ciuitatum, qui hẽnt ſimplicem iuriſdõnem, & non pñt in-
dicere mulctã, vt eſt caſus ĩ l. defenſores. C. de defen. ci. ſed quia
multa alia iura huic repugnant. ſ. l. magr̃atib. ſ. tit. 2. vbi dr̃ ꝙ
modica coertio non eſt eis deneganda, & l. fi. C. de ſport. & in
Auth. de defen. ciu. §. audient. Idcirco quidam dicebant eſſe de
bere in lr̃a, non tamen. Azo vero dicit, ꝙ magni magr̃at⁹ poſ
ſunt indicere magnas mulctas, & ita intelligatur rl̃a huius l. du
umuiri vero non pñt magnas mulctas indicere, & ita intelli-
gatur exceptio, ſed paruas ſic, ut in legib. contrariis. Iſte intelľs
non placet, quia ſi rl̃a loquitur de magnis mulctis, exceptio
loquens de paruis, non eſſet congrua, quia dẽt eſſe de termi-
4 nis rl̃ę. † Et iõ alii dñt, ꝙ duumuiri dicebantur illi, q̃ nõ hẽbãt
iuriſdõnẽ cum adminiſtratione, ſed ſine, ut ſunt priores, q̃ ad-
miniſtrãt rẽp. non tñ reddũt ius inter priuatos, & dñr duumui
ri, q̃a olim erant duo in ſingulis locis, vel eligebant̃ a duob.
quib. erat data ptãs eligendi eos, ut hr̃ in l. fi. C. de iud. iſte intel
5 lectus placet. et ipſum ſequit̃ Ang. et Bal. † addit, ꝙ poteſt exẽ-
plificari in iſtis comitib. palatinis, qui hẽt poteſtatẽ legitiman-
di, ꝙ ſi faciunt vocari illos quorum intereſt, et non ꝯpareant,
non pñt eos mulctare, q̃a nõ hñt adminiſtrationem vl̃em, ſed
ſolum in certis caſib. Inq̃tum autem Ang. dicit expoſitionẽ gl.
non eſſe bonã, q̃a defenſores ciuitatum pñt mulctare, nõ pla
cet, q̃a contra tex. in d. l. defenſores. q̃ ſunt ſimplr̃ loquit̃, et ad
ꝯtria rñdetur, ꝙ illi non pñt indicere mulctam pp contuma
ciã commiſſam in cauſis priuatorum, q̃a licet applicet̃ fiſco,
tñ principlr̃ tendit ad priuatam vtilitatem, et obediat̃ iudici ĩ
eo, qđ ad vtilitatem priuatam facit, ſed aliqualẽ coertionem
pecuniariam, uel corporalem ad publicam vtilitatem pro pu-
niendo delicta parua bene pñt facere, et ita loquuntur illa iu-
6 ra. ¶ † In tex. ibi [defendere] no. ergo, ꝙ defenſio non ſolum cõ
ſiſtit in obuiando ne fiat iniuria, ſed ẽt in uindicando iam fa-
ctam, q̃a iſta mulcta imponit̃ ꝓ contumacia, & cõtemptu iã
factis, et hoc in ꝑſona publica, quæ põt ſuam iniuriam vindi-
care, quando eſt notoria, non ſic in priuato, ut ȷ̃. ad leg. Aqu. l.
7 ſcientiam. §. qui cum aliter. † Sed aduerſus quos poteſt ſuam
iuriſdictionem defendere? dic non ſolum aduerſus partes cõ-
tumaces, ſed etiam aduerſus extraneos iuriſdictionem impe-
dien-

ADDITIONES.

a ¶ Delegati. Vide Ange. conſi. 8. & quis, & quantum poſsit imponere mulctam, Vide per Old. conſi. 55. quod etiam all. d. Iaſ. hic inquantum dicit, ꝙ abnegans potẽtiam Papæ poteſt puniri vt hæreticus.
b ¶ Tantum de dictione taxatiua vide hic per d. Iaſ. cui adde Lud. Rom. conſ. 122 & 456.

dientes,& maximè ſi contingere poſſunt cãm, vt teſtes nolen-
tes cõparere,vt l.nullum.C.de teſti. & quod hr̃ in d.c.j.de offi,
dele.cũ tñ illi exnei ſunt de iuriſdõne ſua, vel pp turbationẽ,
& contumaciam fuerũt effecti,ut ibi no. Pñt ẽt defendere iu-
riſdõnem alterius iudicis ipſos requirentis, vt C.de his q latr.
l.j.& in c.j.de off.or.vbi vnus iudex debet iuuare iuriſdõnem
alterius,& pro iuuando pt indicere mulctam, & excõicare ſi-
bi ſubditos, quinimo ẽt dicit Inn. ꝙ indicere pñt bellum epi-
copus, & mandare ꝙ capiantur arma ↄtra impedientes ſuam
riſdictionem,ut ipſe no.in c. olim,de reſt.ſpo.

1 *Mulcta quòd poſſit indici pro quacunque inobedientia ſeu contemptu.*
2 *Iudex poteſt mulctare extraneum non comparentem in principio litis.*
3 *Quòd ſint duo extranea iuriſdictionis,ut ĩ quocunque eorum committatur inobedientia de qua hic, poſſit mulcta indici.*
4 *Mulcta ad hoc,vt poſſit indici pro contumacia, quatuor ſunt neceſſaria.& nume.5.*
Quis dicatur verus contumax.
Cauſa etiam iniuſta excuſat quem a dolo.
5 *Citatus ſub pœna excommunicationis ſi non comparet non eſt excommunicatus, ſed uenit excommunicandus.*
Fiſco competit actio in factum ad condemnationem mulctæ.
6 *Pro eadem contumacia non debet quis bis puniri.*
7 *Principium,vel caput alicuius rei durat vſque ad medium,& a medio infra dicitur finis etiam in ſtatutis.*

1 ## §. Is Videtur ius dicenti.
† Pro quacunq; inobediẽtia, ſeu
contemptu põt indici mulcta,ſiue ſit commiſſa in principio li
tis,ſiue in medio,ſiue in fine.h.d.ſm verum intelľm.Et legitur
quinq; modis in gl.magna, & oẽs ſunt boni, excepto ſecũdo,
q fuit Bal. q voluit, ꝙ non poſſit indici niſi pro inobedientia
commiſſa in fin.ideſt in executione ſñiæ,quæ lect.reprobatur
per gl.& Doc. qa ↄ tex.in l.ii.ſ.ſi quis in ius vo.non ier. in verſ.
ſi qs in ius.vbi erat commiſſa.in prin. & tñ pro illa non ponit
mulcta,idem ergo ſi in medio, vt l.ij.§.qd ergo. de vent.inſpi.
Aliæ vero lectu.tendunt ad id quod dixi in ſummario,tñ ꝑ di-
uerſos modos,& addit ſexta lect.Iac.de Ra.tendens ad idẽ,ſed
2 eſt planior q̃ lec.gl.ut dicã ſuꝑ tex.¶†In tex.ibi [q quod extre-
mũ]exponi ſm Iac.de Ra.i.primũ, qa fuit contumax in prin.
litis,& ponit exemplũ in ver.veluti.ſi agebam ↄ te ad rei vend.
& dedi libellũ,& feci te citare,vt uenires ad rñdendum,& cõ-
tempſiſti venire,pp qđ lis nõ potuit ↄteſtari, nõ poſſum ꝑueni
re ad ſñiam diffinitiuã,ſed peruenio ad miſſionẽ ex primo de
creto,faciendo rẽ adduci,& tibi auferri, certe melius erat mi-
hi peruenire ad diffinitiuã ſñiam per quã declarat̃ res eẽ mea,
qa igr̃ non fuiſti paſſus hoc fieri, & ſic rem a te vendicari,& ꝑ
ſñiam diffinitiuã auferri,& ſic impediuiſti ꝓceſſum meũ,iſta ẽ
iuſta cã pp quã põt tibi mulcta indici,qa tua ↄtumacia eſt mi
hi damnoſa.¶In tex.ibi[& ſic ſequentia recuſauit] i.mediũ,&
vltimũ,ſm eundẽ,vt dicit Iac. & Cy.& ſic in quacunq; parte li
tis cõmittat̃,dr̃ nõ obtemperaſſe iudici, vt ſic poſſit mulctari,
& aliæ expoſitiones poſitæ in gl.reddunt̃ ſuperfluæ, qa iſta eſt
clarior omnib.illis. Bal.aũt dicit,ꝙ hic non loqr̃ de extremita
3 tib.iudicij,ſed ipſius iuriſdõnis ſi bene ponderet̃ lr̃a,† & ꝙ duo
ſunt extrema iuriſdõnis,vnum qđ conſiſtit in iubendo coram
ſe cõparere,aliud quod conſiſtit ĩ iubẽdo poſtq̃ comparuit,ꝙ
aliquid faciat,vel det, vult ergo dicere iſte tex. ꝙ in quocunq;
iſtorum extremorũ committat̃ iſta inobedientia, poteſt mul-
ctari,& de primo loquit̃ hic in prin.& explicat̃ in ver. veluti,
de ſecundo loquit̃ verſiculus,cœterum, & dicit,ꝙ hoc voluit
dicere Io.quem gl.non intellexit ĩ ver.tu aũt.ſm Io.& eſt pul-
4 chrum dictum.¶†Et br̃ collige,ꝙ ad hoc, vt mulcta poſſit in-
dici ꝑ cõtumacia quatuor ſunt neceſſaria, primo ꝙ ſit verꝰ cõ
tumax, qa imponit̃ pro contemptu, & niſi eſſet verus contu-
max,non diceret̃ contempſiſſe,dr̃ aũt verus cõtumax ſi citatꝰ
a perſonalr̃ dixit ſe nolle venire, [a]& tunc non eſt opus amplius
ipm̃ expectare,vt no.in l.fi.ſ.de in inte.reſt. Item ſi nihil dixit,
tñ nulla ſubſiſtente cã iuſta, vel iniuſta non comparuit.Si ãt
ſubſiſtente aliqua cã ẽt iniuſta,excuſaret̃ a cõtemptu, ſeu do-
lo,& non poſſet mulctari, hoc vult gl. mag.in ver.fi.huius le-
gis,quæ inc.hic no.in fi.quæ eſt fin. & ſẽper allegat̃, ꝙ ẽt cã in
iuſta excuſat quem a dolo,& probat̃ in l.igr̃. de lib.cau.& ſ.de
pen.l.ſed ſi leges.§.ſcire. & ſi erat actus,ĩ quo ſufficiebat vnica
citatio, non requirunt̃ aliæ.Si vero requirebat̃ peremptoriũ,
non diceret̃ verus cõtumax,niſi eſſet ter citatus, vel ſemel cũ
impoſitione peremptorij,iuxta l.peremptorium.ſ.de iud.¶Se
cundo requirit̃, ꝙ pp contumaciã illam fuerit impeditus pro
ceſſus,& altera pars damnificata,vt ſi reus fuit citatus ad rñdẽ
dum libello,nam ſi non comparet,non põt fieri litis conteſt.
nec perueniri ad diffinitiuam ſñiam,vt ſ. dixi ĩ prin.ſuper tex.
ſi vero proceſſus non fuit impeditus,puta fuit citatus ad viden
dum iurare teſtes,certe licet non compareat, recipiunt̃ teſtes,
& illa citatio fit ad commodũ citati, nõ ad commodũ alterius
partis,vñ ſi vult,compareat,ſi non vult,non debet ſibi alia pœ
na imponi, qñ aduerſarium non affecit damno per id qđ
hr̃ & no.in l.non ex omnib.ſ.de arb.& ita intelligit,& limitat
Bal.hunc tex.& nullus alius q̃ ipſe.h. d. & eſt ſing.Idẽ ſi eſſet ci-
tatus ad audiendam ſñiam, nam poſito ꝙ non compareat,
5 datur ſñia,& sic altera pars non afficit̃ damno.¶†Tertio vr̃ re
qri, ꝙ citatus sit cũ cõminatione mulctæ, puta ꝙ compareat
ſub tali pœna, si.n.iſta cõminatio non eſſet facta,iuſte poſſet
citatus credere,ꝙ non deberet procedi ad mulctã pp eius con
tumaciam,ſed ad alia iuris remedia si qua cõpetunt, ſed si nõ
competerent ſecus,non tñ intelligas,ꝙ eõ dicat̃ mulcta indi
cta,ꝙ non comparet, imò poſt contumaciam iterum citatur
ad videndũ declarari, ſe incidiſſe in mulctã,vel condẽnari ad
eam,sicut in eo,qui eſt citatus ſub pœna excõicationis, qa nõ
eſt ꝓpea excõicatus,licet non compareat, ſed venit excõican-
dus,vt in c.i.de ſagit.no.& poterit iudex illam q̃titatẽ diminue
re si vult,ſm doct.arg.in l.illicitas.in fi.ſ.de offi.præsi. & procu
rator fiſcalis poterit petere a iudice, ꝙ procedat ad illam con-
demnationem,& hæc eſt competens fiſco, de qua loquit̃. ſ. §.
fi.in gl.mag.in prin.huius l.in gl.ſuper verb.iudicio, quia com
petet fiſco actio in factum,& iſta vñr fuiſſe de mente Iac. Bur.
6 ꝙ requiratur iſta comminatio.¶†Quarto & vlt. dico requiri,
ꝙ ad alium actum punitorium non fuerit proceſſum, si.n.qa
non comparuit ad rñdẽdum libello proceſſit iudex ad miſſio-
nẽ ex decreto,ſatis eſſet punita ſua contumacia, ut ſ. de in ius
voc.l.ſatis.vnde non debet amplius puniri, niſi iterato citatus
vt rñdeat perſeueret in cõtumacia, qa licet prætor fuerit vſus
b vno remedio,si illud non ſufficit, põt peruenire ad aliud [b] re-
medium perſeuerante contumacia,ut l.j.§.quid ergo.de vent.
inſpi.& in l.conſentaneum.& ibi Bar.no.C.qũo & qñ iudex.&
Arch.ſuper rub.de eo qui mit.in poſ.lib.6.& iſto modo intelli
go tex.hic,dum dicit ſeduci, vel auferri paſſus eſt,qui vr̃ ↄriari
ei quod dixi,ſed intelligo,ꝙ poſtq̃ paſſus eſt ſeduci perſeuera-
uit in contumacia, et tunc non poteſt mulctari vltra illam de
ductionẽ,vel pro eadẽ ↄtumacia ñ dr̃et bis puniri,et hæc ſunt
7 vtilia,et dant verum intelľm ad hũc tex.¶†Vlt.ex gl.mag.vnũ
no.quod eſt bonum, quod ponit poſt med.in ver.qd ergo.qđ
c principium [c] alicuius rei durat vſq; ad mediũ,& a medio ſ.dr̃ fi
nis,quod no. pro ſtatuto dicente si maleficium committat̃ in
capite plateæ,ꝙ caput dr̃ vſq; ad medium,et si dicatur ꝙ iudex
in principio ſui officij debeat aliquid facere, ꝙ principium dr̃
vſque ad medium officij,et hoc per Bar.in l.fi.ſ.de fur.

ADDITIONES.

a Nolle venire.Quis dicatur verus contumax, & an poſsit appellare.vide d.de Ro.
deciſiis de do.& con.ta.
b ¶ Ad aliud.Adde quod cõſuluit Ludo.Ro.conſ.248.quòd ſi quis fecit citari per
ſonaliter primo debitorem,quòd tamẽ poteſt redire ad citationem realem.
c ¶ Principium.Adde Anch.conſi.308.

1 *Propter contumaciam procuratoris dominus non mulctatur, nec pupillus propter contumaciam tutoris,vel curatoris.*
2 *Dicitur contumacia procuratoris,quãdo ipſe procurator fuit citatus. Si uero dominus licet mittat procuratorem,qui non compareat, dicitur domini,& quando tunc excuſatur dominus.*
3 *Contumacia procuratoris,quando nòceat domino. & num.4.*
4 *Procurator ſi eſt verus contumax, non denegatur domino beneficium appellandi.*

1 ## §. Si procurator tuus.
¶†Propter contuma-
ciam procuratoris dñs
non mulctatur, nec pupillus propter contumaciam tutoris,
vel curatoris.Itẽ sicut reus contumax mulctatur, ita et actor.
2 h.d.vſque ad §.hoc iudicium. † Dr̃ autẽ contumacia procura-
toris,qñ ipſe ꝓcurator fuiſſet citatus,si uero dñs,licet ipſe mit-
tat procuratorẽ,qui ñ compareat,non dr̃ contumacia procu-
ratoris,ſed dñi,vt probatur in l.si procuratorẽ. §. si tutores. ſ.
man.et no.in c.conſtitutus.de app.nec excuſaretur dñs,niſi ex
caſu contingente in perſonã procuratoris hoc eueniſſet. l. cũ
3 a matrib.C.qui pe.tuto.et in c.significante. de pign. † Contu-
a macia [a] vero procuratoris in his,quæ ſunt non modici ꝓiudi
cij,et quæ requirunt veram contumaciam, non nocet dño, et
ita loquitur hic,vnde nec poſſet perueniri cõtra dñm ad ſecũ-
dum decretum propter contumaciam procuratoris, ſed ĩ his
quæ ſunt modici ꝑiudicij, vel in quib.ſufficit ficta ↄtumacia,
ẽt si ſint magni ꝑiudicij, bene pt ꝓcedi ↄ dñm ad miſſionẽ ex
primo decreto, ut C.de ꝓcu.l.3. et etiam ad ſententiam diffi-
nitiuã,in qua ſufficit ficta contumacia,vt l.si ab eo.C.qũo, et
4 qñ iu.† Adde qđ no.in l.hoc amplius.cũ l.ſeq.de dã.infe.ex qb.
patet,ꝙ si ꝓcurator eſt verus ↄtumax,nõ denegat̃ dño bñficiũ
b appellandi, [b] et hoc tenet Inn. in c.j.ut li.non cõte. Cetera an
factum ꝓcuratoris,vel tutoris noceat domino, vel pupillo,vi
de plene ꝑ Bar.qui ponit longã diſtinctionem, et ẽt per Cyn.

ADDITIONES.

a ¶ Cõtumacia.An ſit delictum,an crimen,& an noceat domino contumacia pro
curatoris,vide per Io.de Ana.conſ.24.
b ¶ Appellandi.Limita,vt per do.de Rota.de app.in c.vbi procurator.& vide Alc.
conſ.85.Ang.con.162.

1 *Ex edicto de quo hic,quæ actio oriatur.*

2 *Merum dicitur illud quòd eſt abſtractum ab omni compoſitione.*
3 *Actio quæ datur ad intereſſe, uel ad id quanti ea res eſt qu li er differat.*
4 *Contumax ut condemnetur in intereſſe, uel expenſis, ſeu damnis, ut hic, poteſt altera pars ſtatim agere etiam antequam conſtet de iure ſuo. & nume. 6.*
5 *Pro expenſis, ſeu intereſſe de quib. hic ratione contumaciæ non ſolum competit officium iudicis merce. ut fiat in eis condemnatio, ſed etiam actio in factum, & quòd tamen tex. loquatur de ſola mulcta, & de una actione, quæ competit fiſco. & nu. 6.*
6 *Actio ad quid ſit utilior, quàm officium iudicis.*
7 *Intereſſe ſingulare quid ſit, & quid commune.*
9 *Contumacia dicitur delictum, & bannitus ex contumacia poteſt offendi ex forma ſtatuti de bannito propter delictum.*
Accuſatio prodita ſuper pœna pecun. applicanda fiſco, quòd poſſit per quemlibet de populo intentari etiam in priuatis criminib. actio uero pro mulcta non poteſt intentari niſi per procuratorem fiſcalem.

1 §. Hoc iudiciũ. ¶ †Ex hoc edicto pp ɔtumaciã orit actio in factũ alteri parti ad intereſſe particulare quatenus pp illã læſa eſt in expenſis & damnũ rerũ ſuarũ, non ad æſtimõnẽ toti⁹ litis, hoc primo, & ẽt fiſco ad mulctã indictã p iudicẽ, & iſta eſt merè pœnalis, q̃ nõ datur poſt annũ, nec ꝯ hrdẽ ɔtumacis. h. d. ſcd̃o, & ſic ɔtinet duo dicta diuerſa, primũ vſq; ibi [& cũ merã pœnã] & iſtud ĩtellr̃ de actione, q̃ dar̃ parti, de qua in ſuperiorib. nihil dixerat. aliud dictũ intellr̃ de actione, q̃ dar̃ fiſco ad petendã mulctã indictã p iudicẽ, de quo dixerat in prin. l. tñ ibi non dixerat, q̃ ad hanc petendã dare actio, ſed hic bñ dr̃ dũ dicit, hoc iudiciũ, qđ exponit. i. hæc actio, vt ĩ multis partib. iuris hr̃, & declarar̃ cui⁹ naturę ſit, q̃a pęnalis, & iõ nõ dar̃ ꝯ hrdẽ añ lit. ɔt. ſupple nec ẽt poſt annũ. An aũt der̃ hrdi non ẽ tractãdũ, q̃a dar̃ fiſco, q̃ non moritur, & hoc vult gl. fi. ſup verb. merã pęnã. illa uero q̃ datur parti non ɔtinet merã pęnã, immo intereſſe reſpũ agentis, ideo eſt ppetua, & dar̃ hæredi, & hoc ẽt vult illa gl. & iſta uariatio, ideo fit in hoc §. quia ſcd̃m dictum vr̃ ɔ̃riari primo, dum dicit q̃ continet merã pęnã, & in primo dr̃, q̃ datur quanti ea res eſt, qđ exponitur. i. ad intereſſe particulare, & iſtud non eſt mere pœna,
2 ſed ſolum reſpũ rei, † & illud dr̃ merum, quod eſt abſtractum, ab oĩ compoſitione, vt dixi in l. imperium. ne igir̃ iſta dicta ɔ̃rientur adinuicem dñs Azo. intellexit primum dictum in una actione, & ſcd̃m in altera, licet ſit magna violentia literæ, quia tota vr̃ loqui in una, & eadẽ actione dum loquitur continuati
3 ue, tñ doc. iſtam lect. Azo ſequũtur. Primum † ẽt dictum vr̃ cõtinere ɔ̃ria in ſeipſo, quia dicit q̃ non datur ad intereſſe, ſed dar̃ quanti ea res eſt, certe. i. dicere quanti ea res eſt, & intereſſe, ut l. inter illa verba. de ver. ſig. pp hoc gl. j. magna exponit tex. trib. modis, & vult in effectu, q̃ in iſto tex. non ſit idem dicere, ſicut nec alibi. ſ. ne quis eum. l. pe. §. j. & quid ſit unum, & quid ſit aliud, gl. exponit trib. modis. Primo ergo exponitur, vt non der̃ ad intereſſe totale. i. ad ęſtimationem totius litis, quia ſi hoc eſſet, ſequeretur, q̃ ſi peterem a te mille, & eſſes contumax in cõparendo ad rñdendũ libello, poſito q̃ adhuc non ɔ̃ſtaret de iure meo, iſta ſola contumacia ſufficeret ad ɔdẽnationẽ tuã abſque eo, q̃ aliter ꝓbarẽ, q̃a pp eã acquiro actionem ad totã ęſtimationem, qđ eſſet iniquũ, ſed bñ dar̃ quanti ea res eſt. ſ. ad particulare intereſſe expenſarũ, & aliorũ dãnorũ, q̃ paſſus ſum pp
4 ɔtumaciã, & iſtam tenent glo. & doc. ¶ † Ex qua no. q̃ non hẽo neceſſe expectare finem litis, vt ɔdemneris in p̃dictis, ſed ſtatim agere poſſũ. Item q̃ licet in expenſis, q̃ veniunt in fi. litis rõne victoriæ non habeatur conſideratio damnorum ɔtingentium, ſđ ſolum expenſarum factarum in lite, vt no. gl. in l. i. de ali. iud. in prin. ſecus tñ eſt in expenſis, q̃ veniunt rõne contumaciæ, vt in hoc tex. cum gl. & in l. non ignorat. C. de fruc. & li. expen. & per
5 Bar. ĩ d. l. j. de alie. iud. & no. in l. ſancimus. C. de iud. ¶ † Item no. q̃ non ſolum competit officium iud. mercenarium, ut fiat condemnatio in talib. ſed ẽt actio in factũ, quod alibi non hr̃ q̃ hic, & ad quid ſit utilior actio q̃ officium iudicis, vide glo. in l. non
6 ſolum. in vlt. gl. ſ. de rei ven. in fi. & l. ſi mulier. §. j. de le. iij. † Secũdo modo intellr̃, vt loquatur de ĩtereſſe totali, quod eſt duplex quodam ſingulare, quod concernit perſonam agentis dũtaxat, quodam cõe, quod cõcernit ꝑſonam oĩum, ut ſi petebam rẽ, quæ valebat cõiter viginti, ſed mihi erat cara xxx. iſta xxx. ſunt ĩtereſſe ſingulare, certe hoc non uenit, ſed bene venit intereſſe commune, & ſic quanti ea res, & communiter ęſtimaretur, gl. reprehendit dicens iſtam expõnem eſſe fatuam, & hoc p id qđ dixi. ſ. quia ſequeretur, q̃ antequàm conſtaret de iure meo propter tuam contumaciam, eſſet fundata mea intẽtio, & dr̃es cõdemnari, qđ eſſet iniquum: ſed certe non vr̃ iniquum per l. cũ q̃rebar̃. iud. ſolui. Sol. ibi, qñ p̃ceſſit ſtipl'o de iudicato ſoluendo, q̃ continet clam de defendendo, nam ſi promiſſor nõ defendit, pp p̃cedentem obl'onem, committitur ſtipl'o ad ęſtimationem totius litis cum effectu, ſic fundar̃ intentio actoris, hic debet intelligi qñ non præceſſerat talis ſtipl'o ſcd̃m Bald. Tertio modo exponitur, aut non loquatur de intereſſe totali, vel particulari, nec de ſingulari, vel cõi, ſed de ſola mulcta, & expone, ut in gl. & licet doc. iſtam non teneant, tñ magis vr̃ congrua lrę, ut ſic totus tex. loquatur de una actione. ſ. quæ datur fiſco ad petendã mulctam in qua facta eſt condemnatio, uerum eſt ergo dicere, q̃ nõ datur ad id qđ intereſt, quia fiſcus non pretendit intereſſe, ſed ad quantitatem in ſñia comprehenſam, & tunc bene ſequitur, q̃ eſt mere pœna, & non datur poſt annum. De illa. n. quę dar̃ parti, nulla facta eſt mentio in ſuperiorib. & tex. dum dicit, ſed quãti ea res eſt, adhuc põt alr̃ exponi. i. prout exigit qualitas ipſius cõ-
7 tumaciæ Paul. ¶ † Vlt. gl. ſequentem in fin. ibi dum dicit, quia ex delicto, &c. q̃ contumacia dr̃ delictum, ideo condemnatus ex ɔtumacia dr̃ ɔdemnatus ex delicto, & poſſet offendi ex forma ſtatuti de bannito pp delictũ, facit l. cõtumacia. ſ. de re iud. & iſta actio quæ datur pro mulcta non põt intẽtari niſi per procuratorem fiſcalem, ita uolunt iſtæ gl. ſed accuſatio prodita ſuper pęna pecuniaria applicanda fiſco, poſſet per quemlibet de populo intentari, etiam in priuatis criminib. ut ĩ l. fi. ſ. de priu a. del. & ſuper rub. de pop. actio.

De in ius vocando. *Rub.*

1 *Citatio prima, quòd dicatur pars iudicii, & ſic de proceſſu.*
2 *Statuto diſponente, quòd appellans intra tot dies poſt appellationem, debeat procedere in cauſa, aliàs habetur appellatio pro deſerta, quòd ſufficiat quẽ feciſſe partem citari.*

1 ¶ † Super gl. rub. ibi, & [ab ea parte iudicium incipiat, &c.] Not. ergo, q̃ prima citatio dr̃ pars iudicii, & per ɔ̃ñs de proceſſu, ſed quidam dñt, q̃ dr̃ extraiudicialis, & q̃ non eſt pars iudicii, nec
2 proceſſus, de hoc uide per gl. in cle. i. de iu. in ii. gl. quod facit † ſi ſtatutum dicat, q̃ appellãs intra tot dies poſt appellationem debeat procedere in cauſa, aliàs habetur appellatio pro deſerta, q̃ ſufficiat quem feciſſe partem citari, ut dicatur proceſſiſſe.

LEX PRIMA.

1 *An omnis uocatus coram iudice, dicatur in ius uocatus.*
2 *Citatus ſi non comparet, tunc ille qui citari fecit non punitur tãquam fecerit in ius uocari.*
3 *Si reperio aduerſarium meum coram iudice ex alia cauſa, & uelim ei dare libellum, an poſſit cogi illum recipere ſine alia citatione.*
4 *Sententia ſi lata eſt parte præſente, an præſumatur pars citata remiſſ.*

1 IN ius vocare. ¶ † No. q̃ non oĩs uocat⁹ coram iudice dicitur in ius uocatus, ſed ſolum ille, qui uocatus eſt ad inſtantiam al-
2 terius uolentis ſecum litigare. ¶ † In gl. ibi [hoc tñ] intelligunt quidam ſi reus ueniat, & rñdeat, dic q̃ iſti mouebar̃ ad hoc dicendum per l. quamuis. ſ. co. ubi ſi citatus non comparet, ille qui fecit citari non punitur tanquam fecerit ipſum in i⁹ uocari. Sed reſponde, ut in gl. quia non ſequitur propterea q̃ nõ ſit uocatus in ius, licet pp hanc uocationem pœna cum effectu non incurratur, quia uocatus non fuit læſus, ex quo non com-
3 paruit, ideo de benignitate pœna remittitur. ¶ † Sed quæritur hic, ſi reperio aduerſarium meum coram iudice ex alia cauſa, uolo ſibi dare libellum, ipſe non uult recipere, ſed dicit, facias me citari, quia iudicium incipere debet a citatione, poſſit compelli accipere? Spe. vr̃ tenere q̃ ſic in tit. de li. concep. §. ſequitur. uer. item dicunt quidam. dummodo reſeruetur facultas propo-
a nendi exceptiones dilatorias, quia citatio [a] non fit niſi ut quis compareat, poſtquam ergo reperitur præſens ſuperflua eſſet, & ſic poterit iudex ipſum ex tunc monere, ſicut in ſimili habetur in l. hæredes palam. §. fin. de teſt. quando teſtes uenerant ob aliam cauſam, quia poſſunt rogari, ut ſint præſentes teſtamento. Gul. & Bart. tenent contrarium hic, q̃ ſi vult recipere poteſt, ſed inuitus non compellitur, & idem Bal. in l. cum fratrem. in fi. C. de his quibus, ut indig. & Arch. in c. j. v. q. ii. dicit tamen idem in c. propoſuiſti. lxxii. diſtinctio. q̃ ille qui reperitur pręſens, præſumitur fuiſſe citatus, uide de iſta q. in c. fin. de elect. lib. vj. in nouel
4 la. † quid autem in ſententia ſi lata eſt parte præſente, non tamẽ conſtat q̃ fuerit citata, an præſumetur citata, & ualeat? uide Bal. notabiliter in l. i. poſt princ. C. de ſent.

ADDITIO.

a ¶ Citatio. Limita niſi citatio fieret ad alium finem, quàm ad effectum ſimplicis citationis, quia tunc non poteſt cogi niſi prius citetur, vt voluit Bald. in l. cum fratrem. C. de his qui. vt indig. an autem præſens præſumatur citatus, vide Fran. de Are. conſi. 30.

LEX II.

1 *Quòd in hac lege multi ponantur, qui non poſſunt in ius uocari.*
2 *Coertio, & etiam carceratio eſt de imperio.*
3 *Sacerdos ſi citatur ut compareat cras in tertiis, quando habet dicere miſſam populo, citatio ipſum non arctat etiam coram epiſcopo, & ſi non comparet non poteſt ut contumax puniri.*
4 *Religioſi debent citari coram præpoſitis, & prioribus.*
Præco dum uadit per ciuitatem faciendo banna, quòd non poſsit capi pro debitis.
6 *In dieb. in quib. quis eſt occupatus in nuptiis, quia ducit uxorem, uel occupatus ſit in funere, non compellitur coram iud. comparere ad litigandum.*

6 *Occupatus coram vno iudice non compellitur comparere coram alio.*
Proceſſus agitatus contra carceratum, non valet ſi iudex ſciebat, alias va let ſed reſtituitur in integrum, & quid si poſſit mittere procuratorem.
7 *Citatio facta de infante non valet, etiam si fiat, vt compareat legitime, ſed de maiore infante valet si fiat ut legitime compareat.*

1 IN ius vocari non. ¶†Hic ponūt̃ mul
ti, qui nullo modo
pñt in ius vocari de iure ciuili vſq; ad l.quiq; litigā
di.§.p̄tor.ibi de quibuſdam, qui nō pñt in ius voca
ri ſine venia de iure p̄torio, & non ciuili, no.iſtos tex. q̄a ſicut
2 iacent, ita practicant̃ ſm Bar.¶†Itē no.in prin. dū dicit, & co-
ercere aliquē pñt, & iubere in carcerem duci, ꝙ coertio, & ēt
3 carceratio eſt de imperio, vt patet ex tex.p̄cedenti.¶†Itē no.in
verſ. nec poteſt eſſe, ꝙ ſi citatur ſacerdos ut compareat cras in
tertiis, qñ hēt dicere miſſam populo ſuo, citatio ip̄m non ar-
ctat ēt corā ep̄o, & ſi non cōparet non pōt puniri vt ꝯtumax.
4 ¶†Item no.in ver.nec eos, ꝙ religioſi nō pñt citari, ſed debēt ci
tari corā p̄po ſitis, & priorib.vt ī gl.Itē in ver.ſed nec.dicit Bart.
ꝑ hunc tex.feciſſe relaxari quendā p̄conē, q̄ cum iret ꝑ ciuita-
5 tē faciendo banna fuit captus pro debitis.¶† Itē no.in ver.pre
terea.ꝙ illis dieb.q̄b.q̄s eſt occupatus ī nuptiis, q̄a ducit vxorē
non ꝯpellit̃ corā iudice ꝯparere ad litigandū, & eodē mō q̄ eſt
6 occupat⁹ in funere, ut in l.fi.¶†In uer.nec eūdē.no.ꝙ ille q̄ eſt
occupatus corā uno iudice, non cōpellit̃ ꝯparere corā alio.
Eodem modo vr̃, ſi quis eſt in carcerib.ut non poſſit compare
re, & ſi ꝓceſſus agitat̃ ꝯ eū, non ualet, ſi iudex ſciebat, ut l. q̄ſi-
tū.de reg.iur.ſi ignorabat ualet, tñ reſtituit̃ ī integ.ex cl̃a gña
li, ita no Bal.in l.ii.C.qui. ex cau.ma.& Bar.ēt tangit hic, ꝙ nō
valet citatio, ſed idem Bar.vr̃ determinare ꝯtrium ī l. is qui re⁹.
circa fi.ſ̃.de pu.iud.dicens, ꝙ ſibi imputatur, quare non mittit
a ꝓcuratorē.[a] Ego uidi de hoc dubitari Florētiæ, ubi multoties
ꝓcedit̃ ꝯ eos, q̄ ſunt in carcere cōi ꝓ debitis, & allegabant̃ iſta
dicta ꝓ, & ꝯ.ſed hic iſto caſu locū hr̃e dictū Bar.pp̄ duo.ſ.ꝙ iu
ſte ī carcerib. detinent̃, & q̄a hēt facultatem mittendi ꝓcura
torē cū ibi ſit copia ꝓcuratorū, & aduocatorū: altero iſtorū
deficiente locum hēbit q̄d hic not.Bar. vt non ualeat proceſ-
ſus ſi iudex ſciat, vel reſtituatur in integ.ſi ignorat.¶†Vlt.not.
7 in l.quinque.in prin.in uerb.infantes.cum gl.ſua. ꝙ non valet
citatio facta de infante ēt ſi fiat, ut compareat ltīme, ſed d̄ ma
iore infante bene valet, ſi fiat illo mō, & hoc ēt tenet Bart.in l.
j.§.ſuſſicit.de adm.tu. de quo ēt uidi plures dubitare, & quoſdā
dicere, ꝙ debet citari ipſe tutor, ſed hic eſt gl.in contrarium.

ADDITIO.

a ¶ Procuratorem. An citari poſsit carceratus, vide per eundem Pau.conſ.42. Are. conſ.132. Ang. conſ.66.

LEX IIII.

1 *Tria genera perſonarum, quæ in ius vocari non poſſunt sine venia.*
2 *Parentum appellatio quos comprehendat.*
3 *Filii appellatione an comprehendatur naturalis.*
Verbum parentes, latius eſt, quàm verbum pater.

OVique litigandi.
§.Prætor ait parentem.

1 ¶†No.tria gña ꝑſonarū, q̄ ñ pñt vocari in ius ſine venia. ſ. pa-
rentes:& hoc ē primū.Itē p̄ronus, & p̄rona, & hoc eſt ſcdm.
a Itē liberi, & ēt parentes p̄roni, vel p̄ronæ, hoc eſt tertium,[a] q̄
n.vult facere tales uocari, dēt hoc primo notificare iudici, &
iudex debet explorare ab eo quā litem vult illi mouere, & ſi
ꝑpendat ꝙ litē famoſam, non cōmittat citationē, non ſic in a-
liis, q̄a non hēt iudex perq̄rere quā actionē uelit intētare, ſed
2 ſtatim cū petitur dēt cōmittere citationē.¶†Itē nō.verbū pa-
rentes, eſſe gñale triplici reſpū.Primo, q̄a ꝯprehendit non ſolū
p̄rem, ſed ēt mr̃em.Item ꝯprehēdit non ſolū primos, ſed ēt vl-
teriores vſq; in infinitū.Itē cōprehendit nō ſolū ltīmos, & na
turales, ſed ēt nāles tantum, & ltīmos tm̃, ut hr̃ ex l.p̄ris.cum l.
3 ſe.†An aūt app̄lone p̄ris ꝯtineatur auus? & an app̄lone filii cō
prehēdat̃ naturalis? diſtingue an ſimus in materia fauorabili,
& cōprehendit̃, an odioſa, tūc ſecus, ut ſ̃.de ritu nupt.l. lege Iu
lia.§.hoc capite.& no.in l.liberorum.de ver.ſig.verbum. n. pa-
rentes, latius eſt, q̄ verbum pr̃. Item diſtinguitur an in materia
naturali.i.in qua ꝯſiderat̃ potius ius naturale, q̄ ius poſitiuū, &
tūc appellatione filiorum continent̃ ēt naturales tm̃, ut ſ̃.d̄ ri
tu nup.l.adoptiuus.§.j.& de accu.l.hos accuſare.§. an conſide-
retur. potius ius poſitiuum, & tunc ſecus, ut in d.§.hoc capite,
& uide quod no.Bal.in l.tutelas.ſ̃.de capi.dimi.

ADDITIO.

a ¶ Tertium. Sed an monachus poſsit in ius vocare abbatem ſine venia Io. And.in tit.de inquiſi.in add.ad Spe.§.fi.tenet ꝙ ſic, ſequitur Lu.Ro.ſing.ſuis.fol.16. quid autem ſi priuatus velit fiſcum conuenire, an habeat neceſſe petere veniam a prīcipe.glo. eſt ꝙ ſic in l.bñ a Zenone. C.de quadr. preſcr.hoc a nobis non habes, cum autem petatur venia, an requiratur citari? vide per Fran.de Aret.cōſ.148.

LEX VIII.

1 *Filius in poteſtate, quando patrem poſſit conuenire sine uenia.*
2 *Filius adoptiuus adoptione finita poteſt patrem adoptiuum in ius voca re sine venia, et an hodie etiam durante adoptione cum non ſit in eius po ſtate. & nu.3.*
3 *Adoptiuus nō ſolum quo ad ius ſuccedendi, ſed etiam quo ad alia reputatur filius.*

1 ADoptiuum patrē. ¶† Filius in p̄tāte
non poteſt ꝯueni
re p̄rem ēt ſi adoptiuus ſit, & ēt cum venia, niſi ꝓ
caſtrenſi peculio.Item filius emancipatus patrem
naturalē et exiſtentē in aliena familia non pōt in ius uocare
ſine venia.h.d.Primum dictum fallit in trib.caſib. qui no.ꝑ gl.
in l.is nulla.ſ̃.de iud.Edictū ergo prætoris, q̄d permittit in ius
uocari parentes cū venia, dēt ēt intelligi de illis parentib.ī quo
rū p̄tāte quis non eſt, ut quia erat emancipatus, ſiue ēt ſint pa-
2 rentes ex latere mr̃no. Itē in p̄re adoptiuo non hēt locū edi-
ctū prætoris, niſi durante adoptione, & in caſtrenſi peculio, nā
ea finita pōt in ius vocare ēt ſine uenia, ipſa uero durante in a-
3 lio q̄ caſtrenſi peculio nō p̄t ēt cū uenia.¶† In gl.q̄ inci.in co
n.ibi[an eū ſine uenia uocabit]ſupple ex̃ caſtrenſe peculium,
q̄a hodie cū non ſit in p̄tāte, eū uocare poteſt in ius indiſtīcte,
ſed dubiū eſt an teneatur veniam impetrare? & facit dubium il
lud q̄d dr̃ in fi.gl. q̄a lex dicit, ꝙ adoptio hr̃ ꝓ non facta p̄terq̄
quo ad ius ſuccedendi: ergo talis hr̃ pro filio. tñ gl.ſentit cōtra-
rium, & idē Iac.But.de quo ēt ſ̃.de ſena. l. ſenatoris filium.ubi
gl.ſentit idem; & hoc tene menti, q̄a non ſolum quo ad i⁹ ſuc
cedendi, ſed ēt quo ad alia reputatur filius, & ꝙ dr̃ quod hr̃ pro
non facta dēt reſtringi q̄tum ad hoc, vt tranſeat in eius p̄tāte,
non quo ad alia, q̄a ſi ſtatutū loqueretur de filio ltīmo, com-
a prehenderetur adoptiuus,[a] quia eſt ltīmus, licet non ſit in p̄tā-
te, ēt q̄tum ad alios effectus q̄ ſucceſſionis, ſi tñ non haberem⁹
iſtas gl.ille tex.quem gl.alleg. faceret dubium, ꝙ non compre-
henderetur, niſi ſtatutum diſponeret de actu ſucceſſionis.

ADDITIO.

a ¶ Adoptiuus. Sed ſtante ſtatuto, ꝙ exiſtentibus filiis maſculis fœminæ non ſuccedant, ſtatutum non comprehendit filium arrogatum, ſcd̃m Io.de Are.conſ.27.

1 *Ille dicitur patronus, qui dedit liberto ſuo libertatem, etiam ſi ex cauſa neceſſaria.*
2 *Priuilegia quæ dantur ueris ciuib.dantur etiam illis qui habentur pro ciui bus licet non ſint, & quando non detur.*
3 *Delictū patris non nocet filio in his, quæ filius non hēt a patre, ſed a lege.*
Si patronus compulit libertum ad iurandum ne ducat vxorem, qualiter ta lis actus puniatur.
4 *Filius propter delictum patris, quando non priuetur feudo.*
5 *Filius quid in dignitate remiſſiue.*
Dominus ſi frangit fidem vaſallo, an debeat priuari directo dominio, ſicut contra vaſallus priuatur utili.
6 *Si uendo tibi rē cum pacto ne aliud facias ſuper ipſa re, & ſi feceris quòd ad me reuertatur, ſi poſtea ad me reuertatur, ego nō debeo illud facere.*
Statuto epiſcopi si excōicantur ludentes, si ep̄s ludat, an sit excōicatus.
7 *Si ſtatutum alicuius caſtri imponat pœnam damnum dantib.applicandam domino illius caſtri, & dominus ſententiat in damno quod datur, non debet sibi pœna applicari, ſed illi domino cui damnum datum eſt.*
8 *Si uendo tibi fundum pacto apposito, quòd quolibet anno vſque in perpetuum des cuidā hoſpitali decem, & niſi dederis quòd ad me reuertatur, & fuit ad me reuerſum, quia non feciſti an ego illi hoſpitali debeo dare.*
An ex hoc pacto acquiratur illi hoſpitali actio.

1 §.Patronū inquit. ¶† Ille dr̃ p̄ronus, qui dedit
liberto ſuo libertatē, etiam ſi
ex cā neceſſaria, itē ēt interdū ille qui non dedit, ſed tm̃ ex ali-
qua iuſta cā hr̃ pro dante, & iſtis debet̃ reuerentia, vt non poſ
ſint in ius vocari ſine uenia, q̄ uero iuſp̄ronatus perdidit ſuo fa
cto, uel culpa pro p̄rono nō hr̃, nec debetur ſibi reuerentia.h.
dicit uſq; ad l.ſed ſi hac. §.p̄ronum.& primo loquit̃ de eo q̄ eſt
uere p̄ronus, quia ſeruum ſuū manumiſit uſq; ibi[uel ſic]& cir
ca hunc caſum p̄t occurrere dubium, q̄d ſi hoc fecit ex neceſſi-
tate, quia fuit grauatus ex cā fideicommiſ.de hoc faciendo? &
uidebat̃, ꝙ tunc ſibi non dr̃etur reuerentia, q̄a non exercuit eā
libertatem in eū ex ſua munificentia, contrarium tñ determi-
natur in l.is quoq;.quā ꝯiunge cū iſto.§.¶ In ver.uero, uel ſi lo
queretur de eo q̄ non eſt uere p̄ronus, ſed hr̃ pro p̄rono, quia
ꝓ manumiſſore hr̃, & ponit tria exempla vſq; ibi quemadmo-
dū, & cum iſta parte iunge l.ſed ſi hac, ubi ponitur exemplum.
Tertio ī uer. quēadmodū loquit̃ de eo q̄ fuit p̄ron⁹, tñ nūc nō
hr̃, q̄a perdidit ius patr. & ponit duo exempla vſq; in fi.& cum
hac parte iunge l. ſed ſi hac.in uer.ſed ſi de ſuis.in prin.& ī ver.
2 ꝯſtituta.ī uer.ſed ſi vēditor.ubi ponūtur alia tria exēp.¶† No.
in uer.uel ꝯclone ſm Ang.Are.ꝙ priuilegia q̄ dantur veris ci-
uib.dant̃ ēt illis, q̄ hñr ꝓ ciuib.licet non ſint ſi ꝯtinent honeſta
tē nec ſunt ꝯ ius, facit l.cum ex oratione.de exc.tu.ſecus ſi eēnt
ꝯ ius, vl̃ tenderent in p̄iudiciū alterius, q̄a aliud eſt eē ciuem, &
aliud haberi pro ciue, ut no.in l.ſi maritus. §.lege Iul.ſ̃.de adul.
3 ¶†Itē no.tex.in fi. ꝙ delictū p̄ris non nocet filio in his q̄ fili⁹ ñ
habet a patre, ſed a lege, nam filius patroni habet hoc ab edi-
cto p̄toris, ꝙ non poſſit in ius vocari ſine uenia, licet ergo ha-
beat

beat hoc pp p̄rem, & ſui cōtēplatione, qa tunc non hēt a pa-
tre, ſed ab edicto p̄toris, delictū p̄ris, pp quod perdit ius patr. vt
qa libertum ꝯpulit ad iurandū ne ducat vxorē, q actus punit̄
per l. Iul. de maritandis ord. vt l. adigere. de iu. patr. nō nocet fi-
lio ēt p̄re viuente, & ſic p̄r poterit in ius vocari ſine venia, ſed
4 non filius. ¶ † Et iſtud inducit gl. ad q̄onem de feudo, vt pp de-
a lictum p̄ris filius non priuet̄[a] feudo. Sed hoc ꝓcedit qn̄ nō fuit
inueſtitus p̄r ſuus ſed alius aſcendens, ꝑ ſe, & ſuis deſcēdentib.
quia tunc non hēt a p̄re, ſed ab illo primo inueſtito, ſi aūt fuit
inueſtitus p̄r, tunc aut expreſsè pro ſe, & ſuis deſcendentib. &
tūc vr̄ idē, quia filio acquirit̄ ius ex ꝯctu p̄mo, qđ poſtea p̄r au
ferre non pōt. arg. in l. fi. ſ. de pac. Si aūt recipit ſimpl̄r, tunc trā
ſit ad filiū, vt in ti. qui. feu. da. poſſ. §. cum verò Conradus. & ita
demū ſit heres p̄ris, vt in ti. an agna. vel fil. & hoc caſu delictū
p̄ris p̄t nocere filio, qa cēſet̄ hr̄e ab ipſo p̄re. Bn̄ licèt de ſtricto
iuris rigore ita videat̄ dicendū, tn̄ in vſib. feu. alia diſtinctio col
ligit̄, ꝙ aut delictū cōcernit ꝑſonā dn̄i, qui commiſit, ꝯ eū fe-
loniā, vel alienauit incōſulto dn̄o, vel nō fecit inueſtiturā in-
tra t̄ps, & indiſtinctè reuertit̄ feudū ad dn̄m, vt habeat ſuæ in-
iuriæ vltionem, ut in ti. q̄ ſit prima cau. benefic. amit. §. deniq.
aut non concernit ꝑſonā dn̄i, & tunc aut fuit receptū pro ſe,
& ſuis liberis, vel deſcendentib. & delictum p̄ris indiſtinctè nō
nocet filio cui erat ius q̄ſitū ex dicto pacto, ita vr̄ ſentire Pet.
& Cy. in l. 2. C. de lib. & eorum lib. Aut fuit receptum ſimpl̄r,
quo caſu tranſit in deſcendentes hodie ēt vſq; in infinitum, &
tunc diſtinguit̄, aut q̄rimus an noceat filijs, & dicēdū ē, ꝙ ſic,
aut an noceat aliis agnatis, q poterant venire in defectū filio-
rum, qa feudum antiquū, & eſt dicendū ꝙ nō, vt in ti. ſi de feu.
fue. ꝯtro. c. ſi vaſallus culpā. & in ti. ſi vaſal. feu. pri. cui deferat̄.
& in primo caſu qn̄ hēt filios qui priuant̄ pp delictū p̄ris, feu-
dū non cōfiſcat̄, licèt alia bona delinquentis pp delictū cōfi-
ſcent̄, puta qa commiſit homicidiū, ſed reuertit ad dn̄m ſi de
ficiunt agnati, vel ſi extant, tranſit ad eos, vt in dictis iurib. & ꝑ
Bar. in l. ſi finita. §. ſi de vectig. de dam. inf. De hac aūt mā tāgit
Bar. ſed non ita ꝑfectè in l. eum. de interd. & releg. & Bal. in l. q
ſe p̄ris. C. vn̄ lib. & in l. 3. C. de lib. & eo. li. & Dy. in c. non debet.
5 de reg. iu. qd aūt in dignitate an delictum p̄ris noceat filio? dic
vt in l. emancipatū. in fi. ſ. de ſen. in l. ſed ſi hac. §. ſed ſi de ſuis.
No. arg. ꝙ ſi dn̄s frangit fidem vaſallo, debeat priuari directo
dn̄io, ſicut e ꝯtrio vaſallus priuat̄ vtili, ſm̄ Gul. de Cug. & appli-
6 cat̄ ipſi vaſallo. ¶ † Item no. tex. in ver. ſed ſi vēditor. mirabilē,
ꝙ ſi vendo tibi rem cum pacto ne aliquid facias ſuper ipſa re,
& ſi feceris ꝙ ad me reuertatur, ego non debeo illud facere, ſi-
cut nec volui te facere, & ſi qua lege te uinculaui, eadē videor
me uinculaſſe ſm̄ Gul. de Cu. qui inducit ad q̄onē de ſtatuto
ep̄i excōicantis ludentes, ut ſi ipſe ludat ſit excōicatus, ꝯriū tn̄
7 dn̄t canoīſ. in r̄la cui licèt de reg. iu. in 6. ¶ † Item ſi ſtatutū ali-
cuius caſtri imponat penā dānū dantib. applicandā dn̄o illius
caſtri, ꝙ ſi dn̄s ꝯſentiat in damno qđ datur, non dēat ſibi ap-
8 plicari, ſed illi dn̄o cui datū eſt. ¶ † Item ꝙ ſi uendo tibi fundū
pacto appoſito, ꝙ quolibet anno in perpetuū debeas dare cui
dam hoſpitali x. & niſi dederis, ꝙ ad me reuertat̄, ſi fuit ad me
reuerſus, qa non feciſti, ego illi hoſpitali debeo dare, & hoc
ſi fundus fuit ad hoc obligatus, alias vr̄ ſecus, ſi erat obligatio
ꝑſonalis. l. ſi. ī fi. de ꝯhen. emp. ſm̄ Ang. certè hic erat merè ꝑſo
nalis, & ideo vr̄ indiſtinctè, ꝙ tenear. ſed quando fundus tran-
siret ad tertium, si obligatio erat mere perſonalis, & transiuit
titulo singulari, non transit actio in illum, & ita loquitur illa
l. ſi. §. fin. An autem ex pacto acquiratur illi hoſpitali actio. vi-
de quod no. Bar. in l. qui Romæ. §. Flauius. de ver. obl.

A D D I T I O.

a ¶ Non priuetur. Vide per Alex. conſ. 30. ij li. Io. de Ana. conſ. 32.

L E X X.

1 *Libertus quando teneatur præſtare reuerentiam patrono, vel non.*
2 *Reſcriptum principis, vel diſpenſatio non extenditur ad defectus ſuppreſſos, & tacitos, nec cenſetur princeps illos voluiſſe tollere de quib. non habuit notitiam.*
3 *Si impetrans eccleſiam in qua alius habet ius patronatus non fecit de hoc mentionem, an valeat impetratio.*
4 *Epiſcopus licèt eximat rectorem alicuius eccleſiæ a ſua iuriſdictione non propterea perdit reuerentiam, quam ille præſtabat,*
5 *Differentia inter reſtitutum natalib. & illum qui ex diſpenſatione ſequitur priuilegia legitimorum, vel ingenuorum.*
6 *Comes palatinus ſi legitimat aliquem, cum hoc quòd non ſuccedat cum legitimis iſta non poteſt dici legitimatio, ſed diſpenſatio.*
7 *Statutum quòd extante filio maſculo legitimo, & naturali filia femina non ſuccedat niſi in eo quod ſibi relinquitur a patre, & plus petere non poſſit, quòd non habeat locum in filio maſculo legitimato quo ad quædam, & quo ad quædam non.*

SEd ſi hac lege.

1 §. Patronū aūt. ¶ † Libertus debet re-
uerentiā patrono ēt ſi
ſit paſſus minimā capi. dimi. ſecus eēt ſi ipſe libert⁹ fuit ꝯſecu-
tus ꝑrogatiuā ingenuorū, nō tn̄ fuit factus ingenuus illius, vel
qa impetratio fuit ſubreptitia, vel qa nō fuit reſtitut⁹ natalib.
ſed ſolū diſpenſatus. h. d. & allegat̄ ad plurima. ¶ In tex. ibi [dū
arroget̄ ꝑ obreptionē]. ſ. mediante reſcripto principis, & tanq̄
ingenuus, certè per hoc nō efficit̄ ingenuus poſtq̄ tacui p̄nci-
pi ſe libertū, qa veriſiāe eſt, ꝙ si fortè nō tacuiſſet, princeps no
luiſſet ſuo p̄rono ꝑiudicare, nec auferre ius patr. vt l. j. & 2. de
2 na. reſti. † Et iſte tex. eſt melior q̄ habemus, ꝙ reſcriptum prin
cipis, vel diſpenſatio non extēdit̄ ad defectus ſuppreſſos, & ta
citos. & nō cēſet̄ princeps illos voluiſſe tollere de quib. nō ha-
buit notitiā. Ad hoc ēt allegat̄ l. cū dn̄s. de pecu. leg. & qđ ibi ꝑ
Iac. de Are. & vide in diſt. pe. tit. qui ſi. ſint leg. ſup rub. & in c. ex
parte. de of. or. et de ſen. exc. c. cū ꝓ cā. et qđ no. Bal. C. de fur. l. j.
a in pe. col. et de fideic. in l. eam quā. in 14. col.[a] ¶ † Item bn̄ facit
3 iſte tex. ꝙ si aliquis impetrat eccl̄am in qua alius hēt ius pat.
b et non facit de hoc mentionē, an valeat impetratio,[b] vide qđ
no. Inn. de re iud. c. cū olim. in gl. no. c. l̄ras. et in c. cum dilectus.
4 de iu. pat. ¶ † Itē no. in ver. ſi ius. arg. ꝙ licèt ep̄s eximat rectorē
c alicuius eccl̄æ a ſua iuriſdōne, nō ꝑpea perdit reuerentiā[c] quā
ille p̄ſtabat, qa adhuc tenet̄ ſibi ad hoc, et de hoc eſt caſus in
5 l. fi. C. de iu. pat. ¶ † Vlt. no. dr̄iam inter reſtitutū natalib.[d] et il-
d lum qui ex diſpenſatione ꝯſequit̄ priuilegia lt̄imorū, vel inge
nuorū, qa in primo ē totalis integratio ſtat⁹ q̄ nō p̄t fieri quo
ad q̄dam, & quo ad q̄dam non, vt no. gl. in c. cum inhibitio. de
clan. deſp. ſed diſpenſatio non ſic, vn̄ libertus qui impetrauit
ius aureorū annulorū q̄tū ad hoc, vt poſſit annulos portare,
hr̄ pro ingenuo, ſed non quo ad alia, qa debet reuerētiā tanq̄
6 libertus dn̄o. † Si ergo comes palatin⁹ lt̄imat aliquem cū hoc
ꝙ non ſuccedat cum lt̄imis, iſta non p̄t dici lt̄imatio, ſed diſpē
ſatio, & iō non corrigit̄, niſi ad illa, q̄ fuerunt exp̄ſſa in priuile
gio, ſed ſi ſimpl̄r lt̄imaret, et natalib. reſtitueret, ēt ſi nihil ex-
primeret̄, extenderetur ad oīa iura lt̄imorū, facit l. 2. C. de iure
7 annulo. aureo. ¶ † Et p̄dicta allegaui ad q. ſtatuti dicētis, ꝙ ex-
tante filio maſculo lt̄imo, et naturali filia fœmina nō ſucce-
e dat, niſi ī eo qđ ſibi relinq̄t̄[e] a p̄re, et pl⁹ petere nō poſſit, ꝙ ſi ex
tat fili⁹ maſcul⁹ lt̄imatus, quo ad q̄dā, et quo ad q̄dā nō, puta
ꝙ poſſit ſuccedere ex teſtō, non ab inteſt. non hēat locū ſtatu-
tū, et ſic filia fœmina ſi ſibi nō fuit relictū tm̄, qđ ſufficiat ad
lt̄imā pōt petere ſupplementū, qa nō dr̄ extare maſcul⁹ lt̄im⁹
et naturalis, et qa iſta nō fuit vera lt̄imatio, q̄ nō potuit fieri ꝑ
parte, ſed fuit diſpēſatio, et ſic nō fuit ſublat⁹ defect⁹ originis,
vt hic patet ī ver. ſed ſi ius, vbi eſt caſus in rōne ſui, ergo nō dr̄
lt̄im⁹, ſecus ſi fuiſſet ſimpl̄r ēt quo ad oīa lt̄imatus, qa ꝯtineret̄
appōne lt̄imi, put exp̄ſſe determinat Bal. ēt in hoc caſu in l. j.
C. de fideic. et l. eā quā. in 6. col. ibi dū dicit. Itē q̄ſitū fuit a me,
et tene menti perpetuo, quia poſſunt induci ad multa alia.

A D D I T I O N E S.

a ¶ In 13. col. An ſuppreſsio facta in impetratione legitimationis vitiet ipſam, vide Old. conſ. 114. Lud. Ro. conſi. 184. *in 14. col. Adde l. vniuerſa. de diuer. reſcr. & prag. ſanct. qua cauetur vniuerſa reſcripta ſiue annotatio, ſiue pragmatica ſanctio ita demum dentur ſi preces veritate nitantur, quæ quidem clauſula non ſolum expreſsionem falſi, ſed veri reticentiam continet. gl. in ver. præcum. in l. & ſi cognitio. C. ſi contra ius, vel vtil. &c.

b ¶ Impetratio. An valeat impetratio beneficij non facta mentione patronatus, ſi ita erat? vide Ro. conſi. 361. Lap. alleg. 64.

c ¶ Reuerentiam. Adde Old. conſi. 223. & ſequitur Ro. ſing. ſuis.

d ¶ Reſtitutum natalib. Quid hodie vocari poſsit reſtitutio natalium, & ius aureorum annulorum, vide Bud. in annot. in Pan.

e ¶ Relinquitur. Adde eundem Pau. conſi. 247.

1 *Manumiſſus ab vniuerſitate non eſt libertus ſingulorum, ſed vniuerſitatis, ideo poteſt ſingulos ipſos in ius uocare ſine venia.*
2 *Illud quod eſt uniuerſitatis, non eſt ſingulorum, & quid ſi poſtea diſſoluatur uniuerſitas.*
3 *In cā vniuerſitatis ſingulæ ꝑſonæ illi⁹ poſſūt eſſe teſtes, et quādo nō poſſint.*
4 *Si peto pronunciari me habere iuriſdictionem ſupra aliquam vniuerſitatē, & obtinui, quòd ſententia non præiudicet ſingularib. de ipſa habentib. aliquam exceptionem, uel ius ab uniuerſitate.*

1 §. Qui manumittitur. ¶ † Manumiſſus ab
vniuerſitate non eſt
libertus ſingulorum, ideo ſingulos pōt in ius vocare ſine ve-
nia, ſed eſt libertus vniuerſitatis, et iō illā non pōt in ius voca-
re ſine venia ēt ſi ſe defendat ꝑ actorē, vel ſyndicū. h. d. hoc vl-
timū dictū recipit ꝯtrarium de verſ. fi. iſti⁹ legis, ſed ſolue vt ibi
no. ī gl. mag. ī ci. famoſa. ver. ſed quare. vbi format ꝯtrariū de fi.
2 iſtius §. ¶ † In tex. ibi [nā nō eſt illorū libertus] No. iſtud ad qđ
allegatur, ꝙ illud qđ eſt vniuerſitatis, nō eſt ſingulorū, facit l.
in tm̄. §. vniuerſitatis. de rer. diui. hoc eſt verum, niſi proceſſerit
a ſingulis, quo caſu diſſoluta vniuerſitate quilibet poteſt reci
pere partē ſuā, vt l. 1. in fi. et l. collegia. ſ. de colleg. illici. Angel.
3 † Itē inducit̄, ꝙ in cā vniuerſitatis ſingulæ ꝑſonæ illius p̄nt eē
a teſtes,[a] hoc verū, niſi agat̄ de tali re ex qua ſinguli percipiunt
commodum

A D D I T I O.

a ¶ Teſtes. Teſtis an poſsit eſſe qui eſt de vniuerſitate? Vide Abb. conſ. 16. Alex. ſil. 68. & conſi. 47. 3. lib.

commodũ ſingulr, puta de paſcuis, vt no. Dy. in l. oĩb. C. de re
4 ſti. & hunc tex. alleg. Inn. in c. certificari. de ſepul. ꝙ ſi peto ꝓ
nunciari me habere iuriſdõnem ſ. aliquam vniuerſitatem, &
obtinui, ꝙ hæc ſnĩa non præiudicat ſingularib. de ipſa habẽ
tib. aliquam exceptionem, vel ius in vniuerſitate.

1 *Diuiſio materiæ præſentis. §.*
2 *Fœminæ in feudis regulariter non ſuccedunt.*
Grauatus ſub conditione ſi decedat ſine liberis maſculis, ſi decedat relictis nepotibus maſculis ex filia fœmina non dicitur deceſſiſſe cum liberis maſculis, & locus eſt ſubſtitutioni.
3 *Per deportationem perditur ius patronatus, & in conſequentiam reuerẽtia, & quæ non perdantur.*
4 *Deportatus põt conueniri, licèt perdiderit ciuitatem, & bona, quia poſt deportationẽ põt acquirere, & debet ſe defendere per procuratorem.*
5 *Illud quod ſtatuitur ratione alicuius cauſæ habentis tractum ſucceſſiuum finita illa cauſa amplius non durat.*
6 *Filius meus licèt tranſeat in alienam familiam per adoptionem non deſinit filius meus eſſe, nec perdit priuilegia, quæ habebat, vt filius meus.*
Filius libertæ, & econtra illa mater liberta filio ex patrono qualiter debeant ſibi inuicem reuerentiam.

§. Liberos parentesq;

¶†Hic incip. exponere verbũ liberos, parentesq; pſoni, & c. q fuerunt tertiũ genus ꝑſonarũ, vt dixi. l. quiq;. & mixtim tractat. Primo de liberis, & parentib. ſimul vſq; ibi, ſed ſi ꝑ pœnã. Scdo de ipſo pſono tñ vſq; ibi, parẽtes.
1 Tertio de parẽtib. pſoni tñ vſq; ibi, ſi filius. ¶†Quarto, & vlt. de liberis tñ, & ponit plures caſus vſq; ad §. prætor ait No. ex prin. ꝙ appłone liberorũ ↄtinenť tã maſculi ꝙ̃ fœminæ, & ſic ẽt deſcẽdẽtes ex fœmina, vt l. cognoſcere. §. liberorũ. de ver. ſig. & l. j. C. de cond. inſer. hoc tñ eſt verũ in mã indifferenti. i.
a ꝙ̃ conueniat vtriq; ſexui, ſecus ſi maſculis tñ, vt in feudis[a] ſi
2 aliquis reciperet feudũ pro ſe, & liberis eius, †qa intelligeret maſculis, cũ fœminæ regłr nõ ſuccedãt in feudis. Itẽ ſi aliquis fuit grauatus ſi decederet ſine filiis maſculis, & ipſe deceſſit cũ nepotib. maſculis deſcendentib. ex filia fœmina, non videret deceſſiſſe cum liberis maſculis, & ſic extaret ↄdõ ſubſtõis, qa in cõdõne fuit appoſitũ verbum maſculis ita no. Spec. in
3 tit. de loc. §. nunc vero aliqua. ver. 146. ¶†In ver. ſi pœnam. no. ꝙ per deportationẽ perdit ius pat. qa eſt magna capitis diminutio, ſecus in parua, ut ſ. eo. §. pſonum. in princ. & ibi not. in gl. j. Item in ↄñtiam perditur ẽt reuerentia, quæ vř de iure nãli, vel gentium. arg. in l. veluti. de iuſt. & iu. cũ debeatur ſolum rõne iuris pſonatus, al's eã quæ eſſent de iure nãli non perderentur, qñ non dependerent ab aliquo, quod ſit de iure ciuili
4 & quod ꝑ deportationem perdat, vt ſ. de ca. dim. in l. eas. †Pater ẽt hic, ꝙ deportatus poteſt conueniri, licèt perdiderit ciui
b tatẽ, & bona, qa poſt deportationem põt acquirere,[b] vt l. ſi tibi mãdauero. §. is cuius. ſ. mand. & dẽt ſe defendere per ꝓcuratorẽ, qa nõ põt ſtare in ciuitate, vt l. Papinianus exuli. de minor. & vide tex. cum gl. in l. cũ ad cognitionẽ, iuxta fi. tit. ſ. qb.
5 ex cau. in poſ ea. Facit ẽt iſte tex. †ꝙ ſi prælatus remoueatur a prælatura, ſui ſubditi nõ tenerenť ſibi amplius ad reuerentiã, quia debebať occaſione prælaturę. ¶In §. parẽtes. ver. ſed tã diu. no. ꝙ illud quod ſtatuiť rõne alicuius cauſæ hñtis tractũ ſucceſſiuum, finita cã illa amplius non durat. ad hoc l. gñalr.
6 cum ibi no. C. de epi. & cle. †Item no. in §. ſi tñ filius. ꝙ licèt filius meus tranſeat in familiã alienã per adoptionẽ, non deſinit filius meus eſſe, nec perdit priuilegia, ꝙ̃ hẽbat, vt fili⁹ me⁹.
¶Vlt. no. pulchrum caſum. §. ſi liberta. in quo mř debet reuerentiam filio, eõrio filius matri, diuerſis tñ reſpectib. nam iſte filius libertæ erat filius ex pſono, ideo mater ſua debet reuerẽtiam ſibi non vt filio ſuo, ſed vt filio ſui patroni, & econuerſo ipſe filius debet reuerentiam matri, tanꝗ̃ ſuæ matri, nõ tãquam libertæ, & ſic inuicem ſe nõ vocant in ius ſine venia.

ADDITIONES.

a ¶Feudis. Limita niſi conceſſio fuerit a fœmina, quę veriſimiliter ęquę diligit fœmineum ſexum ſicut maſculinum, immo plus ex eo quod in ſimile conſuluit Anch. conſ. 341. vbi voluit ꝙ regnum Arragonum conceſſum per Reginã Petronillam Alfonſo, & eius poſteritati poſſit tranſire in fœminas, alios ſepte caſus in quibus fœmina ſuccedit in feudo, vide per Ro. conſi. 368.
b ¶Acquirere. Adde qđ voluit Anch. conſ. 172 & 421. qđ inc. ꝓbata tãti viri ſẽntia.

1 *Continuatio huius §. ad præceden.*
2 *Si volo te facere citari, nõ eſt neceſſe ire ad iudicẽ, vt cõmittat nũcio, ſed poſſum directè cõmittere nũcio curiæ, vt te citet, & qualiter faciet relationem, licèt de iure communi requiratur commiſſio iudicis.*
3 *Vbi lex, vel ſtatutum vult aliquid fieri cum authoritate, vel conſenſu iudicis, debet intelligi cauſa cognita, nec ſufficit quòd reperiatur authoritas interpoſita.*
4 *Grauiſſima dicitur iniuria cum quis fuit flagellis verberatus, & multo fortius ſi ferro, & cum vulnere.*

1 §. Prætor ait in ius

¶†Hic iuriſcõſultus poſtꝗ̃ expoſuit tria gñã perſonarum, ꝙ̃ non vocanť in ius ſine venia, incipit declarare qd ſigniſ it ſine venia, vel ſine iuſſu ꝓtoris, qa dẽt narrare iudici quã actionẽ vult intentare, & ſi iudex videat, ꝙ ſit famoſa non ꝑ
a mittet niſi ex magna cã, & ſic adhibeť ad hoc cãæ cognitio,[a]
2 h. d. ¶†No. ꝙ in multis locis cõiter eſt cõſuetudo, ꝙ ſi volo te citari facere non eſt neceſſe ire ad iudicẽ, vt cõmittat nuncio, ſed poſſum directè committere nuncio, vt te citet, & ſi hoc facit, põt facere relationẽ notario cãæ, & ſcribeť in libello, ac ſi ↄmiſſio ipſa a iudice facta fuiſſet, ſi erat de nunciis deputatis ĩ curia, licet de iure cõi reqratur cõmiſſio iudicis, vt l. neminẽ. C. de reqr. reis. & plene in c. qñ ↄ falſam. de prob. ſup verbo citationes, & relationes. Certè iſta practica non poſſet ſeruari, qñ qs vult facere citari parentẽ, vel pſonum, imò hẽt neceſſe iudicẽ adire pro ↄmiſſione fiẽda, & iudex dẽt explorare, quam actionẽ vult intẽtare, & ſi ſecus fiat, & citatus nõ cõpareat, & procedať ↄ ipm abſentẽ, vel contradicentẽ, non valebit ꝓceſſus, ſecus ſi compareat, & non ↄdicat, vt ſ. l. prox. ĩ fi. & ibi no.
3 ꝑ Doc. ¶†Itẽ Bar. no. ſing. iſtum tex. ꝙ vbi lex, vel ſtatutũ vult aliqd fieri cum authoritate, vel conſenſu iudicis, dẽt intelligi cã cognita, nec ſufficit, ꝙ repitur authoritas interpoſita, niſi appareat ꝙ fuerit adhibita cãæ cognitio, vt hic colłr dum di
4 cit cã cognita. ſ. de tranſa. l. cum hi. §. ſi ꝓtor. & §. vlt. ¶†Itẽ no. in fi. ꝙ grauiſſima dř iniuria cum qs fuit flagellis verberatus, & multo fortius ſi ferro, & cum vulnere, & vide ſ. de iniu. l. vulneris magnitudo, aliqñ etiam ex qualitate perſonarum, loci, & temporis, etiam ſi non interuenerit verberatio, vt l. ſed & ꝙ̃ ſtionis. eo. ti. & vide Bart. in l. non ſolum. §. ſi mandato. eo. titu.

ADDITIO.

a ¶Cognitio. Adde eundem Pau. conſi. 177. Anch. conſi. 81. Raph. Cu. conſ. 170. Alex. conſi. 217. 2. lib.

1 *Patrono debetur riuerentia, et ſi tutorio nomine alterius conueniatur, ſecus ſi alius pro eo tutorio nomine ſuſcipiat.*
2 *Vna & eadem diſpoſitio legis, vel ſtatuti poteſt eſſe fauorabilis reſpectu vnius extremi, & odioſa reſpectu alterius, & ſic in primo extendẽda, & in ſecundo reſtringenda.*
3 *Statutum quòd exiſtente filio maſculo filia non ſuccedat, qualiter extendatur ad nepotem ex filio, & an extendatur ad neptem ex filia.*

1 §. Semper autem hunc.

¶†Patrono debeť reuerentia, ẽt ſi tutorio noĩe alterius ↄueniať, ſecus ſi ali⁹ pro eo tutorio noĩe iudicium ſuſcipiat. h. d. Et eſt mirabile, qa in quolibet dicto videret, dicẽdũ econuerſo, nã ſi libert⁹ cõuenit pſonum ſuũ tanꝗ̃ tutorẽ Titij actione quã hẽt ↄ Titiũ, iſtud litigiũ nõ eſt litigiũ pſoni, ſed Titij, & ex ipſo non põt reſultare aliqua iſamia ipſi pſono, quare ergo debeť ſibi in hoc reuerentia? nã qlibet pť facere dřct, qđ no. & tñ dř hic ↄriũ, econuerſo ſi pſonus eſt pupillus, & tutor ſuus conueniať a liberto, iſta cã eſt ipſius pſoni non tutoris, ergo vř ꝙ teneať impetrare veniã attenta pſona ↄ quã iudiciũ dirigiť, & tñ hic dř ↄriũ, vñ difficile eſt aſſignare bonas rõnes, ſed aſſignant pſuaſiuẽ, nã primo caſu poſtꝗ̃ pſonus pſonalr eſt in iudicio, vox liberti ↄ eũ eſt funeſta. i. inhoneſta, attẽta ſua pñtia, nõ ſic ĩ ſcdo caſu, qñ non eſt pñs ĩ iudicio,
2 ſed eius tutor, ſeu ꝓcurator, vt in gl. ¶†In gl. puta ex parte pſoni, no. iſtã gl. ꝙ vna, ẽt eadẽ diſpõ legis, & ſtatuti pť eẽ fauorabilis reſpũ vnius extremi, & odioſa reſpũ alterius, & in primo extremo dẽt extẽdi, in ſcdo aũt reſtringi, vñ facit ad qõnẽ ſtatuti
3 dicẽtis, †ꝙ exiſtẽte filio maſculo filia non ſuccedat, ꝙ ex parte filij eſt fauorabile, iõ extendiť de filio ad nepotẽ ex filio, & ſi ille extat excludit filiã fœminã ſicut filius, ſed ex parte filiæ eſt odioſum, iõ ſi non extat filia, ſed neptis filiæ nõ dẽat excludi, & ita vř no. Bal. C. e. l. v. ſed in hoc vlt. vř ↄriũ, qa ſtatutũ vř factũ fauore agnationis, vt hẽditas ſtet apud maſculos, et iõ vř excludi oĩs fœmina, vł ex ea deſcẽdẽs, ꝓpea inſpicit id qđ principalius eſt, qñ qriť an ſtatutũ ſit fauorabile, vł odioſum, ſicut videmus ĩ exceptione, vt no. ĩ l. q excep. ſ. de cond. inde. & hic extremitas maſculi principalis eſt, cũ iõ totũ ſtatutũ cẽſeať fauorabile vtrũq; extremũ extẽdiť, de iſta q. & cœteris ſiłib. vide ꝑ Bar. ĩ l. liberorũ. de ver. ſig. vbi plenè. ¶In alia glo. ibi tñ ꝑ aliũ ↄuenit, vñ ſi nõ adhiberet reuerẽtia illi ꝑ quẽ ↄuenit, nulli alij adhiberet, & ſic parũ ꝓdeſſet ius pſonatus ipſi vniuerſitati. ꝗ tũ ad hunc honorẽ, ſed priuatus pſonus pť conueniri ꝑ aliũ, & ẽt ꝑ ſeipſum, vñ ſufficit ꝙ adhibeatur ſibi reuerentia, qñ cõuenitur per ſeipſum, & ſatis proderit ius patronatus in hoc.

LEX XI.

1 *Caſus tres notabiles, ꝙ pęna remittatur ei, qui ĩ ius vocauerit, ſine venia.*
2 *Pęna quingentorum aureorum de qua hic incurritur mero iure per ſolã citationem, & an habeat locum pęnitentia. & nu. 4.*
Citatus dicitur ille qui a nũcio fuit requiſitus, licèt nõ adhuc cõparuerit.
3 *Statutum ſi imponit pęnam porrigentibus poſitiones criminoſas, vel diffamatorias, licèt poſtea peniteant, & poſitiones retractent, non euitant pęnam, niſi aliud ſtatutum hoc dicat expreſsè.*
Pęna maleficii conſummati per pęnitentiam non tollitur.
4 *Pęna quæ incurritur propter malè litigare, an & quando remittatur per pęnitentiam, vel purgationem moræ.*
5 *Citatus non comparens non poteſt imputare facienti eum citari, nec poteſt quòd condemnetur ad aliquid.*

In

6 *In caſibus iſtius legis, quando valeat proceſſus venia non petita, & quando non.*

7 *Si dixi tibi ſubdito alicuius domini, ſi ego non haberem reſpectum ad dominum tuum darem tibi unam alapam, tu dicas non cures de domino meo, experiamur ſimul, & ego poſtea te verbero, an videatur iniuria illata domino.*

1 QVamuis. ¶† Licèt ꝑ ſolā vocationē in ius
ſine venia quis inciderit in pœnā
edicti, tres ſunt tñ caſus de quib. hic vbi ex beni-
gnitate pœna remittitur. h.d. & ſunt caſus notabi
2 les. †In tex. ibi [pœnale iudicium] .i. actionē in factū in qua-
draginta aureos, q̄ inci. cōpetere ꝑ̄no eo ipſo, ꝙ fuit in ius
vocatus ſine venia, vt ȷ̄. l. prox. ſi libertus. & l. fi. No. ergo, ꝙ iſta
pœna mero iure incurrit̄ ꝑꝑ ſolā citationē, & ſic bñ patet, ꝙ
a citatus dr̄ ille, q̄ a nuncio fuit requiſitus,[a] licèt non adhuc cō-
paruerit, vt no. gl. in l. j. §. eo. al's libertus non incurriſſet pęnā,
vñ nō eſſet neceſſariū cām remittere de æquitate, cuius ꝯ̄riū
vult iſta gl. ¶In tex. ibi moderādā iuriſdictōnē, ꝑ interp̄tatio-
nē huius legis, q̄ potuit modificare edictū ꝑ̄toris, ſed ſi hęc lex
nō eſſet, nō poſſemus ex interp̄tatione gñali hoc dicere, poſt
q̄ verba edicti hoc non patiunt̄, immo ēt in iſtis caſib. pœna
3 exigeret̄, ꝑ id ꝙ dñt Doc. †ꝙ ſi ſtatutū imponit pœnā porri-
gentibus poſitiones crīoſas, vel diffamatorias, licèt poſtea pę
niteant, & poſitiones retractent, non euitant pęnā, niſi aliud
ſtatutū hoc dicat expreſſè, q̄a delictū fuit pfectū ꝑ ſolā porre
ctionē, q̄a ſtatutū aliud non requirit, ergo &c. vt l. q̄ ea mēte.
ȷ̄. de fur. vbi hr̄ rl̄a gñalis, ꝙ pœna maleficij cōſummati ꝑ pę-
4 nitētiā nō tollit̄. ¶†In tex. ibi [pęniteat] hoc eſt ſpāle in pęna
b legali[b] quam incurreret ꝑꝑ male litigare, qđ ꝑ pñiam remit
tit̄, ut l. q̄ cū maior. §. accuſaſſe. de bo. lib. & no. in l. ī crīali. C.
de iuriſ. om. iu. Aduerte tñ, ꝙ aliq̄ñ incurrit̄ ꝑꝑ ſolā vocatio
nē in ius, & tunc hēt locū pnīa, vſq; ad litē conteſ. ita intelł'r
hic, poſtea verò nō licèt morā purgare, ut l. inſulā. de uer. ob.
Interdū incurrit̄ ꝑꝑ ꝯteſtōnē, q̄ imponit̄ petenti, vel accuſan
ti, q̄a non dr̄ petiiſſe, vel accuſaſſe añ litē cont. l. amplius non
peti. rem ra. hab. & tunc admittit̄ pnīa vſq; ad finē, q̄a in ꝯtin
gentib. poſt litē ꝯt. ipſa ſnīa eſt terminus purgationis, ut hr̄,
& no. in l. ſi maior. C. de tranſa. & l. ſiue apud acta in fi. per gl.
& ita intelligit Ang. in pęna verò cōuētiouali q̄ incurrit̄ ꝑꝑ
malè agere, non ſic hēt locum pnīa, & d. l. amplius non peti.
de hoc tñ artic. an ex parte actoris locū hēat purgatio more
5 ad euitandā pęnā, dic vt d. l. ſi inſulā. per Bar. ¶†In tex. ibi [nō
c veniat] no. ꝙ citatus nō cōparens non p̄t imputare[c] facienti
eum citari, nec petere, ꝙ cōdēnet̄ ad aliquid, facit ad ea quæ
hñr in auth. qui ſemel. C. qūo & q̄ñ iud. nā poſtq̄ actor facit
reū citari cogit̄ perſiſtere in eod. libello, & in eadē actione vſ
que in fi. certè ſi citatus nō cōparet nō pōt petere, ꝙ ad hoc
6 cogat̄. ¶†In tex. ibi [aut non inuitus] vel ſi conſenſit expreſſè,
vel cōparuit, & ñ oppoſuit, & in iſtis caſib. valet proceſſus, li-
cèt non fuerit venia impetrata, ſed ſi non ꝯſenſit exp̄ſſè, vel
tacitè, q̄a non comparuit, vel comparuit, & oppoſuit, ꝓceſ-
7 ſus nō valet ſm̄ Doc. Et inducit̄ ꝑ Gul. † ꝙ ſi dixi ſubdito ali-
cuius dñi, iſta verba, ſi ego non haberem reſpectum ad domi
num tuum, ego darem tibi vnam alapam, vel facerem tibi ta
le quid, tu dicis no cures de domino meo, experiamur ſimul
& ego poſtea te verbero, vtrum videatur iniuria illata domi
no? & arg. eſt ꝙ non, ſed iſta inductio non placet, quia non
poteſt remittere iniuriā, quæ fit dño. l. j. vſq; adeo. ȷ̄. de iniur.

ADDITIONES.

a ¶Requiſitus. Si tamen comparuit, & non oppoſuit, pœna remittitur ſecundum Alex. conſ. 308. & ſequitur d. Iaſ. hic.

b ¶Legali. An liceat pœnitere, & quando cauſa euitandæ pœnæ legalis, vide Lu. Rom. conſi. 59.

c ¶Imputare. Facit quod voluit Anc. conſi. 96. ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ non comparēs intra terminum habeatur pro contumace, & ex bannito, quo ad miſ. in poſſeſſ. ꝙ non comparente reo, nec actore, miſſio fieri non potuit.

LEX XII.

1 SI libertus. ¶†Filiusfam. abſente patre po-
teſt agere actione pœnali pro
iniuria ſibi facta. h.d. regulariter ſecus, quod dic,
vt no. in l. ſi longius. §. j. de iudi.

LEX XIII.

1 *Pater ſpiritualis, qui leuauit aliquem de ſacro fonte, non poteſt vocari in ius ſine venia.*

2 *Pater alicuius, ſeu communitas terrę ſuæ, & conſtitutus in magiſtratu loco parentum habentur, nec uocantur in ius ſine venia.*

1 GEneraliter eas. ¶†Exēplifica iſtam le
gem, vt aliquid addat
ī patre ſpirituali, qui aliquē leuauit de ſacro fon
te ſm̄ Ang. vt non poſſit in ius vocari ſine venia,
2 quod no. † Item ſi aliquis vellet agere ꝯ̄ ꝓpriam cōitatē ter-
ræ ſuæ, quia loco parentis habetur cum quis naſcatur etiam
patrię non ſolum patri, vt ȷ̄. de ven. in poſſ. mitt. l. q̄. §. ea. & de
hoc no. in l. bene a Zenone. C. de quadr. præſcript. Item ſi ali-
a quis vellet conuenire aliquem conſtitutum in magiſtratu,[a]
quia loco parentis habetur, ut in Auten. vt iud. ſine quoquo
ſuffragio, ſecundum eundem.

ADDITIO.

a ¶In magiſtratu. Quid de ſacerdote parochiali, vel de domino, an a vaſal. poſſit vocari ſine venia? vide per d. Iaſ. hic, cui adde quæ poſui ſup. in §. prętor ait.

LEX XIIII.

1 *Quando quis ſe defendit aduerſus eum, cui debet reuerentiam, non tenetur veniam impetrare.*

2 *Prohibitus agere non prohibetur ſe defendere ſi eſt reus neceſſarius, & ſic ſi fuit purè & ſpecialiter ad iudicium prouocatus, & quis dicatur reus voluntarius.*

1 LIbertus à patrono. ¶†Qñ q̄s ſe de-
fendit aduerſus
eum, cui debet reuerentiā, non tanet̄ veniā impe
2 trare. h.d. †Licèt ergo quis prohibeat̄ agere, nō ꝓ-
hibetur ſe defendere, & vt videmus ī excōicato, & bānito, vt
no. in l. cum mulier. ȷ̄. ſol. ma. & in l. q̄m Alex. C. de adult. per
Cy. hoc tñ verū eſt in reo neceſſario, q̄ dr̄, q̄ñ fuit ad iudicium
ꝓuocatus purè, & ſpāłr, nā tenet̄ cōparere, & eo ipſo firmata
ē pſona ſua ī iudicio, vt no. Inn. in c. cū inter. de excep. ſec'
ī reo volūtario, q̄ ꝓuocat, vt ſi peto tibi aſſignari terminū ad
agendū ꝯ̄ me, vel peto declarari ſnīam, q̄ habes ꝯ̄ me, nullā
eē, nec mereri executionē, nā q̄a tūc facio ad euadēdū offen
ſā tuā, poſſū dici reꝰ, ſ; q̄a ꝓuoco te, dicor reꝰ volūtariꝰ, & iō
obſtāt mihi exceptiōes, q̄ ñ obſtarēt ſi eſſē merꝰ actor, & verꝰ,
vt no. ī l. đ pupillo. §. q̄ remiſſionē. & §. ſi ꝓcurator. de ope. no.
nun. Idē ſi eſſem citatꝰ gñałr, vel ſpāłr, ſi meā putauero inte-
reſſe, q̄a nō cogor ꝯparet̄ ſi nolo, vt no. ī l. ea q̄dē. C. ſi mā. ita
fuc. alie. vñ videor volūtariè cōparere. arg. in c. veniēs. de teſti.

LEX XV.

1 *Libertus poteſt impetrare iudicem delegatum contra patronum, etiam venia non impetrata.*

2 *Papa, vel princeps dando alicui iudicem delegatum, non videtur ipſum habilitare ad agendum, nec excommunicatum abſoluere, ſed reſcriptū eſt ipſo iure nullum.*

3 *Proceſſus non dicitur initiatus, licèt inquiſitio ſit poſita in actis ſi non facta ſit citatio, & quando non poſſit iudex talem inquiſitionem retrahere, & abolere.*

1 LIbertus aduerſus. ¶†Libertus pōt
impetrare iudi-
cē delegatū ꝯ̄ patronū, ēt venia nō impetrata, h.
d. pōt ēt dare libellū conuentionalē corā iudice,
vt in gl. ſed non facere ipſum citari ſine venia, q̄a iſte actꝰ eſt
prohibitus in edicto prætoris non præcedens, quia per ipſum
moleſtatur patronus, ſed nō ꝑ p̄cedēt, & primo in caſu iſtius
2 legis no. †ꝙ licèt princeps det alicui iudicē delegatū ꝯ aliquē,
non ꝓpea vr̄ ipſum habilitare ad agendū, nam hoc non ob-
ſtante poterunt ſibi opponi exceptiones oēs, q̄ poſſent oppo
ni ſi ageretur coram ordinario, & ſic Papa non videretur ex-
cōicatum abſoluere dādo ſibi iudicem delegatum ſm̄ Ange.
a immo reſcriptū eſt ipſo iure nullū[a] iſto caſu, vt in c. j. de reſcr.
3 lib. 6. ¶†Ex ſecundo dicto gl. determinatum fuit, vt dicit Bal.
in quadam ardua quæſtione, ꝙ non diceretur initiatus ꝓceſ-
ſus, licèt inquiſitio ſit poſita in actis, ſi non erat facta citatio,
& ſic iudex poteſt ipſam retrahere, & abolere, nō obſtāte ſta
tuto dicente, ꝙ poſtquam initiatus eſt proceſſus non poſſit
ſed in multis locis poſtquā copia miſſa eſt ad cameram com
munis, etiam ſi non eſſet facta citatio, non poſſet retrahere.

ADDITIO.

a ¶Iure nullum. An Papa videatur per ſuum reſcriptum aliquem habilitare. Vide Old. conſi. 415. vſque ad fi. & an reſcriptum ab excommunicato, ſiue occulto ſiue publico valeat? & cū a duob. vno excōicato, altero nō, vide ꝑ Ro. cōſ. 506.

LEX XVI.

1 *Libertus tutorio nomine poteſt conuenire patronum ſine venia, etiam actione famoſa, licèt proprio non poſſet.*

2 *Aliqua exceptio obſtat agēti noīe proprio, q̄ nō obſtat agenti noīe alieno.*

1 QVęſitum eſt an. ¶† Libertus tutorio
noīe p̄t ꝯuenire p̄ro
num ſine venia, ēt actione famoſa, licèt proprio
noīe non poſſet. h.d. Rō reddit̄ per glo. in l. ſed ſi
hac. in fi. §. eo. quę inc. ſed cur. verſi. præterea, quia ſi non age-
ret tenetur pupillo ad intereſſe, &c. & per hoc vr̄, ꝙ iſta lex ñ
procederet ſi libertus procuratorio nomine alterius ageret,
quia officiū ꝓcuratoris eſt volūtarium, & imputaretur ſibi,
q̄a acceptāuit, ſed officiū tutoris, vel curatoris eſt neceſſariū,
& habuit neceſſe acceptare, & ēt executioni mandare, iō ne-
ceſſitas ipſum excuſat. ar. ȷ̄. qui ſatiſd. co. l. fideiuſſor. §. ſi neceſ-
ſaria. ¶No. ergo hic, ꝙ aliqua exceptio obſtat agēti noīe pro
prio, q̄ nō ob. agēti noīe alieno. ſił'e. C. de ſacroſ. ecc. l. iubemꝰ.
§. ſanè. & de admin. tut. l. quædam. & quod cuiuſq; vniuer. no.
in l. item eorum. in prin. & ȷ̄. pro ſoc. l. ſocium. in prin. & ȷ̄. de
inoffi. teſt. l. filius poſt prin. vbi nec prohibetur pater, &c.

LEX XVII.

1 *Qui promittit aliquē ſiſtere in iudicio, compellitur hoc facere, ſiue promiſſio ſit facta curiæ, vel eius officialib. vel parti in præſentia curiæ.*

2 *Notarius tanquam perſona publica ſtipulando alteri ſicut acquirit actionem ſine ceſſione, & ita officialis publicus, ut iudex, in pertinentib. ad ſuum officium, & quando acquiratur parti iudicis officium tantum.*

3 *Carceratus ſi pro exeundo carceres offert fideiuſſores, & pars quæ facit carcerari nō cōparet, pōt iudex recipere illorū promiſſionē, et relaxare.*

1 DVum pro quo quis. ¶† Qui ꝓmittit aliquē ſiſtere in
iudicio, compellit̄ hoc facere, ſiue ꝓmiſſio facta
ſit curiæ, vel officiallb. eius, ſiue ſit facta parti ī pñ-
tia curiæ. h. d. notabl̄r, & no. ꝙ vtroq; caſu ſunt duo ſpālia. Pri-
mū, q͞a ꝑcile cōpellit̄ qs ad factū, licet reḡl̄r ɔ̄, vt l. ſi qs ab alio.
de re iud. Secundo, q͞a ꝓmiſſio hēt paratā executionē, nec ex-
pedit ſup ea dare libellū, vel ordinarie ꝓcedere, ſed implorare
iudicis offm̄, ut compellat ꝓmiſſorem ad hoc faciendū. ar. ēt
in l. tale pactū. ſ͞. de pac. reḡl̄r ſecus. C. de pac. l. ſi pacto quo pœ-
2 nā. in l. fi. ¶ † In gl. ibi [& ex tali pacto officiali acq̄rit̄ vtilis a-
ctio] no. iſtam gl. ꝙ ſicut notari⁹ tanꝗ publica ꝑſona ſtipulādo
alteri acq̄rit actionē ſine ceſſione, ita & officialis publicus, ut
iudex. q̄d eſt verū in ꝑtinentib. ad ſuū offm̄, al̄s ſecus, vt no. In.
in c. dudū. de conuer. ɔiu. & in c. q̄q̄. de vſur. li. 6. ¶ Sed opp. ꝙ ñ
acquirat̄ hic actio, ſed iudicis offm̄, ut no. in auth. gñal̄r. C. de
ep. & cle. Sol. ſm̄ Bal. aut ſtipulat̄ officialis, vel iudex ꝓ parte,
vel noīe partis, & habet locū iſta gl. aut pro ſecuritate officij,
& habet locum q̄d no. in illa auth. quia non req̄ritur parti vti
lis actio, niſi cedat̄ ꝑ officialem, q̄d fieri poteſt, ut no. in l. ſi qs
vxori. §. fugitiuum. ſ͞. de furt. ſed acquiritur offm̄ iudicis, q̄d pōt
implorare, & ita loquit̄ quod no. in illa auth. gñal̄r. ¶ In fi. glo.
ibi [agit̄ certi condi. ad intereſſe] tu dic ad factum ꝑciſe, vt no.
Iac. de Bel. in auth. de litig. §. ad excludendas. & poteſt implora
ri iudicis officium vt executiue procedatur, vt dixi. ¶ Sed q̄rit̄
q̄d ſi non apparet, ꝙ promiſſio facta fuerit, vel parti, vel merè
iudici, ſed continet in ſcriptura, ꝙ talis promiſit talem exhibe-
re. dicit Gul. de Cug. ꝙ ſi quidem fuit pñs, præſumitur facta par
ti, ut l. ſtipulatio iſta. § ſi qs ita. de verb. obl. ſi non fuit pñs præſu
mitur facta iudici. l. cum oñdimus. in fi. de fideiuſ. tu. q͞a poteſt
iudex recipere parte abſente iuxta no. ꝑ Inn. in c. j. de eo q mi. ī
3 poſ. quod no. ſm̄ Bal. quia per hoc patet, † ꝙ ſi aliquis eſt carce
ratus, & pro exeundo carceres offert fideiuſſores, & pars, quæ
fecit carcerari non comparet, poteſt iudex recipere promiſſio
✠ nem illorum & relaxare[a], & adde quod no. ſ͞. de fur. in l. ſiquis
a vxori. in §. ſi fugitiuum. per Bar.

ADDITIO.

b ¶ Et relaxare. Authoritas enim iudicis ſupplet conſenſum partis. l. j. C. ſi in cau. iu. pign. cau. ſit.

LEX XVIII.

1 *De domo propria non poteſt quis inuitus extrahi, uel citari perſonaliter, uel realiter, ſed uerbaliter ſic.*

2 *Citatio quando dicatur facta in domo, licet nuncius non intrauerit oſtium.*

3 *Exiſtens in ſtrata publica ſi dicat verba iniurioſa alicui exiſtenti intra domum ſuam, qui ex publico conſpicitur, iſta iniuria dicitur facta in domo illius, & acrius punitur.*

4 *Si familia extrahat aliquem inuitum de domo propria, qualiter ille captus dicatur violentiā pati, & dēat ante oīa relaxari de facto, & talis familia teneatur ſibi actione iniuriarū, niſi hoc expreſſe habuiſſet in mandatis a iudice.*

5 *Domus dicitur alicuius, vel ſua etiam conducta quam inhabita, ad hoc ne de ea inuitus extrahatur.*

6 *In eccleſia non poteſt quis realiter citari, ideſt capi, & quid verbaliter.*

7 *In porticu domus quam inhabitat, vel in liminibus oſtii, poteſt quis capi, ſi non eſt intra clauſuram.*

8 *Cautela ut quis non poſſit citari ad domum etiam verbaliter ne conſtituatur in vera contumacia, & ſi citatur per appoſitionem ſchedulæ dicetur fictus contumax. & nume. 9.*

9 *Verus contumax poteſt mulctari, & dicitur condemnatus pro maleficio ſeu delicto.*

Condemnatus ex delicto poteſt inuitus de domo extrahi.

Quòd tūc creditor poſſit facere ipſum recomēdari ꝓ debito ſuo in carcerib.

10 *Tres caſus in quib. non poteſt citari, niſi verbaliter tantum non realiter.*

In cauſis criminalibus poteſt mulier capi.

Reatus uel crimen omnem honorem excludunt.

Poteſt quis inuitus de domo extrahi, vt acceptet officium publicum.

11 *Vbicunque eſt in poteſtate iudicis facere aliquē citari uerbaliter, vel realiter, an teneatur hoc facere ad inſtantiam partis.*

12 *Iudex quando poſſit facere aliquem citari, ut perſonaliter compareat.*

Si facit capi aliquem perſonaliter ſine iuſta cauſa, quòd teneatur actione iniuriarum.

1 PLerique putauerūt. ¶† De domo ꝓpriæ habita-
tionis non dēt qs inuit⁹ ex̄hi, vel ꝑſonal̄r, ſiue rl̄r ci
tari, ſed verbal̄r bñ p̄t ſi p̄ſtat aditū, vl̄ ſi ex publico
ɔſpicit̄. de alia vero re ſua puta vinea, balneo, vel theatro bñ
p̄t non ſolū verbal̄r, ſed ēt real̄r, vel ꝑſonal̄r citari, & ex̄hi ēt ī-
uit⁹, & licet aditū non p̄ſtet, hoc dñt iſtæ leges vſq; ad l. neq;. &
ſunt optimæ, & vlgares, ad eas quotidie recurrim⁹, & primo lo
q̄t̄ de citatione reali, ſiue ꝑſonali, ꝑ ꝗ qs capit̄, & inuit⁹ ad iudi
cem ducit̄, & iſta non p̄t fieri ī domo ꝓpriæ habitationis vſq;
ad l. ſatis. ver. ſi aditū. Scd̄o de citatione verbali ꝑ quā ñ capit̄,
ſed ſibi p̄cipit̄ ꝑ nūciū, ꝙ corā iudice ɔparcat, iſta bñ poſſe fie-
ri ī domo ſi aditū p̄ſtat, ut q͞a tenet oſtiū aꝑtū, nā p̄t nūci⁹ ītra
re, & ire vſq; ad ſuperiora, & ipſū ꝑſonal̄r īuenire, & ſibi p̄cipe,
q͞a ꝑ hoc ɔſtituet eū ī uera ɔtumacia ſi ñ ɔparet, & ꝑꝑ hoc e
vtile ipm̄ ꝑſonal̄r repire, & ſolēt nūcii, qñ referūt hoc dicere,
2 q͞a citauerūt ī ꝑ ona. † Idē ſi tenet oſtiū clauſū tñ ex pub. ɔſpi-
cit̄ puta ad feneſtrā, uel oſtiū ē aꝑtū, & ipſe ſtat ītra oſtiū, & cō
ſpicit̄, nā nūci⁹ ēt ñ intrādo oſtiū p̄t ſibi p̄ceptū facere, & vtro
que caſu dicet̄ citatio fcā ī domo, vt hic patet, q̄d no. ſm̄ Bal.
q ꝑ hoc dicit, ꝙ ſi monialis, vl̄ abbatiſſa ſtat inter crates, & fa-
cit ɔ̄ctū cū aliquo q ſtet ex̄, notari⁹ dēt dicere actū in tali mo-
3 naſterio, & ſic ubi ē monialis. † Itē ꝙ ſi aliqs exñs ī ſtrata publi
ca dicat uerba īiurioſa alicui exñti ītra domū ſuā, q ex pub. ɔ-
ſpicit̄ ꝑ oſtiū, uel feneſtrā, ꝙ iſta iniuria dr̄ fcā in domo illi⁹, &
ſic acri⁹ punit̄ ſi ſtatutū hoc diſponit, ꝙ iniuria facta in domū
puniat̄ acri⁹. Tertio in l. ſed ēt in vinea. loq̄t̄ de vtraq; citatione
tā verbali, ꝗ̄ reali, vt poſſit fieri in alia re ipſi⁹ citati, ꝗ nō ſit do
m⁹ ꝓpriæ habōnis, & ſic īpune poterit qs capi, & ex̄hi de pro-
pria apotheca, vl̄ ſtatione. Quarto in l. ſed & ſi qs. declarat illd̄
q̄d dixerat in l. ſatis. ver. ſed ſi aditū, q͞a poterat dubitari cū ibi
dicat̄, ꝙ ſi p̄ſtat ad ſe aditū, vl̄ ex pub. ɔſpicit̄, p̄t qs in domo ꝓ-
pria vocari ī i⁹ qual̄r hoc intelligat̄? & dicit, ꝙ intel̄r de voca-
tione verbali, nō ꝙ inde poſſit inuit⁹ ex̄hi, & ſic ēt qñ p̄ſtat adi
tū, q͞a tenet oſtiū aꝑtū ēt ſi ɔſpiciat̄ ex pub. nō p̄t familia intra
4 re, & ipm̄ capere, † & ſi ɔ̄ fiat, dr̄ violētiā pati ille capt⁹ vt ī fi.
l. pleriq;. & iō cū ſit ſpoliatus ꝓpria libertate, dēt añ oīa relaxa
ri de facto, ſicut fuit de facto nō diſcuſſo de iure partis captus
iuxta no. in l. minor. in prin. ſ͞. de euic. & talis familia teneret̄ ſi
bi actione iniuriarū, vt ſ͞. de iniur. l. q domū. in vlt. par. ſi tñ ha-
buiſſet hoc in mandatis exp̄ſſe a iudice excuſaret̄ familia ꝑꝑ
iuſſum, ut l. q furti. §. q iuſſu. ſ͞. de his qui no. infa. & l. q̄q̄. §. i. de
5 acqua plu. arc. ſed teneret̄ ipſe iudex. ¶† In l. pleriq;. ibi [de do-
mo ſua] dr̄ ſua, ēt ibi ɔducta[a] quā inhabitat. ut ī l. lex Cor. poſt
prin. de iniu. l. ſatiſq;. ſupple q̄tū ad hoc, nō ut dēat ex̄hi de do
mo, nō q̄tū ad aliud, q͞a p̄t ſibi mulcta īdici ſi eſt ver⁹ cōtumax
vt l. j. ſi qs iuſdi. non obt. & eſt ſatis reſpū partis, nō reſpū cōtē-
ptus iudicis. In tex. ibi [recte in ius vocari] ſupple verbo, & non
re, vt ſ͞. in l. ſed & ſi qs. quā iunge cū iſto ver. q͞a venit ad eius de
clarationē. ¶ In gl. ſed ēt, in fi. ibi, in ius vocare licere, ſupple tā
6 verbo, ꝗ̄ re, q͞a ceſſat hic rō l. pleriq;. † Sed q̄d ſi ē in eccl̄a, dñt q
dā, ꝙ ñ p̄t ibi real̄r citari. i. capi. ꝑ titulū. C. d̄ his q ad ecc. cōfu.
ſed verbo ſic, q͞a ē loc⁹ pub. quē q̄libet p̄t ingredi. Ang. dicit ɔ̄-
riū, q͞a nec verbo p̄t citari ī eccl̄a ꝑ c. decet. de imm. ec. li. 6. Sed
7 q̄d ſi ē in porticu dom⁹ quā īhabitat? Rñ. p̄t ibi capi ſi ñ eſt in-
tra clauſuram, & idem ſi eſt ī liminib. oſtij, & ex parte exterio
ri extra clauſuram, ſm̄ eandem. ¶ In l. ſed & ſi qs. in fi. ibi de do
mo ſua ex̄hi dēt, ſupple, ēt ſi p̄ſtet aditum, vel de publico con
ſpicit̄. Sed quid ſi oſtium eſt apertū, tñ ɔ̄dr̄ nuncio, ꝙ non īgre
diat̄? Rñd. non dēt ingredi ēt ad citādū verbal̄r, q͞a nō dr̄ p̄ſtari
8 aditus, ex quo ɔ̄dr̄. † Cautela ē ergo ſi vult qs nō poſſe citari ēt
verbal̄r, ne ɔſtituat̄ ī vera ɔtumacia, ꝙ teneat ſꝑ oſtiū clauſū,
nec faciat videri ſe ad feneſtrā, & tūc ñ poterit citari niſi ad do
mū ꝑ appōnē ſchedulæ, & dicet̄ fict⁹ ɔtumax ſi nō cōſtat, ꝙ ad
9 eius notitiā ꝑuenerit. † Eſt āt vtile cōſtituere eū in vera contu-
macia, q͞a tunc p̄t mulctari, ut dixi, & poſtꝗ̄ erit cōdēnatus ad
mulctā, dicet̄ cōdēnatus ꝓ maleficio, q͞a cōtumacia dicit̄ deli-
ctū, ut no. ꝑ gl. ī l. j. §. ſi qs i⁹ dic. ñ obtēp. in vlt. gl. Sed ɔdēnat⁹ ex
delicto p̄t de domo ex̄hi, ut hic ī gl. fi. ex̄het̄ ergo, & īcarcera-
bit̄ ꝓ mulcta ſoluēda, & tūc creditor poterit facere ipm̄ recō-
mēdari ꝓ debito ſuo ī carcerib. & iſtā practicā poſuit hic Ang.
10 & ēt Bar. cui⁹ fuit original̄r in l. cū eo. ſ͞. ad l. Iul. pec. ¶† Ex gl. fi.
ꝗ inci. ſed nec, recollige duo ī effectu. primo tres caſus ī q̄b. qs
nō poteſt citari niſi verbal̄r tm̄, nō āt poteſt real̄r per capturā
b perſonæ. In primo eſt ſpāle ꝑꝑ priuilegiū ſexus[b], & verecun-
diā, & iſtud tm̄ intelligas in cauſis ciuilib. ibi ueniret imponen
da pœna perſonalis, mulier poteſt capi, ne pœna illudatur, &
quia reatus, vel crimen omnem honorem excludunt. C. ubi
ſena. uel clariſ. l. j. In Scd̄o eſt ſpāle propter priuilegium, qñ eſt
in domo propriæ habitationis, per literam poſitam in tex. &
hoc in ciuili, ſecus in criminali, vt in gl. Idem, & in omni cā
fiſc

ADDITIONES.

a ¶ Cōducta. In hac mā vide per eūdē Pau. conſ. 44. & an ad eccleſiam cōfugiēs poſſit īde extrahi, vide ꝑ Ol. cōſ. 55. ꝑ Lu. Ro. cō. 226. q̄d d̄ cōfugiēte ad corpus Chriſti? vide Lo. Ro. ſing. ſuis, q̄d de cōfugiēte ad hoſpitale? vide Bal. ī l. ſi qs ad d̄clinādā, de epi. & cle. quod ītelligit Lu. Ro. cōſ. 486. de conſtruct. auct. pontifi.

b ¶ Sexus. Fallit in muliere, quę ſuſcepit tutelam, & renūciauit Velleiano, & omnibus iurib. ſecundum Mat. no. ſuis.

ſicali, vt no. in l. cũ eo. ſ. ad l. Iul. pecu. & iō p̃t qs extrahi de domo inuit⁹, vt accepter offin̄ publicū, ut C. de decu. l. ex oib. li. x. & ibi p̄ Bar. In tertio pp defectū iudicis, qñ nō hēt ordinariā iuriſdōnē, ſed delegatā, hoc uerū niſi ſit delegatus a princi
11 pe, ut no. ſ. de iur. om. iu. l. 2. in j. gl. & ibi dixi. †Sedo habes ex gl. qđ ex̄ iſtos caſus in ptāte iudicis eſt facere aliquē citari, vel verbaľr, vel realr̄ p̄ capturā pſonæ. Sed an teneaẗ hoc facere ad partis inſtātiā? dic ꝙ nō, niſi ille primò fuerit ↄſtitutus in ↄtumacia, vt C. qūo, & qñ iud. l. ↄſentaneū. ſi tñ facit, an teneaẗ
12 in ſyndicatu? dic, vt hic plenè p̄†Bar. ſed mirabile eſt, ꝙ poſſit facere capi pſonaľr, nā nō p̃t ẽt citari facere, vt pſonaľr cōpareat, ſed ut ltimē p̄ ſe, vel p̄ ꝓcuratorē, ut i e. i. de iud. li. 6. & in l. fi. cū ibi no. C. de ꝑc. Sol. verū eſt niſi ex iuſta cā, ſi pñtia pſonę eſt neceſſaria, puta qa melius ſcit negociū q̃ ꝓcurator, vt in dictis iurib. no. Et dicto caſu intelligo, ꝙ poſſit ipſum facer capi pſonaľr, ſi nō vult cōparere: ſi ſine iuſta cā, vr̄ ꝙ ñ poſſit, & ꝙ teneatur ſibi iudex actione iniuriarum ſi contra facit.

LEX XXII.

1 *Impubes conſtitutus in patris poteſtate, citari non poteſt verbaliter, vel perſonaliter.*
2 *In aduentitiis bonis filii impuberis ſi pater renunciat vſufructui, ꝙ poſſit filius conueniri, & dabitur curator liti.*

1 NEque imp. ¶†Impubes cōſtitut⁹ in pt̃s ptāte, citari nō p̃t verbaľr, vľ pſonaľr. h. d. notabľr, ſecus ſi eſt cōſtitutus in ptāte tutoris, dummō ſit maior infante, ut hic in gl.
a ſecus ſi minor.ᵃ vt l. quiq;. in prin. ſ. e. ſed q̃ eſt rō diuerſitatis? R̄nde, qa tutor pōt tūc comparendo ꝓ eo, vel cū eo ltimare perſonam illius, & ſupplere defectū ętatis, ſed pr̄ hoc iure nō poterat, qa p̃ria ptās nō ſupplebat ætatē filii, vt l. fi. §. j. de ver.
2 obl. & no. in l. ſi infanti. in fi. C. de iu. deli. †hodie verò in aduētitiis, in qb. pr̄ hēt vſumfructū, pr̄ eſt ltimus adminiſtrator, & ſic vr̄, ꝙ poſſit ſupplere ſicut tutor, tñ lex dicit, qđ, iſte pr̄ debet ſuſcipere iudiciū in ſe l. j. C. de bo. mat. ſed ſi renunciaret vſufructui, vr̄ ꝙ filius poſſit conueniri, & dabitur curator liti, vt l. fi. §. ſin autem pater. C. de bo. quæ li. & vide hic quod no. Spe. in tit. de contumacia. §. fi. in fi. vbi declarat iſtum tex.

ADDITIO.

a ¶Si minor. An minor 25. ann. pro debito capi poſſit. Lud. Ro. conſi. 120. tenet ꝙ non, tamen Do. Iaſ. hic tenet contrarium per aliqua motiua, quę an poſſint procedere indiſtinctè, vide quæ uoluit idem Ro. conſ. 454.

1 *Citatus realiter, vel perſonaliter debet relaxari ſi comparet legitimus defenſor, vel ſi de negocio fuit tranſactum.*
2 *Suſpectus de fuga captus dando fideiuſſorem de ſtando liti, & de iudicato ſoluēdo, vel ſi ſe compoſuit cum aduerſario, qualiter debet relaxari.*
Quòd cuſtos carceris non debeat captum relaxare ſine licentia iudicis.
3 *Si ante terminum citationis reus tranſigat cum aduerſario, non arctatur ad comparendum, nec dicetur contumax, & ſi poſtea capiatur debet relaxari, vel ſi in banno poſitus debet bannum cancellari, & quid in criminalib. & quando prædicta procedant.*
Tenuta, ob cauſam vt ſoluatur data non debet reuocari niſi ſoluatur, ſecus ſi vt veniat ad ſe defendendum.

1 §. Qui in ius vocatus. ¶†Citatus realr̄, vel perſonalr̄ debet relaxari ſi cōparet ltīmus defenſor, vel ſi de negocio fuit tranſa-
2 ctum. h. d. †Pone exemplū in iſtis, q capiūtur tanq̃ ſuſpecti, & fugitiui, qa nō poſſidēt ĩmobilia, & dubitaẗ de fuga, nā ſi dāt fideiuſſorē de ſtādo liti dēnt relaxari, ſupple, & đ iudicato ſoluendo, idē ſi cōponant cū aduerſario, ſtatim ergo, ꝙ ꝓducit inſtr̄m cōpoſitionis, dēt iudex mādare, ꝙ relaxet, ẽt ſi aduerſarius non erat pñs, nec lnīam dederat per hunc tex. & cuſtos carceris non dēt relaxare ſine lnīa iudicis ſ̄m Doc. hic, & ita practicaẗ, qa ſp̄ cuſtodes petunt bulletinum a iudice, & vide quod no. Bar. in l. j. §. & poſt operis. de ope. no. ¶In tex. ibi [defendat] ſupple, & obliget ſe ad defendendū in tota lite, & de iudicato ſoluendo, ſecus ſi nō ſuſceperit in ſe litē, ſed allegaret aliquas cās, quare non debat capi, nam nō dēt interim re
3 laxari, ſ̄m Doc. ¶In tex. ibi [ſed cū in ius venit] †No. ſ̄m Bald. ꝙ ſi ante terminum citationis reus trāſigat cū aduerſario, nō arctaẗ ad comparendū, & licèt non compareat, non eſt cōtumax, idē ſi lapſus eſt terminus, qa ſi comparuiſſet, vel captus fuiſſet ſecuta trāſactione deberet relaxari, & iō dicit, ꝙ ſi qs ẽ poſitus in bāno, qa non comparuit ſi poſtea tranſegit, bānū dēt cācellari. Itē ſi criminoſus citatus in bāno poſitus poſteà compareat, & ꝓducat inſtr̄m pacis, ſi ex forma ſtatuti pœna ſit remittenda pp pacem, debebit de bāno cancellari per iſtū tex. Itē ſcias, ꝙ primū dictū procedit qñ fuit capt⁹, ut litigaret: ſi autem ut ſolueret, quia iam erat condēnatus, vel erat capt⁹ pro executione inſtr̄i, quod ex forma ſtatuti habebat executionem paratam, nō dēt relaxari niſi ſoluat, licèt velit dare fideiuſſorem de ſe defendendo, ut l. pecuniæ. §. j. ſ. ut in poſſeſſ. leg. vbi probatur, & idem de tenuta data ob hanc cauſam, vt ſoluatur, quia non debet reuocari niſi ſoluatur, ſecus ſi ut veniat ad ſe defendendum, ut ibi probatur, & notatur.

LEX XXIII.

1 *Libertus plurium etiam ſi vnum tantum vocet in ius ſine venia, incidit in pœnam huius edicti.*
2 *Tenens rem in emphyteuſim a plurib. dominis ſi vult eam alienare, non ſufficit conſenſus vnius, ſed omnium dominorum, & ſi vnus conſentiat alii non, pars illius non incidit in commiſſum.*
3 *An ſufficiat habere pacem ab vno tantum ex plurib. hæredib. alicuius interfecti ad diminuendum pęnam ſtatuti.*

1 COmmunis libertus. ¶†Libert⁹ plurium ẽt ſi vnum tñ vocet in ius ſine venia, incidit in pœnam huius edicti. h. d. ¶†inducit Gul. de Cu. iſtū tex. ꝙ ſi alquis teneat rem in emphyteoſim a pluribus dñis, si vult alienare, non ſufficiat conſenſus vnius, ſed conſenſus oīum. iſta lex parum facit ad hoc, quia non loquiẗ de aliquo conſentiente, ſed melius facit l. in concedēdo. & l. die. ſ. de aq. plu. arc. vbi hr̄, ꝙ qñ plures poſſunt lædi, requiritur conſenſus oīm, per r̄am, quod oēs tangit debeat ab oīb. approbari, vt ſ. de ſerui. ruſt. pręd. l. per fundum. ſi tamen vnus conſentiat, alij non, pars illius non incidit in commiſſum, & quantum ad illum valebit alienatio, non quantum ad partes aliorum.
3 †Inducitur etiam si ſint plures hęredes alicuius interfecti, an ſufficiat habere pacem ab vno tantum ad diminuendum pęnam ſtatuti. & facit iſte tex. ꝙ non, tu vide de iſta quæſtione in l. eadem. §. Cato. de ver. obl. per Bart. circa finem.

LEX XXIIII.

1 *Contra libertum vocantem in ius patronum ſine venia, quæ pęna habeat locum.*
2 *Ex hoc edicto datur actio in factum ad pęnam ipſi vocato in ius ſine venia, & an tranſeat in hæredes.*
3 *Electio pęnæ ex hoc edicto qualiter detur patrono; an libertus luat in corpore, & de forma libelli. & nu. 4.*
Libertus qui eſt ſoluendo, ſi libentius vellet pati pęnam perſonalem, quā ſoluere non auditur.
4 *Quid in ſtatuto ſi in defectum pęnæ pecuniariæ imponat pęnam perſonalem, quòd ſit idem.*
5 *Pœna pecuniaria, quando ex cauſa conuertitur in perſonam, remittitur condemnatus ad præfectum vrbis, vel iudicem maleficiorum.*

1 IN eum qui aduerſus. ¶†Cōtra libertū vocantem in ius ſine uenia, daẗ actio pœnalis in qnquaginta aureos, ꝙ si ſoluere non p̃t, luere dēt in
2 corpore, patrono hoc poſtulāte. h. d. cū l. ſeq. ¶†In tex. ibi [iudicium] j. actio in factum datur ipsi vocato in ius, & ſibi applicatur iſta pęna, qa iniuriā recepit, ut ſ. de liti. l. fin. & Inſt. de act. §. pęnales. non aūt eſt actio popularis, vt cōpetat cuilibet de populo, quia iniuria non eſt facta reipublicæ, ſicut in l. si quis id quod. de iur. om. iud. ¶In tex. ibi [nec in hæredes] ſupple ante lit. cont. poſtea ſic, vt l. j. de priua. deli. vbi plenè no. & ne ex deli. defun. l. j. nā per cōteſtōnē perpetuaẗ tā reſpectu hęredū, q̃ reſpectū tpis. Sed reſpū tpis ꝑpetuaẗ citra conteſtōnē p̄ libellū datū prin. vt C. qñ libel. prin. l. j. & no. ſ. eo. l. libertus.
¶In l. ſeq. ibi, ex q̃rela patro. No. iſtū tex. ſ̄m Bal p̄ quē patet, ꝙ electio huius ꝑtinet ad p̃ronū, nō ad libertū, & iō ſi p̃ron⁹
a diceret, ego noloᵃ ꝙ iſta pęna pecuniaria conuertatur in corporalē, qa ſic extingueretur actio mea, ut l. ſed si unus. §. si añ iudicē. de iniur. de iure pat. l. diuus. in fi. ſed volo expectare, ꝙ efficiatur ſoluendo, Libertus verò dicit, ꝙ uult ſubire pſonalē pœnā congruentē, ut liberetur a p̃rono, ꝙ ſtādū eſt voluntati p̃roni, hoc puto verū niſi p̃ronus vellet, ꝙ libertus ſtaret detētus in carcerib. quouſq; ſoluat, qa tūc si iudici videretur, ꝙ non eſt ſoluendo, poterit ita arbitrari ne moriatur in carcerib. si āt eſſet ſoluēdo, & libertus vellet libentius pati pęnā
4 pſonalē q̃ ſoluere, non deberet audiri, & ita cōſuluit†Bar. in ſiti, ſi ſtatutū in defectū pœnæ pecuniariæ imponat pœnā pſonalē p̄ l. cū duob. §. idē r̄ndit ſocius q ceſſantis. ſ. p̄ ſoc. qđ tene menti. Sed an teneatur p̃ronus cū agit ↄ libertū ad pœnā pecuniariā exprimere in libello, & petere, ꝙ ſi non p̃t eā ſoluere conuertatur in pſonalē: dic ꝙ nō, ſed p̃t hoc petere lata ſnīa ſi reperiẗ non ſoluendo, ita no. Cy. in l. ſi non cōuitij. in fi. ſ. de iniur. ¶†In tex. [vel a pfecto vrbis] ſi ergo fuit cōdēnatus ad pœnā pecuniariā p̄ p̃tore, qa erat iudex ciuiliū cāru, ſi fieret iſta cōmutatio p̄ p̃tore, ſed remittiẗ ad pfectū urbis, qui erat iudex maleficiorū, & eodem mō ſi erat cōdēnat⁹ p̄ vicariū ptātis, remittiẗ ad iudicē maleficiorū, qđ no. nā p̄ hoc Bar. dicit in l. imperiū. de iur. om. iud. ꝙ cauſæ ciuiles, qñ pecuniaria pœna cōuertitur ex cā in pſonalē, ſint de magno gradu iuriſdictionis, uel imperij, ut ſi quis non poteſt ſoluere.

ADDITIO.

a ¶Nolo. An poſt luitionē factam ſi pęnæ niat ad pinguiorem fortunam teneatur ſoluere, vide Lu. Ro. ſing. ſuis conclu. dicentem quòd non.

LEX PRIMA.

1 *Fideiuſſor iudicii non dr̄ idoneus ſi pōt ex priuilegio declinare iuriſdōnē iudicis, corā quo fideiubet, niſi illi priuilegio ſpecialiter renunciauerit.*

2 Scholaris renunciando priuilegio quod habent ſcholares, vel quòd dicat promittendo non obſtantibus quibuſcunque exceptionibus, non dicitur per hoc renunciaſſe priuilegio fori ſpecialiter.
Paria ſunt defectum eſſe in ſubſtantia obligationis, vel eſſe in facilitate conueniendi ad hoc, vt alius fideiuſſor dari debeat.
3 Si fideiuſſor non fuit aſſertus idoneus, an alius ſit dandus.
4 Captus vt ad iudicem ducatur dando fideiuſſorem de ſe præſentando coram iudice debet a familia relaxari ſi fideiuſſor eſt idoneus.
5 Duplex eſt fideiuſſor de iudicio ſiſti, vnus quem dat citatus non comparens de ſe repræſentando, alius quem dat comparens de ſtando in tota lite, & iſte liberatur lata ſententia, non prius.
6 Petens alium fideiuſſorem, quia primus non ſit idoneus, quòd debeat liberare primum, vel remanet eo contentus ne habeat duos.
7 Aduena, & viator ſi contrahat in iudicio fideiubendo de aliquo præſentando coram iudice, an ſortiatur ibi forum, & quid extra iudicium.
8 Qualiter intelligatur, quòd ratione contractus ſortitur quis forum.
9 Clericus ratione contractus poteſt ſe ſubiicere iuriſdictioni alterius epi ſine licentia ſui epiſcopi, licèt alio mõ prorogare iuriſdictionẽ nõ poſſit.
10 Licèt quis fideiubeat coram aliquo iudice de præſentando aliquem ibidẽ, nõ tamẽ videtur ſubiicere iuriſdõni illius, ut virtute dictæ promiſſionis poſſit ab illo cõpelli, ſi aliter nõ ẽ iudex ſuus, niſi ſe illi ſubmittat exp̃ſſè.
Quid ſi quis promittat ſe ſiſtere coram aliquo iudice.
Quid ſi quis promittat parere mandatis curiæ.
11 Qui ſortitur forum ratione contractus duntaxàt, ita demum poteſt ibi cõueniri ſi ibi reperiatur non tanquam viator.
Idem ſi duntaxat ratione originis propriæ, vel paternæ, non domicilii, & quid ſit effectus.
12 Iudex loci domicilii qualiter poſſit facere aliquẽ capi in alieno territorio exiſtentem per familiam iudicis illius loci, & ratione fori, cuius loci non fiat remiſſio.
13 Quòd etiam coram delegato maximè a principe poteſt quis fideiubere de aliquo præſentando, & ſe ſubiicere iuriſdictioni illius.
Iuriſdictio delegata prorogatur ad extraneas perſonas acceſſorias.

Si quis in ius vocatus non ierit, ſiue quis eum vocauerit quem ex edicto non debuerit. Rub.

1 SI quis in ius vocatus. fideiuſſor † iudicij ñ
dr̃ idoneus ſi põt ex priuilegio declinare iuriſdõ-
nem illius iudicis, corã quo fideiubet, niſi illi pri-
uilegio ſpãlr̃ renunciauerit. h.d. ¶In tex. ibi [non ſuppoſitũ]
.ſ. nullo mõ, vt clericũ, ſed certè iſte nõ poſſet renunciare pri-
uilegio ẽt cũ ꝯſenſu epi, ut cõueniret corã ſcłari, vt in c. ſi dili
genti. de fo. cõp. iõ hoc exẽplũ nõ foret bonũ iure hodierno,
ſed iure iſtius l. ſic, quo clerici poterãt ꝯueniri corã ſcłari, vt
l. cũ clericis. C. de epi. & cle. vel dic, ꝙ exẽplũ eſt bonũ quãtũ
ad hoc, ut habeaᵗ pro non dato, & ſic alius idoneus dẽat da-
ri, non inquantũ dicit de renunciatione priuilegij. Vel pone
exẽplum in aliquo, q fideiubet corã epo de rep̃ñtãdo clericũ,
nã iſte põt ſe ſubmittere iuriſdõni epi, vt l. ſi qs ex cõſenſu. de
epi. aud. vel pone exẽplũ in eo, q non eſt oĩno ſuppoſitus, ſed
hẽt priuilegiũ declinandi forũ, ut in ſcholari ſi fideiuberet co
rã ptãte de rep̃ñtãdo aliquẽ, qa poſſet ſi ꝯueniret ex ꝑmiſſio-
ne ſua corã eodẽ petere ſe remitti ad rectorẽ. vel epm, iõ nõ
2 eſt idoneus, niſi renunciet priuilegio fori, † nec expedit, ꝙ di-
cat priuilegio, qđ hñt ſcholares, qa iſta eſſet gñalis renuncia-
tio, q̃ nõ reqrit, ſed ſpãlis, ut ĩ. in ver. ſpãlr. nec ſufficit ꝙ dicat
ꝑmitto nõ obſtantib, qbuſcũq; exceptionib. qa iſta eſt gñalis
a renunciatio, q̃ non ſufficit, ſed requirit ſpãlis, [a] vt hic in tex.
¶In tex. ibi [ꝑ nõ dato] & ſic alius eſt dandus, poſito ꝙ ex illa
ꝑmiſſione ſit obligatus, & poſſit ꝯueniri, ſed nõ cũ effectu, ut
hic in gl. mag. ſicut ſi nullo mõ eſſet obligatus, vt ĩ. q ſatiſ. co.
l. quoties paria ergo ſunt defectũ eſſe in ſubã obligõnis, vel ĩ
facilitate ꝯueniendi, quãtũ ad hoc, ut alius idoneus dari dẽat,
qa tunc diſtinguit an ſcienter fuit receptus, & habeatur ꝑ ido
neo. vt l. inter cãs. §. abeſſe. ĩ. man. aut ignorãter, tunc ſecus, qđ
3 dic, vt no. Bar. plenè in l. 3 ĩ. de fide. † Ange. aũt dicit hoc vlti-
mũ eſſe verũ ſi fuit aſſertus idoneus, alr̃ imputet ſibi, qui non
explorauit, & hoc placet. ar. ad hoc. ĩ. man. l. ſi verò non remu
nerandi. §. ſi qs mandauetat. ¶In gl. j. in prin. dare voluerit ſm
Pla. h. d. timore ꝯrij. de leg. 3. ĩ. de fide. p q̃ vr̃, ꝙ actor ſibi dẽat
imputare, quare recipit nõ idoneũ, ſed ad iſtđ ꝯrium rñdet gl.
ſequẽs in fi. ibi. Itẽ nonne, & pt̃ ex his q̃ ſ. dixi, & iõ tex. ſtat ꝓ-
4 priè. ¶† In gl. ibi [liberabaᵗ olim] & ſic intelligit gl. iſtũ tex. in
eo q non cõparuit, ut cõueniat rñdere, ſed dedit fideiuſſorẽ
de cõparẽdo, ꝓut hodie fieri videm⁹, ꝙ ſi aliqs capiᵗ, ut ad iu
dicẽ ducaᵗ, ne vllo mõ ducaᵗ, dat fideiuſſorẽ de ſe pñtãdo cõ
rã iudice, & tũc familia dẽt ipm relaxare, vt ĩ. ti. px. & ſic loq-
tur gl. de citato ꝑſonalr̃, & nõ uerbalr̃ tñ, iſtũ intelłm ẽt ſeqᵗ
Bar. q certè bñ pt̃ ꝓcedere exponẽdo tex. dederit. i. dare volue
b rit, qa ſi vult dare clericũ, [b] vel ſcholarẽ, familia nõ teneᵗ ipm
recipere, & iõ ſi ducat ipm, nõ teneᵗ ſibi actione iniuriarũ, ſ3
exponẽdo ꝓpriè, ut iacet, nõ cõueniret iſte intelłs, aut. n. cita-
tus ſtatĩ cõparet, & tũc nõ eſt curãdũ, ꝙ fideiuſſor non fuerit
idoneus, aut nõ cõparet, & tũc ẽt ſi fuerit idone⁹, mulctaᵗ cõ-
tumax, & ꝑquiriᵗ alius fideiuſſor, iõ puto iſtũ tex. intelligẽdũ
in illo, q cõparuit, & dedit fideiuſſorẽ de iudicio ſiſti in tota li
te, vſq; ad fi. vñ ſi reperiaᵗ nõ idone⁹ cõpelliᵗ aliũ idoneũ da-
5 re, & fateor, ꝙ iſta lex melius ſtaret in ti. q ſatiſd. co. ¶† In fi. gl.
ibi [ſed hodie] certè immo ẽt olim, vt in ti. qui ſatiſd. co. quia
duplex erat fideiuſſor de iudicio ſiſti. Vnus de quo loquiᵗ titu
lus ſequẽs, quẽ dabat citatus non cõparẽs de rep̃ñtãdo, & iſte
liberabaᵗ facta pñtatione. Alius quẽ dabat cõparẽs de ſtãdo
in tota lite, & iſte liberabatur lata ſñia ñ prius, ut l. græcè. §. &
poſt litẽ. ĩ. de fide. & de hoc loqᵗ auth. auferaᵗ. & ẽt hodie dã-
tur dicti fideiuſſores tã in primo caſu, q̃ in ſcđo, ñ ẽ ergo dr̃ia
inter iura vetera, & noua. Poſſum⁹ ẽt intelligere iſta l. ꝓut in-
telligit, ꝙ loquaᵗ de citato verbalr̃, q ñ cõparuit ꝑꝑ aliqđ im
pedimẽtũ, & ne iudex ꝯ ipm ꝓcedat tanq̃ ꝯ ꝯtumacẽ mi ſit ex
cuſatorẽ ad allegãdũ impedimẽta, & ad petendũ terminũ cõ
parẽdi, & ad ꝑmittẽdũ de ſe rep̃ñtãdo, & oĩa clarè procedũt,
& ſi reperiᵗ ñ idone⁹, ꝓcedet ꝯ ipm tanq̃ ꝯ cõtumacẽ, niſi det
aliũ idoneũ, ſi tñ apparebit de impedimẽto, reuocabiᵗ ꝓceſ-
ſus, ñ ãt placet, ꝙ intelligaᵗ ſm qđ Bar. intelligit de citato rea-
liter, q dedit fideiuſſorẽ familiæ de ſe pñtãdo ſtatim ꝑꝑ hoc,
6 qđ dixi ſ. ¶† In gl. ſeq. circa prin. ibi [ꝙ ad ꝓficuũ dãtis] qa ſibi
nõ proficit quo minus teneaᵗ aliũ dare, & quo min⁹ ꝯtra eũ
procedaᵗ ſed bñ ꝓficit recipiẽti, qa hẽt fideiuſſorẽ illũ obliga
tũ, vt poſſit ipm cõuenire corã ſuo iudice. gl. tñ rep̃hendit, &
puto ꝙ velit dicere, ꝙ ſi vult hr̃e aliũ fideiuſſorẽ, dẽt primũ
7 liberare, alr̃ remaneat illo contẽtus ne hẽat duos. ¶† In gl. ibi
[vt in mercatore aduena] No. gl. ꝙ ſicut aduena, & viator cõ-
trahẽdo ex̃ iudiciũ ñ ſortiᵗ forũ ibi rõne ꝯct⁹, vt l. hr̃s abſẽs. ĩ.
de ind. ita & ſi ꝯhat in iudicio fideiubendo de aliquo pñtãdo
corã iudice, iſtđ tñ ñ vr̃ verũ, qa aduena, & viator contrahit
in loco, & ꝑmittit ibi ſoluere bñ ſortiᵗ ibi forũ, vt no. gl. in c.
8 Romana. de fo. cõp. li. 6. ꝑ l. hr̃s abſens. ĩ fi. † ſed tũc ñ ſortiᵗ fo-
rũ, qñ ſimplr̃ ſe obligat, & ñ cõfert ſolutionẽ in illo loco, ſed
ꝑmittẽdo ſiſtere corã illo iudice vr̃ cõferre ſołonẽ ĩ illo loco,
ergo ꝑꝑ hoc, ꝙ ſit aduena, ñ poterit euadere iuriſdõnẽ illius,
9 tene ergo ſequẽtẽ. ¶† In gl. ibi, ſed Io. An. dicit hæc vera, & cõi
ter teneᵗ, ex qua no. qualr̃ intelłr, ꝙ rõne ꝯct⁹ qs ſortiᵗ forũ,
ſ. ut poſſit ĩ illo territorio ꝯueniri, ñ tñ ſub quolibet iudice, ſ3
ſub appropriato ſibi ſm qualitatẽ ſuæ ꝑſonę, ut ſi cleric⁹ ſub
epo, & ſi ſcholaris alteri⁹ ſtudij ſub rectore, vel alio quẽ elege
rit. ¶Et no. ꝙ cleric⁹ rõne ꝯctus pt̃ ſe ſubiicere iuriſdõni alte-
c rius [c] epi ſine lnĩa ſui epi, ut in c. dilecti. & ibi no. ꝑ Inn. de fo.
cõp. licèt alio mõ ꝓrogãdo iuriſdõnẽ ñ poſſit, ut ĩ c. ſignaſti.
10 e. tit. ¶† No. ẽt, ꝙ licèt qs fideiubeat corã aliquo iudice de pñ-
tãdo aliquẽ ibidẽ, ñ vr̃ ſe ſubiicere iuriſdictioni illi⁹, vt virtu-
te dictę ꝑmiſſionis poſſit ab illo compelli, ſi alr̃ non ẽ iudex
ſu⁹, niſi ſe illi ſubmittat exp̃ſſè. Sed ꝯ de l. cũ ꝓ quo. ſ. ti. j. ego
intelligo illã, qñ erat ſubditus illi⁹ iudicis, alr̃ non, & ꝓcedũt
illa, q̃ ibi dixi ꝑ iſtã l. l. no. & pro hoc intelłu vr̃ caſus in auth.
offeraᵗ. C. de lit. cont. vbi ſi aliqs promittit ſe ſiſtere in iudicio
corã aliquo iudice, non ꝓꝑea cẽſeᵗ in illũ iudicẽ conſentire,
& iõ pt̃ ipm poſtea recuſare, & ẽt de incompetẽtia iuriſdõnis
opponere, qa ſua promiſſio cẽſeᵗ hr̃e tacitã condonẽ, ſi tene
bit corã eo litigare, ut no. Cy. C. de ſponſ. l. fi. in fi. & Bart. ſ. de
iuriſ. om. iu. l. ſi conuenerit. idẽ ergo ſi promittit aliũ ſiſtere, ut
hic ẽ caſus ſm iſtũ intelłm, ſi tñ promittit parere mãdatis cu
rię cẽſeᵗ ſe illi ſubmittere ſm Bal. nihil. n. aliud pñt iſta verba
11 importare. ¶In gl. ibi [inueniaᵗ] † No. ex gl. iſta duo, primo, ꝙ
ille q ſortiᵗ forũ rõnẽ ꝯctus duntaxat, ita demũ pt̃ ibi conue-
niri ſi ibi reperiaᵗ, intellige tñ non tanq̃ viator, vt in d. l. hr̃s
abſens. §. j. idẽ ſi dũtaxat rõne originis propriæ, vel p̃ñæ, non
tñ rõne domicilij, ut no. ĩ l. aſſumptio. §. fili⁹. ĩ. ad muni. ꝑ Bar.
& hoc ẽ introductũ ne cũ incommõ qs auoceᵗ a proprio do
micilio, ſed qñ ſortiᵗ forũ domicilij rõne pt̃ ibi conueniri, ẽt
ſi ibi ñ reperiaᵗ, & citari ad domũ, & effect⁹ ei⁹ conſiſtit ĩ hoc
qa ĩ primo caſu contra illũ, q ibi ñ repiᵗ non pt̃ procedi niſi
ad amiſſionẽ ex primo decreto, non ãt pt̃ mulctari, nec excõi
cari, nec ad ſñiam diffinitiuã ꝑueniri ẽt ſi ſit cã in qua poſſit
procedi lite non cont. ut patet in c. Romana. §. ꝯhẽtes. de fo.
comp. ĩ 6. ſed ĩ ſcđo caſu poterit procedi ẽt ad oĩa iſta ꝯ abſẽ-
22 tẽ. ¶† Itẽ in primo caſu non ẽ fiẽda remiſſio poſtq̃ p̃ciſè non
compelliᵗ ibi litigare ex quo ñ reperiᵗ ibi, ſed in ſcđo caſu, di
co fiendam eſſe remiſſionem ẽt in ꝯctu ſi iudex domicilij ſcri
bat iudici vbi ille eſt, ꝙ ipſum faciat capi, & ad eũ remittat,
ſicut. n. poſſet ipm facere capi ſi eſſet ĩ ſuo territorio, iuxta ca
quæ

ADDITIONES.

a ¶Spãlis. Limita, niſi interueniſſet iuramentum in generali renunciatione ſecundum Bal. in l. j. in pen. colu. C. cõmod. & ſequiᵗ Alex. in l. j. §. ſi quis ita. de verb. obl. & facit, quia iurm hẽt vim clauſulæ, ſi nõ valet &c. de quo per Ro. cõſ. 517.
b ¶Clericum. licèt clerici debeant abſtinere a fideiubendo, tamen ſi fideiubeant, tenet fideiuſſio, vt firmat Ro. conſ. 408.
c ¶Alterius ita conſuluit Abb. conſ. 25. & idem tenet Lud. Rom. ſing. huius 130.

quæ hñr in l.plerique.ſ.tit.j. ita et ſi eſt ĩ alieno territorio,non
tñ ꝑ ſuam familiam ſed per familiã iudicis illius loci ꝑ ea quæ
dixi in l.fi.de iur.om.iud. Aliqñ tñ etiã in primo caſu ſiẽda eſt
remiſſio,ſi inceperat ibi litigare,et promiſerat de iudicio ſiſti,
vt in Auth.de exhi.reis.§.ſi vero quidã,ẽt ſi agitur de conditio
ne perſonæ,vt C.vbi cã ſtatus.et C.vbi quis decu. vel coharta.
et ibi vide Gul.de Cu.oĩno,vel ſi conuenitur ratione admini-
ſtrationis ibi geſtæ,et ibi ti.C.vbi de crimi.agi opor. ſm eundẽ
13 Gul.¶†Vlt.ſciasq́, etiã corã delegato maximè à principe po-
teſt quis fideiubere de aliquo præſentando, et ſe ſubiicere iuri
ſdictioni illius ſm Pet.et Cy.Nec obſtat de of.dele.c.j. vbi iuri-
ſdictio delegata non prorogatur ad extraneas perſonas in re-
ſcripto non comprehenſas,quia verum eſt principales,ſed ac-
ceſſorias non ſic ſm eoſdem,quod perpetuo tene menti.

L E X I I.

1 *Citatus coram ordinario iudice tenetur comparere , etiam quòd ſciat eum non eſſe ſuum iudicem, & allegare iudicis incompetentiam .*

2 *Si in citatione iudicis delegati non inſeritur copia delegationis,non tenetur citatus credere quòd ſit iudex ſuus.& nu.9.*

Reſcriptum licet ſit ſubreptitium tenetur tamen citatus comparere & excipere contra reſcriptum ,ſecus ſi eſt falſum vel ipſo iure nullum .

3 *Iudex ſciens citandum non eſſe de ſua iuriſdictione non poteſt eum inuitum compellere ad comparendum, & quid ſi dubitat .*

4 *Non comparens debet iterum citari antequàm mulctetur vel excõicetur ad dicendum cauſam,quare non debet mulctari vel excommunicari.*

Quòd etiam bannum dicatur mulcta .

Quid de miſſione ex primo decreto .

5 *Quòd in prædictis poſſit iudex procedere contra non ſubditum contumacẽ, non ſuper negotio principali etiam ſi contumacia haberetur pro conteſtatione, & nu.9.*

Quid ſi facta ad hoc ſpeciali citatione iudex pronunciauit ſe iudicem competentem, & non fuit appellatum , an tunc erit prorogata iuriſdictio. & nu 9.& 10.

6 *Ruſtico ſagaci non parcitur, & ſi fruitur ruſticitate non poteſt remoueri ab appellando ratione veræ contumaciæ.*

7 *Si nihil intereſt actoris vel iudicis citatus non comparens non punitur niſi propter contemptum iudicis nec etiam propter contemptum ſi dies comparitionis erat feriata.*

Citatio an valeat die feriata,remiſ.

8 *Quinque caſus in quibus iudex non poteſt cognoſcere nec pronunciare an ſua ſit iuriſdictio .*

Facilius repellitur iudex à iudicando quàm teſtis a teſtificando.

9 *Caſus in quibus habeat locum iſta lex : & in quibus contra citatum non comparentem poteſt procedi vt hic.*

Abſens citatus licet etiam in banno poſitus ſi poſtea comparet allegando et probando ſe non ſubditum iuriſdictioni illius iudicis, quando poſſit reuocare quicquid factum eſt.

10 *Pronunciatio ſuper competentia iuriſdictionis valet , & qualiter fiat & quando non ſit neceſſaria.*

Si iudex dubitat de ſua poteſtate cum non poſſit ad vlteriora procedere, tutius eſt quòd pronunciet ſe eſſe competentem.

11 *A ſententia competentiæ iuriſdictionis poteſt appellari : & cum ſit interlocutoria, poteſt reuocari.*

12 *Quid ſi iudex pronunciauit ſe non eſſe competentem, an poſſit iſta interlocutoria reuocari.*

1 EX quacunq; cã. †Citatus coram ordi
nario iudice tenet̃ in
dubio comparere, ẽt ſi ſciat de iuriſdictione ſe nõ
eſſe illi⁹,vel poſſe iuriſdictionẽ eius declinare,et al
legare iudicis ĩcompetẽtiã,ſuꝑ qua ꝑ eundẽ iudicẽ cognoſce-
tur,et pronunciabitur.et niſi compareat tanq̃ contumax po-
terit mulctari,niſi ꝓꝑ ruſticitatẽ hoc fecerit, vel niſi ſit citatus
ad diẽ feriatã,q̃a citatio nõ tenuit.h.d.tota lex, cum qua facit
l.ſi q̃s ex aliena.ſ.de iudi. ꝑ quã declarat̃ prĩcipium hui⁹ legis.
2 et illa ꝑ iſtã ſupplet̃ ĩ verſ.ſi q̃s.et ĩ ver.itẽ ſi nihil. ¶†In tex.ibi
[q̃ iuriſdõni p̃ſunt]et ſic loq̃tur de ordinariis. quid ĩ delegatis.
a dic idẽ,dummodo mittãt copiã[a] delegationis,al's non tenet̃ ci
tatus credere,ꝙ ſit iudex ſu⁹,ut ĩ auth.q̃ ſemel.C. q̃uo,et qñ iu
dex.ibi dum dicit,et aduerſariis cognitis,et in c.p̃terea. de dila-
tio.et dummodo reſcriptum ſit uerum,et ẽt ualidum ſaltẽ me
ro iure,et ſic habeat iuriſdictionẽ, ẽt ſi poſſit elidi ꝑ exceptio-
nem,q̃a ſit ſubreptitiũ.nã ĩputet ſibi citatus ſi non cõparet, et
exceptionem opponat.ꝑ ea q̃ no.ĩ c.cœterũ.de reſcr.ꝑ Inn.ſed
si falſum eſſet reſcriptũ,uel ipſo iure nullum , licet non cõpa-
reat nõ p̃t ꝯ eũ procedere, etiã si pronũciat ſe iudicẽ cõpetẽtẽ
quia nihil ualet pronunciatio,cũ non ſubsit aliqua iuriſdõ ſu
b ꝑ qua poſſit fundari.[b] ut no.Inn.ĩ d.c.p̃terea.de dil. et de reſc.c.
3 ſuꝑ literis.¶†In tex.ibi[uenire dẽt ẽt si non sit de iurisdõne il-
li⁹]ut d.l.si quis ex aliena.et ĩ hoc differt ordinari⁹ a delegato ꝑ
ea,q̃ ſ.dixi,quia ordinari⁹ iuriſdõni p̃eſt quãtũ ad alios,licet ñ
quãtũ ad iſtum,ſed delegat⁹ si modo p̃eſt q̃tum ad iſtum , non
tñ p̃eſt quãtũ ad alios. intellige tñ dũmodo citatus reꝑiatur in
territorio citantis,quo caſu iudex poteſt credere ipſum eſſe de
ſua iuriſdictione,et hac rõne ſaltẽ in hoc iuriſdictionẽ hẽt, vt
poſſit illũ arctare ad ꝯparendũ ſub pœna.ſi aũt ſciebat illũ nõ
eſſe ſibi ſubditũ:non valeret ꝓceſſus ẽt quo ad pęnã,q̃a dẽt ſci
re,vel credere ſe poſſe vti iuriſdõne ad hoc vt valeat eius act⁹.
al's non valet ſi eſt incertus,vel dubitat de ſua p̃tãte. ar. ĩ l.q̃ro.
4 ſ.de eo,q̃ ꝓ tu. ¶In †tex.ibi[ex cã]non ergo ſtatĩ, ꝙ non ꝯpa-
ruit mulctabit eũ, ſed iterũ faciet ipſum citari ad dicẽdũ cãm,
quare non dẽt mulctari,q̃a potuit hr̃e iuſtã cãm vel ĩpedimẽ-
tum,vel feciſſe ex ruſticitate : & hęc practica ꝓbat̃ in l.3. §.ad
5 diẽ.ſ.d̃ re mil.& ibi vide Bar.¶†In tex.ibi [mulcta damnabit̃]
& ẽt excõicabit̃ ſi erat iudex eccl'aſticus, q̃a loco mulctæ hoc
hẽtur,vel ponet̃ in bãno, q̃d ẽt dr̃ mulcta, ut no.in l.j.§.q̃d er-
go.de vẽ.ĩ poſ.mit.vel ꝓcedet̃ ad miſſionẽ ex primo decreto ſi
ibi bona hẽt.in his.n.iudex iſte cẽſet̃ à lege iuriſdõnẽ hr̃e,licet
ille non ſit ſubditus eius,ſed nõ poterit procedere ſuꝑ negotio
principali,ẽt ſi ſit tale ſuꝑ quo poſſit ꝓcedi li.nõ ꝯt.vel ẽt ſi ꝯtu
macia habeat̃ ꝓ l'ꝯteſtatione , vt Florentiæ ex forma ſtatuti. in
c hoc.n.iuriſdõne nõ acq̃rit ꝓꝑ ſolã ꝯtumaciã[c] ſm no . ꝑ Io.An.
in d.c. p̃terea.q̃ mirabiliter hãc l.examinat in q.poſita ſuꝑ ria
ſciẽti.ĩ mercurialib.ĩ q̃b.locis vide ſi vis oĩno hãc l.& ei⁹ mãm
intelligere:abſens.n.& ꝯtumax non cẽſet̃ iuriſdõnẽ ꝓrogare,
ut l.ſi q̃s ex cõsẽſu.& ibi no.C.de epiſ. aud. niſi iſte iudex ꝑ pri⁹
ꝓnũciet ſe iudicẽ cõpetẽtẽ fcã ad hoc alia ſpãli citatio.& ꝓnũ
ciatio tranſiret in rẽ iudicatã,q̃a non fuiſſet appellatũ, nã de
non iudice faceret ipſum iudicẽ,q̃a ualet, & ꝓ veritate hr̃ cũ
ſit fundata ĩ iuriſdõe,quã hẽt ſaltẽ erga alios . & ĩ hoc differt
à legato.& hoc volũt canoniſtæ in d.c. et etiã Bart. hoc ſentit
6 hic.¶†In tex .ibi[ruſticitati]no.ſm Bal. ꝙ non parcit̃ ruſtico,
cũ multi reperiant̃ ſagaces, & ĩ illis non hẽt locũ , q̃d hic dr̃.
& ꝑ hũc tex.dicit Bal.ruſticũ fruẽtẽ ruſticitate nõ poſſe remo-
ueri ab appellando rõne veræ ꝯtumacię. q̃a nõ p̃t cãm cõmit
tere cũ req̃rat dolũ,& ruſticitas excuſat̃ a dolo,ut l.ſi q̃s id q̃d.
§.doli.ſ.de iur.om.iud.tene mẽti.¶† In tex.ibi[nihil interſit a-
7 ctoris]ſed nec iudicis,q̃a ſi ꝯparuiſſet, nihil potuiſſet iudex fa-
cere die feriata,& ẽt citatio non ualebat.al's cũ agat̃ d̃ impoſi
tione mulctæ q̃ imponit̃ ꝓꝑ ꝯtẽptũ iudicis,non eẽt curãdũ, ꝙ
actoris dũtaxt nõ ĩtereſſet ſm Bal.& de hoc pũcto , an valeat
citatio die feriata.vide ꝑ Cy.in l.dies feſtos.C.de fer.& ꝑ Bar.in
l.j.§.nunciatio.de op.no. nũ.q̃a citatio plures hẽt partes,& de
qualibet ibi diſputat̃.& vide gl.in c.veniẽs. in vlt.gl.de accu.&
ꝑ Inn.in c.conq̃ſtus.de pę.& quod not.Bar. in l.prætor.§.pe.de
8 ope.no.nun.¶†No.ex prin.gl. magnę duos caſus,in q̃b .iudex
nõ p̃õt cognoſcere , nec ꝓnunciare an ſua ſit iuriſdõ.Primus
colligit̃ ex prima rõne gl.a ꝯrio sẽſu.cũ vult,ꝙ iõ poſſit hic,q̃a
non dr̃ cã ſua, cum ꝯtẽtio de iuriſdõne non ſit inter iudicẽ,&
partẽ.ſed unã partẽ, & alterã litigantes . ſi eſſet inter iudicem,
& partẽ,puta q̃a ꝓcederet ꝑ inq̃ſitionẽ,& reus negaret ipſum
eſſe iudicẽ ꝯpetẽtẽ,non poſſet ſuꝑ hoc cognoſcere,& hoc idẽ
tenere vr̃ Inn.in c.ex parte.de verb.ſig.Idẽ ſi eſſet inter unũ iu
dicem,& alium, q̃a q̃libet ipſorũ diceret ſe iudicem,ut l.de iu
re.ſ.ad muni.ſm intelltm gl.quẽ ſeq̃t̃ Bar. ¶Alius caſus eſt,qñ
eẽt q̃õ iuriſdõnis inter partes , tñ iudex prætendebat cõmodũ
ſportularũ,ut ponit gl.in ij.rõne. & hoc vult gl.expreſſe,in l.ĩ-
ter conueniẽtes.ſ.ad munic.quã Bar. ſeq̃t̃ , licet alij ꝯ. q̃a non
principal'r p̃tẽdit ꝯmodũ, ergo &c.arg.eius quod dicimus d̃ le
gatario, ut poſſit eſſe teſtis in teſtõ, licet ꝯmodũ p̃tẽdat,q̃a nõ
d principal'r &c. Sed certe facilius repellit̃ iudex a iudicãndo ,[d]
q̃ teſtis a teſtificãdo, q̃a facilius reꝑit̃ alius iudex, q̃ reperiatur
alius teſtis,ut hr̃ in c.edicto,de teſti.& iõ tene illam gl. ¶Adde
alios tres caſus ĩ q̃b.non poſſet cognoſcere an ſua ſit iuriſdict.
¶ Prim⁹ ſi non eſſet illius iuriſdõnis capax , vt ſecularis iudex
ꝯ clericũ ſi ille diceret ſe clericũ, & altera ꝑs negaret. nã nõ p̃t
ſuꝑ hoc cognoſcere an ſit clericus, uel non, ſed dẽt remittere
e ad iudicẽ eccleſiaſticũ,[e] ut in c.ſi iudex laicus, de ſent. exc. lib.
vj.ubi caſus. Et idẽ ſi allegaret̃ ꝙ cã ſit ſp̃ualis puta vſuraria,vl'
matrimonialis,ut ĩ c.tuã.de ord.cogn.¶ Alius caſus eſt,qñ op
poneret̃ tale quid.quod ſi eſſet uerũ iudex careret funditus, iu
riſdõne,ut ſi dicat ſe iudicẽ delegatũ,& opponat̃, ꝙ imò non
ſit,q̃a reſcriptũ eſt falſum,uel ipſo iure nullum, non.n. p̃t ſuꝑ
hoc pronunciare, quia eſſet dare ſibi occaſionẽ attribuẽdi ſi-
bi iuriſdõnẽ etiã ſi nullã habebat. & hoc no.Inn.in c.ſuꝑ lr̃is.
de reſcr.

ADDITIONES.

a ¶ Copiam . Limita verum cum per lr̃as citat ſecus ſi per nuncium. Item limita niſi tale quid narretur,ex quo poſsit conſtare de eius poteſtate:ita do.de Ro.deciſ.ſuis de of.deleg.in nouis.vbi dicunt, quòd ſi executor trium ſñiarũ latarũ in palatio apoſtolico citet ꝑ curſorẽ dñi Papę partẽ condemnatã in fructib.ꝙ nõ eſt neceſſe mittere copiã poteſtatis ſuę,ex quo ille contra quẽ latę ſunt tres ſñiæ debeat cõparere, quia narrabat ſe executorem illarum ſñiarum.latius ibi vide.

b ¶ Fundari.Vide per Fel. in c.ſuper literis. & ibi per do.Ant.qui dicit,quod ſi non appellatur a ſentẽtia ſuper competentia lata vigore reſcripti prorſus nulli,quod talis ſententia præiudicat. refert, & ſequitur Rom.conſ.284.

c ¶ Contumaciam.Adde Lud.Rom.conſ.49.

d ¶ Iudicando.an iudex qui poteſt ſentire commodum , poſsit iudicare ſuper dubio iuriſdictionis ſuæ,uide per Franc.de Aret.conſi.107.

e ¶ Eccleſiaſticum. Adde Fulgo.conſ. 54.

de reſcr. ſecus ſi non careret ſubditus iuriſdictione, qa diceref
reſcriptū ſurreptitium. nā valet mero iure, ſed p excep ionē
elidit.in c.octenarii.de reſcr.qa iudex p ſuā pnunciationē pōt
exceptionem reiicere.¶Alius caſus eſt,qñ exceptio non oppo
nit ꝯ iuriſdōnē directe,ſed ꝯ pſonā iudicis,puta ꝙ eſt ſuſpect⁹,
ut in fi.gl.vel excōicatus, vel infamis,ut p Inn.ī c. cū ſup.đ of.
dele.Bar.in l.quidā ꝯſulebant.de re iu.¶†Itē no.ex iſta gl.ī ver.
9 & diſtingue duos caſus, in qb.hēt locum iſta lex.Primus qñ iu
dex hēt iuriſdōnē.s̄.citatum,& hoc eſt certum ſeu notoriū,&
dicas tūc,ꝙ ꝯ non ꝯparentē p̄t pcedere ad mulctam,ut hic,&
ēt in negotio principali vſq; ad ſnīam diſſinitiuā, ſi erat tale ī
quo poterat procedi lit.non cōt.vel in quo lis haberetur p cō
teſtata,pp ſolá nō cōparitionē.Secundus eſt,quē gl.poſuit.ter-
tio qñ non habebat iuriſdōnē re uera,tñ hoc nō erat certum,
ſed erat dubiū, & dic ꝙ rōne iſtius dubii habef iuriſd.à lege,
ut poſſit cōtumacē mulctare,uel excōicare,ut hic,non ut poſ
ſit pcedere in negotio principali, vt dixi ſup tex. ſed gl.q̄ īcipit
non ex cā,in ver.licet aūt,ſentit, ꝙ ēt poſſit pcedere in nego-
tio principali,dū loquif de ſnīa lata p eū, mittenda executio-
ni p aliū ad eius requiſitionem, pro quo ēt facit, quia pp du-
biū vr̄ iudex hr̄e iuriſdō.ēt ī negotio principali, ut ī c.ſi duob.
de app.& s̄.de of.p̄ſi.l.forte.& quod no.in l.putas.C.de pet.hęr.
Br̄ ſuper hoc articulo, dic ꝙ aut iſte non erat iudex,nec acqui
rere poterat iuriſdōnē.s̄.citatū,ut qa clericus, & tunc nec acq-
rit iuriſdōnē mulctandi rōne dubii,nec ēt procedendi in nego
tio principali,etiā ſi pronūciet ſe iudicē ꝯpetentē.& ideo qñcū
que citatus,& in bāno poſitus cōpareat, & alleget, & pbet ſe
clericum,reuocabitur quicquid factum eſt ꝯ eum,vt no.p Pet.
& Bald.in l.gñaliter.C.de epiſ.& cleri. ¶ Et idem ſi eps pceſſit
ꝯ exemptū, qui non potuit prorogare iuriſdictionem ei⁹ ſine
cōſenſu Papæ,qui erat ſuus iudex ordinarius,& iſta eſt qō quā
ponit Io.An.in c.ſcienti.de re.iu. in mercu. vbi uide multa ar.
bona pro & ꝯ.& unam optimā diſtinctionem, quā ponit in
fi.pro intellectu huius materiæ. Aut non erat, tñ poterat acq-
rere.s̄.eū,& tunc quantū ad mulctam habet ſine dubio iuriſ-
dictionē ratione dubii,vt hic.& d.l. ſi qs ex aliena.ſed ſuper ne
gotio principali, ſi quidem pronunciat ſe iudicem competen
te illo iterato ſuper hoc citato, & hæc pronunciatio tranſiuit
in rem iudicatam:idem eſt, ac ſi eſſet iudex, quia pro ueritate
hr̄ pronunciatio,& facit eum iudicem, ubi non erat dummō
poterit pnunciare,aliàs ſecus,ut in caſib.quos primo poſui.ſi
vero hoc non pronunciat,tunc aut ille nullo modo erat ſub
ditus,& non poteſt procedere ſuper negotio principali ꝯ abſē
tem,etiā ubi non requiritur lit.cōt.& ſi ꝯ facit,non valet.quia
non cenſetur prorogata iuriſdictio per abſentem.aut erat ſub
ditus, tñ pp aliquā cauſam quę iudici erat incognita non po-
terat exercere iuriſdictione.s̄. eū:& hoc caſu ratione dubii ua
let ſnīa ſuper negotio,etiam principali.& ſic intelligi debet ca
pitulum ſi duobus,quod ita loquitur, & l.ſi forte.& l.putas.de
pet.hęr.ſed ſi eſſet pręſens, & non opponeret de incompeten-
tia,vr̄ prorogata iuriſdictio,vt j.in gl.in uer. & ſibi non oppo-
neretur. ¶In tertio vero caſu, quem gl.ponit pro ſecundo qñ
non erat,& notorium hoc erat, & habet locum iſta lex,quia
nec etiam quantum ad mulctam poteſt pcedere contra non
comparentę. & ita loquitur l.ex territorium.de iur.om.iud.&
dr̄ conſtare de non iuriſdictionę, qñ in citatorio apponif tale
quid,quod ſi eſſet verū,iuriſd.non haberet,ut quia appellatur
forenſis,uel citatur ſuper cauſa ſpirituali, ſm In.in d.c.p̄terea.
idem ſm eum ſi habebat iuriſdictionē,ſed ex cā occulta,ut qa
erat delegatus,& in citatorio non appellabat delegatum,vel ſi
appellabat non mittebat copiā reſcripti, quia citatus non te-
neretur comparere, quaſi ſit notorium de non iuriſd.cum ille
de ſe ſit priuata perſona, nec nāciſcitur iuriſdictio. ſi non alle-
get ſe delegatū, uel ſi allegat,partę non certificat mittendo co
piam:originale uero mittere non tenef,cum debeat ipſum ſer
uare,ut in c.cum iuriſperitus de of. dele.& ibi no. & hęc colli-
10 guntur ex dictis Inn.in loco præall.¶†Tertio,et vlt.no.in uer.
& tenebit hoc iudicium: ꝙ pronunciatio ſuper competentia
iuriſdictionis ualet, et facit de incompetente competentem.
quod intellige ſm ea,quæ dixi qñ poteſt.ſed utrum eſt neceſſa
ria iſta pronunciatio?dicūt quidā ꝙ ſic, qñ pars comparuit,&
allegauit incompetentiam.et ꝙ aliter non p̄t ad ulteriora pcę
dere.Ang.uero contra ꝙ ſufficit cognoſcere ſup hoc,et pnun
ciare ad ulteriora pcedēdū,uel pcedere non obſtāte exceptio
ne, qa vr̄ tacite pnunciare ſe iudicem competentem per c.ex
parte.de appella.Bar.tenet primam,et dicit capitulum illud lo
qui de aliis exceptionib.dilatoriis,non de illa, quæ opponitur
ꝯ iuriſdictionē,nā primo caſu ſcit ſe iudicem, ſed hoc ſecūdo
modo vr̄ ſcire niſi hæc declaret expreſſe: ideo tanq̄ ſit īcertus
de ſua ptāte,non pōt ad ulteriora procedere niſi primo decla
ret ſe eſſe. qnimo ēt ſi vere ſit iudex poſtq̄ eſt reuocatū in du-
biū,non poteſt procedere in negotio principali,niſi primo p-
nūtiet ſe eſſe competētę,& hoc eſt tutius, et pulchra limitatio
ad illud c.ex parte.ſed ſi ps citata non ꝯparuit,tūc ſi erat iudex
competēs non hēt neceſſe pronunciare hoc, ſed ſi erat īcōpe-
11 tēs,ſic,ſm ea q̄ dixi.ſi vult acqrere iuriſdōnē in principali, † &
ab iſta pronunciatione pōt appellari,vt eſt gl. in auth.habita.
C.ne filius pro patre.q̄ ad hoc ſm allegatur,& ſi pronunciet ſe
competentē,cum ſit interlocutoria poteſt reuocari,vt l.qđ iuſ
12 ſit.de re iudi.†ſi vero pronuntiet ſe nō eſſe ꝯpetētē,functus eſt
offō ſuo,& non poteſt eā reuocare, vt eſt caſus in c. ſignifica-
ſti.de of.dele.qui tñ loquitur in delegato,ſed ī ordinario puto
ſecus,qa nihilominus remanſit iudex talis, & ſic cū nō ſit pri-
a uatus oī iuriſdictione,poterit illā interlocutoriam reuocare.[a]

ADDITIO.

a ¶Reuocare.Adde Lud.Rom.conſi.358.in fine.

LEX III.

1 *Contra fideiuſſorem de iudicio ſiſti,ſi non ſiſtat, agitur ad intereſſe, ſi non fuit oppoſita pœna.*

2 *Nouatio quando etiam hodie fiat.*

3 *Actio quæ competit pro intereſſe quòd ſit certi condictio.*

4 *In obligationib.facti poſt moram ſuccedit obligatio ad intereſſe, non in obligationibus dandi,ſed poteſt venire æſtimatio iudicis officio mercenario ſi non poteſt dari.*

1 CVm quis. ¶†Contra fideiuſſorem de iudi-
cio ſiſti,ſi non ſiſtat, agitur ad in-
tereſſe,ſi non fuit pœna appoſita.h.d. Si autē fuit
appoſita innuit,ꝙ ad pœnā tm̄ debet agi, non ad
intereſſe,gl.tñ fi.tenet ꝯrium, ꝙ imò poſſit peti intereſſe ſi eſt
a maius,niſi ſit facta nouatio[a] & ſic eſt in electione ſua, qđ illo-
rum petat,vt l.p̄dia.j̄.de act.empt.& l.ſi qs a ſocio.j̄.pro ſocio.
2 & in hoc gl.bene dicit,†ſed dum poſtea ſubdit,ꝙ olim p̄ſume
baf nouatio,hodie non p l.fi.C.de nouatio.non bene dicit,qa
illa loqtur in ſtipulationib.coæqueuis,in qb.quid iuris ſit,vide
p Bar.in l.Valerianus.j̄.de p̄to.ſtipu.Sed qñ vna eſt principalis,
non eſt aliqd innouatum p iura codicis,& qd iuris ſit. vide p
eundē in l.ita ſtipulatus.de ver.obl.vbi poſt multas opiniones
diſtinguit,an p̄cedat ſtiplo ex cā oneroſa,& non p̄ſumitur no
uatio,vt d.l.p̄dia.an ex cā lucratiua,& tunc ſecus,in d.l.obliga
3 tionum fere.§.fi.de act.& ob.alle.in gl.¶†in tex.ibi[incerti ad
intereſſe]qđ eſt incertum, & ſic non denotat nomē actionis,
ſed id ad qđ actio daf.actio vero, q̄ competit ad intereſſe non
b eſt condictio incerti,nec eſt actio ex ſtipulatu,ſed eſt certi[b] cō
dictio,vt probatur in l.certi cōdictio.circa prin.j̄.ſi cer.pe.qa li
cet ſit incertū quo ad nos,añ iudicis declarationē, eſt tñ certū
in rerū natura,& ēt ſperatur certificari p iudicē. & pp hoc da
tur certi condō,vt ibi no.in gl. ſed ad ipſum factum bñ datur
actio ex ſtipulatu,qa factum eſt oīno īcertum,ēt in rerū natu
ra,cum adhuc factum non ſit,& id qđ non eſt,non pōt eē cer-
4 tum.¶†Vlt.collige,ꝙ in oblonib. facti poſt morā ſuccedit ob
ligatio ad intereſſe, qđ patet,qa ad īntereſſe agif,vt hic dr̄ ergo
eſt in oblone,als non poſſet eē in actione.& ſic q promittit fa
ctum, cenſef promittere intereſſe ſi non faciat.l.ſi qs ab alio.
ff.de re iudi.& l.ſtiplones non diuidunf.§.Celſus. de ver.ob.nō
ſic in obligationib.dādi,in qb.poſt morā agef ad ipſum,qđ da
ri debebat,non autē ad æſtimationē, licet illa poſſit venire in
officio iudicis mercenario ſi non poteſt dari, vt l.ſi ſeruum.§.
fi.& pen.de ver.ob.& qđ no.j̄.ſi cer.pet.in l.vinum. ī fi.magnæ
gl.& in Spec.de lib.concep.& de obl.& ſolu.§.ſequitur videre.
ver.ſed qd ſi libellus,& qđ no.Bar.in l.ſi filius.§.fi.de verb.obl.

ADDITIONES.

a ¶Nouatio.Nouatio quomodo in dubio probetur.vide Pet. Anc.conſ.5.& an nouatio fiat ipſo iure,& an tacite.vide per Lud.Rom.conſ.21.

b* ¶Certi condictio. Licet enim quantitas illius intereſſe non ſit liquida, tamen apparet quidditas, quia ſimul ac naſcitur intereſſe, iam certum eſt quod uenit in obligationem vnde condi.certi manat. l.ubi autem.in prin.ff.de ver.obl. Aliud in obligatione facti,quod nondum eſt in rerum natura.

In ius vocati vt eant,aut ſatiſdent, vel cautum dent. Rubr.

1 ¶†Sup rubrica[in ius vocati vt eant]ſupple ſi poſſunt, vel ſi
non pñt, mittent aliquem ad excuſandum ſe & ſatiſdandum
de ſe rep̄ſentando & comparendo in certo termino.& hoc eſt
qđ leqtur.Aut ſatiſdent &c. Et de tali fideiuſſore loqtur l.fi. &
l.j.s̄.tit.proxi.q liberatur facta pñtatione. poſtquā aūt compa-
ruerit ſi nō poſſidet īmobilia tenef dare aliū fideiuſſorē de iu
dicio ſiſti in tota lite,& de hoc loqtur tit.q ſatiſ. cog. & ſic iſte
pōt intelligi de citato verbaliter tm̄. Bar.autem vr̄ intelligere ī
citato realiter p capturā pſonæ. q vl debet pmittere ſe duci vl
dare fideiuſſorem de repreſentando,vt quotidie fit. ſed vterq;
2 intells eſt bonus.†& ex primo no.ſm Bal.ꝙ ille qui venit ad al
legādum excuſationē & allegādū cās abſentiæ,vel īpedimēti,
non debet audiri niſi promittat de repręſentando citatum in
termino,quòd ppetuo tene mēti.Et hoc vult gl.rub. expreſſe
tñ gl.vult ꝙ ſatiſdet de ſuſcipiēdo in ſe iudiciū. Tu dic hoc nō
eſſe neceſſariū ſm Ang.ſed ſufficit ꝙ pmittat rep̄ntare ipſum.
Cœtera circa gl.quæ non bene loquitur,dic vt dixi in l.j.s̄.ti.j.

LEX

LEX PRIMA.

1 *Fideiuſſor de repræſentando debet eſſe idoneus facultatibus, niſi ſit coniuncta perſona.*

2 *Coniunctæ perſonæ ſeu neceſſariæ vt hic quę intelligantur vſque ad quartum gradum, & quando non admittantur ad fideiubendum ſi non ſunt idoneæ facultatibus. & nu. 3.*

Actio ex hoc edicto eſt pęnalis.

3 *Fideiuſſor debet eſſe idoneus non ſolum quantum ad ſubſtantiam obligationis vt poſſit obligari efficaciter, & quantum ad facilitatem conueniendi ſed etiam quantum ad facultates.*

4 *Statutum ꝙ conſanguinei clericorum compellantur ſoluere datia & collectas pro clericis non valet.*

EDicto cauetur. ¶†Fideiuſſor de repſentando debet eſſe idoneus facultatib. niſi ſit coniuncta pſona. quia tunc hoc non attenditur. cum veriſimile ſit, ꝙ citatus comparere dēat, & ſic non pmittet, ꝙ committatur ſtiplo, ne ſuus attinens maneat illaqueatus. h.d. iſta l. cum ſeq. & cum gl. ¶In tex. ibi[veluti] exēplificatiuum eſt, non reſtrictiuū
2 ſm Gui. de Cu. †qa coniunctæ pſonæ, ſeu neceſſariæ de qb. dixit, intelligunt̄ vſq; ad quartum gradū, ſm eundē iuxta no. in
3 l. fœmina. C. ad Turp. Dicit etiam †Guil. notabiliter hic, titulū iſtum non hr̄e locū niſi in iſto caſu, videlicet in fideiuſſore de repſentando p rōnē, quā ponit hic gl. ſed in fideiuſſore de ſoluēdo, ſi aliqs tenet̄ ipſum dare non liberaret̄ dādo coniunctā pſonā, non locupletē, cū nō repiat̄ hoc iure cautū, & rōa ſit in ꝯrium, ꝙ dēt eſſe idone⁹ nō ſolū quātū ad ſubſtātiā oblōnis, vt poſſit obligari efficaciter, & quātū ad facultatē conueniendi, vt l. j. ſ. tit. j. ſed ēt quātū ad facultates, vt l. 3. de fideic. & l. itercās. §. abeſſe. ſ. mand. ex qb. hoc colligit̄. Dicit ēt Gul. locū hr̄e, qđ hic dr̄, ſi citatus poterat dare alios fideiuſſores idoneos facultatib. vt nihilomin⁹ poſſit dare ſibi attinētes non idoneos. alias nullū eēt priuilegiū attinētiū, qa ſi non poſſet alios dare
a ſufficeret iuratoria cautio[a] vt no. in l. j. tit. ij. Itē dicit Bal. ꝙ iō iſti reputant̄ idonei, licet nō ſint ſoluēdo, qa veriſīe eſt, ꝙ ille ꝓ quo ꝓmiſerūt ſe repſentabit, & ſic ſtiplo ad īntereſſe, vel pœnā non ꝯmittet̄. vñ non habebunt neceſſe ſoluere. qd ergo ſi p̄t ꝓbari ꝯriū? puta ꝯiuncta pſona vult ꝓmittere p ꝯiuncta, ꝙ ſe repſentabit ne iudex ꝯ illū ꝓcedat, ille ꝯdicit dicēs, ſi tu promittis pro me ego dimittā te illaqueatū, quia nunq̄ ꝯparebo, vtrū admitteret̄ ille ad ꝓmittēdū ſi nō eſt idone⁹ facultatib.? vr̄ ꝙ nō, qa ceſſat dicta rō. licet. n. p̄ſumptio iuris ſit, ꝙ debeat ꝯparere p rōnē quā ponit gl. p̄t tñ probari ꝯrium, qa non eſt*
b iuris. & de iure[b] Item qd in alio explicando p pſonam coniūctam? Rñdeo vr̄ idem qđ hic ſi facile fieri poteſt, puta ſcriptor ꝓmiſit mihi ſcribere librum, habeo ipſum ſuſpectū de fuga, facio ipſum capi, vt librum ſcribat, ad qđ poſſum ipſum p̄ciſe compellere, vt no. in l. hæc ſtipulatio. §. ſiue. de oper. no. nunc. vult dare coniunctā pſonam, q̄ promittat, ꝙ ipſe ſcribet, vt relaxet̄, & tñ non eſt idoneus facultatib. vr̄ ꝙ ſit recipienda, quia veriſimile eſt ꝙ faciet qđ promiſit ne coniuncta pſona remaneat illaqueata. Iſto tñ caſu ꝯ recuſantem non daretur actio pœnalis, de qua hic, qa edictum p̄toris loqtur ſolū in fideiuſſore de iudicio ſiſti, in quo aliud eſt ſpeciale vt iudicia exerceantur.
4 ¶†Vlt. dicit Ang. p gl. hic poſitā, ꝙ ſi ſtatutū dicat, ꝙ conſanguinei clericorū ꝯpellātur ſoluere datia, & collectas ꝓ cle-
c ricis non valet[c] ſicut ſi diceret, ꝙ clerici compellantur, qa vr̄ hoc dicere in conſequentiā, cum non ſit veriſimile, ꝙ clerici patiantur conſanguineos cōpelli, ſed potius volent ipſi ſoluere, iō eſt cōtra eccleſiaſticā libertatē, vñ nō valet, & pro hoc l. hr̄s me⁹. § fi. de ꝯd. & dem. & eſt caſus, ī c. ſciāt cūcti. de elec. li. 6.

ADDITIONES.

a *Iuratoria cautio. Ratio quia in eo caſu ſatiſdatio eſt neceſſaria iuxta tex. in l. ſi fideiuſſor. § j. in fi. qui ſatiſda. cogan.

b *Iur. s. & de iure. De omni genere præſumptionum, vide Cano. in toto ti. de præſum. extra. qui eam materiam copioſè tractant.

c ¶Non valet. Adde Angel. conſ. 147.

LEX IIII.

1 *Stipulatio pęnalis committetur etiam ſi in uno promiſſor deficiat, licet alia impleuerit.*

1 Qui duos homines. †Stipulatio pœnalis cōmittetur, etiam ſi ī vno promiſſor deficiat, licet alia impleuerit. h.d. In iſtis tñ præparatoriis iudiciorum, licet mero iure committatur, obſtat exceptio pro illa parte, quæ impleta eſt, vt ſ. ſi quis cau. l. ſi ſeruus. §.
a ſi plurium. * ſecus in conuentionalib.[a] vt l. eadem. §. Cato. de verb. obli. & dic vt ibi, & in d. §. ſi plurium.

ADDITIO.

a *Secus in conuentionalib. Aliud eſt quando plurib. ſtipulationib. vna pœna adiūgitur, quo caſu in ſingulis repetita pœna vr̄, neque refert an diuiduæ ſint, an nō, adeo vt etiam ſi in multis ſit ſatisfactum pœna tamen debetur, ſi quid, vel tantulum deeſt, & ita intellige d. l. ſi ſeruus. in §. ſi plurium. ī fi. ſi quis cau. Aliud quādo vni ſtipulationi facti īdiuidui pœnalis ſubiūgitur. tunc. n. ſimplex, & vna eſt ſtipulatio, iō q̄ vt pœna diuidat̄ attēdēda eſt qualitas, & natura pricipalis ſtipulatiōis, & ille eſt intell. d. l. eadē. §. Cato. ff. de ver. obli. ſā vide q̄ differat a ſupiori. & not.

Ne quis eum, qui in ius vocatur, vi eximat. Rubr.

1 ¶†Notandum eſt ꝙ interdū citatus nō comparet nulla iuſta ſubſiſtente cā, & loquitur ti. ſi quis in ius voc. non ierit, vt tāq̄ contumax poſſit mulctari. Interdum ſubſiſtēte aliqua iuſta cā qa mittit excuſatorē & promiſſorē de comparendo, & loquitur tit. p̄cedens. Interdum impeditur facto tertij ipſum eximētis vel detinētis, & loquitur iſte tit. in quo prouidetur actori cōtra illum tertium, & ēt tit. de eo p quē fac. erit. in quo prouidetur tā actori q̄ reo, ēt ſi non interuenit violētia. & ſic plenior eſt ille, q̄ iſte, cum ibi agatur ad verum intereſſe, hic ad æſtimationē litis per iurm̄ actoris. etiā ſi lis ſit calumnioſa & ſic nullum ius habeat actor. vnde eſt merè pœnalis, vt ſ. e. l. pen. in fi.

LEX PRIMA.

1 *Eximens per violentiam reum citatum ne compareat, qua pœna puniatur.*

2 *Delegatus ordinarii quòd poßit procedere contra tertium impedientem citatum comparere quando hoc facit ad impediendum iuriſdictionem eius, & pęna non applicatur parti.*

3 *Patronus vocatus in ius ſine uenia, an debeat eſſe contentus pęna, vel exceptione vt non procedatur.*

4 *Aliquid poteſt eſſe delictum & tamen impunitum, vt in ſtatutis de offendēdo bannitum.*

5 *In pari cauſa quòd ſit deterior conditio actoris.*

Si quis dat articulos, quorum vnus videtur alteri contrariari, qualiter intelligantur ad tollendum contrarietatem.

1 HOc edictum prætor. ¶†Eximens p violentiā reum citatū ne compareat, tenetur actione in factum ex hoc edicto, q̄ eſt pœnalis, & orit̄ ex maleficio. iō ex facto ſerui datur contra dñm ignorantem noxalis. hoc tñ verum, niſi citatio fuerit non rite facta, qđ multis modis p̄t contingere, vel ex perſona actoris ſi fecit vocari ſine venia, quē vocare non debebat, vel rōne loci ad quē vocabatur, vel ex defectu iuriſdōnis citantis, vel ex qualitate pſonæ citati, qa non poterat eſſe in iudicio, vt ſeruus. nā iſtis caſib eximens non incidit in pœnā edicti. Idē ſi citatio erat facta rite, tñ non à iudice ordinario, ſed a delegato. h. d. vſq; ad l. ꝙ ſi quis. §. fi. & hoc vltimum de delegato. h. d. vſq; ad l. ꝙ ſi qs. §. fi. & hoc vltimum de delegato vr̄ intelligēdum de delegato ab ordinario, pp eius vtilitatē, vt dicit gl. ſecus in delegato à principe p ea q̄
2 not. †Inn. in c. j. de of. deleg. vbi tenet ꝙ talis delegatus pōt pro-
a cedere contra tertium impedientē[a] citatū cōparere, qñ hoc facit ad impediēdū iuriſdōnē eius. Quid aūt ſi non pp hoc, ſed pp inimicitiā q̄ habebat cū illo citato? dic vt ibi p eū q plura dicit ad declarationē huius tit. tñ ipſe loqtur quātū ad pœnā inferēdā a iudice pp ei⁹ ꝯtēptū. hic vero loqtur de pœna, q̄ applicatur parti. Vñ pōt dici, ꝙ edictū p̄toris, cū loquat̄ niſi de citato ab ordinario, non habeat locū quātū ad hoc, ēt in citato a delegato principis. licet ille poſſit mulctare, & excōicare īpedientes. Et adde qđ no. Bart. in l. j. ſi qs ius di. non obtē. ¶In tex. ibi[hoc edicto] cuius verba non habemus integraliter in hoc ti. ſed partim ponuntur in rubrica, partim in l. ſed eximēdi. §. fi. partim in l. ſi p alium. §. in eū. partim eadē l. §. docere. vel ſaltē ponitur hic ſñia, non verba formaliter, in qb. oīb. poteſt integrare verba. ¶In tex. ibi[deniq;] hic intendit oſtēdere, ꝙ actio pœnalis q̄ oritur ex hoc edicto de qua ī l. ſi p aliū. §. j. eſt ex delicto, qđ patet, qa ex facto ſerui datur contra dñm noxaliter, alias daretur de peculio, vt l. 3. §. ex cā. de peculio. ¶In tex. ibi [q̄ in ius vocare nō potuit] ſupple vel nullo mō, vt in caſu l. 2. & 3. ſ. de ī i⁹ voc. vel ſine venia, vt ſ. ſubiicit̄ veluti parētes &c. & no. ꝙ iſti nō rite vocant̄ poſito etiā, ꝙ vocarent̄ recte, & iō eximēs non īcidit in pœnā edicti. & gl. vr̄ ſentire, ꝙ mero iure
3 valeat vocatio, ſed ope exceptionis poſſit elidi. ¶†In gl. ſequēti q̄ incipit[facias vim] ſup verbo ſed forti⁹, & ex hoc determinat̄ qō ſm Cy. ſi patronus fuit vocatus ī ius ſine venia, & cōparēs vult, ꝙ nō ꝓcedatur, & ꝙ nō teneat̄ libert⁹ &c. ſed ꝙ abſoluat̄ ab inſtātia iudicij. libert⁹ aūt vult ꝙ ꝓcedat̄ offerēs ſe paratū ſoluere pœnā quīquaginta aureorū, qa hæc ſola pęna ponit̄ in edicto. & hoc nō fuit declaratū ī ti. de in ius vo. & dicūt qdā, ꝙ patronus dēt eſſe altero contēt⁹, vel exceptione, vt nō ꝓcedat̄, vel pœna, & tunc pmittat ꝓcedi. vtrūq; aūt conſequi non pōt, vt l. reſcriptū. ſ. de pact. ī contrariū, qa tex. hic dicit, ꝙ non potuit vocari, ergo vtrūq; conſeqret̄, ar. ī l. vbi pactū. C. de trāſac. & in iſtā partē vr̄ Cy. īclinare. qd aūt ſi nō opponat, an valeat ꝓceſſus? dic vt no. ī l. quāuis. de ī i⁹ voc. vbi diſtinguit̄, an ꝓcedat̄ cōtra p̄ſentē, an cōtra abſentē. ¶In tex. ibi[nō delīqt q eximit] gl. dicit verū eē quantū ad hoc, vt īcidat ī pœnā edicti, tñ re vera bñ delinqt, qa facit cōtra hoc edictū, vt ſ. l. pxi. q̄ vr̄
4 huic cōtrariari. ¶†Ex hoc no. ſm Bal. ꝙ aliqd p̄t eē delictū, & tñ eē īpunitū, qa īpunitas nō facit, ꝙ nō ſit delictū. & hoc no. ꝓ eo qđ dixi ī l. vt vim. de iuſt. & iur. qa refert an ſtatutū dicat, ꝙ

ADDITIO.

a ¶Impedientem. De hoc latè per Fel. conſ. 260.

ꝙ offendens bannitũ non puniatur, an dicat, ꝙ liceat bãnitũ
offendere, ſi q̃rimus an bannitus contra offenſam poſſit ſe de
fendere. Itẽ dic ſm Iac. Bu. & Bal. ꝙ hic nullo mõ delinq̃t exi-
mẽs. lex aũt ſeq̃ns vult dicere, ꝙ poſito, ꝙ delinq̃ret, tñ q̃a am-
5 bo ſunt in pari cã, deterior eſt conditio actoris. ¶†Et hoc no.
ſm Bar. pro. articulis ſi q̃s dat articulos, quorum vnus vr̃ alteri
contrariari, ꝙ ad tollendũ contrarietatẽ intelligant̃ hoc mo-
do, ſi primus dicit, ꝙ non deliq̃t, vel non fecit, ſecundus ĩ quo
vr̃ dicere contrarium, intelligatur poſitio, ꝙ deliquerit, vel fe-
cerit, qđ tñ negatur, dicit ſic. Vel pone, dixi me tibi nunq̃ pro-
miſiſſe, poſtea facio alium articulum, ꝙ ꝑſcripſi contra te. &
ſic videor dicere contrarium, qđ promiſi aliàs non potuiſſem
ꝑſcribere, ꝙ intelligatur poſitio ſine præiudicio veritatis, ꝙ
promiſerim, dico, ꝙ ꝑſcripſi. tamen cauti procura. ſꝑ hoc di-
cunt expreſſe iuxta notata per gl. in l. & ſi quidem. C. de exce.

LEX III.

1 *In eximente, vt incidat in pœnam edicti, an requiratur dolus.*
2 *In hoc edicto qualiter probetur dolus eximentis.*

Vòd ſi quis ſeruum.

1 §. Quòd prætor præcepit. ¶†In eximẽte, vt incidat
in pœnam edicti, non req̃ritur dolus reſpectu exẽpti, ſeu cita-
ti, licet req̃rat̃ reſpectu agẽtis. h. d. tex. cũ gl. ¶In gl. ibi, ſed quan
tũ ad vocãtẽ neceſſe eſt dolũ committi, si ergo feci uocari Ti
tium, & tu in itinere cũ veniret ꝑꝑ inimicitias, quas habebas
cum illo, vulneraſti illum, vel aliter detinuiſti non vt mihi no
2 ceres, nõ ĩcidis ĩ hoc edictũ ꝑ iſtã gl. † habeo ergo neceſſe oñ-
dere ꝙ hoc feceris, vt mihi noceres. al's ſuccũberẽ agendo hoc
edicto, *sicut in caſu* l. pen. §. docere. ꝭ. e. vr̃ tñ poſſe dici, ꝙ si ſcie
bas ipſum vocatũ ad meã inſtãtiã si alia cã, vel inimicitia non
apparet inter te & illum, videaris ſemper hoc feciſſe in mei ꝑ-
iudicium. Debeo igitur hoc allegare in libello, & probare ꝙ
ſciebas citatum ad meã inſtantiam, ſed si tu vis te defendere,
proba, ꝙ ſecum habebas inimicitiã, vl' ꝙ ꝑꝑ aliã cãm feceris.
nã dol⁹ nocet quãtũ ad illũ cuius reſpectu cõmittit̃, nõ q̃tũ ad
aliũ, vt l. ſi Fulcinius. §. q̃d sit latitare. ꝭ. q̃b. ex cau. in poſ. eatur.

LEX IIII.

1 *Differentia inter rapere & eximere quæ ſit.*
2 *Statutum ſi imponit pœnam capitis rapiẽti filiam alienam vel monialem, an habeat locum in eo, qui abduxit non tamen de manibus rapuit.*
3 *Si aliquis incluſit clericum in aliquo loco, licet eum non tetigerit, quòd inci dat in excommunicationem, ſicut ſi manus violentas iniecißet.*

1 S Ed eximẽdi verbũ. ¶†No. ꝙ rapere eſt ꝓpriè
de manib. alterius auferre, vt si citatus eſſet q̃s ꝑſo-
nal'r, & captus à familia, & de manib. eius auferre-
tur. ſed eximere eſt ẽt ſi de manib. non auferat̃, ſed ꝑ violẽtiã
ĩpediatur, vt ſi erat citatus verbal'r tm̃, & in itinere fuit deten-
tus, ẽt si corpus eius nõ fuit tactũ, locũ hẽt edictũ, & primũ di
2 ctũ facit ad q. Iac. But. ¶†Si ſtatutũ imponit pœnã capitis ra-
piẽti filiã alienã, vel rapiẽti monialẽ, ꝙ non ĩcidat in pœnã il-
le, q̃ abduxit, non tñ de manib. rapuit. Contrarium tñ tenet ip
ſe & ẽt Ang. & Bal. poſito ꝙ diceret ſtatutũ, si rapuerit de ma
nib. patris, q̃a verbũ manus ponit̃ pro ꝑtãte, vt l. manumiſſio-
nes. de iuſt. & iur. req̃rit̃ tñ violẽtia ſaltẽ ĩ ꝑſona rapti, vt ꝑ vio
lẽtiã fuerit abductus, al's verbũ rape non verificaret̃ ſm Ang.
Nec ob. l. j. C. de rapt. virg. vbi dr̃ rape ẽt, q̃ violenter ſeduxit, vl'
abduxit, q̃a ibi largius ſumitur ex interpretatione illius l. non
3 de proprio significatu. ¶†Itẽ facit iſte tex. ꝙ si aliq̃s incluſit cle
ricũ ĩ aliquo loco, licet eũ nõ tetigerit, ĩcidat in excõicationẽ,
a ſicut si man⁹ violentas [a] inieciſſet & ꝑ c. si q̃s ſuadente. 17. q. 4.

ADDITIO.

a ¶Violentas. Tali tamen caſu poteſt ab epiſcopo abſolui, vt hic latius per do. Iaſ. Adde quod voluit Cal. conſil. 5. de ſen. exc.

1 *Si petii à Titio mille, qui non tenetur niſi in centum, & tu impediſti ipſum venire, poſſum actione in factum ex edicto, de quo hic, agere contra te ad iſta mille, delato mihi iuramento, & ſtabitur ſolo iuramento meo.*
2 *Si aliquis eſt incarceratus ad tui inſtantiam, non tamen debitè, an poſſim facere eum recommendari pro debito meo.*

1 §. Item ſi is qui. ¶†No. hic mirabile in quo ſtat
vtilitas totius tit. ꝙ si petebã à Ti
tio mille, qui tñ non tenetur niſi in centum, vel in nihilo, &
tu impediuiſti ipſum venire, poſſum actione ĩ factum ex hoc
edicto agere contra te ad iſta mille, delato mihi iur̃o, & ſtabi-
tur ſolo iur̃o meo, vt ꝭ. l. proxi. §. j. nec habeo aliter oñdere, ꝙ
ille mihi teneretur. hoc eſt bene mirabile, ꝙ pro tam modico
q̃s teneatur ad maximã quantitatem. qđ Bal. nullo modo vr̃
fateri. & ideo aliter intelligit l. ſeq. in §. j. ſed cõis intellectus vr̃
ille quẽ dixi. & poſito ꝙ ille mihi teneretur poſſum agere cõ
tra te ad totũ. & tu ſoluẽdo mihi non liberas illũ, quomin⁹ ab
illo poſſim petere, q̃a reſpectu tui eſt mera pœna l. fi. ꝭ. e. ¶Sed
opponitur de leg. j. §. fi. cũ ſe. ſ. e. Sol. ibi citatus erat q̃s nõ ritè,
hic vero non recte. & vult hic gl. q̃ incipit. ſed quare. Et hoc in
2 ducit Bar. in q. q̃ incipit Lapus. †q̃ñ aliq̃s eſſet incarceratus ad
inſtantiam tui, nõ tñ debitè an poſſim facere cum recommẽ
a dari [a] pro debito meo. & tunc diſtinguit, aut fuit peccatum in
captura reſpectu formæ, q̃a non poterat capi virtute illius in-
ſtr̃i, vel die feriata, & non poſſum. ſed tanquã ſpoliatus eſt añ
oĩa reſtituendus, vt ſ. de in ius voc. l. pleriq;. in fi. aut non erat
peccatum in forma, ſed in mã, q̃a non erat debitor, q̃a fortè
ſoluerat licet inſtr̃m nõ eſſet cãcellatũ, & poſſum ipſum face-
re recommendari, arg. eius qđ dixi ꝑ iſtum tex. in quo ſe fun-
dat in d. q. Lapus in ſolutione quæſtionis, vbi declarat iſtũ tex.

ADDITIO.

a ¶Recommendari. Adde Bald. conſi. 167. 2. lib.

LEX V.

1 S I per alium quis. ¶†No. in hoc prin. ꝙ qui mandat ma-
leficium committi tenetur etiam ſi nõ ſit præſens
tempore quo committitur, & forte non reperitur
alibi ita bene.

1 *Contra eximentem quæ actio detur.*
2 *Solutio facta ab eximẽte an liberet debitorẽ primo cõuentũ, & q̃d econtra.*

1 §. In eum autem qui. ¶†No. caſum iſtius. §.
notabilẽ, ꝙ contra exi
mentem datur actio in factum in tantum, quantum per acto
rem fuerit lis æſtimata, mediãte iur̃o. h. d. ¶In tex. ibi [ſed quã-
ti ea res eſt ab actore æſtimata.] No. quia non fecit mentionẽ
de iur̃o in litem ſm Pet. licet glo. intelligat, ꝙ debeat referri &
communiter Doct. ſequuntur intell'm gl. vnde ſi petebam ali-
quam ſpeciem a Titio, in qua cadebat affectio, poſſum eã æſti
mare ſm affectionem meam, nec eſt mihi neceſſe ꝓbare ve-
rum valorem, nec ꝙ Titius mihi teneretur, ſed ſufficit ꝙ ab
eo petebam tm̃, & ꝙ ſi forte veniſſet fuiſſet condemnatus. poſ
ſum etiam iurare ꝑꝑ aliud ĩtereſſe, quia ſi veniſſet potuiſſem
ipſum facere detineri pro alia cã. & hoc eſt mirabile, ꝙ pro tã
modico teneatur eximens tanta pœna. vide Bal. qui dicit debe
re intelligi ꝙ æſtimatio fiat per iudicem non reſpectu eius, qđ
petitur. ſed reſpectu ſui exceſſus, quem intell'm iſte tex. non pa
2 titur. gl. etiam quæ eſt hic dicit. † ꝙ ſi ille erat verus debitor in
hac actione venit illud debitum, & hoc caſu actio non dr̃ pe-
nalis, ſed rei perſecutoria. & ideo ſolutione liberatur ille. qđ
eſt expreſſe contra l. fi. ꝭ. eo. & ideo gl. reprobatur per Doc. Tu
dic ſm Ang. ꝙ ſi primo egi contra te, & ſoluiſti, non liberatur
ille. & ideo poſſum iterum conuenire, & exigere. ſed ſi primo
egi contra te, & obtinui, non poſſum poſtea illud a te exigere.
& iſta diſtinctio placet, & quia probatur in l. Stichum. §. dolo.
ꝭ. de ſolu. & de peti. hær. l. nec vllam. §. fin. vbi plene no. & ple-
nius per Bar. in l. quoties. ſi fa. fur. fe. di.

2 *Contra eximentem quæ debeat actor probare, & num. 1.*
3 *Quando lex requirit actum qualificatum non ſufficit actum probare ſine qualitate.*
Quid ſi qualitas non erat requiſita per legem ad actum ſed agens fecit de ea mentionem in libello ſuo, num. 4.
4 *Statutum quòd uilla teneatur pro homicidio commiſſo in ſuo territorio, nõ hẽt locũ ſi reperiatur aliquis occiſus in illo territorio niſi aliter conſtet.*
5 *Agens ſi fundat ſe in negatiua, tenetur illam probare.*
Quòd quis non comparuit, probatur ex inſpectione actorum.
Negatiua ſcripturæ probatur per inſpectionem ipſius.

1 §. Docere autem debet. †Qui agit contra
a eximentem, [a] ex
hoc edicto tenetur probare, ꝙ exemptus non comparuit pro
pter exemptionem, quia ſi hoc non obſtante comparuiſſet,
non teneretur eximens poſtq̃ iniuria non habuit effectũ. h. d.
Et aduerte ad tres caſus, nam aut comparuit in termino non
obſtante exemptione, & non tenetur eximens. Aut nec in ter
mino nec poſt, & tenetur. & iſti duo caſus colliguntur ex hoc
tex. Aut non comparuit in termino ſed poſt. & tunc puto di-
ſtinguendum an re integra, quia ius actoris non erat effectũ
deterius. & idem qđ in primo. Aut erat effectũ deterius, q̃a aut
actio erat extincta tp̃e, vel res quam petebat erat vſucapta, vl'
ꝑſcripta, & tunc idem qđ in ſecundo per l. mancipiorum. ꝭ. de
opt. lega. niſi comparens velit in ſe iudicium ſuſcipere perin-
de ac ſi actio non eſſet extincta. ar. ꝭ. de dolo. l. eleganter. §. pe.
2 & de pet. hær. l. ſed & ſi lege. §. pen. † Plura ergo tenetur agens
probare primo, ꝙ citatus cũ compareret fuit exẽptus. ſecũdo,
ꝙ ꝑ vim. tertio, ꝙ in necem, & dãnum ipſius agẽtis, ut ſibi no
ceret, vt no. ſ. eo. l. 3. in fi. quarto, ꝙ non cõparuit. quinto, ꝙ ꝑꝑ
hanc cãm non ꝯparuit. pone enim, ꝙ fuit detentus ꝑ vim, &
poſtea

ADDITIO.

a ¶Eximentem. No. ꝙ ille, cuius cauſa debitor alicuius aufugit, tenetur ad omne intereſſe ſm Io. de Ana. conſi. 55. vbi etiam dicit, quod ita conſuluerunt Sal. & Pet. de Anch. per iura ibi allegata.

poſtea relaxatus in ſua libertate, ſed ſuperuenit ſibi infirmitas
pp quã non comparuit in termino,ſi non accidit pp exceptio-
2 nẽ eximens non tenet̃. ¶† No.ergo, ꝙ qñ lex requirit actum
a qualificatũ,non ſufficit ꝓbare actum ſine qualitate,[a] vt l.pre-
tor.§.docere.ſ.ui bo.rap.& q. ex cau.in poſſ. ea.l.Fulcinius.§.ii.
q incipit cum hoc.& ibi oĩno,vide gl.& Bar. Vnde dixit Mar.
4 ſili.† pp hoc,ꝙ ſi ſtatutũ dicat,ꝙ villa teneat̃ ꝓ homicidio cõ-
miſſo in ſuo territorio, & reperiatur aliqs occiſus in illo terri
torio,non ſufficit hoc ad ꝯdẽnationẽ ville, quia potuiſſet eſſe
occiſus alibi,& portatũ eſſe corpus ibidẽ. Quid autem ſi qua-
litas non erat requiſita p legẽ ad actũ:tñ agens facit mentionẽ
de illa in ſuo libello,narrando illam in actu , an teneat̃ illã ꝓ-
bare:vr̃ ꝙ non,poſtq̃ non erat neceſſaria p id qđ not. Cy.C.đ
ꝓba.l.cum te.& gl.in c.ii.de reſcr. Bar. tñ in l.diuus.de re iud.&
in d.§.cum hoc.vr̃ tenere ꝯ̃rium quaſi ſe aſtrinxerit, poſtq̃ p
modum qualitatis adiecit.arg.in l.habebat.in prin.de inſt.& c.
licet causã.de ꝓba. ſecus ſi non p modum qualitatis. & ita pñt
5 intelligi allegata in contrarium.¶†No. ẽt hic caſum ꝙ ille, q
agendo fundat ſe in negatiua tenet̃ illã probare.de hoc articu
lo vide Cy.in l.ii.C.de iu.emph. & p Inn.in c. ſup his. de accu.
& p Bar.in l.hoc iure.de uerb.obl.Quał̃r autem ꝓbabit ipſum
non comparuiſſe? Rñdeo ex inſpectione actorũ,qa ſi compa
ruiſſet,fuiſſet ſua comparitio ſcripta in actis, & ita eſt p̃ſumen
dum,& negatiua ſcripturę ꝓbatur p inſpectionem ipſius,puta
b ꝙ qs non ſit matriculatus p inſpectionem matriculæ, [b] ut l. ſi
de reb.ne.& l. Titiæ textores.de lega.j.& per Bar.

ADDITIONES.

a Qualitate.Quòd qualitas poſſit probari cum actus deduceret qualificatos , facit quod dicit Io.And.in c.j de homi.ꝙ cum quis accuſaret quendam, ꝙ occiderat hominem chriſtianum,ꝙ ex eo,ꝙ non probauit,ꝙ ille eſſet chriſtianus,non potuit obtinere.ſequitur Alex.in multis conſiliis maxime conſi.1.iii.lib.

b ¶ Matriculæ.An per librum ꝓbetur negatiua,vide per Fran.de Are.conſi.835.

---

1 *Si plures fuerint eximentes,quilibet ipſorum inſolidum tenetur: & vno ſol uente non liberatur alter , & omnib.ſoluẽtib.non liberabitur exemptus.*
2 *Quando vnus tenetur ex contractu ad rem, vel intereſſe,alter vero ad pęnam ſimiliter ex contractu,illo ſoluente pœnam liberatur,et alter quatenus deſinit intereſſe, etiam ipſo iure,& quid econtra,& quid ſi tunc alter tenetur ad pęnam legalem.*
3 *Solutum per iudicem in ſyndicatu, quia tulit iniquam ſententiam non prodeſt parti,quæ per iudicem inique fuit abſoluta .*

1 §.Hoc iudiciũ. ¶†Si p̃les fuerunt eximentes,qui
libet ipſorum tenet̃ inſolidum,&
& uno ſoluente non liberat̃ alter,& ẽt oĩb.ſoluentib. nõ libe
rabitur exemptus,cum ſit mere pœna.h.d. cum l ſin. ¶ In tex.
ibi,[in ſingulos dabitur]ſ.ꝯ̃ quemlibet inſolidũ, ergo uno ſol-
uẽte non liberabitur alter,quia eſt mere pęnale , ut l.itẽ Mela.
§.ſi p̃les,ad l.Aquil.ſił̃r oĩb.ſoluentib.non liberat̃ exemptus,vt
ſequit̃.qa ex diuerſis cauſis tenent̃.nam exemptus põt teneri
ex ꝯ̃ctu,ſed eximentes tenentur ex ſuo maleficio , ideo qđ ſol-
uunt non ꝓdeſt exempto, ut l.qui ſeruum. & ibi vide in tex.&
2 gl.ſ.de interrog.act. † Qñ autem unus tenet̃ ex ꝯ̃ctu , ad rem,
vel intereſſe,alter vero ad pœnam ſił̃r ex ꝯ̃ctu,tunc illo ſoluẽ-
te pœnã liberaret̃ alter, quatenus deſinit intereſſe.ar.in l.p̃dia.
de ac.emp.ẽt ipſo iure. ſed econuerſo,ſoluto intereſſe tolleret̃
actio pęnalis ope exceptionis,vſq; ad ꝯuenientẽ quantitatem,
nõ ultra p eandẽ l.ſed qñ vnus ad rẽ,uel intereſſe ex ꝯ̃ctu, uel
quaſi , alter ad pœnam legalem ſi pœna non conſiſtit in æſti-
matione illius rei , ſoluta re non tollit̃ pœna nec econtrario.
l.ſi ꝓ fure.de ꝯdi.fur.ſed ſi ꝯſiſtat in æſtimatione rei illiꝰ,ut hic,
quia eximens tenetur ad illud,quod petebat̃ a p̃rcipali, & eiꝰ
reſpectu dr̃ pœna, tunc diſtinguit̃ an primo fuerit actũ ad pœ
nam,& exacta non liberabit̃ debitor principalis, vt hic.an ꝯ-
uerſo,& tunc ſecus,ut l.Stichum.§. dolo.& l.nec nulla.§.fi.ĩ fi.
de pe.hære.& quod ibi no. & plenius per Bar.in l.quoties ſi fa.
3 fur.fe.di.Ex his dicit ẽt Ang.† ꝙ illud quod ſoluit iudex in ſyn-
dicatu,qa tulit iniquã ſñiam non prodeſt parti , quæ per iudi-
cem inique fuit abſoluta, qa iudex ſoluit pęnam ſui quaſi ma
leficii.de hoc no.in l.mancipia.C.de ſer.fug.per eundem Bald.

1 *Actio de qua hic , an tranſmittatur ad hæredes.*
2 *Actiones pęnales, quando tranſmittantur ad hæredes lite non conteſtata, vt actio furti:& an tunc poſſit iurari in litem.*
3 *Habens facultatem iurandi in litem,eam tranſmittit ad ſuos hæredes , non contra hæredes.*
4 *Iuramentum de futuro eſt perſonale, & non tranſit ad hæredem,vt efficiatur periurus,ſi nõ detur, vel fiat.tamen hęres compellitur illud facere, vel dare ſi cõtractus ſuper quo iuratum fuit non erat a iure prohibitus, licet non approbatus.*

1 §.Hæredibus autẽ ita. †Hęc actio nõ tranſ-
mittit̃ ad hæredẽ,ni-
ſi eius interſit. nec dat̃ ꝯ̃ hæredem poſt annũ, quia eſt pœnalis.
intellige,qñ lis nõ erat conte. aliàs vr̃ trãſire indiſtincte ad hæ
2 redem , & contra hr̃dem , & dari poſt annum,qa perpetua eſt
iuxta ea,q̃ hñr in l.j.de priua.delic.¶†In gl.ibi,[qa ſolam con
tinet iuriſd.]¶No.qa gl.caute loqt̃ur,non.n.dicit, ꝙ eſt pœna
lis.nam etiam actiones pœnales, ſi per eaſqs non ꝓſeqt̃ vindi
ctã tranſmittuntur ad hr̃des lit.non ꝯt. vt actio furti,q̃ cõpetit
pp dammum rei familiaris,& niſi quis damnum recepiſſet , a-
ctionem furti nõ haberet , qa cõpetiit cuius intereſt furtũ non
fuiſſe commiſſum.ſed dicit, ꝙ ꝯtinet vĩdictam ſicut actio iniu
riarum,q̃ competit, ẽt ſi iniuriatus damnum non recipit , ſed
ſolam cõtumeliam , ita & hic.nã ẽt ſi actor erat calumnioſus,
& ſic nullum damnum recepit habet hanc actionem,ut ſ̃.ea.l.
j.§.j.in fi.& l.p̃cedenti.§.pe. ideo non tranſmittit̃ lit.non cont.
niſi hr̃dis interſit,puta,quia actor nõ era calumnioſus,ſed ve-
rus creditor , & ſic receperat damnũ. & hoc habet neceſſe hr̃s
ꝓbare,licet defunctus non haberet docere,ſed ſtaret̃ eius iura
mento hoc aũt ꝓbato ſubdit gl.ꝙ agere põt non ſolum ad in-
tereſſe,quod ipſe ꝓbauit,ſed ẽt vltra,quatenus in litẽ iurabit.
3 qđ perpetuo tene menti,qa per hoc apparet,†ꝙ qui habet fa-
cultatem iurandi in litẽ eã trãſmittit ad ſuos hr̃des . videbatur
n.ꝯ̃rium,quaſi hoc iur̃m ſit merè pſonale.Et hoc no. ꝓ pupil-
lis qñ pñt iurare in li.ꝯ̃ tutorem nõ ꝯficientem inuentariũ,vel
male ꝯficientẽ , ut tranſmittant ad hr̃des, licet ꝯ̃ hr̃dem tuto-
ris in litẽ non iuret̃ pp dolum tutoris,ut l.j.& ii.C.de in lit.iur.
qa magis eſt odioſum ex parte rei,q̃ actoris.ſił̃r in caſu l.ſi qñ.
C.vnde vi.& in l.nũmis. cum ibi no.de in lit.iu.ubi ſi cõtra do
loſum iurat̃ in litem de ueritate,vel affectione, tranſmittet̃ fa
4 cultas ad hr̃dem,non ꝯ̃ hr̃dem.tene menti.†Poſtq̃ autẽ qs iura
uit de futuro aliqd facere,iur̃m eſt pſonale, & non tranſit ad
hr̃dem,ut efficiat̃ piurus,ſi non detur,vel fiat.& ita loqt̃ quod
no.Inn.in c.veritatis.de iureiu. bene tñ compellit̃ hr̃s illud fa-
cere,vel dare ſi ꝯ̃ctus ſup quo iuratum fuit, non erat a iure ꝓ-
hibitus,licet non eſſet approbatus,qa pp iur̃m redditur appro
batum,& ſic uirtus iuramẽti facit ipſum validũ, ut no.ĩ auth.
ſacra.C.ſi aduer.ven.& per Bal.in l.fi.C. de pac.ſecus ſi eſſet re-
probatus, vt vſurarius ꝯ̃ctus.nã ſi ꝓmitto ſoluere vſuras , & iu
ro,licet tenear ſoluere,& ſi non ſoluam ſum periurus,ſi tñ de
ceſſi ante terminum ſolutionis,& hr̃s meus non ſoluit, non ẽ
periurus,nec tenet̃ ſoluere, qa eſt merè pſonale,nec reddit ꝯ̃-
ctũ licitum pp ſui vitium.non ſic ſi non eſſet uitioſus,ut ſi mi-
nor,vel mulier iuraret. quia licet ſine iuramento non tenere-
tur ſeruare,cum iuramento tenet̃,& facit hæredem teneri, ſed
a non facit illum incurrere in periurium, [a]tene menti.

ADDITIO.

a ¶ In periurium . De hoc per Do.Iaſ. hic qui alleg.Lud.Ro.conſ.280.& ei adde Fed.conſ.281.vbi ponit,an hæres donantis teneatur ſeruare eius iuramentum.

Qui ſatiſd.cog.vel iuramen.promitt. **Rub.**

1 ¶†No.ꝙ interdum citatus non cõparet, & tũc loquunt̃ tres ti
tuli p̃cedentes,interdum comparet, & tunc ſi non poſſidet im
mobilia, tenetur ſatiſdare de iudicio ſiſti.i.de ꝓſequenda lite,
vſq; ad ſñiam diffinitiuam incluſiue,& illa lata liberatus eſt fi
deiuſſor,ut l.grece.§.ſed litẽ.de fideiuſ. Ex hoc apparet eſſe dif-
ferentiam inter hunc titulum,& titulum in ius vocati, vt cãt.
meliorem,q̃ gl.aſſignet,quia ibi non comparuit , ſed miſit ex
cuſatorem, q promiſit eum ſiſtere non in tota lite , ſed in pri-
mo actu,& ſtatim,ꝙ ſiſtit liberatus eſt.

LEX PRIMA.

1 *Satiſdare quid importet.*
2 *Promiſſio de ſatisfaciendo intelligitur de vera ſolutione , vel de faciendo, quod creditor remaneat contentus.*
3 *Promittens facere me cautum , & ſecurum,quando non liberetur,niſi det fideiuſſorem,licet paratus ſit per inſtrumentum ſe obligare.*
Cautio quando intelligatur de pignoribus.
4 *Idoneus facultatibus,quia poſſidet immobilia,quando non teneatur dare fideiuſſores,ſed ſufficiat,quòd ſe obliget per inſtrumentum cum hypotheca ſuorum bonorum.*
5 *Iuratoria cautio,quando ſufficiat,& quòd forenſis poſſit remitti ad locum ſui domicilii,ut ibi ſatiſdet ſi non poteſt in loco iudicii.*
In criminalibus ubi imponitur pęna corporalis nõ aliquis relaxandus cum fideiuſſoribus,& quid in pęna pecuniaria.
Quid ſi eſt mulier? quòd detrudatur in monaſterio ab aliquo cuſtodienda.

1 SAtiſdatio. Satiſdare eſt†reddere aduerſariũ
ſecurum datis fideiuſſorib.& hẽt
ſimilitudinem cum ſatiſdatione, quia ſicut dicitur
ſatisfacere ille,qui non ſoluit id quod debet,tñ red-
dit creditorem contentum alio modo ita dr̃ ſatiſdare ille, qui
non ſoluit,ſed reddit creditorẽ ſecurũ dando fideiuſſores. h.d.
2 ¶† Per iſtum tex.vr̃,ꝙ ſi ꝓmittis mihi ſatisfacere , non tenea-
ris ꝓpterea ſoluere,quia q ſatisfacit non ſoluit,ſed alio modo
uoluntatem creditoris implet,ut hic patet,& ſ.qb.mo.pig.vel
hypothe.ſolu.l. item liberatus.§.j.& fi.de act.l.rem.§. oĩs.ver.ſa
tisfactum. Contrarium eſt uerum ſ̃m Gul.de Cu.vt eſt caſus ĩ
auth.ſi quando.C.de conſt. pec. non obſt. iſte tex.quia ſatisfa-
ctio non eſt niſi qñ creditor remanet contentus,ſi ergo velles

a mihi dare promiſſorem cum ꝓmiſiſſes ſatisfacere[a] de hoc qđ
tu, vel alius debet, non diceris ſatisfacere mihi, ſi de hoc non
contentor, & iõ tua promiſſio intelĺr de vera ſolõne, vt in d.
3 auth. ſi qñ. ¶† Itẽ patet ex iſto tex. ꝙ ſi ꝓmiſiſſes me facere cau
tum, & ſecurũ, non liberaris, niſi des fideiuſſorem, licet ſis pa-
ratus ꝑ inſtr̃m te obligare. facit l. Titius. in fi. ad Treb. Contra-
rium vr̃ determinare Bartol. in l. j. §. cões. ſ. de pr̃. ſtip. Dicas ſm
b Ang. & bene, ꝙ aut promiſiſti facere me ſecurum.[b] de eo, qđ
mihi debes, & locum hẽt primum dictum, qa nihil ĩportaret
ſcđa promiſſio, ſi primo eras efficaciter obligatus ꝑ inſtr̃m. pa
tet ergo, ꝙ plus dẽt importare hæc promiſſio de faciendo me
ſecurum, & cautum, videlicet, vt des pro illa fideiuſſores. Ar-
gumento hic, & ſi de primo debito non habebã inſtr̃m, vel ſi
promiſiſti me facere ſecurum de eo, qđ Titius mihi dẽt, tunc
ſufficit, ꝙ te obliges ſolemniter ꝑ inſtr̃m abſq; eo, ꝙ des aliũ
fideiuſſorẽ. & ita põt intelligi, qđ no. Bar. in illo §. cões. & hoc
ſi habeas immobilia, vel multa mobilia, ita ꝙ non erat veriſi-
mile, vt aufugeres iuxta no. ſ. e. l. ſciendũ. alias ſec⁹, vt ſi eras fo-
renſis, & poterat veriſiĺr ſuſpicari. ꝑ id qđ no. gl. in auth. de ex-
hib. reis. §. ſuſcepto. vt ibi. Sed de pignorib. põt dici cõtrariũ, vt
tenet gl. in auth. offerat. C. de lit. conte. & in l. nemo. §. in eo. de
reg. iu. duplici rõne, qa iſta eſt cautio p̃toris, q̃ dẽt iudicari ab
edicto p̃toris, vt l. in ↄuentionalib. de ver. obl. Sed ꝑ edictũ p̃to
ris dat̃ certa forma, ꝙ caueat̃ cũ fideiuſſorib. ergo reus inuito
actore non hẽt ĩmutare hãc formã. Item qa periculum eſt, &
labor in cuſtodiẽdo pignora qb. actor non tenet̃ ſe ſubiicere.
Iſta tñ gl. cõiter tenetur ꝑ caſum in §. iubet. quẽ allegat. & eſt
caſus in l. p̃tor. de p̃to. ſtip. la ij. ſm vnã lect. & vide ꝑ Bar. de hoc
4 articulo, & de qbuſdã aliis qõnib. quas mouet circa hoc. ¶† In
gl. ibi, [item dicis] dicas idem ẽt de illis, q ſunt idonei facultati
bus vt C. de epiſ. aud. l. de creationib. & in l. qcunq;. de fund. pa
trimo. lib. xj. ꝑ quas patet, ꝙ ſicut ille q poſſidet ĩmobilia non
tenetur ad iſtã ſatiſdationẽ de iudicio ſiſti, vt ſ. e. l. ſciẽdum. Ita
nec qlibet alius a quo petatur ſatiſdatio p̃toria, puta, vt lega-
torum nõie caueat̃, vel de dã. infec. cum ſimilib. non. n. tenet̃
dare fideiuſſores ſi eſt manifeſtè idone⁹ facultatib. ſed ſufficit,
c ꝙ ſe obliget ꝑ inſtr̃m cũ hypotheca ſuorum bonorum.[c] & ita
intelligas ẽt in oĩb. ſuperiorib. caſib. qñ qs releuat̃ a datione fi
deiuſſorũ ꝑ l. filio. ſ. vt in poſ. lega. & ꝑ l. oẽs. ante fi. C. de epiſc.
& cler. vbi caſus vr̃ eſſe, ꝙ tunc teneatur ꝓmittere certã pœnã,
ſeu quantitatẽ nõie pęnæ, qñ releuatur a datione fideiuſſoria,
5 vt no. gl. in l. niſi. §. ꝗuis. ſ. ſi cui plusꝗ ꝑ l. Falcidiam. ¶† In glo.
ibi, [remittitur iuratoriæ cautioni] hoc in ciuilib. in crĩalib. ve
ro vbi venit imponẽda pœna pecuniaria, ſi ẽt fideiuſſores da-
d ret, mittitur[d] ad carceres, niſi ſit mulier, vt ſ. de cuſtodia reorũ.
l. ſi qs reum. cũ ibi no. & C. eo. tit. auth. ſed nouo iure, qñ autẽ
imponit̃ pœna corporalis, ẽt ſi vel t dare fideiuſſores, non re-
laxandus eſt. qđ dic, vt l. j. de cuſtod. reo. & de muliere qd tunc
dẽt fieri, dic vt dicã in auth. ſed nouo iure. qa detruditur in mo
naſterio aliquo cuſtodiẽda. ¶ In gl. ibi, [vt iuret fideiuſſorẽ da-
e re non poſſe] no. qa gl. vult, ꝙ de hoc ſtetur ſuo iur̃o[e] qđ Bal.
dicit eſſe verum, niſi iudici ex aliquib. coniecturis contrarium
appareat. Et adde, ꝙ hoc caſu, qñ non poteſt in loco iudicij,
quia eſt forenſis, remitti poteſt ad locum ſui domicilij, vt ibi
f ſatiſdet,[f] vt ſ. eo. l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. & l. de die. §. tutor.

ADDITIONES.

a ¶ Satisfacere. Intelligitur, qui dat fideiuſſorem, vel p ĝnus, vel aliquam rem inſõ-
lutum, vt l. ſi rem. §. omnis. ſ. de pign act. & de ſolu. l. ſatisfactio. & de re iudic. l. 4.
§. ait p̃tor. aliqñ tñ ad ſol. tm̃ reſtringitur. ſ. vt in poſ. leg. l. is cui. §. ſatisfactionis. &
& quę dicatur ſatisfactio congrua. vidę in c. ſicut. de coha. cle. per Inn. & Hoſt.
b ¶ Securum. Si ſtatutum mandat ꝙ debitor creditori præſtet ſecuritatem, qualiter
debeant intelligi. vide hic per Bald. & quam cautionem præſtare debet qui pro-
miſit facere ſecurum ad ſenſum ſapientis, vide glo. in l. ſi mandato Titij. ad fin. ſ.
manda. & in l. ex ea parte. de verbo. obl. per Alex. in conſ. 10. iij. lib.
c ¶ Suorum bonorum. De hoc latè per Oldr. conſi. 68. & ꝙ idoneus facultatib. nõ
teneatur ſatisdare. tenet Alex. conſi. 37. ij. lib. Ro. conſil. 67.
d ¶ Mittitur. Adde ꝙ idem Pau. conſi. 346. in ſecundo impreſsis conſuluit, quod eſt
in arbitrio iudicis conſideratis qualitatibus.
e ¶ Iuro. xiiij. Caſus in quibus non ſtatur cautioni iuratoriæ, vide hic per do. Iaſ.
f ¶ Satiſdet. Idem conſuluit Alex. conſ. 58. iij. lib.

LEX II.

1 *Fideiuſſor debet eſſe idoneus facultatibus, & facilitate conueniendi.*
2 *Fideiuſſor ſi a principio erat locuples & poſtea factus inops quando debeat alius dari.*
3 *Fideiuſſor non idoneus facultatibus ſufficit ſi principalis eſt diues & qualiter dicatur idoneus facultatib. & num. 1.*
4 *Exiſtens in caſtello forti non dicitur poſſe faciliter conueniri.*
Fideiuſſores quando poſſunt conueniri non excuſſo principali, quia non poſſit notorie conueniri vel excuti de facili.
5 *Si quis vellet dare in fideiuſſorem aduocatum vel procuratorem cauilloſũ nõ dicetur idoneus, nec etiã miles ſeu magnus nobilis datus vni ruſtico.*

1 FIdeiuſſor † Fideiuſſor debet eſſe idoneus
facultatib. & facilitate cõueniẽ
di. h. d. & ẽt ſe obligandi, ꝙ poſſit ſe obligare, alĩas
non valeret, & teneret̃ alium dare, ſ. ꝓximo §. ſm
ſecundam lect. & l. quoties. ſ. eo. & ꝙ non habeat priuilegium

2 fori, patet in l. j. §. fi. ſi qs in ius vo. non ierit. ¶† Quæro, quid ſi a
princ. fideiuſſor erat locuples, poſtea effectus eſt inops, an de-
beat alius dari? dicas, ꝙ ſic in ſtipĺonib. p̃toriis, vt in l. p̃torię. de
p̃to. ſtip. la ij. ſecus in aliis ſi venditor tenetur dare fideiuſſorẽ
de euictione vel rõne conſuetudinis, vel quia ſic fuit actũ, vel
in caſib. in qb. de iure tenetur, licet regĺr ſecus vt l. illud. de eui-
ctio. Nã ſi dedit fideiuſſorem locupletẽ, q poſtea factus eſt pau
per, tenetur alium dare, ſm Ang. q allegat ad hoc l. pupilli. §.
3 ſoror. ſ. de ſol. † Item ſcias, ꝙ ſi principalis eſſet diues, ſufficeret
fideiuſſor nõ idoneus facultatib. ita ſentit gl. in l. mulier. C. de
iure dot. q̃ icipit licet. & dẽt fideiuſſor poſſidere immobilia ad
hoc, vt ſit idoneus, vt no. in Auth. de exhib. reis. §. ſuſcepto. ſeu
in §. ſanc imus. vel multa mobilia. vt no. ĩ Spe. de ſatiſd. §. dicto
4 ver. § ſed ſi ſcholaris. ¶† Vlt. no. gl. dum dicit exñte in caſtello
forti, ꝙ talis non dr̃ poſſe faciĺr conueniri. & ex hoc inducit
Ange. ẽt, ꝙ ſi eras debitor meus, & dederas fideiuſſores poſſẽ
a illos conuenire non facta alia excuſſione[a] principali, ſi de faci
li contra te non poteſt fieri executio, & eſt notorium, alias ſe-
cus. arg. in l. fi. & quod ibi no. ſ. ſi cer. pet. & l. x. de verb. oblig. &
hoc caſu debet intelligi dictum Gul. de Cu. q vr̃ tenere contra
rium eius, qđ tenet gl. qñ eſſet ſub iuriſdictione illius. dicũt ẽt
5 Doctores per iſtum tex. ꝙ † ſi quis vellet dare in fideiuſſorem
b aduocatũ, vel procuratorẽ cauilloſum, nõ dicet̃ idoneus,[b]
vel militem, vel magnum nobilem, vni ruſtico q de facili con
tra illum non poſſet iuſtitiam conſequi. & idem in ſimilibus.

ADDITIONES.

a ¶ Excuſſione. Quòd neceſſaria non ſit excuſsio, cum debitor principalis non ſit
facilis ad conueniendum, vide per Ludo. Ro. conſi. 287. & per Alex. conſi. 77.
b ¶ Non dicitur idon. Quia idoneus non tam ex patrimonio, quàm ex fide intelligẽ
dus eſt. opti. tex. in l. ſi quis ſti pulatus. §. ſi ff. de verbo. obl.

1 *Satiſdatio de iudicio ſiſti præſtita ab eo, qui non poteſt eſſe in iudicio, vel ab eo qui non poteſt ſe obligare, non valet.*
2 *Fideiuſſori de iudicio ſiſti competit exceptio de nullitate proceſſus quando conuenitur ad intereſſe.*
Reus qui contra excommunicatum vel bannitum agentem oppoſuit exceptionem banni vel excommunicationis, ſi tamen fuit compulſus fideiubere de iudicio ſiſti, illa datio fideiuſſionis non valet nec fideiuſſor obligatur.
3 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti non eſt proprie fideiuſſor ſi ſolus promiſit. & quid ſi ſimpliciter datus ſit a principali. & nu. 5.*
4 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti non habet beneficium de fideiuſſorib. vt prius conueniatur principalis: & ſi eſſent plures, an habeat locum beneficium epiſtolæ diui Adriani. & nu. 5.*
5 *Beneficium epiſtolæ diui Adriani datur etiam conſtitutorib.*

1 §. Si quis ex his. † Satiſdatio de iudicio ſiſti p̃ſtita
ab eo, q nõ poteſt eſſe in iudicio,
vel ab eo, q nõ poteſt ſe obligare non valet. h. d. ſm cõem lec.
Nam legitur quatuor modis in gl. Primo, vt in tex. vt nõ ſit di-
ctio ex, & tunc illud verbum his, eſt caſus datiui. ſcđo, ꝙ ibi ſit
dictio ex, & tunc eſt caſus ablati. & ſm iſtã lect. legit̃ trib. mo-
dis. & gl. exemplificat in ſeruo, qui non põt eẽ in iudicio agẽ-
do, vel defendendo, & iudiciũ cum eo agitatum eſt ipſo iure
nullum, vt ſ. de iud l. idcirco. §. fi. et C. e. tit. l. ſeruus. Et in prima
poſitione caſus, et ẽt in tertia ſeruus erat actor, ſed in prima re
cepit ſatiſdationẽ ab eo. In iij. dedit ſatiſdationem de lite ꝓſe-
quenda, q̃ habet ſimitudinem cum iſta ſatiſdatione. In iiij. lect.
ſeruus conueniebat̃. In ij. vero lect. nec agebat, nec conuenie-
batur, ſed fuit datus fideiuſſor. et in primis trib. non valet ſatiſ-
datio, nec agit̃, vt ita nõ det̃. In hac vlt. q̃ eſt ſcđa in ordine gl
non valet, tñ reus cogit̃ dare idoneũ, qa iudiciũ valebat, vt ſ.
eo. l. quoties. ritè, i. ſolemniter. rectè etc. vt in gl. ij. de inoffi. teſt.
2 ¶† In gl. ſup verbo ex. Ex oĩb. iſtis lect. no. ſm Bar. ꝙ fideiuſſo
ri de iudicio ſiſti cõpetit exceptio de nullitate ꝓceſſus, qñ con
uenitur ad intereſſe. nam ad defendẽdum ſe põt obiicere exce
ptionem, ꝙ proceſſus eſt ipſo iure nullus ꝑꝑ aliquam cãm. Itẽ
patet ex prima lectura, ꝙ ſi excõicatus, vel bannitus, q nõ pñt
agere, ſed ↄueniri, ſi agat, & opponat̃ exceptio bãni, vel excõi-
cationis, et hoc non obſtante reus fuerit compulſus dare fide
iuſſorem de iudicio ſiſti, nõ valet illa datio, nec ille fideiuſſor
obligatur, quia iudicium poſtea factum in contẽptũ legis, vel
canonis non valet iuxta no. in addi. Spec. in tit. de re iud. ſuper
rubr. vbi recitatur qõ Iac. de Arc. q hoc tenuit ĩ bãnito. et no.
3 in l. j. C. de hære. inſti. ꝑ Bal. ¶† In fi. gl. ibi, quia non dẽt. ¶† No.
4 iſtã gl. q̃ ſemp allegatur, ꝙ fideiuſſor de iudicio ſiſti nõ eſt pro
priè fideiuſſor. Gul. de Cug. reprehendit iſtam gl. quia habuit re-
ſpectum ad obligationẽ principalẽ, qa reus cõuenitur. Sed nõ
debuit illum reſpectum hr̃e, ꝙ fideiuſſor de iudicio ſiſti non
accedit illi obligationi, ſed alteri ſecundariè qua tenet̃ ↄpare-
re, et litigare ſi citat̃ a iudice competẽte, et ad inſtãtiã illius, q
nullum ius habet contra eũ. Nã hoc nõ obſtãte põt eſſe iudi-
cium inter eos, et ſi ferretur ſñia pro actore, valebit, qđ nõ eſt
ↄtra ius publicũ, ſed ↄtra ius partis. vt eſt caſus in l. cũ putarẽ. ſ.
fam. erciſ. huic ergo obligationi fideiuſſor accedit, et ſic nõ eſt
verum, ꝙ non habeat principalem obligatum. Sed aduerte, ſi
principalis conuentus ſe obligaret ad ſiſtendũ, et poſtea daret
fide-

fideiuſſorē, ꝓcedit iſta rō.Sed certe,& ſi principalis ſe nō obligat,p̄t ſe obligare fideiuſſor.Vñ dñt Doc.alibi eē ſpāle in fideiuſſore de iudicio ſiſti,ꝙ p̄t ſtare ſicut principalis,licet nō ſic ī fideiuſſore de iudicato ſoluēdo,vt plene no.Bar.ꝟ.iud. ſol.ſup rub.ꝑ l.ſi barſatorā,C.de fideiuſ.& iſtū reſpectū potuit hr̄e gl. q̄a non ſp̄ principalis ſe obligat,maxime qñ non cōparet, ſed mittit excuſatorē,q ꝓmittit,vt ſ.in ius voc.vt eāt.& tñ ibi appellaſ fideiuſſor.Sed gl.dicit ibi,idē qđ hic, ꝙ ꝓprie loquendo non eſt fideiuſſor,& illa glo.pōt clarius ꝓcedere,q̄ iſta, q̄a hic loquiſ,qñ reus comparuit, vñ tunc ſe obligat.Et poſito,ꝙ nō ſe obligaret,iudicis tñ offō p̄t cōpelli,vt in l.2.ſ.ſi qs in ius vo. non ie.& iud.offi.p̄t fideiuſſor accedere,& ita nobili iudicis offi.vt l.cū qs.§.ſi qs ꝓ reo.ꝟ.de ſol.ſicut mercenario,vt l.cētū Capuæ.& l.ſi.de eo,qđ cer.lo. Sed alia rō facit ꝑ gl. q̄a tunc dr̄ ꝓprie fideiuſſor,qñ ſe obligat ad illud idem ad qđ eſt obligatus principalis.ſecus ſi ad aliud,vt in l.græce.§.illud.de fideiu.& qđ plene no.in l.nemo.de duob.reis.Sed fideiuſſor de iudicio ſiſti obligaſ ſe ad aliud.patet,q̄a reus teneſ ad ſuum ꝓpriū factū.i. ſiſtere,ſed fideiuſſor non obligaſ ad aliud idē, imo nō valeret ab eo,ꝙ ſic ꝓmittere factū alienū,vt l. ſtipulatio iſta. in princ. de ver.ob.Sed ꝓmittit ſuū factū ꝓpriū.i.ſe facturū, & curaturū,ꝙ ille ſiſtet,qđ valet,vt eſt tex.ī l.quoties qs de ver.ob.†Sed rñdeſ,ꝙ pp̄ hoc nō minus dr̄ fideiuſſor,vt eſt tex. in l.ſicut reꝰ. ꝟ.de fideiuſ. alr̄s in nulla oblōne facti poſſet fideiuſſor accedere,q̄a nūq̄ ꝓmittit factum principalis,ſed ſuum ꝓprium,& tñ cōiter teneſ ꝯrium,qđ dic,vt plene not.ꝑ gl.& Bar.in l.qs pro eo.in prin.ꝟ.de fideiuſ.Sed Bal.adducit pro gl.rōnem ſubtilem pp̄ q̄ defendit gl. ꝙ ſi eſſet ꝓprie fideiuſſor ſaltem hodie haberet beneficiū de fideiuſ.vt primo excutiaſ reus,vt in auth.pñte. C.de fideiuſ.& iō non poſſet incipi ab iſto fideiuſſore,ſed dr̄et incipi a reo,ſed in contrarium eſt, & ſic totus iſte titulus eſſet correctus. Nā ſm̄ iſta iura poſſet incipi a fideiuſſore iubendo ſibi,ꝙ ſiſtat,& ſi non ſiſtat,incipit teneri ad intereſſe,vt in §.fi. iſtius legis,& tñ ad illud intereſſe principalis non eſt obligatꝰ. ergo eſt neceſſe dicere,ꝙ non ſit proprie fideiuſſor,ſed eſt promiſſor,ſm̄ qđ tenet gl.in l.ēt in eo.§.nemo.de reg.iu. & ſic nō

5 hēt beneficium de fideiuſ.†& ſi eſſent pr̄es, non hr̄et locū beneficium epiſtolæ diui Adriani inter ſe,qđ nō daſ, niſi fideiuſ. certe,& datur ſiſib.fideiuſſorib & conſtitutorib.vt in l.fi.C.de conſti.pec.Br̄ p̄t dici,ꝙ ſi ſolus fideiuſſor ſe obligauit ad ſiſtendum procedit dictum Bal.& ēt iſta gl & alia,q̄ eſt in d.l.in eo. Si vero ſolus principalis dedit fideiuſſorem,q ſimpl'r fideiuſſit non exprimendo in quo, vel qd ꝓmitteret, & tunc erit ꝓprie fideiuſſor,q̄a cenſeſ ſolum ꝓmittere intereſſe ſi non ſiſtat, ꝓut in aliis oblōnib.facti.no.in d.l.ſi qs pro eo,& tunc non poterit incipi a fideiuſſore,vt pp̄ ſuā morā tenetur,ſed incipieſ a principali,& pp̄ morā principalis committitur ſtipulatio ꝯtra vtranq;,& tunc habebit beneficium de fideiuſſorib. vt primo excutiatur principalis.Si vero vterq; promiſit, tunc p̄t incipere iudex a quo vult,& ſi incipiat a principali ille poterit dici ꝓprie fideiuſſor,ſi a fideiuſſore tunc ſecus.& erit idem,qđ in primo caſu.& ita reduco ad iſtā concordiam iſtas opin. ſubtiles.

1 *Quod perſonæ in iſto §.contentæ poſſunt dare fideiuſſorem, etiam non idoneum facultatibus, dummodo valeant efficaciter obligari.*

2 *Quicunque tenetur dare fideiuſſorem ex aliqua cauſa, poteſt dare propriū filium,& quando hoc procedat.*

3 *Verbum qualiſcunque qualiter reſtringatur.*

4 *Statutum,ꝙ qualitercunque fuerit ſententia arbitri,vel inſtrumentum publicum mittatur executioni,dēt intelligi dūmodo ſit aliqua,vel aliquod.*

5 *Si dicat,ꝙ quilibet poſſit accuſare de tali crimine reſtringitur ad habilem.*

1 §.Prætor. †Si conueniantur pſonæ hic contentæ, pñt dare fideiuſſorem,ēt non idoneum facultatib.dummodo ſit talis,qui efficaciter obligetur.h.d. text.cū gl. vſque ad fi.¶Et eſt notādum,ꝙ hic erat coniunctio inter actorem, & reum per q̄ actor nō poterat reum conuenire ſine venia, & ſic tenebatur illi ad reuerentiā, & iſta eſt cā quare reus eſt ī hoc priuilegiatus,vt poſſit dare quemlibet fideiuſſorem, licet ſecus ſit in aliis, vt in prin. huius l. qñ non eſt coniunctio inter fideiuſſorem,& reum quem dat, & tūc loquitur titulus. ſ.in ius voc. vt eant. & in hoc differt ab iſto. Nam & ibi dari poteſt non idoneus facultatib.ꝑ rōnem ibi aſſignatam in glo.

2 ¶†Per iſtum tex.in ver.& filii,vr̄ ſm̄ Bal.ꝙ quicunq; teneſ dare fideiuſſorē ex aliqua.cā poſſit dare ꝓprium filium.Contrarium dic ſm̄ Ang.quia reputatur eadē pſona cum pr̄e, vt in l. fi.C.de impu.& aliis ſubſtit.pōt dici,ꝙ ſi hēt bona propria aduentitia in quib.pr̄ non hēt vſumfructum,vel ēt poſtq̄ facit de conſenſu pr̄is locum habeat dictum Bal.alr̄s non poteſt dari,

3 niſi in iſto caſu ſpāli.& ita loquitur d.Ang ¶†No.in ver.quod ait.iuncta gl.ꝙ iſta verba generalia, qualiſcunque fideiuſſor, &c.reſtringuntur ſolum ad non idoneos duntaxat facultatib. poſſunt tñ ſe obligare,non tñ comprehendunt illos, qui non

4 poſſunt ſe obligare.& ſic non eſſet fideiuſſio. ¶† Et ſic facit ſi ſtatutum dicat,ꝙ qualiſcunque fuerit ſñia arbitri, vel inſtr̄m publicū mittatur executioni, debeat intelligi,dūmodo ſit ali-

a quid,ᵃvel aliqđ, ꝙ tunc hēt naturā ſñiæ,vel inſtr̄i,ſecus ſi eſſet ipſo iure nulla pp̄ defectū compromiſſi,vel quia non eſſet no

5 tarius,ſm̄ Bar.Pro hoc.l.diuus.ꝟ.de teſt.mil. † Et ſi dicat, ꝙ quilibet poſſit accuſare de tali crimine, reſtringitur ad habilem.de hoc in l.j.§.ite nunciatio.de ope.no.nun.ꝑ Bar.poſt Ia.de Arc.

ADDITIO.

a ¶Aliquid.Facit l.ſi emancipati ꝟ.de adop.in quocunque loco.ſ.idoneo, & quod no. ex. de ord.cog.cap.tuarum ibi,quocunque modo cognoſcant. & C. de bon. quæ lib.l.i.ibi quocunque ut.& quomodolibet,& quomodocunque in c.indem [illegible] de l.vi.& de dictione qualitercunq;.vide de teſta.mil. l. i. § ex [illegible]

1 *In fideiuſſorem de iudicio ſiſti non ſiſtentem actio datur ad intereſſe in quātitate petita,& quando.*

2 *Contra fideiuſſorem iudicii,qui tenetur actione ex certi condictione,vt hic proceditur ordinarie dando libellum,& litem conteſtando,& quantum ad actum ſiſtendi poteſt procedi executiue iubendo ſibi,quod ſiſtat.*

An iſta ſtipulatio committatur ad intereſſe totale propter contumaciam particularem.

3 *In actione pœnali licet actor tractet de lucro captando, tamen illud lucrū appellatione intereſſe continetur, & dicetur pati damnum ſi illud perderet,poſtquam ſemel eſt ius queſitum ad ipſum.*

4 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti,an teneatur reum ſiſtere toties quoties opus fuerit quouſque ſit lis finita,& in criminalib.etiam poſt ſententiam.*

Quid ſi actor non proſequitur litem.

Quid in cauſa appellationis,& quid ſi reus eſt mortuus.

5 *Vbi de crimine venit imponenda pœna pecuniaria, tunc fideiuſſor, qui promiſit reum ſiſtere,& non ſiſtat tenetur ad illam pœnam,& quid ſi veniebat imponenda pena corporalis.*

Quid in cuſtode carceris ſi carceratus aufugit.

6 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti,quando cogatur promittere certam quantitatem, ſeu pœnam,ſi reum non ſiſtat.*

7 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti,an teneatur de eo, quod creſcet, vt quia reus inquiſitus de vulnere illato poſtea condemnatus eſt de homicidio,quia vulneratus mortuus eſt.*

1 §.In fideiuſſorem. † In fideiuſſorem de iudicio ſiſti non ſiſtente datur actio ad intereſſe,qđ conſiſtit in quantitate petita,dummodo ſit vere debita,& ſi petatur nomine pœnę,niſi fideiuſſit ad certam quantitatem,quia tunc ad illam tm̄ tenetur.h.d.cum l.ſe.

2 Et hēt materiam ſubtilem ſm̄ Bar.¶†In tex.ibi[ait pretor]nō intelligas,ꝙ iſta ſit actio p̄toria licet gl.hic ſentiat contrarium dum dicit,ꝙ eſt actio in factum.imo eſt ciuilis.ſ.certi ꝯdō,quę oriſ ex ſtiplone licet ipſa ſtiplo ſit pretoria, vt ſ.ſi qs in ius vo. l.fin. cum ibi no.ſic ergo in hac actione proceditur ordinarie contra fideiuſſorem iudicii dando libellum,& litem conteſtādo.ſed quantum ad actum ſiſtendi poſſet procedi executiue, iubendo ſibi,ꝙ ſiſtat.ꝟ. e.l.ſi deceſſerit.& compellendo qñque p̄ciſe ad hoc, vt ſ.de in ius voc. l. eum pro quo.& ibi dixi.Eſt aduertendum,ꝙ iſta ſtiplo ad intereſſe totale committitur pp̄ contumaciam particularem, vt ſi eſſem iuſſus ſiſtere,vt rñdeā libello,vel poſitionib.ſecus in aliis obligationib.facti hñtis tractum ſucceſſiuum, quia pp̄ moram particularem committitur ſtiplo ad particulare intereſſe,non ad totale,vt l.ſtipulationes.§.planè.de ver.ob.ſed ad totale demum lapſo toto tempore.idem videbatur hic niſi lapſum ſit totum tp̄s inſtantię non committeretur ad totale intereſſe,cuius contrarium dicit Pe. quem oēs ſequūtur.Et ex hoc,quia rigoroſe agitur in iudiciis, in alio releuatur reus, qm̄ admittitur purgatio moræ,qñcunque ēt poſt lit.conteſt ſupple ad intereſſe.& ēt poſt modicum tp̄s,qđ in aliis non eſt.vt l.2.§.fi.ꝟ.iud. ſol.vbi oīno vide ꝑ Bar. ſi vis intelligere.niſi eſſet adiectum certum tp̄s, qđ tunc demū intra paucos dies accipitur,vt ꝟ.ſi qs cau. & ſi poſt tres.Sed pone,ꝙ fideiuſſor reum ſiſtit in iudicio, ſed ille non vult rñdere libello,vel poſitionib.Rñ.ꝙ idem eſt,acſi non ſiſtiſſet,quia nō pp̄ ſiſtere,ſed pp̄ litigare facta eſt promiſſio.vnde habet intelligi,ꝙ ſiſtat cum effectu,& qui non reſpondet pro abſñte hr̄,vt l.non alieno.ꝟ.de inter.act.& l.damni. §.cum pariete. de dam. inf.& ita tenet Bal.ſ.e.l.j.quod no.vnde gl. in auth.qui ſemel. dicit cōtra talem procedendum eſſe ad promiſſionem ex primo decreto,acſi non comparuiſſet.¶In tex.ibi,[in verā quantitatem]dic.i.in quātitatem petitam,dummodo probetur vere debita intellige gl.hic,quæ inci.ſi aliam.ſed contra, ꝙ non ſit neceſſe probare,ꝙ vere deberet,vt ſ.ti.j.l.pe.§.j. Sol.ibi agiſ contra eximentem actione in factum ex ſuo delicto. hic contra fideiuſſorem certi condōne, ex ſuo contractu ideo mitius agitur.¶Sed contra primum opp.ꝙ imo idē ſit,qđ in ſcđo, vt no.ſ.ſi quis ius dic.non obt.l.j.§.fi.in 2.lect.& in reprobatione ipſius,q̄ facit ibi gl.Sol.ibi agitur actione in factum ex delicto conſiſtente in non faciendo,ꝙ reus nō comparuit doloſe. ſed tit.præcedens,qñ ex delicto conſiſtente in faciendo,qđ eſt grauius,vt no.in l.j.ꝟ.ad Syl.¶In tex.ibi, [ſi pro certa quantitate] dic,ſed qd ſi illa quantitas erat minor,q̄ intereſſe? Rñ.non tenetur,niſi ad illa,nec ob.qđ no.gl.in l.fi.ſ.ſi quis in ius voc, nō ie.in vlt.gl.quia illa dēt intelligi in ipſo principali, ſed fideiuſſor non tenetur vltra quantitatem,in qua ſe obligauit, vt l.fideiuſſ-

deiuſſorem.§.1.ĵ.de fideiuſ.Sed quid ſi erat maior? vr̄ nõ tene
ri vltra verum intereſſe, quia fideiuſſor in plus, q̄ principalis
non poteſt obligari, vt in l.græce.§.illud.de fideiuſſori. ꝯtrium
dic, ꝙ imo ꝑꝑ ſuã morã poteſt in plus teneri, q̄ principalis,&
ꝓmittere pœnam, q̄ principalis nõ promiſit, vt colligitur ex l.
centũ Capuæ.& ibi ꝑ Bar.ĵ.de eo, qđ cer.lo.& eſt gl. ordinaria
3 in l.ſi cum reus in fi.gl. q̄ tene menti.ĵ.de fideiuſ.¶†Vlt.no.in l.
ſeq. ꝙ licet in actione pœnali actor tractet de lucro captãdo,
tñ illud lucrum appellatione intereſſe continetur, q̄a dicetur
pati dãnũ ſi ipſum ꝑderet, poſtq̄ ſemel ius eſt q̄ſitum ad ipm,
4 vt patet in l.2.§.merito.ne quid in lo.pub.†ſuꝑ 1.gl.ibi, vſq; ad
ſñiam. & ſic non ſemel tñ, ſed plures,& quoties opus fuerit
tenetur eum ſiſtere quouſq; lis ſit finita, ſed lata ſñia liberatus
eſt fideiuſſor,& hoc qñ fideiuſſit pro eo, qui comparuit. Si aũt
pro illo, q non comparuit vr̄ ſe obligare ad faciendum ipſum
ſemel tñ comparere, quia ꝑꝑ hoc duntaxat fideiuſſit,& ita in
telligo ti.ſ.in ius vo.vt eãt.ſed vr̄ indiſtincte ſufficere, ꝙ ipſum
ſemel exhibuerit.ĵ.de iureiu.l.duob.§.ſi ei qui.circa fi.ibi poſt
promiſſionem, ẽt cum gl.ibi poſita. Sol.intelligo iſtum tex. in
hoc ſecundo caſu, qñ pro non comparente, vel ſi intelligas in
primo, ꝙ fuit liberatus quantũ ad exceptionem ꝓ illo actu, nõ
ꝓ ſequentib. Itẽ intelligo hanc gl. qñ ꝓmiſſio fuit facta parti,
vel iudici recipienti ꝓ parte. Si vero ꝓ ſecuritate officii, vt in ca
ſib.criminalib.fit, q̄a ꝓmittit q̄s aliquẽ captũ repreſentare ad
mandatum curiæ,& facere eum relaxari, tunc ẽt lata ſñia nõ
liberatur, imo tenetur exhibere pro executione ꝑ ea, q̄ plene
no.ꝑ Bar.in l.ſi quis.de cuſt.re.vbi oĩno vide. Itẽ intellige hanc
gl. qñ actor litẽ proſequitur, al's liberaret̄ fideiuſſor lapſu duo-
rum menſium, vt C.de fideiuſ.l.pe. q̄ alle.gl. qđ dic, vt ibi, libe-
ratur ẽt fideiuſſor perempta inſtãtia, & licet inchoetur de no
uo non teneretur in illa, ſi eſſet fideiuſſor iudicatum ſolui, vt
a l.cum apud Sempronium.[a] ĵ.iud.ſol. Item intellige gl. & ſi fue
rit appellatum a ſñia, quia non tenetur ipſum exhibere in cã
appellationis, vt no.in Auth.de his, qui ingr.ad appellandum.
in prin.& ꝑ Bar.ĩ d.cum apud.liberatur & ipſe fideiuſſor mor
tuo reo, licet non pereat inſtantia, ſed tranſeat in hr̄dem,& ſic
non tenetur ſiſtere hr̄dem, vt ĵ.e.l.ſi deceſſerit.cum ibi not. qđ
5 eſt no.¶†In glo. q̄ incipit q̄rebatur, ibi, iudex exiſtimat, vt quia
ibi non eſt dare intereſſe partis æſtimabile, tñ dic, ꝙ aut ex cri
mine veniebat imponenda pœna pecuniaria, & tunc fideiuſ-
ſor, q ꝓmiſit reum ſiſtere in iudicio, cenſet̄ ſe obligare ad illã
pœnam, ſi non ſiſtat ſicut in cã ciuili, q̄a eſt eadẽ rõ, aut pęna
corporalis,& tunc non cenſetur ſe obligare ad illam, quia nõ
põt, vt no.22.q.v.c.cum homo. Nec ob.C de cuſt.reo.l.ad com
mentarienſem, quia ibi loquitur in cuſtode carceris, qui puni
tur eadem pœna, qua carceratus, ſi eius dolo, vel culpa aufu-
git, non rõne ſuæ promiſſionis, ſed ex diſpõne legali ꝑꝑ ſuum
b dolum, vel culpam.[b] fideiuſſor autem ex ſua ꝓmiſſione non
poteſt ad illam teneri, & ideo recurritur ad pecuniariam pœ-
nam imponendam iudicis arbitrio, alias ſcḋm conſuetudinem.
quod dic, vt in l.vlt.ĵ.de cuſt.reo.¶In gl.ibi[q̄a priuil.petebat]
dic dummodo probetur illud debitũ, vt dixit ſuper text.& ſic
non continet quantitatem certam iſta ſtip̄lo, ſed verum inte-
reſſe, qđ eſt incertũ,& venit ꝑ iudicẽ certificãdũ. & iſte eſt me
6 lior intel'ts,& verior expoſitio, q̄ illa, q̄ facit gl.illa ĩ prin.¶†In
glo.ſeq.ibi,& ꝯ, qđ no.dic hæc vera, q̄a non tenetur fideiuſſor
releuare actorem ab onere ꝓbandi intereſſe. Si.n.promitteret
certã quantitatem, ſi reum non ſiſtet, non hr̄et actor poſtea
neceſſe probare, ꝙ id, qđ petebat erat ſibi vere debitũ. hoc tñ
fallit, vt qñ id qđ petebat, nõ recipiebat æſtimationes cõgruas,
vt ſi erat cã ſtatus, vl' alia ſit'is, vt puta mr̄imonialis, vel crĩalis,
vt in l.ꝓcurator ad exhibendũ.§.fi.rem ra.ha.& in l. 4.de cuſt.
reo.& no.Inn.in c.cãm.ante fi.q fi.ſint leg. Itẽ ſil'r ſi eẽt cõſue-
tudo de exprimendo certã quãtitatẽ de ſtylo curiæ, arg. l.qđ ſi
nolit.§.q aſſidua.de ædil.edic. Item ſil'r, qñ q̄s releuat̄ a dando
fideiuſſores,& committitur ſuæ ſtip̄loni, q̄a dẽt adiicere pęnã
certæ quantitatis, cum hypotheca bonorum, vt no.gl.no.l.ni-
ſi.§.q̄uis.ſ.ſi cui plus q̄ ꝑ le.Fal. Item qñ q̄s vult admitti ad pur
gationem moræ, vt no.in l.4.ſ.de ali. iud. al's tene, qđ dixi.ſ.&
7 dic, vt plene no.in l.fi.ĵ.de p̄t.ſtip.¶†In gl.fin.ibi.§.ſi nummos.
dic ille.§.nihil facit, q̄a non ꝓbat, ꝙ ꝑꝑ morã rei augeat̄ ob'lo
c fideiuſſoris,[c] ſed bene probat, ꝙ fortificatur, q̄a cenſet̄ ſe obli-
gare in oẽs cãs, q̄ ſint de natura ꝯctus. vnde ſi mutuaui centũ
de pecunia aliena,& pro ipſo fideiuſſiſti ſicut ſecuta conſum-
ptione reconciliatur mutuum quo ad Titium, vt incipiat tene
ri certi condictione ex mutuo, ita & ꝯ te, licet prius non tene
reris, quia non erat mutuum. & hoc vult ille §. ſed ad augu-
mentum proueniens ex culpa, vel mora principalis debitoris
non cenſetur fideiuſſor ſe obligaſſe, vt in l.vbi.ſ.alle. in glo.&
in l.fi.ĵ.de fideiuſſ. quæ eſt valde notabilis ad hoc ſcḋm Bal. Sed
quid ſi inquiritur ꝯ aliquem, ꝙ vulnerauit Titium, de quo ve
nit imponenda pœna cẽtum, aliquis fideiuſſit de iudicio ſiſti
pro eo, poſtea ex illo vulnere Titius mortuus eſt, & ꝑꝑ hoc
inquiſitus condemnatur de homicidio (quod poteſt fieri vir-
tute inquiſitionis eiuſdem, quia non eſt maleficium nouum,
ſed effectus vulneris de quo formata eſt inquiſitio) vtrum fi-
deiuſſor tenebitur tanquã de occiſo ſaltẽ pecuniaria pęna, &
ſic creſcat ob'lo? vide in Spe.de fideiuſſ.§.1.ver.ſed pone egi.cũ
ver.ſeq.vbi alle.iſtam gl.& format iſtam quæſtionẽ, & ſoluit.

ADDITIONES.

a ¶Apud Sempronium. Adde quod uoluit Lu.Ro.conſi.170.uer.fi.inci. In Dei no mine ſciebant Romanus,& filius.

b ¶Vel culpam. Sed quid ſi ſunt duo cuſtodes,& unus fugit cum carcerato, an alter punietur ſtãte ſtatuto, quod fugiens a carcerib.capite puniatur, uide per Ro. ſing.ſuis.

c ¶Fideiuſſoris. De hoc per Lu.Ro.conſi. 507.& uide per Io. And.in addi. ad Spe. in tit.de ſatiſd.per eundem Lud. Ro.ſing.ſuis.

LEX IIII.

2 *Debitor ſpeciei, ſicut per interitum ipſius ſpeciei contingentem ante morã ſine dolo,& facto ſuo liberatur ipſo iure, ita & debitor facti ſi ante moram deſinit poſſe fieri.& nu. 1.*

3 *Iudex non debet iubere alicui aliquid impoſſibile, nec etiam lex hoc facit, & quid ſi non eſt omnino impoſſibile, ſed difficile.*

4 *In ſatisdatione de iudicio ſiſti cum agitur de actu ſiſtendi poteſt procedi executiue incipiendo ab ipſo fideiuſſore, antequam reus ſit in mora, non ſic quando ab eo petitur quantitas.*

5 *Actus conceptus in perſonam mutui, vt quod exhibeatur Titius, qui mortuus erat, non valet, ſic etiam non valet ſententia lata contra mortuum licet ignoretur mortuus,& quid ſi in eius fauorem.& nu.8.*

6 *Impoſſibilitas ſuperueniẽs intra terminum, quãdo excuſet a lapſu termini.*

7 *Preceptum pęnale de faciendo aliquid intra certum terminum cenſetur habere in ſe tacitam conditionem, ſi erit poßibile in termino illud fieri.*

8 *Mater habens annum ad petendum tutorem ſi ante lapſum anni filius moriatur,& ſupererat tantum tempus, quod ſi non fuiſſet mortuus potuiſſet tutorem petere, non incidit in pęnam legalem.& nu.11.*

9 *Satisdatio de iudicio ſiſti extinguitur morte rei principalis,& tunc hæres tenetur denuo ſatisdare.*

10 *Pactum factum in inſtrumento, quod debitor poſſit capi, non extenditur ad heredes debitoris. ſecus in ſtatuto dicente, quod debitor poſſit capi. Si impetraui iudicem delegatum contra Titium, tunc lite conteſtata tranſit iuriſdictio delegati,& inſtantia contra heredem Titii, ſecus ſi lis nõ ſit conteſt.*

11 *Vbi certum eſt factum non poſſe impleri, an ante terminum committatur pœna, ſeu ſtipulatio ad intereſſe.*

12 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti, quando non liberetur per mortem rei principalis.& nu. 10.*

1 SI deceſſerit. ¶†Si reus moriat̄, natural'r,
vel ciuiliter, antequã fideiuſ
ſor de iudicio ſiſti ſit in mora ſiſtendi, & ſic anteq̄
ſit cõmiſſa ꝯ eũ ſtip̄lo ad pœnã, vel ad intereſſe, li-
beratur fideiuſſor, nec poſtea ſtip̄lo committitur. Si vero poſt
morã,& ſic poſtq̄ eſt commiſſa, tunc ꝑꝑ morã non reſoluit̄,
nec liberat̄ fideiuſſor. idem in fideiuſſore iudicatũ ſolui, q̄a ſi
reus eſt condẽnatus, & ſic ſtip̄lo eſt ꝯ eũ cõmiſſa, licet poſtea
reus moriat̄ natural'r, vel ciuil'r fideiuſſor non liberat̄. h. d. cũ
prin. legis ſequẽtis,& eſt ſubtilis in tex.& gl.& Cy. multũ ipſam
cõmendat,& ꝑ multa verba. Et primo loquit̄ in ſatiſdõne de
iudicio ſiſti.ſ.in iſta l.poſtea.in prin. legis ſeq.in ſatiſdõne de iu
dicato ſoluendo, ſcḋm vnũ intel'lm, ꝙ ſit lr̄a affirmatiua, ſi vero
ꝓ ꝯdẽnato &c.vel in ſatiſdõne de iudicio ſiſti, ſcḋm aliũ intel'lm
ꝓut hr̄ in lr̄a negatiua, ſi vero ꝓ non cõdẽnato &c. Et iſtæ duæ
lec colligunt̄ ex gl. q̄ loq̄t̄ obſcure. Põt ẽt intelligi tertio mõ,
vt loquat̄ non de iudiciali ſatiſdõne, ſed de extraiudiciali, ꝙ cõ-
dẽnatus in aliqua quãtitate ꝓmiſit actori eã ſoluere,& fideiuſ
ſorẽ dedit,& ſic deceſſit natural'r, vl' ꝯdẽnatus eſt de crĩe capi-
tali,& ſi ciuil'r vr̄ deceſſiſſe,& iſtã gl. vñr tenere Pe.& Cy. Item
prima pars ſubdiuidit̄, q̄a primo loquit̄, qñ reus deceſſit ante-
quã fideiuſſor eſſet in mora ſiſtendi,& põnit tria dicta vſq; ibi
ſinaũt, poſtea loquit̄ qñ deceſſit poſtquã fideiuſſor fuerit ĩ mo
2 ra.¶†No.1. ꝙ ſicut debitor ſpeciei ꝑ interitum ipſius ſpeciei ꝯ
tingentẽ, ante morã liberat̄ ipſo iure, vt in l.ſi ex legati cã. de
ve.ob. ita debitor facti, ſi ante morã illud factũ deſiit poſſe fie-
ri ſine dolo,& facto ſuo. al's ſecus, vt hic in prima gl. nã idẽ eſt,
ẽt in debitore ſpeciei ſi ſuo facto ſpẽs periret, vt l.ſi ſeruum. in
3 prin.de ver.ob.¶†Item no. in iſto principio, ꝙ iudex non dẽt
iubere, alicui aliq̄d impoſ'e, ſed nec lex hoc facit, vt l.ſi iõ.cum
ibi no.C.de his, q̄b. vt indig.in ver.quid ſi ignorãs.no. ꝙ pręce-
ptũ iudicis impoſ'e non valet ipſo iure, licet iudex ignoret im
poſſibilitatẽ. ꝓ hoc tex.in d.l.fi.C. q̄ ſñiæ ſine appel.reſcin. Si au
a tẽ non erat oĩno impoſ'e,[a] ſed difficile, tũc ſi iudex ſciebat, ſil'r
eſt ipſo iure nullum, ſed ſi ignorabat, valet mero iure, ſed ope
exce-

ADDITIO.

a ¶Impoſſibile. Impoſſibilia etiam dicuntur, quæ ſaluo honore fieri non poſſunt. Vnde conſuluit Old. quod ſi cuſtodi caſtri, qui ſecundum conſuet. Hiſpaniæ eſt proditor, ſi alii reſtituit, quam ei, qui ſibi cuſtodiam dedit, fiat præceptum ſub pęna excommunicationis, quod obedire non tenetur,& potius debet pati excommunicationem, quam ſubire infamiam,& crimen proditionis, uide ibi multa pulchra.

exceptionis reſcinditur,vel ꝑ in integrum reſtitutionē,vt l.q̄ſi
4 tum,cum ibi no.ſ.de re iud.†Item hic eſt tex. ꝙ ī ſatiſdatione
de iudicio ſiſti cum agitur de actu ſiſtendi pōt procedere exe-
cutiuè,& incipiendo ab ipſo fideiuſſore,& ſic anteq̄ reus ſit in
mora,non ſic,qñ ab eo petitur quantitas,vt l.ij.§. fi. & qđ dixi
5 in §.i.eiuſdem l.†Item patet hic , ꝙ actus conceptus in ꝑſonā
mortui puta,ꝙ exhibeatur Titius,q̄ mortuus erat , non valet.
Sic & ſnīa lata ꝯ mortuum,licet ignoreť mortuus, & licet īſtā
tia non ſit ꝑempta,ſed tranſeat in hæredē,& licet mortuus de
fenderetur ꝑ procuratorē, nihilominus hoc non obſtāte ſnīa
concepta in ꝑſonam mortui non valet, licet ſi concepta eſſet
in ꝑſonam hr̄dis ad quē tranſiuit inſtantia,vel in ꝑſonam pro
curatoris valet,vt eſt caſus in l.pen.§.fi. q̄ ſnīæ ſine app.reſcin.
& in l.de qua re.§.j.ſ.de iud.ēt ſi eſſet lata pro mortuo.l. ei⁹ q ī
6 prouincia.verſ.ꝙ ſi ſtipulatus.ſ.ſi cer.pet.¶†Item no.in verſ.vł
poſt,ꝙ impoſſibilitas ſuꝑueniens intra terminū excuſat,ne ex
lapſu termini qs conſtituatur in mora,ſicut excuſaret ſi affuiſ
ſet añ dictum terminum vt in tex.p̄cedenti, & hoc qñ ille cui
datus erat terminus ſe non arctauit,aliàs dic, vt in gl .& ꝙ no.
Inn.in c.p.& g.de offi.deleg.de illo q fuit excōicatus,niſi ſolue
ret intra certum terminum,ſi fuit negligēs in procurādo pecu
niā,& poſtea ſuꝑuenit difficultas , vel impoſſibilitas,an īcidat
a in excōicationem.[a] ¶†item no.ꝙ p̄ceptum pœnale de facien
7 do,aliqd intra certum terminum,cenſetur hr̄e in ſe tacitā cō-
ditionē ſi erit poſſe in termino illud fieri . Et iō ſi non eſt poſſe
non ꝯmittitur pœna,qa non extat condō,ſub qua cenſeť īpo-
ſita,& hoc ſentit gl.mag. circa medium ibi,dū dicit,ꝙ hoc pa
8 ctum duo hēt in ſe.ſ.diem, & conditionē ſi tunc viuat. † Et iō
mater,q̄ hēt animū ad petēdum tutorē,ſi ante lapſum anni fi
lius moriať,& ſupererat tm̄ tp̄s,ꝙ ſi non fuiſſet mortu⁹ potuiſ
ſet tutorē petere,non incidit in pęnā legalē,ſecus tñ ſi ſe arcta
uit,ꝙ intra tp̄s , qđ reſtabat ēt ſi viueret non potuiſſet tutorē
b petere,& ita aliàs conſului.[b] Adde,ꝙ dicā ſuꝑ gl.¶In gl.mag.
ibi,de fideic.liber.dic melius.facit ratio, qa īſtātia trāſit ī hr̄dē
in l.cū ſi hoīem.de fideiuſ. & ſatiſdō de iudicio ſiſti p̄ſtať occa
ſione inſtātiæ,patet,qa finiť illa finita, vt dixi ī p̄ced.§.ergo vr̄
extēdi ad ꝑſonā hr̄dis,& ſic p̄ceptum de exhibendo Titium,q
iā erat defunctus,non vr̄ continere impoſſe , ſed ꝙ dēt ī ꝑſonā
9 hr̄dis īpleri.¶†In glo.ibi,[vt tibi proſit non vt noceat] dic ſm
hoc vr̄,ꝙ ſi ſnīa lata eſt ī fauorem mortui valet,ſed ſi eēt lata
contra eū non valeret.l.pe.q̄ ſnīæ ſine app.reſcin.Sed hoc non
eſt verū,vt ſeruet̄ æqualitas ſicut in ſimili , qa ſicut non valet
ſnīa lata contra abſñtē non citatū,ita nec ꝓ eo,vt no.ī l.furio-
ſo.ſ.de re iud.& ī l.ea q̄.C.qūo,& qñ iud.dic ergo, ꝙ ī l.cū qua
ſi,eſt ſpāle in libertate,qa aliud eſt ꝯtra eā de quo ibi. Et qa ibi
decretū iudicis non ꝯtinebat aliqđ ꝑſonale,hic ſic,& ꝑ hoc rñ
deť ad rōnē.ſ.tactā,ꝙ fideiuſſor q ꝓmiſit Titium ſiſtere nō in
telłr ꝓmiſiſſe de hr̄de ei⁹,cū ſit actus ꝑſonalis,vt C. de cad.tol.
§.ne aūt.Et eodē modo iuſſus iudicis non dēt intelligi vltra il-
lud,ad qđ fideiuſſor teneť.Et ex iſtis collige ſm Bal. ꝙ ſatiſda-
tio de iudicio ſiſti extinguiť morte rei principalis, vt dixi in p̄-
cedēti.§.Ex hoc ſeqtur,ꝙ hæres teneť ſatiſdare de nouo,qa de
ſiit eſſe cautum,& ſtipułō eſt p̄toria , vt ſ.de p̄t.ſtip.l.p̄toriæ.&
10 ſ.e.ſi ab arbitro.in fi.& l.ſi finita.de dā.infec.¶†No.ēt ſm Bart.
ar.ꝙ ſi fiat pactum in inſtr̄o,ꝙ debitor poſſit capi, non exten-
c ditur ad hr̄dem eius,ſecus ī ſtatuto[c] dicēte,ꝙ debitor capi poſ
ſit,vt idē Bar.no.in l.poſtulare.in pri.ſ.ad Treb. facit ſm Ang.
ꝙ ſi impetraui iudicē delegatū cōtra Titium non poſſum vir-
tute huius impetrationis corā illo conuenire hr̄dē Titij, dicit
tñ Inn.tenere contrarium in c.ſignificauit.de emptio.Hoc ve-
rum ſi tp̄e impetrationis Titius erat mortuus, ꝙ non valet re
ſcriptum,ſicut non valet ſnīa in ꝑſona mortui. tex. eſt in l.pe.
q̄ ſnīæ ſine app.reſcin.ſed ſi tunc viuebat, & poſtea mortu⁹ eſt
ante litem cœptam,dic vt in ca.ſignificauit.& c.qa.v. de iud.Si
vero poſt litem cœptā,clarum eſt,ꝙ poteſt conueniri, qa ꝑpe
11 tuata eſt iuriſdō,& inſtātia trāſit in hæredem . ¶†In gl.ibi.[ſed
d qd ſi deceſſit.[d]]dic notādum,ꝙ tex.iſte loqtur, qñ poſt iuſſum
factum,vt ſiſtat intra certum terminum ante lapſum termini
mortuus eſt reus cum ſupeſſet adhuc tm̄ de termino,ꝙ ſi non
eſſet mortuus poterat commodè ſiſti,& ſic fideiuſſor nec erat
in mora,nec in culpa.ſed gl.hic q̄rit, qd ſi non erat ī mora,qa
terminus nondum erat lapſus,poſtq̄ duntaxat in mora conſti
tuitur,tñ erat in culpa,qa ſe arctauerat in tm̄ , ꝙ non ſuperat
tm̄ de tp̄e,ꝙ poſſit ſiſti ēt ſi viueret,quid iuris,an fideiuſſor te-
neatur?& gl.hic loqtur obſcurè,& p̄ſupponit,ꝙ ſic, tñ eſt du-
bium,an ſtatim ſit commiſſa ſtipułō, & ante lapſum terminū
ad pœnā,vł ad intereſſe,aut demū poſt lapſum termini, & gl.
dicit,ꝙ hic ſunt duo cōſiderāda.ſ.dies, & conditio.declara , qa
iſta ſatiſdatio continet duo.ſ.factum,vt ſiſtat,& iſtud hēt diē.ſ.
intra talem terminum.Item pœnam,vł intereſſe ſi non ſiſtat,
& iſta pars habet in ſe conditionē ſi non ſiſtat , & hoc voluit
dicere gl.licet forte ꝑ inaduertētiā aliter fuerit locuta,qa vult,
ꝙ conditio eſt illa.ſ.ſi viueret tunc reus.certè verum eſt, ꝙ illa
conditio ineſt tacitè primæ obłoni facti, tñ non reddit obliga
tionem conditionalem,qa ineſt ex propria natura actus per l.
conditiones,q̄ extrinſecus.de cond.& dem. Et ideo ſm iſtā cō-
ditionem nihil ad ꝓpoſitum gl.ſed alia condō bene reddit ſti-
pułonem conditionalē,& ita ītelligit Bal. vult ergo dicere gl.
ꝙ ſi inſpicimus conditionem dicendū eſſet, ꝙ ſtipułō ad pœ-
nā,vel intereſſe ſtatim eſſet commiſſa , licet terminus non ſit
lapſus.Sed verum eſt dicere ipſum non ſiſtiſſe intra terminū,
poſtq̄ impoſſe eſt eum ſiſtere, & ſic fruſtra expectať lapſus ter-
mini.Sed ſi īſpiciamus diem,ſecus,qa ſicut añ lapſum diei nō
eſt commiſſa ſtipułō ad factum,qa prius non teneť ſiſtere,ita
neq̄ ad pœnā,vel ad intereſſe,q̄ ſuccedunt loco pœnæ, & ēt p̄
ualet,ſm gl.illud poteſt intelligi duob.mod.ſ. ꝙ ꝑ hūc lapſum
diei ſtipułō non ſit commiſſa,vel ꝙ ſit commiſſa, tñ non poſ
ſit peti añ lapſum diei.pro prima parte facit l.inſulā.de verbo.
obl.vbi vr̄ caſus,pro ſcđa parte facit.l.cum ſtipulatus ſim mihi
a Proculo.e.tit. iuncta l.in illa ſtipułone ſi calendis , ꝙ aūt ſit
commiſſa,& peti poſſit añ lapſum termini , facit l.hoc iure.e.
tit.quas leges gl.hic allegat ad vnum ꝓpoſitum , ſed inuicem
12 contrariant̄.†Bñ ſi pœna non fuit cōmiſſa, & q̄ritur an cōmit
tať ſtipułō ad intereſſe,vt locū habeat.l.inſulā intra bienniū,
& vult ꝙ non,& ſic ſpectať lapſus termini,qa intereſſe eſt quę
dā pœna legalis,& mitius agitur cū l.& in illa l. & in hac rōne
fundať deciſio c.commiſſa.de elec.li.vj.in princ.qđ induciť ad
p̄ſes q.notabiles ꝑ Bart. in l.cum ſtipulatus, & facit ad q̄ōnem
quā habui de facto , si mr̄ fuit negligēs in petēdo curatorē,ꝙ
ſe nimis arctauit,& filius iuxta finem anni deceſſit, cum non
ſupeſſet terminus de tp̄e,ꝙ si viueret poſſit petere attento ſty-
lo curiæ,& ſolēnitatib.reqſitis,& cū iſta ſit pęna legalis,ꝙ pri-
uetur hæreditate filij,non incurritur ante lapſum anni , & ſic
poterit hæreditatem filij adire,ſed lapſo anno vr̄,ꝙ poſſit ſibi
auferri ſicut aufertur legitima in d. c. commiſſa . & iſte paſſus
c eſt ſatis mihi dubius.[e] Si vero fuit ꝓmiſſa pœna,tunc ante la
pſum termini committitur, poſtq̄ cœpit eſſe factum nō poſſe
impleri.Et iſte eſt caſus in l.cum ſtipulatus ſim mihi,nō tñ po-
terit peti ante lapſum termini ꝑ l. in illa ſtipułone ſi calendis.
nec ob.l.hoc iure qa p̄dicta qñ ſtipułō pœnalis incœpit a p̄ce
dēti diſpoſitione vt in l.cū ſtipulatus , vel a p̄cedenti conditio-
ne conſiſtente in facto ꝓmiſſoris,vt in l.in illa, si vero non cō-
ſiſteret in eius facto,ſed in euētū fortunæ , vt si ꝓmiſiſti mihi
decē,si Titius non erit conſul hinc ad annū , ſtatim ꝙ incipit
eſſe certū illū non poſſe eſſe conſulē , licet annus non ſit lap-
ſus,committiť ſtipułō,& peti poterit,& ita loqtur illa l.Sed ad
uertendū,ꝙ iſtæ ll. non vr̄ facere ad ꝓpoſitum q̄ōnis de qua
hic,qa loquunť qñ fuit ꝓmiſſum factū ad actum ſucceſſiuum
in quo si fuiſſet adhibita diligētia ꝓfuiſſet puta facere domū.
non loqmur,qñ factum inſtantaneum puta ſiſtere in tali die.
ponamus ergo , ꝙ ille ſiſtēdus erat longe ꝑ x.dietas, fideiuſſor
tm̄ ſe arctauit,ꝙ si viueret non poſſet ipſum ſiſtere , ille mor-
tuus eſt ꝑ duos dies añ terminū in illo loco vbi erat,ſed ꝑ p̄di
cta fideiuſſor tenetur ad pœnā , vel intereſſe diſtinguendo tñ
vt ſ.dixi.Sed Doc.hic vr̄ tenere contrariū dicentes, ꝙ iſta ne
gligētia nō erat ordinata ad hūc terminū,iō dñt iſtū nō teneri
de caſu ꝑ l.si vehēda.§.idē iuris.ſ.ad l.rhodiā đ iac. ego neſcio,
qd illud sit dicere,& vr̄ ſibiipſis cōtrariari . Tu ergo dic verū
eē,ꝙ nō teneť ꝑ rōnē,quā ipsi nō tāgūt,qa si viueret,& diligē
tia eēt adhibita ī reducēdo eū ad locū vbi erat ſiſtēd⁹ , ex quo
tñ debebat ſiſtere certa die,& nō añ,& ille mortu⁹ eſt añ nihil
ꝓfuiſſet diligētia,ergo nec negligētia in nō reducēdo dēt no-
cere.tex.eſt q ponit iſtā rōnē ī l.fi.§.pe.ſ. qs ordo. in bo.poſ.ſer.
13 & iſta dāt intelligere paſſum,& ēt ll.ſ.alleg. † Et recollige,ꝙ si
fideiuſſor ſe arctauit,si qdē re⁹,q erat ſiſtēdus non eſt mortu⁹,
nocet fideiuſſori negligētia,vt ſ.si qs cau.l.j.§.si qs tñ.Si vero ē
mortuus,aut ipſe fideiuſſor fuit cā mortis, qa ipſum īterfecit,
vł īterfici fecit,& ſtatim cōmittiť ſtipułō cōtra eū , & exigiť ēt
añ lapſum termini,vel dic,ꝙ committiť,ſed non exigiť,vt eo.
tit.l.si eū.§.j.et in prima gl. huius legis . Si vero non fuit ipſe in
cā,diſtīgue,vt ſ.dixi, ꝙ aut diligētia ꝓfuiſſet si ſe nō arctaſſet,
et tūc teneť,vel dicēdo,ꝙ committiť ſtipułō incontinēti,vel ꝑ
lapſum

ADDITIONES.

a ¶Excommunicationem.Adde Old.conſ.277.Ro.conſ.368.
b ¶Conſului.Adde eundem conſ.416.in primo impreſſ.
c ¶In ſtatuto.Adde Lud.Ro.conſ.120.
d ¶Deceſſit.In quantū do.Iaſ.hic dicit ſe cōſuluiſſe,ꝙ ſtāte ſtatuto,ꝙ mortua vxo re vir lucretur dotē,ꝙ ſi mulier ingrediatur religionem,ꝙ maritus dēt lucrari, dic,ꝙ non vr̄ bene conſuluiſſe,quia Anch.conſ.273.conſuluit contrarium,& dicit,ꝙ non valeret ſtatutum , ꝙ vxo.intrante relig.maritus lucretur dotem.
e * ¶Mihi dubius.Tu dic ſolutionē illarū ll.non eſſe indiſtin.pęnæ, & intereſſe,vel pœnę legalis,& cōuentionalis, vt vult hic Pau. ſed in verbis ipſius contractus, & die adiecta.Nā aliud eſt dicere ſi ante cal.Maias non venerit,quo caſu dies cal.nō eſt p̄ſcriptus oblationi,& petitioni,& eſt hoc de iure.ff. de verb.obl.Aliud ſi cal. non dederis,quo caſu apparet diem cal.p̄fixum eſſe , & eſt caſus l.in illa ſtipul.ſi calendis.eo.tit.in quib.ſtatim veniēte die conditionis, venit & dies obligationis. Porrò aliud in l.inſulā intra bienniū , in qua non cōditioni dies p̄ſcriptus eſt,qa nulla eſt,ſed ſtipulationi ipſi,vnde fit,vt ante diem non committatur. in tex.autē l.ſtipulatio.non diuiduntur.§.fi.attendēda eſt dictio,tunc,& no.hāc cōciliationē.

lapſum tp̃is ẜm iam dicta. Si autem nihil profuiſſet, tunc non
tenetur, ẜm ꝙ vĩr oẽs Doct. tenere, licet non aſſignent dictã
rationẽ, nec iſto modo diſtinguãt. ¶ In fi. glo. ibi, poſtea aliud.
Dic tu non eſſe fiendam dr̃iam inter ſtiplonem iudicialẽ, vel
extraiudicialẽ, ſed in hoc, an ſtipulõ pœnalis incipiat a p̃cedẽ
ti ſtipulatione, vt quia promiſiſti aliqd dare, vel facere ĩtra cer
tum terminum, vel promiſiſti pœnam, & tunc ſi intra termi-
num deſiiſti poſſe dare, vel facere ſine aliqua tua culpa, cũ ad
huc non ſis in mora ſtipulõ pœnalis non committitur, vt eſt
caſus hic in verſ. vel poſt, qa cum p̃ceſſerit ſtipulõ, de dãdo, vl̃
faciendo, cenſẽt pœna ꝓmiſſa ſi erat in mora dãdi, vel facien-
di, & hic nec eſt in mora, nec eẽ põt in futurum, aut incipit a
p̃cedenti ꝯdõne, puta ſi Stichum non dedero, vel ſi talẽ nõ ſi-
ſtero, ꝓmitto decẽ, tunc non cenſẽt commiſſa in caſu morę,
qa cum non cõpetat actio, vt detur Stichus, vel ſiſtatur, qa hic
non eſt promiſſum, non põt in hoc ꝯſtitui ĩ mora, qa vbi nul-
la petitio, nulla mora, vt in l. pupillus. ſ. de ver. obl. cẽſentur ẽt
promiſſa ſolum in euentum condõnis. Si aũt Stichus añ lapſũ
terminũ moriatur, licet ꝓmiſſor non ſit in mora, nec ĩ culpa,
nihilominus ad pœnam obligaẽ, & eſt caſus in d. l. in illa ſtipu
latione ſi calendis. non tñ petitur ante lapſum tp̃is, qñ condi-
tio pendebat ex facto ſuo, vt ibi, aliàs ſic vt l. hoc iure.

LEX V.

1 *Qui recuſat recipere idoneum fideiuſſorem, tenetur actione iniuriarum tã ei, qui obtulit, quàm etiam fideiuſſori.*

2 *Notoria, & manifeſta non indigent probatione.*

Differentia inter notorium, & manifeſtum.

3 *Approbans fideiuſſores tenetur ſi non ſunt idonei.*

Iniuria eſt diffamare aliquem de paupertate, cum ſit diues, & poteſt agi actione iniuriarum.

4 *Iudex retinens in carcerib. pro pœna pecuniaria illum, qui vult idoneè ſatiſdare tenetur in ſyndicatu de iniuria.*

Item cum aliquem capit, qui vult dare fideiuſſorem de comparendo, & inuitum ducit, niſi cauſa ſit criminalis.

5 *Qui ſe fundat in diuitiis debet probare ſe diuitem.*

Fundans ſe in paupertate debet illam probare.

Qu... ter probatur quem eſſe pauperem, vel diuitem remiſ.

1 SI vero. †Qui recuſat recipere idoneum fide-
iuſſorẽ, tenetur actione iniuriarum, tã
ei, qui obtulit, q̃ ẽt fideiuſſori. h. d. ¶ †In tex. ibi [eui
dentiſſimè] ꝑ illud verbum ſemper allegatur iſte
§. ꝙ ea, quæ ſunt notoria, & manifeſta non indigent probatio
ne, & pone hic exemplum, ſi volebat dare vnum campſorem
cõiter reputatum diuitem, vt no. ſ. de in di. addic. l. iij. §. fin. & q̃
a ſit dr̃ia inter notorium, & manifeſtum[a] no. in l. ciues. C. de ap.
& in c. veſtra. ſ. de cohabi. cler. & mu. & in c. fi. eo. tit. notorium
eſt factum ꝑmanentis, ſed manifeſtum factum tranſeuntis, vt
3 no. in l. ab accuſatione. §. nunciatores. ſ. ad Turpil. ꝑ Bar. ¶ †In
tex. ibi approbatum. dic de illis, q approbant fideiuſſores, hr̃ ſ.
eo. l. arbitro. & l. ſi ab arbitro. Et no. quia tenentur ſi fideiuſſo-
res non ſunt idonei, vt l. cum oſtendimus. §. fi. ſ. de fideiuſ. tut.
¶ In tex. ibi non ſine qualibet iniuria. No. hic ẜm Ang. ꝙ iniu-
b ria eſt diffamare aliquẽ de paupertate[b] cũ ſit diues, & ſic poſ
4 ſet agi actione iniuriarũ. ¶ †No. ẽt contra iudices, q retinẽt in
carcerib. pro pœna pecuniaria illum, q vult idoneè ſatiſdare,
qa tenẽtur in ſyndicatu de iniuria. Sĩr contra iudicẽ, q aliquẽ
capit, & cũ velit dare fideiuſſorem de cõparendo, ĩuitũ ducit,
hoc eſt verum, niſi eſſet cã criminalis, in qua non eſſet relaxã-
5 dus cum fideiuſſorib. ¶ †Vlt. no. hic gl. ꝙ ille, q ſe fundat in di-
uitiis debet ſe diuitẽ probare, & eo modo ſi fundat ſe in pau,
pertate debet eam probare, & hoc non melius reperitur alibi-
ẜm Doct. in l. ſi conſtante. ſ. ſol. mat. vbi per Bart. qualiter pro-
c betur, quem eſſe pauperem,[c] vel diuitem.

ADDITIONES.

a ¶ Et manifeſtum. Latè per Franc. de Are. conſ. 164. & quis dicatur vſurarius mani feſtus. vide Abba. conſ. 80.

b ¶ De paupertate. Adde, quod voluit Ro. cõſ. 208. ꝙ ille, qui eſt vocatus fugitiuus, iniuriarum rectè agit.

c ¶ Pauperem. Qualiter probetur paupertas. vide per Ro. conſ. 385. Ang. conſ. 870.

LEX VI.

1 *Paria ſunt aliquid non eſſe factum, vel non idoneè.*

2 *Paria ſunt quem non eſſe, vel eſſe inutilem.*

3 *Satiſdatio ſi non eſt idonea, qualiter agitur.*

1 QVoties. †Paria ſunt aliqd non eſſe factũ, vel
2 non idoneè. h. d. †Facit l. nõ putauit.
3 §. non quis. de cõtratab. & de au. tu. l. nulla. †ſic pa-
ria ſunt quem nõ eſſe, vel eſſe inutilẽ. l. j. §. qb. ſ. qđ
cuiuſq; vniuer. no. ¶ In gl. ibi & ex integro ſatiſdandum eſt, di-
cit hic Ang. hoc procedere, qñ qs tenetur ſatiſdare ex forma
legis, vel ſtatuti. Si aũt ex forma contractus, tunc contra non
idoneè ſatiſdantẽ non agitur, vt iterũ ſatiſdet, ſed ad intereſſe,
qa non ſatiſdedit, vt in l. ſi ſtipulatus ſum. §. fi. ſ. de ver. obli. ẜm
verum intelm. Eſt ẽt alia dr̃ia, qa in primo caſu, ſi ſatiſdatio ſit
idonea a principio, & ex poſtfacto deſinat eſſe idonea dẽt ite-
rum ſatiſdari, vt ſ. eo. l. ſi ab arbitro. in fi. & ſ. de p̃t. ſtipu. l. p̃to-
toriæ. Sed in ſecundo caſu, nec agitur, vt iterum ſatiſdetur, nec
ad intereſſe, qa non ſatiſdatum, poſtq̃ a principio fuit idoneè
ſatiſdatum, vt l. pupilli. §. ſoror. ſ. de ſol. Item ſcias, ꝙ qñ ſatiſda
tio non eſt idonea ſolum ꝑ defectum facultatum, tũc demũ
agitur, vt iterum ſatiſdetur ſi ignoranter fuit recepta, ſecus ſi
ſcienter. Qñ aũt ꝑ defectum oblõnis, qa non poterat ſe effi-
caciter obligare, tunc ẽt ſi ſcienter fuit recepta, non vr̃ imple-
uiſſe, qđ debebat, qđ dic vt in l. iij. ſ. de fideiuſ. & ibi plene no.

LEX VII.

1 *Fideiuſſor licet offeratur idoneus facultatib. ſi tamen habet priuilegium fori, non reputatur idoneus, niſi ei renunciet tacitè, vel expreſsè.*

2 *Qui non contradicit proteſtationi ſibi factæ, cenſetur ei acquieſcere, & quã do hoc procedat, & remedium eſt ſemper, ꝙ contradicat.*

1 SI fideiuſſor. †Licet fideiuſſor, q offertur
ſit idoneus facultatibus ſi tñ
haberet priuilegium fori, non reputatur idoneus,
niſi illi renunciet tacitè, vel expreſſe. h. d. & concor
2 dat l. j. §. ſi quis in ius vo. non ie. ¶ †No. gl. fi. ꝙ ille, q non cõtra
dicit proteſtationi ſibi factæ cenſetur ei acqeſcere. remedium
eſt ſp. ꝙ contradicat. dicit hic Ang. hoc verum, qñ qs proteſtaẽ
ei, cum quo contrahit, & qñ proteſtatio tendit ſolũ ad exclu-
ſionẽ priuilegij illius cui ꝓteſtatio fit, ſecus, ſi cũ illo non con
trahebat, vel tẽdebat ꝓteſtatio ad illũ obligandum, qa ex ſola
taciturnitate nõ obligaẽ. Et no. iſta verba, & vide ꝑ Bar. ĩ l nõ
ſolũ. §. fi. de no. oper. nun. ¶ Sed opp. ꝙ nõ ſufficiat iſta tacitur-
nitas, cum priuilegio fori ſit ſpãlr, & expſſè renunciandũ, vt ĩ
l. j. §. ſi qs in ius voc. non ie. dicit Bar. ꝙ iõ non ſufficiebat pro-
teſtatio cum taciturnitate, qa dabatur in ſubſidium cum reus
alium fideiuſſorem non hr̃et, vt patet hic in fi. dum dicit, ſi al's
cauere non poſſit, aliàs procederet cõtrarium. Ang. tenet idẽ,
ꝙ ſatis cenſetur ſpecialiter renunciaſſe etiam expſſe, poſtquã
proteſtatio fuit ſpecialiter facta, & expreſſe de priuilegio fori,
& ille tacendo tacitè acquieſcit, & hoc magis placet.

1 *Qui ſatiſdare tenetur, ſi non poteſt illic ſatiſdare, remittitur ad alium locum eiuſdem prouinciæ, vbi ſatiſdare poteſt.*

2 *Magis excuſatur, qui facit acta ex cã neceſſaria, quàm qui ex volũtaria.*

3 *Iuratoria cautio, quando ſufficiat in defectum fideiuſſoris.*

4 *Qui ſe obligat ad ſatiſdandum, vt ſi eſt venditor debet intelligi, ꝙ det in loco, vbi facit venditionem, & de hominib. illius loci.*

1 §. SI neceſſaria. †Qui arctatur ad ſatiſdandum, ſi
non poteſt illic ſatiſdare, remitti-
tur ad alium locum eiuſdẽ prouinciæ, vbi ſatiſdare poteſt, ſe-
2 cus ſi ſe ipſum arctauit. h. d. & ſemꝑ allegatur, † ꝙ magis excu-
ſatur, q facit acta ex cã neceſſaria, q̃ q ex volũtaria. patet de dã.
infec. l. cum poſtulaſſem in fi. de mino. l. ꝙ ſi minor. §. ſi reſtitu-
3 tio. exqb ex cau. maio. l. idem hi. in glo. ¶ †In tex. & non facili.
dic, ſed ſi non poteſt ibi ſatiſdare, quare nõ remittitur ſibi hoc
onꝰ p̃ſtito iuro, ꝙ non reperiũtur ibi fideiuſſores. Nam vr̃ ſuffi
cere tunc, ꝙ cum iuro, & cum hypotheca bonorum ſuorum
ſatiſdet, vt no. per gl. in l. j. §. eo. & no. in l. cum nõ facile. ſ. ſi cui
pluſ q̃ per le. Falci. iſte tex. vult, ꝙ non remittatur ſibi onus ſa-
tiſdandi, ſed debet ſatiſdari in alio loco, gl. & Doct. hoc nõ de-
clarant. dic, ꝙ ſi ſatiſdatio eſt voluntaria, quia ſe volũtariè ad
idem obligat, non habeat locum illud qđ dicit gl. in l. j. §. eo. ꝑ
finem huius §. quia illa non remittitur ꝑ difficultatẽ in repe
riendo fideiuſſores. Si aũt ſit neceſſaria, tunc remittitur, vt in il
la gl. cum modificatione tñ de qua hic, qa ſi dicat, ſe nõ poſſe
reperire fideiuſſores, & ſit de loco eiuſdem prouinciæ, vel ter-
ritorij in quo poſſit reperire, non debeat remitti ad illum lo-
cum, vt ibi fideiuſſores præſtet, ſi non eſſet de loco eiuſdem
territorij, vel prouinciæ remitteretur illuc, ſed indiſtincte re-
mitteretur ſibi onus, & committeretur ſuæ iuratoriæ cautio-
ni. tene menti, qa iſta eſt ſingularis limitatio ad iura p̃dicta, q̃
4 declarantur ꝑ iſtum §. ¶ †Vlt. dñt Doc. ꝑ finem huius §. ꝙ ille,
q ſe obligat ad ſatiſdandum puta venditor, ſi ex pacto agit, ꝙ
det fideiuſſores, ſi aliud non dicatur debet intelligi, ꝙ det in lo
co, vbi venditionem facit, & de hominib. illius loci, nec audi-
retur ſi diceret ſe ĩtellexiſſe de loco ſui domicilij, & vbi poteſt
commodè reperire, & ſic non eſt illuc remittendus, ſed in lo-
co venditionis arctandus, per iſtum tex.

1 *Si res mobilis petitur a ſuſpecto, debet ſequeſtrari quouſq; ſatiſdet, vel lis finem accipiat.*

2 *Vbicunq; petuntur res ab aliquo ſuſpecto, vt quia agens cognouit res eſſe ſuas, vel aliter, quando debeat res ſequeſtrari, & quãdo p̃ſona detineri.*

Qualiter debeat tunc præſtari ſatiſdatio, & quando ſufficiat iuratoria cautio, ſi non eſt perſona ſuſpecta.

3 *Sequeſter an dicatur officialis publicus, & an poſſit quis ad hoc compelli, & qualiter obligetur.*

4 *Iudex nõ dẽt ſtatim credere parti allegãti aduerſariũ ſuſpectum, et petẽti, ꝙ capiatur, ſed dẽt moueri ex iuſtis cauſis, et rationib. aſſignatis. et n. 2.*

5 *Seqſtrum factum ꝑ litẽ agitãdã dẽt reuocari ſtatim cũ offertur ſatiſdatio. Quid ſi factum fuit pro executione inſtrumẽti, vel ſñiæ, & qd tunc reqratur. An ad petẽdũ talẽ tenutã reuocari, admittatur alius pro alio ſine mãdato.*

Actor

Actor ſi negligit poteſt ille qui paſſus fuit ſequeſtrum facere illi terminum aſſignari ad agendum.
Materia ſequeſtri remiſſiuè.
6 *Satiſdatio interdum petitur à non ſuſpecto pp naturam iudicii vniuerſalis.*

1 **§. Si ſatiſdatum.** †Si res mobilis petitur a ſuſpecto, dēt ſequeſtrari quouſq; ſa-
2 tiſdet, vel lis finem accipiat.h.d.†Et practicatur ꝯ tranſeuntes,
cum aĩalib.alienis, qa dñi recognoſcentes aĩalia ſua faciunt ea
a recommendari, vel ſeq̃ſtrari[a] penes hoſpitatorem de mandato iudicis.qđ ſeq̃ſtrum dēt reuocari illo comparente, & ſatiſdãte de iudicio ſiſti, & de re illa non tranſportanda ex̃ locũ illũ. & hoc vult dicere gl.nõ baratãda.Et aduerte ad tres caſus. Nã interdum petit̃ ab aliquo aliqua res immobilis, & tunc ſi non hēt alia bona tenendo illã opi.ꝙ res, q̃ eſt in controuerſia nõ releuet ab onere ſatiſdandi, de quo vr̃ caſus.ĩ.l.prox. §. qdã ēt aiunt, debebit iſte ſolũ ſatiſdare de iudicio ſiſti, & ſi non ſatiſdat, non ſeq̃ſtratur ipſa res immobilis, qa nõ cadit in ea ſequeſtrum, ſed poſſent ſeq̃ſtrari fructus ēt pendentes, licet videant̃ eſſe pars ſoli, vt in l.fi.§ fi.& ibi p Bar.ĩ.de req.reis. iuncta l.ab executione.C.quorum app.non reci.Interdũ petit̃ res mobilis ab eo, q alia bona non poſſidet:& tunc hēt locum iſte §.vt p̄ſtetur duplex ſatiſdatio.alias res iſta ponit̃ in ſeq̃ſtro, ſi eſt pſona ſuſpecta:al's innuit ꝯriũ.Et ſic vr̃, ꝙ ſi non pōt ſatiſdare, & non ſit pſona ſuſpecta, relinquat̃ ſuæ iuratoriæ cautioni ſm ea, q̃ dixi ĩ p̃ced.§.Aut petit̃ pecunia, vel aliud ꝯſiſtens in gñe, & tunc ſi eſt ſuſpect⁹, & non ſatiſdedit, ſeq̃ſtrat̃ ipſa pſona, qa capitur tanq̃ ſuſpecta, & fugitiua, & retinet̃ quouſq; ſatiſdet.
3 ar.huius §.& l.ait p̃tor.§.ſi delatorē.q̃ in frau.cre.†Et debēt aſſi
b gnari cãæ ſuſpicionis,[b] al's iudex non dēt ꝯmittere capturã.de hoc p Ang.plenè ĩ repe.l.nemo carcerē.C. de exac.trib. & iſte §.principal'r allegatur ad hunc articulũ.¶In text.ibi[apud officium]glo.exponit.i.apud officialē.& ſic innuit, ꝙ ſeq̃ſter dicat̃ officialis public⁹, ergo ad mãdatum iudicis coget recipe ſequeſtrũ, qa hoc eſt de natura publici officij, qa inuitus qs compellitur ad illud.l.munerum.§.iudicãdi.& §.defenſores. de mune. & hono.Ang.hic dicit ꝯrium, qa hoc non repitur iure cautũ, ſed potius ꝯrium, vt C.de iure domi.ĩpe.l.fi.circa mediũ. & patet, qa ſeq̃ſter obligatur ex quodã quaſi ꝯctu actione p̃ſcr.verbis, vt in l.ſi oleũ.ĩ.de dolo.& nemo cõpellitur ꝯhere, vl' quaſi
4 ꝯhere, vt ĩ l.nec emere.C.de iu.deli.¶†In tex.ibi[ſi hoc indici.] No.tex.pro eo qđ ſ.dixi, ꝙ iudex non dēt ſtatim credere parti allegãti aduerſariũ ſuſpectũ, & petenti, ꝙ capiatur, ſed dēt mo
5 ueri ex iuſtis cauſis, & rõnib.allegatis.¶†In tex.ibi, vel ſatiſdatio detur.No.ꝙ ſtatim cum offertur ſatiſdatio dēt ſeq̃ſtrum reuocari, qđ fuit fcm̃ pp litē agitãdã.ſi vero ad fi. vt ſoluat, & ſic pro executione inſtri, vel ſniæ, nõ reuocat̃ niſi ſoluat, qa illud reqrit̃ ad reuocãdũ, qđ reqrebat̃ ab ipſo prin.ne tenuta daret̃, vel ſeq̃ſtrũ fieret.iſta r'a traditur in l.ſi pecuniæ.§.ij.ĩ.vt in poſ.
c leg.nec ēt alibi ita bñ repitur, iõ tene menti.[c]Et dicunt qdã, ꝙ ad petendũ hanc tenutã reuocari admittit̃ alius pro alio ſine mãdato, qa obtinet vicē defenſoris, vt no.p Iac.de Are.in l.de pupillo.§.q remiſſionis.ĩ.de no.ope.nun. ¶In tex.ibi[vel lis finem accipiat]ſupple, vel p actorē ſtet, vt ĩ.de dolo.l.ſi oleum.
6 †Et iõ ſi actor negligit, pōt ille q paſſus eſt ſeq̃ſtrum facere illi terminũ aſſignari ad agendũ, iuxta not.in l.vnica. C.vt nemo inuitus.ĩ.de peti.hær.l.ſi qs libertatē.circa med.de materia aũt ſeq̃ſtri, vide ĩ mercurialib.in reg'la locupletari.& p Bar. in l.intereſſe puto.de acq.poſ.& Arch.xj.q.j.c.ſi res.& p Cy.C.de phibita ſeq̃ſt.pecu.l.j.Et adde ꝙ interdũ petit̃ ſatiſdatio ēt a nõ ſuſpecto pp naturam iudicij vniuerſalis.ĩ.de pet.hęre.l.diu⁹.§.fi.

ADDITIONES.

a ¶Sequeſtrari.Adde Ale.latè conſi.63.iij.lib.
b ¶Suſpicionis.Vide vbi proxi.& per Lu.Ro.conſi.270.per Pau.conſi.43.
c ¶Tene menti.Adde Alex.conſil.vlt.iij.lib.& de materia, vide per Ful. conſil.196. per do.Car.conſi.245.

LEX VIII.

1 *Quando diſſenſio eſt inter partes circa diem ſiſtendi, relinquitur arbitrio iudicis terminanda, qui debet in hoc fauere actori.*
2 *In præparatoriis iudiciorum fauetur actori, in proſecutione pariter vtriq;, in fine vero fauetur reo, vt in dubio abſoluatur.*
3 *Si eſt contentio inter partes qualiter debeat formari punctus quæſtionis mittendæ ad conſilium ſapientis, iudex habet dirimere, vel qualiter debeat concipi inſtrumentum pacis, vel compromiſſi.*
4 *Dicta in præcedentibus cenſentur repetita in ſequentib.& quando.*
Stipulatio quando committatur arbitrio iudicis, & quando nõ valeat ſi dies omittatur, vel facta ſit ſine die.& nu.3.

1 **De die ponenda.** †Qñ diſſenſio eſt inter partes circa diē ſiſtendi, relinqtur arbitrio iudicis terminãda q dēt in hoc fauere actori.h.d.Bal.& hoc iõ, quia agitur de p̃paratoriis iudiciorum in qb.ſp fauetur actori, vt admittatur.& ad hoc allegat̃ prin.cum l.ſi quis ĩtētione.cũ ſua gl.ĩ.de re iud.& l.inter ſtipulantē.§.j.de ver.obl. ¶In proſecutione vero pariter fauetur vtriq;, vt veritas inquirat.ĩ.ſi qs cau.l.ſi cum in prin.& de prob.l.ſi.cum fi.ĩ fine vero fauet̃ reo poti⁹, q̃ actori, vt in dubio abſoluat̃.l.Arrianus.de act. & obli.verba fuerũt Azo.in ſumma pandectarum, ad quã ſp remittitur & plene p Bar.in d.l.inter ſtipulãtem.§.j. Et primum dcm̃ iſti⁹ legis eſt clarum.ſm vero in ver.ſi non conueniãt. legitur duob.mod.ĩ gl. Primo, vt loquatur in ſtip'one nondum ĩterpoſita, ſed ĩterponēda, & ſm illã ſummarũ.& hãc pſequitur gl.mag.vſq; quaſi in fi.in ver. item quid ſi nulla. & tenendo iſtã lec.non ob.aliqđ de contrariis formatis in gl. qa oĩa loquuntur ĩ ſtip'one iã ĩterpoſita qualiter debeat interp̃tari.hic vero in interponēda.
3 & hoc modo ſoluit gl.oĩa contraria.& ſm iſtã facit, †vt ſi cõtentio eſt inter partes, qualiter debeat formari punctus qõnis mittēdæ ad conſilium ſapientis, iudex habeat dirimere qual'r debeat concipi inſtrm̃ pacis, vel compromiſſi, qñ ex forma ſtatuti tenentur partes ad compromittendum, vel pacē faciēdũ. facit l.in copulandis.C.de nup.& in l.in venditione.de bo.auc. iudi.poſ. Alio modo legitur, vt loquatur in ſtip'one iã interpoſita ſine die qual'r dēt interp̃tari, & de qua die intelligatur, & tunc obſtãt cõtraria gl.q̃ ſunt quatuor, vel quinq;.¶In tex.ibi conueniri.& tunc eſt clarũ, ꝙ dēt apponi dies, de qua erunt ĩ concordia.¶In tex.ibi[ſi non conueniãt].i.ſi non concordēt. & pp hoc impediat̃ ſtip'o interponi ſm propriã lec.Vel dic, ꝙ fuit interpoſita ſine appoſitione alicuius diei, & poſtea actor reqrebat promiſſorem, ꝙ ſiſteret illum intra.20.dies, ille dicebat ſe non poſſe ſiſtere niſi vſq; ad mēſem.& allegabat cãs rõnabiles, certe iudex dirimet.qa ſi actor petit id, qđ rõnabile ē, ſeqtur eius petitionē, al's moderabit̃ vt ſibi videbit̃.verũ dic p ſo'one oĩum contrariorũ q̃ formãtur in gl.ꝙ iſte tex.prout in tell'r de ſtip'one interpoſita ſine die, ꝙ debeat fieri interp̃tatio ſm mentem ſtipulatoris, & arbitrio iudicis, recipit tres, vl' quatuor limi.Prima ꝙ procedit in p̃paratoriis iudiciorum, in qb. fauēdum eſt actori.in deciſoriis vero, vel ex̃iudicialib. fieri dēt interp̃tatio pro reo.& ita loqtur primum contrarium gl.de l. qcqd aſtringēdæ.de ver.obl. & ſic tene primã ſo'onē gl. ꝙ hic eſt ſpeciale in iudiciis ſup. & qdem in p̃paratoriis iudiciorum.
4 †Scda limitatio eſt, ꝙ procedit niſi partes fuiſſent concordes de certa die apponenda, puta calendarũ talis mēſis, & poſtea p errorem, vel obliuionem fuit omiſſa apponi.nã cenſetur appoſita. qa dicta in p̃cedentib.cenſentur in ſequentib.repetita & ita loqtur cõtrarium, qđ format gl.d.l.eum qui.ĩ. ſi cert.pet. ibi dum dicit, vel dic aut agebat quilibet &c. Ange.tñ hic vr̃ hoc reprobare dicēs, ꝙ l.eum q.loqtur in contractib.qui re cõtrahunt̃.ſed ĩ ſtip'one, q̃ ꝯtrahit̃ verbis, non cenſet̃ aliqd tacite repetitum, cũ verba ſint neceſſaria p l. qcquid aſtringendæ. ſed certe ēt in ſtip'onib.idem eſt, vt l.Titia.§.idem rñdit.co.tit. Tertia lĩtatio eſt, ꝙ procedit iſte tex. in duob.caſib.qñ partes inter ſe non egerunt, ꝙ deberet aliqua dies apponi in ſtip'one.vel ſi egerunt, ꝙ apponatur dies non ſpecificauerunt eã, & poſtea ex certa ſcĩa omiſerũt apponere. nã quolibet iſtorum caſuum non redditur ſtip'o nulla, ſed habet locum qđ dr̃ hic. Si vero egerunt, ꝙ apponatur dies non tñ ſpecificãdo eam, & poſtea p errorem omiſerunt eam apponere, tunc ſtipulatio eſſet ipſo iure nulla.& ita loqtur tertium contrariũ, qđ colligit̃ ex gl.in ver.item adhuc vr̃ contra de l.ita ſtipulat⁹.ĩ prĩ.de ver. obl.q̃ p iſtũ tex.declarat̃, & lĩtatur qd iuris ſit, qñ ex certa ſcĩa pmiſerunt.nã ille tex.vult, ꝙ ſtip'o non ſit nulla, ſed non declarat, q̃ dies ĩtelligatur appoſita:ſed hoc declaratur hic.Quarta lĩtatio eſt, ꝙ tũc recurritur ad interp̃tationem iudicis, & ad iudicium actoris, qñ de conſuetudine non eſt deteĩata certa dies, aliàs ſtaretur conſuetudini.& ita loqtur quartum contrarium gl.d.l.ſi finita.in prin.ſ.de dam.infec. Cœtera dic vt in gl.

1 *Mulier, minor, & miles non ſunt idonei fideiuſſores, niſi in cauſa propria.*
2 *Minor ſine curatore quem habet licet non poſſit ſe obligare, ſi tamen fideiubet pro ſuo procuratore in cauſa, valet obligatio etiam ſine curatore, ſi procurator erat conſtitutus cum authoritate curatoris.*
3 *Cã mota marito ſup re dotali dicitur ad vxorē ptinere pp intereſſe ipſius.*
Sententia lata contra maritum præiudicat mulieri, ſi ſciuit cauſam agitari.
4 *Poſſeſſio rei quæ eſt in controuerſia, qñ releuat reum ab onere ſatiſdandi.*

1
a **§. Qui mulierem.** †Mulier[a] minor, & miles nõ ſunt idonei fideiuſſores niſi in cã propria.& dr̃ propria mulieris qõ, q̃ mouetur marito ſu-
2 per re dotali.h.d.vſq; ad §.ſi ſeruus. ¶†In tex.ibi[vt p ſuo procuratore]no.ſingulariter, ꝙ licet minor ſine curatore quē hēt non poſſit ſe obligare, ſi tñ fideiubet pro ſuo procuratore in cã ſua, valet obligatio, ēt ſine curatore, qđ eſt ſingulare, quia non læditur.hoc intelligo verum quando procurator erat le-
3 gitimè conſtitutus cum authoritate curatoris. ¶† In ver.quidam aiunt. no. ꝙ cauſa mota marito ſuper re dotali, dicitur ad vxorem pertinere propter intereſſe ipſius, quia intereſt ſua ne remaneat indotata, vt l.ſi pro re.§.primo. in fra de euictio.
4 †Et ex hoc videtur, ꝙ ſententia lata contra maritum præiudicet

ADDITIO.

a ¶Mulier.Hoc ſcripſit pro ſingulari.Lud.Rom.ſing.ſuis.

dicet mulieri, qđ eſt verum, ſi ſciuit eã agitari, aliàs ſecus, vt ſ. de re iud. l. fi. Et adde tex. in l. Titio centum. §. Titio genero. in fi. ſ. de cõd. & dem. Vr̃ et hic pbari, q̃ poſſeſſio rei, q̃ eſt ĩ contro uerſia, non releuet reũ ab onere ſatiſdãdi, de iudicio ſiſti, vide licet ſi peto a te fundum, & ſi non habes alia bona ĩmobilia, teneris ſatiſdare, cum in ſatiſdatione venias tenẽdus ad aliud intereſſe puta impenſarum, vñ non ſufficit mihi, q̃ ſim tñ ſecurus de fundo, & iſto modo põt ſolui prium. de quo in glo. q̃ incipit ſua eſſe melius, q̃ gl. ſoluat, & no. ſ. e. l. Iulianus. in fi. gl.

1 *Seruus ſi detur in fideiuſſorem, cum non ſit idoneus, poteſt peti, vt alius detur, dummodo lis non ſit conteſtata.*

2 *Cautio rati, ſicut non poteſt peti poſt litem conteſtatam, ita non poſſunt peti aliæ cautiones prætoriæ, cum ſit exceptio dilatoria, ſed iudicialis ſic. Quid in declinatoria fori.*

3 *Minor, & mulier ſi non opponunt exceptionem dilatoriam ante litem conteſtatam, non prohibentur opponere poſt, & idem in ruſtico, ſecus in aliis quos ignorantia iuris non excuſat.*

1 **§. Si ſeruus.** †Si datus fuit ſeruus in fideiuſſorem, cum non ſit idoneus, poteſt peti, vt alius detur, dummodo lis non ſit conteſtata. ſi tñ actor eſſet minor, vł mulier, et poſt lit. cont. petere poſſet. h. d. ẽm intellm magis notabile. in verſ. minor. vſq; ad §. ſi fideiuſſor. ¶† No. ẽm q̃ gl. intel- 2 ligit exponendo literam, q̃ ſicut poſt lit. conte. non poteſt peti cautio rati, vt in l. Pomponius. §. rati. de proc. q̃a cenſetur legitimata pſona, ita non pñt peti aliæ cautiones ptoriæ, & iudiciales, puta de iudicio ſiſti, vel iudicato ſoluendo, tex. eſt cũ gl. hic nec ita benè ſcio alibi, & Doc. vñr idem ſentire, & intelligere, et ſi ignoranter omiſit petere, cũ ſit exceptio dilatoria, in qua poſt terminum pſixum a iure non prodeſt ignorãtia nõ petentis, ita no. in l. q procuratorẽ dat. §. j. in parua gl. textuali. ſ. de procur. dum dicit hoc ſciens, vel ignorans non curo, qđ p petuo tene menti, non tñ hoc procederet in declinatoria fori p l. ſi p errorem. de iuriſd. om. iud. q̃a illa concernit effectum iu-
a riſdictionis, ſed procedit in aliis dilatoriis.[a] tene mẽti. ¶† Item
3 no. in verſ. minori. ẽm intellm Io. quem glo. ponit in fi. licet ipſum non videatur tenere, ſed eſt valde notabilis, q̃ minor, & mulier ſi non opponunt exceptionẽ dilatoriã ante litẽ conteſtatam, non prohibenť opponere poſt q̃a cenſentur in dubio
b feciſſe p impitiam[b] iuris, pp quã excuſantur. Et idẽ vł in ruſtico p l. cum de indebito. de prob. non ſic in aliis, quos ignorantia iuris non excuſat, pñt ergo poſt lit. cõt. petere cautiones iudiciales, puta de rato, vł iudicio ſiſti, vł iudicato ſoluendo, ſi tñ apparet, q̃ mulier ex certa ſcia omiſiſſet, ſecus eſſet, p l. ſi is a quo. ĩ fi. vt in poſ. leg. & p l. in eum. in fin. de reg. iur. tene menti.

ADDITIONES.

a ¶ Dilatoriis. Quando excep. dilatoria opponi poſſit, vide per d. Card. conſ. 71. per Lud. Rom. conſi. 384.

b ¶ Per imperitiã. Mulier, & miles an excuſanť impitia iuris, vide Lud. Ro. cõſ. 407.

1 *Si actor ſuccedit fideiuſſori, iterum eſt cauendum, quia deſiit eſſe cautum.*

2 *Si ago cõtra vnũ ex fideiuſſorib. & ipſe opponit mihi exceptionẽ cedẽdarũ actionũ, an tenear ſibi cedere actionem contra fideiuſſorem cui ſucceſſi. Quid ſi ago contra vnum ex duob. reis debendi, & pecunia peruenit ad illũ cui ſucceſſi.*

1 **§. Si fideiuſſor.** †Si actor ſuccedit fideiuſſori, iterũ eſt cauendum, quia deſiit eſſe cautum. h. d. videbatur contrarium, quia facto ſuo hoc contingit, q̃a adiuit eius hæreditatem, ſed certe hoc non cadit in culpã,
2 ideo non eſt ſibi imputandum, qđ no. diligenter ẽm† Ange. & hoc ego induco, ſi ago contra vnum ex fideiuſſorib. & ipſe op-
a ponit mihi exceptionem cedendarum[a] actionum, q̃ teneor ſi bi cedere actionem contra fideiuſſorem, & nõ poſſum opponere, quia illi ſucceſſi, & ſic non poſſum cedere contra me ipſum, q̃ iſta exceptio non ob. mihi, q̃a non poteſt mihi imputari, q̃ eius hæreditatem adiui, & hoc verum in fideiuſſore, vt dixi, contra quẽ non ceſſa actione, non poſſet agere iſte, cõtra quẽ ago. ſed ponẽdo in duob. reis debẽdi, & qđ ad vnũ peruenerit pecunia, & illi ſucceſſi, & nunc ago contra alterũ, bene poteſt mihi exceptionem illam obiicere. q̃a poſito, q̃ non cederem, ſi ille ſolueret, haberet regreſſum contra illũ, ad quẽ pecunia peruenit, & eo. modo contra me tanq̃ eius hæredem iõ poteſt me repellere per exceptionem dolo facis. tene menti.

ADDITIO.

a ¶ Cedendarũ. Except. cedendarũ, qñ poſſit opponi, vide p Lud. Ro. conſ. 464.

1 *Pro præſtanda cautione ex neceſſitate, & diſpoſitione legali, quis remitti debet ad locum domicilii, ſi in loco, in quo petitur, præſtari non poteſt, præſtito prius ſibi iuramento calumniæ, q̃ ibi non poteſt.*

2 *Satiſdatio quando dicatur voluntaria, & quando neceſſaria, vt quis in eã præſtandam teneatur. & nu. 4.*

3 *Tenuta ex primo decreto poteſt dari contra abſentes etiã non contumaces.*

4 *Excommunicatus, vel bannitus ſi petit tenutam reuocari non moleſtatus ab aliquo admittitur, tanquam reus neceſſarius, ſi ſine contumacia, vel culpa paſſus eſt tenutam.*

5 *Facilius admittitur quis ad purgandũ contumaciam ante tenutam, q̃ poſt.*

6 *Qui petit remiſſionẽ pro teſtib. alibi exiſtentib. vt ſcribatur iudici illius loci, q̃ illos examinet, debet iurare de calumnia, q̃ hoc nõ facit animo pro telandi litem, ſed q̃ credit per illos poſſe probare ſuam intentionem.*

7 *Si potuit illos teſtes ſemel facere examinari in loco iudicii, & neglexit, & ſic receſſerunt teſtes, non poteſt petere remiſſionem ad locum vbi ſunt.*

8 *Non cogitur quis ſubire iuramẽtũ, ex quo de facili poſſit incurrere piuriũ.*

1 **§. Tutor, & curator.** †Propter cautiones, q̃ pręſtantur ex diſpoſitione, & neceſſitate legali remittendus eſt q̃s ad locum domicilij, ſi in loco in quo petitur, pſtari non poteſt, pſtito tñ iuro de calumnia, & q̃ ibi non poteſť, ſed in loco domicilij poteſt. Fallit in duob. caſib. in q̃b. non eſt remittendus. ſ. cũ vult ſatiſdare pro purgãda contumacia, & recuperãda tenuta data pp eius contumaciã, vel culpã. ſecus ſi ſine culpa. Item fallit, q̃ in loco do-
2 micilij potuit ſemel ſatiſdare, & noluit. h. d. vſq; ad fin. l. ¶† Et eſt notandum, q̃ ſatiſdatio q̃ petitur ex diſpoſitione legali, interdum petitur ab inuito p modũ agẽdi, implorãdo iudicis officium, & ab eo q̃ nihil petit, & tũc dr̃ mere neceſſaria, de hoc loqťur primum exẽplum poſitũ ĩ tex. de ſatiſdatione rẽ pupilli ſaluã fore. & etiã contrarium exẽplum in ver. hæres quoq; ĩ ſatiſdatione legatorũ, quã pſtat hr̃s p tit. vt le. no. caue. ponẽ ẽt exẽplum in cautione dã. infe. iterdũ petitur p viã exceptionis ab eo, q̃ aliqđ petit, q̃a de hoc loquiť ẽm, & tertium exẽplũ in verſitẽ de reſtituẽda. & in ver. itẽ legatarius. Et iſta non eſt mere neceſſaria, cum hẽat cãm volũtariã, vbi ẽt ſi peteret vſumfructum, vel legatũ, ad hãc ſatiſdationẽ non ɔpelleret, & petitio ſua voluntaria eſt, & nihilomin⁹ ide in iſta, qđ in pcedẽti. Interdũ non petiť p modũ agendi, vel excipiẽdi, ſed p aliũ offertur, vt aliqđ conſequať, puta reuocationẽ tenutæ, quã paſſ⁹ eſt, & quã recupare non poteſt niſi ſatiſdet, tũc diſtinguiť hic in ver. planè. q̃ aut eſt paſſus pp ſuã contumaciã, vel culpã, & reputať ſatiſdõ voluntaria, nec eſt pro ea remittẽdus. aut ſine culpa, vel contumacia, & tunc reputatur neceſſaria, & remit-
3 tendus eſt. † Conſtat. n. q̃ tenuta ex primo decreto poteſt dari contra abſẽtes ẽt non cõtumaces, vt ſi abeſſent cã reipublicæ,
4 q̃a ſufficit q̃ nõ defendanť, vt ĩ l. ignorare. de reſt. m̃. ¶† Et no. iſtã diffinitionẽ, p quã vł poſſe determinari, q̃a excõicatus, vł bãnitus, ſi petit tenutã reuocari non moleſtat⁹ ab aliquo, vtrũ dẽat admitti tanq̃ reus neceſſarius vel debeat repelli tanq̃ volũtarius. ſi. n. ab alio moleſtareť, et p modũ exceptionis obiiceret de nullitate tenutæ, clarũ eſt, q̃ eſt neceſſarius. Sed hoc caſũ vł diſtinguendũ p iſtum tex. q̃ aut ſine contumacia vel culpa paſſus eſt tenutã, et dicať neceſſarius, aut p contumaciã, et tunc volũtarius. et ſic dẽt litari qđ no. Bar. ĩ l. de pupillo. in §. ſi pcurator. et in §. q̃ remiſſionẽ. de oper. no. nũ. pdicta qñ q̃s cõparet, vt aliqđ recupet, et offerre dẽt ſatiſdationem. Si vero, vt conſequať aliqđ contra ius cõe, et tunc dr̃ volũtaria, vt ſi vn⁹ ex plur. tutori. offert ſatiſdationẽ, vt ſibi ſoli concedať adminiſtratio tutelæ. vt patet ex notatis ĩ l. ij. ſ. de adm. tut. et no. glo. in l. ſi fideiuſſor. in §. ſi neceſſaria. ſ. eo. Qñ aũt dicať volũtaria mere, dic vt ibi p gl. ¶ Sed op. cõtra iſtum ver. planè. Nã ſi ante tenutã conceſſam obtuliſſet ſatiſdationẽ in municipio, impediuiſſet tenutã concedi, ergo ſi eã offert poſt, dẽt ipſam poſſe facere reuocari, p rł̃am q̃ poniť in l. ſi pecuniæ. ſ. vt ĩ poſ. leg. ĩ §. j.
5 † Gl. q̃ incipit aut ergo. ſoluit iſtud cõtrariũ, et bene, dic ergo, q̃ hic petebat ſe admitti ex priuilegio ad purgãdũ ɔtumaciã, qđ difficilius ſit, ibi de iure cõi ante tenutã cõceſſam, qđ ſit facilius, et hoc eſt ſinglare ẽm Ang. hic, q̃ dicit ab alio non eſſe hoc dictũ, et eẽ bonã limitõnẽ, q̃ colligiť ex d. l. ſi pecuniæ. §. j.
6 ¶† Itẽ no. in verſ. iubet, q̃ ille, q̃ petit remiſſionẽ pro teſtib. a libi exñtib. vt ſcribať iudici illius loci, q̃ eos examinet, dẽt iurare de calũnia, q̃ hoc nõ facit aĩo protelãdi litẽ, ſed q̃ credit p
7 illos poſſe probare ſuã intẽtionẽ. ¶† Itẽ no. ĩ fi. q̃ ſi potuit illos teſtes ſemel facere examinari in loco iudicij, et neglexit, et ſic receſſerunt teſtes, q̃ non põt petere remiſſionẽ ad locum vbi
8 ſunt, qđ tene menti ẽm Doc. ¶† Vlt. no. in §. nã non ſic, q̃ nõ cogiť q̃s ſubire iurm, ex quo de facili poſſit ĩcurrere periuriũ.

LEX IX.

1 *Si ſuper aliquo caſu incidenti eligatur arbiter, ab illius ſententia poteſt appellari ad iudicem cauſæ.*

2 *Qualiter illud quod fuit malè deciſum per commiſſarium vnius articuli poſſit per iudicis officium retractari, non per modum appellationis, & an tamen habeant tunc locum tempora appellationum.*

3 *A ſententia iudicis delegati ſuper articulo incidenti per quam fiat legitimatio perſonarum, cum ſit talis interlocutoria cuius grauamen non poteſt reparari per appellationem a diffinitiua, poteſt appellari ad iudicẽ cauſæ delegantem, & ſi non appellatur tranſit in rem iudicatam.*

4 *A ſententia arbitri, q̃ hodie poſſit appellari.*

5 *Ea quæ requirunt cauſæ cognitionem ſi expediuntur iudicis officio mercenario deſeruiente actioni propoſitæ, poſſunt delegari.*

6 *Iudex ſicut poteſt vnam cauſam ex toto delegare, ita & unum articulũ illius cauſæ, licet transferret iuriſdictionem in delegatũ ſi eſt ordinarius.*

7 *Fideiuſſor idoneus dicitur ille qui ſcienter fuit receptus, licet idoneus nõ ſit, & quid ſi ex poſtfacto deſiit eſſe idoneus.*

8 *Debitor qui tempore contractæ obligationis erat eiuſdem conditionis, & ſtatus,*

ſtatus,ut eſt nunc,licet pauper,non tamen poteſt, ut ſuſpectus capi.
9 *Cautela pro aduocato capti.*
Cautela pro aduocato facientis capi.

1 ARbitro. ¶† Si ſuper aliquo caſu incidēti eli-
gatur arbiter, ab illius ſnīa pōt ap-
pellari ad iudicē cāæ.h.d.ſingul'r, ſm primā lec.q̄
colligiſ ex prin.gl.dū dicit hoc eſſe ſpāle, ꝙ a ſnīa
arbitri copromiſſarii appellatur,qñ fuit electus ſup aliquo in
cidēti articulo cāæ.ſecus ergo ſi ſuper tota cā,& ita loqtur.l.j.
C.de ar.& iſta lec.fundaſ in hoc,ꝙ ſi iudex illum arti.p ſuā in
terlocutoriā decidiſſet,potuiſſet eādē īterlocutoriam reuoca-
re p l.ꝙ iuſſit. de re iud. eo. mō poterit retractare ſnīam iſtius
arbitri,ſm Bar.tñ iſta rō non eſt gñalis,qa poſſet eſſe talis arti-
culus,quē ſi ipſe decidiſſet,reuocare nō poſſet,qa nō oīs inter
2 locutoria reuocaſ.†Scđm aliā lec.dicit,& recte magis vř deter
minare,ꝙ pōt retractari p offm̄ iudicis,non p modū appelło-
nis,& iſta plus placet Bar.pp idē fundm̄ de quo ſ.& p l.fi.ſ.qb.
ap.non licet.Et ſic dicit,ꝙ tpa appelłonū non habebūt hic lo
cū,ſed certū eſt,quantū ad iudicē,defectu cuius īterlocutoria
nunq̄ tranſit in rē iudicatā,quomin⁹ poſſit eā reuocare, ut in
c.cū ceſſante.de appel[lib.vj]ſed ſi reſpectu partis,eſſet ſec⁹.Vñ
niſi intra tp̄s appellādi pponeret q̄relā,non audireſ,ut ſ.l.pxi.
in prin.ubi eſt caſus,ſed poſt q̄relā ppoſitā poſſet pcedere,qđ
dicit Bar.verū,vt nō teneaſ obſeruare tpa appelłonis interpo-
3 ſitæ pſequēdæ,& adde qđ no.in l.cū antea.C.de arbit. †Scđm
autē tertiā lec.quā gl.pſeqſ hic in ver.tu dic,dicit,ꝙ a ſnīa iu-
dicis delegati ſup articulo incidēti, p quā fiat lſmatio pſona-
rū,cū ſit talis interlocutoria,cui⁹ grauamē non pōt reparari p
appłonē a diffinitiua,p̄t appellari ad iudicē cāæ delegantem,
& ſi nō appellaſ,trāſit in rē iudicatā.h.d. cū prin. legis ſequen-
tis,& iſta eſt cōior lec.& ſp ad hoc allegaſ iſta lex,& probatur
in l.ait p̄tor.§.pmittit.ſ.đ mino.& notaſ in Spe.de teſt.§.i.verſ.
4 recepta aūt.¶†In gl.ibi qñ nata erat,iſta rō nō ualet,& in ſnīa
iudicis eſt idē,uidelicet,ꝙ ante x.dies non parit actionē,ſed pa-
rit poſt,& tñ ab ea appellaſ, ergo & a ſnīa arbitri,vt tollaſ il-
la ſpes p appłonē pariēdi actionē poſt x.dies, olim uero ante,
& poſt x.dies pariebat,iō non appellabaſ,ut in l.j. Et ſic teneo
5 ꝯ iſtā gl.& etiā ꝯ Ang.q eā tenet,& teneo opi.Bar.¶ †In gl.ibi
[cū cā cognita fiat]dic,ꝙ illud eſt malū fundm̄,qa cāę merę iu
riſdōnis reqrunt plenā cāę cognitionē,ut in l.iudices.C. đ iud.
& tñ delegaſ.dic,ꝙ ꝯriū gl.pcedit in his, q̄ expediunſ iudicis
offō nobili,& ſic ſunt de imperio,ut ſi reqrāt plenā cāæ cogni
tionē,nō poſſint delegari,qa ſunt de magno gradu impii,ſec⁹
ſi paruā,vel minimam,ut no.in l.2.ſ.de of.ei⁹ cui mā.eſt iuriſd.
Sed iſta delegatio in aliquo articulo cāę incidenti expediſ iu-
dici,offō mercenario deſeruiēti actioni ppoſitę,& ſic ē de ſim
6 plici iuriſdōne merito pōt delegari.¶†Not.ergo ſinglr,ꝙ ſicut
iudex pōt vnam cām ex toto delegare, ita & vnum articulum
illius cāæ, licet transferat iuriſdictionē in delegatum. Hoc ve-
rum, ſi eſt iudex ordinarius, ſi uero delegatus ab ordinario, q
nō p̄t totā cām p̄delegare, an poſſit delegare unum articulū.
dic,ut dixi in l.qa,& no.in cle.j.de of.dele.& Spe. in e.ti. §.ſeqſ.
Et ex his remanēt euacuatę oēs ſołones glo. q̄ nihil valent ad
iſtud ꝯriū,ſed ex ea colligiſ aliud ꝯtrariū, ꝙ ab interlocutoria
a nō appellaſ.[a] Et ad iſtud rñde, ut dixi in ſummario, niſi afferat
p̄iudiciū, qđ ab appełone a diffinitiua non poſſit reparari, &
hoc ꝯtingit qñcūq; ferſ ſup lſimatione pſonarū, & ad hoc al-
7 legatur ille tex.¶†Vlt.ſcias,ꝙ ille dř fideiuſſor idoneus,q ſcien
ter fuit recept⁹,licet idoneus nō ſit,& ſi a principio erat idone⁹,
& ex poſt facto deſiit eſſe,dādus eſt alius idoneus, qa ſtipło eſt
8 p̄toria,& h.d.§. q ex cā,q ſeqſ. † Et dicit Ang.p iſtū §.ſe feciſſe
multos captos p debitis relaxari, Quia iudices imperiti ſtatim
cū aliqs vadit cum inſtřo debiti,& iurat debitorē ſuſpectū,cō-
mittunt,ꝙ capiaſ.Certe hoc non eſt faciendū,ſi ille debitor tē
pore ꝯctæ obłonis erat eiuſdē ꝯdōnis,& ſtatus cuius eſt hodie,
licet paup.Nā īputet ſibi,q ſecū ꝯtraxit,qa cēſeſ ipſum p diuite
approbaſſe,ut eſt tex.hic dū dixit ꝯtentus his eſſe debet.tūc er-
go pōt allegare ipſum ſuſpectū, & facit eū capi,qñ mutauit cō
ditionē,& effectus eſt paup ex poſt, & ſic ſuperuenit cā noua,
aliàs ſecus,p l.in oīb.ſ.de iud. & qđ no. in l.ſi creditores.de pri-
9 ui.cred.† Sis ergo cautus cū eris aduocatus capti,ꝙ videas com
miſſionē capturæ, & ſi capi faciens non expreſſit de mutatio-
ne ſtatus,captura fuit īdebite cōmiſſa, & facies ipſum relaxari.
Si uero eris aduocatus facientis capi,ſis cautus,vt non ſolū fiat
fides de debito,& de cāę ſuſpicione, ſed ēt, ꝙ ſuperuenit cā de
nouo poſt obłonem ꝯtractā,per l.ſi is a quo. §. fi.ſ.ut in poſſeſ.
le.& l.qui bona.§.de illo.de dā.inſe.& per l.fi. C. de ſpon.& per
d.l.in omnib,& d.l.ſi creditores.

ADDITIO.

a ¶ Appellatur. Appellari an poſsit ab interlocutoria, & an valeat ſtatutum, quod non poſsit appellari. Vide per Fran.de Are.conſ.107. an autem in ſnīæ prolatione ſuper approbatione fideiuſſorum pars ſit citanda, Lud.Ro.conſ.72. tenet ꝙ ſic,cum cauſę cognitionem deſideret,& per alia de quibus ibi per eum,& an ſententia ſuper legitimatione peſonarum ſit interlocutoria,& quid ſi non eſt appellatum,vide per Ion.de Ana.conſ.93.

LEX XI.

1 *Satiſdatio præſtita per eum, qui alieno nomine ſine mandato agebat, non euaneſcit ſuperueniente mandato.*
2 *Satiſdatio de iudicio ſiſti, uel de iudicato ſoluendo dēt peti ante litem conteſtatā a reo, uel eius pcuratore, ſicut ſatiſdatio rati a pcuratore actoris.*
3 *Si dedi tibi mandatum de proſequenda lite, quam meo nomine inchoaſti ſine mandato, uideor ratificare quicquid geſſeras, ſi ſciebam te inchoaſſe iudicium, et modus eſt, ut in inſtrumento mandati ratificentur expreſſe quæ prius geſta ſunt.*
4 *Commutatio dicitur, quando fit de aliquo in aliquod, an etiam quando fit de nullo in aliquod.*
Quid in cauſa poſſeſſionis, an fiat mutatio de nulla in aliquam.
5 *Conditio, uel ſtatus eius, qui aliquem defendit ſine mandato, quòd dicatur aliqua, uel aliquis etiā antequam ſuperueniat mandatum, ſed conditio illius, qui agit pro alio ſine mandato, quòd dicatur nulla ante ſuperueniētiam mandati, & quando procedat.*
6 *Ad defendendum admittitur quis non ſolum inuito eo qui defendit, ſed ēt inuito actore, quando uenit ad defendendum ſimpliciter non animo trāſferendi in ſe iudicium animo nouandi.*
7 *Ratihabitio an tunc retrotrahatur, quando fit ex parte agentis, an etiam ex parte rei, uel utriuſque.*
8 *Ex mutatione procuratoris de non mandato ad mandatum, uel mutatione inſtantiæ, etiam de perſona in perſonam, quando ſatiſdationes, uel fideiuſſores dati remaneant obligati. & num.3.*
Qualiter fiat translatio inſtantiæ de procuratore in dominum.

1 IVlianus.¶†Fideiuſſores dati non habēti mā
datum ad agēdum,teneſ ſuperue-
niente mādato.h.d.uel ſic,ſatiſda tio p̄ſtita per eū,
qui alieno noīe ſine mandato agebat,non euane-
ſcit ſuperueniente mandato.h.d. Quinimo confirmatur, quia
ſi mandatū non ſuperueniſſet,nec ratificatio facta eſſet,modo
poſſet cōmitti,quia nō ad intereſſe ipſius agētis ad quē nō fuit
habitus reſpectus,ſed ad intereſſe dñi, ut ſ.ſi qs cau.l.ſi pcurat.
nec ad intereſſe domini,poſtq̄ non ratificat, qa nō intereſt ſua
fideiuſſores teneri.Mandatū ergo vel ratificatio implet cām p
pter quā ſatiſdatio fuit interpoſita,non aūt immutat. & iſta l.
reputaſ difficilis pp gl. q̄ format difficile ꝯtrarium de l. ſi ante
acceptum.ſ.iud.ſol.quam Bar.ibi dicit eſſe difficiliorē, q̄ ſit in
illo libro,& eā multū plene examinat,& ibi vide p intellectu
iſtius gl.¶ In tex.ibi petiſ fundum, patet ergo, ꝙ non erat ad-
huc lis conteſtata,qñ ſatiſdōnē recipiſti, quia dicit petiturus.l.
2 amplius non peti.ſ.rem ra.ha.†Et ſic patet,ꝙ ſatiſdō de iudicio
ſiſti,vel de iudicato ſoluendo dēt peti,ante lit.con.a reo,vel ab
eius pcuratore,ſicut ſatiſdō rati a pcuratore actoris,vt l.Pōpo
nius,§.rati.ſ.de procura.& hoc tenent gl.& Doc. ſ.iud. ſol.ſup
rubrica p l.de dic.§.ſeruus. ſ.e. Patet ēt ſm Ang.hic ex iſto ver-
bo,ꝙ ſołō illorum,ad ꝯtrariū.d.l.ſi ante.q dñt,ꝙ hic contingit
mutatio poſt lit.cont.vt hř poſt mediū gl.magnæ in ver.alii ve
ro ſoluūt.eſt contra iſtū tex. qa hic non erat conteſtata. Certe
illi non habuerunt reſpectū ad tp̄s ſatiſdōnis interpoſitæ, quia
fateor,ꝙ tunc ideo non erat ꝯteſtata,ut hic ſed ipſum tp̄s mu-
tationis factæ.i. mandati ſuperuenientis, qa dñt, ꝙ ſuperuenit
poſt lit.ꝯt.ſed in l.ſi añ.ſuperuenit añ ꝯteſtōnē. Sed certe hoc ñ
bñ dñt,ut patebit ī ſeq.¶In tex.ibi agere inſtitueris, dic ex hoc
manifeſte ꝯfundiſ dcm̄ illorum,qa patet,ꝙ ſuperuenit manda
tum anteq̄ agereſ,& ſic ante conteſtationē,qa tūc diceris age-
re,qa dř hic,inſtituiſti agere poſt mādatū ſuperueniens. Poſſet
ēt intelligi,ꝙ mādatū ſupuenit poſt lit.ꝯt. & tunc expone inſti
tueris agere.i.perſeuerare in actione intentata, & ita exponit
Bal.nec eſt uis, an mandatum ſuperuenit ante ꝯteſtōnem uel
poſt,ſm verum intelľm,qa vtrobiq; eſt eadē rō.¶In text.ibi[fi
deiuſſores teneri]dic uidebaſ ꝯtrariū, qa tpe quo eos recepiſti
eras negociorum geſtor,& non pcurator,nunc es effectus pro
curator,& tibi tanq̄ pcuratori ſe non obligauerunt,vñ cū pri-
mus ſtatus ſuus deſierit,& inceperit nouus, videbanſ fideiuſſo-
res non teneri,qa iſtæ ſatiſdōnes iudiciales euaneſcunt pp mo
dicā mutationē,puta iudicis,vel inſtātiæ,vt ī l.iij.& l.ii.ſ.iu.ſol.
et ēt pcuratoris,ut in l.ſi añ.e.ti. Sed cōtra,qa imò ſe obligaue
runt tibi tanq̄ pcuratori,ſed non oēs.Si.n.appellaſſem te nego
ciorū geſtorē ſimplicē ſine mandato, non eras admittend⁹ ad
agendū,et ſic illi ſe non obligaſſent.Superueniens ergo māda-
tū facit,vt videaris fuiſſe a prī. iuriſdōnis lſimæ,licet nō fueris,
et ſicut ſ.dixi potius īplet cām pp quā ſe obligauerūt,q̄ pimat.
3 ¶Et no.ꝙ†gl.hic poſita uult,ꝙ iſtud mādatū cōtineat tacitā ra
tificationē eorū q̄ pri⁹ erant geſta, licet de ſui nā,aliud ſit ratifi
care iā geſta,aliud ſit mādaſ đ alio gerēdo. Quia ratificatio ſp
reſpicit p̄terita,mādatū uero reſpicit ſemper futura, vt ſ.mād.
l.ſi vero non remunerandi.§.ſi poſt creditorem. et ibi bona gl.
Tñ reſpicit ēt p̄terita,quia datur mandatum ſine proſecutione
iudicij inchoati, quæ non poteſt fieri, niſi prius geſta valeant,
cum ſequentia habeant dependentiam a præcedentibus. Ideo
qui vult vnum,vult aliud, ut in l.aliud.ſ.de acquirend.hęre.Et
dicit Bal.et Ang. hic,ꝙ non reperitur alibi in corpore iuris, ꝙ
ſi dedi tibi mandatum de proſequenda lite, quā nomine meo

a inchoaſti ſine mãdato, eo ipſo videar ratificare [a] quicq̃d prius
geſſeras certe Io. And. in addi. Spec. ti. de ꝓcu. §. j. hoc tangit, &
allegat iſtã l. ad hoc. & vr̃ ſentire, ꝙ hoc ſit verũ, qñ ſciebam te
inchoaſſe iudiciũ. alias ad ignorata nõ vr̃ habuiſſe reſpectũ, vr̃
ratificaſſe ꝑ l. ſi qs ita. §. fi. ff. de teſta. tute. modus eſt ergo no. ſm̃
eum, vt in inſtr̃o mãdati ratificent̃ expreſſe, q̃ prius geſta ſunt.
¶ In prin. gl. ibi, cuius iudicium eſt nullum. dic ꝙ non eſt nullũ
iudicium, quia ſi hoc eſſet, non poſſet ꝑ ratihabitionem recõ-
ualeſcere, vt no. Inno. in c. prudentiã. de off. dele. & no. ff. de iud.
l. licet nullum. in vlt. gl. in ver. itẽ, ꝙ ſi iudex. Et tñ gl ſtatim dicit
ɔrium. Potius ergo dr̃ pendere. nõ tñ facit præiudicium dum-
modo nõ ratificet, q̃ quantum ad ipſum ꝓcuratorem, & eius
p̄iudicium valet, & ſi non ſequit̃ ratihabitio, committitur ſti-
p̄l'o rati ɔ eum, & valebit ſñia ɔ eum lata, quãtum ad eius præ
iudicium. l. ꝓcurator ad exhibendum. §. j. rem ra. hab. ¶ In gl.
ibi, ſi ante acceptum in fine legis. dic certe etiam principium,
& medium illius l. obſtant. nam ſiue contingat mutatio de ꝓ-
curatore in nõ ꝓcuratorem, vt in prin. illius l. ſiue econuerſo,
vt ĩ fine, ſiue quia de ꝓcuratore efficiat̃ dñs, vt in medio, ſtip̄l'o,
& ſatiſdatio iudicatum ſolui ꝑ talem ꝓcuratorem p̄ſtita eua-
neſcit, vt ibi, & l. j. §. ſi. quib. mod. pignus, vel hypotheca ſoluit̃.
cuius ɔriũ hr̃ ibi. Dic iſtud ɔriũ gl. ibi ſoluitur quatuor modis ſi
bene inſpiciatur. Primo, ꝙ hic loquit̃ in ꝓcuratore actoris, q
egit ſine mandato. ibi in defenſore rei, qui defendit ſine mãda
to, & poſtea ſuperuenit mandatum, & iſtud proſequit̃ vſq; ad
ver. alij vero. Secunda ſol'o eſt, ꝙ hic contingit mutatio, & mã
datum ſuperuenit poſt litem cõteſt. ibi vero ante. Quam ſolu.
gl. reprehendit, & bene. Tertio ſoluit Azo. in ver. porro. q dicit
totum econuerſo, ꝙ hic cõtingit mutatio ante litem conteſt.
ibi poſt. Sed nec iſta eſt vera, quia ɔ illum tex. dum dicit, ſi an-
te iudicium. Quarto ſoluit ſm̃ Bulgarum, ꝙ ibi loquit̃ in ſatiſ
datione de iudicato ſoluendo. iſta vero dꝫ intelligi de ſatiſda-
tione de iudicio ſiſti, vt conueniat tit. & ſic ſm̃ Bulgarum, ſi de
fenſor rei ſine mãdato ſatiſdediſſet de iudicio ſiſti, & poſtea ſu
peruenit mandatũ, fideiuſſores nõ eſſent liberati, nec haberet
locum illa lex. Vnde nõ eſt fienda dr̃ia inter ꝓcuratorem acto
ris, & rei, ſed inter vnam ſatiſdationẽ, & alteram, iſta eſt inten-
tio Bulga. Bar. in hac l. non vr̃ tenere hoc, imo dicit, ꝙ facilius
euaneſceret ſatiſdatio de iudicio ſiſti, q̃ de iudicato ſoluendo.
Quia videmus, ꝙ prima euaneſcit lata ſñia, ſed nõ ſecunda, vt
l. græce. §. poſt litem. de fideiuſ. hoc non placet, ſed puto, ꝙ Bul.
dicat verum in hoc, quia in ſatiſdatione de iudicio ſiſti, cũ ha-
beat̃ reſpectus non ad ſñiam, ſed ad ipſum iudicium, & ad fa-
ctũ ipſius defenſoris, vt ſiſtat, & defendat, licet ſuperueniat mã
datum, iſte reſpectus non mutatur, imo idem adhuc ſiſtendus
eſt. Sed in ſatiſdatione de iudicato ſoluẽdo bene mutat̃ reſpe-
ctus, vt ſtatim dicam. Br̃ Doctores tenẽt primam ſol'onem, ꝙ
ibi in defenſore rei, hic in ꝓcuratore actoris. Et iſta ẽ vera quã
tum ad terminos iſtarum legum, ſed quantum ad intell'm iu-
ris, dic ſm̃ Petrũ, & Gul. de Cu. ibi loquit̃, qñ fuit mutata con-
dõ ſatiſdãtis, hic, qñ mutata condõ ſatis recipientis. Vnde ſi iſte
q agebat nomine alterius, ſine mandato, nõ accepiſſet ſatiſda
tionem, ſed dediſſet puta de rato, ꝑꝑ ſuperueniens mandatũ,
vel ratihabitionem euaneſcit ſatiſdatio, quia fuit facta ꝑꝑ defe
ctũ mandati, & ſic ꝑꝑ intereſſe petẽdo ab ipſo agente ſi non ra
tificet̃. Secuto ergo mãdato ceſſat iſte defectus, & nõ põt eum
obtinere ꝑꝑ defectum mandati, ideo fideiuſſores liberãtur, vt
in l. ſi ſine. rẽ ra. hab. non ſic in alia ſatiſdatione, in qua nõ mu
taret̃ reſpectus, puta de lite ꝓſequẽda, ſm̃ auth. offeratur. C. de
litis conte. licet Bar. videatur idem dicere, ſed non placet rõne
prædicta. tenendo tñ ſol'onem gl. labor magnus eſt in vidẽdo
rõnem diuerſitatis inter ꝓcuratorẽ, ſeu defenſorẽ rei ſine mã-
dato, & ꝓcuratorẽ actoris, & glo. hic laborauit, & poſuit duas
rõnes, vnã quam ꝓſequit̃ vſq; ibi adde, & non eſt bona, & glo.
in verbis ſuis cõculcat, & implicat multa, quæ ſunt falſa, vt ſta-
tim dicam, aliã ponit ĩ ver. adde. & ibi tãgit veritatẽ, ibi, nec ex
illa de iudicato, licet vtatur multis verbis ineptis, & ſuperfluis.
vera ergo ratio eſt iſta, vt dixi, quia defenſor rei ſine mandato
ſatiſdedit de iudicato ſoluendo, & fideiuſſores illi vñr ſe obli-
gaſſe ꝓ ſñia, quæ fiet ɔ defenſorem, & quæ ipſum defenſorem
ligabit, & ɔ ipſum executioni mittet̃, poſtq̃ ſine mãdato ſe of-
fert. l. Plautius. ff. de ꝓcu. Et ſi non ſuperueniet mandatum, vel
ratificatio, fideiuſſores tenentur, ſed ꝑꝑ mandatum ſuperue-
niẽs ſñia, quæ poſtea feret̃ ɔ defenſorem, nõ ligabit defenſorẽ,
vt mittatur executioni ɔ eum, ſed ɔ dñm, vt d. l. Plautius. vnde
ſi fideiuſſores cenſerent̃ obligati, tenerẽtur ꝓ illo, pro quo nõ
fideiuſſerunt, & ſic non haberent actionem mandati ɔtra eũ,
& tenerent̃ pro ſñia, ad quam ſe non obligarunt, iõ liberãtur,
quia ceſſat ille reſpectus pro quo ipſi fideiuſſerunt, & iſta eſt
rõ illius. l. ſi ante. in fi. ſilr in prin. ſi ꝓcurator habens mandatũ
ſatiſdedit de iudicato ſoluendo, illi fideiuſſores cenſent̃ ſe obli
gaſſe pro ſententia, quæ habebit ligare dñm, & ɔtra ipſum mit
tit̃ executioni, poſtq̃ dederat mãdatũ. Si ergo dñs reuocat ꝓcu
ratorem, & actor hoc ſciat, & nihilominus litẽ proſequit̃, ſi ɔ
eundem ꝓcuratorẽ ſñia feratur ꝓ eo, non ligabit dñm, nec ɔ
ipſum executiõi mittet̃, ſed ɔtra ipſum ꝓcuratorẽ reuocatũ ꝓ
quo fideiuſſores non interueniunt, iõ liberant̃ ne remaneant
obligati ꝓ illo, ꝓ quo non fideiuſſerunt. Sed qñ contingit mu
tatio ex parte ꝓcuratoris actoris, non mutat̃ ille reſpectus, ꝓ
quo fideiuſſores interueniunt, imo implet̃, vt dixi ſuper tex. ſi
non ſuperueniſſet mandatũ, fideiuſſores non tenerentur, & ſic
mandatum non facit deficere ſatiſdationem, ſed effectũ ſorti
ri, & in hoc ſtat ſubſtantia iſtius ɔrij, & qualitercũq; cõtingat
mutatio ex parte ꝓcuratoris actoris ſatiſdationem recipientis
non euaneſcit ſatiſdatio de iudicato ſoluendo, vt l. in cauſę. §.
ex parte. ff. de procu. ¶ In gl. ibi eſt rõ. Ex iſta prima rõne, q̃ pro-
ſequit̃ vſq; ad ver. adde. recollige plura, quæ ſunt de intentione
4 gloſ. ¶ † Primo commutatio dr̃, qñ fit de aliquo in aliqđ, ſecus
qñ de nullo in aliqđ. Iſtud nõ eſt bene dictum, nam habemus
regulam, ꝙ nemo põt ſibi ſolo animo immutare cauſam poſ
ſeſſionis, niſi extrinſeca cã ſuperueniat. Et tñ iſta rl'a locum ha
bet, qñ fit mutatio de nulla ad aliquam, vt in l. cum nemo, &
5 ibi plene no. in gl. C. de acq. poſ. ¶ † Secundo vult iſta gl. ꝙ con
ditio, vel ſtatus illius, qui aliquẽ defendit ſine mãdato dicatur
aliquis, vel aliqua, etiam antequam ſuperueniat mandatum,
ſed condõ illius, qui agit pro alio ſine mandato non dicatur
aliqđ, ſed nulla ante ſuperuenientiã mandati. Iſtud ẽt non eſt
bene dictum. nam aut conſiderant p̄iudicium dñi, & tũc neu-
trius ɔdõ eſt aliqua, qa neuter ipſorũ põt p̄iudicare dño, q nõ
mandauit, nec ratũ habuit. Aut cõſiderant p̄iudiciũ ipſius de-
fendentis, vel agentis, & tunc vtriuſq; ipſorum ɔdõ eſt aliqua,
quia iudiciũ, & ſñia valet in ipſorũ p̄iudiciũ, vt ɔ defenſorem
mittat̃ executioni, vt l. Plautius. de ꝓcu. & ɔtra agẽtem alieno
noĩe faciet committi ſtip̄l'onem de rato ad intereſſe, vt in to-
to tit. rem rat. hab. ſolum ergo eſt dr̃ia in hoc, qñ ad agẽdum
ꝓ alio, cũ ſit actus quaſi odioſus, quia tendit ad moleſtandum
alium, non admittit̃ quis, qñ conſtat ipſum non hr̃e manda-
tum, ẽt ſi velit cauere de rato, niſi ſit coniuncta pſona, & tunc
ẽt non admittit̃, qñ conſtat de expreſſa ɔdictione, vt in l. Pom
ponius. §. ſi. ff. de ꝓcu. ſed ad defendendũ aliquem, cum ſit actus
fauorabilis. admittit̃ qs, ẽt ſi ɔſtat non hr̃e mandatũ, quinimo
ẽt pro inuito in præiudicium ipſius defendentis, vt in l. ſol'onẽ
6 & iudicium. ff. de ſol. ¶ † Tertio vult gl. ꝙ ad defendendum ad-
mittatur quis non ſolum inuito eo, qui defendit, imo etiam in
uito actore. Iſtud poteſt procedere, qñ venit ad defendendum
ſimpl'r, non aĩo transferendi in ſe iudicium, animo nouandi:
quia tunc nihil nocet actori, ſed ꝓdeſſe põt ſi ſñiam obtineat
ſed ſi velit in ſe ſuſcipere iudicium aĩo nouandi, & ſic liberan
do illum quem defendit, & transferendi in ſe obligationem il
lius, tunc non admittit̃ inuito actore, quia nõ cogit̃ actor ſuã
obligationem, vel actionẽ innouare. l. ſi mandato. in fine prin
cipij ibi, dum dicit, aut ſi velit actor &c. l. Sticham. ff. de noua.
in fi. licet gl. in l. liberto. §. litem. ſuper ver. agere. ff. de nego. geſt.
ſentiat ɔtrariũ. ſed reprobat̃ ꝑ oẽs, vt plene nõ. de hoc ꝑ Doct.
7 in l. ſol'onem, & iudicium. ff. de ſol. ¶ † Quarto vult iſta gl. ꝙ ra-
tihabitio tunc retrotrahit, qñ fit ex parte agentis, quia dñs rati
ficat factum illius, qui eius noĩe egit ſine mandato, non ſic, qñ
fit ex parte rei, qñ ratificat factum illius, qui eum defendit ſine
mandato, quia non trahit̃ retro. certe gl. male loq̃t, & ꝑ oẽs re
pellit̃, quia iſta dr̃ia nullo modo reperit̃, ſed potius ɔtrariũ in
l. licet. ff. de iud. q̃ loquit̃ indiſtincte. & in l. ſi mr̃. §. hoc iure. de ex
cep. rei iudi. vnde ſi reus ratificat factum defenſoris cenſetur a
prin. fuiſſe ꝓcurator, & ſñia lata ɔtra eũ mittet̃ executioni ɔtra
dñm, ſicut ſi a prin. habuiſſet mandatum. Sed ex verbis gl. vr̃ ɔ-
trarium, poſſet tñ procedere gl. in vno caſu, qñ ſuſciperet in ſe
iudicium animo nouãdi conſentiente actore. nam tunc agita
ret iudiciũ ſuo noĩe, non noĩe abñtis, ideo non poſſet ꝑ abñtẽ
ratificari, vt efficiatur negocium ſuũ, quia non noĩe meo ge-
ſtum ratum habere non poſſum, vt efficiatur meum. l. ſi pupil
8 li. §. ſi ego. ff. de neg. geſt. ¶ † Quinto, & vlt. vult iſta gl. ꝙ iſta lex
non reſtringat̃ ad illum, qui non poteſt agere ſine mandato,
vel ſaltẽ contra mãdatũ. Sed ſi ſit dare caſum in quo qs admit-
tat̃ ad agendũ ꝓ alio contra eius volũtatẽ, ſm̃ ea q̃ no. in l. Põ
ponius. §. fi. de ꝓcu. ff. tũc non habebit locũ iſta lex, quia ipſius
ɔditio eſt aliqua ante ſuperueniẽtiam mãdati, & ſic mandato
ſuperueniẽte dr̃ fieri mutatio de aliqua in aliquã, iſtud eſt fal-
ſum, & miratur Ang. de iſta gl. dicẽs neſcio quis hoc reuelauit
gl. quia iſta l. loquit̃ indiſtincte, & indiſtincte eſt intelligẽda, ẽt
in caſu prædicto, cum ſit eadem ratio, quam ſuperius tetigi, qa
non variatur reſpectus propter quem fideiuſſores ſe obligarũt
in quo tota ſubſtantia conſiſtit. Nihil ergo valet quicq̃d dicit
glo.

A D D I T I O.

a ¶ Ratificare. Amplia vt hoc non ſolum habeat locum in domino, ſed etiam in procuratore habente mandatum ad ſubſtituendum, vt poſtquam effectus eſt dominus litis poſsit ratificare geſta per ſubſtitutum antequam haberet mandatum. ita dicunt d. de Ro. de procu. deciſ. 352. & ſeq. in antiquis dicunt etiam, ꝙ melius eſt, ꝙ expreſſe ratificetur, & vide etiam in t. t. de ap. . . eci. 430.

gl.ab iſto verſ.vſq; ad verſ.adde.Dic ergo,vt ſuperius dixi ad ſo
lutionem huius contrarij,& adde,ꝙ illa q̃ ibi dixi procedunt,
qñ ex mutatione ſtatus, vel conditionis nõ reſultat mutatio
inſtantiæ.alias indiſtinctè ẽt ex parte agentis ſatiſdatio euane-
ſceret, nam iſtæ ſatiſdationes iudiciales concernunt inſtantiã
in qua interpoſitæ ſunt,& illa extincta, vel mutata extinguun
tur,vt l.cũ lite mortua.iudi.ſolui.& l.cum apud Semproniũ,q̃
loqtur in ſatiſdatione de iudicato ſoluendo, & idẽ de ſatiſda-
tione de iudicio ſiſti,vt no.in Auth. de his qui ingrediũtur ad
appellandum.in prin. vbi non extenditur ad inſtantiã cãæ ap-
pełonis,& pone exemplum, qñ fit tranſlatio inſtantiæ de pro-
curatore in dñm ꝑ modum nouationis,puta,tu cõtraxiſti no-
mine meo cũ mãdato,& recepiſti ſatiſdationẽ, poſtea partes
innouarunt litẽ hoc mõ,qa de conſenſu tuo iam oẽs actus fa
ctos,vno contextu renouamus, nã tũc oẽ ius inſtãtiæ directũ,
qđ erat apud te directũ extinguit̃ iure nouationis, & remanet
in ꝑſona mea ad ſiſitudinẽ delegationis, vt no.ĩ l.mutari.ĵ.de
procur.Et iſta dr̃ noua inſtãtia, in qua fideiuſſores tui dati nõ
tenentur,niſi ſe obligauerint de nouo, qa in obłone nouante
non cenſet̃ repetita,qñ nouatio eſt voluntaria,vt l.aliam.ĵ.de
noua.& hoc tenet Bar.in d.l.ſi ante acceptũ,& Ange.dẽt ergo
intelligi,qñ non fit nouatio inſtantiæ, qa fit mutatio de eodẽ
in eũdem.Et ſic ipſe idem ꝓſequitur litem, & idem ſi fieret de
ꝓcurarore in dñm,non tñ ꝑ modum nouationis,ſed ceſſionis
iuris,qđ hẽt procurator,vel ẽt ſi non cedat, & procurator rõ-
ne vtilis iuris inſtãtiæ,qđ hẽt,vt l.in cauſæ.in fi.de procu.proſe-
quatur litem,qđ põt,vt no.Bar.in l.poſt litem.eod.ti.Nam tũc
fieret ꝓſecutio in eo ſtatu,in quo inſtantia erat, & ſic de eadẽ
inſtãtia.iõ fideiuſſores tenentur & iſta ſunt de intẽtione Doct.

LEX XII.

1 *Inſtitutus ſub conditione,quando ea pendente teneatur cauere de non dimi nuendo bona,& de reſtituendo in defectum conditionis.*
2 *Debitor ex contractu,vel quaſi, vel in diem, vel ſub conditione cogitur ex legitima cauſa cauere de ſoluendo adueniente die, vel conditione, & quæ ſit iuſta cauſa.*
3 *Subſtitutus vulgaris non percipit bona de manu hæredis, ſed propria authoritate,& an petat cautionem a grauato,& an poſſit peti a veniẽtib. ab inteſtato,ſi non fuit datus talis ſubſtitutus, vel per fideicommiſſum.*
4 *Vniuerſalis oratio reſtringitur interdum ad euitandum abſurditatem.*
Statutum, ꝙ quælibet ſñia arbitri mittatur executioni,intelligitur de valida.
Inſtrumentum continens, ꝙ omnes de concilio,vel capitulo conſenſerunt,intelligitur de præſentib.neque notarius redarguitur de falſo.
5 *Quis dicatur ſubſtitutus directus,vel per fideicommiſſum,vt poſſit capere propria authoritate.*
Seruitutem vſusfructus dicitur habere ille,qui poteſt propria authoritate colere fundum,& capere fructus.

1 INter omnes. †Inſtitutus ſub condõne,
ſi ea pendente poſſeſſionẽ
rerum hr̃ditariarum fuerit adeptus de iure, vel de
facto, tenetur cauere de non diminuẽdo bona, &
de reſtituendo ea in defectum condõnis, ſubſtituto vulgari,q̃
cautio tunc ꝯmittitur defecta condõne ſubſtituti, ſi adierit ex
ſubſtitutione,& egerit petitione hr̃ditatis, & fuerit declaratus
2 hæres.†Item debitor ex ꝯtractu,vel quaſi,ſub ꝯdõne,vel ĩ diẽ,
cogitur ẽt cauere de ſoluendo adueniente die,vel condõne dũ
modo hoc caſu ſubſiſtat iuſta cã.h.d. valde notabiliter cum l.
ſeq.maximè in primo dicto,quia fortè non eſt alibi. ſed ſm di
ctum ꝓbatur ẽt in l.in oĩb.ĵ.de iudi.& l. ſi creditores.de priui-
leg.creditorum.Et eſt notandũ,ꝙ in primo caſu non reqritur
aliqua alia cã legitima. ſed in ſc̃do ſic, vt colligitur ex verbo
ex cã.& tunc eſt legitima,qñ eſt ſuſpicio de fuga, vel de pauꝑ-
tate.Et qñ talis cã ſuperuenit poſt obłonem contractã, aliàs
creditor haberet ſibi imputare,vt dixi.s̃.e.l. ſi arbiter.§.j.& ita
3 Doct.intelligũt illas leges ĩ l.bonæfidei.& l.ſi creditores. ¶†In
tex.ibi ſubſtitutum,ſupple vulgarẽ.vt gl.intelligit. & iõ reddit̃
iſta l.notabilis.Nam ſi eſſet ſubſtitutus ꝑ fideicommiſſum,cla
rum eſſet,ꝙ poſſet petere hãc cautionẽ cũ fideiuſſorib.ꝑ tit.vt
lega.noĩe ca.qa hr̃s eſt grauatus,vel obligatus ſaltẽ ſub condi
tione ad reſtituendum ſibi hr̃ditatẽ. ſed non ſic eſt obligatus
ſubſtituto vulgari,qa non eſt grauatus ſibi aliqd reſtituere,cũ
ille non habeat ꝑcipere de manu hr̃dis, ſed de manu ſua,quia
poteſt adire hr̃ditatem,& ꝓpria authoritate capꝫ bona ſi non
ſunt ꝑ alium occupata.l.cũ hr̃de.de acqu.poſ.& qđ no.Inn.in
c.in pñtia.de proba.Et iõ ſi non haberemus iſtã l. nõ video ex
quo capite poſſemus dicere iſtum hæredẽ compelli ad cauen-
dum, ſed inducitur hoc ꝑ iſtã l.in hoc caſu ad ſſiſitudinẽ illius
cautionis,q̃ ꝑſtatur ꝑ illud edictum,& ideo puto, ꝙ debet eſſe
cum fideiuſſorib.ſicut illa. Sed an eodẽ modo debebit cauere
venientib.ab inteſtato, ſi non erat datus ſubſtitutus vulgaris,
cum ad eos ſunt bona deuẽtura deficiẽte ꝯdõne, puto, ꝙ ſic,
cum ſit eadẽ rõ.circa hoc vide,qđ not.in Spec.de teſt.§.pe.ver.
qd ſi qs eſt ſub condõne inſtitutus, & ibi facit mentionem de
4 iſta l.†Et no.hic gl. cum tex.ꝙ vl̃is oratio, vel dictio reſtringit̃
interdum ad euitãdum abſurditatẽ, vñ inducitur, ſi ſtatutum
a dicat,ꝙ q̃libet ſñia arbitri mittatur executioni,intelł̃r de[a] va-
lida.& ſi in inſtr̃o continetur, ꝙ oẽs de concilio, vel de capł̃o
b conſenſerunt,intelł̃r de illis,q fuerunt[b] pñtes,& ſic notari⁹ nõ
põt redargui de falſo,ſi dicat̃,ꝙ multi de concilio fuerunt ab-
ſentes,& non conſenſerunt. ideo non debuit,ſic gñał̃r loqui.
qa poteſt ſe excuſare,ꝙ non intellexit de abſentib. ſed de pręſentib.vide qđ no.Bar.poſt Iac.de Are.in l.j.§.j.de no.ope.nũc.
5 & bonam gl.q̃ eſt in l.oẽs.C.ſine cenſu.vel reli. ¶†In gl.q̃ inci.
.ſ.non diminuenda.ibi,cum directo ſit ei ſubſtitutus,dic ꝙ iſta
gl.ſemꝑ allegatur ad cognoſcendũ,qs dicatur ſubſtitutus dire
ctus,vel fideicommiſſarius,vel q̃ ſit dr̃ia inter eos.nã vr̃ directè
inſtitutus,q non habet capere de manu aliena,ſed propria au
thoritate capꝫ adeundo, vt s̃.dixi. ſed ꝑ fideicõmiſſum cenſet̃
capꝫ de manu aliena.facit l.fundi Trebatiani. de vſufr.lega.cũ
ibi no.nam ille dr̃ hr̃e ſeruitutem vſusfructus,q poteſt propria
authoritate colere fundum,& capꝫ fructus. Si aũt dẽt recipꝫ
manu aliena,nõ dr̃ hr̃e ſeruitutem vſusfructus, ſed potius ius
ꝑſonale,vt ibi no.in l.ſi quis ita.ĵ.de vſufru.& no.in l.Caius.de
annu.leg.Et ideo multi errant petendo ſe immitti in tenutam
bonorũ.tanq̃ hr̃des aſſerentes ſe adiuiſſe hr̃ditatẽ, cum tñ nõ
ſint hr̃des inſtituti,vel directe ſubſtituti, ſed ꝑ fideicommiſſũ,
& vidi multos ꝓcuratores in hoc errare ignorantes importan
tiã verborũ, & credẽtes tales ſubſtitutos eſſe hæredes adueniẽ
te condõne ſubſtitutionis,& faciunt eos adire hęreditatem,&
poſtea petũt ſe ĩmitti in tenutã, & aliàs Florentini dicebãt to-
tum proceſſum eſſe nullũ,quia ſuꝑ inepta petitione fundata,
qa debẽt petere ſibi hæreditatem reſtitui,& hoc facto petũt te
nutã bonorũ,& prius nõ hñt aliqd in illis bonis, licet habeãt
actionem ex teſtõ ad reſtitutionem fiendam.¶In fi.gl.ibi,[vel
dic,ꝙ non &c.]hęc vera ſm Doct. & iſta non eſt reſtitutio iu-
ris,ſed potius facti.nã prima fit ſolo verbo, & ꝑ eam trãsferũ-
tur iura, ſed iſta reqrit factũ ꝑ reſtitutionẽ rerũ corporalium.

ADDITIONES.

a ¶De valida. Adde hic,quod poſui in l.4.§. condemnatum. ĵ. de re iudi. & Pet.de Ancha.conſ.290.
b ¶Præſentes. Facit quod voluit Fed.conſ.788.vbi conſuluit,ꝙ ſi notarius facit inſtrumentum,quod cõicato conſi.inuenerit.A.B.& C. qui faciunt duas partes poteſt ſe excuſare,ꝙ non intellexit de abſentib.

LEX XIIII.

1 *Ad defendendum abſentem non dicitur quis idoneus, etiam ſi ſit filius,vel pater illius,niſi ſatiſdet de iudicato ſoluendo.*
2 *Comparens ad allegandum cauſas abſentię in cauſa criminali an teneatur ſatiſdare,& quid in ciuili.*
3 *Dominus poteſt in inſtrumento mandati releuare procuratorem ab onere ſatiſdandi de iudicato ſoluendo.*
Quid ſi dominus non poßidet immobilia ſaltem in loco iudicii,vel in eius territorio.
4 *Tutor in cauſa pupilli non ſatiſdat de iudicato ſoluendo, ſed de iudicio ſiſti ſic,& quid ſi per alium litigat.*
5 *Quid in patre in cauſa filii.*

1 FIliusfamilias. †Ad defendendum abſen-
tem non dr̃ qs idoneus, ẽt
ſi ſit filius,vel pr̃ illius, niſi ſatiſdet de iudicato ſol-
uendo.h.d.Concordant l.in eo.§.nemo.de reg.iur.
2 & ĵ.de proc.l.q alium,& l.minor.in fi. ¶†In tex.ibi [defendit.]
ſubaudi plena defenſione, ſed ſi compareat ad allegandũ cãs
abñtiæ,non tenetur ſatiſdare.gl.eſt ſing.in d.l.in eo.§.nemo.de
reg.iur.q̃ non eſt alibi,ſed illa gl.loqtur in cã criminali,& in ſa
tiſdatione iudicatum ſolui,ſed ĩ cã ciuili, ſi aliqs comparet ad
allegandum cãm abſentiæ ne procedatur contra illum, tanq̃
contra contumacẽ,vr̃ ꝙ ſaltem de iudicio ſiſti,non dico in to
ta lite,ſed ſaltem ſemel teneatur cauere, & aliter non ſit ido-
neus defenſor ꝑ l.j.s̃.ſi quis in ius voc.non ierit. & ꝑ titulum ſe
3 quentem in ius vocati,vt eant &c.vt ibi dixi ſm Bal.¶†Itẽ in-
tellige hanc l.ẽt ſi venit ad defendendum cum mandato, vt te
neatur ſatiſdare de iudicato ſoluẽdo, vt in l.ſi ad defendendũ.
ĵ.iudi.ſolui.& in l.j.C.de ſatiſdãdo. tũc tñ dñs põt ipſum rele
uare ab hoc onere ſatiſdandi, ſi in inſtr̃o mandati promittat.
Pro eo iudicatum ſolui,vt Inſt.de ſatiſd. & eſt cõis ſtylus,& cõ
ſuetudo iudiciorum, vt ibi hr̃.debet tñ tunc poſſidere immo-
bilia ad hoc vt teneat iſta releuatio, aliàs ſicut ſi defenſor da-
ret alios fideiuſſores non poſſidentes ĩmobilia, non dñr ſuffi-
ciẽtes,vt no.gl.ſing.ĩ Auth.de exhib.reis.§.ſuſcepto.ita nec iſte
a dñs,q loco fideiuſſoris eſt. ergo dẽt ſufficienter ipſos releuare[a]
ſm Ang.hic,& ꝑꝑ hoc dat tibi cautelam,ſi procurator alicui⁹
abñtis in longinqs partib.agit contra te,& tu petis,ꝙ caueat̃ ti
bi de iudicatis ſoluẽdis in cã reconuentionis,in qua tenet̃ illũ
defendere,aliàs non admittitur ad agendum,vt ĵ.de proc.l.ſer
uum.§.ait ꝑtor.& ipſe producat inſtr̃m mandati in quo dñs re
leuat ipſum ab iſta ſatiſdatione,opponatur ſibi,ꝙ dñs nõ poſ
ſidet

ADDITIO.

a ¶Releuare. Adde an dominus teneatur releuare procuratorem,vide per Ioan.de Ana.conſi.82.Franc.de Are.conſi.135.Rom.conſ.62.

ſidet immobilia, vel ſi ea poſſidet non tñ in loco iudicij, vel in
eius territorio, qđ requiritur, vt ĩ. l. proxi. ſcđo rñſo. & not. de
principi. agentium in reb. l. fi. Et iſto modo poteris euadere, &
4 dictum procuratorem repellere, qđ perpetuo tene mẽti. ¶†In
gl. fi. ibi, [& tutor non ſatiſdet.] ſ. de iud. ſol. ſed de iudicio ſiſti
tunc tenet̃ ſatiſdare in cã pupilli, qñ nec pupillus, nec ipſe poſ
ſidet immobilia, vt colligitur in l. proxi. §. tutores. Item intelli-
ge gl. qñ tutor per ſe agitat cãm, ſi p alium ſecus, vt Inſt. de ſa-
tiſd. vbi dicit tutorẽ, & curatorem teneri pſtare illã ſatiſdatio-
nem. & ita gl. ibi intelligit. & eo tpe non tenetur ſatiſdare in p-
cedenti caſu, qa illam ſatiſdationem iudicatũ ſolui, non pſtat
ſuo noĩe conuentus, vt Inſti. de ſatiſd. §. ſed hodie. ſed cã pupil-
li vr̃ proprie tutoris cum ſit legitimus adminiſtrator, & quaſi
5 dñs, vt in l. ſi fideicom. §. ſi fundum. ĩ. pro emp. ¶†In glo. ibi rñ-
de. collige ex iſtis ſolonib. nam aut loquitur de iure iſto, & tũc
pr̃ non erat legitimus adminiſtrator filij. iõ tenebatur indiſtin
ctè ſatiſdare, vt hic, aut loqtur de iure Codicis, quo fuit prius
hoc introductum, vt eſſet adminiſtrator legitimus, & tũc aut
erat caſus in quo nec erat, nec eſſe poterat, qnia non habebat
vſumfructum, vt ſi erat filius emancipatus, vel erat cã caſtren
ſis peculij, vel quaſi, vel alio modo non habebat vſumfructũ,
vt in auth. excipitur. C. de bo. q̃ lib. & tunc idem. Aut erat legi-
timus adminiſtrator, & tunc aut defendebat filium non tanq̃
legitimus adminiſtrator, & tunc idem. & oĩb. his caſib. potuit
procedere hæc l. aut tanquam legitimus adminiſtrator, & tũc
non ſatiſdat ſicut nec tutor, vt in d. §. defenſionem.

LEX XV.

1 Poſſeſſor immobilium qualiter, & quando releuatur ab onere ſatiſdandi de iudicio ſiſti.

2 Mulier conſtante matrimonio non eſt verè domina rei dotalis, ſed maritus. tamen dicitur fictè domina, & propter fictum dominium, & poſſeſſionẽ talis rei dotalis releuatur ab onere ſatiſdandi. vt hic.

3 Idoneus facultatib. releuatur ab onere ſatiſdandi, etiam in ſatiſdatione prætoria, vel de iudi. ſoluendo. & quid ſi petat reuocari tenutam alteri conceſſam propter contumaciam.

4. Habens bona emphyteutica, vel liuellaria dicitur habere in bonis.

5 Lex noua generaliter, vel ſimpliciter loquens recipit limitationem, & diſtinctionem per leges veteres ſpecialiter, et cum diſtinctione loquentes

Quid ſi in reformationib. ſtatutorum dicatur non obſtante aliquo ſtatuto generaliter, vel ſpecialiter loquente.

6 Releuatus ab onere ſatiſdandi ex eo, q poſſidet immobilia, vt hic vel ex priuilegio, vel quia non reperit fideiuſſores, tenetur cauere cum hypotheca bonorum, & an etiam cum iuramento.

7 Poſſidens vnam rem immobilem, qua conuenitur a me, non releuatur ab onere ſatiſdandi. ſecus ſi etiam per alium mota fuerit controuerſia de pecunia quantum ad illum.

8 Quòd in meum præiudicium non poßit iſte petens quantitatem facere fieri executionem ſuper ea re.

9 Ratio quare poſſeßio rei immobilis, vel multorum bonorum mobilium releuet ab onere ſatiſdandi.

Idoneus fideiuſſor cenſetur coniuncta perſona, licet non poſſideat immobilia.

1 SCiendum. ¶†Poſſeſſor immobilium re-
leuatur ab onere ſatiſdãdi de
iudicio ſiſti, ſiue poſſideat in ciuitate, ſiue in rure,
dummodo poſſideat ratione dñij directi, vl' vtilis,
veri, vel ficti, etiam iure proprietatis. ſecus ſi ratione alterius iu
ris realis, vel perſonalis quod habeat in re, etiã immobili. h. d.
vſq; ad §. tutores. & illud quod dixi quicquid colligitur ex §. ſi
2 fundus. †quia mulier conſtante matrimonio non eſt vera dña
rei dotalis, ſed maritus, vt in l. doce ancil. C. de rei vend. tñ dr̃ fi
ctè dña, vt l. in reb. C. de iure do. & releuatur ab onere ſatiſdan-
3 di pp hoc fictum dñium, & poſſeſſionem. ¶†In text. ibi [non
compellit.] dic hoc verum, niſi qñ petit reuocari tenutam al-
teri conceſſam, in ipſius contumacia, tunc. n. nõ releuatur ab
onere ſatiſdandi pp poſſeſſionem immobilium. vt no. glo. in
Auth. de exhiben. §. ſi vero. vel in §. ſiue ergo. & tangit Bar. in l.
cautum. §. fi. ex quib. cau. in poſſeſ. eatur. facit l. diem. §. tutor. &
§. planè ſi miſſo. ſ. eo. & hoc in odium contumaciæ. Item hic
loquitur de ſatiſdatione de iudicio ſiſti. idem vr̃ in alia ſatiſda-
tione ptoria, et neceſſaria, quia idoneus facultatib. releuatur
ab onere dandi fideiuſſores. vt l. de creationib. C. de epiſc. aud.
& l. quicunq;. de fund. patrimo. lib. xj. & dixi. ſ. eo. l. j. ſilr in ſatiſ-
datione de iudicato ſoluendo, vt hic in prin. gl. mag. ¶In tex.
ibi in iure. dic, et ſic in territorio illius loci vbi conuenitur, vn
de iudex poteſt in illis executionem facere. ſecus ſi in loco re-
moto, vt no. gl. C. de prin. agen. in reb. l. fi. quod no. pro caute-
4 la, quam ponit Ang. in l. præcedenti. ¶†In tex. ibi [emphyteuti
cum.] dic no. q ille qui habet bona emphyteutica, vel liuella-
ria dr̃ habere in bonis, de quo fuit hodie dubitatum, cum te-
ſtes dixiſſent talem non hr̃e in bonis, et repertum fuit, q ha-
5 bebat rem liuellariam, an videretur teſtificari falſum. ¶†In gl.
mag. ibi, [ſed illa determinatur per iſtam.] no. quia iſta gl. ſem-
per allegatur, q lex noua generaliter, ſeu ſimpliciter loquens
a recipit limitationẽ, et diſtĩctionẽ p leges veteres[a] ſpecialiter, et
cum diſtinctione loquentes. qđ dic vt dixi. ſ. de legib. in l. non
eſt nouum. cum ll. ſequentib. qđ eſt vtile pro reformationib.
nouiter factis, et indiſtinctè loquentib. vt non cenſeatur p eas
correcta, vel p ſtatuta, q̃ loquuntur cum diſtinctionib. ſed de-
beat diſtingui ſm illa. Quod eſt verum, ẽt ſi in tali reformatio
b ne dicatur non obſtantib.[b] quibuſcunq; aliis ſtatutis, quia de
bet intelligi de illis, qui non poſſent cum iſtis ſe compati cum
diſtinctione aliqua, et ſic ſunt contraria. gl. eſt ſing. in Auth. de
hær. ab inteſt. in prin. niſi addatur non obſtante aliquo ſtatu-
to generalr̃, vel ſpãlr̃ loquente. vt no. Bar. in extraua. ad repri-
6 mendum. ſup verbo non obſtantib. ¶†In gl. ibi. C. de dignit. l.
quoties. dic Doct. reprehendunt iſtam gl. quia in illis legib. re-
leuantur illæ pſonæ ab onere ſatiſdandi, ex quodã priuilegio
illis indulto, et iõ in alio grauãtur, et tenent̃ cauere nuda cau-
tione, et cum iur̃o, et hypotheca bonorum, vt ẽt patet ĩ l. oẽs.
§. in hac. C. de epiſc. et cler. ſed hic poſſeſſor releuat̃ de iure cõi
non ex priuilegio. ergo non oportet in alio grauari, et ita ſer-
uat conſuetudo ſm oẽs. Br̃ q̃q̃ ſit de conſuetudine, de iure tñ
etiã iſte poſſeſſor tenetur cauere nuda cautione per publicũ
inſtr̃m. tex. eſt cum gl. ĩ. ca. l. §. fi. in verſ. cautionẽ. et illum text.
not. Bal. ad hoc. et ẽt vr̃, q debet obligare bona ſua per l. filio.
vt lega. noĩe caue. Nam ẽt ille qui releuatur pp impotentiã,
et difficultatem reperiendi fideiuſſores vr̃ releuari de iure cõi,
qa de iure naturali eſt, q quis non arctetur ad impoſſe, vt l. ſi
deceſſerit. ſ. eo. et tñ tenetur cauere cum hypotheca bonorũ,
vt ibi. et ẽt cum promiſſione pœnæ, vt not. gl. in l. vbi. §. q̃uis. ſi
7 cui pluſq̃ per l. fal. eſſe dicatur. ¶†In gl. ibi, [intelligendo ergo
hanc l.] dic ſm Bulg. de quo. ſ. Sed aduerte, quia gl. in l. Iul. ĩ fi.
magnæ gl. recitat iſtam opi. Bulg. per alium modum. Pet. tenet
contrariũ videlicet, q ſi poſſideat vnam rem immobilẽ dunta
xat, et ego ago ad illam, q poſſeſſio illius nõ releuat te ab one
re ſatiſdãdi in hac lite, quam habebas mecum pro illa re, licet
ſi alius mouerit ẽt tibi controuerſiam de pecunia, poſſeſſio il-
lius rei, licet ſit in controuerſia, bene releuaret te quantum ad
illum, et ita intelligitur. §. ſi fundum. ĩ. ca. l. et iſtã opin. appro-
bat ibi Pet. per l. de die. §. quidam aiunt. ſ. eo. ſed hic recitat per
modũ contrarium, q imò releuat te quãtum ad modum, qa forte ad me?
ſum ſecurus, q ſi obtinebo ſñiam ſup illa re potero executio-
nem hr̃e, non ſic releuat te quãtum ad alium. gl. reprobat hãc
opi. et hoc vlt. q imò releuat te, etiam quantum ad alium, dũ
modo ſit tantæ æſtimationis, quantum eſt lis, q̃ per aliũ moue
tur, et ita reſtringit hanc legem. Quantum vero ad primum,
q releuat te quatenus a me fuerunt reperta aliqua verba, quæ
repiuntur in corpore ſcripta, vt dñt, ſed iſta rõ nõ valet. Et vo-
lunt dicere, q iſta opi. non eſt vera, quia ſi intelligimus hanc l.
modo quo intelligit Bal. non eſſet dare rõnem, quare ſi poſſi-
deres, tanq̃ fructuarius, vel tanq̃ creditor non deberes releua-
ri, quia etiam tunc ſum ſecurus, q ſi obtinebo ſñias, habebo
ẽt executionem, & tñ hic dr̃ ɔrium, ergo non poteſt intelligi
modo pdicto, & q non releuaris quantum ad me, probatur ĩ
d. §. quidam aiunt. licet gl. videatur tenere contrariũ, q ẽt quã-
tũ ad me non releuaris ibi, & in d. l. Iul. tu dic, vt ſ. dixi ſm Pet.
8 ¶†In gl. ibi, cum. n. ſuccedat loco.] not. rationem, quare poſſeſ
ſio rei immobilis releuet ab onere ſatiſdandi, ſi æqualet æſti-
mationi litis, qa actor eſt ſecurus cum in illa poſſit fieri execu
tio, & ita ſentit iſta gl. Pet. dicit, q iſta rõ nõ eſt bona, qa ſi ago
contra mulierẽ ad quãtitatem, & obtineo, non poteſt fieri exe
cutio in re dotali conſtante matrimonio, vt in l. qnq; legibus
cum ibi no. de bonis damnatorum. p locum a ſpãli, & tñ rele-
uat eam ab onere ſatiſdandi, vt in §. ſi fundus. ſilr ſi poſſideres
rem de qua alius faciebat tibi controuerſiam, non poteſt fieri
executio in illa re in piudicium illi9, & releuat te ab onere ſa-
tiſdandi. etiam quantum ad eum, q petit a te quantitatem, vt
ĩ. in §. ſi fundum. dicit ergo rationem eſſe, quia ceſſat ſuſpicio
fugæ, qñ poſſidet rem magni ptij, vel valoris. ſecus ſi parui re-
ſpectu æſtimationis litis. Et ex hoc infert idem eſſe ſi poſſidet
multa mobilia, per quæ veriſile eſt, q non ſit receſſurus, quod
etiam no. gl. ſ. e. l. ſi fideiuſſor. §. fin. & hoc etiam ſequitur Bart.
& ideo quando dat coniunctas perſonas in fideiuſſorem, qa
ceſſat ſuſpicio fugæ ne dimittat illum illaqueatum, reputatur
idoneus fideiuſſor, vt ſ. eo. l. ij. §. quod ait.

ADDITIONES.

a ¶Veteres. Latè per Lud. Ro. conſi. 245. & ibi uide, quod uoluit.

b ¶Non obſtantib. Vide Rom. conſi. 40. & conſil. 322. & 390. Alex. conſil. 80. j. lib.

1 §. Tutores. †Hic videtur caſus, q tutor non releua-
tur ab onere ſatiſdandi de iudicio ſiſti, ſi
ipſe non poſſidet immobilia, in caſu ipſius pupilli, licet ſit legi
timus adminiſtrator, ſecus in ſatiſdatione de iudicato ſoluen-
do, vt not. in l. fi. §. defenſiones. C. de admin. tut.

1 Poſſeßio rei, quæ eſt in controuerſia, releuat poſſeſſorem ab onere ſatiſdandi quantum ad alium, qui de illa re controuerſiam non facit.

2 Is contra quem lata eſt ſententia ſuper aliqua re, licet deſerta ſit appellatio non, priuatur tamen poſſeßione illius rei, quouſque facta ſit executio ſi res eſt corporalis.

§. Si

1 §.Si fundum. †Poſſeſſio rei, quæ eſt in controuerſia releuat poſſeſſorem ab onere ſatiſdandi,q̃tum ad alium,qui de illa re controuerſiam non facit.h.d.non q̃tum ad illum,qui facit, vt dixi in prin.legis,per l. de die.§.quidam aũt ſ.eo.licet gl.teneat ↄ̃rium.¶In tex.ibi[an poſſeſſor].i.reputari debeam reſpectu tertij agentis ↄ̃ eum,nõ ad illam rem,ſed ad pecuniam,& videbatur,ꝙ non, poſtq̃ illa res poterat ꝑ te euinci a me,& iã erat mota lis,& lata ſñia, licèt ab illa appellauerim,tñ ↄ̃rium eſt,quia ꝑꝑ poſſeſſionem illius rei, quam ego defendi ceſſat ſuſpicio fugæ ſm intellm Pet.licèt ille,qui agit ad pecuniam nõ ſit bene cautus, qa executio ſententiæ non poterit fieri in iſta re in præiudicium tui. ¶In gl.eſt rõ in fi.ibi [diuerſa cã] hic gl.inducit illum ver.hoc mõ,quia ſi hẽs actionem perſonalem ↄ̃ me ad fundum, non eris poſſeſſor,vt ibi hr̃,ergo ego dicor poſſeſſor anteq̃ tibi tradam, eo mõ ſi obtinuiſti ↄ̃ me ſñiam ad illum fundum,& trãſiuit in rem iudica.anteq̃ ſit facta executio non diceris tu poſſeſſor,ſed ego, & adhuc releuabit me ab onere ſatiſdãdi quo ad tertium. Bar. tenet contrarium poſtq̃ per viam executiuã, & ſine ordine iudiciario poſſeſſio põt mihi auferri, ſed nõ ſic in illo ver.diuerſa cã, vnde non videor haberi pro poſſeſſore
2 ſm eum,rem tñ verè poſſideo, & hoc vult iſta gl.quam†dicit Bal.non eſſe alibi,& eſſe notãdam,ꝙ licèt obtinuerim ſñiam ſuper re eccleſiaſtica, & deſerta ſit appellatio, non priuor tñ poſſeſſione rei, quouſque facta ſit executio,ſecus ſi ſuper iure incorporali,in quo non requiritur alia executio,vñ ſi ſum in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis,vel alterius iuris incorporalis, vel etiam in ſeruitute, & tu obtines ſñiam ↄ̃ me,q̃ tranſiuit in rem iud.ſtatim ſum priuatus illa,vt no.per Inn.in c. ex literis. de reſt.ſpo.quod tene menti perpetuò ſm Bal.

1 *Tempus cautionis præſtandæ,ſiue præſtitæ,inſpicitur,vt quis poſſideat immobilia,non autem tempus ſequens,vel præcedens.*

2 *Excuſatio ſemel præſtita propter aliquam cauſam non irritatur, licèt poſtea deficiat.*

Mater negligens intra annum a morte teſtatoris petere tutorem, vel aſſumere tutelam ſi erat minor,& durauit minor per totum annum, & ſic fuit excuſata,quòd excuſatio ſit perpetua,licèt poſtea efficiatur maior.

3 *Res quando peruenit ad caſum a quo non potuit incipere ante vltimam perfectionem ſi ille caſus tendit ad idem cum illa re non irritatur.*

4 *Mulier ſi facit ſibi conſignari dotem, quia vir vergebat ad inopiam, licèt poſtea vir ſit factus diues, & ſic ceſſet cauſa,non propterea finitur conſignatio.*

1 §.Poſſeſſor autem quis. ¶†Tps cautionis ꝑſtande, ſiue ꝑſtitæ inſpicit,an qs poſſideat immobilia, nõ aũt tps ſequens,vel
2 ꝑcedens.h.d.notabĩr.¶†No.ꝙ excuſatio ſemel præſtita ꝑꝑ aliquam cãm non irritat,licèt illa cã poſtea deficiat, & per hoc vĩ,ꝙ ſi mr̃ intra annum a morte teſtõris intra quem debebat petere tutorem,vel aſſumere tutelam ltĩmè erat minor,& durauit minor ꝑ totum annum, & ſic fuit excuſata de iure ab illo onere,vt l.fi.C.ſi aduer.delic.licèt poſtea efficiatur maior,ñ reincidit in illud onus, qa excuſatio dẽt eſſe ꝑpetua, vt no.in l.j.C.in qb.cau.reſt.in integ.nõ eſt neceſſ.& in l.maiorib. C.de his quib.vt indi. ſecus ſi eſſet effecta maior intra illum annũ, cum reſtaret tñ de tpe,ꝙ poſſet cõmodè tutorem petere, vel tutelam aſſumere,eo modo intelligo hic, ꝙ iſte q̃ fuit excuſatus ꝑꝑ poſſeſſionem durauit in poſſeſſione vſq; ad cõteſtõnẽ litis,& poſtea deſijt poſſidere, certè non reincidit in onus ſatiſdandi,qa ſatiſdõ erat ꝑſtanda añ litem ↄ̃teſta.& ipſe toto illo tpe erat excuſatus,& ſi deſiiſſet poſſidere ante lit.cont. dico ꝙ compelleret ſatiſdare,qa excuſatio non erat perfecta,& ita intellige iſtũ tex.licèt gl.& Doc.non declarent,nec dicãt hoc.
3 ¶†Vlt.no.qñ res ꝑuenit ad caſum, a quo non potuit incipere añ vlt.perfectionem,ſi ille caſus tendit ad idem cum illa re nõ irritat,qa ſi ꝑſtitiſti ſatiſdõnem, qa non poſſidebas, & poſtea incepiſti poſſidere lite pendente,non irritatur ſatiſdõ, qa ſuperuenientia poſſeſſionis tendit ad ſecuritatem meam,ſicut & ipſa ſatiſdõ,ſecus ſi ad ↄ̃rium effectum,quod dic,vt no.in l.ſi plu
4 ribus.§. & ſi placet.ſ.de ver.obl. † Et ꝑ hoc determinat ſi mulier facit ſibi cõſignari dotem, quia vir vergebat ad inopiam, licèt poſtea vir ſit factus diues, & ſic ceſſet cã non propterea finitur conſignatio, quia nuptiæ tendunt ad eundem effectũ cum conſignatione.ſ.ſecuritate mulieris, & ita tenet Bar.in l. ſi conſtante ſol.ma.& iſte tex.melius facit q̃ alius, ſm Bal.

LEX XVI.

1 *Non dicitur periurus, qui iuramentum non ſeruat ex cã a iure permiſſa.*

2 *In omni iuramento intelligitur excepta authoritas legis, vel ſuperioris,& ſi eſt præſtitum ſuper contractu reprobato, an firmet contractum ſi poſſit ſeruari ſine peccato,& nu.4.*

3 *Debitor ſi iurauit nullam exceptionem obiicere,& poſtea ſuperior conceſſit ſibi dilationem temporalem, an poterit eam exceptionem obiicere. Iurãs ſeruare laudum,& non reducere ad arbitrium boni viri,intelligitur ſi laudum erit æquum, & alia iuſta cauſa non ſuperueniat.*

4 *Periurium non eſt ſine dolo, nec requiritur abſolutio epiſcopi,quando iuramentum non ſeruatur ex cauſis hic poſitis.*

1 Qui iuramento. ¶†Non dr̃ periurus,qui iuſm non ſeruat ex cã a iure permiſſa.h.d. Pone exemplum hic per l.2. ſ.ſi qs in ius voc.nõ ier. ſi fuit iuſſus ſiſtere die feriata. Itẽ ꝑ l.2.§.ſi qs in iudicio.ſ.ſi quis cautio. ſi iuſto impedimẽto detentus non potuit ſiſtere, & gñaliter vbicunq; ſi non iuraſſet non incideret in pœnam pecunãiari, ſi nõ ſeruaret ꝓmiſſum ꝑꝑ iuſtam cãm, ibi ſi iurauit non incidit in pœnam per-
2 iurij, vt hic,qa hoc facit lege permittente.†Et in omni iuſo ꝓſumitur excepta authoritas legis, ad hoc allegatur iſta l. & ẽt authoritas ſuperioris cui tenebatur obedire, vt l.fi.ſ.ad muni. Et hoc inducit ad q.de ſcholari, qui iurauit non exire Bononiæ diſtrictum ſine lñia creditoris, ſi poſtea iuſſus a patre, vel epõ ſuo,vel alio ſuperiore,vt redeat domum, receſſit ſine licẽtia, vtrum ſit periurus,& eſt arg. ꝙ nõ.quam qõnẽ diſputauit
3 Fed.de Sen.vt hr̃ in opere ſuo conſiliorum 186.†Item inducit per Cyn.C.ſi ↄ̃ ius,vel vti.pub.l.fi.in 4. q.ſi debitor iurauit nullam exceptionẽ obiicere,& poſtea ſuperior conceſſit ſibi dilationem quinquennalem,ꝙ poſſit iſtam exceptionem obiice-
a re non obſtante iuſo, in quo intellr̃ excepta ſuperioris[a] authoritas,dic vt ibi.Siĩr inducit ad q. de illo qui ꝓmiſit ſeruare laudum,& non reducere ad arbitrium boni viri, nã hæc promiſ-
b ſio habet in ſe condõnem tacitam.ſ.ſi laudum [b] erit æquũ, vt l.ſi libertus.la 2.de ope.lib.& eod.modo intellr̃ in eo iuſo, iõ ſi petit reduci,& non obtinuit,ex eo qa ſit iniquum, non erit periurus,vt eſt caſus in c.quintauallis.de iureiu. ſecus ſi ſuccũberet per ea,quæ hñr in tex.& per Doc. in l.qui Romæ.§.duo fratres.de uer.obl.& per Bar.tangit in l.Iul.de ↄ̃d.indeb.intellige tñ qñ cã iuſta ſuperuenit poſt iuſm, vnde de illa non cenſetur cogitaſſe,nec illi renunciaſſe, vnde iuſm ad incognita nõ extendit,ẽt de iure cano.Si vero ſuberat a principio, tunc aut excludebat voluntatem,vt ſi fuit inductus dolo ad iurãdum, & idem quia deceptus non conſentit,& ultra intẽtionẽ iuſm non ligat,vt probat in c.2.de pac.lib.6.aut non excludit volũtatem, & tunc tres ſunt caſus. Nam aut non põt ſeruari ſine pacto ipſius iurantis,& idem, qa mero iure non ligat de iure cano.iuxta ea quę hñr in c.cũ contingat.de iu.iur.aut põt ſeruari ſine pacto iurantis,ſed nõ ſine pacto illius cui eſt iuratũ, & tunc ligat mero iure,ſed ꝑt peti relaxatio a iudice eccleſiaſtico,vt in iuſo de ſoluendo uſuras,vt in c.debitorem.de iureiu. et in iuſo extorto ꝑ metum,vt in c.ad aures.qd̃ me.cau.et qd̃ no.Inn,in c.venerabilem.in fi de elect.et vbicũq; ↄ̃ctus eſt improbatus odio creditoris,et no.Bar. ſing.in l.ſi quis pro eo. de
4 fideiu.ver.quarto quæro. † Aut põt ſeruari ſine pacto iurãtis, et eius cui iuratum eſt,tñ eſt ꝑſtitum ſuper ↄ̃ctu reprobato, ut ſi ſtatutum d'cat non valere ↄ̃ctum minoris,vel mulieris,ſine certa ſolennitate, et tunc aut ſtatutum de iuſo mentionẽ nõ facit,et intellr̃ qñ ↄ̃hit ſine iuſo, ſed qñ cum iuſo licitum eſt ↄ̃here ſine illa ſolennitate, prout no. gl. in ſimi. in auth.ſacra puberum.in ult.gl.ſi aũt diceret expreſsè,ꝙ non valet ẽt ſi fuerit iuſo vallatum, tunc Bal.hic,et in auth.ſacra.vĩ tenere,ꝙ iuramentum nõ valeat, qa ſtatutum fouet iuſtam cãm,ſed hoc non placet,qa hoc non ſufficit cum deficiat ptãs ſtatuentiũ, qa iuſm nõ eſt hodie de foro ſeculari,ſed canonico, vt in c.ſi. de exce.li.6. per indirectum tñ poſſent laici irritari ſtatuendo, ꝙ contractus ſine illa ſolennitate præſumatur dolo factus,vĩ ſimulatus,nam tunc ẽt iure canonico iuſm præſtitum ſuper ↄ̃ctu ſimulato,vel inito per dolum non ligat.d.c.2.de pact.li.6. et no.gl.in l.emptione.C.plus va.quod agit. hoc tãgit Bar.in l. omnes populi.in q.illa,ſuper quib' poſſint fieri ſtatuta. ¶Vlt. glo.hic tenet,ꝙ mero iure incidat hic in periuriũ, ſed debeat relaxari,et ſic eſt neceſſaria abſolutio epiſcopi, et antequam
c fiat tãquam periurus poterit repelli a teſtimonio, [c] et pro hac glo.facit l.2.§.ſi quis in iudicio.ſi quis cau.ubi ꝙ mero iure incidit in pœnam pecuniariam, licèt iuſtè fuerit impeditus,ſed habet exceptionem.Contrarium dic ſm Bal.et Ang.ꝙ immo ipſo iure non iucidit in periurium, quoniam non eſt periurium ſine dolo, ſicut nec furtum, vel falſum, vt l. qui iuraſſe.ſ.

ADDITIONES.

a ¶Superioris. Qualiter intelligatur hoc verbum. vide Oldr. conſil.112.vltra medium,& quia do.Iaſ.hic multa etiam cumulauit. Adde quod iurans non recipere arbitrum in puniendis criminibus non eſt periurus, etiam ſi motu proprio recipiat,ſecundum Lud.conſi.465. Et iurans, ꝙ ſemper ſtetit in ciuitate non eſt periurus, licèt aliquo tempore propter peſtem foris ſteterit, ſecundum eundem Rom. conſi.262. & an iurans non alienare bona eccleſiæ poſſit ſine labe periurij alienare, vel locare, vel fructus ad longum tempus vendere, vide per Calde. conſi.11.de iureiu. Lap.alle.31. quis poſſit circa iuramenta diſpenſare. vide per do.Iac.& ei adde Ro.conſi.12.

b ¶Laudum. Adde do.Card.conſi.92.Cal.conſi.2. de arb.& conſi.4. de iureiuran. Fulgoſ.conſi.260.

c ¶Teſtimonio. Adde quod voluit do. Card. conſi.35. & an periurus poſſit puniri pœna iu.ciui.per laicum, & an laicus ſit iudex competẽs in declarando periurium,vide Ro.ſing.ſuis.ſol.12.

ſe.ỹ.de iureiur.& iſte non eſt in dolo,vel culpa, ſed in pœna pecuniaria põt incurri mero iure ẽt ſine dolo, & culpa,vt patet in l.ad diem. de ver.obl. licèt ſuccurratur per exceptionẽ, vel per reſtõnem in integr. Eſt ẽt alia rõ ſubtilis, quia licèt pœna pecuniaria committatur,non trahit ſecum executionem, iõ non nocet ei,qui non eſt in culpa,ſed ſi incideret in periuriũ, ſtatim traheret ſecum executionem,& ligaret animam , vt in c.paſtoralis.de app.ſicut dicunt canoniſtæ.de ſen.exc.& no.gl. ỹ.de iniuſt.teſta.l.ſi quis filio.§.irritum.

LEX PRIMA.

1 *Conuentus noxali actione tenetur ſatiſdare de ſiſtendo ſeruum, cuius nomine agitur in iudicio, & quando.*

2 *Dominus in caſu huius legis tenetur etiam ſatiſdare de ſiſtendo ſeipſum, ſi non poßidet immobilia.*

3 *Singularis ſucceſſor non ſequitur forum ſui authoris, ſecus in vniuerſali.*

Si ex noxali cauſa agatur. *Rub.*

1 SI quis eum de quo †Cõuẽtus noxali actione tenetur ſatiſdare de ſiſtẽdo ſeruũ , cuius noĩe agitur in iudicio in eadem cã,in qua eſt tempore ſatiſdõnis, & tunc vr̃ ſiſti in eadem cã, qñ ius actoris non eſt effectum deterius in ipſa actione vel facultate agendi , ſecus eſt effectũ deterius in altero iſtorum ipſius promiſſoris,niſi factum ſit neceſſarium.h. d.tota lex cum princ.l. ſeq.Et primò declarat, qualr̃ intelligat̃ cautio p̃ſtita de ſiſtendo ſeruum,quia intelľr.ſ.in eadem cauſa,in qua erat tempore cautionis p̃ſtitæ,vſq; ibi in eadem.Secundo qualr̃ dr̃ ſiſti in eadem cã,vſq; ibi,& ſi. Tertio,qualr̃ dr̃ ſiſti non in eadem cã , vt ſi committatur ſtipľo,quia actio erat iam perempta culpa rei tradentis ſiſtere,vel ſeruus deſierat eſſe in ſua ptãte facto ipſiꝰ voluntario,vſq; ibi,ſed noxę. Quarto dicit ſecus,qñ facto eius neceſſario,qa dederat ipſum alteri ſilr̃ pro noxa,nam poſito, ꝙ ex hoc ius actoris ſit effectum deterius , quia neceſſe hẽt agere cũ nouo poſſeſſore, tñ qa ius eius non eſt extinctum nõ nocet ꝓmiſſori, ꝙ non ſiſtat,in caſib.ẽt aliis non committitur ſtipľo ꝯ eum, qñ non eſt quid ſibi imputet̃ cum fecerit ex ne-
2 ceſſitate,qđ ẽt eſt de mente gl.fi.†Et no. quia etiam tenet̃ dñs ſatiſdare de ſiſtendo ſeipſum ſi nõ poſſidet immobilia, vt no. gl.ỹ.eo.l.ſi cum vno.Item ſcias, ꝙ iſta ſatiſdõ de ſiſtendo ſeruũ in eadem cã,ideo fit', qa ſi dñs deſineret ipſum hr̃e in ſua poteſtate añ cæptum iudicium noxale.i.ante litem conteſt. deſineret teneri noxali,qa iſta actio eſt in rem ſcripta , & daretur contra nouum poſſeſſorẽ,vt ỹ.de noxa.l.ſi noxalis.in i.char.ſi ergo dedi libellum contra te tpe quo eſt in tua ptãte, & tu recuſas rñdere libello , qa es incertus de facto, & vis primo loq cum ſeruo,qa eſt abſens, non cogeris ſtatim rñdere, vt no.gl. ỹ.e.l.2.§.ſi abſens.ſed dabitur tibi terminus.ar.ỹ.de iureiu. l.iuſiurandum & ad pecunias . §. j. quia igitur poſſes interim alienare,& ſic euitare iudicium , compelleris hoc caſu ſatiſdare de ſiſtendo ſeruum in eadem cã.i.nõ alienatũ,nec manumiſſum quouſq; rñdeas libello.Nam poſt rñſionem non expedit prouidere ſuper hoc , qa alienando poſtea non potes euitare iudicium iam inchoatum,& iõ tex. dicit hic donec iudicium accipiatur.& expoſitio gl.dũ dicit ſnĩa detur,non placet,quia hoc non ſonat litera , licèt Doc. videant̃ ſequi,qui non declarant mentẽ huius lr̃æ, & qñ ſic teneatur cauere, de hoc in gl. ¶Vlt.no.in ver.atque.ſm Bal. ꝙ ſingularis ſucceſſor non ſeqr̃ forũ ſui actoris,ſecus in vniuerſali,vt ỹ.de iud.l.hęres abſentis.

LEX III.

1 *Conuentus noxali ſi habet ſeruum in ſua poteſtate, quid facere teneatur.*

2 *Practica in actione noxali.*

3 *In actione noxali interponitur ſecundum decretum contra abſentem etiã non latitantem.*

Item in cauſa damni infecti, & quando prius exponatur res venalis antequam fiat miſſio ex ſecundo decreto.

4 *Confeſſio ſerui probat ſi ſunt alia indicia facientia ſemiplenam probationẽ, vel interueniente tortura ſi non ſunt indicia, et quando procedat. et n.5.*

5 *Indicia per quę peruenitur ad torturam, non requiritur quòd ſint talia, quæ faciant ſemiplenam probationem.*

6 *Non creditur vulnerato etiam in articulo mortis conſtituto ſi dicat talem ipſum vulneraſſe.*

7 *Statutum quòd pater teneatur ſoluere pœnam pro maleficio filii, an confeſſio filii probat maleficium, vt contra patrem poſſit perueniri.*

8 *Quandocunque confeſſioni vnius ſtatur in præiudicium alterius ex forma legis, vel ſtatuti, tamen ille alter poteſt contrarium probare.*

9 *Statutum, quòd de maleficio reperto per familiam poteſtatis ſtetur relationi familię, vel ꝙ denunciationi factæ per ſyndicum cõitatis ſtetur, et relationi illius, debet intelligi niſi contrarium probetur, vel videbitur.*

SEd alio iure.

1 §.Si abſens ſit ſer. †Conuentus noxali ſi habet ſeruũ in ſua poteſtate,& hoc fatetur,tenetur alterum de trib.facere vel ſuſcipere iudicium.i.rñdere libello,& ſeruum defendere ſi credit illum non dediſſe noxam , vel ſi dubitat ſatiſdare de ſiſtendo ipſum in iudicio,ut interrogetur,& interim non cogetur libello reſpondere,vel ſi certus eſt,ꝙ noxam commiſit, & non vult eam emendare , tradat ipſum pro noxa permittendo actori,ꝙ ipſum capiat vbicunq; reperiat , & caueat de tradendo ipſum actori quandocunq; ad eius manus perueniat, & tunc non cogitur ſuperuacaneam litem ſuſcipere, ſed ſi habet in ſua poteſtate,& falſo negat ſe habere,conuictus de mẽdacio,tenetur ſuſcipere iudicium abſque noxæ deditione , qa non liberabitur volens dare ipſum pro noxa.Idem ſi dolo deſiit poſſidere,& ſi nullus defendat ſeruum, & ſeruus pñs ſit, actor mittitur in poſſeſſionem ipſius ſerui ex primo , & ſecundo decreto,& efficitur eius,ſed domino abſenti , & poſtea reuerſo ſuccurritur per reſtitutionem in integ. ſi paratus eſt ipm defendere, vt ipſum recuperet, & tunc actio, quam actor habebat,& quæ per conſecutionem ſerui fuit amiſſa, reintegratur.h.d.vſque in fi.& tex.ſuppletus eſt in pluribus,prout debet
2 ſuppleri ſcd̃m quod ſenſerunt gl.& Doc.†Et ponit iſte tex.practicam in actione noxali,& continet duas partes principales, quia primo loquitur qñ dominus erat præſens , & ſeruus abſens,vſque ibi[ſed ſi ſeruus.]Secundo ecõtra, & quælibet pars continet tres caſus principales . Prima pars loquitur quando ſeruus erat in ſua poteſtate, & ipſe hoc fatebatur vſque ibi , ſi verò.Secundò,quando erat,ſed falsò negabat,vſque ibi,ideoque.Tertiò,quando non erat,quia dolo ſuo deſierat eſſe.Item in ſecunda parte prouidet actori vſque ibi [ſed cauſa cognita,&c.]poſtea[ſed domino reuerſo &c.] vſque ibi[ergo ibi ter
3 tio iterum prouideat actori.]¶†No. circa fi.ꝙ in actione noxali interponitur ſecundum decretum cõtra abſentem, & nõ latitantem, ſi.n. latitaſſet reuerſus non reſtitueretur in integr. ad ipſam rem,cuius contrarium hic dr̃ in ver.ſed cauſa cognita,idem in cauſa dam.infect.l.ſi finita. §.ſi fortè.de dam.infec. vbi interponitur contra abſentem cauſa reipublicæ,& rõ eſt, quia in iſtis iudiciis agitur nõ ex delicto, vel facto ipſius abſentis,ſed ꝑꝑ delictum rei ſuæ,vel ſerui,vel etiam defectum,puta domus ruinoſę, & ideo ſufficit,ꝙ ipſa res deliquerit, vel defectum committat,vt ſuper ea poſſit interponi, non ſic cũ agit̃ ex facto ipſius abſentis, nam tunc requiritur latitatio,vt l.Fulcinius.§.quid ſit autem latitare.ỹ.quib. ex cau.in poſ.eat. Item per hoc,quod agitur ex delicto,vel defectu ipſius rei,non autem dñi, locum habet in eis ſecundum decretum propriè loquendo,quia non exponitur res venalis,ſed traditur in ſolutũ agenti pro tota æſtimatione,quam petit.Sed in aliis,qñ agitur ex facto abſentis,non interponitur ꝓpriè ſcd̃m decretum,nec traditur inſolutum ꝓ tota quantitate,ſed exponitur primò venalis,vt in tit.de bon.auth.iud. poſſ. & ſi nõ reperitur emptor datur in ſolutum pro iuſta æſtimatione,& miſſus ex ſcđo decreto,ſtatim efficitur dñs,ſi ille cõtra quẽ eſt facta miſſio, erat dñs,aliàs acquiritur vſucapiendi cõdõ, vt hic in gl.circa quod vide oĩno,quod no.glo.fi.in c.cum contingat.de do.& contu. & Io.And.in nouel.in c.qñ frequenter.in fi.Et pro iſta Cy.hic tractauit mãm primi,& ſecũdi decreti,& hic finiuit dies ſuos, nec vlterius reperitur de ſũa lect.in ff.vet,¶In gl.ibi[ſed ne fugiat cauere dẽt &c.]ſed ſi iſta eẽt rõ, quare requirit̃, & ſiſtat in eadem cã , nam ſi eſſet manumiſſus, vel alienatus,ſi ſiſtatur, poterit interrogari,& ſtabitur eius dicto, vt ſequitur in glo.iõ dic,ꝙ alia eſt cã,quam dixi ſ.eo.l.j. licèt etiam ꝑꝑ iſtam ſit ſi-
4 ſtendus.¶†In glo.ibi[& fortè credetur cõfeſſioni ſerui,non ta
a men[a] ſoli] ſed ſi adſunt alia indicia facientia ſemiplenam ꝓbationem,vt ỹ.de edil.ædi.l.quęro. in fi. vel ſi illa deficiunt interueniente tortura, quę ẽt hoc caſu vim hẽt ſemiplenæ probationis,vt l.cum probõ.ỹ.de proba. & ſi dicatur,ꝙ ſi nõ ſunt indicia,non põt ad torturam perueniri,vt l.j.ỹ.de qõnib.dic ꝙ bene deberent adeſſe indicia, non tñ requiruntur talia,quę faciant ſemiplenam probationem & hęc voluit glo.ſing.in d.l.
5 cum probõ.quæ ſꝑ allegatur, †ꝙ indicia per quæ peruenit̃ ad torturam,non requiritur, ꝙ ſint talia, quæ faciant ſemiplenã probõnem,iſta ergo confeſſio ſerui facit ꝓbõnem ſemiplenã, vt patet ex prædictis.Et eſt ſpãle hoc caſu, ꝙ ſeruus ſit idoneus teſtis cum agatur de facto ſuo,& idem vr̃ in alia perſona inhabili ad teſtificandum,puta propter vtilitatem,vel qa infamis,

vt

ADDITIO.

a ¶Soli.Vide tex.in c.poſſeſsionem. de prob. an credatur epõ de colla.beneficij ꝑ ipſum facta, & inquantum d.Iaſ.hic dicit, ꝙ vni teſti non creditur quantæcunq; authoritatis ſit , dic ꝙ hoc indiſtinctè non procedit, quia Papæ , & Imperatori creditur ẽt de his,quæ viderunt ante papatũ,& imperatoriam dignitatẽ, ita dicit Ro.& quòd cum a Papa Eugen.fuiſſet interrogatus ſi valeret eius dictum ſuper quadam reſignatione facta metu tempore Papę Mart. quo tempore tunc Eugenius Card.erat,dicit ꝙ muſauit,& ꝙ deinde inuenit duas glo.in c.1.de renun.& in c.ad apoſtolicæ. de re iud. quæ dicunt , quòd ſoli Papæ , & Impe. creditur de his,quæ viderunt ante adeptum culmen dignitatis,& quòd tunc lætus acceſsit ad ſummum pontificem Euge.& h.d.fin.ſuis.fol.;.

vt cum agitur de facto ſuo probando ꝯ alium, ꝗ ſit idoneus teſtis ad faciendam probõnem ſemiplenam,non ſic dicendũ, qñ repelleret alia rõne pp quã non præſumeretur dicere verum,ſed loqui ex affectione. Si uero non interrogatur ꝗs tanquam teſtis, tunc licet ipſe in ſuo teſtõ,vel aľr extra iudicium confiteatur aliquid de facto ſuo, quod tendit in præiudicium alterius non ſtatur eius dicto,ēt quantum ad ſemiplenam pro bõnem,& ſic loquitur in l.Seia mancipia. ſ.ad Velle.in princ. cum his quæ ibi dixi,ꝗ l.ſi quis ĩ graui.§.i.ad Silla.vbi tex. no.
6 †ꝗ nõ creditur vulnerato ēt in artic.mortis cõſtituto, ſi dicat talem ipm vulneraſſe,licet tunc non præſumatur mentiri, &
7 hoc quotidie contingit de facto,pp iſtam gl. ideſt decidi, † ꝗ ſi ſtatutum dicat, ꝗ pater teneatur ſoluere pœnam ꝓ maleficio filii,tunc confeſſio filii expreſſa, vel tacita probat maleficium,ut ſic poſſit perueniri ꝯ pꝛem,quæ qõ fuit diſputata per Bar. & eam ponit in l.cum filius.ſ.de verb.obl.dic vt ibi.¶† In
8 gl.ibi[aduerſarius ꝯrium &c.]iſta gl.reputatur in hoc ſingu.& dr̃ non eſſe alibi, ꝗ qñcunq; confeſſioni vnius ſtatur in præiudiciũ alterius ex forma l.vel ſtatuti, nihilominus ille alter põt
a ꝯrium probare, [a] & illam cõfeſſionem reuocare,ut poſſet ſuã
9 reuocare factam per errorem.†Ideo ſi ſtatutũ dicat, ꝗ de maleficio reperto per familiã pꝛãtis, ſtetur relationi familię, vel ꝗ denunciationi factæ per ſyndicũ cõitatis ſtetur, & relationi illius,ꝗ hoc debeat intelligi niſi ꝯriũ probetur, vel videbitur ꝯrium,licet aľs verba ſtatuti debent intelligi cum effectu,vt l. j.§.fi.ſ.quod quiſq; iur. & ſic videat, ꝗ non admittatur probõ in ꝯrium,ſed certe lex dicit ſtandum inſtrõ publico.C.de proba.l.cum pcib.& ēt idoneis teſtib.l.in exercendis.de fid.inſtr.& nihilominus admittatur probatio in ꝯrium, ut ibi no.& in c. cum Ioan.e.ti.extra.& hoc dr̃ fuiſſe de mente Iac.But.in l.i.C. de re iud.& ibi Bal.hoc tãgit,ꝗ eſt glo.ord.maioris authoritatis, quam ibi alleg.iõ eam tene menti notabiliter.

ADDITIO.

a ¶ Probare de his,quæ dicit hoc etiam d.Iac.A.de Lud Ro. conſ.102.

LEX III.

1 *Forma ſecundi decreti contra vſufructuarium eſt vt ſibi denegetur vſuſfructus.*
2 *Contumacia procuratoris nocet domino in his, quæ ſunt modici præiudicii vt perueniatur ad primum decretum,non ad ſecundum.*

1 SI cũ vſufructuario. † Forma ſecũdi decreti ꝯtra vſufructuarium eſt,vt ſibi denegeť vſuſfructus.h.d.Dic ut in l.ſi finita.§. ſi de vectigalib.de dã. infe.& l.hoc amplius.eo.ti.¶In tex.ibi[vſuſfructus perſecutio]& transferatur in actorem non ius ipſius vſuſfructus,qa perſona non põt ſeparari,ſed cõmoditas, & ideo non morte ipſius actoris finietur hæc commoditas, ſed morte vſufructuarii in quo reſidet vſuſfructus,ut l.neceſſario.§.fin. de peri.& commo. rei uendi.
2 †Sed an pp contumaciam vſufructuarii peruenitur ad ſcd̃m [a]
a decretum ꝯ proprietarium? hic innuit ꝗ nõ,ſed ĩ ꝯrium facit, quia eſt procurator proprietarii.l.ſi.§.fin. de ope.no. nũ.& ſ. quemad.vſuſfruc.ca.l.i.in fin.& contumacia procuratoris nocet domino,ut l.iii.C.de procu.ſed dic hoc verum in his, quæ ſunt modici præiudicii,ut perueniatur ad primum decretum, nõ in his,quæ ſunt magni, ſecundum Bar.ibi,& in d.l.hoc amplius.& hic.

ADDITIO.

a ¶ Ad ſecundum.Adde Spe.in ti.de primo, & ſecundo decreto,in §. nunc de effectu.vltra remedium.

LEX IIII.

1 *Defenſio non poteſt fieri pro parte,ſed debet fieri inſolidum.*

1 SI cum vno. †Defenſio non põt fieri ꝓ parte,ſed debet fieri inſolidum, & ideo quilibet ex plurib.dñis unius ſerui in cã noxali debet ipſum defendere inſolidum,& ſuo noĩe,& ideo non tenetur ſatiſdare de iudicato ſoluendo pp ſocios,qa non uenit illorum noĩe, ſed ſuo proprio, & qui ſuo nomine conuenitur de iudicato ſoluendo non ſatiſdat. h. d. ſ̃m gl.& doc.¶In tex.ibi[noxali iudicio agetur]& ille vult in ſe iudiciũ ſuſcipere,& ſeruum inſolidum defendere,ſed actor dicit,ꝗ cũ plures alii ſint dñi,ipſe cenſetur defendere partim ſuo nomine,& partim noĩe ſociorum, & quatenus defendit nomine illorum tenetur ſatiſdare de iudicato ſoluendo, ut ſ. de procu. l.mutus.§.qui alium.queritur ergo quid iuris? & reſpondetur ꝯrium,& aſſignatur rõ, ꝗ immo ſuo tãtum noĩe defendit cũ poſſit,ergo totum facit ſuo noĩe,& non ſatiſdat,ut Inſt.de ſat. §.ſed hodie.tamen in contrarium facit, quia iſto iure etiam ꝯuentus ſuo noĩe ſatiſdabat de iudicato ſoluendo,ut Inſtitu.de ſatiſd.in prin.§.j.ſed certe hoc verum,qñ cõueniebatur actione reali,ſecus ſi perſonali,ut ibi hr̃,& not.ſ.tit.i.l.Iul.ſed actio noxalis eſt perſonalis,licet in rem ſcripta, ergo &c.

LEX V.

1 *Non dicitur ſiſti in eadem cauſa, qui ſiſtitur mutata qualitate, quæ alterat condemnationem, niſi hoc actori non noceat, uel niſi mutetur ex cauſa de præterito.*
2 *Si ago actione iniuriarum contra ſeruum petendo ipſum puniri corporaliter, & dr̃ potius accuſatio, ꝗ poſſum petere mihi caueri de ſiſtendo ipſum, vſque ad ſententiam incluſiue in eodem ſtatu, quia mea intereſt.*
2 *In pœnis imponendis inſpicitur tempus condemnationis, & quando tempus commiſſi criminis, & quid in laico, qui poſtea efficitur clericus.*
4 *Quãdo illud quod erat in potentia reducitur ad actũ, non dicitur qd nouũ. Quando ſtatus alicuius pendet ex aliquo euentu dicitur habere implicitum vtrunque euentum.*

1 SI ſeruum. †Non dr̃ ſiſti in eadem cã,qui ſiſtitur mutata qualitate,ꝗ alterat ꝯdemnationem,niſi hoc actori nõ noceat,uel niſi mutetur ex cã de præterito,quia tunc non dicit
2 noua h.d.cũ ſeq. ¶† In tex.ibi[non certe ſiſtitur]& ſic pœna ꝯ ipſum cõmittitur ſi promiſſa eſt. Et ſic no.ꝗ ſi ago actione in iniuriarum ꝯ ſeruum,& peto ipſum puniri corporaľr,& ſic ago potius criminaliter,ꝗ ciuiľr ad pecuniã mihi applicandam.vñ potius dr̃ accuſatio,intereſt mea, ꝗ non manumittatur,ut acrius puniatur tanꝗ ſeruus, & poſſum petere mihi caueri de ſiſtendo ipſum vſq;ad ſnĩam ĩcluſiue in eodem ſtatu,& ſi manumittatur,vľ intereſſe mea, & ideo poſſum petere pœnã ꝓmiſſam,licet non tendam niſi ad vindictã,& duritiem,vt l.ſeruus.ſ.ſi ſer.ex.quod eſt mirabile. No.ēt, ꝗ in pœnis imponendis inſpicitur tps cõdemnationis, non tps commiſſi criminis, ſed ꝯtra de leg.i.ſ.de poe.Iſtud cõtrarium eſt difficile, & gl.ſoluit plurib.modis,doc.ſiľr dñt,ꝗ ibi loquitur,qñ pro maleficio veniebat imponenda certa,& determinata pęna a iure,& tũc inſpicitur tps delicti commiſſi, & licet poſtea mutetur ſtatus, non mutatur pœna hic,qñ non erat certa,& determinata pęnã,ſed veniebat imponenda arbitrio iudicis,qui debet arbitrari tpe ſententiæ,& non habet reſpectum ad tps precedens, ſicut in ſiñ hr̃ in l.iii.§.in hac.ſ. commod.qñ intereſſe probatur per iuramentum in litem,quod inſpicitur tẽpus ſnĩæ,non tps moræ præcedẽtis.Non eſt ergo diſtinguendũ inter publica maleficia,vel priuata,ſed inter pęnas, aľs autem hæc diſtinctio ñ vľ locum hr̃e ſi quis mutat ſtatum de laico in clericum,quia ſi clericus cõmittit homicidium,nõ poterit puniri pęna capitis, q a nec ſecularis iudex põt pœnã hmõi imponere, nec eccliaſticus imponit pęnam ſanguinis,ſed cõmutabit, dixi in d.
4 l.i.ſ.de poen. ¶†Vlt.not.in fi.ſ̃m Bal.ꝗ qñ illud,quod erat ĩ potentia,reducitur ad actum,non dr̃ quid nouum, [a] nam ſtatuliber non dr̃ hr̃e libertatem in potentia, & in habitu pendente condõne,illa vero exiſtente hęc potentia reducitur ad actum. Vñ non dr̃ conſequi libertatem de nouo, ſed illa quam prius habebat dr̃ fortificari,ſicut uidem⁹ in ſiñ, l.ſuis.de lib. & poſthu.ꝗ cum filius uiuente pꝛe dicať hr̃e dñium potius in potentia,ꝗ in actu, mortuo patre non dr̃ acquirere nouum dñium, ſed quod pri⁹ habebat dr̃ fortificari,& impinguari,& Bal.multum notabile verbũ hic dicit de implicitis ſtatutis ex iſto tex. ꝗ qñ ſtatus alicuius pẽdet ex aliquo euẽtu, dicitur habere implicitum vtrunque euentum.

ADDITIO.

a ¶ Quid nouum.Facit quod voluit Rom.ſingul.ſuis,ꝗ ſi vendo domum,quæ erat alteri obligata ſub conditione,& promitto manutenere in eadem forma, quòd ſi purificetur conditio, quòd non teneor emptori in aliquo.

De eo per quem factum eſt quominus in iudicio ſiſtat. Rub.

1 ¶†Per hunc tit.prouidetur interdum actori dũtaxat, interdũ reo dũtaxat, interdũ vtriq;,primum cõtingit qñ pp hoc, ꝗ citatus fuit impeditus comparere actio fuit extincta, uel tpe perempta,nam tũ agit actor contra impedientẽ ad totũ illud, ad qđ competebat actio probando tñ ĩtime, qđ actio ſibi cõpetat,nec ſufficit probare per iuřm in litem,& ita loquitur l.fin. in prin.& §.fi. ſ.eod. ad pœnam vero quàm promiſerat ille ſiſtendus nõ agit,quia ſi ſtetiſſet illam pœnam non fuiſſet actor cõſecutus,quia non fuiſſet commiſſa,ipſe aũt agit ad id,quod fuiſſet ꝯſecutus ſi ille ſtetiſſet, & tñ nõ eſt conſecutus, nec cõſeq põt facto illius tertii, vñ ęquitas dictat, ꝗ dolus illius non ſit ſibi nociuus,ipſe aũt reus hoc caſu non agit,qa damnũ nõ recipit,ſed potius lucrum ex facto illius,cum ſit liberatus ab actione. Si uero actio non eſt extincta, & ſic ius actoris eſt adhuc ſaluum,& pt ipſum conſequi,tunc ipſe non agit ꝯ impedientẽ,pt agere ꝯ illum,qui debebat ſiſtere, quia non ſtetit ad pœnam promiſſam,uel ad intereſſe, & tunc ipſe reus quicqd ſoluit ex iſta cauſa recuperat ab illo eximente,& ita loquitur iſta l.i.& maxime in §. ſi reus. in fi. nec obſt.ſi dicatur, immo vľ ꝗ actor non poſſit agere ad pœnam, cum ille fuerit impeditus,cum habeat exceptionem,vt l.ii.§.ſi quis in iudicio. ſ.ti. j.quia illud eſſet verum,qñ fuiſſet impeditus facto naturæ, & ſic ꝯ nullũ hr̃et regreſſum,vel facto hoĩs cõtra quem nõ hr̃et regreſſum,

regreſſum,puta facto magr̃atus exercentis ſuum officium, vt
ea.l.j.circa fin. in ver.ſimili modo. idem ſi haberet regreſſum
de iure,ſed non de facto,quia non eſſet ſoluendo, ſi vero ha-
beret tam de iure,q̃ de facto,tunc non vtit̃ exceptione ꝯtra a-
ctorem,ſedſoluit,& ab illlo tertio poſtea recipit,vt patet in d.
l.ij.in fin.cum l.ſeq.& hoc ẽt vult tex,hic in §.ſi reus.in fi,vr̃ tñ
ꝙ liberetur cedendo actionem ꝯ illum,ut no.Cy.C. de ꝯhen.
& commit.ſtipul.l.non moriturum.poſt princ. De tertio caſu
dic,vt l.fi.§.ſed ſi ſtipulator.ĵ.e.Ex his apparet in quo iſte titu.
pinguius prouideat,q̃ ti.ŝ.ne quis eum qui in ius vo.eſt.nam il
le non prouidet niſi actori,ſed ſi actor nollet agere ꝯ eximen
tem,ſed ageret ad pœnam ꝯ illum,q promiſit ſe ſiſtere,& exi
gere pro illo,ex illo ti.non prouidetur ſibi ꝯ tertiũ,& in aliqb.
ille ti.pinguius prouidet,q̃ iſte,quia ibi ſufficit probõ per iura
mentum in litem,hic non.Item ibi actori ſuccurritur contra
impedimentum etiã ſi actio ſua non ſit extincta,ſecus in iſto,
quia quod exigitur ibi eſt mera pœna, hic intereſſe, & datur
etiam ibi actori calumnioſo,hic non,vt l.penul.§.i.e.ti.cætera
dic,vt in gl.

LEX PRIMA.

1 *Tertius ſi aliquem impediuit ad iudicium venire,quòd non teneatur acto-
ri hac actione,ſi iſtud non fecit animo impediendi iudicium,ſed alia cã.*
2 *Si tertius in præiudicium litigantium, vel alterius eorum procurauit ab-
ſentiam iudicis, an incidat in hoc edictum, vel in illud, ne quis eum
qui &c.*

1 **AEquiſsimum putauit.**
†Quæro quid ſi iſte tertius impediẽs ignorabat il-
lum eſſe vocatum ad iudicium,& ſic non fecit ani
mo impediendi iudicium,ſed alia cã?Rñdeo nõ tenetur acto-
ri hac actione,ẽt ſi per hoc actio ipſius ſit extincta, quia non
commiſſit dolum reſpũ ipſius:arg.ad hoc.ĵ.qui.ex cau.in poſ-
ſeſ.l.Fulcinius.§.ꝙ ſi aduerſus.cum §.præceden. & de fal.l.fili⁹.
§.fi.ante fi.ibi [quia nõ aduerſus &c.] dabitur tñ actori reſtitu
toria actio contra reum, qui ex dolo tertii ſenſit lucrum, vt
ĵ.e.l.fi.in fi.prin.ſed ipſe reus, ſi per hoc cadit in pœnam, quã
actor ab eo conſecutus eſt,bene ei dabitur actio,qa contra ip
ſum fuit commiſſus dolus,licet non ad hunc finem, & ſic nõ
erat obligatus ad hoc ordinatione, ſed iſtud non inſpicitur in
dolo.l.i.vt ĵ.de depo.l.j.§.ſi rem depoſitã. licet inſpiciatur cul-
pa.l.& in totam.ĵ.de impen.& tetigi in l.ſi vehenda. §.i.ĵ.ad l.
Rhodiam de iact.& adde quod no.Inno.in c.i.de offi.delegat.
3 ¶†Item quæro quid ſi tertius in præiudicium litigantium, vel
alterius eorum procurauit abſentiam iudicis, an ĩcidat ĩ hoc
edictum,vel illud ne quis eum;dicit Inn.ꝙ non,circa fi. ca.pa-
ſtoralis.de of.dele.quoniã iſta iura loquuntur de impedientib.
alium ad iudicium venire, non de iudicem impedientibus.

1 *Quòd illa verba, ſi per aliquem factum eſt quominus quis in iudicio ſi-
ſtat,dicuntur in rem ſcripta, & comprehendunt non ſolum facientem,
ſed etiam fieri facientem.*
2 *Principalis faciens,licet non delinquat,quia non faciat dolo, tamen man-
dans qui fuit in dolo tenetur, & quid ſi maleficium denominatur ab ip-
ſo iure.*
3 *Mandatarius ſi erat facturus etiam ſine mandato,an mandans teneatur.*

1 **§. Feciſſe autẽ dolo.** †No. ꝙ illa verba, ſi
per aliquem factum
eſt quominus quis ĩ iudicio ſiſtat,dñr in rem ſcripta, & ſic cõ-
prehendunt non ſolum facientem,ſed etiam fieri facientem,
nam exponunt hoc modo, ſi per aliquem factum eſt, ſupple
aliquid propter quod ſequatur iſte effectus, ꝙ quis non ſtetit
in iudicio,ſed mandans eſt huiuſmodi,& propter hoc ſecutus
eſt iſte effectus,& ideo incidit in uerba,& in ſententiam, non
ſic in edicto,ne quis eum &c. & ſic non cõprehendunt de pro-
prio ſignificatu,niſi illum,qui per ſeipſum eximit,ideo in illo
edicto per interpretationem extenſiuam additum fuit etiam
de fieri faciente,ut l.ſed eximendi.in fi.cum l.ſeq. eo.tit.quæ ex
tenſio ſi non fuiſſet facta non comprehẽdebatur fieri faciens,
& iſta inducuntur ad q.Si ſtatutum dicat,ſi per aliquem factũ
eſt,ut quis vulneretur in platea,puniatur pœna dupli, ꝙ non
ſolum ipſe vulnerans incidit in pœnam, ſed etiam mandans,
ſecus ſi dixerit,ſi quis vulnerauit ĩ platea,quia ſolus vulnerans
incidit,uide per Bar.in l.hæc verba. de adult. Cy. tamen in l.ſi
per alium,ŝ. ne quis eum. tenet ſm quoſdam etiam hoc caſu
2 fieri facientem comprehendi per multas rationes. ¶†Itẽ not.
in fi.ꝙ licet principalis faciens non delinquat,quia non faciat
dolo,nihilominus mandans,qui fuit in dolo tenet̃, ſimiliter ĩ
l.ſi quis id quod.ŝ.de iur.omn.iud,in uer.ſed ſi alius. quod dic,
ut ibi dixi eſſe uerum,quando maleficium denominat̃ ab ip-
ſo facto,vt corrumpere album, vel aliquem occidere,ſecus ſi
denominatur ab ipſo iure,vt furtum,& falſum,quæ ſunt no-
mina a iure inuenta reſultantia ex quibuſdam factis, quia ſi
principalis non furatur,quia non hẽt animũ furãdi,ut mãdãs
non tenetur furti,licet habuerit aĩum furandi,ut l.si is q. §.si-
3 quis Titium.ĵ.de fur.¶†Vlt. quæritur,quid sit iſte mandatari⁹
erat facturus ẽt sine mandato,an mandans tenet̃? Iac.But.ſẽ-
tit ꝙ non, nam interdum mandatur aliquid, quod de ſui na-
tura eſt maleficium,vel de gñe prohibitorum, puta ꝙ ſeruus
fugiat a dño, & tunc ẽt si aĺs fugitiuus erat,tenetur mandans,
a qa nõ debuit malum propoſitum commendare, [a] vt ĵ.de ſer.
corru.l.i.§.perſuadere.in fi.aut mandat illud, qđ non eſt de ſui
natura maleficium, ut ꝙ aliquem retineat ꝑ verba ꝑſuasiua
ne vadat ad talem locũ,& tunc ſi erat aĺs facturus non tenet̃,
qa non incidit in pœnam, nisi ꝑꝑ hoc impediuit siſtere, ſed
certe iſte non dr̃ impediuiſſe poſtquam iſte ẽt sine mandato
idem erat facturus, ſed Bal.& Ang.tenet contrarium hoc ca-
ſu,ꝙ imo etiam incidit, & ita debent practicari, de hoc vide
plenius per Bar.in l.non ſolum.§.si mandato.ĵ.de iniu.

ADDITIO.

a ¶ Commendare.De hoc vide pulchre per Ang.conſi.22.inc.in no nine domi-
ni pro deciſ.qõni,vbi ponit qualiter teneatur mandans ei,qui omnino facturus
erat homicidium, etiam ſi confiteatur contenta in inquiſitione vera eſſe, & in-
quiſitio fuerit formata contra tractantem ordinatorem, vel mandatorem.

1 *Nimia credulitas,quomodo & quando noceat credenti.*
2 *Credulus propter publicam vocem,& famam,quòd excuſetur.*
3 *Si aliquis fecit poſitionem falſam,& tu ipſam per errorem fuiſti confeſ-
ſus,quòd etiam poſt ſententiam poteris petere reſtitutionem aduerſus
hanc confeſſionem,& quid in interrogatione.*
4 *Citatus ad locum non tutum, quòd non teneatur comparere, & quando*
5 *Nimia credulitas excuſat a dolo.*
Quid in nimia incredulitate an excuſet.

1 **§. Dolum autem malum.** †No. hic in fi.
ꝙ si fuiſti ni-
a mis credulus [a] in credendo alteri id, qđ non erat credendum,
si hoc tendit in mei præiudicium,poſſum tibi imputare qua-
re fuiſti nimis credulus,& sic poſſum petere a te pœnam,quia
in iudicio non ſtetiſti sicut debebas,nec illa credulitas te excu
ſat in prẹiudicium mei,ſed potes ab illo recuperare per hanc
actionẽ,quia ille nõ põt tibi imputare,quare sibi credidiſti cũ
te ad hoc induxit, & in hoc consiſtat ſub gl. hic poſita in fin.
2 ¶†Primum dictum procedit, nisi ille erat talis cui erat credẽ-
b dum [b] verisimiliter, quo caſu excuſaris etiam quo ad me, ut
ĵ.de cond.& demõ.l.Titio fundus,& no.ibi in gl.& l.Paulus.§.
j.de bo.lib.vel nisi eſſet publica vox,& fama, quia tunc excu-
ſatur qui illi credit,& iſte eſt vnus effectus famæ per l.miles. §.
3 mulier.ĵ.de adul.& C.si ſer.ad decu.aſp.l.ꝑſes.¶Ex†ſcđo dicto
dñt Doc.ꝙ si aliquis fecit positionẽ falſam,& tu ipſam per er-
rorẽ fuiſti confeſſus, ꝙ cum ipſe induxerit te ad cõtendum,
etiam poſt ſententiam poteris petere reſtõnem aduerſus hãc
confeſſionem, nec ille poteſt imputare quare sibi credidiſti,
cum ponendo affirmatiue te induxerit,& pro hoc tex.& glo.
in l.ii.§.quæsitum.ĵ.quando actio de pecu. eſt annalis,non sic
si non ad positionem,ſed ad interrogationem,q̃ non ſit affir-
matiue fuiſti confeſſus falſum, quia non poteſt reuocari poſt
ſententiam,quę transiuit in rem iud. etiam per reſtitutionem
in inte.si alia legitima cauſa non ſubsiſtat. l.error C.de iur.&
4 fa.igno.¶† In tex.ibi[pronunciauerit triſte]puta ꝙ in loco iu
dicii erat inimicus eius,uel ĩ itinere erãt latrones,quæ si eſsẽt
c uera,non tenetur comparere, [c] & ſaltem ope exceptionis po-
terat euitare pœnam,quia non tenetur ire ad locum non tu-
tum,ut cle.paſt.de re iu.ſed non erant uera, & si fuiſſent uera,
iſte nunciator non teneretur, quia non fuit in dolo nuncian-
do ueritatem, ſed si nunciaſſet tale quid, quod etiam si eſſet
uerum teneretur comparere, puta,ꝙ pater eſſet mortuus, &
ꝑꝑ hoc ille retroceſſit,& non iuit ad iudicium, nã non dẽbat
ꝑꝑ hoc dimittere quominus faceret illud,ad qđ tenebatur ex
forma promiſſionis,tunc si erat uerum,nõ tenetur nũciator,
ſed ipſe bñ tenetur actori,si erat falſum,sir̃.tenetur actori, &
nũciator sibi, qa nõ potes sibi ĩputare quare hoc nõ obſtãte
5 non iuiſti,cum ire deberes ẽt si hoc fuiſſet uerum. ¶†Itẽ ſcias
ꝙ licet nimia credulitas nõ excuſet a culpa, nisi in casib.vt ŝ.
bñ tñ excuſat a dolo a quælibet cauſa ẽt ĩiuſta excuſat,ut not.
in l.j.in fi. magnæ gl. ŝ.si quis ius dicen.non obtemp.e conuer
ſo si aliquis fuit nimis incredulus,cum diceretur sibi ueritas,
& noluit credere,an excuſetur ex eo,quia dicat ſe non debuiſ-
ſe eſſe nimis credulus,& sic non deliquiſſe,uide quod no. Cy.
C.de rei uen.l.si fundum.& qđ hr̃ in l.siquis inficiatus.ĵ.depo.

ADDITIONES.

a ¶ Credulus.Adde Arch.in c.ꝙ magnum.23.q.4.& gl.in c.innocens.22.q.4.in c.
ſiquis præpoſtera.& in c.inquiſitioni.de ſen. exc. & d.Iaſ.hic proſequitur more
ſuo late quando quis non teneatur,cui inquantum dicit,quòd non teneor crede-
re ſententiam contra me latam,& aduerſarium appellaſſe, niſi productis inſtru-
mentis,adde quòd ſi per iudicem,vel arbitrum,qui tulit ſententiam,vel laudum
mihi intimetur,ꝙ teneor credere abſque inſtrumento,ita conſuluit Roma.con-
ſi.7.per iura quæ breuitatis cauſa omitto.
b ¶ Credendum.An ſit credendum honeſto.vide eundem Pau.conſ.94.Lud.Rom.
cõſ.proxi.alle. & conſ.50.& an ſit iuſta credulitas credere,quod dixierit author
ſuus,ꝙ habuit rem a tali,vide per Are.conſi.25.
c ¶ Comparere. An citatus ad locum non tutum teneatur comparere,vide per Ol
conſi.80.

Si dolo

1 *Si dolo actoris reus in iudicio non ſtetit aduerſus petitionem pœnæ, datur ſibi exceptio doli, ſecus ſi dolo tertii.*
2 *Ei cui ſufficit exceptio non prouidetur de actione ordinaria, & quando hoc procedat.*
3 *Stipulatio pęnalis committitur contra non ſiſtentem, licèt non fuerit in dolo, vel culpa, in periurio.*
Impeditus a tertio, licèt habuerit iuſtam cauſam non comparendi, non tamen habet excep. aduerſus petitionem pœnæ, ſi poteſt illam recuperare ab illo tertio, ſecus ſi non poſſet.

1 **§. Si reus dolo actoris.** †Si dolo actoris, reus in iudicio non ſtetit
aduerſus petitionem pœnæ, dat̃ ſibi exceptio doli, ſecus ſi dolo tertij, tunc. n. ſi ſoluit pœnam ab illo tertio repetit. h. d. qđ
2 declara, vt dixi ſuper rub. ¶†No. ꝙ ei cui ſufficit exceptio, non
prouidet̃ de actione, ſimile in l. 1. §. ſi debitori. ff. vt in poſſ. leg.
quod eſt verum de actione ex̃ordi. & in ſubſidium reperta, vt
hic, ſecus de ordinaria. ff. quod me. cau. l. metum. §. ſed quod ꝓtor. vbi habes vtranq;. & ff. de lib. leg. l. quod mihi. niſi ſit talis
actio, quæ tanq̃ odioſa cum alio remedio non cõcurrat, vt eſt
3 actio doli, vt ff. de dolo. l. j. §. idem Pompo. ¶†No. et hic, ꝙ ſtipl'o pœnalis committit̃ ↄ non ſiſtentem, licèt nõ fuerit in dolo, vel culpa, quia impeditus facto actoris, vel tertij, ſecus in ꝑiurio, vt l. fi. & ibi dixi s̃. qui ſat. cog. Item ꝙ licèt impeditus a
tertio habuerit iuſtam cauſam non comparendi, tñ non hẽt
excep. aduerſus petitionem pœnę poſtq̃ poteſt illam recuperare ab illò tertio, ſecus ſi non poſſet, vt dixi s̃. eo. in rub.

1 *Actio, de qua hic, eſt rei perſecutoria, ex parte eius, cui competit, ex parte verò eius contra quem competit, dicitur pęnalis.*
2 *Actio quando datur ad intereſſè, ſi deſinit intereſſè, deſinit etiam actio competere.*
3 *In actione perſecutoria, licèt poſtea ex parte eorum, qui conueniuntur ſit pęnalis, vel efficiatur merè pœnalis ex poſt facto, tunc vno ſoluente alii liberantur.*
4 *Legatum rei, quam hæres poſſidet, vt ſuam cum ſua non ſit, ſed vſucapiat debetur legatario vſucapione completa, & quid ante.*
5 *Aſſaſsini dicuntur qui per pecuniam delinquunt, & tenentur tam ipſi, quã eorum hæredes, qui talem pecuniam receperunt, eam reſtituere ei contra quem deliquerunt vltra pęnas criminales, quæ eis imponuntur.*

1 **§. Si plures dolo.** †Hæc actio eſt rei perſecutoria ex parte eius cui competit, quia
datur ad intereſſe, & ideo ſi ſunt plures impedientes, licèt qlibet teneatur inſolidum, vno tñ ſoluente liberantur oẽs, hoc
primo. Item pœna orit̃ ex delicto, iõ ex facto, ſed non datur
noxal'r ↄ dñm, hoc ſcđo, ex parte verò illius ↄ quem competit
dr̃ pœnalis, qñ ab eo petit̃ id quod ſibi adeſt, & hoc reſpectu
non dat̃ vltra aunum, nec datur ↄ hr̃dem ante lit. cont. niſi in
eo quod ad eum peruenit, dat̃ hr̃di ꝑꝑ hoc, ꝙ eſt perſecutoria rei ex parte eius cui competit, hoc tertio, & vlt. vſq; in fi. l.
¶In tex. ibi [omnes tenent̃] i. quilibet inſolidum, quia & inſolidum quilibet delinquit, vt s̃. de iud. om. iud. l. ſi quis id quod.
in fi. licèt iſta dictio oĩs, quę eſt collectiua innuat ↄrium, ꝙ oẽs
ſimul tñr, ſed ex eo quod ſequit̃, patet ↄrium, quia ſi quilibet
tenet̃ pro parte, non eſt veriſile, ꝙ vnus ſolueret totũ, cuius ↄri. ſequit̃. ¶In tex. ibi [pœnam] habito reſpectu ad ſoluẽtẽ cui
nihil adeſt, ſed habito reſpectu ad recipientem male ſe habet
ad intereſſe, qa petit qđ ſibi abeſt, & hoc eſt, quod ſequit̃ cũ ni
2 hil interſit, &c. ¶†In tex. ibi [cum nihil interſit] nam hæc eſt
rl'a gñalis, ꝙ qñ actio datur ad intereſſe, ſi deſinit intereſſe, deſinit actio competere. l. ſi procuratorem. ff. mand. quia non dẽt
qs bis idem ꝓſequi, vt l. bona fides. depoſi. ¶In tex. ibi [noxali
iudicio agendum] & ſic liberat̃ dando ſeruum pro noxa, ergo eſt ex delicto, alias ſi daretur de peculio nõ liberaret̃ dãdo
ſeruum pro noxa. ¶In tex. ibi [ſed non vltra annum] hoc &
ẽt id, quod ſequit̃, intellige qñ non erat lis ↄte. ante lapſum anni, vel añ mortẽ, alias eſſet effecta perpetua, & tranſitoria ad
hæredes, vt C. ne ex deli. defun. l. j. & l. 2. de priua. delic. cum ibi
3 no. ¶†In glo. quæ inc. in l. intereſſe. in fin. ibi. l. ſi cum exceptione. §. ii. dic ꝙ qñ actio eſt merè pœnalis, tam ex parte agentis,
q̃ ↄuenti, tunc ſi fuit pęnalis ab ipſo principio locum habet,
quod dixit gl. ꝙ vno ſoluente non liberant̃ alii, per iura. s̃. all.
ſed ſi a principio fuit perſecutoria, licèt ex poſt facto efficiat̃
merè pęnalis ꝑꝑ aliquod accidens de nouo ſuperueniens, tũc
inſpicit̃ mera natura, & vno ſoluente liberant alij, ſicut ſi non
eſſet merè pęnalis, & loquit̃ hæc allegatio gl. & no. in l. metũ.
§. licèt. eo. tit. ¶No. ergo, ꝙ ſicut in actione merè perſecutoria
ex vtraq; parte, vno ſoluente alij liberant̃, ita in illa quæ eſt ꝑſecutoria ex parte agentis, licèt ex parte conuenti ſit pęnalis,
vt hic, quod no. & hoc qñ competit ↄ plures ex eadem cauſa,
ſi aũt ex diuerſis cauſis, tunc iſto caſu, qñ ex vna parte eſt perſecutoria, ex altera pęnalis, vno ſoluente non liberantur alij,
& hoc voluit gl. ff. l. fi. §. fi. & l. qui ſeruũ. de interrog. actio. ¶In
gl. q̃ incip. ſed qualiter ibi, vt compleatur vſucapio. quæ ſi non
eſſet completa, legatarius non poſſet eam ↄſequi, ita ſentit gl.
4 †Ex qua no. ꝙ qñ teſtator legat rem quam hæres poſſidet, vt
ſuam, cum ſua non ſit, ſed vſucapiat, non debetur legatario,
niſi vſucapio compleatur, & ſuperueniat hr̃di dñium. Sed ↄ
de l. vnum ex familia. §. ſi rem. de leg. 2. Sol. ibi legauit rem, q̃
erat verè hr̃dis, & tunc debetur indiſtinctè, ſicut ſi legaret rem
propriam, ſi aũt legat rem, q̃ nec eſt ſua, nec eſt hr̃dis, ſed vſucapiebat per ipm̃, vel per hr̃dem, tunc añ vſucapionem cõpletam vr̃ diſtinguendum, an ſciuerit non eſſe ſuam, vel ignorauerit, & hoc ſecundo caſu, an legatarius eſſet coniuncta perſona, vel non, vt l. cum alienam. C. de legi. ſed vſucapione completa indiſtinctè debetur legatario ꝑꝑ ſuperueniens dñium,
5 in hac gl. quæ ita ſentit, & perpetuò tene mẽti. ¶†In gl. ibi [eximit per precium] iſti tales, qui delinquunt ꝑ pecuniam dicuntur aſſaſſini, contra quos emanauit c. j. de hom. li. 6. & vult hęc
glo. ſingularis, quæ in hoc non eſt alibi, ꝙ tam ipſi, q̃ hæredes
ipſorum teneantur talem pecuniam, quam receperunt reſtituere ei, contra quem deliquerunt vltra pœnas criminales,
quæ ſibi imponuntur, quod perpetuo tene menti.

LEX II.

1 *Actio ſicut poteſt dari noxaliter ex facto ſerui, ita & exceptio. & num. 2.*
2 *Actio ſicut datur alternatiuè, & ita exceptio.*

1 **SI actoris ſeruus.** † Si ſeruus actoris impediuit reum ſiſtere
ſciente domino, & non prohibente, aduerſus ipſum petentem pœnam, datur exceptio doli ſimpliciter, ſi verò ignorauit, datur, non ſimpliciter, ſed noxaliter
alternatiuè, vt vel non agat, vel ſi agat, det ſeruum pro noxa.
2 h. d. † Ex quo no. quòd ſicut actio poteſt dari noxaliter ex facto ſerui, ita & exceptio. Item quòd ſicut actio datur alternatiuè, ita & exceptio.

LEX III.

1 *Si propter impedimentum illatum a tertio, actor perdit actionem ſuam, datur ſibi hæc actio contra impedientem ad totum illud, ad quod actio competebat, vel eius æſtimationem, & illo exiſtente non ſoluendo, datur regreſſus contra reum, ne ex dolo illius lucrum ſentiat.*
2 *Doloſo exiſtente non ſoluendo datur in ſubſidium regreſſus contra alium, qei ex dolo illius lucrum ſentit, & quando hoc procedat, & de forma libelli, an reus remanet liberatus, & an actor reſtituatur in integrum. & num. 3.*
3 *Reſciſſoria actio non durat vltra annum.*
4 *Satiſdatio de iudicio ſiſti extinguitur extincta actione principali.*
5 *Actio quòd per litis conteſtationem perpetuetur in xl. annos, licèt prius non haberet tantum durare.*
Per citationem non perpetuatur actio, ſed bene interrumpitur præſcriptio, & debet denuo incipere, & quæ præſcriptiones interrumpantur ſolum per conteſtationem.

1 **EX hoc edicto.** †Si propter impedimentum illarũ a tertio actor
perdit actionem ſuam, datur ſibi hæc actio contra
impedientem ad totum illud, ad quod actio competebat, vel eius æſtimationem, & illo exiſtente non ſoluendo datur regreſſus contra reum, ne ex dolo illius lucrum ſentiat. h. d. Et propter hoc vlt. allegatur principium huius l. quòd
2 †doloſo exiſtente non ſoluendo datur in ſubſidium regreſſus
contra alium, qui ex dolo illius lucrum ſentit, quod poteſt
multis modis contingere, ſi tamen ille participaſſet dolum,
tunc etiam in non ſubſidium daretur actio contra reum, vt
in glo. s̃. ne quis eum. in l. ſed eximendi. §. j. ſuper verſ. amittere. Item illud eſt verum, quod dixi, quando dolus conſiſtebat in faciendo, ſi autem in non faciendo, non datur regreſſus contra alium, qui ſenſit lucrum, vt not. in l. j. C. ſi quis
omiſ. cau. te. & ibi vide Bart. Item non ſolum contra illum, q
ſenſit lucrum, ſed interdum etiam contra illum, ad quem res
peruenit ex cauſa oneroſa, vt l. planè. §. j. ff. de leg. j. la 2. & no.
ꝑ Cy. C. de reputa. q̃ fiũt in iudi. l. j. in fi. vbi oĩno vide. ¶In tex.
ibi [quanti actoris interut.] ſed ipſi reo nõ dat̃ actio, hoc caſu
contra impedientem, quia non eſt damnificatus ex facto illi⁹
ſed potius lucrum ſenſit, vt dixi ſup rub. Sed quid ſi hoc lucrũ
non ꝓfuit, qa illo exiſtente non ſoluendo datus eſt regreſſus
contra eũ, vt in fi. an ſi poſtea efficiat̃ ſoluendo repetat ab illo
doloſo? puto, ꝙ non, quia ſi factum illius doloſi non interueniſſet, habuiſſet neceſſe ſoluere, vel reſtituere rẽ. Nõ ergo põt
ↄqueri ſi coactus eſt facere, quod fuiſſet facturus illo nõ impediente, præterea tractaret de lucro captando, & hæc actio dat̃
3 pro damno euitan. ¶†In tex. ibi, [ſoluẽdo non fuerit.] ſic ergo
vr̃, ꝙ anteq̃ agat contra reum debeat interuenire excuſſio illius doloſi, aliàs nõ eſt aperta via agẽdi, & ſuccumberet ſicut
cũ agitur cõtra fideiuſſorẽ. C. de fideiuſſ. authen. pñte. vel dic,
ꝙ ibi eſt data certa forma, hic non, & ideo ſi actor ſcit illum
non eſſe ſoluendo, agere põt, & hoc narrare in libello, & in
hoc iudicio fidem facere, ꝙ ille non eſt ſoluendo, & ſufficiet,
& hoc magis placet. ¶In tex. ibi [reſtitutoriam actionẽ] gl. intelligit, ꝙ ſit neceſſe petere reſtõnem in integ. contra reum liberatum, qua conceſſa habebit actionem primam vtilẽ, quæ
dr̃ reſciſſoria, & non durat vltra annum, ẽt ſi prima erat perpetua,

petua,vt l.in honorarijs. §. ſed cum reſciſſa.de act. & oblig.&
hoc voluit glo. quæ incip.vtilem, dum dicit habita reſtōne in
integ.Mihi vr̄, ꝙ iſta reſtō non ſit neceſſaria,ſed ꝙ reſtituat̄ ip
ſo iure ꝑ edictū p̄toris viui, vel authoritate iſtius l.ſicut qñ qs
per metum fuit coactus liberare ſuū debitorē, vt ĩ.qđ me.ca.
l.metum.§.volenti & ſicut qñ ꝑ interceſſionem mulieris factā
aīo nouandi liberatur debitor, qa ipſo iure reſtituit̄ actio in
priſtinum debitorem ſine reſtōne iudicis,vt ĩ. ad Velle.l.q̄uis.
§.quoties.cum plurib.ſi.& hoc innuit iſte tex.dum dicit reſtitu
turam,& ſic erit eiuſdem naturæ cuius eſt prima, vt non finia
tur actio ſi illa non finiebat̄. Et iſte intell's eſt valde vtilis,quia
non erunt neceſſaria duo iudicia,ſicut eſſent ſi gl.dicerent ve
rum, & doct. hoc non tangunt de quo miror. ¶Vlt.Bart.for-
mat hic vnam oppōnem, ꝙ non det̄ actori hæc actio ꝯ dolo
ſum,qa licèt actio prima ſit ꝑdita,tñ loco ſui eſt alia ſubroga-
ta,q̄ orit̄ ex ſtipl'one de iudicio ſiſti quo ad totale intereſſe, vt
l.fi.š.ſi quis in ius voc.non ie. Vñ ſicut non ageret̄ ſi actio pri-
ma non eſſet ſublata, qa non eſſet damnificatus in ea, ita nō
agit cùm eſt alia ſubrogata,poſtq̄ alia eſt reſtitituta,ꝑꝑ h.d.ip-
ſe tex. *iſtum eſſe intelligendum*, qñ non interuenerat ſatiſdō
de iudicio ſiſti,al's procederet cōtrariū. Et ꝑꝑ hoc reprehendit
glo.rub. & vltra dr̄iam quam ponit inter hunc tit. ne qs eum.
dicit,ꝙ iſte loquit̄ poſt ſatiſdōnē de iudicio ſiſti,dicas ꝙ immo
ēt añ, vt in hac l.quam neceſſe eſt ſic intelligere.Iſtud dictum
ſuum non placet, & eſt ecōtra.§.fi.vbi interuenerat ſatiſdō de
iudicio ſiſti,& tñ ibi dr̄ idem, quod hic, vt det̄ actio cōtra im-
pedientem.Rñdetur igitur ad hoc contrariū, & hoc non tan-
4 gunt gl.nec Doc.de quo miror, ꝙ †immo non ſubrogat̄ actio
ex ſtipl'one loco primę, immo ſicut prima fuit extincta, vel
perempta, ita & iſta ſtipl'o de iudicio ſiſti, q̄ eſt eius ſeq̄la, tex.
eſt expreſſus in l.ſi cum.§. qui iniuriarum.ĩ.ti.j.qui tñ loquitur
qñ extinguit̄ prima per mortē, ſed eadem rō eſt, qñ extinguit̄
tp̄e,vel al'r de ſui nã, *intelligēdo* hoc nō ceſſant multa in qb.
5 gl.& doct.faciunt difficultatem in §.fi.ĩ.ea.l.¶†In gl.j.quę inc.
ſed nonne.in prin.ibi[perpetua eſt actio] glo.in hoc verbo lo
quitur ineptè per inaduertentiam debebat.n.dicere, ꝙ inter-
rupta eſt præſcriptio,vt poſtea dicit in fi.nam tunc dr̄ ꝑpetua-
ri,qñ vita eius producitur vſq; ad quadraginta annos,licèt nō
prius tñ dr̄et durare, ſed hoc non fit niſi ꝑ lit.conteſt.vt l.fi.&
l.cum notiſſimi. C.de præſcr.ann.nec vnq̄ reperitur, ꝙ per ſo-
lam citationem perpetuetur ad xl.annos, ſed bene reperit̄,ꝙ
a præſcr.interrumpit̄,[a] & effectus interruptionis eſt, ꝙ p̄ſcrip.
debet de nouo incipere,& durat tanto tp̄e, quanto prius du-
rabat,vel erat duratura,vt l.ſicut.C.de præſcr.xxx.ann.ad iſtud
contrariū gl.reiectis ſol'onib.eius, dic ꝙ hoc non reperitur in
p̄ſcriptionib.longiſſimi tp̄is 30.ann.q̄ currunt in actionib.ſui
natura ꝑpetuis, & ſunt introductæ merè in odiū negligentis,
& hoc iō, quia faciendo citari ceſſat negligentia,& ꝑ hoc ſo-
lū interrūpitur p̄ſcriptio, vt d.l.ſicut. ſed de iſta nō pōt loq iſta
l.quia talis p̄ſcr.non fuit inuenta iure iſto ff̄orum, ſed iure C.
vt no.gl.ĩ.ad leg.Aqui.l.qui occidit.§.j.ſuper verb. amiſit. Vſu-
capio verò triennij,quæ eſt inducta fauore vſucapientis nō in
terrumpit̄, ēt per ꝯteſtōnē litis, vt no. & probat̄ in l.ſi poſt ac-
ceptum.ĩ.de rei ven.Præſcriptio verò longi tp̄is, q̄ currit cum
ti.& bona fide, & eſt introducta partim fauore prę̄ſcribentis
partim odio negligentis interrūpitur ꝑ ſolā ꝯteſtōnem, vt C.
de rei vend.l.more litis.& in iſtis pōt loqui iſta lex, quia erant
introductę iure iſto. pōt ēt loqui in actionib. tp̄alib de ſui na-
tura,vt eſt redhibitoria,& quanto minoris, vel aliæ p̄toriæ pę
nales,vt š.eo.l.j. in fi. nam iſtæ non ꝑpetuant̄ ꝑ ſolam citatio-
nem,ſed ꝑ libellum datum principi, vel per litis cont. & vide
qđ no.Bar.in l.2.§.fi.ĩ.pro empto. ¶In glo.ſeq. in fi.dic,vtraq;
pōt eſſe vera, nam interdum actio prima ꝑ p̄ſcrip. tollit̄ ipſo
iure,pone exemplū in vſucapione triennij, per quam acquiri
tur directū dñium, & ipſa directa rei vēdicatio,q̄ competebat
priori dño ipſo iure extinguit̄, & tunc reintegratur vtilis, nō
directa,qa non pōt actio extincta reuiuiſcere,vt l.q res.§.areā.
de ſol.interdū non extinguit̄ ipſo iure, vt in p̄ſcriptione longi
temporis,vel longiſſimi ꝑ quas dñium directum non acquiri
tur,ſed vtile,vel exceptio iuxta no.in authen. niſi tricennalis,
C.de bo.mat. & tunc ſicut durat dñium directum apud prio-
rem dñm,*licèt* ſine effectu, ita ēt durat directa rei vendicatio,
ſed nec illo exiſtente non ſoluendo incipit recuperare effe-
ctum,& ſic intentabitur prima directa,& ſi excipietur de præ-
ſcriptione replicabitur, de dolo tertij quo mediante fuit com
pleta,& quòd non debet ei prodeſſe.

ADDITIO.

a ¶Interrumpitur. Etiam ſi ſit præſcrip.x.anno. ſubrogata loco præſcr. longiſſimi
temporis,vt dicit Lud.Ro.conſi.38. & vide quod voluit Aret.conſi.28.an autem
per citationem factam coram arbitro interrumpatur præſcriptio.vide per Old.
conſi.56.inualida tamen citatio, nec libellus ineptus præſcriptionem interrum-
punt ſecundum Bal.in add.ad Spe.in tit.de citatio.

1 *Si tam actor, quàm reus fuit impeditus in iudicio ſiſtere, cuilibet eorum
datur actio contra impedientem ad interreſſe ſuum.*

2 *Licet eo caſu quo reus fuit impeditus, vt hic non poſſit dari actio vtrique
tā actori,q̄ reo,ſed vel vni,vel alteri,tamē quādo vterq; fuit impeditus
poteſt dari vtrique,et quid ſi non fuit præſtita ſatiſdatio de iudicio ſiſti.*

1 **§.Sed & ſi ſtipulator.** †Si tā actor,quàm reus
fuit impeditus in iudi-
cio ſiſtere, cuilibet eorum datur actio ꝯ impedientem ad in-
2 tereſſe ſuum.h.d. † Et ſic no. ꝙ licèt eo caſu,quo reus fuit im-
peditus,non poſſit dari actio vtrique tam actori,q̄ reo, ſed vel
vni,vel alteri, vt dixi ſuper rub. qñ tñ vterque fuit impeditus,
poteſt dari vtriq; in hoc §. & licèt loquat̄ qñ a diuerſis perſo-
nis, idem tñ qñ ab eadem cum ſit eadē rō,qñ autem alter, vel
vterque fuit impeditus,tunc fit inuicem compenſatio doli ad
dolum,vt hic hr̄.¶In tex.ibi [vterq; aduerſum eum] ſed quid
petit reus ab illo,qui eum impediuit? rñdeo pœnam in quam
incidit, qa non comparuit, & quam pōt actor ab eo exigere,
vt š.e.l.j.§.ſi reus,in fi.& ĩ.eo.titu.in l.2.in fi. Sed contra,ꝙ hoc
non poſſit procedere,quia poſtq̄ actor non cōparuit,nec con
tumaciam illius accuſauit,ille reus non hr̄ pro cōtumace, im
mo circunducitur edictum citationis, & hr̄ citatio pro nō fa-
cta,ut ĩ.de iud. l.& poſt edictum. §.ꝙ ſi is, ergo non incidit in
pęnam, & ſic ſua non intereſt agere contra impedientem, gl.
quæ eſt hic voluit formare hoc contrariū, licèt loquatur ob-
ſcurè & in fine ponit vnam ſolutionē, q̄ eſſet ſing. ſi eſſet ve-
ra,ꝙ contrarium procedat,qñ citatus non promiſerat de iudi
cio ſiſti,nec ēt pęnam ſi non ſiſteret, vnde tunc non pōt mul-
ctari tanq̄ contumax,nec cōtra ipſum procedi ad miſſionē ex
primo,vel ſecundo decreto,vel ad alios actus prę̄iudiciales vir
tute illius citationis,quæ hr̄ pro non facta. Sed qñ promiſit ſi-
ſtere in iudicio ſine pęna, tunc durius agitur cum eo,vt com-
mittat̄ iſta pœna ēt cum effectu ſi non ſiſtat, licèt actor non
cōparuerit in termino, qđ ēt voluit gl.in l.3.in fi.in vlt.gl.quæ
inc.idem, & ſi iudex.š.ſi quis in ius voc. non ier. nam & alibi
videmus, ꝙ qñ non promiſit in iudicio ſiſtere ſi fuit impedi-
tus ſiſtere caſu fortuito,ipſo iure nō eſt contumax, ſed qñ pro
miſit,eſt contumax mero iure, vt patet in l.2.§.ſi quis in iudi-
cio.in fi.dum dicit diffuſam.& gl.exponit.i.differēdū. Br̄ Doc.
non approbant iſtā gl. qa nō debet nocere reo hæc cōparitio,
ex quo ſi cōparuiſſet nō fuiſſet actū ꝑꝑ abſentiā actoris, ſicut
ſi ꝑꝑ abſentiam iudicis, vt ĩ.de arb. l.arbiter calendis. cum ſit
eadem rō,dñt ergo,ꝙ in caſu iſtius §.non agit iſte reus ad pę-
nam,qa eam non incurrerat,ſed agit ad aliud intereſſe,quod
pōt prætendere,vt ſi procuratores,& aduocatos ꝯduxerat,vel
aliud ſimile quid feciſſet comparuiſſet,& non potuit ire.

1 *Hæc actio competit contra impedientem ad integrum intereſſe, licèt in ſti-
pulatione de iudicio ſiſti minor pœna fuerit impoſita.*

2 *Prouiſio hominis non tollit prouiſionem legalem pleniorem.*

3 *Impediens vt hic ſi ſoluat,an liberetur reus. & num.4.*

4 *An tunc liberetur fideiuſſor a pœna contractus.*

5 *Si eximens vel impediens erat ſoluendo tempore quo impediuit, & poſtea
effectus eſt non ſoluendo, an actor poterit agere in ſubſidium contra
reum qui lucrum ſenſit.*

1 **§.Si à fideiuſſore.** †Hęc actio competit contra
impedientē ad integrū inter-
eſſe, licèt in ſtipl'one de iudicio ſiſti minor pęna fuerit impoſi
ta.h.d non ergo p̄iudicat ſibi, qui minorē pœnā ſtipulat̄, q̄ ſit
intereſſe,vel negociū principale,vt l.apud Celſum.§.item q̄ri
tur ſi cū eo.ĩ.de doli excep.& no.in l.fi.š.ſi quis in ius voc.non
ier.in gl.fi.in ver.ſed quid ſi.& patet in l.p̄dia. de act.emp. ¶In
tex.ibi[repetiturus]idem & petiturus.¶In fi.tex.ibi[compete-
bat]ſupple ēt ſi non competit,ſed eſt extincta, vel ſublata prę
ſcriptio, alias non poſſet agere contra impedientem ad ip-
ſa centum,vt in prin.iſtius l. & ita intelligit gl.mag. poſt prin.
dū dicit,ꝙ vtraq; actio iō expiret, ēt in fi. & ita apoſtillat Bar.
iſtū tex.in tex.ibi [minorē ſummā] & ſic no. ꝙ prouiſio hoīs
non tollit prouiſionē legalē pleniorē, nā actio in factū cōpe-
tit huic actori ex prouidentia legis ad integra centū,& ipſe ſi-
bi prouidit ſolum de quinquaginta, ſed qñ eſt æquè plena ꝓ-
uiſio hoīs, facit ceſſare ꝓuiſionem legis reſpectu tñ eiuſdem
ꝑſonæ,vt l.ſi.cū ibi no. C.de pac.cōuen. & l.cū ex filio, §.filio.
de vul.& pup.¶Sed opp.extra gl.ꝙ ēt ſi prima actio nō sit ex-
tincta cōpetat actori actio si reus nō ſtetit in iudicio, vt l.2.§.
fi.š.qui ſatiſd.cog.Solu. verū eſt cōtra ipſum reū, & ēt fideiuſ-
ſores eius ſtipl'one de iudicio ſiſti, vt ibi non cōtra impediētē,
cùm actio in factū, quę dat̄ contra eū ſit legalis, & p̄toria, &
2 in ſubſidium inuenta,quod no. ¶†Sed oppono, & nūc intro
glo.quæ eſt difficilis,ꝙ ētsi actio prima ſit extincta,cum tñ lo
co eius ſubrogetur actio ex ſtipl'one de iudicio ſiſti non detur
actio in factum contra impedientem, ſicut ſi nō fuiſſet extin-
cta,vt loquat̄ qñ interuenit ſtipl'o de iudicio ſiſti, gl. voluit for
mare iſtud contrariū,& ſoluit,ꝙ immo competat,qa intereſt
noſtra hr̄e plures debitores ad idem obligatos.Iſta ſol'o nō tol
lit cōtrariū,nā ſi actio prima nō eſſet extincta, adhuc vigeret
iſta rō,& tñ non daret̄ ſibi actio cōtra impediētē, ut in princ.
huius l.a cōtrario ſenſu.vñ gl.in ver.itē pōt eſſe, Sol.alio mō,
ꝙ iſte

ꝙ iſte reus principalis non promiſit de iudicio ſiſti, & ſic non
eſt verum, ꝙ alia actio ſit ſubrogata loco primæ, & propterea
non põt eſſe fideiuſſor vbi non eſt obl'o principalis, & hic dr̄,
ꝙ erat datus fideiuſſor. Doc. tenent primam, & rn̄dent, ꝙ ſi a-
ctio prima non eſſet extincta, non dareť actio ↄ impedientẽ,
ſed q̄a eſt extincta, ideo dať, licèt alia ſubrogeť eodẽ loco, q̄a
eodem inſtanti quo illa extincta eſt, oriť actio ex ſtipl'one de
iudicio ſiſti ↄ reum, & actio in factum ↄ impedienrẽ ꝑꝑ extin
ctionem primæ actionis, & neutra ipſarum alteram præcedit,
& ideo non eſt dare rõnem, quare vna aliam vincat, iõ vtraq;
remanet. argu. ſ. de duob. reis. l. ſi reus. & de fide. l. gñal'r. ſed ſi
prima non eſſet extincta, cum illa præcedat ſecundam, impe-
dit ſecundam naſci ↄ impedientem, ſm̄ Iac. Butri. & omnes,
& dicit Bal. ꝙ iſta eſt ſubtilis rõ. Mihi vr̄ potius verbalis, q̄ rea-
lis. Nam ſicut prima non extincta põt impedire ortum ſecun
dæ ↄ impedientem, ita & altera ſubrogata loco illius põt im-
pedire ortum alterius, licet eodem tp̄e debeat oriri, quia facit
ceſſare cām ꝑꝑ quam oriť ſcd̄m intereſſe, non. n. intereſt ſua
habere actionem in factum ↄ impedientem, ex quo ſibi oriť
actio ex ſtipl'one ↄ reum. Ideo tam de vna, q̄ de alia non põt
melius dici, vt dixi in princ. huius. l. immo extincta principali
extinguiť ſtipl'o de iudicio ſiſti, quæ ſequiť naturam illius per
l. ſi eum. §. iniuriarum. ſ. ti. j. & tam ↄ reum, q̄ ↄ fideiuſſorem, &
ſic non eſt verum, ꝙ alia ſubrogeť. Et tunc ceſſant difficulta-
tes, quæ ſequuntur in gl. nam poſita opi. glo. pro vera, ꝙ acto-
ri datur actio ex ſtipl'one ↄ reum ad intereſſe, & ↄ fideiuſſorẽ
ad pœnam, & ↄ impedientem actione in factum ſil'r ad inter-
eſſe. Quæritur de duob. primò ſi impediens ſoluat, an libereť
reus. Et in hoc gl. ſimpl'r tenet, ꝙ ſic, cum ambo teneantur ad
intereſſe per l. j. §. ſi plures. ſ. eo. quod ẽt tenet Bar. & multi alij,
Mar. ↄ, quia §. ille loquiť, qñ plures tenẽtur ex eadẽ cā, hic ve-
ro ex diuerſis, q̄a reus ex ſtipl'one, & impediẽs ex delicto ſuo,
vel dolo, ergo vno ſoluente non liberať alter ꝑ l. qui ſeruum.
ſ. de interro. act. in tex. & gl. hanc dicit Bal. forte eſſe meliorẽ.
Nec obſt. ſi dicať, ꝙ ſequeretur inconueniẽs, videlicet, ꝙ ſi im
pediens primò ſoluat, deinde reus ſil'r ſoluat, repetat ab ipſo
impediẽte, vt l. j. §. ſi reus. ſ. eo. & ſic impediens cogeretur bis
ſoluere, quod eſſet inconueniens, vt l. bona fides. depoſi. Nam
dcit Bar. non eſſe verum, ꝙ reus poſſit petere ab eximente, q̄a
ſoluit iſtud, quod in oẽm euentum erat debiturus, ſiue ſiſte
ret, ſiue nõ, ſm̄ ſortem principalem, vnde non lædit, ſed ſi ſol
uiſſet pœnam quam incurriſſet, q̄a non ſtetit bñ repetit, quia
ſi ſtetiſſet, illam non incurriſſet, nec ſoluiſſet & ſic læditur, &
iſta opi. vr̄ mihi verior. Vt diſtinguam⁹, aut plures teneanť, ad
intereſſe merum, & tunc vno ſoluente alter liberatur indiſtin
ctè, vt l. ſi duo. ſ. tit. j. Aut ad intereſſe nõ merum, ſed ꝙ ex par
te actoris eſt interſſe, ex parte conuenti eſt pęna, vt in hoc tit.
& tunc ſit diſtinguẽdum vtrum oẽs teneanť ex eadem cā, pu-
ta oẽs ex delicto, vel oẽs ex ↄ̃ctu, & idẽ, vt in §. ſi plures. aut ex
cauſis diuerſis, puta vnus ex delicto, alter ex cõtractu, & tũc ſe
cus, vt d. l. q̄ ſeruum. & quod vnus ſoluit, ab altero ipſorũ non
4 repetit, nec ſequiť inconueniens de quo ſ. ¶ † Secundò q̃ritur,
an ſoluente illo impediente libereť fideiuſſor a pęna cõtract⁹,
& gl. in hoc vacillat. Et primò tenet, ꝙ ſic eodem iure quo re⁹,
poſtea tenet cõtrariũ, q̄a reus, & impediẽs tñr ad intereſſe, iõ
vno ſoluente, alter liberať, cum teneanť ad idem. Sed fideiuſ-
ſor teneť ad pœnā cõtractus, & impediens teneť ad intereſſe,
& ſic ad res diuerſas, & diuerſis cauſis. Nec ob. l. prædia. de act.
emp. vbi ſi competit actio ad pœnam, & ẽt ad intereſſe, per ſo
lutionem vnius tolliť alter, vel ipſo iure, vel ope exceptionis,
vt ibi, qñ ibi ambæ actiones competunt contra eundẽ, & ſic
ex eadem cā vñr competere, hic verò vna contra vnum, alte-
ra contra alterũ. Itẽ non ob. ſi dicať, ergo ſm̄ tuā gloſſationẽ
ſoluẽte illo tertio, liberať reus, ergo & in ↄ̃ſtiā eius fideiuſſor,
cum impediens ſoluendo ſuccedat loco rei principalis. Et ſi
reus principalis ſoluiſſet, fideiuſſor eſſet liberatus, vt dicit glo.
quæ & hic ſe inuoluit, ꝙ non liberať, quia iam erat liberatus
reus ab actione prima, iſtud nihil eſt dicere, quia incideret in
ſecundam pro quo fideiuſſor intercеſſerat, & hic fit liberatio
ab iſta ſecunda ꝑ ſolonem illius impedientis, ergo liberari de
bet fideiuſſor, & hanc tñt Doc. cõtra gl. ꝑ rõnẽ, quia ſi fideiuſ-
ſor ſolueret, repeteret a reo actione mandati hanc pęnam, &
poſtea reus ab illo impediente, q̄a hanc pęnam non ſoluiſſet,
ſi non fuiſſet impedit⁹, & ſic ille bis ſolueret primo intereſſe,
poſtea pœnā conuentionalem. Ex hoc ſequiť, ꝙ in vtraq; q.
gl. non bñ ſenſit, ſed potius eſt dicendum econuerſo, ad id qđ
tenet gl. ꝙ ſoluente illo tertio non liberať reus ab intereſſe, li
cet gl. teneat cõtrariũ, vt dixi ſ. quia tunc non ſequitur incõue
niens de quo dixi, ſed q̄a non liberatur fideiuſſor, ſequeretur
dictum inconueniens, licet gl. dicat cõtrariũ. ¶ † Vlt. quęro, &
hoc cadit potius circa principium l. ſi eximens, vel impediẽs
erat ſoluendo tempore quo impediuit, & poſtea effectus eſt
non ſoluendo, an actor poterit agere in ſubſidiũ cõtra reũ, q̄
lucrũ ſenſit, q̄a actio fuit extincta? & diſtinguendum eſt, aut
potuit ſibi imputari negligentia ad conueniendũ eũ, aut non
q̄a ſubito lapſus eſt facultatib. & tunc ſecus, vt colligitur in l.
§. pen. infra de magi. conuenien. quæ incipit ſi magiſtratibus.

LEX PRIMA.

1 *Pro ſingulis viginti milliaribus datur vnus dies pro termino ad veniẽdũ.*
2 *Milliare legale continet mille paſſus, & quilibet paſſus continet quinque pedes.*
3 *Dies dati termini non computantur in termino, & quando computentur.*
4 *In dubiis debemus eligere illam partem per quam vtrique parti conſulitur, & quæ minus eſt oneroſa.*
Si dubium eſt an appellatio ſit deſerta, inclinandum eſt in partem, ꝙ non.
5 *Milliare hodie ſumitur prout ſumitur vulgariter.*
Menſuratio intelligitur per itinera conſueta, & non per rectam lineam, eundo per campos, & agros.

Si quis cautionib. iudicio ſiſtendi cauſa factis non obtemperauerit. Rub.

1 Vicena millia. ¶ † Pro ſingulis 20.
miliarib. dať vnus
dies pro termino ad veniendũ, h. d. Et eſt l.
vulgaris in qua non de vulgari intell'r mil-
liario, ſed legali, qui cõtinet mille paſſus, &
quilibet paſſus cõtinet quinq; pedes. l. mil-
le. de ver. ſig. & de dieta legali, quæ ẽ de 20.
3 milliarib. ¶ † In tex. ibi [dinumerari] intellige ſanè. ſ. a die quo
recipit literas, & iuſſum de veniendo, & quo potuit compone
re ſarcinulas ſuas, tenetur iter arripere. arg. ſ. quib. ex cau. ma.
l. ab hoſtib. §. ſed quid ſimpl'r. ¶ In tex. ibi [præter eum diẽ quo
cautum promittitur.] No. ſm̄ gl. ꝙ dies dati termini non com
a putantur in termino, hoc verum ſi fuit dictum ab iſta die, [a]
vel ex iſta die, quia iſtæ dictiones ſeparationem ſignificant, vt
l. a colligato. C. de nupt. & ibi per Cyn. ſ. de act. emp. l. rõ. §. cũ
per venditionem. in ver. qđ a Brunduſio. Idem ſi ſimpl'r eſſet
aſſignatus terminus decem dierum, quia intelligeretur ab iſta
die, arg. hic, ſecus ſi datus eſſet terminus ad decem dies, quia
fieret computatio de momento ad momentum ſm̄ Iac. But.
3 & alios, † ſed ſi daretur intra decem dies, videretur tota dies da
ti termini computāda per tex. in l. ſi quis ſic dixerat. circa med.
tit. ſ. de ver. ſig. & de hoc artic. vide Arch. in c. pia. de excep. li. 6.
in Spec. de citatione. §. viſo. circa fi. & de dila. §. j. verſ. ſed pone.
& quod ibi no. in add. ¶ In tex. ibi [& eum in quem ſiſtere in
iudicio non oportet] intellige. ſ. commodè, nam ſi diſtabat ꝑ
centum milliaria, & habuit quinque dies ad veniendum, & in
vlt. die tarda hora applicuit, arctabitur ne die ſeq. ſiſtere? quia
forte vix reperit hoſpitium, vel aduocatum, vel procurato-
rem, &c. putarem recurrendum ad arbitrium iudicis, & ita lo
quitur l. de die. qui ſatiſd. cog. de qua glo. opponit. ¶ In tex. ibi
[neutri litigatorum &c.] No. bonam regulam, ꝙ ſemper in
dubiis debemus eligere illam partem per quam vtrique parti
b cõſulitur, [b] & quæ minus eſt oneroſa, bene facit l. ex his. ſ. quæ
in frau. cred. & allegabam eam his dieb. ſi eſt qõ, an appella-
tio ſit deſerta, & ſint rationes pro, & contra, quod in dubio in
clinandum eſt in partem, ꝙ non, quia vtrique parti conſuli-
tur cum neutrius ius lędatur. Sed inclinando in partem affir-
4 matiuam ius appellantis eſſet extinctum, igitur &c. ¶ † Vlt. hic
hodie ſecundum cõmunem vſum ſumerẽtur milliaria, ꝓut
vulgariter ſumuntur, non ſecundum iſtā menſuram, vt ſi cõi
ter dr̄ vſq; Bononiam ſunt octuaginta milliaria, nõ ꝙ quodli
bet ſit de mille paſſibus ꝓpterea, ſed de plurib. per no. per Inn.
in c. nonnulli. de pręſc. Item quod hic dicitur, procedit qñ agiť
de veniendo, & tunc diſtantia ſumitur prout hic, ſed ſi non ad
effectum veniendi ſumeretur per directam lineam, puta dicit
ſtatutum, ꝙ non poſſit eligi ptās de terra, qui non diſtet ad mi
nus per octuaginta milliaria ab illa vrbe, vt eſt Florentię: po-
ne ergo ciuitas Peruſina bene diſtat per octuaginta milliaria
eundo per itinera conſueta, quę ſunt in plurib. locis diſtincta,
ſed ſi fieret menſuratio per rectam lineam eundo per cãpos,
& agros directa via, non diſtaret vltra ſexaginta milliaria, an
poterit idem eligi? Bar. vr̄ tenere, ꝙ non, & dicit, ꝙ debet fieri
computatio iſto modo. Vnde dicit fuiſſe factam quandam ex
trauagantem per Benedictum Papam. mihi vr̄ contrarium,
quia ſtatuentes legem nõ habuerunt reſpectum ad iſtam mẽ-
c ſuram, ſed ad menſuram vulgarem, [c] & communem vſum lo
quendi, vt l. cum delanionis. de fun. iſtruc. et l. liberorum. §. qđ
tamen Caſſius. de leg. 3. et hũc caſum habui hoc anno de Flo-
rentia, et illa extrauagans ſeruatur in terminis ſuis.

ADDITIONES.

a ¶ Ab iſta die. De his dictionibus vide per Old. conſi. 48.
b ¶ Conſulitur. Facit quod voluit Lu. Ro. conſi. 51.
c ¶ Vulgarem. Hanc opi. Pau. de Ca. ſequitur Alex. conſi. 22. lib. 4. & d. Iaſ. hic. per iura de quib. per eum.

LEX II.

1 *Tranſactio ſuper ſorte, facit ne pœna committatur, & vt commiſſa ope exceptionis*

exceptionis reſoluatur, niſi ſit facta cum reſeruatione iuris competentis in pœnam.

2 *Si remittitur principale, quod videatur remitti pœna, & quando.*

1 **NOn exigimus.** ¶ † Tranſactio ſuper ſorte facit ne pœna cõmittatur, & vt commiſſa ope exceptionis reſoluatur, niſi ſit facta cum reſeruatione iuris competentis in pęna. h. d. Bald. In tex. ibi [fuit tranſactum.] Nam ēt ſi ſtetiſſet, & fuiſſet detentus ſecuta tranſactione dẽret relaxari, vt l. ne quis impuberes. §. j. in fi. ſ. de in ius vo. facit ergo hæc tranſactio ſtipulationem pœnalem non committi ſi prius non erat commiſſa, ſed ſi erat, facit exceptionem competere, vt ſequitur.

2 ¶ † In tex. ibi [quis. n. de pœna] iſte tex. ſemper ad hoc all. ꝯ quē oppono, & de eo, quod hr̃ in l. exceptionem. §. pen. de ver. obl. ſol. & tene menti, aut tranſigit ſuper ſorte, & cenſetur ēt tranſactum ſuper pœna, [a] q̃a vr̃ remiſſa ēt ſi erat talis, quę petatur petita ſorte, vt in hoc tex. ſingulari, qui ſimpliciter loquitur, & idem ſi aliquis eſſet abſolutus a ſorte ex eo, q̃a ſors non eſſet debita, arg. ēt in l. ſiquis cum Titium. §. ſi ancillam. ſ. de excep. rei iud. quia per abſolutionem, & tranſactionem ipſum principale deducitur in dubium, & per conſequens eſſet pœna. Aut ſoluitur ipſa ſors, & ſi conſtat de debito principali, & tũc ſi quæritur an hoc præiudicet in pęnam, Aut erat talis, ꝙ non poterat peti vnà cum principali, quia ſuccedebat loco intereſſe, & p̃iudicat. l. apud Celſum. §. Labeo. ſ. de doli excep. aut erat talis, quæ non poterat peti pp̃ clam rato manente pacto, vt ſ. de verb. obl. l. cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo. & iſtis caſib. loquitur tex. in d. l. executionem. §. pe. & ibi per Doct. & glo. & iſta procedunt in pęna conuentionali, in legali verò dic, vt l. ſi pro fure. de cond. fur. In aliis acceſſionibus pro quibus non cõpetit actio, ſed officium iudicis mercenarium, vt pro vſuris, vel intereſſe dic, vt in l. fi. ſ. de eo, quod certo loco. Et ex his remanet expedita glo. quæ inc. quaſi dicat.

ADDITIO.

a ¶ Pœna. Adde quod cautelatio rationis non inducit remiſſionem pœnæ, niſi aliquibus concurrentib. de quibus per Ro. conſi. 142. ex actione verò principalis forte ſic, vt ibi per eum.

1 *Impeditus ſiſtere in iudicio ſine ſui dolo, vel culpa, quo remedio ſibi ſubueniatur.*

2 *Licèt quis non fuerit in dolo, nec in culpa, tamen ſi non facit quod promiſit, incidit in pęnam mero iure, & ꝙ de æquitate ſibi detur exceptio.*

3 *Citatus qui fuit impeditus comparere, non poteſt dici contumax.*

4 *Si promiſiſti ſiſtere certa die in cauſa, quam habebas mecum, & poſtea illa die vocaris, vt compareas coram alio tribunali maiori: ratione iudicis, vel cauſæ, excuſaris ſi non compares coram quo promiſiſti.*

5 *Quis iudex dicatur maior, & quæ cauſa dicatur maior.*

1 **§. Si quis municipales.** † Impedit⁹ ſiſtere in iudicio ſine ſui dolo, vel culpa ſi non habet regreſſum ꝯ alium aduerſus petitionē pęnæ, quę nihilominus de rigore cõmittitur, habet exceptionem doli de ęquitate. Secus ſi fuit in culpa, vel fuit impeditus facto tertij, contra quem poteſt hr̃e regreſſum. h. d. in effectu vſque ad l. ſed & ſiquis. Et primò loquitur q̃n non fuit in culpa, nec habet contra aliũ regreſſum vſq; ad §. ſiquis cũ. Secũdo loquit̃, q̃n fuit in culpa, & ēt in caſu ſupradicto vſq; ad vlt. verſ. qui inc. ſed ſi priuatus. Tertio loquitur in illo verſi. q̃n facto tertij contra quē hr̃e poterat regreſſum cũ l. ſeq.

2 ¶ † No. ꝙ licèt quis non fuerit in dolo, nec in culpa, nihilominus ſi nõ facit, quod promiſit incidit in pęnam mero iure, licèt de æq̃tate det̃ ſibi exceptio. Sed cõtra, ꝙ nec exceptio det̃, vt l. ad diē. & quod ibi no. in glo. j. de verb. obl. Sol. ibi pęna fuit appoſita dationi, hic vero facto, quod non placet, q̃a ēt q̃n dationi, licèt non detur exceptio mero iure, pp̃ tñ iuſtam cãm ignorantiæ, vel aliam datur in integ. reſtõ. Qua impetrata dabit exceptio, vt ibi per Dy. & Bar. ſed q̃n facto, non eſt neceſſaria reſtitutio, ſed ip ſo iure daſ exceptio, ſiue loquaſ in ſtipl'onib. iudicialib. vt hic, ſiue in conuentionalib. vt l. ſi vehenda. §. idem iuris erit ſi cum ea. ſ. ad l. Rhodiam de iac. & in arbitriis. ſ. de doli excep. l. apud Celſum. §. ſi in arbitrium. & adde quod no. in c. quàm breui. in r. glo. de iu. iu. Dicit ēt hic Ang. ꝓbari, ꝙ licèt quis fuerit impeditus comparere, nihilominus põt dici contumax, poſtq̃ contra eum cõmittit̃ ſtipl'o, & condemnabit in expenſis, & dicit hoc tenere gl. in c. venerabilib. de ſen. exc. quod non placet, nam ſi habet exceptionem cõtra cõmiſſionē pęnæ, vt hic, fortius ēt ne cõdenetur in expenſis, quia hæc eſt pęna legalis, a qua facilius quis excuſatur, ꝑpea ſi iudex ſcit impedimentum, non valet ſñia data contra eũ, vt l. quæſiũ. cũ

3 [a] ibi no. de reg. iu. ergo non põt dici contumax. [a] ¶ † No. in verſi. ſimili modo, ꝙ ſi promiſiſti ſiſtere certa die in cã, quam habebas mecum, & poſtea illa die vocaris coram alio tribunali ad teſtificandum, excuſaris ſi coram illo compares, & non corã quo promiſiſti, hoc verũ, ſi illud erat maius tribunale, vel rõne iudicis,

4 † vel rõne cauſç, vt l. cõtra pupillũ. §. q ad maius. ſ. de re iud. Si aũt eſſet æquale, tunc vr̃, ꝙ poſſis comparere corã quouis, & ab alio excuſaris, vt l. ſiquis in graui. §. ſi cum oẽs. ſ. ad ſilla. & ſi corã neutro compareſ, in vtroq; es cõtumax, & ſi illud erat minus, tunc corã primo, vt hic. Itē q̃n ſunt paria, ꝓfert illud, quod ꝑuenit in citando, arg. in l. ſiquis poſtea. ſ. de

5 iud. † Quis aũt iudex ſit maior, dic ꝙ ille, qui maiorem iuriſdictionem habet in illa cã, puta ptãs reſpectu conſulum artis, q poſſent de eadem cã cognoſcere, vnus tanq̃ ſpãlis, alter tanq̃ gñalis, vt l. j. de off. præfec. vrb. ſed reſpectu territorij nullus dr̃ maior, quia quilibet in ſuo territorio eſt maior, vt no. gl. ſing. in l. apud. ſ. manda. niſi ſit iudex cauſæ appellationis, qui in illa eſt maior primo iudice indiſtinctè. Quæ aũt cã ſit maior altera, dic vt no. C. de iudi. l. per minorem. & p̃dicta q̃n nõ poſſet comparere coram vtroque, quia ad eãdem diem & horam fuit citatus coram vtroque, aliàs in vtroque deberet comparere indiſtinctè, ēt ſi vnus ſit maior altero, vt no. Bart. in l. 2. §. fi. de cuſto. reo. & facit l. ſed & ſi quis. §. illud. in eo.

ADDITIO.

a ¶ Contumax. Facit quod voluit Cal. conſi. 5. de dila. quòd citatus vt compareat perſonaliter, non tenetur comparere perſonaliter, ſi eſſet impeditus, quia citatio cuiuius iudicis non arctat ad impoſſibile, cauſas autem iuſtas a perſonali comparitione, vide ibi.

1 *Qualiter intelligatur ſatiſdatio de iudicio ſiſti, remiſſiuè.*

2 *Qui non poteſt comparere perſonaliter, an & quando teneatur mittere procuratorem.*

3 *Si iuſtum impedimentum ſuperueniat in perſona eius, qui ſiſtere debet abſque culpa promiſſoris, qualiter ſit ei prorogandus terminus per iudicē. & num. 1. & 4.*

4 *Non valenti agere, de iure non poteſt currere præſcriptio, ſed non valenti agere de facto currit, ſed reſtituitur in integrum.*

1 **§. Si quis in iudicio.** ¶ † In tex. ibi [eum. n.] rñdet tacitæ obiectioni, q̃a poſito, ꝙ ſit impeditus perſonaliter cõparere, debuit mittere procuratorem. Ad hoc rñdet, ꝙ hoc nõ poteſt ſibi imputari, quia poſtq̃ promiſerat ſiſtere, vr̃ promiſiſſe de ſiſtendo perſonaliter, & ſic procurator non fuiſſet admiſſus. Et hoc mõ qualiter intelligitur ſatiſdõ de iudicio ſiſti, patet in l. ſi deceſſerit ſ. qui ſatiſd. cog. niſi. n. ſic intelligeretur non liberaretur, qui promiſit alium ſiſtere, ſi ille decederet añ diem ſiſtendi, quia non redderetur factum impoſſibile. Sed contra, quia qui promiſit ſiſtere alium, liberatur, ſiue ſiſtat illum perſonaľr, ſiue nõ, dũ

2 tñ abſentem defendat, vt ſ. eo. l. ſi eum. in fi. princ. † Sol. intellige quod ſ. dictum eſt, q̃n p̃ntia perſonæ erat neceſſaria pp̃ aliquid, quod non poterat per procuratorem expediri ſm̃ ea, q̃ hñr in l. ſi actor. ſ. de proc. aliàs vr̃ procedere contrariũ, & hic tangit unum arti. an qui non põt cõparere perſonaliter teneatur procuratorem mittere, quem Bart. proſequitur in l. j. C. de

a perpe. & temp. præſcr. [a] dic br̃, ꝙ aut loquimur in actone ad ꝓſcriptionem interrumpendam, & tunc tenetur mittere, aliàs imputabitur ſibi, quia nõ interrumpitur, ut l. j. aut loquimur ex parte rei, & tunc aut erat citatus, ut perſonaliter compareret, & non tenetur procuratorem mittere, q̃a p̃ntia erat neceſſaria, arg. iſtius tex. aut erat citatus, vt compareret per ſe, vel per alium, & tunc ſi non põt per ſe, ſaltem debeat mittere procuratorem ſm̃ Bal. & Ang. arg. in l. Stichum aut Pamphilum. de ſol. aut erat citatus ſimpľr, & tunc in cã multum ardua nõ tenetur mittere procuratorē, vt no. in c. querelam. de proc. In cã verò nõ ardua, aut habebat priuilegium ne poſſet ad iudicium vocari ſimpľr, vt ſunt perſonæ de quib. in l. j. ſ. de in ius voc. & nõ teneť procuratorem mittere, aut hẽbat priuilegiũ, ꝙ non poterat in ius vocari ꝑſonaľr, ſed ꝑ procuratorem, & tenetur mittere, vt l. fi. C. de in ius. voc. aut nullum habebat priuilegiũ, & tunc aut erat abſens ex cã voluntaria, & teneť mittere, vt ſ. eum qui appellauerit in ꝓuincia defendi. l. j. aut erat neceſſaria, & improbabilis, & idem, vt ſ. de min. l. Papinia. exuli. aut erat neceſſaria, & probabilis, & tunc ſecus. ar. hic, & vbicunq; dixi quem teneri procuratorem mittere, intellige præterquam ad lit. conteſt. vel ad ſñiam audiendam, vt no. gl. no. in l. ſiquis inſtituať. de hære. inſt. circa fi. Item intellige hoc ſi commodè poterit reperiri. arg. ſ. ꝓ ſo. l. idemq;. in prin. aliàs ſecus, & qđ ibi ꝑ Bar. & per eũdē. in l. de pup. §. ſi quis ipſi ꝑtori.

3 de ope. no. nun. ¶ † In tex. ibi [diem iudicij eſſe diffuſum] dic. i. intra terminum citationis eſſe prorogatũ, ſed gl. exponit diffuſum. i. differedũ, & ſic ꝙ non ſit ꝓrogatus ipſo iure, ſed veniat ꝓrogãdus per iudicem, qđ ēt ꝓbatur, quia ſi eſſet ipſo iure prorogatus, nõ cõmitteret̃ ſtipl'o pœnalis ipſo iure, vt l. cum ſtipulatus ſim mihi a proculo. de ver. ob. & ſ. ſi cer. pe. l. lecta. §. ſed cum ſortis. cuius contrariũ hic patet. Nec ob. c. cum dilectus. de do. & contu. vbi vr̃ prorogatus ipſo iure, quia ibi q̃n ſube-

b rat impedimentum, [b] quia citatus erat, ut compareret intra decem

ADDITIONES.

a ¶ Præſcrip. An non valenti agere currat preſcrip. vel detur teſtamento, vide per eundem Pau. conſi. 171. in primo impreſſus.

b ¶ Impedimentum. Qualiter probetur impedimentum, vide per Ang. conſi. 143. Fed. de Sen. conſi. 78. per Ro. conſi. 173.

decē dies, & vlt. dies erat feriata, vñ progat̃ in diē ſeq. ipſo iure, hic vero, qñ erat impedimentū ſacti, quod non eſt ita ſufficiens ad prorogandum. hinc eſt, ꝙ non valenti agere de iure non p̄t currere pſcr. l. 1. † in fi. C. de anna. excep. ſed non valēti agere de facto currit, ſed reſtituit̃ in integ. ut in l. j. §. item pp. de iti. actuq; priua. & plene no. Cy. in l. quoties, de pci. imp. off. in caſu tñ ſit progatio ipſo iure ubi iudex ſcit impedimentū factū, qa ꝯ eum non dēt procedere, & ſi ꝯ facit, ipſo iure non valet, ut l. quæſitū. cū ibi no. de re iu. licet ſtipſo pœnalis ipſo iure committat̃, ut hic, qa durius agitur cum homine, ꝙ̃ cum lege, ut l. ſed Celſus. ſ. de arb. licet in effectu idem ſit. Vnde & in alio caſu videmus ꝙ pœna legalis non committitur añ lapſum termini, licet certum ſit ad tp̄s promiſſa impleri nō poſſe, ut l. inſulam intra biennium. de uerb. ob. & in c. commiſſa. de ele. li. 6. in prin. & tñ ſecus in pœna cōuentionali, quæ ſtatī ꝯmittit̃, licet antē lapſum termini peti nō poſſit, vt d. l. ſi ſtipulat⁹ ſim mihi a Proc. d̃ ver. ob. & l. ī illa ſtipſone ſi calēdis. e. tit.

1 *Mulier grauida non tenetur perſonaliter comparere in iudicio.*

Itē quod non dicitur infirma antequā pariat, ſed poſt donec iacet ī partu.

1 §. Si non propter. † No. ꝙ mulier grauida non tenet̃ pſonalr̃ comparere in iudicio, quod no. & ſic non p̄t ꝯſtitui ꝯtumacia. Itē ꝙ non dr̃ infirma anteꝙ̃ pariat, ſed poſt partum donec iacet in partu dr̃ infirma. Item ꝙ parcitur vitio naturali, & licet gl. ītelligat, qñ eſt grauida ex marito ſuo, Doct. dñt idem qñ ex alio. Nec ob. ꝙ tunc eſt in culpa, quia non eſt ad hoc ordinata.

1 *Impedimentum, uel caſus fortuitus contingens ei qui non potuit venire in termino, qualiter probetur. & num. 2.*

3 *Non ſufficit dicere, vel probare flumē ita creuiſſe, ꝙ non potuit trāſire niſi ēt probet ſe fuiſſe ad flumen, & etiā quòd fecit diligētiam, vt tranſiret.*

4 *Impedimentum ſuperueniens facto magiſtratus, dat exceptionem reo, ſecus ſi facto tertii.*

Conuentus ad pœnam liberatur cedendo illam contra tertium impediētē.

1 § Si quis tamen cū poſſet. † Not. iſtū §. ꝯ illū, qui ſe arctauit, ꝙ non ſubuenitur ſibi, qa eſt in culpa. circa qđ vide quod no. Inn. in c. P. & G. de off. dele. & Io. And. in c. imputari. de re. iu. in mercu. & in c. cupientes. §. ceterum. de ele. li. 6. in gl. ſuper ver. octo dies. & gl. in auth. de trien. & ſemiſ. §. non. n. dicit aūt ſe arctaſſe, ſed ponamus ꝙ fuit citatus, vt ſiſteret vſq; ad menſem cum diſtaret a loco iudicii per centum miliaria,

2 & ſic poterat venire añ finem menſis, † & ipſe ſe arctauit ad veniendum intra quinq; dies vltimos, & cum eſſet in itinere, vel fluminis, vel aquarū inundatione fuit impeditus cōparere in termino, certe debuit cogitare hūc caſum euenire poſſe, ideo debuit ante iter arripere, qđ ſi feciſſet potuiſſet eſſe in termino. Non tñ eſt ſibi imputandum quare ſtatim iter non arripuit, cum ſatis hr̃et de termino, vel ſi promiſerat ſiſtere Romæ intra quinq; dies cum ibi eſſet perſonaliter, & voluntarie inde receſſerit cum intentione redeundi intra terminum, & fuit impeditus redire, certe eſt, quod ſibi imputetur, & iſti duo caſus ponuntur hic. Qualiter autem probetur hoc impedimētum ſiue caſus fortuitus. Gul. de Cu. dicit hic, ꝙ per iurm̃, qđ poteſt pcedere, qñ agit̃ de paruo pīudicio, vt l. theſaurus. ſ. ad exhib. & l. fi. C. de fid. inſt. vel quando accidit in loco ſylueſtri, vel vbi non poterant teſtes hr̃i, ut in mari, vt C. de nauf. l. quoties. Et vide ibi Bar. qui multa bona dicit circa iſtum art. & qđ no. in Spe. de pig. §. j. ver. & no. de app. §. nunc videndum. verſi. quid ergo, per Bart. in l. ſi quis ex argentariis. §. fin. de edendo.

3 ¶ † No. ēt hic Bar. vnum verbum notab. ꝙ non ſufficit dicere, vel pbare flumen ita creuiſſe, ꝙ non potuit tranſire, niſi ēt pbet ſe fuiſſe ad flumen, & feciſſe diligentiam per l. qui cōmeatum. ſ. de re iud. quam allegat pro ſing. Sed in ꝯtrium facit, qa non vr̃ ſibi imputandum ſi non fecit diligentiam quam ſi feciſſet, ſibi non profuiſſet, ut l. fi. §. pe. ſ. quis ord. in bon. poſ. ſeruetur. nec ob. l. quam allegat, quia ibi ita de [a] facto contingit,

a & ē cautum ita facere, non tñ eſt neceſſarium probata ueritate.

4 ¶ † Vlt. no. in ver. ſiſi mō, ꝙ impedimētū ſuperueniens facto magiſtratus dat exceptionē reo, ſecus ſi facto tertij. Quia ꝯ primum non habet regreſſum, ut exerceat officium ſuum, ꝯtra ſcđm ſic per ti. pcedentem, & ad primum dictum vide qđ no. Cyn. C. loc. ſi de fundo. indiſtin. & ad ſcđm quod no. idem C. de ꝯtrahen. ſtip. l. non moriturum. poſt prin. qui tenet, ꝙ ꝯuentus ad pœnam liberatur cedendo actionem contra illum tertium impedientem, quæ eſt magna limitatio ad tit. præcedentem, maxime in l. j. §. ſi reus. in fi.

ADDITIO.

a ¶ De facto. Ia. dicit tenendā in opi. Bar. tanquam cō:m in ducendo ſtrictius, d. l. qui cōmeatus. vt hic per eum, cui adde ꝙ dictū Bar. ſequitur Ang. in conſi. 219.

LEX VII.

1 *Ei, qui in iudicio ſiſtere non potuit propter impedimentum, puta quia condemnatus de crimine capitali, qualiter ſuccurratur.*

2 *Relegatus poteſt eſſe in iudicio per procuratorem.*

Banniti poſſunt conueniri, & debent ſe defendere per procuratorem.

3 *Exceptio quæ incipit competere reo poſt mutationem ſtatus, ut quia eſt deportatus non tranſit in fideiuſſorem, ſed tunc tranſit quando incipit competere integro eius ſtatu permanente.*

1 Sed & ſi quis. Qui † nō potuit ſiſtere ex eo qa poſt pmiſſionē de ſiſtendo, & añꝙ̃ eſſet in mora ſiſtēdi fuit ꝯdēnat⁹ de crīe capitali vl̃ de alio, ita ꝙ in ciuitate ſtare non poterat, ꝯ petitionē penæ hēt exceptionē, ſec⁹ ſi ñ erat ꝯdēnat⁹, licet eēt accuſat⁹, vl̃ inq ſit⁹, vl̃ pceſſ⁹ crīalis ꝯ ipm penderet, niſi pp talē cām crīalē eēt ī vinculis mancipatus, ita ꝙ ſiſtere nō poterat. h. d. vſq; ad §. ꝑterea. In tex. ibi [ſed ſi qs] q. d. n ſolū dat̃ excep. ꝯ petitionē pēnę ei, q fuit īpedit⁹ ſiſter ſine aliqua culpa ſui, ſed ēt aliqñ ei, q fuit īpedit⁹ ſui culpa, ꝙ̃ tñ ñ erat ordinata ad hūc caſū, nec pp hūc caſū commiſſa, vt ſi erat dānatus de crīe, ita ꝙ in ciuit. ſtare nō poterat, & ſic non eſſet in iudicio. ¶ In tex. ibi dixerit aliqs. Rñdet tacite obiectioni, nā ſi erat dānatus de crīe capitali, puta in metallū, uel deportatus cum pdit ea, quæ ſunt de iure ciui. non p̄t amplius ſtare in iudicio, qđ ē de iure ciui. nec agēdo, nec defendēdo, qa ñ ē capax, ſed exceptio nō dat̃ niſi ei, q ē ī judicio, & litigat, ſeu litigare p̄t, ſicut nec actio dat̃ ei, q ē habilis ad agēdū. ergo ñ pcedit qđ ſ. dictū ē, qa huic ignoſcit̃, & dat̃ exceptio ſicut ī caſib. pcedenti. Et ad hoc rñdet, ꝙ imò hoc p̄t pcedere ñ pp ipm, ſed fideiuſſores quos dedit, ꝯ quos ꝯmittit̃ ſtipſo mero iure: ſed ſi ꝯueniātur, pñt vti exceptiōe, qa ñ potuerūt ipm ſiſtere cū nō eſſet ꝯdēnat⁹ de crīe capitali, ſed alio, pp qđ ciuitatē non pdebat, li-

2 cet in ea ſtare nō poſſet, † vt ſi fuit relegat⁹, nā iſte p̄t eſſe in iudicio p pcuratorē ēt in loco ubi relegat⁹ ē, ut l. Papin. exuli. ſ. de min. ſi ergo agat̃ ꝯ ipm ad pœnā, & ꝯpareat defenſor, vl̃ p-

a curator poterit hāc exceptionē [a] opponere, qa ſiſtere nō poterit pſonalr̃. [a] Qđ no. p bānitis q pñt ꝯueniri, & dēt ſe defendere p pcuratorē, ſi tñ ille ſiſted⁹ mortuus erat nalr̃ añ morā ſiſtēdi, nō ꝯmittit̃ ſtipſo pœnalis ipſo iure, qa ſcm̃ pp qđ venit ꝯmittēda eſt effectū īpoſe, & iō ē extincta oblo principalis ad ſcm̃, ſicut p īteritū ſpēi extīguit̃ obio ad dādū, ut l. ſi ex legati cā. de ver. ob. ſed qñ nō ē mortu⁹ nālr. tūc, ſcm̃ non ē redditū īpoſſe de natura, licet d̃ iure ſic, ſi ē ꝯdēnat⁹ put hic dr̃, & iō ꝯmittit̃ ſtipſo prīcipalis, & p ꝯñs ēt pēnalis, ſed hic ē vnū ꝯriū difficile, qa vr̃, ꝙ ī prīo caſu fideiuſſorib. ꝯpetat exceptio p l. j.

3 C. de fideiuſ. vbi hr̃, ꝙ † exceptio ꝙ̃ cæpit ꝯpetere reo pp mutationē ſtat⁹, ut qa ē deportat⁹ ñ trāſit in fideiuſſorē, ſed tūc trāſit qñ incip. ꝯpetere ītegro ei⁹ ſtatu pmanēte. Iſtud ꝯriū voluit formare gl. ꝙ̃ inc. aīs, & dicit hoc eſſe ſpāle. Tu dic, ꝙ ſi fideiuſſor īcepit efficaciter obligari p principali, licet poſtea principalis deportet̃, ñ extinguit̃ oblo ei⁹ ipſo iure, uł ope exceptionis, ſed trāſit ī fiſcū vna cū bonis ei⁹, & pſona deportati amiſſa oblone eximit̃, merito nec liberatur fideiuſſor, ſcđ remanet obligat⁹ p fiſco, ſicut remaneret obligat⁹ p hr̃de prīcipalis, ita loqt̃ ꝯriū, ſed ſi fideiuſſor ñ īceperat obligari p prīcipali, ſed veniebat obligād⁹ ex fcō principalis pp deportationē, illud factū redditū ē īpoſſe, & nō īci. obligari cū effectu, & ita loqtur hic, & p iſtū tex. & p l. ſi deceſſerit. ſ. q ſat. co. qđā antiquus Doctor Bono. dū pmiſiſſet in iudicio ſiſtere quēdā ſcholarē ſub pēna, anteꝙ̃ eſſet in mora ſiſtendi, ſcholaris ille aufugit d̃ ciuitate, ad hoc vt nō teneret̃ ad penā fecit ipm accuſari, vel inqri de crīe, & qa non ꝯparuit ex forma ſtatuti fecit ipſum poni ī banno, cū vero poſtea fuiſſet requiſitus, ut ſiſteret, dixit ſe nō poſſe eū ſiſtere, quia bannitus erat a ciuitate, & in ea ſtare nō poterat, & ſic pœna non eſt ꝯ ipſum ꝯmiſſa, ſed poſſet pbari, ꝙ ipſe fecerit hoc fieri, non poterit ſibi prodeſſe hæc fraus per l. ſi eum. §. i. ſ. e. & quod no. gl. j. in l. ſed & ſi deceſſerit.

ADDITIO.

a ¶ Perſonaliter. Adde vt per Io. And. in add. ad Spe. in tit. de defen. ſuper rubr.

1 *Proceſſus criminalis ſi pendet in una curia, & proceſſus ciuilis in alia, tenetur ſe in utroque defendere, nec excuſatur in ciuili ſi non comparet propter proceſſum criminalem.*

2 *Contra exiſtentem in uinculis, uel carcerib. non poteſt procedi in cauſa ciuili, & quid ſi poſſit reperire procuratorem.*

1 §. Illud ſciendū. † In §. illud. no. ꝙ ſi pēdet pceſſus crīalis ī vna curia, & pceſſ⁹ ciuilis ī alia, tenet̃ ſe in vtroq; defendere, nec excuſat̃ in ciuili, ſi non ꝯparet pp pceſſū crīalē, qđ eſt verū ſi citat̃, vt veniat eo tp̄e quo nō habuit neceſſe ꝯparere ī crīali, qa factæ fuerūt citationes diuerſis dieb. & horis, ſi aūt in eadē hora tūc dēt ꝯparere in crīali, quia eſt iudiciū maius, ut no. in l. p minorē. ſ. de curat. & excuſaret in iudicio ciuili, ut l. ꝯ pupillum. §. fin. de re iu. & Bar. in l. ii. in fi. de cuſt. reo. de quo gl. opp. ſed ſolue, vt

2 ex prædictis patet. ¶ † No. ēt in fi. ꝙ ꝯtra exiſtētem in vinculis, vel in carcerib. non p̄t procedi in cā ciuili, ſed dic hoc verum qñ citatur, vt pſonalr̃ ꝯpareat, & ita erat hic, quia promiſerat ſiſtere, ut l. ii. §. ſi quis in iudicio. ver. cum enim. ſ. e. aliàs diſtingue an poſſit reperire procuratorē facile aut non, ut dixi in l. j. & 2. de in ius vocā. & no. Bar. in l. ſi qui reus. ante fin. de publ. iud. certe ēt in pcedenti caſu ſi erat obligatus ex ſuo ꝯctū ſiſte-

re perſonal'r,&poſt obl'onem commiſit crimē pp qđ fuit ĩcar
ceratus cum hoc venerit ſua culpa, vr̃ non excuſari,& ita di-
cit gl.quæ inc.immo verſ.vel dic ꝙ eſt verius.hoc non placet,
quia hæc culpa non erat ordinata ad hũc caſũ,ut l.2.§.ſi uero
pp;cum his, quæ ibi dixi.s̃.co.& per principium iſtius l. licet
Bal.& Ang.videantur addere,nam tex.hic in fi.in ver.pe.gñа-
liter loquitur, vñ p̃t intelligi ſiue delictum erat commiſſum
ante,ſiue poſt,tñ eſt ſignata in j.parte §.vbi non erat in vincu
lis,ſed tunc ẽt ſi erat commiſſum ante, teneretur ſe defende-
re in cã ciuili ſi poterat,nec excuſatur propter proceſſum cri-
minalem, & ita debet intelligi prima pars §.ſecus ſi eadẽ ho-
ra debebat comparere in criminali,ut s̃.dixi.

1 *Generalis renuntiatio fortuitorum caſuum,uel exceptionum orientium ex cauſis de futuro non ualet in iudiciis.ſed ſpecialis,& ſpecifica ſic.*

2 *Si in renuntiatione dicatur non obſtante quocunque caſu contingente in mari,an dicat̃ ſpecificata vis tẽpeſtatis,vel naufragii,ſeu piratarũ.& n.3.*

3 *Singularitas an habe it ſe in plus, quàm ſpecialitas.*

4 *Generalitas, ſeu generalis diſpoſitio tantum valet quo ad omnia quantum ſpecialis quo ad quædam,niſi reperiatur contrarium, & caſus fallentię ſunt ſpeciales propter aliquas ſpeciales rationes.*

5 *In iudiciis ſi aliqui caſus ſpecificentur, & poſtea ſubiiciatur clauſula generalis non obſtantibus quibuſcunq; aliis caſib.talis quidã generalis renũciatio nihil operatur,ẽt ĩ ſimilibus ſpecificatis,ſecus ĩ cõtractib.et nu.5.*

6 *Differentia inter caſum fortuitum,& periculum.*

Generalis renuntiatio caſuum fortuitorum, vel omnis periculi de futuro, quid operatur in iudiciis, & quid ſi præcedat vnus caſus ſpecificatus, & quid in extraiudicialibus.

7 *In exceptionibus competentibus tempore contractus etiam in iudiciis ſufficit generalis renuntiatio, fallit in exceptione fori, & in criminalibus.*

1 §.Quæſitum eſt. Gñalis renunciatio fortuito-
rum caſuum, uel exceptionũ
orientium ex cauſis de futuro, non valet in iudiciis,ſed ſpãlis,
& ſpecifica ſic.h.d.& ſp allegatur cũ ſua gl.quia ꝯtinet mate-
riam vtilem,ꝑ qua ſp remittit̃ ad iſtum §. & gl.i. legit ipſum
duob.modis,& lect.vtraq; eſt bona,tñ ſcđa clarior eſt, & me-
lior,& iſtæ lect.ꝓueniũt pp uerbũ deſerta,poſitũ in tex.qđ p̃t
determinare verbũ exceptio,& tunc eſt caſus nominatiui, &
exponitur diſerta.i.omiſſa ſpecificari, quia quædã fuerunt ſpe
cificatæ, & de illis non eſt dubiũ, ꝙ renunciatio tenet in eis,
multæ aliæ non fuerunt ſpecificatæ, ſed fuit appoſia cl'a.gñа-
lis & eſt dubiũ an extendat̃ ad illas non ſpecificatas, & ſic de-
ſertas.i.omiſſas ſpecificari, & dr̃ ꝙ non.& ita loquitur prima
lect.poteſt ẽt determinare verbum promiſſione,quod imme-
diate procedit,& tunc eſt caſus ablatiui,& exponitur deſerta,
i.non obſeruata,quia promiſit ſiſtere omni exceptione remo
ta ſub certa pœna, & non ſiſtit eum, & ſic deſeruit promiſſio
nem,habuit iſtam cãm tñ ẜm ea, quæ dñr in legib.p̃cedentib.
vñ eſt dubium an ex eo,quod dicit oĩ exceptione remota per
dat bñficium legum p̃cedentium,ut ſic per hoc uideatur renũ
ciaſſe ltĩmis exceptionib.& defenſionib.rñdetur,ꝙ non, quia
hic gñalis renunciatio nõ ſufficit, & hoc dixit Vlpianus iuriſ
conſultus author legis ſupplendo dictum Attiliani.Dicit.n.ꝙ
ſi fuiſſet facta ſpãlis expreſſa renunciatio,puta ꝙ ẽt ſi foret im
peditus caſu fortuito contingente in mari, vel in flumine,ni-
hilominus volebat teneri ad pœnam ſi non ſiſteret, quia tũc
bene tenetur cum effectu,quia valeret talis renunciatio,& ſic
nõ corrigit Attilianum,ſed ſuppler caſum, in quo veriſimile
eſt Attilianum idem dixiſſe, ſi fuiſſet interrogatus. Ipſe enim
locutus fuit,qñ ſtetit in finibus gñalis renunciationis. Vnde a
2 contrario in ſpecificatis cenſet̃ voluiſſe ꝯrium. † Aduerte tñ,
ꝙ cum in mari poſſint contingere caſus diuerſis modis, puta
vi tempeſtatis,vel naufragii,vel piratarum,non ſufficit dicere
ẽt ſi ꝯtingat in mari,ſed dẽt exprimi ſigillatim, puta pp fortu-
nã maris, & piratarum, &c.al's diceret gñalis quantum ad di-
ctos caſus,& nõ ualeret, ita intelligit Ang. & allegat quod hr̃
in ſimili in cle.appellanti. ex̃. de app.ibi dum dicit ſigillatim,
3 & iſtam dicit eſſe mentem iſtius §.dum dicit ſpãl'r ſunt exp̃ſſę.
a i.ſingl'r, † nam in plus ſe habet ſingularitas, q̃ ſpãlitas, [a] iuxta
no.per Bar.in l.ſiquis in prin.teſt.de le.3.Tutius tñ vr̃ ꝯrium ꝑ
ca,quæ ibi no.Bar. poſtquam dicit ſpãl'r. Nam inter caſus for-
tuitos,qui pñt ꝯtingere tam in terra, q̃ in aqua fluminis,ẽt in
mari ſpãlis dr̃ renunciatio, quantum ad contingentes caſus ĩ
mari,ſi dicatur non obſtante quocunque caſu in mari contĩ-
gente,licet aliter non ſpecificet,dr̃.n.ſpãlis,& expreſſa, licet ñ
ſit ſingularis,quia tex.non loquitur de ſingulari,ut dicit Bart.
4 in ſiñ in l. ſi quis in prin. ¶ † In gl.mag.ibi[econtra q̃ ualeret
&c.]Dic,regl'r eſt uerum iſtud,quod gl.dicit in hoc verſ.ꝙ tan
tum ualet generalitas,ſeu generalis diſpoſitio quoad omnia,
quantum ſpãlis quo ad quædam, ut in legibus allegatis per
glo.vbicunque autẽ reperitur contrarium,ꝙ non ſufficiat ge
neralis diſpoſitio, ſed requiratur ſpecialis, ut eſt in caſibus le-
gum.s̃.ꝑ gl.allegatarũ. dic, ꝙ ſunt ſpeciales caſus fallẽtiæ pro-
pter aliquas ſpãles rõnes inter quas eſt iſta, ita ſoluit gl.ꝯrieta-
tes iſtarũ legũ.ĩ l.ſi ſeruitus.ĩ fi.gl.j̃.de ſer.vrb.p̃. & in l.ſi qs mi
hi bona,§.iuſſũ. de acq.h.e.Quæ ãt ſit rõ ĩ caſu iſtius §.gl.i.ĩ po
ſitione caſus ponit vn ĩ rõne,quã reprobat.ſ.ꝙ p̃ſumit fcã per
metũ,qđ ẽ falſũ,qa ĩ iudiciis pp p̃ñtiã iudicis nihil cẽſet̃ fieri
ꝑ metu vł illicite, vt ĩ l.ſi.ĩ pri.j̃.ꝙ me.ca.Preterea ſi iſta rõ eẽt
vera,ẽt ſpãlis renũciatio nõ ualeret.Cy.in l.ſi.C.cõm. dicit eẽ
rõnẽ,qa gñalitas parit obſcuritatẽ, ut l.ita fidei.s̃.de iu. fi. ſed
nec iſta ẽ bona,qa tunc eẽt idẽ in ꝯctib. cui⁹ ꝯriũ.j̃.patebit in
gl.Dicit ergo Bar.quẽ ſeqr̃ Bal.& Ang. ꝙ ẽ ſpãle in ſtipl'onib.
iudicialib. & p̃toriis, & p̃paratoriis iudiciorũ, ut miti⁹ agat̃ in
eis,qa diiudicantur ex mente p̃toris, q noluit ſub inuolucro,
& gñalitate verborũ quẽ decipi,ſicut & aliud ẽ ſpãle in ipſis p̃
paratoriis.j̃.e.l.& ſi poſt tres.& aliud ĩ l.ſeruus.§.ſi pluriũ.j̃.co.
5 ¶† In gl.ibi [rñdeo] ſic, qa hic ſola gñalis negat̃ ualere,tenet
ergo iſta gl. ꝙ in iudiciis ẽt ſi aliq caſus ſpecificent̃, & poſtea
ſubiiciat̃ cl'a gñalis,videlicet non obſtantib.quibuſcunq; aliis
caſib. talis gñalis renunciatio nihil valet, & nihil operatur,
ẽt in non ſpecificatis,& iſte ẽ cas⁹ hic ẜm primã lect. ẽt ĩ ſiſib
ſpecificatis,& ſi eſſemus in ꝯctib.vt hr̃.j̃.in gl. uer. Bul autem,
& hæc eſt vna dr̃ia inter ſtipl'ones iudiciales, & extraiudicia-
les,bñ tñ valet in ſpecificatis,& hoc voluit hic Vlp.& ſic gl.vr̃
formare hic qõnẽ in caſu iſtius §.in verſ.ſed ego.uel dic,ꝙ ha
buit reſpũm ad ſcđam lec. in qua nulli fuerunt ſpecificati. vñ
b gl.quærit, quid ſi aliqui fuerunt ſpecificati, [b] & poſtea ſubie-
cta cl'a gñalis,et rñdet,vt in ea hr̃.¶In gl.ibi,ex̃ q̃ro, iſta eſt vti
lis qõ in qua gl. recitat tres opi. et quarta coll'r ex ver.ſed quid
6 ſi dicat.licet et gl.ibi ꝓcedat ꝑ modũ nouæ qõ. †Tu aũt aduer
te hũc paſſũ,ꝙ eſt dr̃ia inter caſum fortuitũ,et periculũ.Nam
caſus dr̃,qñ uenit ſine aliqua culpa, et ei ꝓuideri nõ põt,peri-
culũ aũt ſe hẽt in plus, qa ꝯprehendit obuenientem ſine cul-
pa,et obueniẽtẽ cũ culpa, et ſic potuit ꝓuideri, qa nõ veniret
adhibita bona diligentia, ut coll'r ex l.opus. j̃.loca.In hac er-
go q. dic, ꝙ in ꝯctib.ex̃iudicialib.ſi aliqs ſuſcipit in ſe exp̃ſſe
caſus fortuitos ẽt ſi nullos ſpecificat, ualet,et tenetur de oĩ ca
ſu ſiue dicat de caſu,ſiue apponat uerbum periculum, puta ſu
ſcipio periculum caſuum fortuitorũ, ſiue non apponat,ut C.
đ pi.act.l.q̃ fortuitis.et hic ĩ gl.uer.qd ſi dicat.Et hic ẽ alia dr̃ia
inter ꝯct⁹ ex̃iudiciales et iudiciales, qa ĩ iudicialib. ñ ſufficeret
ſi diceret ita gñal'r, ẽt ſi mentionẽ faceret de caſibus fortuitis,
ſed dẽt ſpecificari puta incẽdii,ruinę,naufragii,etc. Aut nõ fa
cit mẽtionẽ đ caſib.fortuitis, ſđ ſolũ đ ꝑiculo dicẽdo ſuſcipio
ĩ me ꝑiculũ vł oẽ ꝑiculũ,tũc operat̃ quãto min⁹ p̃t. Vñ si erat
ꝯct⁹ de cui⁹ natura veniebat lata culpa, tñ faciet venire leuẽ,
et nõ vltra.Si veniebat leuis, faciet venire leuiſſimã, si uenie-
bat leuiſſima,faciet uenire caſũ,vt aliqd operet̃, vt d.l.op⁹. ꝓ-
batur.Si veniebat cas⁹,tũc vt aliqd opet̃ iſta exp̃ſſio facit,vt ve
niat cas⁹ ꝯtĩgẽs ẽt culpa alteri⁹ partis dũmõ ceſſet dol⁹,cas⁹ ẽ
ſing.ĩ l.q̃ officij.ĩ fi.j̃.de ꝯh.emp.Sed si nõ ſuſcepiſſet ĩ ꝑiculũ,
nõ teneret̃ de caſu ꝯtingẽte culpa alteri⁹ partis,vt C.de naufr.
l.cũ ꝓponas.Aliqñ ẽt ſi erat ꝯct⁹ de cuius natura veniebat cul
pa,nihilominus faciet venire caſũ,puta si res nõ erat apud eũ,
q ſuſcepit ĩ ſe ꝑiculũ,nã tũc in illa ñ p̃t culpã cõmittere, et iõ
ne ſuſceptio ꝑiculi ſit inutilis, operat̃ vt teneatur de caſu ẜm
doc.ꝑ l.ſi ĩ ued.in prin.j̃.de peri. et cõm.rei uẽd. quã sic intelli
gũt.Vel pone caſũ, si aliqs ſuſcepit in ſe cuſtodiã alicuius ca-
ſtri tꝑe belli, ſeu fortilicii, ſuſcipiẽdo in ſe ꝑiculum, nã ut vr̃
actũ ex qualitate tꝑis, ꝙ tenet̃ ẽt si ꝑ violẽtiã sibi auferat̃, cui
uiolẽtiæ nõ p̃t reſiſti,qa cẽſet̃ uis maior,ut d.l.op⁹. in fi. ita de
terminat Io.An.in add.Spe.in ti.de loc. ſuꝑ rub.qđ ꝑpetuo te-
c ne mẽti.[c] Et sic facit mẽtionẽ de utroq; ſpecificando aliquos
cas⁹,et poſtea gñal'r ſuſcipiat ĩ ſe oẽ ꝑiculũ,tũc ẽt si erat ꝯct⁹ đ
cui⁹ natura veniebat culpa,talis ſuſceptio ꝑiculi extẽdet̃ etiã
ad alios cas⁹ fortuitos ſil'es ſpecificatis,et ita intelligat̃ op.Bul.
& ꝓbat̃ ẽt ẜm Old.ar.ĩ l.fi.§.cui dulcia.de ui.tri.et ol.le. ¶Tres
ergo dr̃iæ ſunt inter ſtipl'ones iudiciales,et extraiudiciales.Pri
ma,qa in iudicialib.non ſufficit exprimere uerbũ ꝑiculũ, ſed
dẽt exprimi verbũ cas⁹,ſed ĩ ex̃iudicialib.aliqñ ſufficit,vt patet
ex p̃dictis.Itẽ ĩ iudiciis nõ ſufficit gñal'r ſuſcipere in ſe cas⁹ for
tuitos,ſed dẽnt ſpecificari,ſed ĩ ꝯctib.sic.Itẽ ĩ iudiciis qbuſdam
ſpecificatis ñ ſufficit quãtũ ad ñ ſpecificatos gñal'r, ſed in ꝯcti-
7 bus sic. ¶†Et p̃dicta in exceptionib.orientibus de futuro poſt

contractum

ADDITIONES.

a ¶Quam ſpãlitas.Adeo ſpãliter ſunt exprimẽdæ cãæ, ꝙ ſi ante ſñiam qs appella
ret ab vno vel duob.grauaminib.cũ clauſu. gñali,& oib.aliis q colligi poſſent ex
actis,ꝙ ñ poſſet conſequi,niſi quo ad ſpecialiter expreſſa,ẜm Ro.de ap. in nou.

b ¶Specificati.De hoc vide per Lud.Ro.conſi.275.& 492.Fran.de Arc. conſi. 60.
per Ang.conſi.219.

c ¶Tene menti.Adde ꝙ dicta additio fuit originaliter Old.cõſ. 94.de quo ẽt men
tionem facit Lud.Ro.conſ.395.vbi & ipſe in facto cõſuluit. & ibi ẽt aliud dicit
ad corroborationẽ ſui dicti,quod refert hic d.Iaſ. ꝙ ſi quis paciſcitur,ꝙ nõ vult
teneri de caſu fortuito, ꝙ tñ tenebitur de caſu fortuito,qui procedat culpa fami
liæ ſuæ,de quo dicto ipſe Lud.memorat ſingu.ſuis fol.11.& ꝙ ſi quis promittat de
caſu fortuito non tenetur de illo qui uenit culpa aduerſarii ſui, ẜm eũdem ſing.
ſuis.fol.4. an autem iuramentum in generali renunciatione caſuum fortuitorũ
aliquid operetur,vide per Alc.conſ.28.

ꝯtum celebratum, ſed in competentibus tpe ꝯtus, et in iudiciis ſufficit gnalis renunciatio, quia potuit de illis eſſe præuiſus, & hoc probatur in auth. matri, & aui. in corpore vnde ſumitur C. qñ mulier. offi. tute. fun. poteſt. & in auth. iubemus. C. de iud. fallit in exceptione fori, in qua requiritur ſpãlis, vt l. j. §. ſi quis in ius voc. non ie. Item fallit in criminalib. in quib. non vř, ꝙ valeat ẽt ſpãlis, qñ venit imponenda pœna corporalis, vt no. in l. pactum inter hæredem. circa fi. magnæ gl. ſ. de pac. vel dic, vt ibi dictum eſt, nam ꝯrium faciunt aſſeſſores, qa faciunt, vt confeſſus de crimine renunciet omnib. ſuis defenſionib. dicendo ſe nullas habere, & conſentiunt, ꝙ ſtatim feratur ſnĩa, & gl. vř. hoc appobare. ſ. de fu. balne. l. i. quod vř ꝓcedere qñ non conſtabat eos defenſionẽ hre, als ꝓcedat quod ꝯ dixi, cætera tñ vide per Bar. & iſta facient te clarius intelligere, quàm alia ſcripta Doctorum, quia non ita clarè loquuntur.

1 *Satiſdatio præſtita per errorem pro toto, vel in parte, non valet in effectu, ſecus ſi ex certa ſcientia, licèt debuerit præſtari.*

2 *Si eſt præſtita ſatiſdatio, quæ non debebat, an poſſit condici liberatio.*

3 *Si pro intereſſe promittatur pœna maior, quàm ſit intereſſe, ſeu quàm ſit quantitas debita ex certa ſcientia, præſumitur promiſſio facta in fraudẽ vſurarũ, & quid ſi ſtipulatio pœnalis, fuit adiecta obligationi facti.*

1 §. Item quæritur ſi quis. † Satiſdõ præſtita per errorem ꝓ toto, vel in parte nõ valet in effectu, ſecus ſi ex certa ſciẽtia, licet

2 debuerit præſtari. h. d. ¶ † In tex. ibi [per errorem] ſ. iuris, vel facti. l. j. vt in poſſ. leg. ¶ In tex. ibi [fideiuſſorib.] no. quia non dicit de ipſo principali, nam quantum ad ipſum principale poſito, ꝙ poſſideret immobilia, & ſic nõ teneretur dare fideiuſſores, ſaltem tenebatur cauere nuda cautione, vt patet in l. ſciendũ. in fi. §. qui ſatiſ. cog. in ver. cautio. cum ſua glo. non ergo fuit indebitè præſtita quo ad eum hæc cautio, & ideo nec habet exceptionem aduerſus petitionem pœnæ, nec habet liberationem cõdicere, ſed q̃tum ad fideiuſſores fuit indebite præſtita, ideo poſſunt exceptionem obiicere, vt hic ſequitur, & liberationem cõdiceret, vt d. l. j. ſ. vt in poſſ. leg. ſi aũt fuiſſet indebita ẽt quo ad principalem, vt in caſu illius l. j. tunc ſi fuiſſet interpoſita per errorem facti, condiceretur liberatio quantum ad ſe, & quantum ad fideiuſſores, ſed ſi per errorẽ iuris, tunc quo ad fideiuſſores tñ, & ita intelligunt Doc. illã l. de quo vide per Dyn. Iaco. de Are. & Bar. qui eos recitat in l. ſi patronus. de dona. vbi examinatur iſte articulus ſatis implicite, qñ præſtita eſt ſatiſdõ, q̃ non debebat, an poſſit cõdici liberatio, de quo tan-

3 git gl. in l. quærat. ſ. fam. erci. ¶ † In tex. ibi, nam & Iulianus. ſupple ibi, quando ſatiſdatio erat in totum indebita, hic autẽ pro parte, qa debebat promittere intereſſe promiſit pœnam multò maiorem. Nam eſt inutilis promiſſio in eo quod eſt plus ſi per errorem, ſecus ſi ex certa ſcientiã. Sed contra, ꝙ etiam ſi ex certa ſcientia, quia præſumitur promiſſio facta in fraudem vſurarum, vt C. de vſur. l. cum alleg. gl. hic fi. quæ ſemper allegatur, dicit, ꝙ ibi loquitur quando ſtipulatio pœnalis fuit adiecta obligationi quantitatis, hic quando obligationi facti, & tunc non præſumitur in fraudem vſurarum. & pp hoc vſurarij qñ faciunt fieri inſtrumentum reſtitutionis ſortis cum appoſitione pœnæ, faciunt iſto mõ, ꝙ ille reſtituat ſortem in tali termino, vel conſignet, & ſi non conſignauerit, ꝙ poſſit peti pœna, quia tunc dicunt poſſe peti pœnam, quando adiecta eſt obliga-

a tioni facti de conſignando pignora,[a] & ſic non præſumitur in fraudem vſurarum, & iſta conſuetudo inoleuit Bononiæ, & quaſi omnia inſtrumenta fiunt hoc modo. Bar. in l. cũ ſeruus. ſ. de cond. & dem. reprehendit hanc cautelam, & dicit hanc gl. loqui, quando poſt primam oblõnem dandi interuenit ſecunda oblõ faciendi, idest de ſiſtendo in iudicio, ſed quando ab ipſo principio pro executione obligationis dandi adiicitur obligatio faciendi, vt in caſu prædicto, cenſetur adiici in fraudem, & ibi omnino vide per eum pro declaratione iſtius gl. & in l. ſi ſtipulati ſumus. de ver. obl. l. 5. §. fi. eo. tit.

ADDITIO.

a ¶ Pignora. Vide Alexan. conſ. 94. vbi mentionem facit de hac pignorum præſentatione.

LEX XI.

1 *Pactum vnius ex duob. reis debendi ſociis, nocet alteri in lucris acquirendis, & ſi non noceret doloſus iuuaretur ex dolo ſuo, & quare.*

2 *Priuilegium vnius ex ſociis in re indiuiſibili, quòd proſit alteri, ſed in damnis factum, ſeu pactum vnius ex ſociis non noceat alteri.*

3 *Pœna exacta per vnum ex ſociis communicatur cum altero.*
Tolerandum eſt potius, quòd neuter lucretur etiam non doloſus, quàm ꝙ vterque lucretur, & ſic doloſus.

4 *Vnus ſocius poteſt teſtificari pro alio, quando non ſunt ſocii in eo de quo agitur, nec omnium bonorum.*

1 SI duo rei ſtipulãdi. † Pactũ vnius ex duob. reis debendi ſociis nocet alteri in lucris acquirendis, & ſi nõ noceret, doloſus iuuaretur ex dolo ſuo, cum quicquid exigatur, debeat ſecum communicari. h. d. Et ſic propter doloſum, vel culpoſum ne ſibi proſit dolus ſuus perdit ille, qui nec eſt in dolo, nec eſt in culpa, ſed ſi neuter eorum eſſet in dolo, vel in culpa, interdum ꝓp habilitatem, & capacitatẽ vnius alter, licet de ſe ſit inhabilis, & incapax, nihilominus capit, vt ſ. de libe. lega. l. ſi is qui duos. de qua gl. oppo. & ad hoc facit l. ſi cõem. ſ. quemadmodum ſer. amit. in princ. vbi priuile-

2 gium † vnius ex ſociis prodeſt alteri in re indiuiſibili, in damnis verò factum, ſeu pactum vnius ex ſociis non nocet alteri, vt ſ. de pact. l. ſi vnus. in prin. quia ceſſat ratio de qua ſ. ¶ In tex. ibi [ita demum] ſi ergo non eſſent ſocij, tunc pœna, quæ exigeretur per vnum non eſſet alteri communicanda, vt hic patet. Et ſic pactum alterius alteri non noceret, & hoc ideo, quia pœna petitur quodammodo ex cauſa lucratiua, quid autem in ſorte, quę petitur interdum ex cauſa oneroſa, an exacta per vnum ex ſociis credendi, veniat alteri communicanda. glo. ſentit ꝙ ſic in l. frater a fratre. poſt princ. glo. primę magnę, & in l. Titio. de leg. 3. Tu diſtingue ſuper hoc, vt no. per Bart. in l.

3 qui hominem. §. j. de ſol. † in tex. ibi [ne proſit] no. ergo, ꝙ pœna exacta per vnum ex ſociis, communicatur cum altero, licet ſit ex cauſa lucratiua etiam ſi exigeretur vnus nummus, vt hic patet in glo. facit l. a trum. de pe. her. Item quod potius eſt tolerandum, ꝙ neuter lucretur etiam non doloſus, quàm ꝙ vterque lucretur, & ſic doloſus ex dolo ſuo. In gl. in fi. ibi, vel de illa lite ad minus, iſta glo. reputatur ſing. quia declarat omnes leges loquẽtes de duob. reis ſociis quomodo intelligatur, videlicet quando ſunt ſocii omnium bonorum, vel illius obligationis de qua agitur, aliàs ſi non eſſent omnium bonorum, nec illius obligationis, ſed alterius, non haberentur pro ſociis quantum ad aliquem effectum ſocietatis, ad hoc. ſ. rem

4 ratam hab. l. ſi quis vni. † & ideo vnus ſocius poteſt teſtificari pro alio, quando non ſunt ſocii in eo, de quo agitur, nec omnium bonorum ſecundum Ang.

1 *Si ſunt duo obligati ad idem, & ab vno exigatur pœna, non poteſt ab altero exigi ſors, nec econuerſo ſicut ſi vnus tantum eſſet obligatus ad ſortem, & pœnam.*

2 *Si conuenio vnum ex reis debendi, nec vendico mihi quod debent quantũ ad alterum, ſi ab illo ſortem non exigi, quòd poſſum eo dimiſſo ad alterum ire.*
Quid in duobus reis credendi ſi vnus primò egit.

3 *Filiusfa licèt iſto iure digeſtorum non haberet proprium, tamen ex ſuo contractu, vel obligatione poterat conueniri, & condemnari, & exigi.*

4 *Plures quando tenentur ad merum intereſſe vno ſoluente alter liberatur.*
Quid ſi eſt merè pœna ex parte conuenti.

1 §. Item ſi duo rei pro. † Si ſunt duo obligati ad idem, & ab vno exigatur pœna non põt ab altero exigi ſors, nec econuerſo, ſicut ſi vnus tñ eſſet obligatus ad ſortẽ, & pœnam. h. d. & primo loquitur qñ duo erant obligati ex eorũ ꝯtu, tanq̃ duo rei debẽdi, vſq; ibi [eque] neq; curat hic ſi eſſent ſocij, vel non, niſi in ordine exigendi, vt dicit gl. poſtea loquit, qñ vnus erat obligatus ex ſuo contractu, & alter ex diſpoſitione legali, vt filius, & pater de peculio. ¶ In tex. ibi [contempta ſua promiſſione] & ſic incidit in pœnam, ad quam ipſe ſolus tenetur, & non cor-

2 reus, quoniam ad illam ſe non obligauit. ¶ † In tex. ibi [ab altero rem petat] dic, idest ſortem, & ſic facit, quòd ſi conuenio vnum ex reis debendi, nec vendico mihi, quod debent quantum ad alterum, ſi ab illo ſortem non exegit, poſſim eo dimiſſo ad alterum ire, etiam ſi fuit litẽ conteſta. cum primo, quinimo etiam ſi ſententiam condemnatoriam obtinui, vt l. fin. C. de fideiuſſ. ſed in duobus reis credendi, ſi alter tantum agit lite conteſta. cenſetur pręoccupaſſe debitum, & debitor ab altero liberatur, vt in l. 2. in fin. ſ. de duobus reis. ¶ In tex. ibi [Exceptione ſubmouetur] niſi in caſu quo pœna excederet partẽ exactam, quoniam etiam ſi ab eodem exegiſſet ſortem, poſſet poſtea pœnam exigere, quatenus ſortem excederet, & ecõuerſo, vt ſ. de act. emp. l. prædia. & no. in l. fi. §. ſi quis in ius voc. non ierit. fortius quando ab altero exegit ſortem, quatenus autem concurrunt ſortes, & pœna, tolluntur ad inuicẽ reſpectu vni[?], & eiuſdem obligationis. d. l. prædia. & l. apud Celſum. §. Labeo. de doli exceptio. niſi fuerit appoſita clauſula, rato manente pacto, vt l. cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo. de uerb. oblõ. in gl. Rugl. quod etiam procedit in diuerſis participantibus de eadem obligatione, qui habentur pro vno, licet ad pœnam alter tantum eorum ſit obligatus, vt eſt hic caſus notabilis, & hoc forte faciebat dubium, ſed certe in ſorte quilibet erat obligatus, & ſic dicebantur participare de eadem obligatione principali, & intellige hic, quando exegit ſortem, non enim ſufficeret egiſſe ſi non exegiſſet, vt ſ. de his qui deiece. eff. l. perceptione. ¶ † In text. ibi [deinde actor egerit cum filio]

3 ſupple, & exegerit. Et ſic no. quod iſto iure, licet filiusfam. non haberet proprium, tamen ex ſuo contractu, vel obligatione poterat conueniri, & condemnari, & exigi, vt nota. in l. ſi condemnatus. infra de noxali. ſed quomodo poterat fieri executio, ex quo nihil habebat? uide quod notatur

in l.ſi filio.ꝭ.ſol.ma.ꝑ Bar.& de dam.inf.l.ſi finita.§.ſi de vecti-
galib.circa fi.ꝑ eundem,& poterat incarcerari,vt l.j.C.qui bo.
ced.poſ.adde l.tam ex ꝯctib.ꝭ.de iud.In gl.j.in fi.ibi.§.dolo.Tu
dic,ſm Ang.ꝙ aut ſors cõſiſtebat in quantitate, & ſilr pœna,
& tunc ſiue ſint ſocij,ſiue non,refert,q̄ ipſarum primo exigatᷣ,
immo vna exacta tollitur exactio alterius,& ita loquitur iſte
tex.qui ſimplr loquitᷣ,& non dicit,ꝙ iſti eſſent ſocii,& probatᷣ
in l.ſiquis dolo.§.j.de re iud.quem ipſe Ang.ſic intelligit. Aut
ſors cõſiſtebat in ſpē,& pœna in pecunia, vt cõtingit qñ poſ-
ſeſſor dolo rē deſiit poſſidere,quo caſu doloſus tenetᷣ ad eſti-
mationē loco pęnæ,& cõtra poſſeſſorē agi pōt ad rem, & tūc
hēt locū diſtinctio iſtorū iuriū allegatorum in glo. quia ſi pri-
mo egit ad æſtimationem cõtra doloſum, & exegit,non ꝓhi-
betur agere ad rem, & ēt exigere, ſecus econuerſo. Certè illę
leges loquūtur in actionib.realib.vel mixtis,quib.eſt rō,quia li
cèt exegerim æſtimationē a doloſo,nō deſino eſſe dñs rei,nec
iō ꝓhibeor ipſā petere rōne dñij, ſed ſi primo egi ad rē, & ob-
tinui,deſinit mea intereſſe,iō nō poſſum agere ad æſtimōnē,
ad quam mihi prodita eſt actio ꝑꝑ intereſſe, ita loquuntᷣ illa
iura. nos loquimur in actione perſonali, quę non ſequitᷣ poſ-
ſeſſorem rei, & ideo non videtur adhibenda diſtinctio, quam
adhibet gl.nec illa,quam adhibet Ang.ſed indiſtinctè ſit dicē-
dū, vt hic, q̄a non refert quæ ipſarum primo exigatur,& vide
4 qđ no.†Barto.in d.§.ſiquis dolo.& ꝭ.ſi fa.fur.fe.dic.l.quoties.&
hūc tex.allegaui in l.j.§.fi.ſ.ti.j. ꝙ qñ plures tñr ad merū inter-
a eſſe vno ſoluente, alter indiſtinctè liberatur,[a] nā hic pœna lo
co intereſſe ſuccedit,& iſti tenebantur ex diuerſis cauſis,nā ad
ſortem tenebantur ambo ex primo contractu, ſed ad pęnam
vnus ſolus tenebitur ex ſuo facto, & nihilominus vno ſoluē-
te liberatur alter,non ſic qñ eſt mere pœna, quia ex parte agē
tis eſt intereſſe, ex parte conuenti eſt pœna, nam tunc diſtin-
guitur,an teneretur ex eadem cauſa,vel diuerſis,vt ibi dixi.

ADDITIO.

a ¶Liberatur. Adde Bar.& ibi Alexan.de Imo.in l.quoties.infra ſi fa.fur. fe.dica. Fra. Cur.

LEX VII.

1 *Exceptio,quæ incipit competere reo,extenditur ad fideiuſſorem.*

1 SI is qui fideiuſſorem †Exceptio quæ incipit
competere reo,extēditur ad fideiuſſorem, hoc in-
tellige qñ inci.cōpetere ꝑꝑ aliud,q̄ ꝑꝑ mutationē
ſtatus,nam primo caſu actionē elidit,& inutilem reddit,vt l.ſi
vnus.§.pactus.ꝭ.de pac.in ſecundo caſu non, ſed ſolum perſo-
nam eximit ab oblōne, & ipſam oblōnem transfert in fiſcū,
& iō fideiuſſor remanet ꝓ fiſco obligatus,vt l.ſi debitori.C.de
fideiuſſ. iuncta l.j.C.e.tit.de fideiuſſ. & l.defenſiones.de excep.
& ibi dixi in l.ſed & ſiquis.ſ.eo.in prin.

LEX XIII.

1 *In materia indifferenti,quæ ita conuenit ſeruis, ſicut liberis, iura loquentia de liberis locum habent ēt in ſeruis, ſecus in materia differenti.*

2 *Serui non debent,nec poſſunt ſe occupare in publicis negociis.*

1 SI quis ſeruum. †In materia indifferen-
ti,quæ ita ꝯuenit ſeruis,
ſicut liberis iura loquentia de liberis locum hñt ēt
in ſeruis,ſecus in materia differenti. h. d.Et no.iſtā
reg. ¶In tex.ibi [eiſdē exceptionib.] quia ſi ſeruus non potuit
ſiſtere,quia impedit⁹,vel infirmitate, vel alia cā neceſſaria ſm
ea,quæ hñr in l.2.§.ſiquis in iudicio.ſ.eo. cõmittitur ſtiplo pœ
nalis, ſed non cum effectu, ſicut ſi promiſiſſet ſiſtere liberum
hoīem, q̄a iſta impedimenta ita poſſent cadere in ſeruo, ſicut
in libero non ſic in impedito cā reip. de quo in l.præced.illud
.n.in ſuo cadere nō pōt ꝑꝑ rationē,quę ſequitur,quā no.quia
2 ſerui non dent, nec poſſunt ſe occupare in publicis negociis.

LEX VIII.

1 *In ſtipulationibus iudicialibus,et præparatoriis iudiciorum, quando admittatur purgatio moræ.*

2 *Practica huius legis.*

3 *Qui promiſit alium ſiſtere,poteſt moram purgare intra ſex menſes.*

Pauci dies qui dicantur.

4 *In promiſſione pęnæ ſi fuit appoſita dies non admittitur purgatio moræ in extraiudicialib.& iudicialib.& deciſoriis iudiciorum, & quid in iudicialib.& præparatoriis iudiciorum.& nu.5.*

Quid in contractibus bonæfidei.& nu.6.

5 *Propter intereſſe ad damnum impenſarum non videtur ius actoris effectum deterius,nec impeditur purgatio moræ,niſi ipſa actione perempta, & quo remedio tandem exigantur, atq; reputantur tales impenſæ, & quid in extraiudicialib.contrarium vide nu.6.*

6 *Purgatio moræ an liberet aliquem ipſo iure.*

7 *Mora,vt contrahatur,quæ requirantur.*

8 *In obligatione dandi ſpeciem purgatur mora per ſolam oblationem ante lit. conte.ſed poſt requiritur etiam conſignatio,& depoſitio,& quid in obligationibus quantitatis,vel facti.*

9 *Purgatio moræ ad acquirendum an admittatur.*

10 *Mora contracta ꝑꝑ malè facere ſi factū ſit inſtantaneū, purgari non pōt.*

11 *Moræ purgatio non admittitur eo caſu quo executio eſt facta, vel per hominem,vel per legem, & quando etiam tunc admittatur.*

Si aliquis habetur pro confeſſo, quia non reſpondit poſitionibus ad mandatum iudicis,vel quia non comparuit in termino banni ex forma ſtatuti non habet purgationem moræ.

Quid in excluſo a potentia producendi inſtrumentum per lapſum termini.

12 *Diſtinctio quando ſtipulatio committitur, & etiam quando eſt commiſſa qualiter mora purgetur.*

1 ET ſi poſt tres. †In ſtiplonib.iudicialib.&
præparatoriis iudiciorum
etiam vbi eſt dies, & pœna, admittitur purgatio
morę intra paucos dies, ſi ius actoris non eſt effe-
ctum deterius in actione.h.d.ſm cõem, & verū intellm, & ſic
pōt intelligi duob. modis.ſ.qñ erat dies,& pœna, licèt de pœ-
na non fiat mentio in tex.ſed vr̄ neceſſarium ſic intelligre ꝑꝑ
vnam oppoſitionem,quam facit gl.in verſi.item aliam vel qñ
erat dies,& non pœna,qñ aūt eſt pœna, & non dies,loquitur,
l.qui Romæ.§.Flauius.de ver.obl. Et qñ nec pęna,nec dies,lo-
quitur.l.ſi inſulam.e.ti.vbi Bar. examinauit iſtam materiā ple
niſſime,& ordinate.Ang. vero nititur aliqua eius dicta ſupple
re,& lītare aliqua in iſta l.Et no. ꝙ leges præcedentes loquun-
tur de illo qui non ſtetit iuſta cā impeditus,quo caſu aduerſus
commiſſionem, & petitionem pœnæ hēt exceptionē. Vñ nō
expedit,ꝙ purget moram,nec ꝙ faciat ſecum agendi ptātem.
2 lex†iſta verò loquitᷣ,qñ ſine iuſta cā non ſtetit, & ſic exceptio
nem non hēbat, ſed volebat eam acquirere faciendo ſecum
agendi ptātem,& purgādo moram,q̄a comparuit in iudicio,
& fecit actorem citari offerendo ſe paratum in iudicio ſtare,
vt pęna ab eo non exigatur.[a] Actor aūt volebat primo contra
ſequi pęnam,& poſtea paratus erat in iudicio ſtare, et dr̄ hic,
ꝙ ſi iſta duo cõcurrūnt, et iſte reus intra paucos dies poſt qui-
bus ſiſtere dēbat hoc faciat,et ius actoris non ſit effectum de-
terius,q̄a actio ſua non eſt extincta,ꝑmittitur ſibi hoc facere.
et exceptionē acquirit.ſi aūt actio eſſet extincta, nihil ꝓdeſſet
actori,ꝙ reus eſſet paratus in iudicio ſtare, q̄a poſtea oppone-
ret exceptionem de non iure agentis, et ſic actor ſuccūberet,
et hoc contingeret culpa ipſius rei,q̄a ſi cōparuiſſet, actio fuiſ
ſet ꝑpetua,nō ergo tunc euitauit pęnam, immo eam ſoluet,
q̄a ſuccedit loco actionis ꝑditæ, et ſi pęna non eſſet promiſſa,
fuiſſet commiſſa ſtiplo ad intereſſe.i.æſtimationem totius lit.
nec eſſet extincta,licet actio prima extincta foret, q̄a hoc cō-
tingit culpa ipſius rei,et iō conueniri poſſet ad intereſſe ex illa
ſtiplone, ſilr non admitteretᷣ more purgatio ratione prędicta.
3 ¶†In gl.j.ibi,vel dic verius,ꝙ in illa, in fideiuſſore, loquitur.i.
in eo,q̄ ꝓmiſit aliū ſiſtere,qđ cū ſit difficile miti⁹ agitur ſecū,
vt poſſit purgare moram,vſq; ad ſex menſes. hic in eo q̄ ꝓmi
ſiſtit ſiſtere ſeipſum,qđ cū ſit facilius,durius agitᷣ ſecum,vt nō
niſi intra paucos dies,et quot dicantᷣ pauci dies? dic ꝙ relinqtᷣ
a arbitrio iudicis,[a] ſed in q̄buſdā caſib.exp̄ſſis in iure aliqñ hoc li
mitatur ad duos,aliqñ ad tres,aliqñ ad quinq;, ſed ubi non in-
uenitᷣ hoc exp̄ſſum,ſtādum eſt iudicis arbitrio, vt l.j.ꝭ. de iur.
deli.¶In gl.ibi, item alia rōne, ꝓ declōne iſtius verſ.clarius,et
apertius,q̄ gl.loquatur opponitur, ꝙ iſta lex ſit ſuperflua,nec
fuerit neceſſaria dum loquitᷣ de purgatione moræ.Nā tunc dr̄
mora purgari, qñ ſtiplo eſt cõmiſſa ꝑꝑ morā ad pęnā, vel ad
intereſſe,et ſic moroſus incepit ad illā teneri,ſicut tunc purgā
do morā vult exceptionē acquirere cõtra petitionē pęnæ, vel
intereſſe,modo ſi ius actoris non eſt effectum deterius,qđ req
ritᷣ,vt poſſit mora purgari, vt hic dr̄, ſtiplo non eſt cõmiſſa ad
intereſſe,ut l.fi.in prin.ſ.tit.j.vbi ſi actio non eſt extincta, non
datur actori actio in factum ad intereſſe ꝯ exiſtētē, q̄a ſua nō
intereſt,ergo nō eſt neceſſaria morę purgatio,et qñcunq; po-
terit comparere.Timore huius dicit gl. ꝙ iſta lex pōt intelligi
qñ fuit promiſſa pęna si non ſiſteret,licet tex.de ea mentionē
nō faciat, quo caſu licet actio nō ſit extincta, nec ſua interſit,
pęnalis tñ ſtiplo fuit commiſſa, q̄a eſt ſtricti iuris,et ſufficit ad
eius cõmiſſionem euentus condōnis ſub qua fuit concepta.ſ.
nō ſiſtere tali die,nec aliud cõſideratᷣ,ut l.q̄cq̄d adſtringendæ.
4 de uer.ob.¶†Eſt ergo neceſſaria purgatio morę intra paucos
dies,ut euitetur pęnę commiſſio, tamen non permittitur niſi
ius actoris non ſit effectum deterius, ſed iſta ſimpliciter non
vidētur procedere.Nam incidimus in aliud contrarium mul-
to maius, ſi.n.fuit promiſſa pęna poſtquam etiam erat appo-
ſita dies, nō debet admitti purgatio morę ad euitandā pœnā
etiam

ADDITIO.

a ¶Arbitrio iud. Adde ꝙ hanc cõiter Doc. ſequuntur,vt hic ꝑ Alex. de Imo. in 2. col.& Adde ꝙ licèt dicatur, ꝙ purgari poſſit mora intra paucos dies, intellige tamen niſi alterius partis interſit,& ſic ius eſſet ſibi acquiſitū, ita Lu.Ro.in alleg. ſuis,quas hēs inter conſi.Pau.de Caſt.noua. poſt conſ.228.incipiūt allegationes ſpūſſancti gr̄a inuocata.in 2.col.ver.quo ad ſcđm,& ibi ēt hēs, ꝙ qñ cõſtō poſt lapſū certi termini inducit excõicationē latæ ſnīæ,nunq̄ admittur purgatio moræ,alleg.gl.ord.in c.cupientes. §.quod ſi per viginti.de ele.lib.6. Fran.Cur.

ēt intra paucos dies, & ēt ſi ius actoris non ſit effectū deterius
vt l. traiectitia §. de illo. de act. & ob & l. magnam. C. de ꝯhen.
& commit. ſtip. ꝑꝑ hoc quidam receſſerunt ab iſto intelľu, vt
patet ĩ. in gl. in ver. licèt quidam. & dn̄t, ꝙ eſt neceſſe intellige
re iſtam legem, qn̄ non fuit ꝓmiſſa pœna, ſed intereſſe, vľ ſim
pľr ꝓmiſit ſiſtere, quo caſu vr̄ ꝓmiſſum intereſſe ſi nō ſiſtat, vt
l. 2. in fi. ſ. qui ſat. cog. Vnde ad euitandū iſtā obľonē ꝯctam ad
intereſſe totale neceſſaria eſt moræ purgatio. Et eſt vtilis hæc
lex in alio ſm gl. ponendo, ꝙ hic non fuerit ꝓmiſſa pœna, &
ꝙ actio non ſit extincta, ꝗa licèt actoris interſit ꝑꝑ aliud, pu-
ta ꝑꝑ expenſas, quas fecit, nihilominus non prohibetur reus
purgare moram, ēt ſi non reſiciat illas expēſas, & ſi dicaī hoc
vr̄ iniuſtum, ꝙ dēat in iſtis expenſis dānificari ꝑꝑ morā, rn̄det
gl. ꝙ in his expenſis ꝓuideī actori ꝑ aliam viā, quia pōt eas re-
petere ꝑ actionē in factū, q̄ oriī ex edicto ſiquis ius dic. nō ob-
temp dūmmodo iudex iuſſerit illi, ꝙ ſiſteret, & ſic fuit iuriſdō
5 ꝯtempta, aľs ſecus. †Quod āt iſtud intereſſe impenſarum[a] non
a impediat purgationē moræ, patet a ꝯrio ſenſu in hoc tex. qui
vult, ꝙ ſolū impediaī, qn̄ ius actoris eſt effectū deterius, & ſic
actio eſt ꝑempta, aľr non dr̄ effectū deterius. Et ſi dicaī immo
vr̄ ſufficere ēt, ꝙ qualitercunque interſit actoris, ēt ſi ꝑꝑ aliud
impediaī moræ purgatio, niſi illud intereſſe refundat, ꝗa non
dēt remanere in dāno ꝑꝑ morā rei, vt l. ſi cū dies. in fi. cū l. ſeq.
ĩ. de arbi. & ita cōiter leges in hac materia loquunī, ꝗa nō re-
quirunt, ꝙ ius actoris ſit effectū deterius, ſed ſolū, ꝙ ſua inter-
ſit. i. ꝙ remaneat in dāno facta purgatione moræ, vt impediaī
purgatio, niſi illud dānū reſarciaī. l. ſi ita quis. §. Seia. de ver. ob.
cū ſim. Rn̄deī, ꝙ oīa ꝑdicta loquunī in extraiudicialib. in ꝗb.
non poſſet actor tale dānum recuperare ꝑ aliā viā, niſi impe-
diendo illū purgare morā nō refecto dāno, nos loquimur qn̄
mora cōmittiī in iudicio, quo caſu ꝓuideī actori ꝑ aliā viā,
ad recuperandas dictas expēſas, vel dāna retardati ꝓceſſus, vt
in d. l. j. ſiquis ius dic. C. de fru. & li. expen. l. non ignorat. hæc eſt
ſubā gl. in effectu q̄ loquiī obſcure. Br̄ Doc. tn̄t iſtā l. loqui ēt
qn̄ fuit ꝓmiſſa pęna, & ad ꝯriū de §. de illo. & de l. magnā. rn̄-
dent, ꝙ loquūtur in exiudicialib. in ꝗb. duriter agit, & idem ĩ
iudicialib. & deciſoriis iudiciorū, vt qn̄ eſt dies, & pœna adie-
b cta nullo mō admittaī[b] morę purgatio ēt intra paucos dies,
& ēt ſi ius actoris non ſit effectum deterius, ēt ſi iudex, vel ar-
biter appoſuit tp̄s legale in ſoluendo, vt eſt tex. in l. Celſus. in
prin. ĩ. de arb. licet ſi non eſſet expreſſum a iudice, vel arbitro,
nō impediret purgationē morę tp̄s legale tacite ſubintelľum,
ēt vbi eſſet ꝓmiſſa pęna, vt l. ſi cum dies. §. fi. e. tit. vt eſt tp̄s qua-
tuor mēſiū, qđ datur iudicatis miſerationis gr̄a, nō illud quod
6 interpellat, vt impediat moræ purgationē. †Cū verò loqmur
in iudicialib. & p̄paratoriis iudiciorū locū hēt iſta lex, vt ēt ſi
ſit dies, & pęna poſſit purgari mora concurrentib. his duob. de
quib. hic, qđ intelľr qn̄ pęna fuit ꝓmiſſa, patet quia hic dr̄, ꝙ ꝑ
purgationē cōſequiī exceptionē, ſed ſi non fuiſſet ꝓmiſſa pœ-
na, ſtipľo tunc cōmiſſa ad intereſſe totale. i. æſtimationē litis ꝑ
purgationē reſolueretur ipſo iure, quia deſineret intereſſe, ſi
ius actoris non erat effectum deterius, ita intelľr. l. ſi inſulā. de
ver. ob. nā actio q̄ cōpetit ad intereſſe, ſi incepit ceſſare intereſ-
ſe, deſinit ipſo iure cōpetere, vt ĩ. man. l. ſi ꝓcu. §. mandati. ſicut
actio cōpetens ad ſpēm illa ꝑempta ipſo iure extinguiī. l. ſi ex
legati cā. de ver. ob. non ſic ſtipľo pœnalis, ꝗa licet pęna loco
intereſſe apponatur, tn̄ ēt ſi non interſit committitur, & ēt vl-
tra q̄ interſit, nec hēt neceſſe ſtipulator ꝓbare intereſſe, cum
agit ad pęnam, & ꝑꝑa non cogitur quis promittere totā pœ-
nam, vt non releuet actorem ab onere probandi intereſſe, vt
no. in l. fi. de præt. ſtip. & dixi in l. 2. in fi. ſ. qui ſatiſ. cog. Ang. ve-
rò tenet indiſtincte, ꝙ vbi eſt dies & pœna, admittatur purga-
tio moræ per iſtā legem, q̄ fuit opi. Mar. & ad §. de illo. rn̄det,
ꝙ ibi fuit duplex mora, vna ꝑ lapſum diei, altera per interpel-
lationē. Itē ad legem magnā rn̄det, ꝙ ibi nihil dr̄ de purgatio-
ne moræ, licet dicatur de cōmiſſione pęnæ. Sed Bal. C. de vſur.
in l. cum allegas. dicit ꝙ in ꝯctib. bonæfidei vbi eſt dies & pęna,
admittiī purgatio moræ indiſtincte, ꝑ l. Luci⁹. ĩ. de act. emp.
licet glo. ibi ſentiat ꝯrium, & per l. inſulam. §. j. ĩ. loc. Sed in ſtri
cti iuris ꝯctib. ſeruanda eſt diſt. Doc. videlicet, vt diſtinguatur
inter extraiudiciales ꝯctus, & ēt inter iudicieles pertinentes ad
deciſionem litis, & pertinentes ad p̄parationem. Quod autem
hic dr̄ de expenſis li. Bal. tenet ꝯ gl. ꝙ non admittaī iſte ad pur
gandum moram, niſi ēt reficiat expenſas, ſi ergo tranſiuerūt
pauci dies, vel actio eſt ꝑempta, tūc indiſtincte excludiī a mo-
ræ purgatione. Sed iſta ceſſant, & alio mō intereſt actoris, ita ꝙ
facta purgatione remaneret in dāno, non excluditur ſimpľr,
ſed ita demum ſi damnum non reficit, vt d. l. ſi cum dies. in fi.
cum l. ſeq. & ibi no. de arb. & hoc placet, licet Iac. Butr. videaī
tenere gl. & ēt Ang. ꝙ ſufficiat q̄tum ad iſtam glo. Pōt ēt intel
ligi iſta l. ſm Doc. qn̄ nulla fuit ꝓmiſſa pęna, & ſic ſtipulatio
de iudicio ſiſti fuit cōmiſſa ad intereſſe. i. ad litis æſtimationem
licet actio prima non ſit extincta. Nec ob. l. fi. ſ. titu. j. in princ.
ꝗa loquiī in actione in fcm̄ p̄toria, q̄ fuit inuenta in ſubſidiū,
& ſic nō cōpetit ſi actio prima nō erat extincta, ꝗa eſt exordi-
naria, vn̄ nō cōcurrit cū ordinaria. nos loquimur de illa, quæ
oriī ex ſtipľone, & ſic ex ꝯctu, & diligentia ipſius actoris, q vo
luit ſibi ꝓuideri in caſu quo non ſiſteret, licet actio ſuo rema-
neret firma, & ſic pinguior eſt iſta ꝓuiſio, ꝓut in ſiſi no. gl. in §.
ſi. illius l. ibi dum dicit ex ſuo ꝓuidenti aīo &c. purgādo ergo
moram liberat ipſe reus tam ſe, q̄ ſuos fideiuſſores ab iſta obli
gatione. Bar. aūt dicit iſtam reg. non multum ſibi placere, quia
iſta purgatio parum ſibi ꝓdeſt, cùm remaneat obligatus actio
ne prima, q̄ cōpetit ad illud idē, ad qđ cōpetit hæc ſecūda. dic
ꝙ immo multū ꝓdeſt, primò q̄tum ad fideiuſſores, ꝗ ſunt in
ſecunda, & non in prima. Item ſi prima cōſiſteret in facto, vel
in dando certam ſpēm, nam hęc ſecunda ꝯhiī ad ęſtimōnem
illius facti, vel rei, & forte potius vult ſoluere factum, vel illā
rem, q̄ ęſtimōnem, ſed ſi ꝯſiſteret in q̄titate, & non eſſent dati
7 fideiuſſores, ꝓcederet rō Bar. ¶†Nunc opp. ꝙ terminus purgā
di moram ſit lit. ꝯt. vt l. ſi inſulā. de verb. ob. de qua conteſtōne
hic non ſit mentio. Doc. volunt, ꝙ iſta lex ſuppleaī per illam,
& ſic requirunī iſta tria, vt mora poſſit purgari, ꝙ lis non ſit
ꝯte. vt ibi, nec actio ſit extincta, nec ſit lapſum modicum tem
pus, vt hic. Mihi vr̄, & in hac opi. ſꝑ fui, ꝙ qn̄ obľo habebat diē
certam poſſit mora purgari intra modicū tp̄s an̄ lit. cōt. & ita
loquunī oīa iura, q̄ de iſto modico tpe mentionem faciunt,
vt l. ſi ita qs. §. Seia. de ver. ob. ſed qn̄ non hēt diem certam, &
ſic ꝯhitur mora ꝑ interpellationem concurrentibus, ēt aliis de
quib. in ſeq. gl. magna, circa med. tunc terminus purgandi mo
ram ſit duntaxat lit. ꝯt. & anteq̄ facta ſit ēt poſt modicum tp̄s,
immo ēt poſt longū pōt mora purgari, vt in l. ꝯria. nam modi
cum tp̄s dēt habere certū principium, qđ eſt, qn̄ prima obliga
tio hēt certam diem, non ſic qn̄ non hēt, quia multa requirū-
tur ad hoc, vt conſtituatur in mora, q̄ pn̄t diuerſis tꝑib. concur
rere, nam pone, ꝙ hodie ſit interpellatus, & tunc ignorabat ſe
teneri, poſt menſem incipit hr̄e notitiam, tunc incipit eſſe in
mora non prius, vn̄ ergo cōputārentur iſti pauci dies nō a die
interpellationis, quia tūc mora nō fuit ꝯcta, nec a tpe ſciē, ꝗa
eſt incertum reſpectū actionis, ſed qn̄ hēt certum diem ſtatim
c ipſius lapſu cōtracta eſt mora,[c] quaſi ſcit, vel ſcire debet, & iſta
eſt veritas quicquid dicant Doc. qui hoc non conſiderauerūt,
raro. n. cōtingeret, ꝙ intra iſtos paucos dies cōteſtareī lis, & ſic
raro ꝑ cont. lit. p̄cludereī via purgandi moram, & tn̄ lex vult
8 ꝯriū. ¶†Itē opp. ꝙ ēt poſt paucos dies, & ēt poſt conteſtōnē[d]
d admittaī purgō morę, vt ĩ. de ver. ob. l. interdū. §. fi. & ĩ. de con
ſti. pec. l. ſed & ſi alia. Sol. ibi loquiī quo ad obľonem dandi cō
tractā ad certā ſpēm, & ſine promiſſione pęnę, quo caſu ſi de
bitor eſt in mora, non contrahiī obľo ad aliud ꝑꝑ morā, ꝗa ĩ
obľonib. dandi poſt morā nō ſuccedit obľo ad ęſtimōnē, vel
ad intereſſe, ſed ſolū operaī mora, vt teneatur debitor de inte-
ritu ēt ſine ſui culpa cōtingente, qđ non erat an̄ morā. Actor
igiī poſt morā nō pōt petere niſi illā eādē ſpēm, ſi ergo petat,
& reus offerat eā, & ſic illud idē, qđ petiī ad morā purgadā, vt
libereī ab interitu ēt poſt modicū tp̄s, & poſt litē cōt. pōt hoc
9 facere. †In hoc tn̄ eſt dr̄ia, ꝗa an̄ lit. cont. ſolū oblatio ſufficit,
& ita intelľr illa l. interdū. §. fi. ꝗcꝗd dicat ibi gl. q̄ nō bn̄ intelle
xit, ſed poſt lit. cont. requiriī & conſignatio, & depoſitio, & aľr
nō purgaī mora q̄tū ad euitandū periculū & pęnā, et ita loꝗī
l. ſed ſi alia. de cōſt. pe. ſm intelľm Bar. q eſt ſing. & alij iſtū paſ
ſum nō intellexerūt, nec ēt illā l. ſed ſi alia. nos loqmur qn̄ ꝑꝑ
morā fuit obľo cōtracta ad aliud puta ad pęnā, vel intereſſe,
ſeu ęſtimōnē, ut in obľonib. facti, quo caſu ſi petiī ipſa pęna,
vel intereſſe, & sic aliud q̄ erat in primęua obľone ad euitādū
obľonē iſtā ſecūdariā, tūc ꝓcedit iſta materia, ꝙ in exiudicia-
lib. & vbi nō eſt certa dies p̄t purgari mora quouſq; lis sit cōt.
ſuꝑ pęna, vel intereſſe ꝑ obľonē rei, vel facti in prima obľone
deducti, ſed si eſt certa dies, tunc vſq; ad modicū tp̄s, vel vſq;
ad cōteſtōnē, nā quodlibet illorū impediret purgationē, ſiue
eſſet lis cōt. ſiue nō, licèt modicū tp̄s nō eſſet lapſum, ſiue ecō
uerſo, ſm qđ Doc. intelligūt iſtā l. ſupplēdo eā ꝑ l. ſi inſulā. ſal-
uis tn̄ his, q̄ ſuperi⁹ dixi, qn̄ eſt dies, & pęna, vt diſtinguaī inter
cōtract⁹ exiudiciales, & inter p̄paratoria iudiciorū, et deciſo.
Sed tertia op. de §. Seia. et de l. q Romę. §. Flauius. in ꝗb. admit-
titur

ADDITIONES.

a ¶Impenſarum. Quòd expenſæ non impediant purgationem moræ, adde Anto. & ibi Alex. de Imo. in l. inſulam. col. 2. infra de ver. ob. Fran. Cur.

b ¶Admittatur. An vbi eſt dies, & pœna admittatur purgatio moræ, vide per Raph. conſil. 178. & aliquos caſus in quib. non admittatur purgatio moræ, vide per Rom. conſi. 442.

c ¶*Cōtracta eſt mora. Immò in pœnalib. ſtipulationib. quib. dies p̄fixus eſt elapſo die nō vr̄ debitor in mora, ſed ſtipulatio pœnalis, q̄ in diē erat, naſcitur extincta priori ſtipulatione, vnde fit, ut nulla purgatoria moræ locū hic hēat, ſic intellige vulg. l. magnā. C. de ꝯh. & cōmit. ſtip. vbi no. & malè diē interpellari ꝓ hoīe, qđ ita verū eſt, vt dixi, qn̄ pęna eſt addita, ꝗa elapſo die naſciī ſtatī obligō ad pęnā.

d ¶Conteſtōnem. Sed an mora non purgata ante li. cont. poſſit purgari in cauſa appellationis, vide per Lu. Ro. ſing. ſuis, & quando vltima mora noceat, vide per eundem vbi ſupra.

tiſ purgatio ēt vbi eſt dies', & pena, & ēt in extraiudicialibus,
Sol.qñ ambæ inſunt,locum hēt,qđ s̄.dixi, ſed ſi eſt dies tm̃, &
non pœna,non impediſ purgatio intra modicum tp̄s,vt in §.
Seia. & econuerſo,ſi pœna, & non dies, vt in §. Flauius.Item
ↄ̄,ꝙ nullo mō admittaſ purgatio, vt l.Thais.§ ſi inter.de fidei
com.lib.Sol.q̄ s̄.dixi loquunſ in reo, q vult purgare ad ſe libe-
randū,ſed ſi loquimur in actore, q fuit in mora,& vult purga
re ad acquirendū,tunc diſtingue an erat dies,& pœna,& non
admittiſ eius purgatio indiſtinctè,vt l.ſi poſſeſſione.C.de tran
ſa. Aut erat dies tm̃, ꝙ tunc aut tendebat ad actionē de nouo
acquirendam,& idē, vt d.§.intra. aut de q̄ſita retinenda,& tūc
10 pōt intra modicū tp̄s,vt d.§.Seia.¶†Sed ↄ.opp.ꝙ nullo mō ad
mittatur ēt p reum,vt l.j.§.ſi rem.ſ.depo.ſolu.q̄ s̄.dixi loquun-
tur qñ mora fuit ↄ̄cta in non faciendo , ſeu pp non facere : ſi
vero pp malè factum,& tunc aut erat factum inſtantaneū,&
& non pōt purgari,vt d.§.ſi rem.& in vſi. feu.ſi vaſ.alic.feu.re-
cupe.aut erat factū ſucceſſiuū , & tunc pōt purgari intra mo-
11 dicum tp̄s,vt l.ſi in l.§.colonus.ſ.loc.¶†Vlt.adhuc opp.ꝙ non
hēat locū purgatio moræ in caſu l. ſi ob rem. de ↄd. ind.& l.ſi
is qui.de le.2.dñt Doc. ꝙ per illas leges līitanſ oīa iura loquen
tia de purgatione moræ, vt non poſſit fieri eo caſu quo execu
tio ē facta,vel p hoīem,vt d.l.ſi ob rem. vel p legē,vt d.l.is cui.
& iō ſi aliqs hř p ↄfeſſo, qa non rñdit poſitionib.ad mandatū
iudicis,vt in c.ſi poſt p̄ſtitum.de confeſ.li.6. vel qa non compa
ruit in terīo banni ex forma ſtatuti, qa executio facta eſt ipſo
iure, non hēt locū purgatio moræ, & dicit Ange.de hoc eſſe
gl.quam Bar.non all.in c.cupientes. de ele.li.6.ſuper ver.expe-
ctatoris, ipſe tm̃ hoc līitat no. p̄terq̄ in ſnīa excōicationis, quæ
trahit ſecū executionē, & tm̃ excōicatus pōt purgare moram,
qa excōicatio eſt medicinalis,vt in c.j.de ſen.exc.li.6. Fallit ēt,
qñ mora non tēdit ad id,ad qđ eſt ordinata in aduerſarij dam
nū,ſed ſolū in damnū ipſius moroſi, nam tunc hēt locū pur-
gatio ēt poſt factā executionē a iure, ſi ius aduerſarij erat inte
a grū,vt l.mancipiorū.C.de opt. leg. & iō poſt terminū datum
ad pducēdū inſtrā,licèt executio ſit facta,qa excluſus eſt a po-
tentia pducendi, vel lapſus termini aliquid opereſ iuxta not.
p gl.in l.j.§.qđ dř. ſi cui pluſq̄ p l. fal.nihilominus admittiſ ad
producendū ſi ius actoris erat integrum vſq; ad cōclōnem in
cā,vt in c.cum dilectus. de fi.inſtr. & no.in cle. ſępe. circa fi.de
ver.ſig.& p Doc.in d.l.mancipiorum.qa iſta mora tēdebat ſo-
lum in p̄iudiciū moroſi non partis aduerſæ, & de rōne vide p
Bar.in d.l.ſi inſulam. ſed ex p̄dictis hēs oēs principales partes,
& totam vtilitatem,& ſubſtātiā ēt eorū, q̄ dicit ibi Bar.iſta gl.
12 mag.examinat duos artic.principales. ¶†Primus eſt,qñ ſtiplo
committitur vſq; ad ver.item ea commiſſa. Scđs poſtq̄ eſt cō-
miſſa qualř mora purgeſ.Et eſt no.ꝙ primus artic fuit neceſ-
ſarius pp hunc artic.de quo tractat iſta l.cum ſua mā, nā pur-
gatio moræ tendit ad reſoluēdū ſtiplonē cōmiſſam,& eius ef-
fectum.Vnde primò neceſſarium eſt ſcire , qñ cōmittaſ, cum
priuatio p̄ſupponat habitū.l.x.de ver.ob.Et j.partem gl.pſeqſ
per duos artic.principales. Primus, qñ ſtiplo eſt ſimplex.i.non
pœnalis.Scđs,qñ eſt duplex,& ſic pœnalis, & iſte ſcđs ſubdiui-
ditur in tres.quia ſtiplo pœnalis interdū incipit a præcedēti cō
ditione,vt ſi Stichum non dederis dabis x. Interdum a præce-
denti diſpōne nūda,qa pmittis Stichū p pactū nudū,& ſi non
dederis promittis x.noīe pœnæ. Interdū a præcedenti diſpōne
veſtita,vt ſi promittis Stichū p ſtiplonē, & ſi nō dederis pmit-
tis x.noīe pœnę,& iſtos oēs art.proſequiſ.Eſt ēt quint⁹ de quo
gl.nō facit mētionē,qñ ſtiplo pęnalis eſt commiſſa, & p̄cedat
ↄuentio principalis veſtita,vtrum per cōmiſſionē ſtiplonis cō
uentionalis p̄cedēs ↄuentio ſit nouata , vt ſic ex ea non poſſit
agi ad id,qđ in ea deuenit. An aūt nouata non ſit,& ſic poſſit
actor agere, vel ad aliud, vel ad pœnā, i& ſte art.eſt difficilior
aliis quē examinat Bart.in l.ea. circa vlt.oppōnē recitando q̄
plures opi.de hoc ēt tractaſ in l.p̄dia.& ibi tetigi. de act. empt.
Circa ij.partē gl.recitat tres opi.& tenet verā,q̄ fuit Bul.fuerūt
ēt aliæ,ſed finaliter Dy.reduxit ad quatuor combinationes,ꝙ
interdum eſt dies,& pœna,interdum pęna, & non dies,inter-
dū dies,& nō pęna,interdum nec dies,nec pęna,quod proſeq̄-
re,vt per Bar.in d.l.ſi inſulam.circa fi.& ēt in oppoſitionib. de
quib.oīb. extraxi ſubſtantiam in oppoſitionib. factis s̄. in gl.j.

A D D I T I O.

a ¶Mancipiorum.In hoc vide pulchrè Old.conſi.3.vbi ponit intellectum d.l.man
cipiorum,per Fran.de Are.conſi.95. col.5. & adde etiam hic quæ notaui ſup.ea.
l.in addi.inc.arbitrio iudicis.& adde eundem Pau.de Caſt.conſ.99. in antiq. inc.
quia per ſupraſcriptos. vbi quòd quando pœna eſt commiſſa ipſo iure, & com-
miſſa executio,nunquam admittitur moræ purgatio. Fran.Cur.

LEX IX.

1 *Stipulatio facti indiuidui in præparatoriis iudiciorum ſi pro parte nō im-
pletur committitur ſtipulatio pęnalis inſolidum mero iure pro parte,
pro qua fuit impleta,ſed de æquitate obſtat exceptio.*
2 *Negatiua poſtpoſita ſigno vniuerſali facit æquipollere ſuo contrario.*
3 *Si in obligatione eſt factum indiuiduum, vt facere domum, tunc ſtipulatio
dicitur indiuidua, nec diuiditur inter hæredes promiſſoris, ſed ad
quemlibet tranſit inſolidum.*
Si tunc fiat ſolutio pro parte,non contingit liberatio pro illa parte.
4 *Si in obligatione eſt quantitas,vel certa ſpecies, & non eſt alternatiua,ſed
ſimplex diuiditur obligatio inter hæredes, tamen creditor non tenetur
recipere ſolutionem partis,ſed ſi recipit,contingit liberatio.*
5 *Si in obligatione eſt ſpecies incerta, vel obligatio alternatiua, tunc eſt di-
uidua reſpectu obligationis,ſed indiuidua reſpectu ſolutionis.*
6 *In obligatione generis ſolutio partis in vna ſpecie, nec liberat ſoluentem,
nec tenet actionem in ſuſpenſo,& quid in alternatiua.*
7 *Si in obligatione principali eſt datio,tunc niſi totum detur,committitur ſti-
pulatio pœnalis inſolidum,& exigitur non ſolum contra principalem,
ſed & contra hæredes,qui dederunt pro parte ſua,ſi vnus non dedit pro
partibus hæreditariis.*
*Quòd illi ſoluant propter culpam vnius non recuperant ab illo per actio-
nem fam.erciſ.*
8 *Datio quando poſſit per alium explicari,& quando non.*
*Fideiuſſor, quòd poſſit ſoluere de ſubſtantia debitoris, & transferat domi-
niū,nec ipſe cogatur ſoluere de ſuo,cū ſi ſoluiſſet poſſet ab eo recuperare.*
9 *Si in obligatione principali eſt factum indiuiduum, niſi fiat totum,com-
mittitur,& exigitur tota pęna ēt ex facto vnius ex hæredibus,& quid
in facto diuiduo.*
10 *In prætoriis ſtipulationibus ex facto, vel non facto vnius ex hæredibus
non committitur ſtipulatio contra alterum,ſicut nec in præparatoriis,
nec in bonæfidei contractibus,nec etiam de iure canonico.*

SI ſeruus iudicio.

1 **§.Si pluriū ſeruorū.** †Stipulatio fa
cta indiuidui ī
præparatoriis iudiciorū ſi pro parte non impletur,committiſ
ſtiplo pœnalis inſolidum mero iure pro parte p qua fuit im-
pleta,ſed de æquitate obſtat exceptio.h.d. & hēt materiā pro-
fundam,q̄ tractaſ in l.eadem.§.Cato.ſ.de ver.ob.& iſte §.loqſ
in perſona principalis pmiſſoris, ſed ille §. quaſi totus loquiſ
in perſona hæredum ſuorum ſi deceſſit plurib. hřdib. relictis
poſt talem ſtiplonem,in fine tm̃ illius §. loquiſ de ipſo princi-
pali pmiſſore,& ↄ̄riaſ huic §.quia ibi vult, ꝙ cōmittaſ in ſoli
dū,& cū effectu ↄ̄ ipſum principalē , ſed hic dř, ꝙ mero iure,
& non cū effectu,qa obſtat exceptio,ſed ſolue, ꝙ hic in p̄pa-
ratoriis iudiciorū,in quib.mitius agiſ,ſicut & in l.p̄cedenti.ibi
in extraiudicialib.In deciſoriis aūt iudiciorū,idē qđ ī extraiu-
dicialib.vt l.5.§.fi.e.ti.vbi pœna cōpromiſſi , q̄ cōcernit ſnīam
arbitri committiſ, & exigiſ inſolidū niſi in totū pareaſ ſnīæ ,
ſicut eſt in materia l.p̄cedentis. in ſtiplone q̄ concernit deciſo-
riā,non admittitur purgatio moræ vbi eſt dies,et pœna. l.cel
ſus in prin. s̄.de arb. licet ſecus in p̄paratoriis, vt d.l.præceden.
In tex.ſi pluriū.puta triū gr̃a exempli, si ſtetiſti duos , et tertiū
non ſtetiſti,exigeſ ergo pœna p tertia parte,et p duabus par-
2 tib.obſtat exceptio.¶†In tex.ibi [oēs ſtatos nō eſſe].i.non oēs
ſtatos eſſe,et ſic dēt lr̃a reſolui, nam ſummendo put iacet eēt
a ſenſus,ꝙ nullus ſtatus eſſet, qa negatiua[a] poſtposita. signo vl̃i
facit æquipollere ſuo ↄ̄rio,vt l.ltīmos.§.an ergo. et ibi no.ſ.de
leg.tut.Vñ dicendo oēs non currunt æquiualet huic null⁹ cur
rit.Sed qñ p̄ponit signo vl̃i facit æquipollere ſuo contradicto-
rio,vt non oīs nō currit.i.quidā currit, qdā non,et ita fuit hic,
qa qdā ſtati fuerunt.ſ.duo,ſed non oēs,et hoc uoluit gl. in ef-
3 fectu q̄ eſt ſuper iſto verſ.et incipit.i.non sit verū.¶†Pro declo-
ne gl.magnę diuide eā in tres partes ſm Bart.et bñ , nā primo
loqſ qñ aliqd eſt in ↄdōe, et nō in oblone vſq; ibi [ſcđo caſu]
Scđo cōtra,qñ eſt in oblone,et non in condōe vſq; ibi [et hoc
in principalib.]In tertia parte,qñ eſt in oblone reſpectu ſui,et
in ↄdōne reſpectu alterius, puta pœnę, et iſte caſus pprie pti-
net ad materiā iſtius §. Et aduerte, quia in primo caſu ſoluēs,
vel faciēs p parte tendit ad acquirendū actionē de nouo,et lu
crū ↄñdum.In ij.parte tendit ad liberōnē oblonis ↄñdam qua
tenetur. In tertia parte tendit , vt non incidat in oblonem ſti-
plonis pœnalis.Item in primo caſu faciendo, vel dando cōdō
nem implet,et ex eius euētu actionem cōſequitur , vel ↄſequi
ſperat.In tertio caſu faciendo,vel dando, non impleſ, immo
facit deficere ↄdōnem ſub qua ſtiplo pœnalis erat ↄcepta, pu-
ta ſi nō daretur, vel non fieret, et iſta ſunt neceſſaria,et tamē
Bar.non ↄſiderauit , et iō pro intellu cuiuslibet particulę for-
manda eſt vna oppoſitio, vt uideatur pp quid gl.ſic laborauit
hic. ¶Pro intellu ergo primę partis oppo. cōtra tex.ꝙ immo
nō obſtat exceptio,ſed cōmittaſ ſtiplo pœnalis inſolidū,et cū
effectu,quia nihil debet prodeſſe ſtetiſſe duos , ex quo nō ſte-
tit tertiū,quia lege caueſ , ꝙ ſi legaui tibi fundum ſub condōe
ſi dares x.heredi meo,ꝙ et ſi das nouem,et in uno deficias,ti-
bi nihil prodeſt,quia de legato nihil conſequeris. l.cui fundū.
de cond.et dem.Sol. caſus ſunt diuerſi,quia ibi loquitur quan
do ſolum erat in cōditione,hic erat etiam in obligatione . Itē
ibi

A D D I T I O.

a ¶Quia negatiua. Adde Bar.in extraua. quoniam.in ver. nouella. & Abb. in c. in
noſtra.in j.not.extra de reſcr. Fran.Cur.

ibi tendebat ad implendam cōdōnem,ut conſequeretur lucrū & actionem, hic tendebat ad faciēdum deficere ɔdōnem, ſub qua pœna erat ꝓmiſſa.ſ.ſi non ſtaret, in caſu ergo illo ſufficit īplere ɔdōnē ꝓ parte,vt ɔſequat̄ actionē,& lucrū ſaltē ꝓ parte. gl.hic diſtinguit,ꝙ aut ɔdō fuit īpoſita vni,aut plurib.& bñ loqt̄,ſaluo ꝙ in vlt.mēbro dum loqr̄ de facto,qd̄ dēbat diſtinguere,an eſſet factum indiuiduum,& tunc ꝓcedat qd̄ gl.dicit,an diuiduū,& tunc idē, qd̄ in datione. Et iſta non eſt mã nr̄a,ſed de ipſa plene per Cy.in l.ſi plures.C.de ɔd.inſer. Aduerte ēt,qa gl. dū dicit tenet̄,& dum dicit nec liberat̄, improprie loquit̄,qa illud qd̄ eſt in ɔdōne,non eſt in oblōne, vt l.ſi quis ſub ɔdō.ſi qs omiſ.ca.teſt.vñ expone tenet̄.i.facere dēt,& dum dicit nec liberatur.i.ɔdōnem non impleuit.¶Pro intellu ſecundæ partis opponitur ſi verum eſt, ꝙ iſtud ſiſtere ſeruos in caſu iſtius §. ſit in oblōne, qa ſic ꝓmiſit, ut ſequit̄ ꝙ ſiſtendo duos debet ipſo iure liberari in illis duob.ut l.ſi ſtipulatus. §. i.ſ̄.de ſol.& ſic pœna ipſo iure vr̄ committi pro illis duob. cuius ɔrium hic dr̄.Sol.ɔ̄riū ꝓcederet,qñ quæriť an ſoluendo partem eius ad quod quis eſt obligatus, liberatur ab illa oblōne pro parte,nos quęrimus an poſito,ꝙ liberet̄ faciat ēt deficere condōnem ſub qua pœna fuit promiſſa,& ſic nihil ad propoſitum.¶ In primo artic.gl diſtinguit duos caſus, qa interdum in oblone eſt factum indiuiduum,puta facere domum,quod ideo dr̄ īdiuiduum, qa factū pro parte non releuat in totum, quia pars non affert tantam vtilitatem reſpectu partis, quãtam totum reſpectu totius, & habet certam formam,& omnis forma eſt indiuidua duplici reſpectu.ſ.reſpectu obligationis, & pp hoc non diuidit̄ inter hæredes promiſſoris, ſed ad quemlibet tranſit inſolidum.Item reſpectu ſolutionis,quia ſi fiat pro parte,non contingit liberatio

4 pro illa parte,& idem in ſtipulatione ſeruitutis. † Interdum in obligatione eſt quantitas,vel certa ſpecies,& non eſt alternatiua,ſed ſimplex, & tunc dr̄ diuidua reſpectu obligationis, quia diuiditur inter hęredes,& reſpectu ſolutionis,quia ſolō partis liberat ipſo iure ab illa parte, creditor tñ non tenetur recipere ſolōnē partis,ut l.tutor.§.Lucius.de vſur.ſed ſi recipit,cōrigit li-

5 beratio.†Interdum in oblōne eſt ſpecies incerta,vel oblō alternatiua,& tunc eſt diuidua reſpectu oblōnis, quia diuidit̄ inter hæredes,ſed eſt indiuidua reſpectu ſolōnis,quia ſolōne partis ñ contingit liberatio pro illa parte.Et hoc ne ɔtingat,ꝙ fiat ſolō in duab.reb.quia ſi cum teneris ad hoīem in gñe ſoluendo partem in Sticho liberaris ipſo iure, poſſes poſtea ſoluere aliā partem in Pamphilo, quod eſſet inconueniens, & idem in oblō-

6 ne alternatiua. † In hoc tñ eſt dr̄ia inter eas, quia in oblōne generis ſolō partis in una ſpecie,nec liberat ſoluentem, nec tenet actionem in ſuſpenſo,immo poteſt agi adhuc ad integram rem,ac ſi nihil eſſet ſolutum, & id quod ſolutum eſt repeti pōt tanq̄ indebite ſolutum,l.ſtipulatus. §.v.ſ̄. de ſolut. Sed in alternatiua,licet ſolō partis non liberet ſoluentem, tenet tamen actionem in ſuſpenſo,quia ſi debes Stichum aut Pamphilū,&ſolus partem in Sticho,uel Pamphio,ſuſpendit in altero eorum, vt ſ̄.de cond.ind.l.ſi non ſortem.§.ſi. & iſte articulus non pertinet ad materiam iſtius.§.ſed de ipſo iure tractatur in l.ii.& iii.ſ̄. de uerb.ob.& eſt de apicib.iuris,vnde gl.in l.iij.dicit mirãda nouitas,ſubtilis ſubtilitas,quis eam ruminabit,& Cyn.tractat in l. pro hæreditariis.C.de hære.ac.Et Bar.profundius in l. eadem.§. Cato.de verb.ob.in primis oppoſit.dic, ut ibi q̄tum ad certa , q̄ hic deficiunt circa vlt. partem gl.quæ concernit materiam iſti⁹ §.cadit oppoſitio quam feci in prin. de d.§.Cato. in fi.& ſolue,

7 ut ibi dixi. ¶ † Ex gl.autem collige tres caſus,nam interdum in oblōne principali eſt datio , & tunc ſiue de q̄titate , ſiue de ſpē certa,uel incerta non eſt vis,quia non eſt differentia fienda ī̄ter reum principalem,& hæredes eius , ſed eſt dicendum,ꝙ niſi totum dēt indiſtincte committit̄ ſtipl̄o pœnalis inſolidum, & ēt exigit̄ non ſolum ɔ̄ principalem,immo ēt ɔ̄ hr̄des,q dederūt ꝓ parte ſua, pp unum q non dedit, quod tñ illi ſoluunt pp culpā vnius,recuperant ab illo per actionē fam.er.vt l.hæres.§.in illa. ff.fam.er.& l.5.§.fi.de ver.ob.ɔmittit̄ q̄dem non inſolidum ɔtra quēlibet , ſed pro partib. hr̄ditariis cum ſit ſtipl̄o diuidua ī ſe,qa ɔtinet q̄titatem,& rō, qa ɔmittit̄ ɔ̄ illos, q dederunt pp illum , q non dedit, qa cum poterit ēt pro illo dare,imputatur eis qua

8 re non dederunt,ne pœna ɔmitteretur, †nam datio pōt alium explicari,ut l.fi.de cond.inſt.& ſi dicat̄ immo interdum non pt, qa ſi erat danda res hr̄ditaria non poterant illi dare niſi partē ſuam,non partem illius non dantis. Dñt de c.nota.ꝙ imò hoc caſu ne pœna committat̄ ɔ̄ eos ēt partem illius dare poterant, & dñium transferre, licet illud ſibi non hr̄ent,p l.ſi procuratorem.§.ſi ignorantes.ſ̄.mand. vbi fideiuſſor pōt ſoluere de ſuba debitoris,& transfert dñium ne ipſe cogatur ſoluere de ſuo, cū ſi ſoluiſſet poſſet ab eo recuperare, & ita ēt iſti poſſent. ut dixi, & hoc eſt ſing.& notandum,quod ēt probatur in auth. & ſi captiui.C.de ep.& cle.& qd̄ no.gl.in l.diuortio. ſuper uer. poſſit.ſ̄.

9 de neg.ge. ¶†Scd̄s caſus eſt, qñ in principali eſſet factum indiuiduum, & tunc idem per oīa, vt non ſit dr̄ia inter principalē, & hr̄des,qa niſi fiat inſolidum ɔmittit̄,& exigit̄ tota pœna,maxime ſi pp vnum,q non facit, ſtipulator caret commodo toti⁹ ſtipl̄onis, ut ſi promiſiſti non impedire me ire agere, & duo de hr̄dib.tuis non impediuerunt, tertius uero impediuit,vt d.§.Cato.ibi ab omnib.&c.Tertius,& vlt.caſus eſt, qñ in oblōne principali erat factum diuiduum,&non indiuiduum,ut non agere vel ratum hr̄e,& tunc gl.ab illo verſ.ſed diuiduum, vſq; in fi.recitat tres opi.ſed tenet ſecundam , quæ ponit̄ in verſ.uel poſſet dici,ut tunc ſit dr̄ia inter principalem debitorem, & eius hæredes.Primo caſu,qa niſi faciat inſolidum, committit̄ ſtipl̄o pœnalis in totum,& ēt exigit̄ tãm in extraiudicialibus,ut d.§.Cato. in fi.quãm in iudicialibus deciſoriis, ut d.l. 5. §.ſi ſortem.in fin. ſed in præparatoriis iudicium locum habet,quod hic dr̄,ut cōmittat̄ inſolidum de rigore , ſed obſtat exceptio de æquitate ꝓ rata eius,quod factum eſt. Si uero loquimur in hæredibus eius inter quos diuiditur oblō pro hæreditariis portionib.in tali facto diuiduo,tunc ſi aliqui faciunt,aliqui non, ſtipl̄o pœnalis ñ cōmittit̄ etiam ipſo iure,niſi contra non facientes,& iſte eſt caſus in §.Cato.in prima par.Sed quare tunc non eſt ita, ſicut qñ in oblōne erat datio diuidua? rñdet̄,qa hoc non poteſt imputari illis,qui fecerūt pro parte ipſorum,quare etiam non fecerāt pro parte aliorū,qa licet datio facienda per vnum,poſſit expediri per alium non eſt factum ſic concernens perſonam, nã pt vnus ratum habere pro alio cum uoluntas , & conſenſus ſit ꝑſonalis. Si ergo eſſet tale factum diuiduum,ꝙ non cohæret perſonæ,& poſſet per alium expediri,dicerem ſecus,ſicut in datione.Pone exemplum,ſi promiſiſti foſſam fodere,nã hoc factum vr̄ diuiduum,quia non habet certam formam, & factum pro parte affert vtilitatem reſpectu partis, & ſic vnus poſſet fodere pro alio,& niſi faceret eſſet idē quod in oblōne dandi,& idē in

10 ſtīb.¶†Prędicta oīa procedunt in ſtipl̄onib.non prætoriis,ſed ī ꝑtoriis dat̄ rr̄a ſing.in l.pœnales.§.Iul.ad l.Fal.ꝙ ex facto unius ex hęredib.non.committitur ſtipl̄o contra alterum propter ęq tatem prætoriam , propter quã mitius agitur,ſicut in præparatoriis,quia iſta eſt ſtipl̄o prętoria, & eadem ratione in bonæ fidei contractib. in quib. magis conſideratur æquitas ex fcō vni⁹ ex hæredib.& ideo tenetur,nec conuenit̄ alter, ut ſ̄. depoſ. l.in depoſiti.cum l.ſeq. Et eadem rōne de iure cano.qd̄ ɔſiderat ęqtatem,ut in c.ſuam.de pœn.ubi eſt caſus. Cętera quæ in prædicto artic.deficiunt,vide per Bar.& Bal.in d.§.Cato.nam iſta pertinent ſolum ad declarationem glo.

LEX X.

1 *Etiam ſi actor non habebat actionem,qui tamen promiſit alium ſiſtere, pōt compelli,ut ſiſtat,uel defendat,ut ueritas reperiatur.*

2 *Qui promiſit alium ſiſtere in iudicio,ſi uidet ſe non poſſe ſiſtere,quia ille aufugit,uel ſe abſentauit ne committatur ſtip.contra eum,poteſt ſe offerre paratum ſuſcipere defenſionem pro illo, cum ſatiſdatione de iudicato ſol. Quid ſi eſſet neceſſaria præſentia perſonæ.*

1 **SI eum iudicio ſiſti.** † Etiam ſi actor ñ hēbat actionem, qui tñ promiſit alium ſiſtere, pōt compelli ut ſiſtat vel defendat, vt ueritas reperiatur.h.d. ¶ In tex. ibi [forte non tenebitur]& ego qui promiſeram ipſum ſiſtere offerebam me paratum hoc probare, & non ipſum ſiſtere,certe non debeo audiri,qa veritas huius rei melius repiet̄ ipſo pñte, & hoc vult iſte tex.puto tñ, ꝙ ſi appareret notorie, & manifeſte,ꝙ actor actionem nō hēbat, non dr̄et iſte ɔpelli ad ſiſtēdū. ¶In tex.ibi[ſ actio in me danda eſt] ut uel exhib.ſed ɔ̄,qa ex iſta ſtipl̄one dat̄ actio ad intereſſe,ut l.2. in fin.qui ſat.cog. Sol.etiã ad factū vt præciſe fiat,dat̄,ut hic patet, quod eſt notãdum, & dixi.ſ̄.q ſatiſ.cog.l.eum ꝓ quo.melius tñ eſt ſup hoc implorare iudicis officium in quo proceditur executiue, ſed in executio-

2 ne dat̄ libellus.¶†In tex.ibi[uel defendam.]No. ſingl̄r iſtū tex. ꝙ ille qui promiſit aliū ſiſtere in iudicio ſi uidet ſe non poſſe ſiſtere,quia ille aufugit,uel ſe abſentauit,ne ɔmittat̄ ɔ̄ eum ſtipl̄o poteſt ſe offerre paratum ſuſcipere defenſionem pro illo, cum ſatiſdōne de iudicato ſoluendo, & hoc ſufficit,& vr̄ tex.ď hoc.ſ̄.de fideiuſ.l.ſancimus.uer.& ſi quidem.& ſim illum tex.intellige iſtum, hoc tñ verum niſi in his in quib. eſſet neceſſaria præſentia perſonæ,ut ſ̄.eo.l.2.§. ſi quis in iud.ver.cum tantū.

1 *Si dolo eius ; qui ſiſtere promiſit, mortuus eſt ſiſtendus , committitur ſtipulatio pœnalis etiam ante diem ſiſtendi, tamen non exigitur niſi illa tranſacta.*

2 *Interitu ſpeciei contingente facto debitoris etiam ante moram non liberatur debitor,& illud factum pro mora habetur.*

1 **§.Homo ſiſti promiſſus.** ¶† Si dolo eius q ſiſtere promiſit mortuus eſt ſiſtendendus,committitur ſtipl̄o pęnalis etiã añ diē ſiſtendi,tñ non exigit̄ niſi illa tranſacta.h.d. ¶In tex.ibi[ante diem] hoc faciebat dubiū,qa ſi nondū uenerat dies ſiſtendi promiſſor non erat in mora, ergo ſi deceſſit ille ſiſtendus ſtipulatio pœnalis videbatur non committi per l.ſi deceſſerit. qui ſatiſd.cog.ſed eſt verum ſi nec eſſet in mora,nec in culpa, uel dolo,& moreret̄, ſed ex quo hic fuit ī dolo , perinde eſt ac ſi fuiſ-

2 ſet in mora, ut patet in l. ſi ſeruum.de ver.ob. †ubi non liberat̄ debitor

debitor interitu ſpeciei contingente facto debitoris, ēt ſi per
prius non fruerat in mora, quia illud factum pro mora hētur.
¶In tex. ibi [nam ante pœnam peti poſſit] præſupponit ergo
ꝙ ſtipl'o pœnalis ſit commiſſa ēt ante diem ſiſtendi, quia cer-
tum eſſe incipit ammodo ipſum ſiſti non poſſe, ut ēt proba-
tur in l. cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo, de verb. ob. nō ſic
cõmittit̃ ad intereſſe, quod eſt pœna legalis niſi lapſo tpe, vt l.
inſulam intra biennium. e. ti. & dixi ĩ d. l. ſi deceſſerit. ¶In tex.
ibi [in diē collata eſſe] vr̃ ſupp. i. cõdõnem. ſ. ſi non ſiſteret, quæ
cõdõ cenſet̃ impleta poſtq̃ ammodo ſiſti non poteſt, & hoc
facit, vt ſtipl'o committat̃, ſed ſupereſt adhuc dies intra quem
ſiſti debebat, & hoc facit, vt non exigatur, ut ĵ. de verb. obl. l. in
illa ſtipl'one ſi Kalendis, quã tñ limita, & declara, vt ibi cum l.
hoc iure, quæ illi contrariatur, & ēt tetigi in d. l. ſi deceſſerit.

1 *Stipulatio de iudicio ſiſti quando extinguatur.*
2 *Actio ſubrogato loco alterius ſapit illius naturam, ut eodem modo extin-
guatur ſicut illa quando acceſſorie ſubrogatur. & nu. 1.*
Qualiter dicatur acceſſorie ſubrogari, ut principaliter.
3 *Actio iniuriarũ ante litem conte. non traſmittitur in hæredem, nec contra
hæredem.*
*Culpa quòd noceat, vt hic quando propter eam caſus non euenit, & an cõ-
mittatur ſtipulatio.*
*Actor ſi fecit quicquid potuit, ut conteſtaretur lis, & propter rei caullatio
nes remanſit, an tunc actio perpetuetur.*
4 *Ad perpetuãdam actionem, vel interrumpendam præſcriptionem, quæ for
ma ſit ſeruanda.*

1 §. Qui iniuriarum. † Stipl'o de iudicio ſiſti etiã
cõmiſſa extinguit̃, ſi actio
ſuper qua fuit interpoſita extinguat̃ morte actoris, vel rei etiã
ↄuentione partium, niſi culpa, vel mora rei hoc acciderit, ꝙ
extinguat̃, quia ſi ſtetiſſet non fuiſſet extincta. h. d. & ſemper
2 all. iſte §. ꝙ † actio ſubrogata loco alterius ſapit illius naturã,
vt eodem modo extinguat̃ ſicut illa, de quo per Bar. in l. j. ĵ. ſi
fa. fur. fec. dica. quod eſt verum, qñ ſubrogat̃ acceſſorie, ſecus ſi
a æque principl'r. [a] l. item illa. §. quod aũt adiicit̃. ĵ. de conſt. pec. &
dr̃ acceſſorie ſubrogari, qñ non ↄtinet̃ illud idem, quod erat ĩ
actione, ſed aliud, quod erat illi acceſſorium, ut hic patet, nã
in ſtipl'one iudicio ſiſti non promittebat̃ illud, quod poterat
exigi per actionem iniuriarum, tunc. n. non diceretur acceſſo
rie ſubrogari, ſed æquè principl'r, & non extingueret̃, vt d. §. qđ
aũt adiicitur. ſed promittitur ſiſtere, & ſic illud, quod accede-
bat actioni principali, & iſta eſt melior ſolu. ad illud cõtrariũ,
quam illa quam ponunt gl. & doc. quia non dant intelligere,
3 quæ dicatur ęquè principaliter, vel acceſſorie. † No. ꝙ actio in-
b iuriarum ante lit. ↄt. non tranſmittitur ad heredem, [b] nec con-
tra hr̃dem. item ꝙ licet ſtipulatio de iudicio ſiſti ſit commiſſa
pp hoc, ꝙ reus fuit in mora ſiſtendi, ſi tñ pp iſtam moram nõ
fuit extincta, quia poſito, ꝙ ſtetiſſet, nihilominus fuiſſet adhuc
lis cont. tpe quo alter ipſorum deceſſerit, extinguit̃ ēt ipſa ſti-
pl'o commiſſa, quia non fuit interpoſita pp ſe, ſed pp ipſam
principalem. Item ꝙ ſi nõ fuiſſet, extincta ſi ſtetiſſet, quia poſt
moram tranſiuit tñ tempus, ꝙ ſi ſtetiſſet fuiſſet lis cont. tunc
licet extinguatur actio iniuriarũ, tñ nõ extinguitur ſtipulatio
iam commiſſa, & iſta eſt intentio huius literæ, in fi. nocet er-
go culpa, qñ pp eam caſus non euenit, aliàs ſecus, vt in l. & in
totum. ĵ. de pœ. Et audiui a Bal. dicente ſe audiuiſſe a Bar. viua
voce, ꝙ hic in fi. erat caſus, ꝙ ſi actor fecit quicquid potuit, ut
conteſtaretur lis, & propter rei caullationes remanſit, ꝙ actio
perpetuatur tam ex parte temporis, q̃ ut tranſeat ad hæredem,
c acſi fuiſſet lis cont. ꝙ eſſet valde notabile ſi eſſet verum, [c] tñ
iſte tex. de directo probat oppoſitum, quia vult, ꝙ licet actio ĩ-
iuriarum non perpetuetur, ſed extinguatur, non propterea ex
tinguitur ſtipulatio iam commiſſa, de cuius natura non erat,
4 ꝙ per mortem extingueretur, † dic ergo, ꝙ ad perpetuandam
actionem, uel interrumpendam præſcriptionē, ſeruanda ē for
ma. l. ut perfectius. C. de anna. excep. cætera dic, ut in gl. p Bart.

ADDITIONES.

a ¶Principaliter. Amplia vt per eundem Pau. conſ. 121. inc. Iſta domina Liſa. ꝙ ſub
rogatum ſapit naturam illius in cuius locum ſubrogatur, etiam ſi ſubrogatum
in aliquo diſcreparet.
b ¶Ad hæredem. Limita ut per gl. no. in c. fi. de ſepul. & in gl. 16. q. 5. c. ſi epiſcopũ.
Bal. in l. vnica. ne ex deli. defunct. Ant. de Butr. in c. ſi diligenti de præſcri. quando
autem incipiat currere ann. an a die illatæ iniuriæ, an a die ſcientiæ, & an elapſo
anno ſit ſublata ciuilis, & naturalis, vide per do. de Rota deci. ſuis de iniur. & an
etiam ciuilis tollatur ſicut prætoria, de quo etiam per Ang. conſi. 95.
c ¶Verum. Dicit hic do. Iaſ. ꝙ cõis concl. eſt, ꝙ quando reus vadit per cauillatio-
nes, & ſubterfugia lis habetur pro conteſtata, acſi vere eſſet, vt hic per eum com-
probantē ſeptem mediis, cuius dicta verifica per ea quæ voluit Lu. Ro. conſ. 174.
& melius. 219.

LEX VI.

1 *Quòd etiam liber homo ſiſtendus eſt in eadem cauſa, quę erat tempore pro
miſſionis, & quando iſtud procedat.*
2 *Habens priuilegium exemptionis fori a principe non tenetur comparere co
ram iudice qui eum præuenit, & an id ſemper verum.*

1 SI quis in iudicio. † Etiam liber hõ ſi-
ſtendus eſt ĩ eadem
cã, quę erat tpe pmiſſionis, & vr̃ ſiſti in ea cauſa,
qñ ius non eſt mutatum, licet ſit mutatum factũ,
qa de diuite effectus eſt pauper, & ſic reddita eſt exactio diffici-
lior. h. d. cum prin. l. ſeq. ¶ † No. gl. q̃ eſt in l. qui aũt. in prin. ĩ dua
bus ſol'onib. quas ponit ad l. ſi quis poſtea. ĵ. de iud. nam ex pri
ma coll'r talis lĩtatio ad illam l. ꝙ dum ibi dr̃, ꝙ mutatio fori
ↄtingens poſtq̃ qs præuentus eſt ab vno iudice non eximit eũ
ab illo foro coram quo erat pręuentus, locũ hēt niſi mutet fo
rum ex aliquo priuilegio principis ↄceſſo, non ad ſui poſtula-
tionē, ſed pprio motu. Nã tunc ēt ſi ſit gñale priuilegium, pu-
ta ꝙ non teneatur rñdere niſi corã tali iudice, pderit ſibi etiã
quo ad iudicem coram quo erat præuentus, vt non teneat̃ co
ram eo in illa cã rñdere. ¶Ex vltima ēt collige aliã lĩtationē,
ꝙ ēt ſi erat ↄceſſum ad ſui poſtl'onem, ſi tñ non erat oĩno gñale,
ſed faciebat mentionem de illo iudice coram quo erat pūe-
tus, non tenebit̃ rñdere coram illo. & his duob. caſib. põt pce-
re principium iſtius l. & ideo q pmiſit eum ſiſtere non uideret̃
eũ ſiſtere in eadē cã, qa actor non p̃t eũ ibi ↄuenire. & ideo cõ
mittit̃ ſtipl'o, ↄ pmiſſorem ad intereſſe, quod intellige verum,
niſi ille ſponte offerret ſe paratum iudicium ſuſcipere non ob
ſtante priuilegio, ut l. j. ſ. ſi quis ĩ ius uoc. non ie. & l. ſi fideiuſſor.
in prin. q ſat. cog. ſi aũt priuilegium ſit gñale, & ↄceſſum ad ſui
poſtl'onem non pdeſt, & hoc vult verbum præuentus, ſed dēt
reſtringi ad futuras cãs, in qua op. fuit gl. in fi. & ita intelligi-
tur illa l. ſi quis poſtea.

2 *Licet deſinat intereſſe ſi tamen non deſinit damnum de præterito, non deſinit
actio ad intereſſe competere, & quando procedat. & nu. 1.*

1 QVi autem nouo.
§. Illud tenendum eſt. † Licet ho-
die non in
terſit mea in cauſa ſiſti, qa actio mea eſt extĩcta, ſi tñ intererat
ſiſti tpe quo ſibi debebat, quia non erat extincta, & pp morã
in ſiſtendo extincta eſt actio prima, non extinguitur actio mi-
hi orta ex ſtipl'one de iudicio ſiſti ad intereſſe. h. d. & allegatur,
2 † ꝙ licet deſinat intereſſe, ſi tñ non deſinat damnum de præte
rito, non deſinit actio ad intereſſe competere, & pone exem-
plum p §. q iniuriarum. & ſic reſtringe ad caſum qñ deſinit in-
tereſſe pp culpam, & moram rei, alias ſecus. ut ibi ĩ prima par
te, & l. ſi pcuratorē. §. ſi mandati. ĵ. manda. & de hoc artic. vide
per Cy. in l. ad comparandas. C. man. & Bar. etiam hic facit vnã
longam diſtinctionem.

LEX XIII.

1 *Si ſeruus promittat ſe ſiſtere tãquam litigaturus, vel promiſſionem ab alio
recipiat de ſiſtendo, non valet promiſſio, & quid ſi alius pro eo promit-
teret.*

1 QVoties ſeruus. † Si ſeruus promittat ſe ſi-
ſtere tanq̃ litigaturus, vel
promiſſionem ab alio recipiat de ſiſtēdo, nõ valet
promiſſio, cum in iudicio eſſe non poſſit. h. d. Et ſi
alius promitteret ipſum ſiſtere non vt cum eo litigaretur, ſed
pp aliud, bene valeret promiſſio, & idem ſi ipſemet promitte-
ret in cã in qua poſſet in iudicio ſiſtere, puta in criminali, vt ſ̃.
e. l. ſi quis ſeruum. & l. j. ſi ex nox. cau. aga.

LEX XIIII.

1 *Stipulatio procuratoris in cauſa pertinente ad dominum committitur ad in
intereſſe domini, non procuratoris.*

1 SI procurator ita. † Stipulatio procura-
toris in cã pertinente
ad dñm committitur ad intereſſe domini, non ad ĩ
tereſſe procuratoris, & ideo valet, licet de intereſſe
dñi nulla fuerit facta mētio, hoc dicit, & hoc qñ tãq̃ pcurator
ſtipulalus eſt, quod facere vr̃ eoipſo, ꝙ nominat ſe procurato-
rem, ut l. fin. ĵ. de inſt. de quo vide per Bar. l. i. §. i. de oper. no. nũ,
quod idem no. in l. 3. §. ſi forte. iudica. ſolui. idem ſi non ap-
pellauerit ſe procuratorem, tñ cauſa non poterat niſi ad domi
num pertinere, vt l. poſt mortem. §. j. quando ex facto tuto. ſed
ſi poterat pertinere ad ſe, non faciendo mentionem de officio
procuratoris, uidetur ſuo nomine actum feciſſe, ut l. & magis.
ĵ. de ſolu. ¶In tex. ibi [prope modum] q. d. prima facie uidetur,
ꝙ iſta ſtipulatio non valeat, quia non poteſt committi. Poſt-
quam. n. non fuit ſtipulatus pœnam non poteſt committi niſi
ad intereſſe. Sed ſua nihil intereſt, cum cauſa non pertineat ad
eum, ſed reſponde, ut ſequitur in uer. ſed cum alienum. quod
immo committitur ad intereſſe domini, & acquiritur ipſi pro
curatori directa actio ad dictum intereſſe, domino uero acqui
ritur utilis, quia interpoſita eſt in iudicio, ut l. in cauſæ, in fi. ĵ.
de procura. ſed extra iudicium regulariter ex ſtipulatione pro-
curatoris non acquiritur utilis domino ſine ceſſione, ideo ad
illam faciendam tenetur l. poſſeſſio quoque. §. & ſi poſſeſſio. de
acq. poſſ. & hic in gl.

LEX

LEX XV.

1 Si tutor iudicio. † Ex ſtipłone de iudicio ſiſti neceſſarius adminiſtrator finito officio non tenetur,nec patitur executionē ſententiæ.h.d. Bald.q autem ī voluntario,ut in procuratore,dic ut l.procurator, qui pro euic.ſ.de procu.per Bar.

LEX PRIMA.

1 *Citatio facta tempore feriato non valet,& quare.*
2 *Per citationem factam tempore feriato non interrumpitur præſcriptio , nec præoccupatur iuriſdictio.*
3 *Citatio vt quis compareat,vſque ad talem diem non eſt nulla,licet dies ſit feriata.*
Citatus, ſi tunc vult ante vltimam diem comparere,quòd debeat facere citari aduerſarium.
4 *Feriæ habent etiam locum in cauſa mota contra vniuerſitatem,licet vniuerſitas non occuparetur in reb.ruſticalibus.*
Non ſolum principales perſonæ debent gaudere feriis, ſed etiam acceſſoriæ, vt teſtes.
5 *Teſtes non poſſunt cogi comparere tempore feriato pro ferendo teſtimonio,licet partes renunciauerint feriis.*
Citatus tempore feriato ſi ſponte compareat, & non vult litigare,ſed petat aduerſarium condemnari in expenſis,an hoc poſſit.
Quid ſi eſſet ſuſpectus,& feriæ multum durarent, quòd poſſit compelli ſatiſdare de ſtando in iudicio finitis feriis.

a *De feriis,[a] & dilationib. & diuerſis temporibus ex quib.cauſis feriæ non impediuntur. Rub.*

1 NEquis meſsium. †No. in hoc prin. ꝙ citatio facta tempo-
re feriato non valet ipſo iure,quia non arctat cita-
tum, ut patet in verbo compellendi non ſunt, qđ
2 ēt tenet gl.in proximo §.quæ incipit hic no.in fi.† Ex quo ſequi
tur,ꝙ per eam non interrumpitur pſcrip.ut not. in l.ſi pr. C.ne
de ſtatu defun.nec poccupatur iuriſdictio, vt no. in l.cum plu-
res.de offi.de.lib.vj.ſed ꝯ de c.cum dilectus.de dolo,& cōtu. vbi
tenetur comparere finitis feriis , ergo tenuit cit.ſolu. interdum
quis citatur,ut compareat tali die,& illa dies eſt feriata,& tunc
procedit,quod dixi,nec puto, ꝙ teneatur comparere, poſtq̃ ci-
tatio fuit vitioſa,& peccauit in forma. vt in l.ii.in fi. ſ.ſi quis in
3 ius voc.non ierit. † aut fuit citatus,ut compareat vſq;ad talem
diē,& illa dies erat feriata,& tunc citatio non eſt nulla, quia n̄
eſt citatus pro illa die, ſed ēt ꝑ aliis,quæ ſunt vſq; ad illam diē.
Vnde ſi non poteſt comparere dēt illam diem præuenire. dēbit
tn̄ tunc facere citari aduerſarium, quia eſt incertus qua die cō-
parere debeat, licèt qn̄ compareat in vltima die termini nō re
quiratur citatio aduerſarii,vt no.Bart.in l.item illa.de conſtitu.
pecu.& in l.qui ante calendas.de verbo.obli.& per gl.in clemē.
q̃uis.de appel.Si autem non poteſt ante comparere,debet poſt
4 q̃ primum poteſt,& iſte eſt caſus in d.c.cum dilectus.¶ †In glo.
q̃ incipit bona rō ibi, tu dic iſta uera, & ideo etiam in cā mota
ꝯ vniuerſitatem hn̄t locum feriæ,licet uniuerſitas non occupe
tur in rebus ruſticalib. ſed poſſit ſe defendere per ſyndicum , ut
5 no.in c.fi.de iud.per Inn.¶In gl.ibi per alios teſtes.¶No.ꝙ†non
ſolum principales perſonæ debent gaudere feriis,immo etiam
acceſſorie, ut teſtes. Vnde tempore feriato non pn̄t cogi com-
parere pro ferendo teſtimonio.pone.n.ꝙ partes renunciauerūt
feriis,vt in proximo §.certe.hoc nō nocebit aliis,ut poſſint tra-
hi in iudicium pro ferendo teſtimonium, & hoc voluit glo.C.
eo.in l. omnes.la.ii.in vlti.gl.& adde pro eo,quod ſ. dixi.de cita
6 tione facta tempore feriato,† quod plene no.in Spe. de cita.§.j.
b ver.ēt excipitur,ꝙ citatio fit ad diem feſtiuā,[b] & in §. viſo.verſ.
ꝙ ſi aliqua , ubi dicit,ꝙ licet citatus non teneatur comparere
die feriata,ſi tn̄ comparet ſponte , nec vult litigare,ſed petit ad
uerſarium condemnari in expenſis, quia temere fecit ipſum ci
tari,debet condemnari, & requiritur noua citatio,quod perpe
c tuo tene menti.Et adde,ꝙ etiam ſi eſſet ſuſpectus,[c] & feriæ mul
tum durarent, poſſet compelli ſatiſdare de ſtando in iudicio fi
nitis feriis,arg.l.ſi adulterium cum inceſtu.§.fina. de adult.

ADDITIONES.

a ¶Feriis.Sed quid ſi feriæ citius inducantur in loco rei,quia fructus citius maturantur,antequam in loco actoris,vel iudicis , vel vbi cauſa ducitur,quid ſit attendendum.vide in tit.de feriis.per Spec.§.j.verſ.ſed pone.
b ¶ Feſtiuam.Adde Fed.conſi. 244 .& xj.do.de Ro,deciſ.ſuis.de fer.in nouis.vbi an per edictum die feriata,quis citari poſsit.
c ¶ Suſpectus.Tamen ſi citetur a iudice incompetenti poteſt allegare incompetentiam ſecundum Fran.de Are.conſ.95.& Pet.de Anch.conſi.160.

1 *Feriis meſſium,& vindemiarum,quòd renunciari poſſit.*
2 *Feriis repentinis, quæ inducuntur ob publicam vtilitatem,vel gratulationē renunciari non poteſt.*
3 *Renunciatio feriarum debet fieri,ante latam ſententiam,vel factum proceſſum,ſed ſi fieret poſt, tunc ſententia nulla non reconualeſcit.*
Procuratores partium poſſunt renunciare feriis,ſi hoc non tendit in præiudicium domini.
4 *Citatio licet non valuerit,ex quo tamen,pars eſt præſens, quòd valeat ſententia lata contra ipſam,& ſi nunquam fuiſſet citata.*
Abſens,& non comparens non dicitur conſentire in eo , quod fit contra ipſum.
5 *Citatio quando non tenet,quicquid fit contra citatum,& non comparētē eſt ipſo iure nullum.*
Iudex,qui miniſter iuſtitiæ non poteſt aliquid immutare in cauſis, quæ agitantur coram eo,de his,quæ ſunt diſpoſita,& determinata a iure.
Vnde non poteſt prorogare inſtantiam cauſæ principalis,vel appellationis.
Si audit excommunicatum,uel bannitum,non obſtante exceptione,& procedit in cauſa proceſſus eſt nullus.
6 *A ſententia nulla non eſt neceſſe appellare.*
Quòd poſſit peti declarari nulla.
An ſentētia lata ſuper illa nullitate dicatur diffinitiua,uel interlocutoria,& quomodo poſſit pronunciari.& num.9.
7 *Si partes in inſtrumento compromiſſi renunciauerunt feriis , vel dicatur in eo,quòd arbitri poſſunt procedere,& pronunciare dieb.feriatis,tunc arbitri acceptando compromiſſum videntur in hoc conſentire, ut poſſint etiā eo tempore compelli iudicare.*
8 *Si peto annullari,vel infirmari aliquem actum,qui ſit ipſo iure nullus petitio non eſt incepta,& intelligitur,id eſt infirmum pronunciari,& reuocari quatenus de facto proceſſit.*
9 *Sententia,quando, & vſque ad quantum tēpus poſſit peti declarari nulla.*

1 §.Sed ſi prætor. † No.ꝙ feriis meſſiū,& vindemia-
rum pn̄t partes renunciare,[a] & ſic
patet,ꝙ ſunt introductę ad priuatam vtilitatem non ſic ī feriis
inductis in honorem Dei,& ſanctorum,de quib.in hoc titu.ni
hil dr̄,quia tunc non erant cognitæ,ſed C.e.ti. tractatur in plu-
rib.legib.ꝙ in illis renunciari non poteſt,ut no.ſ.e.l. ſi feriatis.ī
2 gl.† nec ēt feriis repentinis, quæ inducuntur ob publicam vtili
tatem,vel gratulationem,ut no.in cle.ſępe.de verb.ſi.ſuper ver.
3 feriarum.¶†Et no.quia dicit Cy.notab. C.de arb.l.cum antea.ī
fi.ꝙ iſta renunciatio debet fieri ante latam ſententiam , vel fa-
ctum proceſſum,ſi autem poſt ſn̄īam, tunc nihil prodeſſet, ut
faceret recōualeſcere ſn̄īam,quæ nulla erat.Sed an procurato-
res partiū dn̄t renūciare feriis, dic ꝙ ſic ſi hoc non tendit in prę
iudicium dn̄i,quia iſta eſt exceptio dilatoria.ar.l.ſi fideiuſſor.§.
q̃dam.ſ.mand.ſecus in peremptoria,cui procurator renuncia-
re non poteſt , quia haberet vim dōnis,vt l.ſi quis delegauerit,
de noua.ad quod vide,quod no.Bar.in l.fi.in prin.quę in fraud.
4 cred.& Inn.in c.cum olim.de offi.dele.ante fi.¶ † Item not.hic
ꝙ licet citatio non valuerit,ex quo tn̄ pars eſt præſens,valet ſē-
tentia lata ꝯ ipſam,& eod.modo,ſi nunq̃ fuiſſet citata,circa qđ
vide,qđ dixi in prin.l.i. ſ.de in ius vo.¶In verſ.ſinaūt.not.ꝙ ab-
ſens,& non comparens non dr̄ conſentire in eo,quod fit con-
tra ipſum, & ideo ſi iudex eſt incompetens,& procedit contra
abſentem ēt citatum , ſemper poteſt opponi de incompetētia,
quia non cenſetur prorogata iuriſdictio , ſicut hic non cēſetur
5 renunciatum.C.de epiſc.aud.l.ſi qui ex conſenſu.¶†Item not.
ꝙ qn̄ citatio non valet,quicquid fit contra citatum , & nō cō-
6 parentem eſt ipſo iure nullum.¶Item†no.in uer. neque enim,
ꝙ iudex,qui eſt ſimplex miniſter iuſtitiæ , non poteſt aliquid ī-
mutare in cauſis,quæ agitātur corā eo , de his quæ ſunt diſpo-
ſita,& determinata a iure, facit ſ. de oper.li.l.cerdonem.vn̄ nō
poteſt prorogare inſtantiam cāæ principalis,uel appellationis.
Et etiā vr̄,ꝙ ſi opponatur exceptio, q̃ hēt impedire ingreſſum
iudicii,ut in c.j.de lit.ꝯt.li.vj.uel excommunicationis,uel bāni,
& ipſe hoc non obſtante audit excōicatum,uel bannitum,& ꝓ
cedit in cā,tn̄ quod fecerit in contemptum iuris non ualebit,
nec proceſſus,ad quod vide,quod no. in c.inter monaſterium.
7 de reg.iur.in nouella,per Ioan.And.¶†Vlt.no.ꝙ a ſentētia nul-
la non eſt neceſſe appellare.Item poteſt peti,ꝙ declaretur nul-
la,ut hic in tex & gl.ſuper verb.infirmabat̄,& quo iure hoc pe-
tat̄,vide Bar.in l.q̃ ſub ꝯdōne.§.fi.de ꝯd.inſt.& in c.fi. de officio.
iudicis, ꝑ Inn.& an ſit neceſſaria hęc declaratio uide per eūdē
Bar.in l.cum prolatis.ſ.de re iud.& C.de ſent.q̃ ſine cer . quanti.
l.fi.Et an ſententia lata ſuper iſta nullitate dicatur diffinitiua,vl̄
interlocutoria,uide Inn.in c.ut litis,de procura. qui tenet,ꝙ ſit
diffinitiua,quod eſt verum ſi principaliter fuit hoc petitum, ſe-
cus ſi incidenter ſm Bal.& bene, quia ſn̄īa lata ſuper incidenti
eſt ſemper interlocutoria , & facta iſta pronunciatione omnia
geſta,& attenta uirtute talis ſn̄īæ retractantur,ut no. in c.ex la-
8 tione.de procura.¶†In gl.quæ incipit hic no. tria,ibi, & dic ꝙ
ibi partes conſenſerunt , hæc cōiter tenetur, ſed vr̄ ꝯriari ei,qđ
dixi in l.præcedenti,quia conſenſus partium renunciantium fe
riis non vr̄ prejudicare arbitris,ut tempore feriarum compellā
tur iudicare, ſed reſponde ſm Bald.& Ang. ꝙ iſta glo.debet in-
telligi,

ADDITIO.

a ¶ Renunciare.Vide Alex.conſ.36.col.pe.in fi.& ſeq.in 2.lib.& quando exceptio feriarum debeat proponi , vide per eundem Pau.conſil.213.& quando poſſit renunciari feriis? vide latiſsime in repet. clem.ſæpe conſil.88.in princ.cle.Franci.Curt.

telligi,qñ partes tpe cõpromiſſi renunciauerunt feriis,ut quoti die videmus,quia in inſtro compromiſſi dr̃, ꝙ poſſint procedere,& ꝓnunciare dieb.feriatis. nam tunc acceptando compromiſſum et ipſi arbitri vñr in hoc aſſentire.l.iii.§.i.ĵ.de arbitr.vñ pñt compelli rõne præcedentis conſenſus,ſecus ſi hoc non fuiſſet dictum in inſtro,ſed poſtea partes renũciaſſent feriis, quod tenẽ menti,ſm eos.¶In glo. ibi [aliquid de iure relaxat]hoc ẽ verum in his,quæ concernunt partium fauorem , ſecus in his
a quæ ſunt in ſolennitate iudicii,vt eſt datio libelli,[a] litis cõteſtatio,& ſic de ſimilib.vt no.in l.j.de lit.cont. & in c.de cauſis.de offi. deleg.& in Au h.de exhi.reis.§.i.& in cle.ſæpe, de ver.ſig.p Ioã. And.& Pau.de Leaza.¶In gl.ibi , dic,ꝙ ſic.de hoc eſt caſus ĩ c. tuis.extra de teſt.& vide Spec.de teſt.§.ſequitur.verſi.& no.ꝙ requiritur iudicis authorita .¶In gl.ibi, [item in tertium]dĩ hoc
8 p Dy.in c.q ɔ ius.de reg.iu.¶In gl. fi.ibi,infirma eſſe oſtendetur. no.iſtam expoſitionem per quã patet, ꝙ ſi peto annullari aliquem actum,q ſit ipſo iure nullus,petitio non eſt inepta, quia debet exponi.i.infirmum pronunciari, & reuocari quatenus dẽ facto proceſſit.facit l.ex empto.§.qui vina.de act.emp.ut li.non cont.& idem ſi iudex ita pronunciat , ut ſententia non ſit nul-
9 la.¶†In gl.ibi [reſp ondeo] no.iſta gl. ſp allegatur,ꝙ ſi appellatẽ a ſententia nulla quo caſu ẽt nullitas deuoluitur ad iudicem appellationis,vt l.qdam mulier.ſa.erc.ꝙ poteſt ſuper ea ꝓnunciare dicendo ſupflue appellatum , quia ſñia eſt nulla , & licet deſeratẽ appello,& eius inſtantia,non ppea ſñia reconualeſcit, intellige tñ ſane,vt poſſit poſtea ẽt vſq; ad xxx. ann. peti, ꝙ declaretẽ nulla principalr agendo,quia iuri dicendi de nullitate ñ ꝓfigitur tp̃s a iure eo mõ,quo ꝓfigitẽ appeltoni , tñ uirtute illius inſtantiæ cãæ appellationis, cum illa ſit perempta,non põt am modo iudex ſuper nullate pronunciare,licet potuiſſet ſi perempta non eſſet,& voluit Inn.in c. ſæpe. de app.& vide quod not. Bar.in l.ſi expreſſim.e.ti.

ADDITIO.

a ¶ Datio libelli,& lit.cont. Die feriata an libellus poſsit iudici præſentari,vide per Rom.conſi.100.

1 *Feriæ inductæ ob neceſſitatem hominum,reducũtur omnes ad duos terminos, ſcilicet propter cauſam neceſſitatis,& propter cauſam pietatis.*
2 *Illud,quod inducitur propter neceſſitatem , cenſetur inductum eatenus quatenus neceſſitas vrget.*
Actor poteſt etiam ipſe vti beneficio feriarum.
3 *Cauſa alimentorum poteſt agitari tempore feriato,& quando non.*
4 *Poteſt quis iudicem adire principaliter, & petere declarari ſe eſſe maiorem xxv. annis,ut ſic poſſit libere contrahere , & an hoc poſſit fieri tempore feriato.*
5 *Si aliquis eſt vulneratus,& dubium eſt,an ex vulnere ſit remanſura cicatrix,& ſic neceſſe ſit adhibere medicos,& peritos,quòd hoc poſſit fieri tẽpore feriato.*
6 *Teſtes ſenes,& valetudinarii ſicut poſſunt examinari ante litem conteſtatam,ne pereat probatio,ita & tempore feriato propter meſſes.*

1 §.Sed excipiuntur.†Not.in hoc §.cum l. ſeq.& ſequenti plures caſus notabiles,in quib.non habent locum feriæ inductæ ob neceſſitatẽ hominum, & omnes reducuntur ad duos terminos.ſ.pp cãm neceſſitatis,& pp cãm pietatis.vñ Spec.in ti.de feriis.§.ii.vbi etiã ponit plures alios caſus , dicit ꝙ cãæ miſerabilium perſonarũ,
2 pñt retractari tpe iſto feriato,& no.ex†hoc.§.duo.Primum,ꝙ illud,quod inducitur pp neceſſitatem , cenſetur inductum eatenus quatenus neceſſitas vrget.facit l.ſenatus.de officio pręſidis. & ĵ.de iu.l.ſed & ſi reſtituatur. §. ſed & ſi dies. ¶ Item no.in fin. ver.alterutro,ꝙ ẽt actor poteſt vti beneficio feriarum . uidebatur ɔrium poſtꝙ incœpit litẽ pro reo volente litigare tempore feriato,non poſſet actor ɔdicere,ſed ɔrium patet hic ſm Ang.
3 & Bal.¶†Item in l.ea.no.ibi,dum dicit aliunde conſtituanẽ, ꝙ cã alimentorũ agitari põt tpe feriato . Gul.de Cu.dicit hoc ve-
a rum,qñ petũtur iudicis offõ,[a] puta a filio,vel a patre,vel ab vxore vidua q̃ nõ habuit adhuc dotem ſuam , quia tunc cenſetẽ peti ex cauſa pia, cum iſtud ius petendi non oib.competat,ſed quib.pietas ſuadet,ſecus ſi iure actionis petuntur,quia fuiſſet legata,nam iſtud põt competere cuilibet ẽt diuiti , & uide quod
4 no.Bar.in l.fi.ĵ.de ap.reci.¶ †Item no.dum dicit ętates probantur, ꝙ quis põt iudicem adire principaliter, & petere declarari ſe eſſe maiorem xxv. ann. vt ſic poſſit libere ɔhere , ad hoc ĵ.de mino.l.minor annis adito pſide, & per Bart.plene in l.de ætate. e.ti.ubi alle.iſtum tex.ad hoc, & ꝙ poteſt fieri tempore feriato
5 pp meſſes.¶†Item no.ibi[aut vt aſpectu atrox iniuria æſtimetur &c.]exẽplificãdo aliter q̃ gl.dic,ꝙ ſi aliquis eſt vulneratꝰ,& dubium eſt an ex vulnere ſit remanſura cicatrix, vel non, quia ſtatutum imponit maiorem pœnam , & ſic ſit neceſſe adhibere medicos,& peritos,ꝙ hoc poteſt fieri tempore feriato,& poſſunt referre iudicium eorum,quia hoc non faciunt iudicialr,dẽ hac cicatrice hr̃ in l.quæritur.ĵ.§.fi.ĵ.de ædi.edic.& de ſer.fug.l.i.dẽ
6 vſufr.l.locum.§.proprietarius.† No.ẽt in gl.quę incipit,quia facile,ꝙ qñ examinantur teſtes ſenes , & valetudinarii, pñt ante
* lit.cont.examinari ſi ſunt tñ ita debiles,ut ad iudicium venire non poſſint, dẽnt in domib.eorum examinari * ne pereat probatio.vt c quoniam frequenter,ut lit.nõ cont.ita & tempore feriato propter meſſes.

ADDITIO.

a ¶ Iudicis officio.Intellige,& cum a filio,vel patre,vel ab inope,aliàs ſecus,etiam ſi ſtatutum diceret,quòd in cauſa alimentorum procederetur die feriata,vt voluit Franc.de Are.conſ.97.An autem cauſę electionum poſsint die feriata tractari,vide per Ioan.An.hoc tit.

LEX IIII.

1 *Feriæ meſſium , & vindemiarum a quo tempore incipiant,& vſque ad quãtum tempus durent.*
2 *Feriæ meſſium, & vindemiarum dicuntur feriæ indictæ per hanc l.ſed illæ quæ ſunt in honorem Dei,dicuntur ferię ſolennes,& ſunt ordinariæ.*
Extraordinariæ feriæ dicuntur repentinæ , quæ ex caſibus inopinatis inducuntur,& inducuntur ſolum a ſuperiore,non a iudice.

1 PRæſides prouinciarum.¶†Spec.u.i tit. de feriis.§.i.dicit, ꝙ de iure cõi ferię meſsiũ incipiũt 8.calẽdas Auguſti, & feriæ vindemiarum incipiunt x calendas Septembris,& durant vſq; ad idus Octobris,& ſic licet iura dicãt,ꝙ ſint duorum menſium,tñ continent plꝰ,& minus.Quicquid tñ ſit,conſuetudo loci ſeruanda eſt, vt hic patet,
2 & per ſtatutum ſolet in hoc prouideri.†Dicit ẽt ꝙ ferię meſſiũ, & vindemiarum dñr feriæ inductę per hanc l. ſed illæ quæ ſunt in honorẽ Dei,dñr feriæ ſolennes,& iſtæ ſunt ordinarię.Sed extraordinarię dñr repentinæ,q̃ ex caſib.inopintatis inducuntur, vt ĵ.quib.ex cauſis maio.l.ſed ſi prætorem.§.feriæ.cum ſequen. vbi hęc uerba probantur, iſtæ tñ repẽtinæ non pñt induci, niſi
a a ſuperiore,non autem a iudice.[a] vt C.eo.l.nullo.& hic in glo.l. pridie calendas Ianuarii.ſequitur l.pridie calendas.

ADDITIO.

a ¶ Non autem a iudice.Adde quod populus etiam non recognoſcens ſuperiorem poteſt inducere tales ferias repentinas,& quis ſit talis populus , vide per Bar .in l. hoſtes.infra de capti.in l.non ambigitur. ſupra de legib. in l.j.§. de qua.infra de poſt.& de iſtis feriis repen.adde,ꝙ ſi quis ex inductione ipſarum lęditur, ꝙ reſtituitur in integ.d.§.ſi feriæ.& per gl.in cle.ſępe.de verb.ſig.& per Mod.in c.fin.de feriis.Fran. Cur.

LEX V.

1 PRidie calẽdas.† No. ꝙ licet officiũ, qdẽ incip.in calendas Ianuarii duraturũ p annũ , duret vſq; ad alias cal. excluſiue,tñ vltima die anni officialis offõ nõ poteſt exequi,licet adhuc non ſit priuatus offõ , nec iuriſdõne , & ſic hẽt habitum,ſed non actum,& hoc eſt vtile , quia de conſenſu partiũ poſſet fieri prorogatio de habitu ad actũ,per no.p Inno.in c.prudentiam.de offic.deleg.& no. in l. iii. ĵ. de iud.poſſet ergo de conſenſu partium proferre ſententiam,& ualeret. Scias tñ ꝙ ſm varias conſuetudines locorum,aliqñ per paucos,aliqñ plures dies ante ſi.officii perdit executionem, licet non officiũ,ut Florentiæ, quia bñ per octo, vel decem dies ante finitum officium auferuntur ſibi libri,& acta. Vnde dñt quod poteſtas perdit acta.i.non poteſt ampliu, exercere officium in cauſis.

LEX VI.

1 *Cauſa nullitatis an impediat executionẽ ſententiæ,ſicut cauſa appellationis & num 2.*

1 SI feriatis diebus.†Not.in hac l.ꝙ exceptio nullitatis ſẽtẽtię impedit executionem, quia dicit, ꝙ nõ cogitur ſoluere iudicatum,hoc eſt ucrum, quando nullitas apparet ex tenore ſententiæ,uel poteſt de facili probari , alias ſecus, quia fit executio præſtita cautione de reſtituendo ſi apparebit de nullitate,ut not. in l.iiii. §. condemnatum. infra. de re gu.iur.& ibi per Barto.Item ſi poſſet etiam de facili probari , & haberet probationes in promptu , ſi tamen ſunt latæ tres ſententiæ diffinitię conformes,licet omnes allegentur nullæ,nõ poterit impediri executio per exceptionem nullitatis,ut eſt ho
a die expreſſum in cle.ut calumniis.[a] de re iud. Et prædicta procedunt,quando executio inchoaretur prius, & contra eam oppo
2 neretur exceptio nullitatis. † Sed quid ſi prius inchoatur cauſa nullitatis per modum agendi,implorando iudicis officium,& petendo ſententiam declarari nullam,quod fieri poteſt.ſupra, eo.l.j.§.i.in fin.in uerſicu.infirmabitur, an pendente hac cauſa nullitatis debeat ſuperſederi executio , ſicut ſuperſedetur pendente appellatione ? dicit Innoc. in capitul.cum iure. de offic. deleg.quod non meminit ſe legiſſe, ſed dicit videri ſibi , quòd non impediatur executio.dic ut ibi per doc . & ɔrium vidi ſeruari

ADDITIO.

a ¶ Vt calumniis.De hoc vide pulchre per Ol.conſi.106.vbi i facto conſuluit. Adde tamen ſi opponitur de nullitate reſultante ratione defectus iuriſdictionis,talis exceptio habet impedire exceptionem dictarum trium ſententiarum conformium. ita Dom.Alexand.de Imo.in ſuo conſi.77.colum.4.ver. præſuppoſitis ergo. in ij. volum. Item impediretur executio ſi notorie conſtaret de nullitate.ita idem Do. Alex.conſi.107.colum.fi.verſ.ex alio etiam capite.in iiij.volu. alle.Lud.Rom.hic. & in l.ſi vero.infra.ſol.mat.in 32.fallentia.Cur.

uari Florentiæ. Vnde cauti procuratores præueniunt in monendo iudicium nullitatis, vt eo pendente nihil innouetur.

LEX VII.

1 *Ad probandum non debet dari in cauſis ciuilib. niſi vna dilatio, ex iuſta tamen cauſa poſſunt dari plures.*

2 *Dilatio data ad probandum eſt peremptoria etiam ſi non dicatur in ea, ſecus in dilatione quæ datur ad veniendum, niſi ſit aliud quod habeat vim peremptorii.*

3 *Vt plures dilationes dari poſſint quæ requirantur, et qualiter dari debeãt, & an poſſit dari quinta, vel etiam plures.*

4 *Quando poſt renunciationem ad probandum, vel concluſionem in cauſa admittatur noua dilatio, etiam abſq; reſtitutione in integrum.*

5 *Probationes factæ non data dilatione ꝑ iudicem, qñ valeant, & an tunc valeat ſña, & quid ſi termino dato ad probandum nullæ probationes fiãt.*

6 *Poteſt dari vna dilatio ad probandum per inſtrumenta, & teſtes, ſed communiter datur prima dilatio ad probandum per teſtes, & alia poſtea ad producendum iura ſua, vt inſtrumenta, et an tunc intra primam poßint produci inſtrumenta, & quid econuerſo.*

7 *Terminus producendi inſtrumenta eſt vſque ad concluſionem in cauſa, & quid ſi aliàs terminus ſit a iudice præfixus.*

1 ORatione quidem †In iſta l. tractat de ſecunda parte
rubricæ, & ēt in l.ſeq. & habent vtilem materiam.
Ad probandum non debet dari in cauſis ciuilib.
niſi vna dilatio, ex iuſta tñ cã ꝑñt concedi plures. h.d. in cauſis
2 vero criminalib. dic, vt in l.fi.in fi. ¶†In tex.ibi [pluriſq̃ ſemel]
cum hoc concordat principium l.fi. & ex hoc cõiter dñt Doc.
ꝙ dilatio data ad probandum eſt peremptoria, etiam ſi nõ dicatur in ea, qđ patet, quia perimit ius probandi, cum amplius
dari non debeat ſine iuſta cã, non ſic in dilatione, q̃ datur ad
veniendum, vt audiat ſñiam, quia non dr̃ perẽptoria, niſi hoc
dicatur, vt l.ad peremptoriũ.ſ̃.de iud. vel niſi ſit aliud, qđ hẽat
vim peremptorii, vt l.tres denunciationes. C.quõ, & qñ iudex.
& eod.tit.l.j. & habet locum, quod hic dr̃ ſiue dilatio ad probandum detur ante lit.conte.ad aliqd incidens, vel emergens,
ſiue etiam poſt, licet qdam diſtinxerunt dicentes, ꝙ dilatio ante lit.cont. nunq̃ eſt peremptoria, ſed data poſt ſemp eſt perẽptoria, q̃ diſtinctio eſt falſã, vt dicit Spec.in tit.de feriis. ꝙ non
meminit ſe hoc legiſſe. Non ergo in hoc fienda eſt dñia, ſed ad
3 qd detur, an ad probandum, an ad veniendum. ¶ † In tex.ibi
[cã cognita] quia ſi fuit impeditus dabitur tertia, & ſic de ſingulis, vnde plures dilationes dari poſſent ratione impedimẽti.
Et ſic illud verſ.iterum. ſumitur pro ſæpius.i.quoties opus fuerit ſubſiſtente iuſta cã, vt l.veluti.§.hæc vox. ſ̃. de eden. & hoc
modo dẽt limitari primum dictum l.fi.ſ̃.eo. q̃ ſuppletur ꝑ hãc
a l.Gl.tñ vr̃ ibi ſentire, ꝙ vſq; ad quintam [a] dilationem dari põt
ratione impedimenti, quinta aũt non eſt danda. Spec. vero in
tit.de dilatio.§.videndum.ver.in ſumma. intelligit aliter, ꝙ prima detur cum modica cauſæ cognitione, in qua vertũtur iſta
quatuor.ſ.ꝙ petatur, quia non petenti nõ datur, & ꝙ non calumnioſè petatur, & quod detur ſm diſtantiam locorum, ꝙ
non inſtat tp̃s inſtantiæ pereundæ. Secunda vero datur cũ maiori cauſæ cognitione, quia requiruntur ꝑdicta quatuor, & vltra hoc, ꝙ fuerit impeditus in prima, & de impedimento ſtatur eius iurõ. Tertia vero, & quarta datur cum maxima cauſæ
cognitione, qa requiruntur ꝑdicta quinque, & non ſtatur iurõ
de impedimento contingente in ſecunda, ſed debet probari ꝑ
teſtes. Quinta vero dilatio nunq̃ datur, ēt ſi probetur impedimentum ꝑ c.vltra tertiam.de teſtib. & ꝑ auth.at q ſemel. C.de
probatio. & in corpore vnde ſumitur, Bal.in l.fi.ſ̃.eo. melius di
b cit, ꝙ probato impedimento ēt quinta, [b] & ſexta, & vlteriores
poſſent dari, nam ſic dictat naturalis ratio. In hoc tñ dicit verum, qñ in primis non fuerunt aliq teſtes producti, vel nõ fuerunt examinati, ſi autem in ꝑcedentib. fuerunt factæ quatuor
ꝓductiones teſtium, & fuerunt teſtes examinati, non datur quinta dilatio, vt fiat quinta productio, & ſic loquuntur dicta contraria, qa ꝑſumitur didiciſſe teſtificata ꝑp tot productiones, &
examinationes. Nam & ſi intra primã dilationem feciſſet quatuor ꝓductiones, & adhuc ſupereſſet de prima, non admitteretur ad quintam productionem, multo minus ad ſecundã di
4 lationem, & iſta eſt ipſa veritas. †Dicit ēt Inn. eleganter in c.cũ
veniſſet.de teſtib. ꝙ ſicut ſubſiſtente iuſta cauſa poſt lapſum dilationis auditur quis ad petendum nouã dilationem, vt hic,
ita poſt renunciationem, & conclõnẽ ad probãdum, qđ prius
non probauerat, & plus vr̃ ſentire, ꝙ ēt ſine noua dilatione debeat admitti, & abſq; reſtitutione in integrum ipſo iure. Quod
intelligo verũ, qñ probatio poſt renũciationẽ, & conclõnem
nouiter deuenitur ad eius notitiã, vt ſi inuenit inſtrm ſolonis,
& de hoc fidem faciat, vel teſtes de nouo ſupuenerunt, quos
prius ignorabat, non autem ſufficeret aliud impedimentum
contingens in ꝑcedenti dilatione, quia eſſet ſibi imputandum
quare renunciauit probationib. iam factis, & quare ꝑmiſit cõ
c cludi. [c] ſed non ſic imputandum eſt in his, q̃ de nouo ad eius
notitiam ꝑuenerunt. Vr̃ ēt hic ꝓbari dum vult, ꝙ debeat concedi noua dilatio ad probandum, ꝙ ꝓbationes factæ nõ data
dilatione ꝑ iudicem non valeant. In ꝯrium vr̃ tex. in l.cum a
5 nobis. C.de dilatio. †& ibi dixit Bald. non vitiari proceſſum. licet in eo non appareat aliquam dilationem fuiſſe partib. conceſſam, quod eſt notandum. Tu dic hoc verum eſſe ſine dubio, vbi dilatio nõ erat de iure concedẽda, vt in crimine adulterij, vt ſ̃.de adulte.l.in crimine. & etiam vbi erat concedenda
ſi reperiuntur factæ probationes ꝑ aliquam partium, licet nõ
data dilatione, & ita intelligo l.cum a nobis, ſed ſi nullæ reperiuntur probationes factę non poſſet ferri ſña diffinitiua, etiã
abſolutoria, quia non poſſet dici non probatũ, ſed nihil ſufficienter agitatum, & ideo debet ferri ſña abſolutoria ab obſeruatione iudicij, vt eſt caſus in l.properandum.§. & ſi qdẽ. C.
de iudi. & ſi contrafecerit, non valeret diffinitiua ſña, tanq̃ lata ſine cauſæ cognitione, ꝑ no. in l.prolatam. C.de ſent. & ĩter.
om.iud. & in l.ij.de ſenten. ex peri.reci. Sed ſi fuiſſet datus terminus ad probandum, & nullæ probationes eſſent factæ, bene
poſſet ferri diffinitiua ſña abſolutoria, vt l.qui accuſare. C. de
eden. & vr̃ de mente Bar.in d.§. & ſi quidem. & in l.admonẽdi.
6 ſ̃.de iureiur. ¶†Vlt. vr̃ hic tex. dum dicit inſtrorum, & teſtium,
ꝙ poſſit dari vna dilatio ad probandum ꝑ inſtrã, & teſtes, cõiter tñ datur prima dilatio ad probandum per teſtes, & alia poſtea ad ꝓducendum iura ſua.i.inſtrã, & tunc intra primum terminum non poterunt produci inſtrã, quia termini non debẽt
confundi, & hunc caſum habui de facto Florentiæ, nec econuerſo in termino ſecundo debent produci teſtes, & hoc determinat Spec.in tit.de dilatio.§.videndum.verſ. ꝙ ſi data eſt dilatio, & verſ.item no. Sed vbi non eſſet iſta diſtinctio terminorũ
ex forma ſtatuti, & daretur dilatio ad probandum, intelligeretur data ꝑ omne genus probationis, & ſic tam inſtrã, q̃ teſtes
pñt produci, & ea lapſa non admitteretur ad producẽdum teſtes, vel inſtrã ſine cã impedimenti, caſus eſt hic, & hoc tenet
Spe.eo.§.item quid ſi data eſt, licet qdam tenuerint contrariũ
quantum ad inſtrã, ſed non habent in ſe rationem ſi non potuerunt produci, qđ etiam illi fatentur. ergo lapſus dilationis
impedit amplius ea produci, aliàs qd operaretur dilatio, vt di
7 cit gl.in l.j.§.cum dr̃.ſ̃.ſi cui pluſ q̃ ꝑ l.Falcidiam. per†hoc etiã [d]
d determinatur illud, de quo plurimum dubitatur, an poſt lapſum termini dati ad producendum inſtrã poſſint ēt produci,
vſq; ad concluſionem, nam hic eſt caſus, ꝙ non, quia admittitur ad petendum nouam dilationem, ergo non pñt produci,
niſi ſubſiſtat iuſta cã impedimenti in prima, tñ hoc limita, vt
no.in l.mancipiorum.de ope leg.ꝑ Doct. & in cle.ſæpe.de ver.
ſig.per gl.ante fi. Nec obſtat, ꝙ terminus producendi inſtrã eſt
vſq; ad concluſionem in cã, vt in c. cum dilectus. de fid.inſtru.
quia illud verum, niſi alius terminus ſit a iudice præfixus, nam
terminus dilatoriarum exceptionum eſt lit.conteſt. vt l.ita demum. C.de procu. & tamen poteſt iudex abbreuiare aſſignando alium terminum, vt in c.paſtoralis. de exceptio. Nec obſt.
ꝙ iudex non poteſt auferre partib. illud quod eis a iure communi conceditur. ſ̃.eo.l.j.§.j.verſ.neque enim. nam ad hoc reſponde, vt no. per Dy.in c.indultum.de regu.iur.lib.vj. vbi tangit de hoc articulo.

ADDITIONES.

a ¶Vſque ad quintam. Adde quando, & quinta, & ſexta dilatio ſit danda, & vide ꝑ eundem Pau.de Caſt.in conſ.ſuo 333.incip.viſa appellatione interpoſita.in antiquis. Fran. Cur.

b ¶Quinta. Quando dilatio quarta ſit concedenda in exceptionib. dilatoriis, vide ꝑ Lap.alleg. 82. & adde quæ hic poſui in apoſtillis ad Bar. in characterib. de tortis.

c ¶Concludi. An poſt concluſionem in cauſa poſsit aliquid produci, uide per Lud. Rom.in conſ.20. & latius conſ.176.

d ¶Per hoc etiam. Adde Do.Ale.de Imo.in l.j.§.edenda.ſ̃.de eden. Et vide ad materiam pulchra dicta per Moder.in repe.cle.ſæpe.§. & quia de re iud. Frãc Cur.

1 *Hæredi danda eſt noua dilatio, licet prima data fuerit defuncto.*

1 §.Illud videndum. † Hæredi danda eſt noua dilatio, licet prima data
fuerit defuncto. h.d. Intellige ēt abſq; eo, ꝙ probetur defunctũ
fuiſſe impeditum in prima, aliàs iſte §.nihil adderet ad ſuperiora, intellige tñ hoc verum, qñ deceſſit dilatione pendente,
& dilatio finita eſt iacente hæreditate, vel poſt eã aditam incõtinenti, ita ꝙ hr̃s non habuit ſpacium competens ad faciendũ
ꝓbationem, nam hoc ſolum ſufficit pro iuſta cã impedimẽti.
Sed ſi lapſa eſſet dilatio in vita defuncti, iam fuiſſet defunctus
excluſus, et non potuiſſet tranſmittere ad hæredem plus iuris,
q̃ ipſe haberet, & ſimiliter ſi hæres habuit longum ſpacium,
qa multum reſtabat de dilatione tꝑe aditæ hæreditatis, et ipſe
hoc ſciebat, nam eſſet ſibi imputandum nec daretur noua dilatio, et hoc credo fuiſſe de mente iſtius literæ dũ dicit in fi. cã
cognita, et adde l.fi. C.ſi pen.app. mors interue. vbi ponit̃ ſtis
caſus notabilis, et ſingularis, ꝙ hr̃di plus fauetur, q̃ defuncto.

LEX VIII.

1 *Dies naturalis, & artificialis qui dicantur.*

2 *Dies legalis, quæ ſit, quæ conuentionalis, & quæ eccleſiaſtica.*

3 *Aurora, & crepuſculum, quod eſt poſt ſolis occaſum, attribuitur nocti. Quid in ſtatutis ſit, ſi acrius puniantur delicta commiſſa de nocte.*

Statutum ſi punit maleficium commiſſum tali die, puta S. Ioannis, acrius quàm aliis diebus, q̄ intelligatur de die artificiali.

5 *Poſitus in banno, niſi ſe repręſentet tali die coram iudice, vel habuit dilationem à iudice ad ſe repreſentandũ corã eo, poteſt ſe præſentare, vſq; ad mediam noctẽ, & qualiter iudex recipiet p̄ſentationem ad ſuũ tribunal.*

Quid in cauſa criminali.

6 *Tantũ valet dare pignora, quantũ fideiuſſores, vt quis de carcerib. relaxetur, & q̄d ſi ĩ defectũ pœnæ pecuniariæ venit ĩponẽda pena corporalis.*

7 *Vbi non admittitur q̄s volens ſoluere, niſi offerat congruo loco, & tpe, dicitur congruum tempus de nocte, niſi creditor poſſet prætendere intereſſe.*

Sententia lata de nocte, quando valeat.

Sñia arbitrorum aſſumptorum de iure, & de facto, poteſt ferri de nocte.

8 *Quid in aliis contractibus.*

Si notarius conficiat inſtrumentum de nocte, tunc poſt mediam noctem apponit in eo diem ſequentem, ſed ante mediam ponit diem præcedentem.

Dies cœpta quando habeatur pro completa.

1 MOre Romano dies. ¶† No. hic de die naturali q̄
habet 24. horas, & comprehendit ẽt partem duarum noctium. Et de die artificiali, qui appellatur
lux, vt ibi luce media, & ibi dum dicit lucis, & iſte non compr̄hendit noctes. & dr̃ ab ortu ſolis vſq; ad occaſum, vt in autho
ritatib. al legatis in gl. j. veteris teſti, & etiam noui, & iſta nõ habet certas horas deputatas, ſed aliq̄ñ plures, aliq̄ñ pauciores.
2 ſed de iſtis duob. dieb. hr̃ in j. gl. † Eſt, & alia dies, quæ dr̃ legalis,
& iſta venit de momento ad momentum, & locum habet in
odioſis, & de iſta hr̃ in ſc̃da gl. mag. in fin. Eſt, & quarta dies cõ
uentionalis, & iſta eſt prout contrahentib. placet, & de hac in
l. cum qui certarum. j̃. de ver. obl. in prin. Eſt, & quinta dies eccleſiaſtica qua vtitur eccleſia in indulgentiis, & in diuinis officiis, & feſtiuitatib. & iſta incipit a veſperis vigiliæ, & continuatur vſq; ad veſperas, ſequentis diei incluſiuè, & tunc finitur indulgentia, & de iſta hr̃ in c. fi. §. adducimus. de ſentẽ. exc. lib. vj.
3 ¶† In gl. j. ibi mane, vſq; in veſperas. expone gl. j. ab ortu ſolis,
vſq; ad occaſum, & ſm̃ hoc aurora, quæ eſt ante ortum ſolis
attribuitur nocti, & crepuſculum, q̄d eſt poſt ſolis occaſum at
a tribuitur ſilr̃ nocti,[a] quod no. pp̄ ſtatuta punientia acrius delicta commiſſa de nocte, quia ſi fuerũt commiſſa in aurora ante ſolis ortum, vel in crepuſculo poſt occaſum, locum habebit ſtatutum de quo per Bar. in l. aut facta. j̃. de pœnis. & etiam tangit in l. Titius. §. j. de lib. & poſthu. ſtatuta tñ ſolent hoc declarare, q̄ nox intelligatur in campana, quæ pulſatur, quo caſu vide q̄d no. Bar. plenè in l. j. §. hoc autem ſenatus. j̃. ad Silla.
4 Sed † quid ſi ſtatutum punit maleficium commiſſum tali die
puta Sancti Ioannis, vel B. Virginis acrius, q̃ aliis dieb. an intelligatur de die naturali ſumẽdo ipſum, prout in hoc tex. an de artificiali? conſuluit Fed. de Senis, q̄ intelligatur de artificiali, quaſi ille ſit propriè dies cum ſol eſt ſuper terram, quia q̄d factum eſt de nocte fictè fingitur factum de die, vt hic colligitur in verſ. perinde, quod eſt ſignum improprietatis, & fictionis, q̃ non habet locum in ſtatutis maximè pœnalibus & odioſis, & hoc hr̃ in conſ. ſuo. 248. ¶ In glo. ibi [ſm̃ Romanam eccleſiã] tu dic, q̄ Romana eccleſia ſumit aliter quantum ad indulgen
5 tias, & feſtiuitates, vt s̃. dixi. ¶† In glo. ſeq. in prin. ibi, habuit dilationem a iudice ad ſe repreſentandum coram eo, vel ſi poſitus fuit in banno, niſi ſe repręſentaret tali die, iſte. n. ſm̃ gl. poteſt ſe præſentare vſq; ad mediam noctem. Et dicit Ang. hic, q̄ iudex de ſua camera debebit deſcendere ad ſuum tribunal, vt recipiat præſentationem ſuam, & conficiatur publica ſcriptura, ne incidat in pœnam banni. Si autem eſſet citatus ad audiẽdam ſñiam tali die, tunc ſñia cum non feratur de nocte, vt j̃. ſequitur in glo. cenſebitur citatus ad horam, qua dantur ſñiæ. Iudices tamen faciunt citari, vt compareãt hora iuridica, & hoc eſt cautius, licet etiam ſi hoc non diceretur ſubintelligeretur, ſi in citatione aſſignatur cã, q̃ non expeditur, niſi de die. ¶ In gl. ibi, [vel dant pignora in cõi] vult dicere gl. q̄ ſi aliquis eſt citatus in cã criminali in qua imponitur pęna pecuniaria, vt compareat coram iudice tali die, poteſt comparere de nocte, quia non eſt citatus ad ſñiam audiendam, & quia debet relaxari cum ſatiſdatione, poſtq̃ imponitur pœna pecuniaria ſi fortè non reperiret fideiuſſores, poterit dare pignora, vt relaxetur, aliàs poneretur in carceribus iuxta no. in l. j. j̃. de cuſto.
6 reo. † Et no. hoc, quia tñ valet dare pignora, quantum fideiuſſores, vt relaxetur, quod eſt ſingulare, dubium erat, quia periculum eſt cuſtodiendo pignora. ſed dic, vt l. p̄toriæ. j̃. de p̄to. ſtipu. & l. promiſſor Stichi. in fi. de conſt. pecu. Quid autem ſi in defectum pœnæ pecuniariæ venit imponenda corporalis, an
b debeat relaxari cum pignorib. vel fideiuſſorib.[b] vide per Bart.
7 in d. l. j. de cuſt. reo. ¶† In gl. ibi [vt ſoluatur in die] vt j̃. de ſol. l. ſi ſoluturus. vbi non admittitur quis volens ſoluere, niſi offerat congruo loco, & tpe, & non dr̃ congruũ tp̄s de nocte, hoc tñ verum ſi creditor poteſt prætendere intereſſe, aliàs ſecus ſm̃
8 Doct. ¶† In glo. ibi [q̃ de die ferri debet] de hoc in c. conſuluit. extra de offi. deleg. & plene per Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de ſen. §. iuxta ver. ſed nunquid. vbi concludit ſñiam latam de nocte non valere, niſi ſit lata contra præſentem, & conſentientem, vel tacentem, vel niſi ſit conſuetudo, vt in magnis, vel dominis pręlatis, qui occupantur in plurib. Sñia etiam arbitrorum aſſumptorum, de iure, & de facto, quia habet vim tranſactionis poteſt ferri de nocte, vt C. de tranſact. l. non minorem, & ideo poſſunt eam ferre vſq; ad mediam noctem vltimi diei
9 poſiti in compromiſſo per iſtam l. ¶† In gl. ibi [ſi autem generaliter velis hanc l. intelligere] ſupple non ſolum in materia dilationum, et comparitionum, ſed etiam quantum ad alios effectus adhuc multum operatur iſta l. puta ſi rogatus eſt notarius de contractu celebrato nocte, q̄d fieri poteſt, vt d. l. non minorem, vel de teſtamento, q̄d etiam fieri poteſt, vt l. ad teſtium. §. poſſe. de teſt. cũ debeat apponere diem, ſi rogatus eſt poſt mediam noctem apponat diem ſequentem, et ſi ante mediam noctem apponet diem pręcedentem, et hæc eſt intentio gl. ſimiliter poteſt quis teſtari, poſtq̃ compleuit xiiij. annũ, et dr̃ compleuiſſe ſi vltima dies cœpta erat. l. qua ætate. j̃. de teſt. ſi ergo iſta die compleo xiiij. annum, poſſum teſtari incontinenti poſt incœptam noctem pręcedentem, quia videor compleuiſſe xiiij. ann. et ſic multum eſt vtilis iſta lex.

ADDITIONES.

a ¶ Nocti. Adde quando dies dicatur, vel nox quæ pulchrè ponit practicus Aret. in ſuo opere malefic. in verſ. de nocte. col. j. Et ad ibi dicta per eum, adde quæ pulchrè ponit Panor. in c. ſi perfodiens. de homi. col. ij. in prin. vbi, q̄ an aliquid dicatur commiſſum de die, vel de nocte relinquatur arbitrio iudicis, qui arbitrabitur an eſſet tanta claritas, q̄ diſcerni poſsit, & tunc dicitur de die, aut non poſsit diſcerni, & dicitur de nocte, dicitur tamen mitiorem partem eligendam. alleg. Ioan. And. in d. c. ſi perfodiens. & de materia vide Alb. de Roſa. in ij. parte ſtat. q. 18. Mod. in d. c. ſi perfodiens, & in c. conſuluit. de offi. dele. qui multa cumulat, & Ang. de Peruſio in ſuo conſi. 194. incip. viſis proceſsib. Fran. Cur.

b ¶ Vide per Bar. in d. l. j. Adde eundem Bar. in l. ij. j̃. de pub. iu. & concludit, q̄ non, & adde, vt plenè per Ang. Are. in ſuo trac. maleſi. in verſ. fama pub. col. xij. verſ. xj. quæro, quid ſi a princ. & ibi ponit cautelam, & adde Cęp. Veron. in ſuo conſi. 40. & Ioan. de Ana. in conſil. j. adde tamen vnum, quod notanter dicit idem Pau. de Caſt. in ſuo conſ. 324. incip. clarum eſt in iure, q̄ per ea, quæ in 4. vol. conſil. nouorum vbi dicit, q̄ relinquitur in arbitrio iudicis, etiam relaxare inquiſitum pro cã, pro qua veniret imponenda pœna ſanguinis fideiuſſorib. ſi hoc ſibi videtur ex cã iuſta, vt puta, ſi vnus ribaldus, vel vilis accuſaret probum, & famoſum virum, vel alia iuſta cã, ibi tamen dat conſilium iudici, vt faciat in actis apparere, qualiter ex tali, & tali cã iuſta motus fuerit ad relaxandum inquiſitum fideiuſſorib. q̄d not. nam ex tali doctrina habes, q̄ ſi eſſet quis inquiſitus de crimine, pro quo veniret puniendus criminaliter in defectũ ſolutionis pœnæ pecuniarię, iudex poſſet ex cã iuſta ipſum relaxare fideiuſſorib. quod no. in pract. Fran. Cur.

LEX IX.

1 *Tempore feriato quando, & in quibus poſsit procedi.*

1 DIuus Traianus †Ferię meſſium, et vindemiarum habent locum in negociis iudicialib. et non extraiudicialib. nec in cauſis carceratorum. h. d. et hoc vltimum eſt notabile, ſm̃ Ang. hic, q̄ ſi aliquis eſt incarceratus pro cauſa ciuili, vel criminali, q̄ in illa cauſa poteſt procedi tempore feriato ſi ipſe vult, vt hic, et l. cuſtodias. j̃. de pub. iud. Ex quo patet a contrario ſenſu, q̄ ſi non eſt in carcerib. in cauſa criminali locum habent feriæ ſicut in ciuilib. niſi cum proceditur cõtra inſignes latrones, ✠ et de capitali crimine accuſatos ✠ vt l. prouinciarum. C. eod. titu. Nec etiam habent locum feriæ in actib. voluntariæ iuriſdictionis, qui non requirunt cauſæ cognitionem, licet expediantur coram iudice, vt in emãcipationib. et adoptionib. vt in l. actus omnes. C. eo. ſecus ſi requirerẽt cauſæ cognitionem, vt interpoſitio decreti ſuper alienationibus bonorum immobilium et minorum, facit quod no. in ſimi. in l. ij. de offi. eius cui man. eſt iur. iuncta l. nec quicq̃. §. vbi decretum. de officio procon. Nec etiam habet locum in executionib. ſententiarum, quæ poſſunt fieri tempore feriato propter meſſes, et vindemias, non in honorem Dei, vt eſt caſus in c. fi. extra de iudi. ſecundum vnum intellectum, non ſic in executionib. inſtrumentorum, quæ fiunt ſine cauſæ cognitione, et poſtq̃ ſunt factæ reuocantur in dubium, nam tunc dicitur executio mixta, de qua in l. ſi non cognitio. C. ſi contra ius, vel vti. pub. cum non poſſet fieri tempore feriato, quia nõ poſſet cognoſci de iuſtitia eius, niſi fieret contra ſuſpectum, et fugitiuum, et tunc poſſet fieri etiam die dominica, vt no. glo. ſing. in l. dies feſtos. C. eo. ti. quæ non eſt alibi, ſed executio ſententiæ dicitur mera, quando fit ſine cauſæ cognitione pręcedẽte, ideo poteſt fieri etiam contra non ſuſpectum, de talib. executionibus vide in c. paſtoralis. §. quia vero. extra de offi. deleg. et in c. de cœtero. extra de re iud.

LEX X.

1 *Quòd in probationib. fiendis in mediis cauſis ciuilium ſit par cõdictio actoris, & rei, ſed in principiis potior eſt condictio actoris.*

2 *In cauſis criminalib. in mediis cauſis melioris eſt condictionis accuſatus, quàm accuſator, fortius in fine.*

In principiis vero videtur fauendum accuſatori.

3 *Dilatio non debet dari ſine cauſæ cognitione, & quæ cognitio requiratur.*

Non debet quis admitti ad probandum quod probatum non releuat.

An

4 *An pro ſingulis impedimentis,vel capitulis danda ſit dilatio.& num.11.*
Dilatio ſecunda,vt poſsit dari quæ requirantur,& an probari debeat impedi mentum fuiſſe in prima,& quid in aliis.& nu.10.& 11.
An in cauſa appellationis poſſit dari noua dilatio.
5 *In criminalib.non datur dilatio ad deliberandum.*
6 *Iudex ſi daret ſecundam dilationem eo caſu, quo dare non deberet, ꝙ non valeat,nec etiam probationes factæ intra illam.*
Qui non admittitur ad probandum,ita nec ad ponendum.
7 *Dilatio antequam ſit finita poteſt prorogari non poſt,& quid ſi non ſubſiſtit aliqua cauſa.*
8 *In criminalib.ſi reo fuit data tertia dilatio, an reus poſſit ei renunciare ad hoc,vt accuſator ea non vtatur.*
9 *Dilatio data ad probandum non incipit currere,antequam aduerſarius reſponderit poſitionib.quod procedit quando poſt poſitiones daretur dilatio.& nu.10.*
10 *Dictum teſtium an trahatur ad diem iuramenti.*
11 *Qualiter probetur ĩpedimentũ pro obtinẽda ſecũda,vel vlteriori dilatione.*
In criminalibus poteſt iudex ex officio ſuo quærere defenſiones, & probationes rei,vel accuſatoris, & proſequi proceſſum.
12 *Dilatio probatoria ſemper eſt peremptoria,& debet notificari abſenti.*
Sed dilatio expectatoria non eſt peremptoria,niſi hoc dicatur, vel detur præſenti, ſed ſi datur abſenti qualiter requirantur plures.
Idem quando peruenitur ad primum, vel ſecundum decretum.
Quid in aliis actibus.

1 IN pecuniariis cauſis. †No.ex prima regula
iſtius l. ꝙ in cauſis ciuilib. q̃ ad priuatam vtilitatẽ
agitãtur in mediis cauſis,cum agitur de probatio-
nib.fiendis non eſt melioris conditionis reus, q̃ actor,nec ecõ
a trario actor,[a] ſed æqualis,quia neutri eorum datur, niſi vnica
dilatio,ſed in principiis cauſarum actor eſt melioris conditio-
nis,in fine aũt reus,vt dixi.ſ.qui ſatiſd.cog.l.de die.in prin.Glo.
tamen magna ante fi.in verſ.primum tñ fallit.vr̃ opponere,ꝙ
reus debeat hic eſſe melioris cõdõnis,q̃ actor,ꝑ l.petendę.C.
de tempo.in integ.reſti.& ꝑ l.ſi qñ.C.de dilatio.& ꝑ l.cum a no
bis.eo.tit.& rñdet ad hanc vltimam, non ad primas duas. ſed
dic,ꝙ in l.petendæ.actor ſe arctauerat, ideo ſibi non datur di-
latio,quia erat quid ſibi imputaretur,reo vero non ſic,cui ni-
hil erat imputandum.ſir̃ ad l.ſi qñ. quia petebat ibi actor dila
tionem ad aliqd,ad quod debuiſſet venire inſtructus,ſi.n.fecit
reum citari,q comparuit, debebat actor ſecum portare libel-
lum. Si vero portat, & petit terminum ad dandum libellum,
vel ad producendum reſcriptum delegationis, non debet ſibi
dari,ſed condemnabitur in expenſis,quia eum fruſtratoriè ve
xauit. hic petebat terminum ad probandum, nec.n.debebat
ꝓbationes ſecum ducere eo modo quo libellũ, vel reſcriptũ.
2 ¶†Ex ſecunda rña no. ꝙ in cauſis criminalib. in mediis cauſis
melioris eſt conditionis accuſatus,q̃ accuſator,fortius in fi.qa
ſanctius eſt nocentem abſoluere, q̃ innocẽtem condẽnare.l.
abñtem.ſ̃.de pœnis. In principiis vero vr̃ fauendũ accuſatori
ſicut in ciuilib.quia vbi non reperitur aliter expreſſum, idem
eſt ordo procedendi in criminalib.q eſt in ciuilib.vt d.l.abñtẽ.
3 ¶†Ex vltima parte in verſ.ſed vtrunq;.no. ſm intellectum glo.qui
eſt,ꝙ referatur ad vtranq; rñam,ꝙ nulla dilatio dari debeat ſi-
ne cauſæ cognitione,prima glo. tñ intelligit de modica cauſæ
cognitione,& in qb.illa cõſiſtat,dic vt dixi in l.orone, quia in
quatuor. & adde ẽt quintum, ꝙ illud qđ vult probare faciat
ad cãm, aliter iudex ẽt primam dilationem ad illud nõ daret.
l.ad probationem.C.de probatio vbi non dẽt quis admitti ad
b probandum, qđ probatum non releuat.[b] ¶ In text.ibi[pecu-
niariis cauſis.] i. in cauſis ciuilib.q̃ concernunt vtilitatem pri-
uatorũ,ſiue agatur de pecunia,ſiue de re æſtimabili,vt de ſtat.
Quod aũt.ſ̃.ſubiicitur in capitalib.expone.i.in criminalib.ſiue
imponatur pœna capitalis,ſiue ẽt pecuniaria ad publicam vti
litatem,vel vindictam,& hoc modo vr̃ intellexiſſe gl. mag.in
plurib.partib.eius dum loqtur de ciuili, & criminali, & ita ẽt
cõiter practicatur ſm Bald.& Ang.hic.Sed Gui.de Cu.intelle-
xit tex.prout iacet, & hoc verbum in pecuniariis intellexit ẽt
in crĩalib.vbi imponitur pœna pecuniaria.Bar. hic vr̃ quodã-
4 modo huic conſentire.Tu tene,quod ſ.dixi.¶†In text.ibi[ſin-
gulis cauſis]glo.parua exponit trib.modis,& glo.mag.tenet vl
timam expoſitionem, vt intelligatur de ſingulis impedimen-
tis,& tunc bene probatur hic, qđ dixi in l.orone, ꝙ non ſolũ
v.ſed etiam ſex dilationes, & vltra dandæ eſſent ſi in oĩb.p̃ce-
dentib.fuiſſet quis legitimè impeditus,dummodo de hoc fece-
rit fidem,& in p̃cedentib. non eſſent quatuor productiones,
quia tunc non ꝑꝑ pluralitatem dilationum repelleretur, ſed
ꝑꝑ pluralitatem ꝓductionum, qa tunc eſt timor ſubornatio-
nis.Bar.autem tenet ſecundam expoſitionem, vt exponatur ĩ
ſingulis capl̃is, quia pñt tangere plura capl̃a in eadem cauſa,
limitat vt intelligant̃ ſimul concurrere,qñ non pñt ſe cõpati,
quia vnum eſt p̃iudiciale ad alterum, & ideo tunc data dila-
tione ſup vno dabit̃ poſtea ſup altero, ẽt ſi in prima non fuit
impeditus.Si autẽ poterant ſe inuicem compati, tunc vna di-
latio dãda eſſet ſup omnib.vt ẽt patet in c.paſtoralis. extra de
excep.vbi datur vna dilatio ad oẽs dilatorias proponẽdas, qa
pñt oẽs ſimul proponi, & poſtea non daretur altera ſi nõ fuiſ-
5 ſet impeditus in prima.¶†In tex.ibi,[pluſquam ſemel] hoc li
mita plurib.modis.Primo ꝑ l.oratione.ſ.e.niſi in prima fuerit
impeditus.Secundo ſi in eadem inſtantia, in qua prima data
fuit,ſed in cã appl̃onis bene poterit dari noua dilatio ſup eo-
dem,licet in prima non fuerit impeditus, qñ prima dilatio ſe
non extendit ad cãm appl̃onis, ſicut nec generalis renũciatio
probationum,nec concluſio in cã, q̃ habet vim renunciatio-
nis,vt no.Inn.in c.cum veniſſent. in fi. extra de teſt.iuncto eo,
qđ ipſe no.in c.paſtoralis.de cã poſ. & propric. Tertio limita,
vt habeat locum, qñ prima dilatio fuit integra, aliàs dabitur
ſecunda licet non fuerit impeditus in prima, vt ſi debuit dare
c menſem,& dedit quindecim dies,[c] vt no.in c. vltra tertiam.ex
tra de teſti.Bar.hic tenet ꝯrium quia potuit abbreuiare. Tu in
tellige Inn.qñ ſine cauſæ cognitione hoc fecit, & ſic non dẽt
d abbreuiare.[d] Dictum vero Bar.qñ cum cã abbreuiauit, & de
hoc conſtat,vnde ſit cautus iudex, ꝙ dicat cãm quare abbre-
uiat,& de hoc vide qđ no.Spec.de dila.§.videndum. verſ.item
no.ꝙ iudex.Quarto limita,qñ cõdõ aduerſarij efficeretur de-
terior,qa ſi fuiſſent producti teſtes intra primã dilationẽ, ipſe
habebat alios teſtes,ꝑ quos potuiſſet illos reprobare, nunc ve
ro non hẽt.Vnde intereſt ſua,ꝙ nõ detur noua dilatio. Si aũt
cõdõ ſua eſſet integra, quia ita poſſet hodie reprobare,ſicut
poterat tunc,dicit Bar.ꝙ de ęquitate putat poſſe dari nouã di-
lationem,licet non fuerit impeditus in prima. Certè hoc fuit
dictum Spec.licet ipſe non alleget in titu.de dilatio.§.nunc vi-
deamus.verſ.ſed nunqd.nam dicto caſu ſm oẽs poſſent inſtr̃a
produci poſt terminum,vt no.in l.mancipiorum. de opt.leg.
ergo & teſtes pari rõne cum æqparentur,vt l. in exercendis.C.
e de fid.inſtru.¶Vlt.limita,niſi ſtatutum[e] diceret, ꝙ darent̃ tot
dies,puta quindecim in prima dilatione, & in ſecunda daren-
tur decem,& in tertia darentur quinque,prout dicit ſtatutum
iſtius ciuitatis,& in plurib.locis ſunt ſimilia ſtatuta, nam tunc
dabitur ſecunda, & tertia abſq; eo, ꝙ fuerit impeditus in pri-
ma,vel in ſecunda ſicut hic dr̃ in criminali.& miror, ꝙ Doct.
non tangunt hic,ſed ita practicatur vbique, & ſic illo caſu pri-
ma dilatio non eſt peremptoria, nec ſecunda. Quid autem ſi
ſtatutum hoc non dicat,iudex tñ dixit do tibi quindecim dies
pro prima dilatione,an tenebitur dare ſecundam ſi non pro-
bat ſe impeditum in prima? vr̃ ꝙ ſic,qa eo ipſo,ꝙ dixit pro pri
ma,vr̃ pollicitus ſe daturus ſecundã,vt non dicatur prima,niſi
reſpectu ſecundę Bar.tñ hic ſentit ꝯrium, ꝙ videatur pollicitꝰ
dare ſecundã ſi merebitur de iure, vt qa fuit impeditus in pri-
ma,qa nec aliter dẽt dare ſecundã,nec põt immutare diſpoſi
tionẽ iuris,vt ſ.e.l.j.§.j.verſi. neq;.n.non ſic ſi ſtatutum diceret
6 illo modo,qa põt derogare diſpoſitioni iuris cõis. ¶†In text.
ibi[non põt]ex hoc verbo conſuluit Bart.ꝙ ſi iudex daret ſe-
cundam dilationem eo caſu quo dare non deberet,non vale-
ret,nec ẽt ꝓbationes factæ intra illam, & ad hoc ẽt alle.l.iij.&
iiij.de iure delib.ſ̃.& C.de iure delib.l.fi.§.ſed qa qdam.Et vide
in Spec.de dila.§.j.verſi.item q.d ſi datus,vbi ẽt vult, ꝙ poſt lap
ſum termini ſi fuit negligens,non admittitur,ẽt ad volendum
darè poſitiones,vt aduerſarius eis rñdeat medio iur̃o, qa ſi nõ
admittitur ad probandum,ita nec ad proponendũ, cũ ſit ſpẽs
probationis,qa releuatur ab onere probãdi ꝑ confeſſionẽ ad-
uerſarij.hoc probatur optimè in l.de ꝯctib.§.de illo.C.de non
num.pecu.& benè facit.ſ̃.de iudic.l.ſed & ſi reſtituatur.§. ex q-
7 bus cauſis.†Sed vtrum iudex[f] ꝑ viam ꝓrogationis non nouæ
f dilationis poſſit dilationem elõgare,dicit Ang.hic fortè ꝙ ſic,
anteq̃ dilatio ſit finita,qa non eſt noua dilatio, ſed extẽſio pri
mæ,vt l.ſed ſi manẽte.ſ̃.de p̃cario. & qdam putant hoc dictũ
ſingulare,ſed certè hoc fuit dictum Spec. exp̃ſſe quem Ange.
non alle.in tit.de dila.§.nunc videamus.verſ. & ſunt hęc in ar.
cum p̃cedenti verſ.vbi diſtinguit an hoc fiat durante prima di
latione,vel ea finita, & hoc ꝑpetuo tene menti, quia ſi vides
g dilationẽ finiri,& te nihil feciſſe, vel fuiſſe negligentẽ vadas[g]
ad iudicem priuſq̃ finiatur, & facias tibi dilationem proroga-
re,& cũ dilationes ſint in arbitrio iudicis, poterit facere añ eã
finitã,non poſt.Vr̃ tñ dicere,ꝙ nõ debeat facere niſi ſubſiſten-
te aliqua cauſa,non tñ tanta, quanta requireretur in noua di
latione.

ADDITIONES.

a ¶Actor.Ad hoc vide,quod voluit Do.Sign.de Me.conſ.61.
b ¶Non releuat.Adde Lud.Rom.conſ.226.
c ¶Quindecim dies.Tunc appellare poteſt ſm Lud.Ro.conſ.261.
d ¶Abbreuiare.An iudex poſsit abbreuiare dilationem ſtatutariam,& prorogare vide per Ro.conſ.76.
e ¶Niſi ſtatutum.Adde eundem Pau.de Caſt.in l.j.C.de dila. Fran.Cur.
f ¶Sed vtrum iudex.Adde quod hic idem Pau.de Caſt.in d.l.j.C.de dilat.& Lanfran.de Brix.in repet.c.quoniam contra.in verbo dilationes.infra de prob.Curt.
g ¶Vadas Fulgo.& do.Alex.hanc reprobant, tamen D.Iaſ.dicit illam tenendam, tu dic,ꝙ contra Spec.dicit Ro.conſi.343.in ult. verbis eſſe tex.rotundum no.ꝑ Bal.ibi ad illud.in l.Titio centum.de cond.& demon.

latione.tene menti.¶In tex.ibi[reo tres dilationes]ſubaudi ad
defendẽdum non autem ad deliberandum, qa in criminalib.
non datur dilatio ad deliberandum cum debeat eſſe cert⁹ de
facto ſuo,licet ſecus in ciuili,vt in auth.offeratur. C. de lit.cõt.
& ita no.gl.iij.q.ij.in ſumma,in fi.gl.& no.in c.ij. extra de dila.
8 & Bal.in l.j.C.qui acc.non poſ.¶†In tex.ibi [duæ dari pñt]ſed
ſi reo fuiſſet data tertia,ſilr accuſator poterit vti illa, & intra
eã facere ꝓbationes,vt l.petendæ.C.de temp.in integ.reſti.Sed
an tunc reus poſſit eis renunciare ad hoc,vt accuſator ea non
9 vtatur?dic vt ibi no.¶†Vlt.Bal.dicit,ꝙ dilatio data ad ꝓbandũ
nõ incipit currere, anteq̃ aduerſarius rñderit poſitionib.quia
cũ poſſit quaſdam ↄfeſſare, neſcit ille cui dilatio data eſt quas
earum habebat probare,iõ tanq̃ iuſte impedito facto aduerſa
rij non dẽt ſibi dilatio currere. Mihi vr̃ hoc dictum poſſe pro-
cedere,qñ poſt poſitiones daretur dilatio, ſed ſi daretur prius,
vt quotidie videmus fieri,qa poſt lit.conte.datur dilatio vtriq;
parti ad ꝓbandum intentionem ſuam,cenſetur data ad ponẽ
dum,& ad articulandũ,& ẽt producendum teſtes ſup eis,& fa
ciendũ eos iurare,& hæc oĩa dẽt facere ĩtra dilationẽ, & poſt-
q̃ aduerſarius rñderit,poterit eos facere examinari ſuper poſi-
10 tionib.negatis ẽt poſt terminum.† quia dictum teſtium trahit̃
ad diem iuri,vt no.in cle.j.de offi.deleg.p gl.& Bar. in l.dãni.§.
Sabini.de dã.infec.niſi fuiſſet data dilatio ad probandũ,& pro-
a batum habendum.[a] nam ſm̃ conſuetum ſtylum,vbiq; intelłr,
ꝙ ẽt examinari facias intra terminum. ¶In gl.mag.poſt prin-
cipium ibi, [ſi probat ſe iuſta cã impeditum in prima] no.ꝙ
dabitur niſi quatenus fuit impeditus in prima. Vñ ſi in prima
producit duos teſtes,& cũ vellet alios ꝓducere fuit impeditus,
non dabitur ſecunda,niſi ad ꝓducendum illos in qb.fuit impe
ditus,non alios quos non probat ſe voluiſſe ꝓducere, hoc te-
nẽt Doct.p l.admonẽdi.ff.de iureiur.ibi,dũ dicit qb. iã ſolis vſu
rus ſit &c.& ſi fuit impeditus in duob.dieb. duo tm̃ dies dabun
tur in ſcd̃a dilatione,& intra duos dies dẽt hoc petere.aliàs ne
gligentia in petendo duorũ dierũ abſorbet dationẽ nouæ dila
tionis p id qđ no.gl.ff.de in integ.reſt.l.fi.in prin.gl.mag.Primũ
tñ dictum intellige,niſi impedimentũ duorum dierũ abſtuliſ-
ſet ſibi commodum totius dilationis,quia tunc tota dilatio eſ
b ſet reintegranda[b] p l.& iõ hæſitatur,& qđ ibi no. p Doc.ff.de
11 ver.obl.¶†Qualiter aũt probetur impedimentum, ſatis patet
p id qđ dicit Spec.vt pro obtinẽda ſcd̃a dilatione ſufficiat ꝓba
c re impedimentũ in prima p ſolũ iur̃m,[c] ſi aliter difficile ſerat
ꝓbare,ſed pro obtinenda ſecunda, & tertia, vel vlteriore req-
ratur exacta ꝓbatio cũ aliqua ſit p̃ſumptio ↄ̃ partẽ, q̃ toties di
cit ſe fuiſſe impeditã,vt dixi in l.or̃one. ¶In gl.ibi,ſed vlterior
cognitio.iſte verſ.gl.recipit duplicẽ intelłm. Primus,ꝙ in crĩa-
li pro obtinenda ſcd̃a,vel tertia dilatione de qb.hic,non expe
diat ꝓbare impedimentũ in prima, licet ſecus in ciuili, & iſte
eſt bonus intelłs.Secũdus eſt in crĩali,poſtq̃ actor habuit duas
dilationes,non dabitur ſibi tertia,ẽt ſi velit ꝓbare impedimẽ-
tum in illis,& ſi reus habuit tres non dabitur quarta, licet in
primis fuerit impeditus.& iſtum intelłm innuit glo. dum ſub-
dit,ꝙ hic in crĩalib.non dicit de ſingulis cauſis.i. ſingulis impe
dimentis,ſed iſte intelłs non eſt bonus,nec verus, qa non ſolũ
ſi reus petit debet ſibi concedi, ſed etiam ſi non peteret iudex
ex officio ẽt coniuncto deberet, & poſſet defenſiones illius q̃-
rere p l.ſi non defendat̃.ff.de pœnis. Quinimò ẽt poſt ſnĩam.l.
j.§.fin.de qõ.ſilr ex parte accuſatoris põt ex ſuo officio accu-
ſatore ẽt non petẽte,ſed volẽte deſiſtere q̃rere probationes, &
proſeq proceſſum.l.plenè.in prin.de publ.iud.& l.ij.C.de abo-
12 litio.¶†In glo.ibi ſolu.hic in pñti, tu dic,ꝙ hic loqtur de dila.
ꝓbatoria,q̃ ſiue detur p̃ſenti,ſiue abſenti,ſemp eſt ꝑemptoria
d de ſui natura,debet tñ abſenti notificari,[d] aliter ipſum nõ ar-
ctat.l.ij.C.vbi in rẽ actio.vbi ꝓbatur in ſimili, & no.ĩ l.Labeo.
ff.de iureiur.leges aũt.ſ. in ↄ̃rium allegatæ loquuntur in dila-
tione expectatoria,q̃ datur,vt qs veniat ad ſnĩam audiendã.in
illa benè refert an detur pñti,& cenſet̃ peremptoria, ẽt ſi non
fuerit dictum.C.qũo,& qñ iud.l.ij.an abſenti, & tunc non dr̃
peremptoria,niſi fuerit dictum, iõ non ſufficit vna dilatio,ſed
debẽt dari plures,vt l.ad peremptorium.cum l.ſe.ff.de iudiciis,
& idem qñ peruenitur ad primum,vel ſm̃ decretũ,vt l.pñti.C.
13 de his qui ad eccl.confugi.†ſed quantum ad alios actus non re
e qritur citatio ꝑemptoria.i.ꝙ hoc dicatur, immo oĩs citatio[e]
eſt ꝑemptoria ſi citat̃ qs.i.ꝙ compareat intra tot dies ad vidẽ-
dũ iurare teſtes,& ſic aliis actib.vt no.Bar.plene in l.ſi finita.§.
Iul.de dam.infec.& fuit originaliter de mẽte Inn.in c. ad peti-
tionem.extra de accuſ.alias eſt in c.cõſuluit.de offi.dele.extra.

A D D I T I O N E S.

a ¶Probatum habendũ. *De hoc,& multis aliis verbis, q̃ ponuntur in hmõi dilatio*
nib.vide p D. Sig.cõſ.19.p Fed.de Se.conſ.171.Do. de Rot.deciſ. ſuis hoc tit.
b ¶Reintegranda. Adde Lud.Ro.conſ.497.Ang.conſ.22.
c ¶Iuramentum. Adde Fed.conſ.114.
d ¶Notificari. Adde vt per Fed.conſ.290.
e ¶Oĩs citatio. Adde ꝙ ẽt dr̃ ſnĩa interlocutoria gl.eſt ĩ l.quoties.C. de pri.ſch.lib
xij.in ver.ſnĩa.& glo.in Auth.de liti.§.ad hoc.in §. ſed ẽt.Inſti. quib alie.licet vel
no.& in l.fi.§.neceſſitate.C.de bo.q̃ lib.in gl.mag.verſi.item qd in ſ cepto. Curt.

De edendo. *Rubr.*

1 ¶†Super gl.rubricæ ibi, vt oſtenderet quandam neceſſitatem.
Doc.dñt aliter,ꝙ intentio Iuriſcõſulti fuit tractare de actu edi
tionis qualr,& qñ,& qũo fieri debeat, & ideo fuit locutus per
gerundium, qđ ſignificat actum prout eſt in fieri, non autem
de ſubſtantia,& de effectu editionis, ideo nõ fuit locutus p no
2 men verbale,qđ ſignificat ſubſtantiam. ¶†Et no.iſtam gl.quæ
a ſemp allegat̃ de ſignificatu gerundij,[a] qa importat neceſſita-
tẽ.de quo ẽt vide,qđ no.Io.And.in c.j.de poſtu.p̃la.lib.vj.ĩ no-
uella.& in addit.Spec.de lib.concep.§.iã nunc.in prin. & Bald.
C.de fur.l.falſus.de epiſc.& cle.l.id qđ.Et Iac.But.in l.j.C.de his
q latrones.vbi dicit vnum verbum, ꝙ ſi gerundiũ iungit̃ ver-
bo,qđ de ſe nihil importaret,ponit̃ declaratiuè. Vñ ſi te accu-
ſaui,qa deliqſti occidendo talem,vel receptando bannitos vi
deor te accuſare de homicidio,vel receptatione, qa verbũ de-
liqſti nihil de ſe importaret ſine adiunctione gerundij.Si autẽ
importaret,vt ſi accuſo te,ꝙ me inſultaſti vulnerando,non vi
deor te accuſare de vulnere,ſed de inſultu, qa illud verbum in
ſultaſti ſatis importabat ſine adiunctione illius gerundij.vnde
non ponitur expoſitiuè,ſed cumulatiuè,quod tene menti.De
natura vero ſupini,vide gl.in l.Mæuia.ſ.ſol.matr.in prin.

A D D I T I O.

a ¶Gerundij. De natura gerundij vltra Do.Iaſ.in rubr.ea. adde Lu.Ro.conſi.843.

L E X P R I M A.

1 *Quòd actionis nomen non ſit exprimendum in libello.*
2 *Actio dẽt taliter edi,vt reus reddatur certus an velit cedere, vel cõtẽde-*
re,& q̃ ſint illa q̃ reqrãtur ad hoc,et qualiter dẽat exprimi res,vel cã.
3 *Reus in cauſa ciuili debet habere dilationem ad deliberandum, an velit ce-*
dere,vel contendere.
Non cogitur quis inuitus litigare,ſi vult liti cedere.
4 *Reus ſi habuit terminum ad deliberandum, & poſtea comparet, non ſuffi-*
cit,ꝙ dicat deliberaui contendere,ideò detis mihi terminum ad portan-
dum exceptiones dilatorias, ſed debet eas ſecum portare.
5 *Actio editur quatuor modis, primò ꝙ portet vnam ſcripturam, quam di-*
mittat apud notarium,& ſi aduerſarius vult habere copiam det cã ſibi
ſuis expẽſis,& quid ſi portet duas ſcripturas,et qui ſint alii tres modi.
6 *Libellus iſte an procedat, peto à te omnes res quas poſſides in tali caſtro*
nullam earum ſpecificando.
Libellus iſte procedit peto rem cum fructib.perceptis,vel caſtrũ cum per-
tinentiis.
7 *Editionis actio non ſufficit ad hoc, vt reus reddatur certus.*
8 *Libellus in petitione hæreditatis.*
9 *Qualiter poſſit peti executio ſummæ non liquidæ, vt in ipſa executione fiat*
liquidatio.
10 *Cauſa debet taliter exprimi in libello,ꝙ ex eo neceſſario ſequatur concluſio*
aliter libellus eſt nullus ipſo iure, & de nullitate poteſt opponi etiã poſt
ſententiam.
11 *Cauſa eſt duplex.ſ.proxima,quæ ſufficit exprimi in rei vendicatione,& re-*
mota,quæ requiritur in actionib.perſonalib. vt reus reddatur certus de
natura actionis,& quid ſi non exprimatur, nec opponatur, & quando
non fiat præiudicium in alia cauſa, quàm expreſſa.
12 *In libello tria ſunt neceſſaria,ſcilicet expreſſio rei,expreſſio cauſę, formali-*
ter vel æquipollenter.
Item concluſio quæ ſequitur ex illa cauſa, & an debeat exprimi nomen
actionis.

QVa quiſque actione.
Primò ponitur vnum dictum vſq; ibi,nam
æquiſſimum. Secundò ponitur eius rõ con
cernens fauorem rei vſq; ibi,& ſi contendẽ
dum. Tertiò ponitur ipſius dicti effectus cõ
cernens fauorem actoris,vſq; ibi,edẽ.Quar
1 tò ipſius dicti declaratio vſq; ad §.editiones.¶†Ex prima parte
colligunt gloſſatores fundamentum,ꝙ actionis nomen ſit ex
primendum in libello,vt no.in fi.glo.magnæ, ad quod etiam
alle.alias leges.Cõis tñ opi.eſt in contrarium,quæ approbatur
in c.dilecta.extra de iudiciis.& fuit opin.Io.& Azo.& etiã Pla.
licet moueantur diuerſis rationib.& gl.reprehendit rationem
Pla.quia ſi illa opi.eſt vera,plus ſibi placẽt rationes Io.& Azo.
& hæc eſt intentio gl.mag.ab illo verſ.& item circa, q̃ eſt poſt
2 medium gl.vſq; in fi.¶†Ex ſecunda parte nota,ꝙ actio dẽt ta-
liter edi,vt reus reddatur certus an velit cedere, vel contẽdere,
poſtq̃ ad hunc finẽ fit editio, & q̃ ſunt illa q̃ reqrantur ad hoc
ponũtur in prin.gl.vbicũq; igitur talr fit editio, ꝙ reus reddit̃
certus dr̃ ſufficiẽter fieri,nec vltra reqrit̃,alias ſecus, & ex hoc
determinant̃ plura, de qb.diſputatur in hac gl.& de qb.gl.nõ
bene ſenſit.ſ.ꝙ non reqritur expreſſio noĩs actionis,quia ſatis
redditur certus reus,ſi exprimatur res, vel cã, vnde ſi dico, ꝙ
mutuaui tibi centum,quare peto te ↄdemnari ad iſtã centum,
non expedit,ꝙ dicam,ad hoc propono certi ↄdõnem gñalem
ex mutuo,quia ſatis redderis certus p prima verba. Item non
expedit,

expedit,ꝙ dicam te eſſe obligatū ad illa centū,qui obligatio
dr̄ cā ꝓxima actionis,ſed ſufficit expreſſio cāæ remotę,qa mu
tuaui,cū ex illa reſultat iuris p̄ſumptio, ꝙ ſis obligat⁹,& ſuffi-
cit,ꝙ libellus ɔcludat p̄ſumptiue,ut l.oēs.§.Lucius. ꝭ. q̄ in fra.
cred.gl.tn̄ vr̄ ſentire ɔ̄rium, ꝙ ſit fienda mentio de cā remota,
& ēt proxima,qđ falſum eſt.Siſr ſi dico,peto a te centum per
certi ɔdōnem ex mutuo,ꝓcedit iſte libellus, qa ſatis redderis
certus,ꝙ ago ex ɔ̄ctu mutui,& ad quid,& qua actione,licet n̄
fecerim mentionē de mutuo,quia illa verba certi ɔdō ex mu
tuo non ſignificāt ɔ̄ctū, ſed nomē actionis.gl. tn̄ voluit ɔ̄riū,
& non bn̄ in verſ.ſed nonne.& no. ꝑ Cy.C.e.in l.edita. in ii.q.
3 ¶No.ēt ex hac parte,ꝙ reus dēt hr̄e dilationē ad deliberandū
an velit cedere , vel ɔtendere , ut hr̄ in Auth. offerar.C.de lit.
ɔt.hoc in ciuili,ſecus in crari , vt dixi.ſ.e.l.ꝓxima.¶Not.tn̄ ex
hac parte,ꝙ non cogit̄ inuitus litigare ſi vult liti cedere,ꝙ ne-
mo p̄t facere in totum,uel ꝓ parte,vt ꝭ.ſi pars hr̄d.pet.l. ꝑmit-
tendū.& l.qđā æſtimauerunt.ꝭ.ſi ce.pet.¶ †Ex tertia parte no.
4 diligenter,ꝙ ſi reus habuit terminū ad deliberandū,& poſtea
ɔparet,non ſufficeret,ꝙ dicat,deliberaui contendere, iō detis
mihi terminū ad ꝓponendas exceptiones dilatorias,imō dēt
eas ſecum portare cū dēat venire inſtructus,nec dādus eſt ter
5 min⁹ ſm Bar.qđ dicit eſſe ſubtile.facit l.ſi qn̄.de dilatio. ¶ †Ex
vltima parte no.quatuor modos edēdi actionē.Primo,ꝙ eda
tur in ſcriptis,& hoc fieri p̄t duob.modis.Primò,ꝙ portet vnā
tm̄ ſcripturā,quā dimittat apud notariū , & ſi aduerſari⁹ vult
hr̄e copiā det eā ſibi ſuis expēſis.Vel ꝙ portet duas ſcripturas,
quarū vnā dimittat notario,alteram det parti ſuis expēſis , &
ſic expenſis ipſius actori, & modus iſte tradit̄ ibi,vel dēo com
plecti, & dare, & iſte modus hodie approbat̄ in auth.offerat̄.
C.de lit.ɔt.ſeruanda tn̄ eſt conſuetudo locorū. ¶ Scđs modus
eſt,ꝙ non portet ſcripturam,ſed intentionem ſuā dicat nota
rio,q ſcribet in libro actorū,& iſte colligit̄ ibi,vel dictare.Ter
tius modus eſt, ꝙ faciat intentionem ſuam dici per aduoca-
tū , vel ꝓcuratorem ſuū,& iſte colligit̄ ibi,eum quoq;.Quart⁹
modus eſt, ꝙ ꝑ ſeipſum dicat parti non dando in ſcriptis,nec
dictando notario,& iſte colligit̄ in fi.ibi, vel iō dicēdo &c.ho
die vero rr̄ dēt portari libellus, & dari copia parti,licet fallat
in qbuſdam caſib.quod dic,ut ꝑ Inn.in c.j.de libel. obl. extra.
& in caſib.in qb.dēt ꝓcedi ſummarie, & de plano ſine ſtrepi-
tu,& figura iudicii dēt portari ſcriptura ɔtinens intentionem
a eius, non tn̄ per modū libelli , [a] ſic non tenebitur dare copiā
aduerſario,ut in cle.ſæpe.de verbo.ſig.& quotidie procurato-
res dn̄t nō per modū libelli, ſed aliqualis ſimplicis petitionis,
q̄ verba hoc important ꝙ ſi erat caſus in quo libellus nō erat
6 dandus,non cenſet̄ datus . ¶ † Quęro an libellus iſte ꝓcedat,
b peto a te oēs res,quas poſſides in tali caſtro[b] nullam earū ſpe
cificādo. Vr̄ ꝙ nó,ꝑ iſtam gl.poſt prin.ibi,in ſingulari autem.
& per l.iiij.§.ornamenta. ꝭ.de rei vend.Contrarium vr̄ tenere
Inn.in c.certificari.extra de ſepul.dic,vt ibi no.ꝑ Bar.& gl.in l.
rei appellatione.ꝭ.de verb.ſig.& per eundē Bar.ī l. de pup. ver.
q nunciat.in fi.de ope.no.nun.Item an ꝓcedat iſte libellus,pe
to rem cum fructib. ꝑceptis,uel caſtrum cum pertinentiis nō
ſpecificādo quantitatem fructuum,vel pertinentias,dic,ꝙ ſic,
qa in acceſſoriis non reqritur illa ſpecificatio, quæ in reb.prī
cipalib.& de hoc per Cy.in l.cum propria. C. ſi quis alteri vel
ſibi,& per Bal.in l.i.ſi ſcđo nup.mulier.& c.cum dilectus.ī prī.
de or.cog.& in c.cum ad ſedem.de reſt.ſpo. ¶Gl. autem mag.
quæ eſt hic,ſi uis eam guſtare , recita per quinq ; oppoſitiones
vſq; ad verſ.item & circa. & vnam qōnem ab illo ver. uſq; in
7 fi.¶ Prima oppoſitio colligitur in prin.vſq; ad ver.rei.ꝙ nō ſuf
ficiat editio actionis,ad hoc vt reus reddatur certus,vt ſi dico,
ago ɔ̄ te certi ɔdōne ex mutuo.nam ſi aliud non dico nō red
deris certus:tn̄ verum eſt dicere, ꝙ actionem edo. Sol. ſupple
ad tex.ut in gl.ꝙ requiratur ēt res,& cā.Scđa oppoſitio eſt , ꝙ
nō requiratur expreſſio rei,qa ſi ago petitione hæreditatis ſuf
ficit pętere hr̄ditatē talis abſq; expreſſione rerū hr̄ditariarū,
vt colligitur ex l.iiij.ꝭ.de peti.hær.ubi ſn̄ia lata pro me poterit
executioni mandari,ēt ī reb. quas incepiſti poſſidere poſt da-
tum libellum , & tn̄ illas ſpecificare non potui. Sol. diſtingue
vt in gl.nam res dēt exprimi.tn̄ aliter in vna actione , aliter in
8 alia.& no.ex gl.† ꝙ ꝓcedit iſte libellus, peto hr̄ditatem talis q̄
poſſides.Doc.dicunt ꝙ immo dēo petere declarari me hr̄dem
talis,& hoc peto iure actionis,& te ɔdemnari ad reſtōnē rerū
hr̄ditariarū,& hoc peto officio iudic. mercenario. ita formar
9 Iuriſc.in l.licet minimam.de pe.hære.ꝭ.¶ †No.ēt gl.quæ ſꝑ ad
hoc allegatur , ꝙ p̄t peti executio ſummę non liquidæ , & in-
ipſa executione fiet liquidatio.Eodem modo dicūt Doc.ſi ſta
c tutum dicat,ꝙ inſtr̄m mittatur executioni,[c]& ego habeo in-
ſtr̄m ſuper ſumma non liquida, puta ſuper intereſſe: poſſum
petere executionem,& facere capi te,vel bona tua, & poſtea
liquidabo quātitatem.de quo ēt per Bar.in l.j. in fi.ꝭ.de lęg.ii.
10 & in l.j.iud.ſol.ꝭ.¶†Tertia oppoſitio in ver.item in cā,ꝙ non
ſufficit ſola expreſſio cauſæ: qa ſi dico peto a te x.qa Rex eſt ī
Francia,exprimo cām , & tn̄ ex ea non pōt ſequi condemna-
tio.Sol.cā dēt eſſe talis,ex qua neceſſario ſequat̄ cōcluſio , qa
nihil aliud eſt actionem edere , niſi applicare cām ad conclu-
ſionem,qđ eſt argm̄ legiſtarum,ut dicūt ultramontani,& re-
fert Cy.in l.edita.C.e.& dicit Bar.ibi,ꝙ qn̄ conclo non ſeqtur
ex cā præmiſſa,libellus ipſo iure eſt nullus,& in quacunq;par
te iudicii pōt de nullitate opponi,& ēt poſt ſn̄iam,qa non va-
11 leret ēt ſi non fuiſſet oppoſitū,tene menti.¶†Quarta oppoſi-
tio in ver.ꝙ aūt.non requirat̄ expreſſio cauſæ , qa ſi ago ɔtra
te rei vēdicatio. ſufficit̄ me dicere dn̄m abſq; eo ꝙ exprimam
cām ex qua dn̄ium acquiſiui,vt probatur in l.an eādē. §.actio.
in fi.de excep.rei iud.ꝭ. Sol.cā eſt duplex. ſ.remota,& mediata.
item proxima & īmediata.In actione reali ſufficit exprimere
ꝓximam immediatam,& illa eſt dn̄ium,quod parit rei vendi-
cationem,nec requiritur expreſſio cauſæ remotę.poſſet tn̄ ex
primi, & tunc ſi exprimatur ſn̄ia abſolutoria ſimpliciter lata,
ſolum in illa præiudicium faceret,ut l.ſi mr̄.§.si quis autem.ꝭ
de exce.rei iud.ſed si non exprimat̄ in libello, facit pręiudiciū.
in omnib.quæ tp̄e libelli ſubsiſtebant , uel ſubsiſtere poterāt,
poſito ēt ꝙ in proſecutione fuerit alteram ꝓſecutus tm̄ , ſed
non faceret præiudicium in cā ſuperueniente poſtea vt d. l. si
mr̄.§.eandem.& d.l.an eādē.§.actiones.ꝭ.de exce.rei iud.Expe-
dit ergo reo,ꝙ potius non exprimatur cā remota in libello,
q̄ ꝙ exprimatur . Vnde dicit Bal.ꝙ pedē ſibi percutit cum li-
gone,q in rei vendicatione cām remotam petit exprimi.¶In
actionib.vero perſonalib.econuerſo requiritur expreſſio cāę
remotæ,puta ɔtractus,vel quasi.nec ſufficit expreſſio cāæ ꝓxi
mæ,puta oblig.Non enim ſufficit dicere te mihi obligatū ciu
liter,& naturaliter ad centum, nisi dicā ex qua cā , licet obli
ga.sit proxima cauſa actionis. Rationem diuerſitatis gloſſ.hic
nititur oſtendere ꝑ uerba obſcura , & modici ſaporis.Sed dic
ꝙ iō in rei vend.ſufficit exprimere cām. ſ.dn̄ium,qa ex quacū
que cā habeat̄,ſꝑ eſt vniforme,siue ex ɔ̄ctu bonęfidei,siue ſtri
cti iuris , siue de iure ciuili,siue de iure gentium, siue ex cauſa
oneroſa,siue lucratiua, nam non sic obligatio eſt vniformis.
nam alterius nāæ eſt,qn̄ deſcendit ex ɔtractu bonęfidei,alteri⁹
qn̄ ſtricti iuris, & sic de cā lucratiua, & oneroſa,unde nisi ex-
primat̄ cā,reus non redditur certus de nā actionis propositæ,
q̄ ſequit̄ naturā obligationis , ſed exprimendo dn̄ium ſatis eſt
certus,qa unica, & vniformis eſt rei uendicatio,nec uariat̄ ex
varietate cārum. & ideo in actionib. ꝑſonalib. cum requirat̄
expreſſio cauſæ remotæ ſn̄ia abſolutoria nō facit p̄iudiciū in
alia cā q̄ expreſſa,ut d.§.actiones.ſed si non fuiſſet expreſſa,&
reus non oppoſuiſſet faceret p̄iudicium in oīb. ſm glo. hic in
ver.ubi aūt reus.quā no.& tene menti. & hoc vſq; ad verſ.ſed
12 nonne ibi eſt.¶ † Quinta & vlt.oppositio,ꝙ ſufficiat exprime
re nomen actionis, cum illo expreſſo cenſeat̄ ēt expreſſa cau
ſa,qa si dico,peto a te centum certi condōne ex mutuo, ſatis
patet ꝙ ago ex cā mutui. Tn̄ gl.tenet ɔtrariū,qa illud verb.ex
mutuo,non ponit̄ ad ſignificandum cām , ſed ad exprimen-
dum nomē actionis. Doc.ɔtrariū tenēt,qa reus ſatis redditur
certus.Conclude ergo, ꝙ tria ſunt neceſſaria. ſ. expreſſio rei,
expreſſio cauſę formaliter , vel ęquipollenter, ut in proximo
p̄cedenti caſu.item conclō q̄ ſequitur ex illa cā: quia nō ſuffi-
ceret narratio nisi ſequeretur petitio, quare peto te condem-
nari &c. licet ſecus in criminalibus, in quibus non requirunt̄
conclō.ut no.Cy.in l.in cauſis.C.de acc.& in l.nec exemplo.ꝭ
fal.gl.tn̄ notabilis in c.quia præſulatus.j.q.iiij.vr̄ dicere , ꝙ nec
etiam in ciuili requiratur,ſed falſum eſt. & vide quod no.Bar.
in l.certi condi.in prin.si cer.pe.Expreſſio vero nominis actio
nis non requiritur ſm Pla.Io.et Azo.quod approbatur in ca.
dilecti.de iudi.licet gl.hic in fi.dicat contrarium.et si exprima
tur licet inepta non vitiatur libellus , dummodo intentio sit
apta,ut no.Inn.in c.examinata.de iud. ſecus si eſſet inepta , et
ita debet intelligi l.j.§.j.ſi menſor fal.mo.dixerit.

ADDITIONES.

a ¶ Modum libelli.Sed quid ſi ſtāte ſtatu. ꝙ in cauſa debeat offerri libellus,& ſuꝑ ea procedi ſine ſtrepitu,& figura iudicicii quidā producit libellum,& dicit non per modū libelli, ſed aliqualis, & ſimplicis petitionis,an ſuper tali libello poſsit fundari iudiciū.Pe.de Anch.conſ.33. tenet ꝙ non per rationes,& iura ibi allo.

b ¶ In tali caſtro.Adde Ale.cōſi.182.lib.2.an procedat libellus generalis ,& qn̄ vide Ang.conſ.25.& dicit Sig.cōſi.187.ꝙ libellus quantuncunque gn̄alis,& obſcurus dummō concludat admittitur,& vide Ang.conſ.56.Alex. conſ.24.4.lib.

c ¶ Executioni.Adde Lud.Roma.conſi.111.qui hic a d.Iaſ.non allegatur,& tamē ibi tenet ꝙ debet intelligi de inſtrumentis liquidis non liquidandis, quanquam idem Ro.conſ.76.tranſeat cum op.Bar.hic,ſed melius loquitur in alio cōſilio, in quo dicit,ꝙ ita legendo ſemper tenuit.Reliqua in materia huius principij vide hic ad dicta Bar.& Alex.

---

1 *Copia inſtrumentorum, quæ in iudicio producuntur, quando ſit danda.*
2 *Editio eſt duplex , & qualiter fiat productio, & quando requiratur originalis ſcriptura, & an ſit danda copia aduerſario.*
3 *Copia producta cum die & conſule quòd facit fidem contra partem quæ eam dedit.*
4 *De inſtrumentis productis quando ſit danda copia cum die & conſule, & quando poſſit uendicari originale. & nu. 5. & 6.*

5 *Si actor*

5 *Si actor uellet redarguere inſtrumentum de falſo, non debet ſibi edi cum die & conſule.*
6 *Acta quare eduntur cum die & conſule.*
Liber actorum uel protocollorum ſi reperitur penes aliquem priuatum nõ reputatur ſuus, ſed eorum, quorum negotia ibi continentur.
7 *Si produco aliquod inſtrumentum contra te & continet aliquid, proteſtandum eſt ei pro te, ſicut pro me.*
Quid ſi dico, ꝓduco inſtrm̃ ĩ parte, & partib. facientib. ꝓ me & nõ aliter.
8 *Si quis non uult procedere in iudicium aliquod inſtrumentum ex aliqua cauſa, tamen portat ipſum iudici in camera ad inſtructionẽ eius & iudex repetit aliquid ibi contra ipſum, & pro aduerſario, an poſſit illi ſtare ac ſi eſſet in iudicium productum.*
9 *Si in libello meo facio mentionem de aliquo inſtrumento, põt aduerſarius meus petere, ꝙ edam ſibi illud inſtrumentũ anteq̃ reſpondeat libello.*
10 *Ceſſionarius agens an debeat ante omnia edere inſtrumentum ceſſionis.*
Minor, mulier & ruſticus excuſantur a dolo præſumpto de præterito, & quid in dolo præſumpto in futurum, ut ſi uellent producere teſtes poſt didicita teſtificata.

1 §. Editiones ſine die. ¶ † Inſtrumentorum, q̃ in iudicio ꝓducuntur danda eſt copia aduerſario petenti ſine die tñ, & ꝯſule confecti inſtri ad euitandũ ſuſpicionem falſum fabricãdi. de die tñ, collatę ſolonis danda eſt copia, ſed ſi ꝓducatur liber rõnum dãda eſt copia diei, & ꝯſulis ꝯfectarum rõnum. Itẽ illorũ dũtaxat copia dãda eſt, q̃ in iudicio qs ꝓducit, uel ꝓducturus eſt, nõ de illis, q̃ nec produxit, nec ẽ ꝓducturus. Et ꝯ nõ dantem dat̃ actio in factum ad intereſſe, niſi excuſet̃ rõne ſexus, vel ruſticitatis, vel ętatis. h.d. vſq; in fi. l. Et primo loquitur qualr̃ debet fieri editio parti. i. datio copię, eorũ quæ ĩ iudicio ſunt ꝓducta, uſq; ad §. edẽda. Secundo q̃ ſunt illa de qb. dẽt fieri editio parti. i. dare copiam, vſq; ibi, eis. Tertio qualr̃ ꝓuidet̃
2 ꝯ illum, q dare debuit copiam, & nõ dedit. † Et ſcias, ꝙ duplex eſt editio. Quædam q̃ fit iudici, & iſta fit de originalibus ĩſtris, uel ſcripturis, & dr̃ productio, q̃ debet fieri verbalr̃ & rr̃, nec ſufficeret dicere uerbaliter produco quoddam inſtrm̃, quod habeo ſcriptum manu talis notarii, niſi etiã regulariter cor-
a puſipſius inſtri[a] portaret coram iudice, & hoc vult gl. ſup verbo, & aliũ, q eſt in p̃cedenti §. in gl. & de iſta ꝓductione loquit̃ tex. in §. edenda. in uerſ. editurus eſt. i. ꝓducturus eſt coram iudice, ſicut ẽt ꝓducuntur teſtes, ut l. produci. ff. de teſtib. qđ ꝓbatur. C. ſi cer. pet. aut. nouo iure, ꝙ inſtra non proficiunt, niſi ꝓducenti, & ſic vtenti. Quædam eſt editio q̃ fit parti, & iſta non fit de originali ſcriptura, ſed de copia ipſius. C. e. l. procurator. originalia vero, vel remanent penes iudicem, uel pars deportat ſibi domũ poſtq̃ ꝓduxit, & facit deſcribi productionẽ, &
b principium, & finẽ inſtri, [b] & ita eſt in vſu, & in Romana curia totus tenor inſtri deſcribitur in actis, quod eſt utilius, quia tunc licet originale perdat̃, illa copia fidem faciet, vt no. in l. chirographis. §. fi. de adm. tut. & de hac ſecunda editione, q̃ fit parti, loquunt̃ iſti tex. & §. edenda. in prin. debet. n. intelligi. §. edẽda ſunt omnia parti, q̃ qs apud iudicem editurus eſt. i. ꝓducturus coram iudice, & ſic loquitur de prima ꝓductione. ¶ Et no. ꝓ declaratione omnium gl. & Doc. ꝙ in iſta mã fuit diuerſitas opi. inter Azo. ex una parte, & Io. & Hugo. ex altera. Qui Azo tenuit, ꝙ non ſit danda copia aduerſario, niſi de inſtrumentis, q̃ qs in iudicio ꝓduxit, vel eſt producturus, & tunc ĩdiſtincte ſit danda tã reo ab actore, q̃ ecõtrario, nec ẽt diſtinguitur ad quem finem petat̃, vel vt petens fundet ſuam intentionem ex eo, vel vt ſe defendat. Si autem non ſint in iudicio ꝓducta, vel ꝓducenda, tenuit Azo indiſtincte, ꝙ qs non teneat̃ dare copiam aduerſario, nec reus actori, vt l. q accuſare. C. eo. nec econuerſo, qa non eſt iuſtum, ꝙ qs de domo mea ſumat arma ꝯ me, argm̃. C. de teſtib. l. nimis graue. iſta ſua opi. vr̃ recte ꝓbari in §. edenda. ubi vr̃ caſus de vtroq; dicto, & ex iſtis ĩfert, ꝙ iſte §. q dicit dandã eſſe copiam ſine die, & ꝯſule, nõ intelligitur de illis inſtris, q̃ fuerunt in iudicio producta, de aliis vero non eſt tractandũ qualiter ſit danda, poſtq̃ ſm̃ eum nõ eſt danda. ſed Io. eſt in ꝯria opi. in vtroq; dicto, ꝙ nõ ſolũ dẽat dari copia de productis in iudicio, de qb. non eſt dubium, ſed etiam de non productis, vel producendis, ſi tñ petatur per reũ ab actore ad fundandam exceptionem, uel per actorem reo ad fundandam replicationem, uel ad intentionem ſuam fundatã coadiuuandam. ſed ad non fundatam fundandam non debet fieri, ut l. q accuſare. & hoc ꝓbat ipſe ꝑ l. fi. & ꝑ l. inſtri, & l. non eſt nouum. C. e. ſed Azo dicit, ꝙ illę leges loquuntur in rõnib. q̃ ſunt cões. Nos loquimur ĩ iſtrumẽtis, q̃ ſunt ꝓpria illius, q recolligit a notario. Nec ob. ſm̃ Io. §. edenda. in fi. qa debet intelligi de illis qb. qs non vtit̃, ꝙ non ſit fienda editio parti ſic ĩdiſtincte, licet de illis qb. utitur fiat indiſtincte, ſed cũ diſtinctione p̃dicta bene debet fieri, ut in illis legib. quas Io. intellexit in inſtrumentis, non in rõnib. Tenuit ẽt Io. iſtum §. dũ dicit editionem fiendam ſine die, & conſule debere intelligi de inſtris, quæ non fuerunt in iudicium ꝓducta in illis caſib. ĩ qb. fienda eſt editio, ut dixi ſ. ſed ſi ſunt ꝓducta, vult Io. ꝙ tũc fiat editio in totum cum die, & ꝯſule ꝑ §. edenda. in verſ. oĩa. Breuiter in primo dicto tenetur opi. Io. cõiter ꝑ doc. in ſecunda opi. Azo. ꝑ viuam rõnem, quia qñ ſunt in iudicium producta, editio, q̃ poſtea fit parti non fit ad finem inſtruẽdi iudicẽ, quia ſatis eſt inſtructus ex prima editione, ſed fit ad inſtructionẽ partis, q̃ põt inſtrui ſine die, & ꝯſule. Sed qñ non ſunt in iudicium ꝓducta, licet fiat parti in caſib. prædictis, fit tñ ad finẽ, vt inſtruat iudicem, ſed ſi daretur ſine die, & ꝯſue, iudicem nõ inſtruet, quia non daret tali copiæ fidem, cum non ſit ĩ publi-
3 ca forma, & ſic nullius eſſet vtilitatis editio. † Et ſi dicatur, ẽt ſi fiat cum die, & conſule, cum ſit copia, iudex non dabit fidem. Rñdeo, ꝙ immo dabit, poſtq̃ data eſt a parte, quia ꝯ eam q̃ dedit copiam fidem faciet, quod dic ut not. Bart. plene in auth. ſi
4 quis in aliquo. C. eo. ¶ † Quod autem hic dr̃ dãdam eſſe copiã ſine die, & ꝯſule de inſtris ꝓductis. Fallit in quatuor caſib. Primus, qñ quis petit copiam volens redarguere inſtrm̃ de falſo, & tũc debet ſe ſubſcribere ad pœnam talionis, ut l. optimam. C. de ꝯhẽ. & commit. ſtip. & l. fi. C. de fi. inſtr. dñt tñ doc. ꝙ hoc non eſt in uſu, ſed debet ſe obligare ad aliquam pœnam arbitrio iudicis ſi non ꝓbat falſitatem, ne malitioſe petat diem, & conſulem. nec debet fieri iſta interrogatio de qua hic in gl. an velit redarguere circa diem, vel alia, vt no. Cy. in d. l. fi. Secundo fallit, qñ non poſſet aliter deliberare niſi haberet copiam diei, & cõſulis, vt ſi aliquis tanq̃ prior creditor in hypotecha agat ꝯ ſm̃, nam nõ poteſt deliberare ſcd̃s, niſi videat an ille ſit prior, vel non, & hoc non poteſt ita fieri, niſi detur copia diei, cum anno, & menſe. Tertio fallit, quando nõ poſſet ſciri dies ſolonis, niſi ſciret̃ dies ꝯfecti inſtri, ut ſi ꝓmiſiſti ſoluere intra ſex menſes a die ꝯfecti inſtri, nam iſta dies ſolonis edit̃, vt hic. Sed non poteſt edi ꝑfecte, niſi ſciatur a quo die incipiunt iſti ſex menſes, vnde in ꝯñtiam diei editi dẽt ẽt iſte edi ſm̃ doc. Itẽ
5 ꝓducitur, & ſic ꝓſequitur ſuam iniuriam. † Quid aũt ſi actor vellet redarguere ĩſtrm̃ de falſo, an debeat ſibi edi cum die, & conſule? dic, ꝙ non, quia non ꝓſequitur ſuam iniuriam, hoc voluit Bar. notabilr̃ in l. tutor q repertorium. ante fi. de admi. tuto. Prædicta locum hñt, qñ ille, qui petit editionem ſibi fieri non eſt dñs inſtri in totum vel ꝓ parte, ſed eſt ille a quo petitur, quia recolligit ipſum a notario de ſua pecunia. Si autem petens eſſet dñs in totum, vel ꝓ parte non haberet neceſſe petere copiam, ſed poſſet vendicare ipſum originale inſtrm̃, & ſic fieret editio cum die, & ꝯſule, ut l. ſi quæ ſunt actiones. ff. fa. erci. & l. ꝓcurator. C. eo. & hic ĩ gl. Item ꝓcedunt p̃dicta, qñ editio petitur non a priuato, ſed a pſona publica, ut a notario, qui fuit rogatus ab ipſo petente, q̃ ſilr̃ deberet edere in publica forma ipſum originale inſtrm̃ non copiã, ſic cum die, & ꝯſule, ſicut ẽt argentarii edebant librum rõnum in quorũ lo-
6 co ſuccedunt hodie notarii, vt ff. eo. l. prætor. §. j. † & hæc eſt rõ quare acta eduntur cum die, & cõſule, vt l. ii. C. e. & hic in gl. qa editio petitur a notario, q cõfecit acta, vel ab officialib. publicis apud quos acta ſunt depoſita. Et idem vr̃ ſi liber actorũ, vel ꝓtocollorum reperitur penes quẽdam priuatum, quia nõ reputatur ſuus, ſed eorum quorũ negocia ibi cõtinent̃, & hoc voluit Inn. in c. j. extra de ꝓba. vbi ẽt dicit, ꝙ de ĩſtris tutelę ꝓcuratoris, vel emãcipationis in iudicium ꝓductis, & aliis quibuſcunq; ꝑtinentib. ad legitimationem pſonarum debet fieri editio cum die, & conſule, quia in illis conſiſtit principalis intentio ꝓducentis, ac ẽt petentis intentio fundat̃, & ita de facto ſeruat̃, quod not. Et ex his remanent declarata oĩa q̃ tanguntur hic in gl. valde obſcure. & vide quod no. ĩ cle. j. de vſu.
7 & Inſt. de inuti. ſtip. §. item verborum. ¶ † Et not. circa fi. glo. ſi ꝓduco, aliquod inſtrm̃ ꝯ te, & ibi continetur aliquid pro te, ꝙ
c ſtãdum eſt ei pro te, ſicut pro me. [c] Sed quid ſi dico prout quotidie faciũt procuratores, produco inſtrm̃ in parte, & partibus facientib. pro me, & non alr̃ nec alio mõ. Bal. in l. i. C. ut quæ deſunt aduoca. partium, vr̃ expreſſe tenere, ꝙ iſta verba nihil operantur, ꝙ nihilominus ſtabitur in parte faciente pro te ꝯ me, quod eſt ſingulare. De hoc tñ vide in Spe. de inſtr. edi. §. videndum. ver. quid ſi aliquis, & ver. quid ſi producitur, vbi vr̃
8 ſentire oppoſitum, & habui iſtum caſum de facto. ¶ † No. etiã iſtam gloſſ. dum dicit, uel non vtendo, ad vnum, quod vidi de facto, & ſępe contingit, quia pars habebit vnum inſtrm̃, quod

ADDITIONES.

a ¶ Corpus inſtrumenti. Vide in pract. Pap. in verbo exhibet, & producit.
b ¶ Principium inſtrumenti. Adde ꝙ hanc productionem approbat Inn. in c. quoniam contra. col. j. in ver. inſtrumentorum. de prob. & ſequitur Pet. Anch. in cõſ. 41. incip. prima facie. col. ij. in prin. Fran. Cur. Adde Cępo. caute. 175. accipere al le. Pau. hic. & Floria. in l. in lege. col. 4. ad l. Aquil.
c ¶ Sicut ꝓ me. Adde Lud. Ro. conſ. 71. & conſ. 443. & ibi, an talis productio poſſit reuocari, de quo ẽt per Do. Signo. conſ. 240. prędicta tñ omnia limita non ꝓcedere, cum quis produceret appellationem aduerſarii ſui ĩ paſſib. pro eo faciẽtib. & contra partem aduerſam, quia tunc talis proteſtatio cõſeruat ius ipſius ꝓducentis, ſm̃ Ro. deciſ. ſuis in nouis. de fid. inſtr. Et de dicta clauſula in illis partib. &c. Vide per Io. Pet. de Ferrariis. pract. Pap. ĩ ſua practica in forma productionis inſtrorũ. col. 3. ver. in illis paſſib. & Barb. in ſuo conſ. 17. col. 15. in 2. vol. Cur.

qđ non vult in iudicium producere pp aliquam cauſam, tñ
portat ipſum iudici in camera ad inſtructionem eius,iudex re
perit aliqd ibi ꝯ ipſum,& pro aduerſario vr̃ velle iſta gl. ꝙ poſ
ſit illi ſtare,ac ſi fuiſſet in iudicium productum. Hoc tñ vr̃ mi-
hi ꝑiculoſum,qa non conſtat ſibi,vt iudici ſed vt priuato, ſed
a tñ ad alia informabit[a] mentē eius,vt pronior ſit pro altera par
9 te.Circa §.edenda.no.in verſ.editurus.†quia hic vr̃ caſus,ꝙ ſi ĩ
libello meo facio mentionem de aliquo inſtr̃o, poteſt aduer-
b ſarius meus petere,ꝙ edā ſibi illud inſtr̃m anteq̃ r̃ndeat[b] libel
lo,& hoc hr̃ ꝑ Inn.in c.j.de proba.& ĩ Spe.de inſtru.edi. §. nũc
10 dicamus.verſ.qd ſi qs.& ꝑ Bar.in l.edita.C.eo. †Quid in ceſſio-
c nario[c] agente,an debeat edere ante oĩa inſtr̃m ceſſionis? vide
Bar.ĩ l.ſi duo rei.ſ.de ſol.& l.poſtq̃.§.ſi dies.ſ.vt leg.no.ca. & C.
de procu.l.q ſtipendia.& in Spec.de actione.verſ.ſed pone qui-
dam &c.¶Vlt.not.in fi.l.ꝙ minor,mulier, & ruſticus excuſan
tur a dolo p̃ſumpto de p̃terito. ſed à dolo p̃ſumpto in futurũ
an excuſentur,vide Bar.in l.j.§.nuntiatio.ſ.de ope.no.nun.vt ſi
vellem producere teſtes poſt didicita teſtificata, quo caſu p̃ſu-
mitur ſubornatio,an iſtæ perſonæ excuſentur ab iſta præſum-
ptione,vt ſic poſſint producere? dic vt ibi notatur.[vbi allegat̃
iſte tex.ad deciſionē.Pau.de Caſt.qui incepit hic audire iura ci
uilia in hac l.a do.Bal. & habebat duos ſocios qui erãt filij ſui,
& ſedebant in vna bancha,& dicit, ꝙ verba ſua non erãt pro
nouitiis,& cum receſſiſſet ab ei⁹ ſchola cito recolligebat ver-
ba ſua quæ non erant pro nouitiis.]

ADDITIONES.

a ¶Informabit.Do.Iaſ.dicit hic, ꝙ hæc non fuit intentio gl. vide hic per ipſum.
b ¶Antequam reſpondeat.Intellige niſi iurauerit,ꝙ tunc non habet illa inſtrumē-
ta in promptu,quia iurando ſic debet procedi in cauſa ſecundum Rotam deciſ.
ſuis de fi.inſtr. in aut.quis,inci.ſi in libello.
c ¶Quid in ceſſionario.Vide per Lu.Ro.conſi.163. & ibi vide quid de emphyteu-
ta,& feudatario,an debeant dominis edere inueſtituras: de quo per domi.Iaſ.in
l.ſeq.dicitur.

LEX II.

1 *Legatarius petens legatum, licet in libello mentionem faciat de teſtamen-*
to,non tenetur hæredi dare illius copiam ad illius inſtructionem,cum de
beat & ſoleat habere penes ſe originale.
2 *Vbicunq; quis tenetur edere aduerſario ſuo, non tenetur dare originale,ſed*
copiam,quando dominium inſtrumenti pertinet ad ipſum edentem.

1 SI legatum petatur. †Legatarius pe
tẽs legatũ, licet
in libello mentionē faciat de teſtõ,non tenet̃ hr̃di
dare illius copiã ad illius ĩſtructionē, cũ dēat,& ſo
leat hr̃e penes ſe originale.h.d.valde notabiliter, & ſic lĩtat.§.
edēda.q vr̃ velle ꝯrium,nam intelĺr,niſi reus ſit talis, q de illo
inſtr̃o, tanq̃ ad ſe principalr̃ ꝑtinente p̃ſumatur, vel teneatur
hr̃e originale, vt hic, non tñ poterit legatarius obtinere, niſi
poſtea edat.i.producat particulã teſtĩ in pub.forma ad fundan
dã ſuã intentionē,& ita loqtur tex.in l.poſtq̃.§.ſi dies. ſ. vt leg.
no.ca. & tunc poſtq̃ ꝓduxerit poterit hæres eius petere copiã,
vt in §.edenda.qa ꝑ productionem factum eſt de actis, & etiã
acta ſunt cõia,ita notabilr̃ ĩtelligit Bal.hic iſtã primã lect. ¶In
tex.ibi[petatur] ponendo in libello ſibi fuiſſe legatã talem rē,
vel quantitatem, vt conſtat in inſtr̃o teſtĩ facto a tali notario,
vñ petebat hæres copiã illius teſtĩ, vt poſſet deliberare an vel-
let cedere,vel contendere,dicit ꝙ non eſt dãda, quia hæredes
ſolent hr̃e exemplum.i.exemplar, ſeu originale cum ad ipſos
principalr̃ ꝑtineat,vnde non debent petere ab alio,vt ſ.eo.l.ſi
qs ex argentariis.§.prohibet.ſcđa autem lec.glo.non placet,vt
loquatur qñ legatarius petit ab hærede,& dicit glo.ꝙ hr̃s non
tenetur dare originale, ſed certè nec copiã, qa actor non põt
petere a reo ad ſuã intentionem fundandã, vt l.q accuſare.C.
eo.& eſt caſus contra iſtã gl.in d.§. ſi dies. vbi legatarius debet
2 producere ad hoc vt vincat vt s̃.dixi.¶†No.tñ glo.ꝙ vbicunq;
qs tenetur edere aduerſario ſuo, non tenetur dare originale,
ſed copiã,qñ dñium inſtr̃i pertinet ad ipſum edentem,quia re
collegit a notario de ſua pecunia, & vide quod notatur in l.
eo.§.ſuper his.C.de appellatio.in tex.& gl.& per Bar.

LEX III.

1 *Fiſco etiam agente,tenetur reus edere ad intentionem fundandam, non ta-*
men niſi inſtrumenta ad cauſam illam facientia.
2 *Quòd tempore editionis poſſit apponi conditio, ꝙ ille cui editur non poſſit*
vti contra edentem.

1 NE quiſquam eorum. ¶†Fiſco etiã
agente, tene
tur reus edere ad intentionem fundandã, non tñ
niſi inſtr̃a ad cãm illã facientia.h.d.& eſt ſpãle in fi
ſco,& etiã in agente contra argentarium, vt ab his edatur ad
intentionem fundãdã.vt ſ.eo.l.argentarius.in prin.rlr ſecus,vt
l.qui accu.C.eo ¶In gl.ibi q̃ eſt contra.hæc vera,vt dixi.ſequẽs
aũt ſolutio vult, ꝙ fiſcus agẽs contra priuatum non poſſit pe-
tere ſibi edi niſi eo modo,quo poſſet alius priuatus.ſ.ad fundã
2 dã replicationem.& ſic nihil eſſet ſpeciale in fiſco.¶†Vlti.no.
glo.in fi.ꝙ tempore editio.poteſt apponi conditio, ꝙ ille cui
editur non poſſit vti contra edentem ſecundum Ang.

LEX IIII.

1 *Continuatio præſentis legis ad præcedentes.*
2 *Notarius ſi facit aliquam donationem, & ipſemet conficit inſtrumentum,*
tenebitur edere mihi inſtrumentum in publica forma etiam ad intentio-
nem fundandam.
3 *Mercatores & campſores moderni tenentur libros rationum quos tenent*
in loco publico edere contra ſeipſos cum die & conſule.
4 *Quòd non debeat edi niſi particula quæ pertinet ad petentem, & vide hic*
vnam cautelam.
Quod hæc editio petatur officio iudicis.
5 *Dominium libri protocolorum eſt ipſius notarii, & poteſt ipſum legare*
cui vult vt habeat vtilitatem inſtrumentorum quæ inde exemplabũtur
6 *Qui non rogauit notarium non poteſt ab eo petere ꝙ det ſibi inſtrumentũ*
in publica forma,& quando hoc non procedat. & quid ſi alicuius inte-
reſt: quæ inſtrumenta poſſit petere vel acta. & nu.10.
7 *Notarius qui conficit inſtrumentum de aliquo contractu qui celebratur ex*
conſenſu vtriuſq; partis non debet ſcribere rogitum niſi rogetur ab vtro
que contrahente.
8 *Quòd ſi conſiſtat in voluntate vnius tantum,ſufficit ꝙ ab illo rogetur.*
In actu in quo non ſit dare partem, quia eſt actus ipſius notarii ad teſtamē
tum eius non requiritur rogatio alicuius.
Quid in actu qui non dependet ex voluntate alicuius, ſed caſu vt a natiui-
tate alicuius ꝙ debeat interuenire iudicis authoritas.
9 *Contractus quando concernit vtilitatem alterius contrahentium, vt dona-*
tio,licet donatarius fuerit rogatus ab vtroque nõ tamen debet ipſum tra
dere in publica forma niſi donatario.
Idem in inſtrumento finis & quietationis.
10 *Duo requiruntur vt quis compellat notarium ad dandum inſtrumentum in*
publica forma de quo fuit rogatus.

PRætor ait argentariæ. Supra locu
tus eſt de e-
ditione,q̃ fit de iu.ci.vel fieri dēt.hic de illa q̃ de iu
1 re p̃torio ẜm Odoſ.Bal.& Ang. †nã erant officia-
les de publico deputati,q vocabãtur argentarij & qd ꝑtineret
ad eorum officium,dic vt hic in gl.ad quorum ſĩitudinē ſunt
hodie cãpſores,qui vocantur numularij de qb.ſ.eo.l.q̃dam.§.
numularios. & non erat licitum talem artē aſſumere niſi illis
q de publico deputant̃,& pp hoc, qđ publica authoritate fun
gebãtur,ſtabatur libris eorũ non ſolũ ꝯ ſe,ſed ēt ĩter tertias ꝑ-
ſonas ſicut ſtatur ĩſtr̃is,& ꝓtocolis librorum notarij. Iõ ema-
nauit edictũ p̃toris,ꝙ tales argentarij cõpellerent̃ ab eis edi ra
tiones vel contra ſe, vel ēt contra tertiũ,& tenerent edere cũ
die,& conſule ſicut tenent̃ edere inſtr̃a in publica forma illis,
q eos rogauerunt. Et primo ponuntur verba edicti. Secundo
commendat edictum ponendo rõnem, q̃ mouit p̃torem vſq;
ibi.ſed & filius,& loco iſtorũ ſuccedunt hodie notarij vt glo.ſ.
ea.l.ſi qs ex argentariis.§.j.q̃ incipit.ſ.an edat falſum. & ꝙ ho-
die illi non ſint in vſu,qa non deputãtur a publico, ſed qlibet
aſſumit̃ pro voluntate,& ꝑ conſeq̃ns libris eorũ non ſtaret̃ in
ter tertias ꝑſonas,ſed ſolũ contra ipſos ſolos ſcribentes, vt no.
ſ.e.l.q̃dã.§.numularios.& ꝙ editio ſit fiēda ēt cum petit̃ cõtra
ipſum argentariũ ad intētionē agentis fundãdã, licet liber ſit
ipſi⁹ argentarij: patet ſ.e.l.argentarius.ĩ prĩ.& iſtud ſpãle eſt.re-
gulr̃.n.ſecus,vt l.q accuſare.C.e. eſt etiã ſpeciale in fiſco, vt s̃.
2 l.proxi.†Et pp hoc poteſt dici,ꝙ ſi notarius facit quãdã dona-
tionem,& ipſemet conficit inſtr̃m (qđ vr̃ poſſe fieri,qa non tē
dit in p̃iudicium,niſi ſuum ꝑ ea, q̃ no. in l.ij.de ſtipu ſeruo.) ꝙ
tenetur mihi edere inſtr̃m in publica forma, & ſic cum die,&
conſule,& aliis ſolēnitatib.ēt ad ĩtentionē fundãdã contra eũ,
3 ꝑ d.l.ſi qs argentariis.¶†Sed qd de modernis mercatorib.& cã
pſorib.an teneant̃ edere libros cõtra ſeipſos? dicēdũ eſt, ꝙ ſic,
cũ die,& cõſule,qa tales rõnes dicunt̃ ꝑtinere ad illos q cũ eis
habent agere,& eo ipſo,ꝙ cũ ipſis agunt, vel contrahunt vñr
eis mãdare,ꝙ ſcribãt ĩ libris ipſorũ,iõ tales rõnes dicũtur qua
ſi ꝓpriæ dictorum contrahentium, vt hic dr̃ ibi,ĩ eum quodã-
modo &c.licet dñium libri ſit ipſorum mercatorum.Sed ſi ali
qs non faceret artē in publico,licet conficeret vnum librum ĩ
camera ſua ĩ quo ſcriberet oēs ſuas rõnes,quas habet agere cũ
aliis,non teneret̃ illum librum edere, qa non cenſet̃ ſcribere
de mãdato contrahentium,& ſic eſt illius naturæ, vel quaſi,&
hoc vr̃ fuiſſe de mente Iac.But.& aliorum ĩ l.j.C.e. & idē vr̃ in
mercatorib.& cãpſorib.ſi hñt aliquem librum ſecretum, quē
non tenent in publico,ſed in domo ipſorum, vt faciunt quaſi
oēs,ꝙ illum non teneant̃ oñdere, ſed ſolum illos quos ĩ loco
a publico tenent,qa ibi vñr ſcribere de mãdato[a] cõtrahentium.
4 ¶†Et hic no.in prin.dum dicit ad ſe.& gl. exponit.ſ.petentem,
ꝙ non dēt edi,niſi particula q̃ ꝑtinet ad petentem,facit c.cum
contingit.de fi.inſtr.ex.Et iõ Florentiæ eſt ordinamentum ĩter
mercatores,ꝙ q habent ſchedulas,vel vti volunt ſchedulis de
manib.ipſorum facientib.mentionem de qualitatibus perſo-
narum,

ADDITIO.

a ¶De mandato.Adde Alex.conſi.58.j.lib.& 97.ij.lib.tamen idem eſt,quia duplica
tum,& vide per Lu.Ro.conſi.398.

narũ,& de quãtitatib. apud eos depoſitis,vel in qb. ſint debito
res,cauere debeãt, ꝙ contineãt nomẽ libri,& ẽt foliũ, vt illud
tñ oñdat,& ſi non fieret mẽtio,non tenerent oñdere totũ li-
brũ. Iõ ſint cauti,q hñt agere cũ eis,vt ſp faciãt apponi p̄dicta.
¶In gl. q̃ incipit non ꝙ ſit meũ ibi,qa tunc actionis iure poſſẽ
petere,& tñ nõ petit actionis iure hæc editio, ſed offõ iudicis,
vt no. gl. ſ. e. l. j. §. editiones. circa fin. glo. mag. & patet in ea. l. vbi
5 exigit. §. j. ¶†In gl. ibi,[vñ ſuus eſt liber] no. ergo, ꝙ dñium libri
protocolorũ eſt ipſius notarij,& iõ põt ipſum legare cui vult,
vt hẽat vtilitatẽ inſtrorũ, q̃ inde exẽplabunt,vt j. eo. l. q̃dã. §. ni
6 hil. & in Spe. de inſtr. edi. §. oñſo. verſ. qd ſi aliqs. ¶†In gl. ibi,ſed
alia,qa me mãdãre. no. ergo ex iſta gl. ꝙ ille q non rogauit no
tarium non põt ab eo petere, ꝙ det ſibi inſtrm in pub. forma.
Iſtud eſt verũ,niſi in inſtris forenſib. i. q̃ fiũt ĩ foro,& authorita
te iudicis,vt ſunt inſtra emãcipationũ,vel adoptionũ,vel acto
rũ,nã q libet cuius ĩtereſt p̄t petere a notario,vt ſibi det ĩ publi
a cã formã,[a] vt no. p Inn. ĩ c. j. de pba. & iõ ſi aliqs fuit excõicat⁹
in curia epĩ,& poſtea agit ꝯ me, & ego volo ipſum repellere p
exceptionẽ excõicationis,poſſum petere a notario curiæ epa-
lis, ꝙ det mihi ĩ pub. formã,& idẽ ſi fuerit bãnitus. In aliis autẽ
inſtris forẽſib. an tertius,q non rogauit poſſit petere ſibi publi
cari,ſi aliqd intereſſe p̄tẽdit,vide ĩ Spec. de ĩſtr. edi. §. poſtq̃. ver.
7 & bñ. cũ ſeq. & tãgit ẽt Inn. in d. c. j. ¶†In glo. ibi[ſed cũ hodie]
collige ex iſta gl. ꝙ notarius q conficit inſtrm de aliquo ꝯtu,
q celebrat ex ꝯſenſu vtriuſq; partis,non dẽt ſumere rogitũ,ni-
ſi roget ab vtroq; ꝯtrahẽte,ẽt ſi ſit talis cõtract⁹,ex quo non re
ſultat vtilitas,niſi vni tñ,puta donõnis. Idẽ ĩ diſtractu, vt puta
8 eſt inſtrm finis,& qetationis.†Si aũt ſit act⁹,q conſiſtit in volũ
tate vni⁹ tñ,ſufficit ꝙ ab illo roget,vt ĩ inſtro aditionis hrdita
tis,vt no. ĩ Auth. de tabel. §. nos aũr. col. ij. & ſi ſit aliqs actus in
quo nõ ſit dare partẽ,qa eſt act⁹ ipſius notarij , puta teſtñ ei⁹,
nõ reqrit rogatio alicui⁹,ſed põt de ipſo cõficere ĩſtrm,vt no.
Bar. ĩ l. ij. j. de ſtipulõne ſer. & ſi ſit aliqs act⁹, q non depẽdet ex
volũtate alicui⁹,ſed a caſu puta natiuitate alicuius. Pone exẽ-
plũ,qd ego vidi Florẽtiæ,qa qdã Lucan⁹ cũ fugiſſet ibi pp pe-
ſtẽ natus eſt ſibi fili⁹,volebat de hoc confici inſtrm publicũ,vt
ille gauderet bñficio ciuitatis tanq̃ ibi natus, certe notari⁹ nõ
dẽt de hoc conficere ĩſtrm ad rogationẽ ſuã,niſi ĩteruenĩat iu
dicis authoritas,& ita ſibi cõſului,& hoc ponit Io. And. exp̄ſſe
9 ĩ d. §. poſtq̃. ver. & vl.†Scdõ collige ex gl. ꝙ qñ contract⁹ cõcer-
nit vtilitatẽ alterius contrahẽtiũ,vt donõ, licet fuerit rogatus
ab vtroq; nõ tñ dẽt ipm tradere ĩ pub. forma,niſi donatario,ñ
aũt donãti,qd eſt ſingłare,& idẽ ĩ ĩſtro finis, qetationis,vt no.
10 Bar. C. de fideic. l. inſtra. ĩ fi.† Duo ergo reqrunt ad hoc,vt qs cõ
pellat notariũ ad dãdũ inſtrm ĩ pub. forma de qua fuit rogat⁹.
Primũ ꝙ ipſe rogauerit alterũ , & ꝙ contineat ſuã vtilitatem,
nec ſufficeret primum ſine hoc ſecundo , ſicut in glo. Sed an
econuerſo? dic vt dixi ſ. quia aliqñ ſufficit in actib. forenſib.

A D D I T I O.

a ¶Publicam formam. Sed an appellatus poſſit petere ab appellante, vt copiam ap pellationis ſibi edat,& corã quo ſit fienda talis petitio. Vide per Fed. conſ. 210.

1 *Si filius meus, vel ſeruus exerceret argentariam. Quæritur an ego tenear edere librum rationum confectum per eos, ſicut ipſe filius teneretur.*

2 *Si pater poſuit filium ad officium notariatus in palatio, an poterit conueniri pater, vt edat librum confectum per filium, & ſi fortè filius non reperitur an teneatur ad intereſſe.*

1 **§. Sed & filius fa.** †Not. ex hoc §. cũ ſeq. talẽ diſtin
ctionẽ,ſi filius meus], vel ſeruus
exerceret argentariã,& q̃rit an ego tenear edere librũ rationũ
confectũ p eos,ſicut ipſe filius teneret,& tũc ſi non edo teneor
actione ĩ factũ ex hoc edicto ad ĩtereſſe,vt j. e. l. ſi qs ex argẽta
riis. §. ex hoc. Tres ſunt caſus ĩ qb. teneor. Primus ſi exp̄ſſe con-
ſenſi, ꝙ exerceret. Scds ſi non exp̄ſſe,ſed tacitè,qa q̃ſtũ illius ne
gociationis mihi refert. Tertius qñ neutrũ iſtorũ eſt , ſed liber
rationũ repitur penes me. ex̃ iſtos caſus nõ teneor dũmõ iurẽ
librũ penes me non eẽ,ſi tñ ĩ negociatione pecυliari hoc face
2 rẽ,poſſem conueniri ad ĩtereſſe,vſq; ad vires peculij,†põne. n.
ꝙ pr̄ poſuit filiũ ad quoddã offm̃ notariat⁹, puta ĩ palatio an
poterit conueniri pr̄,vt edat librũ confectũ p filiũ ſi forte fili⁹
non repitur,& an teneat ad ĩtereſſe ſi nõ edit,patet ex p̄dictis.

1 *Vſurarius licet deſinnat exercere vſuras, tamen poteſt compelli ad edendũ codicem ſuum, quem primo fecerat.*

2 *Teſtamentum vſurarii licet deſinat exercere vſuras non valet niſi ſeruata forma, de qua hic remiſſiuè. & quid in filio.*

Notarius priuatus officio notariatus, adhuc eſt ſub iuriſdictione conſulum notariorum quantum ad veteres rogitus.

3 *Vſurarius debet compelli ad reſtitutionem vſurarum in illo loco vbi tenuit altare paratũ nõ in alio, dẽt tamẽ reſtituere ẽt hominib. aliorum locorũ.*

An quando quantitas taxata per epiſcopum pro male ablatis, quia non cõparent creditores vſurarum, ſit diſtribuenda inter pauperes illius loci, vbi tenuit altare paratum.

1 **§. Is ẽt qui deſiit argen.** †Not. in hoc §. ſm
Bal. ꝙ licet vſurari⁹
deſinat exercere vſuras,tñ poteſt compelli ad edendum codi-
a cem[a] ſuum,quem primo fecerat p cle. j. de vſuris. ¶ †Itẽ no. ꝙ
2 non valet eius teſtm̃, niſi p̄ſtita cautione ſm formã capłi q̃q̃.
de vſur. lib. vj. ſicut ſi pr̄ mortui vſuras exerceret. Item ꝙ nota-
rius priuatus officio notariatus adhuc eſt ſub iuriſdõne conſu
3 lum notariorum quantũ ad veteres rogitus. ¶†No. in fi. arg. ꝙ
vſurarius dẽt compelli ad reſtitutionem vſurarũ in illo loco
vbi tenuit altare paratũ,nõ in alio,debet tñ reſtituere ẽt hoĩb.
aliorũ locorũ. Et qd ſi non cõparent creditores vſurarũ , & ta-
xat p epm certa q̃titas diſtribuẽda inter pauperes de incertis,
& malè ablatis,an ſint diſtribuenda pauperib. illius loci vbi te
nuit altare paratum,an in aliis . vide Fed. de Senis in conſ. 32.

A D D I T I O.

a ¶Codicem. Si petitur edi codex ab aliquo tanquam vſurario ante omnia probãdum eſt, ꝙ ſit talis, ita Rom. conſ. 226. & de editione fienda per hæredes vſurarij vide per Abb. conſ. 80.

2 *Mercator Florentinus ſi conueniatur Florentiæ pro negociatione hic geſta, & habet libros ſuos hic, non tenetur eos illuc reducere, nec ibi edere, niſi expenſis, & periculo ipſius petentis. & nu. 1.*

3 *Mercator pro negociatione geſta hic poteſt conueniri in loco domicilii ſi bona ſufficiunt creditorib. illius loci.*

4 *Non eſt imputandum mercatori, vel notario ſi librum protocolorum portat in villam, & an teneatur eum edere in ciuitate, & quid ſi eum tranſtulit ad alium locum alterius iuriſdictionis.*

1 **§. Sed eſt hoc conſtitutum.** †No. in pri
mo caſu i-
ſtius. §. ꝙ ſi aliqs mercator Florẽtinus tenuit hic bãchũ,vł apo
thecã,non dẽt libros bãchi,vł apothecæ trãsferre ad aliũ locũ
remotũ,puta Florẽtiã,& ſi ꝯfacit eoipſo eſt ĩ culpa,ex quo ſe-
qtur, ꝙ ſi actor q conuenit ipm hic occaſione negociationis
hic geſtæ,vult, ꝙ ipſe reducat libros huc,teneт ſuis expẽs redu
cere,& piculo,& tũc dabit ſibi ſpaciũ,vt l. ſeq. ſed ſi ñ curat, ꝙ
reducant,puta , qa ipſe mercator fatet ſe recepiſſe pecuniã ab
illo agẽte,tñ dicit ſe reſtituiſſe ĩ diuerſis vicib. put conſtat ĩ li-
bris ſuis,& petit terminũ ad pducẽdũ eos,non debebit ſibi da-
ri,ſed cõdẽnabit,qa ĩtẽtio actoris ẽ fundata ex cõfeſſione ſua,
& illi ĩputãdũ quare ñ hẽt libros ſuos ſecũ,ad qd l. ſi qd. C. d̃ di
latio. Itẽ ſi libri pderent pp hoc, ꝙ ſunt alibi trãſlati, piculũ eſ
ſet ipſi⁹,& teneret ad ĩtereſſe,ſi non editũ expediret edere , vt
2 j. e. l. ſi qs. §. hoc edicto. ¶†Ex ſcdõ caſu ĩ verſ. ꝙ ĩ alio, nõ ecõ-
uerſo,ſed ſi cõueniat Florẽtię p negociatione hic geſta,& hẽt
libros ſuos hic,ñ eſt ſibi ĩputãdũ quare nõ hẽt ibi,& ex hoc ſe-
qtur, ꝙ ñ teneт ibi edere, niſi petẽs velit, ꝙ illuc reducat libros
expẽſis ipſi⁹ petẽtis ſuo ẽt piculo. ar. l. vñ. ĩ prĩ. j. cõmo. & ẽ mi-
rãdũ,quare tũc cõpellit ſubire hũc laborẽ, poſtq̃ ſibi non põt
aliqd ĩputari cur ibi non hẽt. Sed hoc contingit, qa pſona ſua
3 eſt obligata,& p̄t ibi conueniri,& ſic no.† ꝙ pro negociatione
geſt. hic p̄t conueniri ĩ loco domicilij,hoc mõ tñ ſi bona, q̃ ibi
hẽt ſufficiãt creditorib. illi⁹ loci,& ibi agẽti,ałs deberet remitti
4 ad locũ iſtũ,vt l. pcuratoris. §. ſi plures. j. de tab. exhib. ¶†Vlt.
no. in prĩ. l. ſi qs ꝙ non eſt ĩputãdũ mercatori, vel notario ſi li-
brũ ptocolorum portat ĩ villã, & ideo ſi aliqs peteret ſibi edi
ĩ ciuitate,eſt in electione ipſius notarij dicere venias mecum
in villã,& dabo tibi,vel de illa mittere ſibi,non ſic qñ trãſtulit
ad alium locum alterius iuriſdõnis,vt in primo caſu, niſi illud
feciſſet ex iuſta cã timore ne pderet,vt ſi erat dubiũ de tumul-
tu,vel ſtatu ciuitatis ſm Ang. hic q dicit ſe hoc vidiſſe Peruſij.

L E X VI.

1 *Hæredes notarii tenentur edere librum, vel protocolum cum expedit. Si ergo non edunt tenentur ad intereſſe, ſicut ipſe notarius.*

2 *Quando vnus ex hæredib. habet facultatem totius rei reſtituendæ ille ſolus poteſt inſolidum conueniri, & quando iſtud non procedat.*

3 *Scriptura redditur ſuſpecta ex qualitate perſonæ ſcribentis ſi erat homo malæ famæ, non tamen eſt omnino nulla.*

Notarius ſi fuit condemnatus de falſo inſtrumento an inſtrumenta ab eo poſtea facta valeant, & quid ſi de crimine.

4 *Plures notarii ſi ſunt rogati de vno inſtrumento, ſufficit ꝙ vnus ſcribat, & alii ſe ſubſcribant.*

Si ſunt plures iudices delegati, ſufficit ꝙ vnus pronunciet aliis præſentib. et conſentientibus.

5 *Suſpicio mali ceſſat propter adiunctionem boni.*

Quòd perſona inhabilis adiuncta noceat.

SI quis ex argen.

1 **§. Cogantur etiam.** † Not. j. ꝙ hæ-
redes notarij
tenent edere librum, vel ptocolũ cũ expedit,ſi ergo nõ edũt,
tenent ad intereſſe,ſicut ipſe notarius,ſed an poterũt publica-
re inſtra ex ptocollo? dic ꝙ non , ẽt ſi ſunt notarij , & ſic eiuſ-
a dem profeſſionis, niſi eis committatur a iudice,[a] vt in c. cũ P.
tab el-

A D D I T I O.

a ¶A iudice. Adde tu an poterit notarius virtute dictæ commiſſionis extendere imbreuiaturas talis notarij defuncti, & quando , dic vt per eundem Pau. de Caſt. in conſ. ſuo 173. incip. videtur dicendum. in nouis. Fran. Cur.

tabellio. ex̃ de fi.inſtr. & quod no. in Spe.e.ti.§.oſtenſo.verſ.il-
lud prætermittendum.cum ſeq.alias tenetur oſtẽdere librum,
ut publicentur inſtr̃a per illum, cui iudex commiſerit'ſiue ſint
eiuſdem profeſſionis,ſiue non,vt ĩ.e.l.q̃dã.§.nihil.q̃d aũt in le-
gatario,cui notarius legaſſet ſua ꝓtocolla, dic ẽt ĩ.e.§.is autẽ.
iſte.n.eſt ſingularis ſucceſſor. Itẽ de alio ad cuius manus liber
2 protocollorum perueniſſet,dic vt per Inn.ĩ c.j.ex̃ de ꝓbat.†Itẽ
no.in ver.quod ſi pl̃es, ꝙ q̃n vnus ex hr̃dib.habet facultatem
totius rei reſtituendæ, ille ſolus poteſt inſolidum conueniri ñ
pro hr̃ditaria parte dũtaxat,ad hoc l.iii.§.hr̃s.ĩ.comm. ¶ Sed
ↄ opp.de l.ſi tibi hõ.§.cum fundus.de leg.j.Solu.ibi in actione
ſtricti iuris,ſed in bonæfidei locum habet §.hr̃s.& idem in of-
ficio iudicis,quod in hoc ęquiparatur bonęfidei actioni.caſus
eſt hic,& ita no.per Bar.in l.eadem. §.Cato.ĩ.de verb.obli. vbi
pleniſſime de hoc articulo, & ibi alleg.iſtum text.gl.tñ in l.ha
rum.ĩ.ſi ſerui.ven.vr̃ dicere,ꝙ officium iudicis non æquipare
tur actioni bonæfidei,ſed illud quantum ad deferẽdum iur̃m
in litem,ſed quãtum ad effectum de quo hic ſecus, vt ibi pa-
3 tet.¶†Item no.tex.ibi [ſi humilis, & deploratus] ꝙ ſcriptura
a redditur [a] ſuſpecta ex qualitate perſonæ ſcribentis ſi erat hõ
malę famæ.non tñ eſt oĩno nulla.Et ideo poteſt ceſſare ſuſpi
cio ſi corroboretur ſubſcriptione aliorũ fidedignorum,iõ gl.ĩ
ducit,ꝙ licet notarius fuerit ↄdemnatus de falſo inſtr̃o, ĩſtr̃a
b tñ ab eo poſtea facta valebunt,[b] ſi nõ fuit priuatus off̃o nota-
riatus,licet minor fides eis adhibeat̃, poſtea determinat ↄtra-
rium ꝑ l.ſi aliquid.C.de ſuſce.& archa.li. xj.vbi prohibet̃ exer
cere offĩn in quo deliq̃t.dic br̃,ꝙ ſi notarius fuit ↄdemnat⁹ de
aliquo cr̃ie,puta de furto,vel homicidio,& ſic ſit infamis,lo-
cũ habet illa pars,ꝙ niſi ſit priuatus expreſſe off̃o notariatus
remanet notarius, & valent inſtr̃a poſtea ↄfecta, licet minor
fides adhibeat̃.Ideo req̃runtur alię ↄiecturę ad hoc, vt eis de-
tur plena fides,vñ ſi eſſet ſubſcriptum ab alliis notariis,nõ no
ceret infamia illius, & de hoc eſt caſus hic,ipſe tñ non p̃t teſti
ficari ꝓ inſtr̃o cum ſit inhabilis, alias ſecus,vt l.iubemus.C.de
c ꝓba.Si aũt ſit ↄdemnatus de falſo commiſſo in officio [c] nota
riatus,tunc ẽt ſi non ſit priuatus officio expreſſe, non poterit
de cætero inſtr̃a ↄficere de nouis ↄtractib.ꝑ illã l.ſi aliquid. ſed
veteres rogitus poterit publicare,ut no.in Auth.de tab.§. nos
d aũt.col.ii.q̃d aũt[d] ſi ignorabat̃ ipſum eſſe condemnatũ de fal
ſo,vr̃ ꝙ tũc inſtr̃a poſtea ↄfecta ualeãt,ut no.eo.ti.§.pe.de quo
dic,ut ꝑ Bal.in l.i.C.de teſta.& l.militib.de teſt.mi.& C.de ſen.
4 l.ii.dic ut ibi.& uide ꝑ Bar.ĩ l.eadẽ.ĩ.ad l.Iul.pe.¶†Itẽ no.circa
fi.ꝙ ſi pl̃es notarij ſunt rogati de uno inſtr̃o,ſufficit ꝙ un⁹ ſcri
bat,& alii ſe ſubſcribãt,& facit in argm̃,ꝙ ſi ſunt pl̃es iudices
delegati ſufficit,ꝙ unus ꝓnunciet aliis pñtib.& ↄſentientib.vt
5 ĩ c.fi.de re iu.li.vj.¶†No.ꝙ ceſſat ſuſpicio mali ꝑꝑ adiũctionẽ
boni,facit tex.ĩ Auth.vt differentes iud. §.j.col.9. ſed alibi no-
cet adiuncta ꝑſona inhabilis, & inducit vitium, ut ĩ c.cũ ſuꝑ
de of.del.ex̃.& uide ad ea q̃.ſ̃.dixi.de tab. in additio. Spe.de in-
ſtru.edi.§.reſtat.uer.q̃d ſi tabellio.§. oñſo. uer.ſed nũq̃d credit̃.

ADDITIONES.

a ¶ Redditur ſuſpecta.Adde Spe.in ti.de procu.§. rationem autem formę.verſ.itẽ ꝙ non ſunt, & dicit Ang.de Peruſ.in cõſi.284.inci.præmitto ad euidentiã,Cur.

b ¶ Valebũt. De hoc ꝑ eũdẽ eius cõ ſi.163.in ĩpreſsis,& an dictũ teſtis infamis cor roboretur ꝑ dictũ aliorũ,vide Lud.Ro.cõ.190.& Ale.cõſ.57.2.li.ꝑ Ro.cõſ.486.

c ¶ In officio notariatus.Adde eundem Pau.de Caſt.in conſi. 104.incip. ponitur in facto,ꝙ in cauſa.in nouis.& in propoſito etiam vide Ange. de Areti.in opere maleſi.in verſ.falſario.col. 3. ver.quæro aliquis notarius.Fran.Cur.

d ¶ Quid autem.Adde de hoc,vt per do.Alex.de Im o.in conſi.ſuo 138.col. 2.uer. ad idem.in 1.vol.Fran.Cur.

1 *Vſurarii an teneantur edere codices eorum,& an poſſint compelli.*
2 *Mercator cum quo fuit factum ſaldum de partitis hincinde, & remanſit debitor in xx.& poſuit iſtam particulam in aliquo folio libri,an poſſit cogi,ut oſtendat iſtud ſaldum licet non contineat partitas hincinde*
3 *Conſules artis ſi habẽt iuriſdictionem in cauſiis mercantiarum duntaxat, cenſentur habere etiam in dependentib.ab eis.*
Quid in fideiuſſore dato,qui eſt ſubditus alteri iudici.

a
1 §.Rationem aũt eſſe. [a]†No. hic rõnem, & cãm quare emanauit
cle.de uſur.in qua ſtatuit̃, ꝙ vſurarii teneantur edere codices
eorum,ad quid.n.fuit neceſſaria? quia vr̃ per edictum iſtud,ꝙ
poſſent ↄpelli. Certe non eſt verum,q̃a hoc edictum loquit̃ d̃
rõnib.& codices uſurariorum non ↄtinent ꝓprie rões, quæ
ↄſiſtũt ĩ actib.ↄcurrẽtib.adinuicẽ,& ultro citroq;obligatoriis,
ſed continent mutuationem,& receptionẽ pignoris, q̃ ꝓprie
loquendo nõ ſunt rões,ut hic in ver.nec illã. & uer.nec ſi pi-
gn⁹,& ideo ꝑꝑ odium eorum illa clementina fuit neceſſaria,
q̃a non poſſent alr̃ ↄuinci de vſuris, & hẽt locũ ẽt ſi non tene
bãt altare paratum,ſed ↄficiebãt libros in camera.Vñ non p̃t
dici,ꝙ ſint ↄfecti ad mãdatum aliorum,non ſic ĩ aliis,ut dixi
2 in l.ꝑtor.ĩ prin.¶†Itẽ no.in fi.iſtius §.ĩ uer.ſed q̃a,ſi habui age-
re cum aliquo mercatore plurib.vicib.& finalr̃ ſaldauit rõnẽ,
& ipſe remãſit mihi debitor in viginti, & conſtituit ſe ſolutu-
rũ, & iſtã particulã poſuit in quodã folio libri, & ego peto,
ꝙ oñdat iſtud ſaldum, ipſe non vult oñdere,eo q̃a illa non eſt
rõ,q̃a non continet pa[r]tias hincinde, ſed bñ vult oñdere alias
partitas,& ſaldare de nouo rõnẽ. Certe per iſtum tex.poſſum
ipm̃ compellere,q̃a hoc cõſtitutum,ſeu ſaldum deſcendit ex
b rõne,& q̃d iuris eſt de illa,idẽ de iſto,q̃d no.q̃a de depẽdẽtib.[b]
3 idẽ eſt iudiciũ.†Et uidi allegari iſtũ tex.ꝙ ſi conſules artis hñt
iuriſdõnẽ in cãis mercantiarum duntaxat,cenſeant̃ hr̃e ẽt in
depẽdẽtib.ab eis,puta ĩ pęnis impoſitis ĩ talib.ↄtractib.facit.ĩ.
de inſtito.l.cuicunq;.& l.ſi ei quẽ.in fin.& q̃d no. in l.ii.C.ubi
cãę fiſca.Et q̃d ſi tu,q̃ dediſti mihi fideiuſſorẽ, es ſubditus vni
iudici,ꝙ eo.mõ videat̃ ipſe fideiuſſor corã illo poſſe ↄueniri.

ADDITIONES.

a ¶ Rationem autem eſſe. Ratione eius ; quod exerceret,non teneretur librũ ede re,ſecundum Lud.conſ.203.& ſeq.Are.con.34.Ro.conſ.219.

b ¶ Dependentib Adde Lu.Ro.conſ.465.& quæ dicantur depẽdentia, & cõnexa, vide per Alex.conſ.58.col.fi.in 1.vol.& in conſ.200.in fi.in 2. vol Fran.Cur.

1 §.Ex hoc edicto. ¶†Hic vr̃ caſus de eo,q̃d no. gl.ĩ l.ꝑtor.§.j.ſ̃.e.ꝙ non poſſit
q̃s petere a notario,q̃ fuit rogat⁹ d̃ ↄctu,ꝙ edat inſtr̃m in pub.
forma,niſi ſit ille,q̃ rogauit ꝑ ſe,vl̃ ꝑ ꝓcuratorẽ eius, & ſic in-
ſtr̃m ꝓcuratoris ſcm̃ ꝓcuratorio noĩe dẽt edi dño tm̃, nec re-
quirit,ꝙ ꝓcurator credat dño hoc ius petendi,ſm̃ Bal hic,cũ
loquatur indiſtincte,licet ſecus in actione acquiſita ꝑ eũ, vt l.
poſſeſſio quoq;.§.ſi poſſeſſio.ĩ.de acq.poſ. dicit.n.hic Ange.ꝙ
hæres rogãtis, vl̃ ſingularis ſucceſſor p̃t petere, ſi rẽ quã emit
vendit Titio,& ipſe nõdũ recollegerat inſtr̃m,nam Titius po
terit compellere notarium ad publicandum inſtrumentum.

1 *Dies,& conſul appoſiti in principio libri, vel in vna ratione,cenſentur repetiti in ſequentib.in quib.deficiunt.*
2 *Dies,& conſul appoſiti ĩ ꝓtocollo cẽſentur repetiti ĩ ĩſtr̃o poſtea publicato.*

1 §.Si initiũ tab. ¶†Dies,& ↄſul, appoſiti in prin.li- bri,vl̃ ĩ vna ratione,cẽſẽt̃ repetiti ĩ
ſequẽtib. ĩ q̃b.deficiũt.h.d. Et ĩtellr̃ duob.modis.prĩo q̃n ſunt
dies,& ↄſul,poſiti ĩ intitulõne libri,& tũc ñ hẽt dubiũ,& hoc
ſeruãt notarii q̃ apponũt annũ,& diẽ,& ſignũ,ĩ prin.q̃nterni,
ut oĩa inſtr̃a poſtea ſequẽtia ſine appõne anni intelligant̃ cõ
fecta illo anno.Conſueuerũt tñ apponere ĩ ſeq̃ntib.mẽſes, &
dies diuerſos dicẽtes eodẽ anno,mẽſe,& die tali, & tũc ñ hẽt
dubiũ.Scd̃o p̃t intelligi,ꝙ ĩ ratione tua,q̃ p̃cedit mea cõtinet̃
dies,& ↄſul,ſed ĩ mea, q̃ ſtatĩ ſeq̃t̃ neuter continet̃,& vult iſte
tex.ꝙ cẽſeat̃ mea fcã eodẽ die, & ſub eodẽ cõſule, iõ mihi ſit
eded⁹ dies,& cõſul, ita ĩtelligit Spe.in ti.de inſtr.edi.in §.oñſo.
verſ.ꝙ ſi forte,& uide,ꝙ idẽ notat̃ in §.poſtremo.alias in §.in
2 ſtr̃m,uer.q̃d ergo ꝑ duas colũ.poſt prin.ubi tenet,ꝙ†dies,& ↄ
ſul appoſiti in ꝓtocollo cẽſeant̃ repetiti in inſtr̃o, poſtea tñ
publicato ſi ibi deficiunt.Itẽ uide q̃d no.Cy. in l.in cauſis.C.d̃
accuſ.cætera uide hic ꝑ Bar.de q̃one molendini, de qua in gl.
vide plenius per eundem Bar.in l.quominus.ĩ. de flumin.

1 *Qui debet inſtruere alios , non debet petere ſe ab illis inſtrui.*
Turpe eſt doctori ſi petat conſilium a ſcholari.
2 *Notarius ſi ꝑdidit librũ protocollorũ põt petere ab illis quib.reſtituit inſtrumenta in publica forma, ꝙ ei tradant,ut reficiat librum de nouo.*
Quid ſi notarius diceret ſe erraſſe ĩ aliquo, & vellet errorẽ ſuũ corrigere.
An etiam ex illa iuſta cauſa petere poſſit ab illo cui tradidit.
3 *Notarius licet ediderit parti ĩſtrumẽtũ ĩ publ.forma,p̃ſumendũ eſt tñ , ꝙ apud eum remanſerit originalis ſcriptura quæ vocatur protocollum.*
Si dubitatur de uirib.inſtrumẽti editi recurrendũ eſt ad illam ſcripturam.
4 *Notarius ſi ſumat copiã de inſtrumento per eum confecto ẽt poſtquã aliis edidit, licet dicat,hoc eſt exemplum talis inſtrumenti manu mei confecti,&c.ꝙ huic exemplo dabitur fides ac ſi eſſet originale .*
5 *Qui dicit ſe ꝑdidiſſe rẽ quã conſtat apud ſe fuiſſe,neceſſe hẽt probare ꝑditionẽ,& ſi nõ cõſtaret apud eũ fuiſſe,crederetur uerbo eius aſſerẽtis ſe nõ habere niſi aliqua p̃ſũptio eẽt cõtra eũ q̃a ſtaretur ei⁹ verbo cũ iur̃o.*
6 *Nõ ſufficit ꝓbare ſe perdidiſſe, niſi ẽt probetur , ꝙ per caſum fortuitum.*
7 *Dolus,uel culpa non præſumitur regulariter,niſi in furto,uel incendio.*

1 §.Prætor ait argentario ¶† No. hic primo, ad q̃d allegat̃, ꝙ il-
leq̃ dẽt inſtruere alios, non debet petere ſe ab illis inſtrui , &
2 iõ turpe eſt doctori ſi petat conſiliũ a ſcholari. ¶ †Item no.ꝙ
ſi notarius perdidit librũ ꝓtocollorum,põt petere ab illis q̃b.
reſtituit inſtr̃a in publica forma,ꝙ ei tradãt,ut reficiat librum
de nouo , eſt et alia cã ꝑꝑ quã notarius põt petere ab illo cui
tradidit inſtr̃m , ꝙ ſibi reddat, q̃ñ diceret ſe erraſſe in aliquo,
et uellet errorẽ ſuũ corrigere,ut no.Bar.in l.fi.ſ̃.de tab.exhib.
et l.ſi librarius.ĩ.de reg.iur.alias ſingl̃r ñ niſi alleget aliquã iu-
3 ſtã cãm,nõ eſt audiẽdus ꝑ rõnẽ de qua hic.¶†Ex qua no. tria
ſm̃ Bart.ꝙ licet notarius ediderit parti inſtr̃m in pub. forma,
p̃ſumendũ eſt tñ, ꝙ apud eum remãſerit originalis ſcriptura,
q̃ vocat̃ ꝓtocollũ,& iõ ad illã ſcriptu.recurrendũ eſt tanq̃ ma
gis originalẽ ſi dubitat̃ de uirib.ĩſtr̃i editi,ut no.ĩ Auth.de tab.
§.nos aũt.col.ii.in l.Sẽpro.de leg.ii. vbi vide Bart. dicit ẽt Bart.
hic ꝙ ſi notarius ſumat copiã de inſtr̃o cõfecto ꝑ eũ,et dicat
hoc eſt exemplum talis inſtr̃i manu mei confecti &c . ꝙ huic
exemplo dẽbitur fides, ac ſi eſſet originale,quia ipſe eſt cert⁹,
& inſtructus de negocto , ut hic. Nam et cum facit ſibi reddi

inſtr̃a, q̃ aliis edidit, ſumit inde copias, & tunc ex illis facit originalem librum, qđ no. & ꝑ eo eſt caſus ĩ auth. ſi qs in aliquo. C. eod. licet ſecus de exemplis aliorum non confectorum ꝑ ſe.

5 ¶ † Itẽ no. ꝙ q dicit ſe perdidiſſe rem quã conſtat apud ſe fuiſſe neceſſe habet probare perditionem, & ſi non ꝯſtaret apud eum fuiſſe, crederet̃ verbo eius aſſerentis ſe non habere, niſi aliqua p̃ſumptio eſſet ꝯ eum, qa ſtaretur eius verbo cũ iuro,
a vt ſ̃. e. l. prætor. §. ſed ſi ſeruus. ver. ſed ſi inſcio, qñ autẽ ꝯſtat,[a] ꝙ res ad eum peruenit neceſſe hẽt probare perditionẽ, vt ĩ. mãdati. l. creditor. §. ſi inter. in gl. ſuꝑ verbo neget, & ſic tenebitur ad reſtituendum iure actionis, debet tñ probare lrĩmis proba-
b tionib. ſe ꝑdidiſſe, vt ĩ. de pig. act. l. ſi creditor. ſi vero non iure[b] actionis, ſed officio iudicis petitur, probat ꝑ iurm̃, vt l. fi. C. đ fi. inſtr. & ita dẽt intelligi hic, qa iudicis officio ꝯpellitur edere,
6 ut ĩ. l. vj. §. j. ¶ † No. ẽt, ꝙ non ſufficit probare ſe perdidiſſe,[c] niſi
c ẽt ꝓbet, ꝙ ꝑ caſũ fortuitum, & ſic nõ ꝑ culpã, ꝯ hoc gl. opp. ꝙ imò aduerſarius tenet̃ probare, ꝙ ꝑ culpã, & non per caſum, qa q culpã allegat, illã probet, ut ĩ. de proba. l. quoties. §. dolo. & ſoluit multis modis, dic ꝙ hoc ideo probat, quia agebat, & ſuã intentionem fundabat in caſu fortuito: ſi autẽ ꝯueniretur tũc aduerſarius q agit, & fundat ſe in culpa, neceſſe hẽt illam
7 probare, aliàs abſoluerẽt: † qa dolus, vel culpa non præſumit̃
d ñr. fallit, ut in furto, vel incendio,[d] q̃ præſumuntur euenire ꝑꝑ culpã male cuſtodientis, & ideo illi incumberet onus probandi caſum ſine culpa, iuxta not. ĩ. pro ſocio. l. cum duob. §. dãna. in gl. ſuper ver. ſubreptum. & vide circa hunc artic. quod no. in Spe. de pig. §. i. uer. & no. ꝙ ſi creditor, & per Bar. in l. quoties. C. de naufr. lib. xj. ubi ponit aliqua bona dicta.

ADDITIONES.

a ¶ Quando autem conſtat. Adde eundem Pau. de Caſt. conſil. 358. in nouis. incip. circa primum. Fran. Cur.

b ¶ Si vero non iure. Adde de ꝙ hoc idem tenet Alex. de Imo. in conſi. 58. col. 2. circa fi. in j. vol. Fran. Cur.

c ¶ Se perdidiſſe. Adde ꝙ idem Pau. de Caſt. conſi. 357. incip. Circa primum vr̃ dicendum. in nouis. dicit, ꝙ amiſſio inſtr̃i probatur ſolo iuramento. Franc. Cur.

d ¶ Incendio. De hoc per Ioan. de Ana. conſi. 71. & per Lud. Rom. conſi. 401. per Anch. conſi. 349.

1 *Notarius ſemel tantum tenetur publicare inſtrumenta, niſi ſubſiſtente iuſta cauſa perditionis, vel aliter.*

2 *Notarius eo caſu quo ex cauſa cogitur iterum publicare inſtrumentum, poterit publicare etiam imbreuiaturam cancellatam, & debebit publicare in eadem forma qua primo.*

3 *Atteſtationes teſtium ſi ſunt perditæ, vel teſtes non fuerunt plene examinati, poſſunt iterum examinari.*

4 *Notarius qui publicauit inſtrumentum ſi in aliquo minus plene publicauit, poteſt compelli iterum publicare aliter tenetur ad intereſſe.*

Notarius ſi antequam redderet inſtrumentum perdidit protocollum, poteſt petere examinari teſtes ſuper contractib. vt ſecũdum dictum eorum poſtea conficiat protocollum.

1 **§. Nam & ipſi argentario.** † No. hunc tex. ad illud quod allegat̃, ꝙ ſi qs ſemel habuit inſtrm̃ a notario, & iterum petat, notarius non tenet̃, nec dẽt iterum publicare, niſi ſubſiſtente iuſta cã, qa forte perdidit, & tũc dẽt fieri cum authoritate iudicis, & citata parte, q̃ poſſet lædi, & cum magna ſolennitate, q̃ ponit Spe. in tit. de inſtr. edit. §. poſtq̃. verſ. ubi autem. & iõ notarii, poſtq̃ conſtruxerunt inſtrm̃ in publ. formam ſolent cancellare abbreuiaturas, & ponere in protocollo cancellatum,
2 quia redditum in publicam formam. ¶ † Et no. ꝙ eo caſu quo ex cã cogit̃ iterum publicare poterit publicare ẽt imbreuiaturam cancellatã, & debebit publicare, & in eadem forma qua primo. Et ideo cauti notarii retinent ſibi formas in eorum libris, ne deprehendantur variaſſe, ſi poſtea reperiretur aliud deperditum. & adde qđ hr̃ C. de diſcuſſo. l. ne caſu. lib. x. & per
3 Bar. in l. fi. de tab. exhib. & eſt ar. † ꝙ ſi atteſtationes teſtium sũt perditæ vel ſi teſtes non fuerunt plene examinati, poſſint ite-
a rũ[a] examinari poſt didicita teſtificata ſecũdũ Gul. de Cu. hic.
4 ¶ † No. ẽt dum dicit minus plene editum, ꝙ notarius q publicauit inſtrm̃ ſi in aliquo minus plene publicauit, põt compelli iterum publicare, & niſi faciet tenetur ad intereſſe, ut nota. Bar. in l. fi. de tab. exhibẽ. ĩ. vbi ẽt dicit, ꝙ ſi notarius, anteq̃ redderet inſtrm̃ ꝑdidit ꝓtocollum. põt petere examinari teſtes ſuper ꝯctib. vt ſcdm̃ dictum eorum poſtea ꝯficiat ꝓtocollum, qđ not. qa frequenter notarii recipiunt notas in vno folio, & poſtea portant domũ, & ponunt in libro ſi contingeret, ꝙ ꝑderẽt illud, anteq̃ ſcribant in libro, quod facile poteſt ꝯtingere.

ADDITIO.

a ¶ Iterum. Facit quod voluit Ro. conſi. 400. ꝙ ſi factum eſt compromiſſum vigore ſtatuti, quod non habuit effectum, debet de nouo compromitti, & idem tenet Alex. conſ. 70. Rapha. Cuma. conſi. 121. & qñ teſtes poſſunt repeti ante publicationem, & poſt, vide latiſſime Per cano. in c. per tuas. de teſta. Fran. Cur.

LEX VII.

1 *Dictio iterum quid importet.*

2 *Perditio inſtrumenti quando probatur per ſolum iuramentum non admittitur publicatio, niſi ſemel poſt primam vicem.*

3 *Acta iudicii, vel cauſæ cum ſint communia, fienda eſt copia cuicunq; parti petenti quoties voluerit, dummodo notario ſatisfaciat de mercede.*

4 *Notarius cum publicat inſtrumentum ſi pars vult, ꝙ faciat plura inſtrumenta eiuſdem tenoris, quia vnum forte vult portare ſecum, aliud dimittere, tenetur notarius hoc facere, nec requiritur alia cauſæ cognitio, nec iudicis authoritas.*

1 **VEluti. §. Hæc vox iterum.** † No. ꝙ iſta dictio iterum, nõ importat bis tm̃, ſed quoties opus fuerit, hoc edendum eſt, ſi iteratio nõ tẽdit in grauamen alterius, aliàs importat bis tm̃,
2 ut ĩ. de leg. iij. l. fideicommiſſaria. §. qs ſi decem, quã alle. gl. † Itẽ ꝓcedit qñ probaret̃ perditio legitime ꝑ teſtes, ſed ſi probat ſolum per iurm̃, nõ admittitur, niſi ſemel poſt primam vicem, caſus eſt ſingularis ĩ l. fi. ĩ. de bo. aut. iud. poſ. quod no. pro eo, quod dixi in l. fi. ſ̃. de fer. quia ad probandũ impedimentũ per iurm̃ non admittitur quis niſi ſemel, ca ſus eſt ibi, & ſi vltra q̃ ſemel diceret ſe impeditum, deberet legitime probare, adde
3 quod dicit Inn. in c. qm̃ ꝯ falſam. ex̃ de prob. in gl. † No. etiam ꝙ iſti tex. ꝓcedunt qñ inſtr̃a, uel ſcripturæ nõ fuerunt adhuc ĩ iudicio producta, ſed poſtq̃ fuerunt producta, & ſic effecta de actis, tunc cũ acta ſint cõia, fienda eſt copia cuicunq; parti petẽti quoties voluerit, ẽt nõ ꝓbat ꝑditione primę copię, qđ no. nõ ergo hñt locum iſti tex. in notario cãæ, q rogat̃ de actis cũ non teneatur dare copiam, niſi ſemel nõ ſubſiſtente iuſta cã. imò ſꝑ, & indiſtinctè cum ab eo petit̃ dũmõ ſibi ſatisfiat de
4 mercede ſua, ut no. ĩ. e. l. argentarius. in prin. † Scias ẽt ꝙ in prĩ. cũ notarius publicat inſtrm̃ ſi pars vult, ꝙ faciat plura inſtr̃a eiuſdẽ tenoris, qa vnũ forte vult portare ſecũ, aliud dimittere tenet̃ notarius hoc facere, nec requirit̃ alia cauſæ cognitio, nec iudicis authoritas per l. vnum teſtamentum. ĩ. de teſta.

LEX VIII.

1 *Notarius ꝑꝑ inſtrm̃ non redditum non tenetur, niſi ratione doli, vel latæ culpæ ſicut in aliis officialib. publicis aſſumptis de conſenſu partium.*

2 *Arbitri a partib. aſſumpti nõ faciũt litẽ ſuã, niſi rõne doli, uel latæ culpæ.*

Dolus uerus quid ſit, & quid præſumptus, & quid culpa leuiſſima, & quid lata culpa.

Quòd de omnib. prædictis teneatur argentarius, uel notarius.

3 *Mulier, minor, & ruſticus a quo dolo excuſentur, & quando.*

An admittantur ad producendum teſtes poſt didicita teſtificata.

An excuſentur a uera contumacia.

1 **VBi exigitur.** ¶ † No. ex hoc prin. ꝙ notari⁹ ꝑꝑ inſtrm̃ non redditum, non tenet̃, niſi rõne doli, vel latæ culpę ſicut in aliis officialib. publicis aſſumptis de ꝯſenſu partiũ, ut l. j. ĩ. ſi menſor falſum modũ dixe. & in l. fi. de magr̃a. ꝯue. † & ſic
2 arbitri a partib. aſſumpti non faciũt litẽ ſuã, niſi rõne doli vł latę culpæ. Dolus autem eſt duplex. ſ. verus qui ꝓbat̃ ex ĩdiciis, dr̃ culpa latiſſima, & p̃ſumptus qñ non facit id qđ de iure facere tenet̃ non ſubſiſtente iuſta cã, ut l. dolus. ĩ. mãdati. & l. ſi procuratorẽ. §. e. ti. dr̃ culpa latior. Itẽ lata culpa, qñ nõ facit id qđ oẽs faciunt, ut plene no. in l. quod Nerua. ĩ. depoſi. per Bart. & de oĩb. iſtis tenetur argentarius, uel notarius, non de leui culpa, uel leuiſſima, quia imputent ſibi eligentes, q talem elegerũt, ſed dolus uerus, uel p̃ſumptus, ſiue lata culpa p̃ponderat
3 culpæ partiũ. ¶ † Sed opp. quia mulieri, minori, ruſtico, & militi nõ edẽtib. parcit̃, ut ſ̃. e. l. j. in fi. ſed a dolo ꝑſonæ p̃dictæ nõ excuſant̃, ut l. auxiliũ. §. in delictis. ĩ. de min. ergo nõ edens dẽt teneri, alr̃ q̃ de dolo, aľs non eſſet aliquid ſpãle ĩ ꝑſonis prædictis. Sol. ſi ꝑſonę p̃dictę eſſent in uero dolo ñ parceret̃ eis, nec hẽret locũ l. ꝯria, ſed ẽ ſpãle ĩ eis, ꝙ excuſant a dolo p̃ſumpto, nõ ſic aliæ ꝑſonæ. ¶ Sed ꝯ hoc opp. ꝙ nõ dẽnt excuſari a dolo p̃ſumpto, qa ſic daret̃ mã eis delinquẽdi. Sol. a dolo p̃ſumpto ĩ p̃teritũ excuſant̃, vt ibi, ſed a p̃ſumpto in futurũ non ꝑ rõnẽ p̃dictã, iõ determinant Doc. ꝙ mulier, minor, uel ruſticus uolẽtes admitti ad ꝓducẽdũ teſtes poſt didicita teſtificata, nõ dẽant
a audiri, qa ꝯtra eos militat p̃ſumptio, uide de hoc articulo[a] per Dy. & Bar. ĩ l. i. §. aduerſus. ĩ. de no. ope. nũ. & ꝑ p̃dicta dñt Doc. ꝙ dictæ ꝑſonæ priuilegiatę nõ dñr ꝯſtitui in uera ꝯtumacia ꝓpter hoc, ꝙ citati ꝑſonalr̃ nõ cõpareãt, qa non p̃ſumunt̃ hoc feciſſe ꝑ dolũ, & ſic poterũt appellare. qđ ꝑpetuo tene mẽti. Sed ſi expeſſe dicerent nolo cõparere, uel iudicẽ cõtẽnerent, tunc eſſent in dolo uero, & nõ excuſarent̃ a uera ꝯtumacia.

ADDITIO.

a ¶ De hoc articulo. Adde ꝙ communis concluſio eſt, ꝙ ſuccurratur minori, ut ẽt per Alex. de Imo. hic, & adde ꝙ aduerſus dolum præſumptum ſuccurritur ipſi minori, vt per eundem Alex. in conſi. 103. col. 2. verſ. & dicit. & col. 7. verſ. & licet. in 1. volu. & per eundem in conſ. 35. in fi. in v. vol. & vide in propoſito eundem Alex. in d. §. aduerſus. infra de no. ope. nun. Fran. Cur.

1 *Qui non edit, ad quid teneatur.*

2 *Si quis teneatur mihi ad aliquid iure actionis, & illud non facit, ſuccedit obligatio ad intereſſe, & inſpicitur tempus moræ.*

3 *Quid ſi poteſt compelli officio iudicis.*

§. Is

1 §. **Is autem, qui in hoc.** † Qui non edit, incipit teneri ad intereſ
ſe, nec liberatur ab iſta oblĩone, licet poſtea petentis non inter
ſit edi, quia ſufficit, ꝙ interfuerit ſemel, & actio formata ad cer
tum intereſſe non variatur, licet intereſſe ceſſet, vel minuatur.
2 ¶ In tex. ibi [no. ꝙ hodie intereſt] ſupple, edi. † In tex. ibi [intereſ
ſe deſinit, ꝙ edatur] vult dicere, ꝙ licet hodie nõ interſit mea,
ꝙ fiat editio, quia actio mea in qua volebam probare per illã
editionem eſt extincta tp̃e, quia tñ interfuit edi cum petij, &
cum iudex iuſſit, & facta non fuit editio, probare non potui.
Et ſic ſum damnificatus, qđ dãnum non fuiſſem paſſus ſi edi-
tio facta fuiſſet, non deſinit mihi actio competere ad intereſ-
ſe, q̃a non deſinit dãnum de p̃terito, ſecus ſi deſineret, vt no. in
l. q̃ autem. §. j. s̃. ſi q̃s cau. ¶ In gl. mag. ibi [vt ſi extitit hr̃s ei, &c.]
dic hoc exemplum non eſt bonum, q̃a hoc caſu ceſſaret dam
num de p̃terito ſi volebã p̃ rationes conuincere Titiũ cui po-
ſtea ſucceſſi, & ſic mihi ipſi ſoluere non poſſum, vnde non re-
cipio dãnum ex non editione. Tene ergo ſeq̃uẽs exemplum,
ꝙ actio mea eſt extincta tp̃e, q̃ non fuiſſet extincta, ſi editio fa
cta fuiſſet, imò in ea obtinuiſſem. ¶ In glo. ibi, ſed vr̃, ꝙ in alio
tp̃e, q̃ decreti iudicis conſideratur intereſſe. ſ. tp̃e moræ, q̃ põt
committi p̃ interpellationem extraiudicialem, vł p̃ lit. cont. vt
l. ij. j̃. de tut. & cura. gl. ſe inuoluit, dic br̃, ꝙ iterdum q̃s tenetur
mihi ad aliq̃d iure actionis, & ſi illud non facit, ſuccedit oblĩo
ad intereſſe, & tunc inſpicitur tp̃s moræ ortæ p̃ interpellatio-
nem, vt ↄ̃hatur obligatio ad illã quantitatem, quã mea inter-
fuit tunc tp̃is, nec poſtea variatur augendo, vel diminuendo,
3 vt l. hoĩem. j̃. manda. † Interdum non tenetur iure actionis, ſed
poteſt compelli officio iudicis, & tunc non inſpicitur tp̃s mo-
ræ ↄ̃ctæ per ĩterpellationem, ſed tp̃s quo iudex iuſſit, & iſte eſt
caſus no. iuncta l. cum poſtulaſſet. j̃. de dam. infec. cum ibi no.
q̃a non ↄ̃hitur mora ĩ officio iudicis p̃ ſolam interpellationẽ
ex̃iudicialem, ſed p̃ iuſſum iudicis, nec p̃p̃ea variabit̃ quanti-
tas, & hoc q̃ñ ad intereſſe ↄ̃hitur oblĩo, & ſic venit intereſſe iu
re actionis, q̃a eſt intereſſe extrinſecum. Si autem venit officio
iudicis mercenario, q̃a eſt intereſſe intrinſecum, qđ conſiſtit
circa æſtimationem indebitè, tunc eſt materia l. iij. §. in hac. j̃.
de tritica. & l. vinum. j̃. ſi cer. pet. in qua materia gloſſatores ha
buerunt intellr̃m offuſcatum, & no. hunc §. ſ̃m dictum ĩtellr̃m.

L E X X I.

1 *Si poteſt dari actio ordinaria ex contractu, vel quaſi ad edendum, ceſſat officium iudicis, & actio in factum ex hoc edicto, quæ ſunt remedia extraordinaria.*
2 *Quilibet cuius intereſt, an poſſit petere à notario exhiberi ſibi inſtrumentũ de contractu celebrato inter alios, & an etiam ab alio priuato.*

1 **Quædam ſunt perſonæ.** ¶ † Si põt dari actio
ordinaria ex contractu, vel quaſi ad edendum, ceſ-
ſat offiñ iudicis, & actio in factum ex hoc edicto, q̃
ſunt remedia ex̃ordinaria. h. d. ¶ Et no. ꝙ interdum editio fit
officio iudicis mercenario, vt s̃. e l. j. in illis caſib. q̃ñ petitur fie-
ri editio de inſtr̃is productis, vel nõ productis, ſ̃m ea q̃ ibi no.
& iſta fit de iure ciuili. Interdum petitur fieri officio iudicis no
bili, q̃ñ lis nõ erat mota, & petitur fieri a p̃ſona publica, vt nũ
mularij, & argẽtarij, & hodie notarij, & iſta fit de iure p̃torio,
de qua loq̃tur lex p̃tor. cum ſeq. s̃. eo. vſq; ad hanc l. interdum
iure actionis ordinariæ, vt in caſib. notatis hic in gl. ¶ Sed opp.
nam ẽt in proximo p̃cedenti caſu poteſt dari actio mandati,
q̃a argentarij non tenentur edere, niſi rationes, vł inſtr̃a quas,
vel q̃ confecerunt de mandato partium, vt s̃. eo. l. ſi quis. §. p̃ti-
nere. ſol. ex illo mandato non oritur actio mãdati, q̃a manda
tum dẽt eſſe gratuitum, & de voluntate acceptari, & recuſari,
vt l. j. j̃. manda. ſed iſtæ p̃ſonæ publicæ recipiunt tale mandatũ
ex quadã neceſſitate p̃p̃ publicum offiñ, q̃a non p̃ñt recuſare,
2 non ſubſiſtente iuſta cã, ſ̃m Doct. hic, & in l. j. C. eo. † Item dicit
hic Ang. ꝙ audiuit allegari gl. q̃ eſt hic in palatiis circa princi-
pium ibi, alias actione in factum ſi mea interſit exhiberi, ꝙ q̃-
libet cuius intereſt poteſt petere a notario exhiberi ſibi inſtr̃m
de contractu celebrato inter alios, licet ille non mandauerit,
nec alius pro eo rogauerit notariũ, nec ſucceſſerit roganti, ipſe
tñ dicit hoc non eſſe verum p̃ d. l. ſi q̃s ex argentariis. §. p̃tinere.
& p̃ principium illius l. Tu potes dicere notabilr̃, an ille q̃ non
rogauit notarium poſſit petere, vt ſibi publicet inſtr̃m, & tra-
dat, & dicendum eſt, ꝙ non, p̃ ea q̃ no. gl. in l. p̃tor. s̃. eo. aut q̃ri
mus, an poſſit ipſum compellere ad oſtendendum protocollũ
ſolum, vt iudex videat, & poteſt dici, ꝙ ſic, vt in hac gl. ſi iurat
a ſua intereſſe,[a] cum hoc ſit modici p̃iudicij p̃ l. theſaurus. j̃. ad
exhib. & hoc modo poteſt intelligi, qđ no. Inn. in c. j. ex̃ de p̃b.
& idem vr̃ de quolibet alio priuato, q̃ hẽt penes ſe ſuum in-
ſtr̃m, vt teneatur illud oſtendere ei cuius intereſt, non tñ con-
tra ſe, nec dare copiam eius, & ita p̃ñt intelligi iura de q̃b. in ti.
ad exhibẽ. dum loquunt̃ de exhibitione ſcripturæ, vel chartæ.

A D D I T I O.

a ¶ Intereſſe. Adde vt per Lud. Rom. conſi. 83.

1 *Si hæres notarii eſt notarius, an habeat eo ipſo commiſſionem a iure de publicando inſtrumenta ex protocollo defuncti ſui.*
2 *Publicatio inſtrumenti ex protocollo notarii defuncti non poteſt fieri per filium etiam hæredem notarii, niſi committatur a iudice.*
3 *Ille qui ſuccedit in ius alterius partibus illius fungi debet, & ſic eiuſdem conditionis, & naturæ cenſeri.*
4 *Notarius põt legare ſua p̃tocolla ad vtilitatẽ legatarii ſimiliter, et donare*
Notarius poteſt facere ſcribi inſtrumentum per alium notarium ſi ipſe eſt impeditus, & qualiter poſtea ſe ſubſcribet.
Notarius non poteſt ſubſcriptionem alteri committere, nec etiam dictamẽ
5 *Succeſſorum appellatione in dubio continentur ſucceſſores vniuerſales, qui dicuntur ſucceſſores iuris, vt ſunt hæredes, & bonorum poſſeſſores.*
Item pater, & dominus in geſtis per filium, vel ſeruum.
Si aliquis recipit emphyteuſim pro ſe, & ſucceſſorib. & ipſe vni ex filiis aliquid reliquit iure inſtitutionis, alios verò inſtituit vniuerſales hæredes, an primus admittatur ad partem.
6 *Teſtator quando inſtituit aliquem hæredem, vt poſt eius mortem bona ſua peruenirent in talem, & eius ſucceſſores ſi ille non reperiatur viuere tẽpore mortis, ſed reperiantur eius ſucceſſores quidã vniuerſales, & quidam in re certa, an iſti vltimi admittantur.*
7 *Officium iudicis ex hoc edicto partim habet naturam perſonalis actionis, partim realis.*
8 *Contra ſingularem ſucceſſorem datur in ſubſidium actio in factum ad edendum de æquitate quando contra hæredem vniuerſalem non poteſt dari.*
Si protocolla notarii reperiantur penes aliquem tertium, quando iſte tertius poſſit compelli edere, ſicut ipſe notarius.
9 *Hæres eo ipſo eſt in culpa, quando quis fuit proteſtatus, ꝙ alteri non tradat antequam facta ſit editio.*

1 §. **Nihil intereſt.** † Not. ex principio ſ̃m Ange. ꝙ
ſi hæres notarij eſt notarius, eo-
ipſo hẽt commiſſionem a iure de publicãdo inſtr̃a ex p̃tocol
lo defuncti ſui, & ita dicit ſeruari de facto. Certè iſte tex. p̃bat
contrarium, q̃a dicit hr̃dẽ argẽtarij teneri ſiue ſit eiuſdẽ p̃feſ-
ſionis, ſiue nõ, & eodẽ mõ hr̃s notarij tenet̃, ergo ſeq̃tur, ꝙ iſte
tex. non loq̃tur de illa editione, de qua loq̃tur Ang. q̃a ſi nõ eſ
ſet eiuſdẽ p̃feſſionis non poſſet inſtr̃a publicare. Loq̃tur ergo
de ſimplici editione facti, quã q̃libet facere põt, q̃ hẽt penes ſe,
2 vt oſtẽdere, & tradere, vt alius publicet. † Sed publicatio nõ po
teſt fieri p̃ filiũ ẽt hr̃dẽ notarij, niſi ↄ̃mittatur a iudice p̃ c. cum
P. tabellio. ex̃ de fide inſtru. & ita ẽt ſentit ipſe. s̃. eod. l. ſi q̃s. §. j.
3 ¶ † No. ẽt ex hoc principio, ꝙ ille q̃ ſuccedit in ius alterius par
tib. illius fungi dẽt. i. cenſeri eiuſdẽ ↄ̃dõnis, & naturæ. ſic j̃. de re
iu. q̃ in ius. & c. cũ q̃s. de reg. iur. in vj. & ex̃ de reſcrip. c. ſignifica
4 uit. ¶ † In ver. is aũt. no. ꝙ notarius põt legare ſua p̃tocolla ad
vtilitatẽ legatarij. de hoc in Spe. de inſtr. edit. §. oſtenſo. verſi. q̃d
ſi aliq̃s. ſir̃r põt donare. p̃ hoc dñt Docto. ꝙ notarius põt face-
re ſcribi inſtr̃m p̃ aliũ notariũ ſi ipſe eſt impeditus, & poſtea ſe
a ſubſcribere,[a] & ita quotidie fieri videmus, & in ſubſcriptione
dicit notari⁹ ſe aliis impeditũ feciſſe p̃ alium ſcribi, facit l. fi. §.
ſin aũt dubius. C. de iur. delib. & no. Specu. de inſtru. edi. §. reſtat.
verſ. q̃d de hoc. & p̃ Bart. in l. diuus. §. item ſenatus. j̃. de fal. ſub-
ſcriptionem vero notarius non poteſt alteri ↄ̃mittere, nec etiã
dictationẽ, ſed debet ipſe prius ponere totũ in ſuo p̃tocollo,
ita ꝙ alius notarius nihil aliud habeat agere niſi ſcribere. circa
5 qđ vide, qđ no. Bald. ſuper rub. C. de fide inſtru. ¶ † Item not. ꝙ
appłone ſucceſſorum in dubio continentur ſucceſſores vł̃es, q̃
dñr ſucceſſores iuris, vt ſunt hr̃des, & bonorum poſſeſſores. itẽ
pr̃, & do. in geſtis p̃ filium, vel ſeruum. vt l. tam ex contractib.
j̃. de iudi. & hoc inducitur ad q. notabilẽ. Si aliquis recipit em-
phyteuſim pro ſe, & ſuis ſucceſſorib. & ipſe vni ex filiis, vel fi-
liab. aliquid reliq̃t iure inſtõnis, alios vero inſtituit vł̃es hære-
des, vtrum admittatur ad partem cum non ſit ſucceſſor vni-
uerſalis, ſed loco legatarij habeatur, vt l. quoties. C. de hære. in-
ſti. & iſte tex. facit ꝙ non, ſed Bart. vr̃ contrarium determinare
6 in l. vt iuſiurãdi. §. ſi liberi. de oper. liber. & Spe. in ſiñi q. † q̃ñ te-
ſtator inſtituit aliquem hæredem, & poſt eius mortem bona
ſua p̃uenirent in talem, & eius ſucceſſores, ſi ille non reperia-
tur viuere tp̃e mortis hæredis, ſed reperiantur eius plures ſuc-
b ceſſores,[b] quidam vniuerſales, quidam in re certa, vtrum iſti
vlt. admittantur? ego habui iſtam q̃õnem de facto hoc anno,
& Spe. mouet iſtam queſtionem, & determinat, ꝙ ſic, fauore
vlt. voluntatis. in Spec. de teſta. §. j. in fi. Bal. vr̃ ↄ̃trariũ dicere al-
legando iſtum tex. ↄ̃tra Bar. ĩ l. liberti. C. de oper. liber. & poſtea
recitando Spec. in ſua q. vr̃ ipſum ſequi, & ſic ſibiipſi ↄ̃trariat̃.
Ego in hac q. aliter diſtinxi in d. l. quoties. & reperio Ange. eo-
7 dem modo diſtinguentẽ, licet ipſum non viderim. ¶ † Itẽ not.
ꝙ offi-

A D D I T I O N E S.

a ¶ Et poſtea ſe ſubſcribere. Adde Alex. de Imo. conſi. 129. col. pe. in j. volu. & vide eundem Alex. in conſ. 41. col. j. eod. vol. Curt.
b ¶ Admittantur. Quòd appellatione ſucceſſoris veniat tantum vniuerſalis, vide Felyn. in c. quia Gu. de iudi. in vlt. col. ꝙ ſi copulatiuè dicatur hæredib. & ſucceſſorib. etiam non comprehenditur ſing. ſ̃m do. Ia. hic contra do. Alex. conſ. 193. ij. lib. pro quo adde Fran. Curt. conſ. 45. in fi. vbi ſequitur dictum Io. de Imo. & ibi concludit, ꝙ appellatione ſucceſſoris comprehenditur quicunque ſucceſſor.

ꝙ officium iudicis ex hoc edicto, partim hēt naturā perſona-
lis actionis,partim realis,perſonalis ideo,qa non datur contra
ſucceſſorem ſingularem,realis ideo,qa non datur niſi contra
eum,q habet facultatem edendi.Vnde ēt ꝯ hæredem non da-
8 tur,niſi qñ habet,vel dolo deſiit habere.¶†Item no.ꝙ contra
ſingularem ſucceſſorem datur in ſubſidium actio in factū ad
edendum de æqtate,qñ ꝯ hæredem vl'em non poteſt dari ,.vñ
Inn.in c.j.extra.de proba.dicit,ꝙ ſi protocolla notarij reperiū
tur penes quendam tertiū,pōt compelli ad edendum ſicut ip
ſe notarius,qđ vr̄ limitādū,ſm iſtū tex.ſ.in ſubſidiū, qñ nō po
teſt dari actio contra hæredem,vel ipſum notariū.Sed ſi nota
rius viueret, & poſſet peti editio ab ipſo, non deberet peti ab
alio tertio,& idē ſi mortuus eſt hr̄s eius,& fuit in culpa, ꝙ ad
9 manus eius tertij ꝑueniret.¶†Vltimò not. ꝙ hæres eoipſo eſt
in culpa,qñ quis fuit proteſtatus,ꝙ alteri non tradat,anteq̄ fa
cta ſit editio,ēt ſi illi fienda erat traditio,quia fuerant ſibi lega
ta,facit l.dolo.ſ.ad l.Falc.tene menti omnia prædicta.

1 *Quòd ſcripturis officialium publicorum,puta gabellariorum, nec nō libris, qui tenentur in armario communis,datur fides in his,quæ concernunt miniſterium eorum.*

2 *Illa ſcriptura poteſt dici authentica cui de conſuetudine datur fides, licet non ſit confecta a notario.*

3 *An hodie ſtetur libris mercatorum, vel campſorum cum non habeant officium hodie de publico,ſed quilibet pro ſuo libito eligit ſibi banchum, & in ſequenti l.*

1 §.Numularios quoque. ¶†Not. text.ibi, [& frequentiſſi-
mè,&c.]per quem dicit Bar.ꝙ ſcripturis officialium publico-
rum,puta gabellariorum,licet non ſint notarij, datur fides in
his,q̄ concernunt miniſterium eorū,ac ſi eſſent publicæ ſcrip
turæ,& ſcriptæ manu notarij,& idem in libris, q tenentur ī ar
a mario [a] cōis, & ſunt confecti per priuatas perſonas in aliquo
officio publico.Ad hoc facit c.cum dilectis. extra de fide inſtr.
2 †vbi pōt dici ſcriptura authentica illa cui de conſuetudine da
3 tur fides,licet non ſit confecta a notario .¶†Vltimò not.gl.q̄
b ſemꝑ allegatur an hodie ſtetur libris iſtorum mercatorū, [b] cū
non habeant officium hodie de publico,ſed qlibet pro ſuo li
bito eligit ſibi banchum,olim.n.qa eligebat̄ de publico,ſtaba
tur non ſolum contra ſe,ſed ēt pro ſe, & quo ēt ad extraneos.
Bart.tñ dicit ſe putare, ꝙ ēt olim non ſtabat̄ pro ſe, ſicut nec
hodie ſtaret̄ ſcripturæ notarij pro ſe, niſi rōne connexitatis ſi
eſſent duo capl'a connexa vnum pro ſe,aliud contra ſe,& ego
acceptarē vnum,puta,ſm contra ſe, nā teneor acceptare,etiā
primum,puta ſi continebat me vēdidiſſe pro centū, & ego ac
cepto,& dico ꝙ vēdidi pro centum & qnquaginta, certè non
poſſum diuidere,ſed debeo vel totā ſcripturā acceptare,vel to
tā recuſare,vt l. publia.in fi.ſ.depo.hr̄ ergo hic gl.tenet, ꝙ ho-
die ſtatur contra eos non pro eis,qđ intellige niſi ſtatutum,vl'
conſuetudo ſit in contrarium,vt Florētiæ,ꝙ vſq; ad certā quā
titatem ſtetur libris mercatorum ēt pro ſe.Quid aūt quantum
ad extraneas ꝑſonas?gl.non tāgit.Doct.dñt,ꝙ faciunt ſemiple
nā probationem ꝑꝑ hoc,ꝙ ad eorū fidē frequēter recurritur,
& hoc eſt notandum, nā dictis ipſorum ſine iuro datur ſemi-
plena fides,& hoc iō, qa difficilius ſcriberent falſum in libro
ſuo,q̄ non dicerent ꝑꝑ timorem falſitatis, qa non de facili qs
conficit falſam ſcripturam,maximè in libro ſuo, quē tenet ꝑ
authentico,& Florentiæ ſi reperiretur aliqua falſitas, puniret̄
ſicut notarius de falſo. Vnde multum cauent, qñ ſcribunt in
libris ſuis,ſed non ſic in ſimplici verbo.

ADDITIONES.

a ¶In armario.Scriptura archiui publici facit notorium,ſm Ro.conſ.351.& ſcriptura archiui præfertur ſcripturæ factæ a camerario communitatis, tanquam a priuata perſona,ſecundum eundem.conſ.319.

b ¶Mercatorum.De hoc pulchrè per Ro.conſi.205.& quid ſi continet diuerſa capitula,vide per eundem conſi. 346.& an liber rationum ſcribæ ſit publicus,vide per eundem conſ.70.& an libris mercatorum detur fides, vide per Arch.conſi. 44.& an conſuetudo,ꝙ libris mercatorum detur fides,ſit irrationabilis,vide per eundem conſi.45.& in materia prædicta,vide Io.de Ana.conſi.[c] 40. & 53.an aūt liber theſaurarij præiudicare poſſit communi, vide per Signor.conſ.19.

LEX X.

1 *Caſus in hac lege notatur,in quo reus edit actori ad intētionem ipſius actoris fundandam.*

1 ARgentarius rationem. ¶†No-
hic ca-
a ſum in quo reus edit [a] actori ad intētionem acto-
ris fundandam,eſt & alius.ſ.e. l. nec quiſquam.rl'
ſecus,vt l.qui accuſare.C.eo.ſic ergo notarius ēt cōtra ſe tene
tur edere ad actoris intentionem fundandam,vt dixi.ſ.eo.l.ꝑ-
tor.§.j.item dicit Ang.hic per hūc tex.dum dicit neq; alios ab-
ſimiles & c.ꝙ mercatores,& campſores Moderni,quia nō eli-
guntur a publico,non tenentur eorum codices edere ad acto
ris intentionem fundandā contra ſe,licet ſi edant ſtatur eis cō
tra ſe,vt no.in prin.d.§.& hoc vr̄ velle expreſſe glo. in cle.j.de
vſur.ꝑ locum a ſpeciali,quia ſi eſt ſpeciale in vſurario,ergo in
contrarium eſt ius cōe,& ita dicit ſeruari, ſed Iac.But. & Bar.
in l.j.C.eo.tenent contrarium, quia de cōſuetudine conficiūt
libros,& rationes,quam ob rem cenſetur eius mādatum a cō
trahentib.cum eis,& ſic eorum rationes ſunt cōes, deberēt er
go edere cum die, & conſule, & hanc partem tenui in l.ꝑtor.
§.j.ſ.eo.q̄ æquior eſt. Debet tñ petens allegare nomen libri,&
folium in quo dicit contineri ſuā rationem, qa non tenetur
totum librum oſtendere,vt ſ.proxi.§.& dixi in d.l. ꝑtor.in pri.
ideo qui habent ſchedulas de ipſorum manu faciunt apponi
prædicta.ad cle.autem primam quid addat ſpecialitatis, tetigi.
ſ.eo.l.ſi quis rationem.prædicta de iure, de conſuetudine autē
diuerſimodè ſeruatur,& illa eſt ſeruanda vbi viget.

ADDITIO.

a ¶Edit.Dicit Ro.conſi.398. ꝙ reus ſemper edit actori ad fundandam eius intentionem ex magna cauſa,& vbi vertitur maximum periculum animæ.

1 *Quòd in omni negocio debet ſeruari, vt a capite incipiatur, non a cauda, quia potiſſima pars cuiuſq; rei eſt principium*

2 *Editio conſiſtit in faciendo inſpici,& etiam deſcribi.*

3 *Notarii non tenentur edere inſtrumentum non data pecunia, & ſi ediderint,an poſſint petere ſibi ſolui de labore, & qua actione.*

De ſalario notariorum, vide remiſſ.ibi.

1 §.Edi autem ratio. ¶†Not.hic vnum,quod in omni negocio dēt ſeruari,
vt a capite incipiatur,non a cauda, qa potiſſima pars cuiuſq;
2 rei eſt principium,vt l.j.ſ.de orig.iur. ¶†Item no.ꝙ editio con
ſiſtit in faciendo inſpici,& etiam deſcribi.adde c. contingit.ex-
3 tra de fide inſtru.¶†No.etiam gl.quæ eſt in principio iſtius le-
gis, quæ dicit, ꝙ notarii non tenentur edere inſtr̄a non data
pecunia,ſed ſi ediderint,an poſſint petere ſibi ſolui de labore?
vr̄ ꝙ non,per l.j.§.j.vel ij.de var.& extraord.cognit.Bar.tamen
dicit contrarium, quia cenſentur locaſſe operas ſuas, vñ pñt
agere actione locati ad id,quod conſuetum eſt, arg.C.locati.
l.excepto,& adde l.vlt.C.de princ.agen.in reb.lib. xij. & de co-
lonis Illyricanis. l.fi.lib.xj.& de proximis ſacro.ſcrinio.l. in ſa-
cris.circa prin.lib.xj.& in c.ſtatutum.de reſcriptis.lib.vj.vbi fit
mentio de ſalario notariorum.& in Spe.de ſalar.

1 *Contra non edentem datur actio ad intereſſe, quod licet non fuerit probatū in primo iudicio,poteſt probari in ſecundo.*

2 *Notarius vel alius, qui tenetur mihi edere ad probandum intentionem meam contra te, licet non ediderit ſi tamen poteram probare aliter, vt per teſtes,vel inſtrumenta,non tenetur mihi ad intereſſe, licet male fecerit,& deliquerit,& quare.*

3 *Quid ſi probaui per teſtes, ſed iudex per iniuriam tulit contra me ſententiam iniquam?quòd potero agere contra iudicem non notarium.*

4 *Sententia abſolutoria,quia actor non probauit eſt diffinitiua, & ſic tranſit in rem iudicatam, & impedit iterum agere.*

5 *Si volui aliquos inducere in teſtes,qui ſciebant veritatem, & ipſi ſe abſentauerunt ſtudioſè,vt non redderent teſtimonium, & propter hoc ſuccubui,hoc probato tenentur mihi ad intereſſe.*

Si iuraſſent,& ſe abſentaſſent,poſſent puniri de falſo, quod etiam committitur occultando veritatem.

6 *Intereſſe non probatur per iuramentum contra illum, qui originaliter non tenebatur iure actionis,ſed officio iudicis.*

1 §.Cum autem in id. ¶†Contra non eden-
tem datur actio ad in-
tereſſe,qđ licet non fuerit probatum in primo iudicio, poteſt
ꝓbari in ſecundo.h.d. Primò ponitur vnum dictum vſq; ibi.
ſed an.Secundò opponit,ꝙ non poſſit procedere vſq; ibi, ſed
non.Tertiò ſoluit vſq; ibi,ſic.n. Quartò probat ſolōnem ꝑ ca
2 ſum ſilēm.¶†Et no.in ſcđa parte,ꝙ licet notarius, vel alius,q
tenetur mihi edere ad ꝓbandum intentionem meā contra te
non ediderit,ſi tñ poterā ꝓbare alr̄,vt ꝑ teſtes,vl' inſtr̄a, non te
netur mihi notarius ad intereſſe,licet male fecerit,& delique-
rit,quia non videor recipere damnum hoc ex ſuo delicto, ſed
3 ex mea negligentia,quia potui,& nolui.†& idem ſi ꝓbaui,ſed
iudex ꝑ iniuriā tulit contra me ſnīam iniquā, nā poſſum age-
re contra iudicem,& non contra notarium. tene menti, quia
prima facie videretur contrarium,ꝙ culpa mea,vel delictū iu
dicis non excuſaret dolum notarij,qa eoipſo eſt ī dolo ꝓſum-
pto,ꝙ non edit cum edere debeat,& ſic vr̄,ꝙ non poſſit mihi
imputare culpam meā,cum dolus eius ꝓponderet? cogita ſuꝑ
hoc de rōne,qa regul'r ſecus,vt l.item ſi obſtetrix.ſ.ad l.Aquil.
4 in fi.Allegatur etiam iſte tex.pro caſu, †ꝙ ſententia abſoluto-
ria,quia actor non probauit,eſt diffinitiua, & ſic tranſit in rē
iudicatam,& impedit actorem iterum agere. Quod patet,qa
ſi poſſet iterum agere non ageret contra argentariū ad intereſ
ſe,qa non edidit,tunc ſi vellet edere hodie,& ſic poſſet conſe-
qui ſuā intentionem,cuius contrarium hic patet. Nam hodie
non intereſt ſua amplius ſibi edi, cum ſuccubuerit in cauſa,&
amplius agere non poteſt,& ꝑꝑ hoc tenet glo.ꝙ ſit diffinitiua
in auth.qui ſemel.C.quō,& qñ iudex. & patet in l. Imperato-
res.ſ.de re iud.& C.eo.tit.l. ſub ſpe. vbi non retractat̄ talis ſnīa
5 ꝑꝑ inſtrumenta de nouo reperta.†dicit etiam Ang.hic proba
ri per iſtum tex.ꝙ ſi volui aliquos inducere in teſtes, qui ſcie-
bant veritatem, & ipſi ſe abſentauerunt ſtudioſè, vt non red-
derent

derent teſtimonium,& pp hoc ſuccubui,ꝙ hoc ꝓbato, ꝙ ſci-
uerint veritatẽ,& recuſauerint teſtificari,tenentur mihi ad in
tereſſe,quinimò ſi iuraſſent, & ſe abſentaſſent poſſent puniri
de falſo, quod non ſolum committitur dicendo falſum, ſed
occultando veritatem.l.presbyteri.C.de epiſ.& cler.cũ ibi not.
6 ¶†Vltimò dicit Ang.hic probari, ꝙ intereſſe non probatur ꝑ
iuſm ꝯ illum, ꝗ originaliter non tenebatur iure actionis, ſed
officio iudicis,nam vult iſte tex. ꝙ ꝯ argentarium debeat ple-
nè probari intereſſe,ſed ꝯ illum,ꝗ tenetur iure actionis, ſi fuit
in dolo,prout hic fuit argentarius, probaretur ꝑ ſolum iuſm,
in l.ſemp.§.interdicto.ff.quod vi aut clam. & l.in actionib. ĩ fi.
ff.de in litem iuran.& l.ſi qñ.C.vnde vi. contra illum vero,qui
non fuit in dolo,indiſtinctè requiritur plena probatio,qđ dic,
vt not.in l.j.C.de ſententiis,quæ pro eo quod intereſt.

De pactis. *Rubr.*

1 *Diuiſio materiæ præſentis legis.*
2 *Verbum,ius naturale,vbicunque refertur ad actus qui non poſſunt conue-
nire,niſi hominib.exponitur ius naturale,ideſt gentium.*
Obſeruatio fidei fuit de iuregentium primitiuo.

L E X P R I M A.

HVius edicti ęquitas. Iuriſ-
cõſul
tus primo commendat edictũ p̃toris factũ
ſuper hac mã, cuius verba bñr.ff.e.l.iuriſgẽ-
tium.§.ait p̃tor.vſq; ibi,pactum aũt.Secun-
dò ponit deriuationem verbi,pactum,& ẽt
diffinitionẽ, vſq; ibi,conuentionis. Tertio
probat diffinitionem in quantũ ibi dr̃ in idem placitum,& cõ
ſenſus,vſq; ibi,adeo. Quartò ex ipſa probatione ĩfert ad vnũ,
vſq; ibi,ſed conuentionẽ.Quintò & vltimò ponit triplicem di
1 uiſionem.¶†No.ex prima parte,ꝙ dictio,hic,hæc,hoc,eſt de-
a monſtratiua ad oculum[a] intelſs non ſolum ad oculum corpo
ris, quia Iuriſconſultus ꝯmendat edictum cuius verba adhuc
non poſuerat,ſed erat poſiturus,vt in prin.gl.dic de hoc,vt l.j.
in prin.ff.de oper.no.nun.vbi glo.dicit,ꝙ qñ Iuriſconſultus,ita
facit,vr̃ prophetizare,tñ hoc non eſt verũ,qđ dic vt ibi ꝑ Bar.
not.¶In gl.j.ibi.i.naturali ingenio ex induſtria hominũ intro
ducta,qđ eſt ius gentium,& hoc eſt riare, ꝙ vbicũq; hoc ver-
bũ,ius naturale,refertur ad actus, ꝗ nõ pñt conuenire niſi ho-
2 minib.vt exponatur ius naturale.i.gentium.† Et aduerte quia
obſeruatio fidei fuit de iuregentium primitiuo,qđ fuit eoipſo,
ꝙ gentes eſſe cœperũt. Et ideo naturalis obligatio quæ oritur
ex illa ęqtate,vt fides ſeruetur,cadit in ſeruo,quia attento illo
tp̃e condõ ſeruorum non erat annihilata, quia non cognita,
vt ꝓbatur in c.ius naturale.prima diſtinctione, non aũt de iu-
regentium ſecundario, quo ſtatus ſeruorũ fuit annihilatus.ſ.
poſtq̃ gentes creuerunt,quo iure fuerunt inductæ ſeruitutes,&
bella,quia non tunc caderet naturalis obligatio in ſeruum,ſi-
cut nec dñium,qđ fuit introductum illo iure, qđ dic vt no.in
l.ſi id quod.ff.de condi.indebi.¶In glo.inter eos.ibi,parabolicè
loqtur.Tu dic contrariũ,ꝙ tex.loqtur de his q̃ hoĩes agunt in-
ter ſe,& in illis obſeruatio fidei eſt p̃ponenda oĩb.aliis. gl.vero
loqtur de religione,quam homo debet habere ad Deũ, & in
illa fatẽdum eſt,ꝙ p̃ponitur omnib.aliis per rationem gloſſę.

A D D I T I O.

a ¶Ad oculum.Adde tex.& ibi Bar.in l.nemo.ff.de hære.inſti.Bar.in l. Mæuius.ff.d
leg.2.& Bar.& Alex.in l.ſi ſtipulatus fuero.de verb.obl.Cur.

1 *Differẽtia quæ ſit inter iſta tria vocabula.ſ.pactionem,pactum, & pacem.*
2 *In pacto dicitur eſſe actus pacis,& concordiæ.*
3 *Tactus palmarum ſignificat pacem,& concordiam, & per quos actus re-
mittantur inimicitiæ.*
4 *Promiſſio,vel donatio facta abſenti,etiam in præſentia teſtium, vel etiam
ſi ſequatur ratiſicatio, non valet niſi notarius recipiat nomine abſentis.*
Quid in pacto, vel pace facta abſenti nullo pro eo recipiente.
5 *Pactum,ſeu mandatum de ſoluendo alteri,quando poſſit reuocari.*

1 §.Pactum autem à pactione. †Not.in
ſecunda
parte tria vocabula.ſ.pactionem,pactum, & pacem, & Iuriſc:
vr̃ velle,ꝙ pactio ſe habeat per prius, & pactum ꝑ poſterius a
pactione,& pax vlt.loco ab ipſo pacto, ſed ſm̃ deriuationem
grammaticæ,quã ponit Iſid.dẽt dici totum econuerſo, ſm̃ gl.
dic,ꝙ pactio ſignificat actum.i.pactum,prout eſt in fieri,pactũ
vero ſignificat effectum,prout eſt in facto eſſe, vt patet hic in
diffinitione pacti, & iõ quia actus paciſcendi p̃cendit effectũ,
ponitur hic pactio ꝑ prius, & pactũ tanquã effectus ꝑ poſte-
rius,qñ ex pactione reſultat pactũ,pax vero eſt pactum ſpãle,
qđ fit ſuꝑ diſcordia,& inimicitiis,& iõ prius ponitur pactũ tã
q̃ genus,& ſubiicit pax tanq̃ ſpecies, & hunc reſpectũ habuit
hic Iuriſconſultus,quẽ ẽt puto de mẽte gl.licet ꝑ alia verba lo
quat.Et dñs Io.de Lignano in prin.ſui tractatus de pace ponit
iſta verba exponendo iſtum tex.cum gl.licet alio reſpectu ver-
bum pax ſe habeat in plus,q̃ pactum,qñ pax dr̃ cõcordia ani
a morum,& poteſt eſſe circa omne pactum,vnde pax[a] poteſt di
ci ẽt vbi nulla fuit inimicitia inter illos,qui ita concordant,&
amicantur adinuicem,ſed eſt dare pacẽ conuentionalem, qñ
p̃cedit inimicitia, & hoc reſpectu ſe hẽt in minus, q̃ pactum,
2 & hoc mõ aſſumitur hic.iõ ponitur vlt.loco. ¶†Et no. hic in
gl.j.ꝙ in pacto dr̃ eſſe actus pacis,& concordiæ, iõ dicit Bald.
hic ſi dicit inſtr̃m,ꝙ talis fecit pactũ cum tali de iniuria ſibi il-
lata,licet non diceret pacẽ,cenſeretur remiſſa iniuria,& facta
pax,& prodeſſet illud inſtr̃m ad releuationem pœnæ, ſi ſtatu-
tum diceret, ꝙ habenti pacem diminuatur certa pars pœnæ.
3 ¶†No.ẽt gl.in fi.ꝙ tactus palmarum ſignificat pacem,& con-
b cordiã, ideo qs videretur remittere iniuriã ſi tangeret manũ[b]
inimico ſuo. Item ꝑ alios actus inimicitię cenſentur remiſſæ,
4 vt no.in l.ipſius.C.fa.erciſ.& Inſti.de iniur.§.fi.¶†No.ex tex.dũ
dicit duo.pro gl.q̃ eſt in l.illud.C.de ſacroſan.eccle. ꝙ ſi dicerẽ
in pñtia teſtium,ego dono, vel promitto Titio centum,ſi Ti-
tius non eſſet p̃ſens,nec aliqs,ꝗ pro eo reciperet,non valeret do
natio,vel promiſſio,q̃ requirunt conſenſum duorũ, & hic nõ
eſt niſi vnus,iõ cautela eſt,ꝙ notarius recipiat nomine abſen
tis,alias ẽt ſi abſens hoc ſciens poſtea ratificaret, non valeret,
qa careret fundamento. Et vr̃ hoc verum ẽt in pacto liberato
rio facto abſenti,nullo pro eo recipiente,de quo no.in l.idem
in duob.ff.eo.& plene ꝑ Barto.in l.non ſolum.§.ſi liberationis
verba.de libe.lega.hæc vera in pacto exp̃ſſo,ſed pactum tacitũ
bene poteſt fieri abſenti,ẽt nullo pro eo recipiente, vt C.eod.
tit.l.ij.& ibi no. Et ex prædictis patet an pax poſſit fieri abſenti
nullo pro eo recipiente.de quo vide ꝑ Bal.C.de libe.& eorum
libe.l.ij.& adde l.Labeo.cum ibi not.ff.de iureiuran. ¶Vltimò
gl.ꝗ incipit dandum,ponit opi.contrarias, pro quarũ concor-
dia dic,ꝙ ſi verbũ promiſſiuum refert ad alterum, ꝓcedit pri-
ma opi.ꝙ non dr̃ pactũ,vt ſi dicas mihi, ꝙ Titius promiſit Se-
io centũ,vel mihi,q̃ promiſſio dẽt aſſumere originẽ in ꝑſonã
loquentis,alias eſt inanis,vt l.ea q̃ ciuitr.ff.de acq.re.do.nec re-
conualeſceret,licet mea inciperet intereſſe, ꝙ ita fieret,qa defi-
cit in forma,vt no.in l.ſtipſo ita.§.ſi qs inſulã.de ver.obl.ſed ſi
verba ꝓmiſſiua conciperentur in ꝑſona noſtra, vt qa promit-
teres mihi,ꝙ Titius dabit mihi centũ,vel ꝙ tu dabis Titio,vel
ꝙ Titius dabit Seio,tunc non eſt pctũ in forma,ideo poteſt di
ci pactũ,ſed peccatur in materia, ſi mea non intereſt, alias ſe-
cus,& iõ primo caſu non oritur actio,ſcđo ſic,vt d.§.ſi qs inſu
lam.& ſi a prin.nõ intererat,& poſtea incipit mea intereſſe,in
cipit pactũ reaſſumere vires ad effectũ agẽdi, ſm̃ Guliel.đ Cu.
ꝓ quo allego gl.ord.ff.mand.l.ſi vero non remunerandi.§.ſi ti
bi mãdauero.et l.cũ ſeruus.§.ſi ſeruꝰ exte.ff.de libe.leg. vbi cõ-
ualeſcit mãdatũ,qa incepit poſtea intereſſe,& ẽt glo. q̃ eſt ff.de
ſeruitu.l.quoties.la j.& vide qđ no.Cy. C.eo.tit.l.pacto ſucceſ-
5 ſorũ.¶†itẽ illud qđ dicit gl.circa fi.ꝙ ſi paciſcor tecũ,ꝙ des Ti
tio centum,vel talem rẽ, & non potes ei ſoluere, non eſt pa-
ctum.Nã ſi debebas mihi illa centũ,vel illam rem, paciſcẽdo,
vel ſtipulando tecũ,ꝙ illã ſoluas Titio,videor mandare,ꝙ ſol
uas.vnde potes ſoluere, niſi reuocẽ mandatũ exp̃ſſe, vel taci-
tè,& liberaris,tex.eſt ſingularis in l.ſi cũ Cornelius.ff.de ſol.&
ibi vide per Bart.ſed ſi a principio, qñ te obligaſti promiſiſſes
dare mihi aut Titio, non poſſem poſtea te inuito reuocare
mãdatũ de ſoluendo Titio.l.aliud.& l.ſeq.ff.de ſol.quia tibi cõ
petit facultas ſoluẽdi ex natura cõtractꝰ primæui,nõ ſic qñ rõ-
ne mãdati poſtea ſubſecuti licet mediãte ꝯctu poſtea facto, vt
d.l.ſi cum Cornelius.ſicut ſi eſſet ſimplex mãdatũ de ſoluẽdo.

A D D I T I O N E S.

a ¶Pax de pace,& eius effectu,vide Lud.Ro.conſ.vlt. an autem per pacem intelli-
gantur remiſſa damna,vide per Alex.conſ.168.ij.lib. & an per pacem intelliga-
tur remiſſa qualitas aggrauans delictum,licet de illa non ſit facta mentio,vide ꝑ
Rom.conſ.349.contractus nominatus,Adde Alex.conſ.40.lib.4.
b ¶Tangeret manum.Adde gl.in c.j.de ſponſ.duo.& gl.in c. fundamenta.in verbo
dextera.de ele.in 6,quia per tactum manuum præſumitur dilectio,& adde, ꝙ ẽt
per oſculum remittitur iniuria.gl.in c.pacem.in verſ.probauerit.de conſe.diſt.iij.
item cenſetur remiſſa per ſalutationem,vt per Hoſt.in ca.olim. extra de iniuriis,
& dicit Bal.in l.filio quem pater.ff.de lib. & poſthu. ꝙ intellige procedere, niſi
iniuriatus reuocaſſet iniuriam ad animum, & lis ſuper ea fuerit conteſta. ita do
Ant.de But.& ibi Mo.di.in c.repellantur.de accuſ.Cur.

1 *Verbum conuentio,ꝙ in plus ſe habeat,quàm pactum,& quare.*
2 *Licet aliqui contractus contrahantur re,aliqui verbis, aliqui rei interuen-
tu,tamen in omnibus conſenſus requiritur in ſubſtantia.*
3 *Ex ſtipulatione,ꝙ oriatur naturalis obligatio,poſtquam ineſt conſenſus.*

1 §.Conuentionis verbum. ¶† Ex tertia
parte in §. cõ
uentionis.no.ꝙ hoc verbum conuẽtio,in plus ſe habet, q̃ ver
bum pactum,qa comprehendit conuentionẽ corporũ,& cõ-
uentionẽ animorũ, ſed pactũ aĩorum tm̃. Et iõ bñ probatur
hic diffinitio pacti, quia in iure pactũ dr̃, conſenſus pluriũ in
2 idem.¶†Item no.ꝙ licet aliq contractus contrahantur re, ali-
qui verbis, aliqui rei interuentu, nihilominus in omnib.re-
quiritur conſenſus in ſubſtantia, & niſi adſit deficit cõtractus

in ſubſtantia.Nam ideo dr̃ ſtipuło ꝯhi verbis, non ꝙ ſola ver-
ba ſufficiant,ſed ideo q̃a ſine verbis eſſe non poteſt.Item mu-
tuum,commodatum,& depoſitum non ideo dñr re ꝯhi, ꝙ ſo
la res ſufficiat,ſed q̃a ſine re non contrahuntur,tñ etiam cum
re conſenſus reqritur,facit l.ſi ego.ſi cer.pet. in contractib.ve-
ro,q ſolo ꝯſenſu ꝯhuntur,vt emptio,& venditio,locatio,& ꝯ-
3 ductio,ſolus cõſenſus ſufficit ſine verbis,vł re.¶†Item ex hoc
text.patet ex ſtipułone oriri naturalẽ obligationẽ, poſtq̃ ineſt
conſenſus,& eſt caſus in l.ſi fideiuſſor. ff. de condi.indebi.licet
qdam contrarium dixerint,ſed male,vt in glo.quæ incipit no.

1 *Diuiſio pactorum .*
2 *Pactorum quædam fiunt inter præſentes , quædam inter abſentes per nuncium,vel epiſtolam.*
3 *Pactorum quædam ſunt expreſſa,vel quædam tacita.*
4 *Dicta in tractatu,& in præfationib.intelliguntur repetita in his , quæ poſtea incontinenti aguntur.*
5 *Stipulatio,ꝙ ſit contractus nominatus,& quis effectus reſultet.*

1 §.Sed conuentionum ¶†In hac vlt.parte
no.triplicem diſtin
ctionem pactorum , quia quædam ſunt pacta hñtia ſpãle no-
men,de quib.ponit hic exemplum,& ff.eo.l.iuriſgentium.qdã
q̃ non hñt ſpeciale nomen, vt ſunt contractus innominati de
qb.ff.de p̃ſcrip.ver. ꝑ totum.& prima pacta, ſeu conuentiones
ſunt maioris efficaciæ,quia ꝓducunt actionem ſtatim,ꝙ fiũt,
alia pacta non niſi ſecuto implemento ex vna parte , & tunc
2 oritur actio implementi,non ei,qui non impleuit. ¶†Scđa di
uiſio eſt,ꝙ q̃dam fiunt inter p̃ñtes,quædam inter abſentes. Ad
uerte tñ tunc,ꝙ requiritur nuncius.vel epła, aliàs non contra-
heretur nullo pro illo recipiente,vt dixi in prin.l. & de hoc vi-
de bonã gl.in l.conſenſu.ff.de actio.& obl. Tertia diuiſio eſt,ꝙ
pactorum quædam ſunt expreſſa,q̃ fiunt conſenſu exp̃ſſo , vel
ſpecificato verbis,quædam tacita,q̃ fiunt conſenſu non ſpeci-
ficato,ſed q colligitur reb. ipſis , & factis . Et de hoc ponit pri-
mo vnum exemplũ ſi creditor reſtituat debitori ſuo inſtr̃m
debiti,nam videbitur ſibi facere pactum de non petendo,& re
mittere debitum,licet hoc non dixerit exp̃ſſe,non ſic qñ reſti-
tuit pignus,& hoc dr̃ in l.ſeq.cum ſeq. Item poſtea ĩ l.item q̃a.
ponit tria alia exempla.Primum de cõductione domus , quia
inuecta, & illata cenſentur tacite obligata pro penſione, licet
hoc non dixerit expreſſe.Item in tacita condõne , quia ſi fiat
promiſſio ex cã dotis , cenſetur ineſſe tacita conditio ſi matri-
monium contrahatur,licet non fuerit ſpecificata, & niſi con
trahatur,euaneſcit ſtipula.iõ ſi agatur ante contractum matri
4 monium,malè.i.nullr̃ agitur.¶† Tertium exemplum eſt de ta
cita repetitione,quia ea de qb.fuit actum in tractatu, vt appo-
ſita videantur in ſtipułonem , licet poſtea non fuerint exp̃ſſe
appoſita,tñ cenſentur tacitè repetita, vt ſi petiiſti a me cẽtum
mutuo promittendo ẽt vſuras , hoc actó tñ , ꝙ non poſſim te
aſtringere ad reſtituẽdum donec mihi ſoluas vſuras, ſi poſtea
confecimus inſtr̃m de mutuo,& de promiſſione de reſtituen-
do ſimpł̃r,& non fuit facta mentio de eo, qđ per prius fuit in-
ter nos tractatum,ſi tñ potes probare,non poſſum te compel-
lere,ꝑinde ac ſi illud pactum fuiſſet exp̃ſſe appoſitum,& ſic ta
citum hr̃ pro exp̃ſſo,& ad hoc allegatur iſte tex. & ẽt ꝙ dicta
in p̃fationib.tacite intelliguntur repetita.l.Titia.§. idem rñdit.
ff.de ver.obl.qđ eſt verum in his,q̃ poſtea incontinenti agunt̃,
ſecus ſi ex interuallo,vt l.ꝑ retẽtionẽ.cum ibi no.C. de vſur.&
his dieb.habui conſulere,& allegaui iſtum tex. cum in tracta-
tu emptor promiſerat reſtituere pro eodem p̃tio,& tñ in iſtr̃o
venditionis de hoc pacto nulla erat facta mentio , ꝙ nihilo-
a minus eo probato [a] tenetur reſtituere , caſus eſt hic in d.§.idẽ
5 rñdit.¶†In tex.ibi,[vel in ſtipułone] hic eſt caſus , ꝙ ſtipło eſt
contractus nominatus,& ad hoc allegatur iſte text. & hoc eſt
magni effectus,q̃a cõiter cũ de cõtractib.conficiant̃ inſtr̃a ſ̃m
voluntatẽ partiũ notarij in eis ſemꝑ apponunt ſtipułonem,ꝙ
partes ſibi inuicẽ ꝑ ſtipułonem oĩa ſupradicta ꝓmiſerunt ob-
ſeruare,vñ raro,vel nunq̃ poterit inueniri contractus innoĩa-
tus,q̃a licet de ſui natura eſſet innoĩatus trãſit tñ ĩ ſtipułonẽ,
q̃ eſt ꝯctus noĩatus,& ita not.Bart.in l.ij.in fi.C. de ꝯdi.ob cau.
& co.tit.in l.fi.& ex hoc ſeqtur ſi conuenimus de ꝑmutãdo li
brum tuũ cũ meo,tu ſcis, ꝙ ꝑmutatio de ſe eſt contractus in-
noĩatus ſi confectũ eſt inſtr̃m de hac cõuẽtione, poſſum age-
re ex ſtipułone,vt ĩpleas contractũ,poſito ẽt , ꝙ ex parte mea
non ĩpleuerim dũmodo offerã me impleturũ,vt l.Iul.§.offer-
ri.de act.empt.ſecus ſi nõ eẽt confectũ inſtr̃m, q̃a non ſuffice-
ret oblatio cũ poſſis pœnitere re ĩtegra,vt d.l.ij.de ꝯdi.ob cau.
& l.ſi pecuniã.ſed non ſic licet pœnitere in cõtractu ĩnoĩato,
vt no.in d.l.fi.iõ ſufficit oblatio , vbi aũt impleuiſſem tradẽdo
librũ meũ,tunc bene poſſem agere,ẽt inſtr̃o nõ confecto,nec
interueniẽte ſtipułone,vt ff.eo.l.iuriſgentium.§.j. & vide circa
hæc oĩno,qđ no.Cy.C.eo.tit.l.j.in vlt.col. & C.de tranſact.l.ſi-
ue apud acta.in quinta oppoſitione in additionib.q vult,ꝙ qñ
interuenit ſtipło ſuꝑ contractu ĩnoĩato,ſufficiat implere ea-
tenus,quatenus impleri poteſt,licet non poſſit ꝑfectè impleri
ad hoc,vt competat actio,ſed ſi non interueniret ſtipułо,non
poſſet agi ſi ꝑfectè non eſſet impletus , licet nec impleri poſſit
de ſui natura,vt ſi promiſit non petere, quia licet nõ petat ho
die,põt petere cras , vt d.l.j.cum ibi no.in gl.mag.circa finem.

ADDITIO.

a ¶Eo probato.Et ꝙ pactum de retrouendendo poſſit probari per teſtes. & etiam per coniecturas. Adde eundem Pau.de Caſt.in conſi.144.in nouis.inci. viſo proceſſu,& atteſtationib.& latiſſimè per Do.Alex.cõſi.122.per totũ in 2.vol.Curt.

LEX II.

1 *Epiſtola,vel nuncius tũc requiritur,quando inter abſentes contrahitur.*
2 *Ex particularibus nihil infertur.*
3 *Inſtrumentum reſtitutum ſi poſſet continere aliquam aliam vtilitatem,nõ videretur creditor feciſſe pactum de non petendo .*
4 *Si habeã duo inſtrumenta de eodem debito an reſtitutio vnius aliquid operetur.*
Si ſunt duo obligati inſolidum, & fieret reſtitutio vni , ꝙ cenſeatur factum pactum vtrique.
Pactum factum vni ex reis debendi,an proſit alii.
5 *Si penes debitorem reperitur inſtrumentum debiti cancellatum,vel non cãcellatum,ſed non apparet,ꝙ creditor ipſum ſibi tradiderit,an ſit fundata intentio debitoris aſſerentis ſe liberatum .*
6 *Quòd quicquid reperitur in ſcriptura quæ eſt pœnes me præſumatur factũ de voluntate mea,& quando procedat.*

1 LAbeo ait conuenire. †In l.Labeo.
ibi vbi re.i.ꝯ-
ſenſu,q colligitur reb.& factis,& ſic tãgitur hic ter-
tia diuiſio,& ad hoc ẽt tendit verſ. ſed ẽt tacite,vbi
Iuriſconſultus rediit ad id qđ dixit hic re,& ẽt ordinatè loqui-
tur prout gl.vult ſiẽ.ff.pro ſocio.l.iiij.in prin. vbi dicit ſocieta-
tem coiri re,& ẽt verbo.i.cõſenſu declarato re, vel verbis.¶In
text.ibi,inter abſentes. hic tangit ſecundã diuiſionẽ. & ad iſtũ
caſum referas,qđ ſ.dixit ꝑ epiſtolã,vel ꝑ nuncium tunc.n.req
ritur epiſtola,vel nuncius,qñ inter abſentes cõtrahitur,nec eſt
aliquis,q pro abſente recipiat:aliàs non diceretur contrahi in
ter abſentes.poteſt ẽt inter p̃ſentes celebrari contractus mediã
te epiſtola vt ff.de conſti.pecu.l.Titius. qđ dic,vt ibi per Barto.
2 †Vltimo no gl.q̃ incipit.non eſt bona rõ,ꝙ ex particularib.ni-
hil infertur,nam non ſeqtur Titius currit , Sẽpronius currit,&
ſic de aliis,ergo tu curris.Quia non ſit ar.a particularib.Sed be
ne ſequitur,oĩs homo currit,tu es homo , ergo tu curris,quia
es homo,& hoc voluit iſta gl.vnde ponit ꝙ illatio,quam facit
hic Iuriſcon.non ſit bona,non ſeqtur, conuentiones p̃ñt fieri
tacito conſenſu , ergo reſtituendo inſtr̃m debitori videor ſibi
3 feciſſe pactum de non petendo,ſed rñde vt in glo. ¶†Item no.
aliam gl.q̃ eſt in l.poſtq̃.ff.in ratione diuerſitatis quã facit inter
pignus,& inſtr̃m.ex qua ſeqtur,ꝙ ſi reſtitutio inſtr̃i poſſet con
tinere aliquã aliam vtilitatem , non videretur creditor feciſſe
pactum de non petẽdo,ſ̃m Guli.de Cun.vt ſi habeo inſtr̃m vẽ
ditionis in quo mihi es obligatus ad p̃tium, & q̃a mouetur ti-
bi lis ſuꝑ re vendita , vt poſſis te defendere,trado tibi inſtr̃m.nã
4 non videor remittere pretium ſ̃m eum . ¶†Item no.ſ̃m eun-
dem,ꝙ ſi haberem duo inſtr̃a de eodem debito , & reſtituam
vnum:adhuc haberet locum,qđ hic dr̃ ꝑ l.fi.ff.de his q̃ in teſta.
delen.qđ no.ibi tñ loquitur,qñ fieret cãcellatio.Item ſi eſſent
duo obligati inſolidum, & fieret reſtitutio vni , cenſeretur fa-
ctum pactum vtriq;.vel dic de hoc vt no.in l.ſi vnus. in prin.ſ.
5 eo.an pactum factum vni ex reis debendi proſit alij.¶†Not.ẽt
gl.quæ melius examinat vnum articulum, q̃ alibi ĩ aliqua par
te iuris,ſi penes debitorem reperitur inſtr̃m debiti cancellatũ,
vel non cancellatum,non tamen apparet,ꝙ creditor ipſum ſi
bi tradiderit vtrum ſit fundata intentio debitoris aſſerentis ſe
a liberatum.[a] in quo videtur hic , ꝙ ſi dicit ſe liberatum pacto,
nõ eſt fundata,q̃a iſte tex.requirit,ꝙ creditor tradiderat , & in
hoc habet fundare ſuam intentionem . ſi.n.dicat ſibi traditũ,
& per hoc fuiſſe tacitum pactum voce , habet probare id qđ
aſſerit vt l.iij.de probat.ſed ſi aſſerit ſe liberatum ſolutione,vł
etiam pacto expreſſo, & ad probationem huius inducat hanc
præſumptionem,ꝙ penes eum reperitur inſtr̃m, & nõ eſt veri
ſimile ſi eſſet obligatus,ꝙ hoc eſſet , tunc diſtingue tres caſus.
nam aut eſt p̃ſumptio contra debitorẽ, quia erat perſona do-
meſtica,& potuit ſubtraxiſſe , & tunc non eſt fundata eius in-
tentio.ar.l.j.C.de lati.li.tol.quam allegat glo. Aut eſt præſum-
ptio pro eo,quia non eſt perſona domeſtica, & homo fide di-
gnus,& longo tp̃e habuit penes ſe inſtr̃m, quod quantum ſit,
relinquitur iudicis arbitrio : & tũc ex his reſultat præſumptio
pro eo.vt no.in Spe.de inſtr.edic.§.poſtquam . ante fi. & ibi vi-
de Io. And. in addi. aut ſumus in caſu dubio , & tunc videtur
tenenda iſta glo.ꝙ non ſit eius intentio fundata : ſi autem pe-
nes ipſum creditorem reperiatur inſtr̃m cancellatum , indi-
ſtinctè

ADDITIO.

a ¶Liberatum.An inſtrumentum debiti repertum penes debitorem faciat,vt præſumatur liberatus,vide per Ro.conſi.446.& hoc vide latiſſimè per Dom.Alex. vltra hic dicta per eum in conſi.59.col.pe.& fi.2.vol.

ſtinctè videtur præſumendum, ꝙ de ſui voluntate fuerit can-
cellatum per ea quæ no. Bal. C. de fide inſtru. ſuper rub. in xij.
6 col. & in l. ſi vnus. C. de teſt. qui dicit† ꝙ quicquid reperitur in
ſcriptura quæ eſt penes me, præſumitur factum de voluntate
mea, quod no. Si tñ debitor eſſet perſona domeſtica, & q̄ con-
ſueuiſſet inſtr̄a mea tractare, tunc præſumptio eſſet, ꝙ ſine vo
luntate mea hoc feciſſet. & ita vr̄ eſſe de mente Guli. de Cu.
hic. & vide Dy. in l. ſi de poſſeſſione. C. de proba.

LEX IIII.

1 *Quatuor requiſita vt inuecta, & illata per cōductorē ſint tacitè obligata.*
2 *Qualiter bona etiam immobilia minoris recipientis dotē tacitè obligentur,*
licèt non interuenerit decretum iudicis cum tantū in expreſſa obligatio-
ne requiratur.
3 *Mutus poteſt paciſci tam tacitè, quàm expreſſè non verbis, ſed ſignis.*
Mutus non poteſt iurare.
Qualiter concipiatur inſtrumentum de contractu celebrato p mutū. remiſ.
4 *Promiſſio facta pro dote nomine dotis habet in ſe tacitam conditionem ſi*
matrimonium contrahatur.
Quid ſi fieret legatum a tertio pro dote.
5 *Ante conditionis euentum nullo modo poteſt agi.*
Quid ſi maritus habet inſtrumentum quod ex forma ſtatuti habet execu-
tionem paratam, & contra quod nulla exceptio poteſt opponi, & matri
monium non fuit ſecutum.
6 *Poteſt fieri pactum vt creditor non petat ſortem quouſque debitor ſoluat*
vſuras.
Si actum ſit quòd ſors nunquam petatur, an illud quod pro ea ſoluitur an
nuatim ſit vſura.
7 *Creditor quando paciſcitur vt non poſſit agere vſque ad tēpus certum, vel*
incertum, interim contra ipſum non curret præſcriptio.
An tunc currant vſuræ dicto tempore, ſi de vſuris nihil fuerit dictum.
8 *Quid ſi agitur quòd debitor non poſſit ſoluere niſi ad beneplacitum credito*
ris, quòd tale pactum non valet.
9 *Si debitor denegat reſtituere, offerens ſe paratum ſemper ſoluere vſuras*
an tunc poſſit conſtringi ad ſoluendum ſortem.

ITem quia conuentiones.
Ex l. item quia. no. tres caſus. primus de tacita cōuē
tione. ſecundus de tacita conditione. tertius de taci
1 ta repetitione. ¶†Circa primū no. ꝙ quatuor reqrunt̄ ad hoc,
a vt inuecta, [a] & illata per cōductorē ſint tacite obligata, quib.
concurrentib. non ſolū pro penſione, ſed etiam pro deteriora
tione rei conductę obligata ſunt, vt l. 2. ȷ̃. in quib. cau. pig. ta. ꝯ.
Primū ꝙ ſit conductū p̄dium vrbanū. & dr̄ vrbanū nō ſolū il-
lud qđ habitat̄ per hoīes, ſed ēt ſtabulū, vel horreū in quib. re
tinent̄ aīalia, vel frumenta, vt l. 3. & 4. eo. tit. in ruſtico aūt dic,
vt l. certi iuris. C. loc. Scđo requirit̄, ꝙ res ſit ipſius cōductoris.
Tertio vt inferant̄, vt ibi perpetuo ſint quouſq; durat locatio.
Quarto requirit̄, ꝙ cōductor ſit perſona q̄ poſſit expreſsè obli
gare. aliàs non poſſet plus operari tacita obl̄o, q̄ expreſſa, vt
l. qui ad certū. ȷ̃. loc. & iſta colligunt̄ ex glo. vnde tenet gl. ꝙ ſi
pupillus conduxit domum cum authoritate tutoris, & poſtea
intulit res ſine illius authoritate, quòd illæ non ſunt tacite
te obligatæ, & iſtā gl. tenet Bart. indiſtinctè. in ꝯriū vr̄ alia gl. in
2 l. ſi. C. de legi. tu. ꝙ† ſi minor recipit dotem, bona eius ēt immo
bilia tacite obligantur per l. licet non interuenerit decretū iu
dicis, cū tñ in expreſſa obligatione requiratur vt in toto tit.
de reb. eo. quia tacita obl̄o inducit̄ per l. unde non indiget de-
creto iudicis, ſi expreſſa ſit p hoīem. Guli. de Cu. ſaluat vtrāq;
gl. quia iſta loquitur, qñ ad obl̄onem tacitam inducendā req-
ritur factum ipſius minoris, puta inuectio vel illatio, quib. me
diantib. lex obligat, ideo hoc caſu, qa minor eſt lex non obli
gat. Contraria vero glo. qñ nullum factum requirit̄ circa res q̄
tacite ueniunt obligandæ. qm̄ eoipſo ꝙ minor recipit dotem
bona ſua tacite obligantur ſine aliquo facto ſuo interuenien
te ſuper illis bonis. Bart. reprehendit hanc diſtinctionem in l. ſi
cōſtāte. §. ſo. ma. per l. lex q̄ tutores. ȷ̃. de admi. tu. & per l. p̄dia.
C. de mino. in quib. hr̄ ꝙ minor non pōt conſtituere dotem,
vel donationē pp nup. in reb. ſuis ſine decreto iudicis. iſta iura
nihil faciunt pro Bar. ſm Ang. hic, quia ibi loquitur in tranſ-
latione dñij: nos loquimur in tacita obl̄one. Itē loquuntur qñ
principlr̄ minor diſponeret ſuper reb. ſuis: nos loquimur qñ
acceſſorie lex diſponit. vnde Odof. tenuit ēt ꝯ iſtā gl ꝙ ex quo
ꝯctus cōdōnis fuit cū authoritate tutoris celebratus, ſuccedit
diſpō legalis in reb. ſuis inuectis, & illatis, qui nō dr̄ lædi cum
b vtatur iure cōi, & iſta eſt ſatis æqua [b] opi. licet Ang. teneat di-
3 ſtinctionem Guli. ¶†No. ēt ꝙ mutus pōt paciſci tam tacite, q̄
ēt expreſſe non verbis, ſed ſignis, ſm gl. quā no. nam exp̄ſſum
dr̄ ſi interuenerunt verba ab vna parte, licet ab alia non, ſed
ſigna. hoc uult iſta gl. quam perpetuo tene menti. non ſic pōt
mutus iurare, quia in iur̄o requirunt̄ verba, vt no. Gul. de Cu.
& Bart. in l. qui iuraſſe. ȷ̃. de iureiu. & vide circa hunc articulū
de muto, qđ no. Bar. in l. mutum. ȷ̃. de acq. hær. qualiter conci-
piat̄ inſtr̄m de actu celebrato per mutū. in l. j. in fi. ȷ̃. de ver. ob.
4 ¶†Ex ſcđo dicto in ver. huius rei. no. ꝙ promiſſio facta p dote
noīe dotis, hēt in ſe tacitā condōnem ſi matrimoniū ꝯhatur.
qđ intellige, ſiue ſit facta ab ipſa muliere p̄ſente, ſiue ab alio
p ea vt ȷ̃. de iure do. l. tali facta ſtipl̄one. & l. talem ſtipl̄onem.
quia non p̄ſumitur tertius velle donare mulieri, niſi matrimo
nium ſequatur. & eo non ſecuto, poteſt ipſe repetere ſi dediſ-
ſet, vt l. ſi ego. eo. tit. ſi fieret aūt legatum a tertio pro dote, an
habeat in ſe conditionē, dic vt l. Titio cētum. §. Titio genero.
5 ȷ̃. de cond. & demon. verſ. ſed cū ante nup. ¶†Item no. ꝙ ante
conditionis euentum nullo mō pōt agi vt hic in tex. & in gl.
q̄ exponit male petit̄, ideſt nullo mō petitur: ad hoc. ȷ̃. de ædil.
edic. l. bouē. §. ſub conditione. Sed quid ſi maritus hēt inſtr̄m,
qđ ex forma ſtatuti hēt executionē paratā, & ꝯ qđ nulla exce
ptio pōt opponi? dicit Ang. hic fuiſſe determinatū per iſtum
tex. cū ſim. quod nihilominus poterit opponi hęc exceptio, ꝙ
matrimoniū non fuit ſecutū, ſicut ſi iſta condō fuiſſet ſpecifi-
cata in inſtr̄o. quia quod tacite agitur inter partes hr̄ pro ſpe-
cificato, ut in fi. iſti⁹ l. ꝯſtat aūt ꝙ talia inſtr̄a, ad hoc ut poſſint
c executioni mandari, debent eſſe liquida. [c] ar. in l. ſi. C. depoſi. &
ſi ſunt conditionalia non dicuntur liquida niſi liquidentur ex
6 conditionis euentu. ¶†Ex vlt. caſu no. ꝙ pōt fieri pactum, vt
creditor non petat ſortem quouſque debitor ſoluat vſuras, ſi
ergo ſemper ſolueret, nunq̄ poſſet peti: nihilominus id quod
ſoluitur eſt uſura, ut hic patet, vnde audiui Bal. allegare iſtum
tex. ꝙ licet actum ſit, ꝙ ſors nunquam petatur: hoc non facit
pp̄a, ꝙ illud quod recipitur annuatim non ſit vſura. vt ſi aliqs
poneret penes montem vel monaſterium, & ſic nunquam
poſſet repetere capitale, poſſet tñ ipſum vendere. & iſto cōtra-
ctu multum vtuntur mulieres viduæ Florentinæ, quia tradūt
qđ habent alicui monaſterio cum hoc, ꝙ debeāt ipſas perpe-
tuò gubernare, & poſt earum mortem illa pecunia remaneat
d apud monaſteriū, an ſit uſura? [d] cōiter dicimus ꝙ ſi erat p̄ſum
ptio, ut deberet tñ uiuere, ꝙ alimenta aſcenderent ad ſortē,
uel ultra, tūc ſit uſura, aliàs non. ar. C. de uſur. l. ſi ea pactione.
7 quod no. Inno. in c. in ciuitate. extra. de uſur. ¶†Sed quæro qñ
creditor paciſcitur, ut non poſſit agere uſq; ad certum tp̄s, uel
incertum, an interim ꝯ ipſum currat p̄ſcriptio? dic ꝙ non, cū
impediatur agere de iure pp pactum de hoc per Cy. in l. quo-
ties. C. de p̄ci. impe. offe. Item an tunc currant uſurę dicto tp̄e
ſi de uſuris nihil fuit dictum? rñde aut ueniebant ex mora, &
non currunt, ut l. lecta. uer. ſed cum ſortis. ȷ̃. ſi cer. pet. aut non
ex mora, ſed rōne ſtipl̄onis iuxta id qđ hr̄ in fine illius l. lecta.
& tunc currunt. l. non ſolum. la 2. §. j. in tex. & gl. ȷ̃. de liber. leg.
8 ¶†Vlt. quæro quid econuerſo ſi agitur inter creditorem, & de
e bitorem. ꝙ debitor non poſſit ſoluere niſi ad beneplacitum [e]
creditoris? iſtum caſum habui de facto iſtis dieb. quia quidam
mutauit certam quantitatem frumenti, & in inſtr̄o contine-
batur, ꝙ non poſſet ipſum reſtituere, niſi ad beneplacitū mu-
tuantis, debitor uolebat ſe exonerare, & non habere ſemper
cuſtodire: conſului ꝙ hoc pactum non ualebat, quia contra
publicam utilitatem quæ ſuadet, ut unuſquiſq; ab hac ſeruitu
te debiti poſſit ſe liberare, & allegaui gl. or. quæ ur̄ hoc decide
9 re in l. fin. C. de pac. pig. †Quid aūt ſi debitor denegat reſtituere
offerens ſe paratum ſemper ſoluere uſuras, an poſſit conſtrin
gi ad ſoluendum ſortem hoc non obſtante? habes tex. C. de
iur. do. l. ſi. in fi. ꝙ ſic, ſequitur l. conuentionum.

ADDITIONES.

a ¶Inuecta. Sed an idem ſit in ſecundo conductore, vt eius bona ſint tacitè hypo-
thecata? do. Ro. ſing. ſuis dicit ꝙ non, per l. ſi in §. colonus. ȷ̃. loca. & an idem ſit
cum locatio non eſt in pecunia, vide per eundem ſingu. ſuis. fol. 6. ſequitur opi.
quòd idem ſit.

b ¶Satis æqua. Adde Io. An. in addi. Spe. in tit. de do. inter vir. & vxo. §. ſi. verſi. quid
ſi mulier. Bal. Ang. & ibi Alex. de Imo. in l. ſi conſtante. in princ. infra ſol. matr. &
Bal. in l. vnica. §. ſed vt plenius. C. de rei vxo. act. & in l. ſi. C. de leg. tute. & ibi di-
cit hanc eſſe communem ſententiam. Cur.

c ¶Liquida. Adde de hoc, & ibi habes practicam liquidandi per Alex. de Imo. con
ſil. 25. & in conſi. 91. in 2. vol. & in conſi 90. col. pe. in 3. vol. & per eundem Ale.
in conſi. 119. in 1. vol. & in conſi. 136. col. 2. vel præterea. 5. vol. Cur.

d ¶Vſura. De hoc habetur per eundem Pau. conſi. 286. in nouiſ. per Fed. conſ. 303.
per Anch. conſi. 29. per Ro. conſi. 434. Alb. de Roſ. in l. iubemus. la grande. C. de
ſacr. eccl. Bal. & eundem Pau. de Caſt. in l. de fideic. C. de tranſa. Cu. & Fulg. con-
ſuluerunt in eorum conſil. quod inc. caſus proponitur talis. quod cōe. Fran. Cur.

e ¶Ad beneplacitum. Adde ꝙ habes hoc conſi. in nouis conſi. 145. incip. pactum
iſtud quòd non liceat. Cur.

LEX V.

1 *Quotuplex ſit conuentio, declarat.*
2 *Qui confirmat non diſponit nec dat, ſed datum roborat.*
3 *Pax an poſſit dici niſi inter vnam remp. & alteram.*
4 *Pupillus vel minor ſine tutore vel curatore, an poſſint facere pacem de*
morte patris? & quòd faciendo non videantur hæreditatem adire, ſicut
nec faciendo vindictam.
5 *Treugua non dicitur propriè pax, quia fit ad tempus, & pax in perpetuū.*
6 *Treugua vel pax non poſſunt fieri a capitaneis modernis ſine voluntate il*
lorum quorum nomine gerunt.
7 *Qui gerunt bellum proprio nomine, vt aliquando communitas, vel domi*
nus cum faciunt pacem, poſſunt facere remiſſionem de damnis, & iniu
riis datis ſuis ſubditis etiam ſine conſenſu ſubditorum.

Conuen-

1 COnuentionũ aũt. ¶†No hic de tri-
plici cõuentione,
qa q̃dã eſt publica,& de hac hr̃ in iſta l.ſi.in fi.q̃dã
priuata de iure ciuili q̃ dr̃ legitima, & de hac in l.
ſeq.q̃dã priuata de iuregentiũ, & de hac in l.iuriſgentiũ. ¶In
tex.ibi [aut legitima aut iuriſgentiũ:]ex hac alternatiua q̃ po-
nit̃ inter diuerſa dat̃ intelligi, ꝙ illa conuentio q̃ eſt legitima
de iure ciuili, nõ, ſit de iuregẽtiũ cũ ponat̃ tanq̃ ſpecies diuer-
ſa,& eſt verũ in ſe. nã regl'r oẽs conuentiones, & ꝯctus de iu-
regentiũ ſunt:fallit in quibuſdam quę ſunt de iure ciuili.addo
ꝙ ſunt iuriſgentiũ,vt hr̃ in l.ex hoc iure. in fi.cum gl. ſ̃.de iuſt.
& iur.& q̃ ſint illæ numerant̃ ibi in gl.& ẽt in l.ſeq. in prin.glo.
mag.& iſtud eſt qđ facit dubiũ in l.ſeq. & ſic ſi legitima cõuen
tio non eſt de iuregentiũ,ſed ciuili,cur dicit tex. in d.l.ſeq.q̃ ꝓ-
ſequitur iſtã ſpeciẽ, ꝙ ltĩma cõuentio eſt q̃ lege aliqua cõfir-
3 mat̃:†quia qui cõfirmat non diſponit,nec dat, ſed datũ robo-
rat,vt l.& qa.ſ̃.de iuriſd.om.iud.& ſic innuit ille tex.in ver.cõ-
firmat̃.ꝙ legitima cõuentio fuit introducta de iuregentium,
ſed p l.confirmat̃.qđ eſt ꝯ iſtũ tex.qui vult,ꝙ non ſit de iuregẽ
tiũ introducta,vt differat ab illa q̃ ẽ iuriſgẽtiũ.Sol.fateor hoc,
& qđ ibi dr̃ confirmat̃,expone.ſ.eo ipſo ꝙ p legẽ inducit̃.& ſic
iſta non eſt propriè confirmatio. Nã & eps cùm confert bñfi-
cium,talis collatio hẽt vim electionis,& confirmationis,vt di
cunt canoniſtæ; ita inductio,& confirmatio q̃ fit p ius ciuile,
3 eſt de illis cõuentionib. ¶†Vlt.no. in fi. qa hic vr̃ caſus, ꝙ pax
non poſſit dici,niſi inter vnam rẽpublicã & alterã, cũ fiat ſup
ꝑterita,qa pax publica conuentio,& tñ videmus ꝯrium fieri,
qa fit inter priuatos.Dic ergo ꝙ hic exẽplificat publicã cõuẽ-
tionẽ,quia ſit interdũ p pacẽ, non aũt intendit reſtringere ſi-
4 gnificatũ pacis,qn ẽt habeat locũ inter priuatos. & an†pupil
lus,vel minor ſine tutore, vel curatore poſſint facere pacẽ de
morte patris?vide in Spec.de homi. §.j.in verſ.illud.& an faciẽ
do videant̃ hæreditatẽ adire?dic ꝙ nõ, ſicut nec faciendo vin-
dictã,vt j̃.de ſepul.vio.l.quæſitũ.& l. ſepulchri violati actio.in
5 prin.¶†Vltimo hic vr̃ tex.cũ gl.quã refert Io.An. in add.Spec.
ĩ tit.de treugua & pace,an treugua dicat̃ pax,& determinat ꝙ
ſic: de primo vr̃ hic tex.cũ gl.qa tex. loquit̃ hic de pace. & gl.
a exẽplificat in treuguis,& induciis.verũtñ non placet[a] de ꝓpria
virtute verborũ, quia pax eſt illa q̃ fit vt perpetuò ſit,treugua
verò ad tp̃s.iõ qui haberet treuguã cũ inimicis, non gauderet
7 bñficio ſtatuti loquentis de hñte pacẽ, vt diminuat̃ pena. †Et
ita ſentit Ang. hic ꝙ bellũ & pax nõ põt fieri p duces, niſi ha-
beãt liberã adminiſtrationem,vt eſt Impator. ita dẽt intelligi
tex.ſed treugua ſic ẜm Bar. qui dicit capitaneũ guerrę poſſe fa
cere treuguas p iſtã gl.cũ tex. vel dic melius. ẜm Ang.ꝙ iſti ca-
pitanei belli moderni cũ gerãt bellũ alieno noĩe,nec pacẽ,nec
treuguã facer̃ pñt ſine volũtate illorũ quorũ noĩe gerũt, ſicut
nec ꝓcurator ꝯſtitutus ad litigãdũ,vl' ſolutionẽ recipiẽdã poſ-
ſet trãſigere,vel terminũ facere ſine ſpãli mãdato,vt l.mãdato
gñali.j̃.d ꝓc.& l.q Romæ.§.Callimach⁹.de ver.ob.ſec⁹ ĩ ducib.
belli gerẽtib⁹ bellũ ꝓprio noĩe,vt Impator,Rex, vel Princeps
& de illis dẽt intelligi iſte tex.& ſi aliqua cõitas faceret guerrã,
7 ipſa cõitas diceret̃ dux belli quãtũ ad hoc.†Vlt.ſcias ꝙ illi,q ge
rũt bellũ ꝓprio noĩe,vt aliqñ cõitas,vl' dñs cũ faciũt pacẽ pñt
b facere remiſſionẽ de dãnis,& iniuriis datis ſuis ſubditis[b] ẽt ſine
cõſenſu ſubditorũ,ẜm Inn.q ita no.elegãter ĩ c.in nr̃a.j̃.de ĩiu.
& damno dato.licet alia iura ipſorum auferre nõ pñt rl'r,vt l.
quoties.j̃.de pollici.cũ ibi no.& l.Antiochẽſiũ.j̃. de priu.cred.

ADDITIONES.

a ¶Non placet.facit quod voluit Bal.in tit.de pace Conſtan.c.j §.vaſalli. vbi dicit,
ꝙ ſicut non accedens ad ſoluendũ pp guerrã excuſatur, ita pp treuguã: refert
ꝙ ſingulariter dicit Ro.ſing.ſuis ſo.8. & vide p Cal.de treugua,& pa. multa ibi,
b ¶Suis ſubditis. Adde vt per Signo.conſi.132. & multa de pace facta inter priua-
tos,vide per eundem conſi.70.

LEX VI.

2 *Qualiter lex poſſit facere, vt pactum de ſui natura nudum, & non aptum*
actionem producere,tamen producat:& ſi ſiat ad eam tollendam,licèt
de ſui natura non poßit eam tollere, elidere tamen poſſit, & poſſit lex
facere,quòd eam tollat ipſo iure.
3 *Conuentio quando de ſui natura eſt nuda, ſed per legem coadiuuatur, &*
parit actionem,quòd adhuc poſſit dici legitima,licèt non fuerit a l.inuen
ta,& qualiter dupliciter dicatur legitima,& nu.1.
4 *Cõuentiones a iure ciuili inductę ſemper, & indiſtinctè producũt actionẽ.*
5 *Per pactum de non petendo, quandò tollatur actio ipſo iure.*
6 *Pactum de ſui natura nudum qualiter iuuetur lege ciuili, vt pariat actio-*
nem ſi ſiat ad agendum.
7 *Qualiter iuuetur l.prætoria.*
8 *Qualiter iuuetur ſenatuſconſulto.*
9 *Qualiter iuuetur, vt tollatur actio ipſo iure per legem ciuilem, & quali-*
ter iuuetur per l.prætoriam,& qualiter ſenatuſconſulto.
10 *Creditor ſi liberauit mulierem, vel filiumfam.per pactum à fideiuſſione,*
vel mutuo, quòd ipſo iure liberentur ab omni obligatione, & quòd etiã
tollatur actio ipſo iure, quæ ante pactum non erat, cùm pactum iſtud
ſuccedat cum diſpoſitione ſenatuſconſulti.

1 LEgitima conuentio. †Lex iſta tria
continet, ſ.di
ctũ,illationẽ,& illationis declarationẽ. ſcđa ibi,&
ideo. tertia ibi, quoties. & ꝓſeqtur hic ſcđm mẽ-
bru,de quo in l.p̃cedenti.de cõuen. ẜuata & ltĩma. ideſt de iu-
re ciuili nõ de iuregẽtiũ: nã illã dr̃ ltĩma, q̃ à lege inuenta,vel
inducta eſt.id eſt a iure poſitiuo, nõ à iuregẽtiũ. Et ita loqtur
dictũ, qđ exẽplificat̃ p gl.in quatuor obligationib. inuentis à
iure poſitiuo,cũ rl'r cõuẽtiones oẽs fuerint inuentæ a iuregen
tiũ.& dũ tex.dicit cõfirmat̃,dẽt exponi,ſ.eo ipſo,ꝙ p legẽ indu
cit̃,p id qđ dixi in l.p̃cedẽti.ex quo ſequit̃,ꝙ cũ lex ſit ſufficiẽs
ad inducẽdũ de nouo aliquã cõuẽtionẽ,& ad dãdũ ſibi robur,
& effectũ vt actionẽ pariat, ſitr multo magis ſufficiẽs eſt dare
robur illi cõuẽtioni inuẽtæ a iuregẽtiũ, q̃ tñ de ſe nec hr̃et ro
2 bur,nec effectũ pariẽdi actionẽ, qa eſſet cõuentio nuda. †Nã
põt facere lex vt pactũ de ſui nã nudũ,& non aptũ actionem
ꝓducere nihilominus ꝓducat ſi fiat ad ꝓducẽdũ. & ſi fiat ad
actionẽ tollendã,licet de ſui nã nõ poſſit eã tollere, elidere tñ
põt,qa eſt nudum,vt l.ſi vnus.§.pactus.j̃. e. & põt facere lex ꝙ
a eã tollat ipſo iure.Hoc aũt cõtingit,qñ tale pactũ licet nudũ[a]
lege aliqua ciuili,vel p̃toria,vel ſenatuſcõſulto roborat̃,& ad
iuuat̃.h.d.iſta l.ſubtilis.Et ſic illatio q̃ ponit̃ in verſi. & iõ gñalior
ẽ q̃ ſit primũ dictũ l. qa primũ dictũ reſtringit̃ ad illas tñ
cõuentiones,q̃ fuerunt p legẽ, ſeu ius poſitiuũ inuentæ q̃ sũt
paucæ.ſed illatio non ſolũ illas cõprehendit,immo ẽt inuẽtas
de iuregẽtiũ ſine tñ efficacia:qa de ſui natura sũt nudæ.& hoc
vult gl.mag. poſt prin. ibi, dũ dicit.nã hic gñalius ꝓcedit q̃ h⁹
l.principiũ.& iſte eſt vnus intellectus ad iſtã illationẽ. Alius ẽ,
ꝙ loquat̃ de inuentis a iuregentiũ cũ robore, & cũ effectu vt
ſunt cõuẽtiones veſtitæ.& hũc intellm ponit gl. ĩ ver. vel ſi vis
intelligere añ finẽ. & iſtũ intellm iõ gl. poſuit pp difficultatẽ
in recipiendo exẽpla circa p̃cedentẽ intellm qualr cõuẽtio de
ſui natura nuda, & nõ apta ad pariẽdũ actionem,vl' ad ipſam
tollẽdã ipſo iure p approbationẽ,& coadiuuationẽ legis,vl' ſe
natuſcõſulti poſſit eã parere,vl' ipſo iure tollere. ſuper quo gl.
multũ laborauit,& plura exẽpla poſuit, quorũ q̃dã ſunt bo-
na,q̃dã nõ,& q̃dã licet bona tñ inepte a gl.poſita ſunt.iõ odio
exẽplorũ.gl.ponit ẜm intellm, q tñ nõ placet pp dictionẽ in-
terdũ,q̃ ſignat,ꝙ rl'r nõ naſcebat̃ actio. ſed ſi loqueretur de ue-
ſtitis ẜm propriã lecturã, daret̃ actio licet aliqñ non,vt etiã gl.
dicit. & ſic illa dictio interdũ nõ bñ ſtaret,ẽt qa de veſtitis lo-
quit̃ l. ſequens.vñ nõ eſt credendũ,ꝙ Iuriſc.de illis ſenſerit hic.
3 tene ergo p̃cedentẽ. & illo caſu: †qñ cõuẽtio de ſui natura eſt
nuda,ſed p l.coadiuuat̃,& parit actionẽ,adhuc põt dici ltĩma,
licet non fuerit a lege inuenta, & iſta eſt intentio iſtius l.& ſic
duplr dr̃ ltĩma.ſ.inuenta a iure poſitiuo,nõ a iuregentiũ & de
iſta loquitur principiũ.Itẽ inuẽta a iuregẽtiũ,ſed ſine effectu,
& corroborata a iure poſitiuo dante ſibi effectũ, & in his con
ſiſtit intellectus iſtius l.difficilis.¶In tex.ibi,& iõ proſequere,vt
4 ſcriptũ patet p ordinem ſ̃. ¶†In tex.ibi[& iõ interdũ] pp hãc
dictionem gl.vult ꝙ iſta illatio ſit gñalior q̃ pricipiũ legis, qa
principiũ loquit̃ de conuentionib.a iure ciuili inductis, vñ in
illis non poſſet ſaluari hæc dictio interdũ,q̃ ſignat,ꝙ aliqñ na
ſcitur actio,aliqñ nõ.Nam ex illo ſemper, & indiſtinctè naſci-
tur,qa ius ciuile non induceret conuentionẽ inutilẽ. ¶In tex.
ibi [ex pacto].ſ.de ſui natura nudo, vt qa nõ cadit ĩ ꝯctu noĩa
to.tñ qa coadiuuat̃ l. dr̃ ueſtitũ legis auxilio p̃ter ſui naturam.
5 ¶†In tex.ibi[actio].ſ.qñ fit ad agẽdũ, & qđ ſubiicit̃ vel tollit̃.
ſupple qñ fiat ad deliberandũ, vt pactũ de non petendo, p qđ
aliqñ tollit̃ actio ipſo iure qñ iuuat̃ legis auxilio. rl'r aũt non
tollit̃ actio,nec ciuilis obligatio p tale pactum,licet tollat̃ na
turalis,ſed eliduntr: qđ dic,vt j̃.e.l.ſi vnus.§.pactus. ¶In tex.ibi
[lege.]ſupple ciuili vel p̃toria. In hoc ergo ſtat difficultas iſti⁹
l. cũ gl. in reperiendo exẽpla qualr pactũ de ſui natura nudũ
iuuatur l.ciuili vel p̃toria & ſenatuſcõſulto, vt pariat actionẽ
ſi fiat ad agendũ. Itẽ qualr iuuetur vt tollatur actio ipſo iure,
qñ fit ad deliberandũ.Et vr̃ in primo articulo qualr iuuetur le
ge ciuili,vt pariat actionẽ. pone exẽplũ per l.ad exactionẽ. C.
de dot. prom. vbi ex pacto nudo fauore dotis orit̃ actio p̃ſcri-
ptis verbis auxilio illius l.Exemplũ aũt qđ ponit gl.de l.vnica.
C.de rei vx.ac nõ ẽ bonũ,qa ibi nõ orit̃ actio ex pacto nudo,
ſed ex ſtipulatione ficta,q̃ eſt conuentio veſtita, nec ẽt exẽplũ
de l.ſi quis argentũ.C.de don.& de l.j.j̃.de ſuffra.qa in illis non
oritur actio ex pacto,ſed ex legib. illis pp pactum, vñ agit̃ in
5 illis condictione ex lege,non actione p̃ſcriptis verbis. †Qualr
autem iuuetur l.prætoria.pone exemplum per l.ſi tibi.§.de pi-
gnore.j̃.co.ubi ſolo pacto nudo conſtituitur ius hypothecæ,
ex quo iure oritur hypothecaria actio quæ eſt realis,& hoc iu
re p̃torio,ut ibi dr̃. Nec ob.ſi dicat̃ pignus eſt ꝯctus noĩatus,er
go ẽt iure ciuili debet parere actionem.Nam uerum eſt qñ eſt
propriè

ADDITIO.

a ¶Pactum nudum.Quãdo pactum nudum pariat actionem.Vide Mat.not.fol.25.
per Lud.Rom.conſ.39.& conſi.76.per Ang.59.& 76.

propriè pignus,qđ tũc dr̃ qñ incipit a traditione.cũ pignus di
catur a pugno , vt l. ſi rẽ.§.propric.ꝭ.de pigno. ſed cõuentio, ꝙ
res tua ſit obligata,non dr̃ pignus: ſed pactum de pignore,qđ
7 iure ciuili non parit actionẽ. †Qualiter aũt iuuet̃ ſenatuſcon-
ſulto.gl.ponit mirabile exemplũ ſi fiat pactum inter hr̃dẽ, &
fideicõmiſſarium vl'em, vt poſt reſtitutã hæreditatem fideicõ-
miſſarius ſoluat debita hæreditaria,& legata.nam ẽt ſine hoc
pacto hoc diſponit ſenatuſconſultũ Trebell. iõ hoc pactũ dr̃
iuuari ſenatuſc. quia fit ſuper eo quod ſenatuſconſultũ diſpo
nit.Vñ cõcurrit diſpoſitio legis,& hominis circa idẽ: iõ conuẽ
tio dr̃ fortior.Gl.habuit bonũ intellectum,ſed inepte loqt̃ dũ
ponit,ꝙ interuenit inter hæredẽ,& fideicõ. nã non põt parere
actionẽ creditorib.& legatariis.Pone ergo,ꝙ inter creditores,
& legatarios ex vna parte,& fideicõ.ex altera. Et tunc eſt exẽ-
plũ notabile,ꝙ ex tali pacto,licet de ſe nudo,orit̃ actio ciuilis
p̄ſcriptis verbis:quia iuuat̃ ſenatuſcõ.qđ eſt de iure ciuili . Sed
ↄ: quia hoc caſu,& cæteris ſimilib.emanauit edictũ p̄toris de
ↄſt.pecu.qñ fit pactũ ſuper debito p̄cedẽte,vt ex eo oriat̃ actio
de cõſtit. pecu. q eſt p̄toria & fuit neceſſaria. Sol.dñt Doc. ꝙ ſi
fiat pactũ de ↄſtituta ſup debito p̄cedẽte,& efficace, licet oria
tur actio de cõſtituta, nõ tñ pp hoc fuit neceſſariũ edictũ præ-
toris:qñ poterat oriri ẽt ciuilis actio auxilio legis,q̄ illud debi
tũ faciebat ratũ . ſed ſi debitũ ñ erat efficax pura naturale tñ :
tũc actio de conſtit.fuit neceſſaria, qa lege ciuili non iuuatur
pactũ.tene menti.Nã in quodam examine vidi iſtum paſſum
refricari,& cũ q̄rerẽ a quodã Doc. ego allegaui iſtã glo.& ipſe
8 cõfeſſus eſt,ꝙ hęc erat gl.ordi.¶†Circa ſcđm art. qual'r iuuet̃ ,
vt tollat̃ actio ipſo iure p legẽ ciuilẽ.gl.ponit exemplum in ac
ceptilatione.tñ addit ꝙ acceptilatio non eſt pactũ nudum, cũ
non habeat ſolennitatẽ verborum ſicut ſtipulatio.Item qual'r
iuuet̃ p legẽ prætoriã, pone exẽplum in actione iniuriarũ, &
aliis orientib.ex maleficio:quia tolluntur ipſo iure p'pactum,
& hoc iure p̄torio,vt ꝭ.e.l.ſi tibi.§.q̄dã. & in l.ſi vnus.§.pactus.
verſ.ſed ſi pactum cõuẽtũ.Itẽ qual'r iuuet̃ ſenatuſcon.gl.ponit
in Macedoniano.& Velleiano, & vr̃ velle,ꝙ mulier, & filiusf.
habeãt exceptionem taciti pacti.gl.nõ bñ loquit̃,qa tex.vult,
ꝙ tollatur actio ipſo iure auxilio ſenatus, ſed mulier & filiusf.
licet ſint tuti exceptione,tñ naturaliter & ciuiliter ſunt obliga
ti,& contra eos competit actio mero iure,.ut l. qa natural'r.ꝭ.
9 ad Macedo.& l.qui exceptione.ꝭ.de condi.indeb. † Pone ergo
ſm Bal.hic in prin.ꝙ creditor liberauit mulierem, vel filiũfa.
p pactum a fideiuſſione,vel mutuo:certe hoc pactum,qa con
currit cum diſpoſitione Senatſcõſul.ẽt eos liberat, vt ipſo iure
liberentur ab omni obligatione: & ẽt tollatur actio ipſo iure,
quod ante pactum non erat , quod perpetuo tene menti .

LEX VII.

1 *Conuentio iuriſgentium nominata,parit actionem,ſecus ſi eſt innominata,*
niſi veſtimento iuſtæ cauſæ,vel cohærentia contractus veſtiatur .
2 *Ex contractu innominato do vt des,vel do vt facias ei qui dedit contra nõ*
dantem,vel non facientem datur actio præſcriptis verbis,quæ oritur ex
iſto contractu . & datur etiam contra illum,qui impleuit tamen imper-
fectè, quia implementum non durauit .
3 *Quid ſit dare actionem datiuam & natiuam .*
4 *Qñ ſubeſt cã ex qua põt oriri actio , nõ recurritur ad actionem datiuam.*
Ex contractu facio,vt des contra illũ qui dedit,ſed nõ perfectè datur actio,
præſcriptis verbis. ſed contra eũ qui nullo mõ dedit datur actio de dolo.
5 *Permutatio non eſt contractus nõiatus. & quis dicatur cõtractus nõiatus.*
6 *Quæ differentia eſt inter contractus , qui re contrahuntur,& permutatio-*
nem in qua etiam requiritur rei interuentus.
7 *Donatio an ſit contractus nominatus .*
8 *Ex ſtipulatione de p̄mutãdo ſufficit ſola oblatio , vt nõ hẽat locũ pęnitẽtia.*

IVriſgentiũ conuentiones.

1 †Conuentio iuriſgentium nõiata parit actionẽ: ſe-
cus ſi eſt innominata, niſi veſtimento iuſtæ cauſæ ,
vel cohærentia cõtractus veſtiatur.h.d.vſq; ad §.adeo. ſm Bar.
qui multum bñ,& cõpendioſe ſummat.Et primo loquitur de
conuentionib.nõiatis,vſq; ibi.ſed & ſi in alia.¶Scđo de inno-
minatis.& hæc ſcđa ſubdiuidit̃,qa primo loquit̃ qñ veſtiuntur
implemento iuſtę cauſæ vſq; ibi,ſi ob maleficium, & nõ dicit
eas veſtiri implemento cauſæ iniuſtæ vſq; ibi.ſed cũ nulla.Ter
tio dicit,ꝙ ſi nulla ſubeſt cã iuſta vel iniuſta, tales conuentio-
nes innominatę non pariunt actionẽ, qa ſunt nudę,& ex nu-
do pacto non oritur actio,ſi ſit ad agendum : ſed ſi fieret ad li-
berandum, bñ oritur exceptio vſq; ad §. quinimo.ibi autẽ di-
cit tales conuentiones nudas de ſua natura, ſi apponantur iux
ta contractum bonęfidei,q̄ de ſe eſt veſtitus, actionem ex illo
contractu informant, ſupple etiam de ſe actionẽ pariunt prę
ſcriptis verbis . & ſic veſtiunt̃ cohærentia contractus dummõ
incontinenti, non ex interuallo apponantur . In prima parte
ibi,q̄dam actiones pariunt,q̄dam exceptiones, dic quaſi dicat
q̄dã ſunt veſtitę, q̄ ſi fiant ad agendum periunt actionẽ,q̄dam
ſunt nudæ,q̄ ſi fiant ad agendum non pariunt actionem , ſed
ſi fiãt ad deliberandum pariunt exceptionẽ , & ſic hñt aliquã
efficaciã in liberando,q̃ non hñt in agẽdo , quia fauorabilior
2 eſt liberatio, q̃ actio, vt l.Arrianus. de act. & obl. ¶†In tex.ibi
[q̄ pariunt actionem in ſolo nõie nõ ſtant:ſed regulantur.]nã
interdum pariunt ẽt ſi in ſuo nõie gñali ſtant, vt ꝭ. proxi.§.qñ
veſtiuntur veſtimento iuſtæ cauſę.ſ.rei interuentu, vel ẽt cohę
rentia contractus,vt ꝭ.§.quinimo,vel l.auxilio, vt l.præceden-
ti.¶In §.ſed & ſi in alium contractum,collige ꝙ ex cõtractu,
innõiato do ut des, uel do ut facias ei qui dedit cõtra non dã-
tem, vel nõ facientẽ dat̃ actio p̄ſcriptis verbis , q̄ oritur ex iſto
contractu tanq̃ iuſto rei interuentu , & ſic implemento iuſtæ
cauſę,& hoc vſque ibi & iõ. ſimiliter datur contra illum q im
pleuit tñ imperfecte, qa implemẽtum non durauit,ut in uerſ.
3 & ideo puto.†In quo ẽt no.alia duo vel tria.Primo,ꝙ eſt dare
actionẽ datiuã,& natiuã,nec eſt tex.in mundo qui melius pro
bet,licet vt audio D.Raph.Fulg.dixerit oppoſitum, ꝙ nõ repe
ritur tex.qui ponat hãc diſt.& iõ dicebat oẽs actiones natiuas,
4 qđ eſt contra iſtum tex.exp̄ſſè.¶†Item no.aliud ad qđ ſemper
allegat̃,ꝙ qñ ſubeſt cã ex qua põt oriri actio, nõ recurritur ad
actionem datiuam.Item eſt hic caſus,ꝙ ex contractu facio vt
des,cõtra illum qui dedit, ſed nõ perfectè datur actio p̄ſcriptis
verbis,ſimil'r ꝭ.de p̄ſcri.verb.l.naturalis.§.ſed ſi dedit tibi ſeruũ.
ſed cõtra illum q nullo mõ dedit non datur actio pręſcr. ver.
ſed de dolo,vt ĩ ea.l.§.qd ſi facta : qđ dic vt ibi dixi.& dum tex.
dicit hic ciuilem obligationem,ſupple.ſ.& actionẽ, & ſic obli
gationem cum effectu . & iſta dr̃ pręſcriptis uerbis,q̄ oritur ex
5 ↄctu innominato. ¶†In gl.mag.ibi.C.de re.permu.ſuper rubr.
ibi ponit melius veritatem, nã iõ permutatio non eſt contra-
ctus nõiatus,qa hoc nomen eſt generale, & cõuenit cuilibet
cõtractui . Nam & emptio,et venditio dicitur permutatio,qa
permutatur res cum pecunia . ſil'r & locatio, & conductio. Et
pp gñale nomen non redditur contractus nõiatus,ut patet in
prin.iſtius l.ibi in ſuo nõie.ſ.gñali :ut ibi exponit gl.requirit̃.n.
ſpeciale nomen tale, qđ nõ cõueniat aliis contractib.ad hoc ,
6 ut dicat̃ nõiatus. † Sed q̄ dr̃ia eſt inter cõtract⁹ q re ↄtrahunt̃ ,
& p̄mutationem in qua ẽt reqritur rei interuentus? gl. hic ur̃
uelle,ꝙ illi q re ↄhũtur nõ dñr p̄fecti quouſq; res ñ interuene-
rit,nõ.n.dr̃ commodatum depoſitum,uel mutuum niſi poſtq̃
res interuenerit . ſed p̄mutatio dr̃ ẽt añquã res interuenerit.ſ.
ipſa cõuentio de p̄mutando,& ſecuto poſtea implemẽto orit̃
actio ex conuentione non ex implemento. Br̃ hoc nõ placet,
qa conuentio de permutando non dr̃ p̄mutatio,ut patet in l.
ex placito.C.de rerũ perm.p̄terea pone,ꝙ p̄ceſſit conuẽtio,ſed
incepit a traditione: certe actio nõ oriret̃, niſi ex implemẽto,
& ſic ceſſat theorica gl.Dic ergo ꝙ in ↄctib.q re ↄhunt̃,contra
hitur oblĩo ad illud idẽ qđ traditũ fuit,uel ad tantũdem in gñe,
qđ facilius fit.ſed in permutatione non contrahit̃ ad illud idẽ,
ſed ad aliud.Et iõ iſta dñr diuerſa.Nã primi cõtractus dñr ueſti
ri re.ↄctus aũt innõiati in qb.oblĩo ↄhit̃ ad aliqd dñr ueſtiri in
teruentu rei, et orit̃ actio ex interuentu rei nõ ex cõuẽtione ,
p̄cedente cũ poſſit eſſe ꝙ nulla p̄cedat. ¶In gl.ibi [hodie uero
7 nõiatus.]†Tu dic ꝙ donatio & olim,et hodie erat,et eſt ↄctus
nõiatus,qñ habet ſpãle nomen qđ alteri non conuenit.Item
a ſi olim fuiſſet innõiatus[a] habuiſſet locũ pñia in eo cuius con-
trariũ erat etiã olim, ut l.Ariſto.ꝭ.de dona. Et ſi dicat̃, ſi olim
erat nõiatus, quare non oriebatur actio ex nudo pacto dona
tionis? R̃ñdeo,qa donatio dr̃ doni datio,ut l.ſenat⁹.§.j.ꝭ.de do.
cã mor.& datio eſt dñij tranſlatio,uñ p̄priè loquendo non dr̃
donatio,niſi cũ p̄uenit̃ ad traditionem, et dñij trãſlationem,
et ſic ñ p̄ficit̃ ſolo cõſenſu,ſicut nec ↄctus q re ↄhitur.ſed ↄct⁹,
q ↄhũtur cõſenſu,ſtatim dñr p̄fecti,ꝙ cõſenſus interuenit. Pa-
b ctum ergo[b] de donãdo non dr̃ donatio, et iõ olim erat nudũ ,
qa non pariebat actionem.hodie opat̃ ut naſcat̃ condõ ex l.
ſi quis argentum.de hoc articulo uide in l.fi.ꝭ.de cõdi.ob cau.
8 ¶†In gl.ibi[cũ his caſibus liceat pęnitere.]nõ. iſtã gl.p eo qđ
dixi ſ.e.l.j.in fi. ubi omiſit allegare iſtam gl.et ſupple eam, per
ea quæ ibi dixi.quia nõ habet locum quando interueniſſet ſti-
pulatio de permutando , tunc enim ſufficeret ſola oblatio:qa
contractus eſſet innominatus , et non haberet locum pñia.

ADDITIONES.

a ¶Innominatus.Adde ꝙ donatio ob cau. dicitur contractus innominatus.ita Ale.
in conſi.40.col.pen.in fi.in 4.vol.& idẽ Alex.in conſi.525.col.3.in j.vol.& ibi ꝙ
non dr̃ propriè donatio, nec ſtatutũ loquens de donationib. hẽt locũ in ea. Cur.
b ¶Pactum ergo . Adde ꝙ facit in ſimili , quod dicitur de pacto de vendendo non
dicitur venditio.gl.eſt in l.Titius.infrà, de pign.act.& in l. in æſtimationibus, in-
frà,de pet.hęred.pulchrè ponit Aret.in conſi.28.col.2.Cur.

1 §.Si ob maleficium. † Implementũ cauſę in
iuſtę non ueſtit ↄctum
innõiatũ.h.d. ¶In tex.ibi [p̄miſſum ſit].ſ.nudo pacto. & tunc
licet cã ſubſequat̃, nõ ueſtit̃ pacto qa non eſt iuſta,cũ ille dẽat
abſtinere gratis a maleficio . uñ ſi uult p̄miũ dr̃ eſſe turpitudo
ex parte ſua,ut l.fi.ꝭ. de cõd. ob turp.cau.ſi aũt interueniſſet ſti
pulatio tunc pp ſolennitatem uerborum , quia eſt promiſſio
ueſtita oriret̃ obligõ,etiõ mero iure,ſed obſtaret exceptio, ut
l.pen.ꝭ.de condic.ob turp.cau.et hoc cũ quis promittit ne ma-
lefi-

leficium fiat, quo caſu uertitur turpitudo ex parte recipientis
tantum:ſi aũt promiſit ut maleficium fiat, tunc uerſať turpi-
tudo ex parte vtriuſq;,& tunc ẽt ſi interueniret ſtipľo eſſet ip-
ſo iure nulla,vt ꝓbať in l.plagii.ff.de ver.obl.& iſta ꝓcedũt,qñ
turpitudo verſať in cã,ñ in eo qđ ꝓmittiť, q̃a illud nõ ẽ turpe
.ſ.dare pecuniã.ſi aũt verſať in eo qđ ꝓmittiť, q̃a promittit q̃s
maleficiũ facere:tũc ſtipľo ſine dubio eſt nulla, vt l.gñalr.ff.de
ver. ob. & ex his remanet declarata gl. q̃ loquitur imperfectè.

1 *Simplex conuentio innominata,ſi non veſtitur implemento iuſtæ cauſæ dr̃ nuda,iõ non parit actionẽ,ſed ſi fiat ad liberãdũ benè parit exceptionẽ.*
2 *Si promitto centũ,& non dico cauſam de præterito pp quã tenear: an valeat ſtipulatio,& an cenſeatur interpoſita ex fatuitate.& num.3.*
3 *Ex pacto nudo,an de iure canonico detur actio de æquitate.*
4 *Si in ſtipulatione exprimitur cauſa omnino falſa,quòd præſumatur animus donandi,ſed in pacto non,niſi quando non eſt omnino falſa.*
5 *Si reperiatur inſtrumentũ in quo continetur,quòd tales conuenerunt adinuicem de faciendo hoc vel illud: tunc iſtud verbum conuenerunt importat pactum nudum,nec per tale inſtrumentum probatur ſtipulatio.*
Secus in verbo promiſit,etiam in ſcriptura priuata, & de ratione diuerſitatis inter ſcripturam & teſtes.

1 § **Sed cũ nulla ſubeſt.** †Siplex cõuentio innoĩata,ſi nõ veſtiť implemento iuſtæ cãæ dr̃ nuda,iõ ñ parit actionẽ,ſed ſi fiat ad liberãdũ bñ parit exceptionem.h.d. ¶In tex.ibi[cũ nulla ſubeſt cã.]hoc põt intelligi tripliciter.¶Primò, qñ non fuit facta ob aliq̃ cãm de futuro,ſed ſimpľr ꝓmiſi tibi cẽtum pacto nudo, vel fuit facta ob cãm de futuro, & illa ñ fuit impleta,puta vt ires pro me Romã,& ñ iuiſti.neutro.n.caſu potes agere, q̃a cõuentio ñ eſt veſtita implemẽto iuſtæ cãæ.& tunc intellige vt̃ dixi de ſimplici conuentione,in qua nulla interuenit ſtipľo. ſi ãt interueniſſet,tunc vtroq; caſu naſceret̃ actio mero iure,ſed in primo caſu qñ fuiſſet facta ſine cã, obſtaret exceptio, vt l.2.§.circa.de do.excep.in ſcđo caſu,qñ ob cãm de futuro,q̃ nondũ eſſet impleta,ſiľr obſtaret exceptio,niſi offerret ſe velle implere,& ꝑ ꝓmiſſorẽ ſtaret,vt dixi ſ̃.e.l.j.in fi. q̃ obľo nõ ſufficeret, ſi non interueniſſet ſtipľo,vt no.ſ̃.ea.l.§.j.in fi.mag.gl.põt ẽt intelligi in cã de p̃terito, & tũc p̃t intelligi in cõuentione ẽt ver-
2 bis veſtita,vt in ſtipione,†ſi ꝓmitto centũ, & nõ dico cãm de p̃terito pp quã tenear ad iſta centũ,& tũc ẽt ſtipľo valet mero iure,ſed obſtat exceptio & hoc mõ intellexit Mar. quẽ q̃dã reprehenderũt, q̃a vr̃ cõtinere cãm donationis,& ſic exceptionẽ non obſtare.glo.ſuſtinet Mar.dicens ipſum intellexiſſe, qñ fuit expreſſa cã,ſed falſa,& ꝑ errorẽ,puta promitto tibi centũ in quib.teneor ex tali cã.nã ſi reperiť falſa non põt dici,ꝙ aĩo donãdi ꝓmiſerim,ſed potius exoluendi debitũ, iõ obeſt exceptio.Si ãt ſcirẽ illã falsã eſſe,viderer ꝓmittere aĩo donãdi,ſi ſoluerẽ ob cãm q̃ ſcirem falsã, q̃a ſolľo, & ꝓmiſſio,æq̃paranť,vt ff.de cõd.indeb.l. ſi is q̃ in ꝑpetuũ. ſi aũt nullã cãm exprimerẽ verã,vel falsã,ſed ſimpľr ꝓmitterẽ nõ p̃t dici,ꝙ aĩo donãdi ꝓmiſerim cũ lex dicat exceptionẽ mihi cõpetere,vt d.l.2.§.circa.de do.excep.& ſic poti⁹ ex fatuitate uideor ꝓmiſiſſe, vt no.
3 Bal.in l.gñalr.C.de non nu.pec.¶In tex.ibi[obľonẽ.]ſ.efficacẽ cum ꝓductione actionis.& eo mõ expone verbum obľonem.
a qđ ff.ſequiť. & hoc eſt uerum de iure ciuili.[a] ſed canoniſtæ dñt
b ex pacto nudo [b] dari actionem de æq̃tate,vt in c.j.ex̃ e.tit.notatur.Sed vr̃ ꝙ nullum pactum ꝓmiſſum poſſit dici nudũ, q̃a ſi alia cã non appareat,p̃ſumeret̃ interpoſitum aĩo donãdi.ar. in l.diuortio.ff.de uer.ob.& ſic ſaltem hodie oriť actio ꝑ l.ſi q̃s argentum.C.de do.& vr̃ de hoc gl.ordi.ff.de cõſt.pec.l.ꝙ ſi maritus.§.j.ſuper verſ.exceptionem.in fi.dicit Gul.de Cu.ꝙ ex nudo,vel pp nudum pactum donationis non oriť actio, niſi qñ promittitur aliq̃d dari: ſecus ſi aliquid fieri,vel non fieri,& ita limitat illã l.ſi q̃s argentum.qđ Bar.hic reputat notabile.& idẽ vr̃ tenere in l.ſi vnus.§.pactus.ff.eo. Bal.hanc opi. reprehendit in l.pacta q̃ contra.C.eo.Rñdeo ego ad contrarium, ꝙ ex pacto nudo,vel pp ipſum tunc oriť actio qñ cõſtabat,ꝙ eſt interpoſitum aĩo donãdi,& ita loquitur d.l.ſi quis argentum.ſi aũt non conſtat non p̃ſumitur,ꝙ aĩo donãdi,q̃a ſic concurrerent duæ ſpãlitates,vna ꝙ p̃ſumeret̃ aĩus donãdi, qđ in dubio non eſt,cum nemo p̃ſumať iactare ſuũ.l.cũ de indebito.ff.de ꝓb.altera,ꝙ pactum nudum pareret, vel parere faceret actionẽ,qđ eſſe non debet,vt duæ ſpãlitates ſimul cõcurrẽt,vt l.j.C.de do.ꝓmiſſ.& hoc vr̃ de mẽte Doc.vt no.Bar.ff.prox.§.& probať. nã ſtipľo interpoſita ſine cã non p̃ſumiť interpoſita aĩo donãdi in dubio,ſed ex fatuitate,& iõ obſt.excep.vt in d.§.circa. fortius in pacto nudo, q̃a tunc ipſo iure non naſciť, ſed ſi fuit expreſſa cã falſa,tunc vr̃ poſſe dici,ꝙ aut ignoranter,aut ſciẽter: & tunc aut loquimur in ſtipľone, & p̃ſumitur aĩus donandi, vt ſ̃.dixi.Aut in pacto,& tunc aut non erat oĩno falſa,q̃a tenebatur,ſed obſtabat exceptio:& tunc valet, & cenſetur illa exceptio remiſſa aĩo donãdi. & ita loq̃tur gl.q̃ eſt in l.ꝙ ſi maritus.ff.de conſt.pec.Aut erat oĩno falſa, vt quia nullo modo tenebatur,et tunc glo.q̃ eſt in l.hactenus.eo.ti.ff.de conſt.pec. vr̃ tenere,ꝙ iure iſto pactum non ualeret: hodie ſic,et p̃ſumiť animus donãdi,quam Bar. vr̃ hic tenere cum dicta diſtinctione,ſed contrarium dic per id quod dixi ſ̃. ne concurrant duæ
4 ſpecialitates.& in hoc eſt dr̃ia inter ſtipulationem,et pactum, quia in ſtipulatione ſi exprimitur cã omnino falſa præſumiť animus donandi, ſed in pacto non ratione prædicta. qñ non eſt omnino falſa idem in pacto, ꝙ in ſtipulatione.Et no.quia iſte paſſus male declaratur per Doc.et per Bar.maxime in d.§. circa. qui tranſit multum leuiter, ſed ex prædictis patet plena
5 ueritas.¶†In gl.quæ incipit caute.ultra exempla,quę ponit gl. de pacto nudo quæ tamen limita,ut hic per Doc. dic ut reducas cum practica, ꝙ ſi reperitur inſtr̃m in quo continetur, ꝙ tales conuenerunt adinuicem de faciendo hoc, uel illud,hoc uerbum conuenerunt importat pactum nudum, nec per tale inſtrumentum probatur ſtipulatio, ut ſupra ſi cer.pet. l.lecta. uerſi.denique.et ibi per Bart.ſecus ſi continet uerbum promi-
c ſit,[c] uel in ſcriptura publica,ut l.ſciendum.ff.de uerbo.obl.uel in priuata ſcriptura, ut C. de inuti.ſtip.l.j. quia intelligitur per ſtipulationem. Sed ſi hoc uerbum ꝓmiſit proferatur acephalũ,quia non eſſet confecta ſcriptura,tunc etiam non probaretur ſtipulatio,ſed pactum nudum,niſi haberemus,ꝙ præceſſerit interrogatio,et incontinenti ſecuta eſt promiſſio. quod dic ut no.in l.j.C.de uſu.& quæ ſit ratio diuerſitatis inter teſtes, et ſcripturam,uide per Bart.in d.l.ſciendum.et in d.l.j. et in materia iſtius gl.uide per Cy. C.eo.tit.l.lege.

ADDITIONES.

a ¶De iure ciuili.Adde an & quando pactum nudum producat actionem, & quid de iure canonico,per Alex.de Imo.in conſi.16 col.2.verſ.quod autem. in 2.vol. conſi.41. col.2. in 3. vol. & hic adde quæ plene habes per Caccialupum in ſuo ſolenni tract.de pa.Cur.

b ¶Pacto nudo.Adde gl.in c.quicunque.12.q.2.glo.& Archid. in c.iuramenti.22. q.v.D.Anto.& Imo.in c.per tuas.extra de arbi.Lud.Rom.in l.2. de verbo.obl.& conſi.ſuo 30.Arch.in c.ſunt nonnulli.j.q.j.& non ſolum pactum nudum,ſed ſim p ex pollicitatio, ſecundum Anto.de Butr.& in c.ex parte extra de cenſi. de qua per Abb.in c.inter vniuerſas. extra de elec. & quando ex pacto nudo agi poſsit, vide per Mat.notabilib ſuis ſol.25.

c ¶Promiſit. De hoc in l. lecta. quam ego reperij. anno quarto ſtudij mei. infrà,ſi cer.pet.& in l.ſciendum.vbi no.ui in appo.

---

1 *Pactum nudum de ſui natura,ſed veſtitum cohærentia contractus,incontinenti appoſitum,quam actionem producat.*
2 *Pactum nudum iuxta contractum veſtitum, & incontinenti appoſitum, non ineſt actioni,ſed contractui,tamen informat actionem,& etiam cõtractum,& de alio effectu.remiſſiuè.*
3 *Quòd illud ineſſe habeat ſe per modum cauſæ: & informare & parere ſe habeant per modum effectus,& quòd poſſit ſubeſſe cauſa:& tamen nõ ambo effectus,ſed alter tantum,& quando.*
Pactum quando dicatur apponi iuxta contractum,qualiter dicatur apponi ex interuallo.
4 *Pactum quando apponitur circa ſubſtantialia etiam ex interuallo dicitur ineſſe,vt actionem pariat: & ſi circa accidentalia etiam ex interuallo quando pariat exceptionem,& quid ſi ſuper naturalib.& nu.7.*
5 *Quatuor ſunt vires pactorũ:quia pariũt,perimunt, informant, & elidunt.*
6 *Pactum iuxta contractum appoſitum,ſi continet illud idem qđ contractus, in alia tamẽ forma vt agitur,ꝙ debitum purè debeatur ſub condĩone vel in diem,tunc ineſt et cenſetur receſſum a prima forma: quid ſi contineat aliud diuerſum.*
7 *Pactũ incontinenti appoſitũ, tunc ineſt quando legẽ contractui dat,id eſt, quando continet tale quid quod potuiſſet in ipſo contractu venire.et n.7.*
8 *Dictio quinimò,quòd augeat effectum præcedentium.*
9 *Si habita relatione pacti incontinenti appoſiti reſultet contractus innominatus: quòd tale pactum tunc operabitur tria, quia informabit actionem ex contractu,& pariet actionem præſcriptis verbis, & quia faciet reſultare contractum innominatum,ex quo orietur actio præſcriptis verbis:& ſic erunt duæ diuerſæ actiones præſcrip.verb. & quæ ſit vtilitas.*
10 *Actio depoſiti vel commodati, quæ re contrahitur, non poteſt competere ad id quod deuenit in pacto,ſi eſt penitus diuerſum ab illa re.& num.7.*
11 *Contractus conditionalis vtrum veſtiat pactum purum vt faciat ex eo ſtatim actionem præſcriptis verbis competere.*
12 *Actio ex contractu informata ex pacto, quòd non ſuccedat loco præſcript. verbis orientis ex pacto, ſed vtraque actio ſeruet ſuam naturam, niſi quando competit ad acceſſorium.*
13 *Oĩs cõuentio aut veſtitur à iure gentiũ aut ciuili: & q̃ ſint iſta veſtimẽta.*
14 *Veſtimẽtũ rei interuẽtu,ꝙ faciat oriri actionẽ ad rẽ diuersã, vt in cõtractib.innoĩatis,& quid in veſtimẽto rei,et quid ſi res nõdũ interuenerit.*
15 *Contractus ſtricti iuris,an informent pactum incontinenti appoſitum.*
Pactum quando cenſeatur pars contractus.
16 *Promiſſio nuda an veſtiatur à ſtipulatione pœnali.*
17 *Stipulatio ſi eſt pro me,& pactum pro te, non poteſt actio mihi competens ex ſtipulatione informari à pacto: & quid econtra.*
18 *Actio de dote non oritur conſtante matrimonio:ſed quòd ſit nata obligatio, & quòd oriatur ſtatim ſoluto matrimonio, licèt exactio non antequàm labatur annus hodie,& olim triennium.& nu.20.*
19 *Pactum quòd dos reſtituatur ſtatim,& non tempore præfixo à iure, quando dicatur apponi ex interuallo.*
20 *Pactum nudum ex interuallo, ſicut proficit reo ad excipiendum, an ita debet proficere actori ad replicandum.*

§.Quinimo

1 **§.Quinimo interdũ.** † Pactũ de ſui natura nudũ iuxta ꝯtractũ veſti-
tũ appoſitũ incontinenti nouã actionẽ ex eo ꝯtractu parit,& ve
terẽ informat,& ẽt nouã ꝑſcriptis verbis parit: ſecus ſi ex ĩter-
uallo,qñ poſt ꝯtractum abſolutũ apponeret,licet tpe quo actio
naſcitur,qđ trib.demonſtrat exẽplis.bñ tñ parit exceptionem,
ſi apponat̃ pro reo.h.d. totus §.vſq; ad §.adeo.& diuidit̃ ĩ qua-
tuor partes,qa primo ponit̃ dictũ bimembre, qđ si sit appoſi-
tũ iuxta ꝯtractũ bonæfidei q ẽ veſtitus,ſibi ineſt.& ex hoc ſeqt̃ ef-
2 fectus,ꝙ actionem ex illo ꝯtractu informat.†Et aduerte diligen-
ter,qa nõ ineſt actioni,ſed cõtractui:tñ informat actionẽ, &
ẽt ꝯtractũ.& hẽt aliũ effectũ, de quo ĩ tex.expſſe ñ dr̃,ſed colligit̃
ex dictione ẽt,q̃ eſt implicatiua, & ĩcludit in illa dictione qn:
ſm gl.& ꝓbat̃ in l.in bonæfidei.C.e.& ĩ l.ii.C.đ pac.inter emp.
3 & ven. † Ineſſe ergo ſe habet per modum cauſæ. & informa
re,& parere ſe hñt ꝑ modũ effectꝰ,& p̃t ſubeſſe cã,tñ nõ am-
bo effectꝰ,ſed alter tñ.qa non ſꝑ informat.ſ.qñ nõ reperit in-
formãdã, vel qñ reperit,ſed ñ ẽ apta informare, vt no.gl.in l.
pacta.ĩ.de ꝯtr.em.& tñ tunc hẽt effectũ pariendi nouã actio-
nẽ p̃ſcrip.ver.qa ꝑꝑ ineſſe veſtit̃ cohærentia ꝯtractꝰ ꝑ approxima
tionẽ,ſicut qñ qs caleſit ex igne propĩquo, nõ ſic ex remoto,
ſm Bal.hic. & hoc vſq; ibi.ſed hoc ibi declarat qñ dicat̃ appo
ni iuxta ꝯtractũ,vt ſibi inſit dicẽs, qñ incontinẽti:ſecꝰ ſi ex inter-
uallo vſq; ibi, vt puta. & qñ dicat̃ incõtinenti colligit̃, ut ĩ.in
ver.ea.n.ſ.qñ ĩ ĩgreſſu ꝯtractꝰ,vel quaſi ꝯtractꝰ,ut colligit̃ ex ver.idẽ
Marcellꝰ.vbi loqt̃ de quaſi ꝯtractu tutelę.tunc aũt dr̃ fieri in in-
greſſu,qñ fit tpe quo ꝯtractus celebrat̃, & ſic ẽ in fieri:qa nondũ
recipit formã, iõ de facili informat̃ a pacto poſtq̃ vere eſt ha-
bitus pro ſoluto,iõ recipit formã,vñ amplius non variat̃. ĩ.de
verb. ob. l.inſulã intra biẽniũ.tertio in ver.ut puta exẽplificat
trib.mod.qualr̃ dicatur apponi ex interuallo,& primũ exẽplũ
eſt auctoris,ſm ẽ Marcelli,tertiũ Papiniani.& volunt iſta exẽ
pla,ꝙ licet apponat̃ tpe quo actio naſcit̃,ſi tñ fuit appoſitum
dudũ poſt ꝯtractũ celebratũ,non dicat̃ ineſſe,nec informet, nec
actionẽ pariat,qa non ineſt actioni,ſed cõtractui:iõ dẽt appo
ni iuxta cõtractũ nõ iuxta originẽ actionis,&.hoc vſq; ad ver.
fi.q incipit,ſed ex parte ibi,quarta,in qua loqt̃,qñ pactum ap
poneret pro reo quo ad liberationẽ; qa tunc ẽt ſi ex interual-
4 lo parit exceptionẽ.†& aduerte,qa iſte.§.primus loquitur, qñ
pactum apponit̃ circa accidentalia , vel ex interuallo: ſi uero
circa ſubſtantialia, ut eſt conſenſus,itẽ res, & pretiũ in vendi-
tione:tunc ẽt ſi ex interuallo dr̃ ineſſe,ut pariat actionem,ut
l.pacta conuenta.ĩ.de cõtrah.emp.in §.ſeq.adeo.Scias ẽt,ꝙ li-
cet primo caſu ſi apponit̃ ex interuallo nõ pariat actionẽ ut
hic, tñ ẽt ſi ſit appoſitum pro actione ad finem agẽdi parit ex
ceptionẽ,qa ſi ille,qui promiſit per actum agat ex contractu,
repellit exceptionẽ ne ſeruet pactũ,quod eſt ſingulare , ut eſt
caſus in d.l.pacta.ver.ſed qđ dr̃.& ſic inducta ad agendũ inter
dum proficiunt ad excipiendum, licet non ſic econtrario ĩdu
cta ad excipiendũ, proficiant interdũ ad agendum, ut ĩ.de iu-
5 reiu.l.ſed & ſi poſſeſſori.ver.proinde.¶†Item ſcias,ꝙ quatuor
ſunt vires pactorũ,qa pariunt,perimunt,informant,& elidũt,
ut no.gl.in l.pacta q̃ ꝯ.C.eo.& in prin.iſtius l.iſta l.tractauit de
prima uidelicet qualr̃ pariunt actionem,& in §.i. in iſto §. de
tertia qualr̃ informat.de ſcđa uero qualr̃ perimunt pone exẽ
plum in pactis,q̃ ipſo iure actionem tollunt, de quib.dixi ſ̃. l.
proxi.de quarta qualiter elidũt pone de his,q ipſo iure actio-
nem non tollunt, ſed elidunt,quod eſt regulare in pacto de ñ
6 petendo,ut l.ſi vnus.§.pactus.ĩ.e.¶ † Vlt.ſcias,ꝙ interdum pa-
ctũ iuxta ꝯtractũ appoſitum cõtinet illud idem,quod ꝯtractꝰin alia
tñ forma , ut quia primo fuit ſtipulatus pure,poſtea , ꝑ pactũ
agit̃ ꝙ dẽat in diẽ,vel ſub cõditione.forma tunc ineſt, & effe-
ctus inhærentię,eſt, ꝙ cẽſet receſſum a prima forma ꝯtractus, &
factus trãſitus ad ſcđam, ut perinde ſit,ac ſi ſtipulatio fuiſſet ĩ
terpoſita in diem,& ſub cõditione.& iſte eſt casꝰ ſm verũ ſen
ſum in l.lecta.ſi cer.pe. & ſic iſta informatio eſt peremptio pri
mæ formæ,& appoſitio ſcđæ.interdum cõtinet aliud diuerſũ,
& tunc informare non eſt perimere, ſed ei addere,ut actio ex
ꝯtractu non ſolũ det, ad id qđ uenit in ꝯtractu,ſed ẽt ad id quod cõ
tinet in pacto, ut hic declarat̃ ꝑ gl.¶ In tex. ibi [quinimo.]de
7 hac dictione qualr̃ ponat̃, vide Bar.in j.cõſt.C.circa fin. ¶ †In
tex.ibi[qa legẽ ꝯtractui dãt]No.qa iſte tex.declarat oẽs textus lo
quentes de materia,nã tunc pactũ incontinenti appoſitum ĩ-
eſt,qñ legẽ ꝯtractui dat,i.qa cõtinet tale quid, quod potuiſſet in
ipſo ꝯtractu uenire.Nã poſſum vendere tibi domũ pro centũ,&
ut ſcribas librũ,uel uadas Romã , & hoc pactũ hr̃ loco partis
p̃tii,ut l.fundi partẽ.de cõtrah.emp. & iõ ſi uendo ſimplr̃ pro
centũ,& poſtea appono pactum incõtinenti, ꝙ ſcribas librũ,
vel vadas Romã, ꝓinde ẽ,ac ſi uendidiſſem,ut ſcriberes librũ,
& ſic iſtud pactũ p̃t venire in actione ex uendito tanq̃ pars p̃-
tii.ſed ſi depono,apud te rẽ pacto appoſito ꝙ ſcribas librum:
iſtud pactũ non dat legẽ ꝯtractui,qm̃ a principio non potuit fie-
ri depoſitũ in re.& hoc pactum ꝯ naturã actionis depoſiti,eſ-
ſet, ꝙ daret ad hoc factũ cum re tñ cõtrahat̃,tunc non infor
mat.dicit tñ hic Ang.ꝙ bñ veſtit̃ a ꝯtractu depoſiti,vt actionẽ
p̃ſcriptis verbis pariat.qđ mihi nõ vr̃ verũ , qa ſi nõ ĩeſt ꝑꝑ qđ
legẽ ꝯtractui nõ dat,ut ex hoc tex.colligit̃,ergo non ĩformat nec
parit:qa iſti ſunt effectꝰ inhærentiæ: & vbi non ſubeſt cã, nec
p̃t ſubeſſe effectus.¶In tex.ibi ex naturã,expone.i.ex ſubſtantiam,
vel ſubſtantialia. ſi n.apponeretur ſuꝑ ſubſtantialib.tunc ẽt ſi
ex interuallo diceret̃ ineſſe ad pariendũ actionẽ, ut d.l. pacta
cõuẽta.ĩ. de cõtrah.emp.ſic ẽt ſuꝑ naturalib. q̃ tñ nõ ſunt de
ſubſtantia,idem qđ ſuꝑ accidẽtalib.ut diſtinguat̃ an ĩcõtinenti, an
ex interuallo.pone exemplũ,nã de natura venditionis ẽ ut vẽ
ditor de euictione teneat̃,vt caueat nuda ꝓmiſſione,nõ tñ eſt
de ſubſtantia,qa põt ẽẽ cõtractus uenditionis abſq; eo ꝙ ven
ditor teneat̃ de euictione,vt ſi fuit hoc actum expſſe, ut l.em-
ptorẽ.§.ibidem.ĩ.de ac.emp.& ſi poſt venditionẽ ꝑfectã cõue-
niãt ꝑ pactũ,ꝙ venditor det fideiuſſores,quos alr̃ nõ tenet̃ da
re,ut l.illud.ĩ.de euic.cum ibi no.nõ informabit̃ actio ex em-
pto,vt det̃ ad hoc; ſed si fieret pactũ,ut uenditor de euictione
nõ teneat̃,tũc ẽt si ex ĩteruallo valeret,& pareret exceptionẽ,
8 qa fit ad liberãdũ,& ꝓ reo,ut in fi.iſtiꝰ §.¶† In gl.j.magna,q̃ ĩ
cipit,qn ꝓ ẽt circa principiũ ibi , & sic corrigit̃ minꝰ plene di-
ctũ.vl dic meliꝰ ꝙ ſupplet:& iſta cõtinuatio placet ꝑꝑ naturã
dictionis qnimo,q̃ auget effectũ p̃cedẽtiũ.& hoc venit ꝑ mo-
dũ augmẽti,qa pactũ nudũ nõ ſolũ parit exceptionẽ,ut ſ̃.ꝓxi
me immediate,ſed ẽt ĩformat actionẽ.Bar.tñ ſequentẽ tenet,
ſed nõ curo.¶In gl.ibi.[& actionẽ pariat].ſ.p̃ſcri.verbis.qđ in
hoc tex.expreſſe non dr̃ ſed in legib.allegatis in gl . ¶Vltram.
tñ reprehendunt gl.qm̃ actio p̃ſcri.verbis nõ orit̃ , niſi ex cõtra-
ctib.innoĩatis,vt ĩ.de p̃ſcrip.verb.ꝑ totũ.& tñ p̃t ẽẽ tale pactũ,
ex quo habita relatione ad ꝯtractũ,non reſultat cõtractꝰ innoĩa
tus , vt ſi ſtipulor a te centũ cũ pacto ꝙ ſcribas mihi librũ. nã
& ſtiplo,& pactũ ponunt̃ ꝓ vno, ſed in cõtractib.ĩnoĩatis vnũ
ẽ ꝓ vno,alterũ ꝓ altero.nõ ergo iſto caſu ex tali pacto p̃t ori-
9 ri actio p̃ſcri. ver.ſm eos, & tñ glo. indiſtincte loqt̃. †Doc.nr̃i
ſubſtinent gl.per ll.quas gl.alle.& per l.in bonęfidei.C.e.tit.vbi
tex.dicit ꝙ oritur actio ex pacto nõ ex ꝯtractu innoĩato reſultãte
habita relatione pacti ad ꝯtractũ, ñ tñ negãt qn ſi habita relatio
ne reſultet ꝯtractꝰ innoĩatꝰ,ẽt ex tali ꝯtractu oriat̃ actio p̃ſcrip.verb.
& ſic tale pactũ opabit̃ tunc tria, licet gl.hic dicat duo,qa ĩfor
mabit actionẽ ex cõtractu: & quia pariet act.p̃ſcrip.ver. & qa
faciet reſultare ꝯtractũ ĩnoĩatũ ex quo oriret̃ actio p̃ſcrip . verb.
& ſic alia ẽ actio p̃ſcrip.verb.q̃ oriret̃ ex pacto incõtinenti ap
poſito,alia q̃ orit̃ ex ꝯtractu innoĩato,hoc vult gl.ĩ l.ex pacto.C.
de re.ꝑmu.& hoc eſt utile,qa ſublata vna ꝑ pactũ,vl̃ iuſiuran
dum cum oriant̃ ex diuerſis prĩcipiis,nõ ſunt aliæ ſublatæ, ut
ĩ.de iureiu.l.ſi actor.& ar.ĩ.de ſer.vrb.p̃d.l.ſi domꝰ. et l. ſi ędes.
10 in fi.prin.¶†In gl.ibi. [qa cum actio ex vendito cõſueuit dari
ad p̃cium.]hic petit̃ dari ad hoc,ut Romã vadas,et hoc iõ qa
actio ex vendito p̃t recipere hãc formã. Cum.n.ſit bonæfidei
non ſolũ in ea veniunt ea,de qb.principalr̃ eſt actum ut præ-
cium,ſed ẽt ea, q̃ æquum eſt venire tanq̃ acceſſoria,vt ĩ.đ ac.
emp.l.Iulian.§.ex vendito.et l.ex empto.e.ti. ſecus qñ eſt talis
actio, q̃ nõ põt hãc informationẽ recipere,nec ad illud quod
deuenit in pacto cõpetere,ut in actione depoſiti,uel cõmoda
ti q̃ re cõtrahit̃, vñ nõ põt cõpetere ad id qđ deuenit ĩ pacto,
si eſt penitꝰ diuerſum ab alia re,ut dixi ſuꝑ tex.uel pone in ſti
plone,ſi fuit ſtipulatus cẽtum pacto appoſito ꝙ ſcribas librũ.
nã ad certum dat̃ certi cõdõ gñalis,q̃ non põt informari a pa
cto,ut det̃ ad factum,qđ eſt incertum,qa eẽt contra ꝓpriã na
turã actionis.bñ tñ informat̃ ipſa ſtiplo ; qa pactũ ineſt ipſi ꝯ-
ctui,ut hic patet.Iõ qñ nõ põt informari actio,ſi põt ĩforma-
ri cõtractꝰ, informat̃ vt in hoc caſu,nam iſta ſtiplo p̃t parere
duplicẽ actionẽ.ſ.certi condõnẽ ad certã rõnem, ex ſtipulatu
ad factum,qđ eſt incertum,ut ĩ.ſi cer.pet.l.ſi quis certum.et il
la dr̃ informari a pacto.perinde. n .eſt ac ſi fuiſſet ſtipls quan
titatẽ,et ẽt fcm̃ quo caſu eſſent duæ ſtiplones, et ex vna daret̃
certi cõdõ,et ex altera actio ex ſtipulatu.et ita dicit Bar.in d.l.
lecta.et bñ ſubtiliter.¶Idem intelligit , qñ reperit informan-
dã:alr̃s non format ſi contractꝰ erat cõdõnalis,et pactum pu-
rũ.nã cõdõne pendẽte nõ eſt nata actio ex ꝯtractu, ergo non
p̃t informari a pacto.et hoc voluit gl.in l. pacta cõuẽta . tñ ex
tali pacto oriet̃ actio p̃ſcr.ver.qa veſtit̃ cohærentia ꝯtractꝰ.ita
intelligunt Doc.l.ſi venditione.ĩ.de peri.et cõ.rei ven.in prin.
vbi bñ colligit̃ ſubtilr̃ intelligendo.Bar.autẽ in d.l.lecta.vr̃ alr̃
intelligere,ꝙ ibi non oriat̃ actio ex pacto tanq̃ veſtito,qa cũ
ꝯtractꝰ ſit cõdõnalis,et ſic nõ hẽat uigorẽ ꝓ ſe, non põt alte-
ri dare,ſicut nec ab illo pacto informari,ſed orit̃ ex cõtractu ĩ
noĩato,q reſultat habita relatione pacti ad cõtractum, qa iõ
vendo tibi ſub cõdõne ut mihi ſcribas librum, et ex ꝑte mea
cõtractum ĩpleui, qa vẽditionẽ cõdõnalẽ feci,vñ poſſum age
re ut librum ſcribas.Et ſm hoc, licet cõdõ deficiat, nihilomi-
nus habeo librum , qđ vr̃ abſurdum , et l. ſi in venditione.lo-
quitur in aliis terminis. et iſte articulus vr̃ mihi ſatis dubius.
11 †vtrum cõtractus ꝯdõnalis veſtiat pactũ purũ, ut faciat ex eo
ſtatim actionem præſcri.verb.competere, uel faciat reſultare
contra-

ↄ̃ctū inoīatum,ex quo ſtatim ↄpetat præſcri. ver.actio ↄdōne
pendente vel de facto. Mihi verius vr̃, ꝙ non oriat̃ actio, niſi
cōdō exiſtat.Fallit in caſu iſtius l.ſi ī venditionē, cum vendidi
ſub ↄdōne cū pacto ꝙ periculum pendente ↄdōne ꝑtineat ad
emptorem,qđ non eſt rr̃,vt l.neceſſario.e.ti.§ qđ ſi pendēte.
nā ſi res interī pereat,vr̃ ꝙ licet ↄdō pēdeat uel defecerit, poſ-
12 ſum agere ad ꝑtiū,al's pactum nihil operet̃. ¶ †In gl.ibi[cum
actio ex vendito ē bonæfidei,erit ſtricti iuris]Doc.dicunt ↄtra
rium,qa non eſt verum,ꝙ actio ex ↄtractu informata a pacto
ſuccedat loco præſcrip.ver.orientis ex pacto. imò utraq; actio
eſt ęque principalis,cum ↄpetat ad idē . Iō q̄libet earū ſeruat
ſuā nām. l.itē.§.j.de ↄſt.pe. tunc.n.dr̃ ſuccedere qñ ↄpetit ad il
lud qđ eſt acceſſoriū,ut l.ſi eum. §. q iniuriarum.ſ.ſi qs cau.&
ibi dixi.erit ergo actio informata bonæfidei ēt ꝓ eo quod de-
uenit in pacto,ut patet in l.ii.C.de pa.inter emp.& ven.vbi ve-
niunt fruct⁹,q non uenirent in actione ſtricti iuris,& illa quæ
orit̃ ex pacto erit ſtricti iuris, uel p̄t dici,ꝙ ēt illa hēbit naturā
bonæfidei ꝑꝑ adhęrentiā ↄtract⁹,ꝑ id quod no.in l.Titius.ff.de
13 p̄ſcri.ver.in gl.q̄ incipit,no.ēt per pactum.¶†In gl.ibi[& no.ꝙ
pactum certis veſtit̃ modis &c.] ¶Bar.reducit ad duos arti.di-
cens,ꝙ oīs ↄuentio aut veſtit̃ a iuregentium,aut ciuili.& đ ve
ſtimentis iuriſgentium tractat̃ in hac l.qa ſunt tria.ſ.veſtimen
tū noīs,ut in prin.& rei interuentus,ut in §.j.& cohærentia ↄ-
tract⁹,ut in hoc §.alia veſtimenta ſunt de iure ciuili,ſed đ pri-
mis duob.fateor.de tertio puto,ꝙ poti⁹ ſit de iure ciuili, qa ñ
oēs gētes vtunt̃ hac ſubtilitate de cohærētia ↄ̃ct⁹,ſed oppono
ꝙ ēt in primis duob.veſtimentis ꝓueniat a iure ciuili,qa nihil
aliud importat veſtimentū,niſi ꝓducat actionē, ſed oīs actio
ꝓducta,& inuenta ē de iure ciuili,ēt in cōtractib.iuriſgē.noīa
tis:non autē a iuregentium, vt ſ.de ori.iur.l.ii.§.deinde ex his.
& ſic vr̃,ꝙ q̄libet conuentio poſſit dici ltīma,& ꝙ non dēant
fieri duæ ſpēs,q̄ fiunt.ſ.e.l.conuentionum.Bart.dicit,ꝙ lex nō
veſtit conuentionē iuriſgentium,ſed coadiuuat ad veſtiendū,
qđ de ſe non erat ſufficiens,tñ veſtimentum dr̃ ꝓuenire a iure
gētiū,ſicut hō hoīem gñat, cū auxilio tñ planetarū,ſine quō
gñare non poſſet;& tñ gñatio non fit a planetis, ſed ab hoīe,
q eſt cā īmediata. & vlterius dicit nō eē verū quod dicit gl.ꝙ
ſit dare veſtimentū legis auxilio.Quia lex non veſtit,ſed coad
iuuat ad veſtiendū,mihi non placent hæc verba , qa ſm hoc
nulla eēt cōuentio ltīma,niſi ea q̄ eſt inuēta a lege: & tñ ↄ̃riū
eſt,qñ ēt ea q̄ inuēta eſt iuregētiū,ē ſine effectu,qa innoīata.
ſi tñ lex dat ſibi effectū actionis pariendæ dr̃ ltīma , & ltīma
reputat̃. Dicas ergo ꝙ de iuregentiū nō erāt ꝓductæ actiones:
tñ erāt q̄dā cōuētiones, q ēt illo iure ſortiebant̃ effectū execu
tio.manu regia uel militari,vt l.ii.ī prin.ſ.de ori.iur.& iſti erāt
ↄ̃ct⁹ noīati, ēt innoīati ſecuto implemento ex vna parte . Nā
& ęq̄tas naturalis dictabat,ut ēt altera pars teneret̃ īplere. Po
ſtea lex induxit actiones ſuꝑ iſtis ↄuentionib. & ſic potius de-
traxit iurigentiū,q̄ addiderit: quia de iuregentiū poterat inci-
pi ab executione;ſed poſtq̄ ſuꝑuenit ius ciuile nō pōt , ſed dēt
agi ordinarie,vt l.ſi pacto quo pœnam. in fi.C.e.iſtæ ergo cō-
uentiones denominant̃ a iuregentium potius q̄ a iure ciuili,
& ab illo iure dñr veſtiri ut ſortiant̃ effectū,licet ꝑ i⁹ ciuile ſit
limitatus iſte effectus.Quędā autem erant cōuentiones de iu-
regentiū inuentę , q̄ illo iure non ſortiebant̃ effectū ēt manu
regia uel militari,& ēt ius ciuile rr̃ reliquit ſine effectu , qa ñ
dedit rr̃ actiones,ut ſunt pacta nuda qñ nulla ſubeſt cā , ſed ī
q̄buſdā caſib. conuentiones tales lex coadiuuat dando eis ef-
fectū actionis pariendæ,& illæ denominant̃ a iure ſcripto : iō
dñr ltīmę non a iuregentiū,qm̄ ab illo iure nullum effectum
ſortiebant̃ : iō ab illo fuerunt inuentæ.denoīant̃ ergo ab illo
iure,quod dat eis effectū.q̄ aūt ſint illæ, dictū eſt in l.p̄cedēti.
& ēt in hoc §. patet de una:ſ. qñ apponit̃ iuxta ↄ̃ctū veſtitū,
14 & gl.hic ponit al's quod dic ut in ea.¶†In gl.ibi.[ſed rei inter-
uentu pōt eē &c.]dic ut dixi in prin.iſtius legis,qa veſtimentū
re facit oriri actionē ex cōtractu ad eandē rē,ut in actione de
poſiti,vel cōmodati , uel ad tantundē in eodē gñe,ut in mu-
tuo:ſed veſtimentū rei interuentu facit oriri ad rē diuerſā , ut
in ↄ̃ctib.īnoīatis.vtroq; tñ caſu nō orit̃,niſi cū res īteruenerit,
& añq̄ interueniat non dr̃ ↄ̃ct⁹, licet iſta gl.ſentiat ꝙ ↄ̃ct⁹ ino-
minatus dicant̃ anteq̄ interueniat res , qñ partes conueniunt.
Vñ ſecuto implemento orit̃ actio ex p̄cedenti ↄuentione, qđ
non placet,qa ↄuentio de ꝑmutādo non ē permutatio, ut pa
tet in l.ex placito.C.de rer.ꝑmu.p̄terea pone,ꝙ nulla interceſ
ſit ↄuētio,ſed incipit a traditione,certū eſt q̄ iſta eſt ꝑmutatio
& tñ hoc caſu gl.rō locū non hēt.¶In gl.q̄ incipit,ſed†qd ī iu
15 dicijs ſtricti iuris:rñdeo idē ut pariant, & informēt.& dic ut in
l.in bonęfidei.C.e.ꝙ maior dubitatio erat in ↄ̃ctib.bonęfidei,
q̄ ſtricti iuris,qa ꝑꝑ exabundantiā bonæfidei videt̃ pactū ueſti
ri,& ſi apponat̃ ex interuallo,& hoc voluit tollere Iuriſconſ.
in illo §.qđ ēt tunc req̄rat̃, ꝙ incōtinenti.Mihi vr̃ ꝙ maior du
bitatio erat in cōtractib.ſtricti iuris,& ꝙ nec iſta fuerit mēs Iu
riſcon.qa ꝑꝑ ſtrictam naturā eorū vr̃ ꝙ nihil influerent in pa
ctum,ut ipſum veſtirēt,nec influerent̃ a pacto, ut informatio
nē ab illo reciperent.& d.l.lecta,in qua gl.ſe fundat.parum fa
cit,qa non loq̄t̃ de illa informatione,de qua loq̄t̃ iſte §. per q̄
auget̃ effectus actionis,ut ↄpetat ad aliud q̄ ſit de natura con
tract⁹,ſed loq̄t̃ de illa per quā recedit̃ a priſtina forma,ut ſ.di
xi.Itē l.petēs, diuerſos hēt intellectus, cōis tñ opi.eſt,ꝓut l.te-
net:qa poſtq̄ pactum apponit̃ incontinenti cēſet̃ eſſe pars cō-
tract⁹,& pars ſtipłonis,& cenſet̃ qs ſtipl's vtrunq;.non ſic vr̃ in
cōtractu mutui,q eſt ſtricti iuris ſi apponat̃ pactū,ꝙ recipiens
teneat̃ aliq̄d facere,nā actio ex mutuo non pōt ꝓ illo cōpete
16 re,nec illud pactum vr̃ veſtiri:qa continet vſurā, vt ꝓbatur in
l.rogaſti.§.ſi tibi.ff.ſi cer.pe.cum ibi no.¶In†ea.gl.ibi[rñdeo ñ
veſtit̃ pactum principale ab acceſſorio.] Pet. & Cy.in l.petēs.
C.e.ti.dicunt hoc procedere pœna nondū ſoluta, ſed ea ſolu-
ta dicunt poſſe veſtiri rei interuentu:qa q ſoluit pœnā cenſet̃
ſoluiſſe rem, & ſoluendo rē implet contractum ex parte ſua,
ex quo īplet ↄ̃ctus innoīatus.Br̃ aduertendum, qa gl.loquitur
qñ aliquid mihi ꝓmiſiſti pacto nudo,& ſi illud non dares,vel
faceres ꝓmiſiſti mihi pœnam per ſtipłonē.Ego autem nihil ꝓ-
miſi tibi,hoc caſu procedit determinatio glo. ꝙ prima ꝓmiſ-
ſio nuda non veſtit̃ a ſtipłone pœnali, qm̄ principale non re-
cipit robur ab acceſſorio.l.ꝙ per manus.ff.de iu.codic.Nec eſt
curandū an pœna ſit ſoluta,uel imò multominus poſtq̄ ē ſo-
luta peti pōt,quod in pacto deuenit, qa non dēt hr̄e rē, & pœ
nā,ēt ſi pactum non fuiſſet nudum, ſed veſtitū, ut l.apud Cel-
ſum.§.Labeo.ff.de do.exc. & ſic hoc caſu verba Pet.nō pñt ꝓ-
cedere,ſed ſi aliquid promiſiſſē tibi aliquo pacto nudo , puta
conueni de ꝑmutando librum meū cum tuo pacto nudo, &
tu ꝓmiſiſti mihi pœnā per ſtipłonē , ſi non ſeruares pactū , ſi
conſecut⁹ ſum a te pœnā,qa pactū non ſeruaſti, locū hñt tūc
verba Pet.qa ꝓut ſi ſeruaſſes tradendo librū tuū,veſtiuiſſes ↄ-
ctum , & poſſes agere p̄ſcrip. uerb.ut tradā eū, ita & ſi ſoluiſti
pęnā,qa nō tradebas,qm̄ ſuccedit loco rei: & ſic poteris agere
ut tradā librum meū ſm Pet.quod eſt mirabile; & licet cū eo
trāſeāt Cy.& Bar.mihi non vr̃ verū,qa ſm hoc tu hēbis librū
meum,& ego non tuum,quem petere non poſſum poſtq̄ ſol-
uiſti pœnā:p̄terea illā ſoluiſti ꝑꝑ tuā morā,vñ non dēt ꝓdeſſe
tibi ut actionē cōſequaris,ac ſi non fuiſſes in mora.Nec ob.ꝙ
loco rei ſuccedit,qa eſt verū quantū ad me cū non poſſim pe-
tere rē poſtquā habui pœnā ne hēam vtrāq;,ſed non quo ad
te ꝓficiunt ne mora tua ſit impunita.Nec ob.ꝙ ꝑꝑ hoc lucra
bar cū dāno tuo ; qa dānū qđ quis ſua culpa ſentit ſētire non
vr̃,& ſic hēbo pœnā,& non tradā librū meū.& ꝓ nunc ita mi
17 hi vr̃ ſalua meliori deliberatione.¶ † In fi.gl ibi[non dr̃ veſti-
ri.]cū nō hēat ꝓ ſe a quo veſtiat̃. Cy.in l.petēs,ſeu in l.ī bonæ
fidei, reprehendit hāc gl. in quātū ſic gñalr dicit, ꝙ nō veſtit̃,
& approbat aliā q̄ eſt ibi, q̄ non ſic gñalr loq̄t̃: ſed dicit,ꝙ nō
informat̃ a pacto.& iſtud bñ eſt verū.Nā ſi ſtiplo eſt ꝓ me, &
pactū ꝓ te,non p̄t actio mihi ↄpetens ex ſtipłone informari a
pacto, qa eēt dicere, ꝙ daret̃ mihi ad id qđ deuenit in ſtipło-
ne ↄ̃ te,ↄ̃ id qđ deuenit in pacto ↄtra me,qđ eſt ridiculū.vnde
ad hoc vt informet̃ dēt pactū eē cū illo,cui ↄpetit actio ex pri
mo contractu,ſed licet non īformet ſtipłonē, veſtit̃ tñ ab ea
ſaltem rei interuentu ; qa habita relatione ſtipłonis ad pactū
reſultat contract⁹ innoīatus.vñ ſoluendo mihi,qđ promiſiſti
ꝑ ſtipłonē ages p̄ſcr.ver.ad id, qđ ego ꝓmiſi ꝑ pactū ſm Doc.
certe ēt vr̃,ꝙ ueſtiat̃ cohęrentia contract⁹ non rei interuentu,
ꝑ l.ex morte & l.extrane⁹.ff.de pa.do. & ꝑ l.j.§.accedit. ff.de rei
vxo. ac.ubi ſilr ꝑ ſtipłonē uxor ꝓmiſi marito dotē , & mari-
tus ꝑ pactum nudū ꝓmiſit illi⁹ reſtōnē hoc pactū veſtitur co-
hærentia ſtipłonis , & parit actionē p̄ſc.ver.& hoc vr̃ de mēte
Cy.in d.l.petens.ī j.q.non ergo informat actionē,ſed bñ veſtit̃
a ſtipłone,[& ēt facit reſultare contractū innoīatum . Cætera
vide ꝑ Cy.in d.l.ī bonæfidei.ubi mouet plures q̄ōnes circa iſtā
18 materiā.¶† In ver.vt puta ꝓ declarōe gl.magnæ, q̄ eſt diffi ci-
lis,ſciredēs ſm uerā op.ꝙ actio de dote non orit̃ cōſtāte mr̄i-
monio,ſed demū eo ſoluto,ut l.ij.ī prin.ff. ſo.ma.& l.2.in pri.
ff.de do.prę.& ibi loquunt̃ plene Doc.de hoc art.in l.ſi conſtā-
te.§.j.ff.ſo. ma. bñ tñ nata eſt obligatio mr̄imonio conſtāte.vi
debat̃ aūt ꝙ actio ēt eſſet nata ; qa certum eſt mr̄imoniū dē-
re diſſolui. Vñ cū in oēm euentū ſit certū dotem dēre reſtitui,
vr̃,ꝙ oblō hēat̃ ꝓ pura:ſic ſtatim pariat actionem,licet obſta
ret exceptio.ar.in l.pupillus.§.ſub condōne.ff.de ſo.& hac rō-
ne attenta gl.mag.ſi.ī fi. vr̃ hoc expreſſe tenere.& gl.ēt ſequēs
in uer.idē Marcellus. q̄ incipit,ſed non ſtatim,ſed in dote, &c.
ſed non obſtat illa rō. & illa gl.in hoc reꝓbat̃:nā ꝓcederet ſi
eēt certū,an & qñ,ut ſi ꝓmitto, ſi cras ſol oriet̃ , & ita loq̄t̃ §.
ſub condōne. & hic eſt certū an,ſed non qñ,iō non naſcit̃.Itē
debes ſcire, ꝙ ſoluto mr̄imonio ſtatim naſcit̃ ēt añq̄ labatur
annus hodie,& olim triennium,qđ præfigit̃ a lege ad exactio
nē fiendā, ut C.de rei vx.ac.§.exactio. tale.n.tp̄s non ſuſpendit
natiuitatē actionis , ſed exactionem tñ, ut patet in l.rebus.in
fi.C.de iure do. ubi ſtatim incipit currere præſcriptio , qñ mr̄i
monium eſt ſolutum, quod non eſſet ſi actio non eſſet nata,
ſed naſcitura;ut l.cum notiſſimi. §.illud. C.de præſcri.tri.ann.

His præ

19 †His pmiſſis, quia in hoc tex. vult. Iuriſc. ponere exemplum de
pacto nudo appoſito ex interuallo, nã dubitaſ, qñ dicaſ appo
ni ex interuallo hoc pactum, ꝙ dos reſtituaſ ſtatim non tpe p̄-
fixo a iure? In gl. ſunt duæ opiniones, prima fuit Mar. q tenuit,
ꝙ duo requiruñſ, vt dicatur apponi ex interuallo. ſ. ꝙ ſit appo
ſitum ſoluto mr̃imonio, & ẽt dudum poſt; quia iam erat na-
ta actio, & receperat formã ſuã. Si aũt conſtante mr̃imonio,
quo tpe actio non erat nata. Mar. vult, ꝙ diceref appoſitũ in-
continenti, & ꝙ pareret actionẽ, & fundat ſe ſuper l. q nego-
tia. ſ. mand. in fi. prin. vt ibi no. in gl. q̃ incipit, debeat. idẽ vr̃ ſi il
lo inſtanti quo diuortium fit, & ſic actio naſcitur vt innuit dũ
dicit ex interuallo à ɔ̃rio ſenſu. vñ conſiderauit natiuitatem
actionis, vt tunc dicaſ incontinenti, qñ apponiſ anteq̃ naſcaſ,
vel tpe quo naſciſ. Secus ſi poſtq̃ nata eſt, & legit literã planè,
vt iacet ſuper tex. dum dicit cõuenit. ſ. ex interuallo poſt diuor-
tiũ. Alia eſt opi. Io. ꝙ tunc dicaſ fieri incontinenti, qñ fit iuxta
contractũ dotis, quod eſt qñ dos ꝓmittiſ, vel tradiſ, vel qñ pro
miſſione non p̄cedente tradiſ, & qñcunq; fiat añ, vel poſt con
ſtante matrimonio. vel ẽt eo ſoluto dicaſ fieri ex interuallo,
& fundat ſe per l. quoties. s̃. ſol. mat. & iſta opi. eſt vera p iſtum
tex. in ver. ea. n. pacta. dum dicit, q̃ in ingreſſu contractus: quia
non debemus inſpicere natiuitatem actionis, ſed originem
contractus. Nec ob. l. qui negotia. in qua Mar. ſe fundat, vt ibi
no. in gl. vel dic vltra gl. & Doc. ꝙ aliud in quaſi contractu ad-
miniſtrõnis, qui hẽt tractũ ſucceſſiuũ, & ſemper dr̃ eſſe in fie-
ri quouſque durat adminiſtrõ: qa ſemp quaſi contrahiſ, iõ pa
ctũ factum ea durante dr̃ fieri incontinenti, cũ quaſi cõtract⁹
nõdum ſit habitus pro ſoluto. aliud in contractu dotis, q ex-
pediſ momento cũ promittitur, vel tradiſ, licet mr̃imonium
habeat tractũ ſucceſſiuũ. vñ non ſufficit fieri mr̃imonio con-
ſtante, ſed dẽt fieri, cũ contractus celebraſ, ad hoc vt incõtinẽ
ti. & hæc eſt veritas. & ad iſtũ tex. qui vr̃ innuere cõtrariũ a cõ-
trario ſenſu, qui dicit, ꝙ poſt diuortiũ conuenit. & ſic innuit,
ꝙ ſi añ diuortiũ non eſſet ex interuallo. Io. rñdet, ꝙ illud ver-
bũ diuortiũ, nõ determinat verbũ cõuenit, ſed verbũ ſtatuto:
qa tp̄s a iure ſtatutũ incipit currere poſt diuortiũ: conuentio
aũt ſiue ſit facta añ diuortiũ, ſiue poſt, dũ tñ non tẽpore dotis
datæ, vel ꝓmiſſæ, dr̃ facta ex interuallo: & iſta eſt veritas. ¶ Cõ-
tra tñ vtranque opi. op. ꝙ hoc pactum cũ ſit fauorabile doti
ſemper valeat ſiue fiat ex interuallo, ſiue non, vt l. de die. cum
ll. ſeq. ſ. de pac. do. gl. vult, ꝙ illæ leges reſtringantur per iſtũ §.
vt locũ habeat, qñ incontinenti &c. Iſta eſt nimis magna re-
ſtrictio. vñ dic vt in ſeq. ɔtrario. vñ fortiſſime opponiſ, ꝙ iſtud
pactum ſit vtile mulieri, ẽt qñ ex interuallo, quia mulier hẽt
actionem de dote ex primo contractu dotis veſtito, q̃ fuit na-
ta ſo. ma. licet intra annum obſtaret exceptio. intentabit ergo
illam actionem, & ſi excipieſ de tpe legali: replicabit mulier,
20 ꝙ maritus renunciauit ei per pactum. †Nam ſicut pactum nu
dũ ex interuallo proficit reo ad excipiendũ, vt in fi. iſtius §. ita
dẽt proficere actori ad replicandum, vt in hoc actor dicaſ re⁹,
quod patet, qa petit ſibi edi ẽt ad replicationẽ fundandã, ſicut
reus ad exceptionẽ, vt l. fi. C. de eden. gl. nõ ſoluit hoc cõtrariũ,
immo vtitur quibuſdam verbis obſcuris, in quibus vr̃ ſibi con
trariari, dum dicit, ꝙ mulier hẽt actionẽ, & nõ hẽt. vult. n. dice
re, ꝙ hẽt actionẽ ex primo contractu dotis, quã nõ hẽt ex pa-
cto poſtea ſecuto. audiui Bal. valde clamantẽ ſuper his verbis
gl. ꝙ gl. interdum ſtudioſe loquebantur obſcure, vt faceret po
ſteros muſare, & cogitare ſup earum mẽte, ſicut ſuper textib.
Pet. ergo nõ videns aliquam aliã rñſionem ad hoc contrariũ,
negauit actionẽ fore natã mulieri ſtatim mr̃imonio ſoluto,
& dicit ẽt nõ naſci, niſi finito anno: & ſic ceſſat oppoſitio, qñ
actio q̃ non eſt, nõ põt replicatione iuuari, vt l. ſub p̄textu. la j.
C. de tranſac. & dixit hoc eſſe gñale in oĩ oblõne, videlicet vt
añ diẽ nõ naſcatur actio, vt no. Cy. ponẽdo diſputationẽ Pet.
in l. vnica. C. ne ex delic. defun. Idcirco fateſ hoc in die vel tpe
legali, ſecus in conuentionali: qa fortior eſt lex ad impedien-
dũ natiuitatem, quam hõ. Bar. tenet eã natã, quia illud tp̄s ap-
poniſ exactioni vt dixi, vt eſt caſus in d. l. in reb. cui nõ põt rñ-
deri. & ad oppo. gl. rñdeo fatẽdo, ꝙ ſi mulier intẽtabit actionẽ
ex primo contractu dotis pactum erit ſibi proficuũ: qa ex eo
poterit ſibi actionem ſuam iuuare replicando, licet ex eo nõ
poſſit agere ut hic. & iſto mõ põt intelligi l. de die. cum l. ſeq.
ſ. de pac. do. cũ ſit factum incontinenti ꝓficit ad agendũ, & re-
plicandum ſi ex interuallo ad replicãdum tñ. Bal. & Ang. hic
dñt poſſe dici, ꝙ nec ad replicandum. Nã tũc p̄t actio replica-
tione iuuari p pactum, qđ nõ ꝓficit ad agẽdũ, qñ p replicatio
nẽ non peteret plus, ſed hic replicando cẽſeſ petere plus tpe.
Vñ ſicut ñ põt agẽdo ex pacto, ita nec replicãdo hoc cõſequi,
qđ eſt ſubtile. De quo in gl. q̃ ſequiſ. & dic vt l. lecta. ſ. ſi cer. pet.

1 *Contractus qui ſolo conſenſu contrahuntur, contrario conſenſu re integra reſoluuntur in totum, vel in parte.*

2 *Si de contractu debet ſolui gabella ex forma ſtatuti, & fuerit a contractu receſſum ex interuallo, quòd tamen debeat ſolui gabella.*

Quid ſi renouatur contractus, & ſit augmentata res vel precium, an debeat ſolui duplex gabella, & qualiter poſsit fieri, vt non cenſeatur facta renouatio. & num. 3.

3 *Si recedatur ab emptione pro parte, & cum verbis repetitiuis, vt hic an dicatur receſſum a prima venditione, vel contractu quantum ad illam partem, quæ remanet empta.*

1 §. Adeo autem in bonæfid. ¶ † Cõtra
ctus q ſolo
conſenſu contrahunſ, contrario conſenſu re integra reſoluũ-
tur in totũ vel pro parte. & in hoc ſcđo caſu ſi reſolo cõtinet
renouationẽ contractus in altera parte: ex tali conuẽtione p̄t
agi, ẽt ſi facta ſit ex interuallo poſt primum contractum. h. d.
Et loquiſ hic de pacto, uel conuẽtione facta ſuper ſubſtantia
lib. ɔ̃ctus: nam de ſubſtantia emptionis, et uenditionis eſt con-
ſenſus. Itẽ res & p̄cium hic facta eſt ſcđa cõuẽtio ſuper primo
conſenſu. ſ. quia partes receſſerũt a primo conſenſu. vñ valet
receſſus ẽt ex interuallo, qa ſicut contractus ſolo cõſenſu fuit
veſtitus ad pariendã oblĩonem, & actionẽ: ita & diſtractus ſolo
conſenſu fuit ueſtitus ad perimẽdũ oẽm oblĩonẽ, & actionem
ipſo iure, perinde ac ſi ɔ̃ctus nõ fuiſſet celebratus. & hoc caſu
ſi recedaſ in totũ a contractu talis cõuentio ñ ꝓficit ad agẽdũ,
ſed ad perimendũ actionẽ, & oblĩonẽ ſi res erat integra: ſed ſi
res non erat, qa interuenerat poſt triduũ ab aliqua parte vel
vtraq;, tunc dic, vt ſ. e. l. ab emptione. q̃ tractat de eadem mã.
2 †Aduerte tñ quia partes non p̄ñt recedere ab iſto ɔ̃ctu in p̄iu-
a diciũ illius cui eſſet ius q̃ſitũ, puta fiſci[a] ſi de ɔ̃ctu dẽt ſolui ga-
bella ex forma ſtatuti vt Bononiæ, qa ſolueſ, licet a ɔ̃ctu fue-
rit receſſũ, qa non potuerunt facere p̄iudicium fiſco cui erat
ius q̃ſitũ. ar. in l. inſulã. §. fi. ſ. ſol. ma. & l. fi. ſ. e. & hoc qñ ex inter
uallo receſſerunt, ſed ſi añquã diuerterẽt ad alios actus, ſecus,
qa tũc non videreſ ɔ̃ctus fuiſſe celebratus poſtq̃ nõ habuerũt
ipſum ꝓ p̄fecto. ar. in l. ſi ita ſcriptũ. ſ. de leg. j. & de his q̃ in teſt.
delen. l. j. poſt mediũ. & l. ɔ̃ctus. C. de fid. inſtr. ſi vero reſoluatur
pro parte, tunc p̄t alr̃ fieri, ꝙ cenſeaſ renouatus ɔ̃ctus in alterã
partẽ ſiue reformatus, vt ſi dicat, ꝙ non ſit uendita tota, ſed ꝓ
dimidia. Nã tunc receſſum eſt ꝓ vna dimidia. Itẽ pro altera re-
ceſſum eſt a prima, & renouata p hãc ſecũdã: & tunc iſta ſcđa
conuẽtio, licet ex interuallo pariat actionẽ. & hoc uult dicere
tex. in ver. ꝙ cũ eſt. ſ. ꝙ valet ex parte actoris, & ꝓficit ad actio-
nẽ, & in hoc differt a §. p̄cedenti. qa ibi qñ ſuper accidẽtalib.
vel nãlib. hic qñ ſup ſubalib. & eodẽ mõ ſi non eſſet receſſum
a prima, ſed eſſet aucta res vl̃ p̄ciũ, iſtud augmẽtum ꝓdeſt talr̃,
ꝙ cenſeſ renouat⁹ ɔ̃ctus, puta vbi erat vẽdita ꝓ centũ, ꝙ ſit uẽ
dita ꝓ centum & quinquaginta, vel quinquaginta tñ. & vbi
erat uẽdita ꝓ parte, ſit uendita in totum, uel econuerſo, & tũc
idẽ p oĩa ut oriaſ actio ex hac ſcđa conuentione tanq̃ ex ɔ̃ctu
renouato, ut eſt caſus in l. pacta conuenta. ſ. de ɔ̃hen. emp. q̃
differt ab hoc §. qa hic loqr̃, qñ fuit receſſum pro parte: ibi qñ
fuit augmentata res uel p̄cium, & ſicut p hoc p̄t fieri renoua-
tio. ita & ibi. Et aduerte, qa ſolueref duplex gabella. ſ. de primo
ɔ̃ctu, licet ab illo fuerit receſſum, & ex hoc ſcđo tanq̃ renoua-
to, poſſet ẽt talr̃ fieri, ꝙ non cenſeref facta renouatio, vt ſi ſo-
lum agit, ꝙ una pars ſit inempta, vel ꝙ augeaſ p̄cium, uel di-
minuatur abſq; repetitione ɔ̃ctus, & tunc non parit actionẽ.
& uide Cy. in l. pacta nouiſſima. C. e. ¶ †In tex. ibi [& diſſolui
ꝓ parte emptionẽ.] pro altera uero parte nec diſſoluiſ nec re
nouaſ, cum illa p̄tineat ad cohæredẽ, cum quo hęc ſcđa con-
uentio facta ñ eſt. Remanet ergo primus ɔ̃ctus, & ex illo tñ
agiſ. Quidã ãt dixerunt, ꝙ ẽt ſi cum principali emptore uel uẽ
ditore recedaſ ab emptione ꝓ parte, & cum uerbis repetitiuis,
puta ꝙ non ſit uendita in totum, ſed pro parte, uel non ſit uẽ-
dita ꝓ centum, ſed ꝓ octuaginta, & ñ diceſ p hoc receſſum a
prima uenditione uel ɔ̃ctu, quãtum ad partẽ, q̃ remanet em-
pta, ſed cenſeſ cum illa uẽditione ſeq̃ens uend. accumulata,
& ſic poterit agi ex utraq; emptione, & hanc opin. recitat glo.
mag. in l. pacta conuenta. poſt prin. ibi alij dñt ueterem &c. ſed
gl. alr̃ ibi diſtinguit. tñ nec iſta opi. nec diſt. gl. bona eſt. qđ dic,
ut dixi, ꝙ aut hoc ſit eodem inſtanti añquã diuertant ad alios
actus, & prima uenditio cenſeſ nunq̃ fuiſſe facta, ſed ſolum
hęc ſcđa de parte, p l. lecta. ſ. ſi cer. pet. & p iura s̃. alle. aut ex in
teruallo, & tunc prima hr̃ ꝓ perfecta, ſed ipſo iure reuocata p
ſcđam, ut d. l. ſi ita ſcriptum. non autem remanet prima, qa ſu
per eadem parte non debent eſſe duæ uenditiones ab eadem
perſona factæ. arg. ſ. de reſcin. uen. l. ſi id qđ. ubi hoc colligiſ. ſol
uerentur tñ duę gabellæ, ut s̃. dixi. ſed ſi non fuerunt uerba re-
petitiua, remanet prima tantum, & ſecunda ei non adiicitur.

A D D I T I O.

a ¶ Puta fiſci. Adde Io. Bertachinum de firmo in tract. de gabell. part. 7. queſt. 17. & ibi Curt.

1 *Nota tria neceſſaria ad hoc vt pactũ valeat, ſcilicet ꝙ nõ fuerit dolo initũ.*

2 *Contractus quando eſt celebratus dolo, non poteſt eo agere doloſus, ſed dolum paſſus ſic.*

3 *Pactum inter officialem, & communitatem, quòd in ſyndicatu debeat cõmunitas dare ſibi honorantias, id eſt arma, ſeu banderiam cum armis, non valet: licet hoc poſſit fieri gratis.*

Pactum

Pactum inter ludentes, quòd nullus eorum recedat de ludo quouſque perdiderit tantum pecuniam non valet.

4 *Si per ſtatutum prohibetur popularis cedere actionem nobili, & facit nobilis ſe cobſtitui procuratorem cum pacto, quòd conſtituens non petat ab eo rationem reddi de eo, quod exigeret, & poſtea agat tanquam ceſſionarius, pōt reus obiicere & repellere ipſū, ſi pōt ꝓbare de tali pacto.*

1 **§. Prætor ait pacta quæ.** ¶ †No. tria neceſſaria ad hoc vt pactū valeat. ſ. ꝙ non fuerit dolo initum. Item, ꝙ non ſit contra legē, vel ꝯtra aliquam partem iuris ciuilis, q̄ ſit lex, vel legis vim habeat. Itē ꝙ non ſit factum in fraudem legis. & his concurrentibus p̄tor vult pacta ſeruari, intellige, ſ. veſtita quātū ad agēdū, & non ueſtita quātum ad excipiendū, vt ſ. e. l. §. igitur nuda. cū ſeq. ne per hoc qđ p̄tor ſimpl'r dicit hic alia iura diſtinguentia corrigantur, ſed ſi alia non appareant, tunc hęc verba p̄toris importarent, vt oīa pacta ēt nuda eſſent ſeruanda tm̄ ad agendum, quantū ēt ad excipiendum, ꝑ l. ſtatuas. ĩ. de acqui. re. do.
2 ¶ †Vlt. no. gl. ſuper verbo dolo malo, ꝙ qñ ꝯtract⁹ celebrat⁹ eſt dolo, nō pōt ex eo agere doloſus, ſed ille q̄ paſſus eſt dolū pōt, qa aduerſarius non pōt excipere de dolo ſuo. & ita no. in l. in cauſæ. ĩ. de mino. l. eleganter. in prin. de dolo. & ĩ. de act. emp. l.
3 Iul. §. ſi quis colludente. ¶ †Itē no. gl. ſuper verbo plebiſcia: per quā dicit Odof. nō valere pactum inter officialē, & cōitatem, ꝙ in ſyndicatu debeat cōitas dare ubi honorātias, ideſt arma, ſeu banderiā cū armis, licet hoc poſſit fieri gratis, vt quotidie fieri videmus: tm̄ ꝑ pactū nō pōt ſe aſtringere cōitas, cū officialis non poſſit paciſci vltra eſculentum, & poculentum. ¶ Item no. aliam gl. ſuper verbo ſenatuſconſulta, ꝑ quam dicit Ang. hic non valere pactum inter ludentes, ꝙ nullus eorū recedat
a de ludo[a] quouſq; perdiderit tantā pecuniā. ¶ †Item no. aliam
4 gl. ſuper verbo edita, per quam patet, ꝙ ſi per ſtatutum popu-
b laris prohibet̃ cedere actionem[b] nobili, & facit nobilis ſe conſtitui procuratorem cū pacto, ꝙ conſtituens non petat ab eo rōnem reddi de eo qđ exigeret, & poſtea agat tanquā ſimplex procurator, non tanquam ceſſionarius: poteſt reus obiicere, & repellere ipſum, ſi poteſt probare de tali pacto: quia in fraudem ſtatuti cenſet̃ hoc feciſſe, & ſic habetur pro ceſſionario.

ADDITIONES.

a ¶ De ludo. Adde ꝙ pecunia mutuata in ludo non repetitur, ſi a colluſore fiat ſecundum Flo. in l. j. in fi. de alea. & an acquiſitum in ludo poſſit retineri, vide glo. ſummæ. 35. diſt. Card. in cle. ſi. §. ſed & tales. de vi. & hon. cler. & an mutuatum in ludo poſsit repeti, vide per Aret. conſi. 81.

b ¶ Cedere actionem. No. ꝙ ſi ſemel ceſsi in potentiorem, non nomine officij, ꝙ non poſſum amplius alicui quantuncunque vili cedere, nec per procuratorem agere: pro ſingulari ponit Romanum ſing. ſuis.

1 *Pactum de non petendo, an ſit perſonale an reale.*

2 *Inſpicienda ſunt ſemper verba contractus: & quòd ſtetur verbis, quandò aliter de mente appareat.*

1 **§. Pactorum quædam ſunt.** †Pro declaratiōe iſti⁹ tex. dic ſi quęritur an pactum de non petēdo ſit perſonale, an reale? dic aut perſona cui fit apponit̃ verbo promiſſiuo, & in datiuo caſu, puta tibi non petere, & tunc non redditur ex hoc perſonale, ſed perſona adijcitur ad oñdēdum cum quo pactū fit, vt in hoc tex. dr̃ expreſsè. Aut adijcit̃ verbo executiuo, & in ablatiuo caſu, puta promitto nō petere a te, & tunc aut apponitur dictio taxatiua, puta à te x. dūtaxat vel tm̄, & tunc eſt oīno perſonale: quia nec tranſit ad hæredem tuum te mortuo, nec ēt te viuo tranſit ad fideiuſſorem tuum, vel ad p̄rem q̄ loco fideiuſſoris hr̃ aliqñ, licet ſi non eſſet appoſita dictio taxatiua, extenderet ad illos, vt l. ad heredem. §. fi. ĩ. e. & ibi Bar. aut non eſt appoſita illa dictio taxatiua: & tunc quantum ad hæredem, vt ad ipſum non tranſeat, adhuc dr̃ perſonale: ſed quātum ad alios, ut ad eos non tranſeat uiuente eo, ſecus vt no. ĩ l. qui in futurum. ĩ. eo. §. j. & ibi etiam vide Bar. & quod ibi no. in l. ſi ſic. ĩ. de uerb. obli. & Cy. in l. veteris. C. de cōtrah. ſtipul. & qđ no. Io. An. in rl'a priuilegiū. de reg. iu. & in mercurialib. in 6. in ſolōne qōnum. ¶ †Vlt. no. ſm Bal. hic. ibi non minus ex verbis, ꝙ inſpicienda ſunt ſemper verba ꝯctus, & ꝙ ſtatur verbis, qñ aliter de mente non appareat. facit l. ſi alii. ĩ. de vſufru. lega & ĩ. de ver. ob. l. ſi ſtipulat⁹ ſim illđ aut illud. Seqt̃. §. dolo malo

1 *Contractus factus per dolum dicitur continere ſimulationem, & ſic poteſt dici ſimulatus.*

2 *Libellus in quo quis dicit contractum ſimulatum, non procedit, niſi dicatur ſpecies ſimulationis. idem in exceptione.*

1 **§. Dolo malo ait prætor.** ¶ †No. in fi. ꝙ oīs contractus factus per dolum dr̃ continere ſimulationem, & ſic pōt dici ſimulatus.[a] ſed aduerte, qa ꝓprie loquendo tunc dr̃ ſimulatus, qñ ſimulationi cōſenſit vtraq; pars, & hoc pōt fieri tribus modis. Primus eſt qñ partes agunt de faciendo vnum cōtractū, & tm̄ ſimulat̃ facere aliū, & de hac ſimulatione loqt̃ tit. C. plus valere qđ agit̃: qa in veritate plus valet, qđ in veritate agit̃, q̄ quod ſimulate concipit̃. & eadem ſimulatio cenſet̃ eſſe in iuro. Ideo licet iurent ſeruare contractum quē ſimulant facere, nō tm̄ tenētur ipſum ſeruare, vt no. gl. in l. emptor. ĩ. de aqua plu. ar. ſed dubium eſt, an hoc iurm extendat̃ ad cōtractū q̄ non agit̃, qa ſuper illo non fuit p̄ſtitum: & ideo vr̃, ꝙ non extendat̃ cum ſit ſtricti iuris. Alio mō fit qñ agit̃ inter partes, ꝙ nihil fiat, & tm̄ ſimulant ſe facere. & de hac ſimulatione loquit̃ l. nuda. de ꝯh. emp. & l. imaginaria. de reg. iur. qa nihil agitur. Tertio mō qñ agunt aliquid facere, & ita faciūt, tm̄ agunt vt parum duret. & tunc p̄ſumit̃ ſimulatio, vt l. 4. §. ſi ab ignoto. ĩ. de manu. & ꝙ noluerunt re vera illum ꝯctum facere poſtquā erat parum dura-
b turus: & quia ſimulatio pōt fieri multis modis,[b] vt dictum eſt,
2 conſuluit Bar. in conſi. qđ inci. †Petrus Nicolę. non præcedere libellum, in quo quis dicit ꝯctum ſimulatū, niſi dicat ſpēm ſi-
c mulationis:[c] quia reus non redditur certus, an velit cedere, vel contendere, & iō ſi fuit oppoſitum de ineptitudine, nō valebit ſnīa lata ſup illo libello. ſilr ſi excipiat̃ de ſimulatione, quia exceptio debet eſſe clara, ſicut actio. l. j. §. j. ĩ. de flu. & l. Titię textores. ĩ. de leg. j. ſilr nec depoſitiones teſtiū. arg. in l. eum actū. ĩ. de neg. geſt. & ĩ. de ꝓb. l. m̄rem tuā. Qñ aut cōtractus fuit dolo initus, in hac ſimulratione non conſenſit altera pars, ſed dūtaxat doloſa. Ideo non pōt proprie dici ſimulatus totus contractus, licet ſimulatio interceſſerit: qa doloſus ſimulauit aliquid eſſe, cū non eſſet, vel diſſimulauit aliquid non eſſe, cū eſſet. l. j. §. j. ĩ. de ac. emp. ſufficit ſm d. Pau. de Ca. tu adde quod no. Bar. in l. emptor. ĩ de aqua plu. arc. & in l. Lucius. la 2. ĩ. depoſi.

ADDITIONES.

a ¶ Simulatus. Adde hic q̄ plenè tradit Bar. Vero. ſuo tra. de ſimul. contractuū. Cur.

b ¶ Multis modis. De quibus per eundem in l. in emptione. C. plus valere quod agitur. per Cepo. in tract. ſuo de emp. & vend.

c ¶ Speciem ſimulationis. Adde Alex. in conſ. 112. col. j. & 3. vol. & eundem in conſil. 28. col. 3. in 5. vol. An. Are. in §. fuerat. Inſt. de act. & Cepo. in d. tract. preſum. 26. col. fi. & per Fran. de Are. in conſi. 75. Curt.

1 *De pacto inito per fraudem prætoris non facit expreſſam mentionem, ſed ſolum de inito per dolum.*

2 *Fraus & dolus in quibus differant.*

Ad remotionem generis ſequitur remotio ſpeciei.

Ad poſitionem generis non ſequitur poſitio ſpeciei.

1 **§. Sed ſi fraudandi cauſa.** ¶ †De pacto inito per fraudē p̄toris non facit expreſſam mentionem, ſed ſolum de inito ꝑ dolū: nec expediebat ſpecialem mentionē facere; qa fraus ē
a ſpecies doli,[a] & ineſt dolo tanquā ſpp̄s, & ad remotionē generis ſequit̃ remotio cuiuslibet ſpeciei. Vñ cum dixerit non eſſe ſeruandū pactū dolo initū, ꝑ ꝯñs nec ēt fraude initū. Itē pactū fraudulēter extortū vel eſt iniquū, vel ſuperuacuū. Iniquū, qñ extorquetur, qđ extorqueri nō debeat. ſuperuacuū, qñ extorq̃tur id qđ extorqueri nō erat neceſſe, h. d. in effectu ſm gl. & diuide eā. Nam primo ponit̃ unū dictū, ꝙ edictum p̄toris deficit in hoc, qđ de pacto inito ꝑ fraudē mentionē nō facit uſq; ibi, ſed eleganter. Scđo añquā excuſet p̄torē ab iſto defectu ponit aliud dictū Labeonis, ꝙ tale pactum uel eſt iniquū, uel ſuperuacuum uſq; ibi. ineſt. n. ibi excuſat p̄torē, ꝙ nō expediebat expreſſam mētionē facere, qa exprimendo de dolo tacite ur̃ ex-
2 preſſiſſe de fraude, †cum fraus tanq̄ ſpēs[b] inſit dolo tanū gene-
b ri: & argm̄ procedit negatiue, ſi non eſt ſeruandum pactum factum dolo, nec factum fraude: qa ad remotionem gn̄is ſequit̃ remotio ſpēi. nō ſic ſequit̃ affirmatiuè, qm̄ ad poſitionē gn̄is non ſequitur poſitio ſpeciei. nā nō ſequit̃ aīal eſt, ergo hō eſt, ſed bñ ſequit̃ non eſt aīal, ergo non eſt hō. ¶ Sed in quo dol⁹ eſt cum ſe hēat in plus q̄ fraus? rñdet glo. qa dolus cōmittit̃ re, & conſilio ꝑꝑ utilitatem meā, ſiue alterius: ſed fraus ſolū, qñ ēt ꝑꝑ utilitatem meā, uel dic, ꝙ dolus cōmittit̃ tacendo, & ēt mentiendo, ut ĩ. de ac. em. l. j. §. j. ſed fraus mentiendo, ſicut & fallacia, ut no. gl. ſ. proxi. §. quæ incipit, calliditas. Alij dixerūt,
c ꝙ immo fraus[c] ſe hēt in plus, quia ut genus, dolus ut ſpēs: quia fraus comprehendit̃ ꝑ illā circumuentionē, q̄ committit̃ re, & conſilio. Item ꝑ illā q̄ re tm̄. & tunc exponitur fraus. i. damnū. nā q̄ dānificat̃, dr̃ fraudatus, licet ſine dolo alicuius, & dr̃ fraus re ipſa, ut no. in l. ſi quis cum aliter. de uer. ob. ſed dolus nō cōprehendit, niſi primam ſpeciem fraudis: aliàs tunc excuſatio edicti prætoris non eſſet bona, quoniam ad remotionem ſpeciei non ſequitur remotio generis. nā non ſequitur homo nō eſt, ergo non eſt animal. Eodem mō non ſequitur pactum dolo initum non eſt ſeruandum: ergo nec initum per fraudē. Tene ergo p̄cedentem: negari tm̄ non pōt, quin primo reſpectu dolus ſe habeat in plus q̄ fraus, & ſecundo reſpectu econuerſo, tm̄ intētio prætoris non fuit reprobare pactum in quo quis fraudatus eſt re ipſa ſine dolo aduerſarij, ſed ſibi imputet. Et hoc for-

ADDITIONES.

a ¶ Doli. Adde Abb. conſi. 69. incip. videtur primo dictum magiſtrum.

b *¶ Et. Adde ꝙ Ang. hic ait fraudē tunc tanq̄ ſpēm ſumi, qñ cōmittitur ad cōmodū fraudātis: dolū verò, vt genus qñ cōmittit̃ ad cōmodū vel incōmodū doloſi. Et adde rurſus an cōtra genus poſsit ineſſe ſpēi, & qualiter, vt hic ꝑ eūdē Ange.

c ¶ Fraus. Adde ꝙ fraus dr̃ committi, qñ quis venit contra fidem promiſſam: aliàs deceptio dicitur dolus, vt per Soc. in l. ait prætor. §. ſed & ſi quis. infra. de iureiu.

hoc forte voluit Labeo, quia ſi bona fide feci tibi pactũ de nõ
petẽdo gratis, licet ſim fraudatus, id eſt dãnificatus nõ poſſum
venire ꝯ pactũ, quia eſſet iniquũ, ſed ſolũ voluit reprobare pa
ctum in quo qs eſt fraudatus dolo aduerſarij. & iõ Bald. vt ab
eo audiui, legebat alio mõ iſtum tex. ꝙ in uer. elegãter. Iuriſc.
excuſet ꝑtorem, quare ꝑtor non fecit mentionẽ de fraude di-
cẽdo, nõ eſſe ſeruãdum pactũ in quo qs fraudatus eſt, qa alias
ſequeret̃ vel iniquitas, vel ſuperfluitas. Iniquitas ſi exponeret̃
fraudatus. ſ. re ipſa, qa ſequeret̃ ꝙ poſſem venire ꝯ pactum de
non petendo bona fide factũ, quod eſſet iniquum: ſed ſi in dã-
nificato, & ſic fraudato, ſuꝑfluitas ſequeret̃, ſi exponeret̃ frau-
datus. ſ. re & ꝯſilio, quia ſi dolo me induxiſti ad faciẽdũ pactũ
de non petendo vel fraude, poſſum venire ꝯ pactũ, licet in edi
cto non ſit facta mentio: qa fraus ineſt dolo tanq̃ ſpecies gñe-
ri, & ſufficit fuiſſe factã mẽtionem de dolo, & iſte vr̃ mihi pla-
nior intellectus, ſed ſm primã poſitionem gl. & Doc. iſte ver.
ſed eleganter. deberet exemplificari, qñ primo feci pactum de
non petendo bona fide, & poſtea per fraudem extorqueo a
te pactum de petendo. hoc ſcdm pactum eſt iniquum. ſed ſi
primum pactum feci deceptus a te, & poſtea per fraudem ex-
torqueo pactũ de petendo, hoc ſcdm eſt ſuperuacuum: quia
non expediebat extorquere, cum ẽt ſine ipſo poſſem agere. &
ſi exciperes de pacto, potero replicare de dolo, ſed iſta eſt vna
inuolutio, pone, ꝙ primo feci pactum de non petendo, &
poſtea per fraudem extorquerẽ pactum de petendo: quia hoc
non dicitur in tex. ideo pręcedens intellectus pulchior eſt.

1 §. Siue autem ab initio. ¶† Siue dolus cõ-
mittatur ab initio
in contractu, ſiue ex poſtfacto cum agitur, parit exceptionem
doli. h. d. facit l. 2. §. circa. ꝟ. de doli exce.

1 *Vbi præcedit interrogatio, & ſequitur reſponſio, dicitur eſſe ſtipulatio, niſi de contraria intentione partium appareat.*

2 *Verba quando poſſunt trahi ad duplicem intellectum recipiunt illum intellectum, de quo partes fuerunt expreſsè proteſtatæ, ſed ſi non reciperent duplicẽ intellectũ, ſed alterũ tãtũ, proteſtatio illa cõtraria nõ ſeruaret̃.*

3 *Si dicatur, quòd talis reſpondet libello affirmando, vel negando, non tamen animo conteſtandi, poſſet tamen iudex compellere ipſum ad conteſtandum, ſi eſſet cauſa in qua neceſſariò lis eſſet conteſtanda.*

4 *Teſtes ſi dicant, ꝙ talis promiſit tali per ſtipulationẽ non ꝓbarẽt ſtipulationẽ, niſi dicãt, ꝙ ꝓmiſit ꝑcedẽte interrogõne, et ſtatim ſecuta reſpõſione.*

5 *Subſcriptio teſtium in inſtrumentis hodie non eſt in vſu, ſed ſufficit, quòd notarius apponat eorum nomina.*

6 *Inuocatio domini non eſt de neceſſitate inſtrumenti poſtquam poteſt incipere ab annis domini, licèt quaſi vbique ſeruetur contrarium.*

Idem de ſigno crucis in inuentario.

7 *Inſtrumentum non dicitur redargui de falſo, quando probatur aliquid contra præſumptionem iuris reſultantem ex inſtrumento, non tamen cõtra tenorem inſtrumenti, ſeu cõtra ea de quibus notarius atteſtatur.*

8 *Vbicunque de iure communi, vel municipali non admitteretur probatio, niſi per aliud inſtrumentum vel ſcripturam, debet illud intelligi quando vellet probare contra tenorem inſtrumenti. ſi autem contra præſumptionem quæ reſultat ex inſtrumento, admitteretur probatio etiam per teſtes, & duo ſufficerent.*

Licet ad reuocandum legatum requirantur quinque teſtes: tamen ad probandum inimicitiam interueniſſe inter defunctum, et legatarium ex qua reſultat tacita reuocatio ſufficiunt duo teſtes.

9 *Si in inſtrumento continetur rogauit Titius, ſpopondit Mæuius, licet probetur quòd ſponſio, ſeu reſponſio fuit facta ex interuallo, non redarguitur inſtrumentum de falſo. & quid ſi probatur Mæuium fuiſſe abſentem.*

1 §. Quod ferè nouiſsima. ¶† Vbi præcedit
interrogatio, &
ſequit̃ rñſio dr̃ eſſe ſtipłõ, niſi de ꝯria intentione partium ap-
2 pareat. h. d. & ſemper allegat̃ maximè ꝑ gl. & dicit † Inn. in c.
cum M. extra de conſt. per iſtũ tex. ꝙ qñ verba pñt trahi ad du-
plicem intellectum, recipiunt intellectum de quo partes fue-
a runt expreſsè proteſtatæ,[a] quia non debẽt operari vltra inten-
tionẽ agentiũ. l. non oĩs. ꝟ. ſi cer. pet. ſed ſi non reciperent dupli
cem intellectum, ſed alterum tñ, proteſtatio illa ꝯria non ſer
uaretur, vt ſi diceret inſtr̃m, ꝙ tales fuerunt inuicem ſtipulati
non animo ſtipulandi. iſta uerba ſunt in ſe ꝯria, vnde ſtaretur
primis verbis non ſecundis. facit l. alimenta. C. de neg. geſt. & ſi
diceret, ꝙ tales fuerunt litẽ conteſtati, non aĩo conteſtandi, dic
idem. ſed ſi dicat, ꝙ præceſſit interrogatio, & ſecuta eſt rñſio:
iſtud ſtat in facto, tñ nõ reſultat iuris effectus. ſ. ſtipulatio ſi par
3 tes volunt, & iſta pñt ſimul ſtare. † Item ſi dicat, ꝙ talis rñdet li
bello affirmando, vel negando nõ tñ aĩo cõteſtãdi litẽ, vt no.
in l. j. C. de lit. conteſt. poſſet tñ iudex compellere ipſum ad cõ-
teſtandum, ſi eſſet cã in qua neceſſariò lis eſſet conteſtanda, ut
4 l. j. §. ex hoc reſcripto ꝟ. de ven. inſp. † Per iſtum tex. ẽt patet, ꝙ ſi
teſtes deponerent, ꝙ talis promiſit tali pręcedenti interroga-
tione, & incontinenti ſecuta rñſione, probarent ſtipulationẽ:
qa deponunt de facto, qđ ſenſu corporeo percipiunt ex quo
reſultat iuris effectus, ſed ſi dicerent teſtes, ꝙ talis promiſit tali
per ſtipłonem, non probarent ſtipulationem. nam inquantũ
dñt promiſit, iſta promiſſio potuit eſſe ẽt non præcedente in-
terrogatione, & dubia ꝓbõ nõ releuat ꝓbãtẽ, ut in c. in pñtia.
ex̃ de prob. inquantũ dñt ꝑ ſtipłonem, deponũt de effectu iu-
ris quẽ oculo corporeo nõ ꝑcipiũt, ſed ſolũ ꝑ iudiciũ intelle-
ctus, & teſtes debent deponere de his quæ percipiunt, ſenſu, nõ
b iudicio intellectus,[b] vt l. qui teſtamento. §. fi. ꝟ. de teſta. alias po
tius eſſent iudices q̃ teſtes, & de his no. in l. j. C. de vſu. non ſic ſi
iſta verba reperiant̃ in inſtr̃o publico, ut ibi no. in l. ſciẽdũ. de
5 ver. obl. ¶† In gl. j. in prin. ibi ſubſcribũt teſtes: hæc ſubſcriptio
teſtiũ nõ eſt hodie in vſu, ſed ſufficit ꝙ notarius apponat eorũ
nomina. circa qđ vide, quod no. Bal. in l. antiquæ. & in l. j. C. ad
6 Velle. ¶† In gl. ibi in prin. aũt anni dñi: Bal. hic notabat ex hac
gl. ꝙ inuocatio dñi nõ eſt de neceſſitate inſtr̃i poſtq̃ põt incipe
re ab annis dñi: & hoc mõ vtunt̃ Piſtorij, quia oĩa inſtr̃a inci-
piunt ꝑ annum. ſ. anno dñi &c. licet vbiq; quaſi ſeruet̃ ꝯrium,
ſed vocat̃ ſolẽnitas leuis cuius defectus non uitiat, ſicut ſignũ
7 crucis in inuentario, vt l. j. §. fi. ꝟ. de ven. inſpi. & ibi no. ¶† Gl. ſe-
quens eſt ſingularis, & ad quædam allegat̃. Primo, ꝙ non dr̃
inſtr̃m redargui de falſo, qñ probat̃ aliquid ꝯ præſumptionẽ
iuris reſultantem ex inſtr̃o, non tñ ꝯ tenorem inſtr̃i, ſeu ꝯ ea
de quib. notarius atteſtat̃, & ſic non redarguit̃ notarius de mẽ
8 dacio, alias eſſet ſecus. ¶† Scdo allegat̃, ꝙ vbicunque de iure
cõi, vel municipali non admitteret̃ probatio, niſi per aliud in
ſtr̃m, vel ſcripturam, vt l. teſtium. C. de teſti. illud debet intelli-
gi qñ vellet probare ꝯ tenorem inſtr̃i. ſi aũt ꝯ præſumptionẽ
q̃ reſultat ex inſtr̃o, admitteret̃ probatio ẽt per teſtes, & licet
in inſtr̃o eſſent plures teſtes viderentur tñ ſufficere duo ad ꝓ-
bandam præſumptionẽ, ſicut in ſimili ad reuocãdũ legatũ re-
quirunt̃ qnque teſtes, & tñ ad ꝓbandũ inimicitiã interueniſſe
inter defunctũ, & legatariũ ex qua reſultat tacita reuocatio,
ſufficiunt duo teſtes, vt l. fideicommiſſum. C. de fideic. & l. 4. §.
c ꝟ. de adim. leg.[c] ¶† No. tertio. ex hac glo. ꝙ ſi in inſtr̃o continet̃,
9 rogauit Titius, ſpopondit Mæuius, licet ꝓbetur, ꝙ ſponſio ſeu
promiſſio fuit facta ex interuallo, non redarguit inſtr̃m de fal
d ſo: qa notarius nõ dicit ꝯriũ incontinẽti, licet nõ ꝓbato[d] ꝯrio
hoc ꝑſumeret̃. Et idẽ ſi ꝓbat̃ Mæuiũ fuiſſe abſentẽ, vt vr̃ ſentire
iſta gl. ſm Ang. hic. Sed ꝯrium hoc, qa ſi erat abſens nõ potuit
rñdere tpe cõfecti inſtr̃i, licet rñderit poſt, ſed notari⁹ ñ debuit
de illa rñſione inſtr̃m facere, ſed ſolũ de his q̃ fuerũt geſta tpe
inſtr̃i confecti iuxta no. in c. j. extra de fide inſtr. per Inn. & ad-
de quod no. C. de apo. publ. lib. x. per Bart. in l. quęcunque.

ADDITIONES.

a ¶ Proteſtatæ. An hoc ſit ſimpliciter verum? vide Anch. conſi. 32.

b ¶ Intellectus. Adde tamen ꝙ ſi teſtis deponendo ſuper his, quæ conſiſtunt iudicio intellectus redderet non interrogatus rationem concludentem, talis depoſitio teneret, & probaret, vt plenè habes per Alexan. in conſi. 10. col. pen. verſ. & præterea in 2. vol. & in conſi. 2. col. 2. in 3. vol. in conſi. 15. col. 6. ver. & non ſunt duo. in conſi. 72. col. pen. verſ. nec etiam obſtaret. & in conſi. 141. col. pen. in 1. vol. & in dictis locis, ꝙ tunc teſtis etiam non interrogatus debet reddere rationem dicti ſui, alias non probaret. Curt.

c ¶ De adi. leg. vide D. Pet. Gerar. in ſing. ſuo nu. 5. quod incip. regula.

d ¶ Probato. Nam probatio falſi, debet de neceſsitate concludere, ſecundum Do. Al x. conſi. 70. col. 2. in conſi. 73. col. j. & in conſi. 74. col. 4. in j. vol. & ibi, ꝙ requiritur maxima probatio.

1 *Poteſt quis per pactum remittere ius ſuum etiam liquidum, & etiam ex maleficio proueniens, & etiam in iudicium deductum dummodo factum non ſit contra ius commune.*

2 *Contra factum meum poſſum venire alieno nomine, & quãdo ẽt meo no e.*

1 §. Si paciſcar vt neq; ¶† Põt quis ꝑ pactũ re-
mittere ius ſuũ ẽt liqui
dũ, & ẽt ex maleficio ꝓueniẽs, & ẽt ĩ iudiciũ deductũ, dũmõ fa
ctũ ñ ſit ꝯ i⁹ cõe. ius vero publicũ alteri⁹ qs ñ pt remittet̃. & qñ
pactũ ñ tenet, qa reprobatũ a iure, nec ẽt iur̃o, vel ſtipłone fir
mat. h. d. vſq; ad §. ſi añ aditã. Et hoc qđ dr̃ d̃ iur̃o ꝓcedit d̃ iur̃
ciuili. de iure ãt canonico ſuãdũ eſt, licet ꝯctus de ſe ſit nullus
dũmõ poſſit ſuari ſine interitu ſalutis ęternę, & ñ ſit ꝯ publi-
a cã[a] vtilitatẽ pricipł r, nec ſit ꝯ bonos mores, nec dolo, vł metu
extortũ, nec ꝯ ius tertij, vt ĩ c. ij. de pac. li. 6. qđ plenè ꝓſeq̃re, vt
ꝑ Bar. ĩ l. ſi qs ꝓ eo. de fideiuſ. & declaraui in auth. ſacr̃a pub. in
repet. quã ſuꝑ ea feci. C. ſi aduer. ven. ¶ In gl. q̃ inci. ſic. n. ibi, ſed
an idẽ ager. Dic ſm Gul. de Cu. in hoc art. qñ remittit̃ ius pu-
blicũ, & ſic nõ valet remiſſio, an ego idẽ poſsũ venire ꝯ, & ꝓ-
ſeq? Dic ꝙ aut remittẽdo delinqt, & ĩcidit ĩ Turpil. puta qa de
ſtitit ab accuſatiõe ĩchoata ſine abolitiõe, & tũc qa efficit ĩfa-
mis, nõ poſſet poſtea ꝓſeq, vt l. deſtitiſſe. ꝟ. ad Turp. & l. q̃uis. C.
eo. aut nõ incidit in Turpillianũ, qa obtinuit abolitionẽ, vel
erat act⁹ ex̃iudicialis, ſeu in quo abolitio nõ erat neceſſaria, vt
in caſu

ADDITIO.

a ¶ *Quoniam tunc nec iuramento quidem firmaretur actus, ſed nec mutuum filiofam. factum, vt hic infert Ang. ex ſententia Iaco. Beluiſ. & glo. in l. fi. §. filij. C. de bon. quæ libe. ſimilem rationem vide hic apud eundem Ang. & adde, ꝙ nec actus confirmabitur iuramento, qui tendit aduerſus priuilegia publica, vt in c. ſi diligenti. de fo. compet. quos autem comites habere debeat iuramentum, vide glo. in auth. quod eis. C. de nup. & in c. animaduertendum. 22. q. 2. & Abb. in c. & ſi Chriſtus. in j. col. de iureiur.

in caſu qõnis de qua hic cũ remittiĩ nunciatio noui operis,&
tunc aut erat caſus in quo lex ꝑmittit trãſigere ſuper iure pu-
blico,vt qñ ingeriĩ pęna ſanguinis,& tunc non poſſum veni-
re ꝯ,licet alius poſſit,& ita intelligiĩ l.tranſigere.C.de tranſact.
ꝑiudico ergo mihi nõ aliis.Aut erat caſus in quo non licebat
trãſigere,de quib.hĩ in eadem l. & tunc aut alius volebat pro-
ſequi,& ego non admittor ad ꝓſequendũ, nec debeo illi ꝓfer
ri.& ſic intelligiĩ l.ſi maritus.§.ſi negauerit.ĩ.de adul. & hic in
gl.dum rñdet ad illum §.aut non extabat alius , qui vellet pro-
ſequi,& tunc ego poſſum venire ꝯ poſtq̃ non ualuit remiſſio,
2 vt in hac gl.notabili.†nomine aũt alieno bñ poſſum venire ꝯ
factũ meum, ut l.iubemus. §.ſanè. C.de ſacroſ.eccl.& ẽt noĩe
a meo,& ſuper[a] iure priuato,qñ factum meum erat neceſſõ,a l.
reprobatũ,ut l.quemadmodũ C.de agric.& cenſi.& idẽ ſi alio
mõ erat funditus nullum,puta pp defectũ ſolẽnitatis vel aliũ,
ſecus ſi non erat oĩno nullum,ſed pendebat, vt l.per fundum.
ĩ.de ſer. ruſt. prædi. nam ibi non erat actus a iure reprobatus ,
nec erat peccatum in forma , ſed ideo non ualebat conceſſio
quantum ad ius reale ne fieret præiudicium ſocio , qui nõdũ
conſenſerat.Potius ergo pendebat, q̃ eſſet nulla conceſſio.

ADDITIO.

a ¶Reprobatum.Vide per Fran.de Are.conſ.114. vbi ponit, an prælatus poſsit venire contra alienationem per ipſam factam,& iuramento firmatam .

1 *Pactum vel remiſſio factũ,vel facta cũ hærede per creditores patris ante aditam hæreditatem,an valeat, & ſibi proſit poſt aditam hæreditatem.*
2 *Si filius ſperãs hr̃ditatem patris illo viuente, facit ſe liberari a creditorib, pr̃nis,talis liberõ valet ſibi poſt mortẽ patris,quãtũ ad doli exceptionẽ.*
Quid ſi ipſe donaret hæreditatem paternã patre viuente.
3 *Quid ſi liberat debitores paternos .*

§. Si ante aditam hæreditatem.

1 Hic incipit tractare de vna mã ſatis bona , & quotidiana quã
proſequiĩ uſq; ad l.reſcriptum. §. ſi pacto . nã contingit inter-
dum,ꝙ ille cui delata eſt hęreditas,nõ uult eã adire pp multa
a debita[a] hæreditaria ne laceret a creditorib.uel teneaĩ ultra vi
res hæreditatis , niſi creditores remittãt ſibi partem debiti.cre-
ditores aũt deliberãt hoc facere ad hoc,ut habeant quem cõ-
ueniãt,uolentes potius carere parte q̃ toto,& hr̃e eam expedi
tã potius,q̃ laborem in reperiendo bona hæreditaria, & faciẽ-
do ea vẽdi,& dari eis curatorẽ . Vñ circa hoc occurrũt aliqua
dubia q̃ declaranĩ in iſtis teſtib.Et primum eſt,an hoc pactum
vel remiſſio factum , vel facta ei añ aditam hæreditatem va-
leat,& ſibi proſit poſt aditam hæreditatẽ?& dubiũ eſt,qa tunc
adhuc non eſt debitor ipſe hæres , & ſic non ꝓtendit intereſſe.
iõ videbaĩ pactũ non ualere de rigore iuris.& hunc art.proſe
quiĩ uſque ad §.hodie.& determinat ꝯrium,ſi iſte hęres erat li
ber hõ , & ſic non mutabitur ſtatus eius per aditionem hære-
ditatis.Nec ob.ꝯriũ,qa hoc pactũ conferĩ in tp̃s quo erit debi
tor,& in quo ſua intererit,nõ aũt erat ſeruus puta inſtitutus a
dño ſub condõe.nã ea pẽdente non eſt liber,nec hęres,ſed ſpe
rat eſſe adueniente condõne, & tunc pactũ non ualet de rigo
re iuris adueniente ꝯdõe,qa efficiĩ hr̃s neceſſarius & liber, nec
ſibi proderit pactum de rigore pp duo . Primum, qa factũ tp̃e
ſeruitutis non ꝓdeſt ei facto libero , cum cẽſeaĩ eſſe alius ho-
mo.ĩ.de reg. iur. l.quod quis . Alia rõ põt eſſe,quia eueniente
condõne non põt recuſare hr̃ditatem, cum efficiaĩ neceſſari⁹
hæres , ſed hoc ꝙ creditores poſſint remittere fuit inductũ ꝓ
vtilitate creditorum ne hr̃s hr̃ditatem repudiet,& ſic non ha-
beant creditores quem conueniant, & ſic per ꝯñs ex quadam
neceſſitate,ſed in caſu nr̃o non hñt de hoc timere.Poſtq̃ ãt ex
titiſſet cõdõ,uel ſi eſſet pure inſtitutus,& ſic iã eſſet fact⁹ liber,
& hæres,& p ꝯñs debitor,nullum eſſet dubium, ꝙ remiſſio ſi-
bi facta a creditorib.valeret,ſicut cuilibet alteri debitori, quia
ceſſat oĩs rõ dubitandi,& hoc dr̃ in ver.Marcellus.& idem de
quolibet alio qui hr̃ditatem adiuiſſet. Sed licet in præcedenti
caſu de rigore iuris nõ valeat pactum quantum ad hoc,ut pa
riat exceptionem pacti ei libero,bñ tñ ualet de ęquitate quan
tum ad hoc,ut ei pariat exceptionem doli,ſi veniant ꝯ factum
ſuum.& hoc dr̃ in uer.ſed ſi quis.quod probat duob.exemplis
in filioſa.qui poſt pactum de non petendo mutat ſtatũ, & effi
citur ſui iuris,quo caſu reperiĩ determinatum, ꝙ licet non ꝓ-
ſit exceptio pacti , proſit exceptio doli. Idem ergo eſt dicendũ
in ſeruo in quo eſt eadem æquitas,qa qñ pactum producit ex-
ceptionem pacti tollit nãlem oblĩonem,& obligat paciſcentẽ
ad non petẽdũ,ut ĩ.e.l.ſi unus.§.pactus.& ẽt elidit ciuilẽ actio-
nem,& ꝓducit exceptionem,& ſic hẽt quadruplicem effectũ.
Sed qñ non producit,niſi exceptionem doli:qa de rigore non
valeret iure pacti, ſed ex æquitate dẽt ſeruari, tũc nõ producit
niſi hũc effectum exceptionis doli,ſm Bal.hic qđ eſt pulchrũ,
& ſubtile, & dat intellectum multis legib. iſtius tit. in quib. dr̃
pactum non producere exceptionem pacti, ſed doli, ut ĩ.eo.l.
reſcriptum.§ fi.& l.& hæredi.§.j.cum ſim.plurib.¶In uer.Mar
cellus.in tex.ibi,priuſq̃ ſe immiſceat.idẽ poſt cũ ſit eadem rõ.
¶In tex.ibi puta filiuſa.hr̃s inſtitutus pure quodammõ ex me
ro iure,ut differat a ſeq.ver.& ſic hr̃ditatẽ acquiſituras erat pr̃i,
ſi eã adiuiſſet eius iuſſu pactũ ergo ſibi factũ a creditorib. hr̃di
tariis dũ eſt in ptãte pr̃is cẽſeĩ potius factũ ad utilitatẽ pr̃is, qa
ſi eã adiuiſſet, & pr̃i acquiſiuiſſet pactũ factũ filio ꝓdeſſet pr̃i,
ut ĩ.e.l.& hr̃di.§.idem ſi filius.ſi ergo emãcipat⁹ adjt,& ſibiipſi
acqrit,non põt ſibi ꝓdeſſe de cætero , qa non fuit factũ ut ſibi
ꝓdeſſet.et iõ nõ ꝓducit exceptionẽ pacti,ſed æqtate ꝓducit ex-
2 cept.doli.¶†In tex.ibi idẽ ꝓbat no.ſinglr̃ iſtũ uer.ꝙ ſi filius ſpe
rãs hr̃ditatẽ pr̃is illo uiuẽte facit ſe liberare a creditorib.pr̃nis ,
talis liberõ ualet ſibi poſt mortem pr̃is quãtum ad doli exce-
ptionem,licet uideatur fuiſſe ſolicitus de hr̃ditate uiuentis,ſed
hoc non nocet quãtum ad actũ liberatoriũ,ſed quãtũ ad obli
gatorium ſi ipſe donaret hr̃ditatem pr̃nã,uel partem eius,uel
aliqd occaſiõe ſperatæ hr̃ditatis , eſſet illicita cõuẽtio, & tanq̃
indignus priuareĩ,niſi hoc feciſſet cũ voluntate pr̃is,qđ dic ut
3 l.fi.C.de pac.† Quid ãt ſi filius liberat debitores pr̃nos[b] viuẽte
b pr̃e,an valeat & facit ſibi ꝑiudicium poſt mortẽ pr̃is? vide Cy.
& Bar.in l.ſi filius.ĩ.de ſol. & l.cũ dñs. §.ſi filius.ĩ.de pen. leg.&
tãgtĩ ĩ.eo.l.& hr̃di.§.filioſa.Et collige, ꝙ aut ille q ſperat hr̃di-
tatem alicuius facit ſe liberare uiuente illo a creditorib. illius,
& ꝓdeſt ſibi pactum factum poſtea hr̃di quãtum ad doli exce
ptionem,ut in ult.caſu iſtius §.qđ vĩ poſſe procedere in quoli
bet ſperãte hr̃ditatem alterius,nõ ſolũ in filio,licet tex.loquaĩ
de filio fauore liberõnis,aut poſt mortem illius, & poſtq̃ fact⁹
eſt hr̃s, & tunc prodeſt ſibi quantum ad directã exceptionem
pacti,ut in uer.Marcellus.aut añquã ſit effectus hr̃s,& tũc aut
poſtea hæres efficiĩ nõ mutato ſtatu,& idẽ ut in prin.iſti⁹§.aut
eo mutato de ſeruo in liberũ, vel de exiſtente in aliena ptãte ĩ
effectum ſui iuris,& tunc ꝓdeſt ſibi quo ad doli exceptionẽ,ut
in uer.ſed ſi ſeruus. & in §.ſed ſi quis. in prin.& in uer.ut puta.

ADDITIONES.

a ¶Multa debita. dicit Rom.ꝙ ſi ad inſtantiam vnius creditoris ego ago,vt cæteri ad eius inſtantiam aliquid mihi remittant , ꝙ ideo ille creditor tenetur & ipſe aliquid mihi remittere arbit.boni viri,alleg.glo.in l.cum omnes. eo.tit.
b ¶Pr̃nos. Adde Spec.in titu.de pact.§.pe.ver.quid ſi filius. & Do.de S Gem.in c. quãuis.de pac.in 6. & eundem Pau.de Ca.in l.filius paciſcendo. C.eo.titu. Curt.

LEX VII.

1 *Creditores, an poſsĩt facere pactũ ſeparatĩ,an vn⁹ vna die,alter altera die.*
2 *Si maior pars creditorum alicuius mercatoris,qui aufugit, vel deficit velit facere remiſſionem de parte debiti, an alii cogantur ſtare.& num.4.*
Quid ſi faciant inducias,puta quinquennales.
3 *Si aliquis de remittentibus facientibus maiorem partem prætẽdat aliquod debitum,quod alii dicant eſſe fictitium,& in fraudem factum,hoc probato non computabitur in maiori parte,& poterunt alii allegare hanc ſimulationem pro ipſorum intereſſe.*
4 *Inter diſſentiẽtes relinquiĩ arbitrio iudicis,qui debet ſequi æquiorẽ partẽ.*
5 *Si factum maioris partis creditorum contineret euidentem iniquitatem poſſet minor pars appellare.*
6 *In his quæ continent delictum nunquam factum maioris partis nocet minori non conſentienti,vel abſenti etiam in actibus collegialibus .*

ET ſuum hæredem.
§. Hodie tamen ita demũ.

1 ¶†Hic determinanĩ duo alia verba circa ꝑdicta.Primũ eſt an
creditores poſſint facere hoc pactũ ſepatim,an vnus vna die,
alter altera die.videbaĩ.n.ꝙ ſic p l.p fundũ.ĩ.de ſer.ruſt.ꝑd.ꝯriũ
tñ determinaĩ, ꝙ imò dẽnt oẽs cõuenire, & ſimul deliberare.
& ſic eſt hic caſus in quo in his q̃ ptinẽt ad plures vt ſingulos ,
nõ ſufficit cõſenſus ꝑſtitus ſeparatim , ſed dẽt ꝑſtari cõiter . rõ
colligiĩ ex ſeq. no. Scđm dubiũ eſt, ſi nõ oẽs volũt hãc remiſ-
ſionẽ facere,ſed ſolũ maior pars . hr̃s ãt nõ vult adire, niſi oẽs
faciãt,an poſſit ille facere in ꝑiudiciũ nolentiũ,videbaĩ ꝙ nõ,
qa in his q̃ ptinẽt ad plures ut ſingulos , reqriĩ cõſenſus oĩum
p ſẽ ſam,qđ oẽs tãgit.Cõtrariũ tñ determinaĩ,ꝙ ſufficiat pactũ,
& conſenſus maioris partis,et ꝑiudicabit ẽt aliis. nã ſi hoc nõ
ẽẽt,ſeqreĩ,ꝙ diſſenſus minoris partis noceret maiori,qñ hr̃de
nõ adeunte nõ hñt quẽ conueniãt.Cõueniẽtius eſt ergo,ꝙ pa
ctũ maioris partis minori parti noceat, q̃ econuerſo , maximè
qa nõ ꝑiudicat reliqs,imò ꝓdeſt,qa habebũt quem cõueniãt.
Itẽ hęc eſt benignior pars fauore liberõnis.et ad hoc, ꝙ pactũ
maioris partis noceat minori parti reqriĩ, ꝙ cõiter cõſentiãt,
et deliberẽt.Et aduerte,qa Gul.de Cu.dicit hic aliqua ſingula-
ria dicta.Primo,ꝙ iſte §.nõ hr̃et locũ,qñ iã eſſet adita hr̃ditas,
qa tũc hr̃s iã ſit obligatus oĩb.creditorib. nullã vtilitatẽ conſe
queĩ minor pars creditorũ de remiſſione facta p maiorem,et
2 æqtas iſtius §.fundaĩ in hoc.†Item,ꝙ ſi uiueret principalis de-
bitor,ſimplr̃ nõ hr̃et locũ, ut maior pars poſſit remittere in ꝑ-
iudiciũ minoris eadẽ rõnẽ . et iſtũ caſum de facto in terminis
habui hoc anno,et eſt quotidian⁹ in iſtis mercatorib. fallẽtib.
vel deficiẽtib.facultatib.ꝙ ſi aliqui creditores , vel maior pars
facit ſibi remiſſionẽ de parte debiti,alij ñ coguñĩ ſtare.et ita đ
facto ꝯſului,licet qdã diceret ꝯriũ ſeruari de ꝯſuetudine, ſ ñ
curo de hoc.Sed ſi nollẽt remittere,ſed facere inducias qnquẽ
nales,

nales, bñ poſſet in hoc maior pars p̄iudicare minori, vt C. qui bo. ce. poſ. l. fi. Videret tñ poſſe dici, ꝙ ſi debitor aufugiſſet, & nollet redire, niſi oēs remitterēt partē debiti: ꝙ tunc, qa ſubeſt eadem rō, & pactū maioris partis p̄t auferre vtilitatē minori
a hr̄et locū iſte §. tenē menti, qa quotidianū [a] eſt. ¶ Itē dicit iſtū tex. nō hr̄e locū qñ pars vellet remittere totū debitū, ſed ſolū qō partē, qa in hoc caſu nullā vtilitatē cōſequeret minor. Itē, ꝙ in numero maioris partis cōputant illi, qui mandauerunt hr̄di, ꝙ adiret dādo ſibi intentionē, ꝙ nō cōueniret vltra uires hr̄ditatis, ſi poſtea alij remiſerūt, licet illi nolint remittere, nā ſufficit ꝙ ſemel conſenſerunt mādato. tex. eſt notabilis cū gl. in l. apud Celſum. in prin. ff. de do. exce. & tenebunt ſeruare pa
3 ctū aliorū. ¶ † Vlt. dicit, ꝙ ſi aliquis de remittentib. facietib. maiorē partē p̄tendat aliqđ debitū, qđ alij dicant eſſe fictitiū, & ī fraudē factū. hoc ꝓbato non cōputabit ī maiori parte, & poterūt alij allegare hāc ſimulationē ꝓ ipſorū intereſſe. ar. in l. ſi
4 cui. C. de rī nu. pec. ¶ † No. ēt, ꝙ inter diſſentientes relinquit arbitrio iudicis, q dēt ſeq æqorē partē. vñ dt hic Bal. ſi ſunt quatuor executores ad diſtribuēdū bona in paupes, & duo volūt diſtribuere in quoſdā, alij duo in quoſdā alios, ꝙ iudex poterit eligere quā partē vellet. facit l. j. C. de nup. & ſi cā eſt commiſſa plurib. conſulēda, & diſcordant & ſunt æquales, poterit iudex eligere quos ſeq velit. circa qđ, vide qđ no. Bar. ī l. duo ex trib. ff. de re iud. & l. j. §. ſi plures. ff. de exerci. Et ex ſcđo dicto iſtius §. patet rō primi, quare requirit, ꝙ cōueniāt in vnū, qa factū maioris partis nocet minori, alˢ eſſet ſecus, vt d. l. ꝓ fundū. & iō dico, ꝙ ſi oēs conſentirēt, qa tunc ceſſaret dicta rō nō eſſet neceſſe, ꝙ cōuenirēt in vnū, ſed qlibet in domo ſua poſſet cōſentire, & pactū facere ꝑ illā l. ꝓ fundū. & hoc ſatis colligit hic in prin. ibi, ita demū creditorib. obeſt &c. & ſic loqt eo caſu, quo factū aliquorū, nocet aliis, ſed hic nō, imo factū cuiuslibet ſibi
5 ipſi nocet, ñ factū alterius. ¶ † Itē ſcias circa ſm dictū, ꝙ minor pars poſſet appellare ſi factū maioris partis cōtineret euidentē iniqtatē, ut no. Bar. in l. fi. ff. de appel. reci. licet ſit iſte actᵘ extraiudicialis, a quo de iure ciuili parū reperit ut poſſit appellari, licet de iure canonico multa iura de hoc loquant, ut per Bart. ī d. l. fi. pone. n. ꝙ maior pars denegat facere pactū, & hoc facit magis pp odiū aliorū, & ſic cōtinet manifeſtā iniquitatē:
b tūc ergo ſtat minori [b] parti, qñ eorū ſnīa æqor eſt. † Itē ſcias, ꝙ
6 in his q̄ continet delictum, nunquā factū maioris partis nocet minori nō conſentienti, vel abſenti ēt in actib. collegialib. vt l. j. in prin. ff. de magiſtr. conue. vbi caſus no. & ſingularis.

ADDITIONES.

a ¶ Quotidianum. Adde ꝙ ſi pars maior creditorum, vellet totū remittere, ꝙ non poſſet in præiudicium aliorum. ita Rom. in fin. ſuo 99. inci. creditores poſſunt.

b ¶ Minori parti. quando maior pars non poſſit aliquid facere, niſi omnib. conſentientibus, vide per Rom. conſi. 352. ſing. ſuis ſol. 3. & ſeq. vbi dicit, ꝙ maior pars ſufficit ad eligen. officialem. non tamen ad reformandum.

LEX IX.

1 *Perſonarum numerus primo attenditur, quàm dignitas earum.*
2 *Modicum additum paritati reducit pares ad imparitatem.*

1 MAiorem eſſe partem. ¶ † No. hic ꝙ numerus pſonarū primo attendit, q̄ dignitas earū, & pfert dignitati, & hoc verum in caſu iſtius legis. Sed in his q̄ ad fidem ptinent, primo inſpicitur dignitas, vt ff. de teſti. l. ob carmen. §. ſi. ſm Iac. But. & vide qđ no. Barto. ff. de re iu. l. ſi vni in 3. q. quar cognoſcat maior pars in his, in qb. ei ſtatur. Item adde ꝙ cæteris parib. præferunt attinētes defuncto extraneis, vt ff. e. tit. l. antepen. ſm vnam lec. per quam limitatur iſta
2 lex. multum no. etiam † ꝙ modicum additum paritati reducit pares ad imparitatem. facit c. cum duob. ff. de reſcript.

LEX X.

1 *Plures repreſentantes vnū debitū, vel vnū creditorē, loco vnius habetur.*
2 *Si ſunt plures rei credendi, non tamen ſunt plures actiones, ſed vnica, quæ competit cuilibet inſolidum, vel quòd ſunt plures obligationes, & plures actiones, ſed dicitur vna, quia ſufficit vna ſolutio.*
3 *Non inſpicitur pluralitas perſonarum, quando non prætendunt, niſi vnum debitum, vel non repreſentant niſi vnam perſonam.*
Nō attenditur pluralitas debitorū, quando eſt vna tātū pſona cui debetur.
4 *Vnus tutor pluriū pupillorū, licet repreſentat plures non habetur pro pluribus, ſi illi plures repreſentati habebantur pro vno.*
5 *Tutor in caſu de quo hic, poteſt remittere debitum pupilli gratis, licet regulariter ſecus.*
Si ſtatutum dicat, quòd cauſæ conſanguineorum compromittantur, tale cōpromiſſum poterit fieri a tutore nomine pupilli, & de iure & de facto.
6 *In fauorabilib. ſit coaceruatio plurium debitorum, ſecus in odioſis.*
7 *Si donaui mille Titio & Seio ſine inſinuatione, an iſta dicatur vna donatio, vt ſic non valeat vltra quingenta, an dicantur duæ donationes.*

1 SI plures ſunt qui. ¶ † Plures repreſentantes vnum debitum, vel vnum creditorem, loco vnius hn̄r, idē ī vno repreſentante plures vnū tñ debitum p̄tendēte. Idem in vno plura debita prætendēte. Item ad fauorē auxpliādū ſit cumulatio pluriū debitorū, ut habeant ꝓ vno. h. d.
2 tota lex. ¶ † No. primo ī prin. ver. eadē actionem, ꝙ ſi ſunt plures rei credendi, non tñ ſunt plures actiones, ſed vnica, q̄ competit cuilibet inſolidū. vel dic, ꝙ ſunt plures oblōnes, & plures actiones, vt l. 3. §. ſi. de duo. re. ſed ꝓ tāto dr̄ vna, qa ſufficit vna ſol. & iō dr̄ pp hoc vnū debitū. & hoc uult gl. q̄ inci. hoc quātū
3 ad unā. ¶ † Itē no. ꝙ nō inſpicit pl̄itas pſonarū, qñ nō p̄tendūt niſi unum debitum, vel non repn̄tant niſi unā pſonā, ut in primo, & ſcđo caſu iſtiᵘ l. & ɔ̄rio nō attendit pl̄itas debitorum, qñ eſt una tñ pſona cui debent, ut in ver. nā. nec. ſad hoc vt plures habeant, qa reqrit pl̄itas & pſonarū, & debitorū q̄ p̄tē-
4 dunt. ¶ † Itē no. in verſ. necnō qđ unus tutor pluriū pupillorū, licet repn̄tat plures, non hr̄ ꝓ plurib. ſi illi plures repn̄tati habebant ꝓ uno, qa p̄tendebāt unum tñ debitum. Nā non dēt hr̄i in plus repn̄tans, q̄ repn̄tatus. Si ergo illi pupilli p̄tendebāt diuerſa debita, a ɔ̄rio ſenſu iſtius text. unus tutor plurium pupillorum haberetur ꝓ pluribus, ſicut & plures hn̄r interdum ꝓ uno, & hoc tenet hic Gul. de Cu. pōderās illud verbum unū debitū, & ēt Bal. ut ſit concluſio, ꝙ idē iuris eſt de repn̄tante, qđ eſt de repn̄tato. ¶ † No. ēt ſingl'r in hoc uerſ. ꝙ tutor in hoc caſu pōt remittere debitū pupilli gratis, licet rl'r ſecus, ut no. ff. eo. l. tutoris. qñ ex hac remiſſione conſequit pupillus ēt vtilitatē. & qa ſit ēt ex cā neceſſaria. Iō dn̄t Doc. ꝙ ſi ſtatutū dicat,
a ꝙ cauſæ conſanguineorum cōpromittantur, [a] tale cōpromiſ-
b ſum poterit fieri a tutore noīe pupilli, [b] & de iure, & de facto, quia facit de neceſſitate ſtatuti: aliàs nō poſſet facere de facto,
6 & dare licentiā arbitris, ꝙ auferāt de iure pupilli. ¶ † Vlt. no. ꝙ ſit coaceruatio plurium debitorū in fauorabilib. ſecus ī odioſis. l. ſi idem cum eo. cum ibi no. de iuriſ. om. iud. Vñ ſi dicat ſta
c tutum, ꝙ bannitus [c] in centum poſſit impune offendi, ſi eſt bānitus ex vna cā in quinquaginta, & in quinquaginta ex altera, non dicetur bānitus in centum, ut poſſit offendi, ut no. in l. fideiuſſor. ff. de ſolu. ſed ſi eſſet condemnatus in quinquaginta, & ſi non ſoluerit intra menſem incideret in alijs quinquaginta, tunc quia hæc ſecunda pœna adiicitur primæ, et pp mora commiſſam cenſeretur condemnatus in centum. ſm Ang. hic per iſtum tex. dum dicit vſuras applicari. ſubdit tñ ꝙ non vr̄, ꝙ iſte §. vltimus debeat intelligi qñ iſte, qui p̄tēdebat plura debita ex diuerſis cauſis volebat facere pactum, et ſic ſua ſnīa erat benignior, iō ſit cumulatio. Sed ſi contradicebat pacto, nō fieret cumulatio: quia ſua ſnīa eſt iniquior. ar. d. l. ſi idē
7 cum eodem. C. de iur. om. iud. et ita limito iſtum tex. † Itē Gul. de Cu. inducit iſtum tex. ad q. ſi donaui mille Titio, et Seio ſine inſinuatione, vtrum iſta, dicat una donatio, ut ſic nō ualeat ultra quingenta, an dicantur duę pp duas perſonas, ita ꝙ cuilibet videantur donata quingenta, et ſic neutra erit ultra ſummam legitimā: et tenet hanc ſecundam partem, ut inſpiciatur potius pl̄itas perſonarū q̄ vnitas ſummæ ſpecificatæ. per l. ſancimus. C. de do. §. ſi quis āt. et per l. ſi mihi et Titio. ff. de ver. ob. Ad iſtum āt tex. non rn̄det, qui vr̄ probare contrarium, ꝙ potius inſpiciatur unitas debiti, q̄ numerus perſonarum. Vñ dic, ꝙ aut me obligo ex cā donationis Titio, et Seio in mille, et cuilibet eorum inſolidum tanq̄ duob. reis ſtipulandi, et tunc uidebitur una donatio, et hoc ꝓbat iſta lex in prin. qa unicū tñ debitum eſt ꝓ quo cuilibet eorum inſolidum actio cōpetit, et ſi alter ipſorū ageret, et totum conſequeret, non teneret participare alteri, cum ſit ex cā lucratiua, ut no. in l. ſi Titio. de le. 2. et in l. ſi hoīem. §. j. de ſo. ꝑ Bar. aut me obligo eis ſimpl'r, uel ſimpl'r dono incipiendo a tradōne, et tunc cuilibet eorū videor donare ꝓ dimidia, et ſic erunt duę donationes, ꝑ l. reos. §. cum in tabulis. de duo. re. et tunc habebit locū d. Gul. de Cu. tene menti, qa iſta uidetur mihi ueritas, et eſt paſſus notabilis.

ADDITIONES.

a ¶ Compromittantur. An iſtud ſtatutum comprehendat minores, & an clericos, & quando locum non habet, per D. Hippo. ſuo ſing. 467. viget ſtatutum. qui dicit, ꝙ a ſententia arb. poterit appellari: quia ſtatutum arctat, quod etiam cadit hic ad materiam neceſſitatis.

b ¶ Nomine pupilli. Adde an ſtatutum de compromiſſis comprehendat minorē: Bal. conſ. 36. & ad hæc dicta adde quæ poſui in apoſtil. hic ad Alex. & vide Bart. in conſ. ſuo 47. incip. nunquid tutor. Curt.

c ¶ Bannitus ex vna. Adde Bald. in §. hæc autem tria. ff. in procem. & D. Nellum de S. Gem. in tract. banni. in j. parte ſecundi tempo. q. 7.

LEX XI.

1 *Pactum maioris partis creditorum præſentium præiudicat abſentib. & priuilegiatis in actione perſonali, ſecus ſi habeant hypothecam.*
2 *Maior pars vt præiudicet minori parti, quando abſentes ſint citandi.*
3 *Fiſcus ex maleficiis habet hypothecam, licet non præferatur creditoribus, & quando contrahatur iſta hypotheca.*
Creditores et hypothecā non habentes præferuntur legatariis habentibus.
4 *Fiſcus vel camera cōis dēt cōtētari, de eo, quod cōtentatur alii creditores.*

1 REſcriptum autem. ¶ † Pactum maioris partis creditorū pn̄tiū præiudicat abſentib. et priuilegiatis in actione pſonali, ſecus ſi habeāt hypothecā. h. d. et adde hunc vlt. caſum ad alios, in quib. pactū maioris partis

non p̃iudicat,quos dixi in l. iuriſgentiũ.§.fi.ſ.e. adde ẽt aliũ qñ
illi haberẽt fideiuſſores,vel mãdatores, ſicut qñ hñt pignora,
vt ſ.mand.l.ſi p̃cedẽte.§.fi.& iſtũ caſum habui de facto.Hoc tñ
in pacto remiſſiuo,ſed in cõceſſione dilationis quinquẽnalis,
ſecus utroq; caſu: q̃a maior pars põt p̃iudicare minori ẽt hñti
pignora,vel fideiuſſores,vt l.fi.§.nulla.C.de ceſſ.bono.qñ agit̃
2 de minori p̃iudicio,vt ẽt hic hr̃ in gl.fi.¶†In tex.ibi ſic loquit̃,
quaſi oẽs creditores &c. q̃a cũ dicat̃ in §. hodie, ꝙ creditores
a debeãt ↄuenire,cenſet̃ dictũ ꝙ oẽs veniãt: q̃a indefinita[a] æqui-
pollet vlĩ,& ꝑ hoc videbat̃, ꝙ ſi maior pars creditorũ ſit pñs,
minor uero abſens,nõ ſufficeret pñtes ↄuenire, ut poſſint p̃iu-
dicare abſentib.ↄ̃riũ tñ.ſ.determinat̃.Nã ſi eſſent pñtes, pactũ
maioris partis noceret eis inuitis, ergo & abſentib.& ignoran
tib.poſtq̃ non pñt ↄ̃dicere.ar.in l.4.de fideic.lib. ¶Dñt tñ Doc.
b ꝙ debeãt requiri abſentes[b] ſi poſſunt requiri: q̃a veniẽtes pñt
trahere pñtes in eorum ſñiam.ar.ſ.de arbit.l.ſi in tres. ſm Iac.
But.Bar.& Bal.q̃ allegãt ad hoc.l.ſi tñ quibuſdã.ſ.de leg.2.Sed
Ang.tenet oppoſitũ.Primo ꝑ iſtũ tex.in verbo,abſens: quia ſi
fuiſſent citati non poſſent dici abſentes,qñ haberent̃ ꝓ p̃ſen-
tib.vt l. ꝓperãdũ. C.de iud.quorũ abſentia Dei p̃ſentia replet̃.
Item,quia p̃ſentes nihil diſponunt̃ de iure abſentiũ,ſed de ſuo
ꝓprio,q̃a remittunt partem ſui debiti, non partẽ debiti illorũ
abſentiũ,iõ quare deberẽt teneri citare illos.Nã illis facit p̃iu-
diciũ ipſa lex, q̃ põt facere,non aũt ipſi p̃ſentes.tũc ãt ſunt ci-
tandi abſentes,qñ de re illorũ ſtatuit̃ ꝑ p̃ſentes.Et iſtã puto ue
riorẽ de iure,licet p̃cedens ſit æquior,& tutior.in actu ãt colle
giatorũ,ſi ſunt p̃ſentes duę partes,& maior pars earũ conſen
tit,nõ requirit̃ ſpecialis citatio abſentiũ,niſi in tribus caſib. vt
no.gl.in c.p̃ſentiũ.de teſt.lib.6.& extra. de elec. c. cũ inter vni-
uerſas,q̃ incipit,a qua remotus.& extra, de p̃b. c.cũ in electis.
li.6.& facit qđ hr̃ in c.inter quatuor.de maio.& obe.in c.humi
lis.¶Itẽ dicit Bar.ar.iſtius l.iuncto §.j.ꝙ ſi fiat aliqua cõmiſſio
c priorib.uel ancianis det[c] intelligi, ꝙ oẽs debeãt actum facere,
vel ſaltẽ maior pars.Tu dic,ꝙ verba debent intelligi ſm quali
tatem eorum ad quos referunt̃, ut l. plenũ.§.equitii.de uſu &
hab.& iõ ſi inter illos datus eſt aliquis ordo a iure, uel a ſtatu-
to in actib.q̃ celebrãtur ꝑ eos , ille ordo debebit ſeruari in art.
cõmiſſo.Vñ ſi fiat cõmiſſio plurib. collegiatis, dẽt intelligi,ꝙ
conueniant duæ partes , & maior pars eorũ conſentiat abſq;
eo,ꝙ vocent̃ abſentes,ut dixi ſ.ſpecialiter, bñ tñ debebunt vo
cari gñalr ꝑ ſonum campanæ,uel uocẽ p̃conis,vt eſt mos con
gregandi vniuerſitatis,iux.no.in l.obſeruare. C.de decu.libr.x.
q̃a iſte eſt ordo datus a iure cõi , ut ibi, & l.nulli.ſ. qđ cuiuſq;
vniuer.no.ad quẽ cenſet̃ habitus reſpectus poſtq̃ cõmiſſio fa-
cta eſt eis,vt collegiatis.Interdũ ãt requirit̃,ꝙ conueniant duę
partes,& ẽt conſentiant nec ſufficit maior pars illarũ,ut ſi ſta
tutũ dictaret,ꝙ ĩ actib⁹, q̃ celebrãtur ꝑ priores illud obtineat,
qđ dictũ fuerit ꝑ duas partes eorũ,vel ſi diceret hoc ſtatutũ ali
cuius vniuerſitatis,& tũc oẽs cõuenire opus non eſſet, ſed dũ-
mõ duæ partes cõuenirent,& conſentirent ſatisfactũ eſſet ver
bis ſtatuti.Interdũ req̃rit̃,ꝙ ↄueniãt oẽs, ſed ſufficit ꝙ conſen-
tiat maior pars,ut ſi cõmittit̃ cã plurib.iudicib.vel plurib. arbi
tris:q̃a iſte eſt ordo datus a iure,ut l.duo ex trib⁹.ſ. de re iud. &
ſ.de arbi.l.ſi in tres. Et hoc mõ intelligit̃ cõmiſſio ſi fieret plu-
ribus,inter quos alius ordo nõ reperit̃ a iure, vel ſtatuto p̃fix⁹.
& vno abſente ẽt citato. & non cõparente nõ poſſet actus ex-
pediri ꝑ maiorẽ,niſi in cõmiſſione dictũ eſſet expreſſe ↄ̃rium,
vt qñ apponit̃ cl̃a,ꝙ ſi nõ oẽs,vt in c.prudentiã. extra de offic.
dele.& in caſu c.fi.de teſti.li.6.& de arbi.c.fi.eo.li.6. q̃a tunc ſuf
ficeret illũ fuiſſe citatũ.Prędicta,qñ cõmittit̃ plurib.ſimplr.ſed
ſi diceret̃ in cõmiſſione, ꝙ priores uel ſeptimus ex eis poſſent
talẽ actũ facere , an tunc ſeptimus nõ req̃ſitis alijs poſſet actũ
facere:vide qđ ponit Bart.notabilr in l. hr̃des mei.§.peto.ſ. ad
Treb.& l.ſi vni.ſ.de re iudi.& vr̃ tex.ꝙ ſic ſ.de arb.l.non diſtin-
guemus.§.cũ in plures.& in c.cũ plures.de off.dele li.6.cũ glo.
3 ſed intellige & diſtingue,ut no.Bar.in locis p̃dictis. ¶†In glo.q̃
incipit, hypothecas tacitas ibi, quo caſu fiſcus aliis nõ p̃fertur
no.q̃a iſta gl.non dicit, ꝙ fiſcus ex maleficiis nõ habeat hypo-
d thecã,[d] licet q̃dã allegẽt eã ad hoc,ſed nõ bene. Sed đt, ꝙ aliis
creditorib.non p̃fert,qđ põt intelligi poſito ẽt,ꝙ habeat hypo
thecã,& alij creditores nõ habeãt:q̃a tractat de lucro,& credi
tores de dãno , ſicut & creditores ẽt hypothecã non habentes
p̃ferunt̃ legatariis hñtib.l.j.§.fi.C.cõia de leg.& hęc eſt ueritas,
q̃a fiſc⁹ hẽt hypothecã nõ ſolũ ex ↄ̃ctib.ſuis.ſed ẽt ex delictis,
ut no.gl.in l.j.C.de pę.fiſ.li.x.licet ñ p̃ferat̃ aliis,qđ ẽt tenet Dy.
in l.qđ placuit ſ.đ iur.fiſ.ẽt alij Doc.ut no.Cy.ĩ l.ſi q̃s poſt hac.
C.de bon.dam.& Gul.hic dicit tñ,ꝙ ↄ̃hitur iſta hypotheca de
mũ lata ſñia, qñ añquam ſit lata criminoſus non eſt obliga-
tus fiſco ad pęnã , aliqua oblone , uel actione perſonali,per l.
eius q̃ delatorem.ſ.de iur.fiſ.& Bal.hic all. ad hoc l.ſi qua pœ-
na.ſ.de uer.ſig.qđ et ꝓbatur ſm Gul. in l. poſt ↄ̃ctum.ſ.de do.
ubi põt libere alienare bona,qđ non eſſet ſi eſſent obligata.&
ſic non eſt dare principalr oblonem, ubi non eſt dare hypothe
cariã.Sed Ang.dicit eã ↄ̃hi ſtatim lit. cont. ſuper crimine.i.ſcã

rñſione ad inquiſitionẽ,vel accuſationem:q̃a in iudiciis quaſi
ↄ̃hitur per conte.litis,ut l.3.§.idem ſcribit.ſ. de pecu. non ſolũ
ꝑ ſñiam.p̃dicta uera in maleficiis, ex quib.non uenit confiſca
tio bonorum,ſed uenit imponẽda certa pęna pecuniaria , als
cum in fiſcũ ſit trãſiturũ dñium non p̃t dici, ꝙ bona ſint fiſco
obligata,ut l.neq; pignus.ſ.de re iudi.ſm Gul.de Cun.& alios.
4 & no. †ꝙ fiſcus,uel camera cõis dẽt contentari de eo,qđ cõtẽ-
tantur alij creditores,vel contentari debent. & ſic iura loquẽ
tia in priuatis uendicãt ſibi locũ in fiſco, ut ſ.de pet.hære.l.itẽ
ueniunt.§.ait ſenatus.& §.in priuatorũ,ſm Bal. hic. ¶In glo.q̃
incipit.ſ.præſentium ibi.l.ſi præcedente.§.fi.ille §. vr̃ obſtare in
duob.Primo inquantũ hic dr̃,ꝙ pactum maioris partis p̃iudi-
cat abſentib.priuilegiatis in actione ꝑſonali,& ibi vr̃ dicere ↄ̃-
rium.& ad hunc fi.glo.format hoc ↄ̃rium. Sed ſolue melius q̃
gl.ſm Doc.ꝙ p̃iudicat in parte debiti remiſſa ut hic,ſed in re-
miſſa nõ p̃iudicat priuilegio. & ſic utent̃ eo ↄ̃ alios nõ priuile-
giatos in illa parte.& ita dẽt intelligi ille tex.ſm Iac.Bu.Itẽ ob.
in alio inquãtũ hic gñalr dr̃ , ꝙ ſi abſentes ñ hñt hypothecas
ſit eis p̃iudiciũ ꝑ p̃ſentes:& ibi dr̃ ↄ̃riũ,ſi habebãt fideiuſſorem
vel mãdatorẽ,licet nõ hypothecã . ſed ſolue ꝙ iſte tex. in hoc
ſupplet̃ ꝑ illũ,cũ ſit eadẽ rõ,q̃ eſt in hypotheca, qñ hñt quem
conueniãt,poſito ꝙ ille nõ adeat hr̃ditatẽ,& iõ ex remiſſione
nullũ cõſeq̃nt̃ cõmodũ. & iſtđ, ꝙ factũ maioris partis noceat
minori,fuit iõ inductũ:q̃a ñ oĩno nocet,ĩmo in aliquo ꝓdeſt:
q̃a efficit̃ vt hẽant quẽ ↄueniãt , quẽ ñ hẽant ſi hr̃ditas ñ adit̃.

ADDITIONES.

a *¶Et in hoc vide Bar.in l.j.ff.de reg.iur.& ibidẽ Doct.& eundem Bart.in l.ſi plu-
res de leg.3.& l.ſi quis ita.de teſt.tut.& vide quæ dicit Flo.in l.ſi ſeruitus.ad prin.
ff.de ſer.vrb.præd. Dy.in ru.de re.iu.in 6.Card.in cle.j.infra,vt lit.pen.2.q. Alex.
conſi.25.4.parte . Et an idem in ſtatu. vide per eundem Alex.in l.omnes populi.
de iuſt.& iur.& Bal.in l.fi.§.in computatione.C.de iu.deli.

b *¶Qui aũt dicantur abſentes,habes in gl.in Auth.de fideiuſ.§.j.glo.in c.ſi tibi ab-
ſenti de pręben.lib.6.Io.An.in c.vbi periculum de elec.lib.6.

c ¶Ancianis.Adde Ludo.Rom.conſi.92.& vide Abb.conſi.70.

d ¶Hypothecam. An fiſcus habeat hypothecam ex maleficio , vide Pau. lem de
Put.in tract. de ſyndicatu.

---

1 *Veniens contra pactum de non petendo , poteſt exceptione repelli, & etiã ad pęnam promiſſam conueniri,prout elegerit conuentus .*

2 *Conuentio liberatoria non nouatur per conuentionem ſtipulationis pęnalis, & quid de conuentione obligatoria .*

3 *Si dico promitto tibi tale quid ſub pęna centum : illa verba, ſub pęna, important ſtipulationem.*

Si dico,mutuo tibi centum ſub hoc pignore,cenſetur pignus obligatum.

1 **§. Si pacto ſubiecta.** ¶†Veniens ↄ̃ pactũ de ñ
petendo, poteſt exceptio
ne repelli, & ẽt ad pęnã ꝓmiſſam cõueniri,ꝓut elegerit cõuẽ-
tus.ſimul uero utroq; remedio vti nõ põt,ſed dẽt altero cõtẽ-
2 tus eſſe.h.d.& alleg.ſm gl. † ꝙ cõuẽtio liberatoria nõ nouat̃ ꝑ
cõuentionẽ ſtiplonis pęnalis , & de hoc null⁹ dubitat ꝑ illum
tex.ſed de cõuentione obligatoria,an teneat̃, tot fuerunt ſñiæ
quot capita,quas refert Bar.in l.ita ſtipulat⁹.ſ.de uerb.ob. Ego
dixi id qđ mihi vr̃ in l p̃dia.ſ.de act.emp.Et repio,ꝙ Ang.hic ẽ
in opinione mea, ꝙ indiſtincte nõ fiat nouatio:q̃a tex.q̃ prin-
cipalr allegat̃.ſ.l.oblonum fere.§.fi.ſ.de ac.& obl.ñ đt,ꝙ fiat no
uatio,ſed quaſi nouatio,qđ declara, vt dixi ĩ d.l.p̃dia. ¶In tex.
ibi ,ſi pacto.ſ.de nõ petẽdo.¶In tex.ibi,põt ſtiplo,q̃a ꝓmiſit pę
nã,ſi veniret ↄ̃ pactũ de nõ petẽdo . vñ q̃rit̃ qđ remediũ habe
bit debitor,& ſ.ſubijcit̃,ꝙ põt eũ repellere per exceptionẽ pa-
cti,et ẽt ab eo petere pęnã , ꝓut tũc elegerit . et ſi ambo reme-
dia orta ſunt,& in origine cõcurrũt. Iõ poſuit dictionẽ vtraq;
q̃ eſt dictio collectiua,ſed nõ concurrunt in executione,ꝓut ĩ
ſili hr̃ in l.i.C.de fur.et intelligo hũc tex.ſi oppoſuit exceptio-
nẽ,et obtinuit, q̃a fuit abſolutus ut tunc ſit excluſus a cõſecu-
tione pęnę.quinimo teneat̃ promiſſorem liberare per accepti
lationem,ut ſ.ſubijcitur. quaſi pęnã habuerit per intentũ re-
pulſionis.aliàs ſufficeret. ꝙ ipſi debitori cõpeteret exceptio,&
petẽdo ſe liberari videret̃ pl⁹ petere.quod dic,ut no. Bar.ĩ l.3.
§.nunc de effectu.ſ.de lib.leg. Si uero ſuccubuiſſet in exceptio
ne,uel penderet adhuc lis,non puto ꝙ teneat̃ illum liberare,
immo in primo caſu poſſet redire ad pęnam, poſtq̃ prima ele
ctio non eſt ſortita effectum,prout in ſimili hr̃ in l.fi. C. de fi-
deiuſſ.et ſ.ſi cer.pet.l.fi.nã creditor tenet̃ eligere vnũ ex duob.
reis debendi , q̃a non põt a quolibet eorum totum petere vt
conſequatur cum effectu,et tñ ſi elegit,et ſuccubuit non pro-
hibet̃ ad aliud redire,q̃a petijt,ſed non exegit,ut dictis iurib.fa
cit l.perceptione.ſ.de is q̃ deie. uel eff. non.n. iſta remedia ele-
ctione tollunt̃,q̃a non ſunt inter ſe contraria,alias eſſet ſecus,
vt in l.fi.C.de cod.& l.quod in hæredẽ.§.eligere.ſ. de trib. ¶In
gl.q̃ incipit,altera:ibi,vel veri⁹:tu dic,ut ſ.dixi:q̃a dictio utraq;
refert̃ ad originẽ,et verum eſt, ꝙ in ea cõcurrunt ambo reme
dia,non aũt ad executionem,q̃a nõ vtitur vtraque, ſed altera.
¶In fi.gl.ibi,et perpetuã habes ſecuritatem . rõ eſt,quia qñ de
bitor eſt liberatus per acceptilationẽ, cum creditori nulla re-
manſerit obligatio,uel actio, potius dr̃ repelli ex defectu iuris
ſui , q̃ ab ipſo debitore. nã et ſi debitor taceret , iudex ipſum
repelle-

repelleret,q̄a vidit eũ ſine actione agere,vt l.vbi pactum.C.de
tranſ.& ibi no.in gl.iõ hñt recurſum ad pęnã. Sed qñ eſt libe-
ratus ꝑ pactũ,tũc remanet creditori actio,licet eliſa.Vñ ſi op-
ponat̃ exceptio,dr̃ repelli ab ipſo debitore, q̄a ſi debitor ñ op
poneret,nõ repelleret̃,vt no.j̃.e.l.ſi vnus.§.pactus.poſt q̃ ergo
debitor vſus eſt vno remedio ɔ̃ eũ,nõ dẽt vti altero.ſed in pri
mo caſu nõ vr̃ fuiſſe vſus primo, iõ non ꝓhibet̃ vti altero,&
hæc ẽ rõ ſubtilis.Eſt tñ vnus caſus in quo ɔuẽtus p̃t vtrũq; ɔ-
ſeq.ſ.repellere agẽtẽ,& petere pęnã,qñ pactũ fuiſſet iuro val
a latum,vt l.ſi q̄s maior.C.de trãſ.Itẽ ali⁹,qñ eſſet appoſita cl̄a [a]
rato manẽte pacto,vt j̃.de tranſ.l.q̄ fidẽ: & in prin.ſequẽtis gl.
magnæ.¶In gl.q̃ incipit,aliud.ibi ſed hodie ɔ̃,iſta gl.neſcit q̄d
dicat.nã l.ſi.C.de noua.q̃ vult,ꝙ hodie non p̃ſumat̃ nouatio,
niſi agat̃ expreſſe,qđ olim nõ erat,qñ ĩ ſcđa ſtipl̃one interue
niebat plus q̃ in prima,vel interueniebat noua ꝑſona,loquit̃
in ſtipl̃onib.coęquiuocis,quo caſu q̄d iuris erat olim,& q̄d ſit
hodie,vide Bar.in l.Iul.j̃.de p̃t.ſtip.Qñ ãt vna eſt obligõ vel ſti
pl̃o principalis,altera pęnalis,an prima nouet̃ ꝑ ſcđam,nihil
immutat̃ ꝑ illã legẽ de iure veteri.iõ dic,vt in locis s̃.alle.¶In
gl.ibi ꝙ ãt.iſta gl.vult hic oñdere.ꝙ cõuẽtio liberatoria poſſit
nouari ꝑ ſtipl̃onem pęnalẽ nã licet nouatio ſit vnius obl̃onis
in alterã trãsfuſio,vt l.j.j̃.de noua.& hic ſit liberõ,videbat̃ nõ
poſſe trãsfundi in pęnalẽ ſtipl̃onẽ.tñ dicit gl. ꝙ in oĩ pacto li-
beratorio ineſt ẽt obl̃o nãlis ad nõ petendũ,vt no.in l.ſi vnus
§.pact⁹.j̃.e.& iõ p̃t hic cadere nouatio: q̄a illa obl̃o naturalis
trãsfundet̃ in aliã obl̃onẽ pęnalẽ: & tunc ad ɔ̃rium ꝙ poſſet
fieri,ſi ita ẽ,ergo iſte ɔuẽtus nõ dẽt poſſe vti exceptione pacti:
q̄a illud pactũ eſt ſublatum iure nouationis , & transfuſum ꝑ
ſtipl̃onẽ pęnalẽ.ſolum ergo dẽt poſſe peti pęna,cuius ɔtrariũ
hic dr̃.gl.r̃ñdet,ꝙ hoc dẽt intelligi,qñ fuit actũ expreſſe,ꝙ nõ
fieret nouatio.Vel dic,ꝙ loquit̃ ſ̃m iura codicis,ſ̃m q̃ ñ fit no
uatio,niſi exp̃ſſe agat̃,ꝙ fiat,ſed ſol̃o prima ẽ diuinatio,ſcđa
eſt falſa:q̄a vt dixi ꝑ illam l.fi.nihil inducit̃ de nouo in hoc ca
ſu.Dicas ergo ꝙ p̃ſuppoſito,ꝙ ɔuentio obligatoria poſſit no-
uari per cõmiſſionem ſtipl̃onis pęnalis:non tñ ſic in liberato
ria , quia per nouationem oĩs effectus primæ obl̃onis tollit̃,
& trãsfundit̃ in ſcđam,qđ p̃t fieri in obligatoria,licet in libe-
ratoria nõ.Nã licet ſit verũ,ꝙ ex pacto de non petẽdo naſcat̃
naturalis obl̃o,& ꝙ iſta poſſit trãsfundi in ſcđam:tñ etiã illud
pactũ operat̃ alios effect⁹,q̄a tollit naturalẽ obl̃onẽ,& elidit
ciuilẽ,& ẽt actionẽ.Et iſti effect⁹ nõ pñt trãsfundi in ſtipl̃onẽ
pęnalẽ:q̄a ſunt penitus ɔtrariæ naturæ illius,& cum ea nõ pñt
ſe cõpati,& hæc eſt rõ,q̄a ſ̃m oẽs,ɔuentio liberatoria nõ no-
3 uat̃ per commiſſionem ſtipl̃onis pęnalis.¶†Vlt.no.in fi. gl. q̃
eſt ſingularis,ꝙ ſi dico,promitto tibi tale q̄d ſub pęna cẽtum:
illa verba ſub pęna important ſtipl̃onẽ:& eſt perinde ac ſi di-
xiſſem,ſi nõ dedero,vel fecero promitto tibi pęnã per ſtipl̃o-
nem.& iſta gl.ſemper allegatur ad hoc,& vide Bar.in l.ad diẽ
j̃.de verb.obli.ſimile ſi dico,mutuo tibi centũ ſub hoc pigno-
b re: [b] quia cenſetur pignus obligatum,vt l.codicillis.§.inſtitu-
to & ibi no.de lega.ij.& j̃.de aũ.lega.l.fundus.& ibi Bar.

ADDITIONES.

a *De qua vide opt.tex.in l. cum proponas.la ij.C.de tranſact.& ibi Doc.& in l.ita ſtipulatus.ff.de verb.obl.& in c.fi.de loca.& Doct.in c.inter R.ſeniorem.de ele. Adde,ꝙ iſta clauſula non prodeſt frangenti pactum,ſed alteri parti.ſecundum Bal.in d.l.cum proponas.

b ¶Hoc pignore.Adde Lud.Rom.ſing.ſuis.ſol.40.vbi hoc idem firmat.

---

1 *Pactum de non petendo factum procuratori prodeſt domino quo ad doli exceptionem,non pacti.*

2 *Differentia inter exceptionem pacti directam,& exceptionem doli remiſ.*

3 *Licet in conuentionibus obligatoriis vbi adeſt rigor,oriatur directa actio: ſed vbi deficit rigor & adeſt æquitas,oritur vel datur talis actio ex illo contractu,vel a prætore tamen.*

Ex conuentione liberatoria vbi deficit rigor & adeſt æquitas , non oritur vtilis exceptio pacti,ſed exceptio doli.

4 *Ex conuentione liberatoria facta procuratori nõie procuratorio, acqritur exceptio doli dño ſine aliqua ceſſione ipſo iure,& quid in obligatoria.*

5 *Habens generale mandatum ad negocia poteſt etiam agere,licet in inſtrumento de hoc nihil dicatur.*

6 *Tutor & curator poſſunt facere pacem de morte patris pupilli,& remittere iniuriam.*

7 *Rector vniuerſitatis vel prior collegii , vel alii præpoſiti vniuerſitatis dicuntur habere generalem adminiſtrationem cum libera.*

An priores ciuitatum poſſint præiudicare , niſi habeãt ſpeciale mandatũ.

1 **§. Plerunq; ſolemus.** ¶†Pactum de nõ petẽ-
do factum ꝓcuratori ꝓ
deſt dño quo ad doli exceptionẽ nõ pacti, ſed factũ a procu-
ratore non nocet dño,niſi in trib.caſib.ſ. ſi hẽt ſpãle mãdatũ
ad hoc,vel hẽt gñale cũ libera,vl' eſt ꝓcurator in rẽ ſuã. Item
hñtes lĩimã adminiſtrõnẽ,vt tutor,& curator, & magiſtri ſo
cietatũ , ſeu rectores dñr hr̃e gñale cũ libera, & pactũ ipſorũ
põt ꝓdeſſe & obeſſe.h.d.& gl.intelligit & l̃itat,& bñ qñ nõ ɔ-
tinet donationẽ,& ſic aliqua vtilitas ex eo reſultat.Nã in gña
li mãdato ẽt cũ libera ñ venit,ut donare poſſit,vt j̃.e.l.ɔtra iu
2 ris.§.fi.& hoc dñt iſti tex.vſq; ad l.ſi cũ emptor.¶†In text.ibi
ſubſidiũ eſſe pacti exceptionis:q̄a ɔtingit interdũ de rigore iu
ris,ꝙ non poſſit parere exceptionẽ pacti,& tñ ſuadet æq̄tas ɔ-
trariũ,& iõ fuit inuenta exceptio doli ſubſidiaria, vt vbi defi-
cit rigor,& adeſt æquitas: ſi deficiat directa exceptio pacti det̃
exceptio doli,vt s̃.e.l.iuriſgẽtiũ.§.ſi añ aditã.ver.ſed an vel do-
li &c & q̃ ſit dr̃ia effectualis inter exceptionẽ pacti directã, &
3 exceptionẽ doli dic vt dixi poſt Bal.ibi.¶†No. ergo ꝙ licet in
ɔuẽtionib.obligatoriis vbi adeſt rigor,oriat̃ directa actio, ſed
vbi deficit rigor & adeſt æquitas oriat̃,vel det̃ vtilis actio ex il
lo ɔtractu,vel a p̃tore.tñ ex ɔuẽtione liberatoria vbi deficit ri
gor,& adeſt æq̄tas,nõ orit̃ vtilis exceptio pacti , ſed exceptio
doli:q̄a nõ requirit̃ vtilis exceptio pacti:q̄a nec eſt neceſſaria
cũ habeamus gñalẽ doli exceptionẽ,q̃ cõpetit ex æq̄tate vbi-
4 cunq; æq̄tas ſuadet,vt l.q̄ exceptionẽ.j̃.de do.excep.¶†No.ẽt
hic ſ̃m Bar.magiſtral̃r,ꝙ licet in ɔuẽtionib.obligatoriis,ſi ſti-
pulat̃ ꝓcurator ꝓcuratorio nõie dñi. nulla actio acq̄rat̃ dño
ipſo iure,ſed ipſi ꝓcuratori ſolũ acquirit̃ directa,q̄ tenet̃ eam
cedere,vt l.poſſeſſio quoq;.§.ſed ſi poſſeſſio.ff acq.poſ.qua ceſ
ſione facta hẽt vtilẽ.Ex cõuentione tñ liberatoria facta ꝓcu
ratori nõie ꝓcuratorio acq̄rit̃ exceptio doli dño, ſine aliqua
ceſſione ipſo iure: quia exceptiones non ceduntur.directa ve
ro nõ ꝑꝑ rigorem iuris, qui eſt ꝙ alteri non p̃t quis ſtipulari,
5 vel paciſci.l.ſtipulatio iſta.§.alteri. j̃.de verb.obl. ¶†In tex.ibi,
[ſicut pactũ procuratoris mihi nocet,] dic factum a procura
tore meo.nam s̃.locutus eſt in pacto facto ꝓcuratori meo de
non petendo a me:hic loquit̃ de facto a procuratore meo,ꝙ
ego nõ petam ab alio,& dr̃ ꝙ in trib.caſib. nocet mihi,qui ſe
quunt̃ qñ dedi ſpãle mandatũ &c.Item qñ generale ad nego-
tia ſupple ſ̃m gl.cum libera.alias nõ poſſet alienare bona,er-
go nec actionem,vt l.mãdato generali.s̃.de procu.ſed qui hẽt
liberam põt vtrunque,vt l.procurator qui libera.eo.ti. intelli
ge tñ dummodo non ɔtineat donationẽ,puta q̄a factũ eſt de
bito modo bñ liquido,& expediebat domino ita fieri,al̃s fuiſ
ſet ɔdemnatus in expenſis,q̄a non probauerat.ad qđ j̃.de iure
iur.l.tutor.in prin.& qđ no.in d.l.ɔtra iuris.§.fi.ſicut dixi. s̃. ĩ tu
tore & curatore.Eſt & tertius caſus quando eſt procurator in
rem ſuam,vt d.l.ſed ſi tñ.in ver.fi. & hunc caſum declara , vt
in l.ſi cum emptor. j̃. proxi. quæ emanauit ad huius declarõ-
nem.ſi aũt procurator habebat ſpãle mãdatũ dũtaxat ad agẽ
dũ,non poteſt facere pactũ in p̃iudiciũ dñi,vt in d.l. ſed ſi tñ.
in prin.ſed nec ad eius vtilitatem: quia ex̃ illã cauſam ad quã
hẽt mandatum reputat̃ penitus ex̃neus,vt C.de procu. l. ſi ꝓ-
curator ad vnã.& hoc voluit gl.q̃ incipit, & habuit liberã. in
fi.Aduerte ergo diligẽter,ꝙ in iſtis trib.caſib.in quib.ꝓcurator
poteſt paciſci in p̃iudicium dñi,multo magis poteſt paciſci in
eius vtilitatẽ,ꝙ a dño non petat̃.Sed ex̃ iſtos caſus ſi hẽt gña-
le mandatum ſine libera, licet non poſſit paciſci ad dãnũ , vt
in gl.poteſt tñ paciſci ad vtilitatẽ,ꝙ a dño non petat̃, & de ta-
li ꝓcuratore põt intelligi iſte ver.vt puta. & hoc ẽt eſt de mẽ-
te illius gl.nec requirit̃ alia ratihabitio dñi: quia in gñali mã-
a dato vr̃ actum , vt poſſit facere omnia vtilia. [a] Vñ ſtatim ſibi
ẽt ignoranti acquirit̃ doli exceptio cum præceſſerit voluntas
dñi,vñ non requirit̃,ꝙ ſequat̃,vt l.ſi procurator.j̃.de ɔdi.inde.
& qñ haberet mandatum ſpeciale ad vnũ actũ, puta ad agen
dum ſi ſibi fieret pactum de non petẽdo a dño , non acquire-
ret ſibi ſtatim exceptionem doli:quia ad hoc non habuit mã
datum generale,vel ſpãle.& ita intellige , qđ dixi s̃. Sed ſi dñs
ratum haberet,ex tunc acq̄reret̃ exceptio dño,q̄a retrotrahit̃
& mãdato cõparat̃,vt l.fi.C.ad Maced.& qđ no.j̃.de neg.geſt.
in l.ſi ego.Ex his apparet,ꝙ rõnes q̃ hic ponunt̃ per Iuriſcon.
non vident̃ bonæ,nec ſufficientes,dum primo dixit,ꝙ pactũ
procu.p̃t prodeſſe,qñ p̃t ẽt nocere.nã non poteſt nocere,niſi
in trib.caſib.& tñ poteſt ꝓdeſſe ẽt in quarto, quãdo hẽt gene
rale mãdatũ ſine libera.Itẽ dum dicit,ꝙ p̃t ei ſolui.nã non ſe-
quit̃ ergo poteſt paciſci,vt patet in obiecto,& hic in gl. q̃ inc.
5 non eſt bona ratio.¶†In tex.ibi,cũ placuit.no.hic ſ̃m Doc.ꝙ
habens generale mãdatum ad negocia poteſt etiam agere, li-
cet in inſtr̃o nihil de hoc dicat̃: nam & hoc inter negocia ɔ-
putat̃.de hoc j̃.manda.l.ſi procuratorẽ.§.j.& in c. q̄ generał̃r.
6 de procu.lib.vj.† Item Iaco.But.inducit l.tutoris.ꝙ tutor, [b] &
b curator poſſunt facere pacẽ de morte p̃ris pupilli, & remitte-
re iniuriã: q̄a hoc eſt vtile pupillo, nec dr̃ ɔtinere donationẽ
ſupplẽdo tex.prout intelligit gl.ꝙ pactum tutoris põt ꝓdeſſe
7 ſupple,& nocere quãdo ɔtinet donationẽ.¶†Vlt.no.in l.item
magiſtri.q̃ ſemꝑ allegat̃,ꝙ rector vniuerſitatis,vel prior colle
gij,vel alij præpoſiti vniuerſitatis,qui diuerſis nominib.nũcu
pantur dicuntur habere generalem adminiſtrõnem cum li-
bera.

ADDITIONES.

a ¶Oĩa vtilia.Quod procurator cenſeat̃ hr̃e mãdatũ ad faciẽda vtilia.& q̄d cum habeat liberam,vide per D.Mar.Soc.conſ.93.tamen nondum ſunt impreſſa.

b ¶Quod tutor.Adde Spe.& ibi Io.An.in add.Spe.in tit.de homi.§.illud autem,& D.Nell.in trac.bannitorum.in iij.par.ſecundi tempo.q.32.Fr.Cur.

bera,& ſic p oſſunt facere conuentiones ad vtilitatē, & ēt ad
dammum , ſi non ꝯtinent donationē,qđ eſt no.& acqrūt vni-
uerſitati,& faciunt eam repelli ab agendo. Et gl.hic q̄rit qđ đ
priorib.ciuitatū,& tenet nō poſſe p̄iudicare,niſi habeāt ſpāle
mādatū , ſed nō video rōnem diuerſitatis inter p̄poſitos alio-
rum collegiorum,vel corporum,& priores q̄ dicunt̄ magiſtri
vniuerſitatū facientium ciuitate caſtrum vel villā,poſſunt er-
go paciſci ad vtilitatem , & ēt ad p̄iudicium,niſi ꝯtineat am-
bitionē.i.donationē de debito liqdo, ut l.p̄ſes.C.de tranſ. niſi
hērēt ex forma ſtatuti.l.prohibere.§.plane. ȷ̄. quod vi aut clā.

LEX XVII.

1 *Pactū de nō petēdo factū debitorib.hæreditariis ab emptore hereditatis,q habet utiles actiones,nocet uēditori penes quē mãſerūt directæ actiōes.*

2 *Ceſſionarius ſi non fecit pactum de non petendo, ꝙ cedens poſſit efficaciter intentare actionem directam,quæ apud eum remanſit , niſi interueniat quod hic dicitur.& nu. 1.*

3 *Emptor hæreditatis de facto cōuentus a creditorib.hæreditariis ſi litem ſuſcipiat,an ex tunc uideatur facere pactum,ꝙ non petant a uenditore.*

4 *Pactum quando ſit ab eo qui habet utiles actiones, an præiudicet habenti directas,& quid econtra.*

5 SI cū emptore. ¶†Pactum de nō peten
do factū debitorib.hr̄di-
tariis,ab emptore hereditatis,q hēt utiles actiōes,
nocet vēditori penes quē remãſerūt directæ actio-
nes.h.d.& dicas, ꝙ nocet ī hoc,qa ſi hoc pactū nō
eēt fcm̄ poſſet vēditor agere ꝯ debitores hæreditarios ītētādo
directas,nec poſſent tunc eū repellere pp hoc,ꝙhr̄ditatē vēdi
dit alteri,niſi in trib.caſib.ſ. ſi emptor eis denunciaſſet vēditio
nē ſibi factā,& inhibuiſſet ꝙ nihil ſoluerent venditori , uel ſi
emptor incepiſſet agere prius ꝯ eos, & litem fuiſſet ꝯteſtatus ī
actionib.vtilib.uel niſi partēdebiti ab eis recepiſſet.& hęc hr̄
ī l.iii.C.de noua. q̄ licet loquat̄ in cedente,locum hēt et in di-
cto caſu , ſed p iſtam l. egredit̄ quartus caſus in quo poſſum
a repellere venditorē agentem.ſ.ſi emptor fecit eis pactum [a] de
nō petēdo:& hoc dat intelligere iſtam l. & eſt optima & ma-
2 gna ſuppletio ad illam l.3. ¶†In tex.ibi [& venditor hr̄ditatis
petat.]bn̄ ergo patet hic,ꝙ licet heres hr̄ditatem vēdiderit, &
vtiles actiones in emptorē tranſtulerit ꝯ debitores hr̄ditarios,
nihilominus ipſe agere p̄t intentando directas,& obtinere, ſi
emptor nō feciſſet pactum de nō petendo,uel niſi aliqd ex il-
lis trib.interueniſſet.¶In tex.ibi[vtiles actiones]ſupple,& etiā
iudicis officium ꝯpetens venditori,nam & illud trãsfert̄ ī em-
ptorem,ut ȷ̄.de opt. leg. l.ſi optio. §.i. & hoc in actionib.quas
venditor habet actiue ꝯ debitores hr̄ditarios, ſed illas qb.tenet̄
paſſiue,non transfert ēt utiles in emptorē : qa non eſt in ſua
p̄tāte ſe liberare a creditorib. & aliū reū dare loco ſui , & iō
3 ipſe ꝯueniret̄,& non emptor.C.de hære. uend.l.ii. †ſi tn̄ de fa-
cto creditores ꝯueniāt emptorem,& emptor litem ſuſcipiat,
ex tunc vr̄ facere pactum cum eis, ꝙ nō petant à uēditore,&
ſic acqrit̄ uenditori exceptio taciti pacti et abſenti, & ignorā
ti.& iſte eſt caſus ſing.C.e.l.ii.ex quo ſeq̄t̄,ꝙ ſicut pactum ꝓcu
ratoris in rem ſuā nocet dn̄o,vt in hoc tex.ita & ꝓdeſt, vt ibi.
Doc.tn̄ uident̄ ibi pōderare, ꝙ illud pactum ſit tacitum, & iō
p̄t prodeſſe alteri abſenti, & ignoranti;ſecus vr̄r tenere ī pacto
expreſſo.qđ mihi non vr̄ uerum ne maioris efficaciæ ſit taci-
tum,q̄ expreſſum,ut no.s̄.e.l. item qa.p̄terea ſi pactum ſimpli
cis procuratoris p̄t prodeſſe dn̄o abſenti,& ignoranti,ut s̄.e.l.
reſcriptum.in fi.ergo & procuratoris in rem ſuā, qa quodam
modo participat de hac obligōne , iō p̄t alii acquirere , ſicut
& fideiuſſor paciſcendo expreſſe,ꝙ a reo non petat̄ prodeſt ei
q̄tum ad doli exceptionem,ut ȷ̄.e.l.idē in duob.ī fi. cum l.ſeq.
ſecus in oīno ex̄neo,qui de illa obligōne nō participat,vt no.
in d.l.idē in duob.& l.non ſolum.§.ſi liberōnis uerba. ȷ̄.de lib.
leg.iō autem emptor dr̄ procurator,qa nō intentat,niſi utiles
b & iō neceſſe hēt facere mentionem in libello [b] de uenditio-
ne ſibi facta ab illo, q adierat hr̄ditatē, & ꝙ p hoc factus erat
creditor iſtorum , & iura ſua tranſtulit in eū.vn̄ cum nitat̄ ex
pſona alterius.l.q ſtipēdia.C.de ꝓc.dr̄ procurator illius: ſed qa
oīs utilitas actionis remanſura eſt penes eū , dr̄ procurator in
rē ſuā,et ſic potius hr̄ ꝓ dn̄o ut poſſit debitū remittere.et hæc
eſt intentio iſtius l. et no: ꝙ ex pacto non orit̄ exceptio pacti,
ſed doli,qa mero iure non potuit illi p̄iudicare ī ſuis directis:
ſed de æquitate ſic,poſtq̄ effectum illarum directarum,et uti-
4 litatē earū tranſtulit in emptorē.¶†In j.gl.diuide iſtā gl.ī tres
par.nā primo formādo vnā q.facit vnā r̄ſionē, ex qua reſul-
tant duo cas9 vſq;ibi,ſi āt hr̄s.Scđo lītat id qđ dixerat ī primo
caſu vſq; ibi.hoc āt accipe.Tertio limitat, id qđ dixerat ī vtro
que,et reputat̄ difficilis iſta gl.et ꝙ ꝯriet̄ ſibi ipſi.qō.n.eſt,quia
te loq̄t̄ qn̄ pactū ſit ab eo,q hēt utiles actiones , an præiudi-
cet hn̄ti directas?qd eꝯ in eo qđ ſit ab hn̄te directas , an præiu-
dicet hn̄ti utiles.Et ex gl.colligunt̄ duo caſus.Primus qn̄ fieret
ãnquā interueniſſet aliqđ de illis trib.q̄ hn̄r in l.iii.C.de noua.
et tunc vult gl.à ꝯrio ſenſu,ꝙ noceat. nā tunc hēbat directas
efficaces,iō ſicut poterat eas ītētare ī p̄iudiciū hn̄tis utiles,ita
et remittere.Scđs ē qn̄ fieret poſtq̄ aliqđ de illis trib.īteruenif-
ſet,et tunc ſecus,p rōnem ꝯriā , qa tunc habet directas ineffi-
caces.et ſicut non p̄ōt eas intentare ī p̄iudiciū hn̄tis utiles, ita
nec remittere.Poſtea limitat primū dictum ut ſit uerū in ven
ditore hereditatis,penes quē remanſerūt directę cū effectu,ſe
cus,in hr̄de, q reſtituit hæreditatem penes quem licet reman
ſerint directę,tn̄ ſunt totalr̄ inutiles, et iō indiſtincte ēt ãnquā
interuenerit aliqđ de illis trib. ſicut non poteſt eas intentare ī
p̄iudiciū fideicōmiſſarij,ita nec remittere.et dicit Ang. hic, ꝙ
rō eſt,qa reſtituēdo hr̄ditatē ponit fideicōmiſſariū in locum
ſuum.et h.d ſe ꝯſuluiſſe et obtinuiſſe,ꝙ ſi in inſtr̄o ceſſiōis di-
cat̄,ꝙ cedens poſuit ceſſionariū in locū ſuū ēt ãnq̄ aliquid il-
lorū triū interuenerit , n̄ p̄t cedēs intentare directas p l.q qua
draginta.ȷ̄.ad Treb.mihi vr̄ ꝙ male ꝯſuluerit,qa eoipſo ꝙ qs
cedit,ponit ceſſionariū in locū ſuū , ſicut et q reſtituit hr̄dita-
tem,nec eſt illa rō quare directæ,q̄ remãſerūt penes hr̄dem,q
reſtituit hæreditatē p̄ſīti,inefficaces ſunt,ꝙ poſuerit fideicom
miſſum in locum ſuum:ſed rō eſt authoritas S.C.Tre.qđ vult
hoc,vt poſt reſtitutā hr̄ditatē,ſicut hr̄s eſt liberat9 a creditori-
bus,ita creditores liberent̄ ab eo.nō ſic eſt in vēditore hr̄dita-
tis,q nō liberat̄ a creditorib.et iō nec debitores liberantur ab
eo p ceſſionem.et hæc eſt ueritas.Poſtea ultimo gl.ī fi.limitat
vtrunq; dictū,ut tunc ꝓcedant ea q̄ dicta ſunt qn̄ debitores li-
berati p pactū ſciebāt hr̄ditatē uenditā,uel reſtitutā,vt tūc di-
ſtinguat̄.ut s̄.ſi aūt ignorabant,tunc pp ꝓbabilē ignorātiā ne
decipiant̄ a quocunq; factum fuerit pactum,uel ab illo,q uē-
didit,uel ab eo q reſtituit,et quocūq; tp̄e,ul ãnquā interuene
rit aliqđ de illis trib.uel poſt tale,pactū eis ꝓdeſt,et nocet hn̄ti
vtiles.et hæc eſt intētio gl. peſſime declaratæ p doc.q dicūt,ꝙ
ſibiipſi ꝯriat̄,cū primo facit dr̄iam inter illum q uendidit,et il
lū qui reſtituit,et poſtea ī fine nullā dr̄iam facit.Sed ſalua pa-
ce n̄ ꝯdicit ſibi , qa in fi. loq̄t̄ qn̄ ignorabāt debitores hr̄ditatē
uenditā,vl reſtitutā.et tūc vult ꝙ nō ſit dr̄ia nec in pſonis,nec
tin tp̄e.Qn̄ aūt ſciūt ſi pactū fuit poſtq̄ aliqđ đ illis trib.īterue
nerit,ſilr̄ n̄ eſt dr̄ia,qa ſicut factū ab illo,q reſtituit nō valet ī p̄
iudiciū hn̄tis utiles,ita nec ab illo q vendidit.ſi uero ãnquam
aliqđ de illis trib interuenerit, tunc facit dr̄iam inter illum q
vēdidit,et illū q reſtituit:et hæc eſt intentio gl.male intellectæ
p Doc.Nūc ergo eſt videndū an iſta gl. dicat verū.circa qđ br̄
vltra q̄ doc.dicāt diſtīgue tres cas9.cū q̄rit̄ vtrū ali9, q hēt dire
ctas actiones p̄iudicet illi,q hēt utiles,nā aut loqmur ī pacto
gratuito,vl ī cōfeſſione,ſi cōfiteret̄ illud nō eē debitū efficax,
et tunc dico eſſe diſtinguēdos duos tn̄ cas9,ꝙ aut trãſlatio vti
liū actionum fuit facta ad ꝯmoditates hn̄tis directas , puta ſi
aliqs ceſſit tibi actionē ſuam ꝯ me, et fuit actū,ꝙ qcqd exige-
res redderes ſibi, et tunc reputaris ſimplex ꝓcurator poſtquā
cōmoditas nō eſt remãſura penes te.et cū reputet̄ ille p̄ncipa-
lis dn̄s,iō pactū ab illo mihi factū , et ēt ꝯfeſſio p̄iudicat tibi
tãquā fcā a dn̄o,ar.hic ī fi.iſti9 l. aut fuit facta ad utilitatē tuā,
& cōmoditas erat penes te remãſura,& tunc indiſtincte a ctū
illi9 uel cōfeſſio tibi nō nocet.ſiue ergo fuerim ignorans, ſiue
ſciēs de trãſlatione fcā, nec poſſum ꝯqueri qn̄ ſum ignorans,
qa nihil p̄do de meo,licet nō acquirā lucrū.l.q āt. §. ſiſi mō.q̄
in frau.cre.qa non eſt in p̄tāte illius reuocare ceſſionem, ergo
nec aliquē actū facere p quē inducat̄ reuocatio ī effectu. nec
ēt diſtinguo hoc caſu , an hoc pactū uel ꝯfeſſio fiat ãnquā in-
teruen iat aliqđ de illis trib.de quib.in l.iii.C.de noua.quia illa
loq̄t̄ in alio caſu,ut dicā.ȷ̄.Et hoc mō intelligo illud qđ no.ī l.
fi.C.đ ꝓcu.p Cy.& in l.facta.§.ſi hr̄s.ȷ̄.ad Treb.p Bar. vbi diſtī-
guunt,an ceſſio ſit facta ad cōmoditatē cedētis,vl ceſſionarii,
aut loqmur đ pacto nō gratuito,puta de trãſactione,q̄ ſit ali
quo dato uel retēto, & hoc,caſu ſi ceſſio fuiſſet facta ad com
moditatē cedētis,idē dico p oīa,qđ s̄.Sed ſi ad cōmoditatē ceſ
ſionarii,dico diſtinguendū hoc caſu ſolū in hoc,an ſciebā trã
ſlationē utiliū factā,& nō ꝓdeſt mihi trãslatio fcā cū hn̄te di
rectas,in p̄iudiciū hn̄tis utiles,aut ignorauit,& tunc ſec9, ut l.
fi.ȷ̄.de trãſ.& tunc diſtinguo remãſerunt penes illū directę effi
caces,ut ī cedente,& in venditiōe hr̄ditatis , an efficaces ut in
hr̄de q reſtituit hr̄ditatē ut ibi patet.& hoc ne bona fides mihi
noceat,qa trãſigendo forte aliqd dedi,uel feci , qđ non dediſ-
ſem uel feciſſē ſi ſciuiſſē utiles fuiſſe translatas. nec etiā diſtin-
guo hoc caſu an facta ſit translatio ãnquā interuenerit aliqđ
illorū triū,de qb.in d.l.iii.ul poſt,ſed ſolū an ſciuerim vl igno
rauerim,et ſi ſciui,nō ꝓdeſt mihi,licet facta ſit anteq̄ aliqđ il
lorū triū interuenerit. aut nos q̄rimus ſi agat ꝯtra me ille pe-
nes

ADDITIONES.

a * Quod intelligendum eſt,ſi opponatur,vel allegetur,alioquin nō repellitur,ut p Bar.in l.ſi vnus.§.pactus ne pet.in 6.col.hoc ti.& de impletione hmōi pacti.vide per Bal.in l.ex placito.20.q.de rer.permu.& adde ꝙ huiuſmodi pactum litis eſt impeditiuum, adeo vt in hoc duas pariat exceptiones: declinatoriam & peremptoriam,ut per Bald.in marga.ad Inn.in verb.pactum.ver.j.

b ¶ In libello. Vide per Do. de Rota deciſio. ſuis in nouis.de lib. obl.& an agens ex iure ceſſ. teneatur hoc exprimere in libello, per Alex.de Imol.in conſi.138. col.2.ver.2.ex alio.in 2.uo.Cur.

nes quē remāſerunt directæ, an poſſim ipſū repellere dicēdo, ꝙ iura ſua ceſſit alteri, vel trāſtulit vtiles in aliū.& hoc caſu loquit̄ illa lex 3.C.de noua. ꝙ ſi aliqd̄ illorū trium interuenerit, poſſem ipſum repellere, ſi nullum illorū interuenerit n̄ poſſē, licet ſciā ceſſionē factā, & velim hoc ꝓbare. Hoc tn̄ verum qn̄ penes illū remāſerūt directæ efficaces p̄terq̄ ī dictis trib. caſib. Sec⁹ ſi ineſſicaces, vt in hr̄de q reſtituit hr̄ditatē: nā poſſum ipſum repellere ēt ſi nullum illorū triū interuenerit, ꝑ id qd̄ dicit iſta gl. declarata, vt ſ̄.dixi. Bar.āt vr̄ intelligere hæc vera, qn̄ ceſſio fuit facta ad cōmoditatē cedentis, & tūc poſſim ipm̄ repellere poſtq̄ aliqd̄ de illis trib. interuenerit, & an̄ non. & ita vr̄ intelligere illā l.3. ſed ſi ad cōmoditatē ceſſionarij, indiſtincte nō poſſum. ſed iſta eſt nima reſtrictio ad illā l. Iō hoc caſu qn̄ agit̄ de repellēdo cedētē ab agendo nō puto adhibēdā diſtinctionē, ſed ſolū illā de qua loqt̄ illa lex, an agat anteq̄ interueniat aliqd̄ de illis trib. vel poſt. & iſta vr̄ mihi veritas ī hoc art. male declarato ꝑ Doc. & in quo ſemꝑ dubitaui, & muſaui, &
a pluries habui de facto[a] diuerſos caſus, & occurrit mihi dubitatio, qa q̄dā gl. fundāt ſe ſolū in ſcīa, vel ignorātia. & q̄dā an interuenit aliqd̄ de illis trib. aīs nō: vt no. ī d.l.fi.de trāſa. & l.nomē.C.q̄ res pig.obl.poſ.Doc. verò faciūt vim ad cui⁹ cōmodū ceſſio ſit fcā vel nō, & oīa iſta pn̄t cē vera: & ꝓcedere diuerſis reſpectib. & caſib. quos ſ̄.dixi. & quos Doc. nō pōderāt: & ſi bn̄ cōſiderent̄ rōnes oēs, palpant̄, & oīa ad concordiā reducunt̄.

ADDITIO.

a ¶De facto. Adde eundem Pau.de Caſt.in ſuo conſi.91. Flo.in l.ſi partem.§.ſi per fundum.ſ̄.quema d.ſer.amit. Bart.& Imo.& Alexan.in l.facta.§.ſi habes. infra ad Treb.& Doct.in l.actor.infra de procu.& Saly.in l.fi.C.eo.tit.de procu. Cur.

1 *Si procurator meus de mandato meo vendat tibi rem meam, an acquiretur mihi vtilis actio ex vendito.*

2 *Si ex contractu procuratoris non ſit domino acquiſita vtilis actio ante ceſſionem, quòd dominus poſſit illud debitum remittere inuito procuratore, cum poſſet illum compellere ad remittendum.*

2 §.Sed ſi inter dominū. †Præmitte ꝙ ſi ꝓcurator meus de mādato meo vendat tibi rē meā, acquireret̄ mihi vtilis actio ex vēdito ad p̄ciū, & ſine ceſſione, vt l.Iul.§.ſi ꝓcurator. de ac.emp. & ꝑ l.ꝙ ꝓc.ex re.ſ̄.de ꝓc. & ſibi nō remanet directa. rl̄r aūt mihi non acquirit̄ ſine ceſſione, ut l.poſſeſſio.§.ſi poſſeſſio.ſ̄.de acq.poſ. pone ergo ꝙ re tibi vendita, & tradita cōueni tecū, ut diſcedat̄ a uenditione, & ꝙ reſtituas rē eidē ꝓcuratori: q̄rit̄ ſi ꝓcurator poſtea agat ad p̄ciū actione directa, an poſſis illum repellere rōne pacti mecū initi? dr̄ hic ꝙ ſic, & ita pactū mei habentis utilem non nocet habenti directā: qn̄ ego effectus ſum principalis dn̄s poſtq̄ vtilitas ꝯctus ad me erat ꝑuentura, ſicut in p̄cedenti caſu, & hęc eſt uera poſitio caſus quem ſen-
2 tit gl.in prin. †Sed q̄ro qd ſi erat talis ꝯctus factus a procuratore, ex quo nō erat mihi acquiſita vtilis actio an̄ ceſſionē, vtrū poſſim illud debitum remittere inuito ꝓcuratore? vr̄ ꝙ non, poſtq̄ nullā actionem habeo, Bar.tn̄ conſuluit, qa poſtq̄ actio erat mihi cedēda, & poterā ꝓcuratorē ad hoc cōpellere, & ēt de illa actione facere q cqd mihi placet, vt ſ̄.man. l.idem quæ. §.ſi tui. poſſum debitum remittere, ſicut & procuratorem cō-
a pellere[a] ad remittendum ꝑ illū tex. vt ēt ipſe no.in l.apud Celſum.§.mandaui.ſ̄.de doli excep. vbi vr̄ de hoc gl.ordi.& alleg. ēt Bar. hunc tex. ad hoc, & l.mulier bona.§.fi.de iur.do. tamen iſte tex. loquitur quando hbaebam vtilem ſine ceſſione.

ADDITIONES.

a ¶Compellere. Vr̄ hoc limitari debere reb.ſtantib. in eodē ſtatu eademq; cā. vbi aūt noua ſuperueniret cā poſt ius conuentione procuratoris cōſtituētis q̄ſitū dictū Doc. non vr̄ ꝓcedere: quia tale ius q̄ſitū pōt auferre ipſi dn̄o hac rōne, qa maiores eſſe debēt vires in auferendo ius q̄ſitū alteri ex meo facto, q̄ auferēdo ab alio, qd̄ ꝑ ſe factū eſt. ar. de fideic.lib.l.ſi filius.§.erit.de leg.2.l.pn̄ti.de cap.& poſtli.reuer. quid ſi in libello. ſed procurator ex noua cā pōt immutare ſibi iniūcta a dn̄o.l.ſi hominē.infra, man. ergo ex cā ſuperueniente poterit immutare, qd̄ ſua ope factū eſt: & ut meis detur audacia verbis. iſta ſunt verba Lud.Ro.cōſ.94.

LEX XVIII.

1 *Obligatio quæ re contrahitur non poteſt amplius contrahi, quàm peruenerit, etiam ſi contrarium ſit actum expreſſe.*

1 SI tibi decem mlia. ¶†Obl̄o quæ re ꝯhit̄ nō pōt amplius ꝯhi q̄ ꝑuenerit, ēt ſi ꝯ̄rium ſit actū exp̄ſſe. h.d & facit l.rogaſti.§.ſi tibi.ſ̄. ſi cer.pet. & ibi melius declarat iſte caſus, q̄ hic in gl. ¶In gl.an̄ finem ibi hodie ꝯ. innuit iſta gl. ꝙ hodie iſta l. eſſet correcta, qa alia x. pn̄t peti tanq̄ donata, & oriet̄ actio ex pacto nudo. Tu dic, ꝙ hoc poſſet ꝓcedere ſi conſtaret, ꝙ aīo donādi promiſit alia x. aliàs non p̄ſumit̄ aīus donādi ne duæ ſpālitates cōcurrāt, ut dixi ſ̄.e.l.iuriſgētiū. §.ſed cū nulla. potius ergo p̄ſumuntur ꝓmiſſa pro remunerōne mutui, & ſic tanq̄ uſura. & iō tale pactū non ueſtit̄ cohærētia traditionis odio uſurarum, ut in l.3.C.de uſu. licet rl̄r ſecus, ut l. traditionib.ſ̄.e. & ſic in mutuo non eſt prohibita remuneratio, q̄ fit aīo donandi ex mera liberalitate, ſed illa q̄ fit non ex liberalitate, ſed ex quadā neceſſitate: ne ſors exigatur, vel alia cauſa, illa eſt prohibita. & adde quod dixi in illo §.ſi tibi.

1 *Actiones ex maleficio ipſo iure tolluntur per pactum de non petendo.*

2 *Conuentio legitima dicitur ea quæ coadiuuatur lege vt ipſo iure tollat, quod non eſt de natura pacti.*

3 *Qui deliquit cenſetur conſentire ad pœnam legalem fictè.*

4 *Remittens in confeßione coram ſacerdote iniuriam inimico, an cenſeatur remiſiſſe actionem iniuriarum ad pœnam.*

1 §.Quædam actiones. ¶†Actiones ex maleficio ipſo iure tollunt̄ ꝑ pactum de non petendo. h.d. rō eſt, qa non oriunt̄ ex cōſen-
2 ſu, iō ſunt debiliores, qa ſunt odioſæ. †& iſte eſt caſus in quo dr̄ ltīma cōuentio ea q̄ cū adiuuat̄ lege ipſo iure tollat, qd̄ nō eſt de nā pacti, ut dixi in l.ltīma.ſ̄.eo. Circa finem gl. ibidē puto in ſiſib. q̄ continet famoſā cām. Hoc eſt verum ſi deſcēdūt ex maleficio: ſecus ſi ex ꝯctu uel quaſi. nā ēt ex illis interdum oriunt̄ actiones famoſæ, ut l.j.ſ̄.de infa. & illę non tollerent̄ ipſo iure ꝑ pactū qn̄ hn̄t conſenſum, & ſic ſunt fortiores. & ſm̄
3 Doc. vr̄ ꝙ ēt orientes ex maleficiis habeant conſenſum, †quia q deliqt cēſet̄ cōſentire ad pęnā legalē. l.j.§.beſtias.ſ̄. de poſtu. ſed ille nō eſt verus conſenſus ſed fictus, iō nō ita potēs ē ſicut
4 verus. †Quęrūt aūt hic Doc. ſi aliqs in cōfeſſione[a] corā ſacer-
a dote remittit iniuriā inimico, an cenſeat̄ remiſiſſe actionē iniuriarum ad pœnā: & tenent ꝙ nō, qa tenebat̄ remittere ſolū rancorem animi, niſi petat̄ ab inimico. qd̄ non eſt verum, cū Euāgeliū dicat, Niſi remiſeritis de cordibus veſtris. Bene tn̄ eſt verum, ꝙ non tenetur ſibi loqui, nec oñdere amicitiā, niſi ille petat, & ſe humiliet. & ita intelligit̄ authoritas magr̄ ſn̄īarū. &
b Bar.all. Add̄ qd̄ no. Inn. ī c.nr̄a. ex̄ de iniu.[b] & qd̄ no. ī add. Spe. in tit.de inſt. edi.§.nec nō aliā.in add. q̄ inci. ꝑ hoc vr̄ ſolui qō.

ADDITIONES.

a ¶Cōfeſſiōe. Adde de hoc & dic, vt latè vltra all. ꝑ Ale.hic, vt ꝑ Ang.d̄ Aret. ī ſuo tra.maleſi. ī ver. cōparēt inqſiti ī termino defenſionis col.4.ver.qd ſi all.Fr.Cur.
b ¶De iniurijs. Dicit Ang.conſi.267. ꝙ iure flōrum erat verecundia dimittere iniuriam multam all.tex.in l.miles.§.ſocer.infra, de adult.

1 *Obligatio pignoris, & actio hypothecaria ſolo conſenſu cōtrahit̄, & oritur.*

2 *Hipothecaria ſicut ſolo conſenſu contrahitur, quæ requirantur vt etiam eodem modo contrario conſenſu ipſo iure tollatur.*

3 *Quando remittitur debitum principale cenſetur remiſſum pignus, ſi remiſſio debiti fuit valida, & quid ſi inualida.*

Mulier ſi liberat virum a debito principali animo donandi, licet liberatio ſit inutilis, quòd tamen remaneat liberatum pignus.

1 §.De pignore iure. ¶†Obl̄o pignoris, & actio hypothecaria ſolo conſenſu ꝯhitur, & orit̄, non tn̄ ſꝑ tollit̄ ipſo iure ſolo cōſenſu, licèt ꝑ exceptionē. h.d. & qn̄ hoc ſit gl.mag. laborauit diſtinguendo. ¶In tex. ibi iure honorario.i.p̄torio approbāte hāc cōuentionē, & ſic dr̄ ltīma cōuentio: qa licet de ſui nā ſit nuda tā a ſolēnitate uerborū, q̄ a traditione rei: nihilomin⁹ ex ea orit̄ actio vt ſequit̄. & iſta actio hypothecaria eſt realis: qa continet uendicationē rei, ut l.ſi fundus.§.in uendicatione.ſ̄. de pig. & ſic ꝯ quemlibet dat̄ poſſeſſorē, non ꝯ obligātem tm̄ ſi non poſſidebat. & iō gl.hic magna circa medium nō ur̄ bn̄ loq dū ſentit, q ex tali obl̄one pignoris oriat̄ ciuilis, & naturalis obl̄o, qm̄ actiones non p̄ſupponūt obl̄onem, vt no. Inſt.de act.cir.prin. un̄ nec magis hæc actio fundat̄ principl̄r ex naturali, qa oriat̄ ex ꝯctu, ſed ex dn̄io, & poſſeſſiōe aduerſarij, ut l.unic.C.de alie. iud.mu.cā fac. ¶In tex. ibi, tollit̄ āt.ſ.interdū, non ſꝑ, qm̄ aliqn̄ tollit̄ ipſo iure ꝑ pactum, ſicut ēt naſcit̄, ut l.prout quiſq;.ſ̄.de
2 ſol. & hoc contingit trib. concurrentib. q̄ colligunt̄ ex gl. †Pro declarōne ergo gl. opp. ꝙ ſi hypothecaria ꝯhitur ſolo conſenſu, dēt eodem mō ꝯ̄rio conſenſu ipſo iure tolli, ut ſ̄.e.l.iuriſgētium.§.adeo. cuius ꝯ̄rium hic dr̄ in ſcd̄o dicto. ꝑꝑ hoc gl. facit unā diſtinctionem longā, et tędioſā ex qua colligit̄, ꝙ ꝯ̄rium ꝓcedit trib. concurrentib. & altero deficiente nō ꝓcedit, & ſic iſte tex. non p̄t intelligi eo caſu quo concurrāt illa tria, ſed qn̄ aliqd̄ illorū deficit, & ſic in trib. caſib. Primo.n. reqrit̄, ꝙ res ſit integra, & ita loqtur §.adeo. ſed qn̄ nō eſt integra, qa ꝓceſſum eſt ad traditionem: non ſoluitur ſolo cōſenſu, ſed reqrit̄ reintegratio, ꝙ reſtituat̄ res, ut ſ̄.e.l.ab emptione. ſic ergo iſte tex. pōt intelligi, qn̄ poſt obl̄onem ꝯctā ſolo cōſenſu ꝓceſſum eſſet ad tradōnē rei obligatæ, quo caſu remiſſio obl̄onis nō extinguit hypothecariā ipſo iure, niſi interueniat act⁹ retro ſitis, & hoc tāgit gl.cir.fi. Scd̄o reqrit̄, ꝙ fuerit remiſſa obl̄o pignoris principl̄r, & directo. ſi uerò in ꝯ̄ſtiā, puta qa remittit̄ debitū principale, quo caſu in ꝯ̄ſtiā vr̄ remiſſum pignus, ut ſ̄.q.mo.pign.vel hyp.ſol.l.ſoluitur.§.j. & tunc ſi principalis obl̄o tollitur ipſo iure ſil̄r et pignus, et hypothecaria tolluntur ipſo iure, nec hoc caſu p̄t loq hic. Si āt ꝑ exceptionem, ut ꝑ pactum de non petēdo, tunc ſi hypothecaria ꝑ exceptionē, et hoc caſu intelligitur hic. Tertio reqrit̄, ꝙ remiſſio fiat expreſſe, ſecus ſi tacite, ut cū creditor conſentit debitori alienauit rē obligatā, quo caſu tacite cenſetur remittere pignus, ut l.ſicut.§.ſi uoluntate, quibus mod.pig.uel hyp.ſol. et ex iſta tacita remiſſione non tollit̄ ipſo iure iſta tacita hypothecaria, ſed ope exceptiōis. Et hoc caſu p̄t
3 intelligi hic. † Qd̄ āt ſ̄.dixi, qn̄ remittitur debitū principale, ꝙ

cenſet̃ remiſſum pign⁹,ſi remiſſio debiti fuit valida. ſi uerò inualida tũc diſtiguat̃ an cã inualiditatis cõcernebat pign⁹,ſicut & debitũ principale,puta q̃a ꝑ dolũ,vel ꝑ metũ: & tunc ẽt remiſſio pignoris eſt inutilis. Aut ſi eodẽ mõ cõcernebat pign⁹, vt in muliere q̃ ñ p̃t donare viro cõſtãte mr̃imonio, ſed benè põt rẽ viri a ſe liberare,vt l.ẽt.C.ad Velle.tunc ſi liberat uirum a debito principali aĩo donãdi:licet liberatio ſit inutilis,rema
a net tñ liberatum[a] pignus.& hoc uult gl. circa med.in ver.ſi uerò debitum remittatur. & ex his remanet clara diſtinctio glo.

ADDITIO.

a ¶Liberatum. In hoc articulo vide, quod voluit conciuis noſter D. Signorol. de Homod.conſi.41.& ſeq.

1 *Pactũ factũ vni de nõ petẽdo vel factũ ab vno an proſit,vel noceat alteri.*
Pactum perſonale non extenditur ad hæredes.
2 *Pactum ſi fiat ſimpliciter cõcipiendo verba in rem, vt promitto nõ petere q̃d mihi debes: intelligitur nec a te nec ab hr̃de tuo,vel tuo ꝓcuratore.*
3 *Pactum factum ſuper eo,quod ego ſolus debebam tibi, vt illud non peteres a me nec a Titio,quem ſperabam effici meum hæredem, ad Titium non tranſit licet efficiatur hæres meus, & quid in filio. & nu. 5. & quid ſi ſequatur ratihabitio. & num.8.*
Quid ſi Titius & ego tenebamur inſolidũ, & q̃d ſi ei ſuccedã. nu. 4 & 5.
Quid ſi ego tenebar tibi ex vna cauſa in centum, & Titius tenebatur tibi ex alia cauſa in aliis centum & num.4.
4 *Poſſum paciſci ne petatur a me vel ab hærede meo non nominando perſonam proprio nomine.*
Si dicatur ꝙ non petas a me nec a filio meo, an videar ſtipulatus filio hr̃di.
5 *Quando ſtipulor vel paciſcor aliquid dari vel fieri filio meo tanquam extraneo vt propter merita per ipſum mihi impenſa, propter quæ etiam cuilibet extraneo idem feciſſem, nulla actio ſibi acquiritur.*
6 *Quid ſi propter merita impenſa promiſſori, quòd tunc videar ſtipulatus ex cauſa aduentitia, & quæritur ſibi vtilis actio.*
7 *Si vero non propter merita, tunc ſi ſub nomine filiationis videor ſtipulatus tanq̃ filio, et tũc q̃ritur vtilis: ſi vero vt hæredi, tũc acq̃rit̃ directa actio.*
8 *Quid in dubio ſi ſtipulor tale quid quod tranſit ad filios vt filios vt feudũ vel emphyteuſim, videor ſtipulatus vt filio: ſi vero non tranſit, niſi ad filios vt hæredes & tunc vt hæredi.*

§. Si quis paciſcatur. ¶ † Hic incipit tractare de vna materia quã proſequit̃ vſq; ad l.ſi vnus.§ pactus ne peteret, videlicet an pactũ factũ vni de nõ petẽdo,vel factũ ab vno ꝓſit,vel noceat alteri. Et primo an factum vni de non petẽdo ꝓſit alteri vſq; ad l.ſi vnus. Poſtea an factum ab vno noceat alteri. Itẽ in hac prima parte primo loquit̃ qñ pactum conceptum eſt in perſonã paciſcentis,an extendat̃ ad alium,vt ſi paciſcor tecũ non petere, an hoc proſit alteri q̃ proſequit̃ vſq; ad §.filius.poſtea qñ confert̃ in ꝑſonã alterius,vt q̃a paciſcor tecum de non petẽdo ab alio q̃ a te.Item in prima parte primo loquit̃ an proſit ſucceſſori vti vſq; ad §. pactus. Poſtea an ꝓſit ſingulari vſq; ad §.cũ poſſeſſor.Tertio an proſit alteri, qui non eſt ſucceſſor v l̃is vel ſingul.q̃a non hẽt cãm ab eo q̃ pactus eſt, licet ab eo euicerit
1 hereditatem,cuius occaſione pactus eſt.h.d.Pactum † ꝑſonale[a]
a non extenditur ad hr̃des.& ſi paciſcor ne petat̃ a Titio non valet pactum ẽt ſi Titius ſit filius meus,& ẽt ſi poſtea mihi ſuccedat,q̃a cenſet̃ factum ſibi tanq̃ ex̃neo, cui paciſci nõ poſſum.
2 h.d. vſque ad §.pactum. ¶ † In tex.ibi,ſed vt ab hr̃de petat̃:hæc verba non erant neceſſaria ad excludendum hr̃dem a bñficio pacti,q̃a ſufficiebant verba præcedentia ne a ſe petat̃,q̃ faciũt pactum eſſe ꝑſonale,vt dixi s̃.e.l.iuriſgentiũ.§.pactorum.ſi uerò ſimpl̃r fuiſſet factum pactum concipiendo verba in rem,ñ in ꝑſonã,puta promitto non petere q̃d mihi debes:intelligeretur nec a te,nec ab hr̃de tuo,vel tuo ꝓcuratore.In tex.ibi,ſi pactus ſim nec a me: in hoc non ſtabat dubiũ, ſed in eo q̃d ſeq-
3 tur. † In tex.ibi,neve a Titio petat̃, hic aduerte,nã põt intelligi altero de tribus modis.Primus eſt, ꝙ hoc pactum fuit factum ſuper eo ſolo,q̃d ego ſolus debebam tibi, vt illud non peteres a me nec a Titio, quem ſperabam effici meum hæredem: & iſtum puto eſſe uerum intellectum iſtius §. q̃ ſolum intendit oñdere an pactum mihi factum tranſeat ad hr̃dem meũ:& dr̃, ꝙ hoc caſu non tranſit, licet efficiat̃ hr̃s meus. Videbat̃.n.con
4 riũ, † q̃a poſſum paciſci ne petatur a me,vel ab hr̃de meo: ſed hoc eſt uerum non noiando ꝑſonã ꝓprio noĩe,q̃a tũc videor paciſci tanq̃ hr̃di.Sed ſi exprimo nomẽ ꝓprium ne petat̃ a me vel a Titio,vitiũ eſt in cõceptione verborum, q̃a non videor paciſci,vt hr̃di,ſed vt ex̃neo,& licet ipſe efficiat̃ hæres meus, ñ
b reconualeſcit[b] ꝑꝑ uitium, q̃d ineſt exceptioni cõceſſionis, q̃d vr̃ uerum ẽt ſi dixiſſem ne petas a Titio,ſi cõtingat ipſum eſſe hr̃dem meum,q̃a cẽſetur hr̃ditatem meã hr̃e a fortuna.& iſta diſt.ꝓbat̃ expreſſe ex notabili tex.j̃.de leg.3.l.ſed ſi ſic.in princ. & §.fi.cum ibi no.ſed ſi non exprimat̃ nomẽ ꝓprium,nec nomen hr̃ditarium,ſed ſolum nomen filiationis, puta ꝙ nõ petas a me,nec a filio meo,vr̃ ſtipulatus ſibi tanq̃ hr̃di,q̃a verbũ filius plerunque ponitur pro hærede,ſicut econtrario,vt l.pro hr̃de.§.ſi q̃d tñ s̃.de acq.hær.maxime hoc caſu,in quo iſtud debitum quo ego teneor ñ põt in ipſum trãſire, niſi ut in hr̃dẽ. & pro hoc l. auus.j̃.e.ubi caſus.Scd̃o mõ p̃t intelligi, ꝙ tã Titi⁹, q̃ ego tibi tenebamur,vel q̃libet inſolidum,uel ꝓ parte, & tũc ꝓ parte mea ualet, ꝓ parte Titij ñ ualet ẽt ſi efficiat̃ hr̃s meus. Sed ꝯ, q̃a licet a prin. non intereſſet,mea ſibi ꝓuidere,q̃a erat penitus ex̃neus poſtq̃ eſt hr̃s incipit, mea intereſſe,q̃a intereſt mea ꝓuidere ẽt hr̃di meo.l.ſi pactum.j̃.de ꝓb. ergo dẽt reconualeſcere ꝑ id q̃d dixi s̃.eo.l.j.in prin. & ꝑ id q̃d no.j̃.mand.l.ſi remunerãdi.§.ſi tibi mãdauero. Sed rñdeo ſi ego ſucceſſiſſem Titio,& ſic inciperet mea intereſſe ꝑꝑ vtilitatem meã,reconualeſceret ut in ꝯriis.ſed ſi ipſe ſucceſſit mihi,nõ recõualeſcit: q̃a non intereſt mea ꝓuidere hr̃di meo, niſi in his q̃ hẽt a me ut hr̃s: ſed ꝓ parte qua ipſe tenet̃, non tenet̃ ut hr̃s meus,nec me repñtat. & iſto mõ ur̃ intelligere gl. mag. in prin. in q.quã facit an ꝓ parte teſtatoris ꝓſit Titio. Tertio mõ p̃t intelligi,ꝙ ego tenebar tibi ex una cã in centum, & Titius tenebat̃ tibi ex alia cã in aliis centũ.hoc pactum ne petas a me nec a Titio ualet quantum ad me,ſed quãtum ad Titium non,nec reconualeſcit,licet efficiat̃ hæres meus. ſed hoc eſt uerum, ut det̃ ſibi exceptio pacti. Sed an det̃ ſibi ſaltem exceptio doli.glo.format hoc dubium.j̃.e.in l.idẽ in duob.§.j. & determinat ꝙ nõ, ꝑ hunc tex. q̃ ſimpl̃r uult Titio non prodeſſe cum ſit penitus ex̃neus,& non participet de hac obl̃one mecum, licet gl.in l. non ſolum.§.ſi liberationis uerba.j̃.de lib.leg.uideat̃ tenere ꝯrium,ſed illa reprobat̃.In alijs aũt participantib. dic ut j̃.e.l.&
5 hr̃di.§.fi.cum ſeq. ¶ † In tex. ibi, neve a filia.ſ.noĩando cã noĩe ꝓprio,& ſic tanq̃ ab extranea. Si uero ſimpl̃r a filia,q̃reret ſibi exceptionem doli,ut j̃.e.l.& hr̃di.§.Iul. ſed hoc qñ ſuper eo ꝙ ipſa filia dẽt,ſed qñ ſuper eo q̃d ego debeo ꝑ pactum,illud nõ petatur a me,nec a filia ſeu filio, tunc ſi filius uel filia efficiat̃ hr̃s meus acquirit ſibi pacti directa exceptio,q̃a uideor pact⁹, ut hr̃di,ut s̃.dixi.ſed ſi expreſſo noĩe ꝓprio nec pacti, nec doli exceptio q̃rit̃, & iſta ſunt ſubtilia, & difficilia ſi bene conſideras. ¶ In gl.mag.in prin.ibi.ſed an ꝓ parte teſtõris ꝓſit & ſic patet,ꝙ intelligit gl. iſtum §. qñ hoc pactum, ꝙ non petas a me, nec a Titio fuit factum ſuper debito cõi inter me & Titium, q̃a ambo tenebamur tibi puta in decẽ,& uult gl.ꝙ,licet quantum ad me & partem meam ualeat pactum,& me uiuo: me tñ mortuo non ualet quantum ad Titium,et ſi ſit hæres me⁹, & ẽt in parte mea,q̃a fuit perſonale quantũ ad me, & ſic non tranſit ad heredem meum.In parte uero ipſius Titij non ualet nec me uiuo,nec me mortuo ẽt ſi fiat hæres meus. ¶ In gl.ibi. j̃.e.l.auus.& l.hæredi.§.nos aũt.iſti tex.ꝯriantur adinuicem.nã iſte.§.uult,ꝙ non ꝓſit filiæ nec quãtum ad exceptionem directã pacti,nec quãtum ad exceptionem doli,ſed §.nos ãt,ĩ uer. Iul.uult,ꝙ ꝓſit quãtum ad exceptionem doli, non pacti l. uero auus.vult,ꝙ proſit quãtum ad directã exceptionem pacti. ꝑꝑ hoc glo.diſtinguit tres caſus, & reputat̃ ualde notabilis,& ad eã ſemper remittitur. ¶ Sed aduerte,q̃a ſua diſtinctio poteſt optime ꝓcedere qñ ſtipulor,uel paciſcor aliquid dari,uel fieri filio meo, ut diſtinguamus, prout gl. diſtinguit,q̃a si tanq̃ extraneo, puta ꝑꝑ merita ꝑ ipſum mihi impẽſa ꝑꝑ q̃ ẽt cuilibet extraneo idem feciſſem,nulla actio ſibi acq̃rat̃, q̃m extraneo
6 non poſſum paciſci uel ſtipulari. † Si uero ꝑꝑ[c] merita impenſa
c ꝓmiſſori,tunc uideor ſtipulatus ex cã aduentitia. & sic q̃rem⁹
d utilem ſibi actionem.& hoc uult Bar.in l.q̃d dr̃.[d] j̃. de uer.obl.
7 † Si uero non ꝑꝑ merita,tunc si ſub noĩe filiationis,uideor ſtipulatus tanq̃ filio etiam si exprimatur nomen ꝓprium una cũ appellatiuo, ut illa filiatio cenſeatur me inducere ad hoc faciendum,& tunc q̃ritur utilis, ut l.q̃cunque.§.j.de uerb. obl. illa tñ loquitur qñ fuit ſibi ſtipulatus poſt mortem meam,ſed idem ur̃ hodie si me uiuo cum ſit capax obligationis. si uero
8 ut heredi,tunc acquiritur directa actio. † in dubio si ſtipulor tale,quid, quod tranſit ad filios ut filios puta feudum uel emphyteuſim, uideor ſtipulatus ut filio. si uero non tranſit, niſi ad filios ut hæredes, & tunc ut heredi. et iſtos caſus ꝓſequere, ut pleneno.Bar.in d.l.quod dr̃.j̃.de uer.ob. ſed qñ paciſcor ne ab eo petat,tunc loquitur iſte §. quo caſu si ſuper eo ꝙ ego ſolus debeo,iſtud non pertineret ad eum,niſi ut ad heredem, et ideo si pactus ſub noĩe proprio,ſibi non prodeſt ẽt si ſit heres: si ſub nomine appellatiuo filiationis uel hæredis, prodeſt ſibi quo ad utilem exceptionem pacti, si tanquàm filio pactus fui faciendo mentionem de filiatione, ut in §. nos autem. in fine. Sed si expreſſi duntaxat nomen proprium: nulla quæ-

ADDITIONE.

a *Vt l. epiſtola s̃. de inoff. & ibidem Bar. j̃.hoc eo.tit. Et quando pactum dicatur perſonale.vide eundem Bar.s̃.eo.in l.niſi.& j̃.in l.qui in futurum.
b *Et ſic non reconualeſcit ex conſequenti,quod ab initio eſt inualidum,vt in reg iur.in 6.non firmatur per Dyn.
c *Adde tñ ꝙ hic eleganter no. Ang.nẽpe ꝙ tunc probandũ foret hmõi merita ꝓceſsiſſe,q̃m tunc p̃ris confeſsio ſola ei nõ prodeſſet,vt no.in l.ſi donatiõe.C.de coll.& in l.ſi fortè.j̃.de caſt.pec. Cuius rationem hic aſsignat idem Ang.ꝙ confeſsio emanans inter prohibitos fraudulẽta p̃ſumitur, niſi quatenus veritas ꝓbet̃ eius q̃d in confeſsione deductum eſt, vt ſingulariter hr̃. j̃.de prob. l.qui in tuto.
d ¶In l.quod dicitur. Vide ibi in apoſtillis ad Bar.& ad Alexan.

la q̃ritur ſibi exceptio,vt in hoc tex.ſed vr̃ ꝙ imò ſecuta ratiha
bitione q̃rat̃ exceptio doli.nã ſi eſſem ꝓcurator ſu⁹,acq̃rerẽ ſi
bi.vt ſ.e.l.reſcriptum.§.fi. ergo & idem ſi ſum negotiorum ge-
ſtor ſecuta ratihabitione per l.fi. C. ad Maced. & iſtã opp.facit
hic Bal. Sed rñde clarius q̃ ipſe, ꝙ hoc procederet ſi illius no-
mine,& tanq̃ eius procurator cum non ſim, fuerim pactus,&
tunc poſſet ratificare & ratificatio mandato cõpareretur. Sed
hoc debet intelligi qñ non nomine illius recepi pactum, ſed
ſimpliciter,& ſic nomine meo videor paciſci ne ab illo petas.
Vnde per ratihabitionem non efficitur actus ſuus qui ſuo no
mine nõ eſt geſtus.vt l.ſi pupilli.§.ſi ego.de neg.geſtis. tene mẽ-
ti quia difficilia ſunt in perſcrutando, & difficilia valde.

1 *Pactum conceptum in rem, uel perſonam tranſit in ſingularem ſucceſſorẽ, & ex cã onéroſa uel lucratiua in quem tranſit res ſuper qua factum eſt.*

2 *Põt quis paciſci ne petatur ab illo,qui habet cãm ab eo, & quærit illi directam exceptionem pacti,quia intereſt ſua ꝙ cauſa illi non moueatur.*

3 *Pactum perſonale facilius tranſit authore uiuente in ſingularem ſucceſſorem quam eo mortuo tranſeat in uniuerſalem.*

1 **§. Pactum conuentum.** ¶†Pactum conce
ptum in rem,vl̃ ꝑ-
ſonã trãſit in ſingularem ſucceſſorem,& ex cã oneroſa,vel lu
cratiua in quem trãſit res ſuꝑ qua factum eſt.h.d. & pone ſic
caſum,ꝙ tenebas,& poſſidebas rem meã, feci tibi pactum de
non petendo eã,tu eã vẽdidiſti,vel donaſti, volo petere ab em
ptore,vel donatario,ille opponit mihi exceptionem de pacto
facto tibi a quo ipſe cãm habuit dicens,ꝙ exceptio competẽs
tibi tranſit in eum,hic dr̃ hoc eſſe verum ſi fuerit conceptum
in rem,vt qa ꝓmiſi nunq̃ petere illum fundum, nã intelł̃r nec
a te,nec ab alio,q cãm a te habebat.Si vero in ꝑſonã.qa pro-
miſi nõ petere a te,ſiłr nec ab aliis poſſum petere te viuo, ſed
te mortuo ſic,cum non fuerit factum pactũ, niſi reſpectu tui,
nec trãſit ad hæredem tuum,ergo nec reſpectu aliorum, ne ſit
melioris condõnis ſucceſſor ſingularis,q̃ vniuerſalis,ita intelli
gunt gl.& Doct.iſtum tex.¶In tex.ibi,cum venditore factum,
& tunc eſt clarum,ꝙ trãſit in emptorem,& ĩ donatarium, qa
ex eo principał̃r acq̃ritur exceptio pacti tibi venditori,vel do-
natori,q̃ poſtea trãſit vna cum re ſuꝑ qua factum eſt pactum,
ĩ ipſum emptorem,vel donatarium,licet.n.actiones competẽ
tes venditori,vel donatori occaſione rei venditæ, vel donatæ
non trãſeãt in emptorem,vel donatarium ſine ceſſione, vt pa
tet.ĩ.de euic.l.ſi res.in fi. exceptiones tñ bene trãſeunt in ſingu
larem ſucceſſorem,q̃ competũt occaſione rei, vt ĩ. de iureiur.
l.ẽt in rem.in prima parte.& ĩ l.hoc iudicio.ĩ.cõi diu.circa me
dium,& planè ꝑ Bar.poſt Dyn.in l.ſi tertius.§. ſi prius.de aqua
plu.arcen.nã exceptiones non cedunt̃,vt dixi.ſ.e.l. reſcriptũ.§.
fi.Vel dic,ꝙ venditio, vel donatio factæ erat ante pactum, &
ita intelligit gl.mag.ĩ pri.ſed tunc eſt maius dubium,qa in ꝑſo
na venditoris,vel donatoris pactum non oꝑatur effectum,qa
cum non poſſideãt nec dolo deſierint ꝑoſſidere, non poterãt
ab eis peti res,ergo pactum de non petendo erat ſuꝑfluum in
ꝑſona ipſorum,& ſic ĩutile,vt ĩ.e.l.hr̃di.§.j.vñ non vr̃ poſſe fa-
cere trãſitum in alium ar.de ſerui.ruſti.ꝑdio.l. tria ꝑdia. Sed tñ
ſi pactum fuit in rem conceptum de natura verborum comꝑ
hendit illum cui fit, ac etiã q hẽt cãm ab eo æquè principał̃r,
ideo licet in prima ſit inutile, tñ eſt vtile in ſcđa. Et ſic no. ꝙ
2 †poteſt qs paciſci ne petat̃ ab illo q habet cãm ab eo,& q̃rit il
li directã exceptionem pacti,qa intereſt ſua,ꝙ cã illi non mo-
ueatur.vñ non dr̃ oĩno extraneus cuius pactum alteri ꝓdeſt,vt ſ.
ꝓxi.§.ſi.n.paciſcendo gñał̃r acq̃rit illi, fortius ſi ſpãł̃r ſiue ha-
beat cãm oneroſam,ſiue lucratiuã, ſiue habeat regreſſum de
euictione,ſiue non,ꝑ rationem ꝑdictã,qđ etiã ſentit glo.mag.
circa fin.In tex.ibi, etiã ſi in ꝑſonã conceptum eſt.contra iſtũ
tex.faciunt leges allegatæ in gl.ĩ.eo.l.niſi.& l.idem in duob.§.j.
vbi pactum ꝑſonale non extenditur ad alium. Propter hoc in
gl.ſunt tres opin.vna,ꝙ hoc ĩtelł̃r,qñ pactum fuit factum poſt
venditionem,vel donationem factã, quo caſu qa non poteſt
oꝑari in ꝑſonã venditoris, vel donatoris oꝑatur in perſonam
emptoris,& donatarii.ſed ſi factum eſſet ante, tunc qa poſſet
oꝑari in ꝑſonã illorum non extenditur in ꝑſonas aliorum,vt
in ꝯriis.hęc opi.in vtroq; membro falſa eſt.Nam ĩ primo,poſt-
q̃ pactum eſt ꝑſonale cum ſit inutile in ꝑſona illius cui factũ
eſt,qa ille non poteſt conueniri,non poteſt eſſe vtile in ꝑſona
alterius,vt ĩ.e.l.& hr̃di.§.j.niſi ille ſit dñs, qa tunc prodeſt quo
ad doli exceptionem,vt ibi,& in §.nos autem. verſ. nã qñ.nec
obſt.qđ ſ.proximè dixi,qa illud eſt, qñ fuit in rem conceptũ,
& ſic de natura verborum poterat comꝑhendere plures æquè
principał̃r,nos loq̃mur hic,qñ in ꝑſona,& ſic non poterat cõ
ꝑhendere niſi illam,vnde ſi in illa eſt inutile, ſiłr & in aliis ac-
ceſſoriis ꝑſonis.Item in ſecundo membro,qa video, ꝙ pactũ
ꝑſonale,qđ poteſt oꝑari in ꝑſona eius cui fit, nihilominus ad
alium extenditur,vt ĩ.e.l.acq̃rent.§.j.Vnde alij dixerunt,ꝙ aut
ille alius hẽt regreſſum de euictione ſi petatur ab eo ꝯ paciſ-
centem,& tunc prodeſt iſti,qa petendo ab eo ꝑ indirectum cẽ
ſeretur petere a paciſcente,& ſic veniret ꝯ pactum. Aut non
habet regreſſum de euictione,& tunc ad aliã perſonã non ex-
tendit̃,poſtq̃ eſt ꝑſonale, quia non vr̃ venire ꝯ pactum ſi peta
tur ab alia ꝑſona. & ſic in quantum hic loq̃tur de donatario,
intelligunt,ꝙ donatio incipit a ꝑcedenti.ſ.pactione, & ſic ha-
bet regreſſum de euictione,ſecus ſi a traditione. iſta eſt nimia
reſtrictio ad iſtum caſum.Et ideo dic melius tertio, ꝙ ſiue in-
ceperit a traditione ſiue a pactione. Item ſiue habeat regreſſũ
de euictione ſiue non, pactum ꝑſonale factum authori ꝓdeſt
ſucceſſori ſingulari ꝑ rationem ſupradictã,quia ſibi primo ac
q̃ritur exceptio,& poſtea tranſit in ſucceſſorem, & hoc qñ pa-
ctum ꝑceſſit venditionem,vel donationem. ſed ſi ſecutũ eſt,
non prodeſt,qa cum ſit inutile in principali, eſt inutile in ſuc
ceſſore,vt ſ.dixi.Nec obſt.oppo.primo loco formata, qa ve-
rum eſt,ꝙ pactum ꝑſonale non prodeſt hr̃di paciſcentis poſt
eius mortem,ſed prodeſt eo viuẽte ſucceſſori ſingulari, vt hic
in prin.& ĩ.eo.l.acq̃runt.§.j.& ẽt fideiuſſori,vt ĩ.l.& hr̃di.§.fin.
& eſt ex hr̃dib.ꝑdictorum quouſq; viuit paciſcens, poſtea ve-
ro non,qa ſicut finitur in ꝑſona ſua, ita in ꝑſona aliorum ad
quos tranſit acceſſoriè ex ꝑſona illius, vt d.l.& hæredi.in prin.
& iſta vera, niſi pactum ſit ꝑſonaliſſimum cum appoſitione
dictionis taxatiuæ, quia tunc non prodeſſet ꝑſonis prædictis
3 etiam viuente paciſcente,& ita loquitur l.niſi.ĩ.eod. †Facilius
ergo tranſit eo viuente in ſingularem ſucceſſorem,q̃ eo mor-
tuo tranſeat in vl̃em,& hæc eſt concluſio. Non ſunt alia.

1 *Pactum factum poſſeſſori hæreditatis non prodeſt uero hæredi nec nocet.*

2 *Pactum factum falſo prælato uel intruſo ꝙ non proſit uero prælato.*

1 **§. Cum poſſeſſor alienæ.** †Pactum factũ
poſſeſſori hære-
ditatis non prodeſt vero hæredi nec nocet.h.d.Et iſte verus hæ
rēs propriè non dr̃ ſucceſſor illius putatiui poſſeſſoris,quia nõ
dr̃ habere cauſam ab illo,licet hęreditatem ab eo euincat,ſed
2 a lege,vł̃ a teſtatore.†Et ſic vr̃ per iſtum tex.ꝙ pactum factum
falſo ꝑlato,vel intruſo non proſit vero ꝑlato, & hoc not.in l.
a iuſiurandum,[a] quod ex conuentione.§.j.ĩ. de iureiur. ſecus ſi
erat verus, licet poſt pactum priuetur, vt ibi not.& probatur
in l.ſi poſt.ĩ.de conſt.pecu.de qua gl.opponit ſcđm intellectum
Bart.& vide quod not.ĩ.ad Trebel.l.ſi hæres.

ADDITIO.

a ¶In l.iuſiurandum.Adde ꝙ Pau de Caſt.ibi tenet contrarium.& adde hic quæ no
tant in propoſito Inn.& Cano.in c.nihil.& in c.tranſmiſſam.de ele.per Barto.&
ibi Doc.in l.ſi vrbana.ĩ.de condi.inde. & ad materiam huius. §. vide Alex. in l.ſi
actionem.C.de pact.Cur.

2 *Paciſcens ſi concipiat verba in perſonam alterius vel ſuam aut in rem,vt eſt filius vel ſeruus quare hoc caſu proſit patri vel domino*

3 *Quando verba concipiuntur in perſonam patris vel domini,non fit differentia inter filium vel ſeruum, nec ſuper quo debito pater vel dominus conueniatur. & quæ differentia fiat quando concipiuntur in perſonam ſuã. & nu.1.*

4 *Pactum licet ſit perſonale tamen viuente paciſcente poteſt extendi ad alias perſonas acceſſorias niſi ſit perſonaliſſimum.*

5 *Pater non tenetur defendere filium præciſe ſi non vult.*

Pactum non poteſt plus operari in perſona aliorum quàm operetur in perſona paciſcentis.

6 *Pactum inutile in perſona paciſcentis eſt etiam inutile in perſona alterius cui deberet prodeſſe in conſequentiam.*

7 *Si petitur a domino, ꝙ cenſeatur peti a ſeruo, & ideo de æquitate competit domino exceptio doli ſi conuenitur ex contractu ſerui.*

Et an mortuo ſeruo durabit exceptio in perſonam domini.

1 **§. Si filius vel ſeruus.** ¶†Si filiusfa. vel ſeruus
bona fide poſſeſſus pa-
ciſcantur,ne petatur a patre domino, vel poſſeſſore,acquirũt
illis directam exceptionem pacti tam ſuper debito, ad qđ te-
netur ex ꝑſona paciſcentium, q̃ ex perſona propria, hoc pri-
mo.Sed ſi paciſcuntur ne petatur a ſe,diſtinguitur, aut loqui-
mur in filio,& tunc pactum eſt validum in perſona ſua cũ ab
eo peti non poſſit de iure,ideo extenditur etiam ad patrẽ qua-
tenus poteſt conueniri ex contractu filij,& non aliter,& quo-
uſque filius viuit,& non poſt eius mortem,qa tunc diſtinguit̃
quo ad vtrunq; cum ſit ꝑſonale, ipſo vero viuente prodeſt pa
tri,& hæredi patris,quatenus conuenitur ex perſona filij, hoc
ſecundo Sed ſi loquamur in ſeruo, pactum, tanq̃ ſuperfluum
non valet in perſona ſerui,cum ab ipſo non poteſt peti de iu-
re in iudicio,& ideo nec extenditur ad dominum de rigore,&
quantum ad exceptionem directam pacti etiã quatenus con-
uenitur ex ꝑſona ſerui,ſed de æquitate extenditur quantũ ad
a exceptionem doli,[a] quaſi videatur peti a ſeruo, ſi petitur a do
mino,& ſic venitur contra pactum,& hoc vlt.vſq; ad l. & hæ-
2 redi.& §.nos autem.¶†Et no.ꝙ in §§.ꝑcedentib.paciſcens cõ-
cepit verba in ꝑſonam ſuam,vel in rem,& q̃ritur an extendat̃
ad alterum,hic quãdo in ꝑſonã alterius,vel ſuam,aut in rem,
& ſic q̃ritur quare hoc caſu ꝓdeſt pr̃i, vel dño in eo, ad quod
tenetur

ADDITIO.

a *Et huius ſententiæ eſt hic Ang.

a tenetur ex proprio ɔ̃ctu. Rñdetur quia patria, [a] & dñica poteſtas ad hoc ordinantur, vt ſubiectus eis ſibi acquirat directã actionem, & exceptionem. Secus in eo, q non eſt ſubditus, qui non poteſt illi acquirere regulr̃, & ſi aliqñ reperiatur ɔ̃trium, acquirunt illi exceptionem doli. ĩ. eo. l. idem in duob. in fin. & l. ſeq. & l. ſi vnus. §. j. ſed qñ concipiunt verba in propriam pſonam quare proſit illi quatenus prouenit ex perſona paciſcentium, hoc nõ eſt ratione poteſtatis, ſed ex eo, quia pater, & dñs tunc tenentur acceſſoriè ſicut fideiuſſor, & pactum principalis etiã in ſuã perſonam conceptum extenditur ad fideiuſſorẽ,
3 licet non ſit in illius poteſtate, vt d. l. de here. §. fi. ¶ † Item no. ꝙ in primo caſu qñ verba concipiuntur ĩ pſonam patris, vel dñi non fit dr̃ia inter filium, vel ſeruum, nec ſup quo debito pr̃, vl̃ dñs conueniantur, ſed qñ concipiunt verba in propriam pſonam fit dr̃ia inter filium, & ſeruum. Item refert ſup quo debito conueniatur pr̃, quia ſolum prodeſt ſibi qñ conuenitur ex
4 pſona filij, non propria. ¶ † Item no. ex l. acquirent. §. item & ſi filius, ꝙ licet pactum ſit pſonale, tñ viuente paciſcente põt extendi ad alias pſonas acceſſorias, & p hoc declaratur. l. ſi tibi. §. pactum. s̃. eo. & ẽt ſuppletur l. & hr̃di. §. fin. ĩ. eo. vbi dicam. ſed ſi eſſet pſonaliſſimum cum dictione taxatiua, non extenderet ad alias perſonas, hoc vult gl. q̃ incipit quia cũ fit in pſona &c. in verſ. ſed quid ſi eſſet. ¶ Item no. in l. vel de in rem. dum dicit
5 ſi hoc maluerit ſm † Bald. ꝙ pater non tenetur defendere filiũ pciſè ſi non vult. ¶ Item notatur in l. & hæredi. ꝙ pactum nõ poteſt plus operari in perſonam aliorum, q̃ operetur in pſonam paciſcentis, quia ſi extinguitur in eius pſonam, extinguit
6 ẽt in perſonam aliorum. ¶ † Vltimò notatur in §. ꝙ ſi ſeruus, ꝙ pactum inutile in pſona paciſcentis, eſt ẽt inutile in pſona alterius cui deberet prodeſſe in ɔ̃ñtiam, facit §. nos autem. ibi,
7 nam qđ ipſi &c. & qđ dixi ĩ §. pactum. † No. ẽt ꝙ ſi petit a dño, cenſetur peti a ſeruo, & ideo de æquitate competit dño exceptio doli, qđ intelligo ſi conuenitur ex cõtractu ſerui, & eſt ſpeciale hoc caſu, ꝙ pactum inutile in perſona principalis, vt vtile de æquitate in perſona acceſſoria, aliàs regulr̃ puto, ſecus vt dixi in d. §. pactum. Sed an mortuo ſeruo durabit exceptio in pſonam dñi? vr̃ ꝙ non, ſicut nec mortuo filio in pſonam pr̃is, vt in prin. iſtius l. Quidam dicũt ɔ̃rium quos gl. refert, quia hoc caſu non dependet hæc exceptio ex aliqua alia principali cã, q̃ ſit in perſona ſerui, & ideo iudicatur de per ſe, arg. eius, qđ no. in l. iij. §. fi. de libe. & poſth. Doc. tamen determinant cõtrariũ, qa debet regulari a forma pacti, licet ex eo non ſit orta exceptio in perſona principalis, ſed ex forma pacti illud non egreditur perſonam ſerui, ergo &c. licet enim iſtud pactum in perſona ſerui ſit meri facti, quia non producit iuris effectum cũ ab eo peti non poſſit in iudicio, nihilominus debet limitare effectum, qui ex eo reſultat in perſonam domini, vt non ſit maior, quàm eſſet in perſona ſerui, ſi eſſe poſſet.

ADDITIO.

a * ¶ Quia patria. Imò dic quia pater, & filius cenſentur eſſe vna perſona ſicut dominus, & ſeruus gl. in verb. non no. l. ſtipul. iſta habere licere. §. alteri. ff. de verbo. obl. l. ſi Pamphil. ff. de opt. leg.

LEX XXII.

1 *Pater ſi paciſcitur ne petatur a filio, an & quando proſit, vel non ipſi filio.*
2 *Si habeo contra te actionem tamen non poſſim probare debitum, niſi per vnum teſtem, quia alius eſt mortuus, & ſic actio eſt inutilis, an ſi illam cedam Titio poterit poſtea Titius inducere illum, & etiam me in teſtẽ.*

ET hæredi patris.

1 §. Nos autem his. ¶ † Si pater paciſcitur, ne petatur a filio expſſo duntaxat nomine proprio illius, non prodeſt filio, nec quantum ad directam exceptionẽ pacti, nec quantũ ad exceptionem doli, qa cẽſetur factum tanq̃ extraneo. bene tñ pdeſſet ſibi ſi hoc actum foret expſſe, alias ſecus, qa cum nõ valeat in pſonam filij in quam principalr̃ concipitur, non valet ẽt in perſonam ipſius in quem acceſſoriè deberet extendi, ſed ſi expſſo noĩe appellatiuo filiationis, prodeſt filio quãtum ad doli exceptionem, qa cenſet̃ factum, vt in filium. h. d. vſq; ad §. filiusfam. & loqtur iſte §. qñ fit pactum ſup eo ad qđ tenetur ipſe filius, & ſic non poteſt dici, ꝙ ſit factum ſibi tanq̃ hr̃di, qñ ad illud non poteſt teneri, vt hæres, ſed vt ipſe, ſi autem ſup eo ad qđ tenebatur ipſe pater, tunc loqtur §. ſi pacto. in l. ſi tibi. s̃. eod. qñ ad illud poteſt teneri, vt hr̃s ſi contingat eũ hr̃dẽ fieri non aũt vt ipſe. Et niſi ſit hr̃s nõ tenet̃ in vtroq; caſu, ſi fuit expſſum nomen propriũ, non prodeſt vt filio, nec in hoc ſcđo, poſito ẽt ꝙ ſit hr̃s, vt in illo §. ſi pactus, nec in primo, vt in prin. iſtius §. Si vero expſſo noĩe filiationis tñ, vl̃ ẽt verbo, vel noĩe pprio, tunc ĩ hoc ſcđo caſu, qñ ſup debito ad qđ ſolus pr̃ tenet̃ ſi efficiatur hr̃s proderit ſibi, quo ad directã exceptionẽ pacti, qa cenſet̃ factum ſibi, vt hr̃di, licet non ſuper hr̃ditario noĩe, vt ĩ. eo. l. auus. vbi caſus. ſed in primo caſu, qñ ſup eo ad qđ tenebatur filius prodeſt quo ad doli exceptionem, qa non põt dici factum ſibi, vt hr̃di, cum non teneat̃ vt hr̃s, nec factũ, vt extraneo, poſtq̃ nomen filiationis fuit expreſſum, ſed vt filio, & pr̃ filio, vt filio poteſt paciſci, & ſtipulari quo ad vtilẽ exceptionẽ. l. quocunq;. §. j. ĩ. de verb. obli. & quo ad doli exceptionem, q̃ loco vtilis hr̃, vt hic, licet econuerſo filius poſſit patri paciſci, quo ad directam, vt l. ſi tibi. in fi. cum l. ſeq. in fi. s̃. eo. qa non ita ordinata eſt patria poteſtas ad q̃rendũ filio, ſicut econuerſo. ¶ In gl. ibi, non eſt dãda pacti conuenti exceptio, ſupple nec doli, vt differat a ſequenti caſu, qñ expſſo nomine appellatiuo, aliàs non eſſet aliqua dr̃ia, quod eſt contra mentem iſti⁹ literæ. ¶ Sed oppono fortiter, ꝙ ẽt hoc caſu proſit filio, poſtq̃ in ipſius pſona fuit ſpãlr collatum, ex quo ſup tali debito, ad qđ ipſe filius poterat conueniri principalr, & pr̃ acceſſoriè de peculio, vt patet s̃. dum dixit noĩe eius aduerſus me inſtituas, qa videmus ꝙ pactum fideiuſſoris collatum in pſonam principalis, illi prodeſt, quo ad doli exceptionem, vt ĩ. e. l. idem. ĩ fi. cũ l. ſeq. cum pater habeatur loco fideiuſſoris. l. cum filius. de verbo. obl. Sol. intelligo iſtum tex. eo caſu, quo pater ex perſona filij non tenebatur actione de peculio, vel de in rem, vl̃ aliqua alia, ſed dirigebatur actio in patrem[a], tanq̃ defenſorẽ filij, & hoc patet ex tex. dum dicit, nec defenſori competit, aliàs qa participarent in hac oblone vnus vt principalis, alter vt acceſſorius, procederet contrarium, qa prodeſſet filio ẽt ſi nomen tñ proprium fuiſſet expſſum. Si tñ vellemus contrarium dicere, poſſemus dicere, ꝙ in l. contraria fideiuſſor fuit pactus, ne petatur a principali, tãq̃ principali, ſed hic qñ exprimit nomẽ proprium tñ ne petatur ab illo tanq̃ a principali, quia ipſe nõ hr̃, vt principalis, niſi vt filius non vt extraneus, pater. n. non conuenitur ex contractu filij, niſi celebrato, vt filio, & iſta vr̃ ratio ſubtilior, qñ ergo noĩat̃, vt filius, tunc ſi pr̃ poterat conueniri acceſſoriè, pdeſt filio de iure cõi ſicut pactũ fideiuſſoris principali, vt in illa l. idem in duob. ſed qñ non poterat cõueniri, prodeſt de iure quodã ſpeciali. ſ. tanq̃ filio, & ita intelligo iſtũ tex. ¶ In gl. q̃ incipit, ſed patri ibi in actione, quã cedit creditor, puta fideiuſſori n ſoluenti non erat inutilis pene creditorem, qa ſolo fideiuſſoris liberauit debitorem ope exceptionis, & tamẽ fideiuſſori ceſſionario eſt vtilis, ſed dic, ꝙ ideo, qa ratio pp quã erat inutilis cedenti ceſſat in pſona ceſſionarii, ſibi. n. erat inutilis ex eo quia debitum receperat, & non debebat bis idẽ conſequi, q̃ ratio ceſſabat in perſona fideiuſſoris, q̃ ſoluerat, & adhuc non recuperauerat a reo, & facit l. fi. cum ibi notatis. ĩ pri.
2 C. de iure do. † Et inducitur iſta gl. ad quæſtionem, ſi habeo cõtra te actionem, tamen non poſſum probare debitum niſi per vnum teſtem, quia alius eſt mortu⁹, & ſic actio eſt inutilis, poſſum eam cedere Titio, poſtea Titius inducit illum, & etiã me
a in teſtem. Sed dubium eſt, an ego poſſim teſtificari[a] pro ceſſionario, cum videatur cauſa mea, & de hac quæſtione, vide Cy. in l. omnib. in fi. C. de teſti. & in Spec. de procura. §. fi. in fi.

ADDITIO.

a ¶ Teſtificari. An cedens poſſit eſſe teſtis pro ceſſionario vide per Ang. conſ. 236. per Lud. Rom. conſ. 420. & Alex. de Imo. in conſ. 13. col. v. in fi. in j. vol. & in trac. de teſti. quarta parte. col. 4. Curt.

1 *Exiſtens in patris poteſtatem poteſt remittere per pactum ius quod ſperat, cum erit effectus ſui iuris.*
2 *Si filia paciſcitur tempore, quo eſt in poteſtate patris ſuper dote, & poſtea agens erit ſui iuris, obſtat exceptio licet non patri.*
3 *In contractibus, conditio retrotrahitur, ſed in legatis non.*
4 *Filiusfa. de aduentitiis in quib. pater habet vſumfructum non poteſt diſponere ſine voluntate patris, etiam in præiudicium ſuimet.*
Quid ſi interueniat iuramentum. & nu. 5.
5 *Alienatio facta à prodigo cui bonus eſt interdictum nõ firmatur iuramẽto.*

1 §. Filiusfamil. paciſci poteſt. ¶ † Exiſtens ĩ patris poteſtatem poteſt remittere per pactum ius, qđ ſperat, cũ erit effectus ſui iuris. h. d. loquitur hic quando pactũ fuit collatum in tp̃s quo erit ſui iuris, & ſic quod ius ad ipſum ptinebit,
2 idem vr̃ ſi ſimplr, vt l. ij. §. ſi in patris. ſol. mat. † vbi ſi filia paciſcitur tpe, quo eſt in poteſtate patris ſuper dote, ſi poſtea agẽs erit ſui iuris obſtat exceptio licet non patri. Item not. iſtũ verſ. Item filius, quem intellige, quando fuit pactus de non petẽdo, ſi contingat cõdõnem exiſtere, poſtq̃ erit effect⁹ ſui iuris, quo caſu ſi non eſſet pactum, legatum acq̃reretur ſibi, vt l. q̃ legata. ĩ. de reg. iu. ſed pp pactum repellitur exceptione. Item loqtur iſte tex. de eo, quod filius vel filia ſperat non iure hæreditario, ſed vt filius, vel filia. Si vero iure hereditario tũc eſt dubiũ an filiusfa. poſſit liberare paternos debitores ɔferendo liberationem in tpe quo erit hæres patris. de hoc. s̃. e. l. iuriſgentiũ. §. ſi ante. in fi. §. & p Dy. & Bar. in l. filius. ĩ. de ſolu. & l. cum dñs. §. ſi filius. ĩ. de pe. le. ¶ Vlt. ſcias. hodie ꝙ non ſolum filius, qui nõ hẽt, nec ſperat habere, cum erit ſui iuris, nõ poteſt remittere, ſed ẽt illa q̃ habet tanquàm aduẽtitia, ſi pater in eis hẽt vſumfructum, & ſi eſt legitimus adminiſtrator non põt remittere ſine pſenſu patris, vt l. fi. §. filiis aũt. C. de bo. q̃ lib. & ſic primus caſus iſtius §. non eſt correctus, quia non loquitur de dote aduẽtitia, ſed profectitia. Secũdus vero videtur correctus, nã etiã ſi exiſte-

exiſteret ↄditio durante pr̃ia ptãte, acqrerent̃ filio quo ad ꝓ-
prietatē,& pr̃i quo ad vſumfr. & nec poſſet tunc remittere ꝑ
iſtū §. ergo nec pendente ↄdõne,ſi poſtea cõdõ exiſtat durãte
pr̃ia ptãte,ſed ſi ea finita ꝑ emancipationem ſecus,quia tunc
pr̃ non haberet vſumfr.nec eſſet legitimus adminiſtrator, &
ſic ceſſaret diſpoſitio illius §.¶In gl.j.ibi,ſed in id tp̃s,ĩnuit iſta
gl.ꝙ niſi cõferat̃ pactum in tp̃s quo erit ſui iuris nõ valeat,ſed
ↄtrium dic,ꝙ imo valet in p̃iudiciū ſuum,vt poſtea effecta ſui
iuris agere nõ poſſit.vt j̃.de pa.do.l.cum dos.ver.ſi vero ſit pa
cta.ſic & in d.l.ij.§.ꝙ ſi in pr̃is.j̃.ſol.ma.¶In gl.ibi,non valere,
quia pactum per quod efficit̃ cõdõ dotis deterior non valet,
ſi fiat conſtante mr̃imonio,vt in legib.allegatis in gl.vnde in
tellige,ꝙ fuit factū añ ſm̃ gl.vel ſm̃ Doc. ꝙ fuit factum poſt
3 ſolutum mr̃imonium,& melius.¶†In gl.ſeq.ibi,ſed legatum
a filio q̃ritur.rõ diuerſitatis eſt,qa in ↄctib.condõ [a] retrotrahit̃,
vt l.q potior.& l.q balneū.j̃.q potio. in pig.hab. ideo ſi filiuſ-
fa.ſtipulat̃ ſub cõditione,deinde condõ exiſtat tp̃e quo eſt ef-
fectus ſui iuris, acquirit̃ ex illa ſtip̃lone ius pr̃i in cuius ptãte
erat tp̃e interpoſitæ ſtip̃lonis,vt ll.allegatis.j̃.in gl.ſed in lega-
tis non trahit̃ retro,vt l.j.§.j.& ibi no.j̃.ad Silla.ideo ſi tp̃e cõ
dõnis exñtis reperiatur ſui iuris,acquirit̃ ſibi,& nõ pr̃i,& hęc
hñr in l.q̃ legata.j̃.de reg.iu.& hoc caſu loquit̃ hic.¶In gl.hic
non oberit patri,hoc eſt clarum,ꝙ pr̃i non põt obeſſe in ſuo
vſufructu,ēt ſi non eſſet ille §.filijs autem.cum ꝑ alia iura ve-
tera hoc ſit ꝓuiſum, ꝙ ꝓprietarius põt alienare ꝓprietatē ēt
inuito vſufructuario,tñ ei non p̃iudicat l.locum.§.proprieta-
tis.j̃.de vſufru.& l.iuſto.§.non mutat.j̃.de vſuc.non ergo fuiſ-
ſet neceſſarius ille §.filiis autem.pp̃ hoc,ꝙ patri pręiudicetur.
4 Vnde dic ꝙ ille §.vult,† ꝙ filiusfa.de aduentitiis in quib.pr̃ ha
bet vſumfr.non poſſit diſponere ſine voluntate patris ēt in p̃-
iudicium ſuimet,nec valet diſpoſitio,vel alienatio ēt quo ad
ꝓprietatem,& ſic ipſemet põt venire ↄ factum ſuum reproba
tum a iure ꝑ l.quemadmodum.C.de agrico.& cenſ.li.xj.& rõ
vr̃ eſſe,qa pr̃ eſt legitimus adminiſtrator, ſicut tutor, & cura-
tor,vñ ſicut minor vel pupillus non põt alienare ſine conſen
ſu tutoris,vel curatoris,ita nec filius ſine conſenſu pr̃is ēt ſolã
b ꝓprietatē.Sed eſt dubium ſi alienat,& iurat [b] nõ venire ↄ, an
hoc non obſtãte poterit,nã ſi daremus illam ꝓhibitionem,q̃
ibi fit fieri ne præiudicium ſit pr̃i,clarum eſſet,ꝙ non valeret
iur̃m, ēt de iure canonico,ꝑ c.ij.de pac.li.vj.dū dicit dummo
do non ſit in p̃iudiciū tertii,& in auth.ꝙ locū.C.de dot. cau.
n[illegible] nu.ſed ſi dicimus illã ꝓhibitionē fieri nõ pp̃ p̃iudiciū pa-
tris,ſed quia nõ põt alienare ſine illius conſenſu : tũc videret̃
ſecus:qa videm⁹ ꝙ minor non p̃t alienare ſine conſenſu cura
toris,& tñ ſi alienat,& eſt adultus, & iurat nõ venire ↄ,ſeruã-
dum eſt iur̃m de iu.ci.vt in auth.ſacr̃a.C.ſi aduer.vē.gl.mouet
hoc dubiū in §.filijs aũt.& ñ ſoluit,& nũc habeo de facto, &
ꝑ plures fuit conſultū non valere iur̃m,ſed non rñdet̃ rõni p̃-
dictæ,& fundãt ſe ne p̃iudiciū fiat pr̃i,qđ fundm̃ nõ vr̃ bonū.
Bal.tenet iſtã partē in illo §.& ēt Ang.ꝙ non valet iur̃m.& ex
verbis ſuis colligit̃ rñſio, qa interdū ꝓhibet̃ actus fauore ꝓhi
biti,vt minoris & mulieris: & tũc firmat̃ iur̃o.vt in d. auth. &
in c.cū cõtingat.j̃.de iureiu.Interdū odio potius ne male vtat̃
ſubſtãtia ſua p̃ſumēs quodãmodo ipſum ꝓdigū : & hoc caſu
ſecus vt ibi.qa tex.dicit ꝙ cū filius hēat alimēta a pr̃e non p̃t
ſubeſſe iuſta cã,quare dēat ꝓſilire ad alienationē.Vñ reputat
5 eū id ꝓdigal̃r facere.†cõſtat aũt ꝙ alienatio facta a ꝓdigo cui
bonis eſt ĩterdictū non firmat̃ iur̃o,qa ꝓdigus æqparat̃ furio
ſo vel pupillo vt l.is cui bonis.j̃.de ver.obli.quorū ↄctus iur̃o
non firmat̃,ita nec ↄctus ꝓdigi.& ita tenet Bar.ĩ d.l. is cui bo-
nis.j̃.de ver.obl.& diſputãdo tenuit Fed.de Sen. vt hr̃ in qõne
ſua 30 de quo ēt Bar.voluit mētionē facere dū allegauit quõ
c dã valētē canoniſtã & ñ noĩauit.& ita ego ↄſului [c] ꝓ hac p̃te,
licet iudex al̃r ꝓnũciauerit.ſ.iur̃m nõ eē ſeruãdū ĩ p̃iudiciū pa
tris,ſed in p̃iudiciū filiæ ſic,vt nõ poſſit reuocare alienationē
reſpectu proprietatis.ſed non bene pronuntiauit , tene mēti.

A D D I T I O N E S.

a *¶Etiam quo ad acquiſitionem,vt in l.ſi filius.j̃.de ver.ob.non perinde in vlt.vo
luntatibus,vt in l.j.§.ſi ſer.ad ſyll.Et vide Ale.in d.l.ſi filius.Raph.d. Car.in cle.
ſi.pen.q.de ele.Et Flo.in l.Papi.ff.de ſerui.Et Bar.in d.§.ſi ſerui.
b ¶Iurat.Ad hoc,vide quod voluit Aret.conſi.143.vbi ponit de prælato qui iura-
uit in contractu alienationis an poſsit poſtmodum conuenire.
c ¶Conſului.Adde eundem Pau.de Caſt.in conſi.139. Cur.

1 *Pactum de non petendo factum debitori principali quando proſit fideiuſſo
ri.& quid econtra.*
2 *Quatuor limitationes in quibus pactum factum principali non prodeſt fi
deiuſſori.& nu.6.*
3 *Pactum dicitur perſonaliſſimum propter dictionem taxatiuam: & non ex
tenditur ad aliam perſonam etiam acceſſoriam.*
4 *Pactū factū vni ad hoc vt ꝓſit alteri reqritur ꝙ ſua interſit pecuniariter.*
5 *Pactum fideiuſſoris ꝙ non proſit principali limitatur quatuor modis.*

1 §.In his quę eiuſdē. ¶†Pactum de non petē-
do factū debitori princi-
pali ꝓdeſt fideiuſſori,ēt quo ad directã exceptionē niſi ↄtriū ſit
actū expreſſe.ſed econuerſo pactū fideiuſſori factū nõ ꝓdeſt
reo principali,qa ſua non intereſt,ꝙ ꝓſit.ſed bñ ĩtereſt ecõuer
ſo.ſ.reo ꝙ ꝓſit fideiuſſori,qa ſi non ꝓdeſt,cõuēt⁹ & ſoluēs re
cuparet a reo,& ſic nihil ſibi ꝓficeret pactū.ſi tñ ē fideiuſſor ĩ
rē ſuã,ipſe reputat̃ prĩcipalis,& principalis reputat̃ fideiuſſor
h.d.vſq; ad l.idē in duob.¶In tex.ibi [in rē pacta.]puta ſi ꝓmi
ſi tibi non petere id qđ mihi debes; nã verbū tibi ,nõ facit pa
ctū ꝑſonale,vñ dr̃ in rē,qa relatū ſolū ad debitū. Sed certe ēt
ſi eſſet ꝑſonale,qa ꝓmiſiſſem tibi nõ petere a te,adhuc ꝓdeſt
a fideiuſſori ſicut & pr̃i quouſq; tñ viuus eſt,vt ſ̃.e.l. acqrēt. [a]
§.j.ſed eo mortuo extinguitur,vt d.l.hr̃di.2.rñſo.ſed in p̃ce. ca
ſu dam̃ū eſt ꝑpetuū,& ꝑpetuã pacti exceptionē inducit tã pr̃i
cipali q̃ fideiuſſori.ſed hoc caſu tp̃alē tñ ꝓducit. Sed an ſñia
lata ꝓ principali ꝓſit fideiuſſori? vide Bar.& alios in l.fi.de iu
2 reiu.qa vt̃ idē qđ in pacto.†& hoc de pacto [b] gl. hic q̃ incipit,
b niſi aĩo.lĩtat quatuor modis in qb. pactū fcm̃ principali non
ꝓdeſt fideiuſſori,vna limitatio colligit̃ ĩ l.ꝓx.alia in l.ſed fide-
3 iuſ.alia ĩ l.ꝙ dictū.j̃.e.alia mã.l.ſi ꝓ re.¶†In tex.ibi,dũtaxat in
l.ſeq.& ſic eſt pactū ꝑſonaliſſimū pp̃ dictionē taxatiuã , qđ ñ
extendit̃ ad aliã ꝑſonã etiã acceſſoriã,vt hic patet.¶In tex.ibi
[de fideiuſſore petat̃] hoc nõ erat neceſſe exprimere ĩ pacto,
hoc eſt ad excludēdū fideiuſſorem a bñficio pacti, vt dixi ſ̃.e.
l.ſi tibi. §. ſi qs paciſcat̃.¶In l.ſeq.ibi,qa nihil eius intereſt,nã
ſi exigatur a principali,non repetit a fideiuſſore , ſed econtra
5 ſic.¶†In tex.ibi,neq;.n.forma caſum,nã hic p̃t intereſſe fide-
iuſſoris,ꝙ proſit principali rõne amicitiæ.Et rñdet̃,ꝙ non qđ
libet intereſſe ſufficit,vt pactum factū vni proſit alteri,ſed re-
c quirit̃ ꝙ [c] interſit ſua pecuniariter,qđ non eſt hic,& hoc vult
vſq; in finē,& ſic non debet eſſe §.ibi cum alio &c.ſed conti-
nuatiue debet legi,ſed quidam hñt §. & tunc iſte ver.legit̃ cū
præcedentib. & intelł̃r de intereſſe pecuniario , qđ fideiuſſor
nullo modo p̃tendit,& in ſeq.§.cum alio debet poni caſus in
intereſſe affectionis,ꝓut ſ̃.poſui,& ad idem tendit cum p̃ced.
5 †Iſtud aũt,ꝙ pactum fideiuſſoris non ꝓſit principali ſił̃r limi
tatur quatuor modis in gl.q̃ incipit niſi, & vna ponit̃ in l.idē
in duob.§.j.j̃.e.de aliis dic vt in gl.¶In gl.in l.ſeq.q̃ incipit,non
vr̃ hoc ſtare poſſe,ibi reus nõ erat ſoluēdo, tenet ergo iſta gl.
ꝙ ille q tenet̃ actionem cedere non excludatur ab agendo ſi
non cedit,ſi ille ↄ quem ceſſio erat fiēda non ſit ſoluēdo,& ſic
ceſſio eſſet inutilis.Doc.tenent ↄtriū,qa licet nunc non ſit,po
terit tñ effici in futurum,& sic efficiet̃ vtilis,ſed si pupillus eſ-
ſet ineſſicaciter obligatus,tunc non repellit̃ si non cedat,vt l.
6 q̃uis.§.Marcellus.j̃.ad Velleia.vbi hoc colligitur. ¶†In gl.ibi,
alij dicunt hæc vera,ꝙ iſte fideiuſſor nõ poterit agentē repel-
lere exceptione pacti,cum ad eū non porrigat̃,ſed bñ poterit
repellere exceptione doli,non illa q̃ eſt ſubsidiaria pacti,vt ſ̃.
e.l.reſcriptum.§.fi.ſed q̃ oritur ex alia cã, videlicet, quia debi-
tori cedere actionē ſua culpa non põt puta pp̃ ſnĩam iniuſtã,
quam creditor ↄ ſe importauit ſua culpa & c.l.Stichum. §.pe.
j̃.de ſol.& ꝙ debet agere primo contra principalē, qñ ex ſua
culpa agere non p̃t, si aũt præter ſui culpã , ex neutro capite
poſset repelli,vt ſatis colligit̃ ex hac gl.ſm̃ Bar.vt per eū in d.
l.Stichū.§.pe.qđ no.quia quotidianum,& de facto habui, &
ſił̃r si conſenſiſset pacto, vel renunciaſset bñficio cedendarū,
& bñficio nouæ conſtõnis nõ poſset eum repellere,vt in p̃ce-
dentib.ſoł̃onib.gl.& qđ no.j̃.commo.l.vnde quæritur.in gl.fi.

A D D I T I O N E S.

a *¶L.acquirent.§.j.§.ille loquitur de pacto perſonali facto filio , quod patri pro-
deſt.Rationem eſſe puto non ꝙ pater fideiuſſor filii habeatur,vt ſ̃. dixit Pa. ſed
ꝙ pater,& filius vna perſona cenſeantur,vt dixi ſ̃.in l.ſi tibi.§.pactum conuen-
tum,ideo vide an dictum Pau.ſit verum.
b *¶Et de hoc an pactum principali factum proſit fideiuſſori,& ecõtra. vide Bar.
in l prox.ſeq.& in ti.de fideiuſſorib.j̃.eo.& Dy.in xj.
c *¶Et ideo pactum cuius non intereſt non valet,quando in faciendo conſiſtit, ſe
cus tamen quando in iure transferendo conſiſtit ſecũdum Bar.in l.j.C. de pac.
inter emp.& vend.

L E X XXVI.

1 *Pactum de petendo factum vni ex duobus reis debendi , prodeſt alteri ſi
ſua intereſt,quod proſit,non aliter.*

1 IDē in duob.reis. ¶†Pactū de petēdo factū uni ex duob.
reis debēdi ꝓdeſt alteri si ſua ĩtereſt,ꝙ ꝓsit,nõ al̃r.
h.d.ſm̃ verū intelł̃m. Qđ ergo dixerat ĩ p̃cedētib.
legib. qñ duo ſunt obligati ad idē debitum, vnus principał̃r,
alter acceſsorie,ꝙ pactū factum vni prodeſt alteri si intereſt
paciſcentis,ꝙ prosit,ſecus si non intereſt,locum habet in plu
rib.quorum quilibet eſt obligatus æque principał̃r,ideo dicit
idem in duob. nam illa dictio idem refert̃ ad totalem diſtin-
ctionem legum præcedentium,licet gl.non clare intellexerit.
¶In gl.j.in fi.Item ibi creden di,hic debendi , hæc vera, & ibi
quæritur an pactum ab vno ex reis credendi noceat alteri, &
dr̃ ꝙ non,hic quæritur an pactum factum vni ex reis debēdi
proſit

pꝛoſit alteri,& vult ꝙ ſic, ſi ſua intereſt ꝙ proſit.¶Tunc autē
intereſt indiſtincte,qñ ſunt ſocii oīum bonorū,vel illius obli
gationis,quia ſi non ꝓdeſſet, aliter ꝯuentus etiam ſi vnū nu-
mum ſolueret recuperaret ꝓ parte a paciſcente actione ꝓ ſo
cio,& ſic intereſt ipſius, vt proſit in totum, & ita intelľr hic.
Sed ſi nō ſunt ſocii,tunc aut ſunt rei ex cā oneroſa puta rōne
pecuniæ eis mutuatę,& tunc intereſt paciſcentis,ꝙ proſit cor
reo catenus,quatenus ad ipſum paciſcentem de pecunia ꝑue
nit,& non vltra,quia ſi alter conueniret̃ inſolidum,& ſolue-
ret,catenus poſſet repetere a paciſcente quatenus ad eū ꝑue-
nit actione negociorū geſtorum,vel mandati iuxta no.in l.j.
C.de duob.reis.Aut ſunt correi ex cā lucratiua,quia promiſe
runt decem animo donandi cuilibet inſolidum, & tūc nihil
ꝓdeſt,quia non intereſt cum alter conuentus,& ſolidum ſol-
uens nihil recuperaret ab altero,cum illius negocium nō geſ
ſerit forte ſuo mandato,ſed obligaſſet cum ipſe paciſcens dū
taxat vellet donare non correus,nam tunc correus loco fide
iuſſoris haberetur. Facit quod notatur in Auth. de fideiuſſo-
ri.& man.colla.j.circa principium.quod ergo ſ.dixi intellige,
quando vterque volebat donare.

1 *Pactum perſonaliſſimum non egreditur perſonam paciſcentis ipſo viſu, vel mortuo,& quid in fideiuſſore.*

2 *Paciſcens nomine extranei ne ab extraneo petatur, ſi habebat mādatū ſtatim acquiret illi exceptionē,& ſi non habebat tūc ſecuta ratihabitione.*

1 §. Pactum perſonale. ¶† Pactum ꝑſonaliſſi
mum non egredit̃ ꝑ-
ſonam paciſcentis ipſo viuo, vel mortuo. Item pactum fide-
iuſſoris ne petat̃ a reo prodeſt illi quantum ad exceptionem
doli,licet paciſcentis non interſit pecuniariter.h.d.cum l.ſeq.
notabiľr.Et nota.ꝙ in §.his.cum l.ſeq.locutus eſt Iuriſconſul-
tus,qñ pactum fuit conceptum in rem,qd autem ſi in ꝑſonā?
tractat hic.¶In tex.ibi ad alterum non ꝑtinere.ſ. viuente pa-
ciſcente,ſicut nec ad hr̃dem eo mortuo,vt ſequitur, ſed tunc
contra ad principiū de l.ſi tibi.§.pactum.& l.acquirent.§.j.ſ.e.
Solu.intellige hic qñ fuit ꝑſonaliſſimum ꝑ dictionem taxati-
uam.ꝓut in l.niſi.ſ.eo.alias prodeſſet alteri ſaltem viuo paci-
ſcente,& hoc vult gl.j. dum remittit ſe ad no. per eam in d.l.
iuriſgentium.§.pactorum.ſ.eo.vbi ponit, quis ſit ille alter cui
poſſit ꝓdeſſe illo viuēte, & enumerat quatuor.ſ.donatarium
emptorem,vt in §.pactum.principalem,vt in l.acquirent. §.j.
& fideiuſſorem ea.rōne.¶In tex.ibi,q̃uis fideiuſſoris pactū. ſ.
conceptum in ſuam ꝑſonam,vel ſimpľr in rem nulla perſona
expreſſa,quo caſu loquit̃ l.fideiuſſoris.ſ. eo. qñ tñ ꝯcipitur in
ꝑſonam ipſius rei,ne ab illo petat̃,parit illi exceptionem doli
non pacti,ēt ſi ſua non intereſt,vt ſequitur, & ideo non pacti
quia eſt extraneus,ergo &c.vt ſ.eo.l.& hr̃di.§.nos autem.& l.
ſi tibi.§.ſi pact.ideo aūt doli,quia licet ſint extranei inuicem,
tñ ſe contingunt in hoc debito,cum qlibet eorum ſit ad illud
obligatus,& ſi ſe non contingerēt,non pareret illi etiam doli
exceptionē,vt in cōtrariis.Et hoc eſt de quo q̃rit hic gl.tit.j.&
determinat in fine,& bene licet primo arguat in ꝯtrariā par-
tem,& illam tenet in l.non ſolum.§.ſi liberationis verba.ff.de
lib.leg.Doct.vero approbāt iſtam ꝑ l.illum.§.nos autem. & ꝑ
2 §.ſi pactus.†quod intellige,qñ ſimpľr extraneus pactus eſt ne
ab extraneo petatur,ſed ſi nō ſic ſimpľr, ſed noīe illius extra-
nei reciperet tale pactum,tunc ſi habebat mandatum,ſtatim
q̃retur illi exceptio doli.l.reſcriptum.§.fi.ſi non habebat, tūc
ſecuta ratihabitione per id quod nota.in l.ſi ego. de negociis
geſtis,& tetigi ſm Bal.in d.§.ſi pactus.Oppono,ꝙ ēt ſi ſe con-
tingant non proſit,vt in d.§. nos autem.dum loquitur de pr̃e
q tenetur ex ꝯtractu filii,& tñ non ꝓdeſt.ſol.vt ibi dixi.¶Vlti
mo ſcias,ꝙ gl.in l.fideiuſſores.ſ.eo.q̃ incipit niſi, poſt princi-
pium.in ver. item cum pactum eſt in rem dum allegat iſtum
§.vr̃ intelligere,ꝙ proſit reo,etiam ſi non fuit ꝯceptum ſpāľr
in ꝑſonā illius,ſed ī rē,qđ nō eſt verū,vt ex hoc tex.manifeſte
apparet,& ſentit gl.q̃ incipit videlicet in prin.Sequit̃ l.ſi vnus.

LEX XXVIII.

1 *Vnus ex reis credendi ſociis, quando poſſit alteri, vel non paciſcendo de non petendo, vel obligationem nouando præiudicare.*

2 *Vno ex duobus reis agente non poteſt ei opponi exceptio de parte ſocii,& qualiter iſte teneatur communicare cum ſocio illud quod recuperat.*

3 *Quod aliquis, vt filiusfa. vel ſeruus, qui mandato patris, vel domini mutuauit pecuniam patris, vel domini videatur habere mandatum ad ſolutionem recipiendam,& tamen ꝙ non poſſit remittere, nec nouare.*

Monachus ſi de mandato abbatis mutuauit, tunc debitor reddendo eidem monacho liberatur.

Quid in adiecto, vt cum ſtipulor mihi, aut Titio, ꝙ Titio poſſit ſolui,& tamen non poſſit Titius liberare debitorem.

4 *Pactum vnius ex ſociis remiſſiuum debiti, ꝙ valeat in præiudicium paciſcentis non alterius ſocii.*

5 *Sex caſus in quibus vnus ex reis credendi, vel ex ſociis, vt hic poteſt alteri præiudicare.& nu.2.*

6 *Si ſunt plures ſocii vnius mercantiæ, vel fundici, an quilibet eorum poſſit agere inſolidum contra debitores fundici.& nu.8.*

7 *Quid in argentariis.*

8 *Si plures emerunt gabellam a communi,& ſic ſunt poſiti in loco communis quilibet agit inſolidum.*

1 SI vnus ex argentarijs. ¶ † Vnus
ex reis cre
dendi ſociis non poteſt alteri p̃iudicare paciſcen
do de non petendo, vel ēt oblōnem nouando,
ſed bene p̃iudicat agendo, & litem cōteſtādo,&
etiam ſolutionem recipiendo,quia ꝑ hoc præoccupat ſibi de
bitum,quod conceditur vni ex reis credendi,non autē poteſt
ipſum remittere.h.d.¶In tex.ibi, vt ſolidum alter petere poſ-
ſit.ſ.cum effectu litē conteſtādo per quod cenſet̃ debitū p̃oc-
cupare,nam ante ꝯteſtationem non dr̃ petere l.amplius non
peti.rem ratam haberi,nec eſſet facta præoccupatio. Per hāc
ergo p̃occupationem p̃iudicatur ſocio, vt lite pendente non
poſſit petere, nec ēt ea finita ſi præoccupans obtinuit ſñiam.
Sed ſi ſuccubuit,hr̃ occupatio ꝓ non facta,& nō ꝓhiberetur
alter petere,ſicut in ſimili notatur in eo,q intentat vnam de
actionib.contrariis,& in ea ſuccūbit, vt poſſit ad aliā redire l.
j.C.de fur.ꝑ Do.& hoc ſentit Bar. in materia de duobus reis,
2 in repetitione auth.hoc ita.C.de duob.reis. † nec poteſt huic
agenti opponi exceptio de parte ſocii,vt ſequit̃.¶In text. ibi,
q̃uis ei recte ſoluatur, & per hāc ſolonē liberatur debitor ab
vtroque,& ſic in hoc pōt præiudicare ſocio,quia ēt hoc mo-
do p̃occupatur debitum, tenebit̃ tñ, quod recepit cōicare cū
ſocio iudicio ſocietatis, & in hoc non præiudicat ſocio reci-
piendo ſolonem.Sic ergo collige ex hoc tex.duo in quib. vnꝰ
ex reis credendi pōt alteri p̃iudicare, ſed ex gl.colligunt̃ alia
3 tria,& vltra addam quartū.¶†In tex.ibi, [ſicut.n.] rñdet taci-
tæ obiectioni,quæ pōt fieri,ꝙ ſi poteſt ſolonem recipere, qđ
eſt plus,ergo & paciſci,quod vr̃ minus.Ad quod rñdet conſe-
quentiam non eſſe bonam,quia videmus,ꝙ aliquis poteſt ſo
lonem recipere,ſed non paciſci, nec remittere,vt filiusfami-
lias,vel ſeruus,q de mādato pr̃is,vel dñi mutuauit paternam
pecuniam,vel dñicam,nam vr̃ habere mādatum ad ſolutio-
nem recipiēdam,vt ff.de ſolo.l.quod ſeruus.& ff.depoſiti.l.qđ
ſeruus.& tñ non pōt remittere,nec nouare.tene menti, quia
ꝑ hoc patet, ꝙ ſi monachus mutuauit de mandato abbatis,
debitor reddendo eidem monacho liberat̃, & vide quod no.
Bart.in d.l.quod ſeruus.& l.filiæ. ff. de ſo.quod perpetuo tene
menti.Ponit ēt exemplum in adiecto, vt cum ſtipulor mihi,
aut Titio,quia pōt ſolui,& tñ non pōt Titius liberare debito
4 rem l.non abſtulit.C.de nouatio.¶†In gl.quæ incipit ibi, vel
verius,tu dic melius, ꝙ pactum vnius ex ſociis remiſſiuū de-
biti non nocet ſocio, quia debitum non eſt ipſius paciſcentis
duntaxat,ſed cōe,ideo vnus ex eis non pōt illud remittere, vt
hic,ſicut nec alium actum p̃iudicialē poteſt vnus ex ſociis fa-
cere in re cōi,vt l.vnus ex ſociis.ff.de ſerui.ruſti.pręd.vr̃ tñ hoc
eſſe intelligendum,ꝙ non poſſit p̃iudicare quatenus ad ſociū
ꝑtinet de illo debito,ſed quatenus ꝑtinet ad paciſcentem, &
eſſet ei reſtituendū iudicio ſocietatis,ſi ſocius exigeret totum
& ꝓpea vr̃ ꝙ in illo valeat pactum, quo ad p̃iudicium ipſius
paciſcentis.per l.ſi fundum.ff.de ſer.ruſt.p̃d.& ſic ſocius nō po
terit petere totum,ſed quatenus ad ipſum ꝑtinet iure ſocieta
tis,licet Bar.hic ī ſolone iſtius ꝯtrarii videat̃ dicere ꝯtrariū,ꝙ
poſſit totū petere,& non hēat aliqd reſtituere paciſcenti,quia
ſui culpa,& defectu cecidit a debito,qđ non placet.Quia ſicut
pactum illius non debet ſibi nocere,ita non debēt ſibi eſſe lu
croſum,& hanc puto veritatē ꝑ quā optime declarat̃ iſte tex.
5 †Sed in alio bñ poteſt nocere ſocius, plusq̃ non ſocius, nam
agendo,& petendo facit incidere in pœnam ſocium, quam
ipſe ſocius ꝓmiſit ſi ageret,& peteret,quia agente,vel petente
ſocio ēt ipſe agere,vel petere vr̃,& hæc ē rō quare,qđ ille agēs
exigeret habebit ſecum cōicare,vt hic eſt caſus,& in l.ꝯtraria.
Sed ſi nō eſſent ſocii, non haberēt ſecum cōicare, vt ſi eſſent
rei ex cā lucratiua iuxta notata in l.q hoīem.§.j.ff.de ſolonib.
ꝑ Bar.tunc quia ceſſaret dicta rō nō faceret illum incidere in
pœnam.Si aūt ex cā oneroſa,tunc petendo totum faceret il-
lum incidere in pœnam,ſi de illo toto haberet aliquid cū il-
lo cōicare,vt qa debitum eſſet ꝯtractum de pecunia cōi,vel il
lius tñ,ita ītellige l.ꝯtrariā,& habes verum intelľm.Itē ī alio
plus p̃iudicat ſocius,q̃ non ſocius.ſ.in acqrēdis,qa impedit ac
qſitionē fieri ſocio ne dolus ſuus faciat ipſum lucrari, qa ſo-
cius ſi lucraret̃ ſecū cōicaret,& hic eſt caſus in l. ſi duo.ff.ſi qs
cau.ſed in q̃ſitis ꝑdēdis minus p̃iudicat ſocius,quā non ſocius
vt hic ratione p̃dicta,qa debitum eſt cōe,& idem ſi nō eſſent
ſocii,& debitum eſſet cōe,ſecus ſi non eſſent,vt ex cā lucrati-
ua,quia pactum vnius ex reis credendi ex cā lucratiua p̃iudi-
caret correo,ſicut & nouatio facta per eum,vt l.ſi rē.§.ſi duo
ff.de nouatio.& hoc vr̃ de mente Bar. In gl. ibi, vel dic hic re
non ꝯuentione ſocii erant.Iſta non eſt vera,quia tunc nō poſ
ſet quilibet eorum agere, cuius contrarium hic dicitur ibi
inſo-

inſolidum alter petere poſſit,puta ſi duo ſucceſſiſſent vni cre
ditori.Nam inter eos eſſet ſocietas incidens, de qua loquitur
gl.& quilibet ageret pro parte,cum actio diuidatur ꝑ legem ĩ-
ter hr̃des,dic ergo ꝙ erant ſocij oĩum bonorum,vel illius ob-
ligationis,vt no.gl.in l.duo.ſ.ſi quis cau.in gl.j.in fi.& ĩ.rem ra
tã habe.l.ſi quis vni.& ſic erat ſocietas cõuentionalis incidẽs.
5 ¶†In fi.gl ibi.Sol.aliud in acceptilatione, qa habet vim ſolõ-
nis.Vnde ſicut ſolõnem veram recipiẽdo vnus ex correis cre-
dendi p̃iudicat alteri,qa ſoluens ab vtroq; liberatur vt hic, dũ
dicit q̃uis ei rectè ſoluatur,ita & accepto ferendo. Et aduerte,
qa iſta gl.in acceptilõne, & ĩ delatione iuri non diſtinguit an
iſti eſſent ſocij,vel non, ſed indiſtinctè vult ꝙ alteri p̃iudicet ĩ
his duob.ſicut p̃iudicat litem conteſtando, vel ſolõnem reci-
piendo,ſed in l.& ꝑ iuſiurandum.in fi.vr̃ diſtinguere an ſint ſo
cij,vel non,& iſta eſt verior. In pacto vero bene diſtinguitur,
qa ſi ſunt ſocij,pactum vnius non nocet alteri, idẽ ſi nõ ſunt
ſocij,tñ ſunt ex cã oneroſa, quia pecunia ab vtroq; proceſſit,
& qualiter hoc intelr̃,ꝙ alteri non noceat,dic vt ſ.dixi in eo,
qđ ad alterum eſt ꝑuenturum ex hac obl̃one, ſed in eo qđ ad
ipſum paciſcentem bene p̃iudicat,vt ſ.dixi,licet Bart.aliqñ vi-
deatur hoc tenere dum dicit, ꝙ ſi pecu. proceſſit a paciſcente
duntaxat p̃iudicat,qm̃ ad illum tota debet ꝑuenire, & ipſe hr̃
pro ſolo creditore,qđ placet,& aliqñ tenere vr̃ ꝯrium, ꝙ non
p̃iudicat,quia nec tenetur alter cõicare paciſcẽti, id qđ exigit,
cum ſua culpa cecidit a debito ꝑ pactum,qđ mihi nõ placet.ſi
aũt ſunt ſocij,nec ſunt ex cã oneroſa,ſed lucratiua,vt ſi Titius
aĩo donandi tibi,& mihi,& cuilibet inſolidum promiſit x.vñr
Doc.concordare,ꝙ tunc pactum meum de non petẽdo p̃iudi
cat tibi,vt poſtea nihil petere poſitis,ſicut nec ego, qa hoc cre
ditum non eſt cõe.ſed cuilibet propriũ,& allegant ad hoc l.in
l.fal.hoc obſeruandũ ĩ.ad l.fal.mihi aũt vr̃ totum oppoſitũ,ꝙ
tunc nihil tibi noceat,& poſſis petere totam quantitatẽ, licet
non ſic in p̃cedentib.caſib.per rationẽ Doc. quia cuilibet cen
ſetur propriũ hoc debitum,& pactum meũ excludit me a pe-
tendo quatenus eſt meum,ſed te non debet excludere ꝑ rñam
q̃ ponitur.ĩ.ea.l.§.ante oĩa, ꝙ pactũ factum ab vna ꝑſona nõ
p̃iudicat alteri,niſi reperiat̃ expſſum, ſed hoc non reperio,nec
obſtat iſte tex.qui facit vim in hoc,ꝙ iſti erant ſocij, & ſic in-
nuit ſecus ſi non erant,& ꝙ tũc p̃iudicet, nam imò aliud vult
clarè,quia in ſociis videbatur, ꝙ pactum vnius alteri noceret
magis,q̃ in non ſociis,cum hoc videamus in caſu l.ſi duo ĩ.de
arbitris.& in caſu l.ſi duo.ſ.ſi quis caut.tñ hic dr̃ ꝯrium ꝙ.ſ.re
mittendo qđ eſt cõe ſi ſint ſocij, alter alteri non p̃iudicat ꝑ pa
ctum,licet bene p̃iudicet in acq̃rendis,vel in faciendo ſocium
in pœnam incidere,vt in legib.ꝯriis. Si autem non ſunt ſocij
nullo modo p̃iudicium affert,poſtquam debitum eſt cuilibet
proprium,quia ſuꝑ alieno non poteſt quis paciſci, vt ĩ.ea.l.§.
& in ſumma. ſed vnum eſt qđ fortiter obſtat.ſ.l. ſi rem.§.duo.
ff.de noua.de qua glo.q̃ incipit imò.opponit,nam illa vult,ꝙ
nouatio facta ꝑ vnum ex reis credendi noceat alteri,quia iſte
tex.dicit exp̃ſſe ꝯrium ibi,nam nec nouare, Plures dant̃ ſolõ-
nes,& finalr̃ non eſt dare meliorẽ,q̃ iſtam, ꝙ hic loquatur in
ſociis.illa in non ſociis, & ſic non ſociis p̃iudicat cuius ꝯrium
.ſ.dixi.Sol.aliud in pacto,qđ non tendit ad extinguendũ, vel
perimendum oĩno obl̃ationem, ſed ad excludendũ paciſcen-
tẽ opę exceptionis,vnde nõ extendit̃ ad alteram ꝑſonã. Aliud
in nouatione ꝑ quã perimitur prima obl̃o ex toto, & hoc cõ-
cernit vtrũq;, ſed ſi ita eſt,ꝙ perimat,ergo deberet p̃iudicare,
ſiue ſint ſocij,ſiue non,vt in gl.hic dr̃ de acceptil̃one, q̃ ꝑimit,
& tñ Doc.dicunt ꝯrium,vt ſaluentur iſti tex.q ſunt ꝯrij.Bar.in
l.ex duob.ĩ.de duob.reis.mouet hoc dubiũ & non ſoluit, ſed
dicit cogita tu pro ſolõne. Sed in hoc dic aliud ĩ acceptil̃one,
q̃ oĩno perimit,aliud in nouatione,q̃ licet perimat vnam aliã
ſubrogat loco illius.Vnde non vr̃ ꝑempta, qa ergo nouata ve
re perimitur plus nocet nouatio, q̃ pactum, ſed quia vr̃ non
perempta minus nocet nouatio,q̃ acceptilatio, & hic aperies
6 aures tu ꝓuecte,quia iſta ſunt difficilia,& de apicib iuris.¶†Vl
timò Alberi.dicit ꝑ iſtum tex.dũ dicit inſolidum aliter petere
poſſit,ꝙ ſi ſunt plures ſocij vnius mercãtiæ,vel fundici, q̃libet
eorum agere põt inſolidũ ꝯ debitores fundici in quib.cõtine-
tur,ꝙ talis puta Titius,& ſocij debent recipere centum a tali,
opponebat ꝯuentus,ꝙ niſi oſtendat mandatũ a ſociis non po
terat aliq̃d petere,nec partẽ q̃dẽ illorũ,nec partẽ ſuã, quia nõ
ꝯſtat quotã habeat partẽ, & dicit fuiſſe determinatũ ꝯrium ꝑ
iſtum tex.ſed vr̃ ꝯ ipſum exp̃ſſe determinatio Bart.in l. eadẽ.ĩ.
de duob.reis,q tenet,ꝙ qñ tenent mercantiam ꝑ ſe, & in eodẽ
loco non dicant̃ plures rei debendi,nec debeat̃ cuilibet in ſo-
lidũ,& hoc ꝑ l.ſi tñ plures de exercito.rep̃hendendo Cy.qui te
nuit cõtrarium in l.ſi te in gallia.C.ſi cert.peta.& ad hunc tex.
7 †rñdeo,ꝙ loq̃tur in argentariis, q habebãt offĩn de publico,
vt no.in l.q̃dam.§.numularios.ſ.de edendo. vñ in illis fatet̃,ꝙ
8 q̃libet hẽt actionem inſolidum,†& eodẽ modo ſi ſunt plures,
q emerunt gabellã a cõi, & ſic ſunt poſiti in loco cõis q̃libet
a agit inſolidum[a] contra debitores gabellæ,vt in l.j. cum ſua gl.
ĩ.de lo.pu.fru.ſecus dicit in exercentib.mercantiã priuatã,po
teſt tamen dici,ꝙ qñ exercent per ſe alternis vicib. quia aliqñ
ſtat vnus in apotheca,aliquando alter,tunc alter alterum vide
tur inſtituere,ſicut quando in diuerſis locis,vt idem Bar.dicit,
& ſic quilibet poterit agere inſolidum iuxta notata per Bal.in
d.l.ſi te.cętera,vide per Bar.in d.l.ex duob.ĩ.de duob.reis.

A D D I T I O.

a ¶Inſolidum. Adde Fulgo.conſ.103.& do.Alex.conſ.146.ſecundo lib.& ad mate
riam.vide per P.de Anch conſ.333.& conſ.401.

---

1 *Pactum temporale vltra tempus,non prodeſt paciſcẽti, nec etiam alteri ex
perſona eius.*
*Item pactum factum principali,ne petatur a fideiuſſore parit illi exceptio
nem de æquitate,licet ſecus de rigore.*
2 *Per liberam perſonam,licet non acquiratur alteri actio, an tamen acquira-
tur exceptio doli.*
3 *Quando ſuſpenditur aliqua lex,vel ſtatutum,vel ſententia,vel interdictum
ad tempus tranſacto tempore non expedit reiterare, ſed à ſeipſis reaſſu-
munt iſtas vires.*
Quid in ſententia excommunicationis.

1 §. Si cum reo ad certum. †Pactum tẽpo-
rale, vltra tẽpus
non prodeſt paciſcenti,nec etiam alteri ex perſona eius. Item
pactum factum principali,ne petatur a fideiuſſore parit illi ex
ceptionem de æquitate licet ſecus de rigore.h.d.ſicut econtra,
vt ſ.e.l.idem in duob.in fi.cum l.ſeq.& ſic intelligo,ꝙ hic parit
exceptionem doli, prout ibi non directam pacti. ¶In tex.ibi
quia eum demum,vult dicere, ꝙ exceptio debet ſumere origi
nem in perſonam principalis,& poſtea facit tranſitum in fide
iuſſorem.Sed hic non ſumit originem, quia non fuit concep-
tum in perſonam principalis, vnde ſibi nulla exceptio cõpe-
tit.Sed dic,ꝙ ſi inciperet in perſonam principalis, illa eſſet di-
recta exceptio pacti,q̃ trãſiret in fideiuſſorem,ẽt de rigore iu-
ris:ſed quia non ſumit inde originem, eſt ſolum exceptio do-
2 li de æquitate. ¶ †In tex.ibi,non ſic.n.rñdet tacitæ obiectioni
q̃ poſſet fieri,ꝙ nec doli exceptio debeat competere, quia per
liberam perſonam alteri nõ acquiritur. Sed rñdet,ꝙ potius ꝑ
hunc actum proſpicitur ipſi paciſcenti,q̃ acq̃ratur fideiuſſori,
& gl.dicit,ꝙ proſpicitur in hoc,ꝙ amicus ſuus eſt liberatus,qđ
eſt magnum. Nam intereſt ſua,ꝙ alius non ſit obligatus pro
eo,cũ per hoc illi obligetur ad antidora. Melius põt dici,ꝙ ꝑ
liberam perſonam alteri non acq̃ritur actio, ſed ſi q̃rit̃ an ac-
q̃ratur exceptio doli,diſtinguit̃ an ſe ꝯtingant in eadẽ obliga-
tione,vt hic,& acq̃ritur,vt ſ.l.proxi.aut non ſe contingunt, &
tunc ſecus,vt l.idem in duob.§.j.ſ.eo.not. ¶In gl.q̃ incipit,ne-
que ibi ex pacto,ſubaudi tacito quod reſultat expreſſe,quia ſi
paciſcor non petere a te intra annum,tacitè videor paciſci de
petendo poſt annum.vult igitur glo. ꝙ fideiuſſor non conue-
a nitur ex hoc tacito,[a] qm̃ in illo nõ conſenſit, pactum vero de
non petendo ſibi incipit proficere,vnde hoc nouum non no
cet,vt in fi.ĩ.eo. ſed ꝯuenitur ex primo contractu cui cõſenſit,
quia pactum tꝑale ſuſpendit illũ contractũ ad tempus,& illo
tranſacto non expedit illum contractũ renouare, qa per ſeip-
3 ſum reaſſumit vires.¶†Ex hoc no.ſm Ang.hic,ꝙ qñ ſuſpendi
tur aliqua lex,vel ſtatutum,vel ſnĩa, vel interdictum ad tẽpus
tranſacto tꝑe non expedit reiterare,ſed per ſeipſum reaſſumit
ſuas vires, & ita fuit determinatum Bononiæ tꝑe Ioannis de
Olegio,qui fuit dñs,& tangitur per Bar.ĩ.prox.§. & dicit ſe hã
buiſſe de facto in quadam ſnĩa ſuſpẽſa per dominũ Barnabo-
nem.Et ſnĩa excõicationis non poteſt ſuſpẽdi, ſed tolli,tamẽ
ideo non remitteretur in primã ſnĩam ſi non ſeruauerit man
b data,ſed opus eſſet de nouo[b] excõicare,vt notatur in §.ſeq.

A D D I T I O N E S.

a * ¶Sed bene conuenietur.Ex prima obligatione fideiuſſoria.Quoniam proroga
tio termini principali facta fideiuſſorem non liberat, ſed tantummodo proro-
gat terminum,vt ipſi principali,& ad hoc facit optimè ſm Ang.l.fin. C.de vſur.
quod limitabis,vt hic per eundem,niſi fideiuſſor ad tempus ſe obligaſſet, & pro
rogationi non conſenſiſſet.
b ¶De nouo.Sed an delegatus,qui excommunicatum abſoluit,ſub conditione non
adimpleta ille poſſit ſuper reincidentia pronunciare,maximè ſi alij executori cõ
miſſa ſit executio,vide per Ro.conſ.320.

---

1 *Pactum de petendo,an tollat ipſo iure pactum præcedens de non petendo.*
2 *Vnum factum per aliud non tollitur.Eliſio dicitur quædam debilitatio.*
3 *Per ſtipulationem ſequentem omnis effectus ſtipulationis præcedentis tolli-
tur ſi hoc actum eſt,& an per acceptilationem,& an ipſo iure, et quid
in pactis.& nu.4.*
4 *In ſtipulationib.qualiter continetur ius, & in pactis factum verſatur.&
nume.11.*
*Ad inducendam nouationem præcedentis obligationis quare nõ ſufficit pa
ctum,ſed requiritur ſtipulatio.*
*Debitum ex vna cauſa,ꝙ poſſit conuerti in aliam cauſam per ſtipulationẽ,
non ſic per pactum,niſi pecunia ſit parata ſolutioni.*
5 *Pactum de non petendo quatuor effectus operatur,quia tollit naturalem ob
ligationem ortam ex primo contractu,& eliditur ciuilis, & etiã actio,
& producitur exceptio aduerſus actionem, & paciſcens obligatur natu
raliter ad non petendum.*

Prius

6 *Prius pactum de non petendo per poſterius de petendo non tollitur quantũ ad tres effectus primi pacti, ſed aduerſus eos paratur replicatio. & nu. 7. & 8.*

7 *Quartus effectus de naturali obligatione inducta per pactum de non petendo tollitur per pactum de petendo, licet ſit ordinata ad liberandum, & ſi eſt ordinata ad agendũ, ꝙ tollatur per pactum de non petendo & nu. 8.*

8 *Licet ad producendum actionem requiratur concurſus naturalis, & ciuilis, tamen poſtq̃ eſt in effectu producta poteſt ſuſtentari in naturali tãtũ.*

9 *An ſit verum indiſtinctè, ꝙ per pactum de non petendo tollatur naturalis obligatio.*

10 *An ſit verum indiſtinctè, ꝙ pactum de non petendo inducat naturalem obligationem ad non petendum.*

11 *Quæ ſit vtilitas iſtius obligationis naturalis.*

Si lex vel ſtatutum prohibet, quem obligari ſine certa ſolennitate non poterit pactum de non petendo facere ſine illa ſolennitate.

12 *Qui opponit de beneficio pacti non habet neceſſe allegare aliquid, quod conſiſtat in iure, ſed ſufficit ꝙ alleget pactum ſibi factum, & ipſum probet, & quid in ſtipulatione.*

13 *Quando quis habet ius mero iure, licet illud poſſit elidi per exceptionem, vel replicationem, ſi pars aduerſa non excipiat, vel replicet, etiam ſi iudici conſtat de illa exceptione, vel replicatione, dabit ſententiam pro illo qui habet ius mero iure, nec debet ſupplere de facto.*

Quando conſtat quem mero iure non fouere ius, & non habere actionem, vel exceptionem, tunc poteſt, & debet ipſum repellere ex officio.

In quibus aliis poteſt iudex ſupplere de facto ex officio.

14 *Quare propter hoc, quod in pactis verſatur factum vnum pactum non tollitur per aliud, & quia in ſtipulationib. verſatur ius vna ſtipulatio per aliam tollatur. & nu. 4. & 11.*

15 *Qui vult probare ſtipulationem neceſſe habet probare iſta tria, ꝙ præceſſerit interrogatio, & ſecuta ſit reſponſio, & incontinenti.*

Verbũ promiſit in ſcriptura publica, vel priuata poſitũ, hæc tria importat.

1 §. Pactus ne peteret poſtea. † Pactũ de petẽdo nõ
tollit ipſo iure p̄cedens pactum de non petendo, licet ſequens
ſtipulatio interpoſita animo nouandi tollat præcedentem ip-
ſo iure, nec etiam tollit effectum ipſius pacti. ſ. exceptionẽ, ſed
eã elidit inducendo aduerſus eã replicationem, qua mediante
iuuatur actio ex præcedenti ꝯctu, q̃ non erat ſublata ꝑ præce-
dens pactum de non petendo, ſed eliſa, vt poſſit intentari tã ꝯ
principalem, q̃ ꝯ fideiuſſorem, ſi cõſenſit in vltimo pacto. hoc
primo. Et ſi ꝑ pactum p̄cedens actio erat ipſo iure ſublata, per
ſequens pactum de petendo non reſuſcitatur, & ſi erat talis, ꝙ
non oriebatur ex pacto, ſed ex maleficio, nec etiam noua pro
ducitur. Secus ſi erat talis, q̃ oriebatur ſolo conſenſu, tunc. n. li-
cet vetus extincta non reſuſcitet̃, noua tñ ꝓducit̃, tãq̃ ex reno-
uato ꝯctu, hoc ſcd̃o. Si vero actio ex primo contractu nõ erat
extincta, nec etiã ex toto eliſa, ſed erat diminuta ĩ re, vel aucta
in tp̄e, ꝑ vltimum pactum conforme primo contractui redu-
citur in priſtinum ſtatum actio, nec poterit dici conditio actio
nis deterior, licet ꝑ pactum p̄cedẽs fuiſſet effecta melior, vt iſta
melioratio tollat̃ ꝑ vltimũ pactũ, poſtq̃ actio reddit̃ ſuæ for-
mæ, & primitiuæ naturæ, hoc tertio, & vltimo dicit iſte §. ſolẽ-
nis, & ſubtiliſſimus, & magiſtralis, & difficilior maximè in gl.
q̃ hoc anno habuerimus, & loqtur totus iſte text. qñ tres inter
uenerunt conuentiones inuicẽ contrariæ, prima obligatoria,
ſcd̃a liberatoria, q̃ contrariat̃ primæ, tertia reſtitutoria ad pri-
mã, q̃ contrariat̃ ſcd̃æ, & hic principal̃r agit de virtute iſtiꝰ vlti
mæ, q̃d oꝑetur circa ſcd̃am, & q̃d circa primã, de qua materia
tractat̃ ẽt C. eo. l. pacta nouiſſima. ¶ Et diuidit̃ in tres, vt ĩ ſum-
mario primo, vſq; ibi, ſed ſi pactũ, & in illa pactum de non pe
tendo appoſitum ad tollendum obl̃ationem, & actionem ex
primo contractu ipsã non abſtulerat, ſed eliſerat. ſ. ciuilem ob
ligationem, & actionẽ, licet naturalẽ abſtuliſſet, ideo ſeq̃ns pa
ctum de petendo non inducit de nouo actionem, ſed facit, vt
actio q̃ remanſerat tñ eliſa efficiatur efficax, & ꝓducit repl̃o-
nem ad ipſam coadiuuandum. In ſcd̃a parte, q̃ durat, vſq; ad
verſi. ꝙ ſi non vt tollat̃, ꝑ pactum p̄cedens de non petendo fue
rat actio, & oĩs obl̃atio ipſo iure ſublata, vnde ꝑ pactũ ſeq̃ns
de petẽdo non reſuſcitatur, ſed ſi q̃ritur an noua ꝓducatur, di-
ſtinguitur an prima eſſet talis, q̃ non oriebatur ex contractu,
ſed ex maleficio, vt iniuriarum, vel furti, & ſil̃r non ꝓducit̃ de
nouo. Aut erat talis q̃ oriebatur ex contractu, ſed ſolo conſen
ſu contrahebatur, & tunc producit̃ de nouo, tanq̃ ex renoua-
to contractu per vltimum pactum. Si aũt non contrahebatur
ſolo conſenſu, innuit eſſe ſecutũ, q̃d eſt verum. ꝓpea q̃a prece
dens actio non erat eliſa ꝑ primum pactum de non petendo,
nec ipſo iure extincta, ſed diminuta, vel aucta in re, vel in tp̄e,
quo caſu etiã ſi erat talis, q̃ ſolo conſenſu naſcebatur, cum per
pactum præcedens non eſſet ſublata, ſed per ſequẽs, ꝑ vltimũ
pactum non producitur noua actio, ſed vetus cum effectu in-
ſtituitur, q̃a per vltimum pactum reducitur ad priſtinã formã,
vel naturã, quęlibet etiã iſtarum partium recipit ſubdiuiſionẽ.
Nam & prima pars quæ eſt difficilior, & ĩ qua ſunt oẽs gloſſæ
mag. ſubdiuidit̃ in quatuor, quia primo ponunt̃ duo dicta in-
ter ſe contraria, vnum in pacto, aliud in ſtipul̃one vſq; ibi, q̃a.
Secundò ponitur rõ diuerſitatis inter illa vſq; ibi, & ideo. Ter-
tiò ponit̃ quædã illatio ex qua declaratur primum dictũ de pa
cto, qual̃r intel̃r dum dixerat prius pactũ ꝑ poſterius elidi, vſq;
ibi, eadem. Quartò, & vltimò declarat vnum dubium circa ip-
ſum primum dictum. ¶ In tex. ibi, prius pactum, infert effectũ
p̄cedentis pacti de non petendo, q̃ conſiſtit potius in iure, q̃ in
facto, & tñ non tollit ꝑ vltimum pactum de petendo, ſed elidi
tur, ipſum aũt pactum ꝓut facti eſt, & clarum eſt, ꝙ non tollit̃,
2 † q̃a vnum factum, ꝑ aliud non tollitur, vt l. in bello. §. factæ. ff.
de capt. In tex. ibi eliditur. q. d. non aũt tollitur, vt patet ex ſeq̃n
ti verſ. & dr̃ eliſio quædã debilitatio, hoc aũt declarat̃ in verſi.
& iõ, q̃a exceptio orta ex p̄cedenti pacto de non petendo ꝑ ſe
quens pactum de petendo non tollit̃, ſed aduerſus eã inducit̃
3 repl̃o per quã elidit̃. ¶ † In text. ibi, ſicut tolitur ſtipul̃o ꝑ ſtipu-
lationem, intelligas, ꝙ ſtipul̃o ꝓut eſt facti, ſicut & cæteri con-
tractus, vt l. conſilio. §. fi. de cura. fu. tollitur ꝑ aliã ſtipul̃onem,
q̃a hoc eſt impoſ̃e, ꝙ ſtipul̃o q̃ ſemel fuit contracta non fuerit
contracta, nã dñt philoſophi, ꝙ hoc ſolo priuatur Deus, quia
non põt facere, vt id q̃d factũ fuit non fuerit factũ, licet poſſit
fingi, ꝙ factũ non fuerit, & licet poſſit tolli oĩs eius effectꝰ, ac
ſi factũ non fuiſſet, & ita intel̃r hic, q̃a tollitur oĩs effectus prę
cedentis ſtipul̃onis ꝑ ſequentem interpoſitã aĩo nouãdi, & oĩs
obl̃o ciuilis, & naturalis, & etiã actio. Et ĩ hoc differũt ſtipul̃o
nes a pactis, q̃a vltimum pactum non tollit effectum p̄cedẽtis
pacti, vt ſ. dixi, ſed aduerſus ipſum ĩducit remedium exceptio-
nis, hic vero tollit ipſo iure, licet effectus pacti ſicut, & effectꝰ
ſtipul̃onis conſiſtãt in iure, & hoc ꝓut iſte tex. ĩtel̃r in ſtipul̃o-
ne coæqueua, põt ẽt intelligi in ſtipul̃one contraria. i. ĩ ſtipul̃o
ne ꝑ quã tollit̃ ipſo iure p̄cedẽs ſtipl̃o. i. oĩs effectus eiꝰ, vt vult
gl. q̃ incipit Aquiliana, præcedens tñ magis placet ꝑ id q̃d ĩfra
ſeqtur, ſi hoc actum eſt, nã ſi loqueretur in acceptil̃one, nõ ex
ꝑdiebat illud dicere, eo ꝙ ſemꝑ vr̃ hoc actum, ſed ꝙ ſtipul̃o
ſequens nouet primã non ſemꝑ vr̃ actum, ſed ita demũ ſi con
tinebat aliq̃d pluſquã prima iure iſto, vt l. q̃ vſumfru. de verb.
4 obli. & hodie ſi hoc fuit exp̄ſſe actum, vt l. fi. de noua. C. ¶ † In
tex. ibi, in ſtipul̃onib. ius continet̃, in pactis factum verſat̃, glo.
hic, q̃ incipit in opponendo laborat multum in intel̃u iſtorũ
verborum, & vr̃ ponere quatuor intel̃s, ſed Doc. reducunt ad
duos, q̃a tertius intel̃s tendit ad idẽ cum primo, & quartus ad
idem cum ſcd̃o, tu aũt reiectis ambagib. licet gl. dicat aliqua,
quæ ſunt notanda, dic verus ſenſus iſtorum verborum eſt iſte.
Nam certum eſt, ꝙ oĩs cõtractus ẽt ſtipul̃o ꝓut denotãt actũ
contrahendi, dr̃r in facto conſiſtere, vt l. conſilio. §. fi. de cu. fu.
& in hoc non eſt drĩa inter pactum, & ſtipul̃onem, ſed in effe-
ctib. eſt longa drĩa, q̃a cum ſtipul̃o ſit contractus a iure inuen
tus dat̃ ſibi magnum robur a iure, ſed pacto nudo non dat̃ a iu
re ciuili tã magnum robur, & iõ ſtipl̃o potentior eſt ad tollen
dum oẽs effectus contractus, q̃ ſit pactũ, q̃d non roborat̃ a iu-
re. Hinc eſt, ꝙ ad inducendã nouationem p̄cedẽtis obl̃onis, nõ
ſufficit pactum, ſed req̃ritur ſtipul̃o, vt patet in l. j. de no. iuncta
l. itẽ illa. §. fi. de conſti. pec. & q̃d ibi no. Bar. q̃ dicit ꝑ ſequẽs pa-
ctũ non nouari p̄cedentẽ obl̃onem, puta pactũ de conſtituta,
q̃a non eſt ad hoc ſufficiẽs. Ad hoc etiã videmus, q̃a debitũ ex
vna cã põt conuerti in aliã cauſam per ſtipul̃onem, etiã ſi pe-
cunia non ſit parata ſolutioni, non ſic per pactum, niſi ſit pa-
rata, vt C. ſi cer. pet. l. ſi ex p̄cio, & q̃d plenè not. in l. ſingularia,
ff. eo. tit. ſtipul̃o ergo põt tollere ſtipul̃onem, & etiã oẽm aliũ
contractum iure nouationis. i. effectum, videlicet ciuilẽ, & na
turalẽ obl̃ationem, & actionẽ, licet pactum nudum nõ. Hinc
eſt, ꝙ pactũ de non petendo, licet tollat naturalẽ, non tollit ci
uilẽ, nec actionem, licet ĩducat exceptionem, & iõ nec ſequẽs
pactum de non petendo tollit effectum p̄cedẽtis pacti. ſ. dictã
exceptionem, ſed elidit, q̃a in eo non conſideratur robur iu-
ris, ſed ſimplex factum cum a iure robur ſibi non det̃ r̃l̃r, licet
aliq̃ñ det̃, & tunc bene conſideratur, q̃a tollit ipſo iure, vt in ſe
quenti verſi. vt cũ iuuatur l. auxilio, vt ſ. eo. l. legitima. ¶ Pro de
5 cl̃one gl. j. magnæ p̄mitte, q̃d hr̃ in fin. ipſius glo. ꝙ † pactum de
non petendo quatuor effectus oꝑatur, q̃a tollit naturalẽ obl̃a
tionẽ ortã ex primo contractu, & ex hoc ſeqtur ſecundus effe
ctus, q̃a eliditur ciuilis, & ẽt actio, & ex hoc ſecundo ſeqtur ter
tius, q̃a producitur exceptio aduerſus actionẽ, & ex oĩb. iſtis ſe
qtur quartus, ꝙ paciſcens obligat̃ naturaliter ad non petẽdũ.
Et hoc vltimũ ſolus Azo dicit, ꝙ ꝑ alios approbatũ fuit, & ꝓ-
bat trib. rõnib. vt patet poſt mediũ glo. ibi obligat quoq; paciſ-
centem. Secundò p̄mitte, ꝙ quidam intellexerunt textum dũ
6 dicit, ꝙ † prius pactũ de nõ petendo ꝑ poſterius de petẽdo, non
tollit̃, ſed eliditur, ꝙ nullus de dictis quatuor effectib. tollat̃, &
ſic ꝙ nõ reſuſcitat̃ naturalis extincta, nec remouet̃ eliſio, nec
tollatur exceptio, ſed aduerſus eas paret̃ repl̃o. Et ſi dicatur ſi
actio remanet eliſa, quõ põt hr̃e vigorẽ? R̃ñdeo ſicut vulnera
tus poſt ſanatum vulnus, licet remaneat cicatrix recuperat tñ
primas vires. Itẽ dicunt ipſi, ꝙ nec tollitur naturalis obl̃o, qua

tenditur

tendit ad non petẽdum, & in hoc vltimo conſiſtit difficultas,
qa in p̃cedentib.ſine dubio dñt verum. Sed vr̃r in vltimo non
dicere verum,& ꝙ imò naturalis oblĩatio orta ex pacto de nõ
petendo tollat̃ ꝑ ſeq̃ns pactum de petendo,patet ꝑ l.Stichum.
§.naturalis.ſ.de ſol.& in ſolõne iſtius ꝯrij volendo ſuſtinere di
ctã oppo.laborat quaſi tota iſta glo.& ponit in effectu quinq;
ſolones.Prima,ꝙ ibi loqtur in oblõne naturali orta ex primo
ꝯctu,q̃ erat iuncta cum ciuili, & illa tollit̃ per pactum de non
petendo,qa cum ꝑ ipſum elidat̃ ciuilis,etiã naturalis in ꝯñtiã,
qa modicum fermenti,&c.vt in gl. hic vero ĩ naturali orta ex
pacto de non petendo,q̃ non erat iuncta cum ciuili. Vnde nõ
recipit corruptionem a corruptione ciuili.gl.rep̃hendit hãc ſo
lutio.ꝑ l.fi.de iureiu.vbi ſiue ſit iuncta cum ciuili, ſiue non,tol
lit̃ ꝑ ſequentem conſenſum.Propterea ex̃ gl. eliſio ciuilis non
dẽt eſſe cã ſublationis naturalis,ſed potius econuerſo ſublatio
naturalis dẽt eſſe cã eliſionis ciuilis, vt dixi ſ̃.ꝓ hac tñ opinio-
ne faciebat,qđ alibi habemus in poſ.naturali,qa qñ eſt coniũ
cta cum ciuili facilius ꝑdit̃,q̃ ꝑ abſentiã,ſecus ſi non ſit coniũ
cta,vt illa quã habet fructuari⁹,vt no.in l.licet.C.de acqui.poſ.
ſed hoc non obſtat,qa ideo ꝑdit̃,qñ eſt iuncta cum ciuili,quia
ſufficit ciuilis ad retentionem cum retineat̃ ſolo aĩo, qñ non
eſt opus aliquid fingere de naturali, q̃ retinet̃ corpore.Sed qñ
non eſt coniuncta,ſi ꝑderet̃ naturalis ꝑ abſentiã, nihil rema-
neret penes fructuarium,ideo fingitur hr̃e qd nullitatis,vt aĩo
ſolo retineat̃.¶Scđa ſolõ eſt,ꝙ ille text.§.naturalis. dum dicit
naturalem ipſo iure tolli ꝑ pactum de non petendo ĩtelľr ſm
iſtum,nõ ꝙ extinguat̃ naturalis, ſed ꝙ a iure ꝓducit̃ exceptio
aduerſus eã,ſicuti hic aduerſus exceptionem ĩducit replicatio
nem, hæc non eſt bona, qa hoc non eſſet tollere,ſed elidere,
vt hic,& ibi dr̃,ꝙ tolľr. ¶Tertia ſol.eſt econuerſo ad primã,ꝙ
qñ eſt iuncta cum ciuili non tolľr, & ita intelľr hic,qa cũ vna
ſit ſubſtãtia vtriuſq; ſi tolleretur naturalis, tolleret̃ etiã ciuilis,
qđ eſſe non p̃t ꝑ nudum pactum.Si autem non iuncta,tũc de-
bilior eſt,ideo facilius tollit̃,vt in contrario.Hæc eſt falſa in oĩ
ſui parte, nã hic non erat iuncta cum eſſet certa de pacto de
non petendo,qđ erat nudum, & tñ non tollit̃ ſm primã opi-
nionem, cuius contrarium iſti dicunt. Item in contrario erat
iuncta,& tñ textus ibi dicit,ꝙ tollit̃,nec eſt verum,ꝙ ſit vna &
eadem ſubſtãtia vtriuſq; ſm glo.hic licet gl.Inſt.de ob. in prin.
hoc ſentit,ſed iſta melius ſentit cum ſint diuerſa noĩa, ergo di
uerſæ ſubſtãtiæ,ar.in l.ſi idem.C.de cod.& vna prouenit a iure
gentium,vt l.hoc ampli⁹.§.is natura debet.de reg.iur. altera ex
rigore iuris ciuilis,vt eo.tit.de ob.in prin. & ad textum in quo
illi ſe fundãt dic vt in gl.¶Quarta fuit ſolõ Azo.quã Accur.ſe-
qtur in verſ.quaľr ergo,q ꝑ plura verba vult hoc in effectu, ꝙ
interdum oblõ naturalis ordinat̃ ad agendum, vt eſt illa q̃ ori
tur ex primo contractu,& illa ꝑ pactum de non petendo, qđ
ordinat̃ ad liberãdum,& ſic eſt fauorabile,tollit̃, & ita loqtur
contrarium.Interdum ordinat̃ ad liberãdum, vt eſt illa q̃ orit̃
ex pacto de non petendo,& illa ꝑ ſequens pactum non tollit̃,
ſicut nec vera liberatio q̃ fuiſſet facta ꝑ verã ſolõnem, qa libe
ratio fauorabilis eſt,& ſeq̃ns pactum de petendo odioſum re-
ſpectu p̃cedentis.& ſi dicat̃,tu implicas contradictionem ĩ ver
bis tuis, cum obligationem naturalem appellas liberationẽ,
cum ſint inter ſe contrarię.Rñdit Azo non mireris,nã & alibi
libertas dr̃ ſeruitus aliquo reſpectu,vt l.j. de ſer.vr.p̃dio. & tñ
ſunt inter ſe contrariæ,qa libertas ſeruitutem extinguit,& ecõ
uerſo,vt l.ſi ædes.§.libertas.eo.tit. Item ſi dicat̃ ratio q̃ ponitur
in tex.eſt gñalis ad vtrunq; caſum,dum dr̃, qa in pactis verſat̃
factum,& ſic vr̃ ꝙ ſi tollit̃ illa, q̃ ordinatur ad agendum orta
ex pacto,ſiľr & illa,q̃ ordinat̃ ad liberãdum. Rñdet̃,ꝙ iſte tex.
dum dicit in pactis factum verſatur,debet reſtringi ad pacta li-
beratoria in qb.verſatur pactum liberatorium, non aũt hr̃et
locum iſta ratio in pactis obligatoriis in qb.non verſat̃ tantus
7 fauor.¶†Bř iſta rñſio eſt nimis violẽta,& ideo alij ponunt qn-
tã ſolutionem,q̃ colligit̃ ab illo verſ.ꝓpea,vſq; ad verſ. ſi obii-
ciatur.vbi gl.p̃mittit duo ad euidẽtiã,& poſtea vr̃ ſoluere, ſm
illos,ſub dubio tñ ꝙ iſte tex.dum dicit prius pactum ꝑ poſteri⁹
elidi,& non tolli,debeat reſtringi quantum ad tres effectus pri
mi pacti,vt illi non tollãtur, qa nec reſuſcitat̃ naturalis extin-
cta,nec tollit̃ exceptio,licet aduerſus eas paret̃ replicatio. Sed
quãtum ad quartum effectum de naturali obligatione indu-
cta ꝑ pactum de non petendo dicendum eſt pactum tolli, qa
illa tollitur ꝑ ſequens pactum de petendo,licet ſit ordinata ad
liberãdum,ſicut illa q̃ orta eſt primo ex primo contractu, &
ſi eſt ordinata ad agendum tollit̃ ꝑ pactum de non petẽdo, vt
in §.naturalis.& ſic nõ obſt.& dẽt intelligi iſte text. ſm illum,
& ꝑ illum limitari,& iſta opinio, & ſolõ cõiter tenet̃ ꝑ Doct.
Nam tolľr equitas in qua fundabat̃ iſta oblĩatio naturalis ex
qua non poterat agere de iure,& ſic tenebit̃ abſtinere, ex hoc
reſultat oblĩatio naturalis, ſicut ꝙ qs non committat furtum,
vel delictum,vt Inſti.de obl. q̃ ex deli. naſ. in princ.nunc vero
poſt pactum de petendo põt agere de iure, & ſic non tenet̃ ab
ſtinere,ergo ceſſat obligatio qua tenebat̃ abſtinere. Gul.verò
de Cu.non fatetur hoc dicens, ꝙ ſi tolleret̃ iſta naturalis etiã
alij effectus pacti de non petendo tollerent̃, qa procedunt ab
iſto.ſed hoc non eſt verum, imò iſte ſeqtur ex alio,nã p̃t eſſe,
ꝙ pactum de non petendo pareret duos alios effectus,& tamẽ
non iſtum,vt ſ.dicã ꝑ l.ſi pr̃.§.j.ſ.de iure do. ¶Secundò princi-
paliter opponit̃ pro declaratione eius,qđ ſeqtur in gl. in verſ.
quare fit:nã ſi ꝑ pactum de non petendo ſublata fuit natura-
lis oblõ,& ꝑ pactum de petendo nõ reſuſcitat̃, ſeqtur ꝙ actio
ex primo contractu orta fuit,qa fundabatur in naturali oblõ
ne ſublata,& in ciuili, deſtructo etenim fundamento princi-
pali neceſſario ruit ædificatum,ar.ĩ l.nã origo.ſ. qđ vi aut clã.
igitur non põt actio,q̃ non eſt,replicatione iuuari.C. de tranſ.
l.ſub p̃textu,nec iudicium effectualiter inſtitui, cuius contra-
rium vult gl.& ẽt ſ̃.dixi.ꝓp h.d.lo.ꝙ pactum de petendo, licet
non reſuſcitet naturalem extinctã,ꝓducit tñ nouã q̃ iungitur
cum ciuili non extincta ad ſuſtentãdum actionem.gl. rep̃hen
dit,& vult,ꝙ non producat nouã obligationem naturalẽ, qa
non fit ad hunc finem,nã obligatio ꝓducitur ad finem produ
cendi actionẽ,ſed hoc pactum non fit ad finem,vt actionẽ no
uã ꝓducat,qa nec põt cum ſit nudum, ſed vt coadiuuet vete-
rem,& illa nõ eſt extincta, licet ſit extincta naturalis oblĩatio,
ex qua fuit orta,ergo non eſt neceſſe,ꝙ noua ꝓducatur, aliàs
eet dicẽre,ꝙ duæ oblões oriẽtes ex diuerſis principiis,& cau-
ſis,& in idem tp̃s non concurrentib.producerent actionẽ vnã,
qđ eſt abſurdum,nã ambæ debent oriri ex eadem cã, vt ꝓdu-
cãt vnã actionem,alias ordinant̃ ad plures actiones,ſicut plu-
res ſunt cãæ,dicit ergo gl.ad contrarium, ꝙ licet rľr actio oria
tur ex naturali,& ciuili oblõne,qa ciuilis ſe hẽt vt pr̃, natura-
lis vt mr̃ ſm Doct.tñ aliqñ repitur,ꝙ naſcit̃ ex ſola ciuili, vt ĩ
chirographo poſt biennium,& in re iudicata,ergo põt in ſola
ciuili ſuſtentari.Doct.reprobãt hæc exempla, qa in chirogra-
pho poſt bienniũ,& in re iudicata dicunt adeſſe naturalẽ ob
ligationem,q̃ oritur ex principiis iuriſgentium, nã adeſt con-
ſenſus in chirographo,& æqtas iuriſgentium, vt magiſtratib.
pareamus in re iudicata,vt l.veluti.ſ̃.de iuſt.& iu. & no.ĩ l.Iul.
8 ſ.de cond.indebi.iõ ſolue alio modo, †ꝙ licet ad ꝓducendam
actionem reqratur ꝯcurſus naturalis,& ciuilis, poſtq̃ tñ eſt in
eſſe ꝓducta non reqritur ad ſuſtentationẽ ipſius,imò põt ſuſtẽ
tari in naturali tñ, vt patet in ſñĩa abſolutoria ꝑ quã tolľr ci-
uilis cũ ſit de iure ciuili,& remanet naturalis, vt d.l.Iul. & etiã
patet in p̃ſcriptione ꝑ quã tollitur ciuilis, & remanet natura-
lis,& etiã in actione aduerſus quam qs eſt tutus exceptione,vt
no.in l.fi.ſ.rẽ ra.hab.ſic ergo põt remanere in ſola ciuili, ſi na-
turalis fuit extincta ꝑ pactũ, vel ꝑ iuſiurãdũ remanẽte ciuili,
licet eliſa,vt hic,& l.fi.ſ.de iureiu.Concludit̃ ergo, ꝙ pactũ de
petendo duos tñ ꝓducit effectus, qa naturalem obligationẽ
ortã ex pacto de non petendo tollit ſm qntã ſolu.ſ̃. traditã,&
inducit replicationẽ aduerſus exceptionẽ, non aũt ꝓducit no-
uã oblĩationem,nec reſuſcitat veterem extinctã, nec tollit eli-
ſionem,nec exceptionẽ.Alij vero dñt, ꝙ ꝓducit quatuor effe
ctus pactũ de non petendo,vt in fi.gl.qđ non placet,tñ p̃t dici,
ſm Ang.& Hu.ꝙ inducat naturalẽ oblĩationem ad hunc finẽ,
vt non opponat exceptionem pacti de non petendo, cũ dẽat
abſtinere ab opponendo,& poſtq̃ fecit pactũ de petendo natu
raliter obligat̃ ad abſtinendũ, ſicut qs naturaliter obligat̃ ab-
ſtinere a furto,ſed iſta nõ eſt ꝓpriè, & formaľr naturalis oblõ
de qua loqmur,ſed q̃dã aſtrictio. ¶Vltimò,qa tota glo.rema-
net expedita ꝑ p̃dicta,videndũ eſt de trib.q̃ tacta fuerunt, non
9 examinata ꝑfectè.Primũ†an ſit verũ indiſtinctè, ꝙ ꝑ pactũ de
non petendo tollat̃ naturalis oblõ.glo.tenet ꝙ ſic,Gul.de Cu.
dicit hoc eſſe verũ,qñ fit liberatio ꝑ verba de pñti, puta libero
te ab eo,in quo mihi teneris,qa hæc liberatio de directo ordi-
nat̃ ad oblĩationem tollendã,ſed ſi dico ꝓmitto nõ petere, iſta
ꝓmiſſio non ordinat̃ ad oblõnem tollendã, ſed ad factũ meũ
impediendũ.ſ.vt non petã,& oblĩatio, & petitio ſunt diuerſæ,
igit̃ de vna in alterã non infert̃.Bar.tenet ꝯrium ꝑ tex. in §.ſed
ſi ſtipulatus.ſ.ea.l.q loqtur.in pacto de non petẽdo, & tñ dicit
ꝑ ipſum totã obligationẽ reſolui,qa ſaltẽ ꝑ indirectũ ordinat̃
ad hoc.limitat tñ hoc,vt ꝓcedat ĩ pacto de nõ petẽdo, ſec⁹ in
pacto de non agẽdo, illud.n.naturalẽ oblĩationẽ non tollit,vt
colligit̃ ex no.ꝑ Inn.ĩ c.exceptionis.de lite conteſt.lib.vj.Eſt &
alia dr̃ia,qa pactũ de non agẽdo, dirigit̃ ad impediẽdã petitio-
nẽ iudicialẽ dũtaxat,nõ ex̃iudicialem, iõ ſi petit ex̃ iudicium
non facit ꝯ pactum.Secus ſi ꝓmiſiſſet non petere,qa intelľr tã
in iudicio,q̃ extra,& iõ magis inficit obligationẽ, ſm eundẽ,
& ex hoc ſequitur alia,qa ex primo pacto orit̃ exceptio, q̃ im-
pedit litis ingreſſum ſi opponat̃ ad conteſtationẽ, ſecus ex ſe-
cundo ſm eundem.Alia limitatio eſt,vt habeat locum, qđ di-
xi in pacto de non petendo, qđ producit exceptionem pacti,
ſed in caſib.in qb.illã non ꝓducit,doli exceptionem.vt ſ̃.eo.l.
reſcriptum.§.fi.& l.iuriſgentium.§.ſi ante aditam,& tunc non
tollit naturalem,vt ibi dixi ſm Bal.Item tertio ꝓcedit ĩ pacto
ꝑpetuo ſecus ſi ꝓmitteret non petere,vſq; ad tp̃s, tunc.n.ſolã
exceptionem tꝑalem ꝓduceret,vt Inſti.de excep.§. tꝑales.non
autem

autem tolleret naturalem,nec elideret ciuilem,ſicut nec exce
10 ptio Velleiani, vel Maced.vt ĩ.ad Mac.l.quia naturalis. ¶†Se-
cundò videndum eſt,an ſit verum indiſtinctè,ꝙ pactũ de non
petendo inducat naturalem obłationem ad non petendum.
Azo tenuit,ꝙ ſic ꝑ tres rõnes poſitas hic ĩ gl. circa mediũ ibi,
qđ patet,&c.tñ duæ parum faciunt ad ꝓpoſitum,qa ꝗ natura
liter tenet̃ abſtinere,puta a furto,magis dr̃ aſtringi,q̃ ꝗ natura
li obłatione,& formali dr̃ teneri,vt dixi ſ. & l.ſ vbi pactũ. C. de
trãſac.dum dicit vinculis, intelł̃r modo p̃dicto de quadã aſtri-
ctione.Dic ergo,ꝙ aut fit ꝑ verba ꝓmiſſiua,vt ꝓmitto non pe
tere,& tunc qa ꝓmiſſio ordinat̃ ad obligãdum naturaliter ob
ligat̃,qa ſi promitteret ſolẽniter ꝑ ſtipułonem, obligaret̃ ciui-
liter,& naturaliter. Si verò non fiat ꝑ verba ꝓmiſſiua,ſed cau-
ſatiua,vt ꝓfiteor te non teneri mihi,vt ĩ.eo.l.tale pactũ.in prĩ.
vel libero te,vel renuncio iuri,qđ habeo ꝯ te,tũc non obligat̃
naturaliter,vt ĩ.de iu.do.l.ſi pr̃.§.ꝗ debitorem.& qđ no. Bal.in
d.l.vbi pactum.C.de trãſac.ĩ ij.opp.& ĩ l.iubemus.C. ad Velle.
11 licet gl.ĩ d.§.ꝗ debitorem.ał̃r loquatur. ¶†Tertiò,& vltimo q̃-
ritur q̃ ſit vtilitas iſtius obłonis naturalis. Rñdeo magna,qa ſi
lex,vel ſtatutum ꝓhibet quem obligari, ſine certa ſolẽnitate,
non poterit etiã pactum de non petendo facere, ſine illa ſolẽ-
nitate ſm Bar.& de hoc vidi magnã altercationem, examina
tñ hunc articulum,vt hic ꝑ eum.¶Suꝑ alia gl.q̃ incipit in op-
ponendo,q̃ eſt difficilis, & modicæ vtilitatis pro ipſiꝰ decłone
opponitur ꝯ tex.dum ponit rationem diuerſitatis inter pacta,
& ſtipułones dicendo,ꝙ ĩ pactis verſat̃ factum, in ſtipułonib.
continetur ius ꝯ naturã. Aut conſideramus ipſum pactum,&
ipſam ſtipułonem prout ſunt ꝯctus, & tũc ſicut pactum eſt fa-
cti,& ita ẽt ſtipuło,& oĩs ꝯctus,vt l.conſimili.§.ſi. de cu.fur.aut
conſideramus effectus p̃dictorum, & tunc ſicut effectus ſtipu-
lations ſunt iuris,ita ẽt effectus,ꝗ producunt̃ ex pacto, & non
niſi a iure ꝓducuntur,ergo non vr̃ dr̃ia,ꝑꝑ hoc gl.vult ꝙ Iuriſ
conſultus non habuit conſiderationem ad aliqđ de prædictis
duob.ſed ad aliud.ſ.ad vſum pacti vel ſtipułonis, ꝗ vſus conſi-
ſtit in opponendo beneficium pacti,vel ſtipłonis,& ponit qua
tuor intelł̃s.Primus,vſq; ibi,vel pactum.Scđs ibi,imò ideo, &
aduerte,qa ante illud verbũ,imò, vel poſt qdã hñt in glo.hæc
verba,hic tenditur ad primã expoſitionem, q̃ verba non ſunt
de gl.ſed antiqtus fuerunt appoſita ex̃.glo. & vitio ſcriptorum
fuerunt ĩſerta ĩ gl.& volunt dicere,ꝙ in hoc verſ.imò ideo,vbi
ponitur tertius intelł̃s,non eſt intelł̃s nouus,ſed decło primi in
telł̃s,& ſic iſte ver.tendit ad primã expoſitionẽ, & gl. aliter de-
clarat,q̃ fuerit dictum in prima,& hoc vſq; ad verſ.vel melius,
ibi,ponitur quartus, ꝗ tendit ad idem cum ſecundo tñ ꝑ aliũ
modum. Primus gl.intelł̃s eſt,ꝙ ideo ĩ pactis dr̃ verſari factũ,
12 †qa qui opponit de beneficio pacti non hẽt neceſſe allegare
aliqd qđ conſiſtat ĩ iure,& ꝑ ꝯñs,nec probare, ſed ſufficit,ꝙ al
leget factum.i.pactum ſibi factum, & ipſum probet. Ille vero
ꝗ allegat ſtipułonem non ſolum habet neceſſe allegare factũ,
imò etiã ſolennitatem, q̃ conſiſtit in iure,& probare. vñ non
ſufficeret ſi allegaret ĩterrogationem p̃ceſſiſſe,& rñſionem ſe-
cutã eſſe,niſi etiã diceret,& probaret,ꝙ incontinẽti, qa igitur
vnum factum non tollitur ꝑ aliud factum,vt l.ĩ bello. §.facta.
ĩ.de cap.ita vnum non tollitur ꝑ aliud pactum, ſed qa vnum
ius tollitur ꝑ aliud,ideo vna ſtipuło tollitur ꝑ alterã ſtipulatio
nem,& h.d.gl.in prin. Et qa ille ꝗ allegat pactum releuatur in
hoc,ꝙ non habet neceſſe allegare,vel probare ſolennitatem.
In alio ꝯriatur, ꝙ ꝑ pactum de petendo non tollitur p̃cedens
pactum de non petendo. Item ꝑ pactum de non petendo nõ
tollitur p̃cedens obło ciuilis,nec actio,ſed qa ille,ꝗ allegat ſti-
pułonem grauat̃ in ꝓbãda ſolennitate, ideo releuatur ĩ alio,
vt ſi aliqs allegat acceptilationem,& ꝓbat ſolennitatem, vel
aliã ſtipułonem aĩo nouãdi,appareret liberatꝰ ipſo iure a pri-
ma,& iſta voluit gl.in iij.expoſitione ibi, quin ẽt non ſufficit,
vſq; ad verſ.vel melius,ſed qa iſta ſunt verba inutilia, & nulliꝰ
efficaciæ,vel valoris,iõ gl.tenendo dictum ĩtelł̃m declarat ali
ter in verſ.imò valet, qa ille in cuius fauorem pactum eſt fa-
ctum ſi vult,ꝙ ſibi proſit,neceſſe habet opponere, & allegare
bñficium pacti,aliàs ſibi non ꝓdeſſet, ẽt ſi ex confeſſione ad-
uerſarij cõſtaret de ipſo pacto iudici. Vñ ſi feci tibi pactum de
non petendo,qa actio non eſt ſublata,ſi poſtea ago mero iu-
re bñ ago,qa actionem habeo, ſed de æqtate nõ bene ago,qa
illa actio eſt eliſa,& ꝯ me competit exceptio,ſed licet ex con-
feſſione mea conſtaret de hoc pacto, ſi tñ tu non opponis ex-
ceptionem,iudex dẽt te condemnare,qa tibi non ꝓdeſt,poſtq̃
non vteris,& iudex me mero iure bñ agere dicet. Et ſi tu feci-
ſti mihi pactum,poſtea de petendo,& ago, & tu opponis exce
ptionem pacti de non petendo, mero iure bñ opponis,qa nõ
fuit ſublata,vt in tex ſed de æquitate non,quia mihi competit
repło ex vltimo pacto,certè ſi non vtor beneficio ipſius eam
opponendo,licet ex cõfeſſione tua appareat iudici de dicto.ſ.
pacto,nihilominus te abſoluetꝰ, qa vidit te bene excipe mero
iure, nec debet ſupplere de facto in mei fauorem, ſicut etiã ſi
diceres factum tibi pactum de non petendo licet per metum,
nã adhuc parit exceptionem; licet aduerſus eum detur repło
doli,vel metus,quam debeo opponere ſi volo, ꝙ mihi proſit.
Non ſic in ſtipułonib. quia ſi te liberaui per acceptiłonem, &
poſtea de facto ago,ſi conſtat ꝑ confeſſionem meã, ꝙ te libe-
raui ꝑ acceptiłonem cum conſtat iudici mero iure, dicet me
non bñ agere,qa ago ſine actione,& repellet me,licet tu de ac
ceptiłone non excipias,& hoc etiã voluit gl. C.eo.tit.l.vbi pa-
13 ctum.¶Not.ergo illã glo.q̃ ſemper allegatur vna cum illa,†ꝙ
qñ qs mero iure habet iꝰ, licet illud poſſit elidi ꝑ exceptionẽ,
vel replicationem, niſi pars aduerſa excipiat, vel replicet etiã
ſi iudici cõſtat de illa exceptione,vel replicatione dabit ſñiam
pro illo,qui hẽt ius mero iure,nec debet ſupplere de facto. Se
cus,qñ conſtat ſibi quẽ mero iure non fouere ius,& non hr̃e
actionem,vel exceptionem,qa tunc poteſt ipſum,& debet re-
pellere ex officio.Br̃ iſta gl.dicit verum in hoc, niſi in quãtum
dicit hoc primum dictum verum eſſe, etiã ſi conſtaret ꝑ cõfeſ
ſionem partis,qa dico, ꝙ tunc cum appareat de calumnia ip-
ſius agentis,vel excipientis per ſuã confeſſionem debet ipſum
repellere ex officio,etiam parte altera non opponente, vt per
glo.ordinariam q̃ eſt. C. de iura.calum.l.ij.§.ſi actor.& ꝑ id qđ
not.Inn.in c.conſtitutus.ĩ.de filiis presb. Idem ſi conſtaret nõ
ꝑ confeſſionẽ ſuã,ſed alio modo tñ inerat illa exceptio,vel re
plicatio ꝯctuum,quia oriebatur ex aliquo geſto incontinenti
tpe ꝯctus,vt no.Bar.in l.lecta.ĩ.ſi cer.peta.l.eum ꝗ ita.§.ꝗ ita.ĩ.
de verb.obl.dicens,nunc intelligis,qd vult dicere ineſſe contra
ctui,tu ꝗ nunq̃ intellexiſti,idem, & tertio ſi non ꝯſtat ſi tñ ille
ꝗ agit, vel excepit ſi obtineret locupletaretur cũ aliena iactu-
ra,nam,& tunc iudex põt ſupplere ex officio de facto.l.planè.
ĩ.famil.erciſ.ſm eundem Bar.ꝗ dicit ꝑ hoc,ꝙ ſi pactum de nõ
petendo eſſet factum ex cã lucratiua,vel etiã pactum de petẽ-
do,licet ille in cuius fauorem factum eſſet non exciperet, ſi tñ
quo quo modo põt iudici ꝯſtare de illo, poterit de facto ſup-
plere,tene menti,qa iſta ſunt ſingularia. tñ quantũ ad propo-
14 ſitũ parum declarant iſtum text.†nã gl.voluit declarare,quare
ꝑꝑ hoc,ꝙ in pactis verſatur factũ, vnum pactum ꝑ aliud non
tollitur,& quia in ſtipułonib.verſatur ius vna ſtipuło ꝑ aliam
tollitur,& certè ꝑ p̃dicta hoc non declarat̃. Iſta.n.tendunt ad
demonſtrandũ effectum, & vtilitatem iſtius dicti,videlicet,ꝙ
vnum pactum non tollat̃ ꝑ aliud, quia utilitas reſultat ĩ hoc,
qđ eſt neceſſe allegare,alias ſibi non prodeſt, licet non ſic eſt
neceſſe allegare ſtipułonem,qñ iudici conſtat de ipſa, quia vr̃
funditus carere actione,& ideo melius declara tex. vt ſ.e.dixi.
15 ¶†No.etiam ex gl.ꝙ ille ꝗ vult ꝓbare ſtipułonem neceſſe hẽt
probare iſta tria,ꝙ p̃ceſſerit interrogatio, & ſecuta rñſio,& in
continenti,& ſi in quoquam deficeret,non probaret. Hoc ue
rum,qñ ꝑ teſtes vult ꝓbare,vt l.j. C. de vſur.vt no.ꝑ gl.ſecus ſi
ꝑ ſcripturã pub.vel priuatã,qa uerbum ꝓmiſit, importat hæc
tria,ut l.ſciendũ,cũ ibi no.ĩ.de uerb.obl.& l.j. C. de inut.ſtipu.

1 *Dolus futurus non poteſt per pactum remitti,ſed præteritus ſic.*
2 *Lata culpa futura poteſt remitti,ſicut & leuis,vel leuiſſima.*
Dolus præſumptus in futurum non poteſt remitti.
3 *Compromiſſum de iure, & de facto cum promiſſione non reducendi laudũ ad arbitrium boni viri,etiam ſi ſit iniquum, intelligitur de modica iniquitate,& ſi non eſſet dictum,etiam ſi ſit iniquum poſſet peti, etiam pro modica iniquitate.*
4 *Dolus futurus,qui cõmittitur in male agẽdo, an poßit remitti per pactum.*
Dolus de præterito an poſſit remitti.& nu.5.
Pactum ne agatur depoſiti non importat,vt res depoſita remaneat penes depoſitarium,ſed ſolum ne conueniatur ratione doli,uel latæ culpæ commiſſæ in illa re.
5 *Si paciſcor non agere contra te commodati videor remittere leuiſſimam,et leuem culpam,& an etiam dolum.*
6 *Pactum,ꝙ ſi ingrediaris vineam meam liceat mihi te vulnerare,nõ valet.*

1 **§.Illud nulla pactione.** † Dolus futurus nõ
poteſt per pactum
remitti,ſed p̃teritus ſic.h.d.ſm verum intellectum Doctorum
vſq; ad §.item ne experiar.& primo loqtur de futuro,uſq; ibi,
q̃uis.Secundò de p̃terito,uſq; ibi pacta.Tertiò clarius exẽplifi-
cat de utroque,ſed gl. quæ ſunt hic intelligũt totum iſtum pri
mum §.in dolo de futuro,et dñt,ꝙ illud non põt remitti exp̃ſ
ſe,ut in primo dicto,ſed tacitè ſicut in ſecundo, qui intelł̃s nõ
eſt bonus ꝑ tex.dum dicit nulla pactione,& ſic nec exp̃ſſa,nec
tacita, quia ſubeſt eadem ratio ne det̃ materia delinquendi.l.
2 conuenire.de pac.do.¶†Circa primum de dolo futuro q̃ritur,
an lata culpa futura poſſit remitti.Rñdeo ſic, ſicut et leuis,uel
leuiſſima,ut ſentit gl.in l.j.§.ſi conuenerit.ĩ.depoſi. Itẽ q̃ro an
a dolus p̃ſumptus in futurum poſſit remitti. Rñdeo non,[a] ſicut
3 nec uerus,pone exemplum in l.quod neq;.ĩ.depoſi.¶†Itẽ no.
aliud notabilius probari ꝑ iſtum tex.ꝙ ſi fecimus compromiſ
ſum de iure,& de facto, & promiſimus laudum non reducere
ad arbi-

ADDITIO.

Non. Adde quod contrarium tenet Ant.de But.poſt Ioan.And.in c. fraternitatis.de teſta.

ad arbitriū boni viri ēt ſi ſit iniquum, vt ītelligat̄ de modica
iniquitate,vt qa lædit in parua quātitate quo caſu nō præſu-
mit̄ dolus ī arbitris,ſi vero in magna tūc p̄ſumat̄ dolus, ar. in
l.oēs.§.Lucius.ſ̄.q̄ in frau. cre.iō tunc nō obſtāte pacto pote-
rit peti reductio ſ̄m Doc.ſed ſi nō eēt dictum ēt ſi ſit iniquū,
a poſſet peti ēt ꝓ modica iniqtate,[a] qa illa ꝓmiſſio hēt in ſe ꝯ-
ditionē dummodo ſit æquum,vt l.ſi libertus.de ope. lib. & de
hoc dic p Bar.in l.ſi ſocietatē.§.arbitrorum ſ̄.ꝓ ſocio.& Gul.
4 de cu.tāgit hic.¶†Itē q̄ro an dolus futurus q ꝯmittit̄ in male
agēdo poſſit remitti p pactū,vide p Bart. notabiliter in l.ſi qs
cū a lite.in fi.ſ̄.de ver.ob.Circa dolum vero p̄teritum ille pōt
remitti nō tñ exp̄ſſe,vt in pacto ne agat̄ depoſiti. ī qua actiōe
venit dolus,vt in ver.q̄uis. hoc tñ pactum nō importat vt res
depoſita remaneat penes depoſitarium,ſed ſolum ne ꝯueniat̄
rōne doli vel latæ culpæ ꝯmiſſæ in illa re,vt l.ei cui.ſ̄.de lib.le.
& ibi p Bar.licet Gul.de Cu.aſr hic ſenſerit.quē Bar. rep̄hēdit
5 in l.iij.§.fi.e.tit. † Sed qd ſi ſit alia actio in qua veniat ēt leuis,
vel leuiſſima culpa,vt ꝯmodati,ſi paciſcor nō agere ꝯ te ꝯmo
dati? dicit hic Gul.ꝙ videor remittere leuiſſimā,& leuē culpā
nō dolū.qa ſatis eſt ꝙ in illis poſſit operari.Bar.ī l.Aurelius.§.
Caio ſ̄.de lib.le.tenet ꝯ̄rium ꝙ ēt cēſeat̄ remiſiſſe p d. l.ei cui.
hoc tñ intellige in dolo ex quo nihil adeſt doloſo,ſi autē ad-
eſſet,& remittēs ignoraret,ille non cenſeret̄ remiſſus,vt ſ̄.e.l.
tres fratres. ¶Vltimo gl. hic intelligit,ꝙ tunc videat̄ remiſſus
dolus p̄teritus,qñ remiſſio facta eſt inter viuos, ſecus ſi in vlt.
voluntate p d.§.Caio.Doc.tenēt ꝯtrarium,qñ fit liberatio ab
aliqua actione ſingulari,qa tūc non refert,an fiat ī ꝯtractu,vł
b vltima voluntate,ſed qñ ab actione vli puta tutelæ[b] vel neg.
6 geſt.tunc bene diſtinguit̄,qđ dic,vt in d.§.Caio. ¶†Et inducit
c Gul.hunc tex.ꝙ non valeat pactum,[c] ꝙ ſi ingrediaris vineam
meam liceat mihi te vulnerare, nā ſicut non potes teipſum
vulnerare impune,ita nec mihi concedere,arg. in l.filium.ſ̄.
ad Maced.& adde quod no.in l.j.§.vſque adeo.ſ̄.de iniur.

ADDITIONES.

a ¶Iniquitate Adde per Car.conſi.29.
b ¶Tutelæ.Adde vt per Ang.conſi.25.
c *¶Nec pariter valebit pactum,inquit Ang.ꝙ ſi non ſoluero intra certum tem-
pus poſſis me tua authoritate capere,& pignorare,quoniam poteſtas capiendi,
& pignorandi pertinet ad iudicem non ad priuatum,vt ſ̄.de dam.inf l.iij.in cor
pore.de exhi.re.§.ſi vero.& in corpore,vt non fiant pig.in nig. & rub. nec ob-
ſtabit l.iij.C.de pig.quoniam illa loquitur in pignore, in quo ius reale quæſitum
erat creditori abſque vlla traditione,ſecundum eundem Ang.

1 *Pactum de maiori ſumma operatur in minori,ſed non econuerſo.*
2 *Pactum de non petendo,non elidit actionem,vel obligationem ciuilem,niſi
poſtquam fuerit oppoſita exceptio pacti.*

1 **§.Si cum mihi decem debe.** ¶†Pactum de
maiori ſumma operatur in minori,ſed non econuerſo. h. d.
2 ¶†No.tex.ibi p exceptionem mihi opponendam,ꝙ pactum
de non petendo non elidit actionem,vel obligationē ciuilē,
niſi poſtq̄ fuerit appoſita exceptio pacti, & ſic ſit conuētum,
poſtq̄ vero reus obtinuiſſet in exceptione,vr̄ ꝙ ſublata ſit oīs
actio,& obligatio p l.ſi plures.ſ̄.de fide.& qđ no.ſ̄.de dolo.l.ſi
oleum.§.j.& plene per Bar.in l.Iulianus.ſ̄.de condi.inde.

1 *Pactum de non petendo,vnam ex rebus alternatiue debitis liberat debito
rem,etiam ab altera,niſi expreſſe ſit pactum contrarium.*
2 *Caſus in quo pactum habet vim ſolutionis.*
3 *Pactum factum ſuper vna re non extenditur ad alteram,niſi duæ res debi
tæ fingantur vna.*
4 *Verbum tota qualiter capiatur.*

1 **§.Sed ſi ſtipulatus decem.** †Pactum de non p̄tēdo
vnā ex reb.alternatiue debitis liberat debitorē ēt ab altera,ni
ſi expreſſe ſit pactū ꝯtrariū.h.d.& hoc eſt verum,ſiue electio
2 ſit debitoris,ſiue creditoris,& no.gl.ſ̄.prox.§. † & eſt hic caſus
in quo pactum hēt vim ſołonis,qa fingit̄ ſoluta res ſuper qua
factum eſt pactum,vt patet hic dum dicit,vt ſołone &c. & ſic
valet̄ tm̄ q̄tum valet acceptilatio quātum ad hoc,vt ēt hic pa
3 tet.licet rlr ſecus.vt l.iij.§.nunc de effectu.ſ̄.de lib.leg.¶†No.ꝙ
hic ponit̄ vna exceptio a rła,q̄ dat̄.ſ̄.in §.añ oīa.ꝙ pactum fa-
ctum ſup vna re non extendit̄ ad alterā.nā fallit hic vbi licet
ſint duæ res debitæ,tñ fingunt̄ vna,qa ſufficit ſolo vni⁹,ad qđ
vide qđ no.in l.aliud.ſ̄.de conſti.pe.in prin. ſecus ſi plures res
eſſent debitæ copulatiue,qa tunc ſicut ſołone vnius nō libera
ret̄ ab altera,ita nec p pactum,vt patet.ſ̄.prox.§.ver. itē ſi cū.
¶In tex.ibi nā,vt ſol.& petitione.Innuit iſte tex. ꝙ in obliga-
tione alternatiua poſſit creditor vnā tm̄ rem petere,qđ non ē
verum,qa cēſeret̄ petere plus.ſed bene peteret alternatiue, vt
Inſt.de ac.§.plus.& patet ī tex.ſ̄.dū dicit,& petā Stichum aut
x.& pp hoc facta eſt hęc gl.j.q̄ intelligit tex.diuerſis modis,tu
potes dicer̄,ꝙ ſic fcā petitione mō debito,qa petis Stichū aut
x.ſecuta ſolutione de x.liberaris ēt a Sticho,vel ſi promitto.x.
non petere,& ſic ſolutiones gl.ſunt ſuperfluæ.¶†In tex.ibi to
4 tā oblationē: pp hoc verbum totā: qđ verificat̄ in toto inte-
grali,qdā voluerūt dicere,ꝙ ſubſtātia ciuilis obłonis,& natu-
ralis ſit vna,& eadem.& ſimile verbū habet̄.ſ̄.ea.l.§. pactum.
ver.idem dicemus, & in bonæfidei. ſed contrarium commu-
niter tenetur,& iſtum tex.& illum exponunt Doc.tota.i.om-
a nis. quia[a] iſta dictio pōt verificari ēt ex partib. diſgregatis in
totā.Vel dic,ꝙ iſta dictio tota, nō refertur ad totalitatē obli-
gationis ꝓut eſt ciuilis,& naturalis.nō.n. vult dicere ꝙ vtraq;
obligatio tollat̄,vel quælibet earū,quia nō tollit̄ ciuilis tota,
licet Doc.ſi exponēdo videant̄ ſentire ꝯ̄rium,ſed refert̄ ad to-
talitatē rerū conſiſtentiū in obligatione,vt ſit ſenſus, ꝙ tollit̄
obligatio nō ſolū reſpectu rei ſup qua factū eſt pactū,ſed etiā
alterius,vtraq;.n.eſt in obligatione.Qđ aūt ſubijcitur, reſolui
tur:ītellige ſane,ſ.ipſo iure,ꝓut refert ad nālē,& ope exceptio
nis ꝓut ad ciuilē.¶In gl.q̄ incipit imo vr̄.ibi,vel aſr.hęc vera.
nā ibi acceptilatio facta pēdēte ꝯdōne erat ī ſuſpēſo, & fiebat
in ſe ꝯdōnē tacitā ſi tp̄e ꝯdōnis exiſtentis res extaret ſup qua
fiebat acceptilatio.ſi ergo tūc nō extabat, acceptilatio reddit̄
nulla.vñ cum nihil operet̄ in illa re,nec ēt opat̄ in altera.Nā
acceptilatio nō valet,niſi res in obłonē deducat̄,qa fit ad obli
gationē tollendā.Sed ſi pendente ꝯdōne deſinat res extare, iō
non pōt poſtea in obligationē deduci.nec ꝯditio retrotrahit̄,
qa extrema nō ſūt habilia.¶In fi.gl.dic melius ſ̄m Doc.ꝙ lex
Proculus.ſ̄.de reſcin.ven.aſs incipit ſic emptio loq̄tur in ꝯ̄ctu
vltro citroq; obłtorio,vt emptiōis,q ſi fact⁹ ē de duabus reb⁹
alternatiue,& poſtea reſoluat̄ in vna,nō reſoluit̄ ī altera, qa
forte intereſt debitoris, ꝙ nō reſoluat̄ ad hoc vt hēat locum
pactū,& econuerſo: ſed in ſtipłone intereſt debitoris,ꝙ reſol
uat̄ in vtraq;.hoc verū,niſi ſtipło eſſent interpoſita ſup cōtra
ctu emptionis: nā tunc eſſet idē cenſendū de ea,qđ de eo ipſo
principali contractu,argumento in l.ſi ſtipulatus.ſ̄.de vſur.

ADDITIO.

a ¶Tota.i.omnis. De hac dictione habetur.18.q.2.c.nulla in gl.& in c.cum epiſco
pus.de off.ordi.in 6.& in l.iubemus.C.de teſt.tut.§.omnium.Inſt.pro ſo.in prin.
& ex qui.cau.ma.non lice.§.cum autem.totos.i.omnes.C.de liber.præt.l. maxi-
mum vitium.§.in toto aliquando poſtea pro parte.vt ſ̄.de acq.rer.do.l. adeo. §.
in inſula ver.quod ſi vno.

1 *In obligatione generis pactum de non petendo ſuper vna ſpecie non peri-
mit obligationem in aliquo,ſed illam tantum ſpeciem eximit ab obliga
tione,& creditor poſſet eam petere poſito, quod habeat electionem ex
forma contractus.*
2 *In obligatione alternatiua, an perempta vna re tollatur obligatio quo ad
alteram.*
3 *Quid in obligatione generis ſi fiat acceptilatio ſuper vna ſpecie,& quid ſi
fiat pactum.*

§. Sed ſi generaliter hominem.

1 ¶†In obligatione gñis pactū de nō petendo ſup vna ſpē non
ꝑimit obłonē in aliquo, ſed illā tm̄ ſpēm eximit ab obłone,
& creditor poſſet eā petere,poſito ꝙ hēat electionē ex forma
ꝯtractus.h.d.Rō diuerſitatis inter hūc caſum,& ēt p̄cedētē ē,
qa in obłone gñis nulla ſpēs eſt in obłone, licet q̄libet dicat̄
eſſe in ſołone,& illa,q̄ ſoluit̄ fingit̄ a prin.ſola in obłone fuiſ
ſe.l.Męuius.§.duob.ſ̄.de le.2.& iō pactū factū ſup vna ſpē nō
dr̄ factum ſuper re debita,merito non tollit obłonem in ali-
quo.ſed in obłone alternatiua q̄libet ſpēs eſt in obłone,ideo
pactum factū ſup vna dr̄ factum ſup re debita.¶In gl.magna
ibi opponit̄ exceptio intētionis.tu dic,ꝙ intelligēdo iſtū text.
ꝓut gl.ſ̄.ītelligit,ꝙ creditor hēbat electionē.tex.ſtat ꝓprie:qa
cū poſſet petere Stichum,valuit pactū ſup Sticho,& ſic exclu
dit eū ab illa ptāte petēdi mediāte exceptione,vt ſ̄.ea.l.§.ſi cū
mihi.ſi aūt nō hr̄et electionē creditor, ſed debitor, tūc pactū
reſolueret totā obligationē,vt ſ̄.ſētit gl.¶In gl.ibi.§.duob.dic
melius,q̄ gl.ꝙ ille tex.intelłr quantum ad ſolutionē,vt ſ̄.dixi.
ſ.ſi in obłone non eſt aliqua ſpecies a principio, licet vna ſo-
luta fingatur fuiſſe.¶In gl.ibi ſi.n.promiſſor hr̄et electionē,il
lū elegiſſe vr̄ de quo eſt pactum. & ex hoc ſequit̄ ſ̄m Doc. ꝙ
tunc nō haberet locū iſte tex.imo pcm̄ factū ſup vna ſpē libe
raret debitorē in toto,aſs pactum nihil operaret̄.ſed qñ credi
tor hēt electionē,ſatis operat̄ in ſpē in qua factum eſt,qa illā
poterat petere, & pactum excludit eū ab hac potētia petēdi,
nā pōt intereſſe debitoris,ꝙ illa nō petatur,ſed alia.¶Sed q̄ro
quare eodē mō hoc caſu creditor, q habet electionem paci-
ſcendo ſup vna re nō vr̄ illā elegiſſe? qa ſi videretur illā elegiſ
ſe excluderet̄ a petitione aliarū ſicut ſi vere eam elegiſſet, &
recepiſſet. Rñdeo ſatis eſt ꝙ excludat̄ a petitione illius, & ſic
pactum nō eſt inutile,ſed in caſu p̄cedenti eſſet inutile,qa il-
lā rē nō poterat petere ēt ſi pactū nō feciſſet.ſed in obłone al-
ternatiua,quia vtraq; ſpēs eſt in obłone ne creditor hēat ele-
ctionē paciſcēdo ſup vna vr̄ ipſam elegiſſe ſicut debita, & ſic
2 debitor liberat̄,vt patet in §.p̄cedēti.¶†In gl.ibi dicit.n.ꝙ vno
mortuo.in hoc Azo rep̄hēdit̄ p Doc.qa nō eſt verum ſimpłr
ꝙ in obłone alternatiua perēpta vna re tollat̄ obło quo ad
alterā: ſed dic de hoc,vt in l.Stichum.ſ̄.de ſo. in alijs vero be-
3 ne dicit Azo.¶†In glo.ibi,ſed quare diuerſum. rñdeo &c.iſta
placet Doc.licet gl.teneāt ſequentem., & ideo in obligatione

generis diſtingue, aut fit acceptilõ ſuper ſpecie, & indiſtincte tollit̃ tota obligatio, vt in p̃cedenti ꝯ. Aut fit pactum, & tunc diſtinguit̃, aut electio pertinebat ad debitorem, & idẽ vt gl. s̃. ſentit, aut ad creditorem, & tũc nõ operatur, niſi in illa re, & ita loquit̃ iſte §. aut nec acceptilatio, nec pactum, ſed repudiatio, q̃ eſt alterius naturæ, q̃ conſiſtit in voluntate repudiantis tantum, ſed pactum, & acceptilatio in voluntate duorum, & tunc diſtinguit̃, aut repudiato illa non valuit, quia fuit facta, antequam ſibi competeret ius eligendi, & tunc non nocet ẽt in ſpecie repudiata, vt l. hominis. ꝭ. de optione legata. aut valuit, & tunc videtur diſtinguendum, prout ſupra in pacto.

1 *Excluſus per pactum a toto, cenſetur etiam excluſus a ſingulis partibus integralib. vel ſubiectiuis, ſi peteret eas ex cauſa, ex qua excluſus eſt.*

2 *Si paciſcor de non petendo fundum, tanquam meum, an excluſus ſim ſi peterem ex alia cauſa, vt quia mihi debitum actione perſonali.*

1 **§. Item ſi pactus ſum.** ¶† Excluſus p̃ pactũ a toto, cenſet̃ etiam excluſus a ſingulis partib. integralib. vel ſubiectiuis, ſi peteret eas ea cauſa, ex qua excluſus eſt. h. d. ¶ In text. ibi pacti ꝯuenti exceptio aptanda erit, videbatur ꝯ̃rium p̃ regulã quæ ponitur in §. ante oĩa. s̃. ea. l. ꝙ pactũ factum ſuper vna re nõ extendit̃ ad aliam, nam alia eſt hr̃ditas, alia ſunt bona hr̃ditaria,[a] quia hæreditas eſt ius incorporale, ſiue iuris vniuerſitas, quæ poteſt eſſe ſine aliquo corpore, vt l. hęreditas. ꝭ. de pe. hęre. res autẽ hæreditarię non ſunt hr̃ditas, nec pars hr̃ditatis, vel quota, licet de hr̃ditate, ſeu partes ſubiectiuæ, ſed dic, ꝙ ideo repellit̃ a petitione rerum, quia paciſcẽdo ne petat hr̃ditatem cenſet̃ actum, ꝙ non poſſit a modo ſe allegare hr̃dem, vnde ſi petat bona hr̃ditaria ex eo, quia dicat ſe hęredem iã venit ꝯtra pactum, ſed ſi peteret ex alia cauſa, nõ repelleretur, ſicut nec in ſñia, vt l. cõquerit̃. ꝭ. de excep. rei iud. ¶ In gl. q̃ incipit, ſed quare ibi, ſed aduerſario denegari, aſſerẽs ſe dñm illius fundi quẽ ꝓmiſit nõ petere, & ſic venit ꝯ pactum, quia cẽſet̃ fuiſſe actũ, ꝙ nõ poſſet ſe allegare dñm, & ideo allegat agẽdo negatoria ꝓ re tanꝗ ſua, ſed ſi non allegaret ſe dñm, & peteret vſumfru. formalem ſibi dari, non ꝓhiberet̃, quia ageret ex alia cã, quã ex illa, ex qua fuit excluſus. ¶ In gl. fi. ibi, rñdeo aliud. tu dic, ꝙ illud ꝓcederet in caſib. legum allegatarum in glo. ſed in caſu iſtius §. non. quia ſi ſum excluſus a dñio fundi p̃ pactum, non poſſum petere ſeruitutes ẽt p̃diales ad eundem fundum cum

2 hoc nõ ꝯcedat̃, niſi dñis, vt l. ij. ꝭ. ſi ſer. vend. ¶† In glo. ſeq. in fi. ibi, in pacto nõ ponit̃ cã, tu dic, ꝙ imo fit, vel imponit̃ ex aliqua cã, ſi. n. dicebã fundum meũ, paciſcẽdo de nõ petẽdo ipſum videor paciſci de nõ petẽdo, tanꝗ meũ, & vbicunq; ipm, vel aliqd aliud ad ipſum pertinens peterẽ ex iſta cã, quia fundus eſt meus, excluderer, ita loquit̃ iſte tex. ſed ſi peterẽ ex alia cã, vt quia mihi debitum actione perſonali, non repellerer, ſicut nec a petitione vſusfru. formalis quem non peto, nec petere poſſem tanquam dominus l. vti frui. ꝭ. ſi vſusfru. pe.

ADDITIO.

a ¶ Bona hæreditaria. Multa cumulat Do. Iaſ. hic, cui inquantum dicit, quod renunciatio hęreditatis paternę facta per ſororem vni fratri, non prodeſt aliis, adde Pau. de Caſt. conſi. 211. & inquantum dicit, ꝙ exceptio prohibita opponi contra inſtrumentum, non intelligitur prohibita per alium non nominatum in inſtrumento. Adde Rom. conſi. 44.

1 *Inutilis acceptilatio habet vim pacti.*

2 *Maior eſt defectus formæ, quam defectus materiæ.*

1 **§. Si acceptilatio inutilis.** ¶† Inutilis acceptilatio habet vim pacti. ad hoc allegat̃, & hoc verum in coniunctiua acceptilõne, ſecus ſi fieret ſup̃ inutili trãſactione, quia non valeret iure pacti, vt l. cum hi. §. Caio. ꝭ. de tranſ. & l. ſi cã cognita. C. e. tit. & ibi per Bar. ¶ In gl. hic eſt arg. pro Martino. nam in l. an inutilis. de accept. hr̃ duplex lr̃a, ſm̃ vnam dicit, ꝙ illud, quod dicit iſte §. ꝙ inutilis acceptilatio habet vim pacti, & ſi nõ valet, quod ago, vt ago, valet, vt valere põt, & illam literam dicit Mart. veram ꝓ quo vr̃ eſſe caſus hic, ſm̃ aliam literã dicit totum oppoſitum, & illam approbat Bald. gl. diſtinguit, ſm̃ Io.

2 & ſaluat vtranq; opi. Et ex hac gl. no. & ad hoc allegatur, † ꝙ maior eſt defectus formæ, ꝗ defectus materiæ, quia primus facit, ꝙ ſi nõ valet, quod ago, vt ago, nec vt valere põt, valet nõ ſolũ cũ tractat̃ de obligatione quærẽda, vt l. j. §. qui ꝭ. de ꝯſtit. pecu. ſed ẽt cum deliberatione, licet ſit fauorabilis, vt hic, ſecũdo caſu ſecus. l. ſi tam anguſti. ꝭ. de ſer. & in hoc §. & diceretur hic defectus materiæ, quando fieret ſuper contractu iuriſgentium non deducto in ſtipulationem Aquilianam, nam acceptilatio requirit præcedere contractum iuris ciuilis.

1 *Seruus hæreditarius non poteſt paciſci hæredi futuro nominatim, ſed ſimpliciter hæreditati ſic.*

1 **§. Seruus hæreditarius.** ¶† Seruus hæreditarius nõ poteſt paciſci hr̃di futuro noĩatim, ſed ſimplr̃ hr̃ditati ſic. h. d. Tunc. n. acqrit̃ hr̃ditati, & p̃ hr̃ditatem acquirit̃, poſtea hr̃di adeunti, ſed ſi fiat noĩatim, nõ acquirit̃ primo hr̃ditati, nec ẽt noĩato p̃t acqri hr̃di, ĩ cuius dñio ſeruus adhuc ñ eſt, & ſic primũ, qa noluit, hoc qa non potuit. ¶ In gl. fi. adde quartum caſum ſi paciſcar expreſſo noĩe proprio, & appellatiuo, quo caſu vr̃, ꝙ inſpicit̃ illud qđ p̃cedit. l. ſi ſeruus. ꝭ. de ſtip. ſer. ſed Gul. de Cu. multũ notabilr̃ limitat illã l. vt tunc inſpiciat̃, qđ p̃cedit, qñ actus põt valere, ſm̃ vtrũque: ſi aũt nõ põt, niſi ſm̃ vnũ, vt in caſu iſtius §. cum gl. tũc illud tm̃ inſpicitur, & ideo ſi p̃cederet hic nomen ꝓprium, & ſequeretur appellatiuum hr̃di, &c. valeret pactũ inſpecto appellatiuo, & acquireretur exceptio hęreditati, & per illam hæredi futuro poſtea. Tene menti iſtam limitationem, quam ſequuntur Doc. tanquam notabilem.

LEX XXIX.

1 *Pupillus ſine tutoris authoritate non poteſt facere conditionem deteriorem ſed meliorem ſic.*

Adminiſtrator non poteſt paciſci in præiudicium eius, cuius negocia adminiſtrat, ſed in fauorem ſic.

1 **Contra iuris ciuilis** ¶† Pupillus ſine tutoris authoritate ñ p̃t facere ꝯdõnẽ ſuã deteriorẽ, ſed meliorẽ[a] ſic, ſilr̃ legitimus adminiſtrator nõ p̃t paciſci in p̃iudiciũ eius cuiꝰ negocia adminiſtrat, ſed in fauorẽ ſic. h. d. vſq; ad §. ſi filius. ¶ In gl. ij. ibi, tu dic p̃ replicationis remediũ, ſed ꝯ de d. l. j. §. j. quarũ rerũ actio non detur. Solu. intellige illã ſm̃ d. l. iuſiurandũ, qđ ex ꝯuentione. §. j. ꝭ. de iureiu. Item ꝯ, qa pupillus ſine tutore non habet legitimã adminiſtrationẽ bonorũ, & iõ ſicut nõ valeret ipſo iure alienatio facta p̃ eũ, ita nec ꝓmiſſio, nec liberatio valere dẽt. Doct. hoc nõ declarãt, ſed põt dici, ꝙ aut nõ erat doli capax, nec ꝓximus pubertati, & procedit ꝯ̃rium, & verior ſit p̃cedens opi. aut erat ꝓximꝰ pubertati, & tũc qa ſine tutore ſaltẽ naturalr̃ p̃t ſe obligare, vt no. in l. j. de noua. eadẽ rõne poterit, & debitorẽ ſuũ liberare ab oblĩone naturali, ñ a ciuili, nec tollere actionẽ, ſed elidere, & ad eliſionẽ tollẽdã dabit̃ ſibi replicatio ꝓut gl. dicit. Poſſet ẽt dici, ꝙ nullo mõ elidat ciuile oblĩonem, vel actionem, ſicut nec põt eas inducere ꝓmittendo ſine tutore, & iõ qa remanẽt ĩ ſuo vigore ñ eliſæ ꝯ exceptionẽ pacti, quæ reſultat ex eo, quia ſublata ſit naturalis oblĩatio, datur repło.

ADDITIO.

a ¶ Sed meliorem facit, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ minor non poſsit ſe obligare, niſi ſeruata certa ſolennitate, ꝙ illa non ſeruata poterit ſe obligare, vt ſe liberet a captiuitate ſecundum Lud. Ro. conſi. 346. & hic adde D. Iaſ. ĩ c allegantem eundem in conſi. 453. & in cæteris eis adde, que poſui in l. more. de acq. hered.

1 *Filius, vel ſeruus ſi paciſcitur ne ipſe petat, an & quando valeat pactum.*

2 *In generali adminiſtratione cum libera non venit, vt quis poſſit donare, nec vt ille poſſit fideiubere pro alio, nec etiam venit dolus, & an talis poſſit compromittere de iure, & de facto.*

3 *Non omne pactum de non petendo continet donationem.*

Cautela contra opponentem de inſinuatione non facta.

4 *Plus poteſt nocere pactum factum a filio, vel ſeruo tempore contractus celebrati per eos, quam dudum poſt.*

5 *Tutor ſolus ſine decreto iudicis, licet non poſſit alienare rem immobilem pupilli, ſi tamen tempore quo emit apponat pactum de retrouendendo, quandocunque venditor reſtituerit pretium, an valeat.*

Procurator habens mandatum ad contrahendum, vel ad vendendum, ꝙ poſſit habere fidem de pretio, vel dare terminum ad ſoluendum pretiũ, item vt poſſit promittere duplam.

6 *Filius non poteſt remittere actionem iniuriarum quæſitam patri ex iniuria ipſi filio facta, licet poſſit remittere quæſitam ſibi, ſed pater poteſt remittere actionem quæſitam filio etiam eo inuito.*

1 **§. Si filiusfamilias aut ſeruus.** Si filius, † vel ſeruus paciſcit̃, ne ipſe petat, nõ valet pactũ, ſi neuter ip̃orũ ager̃ poterat, ſed ſolꝰ dñs, vel pr̃: ſed ſi poterat, tũc valet quãtũ ad excludẽdũ eos, ñ quãtũ ad p̃iudiciũ pr̃is, vł dñi. h. d. hoc prĩcipiũ iſtius §. cũ principio l. in p̃ſonã, q̃ dẽt iũgi, cũ hoc principio, ſđ ſi pactũ eorũ ſit ꝯceptũ ĩ rẽ, tũc ꝯprehẽdit p̃ſonã pr̃is, vel dñi, ꝙ nec illi petẽt, tm̃ ita demũ p̃iudicat eis hoc pactũ, ſi actio ꝯpetẽs pr̃i, vel dño erat peculiaris, & filius, vel ſeruus hẽbat adminiſtrõnẽ peculij cũ libera, & pactũ ñ ꝯtinebat donõnẽ. Aliquo vero iſtorũ ceſſante ñ p̃iudicat pr̃i, vel dño, niſi fuiſſet appoſitũ tp̃e ꝯ̃ctus celebrati p̃ filiũ, vel p̃ ſeruũ, & nõ ꝯtineret totalẽ remiſſionẽ debiti, ſed dilationẽ ad tp̃s, qa his duob. ꝯcurrẽtib. nocet, & nõ alr̃. h. d. tex. cũ gl. vſq; ad l. ĩ p̃ſonã. & §. q̃ pecuniã. & ſic primo loqt̃, qñ iſti ꝯceperũt verba pacti ĩ ſuã p̃ſonã ꝓmittẽdo, ꝙ ipſi nõ peterẽt, vt ĩ prin. §. & ĩ pri. l. ĩ p̃ſonã. Scđo, qñ fuit ꝯceptũ in rẽ quo caſu ꝯprehẽdit̃ oĩs p̃ſona, q̃ poſſit petere, & ſic pr̃, vel dñs, & iſta ſcđa ſubdiuidit̃ ĩ alr̃s duas, qa prĩo loqt̃, qñ ex interuallo poſt ꝯ̃ctũ celebratũ fuit appoſitũ, ſcđo qñ tp̃e ꝯ̃ctus ĩ l. ſi aũt dñicã. ĩ prin. §. ibi inutile ẽ pactũ, qa ñ p̃t opari ĩ eorũ p̃ſona, cũ ẽt ſine pacto ñ p̃ñt petere, vt s̃. e. l. & hr̃di. §. j. & ĩ l. iuriſgẽtiũ. §. ſed ſi fraudãdi. s̃. eo. ti. nec ĩ p̃ſonã pr̃is cũ fuerit p̃ſonalr̃ ꝯceptũ, & ĩ eorũ tm̃ p̃ſona, & ſic alia p̃ſona

2 cõprehẽdit̃. ¶† No. ergo ex hoc §. illud, ad qđ ſemp̃ allegat̃, ꝙ in generali adminiſtratione cum libera nõ venit, vt qs poſſit dona-

a donare,[a] cum donatio ſit damnoſa datio,q̃ non cenſetur cõ-
miſſa,eadẽ rõne non venit,vt ille cui committit̃ poſſit fideiu-
bere ꝓ alio,qñ ex hoc nõ reſultat vtilitas ei,q liberam ɔceſſit,
vt l.in ꝑſonã.§.j.ver.quod ſi quaſi.Nec ẽt venit dolus, vt l.cre-
ditor.§.Lucius.ꝭ.man.Et ex hoc patet an talis poſſit cõpromit
tere de iure,& de facto,& certe cum illud verbum de facto im
portet,vt poſſit de iure vniꝰ auferre,& dare alteri,vt ꝭ.de arbi.
l.ſi de meis.§.recepiſſe,hæc poteſtas non cadit in tali mandato
3 ſecus de iure tantum.¶†Item no.ꝙ non omne pactum de nõ
petẽdo ɔtinet donationem,puta,ſi ex eo ɔſequeretur tantun-
dem,vel maius commodum,vt ꝭ.in tex.circa fi.vel ſi fieret ſu-
per debito non liquido,vt l.tutor.in prin.ꝭ.de iureiu.& ſic non
b requirit̃ inſinuatio [b] illo caſu,licet fieret ſup ſumma exceden
te legitimam ſummam donationis. Qñ aũt ſuper debito loq̄-
do,& ex mera liberalitate,tunc ɔtineret donationem, vt no.
in l.ſi quis obligatione.ꝭ.de re iud.& requireret̃ inſinuatio. Sis
ergo cautus,qñ opponitur de inſinuatione nõ facta ad impu-
gnandum pactum, ꝙ facias articulum, ꝙ debitum non erat
4 liquidum,vel ꝙ non fuit factũ ex mera liberalitate.¶†Itẽ no.
in l.ſinautem dñicam, q̃ eſt ſingularis, ꝙ plus põt nocere pa-
ctum factum a filio,vel ſeruo tp̃e ɔ̃ctus celebrati ꝑ eos, q̃ du-
dũ poſt,qa primo caſu acquiritur dño cum ſua cã, vt l. ij.ꝭ.de
reb.corũ.Item in primo caſu fuit acqſitum ius ſimpl̃r,vnde ex
poſtfacto non põt ꝑ eos limitari.gl.tñ intelligit hanc l.no. qñ
pactũ nõ erat oĩno præiudiciale,ſed aliqual̃r, qa ɔcedebat di-
lationem ad tp̃s,vel erat de ſoluẽdis minorib.vſuris,q̃ eſſet ɔſe
ctum,q̃ pacta ex interuallo non potuiſſent fieri nõ ɔcurrẽtib.
illis trib.de qb.in precedenti §.ſed tp̃e ɔ̃ctus potuerunt fieri, ẽt
nullo eorum ɔcurrente,qa plus pñt iſti præiudicare in acqui-
5 rendis,q̃ in acquiſitis.ar.l.fi.C. de acq.poſ. † Et ideo licet tutor
ſolus ſine decreto iudicis non poſſit alienare immobilem rẽ
pupilli,ſi tñ tp̃e,quo ꝓ pupillo emit apponit pactũ de retrouẽ
dẽdo qñcunq; venditor reſtituerit pretium,vr̃ valere,& acq̄rit̃
pupillo cum hac ɔdõne.An aũt hoc ſit verũ tractat Io.An.in
addi.Spe.in tit.de pactis.Vr̃ ẽt ꝑ hanc l.ꝙ ꝓcurator habẽs mã-
datũ ad ɔtrahendũ,vel ad vendẽdum poſſit hr̃e fidem de pre-
tio,vel dare terminum ad ſoluẽdum pretium,ad hoc ꝭ.de pig.
act.l.eleganter.§.ſi vẽdiderit.Item vt poſſit ꝓmittere duplã.eo.
ti.l.ſi pignore.§.ſi creditor.Adde quod no.in l.ſi ꝓcurator.ꝭ.de
6 iu.fiſci.¶†Vlt.in l.in ꝑſonã.no.ꝙ filius nõ põt remittere actio
nem iniuriarũ q̃ſitã pr̃i ex iniuria ipſi filio facta,licet poſſit re
c mittere q̃ſitã ſibi,vt in gl.ſed econuerſo pr̃ bñ põt [c] remittere
actionẽ q̃ſitã filio,ẽt eo inuito,vt in gl.qa cenſet̃ cum maiori
deliberõne.concordia ergo,& pax facta ꝑ filiũ non diminuet
pœnam ex forma ſtatuti agente pr̃e.¶In l.ſinaũt dñicam ſup
gl.ibi,qñ ſeruus mutuis tñ pecunijs ꝑpoſitus ẽ, vult dicere gl.
ꝙ iſta l.debet intelligi eo caſu quo ſeruus habebat ptãtem mu
tuandi pecuniam dñicam,& tunc poteſt mutuate cum pacto
ɔtinente dilationem,ſed ſi non haberet ptãtẽ mutuandi, tũc
mutuare non poſſet nec transferre dñium, & ideo tale pactũ
appoſitum in mutuo de non petendo non præiudicaret dño
quominus ſtatim poſſet repetere pecuniã ſuã,& hoc vult glo.
in fi.ſed ex interuallo non poſſet,ẽt hoc pactum dilationis fa-
cere in ꝑiudiciũ dñi,qa plus põt ꝑiudicare in acquirendis,q̃ in
acquiſitis,& hoc eſt,qđ ſequit̃ in gl.vnde ſi poſt ɔtractum &c.

ADDITIONES.

a ¶Donare.Adde quod voluit Fed.conſi.3.& hic adde,quæ poſui in l.præſes.C.de tranſac.

b *¶Et vide Alex.ab Imo.in l.ſi quis ob.ꝭ.de re iud.& Bal.in l.illud.iij.col.ver.ſecundo quæritur.C.de ſacroſan.eccle.Ang.in l.Neſennius.§.ſeruo.in fi.ad l.Fal.& diffuſiſsime per eundem Alex.in l.ſi mulier.de condi.ob cauſam.Bal.in l.j.C.de bonis mat.Et Pau.ipſum in l.tale pactum.ꝭ.hoc eod.tit.& no.in l.tutor. ff.de iureiu. Aduerte tamen,ꝙ ſecus foret in tranſactione ſuper lite,vt per Alex.in d.l.ſi quis obligationis.

c ¶Bene poteſt.Limita ſecundum Ang.Lud.Imo.in l.Lucius.ꝭ.ſol.ma.& vide Hoſt. in ſumma in tit.de iniur.Doc.in c.cum illorum.de ſen.excom.

LEX XXXII.

1 *Stipulatio interpoſita animo nouandi,quando non valet,nec aliquam obligationem producit,an primam nouet, & faciat aliquam exceptionem competere contra agentem ex prima.*

2 *Quinque modi intercedendi pro alio,& ꝙ in tribus modis remaneant obligati,& principalis,& interceſſor, & in alijs duobus remaneat obligatus ſolus interceſſor.*

3 *Quod illi duo modi differant in primis tribus in multis.*

4 *Partes poſſunt reſtringere effectum ſtipulationis,qui datur a iure,vt ſit minor,quam a iure detur.*

Stipulatio ſecunda,quando continet plus quam prima, an nouetur prima ipſo iure,an ope exceptionis.

IN perſona.

§. Qui pecuniam a ſeruo.

1 ¶†Qñ ſtipl̃o interpoſita aĩo nouandi non valet,nec aliquam
obl̃onem ꝓduxit,non nouat primam,nec facit exceptionem
aliquã cõpetere ɔtra agentẽ ex prima,ſecus ſi valida eſt, & ꝓ-
ducat actionem,vel obl̃onem,ẽt ſi non in tñ inquãtum ɔpe-
tit prima.h.d.& hoc,qñ ɔſtat, ꝙ fuit interpoſita animo nouã-
di,ꝙ ꝑſumebat̃ iure iſto,qñ interueniebat noua ꝑſona, alias
nõ induceret nouationẽ ſi ɔtineret minus,ſecus ſi plus,vt l.q
vſumfr.ꝭ.de verb.ob.& ꝑmitte hic,ꝙ ſeruus fideiubẽdo ꝓ alio
nõ obligat dñm,nec de peculio,quia non cenſet̃ hoc venire ĩ
adminiſtrõne peculij cũ nõ ſciat adminiſtrare,ſed dilapidare,
nec ꝓducit aliq̃ obl̃onẽ,ẽt nãlem in ꝑſonã ſerui,vt l.ſeruus in
ſcio.ꝭ.de fideiuſ.qđ aũt dixi,qñ fideiubet,idẽ ſi quocunq; alio
modo intercedat ꝓ alio,puta ſuſcipiẽdo in ſe obl̃onẽ aĩo no-
uandi cũ pl̃es ſint modi intercedẽdi, vt hic in gl. q̃ eſt ſingula-
ris,& oẽs ſunt ꝓhibiti ſeruo,hic tñ nõ loq̄t̃, niſi qñ aĩo nouã
di interceſſit.¶In tex.ibi,quam ſibi Titius debebat, & ſic aĩo
nouãdi,ſed hodie hoc ñ ꝑſumit̃,vt l.fi.C.de noua.¶In tex.ibi,
an exceptione pacti ſupple taciti,ꝙ videat̃ reſultare ex ſtipl̃o-
ne facta cum ſeruo,arg.C.e.l.ij.& in ver. quia pactum videat̃,
&c.ex quo tacito pacto ſi reſultaret,acquireret̃ Titio abſenti,
& ignoranti exceptio,vt d.l.ij. cum ꝑ extraneum expreſſo pa-
cto non poſſit alteri acq̄ri,vt l.& hr̃di.§.nos autem.ſ.eo. ¶In
tex.ibi,in dñm iſtius ſerui de peculio actio &c.videbat̃.n.in cõ
trarium,ꝙ iſta actio nõ cõpeteret,qa poterat eſſe, ꝙ in pecu-
lio eſſet minus,q̃ eſſet debitũ illius Titij,ſed hoc nõ hẽt obſta
re,poſtq̃ apparet,ꝙ aĩo nouandi fuit interpoſita ꝑꝑ interuen-
tũ nouæ ꝑſonæ,nã etſi nullã actionẽ ꝓduceret,ſed ſolã obl̃o-
nã nãlẽ,nouaret̃ prima,vt Inſt.quib.mod.tol.ob.§.ꝑterea.& ꝭ.
in gl.fi.multo magis,qñ orit̃ actio licet in minus,ꝑꝑea põt pe
culiũ creſcere.¶In tex.ibi,qa forte tñ đ pecunia Titio debuit,
nam hoc caſu interceſſio non eſt ꝓhibita ſeruo, qa nõ ɔtinet
dilapidationẽ,vel donõnem,ſed qñ non ſuberat iuſta cã ſecus
vt ſeq̄t̃.¶In tex.ibi æque nullo mõ ꝓhiberi, ẽt in primo caſu,
qñ interceſſio fuit valida,& ſic ex ea dat̃ actio de peculio con
tra dñm.Nam qđ dictum eſt ſ.ſtipulatorẽ nõ poſſe agere ɔtra
debitorem primũ,ꝓcedit ſi ſciebat condõnẽ iſtius ſecũdi pro-
miſſoris,ꝙ erat ſeruus,& ſic,ꝙ ex ꝓmiſſione ſibi facta per eũ
nõ poterat ſibi ɔpetere actio,niſi de peculio,vñ ſibi ĩputet. Si
vero putabat ipſum liberũ,& ſic debere actionẽ ſibi cõtra eũ
cõpetere inſolidũ cũ nõ cõpeteret,nec cõpetat,nõ nouat̃ pri-
ma,qa hoc nõ fuit de intẽtione ſua.¶Pro declaratione gl.q̃ in
cipit,imo opponit̃ contra tex.ꝙ ẽt eo caſu,quo ex ſtipl̃one in
terpoſita cũ ſeruo dat̃ contra dñm actio de peculio,nihilomi
nus agere poſſim contra principalẽ debitorẽ,ꝑſertim olim iu-
re iſto,quo dabat̃ electio creditori quẽ vellet cõuenire,an pri
cipalẽ,an interceſſorẽ,vt ꝭ.de fide.l.ñ recte.magis,q̃ iure Auth.
quo habet neceſſe primo principalẽ cõuenire,vt in Auth.de
2 fi.& man.§.j.col.j.gl.notabil̃r dicit, † ꝙ q̄nq; ſunt modi inter-
cedẽdi.ſ.fideiubẽdo,mãdando,& conſt iuẽdo,& in his trib.ꝓ-
cederet cõtrarium,& nõ hr̃et locũ iſte §.quia tunc eſt dare pri
cipalẽ obligatũ,& ẽt interceſſorẽ,& ſic hẽt locũ,qđ ſ.dixi.Se-
cus aũt in alijs duob.modis,qñ a prin.ſuſcipis in te obl̃onẽ, q̃
alius erat ſuſcepturus,& hoc facis ꝓ illo,vt cũ Titius eſſet mi-
hi ꝓmiſſurus actũ fuit,vt non ꝓmitteret ipſe,ſed tu ꝓ eo,quo
caſu diceris expromiſſor,qa te obligas ꝓ nõ obligato, de quo
in l.elegãter.§.ſeruus pactionis.ꝭ.de dolo.& per gl.notabilẽ in
Auth.de fide.& mã.§.j.col.j.in gl.mag. circa prin. vel qñ Titiꝰ
erat obligatus,ſed aĩo nouãdi tranſtuliſti in te obl̃onem ſuã,
quo caſu ipſe liberatur, & tu ſolus remanes obligatus, & his
duob.caſib.nõ habet locũ contrariũ,qa nec olim, nec hodie
poſſum Titiũ conuenire,ſi ſtipl̃o ſcđa tecũ interpoſita eſt va-
lida.Iſte tñ tex.loq̄t̃ ſolũ hoc vlt.caſu,nã in primo,ſiue eẽt va
lida,ſiue nõ,nõ poſſẽ Titiũ ɔuenire, qa nunq̃ ſe obl̃auit, ſcđo
ſic,ſi ſtipl̃o ſcđa non eſt valida,vtroq; tñ caſu diceris ĩterceſſor
3 qa ꝓ alio te obligaſti.¶†Et aduerte,qa iſti duo modi differũt
a primis trib.in multis vltra ea,q̃ dicta ſunt, nã in trib. primis
ſi ſunt pl̃es interceſſores q̄libet obligat̃ inſolidũ,vt Inſti. de fi-
de.§.ſi pl̃es in his vero duob.q̄libet ꝓ parte,vt eſt tex.cũ gl.no-
tabili in l.ſi pr̃nã.C.ad Velleia.Itẽ in primis pactũ factũ princi
pali,vel alia exceptio incipiens principali competere trãſit in
interceſſorẽ,vt ſ.e.l.& hr̃di.§.fi.& l.exceptiões.§.rei.ꝭ. de exce.
ſed in ſcđis duob.pactũ factũ principali,vel alia exceptio,po-
ſtea apta ɔpetere acq̄ſita,nõ trãſit in interceſſorẽ,quia cũ prin
cipalis nõ teneat̃,pactũ, vel alia exceptio nõ põt ſumere ori-
ginẽ in perſona eius,ideo nõ trãſit in interceſſorẽ.l.q libertũ.ĩ
fi.ꝭ.de ope.lib.vbi tex.eſt notabilis,& hoc qñ poſt obl̃onẽ ɔ̃ctã
ĩcipit ɔpetere,ſed ſi tp̃e obl̃onis ex natura ipſius ɔtractus inci-
peret ɔpetere,puta,qa cõtrahebat̃ ſtipl̃o ꝑ metũ,vel ꝑ dolũ,vl̃
ex alia cã improbata,& ille,q erat ſe obligaturus,vel erat obli
gatus ex tali cã,dedit expromiſſorẽ a principio, vel nouatorẽ
ex poſtfacto,talis exceptio cõpetit expromiſſori,& nouatori,
tex.eſt ſingularis in l.j.§.exceptiones.ꝭ.quarũ rerũ actio nõ de
tur,tene mẽti ꝑpetuo.Itẽ iſti ſcđi nõ hñt beneficiũ Auth.de fi-
de.ſed bñ poſſent hr̃e bñficiũ de duob.reis ſi pl̃es ſe inſolidum
obligarent modis prædictis pro alio. Adde ſextum modum
quem gl.non tangit,qñ plures ſe obligarent æque principali-
ter, tãquã duo rei debendi,ſed vtilitas contractus ad alterum

tũ ꝑuenirct,quo caſu ipſe cenſeť principalis,& alter intereeſ-
ſor,quia iſto caſu vř dicendum idem,qđ in primis trib.Gul.de
Cu.in l.ſed Iulianus.§.j.ſ.ad Maced.vř velle,ꝙ ille ad quem pe
a cunia non ꝑuenit,[a] poſtq̃ ſe obligauit æque principaľr nõ ha-
beat beneficium de fideiuſſorib.ſ.vt poſſit petere alterum pri
mo excuti,quia cenſeť illi beneficio renunciaſſe,ad hoc, vt il-
la oblo ſic facta aliquid plus opereť,q̃ ſi fideiuſſorio nomine,
& hoc tene menti,quia hoc quotidie ꝯtingit,ꝙ creditores vo-
lunt,tam principalem,q̃ interceſſorem ſibi principaľr,& inſo
lidum obligare.Bar.tñ in mã duorum reorũ vř velle,ꝙ ſi alius
dicat totam pecuniam ad alterum ꝑueniſſe,& petat illum ex
cuti,ꝓbato,ꝙ ad illũ ꝑuenit primo,ꝙ excutiendus eſt expẽſis
& periculo illius petẽtis,non ſic in fideiuſſore, qui põt petere,
ꝙ principalis excutiať ſumptu,& periculo agẽtis, & fundat ſe
ꝑ l.vnde quæritur.ſ.commo.& ibi tetigi. alterius. n. eſt naturæ
excuſſio,quæ fit de iure Auth.q̃ ſit iſta quæ poterat peti,ẽt iu-
4 re digeſtorũ ꝑ d.l.vnde q̃ritur.¶†In iſta gl.intẽtionis non iuris
hæc cõiter teneť,ſequens vero eſt diuinatio,tñ ex ea no.ꝙ par
tes poſſunt reſtringere effectum ſtipłonis , qui datur a iure,vt
ſit minor,q̃ a iure detur,facit l.iuriſgentium.§.quod fere ſ. eo.
5 ¶†Ex vlt.gl.no.quia gl.ſentit,ꝙ ſit de iure,ꝙ qñ ſtipło ſecunda
continebat plus quã prima, non nouatur prima ipſo iure,ſed
ope exceptionis per l.qui vſuſr.ſ.de verb.obli. nec obſtat l. pe.
ſ.de pręto.ſtipu.in qua gl.ſe fundat,quia loquitur in ſtipulatio
nib.prætorijs quæ iudicantur ex mente pretoris inductæ non
ex mente contrahentium , ideo ſecunda non eſt adeo potẽs
ad nouandum primam ipſo iure,ſicut conuentionalis.

ADDITIO.

a ¶Pecunia non peruenit.Adde vt per Lud.Ro.conſ.94.& an qui promittit libere
ſoluere habeat beneficium excuſsionis,vide eundem conſi.211.

LEX XXXII.

1 *Valet pactum contra tenorem legis diſponentis aliquid mere in fauorem pa*
ciſcentis,cum poſſit illi renunciare.
2 *Qualiter aliquid dicatur fieri contra legem.& nu.3.& 4.*
Conſuetudo,quando dicatur contra l.
3 *Conſuetudo quare non tollitur per legem generalem.*
4 *Reſcripta principis qualiter dicantur eſſe contra legem.*
5 *Vendentes equos morboſos,vel vitioſos ſcienter ſi dicant vendere cum om-*
nibus vitiis qualiter nihilominus teneantur.

1 PAciſci contra edictũ. ¶ † Valet pactum ꝯ
tenorem legis diſponentis aliquid mere in fauo-
rem paciſcentis,cum poſſit illi renunciare.h.d.iõ
dixi mere , quia ſi cum illo eſſet cõiunctus fauor
pub.vel fauor alterius , non valeret ſi tales fauores ad inuicẽ
non poſſent ſeparari,vt patet in l.de die. ſ. de pac.dota. & ple-
ne ꝑ Bar.in l.pe.C.e. vbi ponit vnam bonam diſtinctionem,q̃
2 oĩno vide.¶†In gl.mag.in prin.ibi,nec.n.edictum ꝓhibet paci
ſci.no.iſtam gl.quaľr aliquid dicať fieri ꝯtra legem.ſ.qñ l.illud
expreſſe fieri ꝓhibet,ſi non expreſſe,ſed mandat aliqd fieri,&
nõ ꝓhibet fieri ꝯrium.nã adhuc ſi ꝯtra fit,dř fieri ꝯtra l.Item ſi
ꝓhibet aliquid fieri, & nõ irritat actum, qui fiat in ꝯtrarium,
adhuc ſi fiat dř fieri ꝯtra l.& non valet.vt l.non dubium.C.de
leg.& ſ.circa fi.gl.ibi ꝓcedo ergo,ſed ꝯſuetudo tunc dř ꝯtra l.
& nulla,qñ expreſſe reprobatur per l.vt in auth.nauigia.C. de
fur.& tam tolliť p̃cedens,q̃ futura ꝯſuetudo ,arg.in l.ſi ſeruitus
de ſeru.vrb.pręd.ſed ſi non reprobat expreſſe conſuetudinem
ſed mãdat,vel ꝓhibet aliqd fieri,& cõſuetudo vult cõtrarium
3 tunc conſuetudo p̃ualet l.ẽt ſi ſit p̃terita. † Sed quare nõ tolliť
per l.generalẽ?quia de illa mentionẽ nõ facit,vt in c.fi. de ꝯſti.
lib.vj.ẽt ſi ſequať legẽ,q̃a eam vincit in illo loco,vt l.ij.C. q̃ ſit
lon.cõſue.& vide hic oĩno quod not.Cy.in l.reſcripta.C.de p̃-
4 ci.impe.offe.† quaľr reſcripta principis dicanť eſſe contra l.uel
contra ius.& ibi allegat hãc l.ꝑ quã uř, ꝙ eoipſo dicanť con-
tra l.ꝙ ſunt contra tenorem legis,ſed ꝑ l.nõ ſunt expreſſe ꝓhi
bita,ſed gl.iſta dicit,ꝙ tex.loqť improprie, & poniť cõtra ꝓ p̃-
ter,qñ ergo pactũ eſt cõtra tenorẽ l.non cõtra l.quia nõ eſt ꝓ-
hibitũ,nec ꝯtra p̃ceptũ,vel ꝓhibitionẽ l.& ſic dř potius ꝯ teno
rẽ,an tũc ualeať diſtingue,ut no.ſ.eo.l.ius publ.& plenius per
Bar.in d.l.pe.¶In gl.ibi,& hoc ſi utrunq; ignorauit , nam etiã
tunc locũ habet beneficiũ edicti,ut ſ.de ędil.edic.l.j.§.cã. ideo
pactũ põt aliqd operari,& in hoc caſu loquiť iſta lex. Si uero
emptor ignorabat, & ſciebat uẽditor , multo magis locũ hñt
uerba edicti,cũ tũc pactũ nõ ꝓdeſt uẽditori, q̃a dolo uerſatus
eſt,ſi nõ certiorauit emptorem.in l.j.§.j.& l.q̃ro.ſ.de act.emp.
5 † Quod not.ꝯ illos q̃ uendũt equos ſcientes morboſos, uel ui-
a tioſos,[a] & dĩt ſe uendere cum oĩb.uitiis,& ſupſtitionibus, q̃a
nolũt de illis teneri.Nã nihilominus teneňť,ut patet ex eo,qđ
ſequiť in gl.ſi non certiorant emptorem,ſi aũt uterq; ſcit, uel
emptor tñ, non habet locum beneficium edicti , & ideo nec
pactum ualet,tanq̃ ſuperfluũ,quia non eſt ſuper quo opereť.

ADDITIO.

a ¶Equos.Adde Io.And.in Spe.in tit.de emp.& ven.§.j.ver.quid ſi venditor.Abb.in
c.non iuſtum.de rer.permu.

LEX XXXIII.

1 *Exceptio competens reo,quando proſit fideiuſſori.*
2 *Ceſſante vnica ratione legis,ceſſat legis diſpoſitio, ſecus ſi non eſſet vnica.*
3 *Sententia lata pro reo,an proſit fideiuſſori,& quid in iuramento, vel acce*
ptilatione facta vni eorum.& quid in aliis exceptionibus.

1 QVod dictum eſt. ¶†Exceptio cõpe-
tens reo tunc pro-
deſt fideiuſſori, quando , ſi non prodeſſet, poſſet
a reo recuperare per actionẽ mandati , vel aliam
actionem.ſecus ſi non poſſet,vt qñ fideiuſſit animo donandi.
2 h.d.&†allegatur,ꝙ ceſſante vnica rõne[a] l. ceſſat l.diſpoſitio.ſe
a cus ſi non eſſet vnica,vt l.ſi non lex.de hær.Inſtit.& quod not.
in l.liberorum.§.notanter.ſ.de inſa.¶In tex.ibi,forte ſi donan
di animo,ſed quid ſi alia rõne, puta pro debitore meo in cen
tum fideiuſſit quidam, qui erat debitor illius ſimiliter in cen-
b tum,nam ſi iſte fideiuſſor mihi ſoluat,non repetit a reo,[b] ſed
liberatur ab eo , vtrum hoc caſu pactum factum reo proſit fi-
deiuſſori?de hoc vř tex.cum gl.ꝙ non,quia non intereſt ipſius
fideiuſſoris,ꝙ ſibi ꝓſit, cum ſemel habeat ſoluere qđ dẽt , vel
mihi,vel illi debitori meo.ſ.qua.re.acti. non detur.l.i.§.fi.quẽ
3 omnino vide, & perpetuo tene menti. ¶ Item quæro,an hæc
diſtinctio , quæ fit hic in pacto locum habeat in ſñia lata pro
c reo,& an proſit fideiuſſori?Reſp.ſic.vt no.per Doct. [c] in l.fi.§.
fin.ſ.de iureiur.vbi omnino vide Bar.ſic habet locum in iura
mento , vel acceptilatione facta vni eorũ.nã ꝓdeſt alteri ſicut
vera ſolutio,cũ tunc habeat vim ſolutionis, niſi fuerit expreſ
ſe actum contrarium,vt ſ.de iureiur.l.duob. §.a fideiuſſore.&
ſ.de accepti.l.& per iuſiurãdum.§.ſi legatorum. & no. ſ.in l.fi-
deiuſſoris.in gl.quæ incipit,niſi,in prin. Item iſta l.loquitur in
exceptione quæ inci. competere tempore contractus celebra-
ti,quid in exceptione Macedoniani,vel Velleiani?dic in Mace
do.locum habet diſtin.iſtius,l.ſed ſi pater,§.non ſolum. ſed in
Velleiano ſecus,quia prodeſt etiam fideiuſſori,qui animo do
nandi intercesſit.vt ſ.ad Vell.l.ſi mulier contra ſenatus, §.fi.in
aliis aũt exceptionib.vř idem,quod in Mace.vt locum habeat
hæc diſtin.per l.j.§.exceptiones, ſ.quar. re.act. non detur.Item
quid ſi inceperat competere ante fideiuſſionem factam ? Re-
ſpon.tunc non vř adhibenda diſtinctio de qua hic,ſed alia an
certa ſcientia,an per errorem fideiuſſerit,vt ſ.de fide. l. ſi quis
poſtquam.& l.ſed & ſi quis,§.fi.ſ.ſi quis cautionib.& l.j.ſ.vt in
poſſ.leg.quod dic vt ibi,& in l.ſi patronus. ſ.de dona.per Bart.
¶In gl.quę incipit vel alio modo.in fi.ibi quia pacti beneficiũ
eſt reale non perſonale.certe etiam perſonale eſt pactũ a reo,
puta ne ab eo petatur,& ſic eſt adeo perſonale,quod ad hęre-
dem non tranſmittitur , nihilominus prodeſſet fideiuſſori vi-
uente reo,per l.acquirent,§.j.ſ.eo.& dixi in l.& hęredi,§.fi.ſed
dic , ꝙ licet hoc pactum ſit perſonale hoc reſpectu, quia non
tranſit in hæredem, non tamen hoc contingit propter priuile
gium,& prerogatiuam perſonæ cui competit,ſed propter for
mam pacti,ideo dicitur magis reale quantum ad hoc, vt tran
ſeat in fideiuſſorem,ſed gl. loquitur de beneficio ꝑſonali me-
re introducto fauore perſonę,vt minoris ętatis,vel ne,quis cõ
ueniatur vltra,q̃ facere poſſit,quia erat maritus, vel ſocius,vn
de non tranſit in fideiuſſorem in quem non tranſit qualitas
maritalis,vel ſocietatis,propter quam illud beneficiũ cõpetit.

ADDITIONES.

a ¶Ceſſante ratione.Do.Ia.hic multa dicit,quod ratio legis eſt mens,& anima ip-
ſius,vide per ipſum,& ei adde Ang.conſi.ſuis.180.& 280.
b ¶Non repetit.Pater fideiubens pro promittente dotem pro filia eius non repetit,
ſecundum Lud.Ro.ſin.ſuis fo.14. an autem hæres fideiuſſoris ſoluens mandato
fideiuſſoris repetat,vide tex.in l.ſi fideiuſſor.de leg.j.an autem,quod hic dicit D.
Iaſ.ꝙ ſoluens mandato teſtatoris non repetit indiſtincte procedat, vide Bal. in l.
vnica.§.ne autem,de cadu.tollen.
c *¶Et in hoc,ꝙ per ſentẽtiam pro reo latam liberetur fideiuſſor,& ei proſit, adde
Bal. in l.properandum.§.ſi autem reus.ij.col.C.de iudi.& Bar.in l.fi.ſ. hoc titu.
vbi ait,hoc adeo verum eſſe,vt is omnino remaneat liberatus, etiam ſi poſt reus
condemnetur,quoniam fuit perpetuo liberatus.

LEX XXXIIII.

1 *Per pactum liberatorium poteſt quis prouidere vni tantum ex hæredib.*
2 *Per pactum liberatorium poteſt vni tantum ex hæredibus prouideri , ſed*
per pactum obligatorium,& acquiſitorium ſecus,quia tunc cuilibet ex
hæredibus pro hæreditaria portione acquiritur.& nu.3.
3 *Quid in ſtipulationibus facti.*
4 *Si ſuperior imponit aliquod onus communitati ſibi ſubiectæ, vt de ſoluen-*
do decem millia quæ veniunt diſtribuenda inter homines illius commu-
nitatis per ſolidum, & libram, & poſtea præfatus dominus,vel com-
munitas vni illorum concedit ex priuilegio , quod non teneatur confer-
re,an de ſumma decem millium debebit detrahi ſumma quæ illi tange-
bat.
5 *Priuilegia,& beneficia ſunt interpretanda in dubio contra ipſum conceden*
tem.

1 AVus neptis nomine. ¶†Per pactũ liberatorium
pōt qs ꝓuidere vni tm̃ ex hr̃dib. h. d. iſta l. notabilis
& forte non eſt alibi, & eſt difficilis ad ſuſtinendũ
ꝑꝑ ꝯria formata in gl. ¶In tex. ibi ne a ſe neue a fi
lio ſuo dos peteret. ſ. q̃ promiſerat genero, & non ſoluerat, &
ſic duas partes cōtinebat hoc pactum, prima, ꝙ non peteṫ ab
auo, & reſpectu huius partis pactũ erat ꝑſonale, & ſi nō fuiſſet
facta mentio de filio ad nullũ hæredē trāſiuiſſet, vt ĩ. e. l. iuriſ-
gentium. §. pactorum. & l. idem. §. j. alia fuit pactio, ne petaṫ a
filio, q erat futurus vnus ex hr̃dib. & hoc ēt erat ꝑſonale, nec
egrediebaṫ ꝑſonā filij, ex neutra ergo iſtarũ partium cohæres
filij ſe poterat tueri, & hoc eſt qđ ſequiṫ, ſed ipſe filius ſic, non
ex prima parte pacti, qa ex illa non trāſit ad hr̃des, vt dictũ eſt,
ſed ex ſcđa parte in ſuam tm̃ perſonā cōcepta, & ſic intelligo,
ꝙ filius iſte fuit noīatus, ſub noīe appellatiuo tm̃ cũ forte nō
haberet, niſi vnicũ filium, vel expreſſo ꝓprio noīe vna cũ ap-
pellatiuo ſi habebat duos, cum hoc pactum vtroq; caſu non
poſſet videri factũ ſibi, niſi vt hr̃di, poſtq̃ factum erat ſuper eo
in quo tenebaṫ ipſe auus, ſi vero ſub ꝓprio noīe tm̃ nō valeret
licet poſtea auo ſucceſſiſſet, vt ſ. e. l. ſi tibi. §. ſi pactus. & ſuꝑ eo
ad quod tenebaṫ ipſe filius pōt videri pactum, vt filio, poſtq̃
fuit expreſſum nomē appellatiuum, & cōpeteret ſibi vtilis ex-
ceptio, vt ſ. eod. l. & hr̃di. §. Iul. ſed ſi expreſſo ꝓprio noīe, tunc
nulla, quia tanq̃ extraneo, vt ĩ. §. nos autē. ſed hic cōpetit dire-
cta pacti exceptio, quam pōt quis acqnirere hr̃di, ſicut ſibi, cũ
2 heres ipſum repreſentet. ¶†In fi. l. ibi, nec quicquam obſtat vni
tantum ex hæredib. prouidere. ſ. per pactum liberatorium, vt
eſt hic, nā non extendiṫ, niſi ad illud in quo filius iſte tanq̃ hr̃s
obligatur. ſ. ꝓ hæreditaria portione, & ideo nulla iuris ſubtili-
tas hic repugnat, ſed ꝑ pactum obligatorium, & acquiſitoriũ
ſecus, quia ſi ſtipulor a Titio decē dari mihi, & tali filio meo,
vt hæredi, non acquiriṫ obligatio ſoli filio, imo cuilibet ex hæ
redib. pro hereditaria portione, & mentio facta de filio hr̃ pro
non facta. l. ꝯtinuus. §. fi. ĩ. de verb. obl. quia ſi non fuiſſet facta
mentio de ipſo, hæc ſtipl'o fuiſſet acquiſita mihi, & poſtea trā-
ſiret ad omnes hr̃des pro hæreditarijs portionib. licet pactum
de non petendo a me non tranſeat, & ideo cohæredes, & filij
poſſent ſe iuuare ex prima parte pacti, quod non eſt in caſu
iſtius legis. Ex quo ſequitur, ꝙ ille filius ex vna parte ſe iuuare
nō pōt, quia debitor eſſet obligatus inſolidum ipſi filio, & ēt
alijs cohæredib. ꝓ hr̃ditarijs portionib. quod nō fuit de inten-
tione ſua, & etiam quia iſta ſtipl'o in perſonā filij non reſtrin-
gereṫ ad hæreditariam partem eo modo, quo pactum de non
petendo, quod fit ſuper parte debiti, quia tenetur, vt dictũ eſt,
& ſic ſequereṫ inconueniens, ꝙ vni ex hæredib. poſſet ꝓuideri
vltra, q̃ ſit mihi hæres; quod eſſe non pōt, quia nō repreſentat
me, niſi quatenus eſt hæres, & vltra, q̃ ſit heres reputatur mihi
extraneus. l. 2. §. fi. ĩ. de præt. ſtipu. Non ergo poſſet prouideri, ni
ſi quatenus me repreſentat, non quatenus habetur pro extra-
neo. & hæc eſt ratio illius l. continuus. §. fi. quam gl. allegat pro
3 contraria. † ſed ſi ſtipularer factum, tunc poſſem concipere in
perſonam vnius ex hæredib. vt ibi habetur. Cætera de hac ma
teria, vide ibi pleniſſime per Bar. qui proſequitur per plures cō
binationes, & eſt materia ſubtilis, & obſcura. ¶In prin. glo. ibi.
Rn̄deo tota Doc. tenent contrarium, ꝙ imo cohæres non cō-
ueniretur pro parte hæreditaria, quia obligatio, qua tenebaṫ
defunctus non in plus tranſiuit in eũ: ergo non pōt in plus cō
ueniri, quia deficit actio. nec ob. l. ab omnib. ĩ. de lega. j. quæ vr̃
probare ꝯriũ, quia loquitur, qn̄ teſtator in vlti. voluntate vnũ
ex hr̃dib. liberat, & exonerat a ſolutione legatorum, vel. debito
rum, quo caſu ſi conſiſtebant in pecunia, cenſentur cohære-
des grauati, vt ſolida preſtent, & ſic ēt partem illius exgrauati
qđ facere potuit teſtator in vlt. voluntate, ſi aũt conſiſtebat le-
gatum in re hr̃ditaria: tũc ſicut illa non trāſiuit ad hr̃des, niſi
pro hereditariis portionib. ita nec in plus teneṅt, & ſic ad por
tionē exgrauati, q̃ non eſt apud eos, ſed apud eũ exgrauatũ. &
iſte eſt caſus in l. fundum. §. libertus. ĩ. de le. j. nos loquimur, qn̄
liberauit vnum ꝑ pactum, quo caſu non pōt dici, ꝙ alij cenſeā
tur onerati de ſoluēdo partē illius, qa hoc non pōt fieri per ꝯ-
tractum ſicut per vltimā voluntatē, vt l. pacto ſucceſſorũ. C. e.
4 ti. & ar. ĩ. eo. l. inter debitorem. & iſta faciunt ad q. † Si dn̄s, vel
cōitas ſuperior imponit aliquod onus cōitati ſibi ſubiectæ pu
ta de ſoluendo. 10. millia, q̃ veniunt diſtribuenda inter homi-
nes illius cōitatis per ſolidũ, & librā, poſtea p̄fatus dn̄s, vel cō-
munitas vni illorũ concedit ex priuilegio, ꝙ non teneatur cō-
ferre in illa collatione: quæritur an de ſumma. 10. milliũ debe
bit detrahi ſumma, q̃ illi tāgebat, an vero tenebitur cōitas in-
tegram ſummam ſoluere. Bar. mouet in l. ab oīb. & vr̃ tenere
iſtam vltimam partem pro qua facit, quia hoc debitum eſt im
poſitum vniuerſitati, ſed vniuerſitas remanet eadem, & quia
ſuperior exgrauando vnum pōt onus illius in alios tranſfun-
dere ſicut teſtator in vltima volũtate. ꝯtrariũ vult Gul. de Cu.
ꝙ debeat detrahi ne priuilegium cōceſſum vni, redũdet ĩ alio

a rum grauamē [a] vt ſ. eo. l. ſi vnus. §. antepe. ſiue in §. ſed genera-
liter. idem Spe. expreſſe in ti. de cenſi. §. j. ver. quid ſi aliqua cō-
munitas. & pro hac parte facit ꝙ non ꝑ viam vltimæ volunta
tis, ſed ꝑ actum inter viuos fit hæc exoneratio, & iſtam partē
5 vidi obſeruari, & benignior eſt. † quia priuilegia, & beneficia
b ſunt interpretanda [b] in dubio contra ipſum cōcedentē vt no.
Inno. in c. cũ dilecti. extra. de don. & dixi in l. bn̄ficiũ. ſ. de cōſti.
prin. ¶In gl. ibi prima verior: hoc eſt verum quantũ ad ſolutio
nē dicti cōtrarii: ſed p̄cedens l. eſt vtilis ad limitationē iſtius l.
vt debeat intelligi, qn̄ teſtator ſciebat, vel ſcire p̄ſumitur plu-
res ſibi debere hæredes eſſe, & tm̃ noluit prouidere, niſi vni. ſi
aũt credebat vnũ tantũ ſibi fore, quia vnicũ tm̃ filium habe-
bat, nec plures ſperabat, tũc ſi ſuſciperet alios, q ſuccedant cũ
illo tale pactum ꝓderit omnib. per l. tale pactũ. §. fi. ĩ. eo. quod
no. quia eſt ſingularis limitatio ad hanc l. ¶In gl. vel verius ibi
acquiritur omnib. ſed exceptione remouetur &c. hæc nō pla-
cet, nec eſt vera. imo ibi acquiritur omnib. ipſo iure, & cũ effe
ctu, & nō illi ſoli nominato. ver. ergo ſoluta eſt illa q̃ colligi-
tur ex his q̃ dixi ſuper tex. ¶In fi. gl. ibi magis videtur datio, quā
factum iſta gl. contrariatur ſibiipſi in eo, quod dixit, ſ. in verſi.
ſol. ibi in dando, hic autem in retinendo. vbi vult, ꝙ hoc pa-
ctum de non petendo ſit potius factum, quam datio. dic ergo
ad l. quod dicitur, quod ibi loquitur in eo quod pater ſtipula-
tur filio patre viuente, quo caſu non ſtipulatur ſibi, vt heredi,
ſed, vt ipſi patri cui per filium acquiritur. ideo diſtinguitur an
ſtipuletur tale quid, quod poſſit acquiri patri, vt datio, & va-
let. an tale quid, quod nō poſſit acquiri vt factũ cohærēs per-
ſonæ filij, & nōn valet. Hic vero paciſcitur poſt mortem ſuam,
& vt hæredi. & illa l. quod dicitur. nihil facit ad propoſitum.

ADDITIONES.

a Grauamen. D. Iaſ. dicit, quod hæc eſt benignior pro qua alle. Ale. conſi. 178. & ip
ſe facit tres caſus de quibus hic per ipſum, tu adde quod voluit Anch. vbi in ter
minis conſuluit conſi. 261.

b *Et in hoc vide per Iaſon. May. ſupra de conſti. prin. in l. beneficium. & Bal. in l.
nec auus. de emancip. lib. & eundem in hanc legem. & ipſum Pau. de Caſt. in d
l. beneficium.

LEX XXXV.

1 *Per pactum non poteſt quis a ſe abdicare agnationem ſicut nec filiationem
& per conſequens iura quæ occaſione illarum ſibi competunt.*
2 *Verbum liberum in ſingulari, & in ſubſtantia quod ponatur pro filio.*

1 IVs autem agnationis. ¶†Per pa
ctum nō
a poteſt quis a ſe abdicare [a] agnationem ſicut nec
filiationem: & per conſequens nec iura quę occa
ſione illarum ſibi competunt. h. d. ſicut nec liber-
tatem: nec iura quę ſibi competunt ex eo ꝙ eſt liber homo,
quia iura non ſunt quid ſeparatum ab ipſa agnatione filiatio
nę vel libertate. quod proſequere vt pulchre, & ſubtiliter exa-
minat Bar. in l. is poteſt. ĩ. de acq. heredi. vbi omnino vide pro
2 declaratione iſtius legis. ¶†In tex. ibi liberum. no. hoc verbum
in ſingulari, & in ſubſtantiuo ponitur pro filio, ſimile in l. ſi
quis prioris. §. illo. C. de ſecun. nup. & infra. de inofficio. teſtam.
l. ſi quis in ſuo. & inſtitut. per quas, perſonas nob. acquir. §. hęc
quoque.

ADDITIO.

a Abdicare ſtante, tamen reformatione ſtatuti, ꝙ duo agnati in omnibus, & per
omnia penitus reputentur extranei, niſi in duobus caſibus iſti non poterunt cogi
ad compromittendum vigore ſtatuti diſponentis, quod inter agnatos fiat com-
promiſſum ſecundum Lud. Ro. conſi. 82. licet D. Iaſ. non relatis omnibus moti-
uis Lud. ibi dicat ipſum errare.

LEX XXXVI.

1 *Generalis quietatio facta in generali, vel vniuerſali actione extenditur ad
omnia mero iure etiam ignorata ſed ſi ignorabantur dolo aduerſarii ſub
trahentis, contra exceptionem pacti reſultantem ex eo competit replica
tio de æquitate.*
2 *Fratrum appellatione continetur ſoror.*
Quod etiam filii duorum fratrum appellentur fratres.
*Confeßio ſimplex habet vim pacti liberatorii in actione perſonali ſi ſcien-
ter eſt facta, ſecus ſi per errorem: in actione vero reali etiam ſi ſcienter
eam fecerim, non videor facere pactum de non petendo, niſi promiſiſſem
eam non petere.*
4 *Actio ſi eſt ſingularis, & verba ſint generalia, tunc quietatio ſeu tranſa-
ctio, reſtringitur ad illam.*
5 *Tranſactio, vel quietatio facta ſuper petitione generali cum ſit generalis
extenditur ad omnia etiam ignorata, niſi dolus aduerſarii occultantis in-
teruenerit. & quid in diuiſione. & nu. 3.*
Quid ſi pro ignoratis non competebat adhuc actio.
6 *Liberatio, vel tranſactio generalis qualiter concipi debeat.*
7 *Si partes promiſerunt non reducere laudum ad arbitrium boni viri, ſub cer
ta pœna: & vnus dixerit iniquum, & petiit ipſum reduci: licet fuerit
pronunciatum æquum; tamen aduerſus petitionem pœnæ habebit exce
ptionem doli ſi erat iniquum, & poterit oſtendere, ꝙ iniuſte ſuccubuit.
idem ſi non poteſt oſtendere de iniquitate, ſed iuſtam cauſam habuit cre
dendi, quod eſſet iniquum licet non eſſet.*

1 TRes fratres Titius. ¶† Gn̄alis quie-
tatio facta in gn̄ali, vel vl̄i actione, extendit̄ ad oĩa mero iure ēt
ignorata, ſed ſi ignorabant̄ dolo aduerſarii ſubtra
hentis, contra exceptionem pacti reſultantē ex eo cõpetit re
2 plicatio de æquitate. h. d. iſta notabilis l. & famoſa. ¶ † In tex.
ibi, & Seia. &c. & ſic appl̄one fratris cõtinet̄ ſoror, ſm̄ gl. Ray.
dicit hoc verũ cum ꝓfert̄ a lege, ſecus ſi ab hoĩe. Ang. hic di-
cit, idē ſi ab hoĩe ꝑ l. Lucius. §. Meuia. ff. ad Treb. põt dici, ꝙ cũ
a ꝓfert̄ in plurali, vt fratres, ꝙ cõprehendat̄ ſoror, [a] & ita loqt̄
hic, ſed in ſingulari ſecus, cũ iſta vocabula ſint diuerſa. de qb.
aũt fratrib. intelligat̄, dic, ꝙ de fratrib. q ſm̄ vulgare dr̄ car-
b nales [b] in ſcd̄o gradu de iure ciuili, & in primo de iure ca. nõ
aũt de patruelib. i. filiis duorum fratrum, licet ēt ipſi appellen
tur fratres, vt no. l. hic allegata. ff. de lega. iii. l. Lucius. §. q̄ſitum,
vt ibi per Bar. ¶ † In tex. ibi, nihilq; ſibi cõe remãſiſſe cauerũt,
in hoc ſtat vis, qa nõ erat verum hoc, cũ bona illa occultata
remanſerint cõia, q̃ non fuerunt diuiſa, & gl. hic ſupplet text.
ꝙ ēt ꝓmiſerint ſtare diuiſioni, & non venire contra eã occa
ſione aliorũ bonorũ, q̃ cõia remanſiſſent, dicens, ꝙ niſi ita fe-
ciſſent, iſtis argu. nulla obſtaret exceptio de rigore iuris, cuius
contrariũ patet in fi. ſed iſta gl. non vr̄ bene dicere, qa imo ēt
tunc videret̄ obſtare ꝑ l. tale pactũ. in prin. ff. e. vbi ſimplex cõ-
feſſio hēt vim pacti liberatorii. Dicunt Doc. notabilr̄ ſaluãdo
gl. ꝙ illa l. loquitur in actione ꝑſonali, vt ſi confitear te nõ eſ-
ſe debitorem meũ videar paciſci de nõ petendo, qđ tã eſt ve-
rũ ſi ſciebã ɔ̃riũ, ꝙ eras debitor, ſecus ſi ꝑ errorē hoc dixiſſem.
l. i. C. de fal. cã adie lega. ſed nos loquimur in actione reali, q̃
habeo ɔ̃ te ex eo, ꝙ poſſides rē meã inſolidũ, vel ꝓ parte rõ-
ne, cuius habeo rei ven. hoc. n. caſu licet cofiteor te nihil hr̄e
de meo, ēt ſcienter, non videor facere pactũ de non petendo,
& ſic hoc non obſtante poſſum ēt mero iure agere, & vendi-
care ꝓbãdo, ꝙ ſit mea ꝑ l. cũ falſa. C. de iu. & fa. ign. niſi ꝓmiſiſ
ſē eã nõ petere, vt in gl. quo caſu ſi ſciebã, obſtat exceptio me-
ro iure, & non in effectu, ēt ſi dolo tuo interueniente hoc cõ
tingebat, ꝙ ignorarem, vt in hoc tex. tene ꝑpetuo menti hæc
verba, licet Docto. non ita declarent. ¶ In tex. ibi qui abſentes
erant, ſupple maxime, nã idē ſi pñtes erant, & tñ ignorauerũt
licet tunc minus iuſtã cãm ignorantiæ habeãt cũ filii ꝑſumãt̄
ſcire bona pr̄na, vel mr̄na, tñ adhuc põt ſubeſſe iuſta cã igno
rantiæ, vt ſi erant talia, ꝙ tenebant̄ occulte, vt pecunia. Quid
aũt ſi iſti fratres ſciuiſſent illam pecuniam ſurreptã? dic vt s. di
xi, quia ſi promiſerunt nõ venire ɔ̃, non pñt venire, al̄s ſic nõ
4 obſtante ɔfeſſione ꝑ d. l. cum falſa. ¶ † In fi. l. ibi obiiciat, ſic er
go mero iure põt obiici exceptio ꝑꝑ gn̄alitatem verborum
in qua comprehenduntur oĩa, qñ actio fa. erc. ſuper quo fuit
facta hæc quietatio eſt gn̄alis, vel vl̄is, in qua oĩa veniebant,
ſecus ſi fieret ſuper actione ſingulari, quia tunc verba gn̄alia
reſtringerentur ad illam, vt C. de trãſa. l. ſi de certa. & de exce.
5 ſi ex maiore. & quod ibi no. Cy. quem omnino vide. ꝙ † In gl.
mag. ibi de tranſa. l. ſub prætextu. & ad hoc contrarium colli-
ge ſol̄onem ex eo, ꝙ ff. ſubiicit glo. in ſecunda combinatione,
in ver. ſi aũt cõtra, ꝙ qñ petitio eſt gn̄alis, quia ſub gn̄ali actio
ne facta eſt, etiam tranſactio, vel quietatio in ſe eſt gn̄alis, &
extenditur ad oĩa etiam ignorata, ſi tñ non dolo aduerſarii,
& ideo ꝑtextu ſpecierum de nouo repertarum non reſcindit̄
mero iure, nec in effectu, & hic eſt caſus l. ɔ̃riæ. Si autem dolo
aduerſarii occultantis, ſecus ne dolus ſuus ſit ſibi lucro, & iſte
eſt caſus notabilis iſtius l. & ſi dicat̄ qual̄r in ꝑcedēti caſu, qñ
ceſſat dolus aduerſarii põt extendi ad ignorata, cũ in his, quæ
qs ignorat nihil dicat̄ agere, vt in l. ex maleficiis. §. lõge meli9.
ff. de act. & ob. Rñdeo, ꝙ licet non cogitauerit in ſpecie, cenſe-
tur cogitaſſe in genere, poſtq̄ propoſuit actionē gn̄alem, vel
vl̄em, & voluiſſe, ꝙ extendatur ad oĩa q̃ ſub illa actione com
prehenduntur ēt ignorata, & hoc tñ valet, quantum ſi ſpãl̄r
cogitaſſet, vt l. qui iure militari. ff. de teſta. mil. Item limita iſtũ
caſum, qñ dolus non interuenit, vt tunc extendatur ad igno-
rata, qñ pro eis competebat actio tpe tranſactionis, vel quie-
tationis factę, al̄s ſecus, vt ſi erat fideicommiſſum condõnale,
cuius condõ poſtea extitit, vt ff. ti. i. l. qui cum tu. §. fi. Ex ꝑdictis
vr̄, ꝙ Bar. hic errauit in vno, quod ipſe dicit ſuper ſecunda cõ-
binatione gl. dum dicit, ꝙ fallit, qñ aliquid eſt ſubtractum, vt
hic, idem dicit ipſe ſi non eſt ſubtractum per l. ei cui. ff. de libe.
leg. quia quis non vr̄ remiſiſſe reliqua, ſiue illa, q̃ ſunt apud ad
uerſarium quominus reſtituantur, ſed hoc vr̄ contra illam l.
ſub prætextu. & ad l. quam allegat rñdeo, ꝙ loquitur quando
fit quietatio ſuper actione ſingulari, vt ſi libero te ab actione
depoſiti, vel commodati, hoc. n. non importat, vt rem depoſi-
tam, vel commodatam non reſtituas, vt ibi, ſed ſolum, vt non
tenearis de culpa, vel dolo ꝑterito commiſſis in illa re, vt dixi.
s. eo. l. ſi vnus. §. illud. nos loquimur, qñ facta eſt ſuper actione
generali, vel vl̄i certa, quantum ad combinationem, quam gl.
facit. examina plenius, vt per Docto. in d. l. ſub ꝑtextu. & l. ſi de
6 certa. C. de tranſa. † Et ſi vis, ꝙ liberatio non poſſit occaſione
prædictorum caſſari, facias apponi in inſtr̄o, ꝙ dicta liberatio,
& tranſactio ſit, & intelligatur eſſe plena, & pleniſſima, & ex-
tendatur etiam ad incognita dolo aduerſarij, vel non dolo, &
ſuper his in quib. de præſenti competit actio, vel in futurum
competere poterit, & ſi fiat ſuper dependentib. ex teſtamento,
adijciantur etiam alia verba. ſ. inſpectis cognitiſq; verbis teſta
menti, vt ff. tit. j. l. de his. ¶ In fi. gl. ibi, vel dic ibi male pronun-
ciauit. hæc cõiter tenetur, quia re vera non cenſebatur remiſ-
ſum fideicommiſſum ɔditionale ꝑ l. q cum tutorib. §. fi. iudex
tñ pronunciauit ɔ̃rium, & ſnĩa tranſiuit in rem iudicatam, &
quia ſnĩa hr̄ pro veritate, cenſetur ipſe veniſſe ɔ̃ tranſactionē,
& ideo facit illa ſnĩa illum incidere in pœnam, quam ꝓmiſit
ſi veniret ɔtra tranſactionē, ſicut ſi ſnĩa eſſet iuſta, gl. tñ hic in
fi. dicit vnum ſingulare verbum, ꝙ licet ibi ſit commiſſa pœ-
na mero iure, tñ petenti obſtabit exceptio, & poterit ɔuentus
ad pœnam opponere de iniquitate ſnĩæ quantum ad euitan-
dam pœnam, licet non poſſit, quantum ad illud ſu ꝑ quo lata
eſt ſnĩa, quia in illo habetur pro iuſta, & pro veritate, vt l. res
iudicata. ff. de re iud. & h. d. gl. per arg. iſtius l. in fi. Sed Bart. in d.
§. duo fratres. vr̄ tenere ɔtrariũ, ꝙ pœna committitur cum ef-
fectu, & ſicut non poteſt allegari iniquitas ſententiæ quantum
ad id ſuper quo eſt lata, ita nec quantum ad pęnam, quia quo
errore facit ius in principali, etiam in acceſſorio ꝑ l. ex diuer-
ſo. §. j. ff. de rei ven. Dicit Ang. ſe audiuiſſe Bart. ɔſuluiſſe ſemel
ſm̄ iſtam gl. ꝙ obſt. exceptio, & dicit ꝙ idem ipſe conſuleret ſi
caſus occurreret, quia benignior eſt iſta pars, quicquid dicat
7 Barto. in illo §. & fratres. Ex † quib. ſequit̄ notabilis deciſio in
alio, ſi pars promiſerunt non reducere laudum ad arbitrium
c boni viri ſub certa pœna, certe intelligitur, [c] niſi ſit iniquum
ꝑ l. ſi libertus. ff. de ope. li. & per c. Quintauallis. extra de iureiur.
pone ergo, ꝙ dixit iniquum, & petijt ipſum reduci, & ſuccu-
buit, certe ſi poterit oſtendere, ꝙ iniuſte ſuccubuit, quia re ve-
ra erat iniquum licet fuerit pronunciatum æquum, aduerſus
petitionem pœnæ habebit exceptionem doli per iſtam gl. no-
tabilem, quam perpetuo tene menti. Idem ſi non poteſt oſten
dere de iniquitate, ſed iuſtam cauſam habuit credendi, quod
eſſet iniquum, licet non eſſet, vt no. Io. And. in addi. Spec. ti. de
arbi. §. fi. vbi omnino vide.

ADDITIONES.

a ¶ Soror. An, & quando appellatione fratris comprehendatur ſoror. vide per Ale.
conſi. 85. iiij. lib. Pau. de Caſt. conſi. 338. Fulgoſ. conſi. 52 Signo. de Medio. conſi.
173. Raph. Cum. conſi. 128.

b ¶ Carnales. De hoc vide per Alex. conſi. 197. ij. lib. Lud. Ro. conſi. 411.

c *¶ Quod fieri poteſt octo modis nempe quatuor modis per plus, & quatuor mo-
dis per minus, ſecundum Bal. in l. 2. §. ſed ſi quis. j. colla. C. communia de leg.

LEX XXXVII.

1 *Pactum tecum factum, quod rem meam, quam poſſides alii tradas, facit,*
vt traditione ſecuta non poßim te ad illam conuenire, & quid ſi non
erat ſecuta.

2 *Traditio a te fienda alteri propter me re integra poteſt reuocari ex poſt fa*
cto, & quid ſi gratia tui erat fienda. & nu. 3.

3 *Quid ſi non tradidiſti, ſed obligaſti te illi ad tradendum, quia pro tradita*
habetur an poterit reuocari.

4 *Contractus innominatus, quando eſt factus gratia vnius, quod non poſſit*
reuocari, & quod ſecus ſit ſi gratia vtriuſque.

5 *Non dicitur contractus innominatus, niſi quando in eodem inſtanti do, vel*
facio, vt des, vel facias.

6 *Si tibi debitori meo mandaui, vt id quod mihi debes ſoluas Titio creditori*
meo, & tu acceptaſti mandatum, & ſcripſiſti in libro tuo te debitorem
Titii abſentis, & ignorantis prædicta, an potero reuocare mandatum iu
bendo, quod non ſoluas.

1 SI cum fundum meum. ¶ † Pa-
ctũ fa-
ctum, ꝙ rem meam, quam poſſides alij tradas, fa-
cit, vt traditione ſecuta non poſſim te ad illam cõ-
uenire, idem ſi non erat ſecuta, ſi tñ hoc caſu duo concurrant
ſcilicet, ꝙ tui gratia hoc fecerim, & ꝙ per te non ſtat quomi-
nus tradis. h. d. Primum dictum eſt ſatis clarum, ſed ſecundum
dictum eſt valde obſcurum in ratione ſui, quia poſtquam nõ
dũ tradideras vr̄, ꝙ licet tui gratia, & licet per te non ſtet quo-
minus tradas, poſſum reuocare mandatum cum res ſit integra
vt l. mandati. C. manda. & ſi dicatur, ꝙ iſte fuerit quidam con-
tractus innominatus, adhuc re integra locum habet pœniten
tia, vt l. ſi pecuniam. ff. de condi. ob cau. etiam ſi per te non ſtet,
vt ibi, & quod no. glo. s. eo. l. iuriſgentium, quæ incipit idem in
alijs in fi. & quia difficile eſt ſoluere iſta contraria, dixit Petr.
de Bellapertica, ꝙ iſta l. ſi cum fundum. deſtruit totum mun-
dum. ¶ In tex. ibi, fundum meum, idem ſi eſt mihi debitum a
2 te. Bal. ¶ † In tex. ibi conueniſſe mihi tecum. Iſta conuentio ha
bet vim mandati ſi traditio fienda Titio propter me fienda
erat, & non ꝑꝑ te, ideo re integra ſine dubio poſſet reuocari,
vt l. ſi cum Cornelius. ff. de ſol. & hoc bñ ex poſtfacto hæc con
uentio facta eſt, ſed ſi tpe obligationis, puta promiſiſti ſoluere
mihi aut Titio, licet quo ad Titium habeat vim mãdati, vt l.

Iulianus.§.j.cum ibi no.ſ.de ver.obli.non tñ pōt reuocari,q̃a
cōpetit tibi hæc facultas ſoluendi alteri ex forma ꝯctus,& in-
tereſt tua poſſe plurib.ſoluere,vt libereris, vñ hanc facultatē
3 tibi auferre non poſſum,vt l.fi.ſ.de ſol.& l.alij.¶†In tex.ſi aūt
iam tradidiſſes.idem ſi non tradidiſti,ſed obligaſti te illi ad tra
dēdum,quia pro tradita hr̄,ēt ſi mei gr̄a traditio fienda erat,
nec poſſum reuocare mādatum,& te dimittere illi obligatū,
vt ſ.de ꝯſti.pec.l.vtrum.in fi.& de pub.l.ſi quis ꝓhibuerit.& ſ.
māda.l.ſi mādaſſem,& quod no.ſ.de neg.geſt.l.ſi ego. Si autē
te non obligaſti,tunc poſtq̃ adhuc non tradidiſti,ita demum
poteris defendere te aduerſus me vendicantē ſi ꝯcurrunt illa
duo de quib.ſ. videlicet,ꝙ tui gr̄a ſit fiēda traditio.Certe idē
vr̄ ſi gr̄a tui,& mei,quia licet reſpectu mei poſſis reuocare,nō
ſic reſpectu tui.Item,ꝙ per te non ſtet.Si ergo ꝑ te ſtaret,non
prodeſſet tibi illa ꝯuentio,licet tui gr̄a facta fuerit ex quo illā
non ſeruas,vt hic patet.Qn̄o ergo ſolemus ꝯria,de quib.ſ.Rn̄
deo,ꝙ qn̄ gr̄a tui non poteſt ꝓprie dici mādatum,nec ēt qua
tenus mei gr̄a,ſed potius dr̄ conſilium,vt ſ.man.l.ij.in fi.verū,
quia iſte actus traditionis venit expediendus in re ad me ꝑtinē
te,adhuc nō dr̄ ſimplex cōſilium,ſed q̃dā conceſſio,vel ꝑmiſ
ſio ſapiens naturā donōnis,q̃ tibi auferre non poſſum,poſtq̃
eſt perfecta.l.Ariſto.ſ.de don.ſicut ſi ꝑmitterē tibi,ꝙ poſſis in
fundo meo ſaxum,vel arenā fodere,vt ſ.de dolo.l.ſi cum mi-
hi.& l.qui ſaxum.ſ.de don.Vel ſi vellemus dicere,ꝙ iſte ſit q-
dā ꝯctus innominatus.ſ.libero te ab actione,qua mihi teneris
ſi tradas Titio,vel vt Titio tradas,quare verba prima ſubintel
54 ligant̄ eoipſo,ꝙ permiſi tibi tradere tui gr̄a.† Rn̄.ad l.q pecu-
niam,ꝙ hoc caſu de quadam opinione antiquorū,q̃ gl.mag.
ibi recitat in principio,licet eam non teneat,qn̄ ꝯctus innoīa
tus eſt factus gr̄a vnius tm̄ nō pōt reuocari,licet ſecus,qn̄ gr̄a
vtriuſq; vt in illa l.ſi pecuniā,q̃ opinionē ſic declaro,nā ſi do
tibi aliqua,vel facio,vt des,vel facias,ſi datio tua,vel factio ꝯ-
cernat duntaxat vtilitatem meā,& datio,vel factio mea ꝯcer
nit dūtaxat tuam,tunc habet locum illa l.vt ſi dedi, vel feci,
tu vero adhuc non dediſti,nec feciſti,poſſum pœnitere, licet
ſis paratus dare,vel facere:ſi vero datio,vel factio tua ꝯcernat
tm̄ vtilitatē tuā,vel meā,tunc ſi ego dedi,vel feci,& tu adhuc
nō dediſti,nec feciſti,ſed paratus es dare,vel facere,non poſſū
pœnitere in tui ꝑiudiciū.caſus eſt in hac l.quem Doc.nec pō-
derant,nec declarant,& hoc voluerunt illi antiqui in d.l.ſi pe
cuniā.& eſt magna limitatio ad d.l.ſi pecuniam,q̃ ꝑpetuo te-
ne menti.¶In gl.ibi,tunc haberet locum pœnitentia, tu dic
ꝯrium ſi traditio illa fienda ꝑ te ꝯcernebat tuam tm̄ vtilitatē,
vel tuam,& meam,vt ſ.dixi,cum ſit eadem rō hoc caſu,ſecus
ſi meam tm̄,nam tunc habet vim mandati, & vim ꝯctus in-
5 noīati,qui pōt reuocari.¶†No.ex hac gl. ꝙ non dr̄ cōtractus
innoīatus,niſi qn̄ in eo inſtanti do,vel facio,vt des,vel facias:
ſed ſi darē,vel facerem ſimpl̄r,& poſtea ex interuallo ageret̄,
vt dares,vel faceres,non diceret̄ ꝯtractus innoīatus,vt in hac
gl.ſed poſſet dici contrariū habita rōne ad pactū, de quo ta
cite vr̄ actum,vt ab eo non petat̄,de quo fuit expreſſe actum.
6 †Quæro,q̃d ſi tibi debitori meo mandaui,vt id quod mihi de
bes ſoluas Titio creditori meo, & tu acceptaſti mandatum,
& ſcripſiſti in libro tuo te debitorem Titij abſentis, & ignorā
tis ꝑdicta,poſtea volo reuocare mandatum, & iubeo, ꝙ non
ſoluas,vtrum poſſum.Io.And.in addi.Spec.ſup rub. de depo-
ſito.dicit Dy.& Alb.Accurſium cōſuluiſſe,ꝙ ſi Titius, poſtq̃
ꝑuenit ad ſui notitiam acceptauit,& ſcribit tibi,ꝙ erat ꝯten-
tus,non poſſum reuocare,ſicut ſi iam tradidiſſes,vel obligaſ-
ſes te illi ſm̄ ea q̃ dixi ꝑ l.ſi ego.ſ.de neg.geſt.ſed ſi nōdum ac-
ceptauit,vñr velle,ꝙ poſſim reuocare ꝑ l. ſi cum Cornelia. ſ.
a de ſol.tene menti,quia eſt caſus quotidianus,[a] & ſi non eſſet
authoritas ꝑdictorum,videret̄ prima facie dicendum,ꝙ indi-
ſtincte poſſim reuocare, quia non eſt tui gratia, ſed mei, &
res eſt adhuc integra poſtquam te non obligaſti.

ADDITIO.

a ¶Quotidianus.D.Iaſ.hic.Adde tex.in l.vtrunque.de conſti.pe.& in l.ſi quis prohibuerit.de publi.& in l.ſi mandaſſem.ſ.man.

LEX XXXVIII.

1 *Adminiſtratores reipub.non poſſunt gratis remittere debitum reipub.*
2 *Conſilium ciuitatis,quod repreſentat totum populum,poteſt remittere debitum etiam liquidum ſicut totus populus.*
3 *Priores,licet non poſſint remittere ſi tamen confitentur ſolutum eſſe reip. & ſunt tales,qui poſiti ſint ad recipiendum ſolutionem, talis confeſſio præiudicat reip.& ei ſtatur.*
4 *Quid in confeſſione procuratoris alicuius priuati.*

IMperatores Seue. & An.
1 † Adminiſtratores reipub. nō pñt gratis remitte-
re debitū reipub.h.d.& eſt caſus de eo, quod no.
glo.ſ.eo l.item magr̄i,ꝙ priores,vel anciani non
poſſunt re mittere,niſi habeant ſpeciale mandatum, nec per
pactum,vt in tex.nec per tranſactionem,vt in gl.& hoc quan
do debitum eſt liquidum, quia remiſſio contineret ambitio-
nem,vt l.ambitioſa.ſ.de decre.ab or.fa.& C. de tranſa. l. præ
ſes.ſed ſi non eſſet liquidum,poſſent tam tranſigendo,quam
paciſcendo,ſi intereſſet reip.hoc facere,vt ſ.e.l.contra ius.cir-
2 ca fi.† Conſilium vero ciuitatis, quod repreſentat totum po-
ꝑulum,vt no.ſ.de dolo.l.ſed ex dolo.§.j.in gl.& C. quæ ſit lon.
conſue.ſuper rub. bene poſſet remittere etiam liquidum, ſi-
3 cut totus populus. † Licet autem curatores, vel priores non
a poſſint remittere, ſi tñ confitentur ſolutum eſſe reipub. [a] &
ſunt tales,qui poſiti ſint ad recipiendum ſolonem, talis con-
feſſio præiudicat reipub.& ei ſtatur,vt l.ij.C.de quadri.præſcr.
ante fi.& l.ſi ꝓcurator.cum ibi no.ſ.de iure fiſc. & l. ne caſu.
4 C.de diſcuſſo.lib.x.† licet non ſic in confeſſione procuratoris
alicuius priuati,cui non ſtatur in ꝑiudiciū dn̄i. vt C. de noua.
l.non abſtulit.& quod no.Bar.in l.ij.ſ.ſi cer.pe.¶In gl.ibi, ſed
dic,videlicet tacite,iſta diſtinctio procedit in ſorte debita, ſed
in vſuris,quia eſt debitum odioſum, dn̄t aliqui valere remiſ-
ſionē factam per tales adminiſtratores hn̄tes legitimā admi-
niſtrationē,vt no.in l.præſes.C.de tranſa.& ibi vide per Doc.
facit ſ.de vſur.l.q ſemiſſes.& l.cum poſt.de iure do. cū ibi no.

ADDITIO.

a Reipu. Adde eundem conſi. 410. & de poteſtate horum adminiſtratorum.vide per Alex.conſi.22.

LEX XXXIX.

1 *Quod non omne ius dicatur publicum.*
2 *Priuatus non poteſt etiam cum iuramento renunciare ei,quod eſt inductum principaliter in fauorem,vel vtilitatem publicam,& ſi ſecundario inductum eſt,poteſt cum iuramento.*
Quid ſi nec principaliter,nec ſecundario.

1 IVs publicum pri. †Gl. quæ eſt hic
male ꝺclarat iſtā
l.& exemplificat eam quinq; modis,vt patet ex le
gib.allegatis ꝑ eā,vſq; ad ver.ſꝫ cū poſtea,vbi for
mat vnā q̄ōnē, ꝙ cum oē ius dicat̄ publicum au
thoritate,quia publica authoritate ꝯfectum,ſed vtilitate non
omne ius dr̄ publicum,nam q̃dam iura tractāt mere de vtili-
tate publica,vt illa q̄ tractant de magiſtratib.& ſacerdotib. in
qb.ꝯſiſtit reſpublica.l.j.§.ius publicum.ſ.de iuſtitia & iure, &
2 iura quæ tractant de iure fiſci.l.ij.de iure fiſc. † Quædam vero
cōcernunt vtilitatem priuatam principal̄r, ſecundario publi-
cam,vt iura q̄ tractant de fauorib.dotis.l.j.ſ.ſolu.mat.Quædā
quæ nec principal̄r,nec ſecundario pertinent ad publicā vtili
tatem,&c.Vtrum iſta l.locum habeat in omnib.iſtis? & dicit
gl.ꝙ in primis locum habet ſine dubio, intellige, ꝙ priuatus
non poteſt etiam cum iur̄o renunciare ei,quod eſt inductum
principal̄r in fauorem,vel vtilitatem publicam,vt in c.ſi dili-
genti.de fo.comp.in ſecundo caſu, qn̄ ſecundario non poteſt
ſine iur̄o,vt l.de die.ſ.de pac.do.ſed cum iur̄o ſic vt in c.cum
contingat.extra de iureiu.In tertio qn̄ nec principaliter, nec
ſecundario,quidam dixerunt idem ꝑꝑ multos caſus enume-
ratos in l.pactum inter hæredes.per gl.ſ.eo.& C.eo.l.pe. gl. te-
net ꝯrium.pro qua l.paciſci.ſ.eod. & in illis caſib.eſt dicere di-
uerſitates rōnis.Br̄ qn̄ eſt tale ius,quod non continet,niſi me-
ram vtilitatem renunciantis,valet renunciatio ꝑ l.paciſci.ſ.e.
ſi vero cum illa eſt ēt admixta vtilitas publica,vel alterius pri
uati.Aut pn̄t inuicem ſeparari,aut non,ad quod.ſ.de don.in
ter uirum.l.ſi ſponſus.§.generaliter. cum ibi no.Si contineret
odium alterius,potius q̃ fauorem renunciantis, ſil̄r non pōt
renunciari,ut l.tā & ſi.ſ.ad Mace.cætera circa iſtū art.uide ple
ne in diſtin.quā Bar.melius ꝓſequit̄ hic,q̃ in d.l.plane.C.eod.

LEX XL.

1 *Pactio obſcura,vel ambigua interpretatur contra proferentem, vel contra eum in cuius fauorem fuit appoſita.*
2 *Probatio debet eſſe clara,& concludens neceſſario,vel præſumptiue præſumptione a iure approbata,alias non releuat probantem.*
3 *Differentia inter ambiguitatem,& obſcuritatem,& incertitudinem.*

1 VEteribus placet. † Pactio obſcura,
uel ambigua inter-
a pretat̄ ꝯ ꝓferentem,uel ꝯ eum [a] in cuius fauorem
fuit appoſita.h.d.Et rō eſt in promptu,quia ille ha-
bet fundare ſuam intentionem in ea, & per conſequens ha-
bet eam probare,ſiue agat,ſiue excipiat,ut l.ij.inf.de probat.
2 † probatio uero debet eſſe clara,& concludēs neceſſario, uel
ꝑſumptiue præſumptione a iure approbata,alias non releuat
probantem,ut in c.in præſentia.extra de ꝓba.& in l.non hoc.
3 C.unde cogna.¶†In tex.ibi, uel ambiguam, ſupple appoſitā
a uenditore,uel locatore,ut ſequitur,& hoc si conſtabat, ſed
si non conſtat a quo fuerit apposita,quia ſunt uerba notarij,
tunc inſpicitur in cuius fauorem apposita fuit,& ab illo cen-
ſetur fuiſſe apposita,& fit interpretatio contra eū,& hoc mo-
do pōt intelligi l.si in emptione.in prin.ſ.de contrahen.emp.
Conſi.

ADDITIO.

a ¶Contra eum.Limita per illud quod voluit Io.And.in addi.ad Spe. in tit.de loca.§.l.ver.quid ſi colonus.

Cõſiſtit autem obſcuritas in dictione, ſed ambiguitas in oratione, qñ habent duplicem intelł'm, quorum vnus eſt vtilior
a altero, tunc ſumitur minus [a] vtilis, & de hoc no. in l. quoties. ſ. de re iud. adde, ꝙ aliqñ non eſt obſcuritas, nec ambiguitas, ſed incertitudo, vt in obligatione generis, vel alternatiuæ, & tunc non habet locum iſta lex, ſed l. ſi ita. in prin. ſ. de cõtrah. emp. & aliqñ dat electio vni, aliqñ alteri, vt no. in l. electio. ſ. de leg. ij. & adde, ꝙ obſcuritas, vel ambiguitas circa principale interdum vitiat, ſed circa acceſſorium non, vt d. l. ſi in emptione. in prin. ſ. de cõtrah. emp. & vide gl. in c. ex literis. extra de ſpon. & Io. And. in c. in obſcuris. in mercu. & etiam Dyn. ſ. de reg. iur. & gl. in l. ſemper in ſtipulationib. ſ. de reg. iu.

ADDITIO.

a ¶ De non petendo. Adde vt per Do. Sig. de Mediol. conſi. 33.

LEX XLI.

1 *Confeſſio creditoris, quod debitor ſibi non tenetur, habet vim pacti de non petendo.*
2 *Verba enunciatiua prolata ad liberandum diſpoſitionem inducunt, ſecus ſi non ad liberandum.*
3 *Confeßione emiſſa ad liberandum quem, non requiritur cauſa, & valet, ſecus in emiſſa ad obligandum.*
4 *Verbum te, appoſitum in pacto liberatorio, quando non reddat pactum perſonale.*
5 *Confeſſio creditoris, quod debitor ſibi non tenetur, quando non inducat pactum de non petendo.*
6 *Pactum de non petendo ſi tenebaris mihi vltra quingentos aureos, an valeat ſine inſinuatione.*

1 TAle pactum. ¶ † Cõfeſſio creditoris, ꝙ debitor ſibi nõ tenet, habet vim pacti de nõ petẽdo. h. d. notabił'r, & ſemp
2 allegat ad tria. ¶ † Primo, ꝙ verba enunciatiua ꝓlata ad liberandum, diſpoſitionem inducũt, ſecus ſi nõ ad li-
a berandũ, nam ꝯfeſſio extra iudicium ad obligandũ [a] nõ inducit obligationẽ, ſed eã ꝓbat, vt ſ. depoſi. l. publia. §. fi. ꝯtra quã ꝓbationem admitteret ꝓbatio in ꝯtrariũ, vt l. cũ falſa. ſ. de iu. & fac. igno. ſed hic non ſolum ꝓbat non eſſe debitũ, quod in dubio p̃ſũmitur, poſtq̃ creditor ita ꝯfeſſus eſt, ſed ẽt inducit pactum de nõ petendo poſito, ꝙ ſit, & ſic non admittitur ꝓbatio. In contrarium facit l. j. C. de fal. cau. adic. lega. & intelligo ſane, qñ ſcienter emiſſa eſt ꝯfeſſio, ſecus ſi ꝑ errorem, vt d. l. j.
3 ¶ † Secundo allegat, ꝙ ꝯfeſſione emiſſa ad liberãdum quem, nõ requirit cauſa, & valet, licet nulla cauſa ſit expreſſa, ſecus
b in emiſſa ad obligãdũ. l. cum de [b] indebito. §. fi. de prob. ¶ † Ter
4 tio patet ex hac l. ꝙ verbum te appoſitum in pacto liberatorio, qñ determinat verbum obligatiuum non reddit pactum pſonale, vt ſi dico ꝯfiteor te nõ teneri, nã inducit pactum de nõ petendo reale, vt patet in fi. dum dicit, ꝙ ꝓdeſt. hr̄dib. ſecus ſi determinat verbũ executiuum, vt in pacto expreſſo, quo ꝓmitto nõ petere a te, vt l. iuriſgentium. §. pactũ, & in l. duob. §. j. ſ. e. & ſic maioris efficaciæ eſt in hoc iſtud pactum tacitũ reſultans ex hac ꝯfeſſione, q̃ ſit expreſſum, & hoc ꝑ rõnem p̃di
5 ctam. † Limitat aũt iſta l. primo, qa hẽt locũ, qñ debitor erat p̃ſens, ſecus ſi abſens, & ſic non ꝯſentiens, vnde nõ põt valere pactum, qd̃ requirit conſenſum duorũ, vt l. j. ſ. e. niſi interuenerit nũcius, vel epł̃a. l. Publia. §. fin. depoſi. vel niſi creditor in ſuo libro ſcripſerit talẽ non eſſe debitorem ſuum, quia hæc ſcriptura tm̃ operat, quãtũ epł̃a, vt l. nuda. ſ'm vnũ intelł'm cũ ibi no. ſ. de don. vel niſi notarius reciperet hoĩe abſentis iuxta no. in l. cum qs. §. j. ſ. de leg. iij. ꝑ Bar. vel alius noĩe abſentis habens mãdatũ, vel nõ, & poſtea ſequit ratihabitio. ar. ſ. de neg. geſt. l. ſi ego. iſtis ceſſantib. licet in p̃ſentia Titij, vel teſtiũ ꝯfiterer te abſentẽ nõ eſſe debitorẽ meũ, nulla acquireret tibi exceptio pacti, vel doli iuxta no. ĩ l. nõ ſolũ. §. ſi liberõnis verba. ſ. de lib. leg. ꝑ Bar. & quod no. gl. in l. illud. de ſacroſ. ecc. & hoc ꝓbato, ꝙ ſis debitor ẽt ſi ſcienter ꝯfeſſus fuerim, vr̃ ꝙ cõfeſſio facta extra iudicium parte abſente faciat ſemiplenam probationem ꝑ c. fi. extra de ſucceſ. ab inteſta. & no. Bar. in l. admonendi. ſ. de iureiur. adde quod no. Cyn. in l. generał'r. C. de non nu. pec. de confeſſione facta in teſtamẽto. ¶ Aliam limitationem ponit hic Iac. But. ſatis notabilem, quam ẽt Ang. ſequit, vt habeat locum iſta l. poſt triginta dies, non ante. ꝑ l. in ꝯtrib. C. de nõ nu. pec. vel dic forte melius, ꝙ aut ꝯfiteor te mihi ſoluiſſe, & tũc loq̃t illa l. vt iſta ꝯfeſſio ñ ꝓbet ꝯ me, niſi poſt xxx. dies, poſtea vero ꝓbat, ſed nõ inducit pactum de non petendo, & ſic loquit cõtrariũ. Aut cõfiteor te nõ eſſe debitorẽ, & ſtatim præiudicat, & inducit pactum de nõ petẽdo, vt hic, qd̃
6 tene menti. † Vltimo q̃ritur an valeat hoc pactum, ſi non interuenit inſinuatio, & tenebaris vltra qngentos aureos mihi, Iac. But. dicit, ꝙ ſic, quia nõ eſt mera donatio, ſed ꝓbatio non debiti. Ang. hic melius, ꝙ ſi non cõſtat te fuiſſe debitorẽ, verum eſt, quod dicit Iac. & tũc inducit ꝓbationẽ & nõ pactũ, ſed ſi cõſtabat, ꝙ eras debitor, tunc inducit pactum de nõ petẽdo. Et ideo, quia habet vim donationis nõ valet vltra legitimam ſummam, vt no. in l. ſi quis obligationem. ſ. de re iud.

ADDITIONES.

a ¶ Ad obligandum. An confeſsio ſine cauſa ſit potens ad obligandum, & quid ſi eſt geminata, vide per And. Sic. conſi. 71. ij. lib. an autem confeſsio facta parte abſente de iure cano. noceat, quo ad obligandum maxime in terris eccleſiæ, vide Are. conſi. 64. & ad liberandum de æquitate canonica tenet, ꝙ ſic eius conſi. 64. & hic adde D. Iaſ.

b *¶ In hoc. Adde etiam Alex. in conſ. 96. iiij. parte, tamen obligationem non inducit, ſed obligationis iam inductæ probationem, vt per Mar. Soci. in conſi. 21. incipiente viſis ver. vj prædicta concluſio in j. parte.

1 *Pactum de ſtando iudicatis ſi non ſeruatur tranſactio facta app. pen. facit, vt exiſtente conditione prima ſententia mittatur executioni per iudicem competentem.*
2 *Pactum habet vim confeßionis, ſicut econtra.*
Conuentio ſimplex de ſtando iudicatis, ꝙ habeat executionem paratam ſicut ſententia diffinitiua, licet regulariter ſecus.
3 *Si non ſtatur iudicatis, an fiet executio de ſententia prima, an de conuentione prædicta, & an per iudicem, qui tulit primam ſententiam, an per iudicem appellationis. & nu. 4.*
4 *Appellans ſi non fuit appellationem proſecutus prima ſententia mittitur executioni per iudicem primum.*
5 *Sententia reſpectu præſentis ſtatus per appellationem reſcinditur, ſed fingitur non fuiſſe extincta, ſi deſeratur appellatio, vide tamen nu. 6.*
6 *Si per iudicem appellationis feratur ſententia etiam confirmatoria primæ non reuiuiſcit prima, ſed eius virtus in ſecundam transfunditur.*
7 *Si partes promittunt ſtare ſententiæ qualiſcunque erit antequam feratur, cenſetur renunciaſſe appellationi futuræ, & valet renunciatio, & quid in reductione ad arbitrium boni viri.*

1 §. Qui prouocauit pa ¶ † Pactũ de ſtando iudicatis, ſi nõ ſeruetur trãſactio facta app. pen. facit vt exiſtẽte ꝯdõne prima ſnĩa mittat executioni ꝑ iudicẽ competentem. h. d. ſ'm gl. vel ꝑ iudicem appł'onis. h. d. ſ'm Gul. de Cu. vel ꝙ ipſum pactum, nõ aũt prima ſnĩa mittat executioni ꝑ iudicem appł'onis, tãquã ꝯfeſſio facta corã eo, & ſic iudicialis. h. d. ſ'm Bar. & eſt ſingularis §. ſ'm quãlibet lect. irã, ſed hæc vltima vr̃ magis ſingularis, qa eſt caſus ex quo pactũ meũ habet vim ꝯfeſſionis, ſicut econuerſo pactum nudum habet efficaciã, qñ roborat legis
2 auxilio, & ſic no. † ꝙ pactũ habet vim cõfeſſionis ſicut ecõtrario, vt in prin. iſtius l. Eſt ẽt aliud ſpãle mirabile, ꝙ ſimplex cõuẽtio hẽat executionem paratam ſicut ſnĩa diffinitiua, rł'r ſecus, vt l. ſi minor xxv. annis cui fideicommiſſum. ſ. de min. cũ ibi no. & C. de exec. rei iud. l. minus. & l. ij. §. ſi ꝯuentione. de re iud. & l. ſi pacto quo pęnã. in fi. C. e. ¶ In tex. ibi, ſe ſatiſfacturũ ſupple, & poſtea non ſoluit pecuniam q̃ ſoluere ꝓmiſerat ex tranſactione intra terminum. Vnde q̃ritur q̃ ſint partes iudicis appellatiõis, an debebit ꝓcedere vlterius in cauſa, & diſcutere an prima ſnĩa fuerit iuſta, vel iniuſta. & eam approbare, vel improbare, & rñdet ꝙ nõ. Imo nulla facta diſcuſſione de p̃dictis compellet reus ſoluere totam quãtitatem in qua fuit cõdemnatus non obſtãte trãſactione ꝑ quam fuit actum, ꝙ ſoluta certa parte oẽs liberarent a reſidua, quia ſibi non pro-
3 deſt, poſtq̃ eam nõ ſeruauit, fiet ergo executio cõtra eũ. † ſed dubiũ eſt de quo fiet executio, an de prima ſnĩa, an de cõuen-
4 tione p̃dicta, qua ꝓmiſit ſtare iudicatis. Item † eſt dubium per quem fiet iſta executio, an ꝑ iudicem, qui tulit primã ſnĩam, an ꝑ iudicem appelł'onis? ꝓ quo vlt. facit, quia ſi appellãs nõ fuiſſet appelł'onem ꝓſecutus, prima ſnĩa mitteret executioni ꝑ iudicẽ primum, quia appelł'o hr̃et ꝓ non facta cum prima ſnĩa fingeret non fuiſſe ꝑ appelł'onem reſciſſa ꝑ l. fi. C. de tẽp. appel. in §. illud. & no. ꝑ gl. in l. eos. C. de appel. & ſ. de infami. l. furti. §. j. idem ergo vr̃ in caſu iſto, quia ꝑ hoc pactũ de ſtando iudicatis cenſet appelł'oni renunciaſſe, & tm̃ valet renunciatio expreſſa, quantum tacita reſultãs ex nõ ꝓſecutione, & hãc partem hic gl. ſentit, & ſic mittet executioni ſnĩa prima, & nõ cõuẽtio, & qdem ꝑ primum iudicem, ſed quia iſte tex. vr̃ ſonare cõtrariũ, dũ dicit iudex appelł'onis, gl. ĩtelligit ꝙ hic primus iudex, q delegauit, mitteret executioni, & nõ primus iudex, q fuit delegatus a quo fuit appellatum ad delegantem ſed ꝙ ipſe delegãs, non tanq̃ iudex appelł'onis, ſed tanq̃ delegãs, q habet executioni mãdare ſnĩam ſui delegati, vt l. a diuo Pio. in prin. de re iud. mittet illam ſnĩam executioni, ſed ſi eſſet lata ab vno ordinario, q potuiſſet eã mittere executioni, ſi nõ fuiſſet appellatum ſił'r poterit appelł'one deſerta, vel ea ſublata ꝑ renunciationẽ. ſed quia iſta eſt diuinatio, ꝙ primus iudex fuerit delegatus, Gul. de Cu. intelligit, ꝙ iudex appelł'onis mittet eam executioni, ſicut ſi illam ſnĩam expreſſe cõfirmaſſet ꝑ ſuam ſnĩam, quo caſu virtus primæ ſnĩæ trãsfuſa eſſet in ſcd̃a, & remaneret reſciſſa, quia ex ſcd̃a tm̃ orit actio in factum, vt d. l. furti. §. j. cum ibi no. & eodem modo ipſe iudex appelł'onis debet ſuam ſnĩam executioni mãdare, ꝓut eſt caſus C. de epiſ. aud. auth. ſi qs litigantiũ, & ſic vult, ꝙ iſta cõuẽtio de ſtãdo iudicatis ſuccedat loco ſnĩæ cõfirmatoriæ ferẽdæ ꝑ iudicem appelł'onis, ſed ſ'm hoc nõ põt dici, ꝙ prima ſnĩa mittat executioni, ſicut nec mitteret ſi iudex appelł'onis illã cõfirmaſſet, vt ſ. dixi. iõ Bar. ſequẽdo iſtum intelł'm pro parte

vult,

vult,ꝙ non mittaẽ executioni prima ſñia:qa illa fuit reſciſſa
ꝑ applonem,nec fingiẽ non reſciſſa, quia non fuit applo de-
ſerta ꝑ non proſecutionẽ,ſed ꝑ expreſſam renũciationem &
promiſſionẽ de parẽdo iudicatis. Et ſic ipſa promiſſio mittiẽ
executioni,ſed ſi non interueniſſet ꝓmiſſio,ſed ſola renuncia
tio applonis,idem eſſet qđ in præcedenti caſu,qñ non fuiſſet
proſecutus , quia primus iudex mitteret primã ſñiam execu-
tioni,ac ſi non fuiſſet appellatum.Iſta ſunt ſubtilia, & debes
intelligere,qñ hæc promiſſio fuit facta tpe tranſactionis. ſi ãt
poſt ex interuallo,tunc ꝑ eam nõ reuiuiſceret prima ſñia,eo
ꝙ ꝑ tranſactionem videreẽ actioni renunciaſſe.& ſi non ſer-
uareẽ tranſactio,deberet agere ſolum ex ea,vt ſeruareẽ nõ ex
prima ſñia,q̃ remanet reſciſſa: nec ex pactione,quia nuda. &
iõ ſi tranſactio eſſet facta per pactum nudũ, ex quo non poſ-
ſet agi,imputandum eſſet ſibi,& ſic oportet eum agere de no
5 uo.Hæc recolligo ex dictis Doct.& ſunt multũ ſubtilia.¶†In
gl.ibi.Rñdeo non,ſed ſuſpendiẽ:hæc intellige reſpectu futuri
euentus,quia põt reconualeſcere ſi deſeraẽ applo ſed reſpectu
pñtis ſtatus ſñia per applonem reſcindiẽ,vt ĵ.ad Turpil.l. j. §.
fi.& ibi hoc tenet gl.& ẽt iſta eadem gl.j.dum dicit,& ſentẽtia
non,quia eſt extincta.fingiẽ aũt non fuiſſe extincta ſi deſeraẽ
applo.& eſt hæc cõis opi.& ſic recõualeſcit de fictione,de ve
6 ritate non: † ſed ſi applo non deſeraẽ,& feratur ſñia per iudi-
cem applonis ẽt cõfirmatoria primæ,nõ reuiuiſcit prima,ſed
eius virtus in ſcđam transfundiẽ : quia non pñt eſſe duæ ſñiæ
diffinitiuæ validæ ſuper eodem , ita ꝙ vtraque producat effe-
ctum,vt no.in l.qui reſtituere.ĵ.de reſcin.vendi. iõ tunc iudex
applonis exequiẽ ſñiam ſuã,& ſi in ſua iuriſdõne non habeat
bona,ſcribat iudici primo ĩ cuiꝰ territorio habet,vt exequaẽ
ſicut cuilibet alteri iudici,vt l.properandum.§.ſinaũt reus. C.
de iud.Bal.aũt hic plene diſputãdo ſuper hoc articulo,an ex-
tinguaẽ vel ſuſpendaẽ,facit decem rõnes ad q̃libet partẽ val-
de pulchras,& demũ cõcludit,ꝙ nõ annullaẽ,qñ annullatio
eſſet reſpectu pñtis ſtatꝰ,& ẽt futuri,qđ nõ facit applo,ſed ex-
tinguiẽ reſpectu actus,& ſuſpendiẽ reſpectu aptitudinis,dum
dicit actus,& aptitudinis: qa vult dicere, id qđ ſ.dixi reſpectu
7 pñtis ſtatus vel futuri.¶†In gl.ibi,ꝙ ſtareẽ ſñiæ quæcunque eſ
ſet.no.iſtam gl. ꝙ ſi partes promittunt ſtare ſñiæ qualiſcunq;
erit anteq̃ feraẽ,cenſenẽ renunciaſſe appłoni futuræ, & valet
renunciatio,vt l.j.§.j.ĵ.a quib.appell.non li.C.de temp.appel.
l.fi.§.fi.ſi vero dixiſſent,qualiſcunq; fuerit,ſecus: quia verba il
la poſſent intelligi.ſ.ſi erit iuſta,vt l ſi libertus.ĵ. de ope. liber.
ſed quia põt renunciare,applõni futuræ,& non reductioni ad
arbitrium boni viri,nam ẽt ſi expreſſe renuncietur reductio-
ni,intelligiẽ ſi laudũ erit æquũ ſm cõem ſñiam ꝑ d. l. ſi liber-
tus.& c.Quintauallis.ex̃ de iureiu.& tñ ſi renuncient applõni
intelligiẽ ſiue ſit æqua,ſiue non,vt dictis legib.dñt Doc.iõ,qa
ſñiæ iudicum præſumunẽ dari cum maiori deliberatione , &
iuſtitia,q̃ ſententiæ arbitrorum.Intellige ꝙ applõni futurę pt
renunciari per pactum factum coram iudice , vel extra iudi-
cium,qđ põt fieri ſuper iure futuro, ſed per ſimplicẽ renũcia-
tionẽ non,niſi in iudicio:qa illa nõ fit ſuꝑ iure futuro.& hoc
vult glo.& in d.l.j.§.j.a qui.appel.non li.& Bal.in l.j.C.de pac.

1 *Perceptio vſurarum facta ab vno ex hæredib.debitoris pro tota ſorte,non impedit creditorem agere ad ſortem pro hæreditariis portionibus*

2 *Quilibet extraneus offerendo creditori pro debitore impedit eum agere contra debitorem,& ſic debitor conuentus ſi poteſt probare de oblatione tertii,repellet creditorem agentem.*

3 *Quod inuito debitore poſſit quis pro eo ſoluere, & liberare creditore volente,& etiam iudicium ſuſcipere animo nouandi.*

1 §.Poſt diuiſionem bonorũ. † Perce-
ptio vſu-
rarum facta ab vno ex hæredibꝰ debitoris pro tota ſorte non
impedit creditorẽ agere ad ſortẽ pro hr̃ditariis portionibus.
h.d. videbaẽ ꝑrium quaſi ꝑ hoc videreẽ feciſſe pactum de nõ
ꝯueniendo alios cohr̃des ad ſortem,ſed ſolũ illũ q ſoluit vſu
ras pro tota ſorte cum inter ipſum, & alios cohr̃des interue-
niſſet pactum,ꝙ ille ſuſcipet in ſe iſtud debitũ totũ,arg.in l.ij.
C.de pac.ſed ibi loquiẽ,qñ ꝯueniret ille,qui ſuſcepit in ſe hoc
onus,hic nõ cõuenit,ſed ab eo recepit vſuras,quas illo offerẽ
te recuſare nõ potuit,iõ non facit ſibi ꝑiudicium , ſed ſi egiſ-
ſet feciſſet hoc voluntarie,iõ ſibi ꝑiudicium facit.¶In tex.ibi,
& æris alieni:qa cũ ibi eẽnt duo creditores puta Titius,& Sciꝰ
actum fuit inter te & me diuidentes hr̃ditatem , ꝙ ego ſolus
ſoluerem Titio,& tu Sẽpronio ſolueres,hoc pactũ non ꝑiu-
dicat creditorib.quominus q̃libet eorũ poſſit cõuenire quẽli
bet nr̃m pro hr̃ditaria parte,vt C.e.ti.l.pacto ſucceſſorũ,niſi ĩ
teruenient oblones:quia ego me obligem Titio inſolidũ , &
tu Sẽpronio,quo caſu iure nouationis ſum liberatus a Sẽpro
nio,& tu a Titio.Dubitaẽ ergo ſi delegationes factę non ſunt
& ſolui ego Titio vſuras pro tota ſorte, an ille recipiendo fa-
ciat ſibi ꝑiudicium , ſicut ſi recepiſſet delegationem vel pro-
miſſionem de tota ſorte,& dr̃ ꝙ nõ,& ſic põt te cõuenire,niſi
2 ego offeram ſibi totam ſortem. † Ex hoc vltimo no. diligen-
ter,quia ſm Ang.hic eſt caſus,ꝙ quilibet extraneus offerẽdo
creditori pro debitore impedit eũ agere ꝯ debitorem,nec põt
dicere creditor,nolo te ſoluere,ſed debitorem meũ,& ſic de-
bitor cõuentus,ſi põt probare de oblone tertii, repellet credi
3 torem agentem,qđ perpetuo tene menti.†Quòd autẽ inuito
debitore poſſit quis pro eo ſoluere,& liberare creditore volẽ-
te,hoc eſt clarum,& etiã iudicium ſuſcipere animo nouãdi,
vt ĵ.de neg.geſt.l.ſoluendo.ĵ.de ſol. l. ſolutionem.vel iudiciũ:
nos autẽ ſumus in caſu econuerſo,qñ creditor non vult , ſed
debitor vellet.& hoc probatur in hoc §.melius quam alibi.

1 *Pactum collatum in perſonam alterius tanquam futuri hæredis paciſcentis,ſi ille non eſt hæres,ſed alius , non prodeſt illi , ſed ei qui hæres eſt, quia cenſetur factum hæredi non vt tali.*

2 *Poteſt reus conuentus ſe iuuare de iure tertii,qñ eſt excluſiuum iuris agẽtis ipſo iure,& dicere hoc debitum,quo ego teneor,non debetur tibi,ſed alteri: ſicut in rei vend.iſta res non eſt tua,ſed cuiuſdam tertii.*

Quid ſi eſſet excluſiuum ope exceptionis.

3 *Inſpicitur qui ſint hæredes,non quis fuerit nominatus.*

4 *Si aliquis recepit emphyteuſim,vel feudum pro ſe,& filiis hæredibus,ꝙ niſi filii ſint hæredes non poſſunt habere emphyteuſim.& quid ſi recepit ſolum pro ſe & filiis.*

4 *Diſpoſitio collata in aliquem ratione alicuius qualitatis vigentis in eo vendicat ſibi locum in perſona alterius in quam tranſit illa qualitas.*

Commiſsio vel indulgentia facta per papam alicui prælato ſub nomine prælaturæ, ꝙ poſt eius mortem tranſeat in ſucceſſorem,tanquam facta potius prælaturæ,& dignitati,quam perſonæ.

5 *Diſpoſitio concepta in vnum caſum locum ſibi vendicat in alio caſu, quando eſt veriſimile,ꝙ diſponens idem diſpoſuiſſet,ſi illum cogitaſſet.*

6 *Quod propter filios de nouo ſuſceptos, quos quis non ſperabat reſcinditur donatio facta per eum tanquam deficiente cauſa finali,& an etiam legitima facta de ſpurio.*

Quod propter natiuitatem poſthumi de quo teſtator non cogitauit irritentur legata,nec conſeruentur per auth.ex cauſa.

7 *Si diſpono in aliquem,tanquam meum hæredem,ꝙ videar ipſum hæredem facere,& an valeat inſtitutio.*

8 *Intellectus huius tex.*

Subſtitutio de aliquibus tanquam hæredibus,non haberet locum in eis,niſi adeant hæreditatem.

1 §.Pater,qui dotem. †Pactum collatũ in per
ſonã alterius,tãquã futu
ri hr̃dis paciſcentis,ſi ille non eſt hęres ſed alius non ꝓdeſt illi
ſed ei qui hæres eſt,quia cenſeẽ factum hæredi non vt tali.h.d.
§.ſingularis,qui ſemꝑ allegaẽ cum ſua gl.¶In text.ibi,pactus
eſt.ſed quo potuit prodeſſe ad agendũ ſimplex pactum factũ
per pr̃em,nã vr̃ requiri ſtiplo,licet in ex̃neo ſufficiat pactum
vt l.quoties.ĵ.ſol.mat.& C.de iu.do.l.auia.Sol.illud qñ ageret
de ꝑiudicio filiæ,qa matrimonium ſolueret morte mariti,&
ſic actio eſſet cõſolidãda in filiã,vñ nõ impediẽ ꝑ ſimplex pa-
ctum.hic vero non agiẽ de pręiudicio filiæ,qa mr̃imoniũ fuit
ſolutũ morte filiæ.tene mẽti.¶In tex.ibi,remaneret.hoc ver-
bum ſtat ꝓprie ſi iſta dos non fuit ſoluta: alias exponiẽ mane
ret.i.reuertereẽ,& hoc vult gl.hic qđ no.& ad hoc. l. ſi cũ añ.
C.de don.añ nup.& ſic hoc verbum maneret,põt dici cõe,qa
habet propriũ,& impropriũ ſignificatum, & põt intelligi, vt
in primo caſu,& ꝑ obliquum,vt in ſecundo, vt no.Bart.in l.
2 Centurio.ĵ.de vul.& pup.¶†In tex.ibi,ꝑ exceptionẽ hoc ver-
bum ſtat proprie ſi maritꝰ eo caſu,quo dos fuit ſibi ſoluta cõ
ueniaẽ ad reſtõnem per fratrem iſtius dotantis,qa poterit ma
ritus excipere,ꝙ nõ debeẽ ſibi iſta dos,licet fuerit nominatus
in pacto: qa fuit nominatus vt hæres , & non eſt hæres,ſed fi-
lius,vñ ſibi nõ debeẽ vt filio.& ſic no.ꝙ põt reus cõuẽtus ſe iu
uare de iure tertii,qñ eſt excluſiuum iuris agentis ipſo iure,&
dicere hoc debitum,quo ego teneor non debeẽ tibi,ſed alteri
ſicut in rei ven.iſta res non eſt tua,ſed cuiuſdã tertii.l.fi. C. de
rei ven.ſed ſi eſſet excluſiuum ope exceptionis , dic vt l. cum
ſeruus quiſpiam.ĵ.de ſer.fug.pt ẽt intelligi improprie.i.ꝑ repli
cationem ſi cõueniãt filii.qui ſunt hr̃des, & ipſe maritus exci
piat,ego ꝓmiſi reſtituere fratri teſtõris non vobis, nam pote-
runt ipſi replicare,tu promiſiſti illi,tanq̃ hęredi , ſed ipſe non
eſt hr̃s,ſed nos,vñ nõ debeẽ illi,ſed nobis.& ſic in primo caſu
ſe iuuat maritus ꝯ agentẽ.in ſcđo caſu ſe iuuant filii agentes ꝯ
3 maritũ excipiẽtẽ.¶†In tex.ibi,vt hr̃dib. ꝯſulaẽ.& ſic inſpiciẽ,
q ſint hr̃des nõ quis fuerit noĩatus.& hoc expreſſum ſm Bal.
ꝙ ſi aliqs recepit emphyteuſim,vel feudũ ꝓ ſe, & filiis hr̃dib.
niſi filij ſint hr̃des non poſſint hr̃e emphytheuſim,qđ ẽt tenet
Bar.in l.vt iuſiurãdi.§.ſi liberti.ĵ.de ope.li.ſecus dicit eſſe Bart.
ſi ſolum pro ſe,& filiis recepiſſet.facit auth.hoc lucrũ.C.de ſe
cũ.nup.qđ ẽt examinat Bar.in l.liberti libertæq;.C.de ope.lib.
Sed dubium eſt,qñ recipit pro ſe filiis,& hæredibus ; ſi filii nõ
ſunt hęredes,ſed alij,& ſic non admittunẽ filij,an admittẽtur
alij.hoc non examinat Bal.& vr̃ ꝙ ſic per iſtum tex.ſi erat ta-
lis emphyteuſis, quę conſueuit tranſire ad quoſlibet hęredes
ẽt extraneos,vt ſi recipiebaẽ a priuato, vt not.in auth.ſi quas
ruinas.

ruinas.C.de ſacroſ.eccl.& tunc puto illud verum ꝑ hunc tex.
ſi vero ad filios tñ,vt emphyteuſis eccl'aſtica,vel ēt feudū,&
tunc ſecus: q̃a duo requirunt̃,vt poſſint venire ad cā.ſ.ꝙ ſint
4 filij,ꝙ ſint hr̃des poſtq̃ dixit hr̃dibus. ¶†Not.ēt ſingl'r ex hoc
tex.ꝙ diſpoſitio collata in aliquē rōne alicuius qualitatis vi-
gentis in eo vendicat ſibi locum in ꝑſona alterius, in q̃ trāſit
illa qualitas.ēt hoc inducit gl.ad q.de commiſſione,vel indul
gentia facta ꝑ Papā alicui p̄lato ſub noīe p̄laturæ,ꝙ poſt eius
mortem tranſit in ſucceſſorem,tanq̃ facta potius p̄laturæ, &
dignitati,q̃ ꝑſonæ.de hoc ī c.qm̃ Abbas.ex̃.de of.dele.& Gul.
5 de Cu.tangit hoc.¶†No.ꝙ diſpoſitio ꝯcepta in vnū caſum,lo
cum ſibi vendicat in alio caſu,qñ eſt veriſiř,ꝙ diſponēs, idē
diſpoſuiſſet ſi illum cogitaſſet,vt no.hic gl. in fi. q̃ ſemꝑ alle-
gat,& eſt optima rřa ſm Bal.ī ſtatutis,& in ꝯceſſionib. princi
6 pis.¶†In tex.ibi,alios filios nō habuit.ar.eſt hic ꝙ pp̱ filios de
a nouo ſuſceptos,quos q̃s non ſperabat, reſcindit̃ donatio [a] fa
cta per eū tanq̃ deficiente cā fi.l.ſi vnquā.C.de reuo.don.& ēt
ltīmatio facta de ſpurio. de hoc tñ dic plenius in l. ex facto.ȷ̃.
de vul.& pup.ꝑ Bar.Eſt ēt ar.ſm Bar. ꝙ pp̱ natiuitatē poſthu-
mi de quo teſtōr non cogitauit irritent̃ legata, nec ſeruent̃ ꝑ
7 auth.ex cā.¶†In fi l.ibi,iudiciū ſupremū ꝯtuliſſe videat̃. dixit
Bar.ꝑ hunc tex.ꝙ ſi diſpono in aliq̄ē,tanq̃ meū hr̃dē,videor
ipſum hr̃dem facere,dicit tñ nō valere inſtōnē,q̃a ſine ſolen-
nitate facta eſſet,niſi ad piā cām,vel inter liberos.Quibus caſi
bus ex dictis verbis enunciatiuis prolatis ēt in ꝯtractu reſulta
ret inſtō.Bal.& Aug.ꝯtra,q̃a ꝯtractus, & vltimæ volūtates dif
ferunt in forma,& in effectu.l.verbo contraxerūt.ȷ̃.de ver.ſig.
& ſic ex verbis prolatis in ꝯtractu nunq̃ reſultat inſtō.& vr̃ ca
8 ſus ꝑ locum a ſpeciali in l.licet.C.eo.†Nec ob.iſte tex.quia in
telligit̃.ſ.deſtinatiue,& non diſpoſitiue:q̃a ſic deſtinauerat in
aīo facere fratrem hæredem poſtq̃ carebat liberis, & ſic tanq̃
in hæredem futurum diſponebat non tanq̃ tunc factū.& ita
b eſt veritas,& mirandum eſt,ꝙ Bar.illud non dixerit.[b] facit ad
iſtum tex.quod hr̃ in l.qui plures.ȷ̃.de vulg. & pup. vbi ſubſti-
tutio de aliquib. tanquam hæredibus non haberet locum in
eis,niſi adeant hæreditatem.facit ēt l.Lucius.ȷ̃.de manu.teſta.

ADDITIONES.

a ¶Donatio.De hoc per Old.conſi.173.Lud.Rom.conſ.279.& quid de legitima
tione.vide in l.ex facto.ȷ̃.de vulg & pup.in apoſt.

b ¶Dixerit.Contra Pau.& ſequaces tenet D.Iaſ.hic rationib.de quibus hic per ip
ſum inquātum tangit, an magis faueatur filiis,quam eccleſiæ vel econtra.

LEX XLII.

1 *Solutio,quæ fit ex cauſa neceſſaria,non veſtit pactum,vel contractum innominatum.*

2 *Pactum de liberando in futurum producit exceptionem de præſenti.*
Si teſtator mandauit hæredi, ꝙ liberet,etiam antequam liberetur habet legatarius exceptionem contra hæredem agere volentem.

3 *Si aliquod inſtrumentum debet cancellari,vel ex forma pacti,vel de mandato principis etiam antequam cancelletur eſt inefficax ad agendum.*

4 *Contractus innominatus poteſt fieri per ſi,& quando fiat,per vt.*

5 *Contractus innominati diiudicantur ſecundum modum ineundi,non ſecundum modum implendi.*

1 SI intra illum diem. † Solu.quæ fit
ex cā neceſſa-
ria non veſtit pactum,vel ꝯtractū innoīatū. h.d.
in effectu,ſm verum intellectum quē gl.hic non
poſuit,ſed colligit ex notatis in l.in traditionib.ȷ̃.
2 eo.¶†In tex.ibi,& te liberabo,ſupple,eo ꝙ poſtea ītra termi-
nū ſoluiſti partē debiti,de qua fuit actū: ego vero liberōne ꝑ
acceptilationē adhuc non facta volo te conuenire ad reſiduū
dr̃ hic,ꝙ non poſſum,q̃a licet ex illo pacto non habeas actio
nem,vt te liberē per acceptilationem, habes exceptionē pa-
cti.& ſic illa verba,ꝓmitto te liberare ꝑ acceptilationē,hñt
vim pacti de non petendo añ factā acceptilationē,licet ſit in
futurum dūtaxat emiſſa.nā nihilominus hñt effectū de pñti,
ſicut videmus in liberōne ꝑ teſtatorē relicta, vel ſi mandauit
hr̃di,ꝙ liberet. nā ēt anteq̃ liberet, hēt legatarius exceptionē
ꝯtra hr̃dē agere volētē,vt C.de fideic.l.ſi creditoris.& ȷ̃.de ꝯd.
indeb.l.ſi non ſortem.§.adeo.cū ibi no.in gl.quam oīno vide.
3 † Et ſic eſt ar.ꝙ ſi aliqđ inſtr̃m dēt cancellari,vel ex forma pa
cti,vel de mādato principis, ēt anteq̃ cācellet̃ ſit inefficax ad
agendū,vide in add.Spe.de inſtr.edi.§.oſtenſo.in add.q̃ incipit
dixit Rolādinus.¶In gl.ibi,pactum non fuit factū in traditio
ne rei.iſtā dñt Doc.eſſe bonā ad cōtrarium de l.in traditioni-
bus.ȷ̃.eo.ſed ego dico non eſſe bonā,quia & ſi tp̱e traditionis
fuiſſet appoſitum hoc pactum,non fuiſſet veſtitū coherentia
traditionis:quia traditio fuit facta ex cā neceſſaria.ſ.ex obliga
tione pendente: iō non veſtit pactum,vt ibi no.in gl.ſed diffi-
cilius ꝯtrariū eſt,q̃a vr̃ veſtiri rei interuētu,quaſi fuerit ꝯtract⁹
innoīatus, liberabo te ſi mihi ſolues partem intra certū ter-
minū,& tu impleuiſti ex parte tua.gl.iſta in fi.dicit, ꝙ iſte fuit
ꝯtract⁹ facio vt des.facta denoīatiōne ab eo, qđ ego ꝓmiſi fa
cere,licet tu ꝓueneris in dādo.etenī in ex ꝯtractu,facio vt des,
nō dat̃ actio p̄ſcri.verbis,ſed de dolo,nam de dolo ceſſat, vbi
competit alia,vel ēt exceptio.cū ergo hic tibi poſſit compete
re exceptio,nec de dolo actio dat̃ pp̱ eius odiū, nec p̄ſcriptis
4 verbis pp̱ naturā ꝯtractus.¶†Not.ergo ex hac gl.duo.primo.
a ꝙ ꝯtractus innoīatus pōt fieri ꝑ ſi,[a] vt liberabo te,ſi mihi ſol-
uas.alibi notat̃ ꝯtrariū,ꝙ non fit ꝑ ſi,ſed ꝑ vt ȷ̃.de iureiur. l. ſi
q̃s cum debitore.Doc.dñt,ꝙ ſi ex complemento conditionis
aliquid adeſt alteri parti, pōt fieri per ſi, alias ſecus.quod dic,
5 vt ibi no.per Doc.¶†Itē no.ex hac gl.ꝙ cōtractus innoīati di
iudicant̃ ſm modum ineundi,non ſm modum implēdi: q̃a
ſi promitto facere vt des,dr̃ facio vt des,nō do vt facias, licet
præuenias in dando.& hoc eſt,iō quia ex primo nō dat̃ actio
præſcriptis verbis,ſed de dolo.ex ſcđo bñ dat̃.l.naturalis.§.ꝙ ſi
faciam.ȷ̃.de præſcri.verb.Doc.dicunt,ꝙ imo ex vna parte dr̃,
facio vt des,ex altera do vt facias:ſicut ī ꝯtractus emptiōis, &
vēditionis ex vna dr̃ emptio, & vēditio * ex altera venditio,
& emptio, * non inſpecto ordine ineūdi,nec exequendi.& ſi
hoc eſt,obſtat cōtrariū, ſed r̄ndeo,ꝙ ſicut traditio,q̃ fit ex cā
neceſſaria nō veſtit pactum veſtimento cohærētię, ita nec ve
ſtimēto rei interuentu,vt hic eſt caſus,quē perpetuo tene mē
ti,quia limitat totā materiā l.naturalis. q̃a ſi ꝯuenio tibi dare
vel facere,vt aliqđ des vel facias,teneris ad dādum,vel facien
dū ſi vis me poſſe cōpellere,& ſi non des vel facias nō imples
cōtractum ex parte tua,vt poſſis agere,vt hic eſt caſus ſingula
ris,licet ex hoc poſſis excipere si ꝓmiſi liberare.¶In gl.ibi,nō
dēt parere liberōnem,& actionē circa eādem cām. hoc non
valet,q̃a iſta nō eſt circa eādē,ſed circa diuerſas partes.nā pars
ſoluta parit liberōnem ab illa parte nec poteſt parere repeti-
tionem eiuſdē partis ſolutæ,vt l.cū his.§.j.de condi.inde.& sic
loquitur id quod dicit gl.ſed ꝙ non poſſit parere actionē ad li
berandū ab alia parte,hoc non eſt incōueniēs,nec ē ꝯtra illā
regulam,& tñ hic dr̃,ꝙ nō parit.dic ergo rationem, vt ſ̃.dixi.

ADDITIO.

a * Vt no.gl.in l.ſi intra.ff.de pac.& quoniam habet contrariam,vt hic ait Pau.in l.
ſi quis cum debitore.Tu ſic eas conciliabis ſecundum Bar.in d. l. ſi intra. vt glo.
quæ eſt in d.l.ſi quis cum debitore.vera ſit vbi non intereſt contrahentis: alia ve
ro quando intereſt,& vide eundem Bar.in l.naturalis in prin ij.oppo.ff.de præ-
ſcrip.ver.Ang.eundem Pau.Albe.& Alex. in d. l.ſi quis cum.

LEX XLIII.

1 *Pactum priuatorum iuri publico derogari non poteſt.*

2 *Fiſcus pro functionibus fiſcalibus etiam temporis præteriti, quo res fuit apud authorem meum,poteſt venire contra me poſſeſſorem, & qua actione,& an etiam contra authorem.& nu.7.*

3 *Si tunc habebam rem iure dominii, tunc ſoluam nomine meo, & ſolutum pro tempore præterito repetam: ſed ſi iure pignoris,tunc ſoluam nomine debitoris,& ab eo repetam.*

4 *Onus tributi eſt mere reale,quia imponitur rei,ſed non perſonæ,& an idē in onere collectæ? & an res tranſeat in eccleſiam cum illis oneribus.*

5 *Creditor licet poſſit ius ſuum inuito debitore transferre in alium per viam ceſſionis,non ſic debitor inuito creditore ius paſſiuum.*

6 *Iura quæ dicunt, ꝙ ex parte rei debitoris poteſt conſtitui procurator in rem ſuam,debent intelligi non in præiudicium creditoris.*

1 INter debitorem. ¶†Pactum priua
torum iuri publi-
co derogare nō pōt.Hoc dicit,ſed nec iuri aliorū
vt C.e.l.pacto ſucceſſorū.& ſ̃.e.l.si vnus.ver.ante
2 omnia.¶†In tex. ibi, inter debitorem & credito-
rem,idem si inter venditorem & emptorem, vel donatorem
& donatarium,vt C.sine cenſu vel reli.l.ij.& l.fi.ſemper enim
fiſcus pro functionibus fiſcalib.ēt tp̱is præteriti,quo res fuerit
apud authorē meum,pōt venire ꝯtra me poſſeſſorē.l.fi.eo.ti.
& ȷ̃.de publi.l.Imperatores.quia res eſt obligata pro tali debi
to.pro futuro aūt tp̱e quo res eſt apud me,non eſt dubium, si
3 habebam † rē iure dñij,ſed si iure pignoris adhuc pōt.non tñ
tunc ſoluam noīe meo,ſed debitoris,& ab eo repetam,ſecus
in caſu p̄cedenti,vt q̃a ſoluam noīe meo.l.apud Iulianū.§.hę-
res.ȷ̃.de leg.j.& non repetam, ſed illud qđ ſolui pro tp̱e præte
4 rito ſemꝑ repeto,quia noīe illius videor ſoluiſſe.¶†In tex.ibi
onus tributi.iſtud eſt onus mere reale,quia imponit̃ rei,& nō
perſonæ.Idem tñ vr̃ in onere collectæ, qđ imponit̃ principl'r
ꝑſonæ pp̱ rem,vt l.reſcripto.§.fi.de mune.& hon.nam ēt pro
illo eſt obligata res fiſco,sicut patet ȷ̃.de iu.fiſ.l.anfert̃.§. fiſc⁹.
& sic pōt ꝯuenire poſſeſſorē hypothecaria. In hoc tñ eſt dr̃ia
inter tributum & collectam: q̃a in primo ēt si res tranſeat in
eccl'am,tranſit cum illo onere, tam pro p̄terito tp̱e q̃ ꝓ futu-
ro,vt l.iij.C.de epiſc.& cler.licet glo.ibi videat̃ dicere,ꝙ hodie
eſt correctum ꝑ auth.itē nulla cōitas.C.eo.tit.videlicet ꝙ pro
tp̱e futuro poſtq̃ ꝑuenit ad eccl'am non tenet̃ illa res ad tribu
tum,licet olim teneret̃.ꝓ præterito vero nō eſt dubium, quia
iam erat affecta ipſa res,vñ tranſit cum ſua cā.Sed pro futuro
non vr̃ affecta quouſque venit tp̄s pro quo ſit ſoluēdum, ſed
tunc reperit̃ apud eccl'am.Vñ non pōt affici, qđ ēt vr̃ proba-
ri in c.j.de imm.ecc.lib.vj.circa fin.qđ ēt tenet Bar.in quod a
ꝯſilio,qđ incipit,ex pacto.licet in l.reus.§.fi.ȷ̃.de mun.& hon.
ſentiat ꝯtrariū dum dat remediū,vt bona tranſeat in eccl'am

cũ onere fiſcali, ꝙ ꝑ ſtatutũ, vel legẽ populi efficiant oĩa ꝑdia
tributaria. tñ illud dictũ non approbat, vt no. Bal. in l.ij C. ſine
cẽ. vel reli. vbi oĩno. vide. In collectis vero, quæ imponunt pri-
a cipa͞lr perſonis ꝑp res, [a] nõ eſt dubiũ ꝙ ſi trãſiuerint in ecclãm
ꝓ tpe poſtea ſecuturo illa collecta non poſſit imponi eccleſiæ
q̃a imponeret perſonæ nõ ſubditæ, ſed nec poſſet imponi ipſi
rei, q̃a nec illa reputat ſubdita laicis poſtquam ꝑuenit ad ma-
nus eccleſiæ, licet ſi de manu ſubditi perueniret ad manus al-
terius laici nõ ſubditi, tũc licet nõ poſſet imponi perſonæ, q̃a
nõ eſt ſubdita, vt d.l. reſcripto. §. fi. poſſet tñ imponi ipſi rei, q̃a
reputat ſubdita poſt quam eſt in territorio imponẽtiũ, ꝑ ea q̃
no. Inn. in c. poſtulaſti. ex̃. de fo. comp. & hoc modo debet limi
tari l. Libertus. §. ſola. ff. ad mu. vt intelligat ibi, ꝙ nõ poſſit im-
poni ꝑſonę, ſed rei bñ poſſet imponi. & hoc quotidie videmus
fieri: quia forẽſes pro poſſeſſionib᷒ quas hñt, cogunt ad tales
collectas, nõ tñ poſſet capi ꝑſona: q̃a impoſitio eã nõ afficit
cum nõ ſit ſubdita, ſed pñt capi fructus. Sed quid ſi erat poſita
in æſtimo vẽditoris, & poſtea trãsfert in eccleſiam, vtrũ eoipſo,
ꝙ erat in æſtimo, dicat affecta ꝓ futuris collectis, vt ſic trãſeat
in eccleſiã cum illo onere, ſicut trãſit cũ onere tp̃is p̃teriti? dic
ꝙ nõ. Nã affectio non incipit a tpe trãſactionis factę, licet poſi
ta ſit in æſtimo, ꝑ ea q̃ notat in l. Incola. ff. ad muni. & hoc de-
terminauit Bar. in d.l. ex pacto. ꝑ plures alias rõnes. & de hoc ꝑ
5 Io. An. in Nouel. ĩ d.c.j. de immu. eccl. lib. vj. circa fi. ¶†In text.
ibi, nõ eſſe ſeruãda. no. ergo ex hac l. & l. ex pacto ſucceſſorũ. s̃.
allegata, ꝙ licet creditor poſſit ius ſuũ inuito debitore trãsfer-
re in aliũ ꝑ viã ceſſionis: nõ ſic debitor ius, quo ipſe tenet paſ-
ſiue põt inuito creditore in alium trãsferre. fallit in hr̃de roga
to de reſtituendo hr̃ditatẽ, qui põt ſe exonerare reſtituẽdo au
6 thoritate ſenatuſcõſulti Treb. vt l.j. ff. ad Treb. in prin. † & iura
q̃ dñt ꝙ ex parte rei debitoris põt ꝯſtitui ꝓcurator in rẽ ſuã, vt
ff. ſa. erc. l. plane. & ibi no. in gl. q̃ incipit, ſic no. debent intelligi
nõ in ꝑiudicium creditoris, ſed quantũ ad ipſum reum, & ip-
ſum procuratorẽ, vt ff. man. l. ſi mãdato meo. in fi. prin. ibi, aut
7 ſi noluit creditor & c. ¶†In gl. q̃ incipit, quominus ibi, ſine cẽ-
ſi. vel re. l. oẽs. & hoc eſt verum ꝙ poſſeſſor põt ꝯueniri, tam ꝓ
tpe p̃terito q̃ futuro, ẽt ſi res illa nõ ſit adhuc poſita ad ęſtimũ
ſuũ, ſed adhuc ſit in ęſtimo vẽditoris, vel donatoris, vt expreſ-
ſe ꝓbat in illa l. oẽs, vbi valde hoc no. Bar. ſed qua actione aget
fiſcus ꝯ poſſeſſorẽ? Rñdeo pro tpe preterito agit hypothecaria
nõ perſonali, nã ꝑſonali actione fuit affecta perſona authoris
ſed ꝓ tpe futuro ẽt perſonali. Quidã tñ dñt, ꝙ nõ habet niſi hi
pothecariam, & iſte eſt caſus in quo ꝯpetit hypothecaria ſine
principali, vt no. gl. in d.l. Imperatores. de publi. tñ ibi gl. ſentit
ꝯ̃rium, ꝙ imo ſit reperire ꝑſonalẽ ſaltem hodie per auth. q̃ al
legat iſta gl. in fi. Bẽ dic, ꝙ aut loquimur in tributis, q̃ imponũ-
tur principa͞lr rebus, & in illis poterit ꝓcedere opinio illorum
tñ adhuc melius eſt dicere, ꝙ ꝓcedat opi. gl. ẽt iure veteri, quia
põt dici ꝙ imponat ſcd̃ario perſonę, vñ perſona põt capi pro
tributo nõ ſolum res. ſi aũt loquimur in collectis, tunc ecõtra
rio principa͞lr ꝑſonę, & ſcd̃ario rei, & ſic eſt dare ꝑſonalẽ. ¶In
gl. ibi, alij diſtinguunt. ſed quãtum ad ſolonem ꝯ̃rii de l. ep̃la. §.
pactũ. ff. e. iſta diſtinctio nõ eſt bona. nã in hac l. nõ ſolum. fuit
actum ꝙ poſſeſſor ſeu creditor nõ ſolueret, ſed ꝙ ipſe debitor
ſolueret vt ibi, dum dicit ſoluẽdi eius neceſſitas ad debitorem
ſpectaret, cuius ꝯ̃rium iſti dñt. põt tñ in ſe eſſe vera, q̃a ſi ſolũ
fuit actum, ꝙ poſſeſſor nõ ſolueret, nõ valeret pactũ, nec quã
tum ad ꝑiudicium fiſci, nec inter ſe, & ita loquit tit. C. ſine cẽ.
vel reli. & idẽ ſi aliquis dicat, vendo tibi hãc rem dempto ca-
none, vel liberã ab oĩ onere fiſcali, q̃a hoc nõ pñt partes face
re. Si aũt vẽditor ꝓmittat ſoluere fiſco, tũc valet ĩter eos, vt vir
tute iſtius ꝯiũctionis poſſit cõpelli ab emptore, vt l. ep̃la. §. pa-
ctũ, ſed nõ in ꝑiudiciũ fiſci, vt nõ poſſit ꝯueniri, vt in hac l. ſed
Nic. Mat. diſtinxit inter creditorẽ, & debitorẽ, quã diſtin. Bal. re
probat in d.l.ij. C. ſine cen. vel reli. ¶In gl. ibi, hodie tñ. ꝓ decla
rõne iſtius ver. opponit. ꝙ fiſcus poterit ire ꝯ nõ poſſeſſorem,
id eſt illum qui alienauit, vt in Auth. de man. prin. §. & nõ per
mittas. poſita. C. ſine cen. vel reli. auth. ſed periculum. glo. fatet
ꝙ hodie põt ſi poſſeſſor eſt minus idoneus, nõ tñ tollit, quin
poſſit ire ꝯ poſſeſſorem ſi eſt idoneus. Et aduerte, ꝙ ꝓ tpe præ
terito ſine dubio põt ire ꝯ alienantem, quia ꝑſona ſua eſt affe
cta ẽt iure veteri, ſed ꝓ tpe futuro iure veteri ñ poterat ire. ho
die vero ſi poſſeſſor nõ eſt idoneus, põt ire ꝯ authorem ꝑ illã
auth. & tpe alienationis debet ſe obligare, prout in hac glo. &
iõ dicit Bar. in l. Incola. ff. ad mun. ꝙ res vẽdita nõ debet remo-
ueri de libro, vel cataſtro vẽditoris, qñ ꝯſtat emptorẽ non eſſe
idoneũ iõ ſi aliq̃s alienaret ĩ forẽſem, vel in ecclãm, q̃a nõ re-
putant idonei, cũ nõ poſſint ꝯpelli ꝑſona͞lr, ſemꝑ res dẽret rema
nere in æſtimo vẽditoris, quouſq; emptor ſe obligaret fiſco ꝓ
b futuro tpe, ta͞lr ꝙ fiſco eſſet cautũ, qd̃ ꝑpetuo tene mẽti. [b] &
Bal. ĩ auth. ſed piculũ. dicit ꝙ eccl̃a põt hoc facere, & tũc ꝯue-
nit ad collectã rõne ſuę ꝓmiſſiõis, nõ ꝙ ꝑſonæ eccl̃aſticæ poſ-
ſint cõpelli, & aſtringi ꝑſona͞lr ꝑ iudicẽ ſecularẽ, ſed corã ep̃o
ꝯuenient, tene menti, quia iſta ſunt quotidiana & ſingularia.

ADDITIONES.

a *De collectis vero, quæ hodie perſonis imponuntur, ſi res propter quas ipſe imponuntur in alium tranſeant, an cum onere ſuo tranſeant, vide per D. Bart. Soci. in conſi. 243. ver. confirmari videtur, & ſecundo. in ij. parte. Et quid ſi in eccleſiã res prophanæ pertranſeant, vide Bal. & Bar. in l. placet. C. de ſacroſ. eccl. in j. col. 4. no. & Bar. poſt gl. in l. Incola. ver. quærit gl. quid ſi. ff. ad muni. & l. ſi. C. de exac. trib. lib. 10. & in l. reſcripto. §. ſciendum. ff. de mun. & ho. Et adde Bal. in conſi. factum tale eſt. quidam laicus. & Alex. in l. Titio. ad mun.

b ¶Tene menti. Adde in hac materia, quod conſuluit Anch. conſi. 124.

LEX XLIIII.

1 *Pactum quod valet contra naturalia, vel accidentalia contractus.*
2 *Quæ ſint illa ad quæ teneatur venditor emptori, & emptor vẽditori.*

IN emptionibus ſcimus.
1 ¶†No. valere pactũ ꝯtra naturalia, vl̃ accidẽtalia
ꝯtract᷒. s̃. e. l. paciſci. ſed ꝯtra ſubſtãtialia nõ, vt l. cũ
2 ꝑcario. ff. de ꝑca. & no. ff. e. l. pactũ. ¶†Quę aũt ſint
illa ad q̃ tenet vẽditor emptori, hñr in l. ex empto. ꝑ totã l. & ĩ
l. ſeq. ff. de act. emp. Et q̃ ſint illa ad q̃ teneat emptor venditori,
hñr in l. Iulia. §. ex vẽdito. ad vnũ tñ aduerte, ꝙ de natura ven
ditiõis eſt, ꝙ ſi venditor eſt dñs, per traditionẽ trãsfert dñium,
ſed ſi apponit pactũ ꝙ non trãſeat, id pactũ facit videri iſtam
nõ eſſe vẽitionẽ, vt l. cũ manu ſata. §. fi. ff. de ꝯtrah. emp. niſi di
cas illũ §. debere intelligi, qñ nõ ꝯſtat quẽ vẽdidiſſe, ſed tradi-
diſſe hoc pacto ꝙ nõ trãsferat, ſed ſi dixi vendo, tunc nõ vr̃ al
terari natura ꝯtractus ex hoc pacto: quia non eſt ꝯtra naturã
venditionis, ꝙ dñium non transferatur. ergo & c. vt in hac l.

LEX XLV.

1 *Si tutor eſt creditor pupilli ſui, tenetur ſtare ei pacto ad quod alios creditores eiuſdem pupilli induxit.*
2 *Quod quis facit in perſonam alterius, tenetur ſuſcipere in ſuam.*

1 CVm in eo eſſet pupil. † Si tutor ẽ creditor pu
pilli ſui, tenetur ſtare ei pacto ad qd̃ alios credito
res eiuſdẽ pupilli induxit. h.d. & eſt l. ſingularis, &
notabilis, q̃ no. & põt intelligi duob. mod. Primo,
ꝙ induxit maiorem partem creditorum ad remittendum par
tem debiti, & tunc nõ haberet dubium, nã ſi alij tenent ſtare
maiori parti, vt s̃. e. l. iuriſgentium. §. fi. ergo & ipſe multo ma-
gis. Scd̃o p̃t intelligi ſm Guil. ꝙ induxit maiorem partẽ credi-
torũ vel aliquos, ſed nõ tot ꝙ facerent maiorem partem ſine
eo, ſed addito ipſo tutore erat maior pars. & tũc eſt no. & ſin-
gularis, q̃a licet in ꝑcedenti caſu qñ eſt minor pars, alij non te-
neantur ſtare, ipſe tñ tutor, qui induxit, bñ ſtare teneatur. & ẽt
2 facit vt reputet maior pars. tene ergo menti, † qd̃ quis facit in
perſonam alterius, tenetur ſuſcipere in ſuam. facit ff. de ꝯdi. in-
deb. l. frater a fratre. ver. porro. & ff. mand. l. ſi negotia, & qd̃ ibi
no. in gl. fi. ¶In gl. circa fi. ibi ar. ꝯtra. ff. quemad. teſt. aper. hoc ꝯ-
trarium ſoluit gl. ff. de admi tut. l. cum hęreditas. & ibi videt in
telligere iſtam l. ꝙ hic maior pars creditorum remiſit partem
debiti. Vñ officium ſuum nõ eſt ſibi damnoſum, ſed factum
maioris partis creditorũ ex diſpõne legali, vt l. iuriſgentiũ. §. fi.
& tunc iſta lex nõ eſſet multum notabilis. Sed tenẽdo intelle-
ctum Gul. de Cug. licet Bal. teneat ꝑcedẽtem, dic ad hoc ꝯtra-
rium, ꝙ nõ officium fuit ſibi dãnoſum, ſed id qd̃ ipſe tutor fe-
cit occaſiõe officij, q̃a creditores alios induxit. Vñ æq̃tas ſugge
rit ꝙ idẽ ipſe facere debeat Sed ſi hoc nõ feciſſet, tunc factum
minoris partis creditorum nõ noceret tutori, ſicut nec alijs, q̃a
ſi noceret ei ſoli officium ſuum, eſſet ſibi damnoſum, qd̃ eſſe
nõ dẽt. & no. ex hac l. ſm Guil. ꝙ creditor pup. p̃t eſſe ei᷒ tutor.
Sed ꝯtra d̃ auth. minoris debitor. C. q da. tut. pñt. & ſic ꝯtra iſtã
dic ꝙ hic loquit de tutore teſtamentario, ibi de datiuo vel le-
gitimo, & ſic iſta lex nõ corrigit ꝑ illam auth. qd̃ eſt verũ ſi te
ſtator ſciebat illũ eſſe creditorẽ ſuũ, q̃a vr̃ approbaſſe ꝑſonam
eius & c. dic vt no. in d. auth. licet Guli. de Cug. hic formet plu
res qõnes circa iſtum artic. quæ magis cadunt ibi, quam hic.

LEX XLVI.

1 *Conuentio nuda non ſufficit ad agendum, niſi veſtiatur traditione vel ſtipulatione.*

1 DIuiſionis placitum. †Conuẽtio nu
da non ſufficit
ad agendũ, niſi veſtiatur traditione vel ſtipulatio-
ne. h.d. ſed tũc nõ erat nuda, & pone caſum hic, ꝙ
cũ hr̃emus rẽ cõem ꝓ indiuiſo. diuiſimus eã inter nos ſolo ver
bo, ꝙ a tali loco vſq; ad talẽ ſit meũ, & reſiduũ ſit tuũ: ſi poſt-
ea non vis ſtare diuiſioni verba͞lr factę, nõ poſſũ te cõpellere
ad ſtãdum, niſi interuenerit ſtipulatio vel traditio, quia poſui
te in poſſeſſione reſiduæ ꝑtis, quo caſu cõuentio veſtita eſt rei
interuentu, & reſultat quidam contractus innominatus.

LEX XLVII.

1 *Cautio, vel ſatiſdatio legatorum poteſt remitti per pactum, ſicut per vltimam voluntatem.*
2 *Argumentum de vltima voluntate ad contractum eſt bonum, quando ſubeſt eadem ratio.*

Credi-

3 *Creditores vſurarum, ꝙ poſſint remittere vſurarum cautionem, vt ſic valeat teſtamentum vſurarii, & habeat liberam ſepulturam.*
4 *Quilibet poteſt renunciare fauori ſuo, quando non habet admixtum fauorē publicum, vel alterius priuati, nec etiam odium alterius.*
5 *Pactum ꝙ non poſſit probari debitum, niſi per inſtrumentum publicum, & non per teſtes, non valet.*
6 *Pactum ꝙ ſcriptura priuata fidem faciat non valet, nec ꝙ ſtetur ſacramento partis de damnis & intereſſe.*
7 *In criminali cauſa non poteſt reus renunciare defenſioni ſuæ, & quid ſi fuit confeſſus maleficium.*

1 PActum inter hæredem. †Cautio, vt
ſatiſdatio legatorum pōt remitti per pactū, ſicut p
2 vltimā volūtatē.h.d.& allegatur ꝙ†de vltima voluntate
ad ꝓctum bonū eſt ar.qđ eſt verum ſcḋm Gul.de Cu.qñ
ſubeſt eadem rō, & ita ēt debet intelligi l.ſeruum filij.§.cū qui
Chirographū.ff.de leg.j.alias ſecus, qa multa pñt remitti p vlti
3 mā voluntatem, q̄ non per pactum, & ecōuerſo.dicit ēt † Bal.
per iſtā l.poſſe dici, ꝙ creditores vſurarii poſſint remittere vſurarum
cautionem, q̄ tenētur pſtare virtute c.q̄q̄.de vſu.li. vj.vt
a ſic valeat eius teſtm̄,[a] & habeat liberā ſepulturā, qđ non eſſet
4 ſi remiſſio non eſſet facta, vt in illo c.¶†In tex. ibi, voluntatē
defuncti: quia defunctus poteſt remittere hanc ſatiſdationē in
p̄iudicium legatarii, vt C.vt in poſ.leg.l.ſcire debetis.ergo & legatarius
cū ſit introducta mere in eius fauorē, & quilibet pōt
renunciare fauori ſuo, vt in fi.iſtius l. quæ ēt ad hoc allegatur.
& hoc qñ non habet admixtum fauorem pub.vel alterius priuati,
nec ēt odium alterius, alias nō poſſet. & ita loquunt̄ oēs
caſus allegati hic, in gl.mag.in quib.dicit fallere rłam, vt poſſit
qs renūciare iuri ſuo, ſed in illis nō erat merus fauor renūciā
tis.Et recollige iſtos caſus ex diſt.quam ponit Bar.in l.pen.C.e.
5 tit.† Et adde ꝙ nec valet pactum, ꝙ non poſſit probari debitum,
niſi per inſtrm pub.& nō per teſtes, vt eſt gl.ſingul.q̄ non
eſt alibi in Auth.vt ſine prohi.matres.§.qa vero.coll.v.& not.
in Spe.de prob.§.nūc videndum.ver.ſed pone, quia fauor pub.
6 eſt vt nō anguſtet̄ materia ꝓbationis, vt C.de here.l.qñ.† nec
b valet pactū, ꝙ ſcriptura priuata fidem faciat,[b] quia daret̄ materia
fabricādi falſum, vt no.Inn.ī c.cū P.tabellio.ex̄ de fi. inſt.
nec ꝙ ſtetur iacrō partis de dānis, & ītereſſe eadē rōne, vt no.
Dy.in l.ſi quis in ꝯſcribendo.C.de epi.& cle.de quo ēt p Bar.in
7 l.fi.ff.de p̄t.ſtipu.¶†Vlt.no.iſtam gl.circa fi.ver.item pactum ne
quis ſe defendat: quia ſemper allegat̄, ꝙ in criminali cauſa nō
poteſt reus renunciare defenſioni ſuæ, ſed aſſeſſores, & iudices
maleficiorum quotidie faciunt ꝯrium, quia poſt rmiſſionem factam
ad inqſitionem, vel accuſationē, vel ꝯfeſſionem rei, faciunt
ꝙ reus renunciat omni termino, & oī defenſioni dicendo
ſe nullam defenſionem hr̄e.ſed iſta gl.pōt intelligi qñ reus
non fuit ꝯfeſſus maleficium: alias procedit obſeruantia illorū,
pro qua facit l.addictos.C.de epiſc.aud.& de poe.l.addictos
vbi fiebat executio ſtatim lata ſententia, & ſic vr̄ renunciatio
applonis tenere.vide Bar.in l.cuſtodias.in fi.ff.de publ.iudi. vbi
tangit & allegat̄ gl.q̄ eſt in l.j.ff.de fur.Balduſque vr̄ hic dicere
contrarium eius quod iſta l.dicit. Bal. videtur diſtinguere in l.
fin.s̄.de fer.an renuncietur defenſionib.& non valet, vt in hac
gl.an termino, vel probationib.& tunc ſecus: quia iſta ſunt diuerſa,
vt no.Inno.in c.cum olim.extra de offi.dele. quæ diſtinctio
eſt potius verbalis, quam realis, vnde mihi videtur verior
diſtinctio quam feci, aut reus fuit confeſſus maleficium, aut
non: quia per confeſſionem fit notorium.

ADDITIONES.

a *Et adde quod idem Bal.ait in l.executorem.4.col.ver. vnum non omitto. C.de exec.rei iud.ꝙ vſurarius poteſt dare cautionem de reſtituendis vſuris coram honeſtis perſonis, quando ſtat per epiſcopum, ſacerdotem, vel notarium quominus eam recipiant: vel inter fideles, vbi episcopus, vel sacerdos non eſſet.& quid ſi in teſtamento ægrotus ſit confeſſus se vſuras a Sempronio exegiſſe, & promiſit se reſtituere, an ſi poſt reualescat poſſit confeſſionem reuocare, vide eundem Bal.in l.generaliter.10.qui eſt.de non num.pec.C.& ibidem per Cy.& per Alex. in l.fi.ff.sol.

b ¶Fidem faciat.Intellige hoc verum in ſcriptura fienda: non tamen in iam facta ita D.Alex.de Imo.in conſ.122.col.pen.in fi.in 4.vol.Cor.

LEX XLVIII.

1 *Pactum de petendo factum poſt pactum de non petendo facit, vt agi poſſit ex primo contractu, & vt aduerſus exceptionem præcedentis pacti detur replicatio ex vltimo pacto.*
2 *Partes poſſunt facere vt actus eorum non ſortiatur illum effectum, qui ſibi datur a iure.*

1 EMptor prædij.xx.caue. ¶† Pactū de
petēdo factum poſt pactū de non petēdo facit, vt
agi poſſit ex primo ꝯctu, & vt aduerſus exceptionem
p̄cedētis pacti det̄ replicatio ex vlt.pacto.h. d. & idem dr̄
in l.ſi vnus.§.pactus.s̄.¶In tex.ibi, & ſtipulanti ſpopōderat. in
hoc faciunt Doct.vim.qa iſte ꝯtractus nō fterit in terminis mere
iuriſgentiū: qa tunc ſicut ſolo ꝯſenſu fuit ꝯtracta, ita per primū
pactū de nō petendo fuiſſet ſolo diſſenſu, & ipſo iure diſtracta,
vt s̄.e.l.vnus.§.adeo.& ff.eo.l.ab emptione.& ſic nō poſſet
agi ex primo ꝯtractu, qñ actio ex illo ſemel extincta non
reuiuiſceret, ſed ageret̄ ex vltimo pacto, tanq̄ ꝯtractu renouato,
vt in d.§.pactus ne peteret.ver.idē dicemus & in bonęfidei,
ſed qa trāſiuit in ſtiplonem, qui eſt ꝯtractus iuris ciuilis, & nō
ꝯtrahit̄ ſolo ꝯſenſu: ſilr̄ nec ſolo ꝯſenſu fuit diſſoluta ipſo iure
nec actio ex eo nata fuit ſublata p pactū de nō petendo, ſed
eliſa, vt in d.§.pactus ne peteret.iō pōt iuuari ope replicatiōis,
vt d.§.pactus.& ꝓ hoc ff.qñ lice.ab emp.diſc.l.emptio. in fi. nō
tm̄ per hac ſtiplonē coęquęuā fuit nouatus primus ꝯtractus, &
ſic pōt agi tā exempto, q̄ ēt ex ſtiplone, vt l.duo ſocietatē. ff. ꝓ
ſoc.& plene p Bar.in l.ſingularia.ff. ſi cer.pe.¶In tex.ibi, cauit
ſibi ꝯueniſſe.expone ꝯuenit.¶In text.vt ꝯuētus eſſet xiij.& ſic
remiſit vij.p pactū de non petēdo.In tex.ibi, ꝯuentus.i.ex̄iudiciū,
nā in iudicio non potuiſſet ꝯueniri añ lapſum termini, &
hic fuit cōtrariū, vt patet ex eo qđ ſequit̄ ibi, vt ſi ea ſoluta intra
finitū tp̄s &c.¶In tex.ibi, ex prima cautiōe.i.ex p'rio cōtra.
ſtiplone vallato.¶In fi.tex.ibi, poſſe. & ſi obiiciet̄ exceptio ex
p̄cedēti pacto de nō petēdo replicabit̄ ex vlt. nec ꝓꝓea hæc replicatio
tollit exceptionē ipſo iure, ſed eā elidit, ſicut nec pactū
de nō petēdo ſuſtulerat actionē ex primo cōtractu ipſo iure,
ſed eā eliſerat, & ēt ciuilē oblonē, licet naturalē ipo iure ſuſtu
2 liſſet, vt l.Stichū.§.nālis.ff.đ ſol.¶†In gl.ibi, rñdeo.dic ꝙ egerūt
inter ſe, ſed expreſſe, vt differat a ſeq.ſed hæc eſt diuinatio.No.
tm̄ ex ea ꝙ partes pñt facere, vt actus earū nō ſortiat̄ illū effectū,
q ſibi dat̄ a iure, & ſic cēſet̄ dari, niſi ptes egerīt cōtrariū,
ſilr̄ notat̄ in l.elegāter.ff.de pign.act.& l.alia.ff.de ſol.facit s̄.e.l.
3 iuriſgētiū.§.qđ fere.in fi.¶†In gl.ibi, ꝙ ñ totū primū fuit ſublatū.
qa nō interuenerūt verba ſapiētia renouationē ꝯtractus.ſi.
n.dixiſſet, ꝙ fundus, q erat vēditus pro xx.ſit vēditus ꝓ xiij. tūc
ꝓcederet ꝯtrariū, ꝙ totus primus ꝯtract⁹ fuiſſet ipſo iure reſolutus,
& omnis oblo, & actio ſi nō interueniſſet ſtiplo. & tūc
p vltimū pactū cēſet̄ ꝯtractus renouatus, non reſuſcitatus primus,
& ſic ageret̄ ex vlt. ſed fuit dictū ꝙ de xx.in qb⁹ tenebat̄
rōne primi ꝯtract⁹, nō teneret̄ ſoluere niſi xiij.iō durat adhuc
primus ꝯtractus, & agit̄ ad totum pretiū, licet obſtet exceptio
in 7.vt in eo.§.pactus ne peteret.ver.ꝙ ſi non vt tolleretur.vbi
caſus. ſed quia hic interuenit ſtipulatio ēt in præcedenti caſu
non cenſetur primus contractus ſublatus ſecundum Doct.

1 *Generalis quietatio, vel pactum facta, vel factum poſt computum, & ſaldum alicuius rationis reſtringitur ad illa tantum de quibus erat facta computatio, vel ſaldum.*
2 *Generalis quietatio, vel pactum quando non poſſunt reſtringi ſalua ratione recti ſermonis, non tamen extenduntur ad occultata dolo alterius partis, nec etiam ad ignorata, nec ad ſuperuenientia de nouo.*
3 *Quid ſi fuit dictum quod quietatio iſta eſſet plena & pleniſſima.*
4 *Qui ſe ſubſcribit ſcripturæ factæ per alterum in ſui præiudicium animo conſentiendi ſcripturæ non vt teſtis, perinde ſibi præiudicat, ac ſi tota ſcriptura facta eſſet per ipſum ſubſcribentem.*
5 *Quod aliqua ſcriptura poſſit cancellari ſolo verbo, & an ſufficiat cancellare verbo? & qualiter dicatur fieri cancellatio, & quid in bannis.*

1 §.Lucius Titius Caium. †Gñālis qetatio, vel pactū
facta, vel factū poſt cōputum, & ſaldū alicuius rōnis reſtringitur
ad illa tm̄ de quibus erat facta cōputatio, vel ſaldum. h. d.
ſcḋm verū intellectum, licet gl.aľr intelligit.ſ. ꝙ imo gñaľr operet̄,
& ꝙ dicta reſtrictio nō debet fieri in pacto, ſed in trāſactione
nñ deberet fieri, vt reſtringat̄ ad illa de qb⁹ erat lis, vt C. de
tranſac.l.ſi certa.& in cōpromiſſo, vt ff.de arbi.l.ſi cū dies.§.plenū.
ſed Guil.de Cu.Cy.& Bar.dñt nō eſſe ficēdā drīam inter trāſactionē,
& pactū cum ſit eadē rō, ſed ſolū eſt conſiderādū p
q̄ verba fiant, an ſint talia, q̄ non pñt reſtringi ſalua rōne recti
ſermonis, & tunc non reſtringunt̄ p l.plurib.ff.de accepti.nam
in trāſactione poterit fieri remiſſio gñalis ēt de eo, de quo non
erat lis qñ conſtat de intētione partiū, vt ff.tit.j.l.Aquil. ſi vero
poterant reſtringi, tunc reſtringunt̄ nō ſolū in trāſactione, vel
in cōpromiſſo, vt in dictis legib.ſed ēt in pacto gratuito, per l.
ex plurib.in prin.ff.de ſol.& per l.Aurelius.§.Sticho.ff. de lib.le.
C.de excep.l.ſi ex maiore.qñ aūt dicant̄ poſſe reſtringi, & qñ
non, dicā ſuper tex. & iſta fuit intentio iſtius §.ſcḋm verum intel
2 lectum reprobato intellectu gl. † Scias tm̄ ēt qñ nō pñt reſtrin
gi ſalua rōne recti ſermonis non ꝓꝓea extendunt̄ ad occulta
ta dolo alterius partis, vt s̄.eo.l. tres fratres.nec ēt ad ignorata
tam in gñe, q̄ in ſpecie, licet ſine dolo partis, vt ff.ti.j.l.quæ cum
tutorib.ver.ei qui.nec ad ſuperuenientia de nouo, vt ea.l.in fi.
ſed ad incogitata in ſpecie, cogitata tñ in gñe, vt ſi erat ꝓpoſita
actio vlis, puta tutelæ vel neg.geſt. q̄ de ſui nā comprehendit
diuerſas ſpecies bene extenderetur ad omnes, licet aliqua
ignorarentur: quia proponendo talem actionem cenſetur in
genere cogitaſſe de omnibus ſpeciebus, quæ ſub illa comprehenduntur,
vt C.de tranſactio.l.ſub prætextu.la ſecunda. ¶ In
tex.ibi, ſumma autem aureorum, ſcilicet prædictam de qua s̄.
¶In tex.ibi, ex quacunque cauſa.iſta verba faciebant dubium
quia videbantur comprehendere, etiam illa quę non erant de

ratione

rõne menſæ:ſed ɔ̃rium eſt,qñ pñt reſtringi ad rõnẽ menſæ,cũ
illa rõne plures,& diuerſę cãę venirẽt,vt patet,in prin.§. ſed ſi
dixiſſet ex quacunq; cã,tã ꝑtinẽte ad mẽſam q̃ nõ ꝑtinẽte,tũc
3 nõ poſſet fieri reſtrictio,& hẽt locũ determinatio gl.† Sed qd
ſi fuit dictũ ꝙ ꝗetatio iſta eẽt plena, & pleniſſima? Rñdeo ad-
huc deberet reſtringi ad illa q̃ ɔcernũt rõnẽ mẽſæ,de qb. ſ̃. tñ
fuerat locutus,dũ dicit,ex rõne mẽſę q̃ mecũ habuiſti ex ɔ̃cti-
bus plurimis,vt patet in d.l.cum dies.§.plenum.ver.ſed ſi forte
& no.Bar.in l.Aquiliana.cum l.ſeq.in fi.j̃.tit.j.oportet ergo ꝙ
dicat̃ ad hoc,vt ſi ſit gñalis, valet tã de ꝑtinentib.ad mẽſam q̃
aliunde.¶In tex.ibi,vanũ,& ꝓ cancellato habebit̃. dicit gl. ꝙ
iſte Lucius Titius abſens cõſenſit huic ep̃lę, ſi iſte ſcribens vo-
luit eẽ liberatus ab eo de alia ſumma ad q̃ ſibi tenebat̃ ex̃ rõ-
nẽ mẽſę,ſed põt intelligi ꝙ ecõuerſo voluit illũ liberare ab eo
ĩ quo ipſi ſcribẽti debebat̃ ab illo abſente,& tũc ꝓcederet cla
4 re.†Ex p̃cedenti.no.duo.Prĩo ſ̃m Bar.ꝙ ille q ſe ſubſcribit ſcri
pturæ factæ ꝑ alterũ ĩ ſui p̃iudiciũ ꝑinde ſibi p̃iudicat,ac ſi to-
a ta ſcriptura facta eſſet ꝑ ipſum ſcribentẽ,[a] ad hoc j̃.de pig.l.fi-
deiuſſor.§.j.in fi.& hoc qñ ſe ſubſcripſit aĩo cõſentiẽdi ſcriptu
5 ræ,nõ vt teſtis,vt no.j̃.de pig.ac.l.Caiꝰ.†Scd̃o no.ꝙ aliqua ſcri
ptura põt cãcellari,& caſſari ſolo verbo,ſi hoc agat̃ inter ꝑtes
& habeat̃ ꝓ caſſa,& cancellata.Eſt & cancellatio,q̃ fit interue
niẽte facto de qua hr̃ j̃.de pet.hære.l.ſi ꝗs libertatẽ.in gl. ſuper
verbo,inducat̃.q̃ ſemper allegat̃ ad hoc quaĩr dicat̃ fieri cãcel
latio.& eſt arg. ſi in cap̃lis pacis cõtineat̃ , ꝙ bãna & cõdẽna-
tiones quorundã dẽant cãcellari,an ſufficiat cãcellare verbo?
& vr̃ ꝙ ſic,vt hic:ɔ̃riũ dic,ꝗa cenſet̃ actũ de cancellatione rea
li,alias non expediret amplius verbo cancellare,qñ agẽdo vt
cancellarent̃,hñent̃ pro cancellatis.ar.ſ̃ l. ſi intra. & qđ ibi di-
xi.facit l.inductũ.C.de ſol.ꝗa multũ operat̃ cancellatio realis,
ꝑ no.j̃.de adul.l.ſi.ꝑ Bar.nã excuſaret̃ offendẽs bannitũ , q po
b terat impune offendi,ſi eius bannũ nõ eſſet cãcellatũ[b] realr̃,li
cet eẽt verbalr̃:ꝗa excuſaret̃ auctor pu.ſcripturæ, q̃ repit̃ accẽ
ſa ſi ignorabat cancellationẽ verbalẽ,& ſi nõ cõmiſit negligẽ
tiã in ignorãdo,alias ſecus,vt ibi no.¶In tex.ibi,vt p̃rono eius
ecc.redderẽtur.gl.intelligit duobus modis. mihi placet illa ex-
poſitio,ꝙ iſte Lucius Titius miſit huic Caio Seio iſta trecẽta,
vt daret huic patrono,& nõdũ dederat, & ſic tenebat̃ eidẽ re-
ſtituere vel illi dare,& ipſe volebat ſe excuſare ꝙ neutru tene-
ret̃,quaſi eẽt ab iſta ſumma liberatꝰ ꝑꝑ verba ep̃lę gñalia, qb.
Lucius Titius cõſenſerat,ſed ille dicebat ſe nõ intellexiſſe,niſi
đ ꝑtinẽtib.ad mẽſem de qb.facta erat cõputatio,ꝗa ſic cõtine
bat̃ in ep̃la.vt patet ſ̃ ex tex.ibi ex rõe mẽſę,&c.& iſta ñ ꝑtine-
bat ad rõnẽ mẽſę,nec ĩ cõputo erat aliq̃ mẽtio facta de iſta sũ
ma,ſđ đ diuerſis q̃ ĩuicẽ habuerat agere,& ĩ hoc ſtabat.¶In fi.
tex.ibi,tñ rõ accepti,atq; expẽſi eẽt cõputata.hic ẽ tex.exp̃ſſius
ꝓ ĩtellectu Doc.ɔ̃ gl.vt illa gñalia verba nõ extẽdant̃,niſi ad il
c la q̃ reperiuntur in computo[c] ex quo fuit factũ ſaldũ de 386.

ADDITIONES.

a ¶Scribentem.Adde eundem Pau.conſi.356.Alex.conſi.257.& adde vt per Are. conſi.64.

b ¶Cancellatum.An ſufficiat bannum cancellatum verb. vide Cęp. conſi. 39. per Alex.conſi.112.j.lib.

c ¶In computo.Adde Alex.conſi.11.ij.lib.

LEX XLIX.

1 *Pactum nudum appoſitum in traditione ad commodum tradentis veſtitur cohærentia traditionis.*

2 *Promittens per ſtipulationem,licet non poſſit apponere pactum in ſui fauorem, ꝙ veſtiatur cohęrentia promiſſionis: tamen qui tradidit, licet non ad ſui commodum,ſed recipientis bene poteſt apponere,& veſtitur.*

3 *Traditio quæ fit ex cauſa neceſſaria non veſtit pactum, nec veſtimento cohærentiæ,nec veſtimento rei interuentu.*

1 IN traditionibus rerũ.†Pactum nudũ ap-
poſitum in traditione ad cõmodũ tradentis veſtit̃
cohærẽtia traditionis.h.d. & ad hoc allegat̃ iſta l.
& l.legem.C.e.tit.& ſic eſt vnũ de veſtimẽtis pacto
rũ,de quib.ꝑ gl.ſ̃.eo.l.iuriſgentium.§.quinimo.licet gl. ibi, nõ
videat̃ illud cõputare,ſed ſolũ de veſtimẽto rei interuẽtu. & ẽt
gl.vult hic,ꝙ hoc ſit veſtimentum rei interuẽtu, qđ nõ placet
2 vt dicã.† Et aduerte ꝙ licet ille,qui ꝓmittit ꝑ ſtip̃lonẽ nõ poſ-
ſit apponere pactũ in ſui fauorẽ , ꝙ veſtiat̃ cohęrẽtia promiſ-
ſionis,ſed ipſe ſtipulator cui actio acquirit̃ bñ põt,vt l.petens.
C.eo.ille tñ q tradidit,licet nõ ad ſui cõmodũ, ſed recipientis,
bñ põt apponere,& veſtit̃ vt hic.¶In tex.ibi,in traditionib.nõ
nudis,ſed ex quib.trãsferat̃ dñium,vel vſucapiendi ɔdõ.vel dic
intelligẽdo ſ̃m ꝙ gl.intelligit,ꝙ ẽt ſi eſſet nuda traditio ad vti
litatẽ tñ recipiẽtis,vt ſi cõmodo rẽ pacto appoſito, ꝙ aliquid
facias pro me,nõ habita relatione cõmodati ad pactũ reſul-
tat contractus innoĩatus, q veſtit̃ ex parte mea interuẽtu rei,
ſecus ſi fiebat ad meã vtilitatem, vt ſi tradidi ex cã depoſiti,&
tunc nõ põt reſultare talis contractus.¶In gl.magna in prin.
de religioſis.l.qđ ſi locus.Sol. ibi eſt ſpãle fauore religionis, ꝙ
pactũ contra eam nõ veſtit̃ cohærentia traditionis, item ſpe-
ciale odio vſurarũ.l.iij.C.de vſu.& ad idẽ tẽdit l ſi tibi. in prin.
ſ̃.e.j̃.allegata.in gl.in l.vero pe.j̃.e.eſt iõ, ꝗa ſicut pactũ ſolũ ñ
ꝓficit ad acꝗſitionẽ iuris realis,ſiue dñij,vt.j̃.ſeꝗt̃ in gl. ita nec
ad impediẽdũ ius reale,vt ſi paciſcor tecũ,ꝙ rẽ tuã non poſſis
alienare,vel obligare,nã impediret̃ ius tuũ reale , qđ ɔ̃ſiſtit in
poſſe facere de illa ꝗcꝗd vis,vt l.in re mãdata.C.man.ad idẽ tẽ
dit l.ſi creditor §.fi.j̃.de diſtr.pig.ſ̃m vnã lr̃am,licet ſ̃m aliã di-
cat ɔ̃rium,ſed dic,vt dicã j̃.e.l.pe.¶Itẽ in l.auia.C.de iu.do. eſt
iõ,ꝗa ibi traditio fiebat ex cã neceſſaria,ꝗa pr̃ tenebat̃ filiã do
tare,iõ nõ veſtit pactũ,vt j̃.ſequit̃ ĩ gl.ad idẽ tendit l.quoties.j̃.
ſol.ma.ſ̃m Bar.ſed ɔ̃ hãc rõnẽ facit,ꝗa ſi eẽt emãcipata bñ ve
ſtiret̃ pactũ,& tñ ẽt tũc tenet̃ eã dotare,vt l.fi.C.de do. prom.
iõ dic de hoc vt ĩ d.l.auia,ꝗa difficile eſt aſſignare rõnem.¶In
gl.ibi,itẽ,& vbi eſt reale.ꝓ declarõne iſtius ver.vide gl. q̃ eſt in
l.j.j̃.de don.q̃ eſt valde magr̃alis.¶In gl.ibi,ꝗa veſtitũ eſt rei in
teruẽtu.Iac.But.dicit,ꝙ imo cohærẽtia traditionis,ꝙ veſtimẽ-
tũ eſt diuerſum a veſtimẽto rei interuẽtu.Bar.ſuſtinet gl.ꝗa nõ
veſtit̃ pactũ,niſi qñ fit in fauorẽ tradẽtis,cũ traditio fiat fauo-
re recipiẽtis,& ſic habita relatione traditionis ad pactũ reſul-
tat ɔctus innoĩatꝰ,q veſtit̃ rei interuẽtu.ſed certe hoc eſſet ve-
rũ qñ pactũ eſſet finalis cã traditionis, vt ſi trado vt vadas pro
me Romã,ſed poſſibile eſt,ꝙ nõ finalis eſt cã, tñ eſt in fauorẽ
tradẽtis,nec reſultat ɔ̃ctus innoĩatꝰ,& tũc nõ veſtit̃ rei interuẽ
tu,ſed cohęrẽtia traditionis,vt dicit Iac. Bu.vt ſi mulier tradat
dotẽ cũ pacto,ꝙ ſol.ma.dos ſibi reſtituat̃.nã nõ mouet̃ ad tra
dẽdũ ꝑꝑ hoc pactũ,ſed ꝑꝑ mr̃imoniũ, vñ nõ p̃t reſultare ɔ̃ctꝰ
innoĩatus,ꝗa nõ iõ dat,vt ille ꝓmittat,& tñ veſtit̃ pactũ,vt C.
3 de rei vxo.act.l.vnica.§.accedit.& de pac.l.legẽ.¶†In gl.ibi, ꝗa
traditio fiebat ad me li berãdũ.no.iſtã gl.ꝗa ſꝑ allegat̃ , & pro
ea eſt caſus.ſ̃.eo.ſi intra.ꝙ traditio q̃ fit ex cã neceſſaria nõ ve-
ſtit pactũ,nec veſtimẽto cohærentiæ, nec veſtimẽto rei inter-
uẽtu,vt ibi dixi.qñ ergo mulier,vel extraneus promittit dotẽ,
ſi vult pactũ de reſtituendo veſtiri , apponat ipſum tp̃e ꝓmiſ-
ſiõis,ꝗa illa fit ex cã volũtaria,& ſi apponeret poſtea in tradi-
tione nõ veſtiret̃,& de hoc eſt caſus in l.ex morte.C.de pa. do.
añ fi. ſed ſi inciperet a traditione , tũc poſſet apponere pactũ,
& ita loꝗt̃ qđ ſ̃.dixi.¶In gl.ibi,ſed ſecus in ɔ̃ctib.innoĩatis.ſ.qñ
inceperũt a cõuẽtione nuda,vt ſi cõuenimus de permutando
librũ tuũ cũ meo,nã ex ea neuter põt cõpelli anteq̃ ſibi ſit im
pletꝰ ɔtractus,vt ſ̃.e.l.diuiſionis.& in l.ex placito.C.de rer.per-
mu.ſi ergo alter ipſorum poſtea impleat tradendo , quia hoc
facit ex mera voluntate,põt tunc apponere pactum, & veſti-
tur ſicut ſi pręceſſiſſet conuentio veſtita.& hoc vult gl.dicere.

LEX L.

1 *Valet pactum ꝙ debitor non conueniatur vltra quam facere poſſit.h.d.*

2 *Pactum quod quis poſſit pro debito capi,& incarcerari aliter quam de iure liceat,an valeat.*

1 SI quis crediderit.†Valet pactũ,ꝙ dẽ-
bitor nõ ɔueniat̃
vltra q̃ facere poſſit.h.d.¶In gl. ibi, & ſic hr̃ rõ ſui
ne egeat.q̃rit Gul.de Cug.quid ſi agens eſt indigẽs,
& tunc nõ hẽt aliud,vñ viuat niſi creditũ, an reus
poterit vti hoc priuilegio aduerſus eum ſi , & ipſe indiget ? vr̃
ꝙ ſic,ꝗa ſunt in pari cã, & ſic potior dẽt eẽ ɔdõ rei,vt l.ſi ſeruũ
§.ſequit̃.j̃.de ver.ob.contrariũ tenet ipſe: nã nõ ſunt in pari cã
cũ actor tractet de dãno vitãdo,& reus de lucro captando, ꝗa
hoc priuilegiũ tẽdit in lucrũ eius, & dãnũ agẽtis. dẽt ergo eſſe
potior ɔdõ agẽtis,vt j̃.de min.l.verũ.§.fi.cũ l.ſeq. & facit qđ hr̃
2 in mã.l.ſi fideiuſſor.§.nõ male.in gl.fi.¶†In fi.gl.ibi, ſecus ſi fa
uore ꝑſonæ: ꝗa tũc eſſet contra bonos mores,ꝗa ɔceditur ob
reuerentiã ꝑſonæ,ergo &c.vt ſ̃.e.l.vnus.§.pacta quæ contra.&
a hoc inducit̃ ad q.an valeat pactũ , [a] ꝙ poſſit ꝗs pro debito ca-
pi,& carcerari aliter q̃ de iure ſit? quod dic vt d.§.eleganter.

ADDITIO.

a *Et vide contra.Quid de pacto vt liceat,quod de iure communi licet, per Bar.in l.ſicut.§.apud Pompon.ſi ſer.vend. Et adde quid de illo pacto per quod quis paciſcitur,vt poſsit capi,& carcerari creditoris authoritate propria.Et an poſsit renunciari beneficio auth.imo a debito.poſitæ ad l.ob æs.C.de ac.& obl.per Bal. adde tamen quod glo.in l.interdum.§.qui furem.ff.de furt.tenet ꝙ valet pactum per quod quis obligatur ad priuatos carceres creditoris.Et idem Bal.in add.Spe. tit.de obli.& ſolu.habes tamen gl.contrariam in d. Auth. imo,tu videto ibidem per eundem Bal.

LEX LI.

1 *Poteſt fieri per pactum,quod quis teneatur de eo,ad quod teneretur per l. etiam ſi pactum non fuiſſet factum.*

2 *Quod non poteſt fieri per pactum priuatorum,an poſſit fieri per legem.*

3 *Quod hoc pactum ne facias ſeruum meum furem,vel fugitiuum importet duo,ſcilicet ꝙ non ſolicites , vt talis fiat, & quod non negligas taliter quod ab alio fiat.& nu.4.*

4 *Promiſſio de non delinquendo erga me,vel rem meam non continet turpitudinem,imo honeſtatem & eſt valida , ſed promiſſio de dando tibi premium,ſi non delinquas bene continet turpitudinem ex parte tua.*

5 *Depoſitarius,commodatarius & conductor , licet teneantur cuſtodire rem ne perdatur,& ſi propter negligentiam perditur,depoſitarius teneatur*

de

de lata, conductor de lata, & leui, & commodatarius etiam de leuiſſima culpa, non tamen tenentur adhibere diligentiam ne corrumpatur ab alio.

6 *Si promiſiſti me non offendere ſub certa pœna pecuniaria ſi me offendis, an incidis in illam, & etiam in pœnas legales vel ſtatuti.*

7 *Si promiſiſti me non offendere in rebus vel in perſona, quid importat hæc promiſſio.*

1 NOn impoſſibile puto. † Poteſt fieri ꝑ pactũ ꝙ qs teneat̃ de eo, ad qđ teneret̃ ꝑ l. ẽt ſi pactũ nõ fuiſſet. h. d. vñ allegat̃, ꝙ illud qđ põt fieri ꝑ l. pt
a ẽt ꝑ pactum [a] & ɔ̃, qđ põt fieri ꝑ pactũ, põt & ꝑ l. vel ſtatutũ, & qđ nõ põt fieri ꝑ pactũ, nec ꝑ ſtatutũ, ita vult gl. C. de decre. decu. ſup rub. ſed alia gl. dicit ɔ̃riũ. in l. nec ex ꝑ̃torio. & l. neque
2 pignus. §. priuatorũ. j̃. de reg. iu. ſed Doc. ɔcordant hoc mõ, † ꝙ ſi aliquid nõ p̃t fieri ꝑ pactũ priuatorũ, eo qa ɔ̃ bonos mores, nõ põt fieri, ꝑ l. ſeu ꝑ ſtatutũ, qa lex debet eſſe honeſta. 54. di. c. erit. ſed ſi pp aliã cãm, puta qa ɔ̃ publicã vtilitatẽ, tunc licet nõ poſſit fieri ꝑ pactũ priuatorũ, qa nõ p̃nt derogare iuri pub. vt l. iuriſgentiũ. §. ſi paciſcar. s̃. c. bñ tñ põt fieri ꝑ legem vel ſtatutũ, qa fit authoritate publica, & ſic eſt pactũ publicum ꝑ qđ põt derogari iuri pu. qđ dic, vt ꝑ Bar. in l. oẽs populi. s̃. de iuſt. &
3 iu. in 3. q. prin. vbi tractat ſuper quib. p̃nt fieri ſtatuta. ¶ † In tex. ibi, hoc eſt. no. diligenter ꝙ hoc ne facias ſeruũ meũ furẽ, vel fugitiuũ importat duo. ſ. ꝙ nõ ſolicites, vt talis fiat. & ꝙ nõ negligas taliter, ꝙ ab alio fiat. & hoc vltimũ eſt multũ ſingulare. Nã prima facie nõ videbat̃ importare, niſi primũ: vñ ſi fieret ab alio nõ videbat̃, ꝙ deberes teneri ex pacto, qđ fuit ɔceptũ in ꝑſonã tuã, vel ſup facto tuo. ar. j̃. e. l. q in futurũ. §. fi. non. n. tu feciſti alius fecit. ſed dic ꝙ hoc ꝓcederet ſi fieret hoc pactũ ſup ſeruo meo non cõmiſſo tuæ cuſtodiæ, ſed hic erat cõmiſſum, qa depoſitus cõmodatus, vel locatus, iõ pactũ importat plus. & hoc dat intelligere iſtã l. & j̃. loc. l. in lege. vbi bona lex. tñ aduerte, qa ibi fuit actum ne faceres, nec vt ſineres fieri, & tunc iſta magis claret pp illud verbũ ſineres, qđ intelligit̃. ſ. ab alio, ſed iſta lex vult hoc plus, ꝙ etſi illud verbũ non ſit appoſitum, idẽ ſit, qđ hic ṽr multũ ſingulare, & ſupplet illã l. limitãdo, vt dixi. ¶ In tex. ibi, ita põt hæc pactio locum h̃re, ad hoc C. cõia
4 de le. l. j. ver. cum. n. & qđ ibi ꝑ Cy. ¶ † In gl. ibi. s̃. ſi ob maleficiũ dic ꝙ promiſſio de non delinquendo erga me, vel rem meam nõ ɔtinet turpitudinẽ, imo honeſtatẽ, & eſt valida, vt hic. ſed ꝓmiſſio de dando tibi p̃mium, ſi nõ delinquas bñ ɔtinet turpitudinẽ ex parte tua, qa debebas hoc facere gratis. ergo &c. j̃. de cõdi. ob turp. cau. l. fi. ¶ In gl. ibi, cũ & iure cõtractus ad hoc teneat̃, & ſic ṽr nullum, tanq̃ ſuperfluũ, vt s̃. eo. l. iuriſgentium. §. ſed ſi fraudãdi. gl. dicit, ꝙ imo cõtinet tres vtilitates, vt ſequit̃, & poſito ꝙ nullã ɔtineret adhuc nõ eſſet nullũ, ꝑ l. q̃ mutua. j̃. mand. qa põt fieri ad abundantem cautelam. & iſta eſt intẽtio iſtius l. qđ ẽt tenet Bar. & dicit plus, ꝙ ẽt tunc ſi ſit nudum de ſui natura, nec veſtiat̃ cohęrẽtia ɔtractus, nihilominus valet, & ꝓducit actionẽ: qa cũ ɔtineat idẽ qđ ɔtinet lex, d̃r ɔuẽtio legitima, & veſtit̃ l. auxilio, vt s̃. e. l. legitima. cũ ibi no. in gl. ad §. ſed ſi fraudãdi. rñdetur, ꝙ ibi ſupfluitas erat cũ vitio, ſecus ſi ſine vitio. ¶ In gl. ibi, ad q̃ dicas, ꝙ ꝑ pactũ tenebit̃ ẽt curare ne hæc fiãt: vult ergo gl. ꝙ ſi pactũ nõ eſt appoſitũ, ſolũ teneret̃ de facto ſuo ſi ipſum faceret furẽ, vel fugitiuũ, nõ aũt ſi negligeret, & fieret ab alio. Bar. cõtra ſaltẽ in cõmodato, vbi venit
5 ẽt leuiſſima culpa. † B̃r puto gl. verũ dicere licet. n. depoſitarius & cõmodatarius, & ɔductor teneant̃ cuſtodire rẽ ne ꝑdat̃, & ſi pp negligentiã ꝑdat̃, depoſitarius tenet̃ de lata, tñ cõductor de lata, & leui, cõmodatarius ẽt de leuiſſima, nõ tñ tenent̃ adhibere diligentiam ne corrumpat̃ ab alio, niſi interueniat pactũ. & hæc eſt intentio iſtius l. cũ gl. ergo ſi ipſi ſeruũ corrũperẽt, triplici authoritate tenerẽt̃. ſ. actiõe ſerui corrupti, & actione ex eo cõtractu, q̃ põt cum illa cõcurrere. ad qđ j̃. ꝓ ſol. l. rei cõis. cũ l. ſeq. Itẽ ex pacto iſto incõtinenti appoſito, vel etiã ex interuallo, qa tunc reputat̃ ɔuẽtio lr̃ima, ꝓut dicit Bar. ſi vero ipſi nõ corrũpant, ſed negligãt, & ab alio corrũpit̃, tunc ſi negligẽtia cadit in culpam latã, tenerent̃ actione ex eo cõtractu & ẽt ex hoc pacto, ſed actione ſerui corrupti nõ, qa in illa venit dũtaxat dolus, vt gl. dicit. ſi ergo cadit in culpã leuẽ, vel leuiſſimã, tunc tenent̃ ſolũ ex pacto iſto, & ita demũ ſi fuit incõtinẽti appoſitũ, & ſic veſtit̃ cohærẽtia cõtract⁹. ſi vero ex interuallo, ñ poſſet dici cõuẽtio lr̃ima, qa nõ eſt facta ſup eo ad qđ de iure tenerent̃ ſi facta nõ eſſet, ꝑ id qđ s̃. dixi. & ita intelligo
6 iſtã materiã, vltra q̃ dicit Bar. ¶ † In gl. itã põt eſſe, ꝙ apponitur pœna. ꝑ iſtã gl. determinat Bar. ꝙ ſi promiſiſti me nõ offendere ſub certa pęna pecuniaria, ſi me offendis incidis in illam, licet ẽt incidas in pœnas legales vel ſtatuti, cõtra qđ facit, qa debemus eſſe cõtẽti legalib. pœnis, vt l. ſi ita ſtiplo facta. j̃. de ver. obl. ſed rñdet Bar. ꝙ illa loquit̃ in caſu ſuo, qñ apponeret̃ pœna in cõtractu, vel in diſſolone mr̃imonii, qđ dẽt eſſe liberum a pęna cõuẽtionali, & ſufficere dẽt pęna legalis, al̃s ex illũ caſum ſecus. Poſſumus alr̃ dicere, ꝙ pęna legalis applicat̃ fiſco, ſed iſta pęna cõuẽtionalis applicat̃ parti. B̃r quicqd ipſe dicat diſputãdo fuit terminatũ cõtrariũ, vt dicit Io. And. in mercu. ĩ regula, fruſtra. li. vj. miror ꝙ Bar. non allegat, nec ẽt Bal. no. tñ
7 determinationẽ Bar. † q̃ forte verior eſt limitãdo, vt dixi. Quid aũt ſi ꝓmiſiſti me nõ offendere in reb. vel in ꝑſona, qd importat hęc promiſſio? Rñde, ꝙ ſi offendis me in reb. potero agere ad intereſſe, ſi interuenit ſtiplo. s̃. ſi quis cau. l. ꝓcurator. & ſi quis in ius vo. l. fi. ſi aũt in perſona, tunc qa non cadit æſtimatio pecuniaria rõne dãni, ſed ſolũ rõne cõtumeliæ, dicit Bar. ꝙ talis ꝓmiſſio importat duo. Primo, ꝙ criminl̃r de illa offenſa debes acrius puniri tanq̃ fregeris pacẽ, vt in ti. de pace tenẽ. & eius viola. ĩ vſib. feu. & ꝑ ſtatuta ſolet imponi maior pœna faciẽti cõtra pacẽ nã ex hoc pacto reſultat pax, vt s̃. e. l. ij. in prin. Scđo importat vt æſtimationẽ iniurię, q̃ poterã petere ꝑ actionẽ iniuriarũ, q̃ eſt odioſa, & nõ trãſmittit̃ ad h̃rdẽ añ li. cõte. vt l. eũ q. §. q iniuriarũ. s̃. ſi qs caut. & ſolo pacto tollit̃, & ipſo iure, vt s̃. e. l. ſi vnus. §. pactus. ver. ſed ſi pactũ. nõ potero petere ꝑ actionẽ ex hoc pacto, ſeu ſtiplone, & ſic trãſmittet̃ ad hæredẽ añ li. conteſt. Nec ob. §. q iniuriarum. qa ibi in illa, q̃ veniebat acceſſorie, icta venit æque principl̃r, qa ſup eo, vt ibi dixi ꝑ l. item illa. §. qđ adijcitur. j̃. de conſt. pe. quod non tollit̃ ipſo iure ꝑ pactum: vt d. §. pactus. tene menti, quia notabilia ſunt.

ADDITIO.

a ¶ Per pactum. An illud quod poteſt fieri per pactum poſſit fieri & per ſtatutum, & econtra, vide per Cal. conſi. 2. de pac. per Lud. Ro. conſi. 399.

LEX LII.

1 *Pactum de non petendo factum per errorem non valet ipſo iure.*

2 *Error cauſæ an impediat effectum pacti, & quando vitiet legatum, & nume. 3.*

3 *Per acceptilationem liberatur debitor ipſo iure, ſed propter errorem debet agi condictione ſine cauſa, vt ſe reponat in priſtinam obligationem.*

1 SI cum te ex cau. legati. † Pactũ de nõ petẽdo factum ꝑ errorem nõ valet ipſo iure. h. d. tota lex: & primo loquit̃ qñ fuit erratũ principl̃r in ipſo pacto, quia credebat ſe teneri ad ipſum faciẽdum, cum non teneret̃ vſq; ibi, idẽ in eodem. Scđo qñ fuit erratũ in alio, & occaſione illius erroris deuentũ fuit ad pactũ.
2 ¶ † In gl. ibi, dic ergo nõ ſubmoueri. ſ. efficaciter. iſta gl deſtruit tex. qui dicit ipſo iure no liberari debitorẽ. & ſic hoc pactũ ipſo iure nullũ eſt, nec aliquẽ effectũ producit, & ſic nõ inducit exceptionem, vt ſequit̃ in tex. ad cõtrariũ. dic ꝙ error nõ impedit effectum traditionis. ſ. tranſlationẽ poſſeſſionis, vel dñij, & ita loquit̃ cõtrariũ s̃. formatũ, ſed effectũ pacti ſic vt hic. Rõ diuerſitatis, qa traditio conſiſtit in actu facti, factum in actu verbi, & potẽtior eſt actus facti, vt patet in cancellatione, qa ſi ꝓcedit̃ ad actũ facti potentior eſt, q̃ ſi ad actum verbi, iuxta no.
3 ĩ l. naturã. C. de teſt. iũcta l. ſancim⁹. & hoc voluit iſta lex. ¶ † In gl. ibi, qđ dico locum h̃re ẽt ſi ꝑ acceptilationem eum liberaſſet, licet q̃dã cõtra, hæc ſcđa eſt verior: qa cũ acceptilatio hẽat magnum robur a iure, & habeat vim ſolonis pp errorẽ non impedit̃ eius effectus, ſicut nec effectus traditionis: iõ liberat̃ debitor ipſo iure ab oblone, ſed pp errorẽ debet agi cõdictione ſine cã, vt ſe reponat in priſtinã oblonem, vt j̃. de condi. ob cãm. l. ſi quis accepto. ſc̃m Bar. & bñ. ¶ In gl. ibi, ſi alter nõ erat legaturus, hoc eſt diuinare hic. & ideo dic aut errat̃ in cã finali, & tunc ẽt ſi non probetur ꝙ quis non fuiſſet aliter facturus nihilominus actus vitiat̃. Tunc aũt d̃r cã finalis, qñ ſi eſſet vera eſſet obligatoria, & arctaręt q̃tum ad illũ actum, & tunc d̃r ineſſe actui, vt l. cũ tale. §. falſam. j̃. de cõdi. & demon. & no. in l. demonſtrõ. §. qđ aũt iuris. eo. tit. per Bar. & ita erat hic, qa putabat ſe grauatũ in vlt. voluntate puta in codicillis deliberãdo, qđ ſi eſſet verũ tenebit̃ liberare poſtq̃ hæreditatẽ cedit. ſi vero illa cã nõ erat obligatoria, & ꝑ ɔñs nõ inerat, ſed erat extrinſeca, puta putabã te geſſiſſe negocia mea, & pp hoc te liberaui, cum tñ non geſſiſſes, & poſito ꝙ geſſiſſes non tenebar te liberare, hoc caſu error nõ impedit liberõnẽ, niſi probet̃ ꝙ al̃s nõ fuiſſem liberatur⁹, ſi ſciuiſſem te nõ geſſiſſe negocia. & ita ĩtelligit̃ qđ gl. dicit. & qđ plene no. in l. damns. j̃. de cond. indebi.

LEX LIII.

1 *Verba enunciatiua emiſſa principaliter propter aliud, nec veritatem immutant, nec probationem inducunt.*

2 *Si appello te cohæredem meum, cum non ſis, an mihi præiudicat.*

1 EPiſtola qua quis. † Verba enũciatiua emiſſa p̃cipl̃r pp aliud, nec veritatẽ immutãt, nec probationẽ inducunt. h. d. & pro declarõne iſtius arti. diſtingue † ſi
2 ego appello te cohæredem meum, cum nõ ſis, an hoc mihi p̃iudicat: nam aut q̃rimus vtrum per hoc efficiaris cohæres, & clarũ eſt ꝙ non, ꝑ rõnem, q̃ hic ponit̃ in gl. qa hæres fit, vel per inſtõnem factam ab illo, de cuius hæreditate agitur, vel per l. vt l. obuenire. j̃. de verb. ſig. non per alios actus inter viuos, vt dixi s̃. e. l. tale pactũ. §. fi. & iõ, licet ex certa ſcientia te talem appellaſſem, ẽt ſi eſſet caſus in quo induceret̃ ꝓbatio

ſecun-

ſm ea q̃ ſtatim dicã, ſi ↄfiteris te non fuiſſe hr̃dem, ſed forte factum ꝑ verba mea, non inducet̃ ꝓbõ. ſi aũt q̃rimus, an inducat̃ ꝓbõ, vt ſic teſtet̃ verbis meis, niſi probet̃ ↄ̃riũ, tũc diſtingue aut ego appellaui te hæredẽ meũ ꝑ errorẽ, & non præiudicat mihi, vt l.ij.§.fi.& l.edicto.in fi.ꝭ.de iure fiſc. diſtingue tñ inter errorẽ facti vel iuris, vt hr̃ in gl.l.non fatet̃.ꝭ.de confe.an ex certa ſcientia, & tunc aut eſt emiſſa dicta ↄfeſſio principl'r ꝑꝑ aliud & inducit̃ ꝓbõ, vt hic ſm alium intellectũ. & l.non nudis.& l.nõ epiſtolis.C.de ꝓb.aut principl'r ꝑꝑ te, & tũc aut te pñte, & ĩducit̃ ꝓbõ, vt ibi no.ꝑ Cy.& in l.j.§.Iul.de lib.agn.per Bar.aut te abſente, & tunc aut ex̃ iudicium, & nõ inducit̃ ꝓbõ, vt l.certũ.§.ſi qs abſente.ꝭ.de ↄfeſ. aut in iudicio dãdo il-bellum in quo appello te cohæredem, vel excep.& tũc aut lis nõ erat ↄteſtata, & nõ inducit̃ ꝓbõ, q̃a poſſum libellũ reuocare, & iſte eſt caſus notabilis in l.q familię.ꝭ.fam.er.aut lis erat ↄteſtata, & tũc mihi p̃iudicat illa cõfeſſio, vt ibi no. in gl.& ꝑ Bar.in l.ex hac ſcriptura in fi.ꝭ.de do. ibi ita intelligit illam l. in caſu tñ fauore libertatis p̃iudicat cõfeſſio contẽta ĩ libello ſupplicatorio, licet lis ñ ſit cõteſtata, vt C.de lib.cau.l. cũ p̃cũ.

1 *Hæres tenetur ſeruare pactum licitum factum a defuncto.*
2 *Si creditor vendat rem debitoris iure pignoris, licet non ſit dominus, tamen transfertur dominium in emptorem.*
Si debitor prius rogauit emptorem, vt emeret a creditore, & retineret quouſque ſolueret pretium computatis etiam fructibus, quos emptor percepit, & deinde reſtitueret: quo iure teneatur emptor ſeruare tale pactum.
3 *Quid ſi creditor fecit tale pactum, vt quandocunque debitor offerret pretium teneretur emptor ei reſtituere, an debitori acquiratur actio.*

1 **§. Si inter debitorem.** †Hæres tenet̃ ſeruare pactum licitum fa-
2 ctum a defuncto.h.d.¶†In tex.ibi, quaſi debitoris negocium gereret.ſ.cum q fundũ &c.qđ eſt ſ.rogaui.n.te ꝙ emeres fundum meũ a creditore meo, q vẽdebat iure pignoris, & vt retineres quouſq; hr̃em pecuniã, ꝙ tũc cõputatis fructib.quos ꝑcepis in ſortẽ, & ſoluto reſiduo deberes mihi fundũ reſtituere.debes. n. ſcire ꝙ in te transfert̃ dñium illius fundi, licet dñs nõ eſſet vẽditor, ex quo vendit iure pignoris, vt l.ſi ↄuenerit.ꝭ.de pig.ac.nec tenereris mihi reſtituere ſi hoc pactum non interueniſſet, ſed ꝑꝑ pactũ teneris, & ẽt cõputare fructus in ſortẽ, qđ nõ eſſet ſi ſpãl'r non fuiſſet hoc actum, cũ ſint ꝑcepti ex re tua, vt l.ii.C.de pac.inter emp.& vend. ſed quo iure teneris tu, vel hr̃s tuus ſeruare pactũ.cũ ſit nudũ? gl.hic rñdet, ꝙ fuit veſtitum cohærẽtia ↄtus mãdati, qđ tibi feci.vel dic ẽt ſi non fuit veſtitum, q̃a primo mãdaui, vt emeres ad mei vtilitatẽ, & ex ĩteruallo appoſitũ eſt pactum, nã poſſum agere actiõe mãdati, vt reſtituas, vt l.ſi ita qs.§.Seia.de ver.obl.& ſi obiicias de p̃tio ꝑ re ſoluto, replicabo ex pacto ꝙ fructus debeas in illud computare ſm Bar.idẽ vr̃ ſi tibi non mãdaui ꝙ emeres, ſed tu noĩe meo tãq̃ gerẽs negocium meũ emiſti, & ego poſtea ratũ habui, deĩde appoſui pactũ, ꝙ fructus deberes cõputare ĩ ſortẽ, nã agã actione negotiorũ geſtorũ, vt reſtituas.& ſi obiicias de p̃tio, replicabo de pacto, ſed Ang. dicit vnũ verbũ fatuum, ꝙ hoc pactum fuit veſtitũ cohærẽtia ↄ̃ctus emptionis factę ĩ-
3 ter te.& illum creditorẽ: qđ verbum nõ meret̃ recitari. † Sed qd ſi ille creditor fecit tecũ pactũ, q emebas noĩe tuo, vt tenereris mihi reſtituere q̃ſcũq; tibi offerrẽ p̃tium, an mihi acq̃ratur actio? vr̃ ꝙ nõ, q̃a alteri ꝑ alterũ nõ p̃t acq̃ri.in contrariũ eſt caſus.ꝭ.de pign.actio.l.ſi cum venderet.dic vt ibi, quia creditor in hoc cenſet̃ procurator meus, & paciſcit̃ ſuꝑ re mea, ideo mihi acquirit actionem in factum.arg.ꝭ.de procur.l. qđ procurator ex re.& ꝭ.fami.erciſc.l.ſi pign.in fi.vbi ex tex.no.

1 **§. Pactum vt ſi quas ſummas.** † Pactum ſuper ſolutione tributorum inter priuatos, valet quo ad eos. hoc dicit.

1 *Pactum tempore limitatum, vltra illud non producit effectum ſuum.*

§. De inofficioſo patris teſtam.

1 † Pactũ tp̃e limitatũ, vltra illud nõ ꝓducit effectũ ſuum. h.d. ¶In tex.ibi, p̃ſtaret̃, & ipſe deſiſteret a q̃rela ꝑpetuo, & tunc ſi ſeruat̃ pactum quouſq; heres vixerit, nõ põt amplius ad q̃relã redire, ſecus si nõ ſeruaret̃, ſed si ꝓmiſit deſiſtere a querela, quouſq; heres viueret & ſolueret, tunc hr̃de mortuo, ſicut finit̃ ſolo, ita & pactũ de deſiſtẽdo, & poſſet ad q̃relã redire, & hæc eſt intẽtio.¶In tex.ibi, pactum.ſ.interueniẽte ſtip̃one, al's non poſſet agi ex eo.¶In text. poſtulabat̃, quaſi tp̃s non eſſet modus finiendi obl'onem, vt l.obligõnum fere. §. placet. ꝭ.de act.& oblig. ſed verum eſt mero iure, tñ obſtat exceptio, vt l. cum qui ita.§.qui ita.ꝭ.de verb.obli.& ꝭ.de ſerui.l.iij.Sed contra de hoc text.qui ſequit̃ ibi neque iure vllo, & sic innuit, ꝙ ẽt ipſo iure, ſed expone iure vllo.ſ.ſcripto. & dum ſubdit æq̃tate ſubaudi ſcripta, vel non ſcripta ſecundum Ray.non autẽ vult dicere, ꝙ ipſo iure duret obligatio poſt mortem: non ergo conceſſum ad tempus cenſetur poſt tempus denegatum.

facit l.Imperator.ꝭ.de poſtul.& l. ſtatuliberum.§. Stichum. ꝭ de lega.ij.& ꝭ.de leg.iij.l.pater filium.§.fundum.

LEX LIIII.

1 *Aduocatus vel procurator poteſt paciſci cum clientulo, ꝙ refundantur ſibi expenſæ, quas de ſuo feciſſet in litem, non autem de quota parte litis.*
2 *Pactum de quota litis, quod non valeat, & qui illud facit dicitur litis redemptor, & debet ſibi interdici officium aduocationis, vel procurationis, & perdit actionem mandati, quam habebat ad id quod ſoluit pro clientulo.*

1 **S Vmptus quidem proro.** †Aduocatus vel procurator poteſt paciſci cũ clientulo, ꝙ refundant̃ ſibi expenſæ, quas de ſuo feciſſet in litẽ, non aũt de quota parte litis.h.d.& ſemper alle-
2 gat̃ ad hoc, † ꝙ non valet pactum de quota litis, & q illud facit dr̃ litis redemptor, & debet ſibi interdici offĩn aduocationis, vel ꝓcurationis, & vltra hoc etiã punit̃, q̃a perdit actionẽ mãdati, q̃ habebat ad id qđ ſoluit ꝓ cliẽtulo, vt ꝭ.mãd.l.ſi remunerãdi.§.Maurus.vbi tex.no.¶In gl.ibi, pactus eſt de octo q̃ erãt in lite, idẽ ſi nõ dixiſſet de his q̃ erãt in lite, ſed pactus ẽ in caſum victoriæ, ꝙ ſi ↄtingat eũ vincere cliẽtulꝰ dabit ſibi x. ſi autem non vincat nihil det.Nam ẽt tunc dr̃ litis redemptor, q̃a dat̃ ſibi materia calũniãdi, & ꝑ aſtutias & verſutias obtinẽdi ne perdat laborem, ſed ſi pactus eſſet ꝙ in caſu victoriæ aliquid plus habeat, hoc nõ eſſet improbatũ: q̃a ceſſaret rõ p̃dicta, cum nõ perdat laborem, & ſic dr̃ palmarium, quod non eſt improbatum, niſi rõne magni exceſſus reſultaret præſumptio fraudis.quod dic vt l.j.C.de ſuffra.& l.ſalarium.ꝭ.mand.

LEX LV.

1 *Tutus exceptione pacti etiam temporalis, non conſtituitur in mora per interpellationem: & ideo ſi res debita poſtea pereat ſine ſui dolo vel culpa, liberatur ipſo iure.*

1 **S I pactus ſim ne.** †Tutꝰ exceptiõe pacti ẽt tp̃alis non ↄſtituit̃ ĩ mora ꝑ interpell'onẽ: & iõ ſi res debita poſtea ꝑeat ſine ſui dolo, vl' culpa liberat̃ ipſo iure.h.d.¶In tex.ibi, nõ intelligit̃ mora mihi fieri, licet interpellẽ debitorẽ, ꝙ mihi tradat tp̃e quo erat tutꝰ exceptione pacti, deinde Stichus mortuus ẽ durãte exceptione, vel ẽt ea finita q̃a lapſum erat tp̃s, tñ ñ interuenerat noua ĩterpellatio, & ſic nõ erat adhuc in mora, q̃a obl'o nõ hẽat certum tp̃s intra qđ teneret̃ ſoluere, ſed pactũ de non petendo habebat tp̃s, ꝙ nõ peteret intra annũ, nã anno finito finitũ eſt pactum non tñ debitorem in mora cõſtitueret ſine noua interpell'one: iõ ꝑ interitum ſpeciei debitæ liberatur, ac ſi nũquam fuiſſet interpellatus, vt l.ſi ex legati cauſa.ꝭ.de verb.obli.

LEX LVI.

1 *Seruus in quo habeo vſumfructum poteſt paciſcendo acquirere mihi exceptionem, & replicationem.*
2 *Opera eſt diurnum officium.*

1 **S I debitor ſit fru.** †Seruꝰ ĩ quo habeo vſumfructum p̃t paciſcendo acq̃rere mihi exceptionẽ, & replicationem.h.d.Ratio dubitandi erat, q̃a talis ſeruus acq̃rit mihi dũtaxat ex opera ſua, vel ex re mea, ex alijs cauſis acquirit proprietario, ſed hoc pactum non vr̃ ↄſi-
2 ſtere in opera eius, q̃a † opera eſt diuinum offm̃.l.j.ꝭ. de ope. libe.& hoc non conſiſtit in diurno officio, nec vr̃ cõſiſtere in re mea, ſed imo vr̃ ex re mea poſtq̃ ſum debitor vel creditor, ſi paciſcitur ꝙ a me non petat̃, vel ꝙ ego petere poſſim, non obſtante pacto de non petendo, quod ego facerem: ſicut ſi ſtipularetur penſionem ex re mea, & hoc vult iſta lex.

LEX LVII.

1 *Ex cauſa poteſt vna pars contractus tolli alia remanente.*
2 *Contractus vltro citroque obligatorius, vel locationis vel venditionis non valet, niſi a principio eſſet actum, ꝙ vterque teneretur vnus ad rem, alter ad pretium vel penſionem: ſi tamen ita fuit conuentum, licet ex poſt facto agatur, ꝙ conductor vel emptor non teneatur ad penſionem, vel ad pretium non annihilatur contractus.*
3 *Si tales contractus reſoluantur ab vna parte, an cenſeantur etiam reſoluti ex altera. & nu.4.*
4 *Actio ad hoc vt oriatur, requirit regulariter ciuilem, & naturalem obligationem, & tamen poſtquam eſt orta altera ſublata poteſt in altera ſola remanere.*

1 **S I conuenerit ne.** † Ex cauſa põt vna pars contractus tol-
2 li alia remanente. h.d.† No.ergo hic, ꝙ licet contractus vltro citroque obligatorius vt locationis vel venditionis non valeret, niſi a principio eſſet actum, ꝙ vterque teneretur, vnus ad rem, alter ad pretium, vel ad penſionem, vt ꝭ.loca.l.ij.in princ. ſi tamen ita fuit conuentum, licet ex poſtfacto agatur, ꝙ conductor, vel emptor non teneantur ad penſionem, vel ad pretium, non annihilatur ↄ̃tus, imo remanet ex parte locatoris vel venditoris, vt

poſſint

poſſint conuenire ad rem.& ſic claudicat cōtractus.ptra hoc
3 gl.opponit,qa tales contractus,†ſi reſoluunt ab vna parte,cē ſent ēt reſoluti ab altera;vt ꝟ.de reſc.vend.l.cum empti.& l.ſi. ꝟ.de accepti.& ſoluit tribus modis,& qlibet eſt bona: vñ diſtĩ gue;ꝗ aut fuit actum expreſſe, ꝗ non fiat reſolo niſi ab vna parte,& tunc non fit,vt hic ſm vlt.ſol.gl.& qđ no.ſ.l. emp.in prin.per gl.licet a prin.non potuiſſet ſic contrahi , vt alter teneret,& alter non: quia multa fieri prohibent a principio,q̃ ex poſtfacto non irritant,vt l.pře furioſo.ſ.de his,qui ſunt ſui,
4 vel alie.iur.† ſic & actio ad hoc vt oriat̃,reqrit rr̃ ciuilem , & naturalem obligationem,& tñ poſt quã eſt orta altera ſublata poteſt in altera ſola remanere;vt l.ſi vnus.§.pactus.cum ibi no.ſ.eo.aut non fuit actum expreſſe.& tunc aut res non erat integra,qa venditor vel locator rem tradiderat ,& poſtea fecit pactum de non petendo ptium,vel penſionem,& idem vt non reſoluatur reſpectu venditoris,& ideo tale pactum,quia non reſoluit contractum,nõ tollit ciuilem obligationem, & actionē ad ptium,ſed elidit,& inducit exceptionē pacti, vt d. §. pactus.aut res erat integra , & tunc aut ſuberat iuſta cã remiſſionis ab vna parte q̃ ceſſabat ab altera,& idem vt in ſcđa ſolutione gl.aut nõ ſuberat,& tunc locũ hēt ꝯtrarium,ꝗ libe rato emptore;vel conductore a ſolutione ptij , vel penſionis cēſetur liberatus vẽditor,vel locator a traditione rei,& reſolutus totus contractus,& ſic oĩs oblĩo ſublata ipſo iure,& etiã actio,vt ꝟ.eo.l.ab emptione.in prin.& l.iuriſgentũ.§.adeo.ſ.e.

LEX LVIII.

1 *Pro tempore, quo quis percepit vſuras, videtur feciſſe pactum de non petendo.*

2 *Caſus in quibus reſultat tacitum pactum de non petendo.*

3 *Quod dominus non cogatur recipere penſionem ab emphyteuta pro pluribus annis futuris,& quare.*

1 QVi in futurum vſuras. †Pro tpe quo quis pcepit vſuras,vr̃ feciſſe pactũ de nõ petẽdo. h. d.
2 no.†Et ſic no.de tacito pacto de quo ēt ſ.e.ti.l.ij. cũ l.ſeq.adde aliũ caſũ C.de pac.ꝯuen.l.ꝗ de red dẽda,cum gl.& aliũ.ꝟ.de fide.l.inter creditorem.
3 †& eſt arg. iſta lex,ꝗ nõ cogat̃ dñs recipere penſionem pro pluribus annis futuris ab emphyteuta : quia per hoc perderet ſpem ꝗ ꝓpter canonem non ſolutum in futurũ ille perderet poſſeſſionem. Adde quod no.in l.ſtipulatio.§.inter certam.ꝟ.de verb.obliga.

1 *Pactum perſonale ex vna tantum parte non tranſit ad hæredem ex illa parte,ſed ex altera ſic.*

2 *Pactum negatiuum quando dicatur perſonale.*

1 §.Si ex altera in perſonam. †Pactum pſonale ex vna tñ parte non tranſit ad hæredem ex illa parte,ſed ex altera
2 ſic.h.d.¶†In tex.ibi,nec ego petam: ſupple tñ,& ita etiam ꝟ.ſequitur ne a te petatur.ſupple tñ,ſm Ia.de Bel.& Bar.& ſic volunt,ꝗ ſi non eſſet appoſita dictio taxatiua,ſed ego dicere, ego promitto tibi,ꝗ ego nõ petam a te: hoc pactũ non eſſet pſonale ex parte mea,& ſic nec hæres meus petere poterit.ꝑ l.ſtipſo iſta,in princ. de verb.obli.vbi ſi promitto per me non fieri quominus tibi ire agere liceat,iſtã promiſſio ligat etiam hæredē meum: quia qui promitrit de ſe,cenſet̃ et promittere de hærede,vt l.ſi neceſſarias.§.de vendendo.ꝟ.de pign. act.ſi ſi promittere non petere a te,ſi non dicam, tñ nec ab hærede tuo petere potero,ſed idem Bar.in l.& hæredi.§.ſi.ſ.eo.vr̃ aliter ſentire,ꝗ hoc pactum ne petam a te etiã non appoſita dictione taxatiua,eſt pſonale quantum ad hoc,vt non tranſeat ad hæredem tuũ,ſed quantum ad hoc, vt non trãſeat ad aliũ te viuēte,puta ad fideiuſſorem tuũ,vel ad pſem , non eſt pſonale,niſi apponat̃ dictio taxa tiua, vt ibi dixi. ſi ãt paciſcor nē petas a Titio,fatetur ipſe ꝗ ēt nõ appoſita dictione taxatiua eſt pſonale,cum nõ egrediatur perſonam Titij ꝑ l. & hęredi. §.nos autē.ſ.e. & forte verius eſt,qđ ipſe dicit hic,in perſonã debitoris,ſed in perſonam creditoris ſi dico, promitto, quod ego non petam a te , videtur quod non ſit perſonale, niſi apponatur dictio taxatiua per iura ſupra allegata.

LEX LIX.

1 *Contractus qui ſolo conſenſu contrahuntur, contrario ſenſu re integra reſol uuntur:& quid ſi res non ſit integra.*

2 *Quod non ſit donatio,niſi procedatur ad traditionem,ſed pactum de donan do,ex quo hodie oritur condictio ex l.ſi quis argentum.& ꝗ ab illo pacto re integra poſſit ſolo conſenſu recedi,& tollatur omnis obligatio,& actio:& quid ſi ſolo conſenſu non contrahatur.*

3 *Omnia tunc dicuntur eſſe integra, quando non eſt proceſſum ad traditionē rei principaliter deductę in contractu,vel etiam pretii, vel mercedis in totum vel pro parte vere vel ficte,nec etiam aliquid propter quod alter ex contrahentibus ſit liberatus ab eo in quo tenebatur , & contractus non fuit deductus in ſtipulationem.*

4 *In dictis caſib.ſi res non ſit integra, ꝗ conuentio reſolutiua nihil operetur, niſi fieret reintegrõ ſponte ab vtraq; parte,& an inducat exceptionem. Solutio arrharum non facit deſinere rem eſſe integram.*

Si ſolutis arrhis partes agunt,vt venditio habeatur pro infecta , cum reſoluatur ipſo iure ipſum principale reſoluitur etiam arrharum datio,& reſtituendæ ſunt per condictionem ſine cauſa.

5 *Quid ſi ſunt ſolutæ pro arrhis,& pro parte pretii.*

6 *Si tradita erat pars rei,vel pars precii,poſtea agitur, ꝗ venditio habeatur pro infecta,& nõ eſt facta reſtitutio eius ; quod eſt traditum, nec altera pars vult eam facere,quia pœnitet nec poteſt compelli, an ſaltē reſoluta ſit pro altera parte non tradita.*

7 *In iudiciis qn dicatur res eſſe integra;& quid in contractib.innominatis.*

8 *Pactum de non petendo tollit ipſo iure naturalem, ciuilem vero actionem non,ſed elidit,& ſic opus eſt exceptione.*
Quid in pacto reſolutiuo.

9 *Pactum reſolutiuum põt ēt fieri incontinenti, antequam partes diuertant ad alios actus;& tunc facit videri contractum non fuiſſe celebratum Quid ſi fit ex interuallo.*

10 *An tunc debeat ſolui gabella ex forma ſtatuti.*

11 *Emphiteuta vel feudatarius ſi vendat irrequiſito domino,& poſtea reſol uatur venditio,vt ex tunc,non incidit,ſecus ſi vt ex nunc.*

12 *Si dominus rei emphiteuticæ concedit licentiam vendēdi ſaluo iure ſui lau demii,& emphyteuta vendat,poſtea reſoluat, an dominus debebit hăbere ſemel, vel bis vel nullum pretium pro laudemio.*

13 *In contractibus ablatiui abſoluti non inducunt diſpoſitionem,ſed conditio nem tantum,ſed in vltimis voluntatib.ſi referant̃ ad perſonam, quę po teſt grauari inducunt diſpoſitionem, alias conditionem.*

14 *Contractus eo caſu quo eſt bonæfidei, ſimiliter & diſtractus ; dolus dãs cãm cõtractui bonefi.ſicut reddit ipſũ nullũ ipſo iure,ita & diſtractũ.*

15 *Venditor ſi tradidit rem,& emptor nondum tradiderat pretium, & poſtea agitur quod venditio habeatur pro infecta, & vt emptor retradat rem,& venditor penitentia ductus non velit eam recipere, an poterit compelli. nu. 16.*

16 *Si vendidi,& tradidi tibi rem habita fide de pretio, & ſic tranſtuli dominium,poſtea ex interuallo conuenimus, quod niſi ſoluas pretium intra menſem,venditio habeatur pro infecta,iſtud non eſt pactum legis commiſſoriæ,& qualiter fiat tale pactum.*

17 *Venditor ſi ficte rem tradidit per conſtitutum,& ſic poteſt conueniri rei vendi.vel interdicto vti poſſidetis non actione ex empto,& poſtea conuenit,quod venditio habeatur pro infecta ,& an iſta conuentio pariat venditori exceptionem,& retentionem,& nu.19.*

18 *Si interuenerit vera traditio ex parte venditoris,an ſufficiat ficta ex parte emptoris,vt dicatur actus retroſimilis.*

19 *Traditio inſtrumenti non habet vim traditionis rei, ſeu iuris , quod quis habet in re.*

20 *Venditor conſtituendo ſe emptoris nomine poſſidere liberat ſe ab actione ex empto,& quod tamen poſſit reconueniri ad realem traditionem. Si conſtituat ſe emptoris nomine precario poſſidere , quid operetur illud verbum precario.*

AB emptione, & venditio.
1 ¶†Cõtractus qui ſolo conſenſu contrahunt̃ cõtrario conſenſu re integra reſoluunt̃ ; ſecus ſi res ñ erat integra niſi interueniat actus retroſimilis, & pactũ appoſitũ ad reſoluendum ſi nõ reſoluit nõ ꝓficit ad agēdum.h.d.& diuide in tres partes.Primo, qñ res erat integra ab vtraq; parte vſq; ibi Ariſtoni. Scđo ab vna parte tñ deſiderat eſſe integra,vſq; ibi,[nec qđq̃.]Tertio,qñ ab vna v? vtra que,& iſta tertia ſubdiuidit̃,qa primo determinat nõ reſolui ſolo cõſenſu,vſq; ibi illud,niſi ſpōte īteruenerit actus retroſimilis. Scđo determinat unum dubium,ꝗ ñ parit actionē,ut
2 poſſit cõpelli ꝑs ad tradēdũ rē ſi ſpōte nolit retradere.†In prima parte leg.ibi cæteriſq; oblonib.ſ.q ſolo conſenſu ꝯhunt̃, ut mãdatum,ſocietas,& ſimiles,& gl.mag. in fi.vr̃ idē dicere hodie in donõne, qa ſolo conſẽſu ꝯhit̃ , licet olim ſecus uel dic, ꝗ ñ eſt donatio niſi ꝓcedat̃ ad traditionē cũ ſit doni datio,ſed pactũ de donãdo ex quo hodie orit̃ condõ ex l. ſi qs argētũ.& fatendũ eſt, ꝗ illo pacto re ĩtegra pt ſolo conſenſu recedi,& tollit̃ oĩs oblĩo,& actio.Si uero ñ ꝯhit̃ ſolo conſenſu,tunc nec ſolo conſenſu reſoluunt̃,ut nihil tã naturale. de reg.iu.
3 ¶†In tex.ibi ītegris oĩb.tunc dñr oĩa eſſe integra,qñ ñ ēt,ꝓceſſum ad traditionē rei pricipr̃ deduc tæ in ꝯtum, uel ēt ptii,uel mercedis ī totum,uel ꝓ parte uere uel ficte, nec ēt īteruenĩat aliqd ꝑ qđ alter ex ꝯhentib.ſit liberatus ab eo in quo tenebat̃,ut inf.de reſcin.uen.l.cum emptor.ī gl. ma.poſt
4 prin.itē ſufficit;& qñ ꝯtus ille ñ fuit deductus ī ſtipſone.†in ꝓcedentib.tñ caſib.ſi res ñ eſſet integra;conuentio reſolutiua nihil operaret,niſi fieret reintegratio ſpōte ab utraq; parte, ſed ī hoc ultimo operat̃,ut inducat exceptionem;ut inf.de reſcin.uen.l.emptio.in fi.& ſ.e.l.emptor.ī prin. ſm intellectum
5 Doc.† ſolo uero arrharum ñ facit deſinere rē eſſe ītegram,[a]
a qa ñ ſunt res principaliter deductæ,ut in gl.ii.q̃ no.qa ꝑ hoc tenet,

ADDITIO.

a Et ſic non impedit diſtractum,quoniam datæ ſimpliciter arrhæ intelliguntur cõtractus iudicium ſignumque,quod limita vt hic per Pau.& Bal.in l.2.C.quan do liceat ab emp.diſcedere.& ibidem ꝑ et gl.in ver.recuperari.

tenet, ꝙ ſi ſolutis arrhis partes agūt, vt venditio habeatur pro
infecta cum reſoluatur ipſo iure ipſum principale reſoluitur
ēt arrharum datio, & ſic ſunt reſtituendæ ꝑ cōditionem ſine
cau. hoc tñ intellige, niſi ſint ſolutæ pro arrhis, & pro parte ꝓ-
a tij, & poterāt ſic ſolui cū cōſiſtāt in pecunia,[a] nā tūc ꝯtus nō
eſſet reſolutus, & nihil opatur cōuētio, ꝙ habeatur pro infe-
cto, niſi arrhis realr̄ reſtitutis, & ſic adhuc poſſet agi ad imple-
mētū cōtractus ab vtraq; parte nō obſtāte pacto reſolutiuo.
6 †Sed q̄rit Gul. qd̄ ſi tradita erat pars rei, vel pars ꝓtij, poſtea agi
tur ꝙ vēdō habeat̄ pro infecta, & nō eſt facta reſtitutio ei⁹ qd̄
traditū eſt, nec altera pars vult eā facere, qa pēnitet. nec pōt cō
pelli virtute talis cōuētionis, vt in fi. iſtius. l. an ſaltē reſolut⁹ ſit
pro altera parte nō tradita: qd̄ vr̄ arguendo de toto ad partē,
vt l. q̄ de tota. de rei ven. contrariū ipſe determinat & bñ, quia
ex hoc ſeqretur ꝙ remaneret in cōione rei iuiti, qd̄ nō eſt di-
cēdū, vt l. ſi nō ſorte. §. ſi cētū. de cōdi. inde. & ad hoc. j. de ī diē
adie. l. ꝙ ſi vno. & adde qd̄ no. Cyn. in l. ij. qñ lic. ab emp. diſce.
7 †In iudiciis aūt, qñ dicat̄ res eēītegra, dic vt l. ſi pec. de ꝯd. ob cau.
j. de pcu. & in contractib. innominatis dic, vt l. ſi defunctus. j. de
8 ¶†In tex. ibi, recedi poſſ. gl. intelligit ꝙ recedat̄ ipſo iure ab oī
obl'one nō ſolū naturali, ſed ēt ciui. & ēt tollit̄ actio. nec ob. ſ.
eo. l. ſi unus. §. pactus. qa ibi ī pacto de nō petē. qd̄ nō eſt tātæ
efficaciæ. qa nō reſoluit cōtractū nec facit hñi ꝓinde ac ſi non
eēt celebratus, vñ nō tollit ipſo iure, niſi naturalē. ciuilē vero
actionē nō, ſed elidit, & ſic eſt op⁹ except. ēt ſi fiat ſup ꝯtrib. q̄
ſolo cōſenſu ꝯhunt, vt in caſu. l. ſi cōuenerit. ſ. e. nos loqmur ī
pacto reſolutiuo ꝑ qd̄ agit̄, vt cōtract⁹ hēatur ꝓ īfecto, qd̄ eſt
maioris potētiæ. nō tñ hēt locū in ꝯtib. q̄ ſolo cōſenſu cōtra
9 hunt̄, & qñ oīa ſūt ītegra, vl̄ ſpōtē reintegrata. †Item illud pa-
ctū reſolutiuū pōt fieri vl̄ incōtinēti anteq̄ partes diuertāt ad
alios act⁹, & tūc facit videri cōtractū nō fuiſſe celebratum ex
quo partes nō habuerūt ipſū ꝑ ꝑfecto, & abſoluto vt l. cōtra-
ctus. de fi. iſtr. C. & ar. ī l. ſi ita qs. de leg. j. pōt ēt fieri ex īteruallo,
& tūc aut ex pacto facto tpe cōtract⁹, puta l. commiſſoriæ vel
adiectionis ī diē, & idē. aut nō fuit hoc actū tpe cōtractus, ſed
fit ex nouo cōſenſu, & tūc fingit̄ nūq̄ fuiſſe factū. ſed ꝓinde ac
ſi factū nō fuiſſet reſoluit̄, & ſic vt ex nūc. ſed ī ꝓcedētib. caſib.
vt ex tūc, ſicut qñ ex poſtfacto legatū adimit̄, qa nō fingit̄ non
datū, ſed dr̄ ademptū, ſicut qñ añ volūtatē habitā pro abſoluta,
qa fingit̄ tūc nō datū vt d. l. ſi ita qs. & de his q̄ ī teſt. del. l. i. &
iſta ſūt magni effect⁹ & vtilitatis, & plura determinant̄ ex iſtis.
10 ¶†Primo ſi q̄rit̄, an debeat ſolui gabella q̄ ex forma ſtatuti ſolui
tur ꝑ cōtractib. Nā ī primis caſib. qñ fingit̄ nō fuiſſe fact⁹ nul-
la gabella ſoluet̄. ſed ī vlt. caſu ſoluet̄ de primo cōtractu a quo
ꝑtes nō potuerūt recedere ī ꝓiudiciū fiſci cui i⁹ erat qſitū, vt j.
e. l. ſi. & dixi. ſ. e. l. iuriſgētiū. §. adeo. de reſolutione vero nō ſol-
uet̄. qa illa nō eſt cōtract⁹, ſed diſtractus niſi fiat ꝑ modū noui
cōtract⁹. qd̄ poſſet ꝓcedere ſi fuiſſet proceſſū ad traditionē rei
vēditæ, & poſtea agit̄ vt retradat̄, & reuēdat venditori ꝑ eodē
ꝓtio, qd̄ adhuc ſolutū nō erat, nā tūc ſoluet̄ tā de ꝓtio q̄ d̄ hoc
vlt. ſm̄ Gul. & Ang. Vñ ſūt verba diligēter īſpiciēda, an ſonēt
11 ī nouū cōtractū, an vero ſonēt ī reſolutionē primi. †Simil̄ de-
terminat̄ qō ſi emphy. vl̄ feudatari⁹ vēdat irreqſito dño, & po
ſtea reſoluat̄ vēditio, ac īcidat ī cōmiſſū: & diſtingue eo. mō,
aut fit reſolutio, vt ex tūc, ita ꝙ fingat̄ nūquam fuiſſe facta, &
tūc nō īcidat, an vt ex nūc, & tūc ſec⁹. ad hoc ī vſib. feu. ī ti. ſi va
12 ſall⁹ poſt aliena. feu. recupauit. ¶†Itē d̄terminat̄ alia qō, ſi dñs
rei emphyteuticę cōcedat lnīam vēdendi ſaluo iure ſui laude
mij, qa dēt aliqd recipe ꝑ laudatione, & emphy. vēdat, poſtea
reſoluat, an debebit hr̄e ſemel, vel bis vl̄ nullū: & ſi qdē fiat re
ſolutio, vt ex tūc qñ fingit̄ nō factū, nihil dēbit hr̄e. ſi vero vt
ex nūc, tūc ſi ē ſimplex reſolō dēbit ſemel hr̄e, & ſi ē noua vē
dō dēbit hr̄e bis, & iſta colligunt̄ ex dic. Gu. de Cu. hic, licet ꝑ
13 multa verba. ¶†In ſcd̄a pte legis ibi, vt rurſ⁹ ꝓſtitis mihi a te.
Bar. colligit ex hoc tex. ꝙ ī cōtractib. ablatiui abſoluti nō īdu-
cūt diſpōnē, vt colligit̄ ex hoc tex. iūcto fi. iſti⁹. l. vbi patet ꝙ ex
his verbis nō pōt agi vt ꝓſtet, & ſic īportāt cōdōnē dūtaxat. ſɫ
ī vltimis volūtatib. ſi referant̄ ad ꝑſonā q̄ pōt grauari, īducūt
diſpōnē, vt l. fideicōmiſſa. §. cū eēt. de lega. 3. als cōdōnē, vt l. a
teſtatore. de cōd. & dem. ſed certè hic, iō nō īducūt diſpōnem,
qa cōuētio erat nuda: vñ nō poterat actionē parere. ſed ſi eēt
veſtita videret̄ idē qd̄ in vlt. volūtatib. vt ſi īteruenireť ſtipl'o, &
14 ita ſentit Ang. ¶†In tex. ibi, qa bonæfidei, multū no. Bar. hunc
tex. dicēs hic caſū, ꝙ eo caſu quo cōtract⁹ ē bonæfidei ſimilr̄,
& diſtract⁹. & hoc eſt vtile, qa ſicut dol⁹ dās cām cōtractui bo
næfidei reddit ipſū nullū ipſo iure, vt l. elegāter. in pri. de dolo.
ita & diſtractū, ad hoc lex de tutela, & qd̄ ibi no. C. de ī integ.
15 reſt. & qd̄ no. ī l. ſub ꝓtextu. la 1. C. de tranſ. ¶†Vlt. q̄ro circa iſtā
partē, qd̄ ſi vēditor tradidit rē, & emptor nōdū tradiderat præ
tiū, poſtea ſi agit̄, vt vēditio hēat̄ ꝑ infecta, & vt empor retra-
dat rē, deinde cū emptor uelit retradere vēditor nō vult eā re-
cipe pnīa. ductus, an poterit cōpelli: R̄ndeo non, virtute illius
cōdōnis, qa ſicut emptor nō poterat cōpelli ad retradēdum, ſi
poſtea pœniteret, vt in fi. iſtius. l. ita nec ecōuerſo vēditor ad re-

cipiendū, vt æqualitas ſeruet̄. & hoc verū, niſi īteru eniſſet ſti
pl'o. & hoc tenet Ang. Gul. de Cu. ēt vr̄ idē ſentire aſſimilans
hāc cōuētionē cōtractui inominato a quo pōt qs pœnitere.
Sed Bar. & Ang. hāc ſimilitudinē reprobāt, & dicūt ēt Doc. ꝙ
nō ſolū ī primo caſu iſti⁹. l. fit reſolutio ipſo iure, ſed ēt hic qñ
reintegratio eſt facta ſpōtē. & ſic liberat̄ emptor ipſo iure a ꝓ-
tio. & ēt expſſē hoc tenet gl. ſup verbo, intereſt, licet Io. dixerit
ꝯriū ꝙ ope exceptionis. ¶Circa tertiā partē in ver. illud no. qd̄
pōt ītelligi duob. modis. Primō ſi vēditor tradidit rē, & poſtea
egit cū emptore, vt uēditio habeat̄ ꝑ infecta, & nihil aliud di
ctū fuit, deinde agit uēditor, vt ſibi res retraderet̄, emptor pnīa
duct⁹ ñ vult retradere, q̄rit̄ an virtute illi⁹ cōuētionis uēditor
agere poſſit: R̄ndet̄ ꝙ nō. qa illa cōuētio fuit facta ad reſoluē
dū cōtractū, & ſic ad tollēdā obl'onē hinc inde, nō aūt ad ip-
ſam pariēdā. vñ nō dēt opari cōtrariū effectū, & iſte eſt bon⁹
intellꝯ. pōt ēt intelligi, ꝙ fuit actū nudo pacto, vt res retradat̄,
qd̄ nō ſufficit ad agēdū, ſec⁹ ſi īteruenīſſet ſtipl'o. Nunc oppo
nit̄ ꝙ imō iſta cōuētio reſolutiua pariat actionē nō ſolū ꝑſo-
nalē, ſed ēt realē, vt patet ī pacto. l. cōmiſſoriæ, & adiectionis ī
diē, ꝑ qd̄ agit̄, vt uēditio habeat̄ ꝑ īfectā ſi uēditor nō ſoluat ꝓ
tiū in termino, vl̄ ſi melior cōdō offerat̄. & poſito ꝙ aliud nō
agat̄ ſi exiſtat cōdō, nō tñ reſoluit̄ uēditio, ēt ſi res erat tradita,
& tráſfert dñiū ipſo iure, & ſic vēditor nō ſolū hēt actionē ꝑ-
16 ſonalē ad recuperādū rē, ſed ēt vtilē in rē. † Gl. ergo q̄ incipit,
qd̄ ergo multū ſingulr̄ dicit, ꝙ illud iō qa illa cōuētio reſolu-
tiua fuit appoſita tpe celebrati cōtract⁹. hic uero dēt intelligi,
qñ poſtea ex īteruallo, q̄ ſol. ꝑpetuo tene mēti. qa limitat & de
clarat tit. de l. cōmiſſoria. ꝙ ſi vēdidi, & tradidi tibi rē habita. fi-
de de ꝓtio, & ſic trāſtuli dñiū, poſtea ex interuallo cōuenim⁹,
ꝙ niſi ſoluas ꝓtiū intra menſē uēditio habeat̄ pro īfecta, iſtud
nō eſt pactū. l. cōmiſſoriæ, vt reſoluat venditionē ipſo iure, ut
poſſim agere ꝑſonali vl̄ reali, ſicut poſſim pœnitere, ſed neceſ
ſe habeo agere ad ꝓtiū dūtaxat ꝑ iſtū tex. cū gl. qd̄ nunquam
exeat mentē tuā, qa iſta gl. forte non eſt alibi in hoc, & multi
poſſent errare ſi neſciret iſtā gl. quā Doct. reputant multū ſin-
gularē. Adde dicit Guli. ꝙ tūc dr̄ pactū. l. cōmiſſoriæ, qñ de di-
recto cōcernit reſolutionē cōtractus, qa agitur ut uēditio ha-
beatur pro infecta, ſecus ſi nō directo, ſed ꝑ obliquū, qa non
fuit dictū ꝙ habeatur pro infecta, ſed ꝙ res ad me reuertat̄, vl̄
ꝙ mihi reſtituatur, & ſupueniat ad manus emptoris, tunc. n.
nō tráſfertur dñium ipſo iure, licet pariat actionē ꝑſonalem, ſi
fuit appoſita iuxta cōtractum, vt hr̄ in l. j. & ij. C. de pac. inter
emp. in tex. & gl. & adde qd̄ no. in l. j. ff. de dona. ¶In gl. mag. in
prin. ibi, ſed nunqd etiā exceptionem in ꝓtio ꝓſtet. ſiſta conuē
tio reſolutiua facta poſt traditionē rei, & ante ſolutionē ꝓtij?
& videbatur ꝙ ſic. nā iſta cōuētio nō fuit facta, vt produceret
actionē, iō vēditor actionē nō hēt, ſed vt obl'onē tolleret hic
inde. Iſtū aūt effectū pōt opari in emptore, q̄ nondū ꝓtiū ſol-
uerat, licet nō in vēditore, q̄ iā tradiderat, & ſic erat liberatus.
Cōtrariū determinat gl. & bñ nā uerū eſt ꝙ fuit facta, vt obl'o
nē tolleret dū tñ cōtractus hincinde reſolueret. ſed nūc nō re
ſoluit̄ poſtq̄ emptor nō vult retradere rē, nec ad hoc pōt com
pelli. iō ꝑ nō facta hr̄. alias ſeqretur incōueniēs ꝙ emptor nō
hr̄et rē, nec ꝓtiū vt ēt no. ꝑ Doct. in l. ij. C. qñ li. ab empt. diſce.
17 ¶†In gl. ibi, ſed qd̄ ſi vēditor, qō iſta valde ardua eſt, & tēdit fi-
nalr̄ ad hoc. nā ſi vēditor rē nō tradidit, & poſtea agitur, ut uē
ditio habeat̄ ꝑ infecta, iſta cōuētio nō parit vēditori actionē
ad recuperādā rē, ſi emptor ſpōtē nō vult tradere, vt in fi. iſti⁹. l.
& hr̄ pro nō facta, qa nullū effectū parit. Pone ergo ꝙ nō tra-
didit uerè, ſed fictè cōſtituēdo ſe noīe emptoris poſſidere, cer-
tū eſt ꝙ ꝑ hoc trāſtulit poſ. ciuilē & naturalē, & dñiū ī empto-
rē, & apud ipſum remāſit ſola detētio ſicut penes colonū ut l.
qd̄ meo. ī pri. de acqu. poſ. & ſic pōt cōueniri rei uēdicatione,
& ēt īterdicto, uti poſſidetis, ſi nō uelit rē ſibi aliter tradere, qa
turbaret emptorē ī ſua poſſeſſione, a qua turbatione nō ꝓt de-
ſiſtere, niſi reſtituat detētionē iuxta no. in d. l. poſſidere. §. ad nū
dinas. j. de acq. poſ. ꝑ actionē uero exepto. i. condictionē realē
nō pōt conueniri, qñ ab illa fuit liberatus ꝑ fictā traditionē,
ſicut fuiſſet ꝑ verā, ut no. gl. in Auth. ſacra. C. ſi aduer. uē. q̄ritur
ergo ſi poſtea cōuenit cum uenditore, ꝙ habeatur pro īfecta,
vtrū iſta cōuētio pariet huic uēditori exceptionē, & retentio-
nē aduerſus emptorē, qui pœnitentia ductus uult hr̄e rem, &
uult ꝙ prima uēditio ſortiat̄ effectū, ꝙ cōuētio reſolutiua nō
ualeat, ad hoc tendit iſta quæſtio. licet. n. ſi uerè tradidiſſet non
pareret ſibi actionē, nec ex quo nō tradidit uerè, ſed fictè uide
tur ꝙ facilius poſſit parere retētionē. ar. ſ. eo. l. iuriſgētiū. §. igi-
tur nuda. & §. qnimo. in fi. gl. hic tenet cōtrariū, & ꝓbatur qua
tuor rationib. ſm̄ Doct. uſq; ibi, & econtra. poſtea facit tres rō-
nes in contrariū ſubtiles & exquiſitas, & ad quālibet earū r̄n-
det.

ADDITIO.

a ¶In pecunia. D. Iaſ. dicit hoc non eſſe verum per l. fundi partem. de contrahen. emp. & l. ea. conditione. C. de reſcin. ven. uncta. l. cum te. C. de pac. inter emp. & ven. & de materia arrharum. vide Inſt. de contrah. emp. §. pretium.

det.& Doc.vñr ſequi glo.in deciſione non in rñſionib. quas facit ad rationes,vnde ſoluunt alio modo.Hic eſt effectus glo.& licet Doc.dicant ꝙ facit quatuor rationes,vt iſta cõuentio reſolutiua nihil ualeat,re tñ vera nõ ſunt,niſi duæ.prima eſt, nã ad hoc,vt vendõ ſolo cõſenſu reſoluat̃ reqritur uel ꝙ res ſit integra,vt in prin.l.vel ſponte reintegretur ꝑ actum retroſimilẽ, vt in §.Ariſt.ſed hic neutrũ iſtorũ interuenit. & ꝙ nec primo patet,quia qñ res eſt tradita nõ dr̃ res integra,vt in §.Ariſto.ſed
a per hoc vr̃ ꝙ fingitur tradita [a] a lege,vt d.l.qđ meo.& iſta ficta traditio idẽ operatur,qđ vera.quia transfert oẽ dñium & poſſeſſionem,ergo &c.Item ad idem,nam qñcunq; īteruenit aliqđ, ꝑp qđ venditor liberetur a traditione deſinit res eſſe integra vt ĩ.de reſcin.ven.l.cum empt.ſed iſta eſt hmõi,quia ſic conſtituẽdo liberat ſe ab actione ex empto qua tenebatur tradere, vt ŝ.dixi.& h.d.gl.vſq; ad ver.item non perit ergo. ꝙ autem nõ ſit reintegrata patet,quia non interuenit actus retroſimilis,& hoc facit gl.in ver.item actus declaro. nã venditor cõſtituit ſe emptoris noĩe poſſidere,& in ipſum transtulit dñium, & poſſ. ſed ꝑ iſtam conuentionem ſolum fuit actum, vt venditio habeatur pro infecta,non aũt emptor conſtituit ſe vẽditoris nomine poſſidere,nec in ipſum transtulit dñiũ nec poſ. ergo &c. Alia eſt rõ quam tangit gl.in ver.item non parit, ꝙ iſta cõuentio nõ pariat venditori retentionẽ,vel exceptionẽ, & eſt talis. Primo ꝑpria natura conuentionis nõ ordinat̃ ad reſoluendã oẽm oblõnem,ergo non parit exceptionem,qa de natura exceptionis eſt ad hoc,vt ꝑprie dicat̃ exceptio, ꝙ actio & ciuilis oblõ non ſint ſublatæ,cum dr̃ actionis excluſio, & vbi nõ eſt actio non põt dici exceptio,niſi intẽtionis, q̃ non eſt propriè exceptio.& poſito, ꝙ de ſui natura pareret exceptionẽ, tñ lex in hoc caſu non põt,qa vel diceremus, ꝙ pareret eã aduerſus actionẽ ex empto,& hoc dici non põt nec expedit, qñ ab illa fuit vẽditor ipſo iure liberatus ꝑ hanc factã traditionẽ vt dixi. Aut dicimus ꝙ pariat eã aduerſus rei ven. vel interdictum vti poſſidẽs qb.põt cõueniri,& hoc dici nõ põt.qa nõ ordinat̃ ad illas actiones tollẽdas,ſed ad tollẽdã actionẽ ꝑſonalem.iõ cõcludit gl.ꝯuẽtionẽ iſtã nihil operari, & venditorẽ poſſe cõpelli ad rei traditionẽ intellige tñ ſoluẽdo ꝑtiũ ne hẽat rẽ, & ꝑtiũ, vt in prin.gl.¶Sed in ꝯrium primo gl.arguit ſic, qa licet res nõ eẽt integra,fingit̃ tñ res integra eoipſo,ꝙ fuit actũ, vt hẽatur pro infecta.Primo ex eo,qa rem venditam apud ipſum venditorem dimiſit,qđ loco tradõnis hr̃,vt Inſti.de rerũ diui.§. interdum.gl.rñdet,ꝙ immo §.ille facit in contrariũ, qa non dicit, ꝙ dimiſſio ſit traditio,ſed dicit,ꝙ trãſfert dñium, & poſſeſſionẽ ſine tradõne.certè verũ eſt.ſ.vera.ſed bñ hẽt vim fictæ traditionis,aĩs non transfert̃ dñium,vel poſſeſſio ſine vera vel ficta traditione,vt l.traditionib.C.eo.tit.gl.forte ſentiens hoc cõtrariũ dicit,ꝙ nõ ſufficit iſta ficta traditio, vt dicatur interueniſſe actus retroſimilis,imò reqritur verꝰ actus,& vera traditio.Certe hoc non vr̃ bene dictum maximè in caſu noſtro,vbi fuit facta ficta traditio,ergo eodem modo vr̃ ſufficere traditio ficta
18 vt dicatur actus retroſimilis plus dicit Bar.†ꝙ ẽt ſi īteruenſſet vera traditio ex parte vẽditoris,ſufficeret ficta ex parte emptoris, eo ꝙ conſtitueret ſe venditoris noĩe poſſidere poſt dictam cõuentionẽ reſolutiuã,qa qđ hic dr̃, ꝙ reqritur actus retroſimilis,dẽt intelligi,vel æquipollens,ſ̃m eum,qđ not.licet gl.innuat ꝯriũ.& iõ ad hãc primam rõnem nõ eſt ſufficiẽter reſpõ
19 ſum ꝑ gl.vel ꝑ Doc.†Secunda rõ eſt,qa videmus,ꝙ traditio inſtri habet vim traditiõis rei,vt l.j.C.de don.ergo & reciſio, ſeu inciſio inſtri dẽt hr̃e vim traditionis.arg. in l. prout quiſq;.ĩ.de ſolu.& in l.nihil tam naturale.ĩ.de re iud.ſed eoipſo, ꝙ conueniunt,ꝙ venditio habeatur pro infecta,cenſetur cãcellare, & reſcindere inſtrm̃ venditionis,qđ põt fieri ſolo verbo. vt ŝ.eo. l.emptor.§.Lucius gl.rñdet,ꝙ illud re integra.Hoc dictũ nihil eſt ſ̃m Doc.iõ dicunt ipſi,ꝙ tradito inſtrõ nõ cẽſetur tradi res, ſed ius qđ quis hẽt in re.ſed in caſu iſto,vt fiat reſolutio reqrit̃ retraditio rei.Certe peius vñr dicere,q̃ gl.j.& cõtra tex.in d.l.j. q̃ exp̃ſſe dicit, ꝙ tradito inſtrõ mancipiorũ cenſentur tradita mancipia,ꝑpea ius,qđ habeo in re non poſſum in te transferre,niſi mediante traditione rei vera,vel ficta.vnde ſi transfero ius,ut dicũt Doc.ergo fingor tradidiſſe rem. Tertia rõ ſubtilis, q̃ colligitur ex gl.põt ſic formari,ꝙ licet res non ſit oĩno integra,ſi tñ aliquo reſpectu põt dici integra,qa reſtabat adhuc aliqđ fiendum ex parte uenditoris,põt recedi nudo conſenſu,ut patet ſi uenditio fuit tranſlata in ſtipulationem aĩo nouandi in eandem ꝑſonam,uel in aliã intercedentẽ pro uẽditore, nã dr̃ res nõ integra,qa actio ex empto eſt ſublata,ſed alio reſpectu dr̃ integra, quia adhuc reſtat aliqđ fiendũ ꝑ uenditorem.ſ. traditio ꝑ actionẽ ex ſtipulatu, & iõ dr̃ in l.emptio.de reſcin. uendi.ĩ.ꝙ ſolo conſenſu recedit̃ ſaltẽ ope exceptionis, licet ſi eſſet oĩno integra ipſo iure recederet, vt dixi.ŝ.e.l.emptor.gl. reſpondet,ꝙ ibi non recederetur ꝑ dictam conuentionẽ ab illa oblõne q̃ fuerat ſolo cõſenſu ꝯtã, cũ ab ea fuerit receſſum ꝑ ſtipulationẽ,quia ſecunda obligatio ſtipl̃onis fuit liberatio a prima,ſiue primæ.Doc.dicunt ꝙ ibi etiã ab obligatione,quę oritur ex ſtipl̃õne liberatur ꝑ hanc cõuentionẽ ope exceptionis.& ita hic ſi hoc foret actũ,ꝙ liberaret̃ a rei uen.& ab interdicto vti poſſidetis.ego neſcio,quid ſit hoc dicere.nam ibi etiã ſi aliter non appareat,niſi ꝙ uoluerunt uẽditionẽ hr̃i pro infecta ur̃ actum,ꝙ nec ex ſtipl̃õne poſſet agi,& iõ tollit̃ ope exceptionis.ergo eodẽ mõ uidetur dicendũ in caſu iſto,ut uideatur actũ,ꝙ non poſſit agi rei uend. uel interdicto. nã intentio eorũ fuit,ꝙ iſta uenditio nõ ſortiretur effectũ,ergo uñr uoluiſſe oẽ illud qđ ſeqtur ex hoc,ut nõ poſſit agi dictis actionibus, qa illæ competunt occaſione uẽditionis factæ,iõ ſalua reuerẽtia glo.& Doc.mihi uidetur hæc ſcđa pars uerior ꝑ has rõnes ſubtiles,qb.nõ eſt ſufficienter rñſum. Nam Doct.uolunt,ꝙ ſi ultra dictã cõuentionẽ fuiſſet actũ,ꝙ res remaneret penes uẽditorem, & ꝙ ubi poſſidebat noĩe emptoris nunc poſſideat noĩe ſuo,iſta uẽditio eſſet reſoluta,& reacq̃ſitũ dñium, & poſſeſſio ipſi uẽditori,ergo idẽ,licet hoc nõ fuerit dictũ. cũ ſaltẽ tacite fuerit hoc intelſm̃,& ſenſum ab utraq; parte.ar.l. cũ ad. ĩ.ſi cer.pe.cũ ſine hoc dicta cõuẽtio eſſet inutilis, ergo partes cenſentur hoc uoluiſſe ar.in l.quis. C. de fideic.maxime autẽ hoc ꝓcederet ſi emptor inſtrm̃ dictę emptionis retraderet uẽditori,uel ſi mãdaret notario, ꝙ cãcellaret ꝓtocollũ iuxta ſe-
20 cũdã rõnem,q̃ gl.facit ad hanc partẽ. ¶†Vltimo no.iſtã glo.q̃ ſꝑ allegat̃,ꝙ uẽditor cõſtituẽdo ſe noĩe emptoris poſſidere liberat ſe ab actione ex empto.Alij dñt ꝯriũ, ꝙ adhuc põt ꝯueniri actione ex empto ad realẽ traditionẽ, qa quo ad illam cẽſet̃ adhuc res eſſe integra,qđ mihi placet.arg.ĩ. de act.emp.l.ſi hr̃s teſtõ.& in l.Iuli.§.ex uẽdito.cũ ibi no.in gl.ſuꝑ verbo ꝑcaria.& no.ꝑ Doc.in l.ij.C.qñ lic.ab emp.diſc. Quid aũt ſi uenditor dicat,ꝯſtituo me emptoris noĩe ꝑcario poſſidere, qđ operat̃ illud uerbũ ꝑcario?dic ꝙ tũc trãſfert ciuilẽ poſſeſſionẽ & naturalẽ,ſed poſtea co.inſtãti cẽſet̃ naturalis res trãſlata in uẽditorẽ,qa hoc eſt de natura ꝑcarij,ſi aliter nõ appareat,ꝙ q̃ ꝑcario poſſidet,hẽat naturalẽ,& in hoc differt a caſu ꝓcedẽti, qñ non eſt poſitũ illud uerbũ,qa tũc ſolũ detẽtationẽ hẽt.iſta patent ex notatis.ŝ.per Bar.in l.interdum.in fi.prin.ĩ. de acq.poſ.

ADDITIO.

a ¶Fingitur tradita.Adde eundem Paul.de Caſt.in l.Iul.§.ex uend.inf.de act. emp. & Alex de Imo.in conſi.38.col.pen.in fi.in ij.vol.Curt.

LEX LXI.

1 *Si creditores qui uolunt remittere partem debiti,vt adeatur hæreditas ſũt pares in cumulo debiti,& numero perſonarum aliis,qui nolunt remittere,ꝙ tunc iudex debet ſtare humaniori parti.*

2 *Pactũ factũ putatiuo hæredi,vt adeat hæreditatẽ, ꝙ proſit vero hæredi.*

IMperator Antoninus. Lex iſta ſ̃m ſ̃am lect.glo.quam Doct.ſequuntur, notabilr̃ limitat l.
1 maiorẽ.ŝ.eo.ubi hr̃,†ꝙ ſi creditores,q̃ uolũt remittere partẽ debiti ut adeat̃ hæreditas ſunt pares in cumulo debiti,& numero ꝑſonarũ aliis,qui nolunt remittere,ꝙ tũc iudex debet ſtare humaniori parti. Iſta lex limitat, niſi ex una parte ſint coniũctæ ꝑſonæ defũcto,ex altera extraneæ, qa tunc ꝑferunt uoces ꝯiũctorũ,nã tunc non dñr oĩa paria. & ꝑ hoc l.j. ĩ.de priui.cred.Gul.tamẽ de Cu. hanc non tenet, imò dicit,ꝙ minus eſt credendũ coniũctis q̃ extraneis, qa ꝓſumuntur hoc facere ex affectione magis q̃ ex æquitate.Doct.tamẽ tenẽt iſtã
2 lecturam.†Secundum aliã lectũ.ſ.primam.& ult.quæ tendunt ad idem iſta lex limitat l.ſi tibi §.cum poſſeſſor.ŝ. eõ. ubi hr̃,ꝙ pactum factum putatiuo hẽredi non prodeſt uero. nam hoc eſt uerum,niſi quido fit ut putatiuus hæres adeat hæreditatẽ, qa tũc cẽſetur potius fieri contẽplatione hæreditatis q̃ perſonæ,ideo prodeſt uero hæredi poſtea adeunti.tene menti.

LEX LXII.

1 *Non ualet pactum vt quis non poſſit rem ſuam alienare,vel de ipſa facere velle ſuum.*

2 *Pactum de non alienando rem propriam,quando valeat, vt ſi prohibitus alienat non valeat alienatio,& ſi alienatio tenet,quando teneatur alienans ad intereſſe.*

1 NEmo paciſcendo. ¶†Nõ ualet pactum,ut qs non poſſit rẽ ſuam alienare,uł de ipſa facere uelle ſuũ. h.d.& pro declaratione huius, & ẽt cõtrariorum
2 formatorũ in gl.†diſtingue ſi paciſcor tecũ,ut rem tuã nõ poſſis alienare, aut q̃rimus an ualeat pactũ quantũ ad hoc, ut ſi alienas non ualeat alienatio,aut quãtũ ad hoc ut licet nõ ualeat tenearis mihi ad intereſſe.primo caſu dic, ꝙ non regulr̃ ꝑ iſtã l.Fallit.ſi in re tua habere ius aliqđ reale, puta dominiũ directũ,ut l.ij.C.de iure emphy.uł hypothecæ,ut ĩ. de diſtr.pig. l.ſi.creditor.§.fi.ſ̃m unã literã,ꝑ quã dicitur nullam eſſe uenditionẽ &c.ſ̃m Bar.q.dicit illam eſſe ueram lec.prout ipſe, & D. Franc.de Piſis, cũ hr̃ent de facto fecerunt uideri in pandectis Piſis,& iõ cautela eſt qñdo facis tale pactũ,ꝙ facias tibi obligari rem pro omni intereſſe tuo,ut no.Bar.in l.j.ĩ. de ſuꝑſi.Fallit ẽt ſi fuiſſet actũ,ꝙ quoties perueneris ad aliquem actũ alienationis,ſtatim & ante ipſam ꝑfectã donas mihi eã, & conſti-

tuas

tuas te noīe meo poſſidere, vt no. Bar. ī l. abſenti. ꝭ. de acq. poſ.
Fallit ēt ſi eſſet alienatio irretractabilis, vt datio libertatis, vt l.
ea qdē. C. ſi māci. itā fue. alie. vt manumittat̄. & no. in l. ea lege.
C. de ꝯdic. ob cau. Scđo caſu aut apponit̄ ī traditione rei meæ,
& ſup ipſa re, ita ꝙ iſta duo ꝯcurrūt, & tūc licet valeat aliena-
tio, tñ obligaris ex pacto veſtito cohærētia traditionis ad inter
eſſe, qđ conſiſtit ī æſtimatione rei, ēt ſi de alio ītereſſe nō appa
reat, vt d. l. ea. cū ibi no. C. de cōd. ob cau. & hoc mō pōt intelli
gi ſol. gl. quam facit ad primū ꝯrium dum dicit, ꝙ loqtur quā-
do apponit̄ in traditione. & gl. dicit cōtrariū in l. ī traditionib.
ſ. eo. ſed dic ꝙ iſta loqtur qñ iſta duo concurrūt. ſi vero deficit
alterū, puta qa nō fit in traditione rei in re ipſa, vel ſi fit tunc,
non tñ de ipſa re, ſed de alia re tua, tunc loqtur gl. in l. in tradi-
tionib. nā tunc eſt diſtinguendū, aut nō poſſum docere de ali-
quo intereſſe, & tale pactum nō ualet ēt vt poſſim agere ad in
tereſſe p illā gl. & per illā l. quoties. la j. ꝭ. de ſerui. Aut poſſum
docere de aliquo intereſſe, & tunc ualet, vt poſſim agere ad il-
lud, licet non impediat alienationē, & hoc modo debet intel-
ligi aliud contrariū formatū ī gl. de l. j. §. ſi quis. ſ. de aqua quo.
& æſti. & ēt l. fi. de pac. inter emp. & vēd. C. & facit l. venditor. ꝭ.
cōia præd. iō ſi vendo tibi domū cum pacto ꝙ non poſſis ibi
exercere talē artē ſi mea intereſt, quia propè illā ego exerceo,
valet pactū, vt ibi per Bar. no. alias ſecus, vt d. l. quoties. ꝭ. de ſer.

LEX LXIII.

1 *Exceptio quæſita fideiuſſori etiam pacto rei principalis, non poteſt ſibi auferri per eundem, & etiam ſine eius uoluntate.*

2 *Qui fideiuſſit pro eo, qui recepit caſtrum in cuſtodiam vſque ad certum tēpus non tenetur de cuſtodia eo tempore elapſo, niſi conſenſit, ꝙ ille in eadem cuſtodia remaneret.*

3 *Fideiuſſor datus in compromiſſo habente terminum non tenetur, ſi prorogetur compromiſſum ſine eius conſenſu.*

1 SI reus poſtquam factus. †Exceptio q̄
ſita fideiuſſori ēt pacto rei principalis non pōt ſibi
auferri p eundē, & ēt ſine eius volūtate. h. d. cōcor-
dat l. inſulā. §. fi. ſol. mat. & ꝭ. de pact. cōuent. l. cū maritus. §. j. ꝭ.
de verbo. obl. l. q Romæ. §. Callimachus. & qđ not. Cy. C. ſi cer.
pet. l. ſi abſentis. in fi. fortius ſi erat q̄ſita ſine facto principalis,
puta p l. ſi poſt mortē. §. fi. de ꝯtab. ſed ſi nō erat q̄ſita, ſed ſpera
batur acquiri, bene pōt facto rei impediri ne acqratur, vt ſ. qđ
qſq; iu. l. iij. §. ſi is pro quo, & qđ ibi no. in gl. niſi ſperatur acqri
ex forma contractus, vel ex his q̄ fuerūt tūc tpis acta, vt ꝭ. loc.
l. item q̄ritur. §. qui impleto. ꝭ. de admi. tut. l. Lucius. §. ij. vel iij.
2 & qđ no. Bar. de illo, †qui fideiuſſit pro eo qui recepit caſtrum
in cuſtodiam vſq; ad certum tp̄s, & poſt tp̄s remanſit ī eadem
cuſtodia, nā non tenet̄ fideiuſſor ſi poſtea culpa principalis p
datur caſtrum ſi non conſenſit, ꝙ remaneret. & ad hoc ēt ꝭ. de
3 arbi. l. Labeo. §. fi. cum l. ſequ. †vbi fideiuſſor datus in compro-
miſſo hñte certum terminum non tenet̄ ſi prorogetur compro
miſſum ſine eius conſenſu, quia ſtatim lapſo tp̄e eſt liberatus.

De tranſactionibus. *Rubr.*

1 *Tranſactio fit, ſuper re dubia, ſed pactum gratuitum ſuper re certa & indubitata, & habet vim donationis.*

2 *Lis ſeu res, ꝙ multis modis finiatur.*

3 *Res dicitur non dubia poſt confeſſionem ſpontè factam aduerſus quam venire non poteſt.*

4 *Tranſactio fieri poteſt ſuper re dubia, ſiue propter litem præſentem vel quę in futurum eſſe poſſit, propter negationem probabilem, ſiue non propter litem, quia confitetur, ſed propter dubium futurum euentum.*

5 *Si habeo contra te ſententiam, vel confeſſionem tuam, vel inſtrumentum habens paratam executionem ius meum non efficeretur dubium propter negationem tuam.*

6 *Si ſup certo non pōt tranſigi, ita nec cōpromiſſum de iure & de facto fieri.*

7 *Clauſula in compromiſſo appoſita, ꝙ intelligatur eſſe lis & quæſtio de omni eo ſuper quo fuerit laudatum quid operetur.*

LEX PRIMA.

1 QVi tranſigit quaſi. †Tranſactio fit ſu
p re dubia, ſed pa
ctum gratuitum ſup re certa & indubitata, & hēt
vim donationis. h. d. In tex. ibi, neq; finita: vbicūq;
ergo eſt finita dr̄ certa & indubitata. finitur aūt p ſñiam diffi-
a nitiuā, q̄ tranſit in rē iudicatā,[a] iō poſtea non pōt tranſigi, niſi
negetur iudicatū, & probatio non ſit in promptu, vt ꝭ. e. l. poſt
2 rē. †finitur aūt res multis modis, vt l. j. §. fi. ꝭ. ad Tert. dico ēt †ꝙ
res diceretur nō dubia poſt confeſſionē ſponte factā aduerſus
quā venire nō pōt, vt l. gñalr. C. de non nu. pec. ſilr ſi extaret in
ſtrm, qđ hēt paratā executionē, & aduerſus ipſum non poſſet
aliqua exceptio opponi ad impediendā executionē ex forma
ſtatuti, nam in omnib. iſtis caſib. non poſſet tranſigi, & ſi con-
tra fieret, non valeret iure trāſactionis, nec iure pacti gratuiti,
vt no. in l. ſi cauſa cognita. C. eo. ti. per gl. ſed qñ res eſt dubia &

non finita per ſñiam pōt fieri tranſactio, vt hic, & ēt pactum
gratuitum ſi gratis remittat̄, vt hic in gl. fi. ſup ver. indubitatū,
4 & ēt non gratuitum, vt l. contra iu. in fi. ſ. tit. j. ¶†In glo. ibi, vel
ēt eſt ibi dubium in quantū & c. licet non ſit dubiū. Siue ergo
res ſit dubia pp litem pñtem, vel q̄ in futurū eſſe poſſit pp ne-
gationē, ſiue non pp litē, qa cōfitet̄, ſed pp dubiū futurū euē-
tū, qa pendet ex ꝯdōnis euētu pōt ſup eo tranſigi, & eſt ꝓprie
5 tranſactio ſm gl. & ſic intelligit l. j. C. de pac. ¶†In glo. ibi, p ne
b gationē. hoc intellige de probabili negatione,[b] non de teme-
raria, q̄ pōt ſtatim reprobari. vñ ſi hr̄em cōtra te ſñiam vł cō-
feſſ tuā, vel ēt inſtrm hñs paratā executionē, ꝓpea ius meū nō
efficeretur dubiū p tuā negationem, vt ꝭ. eo. l. poſt rē. & no. C.
6 de ꝓcu. l. j. & no. †ꝙ ſi ſup certo non pōt tranſigi, ita nec com-
promiſſum de iure & de facto fieri, qa hēt vim tranſactionis,
vt C. de iud. auth. ſi vero, & iō in gñali cōpromiſſo quantum
cunq; pleno non veniunt illa, q̄ ſunt certa & liqda, & ſup qb.
7 ſpecialr̄ cōpromitti nō poſſet, ēt †ſi apponat̄ cła, ꝙ intelliga-
c tur eſſe lis,[c] & qō de oī eo, & ſup eo ſup quo fuerit laudatum,
q̄ cła eſt multum in vſu Florentiæ qa cum ſimplr̄, vel ſpecialr̄
nō poſſit tranſigi, vel cōpromitti ſup liquidis, non video qua-
liter illa cła poſſit operari ſup liqdis & claris, ꝙ intelligat̄ cō-
promiſſum. cui tñ rñderi pōt, licet Ang. videat̄ hic dicere con-
trariū, ꝙ pōt opari circa alia non liquida de quib. eſſet dubiū,
an venirent in compromiſſo tanq̄ de illis nō fuerit cogitatū,
vt l. ſi cum dies. §. plenū. ꝭ. de arbi. & ꝭ. e. l. cum Aquiliana. nam
iſta cła faciet vt de eo ſup quo fuerit pronunciatū cenſeat̄ co-
gitatum ſaltē in gñe, licet ſi non eſſet appoſita, non cenſeret̄
cogitatum, nec in genere nec in ſpecie, & in hoc eſt utilis illa
cła, qđ no. perpetuo, quia eſt pulchra practica ad euadendum
dubietatē q̄ pōt oriri, per l. ſi de certa. C. eo. tit. & per ll. ſ. allega
tas. ¶In fi. gl. ibi, dic in actore idem, hanc diſtin. gl. ſerua qñ ca
lumnia committebatur in litigando. ſi vero fuit commiſſa in
ipſa tranſactione, tunc non refert ex qua parte, quia uidentur
dicere Doct. ꝙ non redditur tranſactio nulla, licet alio reme-
dio prouideatur, quod dic vt l. in ſumma. ꝭ. de condi. indebi.

ADDITIO.

a ¶Iudicatam. Adde ꝙ compromitti poteſt etiam poſt rem iudicatam dūmodo renuncietur rei iudicatæ, ita expreſſe tenet Rom. conſ. 369. qui hic a D. Iaſ. non allegatur. item ſup tranſactione poteſt tranſigi, ſecundum Raph. Fulgoſ. conſ. 119. vbi dicit, ꝙ nō meminit ſe contrarium cōperiſſe, an aūt publicatis atteſtationib. vel poſt concluſionem in cā poſſit peti compromiſſum fiendum neceſſitate ſtatuti. D. Iaſ. allegat hic Alex. Pau. de Caſt. Raph. Cu. in conſiliis. ac Fran. de Are. conſ. 101. ſed aduerte, quia Are. non ſequitur ſimpliciter dictum Bal. hic allegatum per D. Iaſ. ſed dicit hæc verba, quod dictum eſt veriſsimum in caſu noſtro, cū ſumus in tempore quo nihil vltra ex forma ſtatuti allegari poteſt.

LEX II.

1 *Tranſactio poteſt fieri mediante Aquiliana ſtipulatione, & acceptilation vel ſolo pacto.*

2 *Si liberaui te per pactum, & poſtea non ſeruas tranſactionem poſſum ager prima actione, & ſi excipias de tranſactione replicabo de dolo, quia ea non ſeruaſti.*

1 TRanſactum accipe. † Tranſactio
pōt fieri me-
diante Aquiliana ſtiplōne, & acceptilatione, vł ſo
2 lo pacto. h. d. ¶†Et no. qa eſt longa dr̄ia, qa ſi libe-
raui te p pactum, & poſtea nō ſeruas trāſactionem, poſſū age
re actione prima. & ſi excipias de trāſactione replicabo de do
lo, qa eā non ſeruaſti, vt l. ſiue apud acta. & l. cū proponas. C. e.
titu. ſed ſi liberaui te per acceptilationem, non poſſum agere
actione prima, qa non reſuſcitat̄, ſed de dolo aget̄, vt me repo
nas in priſtinam obligationem, quod dic vt l. actione. C. eod

LEX III.

1 *Tranſactio facta inter ſcriptum hæredem & legitimum, non præiudicat legatariis, qui poterunt ſolum hæredem ſcriptum conuenire.*

2 *Præteritio matris qualiter etiam hodie habeatur pro exhæredatione.*

3 *Teſtamentum quod poteſt querelari non reſcinditur per tranſactionem factam ſuper querela.*

4 *Factum ex negligentia vnius non debet in alienam iniuriam, nec in alienū dammum conuerti.*

1 IMperatores. †Tranſactio facta inter ſcri
ptum hęredem & legitimū
non præiudicat legatariis, qui poterunt ſolum hæ-
2 redem ſcriptum conuenire. h. d. ¶ † In tex. ibi, ma-
trem. ſupple exhæredatam, vel p̄teritam, quæ præteritio habe-
batur pro exhæredatione hoc iure, & ēt hodie, dūmodo fiat
cum cā. alias reddit teſtamentum nullum, vt dr̄ in Auth. de hę
re. & fal. §. exhæredatos. co. j. ſicut econuerſo ſi filius prætereat
a matre. habebat ergo iſta mater querelam quam ſi intentaſ-
ſet, obtinuiſſet, & legata fuiſſent effecta caduca hoc iure. vt l.
Papinianus. §. fi. ꝭ. de inof. teſt. licet hodie ſecus, vt ī auth. ex cā.
ſi ergo ſcriptus hęres tranſegit cum matre, & dedit ſibi partē
hr̄ditatis, confundet̄ cōmodū, & videbit̄ ēt fieri cum onere le-
gatorū, vt l. planè. de cōd. & dem. nec poterunt cōqueri legata
rij, qa p hāc trāſactionē eorū legata ſalua facta ſunt, ſaltē pro

parte q́ fuiſſent in totum irritata, ſi q̃rela fuiſſet in totũ ꝓbata, & hæc erat rõ dubitãdi.ꝓriũ tñ determinat, q̃a licet ſit reſciſſũ teſtũ, q̃a tñ hoc ſuo tũ facto, & non cõſenſu legatariorũ eue nit, ſibi ſoli nocere dẽt, fortè.n. legatarij oñdiſſẽt cãm ꝑ quã fuiſſet à q̃rela excluſa, & ſic rñdet ad ꝓriũ. Si aũt cõſenſiſſent, tũc vr̃ ꝙ eis ꝑiudicet. & intellige hãc l. qñ legata nõ fuerũt repe tita ab inteſtato, & ſic nõ poterãt deberi, niſi à ſcripto herede. idẽ ſi fuerũt repetita, & illi matri nõ fuit data quota pars hr̃di tatis, ſed certa quãtitas, & tota hr̃ditas remanſit apud ſcriptũ hr̃dem. ſi aũt quota eſſet ab inteſtato repetita, tunc eſſet idem in legatariis, qđ in creditorib. q̃a deberẽt pro rata quẽlibet eo-
3 rum cõuenire, vt ĵ. eo. l. cõtrouerſia. cũ ibi no. ¶ † No. ergo hic, ꝙ teſtũ, qđ poteſt q̃relari, nõ reſcindit ꝑ tranſactionẽ factam ſup q̃rela, licet tranſactio habeat vim ſnĩæ quantũ ad litem fi niendã, vt C. eo. l. fratris, requireť ergo ſnĩa iudicis, vt no. in l. an-
4 tiqui. in fi. gl. q̃ incipit, imo. ſi pars hære. pet. ¶ † Not. principium & finem iſtius text. ꝙ factum & negligentia vnius non debet in alienam iniuriam conuerti, nec in alienum damnum.

1 *Tranſactio non porrigitur ad codicillos de nouo repertos.*

1 **§. Cum tranſactio propter.** † Trãſactio non porrigitur ad codicillos de nouo repertos. h.d. & vr̃ hoc procedere, ẽt ſi habebant notitiã de codicillis ꝑ id qđ hr̃. ĵ. e. l. de his. q̃a eſt ſpãle in his, q̃ dependẽt ex vltima voluntate, ꝙ ſup eis nõ pt̃ trãſigi ẽt ſpãlr̃, niſi inſpectis & cognitis verbis teſti & codicil lorũ. ergo nec veniũt in gñali trãſactione, ſi te liberaui ab oĩ eo in quo mihi teneris ex vltima volũtate, talia in trãſactione fcã ſup fideicõmiſſo ĩ teſtõ relicto, vt hic fuit. ¶ In tex. ꝑ fidei cõmiſſũ. ſupple relictũ in teſtõ, cũ ẽt in codicillis plura alia re licta eſſent huic matri, & aliquo dato huic matri liberauit hæ redẽ ſcriptũ gñaliter ab oĩ eo in quo ſibi tenebatur ex vltima voluntate illius filij, vel teſtatoris. Vñ videbať, ꝙ nõ poſſet pe tere relicta in codicillis, q̃a verba illa erãt gñalia, & cõprehen debant quamlibet ſpẽ in vltimæ volũtatis. ꝓriũ tñ eſt, q̃a non cenſetur cogitatum de illis, qui poſtea reꝑti ſunt, vt ĵ. eo. l. qui cum tutorib. §. fi. & poſito, ꝙ de illis hr̃et notitiam, quia non fuerunt prolati adhuc idem videretur, per l. de his. ĵ. eod.

1 **§. Debitor cuius pignus.** † Tranſactio fa cta cum putatiuo hr̃de, nec prodeſt, nec nocet hæredi vero. h.d. ẜm ambas le cturas. Itẽ ſolutũ putatiuo hr̃di non repetiť ab eo ꝑ verũ hæ redẽ, ſi à principio nõ habuit ratũ, ſed reprobauit, vel ſi ſolu tũ eſt ex cã tranſactionis, vel ſi fuit ſolutũ indebitũ. h.d. ſcđo ẜm diuerſos intellectus gl. q̃ incipit, neque exceptio. Si aũt fuiſ ſet indebitũ ſolutum ex cã debiti, & per verum hæredem rata fuiſſet habita ſolutio, tunc per ipſum repeteretur per petitio nem hæreditatis, vt l. poſſeſſor. §. bonæfidei. ĵ. de peti. hæred.

LEX IIII.

1 *Stipulatio Aquiliana, & etiam acceptilatio generaliter facta in cõtractu tranſactionis generaliter operatur, & hoc ſi fuit de mente partium, & comprehendit etiam illa de quibus non erat lis. in dubio vero reſtringi tur ad illud tantum de quo erat lis.*

2 *Per acceptilationem non tolluntur obligationes iuriſgentiũ, niſi prius trãſ ferantur in Aquilianam ſtipulationem.*

3 *Debitor qui ſoluit non poteſt compellere creditorem ad faciendum ſibi ge neralem quietationem de oĩ eo in quo ſibi tenetur, niſi de eo quod ſoluit.*

4 *Arbiter vel arbitrator quantumcunque habeat pleniſſimum arbitrium, nõ poteſt iubere alteri parti, quòd faciat alteri generalem quietationem de omni eo in quo poſſet ſibi teneri ex quacunque cauſa, niſi aliter appa reat de intentione partium.*

5 *Clauſula in compromiſſo appoſita, quòd intelligatur eſſe vel fuiſſe lis etiam de omni eo ſuper quo fuerit laudatum, an extendatur ad ignorata.*

6 *Arbitrator ſi lis erat de fundo non poteſt arbitrari, quòd des mihi alium fundum, ſed bene quòd des mihi pecuniam.*

1 **Aquiliana ſtipulatio.** † Stipulatio Aq̃liana, & ẽt acceptilatio gñaliter facta in cõtractu trãſactio nis gñaliter opať, & hoc ſi fuit de mẽte partiũ, & cõꝑhendit ẽt illa de quib. non erat lis. in dubio vero reſtrin giť ad illud tñ de quo erat lis. h.d. cũ l. ſeq. tũc aũt cẽſeť eẽ de mẽte partiũ, qñ ſalua rõne recti ſermonis non põt fieri reſtri ctio, puta lis erat ſup fundo trãſegimus, ꝙ dares mihi cẽtũ, & ego dimitterẽ fundũ, & liberarẽ te gñalr̃ ab oĩ eo in quo mihi teneris, vel teneri poſſis ex quacũq; cã, q̃ dici vel excogitari poſ
a ſet nã liberaberis ẽt ab illis de q̃b. nõ erat lis.[a] nõ dico, ꝙ ſup illis dicať fieri iſta trãſactio, q̃a non fit, niſi de eo de quo eſt lis, vel eẽ ſperať, ſed occaſione trãſactionis, q̃ fit ſup lite de fundo, fit iſta remiſſio ẽt de his ꝙ nõ ſunt ĩ lite ẜm Bar. ſed ſi poterat fieri reſtrictio, puta lis erat de ꝑtinentib. ad menſam numula riã, vel apothecã, tradidiſti mihi aliqđ, & ego te liberaui ab oĩ bus in q̃b. poſſes mihi teneri ex quacũq; cã, certe hæc verba pñt reſtringi ad cãs ꝑtinentes ad mẽſam in qua pñt eſſe plures & diuerſæ cauſæ. nam iſti numularij de pluribus negociantur, vt l. ſi. ĵ. ꝙ cum eo. & patet in l. emptor. §. Lucius. ſ. tit. j. oporteret ergo dicere ab oĩ eo in quo mihi teneris ex quacunq; cã ꝑti-
2 nente ad menſam, vel ex menſam, vt ibi dixi. ¶ † In tex. ibi, oẽs ꝓcedentes obligationes. ſ. iuriſgentium, vel ciuilis. & iõ fuit in uenta, q̃a ꝑ acceptilationẽ nõ poterãt tolli obligationes iuriſ gentiũ, cũ acceptiľo ſit de iure ciuili, & de directõ cõtrarietur oblõnib. q̃ ſunt de iuregẽtiũ, qđ eſt potentius, iõ fuit inuẽta ꝑ Gallũ Aquiliũ vt prius transferanť in ſtipľonem nouationis, qđ facilius fit, qñ in hr̃tib. ſymbolũ facilis eſt tranſitus, & vna obligõ ſymbolũ. i. ſimilitudinẽ hẽt cũ alia oblõne, ſed obligõ cũ liberatione ſimilitudinem non hẽt, cũ inter ſe ſint contrariæ.
3 ¶ † In tex. l. Aq̃liana. ibi, liberalitatem. n. captioſamq;. ꝑ hanc l. dñt Doc. ꝙ debitor q́ ſoluit non põt cõpellere creditorem ad faciendũ ſibi gñalẽ quietationẽ de oĩ eo in quo ſibi teneť, q̃a eſſet hoc captioſum. Licet. n. creditor neſciat illũ ſibi tene ri, niſi in eo qđ ſoluit, & ſic inſpecta ſua opĩ. ſi faceret talẽ gñã lẽ q̃etationẽ nõ deciperet, nec læderet in aliquo, q̃a tñ poſſibi le eſt, ꝙ ille in alio ſibi teneret, qđ ipſe ignorat, diceret iſta q̃e tatio captioſa, ad quã faciendã nõ teneť, ſed ſolũ de eo qđ ſol uit, vt ĵ. de cõtrario iudicio tu. l. iij. & ibi ꝑ Dyn. & C. de ſol. l. pe
b cuniæ.[b] de illo. n. qđ ſoluit teneť q̃etationem facere, & inſtr̃m
4 cãcellare, vt C. de cõdi. ex le. l. diſſolutæ. † Dñt ẽt Doc. ꝑ hãc l. ꝙ arbiter vel arbitrator quãtũcũq; habeat plenũ, vel pleniſſimũ arbitriũ non põt iubere alteri parti, ꝙ faciat alteri gñalẽ q̃eta tionẽ de oĩ eo ĩ quo poſſet ſibi teneri ex quacũq; cã, q̃a iſtud nõ cadit ſub illis verbis, ſed ſolũ de q̃bus erat ĩter eas lis, vt l. ſi cũ dies. §. plenũ. ĵ. de arbi. niſi aliter appareat de intẽtione par-
5 tiũ, puta † ſi in cõpromiſſo eſſet appoſita cľa, ꝙ intelligereť eſſe vel fuiſſe lis ẽt de oĩ eo ſup quo fuerit laudatũ, & ad hũc finẽ fuit inuẽta illa cľa ad fugiendũ has leges. An aũt iſta verba ge neralia extẽdanť ad ignorata: rñdeo ꝙ ſic, q̃a ſaltẽ in gñe cẽſe tur cogitaſſe. ar. in l. q̃ iure militari. ĵ. de teſta. mil. iũcta. l. ſub ꝑ-
6 textũ. C. eo. ¶ † Vltimo dicit hic Bar. vnũ verbũ notabile, ꝙ ta-
c lis arbitrator ſi erat lis de fundo nõ põt[c] arbitrari, ꝙ det mihi aliũ fundũ, & ille nõ remaneat ſibi: q̃a arbitrareť ſuper eo qđ nõ erat ĩ lite, ſed bñ poſſet arbitrari, ꝙ det mihi pecuniã, q̃a ꝑ pecuniã res æſtimanť, & iõ non dr̃ alia res, vt ĵ. de fide. l. ſi ita.

ADDITIONES.

a ¶ Erat lis. Adde quod voluit Lud. Rom. conſi. 89.

b ¶ Quod ſoluit. Adde quod imo poteſt facere confeſsionem cum expreſſa reſer uatione iurium ſuorum ſecundum Bar. in l. iij. §. contrario. de cõtrario iudic. tut. & dictum Bar. ſequitur Rom. conſ. 155. vbi etiam dicit, ꝙ partes poſſunt emolo gare laudum latum extra id quod non eſt compromiſſum allegat caſum in cap. examinata. extra de confir. vtil. vel inutil.

c ¶ Non poteſt. Adde Lud. Rom. conſi. 403. Alex. conſi. 119. ĵ. lib. & an pro adæ quatione partium poſsit arbiter condemnare vnam partem ad dandum aliquid alteri, vide Rom. conſi. 55. & vide quod voluit conſi. 116.

LEX VI.

1 *Super dependentibus ex vltima voluntate non poteſt tranſigi, niſi verita te reperta per inſpectionem, vel cognitionem vltimæ uoluntatis.*

2 *Tranſigens ſuper legato, quod putabat eſſe de x. & erat de xv. ſibi non præ iudicat, & quid ſi nihil reperiatur relictum. & nu. 5.*

3 *Cautela eſt ſi tranſigitur ſuper relictis in vltima voluntate, quòd dicatur inſpectis & cognitis verbis teſtamenti vel codicillorum.*

4 *Pactum gratuitum non inſpectis verbis teſtamenti non ualet.*

5 *Legi prohibitiuæ renunciari non poteſt.*

6 *Si legatarius petit legatum & hæres fuit abſolutus, quia teſtamentum nõ fuit productum, & poſtea appareat teſtamentum, an dicetur ſententia nulla, quia fuit lata non cognitis verbis teſtamenti.*

7 *Legatarius ſi habebat certam notitiam de legato per teſtes, vel ꝑ notariũ, q́ fuerunt pſentes, non tamen viderat ſcripturã, quòd ualebit trãſactio.*

8 *Quid ſi de teſtamento non ſit confecta ſcriptura.*

1 **De his controuerſiis.** ¶ † Super de pendentib. ex vltima voluntate nõ põt tranſigi, niſi veritate re perta per inſpectionẽ vel cognitionem vltimæ vo luntatis. h.d. & ſemper allegať & eſt ſingularis, & gl. ponit ca-
2 ſum duobus modis. † Primo, ꝙ legatarius putabat ſibi minus eſſe relictum, cũ eſſet plus, vt quia credebat ſibi relicta x. cum eſſent xv. tranſegit ſuper x. per v. certe ꝑiudicat in aliis v. de his x. ſed de illis v. quæ non putabat ſibi relicta nõ præiudicat ẜm iſtam lec. Certe hoc vltimum bene eſt verum, ſed ꝓcedens nõ, ſcilicet ꝙ præiudicet in aliis v. de illis x. quantumcũque habe ret opĩ. de his, ignorabat tñ veritatem, & ita ſolum opinabať. requiritur ergo ꝙ viderit vel veritatem ſciuerit, ita ꝙ non ha beat ſolã opinionem & credulitatem, ſed certam ſcientiã, ali ter non valet ẽt in illis v. & hæc eſt ſecunda lectura & uera. & multo magis ſi non habebat opinio. ꝙ aliquid eſſet ſibi reli ctũ, cũ tñ eſſet, vel credebat contrarium, ꝙ relictum non eẽt. ergo multo magis, & hoc fuit inductum duplici cã. ſ. fauore vltimæ voluntatis, vt exitum habeat, vt in l. negare. ĵ. quemad. teſt. aper. nã in hoc verſať publica vtilitas. Item † odio occultã-
3 tium teſtamenta. vñ non hẽt locum, qđ hic dr̃ in debitis, ex cã inter viuos, in qua non vertiť tantus fauor, vt in fine glo. mag. Sis ergo cautus qñ tranſigitur ſuper talibus vt dicas inſpectis & cognitis verbis teſtamenti uel codicillorum, & uide Barto. in

in l.q Romæ.§.duo fratres.in 4.q. vbi examinat & declarat iſtã l.ſ.de verb.obl.
4 ¶†In glo.mag.ibi,ſed nunqd pactum gratuitũ valet? R̃ndeo non.idem tenet Bar.ſed Gul.de Cu.tenet ɔ̃rium, & puto ꝙ verius: quia ille qui gratis remittit in nullo decipit, ſi aliquid eſt plus q̃ putet in veritate,cum intendat vti liberalitate, ſi apparet ꝙ voluit remittere oẽm q̃titatem q̃tuncunq; magnam,alias ſecus, quia facilius remittitur parua q̃ magna. Sed ille qui tranſigit cum non intendat vti liberalitate,ſed à li
5 te recedere,decipitur ſi aliter eſt q̃ credat.¶†In glo.ibi,puto ꝙ
a ſic.Doc.oẽs tenent ɔ̃rium,quia legi prohibitiuæ [a] non põt renunciari,vt no.gl.in l.ij.C.ne fideiuſſ.do.dentur,& qa non fuit hoc inductum ſolum ĩ fauorẽ priuatum, ſed publicũ & odio alterius,vt ſ.dixi,& ẽt in l.pactum inter hæredem.ſ.ti.j.¶In gl. ibi,item qd ſi hæres.hunc caſum habui de facto hoc anno,qa hæres non viſo teſtõ,cum vxor teſtatoris diceret ſibi fuiſſe relicta q̃dam tam pro dotib.q̃ pro alio, tranſegit cum ea pro certa q̃titate pro oĩ eo,qd ſibi relictum eſſet in teſtõ, & poſtea nõ reperitur aliqd fuiſſe relictũ,dicebatur hrẽdẽ teneri poſtq̃ ſe obligauerat ad certã quantitatem.ar.C.de fal.cau.l.ſi non deſigna ta.ɔ̃rium deciditur,qa hoc fecit ꝑ errorem, q probatur eo ipſo,ꝙ contrarium apparet,& de hoc eſt gl.qnimo et ſi aliquid fuiſſet relictum,ex quo nõ viderat verba teſti creditur erraſſe.
6 †Sed vtrum iſta lex habebit locum in ſñia, ſi legatarius petiit legata,& hæres fuit abſolutus,qa teſtm̃ non fuit productũ,poſtea apparet teſtm̃ in quo facta ſunt legata,an dicetur ſñia nulla,qa lata non cognitis verbis teſtĩ.Gul.de Cu.dicit ꝙ non,immo valet mero iure,ſed aliter ſuccurritur legatario, vt l.ſi mr.
b de excep.rei iudi.in prin.q̃ certè non facit,[b] nam ibi agebat ex vna cã & ſuccubuerat,nunc volebat agere ex altera vnde nocet ſibi ſñia,ſed ſi ex eadẽ cã noceret,qa debuit probare poſtq̃ egit,vt dixi ſ.de edẽ.in l.legatum.ꝑ l.poſtq̃.§.ſi dies,ſvt le.no.ca.
7 & Bal.allegat ad hoc gl.q̃ eſt ſ.eo.tit.l.iij.§.j. ¶†Item q̃ro qd ſi legatarius habebat certam notitiam de legato per teſtes,vel ꝑ notarium q fuerunt p̃ntes, non tñ viderat ſcripturam, vtrum valebit tranſactio,Bar.tenet ꝙ ſic.alias ſi de teſtamento non eſſet confecta ſcriptura,nunq̃ poſſet tranſigi, quod eſt abſurdũ, & ita intelligit hanc l.in d.§.duo fratres,vt hic.& videtur caſus ſ.de opti.leg.l.ſi his qui.& ibi per eundem in fine.

ADDITIONES.

a ¶Legi prohibitiuæ.Adde D.Maria.Soc.in c.ſi diligenti.de fo.compet.in ver.circa tertium membrum.Bar.in conſ.12.col.4.in conſ.43.col.2.& in conſ.62.col.2. in j.vol.& eundem in conſ.52.col.6.& in conſ.56.col.x.in 2.lib.Curt.

b ¶Non facit.Iaſ.ſequitur opi.Pau.de Caſt.& hęc l.ampliatur,vt per Ang.conſ.24. & limita vt per Fulg.conſ.51.& Alex.conſ.112.lib.an tunc verba teſti ſint intuenda,& an diſpoſitioni huius l.renunciari poſſit,vide Ang.vbi ſ.Sign.cõſ.191. & 252.& 257.in fi.conſ.& ibi,an per pactum.

LEX VII.

1 *Poſt ſententiam quæ nondum tranſiuit in rem iudicatam poteſt tranſigi.*
2 *Res dicitur iudicata, licet ſententia nondum tranſierit in rem iudicatam.*
3 *Exceptio competens principali prodeſt fideiuſſori,licet inceperit competere poſtquam fideiuſſor fuit condemnatus,& ſententia tranſiuit in rem iudicatam,ſicut ſi incepiſſet competere ante.*
4 *Exceptio ſuperueniens vni ex correis debendi,poſtquàm alter fuerat condẽnatus,an proſit illi.*
5 *Sententia lata cõtra fideiuſſorẽ,ꝙ nõ ꝑiudicet principali, & qd econuerſo.*

1 ET poſt rem iudic.¶†Poſt ſñiam q̃ nondum trãſiuit in rem iudicatam poteſt tranſigi. Hoc primo,& exceptio tranſactionis competens principali prodeſt fideiuſſori,etiã ſi incipit competere poſtq̃ fideiuſſor extitit cõdemnatus.Hoc ſcdõ,& ſolutum ex cã inutilis tranſactionis ɔ̃
2 uertitur in debitum.hoc tertio & vlt.dicit tota lex.¶† Not.in principio,ꝙ res dr̃ iudicata,licet ſñia nondum trãſierit in rẽ iud.qa poteſt appellari,vel iã fuit appellatum.Canoniſtæ dñt, ꝙ licet dicatur ſñia,non tñ dr̃ res iudicata ,ideo hñt titulũ de ſñia,& de re iu.legiſtæ dñt cõtrarium, qa hñt ſolum tit. de re
3 iud.in quo tractatur de vtroq;,& tex. hic habemus.¶†In §.j. no. ſinglr̃ ꝙ exceptio compe tẽs principali prodeſt fideiuſſori, licet inceperit competere poſtq̃ fideiuſſor fuit condemnatus, & ſñia trãſiuiſſet in rem iudicatã,ſicut ſi incepiſſet competere ante,quo caſu non eſt dubium, vt l.exceptionis.§.rei.de exce. & ſi non haberemus iſtum tex.poſſet eſſe valde dubium, qa ſicut non prodeſſet fideiuſſori tranſactio ſua facta ſecum poſtq̃ fuiſſet condemnatus,& ſñia tranſiuiſſet in rem iudicatã, vt patet in ver.tñ ipſe.vbi patet,ꝙ talis tranſactio eſt inutilis, multo minus videretur ſibi prodeſſe trãſactio facta cũ principali, cuius contrarium hic dr̃,ideo eſt bene ſingulare, nam illa eſt valida,qa quantum ad principalem non erat res iudicata nec finita, vnde cum valeat in ꝑſona ipſius porrigit ad fideiuſſorẽ, ſed facta cum fideiuſſore non valet,qa quantum ad ipſum lis erat finita,& ſic conſeqtur fideiuſſor ꝑ principale,qd̃ ꝑ ſe non poteſt conſeq.Per hoc determinat Gul.de Cu.ſi eras mihi obligatus naturaliter tñ dediſti mihi fideiuſſorem ,q obligat ciuiliter & naturaliter,vt l.j.de fide.ꝙ ſi facerem pactum fideiuſſori de non petẽdo,tolleretur naturalis,non aũt ciuilis,nec ẽt actio,ſed eliderẽt,vt in §.pactus nec peteret l.ſi vnus ex argentariis.ſ.tit.j.ſecus ſi facio tibi pactũ de non petendo,ſic tollitur naturalis,& nulla alia remanet quantũ ad te.dicit Gul. ꝙ etiã tollitur ciuilis,& etiam actio contra fideiuſſorẽ, & ſic ipſo iure liberatur ex pacto facto principali,& non liberaretur ex pacto facto ſecum.Ang.hic dicit eſſe tex.cum gl.in l.iij.ſ.qñ licet. ab empt.diſc.In glo.ſup verbo,liberari.& in glo.fi. qd̃ no.quia
4 pulchrum & ſubtile. † Vidi etiã de facto dubitari an exceptio ſuperueniens vni ex correis debendi poſtq̃ alter fuerat condẽnatus proficiat illi,& de hoc videtur eſſe caſus hic ꝙ ſic,ſi erat talis,quæ illi proficeret,ſecus ſi non eſſet,cum uideantur inuicem fideiubere,iuxta no.in l.vir vxori.ſ.ad Velle. ¶†Not.etiã
5 hic caſum,ꝙ ſñia lata contra fideiuſſore non præiudicat principali.ſi.n.præiudicaret faceret rem certam contra eum , & ſic non ualeret tranſactio poſtea facta cum eo,cuius contrarium hic patet.ſic econuerſo lata contra principalem non præiudicat fideiuſſori,vt contra eũ poſſit executioni mandari , ſed eſt neceſſe,ꝙ de nouo ɔdẽnetur , niſi ſit fideiuſſor iudicatum ſolui,quod dic vt per Bart.in l.j.ſ.iud.ſolui. & per tex.in l.fin.ſ.de vſu.rei iud.& per gl.in c.j.de iniur.& damno dato.lib.vj.

LEX VIII.

1 *Super alimentis futuris debitis ex voluntate,quando poſſit tranſigi.*
2 *Licet ex contractu non transferatur dominium,niſi traditione ſecuta,ſi tamen ꝓuenit ex vltima volũtate,quia grauatus fuit vẽdere,ſtatim facta venditione & ſoluto pretio transfertur dominiũ,ſicut ex cã legati.*
3 *Homines affectant potius habere modicum de præſenti, quàm ſperare multum in futurum.*
4 *Decretũ,qd̃ interponitur in hac trãſactione dr̃ interponi inter cõſentientes, & ſic eſt actus voluntariæ iuriſdictionis,et an poſſit interponi die feriato.*
5 *Illud iuris eſt in his,quæ pertinent ad alimenta,& ſunt pars alimentorum, quod eſt in ipſis alimentis,vt eſt habitatio & veſtiarium.*
Si ſtatutum dicat,ꝙ in cauſis dãnorũ datorũ ſufficiat probatio per iuramẽtũ,an quicquid contingat cã dãnidati dicatur gaudere dicto priuilegio.
6 *Verbum relicta,pertinet ad vltimas voluntates non ad contractus.*
7 *Quatuor ſpecies vltimæ voluntatis,ſ.teſtamentum, codicilli, donatio cauſa mortis, & mortis cauſa capio, & etiam in duobus vltimis, ꝙ habeat locum ius accreſcendi.*
8 *Ex præfatione reſtringitur diſpoſitio legis.*
9 *Si relinquitur certa quantitas vt ex commodo ipſius ſe alat, non poteſt hæres dicere volo retinere quantitatem, & dare tibi commodum.*
10 *Licet diminuatur tibi cõmodũ,ſi hoc cõtingit fato nõ diminuitur tibi onus.*
11 *Non dicitur fieri conditio creditoris melior ſi ſoluatur ſibi ante terminũ ſi veriſimiliter ſit pecuniã conſumpturus vel dilapidaturus,aliàs ſecus.*
12 *Non valet alienatio rei eccleſiæ,vel minoris non ſeruata ſolemnitate,vel ẽt facta ex cauſa à iure non permiſſa,etiam ſi cõditio eccleſiæ, vel minoris efficiatur melior.*

1 CVm ij,quibus alimen.†Sup alimẽtis futuris debitis ex ultima volũtate,vel ex aliquo, qd̃ habeat vim vltimæ voluntatis,vt ex donatione cã
a mor.vel ex mortis cã capione,non poteſt tranſigi, [a] vel paciſci,niſi cum authoritate prætoris , q debet in hoc cauſæ cognitionem adhibere,& non ꝑmittere trãſigi, niſi expediat alimẽtario.h.d.in effectu quaſi tota lex,licet multa particularia circa ꝑdicta tangantur.In primo.n.ponitur intentio ſenatuſconſul.ɔſtituti ad orationẽ diui Marci vſq; ibi ſolet.poſtea ponũtur expoſitiones & declarationes circa multos & diuerſos caſus contingẽtes & fuit hoc introductũ duplici fauore.ſ.vltimę voluntatis,& ẽt alimentorum,ex quib.etiã reſultat fauor publicus ne pauperes fame pereant.Et iõ non bñ vr̃ dicere Gul.q tenet hic ꝙ teſtator poteſt dare licentiã ei cui reliqt alimẽta, ꝙ poſſit tranſigere ſine ꝑtore poſtq̃ hoc concernit publicã utilitatem.ſolũ.n.poteſt remittere illa,q̃ concernũt ſuã cautionẽ legatorũ,vt l.pactũ iter hæredẽ.ſ.tit.j.Dicit etiã Gul.vnũ aliud qd̃ eſt mirũ,ꝙ et ſi debeant ex contractu inter viuos,q hẽt dependentiã ab vltima voluntate,vt ſi teſtator grauauit,ꝙ vẽderetur aliqd pro alimentis & vendidit, licet uenditio ſit imediata cã,qa tñ ꝓcedit ex vltima uolũtate habet idem priuilegiũ, & hoc facit pro eo,qd̃ no.Dy.in l.vxore.§.agri plagã.ſ.de leg.3.
2 †ꝙ licet ex contractu non transferatur dñium,niſi traditione ſecuta,vt l.traditionib.C.de pac.ſi tñ ꝓuenit ex ultima uoluntate,qa grauatus fuit hæres vendere, ſtatim facta uẽditione & ſoluto pretio transfertur dominium, ſicut ex cauſa legati, qd̃
3 eſt ſingulare.¶†No.ex principio, ꝙ hoies affectant potius hẽre modicum de p̃nti,q̃ ſperare multum in futurũ, & glo.allegat
4 prouerbium.¶†Secundo no.ex ver.ſolet.ꝙ hoc decretum, qd̃ interponit in hac tranſactione dr̃ interponi inter cõſentiẽtes, & ſic

ADDITIO.

a ¶Tranſigi.In hac materia & circa ea,quæ dicit hic D.Iaſ.vide Anch.conſ.316.& an valeat tranſactio ſuper alimentis inter virum & vxo. vide Lud. Ro.conſ.317. & an legatum alimentorum pro præterito tempore peti poſſit cum ſibi indigẽtia relicta eſt conſcienciæ alimentarij,an poſſit declarare elapſo triennio , vide per eundem conſ.458.

& ſic eſt actus voluntariæ iuriſdõnis, vñ vr̃ poſſe interponi tp̄e
feriato. p l. act⁹. C. de fer. In ɔ̃rium facit, q̃a debet adhibere cãę
cognitionẽ, vt ĩ. ca. l. §. vult igiẽ. & §. ſi p̄tor, & non ſeq̃tur ĩ hoc
voluntatẽ partium, q̃a partes vellent trãſigere, tñ ipſe nõ p̄mit
tit, niſi videat expedire, & ideo nec delegare poteſt hãc ĩterpo
ſitionem decreti, vt ĩ. ca. l. ver. ſed nec mãdare. Br̃ ɔ̃ria pars his
non obſtãtib. vr̃ verior: q̃a partes p̃nt renunciare feriis ĩductis
p̄p̄ neceſſitatẽ hoĩum. l. ſi feriatis. ſ. de fer. ſecus ſi in honorem
5 Dei vt ibi notatur. ¶† No. in ver. eiuſdem. vbi exponit verbum
alimẽta, q̃ illud iuris eſt in his, q̃ p̄tinent ad alimenta, & ſunt
pars alimentorum, qđ eſt ĩ ipſis alimẽtis, vt eſt habitatio & ve
ſtiariũ. Inducit Bar. alibi ĩ. de ali. leg. in l. iij. circa fi. ſi ſtatutũ di-
cat, q̃ in cauſis dãnorum datorum ſufficiat probatio p̄ iur̃m,
q̃ quicquid contingit cã dãni dati, diceretur gaudere dicto pri
a uilegio.[a] vñ not. ſtylum ad p̄bationem dãni dati ſufficit iur̃m,
& ẽt ad probationẽ dñij, vel poſſeſſionis, puta q̃ res ſit mea vł
p̄ me poſſeſſa, ſine q̃b. non poſſem recip̄e dãnum, licet prima
facie videreẽ, q̃ ſolum in primo articulo ſufficeret iur̃m, qđ di
6 ctum valde no. Bald. C. de reb. cre. in l. j. ¶† No. in ver. hæc orõ.
vbi exponitur verbum relicta poſitum in prin. l. q̃ illud verbũ
p̄tinet ad vltimas voluntates non ad ɔ̃ctus. facit de verb. ſign. l.
verbum relinquendi. & per Bartol. in l. j. in fi. ĩ. de tabul. exhib.
7 ¶† No. ẽt ex eodem. §. quatuor ſp̄ẽs vltimæ voluntatis. ſ. teſtm̃,
codicillos, donationem cã mortis, & mortis cã capionẽ, & ſic
iſtæ duæ vltimæ gaudẽt priuilegio vltimæ voluntatis, & ſic hẽt
locum ius accreſcendi, ſicut in relictis in teſtõ p̄ modum diſpo
ſitionis, vt C. de caduc. toll. l. j. in fi. relictum tñ gr̃a condõnis ĩ-
plendæ non p̃t peti, q̃a non eſt in obłone, vt l. ſi q̃s ſub ɔditio-
8 ne. ĩ. ſi q̃s omiſ. cau. teſt. ¶† No. ẽt ex eo. §. ſm̃ Bar. iuncto princi
b pio legis, q̃ ex p̄fatione[b] reſtringiẽ diſpoſitio legis. nã ĩ p̄fatio-
ne locutus eſt de alimẽtis relictis, & poſtea ſubdiẽ gñale ſtatu-
tum in quo de relicto non facit mentionẽ, ſed dicit ne ał̃r ali-
mentorum trãſactio rata eſſet &c. & nihilominus reſtringiẽ &
limitaẽ ex p̄fatione, & ita intelł̃r alimentorum. ſ. relictorum in
vltima voluntate, non debitorum ex cã inter viuos, vt in ver.
9 planè. ¶† Vlterius no. in §. ſi integra. q̃ ſi relinq̃tur certa quãti-
tas vt ex cõmodo ipſius ſe alat, non p̃ot hr̃s dicere, volo retine
re quãtitatem, & dare ſibi commodum puta tot pro centena-
rio quolibet anno, ſed teneẽ quantitatem tradere legatario. in
tellige p̄ſtita cautione de reſtituendo finita cã alimentorum,
10 vt ĩ. de vſufru. ea. re. q̃ vſu cõ. p̄ totum. ¶† No. ẽt ex eodem §. q̃
licet diminuatur tibi commodum ſi hoc contingit fato, non
diminuiẽ tibi onus, concord. l. iij. in prin. ſ. ead. l. alias ſecus, vt l.
11 Plautius. ĩ. de cond. & dem. ¶† Vlterius in §. ẽt no. q̃ non dr̃ fie
ri cõditio melior creditoris ſi ſoluaẽ ſibi ante terminum, ſi ve-
riſimił̃r ſit pecuniã conſumpturus, vel dilapidatur⁹, ſecus ſi nõ
ſit conſumpturus, vt q̃a erat induſtrioſus, & volebat inde face-
re aliquã mercantiã ex qua plurimum erat lucraturus, & ſeip-
ſum alimentaturus, quo caſu non req̃ritur decretum p̄toris,
q̃a nihil aliud agit oratio, & S. C. niſi vt cõditio alimẽtarij nõ
12 efficiaẽ deterior. † & gl. ĩducit hic, q̃ ualeat alienatio rei ecclię,
uel minoris non ſeruata ſolennitate, uel ẽt facta ex cã a iure
non p̄miſſa, ſi conditio ecclı̃æ uel minoris efficiaẽ melior. Idẽ
ur̃ tenere. ſ. de officio eius cui manda. eſt iuriſdictio. l. iij. §. j. cõ-
trarium determinat glo. in l. ſi fundus. ĩ. de reb. eorum. quã hic
c gl. allegat, & illam tenent Doct.[c] nec obſtat hic, quia ſic eſt ex
preſſum in hoc §. aliàs haberet etiam locum contrarium.

A D D I T I O N E S.

a ¶ Dicto priuilegio. Adde D. Fran. de Aret. in c. coeterum. col. 3. de iud. Curt.

b ¶ Præfatione. Adde Lud. Rom. conſ. 174. Bal. in l. fi. ĩ. de hær. inſt. & in l. item quia, §. idem. ſ. tit. prox. Et adde, q̃ præfationes denotant cauſam finalem, Bar. in l. ambitioſa. ĩ. de decr. ab or. fa. Bal. in j. conſt. C. & per Alex. de Imol. in conſ. 42. col. v. in fi. in j. vol. Franc. Curt.

c ¶ Doc. intellige, q̃ ſi eccleſia vel minor volunt adhibere ſolennitatem poſſunt, nõ autem ille qui cum eis contraxit ſecundum Matth. notabilib. ſuis. fol. 24.

---

1 *In cauſæ cognitione requiruntur tria, de quibus in hoc tex.*

2 *Vbicunq; lex vult aliquid fieri cum decreto iudicis debet intelligi, quòd iudex antequàm interponat decretum adhibeat cauſæ cognitionem.*

3 *Qui petit decretum interponi, debet allegare & ſpecificare cauſam & etiã probare, alias non auditur.*

4 *Alimenta, q̃ ſint præſtanda vbi hæres grauatus habet domicilium, nõ vbi habet legatarius.*

5 *Si plures ſunt mihi obligati ex eadem cauſa ad vnam quantitatem quilibet pro parte, an poſſint omnes conuenire vno libello.*

6 *Ex quantitate parua, vel magna deprehenditur bona fides vel dolus.*

1 **Vult ergo oratio.** † In cauſæ cognitione req̃run-
tur tria, de quib. ĩ hoc tex. uſq;
2 ad §. q̃ tranſigit. ¶† Et no. q̃ ubicunq; lex uult aliq̃d fieri cũ de
creto iudicis debet intelligi, q̃ iudex antequam interponat de-
cretum adhibeat cauſæ cognitionem, ſicut ſ. de in ius uocan. l.
3 ſed ſi hac. §. pen. ¶† Item no. q̃ qui petit decretum ĩterponi de
bet allegare, & ſpecificare cauſam, & etiam probare, ał̃s non
auditur, ut hic & C. de præd. curi. l. j. lib. x. & uide quod ibi. no.
Bar. & etiam ĩ. de procura. l. item ſi ſuſpectus. in glo. & ibi per
eundẽ, & qđ no. gl. in c. ſi q̃ñ. extra de reſcrip. q̃ incipit, argum.
4 ¶† No. ẽt in tex. & gl. q̃ alimenta ſunt p̄ſtanda ubi hęres graua
a tus habet domicilium, nõ ubi habet legatarius, hoc declara[a]
5 & examina, ut p̄ Barto. in l. j. ĩ. de alim. leg. ¶† No. ẽt dum dicit
ſingulos conuenire difficile eis ſit, q̃ ſi plures ſunt mihi obliga
ti ex eadẽ cã ad unam quantitatẽ q̃libet pro parte, q̃ debeo ſin
gulos ſingł̃r conuenire, & ɔ̃ quemlibet dare ſuum libellũ, ſed
in contrariũ q̃ poſſim oẽs conuenire uno libello. facit ĩ. de p̄-
cur. l. ſi quis cum procuratorio. §. unius litis ubi appellat unã li
tem, licet contra plures, ſed ſi contra ſingulos darentur ſingu-
li libelli, eſſent plures lites. & de hoc articulo uide Spe. q̃ alle-
6 gat unum tex. in ti. de lib. cõcep. §. fi. uer. ſed pone. cũ ſeq. ¶† Vl-
timo no. ĩ uer. mod⁹ aũt. q̃ ex quãtitate parua, uł magna dep̄-
henditur bona fides uel dolus. facit ex̃ de emp. & uen. c. ad no
ſtrã. & qđ no. in Spec. de loc. §. nunc aliqua. uer. q̃nquageſimo
nono, & quod no. Bar. in l. ſocietatem. §. arbitrorum. ĩ. pro ſo.

A D D I T I O.

a * Nimirum quando huiuſmodi legata alimenta conſiſtunt in rebus quæ obnoxiæ ſunt tranſuectioni & exportationi, vt quia in alimenta legatum eſt vinum, granũ & ſimilia, ſed ſi deberetur pecunia, tunc ſecus quoniam tunc deberet deferri ad domum legatarij per hæredem, ſecundum Bar. in l. hic alleg.

---

2 *Quæ ueniunt in legato alimentorum. remiſſiuè. & nu. 1.*

1 **Qui tranſigit de alimen.** † No. hic ſingula
riter, q̃ licet in le
gato alimentorum ueniat habitatio, ueſtiarium, & calciariũ,
ſine quib. uiuere quis non poteſt. l. legatis. ĩ. de alim. & ciba. le-
ga. in remiſſione tñ alimentorum, quã fecit quis etiam ĩterue-
niente decreto p̄toris, p̄dicta tria non ueniunt, ſed requiritur
q̃ ſpãł̃r ita remittantur, & hoc non eſt de proprietate uerbo-
rum, q̃a deberent uenire in remiſſione, ſicut in relicto, ſed ſpe
ciale in ſtatuto principis diui Marci. Ideo ſis cautus q̃ñ facias
fieri inſtr̃m tranſactionis ſuper alimentis facias apponi ſpecia
2 liter de his trib. & hoc uoluit gl. hic & etiam Doc. † q̃ autem ue
niant in legato alimentorum, an medicinæ &c. et alia ſine q̃-
bus quis uiuere non poteſt, dic ut no. in d. l. legati.

1 *In venditione fundi relicti vni, vel plurib. ad alimenta, etiam ſi fiat inter eoſdem, requiritur decretum prætoris, ſicut in tractatione alimentorum, & idem in remiſſione hypothecæ fundi obligati pro alimentis.*

2 *Si relinquitur fundus ad alimenta, videtur relicta proprietas, nec illa verba ad alimenta, reſtringunt legatum.*

3 *Prohibiti ſimpliciter alienare, non poſſunt inter ſe alienare.*

4 *Plures emphyteutæ, an poſſint rem emphyteuticam inter ſe diuidere, vel alienare ſine conſenſu domini.*

5 *Minor ſine decreto non poteſt renunciare iuri hypothecæ in re immobili, ſicut nec rem alienare, & quid in muliere.*

6 *Fundus ex quo relicta ſunt alimenta, non ſolum eſt obligatus, imo etiam omnia bona teſtatoris.*

1 **Si vni pluribuſve.** † In uenditione fundi relicti
uni, uel plurib. ad alimẽta, ẽt
ſi fiat inter eoſdẽ, req̃ritur decretũ p̄toris, ſicut in tranſactione
alimentorum, et idẽ in remiſſione hypothecæ fundi obligati
2 pro alimentis. h. d. ¶† In tex. ibi, neceſſe eſt p̄torẽ arbitrari et c.
cũ authoritate ergo p̄toris p̃ot iſte fundus alienari, et p̄ hoc re-
probaẽ gl. j. q̃ tenet, q̃ licet relinquẽdo fundũ ad alimẽta cen-
ſeaẽ relicta p̄prietas, attñ non cenſeẽ relicta, niſi donec uixerit
legatarius, et eo mortuo dẽt redire ad hr̃dẽ, ſed certe ſi hoc eſ-
ſet uerũ, ẽt cũ authoritate p̄toris non poſſet alienari in p̄iudi-
ciũ hr̃dis, cuius contrariũ patet hic, et ita melius no. p̄ gl. q̃ hic
in l. 4. §. fi. ĩ. de alim. et cib. leg. ubi p̄ gl. et Bart. q̃ plene diſputat
hunc articulũ, et tenet contra Oldr. q̃ tenebat opi. iſtius glo. et
ſic modus adiectus huic legato. ſ. ad alimẽta nõ reſtringũt le-
gatũ, nec reſpectu p̄prietatis, ut cẽſeaẽ potius relictus uſusfru-
ctus q̃ p̄prietas, nec reſpectu tp̄is, ut cenſeanẽ relicta ad uitã,
cũ iſte modus cõcernat utilitatẽ legatarij, uñ nõ dẽt op̄ari re-
ſtrictionẽ, ut ibi, et facit l. donationes in concubinã. §. ſp̄ẽs. ĩ. de
3 dona. ¶† In tex. ibi, et hi ĩter ſe trãſigant. no. ſm̃ Gul. arg. q̃ pro
hibiti simpł̃r alienare, non p̃nt ẽt inter ſe alienare. Nec obſt. l.
uoluntas. C. de fideic. q̃a ibi non erãt p̄hibiti simpł̃r, ſed ex̃ fa-
miliã, et sic alienãdo inter ſe non faciebãt contra prohibitio-
4 nẽ. Vñ ur̃ p̄ hunc tex † q̃ si conceſſa eſt res ĩ emphyteusim plu
rib. ueluti fund⁹, nõ poſſint inter ſe alienare sine cõſenſu dñi,
q̃a simpł̃r alienare p̄hibenẽ sine dñi cõſenſu, et hoc tenet hic
Guli. Bar. tenet contrariũ in l. si domus. §. fi. ĩ. de le. j. in fi. et in l.
q̃ Romæ. §. duo fratres. ĩ. de uer. ob. pro quo facit c. ex inſinua-
tione. ex̃ de iur. patro. et in tit. q̃b. mod. feud. amit. §. item si fue-
rit. et de alie. feu. pat. c. j. Br̃ si q̃ritur an poſſint diuidere inter ſe,
licet in diuiſione fiat alienatio, q̃a tñ portio unius pro indiui-
ſo ſuccedit loco portionis alterius, permittitur diuiſio eo caſu
quo prohiberetur alienatio, ut l. cum pater. §. hr̃ditatẽ. la. ſc̃da.
ĩ. de leg. ij. et facit l. Iulianus. in prin. ĩ. de ſacroſan. ecc. ubi eccle
ſia p̃ot diuidere, licet non alienare. Sed si quæritur de aliena-
tione, quia alter eorũ uult partem ſuam uendere ſociis, tũc eſt
magis dubiũ, et opinio Bar. ur̃ uerior per illud c. ex inſinuatio
ne. Nec ob. iſte tex. quia hic prohibetur alienatio in fauorem

alienantis

alienãtis ne fame peat, & idẽ fauor vertitur qñ alienat ſocio,
ſicut qñ alij. Sed in caſu ꝓpoſito prohibeť ne p̃iudiceť dño, &
dño non p̃iudicať qñ alienať ſocio, cum ſocius ſit emphyteu-
ta vel vaſallus, ſicut alienãs, & ſic tenebitur tunc pro tota re, li
cet prius teneret pro parte, vt ſic quodammodo accreſcat ſibi
onus ſicut & parti. in hac rõne vr̃ ſe Bart. fundare, non ſic qñ
alienať in exñeum, & adde qđ no. in c. illud. in glo. fi. ex̃. de iur.
5 pat. & de prohi. feu. alie. §. p̃terea. ¶†In fi. text. ibi, nam nec pi-
gnus. eſt arg. ſm Bal. hic, ꝙ minor ſine decreto non poſſit renũ
ciare iuri hypothecæ in re immobili, ſicut nec alienare rẽ, vt
l. ij. de reb. eorũ. in ɔ̃rium facit tex. ĩ l. ẽt. C. ad Velle. vbi mulier
põt renunciare tali iuri, & tñ rem dotalem non poſſet aliena-
6 re, ſed alia rõ eſt, vt patet ex ibi no. ¶†In gl. ij. in fi. ibi, de alimẽ.
leg. l. ij. hæc vera. & etiam no. in l. ij. eo. tit. hodie vero clarũ eſt,
ꝙ non ſolum fundus, ex quo relicta ſunt alimenta, eſt obliga-
tus, imò etiam omnia bona teſtatoris, vt C. comm. de leg. l. j.

1 *Non tenet decretum prætoris interpoſitum ex abrupto, id eſt non adhibita*
cauſæ cognitione. Item ſi minimum ſolennitatis omittatur tota diſpoſitio
vitiatur.
2 *Statutum ſi dicat, ꝙ mulier vel minor non poſſit ſe obligare ſine authorita-*
te iudicis, an ſufficiat ꝙ in inſtrumento dicatur cauſa cognita.
3 *Vbi reperitur decretum iudicis interpoſitum cum cauſæ cognitione, ceſſat*
præſumptio fraudis doli & metus.
4 *Quando ſunt plura neceſſaria ad ſubſtantiam alicuius actus defectus vnius*
vitiat totum.
5 *Nihil de ſolennitatibus eſt omittendum, aliàs vitiatur actus.*
Argumentum à ſufficienti partium enumeratione, licet videatur bonum, ta
men eſt multum fallax, & ſic eſt debile.
6 *Si prætor perquiſiuit de omnib. & reperiit tranſactionem non expedire, &*
nihilominus decretum interpoſuit, tranſactio non valet.
Sententia diffinitiua, licet iniuſta, valet ſi ſeruata eſt ſolennitas, niſi ſit ex-
preſſa in ſententia falſa cauſa.

1 **§.Si prætor aditus.** †Non tenet decretum p̃to-
a ris interpoſitũ ex abrupto,[a]
id eſt non adhibita cauſæ cognitione. Item ſi minimum ſolen
nitatis omittatur tota diſpoſitio vitiať. & ſꝑ allegať iſte §. ꝑ pri
2 mũ dictũ videri decidi q̃õnem. †ꝙ ſi ſtatutum dicat, ꝙ mulier
vel minor non poſſit ſe obligare ſine authoritate iudicis, non
ſufficiet, vt iudex authoritatẽ interponat, niſi ɔtineať in inſtõ.
ꝙ adhibuit cãæ cognitionẽ, & repiit illum ɔ̃ctũ cedere in vtili
tatẽ eorum: qa ſtatutũ noluit ɔmittere iudici rẽ negligẽdã, vľ
b donãdã, ſed ꝓquirendã, vt in hoc tex. notabili.[b] Spe. tñ in tit. de
emp. & vend. §. nunc dicendũ. verſ. & br̃. vr̃ dicere, ꝙ vbi repiť
decretum iudicis interpoſitũ, p̃ſumať adhibita cãæ cognitio.
qđ non vr̃ verum p hunc tex. niſi in inſtro. exp̃ſſe hoc caueať,
c & tunc vr̃ ſufficere, ꝙ dicať cã cognita, licet[c] non exprimãtur
3 particularia, & in hoc vtile p̃t eſſe dictum †Spec. & ita tenebat
Bal. ꝑ not. in l. j. C. de fid. inſtr. & iur. haſtæ fiſ. lib. x. & adde, ꝙ vbi
repitur decretũ iudicis interpoſitũ cum cãæ cognitione, ceſſat
d p̃ſumptio fraudis[d] doli & metus, vt no. in l. j. C. de p̃d. curi. li. x.
& adde qđ not. Bal. de decreto iudicis. C. de bo. q̃ lib. l. q̃cunq;
4 & in l. j. in pe. col. C. q admit. ad bono. poſſ. ¶†Ex ſcdo caſu no.
ꝙ qñ ſunt plura neceſſaria ad ſubſtantiã alicuius actus defect⁹
vnius vitiat totum. facit l. j. ĩ. de tute. & ratio. diſtra. in §. p̃terea.
& ĩ. de diuor. l. fi. & ĩ. de itin. actuq; priu. l. j. §. hoc autem. & ĩ. q
bus ex cau. in poſſ. ea. in l. Fulcinius. §. cum hoc edictum, & no.
s̃. de adop. l. non aŕr. & adde qđ notať p Io. And. in q̃õne diſpu
tata in regula, ſine culpa. circa princ. in mercur. de reg. iu. in 6.
5 ¶†item not. ꝙ nihil de ſolennitatib. eſt omittendũ, alias actus
e vitiatur,[e] vt ĩ. de in integ. reſt. l. diuus. poſt princi. ¶Vltimo not.
gl. ꝙ ar. à ſufficienti partium enumeratione, licet videať bonũ
in iure, vt no. s̃. de his q ſunt ſui vel alie. iur. l. p̃re furioſo. eſt tñ
multum fallax, & ſic eſt debile, qa qs putat enumerare oẽs ca
6 ſus, & tñ non enumerat, qđ dic vt in gl. ¶†Nota ẽt finem gl. ꝙ
ſi p̃tor ꝓquiſiuit de oĩb. & reperit tranſactionem non expedi-
re, & nihilominus decretum ĩterpoſuit, valet trãſactio. ſed iſta
gl. non vr̃ vera, qa decretum dẽt eſſe iuſtum non ſolum ex or-
dine, ſed ex cã, qa cã ꝑꝑ quam interponitur ſit vera, & iure ap
f probata, alias ipſo iure non valeret,[f] ſed ſecus ſi ſit ſnĩa diffi-
nitiua, vt l. j. §. hæc verba. s̃. ne vis fiat ei. & l. magis puto. §. fi. ĩ. de
reb. eorum. & no. in l. Fulcinius. §. cum hoc. ĩ. qb. cau. in poſſ. ea
tur. Snĩa vero diffinitiua, licet iniuſta valet, ſi ſeruata eſt ſolẽni
tas, vt l. computare. ĩ. famil. erciſ. niſi expreſſa ſit in ſnĩa falſa
cauſa, & tunc dic vt no. in l. ſi is ad quem. ĩ. de acq. hær.

ADDITIONES.

a ¶Abrupto. Adde Pet. de Anch. conſ. 76.
b ¶Notabili. Hæc dicit ſe non vidiſſe alibi Hipp. ſingulari ſuo 399.
c ¶Licet non exprimantur. D. Alex. de Imo. qui hoc idem dicit referendo Pau. hic
in conſi. 80. col. 2. poſt princ. Curt.
d ¶Ceſſat præſumptio fraudis. Adde Alex. de Imo. in conſ. 52. col. 2. in 1. vol. & oĩa
præſumuntur ſolenniter acta, vt per eundem Alex. in conſ. 125. col. 4. verſ. alia eſt
in d. j. vol. eſt duplicatum in conſ. 53. in 3. volu. & adde eundem Alex. in conſ. 80.
col. 2. in princ. in v. vol. & in conſil. 150. eod. lib. Curt. & vide tu latè per eundem
Curt. in ſuo conſi. 48. col. 3.
e ¶Vitiatur. ꝙ ſolennitatis omiſſio vitiet actum hic per Doc. dicitur, ſed an ipſo iu
re, an vero per ſnĩam, vide Lud. Rom. conſi. 303. & D. Iaſ. dicit alias conſuluiſſe-
ꝙ licet in teſtõ cæci debeat præcedere hæredis inſtitutio, ꝙ tamen ſi præpoſtera
tur non vitiat teſtamentum, adde videndum Signo. conſi. 155.
f ¶Iure non valeret. Adde eundem Pau. de Caſt. in conſ. 220. incip. viſis omnibus.
s̃. ſcrip. in princi. in antiquis. Ang. in conſ. ſuo 193. Alex. de Imol. in conſ. 52. col.
pe. in 4. vol. & in l. qui Romæ. §. duo fratres. col. 9. ĩ. de verb. obli. & in l. is cui bo-
nis. eo. tit. per Bar. in l. ſeq. & expreſſè s̃. de tu. & cur. datis ab his. Franc. Cur.

1 *Ille eſt iudex competens ad interponendum decretum vel authoritatem,*
qui eſſet iudex competens in illa lite.
2 *Si aliquis vult facere examinare teſtes ad perpetuam rei memoriam, de-*
bet hoc facere coram iudice, qui eſſet competens in illa lite, niſi neceſſi-
tas ſuadeat contrarium.
3 *Quid ſi petitur laudum reduci ad arbitrium boni viri.*
Ille iudex eſt competens ad dãdum curatorem liti coram quo lis agitatur,
licet actor in cuius lite datur non ſit ſibi ſuppoſitus quia clericus.
4 *Quod iuris eſt de alimentis vt ſuper eis non poſſit tranſigi ſine prętore, idem*
eſt de lite, quæ vertitur ſuper alimentis, licet res ſit diuerſa.
Minor, ſicut nõ poteſt alienare rem immobilem ſine decreto iudicis, ita nec
tranſigere ſuper lite, quæ agitatur de re immobili.
5 *Lis ficta habetur pro non lite.*
6 *Lex non eſt circumuenienda.*

§. Tranſactiones alimentorum.

1 ¶†No. ſinglr̃ hic, ꝙ ille eſt iudex competens ad ĩterponẽdum
a decretum,[a] vel authoritatẽ, q eſſet iudex competẽs in illa lite,
2 & ꝑ h. d. †Bar. ꝙ ſi aliqs vult facere examinari teſtes ad ꝑpetuã
rei memoriã, debet hoc facere corã iudice, q eſſet cõpetens in
b illa lite. Dicit hic Ang. hoc eſſe verum, niſi neceſſitas[b] ſuadeat
ɔ̃rium, ꝓut accidit ſibi in ciuitate iſta in quodã Peruſino, q fuit
lætaliter vulneratus in guerra, & fecit teſtm̃ de bonis ſuis q̃ ha
bebat Peruſij corã teſtib. & ſine ſcriptura, nam fecit eos exami
nari corã p̃tãte iſtius ciuitatis, licet ille non eſſet cõpetens iu-
dex ſuꝑ illis bonis, qa neceſſitas hoc ſuadebat cum illi non eſ
ſent ituri Peruſium, & poſſent interim mori, & pro hoc alle.
3 ipſe tex. notabilẽ, cũ ibi no. ĩ l. quoties. C. de nauf. †Facit etiã ide
tex. qs ſit iudex cõpetẽs, cũ petiť laudũ reduci ad arbitriũ boni
c viri. de quo ꝑ Bar. in §. arbitrorũ. in ver. q̃ro qs erit iudex,[c] l. ſi
ſocietatẽ. ĩ. ꝓ ſoc. facit ẽt ꝙ ille iudex ſit cõpetẽs ad dãdũ cura-
torẽ liti corã quo lis agitať, licet actor in cui⁹ lite dať nõ ſit ſi-
d bi ſuppoſit⁹, vt qa cleric⁹,[d] de hoc ĩ l. fi. §. j. & ibi ꝑ Cy. no. C. de
4 admi. tut. & adde c. fi. de iud. lib. 6. ¶†In §. ſi cũ lis. not. qa qđ iu-
ris eſt de alimẽtis, vt ſuꝑ eis non poſſit trãſigi ſine p̃tore, idẽ eſt
de lite q̃ vertiť ſuꝑ alimẽtis, licet ſit res diuerſa. iõ vr̃ ꝙ ſicut mi
nor rẽ immobilẽ ſine decreto nõ põt alienare p̃tore ĩcõſulto,
vt ĩ tit. ĩ. de reb. eo. ita nõ poſſit trãſigere ſuꝑ lite, q̃ agitať de re
5 ĩmobili. †Itẽ no. ꝙ lis ficta hr̃ pro nõ lite, & iõ ſi data eſſet ſnĩa
q̃ tranſiuiſſet in rẽ iud. licet partes poſtea litẽ fingerẽt, vt poſſit
trãſigere, vel ɔpromittere, non valeret trãſactio, nec iuuaretur
e ex cña illa, ꝙ intelligereť lis, & q̃õ[e] de oĩ eo, qđ fuerit ꝓnuncia
tũ, qa non eſt in p̃tãte partiũ id poſſe ſuꝑ re iudicata ſm Ang.
6 qđ no. pro eo qđ dixi contra eum in l. j. s̃. e. ¶†Vltimo no. ꝙ nõ
eſt circumuenienda lex. facit ĩ. de dolo. l. arbitro. §. dolo. & C.
de iur. cal. l. ij. §. ſed quia. verſ. hoc etiam. ibi ne lex circunſcribi.

ADDITIONES.

a ¶Decretum. Adde Lud. Rom. conſ. 376.
b ¶Neceſſitas. Idem quando periculum eſt in mora, ſecundum Are. conſ. 95.
c ¶Iudex. Vide Signor. conſ. 78. vbi in facto conſuluit.
d ¶Clericus. De hoc per D. de Rota deciſio. ſuis de foro comp. in antiquis.
e ¶Et quæſtio. Adde de hac clauſula per Cepolam in ſuo conſ. 86. Curtius.

1 *Solutum ob tranſactionem alimentorum inutilem, conuertitur in alium debi*
tum purum, quod extat, & reſiduum in alimenta præteriti temporis ſi
qua debentur. reſiduum verò repetitur quatenus recipiens effectus eſt
locupletior & non vltra.
2 *Condictio indebiti, ꝙ ſit talis naturæ, ꝙ non detur, niſi quatenus recipiens*
effectus eſt locupletior, & niſi mala fide receperit.

1 **§.Si eidem alimenta.** ¶†Solutum ob tranſa-
ctionẽ alimentorũ in-
utilem, ɔuertiť in aliũ debitũ purũ, qđ extat, & reſiduum in ali
menta p̃teriti tp̃is ſi qua debenť. reſiduũ verò repetiť quatenus
recipiens effectus eſt locupletior, & non vltra. h. d. cum §. ſeq.
vſq; ad §. ſi in annos. non ergo cõuertiť in alimẽta futuri tp̃is.
iõ ſi alimentarius recipiens conſumpſerit, nec eſt effectus locu
pletior cogiť ſoluens iterũ ſoluere, & imputet ſibi debitor ali-
mentorum, q tranſegit citra formã datã à iure, & ſoluit. ¶In
tex. ibi, & ſuꝑfluũ in alimentariã cauſam, ſupple p̃teritam, vt
ſtatim ſeqtur. ¶In tex. ibi, ſanè ſi is. s̃. dixit, qñ ſoluẽs ex cã trãſ-
actionis inutilis erat debitor recipientis purè, vel ex alia cã, vel
ex cã alimentorũ p̃teriti tp̃is, quo caſu ſolutũ non repetit, ſed ĩ
illas cãs imputat vſq; ad cõcurrentẽ quãtitatẽ. hic qñ non erat
debitor, vel qñ quãtitas ſoluta excedebat q̃titatẽ debiti quo ca
ſu ſolutũ repetiť, & gl. dicit nõ ꝑ ɔdõnem indebiti, ſed ſine cã.
tu dic ẽt indebiti, qa tranſactio erat inualida, & alimenta futu
ri tp̃is adhuc non debebanť, ſed erant condõnalia, ſi viueret,
ergo etc. vt ĩ. de condic. indeb. l. ſub condõne. et l. in ſumma. §. j.

2 †Quæ conditio indebiti eſt talis naturæ,ꝙ non datur niſi qua
tenus recipiens effectus eſt locupletior, & niſi mala fide rece-
perit,vt l.ſi non ſortē.§.libertus.in fi.& d.l. in ſumma.§. in fru-
mēto,& qđ ibi no.eod.tit.& ꝑ p̄dicta ſunt expeditæ glo.q̄ ſunt
hic.vna q̄ incipit,nec repetetur,& alia,quæ incipit,hoc ſi erat.

1 *Legatum annuum factum diuiti non præſumitur factum in cauſam alimentorum,ideo de ipſo poteſt tranſigere, ſecus ſi ſit factum pauperi & de modica quantitate.*

1 **§. Si in annos ſingulos.** †Legatum annuum
factum diuiti non p̄-
ſumitur factum in cām alimentorum:iō de ipſo poteſt trāſige
re, ſecus ſi ſit factum pauperi & de modica quantitate.h.d.&
ſemꝑ allegat̄.& adde ſ̄.de ann.leg.l.ſi cū.& l.codicillis.in prin.
cum ibi no.& qđ no.Bar.in l.Stichum.§.ſtipſo.ſ̄.de ver.ob.Di-
a ſtingue ergo,ꝙ aut exp̄ſſe legauit in cām alimētorum,[a] & tūc
non fit diſtinctio ꝑſonarum,an ſit locuples vel pauꝑ, & an ſit
magna q̄titas vel parua,vt s̄.e.l.ver.nihil autē intereſt.Aut ſim
pl̄r,& tunc trib.concurrentib.cenſetur factū in cām alimento
rū.ſ.ꝙ ſit legatū annuū,& de parua q̄titate, & ꝙ ſit factū pau-
peri,& tunc non poterit trāſigi. & hoc caſu debet ītelligi ver.
cęterum.aliquo vero iſtorum deficiēte ſecus, ita loq̄tur prim⁹
caſus.Et per hoc eſt expedita glo. quæ non perfectè loquitur.

ADDITIO.

a ¶Alimentorum. Adde Romanum conſi.158.

1 *Super alimentis commutatio quando fieri poſſit.*
2 *Inter pecuniā relictam pro habitatione, & ipſam habitationē ita cenſetur omnimoda ſimilitudo,ꝙ qui recipit vnā ex eis cenſetur ēt aliā recipere.*

1 **§. Si cui non nummos.** ¶†Suꝑ alimentis ēt
commutatio fieri in
conſulto p̄tore non pōt, nec de rę ad rē,nec de loco ad locū,
nec de ꝑſona ad ꝑſonā, niſi conditio alimentarij deterior nō
efficiat̄.non tñ reputat̄ fieri deterior, ſi cū relicta eſſet habita-
tio trāſegerit,vt pro ea habeat pecuniā,vel ꝯ ſi relicta erat pe-
nia pro habitatione,vt loco eius habeat certā habitationē,li-
cet illa ſubiiciat̄ ꝑiculo caſus fortuiti,puta incendii. h.d. vſq; ī
2 fin.l.& hoc vltimū no. † q̄a intantū cenſet̄ omnimoda ſimili
tudo inter pecuniā relictam pro habitatione, & ipſam habita
tionem,ꝙ q̄ recipit vnam ex eis cenſet̄ ēt aliam recipere,& ſic
non dr̄ immutari forma aliqua, nec deterior fieri conditio re
cipientis,licet vtilius eſſet ſibi hr̄e pecuniam annuatim, q̄a il-
la perire non poteſt,id eſt ipſum debitum perſonale vt l.incē-
dium.C.ſi cert.peta.& ſic habitatio recepta poteſt perire.

LEX IX.

1 *Generalis tranſactio ad quæ non extendatur.*
2 *Quinque caſus in quibus generalitas tranſactionis reſtringitur.*
3 *Quòd reſtringatur quādo reſtrictio pōt fieri ſalua ratione recti ſermonis.*
4 *Remittens in tranſactinne omne ius quòd habere ſperat puta occaſione adminiſtrationis tutelæ, ꝙ intelligatur ex cauſa de præſenti & probabili.*
5 *Tranſactio generalis quando non extendatur ad ignorata.*

1 **Qui cum tutoribus.** †Gñalis tranſa
ctio non extē-
ditur ad ea,q̄ non includebant̄ in actione propo-
ſita,nec ēt ad ea q̄ includebant̄ ſi partes expſſe no
luerunt ad ea extendi.vel ſi ſit veriſiꝉe,ꝙ remittēs
noluerit,vt q̄a erant occulta dolo alterius partis.nec ēt exten-
ditur ad alia ignorata,nec etiā ad ea pro quib.actio tp̄e tranſa
ctionis non competebat,ſed incepit poſtea competere.h.d.to
2 ta lex.& eſt vulgaris,†& ponit q̄nque caſus in quibus gñalitas
tranſactionis reſtringitur vt ad illos non extendatur, vt ex tex.
colligitur.ſunt tñ iſti caſus ſatis dubij ī declaratione. In primo
caſu ibi.de ſola portione egerat, nota q̄a non dicit trāſegerat,
tunc.n.non hr̄et dubium,q̄a eſſet petitio,& trāſactio ſpecialis,
vt hic in gl.q̄ incip.in quib.in fi. ſed ſolū egerat pro portione
ſua,& poſtea gñaliter tranſegerat, ꝓmittendo non moleſtare
tutorem occaſione adminiſtrationis tutelæ. iſta.n.verba pote-
rant comprehendere non ſolū partē ſuā pro qua potuit age-
re,& egit ſuo nomine,ſed ēt partē fratris cui ſucceſſit, ꝓ qua
potuit agere tanq̄ hæres,& illius noīe,licet non egerit,& con
ſtat ꝙ occaſione litis,q̄ eſt ſuper vno poteſt ēt remitti aliud de
3 quo non eſt lis,vt dixi s̄.eo.l.Aquiliana. †tñ hic dr̄,ꝙ reſtringi
tur ad portionem pro qua egit. qđ intellige qñ poteſt fieri re-
ſtrictio ſalua ratione recti ſermonis,vt in caſu p̄dicto, quia p̄t
intelligi, ꝙ non moleſtabit ipſum occaſione tutelæ geſtæ.ſ.ꝑ
parte ſua pro qua egerat,ſecus ſi nō poterat fieri reſtrictio, q̄a
dixiſſet ex ꝑſona mea vel alterius, vel dixiſſet pro oī iure, qđ
ratione geſtionis habeā,vel hr̄e poſſum,vł ſpero,vt s̄.ti.j.l. em
ptor.& §.Lucius.cum ibi not.¶In tex.ibi,extiterat.hoc pōt in
telligi dupl̄r,primo ꝙ tp̄e tranſactionis iam extiterat hæres fra
tri ſuo,q̄a mortuus erat,& ipſe eius hr̄ditatem adiuerat,vł ei⁹
hæreditas erat ſibi delata,non tñ adhuc adita, & tunc ꝓcedūt
ea q̄ s̄.dixi,& tunc non obſtaret ꝯrium formatum in glo.ma-
gna de §.duo fratres.q̄a ille loq̄tur de iure, qđ incipit compe-
tere poſt diuiſionem,& tranſactionē factā, vt in vltimo caſu
iſtius legis.hic inceperat iā competere, vel erat in actu,vł ī ſua
4 ꝑtāte erat ꝙ competeret.†Scđo pōt intelligi,ꝙ extitit hr̄s poſt
tranſactionem factā,& tunc ēt ſi remiſiſſet verbis gñalib.ī q̄b.
a non caderet reſtrictio,puta q̄a liberauit ipſum ab oī eo[a] ī quo
tenet̄,vel poſſet teneri occaſione dictæ adminiſtrationis,& ab
oī iure qđ habet,vel hr̄e ſperat occaſione p̄dicta, adhuc non
noceret iſta tranſactio ēt in portione fratris poſtea ſibi obue-
niente:quia verba illa debent intelligi hr̄e ſperat.ſ.ex cā de prę
ſenti,& ꝓbabili, ſed qđ poſſit ſuccedere fratri directo ex teſtō,
vel ab inteſtato,non dr̄ eſſe ſpes ꝓbabilis viuente illo de cuius
hæreditate agitur,vt l.poſt emancipationem.ſ̄. de libe.leg.& ī
l.fi.C.de pact.vñ illud ius non cenſet̄ remiſſum, q̄a nec remit-
tere potuit ſine voluntate illius,& ſi faceret priuaret̄,vt in d.l.
fi.no.C.de pact.& tunc cadit ꝯrium de §.duo fratres. qđ gl.ſol-
uit multis modis,& inter alias ponit vnā ſol.quam Bar.appro
bat,& valde notanter, ꝙ hic iſtud ius ſuperuenit ex indirecta
ſucceſſione de qua non poterat hr̄e ſpē illo viuente, vt dictū
eſt,ibi ex fideicommiſſaria,ꝑ quā non ſuccedebat̄ ei, q̄ tūc vi-
uebat,& ꝑ cuius mortē ſperabat,ſed ſuccedebat̄ defuncto,q̄ fi
deicommiſſum reliquerat,licet poſt mortē iſtius uiuētis, quo
caſu poterat hr̄e ſpem ꝓbabilē,licet grauato viuente, vt patet
in l.Archimedorā. C.qñ dies lega.ced.& no.gl.in l.j.C.de pact.
vñ poterat illud ius remittere,vt d.l.j.& ꝑ ꝯñs ī gñali remiſſio-
ne,qñ verba non pñt reſtringi cadit talis remiſſio, ſecus ſi ver-
ba poterāt reſtringi,vt ī fine iſtius legis,& hoc tenēdo opinio-
nē,ꝙ ibi bñ fuerit iudicatū.nā oportet intelligere,ꝙ verba nō
poterāt reſtringi,ſed alia opinio eſt, ꝙ ibi male fuerit iudica-
tum,& hāc tenet Bart.& Dy.& tunc non diſcordat, ſed ſic cō-
5 cordat cū hoc principio,& fine iſtius l.¶†Vltimo q̄ro,cum in
verſ.ei,q.dicat̄ ſimpl̄r, ꝙ gñalis tranſactio non extēdit̄ ad igno
b rata,[b] ēt ſi aduerſari⁹ fuerit ī dolo, quare ī verſ.q̄ ꝑ fallaciā,vł
Iuriſcon.req̄rere dolū? Rñde,tūc req̄rit̄ dolus, qñ fuit ꝓpoſita
actio gñalis vel vl̄is,quo caſu de oīb.q̄ pñt in illa actione īclu-
di,cenſet̄ cogitaſſe ſaltē gñal̄r,licet ſpecialiter ignorauerit, &
iō ſi non interueniſſet dolus aduerſarij, p̄iudicaret ēt in igno-
ratis ſpecialiter,vt l.ſub prætextu.C.eo.tit.la ſecunda.ſeq. inter
ueniente dolo aduerſarij per quem ſibi adeſt non p̄iudicat,vt
hic & in l.tres fratres.s̄.ti.j.& in alio caſu ibi notato.in gl.ſi ve
ro non fuit propoſita vniuerſalis actio, tunc generalia verba
non extenduntur ad ignorata,ēt ſi non īteruenit dolus aduer
ſarij,& ita intelligo verſ.ei q.cœtera dic vt dicto §.duo fratres.

ADDITIONES.

a ¶Ab omni eo. De hac clauſula,uide late per D.Alex.de Imol.in conſi.11.per totum.in ij.uol.& ad quæ extendatur tranſactio generalis per eundem. Alex.in conſi.42.col.v.& ſeq.in.in j.vol.& in d.conſil.11.Curt.

b ¶Ad ignorata. Adde D.Alex.de Imo.in conſi.11.ſupra allegato.in ij.uolu.col.3.in fi.Fran.Curt.

LEX XI.

1 *Poſt ſententiā quæ trāſiuit in rē iudicatā quādo poſſit tranſigi. & num.2.*
3 *Qualiter intelligatur ꝙ poſt ſententiam non valet tranſactio, nec etiam vt pactum gratuitum.& nu.4.*
4 *Calumnia rei non vitiat tranſactionem,ſecus in calumnia actoris,& quando etiam rei.*
Qualiter appareat negationem factam per calumniam.
5 *Statutum,ꝙ cauſæ inter conſanguineos compromittantur de iure & de facto,non habet locum in ſententia,quæ tranſiuit in rem iudicatam contra conſanguineum,& quid ſi quis ſponte compromitteret.*
6 *Quid ſi ſententia allegabatur nulla ex aliqua cauſa probabili, vel dicebatur poſſe reſcindi per reſtitutionem in integrum.*
In generali compromiſſo non veniunt illa,de quibus eſt iudicatum, & ſi ſuper illis laudetur,non valet.

1 **Poſt rē iudicatā.** †Poſt ſn̄iam, q̄ trāſi-
uit in rē iudicatā, p̄t
trāſigi ſi neget̄ iudicatū, et ꝑ negationē pōt ꝓba-
bil̄r ignorari,an iudicatū ſit, et ſic poſſit effici res
2 dubia.h.d.¶†In tex.ibi,vel expone, vel pro &,q̄a
ꝑꝑ negationē pōt ignorari an iudicatū ſit,et p̄t intelligi duob.
modis.primo,ꝙ nō negabāt factū, ſed ius, q̄a fatebant̄ ſn̄iam
latā,ſed dicebāt eā nullā ex aliqua cā ꝓbabili, & euidenter nō
calūnioſa, vel dicebāt eā poſſe reſcindi ꝑ reſtōnem ī integrū,
ſi ꝑꝑ hoc dubiū fuit trāſactū valet trāſactio, et intelligo ꝙ in-
tantū valet,ꝙ ēt ſi poſtea uellē ꝓbare,ꝙ imò ſn̄ia erat valida,
et ꝙ aduerſus eā nō poterat peti reſtō, non ſim audiendus, et
obſtat mihi exceptio tranſactionis ꝑ quā iſta lis ſuper nullita-
te,uel reſtōne fuit finita. Pōt ēt intelligi qñ negabat̄ factum.i.
ſn̄ia lata,nō tñ ꝑ calumniā, puta q̄a nō erat lata ꝯ aduerſariū
negantē,ſed ꝯ defunctū cui ſucceſſerat,et ſic poterat hæres pro
babil̄r ignorare, ut in c. ſi q̄s in ius.de re iud.lib.6.certè ſi pars
aduerſa non ꝓbat nec oſtēdit ſn̄iam quā allegat, poterit trāſi-
gi ſuꝑ negocio principali. nec audiet̄ ſi poſtea uelit docere, et
oſtēdere ſn̄iam,q̄a ꝑ hoc nō deteget̄ calūnia negātis,qui iuſtā
habuit cā negādi,cū nō ageretur de facto ſuo,et in hoc ſtat uti
litas huius l.Si uerò lata erat ꝯ eum,et ipſe negabat,et q̄a pars
aduerſa nō poterat oſtēdere tranſegerūt, deinde pars aduerſa
uult oſtendere ſn̄iam,et dicit tranſactionē non ualere, q̄a fa-

cta poſt

ɛ̃ta poſt ſñiam q̃ tranſiuit in rẽ iudicatã: tũc dico ꝙ admittet̃,
quia ꝑ hoc docet de calũnia negantis. & ita intelligo hic ſm
ſolutio.gl.quã facit ad ꝯ̃riũ in ver.ꝑterea negat̃ iudicatũ &c. q̃
eſt ſingularis, & hoc mõ declarando patet intellectus iſtius l.
Quod, talis trãſactio tũc nõ valeat, patet in l.& poſt rem.§.j.
3 ver.ſi tñ.ſ.eo.& C. eo.l.ſi cã cognita. ¶†Pro declaratione glo.
opponitur. ſi verũ eſt qđ dr̃ in hoc tex. ſꝑ valebit tranſactio
facta poſt ſñiam q̃ tranſiuit in rẽ iudicatã,ꝗ ſꝑ p̃t negari iudi
catũ eſſe,& efficiet̃ res dubia,& valebit vt hic, cuius tñ ꝯ̃rium
iure cauet̃,ꝙ imo eſt inutilis,vt ſ.eo.l.& poſt rẽ.§.j.ver.ſi tñ ip-
ſe &c.& C.e.l.ſi cã cognita.vbi Doc. dicunt ꝙ nõ valet nec vt
trãſactio,nec vt pactũ gratuitũ. gl. ſoluit hoc ꝯ̃riũ trib.modis.
Primo ꝙ leges ꝯ̃riæ dñt intelligi qñ nõ negat̃ iudicatũ, ſed di-
cebat cõdẽnatus ſe nõ poſſe ſoluere,ſed ſi actor uolebat tran-
ſigere ꝓ modico,reperiet,& ſoluet.tũc ergo ſi tranſigat nõ va
let tranſactio,vt in legib.ꝯtrariis,ſed ſi negat iudicatũ,valet vt
hic.Iſta ſol.eſt falſa, & primo quia docet negare ꝑ calumniã:
ſecundo quia ſi non negat̃ iudicatũ, & ſic non eſt in calũnia
nõ põt negari quin talis trãſactio debeat valere ſaltẽ ut pactũ
gratuitum. põt.n.quis remittere partẽ debiti liquidi,ut aliam
partẽ ſtatim cõſequat̃.ſ.tit.j.l.ſi intra.ergo non põt dicto caſu
intelligi illa l.ſi cã cognita.cum Doc.dicãt ꝙ non valet vt trã-
ſactio nec ut pactũ gratuitum. Intellige ergo ꝯ̃ria qñ negabat
iudicatum ſicut hic, vnde ſoluit ſecundo, ꝙ aut negabat per
calumniam,& loquuntur leges cõtrariæ.aut non per calũniã
4 ſed ꝓbabiliter,& loquitur iſta lex,& iſta eſt ipſa veritas†Quał̃r
aũt appareat negationẽ factã ꝑ calũniã dic, vt dixi ſuper tex.
& intellige qñ calũnia nõ erat̃ euidens tp̃e negationis, ſed ex
poſtfacto detegit̃ ut differat a ſequenti. & ſi dicatur imo calũ-
nia rei non uitiat tranſactionem licet ſecus in calumnia acto
ris,ut l.2.C.eo.& no.in l.in ſumma. de cond. indeb. Rñdeo,&
tene mẽti perpetuo, illud eſſe verũ qñ reꝰ qui calumnioſe ne-
gat non erat condemnatus.alias detecta ſua calumnia illa cõ
demnatio facit, ut tranſactio ſit ipſo iure nulla per hanc gloſ.
notab.Tertio ſoluit glo. ꝙ contraria loquunt̃ qñ negabat per
calumniam manifeſtã, ꝗ de ſñia apparebat per acta, & tunc
vult gl.ꝙ negatio non facit rem dubiã.hoc no.ẽt ꝙ tunc tran-
ſactio non valeat.Ego dico ꝙ licet non valet iure tranſactio-
nis cum negatio ꝓ nulla habeatur,tñ valet iure pacti gratuiti,
cum.n.actor poſſit petere ſñiam executioni mãdari non ob-
ſtãte negatione,ſi hoc poſtpoſito tranſigit, idem iuris eſt hoc
caſu,quod in primo,qñ reus non negat iudicatum.tene men-
ti quia per prędicta declaratur iſta lex melius q̃ Doc.declarẽt.
5 † Et per prædicta determinatur quæſtio ſi ſtatutũ dicit ꝙ cãæ
inter conſanguineos compromittãtur de iure,& de facto.cer-
te ſi habeo ſñiam q̃ tranſiuit in rem iudicatam contra cõſan
a guineũ non cogor cõpromittere,[a] quia cõpromiſſum eſt quæ
dã tranſactio ad quã non compellor poſtq̃ res eſt liquida. ſi tñ
ſpõte compromitterẽ,licet Doc.videãtur dicere,ꝙ nõ valeat,
ego dico ꝙ valebit iure pacti gratuiti, & ſi arbiter condemna-
bit ipſum pro parte,& me ad liberandum pro alia parte, vale
bit laudum,& imputetur mihi cur compromiſi, quia poterã
6 euadere allegando ſñiam nullam,tene menti.†Si tñ allegaba
tur ſñia nulla ex aliqua ꝓbabili cã,vel dicebatur poſſe reſcin-
di per reſtõnem, & non apparebat de calũnia manifeſta,poſ-
ſum compelli ẽt ad compromittẽdum ex forma ſtatuti, & va
lebit iure cõpromiſſi, & iure tranſactionis ꝑ hanc l. Sed ſi ne-
gabat ꝑ calumniã,& ego non poterã eã oſtendere, & ꝑꝑ hoc
compromiſſum & laudum fuit latũ ꝯ me, ſi poſtea poſſum
oñdere de calumnia, irritabo laudum, vt in ſecunda ſolõne
gl.& ita põt ſaluari determinatio Doc.& hoc in ſpeciali com
promiſſo,in generali vero compromiſſo non veniunt illa de
quib.eſt iudicatum, & ſi ſuper illis laudetur non valet,ut in c.
expoſita.extra de arbi.& quod no.per Io.And.in addi. Spec.in
tit.de arbi.§.j.in additione quæ incipit,& eſt ſciendum.

ADDITIO.

a ¶Compromittere.Adde cano.in c.expoſita extra de arbi.Ioan.de Imol.in c.ſu-
per eo. extra de tranſac. & idem eſt in eo, qui habet ſchedulam manu mercato-
ris ſcriptam, quæ ex forma ſtatuti habet plenam fidem, & nihil opponi poteſt,
ſecundum Ang.in l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.de verb.obl.

LEX XII.

1 *Qui vidit primam partem teſtamenti, præſumitur totum vidiſſe, non ſic
præſumitur codicillos.*
2 *Si aliquis habuit penes ſe acta, & atteſtationes, ſi dicat ſe non legiſſe, vel
legiſſe niſi per vnam virgulam, præſumitur tamen totum legiſſe, & ſic
tanquam ſint didicita teſtificata non poterit teſtes producere, & an poſ-
ſit probare, quòd non legit.*
3 *Licet dicatur, quòd hæres extraneus præſumatur habere notitiam de toto
teſtamento, licet ſecus in hærede ſuo, non ſic in codicillis.
Quòd hodie ẽt quilibet extraneus poßit adire hr̃ditatẽ ẽt clauſis tabulis.*

1 NOn eſt ferendus.†Qui vidit primam
partem teſtamenti,
ꝑ̃ſumitur totum vidiſſe, non ſic præſumitur codi-
cillos.h.d.& per hanc l.dicit Bal. C.de temp. app.in
2 l.per hanc.in 2.col. † ꝙ ſi aliquis habuit pęnes ſe acta, & atte-
ſtationes,ſi dicat ſe nõ legiſſe,vel legiſſe,niſi ꝑ vnã virgulã ꝑ̃ſu
mitur tñ legiſſe totum,ꝙ ſic non poterit producere teſtes poſt
didicita teſtificata, quinimo etiam ſi non dicat,ſe aliquid le-
a giſſe,ex quo tñ fuerunt apud eũ,ꝑ̃ſumitur legiſſe,[a] & didiciſſe,
vt eſt tex.cum glo.in c.cõſtitutus.circa fi.in verbo diſpoſitis.ex̃
de teſti.& per Inno.in c.ultra tertiam.poſt prin.e.ti.& per Bar.
in auth.at q̃ ſemel.C.de prob.per illũ tex.q̃ hoc ꝓbat in verbo
ſubtraxiſſe, & idem eſſet in caſu huius legis, & ſic non poſſet
reſcindere tranſactionem, tanq̃ factam non inſpectis, aut co-
gnitis uerbis teſt.ſufficit.n. conſtare,ꝙ apud ipſum fuerit,vel ꝙ
aliq̃d legerit.Sed qđ ſi uult ꝓbare cõtrariũ, ꝙ.ſ.nõ legit, vel ſi
legit non tñ totum? Rñdeo in caſu huius legis, puto ipſum nõ
admittẽdũ,quia dicit non eſt ferendus,& ꝙ cõtra eũ ſit ꝑ̃ſum-
ptio iuris, et de iure, et hoc ideo ꝗ tranſegit de contentis ĩn
eo eſt,ac ſi ꝑlegiſſet,ſed in illo,ꝗ habet penes ſe acta,licet præ
ſumptio ſit contra eũ,ſi tñ uellet ꝓbare cõtrariũ, puto, ꝙ ad-
mitteret̃,ꝗ nihil diſpoſuit ipſe, ſed contra eũ atteſtat̃ diſpoſi-
3 tio,ꝗ dr̃,ꝙ didicit,hic vero cõcurrũt duo,vt dictũ eſt. ¶†No.
ẽt in uerſ.ſi tñ,ꝙ licet cõiter dicimus, ꝙ hr̃s extraneus ꝑ̃ſumit̃
habere notitiam de toto teſtõ,licet ſecus in hr̃de ſuo, vt l. eius
qui in prouincia.in fi.ꝟ.ſi cer.pet.& quod no.in l.cum hr̃s.ꝟ.de
lib.leg.non ſic præſumitur habere notitiam codicillorum, fa-
cit l.ſi.§.j.de leg.ij.in prin.tñ de hoc dicto ſemper dubitaui, ꝗ
cum hodie ſemper,& ẽt quilibet extraneus adire poſſit hære-
tatem etiam clauſis tabulis,ut C. de cadu.tol.§.in nouiſſimo.
non uideo quare præſumatur habere notitiam oĩum conten
torum in teſtamento,cum ſufficiat ſibi ad adeundum, ꝙ fue-
rit informatus de inſtõne ſua relatu amicorum, qui interfue-
rint,vt no.Bar.in l.is põt.ꝟ.de acq.hæred.vide quod idem Bart.
no.in §.duo fratres.circa hunc articulum in l.qui Romæ.

ADDITIO.

a ¶Præſumitur legiſſe. Adde hic quæ no.ad Pau.in d.Auth.qui ſemel.& prædictis
adde Fel.in gl.j.in prohœ.Decre.col.6.in prin.Fran.Curt.

LEX XIII.

1 NVlli procuratorum.† Dubitatio
iſtius legis eſt
quia procurator Cæſaris hẽt legitimã adminiſtra
tionẽ,ſicut tutor, & curator, vñ videbatur,ꝙ poſ-
ſet trãſigere ſuper dubijs,ſicut ipſe tutor, vel curator, vt l.ꝑ̃ſes.
C.eo.ſine alia licentia principis, ſed ſpãle eſt,vnde dicit Bal.ꝙ
collectores apoſtolici, q̃ pñt dici quodãmodo ꝓcuratores Pa-
a pæ nõ pñt trãſigere[a] etiam in cauſis dubijs inconſulto Papa.

ADDITIO.

a ¶Tranſigere. Adde in hac materia, quod voluit Panor.in conſil.55. & conſi.64.
incip illud de iure quęritur.

LEX XIII.

1 *Si per tranſactionem factam inter ſcriptum hæredem, & legitimum diui-
ſa fuit hæreditas per quotas, creditores hæreditarii quemlibet eorum
conueniunt pro rata, ſcilicet ſcriptum, tanquam hæredem ex teſtamento,
& legitimum tanquam hæredem ab inteſtato.*
2 *Legata repetita ab inteſtato poſſunt peti ab hr̃de legitimo cui data eſt, quo
ta pars hr̃ditatis ꝑ ſcriptũ hr̃dẽ ſaltẽ in illa quota ſicut ab hr̃de ſcripto.*
3 *Poſitioni captioſæ non eſt reſpondendũ, & dicitur captioſa, quando in qua-
cunque parte reſpondeatur dicere contra ſe.*
4 *Allegans contraria contra diuerſas perſonas auditur.
Quando debeat quis eligere, an velit inniti cauſæ teſtati, vel inteſtati.*
5 *Creditores hæreditarii habent intentionem ſuam fundatam contra illum
Qui poßidet bona hæreditaria, licet non appareat, quòd ſit hæres.*
6 *Si non appareat, quæ quota peruenerit ad vnum, & quæ ad alium hæredẽ,
qualiter ſuſtinere debeant onera creditorum.*
7 *Quando penes ſcriptum remanſit certa res, vel quantitas, & omnia alia
bona peruenerunt ad legitimum, quis eorum ſit conueniendus.*
8 *Quid ſi hæreditas auferatur ab hærede ſcripto, quòd ſolus fiſcus tenetur,
tam creditoribus, quàm legatariis.*

1 COntrouerſia inter le.† Si per trã-
ſactionem
factam inter ſcriptum hęredem,et legitimum di-
uiſa fuit hr̃ditas ꝑ quotas,creditores hr̃ditarij quẽ
libet eorũ cõueniũt ꝓ rata.ſ.ſcriptũ,tanq̃ hr̃dẽ ex
teſtõ,et legitimũ tanq̃ hr̃dẽ ab inteſtato.h.d. et nõ eſt alibi de-
terminatio iſtiꝰ l.nec habemus, niſi duas leges de hac materia
.ſ.iſtam q̃ loquitur in creditorib. item legem tertiam in princ.
ſ.eo.q̃ loquitur in legatarijs,ad quarum declarationem gl.hic
multum plene,et ſubtiliter diſtinguit,et dicunt Doc.ꝙ in toto
corpore iuris nõ eſt aliqua lex melius gloſſata in ſua materia,
q̃ iſta.¶In gl.vel ſubtilius diſtingue,non intelligas, ꝙ velit ſo-
lutiones ꝑ̃cedentes reprobare, vt patet ex ſequentib.nã quæli-
bet earũ eſt bona in ſe,ſed hic addit̃ tertia ex quib.trib.colligi-
2 tur diſtinctio ſequens ſatis plena, et pulchra. ¶†In glo. ibi idẽ
in legatarijs ex teſtamento facta repetitione ab inteſtato, ſed
contra,ꝙ iſta repetitio non vẽdicet ſibi locum, nam fiet hoc,
mõ ſi non ualet iure teſtamenti valeat iure codicillorum, ſed
ſi per tranſactionem remanſit quota penes ſcriptum hæredẽ,
ſaltem

ſaltem in illa quota vr̃ valere iure teſtamenti, ergo ceſſat repe-
titio, quia deficit conditio ſub qua facta eſt ſolutio. Verba il-
la conditionalia, ſi non valet iure teſtamenti, exponuntur. i.
quatenus non valeat per l. Stichum qui meus erit. ff. de leg. j. &
& ideo cum pro illa quota, quæ peruenit ad legitimum videa
tur non valere iure teſtamenti, locum habebit repetitio, & ad
hoc ſemper allegatur iſta gl. & optimè ꝓbatur in d. l. Stichũ.
¶ In glo. huic q̃ōni rñdere non tenentur, ex hac glo. no. plura.
3 † Primo, ꝙ poſitioni captioſæ,[a] nõ eſt rñdendum, & dr̃ captio-
a ſa qñ in quacunque parte rñdeatur diceret ↄ̄ ſe, vt etiam no. in
l. qui iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iureiur. 4 † Secundo no. ex glo. ꝙ al
legans ↄ̄ria ↄ̄ diuerſas perſonas audietur, vt no. in l. Papi. §. ſed
nec impuberis. ff. de inof. teſt. ¶ Tertio no. limitationem ad l. fi.
C. de codi. vbi quis debet eligere, an velit inniti cauſę teſtati, vł
inteſtati, nam hoc eſt verum, niſi ex facto aduerſarij reddatur
b incertus,[b] quam eligat, vt l. j. §. quia autem. ff. quorum lega.
5 ¶ † Quarto etiam no. & tene menti, ſm̃ Bart. ꝙ creditores hæ-
reditarij hñt intentionem ſuam fundatam ↄ̄ illum, qui poſſi-
det bona hæreditaria, licet non appareat, ꝙ ſit hæres, pone. n.
ꝙ non vult rñdere, vel eſt abſens, & ſic non poteſt interroga-
ri, & eſt cauſa, in qua poteſt procedi ↄ̄ abſentem, vſque ad dif-
finitiuam, vt eſt Florentiæ, vbi lapſis certis dieb. poſt datum li-
bellum lis hr̃ pro conteſtata, & proceditur vſque ad diffiniti-
uam incluſiue, nam ↄ̄ illum dabitur libellus, tanq̃ ↄ̄ hæredẽ,
6 & condemnabitur ſicut conſtaret eum eſſe hæredem. † Sed q̃-
ro circa hanc glo. quid ſi non appareat, quæ quota peruenerit
ad vnum, & quę quota ad alium, quia non diuiſerunt ꝑ quo
tas, ſed per ſingulas res, puta, ꝙ legitimus habeat tales, & tales
poſſeſſiones, & ſcriptus tales, hunc caſum non tangit glo. nec
Doc. & eſt valde dubius, & frequentius põt contingere, puto
rem relinquendam arbitrio iudicis, vt ſi poſſet reduci ad quo-
tam reducatur, alias fiat æſtimatio, & pro rata æſtimationis ſu
7 ſtineat onus creditorum. ¶ † In gloſ. ibi, quid ſi ad legitimum,
in hac q̃ōne, qñ penes ſcriptum remanſit certa res, vel quanti-
tas, & omnia alia bona peruenerunt ad legitimum, quis eo-
rum ſit conueniendus? Dic, ꝙ creditores hæreditarij, & etiam
legatarij quorum legata ſunt ab inteſtato repetita, conueniet
ſolum legitimum, quia poſſunt, cũm ius illorum non magis
pendeat ex cauſa teſtamenti, q̃ inteſtati, ſed illi quorum lega-
ta non fuerunt repetita conuenient ſolum ſcriptum, quia le-
gitimum conuenire non pñt, & ſi dicatur iſte ſcriptus non hr̃
pro hęrede poſtq̃ res ſingularis tñ apud eum remanſit, vt C.
de hæredi. inſtit. l. quoties. Rñdebitur, ꝙ hoc euenit facto, ſuo
quod non debet eſſe nociuum legatarijs, vt ſ. eo. l. 3. vnde quã-
tum ad eos hr̃ pro hærede, & hoc vult dicere glo. ſm̃ quoſdã.
Sed ei recte poſſet obiici, quia tranſegit &c. & hoc ſolo caſu
locum habet opinio Hug. q̃ ſtatim ſequitur, ſed in præcedenti
bus habet locum præcedens opinio, quæ ponitur in hoc verſ.
8 ¶ † In glo. ibi capere non poſſe. i. accipere, vt quia dicatur ꝙ eſt
indignus, vt patet ex legib. quas gl. ff. allegat, iſte. n. licet ſibi au-
feratur hęreditas, remanet tñ hæres, vt l. ex facto. §. Iulius. de
vulg. & pup. ideo glo. vult, ꝙ ipſe ſolus conueniatur, tu dic cõ-
trarium, ꝙ imo ſolus fiſcus, tam a creditoribus, q̃ a legatariis,
quia non venit vt hæres ex teſtamento, & ſic ceſſant ea, quę ſu
pra dicta ſunt, ſed loco hæredis ex teſtamento ſuccedit, vt hæc
probantur in l. proxime, & l. cancellauerat. ff. de his, quæ in
teſt. delen. & l. recuſare. §. fiſco. ff. ad Treb.

ADDITIONES.

a ¶ Captioſæ. Quæ dicatur captioſa poſitio, vide per Ioan. de Imol. conſi. 42.
b ¶ Incertus. Dominus Iaſ. hic dicit ſe putare, ꝙ iſta limitatio non ſit bona rationi
bus de quib. hic per ipſum.

LEX XV.

1 *Vtilius eſt reo tranſigenti ſtipulari pęnam ſi actor veniet contra tranſa-ctionem, quam facere ſe liberari ipſo iure per acceptilationem præce-dente Aquiliana ſtipulatione, & penam non ſtipulari.*
2 *Tranſigentes ſi egerunt, quòd inſtrumentum debeat concipi ad conſenſum, & conſilium ſapientis, ſapiens poterit conſulere, quòd interponatur Aquiliana ſtipulatio, & ẽt ſtipulatio pęnalis, et an poſſit aliud addere.*

1 PActo conuento aqui. † Vtilius ẽ
reo tranſi-
genti ſtipulari pœnam ſi actor veniet ↄ̄ tranſactio
nem, q̃ facere ſe liberari ipſo iure per acceptilatio-
nem præcedente Aquiliana ſtipulatione, & pęnam non ſtipu
lari. h. d. & in hoc ſtat vtilitas, quia ſi ꝓmiſſa eſt poena, & actor
de facto veniat ↄ̄ tranſactionem, & obtineat de facto, & ſic eã
reſcindat, reo prouidebitur de pœna, nec poterit ſibi obiici
quare nõ oppoſuiſti exceptionem pacti, vel intẽtionis, & me
non repuliſti, quia ex hoc ipſe actor lucrum ſenſit, quia obti-
nuit, ut l. cum in fundo, poſt prin. ff. de iure do. & hoc eſt, quod
vult dicere iſte tex. in fi. quia reſciſſo forte pacto, & c. ſed ſi pœ-
na non eſſet promiſſa, & tunc ſi obtineret de facto, reo non
eſſet in aliquo conſultum, ſi autem actor non obtineret, ſed
reus, tunc non poſſet reus petere pęnam ex eo, ꝙ fecerit ↄ̄ eũ,
ſed debet reu. eſſe altero contentus, ut l. ſcriptum. §. ſi pacto. ſ.
de pact. niſi in trib. caſ. b. ſ. ſi eſſet appoſita clauſula rato manẽ-
te pacto, ut in l. ſeq. quæ uenit ad declarationem iſtius, vel niſi
tranſactio fuiſſet iurata, quo caſu etiam alias pęnas pateretur,
vt l. ſi quis maior. C. eo. vel niſi fuiſſet liberatus ipſo iure per
acceptilationem, vt e. tit. l. vbi pactum. ¶ In tex. ibi ſubiici ſolet,
& hoc eſt vtilius reo, q̃ liberari ſolo pacto, per ea q̃ dicta ſunt
in l. ſi vnus. §. pactus. in gl. in opponẽdo. ſ. tit. j. ſed multo vtilius
eſt apponere ſtipꝉonem pœnalem, ut ſequit̃, & ſic iſta l. conſu
2 lit reo. vnde dicit Ang. † hic, ꝙ ſi partes tranſigentes egerunt, ꝙ
inſtrm̃ debeat concipi ad ſenſum, & conſilium ſapientis, ſa-
piens poterit conſulere, ꝙ interponatur Aquiliana ſtipꝉo, &
vltra hoc etiam ſtipulatio pœnalis, nunquid autem aliud ad-
dere poſſit ſapiens, vide Bar. in l. illa inſtitutio. ff. de hær. inſt.

LEX XVI.

1 *Clauſula rato manẽte pacto, facit vt poſſit opponi exceptio, et ẽt peti pęna.*
2 *Pęna quando committatur ſi actor venit contra tranſactionem.*
3 *An per pęnitentiam poſſit quis euadere pœnam, & vſque ad quantum tempus. & num. 4.*
4 *Compromiſſum, ꝙ ſoluatur iudicio, vt ſi factum ſit ante litem conteſtatam ſoluatur conteſtatione, & ſi poſt ſoluatur ſententia, quid in arbitratore.*
5 *Per ſtipulationem pœnalem, etiam poſtquam eſt commiſſa non nouatur præcedens conuentio liberatoria, & quid de obligatoria.*
6 *Veniens contra tranſactionem non poteſt ſe iuuare ex clauſula rato manen te pacto. & num. 9.*
Pace facta cum clauſula rato manente, ſi vnus poſtea offendat, tunc alter prouocatus offendens non incidit in pœnam pacis ruptæ, & an incidat in alias pęnas legis, vel ſtatuti.
7 *Actor quando venit contra tranſactionem poteſt etiam reus inuito actore tranſactionem reſcindere, & repetere data, & quid econuerſo.*
8 *Qui vult reſcindere trãſactionem nullam commodum debet ex ea cõſequi.*
9 *An ſtipulatio committatur ad intereſſe, ſi pluries fueri contrafactum.*

1
1 QVi fidem licitè tranſact. † Cl̃a
rato[a]
manente pacto, facit ut poſſit oppo. excep. & ẽt pe-
ti pœna. h. d. ſed ſi non eſſet appoſita, reus deberet
eſſe altero contentus, ut l. reſcriptum. §. ſi pacto manẽte. ſ. tit. j.
& ſic uenit aduerſatiue ad l. præcedentem, ubi non fuit appo-
ſita, vnde ibi non committitur pęna cum effectu, niſi reſcin-
datur tranſactio, quia actor egit, & obtinuit, hic vero etiam ſi
non reſcindatur, ut quia ſuccubuit, et reus obtinuit appoſita
exceptione. ¶ In glo. ibi rem ratam haberi. l. amplius non peti,
2 pro declaratione iſtius gl. videnda ſunt duo. † Primo, qñ com-
mittatur pęna, ſi actor venit ↄ̄ tranſactionem, et hic diſtinguẽ
dum eſt, aut promiſit amplius nõ petere, et non cõmittit, niſi
poſt lit. conteſt. vt d. l. amplius. aut promiſit non mouere con-
trouerſiam, vel quæſtionem, vel ſimplr nõ venire ↄ̄, et ex his
3 caſib. proſequere plene, ut ibi per Bart. ¶ † Secundo eſt viden-
dum, an per pęnitentiam poſſit quis euadere pęnam, et uſque
ad quantum tempus. Et eſt hic aduertendum, ꝙ ſi pęna non-
dum erat commiſſa, et tunc clarum eſt, ꝙ ſic, ſi promiſerat nõ
petere, et dederat libellum, et fecerat reum citari, nondum tñ
lis erat conteſtata, poteſt. n. libellum retrahere, vt non incidat
in pęnam, et hęc eſt intentio huius gl. aut erat iam commiſſa,
et tunc aut loquimur de pęna legali, quæ committitur pro-
pter male agere, et poteſt per pœnitentiam euitari, uſque ad
ſententiam, ut l. qui cum maior. §. accuſaſſe. de bo. liber. et C.
de iuriſd. om. iud. l. in criminali. cum ibi no. ſ. de in ius vocan.
l. quis. aut loquimur de conuentionali, et tunc aut loquimur
in actore, qui pro male agere incidit in pęnam, non põt eam
euadere per pœnitentiam, quia ſtatim ius eſt acquiſitum ad-
uerſario, etiam ſi lis non erat conteſtata, ut quia promiſerat
non mouere controuerſiam, et sic dando libellum, et facien-
do citari, dr̃ mouiſſe controuerſiam, quia ius acquisitum ad-
uerſario ex contractu non poteſt ei auferre ſine ſua volunta
te, vt ſ. tit. j. l. fi. Aut loquimur in reo, et in hoc diſtingue, nam
aut incidit in pœnam propter non facere, quia tranſactionẽ
non ſeruauit, aut propter male facere. Primo caſu diſtinguen-
dum, aut tranſactio facta fuerat ante litem conteſta. et durat
poteſtas purgandi moram, et euitandi pœnam, uſque ad litẽ
conteſt. ſuper pęna, ut l. ſi inſulam. de uerb. ob. Aut fuerat fa-
cta poſt lit. conteſt. et tunc põt purgari mora uſque ad ſniam,
ut l. ſiue apud acta. in fi. cum ibi no. in ult. gl. et l. ſi maior. la pi-
cola. C. eo. tit. nam ſicut lit. conteſt. eſt terminus in his quę eã
præcedunt, ita et ſnĩa in his, quę eã ſequuntur ſm̃ Pet. et alios
Docto. et per hoc dicit Bart. declarari, quod habetur ſ. de arb.
l. ſi quis rem, et l. non diſtinguemus. §. compromiſſum. in quib.
4 dicitur, † ꝙ compromiſſum ſoluitur iudicio, quia ſi fuit fa-
ctum ante lit. conteſta. ſoluetur conteſtatione: ſi poſt, ſoluetur
ſententia, et etiam ultra hoc uidetur dicere prout habetur in
quibuſ-

ADDITIO.

a ¶ Clauſula rato. De clauſula rato manente pacto, vide per Fran. de Aret. conſ. 14.
& per D. Philip. Corneum in conſi. 51 in j. vol. & in conſi. 40. in 2. volum.

quibuſdam lecturis, ꝙ illæ leges, q̃ loquuntur in arbitro, locū
habēt etiam in arbitratore ſm eum, alias dicit oppoſitum, &
iſtam partem vr̃ tenere Ang. & dicit eſſe notandum, quia per
alios non tangit̃. Pro hac parte allego tex. quem ipſi non alle-
gant. ſ. ſi cert. pet. l. pecuniam. vbi qñ compromittit in arbitra
torem eſt quædam tranſactio, & actio ſperat̃ tolli ꝑ ſniam ar-
bitri, ideo ſi actor recurrit ad iudicium pendente compromiſ
ſo, pō. repelli ꝑ exceptionem ꝑ illam l. nō ſic in arbitrio iuris,
quia ex laudo ipſius nō orit̃ exceptio, vt l. 2. ſ. de arb. ſicut nec
actio, vt l. j. C. eo. ergo nec ex pēdentia compromiſſi, & multo
a minus in hoc articulo veritas eſt iſta videlicet,[a] ꝙ aut aduerſa-
rius opponit exceptionem de dependentia compromiſſi in ar
bitratorem, & tunc quia repellitur actor, & ſic iudicium non
procedit, nō pōt dici, ꝙ ſoluat̃ iudiciū, & ſic nō hñt locū illæ
leges. Aut non opponit, & tunc eſt idem qđ ſ. dixi in arbitro,
vt ſi erat factum ante lit. cont. ſoluat̃ conteſtatione: ſi poſt ſol-
uat̃ ſnīa. tene menti, qa iſta non tangunt̃ ꝑ alios. Si uero reus
incidit in pęnam ꝑꝑ male facere, tunc an poſſit moram pur-
gare, & pęnā euitare, diſtingue, vt no. Bar. in l. ſi inſulam, quia
aut tenebatur ad factum inſtātaneūm, & nō pōt morā purga-
re per l. i. §. ſi rē. ſ. depoſiti. aut ad factum ſucceſſiuum, & pōt
eam purgare duob. concurrētib. ſ. ꝙ ius actoris non ſit effectū
deterius. i. ꝙ nō remaneat in dāno facta purgatione, & ꝙ non
trāſiuerat multū tpſ, qđ iudicis arbitrio relinquit̃, & hoc ꝑ l. ſi
4 in lege. §. colonus. ſ. locati. ¶ † In gl. no. hic, ꝙ ſi fiat nouatio. tu
dic, ꝙ hic nō pōt fieri nouatio, qa ꝑ ſtipłonem pęnalem, etiā
poſtq̃ eſt commiſſa, non nouat̃ p̄cedens ɔuentio liberatoria,
vt l. reſcriptū. §. ſi pacto. ſ. tit. j. ſm oēs, licet de obligatoria ma-
gna ſit diſcrepatio, vt ibi dixi. ¶ In gl. ibi, ſed qđ ſi hoc caſu. gl.
6 in hoc uerſ. uult tria in effectu. † Primò, ꝙ actor q venit ɔ̃ trā-
ſactionem non poſſit ſe iuuare de cl̃a rato manente pacto, ſed
ſolum qui non venit ɔ̃, quia cenſetur appoſita in fauorē ſeruā
tis tranſactionē, & ɔ̃ non ſeruātem, & idem eſſet econuerſo, ſi
reus non ſeruaret, & actor ſic. Et ex hoc determinat̃ qō ſi duo
faciunt inuicem pacem, & promittant ſe inuicem nō offende
re cū cl̃a rato manente pacto, ſi poſtea vnꝰ offendit alterum,
& ſic incidit in pęnam pacis ruptæ, poſtea offenſus offendit
offendentem, ꝙ ipſe non incidit in pęnam pacis ruptæ, quia
primus offendens non pōt dicere, ꝙ pax adhuc durabat ꝑꝑ
cl̃am rato manente pacto, quia verū eſt, ꝙ durabat in fauorē
offenſi, vt ſic ſi iterum offenderet̃ iterum incideret in pęnam
pacis ruptæ, ſm ea q̃ dicā in ſi. gl. ſed non durabat in fauorem
offendentis, & ſic non dr̃ ſibi rumpi pax poſtq̃ ipſe ſemel rupe
rat, & hoc quantum ad pœnam ɔ̃ctus, bene tñ incidit in pęnā
legis, vel ſtatuti offenſus reum offendendo ad vindictam, non
b ad defenſam,[b] l. ſciētiam. §. qui cum alr̃. ſ. ad l. Aquil. & de his
oib. pleniſſime no. in rl̃a fruſtra in mercurialib. in qōne diſpu-
tata ibi ꝑ Io. And. in reg. iur. & in addi. Spec. ſuper ru. de treug.
7 & pace tangit̃ ꝑ Dy. & Bar. in l. cū pr̃. §. libertis. ſ. de leg. 2. ¶ † Se
cundo uult hęc gl. ꝙ qñ actor nō ſeruat fidē reo, quia venit ɔ̃
tranſactionem, pōt ēt reus inuito actore tranſactionē reſcin-
dere, & repetere data. Quid aūt econuerſo, ſi reus non ſeruat
fidem actori, an actor poſſit tranſactionem reſcindere, & re-
dire ad actionem primam? hic diſtingue, aut actio prima non
erat ipſo iure ſublata, & poteſt, & ſi excipiatur de tranſactiōe,
replicabitur de dolo, quia eā non ſeruauit, & iſte eſt caſus in l.
ſiue apud acta. C. eo. aut erat ipſo iure ſublata, & ad illam non
pōt redire ¶ Sed q̃ritur an poſſit agere, ut reus ſe reponat in pri
ſtinam obłonem, & tunc dicendū eſt rl̃r, ꝙ ſic, ar. in l. ſi quis ac
cepto. ſ. de cond. ob cau. fallit in trib. caſib. Primus, q hr̃ in l. ſi
ꝓ fundo. C. eo. qñ reus fecit ex parte ſua, qcquid potuit, licet il
lud non ꝓfuerit, quia rem quam debebat tradere tradidit, ſed
male quia fuit euicta, & ſic nō trāſtulit dñium, vt debebat. Se-
cundo fallit in l. cum mota. C. eo. qñ actio erat talis q̃ ꝑ cōuen
tionem partium non poterat reintegrari, vt q̃rela, vel actio ex
maleficio, ut l. ſi vnus. §. pactus. verſ. ſed ſi pactū. ſ. titu. j. ¶ Ter-
tio in caſu l. actione. qñ poterat reſuſcitari, tñ actor non perfe
ctè impleuerat ex parte ſua, quia ſolum promiſerat factū ne-
gatiuū, puta non petere, qa licet non petat hodie petet cras,
his ergo caſib. non agit, vt reus ſe reponat in priſtinam obło-
nem, ſed alio mō ſibi ſuccurrit̃ ɔ̃ cū non ſeruantē, ut patet ex
8 illis legib. ¶ † Quarto, & vlt. collige ex hac gl. ꝙ ille qui vult re-
ſcindere tranſactionem nullum cōmodum dēt ex ea cōſequi,
vñ ſi reus vult repetere ꝑꝑ hoc, qa actor venit ɔ̃, non dēt exce-
ptionem opponere, nec pęnā petere, ſed ab vtroque abſtine-
re, & ita colligitur ex formatione qōnis facta ꝑ glo. dum dicit
vellet ſtipulator pęnam omittere, & ēt exceptionem, & tran-
ſactionē reſcindere, ſupple, et ſic repetere data, & hoc verum
ēt qñ eſt appoſita cl̃a rato manēte pacto, qa ſic loqt̃ gl. qa iſto
caſu nō ꝓdeſt ſibi illa cl̃a, poſtq̃ tranſactionē reſcindit, ut poſ-
9 ſit ex ea cōmodū ɔſequi, & nota oīa iſta. ¶ In gl. ibi poſſet dici
non introduci ꝓ eo tanq̃ fauor, vult dicere glo. ꝙ iſta cl̃a rato
maneate pacto, nō fuit eppoſita ſolum ad commodum rei,
quia tunc ꝑꝑ obſcuritatē fieret interpretatio contra eū iuxta
l. veterib. ſ. tit. j. ſed fuit appoſita in fauorē ſeruantis tranſactio-
nem, & ſic tam rei, q̃ actoris, & contra non ſeruātē, vñ nō hēt
locū l. veterib. de qua gl. vult opponere. ¶ In ſi. gl. ibi. ſ. de arbi.
l. ſi duo. §. ſi. tu dic, ꝙ aut q̃rit̃, an ſtipło pluries cōmittat̃ ad inte
reſſe ſi pluries fuerit ɔ̃ factū, & eſt dicendū ꝙ ſic ēt ſi aliud nō
fuit dictū, ut l. ſi conquerebatur. iud. ſolui. aut q̃rit̃, an cōmitta
tur ad pęnā ꝓmiſſam, & tūc dic, ꝙ ſemel tm̃ cōmittit̃, niſi fue-
c rit dictū, ꝙ toties cōmittat̃[c] quoties fuerit factū, ut l. ſi duo §.
ſi. & ita cōiter notarij apponunt in inſtr̃is, ſm Iac. But.

ADDITIONES.

a ¶ Et in hoc artic. Adde, ꝙ idem tenet D. Alex. de Imo. conſi. 71. col. pen. ver. non obmitto in 5. vol. & refert Pau. de Caſt. hic Cu.

b ¶ Ad defenſam. Adde per Lud. Rom. conſi. 258.

c ¶ Quòd toties committatur. Adde quot vicib. verificatur dicta clauſula, & dic, ꝙ quatuor vicib. vt per Bal. in l. j. C. de his quę pœ. no. col. 10. & per Alex. de Imo. in conſ. 145 in 2. vol. Fran. Cur. Vide D. Hyppo. in ſuis ſingularibus. nu. 472.

LEX XVII.

1 *Debitor tranſigens cum illo, qui habebat directas actiones etiam pœnitus inutiles liberatur ab eo, qui habet vtiles, & efficaces, ſi probabiliter ignorabat utiles in illum fuiſſe tranſlatas.*

2 *Cedens, qui habet adhuc directas actiones, poteſt eis vti agendo præterquā in tribus caſibus.*

3 *Tranſactio facta cum debitore ignorante, ab hærede vendente, quòd præiudicet emptor hæreditatis, & fideicommiſſario, & qualiter iſti agant.*

1 VEnditor hæreditatis. † Debitor tranſigens
cum illo, qui habebat directas actiones ēt penitus
inutiles, liberaur ab eo, q hēt vtiles, & efficaces, ſi
ꝓbabilr̃ ignorabat vtiles in illū fuiſſe trāſlatas. h. d. notabilr̃, &
hoc ne iuſta ignorantia ſua ſibi noceat. C. de tabu. l. gñali li. x.
qa trāſigēdo aliquid dat, vel facit, & idem dico ſi ſolueret aīo
ſe liberandi eadē rōne, qa remaneret in dāno ſi nō liberat̃ ab
illo, qđ aūt in pacto gratuito ſibi facto, quo caſu ſi nō ꝓdeſt ñ
remanet in dāno, licet nō lucretur, dic vt dixi ſ. tit. j. l. ſi cū em-
2 ptore. ¶ † In tex. ibi mādaris actionib. i. ceſſis, ſed ēt ſine hoc trā
ſlatæ erūt vtiles in emptorē, vt l. ij. C. de actio. & obl. & nihilo-
minus emptor poterat uenditorē cōpellere ad cedendū dire-
ctas, ut ſ. de hære. uel act. uen. l. antep. in prin. ꝑ quā ceſſionem
transfertur exercitiū directarū, nō ipſę directæ, q̃ ab oſſib. euel
li non pñt, ut ſ. ꝓ ſoc. l. 3. in prin. cū ibi no. in gl. & l. qs ergo ca-
ſus. de pecul. non tñ adeo transfert̃ exercitium, quin ēt rema-
neat penes cedentē, quo poterit vti agēdo, p̄terq̃ in trib. caſib.
poſitis in l. 3. C. de noua. ſed in caſu ſeq. qñ hr̃s reſtituit fideicō-
miſſario remāſerunt apud eum directæ ſine excuſatio autho-
3 ritate Senatuſc. vt l. j. in prin. ſ. ad Treb. † & iō in illo caſu ma-
ior erat dubitatio, utrū tranſactio facta cum illo, uel ſoło pro
ſit debitori ɔ̃ fideicōmiſſariū, tñ adhuc idē dr̃, ꝙ ꝓdeſt, qa totū
hoc reducit̃, ne ignorātia ſibi noceat, & iſta rō gñalis eſt in eo-
dē, et utroq; caſu. ¶ In gl. j. in ſi. dic br̃, ꝙ si ſciuit aliqđ de iſtis
trib. modis, q ponunt̃ in l. 3. C. de noua. non ꝓdeſt ſibi tranſa-
ctio, uel ſoło ɔ habentē directas, qa ſciebat, uel ſcire debebat
ſe nō poſſe cōpelli ad transigendū, uel ſoluendū ꝑ illū q habe
bat directas, quia poterat obijcere, ꝙ trāſtulerat utiles in aliū,
& ꝙ ille iā ſibi denūciauerat, ꝙ non ſolueret, & hoc in utroq;
caſu iſtius legis, aut ſciebat alr̃, q̃ ꝑ illos modos, & tunc aut lo
quimur in ult. caſu huius l. & idem, quia ſciebat, uel ſcire debe
bat, ſe non poſſe compelli ab hr̃de, poſtquam reſtituerat hæ-
reditatem, cum apud ipſum remanſiſſent directæ penitus inu
tiles, aut loquimur in primo caſu iſtius legis, et tunc aut uēdi-
tor hæreditatis, vel cedens iam incęperat mouere ſibi litem,
quod poterat poſtq̃ nullum de illis trib. interuenerat, & tunc
excuſatur iſte debitor, qa non poterat huic agenti reſiſtere li-
cet ſciret in alium tranſlatas utiles, poſtquam ille negligens
erat, quia nec ſibi denunciauit, nec litē conteſtatus eſt, ut d. l. 3.
aut nondū litem mouerat, et tunc idē, qđ in primis caſib. etiā
si dicebat ſe moturū, qa poterant eluſoriæ minæ fieri, ut l. hęc
aūt. in prin. ſ. si cui pluſquam ꝑ l. Fal. & ſic ur̃ potius ſponte trā
ſegiſſe, uel ſoluiſſe, q̃ ex aliqua neceſſitate. Vñ non excuſatur
poſtquam ſciebat in illum tranſlatas utiles, debebat. n. expe-
ctare quouſque habens directas ipſum moleſtaret, et prius ſi-
bi non ſolueret, nec transigeret. et nota, quia iſta nō tangunt̃
ꝑ alios, et ſunt ipſa ueritas, & sic ſaluantur ambę opin. tacitæ
in hac gl. ¶ In gl. q̃ incipit hæc tranſactio ibi, dat̃ emptori, uel
fideicōmiſſario actio. ſed ad quid? Reſpōdeo ſi debitor integra
liter ſoluiſſet hr̃di dat̃, ut hæres illud reſtituat, quod receperit,
ut in legib. hic allegatis. Sed si non ſoluit integralr̃, quia tran-
ſegit, et modicum ſoluit, tunc dabitur actio, ut non ſolum re-
ſtituat id quod receperat, ſed ēt id quod nō recepit, & in quo
illum debitorem liberauit cum contra illum agere non poſ-
ſit emptor, uel fideicommiſſarius, ut in hac l. & factum hære-
dis nō debet eſſe nociuum fideicommiſſario, uel emptori.

Finis ſecundi libri Digeſtorum.

SEQVITVR

SEQVITVR LIBER TERTIVS.

1 *Iudicium non fundatur in aduocatis, ſed in principalibus, & in procuratoribus, ſed per aduocatos adiuuãtur proponentes actiones, & excipiẽtes.*

De poſtulando. *Rubrica.*

¶ Super glo. rubricæ dum dicit, quis eas actiones proponat, & excipiat: Contra iſtam glo. vr̃ tex. in c. paſtora. extra de iudiciis,
1 vbi dr̃, q̃ † litigantes debent proponere factum, & actiones, & exceptiones ſuas, per ſemetipſos, vel procuratores, non autem per aduocatos. & iſta gloſ. videtur dicere contrarium. Nam iudicium non fundatur in aduocatis, ſed in principalib. & in ꝓcuratoribus. Breuiter intellige gloſ. ſanè dum dicit, qui eas actiones proponat, & excipiat. i. proponentes, & excipientes adiuuet, ut in ꝯrio, & circa materiã huius tit. vide pleniſſimè
a in Spec. de aduo. vbi multa,[a] & infinita dicit ſatis pulch.

A D D I T I O.

a ¶ Vbi multa. Et ei adde, q̃ aduocationis officio p. iuari poſſint nimis verboſi, vt voluit Rom. ſing. ſuis. fol. 22. vbi alleg. glo.

L E X   P R I M A.

1 *Quilibet regulariter admittitur, ad poſtulandum, ſeu officium aduocati faciendum, ſi non reperiatur prohibitus.*
2 *Pueri vſque ad decem, & ſeptem annos, & ſurdi, nec pro ſe, nec pro aliis poſtulare poßunt.*
3 *Mulieres, & cæci vtroque lumine, ac infames graui infamia pro ſe, tantum poſtulare poſſunt, non autem pro alio, & qui poſſint etiam poſtulare pro aliis.*
4 *Debet quis tueri ſuam dignitatem ſuo ingenio.*
5 *In his quæ conceduntur de gratia ſpeciali, etiam quo ad Deum ſit differentia, ſeu exceptio perſonarum, ſed in his quę ſunt de de iuſtitia non eſt facienda differentia. num. 6.*
6 *Officium aduocationis exercere dicitur, qui coram iudice vadit, & quæ verba vult exponit.*
7 *Statutum ſi vetat Doctorib. legentibus, ne exerceant aduocationis officiũ, poterunt tamen in camera conſulere, & an etiam allegare.*
8 *Delegatus iudex habet iuriſdictionem delegatam, & exercitium ordinariæ iuriſdictionis, ſed notionem habet arbiter.*
9 *Pueritia poteſt dici vſque ad decimum ſeptimum annum completum, ſed regulariter puerilis ætas dicitur vſque ad 14. in maſculo, & 12. in fœmina, poſtea dicuntur adulti, & quod in certis caſibus diuerſimodè capiatur. remiſ. & num. 11.*
10 *In legib. mere poſitiuis, vel in his, quæ ſunt de iuſtitia poſitiua non poteſt ſemper reddi ratio, niſi quòd ita viſum eſt legislatori, & ſic ſufficit pro ratione voluntas. & num. 11.*
11 *Illiterati non poſſunt eſſe aduocati, ſed in aliquib. partib. vt Venetiis dicuntur certi iuuenes aduocati, licet ignorent iura.*
12 *Enumeratio plurium ætatum remiſ.*
13 *Non ſolum pars poteſt mulctari, quando non obtemperat iudici, ſed etiam aduocatus in cauſa.*
14 *Pater interdum datur cognoſci per filium, quando filius eſt maioris virtutis, & famæ.*
Non debet lex fieri ex qua poſſet reſultare deriſio.
15 *Multa remanet facta ex poſtfacto, quæ a principio non eſſent fiendà.*
16 *Cæcus remanet in officio, & dignitate ſi cæcitas ſuperuenit poſt adeptum officium, & dignitatem, ſic, & prælatus in prælatura, licet poſtea ſuperueniat impedimentum.*
17 *Pyrrhus, qui obſedit Romam, & propter magnitudinem animorum ipſorũ Romanorum, quia noluerunt redimere eorum captiuos propter ſeueriſſimam ſententiam Apii cæci receſſit deſperatus, & non potuit dominium vrbis habere.*
18 *Conſilium quod acceptatur in publico vocatur ſententia.*

1 HVnc titulum † Pręmitte, q̃ iſte titulus, vel edictũ prætoris de poſtulando eſt prohibitiuum, quia regulariter quilibet admittitur ad poſtulandum, ſeu officium aduocati faciendũ ſi non reperiatur prohibitus, & anteq̃ fieret edictum prætoris indiſtincte quilibet admittebatur, ſed quia erat hoc iniuſtum, q̃ non fieret exceptio ꝑſonarum, q̃a plus defertur vni, q̃ alteri, & erat ꝯ honorem ꝑtoris, qui ius reddebat Romæ, vt q̃libet coram eo admitteret, ideo fecit edictum in quo prohibuit aliquos poſtulare, & fecit
2 tres ordines. ¶ † Primus eſt de illis, qui non pñt poſtulare, nec pro ſe, nec pro aliis, & in hoc duo tñ genera perſonarum cõprehendebantur, videlicet pueri, vſque ad decimum ſeptimũ annum, item ſurdus rõnibus poſitis in tex. vſque ad §. ſecun-
2 do loc. ¶ † Secundus ordo eſt de illis, qui poſſunt poſtulare pro ſe tantum, non autem pro aliquo alio, & in iſto comprehendebantur tria genera perſonarum. ſ. mulieres, item cæci vtroq; lumine, item infames graui infamia, qui nominantur in §. remouet. & hoc vſque ad §. ait pretor. ¶ Tertius ordo eſt de illis, qui poſſunt poſtulare pro ſe, & pro certis perſonis, quæ enumerantur in §. fi. & extra illas non pñt, & iſti ſunt qui ſunt notati graui infamia, quia diuerſis legib. reperiuntur prohibiti poſtulare propter infamiam, nam ille leges intelliguntur præterq̃ pro ſe, & pro certis perſonis, de quib. hic, licet in eis iſtud
4 non dicatur, & iſta pars durat vſq; ad l. puto. §. ſi quis. ¶ † No. ex prima parte. Primò in principio dum dicit habendæ rõnis cã, q̃ eſt fienda dr̃ia perſonarum, & q̃ debet quis tueri ſuam dignitatem ſuo ingenio. gl. dicit hoc verum quo ad mundum, non quo ad Deum. Doc. dñt, † q̃ imò in his quæ conceduntur
5 de gr̃a ſpeciali, tam quo ad mundum, q̃ quo ad Deum, quia
a etiam quo ad Deum plus meret[a] vnus, q̃ alter, & maiorẽ gratiam habet vnus, q̃ alter a Deo, ſed in his q̃ ſunt de iuſtitia nõ eſt fienda differentia iuxta illud. Ita magnum iudicabis, vt paruum, nec erit apud te acceptio perſonarum, vt in c. nouit. de
6 iudiciis. ¶ † Item no. in §. poſtulare, q̃ ille dr̃ exercere officium aduocationis, qui coram iudice vadit, & verba exponit, quæ
7 vult. † Si ergo ſtatutum vetat Doctoribus legentib. ne exerceãt aduocationis officium, vt magis vacent lecturæ, bñ poterunt in camera conſulere, & etiam allegare, dũmodo non vadant ad palatium. Certe de conſulendo clarum eſt, ſed de allegando ſecus, quia ſatis occupatur quotidie, qui allegat in dubiis occurrentib. non ſic in conſultore, & ſic non ceſſat rõ ſtatuti.
8 ¶ † Glo. hic in uerbo iuriſdõni, dicit delegatum iudicem non habere iuriſdictionem, ſed notionem. non eſt verum, immo habet iuriſdictionem delegatam, & exercitium ordinariæ iu-
d riſdictionis, vt l. j. §. qui mandatam. de offi.[b] eius. ſed notionem
9 habet arbiter, vt no. in l. ait prætor. de re iud. ¶ † Item no. in §.
c initum. q̃ pueritia[c] põt dici vſque etiam ad decimum ſeptimum annum, ſed rr̃ vſque ad 14. in maſculo, & 12. in fœmina. Poſtea non dñr pueri, ſed adulti. In certis alijs caſib. diuerſimode põt aſſumi hoc verbum, circa quod vide gl. ff. de adop. l. arrogato. §. fi. & no. gl. mag. de diuerſitate temporum, & vide
14 per Ioan. Andr. in procemio ſexti lib. ¶ † No. etiam dum dicit hanc ætatem, rõ eſt, q̃ in ll. merè poſitiuis non põt reddi alia rõ, niſi, q̃ ita viſum eſt legislatori, pone exemplum in temporibus diuerſarum præſcriptionum, nam non põt dari rõ qua-
11 re magis de iſto tpe, q̃ de illo. ¶ † No. etiam gl. q̃ incipit, tam in iure, q̃ illiterati pñt eſſe aduocati. Doc. tenent ꝯrium, quia debent examinari in iure cum debeant in iure allegare, vt l. neminem. C. eo. ergo debent eſſe in iure periti. Aliqñ contingit iſtud qđ dicit gl. vt Venetiis, vbi certi iuuenes dñr aduocati, licet ignorent iura. ¶ Item no. in §. initium, q̃ pueritia dr̃ vſque ad decimum ſeptimum annum completum, licet puerilis ętas
12 dicatur vſque ad quartumdecimum annum. ¶ † No. etiam in verbo natus, tex. cum gl. quæ ſemper allegatur, q̃ in his q̃ ſunt de iuſtitia poſitiua non põt reddi ſp̃ rõ, niſi, quia ſic fuit viſum legislatori, & ſic ſufficit ꝓ rõne voluntas, vt l. non oĩum. ff. de legi. nã non põt aſſignari, quare in vſucapione magis fuit ſtatutum triennium, q̃ tp̃s diutinum. gl. etiam enumerat hic æta-
13 tes, ſed plenius per Io. And. in procē. ſexti libri. ¶ † No. ẽt in §. pp̃ caſum. in fi. q̃ non ſolum pars põt mulctari, qñ non obtē-
14 perat iudici, ſed ẽt aduocatus in cã. ¶ † No. dum dicit aſpernati patrem, ſm̃ Doc. q̃ interdũ pr̃ datur cognoſci per filium, qñ
15 filius eſt maioris virtutis, & famæ. ¶ † Item no. non debere fieri legem, ex qua põt reſultare deriſio, vt hic iuncta glo. Item q̃ multa remanent facta ex poſtfacto, quæ a principio nõ eſſent fienda, & ſic prælatus remanet in pręlatura, licet ſuperueniat ſibi aliquod impedimentum pp̃ quod a principio non fuiſſet
16 ꝓmotus. † Et ſic cæcus remanet in officio, & dignitate, ſi cæcitas ſuperuenit poſt adeptum officium, & dignitatem, quam ta-
17 men non habuiſſet, ſi cæcitas a principio fuiſſet. ¶ † No. gl. quę inci. non recipiendis, de iſto Pyrrho, qui obſedit Romam, & propter magnitudinem animorum ipſorum Romanorum, quia noluerunt redimere eorum captiuos receſſit deſperatus,
18 q̃ nõ poſſet habere dominium vrbis. ¶ † Vlt. no. ſm̃ Bal. dum dicit ſententiam de captiuis Pyrrhi non recipiendis, quòd cõſilium acceptatum in publico vocatur ſententia.

A D D I T I O N E S.

a ¶ Plus meretur. Vide S. Thomam in ſumma ſua.
b ¶ Et in hoc vide Bart. in l. j. § j. ff. de poſtu. delegati tamen ſimpliciter non intelliguntur habere iuriſd. inſolidum, vt no. in c. prudentiam. de off. dele. in l. j. de off. conſul. per Bart. in l. poteſt. ff. de re iud. & adde Doc. & gl. in c. ſi. de re iud. Spec. tit. de off. deleg. §. fi. & Car. in cle. j. xlj. q. de appell.
c ¶ Pueritia. De hoc latè per Abb. in rub. & in c. 2. de delict. puerorum.

1 *Sodomiti ſunt infames grauiſſima infamia, quæ contrahitur ipſo facto.*
2 *Caſus in quibus contrahitur infamia grauiſſima ipſo facto, ſeu ipſo iure, & ſic ſine ſententia. remiſſiuè.*
3 *Delinquere non videtur qui inuitus patitur.*
Virgo violenter corrupta deſinit eſſe virgo, ſed habetur pro non corrupta.
4 *Quòd tunc poſſit ingredi monaſterium inuito viro, ſicut ſi non eſſet corrupta, quod facere nõ poſſet ſi fuiſſet a viro cognita ſecundum canoniſtas.*
5 *Virginitas carnis corpus eſt incorruptum, ſed virginitas animi fides eſt incorrupta.*
6 *Condemnati de crimine publico, vel de calumnia commiſſa in accuſatione publici criminis dicuntur infames grauiſſima infamia.*

7 *Infames mediocri infamia qui ſint, et quòd poſſint poſtulare etiam pro aliis remiſ.*

1 **§. Remouet.** †No.hic de Sodomitis, [a] qui ſunt infa-
a mes grauiſſima infamia, q̃ ɔ̃hitur ipſo
facto.i.eoipſo ꝙ deliquerunt, abſq; eo ꝙ ſint condẽuati per
2 iudicem, & ipſo iure.i.ſñiam legis, † & adde iſtum caſum ad
alios,q ponuntur in l.j.in princ.& §.fi.ȷ̃.tit.j.in quib.ɔ̃hitur in-
famia grauiſſima ipſo facto, ſeu ipſo iure. gl.ibi addit quoſdã
3 alios.¶†Item nota, cum quis inuitus patitur non vr̃ delinque-
re,& ideo virgo violenter corrupta deſinit eſſe virgo, ſed hr̃ ꝑ
4 non corrupta,&†ꝑ ɔñs pōt ingredi monaſterium inuito viro
ſicut ſi non eſſet corrupta, quod facere non poſſet ſi fuiſſet a
5 viro cognita ſm canoniſtas.†Iſta tñ virginitas non eſt virgini
tas corporis, ſed animi,iuxta illud Auguſtini. Virginitas car-
nis corpus eſt incorruptũ,virginitas animi fides ẽ incorrupta,
& Azo dicebat prout audiui a D. Bal.hic. Tolle voluntatem
de medio,& oı̃s actus erit indifferens, vñ Lucretia non fuit iu
6 dicata adultera,quia violenter ſtuprata eſt. †Nota ẽt ꝙ cõdẽ-
nati de crimine publico, vel de calũnia cõmiſſa in accuſatio-
7 ne publici criminis dñr infames grauiſſima infamia. Sed† alij
de qb.ĩ l.j.verſ.q furti.vſq; ad verſ.ẽt. dñr infames mediocri ĩfa
mia,q pñt poſtulare ñ ſolũ ꝓ ſe,ſed ꝓ multis aliis pſonis,d̃ qb.
ĩ tertio ordine edicti ꝑtoris,de quo ĩ §.ait ꝑtor. vſq; ad l.puto.

ADDITIO.

a ¶Sodomitis.An tales poſsint teſtari?Vide vltimum conſilium Barba.ſecundo libro,vide latè per dominum Anaſt.platum conciuem,& collegam meum.

---

1 *Potius inſpicitur accidens,quàm natura, & quando hoc ſit verum:*

2 *Locans operas ſuas ad pugnandum cum beſtiis feris cum effectu eſt infamis ipſo iure,& pro aliis poſtulare non poteſt.*

3 *Quòd ſufficiat locare operas licet non pugnauerit,nec ratio eſt,quòd puniatur affectus.litet non ſequatur effectus, quia ſtatim facta locatione ſecutus eſt effectus,quo ad infamiam.*

4 *Licèt quis non locauerit operas ſuas, ſed gratia virtutis,vel propter bonũ publicum dicat ſe pugnare cum beſtiis, ſi tamen in arena poſt victoriã patitur ſe præmiari pecunia,perinde infamatur, ac ſi locaſſet & quid ſi corona præmietur.& num.7.*

5 *Delinquens eo ipſo,quòd delinquit videtur conſentire,vt ſibi imponatur pęna a iure præfixa.*

6 *Delinquens naturalite, obligatur ad pęnam delicti,etiam antequam ſit cõdemnatus,& poſtea etiam ciuiliter,& ſecundum aliquos,quòd ante cõdemnationem nullo modo ſit obligatus,ſed eius bona ſic.*

7 *Simonia ſicut committitur recipiendo præmium, antequam committens faciat,ita & ſi recipiat poſt factum.*

1 **§. Beſtias.** †No.potius inſpici accidẽs,q̃ nãm,quod eſt
verum, qñ in accidenti conſiſtit rõ l. vt hic
2 erat in dicto prætoris.†Nã motus eſt ꝑtor ad infamandum il-
lum,q locat operas ſuas ad pugnandum cũ beſtijs pp feritatẽ
beſtiarum, quia ſe ſubijcit periculo pſonæ pp ſpem lucri, &
ſic pp maximam auaritiam, ſi ergo beſtia non eſt fera accidẽ
taliter,licèt ſit nãr,ceſſat ratio edicti prætoris,& econuerſo ſi
eſſet accidentaľr licet nõ naturaliter,edicti rõ nõ ceſſaret:ſi ãt
rõ legis non fundaȓ in accidenti,ſed in natura,poti⁹ inſpicitur
3 natura,q̃ accidẽs,& ita ſolue ɔ̃riũ gl.ſuꝑ verbo feritate.¶†Itẽ
nota,ꝙ ſufficit locare licet nõ pugnauerit,qa edictũ ꝑtoris lo
quitur in eo,q locauit,non in eo q pugnauit, & ſic nõ eſt ve-
rum,quod dicit gl. q̃ incipit punitur ergo affectus, licet nõ ſe-
quatur effectus,quia hic ſtatim facta locatione ſecut⁹ eſt effe-
ctus,quia delictum fuit conſummatum, de hoc in l.ſi qs non
dicam rapere. de epiſc.& cler. Et vide Dy. in r̃a ſemel malus.
de reg.iur.& quod not. gl.ȷ̃.de rei vend.l.vendicatio.& Bart.in
4 l.q habet.de tute.¶†Item no.in verſ.denique. ꝙ licet qs nõ lo
cauerit operas ſuas,ſed gratia virtutis,vel pp bonum publicũ
dicat ſe pugnare cum beſtiis, ſi tñ in arena poſt victoriã patiȓ
ſe ꝑmiari pecuniariter, perinde infamatur ac ſi locaſſet, alias
de facili fraudareȓ edictũ prætoris, & ita intellige qd̃ hr̃ in gl.
ſuper verbo honorari,q̃ ponit duos intelľs, & Bar.tenet ſecun
5 dum.Ex quo no.ꝙ delinquens eo ipſo, ꝙ delinquit vr̃ conſen
6 tire,vt ſibi imponatur pœna a iure præfixa. †Vnde allegatur,
ꝙ delinquens naturaľr obligaȓ ad penã delicti, ẽt anteq̃ ſit cõ
demnatus,poſtea vero eſt obligatus,& ciuiľr, & naturaľr, alij
dñt,ꝙ anteq̃ ſit ɔdẽnatus nullo mõ ſit obligatus, tñ bona ſua
ſunt obligata,de hoc ſ̃.de pac.l.reſcriptum. in gl.q̃ incipit ſi ta
citas, & quod no. in l. aufertur.§.fiſcus.ȷ̃.de iure fiſci. & l.fi.de
7 iniur.& l.ſi qs poſthac.de bo.dam.†& ſic non placet aliqua de
lect.gl.nec prima,qñ fuit præmiatus corona, quia ex hoc non
debet puniri,ſed potius ꝑmiari, nec ſecunda ꝙ fuerit ɔdẽnat⁹
in arena,ſed tertia q̃ nõ poniȓ in gl. ꝙ fuerit ꝑmiatus pecunia,
ac ſi locaſſet operas,& ſic no.ſm Bal.contra ſimoniacos, ꝙ ſi-
cut committunt ſimoniam recipiendo ꝑmiũ anteq̃ faciant,
ita & ſi recipiant poſt factum,& iſte eſt verus intellectus.

2 *Infames etiam grauiſſima infamia poſſunt eſſe tutores,& curatores.*

3 *Caſus in quo concurrit pœna extraordinaria cum ordinaria.*

1 **§. His igitur.** †Nota intelľm iſtius ſecundi articuli
in quo hr̃, ꝙ iſta tria genera perſona
rũ,q̃ ꝓhibent poſtulare ꝓ aliis non pro ſe, pñt etiam pro alio
poſtulare ſi illius curam,vel tutelam gerant, quia vñr poſtula
2 rẽ pro ſe,quia negocia illius procurent.l.fi.ȷ̃.eo.¶†Ex hoc no.
a ꝙ ẽt infames grauiſſima infamia poſſunt eẽ tutores, [a] & cura
tores,qa poti⁹ eſt on⁹,q̃ honor.Itẽ no.in ver.q aduerſum. caſũ
3 †in quo ɔcurrit pœna ex̃ordinaria cũ ordinaria, qa aduerſus
faciẽtes ɔ̃ edictũ ꝑtoris,vt ȷ̃. eſt pena ordinaria,& vltra hoc ẽt
pecuniariter mulctantur pp ſuã præſumptionẽ,& audaciam

ADDITIO.

a ¶Tutores. Adde hic quæ ponit dominus Nell. de S.Ge.in tract.banni.in j.partę ſecundi temporis.q.11.Fran.Cur.

---

2 *Clauſula in fine poſita refertur ad proximè dicta, quando non poteſt commodè referri ad omnia præcedentia.*

3 *Reſtitutio ad famam, & ſic aduerſus infamiam debet fieri a principe quãdo quæritur de reſtitutione gratioſa,non ab inferiore,niſi quando quæritur de non gratioſa,ſed de iuſtitia.& num.4.*

4 *Reſtitutio aduerſus infamiam eſt de cauſis ſeruatis principi.*

5 *Perſonæ pro quibus infamæs poſſint poſtulare.*

6 *Affinitas diſſoluitur per mortem quo ad effectus ciuiles: non de iure canonico quo ad effectus canonicos.*

7 *Affinium appellatione comprehenduntur etiam illi quibus dictio pro, adiicitur: & ſic pronurus appellatione nurus.*

1 **§. Ait prætor.** † Hic ponit de tertio ordine edicti
ꝑtoris, in quo ɔtinetur de his q pñt
poſtulare pro ſe, & ꝓ quibuſdam pſonis, qui hñr in l.j.§.fi.cũ
legib. ſeq. & iſti ſunt infames nõ grauiſſima infamia de quib.
multæ leges.ȷ̃.tit.j.loquuntur,nam oẽs intelligunȓ ꝑterq̃ ꝓ ſe,
& pro perſonis ꝑdictis, licet in eis hoc non dicatur,quod tene
menti.Nam idem eſſet in ſtatuto prohibẽte quẽ poſtulare pp
infamiam,vel aliud ſiľe,quod perpetuo tene menti, ſm Ang.
pro aliis ergo non poſtulabit. Sed quęriȓ in edicto ꝑtoris poſt
oẽs tres ordines cõtinebaȓ cľa,niſi aliqs ex ꝑdictis infamib.de
quib.ſ̃.fuerit in integrũ reſtitutus, qũo intelligaȓ iſta cľa,an de
qb.in ſecundo ordine, & ſic de grauiſſima infamia, an ſolum
de infamib.de qb.in tertio ordine,& ſic non grauiſſima? vide-
batur de oı̃b.quia tex.dicit,q ex his oı̃b.&c.ɔ̃rium dr̃,quia in-
telligitur de contentis in tertio ordine, qui facilius obtinent re
2 ſtitutionẽ,q̃ in grauiſſima infamia,qa difficilius obtinent.†Et
a iſte verſ. deinde allegatur,ꝙ cľa [a] in fi.poſita refertur ad proxi-
me dicta, qñ non põt commode referri ad oı̃a ꝑcedentia,li-
cet verba ſonent in ɔ̃rium.de hoc in l.ſi idem.de iuriſd.om.iu.
3 †Item dubitatur a quo debeat fieri hæc reſtitutio aduerſus in
famiam,vt tollatur,& recuperet famam? & rñdetur,ꝙ a prin-
cipe,vel Senatu,qñ quæritur de reſtõne gratioſa, non autẽ ab
inferiore,niſi qñ q̃ritur de non gratioſa, ſed iuſtitia,vt cum cõ
ferret ex diſpõne legis ſcriptæ, vt ſi reſtitueret aliquem mino-
rẽ ex edicto de minorib. aduerſus ſñiam latã ɔ̃ eum de famo-
ſo crimine,nam tunc tolletur oı̃s pena criminis, & per conſe
quens ẽt infamia. tene menti perpetuo iſtum §. quia ſꝑ alle-
4 gatur†q reſtitutio aduerſus infamiam nõ põt fieri, niſi a prin
b cipe. quia de cauſis ſeruatis principi, [b] circa quod vide.c.cum
te.de re iud.per Innoc. & 50.diſt.c.dño ſancto. & quod ibi per
glo.& Bar.in l.fi. C.de ſenten.paſſis. & 3.q.j.§.intelligitur.C.de
5 nup.l.imperialis.ante fi.per Cyn. †Quæ autem ſint perſonæ ꝓ
quib.poſſit poſtulari, habetur in ſeq.§.inter quas ponuntur pu
pillus,& pupilla,furioſus & furioſa,fatuus & fatua,quib.tales
infames prohibiti dati ſunt tutores, & curatores. Nam etiam
poſiti in ſecundo ordine poſſunt pro illis,quorum adminiſtra
tionem gerunt, poſtulare. vt ſ̃. ea. l.§.eſt ęquiſſimum.fortius
iſti poſiti in tertio ordine,quia minori infamia grauantur. &
hoc ſiue ſint dati a iudice,ſiue a patre.Item ponuntur affines,
vt ſocer pro genero,vel econuerſo, quod eſt intelligendum ſi
6 affinitas duret,ſecus ſi diſſoluta per mortem. & ſic nota† ꝙ de
iure ciuili affinitas per mortem diſſoluitur,quo ad effectus ci-
uiles,non de iure canonico,quo ad effectus canonicos ad im
pediendum matrimonium, ſi ergo ſtatutum dicit ꝙ cauſæ in-
ter affines compromittantur ſi affinitas ſit diſſoluta per mor-
tem,non habebit locũ ſtatutum,licet non ſit diſſoluta de iure
canonico,circa quod vide l.ſed hoc ita. cum ibi no. de re iud.
per Bal.in l.ſi.C.de verb.ſign.comprehenduntur etiam affines
quib.adijcitur dictio pro,& ſic appellatione nurus comprehẽ
ditur pronurus, & ad hoc ſemper allegatur iſte §. affinitates.

ADDITIONES.

a ¶Quòd clauſula.Adde vt per Alex.de Imol.in conſi.xj.col.pe.in ij.vol.& in conſil.117.per totum in j.vol.& ibi,quando eſt generalis,per dominũ Fran.de Are. in l.talis ſcriptura.de leg.j.& per Feli.latè in c.cauſam.col.3.de reſcr.Fr.Cur.

b ¶Principi. Sed an Papa poſsit laicum famę reſtituere? vide per Abb.in d.c.cum te.& vide Ro.conſi.497.

---

1 *Gerens officium neceſſarium, poteſt ratione ipſius officii poſtulare pro eo pro quo officium gerit,licet alias prohibeatur.*

PVto. Iuriſconſultus hic ponit vnam concluſio-
nem generalem, circa text. præſentes, qui
loquuntur de tutore & curatore, vt poſſint poſtu-
lare pro illis quorum tutelam vel curam gerunt
non obſtante ꝙ ſint infames, & tales qui non poſſint poſtula-
1 re niſi pro ſe & quibuſdam perſonis, †vt habeat locum ĩ quo
cunque alio officio neceſſario, quod quis gerat, vt ratione ip-
ſius officii poſſint poſtulare pro eo, pro quo officium gerunt,
licet ſint infames vel poſtulare prohibiti. quia debet intelligi
præterquam pro prædictis perſonis.

1 In officio publico ſucceſſor reputatur eadem perſona cum prædeceſſore, quoniam eadem fungitur iuriſdictione.

2 Poteſtas ſi inhibuit alicui aduocato, ne amplius coram eo poßit aduocare, poterit tamen coram ſucceſſore, vel aliis iudicibus aduocare, & quid ſi inhibitio fiat per ſententiam diffinitiuam.

3 Iudex ſicut poteſt prohibere officium aduocationis, ita & ciuitatem, vel prouinciam, & alia ſimilia.

1 §. Si quis. †Ratio dubitandi erat, hic, quia ĩ officio pu
blico ſucceſſor reputatur eadem perſona cũ
prędeceſſore, qm̃ eadẽ fungitur iuriſdõne, ut ĩ c. nouit. de ele.
2 †ſi ergo poteſtas inhibuit cuidam aduocato, ne amplius corã
eo poſſit aduocare, poterit tñ coram ſucceſſore aduocare li-
cet. n. fungatur eodẽ officio, tñ cum ſint ꝑſonæ diuerſæ reſtrĩ-
gitur ad ꝑſonam prohibentis. eadem rõne poterit aduocare
coram alliis iudicib. eiuſdem, vel alterius tribunalis, & ĩ eodẽ
loco ẽt durante officio inhibentis. & hoc qñ ꝑ interlocutoriã
fuit facta inhibitio. Si aũt per ſñiam diffinitiuã facto ꝓceſſu
per accuſatorẽ uel inquiſitorem & ex cã famoſa, licet uirtu-
te verborum non videat̃ inhibitus, niſi ut ſ. tñ rõne infamię q̃
durat, vr̃ gñaſr ꝓhibitus corã quocunq; ꝑterquã pro perſonis
3 de quib. in §. fi. l. j. cum legib. ſeq. ſ. e. †& adde hic ꝙ ſicut iudex
põt prohibere officium aduocationis ita & ciuitatem vel pro
uinciam & alia ſimilia. vt ſ. de of. præfec. vrb. l. fi. in fi.

LEX VII.

2 Procuratorem inhabilem, vel teſtes inhabiles ad ferendum teſtimonium poteſt iudex ex officio repellere.

3 Si aliquis pro maleficio commiſſo in aliquem fuit condemnatus perſonaliter, vel realiter, non poterit ille contra quem deliquit remittere pœnam applicandam reipublicę.

1 QVos prohibet. †Lex prima quæ po-
nit tres ordines nõ va-
lentium poſtulare, loquitur qñ ille ꝯ quem po-
ſtulare vult, opp. ꝙ non debeat admitti, qa non ẽ
habilis, & petit, ut repellatur a iudice. Quid ſi nõ
opponit iudex tñ cognoſcit, ꝙ non eſt habilis? vr̃ ꝙ non poſſit
repellere, ut l. 4. §. hoc autem iudicium. de dam. infec. ꝯtrũ eſt
2 verius † qa prohibitiones de qb. ſ. non fuerunt factæ pro vtili
tate priuatorum ꝯ quos aduocare volunt, ſed pro decore ẽt
iudicis, ut in principio legis primę. & ſic iudex ex offõ põt re-
a pellere, [a]vt in hac l. notabili quę ſemper allegatur, & idem in
procuratore inhabili. & idem in teſtib. inhabilib. ad ſeruandũ
teſtimonium, vt no. Inn. in c. in itimaui. extra de teſtib. & vide
in Spec. de offi. iud. §. impedit. non. n. ille aduerſarius tacendo
aut renunciando prohibitioni põt præiudicare reipublicæ &
3 honori prætoris, & pro hoc dicit Guli. de Cu. †ſi aliqs pro ma
leficio commiſſo in aliquem fuit condemnatus perſonaliter
vel realiter, non poterit ille ꝯ quem deliquit illam pœnam re-
mittere applicandam reipu. licet poſſit remittere alteri appli-
candam ſibi. ad quod. j. de publ. l. licitatio. §. quod illicite.

ADDITIO.

a ¶Poteſt repellere. Adde hic quæ late ponit D. Alex. in l. 4. §. hoc autem iudicium. j. de dam. infec. & de teſte intellige hoc verum ſi ex actis conſtat de inhabilitate. ita Ang. in Auth. de teſti. in prin. & in l. ſi vel parens. infra de inof. teſta. & Lamphr. de Oria. in c. quoniam contra in ver. teſtium depoſitiones. extra de proba. per Doc. in c. cum cauſam. de teſta. Cur.

LEX VIII.

1 Pœna temporaliter appoſita finito tempore, finitur ipſo iure abſque alia declaratione fienda per iudicem, & quando.

2 Confinatus ad tempus ſi finito tempore reuerſus fuerit ad ciuitatem confiſus ex diſpoſitione huius legis abſque alia licentia: ex diſpoſitione communis fuit captus & decapitatus, quòd nihil ſibi valuit iſta lex.

3 Inhibitio ſi eſt facta ex cauſa famoſa, finito tempore hic ſit finita prohibitio facta a iudice, non tamen eſt finita infamia, immo durat perpetuo, niſi ſit reſtitutus a principe.

1 IMperator. †No. hic ꝙ pœna tpaliter ap-
poſita finito tpe finit̃ ipſo iu-
re abſq; alia declaratione fienda per iudicem. &
hoc qñ fuit appoſitum certum tp̃s. Si autem ĩcer-
tum puta quouſq; tale quid fecerit, cũ poſſit eſſe
dubium, an fecerit licet fecerit, non eſt finita quouſq; hoc ſit
declaratum per iudicem, ut no. Inn. in c. cum bonę. de poſtul.
2 præla. Aduerte † tñ ꝙ audiui a Bal. legente, ꝙ cum quis eſſet ꝯfi
natus ad tp̃s & finito tp̃e reuerſus fuerit ad ciuitatẽ ꝯfiſus de
diſpoſitione huius legis abſq; alia licẽtia, ex diſpoſitione cõis
fuit captus & decapitatus, & nihil ſibi valuit iſta lex. Sit ergo
cautus qui habet agere cum ciuitate, ut ẽt ipſe non veniat ſi-
3 ne licentia. ¶† Gl. opponit ꝯ tex. in ver. nec adhibe diſtinctio.
ꝙ imò ſit adhibenda, qa ſi inhibitio eſt facta ex cã famoſa, qđ
qñ ſit, hr̃ in l. j. j. titu. j. ꝙ finito tpe licet ſit finita prohibitio fa-
cta a iudice, non tñ eſt finita infamia, immo durat perpetuo,
niſi ſit reſtitutus a principe. ut ſ. tit. j. l. j. §. de qua. & ideo durat
prohibitio legalis, licet prohibitio hominis ſit finita. Et ſic nõ
poterit aduocare, niſi pro perſonis de quib. ĩ l. j. §. fi. ſ. e. vel pro
ſe ſi ſit de contentis in ij. ordine, quia ſit notatus grauiſſima in
famia de qua in §. remouet.

LEX IX.

2 Prohibitus aduocare ex cauſis irrogantibus infamiam, quòd repellitur etiam extra territorium communitatis, & quid in cauſis non irrogantibus infamiam vide. num. 1.

3 Conſuetudo vel ſtatutum ciuitatis debet ſeruari in terris comitatus niſi ſit ibi ſtatutum contrarium approbatum per ciuitatem.

4 Conſuetudines laicorum debent ſeruari in curia epiſcopali inter laicos ibi litigantes quo ad deciſionem cauſæ, non quo ad ordinem procedendi.

5 Clericus ſi litigat in curia ſeculari contra laicum, tunc ſeruatur ſtylus ſecularis quo ad ordinem procedendi.

6 Statuta & conſuetudines laicorum, an ligent clericos. remiſ.

7 Epiſcopus eſt maior poteſtate, & quæ poſſit inhibere poteſtati.

1 EX ea cã. † Nota hic, ꝙ ſi ptãs Padue inhibet
alicui, ꝙ non exerceat officium ad-
uocationis, iſta prohibitio ſi eſt facta ex cauſa, q̃
non irrogat infamiam impedit ipſum aduocare
non ſolum coram ipſo poteſtate, ſed etiam corã
alio quolibet iudice huius ciuitatis, & etiam caſtrorum comi
tatus huius ciuitatis. ſed ſi uadit Bononiã, vel Florentiam, non
poteſt ſibi obiici de prohibitione hic facta, qa extra territoriũ
nõ extenditur. Sed contra immo vr̃, ꝙ prohibeatur ſolum co
ram poteſtate non coram aliis indicib. ciuitatis, vel commu-
nitatis, vt j. e. l. puto. §. fi. Solutio ibi fuit prohibitus coram ſe ꝓ
2 hibente, hic ſimpliciter, & ſic plus importat. †Sed quęro quid
ſi fuit prohibitus ex cauſis irrogãtib. infamiam? gl. quæ incipit
alioquin. dicit, ꝙ tunc propter infamiam non ꝑꝑ verba prohi
bitionis repellitur etiam extra territorium communitatis, &
3 iſta glo. ſemper allegatur ad hoc. † Item alia gl. ſuper uerbo, a
ſentẽtia, inducit hanc l. conſuetudo, uel ſtatutum ciuitatis de-
a bet ſeruari [a] in terris comitatus, quod intellige niſi ſit ibi ſta-
tutum contrarium approbatum per ciuitatem, pro hoc l. de
quib. ſ. de leg. vbi conſuetudo vrbis Romanæ ſeruatur in aliis
locis ſubditis Imperio Romano, & iſtud videmus quotidie in
terris communitatis, quando deficiunt ſtatuta, & conſuetudi
nes earum ſpeciales, quia recurrunt ad ſtatuta ciuitatis cui ſub
4 ſunt, vel conſuetudines. † Item dicit gl. ꝙ conſuetudines laico-
rum debẽt ſeruari ĩ curia epiſcopali, licet epiſcopus ſit maior,
q̃ poteſtas. intellige, ꝙ ſeruantur inter laicos ibi litigantes, ſed
inter clericos non, quia nõ ligantur ſtatutis, & conſuetudinib.
laicorum. Item ſeruãtur. ſ. quo ad deciſionem cauſę, ſed quo ad
ordinem procedẽdi ſeruatur ſtylus curiæ epiſcopalis, ut in ca.
5 quod clericus. de fo. comp. † Et ecõuerſo ſi clericus litigaret in
curia ſeculari contra laicum, ſeruaretur procedendi ſtylus ſecu
6 laris, ut l. cum clericis. de epiſc. & cle. † An autem ſit verum, ꝙ
ſtatuta laicorum, & conſuetudines non ligent clericos? dic ut
7 no. per Bar. in l. cunctos populos. de ſum. Tri. ¶ †Nota etiam gl.
quæ dicit, ꝙ epiſcopus eſt maior poteſtate, & ſemper allegatur
gl. in vtroque dicto, & dic, quod maioritas cõſiſtit in hoc, quia
epiſcopus poteſt inhibere poteſtati ne procedat in aliqua cau-
ſa in qua verſetur turpitudo, vel quæ ſit de foro eccleſiaſtico, &
ꝙ admittitur exceptio excommunicationis, & hoc ſub pœna
excommunicationis, & tamen non ſic poteſtas poteſt inhibe-
re epiſcopo. facit c. ſolitæ. de maio. & obe. ſicut. n. Sol maius lu-
men, eſt q̃ Luna, licet ſint diuerſa lumina, ita & iuriſdictio ec-
cleſiaſtica maior eſt, q̃ tp̃alis. nõ tñ ratione maioritatis poteſt
iudici ſeculari auferre iuriſdictionem, uel eã impedire, niſi ex
cauſis ſibi commiſis, cum ſint iuriſdõnes diuerſæ, & non depẽ
det altera ab altera, ut notatur in Auth. de manda. prin.

ADDITIO.

a ¶Debet ſeruari. Adde circa hoc q̃ ponit ipſe idem Pau. de Ca. in conſ. ſuo 129. inci. ſtatuta Piſana, in antiquis. & conſuluit Lu. Ro. in conſi. ſuo. 218. incip. præſens caſus, Fran. Cur. Adde tu, & vide latiſſime de veritate per dominum meum Soc. in conſi. ſuo. 81. col. ij. in conſi. 288. difficultas. I. T.

LEX X.

1 HI qui. † Generalis procurator vel aduocatus fi-
ſci poteſt iuuare perſonas de quibus hic ẽt
contra fiſcum, quia non intelligitur aſſumpſiſſe ꝓ-
curationem, uel aduocationem contra ſe, uel iſtos
de quibus hic. Item decuriones durante officio quod habent
in communi non poſſunt aliquem adiuare ꝯ communitatẽ,
niſi perſonas de quib. ſ. h. d. notabiŕr. & hoc non ſolũ in cauſis
in quibus fiſcus ꝯ illos eſt, ſed etiam in inceptis per fiſcum cum
auxilio eorum ſi poſtea perueniant ad ſe, uel ad filios, vel pa-
rentes

rentes poſſunt pro eis agere & aduocare contra fiſcum ex cã
de nouo ſuperueniente, vt l.ſeq.quæ eſt notab.

LEX XI.

1 *Si aliquis fuit aduocatus pro te, & pro fiſco conta patrem meum in aliqua cauſa, & poſtea ea nondum finita datus fuit mihi tutor vel curator, poteſt in eadem cauſa me pupillum ſuum, vel adultum iuuare contra te, vel contra fiſcum.*
2 *Aduocatus qui vidit iura vnius partis, quando poſſit aduocare pro altera.*
3 *Aduocatus qui primò conſuluit pro te, poteſt tamē eſſe aduocatus meus in illa cauſa contra te ex alio fundamento quàm tacto in conſilio.*
4 *Aduocatus vnius partis in cauſa principali tenetur eum iuuare in cauſa appellationis, non tamen pro eodem ſalario, ſed ſi ille nollet ſibi ſoluere, excuſaretur aduocando pro altera parte.*

1 A Principe. †Nota hic bonam, & diſcretam
legem, ꝙ ſi aliquis fuit aduocat⁹
pero te, & ꝓ fiſco cōtra patrem meum in aliqua
cauſa, & poſtea ea nondum finita datus fuerit mi
hi tutor vel curator, pōt in eadem cauſa me pupillum ſuum,
vel adultum iuuare contra te, vel contra fiſcum, quia intelligi
tur acceptaſſe pro te vel pro fiſco, contra alias perſonas, ñ ↄ il
lum cuius tutela fuerit ſibi decreta. quod eſt notandum. Gloſ.
opp. de ſuperfluitate: quia quod dicitur in verſi. ſed & illud. ſa-
tis fuit dictũ in prin. l. & non expediebat repetere. gl. ſoluit. ſed
tu dic melius ꝙ prin. loquitur generaliter, & ſic poteſt intelli-
gi qñ fuiſſet aduocatus contra patrem meum pro aliquo pri-
uato. ſi autem pro fiſco, maior erat dubitatio, an poſtea poſſet
aduocare ↄ eũ pro pupillo cui datus eſt tutor ꝑꝑ priuilegium
fiſci, & hic dr̃ ꝙ idem eſt, & ſic fiſcus non eſt in hoc magis pri
2 uilegiatus. ¶†Itē gl. ꝑ hanc l. dicit, ꝙ licet aliquis aduocatus vi
derit iura tua. & inſtrã tua, & de omnib. habuit pfectã notitiã,
nihilominus poterit eſſe aduocatus meus ↄ te per hanc l. quę
vult, ꝙ ſi primò aduocauit pro te ↄ meum patrem, poteſt tũc
aduocare pro me contra te, & tamen vidit omnia iura tua, &
ita dicit fuiſſe determinatum Bononię. Gul. de Cu. hoc impro
perat dicens, ꝙ illa gl. loquitur ẜm Lombar. & ꝙ iſtud non eſt
verũ, qa hic loquitur qñ vult auocare ꝓ me pupillo ſuo: quia
tunc rōne officij publici, & neceſſari⁹ licitum eſt ſibi variare.
facit l. puto. in prin. ṡ. eo. ſed ſi nō eram pupillus eius, & ſic nō
habuit neceſſe ſumere aduocationem meam, honeſtas non
patitur, vt poſtquam vidit iura tua debeat eſſe cōtra te. Docto
res dicunt ꝙ ſi oſtendiſti iura tua & requiſiuiſti eum de aduo-
catione, & ipſe dedit tibi ſpem, ſi poſtea nō ſtat per te, quia vis
eum pro aduocato, & ſibi ſoluere, non poteſt eſſe aduocatus
meus. Sed ſi non requiſiuiſti eũ de aduocatione, vel per te ſtat
quo minus ipſe ſit aduocatus, quia non vis ſibi ſoluere, bene
poterit eſſe pro me. aliàs daretur materia ciuiliter auferendi
mihi aduocatos, quia cuilibet aduocato oſtenderet iura ſua,
3 ad hoc, vt non poſſet eſſe poſtea contra ſe. †Sed ponamus, ali
quis aduocatus primò conſuluit pro te, nunc in illa cã vult eẽ
aduocatus meus ↄ te, an poſſit? Iſta gl. innuit ꝙ ſic. Ioan. An.
in additio. Spec. eo. tit. §. nunc. dicit ꝙ ipſe nunquam hoc face-
ret niſi ex alia cã, vel ex alio fundamento, q̃ tacto in conſ. ſuo,
4 & iſta eſt ueritas. †Sed pone fuit aduocatus tunc in cauſa prin
cipali nunc in cauſa appellationis, vult eſſe meus, gl. vr̃ tenere,
ꝙ poſſit. Doctores dicunt ↄrium, quia eſt eadem cã licet diuer
ſa ſit inſtantia, & concluſio eſſe dēt, ꝙ tenetur eum iuuare nō
pro eodem ſalario. ſed ſi nolles ſibi ſoluere, excuſaretur.

De infamibus. *Rubrica.*

1 *Caſus in quibus quis efficitur infamis.*
2 *Infamia quædam eſt iuris, & quædam facti quę non habet effectus quos habet infamia iuris.*
3 *Infamia iuris quædam eſt iuris, & de iure, quãdo quis infamatur per ſentētiã legis ſcriptæ abſq; ſentētia iudicis, & cōtinet ſeptē caſus. & nu. 4.*
4 *Quædam verò dicitur iuris tantum, vel de iure tantum per ſententiam diffinitiuam iudicis competentis. & continet duodecim caſus.*
5 *Infamia vbicunque infligeretur per ſententiã iudicis ratione delicti eadem ratione infligeretur ex genere pœnæ: ſed non ferretur ſententia, ſed inciperet iudex ab executione, & quando.*
6 *Infamia eſt læſæ dignitatis ſtatus legibus, & moribus improbatus: & ad quid inhabilitet. & num. 7.*
7 *Fama dicitur illæſæ dignitatis ſtatus legibus, & moribus approbatus.*
8 *Sententia iudicis incompetentis ſicut non infamat, ita nec alius actus geſtus ab eo.*
9 *Qui cantãt cantilenas in diebus feſtis, & exigunt pecunias, vel alios ludos deriſiuos faciunt, quòd ſunt infames.*
10 *Ementes gabellam proſtibuli, & quærentes mulieres, vt ibi ſtent, qui dicũtur lenones, ſunt infames.*
11 *Infamia facti quot effectus habeat, & an repellat quem a teſtimonio.*
12 *Quòd ex nulla actione oriente ex cauſa famoſa quis infamatur niſi ratione doli, licèt actio poßit competere ratione culpæ.*
13 *Quòd nulla actio oriens ax delicto famoſo, vel ex pauſa famoſa infamat niſi hoc reperiatur expreſſum in iure.*

LEX PRIMA.

1 PRætoris. †Lex prima reputat̃ ſingu-
laris, qa numerat oẽs caſus
in quib. qs efficit̃ infamis ponendo verba
edicti ṗtoris facti ſuper hac materia, & non
eſt dare meliorem l. in corpore iuris. Circa
quod ſciendum, ꝙ quædam eſt infamia iu-
ris de qua loquitur iſte tit. & oẽs caſus poſi
2 ti in hac l. † q̃dam eſt infamia facti[a] de qua loquitur l. ob hęc
verba. ſ̃. eo. & ſ̃. de obſequiis l. honori. & ẽt prima gl. huius l. q̃
infamia facti nō hẽt effectus quos hẽt infamia iuris, ſed habet
3 quoſdam alios, vt in illa prima gl. †Itē debes ſcire, ꝙ infamia
iuris q̃dam eſt iuris & de iure, vt qñ quis infamat̃ ipſo facto ꝑ
ſñĩam legis ſcriptæ abſq; ſñĩa iudicis, de qua infamia hr̃ in pri-
mis trib. caſib. huius l. vbi ponuntur tria exẽpla vſq; ad ver. qui
in iudicio, & etiam de qua hr̃ in ver. qui eã, uſq; in fi. l. vbi po-
4 nunt̃ quatuor exẽpla, & ſ̃. de ritu. nup. l. palã. †Quædã vero dr̃
iuris tñ, vel de iure tñ, vt qñ infligit̃ ꝑ ſñĩam diffinitiuam iu-
dicis cōpetẽtis, qđ pōt contingere altero de trib. caſib. Primo,
qñ eſt lata in crimine publico, vel ſuper calũnia cōmiſſa ĩ cri-
mine publico, vel priuato, vel ſuꝑ ṗuaricatione, & iſta eſt infa
mia grauiſſima, vt in ver. q in iudicio, vſq; ad ver. q furti. Scđo,
eſt ſñĩa lata in crimine priuato, & hoc in quatuor caſib. ſ. furti,
vi bo. rapt. iniuriarum, & de dolo, dũmō ſit condemnatus ſuo
noĩe, & de delicto cōmiſſo ꝑ eum, ſecus ſi noĩe alieno, & ex
delicto cōmiſſo ꝑ aliũ tanq̃ ꝓcura. vel hr̃s illius, & hoc in ver.
q furti. vſq; ad uer. q ꝓ ſocio. Tertio, qñ in certis actionib. oriẽ
tib. ex ↄctu, vel quaſi, & de hoc ponuntur quatuor exẽpla in
verſ. q ꝓ ſocio, & ſic in effectu ſunt vndecim caſus in qb. infer
tur infamia ꝑ ſñĩam iudicis. Adde alium, & ſic ſunt xij. ſ̃. ea l.
no. cum legib. ſequentib. ſed caſus in quib. infligit̃ ipſo facto ꝑ
ſñĩam legis, ſunt ſeptem. ſ. tres q ponunt̃ in principio, & qua-
5 tuor q ponunt̃ in §. fi. ¶†Et no. ꝙ vbicunq; infamia infligit̃ ꝑ
ſñĩam iudicis rōne delicti, eadem rōne infligeret̃ ex genere pę
nę, ſe non ferret̃ ſñĩa, ſed inciperet iudex ab executione, quia
repertus fuiſſet qs in flagranti crimine, ita ꝙ erat notoriũ, &
6 manifeſtũ, & de hoc loquit̃ l. ictus fuſtium. ſ̃. eo. †Eſt aũt infa-
mia iuris lęſæ dignitatis ſtatus legib. & morib. improbatus, ſi
7 cut econuerſo fama dr̃ illæſæ †dignitatis ſtatus legib. & morib.
approbatus, vt l. cognitionũ. de var. & extraord. cogni. non tñ
ſtatum annihilat, ſed deprimit, qa non facit perdi libertatem,
vel ciuitatem, tunc. n. annihilaret, ſed facit quem repelli ab of-
ficijs publicis, vt ſ̃. l. ꝓxi. cum ibi no. in gl. & afficit hoĩem, &
b corpus ei⁹, & aĩam, ſicut lepra leproſum,[b] & excōicatio excōi
catum, ut no. ṡ. tit. j. l. ex ea. & iō ſeqtur hoĩem quocunque va-
dat, & ẽt inhabilitat ẽt ſi vadat ad locũ non ſubditum iuriſdō-
ni eius, q ſñĩam tulit, vt ibi no. quod non contingit in aliis, q̃
8 nō ita afficiunt ꝑſonam, ar. in l. fi. ṡ. de iuriſd. om. iud. ¶†Nota
hic in principio ẜm Ang. dum dicit [ab Imperatore eove cui
de ea re, &c.] ꝙ ſicut ſñĩa iudicis incōpetentis nō infamat, ita
nec alius actus geſtus ab eo, & ideo ſi aliquem verberaret, vel
mitraret, q actus ſolent ingerere infamiã ẽt ſine ſñĩa, vt ſ̃. e. l.
ictus. vel ẽt exauthoraret. i. degradaret, qui ſilr̃ actus infert in-
famiam, ut ſ̃. l. ꝓxi. §. ignominia, ver. ſed ſi. non efficeretur infa-
mis infamia iuris. Facit capl'm at ſi clerici. de iudi. vbi ẽt cōfeſ-
c ſio facta coram iudice incompetente nō nocet.[c] ¶†Item no.
9 in verſ. qui artis. ↄ iſtos, q cantant in dieb. feſtiuis in certis locis
cantilenas palatinorum, & exigunt pecunias, vel alios ludos
faciũt deriſiuos, ꝙ ſunt oẽs infames, qa æqparant̃ illis, q in ſcę
10 na ꝓdicrãt in loco deputato ad tales ludos. †Itē in verſ. q leno
ciniũ, ↄ emẽtes gabellã ꝓſtibuli, & q̃rẽtes mulieres, vt ibi ſtẽt,
q dñr lenones, ſiſes ſunt infames. Et adde, ꝙ iſtos caſus ſingulr̃
ꝓſequitur Iuriſcōſultus exponẽdo, & declarando dubia circa
quẽlibet, & ſic ꝑ modũ cōmẽti, vſq; ad l. qd ergo. §. ex cōpro-
miſſo, ꝑ ordinẽ ꝓut hic ſtant, deĩde determinat aliquas qõnes
11 circa materiã. ¶†Notu, ẽt primã gl. q̃ dicit, ꝙ infamia facti ha
bet duos effectus de quib. in glo. Alij dicũt, ꝙ habet tertium,
d quia repellit, quem a teſtimonio,[d] vt no. in l. Caſſius. ſupra,
de

ADDITIONES.

a *¶Quid autem ſit infamia facti, quid item infamia iuris & qui infames infamia iuris, & qui facti, vide pleniſſimè ſimul & doctiſsimè per D. Iaſ. in l. cũctos populos. in xj. col. verſ. & ne laboretis in æquiuoco, in lect. ij. C. de ſum. Tri. & fi. Et adde huc etiam eſſe quãdam infamiã canonicã, vt per Abb. in c. teſtimo. de teſtib. & facti triplicẽ eſſe, vt per Bal. in c. j. in vſib. feud. an remo. deb. teſ. q par. eſ. deſ.
b ¶Leproſum. Adde Fede. de Senis conſi. 88.
c ¶Non nocet. De hoc per Cal. conſi. 4. & per Ioan. de Ana. conſi. 85. per Abb. conſil. 25. & intellige, quando omnino erat incompetens.
d ¶A teſtimonio. Intellige verum in cauſa criminali, vt per Bal. in l. j. C. de ſacroſ. eccl. & per Abb. & ibi Doc. in c. teſtimonium. de teſta. in cã aũt ciuili bene pōt eſſe teſtis, licèt ei de fide diminuatur, vt per Bar. in l. j. §. duæ cauſæ. infra ad Car. & de hoc vide per Fely. in ca. licèt. col. 4. de proba. & in d. c. teſtimonium. col. 4. verſ. alia eſt, & ꝙ infamis infamia facti nō ſit idoneus teſtis in criminalib. tenet etiam Alex. de Imol. in conſi. 11. in princ. in j. vol. & per eundem in conſi. 153. in 5. vol. & ibi quid in cauſa matrimoniali in ſubſidium. Fran. Cur.

de Senato. Alij dicunt ꝯ̃rium, quia nõ reperitur expreſſum,&
hoc tenet Ang. ꝑ l. furti. §. j. eo, quia pendente appellõne eſt in
famis infamia facti,& non repellitur, dic vt plenè ꝑ Bar. in d. l.
12 Caſſius. not. in l. j. C. de ſum. Tri. ¶† No. ẽt gl. q̃ incipit, ponit, in
verſ. item quod ſubiicit, ꝙ ex nulla actione oriente ex cauſa
famoſa, quis infamat̃, niſi rõne doli, licèt actio põſſit compe-
13 tere rõne culpæ, quia tunc non infamat̃. ¶† Item no. ex præce
dẽti gl. q̃ incipit. ſ. actione, ꝙ nulla actio oriẽs ex delicto famo
ſo, vel ex cauſa famoſa infamat, niſi hoc reperiat̃ expreſſum ĩ
iure, nam furtum eſt cauſa famoſa, & ex eo oritur actio furti
ad pœnam,& condictio furtiua ad rẽ, ẽt certi ꝯdictio ad pœnã,
vel ad rem, certè licèt oẽs oriantur ex furto, ſola tñ actio fur-
ti eſt illa q̃ infamat, non condõ furtiua, vel certi condictio ge
neralis, & eodem modo pactum factum ſuper aliqua de iſtis
non infamantib. ſi. n. ſnĩa lata ſuper eis non infamat, ergo nec
pactum, cum iſta duo ponantur ad paria in verſ. qui furti.

LEX II.

1 *Miſſus ab exercitu dicitur non ſolum, qui a toto exercitu, qui eſt collectio omnium militum, ſed etiam qui a parte exercitus.*
2 *Ignominiæ cauſa dicitur miſſus, quando in miſſione exprimitur crimen.*
3 *Miles condemnatus l. Iulia. de adulteriis. efficitur infamis, etiam ſi non fuit miſſus ab exercitu, & talis infamia ſoluit eũ a iuramento militiæ.*
4 *Infamia ſuperueniens non ſolum repellit quem a dignitate futura; ſed etiam ab illa in qua eſt de præſenti, & ab omni officio publico, vtilitate, & authoritate, & a teſtimonio.*
5 *Cauſa, quando debeat inſeri in ſententia.*
6 *Exauthoratio, vel degradatio clericorum delinquentium qualiter fiat.*

1 QVod ait prætor. † Iuriſconſul. hic exponit primũ caſum
legis p̃cedentis, vſque ad §. ait prætor. de eo q̃ miſ-
ſus eſt ab exercitu ignominiæ cauſa, dicẽs. Primo,
ꝙ de illo intelľr, q̃ erat ſimplex miles ſine aliqua p̃eminẽtia,
& ẽt de illo qui habebat aliquam preeminentiam, vt qui erat
Centurio, vel caput cohortis, vel alæ, vel legionis, vel totius
exercitus, nam in hac pœna reatus oẽm honorẽ excludit, &
ita punitur paruus ſicut magnus, licet in aliis criminib. nõ ſic,
quia grauius puniunt̃ viles, q̃ nobiles, & in dignitate poſiti.
Item dr̃ ſecundo, ꝙ miſſus ab exercitu dr̃ non ſolum, qui a to
to exercitu, qui eſt collectio oĩum militum, ſed ẽt qui a parte
exercitꝰ, ut ab aliqua legione, vel ala, uel cohorte, & iſtud gl.
multũ not. quia per hoc patet, ꝙ odium ampliat̃, cũm verba
p̃toris loquantur de miſſo ab exercitu non de miſſo a parte
exercitus, ſed dic, ꝙ hoc ꝯtingit ꝑꝑ publicã vtilitatem, & quia
odium eſt rõuabile, circa quod uide Bart. C. de agri. & cenſi. l.
2 quemadmodum. Tertio dr̃ ꝙ ignominiæ cauſa dr̃ miſſum, qñ
hoc exprimit̃ in miſſione, intellige ſm gl. qñ exprimitur cã. i.
crimen ꝑꝑ quod remittitur, non autem expedit dicere remit-
timus ex cauſa ignominioſa, ꝓ quo facit tex. dũ dicit, cur mi-
3 les mittat̃, & hoc in gl. q̃ incipit no. cãm. † Itẽ quarto dr̃ ꝙ mi-
les condemnatus. l. Iul. de adulter. efficit̃ infamis, ẽt ſi nõ fuerit
miſſus ab exercitu, q̃a cõdemnatus de crimine publico, & ta-
lis infamia ſoluit eum a iur̃o militiæ, nam iurat ſe nõ euitatu-
4 rũ mortẽ ꝓ bono publico. † Et ſic vr̃ hic caſus, ꝙ infamia ſuꝑ-
ueniens non ſolum repellat quẽ a dignitate futura, ſed ẽt ab il
la in qua eſt de præſenti, & dicit gl. ꝙ repellit ab omni officio
publico, qđ intellige utilitate, & authoritate. Sed an repellat̃ a
teſtimonio, quod eſt publicum authoritate non vtilitate? cõi-
ter tenent Doct. ꝙ ſic, quia non eſt conſiderãdum de teſtimo-
5 nio ſuo. ¶† In gl. q̃ incipit non cãm. ibi, de re iud. c. ſicut. dic, ꝙ
in ſnĩa diffinitiua non eſt neceſſariũ exprimere cauſam quã-
tum ad hoc, ut ualeat, imo cautius eſt non exprimere, q̃a poſ-
ſet exprimi cã falſa, quo caſu an eſſet valida ſnĩa vel non, dic
vt no. in l. ſi is ad quem. ff. de acq. her. & adde quod no. in l. qui
Romæ. §. fi. de uerb. obl. & in l. fi. ff. quod cum eo, quantum ve-
ro ad alios effectus videlicet, an ſnĩa faciat quem infamem,
vel non, & an ille plus grauetur, vel minus? debet exprimi cã,
vt hic, iſte tñ §. loquit̃ in interlocutoria non in diffinitiua. Sic
ergo cõclude, ꝙ cũ quid põt fieri ex plurib. cauſis ex q̃b. reſul-
tant diuerſi effectus, debet inſeri cã vt ſciat̃, & ſimus certi de
effectu, ſi hoc expedit, vt l. ſi legatarius. §. fi. de fideicõmiſ. liber
6 tatib. † & de articulo uero exauthorationis, vel degradatiõis[a]
a de quo loquitur ſequens gl. & qua utuntur canoniſtæ contra
clericos delinquentes, & incorrigibiles, ut tradat eos curiæ ſæ-
culari pro pœna corporali, vide in c. degradatio. de pœn. lib. 6.

ADDITIO.

a ¶ Degradationis. In cuius locum ſit ſubrogata hæc pœna, & quando ad illam per ueniri poſſit, vide per Anchar. conſi. 156.

1 *Scæna, quid ſit, & quando in ſcænam prodeuntes ſint infames.*

§. Ait prætor. Iuriſconſultus hic incipit proſequi
ſm caſum de eo, qui in ſcęnam ꝓdie-
1 rit. † Nam ſciendum, ꝙ ſcæna eſt locus ludorum, ut in tex. qđ
intellige periculoſorum, puta vt pugnetur cum beſtiis, vel vt
deſcendat per chordas, quos ludos aliqui faciunt cauſa lucri,
& de iſtis ludis loquuntur iſti tex. ſequentes. Item dr̃ locus ad
pronunciandum aliquid, puta turpes cantilenas, & de hoc nõ
loquitur hic, licet text. in l. j. §. qui artis ludicræ pronuncian-
di ve &c. bene loquatur, dr̃ ergo hic, ꝙ illi notant̃ infamia, qui
hoc faciunt ꝑꝑ q̃ſtum, nec ſufficit locaſſe operas ad hoc ſi ef-
fectualiter non aſcendit, quia uerba edicti notant aſcenſum
non locationem, licet ſecus in edicto de poſtulãdo, ut l. j. §. be-
ſtias. ſ̃. titu. j. dicit etiam, ꝙ ſi non cauſa lucri, ſed uirtutis agitã-
dæ, ut ſunt athletæ. i. noui milites, qui ponunt ſe ad ludos cau-
ſa experiendi ſe, non notantur, & idem in eis, qui non ludunt
ſed exercent aliqua myſteria circa luſores, de quibus text. facit
mentionem ponendo certa uocabula quorum ſignificatum
non habemus, quia non ſunt in uſu, ſed gl. ponit de iſtis ludis,
qui fiunt in die Epiphaniæ repreſentantib. aduentum mago-
rum in natiuitate Chriſti, qui non fiunt gratia lucri captandi,
ſed gratia delectationis populi.

LEX III.

1 *Qui ſint infames ipſo facto.*
2 *Plus delinquit, qui delinquit in ſe, & in alium ſimul, & plus punitur, quã ille, qui in ſe tantum.*

ATHletas autem.

1 §. Ait prætor. † No. iſtum §. contra em-
ptores proſtibulorum, q̃
ſunt infames ipſo facto, & contra tenentes hoſpitia, uel ſtuf-
2 fas, & in eis tenent mulieres quæſtuarias. † No. ẽt glo. in uerſ.
Pomponius, ſuper uerbo, qui in ſeruitute, ꝙ plus delinquit il-
le, qui delinquit in ſe, & in alium ſimul, & plus punitur, q̃ ille,
qui in ſe tãtum, facit l. fallaciter. de aboli. Item uide, quod per
hoc no. Gul. de Cu. in l. Deo nobis. C. de epiſc. et cler. no. extra
de celebra. miſſ. c. de homine. 13. q. c. j. & Cy. in l. quàm ſepul-
chra. de ſepul. uiola.

1 *Caſus in quib. infamia irrogatur rõne ſententiæ iudicis, non ex ſolo delicto.*
2 *Calumniator non efficitur infamis, niſi de calumnia ſit condemnatus.*
3 *Præuaricator q̃s dicatur, nec efficitur infamis, niſi poſtquã eſt cõdẽnatus.*
4 *Accuſans aliquem ſi maleficium non probat præſumitur calumniator, & requiritur quòd crimen non ſit verum, ſed falſum, & quòd ipſe ſciuerit eſſe falſum, & quando excuſetur a præſumpta calumnia.*
5 *Modus duplex puniendi calumniatorem.*

1 §. Calumniator. † Hic Iuriſconſultus incipit ꝓ-
ſequi caſus in quib. irrogatur
infamia rõne ſnĩæ iudicis non ex ſolo delicto, & incip. a uerſ.
qui in iudicio, poſito in l. j. ubi ponuntur tres caſus ſm gl. q̃ eſt
ibi ſed Iuriſconſultus non ꝓſequitur niſi duos, & ꝑꝑ hoc qui-
dam dixerunt, ꝙ imo non ſunt niſi duo caſus, gloſ. tñ ibi tenet
contra, nec obſtat, ꝙ hic non proſequitur, niſi duos, quia pri-
mus de condemnato de publico crimine non indigebat expo
ſitione, ſed illud proſequitur Iuriſconſultus in l. infamem. de
2 publi. iudi. † dr̃ ergo hic, ꝙ calumniator non efficitur infamis,
niſi de calumnia ſit condemnatus, licet præcedentes incurrãt
3 infamiam ſine ſnĩa ipſo facto. ¶† Itẽ dr̃ ꝙ præuaricator[a] eſt il
a le, qui ex una parte eſt corpore, ex altera mente, ut eſt ille, qui
accuſat aliquem de maleficio, non ut faciat eum puniri, ſed
potius abſolui, & ſic corpore eſt pro republica, cuius eſt delin
quentes punire, ſed aĩo pro accuſatore, uel pone in aduocato
uniꝰ, qui ſe intelligit cum aduerſario, & permittit ſe uinci ab
eo, licet non ſit proprie præuaricator, ut in tit. de prę̃ua. Iſte. n.
4 efficitur infamis, poſtq̃ fuerit condemnatus non prius. † Hic
eſt una glo. mag. ſatis clara, q̃ proſequitur articulum de calũ-
niatore, & tene, ꝙ ille qui accuſat aliquem, & maleficium nõ
ꝓbat, præſumatur calumniator, & duo requiruntur ad hoc,
ut ſit calumniator. ſ. ꝙ crimen non ſit uerum, ſed falſum, & ꝙ
ipſe ſciuerit eſſe falſum, & dicit uerũ ſm Bar. licet quidam di-
xerint ꝯ̃rium, ut gl. poſtea dicit. de hoc art. uide per Cy. in l. j. de
aduo. diuer. iud. & per Bar. in l. j. ad Turp. intellige tñ ꝙ non ſit
præſumptio iuris, & de iure, imo poſſit probari ꝯ̃rium. & hoc
ẽt uult gl. iſta. Item dicit gl. hoc fallere in quibuſdam caſibus,
quos enumerat in quibus quis excuſatur a p̃ſumpta calũnia
ex aliqua iuſta cã, quos caſus, glo. enumerat, & tene menti. In-
tellige tñ ut ſ̃. dixi, ꝙ etiam in illis ſi appareret de euidenti ca-
lumnia, diceret̃ calũmniator, & ſic dicta rľa, & excep. ꝓcedũt
in dubio non eo caſu, quo eſſet certum, uel ꝓbaretur ꝯ̃rium.
Adde alios caſus in quib. accuſator excuſaretur a p̃ſumpta ca-
b lũnia.[b] qñ erat publica uox, & fama, ꝙ accuſatus cõmiſerat
iſtud maleficium, uel qñ accuſator audiuerat dici a perſonis
fide dignis, licet nõ eſſet publica uox, & fama, ut l. athletas. de
falſis. & ff. de adulte. l. miles. §. pen. & in c. j. de electio. lib. 6. Sed
Bal. uľ tenere ꝯ̃rium, quia eſt ſibi imputandum quare non ſe
p̃muniuit de ꝓbationib. poſtq̃ accuſabat, quia nõ debebat ſe
ponere

ADDITIONES.

a ¶ Præuaricator. Quis ſit præuaricator. vide infra ad Turpi. l. j. & C. de adu. diuer. iud. per Io. And. in c. 2. de in integ. reſt. in vj. 2. q. 3. ſi quidem. §. notandum.
b ¶ Calumnia. Adde Abb. conſi. 4. & an religioſus excuſetur a præſumpta calumnia, vide per Are. conſi. 114.

ponere ad accuſandum ſi non ſciebat ꝓbare ꝑ idoneos teſtes.
ar.in l qui accuſare.C.de eden.ſuper hoc puto ſtandum diſcre
tioni iudicis,an fuerit accuſator leuiter motus, vel grauiter,vt
5 poſſit ſibi imputari,†vel non. Item dicit†iſta glo. ꝙ modus pu-
niendi calumniatorem eſt duplex, vnus,ꝙ in eadem ſnīa ab-
ſoluat reum non probato crimine, & condemnet accuſatorē
abſq; alio nouo proceſſu.alius modus eſt, ſi hoc non facit in
eadem ſnīa, quod poſtea ex interuallo non faciat,niſi cū no-
uo proceſſu, & ꝓcedēte accuſatione nō inquiſitione in caſu,
in quo inquiſitio non ꝑmittiť. C.de calūnia.l.j.Item pœna eſt
ſimilitudo ſupplicij, qñ pęna maleficij erat certa, & determi-
nata.Quid aūt ſi nō erat determinata,ſed remittebať arbitrio
iudicis? quo caſu debet conſiderare qualitatem, & cōdōnem
perſonæ, quia quidam grauius puniuntur, ꝙ̄ alij. ſi accuſator
eſt vnius condōnis, & accuſatus alterius,an debet puniri ſecū
dū ꝙ puniť accuſatus,ſi maleficium fuiſſet probatū, an ſcd̄m
ꝙ puniret ipſe acccuſator ſi fuiſſet de illo maleficio accuſa-
tus? Quidam tenent vnum,q̲dam aliud,mihi vř,ꝙ inſpiciatur
condō ipſius accuſatoris, q̲a ipſe eſt ille qui patitur pœnam,
vnde non eſſet iuſtum,ꝙ pateretur ad ſimilitudinem alterius.

1 *Caſus,in quibus quis infamatur propter ſententiam iudicis ratione delicti priuati.*
2 *Condemnatus de furto eſt infamis,licet in veritate furtum non fecerit,nec admittitur ad probandum contrarium. & nu.3.*
3 *Si non fuiſti condemnatus,ſed tranſegiſti data pecunia mihi, vt ab accuſatione deſiſtam,adhuc es infamis, ſed poteris probare contrarium*
4 *Paciſcens quòd videatur confiteri, ſi in iudicio tunc illa confeſſio eſt ſufficiens ad condemnationem etiam in delictis, & quando infamet, ſed ſi extraiudicium ſecus,ſed ſufficit ad torturam.vide tamen,nu.6.*
5 *Fur ſi rem ſubtractam reſtituat,ex hoc ſolum non efficitur infamis.*
6 *Confeſſio tacita,& ficta facta,vel quæ fingitur facta in iudicio ſuper crimine,habet vim condemnationis quantum ad inducendam infamiam non quantum ad pęnam maleficii, & quid in contractibus, vel quaſi, & quid ſi extra iudicium.*

1 §.Item ſi quis. †Hic ꝓſequiť alios quatuor caſus
qui ponuntur in l. j. §. qui furti. in
quib.q̲s infamať ꝑꝑ ſnīam iudicis rōne delicti priuati. primus
a furti,vi bonorum raptorum,iniuriarum & de dolo,[a] dummō
ſint condemnati proprio noīe non alieno. & non ſolum qñ
ſunt condemnati, immo etiam ſi fuerunt pacti vel trāſegerūt
cum accuſatore data ſibi pecunia, vt deſiſteret ab accuſatio-
ne, quia per hoc vñr confeſſi crimen. & hoc vſque ad l.furti.
Poſtea circa iſtos caſus mouet aliqua dubia vſque ad §.man-
dati.¶In iſta parte ſunt duę glo.vna in §.i°o. altera in l. ſeq.&
quælibet earum mouet duas q̄ōnes.prima quæ incip.ſed quid
2 quæritur primo † ſi accuſaui te de furto,& fuiſti condēnatus,
& ſnīa tranſiuit in rem iudicatam. poſtea cum petis officium
publicum, vel produceris in teſtem per aliud, opponitur tibi
ꝙ non ſis habilis,quia es infamis ꝑꝑ illam ſnīam.tu dicis ꝙ il
la ſnīa fuit iniuſta, quia re vera nō cōmiſiſti illud furtum, &
offers te paratum probare illā negatiuam. opponitur ꝙ non
potes, quia tranſiuit in rem iudicat. replicas ꝙ hoc tibi nocet
reſpectu mei,pro quo lata eſt ſnīa non reſpectu aliorum pro
quib.non eſt lata,q̄ritur quid iuris? Martinus tenet ꝙ debes ad
mitti,& ꝙ illa ſnīa noceat tibi ſolū reſpectu mei nō aliorum.
gl.tenet ꝯriū & melius, quia ꝓ veritate hř, & facit ius quo ad
oēs,arg.in l.j.in fi.de libe.agno.Et ſic non ob.tit.res inter alios
acta. quia fallit qñ ſnīa continet diminutionem ſtatus, quia
tunc dř facere ius non ſolum reſpectu ꝑſonarū inter quas eſt
lata,ſed ēt reſpectu oīum.& ſic nō admitteris ad ꝓbādū ꝯriū.
3 ¶†Itē q̄rit gl.q̲d ſi non fuiſti condēnatus, ſed pactus.i.tranſegi
ſti data pecunia mihi, vt deſiſtam ab accuſatione? glo.tenet ꝙ
tūc ſi pōt ꝓbari ꝯrium dēt admitti.Nec ob.tex.qui æquiparat
iſtos duos caſus.quia verum eſt q̄tum ad hoc vt vtroq; caſu in
fameris ꝑ rōnem q̄ hic poniť,non q̄tū ad hoc vt poſſis proba
re ꝯriū, quia ſnīa innititur publica authoritate,& hř pro veri
tate.& ſic probō in ꝯrium non admittitur.ſed tranſactio non
innititur authoritate publica,& ſic pōt probari ꝯriū.in dubio
ergo ſiue fuiſti cōdemnatus ſiue pactus,præſumeris verus fur,
& es infamis.tñ ſi fuiſti cōdēnatus, nō admitteris ad probādū
ꝯrium. ſed ſi non fuiſti condēnatus ſed pactus, bñ admitteris.
ita intellige iſtā gl.licet Bart.alia verba dicat quæ non ſunt ne-
ceſſaria vt patet ex prædictis. Et inquantū glo.in fi.dicit, dic,er
go furti quod conſtat factū. Tu dic aūt ꝙ condēnatus & pact⁹
de furto eſt infamis,licet non conſtet ipſum factū.& ꝙ condē
natus non poteſt probare contrariū, ſed pactus bene pōt. Et
ex iſto tex.patet, ꝙ ſi aliquis facit pacē cum eo quē offendit
in crimine famoſo, & pro pace habenda dat pecuniā,vt dimi
nuatur vel tollatur pœna ex forma ſtatuti,non euitat infamiā
licet euitet pœnam maleficij, vel diminui faciat ſm Doc.ſed
nimirum, quia loquuntur Doc. qñ conſtat maleficium fuiſſe
commiſſum, & ſic poſtea condemnatum pœna applicanda
fiſco.ſed ſi non conſtaret maleficium fore commiſſum: dicē-
dum eſt vt ſ.quia ſi poſtea condemnatur, licet iniuſte eſt infa-
mis & non poteſt probari contrarium. ſed ſi non condemna-
tus,poteſt probari contrarium, & non erit infamis nam lici-
tum eſt redimere vexationem ſuam etiam dando pecu. ſi pōt
poſtea conſtare ꝙ maleficium non commiſit, vt C. de adult.
4 l.ſeruum qui in eo.& Canoniſtæ habent plures tex. ¶†Glo.in
l.ſequ.quærit.de duab.quæſtionib.Primo dum tex. dicit, ꝙ qui
paciſcitur vř confiteri: de qua confeſſione loquitur,an de iu
b diciali vel extraiudiciali?[b] & determinat ꝙ de iudiciali.quia il-
la eſt ſufficiens ad condemnationem etiam in delictis. ſed ex-
traiudicialis non, ſed ſolum ad torturam, vt l.capite quinto.
cum ibi no.j.de adul.Prima ergo ſicut ſufficit ad condemna-
tionem,ita ſufficit ad infamiam inducendam,& hoc vult iſte
tex.Secunda ſicut non ſufficit ad cōdemnationem, ita nec ad
infamiam.Sed oppo.contra primū, quia ſi intelligatur de iu-
diciali vř,ꝙ non infamet,q̲a iuſſu iudicis facta vř, ergo &c.vt
ſ.ea.l. §.qui iuſſu. Bř ſi pactum vel tranſactio eſſet facta in iu-
dicio iudice iubēte vel authorante non infamaret,vt ibi.ſed ſi
eſſet facta extra iudicium,infamat,quia habet vim confeſſio-
nis factæ in iudicio quæ infamaret ſicut ſnīa, quia illam non
5 iubet iudex fieri,ſed fit ſponte. ¶†Item quęrit, quid ſi fur rem
ſubtractam reſtituit,an hoc ſolum ſufficit ad infamiam? vř ꝙ
ſic.nam ſi ſnīa & tranſactio infamant ēt ſi non conſtet mlefi-
cium commiſſum,multo fortius reſtitutio rei per quam appa
ret maleficiū commiſſum.gl.tenet contrariū,& bene,q̲a lege
non reperitur,quia iſta reſtitutio potius tēdit ad abſolutionē,
& liberationē,q̄ ad condānationem, vel infamiā inducendā,
6 arg.j.titu.j.l.ſi reus paratus.¶†Vlt.recollige ex illa l.qm̄. ꝙ ta-
cita,& ficta confeſſio facta, vel q̄ fingitur facta in iudicio ſuꝑ
crimen habet vim condemnationis, quantum ad inducendū
infamiam, vt eſt illa quæ reſultat ex tranſactione facta ſuper
iſtis. quatuor criminib. non ſic quantum ad pœnam malefi-
cij in qua etiam expreſſa confeſſio non habet vim condemna
tionis,ſed requiritur expreſſa condemnatio,vt pœna poſſit pe
ti, vt l. ſi confeſſus. de cuſtod.reo. licet in contractib. vel quaſi
bene habeat vim condemnationis,vt non requiratur alia cō-
demnatio,ſed poſſit mitti executioni ſicut vera condēnatio,
vt C.de confeſ. l.vnica. Facta vero extra iudicium non ſufficit
in criminalibus ad perfectam probationem vt ex ea poſſit
condemnari, ſed facit indicium ad torturam,vt no.in l.capite
quinto.de adulteriis.

ADDITIONES.

a ¶De dolo.An propter dolum quis infametur,uide per Lud.Ro.conſi.248.
b ¶De iudiciali. & quando confeſſus delictum puta furti efficiatur infamis infamia facti,vide per Alex.de Imo.in conſi.152.col.3.in 5.volu. Franc.Cur.

LEX VI.

1 *Furti damnatus etiam non manifeſti fit infamis,etiem intra tempus appellandi.& num.9.*
2 *Pendente tempore appellandi nulla poteſt fieri executio ab homine,vel a iudice,& quid a lege, & ſi interim condemnatus de crimine irrogante infamiam teſtificaretur non valeret depoſitio.*
3 *Furti damnatus ſi appellat, habetur pro non infame, quouſque durat appellatio,& poterit interim teſtificari. & nu.9.*
4 *Si appellationem non proſequitur, & ſic appellatio deſeratur lapſu temporis proſequendi habetur retro pro infami.*
5 *Si fuit appellationem proſecutus,& iudex appellationis pronunciauit male appellatū,& bene indicatū,redditur infamis nō vt retro,ſed vt nūc.*
6 *Iudex appellationis ſi pronunciat male appellatum,& bene iudicatum ipſe debet ſententiam ſuam exequi, ſed ſi pronunciauit appellationem deſertam,tunc iudex primæ ſententiæ exequitur ſuam.*
7 *Appellatio ſi extinguit iudicatum,poteſt reuiuiſcere ficte ſi appellatio deſeratur,& ſi pronuncietur male appellatum, & bene iudicatū,videtur tunc iudicatum ſuſpendi ficte,cum transfundatur in ſecundam ſentētiā.*
8 *Condemnatus de crimine publico,& ſic inhabilis ad teſtandum,incontinenti ſi appellat, efficitur habilis,niſi poſtea pronuncietur male appellatū, & num.9.*

2 FVrti. † Hic incipit exponere verba p̄toris de q-
bus.ſ. Et primo verbū furti, vt intelligať,
tā de manifeſto, q̄ de non manifeſto.Secundo ver-
bum dumnatus, ſeu condēnatus, nā debes ſcire,ꝙ
ſtatim facta condemnatione eſt infamis, etiam intra tempus
appellādi. Nec ob. ꝙ nulla pōt fieri executio pēdente illo tp̄e,
quia verum eſt ab homine, vel a iudice,ſed iſta,ꝙ condemna
tus efficiatur infamis, fit a lege, vel a iure,ſicut ſnīa excōica-
tionis, quia ſtatim trahit ſecum executionē nō expectato tp̄e
appellandi,& ēt quo ad alios effectus iuris, ꝙ efficiatur ſeruus
pœnæ,vel ꝙ perdat ciuitatē, vt l. qui vlt.de pęnis. & ſic nō ob.
tit.nil.no.appel pen.Et hoc voluit Io. in ſecunda gl.& ſic ſi in-
terim teſtificaretur pro aliquo,nō valeret depoſitio ſua,tanq̄
3 facta ab eo qui vere erat infamis.†Hoc præmiſſo dubitatur de
trib.Primo,ſi poſtea appellet, quid erit de infamia? remittetur
quod tollitur,|& quouſque durat appellatio hř pro non infa-
me,& etiam re vera nō infamatur,quia ſicut appellatio extin
xit ſententiam. l.j. in fi.ad Turp. ſiř extinxit effectum ſenten-
tiæ.ſ.infamiam.pōt ergo interim teſtificari pro alio,licet ante

appellationem non potuerit, & valet teſtimonium, quod dic
4 vt ſtatim dicam.¶†Secundò q̃ritur,qd ſi appellõnē nō proſe-
quitur,& ſic deſeratur lapſu tpis ꝓſequendi? Rñdet̃,ꝙ retro hr̃
ꝓ infami, quia ꝑ deſertionem appellõnis ſnĩa prima,quę erat
reſciſſa,fingit̃ nō reſciſſa,& eodē modo infamia,& eſt perin-
de,ac ſi appellatum non fuiſſet,quo caſu verè duraſſet, & per
5 ſeueraſſet infamis, nũc verò nō verè,ſed fictè.†Sed tertiò quę
ritur,qd ſi non deſeratur appellõ,immo fuit eã ꝓſecutus,& iu
dex appellõnis ꝓnũciauit malè appellatũ, & bene iudicatũ?
Rñdetur ꝙ eodē modo redditur infamis, tñ nō vt retro,ſed vt
nunc cùm fertur ſecunda ſnĩa, quia prima ſnĩa extincta non
reuiuiſcit vere, vel ficte, ergo nec infamia, ſed virtus primæ
transfundit̃ in vltima ſnĩa. Et iſta vltima eſt illa quæ mittitur
executioni non prima,iſta ergo vltima eſt lata hodie,ergo ho
die efficit̃ infamis,vt ex nunc non vt retro,non ſic in caſu p̃ce
denti,qñ appellatio fuit deſerta, quia tunc non potuit virtus
primæ transfundi in ſecundam quæ lata non fuit, vnde fuit
neceſſe fingere,ꝙ prima reſuſcitaretur ficte, ergo retro reuerti
6 tur infamia,h.d.iſte §.ſubtilis,& allegatus in plurib. †Et per ip
ſum dicimus,ꝙ iudex appellationis ſi pronũciat male appel-
latum,& bene iudicatũ,eſt ille,qui dēt ſnĩam executioni mã-
dare,quia non eſt dare, niſi vnam ſnĩam, quam ipſe dēt pro-
ſequi,ſed ſi non pronunciauit male appellatum, ſed pronun-
ciauit appellõnem deſertã,tunc iudex primæ ſnĩæ mãdat exe-
cutioni,quia tunc non eſt dare, niſi vnã ſnĩam, vt C. de epiſc.
aud.auth.ibi poſita.¶In gl.j.pro eius declõne q̃rit̃ primò quæ
ſit rõ, ꝙ ſi ꝯdemnatus appellauit pendente appellõne non eſt
infamis?gl.rñdet,qa ꝑ appellationē extincta fuit ſnĩa,& in cõ-
ſequentiã ēt infamia, q̃ erat eius ſequela,vt eſt tex.in l.j.in fin.
ad Turpil. Alibi tenet, ꝙ appellõ non extinguit, ſed ſuſpendit
ſnĩam,vt no.in l.tale pactum. §.qui ꝓuocauit.s̃.de pac. & hoc
ꝑ iſtum tex.in verſ.ſi aũt oĩa, quia ſi extingueret̃ nō poſſet re-
ſuſcitari,vt l.q res.§.aream.de ſolut. & tñ ille verſ.innuit ꝯriũ,
qa dicit,ꝙ deſerta appel.retro infamis eſt,& ſic ex prima ſnĩa,
ergo nō fuit reſciſſa,ſed ſuſpenſa ꝑꝑ appellõnem, & ſic remã-
ſit ſubſtantia, & remota ſuſpenſione ꝑꝑ deſertionem appella
tionis reperitur ſubſtẽtia primæ ſnĩę ex qua efficitur infamis.
Br̃ illud non obſtat,quia hic nō reſuſcitat̃ vere, ſed ficte, quia
fingit̃ non ꝓuocatum, & ſnĩam non fuiſſe reſciſſam,& ſic dũ
dicit infamis eſt,exponitur.i.fingit̃,intelligẽdo tex.qñ appellõ
fuit interpoſita,ſed eam non fuit ꝓſecutus,vt no.in ſeq.glo.ꝙ
aũt fuiſſet reſciſſa ſubſtantia gl.probat primo,qa condẽnatus
de crimine publico, & ſic inhabilis ad teſtandum incõtinẽti,
ſi appellat efficit̃ habilis, & põt facere teſtm̃, & valet,intellige
ſane,ꝙ iſta validitas durabit, ſi poſtea ſnĩa reſcindatur, qa ꝓ-
nuncietur bñ appellatum, & male iudicatum: ſed ſi pronun-
cietur ꝯrium male appellatum,& bene iudicatũ,vel deſeratur
appellatio, & ſic prima condẽnatio ficte reſuſcitetur, ex tunc
annihilabit̃,ſicut ſi factum fuiſſet ante condẽnationem, quia
ſecuta cõdẽnatione,q̃ tranſiuit in rem iudicatam,reſcinditur,
vt l.eius qui.de teſta.Itẽ ꝓbat gl. qa pendente appellatione ni-
hil eſt innouandũ virtute primæ ſnĩæ, ergo fuit reſciſſa,poſtq̃
non põt fieri virtute ipſius, iſtud dictum fallit in multis caſib.
quos enumerat Ang.hic ſatis notabilr̃,ſed nō eſt materia no-
7 ſtra.¶†Sed nũc opp.gl. ꝙ nō extinguat̃,ſed ſuſpendatur,quia
cõdẽnatus de crimine publico,& publicatis bonis eius,licet ꝑ
appellationem reponat̃ in priſtinis terminis in quib.erat ante
appellationē,& ſic poſſit alienare bona ſua, ſicut poterat,an-
te appellationē,ille tñ q emit,incaute emit,qa deſerta appella
tione reſtituet,vt l.chirographis.§.j. de admi.tut. gl.fatet̃ hoc,
tñ ꝑꝑea nō ꝓbat infamiã nō fuiſſe extinctã, ſed bñ probat, ꝙ
poſito,ꝙ fuerit extincta,quia tñ põt reuiuiſcere ficte ſi deſerat̃
appellõ,vel non reuiuiſcere, ſed trãsfundi in ſcd̃am ſnĩam, ſi
pronunciet̃ male appellatũ, & bene iudicatum,quantum ad
hoc vr̃ ſuſpẽdi nō tñ vere,ſed ficte, & hoc vult gl.in effectu,q̃
8 eſt ſubtilis, † & iſtud idem dixi in teſtõ.s̃.igitur, licet valeat,&
nō poſſit reſcindi,tanq̃ factũ ab inhabili,bene põt tñ reſcindi,
tanq̃ ex cã de nouo ſuperueniente ſicut reſcinderetur ſi factũ
fuiſſet ante condẽnationē,& poſtea ſecuta fuiſſet cõdẽnatio,
q̃ trãſiuiſſet in rem iudicatã, nã factũ fuit ab habili,ſed reſcin-
9 ditur ex inhabilitate poſtea ſecuta. ¶†Circa ſecundam gl.quę
ritur in verſ.ſi aũt oĩa. dũ dicit oĩa tpa prouocationis, de qua
prouocatione loquit̃,& de quo tpe? in gl.ſunt duæ opin.vna,
ꝙ loquat̃ de prouocatione non facta, ſed fiẽda, & de tpe pro-
uocãdi,qđ erat olim biduũ,vel triduũ,hodie decē dies,& vult
dicere, ꝙ ſi cõdẽnatus non prouocauit, ſed permiſit labi tp̃s
appellandi,& ſic cõdẽnatio trãſiuit in rē iud. retro eſt infamis
ideſt durat,& perſeuerat, qa iã erat infamis ꝑ ſnĩam,ſed quia
poterat appellari iſta infamia videbat̃ ſtare in ſuſpenſo rõne
futuri temporis, licet rõne præſentis non ſtaret. ſublata ergo
ſpe prouocandi retro eſt infamis, & ſic illud verbum eſt,pro-
priè ſtat. Secundo põt intelligi de prouocatione iam facta, &
de temporib eam proſequendi quæ ſunt annus,& ex cã bien-
nium,vt in auth.ei qui.de tempo. appella. Et hoc magis cõue-
nit literæ dum dicit omnia tpa. quia ad appellandum non eſt
niſi vnum tp̃s,ad proſequẽdum ſunt plura fatalia. Et tunc dũ
tex.dicit eſt,exponitur.i.fingit̃: qa ꝑ appellationem erat extin-
cta infamia,nec vere reſuſcitatur,ſed fingitur reſuſcitari deſer-
ta appellatione. Quidã tñ quos glo.recitat in fi.dixerunt ꝙ nō
efficitur ſtatim infamis facta condemnatione,ſed demũ poſt-
quam tranſiuit in rē iudicatã.qa appella.pen.vel ēt tpe appel.
non eſt innouandũ.ſed prima opi.Io.eſt verior. & ad hãc op-
poſitionē rñde vt s̃.dixi ſm̃ Io.qui tenet ſtatim fuiſſe infamem
effectum,ſed infamiã tolli,& extingui per appella.& ex his rñ
detur ad qõnē factã in gl.Si iſte cõdẽnatus interim pro alio te
ſtificatus eſt,& poſtea deſeratur appella. an teſtimonium red-
datur nullum;& vr̃ ꝙ ſic,ar.iſtius verſ. ſi aũt.br̃ ſi ante appell.
fuit teſtificatus,tunc non valuit,quia erat inhabilis cũ eſſet in
famis,vt no.s̃.eo.l.ii.§.miles.in gl. & tũc eſt clarum, ſed ſi poſt
appel.interpoſitam, & ſic tpe quo erat habilis, dicendum eſt
ꝙ valuit teſtimonium.ſed ſi appellatio deſeratur,vel pronun-
cietur bene iudicatum, tunc eſt dubium, an reſcindatur, &
Doct.tenent ꝙ non. quia hoc tãgit præiudicium tertij cui nō
debet nocere negligentia non proſequentis vel ſententia
confirmatoria.vt l.iii. §.duæ cauſæ ad Carbo.

1 *Condemnati non ſuo nomine,non ſunt infames,& qui ſunt iſti.*
2 *Conuentis actione famoſa ſi non compareat ipſe,ſed mittat procuratorem, quòd ſecuta condemnatione,nec ipſe, nec procurator erit infamis.*
3 *Conuentus ſiue a principio, ſeu ex poſtfacto mittat procuratorem ipſe procurator,qui eſt præſens condemnatur.*

1 **§. Si quis alieno.** †Hoc intendit,videlicet exponit
tertium dubium dum verba edi-
cti dicunt ſuo nomine,quia condemnatus non ſuo noĩe non
eſt infamis,vt procurator,defenſor,tutor,vel curator crimino
ſi,q fuerunt in iudicio, & ſic fuerunt cõdẽnati nō ex facto ꝓ-
prio,ſed alieno,nec ex ſua oblõne,ſed aliena.Idem in hærede
criminoſi,q condẽnatur ex facto alieno,licet ex prima oblõ-
ne,q̃ fuit ꝯcta adeundo hæreditatē. Sed qd erit dictis caſib. de
principali, qui non fuit in iudicio, nec fuit cõdẽnatus, an erit
infamis? vr̃,ꝙ ſic,quia ſaltem ficte vr̃ condemnatus condẽna-
to ſuo procuratore,vel tutore, quod patet,quia talis ſnĩa mit
titur executioni ꝯ eũ.l.Plautius.j.tit.j. tñ dr̃ ꝯrium,quia nō eſt
cõdẽnatus vere,licet fingat̃ quo ad executionem ſnĩæ. Et hoc
ſi litigat̃ a principio ꝑ procuratorem, quia tunc ipſe procura-
2 tor condemnet̃.†Eſt ergo conſiliũ, cũ qs conuenit̃ actione fa
moſa, vt non compareat ipſe, ſed mittat procuratorem, quia
ſecuta condemnatione, nec procurator erit infamis,nec ipſe,
quod perpetuò tene menti ꝑ iſtum tex.in fi.quē Doc.dñt non
3 eſſe alibi. Innuit ēt iſte tex. ꝙ ſi aliquis litigaret ꝑ ſeipſum, &
poſtea mitteret ꝓcuratorē, ꝙ nō eſſet condẽnatus ꝓcurator,
ſed ipſe, & ſic efficeretur infamis,gl.tñ hic tenet ꝯriũ, q̃ incip.
maxime.de hoc tñ dic,vt in l.j. C.de ſent.& ſic ſiue a prin.ſiue
ex poſtfacto mittat procuratorem ipſe procurator condem-
natur,qui eſt præſens,non autem ipſe, qui eſt abſens.

1 *Pactio tunc infamat, quando non eſt gratuita, ſed data pecunia quantumcunque modica,ſecus ea non data.*
2 *Clerici dicuntur ſimoniaci quantumcunque modicum pręmium conſequantur,& ex facto incurrunt pęnas eorum.*
3 *Lex ſemper ſic eſt reſtringẽda,vel ampliãda,vt nō ſequatur inhumanitas.*
4 *Pax facta data pecunia,an proſit ad euitãdũ, vel minuendũ pęnã ſtatuti.*

1 **§. Pactus.** †No.hic,ꝙ pactio tunc infamat, qñ non eſt
gratuita, ſed data pecunia quantumcunque
modica,ſecus ea non data.h.d.Nam primo caſu verſatur tur-
pitudo, quia non eſt veriſimile, ꝙ daret pecuniam ſi malefi-
cium non commiſiſſet, ideo vr̃ cõfeſſus maleficiũ, vt s̃.l.ꝓxi.
q̃ cõfeſſio hr̃ ꝓ cõdẽnatione,hoc caſu,ſed qñ non dedit pecu-
niã p̃ſumitur non cõmiſiſſe, ſed ſuam innocentiam gratis, &
mediãtib. amicis purgaſſe, & ſi non ꝓdeſſet non curaret reus
interponere amicos,vel p̃cib.impetrare ne ꝓcederet̃ in actio-
2 ne,vel accuſatione,quod eſſet inhumanum.¶†In tex.ibi,quã
tumcunq; no.ſm̃ Ang. ꝯ clericos ſimoniacos,ꝙ quãtũcunq;
modicum p̃mium cõſequuntur ex facto dñr ſimoniaci,& in-
3 currunt pennas eorum.¶†In fi.§.j. ibi, quod erit inhumanũ.
no.ſcd̃m eũdē,legē ſp ſic eſſe reſtringendã, vel ampliãdã,vt ñ
4 ſequat̃ inhumanitas,& ꝑ iſtũ tex.vr̃ ſm̃ Doc. nō† ꝓdeſſe pacē
ad euitãdũ,vel minuẽdum pęnã ſtatuti,q̃ facta fuit data pecu-
nia.Tu dic,ꝙ imò ꝓdeſt, qa tũc fit ēt ſi cõſtat de maleficio,qa
ſtatutũ p̃ſupponit maleficiũ fore cõmiſſum, tñ hñti pacē mi-
nuit pęnas.Nos loqmur,qñ fit pactũ,vel trãſactio ſuꝑ malefi-
cio de quo adhuc nō cõſtat, q̃ iõ non eſt licita ſi ſit data pecu-
nia,qa dãs vr̃ cõfeſſus maleficiũ,& ſi nō dat pecuniã nō vr̃ cõ
feſſus nō aũt ad diminutionē pęnæ, ꝓ hoc qđ no.ꝓbat̃ s̃.eod.
l.athletas.in fi.dum dicit, ꝙ bene prodeſt pax ſi ſit poſt cõdẽ-
nationem,quia tunc conſtat de maleficio,non ſic ſi ante.

1 *Iuſſus iudicis, & etiam iuramentum de maleficio non commiſſo excuſat paciſcentem etiam ſi dedit pecuniam.*
2 *An,& quando iuſſus iudicis excuſet a crimine, & quid in arbitro,& arbitratore. num.4.*

3 *An quis poſſit precisè compelli ad faciendum pacem, vel quid aliud cum aduerſario per iudicem.*
5 *An laudum arbitratoris ſit propriè tranſactio*

1 §. Qui iuſſu. †Iuſſus iudicis,& ēt iuſtm de maleficio non cõmiſſo excuſat paciſcentē,etiā ſi
dedit pecuniā.h.d.In tex.ibi,non notaꝰ hoc ſi ipſe contradixit
in dando pecuniam, & tunc non vr̄ dediſſe ſponte, ſed ſi non
ꝯdixit,non vr̄ prodeſſe iuſſus iudicis, quaſi videaꝰ potius ſpon
te dediſſe,q̄ coactè.ar.l.ait ꝑtor.§.ꝑmittitur.de mino. Item in-
tellige,ſm Ray.qñ erat maleficium dubium, vnde ꝑꝑ iuſſum
non vr̄ confiteri, ſed potius iuſſui iudicis obedire,ſecus ſi erat
iam conuictus de crimine,quia tunc vr̄ potius in fraudē fuiſſe
2 factum iuſſum ad fraudandum edictum prętoris.†Et no.quia
ſꝑ allegaꝰ, ꝙ iuſſus iudicis excuſat a crimine, quod eſt verum
in leuib.ſecus in grauib.ad qđ vide, qđ no.j.ad l.Aquil.l.liber.
homo.¶Gl.q̄rit quid in iuſſu iudicis delegati? & arguit pro,&
ꝯ,Doct.diſtingunt,aut erat delegatus ad vniuerſitatem cauſa-
rum,& hr̄ ꝓ ordinario, & excuſaret ſicut iuſſus ordinarij,aut
3 erat ſpāl'r delegatus in illā cā,& tũc ſecus ꝓ rõne gl.†Et no.ex
eo, ꝙ iudex ordinarius, vel delegatus non põt quem ꝑciſè cõ-
pellere ad tranſigendum,vel ꝯhendum, vel ad faciendum pa-
a cem[a] cum aduerſario ſuo,bene tñ põt ſuadere, & ſi ſibi pareꝰ
parens excuſaꝰ,qñ non grauiter deliquit, vt hic,& j.eo.l.libe-
rorum.§.fi.hoc verũ, niſi inimicitia eorum eſſet ſcandaloſa in
re publica,quia tunc bene poſſet compellere ad pacem, vt l.ſi
4 qs ingenuā.§.in ciuilib.de capti. ¶†Itē quęrit gl. quid in arbi-
tro?Doct.diſtinguunt inter arbitrũ, & arbitratorem, & in pri-
mo dñt iuſſum eius non excuſare, quia laudum arbitri non
habet efficaciam ꝑ ſe,ſed ei pareꝰ metu pœnæ,ſed laudũ arbi-
tratoris benè habet efficaciam de ꝑ ſe, quia habet vim tranſa
ctionis,vt C.de iud.auth.ſi verò.vnde vr̄ coacte hoc feciſſe nõ
5 ſponte.dicunt tñ †laudũ arbitratoris nõ eſſe ꝓpriè tranſactio-
nem, licet cõiter dicat contrariũ, quia non hēt ſpecificũ con-
ſenſum partis, licet ſecus in tranſactione. Et ideo põt arbitra-
tor in totum abſoluere,vel in totum condēnare,licet in tran-
ſactione ꝓpriè ſumpta hoc non ſit, qa non dr̄, niſi aliquo da-
to,vel retento.l.tranſactio. C.de tranſact. & vide Bart.in l.ꝙ ſi
Epheſi.j.de eo,quod certo loco. D.Io.And.in tit.de arbit.§.iii.

A D D I T I O.

a ¶Pacem.Dic,ꝙ iudex poteſt rogare partes ad pacem inter quas diu fuit diſcor-
dia,ſecundum Roman.conſil.126. an tutor poſſit facere pacem de morte patris
pupilli?vide per eundem.conſi.160.

---

1 *Debitor incurrit infamiam ſi reſiſtat fideiuſſori repetenti pecuniam quam ſoluit ſecuta condemnatione contra debitorem.*
2 *An heres poſſit condemnari nomine ſuo.*
3 *Leges pęnales, & odioſæ non debent extendi vltra caſus de quibus loquuntur.*

§. Mandati. Hic incipit exponere verba ꝑtoris,quæ
ſunt in l.j.ver.q̄ ꝓ ſocio.ſ.eodem qui lo
quiꝰ de cõdēnato ex ꝯctu,vel quaſi,quo caſu infameꝰ,quia in
quatuor.ſ.qñ in actione ꝓ ſocio.Itē,qñ in actione tutelæ. Itē,
qñ in actione mandati. Itē in actione depoſiti.Et hoc verum,
qñ in actione directa,& ſuo nomine,non quando in cõtraria.
1 ¶†Modo hic q̄ritur in actione mandati ad ꝯria, q̄ datur fide-
iuſſori ad recuperandũ pecuniā quā ſoluit ꝓ debitore,ſi debi
tor cõdēnatus eſt cũ reſiſtētiā feciſſet an ſit infamis? & rñdeꝰ,
ꝙ ſic, quia ſic mandatarius cõdēnatus in actione directa eſt
infamis,quia fallit fidem ſi non ꝑfecit mandatũ,vel malè ꝑfe-
cit, ita & mandans hoc caſu, quia dedit fidem mādatario de
reſtituendo,quod ꝓ eo ſolueret, & ſic non reſtituēdo fidē fre-
git,& hoc vſq; ad §.illud.in aliis aũt actionib. ꝯriis ſecus, vt in
edicto ꝑtoris, & hic in §.fi. vbi redditur rõ, quia rr̄ in actione
cõtraria nõ agiꝰ de fide rupta, ſed de calculo,& cõputatione.
¶Item quæritur ſecundo an in iſtis actionib. hæres rei poſſit,
aliqñ ꝯdēnari ꝓprio noĩe, vt ſic ſit infamis,cũ tñ rr̄ dicaꝰ con
dēnari alieno nomine,& ex facto alieno.ſ.defuncti,vt ſ.ea.l.§.
ſi quis alieno.in verbo,vel hr̄s.Et rñdeꝰ,ꝙ in actione depoſiti,
vel mādati põt hoc cõtingere, ꝙ condēnatur ex facto ꝓprio,
quia in rę depoſita, vel mandata malè habuit, nā ꝑ mortem
defuncti mandatũ,vel depoſitũ non erat finitum,ſed ad hære
dem tranſiuit,cõuenit ergo hr̄s ex cõtractu defuncti,licet per
ſuũ factũ, iõ eſt infamis, quia in hoc ipſe fidem fefellit, ſed in
actione tutelæ, vel ꝓ ſocio hoc nõ põt ꝯtingere, ꝙ hr̄s tuto-
ris vel ſocij ēt ꝑꝑ ſuũ factũ condēnetur ſuo noĩe, quia tutela,
2 vel ſocietas finita fuit morte,nec ad hr̄dem tranſiuit.†Et liceꝰ
hr̄s teneaꝰ explere cępta ꝑ defunctum,ſi non explet,vel male
explet, non cõuenit ex contractu defuncti actione tutelæ,vel
ꝓ ſocio, ſed alia actione, & ꝑꝑ ſuum factum, & ideo quia in
aliis actionibus extra illa de qb. in edicto ꝑtoris condēnatus
non efficiꝰ infamis, ſilr hæres nõ efficietur,hoc in effectu dñt
iſti tex.ſubtiles, vſq; in finem §.ſimul cum glo.mag. q̄ incipit,
3 niſi.¶†Glo.q̄ incipit,niſi in caſu q̄ eſt poſita in fi.l.oppo.cõtra
finē,ꝙ damnatus in actione contraria,efficiꝰ infamis ſicut dā
natus in directa,vt ſ.mandati. verſ.non ſolum.gl.dicit,ꝙ fallit
ibi,ſed q̄ritur ab ea poſtea, an ſicut condemnatus in actione
contraria mandati in caſu illius ver.efficiꝰ infamis:quia cõdē-
natus de tacita fide rupta, ita & in aliis actionib. q̄ mandati,ſi
condemnatus in actione cõtraria commiſit perfidiam, & ſic
eſt condemnatus de fide rupta, eodem modo efficiatur infa-
mis,& vr̄ ꝙ ſic ꝑꝑ eandem rõnem.Io.contra qa leges pęnales
& odioſæ nõ ſunt extendendæ vltra terminos, & caſus de qb.
loquuntur, ſed hoc non reperitur niſi in contraria mandati,
quæ datur fideiuſſori pro eo qđ ſoluit: ideo non debemus ad
alias actiones famoſas, vel ad alium caſum etiam in actione
mandati vltra extendere. Præterea non eſſet differentia fiēda
inter directam & contrariam, quod tamen voluerunt verba
edicti: ſed ſolum an quis eſſet condemnatus de fide rupta vel
non,quod non fuit de ꝑtoris mente, & hoc vult gl.in effectu.

L E X VII.

1 *In contractibus, vel quaſi non ita infamia irrogatur, ſicut in delictis, vel quaſi,quia non tanta turpitudo verſatur in orientibus ex contractu, ſicut in orientibus ex delicto.*
2 *Dicta in vno capitulo legis non cenſentur repetita in alio, in quo ſit diuerſa ratio.*

1 IN actionibus. † In iſta l. dr̄, ꝙ licet in
quatuor actionib.oriē-
tib.ex delicto de quib.in l.j.§.qui furti ſ.eo.non ſõ-
lũ damnatus ſuo noĩe efficitur infamis, ſed ēt qui
non eſt damnatus verè,ſed pactus vel trāſegit data
pecunia ſimiliter infamis efficitur,non ſic in quatuor actioni
bus orientib.ex contractu vel quaſi,de quib.in ver.ꝓ ſocio pa
ctus,vel ille qui tranſegit efficitur infamis,ſed demũ qui cõdē
natus eſt per ſñĩam iudicis.& redditur rõ, quia non tāta turpi-
tudo verſatur in orientib. ex contractu ſicut in orientib.ex de-
licto. No. ergo ꝙ illud verbum pactus ne erit.poſitum in ver.
qui furti.in fi.non intelligitur repetitum in ſeq. ver. qui pro ſo
2 cio &c. † Et ſic dicta in vno capitulo legis non intelliguntur
in ſequenti & immediato cap.Sed contra de l.quēadmodũ ad
l.Aquil.Sol.q̄ pertinent ad facti narrationem non intelliguntꝰ
repetita,vt hic:ſecus in pertinentib. ad iuris deciſionē ſicut in
contrario.vel dic ꝙ hic erat diuerſa rõ ꝑꝑ diuerſitatē actionũ:
qa oriētes ex delicto ſunt magis turpes q̄ orientes ex ꝯctu. de
iſto articulo an dicta in vno c. videanꝰ repetita in ſequēti, dic
vt plene per Bart. in l.ꝑtor. §.primo.j.vi bonorum raptorum.

L E X VIII.

1 *Annus luctus,quare fuerit introductus.*
2 *Annus luctus poſt mortem mariti currit etiam ignoranti.*
3 *Anno lapſo habita notitia poteſt mulier induere lugubria, & poſtea tollere,& nubere*
4 *Ignorans non delinquit, nec punitur.*
5 *Ignorantiam allegare, quando liceat.*
6 *Bannitum interficiens, qui poterat impune occidi ex forma ſtatuti ſi ignorabat bannum,licet ignorantia ſibi non noceat non tamen debet habere præmium de quo in ſtatuto.*
7 *Executores vltimæ voluntatis, an ſint priuati lapſo anno limitato ad exequendum.*
8 *Statuto diſponente, quòd iudex non poteſt cognoſcere de maleficio retro cõmiſſo per annum,an poteſt inquirere poſt annum.*
9 *Temtus legale,an ſit continuum.*

1 GEnero inquit. † Hic iuriſcõſultus incipit
exponere verba prætoris
poſita in l.j.verſ.qui eam. qui verſ. loqtur de illis,qui
notantur infamia ipſo facto non ꝑ ſñĩam,& durant
expoſitiones vſq; ad l.quid ergo.§.ex compromiſſo.& primus
caſus erat ibi in eo qui mortuo genero ſuo maritoque filiæ
ſuę,cum hoc ſciret filiam ſuā alteri tradidit nuptui, quod erat
prohibitum ꝑꝑ incertitudinem prolis, quia poſſet naſci ex ea
partus tali tꝑe quod eſſet dubium, an eſſet ex primo marito
an ex ſecundo, vt ſi pareret poſt ſeptimũ menſem: nam poſ-
ſet eſſe ſecundi viri,cum poſſet naſci in mēſe ſeptimo, & poſ-
ſet eſſe primi ſi a morte primi non tranſiuerunt nouem men
ſes, quia poteſt naſci & naſcitur regulariter in nouo menſe.
Item nec ꝑꝑ aliam rationem ne apud ſecundum virum oria-
tur aliqua ſiniſtra ſuſpicio de morte primi viri, & ſit ſcandalũ
inter ipſum,& vxorem: nam talis pater efficitur infamis non
filia quæ iuſſu patris nupſit, quia iuſſus excuſat,vt in l.libero-
rum. ¶Quæritur ergo de trib.in hac l. Primo quare prætor in
in verbis ſuis poſuit in illo §. qui eam. cum eum mortuũ eſſe
ſciuiſſet.rñdetur ne ignorantia puniaꝰ,quia ſi ignorabat eum
2 mortuum non contempſiſſet l. vel edictum prætoris. ¶†Sed
quæritur, ſecundo pone ꝙ ignorauit & ignorantia durauit ꝑ
annum,& vltra poſt mortē generi: nunc peruenit ad notitiā,
& vult filiā maritari an poterit an debebit expectare per aliũ
annum,vt ſic ſibi ignoranti non ceſſerit annus,ſed debebat ce
dere a die ſcientiæ? videbatur ꝙ ſic, quia ſicut ignorantia ſibi
non nocet vt infamis efficiatur, ita nec debeat prodeſſe, vt du
rante ignorātia currerit annus, & ſic poſſit eam maritare alio
anno non expectato: contrarium ꝙ immo cucurrit annus ei

ignoranti, & ſic ad cõmodũ ſuũ licèt non cucurrerit ad incõ-
modũ ſuũ. licèt ergo ignorantia non noceat, põt tñ prodeſſe.
3 ¶†Sed tertio q̃rit̃ ex quo põt eam maritare nõ expectato alio
anno, cum dicta mulier ꝑꝑ ignorantiã mortis nõ mutauerit
veſtes nec aliquod ſignũ fecit de morte, an anteq̃ maritet̃ de-
beat mutare veſtes in reuerentiã primi viri ne videat̃ ipſum
ꝯtẽpſiſſe? & rñdet̃ ꝙ ſic, nã vna & eadẽ die poterit veſtes muta
re, & inducere lugubria, & ea poſtea tollere & alteri nubere,
nec vr̃ feciſſe ꝯ edictũ, & ſic ceſſat rõ ꝓhibẽs, qa nõ põt eẽ du-
bium nunc de prole. ¶No. primo ꝙ ignorãs nõ delinquit nec
4 punit̃, & ſic ignorãtia excuſat ab vtroq;. †Sed opponit̃ extra
gl. & Doc. ꝙ immo ſi pr̃ ignorat mortẽ generi, & nihilominus
filiã ſuã alteri maritat, multò magis incurret infamiã, qa non
minus, immo plus delinquit q̃ ſi ſciret. nã cũ ignorat, credit eã
nuptã, licèt non ſit: maritãdo eã alteri delinquit, qa nõ põt ha
bere duos maritos, ꝙ in eccleſia cõtinet̃ in l. j. dũ dicit binaſuè
nuptias. Sol. licet videat̃ fuiſſe ſua intẽtio ꝙ haberet *duos ma
a ritos[a] tñ rei veritas ſe habebat in ꝯriũ poſtq̃ primus erat mor
tuus, de illa intentione non punitur, ſed potius inſpicitur veri-
tas q̃ opinio vt l. inter oẽs. §. rectè. ĩ. de fur. & nõ punitur ꝙ cõ-
tẽpſerit annũ luctus, qa ignorabat ipſam debere lugere poſtq̃
credebat maritũ viuere. ¶Opp. ſecundo ꝯ ſm dictũ, ꝙ tp̃s non
currat ignoranti. vt ĩ. de calumniato. l. annus. in fi. Sol. nõ cur-
rit ad eius incõmodũ vt poſſit dici negligens, vt aliqđ damnũ
vel pœnã cõſequat̃, vt l. ꝯria. ſed benè currit ad eius cõmodũ
cũ nõ habeat aliud tp̃s expectare, ita loquit̃ hic. ¶Ad tertium
opp. ꝙ erit iſta vna deriſio ſumere veſtes lugubres, & eadẽ die
dimittere, & alteri nubere. Sol. hoc fit in memoriã primi viri,
& ad euitandã infamiã facti. qa ꝑ hoc oñdet ſe mutaſſe veſtes
5 qa ignorauit mortẽ viri mutatura ſi ſciuiſſet. †Extra prædicta
Bar. ponit hic aliqua verba notabilia dicens, ꝙ ignorãs poteſt
allegare ſuã ignorãtiã ad euitationẽ pęnę, & ſic ad eius com-
modũ vt in primo caſu hic. Itẽ alius non põt allegare ꝯ eum
ignorãtiã ad illius incõmodũ vt hic in ſcđo caſu, qa non põt
alius dicere tu ignoraſti mortẽ viri, vñ annus luctus non inci-
pit tibi currere. expecta ergo q̃ currat, nã poterit ipſa allegare
ꝙ immo cucurrit, qa erat ſibi vtile ꝙ cucurriſſet non dãnũ vt
6 hic in l. inter oẽs. §. recte. de fur. †Si ergo aliquis interfecit bãni
tũ, q poterat iuterfici ex forma ſtatuti quẽ tñ ignorabat eſſe
bannitũ, & dicat̃ ꝙ ſtatutũ ſibi non ꝓdeſt poſtq̃ ignorauit, qa
non vr̃ voluiſſe eo vti, & ſic allegat̃ ignorãtia ad ſuum dãnũ,
põt ipſe replicare ꝙ ignorãtia ſua non nocet ſibi, ſed prodeſt
poſtq̃ veritas erat, ꝙ erat bãnitus, vt ſic inſpiciat̃ potius veritas
q̃ ſua credulitas ꝑ illũ §. recte. Sed ſi allegaret̃ nõ ad ſuũ incõ-
modũ, ſed vt nõ lucraret̃, vt ſi ſtatutũ dicat ꝙ p̃ſentans banni-
tũ habeat tñ p̃miũ, vel occidens, & aliquis p̃ſentauit vel occi
dit tñ ignorabat ipſum eſſe bãnitũ, bene põt allegari ignoran
tia ꝯ eũ vt ꝑꝑ eã non lucret̃ cõmodũ. qñ ad hoc vt cõſequat̃
lucrum non dẽt fato occidiſſe vel p̃ſentaſſe, ſed ex ꝓpoſito, vt
l. ſi quis ingenuus. §. vtrum. ad Syllan. & ĩ. de cõd. & dem. l. ii. cũ
7 ibi no. †Dicit ẽt ꝙ cõſtitutio epi ſtatuẽs ꝙ executores vltimæ
volũtatis non exequentes intra annũ ſint priuati, & executio
deuoluat̃ ad eũ, dẽt intelligi qñ ſciuerũt executionẽ ad eos de
uolutã & tũc currat annus, ſecus ſi ignorauerũt. iſta fuit qõ di-
ſputata. Nã qdã dixerũt ꝯ & ẽt dicũt, ꝙ de facto ita ſeruat̃, ſiue
b ſciuerũt, ſiue ignorauerũt[b] currit annus, qa hic nõ agit̃ de cõ-
mo. vel incõmo. & potius eſſet cõmodũ ꝙ euitarẽt laborem
8 executionis. de hoc vide ꝑ Bar. in l. fi. §. j. C. cõmu. de leg. †Et ad
de aliã q. de qua ꝑ Bar. in l. fi. ĩ. ſi qs teſta. liber eſſe iuſſus fue. ſi
ſtatutũ dicat ꝙ ptãs nõ poſſit inquirere de aliquo maleficio re
tro cõmiſſo ꝑ annũ, & aliqđ maleficiũ fuit occultè cõmiſſũ,
& annus trãſiuit an poterit inquirere? & Bar. ibi nõ ſoluit, qa
tũc pẽdebat de facto. Gul. de Cu. poſuit vnã doctrinã in l. ſi cũ
extraneo. §. ſi qs clemẽter. ĩ. ꝙ met. cau. qđ tp̃s p̃fixũ ad accuſã
dũ vel inquirendũ ꝑꝑ odiũ accuſationis vel inquiſitionis cur
rit ignorãti, & ſic nõ patit̃ inquirere. Itẽ rr̃are eſt, ꝙ tp̃s legale
in dubio in cõtinuũ currat ẽt ex poſt facto, vt no. glo. no. ĩ. de
diue. & tẽp. p̃ſcr. ſuꝑ rub. ĩ fi. Et hãc partẽ vr̃ tenere Bal. hic. Sed
Ang. ꝯ & dicit ſe habuiſſe de facto & obtinuiſſe cauſam rõnes
9 ſuę ſunt ſatis debiles † nã allegat illã gl. rubricę per ꝯrium, ꝙ
tempus legale ſit vtile cum dicat contra, ꝙ eſt continuum.

ADDITIONES.

a ¶*Duos maritos. Abſurdus videtur ille intellectus. Ideo attende num ignorantia ſoceri melius intelligi poſsit de tempore mortis quàm de morte: vt ſciat illum quidem mortuum ſed ignoret a quo tempore.

b ¶Ignorauerũt. ãt executori ignorãti currat annus, vide ꝑ Lu. Ro. cõ. 227. & 409.

LEX IX.

1 *Maritus ſtatim mortua vxore poteſt accipere aliam ſine nota infamiæ & cur diuerſum in vxore.*

2 *Vxor licet teneatur lugere maritum, ſponſa tamen per verba de futuro non, nec in habitu ſponſum lugere tenetur.*

3 *An mulier quæ nupſit intra annum luctus notetur infamia ſi non fuit traducta ad domum primi mariti neque cognita. & vide num. 5. cum ſeq.*

4 *Idem operatur clauſula ex certa ſcientia, quod clauſula, non obſtante.*

1 VXores viri. † Proſequitur eandẽ mãm de
qua in l. præcedenti. Et primo
de vxore q̃ tenet̃ lugere maritũ ꝑ annũ, & abſtine
re a ſecũdis nuptiis, ꝙ ſi nõ facit efficit̃ infamis, vt
in edicto p̃toris. Et determinat aliqua dubia circa hoc vſq; ad
l. liberorũ. §. notabitur. poſtea de illo q nõ ducit intra annũ lu
ctus vt l. qd ergo. §. ſi qs ĩ alieno. poſtea de illo q eodẽ tp̃e ꝯxit
binas nuptias, vel bina ſpõſalia vſq; ad §. cõpromiſſo. q caſus
oẽs cõprehendunt̃ in verbis edicti p̃toris, de quib. in l j. §. q̃ cã.
vſq; ad fi. l. & in iſta cũ l. ſeq. declarant̃ quatuor dubia. ſ. duo in
2 qualibet earũ. ¶†No. ex primo caſu iſtius l. ꝙ ſtatim mortua
vxore maritus põt accipere aliã abſq; metu infamię, licet ſec9
econuerſo qa non timet̃ ꝑturbatio ſanguinis ſicut econuer-
ſo, vt l. liberorũ. poſt prin. in veſtib. tñ ſm conſuetudinẽ debet
lugere. Secundũ dictũ, dum dicit ſponſi. n. dic ꝙ ꝑꝑ illã dictio-
nem. n. q̃ eſt continuatio, & vr̃ loqui in eodẽ caſu. Iſte ver. vr̃ le
gi trib. modis in glo. primo ponat̃ ſponſi. i. mariti, & ſic repetit
idem ꝙ ſ. dixerat. vel ꝓprie, & tunc addit aliũ caſum, vt ſicut
maritus non tenetur lugere vxorem, ita nec ſponſus ſpõſam.
3 †Vel tertio, & iſta eſt melior & vtilior, ꝙ licet vxor teneatur
lugere maritum, ſponſa tñ per verba de futuro non teneat̃ lu
gere ſponſum nec in habitu, quia nõ tenet̃ veſtes mutare, nec
ẽt expectare ꝑ annũ, ꝙ non nubat eadẽ rõne, quia non timet̃
4 perturbatio ſanguinis. †Idẽ tenet gl. notabil. in vxore ꝯcto ma
trimonio ꝑ verba de p̃ñti nondum tñ ducta, quia eadem rõ
eſt. Aliæ ergo leges, q̃ ipſam infamant ſi nubat intra annum,
loquunt̃ qñ fuerat ducta, & cõſumatũ matrimoniũ ꝑ carnis
5 copulã. ¶†No. hic ꝙ ſolus princeps põt concedere licentiam
nubendi intra annum, non inferior magiſtratus, quia ſolus
princeps põt tollere legem ſicut & eã facere. Et dic ꝙ in reſcri-
pto debet eſſe cl̃a, non obſtante aliqua l. ꝯriũ diſponente, aliàs
reſcriptũ nõ valeret tanq̃ ſurreptitiũ niſi diceret ex certa ſcĩa,
ꝙ tñ valet quantũ cl̃a derogatoria. Sed opp. ꝙ inferior a prin
cipe poſſit concedere auctoritatẽ vt nõ cõtrahat̃ infamia, vt
ſ. eo. l. furti. §. qui iuſſu. Sol. ibi loquitur qñ ſuper maleficio de
quo non cõſtabat, ſed erat dubiũ an fuiſſet cõmiſſum, vel nõ.
quo caſu tranſactio data pecunia facit p̃ſumi cõmiſſum, vt l.
qñ. ſed ſi fiat iuſſu iudicis ceſſat dicta p̃ſumptio. Nos loqui-
mur in caſu quo conſtabat infamiã debere incurri ſi fieret. vñ
inferior a principe non põt hoc impedire vel tollere. Et idem
eſſet in caſu illius §. ſi ſuꝑ delicto, qđ conſtabat fore cõmiſſũ,
iudex permitteret tranſigi data pecunia, quia nõ euitaretur in
famia, immo ſicut ex condẽnatione efficeretur infamis, ita ex
6 tranſactione. ¶†Itẽ nota ex ſequenti parte, ꝙ intra annum lu
ctus mulier põt cõtrahere ſpõſalia ꝑ verba de futuro abſque
metu infamię. vr̃ ẽt eadẽ rõnẽ, qđ poſſit cõtrahere mr̃imoniũ
ꝑ verba de p̃ñti dũmõ nõ cõſumet, qa ceſſat ſuſpicio pertur-
bationis ſanguinis, ꝑ id qđ no. in l. p̃cedẽti. hic tñ eſt dubium.
qa licet ceſſet illa rõ, ſubeſt alia. ſ. qñ facta eſt inhibitio vt no.
7 ĩ. l. proxi. Et allegat̃ iſte verſ. in arg. ꝙ †mulier q̃ geſſit tutelã filij
ſi non reddita rõne contrahit ſponſalia cũ alio, non incurrit
pœnas de quib. C. de ſecun. nup. auth. eiſdẽ pœnis. qđ eſt verũ
ſm Ang. quia tex. in corpore illius auth. loquit̃ de illa q̃ nupſit
& non de illa q̃ ſpõſalia cõtraxit. ſed an priuetur tutela ſtatim
a ꝙ cõtraxit ſpõſalia?[a] dicit Ang. forte ꝙ nõ. Bar. in l. ſi qs ſub cõ
ditione. de teſt. tut. auth. ſine. quẽ Ange. non allegat, tenet ex-
preſsè ꝯ, ꝙ immo eo ipſo ꝙ apparet eã cõtrahere velle ꝙ ſatis
b apparet ex cõtractu ſpõſaliorũ *[b] deſinit eſſe tutrix ẽt ſi nõ cõ
traxit ſpõſalia, ſed iuit ad iudicẽ, & petiit licẽtiã cõtrahẽd. dic
8 vt ibi. †Itẽ inducit̃ ad ſtatutũ, ꝙ vir lucret̃ dotẽ vxoris p̃mor-
tuæ, ꝙ ſi ſponſa de futuro dederit dotẽ & p̃moriat̃ non lucra-
c bitur dotẽ, qa nõ erat vxor ſed ſponſa.[c] Et hoc eſt verum licet
ſponſus feciſſet magnas expenſas. de hoc in l. non ſine. C. de
9 bo. quæ liber ꝑ Cy. †Sed opp. ꝙ idem ius debet eſſe de ſponſa-
lib. quod eſt de matrimonio vt l. oratione. ĩ. de ſponſa. gl. non
ſoluit. dic ꝙ prohibito matrimonio perpetua prohibitione
ꝓhibent̃ ẽt ſpõſalia ꝑ quæ peruenitur ad ipſum. ſed ſi nõ per-
petuò, ſed temporali vt hic, ſecus, quia licèt prohibeatur ma-
trimonium intra annum, non prohibentur ſponſalia vt hic.

ADDITIONES.

a ¶Sponſalia. vide Bal. conſ. 260. lib. 2.

b *Deſinit eſſe tutrix. Videtur tamen quod ipſo iure non deſinit eſſe tutrix, ſed expelli a tutela debeat per hæc verba, expelli etiam a tutela conuenit, in auth. ſacramentum. C. quando mul. tu. of.

c ¶Sed ſponſa. De hoc latè per Abb. conſi. ſuo j. per eundem Pau. conſil. 78.

LEX XI.

1 *Licet mulier debeat lugere liberos, aut parentes, aut alios conſanguineos, nõ ꝓpea tenetur abſtinere a nubẽdo ꝑ annũ, quia ceſſat rõ prohibitionis.*

2 *Maritus licet non ſit lugendus propter ſuum delictum, vxor tamen abſtinete debet a nubendo intra annum.*

3 *Conſanguinei iuſtitiati ad mortem, non debent oſtendere triſtitiam nec in habitu, nec in actu zelo reipublicæ.*

4 *Luctus annus quibus ex cauſis & rationibus fuerit introductus.*

5 *Mulier*

5 *Mulier ſi nubat intra annum luctus, & naſcatur puer poſt ſeptem menſes,*
& ſic dubitatur, an ſit ex primo viro, ex quo potuit eſſe, an ex ſecun-
do, ex quo etiam potuit eſſe, quia non tranſiuerat vltra nouem menſes,
cui ſuccedat natus, an primo viro, an ſecundo.
6 *Mulier hodie ſi nubat intra annum quas pœnas patiatur, & an antiquæ*
ſint ſublatæ.

1 Liberorũ †No. ꝙ licèt mulier debeat lugere
liberos, aut parentes, aut alios con
ſanguineos, nõ ꝓpea tenet̃ abſtinere a nubẽdo ꝑ
2 annũ, q̃a ceſſat rõ ꝓhibitionis. ¶†Itẽ no. in §. j. ꝙ li
cèt vir non ſit lugẽdus pp ſuũ delictũ, qđ qñ ſit, dic vt ĩ. §. non
ſolet tñ vxor dẽt abſtinere a nubẽdo intra annũ, q̃a tũc ẽt hẽt
locũ rõ ꝓhibitionis. In quo ergo nõ eſt lugẽdus ſi dẽt abſtine
re intra annũ? Rñdeo in veſtib. quia nõ tenet̃ eas mutare, nec
3 triſtitiẽ oñdere de morte culpa illius viri cõtingẽte, & hoc no.
ꝓ illis quorũ ↄſanguinei pp eorũ delictũ iuſtitiati sũt ad mor
tẽ, vt nõ debeãt oñdere triſtitiã, nec in habitu, nec in actu zelo
4 reipublicæ. ¶†Itẽ no. rõnẽ quare fuit introductus annus luct⁹
pp timorẽ turbationis ſanguinis. Et eſt alia rõ, vt in gl. tñ illa
nõ cõſiderat̃ eo caſu quo nõ eſt lugẽdus, licèt prima cõſide-
retur vt hic, q̃ tñ ceſſare põt licèt mulier aliũ duceret, vt hic
in verſi. Pompo. ſed in verè lugẽdo licèt ceſſaret rõ turbatio-
nis ſanguinis vt in caſu ver. Pompo. nõ poſſet mulier durante
alia rõne ſcḋm ver. vt no. gl. q̃ incipit cũ vir, q̃ ſꝑ allegatur & pro
batur in l. ſi non lex Aelia. de hær. inſt. ꝙ qñ ſunt duæ rõnes li
cèt vna ceſſet, ſi alia nõ ceſſat locũ hẽt diſpoſitio qñ quælibet
5 ꝑ ſe ſufficeret: alias ſecus. ar. in l. ſi hrdi plures. de cõd. inſt. ¶†Su
per gl. q̃ incipit, bona rõ q̃ritur. ſi nubat intra annũ, & naſcat̃
puer poſt ſeptẽ mẽſes, & ſic dubitatur an ſit ex primo viro ex
quo potuit eſſe, an ex ſecundo, ex quo ẽt potuit eſſe, q̃a nõ trã
ſiuerat vltra ix. menſes q̃ritur cui ſuccedit iſte natus an primo
viro an ſecundo? ¶Et fuit q̃õ diſputata ꝑ Iac. de Belu. & ꝑ Bal-
dũ in ſua iuuentute, vt inquit Ang. bñ vĩ ꝙ neutri ſuccedere
poſſit, & neutri hæreditatẽ petere poſſit niſi ꝓbet cuius ſit fi-
lius, nec ẽt retinere pp incertitudinẽ q̃ hẽt vitiare intentionẽ
ſuã. Si. n. petat hereditatẽ vnius tanq̃ filij eius hẽt ꝓbare ꝙ ſit
filius vt l. ei qui ĩ. de proba. & ſilr ſi ab eo petitur cũ ſit in poſ-
ſeſſione. & ſi excipiet ꝙ ad eũ ꝑtinet, q̃a filius, cũ intentio agẽ
tis ſit fundata ſi nõ eſt filius, hẽt neceſſe ꝓbare quia in excep.
fundata intentione actoris reus quo ad onus probãdi vĩ actor
vt l. in exceptionib. de proba. poſſet aũt probare ꝙ ſit filius ſe-
cũdi mariti: q̃a ſecũdus tenuit ipſum & reputauit filium, vide
qđ no. in c. Michael. de fil. presb. Super alia gl. q̃ incipit cũ vir:
poſita in ver. Pompo. opponitur ſi verũ eſt qđ hic dĩ, ꝙ ceſſan
te dubio turbationis ſanguinis ceſſet ꝓhibitio nubendi, nõ de
buit induci ꝓhibitio annalis: q̃a tranſactis quatuor menſib. a
die mortis primi viri ceſſat dubitatio prædicta: q̃a ſi poſt qua-
tuor menſes nubat & pariat, erit certũ de quo viro ſit pp hoc
dixit Io. iſtũ ver. Põpo. loqui eo caſu quo vir non eſt lugẽdus,
Nã tunc eſt verũ ꝙ ceſſante dicta rõne ceſſat prohitio. ſed qñ
vir erat lugendus non ceſſat: quia illa ſola non eſt rõ prohibi-
tionis, ſed alia de qua in glo. & iõ fuit ſtatutus annus & ita cõi
ter tenetur: licèt Azo. intellexit indiſtinctè iſtũ tex ſed tunc ad
6 oppoſitionem noſtram. ¶†Item opponitur ꝙ hodie ceſſant
iſtæ leges, licèt nubat intra annũ: q̃a nec eſt infamis nec patit̃
alias pœnas, quas olim patiebatur. per l. j. C. de ſecund. nup. pp
dictũ Apli Pau. Mortuo viro ſtatim vxor nubat in dño. gl. fa-
a tetur ↄ vt in c. vlt. vel pen. de ſecun. nup. & ita opi. cõiter ſuat̃ [a]
per Bar. licèt aliæ penæ q̃ imponuntur mulieri ſecundo nubẽ-
ti in fauorẽ filiorũ primi mariti, de quib. in aliis legib. illius ti.
de ſecun. nup. nõ ſunt ſublatæ ꝑ dictũ Apli vel ꝑ ius cano. q̃a
nõ fuerãt impoſitę ex eo ꝙ nupſerit intra annum, ſed ex eo ꝙ
ſecũdo nupſit. Alij ſunt in ↄ̃ria opi. q̃a nõ fuit intẽtio Apli tol
lere penas ciuiles, ſed oñdere qñ poſſit mulier ↄ̃here m̃rimo-
niũ cũ alio, vt valeat, q̃a nõ viuẽte primo viro, et ſi diuortiũ
mittat, qđ olim erat, ſed demũ m̃rimonio ſoluto, q̃a m̃rimo-
nium eſt hodie inſeparabile viuente vtroque, quod olim non
erat, quia poterat diſſolui diuortio ſine morte, ſed hodie non
eſt, & ſic titu. de diuor. nõ eſt receptus, vt no. in l. diuortio. ĩ. de
neg. geſt. tñ præcedens opin. tanq̃ benignior ſeruatur cõiter.

ADDITIO.

a ¶Seruatur. An pœnæ editæ contra ſecundo nubentes hodie ſeruentur, vide per
Io. de Ana. conſ. 40. per Anch. conſ. 170.

a §. Notatur. †Hic loquitur de illo q̃ duxit in matri-
monium mulierem nubentem intra an
num luctus. Nam efficitur infamis ſicut ipſa ſi ſciens duxit, du-
bitatur nunc de aliquib. Primo quid ſi ignoranter, & rñdetur
ꝙ ſi ignorauit factum puta, ꝙ nuberet intra annum, non eſt
infamis. Si ignorauit ius: quia bene ſciebat ꝙ nubebat intra
annum, ſed ignorabat ꝙ pp hoc reſultaret infamia, ignoran-
tia ſibi non prodeſt quominus infamis efficiatur. tene menti
ꝙ ignorantia iuris non excuſat ab infamia. Sed ↄ̃ de no. in l. j.
vbi gl. dicit ꝙ infamia non incurritur niſi rõne doli, quia aũt
ignorat ius non eſt in dolo, ſed in lata culpa. ergo lata culpa
ſicut nec dolus infert infamiã. gl. notabiliter dicit hoc verũ in
infamia quę incurritur ꝑ ſniam, quia non incurritur niſi fera-
tur rõne doli, hic de illa quæ incurritur ipſo facto, in quo ſuffi
cit lata culpa, tene menti. ¶Item opponitur ꝙ ignorantia iu-
ris excuſet vt ĩ. de adult. l. ſi adulterium cum inceſtu. § fratres.
gl. dicit verum eſſe in mulierib. non in maſculis. Sed hic loqui
tur in maſculo ducente vxorem. Ange. dicit ꝙ ẽt mulier non
excuſaret̃ pp ignorantiã iuris hoc caſu: quia eſt quodãmodo
iuris naturalis vel quaſi naturalis, ꝙ non excuſatur vt no. in l.
regula. de reg. iur. igit̃ & hoc ſatis placet. Secũdo dubitat̃, an iſte q̃
eam ducit ſi eſt ſui iuris, & ſcienter eam ducat infamet̃: qđ ſi
erant in ꝑtãte patris, & iuſſu eius duxit? rñdet̃ ꝙ nõ infamet̃ ip
ſe qui obtẽperauit pr̃i, licèt poſſet non obtemperare ſi voluiſ-
ſet: tñ obtemperãdo excuſatur, pr̃ vero qui iuſſit vel paſſus eſt
cum poſſet prohibere no. infamia. Tertio dubitat̃ quid ſi pr̃,
poſtq̃ iuſſit mortuus eſt, vel filium emãcipauit, & ille retinuit
eandẽ vxorẽ? rñdet̃ ꝙ ꝓpea non incurritur infamia, ſufficit. n.
ꝙ interueniat iuſſus a prin. Quartò, & vlt. dubitatur, quid ſi nõ
iuſſit, ſed poſtea, qñ duxit ratũ habuit? rñdet̃, ꝙ pp hoc ipſe pr̃
non incurrit infamiam, quia p̃tor notauit primum. ſ. qñ iuſſit,
& non ſequẽs tp̃s, aliud eſt. n. iubere, aliud ratum habere, hoc
2 quarto, & vltimo. ¶†Et ſic no. ex hoc vltimo, ꝙ qñ requiritur
conſenſus alicuius in principio, poſtea interuenit ratihabitio,
non ſufficit. Vnde ſi ſtatutum dicat, ꝙ mulier, & minor non
ↄ̃hant ſine conſenſu propinquorum, ſi non interuenit con-
ſenſus, licèt poſtea ꝓpinqui ratu habeant ↄ̃ctũ, non reconua-
leſcit, ad hoc allegat̃ iſte tex. circa qđ vide Bal. ĩ l. j. C. q̃ admit.
ad bo. poſ. & gl. in cle. pe. de ſponſa. Circa qđ no. ꝙ interdum
requirit̃ cõſenſus alicuius, ne ſibi fiat p̃iudiciũ ignoranti, vel
ↄ̃dicenti, & tunc nõ refert an interuenerit a principio, vel ex
poſtfacto, vtroq; n. caſu valet actus, quia de nã cõſenſus eſt, vt
poſſit interuenire ante & poſt, & tũc hẽt locũ rla, ꝙ ratihabi-
tio retrotrahit̃, & mãdato, vel ↄſenſui cõparat̃, vt in l. fi. C. ad
Maced. interdũ requirit̃ cõſenſus nõ pp p̃iudiciũ illius q̃ hẽat
cõſentire, ſed pp p̃iudiciũ illius cui eſt cõſentiendũ, vt in caſu
ꝓpoſito, q̃ minor, vel mulier ñ ↄ̃hat ſine cõſenſu cõſãguineo
a rũ, & tũc ↄſenſus reqrit̃ ad ſimilitudinẽ authoris authorizãtis, [a]
quia ꝑ ipſum integrat̃ ꝑſona minoris, vel mulieris. Rõ ſũe eſt,
ſicut authoritas dẽt interuenire in ipſo actu, vt in l. obligari. §.
tutor. de auth. tu. ita & iſte conſenſus. Et in hoc ſtat intelſ̃ h. q.

ADDITIO.

a ¶Authorizantis. Authoritas in ipſo actu, conſenſus etiam poſt poteſt interuenire,
vt per Rom. conſ. 356.

LEX XIII.

1 *Plura dubia propoſita reſoluuntur circa edictum prætoris.*
2 *In his quæ ſunt de genere prohibitorum mandatarius punitur non man-*
dans, & quid in reliquis.
3 *Quare pater punitur, extraneus non.*
4 *Hæreditas nepotis mei decedentis in pupillari an debeat peruenire ad me*
excluſa matre, ſi paſſus ſum, quòd illa non ſuſceperit tutelam, vel de tu
tore non fecerit ſibi prouideri in termino legis cum eſſet in ꝑtãte mea.
5 *Duo dicuntur fuiſſe in ſtudio eodẽ tempore, licet vnus venerit poſt alium.*
6 *Infamis efficitur, qui cum vna contraxit ſponſalia, & matrimonium cum*
altera, & an hoc ſit ſemper verum.
7 *An qui fecit actum prohibitum puniatur ſi ſit inualidus. & num. 8.*

Vid ergo.
1 §. Si quis alieno. †Hic incipit expone
re multa verba edi-
cti prætoris poſita in l. j. in fi. ſ. e. de illo, qui ſuo nomine vel ꝑ
ſe, vel ꝑ eo vel ea, quem vel quã hẽt in ꝑtãte, eodẽ tp̃e ↄ̃xit vel
paſſus eſt ↄ̃hendi bina ſponſalia vel binas nuptias, Nã vterq;
efficit̃ infamis, cũ quilibet debeat ſtare contentus vna vxore
vel vno viro. Circa q̃ verba occurrunt quinque dubia quę hic
declarantur. Primum eſt quid de extraneo q̃ mandato vnius
ↄ̃xit pro illo an erit infamis? & dĩ ꝙ non, ſed ſolũ pr̃ qui habet
illũ in ꝑtãte. Secundũ eſt quare potius pr̃ q̃ extraneus? Et rñdet̃
q̃a id qđ facit pr̃ ipſe vĩ feciſſe Nam ſine cõſenſu patris nõ po
terat iſto tp̃e filius, vel filia matrimonium ↄ̃here: vnde debuit
pr̃ & potuit prohibere, qđ cum nõ fecerit, merito infamatur.
Tertium dubium, q̃a verba dicũt eo. tp̃e, quid ſi diuerſis tp̃ib.
fuerũt cõtracta? rñdetur ꝙ idem, ſi tñ eodem tp̃e ex poſtfacto
reprobentur remanere: quia non inſpicitur initium ſed pro-
greſſus. Quartũ dubium eſt, verba dicũt bina ſpõſalia binasq;
nuptias. Quid ſi contraxit ſponſalia cũ vno, & poſtea nuptias
cũ altero? iſte caſus non cõprehendit̃ in verbis edicti, ſed dĩ ꝙ
comprehendit̃ in ſnia. Quintũ dubiũ eſt, quid ſi prima ſpõſa-
lia erant valida, vel primũ m̃rimonium, ſcḋm verò vel ſecunda
ſponſalia erant inualida, quia ↄ̃cta cum conſanguinea vel cõ
ſanguineo? Rñdet̃ idẽ vt infamentur, q̃a verba edicti denotãt
2 factũ, nõ aũt validitatẽ ei⁹ ¶†Ex primo dicto no. caſum ĩ quo
mandans punit̃, quia infamatur, & mandatarius non punit̃,
quia non infamat̃. Sed ↄ̃. C. de accuſa. l. non minus. vbi punit̃

vterq;.Sol.ibi,in his,q̃ ſunt de gñe prohibitorum ſi quis.n.oc-
cidi,vel ꝑcuti facit p aliũ,ille qui ꝑcutit eſt principalis delin-
quens,ſed mandans eſt acceſſorius,& ſic vterq;punit̃.Sed hic
matrimonium,vel ſponſalia,q̃ p alium fierunt ɔcta noĩe al-
terius,non ſunt,nec erant degenere ꝓhibitorum,licet ꝯhens
infametur,quia cum duob ꝯxit,ſed p actum non infamatur.
3 ¶†Circa ſ̃m quæritur quæ ſit rõ,q̃ pr̃ qui hẽt in poteſtate po
tius punit̃,q̃ extraneus? Rñdet quia ſine cõſenſu ſuo filius, vl̃
filia ɔhere non poterat. C.de nup. l.ſi vt ꝓponis,vnde cũ poſ-
ſit impedire,& non impediuit,plus punit̃,q̃ extraneus q pro-
hibere nõ potuit immo ſic paſſus eſt filium,vel filiam ɔhere
4 ſciens,vt s̃.in l.liberorum.§.fi.†Et illum tex.& iſtum Bar.indu
cit ad qõnem de matre,q̃ neglexit petere filio tutorem,vl̃ tu
telam aſſumere intra annum.Nam ſi pupillus morit̃ in pupil
lari ætate, priuat̃ hr̃ditate eius,& deuoluit̃ ad ſequentem in
gradu ꝓximiorem.Patet ergo,q̃ iſta mr̃ habebat patrẽ in cu-
ius erat ptãte,quia eſt ꝓximior ſequẽs, & q paſſus fuit matrẽ
negligere,an aũt hr̃ditas pupilli deuoluit̃ ad eũ,matre exclu-
ſa?& dicit,q̃ cum iſta qõ eſſet de facto,ipſe allegat iſtos tex.ɔ̃
pr̃em,q tanq̃ legitimus adminiſtrator mr̃is potuit hanc negli
gentiam mr̃is corrigere,& non pati,q̃ annus laberet̃,& dicit
5 q̃ neſciebat magis ꝓpitiores tex.allegar̃ ad hoc,q̃ iſtos.¶†Cir
ca tertium dictum no.ſ̃m eundem,vt ſi eodem tp̃e videantur
duo in ſtudio ſimul, licet ſimul non venerint,ſed diuerſis tẽ-
porib.& ſic ɔxerunt ex poſtfacto,nõ a principio,vt hic in ver.
6 qd̃ ait.¶†Ex quarto dicto in ver.item ſi alterius,nota diligen
ter,q̃ q ꝯxit ſponſalia cum vna, ſi poſtea ɔxit matrimonium
cum altera,licet ſponſalia rumpãtur,& matrimoniũ valeat,
nihilominus infamat̃,quia rumpit fidem primæ,quod eſt ve-
rum ſi non renunciauit primis ſpõſalib.alias ſecus, vt l. j.C.d̃
7 ſpon.ſ̃m Doc. ¶ † Vlterius no.ex vltimo dicto q̃ punit̃ qs ſi
fecit actum ꝓhibitum licet actus non valeat. Sed ꝯ de l.ea q-
dem ſi man.ita fuerit ali. quia paria ſunt actum geſtum non
fuiſſe vel geſtum fuiſſe,& non valere,vt l.quoties. s̃. qui ſatiſ.
cog.ſol.quod dic dr̃,contingit,quia p̃tor q ꝓhibitionem fecit
potius inſpexit factũ,q̃ iuris effectum. Sciebat. n. q̃ cũ duob.
non poterat quis hr̃e licitum matrimonium,vl̃ licita ſponſa-
lia,poſtq̃ ergo ꝓhibuit ne poſt ꝯctum factum cũ primo fiat
cum altero,vr̃ ſenſiſſe de facto cum altero ẽt nulliter, qa nõ
8 in ſimul ẽt fieri poterat.† Aduertendum tñ q̃ ad hoc,vt pp ip
ſum incurat̃ infamia dẽt eſſe validum reſpectu formæ, & pri-
mæ apparentiæ,licet tñ nullum ſit in ſubſtantia.Si. n. non eſ-
ſet forma ſeruata, & ſic eſſet nullum duplici ratione,non in-
curreretur infamia ſecundum Bart.

1 *Sententia arbitri,an infamet.& nu ſeq.*
2 *Quomodo poſſit compromitti de crimine.*
3 *Conceſſio facta coram arbitro,vel iudice incompetente,an infamet.*

§. Ex cõpromiſſo. Hic iuriſconſultus poſt ex-
poſitionẽ verborum edicti
incipit determinare aliqua dubia circa mãm. ¶ Nota.hic,q̃
ſnĩa arbitri non habet infamare, licet lata ſit ſuper delicto fa
moſo.Et ratio eſt, quia talis ſententia non habet efficaciam.
1 †Non.n.producit actionem in factum, neque executionem,
licet metu pœnę ſibi pareat̃,ideo non põt ab ea appellari,vt
l.j.C.de arb.Pretor autem dum in ſuo edicto locus eſt de cõ-
demnato,intelr̃ habuiſſe reſpectum ad condemnationẽ vali
dam.q̃ de ſe ꝓducit actionem in executione,& hoc vult dice
2 re tex.dum dicit non per omnia ſnĩa eſt.Vnde dicit Bar.q̃ † ſi
ex forma ſtatuti ſnĩa arbitri, vel arbitratoris haberet effica-
ciam,& deberet mitti executioni ſicut ſnĩa iudicis bene infa-
3 maret,arg.hic a ꝯrio ſenſu.¶†Not.ẽt q̃ de crimine poteſt cõ
promitti,quod eſt verum quantum ad effectus ciuiles, & ad
pœnam applicandam parti, non effectus criminales quate-
nus deberet puniri pęna applicanda fiſco, vel corporalr̃, qa
hoc concernit rempublicam.l.licitatio.§.quod illicite.de pu-
bli.vnde non pp priuatam hoc tolleret̃ p compromiſſum.vt
4 s̃.de pact.l.ſi vnus.§.item ne experiatur.cum plurib.ſi.¶†.No.
etiam gl.quæ eſt hic,q̃ conceſſio facta coram arbitro non in
famat ſicut non infamaret eius ſnĩa.Et dicit Ange.q̃ non eſt
alibi,nec etiam infamaret confeſſio.facta coram iudice incõ-
petente,nec valeret,ſicut nec ſnĩa,vt ĩ c.at ſi clerici.de iud.ſed
nec alius actus facti geſtus coram eis infamaret,licet ſi eſſet
competens iudex infamaret, vt l.j.in prin.s̃.eod.dum dicit eo,
vel cui de ea re,&c.& ibi tetigi ſecundum Ang.

1 *Sententia interlocutoria non infamat.*
2 *Si pater dicat filio verba iniurioſa,quem effectum faciant.*

1 §. Quantũ. Interlocutoria non infamat,licet diffini
tiua infamaret.l.ob hæc verba j̃.e.ti. Nã
verba edicti p̃toris dum loquuntur de condemnato non pñt
intelligi,niſi diffinitiue,alias non diceretur condemnatus, vt
j̃.de re iud.l.quod iuſſit.Gl. tñ hinc dicit, q̃ bene quis efficitur
2 infamis infamia facti per hæc verba prolata a iudice.†Idem ſi
a pr̃e,quod tene mẽti, & caueas diligenter non irritare patrẽ
ne ꝓrũpat ꝯ te ad verba iniurioſa,& opprobrioſa,q̃ ſi ꝓlata eſ
ſent a iudice diffinitiue incurrerent infamiã iuris. Nã ſaltẽ in
currũt infamiã facti,& faciunt repelli a dignitate,& ẽt repelli
admitti ad q̃relã ipſo iſtituto a pr̃e,tãq̃ iſtituta turp.ꝑſona, &
ẽt repelli a teſtimonio.iuxta no.l.Caſſius.s̃.de Sena.licet q dã ɔ̃
ĩ hoc,& iſta no.ſp in effectu a quib eſt potiſſime cauendum

1 *Si pro pęna pecuniaria inferatur perſonalis, quę reputatur maior,& grauior,cenſetur cum infamia diſpenſatum,& condemnatus non efficitur infamis, ſecus ſi pro pecuniaria minori imponatur pecuniaria maior,& hoc ſiue agatur criminaliter de delicto,ſiue ciuiliter.*
2 *An iudex poſſit augere,vel minuere pęnam ſtatuti, uel legis.*
3 *Si pęna ſit aucta,uel diminuta an cenſeatur diſpenſatum cum infamia,& num.15.*
4 *Pęna perſonalis dicitur maior omni pecunia,& quid in uili perſona.*
5 *Qualitas expreſſa in libello debet probari,alias non poteſt ferri ſententia condemnatoria.*
6 *Si quis egit contra alium ad pęnam applicãdam ſibi pro crimine ciuiliter q̃ poſſit iudex imponere corporalem.*
7 *Si iudex pro pęna pecuniaria deportauit reum,uel damnauit in metallũ, an locum habeat iſte §.*
8 *Si pęna imponat diuerſas pęnas,an vtraque debet imponi per iudicem,& an vna impoſita cenſeatur alia remiſſa.*
9 *In libello criminali non requiritur cõcluſio ad certã pęnã,vel quantitatem.*
10 *Maior eſt infamia qualibet pęna pecuniaria.*
11 *Iudex poſtquam impoſuit pœnam ſententia non poteſt variare, & nu.ſeq.*
12 *Quæ ſit iuſta cauſa minuendi,vel augendi pœnã legis,vel ſtatuti, & n.ſeq.*
16 *Si quis fuit priuatus certo officio ad tp̃s ob crimen an finito tp̃e poterit illud officium reaſſumere vel ad alia admitti,& recuperabit honorem.*

1 §. Pęna grauior. †Si ꝓ pœna pecuniaria ĩferat̃ p
ſonalis, q̃ reputat̃ maior, & gra
uior,cenſetur cum infamia diſpenſatum,& condemnatus nõ
efficit̃ infamis,ſecus ſi ꝓ pecuniaria minor imponat̃ pecunia
ria maior, & hoc ſiue agat̃ criminalr̃ de delicto ſiue ciuiliter.
h.d.iſte §.famoſus,& vulgaris q ẽt hẽt mãm ſatis difficilem.Et
primo ponit̃ dictum in gñe,vſq; ibi,vt puta.Scd̃o exemplifica
tur,& ſic ꝓcedat,qñ ꝑſonalis impunat̃ ꝓ pecuniaria.Nã cum
grauat̃ in vno releuat̃ in altero nec fit infamis. Et ẽt loq̃t̃, qñ
de crimine agebat̃ criminalr̃ ad pœnã applicãdã fiſco,& hoc
vſq; ibi,ſed & ſi in cã.Tertio limitat̃ dictum,vt non hẽat locũ
qñ ꝓ pecuniaria minori imponat̃ pecuniaria maior, & loq̃t̃,
qñ de delicto agebat̃ ciuilr̃ ad pœnã applicandã parti,& ſic vſ
que ibi,q̃uis. Quarto redit ad primũ exẽplũ,qñ ꝓ pecuniaria,
fuit impoſita ꝑſonalis.Et dicit q̃ hoc fieri põt ẽt eo caſu quo
de crimine agebat̃ ciuilr̃ ad pœnã applicãdã parti,q a iudex p̃t
imponere corporalem,& ſic p̃iudicare agẽti in pecuniaria,qd̃
2 tñ qualr̃ ꝓcedat,eſt dubius caſus. ¶†Not.j.q̃ iudex põt impo-
nere grauiorẽ pœnã ꝓ delicto q̃ lex, vel ſtatutũ dicat,& eodẽ
a mõ põt imponere minorẽ,[a] vt C.e.l.& ſi ſeuerior. Sed ꝯ,q a dr̃
q̃ hoc faciendo dẽt puniri eadẽ pœna, quã imponere debuit
vt C.ne ſctũ baptiſ.l.fi.in fi.& j̃.ad l.Iul. pe. l.Iulia.in fi.Sol.ve-
rum eſt,qñ cã iuſta hoc fecit,ſecus ſi iniuſta cauſa. Et põt eſſe
iuſta,vel ſi auget delictum,vel minuat, vt in exemplis poſitis
in gl.mag.vel non auget delictum,vel minuit,ſed pp aliud bo
num publicum,quia multis graſſantib. in eodem delicto,deli
quentib.ad terrorem oportuit aliquẽ grauius punire, vt alius
abſtineat,vt l.aut facta.de pęnis. in fi. Aduertendum tñ eſt, q̃
qñ cã ob quã minuit pęnam,minuit etiam delictum,puta,q a
deliquit ſine dolo, tñ cum culpa lata, vel delinquens erat mi-
nor,& ſic merebatur veniã, vel erat multum antiquus, & ſic
3 non reputabatur tam magnum delictum.†Iſtę cauſæ minuen
tes delictum minuunt pœnam, & ita cenſetur cum infamia
diſpenſatum,& ita loquitur l.& ſeuerior.C.eo.Sed ſi cauſa au
get delictum,quod qñ ſit pulchra exempla ponuntur in l.aut
facta.j̃.de pœnis.tũc nõ vr̃ verũ, q̃ pœna ſit grauior,q̃ lege ca
ueat̃.Et iõ tũc nõ cẽſeret̃ cũ infamia diſpẽſatũ, nec ĩ iſto caſu
ꝓcederet,qd̃ hic dr̃, ſed ſolũ qñ nõ auget,ſed pp aliud bonum
publicũ fuit impoſita grauior pœna,q a multis graſſantib.fuit
loc⁹ exẽplo, hoc caſu loq̃t̃ iſte tex.Sed qd ſi nulla cã fuit,& ſic
iudex veniebat puniẽdus vtrũ cẽſeat̃ eſſe diſpẽſatũ cũ ĩfamia?
gl.mag.ſentit,q̃ ſic,q a delictũ ind.potius dẽt ꝓdeſſe cõdẽnato
q a plus grauauit ſine cã,q̃ ſi ſubeſſet aliqua cã ergo dẽt releua
4 ri. ¶ †Itẽ no.in j.exẽplo, q̃ pœna ꝑſonalis grauior eſt oĩ [b] pe-
b cuniaria.Poſſet tñ eſſe ꝯriũ ſi eſſet vilis, & vellet potius porta
re mitram,vel fuſtigari,q̃ ſoluere iuxta no.in l.in ſeruorum.in
5 fin.de pœn.¶†Item not.in ſecundo exemplo, q̃ licet ſit actũ
actione furti non manifeſti ad duplum,valet ſnĩa,quæ ɔdem-
nat in quadruplo, tanquã ſit manifeſtum. Sed ꝯ diuerſæ ſunt
actiones cõpetentes ad duplum ꝓ non manifeſto, & ad qua
druplum ꝓ manifeſto,& diuerſa ſunt delicta. Sed ſi eſt inten-
tata

ADDIDIONES.

a ¶ Minorem.Sed quid ſi ſine cauſa mutet,vel minuat pęnam, an puniatur,& qualiter?vide per Lud.Ro.ſing.ſuis fo.4.
b ¶ De hoc vide per Iaſ.Inſtit.de act.§.pęnales.

tata vna actio,& ferat̃ ſnĩa in altera in qua nõ fuit lis conteſt.
non valet,ſed nouo iudicio opus eſt.l.non põt videri. de iudi.
dixit Gul.de Cu.ꝙ hic non fuit intentata actio furti nõ mani-
feſti,licet tex.hoc videat̃ dicere,ſed potius manifeſti,& ita fuit
dictum in libello, tñ iſta qualitas manifeſti nõ fuit ꝓbata ꝑꝑ
qđ furtũ potius cẽſebat̃ manifeſtũ, tñ iudex ꝯdẽnauit in qua-
druplo,iſta ſnĩa ideo valuit,ꝗa nõ diſcrepat a petitis,imo ſe ꝯ-
format cum libello,tñ grauat,poſtq̃ non erat ꝓbata qualitas,
Bar.nõ approbat,ꝗa ſi ĩ libello fuit expreſſa qualitas furti ma-
nifeſti,debuit ꝓbari,alias nõ potuit ferri ſnĩa in furto nõ ꝓba-
to.Vñ ipſe tenet,ꝙ in libello non fuit ſpecificata qualitas fur-
ti,ſed ſimplr̃ dictũ,ꝙ rẽ ſubtraxerat,nec ꝓbauit,ꝙ fuiſſet fur-
tum manifeſtum,vnde debebat potius condemnari in duplo,
& ꝯdẽnauit in quadruplo,quia non diſcrepat a libello,ſed eſt
6 iniuſta,quia nõ fuit ꝓbata qualitas q̃ meret̃ hanc pęnã.¶†Ex
vltimo dicto no.mirabile,ꝙ licet qs egerit ad pœnam applicã
dam ſibi,iudex poteſt ꝯdemnare ad pęnam corporalem,& ſic
ꝑiudicare parti.Vr̃.n.ex̃neum,nam fuit ciuilr̃ actum,& ꝯdem
natio vr̃ facta criminalr̃,nec potuit iudex auferre ius q̃ſitũ ꝑti.
Dicit gl.ꝙ hic addidit pœnam corporalem ad pecuniariã, nõ
aũt abſtulit pecuniariam.Vel dic, ꝙ abſtulit,quia criminoſus
nõ erat ſoluendo,quo caſu pecuniaria transfert̃ in corporalẽ
Bar.reprehẽdit,& hic multa verba effundit circa fi.huius §.&
loquit̃ ſubtilr̃,vide hic per eum, ꝗa longũ eſſet oĩa ſua verba
7 recitare.¶†Quæro, qđ ſi ꝓ pęna pecuniaria iudex deportauit,
vel ꝯdemnauit in metallum? Bal.tenet nõ hr̃e locũ,qđ hic dr̃,
quia ꝑ tales pœnas ꝑditur ſtatus,cũ ꝑdatur ciuitas,vel libertas
vnde nõ põt reuocari fama.Debet ergo intelligi, qđ hic dr̃ in
plus,qñ imponitur talis pœna ꝑſonalis ꝑ q̃ ſtatus nõ tollr̃, vel
minuit̃, vt eſt relegatio ad tp̃s,& idẽ ſi fuſtigaret̃,vel mitraret̃.
Non ob.ſ.e.ictus fuſtium,ꝗa ibi,ſi fuit impoſita grauior pęna
q̃ l.diceret.¶Et aduertatis,ꝗa iſte §.eſt ſatis notabilis,& famo-
ſus valde.Nunc ſciendũ,ꝙ in iſto §.ſunt quatuor gl.recitandę.
In prima,quæ incipit pone in eodẽ oppo.ꝯ tex.dum dr̃ in pri-
mo exemplo, ſi eũ qui in parte bonorum mulctari debuit ꝑ-
8 ſes relegauerit &c.† Et ſic innuit,ꝙ relegationem tñ patit̃ nõ
publicationẽ bonorum.ꝯ,ꝙ imo vtranq; pęnam, tã pecunia-
riã,q̃ ꝑſonalẽ,vt C.de epiſc.aud.l.nemo.la 2.dic,ꝙ ibi eſt caſus
ſpãlis in quo ꝑ eandem legem imponit̃ duplex pœna ꝓ eodẽ
delicto,& tunc vtraq; eſt imponẽda,vt ibi,niſi iudex vellet ex-
preſſe ꝯ,qđ eſſet,ſi diceret̃ imponere talem pœnã pro tali,tũc
ſolum illam pateret̃ ſm gl.Rñ autem nõ ita eſt,quia vna ſola
imponit̃.Bar.dicit,ꝙ vbi duæ cẽnt imponẽdæ,ſi imponat̃ vna
vr̃ altera remiſſa,abſq; eo,ꝙ altera exprimat̃,nec cenſet̃ in al
tera cõdẽnatus a lege,nec deberet a iudice cõdẽnari,poſtq̃ le-
ge imponẽte diuerſas pęnas vna tñ eſſet imponẽda,vt in l.Se-
natus.cum ibi plene no.ſ.de accu. Et idem ſi ab eadẽ lege im-
ponerent̃ alternatiue nõ copulatiue,vt C.de ſer.fug.l.iij.ſeu ij.
& tunc cuius ſit electio dic vt ibi no.¶Item oppo.in fi.eiuſdẽ
gl.ꝯ primum exemplum,ꝙ nõ valeat ꝯdemnatio in pęna cor
porali,ſi veniebat imponenda pœna pecuniaria, ꝗa non dẽt
ferri ſnĩa in alio,quam petitum ſit,vt in l.fi.C.de fideic.libe.gl.
fatet̃,ꝙ in caſu iſto valet,quod dicit eſſe mirabile, & non aſſi
9 gnat rõnem.† Tu dic non eſſe mirabile,qñ accuſat̃ quis crimi
nalr̃ de crimine in quo venit imponẽda pœna pecuniaria,ꝗa
in accuſatione non hẽt cõcludere,ꝙ imponat̃ pecuniaria,ſuf
ficit.n.ꝙ narret delictũ cõmiſſum, & petat eũ puniri non ex-
primẽdo pœnã,licet in libello in cã ciuili neceſſaria ſit cõclo
ad certã rem,vel quantitatẽ,nõ ſic in criminali,qđ dic, vt no.
Cy.in l.exẽplo.C.de falſis.& l.in cauſis.de accu. Et ſi dicat̃ ſnĩa
debet eſſet nulla ex alio capite,ꝗa ꝯtinet expreſſum iuris erro
rẽ,rñdet̃ non eſſe verum ꝑꝑ arbitrium,qđ dat̃ iudici impone-
re nobis,ẽt alr̃,q̃ l.diſponat ex cã rõnabili, & ſic ꝙ poſſit auge-
re,vel minuere,vt ſ.de pę.l.hodie.Et ꝑ hoc eſt expedita illa gl.
10 q̃ ponit tria exempla in iſto ver.vt puta.¶†In ſecunda gl.q̃ in
cipit.ſ.cõſeruanda oppo.ꝯ tex.dum dicit cum eo tranſactum,
&c.Nam innuit,ꝙ ꝑ tranſactionem tollat̃ infamia,imo indu
cit̃,vt s̃.e.l.athletas.§.ſed.cum l.ſeq.& l.furti.§.pactus.gl. ſoluit
trib.modis.Primo,ꝙ non eſt intentio Iuriſconſ. ꝯdicere,ꝙ per
tranſactionem tollat̃ infamia,ſed ꝑ duriorem pęnam,ſicut in
cã ciuili ꝑ tranſactionẽ tollat̃ actio prima,vel dic,quod ꝯ lo-
quit̃, cum tranſigit̃ ſuper crimine. hic vero cum ſuper fama.
vel dic,ꝙ hæc tranſactio fit mediante authoritate ꝑtoris, quæ
excuſat ab infamia,vt l.furti.§. ꝗ iuſſu. poſſet tñ alr̃ ſolui, ſed
non eſt vis,ꝗa oppoſitio eſt leuis.¶Tertio in tertia gl.q̃ incipit
imo,opponit̃ cum hic dr̃, ꝙ ſi fieret, imponat̃ grauior pœna
pecuniaria,ꝗa ꝓ duplo cõdẽnat̃ ad quadruplũ, cẽtet̃ ſublata
infamia,quia maior eſt infamia,q̃ alia pœna pecuniaria, cũ
honor ſit ꝑferẽdus omni pecuniæ,vt l.Iulia.ſi qs ex cã teſt. Sed
ꝯ de l.furti.s̃.vbi vr̃ ꝯ.gl.ſoluit multis modis,finalr̃ dic,vt no.s̃.
e.l.athletas.§.fi.in gl.vbi,ꝙ ibi nõ fuit ꝓpoſita actio famoſa fur
ti,ſed rei vẽ. vel cõdictio,q̃ nõ infamat,ẽt ſi maior fiat cõdem
natio,q̃ debuerit fieri ꝑ iurm in litem,ſed qñ ꝓponit̃ actio fa-
moſa furti,licet maior pœna imponat̃, non cenſet̃ cum infa-
mia diſpenſatum.Aliud eſt ergo q̃rere an maior pœna faciat
quem infamari,ꝗ ideo fuiſſet infamatus,ſi deinde fuiſſet cõdẽ
natus,aliud an maior pœna tollat infamiam, q̃ non fuiſſet or
ta,ſi talis maior non fuiſſet impoſita ei.Expeditæ ſunt iſtæ tres
gl.primæ.veniamus modo ad glo.mag.quam recito ꝑ tres op-
poſitiones,& ꝑ tres q̃ones,vt clarius habeatis.Gl.magnã reci-
to ꝑ tres oppoſitiones,vſq; ad ver.vt hic,& ꝑ tres q̃ones, vſq; ĩ
ſinem.Prima opp.q̃ cõcernit totũ †.licet gl.ſit ſignata ſuper ſi-
ne eſt,ꝙ non ſit in ptãte iud.augere pęnã,vel minuere,ſed hoc
cõſiſtit in ptãte legis mortuæ,vel viuentis,vt principis,vt ſ. ad
Turpillianum.l.j §.ſi autem.& l.moris.§.iſtæ fere.de pœnis.&
11 l.j.§.fi.de q̃onib.†Sol.poſtq̃ iudex impoſuiſſet pęnam ꝑ ſnĩam
diffinitiuam functus eſſet officio ſuo,nec poſſet eam pœnam
augere,vel minuere,ſed ſolum princeps, vel ꝗ locum prĩcipis
tenet,quia non recognoſcit ſuperiorem ſaltẽ de facto.Sed an-
teq̃ impoſuit dat̃ ſibi a lege arbitrium, vt ex cã poſſit augere,
12 vel minuere,vt l.hodie.ſ.de pœnis.† Sed ꝯ ſecundo,ꝙ imo nõ
det̃,ſed puniatur ſi auget,vel minuit.ſ.ad l.Iuliam pec. l.lex Iu
lia.circa fi.verũ eſt ſi ſine cã iuſta,alias habet arbitrium, ſicut
13 dictũ eſt.† Quæ aũt ſint cauſæ gl.hic enumerat tres cauſas ſuf
14 ficientes adminuendum,quas no. Nam † illæ cauſæ minuunt
ẽt delictũ,& tunc loquit̃ l.& ſi ſeuerior.C.eo. ne cenſeat̃ cum
infamia diſpenſatum ꝑꝑ minoritatem delicti.Et no.gl.ꝙ deli-
a ctum reputatur minus,vel leuius in antiquo,vel iuuene,[a] q̃ in
homine ꝓuecto,& cõmiſſum ſine dolo,q̃ cum dolo,& quoti
die iſti caſus eueniunt,& pauci ſunt ꝗ perpendãt,& ſciant ali-
quẽ defendere,& bene eſt,ſi quis habeat præ manib. liberare
quẽ a morte ꝑꝑ iſtas cãs.In augendo vero ponit vnã quæ non
auget delictũ,vt cum multis graſſantib.locus fuit exemplo ad
terrorem aliorum,quo caſu loquitur iſte §.ſunt,& aliæ ptes,q̃
colligunt̃ ex l.aut facta.ſ.de pœnis.ꝑꝑ quas delictum augetur
puta rõne loci,quia commiſſum in platea,vel in eccleſia, vel
in palatio,& tunc non habet locum iſte §. quia tunc non im-
ponit̃ maior,q̃ l.caueat.¶Sed tertio opponitur,quia ſunt mul
b ta crimina,in quib.non imponit̃ certa pœna,[b] ꝑ l. terminata.
& ſic non poterit videri,vel ꝑpendi,an ſit aucta,vel diminuta.
gl.rñdet,& bene,ꝙ imo poterit ſi cõſuetũ fuerit imponere ta
lem,& imponatur maior,vel minor, & hoc vſque ibi, vt hic
15 † Nunc q̃rit̃ primo,q̃uo,& qñ ꝓcedit,quod hic dr̃,& in d. l. &.
ſi ſeuerior,ꝙ pœna aucta,vel diminuta tollr̃ infamia.glo. po-
nit hic vnam diſtinctionem longam.Ex qua collige quatuor
rr̃as duas negatiuas,& duas affirmatiuas, & tene menti iſtã gl.
q̃ eſt valde magr̃a,& ſubtilis.Prima rr̃a in pœna pecuniaria,vt
indiſtincte,ſiue imponat̃ maior ꝓ minore, ſiue minor ꝓ ma-
iori,item ſiue cã cognita,ſiue ſine cã, ſi delictũ erat famoſum
non cenſet̃ cum infamia diſpenſatũ. Rõ eſt, quia infamia eſt
maior pœna omni alia pœna pecuniaria,arg.in l.Iulia.ſi quis
omiſſa cã teſta.Secunda rr̃a eſt, qñ pecuniaria imponitur pro
corporali,& multo magis, vt indiſtincte non tollat̃ infamia.
Aliæ duæ ſunt affirmatiuæ, vna qñ corporalis imponitur pro
pecuniaria, vt indiſtincte,ſiue cum cã, ſiue ſine cã tollr̃ infa-
mia, quod tñ intellige ſane, niſi corporalis minuat, vel tollat
ſtatũ,quia facit perditionẽ ciuitatis,vel libertatis,vt s̃.dixi,ſm
Bal.vt l.cognitionũ.de var.& ex̃.cognitio.Alia rr̃a affirmatiua
eſt,qñ imponeretur corporalis ꝓ corporali, & tunc gl. diſtin-
guit,aut maior pro minore,& tollr̃ infamia, aut imponit mi-
nor ꝓ maiore,quo caſu loquit̃ lex,& ſi ſeuerior, & tũc diſtin-
gue,aut cum cã,q̃ minuit delictum,& tollitur infamia, aut ſi-
ne cã,& non tollitur imo iudex punit̃, ſit ergo cautus iudex,
vt in ſnĩa faciat mentionem de cauſa,vt ſic nõ puniat̃,& con
demnatus non infametur.¶Secunda eſt eo caſu,quo imponit̃
pœna corporalis maior,vel minor,& ſic cenſet̃ diſpenſatum
cum infamia finito tp̃e.An ſaltem eo durante, & ſic durante
tp̃e ſit infamis? Gl. ꝙ ſic vt collr̃ ex d.l.& ſi ſeuerior,ſi tñ non
eſſet pœna tp̃alis, ſed inſtantanea puta fuſtium, tunc non eſt
16 infamis ea durãte.¶†Tertio,& vlt.q̃ritur, an finito tp̃e pœnæ
finiatur infamia,qñ pœna fuit aucta,vel minuta cũ cognitio
c ne cãæ: & an criminoſus finito dicto tp̃e recuperet [c] honorẽ
deperditum,vt ſi fuit relegatus ad tp̃s, & ſic non fuit vſus offi-
cijs publicis,an finito tp̃e poſſit vti? vel ſi fuit priuatus aliquo
officio particulari,vſq; ad certum tempus,an finito tp̃e poſſit
illo vti,vel debeat admitti ad alia officia de quib.non fuit pri-
uatus? Gl.hic notabilr̃ ponit vnam pulchram diſtinctionem,
& longam,quam tene, nec in ea inſiſto, quia non reperio in
aliquo eam reprobari,non ſunt alia.

ADDITIONES.

a ¶Vel iuuene.Idem dicas in nobili,ꝙ in ignobili,& quid ætati,& nobilitati in pę
nis imponendis iudex afferre debeat,voluit Fulg.conſi.158.& Acu.conſi.95.
b *¶Et Adde,ꝙ cum pœna venit imponenda,quæ legẽ cauta,aut determinata non
ſit,tũc ea arbitria,aut extraordinaria dicitur,vt in l.j.§.expilatores.ff. de effracto.
& exp.& ibi per Bar.& l.ſancio.de pœnis.Bal.in rub.de fi.inſtr.C.xj.col.& Spe.
de accu.§.j.ver.demum autem.Alex.in l.hodie.de pœ.gl.& Card.in cle.j.12.no.
de teſt.& in cle.ij.§.nominati.de hære.
c ¶Recuperet.An reſtitutus intelligatur integre rẽſtitutus, vide per Andr. Barba.
conſi.47.

1 §. Crimen ſtellionatus. ¶† Dubiũ iſtius. §. cõſiſtit: quia ſi non
eſt crimẽ publicũ ſed priuatũ, videbatur nõ infamare: q̃a nõ
continet̃ inter quatuor crimina priuata ex quib. infamat̃ quæ
ponunt̃ in l. j. §. q̃ furti. s̃. e. Si. n. eſſet publicũ nõ eſſet dubiũ: q̃a
cõdemnatus de quolibet crimine publico eſt infamis, vt in l.
infamare. de publi. iudi. ſed rñde, ꝙ imo vr̃ contineri ſub illis
quatuor: q̃a ſuccedit loco actionis de dolo, quæ eſt famoſa, &
dat̃ ad intereſſe priuatũ, ſed ad pœnã publicã põt doloſus ac-
cuſari crimine ſtellionatus, & tũc dãnatus eſt infamis ſicut dã-
natus in actione de dolo. ſi aũt ſuccedit loco alterius actionis
a q̃ non infamat, tunc ſecus,[a] & ita loquit̃ l. ij. j̃. de crimi. ſtellio.
quæ ꝯ̃riatur huic. ſed gl. ſoluit vt dixi. Sequitur l. ſeruus cuius.

ADDITIO.

a *Vt in l. j. & ij. C. comm. vel epiſt. & l. iij. C. de mod. mulc. & ideo bann. reuocari mutari ac limitari vt interlocutoria poteſt quod etiam fiet per comparationem ſecundum no. Bal. C. de hæ. inſt. An autem infamet, vide per eundem Bald. in l. cum mulier, in xix. col. ver. quæro igitur. ff. ſol. ma. & in l. j. C. de mod. mulc. & ibi dem Bar. & glo. Eundem Bal. in l. in exercen. C. de fi. inſtr. & Alex. in l. infamem. de pub. iudi. ff.

LEX XIIII.

1 *Hæres damnatus etiam ex facto ſuo famoſo non infamatur, ſi fuit damnatus ex iſtantia cæpta cum defuncto.*
2 *Inſtantia iudicii tranſit in hæredem.*
3 *Si obligatus principaliter ſuccedat obligato acceſſorie, an & quando tollatur acceſſoria & reſtat principalis.*
4 *Hæres ex eodem facto non poteſt conueniri ex perſona ſua & defuncti.*

1 SEruus cuius ¶† Hæres damnatus etiam ex facto ſuo famoſo nõ in-
famatur, ſi fuit damnatus ex inſtantia cæpta cum
2 defuncto, h. d. notabiliter, & ſic nota ꝙ † inſtãtia iu
dicii tranſit in hæredẽ. & ad hoc allegat̃ ẽt l. & ſi hoĩem. de fi-
deiu. al's ſi cũ hoĩem. ¶In tex. ibi, dñs accepit. ꝑ cõteſtationẽ li-
tis factã cũ eo, & ſic ſi fuiſſet cõdemnatus dñs nõ fuiſſet effe-
ctus infamis, q̃a nõ fuit conuctus ex ſuo delicto, ſed ex delicto
ſerui. ſed ipſe dñs deceſſit nondũ lata ſñia inſtituto ſeruo cum
libertate in quẽ non tranſit inſtantia, cuius virtute cõdẽnatus
videbatur infamari, q̃a ipſe cõdemnatur ex delicto ſuo vel ꝑꝑ
delictum ſuũ, & ſic noĩe ſuo videbatur condẽnatus. Cõtrariũ
dr̃ quia cõdemnat̃ ex inſtantia cępta cũ dño, & ſic potius no-
mine alieno q̃ ſuo, ergo &c. s̃. e. l. furti. §. ſi quis alio. tenc mẽti.
¶Opponitur ꝓ decĩone gl. ꝙ imo iſte ſeruus ſuccedens ſi con-
demnetur efficiatur infamis, quia videtur potius ſuo nomine
3 q̃ nomine domini condemnatus. † Nam obligatio qua ipſe
ſeruus tenebatur ex ſuo delicto erat principalis, illa vero qua
tenebatur dominus noxaliter pro eo erat acceſſoria, ſed quan
do principaliter obligatus ſuccedit obligato acceſſorie extin-
guitur acceſſoria, & durat principalis. vt l. generaliter. de fide-
iuſſ. ergo non videtur condemnatus de acceſſoria, ſed ex ſua
principali. gl. ſoluit ꝙ tunc acceſſoria confunderetur quando
principalis eſſet ciuiliter, & naturaliter obligatus, quia tunc
principalis eſt potentior, ideo confundit acceſſoriam. Hic ve-
ro non erat obligatus niſi naturaliter, ſed dñs acceſſorie erat
obligatus ciuiliter, & naturaliter, & ſic erat potẽtior iſta acceſ
ſoria per l. quam allegat gl. ſed hæc ſolutio non eſt bona ſecũ
dum Bald. quia ſeruus poſtea factus liber ciuiliter, & naturali
ter obligatur, vt patet ex ſequenti quæſt. glo. iõ dic ꝙ poſito, ꝙ
obligatio domini eſſet acceſſoria, quia in iudicium erat dedu
cta, & ſic perpetuata, non tollitur licet coniũgatur principali.
4 ¶Sed tunc quærit gloſſ. † an poterit iſte ſeruus poſtea factus li-
ber conueniri ex ſua perſona omiſſa inſtantia primæ litis? gl.
tenet quod ſic, & tunc infamabitur ſi condemnetur, non ta-
men poterit ſimul conueniri ex perſona ſua, & etiam ex per-
ſona domini defuncti, quia pro eodem conueniretur bis, qđ
non eſt dicendum.

LEX XV.

1 *Mulier quæ per calumniam fecit ſe mitti in poſſeſſionem bonorũ nomine vẽtris efficitur infamis ſi de hoc condemnetur, ſecus ſi decepta hoc fecit.*
2 *Si ſtatutum inducat infamiam, requiritur tamen ſententia.*

1 NOtatur quæ. † Mulier quæ ꝑ calumniam fecit ſe mitti in poſſeſſionem
bonorũ nomine ventris efficitur infamis ſi de hoc
cõdẽnet̃; ſecus ſi decepta hoc fecit h. d. iſta l. vſq; ad
l. ob hæc verba. & iſte caſus nõ ponit̃ in l. j. s̃. e. ſed ponit̃ hic ꝑ
iuriſc. ꝑꝑ hoc ꝙ. prætorẽ decepit, licet nõ condẽnet̃ de delicto
publico vel priuato, ſed de ſola calũnia cõmiſſa in delicto pu
blico vel priuato. Tria ergo requirunt̃ vt ſit infamis. ſ. ꝙ ꝑ ca-
lũniã ſciens ſe nõ eſſe ꝑ̃gnantẽ, vel nõ ex marito ꝑ̃defuncto ſe
cit ſe mitti ĩ poſſeſſionẽ bo. defuncti tanq̃ de eo eſſet prægnãs,
vt ti. de ventre in poſſ. mitten. Scđo ꝙ eſſet ſui iuris, vel ꝙ non
fecerit iuſſu patris. Si aũt erat in ptãte pr̃is & eius iuſſu fecit,
pater notatur, non ipſa. Tertio ꝙ fuerit de hoc cõdemnata, &
ſic nõ infamatur ipſo facto ſed per ſentẽtiã. Sed quæro q̃d ſi ꝑ
ſtatutum inducitur infamia, & ex ſtatuto non apparet an vo-
luerit incurri ipſo iure vel per ſententiam? Dic ꝙ in dubio mi
nor interpretatio facienda eſt, & ſic requiritur ſñia ſm̃ Cy. &
Bal. C. de legi. l. ij. in fi. ad quod facit iſta lex. non ſunt alia.

LEX XX.

1 *Interlocutoria per quam quis pronunciatur calumnioſus inſtigator litis non infamat.*
2 *Bannitus de crimine famoſo an ſit infamis.*
3 *Cum dicitur ſententia intelligitur de diffinitiua.*
4 *An qui inſtigat iudicem contra aliquem debeat puniri conſtita innocentia illius.*
5 *Statutum loquens de mandatore an locum habeat in exhortatore monitore vel conſultore, &c.*

1 OB hæc verba, ¶† Interlocutoria per quã quis pronunciatur calum
nioſus inſtigator litis nõ infamat. h. d. ſecũdũ vnã
lectu. vel dic idẽ ſi diffinitiue. Non tñ declarat̃ qua
litas inſtigationis. Si aũt declaratur, dic vt in gl. quia aut inſti-
gator, & coadiutor producit teſtes, & ſimilia facit, & tunc in-
famat̃, al's nõ. & ſm̃ intelłm primũ ꝙ loquat̃ de ĩterlocutoria
2 cũ qua ꝯcordat l. q̃d ergo. §. quantũ. facit ꝙ † bãnitus de crimi
a ne famoſo nõ ſit infamis, q̃a bãnũ eſt interlocutoria [a] nõ dif-
a finitiua, vt no. in l. eos. C. de calũ. de hoc tangitur ꝑ Bar. j̃. l. iꝯ
ſtium. circa fi. & per Bal. C. de fur. l. ẽt, vbi vide plene per eũ.
3 Et ſm̃ primũ intelłm no. † ꝙ dũ dr̃ ſentẽtia, ꝙ interlocutoria
vocat̃ ſñia, ſed nõ ꝓprie, q̃a cũ loquimur de ſñia videmur loq̃
de diffinitiua vt l. qđ iuſſit. j̃. e. de re iud. ¶In tex. ibi callido cõ-
mẽto, & doloſi. ¶In tex. ibi. inſtigator. vide hic quod no. in cle.
j. de pœnis. ¶In tex. ibi pudor potius oneratur. i. incurritur in-
famia facti non iuris. ¶In fi. l. ibi, mandatoris opera fungitur. i.
dicere nõ infamatur licet fuerit inſtigator eo modo quo infa-
maret ſi fuiſſet mãdator, quia inſtigatio põt fieri duob. modis
vel inſtigando, vel coadiuuãdo. primo modo nõ incurrit̃ infa
mia, coadiuuãdo ſecus. vt in gl. ſed mandator punit̃ ſicut prin
cipalis. In gl. ij. ibi alii dñt. dic, iſta ꝓcedit caſum ponẽdo, ꝙ iſta
fuerit ſñia diffinitiua, & tunc diſtingue vt in hac gl. & adde. j̃.
4 de extraor. crimi. l. j. §. ſi q̃s in poſtulando ꝯ illos † qui ſuſurrãt
in auribus iudicis ꝯ aliquem ꝙ deliquerit ad hoc, vt iudex ꝯ eũ
ꝓcedat, & poſtea reperit̃ ꝙ non eſt verũ an ille debet puniri.
5 Nã dr̃ inſtigator nõ tñ coadiutor, & nota bñ gl. ſm̃ Ang. † q̃a
non ita bñ reperitur de diuerſitate iſtorũ vocabulorũ, q̃a mã-
dator in plus ſe habet q̃ exhortator vel monitor vel commen
dator, vel conſultor vel promiſſor. Vnde ſtatutũ loquens de
mandatore non vendicat ſibi locum in aliquo de prædictis.

ADDITIO.

a *Et adde ꝙ crimen ſtellionatus non eſt legitimum, ꝙ ideo pœnam legitimam non habet, ſed extra ordinariam vt in l. iij. *pena. de crimine ſtell. & l. ij. eo. tit.

LEX XXI.

1 *Sententia lata cum parte per quam declaratur teſtem falſum dixiſſe non nocet teſti vt incurrat infamiam tanquam falſarius.*
2 *Sententia lata contra teſtes accuſatos de falſo non nocet parti quæ ipſos produxit, ſed debet alia ſententia ferri contra partem vt ſententia infirmetur.*
3 *Si quis fuit condemnatus de falſo inſtrumento hoc non nocet alteri illo vtenti niſi de nouo contra eum pronuncietur.*
4 *In arbitrio iudicis eſt ſequi dicta teſtium vel non ſequi, & probationes in lite dependent ex arbitrio iudicis.*
5 *Periurus quando ſit infamis.*

1 LVcius Titius, ¶† Sñia lata cũ parte ꝑ q̃ declarat̃ teſtẽ falſum di-
xiſſe nõ nocet teſti vt incurrat infamiã tanq̃ falſa-
rius. h. d. vel ſic. Si alter ex litigantib. ſuccumbat, q̃a
non fuit data fides teſtib. ꝑ ipſũ inductis tanq̃ dixerint falſum
nõ nocet teſtib. vt videant̃ de falſo cõdẽnati, & ſic nõ efficiunt̃
2 infames. h. d. & eſt ſing. caſus q̃ ſemper allegatur. † Sic ecõuer-
a ſo lata contra teſtes accuſatos de falſo nõ nocet [a] parti q̃ ipſos
produxit, vt per hoc ſñia retractet̃ vt no. in l. j. C. qui accu. non
poſ. ſeu. de accu. per Cy. dẽt ergo alia ſñia ferri contra partẽ, vt
ſñia infirmetur vel contra teſtes vt infamẽtur, q̃a res ĩter alios
3 acta alijs præiudicare nõ põt. † Et idem in inſtr̃o ſi pars quæ ꝓ
duxit inſtr̃m fuit repulſa vel ſuccubuit tãquã inſtr̃m fuerit fal-
ſum, hoc nõ nocet alteri vtẽti illo inſtr̃o niſi de nouo contra
eum pronũcietur. vt s̃. de fi. inſtr. l. ſi vteris. ¶In tex. ibi, quaſi in
iuriã paſſus. & ſic egit actione iniuriarũ & induxit teſtes ad ꝓ-
bandum iniuriã quos fecit examinari, & poſtea dicta eorũ tra
didit iudici, & iudex abſoluit reum nõ adhibens fidẽ teſtibus,
quod potuit eſſe, vel quia nõ plene probabant, & tunc non ſe
quitur, nõ probant ergo ſunt falſarij, vel ꝙ expreſſe reproba-
uit tanq̃ dixerint falſum, vt in tex. ibi quorũ teſtimoniũ repro
batum eſt, & tunc ideo non ſunt falſarij, quia iſta ſñia nõ fuit
lata contra teſtes, ſed contra actorem pro reo. Vnde ſiue iuſta
ſiue

ADDITIO.

a ¶Non nocet. De hoc per Alex in l. ſæpe. in repeti. j. de re iudi. per Sig. de Medio, conſi. 259.

ſiue in iuſta fuerit non debet nocere teſti.vt in fi.Et iſte intellꝰs
eſt notabilior,& vtilior.Sic ergo licet notarius ſit ɔdemnatus
de falſo,nõ nocet parti habenti inſtrm̃ ſi non fuit in ꝓceſſu ci
a tata,[a] vel ɔ̃ eam nõ fuit inquiſitum,ad qḋ vide Inno.in c.cau-
4 ſam.qui fi.ſint legi.tene menti iſtum ſingularem caſum.†No.
etiam hic,ꝙ in arbitrio iudicis eſt ſequi dicta teſtium,vel non
ſequi,ꝓ quo.ſ.de teſtib.l.iij.ibi dum dicit,Tu magis ſcire potes
&c.Nam ꝓbationes in lite depẽdent ab arbitrio iudicis, ſic ẽt
no.Bar.C.vñ vi.l.ſi qñ.& Bart.in l. non hoc.C.vnde cog.¶Pro
decłone magnæ gl.opponiṫ,ꝙ imo ſint infames,poſtq̃ ſunt re
probati,tanq̃ falſarij,vt in legib.alle.in gl.Soluit gl.duob. mo-
dis.Primo, ꝙ non fuerunt reprobati, tanq̃ falſarij, ſ͠m ꝙ non
fuit eis habita fides,vnde nõ ſequitur ergo dixerũt falſum.Iſta
eſt vera in ſe,tñ rõ q̃ poniṫ in fi.l.non veniret ad ꝓpoſitum,dic
ergo, ꝙ fuerunt expreſſe reprobati tanq̃ falſarij, & tunc rõ fa-
cit ad ꝓpoſitum,quia ideo non nocet ſñia, qa non fuit lata ɔ̃
5 eum,qa nõ ꝓbauerat,qḋ intendebat.¶† Sed vr̃ poſſe opponi
ſecũdo ꝓ declaratione gl.qa iſta ſñia ꝓbat eos ſaltẽ eſſe periu
ros,ſed ꝑiurus eſt infamis l.ſi qs maior.C.de tranſa.gl.notab.di
cit nõ eſſe verum,ꝙ ſemper periurus ſit infamis,qa ſi iurat ali
qd de p̃ſenti,vel de p̃terito,quod tñ non ſit verum,nõ eſt per-
iurus,& ita fuit hic,quia teſtis iurat de pñti,vel de p̃terito.Sed
ſi iurat de futuro,quia ꝓmittit aliquid dicere, vel facere cum
iur̃o,& non facit, tunc bene efficiṫ infamis, quia dupl̃r delin-
quit.Nam fallit fidem parti,item Deo,& ita loquitur l. ſi quis
maior.ſed ſi non iuraret parti, ſed ſibiipſi puta, ꝙ non come-
det carnes,vel ꝙ comedet,etiam ſi in futurũ alr̃ facit non erit
b periurus,[b] quia non fallit fidem , & gl.ſemper allegaṫ in hoc
nec reperio ipſam reprobari.Tñ mihi vr̃, ꝙ iſta quæ dicit glo.
non fuerint neceſſaria hic,quia dicta ſententia , ſicut nõ ꝓbat
eos falſarios,ita non probant eos periuros, quia non pñt dici
periuri,niſi falſum dixerint,tene tamen menti hanc gloſſam,
an periurus ſit infamis? quia ſemper ad eam recurritur.

A D D I T I O N E S.

a ¶Citata.An noceat parti ſententia lata contra notarium de falſo accuſatum,vide per eundem conſi.80.

b ¶Non erit.An periurus ſit,qui fidem fallit ſicut qui iurat; vide per dom.de Rota. deciſ.ſuis de iureiu.* Adde illud Cic.li.iij.offic.maxime pertinens.Non enim inquit falſum iurare peierare eſt,ſed quod ex animi tui ſententia iuraueris ſicut verbis concipitur more noſtro,id non facere periurium eſt.

L E X XXII.

1 *Si in crimine famoſo incipiatur ab executione pœnæ corporalis non præcedente ſententia diffinitiua,diffamatur reus, ac ſi eſſet condemnatus , & hoc ex genere pœnæ mediante cauſa famoſa.*

2 *Executio in notoriis tantum valet quantum ſententia,& in notoriis proceditur executiue.& nu.3.*

3 *Crimen quando dicatur notorium.*

4 *Confitens extra iudicium ſecuto ictu fuſtium, vel in iudicio ſine ictu efficitur infamis.vide tamen nu.6.*

5 *Confeſſus in iudicio in ciuilibus habetur pro condemnato, non in criminalibus,& qualiter procedat.& nu.6.*

6 *Cautela pro reo qui dubitat condemnari ex cauſa famoſa, ꝙ ante litis conteſta.ſoluat,& euitabit infamiam.*

7 *Condemnatus ex inquiſitione ſuper crimine famoſo,an ſit infamis.*

1 ICtus fuſtium. ¶†Si in crimine famo-
ſo incipiaṫ ab executio-
ne pœnæ corporalis nõ p̃cedẽte ſñia diffinitiua,dif
famaṫ reus,ac ſi eẽt ɔdẽnatus,& hoc ex gñre pœnę
mediãte cã famoſa.h.d.notabil̃r,& hoc qñ potuit
ꝓcedi executiue,quia delictum erat notoriũ,vel erat repertus
2 in flagranti crimine,vt in gl. tñ † ergo valet executio quantũ
a ſñia,quia in notoriis ſñia nõ eſt neceſſaria, [a] vt in l. emptorẽ.
ſ.de ac.emp.ſecus ſi non potuiſſet incipi ab executione , quia
delictum non eſſet notorium,nec fuiſſet repertus in flagranti
crimine,vt ſ.de re iudi.l.ſi cum nulla.& C.de execu.rei iud. l.ſi
vt & l.j.¶Pro decłone gl.magnæ opponitur,ꝙ non fuerit inci
piendum ab executione,vt d.l.ſi cum nulla.propter hoc gl.le-
gitur duob.modis.Primo circa fi.ꝙ hic non incœpit ab execu
tione,imo præceſſit ſñia ſuper facto,vel maleficio,& in execu
tione fuit fuſtigatus,vult dicere,ꝙ non ipſa executio,vel fuſti-
gatio eſt ipſa,quæ infamat,ſed cauſa, & ẽt ſñia præcedens , &
tunc iſta lex non eſſet multum notabi.Secundo,ꝙ fuit proceſ-
ſum executiue non p̃cedente ſñia.Et ad ɔ̃rium rñdet , ꝙ loqṫ
qñ delictum non erat notorium,alias bene põt ꝓcedi, vt hic,
quia ſñia requiriṫ, vt declareṫ delictum. Sed qñ eſt notorium
3 non indiget decłone.¶†Sed qñ dr̃ notorium.glo.vult,ꝙ tunc
qñ fuerit repertus ꝑ familiam iudicis in flagranti crimine , &
hoc no.quia delictum commiſſum coram iudice, vel eius fa-
milia dr̃ notorium,idem ſi in conſpectu populi.Et ſic no.ꝙ in
notorijs ꝓcediṫ executiue,vt no.Inno.in c.ex parte in Chriſto.
4 de verb.ſig.& in Spe.de notorio crimine.¶†Item dicit gl. ꝙ ſi
ɔfitebaṫ extra iudicium ſil̃r erat notoriũ, & ſecuto ictu fuſtiũ
5 cum ɔfeſſione efficiṫ infamis. † Sed ſi ɔfeſſio emanaſſet in iudi
cio,ꝑ ipſam ſolũ eſſet infamis ſine ictu fuſtiũ,vt ſ.eo.l.qm̃.li-
cet ſola ɔfeſſio non ſufficeret ad pœnã maleficij ſine ɔdẽnatio
ne,vt in l.ſi ɔfeſſus.de cuſto.reo.q̃q̃ in ciuilib. ſola ɔfeſſio ſuffi-
cit ſi facta eſt in iudicio,quia hr̃ ꝓ condemnato,vt l.j.C. de ɔ-
feſ.¶Aduerte,quia hic reperitur implicatio,nam debes ſcire,
ꝙ quatuor ſunt caſus,Interdũ criminoſus nõ ɔfiteṫ vere , vel
ficte,ſed vocatus ad iudicium ante litis conteſt.ſoluit quanti-
tatem q̃ petiṫ ne iudicium cogatur ſubire,& tunc non hr̃ ꝓ ɔ-
feſſio,ſed euitat iudicium,& non efficiṫ infamis,vt l.ſi reus pa
6 ratus.ſ.tit.j.† Ideo ſit cautus reus q dubitat condemnari,vt nõ
expectet litigare,ſed ſoluat,& euitabit infamiam. Interdũ nõ
ſoluit quantitatem q̃ petitur,ſed tranſigit aliquid dãdo,vt agẽ
tem,vel accuſantem remoueat,& tunc vr̃ turpiter cõfeſſus,&
infamaṫ ẽt ſi extra iudicium hoc faciat ſ.e.l.athletas.§. fi. & l.
furti.§.pactus. qḋ verum vr̃ non ſolum in quatuor criminib.
de qb.ibi,ſed ẽt in aliis criminib.famoſis,de qb.in l.j.§.j. ſ.eo.li
cet non ſic in actionib.ex ɔ̃ctu,vel quaſi,vt l.furti. Interdũ nec
ſoluit,nec tranſigit,ſed ſimpl̃r ɔfiteṫ delictum , tunc aut extra
iudicium,aut in iudicio.Primo caſu gl.vult,ꝙ talis ɔfeſſio vna
cũ pœna inducat infamiã,ſed certe ſola ɔfeſſio non faceret no
torium,ſed induceret ſemiplenam ꝓbationẽ,vt no.in l.athle-
tas.ver.de adulteriis.licet in ciuilib. inducat plenam probatio-
nem.Ideo non poſſet facere,ut ab executione deberet incipi,
& ſic etiam cum ictu fuſtium non infamaret, niſi cũ eo con-
currerent alia indicia,quę facerent notorium.Si autem fiat in
iudicio,gl.hic vult , ꝙ habeaṫ ꝓ ɔdemnato quantum ad infa-
miam,licet non quantum ad pœnã maleficij.Bar. tenet cõtra,
quia hoc non reperitur iure cautum, licet reperiatur cautum
qñ tranſigit,& paciſciṫ,quia turpius eſt.Ideo dicit , ꝙ ſicut nõ
ſufficit ad pœnam iſta ɔfeſſio,imo ẽt requiriṫ condẽnatio, ita
nec ad infamiã,hoc credo verius,& adde quæ dixi in d.l.athle-
7 tas.§.fi.† An autem condemnatus ex inquiſitione ſuper crimi
ne famoſo ſit infamis fiet dubitatio,de qua vide in l.etiam.C.
de fur.& per Bar.in l.infamem.de pub.iud.

A D D I T I O.

a ¶Neceſſaria.De hoc latiſsime pee D.Fran.de Aret.conſi.164.& ibi,an ſententia requiratur in notorijs.

L E X XXIII.

1 Parentes. † In iſta l. cum ſequentibus nolo vobis aliqua ſcribere , quia ſunt claræ de ſe. Sufficiat vobis de hac materia.

De procuratorib.& defenſorib. Rub.

¶Sequitur titulus de ꝓcuratorib.quem dimittamus , & tranſferamus nos ad titu.de neg. geſt. in quo videbitis plura vtilia, quia eſt vnus tit.valde difficilis,& intricatus quem nondũ legi in hac ciuitate,quo finito legam ad libitum veſtrum ſi nõ dimittetis me facere, damnum erit veſtrum. Ego ſcio qd magis vobis expedit,q̃ voſmet.Iſte eſt vnus difficilis titu.q non ita de facili põt intelligi,niſi audiaṫ in voce,& vr̃ hic,ꝙ Doct. nõ bene declarant,& oportet me laborare,vt poſſim vobis dare ad intelligendum.Hor baſta alia vice legam poſt hunc titulum.

L E X PRIMA.

1 *Declaratio mentis iuriſconſulti , & diuiſio præſentis legis in quinque partes.*

2 *Procurator non dicitur niſi qui habet mandatum , etiam ſi de iure poſſit agere ſine mandato,vt eſt coniuncta perſona.*

3 *Statutum,ꝙ procurator veniens ad iudicium debeat in primo actu oſtendere inſtrumentum mandati, aliter geſta cum eo non valeant,non comprehendit coniunctam perſonam agentem pro alia coniuncta.*

4 *Mandatum generale regulariter ſufficit , & in quibus caſibus requiratur ſpeciale.*

5 *Procurator poteſt conſtitui in abſentia,ſecus in curatore ad litem,& quare.*

6 *Quod tunc requiratur nuncius,vel epiſtola.*

7 *Procurator conſtitutus ſi fuit in lite ſine inſtrumento procurationis,quia adhuc illud non receperit, vel etiam receperit , & non fuit oppoſitum de non mandato,poteſt domino præiudicare , & etiam prodeſſe dum tamen poſſit apparere de mandato.*

8 *In eadem cauſa poteſt quis eſſe nuncius,& procurator.*

9 *Actus debet concipi,& iudicium fundari in perſonam procuratoris litem conteſtando,ſed reſpectu nuncii debent verba concipi in perſonam domini,vide tamen nu.10.*

10 *Litis conteſtatio non fit niſi inter præſentes, & dicitur ſimul atteſtatio, & habet vim ſtipulationis.*

11 *Poteſtas conſtituendi procuratorem eſt de genere permiſſorum.*

12 *Nullus poteſt compelli per ſeipſum litigare,ſed procuratorem mittere niſi ex iuſta cauſa in citatorio exprimenda, & an idem in cauſis criminalibus.*

13 *Mittens procuratorem cenſetur declaraſſe ſe nolle litigare per ſeipſum,& debet procurator tunc citari ad ſententiam.*

14 *Citatus ſi miſit procuratorem cum mandato non ſufficienti hoc poſtea declarato*

rato reputatur verus contumax, & videtur proteſtatus ſe nolle aliter comparere.

15 *In quibus caſibus non poſſit quis litigare per ſe, ſed compellatur mittere procuratorem, & in quibus teneatur comparere per ſe, & ſic perſonaliter? remiſſiue.*

16 *Electio ita facta, eligo illum in quo maior pars conſenſerit non valet, & quid ſi eſt alternatiua? & quid ſi eligatur Titius cum plures ſint Titij.*

17 *Procurator ſi fuit in abſentia conſtitutus requiritur ratihabitio, & quando videatur habere ratum, vel non? etſi primo refutauerit quando adhuc poſſit mandatum acceptare.*

18 *Vbi requiritur conſenſus tunc furioſus non habetur loco abſentis, nec loco præſentis, ſed loco mortui, & quid vbi conſenſus non requiritur.*

19 *Procurator poteſt conſtitui ad litem, quæ adhuc non eſt, & quid in delegatione iudicis.*

20 *Procurator ſimpliciter conſtitutus, & generaliter ad omnes lites, an porrigatur ad futuras.*

21 *Verba præſentis temporis in his, quæ ſunt modici præiudicii trahuntur etiã ad futura.*

22 *Mandatum procuratoris, & iuriſdictionis cum æquiparentur in multis, ꝙ iudex poterit delegari ex die, & ad diem, & in perpetuum.*

23 *Procurator conſtitutus vſque ad tres menſes, ſi cauſa non erit finita intra illud tempus, an poſſit poſt illud tempus adeſſe liti, remiſſiue.*

24 *Licet in actibus vniuerſitatum, vel capituli non ſint citandi abſentes a ciuitate, ſed ſufficit citatio per ſonum campanæ, exceptis tribus caſibus modo conueniant duæ partes ex tribus ad quas ſpectat cõuentio, tamen ſi ſunt intra ciuitatem, vel in continentibus ædificiis debent requiri.*

25 *Procurator in rem ſuam qualiter agat, & an dicatur proprie procurator.*

26 *Procurator in rem ſuam quomodo cognoſcatur an videatur intentare vtilem actionem, an directam, & in dubio videtur intentare directam.*

27 *An poſſit compelli per aduerſarium ad producendum inſtrumentum ceſſionis de quo fecit mentionem in libello, antequam cogatur litem conteſtari.*

28 *Tutor, & curator, ac executores vltimarum voluntatum non poſſunt ante litem conteſtatam procuratorem conſtituere, ſed actorem, ſed prælati eccleſiarum, & etiam pater legitimus adminiſtrator filii in aduentitiis bene poſſunt.*

29 *Procuratoris conſtitutio, ꝙ valeat ſiue conſtituam Titium procuratorem cum poteſtate ſubſtituendi, quem voluerit ſiue conſtituam procuratorem quem Titius nominauerit, vel elegerit.*

30 *Procurator ſubſtitutus poſt lit. conteſt. dicitur recipere poteſtatem a ſubſtituente, & poteſt ab eo reuocari, ſed ante litem conteſta. videtur recipere a domino, & non poterit reuocari a ſubſtituente. & nu. 29.*

31 *Primus conſtitutus ſi eſt inhabilis ratione poteſtatis conſtituendi an poſſit alium ſubſtituere.*

32 *Ratio quare procurator conſtitutus ad negocia, & etiam tutor, & curator poſſunt indiſtincte procuratorem ad negocia conſtituere, & talis procurator poſſit etiam litigare, & conſtitutus ad iudicia non poſſit ante lit. conteſt.*

33 *Conſtitutus ab eo, qui poteſt procuratorem conſtituere cenſetur conſtitutus procurator, licet ille dicat conſtituo te in ſyndicum meum, vel actorem, aut factorem.*

34 *Conſtitutus ab vniuerſitate, quando dicatur procurator, & quando ſyndicus, & an tunc mercede interueniente erit contractus locationis, & ꝙ inter conſtituentes, & conſtitutum, tunc non oriatur actio mandati.*

1 PRocurator eſt qui. † Iuriſcõ. vſq; ad l.
filius. quinq; facit principaľr. Primo ponit
diffinitionẽ ꝓcuratoris vſq; ibi, ꝓcurator,
ꝑ q̃ declaraẽ ſubſtãtia. Scđo declarat in q̃b.
vel ad q̃ poſſit cõſtitui vſq; ibi, ꝯſtitutus, q̃a
vel ad vnã rẽ, vel gñaľr ad oẽs, & cũ hac ꝑ-
ticula iunge ver. quis vbi recitat opi. quorũdã, ꝙ ad vnã rẽ nõ
poſſit ꝯſtitui, q̃a tunc diceret magis nuncius, q̃ ꝓcurator in cã
ſed cã reprobat. Tertio in ver. ꝯſtitutus declarat q̃s põt ꝯſtitui
ꝓcurator, q̃a tam ꝑſens q̃ abſens, dũmõ hoc caſu interueniat
nuncius, vel epľa, & cum hac particula iunge ver. ſi. cum l. ſeq.
vbi vtrunq; dictum limitatur trib. modis. Primo, quia requiriẽ
ꝙ ſit certus, itẽ ꝙ ratificet, item ꝙ ſit ſanæ mentis, iunge ẽt cũ
hac particula l. ꝑſes. cum duab. ſeq. Quarto in ver. vſus aũt declarat
ad q̃d fuit inuentus vſus ꝓcuratoris. Quinto, & vlti. in l.
itẽ, & ad litem ibi ex die, &c. declarat quaľr poſſit conſtitui, q̃a
pure, & ſub ꝯdõne. Itẽ ex die, & ad diẽ, & in ꝑpetuum, & hoc
2 ſufficit ꝑ ſummario. † Ex prima parte no. ꝙ non dr̃ ꝓcurator,
niſi qui habet mandatum, ſupple ẽt ſi de iure poſſit agere ſi-
a ne mandato, vt eſt ꝯiuncta perſona,[a] vt j. eo. l. ſed hæc. in prin.
iuncta l. iij. §. ſi forte. j. iudi. ſol. vbi dr̃, ꝙ non, ꝓpterea dr̃ ꝓcura
tor, & ſnĩa lata ꝯ eum non ꝑiudicaret ei ꝓ quo egit, niſi ratũ
3 haberet, & hoc no. † q̃a ſi ſtatutum dicat, ꝙ ꝓcurator veniens
ad iudiciũ debeat in primo actu oſtendere inſtrm mandat aľr
geſta cum eo non valeant, vt dicit Flo. non comprehenderet
ꝑſona cõiuncta, q̃ egit vt coniuncta, q̃a non agit, vt ꝓcurator
4 & ſtatutum de ꝓcuratore tm̃ loquitur. ¶ † Ex ſecũda parte no.
in ver. omnium, ꝙ ľr ſufficit generale mandatum, requiriẽ tñ
ſpãle, niſi in certis caſib. notatis ꝑ gl. in c. q̃ ad agendum. eo. tit.
5 lib. 6. ¶ † Ex tertia parte no. ꝙ ꝓcurator põt ꝯſtitui in abſentia
ſecus in curatore ad litẽ, vt no. Iac. de Are. in l. q̃ hẽt. j. de tuterõ
eſt, q̃a ibi requiriẽ decretũ iudicis, q̃đ non debet ſtare in pẽ
denti. l. itẽ eorum. §. ſed ſi ita. j. ti. j. & ſic requiriẽ, ꝙ ſit ꝑſens, &
ꝯſentiẽs, alias eſſet in pẽdenti, quouſq; ratum haberet ſm Bal.
6 & Ang. hic. † Item no. ꝙ hoc caſu requiriẽ nuncius, vel epľa ſi
cut in cæteris ꝯctib. q̃ conſenſu ꝯhuntur, vt l. ꝯſenſu. de act. &
obl. vnde Bar. ꝯſuluit, ꝙ non dicaẽ ſuſcipere officium, nec exer
b citium eius, quouſq; receperit[b] inſtrm ꝓcurationis ꝑ nunciũ
dñi, vel ab eo fuerit certificatus ꝑ lr̃as, poſito etiam ꝙ ꝑ quendam
tertium notitiam habeat, ꝙ ſit conſtitutus procurator.
7 † Et ex hoc ſequiẽ magnus effectus, ꝙ fuit in lite, & non fuit ſi
bi oppoſitum, ꝙ oſtenderet de mandato, & lata fuerit ſnĩa ꝯ
eum non nocebit dño, poſito, ꝙ poſſit dicere, ꝙ ipſum conſti
tuerat ꝓcuratorem, eodem modo, ſi aliquid fecit in eius fauo
rem non prodeſt, hoc etiam voluit Spec. eo. tit. §. j. verſ. quid ſi
ꝓcuratorium. cum verſ. ſeq. & Archid. in c. 2. eo. tit. lib. 6. & glo.
in cle. j. eod. tit. q̃ tñ vr̃ velle, ꝙ bene ſuſcipiat officium, ſed non
exercitium. Tu dic ꝙ nec officium, ſed in iudice delegato, an-
teq̃ recipiat reſcriptum ꝓcedit illa gl. quia cogiẽ ſuſcipere offi-
cium, ſi ſubeſt deleganti, ideo etiam ignoranti, & inuito acqui
riẽ officium & iuriſdictio, vt l. cum furioſus. j. de iudi. licet non
exercitium, vt in c. ſuper eo. de appella. de hoc etiam articulo
plene ꝑ Bal. in l. falſus. ante fi. C. de fur. & tangiẽ ꝑ eundem in
l. licet. C. eod. tit. hic vero dicit Bal. vnum verbum, quod putat
hoc dictum ꝓcedere ſi opponaẽ ſibi per aduerſarium de non
mandato, alias dicit ſe non videre rõnem quare actus geſti in-
ter cõſentientes nõ valeant, licet inſtrm non recepiſſet, quod
c dictum non placet.[c] Nam verum eſt, ꝙ valet quãtum ad præ-
iudicium ꝓcuratoris, nos quærimus de præiudicio dñi, ſed ſi
recepiſſet inſtrm, ipſe tñ in iudicio non produxiſſet, nec fuiſſet
oppoſitum, tunc bene præiudicaret dño, & etiam prodeſſet
q̃ñcunq; poſſet apparere, quia actus eſſet geſtus ab habẽte of-
ficium, & exercitium, & hoc voluit Spec. in præalle. loco, & in
8 ver. ſequenti poſt illum verſ. q̃d procuratorium. ¶ † Item nota
in ver. quis, ꝙ in eadem cã poteſt q̃s eſſe nuncius, & ꝓcurator,
ideo cõiter notarij ſcribunt, ꝙ ꝯſtituit ipſum ꝓcuratorem, &
9 nuncium ſpecialem, & reſpectu primi † põt actum concipere
in perſonam ſuam, & iudicium fundare litem conteſtando,
reſpectu ſecundi ꝯcipit verba in ꝑſonam dñi, nec poſſet iudi-
cium fundare, q̃ñ ad litem conteſt. non admittiẽ nuncius, ſed
10 ꝓcurator ſm Cy. hic in additionib. & eſt rõ ſm † Bal. q̃a actus
geſtus cum nuncio dr̃ actus geſtus cum abſente, & litis ꝯteſtõ
non fit niſi inter ꝑſentes, vt l. fi. §. illud. C. de temp. app. l. j. C. de
lit. conteſt. cum dicatur ſimul atteſtatio, & habet vim ſtipula-
tionis, ſed aliqui actus in quib. iudicium non fundaẽ, poſſent
geri ꝑ nũcium, ſm eoſdem, ad quod alleg. Ang. l. ad honores.
§. fi. de mun. & hon. puta excuſare abſentiam. l. liberto. §. fin. de
11 neg. geſt. & j. eo l. ſeruum quoq;. §. publice. ¶ † Ex quarta parte
in ver. vſus. not. primo, ꝙ poteſtas conſtituendi procuratorem
eſt de genere permiſſorum, quia gñaľr quilibet poteſt niſi re-
12 periatur ꝓhibitus, & ad hoc allegaẽ. † Item ꝙ nullus põt com
pelli ꝑ ſemetipſum litigare, ſed põt ꝓcuratorem cõſtituere, &
quia hęc poteſtas datur a iure, iudex non põt eam auferre, nec
compellere quem ad ꝑſonaľr comparẽdũ, vt in reg. indultũ.
de reg. iur. lib. 6. & ſ. de fer. l. j. §. j. ibi, neq; ꝑtoris factum, niſi ex
iuſta cauſa, vt C. eo. l. fi. & in c. j. de iudi. lib. 6. quam tñ cauſam
debet exprimere in citatorio, alias non arctat citatũ iuxta no.
per Inno. in c. 2. extra de dila. ſm Bald. vnde in cauſis criminalib.
etiam in quib. imponiẽ pœna pecuniaria, licet de iure ad-
mittaẽ ꝓcurator, vt no. in addi. Spec. eo. tit. de procu. iudices tñ
citant, vt ꝑſonaľr compareat ad informãdum curiã de q̃buſdam,
q̃ informatio non põt haberi, niſi ꝑ præſentationem ꝑ-
ſonæ, & iſta practica adeo inoleuit, ꝙ in cauſis criminalibus
iudices nunq̃ admittunt ꝓcuratores, vt not. in l. reos. C. de ac-
cuſ. & ꝑꝑ hoc quia citatus timet comparere ne ponaẽ ad tor-
turam, ꝓceditur ꝯ abſentem, tanq̃ confeſſum ex forma ſtatu-
13 ti. † Dicit etiam Bar. ꝑ hunc tex. ꝙ ille qui miſit procuratorem
cenſetur declaraſſe ſe nolle litigare ꝑ ſeipſum, & ideo agitato
iudicio ꝑ ꝓcuratorem, ſi ad ſnĩam citareẽ dñs, & non ꝓcurator,
non valeret ſnĩa licet dñs habeat iura vtilia inſtãtiæ rõne
quorum põt ꝓſequi, etiam inuito procuratore, licet ipſum re-
mouere non poſſit poſt litem conteſt. vt no. Bar. j. e. l. poſt litẽ,
ſed ſi non apparet velle proſequi, cenſetur velle ꝯrium, ideo
nõ ſufficit illius citatio, & etiam hoc no. Bart. in l. ꝓcuratorib.
e. tit. C. dicẽs, ꝙ ita cõſuluit D. Lãbertinus de Rãponib. Dicit ẽt
Bar.

ADDITIONES.

a ¶ Perſona. Adde quia licet coniuncta perſona poſsit agere ſine mandato, tamen cum habet mandatum non poteſt ante li. conteſta. ſubſtituere ſicut nec alius procurator ſecundum Lud. ſing. ſuis. fo. 20.

b ¶ Receperit. Adde Fran. de Are. conſ. 68. & ibi vide an valeant eius acta, tanquam facta a procuratore.

c ¶ Nõ placet. Sed cur num iam appareat de animo conſtituentis, & ipſarũ partiũ.

14 Bar.ꝙ† ſi citatus miſit ꝓcuratorē cū mandato non ſufficien-
ti,hoc poſtea declarato reputaꝰ verus ꝯtumax, qa vr̄ ꝓteſta-
tus ſe nolle aīr cōparere,ergo &c.vt no.in l.ſi.ꝟ.de in inte.reſt.
15 & hoc no.Bar.in l.ſi finita.§.Iulianus.de dā.infect.†In qbuſdā
aūt caſib q notanꝰ in c.paſtoralis.ex̄ de iudiciis, nō pōt qs liti
gare ꝑ ſe,ſed cōpelłr mittere ꝓcuratorē,vt in caſu l.fi. C.de in
16 iuriis, &.in quibuſdam non, niſi ꝑ ſe,vt qn̄ pn̄tia ꝑſonę deſi-
deratur, vt l. ii. C.de his q ve.ęta.impe.¶†Ex l.ij.in pri.no.ſm
Inn.in c.cū ī iure extra de ele.nō valere electionem ita factā,
a eligo illū in quē maior pars[a] ꝯſenſerit,qa facta eſt de incerto,
ſed an dicaꝰ incertus rōne alternationis,vt ꝯſtituto Titiū,aut
Seiū,dic ꝙ nō,qa diſiuncta poniꝰ ꝑ ꝯiūcta,vt C.de verb.ſign.
l.pe.tunc aūt ꝓprie eſt incertus,qn̄ non pōt certificari,vt ꝯſti-
tuo Titiū cū plures ſint Titii,& non conſtat de quo ſenſerit,
vt l.duo ſunt Titii.de teſta.tute.& adde quod dicā ſup gl.Not.
17 ēt†ꝙ requiriꝰ ratihabitio ꝓcuratoris in abſentia ꝯſtituti,& dr̄
ratū hr̄e,& acceptare oſtm̄ eoipſo,ꝙ recipit inſtrm̄ ꝓcurato
ris ſcienter,& non ꝓteſtaꝰ ꝯriū,vt eſt hodie caſus in cle j.eod.
b tit.Et poſito,ꝙ primo refutauerit, ſi res eſt integra,[b] quia dn̄s
non reuocauit, mandatū,pōt pęnitere,& acceptare,vt in c.li
cet e.tit.li.6.licet in ꝯriū facit l.Pomponius.de neg.geſt.& l.di
ſpenſatorē. in fi.de ſol.Rn̄deo alia eſt ibi rō, qa ibi actus non
pendebat poſt reprobationē,ſed hic ſic, qa voluntas conſti-
18 tuentis adhuc durabat.¶†Itē no.ꝙ vbi requiriꝰ ꝯſenſus,furio
ſus nō hr̄ loco abſentis,nec loco p̄ſentis,ſed loco mortui,ſe-
cus vbi nō reqritur ꝯſenſus expreſſus, ſed ſufficit nō ꝯdicere,
19 qa tunc loco abſentis hr̄,ut l.j.§. voluntate.ꝟ.ſol. mat. ¶†Itē.
no.l.itē,ꝙ pōt ꝓcurator ꝯſtitui ad litē,q̄ adhuc nō eſt,ſed ſpe-
raꝰ eſſe,vel ēt nō ſperaꝰ,qd in delegatione iudicis dic. vt in c.
20 fi.extra de offi.deleg.†Quid aūt ſi fuit ſimpłr ꝯſtitutus & gene
ralr ad oēs lites dicit Gul. de Gug. ꝙ nō vr̄ ꝯſtitutus ad futu
c ras,[c] arg.in l.dāni.§.is q vicinas.ꝟ.de dam.infec niſi illę lites eſ
ſent de p̄ſenti, qa tūc ne alias inutilis eſſet ꝯſtitutio ꝓcurato-
ris ad lites ſimpłr facta ad futuras ēt porrigiꝰ,ar.ꝟ.de fundo in
ſtr.l.fundus,q locatus.Bal.ſentit hic ꝯ arg.l.ſi ſeruitus. ꝟ.de ſer-
ui.vrb.p̄d.qa nō agiꝰ de p̄iudicio ꝯſtituētis, ſed de vtilitate cū
21 videamus,†ꝙ ēt ī his,q̄ ſunt p̄iudicii,ſi tn̄ modici verba pn̄tis
tp̄is trahanꝰ ēt ad futura,C.quæ res pig.obl.poſſ.l.fi.& de hac
22 particula not.in l.oīum.ꝟ.eo.¶ Itē dicit Io.ꝑ hanc.l.ꝙ cū mā
datū ꝓcuratoris,& iuriſdōnis ęqparenꝰ in multis, vt patet in
l.&qa ſ.de iuriſd. om.iud. ꝙ iudex poterit delegari ex die,&
& ad diē,& ēt in ꝑpetuū,vt patet in ꝯſeruatorib.q dāt in ꝑpe-
23 tuū,& ſunt delegati,vt in c.fi.de off.deleg.li.vj.¶†Quid aūt ſi
ꝓcurator erit ꝯſtitutus vſq, ad tres mēſes, & cā nō erit finita
intra illud tp̄s,an poſſit poſt tp̄s liti adeſſe, vt eā ꝓſequaꝰ cœ-
ptā poſt eiꝰ conteſtationē,& ſic in p̄les nō cadat vide ꝑ Bar.in
24 l.ita aūt.in l.fi.ꝟ.de admi.tu.q̄ facit diſtinctionem.¶†Vlt.dicit
Bal ꝑ iſtā l.p̄ſens cum duob.ſeq.ꝙ licet in actib.vniuerſitatū,
vel capři non ſint citādi abſentes a ciuitate,ſed ſufficit citatio
ꝑ ſonum campanę exceptis trib.caſib: notatis in c.pn̄tium.ꝑ
gl.de teſti.lib. vj. dūmodo ꝯueniāt duæ partes ex trib.ad quas
ſpectat ꝯuentio,vt ꝟ.ti.j.l.nulla.§. planc.ſi tn̄ ſunt intra ciuita-
tem,vel in ꝯtinentib.ædificiis,debent requiri, qa non dn̄r ab-
ſentes,nec iura in caſib. in quib. loquunꝰ de abſentib. locum
habēt in talib.ſed potius ſunt pn̄tes,licet nō in loco curię,vel
capři,vt in iſtis legib.in qb.hic ita diſponiꝰ,tene mēti ſingułr.
25 ¶†In principio glo.ibi,vel dic, ſubaudi,ꝙ imo eſt ꝓprie ꝓcu-
rator habito reſpectu ad ius.i.ad actionē, quam in iudicium
deducit,nam deducit actionem directam, q̄ nō eſt ſua,ſed ce
dentis,a cuius oſſib.nō potuit ſeparari per ceſſionem,& licet
ī ceſſionariū trāſferaꝰ exercitium, proprietas tn̄ remanſit pe
nes cedentem,licet reſpectu vtilitatis dicaꝰ dn̄s nō ꝓcurator,
qm̄ ad ſui vtilitatem agit,& hęc eſt intētio gl.certe ꝓcurator,
in rem ſuam pōt in iudicio deducere vtilem actionem,q̄ ſibi
competit ſūo noīe licet ſit ex ſua cā,& ceſſabit iſta rō, & nō
aget vt ꝓcurator,ſed vt dn̄s,vel dic,ꝙ tunc,& alio reſpectu p̄t
dici,ꝙ agat vt ꝓcurator, quia narrationem incipit a perſona
cedentis,& narrat deberi ipſi cedēti, non ſibi, & ceſſionē ſibi
factam,& aduerſarium ꝯdemnari ad dādū ſibi, reſpectu igiꝰ
narrantis ſemper vr̄ agere vt ꝓcurator, ſed reſpectu cōclōnis
agit vt dn̄s,nam ſemper ꝓcurator non petit ꝯdemnari ad dā-
dum ſibi,ſed ad dandum dn̄o,niſi habeat mandatum ad exi-
gendum,vt l.hoc iure.ꝟ.de ſol.licet petat ꝯdemnari ſibi. Et ꝑ
p̄dicta rn̄detur ad qōnē,ſtatutū dictat, ꝙ ꝓcurator debeat in
primo actu ꝓducere commiſſionem mandati,alias nō valet
ꝓceſſus,etiam ſi pars non oppoſuerit,ac ſi eſſet falſum,an ha
bebit locum in ꝓcuratore in rem ſuam Bar.ſentit ibi, ꝙ non
ꝑ precedentem ſolōnem glo.Dicit,ꝙ dr̄ improprie ꝓcurator,
& verba ſtatuti ſunt ꝓprie intelligēda,ſed certe gl. vr̄ recede-
re ab illa ſolōne, vt patet ꝑ p̄dicta, & ſic vr̄ dicere ꝯriū,qūo
autem cognoſcaꝰ,an videatur intētare vtilem, vel directam,
26 vide†Bar.in l.qui ſtipendia.C.eod. & indubio vr̄ tenere Spec.
27 in §.j.eo.tit.ꝙ vr̄ intentare directam. †Sed an poſſit compelli
ꝑ aduerſarium ad ꝓducendum inſtrm̄ ceſſionis. de quo fecit
d mentionem in libello, [d]anteq̄ cogaꝰ litem conteſtari? vide ꝑ
eundem Bar.in l.ſi duo rei.ꝟ.de ſol.& in Spec. de actore.verſic.
28 ſed pone q̄dā. ¶†In glo.& p̄latus eccleſię,dic,ꝙ in hoc verbo
gl.ꝑ oēs reprehendiꝰ, quia licet tutor, & curator non poſſint
ad litem pupilli ꝯſtituere ꝓcuratorem ſolum ad lit.ꝯt.ſed dēnt
cōſtituere actorem cum decreto iudicis,quia non ſunt dn̄i, li-
cet videanꝰ quaſi dn̄i, vt l.qui fundum.§.tut.ꝟ.ꝓ emptore,p̄la-
ti tn̄ eccleſiarum plus iuris hn̄t, qa faciunt fructus ſuos, & ſic
tanq̄ dn̄i pn̄t conſtituere ꝓcuratorem ante lit.cont.vt hr̄ in c.j.
&c.petitio.extra e.& in cle.fi.e.ti.idem ī p̄re legitimo[e] admini
e ſtratore filii in aduētitiis,quia non eſt nudus adminiſtrator cū
faciat fructus ſuos, & hoc tenent Doc.in l.neque.C.eo.licet gl.
q̄ communiter reprobaꝰ teneat contrarium, vt l.j.C.de bo.ma
ter.& adde,quod no.Inn.in c.cum deputati.extra de iud. & in
c.i.edoceri,extra de reſcrip.quid autem in executorib. vltimæ
voluntatis dic ꝙ cum ſunt nudi miniſtri,idem quod in tutori
bus,vt no.in Spe.de inſtr.edit.§.nunc aliqua.verſ. ſed nunquid
29 ¶†In gl.ibi,quod p̄t eſſe verum ſi dixi , ꝙ faceret certum. dic,
ꝙ iſta gl.reprehendiꝰ in hoc verbo,quia pōt dari poteſtas ſub
ſtituendi alium,quem voluerit ipſe ꝓcurator, etiam incertū,
vt eſt caſus hodie in c.j.extra e.ti.per quem reprobatur iſta gl.
Nec obſtat ꝟ.l.ij.quia aliud eſt ꝯſtituere ꝓcuratorē cum ptāte
aliū ſubſtituendi,ēt incertū,vt d.c.j.quia tunc requireꝰ certitu
do cū ſubſtituit,non cum ſibi daꝰ poteſtas ſubſtituendi.Aliud
eſt dicere conſtituto ꝓcuratorem illum,quem Titius nomina
uerit vel elegerit,nam tunc non valeret,quia in ipſa conſtitu-
tione eſt incertitudo, tunc enim nominatus ab illo cenſetur,
conſtitutus a primo,vel a me, non ab ipſo Titio nominante,
l.ita autem. §.geſſiſſe.infra de adminiſtrat.tuto. Cum cōſtituo
procuratorem cum poteſtate ſubſtituendi,ſubſtitutus ipſe, an
te litem conteſt. virtute huius poteſtatis cenſetur potius datꝰ
a me,quam ab ipſo ſubſtituente,vt l.item eorum. §. j. ꝟ. quod
cuiuſque vniuer.nomi.Hinc eſt , ꝙ ipſe poſtea nō poterit illū
reuocare etiam re integra,ſed ego,vt in c.iii.extra eo.lib.6.vn-
de vr̄ melius dictum,ꝙ tunc nocet incertitudo,qn̄ per cōſtituē
tem non committiꝰ declaranda per aliam perſonam certam,
ſed in futurum euentum alterius condōnis, puta conſtituo il-
lum qui primo aſcenderit palatium , vel qn̄ nullo modo pōt
certificari,vt dixi ſ.in tex.ita intelłr l.2.ſed qn̄ committitur de-
claranda in arbitrium tertii,vr̄ ꝙ non noceat,vt l.quidam re-
legatus.de reb.dubiis,& l.j.§.cum quidam.& ideo vr̄ dicendū,
ꝙ ſiue ꝯſtituam Titium ꝓcuratorem cum ptāte ſubſtituendi
quem voluerit, ſiue conſtituam ꝓcuratorem illū quē Titius
noīauerit,vel elegerit valeat ꝯſtitutio per d.c.j.extra eo. lib.6.ꝑ
l.item eorū.§.j.ꝟ.tit.j.& l.vnum ex familia.§. j. ꝟ.de leg.2.& qđ
30 no.gl.in l.apertiſſimi.C.de iud.in vlt.glo. † Si autem ꝓcurator
poſt lit.cont.alium ſubſtituat,dr̄ ſubſtitutus recipere poteſtatē
31 ab eo,quia iā eſt effectus dn̄s litis,& ipſe poſſet reuocare, † qđ
plene dic vt no.Bar. in l.ſi procuratorem.§.j.ꝟ.mādati. quid au
tem ſi primus conſtitutus ſit inhabilis rōne poteſtatis conſti-
tuendi,an poſſit alium ſubſtituere glo.ſentit,ꝙ ſic in l.cum eſ-
32 ſet.ꝟ.de ſerui.ruſti.præd.tu dic,vt in cle.ſi religioſus.eo.ti. ¶†In
gl.ibi,nam & ꝓcurator ad negotia dr̄ &c.ſed q̄ eſt ratio quare
ꝓcurator ad negotia cōſtitutus,& etiam tutor, & curator pn̄t
indiſtincte ꝓcuratorē ad negocia conſtituere, & ꝙ plus eſt ta-
lis ꝓcurator poterit ēt litigare, quia & hoc dr̄ eſſe de negociis
vt in d.l.ꝓcuratorem.§.j.ꝟ.manda. & tn̄ conſtitutus ad iudicia
nō pōt conſtituere ante lit.cont. Rn̄deo,quia negocia bene
pn̄t dici ipſius ꝓcuratoris ad negocia conſtituti,& etiam ipſiꝰ
tutoris, & curatoris ex ipſa ſolicitudine ante litem incohatā,
vt ꝟ.tit. 2.l.ſi pupilli in prin.cum ibi no. ideo dr̄ cōſtitui a dn̄o,
ſed ꝓcurator ad iudicia,anteq̄ inchoanꝰ,non dr̄ dn̄s,facit l.itē
33 eorū.§ 2.ꝟ.ti.2.¶ †In gl.ibi,ſed dic ibi ꝓcuratorē ꝑ ſyndico po
ni Doct. dn̄t, ꝙ non eſt fienda in verbis vis,nam ſi conſtituiꝰ
ab eo,qui pōt ꝓcuratorem ꝯſtituere, etiam ſi dicat ꝯſtituo te
in ſyndicum meum,vel actorem,ant factorem,exponiꝰ.i.ꝓcu
34 ratorem,†vt no.Inno.in d.c.petitio.ſed qn̄ cōſtituiꝰ ab vniuer
ſitate,tunc aut tota,vt ſunt ciuitates,q̄ regunt ſe ꝑ ſemetipſas,
& oēs conueniunt cum aliqua negocia gerunt,& tunc ad huc
dr̄ ꝓcurator, vt in l.filius.§. milites.in fi.in verbo numeri.ꝟ.eo.
vbi ꝯſtitutus a numero militum dr̄ ꝓcurator.Aut regunt ſe ꝑ
ſuos adminiſtratores, ut vniuerſitas ciuitatis caſtri, vel villæ,q
regunt ſe ꝑ conſiliarios priores,& antianos,& non ſemper cō
ueniunt oēs,niſi cum faciunt parlamentum , ſed conueniunt
conſiliarii,tunc conſtitutus a talib. conſiliariis dr̄ ſyndicus nō
ꝓcurator,& requiritur authoritas ſuperioris,ſi eum habēt, &

ita

ADDITIONES.

a ¶ Maior pars. Adde vt per Lapum.alle.vj.
b ¶ Integra. Sed quid ſi quis conſtituit Titium,& ſi nō acceptat,Sempronium,Titius acceptat,& ex cā renunciat an Sēpronius poſsit eſſe,vide Ro. ſin. ſuis.ſo.vj.
c ¶ Ad futuras. De hoc per D. de Rota dec.ſuis.de procu.in antiquis dec.ſ.573.
d ¶ In libello. Poſui.ſ. vbi ēt tetigi,& allegaui.D.de Ro.dec.ſuis.de libel.obla.
e ¶ Legitimo. Sed an executores poſsint ante lit.cont.procuratorem conſtituere, vide per eundem conſi.192.

ita debet intelligi iſta gl.facit quod no.ꝟ.de iureiurā.l.iuſiur.&
ad pecunias.§.defenſor. in gl.& etiam per Doct.& quod nota.
Cy.in l.j.C.etiam per procuratorem cauſam in integ.reſtit.agi
poſſe in fi. ¶ Gl.ibi,nam mercede interueniente erit locatio,
ſed tu dic, ꝙ licet tunc inter eos non oriatur actio mandati,
qm̃ mandatum debet eſſe gratuitum, ad hoc vt actio manda-
ti oriatur,vt l.i.ꝟ.mandati,tñ talis conſtitutus dr̃ vere procura-
tor, qa volũtatẽ dñi hẽt, alias ſemꝑ poſſet opponi,ꝙ quis nõ
eſt procurator, cum vt plurimum non gratis faciant, & hoc
cauet̃ in l.naturalis.§.ſed ſi facio,vt facias in priore ſpecie, &c.
ꝟ.de præſcrip.ver.

LEX VIII.

1 *Filiusfamilias poteſt procuratorem conſtituere quamquam per ſeipſum nõ poteſt eſſe in iudicio ſine patre.*

1 *Filius quando poteſt ſolus agere ſeu eſſe in iudicio vel etiam procuratorem conſtituere.*

1 Filiusfamilias ad. ¶ †Filiusfamilias p̃t ꝓ-
curatorem conſtituere
q̃q̃ per ſeipſum non poteſt eſſe in iudicio ſine
2 patre. h.d.in effectu.¶ †In verſ.ipſe quoq; filius põt
etiam rir in caſtrenſi,vel quaſi peculio, etiam ſi pater ſit pñs,
cũ habeat proponere factum, & exrcitium eius competat fi-
lio,& non patri iure etiam ffõrum. ¶ Item in verſ.actionib.q̃
hñr in l.filiusfa.la. j. & l.in factum. ꝟ. de act.& obl.q̃ indirecte
competebant filio etiam iure iſto, ſed exercitium erat pr̃is,ſi
erat pñs,alias erat ipſius filii.Et idem ĩ actione de dote, & tũc
poterit cõſtitituere procuratorẽ abſente patre, & idem vr̃ ho-
die in aduentitiis quorum pater habet vſumfructum.item ẽt
in furto,& damno ſibi illato vltra alias actiones,qa compete
bat omni iure iſto ſibi actio vtilis patre abſente, & ẽt exerci-
tium licet non ſic patre præſente,vt in l.ſi longius.§.j.ꝟ.de iud.
põt ẽt eſſe in iudicio ſe defendendo, quia poterat etiam iure
iſto conueniri,& condẽnari,& carcerari,vt l.j.C.qui bonis ce-
dere poſſunt.Item hodie in beneficialib. ſiue pater ſi præſens,
ſiue abſens,vt in c.ſi.de iud.lib.6.& in cauſa matrimoniali iux
ta no.in c.ex parte.de reſt.ſpol.

1 §.Ipſequoque filius. ¶† Iſtum text.intelligit
glo.C.de bon.q̃ lib. l.nõ
ſolum.§.neceſſitate qñ pr̃ cõſentit, alias dicit filium nõ poſſe
eſſe procuratorẽ alterius,ſicut non põt agere ꝑ ſe,ſine conſen
ſu pr̃is,ſed hoc hodie reprobatur,ꝑ c.qui generalr̃.eo. tit.lib.6.

1 *Syndicum vniuerſitatis de qua ipſe eſt,cogitur quis acceptare,& quid in tutela,& cura.*

2 *Procurator etiam poſtquam acceptauit officium non compellitur, præciſe exercere,& ad quid teneatur tunc,& quando compellitur præciſe.*

3 *Qui non contradicit ſi ſcit,& patitur an habeatur pro contradicente, vel conſentiente.*

1 §.Inuitus procurator ¶†Iſte tex.põt intelli
gi duob. mod.Primo
ꝙ nõ compellr̃ qs acceptare officium ꝓcuratoris,cum ſit me
re voluntarium,& priuatum authoritate, & vtilitate,ſed be-
compellitur qs acceptare ſyndicatum alicuius vniuerſitatis d̃
qua ipſe eſt vt l.munerum.§.defenſionis.ꝟ.de mun.& ho.& of-
ficium tutelæ,& curæ.Ideo minus ſubuenitur procuratori, q
voluntarie acceptat,q̃ ei qui ex neceſſitate,vt ꝟ.e.l.procurator,
& l.qui procuratorem.cum ibi no.Secundo poteſt intelligi,ꝙ
2 †ẽt poſtq̃ acceptauit nõ compellr̃ p̃ciſe exercere,tenebitur tñ
dño ad intereſſe act.mandati,& ẽt aduerſario ſi ꝓmiſit de iu-
dicato ſoluendo ex clau.de defendendo,vt ꝟ.e.l.inuitus.§.ſi.cũ
l.ſeq.fallit,qñ duo concurrunt quo caſu compellr̃ præciſe iu-
3 dicium ſuſcipere,vt ꝟ.ea.l.§.ſi cætera dic vt in l.inuitus, C.e.†&
an ille,qui non ꝯdicit ſi ſcit,& patitur habeat̃ ꝑ cõſentiete,vr̃
a ꝯdicente,[a] dic vt in c.qui tacet de regu.iur.in 6.& per Bartol.in
l.quæ dotis.ꝟ.ſo.ma. nã veritate attenta nec dr̃ conſentire,nec
diſſentire,ſed tenet medium,vt in l.j.§.ſcientiam.ꝟ.de tribu.ſed
aliquando fingitur conſentire aliquando contradicere, quod
dic,vt in dictis iurib.nota.

ADDITIO.

a¶ Contradicente.Ade de hoc per An.Sica.conſ.17.per Lud.Ro.conſ.71.

1 *Milites noſtri temporis poſſunt eſſe procuratores aliorum quia,non occupantur circa rempu.*

2 *In concernentib.publicam vtilitatem,vel honorem,& decorem reipu. põt iudex ſupplere de facto,etiam parte non petente,vel contradicente, & quib.aliis puſſit.*

3 *Exceptio,tu non potes eſſe procurator,non poteſt opponi poteſt litem conteſtatam, niſi contra eum qui non poteſt eſſe in iudicio,nec pro ſe,nec pro alio.*

4 *Licet poſt lit.conte.pars non poſſit repellere militem,iudex tamẽ bene põt, Litis conteſtatio præcludit tunc viam parti non iudici.*

5 *Sententia interlocutoria licet tranſeat in rem iudicatam quo ad partem nõ tamen,quo ad iudicem quo minus eam ſemper poſſit reuocare.*

6 *Miles poteſt, eſſe procurator pro toto numero in quo eſt,non pro parte,vt pro vna banderia.*

7 *Vniuerſitas etiam conſtituit procuratorem, & quando.*

1 §.Veterani procuratores. ¶ † In prin.hu
ius.§. dñt Doc.
ꝙ milites noſtri tp̃is poſſunt eſſe procuratores aliorum,quia
2 non occupẽtur circa rempu.¶ †In ver. miles.n dicit,nec ſi ve-
lit aduerſarius.no.ꝙ in his quæ concernunt publicam vtilita-
tem iudex poteſt ſupplere de facto et parte non petente vel ꝯ
dicente. Idem in his quæ concernunt honorem & decorem
reipublicæ.vt l.quos prohibet.ſ̃.de poſtu. & in quib.aliis poſſit
3 dic vt no.in l.3.§.hoc autem iudicium ꝟ.de dam.infe.¶ †Item
no.in ver.niſi hoc ꝙ poſt lit. cõt.non põt opponi exceptio tu
nõ potes eſſe procurator.vt C.eo.ita demũ. ſed hoc eſt verum
ꝙ non põt eſſe pro alio,pro ſe tñ bene poſſet agere.ſed qñ nõ
poſſet nec pro ſe nec pro alio eſſe in iudicio vt ſeruus vel mo-
nachus,tunc ſecus, quia in quacunque parte iudicii poſſet de
hoc opponi,quia funditus eſt nullũ vt ꝟ.de iud l. non idcirco
§.ſi.& per Doc.in d. l.ita demum,ſed hic mero iure eſt procu-
4 rator licet obſtet exceptio. ¶ †itẽ vr̃ velle iſte tex.ꝙ ſicut poſt
lit.cont.pars non poſſet repellere militem,ita nec iudex,& ita
vr̃ intelligere Bal.quod mihi non placet, & gl.vr̃ ſentire con-
a trarium.[a] quia litis cont. p̃cludit viam parti non iudici ſicut in
5 ſimili † ſnĩa interlocutoria tranſit in rem iudicatam quo ad
partem non quo ad iudicem quominus eam ſemper poſſit re
6 uocare vt in c.cum ceſſante.ꝟ.de app. ¶ †Vltimo no.in ſi.dum
dicit omnis cui numeri nam pro toto numero in quo eſt põt
eſſe procurator non pro parte, puta pro vna banderia ſecun-
7 dum Ang.hic.†no.etiam ꝙ vniuerſitas conſtituit procurato-
rem,quod declara vt dixi in l.j. in prin.ſuper gl.ſ̃.e.

ADDITIO.

a ¶ Parti.Adde quod voluit Lu. Ro. in rel goſo procuratore.conſi 158.

1 *Satiſdatio iudicatum ſolui præſtita ꝑ dominũ pro ſuo procuratore, eo conſentiente,vel patiente,quando faciat, vt ipſe procurator præciſe compellatur iudicium ſuſcipere.*

2 *Clauſula quando dominus conſtituit procuratorem abſentem, & in inſtrumento releuando ipſum ab onere ſatiſdandi promittit de iudicato ſoluendo,prout hodie ſit,quid operetur.*

3 *Quæ ſint iuſtæ cauſæ,ex quib procurator poſtquam acceptauit officiũ,poſſit illum recuſare exercere, quæ tamen ſi ſuberant,quando acceptauit. cenſetur eis renunciaſſe & nu.4.*

4 *Caſus in quo quis præciſe compellitur ad factum.*
Procurator quando,& in quibus caſibus compellatur præciſe litigare ibi. & numero 9.

5 *Quandocunque quis compellitur ad aliquid faciendum, vel ad ſuum conſenſum præſtandum, debet intelligi, niſi cauſa legitima denuo ſuperueniat de qua non cogitauit.*

6 *Non tenetur quis gerere negocium inimici ſui.*

7 *Non cõpellitur quis aliquid facere contra ſuum honorem, & dignitatem.*

8 *Non compellitur quis dimittere facta ſua propter aliena.*

9 *Licet quis non compellatur præciſe ſuſcipere iudicium in cauſa ſua, tamen ſi eſt præſens,etiam poteſt compelli cauſatiue ſi non vult pati miſſionem ex primo,vel ſecundo decreto.*

10 *Si in procuratorio dicitur, quod quis aliquem conſtituit procuratorem ad defendendum, & ad ſoluendum data ſatisdatione de iudicato ſoluendo, & procurator recipiat inſtrumentum ſine proteſtatione, compellitur præciſe defendere non autem ſoluere.*

11 *Abſentia neceſſaria ſicut excuſat quem,ita & mere voluntaria quando ſit religionis gratia.*

1 §.procuratorem ¶†Satiſdõ iudicatum ſolui p̃-
ſtita ꝑ dñm pro ſuo ꝓcurato-
re eo conſentire, vel patiente, facit vt ipſe procurator præciſe
compelli poſſit iudicium ſuſcipere, niſi ex cauſa iuſta de no-
no ſuperueniente excuſetur, vel niſi dñs ſit præſens, & poſſit
ipſe compelli ſuſcipere. Sed ſi ius actoris tractu temporis eſt
periturum,ẽt cã legitimæ excuſationis ſubſiſtente cogitur ſu-
ſcipere iudicium vſque ad conteſtationem. h. d. vſque ad l. ſi
defunctus.& ſic ſunt tres caſus.Nam aut dñs eſt præſens & po
teſt compelli ſuſcipere,& tunc procurator indiſtincte non cõ
pellitur præciſe ab aduerſario,& ſic cã excuſationis non ſub-
eſt.vt l.vel hr̃ditas.ver.hoc amplius.ꝟ.eo.q caſus eſt valde no.
dico tñ ꝙ ſi acceptauit officiũ & poſtea recuſat, tenetur dño
ad intereſſe vt dixi.ſ̃.ea.l.§. inuitus,aut dñs non eſt præſens vel
eſt,ſed nõ põt compelli ꝑꝑ aliquam cauſam de iure vel de fa
cto,& tunc aut ius actoris eſt periturum tp̃e,& indiſtincte cõ-
pellitur ne pereat,ẽt ſi cã ſubeſt legitima,vt in l.ſed ẽt.intellige
vſque ad conteſt.vt ꝟ.de iud.l.ſed & ſi reſtituatur.ver.ſed ſi dies
& l.Senatus.ſ̃.de eſſi.pra ſi. quia perpetuabitur & ceſſabit pe-
riculum.Aut non eſt periturum tempore, & tũc diſtinguitur
an nulla ſuperuenerit cã de nouo, & præciſe compellitur per
aduerſarium vt in princ. huius.§. qui loquitur qñ dñs in iudi-
3 cio procuratore præſente & conſentiente ſatiſdedit. † Hodie
vero ꝑꝑ vſum quotidianum qui eſt, ꝙ dñs cõſtituit procura-
torem

a torem abſentem,& in inſtro releua ndo[a] ipſum ob onere ſati
dandi ,pmittit de iudicato ſoluendo,de quo vſu hr̃ Inſti.de ſa-
tiſ.§.hodie.ſtatutum eſt per cl.j.co.tit. ꝙ locum habeat,quod
hic dr̃ de p̃ciſa cõpulſione ẽt dicto caſu,ſi poſtea ,pcurator in
ſtr̃m procurationis ſcienter recipit nulla facta ,pteſtatione in
ꝯriũ, ac ſi illa ſatiſdatio p̃ſtita eſſet in iudicio ,pcuratore p̃ñte
& ꝯſentiẽte,& ſic ſupplet iſtum §.in duob.no. deciſio. & vide
ibi dicta in gl.q̃ declarat iſtũ.§. & l.ſi defunctus.ſi aũt cã lĩma
de nouo ſuperueniat, nec p̃ciſe cõpellr̃ p aduerſariũ nec cau-
ſatiue p dñm eius, qa nõ tenetur ſibi ad intereſſe licet recuſet
offiñ exercere,qa ſuus ꝯſenſus,& acceptatio a principio facta
cenſeẽ facta ſub tali ꝯdõne niſi aliqua iuſta cã de nouo ſuper
3 ueniat pp q̃ ſibi non expediat offiñ exercere.†.Quę aũt cauſæ
ſint vide.j̃.e.l. poſt litẽ.in fi.cũ ll.ſeq. & p̃les aľs nõ numeratas
ibi q̃ relinquunẽ arbitrio iudicis,vt hic & in l.vel hr̃ditas.ibi,
vel ex alia iuſta cã.¶In tex.ibi q quo ꝯſentiente ſupple, vel ,p
quo ſciente.& nõ ꝯ̃dicente cũ poſſit,vt j̃.eo.l.ſi defunctus.¶In
tex.ibi accipere cogã. ſ.p̃ciſe ad inſtãtiã actoris cuius intereſt
licet ipſe velit dño ſuo intereſſe ſoluere,qa p hoc actori nõ ,p
4 uideẽ.†Et no.caſum ĩ quo qs p̃ciſe compelliẽ ac fctm̃.ſ.in iudi
cio cõparere.Qñ aũt & in quib.caſib. ,pcurator cõpellatur p̃-
ciſe litigare,dic vt plene no.j̃.e.l.ſed & hæ.§.p̃tor.ĩ gl.mag.¶In
tex. ibi ex cã.ſubaudi de nouo ſuperueniẽte.ſec⁹ ſi ſuberat tpe
p̃ſtitæ ſatiſdationis,qa cẽſeretur illi renunciaſſe.l.q.bona.§.de
illo.j̃,de dam.infect.& C.de ſponſali.l.fi.& no.hic talẽ.reg.ſm
5 Bar.†ꝙ qñcũq; dr̃ aliquẽ cõpelli ad aliquid faciendum vel ad
ſuũ ꝯſenſum p̃ſtandũ, dẽt intelligi niſi cã lĩma de nouo ſup-
ueniat de qua nõ cogitauit.facit l.q̃ cum tutorib. s̃. de tranſa.
¶In tex.ibi capitales.idẽ ſi nõ capitales vt in c.ii.e.ti.li.vi.& ibi
6 p Arch.Et no.ꝙ†nõ teneẽ qs gerere negotiũ inimici ſui. ¶ In
tex.ibi denegari actionẽ,dic tã actori q̃ ẽt dño ſuo ad intereſſe
7 vt j̃.e.l.ſi poſt datũ.¶†Itẽ no.in ver. ſeq. ꝙ nõ ꝯpellitur qs ali-
8 quid facere ꝯ̃ ſuũ honorẽ & dignitatẽ.¶†Itẽ in l.vel hr̃ditatis
9 no.ꝙ nõ cõpelliẽ qs dimittere facta ſua pp facta aliena.¶†Itẽ
in ver.hoc amplius.no.ꝙ licet qs non cõpellaẽ p̃ciſe ſuſcipere
iudiciũ in cã ſua,qa põt pmittere rẽ abduci ſi agiẽ actione rea
li vel pati miſſionẽ ex.j.vel ij.decreto,vt s̃.de in ius vocan. ſed
hic in fi. nihilominus ſi eſt pñs ẽt põt cõpelli cauſatiue ſi non
vult pati miſſionẽ,nã cõpelliẽ ,pcurator ſuſcipere,tunc ſi alia
cã excuſationis nõ ſubeſt,licet actori forte magis expediret ,p
curatorẽ iudiciũ ſuſcipe,qa pueniret ad d̃cłonẽ iuris ſui & ad
ſñiam diffinitiuã, & totũ hoc eſt iõ, qa ñ eſt æquũ ,pcuratorẽ
10 cõpelli qñ actor hẽt pricipalẽ pñtẽ cũ quo põt litigare.¶†Vl
timo quæriẽ qd ſi in procuratorio dr̃ ꝙ qs aliquẽ cõſtituit ,p-
curatorẽ ad defendẽdũ,& ad ſoluẽdũ data ſatiſdatiõe de iudi
cato ſoluẽdo, & ,pcurator recipit inſtr̃m ſine ,pteſtatione &c.
an cõpellaẽ præciſe defendere?& dr̃ ꝙ ſic,vt in d.cle.Sed an co
gaẽ præciſe ſoluere?& vr̃ ꝙ ſic,qa cenſetur præſtaſſe ꝯſenſum
in oĩ eo quod ꝯtineẽ inſtro.& hoc vr̃,pbari in d.cle.dũ dicit ĩ
negotiis aliis.Bar. hic vr̃ dicere ꝯ̃riũ ſi neceſſe hr̃et ſoluere de-
ſuo , qa non teneẽ dimittere facta ſua pro factis alienis. certe
tex.illius cle.non facit in ꝯ̃rium quoquo mõ.ſolũ.n.probat ꝙ
cogatur defendere in oĩ eo ad qd̃ eſt conſtitutus, non aũt ꝙ
cõpellatur ſoluere,ſi bene inſpiciaẽ & decło Bar. vr̃ fuiſſe ſu-
perflua.¶Vltimo no.hic gl.in l.aut.dũ dicit vt quia iuit ad ſan
11 ctum†Iacobum[b],ꝙ ſicut abſentia neceſſaria excuſat quẽ, ita
b & mere volũtaria qñ fit religionis gratia, & eſt ratio,quia hẽt
quodãmodo neceſſitatem in redemptionem peccatorum,
quod perpetuo tene menti,quia Bal.valde notabat iſtam glo.

ADDIDIONES.

a ¶Releuando.Adde ꝙ licet in procuratorio dicatur , ꝙ dñs releuat eum , & eius
ſubſtitutum vel ſubſtituendum,tñ non per hoc intelligitur data ptã ſſubſtituen
di,ſm Rotam deci.ſuis hoc ti.in antiquis.345.inc.ſi in procuratorio.

b ¶*Et Adde.An abſens ex cã peregrinationis dicatur ex iuſta cauſa abeſſe,vt per
Spec.in ti.de teſti.in integ.ver.ſed quid de mercatore.Et qualiter ſumãtur abſen-
tia & peregrinatio,vide per Ang.in conſ.169.

LEX XV.

1 *Satiſdatio præſtita pro procuratore conſentiente tacite vel expreſſe non fa
cit deſinere rem eſſe integram quantum ad expreſſam reuocationem an
te litis conteſta.etiam nulla cauſa ſubſiſtente , nec procurator efficitur
dominus litis.*

3 *Quid operetur talis ſatiſdatio.*

1 SI defunctus. †Satiſdatio iudicatũ ſolui
præſtita p dñm pro ſuo pro
curatore ẽt cõſentiente,vel etiam patiẽte facit, vt
mandatum procuratoris morte dñi nõ ſiniaẽ etiã
ante lit.conteſt.ſecus ſi p procuratore ignorante.h.d.& eſt ſin
gularis caſus ꝙ ſatiſdatio faciat deſinere rem eſſe integrã quã
tum ad tacitam reuocationẽ mandati , quæ ꝯtingit p mortẽ
dñi. & ideo cũ hodie in oĩ inſtro procurationis cõtineaẽ dcã
ſatiſdatio poſtq̃ iſtr̃m fuerit receptum per procuratorẽ , licet
dñs moriatur ante lit. conteſt.nõ erit finitum mandatum ſm
2 Bar.qd̃†perpetuo tene menti. nõ tñ ſic facit deſinere rem eſſe
integram quantũ ad expreſſam reuocationẽ, quia peterit ex
preſſe per dñm reuocari ante lit.cõt.ẽt nulla cã ſubſiſtente, vt
j̃.l.prox.& ibi no.per gl.nec etiam efficitur dñs litis,vt ſic poſ-
ſit alium ſubſtituere eo modo quo fit per cõteſt.litis ſm Ang.
3 hic & bene.†duo igitur operatur dicta ſatiſdatio præſtita , pro
procuratore conſentiente tacite vel expreſſe ; qa facit ipſum
compelli p̃ciſe defendere, vt in tex.præcedenti & facit manda
tũ non finiri morte.non autẽ res dr̃ eſſe integra ante lit. ꝯt. li-
cet ſit præſtita ſatiſdatio.Et adde tex.eo.Titius circa fi.titu.

1 §.Qui ad cõi. †Procurator conſtitutus iudicio di-
uiſorio dr̃ eſſe procurator actoris,
& rei cum in dicto iudicio quælibet pars ſit actrix & rea.& iõ
duplicem p̃ſtat cautionem. ſ. de rato tanq̃ procurator actoris,
de iudicato ſoluendo tanq̃ procurator rei.h.d.¶In gl.j.in fi.ibi
vel hic habeas mandatum a dño ad defendendum in cã reco
uentionis.ſed lex ſibi iniungit hanc neceſſitatem vt defendat
& ſi non vult defendere,ad ſolam pœnam tenetur,quia repel
litur ab agendo,& ſi vult defendere non compellitur aľr caue
re.ſed in iudiciis duplicib.hẽt mandatum tam ad agendum q̃
ad defendendum in eadem cauſa,& ideo ſi vult defendere,ne
ceſſe hẽt præſtare ſatiſdationem duplicem , vt ſic in primo iu-
dicio compellat defendere,& in alia cã.ſ.reconuentionis.

LEX XVI.

1 *Procurator litis ante litem conteſt.poteſt reuocari,poſt non,niſi ſubſiſten
te legitima cauſa de nouo ſuperueniente.*

2 *Procurator non efficitur dominus litis etiam per legitimationem perſonæ.*

3 *In cauſis in quib.non conteſtatur lis procurator efficitur dominus litis poſt
quã incipit tractari de meritis cauſæ.*

4 *Qui ſcit & non contradicit quando dicatur inuitus.*

5 *Procurator eoipſo,ꝙ abſentat ſe de loco vbi debet officium exercere hæc eſt
legitima cauſa reuocandi ipſum niſi ſit in breui reuerſurus ita ꝙ nullũ
damnum imminet.*

6 *Licet ſubſit legitima cauſa propter quam poteſt procurator remoueri,tamẽ
quouſq; ſit remotus adhuc durat mandatum.*

7 *Mandatum licet tranſmitatur ad hæredem mandãtis nec reuocetur morte
tamen poteſt reuocari per hæredem expreſſe.*

8 *Procurator nimium ſenex uel nimis iuuenis non compellitur iudicium ſu-
ſcipere.& an poſſit remoueri,& quid ſi eſt minor 25.annis.*

9 *Procurator poſt lit.cont.ſicut non poteſt inuitus remoueri,ita & inuitus cõ
pellitur litigare.*

20 *Procurator ad negocia poteſt reuocari quantum ad gerenda niſi veniãt in
conſequentiam iam geſtorum.*

11 *Si dominus comparuit in iudicio & aliquem actum facit in cauſa quando
videatur tacite reuocaſſe procuratorem,& an talis actus valeat.*

12 *Allegans aliquem ſuſpectum,quãdo debeat cauſam ſuſpicionis allegare &
probare.*

1 ANte litẽ cõteſtatã. ¶†Procurator
litis p̃t añ lit.ꝯt.
libere reuocari, ẽt nulla cã ſubſiſtente.poſtea vero
ipſo vel aduerſario ꝯ̃dicente reuocari non p̃t,niſi
ſubſiſtente lĩma cã de nouo ſuperueniente pp quã ẽt ipſe ,p-
curator põt inuito dño offñ dimittere.h.d. vſq; ad l. quæ oĩa.
& ſunt tex.notabiles in multis,& reperitur hoc idem in c.2.e.
titu. l.6.vbi adduntur duo quia primo declaraẽ ꝙ hic dr̃ libera
poteſtas,nam intelľr.i.nulla cã ſubſiſtẽte.itẽ additur ad l.ſeq.ꝙ
licet non poſſit reuocari nõ ſubſiſtẽte cã,p̃t dñs adeſſe cãę ſuę
ſi ſuſpiciaẽ de colluſione,q̃ additio ex l.Paulus. j̃. e. tit.ſumpta
2 fuit. ¶ † In tex.ibi ante lit.cont.ſubaudi ſm Ang.hic ẽt ſi erat
facta lĩmatio perſonæ,quia productũ erat iſtr̃m mãdati,& iu
dex ,pnunciauerat mãdatũ eſſe ſufficiens, nã adhuc nõ ẽ effe-
ctus dñs litis.qd̃ no.¶In tex.ibi.libera ptãs ẽ. dic. ſ.dño lit.q ip-
ſum ꝯſtituit ſiue ſit principalis dñs ſiue ,pcurator poſt lit.cont.
q alium ſubſtituit, nã põt ipſum reuocare anteq̃ aliquid inci-
piat gerere.Sed ſi dedi ,pcuratorẽ cum ptãte aliũ ſubſtituendi
& ipſe ſubſtituit virtute huius ptãtis , non poſſet eũ reuocare
ante lit.ꝯt.qa functus ẽ offõ ſuo,vt c.3.e.tit.li.6.¶In tex.ibi mu
tãdi procuratorem.dic ꝙ tũc mutatur qñ alius procurator da
tur,quo caſu cenſetur primum reuocaſſe niſi dicat ꝯ̃riũ , vt j̃.
3 e.l.ſi qs cũ ,pcuratorio.§.fi.ſi non erat lis ꝯt.ſecus. ¶ † In tex.ibi
poſt litem autem ꝯte. ſed quid in cauſis in quib.non conteſta
tur lis? dic ꝙ poſtq̃ incepit tractari de meritis cãæ,ꝙ hẽt vim ꝯ
teſtõnis,vt no.Doc.in l.niſi C.e.& eſt gl.in c.j.j̃.de elec.li.6.¶In
tex.ibi reus,ſubaudi vel actor.vt j̃.e.l.quæ omnia.in prin. ¶In
tex.ibi inuito procuratore,ſubaudi vel ẽt aduerſario vt ea .l. q̃
oĩa,nam & ipſius intereſt non mutari ne cũ diuerſis perſonis
4 habeat litigare.¶†Dicuntur autem inuiti qñ expreſſe ꝯ̃dicunt
vel qñ ignorãt:qa ſunt abſentes, ſi vero ſunt pñtes & patiunẽ,
cenſenẽ ꝯſentire,& ita ſentiunt oẽs Doc.ꝯ̃ quos oppo.de l.fili*
famil.§.inuitus.s̃.e.ſolo & tene mẽti. Quidam eſt actus ad quẽ
quis non poteſt inuitus compelli indiſtincte, puta acceptare
officium procuratoris,in illo dicitur inuitus etiam ille qui ſcit
& non contradicit,vt in contrario.quidam eſt actus ad quem
poteſt quis compelli ex aliqua cauſa licet non indiſtincte pu-
ta ad dimittendum officiũ ,pcuratoris ſubſiſtẽte legitima cau-
ſa,& tunc ſi ſcit & nõ contradicit, nõ dicitur inuitus ſed, con-
ſentiens,

ſentiens,q̄a diſcuſſio an ſubſit cā,vel non,tunc requirit̃ cū ip̄e
hoc poſtulat,& non alr̃,vt ĩ.e.l.mutari. in fi.tene menti, quia
5 dant tibi intellm̃ iſta verba.¶†In tex.ibi,vel in ciuitate manen
te.gl.exponit vł ꝓ &.nõ. ergo ꝙ eoipſo ꝙ ꝓcurator abſẽtat ſe
de loco vbi dẽt offiñ exercere, hæc ē ltĩma cā reuocandi ipſū
ēt ſi nulla alia cā ſubſit qđ intellige ſane.ſ.ſi ꝑ hoc lis p̄t dãnifi
cari,q̄a nõ agitat & ipſe ſe abſentat & neſcit̃ quo ierit,vł ſcit̃
ſed longo tp̄e ē affutur⁹,vt ĩ.e.l.aut longa ſec² ſi ē in breui re-
uerſur⁹,ita ꝙ nullũ dãnũ ĩminet.arg.j.de iud. l.ſi lõgi⁹. in prin.
6 cũ ibi no. ¶ †In tex.ibi,ſed ēt hr̃di ci⁹.no.ꝙ licet ſubſit ltĩma
cā pp̄ quã p̄t remoueri quouſq; tñ ſit remot⁹ adhuc durat mã
datũ.& licet dñs moriat̃ ñ extinguit̃,q̄a res ñ ē ĩtegra.¶No.ēt
7 ꝙ licet†mãdatũ trãſmittat̃ ad hr̃dē mãdãtis nec reuocet̃ mor
te,p̄t tñ reuocari exp̄ſſe ꝑ hr̃dē ſic. ĩ.de acq.poſ.in l.fundi.§.itē
8 ſi amicus. ¶ † In tex.ibi,verum ēt ætas,dic prout gl.dicit nimis
iuuenis dũmõ ñ minor 25.annis.Primũ dcm̃ p̄t clare ꝓcedere
ſi nimia ſenect⁹ ſupueniat poſtq̄ dat⁹ ē & lis ē ꝯt. Sed ẜm dcm̃
vr̃ dubiũ, q̄a nimia iuuēt⁹ ñ p̄t ſupuenire, iõ vr̃ ĩputandũ ei q̄
talē ꝯſtituit,ſed intellige gl.qñ q̄s ꝯſtituit abſentē,đ cuius ꝑſo-
na ꝑfectã notitiam non habebat ſi poſtea reperit ꝙ eſt nimiũ
iuuenis, & inexꝑt⁹ licet maior 25.annis põt ipſum remouere
ſed ſi eſſet minor, non caderet remotio niſi facti, q̄a non po-
9 tuiſſet procurator cõſtitui,vt ĩ.e.l.minor. ¶† Vltimo no.in l.
mutari.dum d.vel ipſo procuratore poſtulante ẜm Bar.ꝙ poſt
lit.ꝯt.procurator compellitur præciſe iudiciũ ꝓſequi.quod pa
tet,q̄a non põt dimittere niſi ſubſiſtente ltĩma cā & ipſo po-
ſtulante.intelligo ſi ꝓ eo ſciente & conſentiēte,uel nõ ꝯ̃dicen
te dñs ſatiſdedit de iudicato ſoluendo, vel ēt ſi lis non eſſet cõ
teſtata compelleretur præciſe.vt l.filiuſf.§. fi.ſ̃.e.tit.Tñ ergo fa
cit cõteſtatio quantũ illa ſatidõ, quod perpetuo tene mẽti. &
eſt rõnabile ſatis vt ſicut inuitus non põt remoueri, ita & in-
10 uitus cõpellatur litigare,vt eadē ſit rõ ꝯ̃riorũ.¶† Quæro quid
ĩ procuratore ad negotia? Rñdeo quãtũ ad ea quæ geſta ſunt
reuocari non põt,nec quantũ ad gerenda ſi ueniat in neceſſa
riã ꝯ̃ñam iã geſtorũ, vt ĩ l.ſi q̄s prohibuerit.ĩ de publ.alias quã
tum ad gerenda reuocari põt, q̄a quantum ad illa res dr̃ inte-
gra,vt ĩ.de cond.ob cãm. l.ſi pecunia. §. item ſi q̄s dederit &c.
& de hoc dic,vt ꝑ Cy.in l.mãdatũ. C.mandati.& per Bar.in l.
11 2.§.itē ſi q̄s dederit.ĩ.đ do.¶†Item quero,q̄d ſi dñs comparuit
in iudicio,& aliquem actum fecit in cã,vtrum hocipſo vr̃ ta-
a cite reuocaſſe[a] procuratorē?iſte articulus expeditur in c.ſi quē
e.ti.li.6.& ibi non diſtinguitur ante lit.cont. vel poſt ſed ĩdiſtn
cte dr̃,ꝙ niſi de ꝯ̃ria voluntate tacita vel exp̄ſſa appareat cen-
ſetur ipſum reuocari niſi fuit conſtitutus quoties ipſum domi
num abeſſe contingat.ſed in ꝯ̃rium faciunt iſtæ leges quæ di-
ſtinguunt ante lit.conte. vel poſt Io.An.dicit breuiter debere
intelligi qñ procurator ſcit, & patitur dñm illũ actum facere
ſupple,& ēt aduerſarius per l.quæ omnia.ĩ.e.& per id,quod ſ̃.
dixi:quia non requiritur examinatio cauſæ niſi cum ꝯ̃dicit.ſi
añt alter ipſorũ ꝯ̃dicit vel abeſt.tũc hñt locum iſtæ ll. vt diſtĩ-
guamus,ꝙ ſi facit actum ante lit.ꝯt.adhuc cenſetur ipſum re-
uocare cum poſſit niſi de ꝯ̃ria voluntate appareat aut poſt, &
tunc ſecus niſi ſubſiſtat iuſta cā. ¶Sed nũc tertio dubitatur an
actus talis factus a domino valeat? & breuiter eo caſu quo cē
ſeatur procurator reuocatus,non eſt dubium,ꝙ ſic ſed ſi cen-
ſetur reuocatus, quia abeſt procurator vel eſt præſens,& tacēs
vel aduerſarius contradicit vel ēt ipſe procurator, & non ſub
ſiſtit cā iuſta,tunc eſt maius dubium.& Bar.non multum cla
re examinando tenet hic,ꝙ ſic.qm̃ licet apud procuratorem,
ſit directum ius inſtantiæ,apud dñm tñ eſt vtile,qm̃ in actibus
iudicialib.acquiritur dño ius vtile,& vtilis actio ex dicto ꝓcu
ratore ſine ceſſione rõne cuius iuris vtilis poteſt litem proſeq.
Sed ꝯ̃ ipſum Bar.fortiſſime oppono, ꝙ immo non valeat.Pri-
mo per tex.vbi vr̃ expreſſum.C.eod.l.procuratorib.Vbi dr̃,ꝙ
dñs poſt lit.cont. per procuratorem non habet ius proſequen
di litem.& illã l.Bar.non allegat, quia video ꝙ ēt eo caſu quo
procurator poteſt reuocari poſt lit.cont.debet lis transferri de
perſona ſua in perſonam dñi per ceſſionem, quia procurator
dẽt cedere ius inſtantię vt no. per gl.ĩ.e.l.in cãæ §.fin.ſuper ver
bo transferri. vel iure cuiuſdam nouitatis repetendo oĩa acta
in eius perſona,cum text. velit non ſolum ipſo dño,ſed ēt ad-
uerſario petente reuocari, vt ſentit gl.in l.mutari quæ ſemper
allegatur. Ad quid ergo iſta translatio eſſet vtilis ſi dñs poſſet
proſequi rõne vtilis iuris,quod hr̃et ſine ipſis.nunquid propte
rea procurator, qñ hẽat directum ius poſſet ĩ dñm vtilem trãſ
ferre actionē ſine ceſſione ex ſtipulatione iudiciali, vt ĩ. e.l.ſi
procurator meus? Iſtum paſſum reperio non bene expeditũ,
per Doct.Ang.hic dicit valere actum ſi dominus dicat expreſ
ſe ſe facere ipſum ratione iuris vtilis,quod hẽt. alias dicit non
valere.hoc non placet,quia ſi poſſet valere rõne iuris vtilis nõ
expediret,quod hic dr̃,& ꝙ cẽſeretur feciſſe hoc illo iure quo
melius poteſt,vt in l.miles qui deſtinauerat.infra de teſt.milit.
Pro Bar.tamen facit, quia non poteſt negari quin dominus
poſſit aſſiſtere procuratori,vt in d.l.Paulus.infra e. ſed ille qui
aſſiſtit,poteſt etiam actum facere,vt teſtes,& inſtr̃a producere
vt no.gl.infra.de inoffi.teſt.l.ſi ſuſpecta in prin.& in d.c.2.in gl.
fi.Breuiter in iſto paſſu puto ſic dicendum, ꝙ aut procurator
eſt abſens, quando dominus talem actum facit,& ſic non ꝯ̃di
cit expreſſe,& tunc valeat actus licet per ipſum non reuocetur
procurator per rõnem Bar.ēt ſi aduerſarius ꝯ̃dicat, quia licet
ſua ꝯ̃dictio admittatur quantum ad hoc,vt procurator mute
tur,quia in hoc prætendit intereſſe non tamen debet admitti
quantum ad hoc, vt impediat dominum iure ſuo uti non fa-
cta mutatione procuratoris. aut procurator eſt pręſens,& ꝯ̃-
dicens.& tunc aut offert ſe factum illud quod dominus facere
vult,& dicit ſe præferendum tanquam habentem directum i⁹,
& tunc non valet actus factus per dominum, & ita intelligit
l.procuratorib.C.e.aut non offert ſe facturum illud quod do-
minus facere vult,& tunc non obſtante ꝯ̃dõne ſua valet actus
factus per dominum,alias non prodeſſet ſibi poſſe aſſiſtere,&
hoc expreſſe voluit gl.in l.ſi ſuſpecta.& in d.c.2.in fi. qui volũt
ꝙ aſſiſtens communiter poſſit producere iura,& actum face-
re quando ille cui aſſiſtit hoc non vult facere.tene menti quia
non reperies per aliquem ita bene decalaratum & per hoc re
mouetur practica Ang.hic qui dicit,ſis cautus quando aduer-
ſarius tuus comparet in iudicio poſt lit.cont.per procuratorē,
facias ſcribi in actib. te ꝯtradicente & non conſentiente,quia
facies illum actum non valeret,quia hoc non eſt verum,quo
niam ꝯ̃dictio partis non operat̃ hoc,ſed ꝯ̃dictio procuratoris.
12 ¶†No.ēt vnam gl.in l.item ſuſpectus, quia ille qui allegat ali-
b quem ſuſpectum,dẽt [b] cauſam ſuſpicionis allegare, & ꝓbare.
Br̃ aduerte quia interdũ ſuſpicio, quam habeo,& allego non
tēdit in dedecus alicuius,& nõ tenoer allegare cauſam,ſed de
bet ſtare dicto meo,ut in l.quia poterat.ĩ. ad Treb. Aut tendit
in dedecus alicuius,& tunc aut illi non erat acquiſitum i⁹ ali-
quod ꝯ̃ me,vt in iudice delegato, ſi allego ipſum ſuſpectum,
& tunc gl.hic diſtinguit ĩter ius ciuile, & canonicum,& mihi
vr̃,ꝙ ēt de iure ciuili debeam allegare cãm ſuſpicionis,ſed po
tero eam ꝓbare per iurm̃, quia multæ pñt eſſe cauſæ,q̃ non ſi
gillant famam illius,& non tendunt in eius præiudicium, ſed
ſi non allego,non deberem audiri, arg ſ̃.de tranſac.l.cum hi.
§.in cauſa.ſed de iure canonico vr̃ alleganda,& ꝓbanda,vt in
c.cum ſpeciali. extra de appell.ſi vero illi eſſet acquiſitum ius
ꝯ̃ me,vt in ꝓcuratore poſt lit cõt.tunc debeo allegare. & ple-
ne ꝓbare,vt in hac gl.& ſi allego debitorem ſuſpectum, & fu-
gitiuum debeo allegare, & facta captura debeo ꝓbare plene,
qm̃ ius habeo ꝯtra me,ꝙ non capiat̃, niſi poſt debitũ ꝯtractũ
ſit mutata eius ꝯdõ,vt in l.ſi creditores.ĩ.de priu.credit.& vide
omnino Bal.C.de iud.in l.apertiſſimi.circa fi.

ADDITIONES.

a ¶ Reuocaſſe.Dicunt D de Ro.dec.ſuis hoc tit.in antiquis quod dominus facien
do actum neceſſarium,& magis ſufficientem non videtur procuratorem reuo-
care.de quo etiam per Lud.Ro.conſi.76.

b * Vt in c.quamuis.De procu.lib.6.per gl.& Bar.in l.item ſi ſuſpectus.ff.eod.tit.de
pro.Et adde qđ procurator ſuſpectus poteſt ex iudicis officio repelli ſecundum
Bal.in l.3.in 4.no.C.de proc.& l.mancipia. ver.item procur.C.de ſer.fug.quod
qualiter intelligendum ſit,vide per eun.Bal.in l.4.& in l.mandatum.C.man.ſi-
cuti & rixoſus & cauillosus, vt per gl.Doc.& Bar.in l.ſi.C.de procu.

LEX XVII.

1 *Non ſolum procurator poteſt contradicere quãdo poſt litem cont. dominus vult ipſum reuocare ſed etiam aduerſarius.*

2 *Si dicis mihi iniurioſa verba,licet poſſum dicere tu mẽtiris nec teneor actione iniuriarum.*

3 *Teſtis qui non citatus vadit ſponte ad deponendum reputatur ſuſpectus,& eius dicto non ſtatur tamen hoc non ſeruatur.*

5 *Si ſunt dati diuerſi iudices in eadem cauſa in diuerſis reſcriptis eiuſdem datæ,nõ poteſt alter alteri inhibere ne pocedat niſi requiſitus a parte, & ceſſat ſuſpicio.*

6 *Tutor accuſatus ſuſpectus,an poſſit interim adminſtrare,& quid in procuratore? & nu.1.*

1 QVæ omnia ¶ † Si cã ſuſpicionis allegata ꝑ
dñm neget̃ eſſe vera per ꝓcura
torem, vel aduerſarium,diſcuti debet,& ĩterim ꝓ-
curator,dẽt abſtinere, niſi offerat ſe paratũ om-
nem euentum officium dimittere ſi reperiatur falſa, tunc.n.ſi
vult admittetur ad ꝓſequendum litem etiam pendente cogni
tione illius cauſæ.h. d. vſque ad uerſ. plane ẜm vnum intellm̃.
2 ¶ In tex.ibi,ſed ſi aduerſarius,no. † ꝙ non ſolũ ꝓcurator põt
ꝯ̃dicere,qñ poſt lit.cont. dñs vult ipſum reuocare l.poſt litem
ſ̃.eo,ſed etiam aduerſarius cuius intereſt non habere litigare,
cum noua perſona non inſtructa, & ideo ſi abſente aduerſa-
rio,licet pñte ꝓcuratore,& patiente dñs aliquem actum face-
ret in iudicio,non ꝓpterea, cẽſeret̃ ꝓcurator reuocatus, q̄a
dẽt cõſentire,vterq; tacite, vel expreſſe,& ita limitatur,& dẽt
5 intelligi.c.2.e.ti.li.6. ¶†In tex.ibi dominus mẽtiri quia allega-
bat procuratorem ſuſpectum pp̄ colluſionem forte factam
cum aduerſario,& ſic nota, ꝙ ſi dicis mihi verba iniurioſa,li-
cet poſſim dicere,tu mentiris,nec tenor crimine iniuriarum,
tanquam

a tanꝗ ex verbo iniurioſo.[a] facit ĩ. de bo.liberto.l.qui cũ maior §.j.ver.qd ſi te ꝓuocauit.Iac.But.dicit hic,ꝙ ſi verba iniurioſa ꝗ tu mihi dixiſti erant vera,& ita poſtea eſt cõpertum,nõ poſ- ſum agere iniuriarum ꝯ te. In tex.ibi,ſed hactenus.habes,ꝙ ſi ꝓcurator dicat ſe non hoc facere pp affectionem ad offm̃,ſed cã purgandi honorẽ ſuum, quia ſi abſtineret,interim reſulta- ret ſibi aliquod dedecus, quia quodammodo eſſet pſumptio, ꝙ colluſiſſet,vnde vult interim ꝓſequi, & paratus eſt dimitte- re ꝓcurationem ẽt ſi appareret cãm fore falſam, tũc ẽt admit tet ad ꝓſequendam interim ſed ſi non diceret, immo vellet re manere in officio ſi reperiatur cã falſa,tunc interim nõ eſt au diẽdus, ſi velit ꝓſequi, quia hoc ipſo reputat̃ ſuſpectus,& hoc modo intellr̃,quod ſequit̃, & tunc expectabit̃ euentus,& ſi re periatur cauſa vera remanebit, ſi falſa ſecus, ſed in caſu præ-
4 cedenti remouet̃ in oẽm euentũ.¶†In tex.ibi,nã hoc ipſo ſu- ſpectus eſt per iſtum tex.dñt Doct.ꝙ teſtis,q non citatus vadit ſponte ad deponendum reputat̃ ſuſpectus,& eius dicto nõ ſta tur,vt no.in l.poſt legatum.§.his vero.de his quib.vt idigi. & ꝑ Iac.de Bel.in Auth.de teſtib.hoc tñ parum vidi ſeruari Floren tiæ,vbi non cogunt̃ teſtes ꝑ iudicem,nec citant̃,ſed ipſe partes ducunt eos,& multoties corruptos,& cum multis blanditiis, dicit ẽt Inn.ꝑ iſtum tex.in c.paſtoralis.extra de reſcrip. ꝙ ſi sũt
5 dati †diuerſi iudices in eadem cã in diuerſis reſcriptis eiuſdem datæ,& ſic eſt ꝯtentio qs eorum habeat cognoſcere, non põt alter alteri inhibere,ne ꝓcedat non requiſitus a parte,qa eſſet ſuſpectus, quia ingerit operam ſuam,ſed debet hoc facere re-
6 qſitus a parte, & ceſſat ſuſpicio.facit ĩ.đ fal.l.vxori.§.j.¶†Not. et ꝙ quicquid dicat̃,qñ tutor accuſat̃ de ſuſpecto, an interim poſſit adminiſtrare,de quo in l.eum qui. ĩ.de ſuſpec.tuto.& in l.ſi forte.ĩ.de ſolonib.& ibi ꝑ Bar.& in palleg.c.venerabilib.ex de of.deleg.in tex.ibi,& gl.In ꝓſecutione tñ litis ſeruandum eſt quod hic dr̃ in hac notabili l.vt ſtatim debeat abſtinere a ꝓſe- cutione litis niſi prout s̃.dixi,&c.

ADDITIO.

a ¶ Iniurioſo.De hoc ꝑ Lud.Ro.conſi.170.per Old.conſi.54.per Anch. conſi. 38.

1 *Tres caſus,in quib.procurator, etiam ante litem cont.& etiam ſubſiſtente cauſa non poteſt reuocari.*
2 *Licet ex tenore inſtrumenti procuratoris prima facie non appareat,ꝙ quis ſit procurator in rem ſuam,ſed ſimplex,tamen admittetur ad probandũ contrarium,ſi vult vt non poſſit inuitus remoueri.*
3 *Procurator in rem ſuam,ꝙ poßit fieri dupliciter,& an poßit reuocari.*
4 *Procurator poteſt retinere inſtrumẽta cauſæ quouſq; refundatur quicquid expendit de ſuo.*
5 *Mãdatum procuratoris continẽs quod dñs promittit ratũ habere quicquid per ipſum legitime factum fuerit,non eſt ſufficiens,& quare.*

§. Plane ſi dicat Iuriſconſultus.

1 ¶ † Hic vſque ad l.in cauſæ ver.ſed hoc ita, ponit tres caſus.in quib. ẽt ante lit.ꝯt.& etiam cauſa ſubſiſtente non põt procura tor remoueri. Primus qñ eſt procurator in rem ſuam.Secun- dus qñ aliquid expendit de ſuo in cã & petit illud ſibi refundi antequam amittat officium & nõ refunditur. Tertius qñ vult reuocare quo ad quædam,& quo ad quædam non, quia non dẽt audiri,ſed ꝙ vel reuocet quo ad omnia vel in nullo.In pri
2 mo caſu no.ſm̃ Bar.dum dicit & hæc probauerit † ꝙ licet ex tenore inſtr̃i procuratoris prima facie non appareat,ꝙ quis ſit procurator in rem ſuam ſed ſimplex, nihilominus ſi vult pro bare ꝯrium,admittetur quod eſt not.vt ſic non poſſit remoue- ri inuitus.¶Contra iſtum primum caſum op.extra glo, ꝙ im- mo procurator in rem ſuam poſſit reuocari antequam inter- uenerit aliquod de illis trib.quæ habentur in l.2.ff.de noua.gl. in l.ante litem in prin.s̃.e ſentiens illud contrarium, vr̃ ipſum fateri & limitare iſtum tex. ſm̃ illum. Tu dic ꝙ licet dominus ſeu cedens admittatur ad agendum actione directa antequã ĩ teruenerit aliquod de illis trib.non propter hoc procurator in rem ſuam cenſetur reuocatus. quia iſta ſunt diuiſa a domino, & quicquid exiget reſtituet ceſſionario. Idem l. apud Celſum. §.ꝙ ſi is.ĩ.de doli excep.& quod no.s̃.de tut.l.fi.in glo.fi ¶Item opp.de l.ſi quidem. C.de act.& obl.vbi reuocatur. glo.& Bart. ibi dicunt ꝙ ibi non erat procurator in rem ſuam. quod non
3 eſt verum, cum eſſet ibi ad ſuam voluntatem. † Dic ergo ſm̃ Bal.& optime (quod ẽt cogitaueram anteꝗ Bal. viderẽ) ꝙ ꝓ- curator ĩ rẽ ſuã pt̃ fieri dupliciter.Primo transferendo ĩ ipſum iura actionis ad ſui commodum vt cum vendo tibi actionem quam habeo cõtra Titium.vt l.ſecunda.ĩ.de act. & obli.vel cũ tibi cedo ex cauſa venditionis vel donationis, quo caſu tranſ- fero in te vtilem & exercitium directarum, & tunc non poſsũ te reuocare ante lit. cont.vel poſt, nec auferre tibi quod in te tranſtuli,licet tñ poſſim agere ſicut tu antequam aliquod illo- rum trium interuenerit, & ita loquitur iſte tex. Secũdo modo põt fieri non transferendo in te vtilem actionem,quia nec vẽ do nec cedo,ſed ſolum exercitium directarum,quia facio te ꝓ curatorem ad exigendum, & quicquid exiges apud te rema- neat, nam diceris pp hoc vltimum procurator in rem tuam, & iſto caſu tam expreſſe, quam tacite per mortem re integra, reuocari põt, quia & per mortem reuocatum mandatur, & iſte caſus in d.l. ſi quidem. & in l.ad cum.in prin. ĩ.de dona. & adde quod no.glo.ĩ.quib.mod.pignus,vel hypote.ſolui.l.ſicut.
4 §.ſi procurator.& Bal.in l.j.de act.& oblig.¶†Ex ſecundo caſu colligit Bart. ꝙ procurator poteſt retinere inſtrumenta cauſæ
5 quouſque refundat̃ quicquid expendit de ſuo. † Ex tertio ca- ſu colligit,Bar.non eſſe ſufficiens mandatum procurationis ĩ quo continetur, ꝙ dñs promittit ratum habere quicquid per
a ipſum legitime[a] factum fuerit, quoniam poſſet poſtea dicere non approbo,quia non fuit legitime factum, & ſic quædã ap- probaret quædam reprobaret,quod facere non poteſt, vt hic debet ergo dicere,ꝙ promittit rata,& grata habere omnia per ipſum gerẽda ſine aliqua limitatione, ſm̃ qđ no.hic ex dictis Bar.Et de articulo facto hic per glo.an admittatur variatio,vi de per Bar.in l.de reb.ĩ.rerum amotarum.

ADDITIO.

a ¶ Legitime Cuius efficaciæ ſit tale mandatum vide per Lud.Ro.conſi.63.

LEX XXVII.

1 *Geſta per illum qui non habet mandatum non præiudicant, ideo reuocatio non eſt neceſſaria,nec diſtinctio,ante lit.cont.*
2 *Patiens aliquid fieri ſuo nomine qualiter cenſeatur facientem præponere ad illud,& mandatum dare.*

IN cauſæ.

1 §. Sed ita hoc ſi. † Geſta per illum q nõ habet mandatum non præiudicant, ideo reuocatio non eſt neceſſaria,nec diſtinctio ante li.cont.vel poſt h.d. ¶In tex.ibi,non præiudicãt,ſubaudi. Sed ſibi ſic,& in principali negocio,ſi efficiat̃ hr̃s dñi,vt no.in addi.Spec.tit. de ſen.§.fi. in fi.& facit C.quib.res iud.nõ nocet. l.j.& vide Bart.in l.licet.C.eod.glo.in l.iiii.& in l.ſi iure. §.hoc
2 iure.ĩ.de excep.rei iudi.hęc vera,ſi te ignorante geſta ſunt.†Si vero te ſciente, & patiente aliquis noĩe tuo fuit in iudicio,an tibi pĩudicent geſta ꝑ eum,ſi non habeat mandatum in ipſa, nec poſtea ratificaſti? Dic, ꝙ ſi egit tuo noĩe tunc pĩudicat ti- bi,quia videris mandaſſe patiendo cum poſſes ꝯdicẽdo ipſum impedire.Et hoc voluit Inno.in c.ex parte decani.extra de re- ſcrip.licet Bart.ſentiat ꝯrium.in l.ſępæ.ĩ.de re iud. de quo per Bal.C.eo. l.licet.de fur.l.falſus.facit ad hoc l. j. §. magiſtrum.ĩ. de exercitoria.& l.fin.ĩ. quod cum eo. vbi patiens aliquid fieri ſuo noĩe cenſetur facientem pponere illi miniſterio,& mãda tum dare, ſed ſi nõ venit ad iudiciũ defendendo eum, qa põt defendere ẽt inuitũ,vt in l.ſolonẽ alias iudiciũ. ĩ.de ſol.nõ ſic vr̃ ꝯſentire ꝑ ea,ꝗ no.gl.in l.Caius.ĩ.de pig.act.dicit tñ Bal. hic vnum verbum notabile, ꝙ ſaltem in ſubſidium geſta præiudi cabunt tibi, quia ſi bona eius non ſufficiunt pro executione ſñiæ quæ debet mitti executioni ꝯ eum,vt l.Paulus.ĩ.eo.mitte tur executioni ꝯ te, & dicit eſſe tex.notabilem ad hoc proban dum.C.vbi de cri.agi.oportet.in auth.qua in prouincia.§.j.qđ dictum perpetuo tene menti,ſecus ſi ignoraſſes.

1 *Translatio inſtantiæ ex parte agentis de domino in procuratorem,vel ecõ uerſo vel de vno procuratore in alterum,non impedit committit ſtipula tionem iudicatum ſolui.Item ex illa ſtipulatione pro procuratore inter- poſita quæritur vtilis domino ſine ceßione.*
2 *In iudicialib. quæritur domino per procuratorem vtilis actio ſine ceßione.*
3 *Et quid ex contractu procuratoris ex quo fuit confectũ inſtrumentũ guarẽ tigiæ cõtinens præceptum notarii quod meretur executionem ex forma ſtatuti,tanquam præceptum iudicis factum in confeſſum.*
4 *Quando ſit translatio inſtantiæ de domino in procuratorem,& ecõuerſo ad quid ſit neceſſaria ceſſio,ſeu proſit.*
4 *In ceßione requiritur titulus ſcilicet contractus vẽditionis,vel donationis.*

1 §. Si ex parte actoris. †Translatio inſtantię ex parte agentis de domi- no in procuratorem, vel econuerſo, vel de vno ꝓcuratore in alterum non impedit committi ſtipl'onem iudicatum ſolui. Item ex illa ſtipl'one pro procuratore interpoſita ꝗritur vtilis dño ſine ceſſione.h.d.Primam partem declara ut plene hr̃, & dixi in l.Iul.s̃.qui ſatiſ.cog.quia ſecus,qñ fit translatio ex parte rei,& ꝗ ſit rõ diuerſitatis,dic vt ibi.Rõ autem quare eſt duplex vna,quia ſtipl'o iudi.ſolui eſt prætoria,& rña eſt,ꝙ in prætoriis ſtipl'onib.quærit̃ vtilis dño ꝑ ꝓcuratorẽ,ſine ceſſione. l. ĩ oĩb.
2 de prętо.ſtipu.†Alia eſt iudicialis fauore iudiciorũ, & ad hoc allegat̃ iſte §.quod patet,quia ſñia non eſt de iure prętorio,ſed
a ciuili,[a] & tñ ex ſñia lata ꝓ procuratore ꝗritur vtilis dño, ſine ceſſione,

ADDITIO.

a ¶ Et ſtricti iuris,vt l.fin.C.ſi plures vna ſentent.& glo.in l.Iul.verum.ff.de cond. & indeb.

ceſſione,ut ĩ.l.prox.& ex hoc Bar.in l.ante litẽ,cũ ſeq.ſ.e.dicit
ꝙ dño q̃rit̃ vtile ius inſtãtię inchoatę ꝑ procuratorẽ, & acq-
ritur ſine aliqua ceſſione rõne cuius iuris p̃t actus geri in litẽ,
vt valeat eo caſu quo ꝓcurator nõ eſt reuocatus.qđ dic,vt ibi
dixi. quare ergo requirit̃ ceſſio quam gl.hic dicit requiri cum
ſit trãslatio de ꝓcuratore in dñm?dic, vt dicã ſup ea.Dicit etiã
3 Bar.†in l.poſſeſſio. §.& ſi poſſeſſio.ĩ.de acqui.poſ.per iſtũ tex.
ꝙ ex cõtractu procuratoris ex quo fuit confectũ inſtrm gua-
rentigiæ in quo continetur præceptum notarii tanq̃ iudicis or
dinarii ꝑꝑ qđ ex forma ſtatuti meret̃ executionẽ ſicut ſnĩa dif
finitiua, uel præceptum iudicis factũ in confeſſum iuxta.l.de-
bitori.ĩ.đ iudiciis.poterit dñs petere executionẽ licet ꝓcurator
ſibi ius non ceſſerit,q̃a cẽſet̃ actus iudiciarius, vt notariꝰ tanq̃
iudex ordinarius ex forma ſtatuti facia dcñ p̃ceptũ.Et ita đ fa
a cto dicit ſe rñdiſſe[a] cũ opponeret̃ ꝯ dñm petentẽ inſtrm execu
tioni mãdati, ꝙ iꝰ nõ erat ſibi ceſſum, & ſic videbat̃ nõ poſſe
peti ꝑ illũ.§. & ſi poſſeſſio.Et hoc in ꝓcuratore hñte mãdatũ
ſed ſi ñ hẽat,ſecuta ratihabitione dñi,q̃retur ſibi vtilis ſitr ſine
ceſſione vbicunq; ſi habuiſſet mandatũ fuiſſet a principio ac
q̃ſita.Ita no.ꝑ eũdẽ Bar.in l.3.§.j.ĩ.iud.ſol. ¶In tex.ibi dicimꝰ
cõmitti iudicatũ ſol.ſtipl̃onẽ,videbat̃ ꝯriũ,q̃a ſi dñs incepit li-
tẽ & fuit ſtipulatus, certũ eſt ꝙ reꝰ ꝓmittit ſoluere oẽ illud in
quo erit ꝯdẽnatꝰ dñs ſtipulanti.Si ergo poſtea transferat̃ lis in
ꝓcuratorẽ, ꝯdemnatio ꝯcipit̃ in ꝑſonã ꝓcuratoris ñ in ꝑſonã
dñi,ſicut ecõuerſo ex parte rei ſi reꝰ tranfert litẽ in ꝓcuratorẽ
poſt ꝯteſtationẽ factã ꝑ eũ,q̃a ꝯdẽnat̃ ꝓcurator & ñ dñs,q nõ
eſt in iudicio.l.j.C.de ſen.& no.in l.ſi q̃s cũ ꝓcuratorio.in glo.
ĩ.e.iõ videbat̃ ſtipl̃onẽ nõ ꝯmitti quaſi nõ impleta ꝯdõne ſub
qua fuit facta.ſed ꝯriũ eſt,quia ſi ꝯdẽnat̃ ꝓcurator,cenſetur ꝯ-
demnatus dñs,& idem econuerſo ſi procurator fuit ſtipulatus
id in quo reus condemnabit̃ ſibi, & poſtea litẽ conteſtatus eſt
ex iuſta cã ꝯdemnatio fiet ipſi dño & tñ ſtipl̃o committet̃.Ad-
uertendũ tñ, quia hoc caſu cõmittet̃ ꝓcuratori quo ad dire-
ctam actionẽ,dño vero quo ad vtilẽ, vt in fin.huius §.licet ex
ſnĩa q̃ non cõcipitur in perſonam procuratoris nec vtilis nec
directa procuratori quęrat̃,ſed dño.in caſu aũt præcedenti,qñ
ſtipulatus eſt ipſe dñs, cõmittit̃ ſibi quo ad directã procurato-
ri nullo modo. ſed ex ſnĩa lata pro procuratore bene quærit̃
procuratori directa, dño vero vtilis.& ita colł̃r ex iſto text.ſi
bñ inſpiciat̃, & ex gl.ſubtiliter intuendo.¶In gl.ſup verbo trãſ
ferri ibi,opʒ,ꝙ illud ius cedat,vult ergo iſta gl. ꝙ ſi dñs fuit li-
tem cont.& ſic translatum eſt ius inſtantiæ in perſonam eius
ſi poſtea conſtituat ꝓcuratorem,quia forte ipſe non põt ꝓſeq
aliis impeditus,neceſſe eſt vt cedat ꝓcuratori ius inſtãtiæ,alias
nõ poſſet ꝓcurator ꝓſequi, & ita econuerſo,ſi ꝓcurator fuiſ-
ſet lit.cont.& poſtea fuiſſet remotus ex iuſta cã nõ poterit dñs
ꝓſequi niſi ꝓcurator ſibi cedat gl.vero.ſ.e.l.mutari. ponit aliã
practicam,ꝙ oĩa illa acta,& geſta repetant̃ eo.ꝯtextu inter il-
lum ĩ quem facta eſt translatio litis, & reum. Eſt ergo longa
dr̃ia inter iſtos modos,nam iſte vltimus non habet locum niſi
reus conſentiat,in primo vero non requiritur eius conſenſus,
quia poſſum cedere ius,quod habeo contra te,ẽt te inuito.In
2.fit quædam nouatio.quę habet vim cuiuſdam delegationis
& ſic pœnes primum vtile remanet, & in ſecũdum ĩ quem fit
translatio incipit directum ius inſtantiæ,ſed primo caſu penes
cedentem remanet directa,& tranſfertur vtilis in ceſſionariũ,
ex his ſequit̃ tertia differentia, quia in vltim.caſu euaneſcit ſti
pl̃o iudicatum ſolui,& fideiuſſores,qui non cenſentur repeti-
ti in obl̃one noua,niſi agat̃ expreſſe. l.aliam. ĩ.de nouatio.re-
petentur,ſed in primo caſu ſecus,& ita declarat Bart.in l.ſi an
4 te acceptum,ante fi.ĩ.iudicatum ſolui.¶†Sed vidẽdum eſt, ad
quid ſit neceſſaria iſta ceſſio.Nam ſi ꝓcurator fuit litem ꝯteſta
tus dño acquiritur vtile ius inſtantiæ ſine ceſſione,vt ſ.dixi,ſm
Bar.rõne cuius põt ꝓſequi, ergo ceſſio,non eſt neceſſaria hoc
caſu.Itẽ econtrario ſi dñs fuit conteſtatus, & poſtea cõſtituat
ꝓcuratorem, licet non cedat ius inſtantiæ,& ſic non transfer-
tur vtile, tñ cedit ſibi exercitium directo iure inſtantiæ,ſicut ſi
ante lit.cont.conſtituiſſet ipſum,& concederet ſibi exercitiũ ſi
ne actione,rõne cuius poſſet agere,licet ſibi actionem non ce
deret,ergo iſta ceſſio non eſſet neceſſaria,nec prędicta noua-
tio,& hoc tenet hic Bal.dicens non reperi iure cautum ꝙ iſta
ceſſio debeat fieri,non tñ declarat vt dixi.Et hæc opi.mihi pla
cet, quia video ex parte rei,ꝙ ſi poſt lit.cõt.per eum cõſtituat
ꝓcuratorem põt proſequi, & condemnari,licet in eo non ſit
radicatum ius inſtantiæ,ſm opi. glo. vt no.in l liber.§.fin.ĩ.de
neg.geſt.& ĩ.e.l.ſi q̃s cũ procuratorio.in j.gl.& in l.j.C.de ſent.
nec dñt ibi gl.aliquid de iſta ceſſione, idem ergo debet eſſe ex
parte actoris.Poſſet tñ dici, ꝙ licet non ſit neceſſaria, ſi tñ ſit
poſſet eſſe vtilis,nã ſi procurator transferat in dñm, & cedat ñ
poterit poſtea aliquem actum facere dño prohibente quaſi re
manſerit apud eum eius directũ inutile l.3. C. de nouatio.ſed
ſi non ceſſiſſet, poſſet aliquem actum facere præiudicialem
dño rõne directi iuris, quod in eo adhuc reſidet, & econtra ſi
dñs fuiſſet conteſtatus, & poſtea ꝯſtitueret ꝓcuratorem,& nõ
cederet ius inſtantiæ, poſſet ipſum qñcunq; reuocare,ẽt poſt
geſta per eum,& ſine cã,quia in ꝓcuratore non eſt radicatum
ius inſtantiæ, ſed poſtq̃ ceſſit non poſſet reuocare ſine cã ma-
xime poſt aliqua geſta per eum, & iſta nõ tangunt̃ ꝑ aliquos
& ꝑ iſta no.ꝙ iſta translatio fiat ſine ceſſione facit.ĩ. de euict.l.
ſi ideo.& ĩ.de iud.l.tã ex ꝯctib.In gl.ibi inter abſentes.iſtã gl.di-
ſputando reprehẽdit Pet.de Cern. vt refert Io.An.in addi.Spe.
ti.đ ceſſione actionis nã aut interuenit nũcius, vel epl̃a,& iſta
5 gl.non hẽt dubium,aut non interuenit,&†eſt falſa,q̃a ĩ ceſſio
ne req̃rit̃ titulus ſ.ꝯctus venditionis vel donationis.l.per diuer
ſas.C.mand.qui non geruntur inter abſentes, niſi mediãte nũ-
cio,vel epiſtola.l.conſenſu.ĩ.de actio.& obl.cum ibi notatis.

ADDITIO

a ¶ Reſpondiſſe. Quod per procuratorem quæratur domino actio ſine ceſſione firmauit Lud.Ro.conſi.76.& conſi.86.

LEX XXVIII.

1 *Actio quæ acquiratur domino ex ſtipulatione iudicatum ſolui per procuratorem interpoſita vel ex ſententia lata pro eo.*

2 *In quib.acquiratur domino vtilis actio ſine ceſſione ex ſtipulatione interpoſita cum eius procuratore.*

3 *Procurator ad agendum ꝙ non poſſit petere executionem ſententiæ ſine nouo mandato,niſi ſit conſtitutus in rem ſuam,vel ad exigẽdum, vel etiã ad lites futuras vel pro expenſis factis in lite agat.& nu.4.*

4 *Actio vtilis competens domino, quando præferatur directæ quæ competit procuratori.*

5 *Quod debitor ſoluens procuratori virtute directæ actionis liberetur,non tamen cogitur ſoluere.*

1 SI procurator. ¶†Ex ſtipl̃one iudicatum
ſolui per ꝓcuratorem inter
poſita,& ex ſnĩa lata ꝓ eo acq̃rit̃ dño vtilis actio,
ꝓcuratori vero directa,quã intentare non põt,niſi
ſit ꝓcurator in rem ſuam, vel niſi ad hoc habuerit mandatũ.
Ex ſtipl̃one vero p̃dicta ꝑ ꝓcuratorem,vel defenſorem rei ĩter
poſita dñs nullo mõ tenet̃ directa, vel vtili licet ex ſnĩa lata ꝯ
ꝓcuratorẽ dñs teneat̃ vtili, non ſic ex lata ꝯ defenſorem ſine
mandato.h.d.tota l. Et ſic primo loquit̃ in ꝓcuratore actoris,
ſecundo in ꝓcuratore,vel defenſore rei,vt ibi ꝑ ꝯriũ.¶In text.
2 ibi ex ſtipulatu†actio vtilis eſt,ſubaudi ſine aliqua ceſſione,vt
ſ.prox.§.in fi.& eſt ſpãle duplici rõne,vt ibi dixi,ſicut ĩ quibuſ-
dam caſib.enumeratis ꝑ gl.inſt.de inut.ſtip.§.fi. quia rł̃r eſt cõ
tra vt l.poſſeſſio quoq;.§.& ſi poſſeſſio.ĩ.de acq.poſ.& p̃t intel-
ligi ſiue ꝓrcurator fuerit litem ꝓſecutus, vſq; ad ſnĩam incluſi
ue,ſiue fuerit reuocatus in caſu ĩ quo potuerit remoueri.¶In
tex.ibi inuito &c.vr̃ autem agere me inuito eo ipſo,ꝙ ñ oſtẽ-
dit nouum mandatum,vt patet.ĩ. dum dicit, nec ad eandẽ rẽ
ꝓcurator factus.ĩ.e.l.non ſolum.§. ſed interdum,vbi cogit̃ ca-
uere de rato,ſi dubium eſt de tali mandato, poſito ꝙ intentet
directam ſibi competentem.Primum.n.mandatum non extẽ-
ditur ad actiones iſtas de nouo poſt ipſum quæſitas,licet ꝑ ꝓ-
curatorem,& ipſi procuratori quæſitæ ſunt ad vtilitatem dñi,
vnde vr̃r ipſius dñi,& ſicut illę quę ſunt ꝓpriæ ipſius dñi quæſi
tæ poſt mandatum primum non poſſunt ꝑ procuratorem in-
tentari ſine nouo mandato,ita nec iſtæ licet directæ cõpetant
ꝓcuratori.Sed ꝯtra,ꝙ immo poſſint intẽtari,niſi in trib.caſib.
poſitis in l.3.C.de nou.Sol.(licet hoc non tangat̃ per alios)ꝙ
ibi loquit̃ in directa,quę ſemel fuit ꝓpria illiꝰ cui competit,&
ad illius vtilitatem introducta,licet poſtea ꝑ ceſſionem tranſ-
lata fuerit vtilitas in alium,hic in directa, quę a principio fuit
ꝓcuratori q̃ſita nõ ad ipſius vtilitatem, ſed dñi,vnde penes ip-
3 ſum eſt penitus inutilis etiã in caſu illius l. † & ſic reus ab ipſo
ꝯuentus põt ꝯtra ipsũ excipere, & eum repellere,niſi oſtendat
ſe habere nouũ mandatum,vel ꝙ ſit ꝓcurator in rem ſuã ẽt ſi
dñs exp̃ſſe nõ ꝯtradicat, nec interuenerit,aliquod de illis trib.
ſicut in directa,quæ remanet penes hr̃dem poſt reſtitutã hr̃e-
ditatem,& idem ſi petat executionem ſnĩæ implorando iudi-
cis officium.Sed adhuc ꝯtra,ꝙ immo p̃ferat̃ directa competẽs
4 ꝓcuratori.ꝑ l.ꝓcuratorib.C.e.ſol. †Et hoc ẽt not.quantum ad
ipſam inſtantiam ꝓſequendam ius directum,quod eſt apud ꝓ
curatorem p̃fert̃ vtili,quod eſt apud dñm,& põt ꝓcurator im
pedire illũ ꝓſequi,ſi vult facere id quod ipſe dñs vellet facere,
vt dixi ſ.e.l.ante litem.cont.cum ſeq.quia ſnĩa eſt ꝓpria ipſius
ꝓcuratoris,ſed in his q̃ concernunt executionem ſnĩæ,& finẽ
lit.vtilis competens dño p̃fert̃ directæ competenti ꝓcuratori,
quia executio non debet fieri ad vtilitatem ꝓcuratoris,ſed dñi
tene mẽti,q̃a iſta declarãt iſtam l.Et ſic cum q̃rit̃ an vtilis p̃fe-
rat̃ directæ,vel econuerſo directa vtili debemus inſpicere cu-
ius ſit negocium cui competunt,quia ſi eſt illius cui competit
directa,illa p̃fert̃ vtili,ut in l.qua rõne.§.litem.ĩ.de acq.rer.do.
& ĩ.de loco pub.vten.l.2.ſi vero eſt illius cui cõpetit vtilis,tũc
illa p̃fert̃,vt hic.de quo articulo vide ꝑ Cy.in d.l.3.C.de noua.
In tex.ibi,nec ad eandem rem procurator factus,vr̃ autem ad
hoc factus ſi haberet mandatum,non ſolum ad agẽdum, ſed
ẽt ad exigendum, vel ad agendum generał̃r ad oẽs lites p̃ſen-
tes,vel futuras ſm Bar. & poſſet petere executionem ſentẽtię.

Adde

Adde alium caſum ſin.j̃.e.l. actoris.videlicet qñ ſibi debetur
a domino pro expenſis factis in lite ſi pars ſibi nõ ſatisfaciat
ex̃ iſtos caſus licet habeat directam actionem tam ex ſtipula-
tione iudicatum ſolui,q̃ ex ſententia,non poteſt eam intende
re nec petere executionem ſñiæ.& idem vr̃ in procuratore q
alieno nomine ↄ̃xit per inſtr̃m guarentigiæ vt non poſſit pe-
tere executionẽ ipſius licet ex eo ſit ſibi q̃ſita directa actio, qa
non ad ſuam vtilitatem ſed ↄ̃,qa ex ſuo ↄ̃ctu poteſt ſolui,vt ſ̃.
5 de pac.l.ſi vnus.poſt prin.& l.ſi ſeruus de ſolu.†Sol. ſi debitor
ſponte ſibi ſolueret virtute directę actionis,vel iuris,liberare
tur fauore liberationis vt ibi ſed ſi non vult ſponte non com
pellitur ei ſoluere,nec iudicium cum eo ſuſcipere niſi in caſi-
bus ſupradictis. & iſta nota quia male declarantur nec tangũ
tur per alios.

LEX XIX.

1 *Si dato libello contra vnum compareat alius tanquam procurator in rem ſuam pro ſuo intereſſe poteſt talis opponere exceptionem competentem ex ſua perſona niſi actor dicat ꝙ perſona domini ſit legalior,& quare & quando procedat,& num.2.3.& 4.*

3 *Qualiter probatur quem eſſe legaliorem altero.*

4 *Si agitur actione reali contra eum qui dolo deſiit poſſidere & compareat poſſeſſor an poterit actor excipiendo dicere quod vult litigare cum primo poſſeſſore quia eſt legalior.*

5 *Si ago ↄ̃ vnũ & cõpareat alius quando tenear ipſum admittere,et nu.6.*

6 *Quando eſt neceſſe quod principalis compareat quia procurator non habet mandatum ſpeciale,tunc procurator debet facere ipſum comparere & venire ſuis expenſis.*

1 SI actor malit. ¶ † Si dato libello ↄ̃ vnũ
compareat alius ad illum
defendendum pro ſuo ꝓprio intereſſe, & ſic tanq̃
procurator in rem ſuam, nõ cogitur actor ipſum
admittere ſi allegat & probat dñm,ↄ̃ quem libellum dederit,
fore legaliorem.h.d.& eſt ſingularis lex & forte non eſt alibi.
Pone caſum,cum agitur actione reali ↄ̃ emptorem,& poſſeſ-
ſorem rei,& comparet venditor pro ſuo intereſſe, quia ſi ille
ſuccumberet,haberet regreſſum de euictione ↄ̃ eum. Vel po-
ne in actione pſonali ſi creditor hæreditarius agat ↄ̃ hr̃dem,
q hr̃ditatem vendidit,nã remanſit obligatus,& actiones paſſi
uas non tranſtulit in emptorẽ,vt no.gl.in p̃cedenti ver. circa
fi.gl.mag. Si comparet emptor ꝓ ſuo intereſſe,qa ſi venditor
ↄdẽnaret & ſolueret,repeteret ab emptore,qa ſic cenſet̃ actũ
a princ.vt habeat hr̃ditatẽ cũ oĩb.oneribus & emolumentis.
¶In tex.ibi[dñm]ſubaudi ↄ̃ quem dederat libellum.¶In tex.
2 ibi,ↄuenerit.ſ.litem ꝓſequi.¶†In tex.ibi[q̃ eũ q in rẽ ſuã pro
curator]ſubaudi admittere ad ꝓſequẽdũ tanq̃ cãm ꝓpriã.nõ
.n tenet̃ ſi non vult.ſi aũt vellet,poſſet, & tunc ille deberet ꝓ-
mittere in primo caſu rẽ reſtituere, licet eã non poſſideat ſub
pęna,vt no.in l.iij.§.fi.j̃.de alie.iu.mu.cau.fa.¶Sed opp.ꝙ im-
mo actor cogat̃ ipſum admittere,vt in l.ſed ſi lege.§.ſi rẽ.in fi.
j̃.de pe.hę.& in l.procurator ad exhibendũ.j̃.rem ra.hab. vbi
dr̃ ꝙ talis ꝓcura.põt opponere exceptionem competentẽ ex
ſua perſona,vt j̃.man.l.idemq;.§.gñaliter. ſol. illa iura limitã
tur ꝑ iſtam l.ſingularem,niſi actor dicat perſonam illius ↄtra
quem dedit libellum fore legaliorem,ita intelligit gl. hanc l.
3 per l.fi.C.e.& †tunc dẽt probare ꝙ probabit aliquo de modis
q hñr in l.j.& ij.j̃.de alic.iu.mu.cã fa.ſed adhuc ↄ̃ ꝙ iſta diſtin-
ctio non ſit adhibenda imo indiſtincte teneatur admittere ꝓ-
curatorem maxime ſi habeat mandatum, vt ſ̃.eadẽ l §.vſus.
ſi vellet comparere tanq̃ procurator vel defenſor ſimplex fa
teor ↄ̃rium, qa ſi perſona dñi eſt legalior, nõ tñ poterit arcta
ri ad comparendum in judicio,niſi ad rñdendum poſitionib.
& ſua rñſio p̃iudicabit in litẽ,quia ſuo noĩe agitatur,& rema
net cõſultum actori.ſed qñ vult admitti tanq̃ ꝓcurator in rẽ
ſuam pro ſuo intereſſe,rñſiones,q̃ poſtea fierẽt per dñm nul
lum p̃iudicium ſibi facerent,qa lis eſſet propria ipſius procu-
ratoris,& ſic non remaneret ↄſultum actori,& in hoc funda
tur deciſio huius legis ſingularis, & eo mõ dẽt intelligi & li-
mitari l.planę.j̃.fa.cr.Et ad primum exemplũ, quod poſui de
actione reali,vide glo.q̃ ipſum ſentit in l.j.C. vbi in rẽ act.in j.
4 gl.dum allegat iſtã l.& l.fi.C.e.ti.de proc.¶† Sed q̃ro dicto ca-
ſu quid ſi ago actione reali ↄ̃ illum qui dolo deſiit poſſidere,
& comparet poſſeſſor,& vult in ſe ſuſcipere iudiciũ, ego no-
lo ipſum admittere dicens velle litigare cũ primo poſſeſſore,
qa legalior & melius informatus,an habebit locũ iſta lex? q
dam tenent ꝙ ſic.& iſto mõ ponunt hic caſum,vt patet ĩ pri.
gl.mag.vſq; ibi.ſed hunc reproba.gl.hic reprehendit, qa talis
poſſeſſor non põt dici procu.in rem ſuam ſed potius dñs, qa
actio realis vel in rẽ ſcripta dẽt principlr̃ dirigi ↄ̃ ipſum,vnde
non comparet vt procurator,ſed vt dñs,& ſi vult litẽ in ſe ſu-
ſcipere,liberat primũ a iudicio,& põt primus iudiciũ declina
re qđ vr̃ approbari in ll.allegatis in gl.j̃.de nox.in l. de illo cir
ca fi. & in l.et.§.item ſi qs dolo.j̃. de pe.hę. q̃ non debent limi
tari per hanc l.quã reputat Bar.valde no.ſed ſi ago ↄ̃ poſſeſſo-
rem,& cõparet non vt poſſeſſor ꝓ ſuo intereſſe, ſed cõparet
vt procurator in rẽ ſuã,hẽt locum iſta lex.Sed ↄ̃,quia hoc ca
ſu loquitur l.ſed & ſi lege.§.ſi rem diſtraxerit.j̃.de pe.hæ.& tñ
in fin.illius §.dr̃ idem ꝙ ille liberat conuentum offerendo ſe
paratum ſtare liti ac ſi poſſideret, quare ergo reſtringimus il-
lum §. per iſtam.l. & non ſic p̃cedentẽ? Rñde ꝑꝑ ea q̃ ſ̃. dicta
ſunt,quia iſta lex loquit̃ qñ procurator in rem ſuam non dñs
comparet, & hoc ideo quia hic non erat in ptãte actoris au-
ferre ius competens ſibi,talis.n. procu.comparens pro ſuo in
tereſſe põt opponere excep.ex ſua pſona, vt ſ̃.dixi.ſi ergo poſ
ſem ipſum repellere,auferrem ſibi hanc cõmoditatẽ. Rñdeo
non eſt verum, qa poſito ꝙ ꝓſequat̃ litẽ cũ poſſeſſore pote
rit opponere dictã exceptionẽ vt faciat ipſum abſolui,& iſto
mõ põt intelligi ille §.item ſi rẽ diſtraxerit.ĩ fi. ſed ſi ipſum ad
mitteret,non remaneret hic ↄſultũ ↄ̃ poſſeſſorẽ ꝑ ea q̃ ſupra
dixi circa ſm̃ exemplũ de actione pſonali qñ creditor hr̃dita
rius agit ↄ̃ venditorẽ hæreditatis,& comparet emptor.Quęri
tur quid econuerſo ſi agit ↄ̃ emptorẽ & comparet venditor?
certe iſtud non põt ꝓcedere, niſi emptor velit ſponte iudiciũ
ſuſcipere,qa non eſt obligatus,vt in l.ii.C.de pac.ſed poſſet ꝓ
cedere ꝑ viam reconuentionis ſi emptor ageret ↄ̃ creditorẽ,
ex cã hr̃ditaraia,& creditor vellet reconuenire vẽdtorem, &
vellet ꝙ emptor caueret de defendendo.& iſto mõ ponunt q
dam caſum,vt hr̃ in gl.ibi ſecundo pone.quẽ caſum finalr̃ re
probat,qa emptor cũ habeat cãm oneroſam licet in hoc di-
catur ꝓcurator in rẽ ſuã non tenetur defendere venditorem
5 in cã reconuentionis,vt j̃.e.l.ſi qs in rẽ ſuã.Br̃†ergo recollige,
ꝙ ſi ago ↄ̃ vnum & cõpareat alius an tenear ipſum admitte-
re?nã ſi comparet vt ſimplex ꝓcurator,vel vt ſimplex defen-
ſor indiſtincte teneor ipſũ admittere ꝑ l.j.§.vſus.ſ̃.e. & ſic erit
neceſſe ꝙ primus compareat ad rñdendum poſitionib.& tan
quam melius informatus poterit compelli ad comparẽdum
ꝑ l.fi.C.e.ſupple niſi ꝓcurator faceret ſibi dari a dño ſpãle mã
datum ad rñdendum.& ita limitat Iac.But.illam l.per c. cum
dilectus.extra e.ti. & ita practicatur in ciuilib. ſed in crimina-
lib non ſufficeret hoc quo ad citatum excuſandum,ſed opus
eſſet perſonali comparitione ex qua iudex põt melius infor-
mari,vt eum poſſit ponere ad torturam, vt videat quo vultu
qua trepidatione,&c.vt in l de minore.§.tormenta. j̃. de qõ.
6 †Et no.ꝙ qñ eſt neceſſe ꝙ principalis cõpareat, qa ꝓcurator
non hẽt mandatum ſpãle, tunc procurator dẽt facere ipſum
comparere & venire ſuis expenſis,al̃s repellitur & ꝓceditur ↄ̃
abſentem tanq̃ contumacem,quaſi miſerit ꝓcuratorem mi-
nus plene inſtructum,de hoc eſt glo.ordinaria quam ꝑpetuo
tene mẽti,in l.ii.§.recte defendit.j̃.quib.ex cau.in poſ.ea. Aut
comparet animo nouandi & transferẽdi totum iudicium in
ſe,& liberandi primum conuentum,& non tenetur actor ip
ſum admitere indiſtincte ꝑ l.ſi mandato meo.in fi.prin.j̃. mã.
licet gl.ſentiat ↄ̃rium in l.liberto.§.fi.j̃.de neg.ge. & hæc eſt cõ
munis opi.vt no.in l.ſolutionem ad iudiciũ.j̃.de ſolu.interdũ
cõparet pro ſuo intereſſe tñ.& tunc diſtingue vt ſ̃.qa aut po
teſt dici verus dñs,vt ſi agit actione reali ↄ̃ non poſſeſſorem,
& cõparet poſſeſſor,& dẽt indiſtincte admitti.aut erat ꝓcura
tor in rẽ ſuã, tñ quia agitur ↄ̃ poſſeſſorem & comparet non
vt poſſeſſor,a quo habuit cauſam,& habet locum iſta l.in a-
ctione autem perſonali ſimiliter pone exemplum, vt ſ̃.dixi.

LEX XXX.

1 *Procurator quando obtinet,poteſt repetere expenſas, quas fecit de ſuo.*

2 *Caſus,in quo procurator actoris poteſt agere iudicati vel petere executionem ſententiæ licet non habeat nouum mandatum,nec ſit procurator in rem ſuam.*

1 ACtoris procurator. †No. ꝙ procu-
rator qñ obti-
net,poteſt repetere expenſas, quas fecit de ſuo. Si
aũt ſuccumberet dic,vt j̃.e.l.q proprio.§. litis im-
2 pendia. cum ibi not. † Item not. caſum ſingularem in quo
procurator actoris põt agere iudicati vel petere executionẽ
ſñiæ, licet non habeat nouum mãdatum nec ſit procurator
in rẽ ſuã.ſ. qñ fecit expenſas ad quas reſtituendas dñs tenetur
& non eſt ſoluendo.Et idem puto ſi eſſet ſoluendo & habeſ-
ſet vel ſoluere nollet,qa eadem æquitas viget,tunc poterit pe
tere vſq; ad quantitatem q̃ ſibi debet̃,ita intellige hanc legẽ.

LEX XXXI.

1 *Contra procuratorem fit executio ſententiæ ſi eſt dominus litis.*

2 *Procurator rei ſi ei ſuccedit quod poſſit conueniri iudicati vtraq; actione & directa & vtili,& qualiter.*

3 *Mandatum de ſoluendo illud ad quod mandans eſt obligatus non finitur morte mandantis.*

4 *Procurator rei non dicitur habere mandatum ad ſoluẽdum niſi appareat expreſſe.*

5 *Procurator actoris ad agendum nõ cenſetur habere mandatum ad exigẽdum vel ſolutionem recipiendam.*

6 *Qui ſoluit condemnationem pro defuncto vel etiam pro condemnato recuperat ab eius hæredibus per viam repetitionis & ſic ab ipſo condemnato,ſed vtrunq; per viam agendi mandati & quando neg.geſt.*

SI quis cũ procu. †Procurator rei cõ demnatus põt conueniri iudicati, vel ꝯ eum ſnĩa mitti executioni ſi factus eſt dñs litis, quia ſucceſſerit principali dño pro parte qua ſucceſſerit. & ſi aliquid ſoluitur vl
2 tra ſponte, recuperat actione mãdati vel neg.geſt.h.d. †in tex.
ibi [non recte recuſabit] quam tñ recuſare poterat ſi dño non ſucceſſiſſet ſi habuit mandatum, ſecus ſi non habuerit, vt ĩ.e. l.Plautius.qñ aũt habuit, licet directa actio iudicati cõpetat ꝯ eũ, eſt tñ inutilis, ſed cum poſtea ſuccedit dño efficitur vtilis, & ita intelligunt quidam iſtum tex. ꝙ conueniat directa ſuo nõie, non tanq̃ hæres, ſed quaſi hr̃s, pp ꝙ citatio eſt efficax non aũt vtilis, quia tenebatur dñs, quia vbi põt hr̃e locum directa ceſſat vtilis, vt l.Stichũ.§.aditio ĩ.de ſolu. & hoc vult hic gl.ii.dum alle.illum §.vel dic, ꝙ vterq; põt conueniri, & directa nõie ſuo & vtili nõie defuncti; quia poſſet cõueniri, quili
3 bet alius hr̃s. ¶ †In tex.ibi mandati actionem, ex iſto tex. colli
ge primo ſ̃m Bal. intelligendo ſ̃m primam lect. gl. ꝙ loquat̃ de mandato facto a defuncto, qđ mandatum de ſoluendo il
a lud ad qđ mandans eſt obligatus, ñ finit̃ morte[a] mãdantis re integra, pbat̃ ĩ l.fundi §.ſi amicus. ĩ.de acq.poſ. & in hoc fun
4 dat̃ c.ſi ſup gratia de of.dele.lib.vi. ¶ †No.ii. ꝙ procurator rei non dr̃ hr̃e mandatũ ad ſoluendũ, niſi appareat expreſſe, qđ patet ex eo, ꝙ ſequit̃ de actione nego.geſt. q̃ nunq̃ daret̃ ſi ſ
5 cenſetur hr̃e mandatum. †ẽtrario procurator actoris ad agẽ
b dum non cenſetur hr̃e mãdatum ad exigendum, vel ſolonẽ[b] recipiendam, vt l.hoc iure. ĩ.de ſo. & s.de pac.l.ſed ſi tñ.in pri.
6 ¶ †Tertio, & vlt. no. ſ̃m eundem, ꝙ ille qui ſoluit condemnationem pro defuncto, vel ẽt pro condẽnato recuperet ab eius hæredib. per viam repetitionis. Et ſic ab ipſo cõdemnato, ſed vtrunq; per viam agendi mandati vel negotij geſt. Dic ꝙ aut ſoluit ſponte, tunc agendo neg.geſt. ſed ſi fuiſſet aliquis coactus per iudicem, vt quia erat fideiuſſor cõdemnati, & ſic fuerit facta executio ꝯ eum, põt petere vt eodẽ officio compellatur condemnatus ad reſtituendum de quo hic vide no. p Bal.

A D D I T I O N E S.

a ¶Morte. Quando morte mandantis non finiatur mandatum, vide per Ro.conſ. 201. & 119. Morte imò finitur regulariter, vt l.mandatum C. man. ſi ñ mandatarius ignorans aliquid egerit bñ egiſſe dr̃, quia inter ignorantes non fit mãdati [illegible] & hoc vĩ tangere Bar. in §.ſi amicos. vt finiatur requiritur ſcia mandatarij de morte mandantis. Ad hoc ſi ſcientib. hr̃ib. gerat aliqd & non ꝯdicentib. tacite vr̃ continuarĩ mandatũ. ſic intellige d.l.fundi.§. ſi amicus.ff.de acqui.poſ.

b ¶Sed quid ſi haberet mandatum ad ſolutionem recipiendam, an terminũ creditorib. prorogare poſſit vide per Bar. in l.qui Romæ.§.Callimachus.de verbo ob. Bar. in l.non abſolut.ver. ſed an procurator. C. de noua. & Ale. in d.§. Callimachus. Bal. autem variat. Doc.Can. abunde tractant in c.cum olim. de ver. ſign. Adde ꝙ ſcribit Bar. in l.ſocium viſſico.& in l.in eum.§.ſi ff.de inſt.act. vbi concluſ. [illegible] & no de iure is credendo.

1 *Plures eodem libello poſſunt agere & conueniri.*
2 *In cã criali plures põt accuſari vel accuſare ex eadẽ cã, & eodẽ libello.*
3 *Cauſæ ex quibus plures volunt agere ſi ſunt diuerſæ quod ſit in electione rei vel pati ab eis conueniri vno libello, vel facere ſibi dari a quolibet libellum, & quid econuerſo.*
4 *Pluralitas perſonarum facit vt plures poſſint dari procuratores in eadem lite vt quilibet ſuum dominum defendat, & quid ſi ſit vna lis & vna perſona, & quid in pluribus hæredibus vnius.*

1 §.Vnius aũt litis. ¶ †No. ex iſto §. ꝙ plures eodem libello põt agere & conueniri vtroq; n. modo põt intelligi tex. dum dicit pluriũ perſonarum. ſ. ex parte agentium vel ex parte ꝯuentorũ, & ꝙ eodẽ libello, patet dum dicit vnius litis al̃s ſunt tot lites quot libelli, & tot inſtantiæ, & tot ſnĩæ veniunt ferendæ, ſed hic ſufficit vna. Prædicta ſunt vera qñ ex eadẽ cã agunt vel conueniũt
2 †ſicut in cã criminali plures põt accuſare ex eadem cã & eodem libello, vt C.de accu.l.ſi accuſatorib. & accuſari vt in l.i.
3 ſi reus vel acc.mor.fue. & l.ſi quis homicidij. †Si vero ſunt cauſæ diuerſæ ex quib. plures vellẽt agere, in electione rei eſſet vel pati ab eis conueniri vno libello, vel facere ſibi dari a quolibet libellum. & econuerſo ſi vnus vellet conuenire plures ex diuerſis cauſis, eſſet in electione illorum vel pati cõueniri eodẽ libello, vel facere vt ꝯ quelibet det̃ libellus, vt in l.ad officium. C. cõi diu. & vide Bar. in l.ſupra iter.§.Caſſius. ĩ.de aqua plu.arc. & in l.iii. ĩ.de duo.reis, & facit l.ſi quis ſeparatim. ĩ.de
4 ap. ¶ †Itẽ no. ꝙ pluralitas pſonarũ facit vt plures poſſint dari pcuratores ĩ eadẽ lite, vt quilibet dñm ſuũ defendat, vel agat pro ſuo dño & non pro aliis. & pluralitas cauſarũ facit ꝙ in qualibet cã põt ꝯſtitui pcurator diuerſus, vt ĩ.e.l.oĩum. Si aũt ſit vna lis & vna pſona ex parte agentis vel conuenti, an poſſint dari plures pcurat. dic ꝙ ſic, ſed quilibet inſolidũ, q̃a non vr̃ datus niſi vnus. ſ. ille q̃ ꝑoccupabit, vt ĩ.ꝑx.l.ſi vero nõ inſolidũ, tunc aut vult eos dare ꝑ diuerſis partib. vt ſi ago in decẽ, & volo dare vnũ pcuratorẽ in v. & aliũ in aliis v. vel ipſe reꝰ, ẽt hic non dẽt admitti, vt ĩ.e.l.non tñ. aut ꝙ oẽs ſimul in tota ſumma litigent, & ꝙ vnus ſine alio non poſſit, & tũc dẽnt admitti, & plures hñt loco vnius, vt in c.ſi duo. in prin.e.ti.lib. vi. & no in l.ſeq. in fi.gl. ſed in caſu huius §. nõ habẽt eſſe oẽs ſimul vel ꝯcordare, ſed quilibet põt interuenire pro ſuo mandato, & quatenus ad ipſum ptinet de cã. ¶In gl.fi. ĩ fi. rõ eſt q̃a numerus illorũ q̃ loco vnius ſuccedunt, ꝑ ſingulari numero habendus eſt, vt in l.cui fundus. in fi. ĩ.de ꝯd. & dem. & qđ dicit hic, ꝙ ex parte rei, & e.idẽ vr̃ ex pte actoris, ꝙ ſi lis fuit inchoata ꝑ vnũ q̃ poſtea decedat plurib. hr̃edib. relictis, ꝙ illi nõ põt dare diuerſos pcuratores. ſ. q̃libet ꝑ parte ſua, ſed debeant dare vnũ vel plures ĩſolidũ vel plures inſimul ꝑ oĩb. cauſis ſicut ipſe defunctus. quia eadẽ eſt rõ, vt q̃ non ꝯxit diſtringat̃ ꝑ diuerſos aduerſarios, contra l.i. in fi. cum l.ſeq. ĩ. de exercitoria.

1 *Clauſula in inſtrumento procuræ impoſita, videlicet, talis conſtituit talem procuratorem citra reuocationem aliorũ procuratorũ, quid operetur.*
2 *Si datur nouus iudex an cenſeatur primus reuocatus.*
3 *Mandatũ ſi repetitur in eadem perſona quando cenſeatur receſſum a primo mandato.*
4 *Curator ad litem poteſt ante litem conte. libere reuocari ſicut procurator & poſt li.conte. cum cauſa.*

1 §.Iulianus ait. †No. in iſto §. quare cõiter in inſtr̃is pcuratorũ, q̃ hodie fiunt, dr̃ talis ꝯſtituit talẽ pcu. citra reuocationẽ aliorũ pcu. ſuorũ, q̃a ſi hoc non diceret cenſeret̃ primos reuocaſſe. hoc intelligendũ eſt, qñ in eadẽ cã, & ꝯ eandẽ pſonã, ſecus ſi in diuerſis vel ꝯ diuerſos, ita no. p gl. & Doc. in l.cũ ſimul. ĩ.de adul. Itẽ locũ hẽt iſte §. ẽt ſi ſecundus pcura. non acceptat. ar. in l.plane. in prin. la ĩ. de leg.i. & l.cum in ſecũdo. ĩ.de iniu. teſt. ꝙ ita determinat gl.
2 in c.ſi duo.e.ti.lib.vi. & alle. Spe. hoc tenentem. ¶ †Quid in iudicib. an ſi datur vnus iudex cẽſeat̃ primus reuocatus. Ange. tenet quod ſic p id qđ no. in l.cũ pror. ĩ.de iud. p gl. Tu dic melius ꝙ aut loquimur in delegato, & dic, vt in c.ceterũ. ex̃ de reſcri. q̃a aut ſ̃m reſcriptũ facit mentionem de primo iudice & tollit primũ, aut non facit mentionẽ, & tunc ſecus. In ordinario vero ſi attributa eſt iuriſdõ primo vni iudici, poſtea attribuatur alteri, nõ cenſet̃ adẽpta primo, ẽt ſi primus hẽat gñalẽ, & ſecundus ſpãlẽ reſpectiue. caſus eſt ſingularis in l.i. C.de of.ꝑfec.vrb. & ſic fallit hic r̃la, generi ꝑ ſpẽm derogat̃ fauore publico, q̃a iuriſdões in fauorẽ publicũ ꝯcedunt. de hoc vide p Bar. in l.vnica.§.vbi aũt. C.de cad.tol. vbi ſingulariter tractat iſtũ artic. Erit ergo tunc melior ꝯditio occupantis vt in l. pxi. & ĩ.de iud. l.ſi poſtea. aliqñ tñ dando ſpãlr iudicẽ cenſetur adempta iuriſdõ iudici gñali qñ hoc fieret priuilegio pſonarum, vt ſi dicat ſtatutũ, qđ de cauſis fiſcalib. ſeu cõis vel pupillorum, aut viduarũ, cognoſcat vicarius dñi ptãtis. nã ptãs qui hẽt gñalẽ iuriſdõnem põt ſe de talib. cauſis intromittere, hoc voluit Bar. in d.§.vbi aũt. & eſt tex. expreſſus quem ipſe nõ allegat. s.de of.procon.l.nec quicq̃. ii. r̃ñſo ibi ſane ſi fiſcalis cã. Idem vr̃ ſi ob fauorem publicum, puta ꝙ de damnis datis cognoſcat talis, nã & ptãs poterit ſicut dr̃ de cã annonaria fauore annonæ, q̃ datur plurib. & tunc dic vt plene no. p Mod. in c.prudentiã. ex̃ de of.dele. vt patet in l.i. de of.ꝑfec.vrb. & in cã hæreſis in c.per hoc. de hær.lib.vi. & ꝑdicta qñ diuerſis legib. vel ſtatutis diuerſa datur iuriſdõ ſup eo, quia r̃lr potius accumulatur iuriſdõ iuriſdõni q̃ adimat. verba ſunt Io.An. in addi. Spe. in ti.de comp.iud. additione.§.i. in additione q̃ inci. ante q̃, poſt medium, ſi aũt eadẽ l. vel ſtatuto dat̃ pluribus, an cenſeat̃ data oĩb. ſimul, ita ꝙ vnus ſine altero non poſſit, an qui
3 libet inſolidum, dic vt s̃.de of.conſu.l.i. ¶ †Vltimo no. hic gl. i. quæ vult, ꝙ ẽt ſi in pſona eadem repetatur mandatum cenſetur receſſum a primo mandato, hoc intelligit Ange. verum qñ additur noua forma vltimo. al̃s ſi tendat ad idem per oĩa cum primo, non cenſet̃ a primo receſſum, ſed poterit vti quo vult. & hoc placet per l.ſi cum q.§.i. ibi hoc n. edicto non trãſfert̃ actio ſed adijcitur. ĩ.de exercito. & q̃a iure iſto ꝑ ſecundã ſtipłonẽ ꝯtinentẽ qđ prima non nouabat̃ prima, ſed tunc demũ qñ aliqd addebat̃, vel nouã pſona interueniebat l.q. vſum fructum. ĩ de ver.obl. & l.qui bis idẽ.e.ti. cum ſi. & hoc no. nã ſi ſtatutũ diceret, ꝙ agẽs alieno nõie teneat̃ pducere ĩ primo actu inſtr̃m mandati, al̃s non valeat pceſſus, ſi gloſ. eſſet vera ſimplr̃ & talis pcu. produxiſſet primũ inſtr̃m mãdati, non teneret pceſſus, q̃a illud eſſet reuocatũ, ſed tenendo illud qđ di
4 xi, põt pducere qđ ipſorum vult. No. ẽt gl. †vltimã in fi. ꝙ curator ad litẽ põt ante li.conte. libere reuocari ſicut pcurator, poſt li.conte. cum cã, ſicut procurator. videbat̃ tñ ꝙ imo ante li.conte. reuocari non poſſit libere pp decretum iudicis interueniens. Sed dic ꝙ decretũ iudicis nõ intellr̃ interpoſitũ ad hoc vt faciat quominus talis curator poſſit reuocari, ſed ĩtelligit̃ interpoſitũ ſ̃m nãm actus, vt in l.omnium. C. de teſta. ſed Bal. intelligit dictum gl. ſane ꝙ in reuocatione debeat interuenire iudicis authoritas, ſicut interuenit in ꝯſtituẽdo, ar. C.de nup. l.ſi vt proponit. de diuor. auth. ibi poſita. vbi requiritur in deſtruendo illud qđ requiſitum fuit in conſtituendo etiam re integra. & ideo per dationem ſecũdi curatoris gene

ralis

ralis non cenſetur primus remotus, ſed ei ſecundus additus, vt in l.ventri.in ſi.de tut. & cur.datis ab his. nec debet dari ſecundus ſine cauſæ cognitione, vt l.curatorem C.qui petant. tuto.ſed per dationem ſecundi procuratoris ad litem cenſet primus remotus, ante lit.cont.vt in hac glo. notabili. & adde quod no.Bar.in l.cum ſemel.ff.de tute.

LEX XXXII.

1 *Si plures procuratores ſimul conſtituantur inſolidum ille ſolus cẽſetur cõſtitutus, qui præoccupabit officium, quia præoccupatione facta ꝑ vnũ cenſetur nunquam alius fuiſſe conſtitutus.*

2 *Si duo procuratores ſimul inſolidum conſtituti ſimul concurrant in præoccupando officium iudex eliget alterum eorum vel ratificabit eum, qui ſibi placuerit.*

3 *Si vnus litem præoccupauit, an poteri dominus eam in alium transferre.*

4 *Clauſula in mandato poſita, ꝙ non ſit melior conditio occupantis, ſed quod vnus incipit alter proſequi & finire poſſit quid importet.*

5 *Præoccupatio qualiter dicatur fieri.*

6 *Si duo procuratores conſtituantur non inſolidum ad petendum x. quæ debẽtur, non poterit vnus ſine altero agere.*

6 *Si vnus confitetur & alter negat, quomodo fiet.*

8 *Dictio cuilibet, ꝙ attribuat actum vnicuique inſolidum.*

9 *Plurib. curatorib. datis ſimul ad litem ſi non fuit dictum, & quemlibet eorum inſolidum, an cenſeantur inſolidum dati.*

1 PLuribus procurator. †Si plures ꝓcuratores ſimul conſtituantur inſolidum, ille ſolus cenſetur cõſtitutus, qui præoccupauit officium: q̄a p̄occupatiõe facta ꝑ vnum, cenſet̃ nunq̃ alius fuiſſe ꝯſtitutus. h.d. in effectu, & cum iſta l. ꝯcordat c.ſi duo.e.ti.li.6. vbi declaratur ſuppletur, & limitatur, & fuerunt omnia illa multum neceſ-
2 ſaria ad intellectum huius legis. quid ergo ſi ambo †ſimul cõcurrant in p̄occupando? Rñdeo iudex eliget alterum eorum
3 vel ratificabit eũ q̃ ſibi placuerit, ff.de acc. l.ſi plures. ¶ †In tex ibi ſimul. h.d. ꝑꝑ p̄cedentem §. q̄a ſi diuerſis tp̄ib. non eſſet locus p̄occupationi, ſed vltimus tm̃ eſſet, niſi fuiſſet dictũ citra reuocationẽ primi, quo caſu idẽ eſſet qđ hic. ſed ſi iã erat facta p̄occupatio ꝑ primũ, ſicut dñs non poterat inuito primo litẽ in ſe ſuſcipere, ita nec in alium trãsferre, qđ dic vt dixi. ſ. e. l. ante litem. †In tex. ibi melior ꝯditio, & ẽt niſi fuerit di-
4 ctum, ꝙ non ſit melior ꝯdõ occupantis. Quo caſu verba p̄dicta non ꝑꝑ hoc faciunt quo minus melior ſit. nã & qui p̄occupabit ꝓfertur alteri. ſed faciunt vt illo poſtea impedito, vel ꝓſequi nolente alter ꝓſequi poſſit, qđ non eſſet ſi iſta verba non fuiſſent appoſita, quoniã tunc alter haberetur ꝓ non dato, vt hoc tex. & ſic requireret̃ nouũ mandatũ. Sed hæc verba faciunt, vt non requirat̃, immo vt virtute primi ꝓſequi poſſit. & niſi iſte ſecundus poſtea impediat̃, vel nolit ꝓſequi, primus non poterit amplius ſe impedire, licet ceſſet impedimentum. ſed ſi ſecundus poſtea impediat̃ vel nolit, primus poterit reaſſumere, & hæc hñr in d.c. ſi duo. hodie vero ſolet addi ĩ inſtrumentis, ꝙ non ſit melior ꝯdõ occupantis, ſed quod vnus incępit alter poſſit ꝓſequi & finire. Quę vlt. verba important, vt ẽt ſi primus præoccupans non impediat̃, alter tñ poterit proſequi, & ſic mixtim poterũt ꝓcedere, & vnus faceret vnũ actũ, & alter alterũ ſm̃ ꝙ caſus occurreret, vt in gl. mag. poſt prin-
5 cipium. †In gl. ibi poſt lit.cont. non ante. hæc oĩa declarantur in d.c. ſi duo. ꝙ iſta p̄occupatio fiet ꝑ conte. lit. in glo. ibi alias dr̃ occupare, qui prior ad ſñiam ꝑuenit. Iſtum articulum ibi plene tractant Doct. & per Bar. in l. ſi plurib. ff. de leg. j. qualiter dicat̃ fieri p̄occupatio. & quantum ad propoſitum ſi agitur. de præoccupatione officii ſine iuriſdictione, fit ꝑ cõt. vt dictũ eſt, ſi vero cum iuririſdictione, fit per citationem, & ꝑ quemlibet actum quem quis facit, vt iudex. hr̃ in c.gratum. & in c.relatum. extra de offi. deleg. & ff. de iud. l. ſi poſtea. Si de p̄occupatione iuris. tunc aut nondum q̃ſiti, ſed quærendi, & fit ꝑ cont. vt d.l. ſi plurib. de leg. 1. Si uero iã q̃ſiti p̄ferendi, tunc ꝑ ſñiam ut in ll. hic allegatis in gl. cætera dic vt ibi. ¶ Circa finem gloſ.
6 ibi rñdeo †pro parte aget. nõ intelligas gl. ꝙ ſi decem ſunt debita vnus petat v. & alter alia v. iſte n. intellectus reprobat̃. ſ. e. l. non tantum, ſed intelligas, ꝙ nullus eorum inſolidũ, & ſic vnus ſine altero nõ poterit agere, ſed ambo ſimul ad tota 10.
7 & hoc declarat̃ in d.c. ſi duo in prin. ſed † dubium eſt, poſtea vnus ꝯfitetur aliquid, & alter negat, q̃uo fiet? dic vt ibi not. in gl. & ſi non haberemus deciſionem illius c. potius videret̃ hic dicendũ ꝑꝑ hoc dubiũ, ꝙ nullus eorum admittatur ne aduerſarius ĩ plures ꝑſonas diſtinguatur. Qñ aũt ſunt plures agẽtes qlibet eorũ põt ꝯſtituere ꝓcuratorẽ ꝓ rata q̃ ipſum tangit, & ſic ſinguli ꝓcuratores ꝓ ſingulis dñis agent, & ꝑ ꝯñs quilibet pro parte, non aũt oẽs ſimul, vt ſ. l. poxi. §. pe. & ſi vnus tãtum dñs plures mouet actiones in eo. lib. tunc in qualibet earum põt cõſtituere diuerſos ꝓcuratores, & tunc non agent ſimul, ſed quilibet pro parte ſua, ut ff. ea. uer. vnde eſt quæſitum. ¶ In
8 fin. gloſ. ibi † qñ inſolidum cuilibet fuit mandatum, dic ſm̃ Doc. ꝙ ibi fuit appoſita dictio q̃libet, vel alia ſimilis, q̃ actũ attribuit cuilibet inſolidũ, vt ff. de arb. l. non diſtinguemus §. cũ ĩ plures, vt ſi dico ꝯſtituo Titium, & Seium, vt quemlibet eorum. vel dic ꝙ ſi datur ad vniuerſitatem, cenſet̃ qlibet datus, inſolidum, ut in l. j. §. ſi plures. ff. de exerci. Si autem ad negotium ſingulare, locum habet quod ſ. dictũ eſt ſm̃ Doct. ad ꝙ
9 vide oĩno Bar. in d. §. ſi plures. †Quid aũt in plurib. curatorib. datis ad litem ſimul ſi non fuit dictũ quemlibet inſolidum, vide Bar. ĩ l. cũ ſimul. ff. de tute. q̃ loq̃t̃ ꝯ iſtam gl. & d. c. ſi duo. in prin. æquiparando tales curatores ꝓcuratorib. vt no. ſ. §. ꝓxi.

LEX XXXIII.

2 *In capitalib. quando poſſit ferri ſententia contra abſentem. & nu. 8.*

3 *In capitalib. qualiter admittatur quis ad agẽdum ꝙ abſens, & citatus nõ poteſt comparere, & ſic excuſatur, & quando in non capitali admittatur ad plenam defenſionem, & nu. 1. & 5. vide etiam nu. x.*

4 *In cauſis ciuilib. & criminalib. etiam capitalib. vbicunque poteſt ſentẽtia ferri contra abſentem, admittitur defenſor ſine mandato ad oſtendendum abſentem non teneri, vel eſſe innocentem, & ſic ad actum proficuũ abſenti. & nu. 5. & 8.*

5 *Quod tunc iudex poſſit ſupplere de facto pro abſente, & quærere ſuas defenſiones etiam nullo eum defendente.*

6 *Vbi agitur de crimine ciuiliter ad commodum agentis, ſeu accuſatoris ad pœnã ſibi applicandã, admittitur procurator ex vtraque parte. & n. 7.*

8 *Quid ſi pęna requirit præſentiam perſonæ, & crimen non ſit capitale, vt ſi deberet mitrari.*

9 *Reus conſtitutus in carcerib. non poteſt in cauſa criminali conſtituere procuratorem ad reſpondẽdum inquiſitioni, vel accuſationi, vel poſitionib. vel ad ſententiam, ſed debet perſonaliter duci ad banchum, ſed ad alios actus ſic.*

10 *Perſecutio criminis non poteſt fieri per procuratorem, ſed generaliter conſtitutus admittitur ad opponendas exceptiones non tangentes crimen.*

11 *Excuſator abſentiæ non tenetur cauere de præſentando abſentẽ ſi vult probare impedimentum abſentiæ.*

12 *Pęna quando eſt pecuniaria licet admittatur procurator ex parte accuſati, tamen non admittitur ex parte accuſatoris, niſi ſequatur propriũ intereſſe.*

13 *Citatio in criminalib. vt reus perſonaliter compareat ad informandum curiam de veritate, quæ ſine ſui præſentia haberi non poteſt permittitur, ex cauſa iudici ordinario.*

14 *Quid ſi fuit admiſſus procurator eo caſu quo non erat admittendus.*

SEruum quoque.
1 § Publicè. † In cauſis ciuilib. & ẽt criminalib. in quib. poteſt ferri ſñia ꝯ abſentem põt ꝓ eo interuenire ꝓcurator. in capitalib. vero in q̃b. ferri nõ põt, põt interuenire excuſator. h. d. ſm̃ intellectũ glo. ſm̃ quę primo loquit̃ in ciuilib. vſq; ibi vbicũq;, ſecũ-
2 do in non capitalib. Nã debes ſcire ꝙ †in capitalib. nõ p̄t ferri ſñia ꝯ abſentẽ ẽt ſi fuit ꝯteſtata lis, ſed in non capitalib. ſic, ut l. abſentẽ. ff. de pęnis. & ꝑꝑ hoc in primo dicto dũ loquit̃ in capitalib. gl. exponit dũ dicit defenſio improprie. i. allegatio im-
3 pedimenti abſentis, † q̄a admittet̃ q̃s ad allegãdum, ꝙ abſens, & citatus non põt comparere, quia eſt impeditus impedimẽto facti, puta infirmitatis, vel q̄a detẽtus, & hoc ad impediendũ ꝓceſſum, ut non ꝓcedat̃ ꝯ ipſum, non dico ad ſñiam diffinitiuã ad quã non põt ꝓcedi, uel aliqua mulcta imponi, tanq̃ ꝯtumax. Sed dũ loquit̃ de non capitali admittit̃ ad plenã defenſionẽ, ꝙ ad oſtendendũ, & ꝓbandũ de innocẽtia, ut patet ibi, & innocentiã excuſantẽ, &c. licet q̄dã ẽt iſto caſu ĩtellexit, de excuſatione, qđ eſt ꝯ iſtũ tex. & hæc eſt cõis ſñia. Sed Bart. dedit nouũ intellm̃, & intelligit totum §. in caſu quo poſſit ꝯ abſentẽ ꝑueniri ad diffinitiuam ſñiam, qđ põt interdum cõtingere ẽt in capitalib. ut in caſu l. dies feſtos. C. de feriis. & hodie in crimine læſæ maieſta. ut in extrauagã. Federici, q̃ incip. quoniã ex forma ſtatuti, q̃ habet, ꝙ abſñs, & ꝯtumax poſitus ĩ
4 bãno hr̃ ꝓ confeſſo, & condemnatur diffinitiue. †vult dicere iſte tex. ꝙ ſi loquamur in ciuilib. ſiue in criminalib. capitalib. ſiue non capitalib. ſi ſit caſus in quo poſſit ferri ſententia contra abſentẽ admittatur defenſor, non dico ꝓcurator, ſed ẽt defenſor ſine mandato, vel ſi habet non tanq̃ habeat nec vt ꝓcurator, ſed vt defenſor ad oſtẽdẽdũ ꝙ abſens non debet cõdẽnari, vt ſi cã ſit ciuilis ꝙ oſtẽdat ipſum nõ teneri. ſi aũt criminalis oſtendat ipſum eſſe innocentẽ, & hoc vult iſte §. ſingularis. & ſic iſte ſolũ admittit̃ ad actũ ꝓficuum abſenti, vt faciat ipſum abſolui, nõ tanq̃ ꝓcu. cũ mãdato, q̄a tũc poſſet facere oẽs actus ẽt p̄iudiciales, quo caſu ꝓcederet̃ intellectus gl. q̄a eſſet diſtinguẽdũ inter cãs, ſed hoc caſu nõ eſt diſtinguẽdũ, q̄a nõ agit̃ niſi de actu fauorabili ad quẽ qlibet eſt admittẽdus ẽt mulier, vel qlibet inhabilis. & hoc ꝓbat ſubtilr, quia
5 ſi eſt cauſa ciuilis, & ꝓcedit̃ in abſente, lex dicit ꝙ † iudex poteſt tunc ſupplere de facto pro abſente, & q̃rere ſuas defenſiones ẽt nullo eũ defendente, ff. de app. l. ampliorẽ. in prin. ita ẽt in

in criminali, vt ꝙ accuſatus vel inquiſitus non fuerit q talem
interfecerit q occiſus fuit ꝑ aliū, vel ꝙ erat bannitus talis oc-
ciſus, & talis q poterat impune occidi certe ad iſtum actū de
fenſionis & oſtenſionis ꝙ abſens venit abſoluendus nō ꝯdē-
nandus, quilibet admittiť ēt ſine mandato. h.d. iſte §. ſingula-
ris ſm eū, & licet ſibi approprietur, vr̃ tñ fuiſſe antiquorū Doc.
ſm Iac. de Are. & Dyn. q ꝯſuluit in quadā cā de Rhegio, vt re
fert Io. An. in addi. Spe. e. tit. §. j. & Gandinus in libello malefi-
ciorum rub. 21. vbi plene tractat de materia huius §. & plu-
res no. qōnes format non tñ diſtinxit inter defenſorem, & ꝓ-
curatorē, nec declarant hoc mō ſicut declarat Bar. ꝙ ſolū ad-
mittiť ad actū ꝓficuū, & ad oſtēdēdū ꝙ abſens debet abſolui,
ſed dixit ꝑ iſtū. §. ꝙ vbicunq; poteſt abſens ꝯdemnari ēt in cā
capitali, vt ex forma ſtatuti pōt ꝓcurator ꝓ ipſo īteruenire.
Et ī hoc nimis large fuit locut⁹, qa ſi poſſet interuenire, vt ꝓ-
curator cū mandato, poſſet ēt actū ꝑiudicialē facere, vt aliqd
cōfiteri ꝯ abſentē. Et Bar. hoc negat, & ipſius lect. multū mi-
hi placet, & puto eā verā, tanq̃ euangelium ꝑ ſuas rōnes qui
bus non pōt rñderi. Non tñ curo, an habeat mandatū vel nō,
qa ſi admittiť ſine mandato fortius cū mandato. Sed ſolū cu-
ro ad quem actū petat ſe admitti, qa ſi vt oſtēdat aduerſariū
dēre abſolui, tanq̃ nō obnoxiū, vel innocentē, dēt admitti vt
defenſor. Sed ſi gñaliter peteret, ſe admitti ad oēs actus tanq̃
ꝓcurator, nō eſſet admittendus in cā capitali, ſed in ciuili, &
in nō capitali ſecus. Pone caſum ſic ſm gl. intellectū ꝙ ꝑ iudi
cē ꝓceditur ꝯ quēdā abſentem, & eſt caſus ī quo pōt ꝑueniri
ad diffinitiuam & ꝯdemnari, vt qa erat lis ꝯt. ſi erat ciuilis, vel
ſi erat criminalis non erat capitalis. comparet quidā ad ipſius
defenſionē ſine mandato, vel ēt cum mādato. in gl. q̃ritur, an
ſit admittendus? rñdeo ꝙ ſic duplici rōne. Primo ꝑꝑ publicā
vtilitatem, qa publice intereſt abſentem a quibuſcunq; defen
di. Secundo ꝑ ar. a maiori nā in cauſis capitalib. in quib. non
pōt ferri ſnīa ꝯ abſentem adhuc admittiť defenſor ꝓ abſente
fortius in non capitali, vbi pōt ferri. & ex his infert, & ꝯcludit
ꝙ vbicunq; abſens damnari pōt, ibi quilibet volens ꝓ illo fa-
cere verba, & innocentiam eius oſtendere ēt ſi mandatū nō
habeat dēt admitti. ad hoc ff. e. l. non ſolum in fi. & C. e. l. exigē
6 di. ¶ † Pro declaratione materiæ iſtius §. q̃ eſt periculoſa & cō
fuſa, & paucos tex. hēmus in ea, & infinitas opi. dēs ſcire ꝙ cū
q̃ritur, an in criminalib. admittať ꝓcu. ex parte rei vel actoris
ſeu accuſatoris: refert. Nam aut de crimine agiť ciuiliter ad
commodum agentis ſ. ad pęnam ſibi applicandam, & eſt cla-
rum ſm oēs, ꝙ admittiť ex vtraq; parte, caſus eſt in c. tunc. ex-
tra e. nam cū agiť ad ſeparationē thori, dr̃ agi ciuiliter, vel ſi
ad remouendum tutorem de ſuſpecto, quo caſu interuenit ꝓ
7 curator, vt in l. 3. ff. de ſuſpe. tut. † Interdū agit criminalr ad pœ-
nam pub. vel applicandam fiſco ſine commodo accuſatoris,
& tunc habemus tres tex. ſ. iſtum §. & l. pe. §. ad crimen. ff. de pu
bl. iu. & l. j. §. i. ff. an ꝑ alium cāæ app. qui vñr in ſe varii, nā iſte
tex. vr̃ ponderare, an ſit crimen capitale, vel non capitale. §. ve
ro ad crimē. vr̃ ponderare tm̃ crimē, an ſit publicum vel pri-
uatum. l. 1. §. 1. verſ. ſed alium. & ēt l. 2. C. de ꝓcu. vñr pondera-
re an imponatur pęna pecuniaria, vel non pecuniaria. & ꝑꝑ
has varietates reperio ſex fuiſſe opi. Prima fuit antiquorū, vt
diſtinguať an crimen ſit pub. vel priua. vt in d. §. ad crimē. quā
opi. gl. ibi damnat ꝑ l. fin. C. de iniur. quia crimē iniuriarū eſt
priuatum, & tñ qñ agiť criminalr non interuenit ꝓcu. fallit ī
ꝑſonis illuſtrib. vt ibi hr̃. Cum ergo ibi dr̃ in §. ad crimē publi
cum. publici iudicii ſupple vel priuati. ¶ Secunda fuit vt diſtin
guať, an imponať pœna capitalis ꝑ quam ꝑditur vita natura
lis vel ciuilis, puta libertas vel ciuitas, vt in deportatis, & dāna
tis in metallū, vt l. edicto. §. rei capitalis ff. de bo. dā. & tūc non
admittiť ꝓcu. ex parte accuſati vel accuſatoris, vt patet in il-
lo. §. ad crimen. q loqť de vtroque an alia pęna inferior, puta
relegatio vel remotio ab ordine, vel q̃cūq; alia pęna ꝑ q̃ vita,
ciuilis vel nālis non ꝑdiť neq; ſtatus annihilať, & tūc admitta
tur ꝓcu. & iſta opi. fundať, in tali rōne, qa in capitalib. nō pōt
ꝓcedi ꝯ abſentē vt l. abſentē. ſ. de pę. vñ ſi admitteretť ꝓcu. reus
nunq̃ cōpareret, ſed mitteret ꝓcu. ad obuiādū ne bona ei⁹ an
noten̄ť, & ne ꝓcedať ꝯ eū tanq̃ ꝯ ꝯtumacē ad aliquā mulctā
& vt ſi poſſit obtineat abſolutionē, & ſi reperireť culpabilis
& veniret dānandus ñ poſſet pati ꝯdēnationē, & ſic ipſe mit-
tendo ꝓcu. faceret ſuā ꝯdōnē meliorē, & ꝯdōnē reip. deterio-
rē, cui⁹ intereſt delicta puniri. Iō ſtatutū eſt, ꝙ ꝑſonalr ꝯpareat
ſi vult euitare annotationē annorū & ꝯtumacia, & ēt obti-
nere abſolōnē ad finē vt poſtq̃ ꝯparuerit poſſit detineri, & ſi
reperiať culpabilis ꝯdēnari. In aliis aūt īferiorib. pt ferri ſnīa ꝯ
abſentē, iō ceſſat rō ꝑdicta, qa poterit, lʒ miſerit ꝓcuratorem,
ꝯdēnari, & poſtea venerit in fortiā cōis poterit executio ꝯ eū
fieri. & hæc vr̃ cōis opi. quā gl. fundauit ꝑ illū. §. 1. & ꝑ iſtū di-
cunt ꝙ dictio vſq;, ibi poſita poniť excluſiue. ¶ Tertia fuit. Ia.
de Ra. & Pet. ꝯ gl. inquantū dicunt, ꝙ ſi imponiť inferior pœ
na capitalis, puta relegatio, vel remotio ab ordine, ꝙ poſſit ī
teruenire ꝓcu. nā dicunt ꝯ caſum in d. §. 1. ver. ſed ſi ea. quē re
torqueo cū gl. nā ibi primo dixerat in capitalib. non admitti.
ꝓcuratorē, poſtea dicit, ſed ſi alia pęna vſq; ad relegationē, q̃
nō ſit pecuniaria. iō ſecus ſi ē pecuniaria. ille. n. ver. ſed ſi alia
nihil adiiceret, cuius ꝯriū patet de mente Iuriſc. Iō dñt ꝙ di-
ctio vſq;, ibi poniť excluſiue. Vñ tenent ipſi in effectu ꝙ q̃cun
que īponať ſi non eſt pecuniaria ñ pōt interuenire ꝓcu. ſecus
ſi pecuniaria, ſed volentes ſuſtinere gl. dū primo loquun̄ť de
capitalib. intelligunt ſtrictè cū ꝑdiť vita nālis. dum poniť, ſed
ſi alia addit de aliis duab. capitalib. cū ꝑdiť libertas vel ciuitas
ſed certe fruſtra diceret de pecuniaria, ſi ēt in pecuniaria poſ
ſet interuenire. ¶ Quarta fuit opi. Gul. de Cu. q tenuit viā me
diā qñ pęna ñ eſt capitalis nā dicit ipſe ꝙ aut eſt corporis affli
ctiua puta ictus fuſtiū, vel abſciſio membri, q̃ vere nō eſt capi
talis ꝓprie loquēdo. vt no. Bar. in l. 2. ff. de pub. iud. & tunc non
poſſit interuenire ꝓcu. qa licet poſſit ferri ſnīa ꝯ abſentem, tñ
erit ſine effectu & eluſoria, qa nō poterit mitti executioni. Iō
vt inducať ad ꝑſonalr ꝯparēdū ſi vult euitare pęnā ꝯtumacię.
vel obtinere abſolōnē, ſtatuiť ꝙ ꝓcu. non poſſit mittere ad fi
nē d quo ſ. Aut ñ eſt corporis afflictiua, vt relegatio vel remo
tio ab ordine, & tunc poſſit interuenire, & in hoc ꝯcor. cū gl.
ſed in ꝑcedēti cū P. ¶ Quinta fuit opi. Dy. q dicit ꝙ ſi erat caſ⁹,
in quo poſſit ferri ſnīa ꝯ abſentē, tūc ēt ſi ſit crimen capitale
poſſit interuenire ꝓcu. ꝑ hunc tex. vbi dr̃ eſſe caſum. pot erat
autem iure iſto in quibuſdam caſib. ſpālib. ut in caſu l. ne diu.
C. de pęnis, & ideo cū hodie vbiq; ꝑ ſtatuta poſſit hoc fieri, qa
abſens poniť in bāno, & hr̃ pro ꝯfeſſo, & poſtea ꝯdemnať, ꝙ
cum venerit ī fortiā cōis de capiteť, poterit ꝓcurator interue
nire, & ita ꝯſului de facto. ſi aūt nō pōt fieri ꝯ abſentē, vr̃ ſeq
8 gl. Hanc opi. in prima parte damnat Bar. † qa in cā, criminali
regulariter pōt ferri ſnīa ꝯ abſentem, vt l. ampliorem. de app.
in princ. & tñ ſi eſt capitalis in ea non interuenit procurator
vt in d. l. j §. 1. an ꝑ alium cā ap. Iō fuit ſexta op. Bar. q dicit, aut
qs vult admitti vt defenſor ſine mandato ad oſtēdendū de in
nocentia, & ꝙ venit abſoluendus, & tunc admittiť vbicunq;
pōt ferri ſnīa ꝯ abſentem ꝑ rōnem de qua. ſ. qa ēt ſi nullus cō
pareret iudex ex officio teneretť inquirere de hoc, vt l. ſi non
defendanť. de pęn. & tunc dicit eſſe caſum iſtius §. vñ eſt ī talis
ſolū admittiť ad hūc arti. nec ſubiicit ſe ſnīæ, nec venit ad ple
nariā defenſionē cauſæ, nec pōt aliquid facere ꝙ ꝑiudicet ab
ſenti, & ſic non venit vt ꝓcu. ſicut Dy. voluit, qa tunc ꝑſiſteret
vſque ad ſnīam, & oīa poſſet facere tam ꝓficua q̃ nociua. Vñ
iſte dr̃ defenſor & excuſator innocentiæ non ꝓcu. Si vero nō
poterat ferri ſnīa ꝯ abſentem, tunc dicit ipſe ꝙ in practica, &
in cōſulendo non recederet ab opi. gl. quæ cōiter teneť & mi
nime ſunt mutanda &c. ſed in puncto iuris putat opi. Pet. &
Ia. de Ra. veriorē. Mihi vr̃ poſſe addi. ſeptima opi. qñ crimen
non eſt capitale, vt ſi ſit talis pœna in qua requirať ꝑſentia ꝑ-
ſonę, licet nō ſit corporis afflictiua, & tūc nō admittať ꝓc. pu
ta ſi deberet mitrari, & in hoc diſcrepo a Gul. de Cug. q requi
rit ꝙ ſit corporis afflictiua. Si vero non requirit ꝑſentiam, vt
ſunt pęnæ ꝑſonæ priuatiuæ alicuius honoris, vt remotio ab
ordine, vel relegatio, & tunc poſtq̃ pōt ferri ſnīa ꝯ abſentē, &
ēt pęna ꝑdicta infligi, qa ſi eſt priuatiua trahit ſecū executio-
nē, tunc poſſit interuenire ꝓcu. qa nō ſubeſt aliqua rō, vel cā
quare non poſſit cū ſint duæ rōnes, vna qa nō pōt ferri ſnīa ꝯ
abſentē, altera, qa poſito ꝙ ſnīa poſſet eſſe eluſoria, tñ ambæ
iſtę non ceſſant in hoc caſu. ergo non video cur non debeat
admitti. Si ergo qñ imponiť pęna pecuniaria, clarum eſt ſm
oēs, ꝙ pōt interuenire, & ꝓcurator pōt in ea ꝯdemnari, & ꝯ
eum fieri executio ſi ſe obligauit. Item qñ imponiť pęna ca-
pitalis, ſilr clarum eſt ſm oēs, exceptis primis antiquis, qui vo
lebant, ꝙ ſi crimen erat priuatū poſito ꝙ ꝓ eo imponeretur
pœna capitalis, ut puta in furto ꝙ ſit capitale crimen ex for-
ma ſtatutorū, vel vt olim in crimine iniuriarū ſi erat atrox, vt
Inſti. de iniu. §. in ſumma. & l. fi. de iniu. ff. ꝙ ꝓcu. poſſit interue
9 nire, q̃ opi. falſa eſt ꝑ l. fi. C. de iniu. † Prædicta oīa ꝓcedunt qñ
reus eſſet abſens. ſed ſi eſſet in carcerib. dicit Bar. ꝙ tunc poſ-
ſet ꝯſtituere ꝓcuratorē ad oēs actus ꝑterquā ad ſnīam, & ita
dicit practicari, quia ceſſant rōnes prohibitiuę Ang. ꝯ ꝙ ad re
ſpondendū inquiſitioni vel accuſationi vel poſitionib. non
poſſit ꝯſtituere procuratorem ſed debeat ꝑſonaliter duci ad
banchū, & ꝑ ſeipſum rñdere, & ita de facto ſeruať ne ꝓcura-
tor ꝯfitendo inferat ꝑiudiciū grauiſſimū incarcerato, vel ne-
gando acquirat difficultatē accuſatori in ꝓbando, nā ſi eſſet
pñs nō auderet negare. Iō iudex debet videre qua frōte, trepi-
datione &c. vt l. de minore. §. tormēta. de quęſtionib. Ad alios
vero actus, ut ad ꝓducendū teſtes, & ad dandū articulos pro-
cedit dictū Bart. & tunc ſi non eſſet in carcerib. ēt ad iſta non
pōt ꝯſtituere, qa à quo remoueť gen⁹, & q̃libet eius ſpecies, ut
10 l. ſi cā cognita. C. de tranſ. cū ibi notatis. † Sed §. ad crimen. de
negat proſecutionem criminis fieri per ꝓcuratorē, ꝙ verbū
ꝓſecutio eſt generale ad oēs actus. Bene tñ pōt ꝯſtitui, & gene
raliter ꝯſtitutus admitteretť ad opponēdas exceptiones nō tā-
gentes crimē, ſed perſonā iudicis, ꝙ ſit cōpetens; vel ꝑſonam
accuſatoris

accuſatoris in defectũ ꝓceſſus, qa iſtud non ꝯtinetur ſub noĩe
perſecutionis criminis,& hoc voluit notabiliter Inn.in ca.ve
niens.de accu.Excuſator autem abſentiæ bene admittitur , vt
d.§.ad crimen,quod eſt verum,qñ non poterat per procurato
rem comparere,vel ꝑꝑ naturam cauſę,vel quia citatus,vt per
ſonaliter compareat,ſed ſi poterat procuratorẽ mittere excu
ſator abſentiæ non admittitur,quia imputatur illi quare non
miſſit ꝓcuratorem,quem ita potuit mittere ſicut excuſatorẽ,
vt eſt caſus in c.cum dilecta.de dolo,& contuma. talis autem
excuſator abſentiæ non teneť cauere de præſentãdo abſentẽ
ſm glo.q̃ eſt ſingularis,q̃ ſemper ad hoc allegatur in l.in eo.§.
j.de regu.iur.licet in ꝯ̃rium videať tit.ſ̃.in ius, voc.vt eant, vel
ſatiſdent, ſed dic ſi vult ꝓbare impedimentum abſentiæ non
compelliť cauere,ſed ſi ſolum allegat, & non ꝓbet iudex nõ
teneť admittere,ſed ſi vult,poteſt,dummodo ille caueat de re
pręſentando,& ita põt loqui ꝯ̃rium,& vide Specu.de excu.in
11 prima parte Specu.†Vlt.ſcias, ꝙ licet qñ pœna eſt pecuniaria
procurator admittať ex parte accuſati,ex parte tñ accuſato-
ris nõ admittiť,niſi ꝓſequať ꝓpriũ intereſſe per l.ſed & hæ.in
prin.ĩ.e.& ſic maior eſt ꝓhibitio ex parte.accuſatoris, q̃ accu-
ſati,cuius ꝯ̃riũ qlibet prima facie diceret.Et ẽt ex parte accuſa
12 ti licet de iure admittať,†iudices tñ tenent talẽ modũ,ꝙ nunq̃
admittunt,qa citant vt ꝑſonaľr cõpareant ad informãdũ cu-
riã de veritate,q̃ ſine ſui p̃ſentia nõ hr̃, q̃ citatio ꝑmittiť ex cã
iudici ordinario,vt C.de ꝓcu.l.fi.in c.j.de iudi.lib. 6. & ita ſer-
uat totus mundus,& niſi hoc fieret,nunq̃ daretur aliqua ſnĩa
in criminalib.qa ſemꝑ mitterẽt ꝓcur.q cũ ſuis cauillationib.
13 obuiarẽt. †Quid aũt ſi fuit admiſſus ꝓcur.eo caſu , quo [a] non
a erat admittendus:not. ꝑ glo.in d.c.j.de iudi.lib.vj.Cætera vide
ꝑ Bar.in d.§.ad crimen,& in Spec.de ꝓcu.§.j.in ver.item ꝙ cã
eſt criminalis,& ꝑ Gand.in ſuo lib.maleficiorum.rub. 21.

ADDITIO.

a ¶Caſu quo. Procurator admiſſus in cauſa criminali in qua non erat admitten-
dus non facit corruere iudicium,ſm Ludo.Rom.conſ.346. de quo per Do. de
Rota deciſ.ſuis de procu.in nouis deci.incip.ſi clericus contra laicum intenta
uit crimen ſacrilegii,&c.

1 *Agens alieno nomine tenetur illum defendere in cauſa reconuentionis,&*
ſatiſdare de rato ſi dubitatur de mandato.

1 §.Ait prætor. †Agens alieno noĩe tenetur illum
defendere in cã reconuentionis, &
ſatiſdare de rato ſi dubitať de mandato.h.d.& ſ̃.locutus eſt,vt
plurimum de ꝓcuratore rei, hic incipit de procu. actoris, po-
nendo edictum prætoris habens duo capita, & primũ caſum
ꝓſequitur vſq; ad l.non ſolum §.j.vbi ꝓſequitur ſm vſq; ad l.
fœminas.¶In prima glo.ibi alias cauet, qñ agere volet, idem
no.gl.in l.actione.C.eo.tit.ſed in l.ſed hæ.§.prætor.ĩ. e.hoc li-
mitat eſſe verum qñ habet iuſtam cãm quare de pñti non re-
conuenit,quia non habet ſua iura in promptu , quod totum
relinquitur iudicis arbitrio dirimendũ,alias imputandũ eſſet
reo, quare de pñti non recõuenit ſi procurator eſt paratus de
pñti defendere,vñ non grauabitur onere ſatiſdandi,quia hoc
forte eſſet ſibi difficile.Pet.aũt vt dicit ẽt Cy. in d. l.actione.te-
net indiſtincte ipſum non compelli ad cauendũ de defenden-
do,quia hoc non ꝯtineť in edicto p̃toris , ſed ſolũ ꝙ defendat
cum reus vult reconuenire nec alibi reperiať iure cautum,&
quia dareť reo materia malignandi,& repellendi procu.quia
ſemper diceret ſe velle reconuenire dñm in magna quantita-
te, vt grauaret fideiuſſorẽ in onere ſatiſdandi.ſed Doct.cõiter
tenent gl.per l.j.C.de ſatiſd. vbi dñt eſſe caſum ad incõueniẽs.
Petrus rñdit per id quod no.gl.in d.§.p̃tor. quia iudex habebit
diſcutere vtrum ſubſit iuſta cã vel non.Pet.aũt dicit l.illam.C.
de ſatiſd.debere intelligi ĩ ſatiſdõne de iudicato ſoluendo quã
præſtat procu. actoris cũ incipit dñm defendere in cã recon-
uentionis iam motæ, non aũt ꝙ caueat de defendendo cum
mouebit.Io. And.in addi. Spe. de proc.§.j.tenet opi.Pet.ꝑ talẽ
rõnem ſatis vrgentẽ.licet Doc.non faciant de hoc mentionẽ,
quia non eſt p̃ſtanda ſatiſdõ,q̃ non põt cõmitti,vt ĩ.eo.l. non
cogendum.§.fi.cũ ibi no.ſed iſta nunquam poſſet cõmitti, qa
ſi caueret de defendendo,& poſtea non defenderet,non ꝑꝑea
patitur aliã pœnã,niſi quia denegať ſibi actio,vt ĩ.e.l.inuitus.
§.pœna.nõ aũt teneret ad intereſſe,qa non defendit,ſed hanc
pœnam poſſet pati,etiam non præſtita ſatiſdatione. Ad quid
ergo ſuperfluo ſatiſdatur,ſi ad intereſſe non committitur , &
pro hoc quod no.ſ̃.eo.l.ſi defunctus.§. fin.in prima glo.& iſta
ratio multum placet.

LEX XXXIIII.

1 *Procurator in rem ſuam in cauſa reconuentionis,quando teneatur defende*
re dominum.
2 *Ceſſionarius,vel procurator in rem ſuam intentando vtilem nõ dicitur age*
re procuratorio nomine,ne cauet de rato,nec tenetur defendere cedentẽ,
& quid ſi intentat directam.
3 *In caſu in quo procurator in rem ſuam non tenetur defendere dominum in*
cauſa reconuentionis,an ſaltem poſſit ſibi obiici compenſatio ex perſona
cedentis,ſi cedens erat debitor conuenti ex cauſa liquida.

1 SI quis in rem ſuam. †Etiam ꝓcura-
tor in rẽ ſuam
teneť in cã reconuentionis defendere dominum ſi
erat ex cã lucratiua,& voluntaria,ſecus ſi ex cã ne-
ceſſaria,vel onero ſa,& facta in fraudẽ.h.d.cum l.ſeq.& expo-
nit hoc verbũ,Quis, poſitum in primo capite ædicti,dũ dicit,
cuius noĩe qs actionẽ ſibi dari,&c.vſque ad l.ſed & hæ.§.non
ſolum.¶In gl.j.ibi,cũ debitor inops creditori cedit actionẽ ,
iſta expoſitio non placet,nec habet in ſe vtilitatem,nam tunc
fieret ceſſio ex cã oneroſa, qa eſſet quædã datio ĩſolutũ,vnde
ẽt ſi non eſſet inops,nec faceret ex neceſſitate, ſed ex mera vo
luntate non tenereť ceſſionarius defendere cedentẽ , ſi ceſſio
nõ eſt facta in fraudẽ,vt ĩ.l. ꝓxi. vñ hoc verbũ,ex neceſſitate,
fruſtra hic ponereť.¶In gl.ibi,vel dic,ꝙ ꝓmiſſio p̃ceſſit ceſſio
nẽ,ſupple,factam ex cã lucratiua,& hanc expoſitionẽ no.qa
vult,ꝙ ſicut qñ ceſſio fit ex cã oneroſa non tenetur ceſſiona-
rius defendere cedentẽ in cã reconuentionis , niſi facta ſit in
fraudẽ. Ita, qñ fit ex cã lucratiua ſi donatio incæpit a p̃cedẽti
promiſſione,qa fit ex neceſſitate ꝓmiſſionis , tunc ergo teneť
defendere,qñ ꝓmiſſio non p̃ceſſit,ſed Ange. nõ vr̃ tenere hoc
exemplum,quia ſiue p̃ceſſit ꝓmiſſio,ſiue non,cãm lucratiuã
dr̃ habere.Iõ exẽplificat vna cum Bart.iſtum tex.aľr,q̃ glo.ꝑ l.
planc.fam.erc.qñ fieret, qs ꝓcurator in rem ſuã ꝑ iudicẽ diui-
dentẽ hr̃ditatẽ inter hr̃des , & aſſignantẽ aliquod debitũ, vni
tñ,qa ille teneť recipere,& nõ teneť cohr̃des defendere.Cer-
te ẽt hic ſubeſt illa rõ,qa dr̃ ex cã oneroſa. nã loco illius aſſi-
gnationis noĩs aſſignatur alius de portione illius , Iõ põt po-
ni exemplũ,vt aliquid importet iſta neceſſitas, qñ fit ex cã lu-
cratiua,tñ nõ hr̃ iſta cã lucratiua illo nomine ceſſo,ſed ĩ alio,
vt ſic ſaluemus Ange.puta, ꝓmiſi tibi centũ ex cã dona. po-
ſtea vero volens forte aliunde ſoluere ceſſi tibi actionem ꝯ̃ Ti
tiũ,hoc caſu,licet habeas cãm lucratiuã,qa tñ non donaui ti
bi actionẽ ꝯ̃ Titiũ,ſed centũ in genere,& ex neceſſitate huius
donationis ceſſi, non teneris me defendere, & hoc modo in-
telligať iſta gl.ſed ſi donarẽ tibi actionẽ ꝯ̃ Titiũ,tunc qa in il-
la habes cãm lucratiuã, ſiue p̃ceſſit ꝓmiſſio ſiue non , teneris
me defendere,& ita loquiť Ange.& no.p̃dicta.In l.ſeq.in glo.
2 ibi,argu.ad ꝯ̃rium.†dic ſm Iaco. & alios,ꝙ ibi loquiť in illo,
intentat actionem ſibi competẽtẽ ad cõmodũ tñ alterius,vn
de licet agat ſuo ꝓprio nomine,reputatur ſimplex ꝓcurator,
& tenetur cauere de rato,vt hic,ibi,& ẽt defendere dñm in cã
reconuentionis.arg.huius gl.ſed hic glo.loquiť,qñ quis inten
tat actionem ſibi competentem ad ſuum ꝓprium cõmodũ ,
& tñ ceſſionarius intentat vtilem,quo caſu non dr̃ agere ꝓcu
ratorio noĩe, ſed ꝓprio, vnde nec cauet de rato, nec teneť de
fendere cedẽtem indiſtincte, ſiue habeat cauſam lucratiuam
ſiue oneroſam.cum vero intentat directam, q̃ non competit
ſibi ſed cedenti, dr̃ agere ꝓcuratorio noĩe, & tunc hñt locum
diſtinctiones iſtorum tex.ꝙ aut habet cãm lucratiuã,aut one
roſam,& in primo caſu diſtingue,vt ſ̃. dixi.aut habet lucrati-
uam in illam actionem,aut in alio,& ex illa deuentum eſt ad
ceſſionem,in ſecundo caſu diſtinguiť,vt in hac l.ſi qs in rem.
Alii aũt dicunt non eſſe diſtinguendum, an intentat vtilẽ,an
directam.nam ẽt in primo caſu vr̃ agere ꝓcuratorio noĩe ſal-
tem quantum ad narrationem libelli,q ſumit originem ex ꝑ-
ſona cedentis,vt l.q ſtipendia. C.eo.& hoc magis placet, alias
iſtæ ll.eſſent in dubio,quia ſemper intentaret vtilem.prętereа
hoc vr̃ de mente huius l.ſi quis.dum loquiť de emptore hære-
ditatis in quem trãſeunt vtiles ſine ceſſione ex ſolo titulo em
ptionis,nec facit mentionem de ceſſione, & ſic loquiť etiam
cum intentat vtiles,& vult,ꝙ non teneať defendere,quia præ
tendit cauſam oneroſam,vnde ſecus ſi lucratiuã,vel ſi vendi-
tio fuit facta in fraudem,& iſta ꝓ certo verior eſt.¶In glo.fin.
circa fi.ibi item,vbi eſt in rẽ ſuam,ex cauſa lucratiua, ſupple,
3 & volũtaria,ſi aũt neceſſaria,diſtingue,vt ſ̃.dixi.¶†In gl.fi.ibi,
ſed an iure ꝯpẽſationis, iſta gl.vult q̃rere de hoc,an ĩ iſto caſu
in quo ꝓcurator in rem ſuam nõ teneť dñm defendere in cã
reconuentionis,vt ſi eſt ex cã nõ lucratiua & nõ in fraudẽ,an
ſaltẽ poſſit ſibi obiici compenſatio ex perſona cedentis,ſi ce-
dẽs erat debitor illius ꝯuẽti ex cã liqda,& ſicut ſi ipſemet age
ret,potuiſſet ſibi obiici cõpenſatio,an eo mõ ſi cedit, & agat
ceſſionari⁹?Doc.cõiter tenẽt,ꝙ ſic,ſed ĩ ꝯ̃riũ facit qa ſi nõ te
neť defendere cedẽtẽ ĩ cã recõuẽtionis,multo minus vr̃ repel-
lẽd⁹ alia exceptione,qđ eſt pl⁹, Doc.tñ mouenť,qa nõ potuit
qs cedere actionẽ aľr,q̃ ſibi ꝯpeteret,nec dẽt ceſſionarius eſſe
melioris ꝯdõnis,q̃ cedẽs.arg.in l.fi.§.j.ĩ.ad Velle.& no.ꝑ Cy.in
l.eius.C.de ꝯpẽ. & ꝑ Dy.ĩ reg.ſi qs in ius.lib.vi.nec ob. ſi dicať,
iſta exceptio ñ eſt realis,qa ñ tãgit debitũ,nec eſt ꝑſonalis,nã
eſt in rẽ ſcripta ſm eos,ſed hoc,ꝙ ſit in rẽ ſcripta,nõ bñ ꝓbãt.
Vñ mihi vr̃ oppoſitum,qa iſta exceptio nõ elidit aliquã actio
nẽ,qđ patet,qa ſi tutus hac exceptione ẽt ignorãtiã ea omiſſa
ſoluat,nõ repetit tãq̃ indebitũ, qa nõ faciebat eſſe ĩ debitũ,vt
l.q inuicẽ,cũ ibi no.ĩ.de ꝯd. ĩde. ſi ergo ceſſi tibi actionẽ,quã
habeo ꝯ̃ Titiũ,licet ipſe Titi⁹ hr̃et ꝯ̃ me exceptionẽ ꝯpẽſatio-

n̄is, ſi ꝯ ipſum egiſſem, tñ tu agis, non habes, qm̄ agis ad tuū,
proprium commodum, vnde non obiicit compēſationem
de eo qđ aliī debet, quia actio mea in te tranſiuit libera, & ſi-
ne aliqua eliſione. Eo vero caſu quo teneris me defendere po
teris etiam per iſtam exceptionem repelli. Adde ꝟ. de compen.
l. in rem ſuam, quæ loquitur in alio caſu.

LEX XXXV.

1 *Coniunctæ perſonæ, & affines poſſunt agere pro coniunctis, & affinib. & abſque mandato.*

2 *Coniuncta perſona agens pro alia coniuncta, vel affini cauet de rato, & geſta per eam nō præiudicant illi pro quo agitur, niſi ratum habeat.*

3 *Cōiunctæ perſonæ quæ poſſunt agere pro alia coniuncta perſona, quæ ſint.*

4 *In caſib. in quib. requiritur ſpeciale mandatum, quæ coniūcta perſona, & quando admittatur ſine mandato.*

5 *Coniunctus admittitur pro coniuncto minore, vel furioſo aut prodigo, cui bonis eſt interdictum.*

6 *Coniunctus contra aliam perſonam coniunctam non admittitur ſine mandato*

7 *Magnus amicus admittitur ſine mandato ſicut coniuncta perſona dūmodo caueat de rato.*

1 SEd & hæ perſonæ. ¶ † Not. ꝙ coniū
ctæ perſonæ, &
affines poſſunt agere pro coniūctis & affinibus
licet non habeant mandatum, & in hoc ſtatur
dummodo non appareat de ꝯria voluntate illius
2 quia tunc non admitteretur, vt ꝟ. e. l. Pomponius. in fin. † dū tñ
caueant de rato, vt l. exigendi. C. eod. & niſi ille ratum habeat
a geſta per [a] ipſam coniunctam perſonam illi non præiudicāt,
3 vt l. 3. § ſi forte. j. iudica. ſol. † Sed quæ ſunt iſtæ coniūctæ perſo-
næ? dic ꝙ aſcendentes, & deſcendentes, vſque ī infinitum, vt l.
parentes. ſ. de in ius voca. & in tranſuerſalib. vſq; ad quartum
gradum ſm Gul. de Cu. Alii dicunt vſque ad illum gradum in
quo admittitur ad ſucceſſionem. de hoc per Innoc. in c. non-
nulli. extra de reſcri. facit quod no. in l. fœminæ. C. ad Tur. ſed
4 † an in caſib. in quib. requiritur ſpāle mandatum admittatur
ꝯiuncta perſona ſine mandato? dic ꝙ ſic, ſi prætendit propriū
intereſſe, vt l. patri pro filio. ꝟ. de mino. vbi eſt tex no. alias ſecꝰ
ſ ſm Doct. ſed ī ꝯrium facit illud. c. nōnulli. dicunt quidam ꝙ
ſi eſt frater bene admittitur ēt tunc ſecus ſi remotior a fratre.
5 † Item quæritur an coniunctus admittatur pro cōiuncto mi-
b nore vel furioſo, aut prodigo [b] cui bonis eſt interdictum? vr̄ ꝙ
non, quia iſti ſoli non poſſent conſtituere verum prcuratorē,
ergo nec fictum. Contrarium eſt, quia quum verus procura-
tor conſtituitur ab ipſo, ſi valeret ꝯſtitutio, poſſet ſibi nocere.
Sed fictus procurator, vt eſt cōiuncta perſona datur a l. & nō
pōt nocere niſi ratum habeat. oportebit ergo ꝙ perſonæ præ-
dictæ ratum habeant cum authoritate ſui adminiſtratoris, &
6 de prædictis eſt caſus in d. l. patri pro filio. adde ꝙ ꝯ † aliam per-
ſonam ꝯiunctam non admittitur, quia par ratio ꝯiunctionis
eum repellit, argu. in l. non ſolum. §. j. ꝟ. de ritu. nupt. Dicit etiā
7 Gul. hic vnū verbū no. qđ probatur multis rōnib. † ꝙ ſicut cō
iūctus admittir̄ ſine mandato pro ꝯiuncto, & ita & magnus
c amicus, [c] & ꝓbata amicitia nō requiritur ꝙ habeat mādatū,
& admittitur, poſito ꝙ conſtat ipſum non habere dummo-
do caueat de rato, quod dictum perpetuò tene menti, nā hic
dicit eſſe eandem rōnem, ꝙ in ꝯiuncto, quia non eſt veriſimi
le, ꝙ amicus dimittat eum illaqueatum, vt in ſimili no. in l. 1.
cum ſeq. ſ. in ius vocati vt eant.

ADDITIONES.

a * De his perſonis dic vt per Ale. in l. c. exigendi. C. de proc. & per Ang. hic & Ioā. ab Imo. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Treb. & per Cy. & Sal. in d. l. exigendi. Sed vtrū poſſit cōiuncta perſona pro alia coniuncta procuratorē cōſtituere vide ī c. accidēs. de ꝓc. & Cy. ī d. l. exigendi vbi Bar. & adde Lu. Ro. cōſi. 332. & 337.

b ¶ Furioſo minore aut prodigo. vide Ro. ſing. ſuo. 224. Et an pro conſi. in ſpiritua lib. ſine mandato vide eum in ſin. 613. toto audiuiſti.

c ¶ Magnus amicus. An magnus amicus admittatur pro amico, vide per Lud. Ro. ſing. ſuis. fol. 4.

¶ Magnus amicus, vide dominum Hyp. in ſin. ſuis 361. & 456.

2 *Quando de crimine agitur ciuiliter, tunc agitur per modum actionis; ſed quando criminaliter, tunc per accuſationem. & nu. 1.*

1 §. Patronus libertum. ¶ † Not. hic ꝙ qñ de
crimine agitur ciuili
ter indiſtincte interuenit procurator, etiam ſi imponatur pœ-
na capitalis cum præiudicio libertatis. nam hic agitur ad com
modum patroni non ad vindictam publicam alias dic vt in
2 §. publice. ſ. l. proxi. † quando enim agitur ciuiliter, tunc agitur
per modum actionis ſed quando criminaliter, tunc per accu-
ſationem. & hoc vult gl. hic in effectu, non tamen intelligas,
ꝙ hic intentetur actio, ſed imploratur iudicis officium nobile
vt in c. ſi. extra de offi. iud. dele.

2 *Reconuentio quando, & coram quo poſſit fieri. & nu. 1.*

1 §. Non ſolum autem. ¶ † Quocunque gene-
re agendi agatur ſiue
ordinario ſiue ſummario tenetur procurator defendere do-
minum in cauſa reconuentionis, eodem tñ loco & ſub cōpe-
2 tenti tribunali, non alio. hoc dicit. † Nota. quia hic vr̄ caſus
ſm Doct. in cauſa ſummaria poſſit fieri reconuentio, ſicut in
ordinaria, nam cum petir̄ cautio dāni infecti ſummariè ꝓce-
der̄, vt in l. j. de dam. infec. & hic dr̄, ꝙ ꝓcurator tener̄ dominū
a defendere in cauſa [a] reconuentionis. Doc. tñ dicunt ꝯrium lo
quendo de cauſa, q̄ proprie dr̄ reconuentionis, q̄ debet ſimul
agitari, cum principali, & eadē ſnīa diffiniri, vt in ca. j. extra de
mu. pe. ſi. n. cauſa principalis eſt ſummaria, & cauſa reconuen
tionis ordinaria, non poſſet hoc fieri, quia prima dantur bre
ues dilationes, in ſecūda ſecus. Nec obſtat iſte tex. quia loquir̄
de cauſa reconuentionis improprie ſumpta, nam conueniēs
non curat, ꝙ reconueniatur. Vnde potius dr̄ conuentio, q̄ re-
conuentio, & de iſta intelr̄ in capit. diſpendia. §. reus. de reſcri
ptis. lib. 6. nam in ꝓcedēti debet ſtatim fieri poſt litem cont. ſed
in hoc ſufficit ex interuallo fieri. Item præcedēs nō poteſt fie-
ri, niſi corā eo iudice, iſta vero poteſt fieri etiam coram alio
iudice ordinario, dummodo competenti. Et ideo gl. hic non
bene loquitur, dum vult, ꝙ non, niſi coram eodem quia loqr̄
b ꝯ mentem literæ. coram alio vero delegato [b] non poſſet; fie-
c ri, [c] vt d. §. reus quem, & rationem vide ibi per gl.

ADDIDIONES.

a * Et de hoc vide Doct. in auth. & conſequenter, & in l. inuitus cū l. ī actione. C. de procu. & Spec. de actor. in 38. col. verſ. ſed nunquid, an autem reconuentionis cauſa iuramentum calumniæ requirat vide eundem Spe. in tit. de iura. calum. §. 4 verſ. not.

b ¶ Delegato. Vide Bar. in auth. & conſequenter. C. de ſent. & inter. om. iud. Dom. Ant. & Imo. c. j. de mu. pe. contra Bar.

c ¶ Fieri. Sed an poſſit coram iudice prorogato, vide per Lud. Rom. ſin. ſuis fo. 4.

2 *Conditio domini non debet fieri deterior facto procuratoris, nec etiā aduerſarii. Vnde ſi neceſſe eſt habere præſentiam domini, vt reſpondeat poſitionib. non habet neceſſe actor ſuis expenſis eum facere citari, ſed ipſe procurator debet facere ipſum comparere. & nu. 1.*

1 §. Defendere autem eſt. ¶ † Not. regulā
hic poſitam in fi
ne, ꝙ conditio ꝓcuratoris non debet eſſe deterior, q̄ cōditio
dñi, præterq̄ in ſatiſdatione, quam præſtat ꝓcurator, ſed domi
nus ipſe eam non ꝓſtaret, & loquitur de ſatiſdatione iu. ſol. q̄
præſtatur a ꝓcuratore rei, vel de rato, quæ a ꝓcuratore acto-
2 ris, ſed ipſe dñs eam non præſtaret, † & ſic conditio domini nō
debet eſſe deterior facto procuratoris, q̄ eſſet ſi per ſeipſum li-
tigaret, vt no. ꝟ. eod. l. ſi procurator. in vlti. gl. mag. ibi, licet qua
re, &c. nec etiam aduerſarii. vt ꝟ. qui. ex cauſ. in poſ. ea. l. 2. vnde
ſi neceſſe eſt habere præſentiam dñi, vt rñdeat poſitionibus,
non habet neceſſe actor ſuis expenſis facere eum citari, ſed ip
ſe procurator debet facere ipſum comparere, & niſi faciat nō
vr̄ recte defendere, & poteſt procedi ꝯ abſentem, tanquam ꝯ-
tra contumacem, quia non miſit procuratorem, bene inſtru-
ctum, vt no. in l. 2.

1 *Procurator actoris, qui in cauſa reconuentionis ſatiſdedit de iudic. ſol. cogitur præciſe iudicium ſuſcipere, niſi ab officio fuerit remotus ex iuſta cauſa.*

2 *Procurator actoris, an teneatur ſatiſdare de defendendo in cauſa reconuentionis.*

1 §. Præter ſatiſdationē. † Procurator actoris,
qui in cauſa reconuē-
tionis ſatiſdedit de iud. ſoluen. cogitur præciſe iudicium ſuſci-
pere, niſi ab officio fuerit remotus ex iuſta cauſa. h. d. Sic ergo
in procuratore actoris non diſtinguitur, an dñs ſatiſdederit ꝓ
eo ſciente patiente, an ipſemet procurator ſatiſdedit, ſed indi-
ſtincte præſtita ſatiſdatione cogir̄ præciſe iudicium ſuſcipere.
in procuratore aūt rei diſtinguir̄, vt dictum fuit in l. filius. §. fi.
& l. ſi defunctus. in gl. mag. quam no. q a melior eſt q ſit in hac
materia, & q̄ ſit rō diuerſitatis, dic vt in ea. In tex. ibi, ſatiſdō-
nem. quidam intelligunt de ſatiſdōne iu. ſo. quam præſtat por
recto libello, vt ꝟ. proxi. §. cum ibi notatis. nam & vltra illam
tenetur præciſe defendere, & ſic dictio præter ponitur inclu-
2 ſiue, & hæc verba. † Alii intelligunt de ſatiſdatione de defendē
do ad quā ꝓſtandā dicunt procuratorē non teneri, & hoc pro
bant per hunc textū, dicentes ꝙ dictio ꝓter, ſtat excluſiue. glo.
vero in hoc diſtinguit, an reus habeat iura ſua in promptu, vl
non, licet alia gl. in l. ſeruum. §. ait prætor. indiſtincte dicat ip-
ſum teneri ad eam preſtandam, vel dic vt ibi dixi.

1 *Procurator actoris in cauſa reconuentionis nō compellitur præciſe iudiciū ſuſcipere eo caſu, quo ipſe actor non compelleretur, ſed poteſt pati miſſionem, & nihilominus dicitur defendere, vt per hoc admittatur ad agendum.*

2 *Conuentus ex ſuo contractu, vel quaſi ex dicto vel quaſi poteſt compelli præciſe iudiciū ſuſcipere. i. reſpondere libello, & lit. cōteſtari per capturā perſonæ, vel per capturā pignorum, vel indictionem mulctæ, & quid in conuento ex defectu vel delicto rei.*

3 *Quid in procuratore comparente.*

§. De

1 §.Defendere autē. † Procurator actoris in cā
reconentionis non ꝯpellr
ꝑciſe iudicium ſuſcipere eo caſu,quo ipſe actor non ꝯpelleret
ſed pōt pati miſſionem,& nihilominus dr̄ defendere,vt ꝑ hoc
admittat̄ ad agēdū,qđ ꝓbat quatuor exemplis.h.d.cum l. ſeq.
2 †Et ꝑmitte,ꝙ ille q̄ ꝯuenit̄ ex ſuo ꝯ̄ctu,vł quaſi,delicto,vł qua
ſi,pōt ꝯpelli ꝑciſe iudiciū ſuſcipere.i.rñdere libello,& litē cōte
a ſtari[a] ꝑ capturā ꝑſonę,ſi eſt pñs,& ñ in domo,vel ꝑ capturā pi
gnorum,vel ꝑ indictionem mulctæ,ſi actor hoc vult,vt ꝓbat̄
in l.ꝯſentaneum.C.qūo & qñ iudex.& in l.j.§.qd ergo.j̄.de vē-
tre inſpicien.ſed ſi non ꝯuenit̄ ex ſuo ꝯ̄ctu , vel quaſi delicto,
vel quaſi,ſed ex defectu,ſiue delicto rei,vel ex ſua culpa , tunc
non pōt ꝑciſe ꝯpelli q̄a ꝑt cedere rei , & ꝑmittere illā abduci,
& in cā miſſionē fieri,vt in actione noxali,vt s̄.ſi ex noxali cā
aga.l.2.§.j.& cum petit̄ cautio damni infecti.Si ergo ꝓcurator
meus agat ꝯ̄ te, & tu vis me recōuenire actione noxali,vel pe-
tere cauere de dā.inf.ꝓcurator vero meus,ñ vult iudiciū ſuſci-
pere,ſed pati, ꝙ mittaris in poſſeſſionem ſerui mei,vel domus
3 meæ,ex 1.& 2.decreto. †Tu vero dicas,ꝙ q̄a me non defendit
dēt repelli ab agēdo,q̄rit̄ qd iuris?& br̄ rñdet̄ , ꝙ imò admittit̄
ad agendū q̄a quātū ad hoc cēſet̄ me defendere cū faciat illud
quod ego facere poteram,nec ī plus tenet̄,nec obſt.s̄. ꝓx. §.q̄a
ibi loquit̄,poſt ꝑ̄ſtitam ſatiſdōnem de iudi.ſol. tunc .n. fateor,
ꝙ compelleret̄,ꝑciſe ēt in caſib.iſtis ꝓcur. actoris licet in ꝓcu.
rei diſtingatur , vt ibi ꝑ gl.nos loquimur , qñ nondum ſatiſde-
dit de iud.ſol.& ita intelligo hunc tex.& ſi dicat̄ , qñ non ſatiſ-
dedit,tunc nec ꝓcu.actoris,nec rei cōpellr ꝑciſe indiſtincte, vt
ibi no.in gl.rñdet̄ verum eſſe,ꝙ non compellr ꝑciſe, ſed cauſa
tiue,vnde compellr ſi vult admittit ad agendū eum caſu, quo
dñs eius compellr ꝑciſe litem cōteſtari,vt in caſib.de q̄b. s̄. ſed
qñ dñs non compelleret̄ ꝑciſe, tunc ꝓcurator actoris,nec ꝑci-
ſe compellr,nec ēt cauſatiue, imò admittit̄ ad agēdum , licet
iudicium non ſuſcipiat,ſed patiat̄ rem abduci,& iſte eſt caſus
in hoc §.cum ſeq.& ex his dat̄ intelligi melius,q̄ gl. ¶In glo.j.
magna in princ. ibi vr̄ defendere,vt non incidat in ſtipłonem
de defendendo,iſta gl.ſentit,ꝙ iſte ꝓcurator ſatiſdederat de iu
dic.ſol.q̄ ſatiſdō continet ct̄am de defendendo,ſed non placet
quia puto,ꝙ tūc teneret̄ ꝑciſe defendere ꝑ §.ꝑcedentem.cuiꝰ
ꝯrium vult gl. & vltra hoc vult ēt,ꝙ nō committat̄ ſtipło ex
illa cl̄a.Dic,ergo ꝙ re vera non defendit,& ita loquit̄ gl.& ꝓ-
bat̄ in l.fi.in prin.j̄.eo.ſed tñ hr̄ ꝓ defendente quantū ad hunc
effectū,vt non repellat̄ ab agendo,tanq̄ non defendens poſtq̄
facit illud,quod dñs ſuus eſſet facturus , quia non poterat dñs
ꝑciſe compelli, vnde nec ipſe compellr cauſatiue.Sequens ēt
ſolo eſt bona in ſe,ꝙ faciendo hoc non tenet̄ dño, ſi hoc expe
diebat dño alias teneret̄ , ſed iſte tex.non loquit̄ quantum ad
hunc effectum,ſed loq̄t̄ reſpectu rei reconuenientis. ¶In glo.
ibi,ſed not.ꝙ dñs.hic glo.voluit formare aliā oppo.inquantū
hic dr̄,ꝙ ſi reus vult reconuenire actorem ꝓ ſe, circa nuncia-
tionem no.ope.& ſic interdicto demolitorio,vt deſtruat̄ opus
factum,ſpreta nunciatione, ꝙ ꝓcurator dr̄ defendere, ſi patit̄
ipſum reum mitti in poſſeſſionē operis , vt illud deſtruat ſuis
expēſis,ſed ꝯ̄,quia dñs iſtius ꝓcuratoris nō liberareret̄ hoc pa-
tiendo imò deberet ipſum deſtruere ſuis expenſis, vt l.cōpetit.
§.in ſumma.j̄.quod vi, aut clam. ergo nec ꝓcurator dr̄ defen-
dere,niſi hoc faciat.br̄ ſolue, vt in fi.glo.quia hoc ꝯtrariū ꝓce
deret ſi nunciatio fuiſſet facta dño iſtius procuratoris,vel ei a
quo ipſe dñs habuit cauſam ipſo dño ſciente,quia dñs poſtea
ædificauit , ſed hic debet poni caſus , in quo facta fuit nuncia-
tio authori iſtius dñi, ipſo dño ignorante , quo caſu non tene
ret̄ ipſe dñs demoliri ſuis expenſis,ſed poſſet pati, vt aduerſa-
rius mittatur in poſſeſſionē operis , & ipſum deſtruat ſuis ex-
penſis,vt etiam hr̄ in d.§.in ſumma.& l.ꝑtor.j̄.de oper.no.nū.
eodem modo ꝓcurator eius. ¶In alia gl.mag.legis ſeq.ibi, &
in alio caſu,q̄ hic gl.tangit hic veram ſolu iſtius ꝯ̄rii, ſed eam
non declarat.Dic ergo,ꝙ caſus ſunt diuerſi,nam ꝯ̄rium, loq̄t̄
in ꝓcuratore,qui nunciauit nouum opus , & poſtea agebatur
cōtra eum ad remiſſionem nunciationis ,quo caſu dicebatur
procurator rei,& non cauet de rato,quia talis cautio non pōt
committi,vt ibi not.vnde non debet ſupeſtuo cauere, vt j̄. eo.
l.non cogendum.in fin.cum ibi not. hic vero loquit̄ in ꝓcura-
tore illius,cui vel cuius authoritate facta erat nūciatio,q̄ licet
ſit ꝓcurator rei, hoc caſu non conuenit̄ interdicto demolito-
rio,ideo tñ cauet de rato,quia intereſt agentis, ꝙ dñs ratā ha-
beat miſſionem , quam ipſe procurator patit̄ fieri , ne poſtea
dñs reuerſus ipſam miſſionem reuocet,ſicut ī ſimili cōtingit
in quibuſdam caſibus in quib.procurator rei cauet de rato, vt
j̄.e.l.non ſolum.§.ſtatus.cum ſeq.l.Pomp.§.ſed & his,quia per
cautionem de iud.ſolu.non plene prouidetur actori,& iſte eſt
vnus de caſib.ſimilis illis qui ponunt̄ in §. ſed & his, per ratio-
nem quæ hic tangitur in glo.& iſta ſtipulatio poterat commit
ti,ideo interponitur.

A D D I T I O.

Litem cont.de hoc vide per eundem Pau. conſ.14.in primo impreſsis.

LEX XXXVII.

1 *Procurator meus agens ꝯ̄ te vna actione,ſi tu poſtea velis me reconuenire pluribus.actionib.ipſe vult admitti ad agendum, dēt me defendere in oīb.*
2 *Procurator dicitur me defendere, licet per ſeipſum non defendat.*
3 *Actiones plures, q̄ mouēt ur ad diuerſa debita,licet ꝯ̄ eandē ꝑſonā poſſūt ex pte ꝯuenti cōſtitui plures defenſores,id eſt , ſinguli ī ſingulis cauſis.*
4 *Plures actiones ad diuerſa competentes poſſunt intētari vno libello,mō nō obſtet aliqua de regulis impedientib.cumulationem.*
5 *Quando eſt vna lis,& eſt vnitas perſonarum, ſi agis contra me ad decem non poßum dare duos procuratores, quorum vnus defendat in quinque alius in aliis.quinque.*
6 *Mandatum generale ad agendum in omnib. litib. & cauſis ipſius domini, an axtendatur ad cauſas de futuro.*
7 *Si conſtituo procuratorem ad cauſam,quam habeo cum Titio, & generaliter ad omnes alias, an iſta clauſula generalis reſtringatur ad alias,ſ cum Titio,an etiam cum aliis perſonis.*
8 *Si habeo duas cauſas cum Titio,& cōſtituo procuratorem ad cauſam,quā habeo cum Titio,an videor conſtituiſſe in ambab.*

1 OMnium autem. ¶ † Not.hic primo,ꝙ licet ꝓcurator meus
agat ꝯ̄ te ſolum vna actione,& ad vnum debitum,
nihilominus, ſi tu vis me recōu enire plurib.actio-
nib.& ad plura debita , ſi vult admitti ad agendum,debet me
defendere in omnib.& ſic vt ſequat̄ æqualitas.Videbat̄ ꝯ̄rium,
quia iſta neceſſitas , q̄ ſibi incumbit de defendendo me vr̄ in-
cumbere,quia te moleſtat,vnde æquitas dictat,ꝙ ēt a te mole
ſtet̄,& videbatur eatenus quatenus te moleſtat poſſe moleſta-
ri,cuius ꝯ̄rium hic patet,ſimile hr̄ in l.pe.§.pe.s̄.quod quiſque
2 iur. † Item not.in verſi.vnde q̄ſitum,ꝙ ꝓcurator dr̄ me defen-
dere licet ꝑ ſeipſum non defendat, ſi tñ ſumit defenſionem ꝓ-
3 me,& paratus ſit defendere. ¶ †Tertio not.ꝙ qñ mouent̄ pl̄es
actiones ad diuerſa debita, licet ꝯ̄ eandem ꝑſonam pñt ex par
te ꝯuenti ꝯſtitui plures , defenſores.i. ſinguli in ſingulis cauſis,
ſicut qñ mouetur vna q̄ō ꝯ̄ plures,vel plures. vt s̄.eod.l.ſi quis
cum ꝓcuratorio.§.vnius lit. vt ſic quod operatur pluralitas ꝑ-
ſonarum,vt ibi operatur pluralitas actionum,vt hic,intellige
4 ad diuerſa competentium. ¶ †No.ēt ꝙ plures actiones ad di-
uerſa competētes poſſunt intētari vno libello,[a]facit l.ſi idem
cum eo.s̄.de iuriſd.om. iud.niſi obſtet aliqua de regulis impe-
b dientib.cumulationem.[b], quod dic vt not.Bar.in l.edita.C.de
edē.ibi tñ vr̄ tenere cōtrarium,ꝙ requirātur plures libelli,niſi
ſint actiones eiuſdē generis in forma , quo caſu dicit poſſe in
tentari eodem libello.Mihi autem vr̄,id quod dixi,ꝙ etiam ſi
ſint diuerſi generis per illam l.ſi idem.quia tot reputant̄ libel-
li,quot ſunt ibi cauſæ diuerſæ , & ita vr̄ notari in c.querelam.
5 extra de electio.pen.gl.¶†Vlti.no.ꝙ qñ eſt vna lis,& eſt vnitas
perſonarum,vt ſi agis ꝯ̄ me ad 10. non poſſum dare duos pro
curatores quorū vnus defendat in quinque, alius in aliis quī
que, quia tua ꝯdō deterior fieret interuentu alterius ꝓcurato
ris,quia diſtinguereris in plures aduerſarios,ſed ſi conſtituerem
duos,vel plures , vt oēs ſimul in totum defenderent, nec vnus
ſine altero,vel vt q̄libet poſſet in ſolidū,tunc bene poſſet hoc
fieri, vt s̄.eo.l.pluribus,& ibi dixi. & in c.ſi duo.eod.titu.lib.6.
6 ¶†In gl.magna ibi,ſed nūquid ēt nomine futurarū , ideſt cā
rum, quæ incipiunt competere, poſtq̄ ꝓcurator fuit admiſſus
ad agendum , & tenet hic gloſ.ꝙ ſolum in illis,quæ compete
bant,tunc temporis. Vnde allegat̄ iſta gl.ꝙ generale mādatū
ad agendum in omnib.litib.& cauſis ipſius dñi ſolum extēdat̄
& comprehēdat actiones,quæ tpe ꝯſtitututi ꝓcuratoris cōpe
bant dño,& ꝙ talis ꝓcurator non poſſit intentare actiones in
cipientes competere poſt,niſi oriantur ex cauſa de ꝑterito , vł
eſſent ꝯiunctæ cauſis de ꝑterito,& iſtam oppinionem ſequit̄
Bar.ꝑ l.ſi procurator.s̄.e.vbi ꝓcurator ꝯſtitutus ad litē ſi obti-
net ſnīam non poteſt intentare actionē iudicati,q̄ incipit con
petere poſt ꝓcuratorium ſuū , de hoc per ipſum not.in l.dam-
ni.§. Sabini j̄.de dam.infect.in Spe. tñ determinat ꝯ̄rium in ti.
de ꝓcuratore. §. rōne aūt formæ,verſ.quid ſi ꝓcuratoriū, quia
hic agit̄ de modico ꝑiudicio,& ſic ſub verbis ſimplicib. vel de
ꝑſenti veniunt futura,vt C.quæ res pig.ob.l.fin.ſed Ioan. And.
ibidem in addi.ſm Dyn. & alios tenet quod primo loco dixi
7 †Sed q̄ro,[c] quid ſi ꝯſtituo ꝓcuratorem ad cauſam , quam ha-
c beo cum Titio,& generalr ad oēs alias, an iſta clauſula gene-
ralis reſtringatur ad alias.ſ .Titio, vel intelligatur generalr, &
cum aliis perſonis? vide Bart. q̄ tenet primam partem.leg.quæ
8 habet.§. ſi pupillus. j̄. de tute.†Item quid ſi habeo duas caſas
cum Titio,& conſtituo procuratorem ad cauſam , quam ha
beo cum Titio loquendo in ſingulari , an videor conſtituiſſe
in ambab.cum ſingulare aliquando ponatur pro plurali?vide
de in additio.Specu in di.§.ratione autem formæ.

A D D I T I O N E S.

a ¶ Vno libello.de hoc vide per Lud.Ro.conſi.246.
b ¶ Cumulationem.de materia cumulationis actionum, vide quod elegantiſſime omnium ſcripſit d. Alc.in l.edita.C.de eden.
c ¶ Sed quæro.vide Ro.ſuo ſing.155.inc.conſt.

LEX XXXIX.

2 *Confeſſio procuratoris emanata per modum contentioſæ iuriſdictionis præiudicat domino, ſecus ſi alio modo ex mera ſua voluntate. & nu.1.*
3 *Interrogationes, ſi fiunt in iudicio, quando debeant fieri domino, & nõ procuratori. & nu.5.*
4 *Procuratorũ. tria genera, & quis eorum iuret de calumnia, & debeat interrogari. vide etiam quartum genus. nu.5.*
5 *Satiſdatio vel promiſſio ſequens quæ fit ex neceſsitate a iure impoſita, nunquam nouat præcedentem.*
6 *Procurator meus ſi fuit a te interrogatus, an ego ſim hæres Titii, & reſpondeat, ꝙ ita, & non erat in veritate, ſeu reſpondeat me eſſe prout eram, vel negauit, & tamen, vel reſpondit me eſſe, & tamen non eram hæres, qualiter, & quando tenear, vel non.*

NOn ſolum autem in actio.

1 ¶†Procurator actoris ĩ cã recõuentionis tenet̃ rñ-
dere interrogationib. q̃ fiunt ante lit. ꝯt. ad p̃paratio
nẽ iudicii ꝑ tit. de interrog. act. & ẽt poſitionib. q̃ fiunt poſt lit.
ꝯt. ad deciſionem litis, & eius ꝯfeſſio, vel negatio, vel taciturni-
tas nocet dño eo caſu, quo ꝓpria ꝯfeſſio ſibi noceret. h. d. tex.
2 cũ gl. & ꝑp hoc vltimũ allegat̃ principiũ iſtius. † ꝙ ꝯfeſſio ꝓ-
curatoris emanata ꝑ modũ ꝯtentioſę iuriſdõnis, puta rñdẽdo
libello vel interrogationib. vel poſitionib. p̃iudicat dño, q̃a fit
ex neceſſitate a iure ĩpoſita, vt hic ſecus ſi alio mõ fit ex mera
ſua voluntate, & ita intelligat̃. ĩ. de ꝯfe. l. certo. §. ſed an ipſos al
3 leg. in vlt. gl. ꝑ ꝯ̃ria. ¶†Pro decĩone primæ gl. magnæ, ꝙ iſte ꝓ-
curator actoris non ſit interrogãdꝰ, ſed dñs opponit̃, nã ĩterro
gationes, q̃ fiunt in iudicio, fiunt mediante iur̃o de calumnia,
vt ſi rñdeat, quis cũ iur̃o veritatis, vt l. 2. & auth. ibi poſita. C. de
iura cal. ſed tale iur̃m nõ præſtatur per procuratorẽ, ſed dñm.
ergo talis ꝓcurator non debet interrogari, ſed dñs. Sup hoc ꝯ-
trario laborat tota gl. ex qua colliguntur quatuor ſol. prima,
ꝙ ꝯ̃rium ꝓcedat in interrogationib. q̃ fiunt poſt lit. cont. quia
iur̃m de calum. ſtatim lite conteſt. præſtat̃, poſtea fiunt interro-
gationes, & poſitiones ad deciſionẽ cauſę. iſte tñ tex. debet re-
ſtringi ad interrogationes, q̃ fiunt añ lit. cont. ad præparationẽ
iudicii, illæ. n. non fiunt virtute iur̃i de calum. cũ non p̃ſtet̃ añ
lit. cont. ideo poſſunt fieri ꝓcuratori. Certe iſta eſt nimia reſtri
ctio ad hũc tex. qui loquit̃ indiſtincte dum dicit iure interro-
gatus ex omnib. cauſis &c. licet exẽplum quod ſequitur, an hæ
res ſit, &c. ſit de interrogatione, q̃ fit ante lit. cont. certe exem-
plum non arctat r̃am præcedentem, vt l. r̃a. §. fi. de iur. & fact.
ignoran. vnde glo. intelligit, tam de his quæ fiunt ante lit. cõt.
q̃ poſt, & tunc ad ꝯtrarium dat̃ ſecunda ſol. dũ dr̃ interrogatio
nes, q̃ fiunt poſt lit. cõteſt. fiunt virtute iur̃i de calumnia, fateor
iſtam. Sed ꝓcurator non iurat de calũnia imò dñs, nego iſtam
quia nõ eſt ſimpl̃r vera. ſunt. n. quidam ꝓcuratores, q̃ iurant
de calumnia, & de illis põt intelligi hæc lex, quidam ſunt qui
4 non iurant, ſed dñs, in illis ꝓcedet ꝯ̃rium † cuius rei gr̃a dicit gl.
ꝙ tria ſunt genera ꝓcuratorum, nam quidam dr̃ ꝓcurator in
rem ſuam, q̃ eſt ad commodum, & incommodum ſuum, &
iſte reputat̃ principalis, ideo ipſe iurat, ſiue conueniat̃ directa,
actione, ſiue vtili ſ̃m gl. licet Azo diſtinxerit, an directa vel vti
lis, & ĩ hoc ſine duo poteſt loqui iſta lex. Quidam vero dr̃ pro
curator non in rem ſuam reſpectu commodi, quia ſi obtinet
non ad ſuum commodum, ſed obtinet ad alienum commo-
dum, ſed reſpectu periculi dr̃ in rem ſuam, quia ſi ſuccumbit,
ſuccumbit etiam ad ſui incommodum, vt ſi ipſe ſatiſdedit de
iudi. ſol. ꝓmittendo de dando fideiuſſores, quia dñs ipſum nõ
releuauit. Nam ſi ipſe obtinet, ad cõmodum dñi obtinet, ſed
ſi ſuccumbit, ad ſuum incommodum ſuccumbit, quia tenet̃
ſoluere iudicatum ex ſua promiſſione, & in iſto põt ꝓcedere
iſta lex, ſ̃m Azo. vt ipſe iuret de calumnia, tanq̃ cauſa ſit ꝓpria
rõne periculi, & ſic ipſe poſſit interrogari. gl. vero dicit eſſe di-
ſtinguendum, an ipſe cõueniatur virtute ſuę promiſſionis poſt
latam ſñiam, & verum ſit quod dicit Azo, an ante ſñiam, &
ſic actione qua tenet̃ dñs, & tunc dictum Azo. non ſit verum,
quia in illa non põt dicit cã propria. Vnde nec iurabit de calũ
nia, nec interrogabit̃ de vlt. hoc ẽt dicit gloſ. reprehendendo.
Azo. qui dicit per talem ſatiſdõnem a ꝓcuratore p̃ſtitã libera-
ti reum principalem iure nouationis, quod nõ eſt verum, cũ
iſta ſatiſdatio præſtet̃ ex neceſſitate qñ nõ fuit releuatus a do-
5 mino abſente, ex qua glo. ſingul̃r no. † ꝙ ſatiſdõ, uel ꝓmiſſio
ſequens, q̃ fit ex neceſſitate a iure impoſita, nunq̃ nouat p̃ce-
dẽtem, ẽt iure veteri, & ẽt qñ interueniebat noua pſona, licet
ſecus eſſet, tunc ſi eſſet p̃ſtita ex mera voluntate iuxta no. in 2.
de noua. Quidam vero nullo mõ dr̃ ꝓcurator in rem ſuã, nec
reſpectu commodi, nec incommodi, q̃a non ſatiſdedit ꝑ ſeip
ſo, ſed dñs ipſum releuauit, iuxta. §. ſed hodie. Inſti. de ſatiſd. &
in his ꝓcedit ꝯ̃rium, quia talis ꝓcurator non iurat, nec interro
gatur, ſed dñs, & ſic in eo nõ haberet locum iſta lex. certe iſta
adhuc eſſet nimia reſtrictio, ideo dat̃ tertia ſolu. quæ colligitur
ex verſu. Item qñ, vt ẽt in tali procuratore locũ habere poſſit
& ad ꝯ̃rium dum dr̃ dñs iurat de calumnia non ꝓcurator, fa-
teor iſtam, ergo dñs debet interrogari, & non ꝓcu. fateor ẽt
iſtam ſi actor vult, ſed ſi vult, ꝙ procurator interroget̃, adhuc
poteſt licet non iurauerit de calumnia, nec eſt mirũ, quia licet
interrogationes fiant vrtute iur̃i, poſſunt tñ interdum fieri
nullo p̃cedente iur̃o, patet, quia tale iur̃m poteſt tacite omitti
vt l. 2. §. ſed quia veremur. C. de iur. calum. & nihilominus ĩter-
rogationes fiunt. Iſta eſt bona ſolo, & vera, & ſubdit glo. ꝙ eſt
dare aliud genus ꝓcuratorum. ſ. cum quis ſine mãdato aliquẽ
defendit animo tranſſferendi in ſe iudicium, & liberandi prin-
cipalem, & iſte potius dr̃ dñs, quam ꝓcurator, de quo loquitur
l. ſolutionem. ĩ. de ſol. & põt liberare reum ẽt inuitum non tñ,
ſ̃m glo. inuito actore talem, vt cogat̃ recipere ſi non vult, ita
ſentit gl. licet ꝯtrarium ſentiat. in l. liberto. §. fi. ĩ. de neg. geſt. &
iſta verior eſt ꝑ l. ſi mãdato meo. in fi. principii. ĩ. mand. Datur
quarta ſol. in fi. gl. ꝙ iſte tex. loquitur ſ̃m iura vetera, ſ̃m q̃ ipſe
ꝓcurator de calumnia iurabat. Cõtrarium aũt ꝓcedit de iure
nouo, quo iurat dñs, vt in auth. principales. C. de iur. calum. &
ſ̃m iſtam ſol. corrigeretur hodie iſta lex, inquantum intellige
ret̃ de interrogationib. q̃ fiunt poſt lit. cont. ſed correctio legũ
eſt euitandanda, ideo ſol. iſta non approbat̃. Datur, & quinta
ſol. extra gl. ꝙ ꝯtrarium ꝓcedit ĩ eo ꝓcuratore, q̃ ex ꝓpria vo-
lũtate aliquẽ defendit, ſed hic loquit̃ in ꝓcuratore actoris qui
defendit dñm ex quadã neceſſitate cauſatiua a iure iniuncta, ſi
vult admitti ad agẽdũ, & ideo actor nõ ſolũ põt, ſi vult ipſum
interrogare imò ẽt tenet̃ interrogare ipſum ſi ꝓcurator eſt pa
ratus rñdere, & cõpelli ad defendẽdũ, & eſt notabilis ſolo. tñ
iſte tex. vult, ꝙ ꝓcurator cõpellat̃ rñdere, & ſolo vult, ꝙ actor
cõpellatur interrogare, & ideo non vult qđ actor cõpellatur
interrogare ideo non multum placet, tenet ergo tertiam ſol.
gl. quæ per prædicta remanet in totum expedita, & decla-
6 rata. ¶†Pro decĩone ſeq. gl. magnæ, quæ eſt difficilis, opponit̃
ꝯtra tex. dum dicit in fi. ꝙ ſi ꝓcurator rñderit, tenebit̃, nec dicit
q̃s teneat̃, & ſic põt intelligi, tam dñs, q̃ ꝓcurator, ſed ꝯ̃, pona-
mus, ꝙ ꝓcurator meus interrogatus te, an ego eſſem hæres
Titij, quia volebas me reconuenire vt hr̃dem, rñdit, ꝙ non, &
ita erat ĩ veritate, iſte tex. vult, ꝙ iſta rñſio, licet vera, faciat me
teneri vt hr̃dem, & ẽt ipſum ꝓcuratorem teneri ad defenden-
dum me vt hr̃dem, qđ vr̃ iniquiſſimum, poſtq̃ rñdit veritatem
ſ̃m quam ego non debeo teneri, nec ẽt ipſe, timore huius glo.
iſta poſt medium in verſ. ſi autem. rñdit non eſſe vera, non eſt
ex eo. verſ. Ad ꝯ̃rium rñdetur iſtum tex. nõ poſſe intelligi, hoc
caſu, qñ rñdit, ꝙ non eram ſi re vera nõ eram, quia talis rñſio,
non facit me teneri, nec etiam ipſum, ſed põt intelligi in aliis
trib. caſib. quorum primus eſt econtrario, qñ rñdit me eſſe, &
eram. Secundus, qñ negauit me eſſe, & tñ erã ꝓ parte, nam ſi-
cut ſi ego negaſſem, mendacium meum faceret me teneri in
ſolidum, vt l. de ætate. §. qui tacuit. ĩ. de interrog. act. & menda-
cium ꝓcuratoris mei, ſi habebat mandatum, ſecus ſi non ha-
bebat, dicit tñ gl. ante finem, ꝙ poſſum recuperare a ꝓcurato-
re, ſi non habuit ſpeciale mandatum ad negandum, quia non
debuit mẽtiri. Eſt & tertius caſus qñ rñdit me eſſe hr̃dem, & tñ
non eram, nã ſicut ſi ego rñdiſſem noceret mihi, quia poſſem
conueniri, & condemnari, vt hæres licet non ſim, vt l. fin. de in
terro. actio. ita & cõfeſſio ꝓcuratoris mei, recuperabo tñ ab ip-
ſo ꝑ actionem mandati, ſi non habebat ad hoc ſpãle manda-
tum, nec ob. ſ̃m gl. ꝙ confeſſio ꝓcuratoris non nocet dño, vt
l. certum. §. ſed an ipſos. ĩ. de confeſ. quia verum eſt, ſi probetur
ꝯ̃rium, ꝙ non eram, iſta ſol. non eſt bona, quia hic p̃ſupponi-
mus, ꝙ appareat ꝯ̃rium, ꝙ non erat. Dic ergo, vt ſ. dixi, ꝙ qñ
emanat per modum voluntariæ iuriſdict. ꝓcedit ꝯ̃rium, ſecus
qñ ex neceſſitate, vt interrogatus a iudice vel reſpondendo li-
bello, vel interrogation. aut poſitionib.

2 *Intentans actionẽ ſibi cõpetentẽ, & ad commodũ ſuum, licet orientẽ ex facto alterius nõ cauet de rato, & quid ſi habet eam cõem cũ alio. & n.1.*
3 *Quis dicatur egere alieno nomine.*
4 *Procurator agens actione directa, quam ipſe acquiſiuit, tenetur tamen cauere de rato, niſi oſtendat mandatum.*
5 *Procurator qñ teneatur cauere de rato, licet habeat mandatum, & num.1. & quid operetur talis cautio.*
6 *Mandatum procuratoris debet oſtendi per inſtrumentum publicum nõ autem per teſtes.*
7 *Agens alieno nomine, quando non conſtat de mandato non admittitur etiã cum cautione de rato, niſi ſit perſona coniuncta, & quomodo dicatur cõſtare, ꝙ habeat mandatum.*
8 *Quid ſi aſſerit ſe habere mandatum, & hoc oſtendit per vnum teſtem, vel quia habet penes ſe inſtrumenta cauſæ, ſed non ad plenum docet, & ante teneatur ſatiſdare de iud. ſol. & nu.9.*
9 *Procurator ad exigendum, quando dubitatur de mandato non admittitur cum cautione de rato, ſed debet docere de mandato.*
10 *Dominus de cõſuetudine poteſt releuare procuratorem ab onere ſatiſdandi de iud. ſol. nõ de rigore iuris, & quã vtilitatem hẽbit actor ex ſatiſdõne.*

1 §. Qui alieno nomine.

¶† Agens ad commodum alienum tenetur ſatiſdare de rato, qñ dubitat̃ de mandato, ſiue intentat

actionem

actionē cōpetentē illi, ſiue cōpetentē ſibi ad cōmodū illius.
h.d.cū §.ſeq.vſq; ad §.qrit. & primo caſu dr̄ agere alieno noīe,
& ad alienū cōmodū. Secundò dr̄ agere ꝓprio noīe, ſed ad cō
modū alienū. Adde alios duos caſus, q̄ ponunt̄ in §.ſi de dote,
& in §.ſi pr̄.ſ̄.ea. l.ſed qñ intentat actionem, quā hēt cōem cū
2 alio, tūc ēt cauet, nō tñ indiſtincte, vt ibi no.in gl. ¶†Itē qñ in
tentat actionē cōpetentē ſibi, & ad cōmodū ſuū, licet orien-
tē ex facto alterius, tunc non cauet, vt in §. ſi pr̄ filij.& incipit
hic tractare de ſecundo articulo cōprehenſo in edicto p̄toris,
de quo ſ̄.e.l.ſeruum. §.ait p̄tor. nā de primo tractauit hucuſq;
qualr̄ teneat̄ ꝓcurator actoris defendere dñm in cā reconuen
3 tionis. ¶†Iſte tex.ibi cauere debet.i. ſatiſdare cum fideiuſſore,
vel pignore, & h.d.edictum p̄toris in d.§.ait p̄tor. dr̄ aūt agere
alieno noīe, qñ intentat actionē competentē alteri, & agit ad
cōmodū illius, nec dubitatur circa declarationē edicti p̄toris.
quid ſi intentat actionē cōpetētē ſibi ad cōmodū tñ alterius?
& hoc eſt, quod ſequit̄ in ver.ſeq.ſed interdū, vbi incipiunt ex
4 poſitiones. ¶†In tex.ibi, [iurauitque] ſcilicet procurator, qui
detulerat iuramentum reo, & reus ſibi retulerat & iurauit do
mino abſente deberi a reo, nam ex hoc iuramēto actio dire-
cta acquirit̄ ipſi ꝓcuratori, tñ ad cōmodū dñi vtilis non acqui
rit̄ dño ꝑ l.ſi ꝓcurator meus.ſ̄.eo. ſi agit directa ſibi cōpetente
nihilominus cauet, licet non agat dicto noīe, ſed ſuo. & hoc
no. quia per hoc patet, ꝙ ſi procurator meus ſtipulatus eſt a te
procuratorio noīe meo, ex qua ſtipulatione ſibi acquiritur
actio directa, quam tenetur mihi cedere non pōt intentare il
lā directā ſine voluntate mea, & iō ſi agat illa actione dēt, vel
oñdere, mandatū, vel ſi dubitatur de ipſo, cauere de rato, & ſi
certū eſſet ipſum non habere mandatū repelleret̄ ab agendo
ꝑ id quod ibi no.in glo. ſicut ſi intentaret actionē cōpetentē
mihi. probatur ēt.ſ̄.eo.l.ſi procurator, nam & ex ſnīa lata pro
procuratore meo acquiritur ſibi directa actio iudicati, mihi
verò vtilis. Et dr̄ ꝙ non pōt intentare illā directam ꝯ̄ volunta
tem meā. ſed ſi diceret ſe habere mandatū, ſed eſſet dubiū, di-
co ꝙ admitteretur ibi cum cautione de rato per iſtum tex. &
idem ſi fuit ſtipulatus iudicatum ſolni, ex qua ſtipulatione ſibi
5 acquiritur directa. † Et collige tres caſus ex glo. Primus eſt qñ
conſtat de mandato, & tunc non tenetur cauere de rato, vt ſ̄.
eo.l.ſi procuratorem. & hic in prin.glo. adde ꝙ eſt verum, niſi
dubitetur, an illud mandatum ſit ſufficiens ad cām iſtā, nam
ēt tunc eſt locus cautioni, vt ſ̄.man.l.illud.§.fi. Item eſt verum
niſi dubitetur, an illud mandatum fuerit reuocatum, nam ēt
tunc cauetur, vt l.vulgo.ſ̄.de admi.tuto. rō aūt ꝙ non cauetur
qñ conſtat de mādato colligitur ex eo quod no. gl.ſ̄. ibi. & eſt
rō, nam nō intereſt rei caueri, cum ſit ſecurus aduerſus dñm,
quia ſi obtinebit ſnīam contra procuratorā, & poſtea domi-
nus velit venire contra, repellet ipſum per exceptionē oñden-
do mandatum. Sed oppono ꝙ immo intereſt rei, ꝙ adhuc prę
ſtetur cautio rati, quia ſi dominus poſtea de facto veniat con-
tra, cōmittitur ſtipulatio rati per procuratorem ſaltem ad ex-
penſas litis, vt l.ſiue.§.cum autem.rem ra.habe. & poteſt inter-
eſſe rei, poſſe recuperare a procuratore, ſi forte dñs ſuccūbēs,
& cōdēnatus in expenſis non ſit ſoluendo. fateor ꝙ ſi talis ſa-
tiſdatio fuit præſtita, committetur tunc duntaxat ad expenſas
litis. vt ibi, ſed iſta nō eſt cā, ꝙ propterea debeat præſtari ſatiſ-
datio eo caſu, quo apparet de mandato, cum debeat præſtari
arbitrio boni viri, vt d.§.ait prætor, & bonus vir non debet
arbitrari, ꝙ procurator grauetur hoc onere poſtquam oñdit
6 mandatum. †Habeo aūt oñdere per iſtr̄m publicum non aūt
per teſtes ſm̄ Pet.& no.Cy.in l.pe. C.eo. & hoc obſeruat ſtylus
iudiciorum vbique, q̄a inſtr̄m mandati cōfectū inter procura
rem & dñm ſuum faciet fidem pro reo contra ipſum dñm.
ſed receptio teſtium facta inter procuratorē & reum, non prę
iudicaret dño non citato, & ſic reus non eſſet ſecurus. Bar.te-
net opin. ꝙ etiam per teſtem. Io.And.in addi.Spec.eo.tit. tenet
primam partem quæ mihi vr̄ verior, & optima rōne fundata.
7 †Secundus caſus eſt qñ conſtat ipſum non habere mandatū:
& tunc non admittitur ēt ſi velit cauere de rato, niſi ſit coniū
cta perſona quæ pōt agere ſine mandato, vt ſ̄.eo. l ſed & hę.
non tamen contra voluntatē, vt ſ̄.eo. l.Pompo.in fine. dr̄ aūt
conſtare, ꝙ non habet mandatum, qñ ipſe hoc fatetur, vel di-
cit ſe habere, tñ nihil penitus oñdit. Sed contra, quia ſi reus ne
gat ipſum habere mandatum ex iſta negatione dr̄ res fieri du
bia, vt hic no. circa fi.glo. & qñ eſt dubium admittitur cū cau-
tione rati, vt l.j. C.eo. Sol. qñ nihil penitus oñdit, tunc negatio
non facit rem dubiam ad incommodum negantis, nam ſi ta-
ceret diceretur res certa, & nō admitteretur cum cautione ra-
ti, ſic ergo negatio non debet ſibi nocere, vt faciat procurato-
8 rē admitti cum cautione rati. †Eſt & tertius, qñ res eſt dubia,
puta, quia aſſerit ſe habere mandatum, & aliquod oñdit non
tñ ad plenum docet, ſed præſumptiue, puta per vnum teſtem,
vel quia penes ſe hēt inſtr̄a cauſę, vt no in l.iii.§.cauſæ. ad Car-
bo. & tunc negario rei cum præſumptione in ꝯ̄rium facit rem
dubiam, vt ſic admittatur cum cautione rati. Hoc tñ eſt verū,

qñ per dictam cautionē plene prouidetur reo, aliter non ad-
mitteretur, ſed neceſſe haberet mandatū oñdere, & iſte eſt ca-
ſus quem glo.alleg.ſ̄.ad Trebel.l.qui ita.§.j. Item eſt verum in
9 procuratore conſtituto ad agendū, ſi vero ad exigendum, tūc
adhuc non admittitur cū cautione rati, ſi dubitetur de māda
to, imò dēt docere de mandato, per l.hoc iure.ſ̄.de ſolu. & per
id quod no.in glo. dum alleg. iſtam legem, & hoc in procura-
tore actoris, procurator autem rei, licet doceat de mandato,
nihilominus tenetur ſatiſdare de iud.ſol. per duas rōnes, quas
hic ponit glo.in ver.& eſt rō. ¶Sed opp. contra primam, quia
ſi docet de mandato, vr̄ ꝙ actoris non interſit præſtare ſatiſdō
nē de iud.ſol. quia eſt ſecurus, ꝙ ſnīa lata ꝯ procuratorē rei,
mitti poterit executioni contra dñm, vt ſ̄.e l.Plautius. ſicut ēt
qñ procurator actoris doceret de mādato non præſtatur cau-
tio rati, quia reus eſt ſecurus ꝯ dñm. ſol. non eſt eadem rō. Nā
reus eſt ſecurus contra dñm, & eſt in poſſeſſione, ſed econtra-
rio actor, licet ſit ſecurus ꝯ dñm, vt poſſit mitti ſnīa contra eū
executioni, non tñ eſt in poſſeſſione eius, qđ erit. Vñ intereſt
adhuc ſua, ꝙ procurator ſe obliget, & det fideiuſſores de iud.
ſol. quia intereſt actoris pl̄es habere debitores, vt hic in glo.in
verſ.eſt, & alia, q̄ non contenta prima rōne annectit ſecundā.
10 †Sed ꝯ̄, q̄a dñs pōt ſuum procuratorē releuare ab hoc onere,
ſi in inſtr̄o procurationis promittit ſoluere iudicatū, quo caſu
procu. nō tenebit̄ ſe obligare, nec dare fideiuſſores, & ſic elu-
det hanc promiſſionē, de qua ſ̄. quia actor nō erit ſecurus, niſi
ꝯ̄ dñm, poſtq̄ ergo oñdendo mandatum eodē modo eſt ſecu-
rus, non vr̄ ꝙ ar̄ debeat ſecurari ꝑ reum, ꝙ obliget ſe, vel det
fideiuſſores. Iſta oppoſitio ſemper fecit me dubitare, ꝑꝑ quam
dico, ꝙ de rigore iuris dñs non pōt releuare procuratorē ab
onere ſatiſdandi de iud. ſol. ad hoc vt actor ſit ſecurus non ſo-
lum ꝯ̄ ipſum reum, ſed ēt contra procurato. & ſuos fideiuſſo-
res de ꝓſequēdo debitū, poſtq̄ iura ꝓuident, ꝙ q̄ aliū defendit,
ſiue cum mandato, ſiue ſine, teneat̄ ſatiſdare iud.ſolu. vt ſ̄.eo.
l.qui proxi.§.ei qui. ſed ꝑꝑ conſuetudinē iudiciorum, q̄ erat in
ꝯ̄rium hoc tolerat̄, vt dr̄ in §.ſed hodie. Inſti.de ſatiſd. fuit ergo
introductum potius de conſuetudine, q̄ de iure, ꝙ dñs poſſit
releuare ꝓcuratorē ab onere ſatiſdandi, & nihilominus hoc
approbat̄ ꝑꝑ cōem obſeruantiam, vt patet Inſti.de ſatiſd.in fi.
ſicut in ſimili cum petunt̄ apl̄i, quia ſufficit vno contextu di-
cere, peto ſępæ, ſæpius, & inſtanter, qđ tñ non eſt de rigore iu-
ris, ſed diuerſis vicib. deberent peti ꝓut hr̄ in cle.ii.de appel. iun
cto eo, quod no.in l.ſi cōuenerit.ſ̄.de pig.act. per gl. & hoc ꝑꝑ
conſuetudinem litigantiū, vt dr̄ in d cle. ſed quam vtilitatē ha
bebit actor ex hac ſatiſdōne, poſtq̄ per eā non ſuccurrit̄, niſi
ꝯ dñm, cum & ſine ea iam eſſet ſecurus, ex quo habeat māda-
tum, quia cōtra dñm dabit̄ actio iudicati, vt no.ſ̄.eo.l.ſi ꝓcura
tor.in fi.gl.mag.rñde, ꝙ habebit duplicē actionē. ſ.ex ſnīa, vt
ibi, & ex promiſſione ꝓcuratoris, & hoc eſt ſibi vtile, quia ſi
ſuccumbat in vna pōt redire ad aliam, vt ſ̄.de reg.iu. l.ſi actor.
& quia vtilius eſt poſſe dñm cōuenire ex ſua ꝓmiſſione, q̄ ex
diſpoſitione legali, qñ habebit iudicem fauorabilē, ad quod
facit quod no.ſ̄. de noua.l.ſi pupillus. & ſ̄. de rei ven.l.non ſo-
lum.in vlt.gl.& in l.iii. §. ſi rem.ſ̄.de leg.iii.

1 *Cauendum eſt, quòd dominus habebit ratum, non autem quòd creditores domini, licet ex ſententia abſolutoria poſſint lædi, quia non dicitur per hoc res ad eos principaliter pertinere*
2 *Citari debet ille ad quem negocium principaliter pertinet, & quem prima cauſa tangit non alii.*
3 *Relatiuum prę́ſupponit interdum antecedens diuerſæ qualitatis.*

1 §.Quæritur apud Iulianū.

¶† Cauēdū eſt, ꝙ dñs ha-
bebit ratū, nō autē ꝙ creditores dñi, licet ex ſnīa abſolutoria
poſſint lædi, q̄a non dr̄ per hoc res ad eos princip̄lr̄ pertinere.
h.d. ¶In tex.ibi, vtrum dñum ſolum, ſupple, vel hr̄des eius, vt
ſ̄.rem ra.ha.l.ſi ſine.§.ſi ſtipl̄one, quia reputantur eadē ꝑſona,
& ſic iſta dictio ſolum, eos non excludit. ¶In tex.ibi, an etiam
creditores, ſupple quib. pōt fieri præiudicium ꝑ abſolutoriam
rei, ſi debitor cuius nomine agitur non erat ſoluendo, & vr̄ ꝙ
ſic, quia in hoc pretendunt intereſſe, & ſic res dr̄ ad eos perti-
nere, ergo &c. vt ſ̄.eo.l.ſeruum. §. ait pręτor. ibi cum ad quem
ea res pertinet &c. ſed contra eſt vt ſequitur, quia ſub illis ver-
bis comprehenditur ille, ad quem pertinet principaliter vt eſt
dominus. Ad creditores autem pertinet in conſequentiam. Si
2 mile † in citatione, quia debet citari ille ad quem negociū prin
cipaliter pertinet, & quem prima cauſa tangit, non alij, vt l.j.
3 §.denūciare.ſ̄.de ven.inſpi. ¶†In gl. ibi dic cæteros improprie
poni. facit.ſ̄.de min.l.in cauſæ.la ii. in prin. & ſic no. ex hac glo.
ꝙ ſicut relatiuum ſubſtantiæ ponitur interdum improprie,
& facit ſimplicem relationem, vt ibi mulier damnauit quæ
ſaluauit. no.in l.iii.C.de neg.geſt. ita & relatiuum diuerſitatis,
vt dictio alius alia, & dictio cæteri, quæ præſupponunt an-
tecedēs eiuſdē qualitatis, ſed interdū diuerſę qualitatis vt hic.

1 *Pater quando eſt vilis perſona quòd exercitium actionis de dote compe tat filiæ & peter non admittatur ſine cautione de rato.*

§.Si

1 **§.Si de dote agat.** ¶†Dubitatio iſtius §.erat, qa pater cum agit actione de do
te, agit ad commodum ſuum, vt ipſe poſſit iterum filiam do-
tare, vel ſi filia moriat̃ remaneat ſibi dos. ergo videbatur, ꝙ
non teneret̃ de ratihabitione filię, quia intentat actionem cõ
petentem ſibi pr̃i, quo ad ſubſtantiã, & exercitium, & ſic ſuo
noĩe tñ videbat̃ agere, vt ĩ.pxi.verſ.ſed certe agit ẽt ad cõmo-
dum filiæ, & intentat actionẽ, quæ eſt cõis inter ipſum, & filiã
vnde his duob.reſpectib.dr̃ agere noĩe filiæ, & ſic tam ſui, quã
filiæ. Vnde ſeruat̃ media via, quia nõ ſemper cauet de ratiha-
bitione filiæ, ſed ſolum, qñ filia eſt abſens, & ignorans, vt l.ii.§.
2 voluntate.ſ.ſolu.matri. vel †qñ pater eſt vilis pſona, quo caſu
exercitium actionis cõpetit filiæ, & pr̃ nõ admittitur ſine cau
tione, vel qñ filia eſſet emancipata, nam & tunc actio eſt con
ſolidata in filiam, & ſic agit ibi noĩe alieno. Si vero eſt in pote
ſtate, ſi quidem eſt præſens, & tacens conſentire cenſetur, ideo
non requiritur cautio rati, niſi ɔ̃dicit expreſſè, & non habet
cauſam contradicendi, ſi autem habet tunc etiam cum cau-
tione non admittitur, & hoc eſt, quod voluit hic gl.in effectu.

1 *Quando quis intentat actionem competentem ſibi, licet ex facto alterius, ſi agit ad ſuam propriam vtilitatem dicitur agere proprio nomine, & non cauet de rato.*
2 *Ex iniuria facta filio ſequitur etiam iniuria patri, & ſic eſt duplex iniuria, & ex facta filio acquiritur actio ipſi filio, ſed pater habet in illa exercitium, nec cauet de rato, licet procurator patris ſecus.*

1 **§.Si pater filij nomine.** ¶†Not. ꝙ quando quis intentat actio-
nem competentem ſibi, licèt ex facto alterius, ſi agit ad ſuam
propriã vtilitatem dicitur agere proprio nomine, & non ca-
2 uet de rato.¶†In tex ibi filij nomine.i.occaſione iniurię factę
filio principaliter, ex qua ſequitur iniuria etiam patri, & ſic eſt
duplex iniuria, & ex illa quę facta eſt patri oritur actio ipſi pa
tri, & non filio, & illa intendebatur hic. ex facta vero filio
oritur ipſi filio, quæ nec acquirebatur patri, & erat caſus ſpe-
cialis, in quo iure iſto filius habebat actionem, quæ patri non
acquirebatur. ſunt & alij de quib. in l.ſi longius.§.ſi filius.ĩ.de
iud.habet tamen pater in illa exercitium. & quia eſt legitimus
adminiſtrator adhuc non cauet, ſicut nec tutor, vel curator.
ſed ſi ageret procurator patris ſecus, vt hic in glo.

1 *Quando per ſatiſdationem de iud.ſol. non plene prouidetur actori etiam procura.rei cauet de rato.*
2 *Procurator poteſt etiam in cauſa ſtatus interuenire ſi agitur ciuiliter.*
3 *Controuerſiam alteri facere quis dicitur non ſolum cum agendo, illum moleſtat, ſed etiam cum excipiendo ſibi reſiſtit.*
4 *Vbicunque agitur de re inæſtimabili ſemper in cautione rati, vel alia iudiciali debet apponi certa pœna, vel ſtipulatio: aliàs non poſſet committi.*
5 *Sententia lata in cauſa ſtatus tunc facit præiudicium omnib. quando eſt lata, cum legitima contradictione, aliàs ſecus.*
6 *Contradictor legitimus dicitur ille quem negocium principaliter tangit.*

1 **§.Si ſtatus controuer.** ¶†Quando per ſatiſdationem de iud. ſol.
non plene prouidetur actori etiam procurator rei cauet de ra
to.h.d.iſte §.vſque in fi.l.& ponuntur tres caſus, vel tria exem-
pla, de hoc quartum exemplum ponitur in l.ſeq.§.ſed & his.
& iſte primus eſt in cauſa ſtatus, quia ſi aliquis aſſerat ſe libe-
rum & ex poſſ.ſeruitutis prouocet in libertatẽ, & ſic eſt actor
ſi comparet procurator rei, qui prætendit illum ſeruum, non
admittitur ad defendendum dominum ſine cautione rati, li-
cet ſit procurator rei, multo fortius ſi ipſe procurator agat ɔ̃
illum, qui eſt in quaſi poſſeſſione libertatis, quia tunc eſt pro-
curator actoris. Regulariter autem procurator rei non cauet
de rato, vt l.non cogendum.§.fi.ĩ.eo.cum poſſit quis alium de
fendere etiam inuitum, vt l.ſolutionem.ĩ. de ſolu.ſed non ſic
poteſt quis agere pro inuito, ideo procurator actoris ſemper
cauet de rato ſi dubium eſt de mandato, procurator autem
rei non niſi quando per ſatiſdationem de iud. ſolu. non ſatis
prouidetur actori, vt eſt in caſu iſto, quia ſatiſdatio de iud.ſol.
quantum ad id quod principaliter petitur nõ præſtatur, nam
petit declarari ſe liberum, qua quidem declaratione facta ni-
hil eſt ſoluendum, ſed ſniæ acquieſcendum, & ſic trahit ſecũ
executionem. non ergo caueret de iud.ſol propter hoc, ſed be
ne propter quędam alia acceſſoria, vt hic in gl.fi.ſi ergo domi
nus quem procurator defendit non haberet ratum, nec dediſ-
ſet mandatum non eſſet prouiſum agenti, & ſnia lata pro eo
eſſet nugatoria, quia non noceret domino, & ſic nec cõſeque
retur a domino libertatem, nec etiam aliquam pecuniam ab
ipſo procuratore, ſeu defenſore. cauet ergo de rato cum pro-
miſſione certæ pęnæ ad quam ſoluendam tenetur ſi non hẽt
mandatum, & dominus non habet ratum. Ideo autem pro-
mittitur pœna, quia ſi non promitteretur cautio rati non cõ-
mitteretur niſi ad intereſſe, id eſt ad æſtimationem litis, & iſta
lis non recipit æſtimationem cum agatur de libertate, quæ nõ
poteſt æſtimari. ideo promittitur certa quantitas nomine pœ
nę, non tamen per hanc cautionem rati prouidet plene agen
ti, quia non obtinet libertatem ſi dominus non dedit manda-
tum, nec ratum habet, ſed tantum conſequitur pœnam a de-
fenſore, qui aſſerebat ſe habere mandatum. & iſta eadem rõ
locum habet in vlt.caſu iſtius legis, quia nec ibi præſtatur cau
tio de iudi.ſol.quantum ad illud, quod principaliter petebat̃.
ſed in ſeq. caſu in ver. eſt & caſus.& in l.ſeq. §.ſed & his. eſt &
alia ratio, nam in illis caſib. bene pręſtatur ſatiſdatio de iudi.
ſol.quia ſententia non trahit ſecum excuſationẽ, & ſic venie-
bat aliquid ſoluendũ, tamen procurator ſi non habebat mã-
datum nõ poteſt illud perfecte ſoluere, ideo dominus poſtea
ratum non habens poteſt illud ſolutum retractare, ideo non
plene prouidetur per ſatiſdationem de iudi.ſolu. ſed pro toto
cauetur de rato.tñ non expedit apponere certam pœnam, qa
præſtatur ſuper re æſtimabili. Vnde poteſt committi ad æſti-
mationem lit.& nihilominus actori remanet regreſſus ɔ̃ prin
2 cipalem.¶†In tex. ibi, quia ratum non habuit nec mãdatum
dedit &c. no. hic ꝙ in cauſa ſtatus poteſt interuenire procura-
tor.ſed contra, quia ſi ille qui dicebat ſe liberum ſuccumbat,
perdit libertatem, & hæc videtur pœna capitalis, ergo nõ po-
teſt interuenire, vt l.pe.§.ad crimen.de publi.iudi.ſol.verum ſi
ageretur criminaliter per viam accuſationis, vel inquiſitionis
principaliter ad pęnam infligendam. hic vero agitur ciuiliter
3 ad commodum priuatum, vt ſ.eo.l.ſed hæc.§.j.¶†Item no.ꝙ
dicitur quis alteri facere controuerſiam etiam cum excipien-
do ſibi reſiſtit, non ſolum cum agendo illum moleſtat, & ad
hoc allegatur.facit quod no.in l.j.C.de teſti.& glo.hic inducit
ad quæſtionẽ, quod dic.vt ĩ.ea.l.facit l.Lucius. §.tres hęredes.
4 ĩ.ad Treb.cum ibi no.¶†In gl.fi.in prin. ibi & certa quantitas.
no.iſtam gl. ꝙ vbicunque agitur de re inęſtimabili ſemper in
cautione rati, vel alia iudiciali debet apponi certa pœna, vel
ſtipulatio, alias non poſſet cõmitti: tene menti, & ita dicit
Inno.in plurib. locis.¶In glo.ibi, ſi pro libertate iudicetur.ſ.in
alio iudicio agitato cum domino, vel cum vero ipſius procu-
tore, non aũt intelligas de hoc iudicio in quo iſte procurator
cauet de rato, in quo nec habebat mandatum, nec dominus
ratã habuit ſententiam, vel pro libertate non proderit actori,
vnde reputatur adhuc ſeruus, & non poterat agere ad hãc pę
5 nam. ¶†In gl.ibi, rñdeo verum eſt.no.hanc gl.ꝙ tunc ſenten-
tia lata in cauſa ſtatus non facit præiudicium omnib.quando
eſt lata cum legitima contradictione, aliàs ſecus quod not.ad
declarationem l.ingenuum.ſ.de ſta.ho.& l.j.§.fi.ĩ.de lib.agno.
6 facit l.ſi cum non iuſto. ĩ. de col. deteg † dicitur autem legiti-
mus contradictor ille quem negocium principaliter tangit ſi
cut in ſẽtentia lata ſuper querela, legitimus contradictor eſt
ipſe hæres non legatarius, & ſententia lata cõtra hęredẽ facit
pręiudicium legatariis etiam non citatis vel ignorantib. quia
facit ius, ſed lata contra legatarios non facit præiudicium hæ
redi iuxta ea quę habentur in l.Papin.ĩ.de inoffi.teſt.in fi.¶ In
fi.gl.ibi, hoc non placet. quantum ad id quod principaliter pe
titur.ſ.libertatem, & ſic quantum ad clauſulam, quam verbũ
ſonat, non enim venit ſoluendo libertas ſi pronuncietur pro
ea, ſed ſententię acquieſcẽdum, quantum vero ad clauſulam
de defendendo, & de dolo pręſtatur, & etiam quantum ad ex-
penſas litis. quia in illis ſententia non trahit ſecum executio-
nem. & ita intellige gl. in eo quod ſequitur.

1 *Ratio quare procurator rei cauet de rato.*
2 *Reſtitutio in integrum cum petitur ad fundum & petens obtinet, condemnatur reus ad fundum & fructus perceptos.*

1 **§.Eſt &.** ¶†Quæro hic quare procurator rei cauet de
rato, tex. dicit, quia non habebat mãdatum:
& ſi dominus non haberet ratũ iudicium, poſſet aliquid pete
re. glo. intelligit puta precium rei. ru dic ꝙ iſte minor repete-
bat fundum venditum cuius dominium tranſtulerat in em-
ptorem, ſi obtineret ſentẽtiam, & procurator reſtitueret fun-
dum, & poſtea dominus non haberet ratum, poſſet repetere
eundem fundum, quia ſententia lata ɔ̃ falſum procuratorem
ſibi non præiudicaret, vt ſ.eod. l.in cauſę. §.j. & ſic retractaret
executionem factam. ſic in caſu l. ſed & his. ſecus ſi dominus
non poſſet executionem retractare, vt ſi agebatur de pecunia
quam procurator ſoluiſſet de ſua burſa, tunc enim ſatis eſt ꝓ
uiſum actori de ſatiſdatione iud.ſol. vnde non eſſet neceſſaria
2 ſatiſdatio rati.¶†Vlt.no.in fi. gl.quæ incipit vt fructus. ꝙ cum
petitur reſtitutio in integrum ad fundum ſi petens obtinet,
condemnatur reus ad fundum, & fructus perceptos, licèt ha-
buerit titulum & bonam fidem, & ſic eos nõ lucratur. & hoc
propter naturam reſtitutionis in integrum, quæ reponit om-
nia in priſtinum ſtatum.

1 *Quando agitur ad remotionem tutoris, tanquam ſuſpecti poteſt interuenire procurator ex parte tutoris, niſi agatur ad puniendum eũ criminaliter.*
2 *Quare talis procurator debeat cauere de rato, licet ſit procurator rei.*
3 *In cauſa famoſa requiritur ſpeciale mandatum, & in quibus aliis caſibus requiratur.*
4 *Cautio rati poteſt præſtari etiam vbi requiritur ſpeciale mandatum: ſi ille aſſerat ſe habere, & ſit dubium an habeat vel non.*

5 *Sententia vbi poteſt ferri contra abſentem poteſt quis comparere ad ipſum defendendum ſine mandato etiam ſi ſit caſus in quo requireretur ſpeciale mandatum.*

1 **§. Item ait, & ſi ſuſpectus.** ¶ †Diuide iſtũ §. quia primo
loquiẽ, qñ comparet defenſor, & non oſtendebat mãdatum,
vſq; ibi, ſed non facile. Secundò, qñ mandatum oſtendebat,
ex primo caſu no. ꝙ qñ agiẽ ad remotionem tutoris, tanq̃ ſu-
ſpecti põt interuenire procurator ex parte tutoris, quia agitur
ciuiliter. Secus ſi agereẽ ad puniendum cum criminal͛r iuxta
materiã l. ſeruum quoq;. §. publicè. ſ. eo. ti. facit c. tuę. extra eo.
2 ¶ †Item no. ꝙ talis procurator dẽt cauere de rato, licèt ſit pro
curator rei, rõ eſt, quia hic nõ p̃ſtatur cautio de iudi. ſol. ſi. n.
ꝓnuncieẽ ꝓ actore remoueẽ tutor ab officio, & ſola ſentẽtia
ſufficit nec alia executio requiritur, ſi ergo non habebat man
datum, & tutor abſens non habebat ratum, illa ſñia nõ p̃iu-
dicat, & ſic actor non habet intentionem ſuam, ideo petit ca
ueri de rato, vt ſic ſaltem obtineat pœnam a ꝓcuratore licèt
3 non ſic cõſequatur intentũ ſuum. ¶ †Item no. ꝙ in cã famoſa
requiritur ſpeciale mãdatũ, eſt, & alius q ponit in princ. l. ſeq.
4 ſunt, & alij plures, q ponunẽ eo. tit. c. 2. lib. 6. † Item no. ex hoc
iuncto principio, ꝙ cautio rati põt p̃ſtari etiam vbi requiritur
ſpeciale mandatũ, ſi ille aſſerat ſe habere, & ſit dubium, an ha
beat, vel non, facit l. illud. §. fi. ỹ. de mino. ſi aũt non diceret ſe
habere ſpeciale, vel generalẽ, tũc quia cõſtaret ipſum nõ hr̃e,
nõ admitteretur, ẽt cum cautione rati, niſi eſſet de coniunctis
5 ꝑſonis, vt no. ſ. eo. l. j. in glo. mag. ¶ †Vltimò no. ꝙ vbi põt ferri
ſñia ↄ abſentem, põt quis comparere ad ipſum defendendum
ſine mandato, etiam ſi ſit caſus in quo requireretur ſpeciale
mandatum, quod no. & probatur in l. exigendi. C. eo. titu.

LEX IIII.

1 **POmponius ſcribit non.** ¶ †Hic ponit
vnus caſus, in quo requiritur ſpeciale mandatum
ex parte actoris, ſicut in caſu precedentis §. requi-
ritur ex parte rei, alios caſus, vide in d. cap. qui ad
agendum. eod. titu. libr. 6.

1 *Qui petit caueri de dam. infec. vel nomine legatorum alieno nomine cauere debet de rato.*

2 *Qui nõ ratificat ſtipulationẽ receptam ſuo nomine non poteſt ex illa agere.*

1 **§. Si ſtipuletur procurator.** ¶ †Qui petit caueri de dã.
infec. vel noĩe legatorum alieno nomine cauere debet de ra-
to. h. d. dubium eſt, quia tunc intentat officium iudicis nobile,
vnde in eo videbatur habere locum edictũ prætoris quod lo-
quitur in eo qui agit, & ſic intentat actionem, vt ſ. ea. l. ſeruũ.
§. ait prætor in verſ. actionem. ſed certè & officium iudicis no
bile interdum loco actionis proponitur, vt in caſib p̃dictis, &
cũ petiẽ reſt. in integ. vt in c. fi. extra de off. iud. leg. ¶ In gl. circa
medium ibi, nam ſi ratũ haberet ipſe, & fideiuſſores eius tene
rentur. & ſic patet ꝙ gl. loquitur eo caſu quo ille a quo petitur
cautio de dam. infec. cauit. ſed nos poſſumus ponere caſum ꝙ
non cauit, ſed fuit abſolutus a petitione procuratoris, tanquã
cautio non eſſet p̃ſtanda. Certè ſi procurator habuiſſet mãda
tum, vel dñs ratũ habuiſſet, nõ poſſet poſtea reũ moleſtare ꝓ
cautione. ſed ſi non habet ratum, nec dederat mãdatum, illa
ſñia abſolutoria ſibi non nocet, vt ſ. eo. l. in cauſæ. §. j. intereſt
ergo ipſius rei a quo petitur cautio ꝙ procurator caueat de
rato ꝑꝑ hunc caſum, q̃a põt contingere. ſ. ꝙ abſoluatur a peti
tione. Si aũt condẽnatur & caueat, tunc loquiẽ gl. quæ vult ꝙ
ẽt tunc põt intereſſe ante damnũ illatũ, vt ſi reus cauit, & de-
dit fideiuſſores quos voluit, & poſtea dñs, qui mandatũ nõ de
derat non habens ratum petit iterum caueri, & dari alios fi-
deiuſſores, & ſic reus iterum vexabiẽ, & cum difficultate eos
reperiet, intererat ergo ſua, ꝙ dñs habuiſſet ratum, poſtq̃ verò
dannum eſt illatum, tunc magis intereſt rei, ꝙ non habeat ra
tum, quia tunc nec ipſe, nec fideiuſſores eius poterunt conue-
niri ex ſtipulatione rati, ſed ſi habuiſſet ratum poſſunt conue-
niri, & per hunc caſum non præſtatur cautio rati, & procedit
2 contrarium formatum in glo. † no. ergo, ꝙ qui non ratificat
ſtipulationem receptam ſuo nomine non poteſt ex ea agere.

1 *Cum agitur rei vendicatione procurator, vel defenſor rei, vltra ſatiſdationem de iud. ſol. cauet etiam de rato ſi non conſtat de mandato.*

2 *Procurator rei ſi ſatiſdedit de iud. ſol. & non ſit per hoc conſultum actori, quare etiam teneatur cauere de rato, & quid operetur talis cautio. & numero 5.*

3 *Quid ſi per talem cautionem non remaneret actori ſaluum ius ad ipſam rem petitam, quòd tunc requiratur mandatum.*

4 *Procurator rei ſi conſtat, quòd non habet mandatum, quare admittatur cum cautione rati & procurator actoris non, niſi ſit coniuncta perſona.*

5 *Forma libelli, & pronunciandi in rei vendicatione, & in aliis actionibus realibus.*

6 *In his quæ contraria ſunt, nec poſſunt ſtare ſimul ſi pronuncietur ſuper vno cenſetur pronunciatum contrarium ſuper altero, ſed ſi reus abſoluetur, quia actor non probauit non cenſeretur pronunciatum ſuper iure actoris, ſcilicet quòd ipſe non ſit dominus.*

7 *Procurator rei ſi ſatiſdedit de iud. ſol. quare per eam ſatiſdationem non remaneat conſultum actori in actione reali, vel perſonali ad ſpeciem ſicut in merè perſonali.*

8 *In rei vendicatione reus condemnatus ad reſtitutionem ſtatim quòd reſtituit, eſt liberatus a ſententia, licet ſimplicem detentationem tranſtulerit, etiam ſi poſtea res ad ipſum reum rediret, & eodem modo procurator qui ſatiſdedit de iud. ſol.*

9 *Obligatus ad dandum, licet tradiderit, & non tranſtulit dominium poteſt conueniri, ac ſi non tradidiſſet, & eodem modo procurator ſuus, qui ſatiſdedit de iud. ſol.*

10 *Iudex pronunciando ſimpliciter rem meam eſſe videtur de tota re pronunciare, licet de tota non exprimat.*

1 **§. Sed, & is qui.** ¶ †Cum agitur rei vendicatione
procurator vel defenſor rei, vltra
ſatiſdationem de iud. ſol. cauet etiam de rato, ſi non conſtat
de mandato. h. d. & ſic eſt quartus caſus in quo procu. rei ca-
uet de rato, quia per ſatiſdationem de iud. ſol. non eſt cõſultũ
2 actori, † ſi. n. ſñia feratur pro actore, & poſtea procurator con-
uentus ex ſatiſdatio. iud. ſol. tradat, vel reſtituat rem petitam,
ita liberatus eſt, ſicut reus ipſe liberareẽ condemnatus. Si ergo
cõtingit, ꝙ dñs nõ habeat ratũ reuerſus poterit retractare, qđ
actum eſt, quia ſibi nõ præiudicat ſñia lata ↄ falſum procura-
torẽ, & actor non habebit regreſſum ↄ ꝓcuratorẽ ex ſtipula-
tione iudicatum ſol. quia ſemel ei p̃ſtauit, & liberatus eſt, vt di-
xi, & ſic remanebit actor deluſus, & illa ſñia nihil ſibi ꝓderit,
ꝑꝑ hoc ſtatuiẽ, ꝙ caueat de rato, quia ex iſta cautione poterit
agere ↄ procuratorem ad æſtimationẽ rei, ſi dñs reuerſus retra
ctat executionem. Sed ↄ, quia ꝑ hoc non ꝑꝑea habet intentũ
ſuum. ſ. rem, quia nõ habebit rem, ſed æſtimationẽ, nemo aũt
cogitur vẽdere rem ſuam, ideo vr̃, ꝙ etiam cum cautione rati
non admittaẽ, ſed debeat oſtendere mandatum ꝑ l. qui ita. §. j.
ỹ. ad Tertul. hoc ↄrium format Bar. in l. j. §. j. ſ. e. & ſoluit, ꝙ hic
licet non habeat intentum ſuũ ꝑ cautionem rati, tñ remanet
ſibi ſaluũ ius ſuum ↄ dñm iſtius ꝓcuratoris, qui aſſerit ſe dñm
rei ſicut, & actor, & poterit iſte actor ꝓbare iure ſuo, & obti-
nebit rem, & ſic habebit primo æſtimationẽ, quam fuit con-
ſequutus a ꝓcuratore agendo ſtipulõne rati, & poſtea obtine
bit rem ſi probat de dñio, nec poſtea reſtituet æſtimationẽ, vt
patet ex his, q̃ hñr ỹ. de peti. here. l. nec illam. §. itẽ ſi quis dolo.
3 & l. Stichum. §. dolo. ỹ. de ſolutio. † ſed ſi poneremus caſum, ꝙ
non remaneret ſibi ſaluum ius ad ipſam rem, puta egi ↄ te rei
vẽdicatione, & fuiſti abſolutus, ego aũt appellaui, & in cauſa
appellõnis comparet aliquis noĩe tuo offerens ſatiſdationem
iudicatum ſolui, de cuius mandato dubitaẽ, & petit ſe admitti
cum catione rati, certè non teneor ipſum admittere, ſed debet
oſtendere mandatum, quia ſi non haberet mandatum, nec tu
haberes ratum, ꝓſequutio facta cum ipſo falſo procuratore
non p̃iudicaret tibi, & ſic ſñia lata ꝓ te trãſiret in rem iudica-
tam, tanq̃ ego non fuerim proſequutus legitimè appellõnẽ,
quia non ↄ appellatum, & ſic non remaneret mihi ſaluũ ius
ad rem, licèt haberem actionẽ ↄ procuratorem ad æſtimatio-
nem rati, ſed hoc mihi non ſufficit, quia potius vellem rem
meam, & hoc voluit hic Gul. de Cu. notabil͛r valde quẽ refert
Cy. in l. ii. ỹ. de in diem addic. tenementi, q̃a ꝑ hoc declaratur
4 iſte tex. ¶ †In tex. ibi, ẽt de rato debet cauere, intellige hoc ſiue
dubitetur de mandato, ſiue conſtet, ꝙ non habeat, ſecus in ꝓ-
curatore actoris, q non admittiẽ cum cautione rati, qñ cõſtat,
ꝙ non habet mãdatum, niſi ſit cõiuncta ꝑſona, vt dixi ſ. ꝓxi.
§. i. rõ diuerſitatis, quia ad defendendum abſentem admittitur
quis ſine mandato, quinimò ẽt pro inuito, vt l. ſolõnem. ỹ. de
ſol. non ergo repelliẽ ex eo, ꝙ mandatum nõ habet, ſicut nec
coniuncta ꝑſona & ſicut illa cauet, vt l. exigendi. C. eo. ita, &
defenſor, qui habet facultatem defendendi a iure ſcripto, ſicut
coniuncta ꝑſona, habet facultatem agẽdi ꝓ coniuncta, & ita
5 ſentit hic Bar. & bene. ¶ †In tex. ibi, rem meam eſſe ꝓnuncieẽ.
no. formam pronunciandi in rei vendicatione, & eodem mõ
libellandi, quia petiẽ declarari rem ad actorem ꝑtinere, & ita
ẽt eſt ꝓnunciandum idem in aliis actionib. realib. vt l. ſicuti. §.
ſi quæraẽ. ỹ. ſi ſer. vendi. ¶ In tex. ibi velit fundum vendicare. i.
retractare executionem ſententiæ. & recuperare rem, quæ fuit
tradita actori ꝑ ꝓcuratorem, certè poterit ſi non dederat man
datum, nec ratum habet, & ſic ſententia erit inutilis actori, q̃a
non poteſt amplius conuenire ꝓcuratorem ex ſtipulõne iudic.
ſol. a qua liberatus eſt, quia ei paruit. Intererat ergo ſua, ꝙ eẽt
verus procurator, q̃a tunc dñs non poſſet retractare executio
nem factam, & hoc eſt, quod ſequiẽ in verſ. deniq;, quia eo ip
ſo, ꝙ eſt declaratum rem eſſe actoris, cenſeẽ ꝓnunciatum nõ
eſſe rei, vt ſequitur. & iſta tacita ꝓnũciatio, noceret reo, ſi ille
eſſet verus ꝓcurator, ideo ſibi volẽti retractare executionem,
obſtaret exceptio rei iudicatæ, hoc intendit dicere, & not. fin.
6 iſtius §. ꝙ in his, † q̃ ↄria ſunt nec ſimul ſtare pñt, ſi pronuncieẽ
ſuper vno, certè cenſetur ꝓnũciatũ ↄrium ſuper altero, ſed ſi

reus

reus abſolueret,quia actor nõ ꝓbauit non ppea cenſeret pro
nunciatum ſuper iure actoris.ſ.ꝙ ipſe non ſit dñs. iux. no.in l.
7 Iul.de cond.ind.¶† In gl.mag.ibi,ſed quare non ſic in qualibet
perſonali actione, ſupple in qua petitur pecunia. vt patet ex
eo quod ſequit in glo.nam procu.ꝯuẽtus ex ſatiſdõne iud.ſol.
ſolu it de ſua burſa,iõ dñs licet non hẽat ratũ nec dederit mã
datũ,non põt ſolõnẽ retractare q̃ nullũ ſibi fecit præiudiciũ,
vñ remanet cõſultũ actori. nõ ſic in rei vẽdicatione ſi trade
ret rem petitam,quia faceret præiudicium dño, qui eam poſſi
debat & ſpoliaret ipſum ſua poſſeſſione, vnde ſicut de facto
eſſet ſibi ablata,ita & de facto dẽret ſibi reſtitui non diſcuſſo
de iure proprietatis,& ſic actor remaneret deluſus. Si aũt agit
actione perſonali ad ſpeciem, tunc vr̃ cadere rõ q̃ in actione
reali,quia proc.ſolueret de burſa dñi,& ſic dñs poſſet retracta
re,& tñ non p̃ſtat cautio rati,cur ergo ſecus? gl.in ſeq. q.rñdet
8 ſubtiliter,quam no. quia ſemper allegatur.ſ.†ꝙ in rei vẽd.reus
cõdẽnatus ad reſtõnẽ, ſtatim ꝙ reſtituit eſt liberatus a ſnĩa,li-
cet nullum ius tranſtulerit, ſed ſimplicem detentationem. &
iõ licet poſtea res ad ipſum reum rediret,non poſſet conueni
ri ex illa ſnĩa. gl.eſt in l.Claudius.ꝟ.qui po.in pig.hab.ante fin.
ibi dũ dicit,itẽ actione in factũ, & ſnĩa nõ &c. & eo.mõ ꝓcu-
rator qui ſatiſdedit de iud.ſol. quia iſta ſatiſdõ eſt eiuſdẽ natu-
9 ræ cuius eſt actio principalis. & vide hic † qđ no.per Iacob.de
Are.& Bar.in l.permiſerunt.§.fi.ꝟ.de acq.poſ.ſed ille qui tenet
ad dandum,licet tradiderit ſi nõ tranſtulit dñium,poteſt con-
ueniri ac ſi non tradidiſſet, quia ſi non fecit id ad quod tene-
batur.l.cum quamuis.§.qui hominem.ꝟ.de ſol.& eo.mõ ꝓcu
rator ſuus, qui ſatiſdedit iudicatum ſolui eadẽ rõne.vnde re-
tractata executione remanebit cõſultũ actori ꝯ procuratorẽ
ex ſtipłone iudicatũ ſol.ex qua poterit ꝯueniri,ac ſi non tradi-
diſſet.Hæc eſt intentio gl.iõ nõ eſt neceſſaria cautio rati poſtq̃
p̃cedens ſufficit.Adde qđ no.gl.in auth. ſacra pub. C.ſi aduer.
ven.q̃ eſt ſimilis huic,q̃a dicit vẽditorẽ liberari ex ſimplici tra-
ditione facta,q̃a nõ tenet,niſi ad tradẽdũ,licet nõ trãſferat do
miniũ,re tñ euicta reſuſcitatur, vt not.in l.cũ plures.ꝟ.de eui.
10 ¶†In gl.fi.ibi,& totã,iſta gl.cõiter reprobatur, qñ iudex ꝓnũ-
ciat rẽ meã eſſe, quia nõ expedit ꝙ dicat totã, licet gl. innuat
ꝯriũ,quia hoc intelligitur.vt no.glo.ꝟ.de rei ven.l.ſi in rem.in
ij.glo.ſuper verb.totam. & vide per Bart.in l.de pup.§.qui nun-
ciat.infra de ope.no.nun. & l.certum. infra de confeſſ.

1 *Cautio rati ſi non eſt petita ante lit.conteſt.poſtea peti non poteſt.*
2 *Exceptiones dilatoriæ,quæ non tangunt negocium principale,debent opponi ante litem conteſt.poſtea non.& num.7.*
3 *Procurator ſi ſaltem ſemiplene probauit de mandato, tunc ſi lit.conteſta. reus vellet aſſumere in ſe onus probandi quòd ipſe non eſſet procurator debere audiri,& eo probato repelleret procuratorem, & abſolueretur ab obſeruatione iudicii.& num.8.*
4 *Quòd etiam iudex ex officio ſuo non obſtante, quòd lis ſit conteſtata poſſet ipſum compellere ad producendum mandatum,vel cauere de rato,aliàs ſibi denegare audiẽtiã ne iudicium ſit eluſoriũ. ſecus ſi cauiſſet de rato.*
5 *Procurator ſi nullam probationem fecit de mandato,licet litis conteſta. facta eſſet ſimpliciter non cenſeretur legitimata perſona ſua, & reus in quacunque parte litis poſſet ſibi obiicere, quòd non eſt procurator,niſi doceat de mandato,vel caueat de rato.*
6 *Procuratoris perſona tribus modis legitimatur, qua legitimatione facta non poteſt ſibi obiici quouſque durat lis,quòd non ſit procurator,niſi aduerſarius aſſumat in ſe onus probandi,& hoc probet.*
7 *Quælibet ſatiſdatio iudiciaria debet peti ante lit.cont.non poſt.& nu.9.*
8 *Per alios actus citra conteſtationem factam cum procuratore,ante lit.conteſt.non cenſetur perſona procuratoris approbata. & quid in procuratore veniente poſt litem conteſt.& num.7.*
9 *Exceptio, tu non es procurator, admittitur quandocunque.ſed exceptio,tu non ſatiſdediſti, non admittitur poſt litem conteſt.*
10 *Procurator ſi cauit de rato debet reus audiri cum offert ſe paratum oſtendere quòd procurator non habet mandatum, & quid ſi fuit pronunciatum ipſum eſſe legitimum procuratorem.*
11 *Qualiter poteſt probari quòd procurator non habet mandatum.*
12 *Procurator quot modis poſſit oſtendere vel probare mandatum.*

§.Ratihabitionis.

1 ¶†Cautio rati ſi non eſt petita ante lit. conteſta. poſtea
2 peti non põt.h.d.& ſemper allegatur, † ꝙ exceptiones dilato-
riæ quę non tangunt negocium principale debent proponi
ante lit.conteſta.& poſtea non admittuntur. facit l.ita demũ.
C.eo.¶In tex.ibi non compellitur,quia reus conteſtando litẽ
cum eo ſimpłr, tanquam cum procuratore cenſetur perſonã
ſuam approbaſſe,tanquam legitimam, & ideo non põt pete
re ꝙ producat mandatum,nec ꝙ caueat de rato,niſi fuerit cõ
teſtatus præmiſſa proteſtatione, ꝙ in ipſum non conſentit tã-
quam in legitimum procuratorem, niſi doceat de mandato,
vel ſatiſdet de rato,tunc.n.põt qñcunque poſt lit. conteſt.alte
rum de his fieri, vt l.inter quos.§.alieno.ſm vnum intellectũ,
quem tangit hic Bar.ante fi.ꝟ.de dam.infe.& aduerte,quia iſte
§.debet intelligi qñ iſte procurator ſemiplene, vel per conie-
cturas docuit de mandato, & ſic ẽt ante litem conteſt.non po
terat compelli ad producendum mandatum, ſed ad cauẽdũ
de rato ſi volebat admitti.vñ poſt litem conteſt. ſimiliter non
põt compelli mãdatũ producere, & multò minus de rato ca-
3 uere. † quia cenſetur iſta ſatiſdatio remiſſa per conteſtationẽ
ſimpłr factam. Si tñ reus vellet in ſe aſſumere onus probãdi
ꝙ ipſe nõ eſſet procurator deberet audiri,quo probato repel-
leret procuratorem,& abſolueretur ab obſeruatione iudicij,
4 & hoc vult hic gl.in fi. † iudex ẽt ex officio ſuo non obſtante
ꝙ lis ſit conteſta.poſſet ipſum compellere ad producẽdũ mã-
datum vel cauere de rato, aliàs denegare ſibi audientiam ne
a iudicium ſit eluſorium[a] gloſ. eſt ſingularis. in c.j.de elec.lib.6.
ſuper verb.abſentia. q̃ ad hoc allegat. ſed ſi cauiſſet de rato,
nõ poſſet iudex ex officio ipſum compellere ad producendũ
mãdatũ,poſtquã legitimauit ſuã perſonam ſm formam iu-
ris.vñ non debet iudex beneficium iuris ſibi auferre, vt in ca.
5 indultum &c.de re.iu. †Si verò nulla facta probatione de mã
dato plene,vel ſemiplene,vel per coniecturas,tunc licet li.cõ
teſtatio facta eſſet ſimpliciter nõ cenſeretur legitimata perſo
ſona ſua,& reus in quacunque parte litis poſſet ſibi obiicere,
ꝙ non eſt procurator,& ipſum repellere niſi doceat de mãda
to vel caueat de rato,ita intelligitur l.licet. C.eo.& vr̃ iſto mõ
intelligere iſtum §.Io.And.in nou.& Inn. in c.quoniam cõtra
falſam.de probatio.in 9. vel 10. col. vbi omnino vide pro de-
6 claratione iſtius §.melius q̃ alibi.†Trib.ergo modis legitimat
perſona procuratoris, qua legitimatione facta non põt ſibi
obiici quouſque durat lis,ꝙ nõ ſit procurator per aduerſariũ,
niſi aſſumat in ſe onus probãdi,& hoc probet. Primus eſt,qñ
cauit de rato ſiue ex neceſſitate fuerit admiſſus, quia de man-
dato ſemiplene docuit, ſiue ex voluntate, quia nullo mõ do-
cuit, & tñ reus ipſum admiſit cũ cautione,& de iſto hr̃ in d.l.
inter quos.§.q alieno.Scd̃s modus eſt per lit.cõteſt. qñ docuit
ſemiplene,& nõ fuit p̃ſtita cautio rati,& lis ꝯteſtata,& de iſto
loquit iſte §. Tertius modus eſt qñ de mãdato fuit diſceptatũ
b coram iudice,& pronunciatum[b] fuiſſe legitimum procurato
7 torem.& de hoc no. per Doct.in l.licet. C.eo. ¶†In glo.ibi.C.
de ſatiſd l.j.in fi.& ſ.qui ſatiſd.cog.l.de die.§.ſi ſeruus. vt ibi te-
tigi.& ibi per Doc.in l.j.ꝟ.iud. ſol. & idem in qualibet ſatiſda.
iudiciaria,vt debeat peti ante litem conteſt. & poſtea nõ poſ-
ſit peti ſi prius non fuit petita.¶In gl.ibi,hæc exceptio.ſ.tu nõ
debes admitti,quia non ſatiſdediſti, & non oſtendiſti de man-
dato,ſed exceptio dilatoria debet opponi ante litem conteſt.
l.ita demum.C.eo. ¶In gl.ibi, & ſi poſt incontinenti fiat, hoc
reprehendit Ang.quia exceptio dilatoria non põt opponi lit.
cont.ẽt incontinenti,& ſi ẽt ignoranter fuerit omiſſa,vt ꝟ.ea.
l.qui procuratorem dat.no in gl.q̃ incipit ſciens, vel ignorans.
8 ¶†In gl.ibi,ſi aũt poſt lit.conteſt.& tũc ſatiſd.i.põt peti ſatiſda
tio,quia conteſtatio præcedens non põt eſſe terminus oppo-
nendi exceptiones dilatorias ꝯ procuratorem veniẽtẽ poſt
lit.cont.non enim reus debet diuinare.intellige tñ ꝙ poſſit pe
ti,niſi ſit proceſſum cum ipſo procuratore ad aliquẽ actum,
tanquam cum procuratore, nam tunc non poſſet poſtea op-
poni,quia tantum operat ille actus in procuratore veniente
poſt lit. conteſt. quantum in procuratore veniente ante. per
alios aũt actus citra conteſtationem factam cum procurato-
re ante lit.conteſt.non cẽſetur perſona procuratoris approba
ta,vt patet hic ex eo.tex.quod no.ſm Ang.ſimile.ſ.de iur.om.
iud.l.ſi conuenerit.cũ ibi no.& Adde qđ not. Cy.in l. nihil.C.
eo.¶In gl.ibi.C.eo.l.licet.intelligit ergo glo. illam legẽ qñ reꝰ
volebat in ſe aſſumere onus probandi, ꝙ procurator non ha
bebat mandatũ,quo caſu debet audiri indiſtincte, & poſt litẽ
cõteſt.quia ex hoc apparebit iudicium retro nullum.ſed ſi nõ
vult hoc onus in ſe aſſumere,tũc nõ audiet ſi dicat,tu non ha
bes mandatum,iõ non debes admitti,niſi oſtendas,vel niſi ca
ueas.Iſte intellectus eſt bonus præſupponendo ꝙ procurator
docuit ſemiplene,vel p̃ſumptiue de mandato per rationẽ q̃.ſ.
dixi.ſed ſi nullo modo docuit, tũc ẽt ſi nõ aſſumat in ſe onus
probandi debet audiri ẽt poſt litem cõteſt. & ita intelligunt
9 alij illam legem ꝓut colligitur ibi ex no. per Bart. qui dicit†ꝙ
c iſta exceptio,tu non es procurator,qñcunque[c] admittitur,vt
in caſu prędicto.ſed iſta,tu non ſatiſdediſti, non admittit poſt
lit.cõteſt. vt hic. qđ intellige & declara mõ prædicto prout vr̃
10 intelligere†Io.An.poſt Inno.in c.quoniam ꝯ falſam.extra de
proba. vbi omnino vide. deberet ẽt reus audiri cum offert ſe
paratum oſtendere ꝙ procurator non habet mandatum ẽt ſi
cauit de rato. ¶Quid aũt ſi fuit pronunciatum ipſum eſſe le-
gitimum procuratorem? adhuc puto idem,niſi velit deducere
aliquid quod fuiſſet deductũ per prius, & fuiſſet (illo reiecto)
pronun-

ADDITIONES.

a ¶Eluſorium.Ideo dixit Ro.conſi.468. quòd iudex debet aduertere ne actus eluſorij coram eo fiant.
b ¶Pronunciatum.Adde Ananiam conſi.62.& ibi an talis ſententia dicatur interloqutoria.
c ¶Quandocunque.Etiam ſi omiſſa ſit in prima inſtantia poteſt opponi in cauſa appellationis,vt voluit Lud.Ro.conſi.386.

pronuntiatum procuratorem eſſe legitimum, & ſic fuiſſet re-
petita vel relicta exceptio, quia tunc non poſſet amplius in
iudicium deduci. vt l. fin. C. de fid. inſtrumen. & l. ſi autem. §. fi.
11 ff. de neg. geſt. l. ꝙ in diem. §. ſi rõnem. ff. de compen. †poteſt au
tem probari hæc negatiua &c. probando, ꝙ mãdatum fuit re-
uocatum, hæc eſt. n. affirmatiua, ſed ea probata ſequitur nega
12 tiua, ꝙ ille non habet mandatũ, & adde † ꝙ ſi procurator vult
mandatum oſtendere debet, vel producere originale inſtrm,
a vel ꝓducere acta[a] in qb. notarius atteſtetur, ꝙ inſtrm mãdati,
ſemel fuit in iudicium deductũ, licet in actis non ꝯtineatur,
totus tenor, ita vult Inn. & alii poſt eũ in d. c. qm̃ ꝯ falſam, vel
debet oſtendere, ꝙ ſemel. ſibi fuit oppoſitum, ꝙ nõ erat ꝓcu-
rator, & hoc non obſtãte fuit admiſſus vt procu. licet expreſſe
iudex non pronunciauerit, quia tacite vr̃ pronunciaſſe, argu.
in c. ex parte. extra de app. ſm̃ cos. & adde ea quæ dixi, quod
not. in d. l. qui procura. dat. in vltima gl.

ADDITIO.

a ¶Acta. De hoc vide Ancha. conſ. xli. Franc. de Aret. conſi lxxiii. Signo. de Med.
conſi. cviii.

1 *Coniuncta perſona admittitur pro coniuncta, niſi appareat de contraria voluntate illius, quo caſu etſi velit cauere de rato, non admittitur.*
2 *Plus eſt expreſſe contradicere, quam non conſentire, quod tenet medium inter contradicere, & conſentire*
3 *Plus operatur expreſſa reuocatio, quam tacita contingens per mortem.*
4 *Si dedi mandatum coniunctę perſonæ in quibuſdam, in reliquis videtur cõtraria voluntas, ſeu in reliquis videor prohibere, & tunc non admittetur etiam cum cautione rati, & quid ad defendendum.*
5 *Procurator ſi cauit de rato, an reus poſſit poſtea litigare cum proteſtatione, quod ſi appareat ipſum non habere mandatum, vult quod omnia geſta habeantur pro non geſtis.*

1 **§. In his autem.** ¶† Coniuncta pſona admittitur pro coniuncta, niſi appareat de
ꝯria voluntate illius, quo caſu, & ſi velit cauere de rato nõ ad
2 mittit̃. h. d. & ſemper allegatur, ꝙ† plus eſt expreſſe ꝯdicere, q̃
non ꝯſentire, quod tenet mediũ inter ꝯdicere, & ꝯſentire, arg.
3 corum q no. ff. de tribu. l. j. §. ſciẽtiam. & † ad p̃dictum notabile,
vide tex. in c. maiores. extra de baptiſmo. & facit l. iiii. in princ.
extra de manu. vind. vbi plus operat̃ expreſſa reuocatio, q̃ ta-
4 cita ꝯtingens ꝑ mortem, vr̃ † aũt ꝯria voluntas ſi dedi ꝯiunctę
a perſonæ mãdatũ in quibuſdã, nã in reliquis videor ꝓhibere,[a]
& non admitteretur ẽt cum cautione rati, vt l. maritus. C. eo.
vbi probatur. ſic ergo ꝯria voluntas ſiue ſit expreſſa vt hic, ſi
ue tacita facit ꝯiunctam perſonam repelli, vt ibi. Aliud eſt. n.
venire ꝯ voluntatem, qđ non permittitur vt hic, & ibi aliud
p̃ter voluntatem, & hoc ex parte agentis. ſed ad defendendum
admittitur quis ꝯ voluntatẽ defenſi cauendo de iudic. ſolu. &
ẽt de rato in illis caſib. in quib. procurator rei cauet de rato,
quia per cautionẽ iudicatũ ſolui non eſt plane prouiſum, vt
s. ea. l. § ſed & his. iuncta l. ſolutionem vel iudicium. ff. de ſol. &
C. eo. l. exigendi. ¶In gl. ibi de liberali cã. l. iii. & iiii. dic ꝙ ibi ꝓ
ſequebat̃ propriã iuriam, iõ admittit̃ ꝯ volũtatẽ. in l. aũt non
tm̃, de appel. proſequebat̃ humanitatẽ naturalem. Qñ aũt agi
tur de pecuniario cõmodo cõcernente perſonã pro qua vo-
lebat interuenire duntaxat, non admittit̃ ꝯ volũtatẽ illius vt
5 hic. ¶†Vltimo quæro circa iſtã materiam, & ẽt ex pręceden-
tib. quid ſi ꝓcurator cauit de rato, & reus poſtea vult litigare,
cum eo cũ ꝓteſtatione, ꝙ ſi appareat ipſum non habere mã-
datum vult, ꝙ oĩa geſta habeantur ꝓ non geſtis, vtrum poſſit
hoc facere, Bart. vr̃ tenere, ꝙ ſic in l. inter quos. §. alieno. ff. de
dam. infec. ſecundum ſenſum, quem ibi dat. mihi vr̃ ꝯriũ, hoc
caſu, poſtq̃ ab eo recepit ſatiſdationem rati, quia tũc eſſet ſibi
ꝯrius, nam inquantum ille recepit vr̃ ꝯſenſiſſe, ꝙ ſiue poſtea
oſtendat̃ mandatũ, ſiue ſequat̃ ratihabitio. geſta valeant, nec
faciendo hãc ꝓteſtationẽ, vr̃ velle ꝯrium, ꝙ ſi non habet mã-
datum, licet ſequat̃ ratihabitio, nõ ꝑpea valeat. Vnde nõ dñt
audiri veniens ꝯ id qđ ſemel voluit. Facit ff. de aqua plu. arcen.
l. in diem. cũ ibi no. ſed ſi nõ recepiſſet illã ſatiſdationẽ, fateor
ꝙ poſſet cũ eo litigare cũ illa ꝓteſtatione, & tunc ſi poſtea nõ
appareret de mandato, ratihabitio ſequens nihil operaret̃ ad
validandum geſta, ſed ſi illam ꝓteſtationem nõ feciſſet ante,
operaret̃, vt l. licet. ff. de iudi. nec ẽt anteq̃ ſequatur ratihabitio
poſſet reus impugnare geſta cum ꝓcuratore, ſed bene poſſet
ſuꝑ gerendis opponere nolo amplius litigare tecum, niſi oſtẽ
das de mandato, vel caueas de rato, ẽt ſi lis erat ꝯteſtata, ſi tñ
de mandato nullo mõ fuit oſtenſum ẽt p̃ſumptiue, vt s. dixi.
alias ſecus, vt in §. præcedenti ſm̃ intellectum quem s. tetigi.

ADDITIO.

a ¶Prohibere. Facit quod dicit Rom. ſing. ſuis quod coniuncta perſona habens
mandatum non poteſt ante lit. conteſta. ſubſtituere ſicut nec alius procu.

LEX XLI.

1 *Mulier non admittitur ad agendum pro alio, tãquam procuratrix, niſi tribus concurrentibus, quod illa ſit coniuncta perſona, & quod impediatur per ſeipſum litigare, & quod alium idoneum non reperiat.*
2 *Caſus in quibus mulier eſt deterioris conditionis, quam maſculus.*

FOeminis pro parentibus.
1 ¶†Mulier non admittitur ad agendũ pro alio, tan
quam procuratrix, niſi trib. concurrentib. ꝙ illa ſit
coniuncta pſona, & ꝙ impediat̃ ꝑ ſeipſum litigare, & ꝙ aliũ
2 idoneum non reperiat. h. d. ¶†Et no. caſum in quo mulier eſt
deterioris ꝯdõnis, q̃ maſculus, alios plures caſus, vide in Spec.
eod. titu. §. j. & s. de ſta. hom. l. in multis. ¶In tex. ibi, ꝓ parẽtib.
põt hoc verbum large ſumit̃ nõ ſolũ pro aſcendentib. ſed ẽt
ꝓ collateralib. vt ꝓ fratre, vt no. ff. eo. l. ſi minor. ꝑ gl. nã ſecun-
dum vulgare ꝯſanguinei vocant̃ parentes. i. attinentes. ¶In gl.
ibi, ſed ſi mulier defendat. ſ. coniunctã pſonam, & ſic ſatiſdat
de iud. ſolu. & ꝑ ꝯñs intendit, qm̃ ſe obligat ꝑ illã, ſed vtrum
iuuabit̃ Velleiano ſi cõueniat̃ ex illa cautione: gl. tenet, ꝙ nõ,
ne aduerſarius. i. actor remaneat deceptus auctoritate legis fa
cientis mulierem agere, & ſic non peterit repelli. Si. n. iuuaret̃
Velleiano actor remaneret deceptus, & ita not. C. eo. l. exigen
di, quod eſſe non debet, vt l. in cõmodato. §. ſicut. ff. cõmod. &
l. j. C. de his q ve. cautius tñ eſt, ꝙ faciat eam renunciare Velle-
iano, qñ ipſam admittit, ſm̃ glo. & Doct. ¶In fi. gl. ibi, quia tu
torem debent habere, hoc in filiis pupillis, in maiorib. vero, q
non debent habere tutorem, vel curatorem, ſi eſſent impediti
morbo, vel alia cã, & alium idoneum non reperient, locum
habet iſta l. quinimo etiam in collateralib. vt s. dixi.

LEX XLII.

1 *In actione populari non poteſt quis dare procuratorem, niſi proſequatur proprium intereſſe.*
2 *In criminalibus etiam vbi venit imponenda pęna pecuniaria ex parte accuſatoris non poteſt interuenire procurator, licet ex parte rei poſſit, niſi accuſator proſequatur proprium intereſſe.*

a **LIcet in popularibus.**[a] ¶†In actio-
1 ne populari
nõ põt qs dare procuratorem, niſi ꝓſequat̃ ꝓpriũ
intereſſe. h. d. hoc eſt verum ante litem conteſt. qa
tunc actio nõ eſt ꝓpria cuiuſlibet de populo, ſed eſt reip. & in
actione aliena nõ põt qs ꝯſtituere procuratorẽ ꝑ diffinitionẽ
ꝓcuratoris, q dr̃ ille q mandato dñi aliena negotia adminiſt.
vt s. eo. l. j. poſt lit. vero ꝯteſt. efficit̃ ꝓpria illius q agit, vt l. ſi cui
de verb. ſign. vnde tunc poſſet procuratorem cõſtituere, ſicut
& curator, & tutor. vt C. eod. l. neq;. & in l. qs. ¶In text. ibi, dari
non poſſit, ante. ſ. litem conteſt. & ab eo, q non p̃tendit ꝓpriũ
intereſſe, ab eo vero, q prætendit põt, vt ſeqt̃. ¶In tex. ibi, ex ꝓ-
hibitione legis ex eo, ꝙ vicinus vult facere in via pub. ex quo
ego recipio læſionem priuatam non ſolum vt tutor pu. & tũc
actio dr̃ mea rõne priuati intereſſe, aſſignat aũt gl. duplicem
rõnem in primo dicto, ex qua gl. cum tex. dicit Bar. in l. pen. §.
2 ad crimẽ. ff. de pu. iud. † ꝙ in criminalib. ẽt vbi venit imponen-
da pœna pecuniaria ex parte accuſatoris non põt interuenire
ꝓcurator, licet ex parte rei poſſit, niſi accuſator ꝓſequat̃ ꝓpriũ
intereſſe, quia nõ habet plus iuris in accuſando vnus de popu
lo, q̃ alter, vnde incõueniens eſſet, ꝙ alter eſſet procurator al-
terius, hoc tñ eſt limitandũ, niſi poſt litis conteſt. per id quod
s. dixi, quia ꝑ præoccupationem videtur effecta ꝓpria iſta cã.

ADDITIO.

a ¶In popularibus. Adde Lud. Ro. conſ. clviii. Tu dic, quod eſt nu. ccxxiiii. incip.
& illam legem circa finem.

1 *Ex mandato oritur obligatio, & actio mandati, niſi fiat occaſione pręcedentis contractus, uel mandati, quia tunc agitur ex contractu, vel mandato præcedente.*
2 *Venditor hæreditatis cõuentus a creditorib hæreditariis ſi ſoluit, qualiter recuperat ſolutum ab emptore.*
3 *Fideiuſſor qui ſoluit, qualiter recuperat a principali.*
4 *Tria quę producuntur in eſſe eodem tempore, nec vnum pręcedit aliud.*
5 *Obligatio eſt mater actionis, & actio perſonalis natiua, non poteſt eſſe ſine obligatione præcedente.*

1 **§. Ea obligatio quæ.** ¶ † Ex mandato oritur obligatio, & actio man
dati, niſi fiat occaſione p̃cedentis ꝯtus, vel mandati, qa tunc
agit̃ ex ꝯctu, vel mandato p̃cedẽte. h. d. in effectu, & primo lo
quit̃ in ꝓcuratore ſimplici, qui ſoluit ꝓ dño, nam recuperat
ab eo actione mandati, vſque ibi, aliqñ. Secundo loquit̃ eꝯ in
dño, q ſoluit pro ꝓcuratore in rem ſuam, q magis eſt dñs, q̃ ꝓ
curator, & econuerſo dñs eſt magis procurator, q̃ dñs. Vnde ſi
ſoluit ꝓ ꝓcuratore põt ab eo repetere non tñ actione mãdati
vtili, ſed ex ꝯctu præcedente, ſeu ex mandato de geſtis cũ ꝓcu-
2 ratore in rem ſuam, de quo ponit duo exempla, † vnũ in ven-
ditore hr̃ditatis, nam emptor dr̃ ꝓcurator in rẽ ſuam, q cenſe
tur emere cum omni onere, & ſic tenet̃ ſoluere debita, nõ tñ
põt ꝯueniri a creditorib. hr̃ditariis ipſe ſed vẽditor, niſi ſponte
velit iudicium ſuſcipere, vt l. ii. C. de pact. & C. de hære. ven. l. ii.
& ſi ꝯueniat̃ vẽditor, & ſoluat recuperat ab emptore ꝑ actio
nem ex vendito, ſi aũt ꝯueniat ipſe emptor, & ſpõte ſuſcipiat
iudicium, & ꝯſtituat venditorem ꝓcuratorem ſuũ, q ſatiſdet
de

de iud.ſol.& ſoluat nõ recuperat ꝑ actionem mãdati orientẽ
ex hoc vltimo mandato,ſed ꝑ actionem ex vẽdito,ſicut recu
3 perat,ſi ipſe fuiſſet cõuentus,vt emptor.†Aliud exẽplum po-
nit in fideiuſſore, q ſoluit, & recuperat ꝑ actionẽ mandati,ſi
reus ꝯuẽtus faciat fideiuſſorem ſuũ ꝓcuratorẽ, & ille q ſoluit,
recuperat virtute primi mandati nõ virtute vltimi.vel aľr po-
ne iſtum caſum, vt in gl. ꝙ fuit ꝯuentus fideiuſſor, q fecit reũ
principalem ſuum ꝓcuratorem,& fideiuſſit ꝓ eo dẽ iudi. ſol.
ſi ſoluit nõ recuperat ex hac vltima fideiuſſione,ſed ex prima
& ſic eſt inſpiciẽdum ad primum,& originariũ ꝯtum, & ex
4 illo eſt agẽdũ.ad hoc.ꝭ.depoſi.l.j.§.ſi te rogauero. ¶†No.ẽt in
prin.§. tria q̃ ꝓducunt in eſſe eodẽ tpe, nec vnũ p̃cedit aliud,
tñ in ordine intellꝰ alterum p̃cedit aliud circa ꝯtum obliga-
tionis,& act.nam ꝯtus inducit obligationem, & ſic ſe habet
5 ꝑ prius,obligatio parit actionem.† Vnde allegat,ꝙ obligatio
eſt mater actionis,& ꝙ actio ꝑſonalis nõ põt eſſe ſine obliga
tione præcedente, quod eſt verum in actione natiua, ſecus in
datiua, vt in actione in factum ſubſidiaria, quæ datur a lege,
& hæc no.in l.iuriſgen.§.& ideo puto.ſ.de pactis.

1 *Habens vtilem actionem poteſt facere procuratorem habẽtem directam, & habens ius in re pro ipſo proſequendo poteſt facere procuratorem dominum, & vnus ex correis debendi, vel credendi poteſt facere correum.*

2 *Procuratorem poſt lit.cont. ſicut poteſt conſtituere procuratorem quemlibet extraneum, ita & ipſum dominum.*

1 **§. Is, cui hæreditas.** ¶†Habẽs vtilem actionẽ põt facere ꝓcuratorẽ ha-
bentem directam, & habẽs ius in re pro ipſo ꝓſequendo põt
facere ꝓcuratorẽ dñm, & vnus ex correis debendi, vel creden
di, põt facere correum. h.d. vſq; ad §.ſi plures.& ex primo dicto
2 patet,†ꝙ ꝓcurator poſt litem conteſt.ſicut põt ꝯſtituere ꝓcu-
ratorem quemlibet extraneum, ita & ipſum dñm, & ſic erit
quis ꝓcurator ſui ꝓcuratoris, quia ius directum inſtantiæ eſt
penes ꝓcuratorem, vtile penes dñm, & ſicut habens actionem
vtilem põt facere procu.habentem directa, vt hic, ita & econ
uerſo.¶In tex.ibi, hr̃dem iure dabit ꝓcuratorem, qa in actio
ne vtili,quã habet fideicõmiſſarius, hr̃s nullum ius habet, ſed
eſt ꝓpria ipſius fideicõmiſſarii, vnde non diceť hr̃s in eadem
actione dñs,& ꝓcurator, ſed dr̃ dñs in directa, & ꝓcurator in
vtili. ¶In tex. ibi, ad Seruianam.i. ad hypothecariam inten-
tãdã ꝯ tertium poſſeſſorem, nam in illa nullum ius habet dñs
pignoris,cũ ſit ius diuerſum.ſ.dñii,& proprietatis,qđ eſt apud
dñm,& pignoris,quod eſt apud creditorem, vt l.neq; pignus.
ꝭ.de re iud.& ſic nõ erit dñs, & procurator in eadem actione,
quod prima facie dubium faciebat. ¶In tex.ibi, non negabi-
mus poſſe dare. ſ.in actione de ꝯſtituta, qa eſt ꝓpria illius cui
factum eſt conſtitutum, alter in ea nullum ius habet, merito
põt in illo eſſe ꝓcurator, ſed in actione primitiua. q̃ eſt penes
quemlibet eorum inſolidum, glo.ſentit hic ꝯ̃rium, quia cen-
ſetur vnica,& nõ plus iuris habet in ea vnus,q̃ alter.ergo &c.
vt in prin.huius l. cum ſua glo.ſed ꝯ̃rium eſt verius, quia licet
videať vna actio ꝑꝑ vnam exactionẽ tñ, vere tñ ſunt plures
obłones,& pľes actiones,vt l.reos & l.iii.de duob.reis. & in ꝑ-
ſona cuiuſlibet reſidet vna actio,& obligatio, merito alter al
terius põt eſſe ꝓcurator.Sed in duob.reis debendi, cum alter
ipſorum tñ ꝯueniť, vt ſequitur in verſ.ſed ex duob.non.n.põt
videri rõ diuerſitatis quare magis in illis,q̃ duob.reis credendi,
nec obſt.principium iſtius l.quia litera loquitur in actione po
pulari,q̃ nõ eſt cuiuſlibet de populo ante lit. cõteſt.ſed eſt rei-
pub.vnde cum plus iuris habet vnus,q̃ alter non põt alter al-
terum facere procuratorem, ſed in duob. reis credendi nõ ſic,
imo etiam ante litem conte. actio eſt cuiuſlibet eorum cum
ſint plures actiones,& obligationes, vt dixi.

1 *Non poteſt quis eſſe procurator actoris, & rei in eadem cauſa, quia non poſſet condemnari ſibiipſi.*

2 *Duo contraria officia non poſſunt eſſe in perſona eiuſdem.*

3 *Sententia concipitur in perſonam procuratoris actiue, & paſſiue quia condemnatur quis procuratori.ſ. ad dandum domino, & eodem modo condemnatur procurator procuratorio nomine non autem dominus, qui nõ fuit in iudicio.*

4 *Non poteſt quis eſſe obligatus ſibiipſi, nec cõdemnari ſibiipſi etiam diuerſis reſpectib.& nu.2.*

5 *Duo pupilli ſi inuicẽ agant, non poteſt tutor vtriuſque agere nomine vnius contra ſeipſum nomine alterius, & qualiter fiet condemnatio.*

1 **§. Si plures hæredes.** ¶ † Non poteſt quis eſſe procurator actoris & rei
2 in eadem cã,quia non poſſet condemnari ſibiipſi. h. d.not.ꝙ
duo ꝯ̃ria officia non pñt eſſe in ꝑſona eiuſdem, nec põt quis
ꝯdemnari ſibiipſi ẽt diuerſis reſpectib. puta tanquã ꝓcurator
3 tuus ſibiipſi,tanquã ꝓcuratori meo, vt hic patet,& ſic no.†ꝙ
ſnĩa ꝯcipiť in ꝑſonam procuratoris actiue, & paſſiue, qa con-
demnať qs procuratori.ſ.ad dandũ dño, non aũt ipſi procura
tori,niſi ſit conſtituтus ad exigendum, alιud eſt.n.condemna-
tio, aliud ſolo,& eodem modo condemnať ꝓcur. ꝓcuratorio
noĩe non autem dñs, q non fuit in iudicio, quod dic, vt l.j. C.
4 de ſen.†ſic non põt quis eſſe obligatus ſibiipſi, vt ꝭ. de condõ.
indeb.l.frater a fratre.& ibi not.in fi.pe.glo.mag. Debet.n. eſſe
ꝑſonalis diſtinctio inter condemnatum, & illum cui fit con-
demnatio, ſicut inter condemnatum, & cõdemnantem, vt ꝭ.
de arbi.l.pe.& iii.q.iiii.c.nullus,& quod hr̃ in ca.fi. extra de in-
ſtit.& l.ii.ꝭ.de ſtipu.ſeru.& quod ibi ꝑ Bart.not. & ꝭ.de fur.l.ne
5 cum filio.& ꝭ. de tut.& cur. da. ab his.l.p̃tori.¶†In glo.q̃ inci-
pit collige argu.ibi, autem pupilli inuicẽ agebant, in fi. vel dic
ꝙ ibi põt poni caſus, ꝙ pupilli inuicem agebant primo caſu,
licet, ille q eſſet tutor vtriuſq;, nõ poſſet agere noĩe vnius ꝯ ſe-
ipſum noĩe alterius, nec ſuſcipere officium agendi, & defen-
dendi, põt tñ vni ex pupillis agenti authorari contra alterum
ſe defendentẽ, qa tunc ceſſat rõ de qua hic.non.n. cõdemna-
bitur ipſe tutor ſibiipſi, quia ipſe non agit, nec defendit, ſed au
thoratur agenti,& ſe defendenti, ſed alter ex pupillis condem
nabitur alteri ſecundum Doct.

2 *Actor non cogitur admittere plures defenſores eiuſdem rei ſine mandato, ſed poteſt dicere, ꝙ veniat vnus tantum.& nu.1.*

1 **§. Reo latitante.** ¶ † Fideiuſſores iudicii pñt reũ latitantẽ defendere, ne ꝯ eos cõ
mittať ſtipułõ ob rem non defenſam, non tñ plures admittũ-
tur ad defenſionẽ, ſed vel debet vnus defendere noĩe omniũ,
vel vnus extraneus conſtitutus ab omnib. vel a quibuſdã ex
2 his.h.d.†Sed contra, quia qs põt cõſtituere plures ꝓcuratores
ad ſe defendendum, vel dando cuilibet mandatũ inſolidũ, vel
ſimpľr eos cõſtituendo,& ſic diuideť defenſio in plures, vt pa
tet ex his q̃ hñr in l.plurib.in tex.& gl.ſ.eod.titu.ſol.ibi, qñ ve-
niunt cum mandato.Si vero ſine, nõ cogitur actor admittere
plures defenſores eiuſdem rei, ſed põt dicere, ꝙ veniat vnus tã
tum, caſus eſt notabilis hic quẽ tene menti, & põt hic intelli-
gi, ꝙ fideiuſſerant de iudicio ſiſti, nam deberẽt vel ipſum ſiſte-
re, vel ſi non pñt, debent ipſum defendere, ne ſtipło commit-
tať, vt ſ.ſi qs cau.l.ſi eum.in fi.prin.poteſt ẽt intelligi de fideiuſ
ſorib.de iud.ſol.in qua ſtipułone continetur cła de defenden-
do,& reus ſe non defendebat, ſed latitabat, vnde poſſunt ipſi
defendere, ne committatur ſtipulatio ex illa clauſula.

LEX XLIIII.

1 *Dictio forſitan, ꝙ nõ indicat dubitationem, ſed temperamentum loquendi & nu.1.*

1 **Mutus & ſurdus** †In tex.ibi, non quidẽ ad agendum, quia in
iudicio oportet ꝙ loquatur, ideo non põt eſſe in iu
dicio, ſicut nec eſſe tutor, quia non poſſet autho-
rari cum requiratur loquela, vt hic dr̃ in glo.ſed quid, vt ſo-
lẽt dicere philoſophi, cum temperamentum ſit quidam mo-
dus loquendi prudentium virorum, qui vt plurimum loquun
tur dubitatiue, vt puta forte ſic, vel forte non, ne videantur p̃-
ſumptuoſi in aſſerendo,& tñ illud de quo loquuntur eſt verũ
2 ſine dubio, † & ſic illa dictio forſitan non inducit dubitatio-
nem, ſed temperamentum loquendi.

1 *Quilibet eſt habilis ad cõſtituendum procuratorem, niſi reperiatur expreſſe prohibitus per legem.*

2 *Procurator regulariter poteſt conſtitui in qualibet cauſa niſi reperiatur expreſſe contrarium in iure.*

1 **§. Cum quæritur an** ¶ † Quilibet eſt habilis ad conſtituendum pro-
curatorem, niſi reperiatur expreſſe ꝓhibitus ꝑ legem.h.d.cum
2 glo.†& in qualibet cã regľr põt conſtitui, vt ſ.eo.l.quia vſus.
niſi reperiať expreſſe ꝯ̃riũ in iure, vt l.pe.§.ad crimẽ.ꝭ. de pub.
iud.¶In tex.ibi, quia hoc edictũ ꝓhibitoriũ eſt. Iſta rõ potius
facit in contrarium ei, quod dixi in ſummario, nã ſi edictum
ꝓhibitorium eſt ꝓhibens cuilibet ꝓcuratorem cõſtituere, in
quibuſdã excipiendo ꝑmittit,& ſic q vult ꝓcuratorem cõſti-
tuere debebit oſtẽdere, ꝙ ſit de ꝑſonis exceptuatis, alias ſubii-
ciť rłæ ꝓhibitiuæ ꝓ qua ſemper p̃ſumitur, vt not.in l.oĩs diffi-
nitio.ꝭ.de re iud.niſi ꝯ̃rium appareat, ꝑꝑ hoc facta eſt hic glo.
quæ dicit, ꝙ hoc edictum non habemus, & poterat loqui al-
tero de duob. modis, quia vel poterat ꝓhibere, ne fieret vis ꝓ
curatorem volenti conſtituere,& tunc non obſtat ꝯ̃rium, qa
ſic apparet, ꝙ volebat rłr admittere, & tñ dr̃ ꝓhibitorium re-
ſpectu volentium vim inferre. Secundo poterat loqui prohi-
bendo conſtituere,& tunc dic, ꝙ prohibebat certis perſonis,
vnde certis aliis cenſebať permittere, ſi vero prohibuiſſet ge-
neraliter, locum haberet oppoſitio.

1 *Qui intentat actionem popularem nõ tenetur defendere populum, nec quẽlibet de populo.*

2 *Modus agendi, quando intentatur actio popularis.*

Modus accuſandi aliquem de aliquo delicto, ibi.

1 **§. In popularibus.** ¶ † Qui intentat actionem, popularem non tenetur de-
fendere populum, nec quemlibet de populo.h.d.videbatur ꝯ-
trariũ, qa actio popularis eſt reip. & ſic totius populi, vñ eã

intentās videbat̄ agere alieno noīe, ſ. populi: ergo tenebit̄ illū
defendere, vt ſ. eo. l. ſeruum. §. ait prætor, in prin. ſed ō eſt, quia
non agit noīe populi, ſed ſuo, nam litem conteſtando appro-
priat ſibi illam actionem, ac ſi a prin. ſemp fuiſſet ſua, & pœ-
na ex tali actione applicat̄ ſibi nō populo, vt l. ſicuti. ff. de ver.
2 ſig. & no. in l. ſi qs id quod. ſ. de iuriſd. om. iud. † & no. hic diligē
ter modum agendi, qñ intentat̄ talis actio, quia debet dicere,
ago tanq̃ vnus de populo, & eod. modo, qñ quis aliquē accu-
ſat de aliquo delicto ex quo venit imponenda pœna pecunia-
ria applicanda fiſco, quo caſu quilibet de populo pōt accuſa-
re de commodo fiſci, & reipu. licèt ſecus ſi accuſaret ad pœnā
corporalem, niſi crimē eſſet publicum, vt no. in l. ij. ff. de pub.
iud. & de po. act. ſuper rub. debet ergo dicere, accuſo tanq̃ qui
libet de populo, & alias vidi impugnare vnum proceſſum, q̃a
non vtebatur iſtis verbis, & dicebat, ꝙ male egerat, vel accuſa-
uerat, & allegabatur iſte tex. & hoc no. Bar.

1 *Curator non datur adulto, niſi petenti.*
2 *Procurator de cuius mandato dubitatur vbicunque debet admitti cum cautione rati, intelligitur, & limitatur, niſi dominus ſit intra ciuitatē, vel propè.*
3 *Curator poteſt dari abſenti, ſicut etiam abſens poteſt dari curator præſenti, & an iudex ex officio debeat dare, ſicut furioſo, vel prodigo. & num. 5.*
4 *Decretum iudicis poteſt ſtare in pendenti, licet Iaco. de Aret. tenuerit contrarium.*
5 *Minor poteſt conſtituere procuratorem ad petendum ſibi dari curatorem, & ſic in cauſa beneficiali, & matrimoniali.*
6 *Minor, vel ille qui curatorem petit dari, debet etiam nominare perſonam quam vult dari.*
7 *Procurator conſtitutus a minore ad petendum curatorem, ſi de eius mandato dubitatur, & vult cauere de rato, cui ſit præſtanda hæc cautio, & ad quid committatur iſta ſtipulatio rati.*

1 **§. Is qui curatorem,** ¶ † Præmitte, ꝙ curator
non datur adulto, niſi pe
tenti, ergo cum qdam petebat me dari curatorem cuidam
adulto, ego dicebam me non eſſe dandum, quia non appare-
bat de petitione illius, iſte petens dicebat ſe habere mandatū
ad hoc, & tñ ipſum non oſtendebat plene, ſed ſemiplene, vel
p̄ſumptiue, & volebat admitti cum cautione rati, dr̄ hic nota
biliter, ꝙ ſi adultus erat pñs non dico in iudicio, vel corā iudi-
ce, ſed in ciuitate, vel in ſuburbiis, ita ꝙ de facili poterat habē
ri eius pñtia, non eſt iſte audiendus cum cautione rati, ſi verò
abſens, ita ꝙ faciliter nō poſſit haberi, tūc debet admitti ſicut
2 alr̄ in aliis cauſis. ¶ † Ex primo dicto no. ſingulr̄ limitationem
ad oīa iura dicentia ꝓcuratorem de cuius mandato dubitat̄
debere admitti cū cautione rati, nā oīa debēt limitari ſm hūc
tex. niſi dñs ſit intra ciuitatem, vel prope, ita ꝙ faciliter poſſit
haberi eius præſentia, ſm Ang. hic, quod ꝑpetuò tene menti.
3 ¶ † Itē no. ꝙ curator pōt dari abſenti, ſicut ēt abſens p̄t dari cu
4 rator p̄ſenti, vt l. ſi qui pe. tu. ¶ † Ex hoc no. tertiò ſm Ang. hic,
ꝙ decretum iudicis pōt ſtare in pendenti, nam in datione tu-
toris interuenit iudicis decretum, & tñ iſta datio, & decretum
pēdēt ex ratihabitione, quia ſi ratū habebit, valebit, alr̄ non,
licèt Iac. de Are. tenuerit ꝯrium, ꝙ non poſſit ſtare in penden
5 ti, in l. qui habet. §. ſi pupillus. ff. de tuto. ¶ † Vlt. ex hoc tex. patet
ꝙ minor pōt cōſtituere procuratorē ad petēdū ſibi dari cura-
torem, qñ ad hunc actum hēt legitimā ꝑſonā ſine curatore
cū ipſū p ſe poſſit petere, ergo & ꝓcuratorē ad hoc dare, vt l.
diuus. ff. q pe. tu. & qđ ibi no. ſic in cā bñficiali, vt in c. ſi. de iudi.
lib. 6 & mr̄imoniali, vt in c. ex parte cum ibi notatis de reſtit.
ſpol. ¶ Opp. ō ſi. iſtius §. ꝙ curator non ſit dandus, niſi p̄ſenti, &
petēti, vt ff. de tute. l. qui hēt. §. qui pupillus cum ſeq. ō in ꝯriū
hic, dr̄, ꝙ abſenti datur, & non petēti. Sol. ſi abſens eſſet, & nul-
lus peteret pro ipſo, iudex ex officio non deberet dare, licet fu
rioſo, vel prodigo dare poſſit, vt l. Fulcinius. § adeo. ff. quib. ex
cau. in poſ. ea. & ita dēt intelligi ꝯriū, ſed abſenti, & alicui petē
ti p ipſo, q dicat ſe habere mandatū ab eo, & oñderet, vel de
rato caueat, bene pōt dari, tex. eſt hic notabilis, per quē decla-
ratur ille §. & ēt vult gl. in l. hoc aūt in prin. ff. q b. ex cau. in poſ.
ea. ad q̄ eſt hic tex. ſed ſi haberet mandatū, & cōſtaret ſemiple-
ne, vel præſumptiue, ſed non aſſerit ſe habere rlr̄, non admittit̄
ēt ſi velit cauere de rato, niſi ſit cōiuncta pſona, quo caſu pōt
ēt intelligi, hic vt admittat̄ ad petēdū, licēt nō dicat ſe hr̄e mā
6 datū cauendo de rato. † Dēt ēt ipſe minor, vel ille q p eo petit
curatorē dari non ſolū petere, ſed ēt noīare pſonā, quā vult
dari, vt no. in l. ſi minor. ff. de bo. auth. iudi. poſ. in glo. q̄ dicit, ꝙ
ipſe dēt ſibi reperire curatorē nō aūt iudex, & no. dicta gloſ.
7 ¶ † Sed cui eſt p̄ſtāda hæc cautio rati, & c. ſi petit̄ dari ad nego-
cia dēt p̄ſtari ipſi curatori, q petit̄ dari. Si verò ad iudicia, tunc
illi cum quo minor eſt litigaturus, & hoc colligit̄ ex glo. mag.
hic poſita. ¶ Sed ad qd cōmitti iſta ſtiplo rati. gl. p multa ver-
ba hic laborat, demū vult, ꝙ ſi fuit petitus curator dari ad litē,
quo caſu p̄ſtanda eſt aduerſario cū quo erat litigaturus, com
mittit̄ ad intereſſe ſi non hr̄ ratum, quia, ſi aduerſarius obti-
neat ſniam, illa non præiudicaret minori, tanq̃ curatorem, nō
legitime hñti, & ideo cum non poſſit mitti executioni ꝯ eū
mitteur ꝯ iſtum, qui cauit de rato, & fideiuſſores eius, quia cō
uenirentur ex ſtipulatione rati ad illud in quo facta eſt cōdē
natio. Si vero fuit petitus dari ad negocia, & ſic fuit præſtita
cautio ipſi curatori, tūc cōmitteret̄ ſibi ad intereſſe ſi minor
non habet ratum, quod poteſt conſiſtere in hoc, ſi ipſe cura-
tor ſe obligauit ꝓ dño, puta vendendo rem minoris, & pmit-
tendo duplam, quia ita erat de more regionis. Vñ ſi minor
non habet ratum, poterit rem vendicare ab emptore, & em-
ptor habebit regreſſum ꝯ curatorem ad duplam, & poſtea cu-
rator repetet ab illo, qui promiſit de rato, & fideiuſſorib. eius.
Sed ſi minor haberet ratum, nō poſſet retractare venditionē,
& hæc eſt ſubſtantia glo. quam no. in eo, quod dicit, ꝙ licet co-
gatur legitime petere, & habere curatorem, qñ petitur, non ta-
men compellitur habere hunc, vel illum, & ideo ſi non dedit
mandatum de certa perſona poteſt dationem factam nō ha-
bere ratam, & tunc ſententia lata contra illum curatorem ſi-
bi non nocebit, & ſic committetur ſtipulatio rati.

1 **§. Pœna non defendentis.** ¶ † Per hunc
§. dicunt qdā
procuratorem actoris non teneri cauere de defendendo in cā
a reconuentionis, [a] ſi reus non vult de p̄ſenti reconuenire, ſed
petit ſibi caueri de defendendo, qñ reconuenire volet, licet gl.
in l. ſeruus quoque. § ait ptor. ſ. eo. tit. dicat contrarium, & etiā
in l. ſed & hoc. § prætor. ſ. eod. titu. vbi loquitur cum diſtinctio-
ne. Petr. autem tenuit contrarium pro quo facit iſte text. quia
ſi caueret de defendendo, & poſtea non defenderet nullam
aliam pœnam pateretur, niſi quia repelleretur ab agēdo, quā
pœnam poſſet pati etiam ſi non cauiſſet de defendendo: ad
quid ergo cauet: dic vt no. in addi. Spec. eo. tit. § rōne formę. vel
dicamus, ꝙ ſi caueret de defendendo iſta cautio prodeſſet in
hoc, quia poſtea precise compelleretur defendere, & iudiciū
ſuſcipere, ſicut ſi cauiſſet de iudi. ſol. vt d. l. ſed & hoc. § præter.
nam tunc compellit̄ precise, quia illa ſtipulatio continet clau
ſulam de defendendo. ſed ſi non cauiſſet non compelleretur
p̄ciſe, ſed repelleret̄ ab agendo. & pro primo dicto facit. ff. eo. l.
qui non cogit. ver. nā eos q nō coguntur &c. & per hunc mo-
dum pōt ſuſtineri opi. Bar. & ēt gl. tenentium ꝙ debet cauere
cum diſtinctione quam poſuit glo. in d. § præter. in j. glo. in fi.

a ¶ Reconuentionis. Et ſic qui habet mandatum ad agendum pōt dñm defendere etiam in cauſa reconuentionis. adde Spec. in tit. de procu. § j. verſ. ſed pone, & ibi Io. An. in addi. & Abb. in c. conſtitutus. extra, eo. tit. & latè. D. Maria. Soci. in ca. j. artic. 5. principali de mu. pet. Cur.

1 *Si dominus abeſt, cautio ſibi præſtanda potius debet præſtari ſeruo ſuo ſi ipſum habet, quam procuratori ſuo.*
2 *Vtilius eſt domino, quod acquiratur ſibi directa, quàm vtilis actio.*
3 *Melius eſt meum quàm noſtrum, & proprium quàm commune.*

1 **§. Si procurator agat.** ¶ † Si dñs abeſt, cautio
ſibi præſtanda potius de
bet præſtari ſeruo ſuo, ſi ipſum habet, quàm procuratori ſuo:
hoc dicit: ratio eſt quia primo caſu acquiritur ſibi directa, &
ſine ceſſione. & in ſecūdo caſu acquiritur directa ipſi procura
tori, & vtilis acquiritur domino, quia ſtipulatio eſt iudiciaria,
& ſic ſine ceſſione. vt ſ. eo. l. in cauſę. § fi. ſi non eſſet iudiciaria
2 requireretur ceſſio, † vtilius autem eſt domino ꝙ acquiratur
ſibi directa quam vtilis, & hoc vult iſte tex. & in l. quoties. ff. de
admi. tut. quia tunc ipſe ſolus habet actionem, ſed in ſecundo
3 caſu vterque † & melius eſt meum quàm noſtrum, & propriū
quàm commune, & ad hoc poteſt allegari. ¶ In tex. ibi, cauen
dum eſſet, ſupple a reo ſi conueniebatur ſuo nomine, & non
poſſidebat immobilia, vel de iudicato ſoluen. ſi conueniebat̄
nomine alieno, & aliquando de rato, quando per præceden-
tem non eſſet actori plenè prouiſum, vt ſ. ea. l. non ſolum. § ſi
ſtatus. cum ſequentib. de oībus enim his poteſt hic tex. exem-
plificari, dum loquitur de cautione præſtanda a reo.

1 *Procurator rei, qui cauit de iudicato ſoluendo, quando cogatur præciſe iudicium ſuſcipere.*
2 *Si ſatiſdediſti de iudicato ſolu. pro aliquo quem defendebas, & poſtea ille efficiatur non ſoluendo, quia bona ſua incęperunt poſſideri per creditores, habes iuſtam cauſam recuſandi defenſionem, & vlterius non litigandi pro eo.*

1 **§. Qui non cogitur.** † Procurator rei, qui ca-
uit de iudi. ſoluen. cōpelli
tur precise iudicium ſuſcipere ſi actio erat tempore peritura.
Sed ſi non erat peritura, & ipſe habebat iuſtam cauſam recu-
ſandi defenſionem non compellitur precise ſuſcipere nec cau
ſatiue: ſi vero iuſtam cām non habebat compellitur precise,
ſed cauſatiue. Sic ſi non vult aduerſus ipſum committi ſtipu-
lationem ad intereſſe pp rem non defenſam ex clā de defen-
dendo. h. d. cum l. ſeq. cum princ. l. ſeq. vſque ad § qui ita. & di-
uide in tres partes, quia primo ponit rñſionem quorundam
antiquorum nimis gñalem, q dixerunt indiſtincte illū, qui ca-
uit teneri ad defendendum, licet ſi nō cauiſſet non teneretur,
vſque

vſq; ibi Labeo. ſecũdo ponit dictum Labeonis, q ponit duos caſus. Primus, qñ actio erat tpe peritura,& dictũ p̄cedens tũc eſt verum indiſtincte. Alius qñ erat peritura, & ſuperuenit iuſta cã, quia recuſabat defendere, & tunc dictũ p̄cedens eſt falſum indiſtincte, quia non compellr̃ nec p̄ciſe, nec cauſatiue vſq; ad l.non cogendum. Tertiò ponit rñſionem Sabini,quæ non reprehendit Labeonem, ſed ſupplet,quia Labeo admiſit tertium caſum.ſ.qñ actio non erat tpe peritura, & qñ non ſuperuenit iuſta cã recuſandi, & iſtum caſum determinat Sabinus,q tunc compellr̃ non p̄ciſe, ſed cauſatiue,ne ꝯ ipſum cõmittat̃ ſtipl̃o.Et hoc apparet qualr̃ primum dictum antiquorum debeat intelligi dum dicunt ſimplr̃ ipſum compelli defendere, quia aliqñ compellr̃ p̄ciſe.ſ.actio erat tpe peritura,& tunc compellr̃ vſque ad conteſtationem litis p quã efficietur perpetua, etiam ſi ſuperuenit iuſta cã recuſandi defenſionẽ. hoc.n.caſu non prodeſt.Item põt intelligi, q cogatur defendere nõ p̄ciſe,ſed cauſatiue, qñ nõ eſt tpe peritura, & nõ ſubeſt iuſta cã,vt rñſio Sabini cõueniat,qñ aũt ſubeſt iuſta cã, & nõ eſt tpe peritura dictum antiquorum non põt ꝓcedere, qa tũc nullo mõ compellitur,& cũ hac diſtinctione debet ſaluari dictum antiquorum, & loquit̃ hic in ꝓcuratore rei.ꝓcur. autẽ actoris,qui cauit de iudi.ſol.in cã reconuentionis cõpellit̃ p̄ciſe iudicium ſuſcipere, ſiue actio ſit tpe peritura, ſiue non, niſi habeat iuſtã cãm recuſandi,vt ſ.eo.l.ſed & hæ.§.p̄ter.& quare magis arctat̃ procurator actoris,q̃ rei? dic,vt ibi p gl.Itẽ loqr̃, qñ ꝓcurator rei cauet ꝓ ſeipſo, idem p oĩa ſi dñs cauiſſet pro ipſo ꝓcuratore ignorãte,ſi verò ꝓ ipſo ſciente,& patiente,tũc in primo, & in ſecundo caſu, idem per oĩa quod ſ.dixi.ſed in tertio caſu,qñ actio non erat peritura tpe,& non fuerat iuſta cã recuſandi,tunc eſt aliud,quia cõpellit̃ p̄ciſe iudicium ſuſcipere ne fidem rumpat duob.ſ.dño, q ꝓ eo cauit,& ẽt aduerſario,vt ſ.eo.l.filius.§.fi.cum l.ſeq.& l.ſi defunctus.ſed qñ dñs nõ cauit ꝓ eo,ſed ipſemet,vel cauit ꝓ eo ignorante,tunc qa non fallit fidem, niſi aduerſario non compellitur p̄ciſe,ſed cauſatiue,vt in hoc §.Sabinus. & hæc eſt intentio glo. tam hic q̃ in
2 §.præterq̃ ẽt in d.l.ſi defunctus in d.l.filius.§.fi. ¶†No.in fi.iſti? l.ibi,aut bona abſentis, q ſi ſatiſdediſti de iud.ſol. pro aliquo quem defendebas,& poſtea ille efficiat̃ non ſoluendo, qa bona ſua inceperunt poſſideri p creditores, q eſt iuſta cauſa recuſandi defenſionem,& vlterius non litigandi pro eo, quia ſi condẽnareris,& ſolueres,non poſſes ab illo recuperare,nõ ergo teneris amplius litigare,nec committet̃ ꝯ te ſtipl̃o ob rem non defenſam,nec ob clã, quàm verbum ſonat ſi proſequerer litem ꝯ abſentem, & facerem eũ condẽnari, quia forte lis erat conteſtata,nam nõ potero te cõuenire ex ſtipul̃one iudi. ſol.ſi recuſaſti defenſionem p iſtam cãm, & fuit admiſſa excuſatio tua,vt hic patet.¶In tex.ibi Sabinus ait, iſte Sabinus loquit̃, qñ actio nõ erat tpe peritura, nec ſuperuenerat iuſta cã recuſandi,vſq; ibi,at ſi iuſtam,quẽ caſum non tetigit Labeo, & vult,q non cõpellat̃ p̄ciſe tñ ſi non defendit,ꝯ ipſum committit̃ ſtipl̃o.¶In tex. ibi, at ſi iuſtam. hic declarat ẜm caſum Labeonis,q dixit,q qñ ſuperuenerat iuſta cã non cogit̃ defendere.nam dicit Sabinus, q nec tunc ꝯ ipſum, vel fideiuſſores eius cõmittitur ſtipl̃o, & ſic non agit̃ preciſe nec cauſatiue.

LEX XLV.

NOn cogendum.

§.Qui ita de publico agunt.

1 ¶†qñ cum publica vtilitate,vel commodo mixtum eſt priuatum,reputat̃ cã merè priuata quãtum ad hoc, vt agens poſſit ꝓcuratorem conſtituere, ſed quantũ ad hoc,vt ſuccumbat ſi alius repellat̃ ab agẽdo,reputat̃ mere publica.h.d.in effectu, & hoc vltimũ intellige, niſi velit docere de p̄uaricatione primi,vel niſi doceat ſe ignoraſſe de primo, & ꝓſequat̃ ꝓprium intereſſe, vt ĩ. de iureiur.l.cum qui. §.in popularib. iuncta l.ſi cui.§ iiſdem. de accu. Interdum ergo cã eſt mere publica, qa cum ipſa non eſt mixta vtilitas priuata, & tunc agens ante litem cont.non põt cõſtituere ꝓcuratorem,vt ſ.eo.l.licet.p rationem tactam in gl.& ſi ſuccumbat alius eandem cãm reincipere non põt,niſi in caſib. prædictis. Interdũ cã eſt mere priuata,& tunc agens põt cõſtituere ꝓcuratorem,& ſi ſuccũbat alia pſona penitus diuerſa non repellitur ab agendo, qa reputat̃ cã diuerſa pp diuerſitatem pſonarum, vt l. & an eãdem.in prin.ĩ.de excep.rei iud.Interdum cauſa eſt mixta, quia cũ vtilitate publica mixtum eſt commodum priuatũ, & tunc quantum ad conſtituendũ procu.reputatur merè priuata, ſed quãtum ad hoc,vt alius repellat̃ ab agendo illo ſuccumbente reputatur mere publica in hoc §.& adde l.iii.ĩ. de pop.ac.

1 *Procurator rei,non cauet de rato.*
2 *Cautionibus ſuperfluis non eſt vtendum, & dicitur ſuperflua,quando non poteſt committi.*
3 *Agens ad remotionem impugnationis ſibi factæ, licet alium prouocet ad iudicium tamen dicitur reus, & dicitur ſe defendere priuſquam agere.*
4 *Excommunicatus,vel bannitus petens ſe cancellari,vel declarari excommunicationem nullam, vel bannum, vel tenutam datam contra eum, qualiter non repellatur.*
5 *Mandatum ad ædificandum ad quid extendatur.*
6 *Iniuria facta procuratori meo nocet mihi tanquam mihi facta, quando abeſt culpa procuratoris.*

1 §.Si procuratori opus. ¶† Procurator rei non cauet de rato, & vbi ſtipl̃o nõ põt committi non eſt neceſſario interponenda,ad hæc duo allegat̃ iſte §. primum dictum fallit in caſib.de quib.ſ.eo.l.non ſolum. §. ſi ſtatus. cum ſeq. & l.Pompo.§.ſed & is.cum ſecundo dicto concordat l. hæc ſtipl̃o. §. diuus.ĩ.vt
2 l.no.ca.†qui tex.allegat̃ ſimul cũ iſto, q ſuperfluis cautionib. non eſt vtendum. Et dr̃ ſuperfluum qñ non poteſt committi.
3 ¶Allegat̃ ẽt ad tertiũ, q ille q agit ad remotionem impugnationis ſibi factæ,licet alium prouocet ad iudiciũ, tñ dr̃ reus,&
4 dr̃ ſe defendere potius, q̃ agere, & hoc facit ad q.†nam excõicatus,vel bannitus non põt agere, pone ergo, q petit cancellari,vel declarari excõicationem nullam,vel bannũ,vel tenu
a tam datam[a] ꝯ eum, an repellat̃? & facit iſte tex.q non,quaſi dicatur potius ſe defendere,q̃ agere, q agit ad remotionẽ.ſ.impugnationis ſibi factæ,& defenſio nõ denegat̃ eis, & ꝓ hoc l. de pupillo. §. remiſſionem.ĩ.de oper. no. nun. tñ hoc non eſt
5 verum indiſtinctè,ſed diſtingue,vt no.Bart.ea.l. §.fi. ¶†In tex. ibi,ſi procuratori,põt intelligi,q erat procurator ad ædificandũ,vel ad negocia,& ponit̃ ꝓ cõſtanti,q erat ꝓcurator,& doctores vñr intelligere,q de tali mãdato cõſtabat,q ædificaret pp quod cenſet̃ etiam cõſtare de mandato in oĩb.quę concernunt ædificationem,videlicet,vt ſi ſibi nunciet̃ nouum opus, poſſit ſatiſdare de demoliendo, ſi apparebit ipſum iniuſte ędificare pp quod cenſebit̃ remiſſa nunciatio, & ea non obſtante licitè põt ædificare,nec demolict̃ opus quouſq; ſit cognitũ, & ꝓnunciatũ,q iniuſte ædificauit. Sed ſi non ſatiſdediſſet,demoliret̃ de facto.ẽt hoc nõ cognito,tanq̃ attentatum,vt l.j.in prin.ĩ.de oper.no. nun. cenſet̃ ẽt habere mandatum ad agendum interdicto,ne vis fiat ſibi ædificanti non obſtante ſatiſdatione p̄dicta,ſi nũcians adhuc ipſum moleſtat,& impedit ædificare de facto, quia igit̃ vr̃ cõſtare de mandato in oĩbus p̄dictis ſicut cõſtat de ædificando,ideo non cauet de rato,vt ĩ.eo. l.ſi ꝓcura.& ita vr̃ intelligere Iac.But.& Bar.& etiam glo.fi.in verſ.vel dic,q non committit̃. Sed certè tex. fundat ſe in aliis rõnib.ſ.quia ſuſtinet partes defenſoris, & quia ſtipl̃o non poſſet cõmitti,vnde non vr̃ bonus iſte ſenſus,q cõſtabat de mandato,quia tunc non haberet dubium, nec oportuiſſet aſſignare iſtas rões,qñ.n.conſtat de mandato ẽt ſi ſit ꝓcurator actoris,& poſſet cõmitti, non eſſet cauẽdum de rato. Dic ergo,q hic erat dubium de mandato, & nihilominus ſine cautione rei admittitur.¶In tex.ibi,nunciatum ſit.ſupple,& ipſe ſatiſdederit de opere demoliendo ſi apparebit iniuſtè ędificare, pp quod nũciatio cenſet̃ remiſſa,& põt de iure ędificare, hoc tñ non obſtante nũcians adhuc ipſe impediebat p interdictum de quo.ĩ.quod intentare non põt ſi nunciatio nõ eſſet remiſſa,& hoc vult hic glo.j. ¶In tex.ibi,defenſoris partes eum ſuſtinere.ſ.quantum ad id de quo ſequit̃,vt nõ teneat̃ cauere de rato,ſicut rlr̃ nõ tenet̃ ꝓcurator defenſoris, verè tñ dr̃ ꝓcurator actoris,qñ agit,& alium ad iudicium ꝓuocat,& hoc probat̃ in d.l.de pupillo.§.fi.ĩ.de oper.no.nun. alias eſt l.q in rẽ §. fi.vbi patet,q imò conuentus hoc interdicto tenet partes defenſoris,ergo agens tenet partes actoris,alias vtraque pars diceret̃ defendere,quod videretur abſurdũ,& hoc ſentit gl.q̃ incipit quãtũ.¶In tex.ibi,& ſi ſatiſdederit, hæc eſt ꝓpria, & fundamẽtalis rõ quare iſta cautio nõ ſit p̄ſtanda non ex eo,q ſit ꝓcur.rei,ſed ex eo,quia ſi p̄ſtaret̃ non poſſet cõmitti & ſuperfluis cautionib. non eſt vtendũ pp qđ vr̃ procu. rei, ſeu defenſoris,q nõ tenet̃ ad talem cautionẽ.¶In fi.tex. quo caſu ſtipulatio committit̃,qđ probatur ſic,nam aut ſequet̃ ratihabitio, vel oñdetur de mandato,& tunc patet,q ſtipulatio nõ cõmittitur,quia ſtipulans habet,quod q̃rebat,niſi forte ad expenſas in ſecundo caſu,qñ apparet de mãdato, vt l.ſi ſine rem ra.ha. pp hoc tñ non eſt arctandus ad cauendum, vt dixi ſ.eo.l.non ſolum.§ j.aut non ſequetur ratihabitio,nec oñdetur de mãdato,& tunc aut nuncians in iſto interdicto, ne vis fiat,ſuccumbet,& ꝓcurator obtinebit,& tunc ipſe nuncians conſequit̃ ex hoc vtilitatem,q dñs non ratificauit,quia illa ſnĩa nõ ꝓderit dño,nec nuncianti nocebit, & ſic cautione non obſtante adhuc poterit ipſum impedire, ergo adhuc non committit̃ ſtipulatio,cum non niſi ad intereſſe committitur, & iſtum caſum tangit glo.fi.in prin. vſq; ibi, ſed non. Aut nuncians obtinebit

in hoc

ADDITIO.

a ¶Tenutam datam. Adde de hoc,& vide per dom.Nel.de S Gem.plene diſtinguẽtem in ſuo tract.banni.in prima parte ſecundi temporis.q.64. & per Do. Franc. de Are.in c.intelleximus.col.2 de iudi.& per Doc. in ca.cum inter. extra de excep.Gem.

in hoc interdicto,& ꝓcurator ſucūbet, & hoc caſu vr̄ ꝙ poſ
ſit cōmitti,q̄a ſi dn̄s ratū haberet ſn̄ia illa ſibi noceret,& pro
deſſet nūciāti.ſed ſi nō habet ratū ſecus,vt ſ.eo.l.in cauſæ.§.j.
& ſic intereſt ſua ꝙ ratū habeat̄, & non hn̄do ratū,ſentit dā-
nū,ideo vr̄ ꝙ poſſit repetere virtute cautionis rati.gl.vr̄ ſolue
re trib.modis. Primo,ꝙ hoc nō pōt ꝯtingere niſi de facto,&
ꝑ iiuſtā ſn̄iam, poſtq̄ nunciatio cenſet̄ remiſſa, & nō dēmꝰ
hr̄e reſpectum ad id qđ iniuſte pōt,vt ille ꝯpellat̄ cauere.Hoc
nō placet imo pōt ſequi iuſte, vt ſi ille dedit fideiuſſores non
idoneos illo ignorāte,vel ſi effecti ſunt nō ſoluendo,vel mor
tui ſunt ſine hr̄de.nam perinde eſt, ac ſi nō eſſet cautū,& pōt
nunciās adhuc impedire quouſq; de nouo caueat̄ & hoc no.
in d.l.de pupillo.§.fin.per Do.vel dic ꝙ hic conſtabat de man
dato,ſ͠m quod ſ.dixi,quod non placet.Tene ergo tertiam,&
vlt.ſol.glo.quia ſi dn̄s non habet ratum,ꝙ ille egerit interdi-
cto, ſimiliter non cenſetur habere ratum, ꝙ ille ſatiiſdederit
de demoliendo.& ſic ſatiſdatio prædicta poſtquam non eſt ra
tificata non proderit dn̄o.ex quo ſequitur,ꝙ nuncians poteſt
proſequi ſuam nunciationem,quia non cenſetur remiſſa,&
poterit impedire illum ædificare,& ſi ædificauit faciet ipſum
demoliri de facto tanquam attentatum, ac ſi nulla remiſſio
nunciationis facta eſſet.intereſt ergo nunciantis hoc caſu, ꝙ
non habuerit ratum,vel ſaltem non damnificatur.ſi.n.habe-
ret ratum poſſet ipſum prohibere virtute ſn̄iæ quā obtinuit
contra procuratorem,ſi non habet ratum,nō pōt ipſum im
pedire virtute ſn̄iæ,ſed impediet ipſum virtute primæ nuncia
tionis, quæ non cenſetur fuiſſe remiſſa,& in hoc ſtat intelle-
6 ctus iſtius.§.difficilis.¶ †Et no.glo.in vno verbo quæ dicit,qđ
eſt notādum, ꝙ iniuria facta per iudicem procuratori meo
nocet mihi,tanquam mihi facta,licet ſecus ſi facta alteri,qui
non repreſentaret perſonam meam,vt l.ſi per imprudentiam
ſ.de euict.cum ſimi.intellige gl.quę abeſt culpa procuratoris
vt C.manda.l.etiam.& no.Bar. in l.exceptione. ſ. de fideiuſ.
vbi de hoc articulo,an iniuria facta vni,alteri noceat.

LEX XLVI.

1 *Poteſt reus etiam poſt lit.cont.per eum conſtituere procuratorem, & to-
tā litem in ipſum transferre debet tamen pro ipſo ſatiſdare de iudica-
to ſol.*

1 *Licet lis ſit conteſtata per dominum condemnatur procurator poſtea inter
ueniēs, & ꝙ translatio litis fiat per ſolam conteſtationem procuratoris
ſine ceſſione iuris inſtantiæ.*

1 QVi proprio nomine. † Pōt reus ēt
poſt lite.con-
teſta.per eum conſtituere procuratorem, & totā
litem in ipſum trāſferre, debet tn̄ pro ipſo ſatiſda
re de iudicato ſolu.h.d.certe ēt ſi ipſe non ſatiſdaret pro illo,
ſi tn̄ ipſe procurator ſatiſdat ſufficit,vt ſ.eod.§.qui alium &c.
2 & ex hoc tex.patet, ꝙ † licet lis ſit cont.per dn̄m condemna-
tur procurator poſtea interueniens, alia ad quid præſtaretur
iſta cautio per eum ſi non eſſet condemnandus,& hoc tenet
gl.vbiq; videbatur,tn̄ ꝙ immo dn̄s ſit condemnatus poſtquā
in ipſo ſuſtentatum eſt iudicium.ſed certe ēt dn̄s pōt cōdem-
nari ex quo lis conte.eſt ſecus ſi nunq̄ fuiſſet in iudicio.vt l.1.
C.de ſen.vel dic,vt ibi.Fit aūt hæc tranſlatio litis ꝑ ſolā conte
ſtationē ꝓcuratoris,abſq; eo ꝙ dn̄s cedat ſibi ius inſtantiæ in
ſua ꝑſona radicata,vt hic colligitur,quia de exceptione men
tionē nō facit,& dixi ſ͠m Bal.ī l.ī cauſæ.§.fi.ſ.eo. ¶In text.ibi
ꝯudiri dēt.ſupple ēt actore inuito,niſi talis ꝓcurator vellet ſu
ſcipere iudiciū animo nouandi,& liberandi primū reū,nam
tūc nō poſſet inuito actore.vt no.gl.in l.nō ſolū.ī fi.gl.primæ
mag.ſ.e.licet gl.notauerit ɔ̄riū in l.liberto.§.fi ſ.de neg.geſt.

1 *Qui ſponte defendit poteſt vnam cauſam tantum defendere.& ſi recepit in
ſtrumentum procurationis ſimpliciter, vel comparet cum mandato,an
ſi poſtea non defendit,teneatur domino ad intereſſe.*

1 §.Ei,qui defendit. †Gl.intelligit iſtū §.ī dfen
ſore ſine mādato, & tunc
ſine dubio ꝓcedit.& ēt in eo q̄ cōparet cū mādato.ſed tūc dic
ꝙ ſi cōſtitutus erat ad defendēdū ī plurib.cauſis,ſi nō vult de
fendere niſi in vna nō cōpellit̄.in aliis. ſ. per aduerſariū ſed ſi
acceptauit officiū,vel recepit iſtr̄m ꝓcurationis ſimpl̄r & ſic
vr̄ acceptaſſe quātū ad oēs cās,vt in cle.j.extra eo.tit.tūc ſi nō
defendit ī oīb.tenebit̄ dn̄o actione mādati ad īntereſſe.vt no.ſ.
e.l.ſed hæc. §. defendere.in glo.mag.poſt prin.ibi,ſed tn̄ dn̄o
¶Sed oppo.de §.itē q̄ritur.ſ.e. Sol.hic loq̄t,qn̄ cauſæ erant di-
uerſæ,& vna ab altera non dependebat,ibi,qn̄ depēdebat.Vn
de ſi defendit in principali,tenetur ēt defendere in dependen-
ti,& poteſt cogi per aduerſarium,tene menti.

2 *Locuples regulariter non tenetur dare fideiuſſores.*

4 *Defenſor alterius non tenetur ſatiſdare de iudicato ſoluen.ſi ſit releuatus a
domino in inſtrumento procurationis,vel niſi opponatur ante litis conte
ſta.& quid ſi non habeat mandatum,& ſponte ſe obtulit liti.& nume-
ro 1.& 4.*

5 *Fideiuſſoria obligatio non poteſt eſſe ſine principali.*

1 §.Qui alium defendit. † Defenſor alteriꝰ
tenetur ſatiſdare đ
iud.ſolu.hoc dicit ſupple etiam ſi conſtet de ipſius mandato.
vt l.vnica.C.de ſatiſda.Item etiam ſi ſit locuples, & in dignita
3 te poſitus.vt ſ.eod.l.minor in fi.cum l.ſequen.†licet regulari-
ter ille qui eſt locuples non teneatur dare fideiuſſores.vt ſ.de
epiſcopo.aud.l.de creditoribus.cum ibi no.& l.quicunque.C.
3 de ſun.patro.lib.xi.ſed fallit hic.†Item eſt verum, niſi ſit rele-
uatus a domino in inſtrumento procurationis,quia promiſe
rit pro eod.vt Inſti.de ſatiſda.§.ſi vero quis.& in prin.iſtius le-
gis, & tunc ipſe defenſor non tenetur ſe obligare,vel alios fi-
deiuſſores dare,licet quidam in princ. dicāt contrarium,quia
dominus qui promiſit pro eo dicitur fideiuſſor ipſius, & fide-
iuſſoria obligatio non poteſt ſtare ſine principali,vt not.in ll.
ſi hæres pecuniam.ſ.ad Treb.per glo.ſed poteſt dici,ꝙ hoc ca
ſu dicetur fideiuſſor impropriе,& potius expromiſſor,vt no.
per glo.ſ.qui ſatiſda.cogan.l.2.§.j.in fin.glo.mag.& in l.in eo.
§.nemo.ſ.de reg.iur.de hoc arti.vide per Cy.in d.l.vnica. C.de
ſatiſd.& per Bar.in l.j.ſeu ſuper rub.ſ. de iudi.ſol. ¶In tex.ibi
ſatiſdarę.& ſic obligare,& fideiuſſorem dare de iudic.ſol.¶In
tex.ibi ,idoneus defenſor.hoc ſi opponatur alias erit idoneus,
ſ͠m Iac.But.& Ang.hoc intellige ſi ante lit.conteſt.poſtea ve-
ro non poſſet opponi, quia cenſeretur legitimata eius perſo-
na.vt no.ſ.eo.l.Pompo.§.rati.in prin.primæ.glo.¶In glo.ibi.l.
non ſolum.§.ſi ſtatus,& §.fi.quia in illis caſibus nihil erat ſol
uendum ex parte ꝯdemnati,ſed ſn̄iæ acquiſciendū, quia tra-
hebat ſecum executionē,ideo non præſtatur ſatiſdatio iſta.&
idem vbicunq; hoc eſſet, ſed præſtatur tunc ſatiſ.rati,licet ad
eam regulariter nō teneatur defenſor,vt l.proxi.§.fi. ¶In glo.
ibi,conuenitur iudicati qn̄cunq;. ſ.qn̄ non habebat mādatū,
ſed ſponte ſe obtulit liti,vt d.l.Plautius .& l. 4.de re iudi. alias
ſi haberet conueniretur dn̄s, & non ipſe, & ɔ dn̄m fieret exe-
cutio,ut ibi no.& ſ.eo.l.ſi procurator. §.fi.in vlt.glo.magna.

1 *Qui defendit aliquem ī iudicio reſcindente tenetur ipſum defendere ętiā
in reſciſſorio,quod ab illo deſcendit ſecundum primam lect.*

2 *Minor læſus in perditione rei ſuę, vel ſuæ actionis duplex iudicium habet
intētare,ſ.reſcindens,quod dicitur reſtitutio in ītegrum,& reſciſſoriū,
& quando per ipſam reſti.conſequatur ipſam rem,& quando ſufficiat
vnum iudicium tantum.*

3 *Quando leſio abſtulit ſolum poſſeſſionem, tunc in reſtitutione in integrum
poteſt in eo libello intentari vtrunque iudicium vnum ſub conditione al
terius,vt peto me reſtitui aduerſus contractum, & ipſo reſciſſo me de-
clarari dominum illius rei intentando reſciſſoriam & poſſeſſorem con-
demnari,& quando non.*

4 *Licet in venditione rei immobilis minoris interueniat authoritas iudicis
non tamen denegatur reſtitutio in integrum ſi lædatur.*

5 *Si ergo rei uendicatione contra illum,qui habet cauſam a me tanquam a
domino non habeo neceſſe probare dominium,ſed illam cauſam proba-
re ſufficit, ſi de ea feci mentionem ī libello, & etiam aſſerere me domi
num.*

6 *Qui defendit aliquem in cauſa capitali, & obtinuit,ſi aduerſus ſentētiam
petatur reſtitutio, quare etiam tenetur in illa cauſa defendere.*

7 *Et ſi actor fuit reſtitutus aduerſus ſententiam,& demum reaſſumatur pri
ma cauſa,ꝙ teneatur defendere in hac cauſa reaſſumpta.*

1 § Item quæritur ſi †Qui defendit aliquem in
iudicio reſcindēte,tenetur
ipſum defendere ēt in reſciſſorio, qđ ab illo deſcēdit ſ͠m pri-
mā lect.glo.¶In tex.ibi,iudiciū acceperit defenſor.ſ.reſcindēs
in quo intentat̄ iudicis officiū nobile,ꝑ qđ petit̄ reſcindi ɔ̄ctꝰ
acceptilatio,vel vſucapio ex quib. agens ꝯſequutꝰ eſt damnū
perditionis dn̄ii ſui.¶In text.ibi,reſtitutus ſit ſupple,& ſic fuit
reſciſſus ꝯ̄ctus,liberatio vel vſucapio,tn̄ adhuc actor nō hēt
rē ſuā,vn̄ vult ītētare actionē reſciſſoriā.i. vtilē rei vēdicatio.
quæ prius erat directa,& q̄ duret intra annū tm̄,vt in l.in ho-
norariis.§.ſed cū reſciſſa.ſ.de act.& obli.quærit̄,an idē defen-
ſor ꝯpellat̄ ēt ī hoc iudicio defendere? videbat̄ ꝙ nō, cū ſit di
uerſum a 1.vt ſ.ea.l.§.is cui ꝯ̄riū tn̄ dr̄ & ſolue,vt ibi dixi.¶In
tex.ibi,cogendum hoc pōt intelligi dupl̄r.ſ.a minore,qui ob
tinuit in primo iudicio, & tunc ɔpellit̄ p̄ciſe,qđ eſt notandū,
licet adhuc nō ſatiſdederit de iud.ſolu.nec dn̄s ꝓ eo,regul̄r ɔ̄,
vt ſ.l.ꝓx.§.j.cū ibi.no.ſed fallit hic,q̄a hoc ſ͠m ē de appēditiis
primi vn̄ nō vr̄ in primo ꝑfecte ſe defendiſſe, niſi defendat ēt
in hoc ſecūdo,& ſicut ī primo poſtq̄ inceperat defendere,po
terat cogi p̄ciſe ꝓſequi, ita & nūc coget̄ quaſi hoc ſit de ꝑſe-
2 quutione primi.In his ɔ̄ſiſtit rō fundamētalis iſtius lectu.†Ex
qua no.ꝙ minor læſus in ꝑditione rei ſuæ, vel ſuę actionis du
plex iudiciū hēt intētare.ſ.reſcindēs,qđ dr̄ ī integ.reſti. vt ſ.de
min.ꝑ totū,& ꝑ illud ɔſequit̄ ipsā rē.& hoc ē verū,qn̄ ꝑ ꝯ̄ctū
ſolū fuit leſus ī dn̄io n̄ ī poſſeſſione, q̄a aduerſariꝰ poſſidebat
rē an̄ vēditionē. ſi vero ēt ī poſſeſſiōe, q̄a vēdidit, & tradidit,
ſufficeret vnū iudiciū ꝑ qđ peteret reſcīdi ꝯ̄ctū, & reſtitui rē,
ſed ī p̄cedēti caſu nō p̄t hoc facer̄,q̄a reſtō illđ tm̄ reſtituit qđ
abſtulit leſio.Sed leſio n̄ abſtulit poſſeſſionē,ſed ſolū dn̄iū,q̄a
poſſeſſionē hēbat.ergo,& hoc vult gl.hic circa iſtā l.ī effect ꝑ

3 ¶†No.tñ ꝙ in eo.libello poſſet intẽtari vtrũq;,[a] vnũ ſub ꝯdõ
a ne alterius, pũta & me reſtitui aduerſus ꝯctũ, & ipſo reſciſ-
ſo peto me declarari.dñm illius intẽrãdo reſciſſoriã, & poſſeſ
ſorẽ ꝯdẽnari.& hoc ꝓbaẽ in l. ſine hr̃de.§.interpoſito.ĩ.de ad
mi.tut.& no.per Cy.in l.quo tpe.C.de reſti. mili.& p̃dicta, qñ
res repetiẽ penes illũ,qui emit a minore.ſed ſi primus ipſe em
ptor ĩ aliũ trãſtuliſſet. tũc ẽt ſi minor fuiſſet læſus p ꝯctũ,tã ĩ
dñio,q̃ ĩ poſſeſſione, nihilominus ſi vellet inchoare a primo
emptore duplex deberet eẽ iudiciũ.qa p primũ in quo reſcin
diẽ ꝯctus nõ poſſet recuperari res,qa ipſe nõ poſſidet,ideo ſm
agitãdũ eſt ꝯ poſſeſſorẽ.poſſet tñ agẽs breuius agere.ſ.inchoã
do ꝯ poſſeſſorẽ,& petere ꝯctũ reſcindi,vel rẽ reſtitui,qa iudi-
ciũ reſtõnis in integ. eſt in rẽ ſcriptũ. & hæc hñr in l.in cauſæ.
la.1.§.interdũ.& §.fi.ĩ.de min.& iõ vide Bar.¶In gl.poſt prin
cipium. ibi, vendiderat cũ decreto.hoc iõ dicit,qa ſi ſine de-
creto,vẽditio eſſet ipſo iure nulla,facta de re ĩmobili,vt C.de
prę.mino.l.q totũ.vñ nõ eſſet neceſſaria reſtõ.ut l.in cauſæ.in
4 prin.ĩ.de mino.la.2.Et no.ex hac glo.iuncto.tex.†ꝙ licet ĩ vẽ
ditione iſta interuenerit authoritas iudicis, nõ ꝑpea denegaẽ
reſtõ in integrũ.ſed ꝯ ĩ.de mino.l.ait p̃tor.§.ꝑmittitur.verſ.qd
tñ ſi p̃tor.ſol.vt ibi no.in gl. q̃ inci.ſed cur ſecus.& C. ſi ꝑꝑ pu-
5 bli.pẽti.l.fi.¶†In glo.ibi,cũ ab eo habeat cãm.no.iſtã glo.ꝙ ſi
ago rei vẽdi.ꝯ illũ,qui hẽt cãm a me tanquã a dño,nõ habeo
neceſſe ꝓbare dñiũ,ſed ſufficit ꝓbare illã cãm,& aſſerere me
dñm,qa ille non põt mihi refricare qõnẽ dñii. ad qđ vide qđ
no.Inn.extra đ ĩ integ.reſt.c. cũ ex lr̃is.Sed ꝯ iſtã gl.vr̃ alia gl.q̃
Doc.tenẽt in l.ita vt vel fur.ĩ.cõmo.Bñ pro cõcordia vr̃ mihi
dicendũ,ꝙ aut in libello quo ago rei vẽdicatione facio men
tionẽ de illa cã,& tũc ſufficit mihi illã tñ probare,& ita loqẽ
iſta gl.nã hic dicebat ſe vẽdidiſſe, & vẽditionẽ eſſe reſciſſam,
vel reſcindẽdã,& ſe dñm illius rei, quã petebat ſibi reſtitui.&
hoc mõ ẽt Spe.in tit.de reb.eccle.nõ alie.format libellũ eo ca
ſu, vt ſi eccleſia fuit læſa in alienatione rei ſuæ,vt petat aliena
tionẽ reſcindi, & rẽ reſtitui, nec habebit neceſſe ꝓbare dñiũ.
Aut in libello nõ facit mẽtionẽ de cã, ſed ſimplr̃ aſſerit ſe do
minũ,& petit aduerſariũ ꝯdẽnari,& ſi aduerſari⁹ obiicit ꝙ im
mo nõ es dñs, tenebiẽ ꝓbare dñiũ,vt C.de rei vẽd.l.fi.nec ſuffi
cit ſibi ꝑ modũ replicationis dicere,ꝙ ille habuit cãm ab eo
puta cõmodati vel depoſiti,tãquã a dño, & nõ p̃t refricare ꝯ
dñm,qa poterit dici, ꝙ ipſe nõ egit vt cõmodator vel depoſi
tor,p oſtq̃ de hoc mẽtionẽ nõ facit,ſed egit vt dñs,ꝓbet ergo
dñiũ. & iſtã puto veritatẽ in hoc art.circa quem vide qđ not.
Spe.in ti.de loca.nec ponit iſtã diſtinctionẽ.adde qđ no. Bart.
ĩ l.ſi Arrianã.ĩ.ſol.ma.¶In gl.ibi,vr̃ pone caſum ĩ eo maiore.
iſto poſito tẽdit ad idẽ vt prima, qa antequã qs ſe abſentaret
cã reip.aduerſarius incępit poſſidere rẽ ſuã,& poſtea durante
abſentia cõpleuit vſucapionẽ,certe iſte reuerſus petendo ſe ĩ
inte.reſt.ſolũ reſtituiẽ aduerſus vſucapionẽ,qa reſcindiẽ, non
tñ recuperat rẽ cui⁹ poſ.nõ ꝑdidit ꝑꝑ abſẽtiã, iõ neceſſarium
6 eſt nouũ iudiciũ.ſ.rei vẽdicationis vtilis.¶†In gl.ibi ergo.hic
eſt alia lect. penitus diuerſa a p̃cedẽte ſm quã.h.d.ille qui ali-
quẽ defendit in cã capitali,& obtinuit,ſi aduerſus ſñiam peta
tur reſtõ,teneretẽ ẽt in illa cã defendere.h.d.no.Sed ꝯ, qa non
teneẽ defendere in cã applr̃onis.vt C.e.l.inuitus.glo.dicit,ꝙ cã
applr̃onis cẽſeẽ alia,ſed iſta eſt de appẽditiis primæ.iſta verba
nõ vñr hr̃e ſaporẽ.nam quare magis eſt de appẽditiis,q̃ cauſa
applr̃onis.dicit Iaco.Bu. qa in cã applr̃onis mutaẽ iudex,ſed in
cauſa reſtõnis nõ mutaẽ.vt l.perfecte.alleg.in gl.itẽ reſtõ in in
teg.concediẽ ob ſpãlẽ fauorem petentis, ideo fauorabilr̃ eſt
interpretãda,vt nõ cogaẽ hr̃e nouũ defenſorẽ,ſed poſſit com
pellere primũ.tene mẽti hãc.l.quia ſingularis eſt Cy.ſm Pet.
in l.inuitus.C.e.ponit tertiã lect.adhuc magis clarã.& notabi
7 lem,†ꝙ ille q defendit aliquẽ,in prima cã,& obtinuit,ſi actor
fuit reſtitut⁹ aduerſus ſñiam, demũ reaſſumaẽ cã prima,tene
tur defendere in hac cã reaſſumpta.& iſta eſt ẽt tertia lectura.

A D D I T I O.

a ¶ Vtrunq;.Adde eundem Pau.de Caſt.in conſi. 50.in fi.& conſi.214.quæ ĩ ꝓ-
poſito conſuluit d.Pau.late in c.cũ ex literis,col.antep.circa.fi.& col.ſeq. extra
de reſti.in integ.& per Dy Io.Fab.& D.in §. rurſus,in gl.in ver.rẽ ciſſa.Inſt de
act.& pro iſta opi.facit gl.& quod ibi Bar.in l.q̃ de inofficioſo.§.ĩ.de inof.teſt.
vbi quęrela de inofficioſo cũ petitione hæreditatis in vno, & eodẽ libello ſuc-
ceſsiue intentatur.Facit ẽt q̃ ponit Bar.in l.non ab re.C.vnde vi.& l.ſi conſtan
te.§.quoties.ĩ.ſol.mat.in forma libellandi.adde tñ ꝙ ſi minor ſimpliciter pete
ret ſibi reſtitui rẽ quã vẽdidit,ꝙ ꝓcedit iſte libellus:qa tacite vr̃ petita reſciſio ꝯ
ctus tanquã p̃ambulũ ad reſtõnẽ.l.illud.ĩ.de acq.hæ.Et ita di D.Ant.de Bu.in c.
cõſtitutus.de reli.do. & refert D.Ale.de Imo.in cõſi.177.col.fi.in 5.vol.Cur.

1 *Procurator tenetur reddere rationem, & omne lucrum quod conſequitur*
ex lite vel eius occaſione tenetur domino reſtituere, etiam ſi ſit iniuſtũ.
2 *Tutor ſi aliquid recepit,ut interponat authoritatem, ꝙ debeat illud reſti-*
tuere pupillo.
3 *Si mutuauit pecuniam pupilli ad vſuras tenetur pupillo reſtituere uſuras*
quas recipit.
4 *Donum datum ambaſciatorib.an ſit ambaſciatorum,an mittentium.*

1 **§ Procurator vt in cæteris.** ¶†Procurator tenetur
reddere rõnẽ, & oẽ lucrũ qđ ꝯſequiẽ ex lite,vel eius occaſio
ne teneẽ dño reſtituere,ẽt ſi ſit iniuſtũ.qđ aũt ſoluit recuperat
niſi ſoluat ꝑꝑ ſuã culpã,vel delictũ, & ẽt recupat expenſas li-
tis,ſiue obtineat,ſiue ſuccumbat,ſi ſoluit de ſuo.h.d.vſque ad
2 §.ſi duobus.¶In tex.ibi,ſiue extrinſecus ob eam rẽ puta pœ-
nã.ad qđ ĩ.mand.l.itẽ quæritur.§.ꝓcurator.& l.ex mãdato.&
eſt ar.ꝙ ſi tutor aliqd recepit,vt interponat auctoritatẽ dẽat il
lud reſtituere pupillo.de quo per Gul. de Cu.ĩ oẽs.ĩ.de ĩ inte.
3 reſt.¶†In tex.ibi,nõ debitũ ꝯſequutus fuerit, ſupple noĩe dñi.
& ſi tutor mutuauit pecuniã pupilli ad vſuras, teneẽ pupillo
reſtituere vſuras,quas recepit de hoc ꝑ Cy.ĩ auth.nouiſſima.đ
4 adm.tut.C.¶†In gl.2.in fi.de hac qõnẽ ꝯſulũ Mediolanẽ.vide
a Bal.in d.l.ſi vero.§.item quicquid.ſ.ſol.nam diſtinguitur,[a] an
ꝯtemplatione mittentiũ fuerit facta donatio,vel ipſorum am
baſciatorũ.qđ ex qualitate doni põt ꝑcipi.¶In gl.q̃ ĩcipit,nõ,
in fi.ſolue ꝙ hoc operatur culpa, vel delictũ procuratoris,cũ
non ſit eadem rõ ꝯciorum.vt ĩ.pro ſoc.l.de illo.in fi.regulari-
ter ſecus,vt l.& ſi ꝯ.ĩ.de vulg.& pup.& l.fi.ĩ.de leg.3.¶In glo.
ſeq.in fi.ibi,an veniat &c.vide gl.in l.liberto.§.fi.ĩ.ti.2.

A D D I T I O.

a ¶ Nam diſtinguitur.Adde Bar.& ibi Alex.de Imo in addi in l.ſi cum.§.ſocius
ĩ.pro ſoc.Bar & ibi Io.de Imo.in l.ſed ſi plures.§.in arrogato ĩ.de vul.& pu.
& Flo.in l.ſi ſerui.ĩ.de vſuf.& eundem Pau.in d.l.ſi vero in prin Cur.

1 *Si dantur plures procuratores inſolidum ad agendum non poteſt alter pro*
curatorio nõie agere ꝯtra alterũ,niſi fuerit hoc exp̃ſſe dictũ ĩ mãdato.
2 *Vnus tutor poteſt agere contra alterum in eo quod ille tenetur pupillo.*
3 *Vnus ex plurib.executorib.vltimæ voluntatis datis ad diſtribuendũ bona*
non inſtituto aliquo hærede ſpeciali, ſed pauperib.Chriſti,poterit agere
contra alterum executorem debitorem defuncti,ſecus ſi erat aliquis ſpe
cialiter inſtitutus hæres.
Exceptio,tu non potes agere contra me,quia ſum procurator ſicut tu, niſi
4 *doceas de expreſſo mandato poteſt opponi quandocunque etiam poſt lit.*
cont.& poſt ſententiam,ſicut exceptio,tu non es procurator, quę reddit
iudicium retro nullum.
5 *Si conſtitui duos procuratores, an & quando alter poſſit contra alterum*
debitorem domini agere.
6 *Actio tutelæ non oritur accuſatione adminiſtrationis niſi finita tutela,ta-*
mẽ actio mandati oritur contra procuratorem ad negocia etiam durãte
adminiſtratione.

1 **§. Si duobus mandata.** ¶†Si dantur plures procuratores inſo-
lidum ad agendũ, non põt alter procuratorio nomine agere
ꝯ alterum,niſi fuerit hoc expreſſe dictum mandato.h.d. ſin.
multum cum duabus.ll.ſeq. & primo ponitur dictum vnum
affirmatiuum,ꝙ alter contra alterũ põt agere.2.illud limitat
in l.ſeq.ꝙ hoc eſt verum ſi ſimplr̃ & expreſſe fuit hoc dictũ,
alias ſecus.Tertio in l.itaque, tollit vnum dubium,quod poſ-
ſet fieri eo caſu quo fuit expreſſe dictum ſm primam lectu.
quæ colligitur ex prima ſolutione gl. quidam vero intelligũt
iſtum.§.fi.qñ erant conſtituti inſolidum;& generaliter.leges
vero ſequentes qñ nõ fuit dictum inſolidum, & ſic alter ſine
altero nihil facere põt,vt ſ.eo.l.pluribus.nimirum ſi non põt
alter agere contra alterum,quia tunc ſolus ageret,quód face
re non põt contra tertium,ergo nec contra procuratorem.&
hunc intellectum habuit Bal.& Ange.& dicit Ang.ꝙ ẽt Bar.
idem ſentit,ſed ſalua pace,immo Bar.vult expreſſe ꝯtrarium,
ꝙ iſte.§.& leges ſeq. loquuntur qñ quilibet erat datus inſoli-
dum,& nihilominus alter non põt agere contra alterum niſi
ſit expreſſe dictum, licet cõtra tertium quilibet eorum ſolus
poſſit agere.& ideo reputant iſtum tex. ſing.in videndo rõnẽ,
diuerſitatis,qñ aũt non eſſet datus inſolidum,& tũc nullũ eẽt
dubium,ratio diuerſitatis eſt, quia non vr̃ alicui ipſorum de-
diſſe mandatum contra alterum,niſi generaliter dederit, mã
datum,vt agat ꝯ quoslibet ſuos debitores.Nam non cenſetur
ſenſiſſe de ipſis procuratoribus ſi alter ipſorum ſit debitor,ꝙ
alter ꝯ ipſum agere poſſit,niſi dixit expreſſe ꝑꝑ cõe officium
quod eis dedit, quia põt alter dicere ego ſum procurator ad
agendum ſicut tu, vnde non potes exercere mãdatum ꝯ me,
& qua rõne habes ptãtem agẽdi ꝯ me,eadem ratione habeo
poteſtatem excipiendi.ꝯ te.ſed ſi fuit datum expreſſum mãda
2 tum,nunc põt alter replicare vt l.itaque.in fi. † Contra iſtum
tñ intellectum vr̃ tex.in l.cum plures.ĩ.de admi.tuto.vbi vnus
tutor poteſt agere ꝯ alterũ,in eo ꝙ ille tenetur pupillo, quia
quilibet eorum habet adminiſtrationem inſolidũ.ſolu.aliud
in tutorib.& curatorib.qui habent adminiſtrationẽ a lege,vñ
ſeruatur rigor.hic in procuratorib. q hñt adminiſtrationẽ ab
hoĩe.vñ regulaẽ ſm tacitũ intellm̃ conſtituentis,& lex pręſu
mit,ꝙ noluerit alteri ꝯ alterũ dare mandatũ.Præterea.ĩ tuto.
nõ ſubeſt pſona principalis,q̃ ſit idonea ad ꝓuidẽdũ ſibi,iõ l.
ſibi prouidet.ſed hic ſubeſt pſona principalis q̃ põt ſibi.ꝓui-
3 dere,vt ipſa agat,vel ſpãle mandatũ det.& ideo in plurib.†exe
cutorib. vltimæ volũtatis, & ſi ſunt dati ad diſtribuẽdũ bona
nõ inſtituto aliquo hr̃de ſpãli,ſed pauperib.Chriſti poterit al

ter

ter ↄ̃ alterum agere,ſi erat debitor defuncti quia nō ſubeſt ꝑ-
ſona principalis,q̃ poſſit ſibi ꝓuidere,ſecus ſi erat aliquis ſpe-
cialr̃ inſtitutus hr̃s,q poſſit ꝑ ſe agere, & ita limito quoddam
dictum Bar.q ſimplr̃ dicit hic vnum executorem poſſe agere
ↄ̃ alterum imo diſtingue,vt ſ. dixi theoricam ipſiuſmet Bart.
4 ¶†Per prædicta patet,ꝙ in caſib.iſtarum legum iſta exceptio
tu non potes agere ↄ̃ me,quia ſum ꝓcurator ſicut tu,niſi do-
ceas de expreſſo mandato pōt opponi q̃ñcunque, ēt poſt lit.
cōteſta. quinimo ēt poſt ſnīā,quia iſta eſt exceptio tu non es
ꝓcurator, quia hoc non cōprehendit̃ in tuo generali manda
to.& iſta exceptio tu nō es ꝓcurator pōt opponi q̃ñcunque,
ēt poſt ſnīam,quia reddit iudicium retro nullum, vt C.eod.l.
licet.& hoc vult hic Bar.ſicut. n.ſi nullum mādatū hr̃et,hoc
eſſet,vt ibi,ita ſi habet,& non ad hoc ꝑ rōnem quā ponit hic
gl.ante ſi.nam quod facit in totum,&c.& quia glo. ponit hic
5 plES ſolōnes,quare q̃libet pōt eſſe bona in ſe. † tu recolligen-
do dic,q̃ñ ꝯſtitui duos ꝓcuratores an alter poſſit agere ↄ̃ alte-
rum? Aut ipſos ꝯſtitui,quo ad diuerſa, puta vnum in Italicis
alterum ī prouincialib. tunc ſi iſte ſecundus eſt debitor meus
ex ꝯtractu Italico,pōt alter ꝯſtitutus in Italicis ↄ̃ eū agere,q̃a
quantum ad Italica ille non eſt in aliquo ꝓcurator, vt hic in
ii i.ſolu.glo.ibi, vel dic.nam iſte ꝯſtitutus in Italicis poſſet age
re ↄ̃ quemlibet extraneum, qui nullo modo eſſet ꝓcurator,
ita,& ꝯtra iſtum qui non eſt in Italicis,ſed in aliis non,& hoc
vult dicere gl. Aut ſunt cōſtituti ad idem,quia q̃libet eorum
in oīb.& tunc aut non fuit dictum inſolidum,& clarum eſt,
ꝙ alter contra alterum non pōt agere, quia nec poſſet cōtra
tertium,alter ſine altero aliquid facere, vt in ca.duo eod.titu.
lib.6.in princ.Aut fuit dictum, ꝙ quilibet inſolidum, & tunc
aut fuerūt dati,vel ad agēdum,vel ad dirigendum expreſſe,&
tūc alter contra alterum pōt agere,ēt ſine expreſſo mādato,
quia cum ille,qui eſt debitor non pōt videri datū mādatum,
de agendo cōtra ſeipſum,cenſet̃ in ꝯñam datum alteri,ꝙ cō-
tra illū agat,vt hic ſcd̃a ſolu.gl.in verſ. alii diſtinguunt. Aut
fuerunt ꝯſtituti ad negocia,quo caſu ēt in ꝯñam venit,vt age
re poſſit, & tunc aut alter incipit eſſe debitor poſt mādatum
datum,& alter non poterit agere contra illum,quia generale
mandatum,quod habet non extendit̃ ad actiones poſt man-
datum acquiſitas,vt no.ſ.eo.l.omnium.& hic in vlt.ſolu. glo.
Aut incœperat eſſe debitor ante mandatum datum, & tunc
ſm quoſdam pōt agere,vt ī ſecunda ſolu.Tu dic ↄ̃, ꝙ nec tūc
pōt agere,niſi habet expreſſum mandatum de hoc,vt ſ.dixi,
vel niſi non ſubſit ꝑſona principalis,q̃ poſſit ſibi ꝓuidere, vt
dixi in tutorib.&iſte eſt intelľs iſtius §. vt limitetur ꝑ leges ſeq.
& hoc ēt voluit Bar.quia l.itaque.fuit Caii,ſicut iſte §. ſi.vt pa
tet ex intitulōne iſtius.l.q ꝓprio ſub qua ſituatus eſt, & Caius,
loquit̃ in l.itaque, q̃ñ ſpālr̃ fuit mandatum,vnde non eſt cre-
dendum,ꝙ fuerit ſibi contrarius, ſed in iſto §.ſi duob.intelle-
6 xit,q̃ñ hr̃et quilibet mandatum. ¶†Vlt.no.gl.ſi.ꝙ ſicut actio
tutelæ non oritur occaſione adminiſtrōnis, niſi finita tutela,
vt l.niſi finita.ff.de tut.& ra.diſt.ita nec actio mandati ꝯtra ꝓcu
ratorem datum ad negocia, niſi finita adminiſtratione.Doct.
tenēt cōtrarium ꝑ l.cum curatore.de adminiſtra.tut. ff. & per
not.in l.ii.C.eod.tit.& ff.tit.ii.l.nam & ſeruus.§.j.& no.in add.
Spe.in ti.de inſtru.edi.§.nunc vero aliqua.in addi.q̃ incipit de
epiſcopo,ꝙ imò oriatur etiam durante adminiſtratione.

LEX XLIX.

1 IGnorantis. † Gl. dicit, ꝙ hoc fallit in trib.
caſib.tu potes dicere, ꝙ etiam
fallit in omnib.ad quos mādatum extendit̃, vt in
illis poſſit facere dñi conditionem deteriorem,ꝑt
etiam negligendo,& contumaciam committendo p̃iudicare
dño in his,quæ ſunt parui præiudicii, iuxta not per Bald.in l.
hoc amplius.ff.de dam.infec. & etiam de procurato.l.iij.quod
dic,vt l.j.§.ſi procurator.ſ.ſi quis ius dicen.non obtempera.

LEX L.

1 *Minor 25.annis non eſt idoneus procurator ad iudicia.*
2 *Minor 25.annis admittitur ad defenſionem patris abſentis contra quam*
poteſt ferri ſententia diffinitiua,vel ad defenſionem matris,ſeu aliorum
aſcendentium.
3 *Minor 25. annis, & maior 17. poteſt eſſe procurator ad negocia non ad*
iudicia, ſiue per ſe ſatiſdederit, ſiue dominus pro eo, etiamſi veniat
cum mandato,vel ſine.
4 *Quādo venit ad iudicium pro ſe ſine curatore non valet iudicium,nec ſen*
tentia ipſo iure ſed quando uenit pro alio,& aduerſarius ipſum non re
pelleret,valeret mero iure, ſed reſtitueretur in integrum.
5 *Si petit ſe admittit, & offert ſe paratum iurare non venire contra proceſ-*
ſum vel ad ſententiam,& de non petendo reſtitutionem,an tunc tenea
tur aduerſarius ipſum admittere.
6 *Exceptio tu non es legitimus procurator,quia minor,quando poſſit obiici?*
& quid in ſeruo.
Quid in monacho?
Quis debeat probare,an ille,qui excipit de ætate, ꝙ ſit minor, an ille qui
petit ſe admitti, ꝙ ſit maior.

1 MInor xxv.annis. ¶†Minor xxv.annis nō
eſt idoneus procurator
ad iudicia,q̃ñ ſi admitteret̃, & ꝯdēnaret̃ poſſet ī i-
tegrū reſtitui,tā ipſe,q̃ fideiuſſores eius.h.d.Cōcor
dat l.exigendi.C.e.q̃ loq̃t̃ magis generalr̃ non faciens mētio-
nem de reſtōne in integ.& ambę loquunt̃,q̃ñ venit ad defen-
2 ſionē rei.†Fallit ī caſu illius l.exigēdi,q̃ñ venit ad defenſionē
patris abſentis,ↄ̃ quē poterat ferri diffinitiua ſnīa, q̃a lis erat
ꝯteſt.tunc.n.admittit̃,& gl.ibi,& hic dicit,ꝙ tunc nō reſtituit̃
in integrū ne aduerſarius decipiat̃ authoritate illius legis,quę
facit ipſum habilem hoc caſu, & idē ſi veniret ad defenſionē
matris,vel aliorū aſcendētiū,vt hic no.gl.j.magna q̃ tene mē
ti tu,q̃a ſupplet illā legē,ꝯcordat ēt c.q generalr̃.§.ſi.eo.ti.li.6.
vbi pl⁹ dr̃ ꝙ minor 25.annis nō hēat lēgītimā ꝑſonā,vt poſſit eē
ꝓcurator ad iudicia, & ſic nō ſolū ex ꝑte rei,quo caſu timet
ꝯdēnationē, & ſi cōdemnaret̃ poſſet reſtitui,ſed etiā ex parte
actoris,quo caſu condemnationem non timet,& ideo quidā
dicebant ipſum poſſe admitti,ſed gl.vlt.in ſi. tenet cōtrarium
& iſta opi.hodie approbat̃ per illud capl̃m,& etiam ſi veniat
ex parte rei,& dñs releuauit ipſum ab onere ſatiſdandi, quo
caſu poſito,ꝙ poſſit cōdemnari,tñ executio non poteſt fieri ↄ̃
eū,ſed cōtra dñm,nihilominus non.eſt legitimus defenſor ꝑ
illud capl̃m,quod gñalr̃ loquit̃, ꝙ ad iudicia non eſt idoneus,
ꝓcurator,& emanauit illud capl̃m ꝑꝑ diuerſitatē opinionū
q̃ fuerunt in hac l.quia q̃dam intellexerunt eā ſolū,q̃ñ venit,
ad defendendum ſine mādato,& obligat ſe de iudi.ſol. & dat
fideiuſſores,quia tunc cōdemnaret̃,& fieret ↄ̃ eū executio,&
ſic poſſet reſtitui,vnde actor nō tenet̃ ipſum admittere, quia
nō eſſet ſibi cōſultum. Q̃ñ vero venit cum mādato,& dñs re-
leuat ipſum ab onere ſatiſdādi,tunc iſta ceſſant, & ideo dixit
Ia.de Are. ꝙ tunc poteſt eſſe legitimus ꝓcurator dummodo
compleuerit xvii.ann.per l.ſi collectaneus.ff.de manu.vin.vbi
minor pōt manumittere ſeruum ſuum, vt ſit eius ꝓcurator,
dummodo habeat 17.annum.& iſta ætas ideo requiritur, nō
quia timeat damnum dicto caſu,ſed quia ēt in aduocato req
rit̃,qui nō timet damnum, vt ſ.de poſtu.l.j.§.initium.Sed alij
dñt,ꝙ illa lex loquit̃,q̃ñ manumittebat̃, vt eſſet ꝓcurator ad
3 negocia,quod reprobat†Iac. Prædictus,quia tunc nō oporte
ret, ꝙ manum itteret̃,quia etiam ſeruus pōt eſſe ad negocia,
vt ſ.e.l ſeruum quoq;.in prin.nec requirit̃ illa ætas,q̃ñ etiam
pupillus pōt eſſe ꝓcurator ad negocia,ſicut,& inſtitor,& exer
citor,vt ff.de īſtito.l.ſed,& ſi quis.§.j.& ff.de exerc.l.i.§. parui,&
plene refert Cy. in d.l.exigēdi.ſed quicquid ſit de rigore iuris,
Capl̃m illud approbat opi.glo. ꝙ indiſtincte non ſit idoneus,
ad iudicia,nec ex parte rei,nec ex parte actoris,& ſiue ꝑ ſe ſa-
tiſdederit,ſiue dñs ꝓ eo,& ſiue veniat cum mādato, ſiue ſine.
ſed ad negocia pōt eſſe ſi eſt maior 17. ann. nec ob. q̃d ſ.dixi,
nam fateor,ꝙ ſi non agit̃ de p̃iudicio alterius, ſed cōſtituētis,
cuiuſcunq; ætatis ſit, & ēt ſi ſit ſeruus pōt eſſe ꝓcurator ad ne
gocia,ſed in præiudiciū alterius,non,pone ergo,ꝙ ſumus ſo-
cii alicuius mercantiæ tu,& ego,& quilibet debet eſſe ad exer
cendum,tu aliis impeditus vis conſtituere quendam ꝓcura-
torē,qui ſeruus,vel minor,& libere teneor ipſum admittere,
a ſed ad iudicia nō,niſi tranſiuerit[a] xxv.ann.& ita declarat Bal.
4 in d.l. exigendi. † Aduertendum tñ,ꝙ licet minor.xx.dicatur
non hr̃e legitimam perſonā in iudicio pro alio,ſicut nec pro
ſe,vt volunt oēs iſtæ glo.per l.i.& 2.C.qui legi.perſo. in hoc tñ
eſt dr̃ia, quia q̃ñ venit pro ſe ſine curatore non valet iudiciū,
nec ſnīa in eius p̃iudicium ipſo iure,vt l.acta.§.ſi.ff.de reg.iu.&
no.in l.cum & minores. C.ſi adue.rē iud.ſed q̃ñ venit ꝓ alio,
ſi aduerſarius ipſum nō repelleret,ſed admitteret de facto va-
leret mero iure, ſed reſtitueret̃ in integrum, vt eſt caſus ī hac
l.ſi.n.ipſo iure nō valeret,reſtō nō eſſet neceſſaria,vt l.in cāæ
5 la 2.in prin.de mino.cuius ↄ̃rium patet hic. ¶ †Sed q̃ro,quid
ſi petit ſe admitti, & offert ſe paratum iurare nō venire ↄ̃ ꝓ-
ceſſum, vel ſnīam, & de non petendo reſtōnem,vtrū tūc ad-
uerſarius teneat̃ ipſum admittere?vr̃ ꝙ ſic,q̃a tunc nō poterit
petere reſtōnē,ut in Auth.ſacr̃a puberū.C.ſi aduer.ven. & ſic
ceſſat rō iſtius legis.cōtrarium determinat Gul.quoniam illa
Auth.loq̃t̃ poſt p̃ſtitū iur̃m.Fateor.n.ꝙ ſi aduerſarius ip̃m ad
mitteret cū tali iur̃o nō poſſet poſtea reſtōnē petere,ſed ſi of-
feret ſe iurare ñ ꝑꝑea aduerſarius cōpellr̃ ip̃m admittere, q̃a
hoc non dicit illa Auth.ꝙ ꝑꝑ oblōnē iur̃i legitimet̃ eius ꝑſo
na,& ꝙ aduerſarius teneatur ipſum admittere, tanq̃ hn̄tē le-
gitimā perſonā,licet dicat,ꝙ admittat nō reſtituitur, & cum
ſit ꝯ ius cōe,ut ibi no. non debet extendi,ſm Gul.cuius verba
6 tene mēti. ¶†Itē q̃ro,q̃ñ poſſit obiici iſta exceptio,tu non es
legitimus ꝓcurator,q̃a minor?gl.in d.l.exigēdi.dicit,ꝙ vſq; ad
lit.conteſ.pōt per l.ita demū.C.eo.Bar.dicit, ꝙ etiam poſt q̃ñ-
cunque,

ADDITIO.

a ¶Tranſiuerit.Dicit Ro.deci. ſuis hoc tit. ꝙ nec conſenſus partium facere pōt,ꝙ valeat iudicium cum minore procuratore agitatum, quia quæ contra ius fiunt &c.& ꝙ minor 25.annis non poſſit eſſe ſyndicus,voluit Soc.conſ.20.

cunque, & illa l. ita demum. loquit̃ de illo, q nec ꝓ ſe, nec pro
alio, quo caſu hæc exceptio ſẽꝑ põt opponi, vt ſ. q ſatiſ. cog.
l. ii. §. j. & ĩ. de iud. l. nõ idcirco. §. ſi. & no. ꝑ Cy. in d. l. ita demũ.
Ang. hic dicit, & melius, ꝙ cũ minor non habeat legitimã ꝑ
ſonã ſtandi in iudicio ꝓ ſe ſolũ, eo caſu quo male litigaret ꝓ
ſe, & ſic læderet, ſed qñ bene, tunc ſecus, ne qđ inductũ eſt in
eius fauorẽ vertat̃ in eius odiũ, vt l. non eo minus. C. eod. iſta
exceptio poterit opponi quouſq; eſt dubiũ, an ſñĩa veniat fe-
renda ꝓ eo, vel ꝯ eum, & ſic vſq; ad ꝯcłonẽ cauſæ, vel vſq; ad
aperturam teſtiũ. Poſtquã aũt incipit eſſe certũ, tũc ſi apparet
ꝙ ſñĩa veniat ferenda ꝓ eo, nõ poterit opponi, quia nõ male
litigauit, ſed bene, & ſic fingitur ex nunc ipſum habuiſſe legi-
timam ꝑſonam, ꝑ d. l. non eo minus. ſi autem venit ferẽda ꝯ
eum, tũc fateor ꝙ aduerſarius poſſit opponere, ſed fatue facit
opponere, poſtquã hr̃et ſñĩam ꝯ cũ, q̃ erit valida, nã forte ille
nõ petet reſtõnẽ intra tp̃s debitũ, & ſic remanebit ſñĩa, ſi aũt
ipſum repelleret, ſñĩam ꝯ eũ nõ obtineret. Ex his apparet, ꝙ
iſta exceptio non põt opponi poſt ſñĩam, quia ſi lata eſt ꝓ mi
nore cenſeretur habuiſſe legitimam ꝑſonã, ſic ꝯ eum fatue fa
ceret excipiẽs, licet ex verbis Bar. videat̃ colligi ꝯriũ ꝑ leges
ſ. allegatas. ſed dic, ꝙ nõ obſtant, quia loquunt̃ in ſeruo, q eſt
oĩno incapax iudicii, ſiue litiget in ſui fauorẽ, ſiue ꝯ ſe, & neu
tro caſu põt valere ſñĩa, tã lata ꝓ ſe, quã ꝯ ſe, qa iudicia ſunt
de iure ciuili, cuius ipſe ſeruus eſt incapax, vt l. quod attinet. ĩ.
de reg. iu. ſed minor eſt bene capax in ſui ſui fauorẽ, licet nõ ĩ
7 eius odium. ¶ † Quid aũt ĩ monacho[a]? vr̃ idem quod ĩ ſeruo
a per ea quæ no. Innoc. in c. cum olim. de priuil. ꝙ iura loquen-
tia de ſeruis locum habeãt in monachis, in ꝯriũ quia ĩſpi
cit̃ capacitas monaſterii, vnde ſi data eſt in fauorẽ monachi
valebit ad cõmodũ monaſterii, vide ꝑ Cy. ĩ d. l. nõ eo minus.
8 † Vlt. quærit̃ qs habeat probare, an ille qui excipit de ætate, ꝙ
b ſit minor, an ille q petit ſe admitti, tãquam maior,[b] ꝙ ſit ma-
ior. vide per Cy. C. de proba. l. cum te. Non ſunt alia.

ADDITIONES.

a ¶ In monacho. Dic, ꝙ monachus ẽt pro laico amico ſui monaſterii poteſt eſſe procu. ſm̃ Inn. in c. cum I. & A. de re iudic. ſequitur Roma. ſingu. ſuis fol. 7.

b ¶ Maior. Quis debeat probare ætatem an agens, vel excipiens, vide Dom. in c. illud. extra de præſump. & in c. lator. qui fil. ſint legi. & qualiter probatur ætas, per eundem Pau. conſ. 61.

1 *Defenſor alterius quando poſſit vti defenſione competenti ipſi domino, & quando poſſit vti competenti ex perſona ipſius defenſoris.*

1 §. quoniam. † Iſte §. vr̃. intelligẽdus in defenſore cũ
mandato, & pro quo dñs fideiuſſit de
iudi. ſol. quo caſu fieret executio ſñĩę ꝯ dñm, & iõ poteſt vti
defenſione competente ipſi dño, licet illa ſit ꝑſonalis, qa vtit
ea ad commodum dñi non ſuum, ſi aũt ſine mandato obtu-
lit ſe defenſioni, & ſatiſdedit, vr̃ ꝯ, qa tunc fit executio cõtra
eũ, vnde non vteret̃ ad commodum dñi, ſed ꝓprium. Vr̃ tñ di
cendum, ꝙ ſi ſit caſus in quo ſoluendo repetere poſſet a dño
poſſet idem dici, quod hic, quia finalr̃ vtitur ad commodum
dñi. Sed an poſſit vti defenſionib. ex ſua ꝑſona? dic, ꝙ non, ni-
ſi ſit ꝓcurator in rem ſuam, vt hic iũcta l. item q̃rit̃. §. gñalr̃. ĩ.
mand. & l. procurator ad exhibendum. §. i. ĩ. rem rat. hab.

1 §. Is qui. † Opponit̃ de l. de creationib. C. de epiſ. aud.
vbi locuples non tenetur dare. gl. non ſoluit
dic, ꝙ hic loquitur de defenſore volũtario, ibi in neceſſario,
& ſi habet legitimam perſonam, vt tutor, & curator, etiam ſi
non ſit locuples releuatur a ſatiſdatione. de iud. ſol. vt l. fi. §. de
fenſionem. C. de admin. tuto. & hic in glo. fi.

LEX LIIII.

1 *Licet defenſio ſit actus fauorabilis, ad ipſam tamen non admittuntur in habiles, ſicut non admitterentur ad agendum, quia eſt actus odioſus.*

2 *Ad allegandum cauſas abſentiæ, quæ conſiſtunt in facto, admittuntur etiã inhabiles non ad plenam defenſionem, niſi ſit filius etiam minor ſi poterat pater in abſenntia damnari.*

3 *Contra perſonam procuratoris poteſt obiici tu non es idoneus, quia es electus Ambaſiator, vel Poteſtas caſtri, vel vrbis, vel es forẽſis, vel quia es clericus.*

1 NEque fœmina. ¶ † Not. hic, ꝙ licet de
fenſio ſit actus fauore
bilis, ad ipſam tñ non admittũtur inhabiles, ſicut
non admitterẽtur ad agendũ, quia eſt actus odio
ſus. Cõtra hoc opp. de eo, qđ notat gl. ſ. e. l. ſeruum quoq;. §. pu
2 blice. in fi. gl. mag. † Solu. ad allegãdũ cãs abſentiæ bene admit
tunt̃ inhabiles, ita loquit̃ illa gl. quod intellige, qñ ꝯſiſtunt in
facto, quia tunc admittunt̃ ſine mandato, ſecus ſi in iure, qa
tunc requiritur mandatum, & ſic habilitãtur ꝑ ea, q̃ no. Inn.
in ca. veniens. extra de accuſa. ad plenam vero defenſionem,
inhabiles non admittuntur, vt hic, ſed cõtra de l. exigendi. C.
eod. in fi. Sol. ibi eſt ſpãle in filio, vt admittat̃ ad plenã defen-
ſionẽ pr̃is, licet ſit inhabilis, qa minor ſi poterat pr̃ in abñtia
damnari, admittit̃, nõ ſic eſſet in aliis, ideo perſonæ de quib.
hic nõ admitterent̃ ꝓ extraneo, quia fœmina iuuaretur Vel
leiano, ſi ſe obligaret de iudicato ſoluẽ. item melius haberet
præſcriptionem fori, & ſic de aliis, de quib. hic pñt timeri dã-
3 na diuerſa. ¶ † Item not. ꝙ põt obiici ꝯtra ꝑſonã ꝓcuratoris,
tu non es idoneus, quia electus ambaſiator, vt hic. verſ. abſu-
turus, vel es electus poteſtas caſtri, vel vrbis, vt hic in verſ. ma-
giſtratus, vel es forenſis, vt hic, dum dicit iudicium pati non
põt, & ſic nõ poſſet ꝯueniri, ibidẽ ex ſua ꝓmiſſione, vel non
poſſidet immobilia, vt no. in l. j. ſ. ſi quis in ius vocan. nõ ierit.
a gl. ẽt dicit hic de ſacerdote, certe idẽ ĩ quocũque clerico[a] ẽt ha
bente primam tonſuram, qñ hr̃et p̃ſcriptionem fori, qa nõ
põt ꝯueniri coram iudice ſæculari, vt in c. ſi quis ꝯtra clericũ.
de fo. comp. & c. ſi iudex laicus. de ſenten. excom. lib. vj.

ADDDIO.

a ¶ Clerico. Adde, quod licet clericus non poſſit eſſe procurator generalis laici in foro ſeculari, poterit tamen eſſe in vna cauſa, ita Fed. de Senis in ſuo conſ. clxiii. & ſingulariter Inn. in c. vnico, de obl. ad ra. & in c. ſed nec. ne cleri. ve mon. Arch. in c. peruenit. lxxxvi. diſt. Panor. in c. per venerabilem, col. ii. qui fil. ſint leg. in c. in noſtra. de proc. & in c. cum eſſent. de ſimo. in c. ſopitæ, de cenſi. & in c. ii. de poſtu. Franc. Cur.

LEX LV.

2 *Procurator in rem ſuam, ſeu ceſſionarius intentas vtilem actionem intentat eam ſuo nomine non cedentis, ſecus ſi intentaret exercitium directæ & qualiter cognoſcatur an intentet vtilem an directam, & an poſſit compelli declarare quam intentet.*

3 *Actio directa in quibus caſibus præferatur vtili. & num. 1.*

1 PRocuratorem in rem. ¶ † Ha-
bens vti
lem præfert̃ habenti directam. h. d. & hoc, qñ ne-
gocium ad ipſum ꝑtinet ſiue ſit ꝓcurator ĩ rem
ſuam, vt hic, ſiue ſit dñs, & procuratori ſimplici
ꝯpetat directa, vt ſ. eo. l. ſi ꝓcurator meus, ſed ſi negocium ꝑti
neret ad habentem directam illa deberet p̃ferri, vt l. qua rõne
§. lex. ſ. re. di. & in l. j. ĩ. de loco pub. fruen. & p̃dicta qñ vtilis, &
directa inuicem non ꝯtrariant̃, alias ſemꝑ vtilis p̃fert̃ directæ
vt eſt illa, q̃ competit p̃ſcribenti ꝯ dñm cui competit directa,
vt l. ſicut emptionis. C. de p̃ſcrip. xxx. ann. nã p̃ſcribens tit. cum
bona fide, aduocat ẽt a priori dño, licet apud eũ remãſerit di
rectum dñium. & ſic directa vẽdicatio, quia remanet ſine ef-
fectu. Item p̃dicta, qñ competunt ad idem. Si vero ad diuerſa,
tunc alter non p̃fert̃ alteri, ſed qlibet cõpetit ꝓ ſuo iure, vt eſt
vtilis, q̃ cõpetit emphiteutæ, vel ſuperficiario, aut feudatario
rõne vtilis dñii, & directa quæ cõpetit dño, nã vtilis ſubalter-
natur ſibi, nõ aũt contrariatur, & quilibet in ſuo iure conſer
uandus eſt, vt l. ij. §. qui in ꝑpetuum. ſi ager vectig. vel emphit.
2 petãt. † Et not. hic in fi. ꝙ intentans vtilem intentat eam ſuo
noĩe, non noĩe cedentis, ſed ſi intentaret exercitium directæ,
tunc hr̃et ꝓcuratorio noĩe cedentis, & ſic loquit̃. l. ſi quis in rẽ
ſuam. ſ. e. qualr̃ autem cognoſcat̃ an intentet vtilem, vel dire
ctam: an poſſit compelli declarare, quam intentet: vide quod
not. Bar. in l. ſi duo. ĩ. de ſolu. & in Spec. in tit. de procu. §. fi. gl.
3 hic opponit de l. iij. C. de noua. † vbi ꝓbatur ꝯtrariũ, ꝙ p̃fert̃
habens directam, niſi in trib. caſib. de quib. ibi gl. dicit hanc le
gem debere intelligi, ſm̃ illã l. in aliquo de illis trib. caſib. Tu
dic, ꝙ ibi loquitur, qñ habens directam præuenit in agendo
habentem vtilem, hic loquit̃, qñ concurrunt, quo caſu habẽs
vtilem, repellit habentem directam indiſtincte, & etiã aduer
ſarius cõtra quem agit poſſet ipſum repellere, & ſic obiicere
de iure tertii iam moto contra eum. facit l. ita tñ. §. quoties. ĩ.
ad Treb. licet ſi non eſſet motũ ſecus, facit ẽt l. bonæfidei. cir-
ca medium. ĩ. depoſi. & C. depo. l. fi. cum auth. ibi poſita.

LEX LVI.

1 *Habens mandatum ad ſequentia cenſetur habere ad præcedentia.*

1 ADrem mobilem. † Habens manda-
tum ad ſequentia
cenſetur habere ad præcedentia. h. d. cum l. ad le-
gatum. ĩ. eo. quæ ambæ allegantur ſimul. Idẽ ecõ-
trario, ꝙ habens ad præcedentia cenſetur hr̃e ad ſequentia,
vt l. ꝓxi. & de his duob. articulis tangit̃ per glo. ſ. de iuriſd. om.
iu. l. ii. ubi allegat plura iura ad quodlibet iſtorum, quod ergo
iuris eſt de vno, idem de altero, & ſic de cõnexis idem eſt iudi
ciũ, ut C. de neg. geſt. l. ſi cognati & extra de conſt. c. tranſlata.

LEX LVII.

2 *Verbum agere, quid importet. & nu. 1.*

3 *Procurator ſpecifice conſtitutus ad litem conteſt. an virtute iſtius mandati poterit proſequi, & finire.*

4 *Habens mandatum ad opponendum crimina, & defectus, cenſetur habere mandatum ad ipſa probanda.*

5 *Cognitio cauſæ ſi fuit alicui commiſſa, an ille etiam poterit pronuntiare.*

6 *Per clauſulam, talis audiat, & iuſtitiam faciat, in reſcripto appoſitam cenſetur commiſſa diffinitio.*

7 *Compromiſſum ſi fiat in aliquem vt poſſit procedere de iure, & de facto, an etiam poterit pronuntiare.*

8 *Princeps ſi alicui ordinario reſcribat, quod in tali cauſa, quæ pertinet ad ipſum ex ordinaria iuriſdictione procedat ſummarie, & de plano, quod iſte in procedendo erit delegatus.*

Si tunc

9 *Si tūc appellatur ab interlocutoria, ꝙ appellabitur ad principem delegātem; & ſi a ſententia appellabitur ad proximum ſuperiorem, & an in omnib. ſit delegatus.*

1 Qui procuratorem. ¶ †Conſtitutus ad agēdum cenſetur non ſolum ad intrandum litem, ſed etiam ad mediandum, & finiendum, ēt ſi ī ꝓcuratorio dicatur vt ſtatim, vel confeſtim agat, quia iſta verba non reſtringunt mandatum ad merum prīcipium iudicii. h. d. no. videbatur ꝯrium, quia verbum agere verificatur in ſola lit. conteſt. nam verum eſt dicere illum egiſſe, qui litem tantum conteſtatus eſt, ſicut eſt verum dicere ipſum petiiſſe, vt l. amplius non peti. ſ. rem ra. hab. videbaṫ ergo, ꝙ ſi aliquis erat ꝯſtitut⁹ ad agendum, ſtatim facta conte. lit. eſſet functus officio ſuo, nec poſſet ꝓſeq, nec finire cū expreſſe nō caueaṫ in ꝓcuratorio quaſi ꝓſequutio, & finitio litis ſint res diuerſæ, argu. in l. ꝓcurator ad vnā. C. eo. l. diligenter. ſ. manda. maxime ſi appoſitum fuerit verbum confeſtim, cum illud videatur excludere tractum ſucceſſiuum, q ꝯſiſtit in ꝓſequutione, & reſtringere actum inſtantaneum, q ꝯſiſtit in conteſtatione. Contrariū tñ
2 hic dṙ, † quia verbum agere hoc caſu importat principium, medium, & finem litis, & ſic ponitur ꝓ verbo peragere i. pfecte agere, talis. n. lex p̄ſumit, ꝙ fuerit mens ꝯſtituentis, nec eſt hæc extranea interpretatio. nam ēt qui proſequiṫ dṙ agere, vt l. qui cum maior. §. accuſaſſe. ſ. de bo. liber. & eſt intentio iſtius l. verū eſt ergo dicere, ꝙ ille q lit. cōt. eſt egit, tamē nō pegit. & eodem modo erit verū dicere, ꝙ ille q ꝓſequiṫ fieri facit,
3 Ergo iſta oīa includūtur in mandato dato ad agendū. ¶ †Sed quid ſi ꝯſtitutus eſſet ſpecifice ad lit. conteſta. an virtute iſtius mandati poterit ꝓſequi, & finire? iſtum articulum tangit Cy. in d. l. ꝓcurator ad vnam. C. eo. & Inno. in c. petitio. extra eod. q vṙ tenere, ꝙ ſic, niſi fuerit appoſita dictio taxatiua dūtaxat. & hoc ideo, quia poſtq̄ eſt lis conteſt. eſt effectus dn̄s litis, ergo in ꝯn̄am poſſet mediare, & finire. Et ſic aduerte, quia non ex virtute verborum hoc pōt facere. nam lit. conteſt. eſt pars lit. ſ. principium, ꝓſequutio, & finitio ſunt aliæ partes, vt in auth. ad hoc. C. de iud. vnde ꝯſtitutus ad vnam partem, de vi verborum non cenſeṫ ꝯſtitutus ad alias partes diuerſas, ſed ex neceſſaria ꝯn̄a illud venit, iſta aūt neceſſaria ꝯn̄a tolliṙ pp dictionē taxatiuam Sed verb. agere de n̄a, verbi importat totam litē. ſ. principiū, medium, & finē. Ideo pp dictionem taxatiuam nō impediret ꝓſequi, vel finire ſicut nec pp verbum confeſtim. Excludunt. n. dūtaxat ea q̄ non pn̄t dici pars huius litis. & adde quod no. in Spec. eo. ti. §. ratione formæ. verſ. quid ſi habet
4 mandatum. vbi ēt not. †ꝙ habens mandatum ad opponendū
a crimina,[a] & defectus cenſeṫ hr̄e mandatum ad ipſa ꝓbādum ꝓ quandam ꝯn̄am non in vim verborū, ne oppoſitio ſit inutilis, ideo tunc ꝓ dictionem taxatiuam excluderet potētia ꝓbandi. ¶ In glo. ibi, rn̄. non, ſed in ꝯrium facit iſte tex. & id qd̄ gl. ſupra dixit, qn̄ ad poſitionem præcedentium ſequiṫ poſitio ſequentium, item rōne neceſſariæ ꝯn̄æ, quia de qua re cognouit iudex, de ea ꝓnunciare debet, vt ſ. de iudi. l. de qua re. ſed ad iſtam legem pōt rn̄deri verbum agere cum poſſit poni ꝓ pfecte agere, & ſic ꝓ peragere, quia dictio ꝓ non excludit ſignificatum agendi, ſed ampliat, q. n. peragit agit ſicut in ſin. ī l. cui eorum. §. item Pomponius. ſ. de poſtul. ſed verbū cognoſcere de ſui ſignificatu non importat verbū finire, ſeu terminare, multis. n competit poteſtas cognoſcēdi, qui tñ finire, nō pn̄t, vt patet. ſ. de offi. proconſ. l. ſolent circa principium. & in Auth. ad hæc allegata in gl. q̄ voluit ad hoc inducere. Nec obſtat l. de qua re. quia loquiṫ, ꝙ debet intelligi in illo quem cōſtat hr̄e poteſtatem cognoſcēdi, & determinandi, quo caſu ſi
5 cognouit debet determinare. †nos loquimur in eo cui ſolum fuit commiſſa cauſæ cognitio. Br iſtum articulū tractat Bart. in l. a diuo Pio. in prin. ſ. de re iud. q tenet iſtam gl. ſed Spec. tenet ꝯriū allegando. hanc gl. & reprobando in tit. de offi. dele. §. ſequitur. verſ. & no. quod ſimpl̄r, & idem ſentit Inn. in c. ad hoc de offi. Archid. Et not. in capi. ſuper quæſtionum. §. porro de offi. deleg. bṙ dic, ꝙ aut ꝯcedit iuriſdictio ordinaria, & tūc licet ꝯcedat ꝓ hoc verbū recognoſcat, nihilominus cēſeṫ totum commiſſum, ꝙ ēt finiat, vt ꝓbaṫ. ſ. de offic. præfect. vigi. l. 3. §. cognoſcet. & hoc tenet ibi Bald. & etiam Ioan. And. in addi. Spe. in d. §. verſ. & no. quod ſimpl̄r, idem vṙ ſi committaṫ vniuerſitas cauſarum, quia talis commiſſarius æquiparat ordinario, quod patet, quia pōt ſubdelegare. hoc tenet. Ia. de Bu. & Ang. hic. Idem ſi committaṫ vna cā tñ a principe, q a non ſolet ſibi reſeruare diffinitionē, qn̄ committit in loco remoto ne partes fatiger laborib. & expenſis, & hoc tenet hic Gul. de Cu. ꝓ l. j. in fi. C. q ꝓ ſua iuriſd. Si vero committaṫ ab ordinario, vel a principe ī curia Romana vbi vertitur qō (quo caſu ceſſat rō p̄dicta) tunc ꝓcedat iſta glo. cū non cenſeaṫ finita, & determinata diffinitio cauſæ niſi dicaṫ expreſſe, ideo ponitur in reſcripto committimus tibi talē cām audiendam cognoſcendam, & fine debito terminandam; & etiam Vicecancel-
6 lari⁹, qn̄ ſignat ſupplicationes vice Papæ, †dicit audiat talis, & iuſtitiam faciat, notate ī hoc in vltimo verbo cēſeṫ cōmittere
7 diffinitionem. ¶ †Sed qd ſi ſit ꝯpromiſſum in aliquem, vt poſſit ꝓcedere de iure, & de facto, & ſic eſt arbiter, & arbitrator? certum eſt, ꝙ pōt ꝓcedere ſicut arbitrator, de facto non ſeruata ſolēnitate iuris. Sed an poſſit eo modo terminare, & ſic auferre de iure vnius, & dare alteri cū cōiter in inſtr̄is dicit, ꝙ compromittunt de iure, & de fac. in ꝓcedendo ſed in ſententiādo de iure tñ. Sed quid ſi hoc nō eſt dictum, ſed ſolum, ꝙ poſſit ꝓcedere de iure, & de facto? & vṙ ꝙ ēt poſſit ꝓnūciare. Quia appōne ꝓceſſus ſicut appōne actorum vṙ contineri ſn̄ia, vt l. actorum verba. ſ. de reg iu. in ꝯriū tñ determinat Iac. But. & Bal. ꝙ illud verbum reſtringaṫ ad ſolum ꝓceſſum cū ſit ꝯ ius cōe, & etiam odioſum, ꝙ poſſit de iure vni auferre, & alteri dare ēt in modica quantitate. & ſic verbum ꝓcedere reſtringiṫ ſicut verbū cognoſcere, vel audire ꝓ ea q̄ dicit gl. hic. Nec obſt. l. actorum verba, quia ibi, qn̄ ꝓfertur a l. hoc verbū nos loquimur, qn̄ a patrib. & tunc ſtrictius debet ītelligi cum neutra pars præſumaṫ voluiſſe, ꝙ ſibi de facto aliquid auferatur.
8 ¶ †Prædicta ēt vṙ determinari qō ſi princeps alicui ordinario reſcribat, ꝙ in tali cā q ꝓtinet ad ipſum extraordinaria iuriſdōne ꝓcedat ſummarie, & de plano, ꝙ iſte ī ꝓcedēdo erit
9 delegatus, †& ſic ſi appellaṫ ab aliqua interlocutoria, appellabiṫ ad principē delegantē, ſed in diffiniendo erit ordinarius, & ſi appellabiṫ a diffinitiua appellabiṫ ad ꝓximum ſuperiorē, & hoc vult hic Iac. But. quod multum placet mihi de iure, licet Io. Andī. c vndiq, de offi. deleg. videaṫ tenere, ꝙ in oīb. ſit delegatus pp alteratū modū ꝓcedendi, & idē ſentit Bal. dicēs ꝙ talis eſt in ſententiando qualis fuit in procedendo.

ADDITIO.

a ¶ Crimina. Adde, ꝙ habēs mandatum ad opponenda crimina ſi illa non ſpecificētur in mandato, vbi ſumus in cā electionis, vel poſtulationis, ꝙ illa nō pōt opponere, ſecus ſi hēt mandatum & ad agēdū, & defendendum in aliis cauſis, quā ſ. memoratis, ſm Rotam deciſ. ſuis in nouis hoc tit. & quo ad principalem quæ mandato in qu eſt dictio duntaxat, dic, ꝙ Rota deciſ. ſuis in antiquis hoc tit. dicit quòd procurator duntaxat, ad audiendum ſententiam non poteſt appellare, ſed in concluſionib. Ro. per D. Bert. de Biſignete in recollectis hoc tit. habetur contrarium, ꝙ poſſit opp. I non autem appellationem proſequi.

1 *Exceptio procuratoria ſemel omiſſa, vel remiſſa non pōt ex pn̄ia opponi.*
2 *Si terminus præfixus fuit a iudice ad proponendas exceptiones dilatorias ante lit. cont. tunc exceptio procuratoria omiſſa per ignorantiam qualiter poſſit adhuc opponi.*
3 *Si quis renunciauit expreſſe omnib. exceptionib. dilatoriis, & procuratoriis talis renunciatio non extenditur ad ignorata.*
4 *Contra procuratorem qualiter, & quando poſſit opponi exceptio procuratoria poſt lit. cont.*

1 §. Si quis remiſerit. †Exceptio procuratoria ſemel omiſſa non poteſt ex pœnitentia opponi. h. d. glo. parua intelligit, ſiue ſciens, ſiue ignorans omiſit, ꝯ quam gl. vṙ tex. in c. paſtoralis. extra de excep. Sol. & tene menti, aut terminus opponendi exceptiones p̄figiṫ a iure ſcripto, vt eſt terminus litis cont. C. eo. l. ita demū & tunc ſi non opponaṫ ante lit. cont. non poteſt poſtea opponi etiam ſi ignorans omiſerit, & ita intellige iſtam glo. ꝓ quo
2 vide qd̄ no. †Inno. & ī c. tua. extra q ma. accu. poſ. vbi dicit, ꝙ terminus p̄fixus a ſtatuto, & ſic a iure ſcripto p̄iudicat ēt ignoranti, aut terminus p̄figiṫ a iudice ad ꝓponendas exceptiones dilatorias, quod facere poteſt iudex ante lit. ꝯteſ. & ſic auferre parti beneficiū datum a iure ſcripto, vt poſſit opponere vſq; ad conteſt. quia lapſo termino, licet adhuc lis non ſit ꝯteſt. n ō poſſet oppo. vt d. c. paſtoralis. & tūc nō p̄iudicat ignorātia. vn̄ ſi poſt lapſum terminū iurat ad ſui notitiam nouiter perueniſſe, poterit opponere, & iſte eſt caſus ibi. Plus ergo p̄iudicat diſpō iuris ſcripti, q̄ factum iudicis, cum. n. iudex auferat ī vno bn̄ficiū datū a iure, recōpenſaṫ pars in alio, cum rṙr nō poſſit auferri, vt in c. indultū. de reg. iur. in 6. & ſ. de feriis. l. j. circa fi.
3 † Sed qd ſi renunciauit expreſſe oīb. exceptionib. dilatoriis, & ꝓcuratoriis? rn̄. nō refert ad ignorata, vt ſ. de tranſa. l. q cū tutorib. in fi. niſi ꝯ dixerit expſſe, vt ſ. de teſt. mil. l. q iure militari.
4 ¶ †In gl. quæ incipit hæc eſt duplex. tu dic, ꝙ triplex. ſ. tu non potes eſſe ꝓcurator, qua miles, vel fœmina, vel de aliis de qb. ſ. eo. l. neq; ēt ſi habeat mandatum, & iſta non poteſt opponi poſt lit. cont. hoc verum a parte, vel ad eius inſtantiam, vt l. ita demum. C. eo. ſed ꝓ iudicem ex ſuo officio bn̄ poteſt obiici, & repelli ſi cōcernebat publicā vtilitatem, vt quia miles, vt not. ſ. eo. l. filius. §. veterani. in gl. quæ incipit not. & ſ. de poſtula. l. quos ꝓhibet, ſecus ſi cōcerneret priuatam vtilitatem, vt q a eſt fœmina vel morbo perpetuo impeditus, vel abſuturus, de qb. ſ. eo. l. neque, quia in cōcernentib. priuatam vtilitatem iudex non ſupplet de facto rṙr, vt no. C. vt quæ deſunt aduo. partiū l. vnica. alia except. eſt tu non cauiſti de rato, & licet de mandato probaueris ſemiplene, non debes admitti, vt C. eo. l. j. & iſta ſir non poteſt opponi poſt lit. conteſta. ſ. e. l. Pomponius. §. rati, niſi opponens recipiat in ſe onus ꝓbandi, ꝙ mādatum nō hr̄. no. l. inter quos. §. alieno. ſ. de dan. infe. iudex tñ ex offi-

cio poterit ẽt poſt lit.conteſt.denegare audientiã, niſi doceat
de mãdato,vel caueat derato,vt no.gl.ſingularis in c.j.de ele.
lib.6.ſuper verbo abſentia. & per Inno.in c.cum iure.extra de
offi.deleg.& de eo ꝗ fur.or.ſuſce.c.innotuit. & dixi in d.§.rati.
Tetia eſt,tu nõ habes mandatũ, qđ eſt qñcuq; nullo modo,
ẽt ſemiplene,vel p̃ſumptiue docuit de mãdato,nã vere tu po
tes dicere tu nõ habes mãdatũ, quia ita p̃ſumitur,& ita põt
opponi qñcunq; ẽt poſt lit.cõte.quinimo,& poſt ſñiam,quia
reddit iudicium retro nullum, & ẽt abſq; eo,ꝙ opponens ſu-
ſcipiat in ſe onus ꝓbandi,& hic eſt caſus in l.licet.C.eo.niſi in
duob.caſib Primo ſi fuiſſet admiſſus cum cautione rati,licet
reus nõ teneret̃ admittere,quia tunc eſſet legitimata ſua pſo-
na,vt d.l.inter quos. §. alieno.cum ibi nota. niſi aſſumat in ſe
onus ꝓbãdi,vel niſi de mãdato fuiſſet diſputatũ,& ꝑ iudicem
ꝓnunciatũ ipſum hr̃e legitimũ mãdatum expreſſe,vel tacite
reiecta hac exceptione : qa talis ꝓnũciatio faceret eũ haberi
ꝓ ltĩmo ꝓcurarore,vſq; ad fi.litis,vt d.l.licet,poſtea vero ſi la
ta eẽt ſñia ꝓ eo, & peteret fieri executionẽ,ꝓbõ illa ñ faceret
fidẽ ſed reqret̃ vera ꝓbõ,q̃ faceret fidẽ de mãdato, vt ibidem
a no.nec iſta probatio faceret p̃iudiciũ * dño[a] abſenti,ꝗ diceret
ſe non dediſſe mandatum,vt s̃.e.l.in cauſæ.§.1.

A D D I T I O.

a * Dño abſenti.Licet.n.regulariter res iudicata ꝓ veritate hẽat̃,illud tñ ĩtelligẽdũ eſt inter eos,inter quos lata eſt ſñia abſentib.aũt res inter alios iudicata ñ nocet & 4 .C.quib.res iu.non noce..l.j.ff.de excep.rei iud.tex.l. ſæpe.ff.de iud.

L E X L V I I I.

1 *Habens generale mandatum cum libera poteſt facere actus etiam continentes alienationem iuris domini,ſecus ſi non habeat liberam.*

2 *Libera adminiſtratio dicitur concedi procuratori quando hoc ſpecialiter exprimitur in inſtrumento procurationis,non autem per ſolam generalem adminiſtrationem omnium negociorum commiſſam.*

3 *Libera cenſetur commiſſa per iſta verba,plenam adminiſtrationem.*

4 *Item cenſetur commiſſa per iſta verba, ꝙ poſſit facere quicquid dominus poſſet.*

5 *An etiam intelligatur commiſſa,qñ in inſtr̃o procurationis continetur, ꝙ dñs promittit ratum, & gratum habere quicquid procurator fecerit.*

6 *Habens ſpãle madatũ ſuper aliquo negocio cum libera ſuper aliqua cã poterit trãſigere,& ẽt cõꝓmittere đ illa cã đ iure, & de facto dũmõ hẽat liberã ſuꝑ tota cã,& ſi diceret ſuper lite,tunc ſolũ haberet ſuꝑ inſtãtia.*

7 *Actus de quib.hic celebrati per procuratorem cum libera dicuntur continere alienationem.*

8 *Omnis legitimus adminiſtrator vt tutor, vel curator, vel adminiſtrator reipub.ſeu ſyndicus dicuntur habere liberam adminiſtrationem,& poſſunt tales actus facere de quib.hic,& quando poſſint donare.*

9 *Epiſcopus ſi confert alicui generalem adminiſtrationem cum libera,& uacat beneficium quod epiſcopus habet neceſſe cõferre,tamen magis vni, quam alteri,ſi gratificat vni poteſt dici donatio, non tamen dicitur mera.*

10 *In libera adminiſtratione intelligitur exceptus dolus.*

PRocurator cui generaliter.
1 ¶ † Habens generale mãdatũ cum libera poteſt
facere actus ẽt ɔtinentes alienationem iuris dñi,
ſecus ſi nõ habeat liberam.h.d.cum duab. ſeq. &
cum l.ꝓcuratorem.j̃.eo. & iſtæ duæ primæ loquntur, qñ hẽt
liberam ſed l.manda. & l.ꝓcurator,qñ nõ habet,licet habeat
2 mandatũ gñale.¶†In tex.ibi,cui libera.dr̃ autem cõcedi libe
ra adminiſtratio, qñ hoc ſpãlr̃ exprimitur in inſtr̃o ꝓcuratio
nis,vt l.ꝗ Tuberonis.§.alia cã.j̃.de pecu.†Sola.n.gñalis admi-
3 niſtratio cõmiſſa oĩum negociorum non facit videri datã eſ-
ſe liberam,vt patet ex illo §.in verbo ſpãlr̃.Itẽ cenſet̃ cõmiſſa
ꝑ hæc verba,plenã adminiſtrationem,tm̃.n.importat verbũ,
plenam,quantum liberam,vt ſit ꝓcurator ad vnam.C.eod.&
4 ibi ꝑ Cy.no.†Item ꝑ hæc verba,ꝙ poſſit facere qcqd dñs poſ-
ſet,vt j̃.man.l.creditor.§. Lucius. dicunt ẽt qdam, ꝙ cenſetur
a dari libera,[a]qñ in inſtr̃o continet̃,†ꝙ ꝓmittit ratum,& gratũ
5 hr̃e qcquid ꝓcurator fecerit,alias iſta verba nihil operãtur,&
hoc ꝑ l.j.s̃.de offi.procu.Cæſa.in prin.vbi per iſta verba cẽſet̃
ꝓcuratori Cęſaris data libera adminiſtratio,vt ibi no.per Cy.
ſm quoſdam.& hoc tenet expreſſe gl.ordinaria.iuris cano.in
c.ꝑ tuas.ve arbi.& de tranſ.c.ɔtineat.& de religio.dom.c.cum
dilectus dicentes,ꝙ tunc poterit talis ꝓcurator committere ĩ
arbitrum, & arbitratorem, & tranſigere,quod non poſſet, ſi
non habret liberam adminiſtrationem, vt j̃.eo.ti.l.mandato.
ſed gl.ordinaria,quæ eſt.j̃.e.l.ſi procuratorem abſentem, ſuꝑ
verbo ratum,ſentit expreſſe ɔ̃rium, ꝙ illa verba ſuperflue po
nuntur in inſtr̃o,poſtq̃ ex alliis verbis ɔſtat de mandato.nam
ẽt ſi non fuiſſent appoſita,teneretur ratum, & gratũ habere,
nec alia ratih abito expectat̃,vt j̃. de ɔdi.indeb.l.ſi ꝓcura.poſt
prin.ibi,neq; poſtea expectandum.& iſtam partẽ plene diſpu
tando tenet Pet.& Cy.in d.l.j.de offi.procu.Cæſ.periculoſum
enim eſt dicere ɔ̃rium, cum quaſi in oĩb inſtr̃is hoc ɔtineat̃,
ꝙ ꝓcurator poſſet facere in præiudicium dño ꝑꝑ hæc verba.
6 ¶ †.In tex.generalr̃,idem ſi habebit ſpãle mandatum ſuꝑ ali-
quo negoci o cum libera,vl̃ ſuper aliqua cã, vt in c.ꝗ ad agen
dum extra e.ti.lib.6.& no.Bar.in l.qui Romæ.§.Callimachus.
j̃.de verb.obl.& tunc poterit tranſigere,& ẽt compromittere
de illa cã de iure, & de facto dummodo habeat liberã ſuper
tota cã,ſecus ſi diceret ſuper lite,quia tunc ſolum hr̃et ſuper
inſtantia nõ ſuper negocio principali, vnde poſſet cõpromit
tere de inſtantia non de nogocio principali,vt ſentit Bar.in d.
7 l.mandato.& in d.§.Callimachus.¶†In tex.ibi,exigere,& oẽs
actus de quib.hic,dicuntur cõtinere alienationem,quia ſi ꝓ-
curator exigit,liberat ſoluẽtem a dño ſuo,vt l.vero ꝓcurato-
ri.j̃.de ſol.& ſic aufert ſibi actionem ſuam idem cum nouat.
Item cum permutat, vel ſoluit, aufert dño 'dñium, & iſta eſt
alienatio,vt l.alienationis verbo.j̃.de ver.ſig.põt etiam tranſi
gere,& compromittere, vt colligit̃ ex l.mãdato a ɔ̃rio ſenſu,
8 quia non habebat liberam. ¶ † Adde,ꝙ omnis legitimus ad-
miniſtrator vt tutor, vel curator, vel adminiſtrator reipubli-
cæ,& ſyndicus dicũtur habere liberam adminiſtrationem,&
pñt facere iſtos actus de quib. hic,vt ſentit gl.in l.mandato ge
nerali.in vlt.gl.non tñ põt donare,vt de pac.l.ɔ̃ ius.§.fi.niſi ex
qualitate ꝑſonæ aliud p̃ſumatur, vt l.filius j̃.de dona.vel niſi
debitum ſit vſurarium,vel odioſum,vt no.gl.C.de tranſ.l.p̃ſes
quam tene menti,vel niſi ſit dubium, quia tunc non diceret̃
libera donatio ꝑ l.tutor.j̃. de iureiur.vel niſi fiat ex quadã ne
9 ceſſitate,†vt ſi ep̃s ɔfert alicui generalem adminiſtrationẽ cũ
libera,& vacat beneficium quod ep̃s habet neceſſe conferre,
nõ tñ magis vni,q̃ alteri. vnde ſi gratificat vni illius reſpectu,
põt dici dona.ſed quia neceſſe habebat conferre, non dr̃ me-
ra.iuxta no.in c.ſignificatum.de præben. & iſtã donationem
facere poterit ſicut,& alienare fructus,qui ſeruãdo ſeruari nõ
pñt,vt s̃.e.l.ꝓcu.tu.in fi.ita no.Cy.poſt Pet.in d.l j.s̃.de offic.ꝓ-
10 cu.Cæſ.debes ẽt ſcire, † ꝙ in libera adminiſtratione intelligit̃
exceptus dolus,vt d.l.prætor.§.Lucius.j̃.manda.

A D D I T I O.

a ¶ Libera.Amplia hanc materiam, vt per Alex.conſi.22.2.lib.& adde quod voluit Car.conſi.38.& amplia vt per Lapum alleg. 0.

L E X L X I.

1 *Executio non fit in procuratore,ſed in dominum,niſi in trib.caſib.*

2 *Procurator qui fuit in iudicio condemnatur, & non dominus.*

3 *Lis ſi fuit conteſtata cum procuratore, & poſtea fuit tranſlata in dominum condemnabitur ipſe dominus.*

4 *Ex ſententia datur actio directa contra procuratorem, & vtilis contra dominum,quæ præfertur directæ,& quid econtra.*

5 *Defenſor ſine mandato ſi fuit condemnatus, & ſoluit an poterit repetere a defenſo.*

1 PLautius ait.† In procuratorẽ condemna-
tũ non fit executio,nec datur
in eum actio iudicati,ſed in dñm, niſi ĩ trib.caſib.
videlicet, qñ erat prcurator in rem ſuam, vel qñ
fuit men itus de mandato aſſerens ſe hr̃e quum nõ haberet,
vel de ſatiſdatione aſſerens fore ſatiſdatũ cum nõ eſſet, vel ſi
comparuit tanq̃ defenſor ſine mandato,h.d.nota.l.& ſemper
2 allegatur.¶ †In tex.ibi, ꝓcuratorem damnatum patet ergo,
ꝙ ipſe ꝓcurator, qui fuit iudicio cõdemnatur nõ dñs.ſiue in
toto iudicio interuenit,(quo caſu nõ eſt dubium)ſiue lis fue-
rit cõteſta.cum dño, & poſtea interuenit procurator,vt s̃.eo.
3 l.qui proprio.in prin.cum ibi no.ſed in caſu ɔ̃,†qñ fuiſſet con
teſtata lis cum procuratore,& poſta fuiſſet tranſlata in domi
num condemnaretur ipſe dñs,quod dic, vt l.j. C.de ſentent.
¶ In tex.ibi,ɔneniri.gl.dicit actione in factum ex ſñia,ſupple
nec ɔ̃ procuratotem fiet executio, ſed ɔuenietur, & ɔ̃ dñum
fiet,quia ipſe potius vr̃ condemnatus,q̃ procurator, & ipſius
ꝑſona m cenſet̃ actor potius inſpexiſſe,q̃ ꝓcuratoris,vt no.gl.
4 j̃.eod. l.procurator ꝗ pro euictione. † vr̃ tñ poſſe dici,ꝙ actio
directa ex ſñia detur ɔ̃ procuratorem, & vtilis ɔ̃ dñm, & iſta
p̃feratur,ſicut econtrario,ſi ꝓcuratori fieret condemnatio ac
quireretur directa ꝓcuratori,& vtilis dño,quę præfertur dire-
ctę,vt s̃.eo.l.ſi procurator meus,& ita actiue,& paſſiue,vt no.
5 in d.l.ſi.procu.in glo. ¶†Vlt.quæro ſi defenſor ſine mandato
fuit condemnatus & ſoluit an poterit repetere a defenſo? de
hoc eſt glo.ordinaria in l.liberto.§. fi.j̃.de nego.geſt.q̃ dicit,ꝙ
expenſas non põt repetere,ſed ſortem principalem ſic,quod
intellige verum ſi defenſus fatetur ſe fuiſſe debitorẽ,alias nõ,
niſi talis defenſor hoc probet,& tũc petitur per actionẽ neg.
geſt.quia ipſum liberauit,ſententia autem illa non probat cõ
tra eum,vt s̃.e.l. cauſę.§.j.adde alium caſum in quo fit execu-
tio ɔ̃ procuratorem,ſ.in expenſis,in quibus fuiſſet condemna
tus propter ſuam calumniam,vel contumaciam,vt C.de ad-
miniſtra. tuto,l.non eſt incognitum.& l.qui ſolidum.§.etiam
j̃.de leg.2.

L E X L X I I I I.

1 *Litem inchoatam per procuratorem poteſt dominus in ſe ſucipere cauſa cognita.*

1 *Defenſor ſine mandato quod poſſit etiam poſt lit-cont.remomoueri a domi*
no,niſi defendat animo donandi.

1 IS cuius. † Litem inchoatam ꝑ ꝓcuratorem
pōt dn̄s in ſe ſuſcipere cauſa cognita
h.d.& aduerte ad tres caſus,nam interdum dn̄s nō
vult remouere ꝓcuratorē,ſed liti aſſiſtere,& tunc
pōt indiſtincte tam ante lit.ↄt. quam poſt nec requiritur alia
cauſæ cognitio vt ̅j.eo.l.pau.aut vult non ſolum aſſiſtere, ſed
aliquem actum facere circa reuocationem procuratoris, &
tunc an poſſit?dic vt dixi.s̄.ea.l.ante litem.cum ſeq.Interdum,
vult procuratorem.reuocare, & litem in ſe transferre,& tunc
aut ante lit.ↄteſt. & pōt adhibita cauſæ cognitione circa tria
de quib.hic in gl. poſt lit.vero cōteſta.rr̄ nō poteſt niſi ex ali-
qua de cauſis enumeratis. s̄.e.l.poſt litem cum ſeq.& iſta pro
cedunt prout iſta lex intelligitur ī defenſore cum mandato q
2 pōt p̄iudicare dn̄o. † ſed pōt intelligi in defenſore ſine man-
dato qui pōt aliquem defendere etiam inuitum quantum ad
ſui pręiudicium non defenſi. & tunc Bart.ſentit ꝙ difficilius,
poſſit remoueri.Tu dic ꝙ facilius tam ante lit.cōteſta.q̄ poſt,
niſi defendat animo donandi,quia tūc nec ante, nec poſt pt
quia non intereſt,rei ipſum remouere.Sed qn̄ non animo do
nandi, intereſt,quia ille cōdemnatus & ſoluens poteſt ab eo
repetere vt dixi in l.Plautius.& eſt gl.ī l.liberto.§.fi.̅j.ti.2.vnde
intereſt ipſius defenſi,quia forte ſunt aliqua quæ ille ignorat
& cautius & melius defendet cauſam.

LEX LXV.

1 *Procurator non cogitur cauere, de rato,quando conſtat de mandato.*
2 *Procurator actoris ita poteſt a domino releuari a ſatiſdatione rati ſicut ꝓ-*
curator rei a ſatiſdatione de iudicato ſol.quādo dominus poſſidet immo
bilia.& an ſufficiat ſi dominus eſt in carcerib.
3 *Inſtrumentum procuratoris debet continere nomen procuratoris , & etiā*
caſum in quo conſtituitur, & quæ alia.
4 *Ratihabitio non expectatur,quando de mandato conſtat.*
5 *Literæ quando probent mandatum procuratoris.*
6 *Mandatum procuratoris ad lites poteſt etiam probari per teſtes, ſed cōis*
vſus iudiciorum requirit publicum inſtrumentum.
7 *Iudicium agitatum per procuratorem reuocatum quando valet,& quan*
do debet reuocatio notificari.& nu.8.
8 *Dolus iudicis plus afficit proceſſum, quam dolus partis.*

1 S procuratorem. † Qn̄ conſtat de mā
dato,non cogitur ꝓ
curator cauere de rato, & poteſt conſtare etiam
ꝑ lr̄as priuatas dn̄i,tn̄ ſunt approbatæ,& reuoca-
tio facta ignorante aduerſario, & iudice aduerſa
rio non nocet , ſed quantum ad eius p̄iudicium ꝓ non facta
2 hr̄.h.d.& eſt ſolēnis,& ſemꝑ allegat̄.¶†In tex.ibi,ſatiſdōne re
leuare velit not. ꝙ ſicut procurator rei pōt a dn̄o releuari ab
onere ſatiſdandi de iudicato ſoluendo, vt s̄.eo.l.qui ꝓprio in
prin.& Inſti. de ſatiſd. §. fi.ita & ꝓcurator actoris a ſatiſdōne
rati,vt hic Primum tn̄ intellige.ſ.qn̄ dn̄s poſſidet immobilia,
alr̄ non eſſet idoneus fideiuſſor pro ſuo ꝓcuratore, ſicut nec
alias extraneus, & pōt opponi,ꝙ non eſt idoneè releuatus ꝑ
l.2.s̄.q ſatiſd.eo.& quod no.ī Auth.de exhib.& introducendis
reis §.ſuſcepto.col.v.quod not.quia de facili poterit repelli ſi
a opponat̄,ꝙ non poſſidet [a] immobilia,& non pōt probari , ſi
tn̄ dn̄s eſſet ī carcerib. in loco iudicii hoc ſufficeret,quia ſnīa
non erit illuſoria ſm Ange.hic qui dicit, ſe ita pluries practi
4 caſſe.¶†In tex.ibi,quib.ſignificet,&c.no.ꝙ inſtr̄m ꝓcuratoris
debet ↄtinere nomen ꝓcuratoris,& etiam caſum in quo ↄſti-
tuitur,vide de hoc glo.plenam q̄ ponit plura alia q̄ debēt con
4 tineri in c.mandato.extra eo.tit.in prima gl. ¶†In text.ibi,ra-
tumq; ſe habiturum.gl.dicit,ꝙ iſta verba ſuperflue apponun
tur nam poſtq̄ ex p̄cedentib. ↄſtat de mandato non expectat̄
alia ratihabitio,vt ̅j. de cond.indeb.l.ſi ꝓcurator.& ſic nō eſt
vera opinio illorum q tenuerūt,ꝙ iſta verba importāt liberā
5 adminiſtratotionē vt dixi.s̄.l. ꝓcurator cui libera. ¶†In tex.
ibi lr̄is eius approbatis, dic, ꝙ approbatæ vident̄ ſi aduerſari⁹
fateat̄,ꝙ ſunt de manu dn̄i ſcriptę,vel de ipſius volūtate , vel
ab ipſo ſubſcriptæ,vel ꝙ continēt ſigillum dn̄i,& ꝙ fuerit ap-
poſitum de voluntate dn̄i, vt l.2. C.de re.alie.non alie.ſi autē
negat literas de manu dn̄i , & etiam ſuſcriptas,& negat ſigil-
lum eſſe dn̄i,vel fuiſſe appoſitum de voluntate dn̄i,tunc non
ſunt approbatæ ꝑ aduerſarium,& ideo requirit̄ alia approba
tio,puta,ꝙ habeant teſtimonium publici notarii,& teſtium,
vel ſupſcriptionem triū teſtium,vt l.ſcripturas.C. q po.in pig.
hab.vel ꝙ habeāt ſigillum authēticum, quod eſt qn̄ dn̄s eſſet
b in dignitate ↄſtitut⁹,puta ep̄s [b] q habet ſigillum authēticum.
nam tunc p̄ſumeret appoſitum de voluntate dn̄i, quia tale ſi
gillum diligentius ſolet cuſtodiri,& non ponit̄ ſine volūtate
dn̄i,non ſic in ſigillis nō authenticis,ſm Gul.de Cug.vt l.diu⁹.
s̄.de offi.præſi.& l.ſi publicanus.§.de reb.̅j.de pub.& in ca.poſt
6 ceſſionem.cū ibi plene no.extra de prob.Et ex prædictis dicit
Gul.de Cu.mādatum ꝓcuratoris ad lites poſſe ꝓbari ꝑ teſtes,
poſtq̄ pōt ꝓbari ꝑ literas priuatas approbatas ꝑ teſtes, q vide
runt eas ſcribi , vel mādari ſcribi,vel q ſupſcripſerint. lȝ Pet.
tenuerit ↄ̄rium,ꝙ non niſi ꝑ inſtr̄m publicū,vt no.Pet.C.e.l.
j.& vſus iudiciorū magis approbat opinionē Petri,vt dixi s̄.e.
l.non ſolum.§.i.& no.in addi.Spe. §.j.eo.ti.ꝑ rōnem quam ibi
dixi,.quia inſtr̄m ↄfectum īter ꝓcuratorem,& dn̄m facit fidē
ↄ̄ dn̄m,& ſic aduerſarius poterit ſe tueri aduerſus dn̄m ſi ſen
tētiam obtinebit, ſed teſtificationes receptæ inter ꝓcuratorē,
& aduerſarium nō p̄iudicant dn̄o, vnde nō remanet aduerſa
7 rio cautum de tali fide,qđ etiam vr̄ velle Bal.in l.j.C.eo.†Vlt.
ꝓ decīone glo.fi.& ſuæ materiæ,qn̄ dn̄s reuocat ꝓcuratorem
ſuum,& non obſtante reuocatione ꝓcurator ꝓſequitur litē,
vt aduerſario noceat , & fertur ſnīa quid iuris?dic,ꝙ aut q̄ri-
mus quantum ad p̄iudicium reuocantis,puta quia fertur ſnīa
in eius fauorem,& eſt dicēdū, ꝙ reuocatio eſt valida licet in
aduerſarii,vel iudicis notitiam non venerit ſiue ſit facta ante
lit.ↄt. ſiue poſt,non ꝓderit dn̄o dicta ſnīa,hæc vr̄ fuiſſe mens.
Hoſti.quē refert gl.in c.2.extra eo.lib.6.quinimo vr̄ ꝙ tūc nec
poterit dn̄s ratificare geſta ꝑ ꝓcuratorem , poſtq̄ ſemel repro
bauit.ꝑ l.diſpenſationē.in fi.cum ibi no.̅j. de ſo.licet ſi non re
probaſſet, & nunq̄ mandatū dediſſet poſſet ratificare geſta ꝑ
eum,ēt poſt ſnīam latam in eius fauorē , vt not.in l.ſi mr̄.̅j.de
exceptionib.rei iud.licet Pet.tenuerit ↄ̄rium,ſed nō bene in l.
ſi tutor.C.in quib.cau.in integ. reſt.non eſt neceſſaria.aut q̄ri-
mus quantum ad p̄iudiciū aduerſarii, vt ſi ſnīa ſit lata in eius
fauorem ſibi non ꝓſit ↄ̄ dn̄m,q ꝓcuratorē ſuū reuocauerat,
& tūc,dic.ꝙ aut reuocauit ipſum eo caſu quo nō poterat re-
uocare,puta poſt litem conteſt.nō ſubſiſtente iuſta cā , & tūc
reuocatio hr̄ ꝓ nō facta,nec nocet aduerſario ēt ſi ipſe,vł iu,
dex ſciuit,cā,& ſic ꝓderit ſibi ſnīa, ac ſi facta nō fuiſſet, & ita
intellige fi.gl. aut fuit facta eo caſu quo poterat fieri,puta an̄
litem cont.vel poſt cum iuſta cā, & tunc ſi non ꝑuenit ad no
titiam iudicis,nec ēt aduerſarii,idē poſito,ꝙ ꝑueniſſet ad no-
titiam ꝓcuratoris reuocati, & hoc caſu loquit̄ iſte tex. in fin.
Aut ꝑuenit ad notitiam,& tūc nō valet iudicium,nec ſnīa in
fauorem aduerſarii,nec ſibi prodeſt ↄ̄ dn̄m reuocantē,impu-
tet.n.ſibi quare fuit litem ꝓſecutus poſt reuocationem cuius
notitiam habuit. Aut ꝑuenit ad notitiā ſolius iudcis,& idem
ꝑ rōnem,quam poſuit gl. aut ſolius aduerſarii, & tunc valet,
mero iure ſnīa lata in fauorem aduerſarii,ſed de æquitate tol
let̄ ope replicationis,poſtq̄ ſciuit reuocationē,nō tn̄ eſt nulla
ipſo iure,poſtq̄ iudex bona fide ꝓceſſit, & nihil de ↄtingētib.
8 omiſit, quo ad ſe,vt in gl.quā no.†quia ſic dolus iudicis plus
afficit ꝓceſſum,q̄ dolus partis,facit qđ not.in l.q̄ſitum.̅j.de re
iud.ꝑ glo.p̄dicta ꝓcedunt,qn̄ mandatū ꝑuenerat in notitiam
c partis ante reuocationē,vel poſt,ſi ergo ad illius notitiā [c] non
ꝑuenerat,nec iudicis, tunc nec reuocatio neceſſario debet ad
notitiam illorū ꝑuenire,ſed valet ēt ambob.ignorātib.& per-
inde eſt, ac ſi mādatū,nunquā fuiſſet factū,& ita qdē notabi-
liter intelligunt c.ex inſinuatione.extra e.ti.vbi.nō ſit mētio,
ꝙ ad notitiā aduerſarii ꝑuenerit, & hoc mō vr̄ intelligere gl.
ſingularis in d.c.2.extra e.li.6.quā limita, & intellige, vt dixi.ſ.
ꝙ non ꝑuenerit an̄ reuocationē,vel poſt,nā tunc aduerſarius
nō litigauit cum illo ꝓcuratore ↄtemplōne mādati,qđ igno-
rabat fuiſſe factū , ſed potius ſub fiducia,ꝙ dn̄s deberet ratifi-
care.Si ergo nō vult ratificare imputet.ſibi, nec pōt ſe iuuare
de mādato,qđ fuit reuocatū,licet ipſo ignorāte,ſed ſi nō fuiſ-
ſet reuocatū bene poſſet,licet ipſū ignorauerit, qa potius in-
ſpicit̄,qđ eſt in veritate,q̄ quod in opinione,quo ad hoc,vt ̅j.
de iur.& fa.ign.l.rr̄.§.qui ignorauit.cætera dic,vt no.in d.c.mā
dato.extra eo.& eod.tit.c.ii.& ꝑ Cy.in l.vnica. C. de ſatiſdādo.

ADDIDIONES.

a ¶Non poſſidet.Firmat in terminis Are.conſi.135.etiam ſi tempore quo promit
titur releuare fuiſſet ſoluendo,& tempore iudicii non eſſet ſoluen.& ꝙ ſuffi-
ciat ſi dominus eſt in carcerib.faciunt not.per Do.de Ro.deci. ſuis hoc tit.

b ¶Epiſcopus.Adde late Do.de Ro.de proba.in nouis,& antiquis.

c ¶In notitiam.Adde quæ voluit Cald.conſi.4.de off.leg.vbi ponit de geſtis per le
gatum reuocatum ante notitiam reuocationis. & not.ſingulariter ꝙ licet acta
ſint nulla,poſtquam reuocatio venit in notitiam iudicis, vel partis, tamen hoc
non procedit vbi notitia reuocationis ſuperuenerit poſt concluſionem in cau-
ſa , quia ſententia lata poſt reuocationem tenet cum ipſo procuratore , caſus
eſt ſingularis,ſm Ro.in c.auditis.de procu.

LEX LXVI.

1 SI is qui. † Creditor qui habet electionem in
alternatiua videtur eligere,ſi ratam
habet petitionem ſuo nomine factam per alium
de altero illorum.hoc dicit.

LEX LXVII.

1 *Procurator qui rem vendidit procuratorio nomine ſi de euictione promiſ-*
ſit etiam finito officio procuratoris nomine proprio tenetur.
2 *Procurator quando finito officio etiam teneatur & quid in adminiſtratore*
neceſſario.& nu.3.& 4.
3 *Quando contraxit procuratorio nomine & contractus eſt vltro citroque,*
oligatorius licet etiam non teneatur ad ſoluendum,tenetur tamen oſten
dere ſe fuiſſe tunc procuratorē,vel facere quod dominus ratum habeat
alias tenetur ſoluere.

1 PRocurator qui. ¶ † Procurator qui rem
vendidit ꝓcuratorio no-
ſi de euictione promiſit etiam finito officio procura-
toris noīe ꝓprio tenet̃.h.d.& ē famoſa lex,reputat̃ ſin
2 gularis. ¶ † Opponit̃ ꝯ iſtam l.de l.fi.ȷ̃.de inſti.ꝑ q̃ vr̃,ꝙ finito
offō ꝓcuratoris ñ teneat̃, ſicut nec tenet̃ inſtitor,licet ꝓmiſe-
rit.ſol.dixit Ia.de Are.vt refert Cy.C.qđ cū e.l.ei q.ꝙ iſta l.dēt
intelligi,qñ dixit exp̄ſſe,ꝙ ꝓmittebat de euictione ſuo ꝓprio
noīe,ſecus ſi dixiſſet,ꝙ ꝓcuratorio noīe,qđ dicere vr̃, eoipſo
ꝙ tãq̃ ꝓcurator ꝓmittit,vł ſi dicat ꝓcurator talis ꝓmittit,&c.
nã vr̃ dicere ꝓcuratorio noīe, eoipſo ꝙ fit mētio đ ipſo offō
& tunc eo finito non tenet̃,& hic eſt caſus in l.ꝯria.iſta ſol.nō
vr̃ bona,quia ēt ſi ꝓcuratorio noīe ꝓmittat , vr̃ teneri ꝓprio
noīe,vt l.j.§.eſt aūt.ȷ̃.đ exercito.vbi magr̃ nauis q ꝯxit,vt ma-
gr̃ pōt noīe ꝓprio ꝯueniri directa,licet exercitor ꝯueniat̃ vtili.
vr̃ ēt tex.expreſſus.ȷ̃.man.l.ſeruum Titii,circa medium.ī ver.
& puto.ꝙ licet vēdat tanq̃ ꝓcurator nihilominus de euictio
ne tenetur,& iō ſi res nō erat dñi ſed ipſius ꝓcuratoris,& ipſe
ignorabat , non pōt vendicare ab emptore,licet,dñium non
tranſtulerit ꝑ rłam quē de euictione tenet actio , &c.vt patet
in d.l.ſeruū Titij .hoc eſt difficile ꝯriū, & q libet.j.facie diceret
ꝯ illum tex.& audiui ſolenniſſimos Doct. valde mirari de de-
ciſione illius tex.ꝑꝑ hoc Pet.& alii intelligunt hanc l.ēt qñ ꝑ
curatorio noīe ꝓmiſit de euictione per illam l.ſeruū Titij,&
iſta opi.vr̃ hic fuiſſe de mente gl.q̃ facit dr̃iã inter iudiciū,& ꝯ-
ctū,& inter adminiſtratorē voluntariū vt eſt ꝓcurator,& ne-
ceſſariū vt eſt tutor,aľs iſtę dr̃ię non eſſent bonę nã iudiciū ſꝑ
agitat̃ ꝓcuratorio noīe, non,n. ꝓcurator meus cãm meã pōt
agitare ſuo noīe,itē adminiſtrator neceſſarius, tunc nō tenet̃
finito offō,qñ adminiſtratorio noīe ꝯhit , ſecus ſi ꝓprio, vt l.
tutores q poſt.§.aduerſus. ȷ̃. đ adm.tu.vt ergo dr̃iæ p̄dictæ ſint
bonæ,intelligat̃ gl.in caſu, quo actus geritur adminiſtratorio
noīe.vt ſit dr̃ia īter iudicium,& ꝯctū, & inter adminiſtratorē
voluntarium,& neceſſariū,qñ.n.ꝓprie non eſt dr̃ia,q a vterq;
tenet̃ finito officio,tenendo hunc intelł̃m,ad l.fin.ȷ̃.de inſtit.
rñdet̃,ꝙ īſtitor non ꝯxit, nec aliquid ꝓmiſit, ſed q̄dam verba
enunciatiua ſcripſit ex qbus nō reſultat obło , ſed ꝯfeſſio ſm
Bar.ibidem,q̃ ſoło vr̃ bona,quia imò ꝯxit, & ꝓtulit verba di-
ſpoſitiua, vt patet ī verbo cauit,& ibi,dū dicit quos denarios
vobis numerare debebo.q. d.ꝓmitto numerare,ut patet in l.
quidam.ȷ̃.de ꝯſt.pecu.vbi ponunt̃ ſimilia verba, & inducunt
ꝯſtitutum.ideo Bar. in hoc articulo habuit alium notabilem
intelł̃m in eo caſu,quo ꝯxit.ꝓcuratorio noīe,vt diſtinguat̃ an
talis ꝯctus non erat vltro,citroq; obligatorius,vt eſt ſtipło, &
mutuum in qb.ꝓmiſſor , & recipiens tm̃ obligatur, & tunc ſi
ꝓcurato.noīe recipiat , vel ꝓmittat finito officio non tenet̃,
& iſte eſt caſus in illa l.fi. aut facit ꝯctum vltro citroq; obliga-
torium,vt quia vendit in quo ꝯctu venditor obligatur ad tra-
dendum rem,& emptor ſibi ad ſoluendum precium,& tunc
quia obło ad precium acquirit̃ ꝓcuratori , nec dñs pōt eã in-
tentare ſine ceſſione,vt l.poſſeſſio quoq;. §. & ſi poſſeſſo.ȷ̃.de
ac. poſ. (loquor de directa,nã vtilis bene acquiritur dño ſine
ceſſione ꝑ l.ſeq.& l.Iul.§.ſi ꝓcu.ȷ̃.de act.emp.) & hoc caſu ip-
ſe ꝓcurator vendens,q ēt ad tradendum fuit obligatus,rema-
net obligatus ēt finito officio, & iſte eſt caſus in l.ſeruū Titij,
& ēt eſt obligatus de euictione, & dicit hoc ꝓbari ꝑ l.ſolutū.
§.ꝑ liberam.ȷ̃.de pig.ac.in ver.& ideo,quia s̃.dixerat procura
tori quæri actionem directam.ſ.hypothecariã. Ex hoc infert,
ꝙ ipſe ēt tenet̃ , & ꝯuenitur pignoratia.q.d.ſi nihil fuiſſet ac-
quiſitum ſibi ex illo ꝯctu,nec ēt teneret̃,ſed quia fuit acqſita
directa hypothecaria , ideo ēt tenetur pignoratia,& tunc ad
iſtum tex.tenendo intelł̃m Iaco.de Are.ꝙ ſi ꝓmiſiſſet ꝓcura-
torio noīe non teneret̃,rñdetur vt teneatur ex ipſa ſtipłone,
ex qua nihil ſibi fuit acquiſitū cum ſit ꝯctus obligatoriorius
ex vna parte tm̃,& de hac loquitur iſte tex.ſed actione exem-
pto ad intereſſe,q̃ oritur ex ꝯctu emptionis,& venditionis bñ
tenet̃ ꝑ illam l.ſeruū Titii,& ſi dicat̃ hoc eſt imponere legem
verbis,rñdeo non eſt,quia actio ex empto ſolū datur ad inter
eſſe,ſed in ſtipłone ſolet ꝓmitti dupla,ꝯueniet̃ ergo ꝓcurator
finito officio ad intereſſe re euicta,ſed ex ſtipłone ad duplam
non ſm Iac.de Are.illam l.finalem.nec obſt.iſte text.quia lo-
quitur, qñ ꝓmiſit ꝓprio noīe ſm eum,vt colł̃r ibi,dum dicit,
fidem ſuam adſtrinxit,& ibi vinculū,obłonis ſuſcepit, & iſte
eſt intelł̃s Bar.per quem ſupplet̃ intelł̃s Iaco.de Are.q eſt pul-
cher,& vtilis,& ex hoc patet rñſio ad l. 1.§. eſt autē.ȷ̃.de exer.
q a ibi loqtur ī ꝯctu vltro , citroq; obligatorio,vt ibi ſatis col
ligitur,ideo vult magiſtrum ex ſuo ꝯctu teneri ēt finito offi-
cio, & ſi ſoluit recuperat a dño per actionem mandati, vt d.l.
ſeruum Titij in fi. & ſi eſſet caſus in quo non haberet actionē
mandati,vel dñs eſſet non ſoluendo, non poſſet ꝯueniri ꝓcu
3 rator,vt ibi no. in gl.ꝑ l.ſi ꝓcu.ȷ̃.de acq.rer.do. † & dicit Bar.ꝙ
ꝯuentus liberat̃ cedendo actionem mandati ꝯ dominū per l.
quod debet̃.ȷ̃.de pecu.ſed hoc non vr̃ verum, quia non tenet̃
ꝑꝑ hoc ſolum,ꝙ habet actionem mãdati, quo caſu loqt̃ illa
l.ꝙ tenet̃ ex eo,q a ꝯxit, & ſic illa lex, non hēt locū,vt l.nã &
ſeruus.§. fi. ȷ̃. de neg. geſt.dixit ēt Barto.ꝙ qñ ꝯxit ꝓcuratorio
noīe, & ꝯctus vltro,citroq; eſt obligatorius licet non teneat̃,
nec poſſit ꝯueniri , vt ſoluat.d.l. fi. tenet̃ tm̃ oſtendere ſe fuiſſe
tunc ꝓcuratorem,vel facere,ꝙ dñs ratū hēat,alias teneret̃ ēt
ſoluere, q a decepit aduerſariū ꝯhendo,vt ꝓcurator,cū nō eſ-
ſet,& ſic aduerſarius ſperabat hr̃e dñm obligatū,& nō hēt,vñ
iuſtū eſt,ꝙ teneat̃ ipſe deceptor,& h.d.Ia.But.de euict.l.j. & ſi
volumus tenere,ꝙ iſta lex loquatur īdiſtincte, cū ꝓcuratorio
noīe ꝓmiſit,dēbit intelligi,vt teneat̃. ſ.ad oſtendendū ſe ꝓcu-
ratorem,& ad ſoluendum ſi non oſtendat, & ſic trib. modis,
pōt intelligi ſm eum.Primo,ꝙ ꝓmiſit ꝓprio noīe ſm Iac. de
Are.& tunc indiſtincte tenet̃.Secundo,ꝙ ꝓmiſit ꝓcuratorio,
noīe, & tunc non tenet̃ indiſtincte nec ſimpł̃r , ſed vt s̃.dixi.
Tertio,ꝙ nihil ꝓmiſit,ſed ſolum vendidit,& dum dicit aſtrin
xit,ſupple non ꝓmittendo aliquid,ſed eoipſo,ꝙ vendidit, &
tunc idem , quod in primo caſu cū ſibi fuerit acqſita actio ad
a pretium,ēt ſi ꝓcuratorio noīe vendidit [a] ꝑ illam l.ſeruum Ti-
tii,& adde oīno,quod no.Cy.C.de iura.calum.l.2.§.quod ob-
ſeruari.poſt prin.¶In gl.magna ibi,ſecus ſi iudicium pro alio
ſubeat ꝓcu.tu dic non eſſe dr̃iam inter iudicium , & ꝯctū, nã
ēt in in iudicio ſi ꝓcurator ꝓmitteret,puta iudicatū ſolui,vel
de rato tenet̃ ex ſua ꝓmiſſione ēt finito officio,vt d.l.Platin⁹.
in gl.ſuper ver. ꝯueniri,ſed qñ nihil ꝓmittit actum gerit ꝓcu-
ratorio noīe,tūc ſicut in iudiciis, ſi eſt ꝯdemnatus non tenet̃
finito offi.d.l.Plautinus,ſed ſolū dñs,ita nec ꝯhendo ꝓcurato
rio noīe.vł dic,ꝙ qñ nihil ꝓmiſit hæc eſt dr̃ia,quia in iudiciis
non tenet̃ ꝓcu.ex ſnĩa lata ꝯ eum, ſed in ꝯctib.diſtinguitur an
ſit vltro citroq; obligatorius:non vt s̃.dixi.& ſic gl.pōt ſaluari,¶In gl.ibi,item in tutelis ſił̃r ſecus,certe non vr̃ eſſe fiendã
dr̃iam inter ꝓcuratorem,& tutorē nã aut ꝯhunt ꝓprio noīe,
& tunc ſicut ꝓcurator tenet̃ finito offō,vt hic,ita & tutor , vt
l.q poſt.§.aduerſus.s̃.de adm.tu. & l.poſt mortē.§.j.ȷ̃.qñ ex fa.
tu.Aut contrahunt adminiſtratorio noīe,& tunc neuter tene
tur ſm Doct. vel dic hic eſſe dr̃iam, quia in ꝓcuratore diſtin-
guitur an ſit ꝯctus vltro citroq; obligatorius,vt dixi,ſed in ad
miniſtratore neceſſario non diſtinguitur,immo indiſtincte ſi
contrahit adminiſtratorio noīe non tenetur finito officio,vt
in l.alleg.in gl. & ſic pōt ſaluari & hoc placet licet Doct. non
4 tangant.†Collige ergo,ꝙ quidam ſunt actus q non cōcernūt
ꝑſonam dñi, ſed ꝓcuratoris,vt ſatiſdare de rato,vel iudi.ſolu.
nam hoc non incumbit dño,niſi ꝑ ſeipſum litigaret , & tunc
indiſtincte tenetur procu. ſuo noīe ēt finito officio,vt not.in
d.l.Plautinus.in prin.Quidam ſunt actus, q cōcernunt ſolum
ꝑſonam dñi, vt agitare cãm dñi,quam ſuo noīe pōt agitare,
& tunc ſi cōdemnaretur ꝓcuratorio noīe nō tenet̃ finito offi
cio,ſed ſolum dñs,vt d.l.Plautinus.per rationem gl.s̃.poſitam
aduerſarius cenſetur potius habuiſſe reſpectum ad dñm,quã
ad procuratorem , niſi in caſib. ſupra poſitis in l. Plautinus.
Quidã ſunt actus,q pñt exerceri noīe dñi,& ēt ꝓcuratoris , vt
ſunt ꝯctus, nam pōt vendere rem dñi noīe illius , & ēt ſuo &
ſił̃r ꝓmittere,& tunc dſtinguitur,aut ꝯſtat, ꝙ ꝓprio noīe ꝯtra
xit,& ipſe tenetur non dñs , & ſi ſit adminiſtrator neceſſarius
non tenetur,ſi eſt voluntarius diſtinguitur,aut erat contract⁹
vltro citroq; obligatorius,vel non,aut dubitatur,& tunc ſi fe-
cit mentionem de officio, quia dicit talis ꝓcurator , vel tutor
talis,& tūc vr̃ ꝓcuratorio, vel tutorio noīe feciſſe ꝑ l.illam.ȷ̃.
de inſtit.aut non fecit mentionem, & tunc expreſſit ſe facere
in vtilitatē dñi, puta recipit mutuum dicendo , ꝙ recipiebat,
mutuum,ut expederet in talem rem talis , & tunc illius noīe
vr̃ feciſſe licet non dixerit ſe procuratorem illius, vt ȷ̃.tit.2.l.ſi
pupilli.§.j.ibi,vt creditorem tuum,vel pignus liberaret &c.&
ibi not.ꝑ Bar.idem ſi gerit contractum ſupra rem dñi,puta lo
cando rem illius,vt l.poſt mortem. §.j.ȷ̃.qñ ex fa.tu.& iſto ca-
ſu cenſelur potius proprio noīe ꝯtraxiſſe,q̃ dñi adminiſtrato
rio noīe.argu.l.& mag.ȷ̃.de ſo. ¶Vlt.ſcias,ꝙ vbi dixi ſupra ꝓ-
curatorem, vel curatorem non teneri ſi adminiſtratorio no-
mine aliqd facit,ꝓcedit niſi aīo nouandi hoc faciat , ſic loqt̃
l.4.§.in eum. ȷ̃. de admi.re.ad ciui.ꝑti.& hic in prin.gl.vel niſi
fuerit in dolo , quia promiſit illud.ad quod ſciebat dñm non
poſſe ꝯueniri,vt ſi tutor ꝓmiſit dotē ꝑ pupilla vltra quam pu
pilla haberet ī bonis, nam tenebit̃ ꝓprio noīe quaſi videat̃
illud plus donare , q a fuit in dolo,licet adminiſtratorio noīe
ꝓmiſerit,vt l.cū poſt.§.j.ȷ̃.de admi.tut.& ibi no.an aūt teneat̃
dñs ex ꝯctu procu.dic vt plene habetur in d.l. ſi pupilli. ȷ̃.ti.2.

A D D I T I O.

a ¶ Vendidit. Sed quid ſi vendidit , & accepit arrhas, & ſoluto integro pretio procuratori emptor petit arrhas, procu.aufugit an dominus teneatur ? vide ſingularem tex.in l.quicunque ver.item ſi inſtitor.infra de inſt.
¶ Illum etiam tex.dixit ſing.Ro.ſuo ſing.623.

LEX LXVIII.

1 *Ex re domini poteſt procurator illi actionem acquirere ſine ceſſione, licet regula ſit in contrarium.*
2 *Procurator meus ſi emat rem nomine meo , an acquirat mihi vtilem actio*

actionem ſine ceſſione ante traditionem rei, & etiam de euictione.
3 *Procurator ad hoc, vt ex re domini acquirat illi actionem ſine ceſſione qualiter debeat eſſe concepta ſtipulatio.*
5 *Quid in tutore, & curatore vel alio legitimo adminiſtratore, & qđ ĩ patre & quid in ſeruo, vel filio.*

1 QVod procurator. †Ex re dñi pōt pro
curator illi actio
nē acquirere ſine ceſſione, licet regula ſit in ꝯtra-
riū.h.d.tex.cū gl.ꝓbať aūt rr̃ in l.poſſeſſio quoq;.
§.& ſi poſſeſſio.ȷ̃.de acq.poſ.¶In gl.ibi vt fructus & vſuras,pri
mum exemplum de fructib.eſt bonum,& intellige de fructib.
naturalib.quos res producit,vel de ciuilib. quos producit pro
uiſio dñi tñ ex re,vt eſt penſio domus. ſi procurator meus lo-
caret rem meam,& ſtipulatur mihi penſionem. Idē in eo qđ
ſuccedit loco rei,vt pretium ſi vēdat rem meam, & ſtipulare
tur mihi pretium vt l.Iul.§.ſi ꝓcurator.ȷ̃.de act.emp.idem ſm
Bar.& multo fortius ſi ipſam rē meam vt C. ad exhi. l. placet
ſed gl.ordinaria in c.q̃q̃.de vſu.lib.vi.ſuper verbo poſſit,vr̃ ex-
preſſe dicere ꝯrium.Sed dictum Bar.eſt verum in re mea q̄ du
rat mea.idem ſi deſineret eſſe mea ex traditione procuratoris
& ſtipularetur idem corpus eiuſdem rei. l. ſi cum venderet.ȷ̃.
de pignoratitia actio.ſecus ſi tātundem in genere vt l.certi. §.
qñ.ȷ̃.ſi cer. pet.ſi vero non eſt mea, nec vnq̃ fuit mihi debita,
tunc loquitur illa gl.quam omnino vide ꝓ declaratione hu-
ius l.Secundum aūt exemplum de vſuris nō eſt bonum, quia
illę non veniunt ex re,ſed ꝑꝑ rem in quo non habet locū iſta
2 l.patet ex d.l.poſſeſſio.§. & ſi poſſeſſio.de acq.poſ.† Quæro qđ
ſi procurator meus emat rem nomine meo an acquirat mihi
vtilem actionem ſine ceſſione ante traditionem rei, & ēt de
euictione?vr̃ dicendū ꝙ ſi ſoluat precium ex pecunia mea ac
quirat per hanc l.ſecus ſi de ſua,& ſic intelligiť l.poſſeſſio.§.&
ſi poſſeſſio ȷ̃.de acq. poſ.& ita vr̃ ibi ſentire Bar. ſed in ꝯriū ꝙ
indiſtincte acquirat vr̃ caſus in dicta l.Iulianus.§.ſi ꝓcurator.
in fi.ſm ſecundam lect.gl.ſed gl.ibi illam lect.non tenet & di-
cit iſtā eſſe q. Sabbatinam, & tenet indiſtincte ꝙ nō acquirat
niſi in ſubſidium,ſi procurator qui habet cedere eſſet abſens,
& ſic non poſſet compelli.ad cedendum ꝑ l.j.in fi.ȷ̃. de inſt.&
iſta placet. nec obſtat iſta l. ꝗa poſito ꝙ pretium ſit ſolutū de
pecunia mea,non tñ prouenit traditio ex illa pecunia,ſed ꝑꝑ
eam,& ſic non habet locū iſta l. vt eſt caſus in illa l.poſſeſſio.
quæ requirit ꝙ cedatur.Eſt ergo ſpāle qñ ex mādato vt s̃.eo.l.
in cauſæ.§.fi.vel qñ mihi pñti ſtipulatur, vt l.ſi procuratori. ȷ̃.
a de verb. obli. vt acquirať actio ſine ceſſione.[a] rr̃ ſecus niſi in
3 ſubſidium vt s̃.dixi & hic in gl.fi. ¶†Vlt.quæritur qualiter de
beat eſſe cōcepta ſtipľo ad hoc vt habeat locum iſta lex, gl.2.
dicit quia debet ſtipulari ipſi dño,vel ſibi nomine domini. Pri-
mum.dictum poteſt ītelligi dupliciter. ſ. ꝙ ſtipuletur ipſi dño
concipiendo verba obligatiua, & ēt excuſatiua in perſonam
dñi,puta promittis dño meo dare x.& tunc gl.non diceret ve
rum,quia talis ſtipulatio eſſet ipſo iure nulla per l.quæcunq;
gerimus.ȷ̃.de act.& obl.& per l.eum qui §.Iul.ȷ̃. de conſtit.pe-
cu.Secundo pōt intelligi ꝙ verba obligatiua concipiuntur in
perſonam ſuam, & executiua in perſonam dñi,vt promittis,
mihi dare domino meo? & tunc bene dicit glo.& in hoc ca-
ſu habet locum proprie iſta lex licet regula ſit in cōtrarium
ꝙ requiratur ceſſio. Sed ꝯ ꝙ nec tunc valeat niſi interſit ſtipu
lātis pecuniariter illi ſolui,vt l.ſtipulatio iſta.§.alteri,& §.ſi qs
inſulam.ȷ̃.de verb.obl. Sol.ibi in extraneo qui non ſtipulareť
tanq̃ procurator,tunc non valet & ſi obligatiua verba conci
piat in ſuam perſonam, executiua in perſonam alterius niſi
ſua interſit.ſed quando ſtipulatur, vt ꝓcurator,nō requiritur,
ꝙ alteri interſit,ideſt,ꝙ ſentiat vtilitatem,ꝙ ſoluat dño,nam
eo ipſo vr̃ ſentire commodum qñ officium ſuum adimplet,
vt no.in l.omnib.infra de præt.ſtip. tene menti hoc qñ ſtipula
ris alteri ſi vis ꝙ valeat,concipias verba promiſſiua in tuam ꝑ
ſonam,& executiua in perſonā illius cui ſtipulaueris procura
torio nomine & ſi non eſſes procurator, ille ratum habendo
reconciliat actum, ſed ſi ſimpliciter ſtipulareris,nō valeret ni
ſi vtilitatē ex hoc ſentires,& ſic nec cedere poſſes. Secundum
dictum gl.qñ ſtipulatur ſibi noīe dñi.ſ.concipiendo verba ꝓ-
miſſiua,& executiua in ſuam ꝑſonam non dñi,ſine dubio va
let ſtip.vt no.gl.quæ ſꝑ allegatur in illa l.huiuſmodi.in prin.ȷ̃.
de leg.j.tñ puto ꝙ tunc iſta lex ñ hēret locū ut q̄ratur vtilis ſi
ne ceſſione immo q̄riť ipſi ꝓcuratori poſtq̃ perſona dñi fuit à
ſtipľone excluſa ēt ſi ſtipuletur ex re dñi,& erit neceſſaria ceſ-
4 ſio, cœtera circa iſtum articulum vide ꝑ Barto.†in d.l.ſtipula
tio iſta §.ſi ſtipuler.In tutore aūt & curatore vel alio legitimo
adminiſtratore non refert qualiter verba ſint concepta, vel ĩ
quem immo in omnib.caſib. prædictis ſi ſtipulentur in nego-
cio pertinente ad illum cuius negotia adminiſtrent, vel ſtipu
lentur tanq̃ adminiſtratores,& tunc acquirunt illi vtilitatem
ſine ceſſione, vt l. eum qui §. & ſi actori. ȷ̃. de conſti.pecu.&
idem hodie in patre ſtipulante in aduētitiis cum ſit legitimus
adminiſtrator,vt nota.ȷ̃.de pign.l.ſi legati.in ſeruo vero vel fi-
lio ſitr̃ non refert qualiter verba cōcipiantur, quia ſꝑ eſt vali
da ſtipulatio,tamen in hoc plus quia acquirunt directam illi
in cuius ſunt poteſtate.vt d.l.cum qui in fi. cum l.ſeq.

ADDITIO.

a ¶Sine ceſſione.Adde vt per Lud.Ro.conſi.lxxxvi.& qualiter ſint concipienda verba cum procu.ſtipulatur,vide Bar.cōſi.xxxxviij.& vide quod voluit Lud. Rom.conſi.412.

LEX LXIX.

1 PAulus reſpondit.¶†Et intellige hāc
l.qñ lis erat conte.
per procuratorem, & ſic non poterat eum reuo-
a care ſi habet ipſum ſuſpectum.[a] poteſt tñ adeſſe ĩ
ſingulis actib.ſed ſi non eſſet conteſtata,poteſt ipſum reuoca
re.ad quid autem poſſit agere ille qui abeſt. dic vt no.in l.ſi ſu
ſpecta.ȷ̃.de inoſ.teſt.in gl.& extra eo.c.2.in fi. & dixi. s̃.e.l.ante
litem.cum ſeq.& no.in legib.C.hic allegatis in gl.

ADDITIO.

a ¶Suſpectū.Dic quod procu.pōt reuocari vel ꝑꝑ inimicitiam cum dño exortam,vel amicitiam,& affinitatem cū aduerſario contractam,vt in l.poſt litē. hoc tit.ſed an in hac petitione reuocationis procuratoris ob cās dictas debeat ſeruari ſolennitas iudiciorum? dic quod non vt eſt gl. ſingularis in l. cauſæ.§.hoc autem.ſupra eo.in verbo mutandi.

LEX LXX.

1 *Procurator in rem ſuam ex cauſa lucratiua tenetur defendere dominum in cauſa reconuentionis.*
2 *Iſta lex quod non ſit correcta per auth.minoris debitor. C. qui pe.tut.*
3 *Si debitor vel creditor pupilli pupillo detur tutor, nō valet datio vel decretum, & quid ſi eſt teſtamentarius, & nu.2.*
4 *Si detur de facto, & de facto adminiſtrat, & erat creditor an cadat a iure ſuo.*

1 PAter filio. † Procurator in rem ſuam ex
cauſa lucratiua tenetur defende
re dominum in cā reconuentionis.h.d.in effectu
& concordat ſupra eo.l.ſeruum quoque. §.fi. ſed
in alio videtur diſcordare, quia ibi dicitur ꝙ qñ effectus eſt
procurator ex neceſſitate non tetur dominum defendere, &
tñ hic erat factus ex neceſſitate. Sed rñde ut hic in gl.quę inci
pit immo.quia verum eſt ꝙ fuerat neceſſitas in perſona hære
dis grauati,ſed in perſona teſtōris fuit mera liberalitas, & ſic
habuit originem liberalem non neceſſariam,& hoc attendi-
tur. In tex.ibi adminſtrata tutela,ex qua adminiſtratione ef-
fectus eſt debitor ipſius pupilli in centum, & ſic erat debitor
in vna manu,& creditor ex contractu paterno in alia manu.
¶In tex.ibi eique mandatæ ſunt actiones,pondera hoc,& ſic
fideicommiſſarius intendebat directam actionem ſibi ceſſā
& exercitium directę & per conſequens agebat procuratorio
nomine hæredis cedentis, ut l. ſi quis in rem.ſupra eo.merito
tenetur ipſum hæredem defendere, ſed certe ēt ſine ceſſione
competit ſibi vtilis, vt l.legato nominis C.de legat.& ſi illam
intentaret,ſuo noīe ageret non ꝓcuratorio vt no. s̃.eo.l.ꝓcu-
rator in rem ſuam. & ideo nō tenereť hæredem defendere,vt
no.in d.l.ſi quis in rem ſuam in prima gl. fatue ergo facit ſibi
cedi,& intētat actionē ceſſam poſt quam ſine ea pōt proprio
2 nomine agere,& eſt melioris conditionis.¶†Pro declaratio-
ne primæ gloſ. quæritur de tribus. Primo vtrum iſta l.ſit corre
cta per auth.minoris debitor.C.qui da.tu.poſ.inquantum hic
dr̃,ꝙ iſte teſtator dedit tutorem iſtum Sempronium ſuū cre-
ditorem cum ibi dicatur, ꝙ debitor uel creditor pupilli non
poſſit eſſe eius tutor. & iſte erat futurus creditor pupilli tanq̃
hæredis.in hoc br̃ dicas,ꝙ non eſt correcta. ꝗa illa auth. loqť
& debet intelligi in tutore datiuo, vel legitimo in quib.adeſt
iuſpicio,ſi eſt debitor,vel creditor pupilli non aūt in teſtamē
tario cuius ꝑſonam pr̃ cēſetur approbaſſe. vnde de fide ipſius
non eſt dubitandum. hoc tñ verum,ſi pr̃ ſciebat ipſum debi-
torem,vel creditorē,ignorans.n.non cenſetur remittere.l.ath
lectæ.§.dat remiſſionem.ȷ̃.de excu.tut.& hæc eſt ſñia Doct.qc
3 quid gl.hic dicit.† Secundo dubitať in tutore datiuo,uel legi-
timo in q̄b.loquitur ĩ auth.illa, an valeat datio mero iure,vł
decretum?gl.hic vr̃ tenere,ꝙ non,qñ ſcit ſe eſſe debitorem,vł
creditorem,ſecus qñ ignorat.Tu dic,ꝙ ēt ſi ignorat,nō valet
quia contra diſpoſitionem illius auth.cui iudex non pōt de-
rogare,& ꝗa erratur in facti cā,ideo datio eſt ſubreptitia, vt l.
tutor petitus.& l. Seiæ egreſſæ ȷ̃. de tuto & curator.da.ab his
4 †Tertio quæritur ſi detur facto,& de facto adminiſtrat an ca-
dat a iure ſuo ſi erat creditor? & in hoc diſtingue, aut igno-
rabat,& tunc non cadit,aut ſciebat,& tunc ſi non tacuit,idē,
quia non eſt in dolo.ſecus ſi tacuit,quia tunc vr̃ acceptaſſe,vt
prædam faceret,ut in l.eas.ȷ̃.de tutor.& ſic intelligatur illa au
th.& in corpore vnde ſumitur,ut hi qui ſe obl. & dic vt no.ȷ̃.
de admi.tut.l.propter litem in prin.

LEX LXXI.

1 *Lex iſta quomodo intelligatur.*
2 *Excuſator ſi allegauit iuſtam cauſam abſentiæ rei, & iudex ea non obſtāte proc edat, ꝓceſſus eſt ipſo iure nullus ſed ſi ignoraſſet cauſas, valeret & reſtitueretur ille in integrum.*

Abſens

1 ABſens reus. † Intellige hanc l.qn̄ habebat
neceſſe cōparere pſonaliter,&
tunc ſi eſt impeditus,ſufficit ꝙ mittat ad allegādū
cās abſentiæ,ſi aūt poterat cōparere p pcuratorē,
non excuſatur mittēdo excuſatorem,quia eo mō poterat p-
curatorē mittere caſus eſt in c. cum dilecta.extra de dolo &
cont.& no.in Spe.de excu.circa prin.& aduerte ꝙ aut vult al-
legare cauſas abſentiæ ↄ̨ſiſtentes in facto, vt q̨a erat infirmus
vel detentus,aut ēt in iure,vt quia locus ad quem citabat̄ nō
erat ſibi tutus,vel quia iudex non erat competens.ſi .n.habe-
ret mandatum pōt oēs dictas cauſas allegare, ſed ſi non hr̄et
mādatū,non poſſet allegare niſi cās facti,non iuris:q̨a igno-
rat̄ an abſens vellet vti illis excuſationib.vel non ſed qn̄ eſt ī-
2 peditus.de acc. † effectus aūt iſtius allegationis eſt,q̨a ſi iudex
procedat non obſtantib.cauſis allegatis,proceſſus eſt ipſo iu-
re nullus:ſed ſi ignoraſſet cauſas valet, & reſtituetur ille ī in-
tegrum,vt l.quæſitum.cum ibi no.ſ̃.de re iudi.

LEX LXXII.

1 *Dominiū, & poſſeſſio acquiritur domino per procuratorem ex traditione ei facta nomine domini,& quæ alia ei acquirantur ſine ceſſione.& n.1.*

1 PEr procuratorem. ¶ † Procurator
regulariter nō pt
domino acquirere actionem ſine ceſſione:ſed bn̄
pōt eam quæſitam conſeruare interrumpendo p̄-
ſcriptionem, vel actum faciendo, qui tendat ad conſeruatio-
nem iuris quæſiti,ēt ſi pp illū actum veniat noua actio acqui-
2 renda non ex illo, ſed ex mora vel culpa aduerſarii pp actū,
h.d.tex.cū gl. ¶In tex.non ſemper acq̄rimus actiones, ſupple
ſine ceſſione.q. d.in quibuſdam caſib.bene acquirimus. ſ. e.l.
qđ procu.ex re cum ibi no.dn̄ium, & poſſeſſionem ſemp ac-
quirimus ex traditione eis facta nomine noſtro,vt l.poſſeſſio.
§.& ſi poſſeſſio.ſ̃.de acq.poſ.& C.e.ti.l. per pcuratorē.rō col-
ligitur ex l.ea quæ ciuiliter.ſ̃.de acq.re.do.q̨a traditio eſt actus
naturalis ex quo facilius acq̄rimus q̄ ſolis verbis q̄ ſunt actus
ciuiles.¶In tex.ibi ↄuenias.ſ.in actione tēporali de ſui natura,
vt ſunt actiones p̄toriæ pœnales,vel q̄ ſunt p̄ter iuris regulas,
vt inſt.de perpe.& temp.actio nam pperuant̄ p īterruptionē,
qđ dic vt l.fi.in prin.ſ̃.de eo per quem fa.eſt.¶In tex.ibi nouū
opus fieri.ſ.quod fiebat ↄ̄ debitam ſeruitutem nam conſerua-
tur ſeruitus,& actio competens p eo. ſ.ↄfeſſoria.& ēt adiicit̄
noua forma agendi ſ.interdictum qđ vi aut clā ad ædificuum
demoliendum ſi ↄ̄ fiat.& ſi dicat̄ hæc eſt noua actio, ergo nō
pōt nobis acqu.vt in prin.iſtius l.hoc eſt verum in actione no
ua quæ non tendit ad conſeruationem veteris, & quæ oritur
ex facto procuratoris .ſed iſta tendit ad conſeruationem ve-
teris,nec oritur ex facto proc.ſed ex dolo aduerſarii ædificātis
ↄ̄ phibitionem,licet orit̄ pp factum procuratoris,& hoc ītē-
dit ſi.& adde l.ſi quis ſolutioni.§.mora.ſ̃.de vſu.vbi hoc decla
ratur in ver.nec hic.& in l.3.§.j.quod vi aut clam.

LEX LXXIII.

1 *Debitor qui eſt in mora ſoluendi, quando non teneatur litem conteſtari, nec iudicium ſuſcipere.*
2 *Debitor non euitabit iudicium propter moram commiſſam extra iudicium licet offerat ſolutionem ante lit. cont.& quid ſi offerat expenſas factas a creditore poſt & propter moram.*
3 *Procuratio moræ regulariter non admittitur niſi refuſo intereſſe.*
4 *Creditor antequā moueat iudiciū, quare dēat prius interpellare debitorē.*
5 *Qui vult ſe liberare pro euitando aliquod periculum in futurum nec ſit perſona legitima quæ recipiat quem modum ſeruare debeat.*
6 *Per confeſſionem factam ad libellum inducitur litis conteſtatio niſi vltra confeſſionem offeratur ſolutio,vel niſi fiat non animo litem conteſtandi.& quid ſi ei fiat præceptum de ſoluendo.*
7 *Præſumendum eſt contra illum qui interpellatus non ſoluit & poſtea cū non eſt qui recipiat offert vt oblatio ſibi non proſit.*
8 *Creditor ſi pecuniam oblatā nolit recipere & poſtea debitorē ſoluere non valēte interpellat,nō pdeſt ſibi īterpellatio nec đbitorē ī mora ↄ̨ſtituit.*
9 *Pauperi parcitur ſi interpellatus nō ſoluat vt non conſtituatur in mora uel in culpa,& an difficultas ſoluendi excuſet quē ad mora vel ab excommunicatione.*
10 *Confeſſus in iudicio maleficium famoſum quod efficiatur infamis ac ſi eſſet condemnatus.& quid ſi offerat ſolutionem.*
11 *Delegatus etiam poſt lit.cont.non efficitur dominus,ſed poteſt impartiri ſuū officium ita in his quæ emergunt ante lit.cont.ſicut poſt.*
12 *Quando offertur ſolutio ante ſententiam,& ſequitur abſolutio ab obſeruatione iudicii,& quod iſta abſolutio ſit interlocutoria.*

1 SI reus paratus. †Licet debitor fuerit in
mora ſoluendi, ſi tamē
offert ſe ſoluturū ante lit.cōt.nō cogit̄ eā ↄteſtari
nec iudiciū ſuſcipere.ſi vero poſt non dēt condē-
nari,ſed abſolui ab obſeruatione iudicii.& ſi nō
eſt pſona quę poſſit recipere,dēt conſignari, & deponi offic.
iu dicis.h.d.iſta l.ſingulariſſima quæ ſemp allegat̄,intellige tn̄,
a de obligatione rei nō verbali[a] tantum,debet.n.portare pecu-
niam ſecū,nec ſufficit dicere ſuum paratus ſoluere.l.p̄tor.§.ſi
quis paratus.ſ̃.de oper.nou.nū.debet etiā numerare corā iudi
ce,nec portare in marſupio, quia pōt ignorare an ſit tota pe-
2 cunia,an ēt ſit ↄ̨grua, vt no.in l.cū ſeruus.ſ̃.de cōdi.& de.†Itē
intellige qn̄ nō intereſt actoris vt pcedat̄ ad iudiciū facta ſolu
tione.ſecus ſi ſua intereſſet ꝙ perueniret ad ſententiam per l.
vtiq;.ſ̃.de rei vendi.& ſi aliter intereſſet,puta quia pp moram
cōmiſſam extra iudicium creditor habuit neceſſe recolligere
inſtr̄m debiti,& ↄ̨ducere pcuratorē, aduocatū quod non fe-
ciſſet ſi debitor ſoluiſſet,tunc non euitabit iudiciū niſi refun-
3 dat illas expenſas,†ſicut nec rr̄ admittit̄ moræ purgatio niſi,
refuſo intereſſe l.ſi cū dies in fi.cum l. ſeq. ſ̃.de arbi.& ita not.
Gul.de Cu.C.e.l.edita.ſed ſi non fuiſſet in mora extra iudiciū
4 nō teneret̄ illas expēſas refundere.†& pp hoc nō debet eē cre
ditor pmus ad iudiciū mouēdum, ſed debet prius interpellare
debitorē vt ſ̃.de ſerui.vrb.p̄di.l.quidā Iberus.C.de pig.l.ſi debi
tores. C. de obſequiis p̄rono præ.l.ſi manumiſſori.Item ibi p-
curatore agente.ſupple qui erat ↄſtitutus ſolū ad agēdū,& ſic
non poterat ſoľonē recidere.vt l.hoc iure.ſ̃. de ſol. nec ēt erat
pn̄s dn̄s qui poſſet eā recipere,& iōreus vr̄ excuſandus a iudi
cio,vt nō cōpellat̄ ipſum ſuſcipere, q̨a eēt iniquū poſtq̄ vult
ſoluere maxime ſi actio eſſet famoſa.quia efficeret̄ infamis ſi
ↄdēnaret̄:ſed ſi nō ↄdēnaret̄, nō eēt infamis.vnde eēt iniquū
cū nō ſit in culpa ꝙ cogat̄ ſubire ↄdemnationē. Sir̄ vr̄ excu-
ſandus à ſoľone poſtq̄ nō erat qui reciperet,vt ſ̃.de vſu.l.cum
quidā.§.ſi pupillo.& l.pecuniæ.in fi.ſed in ↄ̄riū ꝙ immo videa
tur fuiſſe in culpa ſi fuit requiſitus à dn̄o pn̄te vt ſolueret, &
ſoluere noluit, pp qđ dn̄s dimiſſo pcuratore ad agēdū ſe ab-
ſentauit.nihil.n.eſt ꝙ imputet̄ dn̄o,ſed illi potius. vnde vr̄ co-
gēdus ſuſcipere iudiciū & ſubire ↄdēnationē, & cum dn̄s po-
ſtea reuertet̄ ſibi ſoluat. Tn̄ iuriſcō.determinat cum diſtinctio
ne,ſeu eligit mediam viam,videlicet,ꝙ excuſet̄ a ſuſceptione
iudicii,& ↄdēnatione,nō tn̄ a ſoľone.& dū dr̄ nō ē q̨ recipiat
rn̄deo quod per iudicē debet puideri,& pecunia debet depo-
ni penes ædem ſacrā, vel ſcđm ꝙ iudici videbitur,puta penes
quēdam cāpſorē ſiue offerat̄ ante lit.cōt.ſiue poſt.Forte enim
cum fuit interpellatus a dn̄o non habebat pecuniā in prōptu
nec obſt.illi.l.pecuniæ funebris.& l.cū quidā.§.ſi pupillo,quia
loquūtur in eo qui nunq̄ fuit interpellatus,nec vnq̄ fuit ī mo
ra, quo caſu ſi non eſt qui recipiat a mora futura liberatur,
5 nec cogit̄ exburſare pecuniā †ſi tn̄ vult liberari pro euitando
aliquod periculum in futurum poterit adhuc modum datū
hic tenere.ſ.adire iudicē, & offerre pecuniam,& facere eam
cōſignare & deponi vt l.mulier fundos.ſ̃. de l.cōmiſſ.vbi text.
notab.iuncta l.obſignatione.C. de ſol.qđ maxime videtur eē
neceſſarium qn̄ eſſet obligatus ad certā diem ſub aliqua pœ-
na,nā adueniente die īcideret in pœnā niſi ſic obtuliſſet,licet
nō eſſet qui reciperet,vt clare patet ex illa l.mulier fundos.ſi
cut.ſ.de verb.ob.l.ad diem.ↄſiliū ergo eſt ꝙ nō offerat,nec de
ponat per ſe, ſed iudice mediante per hanc l.notabilem, ſm
6 quam pōt intelligi illa l.mulier. ¶ †In tex.ibi nam iniquū eſt
per iſtum tex.quidam reprehēdunt gl.quæ eſt in l.j.C.de lit.ↄt.
quæ dicit ꝙ per cōfeſſionem factam ad libellū inducit̄ ↄ̨te.li-
tis.dicunt.n.ꝙ immo euitat̄ litis cōt.vt hic Bar.dicit eos male
dicere,q̨a loquit̄ in illo dūtaxat ↄ̨fitet̄ debitum vnde poſtq̄ eſt
datus libellus niſi dicat ſe ↄfiteri non aīo litem cōt.cenſet̄ lis
cōteſt.& hoc vult illa gl.& bene ſed ſi hoc diceret, vel nō eēt
datus libellus non induceret̄ lit.cont.ſi fieret ſibi p̄ceptum de
ſoluēdo.& ſic loquit̄.l.ſi debitori.ſ̃.de iud.in p̄cedenti vero ca
ſu pcedit̄ in cā, & ↄdēnat̄ diffinitiue.p̄ceptū vero de ſoluēdo
nō eſt ſn̄ia diffinitiua,ſed interlocutoria.iſte āt tex.loq̄t̄ in eo
qui ↄfitet̄, & vltra hoc offert ſoľonē. Tunc fateor ꝙ non indu
7 cit̄ cōt.immo euitat̄ vt hic. ¶†In tex.ibi q̨ præſente domino.
not.p̄ſumēdū eē ↄ̄ illū qui interpellatus nō ſoluit, & poſtea,
cū nō eſt q̨ recipiat,offert vt oblatio ſibi nō pſit, quaſi videat̄
8 doloſe feciſſe,quod nota,ſic ecōuerſo ſi creditor † pecuniam
oblatam noluit recipere,& poſtea debitorē ſoluere nō valen-
tē interpellat,non pdeſt ſibi interpellatio nec debitorē ī mo-
b ra cōſtituit tanq̄ dolo verſatus ſit.[b] vt ſ̃.de act.empt.l.ſi p emp.
in fi.& ibi eſt glo.ord.notabilis. & ſ̃.de peri. & comm.rei ven.
l.illud.in ver.oīa ītegra,&c.¶In tex.ibi facultates nō habuit.
No.

ADDITIONES.

a ¶ Verbali.Operatur tamen verbalis cum ille cui offertur recuſat vt voluit Fulg. conſi.202.de oblatione & eius effectu vide per eundem conſi.139.& conſi.223.Anc.conſi.80.& an quo ad purgationē morę ſufficiat oblatio verbalis?vide per Fran.Aret.conſi.143.

b *Dolo verſatus.Imo.non vr̄ in dolo qui ſuum petit,cum nec iniuriam facit qui ſuo iure vtitur,iō pœnam pati non dēt.vnde fit vt illa l.ſi per emptorem.§.1.ff.de act.emp.aliter intelligi debeat & ibi gl.placet Pau.de Caſt.Et in hoc caſu creditor licet in mora fuerit recipiendi ſi interpellat debitorē moroſum facit vltima.n.mora nocet.l.ſi forum.§.1.de verb.ob.debet.n.prudens & cautus eſſe debitor vt prōptas ſp hēat pecunias quas ēt inuito creditore cōſignare pōt & ſic oīno liberari.l.acceptū.C.đ vſur.l.ſi reſiduū.& l.ſi priuſq̄.C.đ diſtr.pig.

9 Not. † hic quod parcitur pauperi ſi interpellatus non ſoluat,
vt non conſtituatur in mora vel in culpa, quod an ſit verum
dic vt no. in l. qđ te. ĩ. ſi cer. pet. & ĩ. de verb. obl. l. continuus. §.
illud vbi plene ꝑ Bar. in illo articulo an difficultas ſoluēdi ex-
cuſet quem a mora. & adde ꝙ no. Inn. in c. i. de of. leg. vbi dicit
a ꝙ excuſat ab excōmunicatione,[a] & ſi ſit excommunicatus ni
ſi ſoluerit intra menſem, licet aliqñ intra mēſem potuerit ſol
uere, ſi tñ circa fin. non poſſet ſoluere, & in malitia non fuit,
excuſat̄ a mora quę requirit dolum, ēt ſi ꝯſenſit excōicari, qa
excōicatio non debet infligi ex pacto, ſed ex delicto. ſupra de
10 pactis. l. ſi vnus §. pactus. ver. ſed & ſi pactum. ¶ † In tex. ibi, ſi
& famoſa ſit actio. per iſtum tex. reprehendunt quidam gl. q̄
eſt in l. ictus fuſtium ĩ. de infa. quæ dicit ꝙ ↄfeſſus maleficium
famoſum efficitur infamis, ac ſi eſſet ꝯdemnatus ſi ↄfitetur ĩ
iudicio: qa ↄfeſſio tunc pro ↄdemnatione hr̄, vt C. de confeſ. l.
vnica. ipſi dicunt ꝯ̄rium ꝑ hūc tex. qa immo euitatur infamia
ſed male dicunt, qa hic loquitur in eo qui ↄfitetur, & ēt ſolu-
tionem offert. ſed gl. illa loquitur in eo qui non offert, ſed ſo-
lum ↄfitetur. Item per iſtum tex. officiales in ſyndicatu qñ ve
niunt ꝯdemnandi pro aliqua barataria vł furto vel debito vt
euitent infamiā iuris vel facti offerūt ſolutionem, & poſtea
faciunt ſe abſolui, quæ oblatio debet admitti ꝑ ſyndicos, alias
facerent ſibi iniuſtitiam, & tenerent̄ ipſi nihilominus, & cō-
demnarentur ꝑ hunc tex. notabilem. ¶ In tex. ibi ædem ſacrā,
ſupple vel alibi ꝓut iudici videbitur, vt C. de vſu. l. acceptam.
11 ¶ † In fi. tex. ibi ꝙ ſi lis cōteſta. eſt gl. non bene intelligit iſtum
tex. nam vult ꝙ intentio iuriſcon. velit ꝙ ſit facere dr̄iam in-
ter iudicem ordinarium, & delegatum, vt iudex ordinarius
poſsit facere fieri depoſitum, ēt ante litem ꝯteſta. ſed delegat[9]
non niſi poſt lit. cont. quaſi prius nō ſit dñs litis, ſed poſtea ef-
ficiat̄ dñs. Iſte ſenſus non eſt verus, quia nec poſt efficitur dñs
licet ſecus in procuratore, vt ĩ. de iud. l. iudicium. vbi poteſt re-
uocari, qđ non eſſet, ſi eſſet effectus dñs ſicut nec procurator,
& hoc no. gl. ſ̄. eo. l. poſt litem. in gl. 2. quæ incipit, ſed quare. ꝓ
pterea iudex delegatus ita pōt impartiri ſuum officium ĩ his
quæ emergunt ante litem conte. ſicut poſt, nam pōt facere ci-
tari item compellere ad rñdendum interrogatoriis pertinen-
tibus ad præparationem iudiciorum, & ſic de ſimilibus, vt pa
tet ex notatis in Spe. de offi. iud. §. deſeruit. ver. ſed quęrit̄. cum
ſequenti. dic ergo ꝙ alia eſt intentio literę, videlicet vt ad offi-
cium iudicis tam ordinarii q̄ delegati pertineat recipere obla
tionem p̄dictam, & facere fieri depoſitum ſiue fiat ante litem
cont. ad euitandum ꝯteſtationem, vt ſ̄. ſiue poſt litem ꝯteſt.
ad euitandum ꝯdemnationem ut hic, & ad faciendū ſe abſol
uere ab obſeruatione iudicii, vt Inſt. de perpe. & tēp. actio. §. fi.
12 vbi omnia iudicia ſunt abſolutoria, † ſ. ſi offeratur ſolutio
ante ſententiam, & iſta abſolutio ab obſeruatione iudicii eſt
interlocutoria. no. in ſimili infra ſi ſeruit. vend. in l. & earum
in gl. ſuper verbo abſoluetur.

ADDIDIO.

a ¶ Excommunicatione. Adde O d. conſi. 277. per Lud Ro. conſi 87.

LEX LXXIIII.

1 NEc ciuitatis. † No. ꝙ ſicut tutor & cura
tor ante litem conteſta. non[a]
a poſſunt cōſtituere procuratorem.[a] vt l. neque. C. e.
ita nec actor ciuitatis qui eſt legitimus adminiſtra
tor ſicut ille. Videbatur forte ↄrium quaſi maiorem auctorita
tem debeat habere, quia gerit negocium publicum auctorita
te, & vtilitate, ſed illi priuatū quo ad vtilitatem licet publicū
auctoritate, & hoc colligitur hic.

ADDITIO.

a ¶ Procuratorem. Sed an iudex dando tutorem uel curatorem poſsit illi dare po
teſtatem conſtituendi procuratorem ante lit. cont. D. de Rota concluſionib. ſuis
hoc tit. tenent quod nō, quia licet ſit datus a iudice tñ poteſtatem recipit a iure
quod ius non permittit ante lit. cont. procuratorem conſtituere.

LEX LXXV.

*1 Deſenſor emptoris petens a uenditore quod defendat, tenetur ei de rato ca
uere ſi de mandato non conſtat.*

*2 Caſus in quo vnus defenſor cauet alteri defenſori, & caſus in quo defenſor
cauet de rato.*

*3 Habens mandatum ad defendendum cenſetur illud habere ad omne illud,
quod ad talem defenſionem pertineat.*

*4 Forma denunciandi venditori vt veniat ad defendendum. & an ſufficiat
quod cauſæ aſſiſtat, nec cauſam in ſe totaliter ſuſcipiat.*

*5 Non ſufficit venditorem ſcire litem motam, niſi ſibi denuncietur ad hoc
vt teneatur cauſam defendere ſuis expenſis. & nu. 11.*

*6 Emptor cui mota eſt lis & fecit expenſas in ea, ſi non recuperauit ab eo q
litem mouit, poteſt eas recuperare a venditore ſi fuit requiſitus ut ueni
ret ad cauſa defendendendum. & nu. 11.*

*7 Emptor quādo denunciat venditori litem motam debet ſibi mittere copiā
libelli contra ipſum porrecti, & etiam totius proceſſus.*

*8 Cautio rati ſicut præſtatur in iudicio, ita & in denūciatione quæ ſit extra
iudicium per aliquem qui aſſerat ſe procuratorem alterius, ſi dubitatur
de illius mandato, & quando idem in negotiorum geſtore.*

*9 Venditor ſi defendat emptorem abſentem in cauſa euictionis & ſuccūbat,
poteſt rem reſtituere euincenti.*

*10 Emptor non tenetur habere ratum id quod venditor fecit ſi non dederat ſi
bi mandatum. & nu. 2.*

*11 Venditor ſicut tenetur defendere emptorem quando ipſe emptor conueni-
tur, ita & ſi agat quia cecidit a poſſeſſione & peruenit ad alium.*

*12 Notarii quod apponāt in inſtr̄is venditionū quod venditor promittit d̄fen
dere & disbrigare, & q̄cunq; lis mouebitur emptori ipſam in ſe ſuſci-
pere & defendere propriis ſumptib. & expenſis ad euitandū opiniones.*

*13 Venditor cum defendit emptorem in cauſa euictionis licet videatur agere
cauſam propriam & ſic defendit vt procurator in rē ſuam, tamen quod
tenetur præſtare ſatiſdationem de iudicato ſoluendo.*

1 QVi abſentem. ¶ † Defenſor emptoris
petens a venditore ꝙ de-
fēdat, tenetur ei de rato cauere ſi de mandato nō
2 cōſtat. h. d. notabiliter † & ſic eſt caſus in quo vnus
defenſor cauet alteri defenſori. Item hic eſt caſus in quo de-
fenſor cauet de rato, licet rł̄r ſecus vt ſ̄. e. l. non cogendū. §. fi.
3 ¶ † In tex. ibi defendebat, cum mandato vel ſine non tñ de ip
ſo ꝯſtabat, cum. n. alias haberet mandatum ad defendendum
cenſeret̄ habere ad omne aliud, qđ defenſionē ↄtingat, & ſic
ad denunciandum venditori, ꝙ veniat ad defendendum, ut l.
4 ad rem mobilem. & l. ad legatum. ¶ † In tex. ibi a vēditore fun
di ut ab eo defenderet̄. Not. formam denunciandi. ſ. vt veniat
ad defendēdum. ſic ĩ. de euict. l. ſi pl[9]. §. mota. & extra de emp.
& ven. c. fi. vel ad aſſiſtendum cauſæ. vt C. de peric. & cōmmo.
rei vend. l. pe. & C. de euic. l. empt. actio. & l. ſi parentes. & ad ip
ſam cauſam inſtruendam monumentis & teſtb. vt no. in Spe.
de emp. & vē. §. fi. ver. forma aūt & ſi requiritur primo modo.
a ꝙ veniat ad defendēdum ſufficere ꝙ cauſæ aſſiſtere,[a] nec co-
geret̄ ipſam totaliter in ſe ſuſcipere vel transferre ꝑ iura. ſ̄. alle
gata ſm̄ Bal. qđ no. etiam Ang. hic niſi in inſtr̄o vēditionis di
ceretur ꝯ̄rium. iō notarii vt plurimum ponūt ꝙ promiſit vē-
ditor mota cauſa euictionis totam litem ĩ ſe ſuſcipere & dfen
5 dere. ¶ † Ex prædictis no. ſm̄ Bar. ꝙ non ſufficit vēditorē ſcire
litem motam emptori niſi ſibi denunciet̄, qa denūciatio nō
fit ſolum vt ipſe ſciat (quo caſu ſcienti non eſſet fienda. vt ĩ. đ
act. emp. l. i. in fi.) ſed fit vt aliquid faciat, quo caſu potius eſt re
quiſitio q̄ denunciatio. & debet fieri ēt ſcienti vt l. denūciaſſe
in prin. ĩ. de adul. & ita determinat ibi Bar. & ēt hic reprehen-
dendo gl. quæ eſt ĩ l. emptor. C. de euic. quæ voluit ꝯ̄riū. Hoc
idem determinatur ꝑ Io. An. in addi. Spe. in d. §. fi. vbi dicit Io.
And. ſe mirari ꝙ Doc. ſcribentes de hoc non perpenderunt, &
forte Bar. habuit ab eo. ſed Bal. & ēt Ang. in l. ex ca. ĩ. iud. ſol. vi
dentur dicere, ꝙ quantū ad hoc, vt vēditor arctetur ad veniē-
dum & defendendum cām ſuis expenſis, requiritur, vt requi-
ratur ad hoc, & niſi requireret̄ non teneret̄ ꝑ ſe venire ēt ſi ſci
ret. Et effectus huiuſmodi eſſet iſte, qa ſi poſtea emptor obti-
neret in cā, non poſſet venditor recuperare expenſas quas nō
recuperauit ab aduerſario, poſtquā res non eſt euicta, & ipſe
fuit requiſitus vt defenderet, & ita ſaluari pōt gl. in l. vendito
res. ĩ. de verb. obl. q̄ h. d. ſed qñ ad ꝯſeruandū ſibi ius agēdi de
euictione ſi res euincat̄ non expedit ꝙ illi denūciet̄ ſi ſciebat
litē motā. & ſi ignorabat ſufficit denūtiare ſibi litē motā, ab
ſque eo ꝙ requirat vt veniat ad defendendū. & audiui a Bald.
dicente ꝙ iſta erat ipſa veritas & ſic ipſum concordari cū gl. q̄
6 eſt in d. l. emptor. ¶ † Ex hoc apparet ſo. alterius dubii qđ fit a
gl. ſ. an emptor cui ſit mota lis, & fecit expenſas in ea ſi nō re-
cuperauit ab eo qui litem mouit an poſſit recuperare a vendi
tore? quā qōnē mouet gl. in d. l. venditores. & ibi tenet ꝙ ſic, ſi
res fuerit euicta, qa cū habuit regreſſum ſup principali. ſ. æſti-
mationē rei habet & ſup acceſſorio. ſed ſi non fuit euicta ſe-
cus, qa ceſſat dicta rō Bart. tenentis ꝙ ēt ſi non fuit euicta cū
teneat̄ venditor cām defendere vt hic, & ēt in ll. ſ̄. allegatis, ꝙ
intelligit̄ ſuis expēſis. Tu diſtinguere ex p̄dictis, ꝙ aut fuit req
ſitus vt veniret ad cām defendendū, & verū dicit Bar. aut non
fuit requiſitus, & verum dicit gl. ꝑ id qđ dicit Bal. & Ang. ſed
7 plus dicit Bar. in d. l. emp. C. de euic. † ꝙ emptor qñ denunciat
vēditori litē motē debet ſibi mittere copiā libelli ꝯ̄ ipſū por-
recti, & ēt totius ꝓceſſus, cū debeat ipſum facere certum de li-
te, nec aliter diceret̄ ipſum certificari. arg. C. q̄ res pig. obl. poſſ.
8 l. nomen. in verb. certior factus & ita practicatur. ¶ † In tex. ibi
de rato ſatiſdare debere. no. hic ꝙ ſicut in iudicio præſtat̄ cau-
tio rati, ita & in denunciatione, quæ fit extra iudicium per ali
quem, qui aſſerat ſe procuratorē alterius ſi dubitatur de man
dato illius, l. de pupillo, §. ſi procurator, ĩ. de oper. no. nun. nam
debes ſcire ꝙ ēt neg. geſt. quem conſtat non habere mandatū
poteſt interpellare debitorem, & ipſum conſtituit in mora, vt
l. ſi quis

ADDITIO.

a ¶ Aſsiſteret. In hac materia vide per Io. de Ana. conſil. 32. & conſil. 38. & ibi an
emptor teneatur denunciare primo venditori an ſecundo venditori cum per
plures manus res fuerit vendita.

l.ſi quis coloni.§.mora.ĵ. de vſu.certe ad hoc vt conſtituatur ĩ
mora requiritur,ꝙ caueat de rato ſi petatur per iſtum tex. alˀs
non conſtituitur niſi oſtendatur mandatum , qđ perpetuo te-
ne menti. Nam hic iſte venditor non cõſtituitur ĩ mora vel ĩ
culpa ex hac ĩtepellatione niſi de rato caueatur,& ſecuta eui
ctone non tenetur , acſi denunciatio facta non fuiſſet vt ĵ.de
euic.l.ſi fundo.§.fi. & iſte eſt effectus iſtius legis cum vtilitate,
9 q̃ colligi põt ex prædictis.¶†In fi.tex.ibi agenti reſtituerit no.
hic , ꝙ ſi venditor defendat emptorem abſentẽ in cã euictio-
10 nis,& ſuccũbat,põt rẽ reſtituere euĩcẽti. ¶†Itẽ no.ꝙ emptor
non tentur hẽre ratũ id qđ venditor fecit ſi non dederat ſibi
mandatũ, & ſic põt retractare venditionẽ.Videbaẽ ɔ̃rium cũ
ad ipſum venditorẽ videbaẽ principalr̃ periculũ pertinere, &
ſic ipſe vr̃ dñs huius litis potius q̃ emptor arg.ĵ.l.prox. ſed cer
te ẽt prætẽdit intereſſe, ꝙ ſibi res nõ auferatur potius q̃ agere
de euictione, & iõ requiritur ẽt eius mandatũ,vel ɔ̃ſenſus ad
a hoc vt* iudiciũ ſibi noceat.[a]¶†Vltimo no.in fi.ꝙ ſicut vendi
11 tor tenetur defendere emptorẽ qñ ipſe emptor conuenitur,
ita & ſi agat,qa cecidit a poſſeſſione,& peruenit ad aliũ. Nã
& tũc ſi ſuccumbat dr̃ res euinci,vt l.euicta.§.i.ĵ.de euic.ergo
iſta dr̃ cã euctionis, & per ɔ̃ñs venditor tenetur ipſum defen-
dere,caſus,eſt hic,qđ eſt no.ſm Doc.¶In gl. ibi vel meliꝰ So.
vr̃ eadẽ cũ p̃cedenti,iõ Frã.Accu.poſuit ſup hoc ver.hæc ver-
ba,vacat totũ hic.Tu dic ꝙ ñ ẽ eadẽ,nã.j.loq̃r de sũptib.j.litis
quos venditor defendendo facit de ſuo ſi emptor nõ habeat
ratum , qa cum ſñia lata pro euincente non noceat empto-
ri,iterũ poterit ſibi lit.mouere,& venditor tenebiẽ ipſum ite-
rum defendere ſuis expẽſis.poterit ergo dicere bene placet mi
hi ꝙ emptor non habuit ratum , qa ſi nõ põt agere ɔ̃ me de
euictione virtute illius iudicij tñ poterit agere virtute alterius
in quo poteris ſuccumbere,& in quo oportebit me iterum ip-
ſum defendere meis expẽſis dicit ergo reſtituas ſumptus quos
feci.nam ſi ſciuiſſem te habere mandatum non veniſſem ad
defendendum , qa ſciebam res non poſſe euinci virtute illius
iudicij, & ſic recupabit ab iſto defenſore,& fideiuſſorib.eius
ſtatim ꝙ emptor non habebit ratum,ẽt anteq̃ inchoeẽ nouũ
iudicium dictos ſumptus, & iſta placet . Secunda ſolutio põt
intelligi de ſumptib. fiendis in ſecunda lite cum ipſo, vt iterũ
defendat,& tunc non poſſet ipſos recuperare quouſq; ſint fa-
cti.& non placet hęc ſolo.nam ſufficit ꝙ poſſibile ſit iterũ li-
tem moueri,& ipſum teneri,& iterum ſumptus facere, vt ſic
poſſit recuperare primos quos cõſtat inaniter factos. ſed tenẽ
do ꝙ non recuperet primos,ſed debeat recuperare ſecundos
expectaẽ ꝙ fiant,& ſic multum ſtabit in pendenti qđ vr̃ iniu-
ſtum cum cõſtet primos factos inutiliter.¶In gl.ibi venditorẽ
teneri ad ſumptus litis.gl.voluit inducere ad q.de qua ſupra te
tigi ſed inductio nõ vr̃ bona,qa illa qõ loquitur qñ ſumptus,
fiunt per ipſum emptorem,qa venditor nõ venit ad defendẽ
dum,& dubitatur an poſſit recuperare a vẽditore ſicut recu-
perat priũ rei re euicta. in quo diſtingue vt ſ̃.dixi ꝙ ſi res euin
citur,ſine dubio recuperat tanq̃ intereſſe,& in hoc oẽs ɔcor-
dant,ſi vero obtinet fuerunt opiniones. ſed tu dic vt ſ̃.dixi ꝙ
ſi fuit requiſitus vt veniret ad defendẽdũ ſuis expenſis & ñ ve-
nit teneẽ , ſi nõ fuit requiſitus licet ſciuerit litẽ motã,vel ſibi
non fuerit notificata lis,nõ teneẽ q̃tuncunq; ſciret ius empto
ris eſſe ſaluũ in agẽdo de euictione ſm Bal.opinio.de qua ſu-
pra.Nos aut loquimur qñ venit venditor ad defendendum &
ipſos ſumptus fecit, vnde qd ad propoſitũ tñ ſuſtinendo gloſ.
qa iſte tex.innuit immo vult expreſſe ꝙ teneaẽ eos facere cũ
defendit emptorẽ,& ſi inaniter faceret recuperat ab illo q ca-
uit de rato vt ſ̃.dixi.ergo ſi requiſitus non facit ẽt ſi res nõ ſit
euicta,tenebiẽ eos reſtituere emptori & hoc mõ voluit glo.ĩ-
ducere iſtũ tex. & ſic non recuperat ex eo ꝙ res ſit euicta,ſed
12 ex eo ꝙ non defendit requiſitus.†Et pp hoc dubiũ,notarii in
inſtr̃is apponũt ꝙ venditor promittit defendere,& disbrigare
& qñcunq; lis mouebiẽ emptori, ipſam in ſe ſuſcipere & de-
fendere ꝓpriis ſumptib.& expenſis,ad euitandum iſtas opi.&
tunc eſt res clara.loquiẽ aũt iſta gl.tota qñ iſte venditor defen
dẽdo ſuccumberet.ſi aũt vinceret,nõ vr̃ ꝙ ſtiplo rati poſſit
cõmitti licet emptor nõ hẽat ratũ, qa nõ eſt ĩ dãno cum nõ
poſſit agere de euictione ex quo res nõ eſt euicta.Iõ gl.iſtũ ca
ſum nõ probat.ſed adhuc poſſet dici ɔ̃rium, qa ſi emptor nõ
habeat ratũ ſñia lata ꝓ venditore ſibi nõ ꝓdeſt ſicut nec no-
ceret,& ſi hoc eſt,ille q primo egit iterũ agere põt taq̃ egerit
cum nõ legĩmo ɔ̃dictore,& ſic tenebitur vẽditor,iterũ defende
re & expenſas ẽt facere.recuperabit ergo primos ſumptus ĩa
13 niter factos ex cautione rati.¶†In fi.gl.ibi a ut de iu.ſol.no.ſin
gulariter hanc gl.ꝙ licet venitor cum defendit emptorẽ ĩ cã
euictionis videaẽ agitare cãm ꝓpriam,& ſic defendit vt ꝓcu-
rator in rẽ ſuã , nihilominus teneẽ p̃ſtare ſatiſdationẽ de iu.
ſol.vẽditor licet videaẽ ɔ̃rium ſaltem hodie,qa nemo ɔ̃uenitꝰ
ſuo noĩe illam præſtat,ſed ſolũ cõuenitꝰ alieno noĩe , vt inſt.de
ſatiſd.§.ſed hodie. ſed dic ꝙ licet vno reſpũ dicaẽ ɔ̃ueniri ſuo
noĩe,alio tñ reſpectu dr̃ ɔ̃ueniri nomine emptoris cuius inter
eſt ne res ſibi auferatur, & ideo illam præſtat.ad hoc C. de ſa-
tiſd.l.vnica.& reputat Bal.iſtam gl.notabilem

A D D I T I O.

a ¶ Iudicium ſibi non [noc]eat.Hoc ita intelligendum eſt ſi emptor ignoret, ſi.n.ſciret
venditorẽ de proprietate rei venditæ litigare ſentẽtia contra venditorem lata
noceret ẽt emptori ſcienti.& eſt caſus in l.ſæpe. ver.ſed ſcientib.ff.de re iudica.

L E X   L X V I.

1 *Lx iſta ꝙ multis modis legatur.*
2 *Defenſor rei ſi ſatiſdedit de iud.ſoluen.loco domini.i.loco principalis huius.*
cauſæ habetur,nec periculum pertinet ad abſentem quem defendit ſine
mãdato.ideo de paupertate illius nõ eſt curandũ, poteſt tamẽ reuocari.
3 *Non eſt dicendũ uel ſicãũ id qđ parũ uel non multũ dictũ uel factũ ꝓdeſt.*
1 TItius cum. † Glo. legit. iſtam duobus mo-
dis & neutra eſt vera,unde legi
tur tertio modo ſm Doct.qui non poniẽ in gl.ſe-
cundum primam lec.h.d.inopia principalis rei ſu
perueniẽs poſt ſatiſdationem de iud.ſol. p̃ſtitam per defen
ſorem liberat ipſum defenſorem vt non teneaẽ amplius de-
fendere, nec cogatur iudicium ſuſcipere pro eo,ſed non pro-
deſt fideiuſſorib. eius quominus poſſint cõueniri ex ſtiplone
pp rem non defenſam ad intereſſe.h.d.& iſtam ꝓſeq̃r gl.vſq;
ad ver.& ſic eſt ɔ̃. & fundatur prima pars ꝙ liberet defenſorẽ
in l.nam is.ĵ.de dolo,quia ſicut liberat ipſum principalem vt
ibi,ita & defenſorem qui nunc eſt loco principalis. In ſecun-
da parte fundatur in ratione , quia hoc eſt priuilegium perſo
nale quod p̱ſonam non egrediẽ , & ſic nõ ꝓdeſt fideiuſſorib.
nec ipſi recuperabunt a principali,iſta lec.eſt falſa & fundata
ĩ malo fundõ , quia l.nã is.ĵ.de dolo non ꝓbat qđ inopia ſu-
perueniens debitori ipſum liberet vel pariat ſibi exceptionẽ.
iuris , ſed inducit difficultatem facti,vt ſic actio quodammo-
do ſit inanis de facto nõ de iure.Item eſt ɔ̃ iſtum tex.inquãtũ
dicit ꝙ iſte defenſor eſt loco domini , nam ſi ipſe liberaretur,
iſta rõ nõ faceret ad propoſitũ.Item vult in fi.ꝙ fideiuſſores
recuperarẽt ab eo , & iſta lec.vult ɔ̃rium.Vnde legiẽ ſecũdo,
mõ ꝙ iſta inopia ꝓſit principali cum non teneatur defẽdere,
& etiã fideiuſſorib.vt ɔ̃ eos non committaẽ ſtiplo ɔ̃ principa
le cõmiſſa ob rẽ non defenſam, quia ſi nõ ꝓdeſt fideiuſſorib.
videreẽ obeſſe ipſi principali,qa poſſunt ab eo recuperaẽ.vt ſ̃.
de pac.l.quod dictũ.iſta lec.eſt magis tolerabilis q̃ p̃cedẽs , &
pro ipſa facit tex.in l.mutus.in fi.ſ̃.eod.vbi vr̃ caſus pro ea, ibi
autem bona abſentis poſſideri cęperint. nã ibi ꝓbaẽ ꝙ ꝓdeſt
defenſori,& etiam fideiuſſorib.eius iuncta l.non cogendum
§.Sabinus.gl.tamen eam reprehẽdit,& tenet primã lec ſuam.
& ad illã l.mutus.in fi.reſpõdet multis modis , & nulla eſt ve-
ra.Breuiter nec iſta lec.vera eſt , quia expreſſe ɔ̃ mẽtẽ literæ q̃
2 colliḡr ex duplici rõne hic aſſignata.†Dic ergo tertio, quod ta-
lis inopia non excuſat principalem,nec fideiuſſores eius quo
minus ſi nõ defendãt cõmittaẽ ſtiplo ad intereſſe ob rẽ non
defenſam,nõ dico quod cogaẽ p̃ciſe defendere , nã illud tunc
ꝓcedit qñ ipſe dñs ꝓ defenſore ſciente & cõſentiente, vel pa-
tiẽte ſatiſdaret vt ſ̃.eo.l.filius.§.fi.ſed qñ ipſe defenſor ſatiſdat
ꝓ ſeipſo, tũc non cogitur præciſe,ſed cauſatiue ſi non vult ſti
pulationem ɔ̃ ipſum committi,vt d.§.Sabinus.& hoc caſu lo
quiẽ hic. Quod autem non ꝓſit principali quominus ɔ̃ eum
cõmittaẽ,ꝓbat dupl̃r. Primo quia ipſe defenſor poſtq̃ ſatiſde-
dit de iudicato ſoluendo reputaẽ dominus ipſius cauſæ , quia
totum periculum ad ipſum ptinet,& ɔ̃ eũ fiet executio. non
ergo eſt curandũ ꝙ ille abſens,& defenſus efficiatur non ſol-
uendo,cũ ɔtra illũ nõ ſit fiẽda executio.Secũda rõ eſt,qa ſi di
ceremus defenſori ꝓdeſſe vt ɔtra eũ nõ ɔmittaẽ ſtiplo,parum
ſibi hoc ꝓdeſſet,qa ſaltẽ ɔ̃mittereẽ ɔ̃tra fideiuſſores,q poſſent
ab illo recuperare,& iſte eſt verus intellˀs.Sed tũc obſtat forti-
ter illa l.mutus.in fi.iũcto §.Sabinus.qa illa vult ꝙ ꝓſit vtriq;,
& iſta vult,ꝙ neutri proſit.ſed reiectis ſol.glo.dic ꝙ illa loqui.
tur in defenſore cũ mandato,hic in defenſore ſine mandato.
Primo.n. caſu actor hẽt reſpectũ ad p̱ſonã defenſam cõtra q̃
poterit fieri executio.Secũdo caſu nõ,ſed ſolum ad p̱ſonã de
fenſoris.Iõ primo caſu attendiẽ caſus ſuperueniens in perſo-
nam defenſi,quaſi ille ſit principalis , & dominus huius litis.
ſecũdo non attenditur quaſi ipſe nõ ſit dominus, ſed ipſe de-
fenſor.hęc eſt ipſa veritas.¶In text.defenderet,ſupple ſine mã
dato ſm verũ ſenſum,& ſic tolliẽ ɔ̃riũ de quo ſupra.Item ibi
concedi oporteat, & reſpondet ꝙ non,per duas rõnes quæ ſe
3 quuntur ¶†In tex.ibi domini loco habendus eſt.iſte tex.ſem-
per allegatur per quem aliquiẽ dicunt. Quod ſi defenſor rei q
ſatiſdedit de iudicato ſol. eſt adeo effectus dominus litis ſicut
ſi fuiſſet lis conteſt. & ꝙ licet lis non ſit conteſta.non poterit
reuocari ſine cauſa vt ſ̃.eo.l.poſt litem.item.dicunt ꝙ poterit
ſubſtituere ſicut poſſet poſt litem conteſt.ſed neutrum iſtorũ
verum eſt.Primum dictum contra gl.ſ̃.eo.l.ante litem. in fi. q̃
determinat expreſſe contrarium ꝙ poſſit reuocari expreſſe,
licet p mortem nõ videaẽ reuocatus, vt l.ſi defunctus.ſ̃. eo.&
ſic nõ tñ operaẽ iſta ſatiſdatio quantum lit. ɔ̃teſt. dic ergo ꝙ
iſte

iſte tex. nõ vult dicere ꝙ efficiat dñs litis. ſed dicit, ꝙ loco dñi
eſt ĩ loco principalis iſtius cãe, q̃a totũ periculum ad ipſum ꝑ
tinet ñ ad abſentẽ quẽ defendit ſine mãdato, iõ de pauperta
te iſtius non eſt curandũ. ¶In tex. ibi non cogerit. ſupple cãti-
ue ꝙ indicat, ꝙ non multũ ſibi ꝓdeſſet ſi diceremus ꝯ ipſum
nõ cõmitti ſtipulationẽ, q̃a cõmitteretur ꝯ fideiuſſores, & illi
recuperarent ab ipſo. ¶No. ergo ꝙ non eſt dicendũ vel fien-
dũ id quod parum, vel non multum dictum, vel factum pro-
deſt facit. ſ. e. l. non cogendum. §. fi.

Quod cuiuſq; vniuerſitatis nomine, vel contra eam agatur. *Rubr.*

¶ Super gl. Rubricæ ibi, qui proprie actor vel ſydicus dr̃. Eſt
aũt dñia inter ſyndicum & actorẽ, quia ſyndicus cõſtituitur,
tam ad negotia q̃ ad iudicia. Sed actor ad lites tm̃. Item ſyndi
cus hẽt mãdatũ gñale regulariter. Actor vero ꝯſtituiť ad vnã
cãm, & ſic hẽt ſpãle mandatũ. Itẽ ſyndicus ꝯſtituiť ab ipſa vni
uerſitate, actor aũt pt̃ ꝯſtitui ab adminiſtratore vniuerſitatis,
puta, a ſyndico, ſicut a tutore vel curatore, vt C. de ꝓc. l. neq;.
& ꝙ no. in ti. j. l. cũ alicui. vbi Bar. dicit ꝙ ptãs loci põt ꝯſtitue
re actorem ꝓ vniuerſitate. Item ſyndicus ꝯſtituiť ſine decreto
iudicis ab ordine decurionum. l. i. §. item collegium. ꝟ. ad Tre.
ſed actor. qñ ꝯſtituitur non ab ipſa vniuerſitate, ſed ab admini
ſtratore debet conſtitui cum decreto iudicis. i. magiſtratus vt
d. l. neq;. & l. ſi actor. C. de appel. Itẽ ſyndicus conſtituitur ad li-
tes præſentes & futuras, ſed actor vniuerſitatis ad p̃ſentes tm̃
vt l. item eorum. §. ſed ſi ita. ꝟ. e. vbi probatur vtrũque dictum.
& vide in Spe. de acto. & de ſyndico.

LEX PRIMA.

1 *Ominis congregatio ſeu collegium regulariter prohibetur niſi reperiatur expreſſe conceſſum, vel a iure ſcripto, vel approbatum per ſuperiorem tenetem locum principis.*
2 *Plures homines ſi ſe inuicem congregarent in aliquo loco & conſtruerẽt aliquod oppidum, eoipſo cenſeretur approbatum.*
3 *Quod adhoc vt habeat nomen ciuitatis, requiratur hodie papalis auctori tãs ut conſtituat ibi epiſcopum.*
4 *Fraternitates verberatorum an ſint licitæ.*
5 *Sodales habẽtes ſocietatem licitam ut collegium poſſunt habere proprium rectorem & ipſum eligere, & dare ei iuriſdictionem inter ſe & facere ſtatuta, & ordinamenta concernentia duntaxt facta ipſorum ſine præiudicio aliorum & ſine ſuperioris auctoritate.*
6 *Ex congregationib. hominum ſæpe turbatur reſp. propter coniurationes.*
7 *Ligæ factæ inter vnam communitatem, & alteram ad defenſam principaliter ſunt permiſſæ.*
8 *Pauciores quam tres non faciunt vniuerſitatem nec ſyndicum.*
Plures ſcholares ſi cauſa commodioris vitæ conueniant ſe in vna domo licita erit ſocietas ibi.

1 NEque ſocietas. †No. hic ꝙ oĩs ꝯ-
gregatio ſeu col-
a legiũ [a] rłr ꝓhibeť niſi reperiať exp̃ſſe con-
ceſſum, vel a iure ſcripto, vel approbatũ ꝑ
ſuperiorẽ tenẽtẽ locũ prĩcipis. quæ aũt ſint
approbata a iur̃ ſcripto, tex. facit hic mẽtio-
nẽ de q̃buſdã & remittit ad quædam alia, q̃
hñr in l. fi. ꝟ de iure immu. & hic in gl. ſuper ver. aliorũ ꝓ quo-
rũ intellectu vide oĩno qđ no. Inn. in c. cũ dilecta. ex̃ de exceſ.
p̃la. & extra de of. ord. c. cum ab eccleſiarum. & Bar. in l. fi. ꝟ. de
colle. illicitis. alias nõ intelligeres. ſunt. n. quædam approbata
de iure gen. vt vniuerſitates facientes ciuitatem caſtrum villã
2 vel prouinciam. ſ. de iuſt. & iur. l. ex hoc iure. †& ideo ſi plures
homines ſe inuicem, congregarent in aliquo loco, & cõſtrue
3 rent ibi aliquod oppidum, eo ipſo cenſetur approbatũ tñ† ad
hoc vt habeat nomen Ciuitatis requiritur, hodie papalis au-
ctoritas vt conſtituat ibi epiſcopum, aliter nõ dr̃ ciuitas, licet
aliud eſſet olim. & vide qđ no. Inn. de ope no. nun. c. cum ex
iniuncto. de hominibus expulſis de aliquo loco an poſſint in
alio loco facere municipium? Item vide per Bar. in l. 2. in fi. ꝟ.
de verb. ſig. & ꝟ. ad muni. l. eius qui. §. Celſus. & gl. ordinaria, . ꝟ.
quib. mod. vſusfr. amitta. l. ſi vſusfru. ¶In gl. ibi item cã religio
4 nis. †Quid de fraternitatib. [b] iſtorum verberatorum? vide Ar-
b chid. lxij. diſtinct. cap. ſi quis fideliter. vocantur aũt ſodales illi
qui habent ſocietatem licitam vt collegium, vt l. ſodales. ꝟ. de
5 coll. illicit† & poſſunt habre proprium rectorem, & ipſum eli
gere, vt l. fi. C. de iuriſd. om. iud. & dare ſibi iuriſdictionem in-
ter ſe vt ibi hr̃, & facere ſtatuta & ordinamenta concernẽtia
duntaxat facta ipſorum ſine præiudicio aliorum, nec requiri
tur ſuperioris auctoritas in hoc. ad quod vide bonam gloſ. in
c. coſtitutionem. de verb. ſig. lib. 6. & quod hr̃ in l. 2. §. fin. C. de
6 conſti. pecu. ¶†In gl. ibi regulariter ea prohibita ꝑꝑ ſcandalũ,
quod poteſt ſequi ex congregationib. hominum, quia ſæpe
7 turbatur reſpublica, cum faciant coniurationes. †Sed quid
de ligis quæ fiunt inter vnam cõitatem & alteram? dic ꝙ ſunt
permiſſæ ſi fiant principaliter ad defenſam, ſecus ſi ad offen-
ſam. vt no. Inn. in locis præallegatis. facit l. j. C. de monopoliis.
8 ¶†In fi. gl. ibi cum licita ſit ſocietas, iſtam approbant Doc. qñ
plures ſcholares conueniunt in vna domo cã comodioris vi-
tæ dummodo ſint tres vel vltra, quia pauciores non faciunt
vniuerſitatẽ. vt l. Neratius. ꝟ. de ver. ſig. & ſic facient ſyndicum.

ADDIDIONES.

a ¶ Collegium. Quę collegia ſiat licita, vide per Sig. de med. conſi. 8 1. per D. Car conſi. 1 1. quam iuriſdictionem habeat ſuperior colegij per eundem conſi. 6 2.
b ¶ Fraternitatib. De iſtis fraternitatib. vide eundem Pa. de Caſt. conſi. 8 2. & ibi an ſint pia loca, & an dicantur eccleſiaſtię perſonæ, per Alex. in addi. ad Bar. in l. ſuper §. quibuſdam. infra de iu. immu. D Maria. Soc. in c. j. ver. ix. declaratio. & in c. propoſuiſti arg. v. principali extra de ſo. com. Bar. in l. j. infra de poe. & Fran. de Are. in c. 2. de ſo. com. in fi. qui tenet quod non Fran. Cu.

LEX II.

1 *Quatuor ſunt dicta in hac lege, & ipſorum diuiſio ponitur.*
2 *Vniuerſitates quod debẽat habere ſyndicum vel curatorem qui eas defẽdat. & an poſſint cogi ad ipſum conſtituendum, & quid in cauſa criminali, & quod in contractib. non cogantur facere ſyndicum.*
3 *Pro debito vniuerſitatis non debent capi bona ſingularium perſonarum ſed ea quę ſunt communia vniuerſitatis, & ſi non habent in communi cõpelluntur facere collectam.*
4 *Collectam applicandam cameræ fiſcali facere non poſſunt ſine auctoritate ſuperioris.*
5 *Vniuerſitates faciunt primũ decretum ſi non defendantur, & etiam ſecundum decretum ſi ſunt tacite in arengo .i. quando ſunt ſimul congregati, & ſi ſint in dolo & latitatione.*
6 *Paria ſunt non eſſe vel eſſe inutile.*
7 *Sicut ad defenſionem priuati abſentis admittitur quilibet dũmodo caueat de iud. ſol. ita & ad defenſionem vniuerſitatis, licet non ſit proprie abſens ſi non eſt quidem defendat conſtitutus ab ea.*
8 *Plures creditores alicuius ceſſantis, & fugitiui capientes, & vendentes bona ſua ſolent conſtituere ſyndicum licet non faciant ſocietatem uel collegium.*
9 *Syndicus qualiter debeat conſtitui ut dicatur habere legitimã adminiſtrationem vel liberam.*
10 *Syndicus & procurator licet ſint diuerſa nomina interdum, tamẽ ponitur & intelligitur vnum pro altero ſecundum ſubiectam materiam, & qualitatem perſonarum.*

1 §. quibus autẽ permiſſum. ¶ † Qua-
tuor ſunt
dicta vſque in fi. l. Primum vſque ibi, quod ſi nemo. Secundũ
vſque ibi, & quidem. Tertium vſque ibi, & ſi extraneus. Quar.
tum vſque in fin. ex primo dicto nota dum dicit, ad exẽplum
reip. ꝙ non omnis ſocietas vel collegium dr̃ habere rempu.
licet habeat aliquid ad eius ſimilitudinem. rem aũt publicã
non hẽbat olim niſi po. Roma. vel impetrator. C. de iure rei-
pu. & hodie quælibet ciuitas quæ non recognoſcit ſuperiorẽ.
aliæ vero ciuitates, vel caſtra ſubdita non dicũtur proprie ha
bere rempub. licet largo modo videantur habere, vt l. eum q
vectigal. ꝟ. de verb. ſig. collegia vero quæ ſunt intra ciuitatem
vel caſtrum, & ſic ſunt pars ipſius reipu. nõ dicuntur habere
remp. quoquomodo, ſed habent ſimilitudinem illius quo ad
regimen, vt in his quæ ſequuntur hic in tex. quia habent areã
cõem, & dicunt quidam ꝙ appellatur fiſcus, ſed non eſt pro-
prie niſi apud rempu. quæ dr̃ camera fiſcalis, & non eſt penes
ciuitates ſubditas vt ꝟ. ad mun. l. non ſimile. vbi eſt caſus. & C.
2 de mune. & actua l. in prouinciis. lib. xii. ¶† Item no. ꝙ iſte vni
uerſitates debent habere ſyndicum vel curatorem, qui eas de
a fendat. Adde ꝙ poſſunt cogi [a] ad ipſum conſtituendum vt l.
4. §. adiici. ꝟ. de fideicomm. liber. ſm̃ Iaco. de Are. ad quod vide
qđ no. Bar. in l. 3. §. ſi actor. ꝟ. de re iudi. & per tales ſyndicos pt̃
b vniuerſitas defendi etiam in cã criminali, [b] licet non per pro-
curatorem vt C. de re milita. l. tam collatores. quod not. quia
faciunt quandam perſonam reputatam, quæ non põt in iudi
cio comparere, iõ neceſſitas facit vt admittatur in cã crimina
li alius pro alio, qui alias nõ admitteretur. arg. in l. qui potue
runt. ꝟ. de manu. vindi. & in c. 3. extra de regulari. vbi neceſſitas
facit licitum quod alias non eſſet. in ꝯtibus aũt non hẽnt ne
ceſſe facere ſyndicum ſi nolunt, quia poſſunt per ſeipſos ꝯhe-
re vt l. j. §. ſi aũt collegiũ. ꝟ. ad Treb. & ibi per Bar. quid aũt ſi
ad lites nolunt facere, qualiter procedetur ꝯ eos? vide per eun
3 dem. C. de iur. reipu. l. j. lib. xi. ¶† Ex ſecundo dicto no. ꝙ pro de
bito vniuerſitatis non debent capi bona ſingularium perſo-
narum, ſed ea quæ ſunt cõia vniuerſitatis, vt patet ibi, ꝙ eorũ
cõe erit. ſi autem non habent in cõi, gl. hic dicit ꝙ compellan
tur face-

ADDITIONES:

a ¶ Poſſunt cogi. Et quod poſsint cogi officio iudicis. Adde Spe. & ibi Bal. i addi. in ti. de accuſ. ver. ſed quid ſi nulla. & Bal. in l. fi. verſ. vnde dicit Ia. C. de teſt. & in l. 2. §. hoc etiam C. de iur. calu. & per Bar. in l. ſolent. ff. de alimen. & ciba. leg. Cur.
b ¶ Criminali. Qualiter vniuerſitas delinquens ſit citanda, & poſsit puniri, vide per Ang. conſi. 165. & 195.

tur facere collectam & eſt caſus C. ſumptus iniūcti muneris.
4 l.j.lib.xi.& de oper.pu.l.oēs la 2.†collectam vero applicandā
cameræ fiſcali facere non poſſunt ſine auctoritate tutoris.C.
de exac.trib.l.i.& de excuſ.mune.l.placet.lib.x.& adde qđ no.
B ar.in l.1.§.ſi act or.ꝟ.de reg.iu.¶†Not.etiam ꝙ vniuerſitates
patiuntur primum & ſecundum decretum ſi non defendun-
tur.ſed in ſecundo decreto eſt dubium, quia requiritur latita-
tio etiam doloſa.vt l.Fulcinus.§.quid ſit latitare.ꝟ.qui.ex cau.ī
poſ.ea.& iſtę vniuerſitates non videntur poſſe latitare vel do
lum committere,ſed ꝯrium eſt,vt patet ex no.ī l.ſed ex eo do
lo.§.j.de dolo.vnde ad hoc ꝙ ſint in dolo, requiritur ꝙ citen
tur in arengho.i.qñ ſunt ſimul congregrati,vt no.gl.notabilis
in l.aliud.§.refertur.ꝟ.de re.iu.citatio vero ſyndici,vel actoris
nō faceret eos cenſeri eſſe in dolo,vel latitatione,nec prodeſ
6 ſet ad ꝯm decretum,iuxta no.ī l.iii.C.de proc.†¶Ex tertia par
te not.in l.fi. ꝙ paria ſunt non eſſe vel eſſe inutile, & ad hoc
ſemper allegatur.ſic.ꝟ.de reg.iur.l.nihil intereſt.& ſ.qui ſatiſd.
7 cog.l.quoties.& hoc poteſt induci ad multa.¶†Ex vltima par
te no.ꝙ ſicut ad defenſionem priuati abſentis admittitur qui
ibet dummodo caueat de iudi. ſoluend. ut C. de procu.l.exi-
gendi.& ſ. ti.j. ſeruum quoque. §. publice. & l.qui proprio.§.
qui alieno. ita & ad defenſionem vniuerſitatis. licet proprie
non ſit abſens ſi non eſt,qui eam defendat conſtitutus ab ea.
¶ In gl.quæ incipit differunt ibi tñ ab epiſcopo ſupple vel ab
bate,vel alio prælato eccleſiaſtico , vel ab eccleſiaſtico colle-
8 gio cum conſenſu prælati.¶†In gl.ibi,& pro pluribus, ſupple
licet non faciant collegium vel vniuerſitatem.pone exemplū
in plurib.creditorib.alicuius ceſſantis,& fugitiui capiētib.bo-
na,ſua,& vendenti bus,nam ſolent conſtituere ſyndicum, &
ita appellatur Florentiæ,licet non faciant ſocietatem vel col
9 legiū.¶†In gl.ibi,quaſi ſingulorum expone.i.plurium ꝯm la-
co.de Are.& an talis ſyndicus hēat legitimā adminiſtrationē,
a & ſic hēat liberā & poſſit trāſigere & alienare?dic ꝙ ſic.ſi eſt
ꝯſtitutus ab vniuerſitate faciente ciuitatem,caſtrū,vel villā, q̄
regantur per alios,puta per antianos, & conſiliarios,tñ ad ꝯ-
ſtituendum ſyndicum fuit congregata tota vniuerſitas vel ēt
conſiliarii,qui repreſentant totum populum,vt no. C.quę ſit
long.conſuet. ſuper rub. & tunc dr̄ habere legitimam admi-
niſtrationem,& ſic loquitur l.munerū.§. defenſores.ꝟ.de mu.
& hono.ſi vero ſit conſtitutus non a toto populo vel cōſilio,
ſed forte ab antianis, qui ſunt adminiſtratores,vł eſt talis vni
uerſitas quæ non regit ſe per alios , ſed per ſeipſam,quia tota
congregatur in omnib.actib.expediendis pro ea & tunc talis
ſyndicus non habet legitimam adminiſtrationem . & iſta pa-
tent ex notatis per Cy.& ēt per But.in l.preſes.C.de tranſ.& ꝑ
gl.& Bar.ꝟ.de iureiu.l.iuſiurādum & ad pecunias. §. defenſor.
10 vbi omnia vide. †Item ſcias ꝙ licet iſta nomina ſint diuerſa,
interdum tñ vnum ponitur pro altero. Vnde ſi priuatus dice-
ret conſtituo talem ſyndicum,exponeretur.i. procuratorem,
& econtrario ſi vniuerſitas conſtitueret aliquem procurato
rem exponeretur ſyndicum,nam & ſyndicus dr̄ procurator,
quia gerit publica negocia.& verba debent intelligi ꝯm ſubie
ctam mām.l.ſi vno. ꝟ. loca. & ꝯm qualitatem perſonarum.l.
cum filius.ꝟ.de leg.3.& l.plenum.§.equitij.ꝟ. de vſu.& habita.
& ita no.Inn.qui ſꝑ allegatur ad hoc in c.petitio.extra de ꝓc.

ADDITIO.

a ¶ Liberam.Adde Alex.cōſi.22.j.lib.& plene per ipſum in d.l.4.§.actor.infra de de re iud.Cur.

LEX II.

1 *Licet vniuerſitas conſiſtet ex plurib. vnius tamen perſonam omnes repreſentant.*

2 *Si impetraui reſcriptum contra homines talis vniuerſitatis,poßum omnes conuenire tanquam vnicam perſonam repręſentantes . ſed per clauſulā generalem poſitam in reſcripto,puta contra Titium,& plures alios, nō poßum conuenire niſi quatuor.*

1 SI municipes.¶ † Licet vniuerſitas con-
ſiſtat ex pluribus vnius ta-
men perſonam omnes repręſentant.h. d. & hoc
eſt vtile propter tria de quibus in gl.& etiam pro-
2 pter illud quod no. †Inno.in c.cum multis.extra
de reſcrip. quia ſi impetratur reſcriptum contra homines ta-
lis vniuerſitatis,poſſum omnes conuenire tanquam vnicam
perſonam repręſentātes.& tñ in generali clauſula poſita ī re
ſcripto,puta ꝯ Titium & plures alios,non poſſum conuenire
niſi quatuor vt hic hr̄.¶In tex.ibi,quaſi a plurib.nam ſinguli
homines de vniuerſitate ſunt quaſi membra facientia vnum
totum quod dicitur vniuerſitas , quæ vniuerſitas reputatur
3 quædam perſona ficta repręſentata a pluribus viris. ¶†In gl.
ibi, quilibet de vniuerſitate poſſit ferre teſtimonium.hoc ve-
rum qñ nullum commodum ſentiunt in ſingulari.de illa cā,
vt ſi vniuerſitas habet molēdina, vł alios redditus.ſecus ſi ſen
tirēt commodum,vt ſi habet paſcua in quibus ſingulares ha
bent ius paſcendi. ſi enim litigat vniuerſitas de dictis paſcuis
a non poſſent ſigulares teſtificari,[a] quia teſtificarentur in cauſa
propria,vt no.Cy.in l.omnibus.C.de teſti.

ADDITIO.

a ¶ Teſtificari.Adde Car.conſi.110.& conſi.214.in 2.vol.& in conſi.99.col. 3.in fi.in v.vol.& in co.ſeq.& ibi,quod etiam ſi vt ſinguli ſentirem commodum ſi,tñ pro eo cōmodo ac cipiendo ſoluebāt aliquid qđ ēt dicētur idonei teſtes,de quo ēt ꝑ D.Frā.de Are.ī c.cū nūcius.de teſt.& vide q̄ latiſſime poſui ī tractatu meo de teſti.ver.3.cōcl.& Fel.plene declarat in c.inſuper. per totū de teſt.Fran.Cur.

LEX III.

1 *Sicut aliqui habent proteſtatem a lege agendi pro.ſingulari perſona , ita pro vniuerſitate.*

2 *Vniuerſitas poteſt eſſe ſine rectore uel capite.*

3 *In defectum capitis recurritur ad magiſtratum,quia vniuer.æquiparatur pupillo.*

4 *Quod tunc recurratur ad Magiſtratum ſeu Poteſtatem non ſolum pro ipſa communitate pro qua eſt poteſtas,ſed etiam pro ſingularib. collegiis, & vniuerſitatib.in illa communitate .*

5 *Vniuerſitas ſcholarium ſi caret Rectore poteſt Poteſtas ſupplere vices rectoris.*

6 *Syndicus nō requiritur quod ſit conſtitutus a tota uniuerſitate.i.ab adunātia generali, ſed ſufficit quod ſit conſtitutus a conſilio quod repręſentat totum populum.& quid ſi conſtituatur ab antianis.*

In actib.uniuerſitatis ad hoc vt valeant, requiritur quod conueniant duæ partes ad minus , & in vno loco,nec ſufficeret omnes eſſe vocatos niſi duæ partes venirent,nec ſufficeret in inſtrumento dicere congregato conſilio generali,niſi etiam dicatur quod duæ partes,uel vltra fuerunt.

8 *Sufficit quod cōueniant duæ partes ex trib.dummodo omnes ſint uocati uel per ſonum campanæ vel uoce præconis,& quid ſi aliqui ſint abſentes.*

9 *Si ſunt duæ partes præſentes duntaxat poſſunt eligere vnum ex ſe.& an teneat uicem eligentium & electi .*

10 *Pater & filius,& etiam plures fratres poſſunt eſſe de conſilio ciuitatis .*

Item quod alter alteri poteſt dare vocem ſuam tam in concernentib.honorem & commodum,quam onus.

Itē quod non videretur dare ut pr̄ uel filius uel frater,ſed ut conſiliarius.

11 *In his quæ ſunt publici iuris non conſideratur patria poteſtas uel ratio ſanguinis,licet regulariter ſecus .*

12 *Collegiati debent eligere vnum de collegio quando eſt aliquis idoneus ad hoc,non autem extra ſe niſi in ſubſidium.*

13 *Electio ſi cōmiſſa eſt alicui non poteſt eligere ſeipſum. & ſi eſt commiſſa duob.an poſſint alter alterum exipſis eligere.*

14 *Diſtributio bonorum in pauperes Chriſti ſi commiſſa ſit alicui,non poteſt talis diſtribuere in ſeipſum tanquam in pauperem .*

1 NVlli permittitur. †No.primo ꝙ ſicut
ad agēdum pro ſin-
gulari ꝑſona ſunt aliqui q̄ hñt ptātē a lege ēt ſine
mādato expreſſo,vt coniuncta perſona,vt l.ſed &
hæc in prin.ſ.ti.j.ita ad agendum ꝓ vniuerſitate. Sed qui ſunt
illi?gl.dicit qñ de cōſuetudine q̄ pro lege ſeruatur aliquis ha-
beret ptātē vt antiquior.vel dic. l. municipali vt eſt Peruſii,ꝙ
vnus de iudicibus ptātis intelligatᷣ ſyndicus cōis,vel actor ꝯm
Bar. vel vt dicit gl. multū notabiliter , ꝙ ptās alicuius loci ēt
a de iure cōi pōt agere pro vniuerſitate quam regit,[a] & pro ſin
gulis collegiis exiſtentib.in illa cōitate, ſi non hñt caput puta
2 rectorem, quam glo. tene menti.† & collige ex ea ꝙ pōt eſſe
vniuerſitas ſine rectore ſiue capite,qđ ēt tenet Inn.nec eſt ne
3 ceſſe ad eſſe uniuerſitatis ꝙ habeat caput.¶†Item no.ꝙ in de
fectum capitis recurritur ad magiſtratū qđ probat Bar. quia
uniuerſitas æquiparatᷣ pupillo,ut no.ſ.eo.l.j.in gl.q̄ incipit,&
prætor.& ſi pupillus non habet curatorem recurritᷣ ad iudicē
q̄ pōt ſupplere defectū tutoris,ut l.bonorū.C q̄ admi.ad bon.
poſ.& l.ſi infanti.C.de iur.delib.ita & hic licet ptās non ſit de
putatus principr̄ ꝓ gerendis negociis uniuerſitatis,ſed quo ad
adminiſtrāda iudicia ſingularib.ꝑſonis ipſius,& hoc faciebat
4 dubiū ꝙ ñ poſſet,iō iſta gl.ē notabilis,& eā tenēt Do.¶†No.
ēt ex gl.ꝙ non ſolū pro ipſa cōitate pro qua eſt ptās,immo ꝓ
ſingularib.collegiis & uniuerſitatib.exiſtētib. in illa cōitate.
5 †Si ergo uniuerſitas ſcholarium nō haberet rectorē pōt ptās
agere loco rectoris,& ſupplere eius uices.ꝑ iſtā gl.notabilē,&
facit l.ult.in fi.ꝟ.co.& l. ſtatuas.ꝟ.de acq.re.do.& de decu.l.j. &
6 de annuis leg.l.liberto.§.Lucius. ¶†Secūdo no.tex.dum dicit
ordo dederit iuncta gl.ꝙ non requiritur,ꝙ ſyndicus ſit conſti
tutꝰ a tota uniuerſitate.i.ab adunantia generali,ſed ſufficit ꝙ
b ſit ꝯſtitutus a ꝯſilio,[b] qđ repſentat totū populū,& ita no.Bar.
in l.ꝓcuratores.ꝟ.de decu.iūcta gl.q̄ ēſt.C.quę ſit lon.ꝯſue.ſuꝑ
rub.Quid aūt ſi ꝯſtituatur ab antianis , certe illi nō repręſen
tant totū populū,ſed hñt ſimilitudinē cū tutorib.& curatori
bus,q̄a uocantur magiſtri.ut l.neq;.C.de procu.An aūt requi
ratur decretū ſuperioris.i.magiſtratus loci ſui ſeu ptātis? gl.ſe-
quens uīᷣ dicere ꝙ ſic per l.j.C.de ſeruis reip.ꝯrium tenet gl.in
l.actor.

ADDITIO.

a ¶Quam regit.Faciunt no.per can.in c.cum deputati.de iud.

b ¶A conſ.Et an in creatione ſyndici debeant exprimi nomina eorum de vniuerſitate,vide per Alex.conſi.1.in 4.lib.

l.actor.ſ.rē ratā ha.& vr̄ ꝓbari ī l.j.§.itē collegiū.ſ.ad Trc. Bř
dic ꝙ ſic, qñ ꝯſtituit̄ a priorib.vł antianis reqrit̄ decretū,ſicut
qñ tutor ꝯſtituit actorē añ lit.ꝯt.cū đcreto iudicis.vt d.l.neq;.ſi
vero ꝯſtituat̄ a ꝯſilio ciuitatis,tūc aut illa ciuitas ñ recogno-
ſcebat ſuꝑiorē,vt l.Florētia,& nō reqrit̄ đcretū ptātis,qa ptās
nō ē ſuperior,imo inferior cū ꝯſtituat̄ a ꝯſilio,qđ tenet locū
populi.& ita intellige gl.in l.actor p̄allegat.Sufficit ergo tunc
decretū ordinis ſeu ꝯſilii aut recognoſcebat ſuperiorē a quo
ponebat̄ illæ ptās,vt sūt terræ ſubditæ alteri ciuitati, & tūc p̄t
tolerari iſta gl.& ita vr̄ mihi ꝙ de facto ſeruet̄. nā in ſingulis
deliberōnib.& ꝯſiliis q̄ fiūt hic,& aliis ſił.b.locis, ſꝑ adſunt re
ctores vel ptātes repręſentantes dñationē,& p̄bētes auctorita
tē ꝯſiliis.¶Sed ꝯ̄ p̄dicta opponit̄ de l.vbi.ſ. de tu.& cura.datis
ab his,per quā videbat̄ ꝙ primo loco recurrat̄ ad Ptātē,& in
eius defectū ad ꝯſiliū ciuitatis.gl. nō ſoluit.dic illud verum in
his q̄ concernunt iuſtitiam & actū iuriſdōnalē.nam deficiēte
Ptāte ſi qs hr̄et aliq̄ cām poſſet recurrere ad ꝯſiliū ciuitatis vt
ipſam committeret cognoſcēdā,qa ſuccedit in iuriſdōne Po-
teſtatis,& ita loqt̄ ibi.ipſo vero Ptāte exñte,ad cū ꝑtinēt ſolū
illa q̄ ꝯcernūt adminiſtrationē reip.nō illa q̄ ꝯcernūt iuriſdō
nē,& in defectum oīa poterit ēt illa q̄ nō ꝯcernunt admini-
7 ſtrationē vt in p̄cedēti.gl. ¶ † Not. ēt ꝙ in actib.vniuerſitatis
ad hoc vt valeant reqrit̄,ꝙ ꝯueniāt duæ partes ad minus, ad
eo ꝙ non ſufficeret oēs vocatos eſſe,niſi duæ partes venirent
vt no.Bar.in l.oēs populi.ſ.de iuſt.& iur.in 2.q.Itē patet hic ꝙ
reqrit̄ vt ꝯueniat in vno loco, nec poſſent p̄ſtare cōſenſum ī
diuerſis locis.& in hoc in his q̄ ꝑtinent ad pſ̄es vt vniuerſos.ſi
autē vt ad ſingulos,nō reqrit̄ ꝙ ꝯueniāt,ſed pñt conſentire di
uerſis tꝑib.& diuerſis locis, nec ſufficerēt duæ partes,ſed debe
rent oēs conſentire.vt l.ꝑ fundū.ſ.de ſerui.ruſti.p̄dio. Itē non
ſufficeret dicere in īſtro, congregato conſilio gñali,niſi etiā
dicat̄ in quo duæ partes vel vltra fuerunt.vt C. de p̄di.decur l.
8 curiales.li.x.& ibi ꝑ Bar.¶†No.ēt ꝙ ſi ꝯueniāt duę partes hoc
ſufficit.quod intellige dūmō oēs ſint vocati,vt l.obſeruare.C.
de decu.li.x.intellige ꝑſonū campanæ vel p̄conis vocē vt mo
ris eſt, & hoc ſufficit.ſed ſi aliqui ſint abſentes a ciuitate licet
eos nō apprehendat ſonus campanæ,vel vox præconis, & ſic
nō reputātur citati,tñ hoc nō nocet nec requirit̄,ꝙ citentur,
ꝑ nuntium niſi in trib.caſib.notatis ꝑ gl. in c.p̄ſentium de te-
9 ſti.li.6. ¶ †Itē no.ī l.plane,ꝙ ſi ſunt duæ partes pñtes dūtaxat
poſſit eligere vnum ex ſe, & ille vnus computat̄ in numero
duarum partium. & ſic vr̄ ꝙ teneat vicem eligentium & ele
cti,& hoc faciebat dubium,quia videbat̄ hoc eſſe non poſſe,
qa debet eſſe dr̄ia īter eligētē & electū,ut in c.ſi.extra de inſt.
ad quod ſ.de arb.l.pſ̄es.ſed hoc cōtingit ex eo qa non requiri
tur cōſenſus duarū partiū. ſi.n.requireret̄ nō poſſet eligi vnus
ex eis,qa nō p̄t dare vocē ſibiipſi, & ſic requireret̄ ꝙ ſaltē vnꝯ
eēt vltra duas partes. ſed hic ſufficit conſenſus maioris partis
ut hic in gl.p̄cedēti.quod ſatis ꝓbat̄ per hanc.l.plane.inducen
10 do ut dixi.¶†Vlt.no. in l. illud cum ſe. ꝙ pr̄ & filius ēt plures
fratres pñt eē de conſilio ciuitatis,itē ꝙ alter alteri poteſt dare
vocem ſuam tam in his quæ concernunt onus, q̄ in his quæ
concernunt etiam honorem & cōmodū.item ꝙ non videre
11 tur dare ut pr̄ vel filius vel frater,ſed vt conſiliarius.† & ſic in
his quæ publici iuris ſunt non conſiderat̄ patria ptās uel ratio
ſanguinis, qa p̄ſumit̄ quis potius ob bonū publicum hoc fa-
cere q̄ rōne ſanguinis, quod no. licet rł̄r ſecus, ut l.an in pa-
12 trem.ſ.quod fal.tut.¶†No.ēt gl.quæ eſt in l.plane in duobus.
quod collegiati debent eligere vnum ex ſe quando eſt aliqs
idoneus ad hoc,non aūt extra ſe niſi in ſubſidium.quod facit
13 pro Cardinalib.eligētib.Papā.¶†Item no.ꝙ ſi alicui commiſ
ſa eſt electio non poteſt eligere ſeipſum, qa cōmittens nō cē
a ſet de ipſo conſentire.& ad hoc ſ.man.l.ſi tibi mandauero.§.
ſi tibi. Sed quid ſi cōmiſſa eſt electio duob.an poſſint eligere
ſibi vnum ex ipſis? vide Io. An.in rła in toto de regu. iur. in
mercurialib.& in addi.Spe.de inſtr.edi.§.nunc vero aliqua.in
14 additione quæ incipit continuat̄ hic ante fi.§. † & ſic ſi com-
mittit̄ alicui diſtributio bonorum in pauperes Chriſti,non
pōt diſtribuere in ſeipſum tanq̄ in pauperē, licet aliquando
viderim ſeruari ꝯ̈rium per homines malæ conſcientiæ.

ADDDITIO.

a ¶ De ipſo.Adde Alex.de Imo.in l.ſi cōſu.ſ.de adop.Pan. in c.conſuluit.& in c.
per veſtras.de iur pa.Cur.

LEX VI.

1 *Electus ab eo cui data eſt poteſtas eligendi cenſetur electus ab ipſo dante.*
2 *Teſtator ſi deputet executorem ad diſtribuendum bona inter pauperes,non
poterit executor eligere aliquem baſtardum ipſius teſtatoris.*

ITem eorum.

1 §.Si decurio. †Electꝯ ab eo cui data eſt
ptās eligendi cenſetur ele
ctus ab ipſo dante.h.d. & ſemper allegatur,& iſtud eſt verum
ſine dubio quando committitur ſola nōiatio perſonæ, ſed
electio expeditur ab ipſo dante, puta eligimus illum quem
talis nominabit hic.& l.vtrum.§.cum quidam.ſ. de reb.dub
& quod no.gl.in l.apertiſſimi.C.de iud.poteſt intelligi ꝙ fuit.
commiſſa ipſa electio puta,damus ptātē tali eligēdi ſyndicū
vt faciunt ꝯſiliarii,quia dāt ptātē priorib.& intellige tex.quā-
do nō ꝯferūt in illū ut in priorē ordinariā ptātem,ſed delega-
tam,alias cenſeretur electus ab ipſis priorib.nō a ꝯſilio.& qua
liter cognoſcatur an ſit ꝯmiſſa ordinaria poteſtas,vel delega-
ta,vide Bar.ī l.ambitioſa.ſ.de dec.ab or.fac.& in q.ibi diſpu-
tata ab eo ī l.2.vł 3.ſ.đ op.le.vbi oīno uide. & facit ad hūc.§.
2 qui ſꝑ allegatur.vnū ex familia. §.ſi de falcidia ſ.de le.2.†Per
iſtū tex. vr̄ ꝙ ſi teſtōr deputat executorē ad diſtribuēdū bona
inter pauperes,& executor eligit ꝓ paupere quendā baſtardū
ipſius teſtōris ꝙ hoc non valeat, qa cēſetur electus ab ipſo te
ſtatore,ſed ipſe teſtōr nō poterat illi baſtardo relinquere bo-
na ſua,ergo &c. & in hoc eſt utilis inueſtigatio de qua ſ. dixi
ad cognoſcendū,vtrum electio videat̄ facta ab ipſo eligente,
an ab illo qui dedit poteſtatem eligendi.

1 *Actor non poteſt cōſtitui ad lites futuras,ſed ſolum ad præſentes, & ſi cō
tra fiat non valet. ſed ſyndicus bene poteſt conſtitui.*
2 *Vniuerſitas cum ſit domina ꝙ poſſit conſtituere procuratorem, & etiam
ſyndicum & actorem.*
3 *Verbū,decretū,ꝙ interdū ponatur pro deliberatione & interdū pro aucto
ritate quæ interponitur per magiſtratum quæ in pendēti ſtare non dēt.*
4 *Decretū iudicis quod interponitur in alienatione rei minoris ſi pręcedit cō
tractū ꝙ dicatur quædam licētia alienandi licet auctoritas auctoris de
beat interuenire in ipſo actu,non ante vel poſt*
5 *Actor proprie loquendo conſtituitur ad præſentem litem tātum,ſyndicus
uero & procurator ad præſentes & futuras.*
6 *Actor quando conſtituitur a decurionib.non requiritur auctoritas magi-
ſtratus,ſi communitas non recognoſcebat ſuperiorem. & quid ſi conſti
tuatur ab adminiſtratore ciuitatis.*

1 §.Sed ſi ita. ¶†Actor nō p̄t ꝯſtitui ad lites futuras ſed
ſolū ad pñtes,& ſi ꝯ̄ fiat nō valet,ſed ſyn
dicus bñ pōt ꝯſtitui.h.d.vſque ad ver.ꝙ actor ſcḋm vnū intelłm
gl.quem tñ Bar.non tenet,qa poſito ꝙ ſit verū,ꝙ actor non
det̄ niſi ad litē pñtem,nō tñ ſequitur,ꝙ ſi det̄ ad litē futuram
datio nō valeat,imo valet,& ponit̄ actor pro ſyndico , ut ſic
verba intelligātur ſcḋm ſubiectā mām ut dixi in l.j. §.quib.ſ.e.
& ꝓbatur in l.pr̄ Seuerinā.§.ꝯditionū verba. ſ.de ꝯdi.& dem.
& tñ hic dr̄ ꝙ non valet.Sed alii dicunt ꝙ ideo nō valet,qa re
quirit̄ decretū iudicis,& decretū non pōt eſſe in pendenti, &
dñt caſum eſſe hic.& nō ēt ī l.q hēt.§.ſi pupillus.ſ.de tute.ſed
hoc nō vr̄ verū,imo decretū pōt eſſe in pēdenti vt dixi ſupra
ti.j.l.mutus.§.is qui.& ꝓbat̄ in l.iiii.§.illud.ſ.de fideic. lib.iō te
ne ii.lect.gl.ſcḋm q̄ dicit ꝙ nō valet electio facta p̄ter formā da
tā eligēdi, & ſcḋm iſtā lec.electio fuit facta a duū viris quib fuit
cōmiſſa ꝑ decuriones.ſed ſcḋm p̄cedētē fuit fcā ab ipſis decurio
nib.Qñ aūt cōmittit̄ duum uiris vt eligāt actorē, intelł̄r quā
tū ad cās pñtes cōmiſſas,nō quantū ad futuras,vt no.ſ.titu.j.l.
oīum.ſi ergo eligant ad cām futurā faciunt p̄ter cōmiſſionē.
2 & iō nō valet.vt l.qd tñ.§.j.ſ.de ar.¶†In gl.fi.q̄ incipit in quo
ſic ꝯſtituit̄.ibi,iſtud nō valet vt hic:tu dic melius ēt ꝙ iſtud p̄t
fieri ad lites futuras,ſed tunc exponeret̄ actor,id eſt ꝓcurator
vel ſyndicus.nā ēt vniuerſitas cū ſit dña p̄t ꝯſtituere ꝓcurato-
rē vt no.Inn.in c.ꝯſtitutus.extra de ī īteg. & ēt ſyndicū & acto
rē,licet priuatus ñ niſi ꝓcuratorē. Si ergo ꝯſtituat actorē ī li-
3 tē futura exponit̄ vt ſ.dixi.¶†In gl.ibi,ſnīa aūt lata nō teneat
niſi ſuꝑ re certa.iſta rō nō vr̄ bona. nā & ſnīa nō dēt dari ſub
ꝯdōne,& tñ lata tenet.vt l.ij §.biduū.ſ.qñ app.ſit hic aūt dr̄ ꝙ
ipſo iure nō valet,iō iſta prima lec.ñ vr̄ bona, ſed nec ēt alia.
Itē qa ſi ꝯſtitutio iſta fuit facta a decurionib.tūc verbū,decre
tū,ponit̄ ꝓ deliberatione ipſorū.vt ī tit.de dec.ab or.fa.& iſta
deliberatio ita p̄t eſſe in pēdenti ſicut deliberatio alicuius pri
uati. Interdū aūt ponit̄ decretū ꝓ auctoritate q̄ interponit̄ ꝑ
magiſtratū, & tūc videret̄ ꝙ nō diceret̄ eſſe in pēdēti.ſed illa
auctoritas nō requirit̄ qñ creatio fit ab ipſis decurionib.q re
preſentāt totū populū vt dixi ī l.nulli.ſed tūc qñ fieret a prio-
rib.vel alio adminiſtratore.Sed certe ēt tunc licet non debeat
interponi expreſſa ꝯdō,p̄t tñ pendere ex tacita ꝯdōne vt in ll.
4 ſ.alle. facit l. & ſi ꝯdōnalis.ſ.de auc.tuto.†Dy.tñ ꝑꝑ.hanc lec.
dixit ꝑ iſtum tex.ꝙ decretū iudicis qđ interponit̄ in alienatio
ne rei minoris dēt interponi in ipſo actu alienationis,nō añ
vel poſt.& ſi ꝯ̄ fiat nō valet.Sed Iac.de Are.in l.magis puto.§.
ne paſſim.ſ.de reb.eorū. dicit, ꝙ decretū debet p̄cedere ꝯ̄ctū.
qa fit cū cauſę cognitione q̄ debet actū p̄cedere.dr̄.n.tūc q̄dā
licētia alienādi q̄ pōt actū p̄cedere.pro quo facit qđ not.gl.in
l.p̄tor.§.ꝑmittit̄.ſ.de mino.q̄ incipit,ſed cur ſecus.vt ſ. de reb.
eorū.l.ſi pupillorū.§.ſi prætor.& hoc magis placet licet aucto
ritas tutoris debeat interuenire in ipſo actu non ante vel poſt
vt l.obligari.§.tutor.de aut.tuto.ad qđ oīno,vide qđ no.Bald.
in l.j.vel ii.C.de bo. q̄ lib.& l.j.in pe.& vl. col.C.qui admit.ad
bo.poſ.& Inn.extra de reb.eccl.nō alie.in c.dudū. q̄ ſit dr̄ia in
ter decretū & auctoritatē.In gl.ibi,vel dic,hic gl.tāgit ſecūdā
lec.vt intelligat̄ iſte.§.in terminis.§.p̄cedētis,qñ ordo decurio
num

num eligit illũ quē duumuiri eligent & noīabunt. Nam dēt
intelligi iſta electio decurionũ,vel commiſſio facta duumiris
ſolũ de litib.factis de pñti , nõ aũt ad futuras trahi,vt no.in l.
oīum.ſ.ti.j.niſi expreſſe dicatur ꝯriũ. Iſti aũt duumuiri elege
runt ad futurã litē,& ſic ſuper eo ad qđ nõ habebãt cõmiſſio
nē.& ita intelligas qđ ſequit̃ in gl. & dũ dicit gl.ꝓ pñte lite cõ
miſerant electionē,expone.i.cõmiſiſſe vñr in dubio.ſi.n.expſ-
5 ſe hoc dixiſſēt nõ hēret dubiũ hæc lec.†Cõclude ergo ꝙ actor
ꝓprie loquendo ꝯſtituit̃ ad pñtem litē tãtum, ſyndicus vero &
ꝓcurator ad pñtes,& futuras,& ꝙ interdum vnũ nomē ponit̃
pro altero ſ̃m quod cõuenit mãæ.& ideo non vitiaretur act⁹
ſi ad lites futuras ꝯſtitueretur actor,niſi diceret̃ expreſſe ꝙ nõ
intelligatur eſſe procurator vel ſyndicus ſed actor,qa tunc eſ
6 ſet ꝯrietas.Itē†ꝙ qñ ꝯſtituitur actor a decurionib.non requi-
rit̃ auctoritas magiſtratus,ſi cõitas nõ recognoſcebat ſuperio
rē.& tunc dr̃ ꝯſtitutus decreto decurionũ.i.deliberatione,quę
no.ꝓhibetur eſſe in pendenti niſi pp nomen conſtituti.ideſt.
actoris qui nõ põt eſſe ad futuras lites.ſi aũt ab adminiſtrato
re ciuitatis vt a prioribus vel a ſyndico,tunc requiritur aucto
ritas maioris q̃ etiam dr̃ decretũ,& illud nõ dēt eſſe condõna
le, ſed purũ.poteſt tamē pendere ex tacita condõne quæ ineſt
nãæ rei,ſicut in acceptilatiõne videmus,vt ſ̃.de accep.l.in diē.

1 *Decretum decurionum ex quo alteri eſt ius quæſitum licet eo inuito reuo-
cari non poſſit,tamen actor conſtitutus ab or.decu.& eius decreto põt
ab eodem reuocari.& nu.4.*
2 *Quæ requiruntur in conſtituendo uidentur requiri in deſtruendo.*
3 *Sindicus conſtitutus a conuentu,& abbate ſimul poteſt reuocari per ſolũ
conuentum, & procurator conſtitutus a pupillo cum authoritate tuto-
ris poteſt a ſolo tutore reuocari.*
4 *Decretum iudicis debet interuenire quando ante lit. cont.curator ad litem
reuocatur.*

1 **§.Quid ſi actor.** †Dubiũ iſtius. §. poterat eſſe,qa
qđ ſemel decreuit ordo decurio
num reuocari nõ põt,vt ſ̃.de decr.ab or.fa.l.qđ ſemel.ſed hic
actor fuit creatus ab ordine,& eius decreto ergo nõ p̃t reuo-
cari.Sed ꝯrium eſt.nam ꝯrium loquitur in decreto ex quo al-
teri eſſet ius quæſitum quod ſibi inuito nõ põt auferri. Pone
exēplum ſi dicebat conſiliũ,ꝙ quicunque forenſis venerit ad
habitandũ.intelligatur immunis ꝓ aliquo tpe,hoc decretum
nõ põt reuocari in præiudiciũ illorũ,quia iã venerũt. & quib.
erat ius quæſitũ,qa trãſiuit in ꝯctũ.& ita no.Bar.ibi,& in l.oēs
populi.ſ.de iuſt.& iure,ſecus ſi non erat ius quæſitũ,vt hic.itē
faciebat dubiũ, qa actor ꝯſtituitur cum decreto ſuperioris.i.
magiſtratus,vt no.gl.ĩ l.nulli.ſ.eo.vñ videbatur ꝙ ſolus ordo
decurionũ nõ poſſet ipſum reuocare,cuius ꝯrium hic dr̃ dũ
dicit decretũ decurionũ,& ſic innuit ꝙ non requirat̃ decretũ
2 iudicis,qđ nõ vr̃ verũ.†qa q̃ requiruntur in cõſtituēdo viden-
tur requiri ĩ deſtruēdo,vt C. de diuortiis.auth.ibi poſita.& C.
de nuptiis l.ſi vt ꝓponis.pp hoc dñt quidã hic ꝓbari,non eſſe
verã illã gl.q̃ eſt in l.nulli.ſ.e. ꝙ in ꝯſtitutione actoris requira
tur decretũ magiſtratus, qa tũc a ſolo ordine nõ põt remoue
3 ri.cuius ꝯrium hic dr̃.alii dicunt ꝙ immo põt,†& ꝙ ſyndicus
cõſtitutus a cõuentu & abbate,ſimul põt reuocari per ſolũ ꝯ
uentũ,ſicut ꝓcurator ꝯſtitutus a pupillo cũ auctoritate tuto
ris põt reuocari a ſolo tuto.vt l.ſi qs mãcipiis.§.ſi impubes,&
ibi no.ꝑ Gul.de Cu.ſ̃. de inſt. De hoc ar.vide ꝑ Bar.in l.actor.
4 ſ̃.rē ra.ha.†Sed vlt.faciebat dubiũ, qa curator datus ad litē li-
cet poſſit reuocari ante lit.cõt.& ſic ꝓcurator vt no.gl.ſ.ti.j.l.ſi
qs cũ ꝓcuratorio.§.fin.dēt tñ interuenire eiuſdem iudicis au-
ctoritas vt ibi dixi,& hic ſi ponitur ĩteruenisse auctoritatē.ſed
dic ꝙ curator ad litem datur a ſolo iudice,ideo ab ipſo debet
reuocari,ſed actor conſtit̃ ab ordine decurionũ vel ab admi-
miniſtratore cũ decreto iudicis,ideo reuocatur ab eodē ordi-
ē ſine iudicis auctoritate tenendo dictam opinionem.

2 *Actor vniuerſitatis non ſemper habet lĩimam adminiſtrationem.& n.4.*
3 *Actor agens tenetur defendere vniuerſitatem pro qua agit , nec caute de
rato ſi conſtat de decreto,ſecus ſi dubitatur,nec ei datur actio iudicati.
& poteſt ante lit.cont.& etiam poſt ſubſiſtente cauſa legitima reuoca-
& ꝙ filiusfa.poßit conſtitui actor.& num. 1.& 2.*
4 *Actor & procurator in quib.diſconueniant.*
5 *Quod poſſit actor iurare de calumnia, nec regulariter teneatur ſatiſdare
de iud.ſol.*

1 **§.Actor vniuerſitatis.** †In hoc §.ponuntur
quinque in quibus
actor fungitur vice procuratoris,& cũ ipſo ſimilitudinē hēt,
& idē ꝓ oĩa in vno qđ in altero.Primũ eſt,quia ſicut procura
tor agēs tenetur defendere dñm , ita & actor vniuerſitatem,
pro qua agit.Secundũ eſt, quia ſicut procurator qñ cõſtat de
mandato nõ cauet de rato. qñ aũt nõ ꝯſtat cauet.ita & actor
qñ cõſtat de decreto quo conſtituit̃ nõ cauet,ſecus ſi dubitat̃
de illo. & aduerte,quia gl.vr̃ intelligere,ꝙ qñ de decreto con-
ſtat,tũc indiſtncte nõ cauet ēt in eo caſu in quo procurator
caueret,puta qñ requirit̃ ſpeciale mãdatũ,& ipſe hēt genera-
2 le,vt ſ̃.de mino.l.quod ſi ſpãli. & forte mouet̃ glo. † qa actor
hēt legitimam adminiſtrationem,vt hic tenēt duæ gl.q̃ legiti
ma adminiſtõ hēt vim mandati ſpecialis.vt patet in tutore &
curatore in quibus nõ requirit̃ ſpãle mandatum in aliquo ca
ſu,ſed an hoc ſit verum,dic vt dixi ſ.eo.l.j.§.quibus,qa nõ ſp
hñt legitimã adminiſtrõnē.ideo puto gl.nõ ita ſimpl̃r proce-
3 dere.† Tertio aſſimillãtur,quia ſicut procuratori qui obtinuit
ſnĩam nõ datur actio iudicati inuito dño,vt ſ.tit.j.l.ſi ꝓcura-
tor.ver.ſed ſi agat.niſi ſit procurator in rē ſuam,ita nec actori
datur.Quarto,qa ſicut procurator põt reuocari añ lit.cont.ēt
4 nõ ſubſiſtente iuſta cã,ita & actor vniuerſitaris. † Quinto &
vlti.qa ſicut filiusf. poteſt dari procurator,ita & actor. In qui-
buſdã aũt diſcõueniũt,qa procurator nunquam hēt lĩimam
adminiſtrõnē,ſed actor habet,& ex hoc ſequit̃ alia,ꝙ procu
rator nunquã iurat de calũnia ſi non habet ſpeciale manda-
tum,ſed ipſe principalis.†actor vero põt iurare ſicut & tuto-
5 tor & curator,qñ hñt legitimã adminiſtrationem.Item,quia
procurator rei regulariter ſatiſdat, de iud.ſol. ſed actor non,
qñ habet legitimam adminiſtrationem ſicut nec tutor nec
curator,vt l.ſi §.defenſorem.C.de admin.tut.& ex his ſunt ex
peditæ omnes gl.quæ ſunt hic, quę nihil aliud volunt.

LEX VII.

1 *Debitũ vniuerſitatis nõ põt peti a ſingulis de vniuerſitate,niſi hērent mã
datum ab ipſa vniuerſitate,quia non dētur ſingulis,ſed uniuerſitati.*
2 *Pro debito vniuerſitatis non poßunt ſingulares perſonæ ipſius capi.admi-
niſtratores ſic,ut ſyndicus & tutor & curator ꝓ debito pupilli,& quã
do etiam ſingulares de vniuerſitate poſſint capi.*
3 *Quando quilibet de vniuerſitate poſſit petere partem ſuam ſi quid vniuer-
ſitati debetur& vniuerſitas diſſoluatur.*
4 *Quando uniuerſitas poteſt paſcere beſtias ſuas in tali loco , tunc nec vſum,
nec vſumfructum dicitur habere ſinguli,ſed quandam facultatē facti.*
5 *Vniuerſitas in quantum uniuerſitas in perſona ficta , an poſſit delinquere
non communicato conſilio,nec campana pulſata.*
6 *Qualiter intelligatur ꝙ vniuerſitas poteſt ꝓbare ſe fuiſſe ĩ poſſeſſione nemo
ris tãto tpe ꝓbãdo,ꝙ ſingulares de vniuerſitate vſi fuerĩt dicto nemore*

SIcut municipij.

1 **§.Si quid vni.** ¶ †No.ꝙ debitm vniuer-
ſitatis nõ poteſt peti a ſin-
gulis de vniuerſitate niſi haberent mãdatum ab ipſa vniuer-
ſitate,quia non dētur ſingulis,ſed vniueruerſitati.& ſic patet
hic ꝙ aliud eſt vniuerſitas aliud ſunt ſingulares homines de
ipſa,licet glo.ſ̃.proxi. §.in fi.videatur dicere contrarium. Eſt
tñ quædam perſona ficta quæ reſultat ex plurib. qđ patet,qa
ēt oĩbus mortuis & aliis ſubrogatis eadem tñ remanet vniuer
ſitas.vt ſ̃.ꝓx.§.& l.proponebatur.ſ̃.de iud.qđ nõ eſſet ſi illa gl.
eſſet uera,quia ſicut ſunt diuerſæ perſonæ,ita eſſet diuerſa vni
2 uerſitas. ¶ †Item no.ꝙ pro debito vniuerſitatis non pñt ſin-
gulares perſonæ ipſius capi , quia ipſe non dēnt, ſed vniuerſi-
tas.bene tñ poſſent capi adminiſtratores vniuerſitatis,ut ſyndi
cus ſicut & tutor & curator pro debito pupilli,ſ̃m Ange. qui
alleg.l.3.C.de pro.& l.miſſi opinatores.C. de exac.trib.lib.10.
& ita videmus de facto fieri,quia pro debito communitatum
capiũbr̃ ſyndici. & vidi Florentię ꝙ pro debito clericatus ca-
piebantur ꝓcuratores eiuſdē:tene menti, & adde qđ no.ĩ l.2.
C.q̃ ſit lon.ꝯſue.circa med.Dicit ēt Bar.ꝙ ſi vniuerſitas dediſ-
ſet ſyndico mandatũ de obligando vniuerſitatē & ſingulares
perſonas,& ipſe obligaſſet,poſſent capi ſingulares ſi talis vni-
uerſitas hr̃et ptãtem cõdendi ſtatuta,qa ꝯctus eius habet vim
ſtatuti,vel legis,ut l.Cæſar.ſ̃.de pub.& ibi per eũ,& in l.ciuitas
ſ̃.ſi cer.pe.& in l.4.§.ſi actor.ſ̃.de reg.iur.uel dic melius,ꝙ quã
tum ad obligandum illos qui fuerunt pñtes tpe quo ſyndicus
fuit ꝯſtitutus,indiſtincte procedit qđ dicit Bar.vt poſſet ſingu
los obligare,qa ꝯſenſerunt & tenetur ex mandato vtili inſtito
rio.vt l.Iulianus.§.ſi procurator.ſ̃. de acti. emp.ſed quantũ ad
obligandũ illos,q nõ fuerũt pñtes,nec ꝯſenſerũt procedit di-
ſtinctio Bart.ꝙ ſi poterant ſtatutũ condere potuerunt ēt illos
obligare ꝑ viã ptãtis.ſed ſi non habebãt ptãtē ꝯdēdi legē,vt ſi
fuit ꝯſtitutus ab antianis tñ nõ a ꝯſilio,ſecus tunc,qa talis ꝯ-
ſtõ nõ habet vim ſtatuti,cũ ſoli antiani nõ poſſint cõdere ſta
tuta,quia non repręſentãt totũ populũ ſicut cõſiliũ,& ſic ipſi
3 obligãtur tñ non alii.ut l.j.ſ̃.de mag.cõue.vbi eſt caſus. ¶†In
glo.ibi,nunquid quilibet poterit petere partē ſuã;videbat̃ ꝙ
non,ꝑ iſtũ tex.qa id,qđ eſt vniuerſitatis non eſt ſingulorũ , vt
hic.& in l.in tñ §.j.ſ̃.de rerũ diui.ergo ſinguli non pñt petere
tanq̃ ꝓpriũ.gl.tñ determinat ꝯrium , & ſic vult, ꝙ licet durã-
te vniuerſitate nõ ſint ſingulorũ,cũ tñ diſſoluit̃,efficit̃ ſingu-
lorum ꝑ l.3.ſ̃.de colle.illic.Tu diſtingue plenius ſuꝑ hoc arti-
culo.ut ibi ꝑ Bar.nã iſta gl.procedit in collegio qđ conſtat ex
perſonis q̃ pñt hr̃e in cõi , & ēt in particulari.ſi autē in cõi &
nõ ĩ particulari,vt eſt collegiũ religioſorũ,tunc glo. non ꝓce
dit,qa non pñt illa bona diuidere inter ſe, ſed remanēt apud
fiſcũ ſeu eccleſiam,ſeu ſuperiorē tanquã bona vacantia,ut di
cam in ſeq.§.Itē procedit qñ diſſoluitur collegiũ propria vo-
luntatę

lĩtate collegiatorũ. ſi aũt auctoritate ſuperioris pp eorũ delictũ,tũc idẽ:quia ↄfiſcant bona ſicut & bona alterius priuati condẽnati.vt ĩ.qui. mo. vſusfru.amit.l.ſi vſufr. Item ꝓcedit qñ illa bona prouenerunt a ſingulis devniuerſitate: qa cõtulerunt adinuicem.ſecus ſi aliunde ꝓuenerunt niſi poſtea fuerint deputata ad vſum ſingulorum,vt ſunt veſtes diſciplinatorũ,nã quilibet reportabit veſtẽ ſuã quã habuit ab vniuerſitate. alia verò bona tanq̃ vacãtia applicantur fiſco, vt C.de bo.
4 va.per totũ.cætera dic ꝑ Bar.in d.l.fi.¶†In glo.ibi,quia nec nemus illud nec pars eius alicuius intelľr.iſta rõ nõ vr̃ ↄcludere: qa licèt verũ ſit hoc quantũ ad dñiũ, quantũ tñ ad vſum vel vſum fructũ vr̃ quilibet hr̃e partem, poſtq̃ quilibet ibi põt paſcere beſtias ſuas.Sed in tali parte vſusfructus creditor ĩmittit, vt l. ſi finita.§ ſi de vectigalib.ĩ.de dam.infect. & l. ꝓ hr̃de.§.ſi quid tñ. de acq. hær. ſed ſuſtinẽ lo gl.dic ꝙ nec vſũ nec vſumfructũ dicũtur hr̃e ſinguli, ſed quandã facultatẽ facti q̃ longè differt a iure vſusfructus vt patet in l. via publicã. ĩ.de via publica: q̃ facultas nõ põt ꝑdi ꝑ nõ vſum vt ibi,ſed ius ſic,vt l.ſicut.C.de præſcri.xxx.an.& iſta facultas facti eſt merè perſonalis: & nõ p̃t trãſferri de ꝑſona vnius ĩ ꝑſonã alterius vt l. apud Iulianũ.§ ſi quis alicui.ĩ.de leg.j. & patet in facultate eligendi quã hẽt ſeru⁹, q̃ nõ acq̃rit dño.l.ſi ſtipulat⁹.ĩ.de ver. obl.& tñ iura bñ acq̃runt.¶In fi.gl.ibi,qa vniuerſitas nihil aliud eſt niſi hoĩes q ibi ſunt:hoc eſt verũ attẽta veritate: qa ſi nõ eſſent hoĩes nõ eſſet vniuerſitas.ſed attẽta fictionẽ aliud eſt vniuerſitas,aliud hoĩes: ſicut aliud eſt hr̃ditas,aliud res hr̃ditariæ vt l.
5 hr̃ditas.ĩ.de pe.hæ. ¶†In qõne gl. cũ q̃rit an vniuerſitas inquãtũ vniuerſitas ĩ ꝑſona ficta poſſit delinquere:dicẽdũ eſt ꝙ nõ, niſi hoc facit cõicato ↄſilio,& cãpana pulſata, vt in p̃cedenti opi.gl.& no.ĩ l. ſed ex dolo.ĩ.de dolo. & hoc no.diligenter qa p̃ties habui de fcõ:qa accuſabat̃ vniuerſitas talis villę ꝙ cõmiſit tale delictũ vel furtũ, & ꝓbat accuſator ꝙ oẽs hoĩes de villa ſimul cõmiſerũt, nõ tñ ꝓbat ꝙ cõicato ↄſilio,vel cãpana pulſata. Certè dẽt ſuccũbere, & ita aliàs ↄſului:qa ineptè agit ↄ̃ vniuerſitatẽ, ſed dẽbat agere ↄ̃ ſingulos.nec pro iſto delicto dẽt ↄdẽnari vniuerſitas, nec bona ipſius, ſed bona ſingularũ ꝑſonarũ.qñ aũt pulſata cãpana,q̃dã ſũt delicta q̃ ꝓprie cadũt in vniuerſitate vt ↄdere ſtatuta iniqua,vel ↄ̃ libertatẽ eccľie.& tale delictũ dr̃ ꝓprie ab ipſa vniuerſitate,nõ aũt a ſingulis vere vel ficte. & iõ ſingulares nõ pñt quoquomõ puniri,ſic ĩtelligat̃ auth.caſſa.C.de ſac.ſa.ec.ĩ auth.itẽ nulla cõitas.C.d̃ epiſ. & cle.licet ergo ſingulæ ꝑſonæ ſint illę q̃ cõdũt,ipſa tñ vniuerſitas dr̃ ꝓprie cõdere poſtq̃ iſte actus nõ cadit in ſingulis. hoc ꝓbat̃ in l.pr̃ ex ꝓuincia.ĩ fi.ĩ.de ma.vin.& l.cer.§.j.ĩ.de p̃c.Quędã ſunt delicta q̃ ꝓprie nõ cadũt niſi in veris perſonis, vt homicidiũ,& vulneratio, nã perſona ficta non põt iſta cõmittere cũ ſit res incorporalis, & iſta requirunt actũ corporeũ, & tũc talia delicta dñr vere cõmitti ꝑ ſingulos,ſed ficte ꝑ vniuerſitatẽ. & iõ tã ſinguli puniuntur q̃ vniuerſitas,ſicut mãdãs,& mandatarius,quorũ vnus delinquit ficte,alius vere nec vnius delictũ releuat alterum. C de acc.l.nõ iõ minus. Cætera circa iſtũ articulũ an vniuerſitas poſſit delinquere & puniri & qua
6 liter, vide Bar.in l.aut facta.§.fi.ĩ.de pœ. ¶†In glo.ibi ad vſum nemoris habitũ ꝑ beſtias villæ vult dicere gl. ꝙ vniuerſitas p̃t ꝓbare ſe fuiſſe in poſſeſſione nemoris tãto tp̃e ꝓbãdo,ꝙ ſinguli de vniuerſitate fuerũt vſi dcõ nemore,quaſi ipſa vniuerſitas videat̃ vſa, cũ nihil aliud ſit q̃ hoĩes de vniuerſitate. ſed in ↄ̃rũ facit: qa ĩmo aliud eſt.ſed ſuſtine glõ.ꝙ ſinguli hoĩes videant̃ vſi noĩe vniuerſitatis: & tanquã nemore ad vniuerſitatẽ ꝑtinẽte,iõ retinent illi poſſeſſionem,vt ĩ.quib. mo.ſerui.amit.l.5. & l. qui fundum. & ĩ.de acqui. poſ. l. quod meo. §.ſi per venditorem. & l.qui vniuerſas.§.quod per colonum.

1 *Licet mutentur perſonæ vniuerſitatis, non mutatur tamen vniuerſitas.& licet ab vno non poſſit incipere, cœpta tamen a pluribus poteſt in vno quo ad totale ius remanere.*
2 *Si omnes de vniuerſitate ſint excommunicati excepto vno, totum ius vniuerſitatis remanet apud illum non excommunicatum.*
Idem ſi omnes de vniuerſitate excepto vno eſſent abſentes & immineret electio prælati.
Idem ſi alio modo eſſent priuati poteſtate eligendi.
3 *Delictum maioris partis vniuerſitatis in forma eligendi prælatum præiudicat toti vniuerſitati vt tota veniat priuanda.*
4 *Vniuerſitas quæ eſt facti non poteſt in vno ſolo remanere.*
5 *Quot perſonæ faciant populum; quot gentem, & quot multitudinẽ remiſ.*
6 *Si omnes de vniuer. ſint mortui excepto vno & ille vult effici abb. quo remedio vti debeat cum non poſſit ſeipſum eligere.*
7 *Quando nullus de vniuer. remanſit an deſinat eſſe vniuerſitas.*
8 *Vniuerſitas ſi eſt deſtructa, quid erit de bonis & de poſſeſſione bonorum, & quid in collegio clericorum.& num.10.*
9 *Bona vacantia acquiruntur fiſco,& an ipſo iure,& an ſit neceſſaria acceptatio fiſci.*
10 *Põt.fieri ꝑ legẽ vel conſuetudinẽ ꝙ poſſeſsio defuncti continuetur ipſo iure in hæredẽ, & poſſeſſio defuncti ꝙ extinguatur cum perſona licet non extinguatur dominium, & ſi hæres apprehendat ꝙ erit noua poſſeſsio.*
11 *Hæreditas iacens non repræſentat viuentes, ſed mortuos.*

1 ## §.In decurionibus.
†Licet mutẽtur perſonæ vniuerſitatis nõ mutatur tñ vniuerſitas.& licet ab vno nõ poſſit ĩcipere,cępta tñ a pluribus.põt ĩ vno quo ad totale ius remanere.hđ & ſemꝑ allegat̃ hoc vltimũ dcm̃. nõ dico ꝙ remaneat vniuerſitas in vno,ſed remanet nomen, & ẽt ius vniuerſitatis, vt poſſit ille vnus qđ poterãt oẽs,& ita ĩtelligit gl.ſed ĩcipere nõ potuit,nec quo ad nomẽ nec quo ad ius ab vno. & loq̃t̃ hic qñ oẽs mortui ſunt excepto vno vere:idẽ ſi ficte,vt ſi ſint effecti ĩhabiles ad actus
2 vniuerſitatis,†puta,qa ſint excõicati oẽs excepto vno,nã hñr ꝓ mortuis quantũ ad actus vniuerſitatis expediẽdos, licet nõ q̃tũ ad ꝓprios:qa excõicat⁹ p̃t ↄ̃here,& alia ſ[?]ua negocia facere:ſed non actus publicos vniuerſitatis ſiue clericorũ, ſiue laicorũ,iõ totũ ius remanet apud illũ nõ excõicatũ.Hęc hñr ſingulr̃ ꝑ Inn.in c.illa.ex̃ de ele.Idẽ ſi oẽs de vniuerſitate excepto vno eſſent abſentes.& ĩmineret electio p̃lati,& tp̃s eligẽdi expiraret,nã p̃t ille ſolus eligere aliis ẽt ñ vocatis ſi tp̃s nõ adeſt, ac ſi oẽs abñtes eſſet mortui. ita elegãter no.Inn.in c.cũ olim nobis.de ele.ꝑ iſtũ tex. Idẽ ſi alio mõ ſint priuati p̃tãte eligẽdi a iure,vel ab hoĩe oẽs excepto vno,puta qa elegerũt ſcieter ĩdignũ vt ille vnus ſolus poſſit eligere aliis nõ vocatis. & ſi alij intereſſent electioni ipſo ignorãte priuationẽ vel ẽt ꝓteſtãte, ꝙ nõ intẽdit eos admittere tanq̃ ius hñtes,valebit electio illi⁹
3 ſolius,ita elegãter no †Inn.in c.qa ꝑꝑ.ex̃ de elec.ſuꝑ ver.priuetur ꝑ iſtũ tex.ſecus dicit ſi deliquiſſent in forma electionis:qa delictũ tũc maioris partis p̃iudicaret toti vniuerſitati,& veniret tota priuãda. qđ no.& vide qđ no.Pau.de Eliazariis in cle.
4 j.de ele.†Itẽ loquit̃ hic in vniuerſitate iuris, ſecus in ea q̃ facti eſt vt in grege:qa nõ põt remanere in vno l.ſi grege.ĩ.de leg.j.
5 ¶†In gl.mag.ibi,ſed ꝑ tres. quot aũt ꝑſonæ faciãt ppľm,quot gentẽ,& quot multitudinẽ,vide Bar.in l.p̃tor,in prin.la 2.ĩ.vi bon.rap.& glo.in c.j.ex̃ de elec. ¶In gl.ibi,vr̃ ꝙ ſic, vt hic.nec obſt.rõ.ſ.facta in ↄ̃rium: qa cũ ille vnus repſentet oẽs iã mortuos, poterit dici ſyndicus.i.ſingulorũ, ſeu pluriũ cãm dicens.
6 †Sed qd ſi ille vnus vult effici abbas, eſt ne aliqđ remediũ cũ ipſe nõ poſſit ſeipsũ eligere? vt no.ſ̃.e.l.plane.& ibi dixi:dic remediũ eſſe ꝙ ipſe cõmittat alteri electionẽ,& ꝙ ille eũ eligat, & ipſe cõſentiat ſm̃ Pa.de Elizariis,vt dicit Ang.ĩ d.l.plane.& ita fuit ſuatũ de facto.Cõtra q̃ practicã opponit̃:qa ñ p̃t ↄmittere alteri q ñ ſit de vniuerſitate,vt ibi no. in gl.& eſt tex.in c. ſi qs ĩ iuſto.in fi.de elec.li.6.ſed rñde ꝙ neceſſitas facit licitũ qđ alś ñ eſſet.ar.ĩ l.q poterũt.ĩ.de ma.vindi.& in c.3.ex̃ de rľarib. qa hic ñ extat alius de vniuerſitate cui poſſit cõmittere. ¶In gl.ibi,itẽ qd ſi nullus oĩno remãſit:hic occurrit duplex dubiũ.
7 †Primo an deſinat eſſe uniuerſitas: & gl.hic ſimpľr vr̃ dicere ꝙ ſic.nec ob.iſte tex. qa loquit̃ qñ ſaltẽ unus remanſit,q põt oẽs repſentare.ſed hic nullus remãſit, & ſic ñ eſt q repſentet: qđ ẽt tenet gl.in c.ſtatutũ.de elec.li 6.intellige hoc dcm̃ ꝙ deſinit eſſe actu, ñ tñ in habitu. qđ patet qa nõ pereũt priuilegia uniuerſitatis, ut no.Inn.in c.cũ ex iniũcto.ex̃ de ope.no.nun. qa ſperant̃ alij ſubſtituti.& tũc redibit de habitu ad actũ.Hoc tñ uerũ qñ deſtruit̃ uniuerſitas caſu fortuito, & pp mortẽ. ſi ãt auctoritate ſuperioris pp eorũ delictũ,tũc deſinit eẽ ĩ actu, & in habitu,& oĩa ſua priuilegia pereũt ẽt ſi ꝑſonæ extarent, nec pñt a mõ dici de illa uniuerſitate ſm̃ Inn.in eo loco,& ꝓ
8 bat̃.ĩ.qb.mod.uſusfru.amit.l.ſi uſusfr.ciuitati. †Scd̃s articulus eſt, qd erit de bonis, & de poſſeſſione bon. qñ uniuerſitas eſt deſtructa? gl.hic refert tres opi. Prima ꝙ dicãtur uacãtia ſicut bona hr̃ditaria.tñ illa ꝓprie nõ ſunt uacantia quãtũ ad dñ iũ: qa dñr eſſe penes hr̃ditatẽ, q̃ eſt ꝑſona ficta,ſicut dicimus in hr̃ditate, nã uniuerſitas ẽt ſtantib. ꝑſonis dr̃ ꝑſona ficta.ergo eis non ſtantib. ſi deſinit eſſe non ſubeſt perſona ficta penes quã poſſit eſſe dñium, iõ gl.dicit ꝙ ſunt uacantia,ſicut qñ aliquis moritur ſine herede, quia nullus uult eſſe heres,nã tunc non põt dici hr̃ditas, ſed bona incipiũt eſſe uacãtia,& in nullius bonis eſſe.ut C.de bo.ua.l.ii.& ita forte intelligit gl.ſed de hr̃ditariis,id eſt q̃ ſemel fuerunt hr̃ditaria, & deſinunt eſſe,qa nullus uult eſſe hr̃s, & ſic incipiunt dici bona uacantia q̃ deuoluuntur in fiſcũ. Alia fuit opi. cuiuſdam abbatis Moyſi q dixit, ꝙ tã dñium q̃ poſſeſſio remanet apud parietes monaſterij:penes quos ẽt erat uiuentib.illis de collegio non aũt penes ipſos uiuentes,ſed gl.truſtatur de hoc: quia poſſeſſio non põt eſſe penes parietes cũ req̃rat ꝑſonã uerã,& actũ corporalem: uñ non põt eſſe penes hæreditatem quæ eſt perſona ficta. ut l.j. §.Scæuola.ĩ.ſi quis teſt.lib.eſſe iuſſus. Tertia ur̃ eſſe opinio glo.ꝙ dñium ipſo iure applicatur ſuperiori.i.fiſco ſi eſt collegium laicorũ, & fiſco eccleſiæ ſiue Papę ſi eſt collegium clericorum. & ꝙ acq̃rat̃ ipſo iure nõ tñ poſſeſſio,quia illa nunq̃ acquiritur ipſo iure, immo requirit̃ apprehenſio corporalis: ut no.ĩ.pro ſoc. l.cum duob.§.idem rñdit.in glo.ſuper uer.do-
9 minium.quę incipit nũquid,quã oĩno uide. ¶†No.ex hac gl. ꝙ bona uacantia acquiruntur fiſco ipſo iure, & ſic non requiritur acceptatio. & hæc eſt differentia inter bona uacãtia & hereditaria, quæ non quæruntur hæredi, niſi acceptet ideſt

Pau.de Caſt.ſuper j.ff.uet.

adeant.doc. tenent ɔ̃rium, ꝙ immo eſt neceſſaria acceptatio fiſci: quia pñt eſſe bona nõ ſoluẽdo deducto ære alieno & ſic dãnoſa:vnde nõ quærunt̃ fiſco ignoranti,nec nõ acceptanti, vt l.j.§.an bona.ff.de iure fiſci.vbi probat̃,& dñr ẽt eſſe caſum
10 in l.4.§.ſicut.ff.de fideicõ.liber. † Not.ẽt glo inquantũ dicit,ꝙ poſſeſſio non acquiritur ipſo iure:quia in hoc dicit verũ niſi ſtatutũ vel conſuetudo eſſet in ɔ̃rium,vt eſt in multis locis,ꝙ poſſeſſio defuncti peruenit ipſo iure ĩ hęredẽ. põt.n.fieri per l.vel conſuetudinẽ.vt no.Cy. in l.ea lege.in prin.C.de cõdi.ob cau. ad quod facit c 2. extra de conſuetud. Tertia fuit opinio Bar.in l.j.in fin.de acqui.poſſ. vbi diſtinguit inter dñium:& illud dicit vacare.poſſet ẽt in illa diſtingui inter collegiũ laicorum vel clericorũ. Tu diſtingue ab hoc membro,ꝙ ẽt collegio clericorũ deſtructo tam dominiũ q̃ poſſeſſio dr̃ penes eccleſiam,ſeu Chriſtum,qui eſt caput eius, & dr̃ perſona viuens in æternum,quo ẽt ſtante collegiũ apud ipſum erat,nõ apud perſonas eius quæ ſunt magis adminiſtratrices q̃ dominæ, & hoc determinat Inno.in c.cum ſuper.de cauſa poſſ.& ꝓpriet. Aut erat collegium laicorũ, & tunc ſi loquimur de dñio illud dr̃ vacare, & in nullius bonis eſſe vt in j. oppoſitione gl.q̃ præualet.non ergo extinguitur, ſed vacat.nam & põt eſſe aliquis ſeruus, qui tñ non habeat aliquem dñm, vt cum haberetur pro derelicto.& põt eſſe monachus,& non habere monaſterium ita pñt eſſe bona & dñium, & tñ non ſubeſſet perſona dominans,vt in bonis vacantibus declarando vt s̃. dixi. Aut loquimur de poſſ. & illa non dr̃ vacare immo extingui ſicut poſſeſſio defuncti extinguitur cum perſona, licet nõ extinguatur dñium.nec tranſit ad hæredem,& ſi hæres apprehẽdat,erit noua poſſeſſio.vt d.§.Scęuola.ſubſtitutis ergo aliis dominiũ quod non erat extinctum tranſibit ad eos non eadem poſſeſſio,immo erit noua ipſis apprehendentib.& iſta procedunt qñ deſtruitur caſu.Si aũt auctoritate ſuperioris ꝑꝑ delictum eorũ applicantur ſuperiori: ſicut in qualibet ſingulari perſona cuius bona ꝑꝑ delictum confiſcantur, & ita fuit obſeruatũ qñ fuit deſtructus ordo laicorũ a Clemẽte V. quorũ bona per ipſum Papam tanquã cõfiſcata cõceſſa fuerũt iſtis fratrib. ſancti Io.qui vocãtur fererij. & pro hac d.l.ſi vſuſfr.ciuitati.ff.quib.mo.vſuſfr.amit. & gl.in d.c.ſtatutũ.de elec.lib.6. ſtante autẽ vniuerſitate,tam dominium q̃ poſſeſſio eſt penes vniuerſitatẽ,licet ſit perſona ficta:non penes ſingulos de vni
11 uerſitate.vt s̃.proxi.§.†Et probat̃ in l.j.in fi.ff.de acqui.poſ.nec obſtat ꝙ perſona ficta nõ poſſideret, vt d.§.Scæuola.quia verum eſt ĩ illa q̃ nõ repreſentat perſonas viuẽtes,ſed mortuas, vt eſt hæreditas latens q̃ non repreſentat viuentes, ſed defunctos,vt l.hæreditas ff.de acqui.rer.domi.nos loquimur in ficta quæ repræſentat perſonas viuentes,vt ibi notatur.

LEX VIII.

1 Ciuitates. †No. hic ꝙ ſicut condemnata aliqua ſingulari perſona(ſi non repe riuntur bona mobilia vel immobilia) capiuntur in cauſa iudicati debitoris nomina. Ita & qñ condemnatur vniuerſitas, & iſta eſt intentio iſtius l.a diuo Pio.§.in venditione.ff.de reg. iur.cum aliis §. ſeq.

LEX IX.

1 Si tibi. † Iſta lex vult ꝙ tam cum vniuerſitate poſſit eſſe iudicium diuiſorium,ſicut cũ ſingulari perſona,& etiam iudicium aquæ pluuiæ arcen.quod datur propter opus manufactum &c. nam etiam vniuerſitas ꝑ ſuos miniſtros põt opus manufacere,& hæc erat ratio dubitandi in contrarium.

LEX X.

1 *Vtilius eſt acquiri directam actionem quàm vtilem.*
2 *Quilibet prælatus qui dicitur adminiſtrator poteſt mouere actiones competantes collegio vel vniuerſitati, ſeu capitulo, vel conuentui ſine conſenſu capituli,ſicut & tutor ſine pupillo.*

1 Conſtitui. †No. in ver. quãuis ꝙ vtilius eſt acquiri directã actionem q̃ vtilẽ. facit l.quoties.in prin.ff.de admi.tut. Item per hãc l.in fi.dum dicit de adminiſtratione rerum ciuita-
2 tis,ꝙ ſibi quæritur actio.dicit†Inn.in c.edoceri. extra de reſcr. ꝙ quilibet prælatus, qui dr̃ adminiſtrator põt mouere actiones competentes collegio, vel vniuerſitati, ſeu capitulo, ſeu conuentui ſine conſenſu capituli, ſicut & tutor actiones cõpetentes pupillo põt per ſeipſum mouere ſine pupillo: quia hic dr̃ ꝙ adminiſtrator ciuitatis põt vtilem actionem intentare quæ fuit ſibi acquiſita noĩe ciuitatis, ergo & directam qñ directa fuit acquiſita. tardius tamẽ debet adhibere cõſenſum capituli, quod dic vt ibi per eum, & in c.cum deputati. extra de iudiciis.Sequitur de negociis geſtis,hic dimiſimus,& tranſitum fecimus ad titu. de iudiciis.

De negocijs geſtis. *Rubrica.*

¶Super rubrica dictum eſt.s̃.in præcedentib. duob. titulis de illis qui gerunt aliena negocia cum mandato dñi quib. & ɔ̃ quos datur actio mandati. Sequit̃ videre de his qui gerunt ſine mãdato,quo caſu datur hincinde actio neg.geſt. ſic ergo,vbi habet locũ actio mãdati ceſſat hæc actio quæ eſt ſubſidiaria. ſed ſi ceſſaret actio mãdati, qa nõ ſubijciat verũ mãdatũ,ſed putatiuũ nõ ceſſat,vt ff.e.l.v.q̃ ĩcipit,itẽ ſi cũ.qđ tñ eſt verũ reſpectu eiuſdẽ ꝑſonæ. ſed reſpectu diuerſarũ ꝑſonarũ ẽt ꝑ vna,& eadẽ geſtione poſſunt concurrere ɔ̃ diuerſos, vt ff.eo.l.iii.§.fi.

LEX PRIMA.

1 *Plures modi,quibus quis poteſt prodeſſe abſenti, ne damnum patiatur.*
2 *Emens prædam pro reſtituendo illis quibus abſentibus eſt ablata non habet actionem nego.geſt.niſi ille abſens ratum habet. ſed ſi vt ſibi retineret peccaret.*
3 *Si geſſi negocia tui abſentis, & me obligaui pro te ad aliquid dandum vel ſoluendum te reuer ſo poſſum contra te agere, vt mihi ſoluas etiam antequam ego ſoluam,licet ſi ſideiuſſiſſem pro te non agerem prius;vel vt facias me liberari.*
4 *Actio quæ datur domino negociorum dicitur actio directa.ſed illa quæ datur geſtori dicitur contraria actio.*
5 *Qui gerit ex mera voluntate habet actionem directam contrariam.ſed qui gerit ex aliqua neceſſitate,vt eſt curator alicuius,cui dandus eſt,habet actionem vtilem contrariam.*
6 *Nomen directa ſumitur duobus modis, ſcilicet reſpectu contrariæ, & reſpectu vtilis.*

Hoc edictum. In hac prima l.ponitur cã edicti prætoris cuius verba hñr.ff.eo.l.3.ſed ff.l.ſeq. ponitur ſummarium ipſius in l. verò tertia ponũtur eius verba. Venio ad
1 ad caſum.¶†No.ex l.j.plures modos, quibus quis põt prodeſ-
2 ſe abſenti ne damnum patiatur. † Quærit hic Bal.quid ſi vendit prædam, & aliquis emit pro reſtituendo illis quibus eſt ablata, an ſibi competat hæc actio,an vero peccet: & dicit ꝙ non peccat. tñ hæc actio non cõpetet, niſi ille abſens ratum habeat. quia iſtud eſt negociũ quod pertinet ad eũ ratihabitione nõ aũt re ipſa,vel ipſo geſtu. Sed ſi emeret,vt ſibi retineret, peccaret ſm̃ theologos. quia dat materiã prædandi. ſi.n.
3 non reperiretur emptor, fruſtra fierent prædæ. ¶†Itẽ no.in l. ſeq. in fi. cum glo. in verbo abfuturum eſt: ꝙ ſi geſſi negocia tui abſentis,& me obligaui pro te ad aliquid dandum, vel ſoluẽdũ te reuerſo,poſſũ ɔ̃ te agere,vt mihi ſoluas ẽt anteq̃ ego ſoluã.licèt ſi fideiuſſiſſem pro te non agerẽ prius.qa hoc caſu fideiubendo videor dediſſe fidẽ de ſoluendo. vñ antequam ſoluam non expleui fidem, & ſic agere non poſſum, niſi in caſib.notatis in l.Lucius.ff.man.& C.eo.l.ſi quis pro ea.ſed qñ geſſi negocia tua non dedi tibi fidẽ de ſoluendo,& ſic ſufficit ꝙ ſim pro te obligatus, vt agere poſſim ſtatim, vel vt ſoluas mihi vel facias me liberari. & adde qđ no.ff. eo. l.ſi quis man.
4 certè glo.quæ ſunt in hac l. ſunt ſatis claræ. ¶†Et no.ꝙ actio quæ dat̃ dño negociorũ dr̃ actio directa. ſed illa quæ dat̃ ge-
5 ſtori dr̃ ɔ̃ria actio. ¶†Item no.ꝙ ille qui gerit ex mera voluntate habet actionem directam ɔ̃riam. ſed ille qui ex aliqua neceſſitate,vt eſt curator adulti,vel alterius cui dandus eſt,habet actionem vtilẽ ſibi ɔ̃riam. quia propriè non gerit aliena negocia,ſed ſua cura & ſolicitudine,vt ff.eo.l.ſi pupilli.in prin. multis.n.modis dñr negocia geri alterius.ſ.re ipſa: ipſo geſtu cura & ſolicitudine.Item ratihabitione: vt plenè no. ff.eo.l.ſi
6 pupilli.§.item quæritur. † Sic ergo iſtud nomen directa.ſumit̃ duob. modis.ſ.reſpectu ɔ̃riæ, & tunc datur dño negociorum. Item reſpectu vtilis, & tunc datur geſtori gerenti ex neceſſitate,ſed gerenti ex volũtate datur contraria quæ alio reſpectu dicitur directa:quia gerit aliena negocia nũc autẽ ſua aliquo reſpectu & de his habetur in l.curatoris.C.eod.

LEX II.

1 *Diuiſio legis ponitur.*
2 *Statuta quæ ſunt præter ius commune non extenduntur ad caſum fictũ,ſed comprehendunt duntaxat caſum verum, niſi caſus fictus exprimatur.*
3 *Maſculinum concipit fęmininum, quando eadem rõ vertitur in vtroque.*
4 *Appellatione pluralis numeri comprehenditur ſingularis, quando eadem ratio vertitur in vtroque.*
5 *Pupillus gerens ſine tutore obligatur ciuiliter & naturaliter, domino negociorum in eo,in quo factus eſt locupletior ex geſtione, ſed in eo ĩ quo non eſt locupletior obligatur naturaliter tantum.*
6 *Si tamen agit pro eo quod expendit quòd poſſit exceptione repelli, vt compenſet in eo in quo naturaliter tenetur. & num.8.vide tamen.& num.9.*
7 *Furioſus licet non habet intellectum,obligatur tamen ciuiliter & naturaliter geſtori negociorum,& quid econtra & num.9.*
8 *Geſtori voluntario contra furioſum datur contraria directa,ſed neceſſario, vt eſt curator eius datur contraria vtilis.*
9 *Ad naturalem obligationem poteſt minor petere reſtitvtionem, quando talis erat qui poterat nocere.*

Ait prætor. Primo ponunt̃ hic verba edicti continentia duo capita vſq; ibi, hæc verba. Scđo exponit verba primi capitis vſq; ad alium §.qui incipit hæc verba,el 2.poſtea exponit

nit verba ſcđi capitis,vſq; ibi,hæc aũt actio.poſtea incipit tra-
ctare de mã vtriuſq; capitis, q̃ proſequit̃ profundiſſimè, vſq;
1 ad finẽ titu. ¶ †No.ꝙ edictũ p̃toris hẽt duo capita. Primũ lo-
quit̃ de eo qui geſſit negocia alicuius viuẽtis, nã tũc propriè
dr̃ gerere negocia alterius,nã illud verbũ ꝑſonã veram ſignifi
cat. Scđm de eo qui gerit negocia quæ fuerunt alterius quon-
dã,ſed nunc non ſunt:quia ille eſt mortuus,& hæreditas non
eſt adita, & ſic nõ ſunt defuncti:quia mors oĩa ſoluit. nec sũt
hæredis: q̃a nondũ adiuit hæreditatẽ,ſed ſunt hæreditaria ſeu
hæreditatis, quæ nõ eſt perſona vera,ſed ficta.vñ nõ ſunt pro
priè alterius.ex quo fuit neceſſarium hoc caput exprimere in
verbis edicti, quia ſi non fuiſſet expreſſum non cõprehendiſ-
ſent talẽ geſtorẽ,cum iſtud edictũ eſſet preter ius cõe.nã ante
quã factum foret tali geſtori, vel dño negotiorũ nõ dabatur
actio ex iſta geſtione: q̃a nõ cenſebat̃ ꝯctus inter eos celebra
tus,qui nõ celebrat̃ niſi cõi cõſenſu interueniẽte.ſed hic non
adeſt niſi ꝯſenſus geſtoris.vnde nõ fuiſſent extenſa verba edi-
cti ad caſum nõ cõprehenſum de proprietate verborum. ſed
nec cõprehendit̃, & ideo iſtud principium & §.hęc verba(vbi
2 exponunt̃ verba ſecũdi capitis)allegat̃ † ꝙ ſtatuta q̃ sũt p̃ter
ius cõe nõ extendunt̃ ad caſum fictũ, ſed cõprehendunt dũ-
taxat caſum verũ,niſi caſus fictus exprimat̃,vt hic fuit expreſ
3 ſum ſm caput. ¶ † Itẽ no.in hoc,§.j.ꝙ maſculinũ cõcipit fœ
mininũ,qñ eadem rõ vertit̃ in vtroq; de quo plenè in l.j.ſ.de
4 verb. ſign.ꝑ Bar. ¶ †Itẽ no.in §.negocia.ꝙ appellatione plura
lis numeri cõprehendit̃ ſingularis.qñ eadẽ rõ vertit̃ ĩ vtroq;.
facit ſ. de libe. & poſthu.l.ſi ita hæres inſtitutus.& de hære. in-
ſti.l.clemens patronus.& vi bono.rap.l.j.§.ſi vnus.de acq.hęr.
l.hæredi cũ poſthumo.& ibi no.in j.glo.& vide qđ hr̃ in addi.
Spec.tit.de teſta.§.in primis.in additione,q̃ incipit hic ponitur
5 in qõne 4. ¶ †Item no.in §.pupillus.ꝙ pupillus gerẽs ſine tu-
tore obligat̃ ciuilr̃ & naturalr̃ dño negociorũ in eo in quo fa
ctus eſt locupletior ex geſtione.ſed ĩ eo in quo nõ eſt locuple-
6 tior obligat̃ naturalr̃ tñ, & ſic nõ põt cõueniri.†tñ ſi agat ꝑ
eo quod expẽdit,põt exceptione repelli,vt ꝯpẽſet in eo ĩ quo
naturalr̃ tenet̃.facilius ergo repellit̃ exceptione q̃ conueniat̃.
7 Et pone caſum,vt in glo.q̃ incipit tua. ¶ †Item not.in §.itẽ fu-
rioſi.ꝙ licèt furioſus non habeat intellectũ,tñ obligat̃ ciuilr̃,
& naturalr̃ geſtori negociorum ꝑꝑ vtilitatẽ,quã negocia ſua
conſequunt̃ ex geſtione, non rõne ꝯſenſus:quia iſta actio nõ
oritur ex ꝯſenſu cũ oriatur dño ẽt ignorante. fingitur tñ con-
8 ſentire ſi negocia ſunt bene geſta. ¶ †Et no.ꝙ geſtori.volũta-
rio datur ꝯ̃ria directa ꝯ̃ furioſum. ſed geſtori neceſſario,vt eſt
curator eius datur ꝯ̃ria vtilis,vt l.curatoris.C.eo. ¶ In §.pupil-
lus.in gl. q̃ incipit: quia naturalr̃.pro eius declaratione oppo-
nitur ꝯ̃ ſi. ꝙ ſi pupillus agat ꝯ̃ dñm negociorũ non poſſit ſibi
obijci cõpenſatio de eo in quo non eſt locupletior:q̃a in illo
non tenet̃, & cõpenſatio fit vnius debiti cũ altero. Solu.verũ
eſt,ꝙ nõ tenet̃ ciuilr̃, ſed bene tenetur naturalr̃ tñ,& debito
naturali põt obijci compẽſatio, vt ſ.de compẽſa.l.ẽt. Sed ad-
huc cõtra: q̃a rõne minoris ætatis põt petere reſtõnẽ in integ.
vt non obijciatur ſibi cõpẽſatio, vt ſ.de condi.indebi.l.inter-
dũ gl.fatetur & dicit, ꝙ illud qđ hic dr̃ procedit mero iure,vt
poſſet cõpẽſatio obijci:ſed inſpecto beneficio ætatis benè da
9 tur reſtõ, vt nõ poſſit obijci. †Et ſic no.ꝙ ad naturalẽ obliga-
tionẽ põt minor petere reſtõnem, qñ talis erat q̃ poterat no-
cere, vt erat hic ſi ageret, vel ſi ſolueret naturale debitũ. ꝙ ſi
non põt nocere, non datur: q̃a non dat̃ niſi ꝑꝑ læſionẽ. vnde
cũ ſit tutus iure cõi ſufficit.l. in cauſæ.ſ.de minor. ¶ Tertio &
vlt. opponitur ꝙ nõ poſſit ꝓcedere quod hic dr̃,ꝙ obijciatur
cõpenſatio: quia nõ eſt verũ,ꝙ naturalr̃ ſit obligatus, vt ſ.de
condi.indebi.l.quod pupillus.ergo compenſatio non põt op-
poni de eo ad quod nullo modo tenet̃.Sol verũ eſſet ſi nõ eſ-
ſet doli capax.ſed hoc debet intelligi qñ erat:quia erat proxi-
mus pubertati,quo caſu naturalr̃ obligat̃.l.j.in fin.ſ.de noua.
& ibi no. ¶ In §.& ſi furioſi.cũ tex.loquat̃ in furioſo cuius ne-
gocia fuerũt geſta, & dicat ipſum obligari efficaciter geſtori,
licèt non habeat conſenſum ꝑꝑ rõnem quã ſ.dixi. Quæritur
quid econuerſo ſi furioſus gereret negocia alterius ſanæ men
tis, non tꝑe quo habet dilucida interualla: quia tunc non hr̃
pro furioſo, ſed pro hoĩe ſanæ mentis:& ſic non eſt dubiũ ꝙ
tunc ciuiliter, & naturalr̃ obligaret̃:ſed tꝑe inumbratæ quie-
tis.i.quo prima facie apparet ſanæ mentis,cũ non ſit:quidam
dñt ꝙ nõ obligatur: quia tunc caret oĩno ꝯſenſu,qui ſaltẽ re-
q̃ritur in geſtore.gl.tñ tenet cõtrariũ:q̃a ſi ipſe obligatur cum
eius negocia gerũtur, eadẽ rõne debet obligari cũ ipſe aliena
gerat negocia.nec obſtat ꝙ non habet ꝯſenſum:q̃a ſæpe con-
tingit ꝙ oritur oblĩo extra id qđ agit̃, & ſic ſine cõſenſu,vt in
glo.Vel dic vt in fi.gl.ꝙ nõ obligat̃ actione neg.geſt.quæ req̃-
rit conſenſum ex parte gerẽtis. ſed cõtra eũ dat̃ actio ĩ factũ
datiua, nõ natiua ne efficiat̃ locupletior cũ iactura aliena,&
hoc quatenus effectus eſt locupletior. ſed quatenus nõ eſt lo-
cupletior,ſicut non obligaret̃ pupillus nõ doli capax,vt dixi ĩ
gl.p̃cedẽti,ita nec talis furioſus:q̃a tũc ęq̃parant̃.l.in negotijs.

ſ.de re iud.& hęc vera.Ex quib.oĩbus collige diſtinctionẽ,aut
gerunt̃ negocia furioſi,& obligat̃ indiſtincte ciuilr̃ & nãlr eo
caſu quo obligaret̃ ſi eẽt ſanæ mẽtis. aut ipſe furioſus gerit,&
tunc aut tꝑe dilucidi interualli, & idem: aut tꝑe furoris, licet
non appareat furor,& tũc aut geſtione efficitur locupletior,
& idem vt teneatur efficaciter nõ actione nego.geſt.q̃ oritur
ex conſenſu geſtoris, & hic non adeſt.ſed actione in factũ ex
negociatione ne locupletetur cum aliena iactura. aut nõ eſt
effectus locupletior, & tunc nullo modo obligatur ſicut nec
pupillus non doli capax.vt in fi.gl.præcedentis.

1 *Negocia hæreditaria non poſſunt dici negocia defuncti, nec hæredis, qui nondum hæreditatem adiuit.*

§.Hæc verba. Hic declarantur verba ſecũdi capi
tis edicti,q̃ ponuntur in prin.ij.rñ.
ibi,ſiue quis negocia &c.& addit̃ tertius caſus qui non cõpre-
hẽdit̃ his verbis edicti, nec primi capitis nec ſecũdi,ſed addit̃
1 per Vlpianum,& hic vr̃ poſſe dici ꝙ ſint tria capita. ¶ †In tex.
ibi,qñ neq; teſtatoris,vt ſ.ſi pars hære.pe.l.fin.not.ergo ꝙ ne-
gocia hæreditaria nõ pñt dici negocia defuncti, nec ẽt hære-
dis,qui nondũ hæreditatẽ adiuit, ſecuta tñ aditione retro fin-
gũtur fuiſſe hæredis a morte teſtatoris.Ideo videbat̃ nõ fuiſſe
neceſſariũ ſm caput.ſed cõtrariũ ẽ:q̃a illud cõtingit ex fictio
ne, & ſic verba primi capitis nõ extendũtur ad iſtu caſum cũ
loquant̃ de his negocijs, q̃ ſunt vere alicuius.& h.d glo.ſuper
verbo hæreditatem quæ allegat̃ ad id qđ dixi in prin.l Quòd
verba ſtatuti debẽt intelligi ĩ caſu vero & ꝓprio:nõ aũt extẽ-
dunt̃ ad caſum fictũ qñ diſponit pręter ius cõe,& ad hoc alle
gatur iſte §.cũ glo.In tex.ibi, ſed & ſi quid.iſte eſt tertius caſus
q̃ additur ꝑ Vlpianũ authorẽ legis qui nõ cõprehẽdebatur,
nec in primo,nec in ſecũdo capite:q̃a erat negociũ,quod nec
erat alicuius de pñti, nec vnquã fuerat, ſed de nouo ſuꝑuenit
poſt mortẽ hæreditate iacẽte. & ſic multa deficiũt in verbis le
gis quæ tñ pro adiectis hñr ſm Bal.tñ hic iſte caſus adijcitur ꝑ
Vlpia.quem ſi non addidiſſet non comprehenderetur.

1 §.Hæc autem actio. Hic exponitur ſm ver-
bũ edicti p̃toris dum di
xit,iudiciũ eo noĩe dabo.i.actionem.& dr̃ ꝙ actio q̃ oritur ex
geſtione,tam directa q̃ ꝯ̃ria tranſit ad hæredẽ ẽt lite non cõte
ſtata:q̃a nõ eſt ex delicto,vel quaſi,ſed eſt ex geſtione,& ſic ex
quaſi ꝯctu.h.d.in effectu. Sed gl.opp.de l.j. C.de hæredi.actio.
vbi air tenetur hæres q̃ defunctus ex geſtione:quia defunctus
tenebitur non ſolũ de dolo,& lata culpa,ſed ẽt leui, & aliqñ
leuiſſima,& tñ hęres eius nõ tenetur,niſi de dolo qui ſemper
tenet̃ eo modo, quo defunctus,vt in ꝯ̃rio.gl.in l.curatoris,C.
eo & ẽt doct.dñt ꝙ in geſtore voluntario,qñ tranſit ad hære-
dem eo modo tenet̃ hr̃s quo defunctus. ſed in neceſſario ge-
ſtore,vt eſt curator procedit, qđ dicit gl.vt hæres nõ teneatur
eo modo quo teneretur defunctus, niſi in iſtis caſib.qđ dic vt
d.l.curatoris,in gl.ſuper verbo hæreditate.& iſta cõiter tenet̃,
licet glo.aliqñ dixerit indiſtincte hæredem non teneri eo mo
do quo defunctus. Quæ autẽ ſit rõ diuerſitatis,inter neceſſa-
rium,& voluntarium geſtorem,dic vt no.in l.curatoris.

1 *Hæc actio datur geſtori uoluntario, & ei qui geſſit ex ſuſpicione neceſſitanis, licèt neceſſitas non ſubeſſet.*

2 *Geſtori merè uoluntario datur actio contraria negociorum geſto.& quid ſi eſt neceſſarius, vel putabat ſe eſſe neceſſarium.*

1 § Hac actione. ¶ † Hæc actio datur geſtori vo-
lũtario,& ei qui geſſit ex ſuſpi-
cione neceſſitatis,licet neceſſitas nõ ſubeſſet.h.d.& tunc dire-
cta. ſed ſi ſuberat dat̃ vtilis nõ directa: q̃a potius ſuũ negociũ
vr̃ geſſiſſe q̃ alterius, vt in curatore,& ſic ceſsãt verba edicti q̃
loquunt̃ de eo qui gerit negocia alterius.& hæc vera,niſi pro
tali geſtiõe neceſſaria, vel quaſi neceſſaria fuerit ꝓducta alia
act.vt in geſtione,quã fecit tutor,pro qua dat̃ actio tutelæ eo
caſu quo potuit eſſe tutor,licet nõ eſſet, nam his caſib.ceſſat
hæc actio.ſed ſi non poterat eſſe tutor,nec ẽt datur actio pro
tutela,& ideo daret̃ hęc actio, & iſta colligunt̃ ex gl.ſuꝑ ver-
2 bo neceſſitas. † Diſtingue ergo aut geſtor erat mere volunta-
rius, & tũc cõſtat ꝙ dat̃ actio directa, & ꝯ̃ria negociorũ geſt.
aut erat neceſſarius,vel putabat ſe neceſſariũ,& tũc aut ꝓ ſua
geſtione erat prodita alia actio,& iſta ceſſat tam vtilis,q̃ dire-
cta:q̃a ſufficit illa,vt ĩ tutore,& pro tutore,qñ erat talis,q po-
terat eſſe tutor,vt ſ.in tit.de admi.tuto.& ex eo q ꝓ tuto. Aut
nõ erat prodita alia actio,& tunc aut ſuberat vera neceſſitas,
vt in tutore,& dat̃ vtilis,& nõ directa. C.eod.l.curatoris. Aut
nõ ſuberat, ſed putabat̃ ſubeſſe, & tũc idẽ qđ in prima,vt de-
tur hæc actio directa vt hic, & legibus allegatis. in prin.glo.

1 §. Si executor. †Hic iuriſcõſultus poſt expoſitio-
nes verborũ edicti ĩcipit ſequi ma-
teriam decidendo caſus occurrentes per totũ iſtũ tit.& hic dr̃
ꝙ aliqñ geſtor tenetur de dolo tñ qñ gerit ex neceſſitate, vt ẽ
executor, ſeu bailiuus curiæ, qui gerit negocium actoris: de
dolo tenetur, ſupple, & lata culpa ſicut menſor. vt ſ.ſi men.
fal.mo.di.l.j.& ſicut cõſultor, vel arbiter electus a partibus &

ibi no. & l.ſi quis in conſcribendo.circa fin.C.de pac.Item additur ſecundus caſus, cum quis gerit negocia deſerta alicuius quæ nullus fuiſſet geſturus.vt in ſeq.§.

1 *Actio negociorum geſtorum pro vna & eadem geſtione non poteſt concurrere cum alia actione contra eandem perſonam.*

1 **§. Apud Marcellum.** Pro vna & eadem geſtione poſſum habere hanc actionem ꝯ dñm negociorũ, & aliā actionē puta mādati, vel ex ſtipłone ꝯ aliũ.Hoc primo:& pro eadem geſtione plures pñt hanc actionē hr̄e inſolidũ, ſed vno ſoluēte alter liberat̃.hoc ſcđo.Sed ꝯ eundē ſi alia actio geſtori cōpeteret,nō daretur hæc actio:ſed ſi nō cōpetit,ſed cōpetere putat̃,bñ dat̃ actio.hoc tertio.Itē hęc actio datur ꝯ dñm negociorum,licet eius cōtēplatione non ſit geſtũ, ſed cōtēplatione alterius,ad quem nō ꝑtinebāt.hoc quarto & vlt.vſq; ad l.ſi pupilli. ¶Super primo caſu quærit glo.mag.q̄ incipit,ſed qd.tex.loquit̃ qñ propoſuerā gerere negocia Titij, & ſic ēt eo nō mādante.Tu tñ mādaſti ꝙ gererē,& geſſi,& ſic ꝯtēplatione vtriuſq; videor geſſiſſe, nimirũ ſi ꝯ Titiũ habeo hāc actionē, & ꝯ te actionē mandati.Sed qd ſi nō propoſuerā, & tu mihi mādaſti ꝙ gererem & geſſi,& ſic tui tñ ꝯtēplatione, nō Titij, an mihi detur hæc actio ꝯ Titiũ verũ dñm negociorũ? Io.tenuit ꝙ non,niſi ego ſciuiſſem ad ipſum pertinere: qa non videor eius contemplatione geſſiſſe,ſed tua.& ſic habeo ꝯ te actionē mandati,& tu ꝯ Titiũ hanc actionē, quaſi tu geſſeris eius negocia ꝑ aliũ, non ego. Sed Azo fuit in ꝯria opi. licèt inſpecta veritate eius ꝯtēplatione nō geſſerim.vt ĩ.eo. tit. l.idē ſi cũ putaui.§.fin.vbi vr̃ caſus.nā ibi ſolus Sēpronius,cuius erāt negocia, tenet̃ licet eius ꝯtēplatione nō fuerint geſta, non aũt Titius cuius putabantur eſſe,& ſic nō inſpicit̃ falſa opinio,ſed vera.Si tñ Titius mādaſſet,bñ teneret̃ actione mādati.Iſtũ arti.plene examinat Cy.in l.ſi mādatũ. C.eo.& recitat opi. quorũdam diſtinguentiũ:aut erat negociũ Titij re ipſa,vel ipſo geſtu,& tũc locũ habeat opi.Azo.& ita loquit̃ l.idē ſi cũ.§.fi.aut ratihabitione,& tũc hēat locũ opi.Io.qa tunc nō pōt quis teneri, niſi ratũ habeat:ſed nō pōt habere ratũ non ſuo noīe geſtũ.vt ĩ e.l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.Cy.tñ ſm Pet.hoc non approbat, ſed illā ſol. d..t.Bar.ēt idē dicit tenere quoſdā alios,de quo ꝑ eũ.ĩ.eo.l.quę vtilr.¶Circa ſcđm caſum in l.ſed videamus. quærit̃ ſi fideiuſſiſti Titio cuius negocia geſſi ſine mandato Titij,an poſſis a Titio repetere antequā mihi ſoluas,ſicut ſi de mādato ſuo fideiuſſiſſes? gl.vr̃ tenere ꝙ non.& hoc vide.ĩ.eo.l.ſi quis mādato.

2 per glo.& dixi ſ.eo.l.ii.in fi. ¶†Circa tertium caſum in l.item ſi cum putaui.no.in effectu.ꝙ hæc actio pro vna & eadem geſtione nō pōt cōcurrere cum alia actione ꝯ eandē ꝑſonā, & ſic actio mādati facit ceſſare hanc actionē ꝯ eandē perſonā: ſed ſi actio mādati nō cōpetebat, ſed putabatur cōpetere, iſta falſa opi.nō impedit hāc actionē cōpetere.¶Circa vltimũ caſũm,qñ geſſi negocia Sēpronij, quæ putabā eſſe Titij, dr̃ hic ꝙ ſolus Sempronius tenetur,nō Titius. ſed ꝯ ꝙ ēt Titius.vt ĩ.eo.l.liberto.§.inter negocia. Sol.vt in gl. q̄ incipit niſi.ꝙ ibi ēt ad Titium pertinebant cura & ſolicitudine, licet ad Semproniũ pertineāt re ipſa,vnde pōt vterq; teneri.vt ĩ.l.proxi.ĩ prin. hic verò ad Titiũ nullo mō pertinebant. Itē inducitur iſte caſus & vltimus ꝯ Io.in q̄ſt. poſita per gl.l.iii. in fi.quia Io tenuit non teneri dñm negociorum ſi eius contemplatione non ſit geſtũ, & hic dr̃ ꝯtrariũ in iſto Sēpronio. ipſe ſoluit, ſed gl.non placet. dic ergo. ꝙ hic loquitur in negocio,qđ erat Sēpronij re ipſa,quo caſu nō expedit ꝙ eius contēplatione geratur,ſed ſufficit ꝙ ſit geſtũ vt teneat̃ dñs.ſed opi.Io.locum hēt qñ non erat ſuũ re ipſa, ſed ratihabitione, vel cura & ſolicitudine.& tunc niſi eius contēplatione ſit geſtum,nō tenetur,vt ibi dixi.

LEX VI.

1 *Negocium quando pertinet ad vnum re ipſa, & ad alium cura & ſolicitudine, quis eorum teneatur.*

2 *Quando fuit geſtum contemplatione domini negociorum, non procuratoris ſui, ad quem negocium pertinebat cura & ſolicitudine, ipſe procurator non tenetur in aliquo, niſi per ſtipulationem ſe obligauerit, ſed tenetur dominus.*

1 **Si pupilli.** ¶†Lex iſta eſt vulgaris, & famoſa, & ēt difficilis,& multum gloſſata. Principium huius l. & ēt §.j. loquuntur qñ negociũ pertinet ad vnum re ipſa,& ad alium pertinet cura & ſolicitudine,qs eorũ teneat̃,& quatenus?& primo loquit̃ qñ fuit geſtũ contēplatione illius, ad quem pertinet cura & ſolicitudine, puta ad tutorē,& fuit geſtũ cōtēplatione tutoris, non cōtēplatione pupilli.& dr̃ ꝙ tutor eſt ille qui tenet̃ inſolidũ. Pupillus aũt ad quē pertinet re ipſa, & cuius contēplatione non eſt geſtũ, tenet̃ duntaxat in eo in quo effectus eſt locupletior, & ſic non ſufficit vtilr fuiſſe geſtũ ſi vtilitas non durauit,qđ inſpicit̃ tpe litis conteſtatæ,vt in gl.ſuper verbo locupletior. & tñ vr̃ ſecus,quia ſufficit vtilr geſtũ, licet vtilitas nō durauit, vt ĩ.eo.l.ſed an vltro.§.j. ſic ergo tutor bñ tenebit̃ in ſolidũ, ſi vtilr fuit geſtũ.licet vtilitas nō durauerit, hoc vult in effectu tex.cum gl. Sequens aũt §.loquit̃ econtrario, qñ fuit geſtũ cōtēplatione dñi negociorũ,non contēplatione procuratoris ſui,ad quē pertinebat cura & ſolicitudine, quo caſu ipſe procurator nō teneretur in aliquo niſi per ſtipulationem ſe obligauerit: ſed tenet̃ dñs cuius contēplatione geſtũ eſt. In tex.ibi nō mādato tuo, hoc iō dicit,quia ſi mandato tuo,non teneris mihi actione negociorum.vt ĩ.dicitur,ſed actione mandati cum qua præcedens nō pōt concurrere contra eandem perſonam, vt colligitur.ſ.l. proxi.in prin.¶In tex.ibi,ſed ne tutelæ iudicio tenearis: & ſic contemplatione tui,tñ ideo teneris inſolidum,ſed pupillus cuius contemplatione non eſt geſtum,nō tenetur niſi quatenus eſt locupletior, vt ĩ.ſtatim ſequitur, & ĩ.ea l.§.ſed ſi ego.¶In glo.quæ incipit, & ſic. ibi, ſiue noīe pupilli.eſt ergo duplex rō in caſu huius prin. quare pupillus nō tenet̃ vltra q̄ ſit locupletior. Primo,quia negocium non fuit geſtum noīe ſuo,ſed tutoris,& idem eſſet in quocunque alio, vt ĩ.ea.l.§.ſed ſi ego.in fi.Et in caſu l.præcedentis. in fi.dum dicit illum ſolũ Sempronium conueniendum, licet eius contemplatione non fuit geſtum,cum ad ipſum non pertineret negocium, non vr̃ intelligendum quatenus eſt locupletior.Alia rō eſt fauor pupilli,qa ſi nomine eius negociũ fuiſſet geſtũ,idē eſſet,vt C.e.l.ij.& hoc non ſolum in aliis, ſed etiam in pupillo ſi negociũ fuiſſet neceſſarium,vel ēt impenſa, qa ſi ea non facta res fuiſſet peritura vel deterior futura,teneret̃ pupillus inſolidũ. & ſic ſufficeret vtiliter geſtum,licet vtilitas non duraſſet, vt ĩ.ſubiicitur in gl.per leges quas gl.allegat quam no.debet ergo hoc intelligi nō in negocio neceſſario, ſed vtili. requiritur autem ꝙ duret vtilitas vſque ad litem conteſta. & licet poſtea deficeret condemnaretur pupillus.ſecus ſi deficeret prius, & hoc vult dicere glo.j.¶Vltimò ſcias quod hic dicitur in pupillo,eſſet dicendum in eccleſia,cuius negocia fuiſſent geſta. vt no.per Inn.in c.grauis.extra de depo.& gl.in l.ꝑtor.j.ĩ.de bon.au. iu.poſſi. & Arch.x.q j.c.hoc ius.& vide Bar.ĩ.eo.l.ſi hr̃ditaria.Itē adde qa hic nō loquitur qualiter tutor,aut pupillus teneatur,ſed qualiter ipſi agere poſſint contra gerentē.dic, vt ĩ.eo.l.liberto.§.j.

1 *Iſte §.quomodo intelligatur.*

2 *Ex contractu mutui qualiter, & quare nulla naſcatur actio nec contra ipſum procuratorem cui factum eſt, nec contra te dominum, cui non eſt factum, ſed ſola actio nego.geſto.contra dominum. & qualiter & quando vterque teneatur, vel alter eorum. & nu.3.*

3 *Nuncius non dicitur, niſi habeat mandatum, ſed non omnis procurator eſt nuncius.*

4 *Eccleſia, pupillus, vel ciuitas quòd non teneantur ex mutuo facto ſyndico, vel procuratori eorum: niſi pecunia in eorũ vtilitatem conuertatur.*

1 **§. Item ſi procurator.** †Iſte §. reputatur aliquantulum difficilis ꝑꝑ gl.quæ tractat vnam māteriã ſatis implicitam,quam tractat Cy.in l.ei qui.C.quod cum eo, licèt parũ vtiliter.Bar.aũt ꝓſequitur gl. hic & vr̃ mihi ꝙ ſatis confusè. Ego dico ꝙ iſte §.ꝓſequitur materiā,de qua in principio, qñ quis gerit negociũ, quod pertinet ad vnum re ipſa,& ad alterum cura & ſolicitudine,puta ad procuratorē & curatorem eius,cui tale negociũ fuerat cōmiſſum,nam niſi gereret, tenebatur: & ſic in eo eſt eadē rō,q̄ in tutore & curatore,vt no. in prin. huius l. in gl.ij. & loquitur econtrario ad principium,quia ibi qñ fuit geſtum contemplatione tutoris, ad quem pertinebat cura & ſolicitudine, non contemplatione pupilli ad quem pertinebat,non ipſo geſtu hic verò econuerſo qñ contēplatione dñi,non procuratoris:quo caſu dr̃ ꝙ dñs tenetur inſolidũ, procurator verò nullo mō,niſi ſe expreſsè obligauerit. ¶In tex.ibi,ſi a procuratore tuo. ego intelligo ꝙ iſte procurator fuit gñaliter cōſtitutus ad negocia tua gerenda, nō aũt ad pecuniam mutuo recipiendā, tñ hoc veniebat in generali mandato ſi erat hic neceſſarium.arg.ĩ de exercito.l.j. §. ꝙ ſi mutuā pecuniam.& ideo hic contra te datur actio nego. geſto. non aũt certi cōdictio ex mutuo,quaſi tibi mutuauerim,nec actio mandati vtilis inſtitoria,prout dicunt aliæ lectu. de quib. in gl.quæ faciũt iſtũ §.dubitabilē. ¶In tex.ibi,vt creditorem tuum,ideſt te debitorem a tuo creditore.nam eſt impropria locutio quia creditor non liberatur a debitore, ſed potius econuerſo: ſed dũ poſtea ſubiicit̃,vel pignus tuum,propriè loquitur,& hoc vult

2 gl.quę incipit propriè.¶In tex.ibi aduerſus eum.cum quo cōtraxi nullā:ſubaudi nec certi condō ex mutuo, nec negociorũ geſtorũ,qa negociũ ad eũ nō pertinet, qđ ſui cōtemplatione geſtũ nō eſt,nec in ſui vtilitatē pecunia eſt verſa.& ſic not. mirabile,ꝙ ex hoc ꝯctu mutui nulla naſcit̃ actio, nec ꝯ ipſũ procuratorē,cui factũ eſt rationib.prædictis,nec ꝯ te dñm,cui non eſt factũ,ſed ſola actio neg.geſt.q̄ naſcitur ꝑꝑ ꝯctum mutui, non ex ipſo geſtu. Sed q̄dā alię leges vident̃ dicere de directo oppoſitũ,ꝙ immo ꝯ eũ dat̃ actio ex ꝯctu,& nō ꝯ te dñm. l.eum qui.C.ſi cer.pe.ſed ibi nullũ mādatum habebat,nec ratificauerat ꝯctum: hic habebat. Alibi dr̃, ꝙ vterq; tenetur.ſ. dñs mādati, & procurator certi condictione ex mutuo, vt C. mā.l.literas. Alibi dr̃ ꝙ dñs tenet̃ vtili inſtitoria. vt C.de exercito.

cito.l.ſi mutuã.Iſte ſunt ll. quæ vñr facere difficultatẽ in mate
ria huius §.ꝑꝑ quod gl.hic recolligit vnã diſtinctionẽ trimem
brem, ex qua apparet ꝙ loquunt̃ in diuerſis caſib.& in quoli-
bet eſt reperire rationem.¶In tex.ibi,ſupereſſe mihi aduerſus
te &c. Nota, q̃a nõ dicit ꝙ ipſe ꝓcurator teneat̃ ex ſua ꝓmiſ-
ſione,ſed ꝙ licet promiſit, non deſinit mihi ꝯpetere ɔ̃ te hæc
actio . Vnde quidã dñt eum nõ teneri ex ſua promiſſione ꝑꝑ
tex.qui dicit,ꝙ ex abũdãti fuit facta,& ſic fuit ſuperflua,ergo
nõ valet.l.iuriſgen. §.ſed ſi fraudãdi.s̃.de pac. ſed ibi ſuperflui-
tas fuit cũ vitio.hic non.Ideo glo.magna,in prin.tenet ɔ̃riũ ꝙ
ꝓcurator tenet̃ ex ſua promiſſione, & ẽt dñs hac actione, q̃a
ɔ̃ diuerſas pſonas hęc actio põt cũ illa actione concurrere.l.
iij.§.fi.s̃.eo.¶Pro declaratione glo.magnæ opponitur.nam in
iſto tex. dñr duo , quorum quodlibet habet plurima ɔ̃ria.Nã
dr̃ primo,ꝙ tu dñs teneris,& nõ procurator. Item dr̃ ſecũdo ,
ꝙ teneris act.negociorũ geſtorum, nõ aũt certi cõdictionẽ ex
mutuo,nec actione mãdati . Primũ dictũ recipit ɔ̃riũ.de l.cũ
qui.C.ſi cer.pet.de quo. s̃. quia ibi dr̃ procurator,& non dñs .
Item de l.ei qui.in fi. C.qđ cum eo.vbi dr̃ ꝙ dñs non tenetur ,
niſi ratum habeat,vel pecunia cõuertatur in eius vtilitatẽ.hic
verò nõ facit vim in aliquo de iſtis duob. & ſic innuit ꝙ ẽt ſi
non habeat ratũ, & ẽt ſi nõ conuertatur in eius vtilitatem, ſi
tñ mutuatum fuit ꝑꝑ eum, nihilominus tenet̃ dñs.Item alibi
dr̃ ꝙ tenetur vterq;.vt. C.mand. l.ſi literas. Item ſcđm dictum
recipit alia ɔ̃ria, nã alibi dr̃ ꝙ dñs tenet̃ non negociorum ge-
ſtorũ,ſed certi condictione ex mutuo,vel actione ex eo ɔ̃ctu,
ac ſi ɔ̃ctus fuiſſet cũ eo celebratus mediãte ñucio , vel ep̃la.vt
ĩ.qđ iuſſu.l.fi.& Inſti. qđ cum eo.§.fi. & ĩ.de conſti.pecu.l.qui
aũt.§.fi.& C.qđ cũ e.l.ſi ex ɔ̃ctu. Alibi dr̃ ꝙ tenet̃ actione mã
dati,q̃ nõ cõcurrit cum iſta ɔ̃ eam pſonam , vt in d.l.ſi literas.
Alibi dr̃ ꝙ tenetur vtili inſtitoria, vt C.de exerci.l.ſi mutuam.
ideo gl.vt tollat iſta ɔ̃ria, ponit diſtinctionẽ trimembrem ad
oñdendũ ꝙ loquit̃ in diuerſis caſib.Primum mẽbrum eſt,qñ
procurator habet mandatum expreſſum ad certam determi-
natam perſonã, a qua mutuũ recepit . Secundũ qñ ad pſonã
incertã,puta a qua volet,vel poterit.Tertiũ qñ a nullo mãda-
tũ habebat,& ſic potius erat geſtor negociorũ,q̃ largo mõ dr̃
ꝓcurator,q̃a gerit aliena negocia, & hoc in ver. vt plene.vſq;
ad ver.& ſi ad certũ.poſtea proſequit̃ quodlibet mẽbrũ de per
ſe.Et in primo diſtinguit duos caſus,vſq; ibi, ſi nõ ad certũ. In
ſcđo tres caſus,vſq; ibi,ſi verò nõ erat.In tertio ſilr̃ tres caſus,
vſq; quaſi ad finem,in verſ.in actore ciuitatis. ibi determinat
vnũ dubiũ circa ea q̃ dixerat:Et aduerte, q̃a gl. loquit̃ in ꝓcu-
ratore,q̃ habebat mãdatũ ſpeciale,& expreſſum ad recipiẽdũ
pecuniã mutuo.Sed ego intelligo iſtũ tex.ĩ eo q̃ habebat mã-
datũ generale vel ſpeciale ad negocia gerẽda,in qua geſtione
poterat cõtingere caſus, ꝙ expediebat recipere pecuniã mu-
tuo:& ſic nõ habebat mãdatũ expreſſum ad hoc,& nõ purũ,
ſed cõdõnale ſi expediẽs fuerit : quo caſu põt clare ꝓcedere,
qđ hic dr̃,vt ſolus dñs teneat̃,& nõ actione mãdati, ſed nego
ciorũ geſtorũ : qñ ad mutuãtẽ nullũ mãdatũ fuerat directũ ;
& vltra hoc ſufficit ꝙ vt dñs teneat̃, ꝙ ꝓcurator vtiliter geſſe-
rit, q̃a tp̃e quo recepit imminebat neceſſitas,& põt hoc ꝓba-
ri,licet pecunia,vel fuerat perdita, vel ſubtracta ꝑ procurato-
rem.nam hoc debebit nocere dño, non mutuãti,vt ĩ.eo.l.ſed
3 an vltro.§.j.¶†In primo ergo caſu gl.diſtinguit,ꝙ aut ille pro
curator erat nuncius:nã oĩs nuncius eſt procurator(q̃a nõ dr̃
nũcius, niſi habeat mãdatũ) ſed non oĩs ꝓcurator eſt nũcius,
vt no.in l.multũ.C.ſi q̃s alteri,vel ſibi.iſto caſu ſi erat nũcius ,
q̃a non fuit conſtitutus ꝓcurator,ſed iuit cũ litera mittẽtis,in
qua continebat̃,ꝙ ego mutuarẽ tibi cẽtũ,& ea mitterẽ ꝑ lato
a rẽ pſentiũ, iſto caſu ſi miſi ɔ̃ctus eſt celebratus tecũ,[a] nõ cum
nuncio:iõ teneris certi condõne ex mutuo , nõ aũt negocio-
rũ geſtorũ,nec mãdati,nec vtili inſtitoria.Si aũt ɔ̃ſtituiſti cum
ꝓcuratorẽ,& ipſe venit ad me cũ inſtr̃o mãdati,& cum litera,
vel ſine lr̃a tua(nõ curo)tũc ɔ̃ctus celebratur ſecum,nõ tecũ,
q̃a procurator cõcipit verba in ſuã pſonã,procuratorio tamẽ
b noĩe dicẽdo recipio mutuum , vendo aut emo pro tali,[b] aut
procuratorio noĩe ipſius, & ſic ex ſuo cõſenſu pficitur ɔ̃ctus ,
non ex conſenſu dñi, vt patet in l.ſi mãdaſſem.ſ.man. & tunc
actio ex eo ɔ̃ctu datur ɔ̃ eum , nõ ɔ̃ dñm : ſicut actio q̃ oritur
pro vtilitate dñi acquiritur procuratori non dño.ſed tenet̃ ꝓ-
curator eius cedere.tũc ergo actio ex ɔ̃ctu datur ɔ̃ procurato
rem:ſed ɔ̃ dñm datur actio mandati.vt d.l.ſi literas.¶In ij.mẽ
bro,qñ hẽt mandatum ad pſonã incertã. gl.diſtinguit tres ca-
ſus.Aut mutuans mutuauit contemplatione dñi . & tunc dñs
tenetur non actione mãdati,de qua s̃.ſed negociorum geſto-
rum,vt hic,q̃a mãdatum non fuit ſpãliter ad mutuãtem dire-
ctũ:tenetur ẽt dñs vtili inſtitoria,vt l.ſi mutuã. C.de exercito .
ita dicit gl.Mihi nõ placet hoc. q̃a ſicut hæc actio non concur
rit cum actione mãdati ɔ̃ eãdem pſonã. ita nec dẽt concurre-
re cum vtili inſtitoria,quæ ſuccedit loco actionis mãdati.ꝑte-
rea inſtitor dr̃ procurator ꝑpoſitus vni negociationi, & q̃ſtua-
riæ.ſed ſi vnius ſolius,aut vni,non dr̃ proprie inſtitor. õ datur
vtilis.l.cum qui.ĩ.de inſtito.Vr̃ ergo mihi ꝙ hoc caſu non dẽt
actio negociorum geſtorum, ſed dũtaxat vtilis inſtitoria.nec
ob.iſte tex.q̃a vt dixi, loquit̃ in procuratore non habente mã-
datũ ſpecificũ ad recipiendum mutuũ , ſed ad gerendũ nego-
cia.Si aũt mutuauit contẽplatione procuratoris, ipſe ſolus te-
netur.l.cum qui.C.ſi cer.pet.ſcđm gl.quã no.q̃a intelligit illã l.
ẽt in procuratore,q̃ hẽt mãdatum ſi tñ ad incertã pſonã,& ſi
ſua tñ contemplatione fuit mutuum factum, licet loquat̃ in
eo q̃ nullũ mãdatum habebat. Si aũt contẽplatione vtriuſq;,
vterq; tenetur.ſ.procurator actione ex eo ɔ̃ctu, & dñs vtili in
ſtitoria,nõ neg.geſt.vt dixi.Sed quid in dubio pſumit̃? Rñdeo
ex qualitate pſonarũ perpenditur q̃s eorum erat amicus mu-
tuãtis,& quis non, vt illius contemplatione videatur mutuũ,
qui erat amicus, vt ĩ.ea.l.§.ſed ſi ego.ibi dum dicit ꝙ ſi amici
tiæ &c.In dubio (cæteris parib.) vr̃ ꝙ contẽplatione vtriuſq;.
vel forte procuratoris tñ,cum quo celebratur.¶Circa tertiũ
mẽbrum gl.ſilr̃ diſtinguit tres caſus, qñ nullũ habebat mãda-
tum, nã tunc ɔ̃ſtat ꝙ ɔ̃.dñm negociorum nõ datur actio man
dati,nec vtilis inſtitoria.Sed ſi q̃ritur , an detur actio negocio-
rũ geſtorũ diſtinguit̃,an neceſſitas vrgebat vel vtilitas, & tunc
datur,licet nõ durauerit,vt ĩ.e.l.ſed an vlt.§.j.ſed ſi q̃ritur de ip
ſo geſtore accipiente.gl. dicit ꝙ ille tenet̃ indiſtincte, dñs vero
nõ niſi ratũ habeat,vel in ſuã vtilitatẽ ɔ̃uertatur.& ita loquit̃.
l.ei qui.C.qđ cũ eo.ſed ſi ɔ̃tẽplatione vtriuſq;, tenetur vterq;,
4. qđ intellige ſcđm ſuperiora . ¶†Vlt.qđ dictũ eſt s̃.teneri dñm
ſi vtiliter fuit cæptũ, licet nõ durauerit,vel licet pecunia non
fuerit verſa in eius vtilitatẽ, licet neceſſitas vel vtilitas nõ ſub-
eſſet,procedit in pſonis nõ priuilegiatis, ſed in priuilegiatis,vt
eſt eccleſia,pupillus,vel ciuitas: nõ procedit q̃a nõ teneretur ,
c niſi pecunia in eorum vtilitatem [c] conuertatur, vt in fi.glo.&
ſic remanet declarata prout iacet.Bart.tamen addit aliqua ad
ſingula membra quæ poteris per te videre. ſed non refero,q̃a
reſultaret confuſio . Quid autem quando procurator ſe obli-
gat, an teneatur finito officio ? vide plene quod ſubtiliter per
Bar. in l.procurator, qui pro euictione.s̃.de procu.

ADDITIONES.

a ¶Tecum. Adde quòd ideo eſt:quia nuncius concipit verba in perſonam domi-
ni:vt in Spec.in titu.de procu.§.3.ver.& no:& verſi.ſed op. Bal.in l.ſi ex contra-
ctu. C.quod cum eo.& in l.ſi literas. C.manda.glo.& Bar.in l.1. §.procurator.&
§.quamuis.ſupra de procu. & in l.qui autem.§.conſtituere. infra de conſtit.pec.
& in hoc differt a procur.Curt.

b ¶Emo pro tali. Adde quando res eſt empta nomine meo & de pecunia,quomo
do agatur,per eundem Pau.de Ca. late diſtinguentem in conſi.306.incip.viſis
& examinatis ſecundum nouas impreſsiones in nouis.Curt.

c ¶In eorum vtilitatem.Adde & quod probetur verſum , vt per Innoc, Anto. de
But.& Abb.in c.j.de depoſi.&c. quod quibuſdam,de fideiuſſ. per Doc.in l.ciui-
tas.infra ſi cer.pet.per Bal.in l.ei qui. C.quod cum eo. & per Are.in cap.hoc ius
porrectum.x.q.ij.Franc. Curt.Adde & per do.Maria.Soc.in conſi.15. col.6.uer.
eſt ergo aduertendum.& in conſi.29.col.4.in princ.

---

1 *Cõtra nũciũ qui recipit rẽ alteri perferẽdã, & nõ perfert,datur hæc actio.*
2 *Nuncius ſi recipit rem alteri perferendam, & non perfert qualiter etiam contra eum detur actio furti, & condictio furtiua. & an etiam cum illis concurrat actio nego.geſt.vel mandati .*

1 §.Si quis pecuniam. ¶†Contra nunciũ, q̃ re-
cipit rẽ alteri pferẽdam,
& non perfert,datur hęc actio.h.d.& ſic no ɔ̃ nuncios nõ prę
ſentantes literas,vt teneantur ad intereſſe ſi ex hoc damnificã
tur illi,quib.dirigebantur:& intellige hoc de nuncio mittẽtis,
qui non habebat mandatum ab eo ad quẽ dirigebant̃,ſed ſo-
lũ a mittente. Si aũt eſſet nũcius illius ad quẽ res mittebatur,
tunc quia ab illo mãdatũ habebat,ceſſaret hęc actio,& daret̃
actio mandati.quod dic, vt no. C.de fur.l.ſi is cui. ¶In tex. ibi
perferendã accep.ſubaudi, & non pertulit, ſed in ſuã vtilitatẽ
conuertit.In tex.ibi , aduerſus eũ cõpetit hoc verum ſi ſimplr
rem perferendam accepit : ſed ſi rõne alicuius oneris per me
ſubeundi,& ipſe nõ pertulit, ſed ille onus ſubiuit, nõ poſſum
ɔ̃ eũ agere.vt ĩ.ad muni.l.Titio.qđ dic vt ibi ꝑ Bar.¶Pro decla
ratione gl.opponitur primo ɔ̃ tex.dum dicit,ꝙ geſſit negociũ
meũ:nã immo vr̃ ꝙ geſſerit negociũ mittentis, q̃a ipſius con-
templatione accepit onus portandi.ꝑꝑ hoc dixerũt q̃dãm de
bere intelligi iſtũ tex. qñ ɔ̃ſtabat ꝙ mei ɔ̃tẽplatione accepat :
alias ꝓcederet ɔ̃rium.gl. dicit ꝙ immo ẽt ſi nõ ɔ̃ſtabat, vr̃ geſ-
ſiſſe negociũ meum ſi ɔ̃cernebat vtilitatẽ meã.Sed ɔ̃:nã forte
nuncius hoc ignorabat ꝙ concerneret vtilitatẽ meã:poteras
enim mittere alio reſpectu q̃ aĩo donãdi. Sol.ꝑꝑ.h.d.gl.ꝙ req-
ritur ꝙ ipſe ſciret ꝙ concerneret meã vtilitatẽ , aliter videret̃
2 geſſiſſe negocium mittẽtis.†Sed tertio opponitur,ꝙ nõ detur
hæc actio:ſed actio furti, & cõdõ furtiua,vt in l.cum q̃.§.ſi epi
ſtola.ĩ.de fur.Sol.iſta actio põt cõcurrere cum illis,q̃a tẽdunt
ad diuerſa.Aduertẽdũ tamẽ ꝙ ſi erat miſſus a me,habeo actio
nẽ mandati ad intereſſe,& actionẽ furti ad pœnã,& cõdĩonẽ
furtiuã ad rem : quia furtũ cenſetur mihi, & non mittenti fa-
ctum, eo ꝙ res fuit ſibi tradita, & dñiũ mihi fuit acquiſitũ.l.ſi
ſpõſus.ĩ.de dona.inter vir.& vxo.Si aũt fuit miſſus a mittente,
tũc habeo actionẽ negociorũ geſtorũ , vt hic & actionẽ fur-

ti ad pœnam;quæ datur ei cuius intereſt, & mea intererat nõ
ſurripi . ſed cõdõ furtiua nõn datur mihi ſi res non erat mea ,
quia non efficitur mea quouſq; perfecte tradatur poſtquã il-
le nõ habebat a me mãdatũ.ſed bñ cõpetit mittẽti,& tradẽti,
q̃a remanſit dñs quouſq; mihi traderet:& ideo furtũ fuit ſibi
commiſſum,& haberet actionẽ furti ad intereſſe,& cõdictio-
nem ad rem.cætera dic vt habentur in d.l.is cui.C.de fur.

1 *Gerens animo depr̨edandi , hac actione tenetur, ſed non agit niſi quatenus in rem domini vertit,vel ipſum locupletem fecit.*

2 *Tribus modis dicitur quis fieri locupletior.*

3 *Tutores vel curatores ſi acceſſerunt animo depr̨edandi, qualiter & quando non poſſunt repetere expenſas,quas fecerunt etiam vtiliter, niſi appareat pupillum ex eis fore locupletatum.*

4 *Caſus in quo dominus nego.geſtorum non tenetur, niſi quatenus eſt locupletior,ſcilicet quando gerens animo depr̨edandi acceſſit.*

5 *Si feciſti impenſam in re mea, tanquam in tua credens eam eſſe tuam,pro talibus impenſis habes ſolam retentionem: ſed ſi erat neceſſaria impenſa,poteris eam repetere per officium iudicis.*

1 §.Sed & ſi quis. †Gerẽs aĩo depr̨edãdi, hac actio-
ne tenetur:ſed non agit,niſi qua-
tenus in rem dñi vertit , vel ipſum locupletem fecit.h.d.& re-
puto ipſa m ſingularẽ.¶In tex.ibi,negocia mea geſſit:ſed.j̃.vr̃
ꝯriũ ꝙ geſſit negocium ſuum potius q̃ meum. dic ꝙ inſpecta
veritate geſſit negocium meũ , ſed inſpecta fictione vr̃ potius
geſſiſſe ſuũ q̃ meũ,vt j̃.ſeq̃t.¶In tex.ibi, ſed nihilominus ĩmo
magis, q̃a nõ dẽt eſſe melioris condõnis gerendo malo aĩo q̃
gerendo bono:ſed ſi geſſiſſet bono, & me culpabiliter dãnifi-
caſſet,tenet̃ mihi hac actione inſolidum. ergo fortius ſi geſſit
malo aĩo:& in hoc inſpicit̃ veritas,q̃ eſt ꝙ geſſit negocia mea
non autem fictio q̃ eſt ꝙ geſſit ſua : nam tunc hæc actio non
eſſet ei dãda,vt j̃.proxi.§. ¶In tex.ibi,is tenebit̃ in id qđ ei ab-
eſt:quia ſi vtiliter cępit gerere reſpectu rerũ, & impenſas fecit
tñ vtilitas nõ durauit , q̃a fortuito caſu perierit, qđ fecit, non
poterit illud repetere pp malã fidẽ ſuã . ſed ſi bona fide geſſiſ-
ſet, bñ poſſet, vt eo titu.l.ſed an vltrò.§.j. in eo tñ ꝙ eſſem lo-
cupletior bñ poſſet agere actione , ne locupleter cũ aliena ia-
2 ctura.†Qualiter aut̃[a] dicar locupletior , dic ꝙ trib.mod.vt no.
a glo.in l.fi.C.de vſucap.pro emp.Et no.bonũ §.ſm Bal †ꝯ tuto
3 res vel curatores, vt ſi acceſſerunt aĩo depr̨edãdi, vt multi fa-
ciũt:qđ ẽt colligit̃ ex eo ꝙ bona pupilli cõuertunt in propriã
vtilitatẽ,vel denegãt reddere rõnẽ , nõ pñt repetere expenſas
quas fecerũt ẽt vtiliter, niſi appareat pupillũ ex eis fore locu-
pletatũ qđ non eſſet ſi bona fide geſſiſſent . & hoc perpetuò
4 tene mẽti.†Sic ergo no.caſum, in quo dñs negociorum geſto-
rũ non tenet̃,niſi quatenus eſt locupletior.ſ.qñ gerens aĩo de-
pr̨edandi acceſſit.¶Glo.inducit illum tex.in fi.ad quãdã qõnẽ
quæ fuit inter Mar. & Io. in l. ſi in arca. in fi.j̃.de cond.indeb.
5 †vbi dr̃ ꝙ ſi feciſti impenſam in re mea, tanquam in tua, cre-
dens eam eſſe tuam , pro talibus impenſis habes ſolã retẽtio-
nem,nõ aũt actionem: quia poſtq̃ credebas tuã,non habuiſti
animũ repetendi ab aliquo,nec aliquẽ tibi obligãdi.& iõ ſi rẽ
mihi reſtituas nõn perceptis impenſis,nõ potes repetere,quia
nullũ negociũ dr̃ geſtũ inter te & me.Secundum hoc vr̃ ſequi
iniquitas ſi res mea eſt effecta melior, ꝙ ego locupletabor cũ
tua iactura,& tñ tu ĩ nulla culpa fuiſti,ſi credebas tuã.pp hoc
Mar.qui multum ſequebatur æquitatẽ, dixit illum tex.proce-
dere de rigore iuris.Sed de æquitate tibi competere actionem.
& ad hoc inducebat §. iſtum , qui loquitur ẽt in eo , qui erat
malæfidei,cũ tñ impenſam quam fecit,põt repetere per hanc
actionẽ ſi ex ea dñs erat factus locupletior.Io.dicit contrariũ,
ꝙ non ſolũ malæfidei,ſed nec bonæfidei hẽt actionẽ vt eſt ca
ſus in l.ſi in area.in fi.j̃.de condi. indeb. per rõnẽ quam ſ̃.dixi.
Nec ob.iſte tex. quia hic loquitur in eo , qui nõ impẽdit in re
mea tãquã ſua,immo tanq̃ mea,& ita verbo aſſerebat tñ hoc
faciebat nõ pp me vel meã vtilitatẽ, ſed pp ſe & vtilitatẽ ſuã ,
gerebat ergo negociũ meũ verbo,ſed nõ mẽte.& habebat in-
tẽtionẽ repetendi,& me obligandi.ſed qñ impendit,tãquã in
re ſua, ſi ſciebat nõ eſſe ſuã, vr̃ donaſſe.l.ſi ſeruus ſeruum.§.ſi
oliuam.j̃ ad l.Aquil.ſi aũt credebat eſſe ſuã,nõ vr̃ donaſſe:iõ
per modũ retentionis põt repetere.ſed p modũ actionis non,
vt eſt ibi caſus. & in impenſa q̃ conſiſtit in faciendo de nouo,
& ſic erat vtilis,& non neceſ.Si ãt in reficiẽdo.& ſic erat neceſ
ſaria, tũc ẽt malæfidei poſſeſſor hẽt officiũ iudicis, vt in gl.&
vide hic oĩno, qđ no.Cy.in l.ſi quis ſciens. C.de rei vendic.

ADDITIO.

a ¶Qualiter aũt. Adde Alex. in l.ſi res mea.infra quod met. cauſ. & qũo probetur quem eſſe locupletatum, vide Bal.in l.j.in fi.infra de exerci. Ang. poſt gl. in l.verum.infra de peti.hære.Bal.& Doc.in l.ciuitas.infra ſi cert.pet. Cur.

1 §.Si quis ita. †Quatenus negociũ pertineat ad gerẽ-
tem hæc actio nõ oritur, licèt hoc ipſe
ignoret,& contemplatione alterius geſſerit. ſed quatenus per
tinet ad alium bñ orit̃,licèt gerens hoc ignoret.h.d.ecce caſũ.
In primo ergo caſu poſſeſſio in qua expendiſti , erat tua cũ
crederes eſſe meam, & ſic habuiſti animum me obligandi,&
a me repetendi : hoc faciebat dubium ꝙ poſſes repetere, ſed
iſte animus non dẽt attendi , ſed potius veritas: vt ſ̃.l.proxi.in
fi.cum ad me nullo mõ negociũ pertineat . In ſc̃do caſu erat
mea,& tua,& ſic quantum ad portionẽ tuã nulla orit̃ actio,
ſed quantum ad meã bene oritur hincinde.In tertio caſu erat
mea & Titij , tñ credebas eſſe meã tantum,& ſic mei contem
platione geſſiſti, nihilominus & Titius tenebitur ſi ſciens geſ-
ſiſti.Idem dicit gl.ſi ignorans per l.præcedentem. in fi.quia in-
ſpicitur veritas, non inſpecta falſa intentione gerentis.

1 §.Si quis quaſi. † Licèt quis gerat ex ſuſpicione
neceſſitatis,quæ tñ nõ ſuberat,lo-
cum habet hæc actio.h.d.Dic vt dixi.ſ̃.eo.l.iii.ſuper hac actio-
ne.& hic caſus de eo quod dixi .

2 *Negocium non meo nomine geſtum ratum habere non poßum,vt efficiatur meum taliter,quòd poßim agere vel conueniri.& nu.5.*

3 *Negocium peculiare filii , vel ſerui ſi eſt geſtum contemplatione patris vel domini,tunc ipſe tenetur inſolidum : ſi vero contemplatione filii vel ſerui , tunc pater vel dominus non tenetur hac actione , ſed de peculio vſque ad vires peculii , & quid ſi nihil ſit in peculio . & quid ſi pater vel dominus ratum habuit.& nu.4. & 1 & 6.*

4 *Contemplatione filii vel ſerui,dicitur geſtũ ſi inter gerẽtẽ & eos erat amicitia,vel gerens quærebat eam acquirere, vel putabat eos eſſe ſui iuris.*

5 *Si vendidiſti ream meam tanquam tuam , & ego ratam habeo venditionem,ego dicor agere negocium tuum , & dabitur mihi actio nego.geſt. contra te ad precium.*

1 § Sed ſi ego. †Iſte §.loquitur qñ quis geſſit negocia
peculiaria alicuius ſerui,vel filiifa.alte-
tius,q̃ negocia princip̃r,& re ipſa pertinent ad patrẽ vel dñm:
tñ cura & ſolicitudine ptinẽt ad ſeruũ vel filium, & quæritur
quis eorũ obliget̃, & quatenus. & hoc vſq; ad §. ſed & ſi hoĩs.
poſtea loq̃t qñ ille putabat̃ ſeruus , & tñ nõ erat,ſed bonafide
poſſidebat̃ p aliquẽ,quo caſu quæſita p eum ex opera ſua,vel
ex re poſſeſſoris ptinẽt ad poſſeſſorẽ.ſed quæſita aliunde perti
nẽt ad ipſum ſeruũ,& quærit̃ q̃s eorũ teneat̃,vſq; ad §.ſi Titij
ſeruũ . poſtea qñ fuerunt geſta negocia nõ peculiaria,ſed cir-
ca pſonã ſerui, qui putabatur eſſe ſeruus vnius,& erat ſeruus
alterius,quis eorũ tenet̃.& hoc vſq; ad §.itẽ quærit̃.In hac pri
ma parte dicit ꝙ ſi gerit̃ cõtẽplatione patris vel dñi, ad quem
pertinebat re vera res ipſa,q̃a peculiũ eſt ipſorũ reſpectu pro-
prietatis, tunc ipſe pr̃ vel dñs teneret̃ inſolidũ : ſupple ꝙ filius
vel ſeruus teneret̃ nãliter,& ẽt filius teneret̃ ciuil̃r.Si aũt gerã
tur ꝯtẽplatione filij vel ſerui (qđ p̃ſumitur ſi gerens erat ami-
cus eorũ,vel alio mõ põt conſtare)tunc pr̃ vel dñs,quorũ cõ-
templatione non fuit geſtũ,licèt ad ipſos negociũ ptineat,nõ
teneretur hac actione, ſed ſolus ſeruus nãliter, & filius ciuili-
ter & natural̃r.bene tñ tenerẽtur pr̃ & dñs de peculio.& ſi nul
lum eſſet peculiũ tenerẽtur quatenus ſunt facti locupletiores
hac actione:& hoc in negocio,qđ ad eos pertinet re ipſa.Poſ-
ſet ẽt eſſe negociũ qđ ad alium ptinet nõ re ipſa,ſed ratihabi-
tione:vt ſi emi ſeruũ non neceſſariũ cõtẽplatione filij vel ſer-
ui:nã niſi ratũ habeat̃ nõ põt dici negociũ eorũ: certe pr̃ vel
dñs nõ tenẽtur ẽt ſi ratũ habeant poſtq̃ eorũ noĩe non eſt ge
2 ſtum, † quia negociũ nõ meo noĩe geſtũ ratũ habere nõ poſ-
ſum,vt efficiatur meũ taliter ꝙ poſſim cõueniri vel ẽt agere .
h.d.tex.cum glo.& eſt difficilis in conſideratione ſui. Sic ergo
primo loquitur iſte tex. in negocio , qđ pertinebat ad aliũ re
ipſa:vſq; ibi,nam & ſi.poſtea in illo qđ pertinebat ratihabitio
ne,vſq; ibi in eodem loco. Tertio additur vnum qđ cõcernit
vtrunq; caſum,& in ponendo caſum diſtinguũtur duo caſus.
3 †ꝙ aut negocium eſt geſtũ cõtẽplatione patris vel dñi , & tũc
ipſe tenetur inſolidum:aut cõtẽplatione filij vel ſerui,& tunc
pater vel dñs hac actione non tenetur , ſed bene teneretur de
4 peculio vſq; ad vires peculij ſi ſubeſt peculium. † Vr̃ aũt cõtẽ-
platione filij vel ſerui geſtum altero de trib. mod. Primo, qñ
inter gerentẽ,& eos erat amicitia:qđ no.Secundo qñ nõ erat,
ſed gerens quærebat eam acquirere,& hac contẽplatione geſ-
ſit.Tertio,qñ putabat eos eſſe ſui iuris.In ſecundo caſu qñ per
tinebat ratihabitione clarũ eſt , ꝙ quis non tenetur niſi ratũ
habeat. Pone ergo ꝙ emi ꝯtẽplatione filij vel ſerui tui,ſeruũ
nõ neceſſariũ,vel ẽt neceſſarium ſm gl.& tu ratã habuiſti em
ptionẽ,an tenearis? Videbat̃ ꝙ ſic pp ratihabitionẽ.Cõtrariũ
dr̃ ꝙ nihil geritur p illam ratihabitionẽ poſtq̃ tuo noĩe non
fuit emptus, quia nõ tuo noĩe geſtũ ratum habere nõ potes,
vt efficiatur negocium tuum . Nã & in præcedẽti caſu qñ erat
tuum re ipſa,& ſic tenebaris ratum habere , ſi erat vtiliter ge-
ſtum.vt j̃. eo. l.Põponius.non teneris tñ ſi tui cõtemplatione
nõ eſt geſtũ,niſi de peculio,vt ſ̃.dictũ eſt. ergo nec hic licet ra-
tihabitio interuenerit.illa.n.ſolũ facit, vt dicat̃ negociũ tuũ ,
qđ prius nõ erat. non tñ facit vt tenearis,ſicut nec in caſu præ
cedenti.In tertio caſu,q̃a refertur ad vtranq; prædictarũ quæ-
ritur,quid ſi nihil erat in peculio, quia tñ debebat̃ tibi quan-
tum erat in peculio,& ſic non poterã habere actionẽ de pecu
lio,q̃a eſſet inanis:ſi.n.agerẽ,poſſes me repellere,quia de pecu
lio debet deduci,qđ tibi debet̃, & hoc facto nihil reſtaret:nec

etiam

etiam habeo hāc actionē, qa tui cōtēplatione nō geſſi: perdā ergo ne expenſam aut p̄ciū, qđ ſolui ꝓ ſeruo? Rñdet ꝙ nō, ſi ex illo fact⁹ es locupletior, & ſic teneris hac actione: ſed ſi ſub eſſet actio de peculio, ceſſaret hæc, vt in ſcđo caſu. Tūc reſtat difficile ꝯriū, qđ format glo. quæ incipit, qūo eſt de l. præcedēti, in fi. vbi ſi geſſi negociū Sēpronij nō cōtemplatione eius, ſed Titij ad quē nō ſpectabat, habeo Sēproniū obligatū non obſtāte falſa opi. mea. ergo & hic ſi geſſi negocium tui patris vel dñi, nō tñ tui ꝯtēplatione, ſed filij vel ſerui, debeo te habere obligatū: cuius ꝯriū hic dr̄ in ver. ꝙ ſi amicitiæ. Sol. in l. contraria nullo mō pertinebat negociū ad illū cui⁹ cōtēplatione geſſi, ideo dat̄ actio ꝯ illū ad quē verè pertinet. Hic vero bene pertinebat quoquo mō ad illū, cuius contēplationē geſſi. ſ. ad filiū vel ſeruū cura & ſolicitudine, & in tantū ꝙ ex illa geſtione mihi obligantur vel naturaliter tantū, vt ſeruus, vel ciuilr̄ & naturaliter, vt filius. ideo nō obligaris tu mihi poſtquā tui cōtēplatione non geſſi, licèt ad te pertineat re ipſa, niſi de peculio, vel quatenus es effectus locupletior. quod ēt patet in prin. huius l. vbi erat negociū pertinēs ad pupillum re ipſa, & fuit geſtū ꝯtēplatione tutoris, & qa ad tutorē pertinebat cura & ſolicitudine, pupillus nō tenetur, niſi quatenus eſt locupletior. ex quo patet nō eſſe ſpeciale in pupillo rōne ætatis. nam idem eſſet in maiori pupillo ſi negociū pōt pertinere ad aliū quoquo mō, nō ſolū ad pupillum, & fuiſſet geſtum cōtēplatione illius. ¶ In glo. quæ incipit. vt inſolidū. pro eius declaratione opponit̄ duob. modis ꝯ iſtū ver. nā & ſi ſeruū. Nā videret̄ ꝙ ſi pr̄ vel dñs ratam habeat emptionē factam de ſeruo nō neceſſario ꝑ geſtorē noīe ſui filij ſeu ſerui, ꝙ ipſe teneatur qđ iuſſu, vel de in rē verſo. ff. qđ iuſſu. l. j. §. ſi ratū. cuius ꝯrium hic dr̄. Sed ꝙ nihil agit̄ tali ratihabitione. gl. ſol. ꝯriū loq̄ qñ pr̄ vel dñs ratū haberet ꝯctū celebratū ꝑ ſeruū vel filiū ſuū. licet enim iuſſus de ſui nā debeat præcedere. l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. de acqui. hær. hoc tñ caſu ratihabitio hr̄ loco iuſſus facti filio vel ſeruo, quorū cōtract⁹ ratus hr̄. hic vero nō habuit ratū contractum celebratū ꝑ ſeruū vel filiū, ſed celebratum ꝑ aliū noīe filij vel ſerui. vñ non pōt ratihabitio haberi loco iuſſus facti ſeruo vel filio, cum eorū factū nō habeatur ratū,
5 ſed factū alterius. ¶ † Item opp. ſecūdo, in ver. item nota p̄mittendo ad euidentiam ſm̄ gl. ꝙ ſi negociū geſtū non ſuo noīe nō pōt ratū haberi in p̄iudiciū ratū habētis, vt hic, multo minus in fauorē eius, vt habeat actionē ꝯ aliū, qa eadē & maior eſt rō. hoc p̄ſuppoſito ſequet̄ inconueniēs. Pone. n. ꝙ rē meā vendidiſti noīe tuo: ego ratā habeo vēditionē, certū eſt ꝙ mihi p̄iudico in dñio, qa res efficit̄ emptoris, vbi prius non erat. Si tñ volo a te p̄ciū petere ꝑ hāc actionē, nō poſſum, qa non videris geſſiſſe negociū meū poſtq̄ meo noīe non vēdidiſti, & ſic nō potui ratū habere quātū ad hoc vt efficiat̄ meū, & agere poſſit ex eo, & ſic perdā dñiū & p̄ciū nō recuperabo, quod vr̄ abſurdū & iniuſtū. gl. dicit ad hoc inconueniēs pōt rñderi, ꝙ in ratihabitione fuit error in facto, vel in iure. in facto ſi putabā te vēdidiſſe noīe meo cū vēdideris tuo, nam tūc mihi nō p̄iudicat quo ad dñium, & ſic poſſum agere cōtra poſſeſſorē, licet nō poſſim agere ꝯ te ad p̄ciū. In iure ſi ſciebā te vēdidiſſe noīe tuo, tñ credebā ratū habēdo poſſe petere p̄ciū, quod tñ non poteram, quia negociū nō erat meū, & tunc licèt p̄iudicem mihi mero iure, quo ad dñium: tñ in effectu non præiudicabo: qa ſi ago rei vēdicatione & poſſeſſor opponat de ratihabitione ꝑ quā trāſlatū eſt dñium in eū, ego replicabo de errore iuris, qui non nocet in dānis euitādis. & ſic nō ſequet̄ incōueniens, vt ꝑdā rē & p̄ciū, qa nō perdā rē. Si aūt ſciebam factū & ēt ius, licet gl. nihil dicat, tñ dic verū eſſe ꝙ ꝑdā rē, & p̄ciū, & mihi eſt imputādū quare ratū habui, qa dānū nō eſt, qđ qs ſua culpa ſentit. & hoc intellige re extāte, & nō p̄ſcripta. alr̄ ēt tūc ratū habere poſſum in ſubſidiū, vt poſſim cōſeq̄ p̄ciū. l. fi. ff. eo. & qđ no. in l. ſi cū ſeruū. ſi cer. pet. Sed certe vr̄ ꝙ ēt re extāte, & nō p̄ſcripta poſſim vēditionē ratā habere, vt agere poſſim ad p̄ciū, licet meo noīe nō vēdideris. l. mater. C. de rei vē. Gl. ibi, rñdet intelligēdo illū tex. vt ibi no. ne habeat obſtare ei qđ ſ. dixi. qa gl. tenēt ꝙ cū ſtatim, tunc ratihabitio nō operat̄, vt habeā actionē ꝑ iſtū tex. ſed Mar. tenuit ꝯriū, vt ibi no. Bar. tenet opi. Mar. non tñ eo mō quo Mar. loquit̄, quia ipſe vult, ꝙ poſſim ratā habere venditionē, & ex hoc habeā hāc actionem, tanquam tu geſſeris negociū meum. & hoc non eſt verum poſtq̄ meo noīe non vendidiſti: vnde non poſſum ratū habere, ſed bene hac actio. cōtraria agere, tanq̄ ego geſſerim negociū tuū. nā tu vēdēdo rē meā tanquā tuā, non tranſtuliſti dñium. & ſic eras obligatus emptori de euictione. ego ratum habendo facio vt dñium transferatur, ſi nō erro in facto vel in iure: & ſic liberaris ab emptore. ergo geſſi negociū tuū ipſo geſtu, ſicut qñ pro te debitore ſoluo creditori tuo. vt ff. eo. l. ſoluēdo. cōpetit ergo mihi hęc actio ad p̄cium ꝯ te tāquā ego geſſerim negociū tuū, & ita loquit̄ illa l. mater. in fi. & ſic habeo actionē ꝯriam, non aūt tanquā tu geſſeris negociū meū quia non eſt verū cū meo noīe non vēdideris, & ſic oīa remanēt clara: & fuit pulchra ꝯſideratio ſua, & ſubtilis. dic plenius vt d. l. mater. Vlt. opp. ex gl. & vr̄ ꝙ quis poſſit ratum hr̄e quod noīe ſuo nō eſt geſtū ſaltem ad p̄iudiciū eius. l. ſi fundus. §. j. ff. de pig. ſol. verum eſt, nō tñ vt per hoc negociū efficiatur ſuū, nā ad iſtū finē oportet ꝙ ſit geſtum eius noīe: & tunc poſſet ratum haberi non ſolū, quo ad p̄iudiciū, vt conueniatur: ſed ēt quo ad vtilitatē, vt agere poſſit, vt innuit gl. ſed quātum ad hunc finē, vt negocium non efficiatur ſuum, bene pōt ratum habere quo ad dānum, vt perdat dñium rei ſuæ, nō quo ad hoc, vt ipſe ꝯueniat̄ vel agat: qm̄ ad iſtos oporteret ꝙ negociū ſit ſuū. qđ non pōt ſi nō hēt ſuo noīe geſtum. & vide hic Dy. in reg. ratum. de reg. iu. lib. 6. & Cy. in d. l. mater, vbi habetis de-
6 claratā iſtā gl. ſequit̄ aliā q̄ eſt difficilis ¶ † Vlt. glo. q̄ incipit, eſt ergo hic caſus. opponit ꝯ finē huius §. j. ibi, ꝙ poſſum agere ꝯ patrem vel dñm quatenus eſt locupletior, qñ nihil erat in peculio, quia tm̄ vel plus debebat̄ dño vel patri, quātum erat in peculio. Contra, qa ſi poſſum agere, ſequeret̄ ꝙ pater vel dñs non potuerunt me repellere ex eo qđ eis debet̄ a ſeruo & ſic in actione de peculio non deducit̄ quod patri, vel dño debet̄: qa ſi deduceretur, poſſet me repellere, cū nihil ſit in peculio. Sed contra de plurib. legib. allegatis in gl. in q̄b. dr̄ ꝯtrariū, qa ſꝑ deducit̄ qđ eis debetur. dicit glo. ſm̄ quoſdā, ꝙ hic eſt caſus ſpecialis in quo nō deducitur. Sed dic melius, ꝙ immo ſi ageret̄ actione de peculio, poſſet agēs repelli ꝑ illā rōnem. & iō qa ceſſat actio de peculio, dat̄ ſibi actio negociorū geſtorū ī ſubſidiū quatenus eſt locupletior, ne efficiat̄ locupletior cū aliena iactura. & ſic ꝯuenitur pr̄ vel dñs, tāquā negociū, qđ geſtū fuit, ſit ſuū & ſuo noīe, licèt non fuerit eius noīe geſtum, ſed filij vel ſerui. ſed in caſu p̄cedenti, qñ dabatur actio de peculio, quia aliquid erat in peculio, non ꝯuenitur hac actione ex perſona ſua, ſed ex ꝑſona filij vel ſerui, vt ſ. dr̄ in alia glo. quæ incipit, qō eſt. in fi. Sed nunc extra gl. opp. qa poſito ꝙ nihil ſit in peculio, verū tñ eſt dicere ꝙ iſtud negociū quoquo mō ꝑtinebat ad filiū vel ſeruū, quorū contēplatione fuit geſtū. ergo nō dēt poſſe agi cōtra patrē vel dñm, vt ſ. in verbo, ꝙ ſi amicitię. Sol. gl. ſentit ꝙ tunc nō dicatur pertinere ad filiū vel ſeruū, vt ex hoc obligent̄ poſtquam nihil eſt in peculio. & ſic pōt dari actio contra patrē vel dominū, licet eorū noīe non ſit geſtū, vt l. p̄cedēti. in fi. ſ. e. ita intelligit Bar. Sed an hoc ſit verū ꝙ qñ nihil eſt in peculio filius vel ſeruus non obliget̄, dic vt no. in l. frater a fratre. ff. de cond. inde. Tu potes ēt dicere ꝙ ēt ſi filius vel ſeruus obligent̄, & ſic ad eos dicatur ꝑtinere, ex quo tñ cōtra patrē vel dñm deſinit cōpetere actio de peculio, nō videatur ad eos pertinere, vt ſic agi poſſit contra patrē vel dñm ac ſi ad illum cuius noīe geſtum eſt, nullo mō pertineret, vt in d. l. præcedenti. in fi. Et ꝑꝑ hoc. gl. quæ incipit, quæſtio eſt, nō contenta ſecunda ſol. dedit aliā ſolutionem quæ tēdit ad idem. tñ eā ſupplet, vt intelligat̄ ꝑtinere ad illū cuius noīe gerit̄ qñ ex geſtione obligat̄, ſupple cū cōtra patrē vel dñm aliqua actio datur, puta de peculio. iſta ſunt ſpeculatiua valde & intricata.

1 *Si geſſi negocia illius qui putabatur ſeruus, ſed non erat contemplatione poſſeſſoris, quem eorum habeo obligatum. & num. 2.*

2 *Copula, &, quando ſequitur aduerſatiuam, ſed, inducit aduerſationem in his quæ ſunt facti: ſed non in deciſione iuris.*

1 **§. Sed & ſi hominis.** ¶ † §. Iſte differt a præcedenti in duobus, quia ibi erat verè filius vel ſeruus ille cuius cōtēplatione geſtū fuit. hic nō, ſed putabat̄ eſſe ſeruus. Itē ibi loquit̄ qñ negociū fuit geſtum noīe patris vel dñi, & ēt qñ noīe filij vel ſerui. Iſte verò qñ noīe poſſeſſoris, ſeu eius qui putabat̄ dñs. Item tertio ibi filius vel ſeruus habebat vnicum tm̄ peculium. hic verò q̄ putabatur ſeruus, habebat duplex peculium, ſeu duplicia bona, ſcilicet ea quæ pertinebant ad poſſeſſionem, quia erant quęſita ex opera ſua. vel ex re poſſeſſoris. Item alia quæ pertinebāt ad ſe, qa erant quęſita extra rem & operam poſſeſſoris. Quæritur ergo ſi geſſi negocia iſtius contēplatione poſſeſſoris, quē eorū habeo obligatū? & hic diſtinguit̄, ꝙ aut geſſi negocia bonorum pertinentium ad ipſum, & ipſe mihi obligat̄: aut pertinentium ad ipſum poſſeſſum, & ille mihi obligatur. nec declarat tex. quatenus obligent̄. & hoc ſi putaui ipſum forè ſeruū. Sed qd ſi ſciui ꝙ nō erat? certè adhibet̄ eadē diſtinctio. h. d. vſ-
2 que ad §. ſi Titij. ¶ † In tex. ibi, & ſi liberum, no. ꝙ ſi poſt dictionem, ſed, quæ eſt aduerſatiua, ponat̄ copula, &, inducit̄ aduerſatio in his quę ſunt facti. ſ. qñ putabatur ſeruus. hic qñ ſciebatur ꝙ non erat ſeruus. ſed non in deciſione iuris, quia vtrobiq; deciditur eodem mō, vt patet ex tex. & hoc vult glo. licet Io. ſenſerit contrarium. Sed nunc eſt videndum, an ſit verum ſimpliciter, quod hic dr̄. Rñdeo non, nam qñ credidi eſſe ſeruum, videor geſſiſſe noīe poſſeſſi: & ſic eius contēplatione: idē cum ſcirem eſſe liberū. Nunc ergo ad propoſitum, aut geſſi negocia rerum pertinentium ad ipſum poſſeſſum, & tunc, quia illa nullo modo pertinebant ad poſſeſſorem, ſi geſſi, vel contēplatione poſſeſſi, vt in ſecundo caſu, vel poſſeſſoris, vt in primo, indiſtincte ipſe ſolus poſſeſſus teneretur ad quem re vera nego-

negocium pertinebat : poſſeſſor aūt ad quem nullo mō perti
nebat, nullo mō tenetur, vt in l. præcedenti. §. fi. Sed ſi geſſi ne-
gotia rerū pertinentium ad poſſeſſorē : ſi illæ res nō erant cō
miſſæ in adminiſtratione ipſius poſſeſſi, tunc negocium perti-
nebat ad ipſum poſſeſſorē ſolū, & ipſe ſolus tenet nō poſſeſ-
ſus, ēt ſi ſui contēplatione fuiſſet geſtū p eādē l. Sed ſi illæ res
erant cōmiſſæ in adminiſtratione ipſius poſſeſſi, tunc negotiū
pertinebat ad vtrunq;. ſ. ad poſſeſſorē re ipſa, & ad poſſeſſum
cura & ſolicitudine. tūc ergo eſt diſtinguēdū, vt ī §. pcedēti, ꝙ
ſi negociū fuit geſtū contēplatione poſſeſſoris ipſe ſolus tene
tur, vt in primo caſu præcedentis. §. ſed ſi contemplatione poſ-
ſeſſi, tūc tenet poſſeſſor vel de peculio, vel quatenus eſſet effe
ctus locupletior & non vltra, vt in ſecundo caſu pcedentis §.

1 *Pecunia data ne res aliqua pereat, quando repetatur ab eo ad quem ipſa res ſpectat, non inſpecta falſa opinione gerentis.*

2 *Negocium geſtum nomine alicuius, an poſſit ad eum pertinere ratihabitione ſi ad eū re ipſa nō ptinet, & an poſſit ad aliū ptinere ratihabitione.*

3 *Si ad illum cuius nomine geſtum eſt quoquomodo poteſt pertinere, non agitur contra illum, ad quem verè pertinet.*

1 §. Si Titij ſeruum. †In iſto. §. non geſſi negociū
peculiare, ſed negocium cō-
cernens perſonā ſerui, quia dedi pecuniā, vt non occideretur,
ſed quia putabā ipſum eſſe ſeruū vnius, & erat ſeruus alterius,
dubitatur qs illorū teneat mihi reſtituere pecuniam quā ſol-
ui, cū tn̄ vtiliter geſſerim, quia perſonā ſerui conſeruaui. Et dr̄
ꝙ ille ad quem re vera pertinet, non obſtante falſa opinione
gerentis. ¶ Pro declaratione glo. magnæ in prin. op. duob. mo-
dis. Primo, ꝙ non poſſim repetere a Sēpronio, qui erat verus
dn̄s ſerui, id qđ dedi tibi ne occideres eum, quia poſſum illud
a te repetere per condi. ob turpem cau. cū verſetur turpitudo
ex parte tua tantum. glo. rn̄det ꝙ immo non poſſum a te repe
tere, quia non dedi noīe meo, cum ſcirē ipſum nō eſſe meū,
ſed dedi noīe dn̄i, & ſic debeo repetere a dn̄o, & dn̄s repetet a
te. innuit ergo glo. ꝙ ſi poſſem a te repetere nō repeterem a
dn̄o. Sed hoc non eſt verū, qa iſta actio pōt concurrere cum
alia actione ꝯ diuerſas perſonas, vt ſ. eo. l. ii. §. fi. poſſum ergo
repetere tam a te p cōdictionē ob turpē cau. (& tunc nō repe
tam a dn̄o) & ēt a dn̄o p hanc actionē: & tunc nō repetā a te,
ſed ipſe dn̄s a te repetet ſi ratū habeat, aliàs ſecus, vt j. tit. j. l. j.
§. ſi qs ab alio. Sed ꝯ dum dixi ſi ratum habeat, quia non vr̄ ꝙ
poſſit habere ratum poſtquam dedi noīe Titij, quē putabam
eſſe dn̄m, qa iſtud negocium nō vr̄ pertinere ad aliquem re
ipſa, ſed ratihabitione. nō. n. fecit impenſam in perſonā ſerui,
quia tūc diceretur pertinere ad dn̄m re ipſa, puta ſi fuiſſet infir
mus, & feciſſem ipm curari, ſed feci pp pſonam ſerui, & ſic dr̄
pertinere ratihabitione ad illū, cuius contēplatione geſſi, ſi ra
tum habet, vt j. proxi. §. ſed ego geſſi non contēplatione Sem-
pronii, ſed Titij : ergo non pōt Sempronius ratum habere, vt
a te repetat, quia p hoc non facit ngocium ſuum. glo. ſoluit
trib. modis, & ſic ſtat in opinio. ꝙ non dicatur ſuū negociū re
ipſa. Doct. tenent ꝯriū, quia paria ſunt impendere in ipſam rē
ne pereat, vel vt ditior fiat, & ſic tenetur ꝙ a Sempronio poſ-
ſum repetere ēt ſi ratum nō habet poſtquam negociū eſt ſuū
re ipſa, quia neceſſe habet ratū habere. ipſe tn̄ tunc non repe-
tet a te poſtq̄ non habet ratum, & ſic ceſſant illæ ſolones glo.
nam l. Pomponius. j. eod. loquitur in negocio, qđ eſt alienum
re ipſa, nō in eo qđ ratihabitione, quia tūc non cogeretur ra-
tū habere, poſtea gl. ponit vnā diſtinctionem ſup negocio qđ
pōt ad aliquē pertinere ratihabitione. ideo dici pōt, ꝙ anteq̄
ratum habeatur, non eſt ſuū, ſed p ratihabitionem pōt effici
ſuum. Pone exemplum ſi aliquā rē, quā poſſidebam vendidi
quæ erat tua. Nā iſtud negocium pōt ad te pertinere duobus
concurrentibus. ſ. ꝙ vendiderim nomine tuo, & ꝙ tu ratū ha
beas. non aūt pōt ad te pertinere re ipſa, quia nullā impēſam
facio in ipſa re, nec ipſo geſtu, quia non ſolui creditori tuo p
te, nec cura tua vel ſolicitudine : ideo dr̄ pertinere ratihabitio
ne illis duobus concurrentibus. & ēt requiritur tertio ꝙ tale
negocium vel ſimile non pertineat ad aliquem alium re ip-
2 ſa, vt j. proxi. §. in fine. † dicit ergo glo. ꝙ tres ſunt caſus. Aut
iſtud negocium geſſi meo noīe, quia credebam me eſſe dn̄m
& nomine meo vendidi, aut geſſi noīe tuo, quia noīe tuo ven
didi. aut geſſi noīe cuiuſdā tertij, quia noīe eius vēdidi. In pri-
mo caſu ſi vendidi noīe meo, & tu ratū habes, vt poſſis a me
repetere precium. glo. dicit, ꝙ iſta ratihabitio non facit nego-
cium tuum poſtquā non eſt geſtū noīe tuo, & ſic non potes
repetere precium, nec reſultat inconueniens, quia datur tibi
regreſſus ꝯ emptorē ad rem, & emptor recuperabit a me præ-
cium : ſed ſi ceſſaret regreſſus ꝯ emptorem, quia res eſſet vſuca
pta pſcripta vel perempta, tunc ſi non poſſes repetere preciū,
reſultaret inconueniēs ꝙ perderes rem & preciū, & ego locu-
pletarer cum tua iactura ſi peruenit ad me ex cauſa lucratiua:
ſi enim ex oneroſa, quia eam emi, non lucrarer precium, cū
tantum ſoluerim venditori meo quātū receperim ab empto-
re meo. l. ciuitatibus. in fi. j. de leg. j. & ſic ceſſaret qđ ſtatim di-
cam. Iſto ergo caſu qn̄ res eſt perempta vel pſcripta, & ad me
peruenit ex cauſa lucratiua, ne efficiar locupletior cum tua
iactura, potes in ſubſidium ratā habere venditionem, & habe
bis vtilem negociorū geſtorum, nō directam poſtq̄ tuo noīe
non eſt geſtum, vt in d. l. fi. Sed Marti. dicit ꝙ ēt re nō perēpta,
nec pſcripta ſi ratum habes, potes a me per hāc actionē repe-
tere precium p l. mater. in fi. C. de rei vendi. glo. non fatet dicēs
illā legem intelligi ſm̄ prędicta. i. eo caſu quo res erat perēpta
vel præſcripta. & cōiter ita tenuerūt glo. excepto Mar. Bar. vt
heri dixi, tenet opinionē Mar. nō tn̄ eo modo, quo ipſe intel-
ligit, vt agere poſſis tanquā ego geſſerim negocium tuū, & ſic
actione directa, ſed potes, tanquā tu geſſeris negocium meū
agere actione ꝯria, quia ratum hn̄do liberas me ab emptore,
cui tenebar de euictione. ¶ In ſecundo caſu ſi vendidi noīe
tuo, tunc ratum hn̄do facis negocium tuum, & ſic agere pote
ris directa actione ad preciū: quia cōcurrūt duo quæ requirū
tur, vt fiat tuum, vt j. proxi. §. In tertio caſu qn̄ vendidi noīe
tertij, quē poſtea putabā dn̄m, & quæritur an ille tertius poſſit
a me repetere precium. Glo. diſtinguit, ꝙ aut non hēt ratum,
& non pōt petere, quia non feci negociū ſuum, licet ſuo no-
mine geſſerim, aut habet ratū, tunc diſtinguit, vt hr̄. j. proxi. §.
quia ſi ex ratihabitione nihil pōt ei quæri, non hēt hāc actio-
nem, ſed aduerte, quia nō loquitur in his terminis, ſed qn̄ ego
feciſſem impenſam in re quæ nō erat illius, ſed alterius nam
tunc, licet ratum habeat, & ſuo noīe geſſerim, ex iſta geſtione
nullam vtilitatem ſentit, quia res non erat ſua. ideo non dr̄ ad
ipſum pertinere ratihabitione. nam vt ſ. dixi vltra illa duo re-
quiritur tertiū, vt dicat effici ſuum ratihabitione. ſ. qn̄ nec ad
ipſum, nec ad aliū pertinet re ipſa. ſed hic pertinet ad aliū re ip
ſa, ergo non pōt effici ſuū, licet noīe ſuo geſſerim, & ipſe ra-
tum habeat. In caſu aūt noſtro qn̄ vendidi rē tuā noīe tertij,
3 illud negociū nō pōt ad aliū pertinere re ipſa. † Addit glo. ꝙ
ſi ad alium cuius noīe geſtū eſt quoquo mō pōt ptinere, non
agit cōtra illū ad quē re vera ptinet. vt §. ſi ego. ea. l. Cætera cir
ca iſtū articulū de negocio, ꝙ pōt ptinere ad aliū ratihabitio-
ne, dic p Bar. j. e. l. Pōpo. & tūc habes gl. expeditā & declaratā.

2 *Negocium ex quo aliquid exactum fuit ſi geſtum eſt nomine eius ad quē non ſpectat, cui acquiratur actio, & ſi geſtor impendit quis tenetur ſi ratum habeat.*

3 *Negocium qualiter dicatur ad alium pertinere ratihabitione. & num. 1.*

4 *Negociorum genera octo. remiſſiuè.*

5 *Negocium quando eſt alienum cura & ſolicitudine, nō tenetur ille cuius negocium geritur, niſi ſuo nomine ſit geſtum, & quid de eo ad quem pertinet re ipſa.*

6 *Si ſoluiſti creditori meo debitum in quo tenebaris illi meo nomine, quòd habeas hanc actionem contra me. & quid ſi ſoluiſti nomine tuo credens te debitorem tanquam hæredem alicuius.*

1 §. Item quæritur. ¶ † Negotium geſtū cōtēpla-
tione vnius, ſi nec ad ipſum,
nec ad alium pertinet re ipſa per ratihabitionem eius efficitur
ſuum. ſecus ſi ad alium re ipſa pertinet. h. d. vſq; ad §. videam⁹.
proprius ad literam q̄ ſummat Bar. ipſe aūt ſummat ſic. Si ne-
gocium geritur noīe eius ad quem non ſpectat ex eius ratiha
bitione, negocium dr̄ ad eū pertinere, & hac actione tenet ſi
ſibi aliquid quæritur, aliàs ſecus. h. d. ſm̄ Bar. & ponit tres ca-
2 ſus. Primus vſq; ibi, idē ait. Secundus vſq; ibi, quid ergo. † Ter-
tius vſq; ibi ad §. videamus. & in primis duobus negocium nō
poterat pertinere re ipſa ad alium, cuius noīe geſtum fuit, nec
ēt ad aliū. In tertio vero pertinebat ad aliū re ipſa : vn̄ nō pote
rat pertinere ratihabitione ad eū cuius noīe geſtū fuit. Itē in
primis duobus ex ratihabitione poterat ratum habenti aliqd
acquiri. ſ. hęc actio ad recuperandū, qđ fuerat ſolutum : ſed in
tertio caſu nō. Item aduerte, quia in primis duob. caſib. geſtor
negociorū exegit. & quęrit an ei cuius noīe exegit ſi ratū ha-
beat, acquirat actio, vt exactū ſibi reſtituatur : & dr̄ ꝙ ſic vt ex
hac ratihabitione ſibi acquirat. Sed in tertio caſu geſtor non
exegit, ſed impēdit : ſed quæritur an ipſe poſſit repetere ab eo
cuius noīe impendit ſi ratum habuit : & dr̄ ꝙ nō, quia hac ra-
tihabitione nullā vtilitatē ſentit, ſed ille tn̄, qui erat dn̄s rei, in
quā impenſum eſt. & pp hoc procedit ſummariū Bart. dum
dicit ſi ſibi aliquid quęritur, aliàs ſecus, qa in primis quæritur:
3 in tertio non q̄ritur. † Iſte §. melius dat intelligere qualiter ne-
gocium dicatur ad aliquem pertinere ratihabitione, q̄ aliquis
4 alius. † Hic eſt vna glo. ſatis clara ſi bene inſpiciatur, ad quā ſp
a recurritur, & dicit ꝙ [a] quatuor ſunt gn̄a negociorum ſed Bar.
addit alia tria hic, & vnū aliud, & ſic quatuor. j. eo. l. mādaſti.
vn̄ ſunt octo, q̄ proſequere vt hic in gl. & ēt p Bar. qui recitat
5 vt iacet. † Et no. in primo genere, ꝙ qn̄ eſt negocium alienum
cura & ſolicitudine, nō tenet, ille cuius negociū gerit, niſi ſuo
noīe ſit geſtū. & in hoc differt ab eo qđ eſt alterius re ipſa, qa
tunc

ADDITIO.

a ¶ Quòd quatuor. Adde & uide circa hoc Doc. maximè Bald. in l. ſi pecuniam. C. eod. titu. Curt.

tunc ēt ſi eius nomine non ſit geſtum, ſed alterius ad quem ta
men nullo modo pōt pertinere, datur actio ꝯ eum, vt ſupra
proxi. §. & l. pręcedenti. in fi. Item recitat quandam diuerſita-
6 tem quæ fuit inter † Io. & ſequaces ex vna parte & Azo. ex al-
tera in negotio, quod eſt alterius ipſo geſtu, vt qñ ſoluiſti cre-
ditori meo debitum in quo tenebaris illi meo noīe, clarũ eſt
ꝙ hēs actionē hanc ꝯ me, quia liberaſti me ab illo. Sed ſi ſol-
uiſti noīe tuo credens te debitorem cũ ego eſſem, & non tu:
puta Sempronius erat debitor Titij: mortuꝰ eſt Semproniꝰ,
& ego ſum verus hr̄s eius, & ſic ego ſum ille q teneor, tu cre-
debas te eſſe hr̄dem & ſic eſſe debitorem, ſoluiſti noīe tuo, an
poſſis a me repetere? Io. tenuit ꝙ ſic, cum hac tñ limitatione,
ſ. ꝙ conſtituas, vt ſolutio quam feciſti pro te, proficiat mihi,
& liberet me, aĩs me non liberaret, & ſic non ageres, ſed repe
res ſolutũ p ꝯdictionē indebiti. Azo tenuit indiſtincte ꝙ non
agis, qa ſtatim ꝙ ſoluiſti noīe tuo, nata fuit tibi cōdictio inde
biti, ergo illa ſol. non potuit me liberare, quia non dēt parere
liberationem & repetitionem. l. cum hi. §. j. ff. de cond. inde. &
probat Azo quibuſdam legib. quæ allegant̄ in ꝯrium: ſed cer
te rō fundamentalis Azo. nō eſt bona, quia procederet ſi nō
conſtitueres ꝙ cederet in liberationem meam. ſed Ioā. loquit̄
qñ hoc conſtituiſti, & ſic deſinit competere tibi condictio in-
deb. & ſic pōt parere liberationem. Doc. dñt ꝙ opi. Io. eſt vera
addito quodam alio. ſ. ille cui ſol. eſt facta, conſentiat ꝙ cedat
in meam liberationem, & his duob. concurrentib. deſinit tibi
competere condictio indebiti, & ego liberor ſicut ſi nomine
meo ſoluiſſes altero iſtorum deficiente, vera eſt opi Azo.

1 *Geſtor ſi debuit a ſe exigere, & non exegit debitũ in quo tenebatur, cōuer
tatur in actionem negotiorum geſtorum, & poteſt peti illa actione, &
quid de vſuris. & nu. 4.*
3 *Vſuræ quando debentur ex ſtipulatione, poſſunt per ſe peti, ſed quando offi
cio iudicis, ſecus.*
4 *Vſuræ qualiter veniant in actione negotiorum geſto.*
5 *Actio neg. geſto. eſt perpetua & tranſitoria ad hæredes, ēt lite non conte.*
6 *Sine actione nemo experitur.*
7 *Exceptio, tu non es audiendus, quia non habes actionem, impedit litem cō
teſtari, quando requirit altiorem indaginem.*
8 *Geſtor quando teneatur de neglectis, etiam quando alius non erat geſtu-
rus. & nu. 1.*
9 *Si cępit colere vineam, & fecit ipſam putari, & poſtea negligit, tenetur
hac actione.*
10 *Procurator ſi acceſſerit, tanquam geſturus omnia ex ſuſpicione neceſſita
tis cum tamen non ſubeſſet, non tenetur de non geſtis, niſi alius fuiſſet
geſturus.*

1 **§. Videamus in perſona.** † Geſtor tenetur de neglectis, ſi
alius diligens erat geſturus, item ſi a ſe non exegit, ſecus ſi nō
exegit ab alio, niſi eſſet de illis perſonis, q̄ pñt agere ſine man
dato. h. d. cum l. ſeq. & prin. ſeq. vſq; ad §. item ſi fundum. & pri
mo ponit tria dicta, & rōnem diuerſitatis inter ſecundum, &
tertium vſq; ibi, & forte, poſtea ponit tres effectus ſecundi di-
cti. Primum vſq; ad l. ſi aũt. & alios duos in illa l. verſi. deinde.
2 Tertio † ponit limitationem tertii dicti in prin. l. ſi aũt. ¶ No. ꝙ
ſi geſtor debuit a ſe exigere, & non exegit debitum in quo te-
nebatur, conuertitur in actionem negotiorum geſto. & pōt
peti illa actione, & quia illa eſt bonæfidei, & in actione bonę
fidei veniunt vſuræ ex mora l. mora. §. in bonæfidei. ff. de vſur.
ideo licet illud debitum non eſſet vſurarium, quia debebatur
3 ex ꝯtu ſtricti iuris, veniunt vſurę. † aduerte tñ, quia illud non
eſt ſimplr verum, quia qñ debentur ex ſtiplone, pñt p ſe peti.
ſed qñ offō iudicis, ſecus cum illud per ſe non poſſit ſtare. Vn
de oportet intentare actionem negociorum geſto. ad ſortem
& offm̄ iudicis implorare, vt condemnet ēt in vſuris. & facta
condemnatione in ſorte ſine vſuris non pñt vſuræ peti, vt C.
depoſi. l. 4. non ſic ſi deberentur per ſtiplonem, vt C. de iudi.
4 l. j. cum ibi no. Et † no. ꝙ qñ debentur ex ꝯtu bo. fid. & non in
teruenit ſtiplo vſurarum efficitur tñ vſurarium, quia pñt peti
actione bo. fidei, in qua veniunt vſuræ offō iudicis mercena-
rio, quod tñ valet in actionib. bonæfidei, quantum ſtiplo in
5 ꝯctib. ſtricti iuris. per no. in dictis iurib. † Itē poſito ꝙ actio pri
ma eſſet tp̄alis, ex quo tñ debitum conuertitur in hanc actio
nem, q̄ eſt perpetua, pōt peti ēt lapſo tp̄e actionis primę, & ſi
prima actio non erat ad hæredes tranſitoria ante litem cōte-
ſtatam, quia conuertitur in hanc, quæ eſt trāſitoria, tñ pōt pe
ti ab hærede, & ſi deceſſit geſtor li. non conteſt. & iſti duo effe
ctus hñr in l. ſi aũt. verſi. certe. de iſta aũt conuerſione q̄ fit in
6 hanc actionem hr̄. ff. e. l. diuortio. † Item allegatur iſte tex. ibi,
dum dicit, quia nullam actionē &c. ꝙ ſine actione nemo ex-
7 peritur. ſed hic dicit † Bar ꝙ iſta exceptio tu non es audiendus,
quia non habes actionem, impedit litem conteſtari, qñ req-
a rit altiorem indaginem, de hoc vide [a] per eum in l. nā & poſt
ca. ff. de iureiu. In gl. ii. op. ꝙ non imputet̄ geſtori ſi non geſſit
oīa. l. tutor. C. e. ſufficit. n. ſi cui vel in paucis amici laborib. cō
ſulatur, vt ibi dr̄. gl. ſoluit duob. mod. tene primam ſolu. ꝙ ibi
alius diligens non erat geſturus. hic ſic. Alia ſolu. eſt, quia ibi
acceſſit, vt quędam geſturus, hic vt oīa geſturus, iſta eſt bona
in ſe, tñ hic non acceſſit, vt geſturus oīa, nam tunc teneretur
etiam ſi alius non fuiſſet geſturus. ſed acceſſit vt geſturus q̄dā:
vnde non teneretur de non geſtis, niſi alius diligens fuiſſet ge-
8 ſturus. † Dic ergo aut quis incępit gerere vnum negocium, &
poſtea negligit complere, & tunc indiſtincte tenet̄, & ſi alius
non fuiſſet geſturus, quia incipiendo vr̄ ſe obligare ad ꝯplen
dum. & ad hoc l. ſicut. §. j. ff. commo. Aut non incępit gerere.
ſed bene geſſit q̄dam alia, & q̄dam nullo mō, & q̄rit̄ an teneā
tur de nō geſtis? tunc diſtingue aut acceſſit vt geſturus, & tūc
tenet̄ de neglectis ēt ſi alius non fuiſſet geſturus. Aut acceſſit
vt geſturus q̄dam; & tunc aut alter fuiſſet geſturus oīa ſi iſte
non incæpiſſet & tenet̄, vt hic. quod intellige qñ ille erat dili-
gens, & iſte geſtor ſciebat, ꝙ ille fuiſſet geſturus oīa. ita dēt in
telligi iſte §. ſed ſi alterum deficeret non tenetur, vt in l. ꝯria.
Tria ergo vel quatuor requirũtur. ſ. ꝙ alius eſſet geſturus oīa;
& ꝙ ille eſſet diligēs, & ꝙ geſtor ſciuerit illum fuiſſe geſturũ,
9 ſit ergo cautus procurator. † Quid ergo ſi quis incępit colere
vineā, & fecit ipſam putari, & poſtea negligit? dic ꝙ tenetur ī-
diſtincte, quia vna eſt cultura vineæ per totũ annũ, & eoipſo
ꝙ incępit cenſeat̄ ſe obligare ad ꝯplendũ, ēt ſi alius non eſſet
10 geſturus, ſm ꝙ hic ſentit Bar. Item † opp. ꝙ licet acceſſerit tan
quam geſturus oīa, tñ non teneat̄ de non geſtis, niſi alius fuiſ
ſet geſturus. l. j. §. ſi. ff. de eo qui pro tuto. cuius ꝯrium. ff. dixi. ſol.
ibi in procuratore qui geſſit ſuſpicione neceſſitatis, cũ tñ nō
ſubeſſet. Ideo mitius agitur cũ eo. nos loquimur in geſtore q
ex mera volũtate incępit, vnde plus grauatur. ¶ In gl. ſeq. ibi,
tñ non: iſta gl. vr̄ loqui ꝯ iſtum tex. intelligendo ipſum prout
s. dixi, ꝙ loquatur qñ acceſſit vt geſturus qdam, non aũt oīa,
& tñ hic dr̄, ꝙ tenet̄ ſi a ſe non exegit. Sol. verũ eſt ꝙ qñ alius
fuiſſet omnia geſturus teneretur a ſe exigere ſicut ſi acceſſiſ-
ſet vt geſturus omnia. ſed gl. debet intelligi, qñ alius non fuiſ-
ſet geſturus omnia, & tunc non imputatur ſibi ſi a ſe nō exe-
git. ſed ſolum qñ acceſſit vt omnia geſturus, & ita tenet hic
Bar. ſequendo iſtam glo. cum dicta limitatione.

ADDITIO.

a ¶ De hoc vide. Et ad dicta Bar. in d. l. nam & poſtea, vide eundem Pau. de Ca.
in ſuo conſilio 19[illegible] in fi. Et adde ꝙ iſta exceptio, tua non intereſt, vel tibi non
competit ius agendi, eſt de ſui natura magis peremptoria, q[illegible]am de[illegible]inatoria
ita Fran. de Are in ſuo conſi. xlviii. Fran Cur

LEX XVIII.

2 *Geſtor tenetur reſtituere indebitum exactum ſecuta ratihabitione. & n. 1*
3 *Producens falſam ſcripturam ſi aliquid obtinet virtute ipſius a iudice dici
tur obtinere per obreptionem, & tenetur crimine falſi.*

SI autem is.

1 **§. Item ſi fundum.** ¶ † Negotiorum geſtor tenetur re
ſtituere dño negotiorum, quicquid ad eum peruenit, tanquā
ad geſtorem ēt ſi indebite peruenit. h. d. ſic in procuratore, vt
s. de procu. l. qui proprio. §. procur. vt in cæteris. facit s. e. l. ſi pu
2 pilli. §. item quæritur. † Vbi tenetur reſtituere indebitum exa-
ctum ſecuta ratihabitione. ¶ In tex. ibi, vel ciuitatis. hoc non
importat iuris myſterium, ſed denotat facti accidentiā ꝙ fun
3 dus erat ciuitatis. ¶ † In tex. ibi, per obreptionem, quia allgaui
me procuratorem, & produxi falſum inſtrm̄ mandati. & ſic
no. ꝙ qui falſam ſcripturam producit, & aliquid obtinet vir-
tute ipſius a iudice dicitur obtinere per obreptionē, ex quo
ſequitur ꝙ tenetur crimine falſi. l. ſi quis obrepſerit. ff. de falſ.
quod perpetuo tene menti. & quod ibi no. Bar.

1 *Illud in quo quis ſuccubuit per modum exceptionis, poteſt in iudicium de
duci per modum actionis, ſi erat tale quid, de quo poterat excipi, & ēt
agi, niſi poſt examinationem fuerit expreſſe per ſentētiam reprobatũ.*
2 *Compenſatio deducta in iudicium per modum exceptionis, ſi in ea quis ſuc
cumbit quando poſſit poſtea deduci in iudicium per modum actionis.*
3 *Exceptio ꝙ habeat vim actionis.*
4 *Præſcriptio ſicut interrumpitur agendo, & litem conteſtando, & aliquan
do ſine conteſtatione, & ita ſi non agatur, ſed excipiatur.*
5 *Illud in quo quis agendo ſuccubit non poteſt excipiendo obiici.*
6 *Sicut non poteſt agi, quando expreſſe reprobatur, ita quando expreſſe ap
probatur ſufficit ad agendum.*

1 **§. Si quocunque modo.** ¶ † Iſte §. ſemper allegat̄, & h. d. i
lud in quo quis ſuccubuit per modum exceptionis, pōt in iu
dicium deduci per modũ actionis, ſi erat tale qd, de quo pote
rat excipi, & agi, niſi poſt examinationem fuerit expreſſe per
ſniam reprobatũ. h. d. & ſp allegatur iſta l. pp iſtum §. Debes
. n. ſcire ꝙ ſi debes mihi cētũ & ego tibi alia centũ ſi ago ꝯ te
ad illa in quib. mihi teneris, potes mihi obiicere excep. cōpen
ſationis, & vltra hoc, ſi non vis obiicere, potes mihi ſoluere,
& poſtea debitum tuum petere, & ſic debitum tuum eſt tale
quod pōt induci per modum excipiendi, & per modũ agēdi.
Pone ergo ꝙ excepiſti, & iudex nō obſtāte exceptione te con

demnau it

demnauit ad centũ quę petebã, nunc vis agere ad illa centũ in quibus tibi tenor, an poſſis? videbatur ꝙ non, poſtquam ſuccubuiſti excipiendo, vñ vr̃ ꝙ debeat obſtare exceptio rei iudi-
2 catæ. †Contrarium rñdetur ꝙ licet perdideris exceptionẽ non tñ perdidiſti actionem. Hoc tñ verum, niſi iudex exceptionẽ examinauerit, hoc eſt vnum, & vltra hoc expreſſe reprobauerit exceptionem. & iſta duo ponuntur hic, & vltra hoc reprobauerat ex eo, qa non erat liquidũ illud de quo excipiebas, & iſtud habetur in l. qđ in diẽ. §. ſi rõnem. de compen. & niſi iſta tria interuenerint non obſtat tibi exceptio rei iudicatæ, quia iſta poſſunt ſimul ſtare, ꝙ ego tibi debeã, & nihilominus nõ potueris exceptionem cõpenſationis obiicere, quia non põt opponi exceptio de omni debito, maxime de non liquido. vñ põt eſſe, ꝙ erat verum debitum, non tñ liquidum, vñ agendo, & liquidare volendo, non venis ꝯ ſnĩam, qua fuiſti cõdemnatus nõ obſtante exceptione. & hæc eſt rõ huius. §. ſed qñ eſt tale quid, qđ non poſſet per ſe ſtare, quin contrarietur ſnĩæ, nõ requiritur iſta expreſſa reprobatio, ita loquitur ꝯrium gl. de li. C. ſi aduerſus rem iudica. quia cẽſetur tacite reprobatum. Sed quid facit iſte §. ad titu? rñde. ꝙ loquitur qñ dñs negociorũ ageret ꝯtra geſtorẽ & geſtor obiiceret cõpenſationẽ vel econuerſo. ¶In tex. ibi, habita non eſt, vt quia iudex exceptionem noluit admittere. vel admiſit, ſed excipiẽs nõ probauit debitum; vel obtulit ſe probaturum, tñ probatio vel exceptio requirebat altiorem indaginẽ, vnde non erat admittẽda, vnde iudex condemnauit reũ non obſtante exceptione oppoſita, alias tñ non reprobãdo eam. Tunc ergo põt illud debitũ deduci in iudiciũ ordinarium ꝑ modũ agendi, quia ꝑ hoc nõ venit ꝯtra ſnĩam condemnatoriã. Sed ſi iudex admiſit, & examinauit, & dedit terminum ad ꝓbandum debitum, & in termino nõ fuit probatum, & iudex poſtea condemnauit adiiciens, non obſtãte exceptione compẽſationis oppoſita, qa debitum de quo fuit oppoſitum non fuit probatum in termino, vel quia non erat verum debitum, tunc ſi poſtea vult deducere per viã agẽdi aſſerẽs eſſe debitũ, repellitur quia venit ꝯtra ſnĩam, qua pronunciatum eſt cõtrariũ. ¶Nunc oppo. ad primum dictum ꝙ poſtquam ſuccubuit per viam excipiendi, nõ poſſit deduci in iudicium per viam agendi. l. peremptorias. & ibi not. per Cyn. C. ſen. reſcin. non poſ. Solu. ibi, in illis quæ non poſſent deduci in iudicium niſi per modum excipiendi. vnde ſi in exceptione ſuccubuit, vt quia opponit de pacto de non petẽdo, vel de ſolutione, & ſuccubuit, nõ põt amplius admitti ꝑ viã agendi cũ nulla competat actio, hic vero competebat actio, & exceptio, vt ibi no. plene per Cy. ¶Item opp. ꝯtra ſm dictum ꝙ ẽt ſi fuerit expreſſe reprobata, poſſit agi. l. ſi vendicantẽ. in fi. cum l. ſeq. ȷ̃. de euic. Doct. dicũt cõiter ꝙ ibi loquit̃, qñ agebat̃ ad diuerſam rem, hic qñ ad eandẽ. Nam agitur ad idẽ debitum de quo fuit oppoſita exceptio, ibi vero agebatur de euic. qđ erat quid diuerſum ab eo de quo fuit oppoſita excep. Mihi vr̃ ꝙ iſtud nõ ſit neceſſe dicere, nam ẽt in caſu illarũ ll. ſi fuiſſet ſcã reprobatio, excep. ex eo ꝙ debitum, de quo fuit exceptum nõ erat verum, prohiberetur poſtea de euictione agere, ſicut hic.
3 ¶†Item ex iſto tex. colligit̃ ꝙ exceptio habet vim actionis, nã ſicut ſi iſte excipiens egiſſet, & ſuccubuiſſet, iterum agere nõ poſſet. ita ſi non agit, ſed excepit, & ſuccubuit per expreſſam
4 reprobationẽ nõ põt poſtea agere. ꝑꝑ hoc Bar. †inducit ad q. ꝙ ſicut agendo, & litem conteſtãdo, & aliqñ ſine ꝯteſtatione interũpitur ꝓſcriptio, ita & ſi nõ agat̃, ſed de debito excipiatur
a interrumpitur[a] præſcriptio. iſta fuit qõ diſpu. de qua Bar. non meminit, per Franciſcum Accu. q̃ ponit Ioan. Andr. in addi. Spe. in §. nunc dicẽdũ. in prin. & Spe. tangit cũ determinat pri-
5 mum, in tit. de ꝓſcri. in iiii. par. Spe. in ii. vel iii. col. † Sed quæro quid in eo qui ſuccubuit agendo, an illud in quo ſuccubuit poſſit obiicere excipiendo? Inno. dicit, ꝙ non, quia qui ſuccubuit in eo, quod eſt maius, debet ſuccumbere in eo, quod eſt minus, cum maius ſit agere quam excipere. ſed ſi ſuccubuit excipiendo, non repellitur ſi agere vult, vt hic. ita not. Inno. in c. fi. de ordi. cogni. & adde quod no. in c. cum dilectus. eo. tit. vbi
6 dicit † ꝙ ſicut qñ expreſſe reprobatur non poteſt agi, ita quando expreſſe approbatur ſufficit ad agendum.

ADDITIO.

a ¶Excipiatur, interrumpitur. Adde ꝙ gl. in c. 1. in ver. exceptiones. de ordi. cog. & ibi Abb. col. pen. ver. quæro qualiter, tenet ꝙ non. & idem Archid. in §. põt. 16. q. 3. Bal. in l. 2. in fi. C. de ædi. act. Ang. in l. cum notiſſimi. §. in mo. C. de præſcri 30. anno. quod tñ intellige verum niſi actio proponeretur per viam exceptionis, puta per viam compẽſationis, quia tunc bene interrumperetur præſcriptio, ita Bar. in l. omnes actiones, infra de reg. iur. & Bal. in d. §. immo. refert, & ſequitur D. Fel. in c. illud, col. pe. verſi. 3. concluſio extra de præſcrip. Curt.

LEX IX.

1 *Prohibitio domini negotiorum impedit geſtorem agere contra eum, non autem contra alterum, etiam ſocium eius.*
2 *Actio negotiorum geſtorum datur geſtori contra dominum negociorum ignorantem vel etiam ſcientem, ſed non prohibentem.*
3 *Factum vnius ex ſociis licet alteri proſit, prohibitio tamen vnius alteri non prodeſt.*

1 SI ex duob. ¶†Prohibitio dñi negotiorũ impedit geſtorem agere ꝯ eũ non aũt ꝯ alterum, ẽt ſocium eius. h. d. & ꝓmitte
2 quod hr̃ in l. ſi. C. e. † ꝙ hęc actio datur geſtori, qñ geſſit dño negotiorum ignorante vel ſciente, ſed non prohibente. ſecus ſi prohibuit. Et ſic eſt caſus in quo ipſe prohibens locupletatur cum iactura geſtoris, ẽt ſi geſtor vtiliter geſſit, quia non recuperat impenſas. facit l. ſi pro te. ȷ̃. mã
3 da. ¶† Hoc ꝓſuppoſito dubitatur hic quid ſi prohibens hẽat ſocium in d. negotio, & ſocius non prohibuit, an geſtor poſſit agere ꝯ non prohibentẽ, & arguit pro, & ꝯ. Primo, ꝙ non, qa ſi ille aliquid exigeret, repeteretur ꝑ aliũ ſoluentem a prohibẽte actione pro ſocio, vel cõi diuidundo, ſi erant ſocii non cõuentionales, ſed incidenter, & ſic prohibitio nõ proderit ꝓhibenti, quia licet non poſſet directo conueniri, ꝯueniet̃ ꝑ indirectum, ſaltẽ pro parte ipſum tangente. Eꝯ, ꝙ poſſit, quia iniquum eſſet ipſum non prohibentẽ liberari facto alterius prohibentis. Et hr̃ determinat pro iſta parte, ꝙ non ꝓhibens poſſit conueniri pro parte ſua, & ſi ſoluat, non repetat a ſocio ꝓhibente. pro alia vero parte, neuter ꝯuenit̃, & ſic erit damnũ geſtoris pro alia parte, vt perdat partẽ. nam prohibens ꝑ vim hr̃, ac ſi ſoluiſſet pro parte ſua, vt hr̃ in gl. & ſic iſta l. hẽt locũ ĩ ſocio ẽt oĩum bonorũ, licet gl. in fi. dicat ꝯriũ. ſed gl. fi. hoc ſentit, aſſignando hanc rõnem, quia prohibens non põt conueniri ẽt a non prohibente, quia hr̃ pro ſoluẽte, quæ rõ locũ habet qualitercunq; ſocii erant, quia pro vera ſolutione liberaretur pro parte ſua. ¶No. ẽt hic, ꝙ licet factum vnius ex ſociis alteri proſit, vt l. eandemq;. § 1. ȷ̃. de duob. re. prohibitio tñ vnius alteri non prodeſt. & vide hic Bar. in l. ex duob. la. ii. ȷ̃. de duob. reis. in q. de pacto, vbi ponit intellectum huius gl.

LEX X.

1 *Dominus negotiorum ſi ratificat male geſta, geſtor non tenetur actione nego. geſt. niſi fuerit in dolo, & quare.*
2 *Caſus in quib. durat actio neg. geſt. poſt quam dominus negotiorum ratificauit male geſta & nu. 3.*
3 *Dolus quare cenſetur remiſſus in generali tranſactione, non autem quando legatur liberatio in vltima voluntate.*
4 *Actio neg. geſt. vel eius natiuitas quomodo ante ratihabitionem poſſit eſſe in pendenti.*
5 *Actio an poſſit eſſe in pendenti alio reſpectu quam ex voluntate partium, remiſſ.*
6 *Ratihabitio domini de male geſtis ꝙ poſſit fieri geſtore non præſente nec aliquo pro eo recipiente, & an liberetur tunc geſtor ipſo iure. & nu. 7.*
7 *In his quæ dependent ex voluntate vnius tantum, non requiritur partis præſentia.*
8 *Si geſſiſti negotia mea, ſed non bene, vt quia res valet xv. vendidiſti pro decem, & ego hoc ſciens ratificaui geſta per te, an potero petere geſta tantum, an vero xv.*
9 *Negotium vtiliter geſtum, quando debeat pro rato haberi, & ꝙ non dicetur vtiliter geſtum ſi geſtor vendidit rem meam etiam pluri pretio quã communiter valeat me non conſentiente.*
10 *Negotium geſtum, quando debet haberi pro rato poteſt agi ad expenſas cõtra dominum negotiorum, etiam obiicientem quod non habuit ratam geſtionem, probato quod geſtio fuit vtilis.*

1 POmponius. ¶† Iſta eſt difficilis lex tam in tex. q̃ in gloſ. quæ potius offuſcat intellectũ eius q̃ declaret. & h. d. ſm gl. ſi dñs negotiorũ ratificat male geſta geſtor ñ tenet̃ hac actione, niſi fuerit ĩ dolo, quia qđ dñs ſemel approbauit amplius reprobare non põt, qđ faceret ſi agere vellet ꝓ male geſtis, hoc dixit Põponius, ſed ſm Scęuolã durat actio ꝓ reliquis ipſi dño, & ẽt geſtori durat actio ꝯria pro impenſis, q̃ dñs approbando ſibi auferre non potuit. pro quib. nõ ſolum põt excipere ſi ꝯ eũ agat̃, ſed ſponte agere põt, niſi ꝯrium fuerit actum. h. d. cũ prin. l. ſeq. & gl. j. ponit caſum diuidendo literã, & legẽdo eã ꝑ ſaltũ, dicit. n. ꝙ hic ponunt̃ tria dicta Põponii, q̃ ſimul debent legi, & cõiungi, licet in tex. ponant̃ ſeparatim. Primũ dictũ vſq; ibi videndũ. Scđm in verſi. ſed ſuperius, vbi ponit̃ limitatio primi, vſq; ibi Scęuolã. Tertiũ dictũ ĩ ver. ſed eo dicto. in quo ponit̃ rõ primi dicti ad ver. quẽadmodũ. Alia ſunt quinq; dicta Scæuolę reprobantis Põponiũ. Primũ in ver. videndũ. vbi ponit̃ vna argumentatio a ſufficienti partium enumeratione per quã apparet, ꝙ quęcunq; pars eligit̃ de duob. Põponius nõ bene dixit. ad illud dictũ in ver. Scæuola. vbi ponit̃ expreſſe ꝓbõ. Tertiũ in ver. quẽadmodũ. vbi ponitur ꝓbõ ꝑ vnã rõnẽ arguendo de ratihabitione tacita, & legali ad ratihabitionẽ expreſſam, de qua loquimur, qa poſt primã durat hæc actio, vñ dẽt durare & poſt ſecundam. Quarto in ver. cæterũ. ponit̃ alia rõ ad probãdũ, ꝙ adhuc duret actio, quia ſi non duraret, ſequeret̃ abſurdũ, vt patet in exemplis, q̃ ponit, & hoc vſq; ad ver. erit igitur. Ibi ꝯcludit̃ ꝯriũ eius, qđ dixit Põponius, ꝙ ẽt poſt ratihabitionẽ diu duret hæc actio. poſtea in prin. l. ſeq. determinat̃ vnũ dubiũ circa dictã vltimam rõnẽ. ſed qa legendo, ita ꝑ ſaltũ reſultat q̃dã ꝯfuſio, Nic. Mat.

aliter

aliter diuidit & legit,vt primo ponatur dictum Pompo. vſq; ibi videndum.Scđo ponitur vna reprehenſio Pomponii, ſeu quoddã dictum,qđ reſultat,vel ſequit̃ ex dicto Põponii, poſito ꝙ dictum Põponii ſit verum. Tertio ponit̃ limitatio dicti, ꝓſuppoſito ꝙ ſit verum.in ver.ſed ſuperius vſq; ad ver.Sceuola.Quarto ponit̃ dictũ Sceuolę qđ vr̃ ꝯriũ dicto Põponii, & ſic vr̃ Pomponiũ reprobare,ſed re vera nõ reprobat,ſed ſupplet.nã negari nõ põt qn dictũ Põponii ſit verũ,aliqñ tñ, nõ ſp.vñ indiſtincte loquẽdo vr̃ argui poſſe.ſed potius.eſt qdã ſuperſtitio,& hoc vſq; ibi,ſed eo dicto.Quinto Sceuola author leg.repetendo rõne quare Põponius fuit motus,ꝓbat dictum ſuũ.ſ.Sceuolæ ꝑ vnã rõnẽ vſq; ad cæterum.Sexto ꝓbat ꝑ aliã rõnẽ,ex qb.apparet ꝙ potius ſupplet, vt ſicut dictũ Põponii nõ hẽt locũ qñ geſtor fuit in dolo, ita nec hẽt locũ qtũ ad reliqua.Et qtum ad actionẽ ꝯriã ꝯpetẽtẽ geſtori.& hoc vſq; ad ver.erit igit̃ ibi.Septimo,ĩ qua ꝯcludit actionẽ durare poſt approbationẽ.Et octauo & vlt.quoddã dubiũ ſoluit in prin.l.ſe.& iſta diuiſio planior eſt,& ẜm iſtã diuiſionẽ Nic.Mat. ponã

2 caſum,qa plus placet, & ceſſat ꝯfuſio.† Et in effectu cõcludo pro claro intellectu huius l. ꝙ hic ponunt̃ tres caſus,in quib. iſti Iuriſconſ.ſ.Põponius,& Sceuola fuerunt ꝯcordes, ꝙ poſt ratihabitionẽ durat hęc actio. Primus qñ geſtor fuit in dolo,

3 vt in ver.ſed ſuperius.qđ põt intelligi duob.mod. † Primo qñ doloſe geſſit,nam nõ vr̃ dolus remiſſus ꝑ ratihabitionẽ in dubio ẜm intellectũ gl. ſed in ꝯrium facit qđ no. in l.actione.C. de tranſac.per gl.quæ vult ꝙ in gñali tranſactione cenſeat̃ dolus remiſſus,licet ſecus qñ legatur liberatio in vlti.voluntate: & ſic plus importat diſpoſitio inter viuos. Br̃ ibi loquitur in tranſactione vel pacto,qđ innitit̃ conſenſu duorum, & tunc quid iuris ſit,dic vt no.Bar.in l.Aurelio.§.Caius.ꝭ.de lib. lega. Nos loquimur in ratihabitione quæ innititur conſenſu vnius tñ,& ſic non extenditur ad doloſe geſta, ſiue ratum habens ſciat,ſiue ignoret doloſe commiſſum.Secundo modo põt intelligi ẜm Nic.Ma.qñ dolus fuiſſet commiſſus in faciẽdo dñm ratificare,qa perſuaſit doloſe ꝙ negotia erant bñ geſta,& tũc procedit iſte tex.qñ ignorabat male geſta.ſed ſi ſciebat,non vr̃ dolus commiſſus ſcienti.l.cum donationis.C.de tranſac.Secũdus caſus ponitur in ver.quemadmodum.cum ſeq.§. quantũ ad reliqua.quia ſi penes geſtorem eſſent aliqua de pertinentibus ad dñm ratihabitio ẽt ſcienter facta nõ tolleret ipſi dño hanc actionem ad ea petenda, qa non vr̃ ratificaſſe ad finẽ, vt ille lucretur,ſed ne remaneat in damno ex mala geſtione, vt ſi exegit debitum,vel vendidit rem dñi, vel ꝓtium recepit. Hoc voluit Sceuola,& ẽt Pomponius non negaſſet ſi de hoc fuiſſet ſpãliter interrogatus. Tertius caſus eſt ſi ipſe geſtor aliquid impendiſſet de ſuo pro vtilitate dñi. nã ratihabitio dñi, non debet geſtori nocere,vt ſibi tollat hanc actionem ꝯriam vt hic circa finem ibi, dum dicit ipſe deniq; ſi quid impendit &c.& hoc ẽt Põponius dixiſſet,quia nõ dẽt factum vnius alteri nocere.Reſtat quartus caſus,ĩ quo eſt diſcordia.ſ. ſi geſtor male geſſiſſet,non tñ ex geſtione eſt aliquid apud eũ,ſed damnificauit dñm in quinquaginta ſine ſua vtilitate,dñs ſciens geſtionem male factam & ſe damnificatum, approbauit quod ille fecerat. Pomponius rñdit ꝙ ille non tenetur hac actione ad intereſſe,& ſic vr̃ remiſſa culpa,& ẽt intereſſe: Sceuola vr̃ reprehendere,tñ re vera non.reprehendit,ſed ſupplet,qa Põponius nimis gñalr̃ fuit locutus,ꝙ poſt approbationem nũ tenetur geſtor hac actione,q̃ verba pñt comprehẽdere ẽt caſus, de quib.ſ.dixi in quib.non eſſet verum,imo durat actio,& in

4 hoc ſtat intellectus huius leg.qui clare & plane procedit.†Ex hoc ſequitur ꝙ ante ratihabitionem actio nego.geſto. ꝓ male geſtis ad intereſſe erat in pendenti,quod intellige nõ ꝙ nõ eſſet nata,imo erat nata & acquiſita, tñ non perfecte anteq̃ ratum haberet.& ſi non habuiſſet ratũ,ſed reprobaſſet, non fuiſſet,perfecte acquiſita,nec poſtea nuda voluntate tolli potuiſſet.& ſic ratificatio facta poſt reprobationẽ,non vr̃ aliqd operata.ſed ſi approbauit,fingit̃ nunq̃ nata neq; acquiſita,vt in ver.videndum.aliqñ vero eſt in pendenti natiuitas.ſ.qñ voluntas requiritur a prin.Pone exemplũ,ſi legatur alicui ſub ꝯditione ſi voluerit,nam anteq̃ declaret ſe velle,actio ex teſtõ pro legato non eſt nata , ſed naſcitur poſtquam declarauit ſe velle.l.ſi ita legatum.§.illi ſi volet.ꝭ de leg.j.Sed qñ non requiritur voluntas a principio,vt quia legatum erat purum,naſcitur & acquiritur ignoranti,non tñ,perfecte,qa ſi poſtea repudiat,fingitur nõ acquiſita.l.proinde.ſ.cer.pe.& ſic iſtis modis actio põt eſſe in pẽdenti ex voluntate eius cui acquiritur. ſed ex voluntate eius ꝯ quem acquiritur,non põt eſſe in pendenti.l.ſi ſua hac.ꝭ.de ac.& ob.In materia tñ iſta ſi negotium pertinebat ad dñm re ipſa,vel ipſo geſtu,vel cura , vel ſolicitudine,actio pro male geſtis ſtatim oritur, & acquiritur ignoranti,& ſic non perfecte,& ſecuta ratihabitione fingitur non nata nec acquiſita.ſed ſi pertinebat ad eum ratihabitio,tunc anteq̃uam ratum haberet vel reprobaret,non erat nata,qa hic requiritur voluntas ratũ habentis,vt ſ.e.l.ſi pupilli.§. ite q̃rit.

Ex his apparet ꝙ intellꝰ gl.in iſto ver.videndũ,non ſatis eſt tutus, quia dicit ꝙ actio non põt eſſe in pendenti ex voluntate dñorum,quia ſequeretur ꝙ naſceretur ex voluntate vnius, qđ non dẽt,qa iſtud nihil eſt dicere, qa non naſcitur ex voluntate vnius,ſed ex mala geſtione, & ſecuta poſtea reprobatione

5 dñi.¶† An aũt actus,vel ẽt actio poſſit eſſe in pendenti alio reſpectu q̃ ex voluntate partiũ:dic vt l.ſi vſusfructus.de ſtip. ſer. & l.ſi.C.cõmu.ꝓd.facit l.j.§. ſi pendeat.ꝭ.ad Mace.Nunc habi-

6 to intellũ tex.q̃ritur de tribus br̃ pro declaratione gl.ij.¶† Primo quær̃ fuit facta iſta ratihabitio,de qua loquit̃ principium l.in gl.ſunt duæ opi.vna fuit opi.Azo.q tenuit ꝙ facta fuit ge-

a ſtore non pñte,ᵃ nec aliquo pro eo recipiẽte.alia fuit opi.†Io.

7 ꝙ imo illo pñte,vel aliquo pro eo recipiẽte.Prima opi.cõiter tenet̃,quia in his q̃ dependent ex voluntate vnius tñ,requiritur partis pñtia,vt cũ hr̃s adit hr̃ditatẽ,ꝑ qđ vr̃ quaſi ꝯhere cũ creditorib.& legatariis.nã põt adire illis non pñtib.& oritur hincinde obl'o,qñ aditio pendet ex voluntate hr̃dis tñ.¶Secundo,q̃rit̃ in quo reprehendit̃ Põponius.in hoc ẽt fiunt diſtinctiones inter Azo.& Io.qa Azo.dicit Põponium voluiſſe per ratihabitionẽ factã parte abſente geſtorẽ liberari ope excep. qđ ẽt non põt ẜm Sceuolã.Licet.n.talis ratihabitio habeat effectum in trib.de qb. in gl.quantũ tñ ad liberandum geſtorẽ, non hẽt hunc effectũ,vt ꝓducat exceptionẽ,qa ad ipſam producendam requirit̃ pactũ.ſed talis ratihabitio facta parte abſente,& nemine pro eo recipiẽte nõ hẽt vim pacti, qa pactũ eſt conſenſus duorũ,& hic non ꝯſentit niſi vnus.ſed Ioã.dicit ꝙ reprehẽditur,quia volebat Põponius ꝙ ꝑ talẽ ratihabitionem liberaret ipſo iure,qđ non eſt verum,imo ope exceptionis.ſed certe imo potius ipſo iure, quia vt dixi ratũ habendo actio iam nata,& non ꝑfecte acquiſita fingit̃ non nata,& ſic ipſo iure liberat̃.Dic ergo ꝙ non reprehendit̃ Põponius, ſed ſupplet̃,qa nimis gñalr̃ fuit locutꝰ.primo, quia verbis ſuis poterant comprehendi caſus,de quib.ſ.& tñ non eſt verũ,qa in illis eſt alia rõ. Itẽ, quia non diſtinxit,an ratum habens ſciret male negocia fuiſſe geſta,vel ignoraret,& ꝯſtat ꝙ ſi ignorabat dictum, Põponij nõ eſſet verũ,quia ignorãs nõ vr̃ aliqd agere & ſic dictũ Põponij non põt hr̃e locum,niſi qñ ſciebat male geſta.certe iſta reprehẽſio nõ ponit̃ hic in tex.imo Põponius

8 poſuit ꝑ ꝯſtanti ꝙ ſciebat.†Tertio & vlt.q̃ritur ſi geſſiſti mea negocia,ſed non bene,vt quia rẽ valentẽ xv.vendidiſti ꝑ x.& ego hoc ſciens ratificaui geſta ꝑ te,an potero petere geſta tñ, an aũt xv.& ſic q̃ritur,an videat̃ approbaſſe factũ tñ.i.ꝙ venditio facta fuerit,an aũt ẽt qualitatem.i.ꝙ vendiderim pro x. ¶In gl.ſunt duæ opi.in prima diſtinguit per quẽ modũ agã. ĩ ſecunda q̃ cõiter tenetur,ꝙ diſtinguatur ꝑ quẽ modum ratũ habui.nã aut ratum habui ꝑ verbũ, aut ꝑ aduerbium.ꝑ verbum puta ratum habeo vel contentor,ꝙ vendideris.& tunc poſſum agere ad x.ꝙ recipiſti,& ẽt ad quiq;,qa videor approbaſſe factum,ſed non qualitatem facti. aut ratũ habui per aduerbiũ,puta contentor,& ratum habeo ꝙ vendideris pro decem,& tũc videor ratificaſſe factũ,& ẽt qualitatẽ facti , & ſic tñ decem petere potero, quia ſi peterẽ ẽt v.eſſem mihi ꝯrius & hæc vñr cõiter tenere Doct. Mihi vr̃ ꝙ ẽt ſi ſimplr̃ ratificauit ꝑ verbũ,videat̃ ratificaſſe factum , & ẽt qualitatẽ, quia ſi nolebam ratificare qualitatẽ debebã expreſſe dicere,& nõ dicendo fit interpretatio verborum ꝯ me qui potui legẽ apertius dicere.l.veterib.ſ.de pac.nec ob. ꝙ in dubio nõ pñmitur donatio,qa fallit qñ verba hoc important,& iſtud voluit Pomponius re vera,quia loquitur ĩ ratihabitione ſimplr̃ facta,& dicit poſtea geſtorẽ non teneri de mala geſtione. nec dictum Sceuolæ ꝯriatur Pomponio,vt ſ.dixi,ſed vult ꝙ iſtud dictum Pomponii non ſit ſemper verum, imo ẽt poſt approbationẽ duret actio aliqñ,vt in caſib.qui ſequuntur.Gl.iij.ſuper verbo

9 pendeat.remanet expedita ꝑ ea q̃ ſ.dixi.¶† Alia gl.mag.q̃ incipit, & tñ q̃rit,cum quatuor ſint genera negociorum,in quib. generib.hẽt locum dictum Sceuolæ, in verſi.& quemadmodum.dum dr̃ ibi,ꝙ ſi negocium eſt vtilr̃ geſtum,debet pro rato haberi apud iudicem. Rñdeo in negocio quod eſt noſtrũ ratihabitione,aliter ſecus,vt ſi rem meam valentem x. vendidiſti pro xv. vel pro xx. nam non teneor ratam hr̃e venditionem,quia nõ eſt vtiliter geſta , niſi quatenus mihi placet.põt .n.eſſe,ꝙ potius diligo hr̃e rem quæ cõiter valeret x.ꝙ hr̃e centum,vnde non dr̃ vtiliter geſtum me ꝯdicente. Alii dicunt ꝯrium,ꝙ ẽt tunc teneor venditionem ratam habere,non vt ꝑdam dñium,& ẽt vendicationem , imo potero vendicare ab emptore,ſed non quantum ad geſtorem, vt teneat̃ ſibi expẽſas refundere, ſi quas feciſſet. Br̃ non puto hoc verum,qa eſt imputandum geſtori, qui vendidit me non conſentiente,

cum

ADDITIO.

a ¶Geſtore non præſente.Et ꝙ ratificatio facta parte abſente teneat,adde Bar. in l.qui enim.ꝭ.rem ra.hab.& in l.certum.§.ſi quis me abſente.ꝭ.de confeſ.Ang. in §.ſi vero expreſſum.in Auth.de hær.& fal.Ale.de Imo.in conſ.126.col.ſi. & in conſ.146.col.j.& ſeq.in v.vol.Curt.

cum ſciret vel ſcire deberet me non teneri ad ratam habẽdo
venditionẽ,licet tenear ratam hr̃e expenſam factam in re,qa
recipi vtilitatem ex ea, ſed ex venditione nullã vtilitatem re-
10 cepi.¶†Item q̃ro vlt.q̃uo intelligatur tex.ꝙ dẽt haberi pro ra
to,quidam dñt,ꝙ debẽt eſſe duo iudicia.primũ in quo geſtor
põt agere hac actione ꝯ me,vt ratam habeam geſtionem, &
poſtq̃ hoc fecero,poterit agere ad expenſas,quas fecit. Br̃ pri-
mũ iudiciũ ñ eſt neceſſariũ,qa tex. dicit ꝙ dẽt haberi ꝓ rato,
& ſic nõ poſſum ꝯdicere, ergo non debeo ꝯpelli ad ratũ ha-
bendũ.põt ergo agere ad expẽſas. Et ſi dicerẽ ꝙ ñ habeo ratã
geſtionẽ,ꝓbato ꝙ geſtio fuerit vtilis, iudex nõ dẽt admittere
reprobationẽ meã.& ĩ his ꝯſiſtit intell's huius ver.licet gl.mul
tis verbis vtat̃.Cętera vide hic ꝑ Bar.qui effundit plura verba.

L E X XI.

1 *Quando dicatur quid vtiliter geſtum.*

2 *Si miſſus in poſſeſſionem rei alterius fecit impenſam, quam dominus non erat facturus,tamen erat vtilis reſpectu rei, quod poßit eam repetere, quia fecit ob ſuſpicionem neceſſitatis.*

3 *Poteſt quis rem ſuam relinquere,& permittere domum ſuam ruere ſi eſt impotens ad reficiendum, nec cogitur reficere.*

SEd an vltro.

1 §. Is autem. ¶†Sufficit vtiliter eſſe geſtum
vel inchoatum geri, vt geſtor
poſſit agere pro impenſis,licet vtilitas non durauerit,ſed caſu
faliter perit.& dr̃ vtilr̃ geſtũ,qñ dñs eſſet idem facturus.ſecus ſi
non erat facturus,ſed potius rem dimiſſurus,quia erat impar
impenſis,quia tunc non agit geſtor,ſiue hoc ſciret,ſiue igno-
raret,& crederet dñm fuiſſe facturum.h.d.vſq; in ſi. Et ſic po
2 nit tres caſus.¶†Primus qñ dñs veriſilr̃ fuiſſet factur⁹ vſq; ibi,
ſed vt Celſus.Secũdus qñ non erat facturus,& geſtor hoc ſcie
bat, & tũc non vr̃ vtilr̃ geſſiſſe, licet re vera reſpectu rei vtilr̃
geſſerit,qa res eſt meliorata,ſed ñ hr̃ conſideratio ad hoc,ſed
ad ꝑſonã dñi. & hoc vſq; ibi,ego q̃ro.Tertius caſus eſt, qñ ge-
ſtor ignorabat ꝙ dñs non fuiſſet facturus, imo credebat ɔ̃riũ
& ſic bona fides, & ẽt bona geſtio reſpũ rei videbant̃ ſuffice-
re,vt haberet actionem.ſed non ſufficiunt ſi appareat de ꝯ̃ria
voluntate dñi.Si aũt ſciuero hoc,dic ꝙ an vtilr̃ ſit geſtum vel
cœptum.non inſpicitur reſpũ rei, ꝙ res ex refectione efficit̃
melior,& vtilior,ſed inſpicitur reſpũ perſonæ dñi, an ſibi ex-
pediret impenſam fuiſſe factam,vel non.& ſi erat idem factu
rus(quod p̃ſumitur ſi erat potens) & tunc hẽt locum primus
caſus,vt hęc actio detur geſtori,licet res in qua facta eſt impẽ
ſa poſt geſtionem perierit, ſed ſi non expediebat dño nec erat
facturus(quod p̃ſumit̃ ſi erat pauper,& impar ſumptum) nõ
dr̃ vtilr̃ geſtum , vt in ſecundo caſu, qñ geſtor hoc ſciebat.ſed
nec ẽt ſi ignorabat, & credebat vtilr̃ gerere non ſolum reſpũ
rei,ſed perſonæ,vt in vltimo caſu,circa quem vide Inn.ĩ c.cũ
veniſſent.in fi.ex̃ de eo qui mit.in poſ.vbi alle.iſtum tex.& di-
cit eſſe ſpãle in hoc,& ꝙ rlr̃ bonafides, & opin. ſufficeret,vt ſi
miſſus in poſſeſſionem rei alterius fecerat impenſam quam
dñs nõ.erat facturus,tñ erat vtilis reſpectu rei, dic ꝙ põt eam
repetere,quia fecit ꝑꝑ ſuſpicionem neceſſitatis,ſed hic geſtor
non hẽt ſuſpicionem , vnde debuit eſſe magis curioſus in ex-
3 plorando,ſi dñs erat facturus vel non.†Et iſte tex.ſemper alle
gatur.& no.ꝙ quis põt relinquere rem ſuam,& permittere il
lam ruere,ſi eſt impotens ad reficiendum,nec cogitur refice-
re vt hic,dum dicit vnicuiq; liceat.& iura quæ vr̃r dicere ɔ̃riũ
loquuntur in eo,qui poteſt reficere,vt s̃. de of.præſid.l.præſes
prouinciæ.& facit.ȷ̃.de dam.infect.l. prætor.§.hoc edictum.&
quod no.extra de conſti.in c. quæ in eccleſiarum.

L E X XII.

1 *Geſtor negociorum non ſolum tenetur de dolo,& lata culpa , & leui,ſed etiam de caſu,ſi aggrediatur negocium inſolitum.item lucrum cum dãno compenſatur.*

2 *Depoſitarius quare teneatur ſolum de dolo & lata culpa.*

3 *Si petiiſti a me,vt tibi commodarem equum,quem tenebam in paſcuis,et dixi ꝙ eram contentus, & ꝙ ires ad paſcua,& reciperes,& tu poſtea completo vſu reſtituiſti eum ad eadem paſcua me ignorante,et latrones eum furati ſunt,ꝙ tenearis de caſu.*

4 *Geſtor licet poßit gerere illud quod vult,& alia dimittere,ꝙ tamen dominus negociorum debeat omnia approbare,vel omnia reprobare.*

1 SI negocia. ¶†Geſtor negociorum non ſo
lum tenetur de dolo,& lata cul
pa,& leui,ſed ẽt de caſu,ſi aggrediatur negocium
inſolitum. item lucrum cum damno compenſat̃.
2 h.d.¶†Contra primum dictum huius l.opp.extra gl.ꝙ geſtor
non teneatur rlr̃,niſi de dolo,& lata culpa, quia geſtio nõ fit
gratia ipſius,ſed gatia dñi negociorum,ſicut in depoſito,quia
non tenetur depoſitarius niſi de dolo , & lata culpa,quia de-
poſitum non fuit factum gratia ipſius,ſe gratia deponentis.l.
ſi vt certo.§.nũc videndum.ȷ̃.commo. iſtud ꝯ̃rium nullus for
mat.ſed rñde,ꝙ hoc contingit hic, quia geſtor ſe obtulit ge-
ſtioni,non requiſitus a dño,vnde grauius oneratur. depoſita
rius vero ſe nõ obtulit,ſed rogatus cuſtodiam recepit, nec vi-
deo aliam rñſionem.facit ȷ̃.ꝯmo.l.ſi vt certo.§. interdum pla-
ne.¶Itẽ opponit̃ ĩ ȷ.gl.ſilr̃ ꝙ ex ſolo dolo,& lata culpa tenea
tur,vt l.iii.§.interdum.s̃.e.ſol.ibi, negociũ vel negocia erãt de
ſerta,& nullus erat geſturus,& ſic venit leuis culpa, nã in du-
bio,cum lex dicit aliquem de culpa teneri intellr̃ de leui , nõ
de leuiſſima,vt no.in l.ſi vt certo.§.nunc vidẽdũ.ȷ̃.ꝯmo.& ita
ĩtelligit hic gl.¶Itẽ tertio op.ꝙ imo teneatur ẽt de leuiſſima,
vt ĩſt.de obl.q̃ ex quaſi ɔ̃ctu.§.i.in fi.& l.ſi pupilli.§. videamus.
s̃.e.So.verũ eſt ſi dñs negociorũ erat diligentiſſimus, vel alius
diligentiſſimus fuiſſet geſturus,ſi ipſe non geſſiſſet.hic non cõ
ſtabat de aliquo ipſorũ,ideo nõ teneret̃,niſi de leui,vt ẽt no.
in l.iii.§.interdũ.ȷ̃.commo.¶Itẽ quarto op.in iii.gl. ꝙ teneat̃
de caſu , non ſolũ qñ eſt aggreſſus negociũ inſolitũ,ſed ẽt in
plurib.aliis caſib.in quib,leges dñt dñm nõ teneri,niſi quate-
n⁹ eſt locupletior,& ſic,ſi geſtor expẽdidit quinquaginta vti
liter,tñ dñs non eſt locupletior,niſi in x.& ſi reliqua pempta
ſunt caſu fortuito dãnum ẽ geſtoris, & ſic teneret̃ de caſu,vt
s̃.e.l.ſi pupilli.ĩ prin.& §.ſed & ſi quis negocia.gl. fatet̃ ꝙ ſunt
alii caſus in quib. geſtor tenetur de caſu,ſicut in caſu iſto, qđ
dic vt in gl.& vlt.glo.inducit iſtũ tex. a ꝯ̃rio ſenſu,dũ dicit ge
ſtorẽ teneri de caſu,qñ geſſit negocium inſolitũ. & ſic ſi erat
3 ſolitum a ɔ̃rio ſenſu non tenet̃. † Ad qõnẽ de eo qui dimiſit
equum in paſcuis,quod declara, ſi habebã equũ quẽ tenebã
in paſcuis,quia non poterã ipſum in domo gubernare, & re
quiſiſti me vt ipſum tibi cõmodarem, & ego dixi ꝙ erã con-
tentus,& ꝙ ires ad paſcua,& reciperes, poſtea tu cõpleto vſu
reſtituiſti eum ad eadem paſcua me ignorãte, & ibi dimiſiſti,
& latrones ipſũ furati ſunt vel lupus occidit,repeto a te equũ
quem habuiſti a me,& mihi non reſtituiſti, tu dicis te dimiſiſ
ſe in paſcuis,ſicut tu reperiſti,& ſicut eram ſolitus dimittere,
vr̃ per iſtum tex.a ꝯ̃rio ſenſu,ꝙ non tenearis de caſu, quia fe-
ciſti,quod facere conſueui.hoc ẽt tenet Pet.&.Cy. in l.nemo.
C.de epi.aud.Cõtrariũ vr̃ tenere Spe.in ti.de loc.§.poſtq̃. ver.
ꝙ ſi locaui tibi boues,dicens ꝙ cõmodatarius tenet̃ de culpa
leuiſſima,& ſic et culpa mea dimittentis in paſcuis ſine cuſto
de non ſit punienda,ſed reprehendenda,in illo tñ non ſolum
reprehendenda,ſed punienda eſt,vt ȷ̃.ſol.ma.l.ſi conſtante.§.
ſi maritus.debuit.n.ipſum conſignare cõmodanti,& iſta opi.
rõnabilior vr̃.Pro declaratione gl.ma.fi. opponitur ꝯ vltimũ
caſum huius l.trib.modis,ꝙ non debeat compenſari lucrum
4 cum damno.†Primo , qa negociũ de quo hic erat meum, ra
tihabitione poſſum ergo ratũ hr̃e,& approbare illud ex quo
reſultauit damnum,& ſic non teneor ꝯpenſare,qa primũ eſt
meum,ſcđm non , nam vluntas huic rei ſinẽ imponit.l.tuto-
ri.C.e.gl.negat hoc,ꝙ debeo vel ambo approbare,vel ambo
reprobare ꝑ l.Caius.ȷ̃.de vſur. ad ɔ̃riũ non rñdet,ſed dic,ꝙ lo
quitur in geſtore,qa põt gerere illud qđ vult , & alia dimitte-
re.Nos loquimur in dño negociorũ,qui dẽt vel oĩa approba
re,vel oĩa reprobare.Itẽ opponit̃ ſecundo, qa hic vr̃ ꝯ̃rietas,
nam primo dixit ꝙ dãnum eſt geſtoris , & lucrũ eſt dñi nego-
ciorum,poſtea dicit,ꝙ ſi euenit dãnũ vel lucrũ ɔpẽſat̃ lucrũ
cum dãno.ergo non eſt verum, ꝙ lucrũ ſit dñi poſtq̃ lucrum
ꝯpenſat.glo.ſoluit duob.modis.Primo,ꝙ hic loquatur qñ lu-
crum,& damnum euenit in vna & eadem re,ſed gl.reprobat
quia tunc nõ põt dici lucrũ tm̃ deducto dãno , vel damnum
tm̃ deducto lucro.Vnde ſoluit ſecũdo,& ita tenetur,ꝙ primũ
dictum loquatur,qñ accidit damnum tm̃,& nullum lucrum
quia tunc ẽt nullum damnum. Vltimum dictum loqitur qñ
in vna re accidit lucrũ,in alia dãnum , & tunc eſt proprie cõ-
penſatio.& ſic non eſt ꝯ̃rietas.¶Vltimo ad idem opponit̃ , ꝙ
non fiat compenſatio.l.de illo.ȷ̃.pro ſoc.quidam dñt,ꝙ ibi in
vero ꝯ̃ctu,hic in quaſi ꝯ̃ctu,ſed non tenetur. Ideo dic melius,
ꝙ hic qñ damnum euenit ſine culpa geſtoris,& tunc fit com
penſatio,ibi quãdo cum eius culpa.& hoc tenet Bar.hic & ȷ̃.
e.l.ſi quis negotio.& gl.hic.

L E X XII.

1 *Succedens ex l.Cornelia vel alio ſpeciali iure,habet hanc actio.in qua conſiderantur omnia quæ veniunt in geſtione viuentis.*

2 *Fliusfa.iſto iure digeſtorum in caſtrenſi peculio non habebat hæredem ab inteſtato,ſed pater iure paterno occupabat non tanquam heres,ſed bene poterat teſtari*

1 SVcceſſori. ¶† Succedẽs ex l. Cornelia vel
alio ſpãli iure,hẽt hanc actio. ĩ
qua conſiderãtur oĩa quæ veniunt in geſtione vi-
uentis.hoc.d. In tex.ibi, hæc actio danda erit, du-
bium erat,quia iſte non.ſuccedit capto de iure cõi, cum non
poſſit,cũ ille deceſſerit ſeruus re vera.ſed ſuccedit de iure ſpã-
li ꝑꝑ fictionem.l.Cor.quę fingit eum mortuũ prima hora ca
ptiuitatis,& ſic liberum,vnde erat dubium, an ad eũ tranſeat
hęc actio ꝯ geſtorem,vel econtra,an tranſit ꝯ eũ,& dr̃, ꝙ ſic,
quia tm̃ operatur fictio,quantum veritas.Silr̃ in caſu ſeq.erat
2 dubium , quia † filiusfamilias iure iſto etiam in caſtrenſi pe-
culio

culio non habebat hr̄dedem ab inteſtato,ſed pater iure pater
no occupabat,non tanquā hr̄s,ſed tanquam pr̄.l.ij.ꝟ.de caſt.
pec.ſed bene poterat teſtari, & tunc hr̄e hæredem ex teſtō,vt
l.ſi ſeruus Meuii,& caſtrenſis peculij.ꝟ.de ſtip.ſer.& ſicpr̄ non
erat hr̄s de iure cōi,ſed ex priuilegio militis, & caſtrenſis pe-
culii. Sed reſponde, vt s̃.et in ambob. caſib.in hac.n.actione
conſideranda ſunt illa,quę de iure cōi conſiderantur, ſi eſſet
hęres,& hoc eſt quod ſequitur in ver.ſicut autem.

LEX XIII.

1 *Geſtor niſi culpa pręcedat,non tenetur de caſu, & quid ſit culpa.*
2 *Actio negociorum geſto datur non ſolum voluntario geſtori,ſed etiam neceſſario vt curatori,intellige de vtili,non de directa.*
3 *Curator datus hęreditati iacenti poteſt res hęreditarias alienare,quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, & ſibi ſoluere.*
4 *Dominus ſi gerat negocium emphyteutę non poteſt res incidere in commiſſum propter penſionem non ſolutam,quia debet ſibiipſi ſoluere.*
5 *Prædia tributaria non committuntur in fiſcum propter non ſolutum tributum licet poſſint vendi,ſecus in emphyteuticis.*

1 DEbitor. ¶†Geſtor non tenetur de caſu,niſi
culpa pręcedat:eſt aūt culpa retine
re pecuniam debitam creditoribus ſi quis habet
eam ſolutioni paratam,non ſubſiſtente iuſta cau
2 ſa.h.d.tota l.ſm Bart.¶†In tex.ibi, eius hæreditatis curationē
ſuſcepi.No.ergo hanc actionem dari non ſolum voluntario
geſtori,ſed ēt curatori,qui gerit occaſione neceſſitatis, quod
eſt intelligendum de vtili,non de directa.l.curatoris.C.e. ¶In
tex impendit & ſic debebantur mihi ſexaginta in dicta hære
ditate videlicet 50. ex primo ꝯctu celebrato cū defuncto , &
decem ex geſtione facta poſt mortē eius. ¶In text.ibi.redacta
3 ex venditione rei hæreditarię.¶†No.ſm Bal.curatorem datū
hæreditati iacenti poſſe res hæreditarias alienare,item ſibi in
illis ſoluere,vt hic.& ꝟ. patet in ver. nā & ſi debuerim primū
dictum intelligo de reb. quę ſeruando ſeruari non poterant,
vt ſunt fructus. ſi ergo vendit frumentum , non imputatur ei
ſi poſtea ſit factum carius.ſm Bald.qui dicit ſe habuiſſe de fa-
4 cto,facit C.de admi.tu.l.fi.in fi.† Per h.d.Gul.de Cun.ꝙ ſi dn̄s
gerat negocium emphyteutæ non pōt res incidere in cōmiſ-
ſum pp penſionē non ſolutam,quia dēt ſibiipſi ſoluere.¶In
tex.ibi,& ſine culpa mea,ſubaudi cōmiſſa in perditionē.ſed li
cet in hoc non habuerim culpam, potui hr̄e in retentione,ſi
ſine iuſta cā retinui,& non ſolui mihi nec aliis. vnde caſus p-
ditionis mihi imputatur , quia culpa præcedit, vt ꝟ. ſequitur.
¶In tex.ibi ſola xc.reſtituenda.quæ reſtō ſit compenſando dā
5 num cum debito præcedenti.¶†In tex.ibi,ne prædia in publi
cum cōmitterentur. intellige de prædiis emphyteuticis q̄ te-
nebantur a repub.ſi autem prædia eſſent tributaria pp nō ſo
lutum tributum , non committuntur in fiſcum, licet poſſint
vendi.ſm Gul.ꝟ.de reſcin.vendit.l.fundus,qui Lucii Titij.

LEX XIIII.

2 *Si geſſi negocium pupilli ſine contemplatione tutoris principaliter ſiue pupilli, & durante geſtione eſt factus adultus, & continuaui geſtionē, ꝙ pro geſtis poſt pupillarem ætatem non poſſim eum conuenire, niſi quatenus eſt locupletior ſicut in pupillari ætate.*
3 *Si geſſi negocia filiifam. & eo liberato a patria poteſtate continuaui geſtionem, ꝙ pro geſtis poſt non tenetur,niſi inquantum facere poteſt, ſicut durante patria poteſtate, ea tamen durante poterat inſolidum conueniri, & condemnari. & num.8. & 9.*
4 *Quid ſi geſſi negocia peculiaria ſerui tui, & durante geſtione eum manumiſiſti,qualiter & contra quem agam, & n.8.*
5 *Inſpicitur initium contractus,ſeu geſtionis quantum ad hoc vt ſciatur quatenus, vel inquantum detur actio,ſic & quando quęritur de qua monete debeat fieri ſolutio.*
6 *Negocia licet ſint plura,tamen ſi vno animo fuerint geſta dicitur vna geſtio,non plures,ſi autem animo diuerſo , tot ſunt geſtiones quot animi. & vide nu.1.*
7 *Quando quis committit vnum delictum per plures annos,an dicatur unū delictum vel plura.*
8 *Seruus ex geſtis tp̄e ſeruitutis, ꝙ nō teneatur liber factus niſi ex depoſito.*

1 POmponius. ¶†Si pendēte geſtione mu
tetur conditio dn̄i negocio
rum,pro negociis geſtis poſt mutationē ſtatus eo
modo cōuenitur,ſicut pro geſtis ante mutationē,
ſi fuit vnica geſtio, quia dēt inſpici initium.ſed ſi fuerunt plu
res geſtiones,vna ante mutationem,altera poſt , tunc pro ge-
ſtis poſt,conuenitur,inſpecta qualitate,q̄ tunc erat,non inſpe
cta qualitate prima.Dr̄ autem vnum,vel plura reſpū geſtoris
quia ſi habuit animū gerendi oīa,tunc erit vna pro toto tp̄e,
ſi vero aīo gerendi q̄dā, & facta mutatione aggreſſus eſt alia,
dn̄r plures geſtiones, & ſm diuerſitatē temporū variat̄ actio
inſpecta qualitate perſonæ.h.d. cum l.ſeq.& iſtæ duæ leges lo-
quuntur qn̄ variatur ꝯdō dn̄i negociorum.ſed l.ſequens.cum
ſeq. qn̄ variata eſt condō geſtoris. Item pondera ꝙ qō eſt de
geſtis poſt mutationem ſtatus;nam de geſtis prius nō erat du
bium.Et primo ponitur dictum Pōponii vſq; ibi, hic & ego.
2 †Secundo approbatio Pauli Iuriſconſulti , cum limitatione
tn̄,& incipit limitatio ibi,niſi ab initio vſq; in fi.poſtea in l.ſe
quent. ponitur probatio vtriuſq; tam dicti q̄ ēt limitationis.
Conſtat aūt ſi geſſi negocium pupilli ſine cōtemplatione tu
toris principal̄r,ſiue ſine contemplatione pupilli ex priuile-
gio pupillari,nō obligatur mihi pupillus, niſi quatenus eſt lo
cuplectior.l.ſi pupilli.in prin.s̃.e.& C.e.l.ij. Quid ergo ſi durā-
te geſtione efficitur adultus,& ego cōtinuaui geſtionem? cer-
tum eſt, ꝙ pro geſtis durante pupillari ętate non poſſum eū
cōuenire,vltra q̄ ſit locuplectior factus.ſed dubium eſt de ge-
ſtis poſt.Pomponius dicit idem,quia inſpicitur initiū, cū.n.in
cępi gerere,videor eū voluiſſe obligare pro tota geſtione,ea-
tenus quatenus poterat obligari in pn̄ti,quia finis trahitur ad
3 principium.†Item ſi geſſi negocia filii tui,licet ſi ipſum cōue-
nirem durante patria ptāte potuiſſem conuenire inſolidum,
ſi tn̄ ipſum cōuenio finita patria ptāte , pro geſtis ea durante
non poſſum ꝯuenire,niſi quatenus facere pōt , vt ꝟ.qđ cū eo.
per totum.Quid ergo erit de geſtis poſtq̄ eſt liberatus a patria
ptāte?dr̄ hic idē,vt ꝯueniatur quatenus facere pōt,ſicut ſi illa
fuiſſent geſta durāte pr̄ia ptāte n̄ tn̄ hr̄ perinde,ac ſi ea durāte
fuiſſet ꝯuentus,quia tunc potuiſſet inſolidū cōueniri,& ꝯdē-
nari.l.& ꝯdēnatus.ꝟ.de nox.& hoc voluit in effectu glo.ii.ſup
4 ver.punitio.†Item ſi geſſi negocia peculiaria ſerui tui, ex hac
geſtione ſeruus non fuit obligatus efficaciter, ſed natural̄r tā
tū,& ſic nec factus liber poterat a me ꝯueniri, ſed tu poteras
actione de peculio ꝯueniri. Quid ergo ſi durante geſtione ip-
ſum manumiſiſti,quid erit de geſtis poſt?idē vr̄ dicendum, vt
ipſe ꝯueniri non poſſit.Sed an tu poſſis conueniri hic eſt du-
bium,quia cū ſeruus manumittitur inter viuos,cenſet̄ ſibi re
miſſum peculium,niſi fuerit adēptum,vn̄ tu non videris poſ-
ſe ꝯueniri de geſtis poſt,qa non geſſi negocia tua,ſed ſerui cu
ius erat peculium.ſed nec ſeruus per id qđ hr̄ , ꝙ inſpicit̄ prin.
quo inſpecto ipſe non fuit obligatus,ex quo reſultat iniq̄tas.
ꝙ perdam qđ impendi,& ſic ſeruus locupletabitur cū aliena
iactura.Iſtud dubiū fecit dubitare antiquos pp ꝙ receſſerunt
ab iſta lectura,vt hr̄ in gl.& poſuerunt al̄s.Alii dn̄t nō eſſe re
cedendū,& conſtat,ꝙ ſi retinuiſti peculium,ceſſat dubiū,qa
dixi poſtq̄ geſſi negocium tuum,& ſic ſicut tu potes cōueniri
de peculio pro geſtis ante,ita & p geſtis poſt,licet poſt ſeruus
conueniri nō poſſit.ſed ſi peculium nō retinuiſti,nō potes tu
ꝯueniri.qūo ergo tunc rn̄debitur ad inconueniens?quidā dn̄t
ꝙ immo poterit conueniri,quia actio,q̄ erat danda ꝯ te ſi re
manſiſſet tibi peculium,dabitur ꝯ ſeruum,ſi nō retinuiſti,qa
eſt ambulatoria de perſona ad perſonā.Alii dn̄t ꝙ immo cō-
ueniris tu, quia eſt tibi imputandū,quare peculium non reti
nuiſti.ſed certe ſi ignoraſti geſtionē,nō pōt tibi imputari. Gu
liel.de Cu.dicit,ꝙ neuter veſtrum poterit conueniri attēta ra
tione p̄dicta.ſ.ne ſeruus locuplectet̄ cum aliena iactura. ergo
potero agere ꝯ eum,non hac actione,ſed cōdictione ſine cā,
vt l.ſi me & Titium.ff.ſi cer.pet. & ſic oīa ſaluantur & rigor,
& ęquitas.& iſta placet,licet Bar.nō tangat.Et ex hoc apparet
difficultas huius l.q̄ ideo ꝯſiſtit in iſto art. ſi bn̄ inſpiciatur gl
5 quæ male declarat̄ per Doc.No.ex iſta l.duo. ¶†Primo, ꝙ in-
ſpicitur initium ꝯctus,ſeu geſtionis,quantū ad hoc,vt ſciatur,
quatenus vel inquantum detur actio. ſic ēt qn̄ q̄ritur de qua
moneta debeat fieri ſolutio,ſi quis ſe obligaret ad x.annua,&
poſtea moneta mutaretur,& expenderetur alia deterior , qa
dēt ſolui ex ſtipulatione prima,vt in c.olim.extra de cenſi.de
quo no.per.Bar.in l.cū quid.in fi.ꝟ.ſi cer.pe.& fuit qō diſput. p
6 Iac.Bu.q̄ incipit quidam colonus.†Secundo no.ꝙ licet nego-
cia ſint plura,ſi tn̄ vno aīo fuerunt geſta, quia quis acceſſerit
tanquam oīa geſturus,dr̄ vna geſtio,non plures.ſi autem aīo
diuerſo,qa acceſſit vt geſturus vnum poſtea mutauit animū,
tot ſunt geſtiones quot animi,& ſic inſpicitur animus geren
tis,non multitudo negociorum , & hoc facit ad materiā quā
7 tractat Bar.in l.inficiando.§.ſi infans.ꝟ.de furt.vbi tractat† qn̄
committit vnum delictum per plures annos, an dicatur vnū
delictum vel plura,& diſtinguit,an pendeat ex animo , & in-
ſpicitur animus.& ſi eſt vnus, erit vnū delictum.Si plures erāt
erunt plura delicta. Sed vbi non inſpicitur animus,ſed actus
corporis,tot ſunt delicta,quot ſunt actus,& ad præcedentem
caſum bene facit iſta l. Vnde ſi aliquis occupauit rem meā p
plures annos,vel aliquā terrā ꝯ ſuperiorem , qa hic agitur de
poſ.occupata,q poſſeſſio retinet̄ aīo,dicetur vnum delictum
nō plura,vt hic in ver.niſi ab initio.gl.prima magna,ponit ca
ſum vſq; ad ver. ꝙ de ſeruo.qui caſus cōiter tenet. tn̄ dum di
cit,non fiet condemnatio,ſupple geſtis poſt mutationem ſta
tus.de illis.n.hic tn̄ quærit̄. Et dum ſubdit niſi eo modo quo
fuerit ꝯdōne eorum non mutata. expone niſi eo modo quo
fieret de geſtis ante mutationem ſtatus. & iſta verba dant in-
telligere gl.vt patet ex his quæ poſtea ſequuntur. Secundo gl.
format op.vſq;ad ver.vt aūt.Tertio pp quartā & vltimā opp.
ad quā nō apparet bona rn̄ſio gl.aliquātulum ſe inuoluit, &

vr̃ ponere duos alios intellectus ad iſtam l. qui differunt a pri
mo. tñ tu tene primum, & pone caſum, & rñde ad opp. ſcḋm
8 quod dixi ſm Gul. ¶† Nunc oppo. primo ꝯrio. qđ dictum eſt
de ſeruo, ꝙ ex geſtis tp̃e ſeruitutis, nō tenetur liber factus ↄ̃ de
leg. j. §. ſi apud. ſ. depoſi. vbi ex depoſito, qđ recepit tp̃e ſeruitu
tis conuenit̃ liber factus. gl. dicit. ꝙ non conuenit̃ actone ꝑſo-
nali ex ꝯ̃ctu depoſiti, ſed ꝯuenit̃ actione reali rei vēdicatione
tanquā quilibet poſſeſſor, ſed hoc nō placet, q̃a nō faceret ad
titulū. Solue ergo vt ibi, q̃a ſpeciale eſt ī depoſito. ſecus ī aliis.
ꝯ̃ctib. Nā ꝯ̃ctus depoſiti in aliquib. melioris ꝯdōnis eſt q̃ alii
Secūdo opp. ꝙ imò, licet fuerit vna geſtio ꝯtinuata, nihilomi-
nus ſm varietatē ꝯditionis ꝑſonę variet̃ actio. Cuius ꝯ̃riū hic
dr̃, ꝙ imo detur ſm qualitatē, q̃ erat ab initio. l. tutor qui tute
lā. ſ. de admin. tuto. dicit ꝙ diuerſus eſt caſus. nā hic loquit̃, qñ
variatur ſtatus domini negociorum. ſupple quo caſu, quia il-
le obligat̃ ignorans, iō mutuo ſtatus ſibi nō nocet, vt in plus
obliget̃ pro geſtis, poſtquā fuerit obligatus ꝓ geſtis añ. Ibi qñ
fuit mutatio in ꝑſonā geſtoris, q̃ obligat̃ ſciēs, vñ mutatio ſta
tus ſibi pōt nocere, vt in plus obligetur ꝓ geſtis poſt quā pro
geſtis ante, vt ſi ſeruus incæpit gerere, & poſtea factus liber, cō
tinuauit, tenebit̃ pro geſtis poſt, licet pro geſtis ante non tene-
ret̃, & ſic vna fuit geſtio. ¶ Tertio opp. de l. ſi quod. §. ſi filiū. ſ.
ꝓ ſoc. ad idē ſoluit gl. ſed doct. aliter, videlicet ꝙ ibi fuit conti-
nuata geſtio de voluntate vtriuſq;, hic de voluntate vnius tñ.
Br̃ vltima ſolutio gl. mihi placet, ꝙ vera ille. §. in nihilo ꝯ̃dicit
huic, ſi bñ inſpiciat̃. Ibi. n. dr̃, ꝙ pr̃ poſt emācipationē de geſtis
per filiū nō obligat̃. & certe nec hoc negat̃, nā ēt hic idē eſſet.
¶ Sed quarto oppo. fortiter in verſi. & ſm hanc lectu. &c. & in
iſta oppoſitione laborat gl. vſque in fi. nam hic ponit̃ vnus ca
ſus, in quo ſi ſeruemus poſitionē caſus. ſ. factā reſultabit iniq
tas. ſ. qñ geſſit negocia pecuniaria ſerui tui, ꝯſtat. n. ꝙ pro geſtis
durante ſeruitute ipſe non fuit obligatus, niſi natural̃r. Tunc
vero dñs de peculio, & ipſe ꝓ geſtis tp̃e ſeruitutis, nō pōt ꝯue
niri liber factus. ſed tu bene potes ꝯueniri de peculio. Quid er
go, ſi ꝯtinuaui geſtionē. poſtquā eſt factus liber & impēdi cir-
ca eu vtiliter: ꝯſtat ꝙ ſeruum ꝓ illis non poſſum conuenire,
ſicut nec ꝓ geſtis ante. ſed nec te ꝯuenire potero, q̃a non geſſi
negocia tua, ſed negocia illius ſerui facti liberi, q̃a peculiū cē
ſet̃ ſibi donatū in dubio, & ſic ꝑdā illa, & ſic iſte ſeruus locu-
pletabit̃ cū dāno meo. Quidā antiquus gloſſator, vocatus Hu
go de porta rauennata fatet̃ hoc inconueniens, ſed dicit eſſe
tollerādū, q̃a imputat̃ mihi geſtori cur ꝑſeueraui in geſtione.
nā debebā hoc ſcire, vel ſcire potui. gl. hoc reprobat, q̃a pōt eſ
ſe, ꝙ ignoraui manumiſſionē, vñ nō eſt mihi īputādū. Alii re
probāt poſitionē caſus ſ. factā dicētes, ꝙ mutato ſtatu varia-
tur actio, vt det̃ ſm qualitatē ꝑſonæ, q̃ erat tp̃e geſtionis, vt ī
ꝑſonā ſerui detur illa, q̃ erat tp̃e inchoatæ geſtionis, & ſic dñt
ꝙ ꝓ geſtis poſt manumiſſionem obligat̃ ſeruus, liber factus, li
cet nō fuerit obligatus pro geſtis in ſeruitute. & ſi dicatur ſm
hoc dr̃ia q̃ fit hic, an fuerit vnica geſtio vel plures, nihil valet,
q̃a ſiue ſit vnica, ſiue plures, variat̃ actio, ſm quod variat̃ ſta-
tus, ipſi rñdet, ꝙ imo iſta diſtinctio hēt aliū effectū, & ꝑꝑ illū
facta eſt, nō ꝑꝑ hoc, ꝙ actio varietur, q̃a qñ eſt vnica geſtio li
cet actio variet̃, tñ ē vna ꝓ toto tp̃e. ſed qñ ſunt duæ geſtiones
erunt duæ actiones, & effectus primi conſiſtit in hoc, q̃a actio
de peculio q̃ dabatur ↄ̃ dñm pro geſtis ante, nunc dabitur ꝯ̃
ſeruum tam pro geſtis ante, quam ꝓ geſtis poſt. & ſic trāſit de
perſona dñi, ad perſonam ſerui, præter ordinē iuris, qui eſt vt
non tranſeat, niſi in ſuceſſorē vniuerſalē, vel ſingularē, vt in
ceſſionarium & hic tranſit licet ſeruus non ſit hr̃s dñi, nec ꝯ̃
eum facta ſit ceſſio. Vel pōt dici, ꝙ pro geſtis ante, non tran-
ſeat, ſed detur cōtra dñm. ꝓ geſtis poſt bene tranſeat, & iſta eſt
probabilior. alii ſuſtinent primā poſitionem caſus, & dñt dari
actionē ꝓ geſtis poſt, cōtra dñm, quia ſibi eſt imputandū, cur
peculiū no retinuit, cum poſſet. & ſi dicat̃, ſequit̃ ſm hoc, ꝙ ſi
geſtio durauit vltra annum poſt manumiſſionem nō poterit
iſta actio de peculio dari ꝯtra dñm, q̃a facta manumiſſione,
actio de peculio q̃ erat perpetua efficit̃ annalis. vt ſ. qñ actio
de pecu. eſt annalis. gl. rñdet ꝙ imo, quia annus incipit currere
poſt finem geſtionis, qñ datur pro geſtione habente tractum
ſucceſſiuum, quia orit̃ in fi. ſed ſi fuiſſet orta ex alio ꝯ̃ctu habe
ret locum ille titulus Br̃ iſtæ ſunt imbratationes. & reddūt iſtū
paſſum obſcurum. Tu dic ſm Gul. de Cu. vt ſ. dixi tenendo
primam poſitionem, ꝙ non dabit̃ ↄ̃ ſeruum actio negociorū
geſtorum, ne obſtet iſta lex. ſed condictio ſine cauſa ne locu-
pletetur cum aliena iactura. Alii vero alio modo legūt, ſed ad
idem tēdunt cum iſta ſecunda licet aliquātulum plenius. ſed
dic vt in glo. & per hoc eſt declarata iſta glo. quæ videtur diffi
cilis maxime in iſto vlt. contrario. Or ſufficit nunc. *Gliè molto
difficile, & ſpeculatiuo.* aduertatis, *che ve dico che ſono anni 45. ch'io leg
go, & hora m'ha dato fatica, come comincjaſſi adeſſo, io ve dico cio, nō vè
fate de bona terra, biſogna che ſtudi chi vuole ſapere, io ben vedo per le
9 poſtille mie, che fin allhora io duraua fatica, credete a me.* ¶† Vltimo
pro declaratione glo. ſequentis opponitur in glo. in ver. ſed ſi
tunc fuiſſet. hic dr̃ ꝙ inſpicitur initium. quid ſi ego geſſi nego-
cium peculiare filii tui, & continuaui poſt emancipationē?
vr̃ ꝙ pro geſtis poſt emancipationem filius ꝯueniat̃, & cōdē
netur inſolidum, q̃a ſi fuiſſet conuentus, & codemnatus tp̃e
patriæ ptātis, fuiſſet conuentus & cōdemnatus inſolidū, ergo
& nunc ex quo inſpicimus initiū. Sol. non eſt ita. nā inſpicim⁹
initiū, quo ad hoc vt geſtio facta poſt emancipationē, fingat̃
fuiſſet facta ante, non quantū ad hoc vt ꝯuentio q̃ fit poſt, fin
gat̃ fieri ante. vñ conclude, ꝙ ꝓ geſtis ante vere, vel ficte ꝯue-
nit̃ poſt, & ꝯdēnat̃ quatenus facere pōt, & non vltra. & ꝙ cō-
uētio facta poſt nō fingit̃ fuiſſe facta ante, & hæc eſt ꝯcluſio.

LEX XVIII.

1 *Ex geſtis in ſeruitute non conuenitur hac actione liber factus, & quid ſi continuauerit poſt libertatem adeptam, & nu. 1. & 3.*
3 *Actio quæ non fuit a principio nata non naſcitur ex poſt facto, quando cō tractus, vel quaſi contractus eſt purus.*

1 EVm actum. ¶† Geſtum in ſeruitute nō
venit ī hac actione, niſi fue
rit vnica geſtio cępta in ſeruitute, continuata in li
bertate quo caſu venit, nō vt ex ea agatur, ſed ꝑꝑ
eam agit̃ ex negligētia cōmiſſa in libertate, in non exigēdo a
ſe debitū ex mala adminiſtratione facta ī ſeruitute. & ſic agit̃
ex negligētia, non ex mala adminiſtratione. ſed ſi a ſe exigere
nō potuit, adhuc venit, nō vt in eo fiat cōdēnatio, ſed vt a ca
pite reddatur rō, & ſeparetur geſtū in ſeruitute, a geſto ī liber
tate, & a primo abſoluat̃, ī ſcḋo ꝯdēnet̃. h. d. vſq; ad l. at q̃ nā.
§. ſi libero, & ſunt re vera tex. difficiles, & differunt a legib. p̄-
cedentib. in duob. nam ibi qñ variat̃ ꝯdō dñi negociorū, hic
qñ variatur cōdō geſtoris. Item ibi, vertit̃ dubitatio ſuꝑ geſtis
poſt mutationē ſtatus, hic vero ecōuerſo vertit̃ ſuꝑ geſtis añ
mutationē, an illa veniant in hac actione ſicut veniūt geſta
poſt. Et primo ponit̃ vnū dictū vſq; ibi plane. Secundo, ponit̃
exceptio vel limitatio eius vſq; ibi deniq;. Tertio, ponit̃ exem
plū primi dicti, vſq; ad l. Procul⁹. Quarto, ponit̃ declaratio ex-
ceptionis, qñ potuit a ſe exigere, vſq; ad l. at qui nā. in §. Scæ-
uola. Et quinto, qñ non potuit in illo §. Scæuola. & oēs gl. quę
ſunt in iſtis legib. final̃r tendunt ad declarationem literæ, qua
intellecta non reſtat mā examinanda. plus. n. habent iſti tex.
2 de difficultate q̃ de mā. † Recollige ergo, ſi ſeruus tuus incæpit
gerere negocia mea, & male geſſit tp̃e ſeruitutis, ex qua ma-
la geſtione incępit mihi obligari nāl̃r tñ, ſi poſtea factus ſit li
ber, an poſſem ipſum conuenire, & ſic an incipiat obligari ci
uil̃r, & ēt naſci ꝯ̃ eū actio, licet a principio non ſic fuerit ob-
ligatus, nec actio nata ↄ̃ eum, ſed ↄ̃ dñm ſic de peculio ſi non
continuaui geſtionem in libertate, & ſic conſtat, ꝙ conueni-
ri nō, poſſit liber factus, ſicut nec ex alio ꝯ̃ctu, vt C. an ſeruus
3 ex ſuo facto. l. j. † Nā actio q̃ non fuit a principio nata, non na
ſcitur ex poſt facto, qñ ꝯ̃ctus vel quaſi ꝯ̃ctus eſt purus. l. ſerui
& filii. in prin. ſ. de fur. licet ſecus qñ condōnalis. & ita pōt in-
telligi r̃ia, q̃ ponit̃ in prin. huius l. Si aūt continnauerit poſt li
bertatem adeptam, cōſtat ꝙ ex mala geſtione facta poſt liber
tatem oritur oblı̃o ciuilis, & nālis, & ēt actio ↄ̃ eum. & ſi quæ-
ritur an in ea veniāt ēt geſta in ſeruitute, diſtinguitur aut erat
vnica geſtio connexa, & inſeparabilis, pone exemplum in cul
tura vnius vineę, in qua plura requiruntur, & quædā fuerunt
geſta neglecta in ſeruitute, quædam in libertate, tunc actio q̃
proponitur pro geſtis in libertate, extenditur ēt ad geſta ī ſer-
uitute, vt in ver. plane, ſed ſi non erat adminiſtratio connexa
vt ſi primo emit aream in qua ędificauit, & ſui culpa corruit,
poſtea locauit aream, & p̄tium conſumpſit, ſi conueniat̃ hac
actione ad pretium, non venit male geſtum in ſeruitute, q̃a
ſine illo pōt reddi rō geſtorum in libertate. vt in ver. denique.
quod aūt dictum eſt in pręcedenti caſu. & in ver plane. ꝙ qñ
erat connexa, & inſeparabilis geſta in ſeruitute veniunt, dēt
intelligi, non vt conueniatur ex mala adminiſtratione facta
in ſeruitute, ſed conuenitur ex negligentia commiſſa in liber
tate, ſi potuit a ſe exigere debitum nāle, & non exigit, vt quia
peculium fuit ſibi commiſſum a manumittente. Idem ſi fuit
amiſſum, tñ poſt manumiſſionem aliquid acquiſiuit ex pro-
ſpera fortuna, vt l. at qui nā. ī prin. & tunc geſta in ſeruitute ve
niunt, vt ēt condemnetur ad intereſſe. Sed ſi non habuit, vn-
de a ſe exigeretur, adhuc veniunt geſta in ſeruitute, non vt ex
illis condemnetur, ſed vt videatur rō quę dēt reddi a capite, &
reperto q̃ fuerint geſta in ſeruitute, & q̃ in libertate a primis
abſoluetur, in ſecundis condemnabitur, vt in §. Scęuola. Et p̄
dicta qñ conſtat ꝙ ſunt geſta in ſeruitute, & q̃ in libertate. Si
aūt non ꝯſtat, & tñ certū eſt, ꝙ vtroq; tp̃e geſſit gl. fi. huius. l.
format qōnem, & determinat reum abſoluendum ab oībus,
quia qui agit debet probare id quod eſt cauſa ſuæ intētionis,
vt l. ii. ſ. de proba. Et iſtud eſt vna cauſa, quia fit condemnatio,
quia intentatur actio. Sed actio non oritur ſibi, niſi pro geſtis
in libertate. ſi ergo non conſtat quæ fuerint geſta in libertate,
conſtat ꝙ non agit cum actione, ideo reus abſoluitur. & iſta
opinio probatur in l. non ſolum. §. ſed vt probari. ſ. de op. no.
nunc,

nunc. & ad hoc allegatur iſta glo. cum illo tex.cętera q̃ ſunt in gloſ.ſunt leuia,& tendunt ad declarationem tex. qui ſatis remanet delaratus per prædicta.

AT qui natura.

§. Si libero. ¶ Neceſſitas vera vel putatiua impedit actionem mãdati non aut nanc actionẽ neg. geſt.h.d.glo.opp. ꝙ imo deſ actio mandati,vt ꞇ. cõmo.l.ſi is qui.§.ſi.qui valde ꝯ dicit,& remittit ad ibi no.Bꝛ prima ſol. quę ibi ponitur communiter teneſ,ꝙ hic loquitur qñ opi. mea cõcordabat cum ſua, qnia ergo credebam ipſum eſſe ſeruum meum , & ipſe ſi&r., & ſic non fuit intentio ſua ſe obligare ex mãdato. Ibi vero qñ diſcordabat: quia ego credebam ſeruum meum , & ipſe ſciebat ſe liberũ, tamen ex aliqua cã ſciebat, & hoc non allegabat, & ſic ſua intentio fuit ſe obligare mandato, quod poſt acceptabat, & ſciebat ſe non teneri ad acceptandum, quia poterat in libertate prouocare.

LEX XX.

2 *Si aliquis præſcripſerit rem meam bona fide, & poſt completam pręſcriptionem peruenit ad eius notitiam, ꝙ res erat mea, non tenetur eam mihi reſtituere, etiam ſi erat geſtor negociorum meorum, & quid in foro conſcientię. & vide nu. 1.*

3 *Si vero ante completam præſcriptionem ad eius notitiam peruenit ꝙ res eſt mea, & gerebat negocia meam, ne teneatur mihi ac actione debet a ſe exigere, & reſtituere mihi. alias poſſem ſibi imputare, quia non fecit quod ego feciſſem, & quid ſi non gerebat negocia mea.*

4 *Cautela ne teneatur mihi, & vt agere poßit de euictione ꝙ non reſtituat mihi propria autctoritate, ſed admittat aliquem tertium, qui in iudicio petat ab eo. & an requiratur ſententia, & denunciatio vt venditor veniat ad defendendum.*

5 *Dominium quando poſſit probari per publicam vocem, & famam.*

6 *Si talis geſtor litigando cum illo ſubmiſſo vult expectare ſententiã, non iurabit de calumnia, ſed poterit confiteri rem eſſe illius cuius nomine compellitur.*

7 *Conteſtatio quando ſit per confeſſum non eſt neceſſarium iuramentum calũnię, & qualiter contra confeſſum poßit ferri ſententia.*

8 *Statutum ſi prohibet aliquam exceptionem opponi ſub pęna non habet debitor imputare fideiuſſori cur illata non oppoſuit.*

9 *Emptori non poteſt imputari, cur non oppoſuit exceptionem declinatoriã iudici, vel dilatoriam per quam potuiſſet repellere euincentem, ſed demum ſi non oppoſuit peremptoriam.*

1 §. Cum me abſente. ¶†Iſte §. ſemper allegatur cum ſua glo.& h. d. geſtor negociorum põt bonafide p̃ſcribere rem dñi negociorum, qua p̃ſcriptione completa non põt ſibi imputari, cur a ſe rẽ non exegit, nec tenebiſ exigere, nec tunc teneſ reddere, ſed ſi ante eã ꝯpletã ꝑuenit ad eũ notitia, ꝙ res erat dñi negociorum, ſi non vult hac actione teneri ex eo ꝙ nõ exigat, dẽt facere a ſe euinci ſubmiſſo petitore, qui ab eo petat noĩe dñi, vt poſſit hr̃e regreſſum de euictione.h.d.notabiĺr, & ſemper al-
2 legatur tex.cũ glo. †No.ex primo dicto, ꝙ ſi aliquis p̃ſcripſerit rẽ meam bonafide, & poſt ꝯpletam p̃ſcriptionem ꝑuenit ad eius notitiam, ꝙ res erat mea, nõ teneſ eã mihi reſtituere, ẽt ſi erat geſtor negociorũ meorum. Sed an teneaſ in foro cõſciã, tanq̃ inique luctatus ſit dñiũ: de iure ciuili conſtat ꝙ non ar.hic. de iure cano.dic vt no.in c.ſi.ex̃ de præſcri.& facit quod
3 no.gl.in l.cum quis,§.ſi quis pro reo.ꞇ.de ſol.¶† Item not. ꝙ ſi ante completam p̃ſcriptionem peruenit ad notitiam eius, ꝙ res eſt mea, & gerebat negocia mea, ne teneaſ mihi hac actione, d&r a ſe exigere & reſtituere mihi, alias poſſem ſibi imputare, quia non fecit quod ego feciſſem.ſi.n.fuiſſem p̃ſens, ab eo vendicaſſem.& ſic in mala fide verſatus eſt, ſi mihi non reſtituit, ſed ſi non gerebat negocia mea, non eſſet ſibi imputãdũ
4 quare mihi non reſtituit, ſi per me petita non fuerat. ¶† Tertio no. cautelã ne teneatur mihi &c.& vt agere poſſit de euictione ꝙ non reſtituat mihi propria auctoritate, ſed admittat quendam tertiũ, qui in iudicio petat ab eo, & tunc ſi ei reſtituit agnoſcendo bonã fide agere põt de euictione, ſiue ſequatur ſnĩa condenatoria ſiue non, ſm qđ ſentiunt gl.& Doc. In hoc tñ eſt dĩa, quia ſi ſecuta eſt ſnĩa per quã fuit iſe cõdẽnatus ad reſtituendũ, denũciatio tñ facta eſt venditori, ꝙ veniat ad defendẽdũ, & nõ defendit, tunc ipſe emptor hẽt regreſſum de euictione, & ſufficit ſibi ſola ſnĩa ad probandũ, ꝙ res erat aliena, & ſic venditor fuit in culpa vẽdẽdo vt ſuã. Sed ſi ſnĩa non eſt ſecuta, & ꝓpria auctoritate reſtituit, tunc ſi agit de euictione neceſſe habebit ꝓbare, ꝙ res erat aliena, & ꝙ bñ fecit reſtituere, & bonã fide agnoſcere, & tũc obtinebit. ſi aũt hoc non ꝓbaret, ſuccũberet, qa vẽditor dicere põt, ꝙ ñ bñ fecit reſtituere, ſed debebat expectare, ꝙ ſibi auferreſ, & hæc eſt ſuƀa eius, qđ hic no.ꝑ gl.& Doc.& vide quod no.Bar.in l. Ariſt.ꞇ.de do. & Io.An.in c.ii.de reſcrip.lib.vi.Hic eſt vna gl. q̃ reputatur notabilis ĩ plurib.& põt recitari ꝑ quatuor oppoſitiones. Prima eſt, quia dr̃, ꝙ tu geſtor, vt tibi reſeruetur ius agendi de euictione dẽs ſubmittere aliquem, qui meo noĩe rẽ a te petat, & tũc poteris eam mihi reſtituere, & non teneberis mihi hac actione, & habebis regreſſum de euictione. Contra, imo non habebis, quia hoc non ſufficit niſi feraſ ſnĩa, ꝙ res ſit mea, & teneris ad reſtõnem.l.vtiq;.ꞇ.de rei ven.gl.fatetur, & ſuppler illum
5 §.per illam.l.vt ẽt requiretur ſnĩa.†Sed ꝯ ſecundo, ꝙ imo non requiratur ſnĩa, ſed ſufficit ꝙ a te fuerit petita noĩe meo, & ꝙ eam mihi reſtitueris.l.emptorẽ.in prin.ꞇ.de act.emp.gl. ſoluit trib.modis. Primo, ꝙ hoc eſt verum, ſi erat notoriũ, ꝙ res eſſet mea, quia tñ valet notorietas, quantum ſnĩa.& hoc qñ erat notorium facti permanentis. Alii dñt, ꝙ ẽt non ꝑmanẽtis, puta ꝑ publicam vocem, & famam. Innuit ergo gl. ꝙ ꝑ publicã vocem ꝓbaſ dñium. Doc.dñt ꝯrium, ꝙ non ſufficit fama ad ꝓbationem dñii plenam, vel ſemiplenam.licet coadiuuet eam, puta ſi teſtes non erant omni exceptione maiores, vt ſi erant conſanguinei, nam minor fides eis adhibetur. Sed hanc ſuſpicionem tollit publica vox vel fama.ꞇ.de teſti.l.ii.§.j.& ij.in antiqs. Tñ in quib.ñ reperiſ aliqs, q poſſit de veritate teſtificari, fama bñ poſſet facere ꝓbationẽ, vt no.Bal.C.de rei vendi.l.cũ ſup.facit qđ no.Inn.in c.veniẽs.ex̃ de ver. ſig. Vel ſolue tertio, ꝙ nõ eſt neceſſaria ſnĩa, dũmodo adſit veritas, ꝙ res erat aliena, & ꝙ fuerit petita noĩe dñi, & reſtituta.nec ob.l. vtiq;. ꞇ. de rei ven.& quod dictum eſt in prin.gl.qa illud qñ emptor erat incertus, an res erat aliena vel non: vñ tũc expectat ſnĩam, ꝑ quam hoc declaraſ, & tũc, ſi poſtea agat de euictione, nõ habebit neceſſe ꝓbare, ꝙ res erat aliena, qa hoc ꝓbabit ſola ſnĩa ꝑ quę hoc eſt declaratũ vẽditore ſciẽte, & ꝯrũ nõ ꝓbante, & eo requiſito. Sed ſi emptor certus eſt, ꝙ res eſt aliena, & ꝯfidit poſſe hoc ꝓbare, ẽt non lata ſnĩa poſſet reſtituere.tñ cũ agat de euictione habebit neceſſe ꝓbare, ꝙ erat aliena, & ſic, ꝙ iuſte reſtituit, & ſic ꝙ potuit agnoſcere bonã fidẽ, vt ſ.dixi tene menti iſta, quia ſunt ſuƀalia. Nõ ergo dẽt reſtituere, niſi ab eo fuerit res petita noĩe dñi. ſed ſi eſt petita, bñ põt reſtituere etiã nõ lata ſnĩa ꝯ ſe, dũmõ poſtea ꝓbet, ꝙ bñ, & iuſte reſtituit qa
6 aliena, & hoc probet. ¶†Sed tertio opp.in ver.quoquo modo &c.ponamus ꝙ vult expectare ſnĩam, qũo iurabit in caſu huius § de calumnia.litigando cũ iſto ſubmiſſo, ſi ipſe ſcit rẽ eſſe dñi negociorũ: non põt negare ſine ꝑiurio. gl. rñdet duob. modis. Primo, qa hoc nõ facit aĩo calũniandi, ſed aĩo ſibi cõſeruandi ius de euictione.& ſic poterit negare ꝯ ꝯſcĩam. hoc ñ placet gl. qa iuſm de calũnia nõ ita ꝯcipiſ ſm glo. Vñ ſoluit ſecundo, ꝙ poterit ꝯfiteri rẽ eſſe illius cuius noĩe petiſ, nec erit
7 neceſſarium tunc iuſm de calum. ¶†No.gl. ꝙ qñ ꝯteſtatio fit ꝑ confeſſum, non eſt neceſſarium iuſm calũnię, qđ tene mẽti. & poſt confeſſionem dabitur ſnĩa. Nec obſt.l. perinde.ꞇ. ad l. Aqui. ꝑ quam vr̃, ꝙ non ſit neceſſaria ſnĩa in confeſſum, nam imo põt ferri ſi facta eſt confeſſio aĩo litẽ ꝯteſtãdi, & dato libello. non tñ eſt neceſſaria ꝓbatio vel cauſæ cognitio poſtquã reus confeſſus eſt, vt in gl. ¶Sed quarto, & vlt.in ver. item.opponitur, ꝙ in terminis iſtius §. nõ ſufficiat geſtor ſubmiſiſſe tertium, qui peteret noĩe dñi, vt agere poſſit de euictione, qa emptor cum ꝯ eum aget, poterit ſibi obiicere, ꝙ ille tertius agere nõ potuit noĩe dñi cũ non haberet mãdatũ, ita & iſta geſtor poterit eum repellere dicendo, tu nõ potes agere, qa non hẽs mãdatũ, & ita eũ a iudicio repellere. Quod cũ nõ fecerit, ſibi eſt imputandum.ꞇ.de euict.l.ſi rẽ quam.cũ aliis allegatis in gl. rñdet gl.trib.modis. Primo, ꝙ hic non poterit imputari geſtori, ſi iſtã exceptionem non oppoſuit, qa hoc fecit timore ne te-
8 neretur dño negociorũ, qa rẽ ſibi non reſtituit. ¶†No.iſtã ſol. ſm Bart. ꝙ ſi ſtatutum ꝓhibet aliquã exceptionẽ opponi ſub pœna. non hẽt debitor imputare fideiuſſori, cur illam nõ oppoſuit, quia fideiuſſor poterit replicare, ꝙ non oppoſuit, ne in-
9 cideret in pœnam ſtatuti. †Secundo ſoluit, qa iſta except. erat declinatoria, non peremptoria. tene menti, qa non põt imputari, cur nõ oppoſuit exceptionem declinatoriam iudicii, vel dilatoriam, ꝑ quam potuiſſet repellere euincentem. ſed demũ ſi non oppoſuit ꝑemptoriam. Tertio ſol.q .hoc fecit auctoritate huius §. qa cũ permittat ſibi, vt poſſit tertiũ ſubmittare ad petendum, vr̃ ẽt permittere, vt talem exceptionẽ nõ obiiciat, alias iſta cautela eſſet eluſoria. ¶Vlt.ſolu.tendit ad idem cum prima.& no.iſtam gl. quæ ſubtiliter loquitur.

1 *In hac actione tam directa, quam contraria veniunt vſuræ.*

2 *Negociorum geſtor hodie non tenetur pecunias domini ponere ad vſuras, licet dominus conſueuerit fęnerari.*

3 *Negociorum geſtor ſi recepit pecuniam ad vſuras pro gerendo negocia domini, vel pecuniam expendit, quando poſſit eam a domino repetere.*

1 §. Non tantum. †In hac actione tã directa, q̃ ꝯtraria veniunt vſurę.h.d. ¶ In text. ibi, ex pecunia aliena, i.dñi negociorum. ¶In tex.ibi, præſtabimus ſubaudi.ſ.nos geſtores. non.n. debemus lucrari ex geſtione, ſed ſi pecuniã dñi tenuimus ocioſam, cum poſſemus eam ponere ad vſuras, adhuc tenemur, vt ſequitur.& ſic erimus in
2 dãno ſed ſupra fuimus in lucro. †Sed hoc intelligit gloſ. ſi dominus conſueuit fęnerari. alias geſtor non tenetur pecunia

domini

dñi ponere ad vſuras,vel cum eis negociari.facit l. ſi negocia.
3 ſ.e.†Item erat hoc verum iure iſto.ſecus hodie,quia ſunt ꝓhi
bitę de iure cano.& diuino.¶Sed pone geſtor negociorum re
cepit pecuniam ad vſuras pro gerẽdo negocia dñi,an repetet
vſuras a dño? Rñdet ꝙ ſic,vt in ver.cõtra quoq;. Et idem ſi pe
cuniam expendimus in negociis dñi.primum dictum & ẽt ſe
cundum procedit nam maiorem vtilitatem dñs conſequitur
ex hoc q̃ ſint vſuræ,vt l.& in ꝯria.ff.de vſuris. & ẽt ſi nos pecu-
niam noſtram expoſuimus fœnori, alias non poſſemus repe
tere a dño,niſi ratione morę commiſſæ in reſtituendo.& hoc
colligitur in ll.allegatis.in gl.

1 **§.dum apud hoſtes.** ¶†Gerenti negocia ca-
pti ab hoſtib. competit
hæc actio ꝯ ipſum captum poſtea reuerſum,& ꝯ eius ſucceſſo
res ſi non reuerteretur.h.d.cum l. ſeq. & hoc totũ rõne fictio-
nis,q̃ fingit primo caſu nunquam fuiſſe captũ, & ſecundo ca-
ſu fuiſſe mortuũ ꝑambula hora captiuitatis. ſed ſi hoc eſſet
verum ſicut fingitur, videretur quis geſſiſſe negocia viuentis
vel mortui.quib caſib. cõpetit hæc actio.ſed inſpecta veritate
geſſit negocia ſerui,& ſic nõ hr̃et actionem,vt no.ſ.e.l.Põpo.
li ij.nam quouſq; viuit eſt ſeruus hoſtium, & nulla bona hẽt.

LEX XXII.

1 *Continuatio præſentis legis ad præcedentes.*
2 *Vnus ex trib.captis ab hoſtib.ſi aufugit, & alii duo capti ſoluerunt pro il*
lo poterunt ſolutũ ab illo repetere , ſecus ſi capientes non erant hoſtes.
3 *Captus pro repreſaliis,ſi ſoluit repetit ab illo cuius cauſa captus eſt, ſi re-*
preſaliæ fuerint licitæ, & conceſſæ,& quid ſi non licitæ.

1 NAm & Seruius ¶†Supra, qñ non ca-
ptus gerit negocia ca
pti.hic qñ vnus captus gerit negocia alterius capti
ſoluendo pro ipſo ab hoſtib.impoſitã talliã,nã re-
petit ab illo,cui ſi ſoluiſſet & non captus, Videbat̃ ꝯ , qa erat
ſeruus durante captiuitate,& ſic videbat̃ non acquiri ſibi hãc
actionẽ quaſi non ſit capax. ſed certe ipſo reuerſo fingit̃ non
fuiſſe captus,& ſic liber geſſiſſe negocia.¶In text.ibi , vt duo
quoq; pecuniã pro eo darent, & in hoc oẽs conſenſerunt, tã
capti inter ſe,q̃ ẽt capiẽtes cũ eis , & ſic erant obligati nãliter
quilibet ad ſuam talliã.Iſti ergo duo qui remanſerunt ſoluen
do ꝓ tertio miſſo,& non reuerſo, geſſerunt negociũ illius ip-
ſo geſtu , qa liberauerunt illum a nãli oblõne. ſed ſi inuicem
2 non conſenſiſſent,tunc hẽt locum qõ gl.†Pone ergo,ꝙ vnus
ex trib.aufugit ab hoſtib. & alii duo coacti fuerunt ſoluere ꝓ
illo,an poterunt repetere.gl.diſputat & determinat ꝙ non,qa
non vñr gerere negocium illius,cum ille non cõſenſerit, nec
ratum habebat.tene menti.¶In tex.rñdi ęquum eſſe.q.d. de ri
gore iuris,ſecus per rõnem quam ſ.dixi , quia tpe, quo geſſe-
runt erant ſerui hoſtiũ.& quia non fuit vtiľr geſtum.ſed rñ de,
vt ſ.dixi,quia finguntur poſtq̃ reuerſi ſunt , & vtiľr geſtum vr̃
poſtq̃ ille conſenſit, vt pro eo ſoluerent. Sed tunc vr̃ hr̃e locũ
actio mandati,non negociorum geſtorum. Sed dic,ꝙ nõ mã
dauit vt ſoluerent,ſed conſenſit neceſſitate ductus. ¶In gl.iii.
ibi,ſed qd ſi nõdum promiſerant? iſta gl.ꝓſupponit, ꝙ iſti duo
poſſint repetere a tertio,qđ ſoluerunt ꝓ ipſo, qa iſta promiſe-
runt capientib. & ſic fuerunt nãľr obligati. Vnde q̃ritur quid
ſi non promiſerunt,& tertius fuit miſſus, & non reuerſus? Vel
pone clarius,ꝙ aufugit.& determinat ꝙ alii duo coacti ſolue-
re pro illo non repetunt ab eo,qa non vñr geſſiſſe negocium
illius vtiľr. non.n. illius iure tenebantur ad ſoluendum illam
talliam.Vel dic,ꝙ imo tenebantur, ſi capientes erant hoſtes:
quia licite potuerunt talliam imponere,ſecus ſi non erãt ho-
3 ſtes.†Et facit in ar.ſi aliquis fuit captus pro repreſaliis,& ſoluit
an poſſit repetere a ſua communitate ꝑꝑ cuius defectum in
non adminiſtrando iuſtitiam fuerunt conceſſę repreſalię, vel
ab illo ꝑꝑ quem fuerunt conceſſę? Et vr̃ diſtinguendum, an re
preſaliæ fuerint licite conceſſę, & tunc poſſit repetere, qa geſ
ſit negocium illius ꝑꝑ quem fuerunt conceſſæ , & liberauit il
lum a debito,vt ff.e.l.ſoluendo.ſed ſi nõ licite, qa ille nõ erat
debitor, vel communitas non fuit negligens in adminiſtrãdo
iuſtitiam,& tunc ſecus,quia iniuria iſti ſoluenti facta aliis no
cere non debet.de hoc vide per Bart.in tracta. repreſaliarum.
1 *Si defunctus erat pupillus,& hæres eſt maior pupillo, & geſta ſunt nego*
cia hæreditatis iacentis, ꝙ obligabitur hæreditas inſolidum.

1 **§.Qui negocia.** ¶†Gerens negocia hr̃ditatis ha-
bet actionem inſolidũ ꝯ hr̃dita-
tem iacentem,& contra hæredem poſtea adeuntem, etiam ſi
pupillus fingatur retro adiuiſſe.h.d.Iſta ergo fictio non nocet
geſtori,quo minus habeat actionem ꝯ pupillum pro geſtis hæ
reditate iacente,quia hæreditas nõ repreſentat hæredem , ſed
defunctum. Sed pro geſtis poſt teneretur quatenus ſolum eſt
locupletior,vt C.e.l.ii.ſ.e.§.ſi pupilli.in prin. ¶In tex.ibi. ſeq;
ei obligat, ſubaudi inſolidum ſi vtiliter geſtum eſt, licet vtili-
tas non durauerit per rĩam quæ ponitur in l.ſed an.vltro.§.l.ſ.
e.quaſi dicat non obligat ſibi pupillũ hæredẽ inſtitutũ , quia
non obligaret inſolidum,ſed quatenus erat locupletior.Im-
mo obligat hæreditatem iacentem , quę repreſentat perſonã
defuncti.l.hereditas.ff.de acq.re.do.& defunctus poterat inſo-
lidum obligari. tranſit ergo iſta hereditas ſic obligata inſoli-
2 dum ẽt ad pupillum adeuntem cum onere ſuo.† Sed quid cõ
tra ſi defunctus erat pupillus,& hæres eſt maior pupillo & ge
ſta ſunt negocia hæreditatis iacentis ? vr̃ attentata dicta rõne,
ꝙ hæreditas quę repreſentat perſonam defuncti, qui erat pu-
pillus,non obligetur,niſi quatenus eſt locupletior non inſpe
cta perſona hæredis.ſed in contrarium videtur tex.cum gl.in
l.proxi.dic vt ibi.

2 *Geſtor tenetur complere, quæ inchoauit indiſtincte,tam viuente quam mor*
tuo domino negociorum, & ſiue alius fuiſſet geſturus,ſiue non.
3 *An teneatur noua inchoare.& nu.1*
4 *Quæ fiunt cauſa explicandi vetera,non refert an fiant intra terminum,vel*
poſt.
5 *Teſtes ſi iurauerunt intra terminum datum ad probandum poſſunt exami*
nari etiam poſt terminum.ſecus ſi non iuraſſent.

1 **§.Si viuo Titio.** ¶ † Mortuo dño negociorũ ge-
ſtor tenetur ꝯplere, qđ incœpe-
rat,ſed non tenetur inchoare noua.Hoc dicit,quod eſt intelli
gendum ẽt ſi inceperit gerere tanquam omnia geſturus. alias
ſi dñs negociorum nõ eſſet mortuus, teneretur tunc ẽt noua
inchoare,vt no.ſ.e.l.ſi pupillus.§.fi.Sed ſi non acceſſit,vt geſtu
rus oĩa,tunc ẽt ſi dñs viueret nõ teneretur noua inchoare ni-
ſi alius diligens fuiſſet geſturus omnia,ſi iſte non incępiſſet,vt
d.§.fi.ita intelligunt Doc.iſtum §. ad hoc, vt habeat vtilitatẽ,
& dubitationem.Et primo ponuntur duo dicta vſq; ibi, vt ac
cidit.Secundo probat ea per ſimile.ſecũda ibi, nam quæcũq;.
2 Tertio reſpondet opp.quæ ꝑõt fieri ꝯ primum dictum.¶ Not.
ergo,ꝙ geſtor complere tenetur,q̃ inchoauit indiſtincte,tam
viuente q̃ ẽt mortuo dño negociorum,& ſiue alius fuiſſet ge
3 ſturus,ſiue non,vt dixi in d.§.fi.†Sed cum quęritur, an tenea-
tur noua inchoare,diſtinguendum eſt,vt ibi dixi. & tñ illa vẽ-
dicant ſibi locum viuente dño negociorũ.ſed eo mortuo nul
4 lo modo tenetur inchoare,vt hic.¶Item†no,rĩam,q̃ ponitur
infine, ꝙ ea quę fiunt cauſa explicandi vetera,non refert quã
5 do fiant,an intra terminum,vel poſt terminum.†& ſi teſtes iu
rauerunt intra terminum datum ad probandum,poſſunt exa
minari ẽt poſt terminum, ſed ſi non iuraſſent ſecus.de hoc in
l.damni.§.Sabini.ff.de dam.infe.per Bar.facit.ff.de ꝯhen. emp.
l.qui fundum.& in Spe. de teſte.§.qualiter.ver. is quoq;.

2 *Qui tenetur ex eo ſolo quod habet actionẽ contra alium,eam cedendo libe*
ratur.

1 **§.Mandato tuo.** ¶†Qui ratione ſuę culpę, non
liberatur cedendo actionnem
ꝯ alium,ſi quam hẽt,quia non vr̃ teneri ex eo ꝙ actionẽ hẽt,
2 ſed ꝑꝑ ſuam culpam.h.d. † Secus ſi nõ tenetur rõne culpę,vel
rõne ſuæ promiſſionis,ſed ꝑꝑ hoc tñ,ꝙ hẽt actionem ꝯ aliũ,
nam tunc bene liberaretur eam cedendo.l.vt debetur.ff.de pe
cul.¶In tex.ibi,tu mihi actione negociorum geſtorum.ſubau
di & ille Lucius tibi actione mandati , quã potes intentare ꝯ
eũ,ẽt anteq̃ mihi ſoluas,vt ff.eo.l. ſi quis mandato.Sed an ille
Lucius teneat̃ mihi actione neg.geſt.ſicut tu , & ſicut tenetur
tibi actione mandati? & certum eſt,ꝙ ſic , ſi ſciens negocia eſ-
ſe mea geſſit,qa mei contemplatione vr̃ geſſiſſe, ſicut cõtem-
platione tui mãdati.l.iii.§.fi.ſ.e.ſed ſi ignorauit negocia mea,
& ſic non contemplatione mea geſſit,dic vt ibi no.in glo.quę
ponit opi.contrarias.vnam Azo. alteram Io.dic vt ibi dixi.

LEX XXIII.

1 *In negocio geſto neceſſario quicunque caſus ſuperueniens non nocet geſtori*
niſi culpa præcedat caſum.
2 *Negocia hęreditaria non poſſunt dici alicuius viuentis , nec etiam defun-*
cti,qui nihil debet,nec etiam hęredis futuri,ſed hæreditatis.
3 *Etiam ſi ſint geſta negocia pupilli,quando impenſa eſt neceſſaria,qua non*
facta res fuiſſet perempta,vel deterior facta,tota indiſtincte repetitur.
ſed ſi ſolum eſt vtilis , tunc pupillus vel hęreditas tenetur quatenus eſt
locupletior.
4 *Ex eo ex quo quis venit puniendus,non debet lucrum,vel commodum con*
ſequi.

1 SIue hæreditaria. ¶ † In negocio geſto
neceſſario quicunq;
caſus ſuperueniens non nocet geſtori, niſi culpa ꝑ
2 cedat caſum.h.d.¶†In tex.ibi,ſiue ea,q̃ alicuius eſ-
ſent,ſubaudi;ſ.viuentis. No. ergo ꝙ negocia hæreditaria non
pñt dici alicuius,cum hic ponantur tanquam diuerſa, ſed ve-
rum eſt,ꝙ non pñt dici alicuius viuentis, nec etiam defuncti
qui nihil habet,nec etiam hæredis futuri , qui nullum ius ha-
bet ante hęreditatem aditam,ſed dñr hęreditatis, quæ eſt quæ
dam perſona ficta repreſentãs defunctum.l.mortuo.ff.de fide
3 iuſſ.¶†In tex.ibi,ſi neceſſario.pondera hoc verbum, quia qñ
expenſa eſt neceſſaria , quia non facta res fuiſſet perempta,
vel deterior effecta, indiſtincte tota repetitur, etiam ſi ſint

geſta

geſta negocia pupilli.tunc.n.pupillus tenet̃ quatenus eſt locu
pletior,qñ negotium erat vtile,nõ aũt neceſſariũ,ſic debet in
telligi l.ſi pupilli.in prin.s̃.e.ideo in caſu huius legis procedit,
qđ dicit gl.j.ꝙ ẽt ſi iſta hr̃ditas eſſet hr̃ditas pupilli,ꝓcedit qđ
hic dr̃,ꝙ gerens poſſit repetere qđ impẽdit,ẽt ſi nulla vtilitas
pupillo,vel hæreditati reſultauit. aliter ſi non fuiſſet negotiũ
neceſſariũ,nõ repeteret̃,niſi quatenus eius hr̃ditas eſſet locu
pletior, quia hęreditas repręſentat perſonã defuncti pupilli.
ſecus ſi pupillus erat hæres ĩſtitutus,& defunctus erat maior,
quia nõ inſpicit̃ perſona hæredis,quæ hæreditatẽ nõ repręſen
tat,ſed perſonã defuncti.ideo tunc daret̃ actio inſolidum.s̃.l.
4 proxi.§.qui negotia.¶†In fi.l.ibi.nã cũ iſte finis ſemꝑ allegat̃,
ꝙ ex eo, ex quo quis venit puniẽdus,non debet lucrũ vel cõ-
modum conſequi,vt in gl.quæ allegat cõcordantes.¶In tex.
ibi,dãnandus ſit,non declarat in quo, & ſi intelligeretur.ſ.ad
emendationẽ frumẽti,vel vini deperditi,ſequeretur, ꝙ geſtor
eſſet in duplici damno ꝑꝑ culpam,quia perderet pretium qđ
impẽdit in emendo, quod adhuc non recuperauerat. vt s̃. in-
nuitur. & vltra hoc emẽdaret frumentũ, vel vinum deperdi-
tum,ſed glo.fi.magna hoc non conſentit,vt habeat emenda
re frumentum vel vinum deperditum, ſi non recuperauerat
expenſas factas in emendo,ſed ꝙ illas perdat.Dic ergo,ꝙ non
eſt damnandus in emendatione frumenti,vel vini,ſed in aliis
dãnis,quæ dñs, vel hæreditas conſequitur ex perditione illius
frumenti,vel vini,& hoc vult glo.ſuper iſto verbo dãnandus.

LEX XXIIII.

1 *Negociorum geſtor ad quod teneatur domino.*
2 *Quod operatur propoſitum in propoſito,debet operari oppoſitum in oppo-ſito.*
3 *Dominus negotiorum quandò teneatur tam ſolutionem indebitam, quam etiam exactionem approbare,vel vtrunque reprobare.*
4 *Geſtor ſi indebitum exegit,& dominus ratum habuerit, tenebitur dominus ſoluenti condictione indebiti, geſtor vero non tenetur,& quid ſi nõ ratificaret.*

1 SI quis. ¶ †Negociorum geſtor tenetur dño
reſtituere, quod eius noĩe exegit ẽt ſi
ſit indebitũ,ſed ſi indebitum ſoluit,a dño non re
cuperat.h.d.& ſic nõ eſt eadem rõ ꝯriorum. nam
exigere,& ſoluere vñr ꝯria. & ideo ſicut exigẽdo
indebitũ tenetur dño reſtituere,& ſic dñs ſentit cõmodũ.Ita,
& ſi indebitũ ſoluit,deberet poſſe a dño recuperare,vt ſentiat
2 incõmodum.†q̃a quod operat̃ propoſitũ in propoſito,debet
operari oppoſitũ in oppoſito.l.& ſi ꝯ. j̃. de vulg.pup.& l.fi.de
leg.3. Glo.voluit ita opponere,& ſoluit,ꝙ immo nõ ſunt dire
cto.ꝯria,quia qñ exigit,adeſt ratificatio dñi,ſed qñ ſoluit,non
adeſt.ſed ſi poneremus,ꝙ adeſſet,procederet ꝯrium, & faten-
dũ eſſet, ꝙ a dño recuperaret indebitum, quod ſoluit,& dñs
3 repeteret ab eo cui ſolutũ eſt. †Intellige tñ pręđicta ſm̃ Bar.ĩ
diuerſis geſtionibus,ſed in vna & eadẽ geſtione vr̃,ꝙ ſi tenet̃
reſtituere quod exigit,ita poſſit recuperare quod ſoluit, ẽt ſi
dñs non ratificet, quia tenetur vel vtrunque approbare, vel
vtrunque reprobare.Vnde ſi approbat exactionẽ,vr̃ approba
re ẽt ſolutionem indebiti,& allegat l.in cauſæ.s̃.de procur.fa
cit l.cum quæritur.s̃.de admi.tut. ¶In tex.ibi, indebitum exe-
gerit.ſubaudi, & dñs ratum habuerit. quo caſu ipſe dñs tenet̃
ſoluendi cõdictione indebiti,ac ſi ipſe geſſiſſet geſtor vero nõ
tenetur.ſed ſi non ratificaret,nõ teneretur reſtituere dño, ſed
4 ipſi ſoluẽti. ¶†In tex.ibi,quod ĩdebitum ſoluit,ſubaudi,& do
minus non ratificauit,alias non eſſet ipſi geſtori imputandũ.
ſed poſſet a domino negotiorum repetere,quod ſoluit, facit
l.ſi vendidero.§.ſi Titius.j̃.de furtis.

LEX XXVI.

1 *Soluens negotiorum geſtori creditoris,non liberatur a creditore,nec dominium rei ſolutæ transfert in eum,niſi ſecuta ratihabitione,quam facere poteſt etiam inuito ſoluente.*
2 *Solutionem factam geſtori creditori poteſt dominus inuito ſoluente ratificare.ſecus ſi data ſit pecunia nuncio,vel procuratori debitoris, ad portandum eam creditori,& re integra debitor reuocet mandatum.*
3 *Soluens procuratori ſtatim liberatur.*
4 *Quando dicatur res integra.*
5 *An ſtatim quod dominus negotiorum ratam habet traditionem,vel ſolutionem factam nego.geſtori ſuo acquiratur ſibi dominium, etiam antequã geſtor eam domino tradat.*
6 *Dominium pecuniæ ſolutæ geſtori creditoris, eſt apud debitorem ante ratihabitionem,non tamen eo modo,quo prius erat.& nu.7.*
7 *Dominii natura eſt,quod ſola voluntate non abdicatur,ſi alteri non applicatur,niſi cum quis habet rem pro declarata.ſecus in poſſeſſione quæ ſolo animo perditur,licet alteri non applicetur.*
8 *Ratificatio debet fieri intra præfixum tempus acquirendi.*

1 SI ego. ¶†Soluens negotiorũ geſtori creditoris
nõ liberat̃ a creditore.nec dñiũ rei ſolu
tæ tráſfert in cũ,niſi ſecuta ratihabitione quã face
re põt ẽt inuito ſoluẽte.h.d.& frequenter allegat̃
iſta lex,cũ ſuis gl.¶In tex.ibi,ſi ego,ſubaudi debitor tuus.¶In
tex.ibi,ꝓcura.i.ei q̃ aſſerebat ſe ꝓcuratorẽ tuũ, cũ tñ nõ eſſet,
ſed geſtor negociorũ ſine mãdato.In tex.ibidẽ.i.tradã. non.n.
volui transferre dñium in iſtũ geſtorẽ,ſed in te dñm,vt ſeq̃tur.
¶In tex.ibi,q̃a ꝓcurator in accipiẽdo creditori dũtaxat, &c.
¶No.rõnẽ quare potes ratificare me inuito,q̃a recipiẽs gere-
bat negotiũ tuũ,non meũ, q̃a tuo noĩe recepit.ſed ſi geſſiſſet
meũ,vt quia ipſum procuratorẽ cõſtitui, vel ẽt nuncium ad
portandũ tibi pecuniã,re integra,& ſolõne nondũ facta poſ-
ſem reuocare mandatũ,& tunc non poſſes ratificare me inui
to.l.ſi cum Cornelius.j̃.de ſolu.cũ ſimi.& iſtud eſt bñ põnde-
3 randũ.¶†Oppo.in j.glo.dicit tex. ꝙ ſoluit procuratori ſi erat
procurator,ego ſtatim ſum liberatus,& ſtatim in te eſt tranſ-
latum dñium.l.vero procuratori.j̃.de ſol.dñt quidã,ꝙ erat ꝓ-
curator meus,nõ aũt tuus.ad hoc bene facit l.q̃ glo.allegat.j̃.
de dona.inter vir. & vxo. l.ſi ſponſus. Alii dñt, ꝙ erat tuus, tñ
nõ ſpecialis ad hoc,ſed generalis.hoc nõ placet.Nam & tunc
liberaret,ſi gerat negotia,ſicut ſi eſſet ſpecialis,vnde gl.ſoluit.
Tertio,vt dixi ſuꝑ tex.quia nõ erat procurator, ſed aſſerebat
ſe,cũ eſſet geſtor,& tunc oĩa plane procedunt.¶Itẽ opp.ſi di-
ceremus ẽt,ꝙ ſit procurator meus,vt primi dicebãt,non eſſet
verũ,ꝙ recipiẽdo geret negotia tua,ſed mea principaliter, &
ſic non poſſes me inuito ratificare,q̃a poſſem reuocare mãda
4 tum.gl.fatetur.& ſic illa opi.non procedit.†Poſſum aũt reuo-
care re integra.& qñ dicatur integra,dic vt in gl.q̃ dicit,ꝙ tũc
ſi eſſet meus,nõ poſſet creditor hr̃e ratũ nõ ſuo noĩe geſtum.
Certe imo poſſet ad ſui dãnum,& debitor liberaretur ab eo,
non vt ipſe poſſet agere actione negotiorũ geſtorũ ꝯ illũ, q̃
nõ recipit ſuo noĩe.h.d.ſecũda gl.quaſi repetit idẽ ꝯrium, &
5 ſoluit vt dixit.¶†In gl.fi.quæritur primo an ſtatim,ꝙ ratã ha
bes traditionem, vel ſolõnẽ factã negociorũ geſtori tuo,acq̃
ratur tibi dñium,ſupple,ẽt antequã ille tradat tibi, vt qõ glo.
habeat colorẽ,& tene ꝙ ſic,per tres rõnes.nec ob.ꝙ dñiũ ac-
quirit̃ traditione. l.traditionib. C. de pac. quia hic interuenit
traditio facta geſtori,quæ reputat̃ fuiſſe facta tibi,ſecuta rati-
6 habitione. ¶†Itẽ quæritur ſecundo, penes quẽ eſt dñium an-
te ratihabitionẽ,an penes tradentem,an penes recipientẽ,an
ſtet ĩ aere,& ſic penes nullũ,vr̃ hæc vltima pars verior.nã tra-
dens voluit a ſe abdicare,ergo abdicauit.Item in recipientem
noluit tráſferre, ſed in creditorem cuius noĩe ille recipiebat,
ergo in eũ non tranſtulit.debet ergo eſſe in aere, vt voluit gl.
in l.ſi hominem.j̃.de ſol.glo. ſub dubio dicit hic ꝯrium, ꝙ eſt
penes debitorem,& iſtã approbãt Doc.q̃a nõ ſequitur,voluit
7 ſe abdicare,ergo abdicauit.†quia dñium eſt iſtius naturæ ꝙ ſo
la voluntate non abdicatur,ſi alteri non applicatur,niſi cũ q̃s
hẽt rem pro derelicta,quod hic non eſt, vt j̃.quib.ex cau.ma.
l.nec vtilem.vbi eſt bonus tex.licet ſecus ſit in poſſeſſione,quę
ſolo aĩo perditur,licet alteri non applicet̃ l.3.§.in amittenda.
j̃.de acq.poſ.Aduerte tñ,quia licet ſit penes debitorem, nõ tñ
eo modo quo prius erat.nam antequam traderet,nõ poterat
ſibi auferri ſine ſua voluntate.l.id quod noſtrũ.j̃.de reg.iu.hic
vero ſecus,q̃a creditor põt ratificare inuito debitore ſoluẽte,
& aufert ſibi dñiũ.¶Vlt.gl.opponit,& ſoluit de l.pe.rem ratã
ha.dic, ꝙ ibi ratificatio fuit facta poſtq̃ tranſiuerat tp̃s acqui-
8 rendi,vnde non prodeſt ratũ hñti.† quia ratificatio debet fi e-
ri intra tp̃s quo põt acquiri. hic vero non erat pręfixum tem-
acquirendi,vnde non poteſt dici facta poſt tempus.

LEX XXVI.

SI quis aliena negocia. ¶Quod geſtor im
pendit nõ vtiliter,
nec recuperat.h.d.

LEX XXVII.

1 *Si vnus ex pluribus geſtorib. ſit non ſoluendo,alii pro eo non tenentur, in eo,quod ille ſolus geſſit.*
2 *Poteſtas alicuius ciuitatis, vel terrę poteſt creare adminiſtratorem bonorum illius terræ,uel ciuitatis,ſimiliter & ordo decurionum.*
3 *Diuiſio adminiſtrõnis facta inter geſtores ſeu adminiſtratores an eis ꝓſit.*
4 *Quilibet adminiſtratorum publicorum auctoritate,& vtilitate tenetur in ſolidum,& alter pro altero, & quod vnus ſoluit propter culpam alterius repetit ab illo,per actionem neg.geſt.*
5 *Quid ſi ſunt publici auctoritate, ſed vtilitate priuati vt ſunt tutores et curatores,& quid in mere priuatis.*

1 CVm alicui. ¶†Si vnus ex plurib.geſtorib.
ſit non ſoluẽdo,alii ꝓ eo non
tenent̃,in eo,qđ ille ſolus geſſit.h.d.in effectu.Et
erat dubium hoc, q̃a iſti tres geſtores fuerũt crea
ti a repub.q̃ putabat bona ad ſe ꝑtinere,& tñ non
pertinebãt,ſed ad quẽdã Sẽproniũ legitimũ hr̃dem,ipſi tñ nõ
adminiſtrauerũt tanq̃ geſtores reipu.& ſic ex officio neceſſita
tis,& ſi bona pertinuiſſent ad rempu. quilibet tenebatur inſo
lidum, ẽt pro eo quod alter ipſorum adminiſtraſſet, quia di-
uiſerant adminiſtrationem inter ſe ſine ſuperiori auctoritate,
& ſic pro illo,qui non eſſet ſoluẽdo,alii tenebantur,& hoc ſi
ipſi ſciebant,vel ſcire poterãt,& ſic eo aĩo geſſerunt,q̃a tamẽ
nõ tenentur reipub.ſed Sempronio ad quem negocia pertine

bant, videbatur eodem modo teneri. Et tñ hic dr̃ ꝯrium, ꝙ al-
ter pro altero non teneẽ, qa reſpū illius non vñr geſſiſſe ex ne
ceſſitate, nec negocia reip. potius ergo inſpicitur veritas, q̃ eo-
rum opi. & opi. ipſorum quantum ad rempub. non nocet eis,
2 quantum ad priuatā. ¶ † In tex. ibi, magiſtratus, puta ptās. No.
ergo, ꝙ ptās alicuius ciuitatis, vel terræ pōt creare adminiſtra
torem bonorum illius terræ vel ciuitatis. ſilr & ordo decurio-
3 num. ſ. e. l. ex facto. ¶ † In tex. ibi, idem gerunt ſine auctoritate
&c. & ſic illa diuiſio habebat̃ ꝓ non facta q̃tum ad p̃iudiciū
ciuitatis, qa non proderat eis quominus alter pro altero tene
retur. ſic in tutorib. diuidentib. inter ſe adminiſtrationem, ſine
auctoritate ſuperioris, iuxta plene no. in l. j. C. de tranſ. ſed bñ
ꝓdeſt eis, quātum ad p̃iudicium priuati, ad quē re vera bona
pertinebant, vt quilibet teneatur pro ſe, & pro adminiſtratis
a ſe, nō pro adminiſtratis ab altero, vt vult iſta l. Dānum ergo
erit dñi negociorū pro his q̃ ille defunctus adminiſtrauit, non
adminiſtratorū. ſed ſi non diuiſiſſent, tūc periculū ad oēs cōi-
4 ter pertineret, vt in gl. ſuper verbo, ſolus geſſit. ¶ Qualiter † aūt
adminiſtratores teneant̃, dic ꝙ adminiſtratores publici aucto
ritate, & vtilitate, quilibet tenetur inſolidum, & alter pro alte-
ro. l. ij. ſ. ad munici. & quod vnus ſoluit ꝑꝑ culpam alterius, re
5 petit ab illo per actionē neg. geſto. vt ſ. e. l. ex facto. † ſilr ſi ſunt
publici auctoritate, ſed vtilitate priuati, vt tutores, & curato-
res. de qb. dic, vt l. j. C. de tranſ. ſed mere priuatis, ſi hñt manda
tum, dic vt plene no. in l. j. §. ſi plures. de exerc. per Bart. ſi non
hñt mandatum, ſed ſunt geſtores negociorum, hēt locū iſta l.
vt nō teneat̃ alter ꝓ altero in eo qđ quilibet per ſe geſſit, ſed
dānū ſit dñi negociorū, non obſtante falſa opinione eorum,
qui credebant ſe obligari inſolidum ciuitati. ¶ In gl. fi. ibi. Sol.
hic factus eſt non ſoluendo, iſta communiter tenetur.

LEX XXVIII.

1 *Pro expenſis mere voluntariis non datur geſtori hęc actio, nec etiam pro factis cauſa pietatis, & ſic animo donandi.*
2 *Impenſæ neceſſariæ factæ a geſtore indiſtincte repetuntur etiam a pupillo, & quid de vtilibus vel voluntariis.*
3 *Expenſæ vt cenſeantur factæ cauſa pietatis, ſeu adhoc vt non repetantur, debent eſſe factæ in perſonam non in reb. et ꝙ illa perſona ſit coniuncta, & ꝙ illæ expenſæ non ſint multum magnæ, ſed paruæ.*
4 *Si ſunt duo fratres, quorum vnus habet familiam, videntur voluiſſe ꝙ familia alterius communiter viuat, non autem ꝙ alter teneatur tempore diuiſionis plus conferre propter expenſas ſuæ familiæ.*

1 EX duobus. ¶ † Pro expenſis mere volun-
tariis non datur geſtori hæc
actio, nec ēt pro factis cā pietatis, & ſic aīo donan
di. h. d. tota l. & not. iſtū primū caſum, qa quotidie
pōt contingere. ¶ In tex. ibi, hñti habitationes paternas, ſubau
di, q̃ ſufficiebant inſpecto ſtatu ipſorum. abſq; alia ampliatio
ne, de qua ſequitur. ¶ In text. ibi, ampla ędificia ædificauerat,
ſubaudi, gratia ſuæ delectationis non neceſſario nec vtiliter,
licet p̃dium videatur ad hoc factum melius, & maioris valo-
ris. tñ quia non habebat p̃dium venale, hoc non inſpicitur als
2 ſecus, iuxta no. in l. in fundo. ſ. de rei ven. ¶ † Non ergo dr̃ im-
penſa vtilis, ſed mere voluntaria. & ſic no. ꝙ quędam ſunt im
penſæ neceſſariæ, & illæ recuperantur indiſtincte quemcūq;
exitum res habuit, vt ſ. e. l. ſiue hæreditaria. ēt a pupillo, vt no.
ſ. e. l. ſi pupilli. in prin. quædam vtilis, & in iſtis idem in maiore
pupillo. l. ſed an vltro. §. j. ſ. e. ti. ſecus in pupillo, quia non niſi
quatenus eſt locupletior, vt d. l. ſi pupilli. in princ. q̄dam ſunt
mere voluntariæ, & in iſtis hēt locū iſta lex, nec a maiore, nec
a pupillo repetuntur, ſed bene abraduntur. dicit gloſ. quod tñ
intellige, vt in d. l. in fundo. & vide gl. in d. l. ſi pupilli. in princ.
3 ¶ † Item no. vltimum caſum de expenſis factis reſpectu pieta-
tis, vt non petantur, quia cenſentur factæ aīo donandi, nō re-
petendi. Sed qñ hēt locū hoc? rñdeo, plura debent concurrere
ſ. ꝙ illæ expenſæ factæ ſint in perſona, non in reb. vel bonis, vt
ſunt expenſę alimentorum. & ꝙ illa perſona ſit coniuncta, vt
hic. & ꝙ illę expenſæ, non ſint multum magnę, ſed paruę. qđ
dic vt l. ſi filii tui. C. de do. inter vi. & vxo. & facit ſ. de relig. &
ſump. fun. l. ſi quis. §. ſed interdum. & hic oīno vide quod no.
4 Bal. in l. ſi patrono. infi. C. e. † Et eſt ar. hic ꝙ ſi ſunt duo fratres,
quorum vnus habet familiam, videatur voluiſſe, ꝙ familia al
terius cōiter vixerit, non aūt ꝙ alter teneatur tpe diuiſionis
plus conferre propter expenſas ſuæ familiæ. & vide Ang. C. de
col. l. fi. & c. ſi duo fratres. de duob. fra. de nouo beneficio inue
ſti. & Bal. in c. j. de beneficio fratris.

LEX XXIX.

2 *Si geſſiſti negocia mea de mandato alterius, ꝙ etiam tenearis mihi actione neg. geſt. & quid ſi ignorabas negocia eſſe mea. & nu. 1.*

1 SI quis mandato. ¶ † Si mandato alte
rius geſſiſti negocia
mea, teneris illi actione mandati ad intereſſe meū
ad quod ille mihi tenetur. & ille agere pōt ꝯ te, ēt
antequam ſit exactū a me, ſeu mihi ſoluerit. h. d. ¶ Quęro hic
2 dr̃, † ꝙ ſi geſſiſti negocia mea de mandato Titii teneris Titio
actione mandati, ſed an tenearis mihi hac actione? dic ꝙ ſic ſi
ſciebas negocia eſſe mea. ſi aūt ignorabas, diſtingue, vt not ꝑ
gl. & Doc. in l. ii. §. fi. ſ. e. & ſic habeo duos obligatos hac actio
ne. ſ. mandantem & mandatarium, & intereſt mea hr̃e plures
debitores. ad hoc quod dr̃. ſ. eo. l. nam & Seruius. §. fi. Item tex.
dicit ꝙ teneris Titio quatenus intereſt Titii. & etiā mei, an ſit
duplex intereſſe, vel vnum? Rñdeo vnum: nam Titij intereſt
quatenus intereſt mei. nē ex eo, ꝙ tenetur mihi, tu teneris ei.
Vltimo gl. ſuper vlt. dicto huius legis, quod eſt ibi, vt Titius age
re poſſit ꝯ te ēt antequam ſoluat mihi, forma quinq; q̄ones,
de quib. dic, vt in ea. ſed in iii. q. quæ ponitur ī ver. quare ergo.
gl. ponit vnam rōnem diuerſitatis inter fideiuſſorem, qui non
pōt agere ꝯ illum pro quo fideiuſſit niſi ſoluerit, vel condem-
natus fuerit ei penes quem fideiuſſit, & iſtum mandantem, q
pōt agere anteq̃ mihi ſoluat, vel ſit mihi condemnatus, quæ
eſt rō diuerſitatis? Et dicit gl. quia fideiuſſor fideiubendo dat fi-
dem debitori de ſoluendo, vnde non adimpleuit fidem anteq̃
ſolvat, vel condemnatus ſit. Sed iſte mandans non talem fidē
dedit, quam rōnem reprobant Pet. & Cy. C. man. l. ſi pro ea. q
tenent ꝙ fideiuſſor non dat fidē de ſoluendo p̄ciſe, qa ſi hoc
eſſet & ꝑꝑ ſolōnem non factam creditor venderet pignus, te
neretur ad oē damnum & intereſſe ipſius debitoris, & tñ ꝯriū
patet ex his quæ habentur in l. j. C. de dolo. vnde ipſi aſſignāt
aliam rationem. quod dic vt ibi per eos. ſed pro nunc tranſeāt
iſta, cætera dic vt in gl.

LEX XXX.

1 *Poſthumus habetur pro nato in his quæ concernunt ſuam vtilitatem.*

1 CVm pater. † Geſtum noīe ventris ab eo q
tutor erat datus, deuoluitur in
actione tutelæ poſthumo nato. als venit in hac a-
ctione. h. d. Primum dictum huius legis eſt clarū, vt
ſi poſthumus non naſcatur, locum habeat hęc actio nō tute
lę, quia nunq̃ fuit tutor poſthumo non nato. ſed ſecundū di-
ctum, ꝙ poſthumo nato. pro geſtis anteq̃ naſceretur, hēat lo-
cum actio tutelę, eſt dubiū, qa tunc non erat tutor. & licet po
ſtea naſcatur, non vr̃ fingi prius natus, quia ſecundus naſci nō
potuit taliter ꝙ viueret. & fictio nō eſt ſuper eo, quod fieri nō
pōt nāliter, vt no. in l. Gallus. §. ſi eius. ſ. de lib. & poſthu. Vnde
vr̃, ꝙ illla veniant in hac actione, nō in actione tutelæ. ꝯriū tñ
2 hic dr̃, † quia poſthumus hr̃ pro nato, in his quę concernunt
ſuam vtilitatē. non dic, ꝙ fingatur natus, ſed perinde omnia ꝓ
cedant ac ſi eſſet natus. l. qui in vtero. ſ. de ſta. ho. intereſt autē
poſthumi potius hr̃e actionem tutelæ, quam negociorum ge
ſtorum, propter tacitam hypothecam, quæ eſt in actione tute
lę, & non in actione neg. geſto.

LEX XXXI.

2 *Quando ſunt plures adminiſtratores publici, quorum quilibet tenetur inſolidum, & ſi per culpam vnius, alter poteſt exigi, ſi exigatur repetit ab altero per hanc actionem ꝙ eius culpa, & defectu ſoluit, etiam ſi ſunt inæqualia poteſtatis. & nu. 1.*
3 *Quādo alter eſt cōſcius de culpa & tacuit, & potuit ꝓuidere, & nō prouidit quod ſoluit nō repetit ab illo quod vr̃ ſoluiſſe ꝑꝑ culpam ſuam.*
4 *Non ſolum poteſtas vel magiſtratus poteſt creare curatorem bonis ciuitatis, ſed etiam ordo decurionum, ideſt conſilium ciuitatis.*
5 *Geſtionis negociorum octo ſpecies remiſſiue, & ſi quis gerat negocium alterius non principaliter, ſed ratione cuiuſdam conſequentis, ꝙ non detur hæc actio niſi cedatur.*

1 EX facto. † Sicut inter collegas ęqualis ptātis
eſt actio negociorum geſto. ſi alter
ſoluit pro male geſtis ꝑ alterum, vel ex culpa alte-
rius, ita ſi ſunt ptātis inęqualis. h. d. † No. ergo hic, ꝙ
qñ ſunt plures adminiſtratores publici, quorum quilbet tenet̃
inſolidum, & ſic ꝑ culpam vnius, alter pōt exigi, ꝙ ſi exigatur
repetit ab altero ꝑ hāc actionem quod eius culpa, & defectu
ſoluit, & dixi ſ. e. l. cum alicui. Item no. ꝙ iſtud eſt verum, non
ſolum qñ ſunt paris ptātis, vt ſunt duo tutores, vel curatores,
vel magiſtratus principalr dati, ſed ēt ſi non ſunt partis ptātis,
ſed inęqualis, vt ſi datus eſt vnus curator principalr, & poſtea
alius ſibi adiunctus pro ſuo adiutorio, vt habeat illi obedire.
ſi contingat, ꝙ ꝑꝑ culpam iſtius ſcđi primus fuerit conuētus
3 & exactus, vt hic vult. iuriſconſultus. in fi. † Tertio no. circa fi.
dum dicit ſi non conſcius, ꝙ qñ alter eſt cōſcius de culpa alte
rius, & tacuit, & potuit ꝓuidere, & non ꝓuidet, qđ ſoluit non
repetit ab illo, quia vr̃ ſoluiſſe ꝑꝑ ſuā culpā, & iſtud valde pō-
4 derabat Bal. circa hoc. vide no. ꝑ Bal. in l. j. C. de tranſa. ¶ † No.
ēt in prin. dum dicit, decreto ordinis, ꝙ nō ſolum ptās, vel ma
giſtratus pōt creare curatorem bonis ciuitatis, ſed ēt ordo de-
curionū. i. conſilium ciuitatis, vt dixi in illa l. cū alicui. ¶ In gl.
pe. ante fi. ibi, ſed ſi ita eſt, pro decīone gl. op. iſte tex. vult ī ver.
Valerius Seuerius rñdit, ꝙ ſi vnus tutor totum ſoluit, repetit
ab altero, ceſſa ſibi hac actione. ꝯ. ſ. de fideiu. l. vt fideiuſſor. gl.
ſoluit trib. mod. Secunda ſolō eſt bona, & ſubtilis, quia fideiuſ
ſor ſoluendo liberat alterum, non officio geſtionis, quia non
ſoluit contemplatione alterius fideiuſſoris, nec vt illum
liberet.

liberet,ſed contemplatione principalis debitoris, vt illũ libe-
ret,& ẽt ſe liberaret.ergo liberato principali, ſequitur ẽt libe-
ratio alterius fideiuſſoris,quia non põt acceſſoria remanere ſi
ne principali ſublata principali,& hoc non eſt de offõ geſtio-
nis,qđ hẽt ꝓducere hãc actionẽ.ſed eſt rõne cuiuſdã ꝯñæ, vt
patet ĩ.de do.l.fideiuſſor.in fi.vbi bonus eſt tex.licet gl.& Doc.
non allegent,ſed vnus tutor vel magiſtratus ſoluẽdo vñr ſol-
uere aĩo liberandi alterum,& ſic gerunt eius negocium, ideo
5 hñt vtilem negociorum geſtionem.† Eſt ergo hic quinta ſpe-
cies geſtionis,de qua gl.non facit mentionem in l.ſi pupilli.§.
item quæritur.ſ.e.ſ. qñ quis gerit negocium alterius non prin
cipaliter,ſed ratione cuiuſdam ꝯñę, quam ſpeciem adde ad il
las quatuor,de quib.ibi per gl.ſecundum Bar. ſunt & aliæ tres
de quibus ibi dixi.& in hac ſpecie non datur hæc actio,niſi ce
datur.poteſt tamen peti ceſſio,vt in d.l.contraria.

LEX XXXII.

2 *Actio nego.geſto.concurrit cum vtili inſtitutoria , licet non concurrat cũ actione mandati contra eandem perſonam.*

1 Liberto. ¶†Ex ꝯctu celebrato cũ procurator
re debitoris, ꝯuenitur dñs hac actio-
ne,& ẽt vtili inſtitoria,poſito ẽt,ꝙ pecunia nõ fue
2 rit in eius vtilitatẽ ꝯuerſa.h.d.notabiłr. ¶† Not.ꝙ
hæc actio concurrit cum vtili inſtitoria , licet non concurrat
cum actione mãdati ꝯ eandẽ perſonam.¶Sed op.ꝙ hic credi
tor habeat actionem mandati ꝯ dñm nõ negociorum geſto-
rum,quia interuenit mandatũ, vt hic patet,vt C.man.l.ſi lite
ras.ſol.ſi literæ mandati fuiſſent directæ creditori,fateor ꝯriũ,
quia tunc mandatum eſſet factum creditori.ſed hic fuerunt di
rectæ procuratori ipſi,vt acciperet pecuniam a quacunq; per
ſona poſſet,& ſic non a certa, & determinata perſona , iuxta
ea,quæ not.in l.ſi pupilli.in prin.ſ.e. in gl. ſic ergo mandatum
fuit factum procuratori non creditori.vnde non ꝓducit actio
nem mandati inter creditorem, & mandantem , ſed inter mã
datarium.Item op.ꝙ detur directa inſtitoria non vtilis ad exẽ
plũ directę,vt ĩ. de inſt.ꝑ totũ.Sol. iſte non erat inſtitor ꝓprie
loquendo,qa non erat ꝑpoſitus negociationi vñ, & q̃ſtuariæ,
quo caſu loquitur ille titulus,ſed vni tantum ꝯctui.ſ.pecuniis
recipiendis mutuo.Vnde datur vtilis ad exemplum directę, q̃
concurrit cum hac actione directa,vt hic patet.

1 §.Inter negocia. ¶†Si gero negociũ,quod ad te
pertinet cura , & ſolicitudine,
& ad Titiũ re ipſa , tui ꝯtemplatione teneor tibi de mala ad-
miniſtratione,& ẽt Titio , licet ignorauerim ad ipſum perti-
nere.& ſi agis debes cauere mihi de defendendo aduerſus Ti-
tiũ,ne habeã bis ſoluere.h.d.ſm intelłm gl.Et differt a l. ſi pu-
pilli.in prin.ſ.e.qa hic geſtor male geſſit.vnde queritur, cui te-
neatur, an illi tñ ad qué pertinebat cura, & ſolicitudine,cuiꝰ
contẽplatione fuit geſtũ, an illi ad quẽ pertinebat re ipſa. ibi
vero bñ geſſit,vñ queritur quis ex ꝑdictis obligetur. & dr̃ ꝙ il
le ad quem pertinet cura,& ſolicitudine inſolidum, & ille ad
quẽ re ipſa ſi erat pupillus tenetur quatenus eſt locupletior.
Et aduerte,quia hic non erat qõ de negociis pertinentibus ad
Semproniũ re ipſa,ꝙ ipſe geſtor ſibi teneretur. ſed erat qõ de
negocio pertinẽte ad Titium , quod tñ ipſe putabat pertinere
ad Sempronium,& ipſius Sẽpronij contemplatione geſſit,&
præſupponitur,ꝙ pro illo teneatur ipſi Titio,ad quem re ipſa
pertinebat,licet eius contemplatione non ſit geſtũ.Sed dubiũ
eſt,an ẽt teneat̃ ipſi Sẽpronio,& dr̃ hic,ꝙ ſic. ¶Sed tunc opp.
pro declaratione gl. ꝙ imo Sempronio ad quem non pertine
bat re ipſa,nõ teneatur,quia nec ipſe Sempronius tenetur ge-
ſtori,vt ſ.e.l.item ſi,cum §.fi.pp hoc antiqui dicebant, ꝙ hoc
geſſit cum mandato Sempronii, & ꝙ Sempronius non tenet̃
actione mandati in l.ꝯria non interuenit mandatum.Tu dic,
ꝙ ꝯrium loquitur qñ ad Sempronium nullo modo ꝑtinuiſſet
negocium,ſed ad Titium. hic vero ad ipſum pertinebat cura,
& ſolicitudine,vñ geſtor obligatur ſibi , vt hic.& ipſe obligat̃
geſtori.d.l.ſi pupilli. in prin. ¶Item opp. Inquantum hic dr̃,ꝙ
iſte geſtor ignorabat pertinere ad Titium,& tñ dicit Titio cõ
petere actionem ꝯ eum.ꝯ imo requiritur ꝙ ſciuerit.vt ſ.e. l. ſi
pupilli.§.ſi quis ita ſimpł̃r.in fi.gl.non clare rñdet. ſed tu rñde.
vt ibi not. quia ibi ſubauditur maxime.nam ẽt ſi ignorauit,&
ſic nullo modo ſui cõtemplatione, nihilominus tenet̃ poſtq̃
re ipſa negocium ad ſe pertinebat.glo.ergo ponit caſum vt in
ea habes,& Doctores ipſam ſequuntur.¶Vlt.opp.in alia gl.ſu
per verbo,actio,dum dr̃ hic ẽt Titio datur hæc actio,imo vr̃,
ꝙ non iſta, ſed actio in factum.l.ſi mandauero.§. ſi curator.ĩ.
man.Sol.vt in gl.quia hic erat negocium,quod pertinebat ad
Titium re ipſa.ibi non.

1 *Allegans cauſas abſentiæ,non condemnatur,ſed ipſe reus.*

2 *In procuratorem venientem cum mandato poſt li.conte. poſt ferri ſentẽtia, & an etiam in dominum, & nu. 4.*

3 *Iudex non obſtantib.cauſis abſentiæ allegatis,poteſt cõtra abſentem procedere,& ſententiam ferre , ſi tamen cauſa abſentiæ allegata erat vera, & hoc probetur, vel allegans obtulit ſe eam probaturum. & iudex noluit audire,ſententia erit ipſo iure nulla.*

4 *Defenſor qui venit ad plenam defenſionem,ſi contra eum feratur iuſta ſententia,& ab ea non appellat,non eſt ſibi imputandum, vel etiam ſi ſententia tranſiuit in rem iudicatam ſine ſui culpa , & ad quid agat contra defenſum.*

5 *Comparens ad defendendum abſentem , an poſſit in ſe ſuſcipere iudicium animo nouandi,& defendendi abſentem inuitis partibus.*

1 §.Litem in †Ille qui allegat cauſas abſentiæ rei, nõ
condemnatur , ſed ipſe reus.nec ẽt ſibi
imputatur,ſi a condẽnatione nõ appellatur,ſed ille qui venit
ad plenã defenſionẽ,ẽt poſt litem conte.bñ ꝯdemnat̃, & ideo
ſibi imputat̃,ſi non appellauit,vñ non põt repetere,niſi ab ab
ſente.h.d.& ſꝑ alleg.iſta l.pp iſtũ §. qa ſunt duo bona dicta,&
maxime ſm,ꝙ in defenſorem cõparentẽ poſt li. conteſt.cum
dño,& ſic nõ exiſtente dño li.qa dñs efficit̃ per cõteſtationẽ ,
nihilominus fert̃ ſñia . ſed Mar.& Azo.dicebãt ꝯrium,ꝙ ferẽ
da eſt ſñia ꝯ illum,qui fuerat litẽ conteſt.qa ipſe eſt dñs lit.ſed
Io.de hoc non curauit,qa dicit ferendã eſſe ſñiam in illũ, qui
eſt ꝑſens,non in dñm litis abſentẽ. & alleg.iſtũ tex.pro caſu,q
2 loquitur in geſtore ſine mandato.†Idem,& fortius in procu-
ratore,qui hẽt mandatũ , vt hic tangitur ꝑ gl.de hoc in l.j.C.
de ſen.In tex.ibi,litem in iudicium deductã.& ſic erat lis cõ-
3 teſt.cum reo.In tex.ibi,a reo deſertam,qui ſe abſentauerat,&
cum pluries citatus eſſet nõ comparebat,vnde dicebatur fru-
ſtrator,& cum dubitaretur ꝯ eũ ſñiam fore ferendam,amicus
eius comparuit coram iudice,allegans ipſum non eſſe contu
macem.ſed impeditũ ꝯparere,vel qa erat detẽtus in alio loco,
vel quia infirmus.& ſic petebat a iudice non procedi ꝯ eũ tan
q̃ ꝯ contumacem, iudex hoc non obſtante proceſſit,& dedit
ſñiam ꝯ abſentem,quod no.vt iudex poſſit ad vlteriora ꝓce-
dere ꝯ abſentẽ,non ob.ꝙ aliquis allegauerit cãm abſentię iu-
ſtã. Aduerte tñ,qa ſi cã abſentię allegata erat vera,& hoc pro-
betur,vel ipſe allegãs obtulit ſe eã probaturũ,& iudex noluit
audire,talis ſñia eſſet ipſo iure nulla,vt no.in l.q̃ſitum. ĩ. de re
iu.& l.ii.§.ſi quis in iudicio.in fi. dũ dicit iubet diem iudicii eſ-
ſe diffuſum,quia debebat ſuperſedere.& ita no.ꝑ Bar.in illa l.
4 q̃ſitum. †In tex.ibi,cæterum, ſi amicus eum abſentem defen-
deret,ſubaudi plenarie ꝑſtita ſatiſdatione de iudicato ſoluen-
do,vt ſ.de proc.l.minor.in fi.cum ll.ſeq quo caſu põt ferri ſñia
ꝯ eum,vt ſequitur. & ſi appellauit , & iterũ ſuccubuit ſine ſui
culpa , repetet ab abſente quẽ defendit, ſed ſi non appellauit
ſecus,qa cũ ipſe fuiſſet ꝯdemnatus,debuit appellare,ſi erat du
biũ an ſñia eſſet iuſta vel non,vel erat clarum, ꝙ erat iniuſta.
Sed ſi fuiſſet iuſta , non eſſet ſibi imputandũ,ſi nõ appellauit.
C.de adm.tu.l ſi bona.& ĩ.de euic.l.Herẽnius.§.Caia.ſm Bal.
hic.Pro declone.glo.ſuper ver.cęterum op.inquantum tex.di-
cit,ꝙ iſte amicus defenſor fuit condemnatus, quia nõ potuit
condẽnari,ſi cum eo nõ erat lis cõte.ſed cum reo abſente. l.j.
C.de ſen.Mar.fatetur,ideo intelligi iſtũ tex.vt nõ proſequatur
eundẽ caſum de quo ſ.de illo amico , qui ꝯparuit poſt litẽ in
iudicio deductã,ſed de illo qui cõparuit a principio , & cũ eo
fuit lis cõte.ſed Io.tenet ꝯrium, ꝙ proſequatur eundẽ caſum.
& ſic allegat iſtum caſum ꝓ ſe,vt ſufficiat eſſe in iudicio, licet
non ſit dñs,vt ꝯdemnari poſſit,de quo plene in d.l.j.C. de ſen.
vbi gl.dicit ad cautelam vtrunq; ꝯdemnari, tã abſentẽ,q̃ pro-
curatorem ꝑſentẽ,vel defenſorẽ,licet non ſint dñi litis,vt ĩ gl.
ſeq In alia gl.ſuper verbo,agere.q̃ritur primo , ſi defenſor fuit
ꝯdẽnatus,& ſñia trãſiuit in rẽ iudi. ſine ſui culpa, & oportuit
eum ſoluere,põt agere ꝯ defenſum,vt hic colligitur.ſed ad qd?
Rñ.ꝙ ſi defendit cum mandato aget ad ſortẽ principalem, &
ẽt expenſas litis.ſed ſine mandato aget ad ſortem , non ad ex-
penſas.l.iam tñ.§.in hac.ĩ.iud.ſolui.¶Item quæritur ſi cõpar-
uit poſt lit.conteſt.cum reo,an ipſe poſſit condemnari, cũ nõ
ſit dñs li.gl.dicit.ꝙ ſi comparuit cum mandato,quia erat pro
curator,ſine dubio põt condemnari,ſm Io.licet Mar.& Azo
tenuerint ꝯrium. ¶Idem dicit gl. in defenſore ſine mandato,
vt per iſtum tex.vbi eſt caſus.multo ergo fortius cum manda
to.Non eſt ergo neceſſe , ꝙ ſit dñs litis,vt poſſit condemnari.
5 ¶†Sed tertio queritur, ſi aliquis comparet ad defendendũ ab
ſentem,& vult ſuſcipere in ſe iudicium nouandi aĩo,& defen
dendi abſentem,an hoc poſſit facere inuitis partib.& conſtat
ꝙ inuito reo põt,quia ſibi proficit,nõ aũt damnificat , ſed an
inuito actore?gl.tenet ꝙ idem , ſi ſatiſdat de iudicato ſoluen-
do.Doc. tenent communiter ꝯrium , quia actor vel creditor
non cogitur liberare reum.ſi non vult,niſi ſibi ſoluat.vnde ip
ſo inuito non põt nouatio fieri ꝑ l.ſi mandato.§.j.ĩ. mand.&
no.in l.non ſolum.ſ.de procu.& per Cy. in l.j. C.vbi in rẽ act.
vbi omnino vide & ĩ.de ſolu.l.ſolutionem,& iudicium. & ibi
per Bar.qñ ergo quis comparet aĩo nouandi,actor non tene-
tur ipſum admittere,ſed ſi nõ aĩo nouandi,ſed tanquam ſim
plex defenſor, vel tanquam defenſor ſiue procurator in rem
ſuam pro ſuo ĩtereſſe, bene tenetur actor admittere niſi reus
principalis ſit legalior perſona, vt ſ. de procu.l.ſi actor malit,
quod declara,vt hic.

LEX XXXIII.

1 Q Vi aliena. ¶†Intellige iſtud principium alte
ro de duobus mod. Primo,qñ dñs
negociorum conſueuit fœnerari, & iſte geſtor te-
nuit pecuniam ocioſam cum potuiſſet ipſam dare
ad vſuras,& ita intelligit gl.quę eſt hic. Vel qñ fuit in mora exi
gendi a ſeipſo,& ponendi ad rõnẽ dñi, & tunc ẽt ſi non erat
conſuetus.facit ff.de pig.act.l.q̃uis.§.fi.cum l. ſeq.hodie iſtæ vſu
rę ceſſant ſi petantur vt lucrum,ſecus ſi vt damnum emergẽs,
vt no.ff.pro ſoc.l.ſocium.

1 *Executor teſtamenti ſi plus impendit quam teſtator expreſſerit, non repe-
tit ab hęrede.*

2 *Executores teſtamenti,non debent egredi ſententiam a teſtatore taxatam,
etiam ſi fuerint moti ex aliqua cauſa,quæ viſa fuerit eis iuſta.*

3 *Si mandaui tibi ꝙ rem mihi emeres pro x.& emiſti pro xv.quia tantum
valebat & etiam plus,ꝙ non poſſis repetere quod vltra ſoluiſti.*

1 §. Libertos. ¶†Executor teſtamenti ſi plus impen-
dit q̃ teſtõr expreſſerit,nõ repetit ab hę
2 rede.h.d.& Io.An.in c.nos quidem.ex de teſt.¶†No. executo-
res non debere egredi ſñiam a teſtatore taxatam, ẽt ſi fuerint
moti ex aliqua cã,quæ viſa fuerit eis iuſta,quia non dẽnt hoc
3 facere in præiudicium alterius. † & hoc facit ad q. ſi mandaui
tibi,ꝙ rem emeres mihi pro x.& emiſti pro xv.qa tñ valebat,
& ẽt plus,ꝙ non potes repetere, quod vltra ſoluiſti,vt in glo.
& no.in l.fi.C.e.¶Sed op.ↄ tex. ꝙ imo potuerit expẽdere plꝰ,
ſed non minus ꝑꝑ iſta verba taxatiua.l.in teſtõ.ff.de verb.ſign.
Sol.notabilr,aut teſtõr mandauit hæredi, ꝙ expendat in mo-
numento centum tñ,& tunc põt expendere plus,ſed non mi
nus,vt in ↄrio,qa non nocet niſi ſibi.aut mãdauit alteri q̃ hrdi,
& tunc põt expendere minus,ſed non plus, quia hoc noce
ret hæredi.& hoc vult iſte tex.& etiam gl.ſuper verbo volũtas.

2 *Hęres pupillus ꝙ non teneatur explere incępta per defunctum.*

1 §. Tutoris. ¶† Si tutor gerat negocium, quod ad pu
pillũ nõ pertinet,pupillus nõ tenetur, ſed
inter ipſum, & illum ad quem pertinet datur hæc actio, non
actio tutelę.h.d.& gl.ponit caſum.pro cuius deciſione opponi-
tur,ꝙ iſte tex.non habeat dubium,quia clarũ eſt,ꝙ tutela nõ
tranſmittitur ad hrdem.l.tutela plerunq;.ff.de tute.Sol.Verum
eſt,tñ ſi tutor aliqd incępit,hrs eius tenet explere.facit ff.e.l.nã
& ſeruius.§.ſi viuo.ſed ſi hęres eſt pupillus nõ tenet,ſed ipſe tu
2 tor,& hoc vult dicere iſte tex.† & hoc no.quia per hoc limitã
tur oẽs leges dicentes hæredem teneri explere incępta per de-
functum,quia verũ eſt,niſi ſit pupillus,vt in iſto tex.cũ glo.&
ſic limitatur.ſ.e.l.nam & Seruius.§.ſi viuo.cum ſimi.

1 *Qui negocia gerit,non poteſt conſtituere actorem ad agendum ſuo pericu-
lo,cum ipſe agere non poſſit.*

2 *Tutor licet ante litem conteſt.non poſſit conſtituere procuratorem in nego-
ciis pupilli,poteſt tamen conſtituere actorem vel facere conſtitui ſuo pe
riculo.*

3 *Quod quis non poteſt per ſe,ꝙ non poſſit per alium,& quomodo procedat
remiſſiue.*

4 *Qui non poteſt alienare,non poteſt etiam rem in iudicium deducere,nec ſo
lutionis recipere a debitoribus.*

5 *Coniunctę perſonæ non poteſt ſolui, licet agere poſſit ſine mandato.*

6 *Mater hodie poteſt eſſe tutrix filii ſui,& qualiter poſſit actorem conſtitue
re,& nu.2.& 7.*

7 *Duplex modus conſtituendi actorem.*

1 §. Quãquam. ¶†Qui negocia gerit, non põt con-
ſtituere actorem ad agendũ ſuo pe-
2 riculo,cum ipſe agere non pnſſit.h.d.præmitte † ꝙ tutor licet
ante li.conte. non poſſit conſtituere procuratorẽ in negociis
pupilli,põt tñ conſtituere actorẽ, vel facere conſtitui ſuo pe-
riculo.l.neq;.C.de proc.ſed iſtud eſt verum in illo, qui erat ve
rus tutor, ſed mr de qua hic, non erat tutrix filii ſui,licet hrẽt
voluntatem patris in adminiſtrando bona eius, quia nec eſſe
3 poterat tutrix iſto iure.l.tutela.l.fi.ff.de tute.Ideo†ad ipſam nõ
pertinet dare,vel dari facere talẽ actorem,quia nec ipſa agere
poterat,& quod quis non poſſit per ſe, non põt per alium.de
quo dic,vt in l.ii.ff.de admi.re. ad ciui. pertin.nec põt alienare
4 bona pupilli.†& qui non põt alienare,nec ẽt rem in iudicium
deducere.l.ait ꝑtor.ff.de iure delib.nec põt recipere ſolutiones
5 a debitorib.pupilli,& eos liberare,multo minus agere.†Et ſic
no.ꝙ coniunctæ perſonę non põt ſolui, licet agere poſſit mã-
6 dato,& hoc colłr ex iſto tex.¶†Opp. ꝙ iſte §.hodie non ꝓce-
dat,qa mr nõ põt eſſe tutrix filii ſui,vt in Auth.li.ma.& a uię.
C.qñ muli.tut.of.fungi põt.& ſic ẽt põt dari tutrix in teſtõ,ſed
hic vr fuiſſe data,quia tex.dicit, ꝙ habebat voluntatem pris,
ſi ergo pr voluit, ꝙ adminiſtraret, vr voluiſſe, ꝙ eſſet tutrix.
Gl.ſolu.trib.mod,q̃ Bal.multum notabat, & eam dicebat nõ
eſſe alibi,qa non ſeqr habuit voluntatem pris, ergo fuit data
tutrix.nã requiritur,ꝙ ſint verba apta,vt dicat, Do talẽ in tu-
tricẽ,vel tutorẽ filii mei,qa tutor dar pſonę pĩcipłr. Sed ſi ro
get vxorẽ,vel aliũ adminiſtrare bona filii,ꝑ hoc nõ vr ipſum,
vel ipſa m dare tutorẽ,vel tutricẽ poſtq̃ ſeñ retulit ad pſonam
filii,ſed ad bona adminiſtranda.* & de hoc vr tex. quẽ Bal.nõ
7 alle.in l.j.ff.de ↄfir.tu.†Aduerte tñ ad vnũ,qa licet hic dicatur,
ꝙ mr iſta nõ põt ↄſtituere ſuo periculo iſtũ actorẽ,qa ſic age
ret ex ptãte data a mre, q̃ nullã ptãtẽ hẽbat agendi,ñ tñ puto
ſibi inhibitũ,qn poſſit facere dari actorẽ ab ipo iudice,ſi expe
dit,qa duplex eſt modus ↄſtituendi actorẽ.ſ.ꝙ vel ↄſtituatur a
tutore cũ decreto iudicis, vel ꝙ ↄſtituat a iudice.l.actor.C.de
ap.cũ ↄſenſu tutoris tñ,& qa iſte nõ habebat tutorẽ, ſolus iu
dex poterat ſupplere.l.bonorũ.C.qui admi.ad bo.poſ. Sed nõ-
ne procurator ↄſtitutus ad negocia, põt agere & ẽt ꝓcuratorẽ
conſtituere.l.ſi ꝓcuratorem.§.j.ff.man.& iſta mr habebat vo-
luntatẽ pris,& ſic ſaltẽ erat ꝓcuratrix,ergo falſum eſt, ꝙ age-
re ꝑ ſe non potuerit.Sol.ẽt ſi verũ eſſet,ꝙ diceret procuratrix
ad negocia,non tamen erat habilis ad gendum,quia mulieres
non pñt eſſe procuratrices, etiam filiorum, ꝑꝑ verecundiam
ſexus ad agendum.l.fœminis.& ibi no.in glo.ſ.de procu.

1 *In cauſa ſeruitutis prædii communis, quod vnus ex ſociis ſoluit,ab aliis re
petit per hanc actionem.*

2 *Forma libelli & ſententia in ſeruitute prędii.*

1 §. Vno defendente. ¶†In cã ſeruitutis prędij
cõis,qđ vnꝰ ex ſociis ſol-
uit, ab aliis repetit per hanc actionẽ.h.d. Et pone caſum,ꝙ tu
& ego habebamus ꝑdiũ cõe cui debebat ſeruitus aquę ducen
dæ ꝑ ꝑdiũ Titii,& cũ eſſemus ĩ quaſi poſſeſſione ſeruitutis,Ti-
tius agere incepit ↄ nos actione negatoria.dicẽdo ꝑdiũ ſuum
eſſe liberũ,& ſeruitutẽ nõ debere:dato libello ego ſolus ↄpar-
ui,& cãm defendi,& obtinui ſñiam.Quęrit an poſſim a te re-
cuperare partẽ impẽſarũ,ſi eas non potui recuperare a Titio,
& qua actione:videbar ꝙ non,qa iſta ſeruitus debebar vtriq;
noſtrũ in ſolidũ,cũ ſeruitutes ſint indiuiduæ, & ſic videor geſ-
ſiſſe negociũ meũ,non tuũ.Contrariũ eſt verũ,ꝙ recupero a
te ꝑ hãc actionẽ.nec ob.ↄriũ,qa imo geſſi negociũ cõe,qđ pa
tet,qa ſñia nõ ↄcipit in pſonã meã,ꝙ debear mihi ſeruitꝰ,ſed
2 ↄcipit in ꝑdiũ.ꝓnunciat.n. † iudex ſeruitutẽ deberi ꝑdio cõi.
h.d.notabilr,& ad hoc vltimũ ſꝑ allegar,ꝙ ſeruitus ꝑdialis,&
cętera verba iudicii,vel ſñiæ debẽt ↄcipi in ipſum ꝑdiũ, nõ in
pſonã dñi,vel dñorũ, non ergo debeo dicere mihi deberi ſer
uitutẽ in ꝑdio tuo,ſed debeo dicere,ꝙ prædio meo tenet ſer-
uitus in ꝑdio tuo,vt hic. Si tñ fieret ↄriũ nõ ꝓpterea libellus,
vel ſñia eſſet inepta,vt ff.ſi ſer. ven.l. ij. & ibi tangitur per Bar

LEX XXXIIII.

1 *Quod quis facit contemplatione mandati, per errorem non uenit in illa a-
ctione,ſed in actione nego.geſto,Et qui ius vendit ſuum,pignoratitia nõ
tenetur.*

2 *Agens actione inepta fruſtra agit,cum iſta exceptio impediat litis conte-
ſtationem, nec tenetur reus reſpondere libello.*

1 F Ideiuſſor. ¶† Quod quis facit ↄtemplatio-
ne mandati,per errorẽ,nõ venit
in illa actione,ſed in iſta. Item creditor vendẽs ius
ſuum in pignore,non tenet actione pignoratitia.
h.d.Bar.& pone caſum, ꝙ Titius recepit primo a te.c. mutuo
pro quo non dedit fideiuſſorem, ſed pignora valentia ccc.po
ſtea recepit alia c.pro quib. non dedit pignora,ſed dedit me fi
deiuſſorem. Et cum tu ageres ↄ me ad c. ego conſiderans Ti-
tium non eſſe ſoluendo, & ꝙ ſi ſoluerem non recuperarem
ab eo,volui tibi ſoluere,non tñ centum quæ petebas,& pro q
bus me obligaui,ſed ẽt alia cẽtum pro quib.erant data pigno
ra,vt mihi traderes pignora, quæ poſſem retinere pro vtriſq;
c. & credebam me poſſe hoc facere occaſione mandati facti
mihi per Titium,quod tñ non poterã,tu hoc feciſti.Titius po
ſtea vult agere ↄ me ad recuperationem pignorũ,vel ego ↄ ip
ſum ad recuperandum quod ſolui,q̃ actio dabit? videbar, ꝙ
actio mancati quę ſolet dari inter fideiuſſorem, & eũ ꝓ quo
fideiuſſit. Contrarium eſt verum, nam hoc procedit in eo in
quo fideiuſſeram.ſed ꝓ illis c.pro quib.erant data pignora,nõ
fideiuſſeram,nec tenebar illa ſoluere,nec tenebaris tradere pi
gnora.non habebit ergo locum actio mandati, in qua venit
culpa,non caſus, ſi cãtr illa pignora perdantur, quia non vi-
deor fuiſſe prædo in recipiendo ipſa,quia non feci aĩo prędã-
di,ſed mihi prouidendi. Sed an Titius poterit a te recuperare
tanq̃ male feceris reſtituere mihi?rñdet ꝙ nõ,qa in nulla cul-
pa fuiſti,ſi ius quod habebas in eis mihi vendidiſti, qđ facere
videris ea tradendo,& a me debitum recipiendo.¶In tex. ibi,
imperitia lapſus,& ſic errauit in iure credẽs poſſe hoc facere,
vel teneri ad faciendum actione mandati, qđ Titio debitore
ſuſcepit.¶In tex.ibi,alterius quoq; ↄtus,& ſic fuerant diuerſi
ↄctus,non vnus.Vnde tene ſecundam poſitionem caſus, q̃ po
nit gl.quia magis conuenit literæ.¶In tex.ibi,ſuſcepit, ſ.a cre-
ditore.¶In tex.ibi,confeſſis,i.retentis.Bal. & ſic ceſſant expoſi
tiones gl.quæ ſunt ſuper iſto verbo.¶In tex ibi,ob eas res. hic
2 incipit reſpondere.¶In tex.ibi, fruſtra conuenietur.No.ꝙ qui
agit actione inepta,fruſtra agit,& ſic reus põt ipſam a iudicio
repellere.ergo iſta exceptio impedit lit. conte. quia reus nõ te
netur libello reſpondere,ſecundum Bal.hic.

§ Ignorante.

1 §. Ignorante. ¶† Qui me ignorante recipit rem ab
eo,qui mihi donabat,tenet̃ mihi hac
actione,non actione mandati vel depoſiti,quia ignorans,nec
mādat nec deponit.h. d. & ſupple ꝙ ex receptione illius facta
in eo noĩe,acquiritur mihi dñiũ,& poſſeſſio poſtq̃ ratificaue-
ro.ſ.e.l.ſi ego. Nec ob.ȷ̃.depoſi.l. dies ſponſaliorum,vbi datur
actio depoſiti.quia ibi quando me præſente recepiſti.

LEX XXXV.

1 HAeres viri. ¶†Pro reb.mariti quæ reperiũ
tur penes vxorem ſoluto ma-
trimonio,ſicut non datur actio furti,ita nec inten
tatur crimen expilatæ hæreditatis,quod loco furti
ſuccedit.ſed datur actio ad exhibendum,vel nego.geſt. ſi vxor
gerebat negocia viri.h.d.facit l.quamuis. C.de furt.

LEX XXXVI.

2 *Caſus in quib.aſcendens per lineam maternam,ſi præſtitit alimenta deſcẽ
denti vel aliquam impenſam fecit,poßit eam repetere vel non, & nu-
mu. 1.3.& 4.*

3 *Frater quando dat dotẽ pro ſorore,an videatur dediſſe aĩo donandi? remiſ.*

4 *Clauſula ſolita,apponi in libellis,ſ.ſaluo iure addendi,corrigendi,&c.nihil
operatur.*

5 *Sententiæ, per quas communiter diuiduntur contentiones amicorum per
medium,non fundatæ aliqua ratione reprobantur.*

1 NEſennius. ¶†Si mater vł auia gerat nego
cia filii vel nepotis, ſuę filię vel
neptis,ſi aliquid impendit pro alimentis eorũ, nõ
cenſetur impendiſſe aĩo donandi, vel ex offõ pie-
tatis,ſed aĩo repetendi.ideo datur hæc actio, vel computatur
cum alio debito,in quo eiſdem tenetur.Idem ſi nõ gereret ne
gocia,tñ fuiſſet proteſtata ꝙ intendebat repetere.Idem ſi non
fuiſſet proteſtata, tñ onus alimentandi nõ pertinebat ad filiũ
vel nepotem,ſed ad alium,puta patrem.Hoc vult iſta lex in ef
fectu.Et ſic poſuit tres caſus in quib. aſcẽdens repetere põt ali
2 menta facta circa deſcendentem.†Recollige ergo ſic in rñſio-
ne Pauli quatuor caſus,in quib.mater, vel auia vel alius aſcẽ
dens per lineam maternam ad quos rřr nõ ptinet alere filiũ,
vel nepotẽ,ſed ad pr̃em vel aſcendentẽ ex linea pr̃na:.ſi pręſti
tit alimẽta,põt petere.¶Primus,qñ fuit proteſtata ꝙ aĩo repe-
tendi,quia proteſtatio declarat aĩum,quo caſu loquitur.l. ali-
menta.C.e.¶Secundus,qñ onus alimẽtãdi pertinebat ad aliũ,
puta ad patrem,vel alium,quem mr̃ credebat viuere,vel ſcie-
bat nam tũc ẽt ſine alia proteſtatione non vr̃ feciſſe cã pieta
tis,ſed aĩo repetendi,quia non ſuberat pietas inter ipſam,& il
3 lũ,ad quẽ pertinebat onus alimentandi.¶†Tertius caſus, qñ
gerebat negocium filii vel nepotis, & tunc idẽ ẽt ſi nõ fuit ꝓ
teſtata.Vr̃.n.potius expendiſſe de bonis illius,q̃ de ſuis,vt in ca
ſu huius legis.& hoc no.pro qõne quæ ponitur per gl. in l. fi.
C.de do.promiſ.qñ frater dat dotem pro ſorore, an videat̃ de
diſſe aĩo donandi,vt diſtinguatur,an gerebat negocia ſororis
vel nõ vt ibi no.¶Quartus colřr circa fi.ibi,maxime.n.&c.qñ
ex libro rõnũ ipſius apparet de aĩo ſuo, quia dictas impenſas
alimentorũ poſuit in libro vna cũ alius impẽſis repetendis.Si
aũt fecit impenſas non circa pſonã,ſed circa bona, tunc indi
ſtincte repetit,niſi eſſent valde paruæ,qa in illis p̃ſumitur ani-
mus pietatis.l.alimenta.§.j.C.e.Item ſi eſſet caſus in quo tene-
retur alere,vt mr̃ intra trienniũ.C.de pat.po.l. pen.vel ſi filius
caret pr̃e,& eſt inops,& mr̃ diues, vel qa erat modica impen
ſa.tunc indiſtincte non repetit,ẽt ſi fuerit ꝓteſtata,& hoc vult
4 hic gl.¶†Et hoc allegatur pro illa cl'a, q̃ ſolet poni in libellis,
ſaluo iure addendi,corrigendi,&c.vt nihil operet̃ ꝯ ſtatutum
a iure,qñ põt addi vel corrigi vſq; ad li.conte.vt in l.edita. C.
de eden.vñ non põt ex ſua proteſtatione reſeruare ſibi ius, ali
ter q̃ l.caueatur,ſicut non põt mr̃ ſe eximere p ꝓteſtationem
eo caſu quo tenetur.& hoc qñ tenet̃ p̃ciſe.ſi aũt cauſatiue,pu
ta tenet̃ petere tutorẽ,vel dari facere inter annũ,vt non priue
tur ſucceſſione filii, tunc expenſas quas facit circa pſonã ſuã
non repetit, quia dẽt hanc operam p̃ſtare ſuis impenſis,vt l.
ſuo ſumptu.ȷ̃.de op.lib.ſed illã quam faceret circa pſonã filij,
inducendo eum coram iudice,vel in alio loco neceſſario,di-
cendũ eſt, vt ſ̃. & in his conſiſtit q̃dã longa diſtinctio, q̃ ponit
5 hic Bar.cæterę vero†gl:q̃ ſunt hic tendunt oẽs ad decłonẽ lite
ræ.Et vltimo allegat̃ vlt.gl.cum tex.ad ſñĩas ruſticorũ, qui vo
lunt diuidere contentiones amicorũ per mediũ, vt ſi pero cẽ-
tum,& tu negas totum,& cõpromittimus in ruſticos, nã dñt
ꝙ habeam medietatẽ,& tu abſoluaris ab alia medietate,non
fundantes ſe in aliqua ratione. quod reprobatur per iſtũ text.
in ſi.Nec ob.l.Lucius.ad Tre.quia ibi ambo p̃rimonia ſpecta-
bant,vel ſpectare putabantur ad vnum, hic ad diuerſos.

LEX XXXVII.

1 *Debitum vt ante adminiſtrationem conuertatur in actionem,quæ ex admi
niſtratione deſcendit,quæ concurrere debeant.*

2 *Maritus a quo dos repetitur diuortio facto,qualiter,& inquantum tenea
tur,& conueniri poſſit.*

3 *Non debet quis ſe præcipitare, nec eſt ei imputandum ſi hoc non faci...*

2 DIuortio. ¶†Si geſtor negociorũ, non exegit
a ſe quod dẽt a dño, cũ exigere po-
tuerit,ſed fuit in mora,debitũ ex prima cã ꝯuertit̃
in actione negociorũ, & p illã peti põt,ſi expedit,
vel eſt vtile dño ꝙ iſta ꝯuerſio fiat, vt ſi erat debitũ ex aliqua
actione,q̃ non erat ſolidi pſecutoria,ſed quatenus reus facere
poterat,quia hæc actio bñ eſt ſolidi perſecutoria,& ſic ĩtereſt
ei⁹ hãc actionẽ hr̃e,vel ſi actio prima erat tpalis,qa iſta actio
eſt ppetua,& ſic intereſt dñi eam hr̃e. Vel ſi actio nõ erat vſu
raria,vt quia erat ſtricti iuris.nã iſta eſt bñ vſuraria, qa eſt bo-
næfidei, in qua veniunt vſurę poſt morã.Sed ſi non intererat
eius,quia actio prima eſt ſolidi pſecutoria,& ppetua,& vſura
ria ſicut iſta,nõ fit in iſtam conuerſio. ſed bene fieret ꝯuerſio
in actione tutelæ,quę eſt priuilegiata magis q̃ prima, cum ha
beat tacitam hypothecam ſi prima non hẽt. Si tñ geſtor non
potuit cõmode a ſe exigere,licet eſſet ſoluẽdo,quia non habe
bat pecuniã,& oportuiſſet ipſum vẽdere bona ſua,nõ eſt ſibi
imputandum ſi incontinenti hoc non fecit,qa non debuit ſe
p̃cipitare. ſed ſi nimis diſtulit bñ imputatur, & fieret in iſtam
conuerſio.Ita nec imputatur,ſi aliquid debebat a dño repete-
re occaſione debiti, in quo ipſe erat obligatus & non potuit
ſibi ſoluere,quia non reperit in bonis,nam nec tenebitur a ſe
exigere,ſi nõ poterat ſibi ſoluere.h.d.iſta pulchra lex.& ẽt dif-
ficilis in tex.quam diuide in tres partes.Nam primo loquitur,
qñ intererat dñi negociorũ ex eo,quia prima actio nõ erat ſo
lidi pſecutoria,vt qa erat actio de dote, qa maritus non põt
conueniri,vel cõdemnari mulieri, niſi quatenus facere pote-
rat,vñ intererat mulieris,ꝙ cõuerteretur in hac actione, quæ
eſt ſolidi pſecutoria,et in ea fit cõdẽnatio in ſolidũ.& iſta pri
ma pars durat vſq; ad ver.illum aũt.Secũdo loquitur,qñ inte
rerat dñi, quia actio prima erat tpalis vt redhibitoria,q̃ durat
ſex menſib.vel quanto minoris, q̃ durat anno. Nam intereſt
eius,ꝙ conuertat̃ in iſtã q̃ eſt ppetua,& ideo ꝯuerteret̃ ſi eſſet
in mora exigendi a ſe,tñ nõ fuit in mora hic, qa occaſione il-
lius debiti,debebat a dño aliqd recipe,qđ recipe nõ potuit,qa
nõ reperit ea in bonis,de quo ponunt̃ pła exẽpla, & hoc du-
rat vſq; ad ver.cæterũ.Tertio loquit̃,qñ non intererat dñi, ꝙ
fieret iſta ꝯuerſio, qa actio pr̃ia erat ſolidi pſecutoria ppetua,
& vſuraria ſicut iſta,licet ſecus ſit in actione tutelæ,q̃ eſt priui
legiata in tacita hypotheca,ſed iſta nõ. Ideo ĩ illã bñ ꝯuertet̃,
licet ſit ſolidi pſecutoria & ppetua,& ẽt vſuraria.Itẽ prima ps
ſubdiuidit̃ in plures,nã primo ponit̃ dictũ, ꝙ fit ꝯuerſio actio
nis de dote in iſtã vſq; ibi,hoc ita.¶Scđo ponit̃ reſtrictio,& li
mitatio dicti,vt ſit verũ ſi tpe geſtiõis facere potuit,qa erat ſol
uẽdo,& vltra hoc ẽt potuit a ſe exigere,qa pecuniã paratã ha
bebat.ſecus ſi nec erat ſoluendo,nec potuit exigere a ſe, vſq;
ibi.ſed & poſtea.Tertio ponit̃ effect⁹ dicti ad qđ ſit vtile,ꝙ pri
mõ debitũ ꝯuertat̃ in hanc actionẽ,quia p eam põt totũ exi-
gere,quod per actionẽ de dote nõ poterat,& hoc vſq; ibi ſed
hic.Quarto determinat caſum dubium, quid iuris ſi erat ſol-
uendo,& ſic facere poterat,tñ nõ potuit cõmode ſoluere, vel
a ſe exigere,quia nõ habebat pecuniã,ſed bona, q̃ poterat vẽ
dere,tñ non vendidit,an ſibi imputetur, & fiet ꝯuerſio in iſtã,
nam diſtinguit,aut non multũ tp̃s tranſiuit a tpe quo incępit
gerere.& poſtea effectus eſt non ſoluendo, & tunc non põt ſi
bi imputari,cur non vendidit,& ſic non conuertitur in iſtam.
Aut tranſiuit multũ tps(quod relinquit̃ arbitrio iudicis)& tũc
eſt ſibi imputandũ,& fieret conuerſio in iſtã, & ſic condena-
retur vltra q̃ facere poſſit,vſq; ibi,ſed ſi facere poſſit. Quinto,
& vlt.in illo ver.cõcludit ad primũ dictũ.ſi facere potuit,quia
erat ſoluendo cõmode,quia pecuniã habebat, & nõ fecit ho
die ſiłr eſt ſoluendo,fit conuerſio in iſtã,& p eam põt peti,qa
intereſt actoris,ꝙ fiat cũ poſſit effici non ſoluendo. & ſic per
actionẽ de dote non conſequeret̃ totũ, ſed p iſtã ſic. Et de iſta
mã incępit iuriſcõ.tangere in l ſi pupilli.§.fi.circa fi.ſ̃.e.in l.ſin
aũt.ver.certe.ſed hic latius.Pone ergo,dos erat de quingentis,
maritus tpe geſtionis fuit ſoluẽdo, & potuit cõmode a ſe exi-
gere,& non exegit,finita geſtione ſiłr eſt ſoluendo, dr̃ hic, ꝙ
mulier pẽt repetere dotẽ tam p actionẽ de dote,q̃ per iſtã, qa
facta eſt conuerſio pp morã.& ſic patet,ꝙ hic nõ tollit̃ actio
prima, nec fit nouatio. & ſi q̃ratur ad quid fit iſta ꝯuerſio ſi
reperitur ſoluendo, nã ita põt cõſequi totam dotẽ per actio-
nem de dote,ſicut per hãc actionẽ? Ad hoc rñdet̃ in ver.ſed ſi
facere poſſit.ꝙ pp caſum,qui poterat euenire.ſ. ꝙ efficiat̃ nõ
ſoluendo anteq̃ agatur.ſi.n.facta non eſſet conuerſio p actio
2 ne de dote,nõ ſic conſequeretur vltra q̃ ille facere poſſit. †Vn
de ſi oĩa bona perdidit exceptis mille, q̃ erant neceſſaria pro
victu ſuo,non ſibi auferrentur, ſed hr̃et neceſſe expectare mu
lier quouſq; alia bona acquireret,nec viro per illam, ſed per
hanc actionẽ auferrentur ſibi quingenta pro dote,& ſi dos eſ
ſet de mille,oĩa ſibi auferentur,& vltra hoc incarceratur,niſi
cedat bonis,non eſt ergo parua vtilitas, ꝙ conuertatur ĩ iſtã.
Prædicta qñ durante geſtione potuit a ſe exigere commode,
& ẽt nũc põt.Sed ſi nec potuit,nec hodie põt,quia nunquam

fuit ſoluendo,non eſt ſibi imputandū, q̄a nō fuit in mora, &
ſic non fieret cōuerſio.& hoc dicit in ver.hoc ita,quia ponit
duos caſus.& effectus ponitur in ver.ſed & poſtea.quia ꝑ hāc
actionē exiget totum quod ꝑ actionem de dote exigi nō poſ-
ſet,licet hr̄et tñ qđ ſufficeret ad dotē,ſi illud erat ſibi neceſſa-
rium ad vitā.Sed pone,ꝙ cū cępit gerere,facere poterat,quia
erat ſoluendo,& non ſolū mille,q̄ erant ſibi neceſſaria hēbat,
ſed ēt duo mille,tñ non hēbat pecuniam, & ſic nō exegit. po
ſtea perdidit mille,& ſic remanſerunt ſibi tñ alia mille, quæ
erant neceſſaria,mulier agit hac actione, & petit ſibi auferri
mille,quia dicit conuerſionem eſſe factā, quia potuit a ſe exi
gere.& non exegit.poterat.n.vendere bona,ſi pecuniam non
habebat, dr̄ hic ꝙ ſi poſtea q̄ incępit gerere vſq; ad perditio-
nem non tranſiuit multum tp̄s,nō eſt ſibi imputandū,cur nō
vendidit,ideo non eſt facta conuerſio, nec aufertur ſibi aliq̄d
de illis mille.ſed ſi multum tp̄s tranſiuit,& fuit in mora, facta
eſſet conuerſio,& auferrentur ſibi illa mille,vel ea quæ eſſent
3 neceſſaria pro dote.& hęc eſt intentio literæ.†Ex quo nota,ꝙ
non debet quis ſe pręcipitare,nec eſt imputandum ſibi,ſi hoc
non facit.l.j.§.quibus.ꝟ.de ſucc.ędi.& ꝟ.de interro.act.l.& quia
ꝟ.de ſta.lib.l.ſi pecu.§.fi.

1 *Quæ actio poſſit conuerti in actione negociorum geſt.& nu.2.& 3.*
2 *Actio redhibitoria durat ſex menſib.& ad quid detur.*
3 *Actiones temporales, quæ ſint & quę perpetuæ.*
4 *Cauſæ quatuor propter quas id quod debetur actione particulari.conuerti tur in actione vniuerſali nego.geſt.vel tutelę ex diuerſis cauſis.*
5 *Actio particularis in aliam particularem non transfunditur.*
6 *Diuortium (quod eſt ſeparatio matrimonii validi) non habet locum de iure canonico vel diuino,vt eo facto tam vir, quam vxor poßint tranſire ad alia vota,& quid per ingreſſu religionis. & num. 7.*
7 *Matrimonium factum inter coniunctos vſq; ad quartum gradum,ſi declaratur nullum,non dicitur diuortium,ſed ſeparatio facti.*

1 **§. Illum autem.** ¶†Supra qñ geſtor nego. teneba
tur dño,tñ actione q̄ non erat ſo
lidi perſecutoria,& ſic intererat dñi ꝙ fieret conuerſio in iſtā,
q̄ eſt ſolidi perſecutoria,hic loquitur,qñ actio prima erat tp̄a
lis,& ſic ēt intereſt dñi ꝙ fiat conuerſio,quia eſt perpetua. Itē
ſupra,qñ geſtor tenebatur dño,ſed dñs non tenebatur geſtori
hic qñ ēt dñs tenebat geſtori,& nō reperit geſtor ī bonis dñi,
vñ ſibi poſſet ſoluere, ideo non imputatur ſi a ſe non exegit.
Sed ſi iuueniſſet vnde poſſet ſibi ſoluere,imputaretur,& ſic fie-
ret conuerſio,vt hic colligitur a ꝯrio ſenſu.& ad iſtum ꝯrium
ſenſum aduerſatur ver.ſequens cæterum,quia hic loquit, qñ
actio prima erat tp̄alis,ideo imputatur,quia intererat dñi, ꝙ
fieret conuerſio in iſtam perpetuam. Sed qñ prima eſſet ꝑpe-
tua ſicut iſta,non fieret conuerſio,quia nō intereſt dñi ꝙ fiat,
cum tñ poſſit conſequi ꝑ primam,quantum ꝑ iſtam, & hoc
vult gl.ſuper illo ver.cæterum.in prin.Ponitur.n.hic caſus,pri-
mo,qñ geſtor mutuauerat dño negociorum, & ab eo recepe
rat pignora antequā inciperet gerere negocia eius. & poſtea
non exegit a ſe pignus, nam non potuit ſibi ſoluere de eo qđ
mutuauit,quia non reperit in negociis dñi. vñ non eſt ſibi im-
putandum,quia non tenebitur reſtituere pignus, niſi recepta
pecunia debita.Si ergo reperit, & ſibi non ſoluit,nec pignus
reſtituit,illud quod reperit tenebitur geſtor reſtituere, atq; ēt
pignus,per hanc actionem abſq; eo,ꝙ recuperat pecuniā mu
2 tuam,& hoc vult gl. †Secundus caſus ponitur qñ geſtor tene-
batur dño actione redhibitoria pro animali morboſo, quod
vendiderat,vñ tenebitur reſtituere p̄tium ꝑ actionem redhibi
toriā,q̄ durat ſex menſib,ſed a dño debit rehabere animal de
bitum,& ēt acceſſionem,vt ſi erat equa & fecit pullū,vel vac
ca & fecit vitulum,tenebitur ēt ad intereſſe, ſi animal p̄dictū
culpa,vel dolo ſuo fuiſſet deterioratum.itē ēt ſi fuiſſet ſeruus
tenebitur reſtituere quicquid ꝑ ipſum ſeruum fuiſſet acquiſi-
tū,non ex re ipſius emptoris.& ſi iſta non reperit in bonis dñi
cum poſſit ea rehabere,non imputarur ſibi p̄tium ſi a ſe non
exegit,quia non tenebitur ipſum reddere,niſi oīa iſta rehabe
ret,vt in ti.de ædi.edi.¶†Nunc ergo gl.ſuper ver. cæterum. op-
ponit,& ex iſtis duob.ver.colłr diſtictio inter iſtos duos caſus,
qñ actio prima erat tp̄alis, & tunc fit conuerſio. & qñ erat ꝑ
petua,& tunc non fit. ꝯ quod non debear fieri,nam nulla eſt
actio ita perpetua,quæ non tollatur tp̄e pręſcriptionis, patet
in l.ij.C.de conſti.pe.& in ti.de præſc.xxx.an.tp̄ales.n.actiones
dñr illę q̄ fuerunt introductæ in eſſe,cum certo ſpacio tp̄is,vt
contingit in actionib.p̄toriis.ſed ꝑpetuæ dñt,q̄ fuerunt intro-
ductæ ſine meta tp̄is.Tñ poſtea per alias leges tolluntur tp̄e p̄
ſcriptionis.Si ergo tenebaris mihi actione ꝑpetua reali, vel ꝑ
ſonali,& de p̄ſcriptione longi vel longiſſimi tp̄is non ſupere-
rant niſi duo dies, qñ incępiſti gerere negocia mea, & tu ſciēs
hoc,dū poſſes a te exigere,non exegiſti, an conuertatur illud
debitum in hanc actionē?gl.ſm Io. dicit ꝙ ſic. & ꝙ inter ꝑpe-
tuam,& tp̄alem non eſt drīa ſubalis,nam in vtraq; diſtinguit,
aut lapſum eſt tp̄s durante geſtione, & tunc in vtraq; fit cōuer
ſio.aut non eſt lapſum,& tunc in neutra fit.ſolū ergo eſt drīa
quia plurimum ꝯtingit,ꝙ in tp̄ali,durante geſtione finir tp̄s,
ſed in perpetua non ſic,quia longius eſt tp̄s p̄ſcriptionis. gl.te-
net ꝙ non requiratur,vt tp̄s labatur durante geſtione,& ſatis
colł r ex princi. l.quod loquitur,qñ fuit ſoluendo durante ge-
ſtione,& ēt nunc ea finita eſt ſoluendo, quod nihilominus ſi
fuit in mora exigendi a ſe fit conuerſio vt ibi, ꝑꝑ caſum, qui
pōt euenire,ꝙ pōt effici non ſoluendo,vt in fi.j.partis.eodem
modo,qñ actio erat tp̄alis.& durante geſtione tp̄s non eſt fini
tum,nam nihilominus fit conuerſio,q̄ finiri pōt.Dic ergo, &
iſtud non tangit gl.ꝙ ſi eſſet finitum tp̄s durante geſtione, nō
eſſet drīa inter tp̄alem,& perpetuam.ſed ſi non eſt finitum,eſt
drīa,quia ſi eſt tp̄alis,fit conuerſio,quia pōt cito finiri.ſed ſi eſt
4 ꝑpetua,ſecus.† Et quia plures ſunt cauſę ꝑꝑ quas id quod de-
betur actione particulari cōuertitur in actione vlī negociorū
geſt.vel tutelæ ex diuerſis cauſis.gl.hic not.ponit quatuor cau
5 ſas ꝑꝑ quas pōt hoc fieri,quod dic,vt ī ea.& ſigna ipſam.†ſed
vna particularis in aliam particularem non transfunditur. ad
quod ꝟ.man.l.ſi remunerandi.§.apud Iulianum.cætera dic, vt
in gl.q̄ non tendunt ad aliud, niſi ad declonem literæ quæ re-
6 manet declarata ꝑ prædicta.¶†Et vlt.no.gl.l.j.in fi.q̄ ſemꝑ alle
gatur,ꝙ de iure canonico,vel diuino non hēt locū diuortiū,
qđ eſt ſeparatio matrimonii validi,vt eo facto tam vir,q̄ vxor
pñt tranſire ad alia vota,vel matrimonium. Nam hoc hodie
non pōt fieri,q̄a ſi matrimonium eſt validum, nō pōt ſepara
ri,vt quilibet eorum poſſit tranſire ad alia vota,licet poſſit ſe-
parari thorus,vel ꝑꝑ religionē,vel ꝑꝑ crimen adulterii,tñ qui
libet remanebit ſine alio coniuge. Si vero matrimonium nō
tenuiſſet,vt quia factum inter coniunctos vſq; ad quartū gra
dū,tunc poſſet declarari nullum,& non diceret diuortiū, ſed
ſeparatio facti,& q̄libet poſſet tranſire ad aliud matrimoniū.
& iſta ꝑꝑ diuinam ſcripturā.Quos Deus coniunxit hō nō ſe-
paret.Et ſic ēt auctoritate Papæ nō poſſet fieri diuortiū,ſi ma
trimoniū eſſet ꝯſumatū copula carnali, ſed ſi ꝑ verba tñ de
pñti,poſſet ꝑꝑ ingreſſum religionis duntaxat.imo ēt ſine Pa-
pę auctoritate ingrediendo religionem ſolueretur, vt ꝓbatur
in l.Deo nobis.C.de epi.& cle. & quæ ſit ratio diuerſitatis in-
ter vnum caſum, & alterum quantum ad poteſtatem Papæ,
habetur in c.ex publico.extra de conuer.coniu. per glo.

LEX XXXVIII.

1 **S I liber homo.** ¶†Gerēs ſuſpicione neceſ
ſitatis, q̄ non ſuberat, hēt
hanc actionē.Itē ſoluens creditori creditoris, libe
rat ipſo iure a ſuo creditore,ēt ſi ipſe ſoluens non
tenebat eidē cui ſoluit.h.d. Et idem ſi res ſua erat illi obligata
ꝓ eo quod ſuluit.l.ſolutū.§.ſolutū.ꝟ.de pig.act.aſs liberaretur
tñ ope excep.l.ſi opera.ꝟ.de do.excep.In tex.ibi, mutuā pecu-
niā, ſup.ex quo mutuo ipſe obligatur mutuanti,& ego,q̄a ip-
ſe expoſuit in rē meā obligor ſibi.ſ.hac actione, licet nō geſſe
rit ſponte,ſed ex ſuſpicione neceſſitatis. q̄ tñ nō ſuberat, ideo
nō facit hāc actionem ceſſare.Ergo ēt obligor mutuāti actio
ne de in rē verſo,vt ī gl.& ſic ex cā ex qua liber hō tenebatur
mutuanti ego ēt teneor,licet diuerſis rōnib. & iſta rō quare,
ſi ſoluo mutuanti tollitur actio neg.geſt. q̄ illi libero homini
competebat ꝯ me ipſo iure. Sed ſi nullo modo tenetur credi-
tori eius,quia tñ erat ſuus creditor,liberarer ope excep. vt in
d.l.ſi opera.niſi eſſet obligata res mea.

LEX XXXIX.

1 *Locupletem quempiam eſſe quandocunq; eſt cauſa actionis dandæ, ſufficit ꝙ ſit locuples tempore litis conteſt.*
2 *Si quis gerat negocia eccleſiæ ſine auctoritate prælati tenetur eccleſia inquantum eſt locupletior.ſi cum auctoritate prælati tenetur inſolidum, & quid ſi res deſinat eſſe.*

1 **L Itis conteſtat.** ¶†Qñcūq; eſſe locuple-
tē eſt cā actionis dandę,
ſufficit ꝙ ſit locuples tp̄e li.cōte.vt agi poſſit, licet
prius vel poſtea non fuerit. h.d. & ad hoc allegat.
& pone caſum,qñ fuerunt geſta negocia pupilli,q̄ ex priuile-
gio pupillari non tenet vltra q̄ ſit effectus locupletior, vt ea.
l.ſi pupilli.in prin.& C.eo.l. ii. ¶Sed op. ꝙ imo inſpiciatur tp̄s
ſnīę,vt ꝟ.ſolut.ma.l.rei iudicatæ. & ꝟ.de pe.hę.l.ſi a dño.§.quo
tp̄e.gl.rñdet ꝙ ſi eſt locuples tp̄e cōteſtationis,licet prius non
fuerit,vel poſtea deſinat.habeat locū qđ hic dr̄. ſed ſi tūc non
fuit,ſed poſtea incipit eſſe, tunc ſufficit ꝙ reperiatur tp̄e ſnīæ,
vt in ll.ꝯriis Bar.dicit,ꝙ hic quē eſſe ſoluendo,erat cā actionis
dandæ. ſed in ll. ꝯriis erat cā condemnationis moderāde. Sed
qualiter cognoſcitur?rñdeo inſpicitur modus loquendi, quia
ſi lex vel ſtatutum dicat quē teneri, vel obligari ſi eſt locuple-
tior,tunc eſt cā actionis dandæ, ꝙ ita eſt hic.ſed ſi dicat quem
non condēnari,niſi quatenus eſt locupletior,tunc erit cā cō-
dēnationis moderandæ.Iſtud pōt tranſire,ꝙ tunc inſpicit tp̄s
rei iudicatæ. tñ in pręcedenti caſu. vr̄ tenenda opi.gl.quę ſatis
vr̄ probabilis.¶In tex.ibi,ſine tutoris auctoritate. ſi enim cū
auctoritate tutoris geſtor geſſiſſet, obligaretur pupillus inſoli
dum.

2 dū.vt C.ſi tut.vel cura.interue.l.ēt. ¶† Idē in eccleſia dicendū
eſt,ꝙ ſi quis gerat negotia eius ſine auctoritate prælati,tenet̃
eccleſia inquantum eſt locupletior.ſi cum auctoritatate p̄la-
ti tenetur inſolidū.Bal.¶Item opp.ꝙ licet deſinat res eſſe, nō
deſinit eſſe locupletior.ut j̃.quod me. cau.l.ſi ipſa.ſol.ibi erat
cōuerſa in aliam rem,vnde nō vr̃ deſiiſſe,nec loupletior eſſe.
¶Tertio opponitur,ꝙ pupillus teneatur in ſolidum quatenus
eſt locupletior,vt j̃.de ſolu.l.in pupillo.§.j.So l.vt no.in l.ſi pu-
pilli.in prin.in iii.gl.s̃.eo.quia ibi in negotio neceſſario geſto.
vt s̃.e.l.ſiue hæreditaria.l.aūt ſi pupilli.& iſta loquuntur in ne
gocio nō neceſſario geſto. Quid aūt ſi lex, vel ſtatutum dicat
quē condēnari,vel teneri,ſi res ad eū ꝑuenerit, non aūt dicit
quē teneri,vel actionē ꝯtra eū dari,quatenus eſt locupletior,
& res peruenit,ſed nō durauit,an ſufficiet perueniſſe? de hoc
dic,ut j̃.quod me.cau.l.uid eamus.cum l.ſeq.

1 §.Si pecuniæ. ¶†In hac actione ueniunt vſuræ,& hr̃ in ea rō culpæ.non aūt caſus for
tuiti.h.d.¶In text.ibi ſi pecuniæ.ſ.dn̄icæ ſm̄ Bald.¶In text.ibi
negocia geſſit.ſ.fęnerando,quia dn̄s ꝯſueuit fenerari alias eēt
in culpa aggrediēdo negotia inſolita,vt s̃.e.l.ſi negotia, & ſic
teneret̄ de caſu.¶In tex.ibi,vſuras.ſ.quas ꝑcepit ex ſuis ꝯ̃ctib.
¶In tex.ibi, & periculum eorū nominū. ſubaudi ꝑꝑ culpam
eius, quia mutuauit illis qui non erant ſoluēdo, vel de quib.
dubitabatur,ꝙ efficeren tur non ſoluendo.

2 *Si filius in poteſtate,vel emancipatus habeat beneficiū eccleſiaſticum,& pater gerat eius negocia, tenebitur ſibi & ipſe patri actione nego. geſt.*

1 §.pater ſi. ¶†Etiam inter patrem,& filiū dari pōt hęc
2 actio.h.d. †& no.ꝙ ſi filius in poteſtate vel
emancipatus habeat beneficium eccleſiaſticum,& pater ge-
rat eius negocia,tenebitur ſibi,& ipſe patri hac actione.

LEX XL.

2 *Maius delictum eſt in faciendo,quam in non faciendo.*

3 *Tutor vel alius adminiſtrator publicus ſi pecuniam pupilli vel reipu.conuertat in ſuam vtilitatem,tenetur ad centeſimas vſuras. & num.1.& quid in geſtore voluntario.*

3 *Vſura dicitur pęna quando debetur vel exigitur propter moram, & pōt pluries committi, ſed ſtipulatio pęnalis ſemel tantum committitur.*

1 Qui ſine. ¶†In hac actione veniunt vſurę non centeſſimæ,ſed cōes.h.d.tota.l.Vel ſic
geſtor ſi a ſe non exigit quod exigere debuit& po
tuit, tenet̃ ad vſuras illius pecuniæ quam exigere
debuit.ſ.quæ in regione frequentantur, non autem ad cente-
ſimas,ad quas bene tenetur tutor,vel alius adminiſtrator pu
blicus,ſi pecuniam pupilli,vel reipu.in ſuam vtilitatem con-
uertat,quia plus delinquitur faciēdo quod non dēt.q̃ non fa-
2 ciendo qđ det,hoc dicit in effectu.†Et ſic no.ꝙ maius delictū
eſt in faciēdo quā in nō faciendo.vt no.j̃ ad Syllan ia.l.ii.¶In
prin.l.ibi creditoris ſui negocia geſſit.ſub.nec a ſe exegit.Ray-
nu.¶In tex.ibi debiturum vſuras. ſub.ſi dn̄s negotiorum con
ſueuerat fęnerari,vel ipſe geſtor fuerit in mora,alias ſecus,vt
no.s̃.eo.l.ſi aūt.& j̃.de vſuris. l. qui ſemiſſe.hodie cum omnis
a vſura ſit ꝓhibita[a] ceſſat qđ ibi dr̃.¶In tex.ibi, ꝙ ſi dies ſoluen
dæ pecuniæ.Iſto ergo caſu debitū erat in diē,& lapſo die eſſet
mora,quia interpellat l.magnam.C.de ꝯ̄hen.& cōmit.ſtipul.
& ſic indiſtincte teneretur geſtor.ſed ſi debitū erat purū, non
eſſet geſtor in mora,niſi foret interpellatus,iuxta no.in l mo
3 ra.j̃.de vſuris. † in tex. ibi cuius tutelā negotiave adminiſtrat.
Vr̃ ergo velle iſte tex.ꝙ non ſolum tutor,ſed ēt geſtor volun-
tarius,ſi pecuniā pupilli, vel dn̄i conuertat in ſuam vtilitatē,
teneatur ad centeſimas vſuras. Sed ꝯ̃ in geſtore, quia imo nō
tenet̃.niſi ad illas,q̃ frequētant̃ in regione,licet tutor bene te
neat̃,& ēt magiſtratus publicus.Vn̄ opponit gl.de l.idēq;.§.ii.
j̃.mād.q incipit ſi ꝓcurator.ver.ſi pecuniā.& ver. ꝙ ſi nō exer
cuit,ſed ad ſuos vſus cōuertit.Et ſoluit finaliter,ꝙ hic non lo-
quitur de voluntario geſtore,ſed ſolum de tutore. & dū text.
dicit cuius tutelā negotiave, exponit,id eſt tutelaria negotia.
Br̃ iſta ſolutio vr̃ contra mentem literæ Vnde pōt dici, ꝙ aut
geſtor reperit pecuniā in negotiis dn̄i,& ipſam exegit,& ĩ ſuā
vtilitatē conuertit,& tunc loquitur l.ꝯ̄ria,quia non tn̄ vr̃ de
liquiſſe,cum in exigendo interuenit eius induſtria. vn̄ mitius
agit̃ cum eo,quam cum illo,qui nullam induſtriam exercuit
in exigēdo. & idē poſſet dici in tutore, & alio adminiſtrato-
re publico,& iſto caſu loquit̃ ille §.ſi bn̄ inſpiciatur.¶In tex.
4 ibi,maximas vſuras.i.centeſimas.¶†In text. ibi, vicē cuiuſdā
pęnæ.no.ꝙ vſura.dr̃ pœna.hoc verum,qn̄ debetur, vel exigi-
tur ꝑꝑ moram.ſed aliquando exigitur etiam ſine mora,quia
deductę fuerunt in ſtipłonem.l.lecta.in fin.j̃.ſi cer.pet.& tunc
nō dr̃ pęna,quia illa non debetur ſine delicto vel mora. Item
ſtipulatio pęnalis ſemel tantum committitur,vt j̃. de arb.l.ſi
duo.cum ibi notatis ſed vſura pluries committi poteſt.

ADDITIO.

a ¶Prohibita.De hoc vide Pau.de Caſt.in l.cunctos pop.de ſum.tri.

LEX XLI.

1 *Inuitum & ignorantem poteſt quis liberare, ſed non ei actionem auferre.*

2 *Soluens pro alio inuito, an & qualiter poſſit hac actione recuperare quod ſoluit.*

3 *Poteſt quis alteri inuito prodeſſe, non autem nocere,nec eius conditionem deteriorem facere.*

4 *Caſus in quibus poteſt quis exigere pecuniam,quæ alii debetur.*

1 Soluendo. ¶† Poteſtquis ſoluere pro inuito,vel ignorante, & ipſum libe
rare, ſed non poteſt actionem alteri auferre exigē-
do,quod alteri debetur, q̃a ſoluens nō liberat̃ h.d.
& cum iſta l.coniunge,l.cum pecuniam.j̃. eo. quia quod hic
deficit,per illam ſuppletur.hic.n. dr̃ ꝙ pōt ſoluere pro inuito,
& ipſum liberare.ſed non dr̃ hic,an quod ſoluit pro eo poſſit
2 repetere,& ibi dr̃ ꝙ pōt.†Sed intellige qn̄ ſoluit pro ignorāte.
ſi aūt pro inuito ꝯ̃dicēte,licet illum liberauerit, actionem tn̄.
ꝯ̃ illum non hēt,vt eſt caſus in l.ſi pro te.j̃. man.licet alii ꝯ̃di-
centes dicant,ꝙ interdum quis gerit ꝓ inuito aliquid,qđ gerē
do delinquit,& tunc non hēt actionē.l.fi.C.e.interdum geren
do non delinquit,q̃a non tangit res alienas, ſed ſoluit pro ve-
tante,vel ꝯ̃dicente,& tunc non obſtāte ꝓhibitione hēt actio
nē.Br̃ iſta diſtinctio tollitur per illam l. ſi pro te. quę loquitur
in promittente,& ſoluente,pro alio inuito & ꝯ̃dicente, & ſic
non delinquit,& nihilominus non repetit,& ſib imputat.Sed
an poſſit petere a creditore cui ſoluit, vt cedat ſibi actionē ꝯ̃
iſtum debitorem ꝯ̃dicentem? dic vt no.C.de ſolu.l.nulla.¶In
tex.ibi,non pōt iure exigere, & ſi exigit non liberat ſoluētē,
& ſic nō tollit actionem creditori inuito. facit.l.Stichum.j̃.de
3 noua.in fi.¶In tex.ibi,nāliſ.n.†No.r̃tam,ꝙ poteſt quis alteri
inuito prodeſſe,non autem nocere,nec eius conditionem de
teriorem facere,& ſemper allegatur iſta l.¶In gl.j.ibi, ſed ꝯ̄.j̃.
de reg.iu.l.inuito.dic ſm̄ Dy.& alios reiectis ſolu. gl.ꝙ ſi aliqd
gerendo te inuito nulli altero confero vtilitatem q̃ tibi, non
poſſum illud facere te inuito,vt in ꝯ̃rio,ſed qn̄ affero alteri vti-
litatem q̃ tibi,vt in caſu iſto,quia ſicut intereſt tua liberari,ita
intereſt creditori recipere quod ſibi debetur, tunc illud bn̄ poſ
ſum facere te inuito, & ĩ vtrunq; cōfero beneficium.in alio ꝯ̃
4 rio gl.dic vt in ea.¶†No.gl. ſeq. in qua enumerantur caſus in
quib.quis pōt exigere pecuniam,quę alii debetur. hoc intelli-
ge pro ignorante,non pro inuito.Rr̃ ſecus, quia quis nō po
teſt tollere obligationem,vel actionem alteri competentem,
vt l.Stichum.§.fi.de noua. fallit in iſtis.

LEX XLII.

1 Si communes ędes. ¶† Quod in re communi quis
facit,non ex neceſſitate cōmunionis,venit in hanc
actionem, nō in actionem communi diuidundo.
h.d.& ſemper allegatur ad hoc.

LEX XLIII.

1 Qui ſeruum ¶† Qui defendit ſeruum alienum ĩ actione noxali, habet
hanc actionē,non actionē de peculio.h.d.nam nō
ꝯ̄hit,vel quaſi ꝯ̄hit cum ſeruo, quo caſu dat̃ actio-
de peculio ꝯ̃ dn̄m,ſed potius vr̃ ꝯ̃here,vel quaſi ꝯ̃here cū dn̄o
defendendo rem ſuam,ne alteri ad iudicetur. In tex.ibi,defen
derit,ſubaudi,& cum ꝓbata eſſet noxa,ſoluit agenti dānum,
qđ forte erat in x.ne aduerſarius agens faceret ſibi adiudicare
ſeruū ꝓ noxa,qui valebat multo plus.illa ergo x.repetā ꝑ hāc
actionē,non per actionē de peculio. ſed ſi maius erat damnū
q̃ ſeruus, non bn̄ feciſſet ſoluere, ſed potius habuiſſet pati,ꝙ
ſeruus daretur pro noxa, & non repeteret. & hoc vult gl.

LEX XLIIII.

1 Si ſerui. ¶†Qui gerit negocia dn̄i ꝑſuaſu ſerui, hēt hāc actiōē ꝯ̃ dn̄m, ſi mādato ſerui
hēt actionē de peculio.h.d.primo caſu vr̃ geſſiſſe ꝯ
tēplatione dn̄i non ſerui.in ſcd̄o vero ꝯtēplatione
ſerui,& ſic potius gerit negociū ſerui q̃ dn̄i.¶In tex.ibi,ſi vero
mandato ſerui.ſubaudi,& eius ꝯtemplatione n̄ mea,& ꝑꝑ eiꝰ
mandatum,nam tunc ꝯ̃xiſti cum ſeruo. Ideo habes actionē
de peculio ꝯ̃ me,& de in rē verſo.ſed in p̄cedenti caſu non cū
ſeruo,ſed mecum videris ꝯ̃xiſſe, licet motus fuerit rogatu ſer-
ui. Eſt aūt longa dr̃ia inter hanc actionē, & de peculio,q̃a iſta
datur in ſolidum,ſed de peculio non,ſed quatenus eſt in pecu-
lio.¶In fi.j.gl.ibi,ſed conſilij dandi, ad quod vide quod no.s̃.
de infami.l.ob hæc verba.in vltima gl.

LEX XLVI.

1 Si quis ¶†No.hic ſm̄ Bal.ꝙ pupillis non habē tibus tutorem, quilibet amicus poteſt
facere ſibi dari.& ſi habet quilibet, poteſt ipſum ac
cuſare de ſuſpecto,& facere ipſum remoueri, quia
eſt opus pium. ¶Item quod expenſam quam in hoc fecit
non recuperat, ſed cenſetur feciſſe animo donandi, ſi habuit
amicitiam, cum patre. quod intelligo ſi ſint paruę, nam in

Pau.de Caſt.j.ſuper ſi.vēr.

magnis, non ita præſumitur animus donandi. nec etiam p̃ſu-
meretur in alia impenſa non pia, quæ nõ eſſet circa perſonã
pupilli. datio. n. tutoris eſt circa perſonam, quia tutor datꝰ prin
cipaliter perſonæ & ad hoc l. alimentis. C. e. gl. opponit ꝙ licet
amicitia paternali videatur hóc feciſſe, poſſet tñ repetere, vt
s̃. e. l. ſi pupilli. §. ſi ego. gl. ſoluit, ſed clarius ibi ſuper ver. amici
tia. Tu dic melius, quia aut pp amicitiam quam habui cũ pa-
tre tuo gero negocium tuum pium, & circa perſonam tuam
modicum impendo, & tunc loquitur hic, ꝙ videor feciſſe aĩo
donandi. Aut pp amicitiam patris tui gero negocium ipſius
patris, & etiam alio reſpũ eſt tuum, & tunc loquitur ꝯriũ, qa
videor contemplatione patris gerere, vt repetam, non vt do-
nem. Eſt ergo hic pietas paternalis, & charitatiua erga filium
contemplatione patris, vt no. gl. in d. §. ſed ſi ego.

LEX XLVII.

1 *Impenſa in honoribus facta, actione negociorum geſtorum repeti poteſt.*
2 *Ad honores perueniendum eſt per gradus.*
3 *Negocium ſi pertinet ad aliquem ratihabitione, ea ratihabitione ſecuta pa*
rit hanc actionem, ſicut ſi nõ habeat ratum. Si vero pertinet ad eum ip
ſa, licet non ratificet, dabitur geſtori hæc actio neg. geſt.
4 *Pro honore habendo inhoneſte datur pecunia.*

1 **Q**væ vtiliter. ¶† Impenſa quam geſtor fa-
cit in acquirendo honorem
dño dr̃ vtilis, & põt repeti per hãc actionẽ ſi ho-
neſte, & ꝑ gradus acqſiuit. h. d. † & ſemꝑ allegatꝰ.
ꝙ ad honores ꝑueniendũ eſt ꝑ gradus. i. de mino
ri ad maiorem, nõ autem poſt poſitis gradib. quia tunc hẽt lo
cum auctoritas gl. ꝙ caſum ſibi quærit, qui poſt ruptis poſitis
gradib per abrupta quærit aſcenſum. & pone hic exemplum,
ſi geſtor impetrauit a ſuperiore aliquod officium pro dño q
merebatur, & erat aptus ad illud exercendum, & ſoluit cãcel-
lario pro litera, & alias impenſas conſuetas facit, ſi dñs ratum
habeat, repetet a dño expenſas, alias ſecus. † quia erat negociũ
3 quod pertinet ad dñm ratihabitione, quia niſi ratum habeat
nec damnum, nec vtilitatem ſentit ipſe, vel res ſuę. qñ autem
ſentiret, vt ſi expenderem in rem tuam, tunc dr̃ re ipſa, vel ſi
te liberarem ſoluendo, vt s̃. e. l. ſoluendo. licet n. poſtea nõ ra-
tifices, tñ habeo actionem, vt l. cum pecuniam. s̃. e. ſi antequã
ſolueres inhibuerim. ſecus vt dixi in l. ſoluendo. ¶ † Opp. ꝙ nõ
poſſet honeſte dare pecuniam pro honore acquirendo, cum
talis incidat in l. Iuliam ambitus. Quidam dixerũt, ꝙ olim da
batur honeſte hodie non, iſta nõ placet. Alii dicunt quod pa
lã datur honeſte, clam nõ. Tu dic, ꝙ ſi do pecuniã pro hono
re habendo, inhoneſte do, & tunc hẽt locũ ille titulus. ſed ſi ꝓ
honore dato gratis do pecuniam pro literis habendis, vel ꝓ
alis expenſis, tunc licite do, & de iſtis loquitur iſte tex.

2 *Seruus cui relicta eſt libertas pure, & ſimpliciter, licet non teneatur redde*
re rationem de ante geſtis, tenetur tamen reddere quicquid habet de bo
nis defuncti.

1 **§. Qui pure.** ¶ † Seruus cui relicta eſt libertas pure,
& ſimplr̃, non tenetur reddere rõnem
de ante geſtis. h. d. ſed ſi ſub conditione, ſi rões reddiderit ſecꝰ,
vt in gl. & ẽt aliqñ poſito ꝙ pure ſit relicta, vt l. fi. §. pe. ĩ. de pe.
hære. & rõnem ſpãlitatis ponit hic gl. quia ibi vnum induceba
tur pro ipſo ꝯ ius commune, ideo aliud inducitur ꝯ ipſum, iu-
xta illud, qui in vno grauatur, in alio releuatur, & econuerſo.
2 l. cum qui. ĩ. de iureiu. ¶ † In tex. ibi, libertatem acceperit & ſic
adita hæreditate ſtatim ſunt liberi. & ſi hæres petat, vt reddat
rõnem de prius adminiſtratis, non tenetur reddere, qui vr̃ hoc
per teſtatorem remiſſum. Si tamen aliquid haberent de bonis
defuncti reddere tenentur, quia in dubio reliqua non videntꝰ
remiſſa. l. ſi quis rationem. ĩ. de libe. leg.

1 *In negocio quod pertinet ad liquem ipſo geſtu ille tenetur ad quem in ve-*
ritate pertinet, licet alterius contemplatione ſit geſtum.
2 *Vbicunque quis remaneret in damno ſi quid indebite ſoluit, non poſſet repe*
tere, non tamen ſemper dabitur ei actio neg. geſt.
3 *Quomodo cognoſcitur an quis ſoluerit nomine proprio, vel hæreditario, &*
quando ſolutum repetat.

1 **§. Titius pecuniam.** ¶ † In negocio qđ perti-
net ad aliquem ipſo ge-
ſtu iſte tenetur ad quem in veritate pertinet, licet alterius con
templatione ſit geſtum. h. d. vel ſic. Qui ſoluit debita hæredita
ria contemplatione illius, quem putat heredem cum non ſit,
repetita vero herede, licet eius contemplatione non ſoluerit.
h. d. facit s̃. e. l. item § fi. ¶ In tex. ibi, hæredem ex teſtamento ex
titiſſe, & ſic contemplatione ſororis, alias nõ facturus. & hoc
2 faciebat dubitationem ſecundum Bar. † Sed quia ſi nõ poſſet
repetere a vero hærede, a nullo alio poſſet repetere, & ſic per
deret quod ſoluit, & hoc non eſt iuſtum, cum ſoluerit bona fi
de. Ideo ſibi conceditur, vt contra eum agat. hoc retento glo.
opponit, quia ſi iſta ratio eſt bona ſequitur, ꝙ vbicunque quis
remanet in damno indebite ſi quod ſoluit, non poſſet repete
re, dabitur ſibi hæc actio, & tamen hoc non eſt verum, vt in
gl. propter hoc gl. ſupplet ad tex. quod dic, vt in ea. ¶ Op. in gl.
ꝙ iſte ſoluens non repetat a vero herede, ſed ab eo cui ſoluit,
quia licet illi deberetur, non tñ debebatur a ſoluente, ſed a ve
ro hærede, ergo ſolues vr̃ ſoluiſſe indebitum reſpũ ſui, & hoc
vr̃ ſufficere, vt habeat condictionem indeb. vt l. ſi pœnæ. §. j. ĩ.
de condi. inde. ſed iſte rex vult ꝙ non repetat ab eo cui ſoluit,
ſed a vero hærede. gl. ſoluit ꝙ ꝯrium loquitur, qñ ſoluiſſet pro
3 prio noĩe. hic loquitur qñ ſoluit hr̃ditario noĩe. † Sed qũo co-
gnoſcitur hoc, an ſoluerit proprio noĩe, vel hereditario? dic
vt ibi dixi. Nam ſi credo me heredem indubitanter, qa nullus
mihi mouet litem de hæreditate, videor ſoluiſſe noĩe ꝓprio,
quia poſtq̃ adiui, debuit eſſe hereditas, vnde non poteſt dici, ꝙ
ſoluam noĩe hæreditario, & tunc repeterem ab eo cui ſoluiſ
ſem. ſi non indubitanter credebam me hr̃dem, imo cũ dubio,
quia forte mihi mota erat lis, vel cõtrouerſia, tunc videor ſol-
uiſſe nomine meo, ſi ſum verus hæres. & ſi apparebit ꝯrium,
videor ſoluiſſe nomine hereditario, ſeu noĩe veri hr̃dis. Ideo
tunc ſi apparet me non eſſe, repeto a vero herede, cuius con-
templatione videor ſoluiſſe. & iſta vr̃ mihi veritas, licet ꝑ glo.
& Doc. non tangatur, & ſic vr̃ in caſu iſtius §. ꝙ ſi credebat in
dubitanter ſororem eſſe heredem, quia nulla lis, vel contro-
uerſia erat mota, tũc poſſit repetere ab eo cui ſoluit. ſed ſi erat
mota, repetit a vero hærede per hanc actionem.

LEX XLVIII.

Si contemplatione procuratoris quis gerit negocium, quod ſpectat ad do
minum, actio mandati ſibi non datur contra dominum, ſecus ſi negociũ
contemplatione domini geſſerit.
Vna ſpecies neg. geſt. quę pertinet ad dominum, quia voluit vel mandauit
ꝙ gereretur, nec ad eum pertinet re ipſa, nec ipſo geſtu, nec cura & ſo-
licitudine, nec etiam ratihabitione.
Si negocium geratur per patrem mandatarii, & ſic contemplatione filii
ad quem pertinebat cura et ſolicitudine, quare non dabitur inter patrẽ,
& dominum actio nego. geſtorum, ſed detur filio mandatario actio man
dati.
4 *Procurator ad negocia ſtatim quod acceptat mandatum cenſetur eſſe nego*
cium ſuum cura & ſolicitudine, & poteſt tunc alium ſubſtituere.
5 *Si iudicium agitatur nomine domini, non dicitur negocium procuratoris cõ*
ſtitui ad iudicia, niſi poſt litem conteſt. ideo prius non poteſt alium ſubſti
tuere ſuo nomine.

1 **M**andaſti filio. † Si geſſi negocium qđ al
teri mandaſti gerẽdũ tui
tm̃ contemplatione nõ mandatarii, datꝰ ĩter te, &
me hæc actio. ſicut ſi nulli alteri mãdaſſes gerẽdũ.
ſed ſi hoc feci contemplatione mandatari, ne ipſe tibi teneatꝰ
mandati, tunc non datur inter te, & me hæc actio. ſed ſi mãda
datarius erat ĩ ptãte mea, datur mihi ex perſona ſua actio mã
dati, quę fuit mihi per ipſum acquiſita, & tibi datur ꝯ me de
peculio. ſed ſi non erat in ptãte mea, nulla actio datur mihi ꝯ
te, ſed datur hæc actio ꝯ mandatarium, & mãdatario ꝯ te datꝰ
2 mandati. h. d. & eſt vna noua lex. † Africani, qui fecit leges ſub
tiles, & ſpeculatiuas. Et dicit Bar. ꝙ hic ponit vnũ genus, ſeu
vna ſpecies negocii geſti vltra aĩs, quas poſuit gl. in l. ſi pupilli.
§. item q̃ritur. s̃. e. quod dr̃ tuum, quia voluiſti vel mandaſti, ꝙ
gereretur, non alia rõne vel reſpũ. Mandaſti. n. ꝙ tibi emeretꝰ
fundus. Iſtud negocium nõ pertinet ad te re ipſa, quia nihil ge
ritur circa rem tuam, ſi fundus ematꝰ, nec ipſo geſtu, qa emes
non ſoluit aliquid, ad quod teneris, nec te liberat, cura &
ſolicitudine, ſed potius ad ipſum mandatariũ iſto mo ꝑtine-
ret, nec ratihabitione, qa ratihabitio ſequitꝰ actũ, hic vero mã
datũ p̃ceſſit. pertinet ergo ad te, ideo qa voluiſti geri. & ĩ hoc
differt ab eo, quod eſt tuum ratihabitione, qa hic p̃ceſſit man
datum. ibi vero ſequitur ratihabitio, in quo genere ſeruandũ
eſt, quod hic dr̃. ¶ In tex. ibi, ego ipſe cũ tibi emi, ſupple cum p̃
tium de pecunia mea ſolui. Vnde volo ipſum a te repetere, q̃-
ritur an poſſim, & qua actione? diſtingue vt ſequitꝰ. ¶ In tex. ibi
nam ſi pp ea ꝙ tibi neceſſarium eſſe ſcirẽ, ſupple, & ſic tui cõ
tẽplatione, nõ aũt contemplatione filii mãdatarii, qa nõ emi
ne filius meus tibi teneatꝰ mãdati, ſi negligeret implere mãda
tũ, qa qñ ſciebã, ꝙ nõ negligeret, ſed emi, vt tibi ſeruirẽ poſtq̃
iſta erat volũtas tua, ꝙ emeretur. Vnde perinde habeo ꝯtra te
hanc actionem, ac ſi nulli mãdaſſes ꝙ emeret, & ego ſciẽs ꝙ
hoc volebas, emi. ¶ In tex. ibi, ſi vero, ꝓpterea emerim ne filiꝰ
meus mandati iudicio teneatꝰ, ſubaudi, & ſic cõtemplatione
filii mei, nõ contemplatione tui, in iſto caſu non habeo ꝯ te
actionem neg. geſt. licet iſtud negocium ad te pertineret. Quia
voluiſti ꝙ emeretur non alia rõne. ſed geſſi negociũ filii mei,
quia ad ipſum pertinebat cura, & ſolicitudine poſtq̃ mãdatũ
ſuſceperat. Et ideo ſicut filio ementi, & ſoluenti de ſuo daretꝰ
actio mandati, ſi non eſſet in ptãte mea, ita & mihi emẽti, &
ſoluenti de meo datꝰ actio mãdati ex pſona filii, quia ex ꝯctu
ſuo tecum celebrato eã mihi acquiſiuit. l. cũ ſeruus. ĩ. man. &
C. ſi ſeruus extr. l. j. tibi vero datꝰ ꝯ me actio de peculio ex ꝯctu
3 celebrato cum ſeruo meo, non tamen iuſſu meo. ¶ † Sed op-
po. ꝙ immo detur mihi contra te hæc actio, quia iſtud nego
cium cenſetur pertinere vno reſpectu ad te, alio reſpecto, ſci-
licet

licet cura & ſolicitudine ad filium meum ſicut negocium pu
pilli dr̃ pertinere ad tutorem cura, & ſolicitudine. ſed ſi nego-
cium geratur contemplatione tutoris, non ſolum ipſe tutor
tenetur, ſed & pupillus. ita & hic debes tu teneri. vt ſupra eo-
dem. l. ſi pupilli. in princ. & inſolidum, quia non es pupillus.
Sol. & tene menti, quia ſubtile: contrarium loquitur, & ha-
beret locum in negocio quod ad te poſſet pertinere re ipſa,
vel ipſo geſtu. hic verò neutro iſtorũ. immo ſolum ex hoc,
qđ geri mãdaſti, quo caſu ſi gerat̃ contẽplatione eius cui mã-
daſti, non datur actio iſta ꝯ̃ te in aliquo mihi gerenti, ſed dat̃
ei, cui mandaſti actio mandati, vt eſt caſus hic: & nunc intel
ligis ſubſtãtiã huius legis, & dr̃iam inter caſum, & caſum. Sed
ꝯ̃, ꝙ idẽ ſi pertinebat ad te ipſo geſtu, vt in caſu qui ponit̃ cir-
ca finem, qñ mandaſti vt fideiuberet pro te, nam idẽ dr̃ qđ ſ̃.
& tñ iſtud ad te pertinet ipſo geſtu, quia fideiuſſor ſi ſoluat, te
liberat. ſed ꝙ pro te fideiubeat, non pertinet ipſo geſtu ad te.
ſed ſi ſolueretur, fateor ꝯ̃rium, & ſuper hoc ꝯ̃rio vide hic Bar.
4 ¶ † In tex. ibi, quia & ſi Titius id mandatũ ſuſcepiſſe: dũ dicit
Titius intellige. ſ. qui non erat in ptãte mea. & no. hic ſm Bar.
ꝙ ſtatim, ꝙ procurator ad negocia mandatũ acceptat, cenſe-
tur eſſe negociũ ſuum cura, & ſolicitudine. & hæc eſt rõ: quia
põt ſaltẽ alium ſubſtituere. vt ĩ. manda. l. ſi procuratorem. §. j.
5 † ſed ſi iudiciũ agitatur noĩe dñi, actio non dr̃ negociũ procu
ratoris cõſtituti ad iudicia, niſi poſt lit. conteſt. ideo prius non
põt aliũ ſubſtituere ſuo noĩe, ſm Bart. ¶ Vltimo pro declara-
tione gl. opp. inquantũ hic dr̃ patrẽ teneri de peculio, ſi con-
templatione filij emit: immo vr̃ teneri inſolidũ: quia agno-
uiſſe vr̃ officiũ quod filius aſſumpſit emendo, vt videmus in
patre agnoſcente tutelam delatam filio, vt ĩ. de tut. l. ſi filius;
glo. ſoluit plurib. modis. Cõiter tenetur ſecunda ſol. ꝙ ſpecia-
le ſit in tutela datiua, quæ datio fit per iudicem, vt pater agno
ſcens teneat̃ inſolidum. ſecus in teſtamentaria. vt l. Lucius. ĩ.
de admi. tut. & idem in alio officio priuato, vt hic. ſed ad quid
tenetur de peculio, vel propter quid; dic vt in glo.

LEX XLIX.

1 *Differentia an ſit inter actionem, quæ olim proponebatur cum formulis, & illam, quæ hodie proponitur ſine formulis.*
2 *Actio negotiorum geſtorum directa quæ ſit, & quæ vtilis, & an ſit differentia inter eas in effectu. & num. 3.*
3 *Actio vtilis vel vtile interdictum, tunc datur quando non adſunt verba, nec etiam mens. ſed adeſt interpretatio legalis extendens legem de caſu ad caſum.*

1 ACtio negociorum. ¶ † Præmitte ad
euidentiã quòd
olim actiones proponebantur cum certis ſolẽni-
tatibus verborum, q̃ dicebantur formulę, q̃ hodie
ſunt ſublatæ, quæ erant aucupationes verborum. vt C. de for-
mulis. per totum. & tunc iudicia dicebãtur ſolẽnia, & actio di
recta dicebat̃, hodie ſublatis formulis, actio magis dici p̃t vti-
lis, & iudicia extraordinaria. Vnde quæritur hic, an ſit dr̃ia in-
ter actionem, quæ olim proponebatur cũ formulis, & illam,
quæ hodie proponitur ſine formulis? & dr̃ ꝙ non; ſm primã
lect. gl. ſm quam nõ habet ꝯrium, nec dubitationẽ: quia illa
eadem actio, quæ olim proponebatur, hodie proponit̃, licet
2 non eodem modo. † Solu. ſed præmitte, ꝙ actio directa nego-
ciorum geſtorũ datur voluntario geſtori, & ꝯ̃ eum. ſed neceſ-
ſario, vt curatori, non datur directa, ſed vtilis: quia edictũ præ
toris, & eius verba loquuntur de voluntario. Vnde quæritur,
an ſit directa, q̃ datur ex verbis legis & vtilis quæ ſm gl. datur
ex mẽte? & dr̃ hic ꝙ non: & ſic ſunt eiuſdẽ vtilitatis, & tñ qs
cõſequitur per vnã, quãtum per alterã. ¶ In hoc quod glo. di-
cit vtilem dari ex mente legis, licet non ex verbis. Vltramon-
tani reprehendunt dicẽtes, ꝙ ex mente legis ita datur directa,
ſicut ex verbis, & mẽte. vt l. j. vti poſſ. C. & ff. nam edictum præ
toris loquitur ibi de ædib. & tñ, quia eſt eadem rõ in aliis præ-
diis, & ſic adeſt mẽs, licèt non verba, datur directũ interdictũ.
3 † tunc ergo datur vtilis actio, vel vtile interdictum, qñ nõ ad-
ſunt verba, nec ẽt mens, ſed adeſt interpretatio legalis exten
dens legẽ de caſu ad caſum, quia præſumit legislatorẽ ſic vo-
luiſſe, ſi de hoc cogitaſſet, ſicut videmus in tacita pupillari cõ
prehenſa in expreſſa vulgari, & ecõuerſo. l. iam hoc iure. ĩ. de
vulg. & pup. nam eſt vere interpretatiua: quia nec venit ex ver
bis, nec ex mente: ſed ex interpretatione iuriſconſultorũ, & il
la eſt quæ non excludit matrem. l. hoc iure. ĩ. de vul. & pup. &
C. de inſti. & ſubſti. l. ſi. ſed ſi haberet mentẽ licet non verba, q̃
poſſent colligi ex aliquibus coniecturis, non eſſet mere inter-
pretatiua. & matrẽ excluderet, ſicut ſi eſſet expreſſa. ita ĩ actio-
ne q̃ non prouenit ex verbis, ſed bene prouenit ex mente, vt
dicat̃ directa, potius q̃ vtilis. ¶ Itẽ opp. ꝙ immo ſit dr̃ia inter
directam & vtilẽ; quia in directa eo mõ tenetur hr̃s, quo de-
functus. ſ. de dolo, lata culpa, & leui. ſed in vtili in plus tenetur
defunctus q̃ teneatur hr̃s. vt eo. tit. C. l. tutoris. & no. ſ̃. eo l. 3. §.
hac actione. & §. interdũ. So. fateor ꝙ in hoc differunt, qñ dat̃
ꝯ̃ heredem. ſed qñ ꝯ̃ principalem geſtorem non differunt in
effectu. Cætera circa iſtum articulum de directa, & vtili dic,
vt l. j. C. de actio. & obl. per Cyn. & eod. titu. ĩ. per Bar. in princ.

LEX L.

1 *Qui acquirit actionem pro alio, tenetur de illa facere quod illi placet.*
2 *Si acquiſiui actionem pro te, & non vis quòd tibi cedam, et potes me compellere vt liberem debitorem vel quòd eam alteri cedam, & ante ceſſionem potes debitorem liberare.*

1 IGnorante. ¶ † Qui acquirit actionem ꝓ
alio, tenetur de illa facere qđ
illi placet. h. d. & tene menti. ſi ergo procuratorio
nomine tuo ſtipulor, vel vendo, vel emo: quia
mihi acquiritur actio non tibi: quia non poteſt
quis alteri ſtipulari, vel paciſci, vt illi acquiratur, tamen te-
neor cedere actionem mandati. l. poſſeſſio. ĩ. de acqui. poſſeſſ.
2 ſi tu non vis, † quòd cedam, ſed quòd liberem debitorem, po-
tes me ad hoc compellere, vt eſt caſus hic. & idem ſi velles,
ꝙ cederem alteri quàm tibi. facit l. idemque. §. ſi cuius. ĩ. man-
dati. quinimo tunc ẽt ante ceſſionem põt liberare debitorem
per precium, vt tetigi. ſ̃. de pact. l. ſi cum prætore. & probatur
ĩ. de iure dotium. l. mulier bona. §. fin. qui incipit mulier. alias
eſt lex. & ĩ. de doli exceptio. l. ſi cum exceptio. §. mandauit.

LEX LI.

2 *Si in re mea quam credebas tuam impenſam facis, non habes actionem contra me.*
3 *Si vendis rem meam nomine tuo ſine meo conſenſu quòd habeam actionẽ in factum de qua hic vel negociorum geſtorum ſi ratifico, & res ſit perempta, ſeu præſcripta, & num. 1.*

1 SI rem. ¶ † Si vendis rem meã nomine tuo ſine
conſenſu meo, ea perempta, vel præſcri
pta cum agere non poſſim ad eam, poſſum cõtra
te agere ad precium vtili negociorum geſtorum,
habendo venditionem ratam in ſubſidium, licet non fuerit
facta nomine meo: ad hoc ſemper allegatur tex. cum glo. de
cuius materia vide plene per gl. & Cy. in l. mater. C. de rei ven.
& per Bart. in l. ſi cum ſeruum. ĩ. ſi cer. pet. vbi ſubtiliter decla-
rat. Et legitur duob. modis in glo. vno modo vt ponantur hic
tres caſus. Primus vſq; ibi: vt dare debere. Secundus vſq; ibi:
ſicut ex ꝯ̃rio. Tertius vſq; in fi. Alia lectura eſt, vt ponat duos
tantũ. Primus vſq; ibi: ſicut ex ꝯ̃rio. Secundus vſq; in fi. pro cu
ius declaratione vt intelligas opp. ꝯ̃ ver. dari deberet. nam Iu-
riſcon. videtur adducere probationem primi caſus per alium
caſum ſimilem: quia ſi geris negocium meum credens eſſe
tuum, datur tibi actio ꝯ̃ me: tamen ſi rem meam credens eſſe
tuam vendis, datur mihi ꝯ̃ te actio ad precium: quia videris
2 geſſiſſe negociũ meum in veritate credens eſſe tuum. † Sed ꝯ̃:
quia ſi in re mea, quam credebas tuam, impenſas facis, nõ ha-
bes actionem ꝯ̃ me. vt l. ſi in area. ĩ. de condi. indeb. in fi. ſed ſo
lum exceptionem. ꝑ hoc dicit Azo, ꝙ non eſt intentio tex.
dicere, ꝙ ſi geſſiſti negocium meum credens eſſe tuum, detur
mihi actio contra te, vel tibi contra me. ſed vult dicere, ꝙ ſi-
cut qñ vendidiſti rem meam nomine tuo ea perempta, datur
mihi actio contra te ad precium, ita ſi non eſt perempta, vel
præſcripta, quia eadem eſt rõ: quia cum deſinat mihi eſſe cõ-
ſultum ad rem, æquitas dictat, ꝙ agam ad precium contra te.
¶ Opponitur in gl. quæ incipit inſolidum, ꝙ non poſſim habe
re hanc actionem contra te ad precium, niſi ratam habeam
venditionem, nam iſtud eſt negocium, quod ad me non perti
net reipſa. nihil n. impendiſti in ea re, ex quo res ſit effecta me
lior. pertinet ergo ſolum ratihabitione: ſed hic de ratihabitio
ne nihil dr̃. Propter hoc glo. ſubaudit, ꝙ ego ratum habui, al's
hanc actionem non poſſem habere quia negocium non eẽt
3 meũ, nec ratihabitione. ¶ † Sed ꝯ̃ ſecundo, ꝙ immo habeam
actionem ẽt ſi non ratificem per l. ſi & me & Titium. ĩ. ſi cer.
pet. Sol. actionem negociorum geſtorum non habeo ſi non
ratifico, quia negocium nõ eſt meum, ſed actionem in factũ
ex æquitate illius legis, ne locupleteris cum mea iactura benè
habeo, vt ibi. Contra tertio, ꝙ illam non habeam, quia non
eſt verum, ꝙ locupleteris cum mea iactura, cum titulũ one-
roſum habueris a me, quia emiſti ſeruum cum peculio, &
iſta lect. loquitur qñ nullum titulum habebas, vel habebas lu
cratiuum. Sol. in ſeruo, & in peculio & rebus peculiaribus be
ne habebas titulum oneroſum; ſed in iſta re ſubtracta & per
te vendita nullum tit. habebas: quia non erat peculiaris, &
ſic locupletareris ſi non redderes mihi precium.

1 *Quomodo iſte titu. ad præcedentem continuetur.*
2 *Licitum eſt mihi dare, ne detur iniqua ſententia contra me, non eſt licitũ dare, vt detur æqua pro me; & ſi dedi, non repeto.*
3 *Differt iſte titulus a titulo de condi. ob turpem cauſam, quia iſte prouidet ei in cuius præiudicium datum eſt: quòd non eſt in titu. de condi. ob turpem cauſam.*
4 *Hoc edictum non extenditur quando datur in negocio extraiudiciario, ſed tunc talia lucra auferuntur a fiſco.*

De calumniatoribus.[a] *Rubr.*

1 ¶†Supra tit.præcedenti loquitur qñ quis gerit negocia noſtra
noſtro noĩe,& ad noſtrã vtilitatẽ: iſte tit.tractat de eo qui ge-
rit non noſtra,ſed ſua negocia,non noſtro noĩe,ſed ſuo,& ad
noſtrũ damnũ.vt ſi litigabamus tu & ego, & tu cũ non foue-
res iuſtitiam,dediſti pecuniam iudici,vt daret ꝯ me ſñiam pro
te,vel procuratori meo, ipſum corrũpendo vt permitteret da
ri ꝯ me.nã ſuper hoc emanauit edictũ prætoris,quo cauetur,
vt mihi detur actio in factum ꝯ iudicẽ vel procuratorẽ, ad pe
cuniã receptã cũ triplo:& ſic ad quadruplũ.Et iſte eſt vnus ca
ſus, qñ datum fuit vt negociũ fieret ꝑ calumniã in iudicio ꝯ
aliũ.alter caſus eſt,qñ darẽ eidẽ , ne daretur ꝯ me iniqua ſen-
tentia:quo caſu vertitur turpitudo ſolũ ex parte recipiẽtis,nõ
ex parte mei dantis.Sed in ꝑcedẽti ex parte vtriuſque:certè ẽt
hoc caſu datur hæc actio in factũ ad repetendũ pecuniã datã
cum triplo,& ſic ſicut dediſti vt fiat,& ego vt non fiat,habeo
actionẽ ad repetendũ data per te, & ẽt ad repetendũ data per
2 me,& ad quadruplicata,vt ĩ.eo.l.& generaliter.§.illud.†& ſic
licitũ eſt mihi dare, ne detur iniqua ſñia ꝯ me:ſed non eſt lici
tum dare,vt detur æqua ſñia pro me, & ſi dedi non repeto:q̃a
turpiter videor dediſſe iudicem corrũpẽdo , vt ĩ. de condi.ob
3 turp.cau.l.2.in fi.immo perdo litem,vt ibi dr̃. ¶†Sed ad quid
emanauit hoc edictũ prætoris? nonne ſatis erat titulus ille,de
cõdi.ob turp.cau.Sol.nõ:ibi enim tractatur , an repetere poſ-
ſit ille qui dedit : quo caſu diſtinguit̃ , an verſet̃ turpitudo ex
parte recipientis tm̃ , & datur , an ex parte dantis vel ex parte
vtriuſq;,& nõ datur. hic verò edictũ prætoris prouidet ei , in
cuius præiudiciũ datum eſt, vt licet dans non poſſit repetere,
tñ repetat ille in cuius præiudiciũ & dãnum dedit, & ẽt ille,q̃
dedit,ſed nõ turpiter,habet hãc actionẽ,quæ eſt famoſa,& da
tur ad quadruplũ cõputato ſimplo.Item habemus in iſta ma
teria titulũ.C.de pœna iudi. qui ma. iud. vbi ſunt conſtitutio-
nes principis punientes dantẽ,vt perdat cãm,de quib.fit men
4 tio hic in ver.ſed hæc cõſtitutio. † Item aduerte:quia hoc edi-
ctum loquitur,qñ datur vt aliquid fiat per calũniam in nego
cio iudiciario:non ergo extenditur, qñ in negocio extraiudi-
ciario.ideo ſi dares pecuniam Titio,vt me oſtenderet,vel aliã
iniuriam faceret, non datur mihi hæc actio ꝯ Titium ad repe
tendum data , ſed auferentur ab eo a fiſco : quia illicita lucra
ſunt auferenda,vt infra eo. l.in hæredem .

A D D I T I O.

a ¶Calumniatoribus.Adde quis dicatur calumniator,& vide tex.in l j.primo reſp.
ĩ.ad Turpi.& in l.athletas.§.calumniator.ſ.de infa.'& ꝙ ibi Bart, & in §.notan-
dum.3.q.4.& intellige ꝙ quis non ſolum dicitur calumniator agendo,ſed ẽt ex
cipiendo.vt l.j.C.de adu.diuer.iu.& dicit Oldr. in ſuo conſ.53. Io.And.in tit.de
accuſ.ad fi.Cur.adde tu in hoc D.Bar.Soci.in conſi.146.col.5.verſ. nec obſtat.

L E X P R I M A.

1 *Diuiſio præſentis tituli ponitur in quatuor partes,& quæ ſint .*
2 *Actio ex hoc edicto cum ſit famoſa,non datur contra parentem vel patro-*
num,ſed datur actio in factum generalis, quæ datur in ſubſidium alia-
rum actionum, nec agens conſequitur hic quadruplum .
3 *Qui aliquid dedit alteri,vt negocium iudiciarium fiat per calumniam,te-*
netur etiam ipſe ad qnadruplum,ſicut ille qui recepit .
4 *Actio ex hoc edicto quòd ſit famoſa .*
5 *Si quis accepit,vel dedit alteri, vt negocium alteri fiat , quando puniatur*
pęna applicanda parti,& quando fiſco .
6 *Non poteſt quis de vno delicto criminaliter puniri diuerſis legibus, & ſic*
diuerſis pęnis .
7 *Si tu dediſti vt fiat mihi negocium calumnioſè , & ego dedi vt non fiat :*
habeo actionem in factum ad repetendum quod ego dedi quadruplica-
tum : & ſi decedo antequam agam , hæres aget ſolum ad ſimplum per
hanc actionem .
8 *Quare non detur hæredi ad pęnam .*
9 *Quod pro eo quod tu dediſti competat etiam mihi actio & non tibi , & an*
eam tranſmittam ad hæredem .

1 IN eum qui. ¶ † Diuide iſtum titulũ in
quatuor partes . Nam pri-
mo ponit verba edicti prætoris quæ cõtinẽt duos
caſus. Primus eſt de illo qui dedit, vt alteri nego-
cium fiat per calumniã, & ſic verſatur turpitudo
ex parte dantis,& accipientis . Secundus de illo qui dat, vt ſi-
bi per calumniam non fiat , & ſic non verſatur turpitudo ex
parte dantis,ſed ex parte recipientis . & vtroque caſu dicit da-
ri actionem in factũ ei, ob cuius damnum datum fuit ad reci
piendum in quadruplum , & ſic ꝯ recipientem . & hoc vſque
ibi : hoc iudiciũ. Secundo proſequitur primum caſum decla-
rando v. vel vj. dubia circa ipſum vſque ad l. & generaliter .
verſic. ſi. qui incipit : quæritur ſi quis a te pecuniã,&c. Tertio
proſequitur caſum ſecundum,declarando ſimiliter 4.vel 5.du
bia vſq; ad l.annus.Quarto mixtim proſequitur vtrunq; caſũ
2 vſq; in fi.tit. Silr in prima parte ſunt duæ glo. vel tres.†Prima
limitat tex. ꝙ hæc actio, cum ſit famoſa :non datur ꝯ parẽtẽ
vel patronum.vt ĩ.de obſe.l.parens.ſed datur ꝯ eos actio in fa
ctum ex hoc edicto: & dicit dari actionẽ in factum generalẽ,
quæ datur in ſubſidium aliarum actionum: & in hoc bene di
cit.Item dicit,ꝙ per illam actionẽ in factũ generalem,conſe-
quitur agens quadruplũ ſicut per iſtam.Hoc non placet,quia
illa non fuit introducta ad pęnã petendã, alias non eſſet dr̃ia
inter vnam,& alteram . Vnde nõ eſſet rõ quare illa generalis
daretur ꝯ parentẽ, & patronum, cum iſta non detur poſtquã
actor tm̃ conſequitur ex iſta,quantum ex illa.Item ij.gl.dicit,
3 †ꝙ non ſolum ille qui recipit tenet̃ in quadruplũ, ſed etiã ille
qui dedit.Allegat aliquas leges,quæ non probant,licet dicant
dantem in alio puniri.ſ.quia perdit cauſam , etſi bonam cau-
4 ſam habeat . ¶†Tertia glo.ſuper verbo competit : dicit hanc
actionem eſſe famoſam:quia oritur ex turpitudine recipiẽtis.
5 Sup ſcd̃a parte ſunt duæ gl.mag. †Prima,quæ incipit,crimina
le,enumerat alias leges ꝑ quas punitur , qui accipit vel dat al-
teri,vt negocium alteri fiat . nam quædam puniunt recipiẽtẽ
ciuiliter pęna applicanda parti , vt eſt hoc edictũ.quædam ve-
ro criminaliter pœna applicanda fiſco . vt l.Iulia repetũdarũ.
& l.Cornelia.de falſis.& illæ non requirunt ꝙ detur vt calum
nioſè fiat.ſufficit.n.dari vt fiat.Illud aũt edictum bene hoc re-
quirit.Itẽ ſi fuerit vna,& punitus fuerit quis ciuiliter,non tol-
luntur aliæ , per quas punitur criminaliter : q̃a licet ciuilis, &
criminalis ſimul intentari vel agitari non poſſint,vna tñ fini-
ta,põt altera inchoari,vt l.interdũ.de publ.iud.& C.qñ ciuilis
6 actio.l.vnica.& ĩ.vi bo.rap.l.prætor.§.j. & ibi ꝑ Bar.†ſed ſi pu-
nitus eſt vna pœna criminaliter,tollitur altera ſimiliter crimi
nalis : quia non põt quis de vno delicto criminaliter puniri di
uerſis legibus, & ſic diuerſis pœnis . Immo ſi punitus eſt vna
inducta per vnã legẽ, tollitur altera inducta ꝑ aliam legẽ.qđ
dic,vt l.Senatus.ĩ. de accuſ. Altera glo.magna,q̃ incipit niſi il-
le,primo limitat iſtum tex.dũ dicit, dantẽ puniri,quia perdit
cãm ꝑ auth.ſed nouo iure. C.de pœ.iud. qui male iudi.qñ ſpõ
te hoc confiteretur.poſtea vero continuat verbum. nam tra-
ctari põt cum tex.præcedenti.vſq; ibi : & dic caſum.Tertio po
nit caſum in iſto verſi.nam tractari . Quarto determinat vnũ
dubium. Quinto, & vlt.ponit vnam diſtinctionẽ pro intelle-
ctu tituli,& dic, vt in ea, quia nõ habet puncta multũ vtilia,
7 vel ſubſtantialia. ¶†In tertia parte q̃ incipit, in ver. quare du-
bitatur.primo in l.hęc actio.ſi tu dediſti,vt mihi negociũ fiat
calumnioſè,& ego dedi vt nõ fiat,certũ eſt ꝙ habeo actionẽ
in factũ,ad repetendum quod ego dedi quadruplicatũ. Quid,
ſi decedo antequã agam, an tranſmittã ad hæredem? & rñdet̃
ꝙ non:quia ſufficere debet hæredi ꝙ poſſit repetere quantita
tem,q̃ dedi, nõ aũt debet agere poſſe ad pœnam. & h.d.dubi-
tatur in glo. primo qua actione poterit hæres repetere quod
ego dedi,an hac actione,quæ oritur ex hoc edicto ? quidã di-
xerunt ꝙ non : ſed ꝙ repetet condict.ob turp.cau.vt ĩ.l.proxi.
§.ſed ẽt.Alij dñt ꝙ immo ẽt hac actione,& hæc vera:quia tex.
in prin.loquit̃ de hac actione, & dicit non dari eam hæredi.ſ.
ad pœnam.Ergo dum ſubiicit ꝙ debet ſufficere,vt poſſit repe
tere quod dedit , debet intelligi.ſ.per hanc actionẽ de qua lo-
8 quitur prin.†Sed quæro ſecundo,quę ſit rõ,ꝙ hæredi non dat̃
ad pœnam ? quia dñt ꝙ continet meram vindictã ſicut actio
iniuriarum.glo.hoc reprehendit in fi. quia actio iniuriarum,
ideo dr̃ dari ad vindictam : quia ei qui recipit iniuriam nihil
abeſt,niſi iniquitas animi, & ei qui fecit nihil adeſt.ſed nõ eſt
ita in caſu iſto:quia danti abeſt,& recipienti adeſt.Eſt ergo ra
9 tio.quia ſic legiſlatori placuit,cũ ſit magna pęna. † Sed tertio
quæritur,mihi cõpetit actio ẽt pro eo quod tu dediſti,non au
tem tibi,quia uerſatur turpitudo ex parte tua: ſed an iſtã,quæ
mihi cõpetit tranſmitto ad hęredẽ ? glo.tenet ꝙ ſic,ẽt ad pœ-
nam.Hoc non placet.nã ſi illa,q̃ mihi datur pro eo quod ego
dedi , non tranſmitto ad hæredẽ quo ad pœnam petendam :
multò minus illã quæ mihi datur pro eo, quod tu dediſti : q̃a
illa non datur niſi danti,qui vr̃ contrahere, uel quaſi contra-
here cum recipiente , ſed ego non dedi:& ſic mihi non com-
petit : ergo ipſam non tranſmitto . Sed nec tibi competit ꝑꝑ
tuam turpitudinem. datur ergo ad quadruplũ,ſed non tranſ-
mitto,niſi quo ad ſimplum. & per hoc eſt expedita glo.

L E X V.

1 *Actio ex hoc edicto datur contra hæredem quatenus ad eum peruenit.*
2 *Turpia lucra ſunt auferenda non ſolũ ei qui turpiter lucratus eſt,ſed etiam*
eius hæredib.quatenus ad eos peruenit, licet ſint bonæ fidei poſſeſſores.

1 IN hæredem ¶†Secundum dubiũ eſt ,
an hæc actio ad pœnam
detur ꝯ hæredem recipientis, licet nõ detur hære-
di dantis ? & rñdetur ꝙ ſic, per rõnem q̃ ponitur
2 in tex. & iſta l. ſemper allegatur, † ꝙ turpia lucra
ſunt auferenda non ſolum ei qui turpiter lucratus eſt,ſed etiã
eius heredibus,licet ſint bonæ fidei poſſeſſores: & hoc quate-
nus ad eos peruenit.Sed in quo differt iſta lex a lege ꝑcedenti?
nam ẽt ad hęredẽ trãſit quatenus defunctus dedit , & ſic qua-
tenus ſibi abeſt . Si dicamus ergo, ꝙ ꝯ hæredẽ datur quatenus
ſibi adeſt,non erit dr̃ia inter hæredem agentis, & hærede con-
uenti,

uenti,& tamen iſtæ ll. vſr facere differentiam,vt colligitur ex alternatiua autem. Poteſt dici,ꝙ ſi occaſione eius quod datũ fuerit,aliquod lucrum defuncto vel hæredi peruenit,qđ forte æquiualeat pœnæ, ꝙ ẽt ad illud lucrum agi poſſit, ſi eſt penes hæredem,& in hoc erit differentia,ꝙ ad hæredem dantis non tranſit vt pœnam petere poſſit,ſed contra hæredem recipientis agi poteſt etiam ad pœnam, non ſolum ad quod datum fuit,ſi ex eo aliquod lucrum ad eum,vel hæredem eius peruenit. aliàs non videtur bona aduerſatio.

1 §. Sed etiam. ¶† Tertium dubiũ eſt,ſi dedi vt mihi non fiat, an detur mihi alia actio q̃ iſta?& rñdetur ꝙ ſic.ſ.condic. ob turp.cau.quia non fuit turpitudo ex parte mea, ſed non ſic datur ei qui dedit,vt fiat: quia ibi turpitudo verſatur ex parte ſua.iſta tñ conditio non eſt pœnalis. ¶Sed oppo.ꝙ licet dederim,vt mihi non fiat,non debebam habere cõdi.ob turp.cau.ſ.de cõdi.ob turp.cau.l.2.Solu. ibi,nõ dedi vt mihi nõ fiat negociũ ꝑ calũ. ſed dedi,vt detur ꝑ me ſñia iuſta: qa ſperabã fouere iuſtã cãm:& tunc nõ dat:qa videor voluiſſe iudicẽ corrumpere. Sed aliud, qñ non do, vt pro me feratur, ſed vt contra me iniuſta ſententia non fiat.

2 *Si egi condictione ob turp.cau.ad ſimplum quod conſecutus ſui an tollatur actio ex hoc edicto in totum,an autem tollatur in ſimplum ſolum.& detur ad triplum,& num* 1.

1 §. Quare. Quartum & vlt.dubium eſt,†qñ dedi vt mihi non fiat negocium per calum.habeo condic.ob turp. cau. quæ non eſt pœnalis, ſed datur ad ſimplum.

2 †Item habeo actionem ad quadruplum. Pone, ꝙ egi condictione, & fui conſecutus ſimplum, quid erit de hac actione? an tollatur in totum,vt ſic nec ad ſimplum detur,nec ad pœnam? an tollatur ſolum in ſimplo, & ſic detur ad triplum?Et dicamus,ꝙ in illo quadruplo contineatur ſimplum,vt rñr cõtingit,qñ lex imponit pœnam per hæc verba multiplicatiua. vt l.fi.C.de ſpon.ſi vero in nullo tollatur:& ſic totum quadruplum ſit pœn. & poſſit peti ſimplum, & ẽt quadruplũ,Iuriſc. nõ rñdet clare,ſed dicit alternatiuẽ actionẽ ſufficere. per hoc vr primã partẽ verã eſſe,ꝙ actio tollatur in totũ.gl.ſuper hoc laborat, & finał glo. tenet hic ꝯrium ꝙ tollitur in ſimplo,& durat in triplo. & ſm hoc iſtud quadruplũ totũ nõ eſt pœna, immo cõtinet rei perſecutionem: & hoc tenet gl.& eſt verũ: quia mitior pars eſt tenẽda.Sed dubium facit, ꝙ totum ſit pœna,per l.ſi quis ab alio.ſ.eo.breuiter dic, vt in fi.gl.quia interdum comperit vni: & tunc in quadruplo ineſt ſimplum.interdum duobus,puta dediſti,vt mihi non fiat negocium calumnioſè:ego non ratifico: vnde non poſſum repetere ſimplum, & tu repetes.ego aũt licet non ratificaui,petam quadruplum propter delictum recipiẽtis.& ꝙ regulariter in triplo, vel quadruplo inſit ſimplum habetur ſ. de publ. l.hoc edicto.in fi.& C.de pœ.l.j.& de ſpon.l.fi.& eſt declarata glo.quę eſt hic.

LEX VI.

2 *Tempus datum a lege quòd a principio ſit vtile, ſed poſtquam incepit,ſit continuum,& vide num.*1.

1 Annus. ¶ † Annus qui datur ex hoc edicto, eſt vtilis quo ad prin.ideo non incipit currere ignorantib. nec ẽt ſcienti, & non valenti agere.& ſcire dr quis, cũ tractatur de facto ſuo,in quo non poteſt prætendere ignorãtiam.ſed ſi de facto alieno,

2 dicitur ignorare quouſque apparet de ſcientia.h. d. † Idem vr in quolibet tempore dato a lege, niſi exprimatur contrariũ: ꝙ ſit vtile a prin. ſed poſtquam incepit fit continuum. vel dic vt no.ſ.de diuer.& temp.præſcrip.ſuper rub.

LEX VII.

1 SI quis. ¶†Datum ne mihi negocium per calumniam fiat per alium, de voluntate mea repetitur per me,& non per dãtem,cũ pœna huius edicti, ſed ſi ſine mea voluntate, ſimplum repetitur per dantem,ſed quadruplũ repetitur ꝑ me.& eſt bona lex.in primo ergo caſu ſolus repeto quadruplũ,ĩ quo ineſt ſimplũ,& ſic non eſt totum pœnale, ſed in ſecũdo caſu totum quadruplum, quod ego repeto eſt pœnale. & ita intelligit glo. iſtum tex.ſ.eo.l. in hæredem.§.fi. & ad idem tendit ſequens §. in fi.In tex.ibi,ne mihi negocium,ſubaudi iudiciale,& per calumniam.& ſic nõ fuit turpitudo ex parte dãtis, ſed recipiẽtis. ¶In tex.ibi,mandato meo, ſubaudi expreſſo vt differat a ſeq. in quo fuit tacitũ ſub generalitate verborum, qñ erat procurator ad negocia.¶In tex.ibi,ego dediſſe intelligor,ſupple,& ſic ego ſolus repeto.Rayn.vt differat a ſeq. in quo vterq; repetit.¶In tex. ibi, licẽt materiæ cauſa. dic iſtã materiam habuit reſpectu mei,non reſpectu illius cui dabat, ideo datum repetitur. ſecus ſi reſpectu illius cui dabat materiam, habuiſſet. vt in glo.quæ incipit quod dedit.

2 *Filius poteſt facere conditionem patris meliorem: ſed non deteriorem,& vide num.*1.

1 §. Si vt. ¶†Actio in factum ex hoc edicto ex perſona filij competit patri, ſed non ꝯ patrem.Item datum meo noĩe,ne mihi negociũ fiat,me non ratificante, repetit a dante quo ad ſimplum: ſed a me quo ad quadruplum.h.d.& ſic continet tria dicta,ſeu tres caſus, vt patet ex litera. ¶In tex. ibi,etiam patri.q.d.non ſolum filio. nam vt dicit gl.j.actio in in factum eſt ipſius filij, quo ad dominium etiam iure illo.vt ſ. de act. & obl.l.in factum, ſed quo ad exercitiũ,eſt patris, & facta exactione per vnũ,tollitur quo ad alterum. Videtur, ꝙ quilibet eorum agat ad quadruplum, ſed vno ſoluente alter

2 liberatur. ¶†In tex. ibi, in ipſum ſubaudi filium.q. d. non in patrem.nam filius poteſt facere conditionem patris meliorẽ, vt in præcedenti caſu, ſed non deteriorem vt hic,vt faciat patrem teneri ad pœnam. ¶In tex. ibi, & ſi alius ei, ſcilicet filio ſupple,vel cuicunq; alteri.in princ.legis. ¶In tex. ibi;meo nomine dedit,ſupple,& ego non ratificaui, procedat quod infra ſubiicitur.ſ.vt tam ipſe quàm ego agere poſſimus. In tex. ibi: tunc etiam ipſum repetere, & me in quadruplum: ſed ſi ego ratificaſſem, ego ſolus repeterem quadruplum. & ita etiam intelligunt glo.

1 §. Cum pub. ¶†Cum datur officiali pub. etiam ob negocium extraiudiciale,locum habet actio pœnalis ex hoc edicto.h.d. gl. tamen vř ſentire, ꝙ ſit ſpeciale in publicano,& non ſic eſſet in aliis. ¶In tex.ibi, mancipia retinet dicens eſſe deperdita: quia non erat ſoluta gabella,cum tamen eſſet ſoluta.¶In tex.ibi, dataque ei pecunia eſſet: ſubaudi, vt reſtituerentur mancipia: & ſic datũ fuit negocium per calumniam,vt non retineat mancipia tanquã publicata:quia dans non poterat probare,ꝙ tunc ſoluiſſet gabellam, nunc vero poteſt. Vnde dubitatur an poſſit repetere ſimplum cum pœna quadrupli, nam ſine pœna non eſt dubium. & videbatur ꝙ non: quia non fuit datum,vt non fiat in iudicio,ſed extra iudicium. Contrarium tamen eſt hoc caſu,vel quia datum publicano contra quem ſpecialiter prouidetur per edictum de publ.& ẽt per iſtud: vel quia erat officialis publi.& ſic eſſet idem in alio officiali publico.

LEX VIII.

2 *Accuſator accipiens pecuniam vt deſiſtat ab accuſatione calumnioſa crimine non probato,non ſolum punitur ciuiliter (vnde reſtituit datum cũ pęna tripli) ſed etiam extra ordinem per iudicem criminaliter pro modo delicti,& num.*1.

3 *Iudex qui cognouit de pęna ciuili poteſt incidenter punire criminaliter,ſicut ſi cognouit principaliter,de criminali poteſt incidenter condemnare reum ad reſtitutionem ablatorum.*

1 SI ab. ¶†Accipiens pecuniam vt deſiſtat ab accuſatione calumnioſa, crimine non probato tenetur hac actione,& ad pœnam huius edi-

2 cti. ¶†In fi. l.ibi, & ei qui commiſit.No.quia non ſolum punitur ciuiliter iſte accuſator, qui non probauit crimen, & ſic accuſatio præſumitur calumnioſa: vnde reſtituit datum cum pœna tripli:ſed ẽt extra ordinem per iudicem criminaliter punitur pro modo delicti. facit l.licitatio.§.quod il-

3 licite.de pub.Item †iudex qui cognouit de pœna ciuili,incidẽter poteſt punire criminaliter,vt hic patet.ſicut econuerſo,iudex qui cognoſcit principaliter de criminali, poteſt incidẽter

a condemnare reum ad reſtitutionem ablatorum, [a] vt l.interdum.§.qui furem.ff.de fur. facit ſ. ſiniũ regun.l.4. §.ſi dicatur. & quod no.Bar.in d.§.qui furem. & Cy.in l.ſi quis a ſe fundũ. C.ad l.Iulia.de vi.& de condic. ob turp. cauſ. l.quod euitandi. & per Inno.de accu.c.cum oportet. in fi.mag.glo.

ADDITIO.

a ¶Ablatorum.Ad de Bar.in l.defuncto.infra de pub.iud.Ang.in l.ſi vacantia. C.de bo.vac.& Bal.in l.quod euitandi. C.de condi.ob turp.cau. & in l.ea quidem.C. de accuſ.& Ro.in conſi.162.Ang. in l.j.C.quando ciuil.act.preiu.cri. & Gandi. in tracta.maleſi.in forma libelli.de accu. Curt.

LEX IX.

1 *Calumnioſus accuſator tenetur ad pęnam ciuilem, & ẽt criminalẽ.h.d.*

2 *Separatorum,ſeparata debet eſſe ratio, & quòd non ſit bona argumentatio de vno ad aliud.*

3 *Liberi homines non debent poni ad torturam, non præcedentibus indiciis. & quid in ſeruo? & ſi calumnioſè accuſatus ſit, & ad torturam poſitus mortuus eſt, vel aliàs factus inutilis qualiter prouideatur domino.*

1 DE ſeruo. ¶†Calumnioſus accuſator tenetur ad pœnam ciuilem,& etiam crimi-

2 nalem.h. d. † & allegatur communiter iſta lex ad id quod dicitur in fine,ꝙ ſeparatorum ſeparata debet eſſe ratio, & ꝙ nõ eſt bona argumẽtatio de vno ad aliud. facit ſ.de mino.l.Papinianus exul.l.ibi, dum dicit,quid.n.commune habet,&c.& C.de donat.inter vir.l.maritus. & ſ.de Carb. edic.l.de bonis.in princ.cum ibi no.in glo. & de acqui.poſſeſſ. l.naturaliter.§.nihil commune. ¶In text. ibi, poſtuletur quæ-

3 ſtio.i.tortura. ¶†In tex.ibi,habetur,ſubaudi,indiſtincte etiam non præcedentibus indiciis propter vtilitatem ſerui, non ſic in liberis hominibus qui non debent poni ad torturam,non præcedentibus indiciis: vt l.penul. & fi.infra de quæſtionibus. Quid ergo ſi non fuit confeſſus,& tamen in tortura mortuus eſt,

a eſt,[a] vel effectus inutilis, & ſic dñs damnificatus qũo ſibi ꝓuideturꝛ rñdetur vt ſequitur: quia recuperat precium ſerui dupli carũ, & vltra hoc ꝑꝑ calũniam accuſatoris imponit̃ pœna criminalis. ſunt.n. pęnæ ſeparatæ, & vna per alteram non tollitur: nã vna reſpicit dãnũ priuatũ, altera reſpicit iniuriã factã reipub. & no. gl. hic q̃ diſtinguit qñ ſeruus accuſat̃, vel petit̃ vt ponat̃ ad torturã ꝓ accuſatione facta de alio, de quib. leges loquunt̃ diuerſimodè, quas gl. reducit ad ↄcordiã cũ diſtictiõe.

ADDITIO.

a ¶Mortuus eſt. Adde tu, & vide qua pœna, & qñ puniatur iudex quando tortus moritur in tortura, per Bartol. in l. quæſtioni. infra de queſtio. Cyn. & Bal. in l. Gracchus. C. de adul. Bal. in l. j. C. de emenda. ſer. vbi diſtinguunt, ꝙ aut exceſsit modum in tortura, aut non: & refert ẽt Ang. de Are. in tracta. malefic. in verſ. fama pub. col. antep. uer. octauo queritur, & late ponit D. Amad. de Anch. in ſuo ſyndi. in uer. ſ. ꝙ dictus Poteſtas. & officiales plures carcerari. &c. & uide in propoſito Bal. in conſi. 436. in 4. lib. & Fran. de Are. in ſuo conſi. 80. Curt.

LEX PRIMA.

1 *Iuriſdictio ordinaria quomodo poſſit prorogari.*

2 *Poteſtas Paduanus licet acquirat iuriſdictionem ſupra illos, qui in eum conſenſerunt, puta Vicentinos, ac ſi eſſent ſibi quo ad ius ſubditi: non tamen poterit cogere alios Vicentinos ad teſtificandum, ſi inducerentur in teſtes vel patrem alterius ex litigantibus ad conſentiendum filio.*

3 *Si poteſtas iſte finiat officium antequam cauſa terminetur, ſucceſſor eius poterit eam terminare.*

4 *Si iſte Poteſtas ex forma ſtatuti Paduæ poterat procedere ſummariè, & de plano, & non poterat ab eius ſententia appellari, idem erit in hac cauſa prorogata, & quòd interdum ſit fortioris naturæ quàm prima.*

5 *Licet ab epiſcopo poſſit appellari, tamen ſi laici prorogant eius iuriſdictionem quòd tunc non poſſit appellari.*

6 *Poteſtas Paduæ, ſi delegauit cauſam inter duos Vicentinos, & ſic non valuit delegatio, & tamẽ partes ſcientes non valere litigent corã delegato, an per hoc videantur prorogare iuriſdõnẽ Poteſtatis: remiſſiuè.*

7 *Iudex ſi eſt præſens, & partes ſe expreſsè ſubmittunt iuriſdictioni illius, tunc ſtatim ille acquirit iuriſdictionem abſque eo quod ſit proceſſum ad lit. conteſt. vel ad alium actum litis.*

8 *Si non ſubmiſerunt ſe expreſsè, ſed tacitè litigando coram illo, ſcientes illũ eſſe incompetentem, niſi exceptio incompetentiæ ab initio opponatur, ꝙ videatur iuriſdictio prorogata. & an poſſit opponi vſque ad lit. conteſt.*

9 *Si iudex non eſt præſens tempore quo in ipſum conſentiunt, non habet locũ pęnitentia ante litem conteſt. ex parte vnius partis quin teneatur ad intereſſe, vel ad pęnam promiſſam. & quid quo ad iudicem?*

10 *An tam clerici quàm laici poſſint prorogare iuriſdictionem in iudicem non ſuum. & num. 11.*

11 *Compromiſſum ſi fiat inter aliquos in iudicem non ſuum tanquam in arbitrum, talis arbiter non habet inter eos iuriſdictionem, ſed acquirit notionem. Sed ſi in proprium iudicem ordinarium non valeret. & quid ſi compromitterent tanquam in arbitratorem.*

12 *Compromiſſum quando fit in aliquem tanquam in arbitrum & arbitratorem: an pronunciauerit vt arbiter, an vt arbitrator, cognoſcetur ex modo procedendi & effectus eſt, quia ſi pronunciauit vt arbiter, ſtandum eſt ſententiæ metu pęnæ, ſed ſi vt arbitrator peti poteſt reduci ad arbitrium boni viri de iure ciuili.*

13 *Compromiſſum ſolet fieri quòd in procedendo poſſit vt arbitrator cognoſcere ſine iudiciario ordine, & in ſententiando de iure tantum, & tunc cenſetur ſententia lata ab arbitro.*

14 *Licet de iure ciuili non poſſit compromitti in proprium iudicem ordinariũ tanquàm in arbitrum, tamen ſecus eſt de iure canonico.*

15 *Clericus ex emptus a iuriſdictione ſui Epiſcopi, vt Abbas, qui immediatè ſubeſt Papæ, an poſſit prorogare iuriſdictionem Epiſcopi a qua exemptus eſt ſine licentia Papæ: remiſſiuè.*

16 *Iuriſdictio delegata poteſt prorogari ſicut ordinaria de tempore ad tẽpus, & de re ad rem, & de loco ad locum, non de perſona ad perſonam. & quare, & num. 17.*

17 *Iuriſdictio ordinaria dicitur fauorabilis, ſed delegata dicitur odioſa.*

18 *Iuriſdictio iudicis chartularii, & ſic notarii, qui eũ habet habitu, nõ actu, poteſt prorogari de habitu ad actum.*

19 *Poteſt prorogari iuriſdictio non ſolum illius qui habet eam plenam cum imperio mero & mixto, ſed etiam illius qui habet ſemiplenam, vt ſimplicem iuriſdictionem.*

20 *In cauſa criminali an poſſit iuriſdictio prorogari in non ſuum iudicem.*

21 *Prorogatio iuriſdictionis non habet locum in ſpiritualibus, quantum ad poteſtatem abſoluendi, vel excommunicandi.*

22 *An iſta lex procedat etiam quando alter ex litigatoribus tantum ſciebat iudicem incompetentem.*

LIBER QVINTVS.

De iudicijs. *Rubrica.*

1 SI ſe ſubijciat alicui. †Iuriſdictio ordinaria poteſt prorogari de perſona ad perſonam, ideſt per non ſubditos, ſi conſentiunt, & ſe ſubiiciunt iuriſdictioni iudicis incõpetẽtis, ſiue talis iudex habeat tribunal, ſiue nõ. h.d. de hñte tribunal, pone exẽplũ in poteſtate. de nõ habẽte, pone exẽplũ in rectore ſcholariũ, q hẽt iuriſdictionẽ ordinariã ſicut cęteri rectores vniuerſitatũ. vt l. fi. C. de iuriſd. om. iud. nã põt iuriſdictio ꝓrogari ad alios, q nõ ſint ſcholares ſi ſubiiciãt ſe ſuæ iuriſdõni, & ↄſentiãt ꝙ hẽt cognoſcere de eorum lite. pñt ẽt poni plã alia exẽpla, ſed iſta ſufficiãt. ¶In tex. ibi, iuriſdõni. ſ. nõ ſui iudicis, vt ſi duo Vicẽtini ſe ſubiiciãt iuriſdõni ptãtis Paduæ, ſm Odofr. ¶In tex. ibi, conſentiant. ſ. vt ille cognoſcat de eorũ lite & dña tanq̃ ptãs, no. tanq̃ arbiter, vel arbitrator.
2 ¶†In text. ibi, inter conſentientes. no. hoc verbum ſecundum Angel. q. d. nõ inter alias perſonas, etiam ſi ſint ad iſtã cãm neceſſariæ, & iõ Poteſtas Paduanus licet acquirat iuriſdõnẽ ſ. illos, q in ipſum cõſenſerunt, & ſic poſſit eos arctare ad cõparẽdũ, ac ſi eſſent ſibi quo ad ius ſubditi, & eos mulctare ſi nõ cõparẽt: vt ſ. ſi quis iuſdi non obtẽ. non ſic acquirit iuriſdõnẽ ſ. alios Vicẽtinos, q inducerent̃ in teſtes iſtius cauſę vt poſſit eos cõpellere ad teſtificãdũ, vel ſupra patrẽ alicuius ex litigantib. vt poſſit ipſum cogere ad cõſentiẽdũ filio, in prę iudiciũ prorogati: qm̃ illorũ duorũ factũ nõ põt alios onerare. In tex. ibi, cuiuſuis iudicis, id eſt cuiuslibet iudicis ordinarij
3 habentis tribunal, vel nõ habẽtis, vt ſequit̃. ¶†Sed q̃rit̃ hic. qd ſi poteſtas iſte, vel rector finiat offm̃ anteq̃ cã terminet̃, vtrũ ſucceſſor eorũ poterit terminare? puto ꝙ ſic indiſtincte: qa cẽſetur habitus reſpectus ad ipsã iuriſdõnẽ, nõ ad ꝑſonã, poſtq̃ tanq̃ in iudicẽ ordinariũ cõſenſerunt, & iuriſdõ nõ mutatur. immo eſt eadẽ cũ ꝑſona ſucceſſoris. vt in c. nouit. extra de ele. licet Spe. in ti. de cõpe. iudi. adi. §. j. ver. quid ſi duo Piſani. videatur diſtinguere, an habuerit reſpectũ ad iuriſdõnẽ, vel ad ꝑſonã. ſed nõ video ꝙ ad ꝑſonã potuerit hr̃e reſpectũ: quia ꝑſona eſt de ſe priuata, ergo nõ põt ſibi dari iuriſdictio conſenſu priuatorũ: vt l. priuatorũ. C. de iuriſ. om. iud. ſed illã quã hẽt, pñt
4 prorogare. ¶†Itẽ quid ſi poteſtas iſte ex forma ſtatuti Paduæ poterat procedere ſummariè, & de plano, & non poterat appellari ab eius ſnĩa, vtrũ erit idẽ in hac cã ꝓrogata? dic ꝙ ſic,
a quia eſt eiuſdẽ naturæ[a] cũ prima, q̃ hẽt inter ſuos ſubditos. ar. in l. ẽt. C. de iure do. j̃. de pac. do. l. inter ſocerũ. §. cũ inter. in fi. vbi idem iuris eſt de augmento qđ de principali. & hoc tenet
5 Petr. in l. ſi qui ex conſenſu. C. de epi. audi. Interdũ tñ cõtingit, vt ſit fortioris naturæ iuriſdõ prorogata q̃ prima, vt ſi laici ꝓrogãt iuriſdõnẽ epi. nã licet ab ipſo poſſit appellari cũ procedit inter ſubditos ex ſua originali iuriſdõne, vt in auth. ſi quis litigantiũ. C. de epi. audien. qñ ꝓcedit ex iuriſdõne prorogata, nõ põt appellari. vt đ. l. ſi quis ex cõſenſu. & l. epiſcopale. eo. tit.
6 †Itẽ pone, ꝙ poteſtas Paduæ delegauit cãm inter duos Vicentinos: & ſic non valuit delegatio, qa delegauit cãm ad ſuã iuriſdõnẽ non pertinentẽ. vt l. j. C. qui pro ſua iuriſdi. partes ſciẽtes nõ valere, litigãt corã delegato, an ꝑ hoc prorogare videãtur iuriſdõnẽ Ptãtis, vt ſic reconualeſcat delegatio? vide gl. & Cy. C. q ꝓ ſua iuriſd. in l. vnica. in j. q. & in Spe. de appel. §. nũc
3 tractemus, qd ſi de facto. ¶†In prima gl. mag. in prin. ibi, & litẽ conteſt. Tu dic, ꝙ ſi iudex eſt præſens, & partes expreſsè ſe ſubmittunt iuriſdõni illius, tunc ſtatim ille acquirit iuriſdõnẽ abſq; eo ꝙ ſit ꝓceſſum ad cõteſtationẽ, vel ad aliũ actũ litis, & ita dẽt intelligi iſta lex ſcđm verũ ſenſum. & l. eſt receptũ. de iur. om. iud. & c. j. ex̃ e. & ita intelligit Gul. de Cu. vr̃ tñ Gul. requirere ꝙ ẽt ipſe iudex acceptet. ſed ſatis vr̃ acceptare ſi nõ ↄdicit: quia non tractatur de ipſius p̃iudicio ſed fauore: & ſic præſentia cũ taciturnitate hr̃ pro cõſenſu, iuxta mãm de qua
8 in l. filiusfa. §. inuitus. ſ. de ꝓcu. † Si vero partes nõ ſubmiſerũt ſe expreſsè, ſed tacitè ligando corã ipſo, ſcientes ipſum eſſe incompetẽtẽ, tũc ꝓcedit id qđ dicit gl. de ↄteſtatione. Nã ſm gl. per actus factos ante coteſt. nõ inducit̃ ꝓrogatio: & ſic ſꝑ põt opponi exceptio incõpetẽtiæ iudicis, quouſq; lis ſit ↄteſta. ẽt ſi ſit ꝓceſſum ad alios actus, ſm opi. gl. Alij dñt, ꝙ intelľr prorogata ẽt ꝑ alios actus, quãtũ ad hoc, vt illi actus valeãt tanq̃ facti corã iudice cõpetenti, alias nõ valerent, & ſic nõ põt ſeq ↄteſtatio: tñ iſta prorogatio eſt reuocabilis, quoſq; lis ſic cõteſta. vt l. ſi conuenerit. ſ. de iuriſ. om. iud. poſt litẽ verò conteſt. efficit̃ irreuocabilis. & hanc ſequitur hic Ang. Alia eſt opi. ꝙ ẽt ꝑ aliũ actũ factũ añ ↄteſt. litis inducatur ꝓrogatio irreuocabilis, ſi apparet, ꝙ per illum cõſenſerunt tantũ in iudicẽ: vt ſi reus oppoſuit exceptionem ꝓcuratoriam, vel excõicationis, vel banni, & petit ſuper ea pronũciari: nam nõ potuit poſtea opponere exceptionẽ incompetentiæ per l. ſed ſi ſuſceperit. in prin. j̃. e. iõ lex dicit, ꝙ exceptio incõpetẽtię dẽt opponi in initio ante oẽs alias: qa ſi aliæ prius opponerẽtur, iſta no. poſſet poſtea opponi. vt C. de excep. l. fi. & iſtã tenet Bar. j̃. de re iud. l.

quidam

ADDITIO.

a ¶Eiuſdem naturæ. Adde ꝙ hoc pro ſingulari ponit Ro. ſing. ſuis. fol. 1. ſed quid ſi iudex incompetens ex tacita prorogata iuriſdictione, quia proceſſus erat nullus, me abſoluit ab inſtantia iudicij, ſi conueniatur iterum, poſsit ne reus opponere declinatoriam. Gul. de Cu. in l. eum qui de conſti. pecu. tenet ꝙ non, per tex. in l. ſi quis repetere. infra ad Turpil. ita refert & ſequitur Ro. ſing. ſuis. fol. 4.

quidā conſulebant. vbi plenè examinat iſtū articulū, de quo
9 ēt plene hr̃ in c.inter monaſteriū.extra de re iudic.†Si verò iu
dex nō eſt p̄ſens tp̄e,quo partes in ipſum ꝯſentiunt: & tūc aut
erat iudex oīno incōpetēs, & ꝑ talē conſenſum non acquirit
iuriſdōnē iō partes pñt pęnitere ante lit.conte.& iſte eſt caſus
in l.ſi cōuenerit.de qua gl.hic opponit.ſi tñ̄ conuentio fuit ve
a ſtita ſtipl̄one,pōt agi ꝯ̃ pęnitentē ad intereſſe.[a] & ſi fuit appo-
ſita pęna,p̄t agi ad pęnā, ēt ſi nō fuit nuda, ſm̄ Doc.& no.de
cōpe.iud. adi.in Spe. licet Pet.dicat ꝯ̃riū: quia licet pęnitet,cū
iuriſdō non ſit prorogata, ergo non dēt incidere in pęnā.Sed
certe verū eſt, ꝙ licite pęnitet quā: ū ad iudicē,qui adhuc non
acquiſiuit iuriſdōnem,non quātū ad partē cui frangit fidē:qa
promiſit iuriſdōnē illius nō declinare,ergo &c.vt l.ſtiplō iſta.
§.alteri.ꝗ̃.de verb.obl.vbi hoc probat̃ in rōne ſui.Si aūt ille nō
erat oīno incōpetēs , licet eius iuriſdictio poſſet declinari per
obiectū exceptionis,vt in iudicib. quos hēt ſcholaris:& tūc ꝑ
ꝯuentionē ēt factā ex̃ iudiciū pōt illi exceptioni renunciari :
& ſic non poterit amodo opponi . Iſte eſt caſus in l.ſi quis in
10 ꝯſcribēdo. C.de pac. ¶†In gl.ibi,tu vero dicas indiſtincte hāc
l.loq.ſupple,tā in laicis ꝗ̃ in clericis:qa iure iſto,ēt clerici pote
rāt ꝯueniri ſub iudicib.ſecularib.vt l.cum clericis.C de epiſ.&
cle.& ſic qđ iuris erat in laicis,in clericis idē ēt erat.De iure āt
Can.quo ſunt exēpti a iuriſdōne iudicis ſecularis, & ēt de iu-
re nouiſſimo.auth.ſtatuimus.C.de epiſ.& cler.qđ iuris ſit,glo.
in hoc ſe inuoluit,& nō declarat ꝑfecte: quia non fuit bonus
canoniſta. Accurſius allegat tñ̄ iura,ex quib.patet determina
tio.Nā aut volunt prorogare in iudicē ſecularem,& non poſ-
ſunt,ēt cū conſenſu proprij iudicis.ſ.epi.& ēt cū iuro.vt in c.ſi
diligenti.ex̃ de foro cōpe.Aut volūt ꝓrogare in aliū iudicem
eccleſiaſticū,non tñ̄ ſuū iudicē : & tunc aut ille erat oīno in-
cōpetens:& non pōt ſine cōſenſu ꝓprij iudicis,& iſte eſt caſus
in c.ſignificaſti.e.ti.Aut nō erat oīno incōpetēs,vt ſi aliqs cle
ricus ſit ſubditus ep̄o,& archidiacono.nā ep̄s eſt gn̄alis,archi-
diaconus ſp̄alis , & ſi ꝯueniat̃ corā ep̄o , ex quo pōt petere ſe
b remitti archidiacono,hoc caſu pōt ſine ꝯſenſu archidiaconi[b]
conſentire in ep̄m,& hoc no.Inn.in c.dilecto.ex̃ de offi.arch.
& iſta dr̃ renunciatio fori.i.exceptionis fori quā hēt ex priui-
legio , ꝙ eſt ꝑmiſſa de iure canonico ſicut de iure ciuili .licèt
gl.hic ſentiat ꝯ̃riū.Contrahēdo vero,vel delinquendo in alte
rius diœceſi prorogat clericus iuriſdōnē illius ep̄i,ēt ſine ꝯſen-
ſu ſui ꝓprij ep̄i . qa magis dr̃ prorogatio iuris ꝗ̃ hoīs . vt in c.j.
de priuile.lib.6.iūcto c.dilectis,ſiue dilecti,extra de foro cōpe.
11 vbi caſus.¶†In gl.ibi,tunc.n.inter eos iuriſdōnem nō hēt,ſup
ple,ſed acquirit notionē. vt in l.ait p̄tor.ꝗ̃.de re iud.ꝗ̃ glo.alle-
gat,& valet cōpromiſſum tanꝗ̃ in arbitrū,qñ fit in iudicē nō
ſuū.Si aūt in propriū iudicē ordinariū,tūc non valeret,& ſic
nec iuriſdictionē acquireret,vel notionē ꝑ cōpromiſſum: qa
non valet.vt l.ſed & ſi ſeruū §.ſi iudex.de arbi. ſed ſi cōpromit
teret tanꝗ̃ in arbitratorē , bñ̄ valeret vt ibi no. in l.j. §. & poſt
operis.ꝗ̃.de no.ope.nun.& ibi vide qđ no. Bar.circa hāc mām
ꝓrogationis.& quare in clericis requirit̃ conſenſus proprij iu
dicis,& in laicis nō.¶†In gl.ibi, ex his ꝗ̃ proceſſerūt inter eos.
12 No.iſtā glo.quæ ſemper allegatur,& inducitur ad q.qñ fuit cō
promiſſum in aliquem tanꝗ̃ in arbitrū, & arbitratorem qua-
liter cognoſcet̃,an pronūciauerit vt arbiter, an vt arbitrator.
effectus.n.eſt magnus . Quia primo caſu ſtandū eſt ſniæ metu
pęnæ,ſiue ſit æqua,ſiue iniqua. vt ſ̃.de arbi. l. diem proferre.§.
ſtari.nec petit̃ reduci ad arbitriū boni viri de iure ciuili , licet
cano. dicant ꝯ̃rium. ſcđo caſu ſecus : qa reducitur ad arbitriū
boni viri.vt l.ſi ſocietatē.§.arbitrorū.ꝗ̃.pro ſoc. & breuiter al-
c legat̃ iſta gl.ꝙ cognoſcit̃ ex mō ꝓcedēdi:[c] qa ſi corā eo datus
fuit libellus,& lis conteſt. & proceſſum fuit ſicut corā iudice,
cenſetur elegiſſe viā arbitri in ꝓnunciādo, & in procedendo.
ar.l.j.ſ̃.de arb.ſi vero ſine ordine iudiciario, tūc viā arbitrato-
13 ris.de hoc in Spec.de arbi.§.ſi. ver.ſed nunquid. †Solet tñ̄ fieri
cōpromiſſum, ꝙ in procedēdo poſſit vt arbitrator, ſine iudi-
ciario ordine,ſed in ſententiando de iure tm̄. & tūc cēſeretur
ſnīa lata ab arbitro:quia arbitrator pronunciat de facto,ꝓut
14 ſibi æquum vr̃.†Item ſciat,ꝙ licet iure ciuili non poſſit com-
promitti in propriū iudicem ordinarium, tanꝗ̃ in arbitrū,ne
fiat iniuria iuriſdictioni ordinariæ.vt ſ̃.dixi.Can.tñ̄ tenēt ꝯ̃riū
non curantes de hoc.vt hr̃ in c. ex parte. extra de arbi. & per
15 gl.& Inn.ibi.¶†Vltimò circa iſtam glo.quæ tractat de clericis
quęritur, quid in clerico exempto a iuriſdictione ſui Ep̄i , vt
in Abbate exempto, ꝙ ſubeſt immediatè Papæ, an poſſit pro-
rogare iuriſdōnem Ep̄i, a qua exemptus eſt ſine licētia Papę :
fuit qō diſputata, ꝗ̃ ponitur in r̃la ſcienti in mercu. ꝑ Io.And,
16 & ibi vide multa bona circa iſtā mām. ¶†In gl. ꝗ̃ incipit , ſed
ordinarie,ibi hēt delegatā iuriſdōnem:& ſic vult iſta glo.ꝙ iu
riſdō delegata poſſit ꝓrogari ſicut ordinaria, qđ eſt verum de
tp̄e ad tp̄s.vt ꝗ̃.l.proxi. §.ſed & iudex. & de re ad rem. vt ꝗ̃.e.tit.
l.de qua re.& in c.cū olim.ex̃ de offi.deleg.& de loco ad locū.
vt in c.ſtatutū.§.illo.de reſcrip.lib.6.non de perſona ad ꝑſonā.
vt in c.p.& g.extra de offi.deleg.& no. Cy.in l.ſi quis ex cōſen-
ſu.C.de epiſ.aud.& aſſignat rōnē:qa iuriſdō illa eſt limitata re
ſp̄ū ꝑſonarū ꝯtētarū in reſcripto , & ſic nō pōt extendi.vt l.in
agris limitatis.ꝗ̃.de acqui.re.do. ſed Ang. dicit, ꝙ ēt ordinaria
eſt limitata reſp̄ū ſubditorū tm̄.vt l. extra territoriū.ſ̃.de iuriſ.
om.iud.& tñ̄ pōt extendi.vt in hac l.ideo tenet ipſe idem in de
legata de iure ciuili per hanc gl. relatam ad tex. qui loquitur
de prorogatione de perſona ad perſonam : & dicit illud cap.
loqui.de iure cano. & ſic ipſum ſeruandum in terris eccleſiæ,
non in terris imperij.Sed hoc eſt male dictum,ſalua pace ſua,
qa immo ꝯcluſio eſt,ꝙ idem ſit de iure ciuili.nec eſt bona ar
gumētatio ſua;qa licet ordinaria iuriſdictio ſit limitata reſp̄ū
ſubditorū,dr̃ tñ̄ vniuerſalis.ſed delegata dr̃ particularis.& vni
uerſitas facilius recipit incrementū ꝗ̃ ſingularitas . vt l.fi.ꝗ̃.de
fun.inſt.& l.ſi grege.ꝗ̃.de lega.j.& quod nota in l.ſi ita.ꝗ̃.de au.
17 & argen.leg.†Item ordinaria eſt fauorabilis,qa non tendit in
præiudicium alicuius.ſed delegata dr̃ odioſa: quia tēdit in de-
rogationem ordinariæ.vt no.gl.in cle.vnica. de off.deleg.& in
c.ſi Papa.de priuil.ante fi.in gl. quæ incipit,ſed ſunt,ergo,&c.
vt in c.odia.de reg.iur. lib.6. Item ſi delegata poſſet prorogari
de perſona ad perſonam , poſſet de facili exinaniri ordinaria
iuriſdi.quia oēs ſubditi confluerent ad illum delegatū,ſi eſſet
eis acceptabilis. non ſic poſſet cōtingere in ordinario,vt licet
poſſit prorogari per perſonas extraneas reddatur inanis iuriſ-
dictio alterius ordinarij:quia non ſic de facili ſubditi vnius or
dinarij vadunt ad locum alterius ordinarij, ſicut irent ad dele
gatum eiuſdē loci.& iſtæ rationes conſueuerūt aſſignari qua-
d re delegata nō poteſt ꝓrogari de perſona ad perſonā.[d] ¶†In
18 gl.ibi,vt iudices chartularij, ideſt notarij, qui etiā ſunt iudices
ordinarij ex nā officij,& ita ſe appellant in ſubſcriptionib. eo
rū . Sunt tñ̄ ſine adminiſtratione : quia non reddunt ius inter
hoīes,& ſic habent eā in habitu nō actu. vult iſta gl. ꝙ poſſit
e prorogari[e] de habitu ad actum,quod no.quia ſemper allega-
tur.& ita no.in ſimili ꝑ Inn.in c.prudentiā extra de of. dele. ꝙ
prorogatio vr̃ poſſe fieri ēt per ignorantē:& ſic per taciturni-
tatē ſm̄ Inn.ibidē.& vr̃ eſſe glo. in l.proxi. §.j.quæ incipit,ſed
quid ſi ſcholaris. & de his iudicib. chartulariis hr̃ ēt per gl.j.l.
rē nō nouā.C.e.& in l.fi.vbi.& apud quē,& vide ēt,qđ de ipſis
19 no.Bar.C.de ſac.ſan.eccl.l.iubemus.§.ſanè.¶†In fi.gl.ibi,vt qa
iuriſdictionē hēt . ſupple dūtaxat ſine imperio , vt ſunt magi-
ſtratus municipales.& iſtam ēt tenet Inn.in c.de cauſis.de off.
deleg.ꝙ poſſit prorogari iuriſdictio,non ſolū illius,qui habet
eam plenam cū imperio mero, & mixto, ſed ēt illius,qui hēt
20 ſemiplenam,vt ſimplicem iuriſdictionem.¶†In gl.fi.ibi,cum
hæc ſpecialiter demandetur.Vnde ſicut non poſſunt in alium
transferri ꝑ delegationem,vt l.allegata in gl.ita nec ꝑ ꝯſenſū
partiū:& hāc partē vr̃ tenere Inn.& Spec.in tit.de comp.iudi.
adi.§.j. ver.ſed nūquid in iudicem alterius iuriſdictionis in cā
criminali.pro quo facit,ꝙ in eis vertitur intereſſe publicū,cui
partes nō pñt derogare,vt l.iuriſgentiū. §. ſi paciſcar.ſ̃.de pac.
ſi.n.poſſet prorogari, ſequeretur ꝙ ſi vnus Paduanus cōmiſiſ-
ſet hic maleficium,dubitans hic puniri, iret Vicentiā, & face-
ret ſe ibi accuſari,& conſentiret in ꝑtātem Vicentinū,ad finē
vt abſoluatur,vel in modica pęna condēnetur,& ſic fieret in-
iuria reip. Paduanæ cuius intereſt delicta ibi cōmiſſa puniri.
vt l.ſi a reo.§.illud quod vulgo.infra de fideiuſ.& l.ita vulnera
tus.ꝗ̃.ad l.Aquil.Itē ſi pęna eſſet pecuniaria,nō applicaret̃ ca-
meræ Paduanæ ſi eſſet ibi condēnatus.gl.tm̄ infra determinat
ꝯ̃riū,per l.j.C.vbi de cri.agi opportet. & ita ēt no.in l.inter cō-
uenietes.ꝗ̃.ad municipales.& ad l.Cor.de ſica.l.j.ī gl. qualiter.
& ad l.Flauiam de pla.l.non valet.& vr̃ cōis opi. ſed ad rōnes
factas in ꝯ̃rium non rñ̄det.Vñ̄ dic ꝙ pōt prorogare in ſui pręiudiciū non in p̄iudiciū huius reipublicæ. vñ̄ ſi fuit ibi abſolu
tus:iterū hic poterit puniri, & accuſari , quaſi videatur collu-
ſum.vt l.ſi cui.§.hr̃dē.ꝗ̃.de accu.Si aūt cōdēnatus: tunc aut pę
na corporali,& debita , & amplius non accuſabitur, ne deli-
cto eodē pluries inquiratur, vt l.pe.§.fi.ſ̃.nau.cau.ſtabu.Si aūt
ad pęnā pecuniariā vel nō debitè fuerit punitus, non tenebit̃
iudex

ADDITIONES.

a ¶Ad intereſſe.Intellige ſiue ſit damni emergentis,ſiue lucri ceſſantis.cum vtrū-
que veniat in obligationibus facti. l.ſtipulationes non diuiduntur. §.Celſus.ꝗ̃.de
verb.oblig Curt.

b ¶Archidiaconi.De hoc in ſpecie,vide per Abb.conſ.27.lib.2.

c ¶Ex modo procedendi.Adde tu,ꝙ in dubio cenſetur.vt arbitrator,ita Bal.Ang.
& ibi do.Ale.de Imo.in l.ſi ſeruus plurium.§.fi.ꝗ̃.de leg.j. Et dicit hoc ſingulare
D.Ioan.de Imo.in l.nemo pōt.conſ.9.infra eod.titu.ff.de leg.j.& Pet.de Anch.
tenet in cle.ſæpe.de verb.ſign.& Ang.in ſua diſpu.incip.duo ad iudicem litigan
tes.col.pe.dicens ꝙ ita ſeruatur in practica, referendo D.Ale. de Imo.in conſi.
ſuo 13.col.4.ver.vel poſito in j.vol.duplicatum.eod.volum.& conſ.96.& idem
etiam tenet in conſ.19.col.2.verſ.præterea fortius. in 4.volu.Curt.

d ¶De perſona ad perſonam.Et adde tu qñ poſſit prorogari de perſona ad perſo-
nam,vide per Bal.in l.ſi quis ex conſenſu.C.de epiſ.audi.& per D.Maria.Soc.la-
tè in c.ſignificaſti.argu.4.q.6.de foro compet.Curt.

e ¶Prorogari.In hac materia,vide Ange. conſ.162. & de multiplici prorogatio-
ne.vide eundem conſ.93.Et vide latè per D. Maria. Soc.in d.c.poſtulaſti. art.4.
q.10.de foro compe.Curt.

iudex Paduanus habere ratũ,qđ factũ eſt de quo vide,qđ no.
21 in addi.Spe.tit.de cõpe.iud.adi.¶†In Vltimo ſcias,ꝙ ĩ ſpiritua
lib.nõ hẽt locũ prorogatio iuriſdõnis, quãtũ ad poteſtatẽ ab-
a ſoluendi,[a] vel excõicandi,cũ iſta ꝓcedãt a ſolo Deo,vt no. Ar
22 chid.in c.quoties cordis oculus.j.q.vij.&†Inn. ex̃ de off.deleg.
c.de cauſis. Itẽ iſta l. loquitur qñ ambo litigantes ſciebant iu-
dicem incõpetentẽ . quid aũt ſi alter tñ? dic, vt no. in l.ſi per
errorem.ſ.de iuriſd.om.iudi.& in Spec.loco.ſ.allega.ver.quid
ſi duo adeant.& per Cy.in l.ſi quis ex cõſenſu. C.de epiſ.audi.

ADDITIO.

a ¶Abſoluendi.Hoc an ſit ſimpliciter verum, vide per Old.conſi.73.in fi.

LEX II.

1 *Errans in facto vel in iure quando non dicatur conſentire.*
2 *Caſus in quo error iuris, & error facti comparantur.ſ.quo ad impediendã prorogationem iudicis,ſed in multis aliis differunt,& in quibus.*
3 *Si partes errauerunt a principio,poſtea inceperunt ſcire iudicem incompetentem,& tamen continuarunt litigare coram eo,quòd acta valebunt.*
4 *Si non apparet an ſciuerint vel ignorauerint, inſpicitur ſi ſit ruſticus, vel idiota,vt præſumatur ignoraſſe, vel ſciuiſſe.*
5 *Contumax licet habeatur pro præſente,et conſentiente,& eſt cauſa in qua poteſt procedi ſummariè, & de plano, tamen abſens contra quem fuit proceſſum ad diffinitiuam per iudicem incompetentem non habetur pro præſente,& contumace,nec dicitur conſentire.*
6 *Caſus in quo conſenſus coactus non dicitur conſenſus: licet regulariter ſit ſecus.*
7 *Coactus facere,non dicitur ille cui iudex aliquid iubet, niſi ipſe reſiſtat iubenti,& dicat ſe non teneri hoc facere.*
8 *Iudex niſi iubeat ſubdito,tunc eius compulſio idem operatur quod compulſio priuati.*

1 COnſenſiſſe autem. † Qui errat in facto, vel in iu-
re,nõ dr̃ ꝯſentire quãtũ ad prorogãdã iuriſdõnẽ:
nec ẽt q cõpulſus eſt litigare corã ſuo iudice, etiã
2 compulſione iudiciali.h.d.¶†No.primo caſum in quo error[a]
a iuris,& error facti comparantur , & in idẽ cõparantur.ſ.quo
ad impediẽdã ꝓgationẽ iudicis. ſed in multis aliis differũt,
vt in induceda ꝯdictione indebiti.nã error facti indiſtincte eã
inducit de quocunq; indebito, ſed error iuris non ſic. vt l.er-
ror. C.ad l.Fal.& C. de iur.& fa.igno.l.cum quis.& ſ.de condi.
inde.l.j.cum ibi plenè no.Item error facti eſt iuſtus,& excuſat
tã in dãnis euitãdis, q̃ in lucris captandis. ſed error iuris eſt in-
iuſtus: quia leges, & iura debent ab omnib.ſciri.& licet excu-
ſet in damnis vitandis non ſic in lucris captandis, vbi potuit
peritiorẽ cõſulere.quod dic,vt l.iuris.ſ.de iur.& fa.ignoran.&
2 in rła ignorãtia facti in prin. ¶†Sed qaæro hic, quid ſi a prin-
cipio partes errauerunt,poſtea verò inceperunt ſcire iudicem
incompetentẽ, nihilominus continuarũt litigare corã eo,an
valebunt acta? vr̃ ꝙ non: quaſi inſpiciamus initium argum.
in l.vnica.C.de vſuc.trãsfor.vbi mala fides interueniens inter-
rumpit præſcriptionẽ, vel vſucapionẽ inchoatam rõne prędi
cta.Contrariũ tñ determinat gl.in l.j. C.vbi de crimi.agi opor
4 tet & ibi ẽt per Doc.†Itẽ quid ſi non apparet, an ſciuerint vel
ignorauerint? Rñde ſi ſit ruſticus vel idiota præſumitur igno-
raſſe.aliàs ſciuiſſe.arg.ſ.de condi. inde. l.cũ indebitũ. & not.in
5 Spe.de comp iudi.adi.§.j.ver.ſed nũquid præſumitur. ¶†Item
quæro,& quid ſi eſt cã in qua põt ꝓcedi ſummariè, & de pla-
no,& fuit proceſſum ꝯ abſentẽ vſq; ad diffinitiuam per iudi-
b cem incompetẽtem? vr̃ valere ſi fuit poſitus in contumacia:[b]
quia contumax hr̃ pro præſente, & conſentiente,quia abſen
tia eius Dei præſentia repletur. vt l. properandum. C eo.titu.
Contrarium dic: quia nõ valuit citatio facta per iudicẽ incõ-
petentẽ:& ſic non dr̃ contumax.argu.in l.vir bonus.ſ.iud.ſol.
vnde non dr̃ abſens conſentire, de hoc tex. in l.ſi quis ex con-
6 ſenſu. C.de epiſc.audi.in verbo,abeſſe. ¶†In verſi.aut ſi cũ re-
ſtitiſſet. no. caſum in quo conſenſus coactus nõ eſt cõſenſus,
rłr ꝯ vt ſ.ꝙ me.cau. l.mulier. §.pe.ſunt & alij caſus ſpeciales,
7 de quibus ibi no. † Item no. ꝙ non dr̃ coactus facere ille,cui
iudex aliquid iubet, niſi reſiſtat iubenti,& dicat ſe non teneri
hoc facere vt ibi tex.ſi cum reſiſtitiſſet. quod perpetuò no. &
probat.ſ.de mino.l.ait prætor. §.præmittitur.ibi,dum dicit al-
legans ſe minorẽ,&c.¶Et facit ad q.quã habui de facto: quia
debitor cuiuſdam exititij ſoluit debitũ de mandato officialis
tyranni,& cũ ille poſtea reuerſus eſſet, & peteret debitum,di-
cebat ſe liberatum: quia fuit compulſus alteri ſoluere:allega-
bat hũc tex.ꝯ ipſum: quia nullã reſiſtentiam fecit qñ illi iuſſe-
runt; vñ præſumitur ſpontè ſoluiſſe.forte.n.ſi reſtitiſſet, deſti-
c tiſſent[c] illi a iuſſu.ad qđ vide Bal.in l.parentes. C. de teſti, & in
8 l.ſub prætextu. C.de hr̃di.act. † No. ẽt caſum in quo cõpulſio
iudicis idem operatur , qđ cõpulſio priuati, vt reddat actum
nullum.In ꝯtrium facit; quia iudex exequitur officium, & ſic
ſua compulſio vr̃ iuridica,vt patet qñ ponit aliquem ad tortu
rã.Sed dic,ꝙ fiebat ſuper eo, quod ad officium eius non perti
nebat, non.n.debebat quærere ſibi prorogari iuriſdictionem.
arg.ſ.de Ar.l.non diſtinguemus.§.ꝗſitũ. ergo &c.vt in c.quæ a
iure.de reg.iur. lib.6. & in l.factum a iudice.ſ.de reg. iur. tunc
enim parendũ eſt iudici qñ iubet ſubdito. vt l. non põt dolo
carere.de reg.iur.ſed hic iubebat non ſubdito, ergo &c.

ADDITIONES.

a ¶Error. Adde an,& quando error impediat prorogare iuriſdictionem, & dic vt per eundem Pau.de Caſtr in l.ſi per errorem. ſupra de iuriſd.om.iud.& in propoſito vide bonam limita.quam ponit idem Pau. de Caſtr. in l. pridie. ſupra de fer.& refert Alex.in d.l.ſi per errorem.Curt.

b ¶In contumacia. Et quòd contumax nõ proroget iuriſdictionem , adde vt per Do.Alex.de Imo in l.2.ſupra ſi quis in ius voc. non ie.& in l.non videtur. infra eo.tit.& per Bar.ibi,quod intellige verum,ſi iudex eſſet ipſo iure incompetens, ſecus ſi per exceptionem.ita Inn.in ca.præterea.de dila.& Bal.in l.ſi quis ex conſenſu C.de epiſ.aud.& Alex.in d.l.non videtur, & vide Ang.in d.l. 2. §.fi. ſupra ſi quis in ius voc.non ier.& Bal.in l.j. C.de iuriſ.om. iud.& Inn.in c.innotuit, de eo qui fur ord.ſuſc. Cur.

c ¶Deſtitiſſent.De hoc per Abb.conſ.65.per Anc.conſ.80.

1 *In prorogatione iuriſdictionis ordinariæ de perſona ad perſonam,ſufficit cõſenſus litigantium,nec requiritur conſenſus iudicis.*
2 *Iudex ſi credat ſe iudicem,& eſt,non tamen ex illo capite ex quo putat ſe eſſe,ſed ex alio,vt ſi putat ſe eſſe ordinarium cum ſit delegatus,vel ecõuerſo,& procedat ex iuriſdictione putatiua, valet nihilominus proceſſus ex vera iuriſdictione.*
3 *Si partes prorogauerunt iuriſdictionem ordinariam de re ad rem,quia iudex non poterat cognoſcere vltra 100. libras, & partes prorogarunt vſque ad 200.& iudex hoc ignoret quòd acta corã eo geſta nõ valent.*
4 *In iuriſdictione proroganda,tunc requiritur conſenſus priuatorum. & ſi erratur in iure,vel in facto non prorogatur quando agitur de prorogatione iuriſdictionis penitus incompetentis, ſed ſi non erat penitus incompetens,tamen prorogatur iuriſdictio de habitu ad actum:licèt exceptio declinationis iuriſdictionis omittatur per ignorantiam vel errorem.*
5 *Quando ſunt plures delegati ſine clauſula,quòd ſi non omnes, quòd quilibet eorum habeat iuriſdictionem inſolidum: tunc quilibet eorum habet iuriſdictionem in habitu non in actu, licet omnes ſimul habeãt in actu.*
6 *Sufficit eſſe ſatisfactum verbis legis, nec vlterius eſt quærendum: cum non debemus eſſe clementiores lege.*
7 *Citatio ad domum requiritur de iure communi, ſi perſona non reperitur. & ſi Statutum dicat quòd debeat citari in ſchalis palatii, an hoc ſufficiat,& num.6.*

1 §. Cõuenire autem. †In prorogatione iuriſ-
dictionis ordinariæ de ꝑ-
ſona ad perſonã,ſufficit conſenſus litigãtiũ,nec requiritur cõ
ſenſus iudicis.h.d. ſecus in prorogatione iuriſdictionis delega
tæ de tpe ad tp̃s:vt in ꝓxi. §. & ibi dicã rõnem diuerſitatis.¶In
tex.ibi,ipſius p̃toris cõſenſu.i.ſcientia:ꝙ ſit iudex incõpetens,
& ꝙ partes litigent corã eo ſciẽter aĩo prorogãdi iuriſdõnẽ:
vt patet in ver. ꝓinde. q venit exẽplificatiuè ad id de quo hic
2 querĩt,licet gl.aliter intelligat.¶†In tex.ibi,& putat ſuã iuriſ-
dictionẽ.ſ.procedere ex iuriſdõne ordinaria,& originali,non
aũt ex ꝓrogata:& ſic eſt hic caſus, ꝙ ſi iudex credat ſe iudicẽ,
& eſt,nõ tñ ex illo capite ex quo putat ſe eſſe, ſed ex alio,vt ſi
putat ſe ordinariũ,cũ ſit delegatus, vel econuerſo, & ꝓcedat
ex iuriſdõne putatiua, valet nihilominus proceſſus ex vera iu
a riſdictione.& ita determinat Inn.[a] in c.cũ ex officij. de præſcr.
3 ad qđ bñ facit l.ſeruũ filij.ſ.manda.¶†Sed quæro,quid in pro-
rogatione ordinariæ iuriſdictionis de re ad rem? puta,erat iu-
dex qui non poterat cognoſcere vltra centũ libras, & partes
ſcientes progent vſq; ad ducẽtas,iudex tñ ignorabat ipſas par-
tes progaſſe iuriſdõnem,an erit prorogata, vt ſic valeant acta
an nõ? dico ꝙ non:quia tunc ſcit, vel ſcire dẽt non hr̃e iuriſdi
ctionẽ vltra cẽtũ libras.nõ.n.in hoc cadit iuſta ignorãtia.ſec[9]
in perſonis. Quia ñ tenet̃ iudex ordinarius hr̃e notitiã oĩum
ſubditorũ ſuæ iuriſdõnis: iõ hẽt iuſtã ignorantiã, ſi putat liti-
gãtes ſibi ſubditos: licet non ſint, ſi ſciẽter litigãt.ſed bñ tenet̃
ſcire metã ſuæ iuriſdõnis,q̃ ſibi dat̃ a ſtatutis vſq; ad quãtũ co
gnoſcere poſſit. & iõ ſi vltra cognoſcat: & credit ſe poſſe co-
gnoſcere, non valeãt geſta corã eo.ar.in l.q̃ro.ſ.de eo.q ꝓ tu-
to.& ſ.§ proxi.Aliud eſt ergo credere firmiter ſe eſſe iudicẽ cõ
petẽtẽ ex vna cã,licet ſit ex alia:qa tũc ñ vitiat̃ ꝓceſſus,vt hic.
aliud eſt credere ſe nõ eſſe,licet re vera ſit:qa partes ꝓgarũt
iuriſdõnẽ,qđ tunc ipſe ignorat:& tũc non valent acta.d.l.quę
ro.& qđ no.Bar.in l.multũ.ſ. de condi. & dem.& iſta dãt intel
4 ligere iſtũ §.†In gl.ibi.ſed quid.collige ex hac gl.ꝙ requirit̃ cõ
ſenſus priuatorũ in iuriſdõne proroganda. & ſi errat in iure
vel in facto,non prorogat̃, qñ agitur de prorogatione iudicis
penitus incompetentis,& itã loquitur prin. huius l.ſi aũt non
erat penitus incompetens, quia mero iure iuriſdictionẽ ha-
bebat,poterat tñ declinari ꝑ obiectũ exceptionis: tunc licet il
lam exceptionẽ omittat proponere ꝑ ignorãtiam, vel errorẽ,
nihilominus ꝓgatur iuriſdictio de habitu ad actũ:hoc vult
iſta

ADDITIO.

a ¶Innoc.in c.cum ex officij.Adde, & hoc vide per Alex.de Imo. in l.ſi per errorem. ſupra de iuriſd. om. iudic. & ibi communis opin.eſt in contrarium. Curt. Declara, quòd ſi non omnes &c. vide duo verba Felyn.in cap. prudentiam,in ver.adiicimus.de offic.deleg.

iſta glo.q̃ perpetuò tene menti. & facit qđ no.ſ̃.de pcur.l.qui
procuratorē dat.§.j. & quod ibi dixi ſuper parua glo. qđ ēt vr̃
5 velle Inn.in c.prudentiā.ex̃ de offic.deleg.dū dicit,ꝙ†qñ ſunt
plures delegati ſine cła,ꝙ ſi non oēs, quilibet eorū hēt iuriſ-
dictionē inſolidū, tñ exercitiū eſt apud oēs ſimul, non apud
quēlibet, & ſic quilibet eorū hēt iuriſdōnē in habitu, non in
actu,licet oēs ſimul habeant in actu. & tenet ipſe ꝙ proroge
tur iuriſdictio vnius eorū,de habitu ad actū, ēt per ignorātē.
6 ¶†Vlt.Bal.allegabat hūc tex.in fi. dum dicit an legi ſatisfactū
ſit,ꝙ ſufficit eſſe ſatisfactū verbis legis:nec eſt vlterius quæren
dum:quia non debemus eſſe clementiores lege.vt in Auth.de
iudi.§.oportet.& iō ſi ſtatutū dicat, ꝙ debeat q̃s citari in ſca-
lis Palatij, ſi fuit citatus ibidē,hoc ſufficiat: licet non fuerit ci-
7 tatus ad domū,quā ibi hēt.Videbatur ꝯriū,†q̃a citatio ad do-
mū requirit̃ de iure cōi,ſi pſona non reperit̃. Statutū aūt pōt
intelligi, ꝙ addat ad ius cōe, & ꝙ requirat̃ ēt citatio in ſcalis:
ſed Bal.vult ꝯriū poſtq̃ ſtatutū hoc expreſsè non dicit:ſed ſo-
a lū,ꝙ citet̃ in ſchalis,[a] nā ſatisfactū eſt verbis ſtatuti, ergo,&c.

ADDITIO.

a ¶In ſcalis. Adde Alex. de Imo. in conſ. 137. & in conſ. ſeq. quod fuit domini Ang.de Are.quod eſt nu.138.in 2 vol.Curt.

---

1 *Iuriſdictio delegata poteſt prorogari de tempore ad tempus, requiritur tamen tunc conſenſus litigantium, & etiam iudicis.*
2 *Quando fit prorogatio iuriſdictionis de tempore ad tempus, requiritur expreſſus conſenſus partium, quando fit de loco ad locum vel de re ad rē, ſed expreſſus conſenſus iudicis non requiritur, ſed tacitus qui colligitur ſi ſcit partes prorogaſſe.*
3 *Ordinarius delegans inferior a Principe, an poſſit inhibere prorogationem iuriſdictionis de tempore ad tempus.*
4 *Laici poſſunt eam prorogare ſine conſenſu proprii iudicis, niſi prior iudex prætendat intereſſe ſportularum, vel niſi ſit iudex perpetuus, vel niſi ſit ſtatutum in contrarium.*
5 *Delegans poteſt poſt prorogationem factam reuocare iuriſdictionem, etiā poſt litem conteſtatam.*
6 *Iuriſdictio ordinaria, an poſſit prorogari de tempore ad tempus.*
7 *Tempus præfixum inſtantiæ dicitur præfixum cauſa publicæ vtilitatis, nec ei poteſt renunciari, & quid in tempore præfixo iuriſdictionis per delegationem vel legem.*
8 *Perempta inſtantia cauſę appellationis perimitur ius partis, ſecus ſi cauſæ principalis. & ideo illa poteſt de conſenſu partium prorogari.*
9 *Tempus appellationis interponēdæ, an poſſit conſenſu partium prorogari.*
10 *Quinque caſus in quibus fit prorogatio iuriſdictionis remiſ.*
11 *Appellatione interpoſita ab interlocutoria ſi pronunciatur bene appellatum, tota iuriſdō ēt ſuper negocio principali deuoluitur ad iudicem appellationis, ſi autem male appellatum remittitur ad primum iudicem.*
12 *Quid ſi partes conſentiant quòd cognoſcat omiſſo articulo appellationis, quòd poſſit cognoſcere cum fiat prorogatio de caſu ad caſum.*
Papa, vel imperator non indiget prorogatione, cum ſit iudex competens in omni cauſa.

1 **§.Sed ſi iudex.** †Iuriſdictio delegata pōt proroga
ri de tpe ad tp̄s, requiritur tñ tunc
conſenſus litigantium,& ēt iudicis.h.d.Rō eſt,quia iudex ſcit,
vel ſcire dēt, ꝙ lapſo tpe contēto in reſcripto ipſe non eſt iu-
dex: & ideo ad hoc vt valeant acta coram eo requiritur, ꝙ
ſciat partes prorogaſſe iuriſdictionem ſuā, vt poſſit cognoſce
re vltra tp̄s.ſi.n.hoc ignorat,licet partes prorogauerint eū cre
dat ſe non eſſe iudicē,nō pñt acta valere: poſito ēt,ꝙ eſſet ex
2 ſolo conſenſu partiū.Ang. in l.quæro.ſ̃.de eo qui pro tut.†Itē
dico, ꝙ ſicut qñ fit prorogatio de tpe ad tp̄s, requirit̃ expreſ-
a ſus cōſenſus[a] partium, ita qñ fit de loco ad locū, vt in c.ſtatu-
tum.§.in nullo.de reſcrip.lib.6.alias nō poſſet deuenire in no-
titiam iudicis, qui non pōt ſcire id, qđ partes hñt in corde.&
idē vr̃ in prorogatione de re ad rem. & hoc fuit de mente gl.
hic poſitæ in l.ſin.Adde qđ no.in c.cū olim. extra de offic.de-
leg.in iudice aūt nō requiro expreſſum ꝯſenſum, ſed ſufficit
tacitus,qui colłr ex ſcientia ſi ſcit partes prorogaſſe iuriſdi.ar.
ſ̃.proxi. ibi, ignoret conſentire a ꝯrio ſenſu: quia ſi ſcit partes
3 conſentire,vr̃ & ipſe conſentire, vt ibi colligitur.¶†In tex.ibi,
principali iuſſione,hoc qñ princeps delegauit ſed quid in alio
ordinario delegante, an poſſit inhibere prorogationē de tpe
4 ad tp̄s:vide Io.Andr. in addi.Spec.de inſtr.edi. †Et hic eſt argu
mētū, ſm Ang. ꝙ per ſtatutū poſſit fieri,vt ſubditi nō poſſint
prorogare iuriſdōnem alterius iudicis. Si.n.non eſt ſtatutum,
laici pñt prorogare ſine conſenſu proprij iudicis,niſi prius iu-
dex prætēdat intereſſe ſportularū ſm Bar.vel niſi ſit iudex per
petuus.quod dic,vt per eū in l.j.§.& poſt operis.ſ̃.de ope.nou.
5 nuncia.¶†In fi.tex.ibi, prorogari. ſed an tūc poſt prorogatio-
nem factam poterit delegans reuocare iuriſdictionē? Spec in
tit.de comp.iud.adi. §.j. verſic.ſed quid erit de legato? dicit ꝙ
non,ſi lis erat conteſtata,alias ſecus.Tu dic indiſtincte,ꝙ pōt
per l.iudiciū ſoluitur.ſ̃.eo. quia illius naturæ eſt iuriſdictio p-
rogata, cuius erat prima.ar.in l.inter ſocerum.§.cū inter.ſ̃.de
6 pac.dota.in fi. ¶†Itē quæro, quid in iuriſdictione ordinaria,
an poſſit prorogari de tpe ad tp̄s? Rñdeo, ꝙ aut per lapſum
tpis non finiebatur ipſo iure iuriſdictio, ſed ſolū exercitiū,vt
ſi dicat ſtatutū, ꝙ expediant per xv. dies ante fine ſui officij,
alias non poſſit ſe impedire de cauſis, & ꝙ auferātur ſibi acta,
vt Florētię,nihilominus poterit prorogari de cōſenſu partiū,
non obſtante ſtatuto,qđ debet intelligi, niſi partes ꝯſentiant.
Aut per lapſum tpis taliter finiebatur: & tūc ſecus,quia fieret
iniuria ſucceſſori, ita diſtinguebat Bal. ad quod facit,quod ſ̃.
dixi.ex no. per Inno.in c.prudētiā.& ſ̃.feci mentionē in l.præ-
7 cedenti.& qđ no.Bal.in l.ſi quis.C.de epiſc.aud. ¶†Glo.q̃ inci-
pit,ſcilicet a delegante ibi,rñdeo non.ratio eſt, quia tp̄s pfixū
inſtantiæ dr̃ præfixū cā publicę vtilitatis, cui non pōt renun-
b ciari,[b] vt patet ex l.properandū. C.eo.ſed tp̄s, quod præfigitur
iuriſdictioni per delegationē, non pōt dici præfigi rōne publ.
vtilitatis,ſed ſolū litigantiū,cū non ſit generale,ſed ſpāle quo
ad eos.ſi aūt per legem, vel ſtatutum præfigeretur tp̄s genera-
liter iuriſdictioni,videretur idem,ac ſi præfigeretur inſtantię,
quia loco illius ſuccedit,licet quidam aliter dicant ꝙ aliud ſit
pręfigere tp̄s iuriſdictioni, aliud inſtantiæ, vt d.l.properandū.
8 per l.vnicam. C.vt oēs tam ciuiles q̃ criminales. †& intellige
glo.in inſtantia cauſę principalis, per cuius peremptionē non
perimitur ius partis: ſecus in inſtantia cauſæ appellationis,
per cuius peremptionem ius perimitur. Et ideo,quia de ma-
iori agitur pręiudicio pōt conſenſu partium prorogari, vt in
9 cle.quandiu.extra de appel.quod dic,vt ibi no. in glo. †Sed an
tp̄s appellationis interponendæ poſſit conſenſu partium pro-
rogari?vr̃ ꝙ ſit eadem rōne,quia per ipſius lapſum,totum ius
partis perimitur.ad quod vide,quod no.in auth.idem ſi appel
10 lationem.de temp.app. ¶†In gl.ibi,qñque de re ad rem:adde
quartum caſum.ſ.de loco ad locum.arg.in l.quæro.ſ̃.de ſolu.
& eſt tex.in c.ſtatutum. §.in illo. de reſcrip.lib 6. licet quidam
dicant ꝯriū.vt no. Cy.in d.l.ſi quis ex conſenſu.& hæc eſt cōis
11 †Adde quintum caſum.ſ.de caſu ad caſum.Pone exemplum,
cum appellatur ab interlocutoria: nam ſi pronunciatur bene
appellatum, tota iuriſdictio ēt ſuper negocio principali de-
uoluitur ad iudicem appellationis. ſi aūt male appellatum re
mittitur ad primum iudicem. vt l.intra vtile ſ̃. de mino. non
ergo iudex appellationis,poteſt cognoſcere de negocio prin-
cipali antequam expediat articulum appellationis,& pronū-
12 ciet bene appellatum. †Quid ergo,ſi partes conſentiant,ꝙ co
gnoſcat omiſſo articulo appellationis? vr̃ ꝙ poſſit cognoſce-
re,eo ꝙ fiat prorogatio de caſu ad caſum. per c.cordi. de app.
lib.6.& ibi per Inn. Princeps tñ, vt Papa,vel Imperator ēt par
tibus ambabus non cōſentientib. ſed vna tñ poterit cogno-
ſcere,quia non indiget prorogatione,cum ſit iudex competēs
in omni cauſa: quia cum omni inferiore iudice in poteſtate,
& iuriſdictione concurrunt. & iſte eſt caſus in illo c.cordi.

ADDITIONES.

a ¶Conſenſus. An expreſſus conſenſus partium poſsit derogare diſpoſitioni cap. in nullo.de reſcr vide per D.Cardi.conſ.71.
b ¶Renunciari.Adde Abb.in c.venerabilis.de iudi. & de multis quibus renunciari non poteſt,vide per Fel in c.pen. de foro compet.

---

2 *Plures modi ex quibus ſortitur quis forum, & ſi ratione domicilii ſortitur forum poterit ibi etiam abſens conueniri, & contra eum procedi vſque ad ſententiam diffinitiuam, ſi eſt cauſa in qua non requiritur lit. conteſt.vel in qua habeatur lit.conteſt.pro facta.*
3 *In locis vbi ſortitur forum alia ratione quàm domicilii, non poteſt ibidem conueniri, niſi ibi reperiatur: ſed ad proprium trahitur ſi ibi adeſt, vide tamen nu 5. & 6.*
4 *Repertus in alio loco quàm in loco domicilii, in quibus caſibus non poßit ibi conueniri, & num.1.*
5 *Aduena & viator qui ſtatim ſunt receſſuri, contrahendo in loco non ſortiuntur ibi forum ratione contractus, etiam ſi ſunt ibi ex cauſa voluntaria, niſi tacitè fuerat actum, vt ibi debeat ſtatim ſolui.*
6 *Si in illo loco ſortiebatur forum alia ratione, puta originis propriæ vel paternæ vel communis patriæ, repertus ibi tanquam aduena vel viator, poterit conueniri pro contractibus alibi celebratis.*
7 *Et quid ſi erat ex cauſa neceſſaria, & qualiter compellatur cauere de iudicio ſiſti, vel dimittere procuratorem ſi inde recedat, & ſi non fuiſſet ibi repertus non potuiſſet illuc trahi.*
8 *Si ibi haberet aliqua bona, poſſet fieri remiſſio in illis bonis, nec procedetur vlterius ad ſecundum decretum, nec ad ſententiam diffinitiuam.*
9 *Abſens poteſt conueniri, & trahi ad locum domicilii.*
10 *Domus ponitur pro domicilio, & ibi quis dicitur habere domum vbi habet domicilium, etiam ſi non ſit præſens, & illa dicitur propriè terra.*

2 **§.Legatis in eo quod ante.** †Supra tra-
ctauit de iu
riſdictione proroganda. hic incipit tractare de iuriſdictione
reſtringenda,vſq; ad vltimum verſum iſtius legis,q incipit his
dat̃.& h.d.Qui ſe transfert de loco proprij domicilij ad alium
locū,in quo alia ratione ſortiatur forū,ex cauſa neceſſaria,&
probabili,vel probabili tm̃:durante illa cā,nō pōt ibidē ꝯue-
niri pro ꝯctib.vel obligationib. alibi ꝯctis, ſed hēt ius reuocā-
di domū ad locū ꝓprij domicilij.h.d. no. de hoc ponit plura
2 alia exempla notabilia vſq; ad §.oēs. ¶†Præmitte ad euiden-
tiam,

tiã, φ multis modis qs ſortit̃ forũ.ſ.rõne domicilij, vt in loco in quo hẽt maiorẽ partẽ fortunarũ,& in quo habitat eius familia:& in illo loco põt conueniri ſiue ſit ibi præſens,ſiue abſens, & põt procedi ɔ̃ eũ abſentẽ vſq; ad ſñiam diffinitiuã, ſi eſt cã in qua non requiratur litis conteſtatio, vel in qua habeatur litis conteſt. pro facta pp contumaciã, vt eſt ſtatutum Florentię.Itẽ rõne proprię originis,vel paternæ. Itẽ rõne cõis patriæ puta Romæ.Itẽ rõne ɔ̃ctus,quod dic,vt ſ̃.eo.l.hæres abſens.§.j.in ij.glo.mag. quæ incipit niſi rõ. & in c.fin.de fo.cõp. 3 lib.6. † In iſtis locis, vbi ſortitur forum alia rõne, q̃ domicilij nõ põt conueniri,ibidẽ,niſi ibi reperiatur, vt ſ̃. eo.l.hæres abſens.in prin.& in c.Romana.§.ɔ̃hentes. de for.comp.lib.vj. & hoc fuit inductum, ne quis trahatur extra propriũ domiciliũ quod eſſet ſibi durũ. Sed ad propriũ bene trahit̃,ſi ibi adeſt: quia hoc nõ dẽt eſſe ſibi durũ. Modò iſte §.declarat quod dixi.nã ſi ibi reperitur, verum eſt, φ põt conueniri. vt d.l.hæres abſens.ſi eſt ibi ex cã mere voluntaria: vt quia venit cã facien 4 di mercantias.†Si aũt ex cã neceſſaria,de quibus hic in text.licet mero iure conueniri poſſit,tñ ex ęquitate hẽt priuilegium a iure, vt nõ teneat̃ ibi r̃ndere, ſed poſſit petere ſe remitti ad locũ proprij domicilij,quaſi nõ videatur ibi eſſe, poſtq̃ eſt ex cã neceſſaria durante illa cã. & idẽ dicit gl. ſi nõ erat neceſſaria,ſed probabilis, vt cã religionis, ſi venerat illuc pro aliqua indulgentia,vel cã ſtudij, ſiue ſit ſcholaris, ſiue pater eius,qui venerat ad vidẽdum eũ in ſtudio, vt ibi nõ poſſit conueniri, licet ibi ſortiatur forũ rõne cõis patriæ, vt Romæ vel originis propriæ vel pr̃næ,vel alia rõne præterq̃ ɔ̃ctus:quia tunc ſeruãdũ eſt id quod habetur in ſeq.§.tene menti hos caſus: qa dicit Bar. φ ſicut nõ põt quis conueniri in dictis locis pro ſe, & rõne ſuę obligationis, ita non poterit capi pro repreſalijs pro alio,& rõne alterius obligationis, quaſi videatur hr̃e ſecuritatẽ a iure ſcripto per iſtũ §.Ang. dicit φ hoc nõ ſeruat̃ niſi in legatis ſiue ambaſciatorib.quib. plus cõceditur q̃ alijs de quibus hic, vt patet in ſe §.oẽs. & ideo nullus confidat accedere ad locũ vbi cõceſſę ſunt repreſaliæ pro aliqua de iſtis cauſis, licet neceſſaria vel pbabili, niſi ſit ambaſciator vel legatus,p iſtum tex.In ver.ei quoq;. determinatur φ in cã appellationis nõ habeat locũ reconuentio, qm̃ appellans adit iudicẽ appellationis ex quadã neceſſitate, ne ſñia ɔ̃ eum lata trãſeat in rẽ iudicatam.& ſic nõ ob.l.cũ Pap.C.de ſen.quia loquitur in eo qui adit iudicẽ ex propria voluntate,& ita determinat Bar.in auth.& cõſequẽter.ibi poſita. ſed Angel.hic diſtinguit & dicit eſſe ſuam opi.φ hoc procedat qñ interponit appellationẽ extra locũ ſuæ ꝓuincię, vbi fuerit agitata cã principalis:& ita loquitur iſte tex.ſecus ſi intra eũdem locum. Tu dic idẽ:quia eadem rõ ſubeſt ſi iudex appellationis nõ eſſet alias iudex competens ipſius, ſed efficitur p reconuentionẽ poſtq̃ ipſum adit ex cã neceſſaria.ſequitur §.oẽs.¶Oppo.φ iſti de quib.hic non poſſent conueniri in loco in quo reperiũtur,ẽt ſi eſſent ibi ex cã voluntaria, ex quo ſunt forenſes & aduenæ.l.extra territorium.ſ̃.de iuriſd.om.iud. l.ſi quis ex aliena.ſ̃.eo. Ad quid ergo fuit vtilis iſte §.iſtam oppo. ſentit gl.ſuper verbo deſtinatũ. in fi.& ſoluit vt ſ.dixi in ſummario, φ dẽt hoc intelligi φ ĩ loco in quo reperiebantur, ſortiebantur forũ alia rõne, puta cõis patriæ,quia Romæ, vel originis propriæ vel paternæ,vel contractus:& ſic non erãt omnino forenſes. Vnde poſſent conue 5 niri ſi eſſent ex cauſa voluntaria.†Sed adhuc contra,φ etiam tunc non poſſent poſtquã ſunt aduenæ & ſtant receſſuri. vt ſ̃. eo.l.hæres.§.j.ver.nunquid.Sol.diuerſi ſunt caſus.nam aut quęrimus vtrum aduena & viator,qui ſtatim ſunt receſſuri ɔ̃hendo in loco ſortiantur tunc ibi forũ rõne ɔ̃ctus: & dico φ nõ, & ſic nec poſſunt conueniri rõne illius ɔ̃ctus, qui non facit eos forum ſortiri,ẽt ſi ſunt ibi ex cã voluntaria,niſi tacite fuerit actũ φ ibi debeat ſtatim ſolui:vt ſi emat in nũdinis equũ: quia cenſetur actum vt venditor vadat ad domiciliũ ſuum, 6 vt in fi.illius legis. Item fallit in caſu ſequentis.§.omnes.†Aut quærimus qñ quis in loco illo ſortitur forum alia rõne, puta originis propriæ vel paternæ,vel cõis patriæ,& poſtea reperit ibidẽ tanq̃ aduena vel viator.vtrum poſſit cõueniri pro ɔ̃ctibus alibi celebratis, nõ rõne fori ɔ̃ctus, ſed rõne fori de quo 7 ſuper:& eſt dicendum φ ſic,licet ſit aduena, vel viator ſi erat ibi ex cã voluntaria : † ſecus ſi neceſſaria. Caſus eſt hic a ɔ̃rio ſenſu. Et ſic compelluntur cauere de iudicio ſiſti in illo loco ſi reperiuntur ex cã neceſſaria, & recedendo inde debent dimittere procuratorem: & ſi nõ fuiſſent ibi reperti, non potuiſ 8 ſent illuc trahi. Sed † ſi ibi haberent aliqua bona, poſſet fieri miſſio in illis, nec procederetur vlterius ad ſecundũ decretũ, nec ad diffinitiuam, etiam ſi ſit cauſa in qua poſſit procedi lit. non conteſta.& ita dẽt intelligi d. l. hæres abſens. §.j.& c.Ro 9 mana.§.ɔ̃hẽtes.de for.competen.lib.6. †non ſic in loco domicilij ad quẽ poteſt trahi licẽt abſit.vt ſ.dixi.& iſta declarãt iſtũ 10 §.& neceſſaria ſunt.nec tanguntur per Doc.tene menti.¶†Vltimò no.hic tex. cum glo. dum dicit reuocandi domum ſuã: φ domus ponitur pro domicilio,& ibi quis dr̃ habere domũ vbi habet domicilium, ẽt ſi non ſit pręſens.vt l.j.§.j.ſ̃.de libe. agno.& illa dicitur propriè terra ſua,vt notat Bal.

2 *Conueniri in loco in quo ſortiuntur forum alia ratione, quàm proprii domicilii,ſeu contractus ſi ibi reperiuntur,licet mero iure conueniri poſſint, habent priuilegium reuocandi domum quando reperiuntur ex cauſa neceſſaria,ſed neceſſe habent allegare hoc priuilegium & vide num.1.*

3 *Si aliàs tempore quo quis erat in aliquo loco non vt aduena, nec vt viator,quia habebat pergulam vel armarium, fuit ibi celebratus contractus: & nunc non reperitur ibi vt aduena, ſed ex cauſa neceſſaria, an habebit priuilegium reuocandi domum.*

4 *Verba non obſtante aliquo priuilegio &c. reperta in ſtatuto vel reſcripto principis,debent intelligi de priuilegio non clauſo in corpore iuris communis,vel ſtatutorum.*

1 **§. Omnes aũt iſti.** †Vſque ad ver.fin.iſtius l.ponuntur ſex limitationes ad §.præcedentem.Prima vſq; ibi plane. Scd̃a ibi,item ſi extra.Tertia ibi,ſed ſi agãt. Quarta vſq; ibi,ſed ſi dubitatur. Quinta vſq; ibi, in omnib. Sexta vſq; ibi,his datur.Et iſta prima limitatio eſt φ illi de quib. in §.pręcedenti ſi conueniuntur in loco,vbi reperiuntur occaſione ɔ̃ctus ibi celebrati, vel tunc,vel añ,nõ habent priuilegium reuocandi domum. fallit in legatis, qui habent ſi conueniantur pro ɔ̃ctib.celebratis,non tunc ſed ante.Si aũt tp̃e legationis,tunc ẽt ipſi perdunt priuilegium iſtud vt l.eum qui.in §.Iulia.ſ̃.de conſtit.pecu. & no.ſ̃.eo.l.ſi quis in legatione.ſic ergo no.φ licet in §.ꝑcedenti legati,& alij de quibus ibi equiparent̃:tñ legatis plus ɔ̃ceditur interdũ,vt in caſu iſto,ideo dicit Ang. in §.ꝑcedenti.in artic. de repreſal. φ dictũ 2 Bar.non ſeruat̃,niſi in legatis.¶†Et aduerte ad vnũ qđ omiſi in §.ꝑcedẽti,φ iſti mero iure põt ibi cõueniri rõne fori,quem ibi ſortiũtur,& qa ibi reperiunt̃:ſed de ęquitate, qa reperiunt̃ ex cã neceſſaria hñt priuilegium reuocandi domũ: & ex hoc ſequit̃ φ neceſſe hñt allegare hoc priuilegium : vt ſ̃. eo. l.ſi qs ex aliena.& eſt caſus in ſi.de fo.cõpe.& ſi nõ allegarent etiam ſi per errorẽ omitterẽt,valeret proceſſus,qa factus corã competenti iudice. glo.eſt §.ea.l. §.j.quæ incipit, ſed quid ſi ſcholaris. ſecus ſi ipſo iure non ſortiret ibi forũ, vt in prin. huius legis.& l.gñaliter.& qđ ibi no.Pet.& Cy. C. de epiſ.& cle.opponit̃ φ ſi ɔueniant̃ pro ɔ̃ctu celebrato ibidem, tũc tp̃is nõ poſſent ibi conueniri : qa cũ ſint ibi tanq̃ aduenæ ſtatim receſſuri,nõ ſortiunt̃ forũ rõne illius ɔ̃ctus, vt dixi in §. ꝑcedenti p l. hæres abſens.§.j.Sol.verũ eſt ſi ibi nõ ſortirent forũ alia rõne: ſed hic loquit̃ & dẽt intelligi, qñ alia rõne ſortiebant̃, puta cõis patriæ,quia Romæ vel originis proprię vel paternæ.nam tũc huic foro accumulatur alius forus.ſ.ɔ̃ctus celebratus,tanquam ab aduena, & ſic duplex forus facit id qđ alter ipſorũ facere non poſſet.& hoc voluit glo.j. quæ incipit.ſ.Romæ, qđ ẽt tenet glo.in d.l.hęres abſens. §.j.quæ incipit hoc dicunt qui 3 dã.& in d.c.Romana.§.ɔ̃hentes. in fi. magnæ glo.¶†Quid ergo ſi ille ɔ̃ctus fuit ibi celebratus non tunc,ſed alias & tẽpore quo non erat ibi vt aduena,nec vt viator, ſed habebat pergulam vel armariũ,nec reperitur ibi vt aduena,tñ ex cã neceſſaria,an habebit priuilegium reuocandi domum? Prima gl.hic ſentit φ ſic, ſi non ſortiebatur ibi forũ alia rõne q̃ illius contractus:& idẽ ſentit in §.ꝑcedenti.ſuper verbo deſtinati ibi,dũ dicit,vel licet rõne ɔ̃ctus:pro quo ẽt facit principium §.præcedẽtis,dũ dicit,ɔxerint. referendo illud verbum ad oẽs illos de qb.ibi. Sola ergo rõ duplicis fori facit ipſum perdere hoc priuilegiũ:& hęc eſt intentio glo.Item ſortitur forum tunc rõne ɔ̃ctus ẽt celebrati,tanquam ab aduena:licet ſecus ſi non habe 4 ret ibi aliũ forũ.¶†In gl.q̃ incipit,immo q̃ eſt ibi,item cõtra.ſ. ad hoc qđ hic dr̃ de legato φ nõ poſſit ibi ɔueniri rõne cõtractus ibi celebrati,ſi non fuit celebratus tp̃e legationis. ſed añ pp priuilegium legationis: quia immo vr̃ φ nullo priuilegio obſtãte poſſit ɔueniri in loco cõtractus, vt in l. allegata hic in gl.quã tene mẽti: qa ſi iſta verba reperiant̃ in ſtatuto,vel ẽt in reſcripto principis nõ obſtãte aliquo priuilegio &c.debẽt intelligi de priuilegio nõ clauſo in corpore iuris ſcripti.illa.n.q̃ ſunt clauſa in corpore iuris cõis vel ſtatutorũ, nõ intelligunt̃ ſublata p illa verba,qđ ꝑpetuò tene mẽti, & nunq̃ obliuiſcaris.& ita intelligas q̃ no.in auth.qua in ꝓuincia. C. vbi de cri. agi opor.& ſ̃.e.l.heres abſens.in prin.ĩ gl.ſuper verbo,excuſat̃.

1 *Ceſſante cauſa priuilegii, ceſſat priuilegium.*

2 *Præfecti in legationem vel aliam cauſam dum præſtarent receſſum, dicuntur abeſſe ibi ex cauſa neceſſaria.*

1 **§. Planè & ſi perfecta.** †Hic eſt ſecũda limitatio φ ceſſante cauſa priuilegij ceſſat priuilegiũ.nã cã priuilegij in legatis eſt, qa ſunt in loco ex cauſa neceſſaria. Si ergo illa cã perfecta eſt, amodo voluntariè, non neceſſariò morantur. ideo ceſſat priuilegiũ.Dicit tñ gl.& bñ, φ debet intelligi cũ diſtinctione, 2 †nam et præfecti in legatione, vel aliam cãm dum præparãt receſſum, dicunt̃ abeſſe ibi ex cã neceſſaria. pro hoc.ſ.qui.ex cau.maio.l.ab hoſt ib.§.ſed qđ ſimplr̃. ibi,dũ dicit de tp̃e quo cõponit ſarcinulas.& eodem modo ſi fuit in officio : qa ſicut gaudet

gaudet priuilegio durãte officio, vt § legatis.ibi, vel ſi quis iu-
dicandi cauſa.ita & tempore ſyndicatus: quia licèt ſit finitum
officium, non poteſt adhuc recedere.

1 *Duo intellectus ponuntur ad iſtum textum.*
2 *Illa dicitur prouincia, vel ciuitas ſua in qua quis habet domicilium, non illa in qua natus eſt ſi domicilium ibi non habet.*

1 **§. Item ſi extra prouinciam.** †Hic po-
nit tertia
limitatio, quia id qđ dr̃ in §.legatis. ꝙ illi poſſint reuocare do
mum, procedit qñ cõueniuntur ꝓ ꝯctu celebrato in loco do-
micilij, vel in prouincia illius domicilij. ſecus ſi conuenirent̃
pro ꝯctu celebrato alibi, vt ſi Hiſpanus reperiat̃ Romæ lega-
tus, & conueniatur pro ꝯctu celebrato in Anglia: nã pro illo
nõ põt petere ſe remitti in Hiſpaniã. & idem ſi pro ꝯctu cele
brato in Italia, & multo fortius ſi Romæ.h.d. ſcđm ſecũdam
lecturam gl. quę eſt vera. Alij, vt Albericus, intelligunt aliter
iſtum §. vt veniat ad limitationem eius, qđ dr̃ in §.oẽs.ibi dũ
dicit, dummodo ante legationẽ, a ꝯrio ſenſu.nam ibi innuit,
ꝙ ſi tpe legationis ꝯxit Romæ pro alio ꝯctu, non habet priui
legiũ reuocãdi domũ, & eſt verũ, vt l.eum qui.ſ.de conſti pe-
cu.dixit Albericus, idẽ eſſe ſi tpe legationis celebraret ꝯctum
in Italia, licet non Romæ, ſecus alibi.Et ſi dicat̃, ſi eſt Romæ
quõ põt ꝯhere in alia parte Italiæ vel alia prouincia? Rñdeo
per procuratorem. Fundabat aũt ſe Albericus in l.cum furio-
ſut.in fi.ſ.eod.ibi dum dicit, in Italia contractum.& iſtud dice
bat de mente iſtius §. quam lect.glo.reprobat. quia quantum
ad contractum celebratum tempore legationis, non perdit
legatus hoc priuilegium, niſi celebret ipſum Romæ vbi eſt,
2 non autem ſi in Italia. †Hic eſt expreſſum quòd illa dicit̃ pro
uincia vel ciuitas ſua, in qua habet domicilium, non illa in
qua natus eſt ſi domicilium ibi non habet.

2 *Qui in aliquo loco non poteſt inuitus conueniri, ſi ipſe agat reconuenietur ab illo contra quem agit: & ſi poterat mero iure ibi conueniri, ſed ex priuilegio non, quòd perdat priuilegium quo ad omnes alios.*
3 *Clericus conueniens laicum in curia ſeculari poterit ibidem reconueniri a laico, niſi in tribus caſibus.*
4 *Agens pro iniuria illata ſibi vel furto, non poteſt reconueniri.*

1 **§. Sed ſi agant cum.** † Hic ponitur quarta li-
mitatio ad §.legatis.nam
ibi demũ illi de quib.ibi hñt priuilegiũ reuocãdi domũ ſi nõ
agant ꝯ alios. Vñ ſi alios non moleſtant nec ipſi moleſtant̃.ſi
aũt agant & moleſtant, tunc perdũt priuilegiũ reuocandi do
mum, & pñt ẽt ipſi ꝯueniri ſi agant voluntariè, ſecus ſi rõne
iniuriæ, vel maleficij in eos commiſſi tpe illo, tũc.n.vñr agere
quodãmodo neceſſario ad defenſam.alias eẽt in ptãte cuiuſ-
2 libet offendere eos, & ſubiicere iuriſdictioni illius loci.¶ †No.
ergo ꝙ q in aliquo loco nõ põt inuitus ꝯueniri ſi ipſe agat, cõ
ueniet. Aduerte, qa ſi nõ poterat ꝯueniri de iure cõi, qa ñ ſor
tiebat̃ ibi forũ, poterit recõueniri ab illo tñ cõtra quẽ agit.vt
l.fi.& in auth.ibi poſita.C.de ſen.ſed qñ mero iure poterat cõ-
ueniri, ſed ex priuilegio nõ, tũc ſi ipſe agat cõtra vnũ ꝑdit pri
uilegiũ, quo ad oẽs, & põt ab oĩbus recõueniri, vt eſt hic tex.
dũ dicit, aduerſus oẽs.& ita intelligit gl. ſuper verbo cõpellun
tur.& Inn.in c.fi.extra de fo.cõpe.Alij dñt cõtrariũ, ꝙ ẽt tunc
nõ recõuẽnirent̃, niſi ab illis cõtra quos agũt, & ſic tex.dum
dicit aduerſus oẽs, dẽt exponi.ſ.agentes, nõ aduerſus non agẽ
tes.& hãc partẽ tenẽt Gul.Dy. & Ia.Bu.l.Fulcini⁹.§.ꝙ ſi aduer
ſus.ſ.qb.ex cau.in poſ.ea.Tu tene opi.gl.& Inn. ſm Ang.quia
hic agit̃ de ꝯſeruatione priuilegij, ibi de conſeruatione iuris
cõis qđ difficilius perditur q̃ priuilegium iuxta plene no. per
gl.in l.i.C.ſi aduer.vendit. ¶†In tex.ibi, aut impune contume
liis afficientur &c. qa timore ne perdant priuilegiũ reuocãdi
domũ nõ agẽt ꝓ iniuria vel furto in eos cõmiſſis, vel ſi agẽt,
perdẽt priuilegium, & ſic erit in ptãte cuiuslibet faciendi eos
priuilegiũ perdere, qđ eſſe non debet. facit l.non in ptãte.ſ.de
arb.& ſ.de iu.om.iu.l.ſi idẽ cum eo.§.qđ ſumitur.ibi, nec ĩ po
teſtate &c.& ſ.ad Carbo.l.j.§.ſed & ſi quis. ¶Et hunc tex.alle
gant Doc.ad duo.Primo, ꝙ clericus cõueniẽs laicũ in curia ſe
culari poterit ibidem reconueniri a laico, niſi in trib.caſibus,
vt ſi cõueniat ipſum rõne iniuriæ, vel rõne furti ſibi cõmiſſi,
vt vr̃ tex.in Aut.de ſan.epiſc.§.reuerendiſſimi.col.9.& ita cõi-
ter tenẽt Cano.in c.at ſi clerici. extra de iudi. & Archid.3.q.8.
cuius in agendo, & ſi reconueniant ex cauſa famoſa, vel ſpi-
rituali.vt ibi per Doc..Pet.aũt dicit Cy.in auth. & ꝯñr.tenere
contrariũ ꝙ non poſſet reconueniri, qa clericus nõ pt̃ ꝓroga
re iuriſdõnem iudicis ſecularis, & iſta eſſet quędã prorogatio.
ſed rñde ꝙ eſt potius iuris q̃ hoĩs.Ang.aũt tenet opi.Pet.eo ca
ſu quo clericus nõ poterat recõuenire laicũ, niſi corã iudice
ſeculari, qa ex quadã quaſi neceſſitate adit illum iudicem, er
go &c.vt in §.legatis. quæ rõ non eſt bona.nam tunc nunquã
poſſet aliquis agens coram iudice rei, ibidẽ reconueniri ſi ille
nõ erat ſuus iudex, cum ſemper ex quadam neceſſitate adeat
illum iudicẽ, quia actor debet ſequi forũ rei, & tñ ꝯrium eſt
verius, vt eſt caſus in illa l.fi. C.de ſen.Tene ergo primã opi.vt
dicit Inno.in d.c.at ſi clerici. quia minime ſunt mutanda &c.
4 †Allegãt Doc.iſtũ tex. ad limitationem illius legis fi. & auth.
ꝙ ille qui agit pro iniuria illata ſibi vel furto, non poſſit recõ
ueniri.quod tenet Spe.in tit.de recon.§.i. ver.quid ſi laicus.

2 *Super exceptione declinatoria fori debet adhiberi cauſæ cognitio, aliàs proceſſus ad vlteriora non valeret.*
3 *Quòd iudex debeat ſuper ea pronunciare, vel expreſſè vel tacitè procedẽdo ad vlteriora poſt cauſæ cognitionem adhibitam, quia tunc cenſetur illam repellere. & quid ſi procederetur contra abſentem.*
4 *Iudex quando remittit partem ad alium iudicem competentem, poteſt aſſignare ſibi terminum intra quem compareat coram illo, ſicut in iudice a quo ad iudicem appellationis, vt ſi pars non compareat intra terminum appellatio habeatur pro deſerta.*
5 *Sic quando iudex ſecularis remittit ad curiam eccleſiaſticam propter aliquem articulum ſpiritualem.*
6 *Declinans forum unius iudicis non ipſo iure, ſed ex priuilegio, & petit ſe remitti ad alium iudicem alterius territorii, non autem eiuſdem, debet cauere de comparendo coram illo iudice.*
7 *Forenſis non debet aſtringi ad dandum fideiuſſores, quando eſſet ſibi difficile, & tunc ſaltem tenetur promittere pęnam.*

1 **§. Sed ſi dubitetur.** ¶†Hic ponit̃ quinta limi-
tatio ad §..legatis, ꝙ licet
ibi habeant ius reuocandi domũ, tenẽtur tñ cauere deſiſtẽdo
iuri in loco proprij domicilij nuda cautione ſine fideiuſſore.
2 †In tex. ibi, ipſe p̃tor dẽt cã cognita. no. ergo ꝙ ſuꝑ exceptio
ne declinatoria fori debet adhiberi cãę cognitio, & ſi iudex
cãæ cognitione non adhibita procederet ad vlteriora, nõ va-
3 leret proceſſus ſm Ang.qđ no.†Scđo no.ꝙ iudex debet ſuper
ea pronunciare, vt patet in verbo ſtatuere. qđ intelligit, vel
expreſſe vel ẽt tacite procedẽdo ad vlteriora, poſtquã cãæ co
gnitionẽ adhibuiſſet, qa cẽſetur illã exceptionem repellere, vt
in c.ex parte.extra de ap.& colligit̃ ex hoc tex.dum dicit tene
ri cum gl. Sed ſi procederet̃ cõtra abſentem, & nõ allegãtem
exceptionẽ fori, tũc ſi nõ erat exẽptus ipſo iure, ſed ex priuile
gio, valeret proceſſus ꝑ l.ſi quis ex aliena.ſ.eo. & ꝑ c.cũ perſo-
næ.de priuil. lib.6. ſed ſi ipſo iure non ſuberat iuriſdictioni il-
lius, non valet ẽt ſi pronunciet ſe iudicẽ competentem, quia
nõ cẽſet̃ ille abñs ꝯſentire, niſi forte ſibi notificet̃ ꝓnũciatio
qa tũc imputet ſibi quare nõ appellauit. de hoc articulo teti-
4 gi in l.ij.ſ.ſi quis in ius voc nõ ierit. ¶†In tex.ibi, ſtatuẽte p̃to-
re in quẽ dicit &c.No.ꝙ qñ iudex remittit partẽ ad alium iu-
dicem competentem, põt aſſignare ſibi terminum intra quẽ
cõpareat corã illo.ſic videmus ĩ iudice a quo, q põt aſſignare
terminũ appellanti intra quem compareat corã iudice appel
a lationis, & ſi nõ compareat,[a] appellatio habetur pro deſerta,
5 vt in c.perſonas, & c.ex rõne. extra de ap.† & qñ iudex ſecula
ris remittit ad curiam eccleſiaſticam ꝑꝑ aliquẽ articulũ ſpiri-
tualẽ. vt in ca.tua. extra de ord.cog.ſir̃ poteſt aſſignare termi-
num p̃dictum, nõ intra quem ille iudex eccleſiaſticus habeat
terminare cãm, vel articulũ, quia hoc ad ipſum ſecularẽ non
pertinet, ſed intra quem pars compareat. qđ dic vt no.Bart.in
l.pręſes.C.de ap.vbi omnino vide, & in c.ex rõne.extra de ap.
6 ¶†No. ẽt ꝙ qñ quis declinat forũ vnius iudicis, & petit ſe re-
mitti ad alium iudicem debet cauere de comparendo coram
illo iudice. Quod gl.limitat duob.modis.ſ.qñ declinat ex pri-
uilegio nõ ipſo iure, qa mero iure erat cõpetens.Secus ſi erat
omnino incompetens. Itẽ qñ petit ſe remitti ad alium iudicẽ
alterius territorij. ſecus ſi eiuſdem, vt in ſeculari cõuento co-
ram poteſtate, qa ex priuilegio petit, ſe remitti ad rectorẽ, nã
nõ debet tũc cauere, ſm gl.& no.iſtas duas limitationes.& ad
7 de qđ no.Io.And.in c.fi.extra de fo.compe. †Vlt.no. in fi.ꝙ fo
renſis non debet aſtringi ad dandum fideiuſſores, qñ eſſet ſibi
difficile, qñ per hoc ſine iuſta cauſa perderet priuilegium, qđ
eſſe non debet, vt hic.facit ſ.ſi cui pluſquam per leg.Falc.l.cũ
non facile.& l.niſi. §.q̃uis. & quod ibi no.in glo. quæ concor-
dat cum glo.hic poſita.ꝙ tunc ſaltem tenetur promittere pœ
nam poſtquam releuatur a datione fideiuſſorũ, alias nõ com
pelleretur promittere pœnam. & ita intelligitur gloſ.l.fi.ſ.de
pręto.ſtipu.quæ vr̃ contrariari, & ſ.qui ſatiſd. cog.l.2. §.fi.quæ
incipit, ſed an compellatur.& ibi tetigi.

A D D I T I O.

a Compareat.Poteſt ẽt præfigere terminũ appellanti intra quẽ fidem faciat de ſua ꝓſecutione ad hoc, vt elapſo termino poſſit ſuã ſñiam exequi, ſm Fede.cõſ.28.

---

2 *Exceptio fori dum diſcutitur, tempus præſcriptionis non labitur ſi reus in exceptione ſuccumbit.*
3 *Iſti qui poſſunt petere ſe remitti ad domum, licet actor hoc fatetur, vel nõ dubitatur: tamen ſi actio erat tempore peritura conſulte petat actor quòd non remittatur, niſi lite prius conteſtata.*

1 **§. In omnibus autem cauſis.** †Hic po
nitur ſex
ta & vlt.limitatio.Nam ita demũ pñt illi de quib.in §.legatis.
petere ſe remitti ad domum, qñ actio non erat tpe peritura.
aliàs compelluntur ibi rñdere libello, & litem conteſtari.&
ſic actio perpetuat̃. h. d. ſm vnum intellectum qui probatur
Pau.de Caſt.ſuper j.ff.vet.

ff.eo.l.ſed & ſi reſtituatur.ver.ſed & ſi dies.de quo §. glo. op.&
ſoluit multis modis. tu dic ſm iſtum intellm ꝙ non ↄ̄dicit,
immo concordat. & iſte tex.dum dicit ſine temporali dāno
creditoris. exponitur, & intelligitur.ſ.vt teneatur reſpondere
libello.& ſic creditor non erit in dāno. Curreret ergo tp̄s non
facta reſponſione,& remitteretur ad domū.Legitur alio mō,
ꝙ immo ipſo iure non currat. & ita ſonat litera prima facie,
& tunc ille §.ↄ̄riatur. Sed ſolue melius, ꝗ̄ glo. ꝙ interdum re-
uocatur in dubiū exceptio fori allegata, quia reus allegat ſe
ibi eſſe ex cā neceſſaria,& petit ſe remitti,actor vero negat,&
ſuꝑ hoc diſcutitur,& tranſit tp̄s in diſcuſſione, & tunc iſta di-
ſcuſſione durante tp̄s non currit, & ita loquitur iſte tex.vnde
2 Bal.ſummabat hoc modo, dum†exceptio fori diſcutitur tp̄s
præſcriptionis nō labitur. facit ad hoc l.intra vtile.ſ.de mino.
& ff.de excu.tu.l.ſi cum ipſe & l.fi.in fi. & quod ibi no.Cyn.C.
de adul.Tñ aduertendū eſt, quia iſtud vr̄ debere intelligi ſi reus
in exceptione ſuccumbit. quia tunc apparet per eius fruſtra-
a tiones actorē fuiſſe impeditum, ſecus ſi obtineret[a] ꝑ ea ꝗ̄ no.
per Cy.de inof.teſta.l.cum maiores.& ꝑ Bar.in l.2.ff.ad Tert.§.
3 non ſolū.l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de dam.infec.†Interdum autē
de exceptione oppoſita non dubitatur, quia actor fatetur eā
verā,& reus obtinet remiſſionē, & tunc tempus actionis be-
ne currit ipſo iure,vt colligitur ex l.contraria, & ideo conſul-
tè faciat actor repellere, & petere ꝙ non remittatur, niſi lite
prius conteſtata. & iſte eſt verus intellectus.

ADDITIO.

a Obtinere.Adde ut per eundem Pau.conſi.22.ubi uide quod in ſimili uoluit.

1 *Poteſtas multandi non competit,niſi iudicibus ordinariis delegatis autem non niſi fuerit eis expreſsè commiſſum.*
2 *Qui iudices,& qualiter poſſunt mulctare.*
3 *Iudex quando aliquem cōdemnat,an poſſit apponere tempus intra quod ſi non ſoluat loco pœnę condemnat in quarto pluri.*
4 *Multa propriè dicitur,quando venit applicanda fiſco,non parti.*

1 §.His datur mulctę di. ¶† Poteſtas mul-
ctandi non compe
tit,niſi iudicib.ordinarijs, delegatis āt nō niſi fuerit eis expreſ-
ſe cōmiſſum.h.d.ſm verum intellm, qui cōiter tenetur de iu-
re ciuili.& ideo in reſcripto delegationis apponitur,vt delega
2 tus poſſit coercere & mulctare authoritate delegantis. † De
iure aūt canonico delegatus principis pōt mulctare,vt in c.pa
ſtoralis.extra de offic.deleg. & no.in Spe.de ſenten. §.2.verſic.
eſt & quartus.& de iure ēt ciuili in caſu. C.de ſpor.l.2.Ordina-
rij verò iudices indiſtinctè poſſent, diuerſimode tñ, quia ma-
gni iudices poſſunt mulctare magnis mulctis. parui vero par-
uis mulctis,vt no.in l.j. in princ.ſ.ſi quis ius di. nō obtem.& l.
eos.C.de modo mul & C.de.defen.ciui.l.defenſores. & l.magi
ſtratus.ſ.de iur.om.iu.& in Auth.de defen.ciu. §.audiēt. col.3.
3 † Et ex prædictis vr̄ determinari q. qua quæritur qñ iudex ali-
quem condēnat,an poſſit apponere tp̄s intra quod ſi non ſol
uat loco pęnę cōdēnat in quarto pluri (hanc q. tangit Spe.in
tit.de defen.§.2.ver.ſed nūquid.& Bar.C.vbi cauſæ fiſca. l.eius
ſummæ.nam vr̄ diſtinguendum, an ſit talis iudex, qui poſſit
mulctare,& tunc valeat,aut nō, & tunc ſecus,& ita vr̄ deter
minare Ang.C.de re iudi.l.iij. vbi vr̄ tex.ꝙ poſſit talem pœnā
adiicere.licet in ↄ̄riū faciat totus tit. C.cōminationes vel epi-
ſtolas.ſed ille loquitur qñ non cognito de cauſa aliquid pręci
pit,qđ requirit cauſę cognitionē:quia non eſt a ꝑceptis, & ab
executione inchoandum, vñ nec tūc incidit in pœnā commi
natā. Nos loquimur qñ cā cognita cōdēnauit diffinitiue,cui
condēnationi eſt obtēperādū,& merito nō obtemperās mul
4 ctari pōt.†Nō tñ eſt proprie mulcta ſi uenit applicanda parti,
ſed cum applicatur fiſco,vt C.de modo mul.per totum. & l.j.

LEX III.

1 *Contra eum qui habet declinationem fori, licet non compareat, nec eam opponat non poteſt procedi tanquam contra latitantem.*
2 *Contra abſentem citatum non comparentem, nec allegantem declinationem fori,ad quos actus poſſit procedi.*

1 NOn videtur fruſtandæ.† Cōtra
eum qui
habet declinationem fori, licet non compareat,
nec eā opponat non pōt procedi, tanquā ↄ̄ latitā-
tem.h.d. notabiliter. & ſic nō poterit procedi ad ſecundū de-
cretum in quo requiritur latitatio, vt l.Fulcinius. §.2.ff.quib.
ex cau.in poſ.ea.qa latitatio requirit dolū:vt in §.quid ſit lati-
tare.ea. l.& iſte nō pōt dici in dolo poſtquam ſi eſſet pñs, non
cōpelleret̄ iudiciū ſuſcipere.modica.n.cā,& multo magis iu-
ſta excuſat a dolo, vt no.ſ.ſi quis ius di.non obtē.l.j.in fi. ma-
2 gnæ glo.†ad alios aūt actus in quib.non requirit̄ tanta exqſi-
tio,& qui pñt exerceri ↄ̄ contumacē poterit bñ procedi,poſt-
quam non cōparet nec allegat,vt ff.eo.l.ſi qs.quæ ꝑ iſtā l.decla
ratur.& tene eā mēti.& vide qđ no.Iac.de Bel.ꝑ iſtā l.in Auth.
de liti.§.ad excludendas.col:8.qui vr̄ eam generalius intellige
re,ꝙ quacunque exceptione ſit tutus non ſolum fori excuſat̄
a pęna cōtumaciæ.Ad qđ ff.de pecu.l.eo.tpe.ſed Doct.aūt ſen-
tiunt,ꝙ ſolū excuſatur a proceſſu qui requirit latitationē.ſed
multa,& pęna cōtumaciæ pōt indici ēt nō latitāti, ergo &c.
¶ In glo.j.ibi,quem conſtat. Tu dic ſm Bar. ēt ſi nō cōſtaret,
ſed ēt dubiū eſſet,& ex poſt facto apparet ꝙ habeat declina-
toriam fori,vnde reuocabitur,quicquid factum eſt ↄ̄ eum,tā-
quam contra latitantem.quantum vero ad hoc vtrum tenea
tur comparere ſi citatur,& ſi non compareat, ſit contumax,
non dico latitans, bene diſtinguitur:an tūc conſtaret,vel no-
torium eſſet ipſum non eſſe de iuriſdictione citantis, & non
eſt contumax,aut non conſtat, & tunc ſecus, vt no. in l.2.vbi
plene.ſ.ſi quis in ius voca. non ierit.

LEX IIII.

1 *Lis ſeu iudicium quando poſſit eſſe inter patrem, & filium.*

LIs nulla nobis. Lex iſta non habet lo-
cū de iure canonico.
1 †Quod inter patrem & filium in ꝑtāte pōt eſſe iu
a dicium,[a] vt no.glo.notabilis. in c.fi.extra eo.in gl.
fi.& no.2.quæſt.7. cap. quęritur. nec etiam videtur habere lo-
cum hodie etiam de iure ciuili, in aduentitiis, in quibus pa-
tri non quæritur vſusfru. nam inter ipſum, & filium cadit
oblo ciuilis,ut no.in l.frater a fratre.ff.de condi. inde.ꝑ Bar. in
auth.vñ ſi parens.C.de inoffi.teſta. ergo iudicium:alias ciuilis
obligatio eſſet fruſtratoria:qa ordinatur ad actionē, & actio
ordinatur ad iudiciū. Tene menti.Si aūt patri quæritur vſuſ-
fructus: tunc pr̄ bene pōt obligari filio ciuiliter, ſed filius pa-
tri non,quia pōt in eum exercere patriam ꝑtātem cum ſit le-
gitimus adminiſtrator.ideo nō eſt neceſſaria. Ita tenet Bar.in
d.l.frater a fratre.iō vr̄ tunc, ꝙ iudicium non poſſet eſſe,ſi pr̄
moueret ipſum filio,ſecus econuerſo.Itē adde ꝙ ēt hodie lo-
cum habet iſta l. ſi pr̄ vellet agere ↄ̄ filiū, vel econuerſo iure
ſibi ceſſo ab alio, quia alter ↄ̄ alterū non pōt recipere ceſſio-
nem gl.eſt ordinaria & ſingularis. in l.ſi pater.§.j.ff.de iur.dot.
& in l.actiones.ff.de actio.& obli.qđ perpetuo tene menti.Qđ
ergo dicit glo.ꝙ nomine alieno alter ↄ̄ alterum poſſet agere,
intellige ad commodum alienum, non proprium. vt cū age-
ret iure ceſſo,licet etiam tunc agat alieno nomine ſi intentet
exercitium directæ. vt l. qui ſtipendia. C. de procura.& ſigna
glo.quæ ponit caſus fallentiæ.

ADDITIO.

a Iudicium.Adde ad hoc gl 23.q.4.c.ſi eccleſia.dicit tamen Ro.ꝙ aliquo tex.non probantur dictæ gl ſaluo per c.non eſt nobis.de ſponſ.qui tex.non facit regulā.

LEX V.

2 *Citatus coram iudice non ſuo,ſi non vult comparere:qualiter poterit iudex contra eum procedere,& quid ſi talis ſit citatus extra territorium. & num.1.*

1 SI quis ex aliena. †Citatus a iudice or-
dinario licet non ſit
de iuriſdictione illius ipſo iure, vel ex priuilegio,
tenetur in dubio comparere, & exceptionem fo-
ri,ſeu priuilegiū opponere.h.d.& ſꝑ allegat̄: & primo loqtur
de illo,qui ipſo iure non ſubeſt. ſecundo de eo qui ſubeſt,ſed
2 ex priuilegio pōt declinare. † In primo tñ caſu iudex ↄ̄ citatū
pōt procedere ad mulctā,tanquam ↄ̄ contumacem,& ad ex-
cōicationē ſi erat iudex eccleſiaſticus: ſed ſuper negotio prin
cipali non pōt.& ſi ↄ̄ facit nō valeret proceſſus,ēt ſi eſſet talis
caſus in quo poſſet procedi ↄ̄ abſentē lite nō cont.& qñcūq;
apparebit de nō iuriſdōne irritabit̄ ꝓceſſus:qa non vr̄ cōſen-
ſiſſe,nec iuriſdōnē prorogaſſe ꝑ l. ſi ꝗ ex cōſenſu.C.de epiſco.
audi.& dixi in l.j.ſ.eo.In ſcđo vero caſu valeret ꝓceſſus etiam
ſuper negocio principali,quia iudex non erat oīno incompe
tens,& ſic eſt agitatus coram iudice competēte. Idē ſi ꝑ erro-
rem exceptionē, & priuilegiū nō oppoſuit. vt no.gl.ſ.e.l.j.§.j.
& ita vr̄ declarari l.iſta ꝑ Io.Andr.in q.diſputata.quam ponit
in rła ſcienti: in mercurialib. vbi vide multa bona ſine quib.
materia iſtius l.non pōt bñ intelligi:de quo ēt ꝑ Inn.in c.2.ex̄
de dila. vbi dicit vnū verbum notabile, ꝙ primū dictū iſtius
l.qđ loquitur in eo, ꝗ nullo mō erat ſubditus, dēt intelligi qñ
citatio ipſum apprehendit intra territoriū citantis: quia tunc
pōt eſſe dubium,an ſit ſubditus vel nō. ſecus ſi ex̄ territorium
qđ no.De mā aūt iſtius l.plene ꝑ gl. & legiſtas in l.j.ſ.ſi quis in
ius voc.non ier. vbi vide ꝑ Cy.& Bar.& ibi tetigi, & adde glo.
no.in c.j.in gl.fi.de inueſt.in maritum facta in vſi.feu.& Inno.
in c.cęterum.extra de iud. & Cy.in l.generaliter. C.de epiſc.&
cler.& in addi.Specu.in titu.de expen.

LEX VII.

1 *Si citatus poſt citationem efficiatur alterius fori, non poteſt propterea in cauſa illa declinare forum primi iudicis citantis.*
2 *Iuriſdictio non perpetuatur per ſolam oblationem libelli, nec litis pendentia inducitur,& quid aliud requiratur.& num.3.& 5.*
3 *Nuncii quòd non poſſunt citare aliquem,ſine commiſſione niſi ex ſtatuto, ſeu conſuetudine contrarium inducatur.*
4 *Relatio nuncii requiritur, vt iudex poſſit procedere contra aliquem tanquam citatum.*
5 *Quòd talis relatio fieri poſſit etiam vtraque parte abſente.*

Citatus

6 *Citatus coram iudice ordinario ſi poſtea efficiatur alterius fori, & deinde impetret iudicem delegatum, vel contra cum impetretur, an poterit declinare forum, & quid ſi conueniatur coram nouo iudice, & quid ſi fuit contumax coram primo. & num.7.*
7 *In crimine hæreſis nullus iudex præoccupat viam alteri.*
8 *Qui poſt delictum commiſſum, & citationem ſecularis iudicis factus eſt clericus, an poßit declinare forum iudicis ſecularis.*

1 SI quis poſteaquam. †Si citat⁹ poſt citationē effi-
ciatus alterius fori, nō pōt propterea in cauſa illa
declinare forū primi iudicis citātis.h.d.& ſꝑ allega
tur & ɔcordat.c. propoſuiſti. ex̄ de foro cōpe.& ſic additur fo-
rus foro, nō aūt mutat̄ quātū ad illā cām, ſicut in ſimili no.in
2 c.fi.de excep.lib.6.per Doc.¶ †In tex.ibi, in ius vocatus eſt.nō
ergo ſufficit fuiſſe ſimpl̄r libellū ɔ̄ eū porrectū in actis, niſi ſe
cuta ſit citatio: quātum ad hoc, vt videatur p̄uentus, q̄a ꝑ hoc
non inducitur litis pendentia. vt no.gl. in l.j.de in ius voc.nec
ſufficit ꝙ facta fuerit cōmiſſo nūcio, niſi ēt ſit executioni mā
3 data ꝑ eū, ar.ff.de acqui. poſ. l.q abſenti.§.ſi qs.ſm Bal.†nec ēt
ſufficit, ꝙ nūcius ipſum ſine cōmiſſione citauerit. arg.s.de re-
qui.re.l.neminē, niſi ex forma ſtatuti, vel ɔſuetudinis ɔ̄riū in-
ducat̄, ꝙ nūcij curiarū poſſint citare ſine cōmiſſione. vt no.ī
4 c.qm̄ ɔ̄ falſam.ex̄ de proba. †non tn̄ reqrit̄ relatio nūcij, quā-
tū ad ꝑpetuandū iuriſdictionē.ar.ff.de dona. inter vi.l.ſi ſpon-
a ſus.in prin.licet reqrat̄ quo ad hoc, vt iudex ꝓcedere poſſit[a]
ɔ̄ eū, tāquā citatū iux.no.ꝑ Bar.ff.de ɔdi.& dem.in l.multum.
5 ſm eūdē Bal. †Talis aūt relatio fieri pōt vtraq; parte abſente,
cū ſit quædā executio, vt no Bar.in l.Theopom.ff.de dote præ
leg.& adde qđ idem no. C.de col.fan. patrimo.l.Palatinos.&
l.ſi finita.§.Iulia.ff.de dam.infec. ꝑ Bar.in 6.col.bn̄ m̄ reqrit̄ ꝙ
citatio ſit valida: alias nō perpetuaret iuriſdōnē. vt no. in l. ſi
pater. C.ne de ſtatu defun.& in ca.cum plures. de offic.deleg.
lib.6.in glo.& ꝑ Arch.2.q.5. c.non ita.vt ſi fuiſſet facta tpe fe-
riato: qđ Bal.intelligit.ſ.in honorem Dei.ſi aūt ob neceſſitatē
hoīum tenet citatio, dato ꝙ non ſit iuſta comparitio, vt l.j.s.
de feriis: qđ patet: q̄a ſi cōparet, & de feriis nō opponeret, va-
leret proceſſus ad perpetuandū iuriſdōnem.quia ſufficit ꝙ ſit
actus aliquis potentialiter. arg.de iniuſto teſta.l.cum in ſecun
do: ſm Bal. & Oldr.ſi ergo pronūciaret̄ proceſſus nullus, poſ-
ſet iſte de quo hic, opponere declinatoriā fori poſt primā ci-
tationē nouit er acquiſitā: q̄a non ob.citatio nulla ꝑ l.hos ac-
cuſare.§.hoc bn̄ficio.ff.de accu. licet non ſic in eo q ſcienter li
tigando corā incōpetenti iudice iuriſdictionē eius prorogaſ-
ſet: q̄a ēt ꝑ proceſſum prorogat̄: cū ēt ibi ſit voluntas partis q̄
prorogat.vt l.j.& ij. s.eo. & iō licet pronuncietur ꝓceſſus nul-
lus: ſi poſtea corā eo ɔuenit̄, nō pōt allegare iudicis incompe
tētiā.arg.in l.ſi qs repetere.ff.ad Turpill. ita elegāter glo.hāc le
6 git Gul.de Cu.in l.eū qui.in prin.§.j.ff.de conſtit.pec. †An aūt
habeat locū hæc l.ſi quis primo citatus eſt ab ordinario, & po
ſtea impetret vel ɔ̄ eū impetret̄ iudex delegatus? vide qđ no.
Bar.in auth.qua in prouincia. C. vbi de crimi.agi opor.& l.2.
C.vt lit.pen.¶In tex.ibi, ius reuocādi forū non habebit: nocet
ergo ſibi hæc p̄uentio in hoc: ſed certè ēt prodeſt, vt ſi conue-
niat̄ corā nouo iudice poſſit illius forū declinare, & petere ſe
remitti ad primū iudicē, vbi lis inchoata vr̄: ꝑ l.vbi cęptū.ff.e.
& idē ſi a principio erāt duo iudices ordinarij, quorū quilibet
habebat iuriſdōnem in ſolidū, vt ſit locus p̄uentioni: vt s. de
offi.cōſul.l.j.& facta citatione ab vno verbali, vel ēt ꝑſonali ꝑ
capturā ꝑſonæ alter ſe impedire nō poſſit ſtatim. & s.de ꝓcu.
l.plurib.& ſi ɔfaciat nō valeat, tāquā ſit iudex incōpetens.Vn̄
pōt primus illi inhibere, vel intimare p̄uentionem. vt no.in c.
tuā.extra de ord.cog.& ſi nō eſſet facta intimatio fortè ꝑp iu
ſtam ignorantiā, valeret qđ ageret ſecundus, ar.s.de off.p̄ſi.l.ſi
7 fortè.& c.duob. extra de app. † Prædicta tn̄ vera ſunt qn̄ cita-
tus compareret coram primo citante: ſecus aūt ſi cōtumax eſt:
quia ſicut coram primo non auditur nec gaudet illo ꝓceſſu
niſi refundat expēſas. C.e.l.ſancimus, ita & coram alio iudice
nō pōt ſe iuuare de illo proceſſu allegando litis pendentiā, &
petēdo ſe ad illū iudicē remitti, niſi fortè purgaret contuma-
ciā.& hoc no. Bart. elegāter & plene.ff.de ſepul.viola.l.ſepul-
chri.vbi oīno vide. Fallit ēt in crīe hæreſis in quo ſi mille eſ-
ſent iudices, nullus p̄occupat viā alteri.vt in c.vt offm̄ de hær.
li.6. Prodeſt & p̄occupatio iſta ad ꝑpetuādā iuriſdōnē iudicis
8 delegati.vt c.gratū.& c.relatū.de off.deleg.†Et p̄dicta allegant̄
ad q.de illo q poſt delictū cōmiſſū, & citationē ſclaris iudicis
b effectus eſt clericus: an poſſit declinare forū iudicis ſclaris.[b]
quā plenè vide ꝑ Bar.in l.j.ff.de pę.& per Io.Andr.in nouella.
in c.j.de obl.ad rōcinia.& tetigi.in l.fi. s. ſi ex noxa.cā agatur.

ADDITIONES.

a ¶Procedere poſſit.An relatio nuncij requiratur ad perpetuandum iuriſdōnem.
b ¶Secularis vide Old.conſi.4.
¶Vide omnino d.Hyppo.ſuo ſing.613.ad hanc legem.
¶De materia glo.vide Corſ.notabili, do tibi pulchras.fol.10. tergo.vbi ſequitur Inno.de quo ſupra proxime.

LEX VIII.

1 SI quis in legatione. ¶ † Qui ſimpl̄r conſtituit ſe ſo-
luturum quod prius non debebat, non pōt ɔueni
ri, niſi in loco in quo poterat an̄ cōſtitutū: q̄a con
ſtitutum, tāquā acceſſoriū ſequit̄ nām principalis debiti h.d.
ſm verum intelł'm: & tunc non obſtat ɔ̄riū difficile formatū
in glo. de l. eū qui. §.i. ff.de conſti. pecu. quia hic in legatione
exiſtens conſtituit ſe ſoluturum ſimpl̄r, non dicendo in quo
loco: ideo non ſortit̄ ex hoc forū in loco legationis, nec per-
dit priuilegium reuocandi domū: ibi vero expreſsè dicit ſe
ſoluturū Romę vbi erat legatus, & tunc perdit priuilegiū re-
uocandi domū.Hæc eſt vera ſolutio, q̄ ēt ponit̄ in l.ɔ̄tria in iij.
ſolone gl.reiectis oīb.aliis, & ſic tā iſta l. q̄ ille §.loquuntur in
debito prouinciali, ideſt in prouincia ɔ̄cto vel ēt Romæ, ſed
an̄ legationē: nā & in illo hēt priuilegiū, vt s.eo.l.2.§.oēs.ver.
exceptis.niſi iterū ɔſtituat ſe ibi ſoluturū exiſtēs in legatione,
quo caſu ꝑdit vt in illa l. cū qui.§.j. ¶In tex.ibi, ſi quis in lega-
tione, ſupple exiſtens.non intelligas ꝙ conſtituerit ibi ſe ſolu-
turū, immo conſtituit ſimpl̄r ſe ſoluturū.vn̄ regulatur ſecūdū
nām primi debiti. & ſic ſicut pro illo non poterat ibi cōueni
ri cū effectu, ita nec pro iſto.facit ff.q pot.in pig.ha.l.3.in prin.

LEX IX.

2 *Inſulæ Italiæ dicuntur quæ vltra, c.miliaria non diſtant ab Italia: & an etiam vltra ſi non ſit propinquior alteri prouinciæ, vel alteri inſulæ al terius prouinciæ, & dicuntur pars Italiæ.*
3 *Domini Veneti, & Genuenſes & alii habentes portū dicuntur habere iuriſdictionem, & imperium in toto mari ſibi propinquo per c. miliaria.*
4 *Portus inſulæ dicuntur pars inſulæ.*

1 INſulæ Italiæ pars. Pręmitte hic, ꝙ
præerant p̄ſides,
ſed Italiæ præerant quidam qui dicebantur corre-
ctores, qui habebant eandem iuriſdictionem in
tota Italia, quam præſides in prouinciis, & quam prætores
habebant Romæ.vt s.de offi.pręſi.l.ex omnib.cauſis.expedie-
bat ergo ſcire, an talis corrector haberet iuriſdictionem in in
ſulis prope Italiā, vt in inſula Siciliæ, Corſicæ, & Sardiniæ.dr̄
hic ꝙ ſic: quia ſunt pars Italiæ. Et eodē modo inſulæ propin-
quæ aliis prouinciis dn̄r pars illarum prouinciarum & præſi-
des earum habebāt Iuriſdictionem in eis ſicut in terra firma.
2 †Dicunt̄ aūt inſulæ Italiæ, quę vltra centum miliaria non di-
ſtant ab Italia, & quę non faciunt vltra duas dietas per mare.
ar.de reſcript. cum non nulli.ita determinat Bart. in tractatu
de inſula. & ēt ſi diſtat vltra centum miliaria ab Italia: tn̄ non
plus diſtat ab inſula Italiæ q̄ protrahatur inſula ab Italia, vt
inſula Sardiniæ, quæ eſt propinqua inſulæ Corſicæ, q̄ inſula
non diſtat vltra cētum miliaria: licet inſula Sardiniæ magno
fretu diſtet, ſed non ab inſula Corſicæ. ar.ff.de acqui. rer.do.l.
pen.§.Pau.reſpondit.& l.inſula. ſm Bar. in eodē tractatu.Sed
Ang.dicit ꝙ ſi diſtat vltra ēt centum miliaria, ſi tn̄ non eſt pro
pinquior alteri prouinciæ quàm Italiæ, dicit pars Italiæ, & ei
accedit per l.vnicā.C.de claſſi.li.xj. quam Bar. ibi dicit nō eſſe
3 alibi.¶Et per hanc l.dicunt Doc.†qđ dn̄i Veneti, & Genuen-
ſes, & alij habentes portum dicuntur habere iuriſdictionem,
& imperium in toto mari ſibi propinquo ꝑ cētū miliaria ſm
Bar.vel ēt ultra ſm Ang. ſi non propinquant alteri ꝓuinciæ.
a & ſic poſſunt dn̄i Veneti animaduertere in piratas[a] ibi depre-
henſos.s.ita dicit Bar. fuiſſe ſeruatum Piſis tēpore ſuo de con
ſilio ſuo, & dn̄i Frāciſci Tigrini.& adde eodē modo, & multo
4 fortius † ꝙ portus inſulæ dicitur pars inſulæ, & deprehenſi in
portu committentes maleficia, licet ſtent in aqua, & non in
terra, ſubiiciuntur iuriſdictioni præſidentis inſulæ. ut l.Cæſar.
ff.de pub.& in d.l.vnica.C.de claſſicis.

ADDITIO.

a Piratas.De dn̄io Venetorū quod hn̄t in mari.vide per eundem Ang. conſi.289.

LEX X.

1 *Deſiſtere a lite quomodo dicatur.*
2 *Statutum ſi imponat pęnam deſiſtenti a lite, duo debent probari, vt pęna locum habeat.*
3 *Aliud eſt differre, aliud vero deſiſtere, vel deſerere.*
4 *Habens iuſtam cauſam litigandi, ſi poſtquam ſuperuenit ſcientia, quòd nō fouet iuſtitiam, vt per oſtenſionem inſtrumentorum, vel per teſtes ſtatim cedat liti non condemnatur in expenſis, & ſi hoc non faceret, con demnabitur in expenſis, quæ poſtea fierent.*
5 *Actor quare nunquam excuſatur ab expenſis.*
6 *Actor vel accuſator non poteſt renunciare liti inuito aduerſario ſi aduerſarius prætendit intereſſe.*

1 DEſtitiſſe is videtur. Deſiſtere a lite
non dr̄ ꝓprie,
niſi ille qui ex toto renunciat, & niſi lis ſit impro-
ba, & calūnioſa. ſi aūt nō ex toto, dr̄ potius differ-
re, quā deſiſtere, & ſi nō erat īproba nō dr̄ deſiſtere, ſed differ-
re.h.d.in effectu, & rō eſt, q̄a verbū deſiſtere ſonat ī malā par
tem, quia regulariter deſiſtens punit̄, ſed differens non. Nam

primus incidit in Turpillianum, vt ff.ad Turpilli.l.qui deſiſtit.
2 licetlargo modo,qui litē deſerit dicatur deſiſtere.†Et hoc no
ta. & tene menti.ſi ſtatutū imponat pœnam deſiſtenti a lite,
qa neceſſe eſt ꝓbare duo,vt pœna locū hēat.ſ. ꝙ renunciaue
rit ex toto liti,ſupple expreſſe vel tacite, quia fuit ſib aſſigna-
tus terminus ad proſequendū,& non fuit proſecutus. de quo
vide in l ſi ea.C.qui accu.non poſ.& in l.Titia.ff.de accuſ.ꝙ il
la lis erat improba & calumnioſa,alias verba ſtatuti nō veri-
3 ficarentur in eo per hanc.l.ſingularē. ¶ † In tex.ibi,qui diſtu-
lit.aliud eſt ergo differe aliud deſiſtere , vel deſerere,& ideo l.
edita.C.de eden.in quātū loquitur de mutatione dicit, ꝙ qui
mutat libellum tranſeūdo de vna actione ad alterā deſiſtit a
j.ex toto,& inhæret ſecūdæ,non tñ corrigiť per tex. in authē.
qui ſemel.C.qūo & qñ iudex,quia ibi loquitur in differente,
ſm Ang.& bñ,& ſic adhuc hodie habet locū l.edita,vt poſſit
actor mutare & corrigere libellū prout edicti ppetui mouet
authoritas &c.non obſtante illa auth.quæ prouidet ꝯ differē
tem.¶In tex.ibi,plane.intellige iſtum ver.in reo. præcedentē
vero tex.in actore. Nam ſi reus conuenitur ex ꝯctu paterno
de quo iuſtam ignorantiam prætendere pōt,vt in c.qui in ius
alterius. de reg.iur.lib.6.ſi negat debitum, & litem proſequi-
tur non vr̄ improbam litē inſtituiſſe quo ad ſe, ſi poſtea oſtē-
datur inſtr̄m debiti , ex quo apparet ꝙ reipſa eſt improba , &
ſic nolens in ea perſeuerare ſi liti cedit , non dr̄ deſiſtere,ſed
differre. ideo non puniť in expenſis pp iuſtam cām litigandi.
4 Vnde†Bar.per iſtam l. & l. ſiquis inficiatus.ff.depoſi.dicit eſſe
aſſūmendam notabilem practicam,vt ille qui habuit iuſtam
cām litigandi non cōdemneť in expenſis,ſi poſtea ſupueniat
ſcientia ꝙ non fouet iuſtitiam per oſtenſionem inſtrumēto-
rum vel teſtium depoſitiones,quod ſtatim cedat liti,& ſi hoc
nō faceret condemnareť in expenſis, quæ fierent poſt,non in
5 his quæ fuiſſent factæ ante.† Actor vero nunquam excuſať ab
expenſis,ēt ſi videatur habuiſſe iuſtam ignorantiam,quia de-
buit perquirere,alias puniretur tanquam temere litigans,nō
tanquam calumniator,vt l.eum quem temere.ff. eod.ſed vt ī
cidat in pœnam Tupillianam requiritur ꝙ fuerit calumnia-
tor.vel ꝙ deſtiterit ſine abolitione, vt in legibus hic allegatis
6 in gl.†Sed an poſſit actor vel accuſator renunciare liti inuito
aduerſario?dic ꝙ non,ſi aduerſarius prætendit intereſſe. ut in
caſu l.vtiq;.cum ibi no.ff.de rei ven.& l.fallaciter.C.de abo.&
quod no.in l.ſi quis libellos.C.de appel.

LEX XI.

2 *Litigans cum monaſterio, ſi lite pendente efficiatur monachus illius ſolui-
tur iudicium.*

1 SI a me fuerit arro. ¶†Iudicium ſol-
uitur ſi antequā
finiatur perueniat ad caſum a quo non potuit
incipere.h.d.ſed de hoc brocar.vide Bar.poſt Dy.
2 in l.pluribus.§.& ſi placet.ff.de verb.oblig.† & per
iſtam legem patet,ꝙ ſi litigans cum monaſterio lite pendēte
efficiatur monachus illius ſoluitur iudicium.facit.l.mulier.ff.
ſolu.mat.& l.ſi conſtante.§.fi.c.ti.

LEX XII.

2 *In officio publico commiſſo plurib.quod quibuſdam probibetur cæteris vi-
detur permiſſum,& quando debeat vnus ſubrogari loco alterius.*
3 *In priuatis officiis,ut in plurib.procuratorib.uel executorib. vltimæ volū
tatis non habet locum ſubrogatio, ſi vnus remoueatur vel decedat.*
4 *Conceſſum uni ꝙ videatur aliis inhibitum.*
5 *Si ſuper damnis datis conſtituatur nouus officialis, vtrum cenſetur adem-
pta iuriſdictio poteſtati ſuper illis, qui habet generalem in omnib.*
6 *Coniuncta perſona non poteſt agere pro coniuncta abſente ſi reperitur ꝙ di
miſit procuratorem,& ille procurator agat.*

1 CVm prætor vnum. † Cum prętor,
ſupple q delega
uit cauſam plurib.& poſtea vetat vni,ꝙ ſe nō im-
pediat,nā vr̄ qđ nec alii poſſent ſe amodo impedi
re ſicut ſi ille eſſet mortuus,quo caſu expiraret officium om
nium, & ſine noua delegatione non poſſent ſe alii impedire,
vt in c.vno delegatorum.extra de offic.delega.ſed aliud eſt qñ
vnus moritur , aliud qñ ſuperior qui delegauit , iubet delega-
tum,quia tunc cenſetur velle ꝙ alii ſine illo expediant , nec
eſt neceſſaria noua delegatio, vt eſt hic caſus ſingularis,quod
2 perpetuo tene menti.†& idem vr̄ in quolibet officio pub.cō-
miſſo plurib.ita ꝙ omnes ſimul habeant intereſſe, & vnus ſi
ne alio non poſſit, vt ſi committens vel committens poſtea
vnum illorum priuet officio,vel ipſum remoueant , vel ſibi
inhibeant ꝙ ſe non impediat, poterunt alii ſoli expedire , &
ſic accreſcit eis totum officium,qđ diligenter no.licet ſecus,ſi
vnus ipſorū mortuus eſſet,vt dictū eſt. ¶Sed ꝯ ꝙ immo alius
debeat ſubrogari loco illius, & ꝙ ante ſubrogationē alii non
pñt ſe impedire,vt l.ſi qs ſub ꝯdōne ff.de teſta.tute.ſed ibi ī plu
rib.tutorib. quorū qlibet hēt officiū inſolidū & iō licet vnus
remoueať,nihilominus pñt alii exercere officiū ex nā officii,
& nihilominus alius ſubrogať loco remoti, & ſic nō differtur
propterea pp ſubrogationē fiendā. Nos loquimur qñ oībus
ſimul fuit cōmiſſum officiū, & alter ſine altero non poterat,
& ſi expectareť ſubrogatio impedireť interim officiū. vñ fa-
teor ꝙ pōt alius ſubrogari.vt ff.e.l.ſi longius. nihilominus añ
ſubrogationē alii poterūt procedere ꝑ hāc.l. & hoc in officiis
3 publ.†In priuatis vero nō hēt locū ſubrogatio , vt ſi moueať
vnus ex plurib.ꝓcuratorib.nā iudex aliū nō ſubrogat.& idem
ſi vnus ex plurib.executorib.vltimæ voluntatis decedat.ad qđ
vide Bal.in auth.hoc amplius. C. de fideicommiſ.& in l.cum
4 magiſtratus.C.qñ procura.nō eſt neceſ. † Et gl.dicit hic idem
ecōtrario,vt id qđ cōcediť vni cēſeať aliis inhibitum,qđ facit
5 ad qōnem. †ſi ſuper damnis datis ꝯſtituatur nouus officialis,
a vtrū cēſeť adempta [a] iuriſdictio ſuper illis Poteſtati qui hēt
iuriſdictionē generalē in oībus?& facit hæc glo.ꝙ ſic.ſed ꝯriū
vr̄ in tex.in l.j.C.de of.ꝑfect.vr.Ang.hic tenet primā partē , &
dicit illa.facere potius pro ea.quia niſi illa lex hoc diceret ex-
preſſe ꝙ nō cēſeať adempta,cenſereť adempta.Cōiter Docto.
vñr aliter ſentire fauore publico pp quē datur iuriſdictio plu
ribus licet pro iſta parte facit c. vt officiū. de hæret.lib.6.ꝑ lo-
cum a ſpāli.tetigi.de hoc in l.ſi qs cū procuratorio.§.fi.ſ.de ꝓ
6 cura.†Et per iſtam glo. ēt dicit Spe.ꝙ coniuncta perſona non
pōt agere pro cōiuncta abſente,ſi reperitur, ꝙ qñ ſe abſenta-
uit dimiſit procuratorem.per hoc.n.vr̄ aliis inhibuiſſe,& cō-
iuncta perſona non pōt agere ꝯ voluntatem, licet præter vo-
luntatem poſſit.vt ſ.de procu.l. Pompon.in fi.ad quod facit l.
maritus.C.e.ti.de procu.vt ipſe no.in tit.de coniūcta perſona.
Tu dic hoc verum ſi ille procurator agat vel agere intendit,
alias perinde eſt,acſi nō eſſet datus, vt ff. e.l.ſi longius.§.ſi fili⁹
vbi hoc probatur.Debet ergo requiri ſi opponatur ꝯ coniun
ctam perſonam ꝙ agere non pōt pp hanc cām.tene menti.fa
cit l.filius.§.ſed & filia.de proc.

ADDITIO.

a ¶ Adempta.uide Bar. Soci. conſi.mihi.77.vbi late de hac materia,nondum ta-
men impreſſa ſunt,ſed breui imprimentur.

---

2 *Sicut per conſuetudinem datur iuriſdictio nō habenti, ita & poteſtas dele
gandi non habenti.*

1 §.Iudices dare poſſunt. † Iudices ordina-
rij, & ēt delegat⁹
procōſulis,& multo fortius principis,itē illi quib.ex ꝯſuetudi
ne ꝯpetit,pñt delegare cās ad eorū iuriſdictionē ꝑtinētes. h.d.
vſq; ad ver.nō aūt.¶In tex.ibi,vel Senatuſcōſulto ꝯcediť,ſup
ple iuriſdō.& iſta eſt ordinaria,qa dať a l.vt ſ.de iuriſd.om.iu.
l.more maiorū cum l.ſeq.¶In tex.ibi,cui mādata eſt iuriſdō.
reſtringe hoc ad mandatū procōſulis. & quod dr̄ hic in lega-
to procōſulis,ꝓcedit in legatis legatorum a latere,vt ſunt car
dinales,qui æquiparanť procōſulib.vt in c.1.ff.de offi.delegat.
& no.gl.in l.j.in fi.ſ.de of.ꝑfe.ꝑto.augu.de quo ſtatim ſubiicit,
quia regulr̄ delegatus nō ſubdelegat, niſi ſit delegatus a Prin-
cipe.vt l.a iudice.C.eo. ¶ In tex.ibi, ſicut pręfectus vrbis cęte-
riq;.Romæ magiſtratus,ſed nōne iſti ſunt ordinarii? ergo po-
terant delegare abſq; conſuetudine,pōt dici quod ꝑfectus vr-
bis erat ordinarius in criminalib.nō in ciuilib.& in criminali
bus non habet locum delegatio,niſi concedatur ex cōſuetu-
2 dine. ¶ †Per iſtum tex.dicit Ang.probari,ꝙ ſicut ꝑ conſue-
tudinem datur iuriſdictio non habenti.vt l.j. C.de emā.lib.ita
& poteſtas delegandi non habenti. quod dicit notandū eſſe.
& ſic limitatur l.a iudice.C.e.vt delegati.ab inferiore a princi
pe poſſunt ſubdelegare,ſi hoc eſt de conſuetudine.

2 *Perſonæ quib. delegari iuriſdictio non poteſt , nec poſſunt iuriſdictionem
exercere,& quid in cæco ſi cæcitas poſt iuriſdictionem acquiſitam ſu-
peruenit,& quando debeat talis exceptio opponi:& nu. 5.*
3 *Delegatus ſi non eſt infamis, ut quia non eſſet de crimine condemnatus,li-
cet eſſet crimioſus vt homicida uel fur , non poſſit contra eum opponi
hæc exceptio criminis.*
4 *Iudex an poſſit ſe excuſare a ſuſpicienda delegatione ex eo ꝙ ipſe eſſet in
famis.*
5 *Exceptio infamiæ non poteſt opponi contra iudicem ordinarium quouſq;
in officio toleratur.*
6 *Iuriſdictio quando confertur iure proprietatis,ut eſt illa quam habēt reges
& princeps in eorum regno,tunc in illa ſuccedit furioſus,& impubes,
& datur coadiutor.*
7 *Femina ꝙ tuuc poſſit per ſeipſam exercere iuriſdictionem.*

1 § Non autem omnes. ¶†No.regula eſt af-
firmatiua , vt cuili-
bet poſſint cauſæ delegari per habentem poteſtatem delegā-
di,niſi ꝓhibeať aliquo de modis hic cōtētis,nō tñ poterit co-
gi ad ſuſpiciendū delegationē,niſi ſit ſubditus delegantis.vt l.
j.C.qui pro ſua iuriſd.†Itē no. quoſdā prohiberi pp mētis exi
lium,vt furioſus ꝑpetuo, ī quo nō pōt iuriſdictio fundari.cū
ad eius exercitium requiratur iudiciū quod ī eo non eſt. Qui
dam pp mētis defectū vt impubes, in quo nō eſt mētis exiliū,
ſed imperfectio , & ſperatur perfici,nō ſic vt ī furioſo. Tñ idē
eſt ꝙ in furioſo hoc caſu , vt in eo nō poſſit iuriſdictio funda-
ri.& ideo iſta exceptio ꝙ iudex ſit furioſus,vel impubes pote-
rit

rit qñcunq; opponi ẽt ante lit.cont. tã, & poſt ſñiam,qa red-
dit iudicium retro nullũ, ſm Inn.in c.ſciſciatus.extra de reſc.
Quidam prohibent rõne ſenſualitatis.vt mutus & ſurdus , in
quib.non deficit mens,ſed ſenſus qui differt a mente,& ĩ iſtis
idem vr̃,quia eſt defectus nãæ ꝑ no.ꝑ Inn.ibid & no.qa de cę-
co nihil.dicit,vnd̃ vr̃ ꝙ cęco poſſit delegari ꝑ l. cęcus.ſ.e.licet
a gl.ibi ſentiat ꝯrium ꝙ hẽat locum,qñ cęcitas[a] ſuperuenit poſt
iuriſdõnem acqſitam , ſecus, qñ ſuberat ante ipſam acqſitã.
Contrarium vr̃ ꝑ hunc tex . qui ita feciſſet mẽtionem de illo
ſicut de iſtis.Quidã vero prohibent rõne pœnalitatis, vt infa
mis,de hoc loqr̃ ver.l.ĩpedit,qa remotus a ſenatu eſt infamis,
& ꝑꝑ infamiam ꝓhibet ei delegari. & idem in quolibet infa-
mi. Tñ aduertendũ ꝙ ipſe non eſt incapax iuriſdictionis cum
habeat iudicium nãle,licet prohibeat ſibi delegari.& ẽt ꝓhi-
bet vti iuriſdictione ſi opponat , vñ dicit Inn.ꝙ iſta exceptio
dẽt opponi ante lit.ꝯt.& ꝙ poſt opponi non poteſt , vt d.c.ſci-
ſcitatus.nec põt opponi ad delegationem ſeu reſcriptum , ꝙ
ex hoc reddat ſurreptitiũ ſi de hoc nõ facit mẽtione, cũ ñ ꝯ-
cernat iuſ ꝑtis.nec reddit ſurreptiũ,ex hoc,ſed dẽt opponi ad
3 ꝑſona, ſm Inn.in c.cũ ſuꝑ. extra de offi.deleg.†Qui ẽt dicit ꝙ
ſi non eſt infamis, vt quia non eſſet de crimine condemnat⁹
licet eſſet crimmoſus,vt homicida vel fur.non poſſet ꝯ eum
opponi hæc exceptio criminis,qđ perpetuo tene menti , licet
b ꝯ teſtem bene poſſet opponi , [b] vt in c.teſtimonium.de teſtib.
4 † Dicit ẽt Inn. ibidem ꝙ licet ꝯ eum poſſit opponi hæc exce-
ptio infamiæ ad ipſum remouẽdum,ipſe tñ iudex non poſſet
ſe excuſare a ſuſpicienda delegatione , ex eo ꝙ ipſe eſſet infa
mis , quia ſic allegaret turpitudinem ſuam, & infamia eſſet
ſibi proficua. Sed Bar.tenet contrarium per l. præſes. C. ſi ſer.
aut liber.ad dec.aſpi.Ang.concordat vt ſi eligat iudex ordina
rius locum hẽat dictum Bar.qa illa iuriſdõ eſt honor & digni
tas,ad quam infames aſpirare non pñt,vt l.infames.C.de dig.
lib.12.vñ dẽt defectum ſuum ꝓdere.Si aũt dat iudex delegat⁹
c locum hẽt dictum Inn.qa illa iuriſdõ non eſt honor.ſed on⁹[c]
cum poſſit ꝯpelli,vt l.numerũ.§. iudicãdi.ꝟ.de mu.& ho.& iõ
d ab onere nõ põt ſe excuſare ne ſibi ſit infamia ꝓficua.[d] ¶†Di
5 cit.ẽt Inn. ꝙ exceptio infamiæ nõ poteſt opponi ꝯ iudicẽ or-
dinariũ quouſq; in offõ tolerat. argu.ſ.de of.ꝑto.l.Barbarius
melius in l.Caſſius.ſ.de ſena.quæ oĩa dicta ſunt notãda,& de
clarãt iſtũ tex. & vide qđ idẽ no.ĩ c.ſuꝑ lr̃is,an fi.extra de reſc.
Quidam aũt ꝓhibentur morib. ut fœminæ quia turpe eſt vt
ſe ingerant publicis officiis.Item ſerui,& dicit Inno.& ẽt Spe.
in tit.de except.§.nunc videndũ.ver.ſed quæro.ꝙ iſta exceptio
debet opponi ante litem cont.& poſtea non. Tu dic in ſeruo
ꝯrium,quia eſt incapax iuriſdictionis,cum pro nihilo repute
tur de iure ciuili,& ideo non cadunt in eodem,quæ ſunt iuris
ciuilis,ſicut ciuilis obligatio, & iuriſdictio. & ſic ꝓceſſus corã
eo agitatus non põt valere, ſicut nec cum eo qñ interuenit in
iudicio vt pars,vt ꝟ.eo.l.non idcirco.§. fin.cum iudicium con
ſtet ex trib.perſonis.ſ.ex iudice,actorẽ,& reo,& vbi altera defi
cit non põt eſſe,vt in c.forus.extra.de ver.ſig.& hic deficit per-
ſona iudicis.In fœmina non fit dubitatio .quia ẽt illa prohibe
tur fungi ciuilib. officiis.ideo dicit Spec.quendam proceſſum
fuiſſe irritatum, quia factum coram fœmina,tanquam iudi-
ce,licet exceptio non eſſet oppoſita ante litẽ cõteſtatam.Ipſe
tñ determinat ꝯrium ſm Inno.in d.ver.ſed quæro.per not.ĩ l.
ita demum.C.de procur.in gloſ.ſed ibi loquitur qñ interuenit
vt procurator,tunc.n.non eſt omnino incapax,cum pro qui
buſdam poſſit eſſe procuratrix,vt l.fœminis.ſ.de procura·ſed
non reperitur ꝙ poſſit eſſe iudex. vnde magis placet ꝙ nõ va-
6 leat ſicut nec in ſeruo per l.2.ꝟ.de regu.iu.†Et pręd.icta proce-
dunt quando iuriſdictio cõfertur vt officium publ. non iure
proprietatis.ſecus ſi iure proprietatis, vt eſt illa quam habent
reges,& principes in eorum regno,& principatib.nam in illa
bene ſuccedit impubes,& fœmina,& furioſus.quia datur co-
7 adiutor,vt in c grandi,extra de ſupplen.neglig.prela. † Fœmi-
na vero põt per ſeipſam exercere iuxta no.in l.fi.C.de arbi.vt
etiã videmus in Regina Neapolitana, & in comitiſſa Matil-
da de qua no. in d.l.fina.nam & Regna Ioanna legitur ſediſſe
pro tribunali,& dediſſe ſententiam contra illos de Balſo.

ADDITIONES.

a ¶ Cæcitas.An cæcus poſsit eſſe iudex,vide Abb.conſi.77.
b ¶ Opponi.Adde gl.in §.his authoritatibus,ĩ ver.gladio.24.q.j.& gl.quæ videtur
obſtare in c inſinuante.de of.deleg.
c ¶ Onus. Imo in c.ſciſcitatus. dicit ꝙ licet ſit onus,tamen eſt ẽt honor. vt in ca.
vt debitus.de app.ideo ibi concludit, ꝙ infamia facti repellit iudicem ne fiat.
d ¶ Proficua. Limita id quod dr̃ ꝙ quis non tenetur allegare turpitudinem ſuam,
ꝙ illud procedit niſi illa ſit detecta. iuxta dictum Bal in c. intelleximus,in 2.co.
de iudi. & in l.ſi creditorib. C.de ſer.pig.dato. Adde Fel. in c. ſciſcitatus. ver.nõ
ſe excuſat. de reſcr.

LEX XIII.

2 *In dubio debet ferri ſententia abſolutoria,& ſic pro reo.*
3 *Iudicia diuiſoria de quib.hic quare dicuntur duplicia.*
4 *In ciuilib.actor & reus ſunt pares in dilationib.dandis.*
5 *Clericus,an poſſit petere diuiſionem in curia ſeculari contra laicum.*
6 *In iſtis iudiciis diuiſoriis ſi ego te procuraui dãdo libellũ, & tu uis poſtea
aliũ libellum dare,& petere diuiſionem fieri ſicut & ego petii,uel nõ
fieri,& ſic vis eſſe actor ſicut & ego,an debeat libellus tuus admitti,
& quid in rei uendicatione.*
7 *Negotium dubium poteſt dirimi ſorte non reprobata,niſi ſit facti.uel niſi tẽ
dat in magnum præiudicium alterius.*

1 IN his tribus iudi † In iudiciis diuiſo
riis q̃ dñr duplicia,
ille dr̃ actor,quia ad iudicium prouocauit,& pro
uocat⁹dicitur reus,& ſi ſimul prouocant,ſorte diri
munt.h.d.cum l.ſeq.expedit autem hoc ſcire, quia rei fauora
biliores ſunt quam actores in fin.iudicii. † quia in dubio dẽt
ferri abſolutoria.vt l.Arrianus.C.de actio.& obliga.& quia ſi
ſunt plures iudices,qui cognouerunt de cauſa,& tulerunt di-
uerſas ſententias præfertur abſolutoria,vel illa quæ magis fa-
uorabilis eſt.ut l.inter pares.ꝟ.de reg iur.& ſic præfertur illa,q̃
lata eſt pro prouocato.& ita põt intelligi glo.dum dicit , nec
3 ſic erunt fauorabilis. ¶ † Sed quare dñr duplicia hæc iudicia
poſtquam ille tantũ dicitur actor qui prouocauit : Reſpõdeo
dicuntur duplicia ante aliquam prouocationem factam,qa
quilibet eorum põt prouocare & prouocari , & ſic eſſet actor
& reus,quia in pari cauſa ſunt,vt dicit tex.non ſic in aliis, qa
ſi es debitor meus,prouocatio non pertinet ad te , ſed ad me,
vt C.vt nemo.inuitus, in rubro & in nigro.Vnde ego nõ poſ
ſum dici actor tam antequam agam quam poſt , & tu ſolum
reus , Vnde iſta ſunt ſimplicia.& iſta dant intelligere iſtam l.
4 ¶In gl.ibi,& pauciores ei dabuntur dilationes. ¶ † n hoc gl.
reprehendit,quia in ciuilibus actor, & reus ſunt pares in dila-
tionibus dandis,vt l.fin.ſ.de fer.quę facit ꝯ glo.licet alleget eã
5 pro ſe.†Et iſta l.facit an clericus poſſit petere diuiſionem ĩ cu
ria ſeculari ꝯ laicum,vr̃ quòd non,quia clericus coram ſecu-
lari põt agere,non conueniri.Sed hoc iudicium eſt duplex,&
ſic eſt actor & reus. Contrariũ dic.nam duplex eſt antequam
prouocet.poſtquam prouocauit eſt tñ actor & non reus.
6 † Ex hoc ſequitur , ꝙ ſi prouocaui te dando libellum, ſi vis
poſtea aliũ libellum dare,& petere diuiſionẽ fieri,ſicut & ego
petii,vel non fieri, & ſic vis eſſe actor ſicut & ego , ꝙ nõ dẽat
admitti libellus tuus, quia potes conſequi virtute libelli mei,
abſque nouo libello. Nam iſta l. vult ꝙ tantũ ſim actor ego
q prouocaui.ergo nõ potes facere te actorẽ. Et hoc ẽt tenuit
Inno.in ſimili in c.cũ cõtingat.extra de officio delega.ꝙ ſi de
di libellũ ꝯ te petens declarari ſñiam ꝯ me latam eſſe nullam
& inualidã,nõ admittitur libellus tuus,in quo petas pronun-
ciari ꝯrium, qa ſic eſſet neceſſe ferre duas ſententias,vnã ſuꝑ
libello meo,& alterã ſuper tuo.ar.in l.de qua re.ꝟ. e.& ſic poſ
ſent ferri ſñiæ ꝯriæ,quod no.Nam eodem modo in rei vẽdic.
videretur dicendũ ſi petij declarari rẽ meã eſſe,& tu das aliũ
libellũ petendo declarari ꝙ ſit tua.nam potes conſequi hoc
ſine libello, videlicet per ſñiam abſolutoriã adiecta cauſa,qa
res eſt tua,& tñ ualebit hæc adiectio, quantũ ſi fuiſſet admiſ-
a ſus libellus.tu⁹. Sed in ꝯrium facit qđ no.Hoſ.ꝯ eundem Inn.
in cap.ex conquæſtione. de reſtit. ſpol. Cogita ſuꝑ hoc,qa eſt
7 pulcher paſſus.¶†Vlt.no.negociũ dubiũ dirimi ſorte.Hoc in-
tellige.ſ.non reprobata.ſecus ſi reprobata, ut qñ fit cũ incan-
tatione ſpirituũ,& ita loquit tit·de ſor .Item ĩtellige qñ eſt qõ
iuris ſec⁹ ſi facti,qa tũc nunq̃ ꝯmittit ſortilegiũ, ut no.gl. in l.
vnica. C.vti poſſi.q̃ ĩcipit,ſed qualiter formabit iudex.in fi.Itẽ
ĩtellige qñ nõ tẽdit in p̃iudicium alterius,vł eſt parui p̃iudicii.
vt Inſtit.de lega.§.optionis.& l.fi.C.cõia de leg.poſt princ.ſec⁹
ſi magni p̃iudicii alterius tertii,qa tũc nõ ꝯmittit ſorti,ſed diſ-
cordãtes ſe inuicem impediunt,ideo cõcordãt ut l.quoties. ꝟ.
de vſuf & l.huiuſmodi.§.fi.ꝟ.deleg.j.Inſt.de ſatiſ.tu. §. ꝙ ſi ne-
mo.& vide qđ ꝑ hoc no.Io.And.in c.ſi duob.de reſcrip.lib. 6.

ADDITIO.

a ¶ Contrarium.vide per Bald in d.c.cum contingat.per Bal conſi.60.v.lib.

LEX XIIII.

1 *Iudex per imperitiam male iudicando,quomodo condemnetur.*
2 *Cautela pro iudice qui timet condemnari in ſyndicatu propter imperitiã,
vt alleget ſe filiumf.& probet,& tũc niſi aduerſarius ꝓbet ꝙ habeat
aliquid de peculio,remanebit deluſus.*
3 *Sententia iudicis qui per imperitiam vel dolum male iudicauit,an ſit nul
la.& an faciat litem ſuam.*
4 *Arbiter ꝑ impitiã uel dolũ male iudicans,ita facit litẽ ſuã ſicut iudex ar
bitrator uero non niſi ſit in dolo uel lata culpa ad inſtar agrimenſoris.*
5 *Idem in notario ſi per imperitiam uel dolum fecit malum inſtrumentum.*
6 *Iudex ſi non ſtetit ad ſyndicatum poterit pro extortis,& ablatis in patria
ſua conueniri.*
7 *Licet ab iniqua ſententia pars appellauit , & ſuccubit vel appellationem
deſeruit, tamen iudex ei tenebitur.*
8 *Iudex non repetit a parte pro qua tulit iniquam ſententiam illud quod pro
pter hoc ſoluit in ſyndicatu.*
9 *Si appellatio pẽdebat tempore ſyndicatus cõdemnabitur iudex,ut caueat
de indemnitate.*
10 *Iudex qui tulit iniquam ſñiam ſecutus conſilium ſapientis non excuſatur.*

11 *Quod tunc conſultor non teneatur iudici.*
12 *Hæres iudicis non tenetur ſtare ad ſyndicatum pro defuncto.*
Nec pater pro filio, & an conueniatur quatenus eſt in peculio, & quid in maleficio uel quaſi.
13 *Sententia lata cōtra filiū ſi non habet peculium, an mittatur excuſationi cōtra patrem ſaltem in eo quod tangeret filium pro legitima.*

1 **SI filiusfa. iudex.** †Iudex qui per imperitiam male iudicauit
cōdemnatur, quatenus religioni iudicantis æquū
videbitur, quod quantitatē peculij non excedit
ſi erat filiusfa. ſi vero per dolum, cōdemnatur in
vera æſtimatione litis. & tunc actio non tranſit ꝯ hæredē eius
h.d. cum l. ſequen. & primo loquitur, qñ per imperitiam vſq;
2 ibi, iudex. † Secundo qñ per dolum. Sit ergo cautus iudex qñ
videt ſe debere condemnari in ſyndicatu ꝑꝑ imperitiam, vt
alleget ſe filiūfam. & probet, nam tūc niſi aduerſarius probet.
3 ꝙ habeat aliquid de peculio, rēmanebit deluſus. ¶ †In tex. ibi,
vel ſordes. Sed oppono quia tunc ſnīa eſt nulla. vt C. qñ prou.
non eſt neceſ. l. venales. ergo nō facit litem ſuā, quia pars non
læditur. gl. eſt in l. fi. ff. de var. & extraord. cog. Sol. intellige hoc
quantum ad expenſas, vel ſumptus litis in quibus poteſt lædi.
vel dic, ꝙ ſententia fuit executioni mandata. de facto alias ꝓ-
4 cederet ꝯrium. ¶ †Sed quæro quid in arbitro?[a] dic idem, quia
a facit litem ſuam ſicut iudex. ut l. ſi quis in conſcribendo. in fi.
C. de pac. arbitrator vero non dr̃ facere litem ſuam, niſi ſit in
dolo, vel lata culpa ad inſtar agrimenſoris. glo. eſt in fi. C. de ꝯ-
5 hen. empt. ſm̃ Ange. †Idem in notario, vt l. fin. de magi. conue
ni. ſi per dolum, vel imperitiam fecit malum inſtrumentum.
6 ¶ †Item quæro quid ſi non ſtetit ad ſyndicatum, an in patria
ſua poſſit conueniri pro extortis & ablatis? dic ꝙ ſic, per text.
7 cum glo. in l. 2. ff. ad l. Iul. repetun. ¶ † Item quæro quid ſi pars
appellauit ab iniqua ſnīa, & ſuccubuit, vel appellationem de
ſeruit? vr̃ ꝙ iudex non teneatur, qñ ſnīa hr̃ pro iuſta, nec pōt
allegari ammodo iniqua iuxta no. in l. Iulianus. ff. de cōd. ind.
ſed hoc eſt verum reſpectu partis in cuius fauorem eſt lata.
ſed ꝯ iudicem adhuc pōt allegari iniqua, & eius iniquitas de-
8 tegi, vt no. Inno. in c. ſæpe extra, de appel. † & Bart. in qōne di-
ſputata per eum, q̄ incipit a ſnī a iudicis. ¶ Itē quæro an iudex
repetat a parte pro qua tulit iniquam ſnīam illud quod ꝑꝑ
hoc ſoluit in ſyndicatu? dic, ꝙ non, quia ſoluit pœnam ſui de
licti, nec iſta ſolutio aliquid prodeſt parti. arg. ff. de interroga.
actio l. qui ſeruum. & l. j. §. nunc tractemus. ff. de tu. & ra. diſt. &
9 ita no. in l. mācipia. C. de ſer. fug. per Bal. & Ang. ¶ † Quid aūt
ſi appellatio pendebat tꝑe ſyndicatus? Rñdeo, quia dubiū eſt,
de euentu condemnabitur, vt caueat de indēnitate. argu. in l.
pen. ff. de pet. hære. ſi n. appellans obtineat non dānificabitur
10 ergo iudex non tenet̃ ſecus ſi ſuccūbat. ¶ † An aūt iudex qui
tulit iniquam ſnīam ſecutus conſiliū ſapientis excuſetur? dic
b ꝙ non ſm̃ Ang.[b] hic, quia non tenebatur ſequi ipſum l. 2. in
prin. & §. ſi manda ff. manda. Itē quia iudex aſſerit ſe peritum.
11 l. 2. s̃. qđ quiſq; iur. hoc tenet Iac. But. † addens ꝙ ꝯſultor non
tenetur iudici. de hac per Bar. in l. in bonorū. ff. de bon. poſſ. &
12 de re iud. l. ſi conuenerit. Ang. ¶ †Vltimo not. in l. ſeq. ꝙ hæres
iudicis nō tenetur ſtare ad ſyndicatum pro defuncto, ſed nec
pater pro filio, niſi quatenus eſſet in peculio. regulariter autē
ex maleficio vel quaſi non datur actio de peculio ꝯ patrem
niſi quatenus peculium eſſet locupletatum, vel niſi eſſet iam
condemnatus, quia tūc daretur actio ex ſnīa, quæ non eſt ex
maleficio, ſed ex quaſi ꝯctu. vt l. 3. §. ſi filius. & §. ex cauſa. s̃. de
minori. nec ēt tenetur pater noxali pro filio licet pro ſeruo
13 ſic, quia non pōt filius dari pro noxa. † Eſt tñ dubiū, an ſnīa
lata ꝯ filium ſi non haberet peculiū mittat̃ excutioni ꝯ patrē
ſaltem in eo, quod filiū tangeret pro legitima. de quo vide ꝑ
Gul. in l. ſi qua pœna. s̃. de his qui ſunt ſui vel alie. iu. & in Spe.
de ſen. execu. §. ſequitur. ver. quid ſi filius. & in c. 2. extra de deli.
pu. per Io. And. & adde quod no. ff. de noxa. l. quoties. & quod
no. Bar. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalib. ff. de dam in infe. in vlt. co
& l. ſi filius. ff. ſol. mat.

A D D I T I O.

a ¶ Arbitro? ꝙ arbi. faciat litem ſuam ſicut iudex tenet Ro. ſing. ſuis fol. 11.
b ¶ Secundum Ang. Adde eundem conſi. 83.

L E X XVI.

2 *Officium iudicis eſt indiuiduum, & ratione partis impeditur totum.*
3 *Si tres habeant rem cōem, & inter duos iſtorum oriatur qō ratione dictæ rei, ꝙ tertius habens rem cōem non poterit eſſe iudex in hac cauſa.*

1 **IVlianus ait.** ¶ † Si iudex efficiatur pars ꝑ
ſucceſſionem, alius iudex eſt
adeūdus. h. d. Nec poterit talis iudex hoc caſu cau
ſam delegare. ſecus tñ in aduocato facto iudice,
quod declara, vt per Ang. in l. prætor. s̃. de iuriſdi.
omn. iudi. & ſic iudex ſuccedens parti, eſt ſuſpenſus quaſi ha-
bens conſimile, & an ſit conſimilis relinquitur arbitrio iu-
3 dicis. Item allegatur iſta lex, ꝙ officium iudicis eſt indiuiduū
ideo ratione partis impedientis impeditur totum. Ange. & ꝑ
3 iſtum tex. cum glo. dicit. Bar. †ꝙ ſi tres habeant rem commu
nem, & inter duos iſtorum oriatur quæſtio. ratione dictæ rei,
ꝙ tertius habens rem communem non poterit eſſe iudex in
hac ca. Bar.

L E X XVIII.

1 *Si iudex delegatus impediatur longo impedimento, alius eſt ſubrogādus.*
2 *Si dati ſunt tres iudices, cum clauſula, ꝙ ſi non omnes poterunt intereſſe, duo ex eis poſſint iudicare, & alter ipſorum impediatur impedimento parum duraturo. non debebunt alii iudicare, ſed expectare.*
3 *Idem in aduocato.*
Idem in notario ſcribente acta vnius cauſæ.
4 *Quid in arbitris, & quid ſi alter ipſorum mortuus eſt.*
5 *Delegatus, an ſubſiſtente iuſta cauſa poſſit lit. cont. reuocari.*

1 **SI longius ſpatium.** † Si iudex delegatus impedia-
tur longo impedimento, alius eſt ſubrogandus.
h. d. ſecus ſi non eſt longo expectandus, vt l. pla-
cet. §. fi. de vaca. mune. †& idem vr̃ in quocunque
alio officiali, vt ſi dati eſſent tres iudices cum clauſula, ꝙ ſi
non omnes poterunt intereſſe duo ex eis poſſint iudicare, &
alter ipſorum impediatur impedimento parum duraturo,
non debebunt alii iudicare, ſed expectare. ſecus qñ diu duratu
ro, & ita no. Inno. in c. prudentiam. s̃. de offic. deleg. argu. præ-
3 dictarum legum. †Idem in aduocato per l. ait prætor. §. fi. s̃. ex
quib cau. ma. Bar. & Ang. Idem in notario ſcribēte acta vnius
cauſæ. Ang. ¶ Sed quid ſi erant tres iudices, & alter impediat̃,
longo impedimento? videtur quod alii duo poſſint ſine ipſo,
nec ſit alius ſubrogandus, vt l. cum prætor. in princ. s̃. eod. Sol.
ibi, qñ vnus remouetur a delegāte, vel ſibi inhibetur quod ſe
a non impediat, nam tunc videtur velle delegans ꝙ alii duo[a]
poſſint. Hic vero ſine facto delegantis ille impeditur, vnde
4 alii non poſſunt, ſed debent expectare ſubrogatum. ¶ † Quid
in arbitris? Reſpondeo, non expedit expectare, immo alii duo
poterunt requiſito prius illo impedito. & hoc de iure canoni
co, vt in cap. fin. de arb. lib. vi. ſecus de iure ciuili, vt l. ſi in tres
s̃. de arb. alias incipit, item ſi vnus. §. fin. l. ſequen. niſi aliud ap
pareat ex compromiſſo, vt l. non diſtinguemus. §. cum in plu
res eo. ti. Sed quid ſi alter ipſorum mortuus eſt? reſpondeo in
iudicibus, & etiam in arbitris de iure ciuili, non ſufficit alterū
ſubrogare, niſi de nouo det̃ poteſtas etiam aliis, quoniam of-
ficium omnium expirauit. c. vno. extra de offic. delega. & vide
ad prædicta qđ no. Bar. in l. duo ex tribus. ff. de regu. iur. & Ioā.
And. in c. ſi ꝯ vnum. de reg. iur. lib. 6. in nouella ſuper tertia gl.
5 †An ſubſiſtēte iuſta cā de qua hic indiſtincte lit. cont. delega
tus ꝑ oſſit reuocari? dic ꝙ ſic ſm̃ Angel. hic. contrarium dixi
Guil. i. 11 & quia s̃. de iur. om. iud. ꝙ non poteſt reuocari, niſi
ſubſiſtente iuſta cauſa, alias non.

A D D I T I O.

a ¶ Alii duo. De hoc vide per Do. de Ro. dec. ſuis in nouiſ. de officio. delegat. in deciſ. 166.

1 *Vbi pater, & eius procurator abeſt, filius ex ſuo contractu, & ex delicto in ſe commiſſo maxime ſi ſit actor, poteſt proprio nomine in iudicio experiri.*
12 *Filius qualiter, & quando poſſit agere ſine cōſenſu patris etiam præſentis & nu. 4.*
3 *Propter ſuſpicionem fugæ aliquid permittitur quod alias non ꝑmitteretur.*
4 *Si fiat captura pro executione inſtrumenti, uel ſententiæ nō citata parte ad dicendum quare non debeat iuſtrumentum executioni mandari, ꝙ debeat reuocari, niſi ſuſpcio ſit de fuga.*

1 **§. Si filiusfa. ex aliqua.** ¶ †Vbi pater, & eius
procurator abeſt, fili⁹
ex ſuo contractu, & ex delicto in ſe commiſſo maxime ſi ſit
actor, poteſt proprio nomine in iudicio experiri. hoc dicit iſte
2 §. vulgaris, & notabilis circa †quem aduerte, ꝙ īterdum actio
fuit acquiſita ex contractu patris, vel ex delicto in patrem cō-
miſſo, & tunc illam non pōt mouere filius ſuo ꝓprio nomi-
ne, ſed nomine patris, tanquā coniuncta perſona, ſic cauēdo
de rato, vel ēt procuratorio nomine ſi habebat mādatū. & ſi
pater erat præſens, nō niſi pater cōſentiat, quia nūc nō eſt præ
ſtāda cautio rati, cū poſſit de facili haberi conſenſus, vt l. mu-
tus. §. is qui s̃. de procu. & ibi dixi. & hoc caſu nō loquit̃ iſte. §.
ſed loquit̃ gl. Interdū fuit acquiſita actio ex ꝯctu, vel quaſi cō
tractu celebrato per filium, vel ex delicto cōmiſſo in perſonā
eius. & tunc loquitur iſte. §. nam dicto caſu interdū ꝯtingit, ꝙ
actio directa acquirit̃ ipſi filio & penes ipſum remanet, & nō
acquirit̃ patri iure iſto, ut in caſib. qui habent̃ in l. filiusfamil.
& in l. in factum. ff. de act. & obl. & tunc licet proprietas actio-
nis ſit filii, exercitiū tñ eſt penes patrem. & ideo ſi pater vel ei⁹
procurator eſt præſens, filius nō pōt ſe impedire ſi autē abeſt
uterque, tunc exercitiū tribuitur filio, per iſtum §. nec habet,
neceſſe cauere patrem ratum habiturū, quia agit ſuo nomine
proprio nō paterno, qui habet actionem directā vna cū exer
citio reſidēte in eius perſonā. Interdū cōtingit, ꝙ acquiritur fi
lio,

lio,ſed momēto non reſidet penes eū,immo ſtatim acquiriē
pr̄i,vt regul̄r in oībus aliis caſib. & tunc ſil̄r,ſi pater eſt p̄ſens
filius nō pōt ſe impedire.ſi aūt ipſe,& eius procurator abeſt,
tunc actio directa patri quæſita nō reuertiē ad filium, q̄a eſt
inſeparabilis ab oſſibus patris vt l. quis ergo caſus.ſ.de pecu.
ſed loco illius directæ daē ſibi vtilis actio, quam ēt ſuo noīe
pōt intentare. & ſil̄r non cauebit patrē ratū habiturū.& hoc
etiā quaſi loquiē iſte tex.Hodie vero dictis caſib. quib.acq̄re-
baē pr̄i,ſi acq̄riē ex aduētitio peculio, non acq̄riē pr̄i ꝓprietas
actionis,ſed ipſi filio,& apud ipſum remanet per tit.de bon. q̄
libe.pr̄i vero daē exercitiū ſi hēt vſumfructū.ſi aūt n̄ hēt, tūc
ēt exercitium ɔpetit filio.& hoc ēt caſu poſſet loq̄ iſte tex. q̄a
ſi pr̄ vel eius ꝓcurator abeſt,exercitium qđ erat apud eum re
uertiē ad filium,& ſil̄r ſuo noīe poterit agere,& non cauebit
de rato.Pōt ēt pr̄ qn̄ eſt p̄ſens exercitium ɔcedere filio ꝑ Aut.
quod locum.C.de coll.& hic in gl.magna. verſ.ſed nunquid.
& tūc etiam vr̄ ꝙ nō caueat,quia ſuo nomine agit, & ad ſuā
voluntatē. & ex iſtis remanet expeditus tex.cum glo.magna.
3 ¶†In tex.ibi,qui patris noīe agat.Secus ergo ſi eſſet procura-
tor patris,& vellet agere.nam tunc filius ēt tanquam coniun
cta perſona non poſſet,quia pater cōſtituendo aliū videretur
ſibi inhibuiſſe,vt tenet Spe.in tit.de coniuncta perſona.cuius
dictum limita per hunc tex. qn̄ procurator vult agere. ſecus ſi
nollet vt dixi ſ̄.e.l.cū prætor.in prin.¶In tex.ibi,ſe ſubtrahat.
no.aliquid permitti ꝑꝑ ſuſpicionē fugæ qđ alias non permit-
teretur. vn̄ pro debito conditionali,vel in diē pōt procedi ad
capturam perſonæ,vel pignorū,ſi ſuſpicio eſt de fuga,vt ɔpel
latur cauere de ſoluēdo adueniēte die,vel cōditione.vt no ſ.
de pig.l.quæſitū.& procediē ad capturā ipſo non citato ne fu
4 ga intruaē,ſ̄m †la.Bu.vt ipſe no.in l. ɔſentaneū. C. qūo & qn̄
iudex.ſecus ſi nō eſt ſuſpectus de fuga,& fieret captura ꝓ exe-
cutione inſtrumenti vel ſn̄iæ, quia pars debet prius citari ad
dicendū quare nō debeat inſtr̄m executioni mandari:alias ca
ptura deberet reuocari, tanquā indigne, vel non legitime fa-
cta.arg. in l.ſi quis criminalis.C.de epi.& cle.& ibi Bal.hoc ex
preſſe no.¶In glo magna circa prin.ibi ſuo noīe non dantur
actiones, ſupple ēt quæſitæ per filiū.de quæſitis.n. per patrem
nō eſt dubium,vt in glo.j. ¶In glo. ibi,hodie vero referas iſtū
ver.ad alias actiones præter illas ſex de quib. ſ̄. quæ olim per
filium quærebantur patri, nec momento reſidebant penes fi-
lium,vt hodie rem meant ſi aduentitia cā ſunt quæſitæ .¶In
gl.ibi,ſi amittat,vſumfructū,q̄a tunc eſt legitimus adminiſtra
tor filii,ſed ſi vſumfructū repudiat,vel acq̄riē filio cū cōdōne
ꝙ nihil acquiraē pr̄i,tunc pr̄ non eſt legitimus adminiſtrator.
ideo non hēt exercitium illius actionis. Tn̄ teneē cōſentire fi
lio agenti in ſignū repudiationis vſusfructus,nō ad legitimā-
dū p̄ſonā filij ſ̄m vnā opi. ſed alii dn̄t ad legitimandū, qđ dic
vt no.in l.cū non ſolū.§.neceſſitate. C. de bo.q̄ lib.vbi Bar.vr̄
tenere prim ī opi.¶In gl.ibi,ſed nūquid omnib.ſupradictis p̄t
concedere pater.ſup.qn̄ eſt præſens?nā qn̄ abeſt,nō eſt neceſ-
ſaria conceſſio patris,quia lex ipſa concedit,vt ī hoc §.& dic
ꝙ pōt ɔcedere gn̄aliter,& ēt extra iudiciū, & ꝑ nūciū vel epi
ſtolā,vt ſ.de decu.l.honores.§.fi.ſ̄m Doc.¶In gl.ibi,rn̄deo nō.
quia licet filius non poſſit agere inuito patre bene poteſt tn̄
conueniri.vt no de min.l.2.§.ſed vtrū.& ſ.cōmo.l.3.§.ſi filio.
¶In gl.ibi puto ꝙ ſi liti.q.d.non perſonæ cum ſit in patris po
teſtate.ſi tn̄ ɔcedatur perſonæ non vitiatur, quia exponitur.i.
liti.arg.ſ.ſi ſer.vend.l.2.in prin. & ibi ſ̄m Bar.de quo eſt hodie
caſus in c fi.de iud.lib.6.¶In glo.ibi,item quid in monacho?
de hac quæſtio. vide in c.ex parte tua in glo. quæ incipit alias
vero,extra de accu.& quod no. Doc.in auth.cauſa quæ ſit cū
monacho.C.de epiſ.& cleri.

LEX XIX.

1 *Hæres ſequitur forum defuncti a quo non poteſt ſe excuſare ratione proprii priuilegii.*

2 *Quod pro legatis,& fideicommiſſis hæres non conueniatur in loco in quo defunctus ſortiebatur forum niſi ibi eſſet maior pars hæreditatis.*

3 *Priuilegium proprium dicitur ſi non eſt clauſum in iure communi. ſed illa quæ ſunt clauſa dicuntur communia.*

4 *Quod iſtis priuilegiis communib.poterit vti hæres,vt non ſequatur forum defuncti, niſi lis erat cœpta cum defuncto, quia tunc etiam ſi clericus ſuccedat laico tenebitur defendere coram iudice ſeculari.*

1 HAeres abſens. †Hęres ſequitur forum dē-
functi a quo non poteſt
ſe excuſare ratione proprii priuilegij.h.d.¶In tex.
ibi,vbi defunctus debuit, & ſic in loco originis de
functi propriæ vel paternæ. & in loco vbi defunctus habebat
domicilium,licet hæres non habeat,nec ad ipſum tranſeat,
domicilium defuncti, quia eſt perſonale,tranſit tn̄ effectus.
Aduertendum tn̄ eſt,quia defunctus potuiſſet conueniri in lo
co domicilii,etiam ſi ibi non fuiſſet repertus,vt ſ̄.e.l.2 §.lega.
ſed hæres nō,niſi reperiatur, vt ſequitur ibi,ipſe hæres hēt ibi
domiciliū.vel intellige iſtum tex.qn̄ conueniē hęres ex p̄ſona
2 defuncti.i.ꝓ eo ꝓ quo poterat defunctus ɔueniri.†ſecus ſi cō-
ueniaē ꝓ legatis,& fideicōmiſſis in q̄b.defunctus ɔueniri non
poterat, licet a defuncto ꝓceſſerit.tūc.n.nō ɔueniē in loco in
quo defunctus ſortiebatur forū, niſi ibi eſſet maior pars hr̄di
tatis. quod dic vt ſ.e.l.ſi fideicommiſſum.ī prin.& l.ꝙ legatū.
in glo. ¶ In tex.ibi, inueniaē.dic etiam ſi non inueniaē,ſi tn̄
lis erat cępta cum defuncto.q̄a debet ſe ibi defendere.vt ſ.eo.
l.ſi quis Romæ.qn̄ aūt non erat cępta,ſi ibi non reperiaē, nō
pōt ɔ̄ eum dari libellus, nec ɔ̄ eum procedi,niſi ad miſſionē
a ex primo decreto, ſi ibi ſunt aliqua bona hr̄ditaria.[a] vt in ꝓxi.
§.& idem in oī alio loco, vbi quis ſortitur forum alia rōne q̄
3 domicilii,vt dixi.in §.legatis.& no.ſ.prox.§.¶†In tex.ibi,nul-
loq; ſuo proprio priuilegio excuſatur, dic propriū priuilegiū
dr̄ ſi non eſſet clauſum in iure cōi.ſed illa quæ ſunt clauſa,nō
dn̄r propria, ſed cōia vt eſt priuilegium qđ hn̄t legati,vt poſ-
ſint ſe remittere ad domū, vt d.l.legatis.& illud quod hn̄t vi-
duæ & pupilli,ut C.qn̄ imper.inter.vi.& pu.& in c.ex parte ex
tra de fo.compe.& illud qđ hn̄t clerici, vt non ɔueniantur co
4 ram iudice ſeculari. † iſtis tn̄ priuilegiis bn̄ poterit vti hæres,
quia non ſunt ſublata ꝑ hūc text. qui loquitur de propriis,&
non de communib.& hoc vult gl.no.& bene. ſed nec iſtis po-
terit vti,ſi lis erat cępta cum defuncto, ēt ſi clericus ſuccedat
laico, ſed tenebitur defendere coram iudice ſeculari per illā
l.ſi is qui Romæ.ſ.eo ad quod vide quod no.xj. q.j.c.clericum
nullus.& per iſtum tex.conſuluit d.Cyn.ɔ̄ fratres de Carmelo
qui erant exēpti ab epiſcopo, & ſuberant immediate Papæ,
deinde ſucceſſerunt cuidam laico.agebatur ɔ̄ ipſos ex p̄ſona
laici coram Ep̄o, allegabant priuilegium exemptionis certe,
quia illud non erat clauſum in corpore iuris non poterant al-
legare.ſed priuilegium clericatus quod erat clauſum bene po
terant allegare,vt ſic non conueniantur coram iudice ſecula
ri,ſed coram epiſcopo,niſi iudicium fuiſſet cęptum ɔ̄ defun-
ctum in curia ſeculari per ea quæ dicta ſunt.tene menti.

ADDITIO.

a ¶Hæreditaria.Etiam hæreditate iacente pōt ɔueniri ad primum decretum ſ̄m Gul.de Cun.& Bal.in l.debitoris.C.e.& eſt caſus ſ̄m Ro.in l.3.de dam.infe.in §.prætor ait ad [illegible] contrarium autem non ſic,ſ̄m Bal.in rub.C.de ſucceſ.edic.Prædicta etiam refert & ſequitur Lud.Rom.conſi.158.

2 *Si agitur de reddenda adminiſtratione priuata, remittendus eſt reus ad locum contractus vel quaſi, ſicut pro reddenda ratione publica, & an poſſit procedi vſque ad ſententiam diffinitiuam,& in quib.caſib.non poſſit procedi vltra miſſionem ex primo decreto.*

3 *Licet per ſolum pactum extra præſentiam iudicis poſſit quis conueniri in loco,in quo non ſortiebatur forum,non tamen forum acquiret.*

4 *Forus qui ſine pacto eſſet competens poteſt per pactum declinari.*

5 *Aduena quando ſortiatur forum in loco contractus uel quaſi, & quando non,& qualiter & quando poſſit contra eum procedi. & nu.7.*

6 *Quod contra eum nō poſſit perueniri ad primum decretum ſine citatione.*

7 *An iudex talis loci poſſit de directo mittere nuncium ſuum ad citandum illum exiſtentem in alio loco ſibi non ſubdito, an debeat ſcribere iudici illius loci ꝙ ipſum citet ex parte ſua.*

8 *Remiſſio ad locum contractus,vel quaſi in quib.caſib.fiat.*

9 *Qui cauſaliter ſe abſentauit pōt ad locum domicilii remitti,& qualiter.*

10 *Remiſſio,an fiat in criminalib.*

11 *Iudex loci contractus,an poſſit pronunciare,ut fiat miſſio in bonis alibi ſitis contra non defendentem ſe,ſi in loco ſuo non reperiuntur bona.*

12 *Scholaris non videtur habere domicilium in loco in quo eſt cauſa ſtudii, & quid ſi ibi ſtetit per decennium.*

13 *Aduena ſi emit mercantias,vel equum non ad credentiam, videtur actū quod ſtatim ſoluat, & ſi non ſoluit poteſt capi & detineri, quia ſuſpectus & fugitiuus.& nu.5.*

1 §.Si quis tutelam. †In loco cōtractus vel qua
ſi ſortitur q̄s forum, vt poſ-
ſit ibi cōueniri. & ſi ſe nō defendat patiaē miſſionē ex primo
decreto,ſi habet ibi aliqua bona,niſi ɔ̄rium expreſſe actū ſit,
ꝙ nō poſſit ibi cōueniri,ſed alibi, & niſi ɔ̄xerit tanquā adue
na,vel viator cito receſſurus, & creditor hoc faciebat,q̄a tūc
nec ſortitur forū,ibi,nec ibi teneē ſe defendere, ſed ī proprio
domicilio. Tunc aūt dr̄ aduena, & viator qn̄ non habebat
hic pergulā vel armariū.alias ſecus,licet nō haberet domici-
liū.h.d.ī effectu iſte §.vulgaris,& ſingularis, ad quem ſemper
remittitur,quia nō eſt melior in iure ī iſta mā.Et primo loq̄-
tur de quaſi ɔtractu vſque ibi,pro non.Scđo de ɔtractu vſque ibi,
nūquid.Tertio reuocat in dubiū illud qđ dixerat ī hoc ſecun
do.ſ.an ſit ſimpl̄r verū,an aūt debeat diſtingui vtrū ɔ̄xerat vt
viator & aduena,an nō vſq;. ibi, quo magis. Quarto rn̄det ꝓ
hac parte ꝙ debeat diſtīgui vſq; ibi,naui.Quīto aſſignat rōnē
diuerſitatis declarando qualiter, dicatur aduena, & qualiter
2 non aduena.¶†In tex. ibi, bona poſſideri patietur,certe hoc
caſu, q̄a agitur de reddenda adminiſtratione priuata ēt ſi ibi
non reperitur,remittendus eſt illuc, ſicut pro reddenda rōne
publica. nā iudex ad locū vbi officiū exercuit remittēdus eſt,
vt ſtet ad ſyndicatū, vt l.j. verſi.ipſe aūt.C. ut tā ciuiles quam
criminales.ī j.lib.& C. vbi de ratiociniis agi oportet per totū.
& hoc tenent Gul.& alij Doc.ꝙ iſte ſit caſus ī quo in ciuilib.

d̄et fieri remiſſio ab locū quaſi ꝯ̄ctus. & iō poſtq̄ tenet̄ ſe ibi
defendere, ēt ſi ibi non reperiatur, poterit ꝓcedi ēt ad ſnīam
diffinitiuā ſi erat caſus ī quo vel ex forma ſtatuti vel ꝯſuetu-
dinis nō reqrebat̄ litis cont.vel actus in quo ɔteſtatio hr̄ ꝓ fa-
cta, vt eſt Florentię poſt certos dies.qn̄ aūt nō eſt fienda remiſ
ſio, vt eſt rr̄ ī ꝯ̄ctib.de qb.loqr̄ ſequens ver.tunc non pōt ꝓce
di vltra miſſionē ex primo decreto ēt in dicto caſu, quo alias
poſſet ꝓcedi ɔ̄ pn̄tē lit.nō ꝯt.vt ſi latitaret, nō ꝑꝑea ꝓcederet
ſcd̄m decretū.ſed hoc operat̄ vt latitatio, vt iudex illius loci,
vbi ꝯ̄ctus eſt celebratus, poſſit ꝓnunciare actorē eē mittēdū
in poſ.bo.exiſtētiū ēt in alio loco, ſi in illo nō eſſent bona.&
3 iſte eſt caſus in c.Rom.§.ɔ̄hentes.de fo.co.li.6.¶†In tex.ibi, ni
ſi alio loco, vt ſe defendere ꝯuenit: ſubaudi, & non ibi, vbi ɔ̄-
ctus fiebat, & ſic no.diligēter, ꝙ licet ꝑ ſolū pactū extra pn̄tiā
iudicis poſſit ꝯueniri ī loco in quo ſortiebat̄ forū, nō ꝑꝑea qs
4 forū acqret, vt s̄.de iu.om.iu.l.ſi cōuenerit.†bn̄ tn̄ pōt ꝑ pactū
declinari forus ꝗ alias ſine pacto eſſet ꝯpetens, vt eſt hic caſus
5 & ſic ſcholaris p̄t ꝑ actū renūciare foro rectoris.¶†In te. ibi,
nunqd, referas iſtū ver.ad caſum.s̄.ꝓxime p̄cedentē de ꝯ̄ctu, n̄
ad primū de, quaſi ꝯ̄ctu, & de geſtione negociorū.qa nō pōt
qs gerere negocia in aliquo loco tanq̄ aduena, & ſtatī receſ-
ſurꝰ cū geſtio hēat cām ſucceſſiuā, & tractū tpis.Itē lege lite
rā ſuſpēſiue, & interrogatiue, vſq; ibi, quo magis, q̄rit̄.n.an id
qđ dictū eſt ī ver.p̄cedēti, ꝙ ī hoc ɔ̄ctu ſortit̄ qs forū, & tenet̄
ſe ibi defendere niſi ɔ̄rium actū ſit, an ſit, verū ſimpl̄r? an aūt
dēat diſtingui, an ꝯ̄xerit vt aduena, & creditor hoc ſciebat, &
nō ſit verū: an aūt vt aduena, & tūc ſit verū? & rn̄det pro hac
parte, vt iſta diſtinctio ſit adhibēda. ¶Pone exēplū qn̄ ꝯ̄xit vt
aduena: ſi Peruſinus venit Venetias, vel Florētiā & emit ibi
mercātiā ad credētiā cū certo termino, nā vēdēs q ſciebat ip-
ſum ſtatim receſſurū poſtq̄ dedit terminū ſolutionis, nō cēſe
tur habuiſſe intētionē, ꝙ ibi ſolueret̄ adueniēte termino, qa
ſciebat, vel ſcire poterat ꝙ tūc ibi nō eſſet, ſed Peruſij: iō cēſe
tur habuiſſe intētionē accedendi Peruſiū ſi nō ſeruaret fidē,
hoc ergo caſu, licet ille poſtea reperiat̄ Venetiis, vel Florētiæ
poſt lapſum termini, non ꝑꝑea poterit ibi ɔueniri.qa cum ta
cite cēſeat̄ fuiſſe actū ꝙ nō ibi, ſed Peruſij ſolueret̄, nō ſoritur
forū ibi ratione illius ɔ̄ctus, licet ibi fuerint verba celebrata,
ſed magis inſpicit̄ locus collatæ ſolutionis, vt no.ȷ̄.eo.l.fi.licet
gl.ibi.ſentiat ꝯ̄riū q̄ ꝑ Doc.reꝓbat̄. & no.in l.ɔ̄xiſſe.ȷ̄.de act.&
obl.nō ergo poterit Venetiis, & Florentię ɔueniri, licet ibi po
ſtea reperiat̄, qa nec ſortitur forum ratione originis vel domi
cilii, nec ēt rōne illius cōtractus. oportebit ergo ſequi domi-
ciliū eius.Secus ſi non vendidiſſet ſibi ad credentiā, ſed credēs
ſtatim ſibi ſolui, quia tunc ſortiret̄ ibi forum, & ſi non ſolue-
ret, poſſet ibi conueniri, licet eſſet aduena.vt no.in c.Rom.de
fo.comp.lib.6.in glo. ſuper verbo reſpondere per §.vltimum
iſtius l.quod etiā tenet hic Bar.ſi autem iſte mercator, qn̄ emit
non erat ibi vt aduena, ſed habebat pergulam vel armarium,
id eſt conduxerat ibi domum, vel apothecam pro aliquib.die
bus vel aliquo tempore, tunc indiſtincte ſortitur forum ibi-
dem, & cenſetur actum, vt ibi ſoluat.& tunc hēt locum verſi.
præcedens, vt teneatur ibi ſe defendere, & ſi ſe non defendat
fit miſſio ī poſ.bonorum, quæ ibi habet ex primo decreto, ſu
baudi, & ēt vltra proceditur, vſq; ad ſententiam diffinitiuā ſi
fuit ibi deprehenſus tempore quo fuit cōuentus, licet, poſtea
ſe abſentaret.alias nō potuiſſet ibi conueniri, ſi iā receſſerat,
& pergulam dimiſerat, niſi ut fiat miſſio ex primo decreto, vt
dictum eſt.nec ibi eſt remittendus ꝑ d. c. Romana.§.ꝯ̄hentes.
vbi determinatur iſte articulus de quo hic diſputatur in glo.
¶In tex.ibi, duriſſimū eſt quotquot locis.tex.iſte videtur ꝓba
re attenta eius ratione, ꝙ ēt in loco, ubi quis ſortitur forū ra-
tione ɔ̄ctus, vel alia ratione, quam domicilii, ſi reperiatur ibi
vt aduena, vel viator non propterea poſſit conueniri ꝑ rōnē
de qua hic.ſed ita demum ſi venit cauſa morādi.ſed ī ꝯtrariū
vr̄.l.ii.§.legatis.s̄.eo.quia ſpeciale eſt qn̄ reperitur ibi eſt cauſa
neceſſaria ergo ſecus ſi ex voluntaria, & iſte tex.intelligitur, vt
ibi dixi.qn̄ eſt quæſtio: an ex ɔ̄ctu celebrato tēpore quo erat,
ibi aduena ſortiatur forum ibi; & dr̄ ꝙ non. Sed ſi tunc non
erat ibi, vt aduena, & ſic ſortitur forū, ſi poſtea recedat deīde
reperitur ibi vt aduena, nihilhominus pōt conueniri, niſi ex
cauſa neceſſaria erat, & ſic poterit capi ad inſtātiam credito-
ris, vt veniat ad reſpondēdum libello, & cauet de iudicio ſi-
ſti.& poſtea, licet ſe abſentet procedetur cōtra eū, vſq; ad diſ-
finitiuā. & ſic debet dimittere ꝓcuratorē ſi vult caute agere.
Sed ſi nullo modo ibi reperitur non pōt aliud fieri quam.s̄.
dixi. quia non arctatur comparere.& ſi dicatur, ſi non arctat̄
cōparere non conſtituitur in contumacia per citationē, vt s̄.
e.l.non vr̄, ergo non poteſt procedi cōtra eū ad miſſionem
ex primo decreto.Rn̄det̄ ꝙ immo pōt, quia quātum ad illud
non requirit̄ cōtumacia, ſed ſufficit ꝙ non defendatur, qđ pa
tet, quia pōt interponi, vt ꝯ̄ pupillū, & ꝯ̄ abſentem cā reipub.
qui non pn̄t conſtitui in contumacia.& hoc ideo, quia eſt pa
rui præiudicii, vt l. ſi finita.§. ſi forte.ȷ̄.de dam.infec.& l.igno-
rare, & ibi no.per Cyn.C.de reſt.mili.Ad ſcd̄m vero decretū,
vel ad diffinitiuā ēt vbi pōt procedi lit.non cōt. non pōt per-
ueniri rōne prædicta, quia in illis requiritur contumacia ve-
ra, vt in miſſione ex ſecūdo decreto: vel ficta, vt in ſentētia.vt
l.ſi ab e.C.qūo & qn̄ iud.& in nulla iſtarum pōt conſtitui poſt
quam nō tenetur ſe ibi defendere: & iſta dant intelligere iſtā
6 mām, †bene tn̄ pōt citari, ſine qua citatione ēt ad primū de
7 cretum non poſſet perueniri.†Sed qualiter fienda ſit citatio,
an iudex illius loci poſſit de directo mittere nuncium ſuum
a ad illum exiſtētem in alio loco ſibi non ſubdito.[a] An aūt de
beat ſcribere iudici illius loci, ꝙ ipſum citet ex parte ſua? Cy.
diſputauit, & terminauit pro prima parte per l. oēs. §.ſi vero
apparitor.C.de epiſ.& cle.licet in ɔ̄rium videretur, quia non
pōt vnus iudex in territorio alterius falcem mittere, nec exe
cutionē aliquā facere.vt in l.extra territorium.s̄.de iur. omn.
iud.ideo videbatur pro ſecūda parte, ꝙ deberet ſcribere iudi
ci.ſed dic ꝙ citationē realem ſeu perſonalē, nō poſſet facere
in alio territorio, puta mittēdo ſuam familiam, & faciendo
ipſum, capere, vt no.in l.quod fugitiuus.in §.idem Celſus.ȷ̄.
de ædil.edic. Sed verbalem citationem per quam parū dero-
gatur iuriſdictioni alterius iudicis bene pōt fieri facere ꝑ ſuū
nuncium.& ita loquitur determinatio Cyn. hoc tn̄ verū, qn̄
ambo ſubſint eidem ſuperiori alias ēt verbalem non poſſet
facere, ſed deberet ſcribere iudici illius loci.& ita determinat
Bar.in l.j.ȷ̄.de requi.reis per clem.paſto. de regu.iur.vbi fuit re
probata ſnīa Imperatoris lata ɔtra regē Robertum, quē fece
rat citari per nuncium ī regno Neapolitano, qđ nō erat ſub
iuriſdictione Imperatoris, ſed Papæ, quia debuit ſcribere Pa-
pæ.¶Vltimo quero qn̄ habebat ꝑgulam, vel armarium, non
tn̄ domicilium, ſi inde receſſit non tn̄ pergulam dimiſit, po-
ne exēplum in iſtis Florentinis, qui tenent banchum in diuer
ſis locis, & aliqn̄ reuertuntur Florentiam dimittēdo factores
ſuos an poterit conueniri, licet ibi non reperiatur, vt ſic poſ-
ſit conſtitui in contumacia, & procedi ad diffinitiuam? puto
quod ſic poſſit ſicut ſi haberet ibi domicilium, & imputet ſi-
bi ſi procuratorem non dimiſit, ſi poterat procedi lite nō cō
teſt.alias eſſet neceſſaria præſentia.quia quod operatur domi
cilium quo ad oīa, dēt operari hæc pergula, vel armariū quā
tū ad pertinētia ad ipſam pergulam, & ita ītelligo hunc tex.
ſecus ſi receſſiſſet ex toto remouendo pergulam.tunc.n.non
poſſet conueniri niſi reperiretur ibi, tunc bn̄ poſſet, qa ex cō-
tractu celebrato tpe quo tenebat pergulā ſortiebat̄ forū. Et
no.bn̄ prædicta, qa melius declaraui q̄ reperias declaratū per
8 aliquē, & gl.q̄ ſunt hic remanent clare per iā dicta.¶†In. gl.j.
magna.in prin.ibi, ſed ſi ibi inueniatur.hæc vera, & approbat̄
in d.c.Rom.§.ɔ̄hentes, vt ad locum ꝯ̄ctus non ſit remittēdus,
ſi ibi non reperitur, ſed ſolum procedat̄ ꝯ̄ eum ad miſſionem
in poſ. ex j. decreto in bonis q̄ ibi hēt. & ſi non hēt, & latitet,
tunc in bonis finitis in alio loco, nec vlterius ɔ̄ eum pōt ꝓce-
di.qa ſi non tenet̄ ɔparere non p̄t ꝯtumacia ꝯſtitui. vt in ȷ̄.e.l.
non vr̄. & ſic non poteſt ſibi indici multa, quia requirit verā
contumaciā, vt l.i.s̄.ſi quis ius dicē.non obtemp.licet Ioan.&
Azo dixerint contrarium, vt ȷ̄.ſequitur in glo.nec procedi ad
ſecundū decretum, vel ad ſententiam diffinitiuam ī quib. ēt
requiritur contumacia, vt s̄.dixi & hoc eſt generaliter verū ēt
de quolibet alio loco, vbi quis ſortit̄ forū alia ratione quam
domicilii, vt ita demū poſſit ibi conueniri ſi ibi reperitur.& ſi
ibi non reperit̄, proceditur ſicut in caſu præcedenti. Fallit au-
tem in caſib.in quib.p̄ciſe compellitur venire, & ſic eſt locus
remiſſioni & mulctæ, ut in caſu C.vbi ratio.agi oportet.Item
ubi de curiali, vel coartali.Item vbi ſtatus: licet in illis agatur
ciuiliter, quia agitur de conditione perſonæ, & reddenda ad-
miniſtratione, quæ male pōt reddi, niſi in loco adminiſtratio
nis eſſet.ideo ſi aliquis mercator Florentinus tenuiſſet bāchū
Bononiæ, & poſtea aufugeret, remittendus eſſet illuc ꝓ reddē
da adminiſtratione banchi de iure cō muni, Fallit ēt quando
lis eſſet inchoata ī aliquo loco, & ꝓmiſiſſet in iudicio ſiſtere
b maximè cū iuramento,[b] quia poſſet illuc trahi inuitus, vt in
Authent.de exhi .reis.§.ſi vero ēt quidam iurent.collat.v.Fal
lit ēt ſecundū glo. notabilem quæ eſt in l.prima.ȷ̄.ſi quis ī ius
9 voca. non ierit. in eo qui renunciaſſet foro licet Angel. † di-
cat illam glo.non eſſe veram ſed Bar. ibi, videtur eam ſequi.
Ad locum vero domicilii bene videtur quis remittendus, ſi
cauſaliter ſe abſētauit, qa nō eſt durū ſibi illuc remitti, ſicut
eſt durum ꝙ extrahatur de domicilio, & ſicut ſi eſſet in loco
domicilii poſſet a iudicib.loci, capi, & p̄ciſe compelli rn̄dere
liberto, vt l.conſentaneū.C.qūo & qn̄ iud.ita poterit ſi ibi nō
eſt ſcribere iudici loci vbi eſt, ꝙ ipſum capi faciat & remittat.
10 †In criminalib.aūt hoc iure fforū fiebat in crimine ſacrilegij,
vt

ADDIDIONES.

a ¶ Non ſubdito.De hoc arti.vide Fran.de Are.ver.144.per Old.conſi. 88.

b ¶ Cum iuramento.Quid operetur iuramentum, quando quis promiſit reſō pde re ſub quocunque iud:ce, vide per Anch, conſi. 193.

vt l.ſi cui.§.ſacrilegiū.ſ.de accu. poſtea p Auth. vt nulli iudic.
§.ſi qs vero ꝯprehenſorū.coll.9.fuit ſtatutū gñaliter in oīb.cri
minib.vt qs ad locū delicti remittaẗ,nō ꝙ ille iudex poſſit ip-
ſum facere capi alieno ī territorio,licet poſſit facere ipsū cita
ri verbaliter,vt s.dixi.ſed ꝙ ſcribat iudici illius loci,vt capi fa-
ciat,& hoc olim qñ oēs ꝓuinciæ ſuberāt vni pricipi, nā ſi iu-
dex loci,vbi ille eſt,nō obtēperabit literis illius iudicis ſcriben
tis,poterit adire ſuperiorē,& eū facere puniri.Hodie vero,qa
q̄libet ciuitas habet ſuū p̄ſidatū,& nō recognoſcunt eūdē ſu
periorē,iſtæ remiſſiones nō ſunt in vſu.quinimo ēt in illis, q̄
ſubſunt vni ſuperiori,vt in plurib.terris ſubditis dominationi
Venetorū,de vna ad alterā non ſunt in vſu remiſſionis.¶Di-
cit aūt iſta gl.vnū verbū.ſ.in ver.Itē in auth.ꝙ æquiparatio q̄
fit de delictis ad ꝯctus p Aut.om.obe.iud.ꝓuincię.§.& hæc ꝯſi
derantes.intelligiẗ quātū ad illa,q̄ iā erāt īducta tpe illius Au-
then.ꝯditę,nō aūt extendiẗ ad remiſſionē fiendā, q̄ fuit indu-
cta p Auth.vt nulli iudi.§.ſi qs vero ꝯprehenſorū.coll.9.q̄ fuit
poſt illū §.& hoc cōſiderātes. qđ dictū eſſet notabile ſi eēt ve
rum. Nā p hoc ſequereẗ,ꝙ ſi ſtatutū ęquiparat nobiles popu
larib.& poſt illud ſtatutū concedaẗ popularib. aliquod priui-
legiū,quod prius non habebāt,illa æquiparatio ad hæc nō tra
hiẗ,& ſic nobiles nō gaudebunt illo priuilegio.ſed Doctor.te
nent ꝯrium p l.nā & poſteriores.s.de legib.qa l.ſemper loqui-
tur,vt l.Arriani.C.de hæreti.& iō hodie cum cōceditur nouū
priuilegium,ſuccedit primū ſtatutum qđ ipſum trahit ad no-
biles,ſicut ſi hodie illud ſtatutum fieret.& ſiłr ſi ſtatutum diſ-
poneret ꝙ valeat teſtm̄ corā trib.teſtib.& poſt illud ſtatutum
fiat aliud ꝙ maior xii.annis,licet minor xiii.poſſit teſtari,pri-
mum ſtatutum traheẗ ad teſtm̄ iſtius maioris,vt poſſit teſtari
corā tribus.licet a principio illud ſtatutum non cōprehende-
ret teſtm̄ minoris xiiii.qa tunc non poterat teſtari,ſed certe il
lud ſtatutum debet intelligi de illis,q ponderant tunc teſtari,
& ēt de illis,q in futurū efficienẗ teſtabiles,vt no.p Bar.in l.3.
ſ.de leg.j.in l.j.§.j.ſ.ad leg.Fal. non eſt ergo bona reſpōſio gl.
Sed rñde melius,ꝙ æquiparatio,q̄ fit inter delicta,& ꝯctus,fit
quantum ad ſortiendum forū, vt ſicut in loco ꝯctus qs ſorti-
titur forum,vt in hoc §.ita & in loco delicti. Ita intelligit gl.
l.omnem.ſ.e.quod no.pp id quod ibi dicā.nōn aūt fit quantū
ad actum remiſſionis q̄ ī delictis de iure cōi fiēda erat reguł̄r
per illum §.ſi quis vero comprehenſorū.in ꝯctib.aūt non re
11 peritur in caſib.de quib.s.Iō tenēdum eſt ꝯrium. ¶†In fin.gl.
ibi,ſed quidā interlocutoriā dn̄t,ſecus dic &c.ſed male dicūt,
& ꝯtra illū §. ꝯtrahentes. mouebanẗ aūt ibi ad faciēdum hāc
dr̄iam qa in executione ſn̄iæ diffinitiuæ,q̄ tulit iudex illius lo
ci,bn̄ poterat idem iudex pronunciare,vt fiat miſſio in bonis
alibi ſitis,ſi in loco ſuo non reperiunẗ bona, qa cum fuerit iu
dex in principali.ſ.in ferēda ſn̄ia,eſt ēt cōpetens in acceſſorio
ſ.in executione ipſius,nā ad ipſum pertinet executio ſuæ ſnię,
q̄ rō ceſſat qñ nullā diffinitiuā dedit ꝯtra abſentē, ſed vult ꝓ-
nuntiare tenutā dandā eſſe in bonis pp hoc, ꝙ ſe non defen-
dit ī loco ſuo,qa ſolum pōt ꝓnunti are ſup bonis ſitis in ſuo
territorio.ſed ꝯrium eſt tā de iure ciuili,vt l.vnus.alleg.in gl.q̄
de iure canonico.vt l ꝯhētes.qa ſufficit,ꝙ ſit iudex ꝯpetēs, &
ꝙ citatus ibi ſortiaẗ forum, vt poſſit hanc pronunciationem
facere in bonis alibi ſitis.Vr̄ tn̄ velle tex.in illo §.ꝯhentes. hoc
eſſe verum ſi latitat.alias ſolum in bonis q̄ habet ī ſuo territo
rio.Bar.autē vlterius intelligit tex.illum,videlicet ꝙ duob.cō
currentib.hoc eſt, & latitet in loco vbi eſt, & ꝙ in loco ꝯctus
nō habeat aliqua bona,tunc ſit locus remiſſioni, ſed ille tex.
hoc non dicit.& Io.And.ibi tenet ꝯrium.& ēt Ang.hic, vt ſo
lum tunc ꝓnuncieẗ tenuta in bonis alibi ſitis.& ſic non ꝓpte-
rea procedeẗ ad miſſionem ex ſecundo decreto,nec ad diffini
12 tiuā, vt s.dixi.¶†In gl.q̄ incipit,vbi rōne domicilii,ibi, nec.n.
eo ipſo ꝙ Romę cā ſtudiorum habitet &c.No.ꝙ ſcholaris nō
vr̄ hr̄e domicilium in loco in quo eſt cā ſtudij, ſed aſſimila-
tur habenti pergulam vel armarium.Sed contrarium vr̄ tene
re alia glo. mag.ſ.ante fin.ibi,dum dicit,vel ſtudii ſcholaſtici.
ſed dic,ꝙ illa gl.non dicit, ꝙ habeaẗ domicilium in loco ſtu-
dii.ſed dicit,ꝙ ſi ibi ꝯhit ſortitur ibi forum,vt poſſit conueni-
ri corā ſuo iudice.ſ.rectore uel epō, domicilium autē non dr̄
habere ēt ſi p mille annos ibi ſtaret,ſi conſtaret ꝙ ex cā ſtudii
a &c.alias ſi ſtetiſſet p decennium[a] diceretur ibi contraxiſſe do
micilium,quod dic vt not.Cy.in l.iii.C.de iuriſ. omn.iudi. &
Bar. in l.lex Cornelia.ſ.de iureiur. & vidi Bononiæ vnum Si-
culum,& vnum Catellanum q ſteterāt ibi ſub noīe ſtudii bn̄
per.xxv.ann.ſed potius ſtabant cā ſolatii,qa multum delecta-
tur illa ciuitas ſcholarib.forenſib.ſtudentib. ¶In fi.gl.ibi, hic
tn̄ aduena cauebit de iudicio ſiſti.dic hoc eſt falſum, & cōtra
no.per glo.in l.ij.§.ſed ſi dubitetur.s. eo.quam gl.hic alllegat.
13 ¶†In gl. ſuper verbo quot.ibi,puto ſiue tunc ſiue poſtea. &c.
hæc vera & approbatur in d.c.Romana. ver. nec etiam. & ibi
per glo.quæ dicit iſtas opin.hodie ceſſare per illum tex.niſi ſit
actum,quod ibi ſoluatur,vt in caſu quem.s. poſui de aduena
qui emit mercantias,vel equum non ad credentiam,quia cē-
ſetur actum ꝙ ſtatim ſoluat,& ideo ſi non ſoluat,poteſt capi,
& detineri,quia ſuſpectus & fugitiuus eſt.¶In glo.ibi, in lega
to.tn̄ certe & multo magis in nō legato, vt in fin.gl.quādo tā
quam aduena contrahit in loco,in quo aliter ſortiebaẗ forū
vt ratione cōis patriæ, vel alia ratione,ut ēt contractus prædi
cti ſortiātur,& ſic addaẗ forus foro. & vltra hoc ēt perdat pri
uilegium, quod habebat reuocandi domum quantū ad iſtū
ꝯctum ibi tunc celebratum.vt in §.omnes allegato.in glo. de
bet ergo iſte tex.intelligi qñ in illo loco ī quo ꝯxit vt aduena
non ſortiebaẗ forum alia ratione q̄ ꝯctus, & tunc ratione cō
tractus ſortiatur niſi fuerit actum tacite vel expreſſe ꝙ ibi ſol-
uat.arg.huius l.in fi.

ADDITIO.

a ¶ Decēnium.vide D.Ant.de Bu.ī c.ꝙ clericis.de fo.co.D.Car.in cle.dignum.de celebra.miſ.gl.13.q.2.Frā.de Are.in l.ex facto.§.verum,infra de hær.inſtit.

1 **§. Apud labeonem.** †Ratione contractus celebrati per alium ſortiẗ
quis forū ſicut celebrati per ſe.h.d. ſi ergo factor, vel diſcipu-
lus alicuius mercatoris Florentini tenētis banchum. vel fun-
dicū Bononiæ contrahat tibi,ēt ille mercator exiſtens Floren
tiæ ſortitur Bononiæ forum, vt ſi ibi reperiaẗ,poſſit cōueniri,
inſtitoria directa,vel vtili quæ competit ex facto taliū, vt ſ.de
inſtito.per totū.& l.Iulia.§. ſi procurator.ſ.de act.emp.

1 *Si contrahimus hic,& alibi confertur ſolutio,non cenſetur contractus celebratus hic,ſed in loco collatæ ſolutionis.*

1 **§. Illud ſciendum.** † In loco domicilij, & etiā vbi fienda eſt ſolutio pōt
2 qs conueniri.h.d.¶†Et no.glo.quæ eſt hic,ꝙ ſi ꝯhimus hic,&
alibi confertur ſolutio iſte ꝯctus non cenſetur celebratus hic
nec virtute ipſius poſſum hic conueniri, ſi alia ratione non
ſortiebatur hic forum. ſed in loco collatæ ſolutionis. & iſta
gl.communiter tenetur,& no.in l.3.ſ.de bo.autho. iu.poſ.

LEX XX.

1 **OMnem obligationē.** ¶†Non ſolū in loco contract⁹,vel quaſi ſortitur quis forum vt in §.ſi tute
lam.ſed ēt in omni loco, vbi aliquid facit ex quo
obligatur,puta ſi delinquit.h.d.Ita intelligit gloſſ.iſtam.l. in d.
§.ſi quis tutelam.in glo.j.mag.circa principium ibi dum dicit,
cum ſint quo ad ius fori delicta, & ꝯctus paria,vt ſ.e.l.omnē,
ex quo ſequiẗ, ꝙ delinquendo quis obligatur ad pœnam. qa
cum delinquit, ſicut conſentit in delinquendo, ita cenſetur,
conſentire in pœna iuris. vt not.s.de poſt.l.j.§.beſtias.in gloſſ.
quę incipit,ſi habes. ibi dum dicit,quia primum maleficium
committebat, vr̄ poſſe pati,velle in arena damnari &c.& qđ
no.Inn.in c.in noſtra. extra de iureiuran.& dic obligatur ob-
ligatione naturali ſm Doc. non ꝙ ex ea oriatur actio,ſed iu-
dicis officium nobile propter cauſam impartitur, ſiue proce-
datur per viam accuſationis,ſiue inquiſitionis.

LEX XXI.

1 *Contra confeſſum qualiter procedatur.*
2 *Litis conteſtatio non poteſt fieri,niſi dato libello.*
3 *Preceptum factum in confeſſum eſt interlocutoria,& poteſt contrario imperio reuocari,licet ſecus in diſſinitiua.*
4 *Præcepto facto in confeſſum ſi cōfeſſus dicat ſe erraſſe confitendo poteſt ab eo appellare,& errorem ſuū corrigere in cauſa appellationis,niſi cōfeſſus eſſet etiam conuictus per teſtes uel inſtrumenta.*
5 *Ex tali præcepto oritur actio in factum ſicut a ſententia diffinitiua.& numero 14.*
6 *In confeſſum quando feratur ſententia diſſinitiua.*
7 *In confeſſum qualiter nullæ ſunt partes iudicis niſi in condemnando,& an poßit adiicere pęnam ſi cōfeſſus in quem factum fuit præceptum de ſoluendo non ſoluat.*
8 *Verbum competenti,ꝙ importet idem quod donec.*
9 *Lite finita per ſn̄iam ſi condemnatus vult gaudere dilatione legali quę datur miſerationis gratia ad ſoluendam,neceſſe habet ſatiſdare ut hic.*
10 *Pendente dilatione conuentionali non debet quis compelli ſatiſdare,niſi ſuperueniat noua cauſa ſuſpicionis.*
11 *Pendente dilatione legali vel data a Principe compellitur debitor ſatiſdare etiam ſi ſit idoneus & ſoluendo,& ꝙ poſſit capi, vel detineri, quouſque ſatiſdet.*
12 *In mora modici temporis non poteſt eſſe periculum,niſi contrarium conſtaret,vt in fugitiuis*
13 *Tempus dicitur magnum, uel modicum arbitrio iudicis,niſi reperiatur determinatum a iure.*
14 *Confeſſus corā iudice hētur pro condemnato,nec in tali confeßione requiritur cauſa & quod requiratur præſentia partis ſicut in extraiuciciali*
15 *Præceptum ſi fiat in confeſſum, tunc dantur debitorri 10. dies de conſuetudine.*
Quid in debitorib.fiſcalib.condēnatis,ibi.

1 a SI debitori [a] meo. ¶ †In confeſſum nõ eſt ferenda ſnĩa diffi-
nitiua, ſed fit ſibi ꝑceptũ de ſoluẽdo intra tẽpus,
qđ daẽ iudicatis, qua dilatione gaudet ita demũ ſi
ſatiſdat de ſoluendo adueniente termino. h. d. &
2 ſꝑ allegaẽ & practicaẽ. ¶ †In tex. ibi, actionẽ cedere, & ſic non
erat datus libellus, ſed volebat actor ipſum dare. lõ confeſſio
rei, non hẽt vim litis ↄteſtatæ, qa ↄteſtõ nõ põt fieri, niſi dato
libello. vt in auth. offeraẽ. C. de litis ↄt. ergo nõ põt ferri diffi-
3 nitiua ſnĩa, ſed põt fieri ꝑceptum. †qđ eſt ſnĩa præcepti. & eſt
interlocutoria. de qua in Spe. de ſenten. §. 2. & põt reuocari cõ
trario imperio ꝑ legem quod iuſſit. inf. de re iud. licet ſecus in
4 diffinitiua. † & põt ab ea appellari ſicut a diffinitiua ſi dicat ſe
erraſſe in ↄfitendo, poterit. n. errorem corrigere in cã appło-
nis. ut l. creditor. §. iuſſus. j̃. de appel. ſecus in eo q̃ eſſet ↄfeſſus,
& ↄuict⁹ ꝑ teſtes vł ĩſtrũ, qa non appellat. ar. l. 2. C. quorũ app.
5 nõ rec. † & ex eo oriẽ actio ĩ factũ, ſicut a ſnĩa diffinitiua ſi nõ
appellaẽ. vt l. ſi poſtulauerit. § ſi liber hõ. & qđ ibi no. j̃. đ adul.
6 ſed ſi libell⁹ †fuiſſet porrect⁹. & ↄfitereẽ, nõ tñ rñdẽdo libello,
tũc ex tali cõfeſſione ſicut ex negacione ĩduciẽ litis cõteſtõ,
vt l. rẽ non nouam. C. de iud. niſi dicat ꝙ cõfiteẽ nõ aĩo litem
b ↄteſtandi, vt no. in l. 1. C. de lit. cont. [b] tũc ergo fereẽ diffinitiua
q̃ nõ põt ↄ̃rio imperio reuocari. & primo caſu danẽ de con-
ſuetudine decẽ dies ad ſoluẽdũ, ut hic in gl. licet de iure detur
tẽpus qđ datur iudicatis. vt in fi. iſtius l. in ſcđo caſu nõ loquiẽ
de conſuetudine, & ſic ſolum daẽ tẽpus, quod daẽ iudicatis.
7 ¶ †In textu ibi, audiẽdũ eũ ſubaudi, ſi dicat ſe nolle litigare,
nec reſpondere libello, vt l. ſi ſeruus paratus. s̃. de proc. & hoc
eſt qđ alibi dr̃. ꝙ in cõfeſſum nullæ ſunt partes iudicis niſi in
condemnãdo j̃. ad l. Aquiliam. l. proinde. in fi. ſ. in cognoſcen-
do, ſeu cogendo litigare, & in ſententiando diffinitiue, ſed bñ
ſunt in ꝑcipiendo ꝙ ſoluat. an aũt poſſit adiicere pœnã ſi nõ
ſoluat? vide Speculatorẽ de ſenten. § ii. ver. ſed nunquid iudex.
8 & terigi. s̃. eod. l. ii. in fine. ¶ †In tex. ibi cum cõpetenti cautela
ideſt fideiuſſorib. vel pignorib. & ſic no. ſignificatũ huius ver-
bi competenti, nã idem importat ꝙ verbum donec. ſ. cũ ſatiſ
datione, ſeu fideiuſ. vt j̃. mand. l. ſi mãdato. Titij. § fi. de fideic.
9 lib. l. 4. §. adiicitur. & de pę. li. pen. ¶ † Sed oppo. ꝙ non debeat
ſatiſdare de ſoluendo, quia conuentus ſuo nomine nõ ſatiſ-
dat de iud. ſol. vt Inſt. de ſatiſ. §. fi. Sol. & tene mẽti, hoc eſt verũ
lit. pen. ſed ea finita per ſnĩam ſi vult gaudere dilatione legali
quæ datur miſerationis gratia ad ſoluendum neceſſe habet ſa
tiſdare vt hic, quod perpetuo tene menti, nam per ſententiã
exitinguitur ſatiſdatio de iudicio ſiſti quam præſtiterat licet
ſuo nomine. vt l. Græce. §. & poſt litẽ. j̃. de fideiuſſo. merito ꝓ-
10 uidetur de alia ſatiſdatione. ¶ †Item adhuc oppo. qa non dẽt
quis compelli ſatiſdare pendente dilatione, niſi ſuperueniat
noua cauſa ſuſpicionis. Sol. illud eſt verum pendente dilatio-
ne conuentionali, quia imputet ſibi creditor ꝙ eam, dedit, ut
non poſſit niſi ex noua cauſa petere ſatiſdationem. l. omnib.
j̃. eodem. ſed hic loquitur in dilatione legali, quæ datur ꝑter
voluntatẽ creditoris, vnde non eſt quid ſibi imputeẽ, vñ non
11 attenditur an ſuperueniat noua cã. †Et ſic no. ꝙ pẽdente dila
tione legali compellitur debitor ſatiſdare ẽt ſi ſit idoneus, &
ſoluendo concordat. l. ſi cõſtante. §. quoties. j̃. ſol. matri. idem
ſi dilatio detur a principe. vt l. diuerſa. C. de ꝑci. impera. offer.
ex hoc ſequitur, ꝙ ↄdemnatus in cauſa ciuili, vel criminali ad
certam quãtitatẽ, licet habeat dilationẽ ex forma ſtatuti, vel
iuris cõis ad ſoluẽdũ, nihilomin⁹ poterit capi, & detineri quo
uſq; ſatiſfiet, & dicit Ang. hic ꝙ vidit quendam ꝑtãtẽ condẽ
nari in ſyndicatu, quia quendam condẽnatum de crimine, in
pecuniam capi fecerat, & quia allegauit dilationem ſtatuta-
riam ad ſoluendũ, ipſum relaxauit ſine fideiuſſorib. quia non
debui relaxare, & certe ſi aufugiſſet, vel eſſet effectus non ſol-
uẽdo, & ſic reſpubl. eſſet læſa. iuſte fuit ↄdemnatus. ſed ſi eſt ꝑ-
ſens, & ſoluendo ita ꝙ capi põt, nunc de nouo male ↄdemna
tus fuiſſet ſi non fuit in dolo, alias ſecus. vt s̃. ne quis eum qui
12 in ius. l. pen. §. j. cum his quæ ibi dixi. ¶ † In tex. ibi: neq; n. no.
iſtũ tex. quia ſemper allegaẽ, ꝙ in mora modici tẽporis non
põt eſſe periculũ. hoc verum præſumptiue. ſecus ſi ↄ̃rium con
ſtaret, vt in fugitiuis quibus non eſt danda dilatio ẽt modici
tẽporis, vt l. ait ꝑtor. §. ſi debitorẽ. j̃. quæ in frau. cre. & no. in l.
extat. s̃. ꝙ metus cauſa. Nã interdum ẽt in iſtanti eſt periculũ,
13 vt in l. j. in prin. de exer. ¶ † In tex. ibi, modicum aũt tempus.
hęc qõ in alio caſu q̃ iſto relinquitur in arbitrio iudicis modi
cum vel magnum, vt l. j. §. j. j̃. de iure delibe. ſi non reperitur
alias determinatum a iure, ſed hic eſt determinatũ. Et ſic not.
14 † ꝙ cõfeſſus coram iudice habeẽ pro cõdemnato, quia datur
ſibi dilatio q̃ datur cõdemnato. cõcordat. l. i. C. de confeſ. vñ
talis confeſſio parit actionẽ ĩ factũ. ſecus ĩ cõfeſſione extraiu-
diciali q̃ non parit actionẽ, vel obligationem, ſed ſolum ꝓba
tionẽ. vt l. publia. §. fin. s̃. depo. nec requiritur cã qñ fit corã iu-
dice, ſicut nec in ſnĩa reqriẽ cã. ſed qñ extra iudiciũ ſecus, & ałs
non valet. vt l. cum de indebito. ĩ fi. j̃. de probat. & quod plene
no. in l. j. C. de cõfeſ. vtraq; tñ requirit partis præſentiã, vt l. cer-
15 tũ §. ſi quis abſente. j̃. de confeſ. † quod aũt. hic dr̃ procedit de
iure, ſed de conſuetudine hoc tp̃s abbreuiaẽ. ſ. ad decem dies,
vt in gl. Auth. de exhibẽ. reis. §. ſuſcepto. ſuper verbo lite cont.
col. ix. Quid aũt in debitorib. fiſcalib. condemnatis? dic vt j̃.
de iure fiſci. l. in fraudem. §. in fiſcalib.

ADDITIONES.

a ¶ Si debitori. Sed quid ſi iudex in caſu huius. l. profert ſnĩam diffinitiuã, q̃ nõ
põt valere ut ſnĩa, an valeat, vt ꝑceptũ? D de Rot. dec. ſuis de re iu. in antiquis te
nent ꝙ ſic, vt actus potius valeat quã pereat. & an tale pręceptũ impediat litis
cõt. ſicut ſnĩa diffinitiua. ij. lem D cõcludũt ꝙ ſic, dec. ſuis nou. de litis cont.
b ¶ Litem cont. de hoc per D. de Rot. decii. ſuis nouiſ. & antiquis de lit cont.

LEX XXII.

1 QVi non cogitur ¶ †Omne agens in a-
gendo repatitur. ita
ſummabat iſtã l. Bal. & eſt dictum Ariſt. vel ſic. In
loco in quo quis agi, põt, reconueniri, licet ſi non
aget reconueniri non poſſet. h. d. Et intellige, vt di-
xi. s̃. e. l. 2. ſecus ſi agat, quia ſi non poterat ibi conueniri ratio-
ne alicuius priuilegii, de iure tamen communi poterat, tunc
agendo contra vnum perdit priuilegium quo ad omnes, ita
ꝙ a quolibet alio poteſt cõueniri vt ibi, ſm vnum intellectũ
gl. quem Doc. tenent. & ẽt Inn. vt ibi dixi. ſed ſi non poterant
conueniri de iure communi, quia nullo modo ſortiebatur
ibi forum, tunc ſolum poteſt reconueniri ab aduerſario ↄ quẽ
ipſe agit, non ab alio. vt l. fi. C. de ſen. difficilius. n. perditur ius
cõe q̃ priuilegium, vt l. eius militis. §. militia. j̃. de teſt. mil. &
plene no. in l. j. C. ſi aduer. vendi.

LEX XXIII.

2 *Iudicium non debet fundari ſuper iure de futuro, ſeu quod quis ſperat in fu
turum competere. & nu. 1.*
3 *Si pendente conditione ago, & habeam aliquod ius de præſenti, poſſum pe
tere te condemnari ad dandum adueniente conditione.*
4 *Cautela pro actore in articulando de debito ꝙ articulet de tempore ante
lit. cont. alias ſibi non prodeſſet probatio.*
5 *Probatio dubia non releuat probantem.*
6 *Si ago nomine alieno cum nõ habeam poteſtatem agendi, & lit. cont. ſuper
uenit. hoc ſufficit ad victoriam obtinendum.*
7 *Si ago nomine proprio tunc ſi tempore litis cont. deficiat mihi ius in acceſ-
ſoriis, & ſuperueniat poſt lit. cont. poterit ferri ſententia diffinitiua pro
me etiam in libello non petii, & vide duas limitationes.*
8 *Ex iure ſuperueniente actori quando poſſit ferri ſnĩa diffinitiua pro eo.*
9 *Quid ſi ſuperuenit ex cauſa noua, & quid ſi ex cauſa de præterito.*

1 NOn poteſt videri. † Ius ſuperueniens
actori poſt litem
conteſt. non ex cauſa de præterito, non ſufficit ſibi
ad victoriam obtinendam. ideo reus abſoluitur,
ſed actor poterit agere de nouo, quia illud ius non fuit in iu-
dicium deductum, & ſic abſolutoria non parit illi præiudi-
cium h. d. iſta l. vulgaris, & pone exemplum, vt in fin. glo.
mag. agebam contra te ad cẽtum, quia dicebam te mihi pro-
miſiſſe ex cauſa donationis, & tamen nõ erat verum, deinde
poſt lit. conteſt. promittis, & articulo, & probo de iſta promiſ
ſione. certe non propterea debes condẽnari, quia ſuper ea nõ
fuit litis facta conteſtatio, cum non eſſet in rerum, nã tempo
re conteſtationis factæ, & ſine conteſtatione non poteſt diffi
nitiua ferri. Abſoluerit ergo, quia non probaui quod in libel-
lo deduxi. ſcilicet te mihi promiſiſſe ante libellum datum, &
poſtea de nouo potero libellũ dare, qa ago ex noua cauſa. &
ſic non obſtat. exceptio rei iudicatæ, vt l. cum quæritur. j̃. de ex
cep. rei iudi. Poteſt etiam poni exemplum in actione reali, vel
mixta, vt ſi ago rei vendi. aſſerens me dominum cũ nõ ſim, &
poſt litem conteſt. efficiur dñs, quia ſucceſſi vero dño, qui me
inſtituit poſt litẽ conteſt. debeo ſuccumbere, quia ſuperuenit
ex cã poſt litem conteſt. ſuperueniente. Secus ſi ante, vt ſi erã
inſtitutus nõ tñ adiueram tẽpore ↄteſtationis, ſed poſtea adi
ui. nam trahiẽ retro aditio, & videor fuiſſe dñs a morte teſta-
toris. ideo hoc mihi ſufficeret per l. hæres quoq;. & ibi not. de
hoc. j̃. de acqui. hæred. ſed in quo differt iſta l. a lege nõ quem
admodũ. j̃. eo. Reſpon. hic agebã tanquam ſuper iure de præ-
ſenti mihi cõpetẽte, cum tñ non cõpeteret, ſed incępit poſtea
competere. ibi agebam non tanquam ſuper iure mihi ↄpetẽ-
ti de præſenti, ſed tanquam ſuper eo quod ſperabam in futu-
2 rũ mihi cõpetere, vel dicebam expreſſe, vt† ſi ago ↄ̃ te ex per-
ſona defuncti, quia dicam te eſſe inſti tutũ ab illo, & ꝙ ſpero
vt adeas eius hęreditatẽ & peto te cõdemnari ad ſoluendum
in caſu quo hæreditatem adeas, certe non debet admitti iſte li
bellus, quia non debeo fundare iudicium ſuper iure futuro.
3 †Et eodẽ modo ſi debes mihi ſub conditione, & ago ipſa pẽ
dente petens te condemnari ad dandum adueniente condõ-
ne, quia non debeo admitti, imo tãquam nulliter ęgerim de
bes abſolui. vt j̃ de ędil. edi. l. bouem. §. ſi ſub conditione. niſi
de præſenti habeã aliquod ius, vt ſi debes mihi decem annua
ex cauſa legati, nam pro præſenti eſt legatum purum, pro ſe-
quentib.

quentib.eſt ꝯdōnale.rōne ergo præ ſentis puri poſſum petere
te ɔdēnari ad dandū pro iſto anno, & ēt in annis ſequentib.
ne quolibet anno habeā de iure meo lit.ꝯteſtari,vt in l.i.in fi.
gloſ.C.de ſen.ꝗ ſi.ccer.quan. & no.in d.l.non quemadmodū.ī
4 vlti. gl·¶†Et ꝑ iſtā l.dicit gl.no.in c.abbate ſanc.de re iu.lib.6.
ꝙ actor dēt eſſe cautus in articulādo đ debito, ꝙ articulet de
tpe ante lit.ꝯt.alias ſibi non prodeſſet ꝓbō.Si.n.dixi te eſſe de
bitorē meū ex tali ꝯ̄ctu,& teſtes deponerēt verum eſſe ꝙ fue
runt p̄ſentes hoc non ſufficit ad victoriam, ꝗa iſtud pōt eſſe
poſt lit.ꝯt.qđ nō ſufficeret,vt in hac l.dēo ergo articulare tpe
5 ante lit.ɔt.ſ.ꝙ ꝯ̄ctus fuit celebratus tali tpe ante lit.conte.† ꝗa
alias dubia probatio non releuat probantem.nō ſufficeret.n.
ꝙ poterat eſſe,ꝙ poſt lit.cont. foret celebratus ꝯ̄ctus, vt in c.
6 ī p̄ſentia.extra de prob.¶†Recolligendo aūt ꝯ̄ria gl.dēs ſcire
ꝙ interdum ago nomine alieno cū nō habeam ptātē agendi
& lit.ɔt ſuperuenit, & tunc ſufficit ad victoriam obtinendā.
vt l.Iulia.cum ibi no.ſ̄.ꝗ ſatiſ.cog.ēt ſi ex cā de p̄ſenti ſuperue-
7 niat.†Interdum ago nomine proprio, & tpe lit.ꝯt.deficit mi-
hi ius, tunc aut nō deficiebat in re principaliter petita,ſed in
acceſſorijs,& tunc ſufficit ꝙ ſuperueniat poſt lit.conte.& pōt
ꝓ me ferri diffinitiua, ēt ſi in libello non petij, quia ſufficit ꝙ
poſtea petā in calculo ferendæ ſnīæ.vt l.ædiles.§.item ſciendū
ſ̄.de ędil.edic.& l.ſi ꝗs miſſum.§.iudex cum ibi no.ſ̄.de dam.ī-
fe.& hic in prin.gl.mag.quā ita intellige.Hoc tn̄ limita duob.
mod.Primo,qn̄ illud acceſſorium veniebat de nā principalis
actionis in iudicium deductæ.vt ſi egi ꝯ̄ te rei vē.ad fundū,&
tpe lit.ꝯt.nōdum ꝑceperas fructus,& ſic ad illos petēdos non
hēbam ius,& poſt lit.ꝯt.ꝑcepiſti.nam dēs in eis ɔdemnari,ꝗa
veniunt offi.iud.mercenario de nā actionis ꝓpoſitæ. & idem
in vſuris ꝗ veniūt ex nā actionis bonæfidei.ſi vero nō veniūt
ex nā actionis, pone exēplū in vſuris ꝓmiſſis ꝑ ſtipłonem in
ꝯ̄ctib.ſtricti iuris,ꝗ ſunt acceſſoriæ non tn̄ veniunt de nā actio
nis nec officio iud.deſeruiente, ſed ꝑ ſtipulationem,& tūc ſu
per eis ꝗ inceperunt dēri poſt lit. ꝯt. non poſſet fieri ɔdemna-
tio.vt l.j.& ibi plene no.C.de iud. Scđa limitatio eſt vt qđ di-
xi intelligaṫ de acceſſoriis,ꝗ incipiūt dēri in lite.pen.ſi autē
poſt lit.finitam ꝑ ſnīam diffinitiuam,tunc illa non ꝑtinet ad
offm̄ iud.nec poſſet iudex compellere ɔdemnatum ad cauen
dum de tradēdo vel ſoluendo,id qđ poſt ſnīam incipiet dēri,
8 licet loco acceſſionis.& hic eſt caſus,ī l.i.§ 1.ī fi.ſ̄.de vſu.†Aut
deficiebat actori ius ſnꝑ eo qđ principaliter petebat, & tunc
aduerte ꝙ aut non deficibat ex toto,immo aderat ſibi ius,ſed
non exercitium,ꝗa deficiebat extremum ex parte ꝯuenti,vt ī
peti.hære.& in rei ven.ſi agēs erat hr̄s vel dn̄s,ɔuentus aūt nō
poſſidebat,vn̄ ille hēbat pet.hære.& rei vē.non ɔ̄ illum ꝯ̄uen
tum,ſed ɔ̄ alium poſſeſſorem, & tunc ſufficit ꝙ ɔuentus inci
piat poſſidere poſt lit.ꝯt.vt poſſit ꝯdemnari.vt l.ſi aūt.§.1.ſ̄.de
rei ven.& l.4.ſ̄.de pet.hr̄d.& in actio.de peculio ſi ago ꝯ̄ te ex
ɔ̄ctu celebrato cum ſeruo vel filio tuo.nam habeo actionē,
ſed non exercitium ꝯ̄ te,ſi nihil erat in peculio,ſufficit ergo,
ꝙ lit.pendēte incipiat eſſe,vt l.quæſitum.ſ̄.de peculio.Et per
hoc videtur,ꝙ ſi ago ɔ̄ te,tanquam ꝯ̄ hæredem debitoris mei
cum non eſſes, & poſt lit. conteſt.effectus es hęres ēt ex noua
cauſa, vt ꝗa alius ad quē deuoluta erat repudiauit,ꝙ hoc ſuffi
cit ad ꝯdemnationē, ꝗa non deficiebat ius ex parte mea, nā
hēbā actionē,licet nō ɔ̄ te.Interdum deficiebat ex toto ius ex
parte mea,ſed ſuperuenit poſt tunc,aut illud ius incipit ſuper
uenire in illo actu conteſtationis,& ꝑꝑ ipſam conteſtōnem,
& ſufficit mihi,vt in caſu l.Titius & Seius ſeparatim.ſ̄.de ver.
ob.& l.nuda.C.de ꝯ̄hen.ſtipula.Aut ſuperuenit nō an̄ ɔte.nec
in illo actu,ſed poſt,& tunc gl.vr̄ hic diſtīguere ꝓ ſołone mul
tarū ll.ꝗ vr̄ ꝯ̄dicere, ꝙ aut illud ius ſuperuenit ex cauſa quæ
non habuit originem an̄ lit.ꝯt.ſed poſt,& loquiṫ iſta l.ponen
do exēplum,vt ſ̄.poſui.Aut habuit originem an̄ lit. ɔt. & tūc
non hēt locum iſta l. ꝗa ſufficit ad ɔdenationem, vt l.ſi rē.§.
fi.ſ̄.de pig.act.& in exēplo qđ ſ̄.poſui qn̄ egi,antequam adirē
hæreditatē.& de iſto iure loquuntur plura iura,ꝗ videnṫ huic
9 obſtare.†Sed aduerte, ꝙ iſta membra recipiunt limitationē.
Primum.n. qn̄ ſuperuenerit ex cauſa noua. ꝓcedit ſm̄ Inn.in
c.Abbate ſane,de reg.iur.in 6.qn̄ egi ſpecificando cauſam,pu-
ta egi ad centum ꝗ ꝓmiſit mihi tali die, & tali menſe,an̄ lit.
ꝯt.cum non promiſiſſes,ſed poſtea promiſiſti, vel ago rei vē.
aſſerēs me dn̄m ex vēditione mihi facta ꝑ talē,cū adhuc nō
vēdidiſſet,ſed vēdidit poſt.Si aūt egiſſem generaliter dicendo,
ꝙ mihi teneris ī cērū ex cā donationis, nec dixi qn̄ fuiſſet fa
cta,uel egi rei vendic.dicendo me dn̄m,nec dixi ex qua cauſa
tunc tenet Inn.& de hoc facit feſtum in dicto c.Aabate,ſane,
ꝙ nō habeat locum iſta l.imò ꝙ ſi poſt litem ꝯt.incipis dēre,
ex cā donationis,vel incipis eſſe dn̄s ex cā noua, ꝙ hoc ſuffi-
ciat de æquitate,vt poſſis condemnari,& ꝙ iudex ſalua ɔſciē-
tia non p̄t te abſoluere,de qua deciſ. Pet.de Bellaper. truffatꝰ
eſt,& dicit,eā nō eſſe veram de iure noſtro,vt refert Cyn.in l.
vnica. C. de alie. iud. mut.cau.fa.credo in 6.q.quia imo tunc
proprie loquiṫ iſta l.alias nō haberet dubiū,ſi ſpecificaſſet cō
tractū factum tali die vel menſe,cū non eſſet. nā quis dubita
ret hoc caſu,quia non deduxit in iudicum,niſi ɔ̄ctū factū tpe
p̄cedenti.Cōprobat ēt Pet.aliis ſubtilib. rationib. Ideo illa de
cretalis eſſet ſeruāda in terris eccleſiæ,non in terris imperii,in
curia ſeculari,iuxta no.in c.fi.de arbi.li.6. Scđm membrū eſt,
qn̄ ſuperuenit iꝰ ex cauſa de præterito, ꝙ illud ſufficiat. Ang.
vr̄ hoc limitare ſi talis acquiſitio iuris retrotrahitur ad tēpus
cauſæ.pone exēplū,ſi debes mihi ſub cōdōne ex ɔ̄ctu,penden
te cōdōne ago,& lite pendēte ſuperuenit cōdō,nam trahitur
retro,vt l.potior.& l.ꝗ balneū.ſ̄.ꝗ pot.in pig.hab.& tūc rō eſ-
ſet clara,ꝗa attēta fictione videor habuiſſe hoc ius tēpore lit.
ɔteſt.ſecus ſi nec vere,nec ficte habuiſſem hoc ius tpe conte.
vn̄ non poſſet dici in iudiciū deductū. Mihi nō placet hæc di-
ſtinctio,nec vr̄ eſſe de mente gl.& Doct. & vr̄ contra l.ſi rem.
§.fi.ſ̄.de pign.actio.ꝗa ibi ſolutio debiti nō trahitur retro,im-
mo operatur,vt ex tūc.nec ibi fingiṫ pignoratitia nata a prin.
ſed naſciṫ hodie poſt ſolutionē,licet nō ex ipſa ſolutione,ſed
ex traditione pignorū prius facta.ꝙ hoc ſufficit ad cōdemna-
tionē.& idē dicerem in legato conditionali.Alia limitatio eſt
ꝗa procedit qn̄ petitur tāquam debitū de præſenti,cū tn̄ non
debebatur.Si aūt tanquam debitum, quod ſperatur ſequi,tūc
nō debet actor admitti, nec debet obtinere ſententiam, licet
poſtea ſequatur,quia inepte egit fundando iudicium ſuper fu
turo,& hoc caſu loquitur l.non quemadmodum.

LEX XXIIII.

1 *Diuiſio,ſeu diſtinctio præſentis legis.*
2 *Eccleſia non dicitur pati defectum in diuinis,ſi vnus ex plurib. miniſtris ſubtrahatur vel deficiat,& alii ſufficiant.*
In literis Papæ frequenter ponitur clauſula dummodo in diuinis non patiatur defectum debi.
3 *In loco in quo quis adit hæreditatem non ſortitur forum ſola ratione aditionis,nec ibi poteſt conueniri,& in quo loco debeat conueniri.*
4 *Reſtitutio hæreditatis ex Trebelliano, idem operatur quo ad iura vtilia in fideicommiſſario,quod operatur aditio quo ad iura directa in hærede.*
5 *Licet in fideicommiſſarium tranſeāt actiones vtiles,no tn̄ tranſit priuilegium quod habeat hæres reſtituens hæreditatem ſuper eis directis, non tn̄ tanquam hæres, ſed alio reſpectu concernente perſonam ſuam tantū.*
6 *Sicut poſt lapſum termini dati ad probandū, non admittitur quis ad probandum per teſtes,vel inſtrumenta,ita non admittitur ad articulandū, & petendum aduerſarium compelli,quod reſpondeat articulis,& poſitionibus mediante iuramento de calumnia.*
7 *Illud quod fit cauſa neceſſitatis eatenus fit quatenus neceſſitas vrget, & non vltra.*
8 *Remiſſio proceſſus de vno iudice ad alium.*
9 *Reſtitutio hæreditatis Ex Trebelliano,quod petatur actione ex teſtamento,& an officio iudicis.*
10 *Agens officio iudicis nobili,an poſſit reconueniri.*

1 NOn aliàs in eos. ¶† Lex iſta cū ſequen
tib.vſq; ad l.ſed ſi reſti-
tuatur.in §.ſi pater.tractat de mā l.2. §.lega.ſ̄.e.&
tria facit Iuriſcōſul. in effectu quia ponit quatuor
caſus in quibus legatus poteſt conueniri tpe legationis, nec
habet priuilegium reuocandi domum.Vnus eſt rōne contra
ctus tunc ibi celebrati ꝑ eum,vt in prin.iſtius l.Secundus rōne
delicti ɔmiſſi per eum,vel per ſeruum ſuum ibidem ſi ɔueniṫ
actione noxali.vt §.j.in prin. Alii duo caſus ponuntur in l.ſed
& ſi reſtituaṫ. §. ędium.§.ſed ſi dies. qn̄ periculum eſt in mora
vel rōne rei de qua agitur,vel quia actio erat tpe peritura,ꝗa
tunc compellitur quatenus neceſſitas nec poſcit,& non vltra
Secundo principaliter ponit duos caſus in quibus videbaṫ in-
diſtincte poſſe conueniri.& tn̄ non ita eſt. Primus qn̄ ɔueniṫ
rei vē.pro re mobili aliena,quam reperitur tunc poſſidere,nā
rei ven.datur ratione præſentis poſſ.cum ergo poſſeſſio conſi
ſtat in facto,& ipſe nunc exerceat illud factum,videbatur poſ
ſe conueniri,& ſic pro ꝯ̄ctu vel delicto tunc ibi celebrato,&
tn̄ non ita eſt, ſed cum diſtinctione. Nam quidam diſtingue-
bant, aut ſi vocaretur ab eo illa res ipſe legatus pateretur de-
fectum miniſterii, vt quia habebat vnum tm̄ ſeruum alienū
vel duos,& ambo erant neceſſarii,& vno ſibi ablato neceſſe
haberet alium ſubrogare, vt tunc pro illo non poſſit coueni
ri.Aut habebat multos, ita ꝙ ablato vno poſſet tranſire cum
aliis,& tunc poſſit ɔueniri.Sed Iuriſcō.reprobat hāc diſtin. &
ponit aliā,ꝙ aut inceperat poſſidere aliū ſeruum an̄ legatio-
nem,& tūc indiſtincte nō poſſit ꝓ alio ꝯueniri,ne auoceṫ ab
offō legationis. Alius caſus eſt in quo videbaṫ poſſe cōueniri
& tn̄ non ꝯueniṫ.ſ.qn̄ tpe legationis,& in illo loco adiuit ali-
quā hr̄ditatē ſibi delatā, vel fecit eā ſibi reſtitui ꝑ fideicō. nā ꝑ
hoc cēſeṫ quaſi ɔ̄here cū creditorib.& legatariis, vt l.hoc aūt
§.fi.qb.ex cau.in poſ.ea. & ſic videbaṫ poſſe ɔueniri ſicut pro
ꝯ̄ctu ibi celebrato,vt in prin.l. ꝗa quātū ad hoc ɔ̄ctus,& quaſi
ɔ̄ctus æquiparanṫ.ſ̄.eo.l.hęres abſens in prin.& §.j.& l.omnē.
& nihilominus determinatur ꝯ̄rium in d.l.de eo. cū l. ſeq. cū
prin.ſeq.& rō eſt,quia iſte quaſi ꝯ̄ctus celebraṫ cū incerta per
ſona,& ſine ꝯſenſu illorū quib.obligaṫ,vnde nō remanēt de
cepti

cepti,licet ex hoc nõ ſortiant̄ ibi forũ.Secus qñ cũ pſona cer-
ta,qa remaneret decepta ſi nõ poſſet eũ ibi ↄuenire,& ſic nõ
ob.ↄ̃rium.Tertio & vlt.circa p̃dictã mãm determinat duodu
bia.vnũ in l.ſed & ſi reſtituat̄.in §.ex qb.& iſta ſufficiãt ꝓ ſum
mario. & caſum in terminis nõ potuiſſem meliꝰ vobis recol-
ligere,& niſi p iſtũ modũ recolligeremus,iſti text. infraſcarẽt
intellectũ,& Doc.nõ declarãt.No.in l.nõ alias.in ver.ſed ſi po
2 ſtulat̄.ibi,ſi vero ex multis &c.ar.optimũ ẽm Ang.†ꝙ eccleſia
nõ dicat̄ pati defectũ in diuinis,ſi vnus ex plurib.miniſtris ſub
trahat̄ vel deficiat,& ſufficiũt alii, ſecus ſi eſſet vnus vel duo,
& vnus ſine altero nõ ſufficeret.& hoc no.qa frequẽter Papa
in ſuis literis imponit illã clauſulã,dũmõ in diuinis nõ patiat̄
3 defectũ.¶†Itẽ no.in l.de eo, qa vr̄ ibi caſus, ꝙ in loco in quo
qs adit hæreditatẽ non ſortit̄ forũ ſola rõne aditionis,nec ibi
põt ↄueniri.ſed in quo loco dẽat conueniri,dic vt ſ̃. e.l. hæres
abñs.ĩ prin.qñ conuenit̄ ex pſona defuncti ꝓ debitis hæredita
riis,qa in loco in quo poterat defunctus, vt ibi, ſubaudi ẽt in
loco ĩ quo ipſe adhuc ſortit̄ forũ rõne ſuæ originis, vel pater
næ, vel domicilii. Pro legatis vero,& fideicõ.dic vt ĩ.e. l.qđ le-
4 gatũ.& l.fideicõmiſſum.in prin.¶†Itẽ no.ĩ l.ſed & ſi reſtituat̄.
circa prin.ꝙ reſtõ hæreditatis ex Trebelliano,idẽ operat̄ quo
ad iura vtilia in fideicõmiſſario,qđ operat̄ aditio, quo ad iu-
ra directa ĩ hærede.qa ſicut p aditionẽ acquirit hæres dñiũ di-
rectũ, & directas actiones hr̄ditarias,ita & fideicõ. vtile dñiũ,
5 & vtiles actiones actiue,& paſſiue.¶†Itẽ no.§.j.ꝙ licet ĩ fidei-
cõmiſſarium trãſeãt actiones vtiles,non tñ tranſit priuilegiũ
qđ habebat hęres reſtituẽs hæreditatẽ ſup eis directis,nõ tñ tã
quã hæres,ſed alio reſpectu cõcernente pſonã ſuã tantũ.facit
6 l.ii hæres pecuniã,cũ ibi no.ĩ.ad Tre. ¶† Itẽ no.in §. ex quib.
arg.imo caſum,ꝙ ſicut poſt lapſum termini dati ad ꝓbãdum
nõ admittit̄ quis ad probãdũ p teſtes vel inſtrumẽta. ita non
a admittit̄ ad articulãdũ,[a] & petẽdum aduerſariũ ↄpelli, ꝙ rñ
deat articulis, & poſitionib.mediãte iurõ de calumnia. qa
iſta eſt ſpecies ꝓbõnis.& optime.facit l.in ↄ̃ctib.§.illo.C.de nõ
7 nume.pe.¶†Vlt.no.ĩ ver.ſed ſi dies.ꝙ illud,q ſ fit pp cãm ne-
ceſſitatis eatenus fit,quatenus neceſſitas vrget, & nõ vltra. fa-
8 cit l.ſenatus.ſ̃.de offi.p̃ti.†No. etiã de remiſſione proceſſus de
vno iudice ad alium.oẽs glo.q̃ ſunt hic tendunt ad declaratio
nẽ literæ quæ ſatis eſt clara per prædicta.Vna tñ gl.in l. ſed &
ſi reſtituat.in prin.vr̄ velle dicere duo in quib. reprobat̄. Vnũ
9 eſt†ꝙ reſtitutio hęredita.ex Trebe.petitur officio iudicis.Cer
te imo petitur actione ex teſtamento, ſed ꝙ hr̄s ↄpellatur adi
re bñ poterit officio iudicis,ita no.hic,& melius ĩ l.& ſine ſcri
ptura.C.ad Trebel.& eod.titu.ĩ.ad Trebel.l. ſi legatus in prin.
10 †Aliud dicit gl.ꝙ ille q agit officio iudicis nobili,nõ põt recõ
ueniri , quod ẽt reprobatur per legẽ.i.§.fi.ĩ.de variis & extra.
cog.quod dic,vt in auth.& ↄñr.C.de ſen.Ad ↄ̃rium aũt forma
tũ in glo.de l.ii.§.ſed ſi agãt.ſ̃.eo.Rñ.vt ibi no.in glo.ſuper ver
bo,compellun tur.in prin.& hoc in fi.illius.glo.

A D D I T I O.

a Articulandum,dicunt Do.de Ro.deci.ſinis,ꝙ arti.pertinentes in cauſa etiã pro-
phana mere ciuili poſt terminum , & ante concluſionem in cauſa debeant ad-
mitti de æquitate,& limita Do.Pau.hic vt per eoſdem do.deci.incipiente, dat
al qu s articulos,de teſt.& atte.
¶De teſt.imo de poſitio,& arti nu.101.in nouis,& incip.omnes domini,vbi de
iure videtur dicere oppoſitum per c.paſtoralis,de excep.

L E X XXVIII.

1 *In ventre preſumuntur in dubio eſſe tres,ideo iam natus interim ad agen
dum tanquam.hæres,pro quarta tantum parte admittitur.*
2 *Si aliquis deceßit relicto vno filio iam nato,& vxore prægnante,& filius
iam natus egit contra debitores hæreditarios pro dimidia cum debuiſ-
ſet ſolũ admitti ad quartã partẽ,& ſuccubuit, & poſtea vnus tãtũ na
tus eſt, & ſic fuit hæres in dimidia,an ſñia ſibi noceat ſolum in quarta.*
3 *Rerum natura dicitur eſſe certa de omni eo quod eſt in ſubſtantia,licet nul
lus homo mundi hoc ſciat.*
*Lex dicitur eße certa de omni eo quod eſt certum in rerum natura,& ſe-
cundum illud operatur effectus ſuos legales.*
4 *Iudex non debet,nec poteſt iudicare de occultis,ſed de his quæ ſunt veriſi
milia,& eſſe poſſunt.*

SEd & ſi reſtituatur.
1 §.Sed ſi paterfam. ¶† In vẽtre p̃-
ſumunt̄ in du
bio eſſe tres , ideo iam natus interim ad agendũ
tanquam hęres pro quarta tãtum parte admittitur.h.d.Et ad
uerte,quia tres ſunt caſus in quibus ſi aliquis deceſſit inteſta-
tus relicto filio iam nato,& vxore prægnante,vel facto teſta-
mento in quo inſtituit iam natum,& ventrẽ vxoris ſuæ.¶Pri
mus eſt,ꝙ pro quota portione iam natus pendente natiuitate
poſthumi ſit hæres ſuus & neceſſarius per l.& iſte articulus ex
tenditur in l.cum quidã.§.qđ dr̄.& §.ſuũ heredẽ.ĩ.de acquirẽ.
hęre.quia pro illa parte quę ipſum vere tangit eſt hæres,atten
to numero liberorũ,qui ſunt in vtero. vñ ſi erat vnus ipſe eſt
hęres in dimidia.ſi duo in tertia, & ſic de ſingulis. & hoc poſt
q̃ partus formatus eſt,qđ p certos dies ↄtingit,vt dicũt phyſici.
qa tunc ſicut eſt certũ in rerũ nã quot ſunt in vtero ita & lex
reputat̄ eſſe certa, & ꝓ illa pte facit ipſum hr̄dẽ,ſed añ partũ
formatũ nõ eſt certũ in rerũ nã quot debeant formari,& qa
poſsũt formari plures ex eo ↄceptu,vſq, ad vij,ſeruat̄ media
via,vt efficiat̄ iã natꝰ hr̄s ꝓ quarta tm̃ pte,& poſtea creſcat &
decreſcat,ſcđm ꝙ casꝰ poſtea eueniet.¶Secũdꝰ casꝰ ẽt ſi iſte iã
natꝰ interim vult agere tanq̃ hr̄s , ꝓ quota portione admittit̄
ad agẽdum & ĩ hoc ĩdiſtincte dicẽdũ eſt ꝙ nõ admittit̄,niſi ꝓ
quarta ẽt ſi eẽt hr̄s inſolidũ qa nullus eẽt in vtero,vł ꝓ dimi-
dia quia eſſet vnus tm̃,& hoc expedit̄ in l.antiq. ĩ. ſi pars hr̄d.
pe.qa licet lex ſit certa ex rerũ nã,ñ ẽ certꝰ iudex,nec aduerſa-
riꝰ,vñ cũ poſſet ↄtingere ↄ̃riũ,ꝙ plures ſint ĩ vtero,nõ dẽt iu-
dex admittere ipsũ ĩ plꝰ,qđ ẽt ꝓbat̄ hic.¶Tertius caſus,ſi fuit
admiſsꝰ ĩ plꝰ puta inſolidũ vel ꝓ dimidia, & lata fuerit ſñia ↄ̃
eũ abſolutoria,& apparet poſtea ꝙ ipẽ erat hr̄s ꝓ illa pte pro
qua egit.ſ.inſolidũ,vel ꝓ dimidia,an ĩ tota illa pte noceat ſibi
ſñia poſtq̃ fuit ĩ tota admiſsꝰ,& tota ſibi ↄpetebat,an aũt no
ceat ſolũ in 4. par.ad q̃ dũtaxat dẽat admitti,& ĩ hoc hẽm us
iſtũ textũ,q vr̄ velle ꝙ ſolũ noceat in illa parte,in qua debuit
admitti,& nõ vltra.Itẽ habemus l.ſi pater.ĩ.de ſolutio.q̃ de di
recto ſentit oppoſitũ.glo.tenet ibi primã partẽ p iſtũ tex.& ſic
ſentit ꝙ Iulianus ibi male determinat Bart. ibi diſtinguit, an
añ latã ſñiam ſuperuenerit certitudo,& tunc habeat locũ illa
l.vt noceat in totũ.aut poſt ſñiam,& tũc hẽat locũ iſte §.& il
la gloſ. poſſet dicere melius,ꝙ aut fuit oppoſita exceptio p ad
uerſariũ,ꝙ nõ debeat admitti in plus,& ea nõ obſtãte fuit ad
miſſus,& tũc factũ iudicis non dẽt aduerſario ꝓdeſſe p̃ter ſui
volũtatẽ q nolebat eũ admitti ĩ plꝰ,& ita loquit̄ iſte tex.Aut.
nõ fuit oppoſita exceptio,& tũc ſicut aduerſario nocuiſſet ↄ
demnatio in totũ poſtq̃ non oppoſuit,ita & proſit ſibi abſo-
lutio in totũ,in quo reperit̄ illum fuiſſe hæres,& ita intelligit̄
l.contraria,& hęc magis placet & rationabilior eſt,licet Doc.
2 eã non tãgãt. ¶†in tex ibi,relicto vno filio,& vxore pregnã-
te,ſubaudi.i.inteſtatus vel facto teſtõ,in quo vnicũ filium in-
ſtituit,& ẽt ventrem vxoris , q filius egit contra debitores hr̄-
ditarios pro dimidia & ſuccubuit, & poſtea vnus tãtũ natus
eſt,& ſic apparet ꝙ erat hr̄s in dimidia,& ꝙ inſpecta veritate
potuit dimidiã petere,& inſpecta ignorantia iudicis,& aduer
ſarii non erat admittẽdus,niſi ad quartam partem.Vnde quæ
ritur,an in quarta tm̃ pate noceat ſibi ſentẽtia,& ſic ea nõ ob
ſtante poſſit aliã quartam partẽ petere,an noceat in tota di-
midia? reſpondet,vt ſequitur,ꝙ non recte fuit admiſſus vltra
quartã partẽ,quãuis ex poſt facto appareat ꝙ eſſet hęres ĩ di-
midia , qa vnus tm̃ natus, & quãuis eſſet hoc dubiũ,tñ certũ
eſt in rerũ nã & ſic exponit̄ eũ,ꝓ quãuis.Debuit ergo admitti
ſolũ pro quarta parte,ergo pro illa tantum nocebit ſententia
potius.n.debemus inſpcere inſcientiã,id eſt ignorantiã q̃ erat
3 apud iudicẽ & partẽ,q̃ certitudinẽ q̃ erat in rerũ nã.¶†No.er-
go ꝙ rerũ nã dr̄ eſſe certa de omni qđ eſt ſubſtantia,licet nul-
lus homo mundi.hoc ſciat. Itẽ ꝙ de omni eo qđ eſt certum ĩ
rerum nã ſimilr lex dr̄ eſſe certa, & ſcđm illud operat̄ effectꝰ
ſuos legales.¶Item no.ꝙ iudex non debet nec põt iudicare đ
occultis ſed de his q̃ veriſimilia ſunt, & eſſe poſſunt,& ita di-
cunt Cano. ꝙ eccleſia nõ iudicat de occultis. Vñ admittit ad
ſepulturã vſurarium,& quemlibet moriẽtẽ in peccato morta
li,ſi de hoc nõ ↄſtat, qđ potius prꝗſumitur ↄ̃rium,vt patet in
iſtis qui occiduntur, & ſuffocantur nõ cõfeſſi,& ſine ſacramẽ
tis,nã prꝗſumit eccleſia, ꝙ ĩ illo puncto cõfeſſi fuerint Deo,
& mortui fuerint in charitate,quod eſſe potuit,& ſi contra-
rium conſtaret,verum ſtatueret .

L E X XXIX.

2 *Cauſa reuocationis dicitur quando ante lit.cont. vel etiam poſt incontinẽ
ti datur libellus in ea. ſi ex interuallo dicitur cauſa principalis couen-
tionis,& ꝙ tunc dicatur mutua petitio.*
4 *Regula,qui prior appellat prior agat,quando procedat . & nu.2.*

1 QVi prior appellat. † Gloſ. ponit hic
caſum in cauſa ↄ-
uentionis & reuocationis,ſed ↄ̃ in Authen.de his
qui conuen. & re poſita, C.de ſentẽ.auct.& ↄñr,
vbi patet,ꝙ in vtraque cauſa proceditur ſimul.& iſte text. vr̄
velle, ꝙ prius expediatur cauſa conuentionis quę primo fuit
inchoata.Sol.ẽm gloſ.fateor,ꝙ ſimul in vtraque parte datur
ſententia , tamen in ſingulis actib.expediẽdis,ille qui primo
incępit agere debebit eẽ primus, & poſtea in eadem ſenten-
tia terminabitur vtraque cauſa incipiendo a cauſa conuen-
tionis,& poſtea in cã recõuẽtionis.& hoc vult iſta l.& ſic dũ
dicit,prior agat,non debet exponi , ideſt peragat,vt ſic prius
expediat̄ cauſa conuentionis q̃ aliquid fiat in cauſa reconuẽ
2 tionis.ſed debet expon.i.proſequatur in ſingulis actibus.†Tũc
autem dr̄ cã reconuentionis,qñ ante lit.conteſta.vel ẽt poſt ĩ
cõtinẽti datur in ea libellus.ſi aũt ex interuallo nõ dr̄ cã recõ-
uentionis , ſed principalis conuentionis,nec tunc habebit lo-
cum iſta l.nec id quod inf.dixi, quia nullus ordo erit inter di-
ctas

ctis cauſas.imo ēt ſuper ſecunda, ſi nā cāæ hoc patiē poterit per prius ꝓcedi & terminari.& de hac loqtur tex.in c.diſpendia.§.reus de reſc.li.6. dr tñ mutua petitio.vt in ti.de mu.pe.& ſ.de iuriſ.om.iu.l.ſi idem cum e.

3 ¶†Secūdo oppo.ꝙ prius expediaē 2.cauſa,& interim ſuperſedeatur in j.vt in l.j. C.q acc. non poſ.Sol.iſta l.loqtur qñ vtraq; cā eſt ciuilis.ſi vero ambæ ſunt criminales,tūc adhuc pt hēre locū qđ hic dr.ſ.ꝙ primo, expediaē cauſa prius inchoata añq̄ aliqđ audiaē in ſecunda, & ſic exponeē prior agat.i.peragat.Primus caſus eſt,qñ j.accuſatio eſſet de maiori crimine q̄ ſecunda, vt ʃ.e.l. per minorē. Secundus caſus eſt,qñ eſſent æquales,vt l.negāda. C.q acc.nō poſſ.qa non relatione criminum,ſed innocentia reus purgaē vt l.is q reus.ʃ.de iud.Tertius aūt caſus eſt,qñ ij.eſſet de maiori crimine, tñ ꝓponereē poſtquam nomen accuſati eſſet receptum inter eos,nec ille proſequeretur ſuā vel ſuorum iniuriā vt d.l. neganda.Si autem ante nomen receptum īter reos,tūc habet locum.l. contraria.quia debet ſuperſederi in prima,& expediri ſecunda quæ eſt de maiori crimine, maxime ſi eſt pꝫiudicialis ad primam, vt ſi te accuſo ꝙ vulneraſti ſeruū meū de menſe Iunii,& tu me reaccuſas ꝙ eūdē ſeruū occidi de mēſe Maij.ſi.n.hoc eſſet verū,prima accuſatio eſt falſa,quia non potuiſti vulnerare iam occiſum, ideo ſuperſedetur in prima, & procedeē in ſecūda,vt in cōtrario.Idē vr ſi nō eſſet maior, tñ eſſet præiudicialis,vt ſi te accuſaui de aliquo crimine,& ꝓbaui per teſtes,tu reaccuſas me ꝙ produxi falſos teſtes,nam ſi hoc eſt verū,probatio mea nō prodeſt,de hoc vide tu per Cy. in d.l.j.ante fi.Sed oppo.de l.fi.C. de ordi.iudi.ſo.dic hic vtraq; erat ciuilis. in l.contraria prima erat ciuilis ſecunda crimina-

a lis, vnde ſuperſedetur in prima[a],& procedetur in ſecunda.qa criminalis ſemper cenſetur maior,& hoc no.ſm Ang.quia ſi mouet tibi quæſtio ciuilis magnæ quantitatis, & ſi vis facere in cauſa ſuperſederi,modus eſt ꝙ porrigas accuſationem contra accuſatorem de aliquo crimine,caueas tñ ꝙ poſſis ꝓbare, alias cōdemnareris de calumnia, & intereſſe. Quarto opp.Inſtitu.de act.§.præiudiales.Sol.intellige hanc l.qñ vna non erat præiudicialis ad alteram,alias procederetur in præiudiciali,& in alia ſuperſederetur,vt ſi egi ꝯ te ad cētū,tu recōuenis me ſuper ſtatu dicens me eſſe ſeruum tuum, nam proceditur ī hac ſecunda.vt l.quoniā Alexandrum.C.de adulte.interdū tñ ſuperſedetur in præiudiciali, vt ſi prima erat vniuerſalis, vt petitio hereditatis,& ſecunda particularis quæ facit præiudicium in prima,quia nōn eſt iuſtum ꝙ p particularem fiat præiudiciū in vniuerſali, & ita loquitur l.ſi quis libertatem.cū ſua materia.ſ.de pe.hæred.& C.e.tit.l.fi. ¶Quinto opp.de l.ſi de vi.ʃ. e.ſol. iſta loquitur qñ vtraque eſt petitoria,ſi autem prima eſt petitoria,ſecunda poſſeſſoria,loquitur l.contraria,quia ſupſedetur in prima,& procedetur in ſecunda,quod dic vt ibi.¶Vltimo oppo.de l.j.C. de or.iu.Sol.omnia quæ dicta ſunt procedunt qñ vtraque cauſa eſt æque principalis, quia proponitur per modum agendi.Si aūt.j.eſt principalis,ſecunda vero incidens vel emergens, quia proponitur per modum excipiendi, tunc loquitur l. ꝯria.quia fundata intentione actoris,antequā ſuper ea feratur ſententia diſcutitur de exceptione. non tñ ſuper ea pronūciatur expreſſe, ſed ſufficit pronunciari ſup principali,vt in l.contraria.& hoc qñ tangebat negotiū principale.Si autem perſonam tantū agentis vel iudicis, vel procuratoris,tūc illa non dr incidens,ſed emergens,& ſup ea eſt prius cognoſcendū.& pronunciandū.vt no.ʃ.e.l.de qua re.Et ſic ex prædictis recollige tres caſus.Interdū vtraque eſt ciuilis, interdum vtraq; eſt criminalis.Interdū altera ciuilis, altera criminalis. Primo caſu ſi ſecunda eſt præiudicialis ad primā,vel eſt poſſeſſoria,& prima petitoria, vel pꝫiudicialis,tūc aut ex cā reconuentionis,aut principalis conuentionis.qđ dic vt ſ.dixi.In ſcđo caſu nō eſt nr̄a mā ſed dic de ea plene p Cy. in d. l.j.& l. neganda.& per Bart.in l.is qui reum.ʃ.de pub.iud.Tertio caſu, dic,ut l.fi.C.de or.iu.& ex hoc remanet tota gl.expedita.

ADDITIO.

a ¶ In j.Adde vt per Abb.in c.j.de ord.cog.& Fede.conſ.178.

LEX XXX.

2 *Præuentio poteſt allegari per præuentum ad ſui commodum, ne corā alio iudice trahatur inuitus,ſed interdum nocet præuentio,vt coram alio trahatur inuitus,licet poſtea mutauerit forum.*

3 *Iudex delegatus,vel arbiter ſi incœperunt cognoſcere de cauſa in vno loco poſſunt eum mutare,& eam terminare in alio loco.& tunc quando citatur pars ad ſententiam debet exprimi locus ſecundus, & quid in iudice ſubrogato.& nu.4.*

4 *Iudex ordinarius qui habet certum tribunal, vbi incœpit cognoſcere, ibi debet determinare,nec poteſt mutare locum ſine conſenſu partium.*

5 *Lis inchoata coram poteſtate contra mercatorem,ſi deinde vacat officium poteſtatis poterit trahi coram conſulib. mercatorum ſi non ſperatur de proximo ſucceſſore.*

a VBi cęptum[a] eſt. ¶†Pone hic caſum ſi erāt duo iudices ordinarii,quorū quilibet habebat iuriſdōnē,& exercitium inſolidum in aliqua cā, puta Poteſtas,& conſules mercatorum. in cā mercantiæ.Incępi agere coram Poteſtatē ꝯ te mercatorem in cā mercantiæ,poſtea lite cępta incipio te cōuenire coram conſulib.mercatorū,certe potes obiicere de litis pēdentia, & petere te remitti ad Poteſtatē qui præuenit in iuriſd.Et no.ꝙ hoc caſu quo vterque iuriſdōnē habeat, dr̄ qs præueniſſe per ſolam citationem,vt ſ.e.l.ſi quis poſtea.nō ſic ſi primo te cōueniſſem coram iudice incompetēte,qa nō videreē pueniſſe iuriſdō,niſi cōparuiſſes, & in illū cōſenſiſſes,ꝓrogādo iuriſdōnē tacite,vel expreſſe ſm Bar.& bn̄,ſed in primo caſu ēt ſi adhuc nō cōparuiſti,nō tñ eras ꝯtumax, adhuc poſſes.alias nō poſſes te tueri de pēdentia illius litis corā alio iudice,ſicut nec corā primo,& hoc ponit Bar.plene.in l.ſepulchri.ʃ.de ſepul.viol.vbi oīno vide.& ī l.hoc ampli⁹.ʃ.de dā.īf.

2 & vide oīno qđ no.†Gul.de Cu.ī l.Cum nemo. C. de iur.om. iu.& ſic in iſta l. pꝫuentio poteſt allegari per pꝫuētū ad ſui commodum,ne corā alio trahatur inuitus,ſed interdū nocet pꝫuētio, vt corā primo inuitus trahaē,licet poſtea mutauerit forū

3 & ſic loqē l.ſi qs poſtea.ſ.e.¶†In gl.ibi,nā etiam in alio loco apud eundē iudicē editū. intellige gl. in iudice qui nō hēbat certum tribunal, vt eſt iudex delegatus vel arbiter,nam ſi icęperunt cognoſcere de cā in vno loco, pñt eum mutare,& eā terminare in alio loco, & hoc vult iſta gl.quā no.Aduertēdū tñ eſt,ꝙ ſi citaē pars ad audiēdā ſn̄iam,debet exprimi locus ſecūdus alias cēſereē citata ad locū primū,& ſn̄ia lata ī alio lo

b co nō valeret.tāquā ꝑte nō citata.[b] vt l.ſi vt ꝓponis.C.quō,&

4 qñ iu.† ſed iudex ardinarius, q hēt certū tribunal.vbi incæpit cognoſcere, ibi debet terminare quia nō pt mutare ſine ꝯſenſu partiū.¶In gl.ibi,primū fallit.ſ. e.l.ſi longius.dic illa nō eſt bona fallētia,qa loqtur in iudice ſubrogato,q cēſeē idē cū illo in cuius loco ſubrogatus eſt,ſicut iudex delegatus idē cū dlegāte,vt ſequiē in gl.& l.iſta loquiē qñ eſſet penitus diuerſus iudex.ſed bn̄.fallit.ſ.e.l. ſed & ſi reſtituatur.ver. ſed & ſi dies actoris.ī fi.vbi lis inchoaē coram iudice loci,vbi legatus erat qs miſſus,& facta ꝯteſtōne remittitur proceſſus ad iudicē domicilii q erat penitus diuerſus.Sed dic ꝙ ibi fuit ex neceſſitate lis inchoata corā primo,ne dies actionis periret, iō nō pōt vlte-

5 rius ille ꝓgredi.& neceſſitas facit licitū,qđ alias nō erat.†Et ex hoc ſeqē,ꝙ ſi lis ſit inchoata corā Ptāte ꝯ mercatorē,deinde vacat officiū Poteſtatis,poterit trahi corā cōſulib.mercatorū ſm Bar.qđ vr̄ verum,ſi non ſperatur de proximo ſucceſſore, alias ille debet expectari per l.ſi longius. ſ.eo.in prin.

ADDITIONES.

a ¶ Vbi cęptum.Adde vt per Are.conſ.29 per Barth.Soci.conſi.38.

b ¶ Non citata Adde quod voluit Rota deciſ.litis 172. de teſt.in noui ſ. ꝙ ſi teſtes ſunt citati ad iurandum,& pars ad videndū iurare ad diem non iuridicam, & alia die iurant in abſentiā partis, ꝙ non valet, niſi iudex de benignitate in diē crdi.ſi terminū prorogaſſet partib.preſentib.per c.conſuluit.de offi.deleg.

LEX XXXI.

2 *Actio ſicut diuiditur inter hæredes, & inſtātia inchoata ſuper ea quæ ita tranſit ad hæredem ſicut actio, & etiam in alium vniuerſalem ſucceſſorem.ſed fallit in fiſco qui habet proprios iudices.*

1 SI petitor plures. † Si vnus ex plurib.hæredib. litigatoris litē per defunctū inchoatam inſolidum proſequatur, ſententia lata ꝯ eū aliis qui non conſenſerint nō præiudicat.h.d no.ſicut.n. vnus ex heredib.non poterat inchoare,niſi pro parte ſua quātum ad præiudicium aliorum, vt l.ſępe.in prin.ʃ.de re iud.ita nec proſequi,vt hic, quod eſt no.Sed ꝯ. C. de conſor.eiuſ.litis l.2 ſol.bene admittitur,tanquam ꝯſors litis licet de mandato non appareat, dummodo non appareat de ꝯria volūtate, nō tñ præiudicat aliis,niſi ratificent, vt hic.& iō cum admittitur tenetur de rato cauere.vt in l. ꝯria ſicut videmus in coniuncta perſona, quæ licet admittatur pro coniuncta,cauet de rato,& ſn̄ia ꝯ eum non pꝫiudicat,niſi ille ratā habeat, vt l. 3.§.j. ʃ.iud.ſol.Sic ergo.†no.hic,ꝙ ſicut actio diuidiē inter hæredes,

2 ita inſtātia inchoata ſuper ea. & ſic inſtātia tranſit ad hæredē ſicut actio,vt l.ſi cū homine.ʃ.de fidei.& ēt in aliū vniuerſalē ſucceſſorem. vt ʃ.co. l.tam ex ꝯtib.Fallit in fiſco,quia habet proprios iudices,vt l.ſi conſtante.§.fi.ſ.ſol.mat.

LEX XXXII.

1 SI iudex cui. ¶ † In ſecunda delegatione cenſeē repetitū totū tp̄s qđ erat appoſitū, in prima, nō ſolum illud qđ reſtabat primo iudici. h.d, & loquitur in ſcđo delegato ſubrogato loco primi,qui cām nō expedierat, & ſibi parū reſtabat de tp̄e,nā iſte ſecūd⁹ integrum tp̄s habebit,& ſic loqē de tp̄e pꝫfixo inſtantiæ, vt eſt triēnium in illo.n.dic,vt in l.allegata in glo. pro ꝯria.C.deiudic.l.properandum. & ī illo qui habebat ſolū id qđ reſtabat dummodo nō reſtaret minus tertia parte tēporis,puta anno. alias debet ſuppleri vſq; ad annū.& ſi minus tempus præfigeretur inſtantiæ per ſtatum,idem eſſet dicendum pro rata.¶In tex.ibi,tanta ex integro,patet ergo, ꝙ non datur ſolum iſtu l quod reſtabat,licet glo.videatur aliter ſentire,ſimile in l.& iō hæſitatur.

hæſitatur.ĵ. de verb.obl.ubi propter impedimentum modici,
temporis totum integrum tempus reſtituitur,vt habeat ædifi-
cator cõmoditatẽ totius temporis.& ita erat hic, quia nou⁹
iudex noua deliberatione indiget,nec debet habere minus tẽ
pus ad deliberandum q̃ habuit primus. ¶In tex.ibi , legitima
tempora.dic.ſ.præfixa inſtantiæ,vt eſt triennium, illud.n.non
ita de facili prorogatur.

LEX XXXIII.

1 *Qui petit copiam libelli non cenſetur per hoc in iudicem conſentire.*
2 *Petens copiam libelli videtur a iudice petere quod partem compellat,& ſi petit ſibi dari terminum ad deliberandum,non videtur in iudicem cõ ſentire.*
3 *Excipiens de incompetentia iudicis,ſi proteſtatur quod in eum iudicem cõ ſentire non intendit,cautus ſit ut addat,niſi quatenus teneor de iure,& quare.*
4 *In dubio cenſetur quis eligere viam per quã actus ſuus impugnetur.*

1 NOn videtur. ¶†Qui petit,copiã libelli,
non ceſetur ꝑ hoc in iudi-
cem conſentire.h.d.Et dicunt Doc.rõ eſt.quia nihil
petit a iudice.ſed ſi aliquid ab eo peteret,vt ſi oppo
neret exceptionem ɔ̃ ꝑſonam agentis, quo caſu vr̃ tacite pe-
tere ꝙ ſuper ea pronunciet , videretur in ipſum tãq̃ in iudicẽ
ɔſentire,& ſic eſſet ꝓrogata iuriſdõ, licet lis adhuc non eſſet
ɔteſtata ꝑ l.ſed & ſi ſuſceperit.in prin.ĵ.e.& no.in c.inter mo
naſterium.extra de re iu.& Bart.in l.quidam ɔſulebãt. ĵ.de re
2 iu. †Sed certe ẽt q petit copiã libelli,vr̃ a iudice petere ꝙ ptẽ
compellat . Pręterea ponamus,ꝙ petit ſibi dari terminum ad
deliberandum,certe adhuc non vr̃ in iudicem conſentire, vt
colligitur in auth.offerat̃ C. de litis cont. Dic ergo ꝙ ꝑ illa q̃
ꝑtinet ad deliberõnẽ,non cenſet̃ qs in iudicem ɔſentire,licet
ab eo petat.ſecus in his q̃ ad deliberationem non ꝑtinẽt , vt ſi
3 opponit̃ exceptio,†niſi opponat̃ præmiſſa poteſtatione , ꝙ ĩ
iudicẽ cõſentire nõ intẽdit.Sit tñ cautus ꝙ addat,niſi quaten⁹
teneor de iure.ſed ſi ſimpl̃r hoc diceret,tunc iudex põt ſtatim
pronunciare ipſum haberi pro ɔtumace.ita eleganter & ſin-
gulariter no.Inn.in c.Romana.de elec.lib.6.dicẽs ꝙ fatuus eſt
aduocatus.qui ita ſimpl̃r proteſtat̃, ꝙ per ea quæ facit non in
tendit in iudicem conſentire,quia iudex poteſt dicere,& ego
nũc auctoritate qua fungor te ɔtumacẽ reputo,& ꝓcedere ɔ̃
eum,tanquam ɔ̃ contumacem.Et dicit Ange.ꝙ ſemel allega-
uit ɔ̃ quendam magnum aduocatũ, q cũ vidit Inn.fuit valde
turbatus,quia appellabat eum fatuum, quia ſic ſimpl̃r fuerat
proteſtatus.& ſi non haberemus auctoritatem Inno.poſſet ꝓ
babiliter dici, ꝙ talis proteſtatio prodeſſet,quia intentio pro-
teſtantis fuit, & fuiſſe præſumitur nõ cõſentire in illũ , ſi non
erat iudex competens, & in illum tãtum caſum cenſet̃ ſuam
proteſtationem contuliſſe,non aũt in caſum quo eſſet cõpe
tẽs.Vñ ſuperfluum vr̃ addere, niſi quatenus de iure teneatur,
cum iſtud debeat ſubintelligi.tñ propter eius auctoritatem ca
ueas ab illa proteſtatione ſic ſimpl̃r facta ſi tñ non ꝓnuncia
ret eum haberi pro contumace,illa proteſtatio ſatis operare-
tur,quia appareret poſtea,ꝙ iudex eſſet in competens,nõ cẽ-
ſeret̃ prorogata iuriſdictio,& ſic non valerent acta corã eo fa
cta,ad quod facit l.miles qui deſtinauerat.ĵ.de teſt.mil.vbi†in
4 dubio non cenſetur quis eligere viam , per quam actus ſuus
impugnetur .

LEX XXXIIII.

1 SI is qui Romæ.¶† Hæres tenet̃ pro-
ſequi litẽ in eo foro,ĩ-
quo contra defunctum erat inchoata , licet altę
rius fori.hoc dicit.no.& iſtud eſt verũ etiam ſi ibi
non reperiatur.ſecus ſi non eſſet per defunctum
inchoata,quia tunc non teneretur niſi ibi reperetur, vt s̃.eo .
l.hæres abſens.in princip.Item intellige etiam ſi ſit clericus,qa
lis erat ĩchoata coram iudice ſeculari.ſecus ſi per defunctum
non eſſet inchoata , quia tunc contra hæredem clericum de-
beret inchoari coram epiſcopo,ut ibi dixi.& no.xi.q.j.c.cleri
cum nullus.

LEX XXXV.

1 *Iudicium non poteſt fundari ſuper futuro,ſed contractus ſic .*
2 *Fideiuſſor poteſt recipi etiam antequam ſit inchoata obligatio principalis, & ea poſtmodum contracta valet fideiuſſio,ſecus in iudicio .*
3 *Libellus conceptus,tanquam ſuper debito puro quum ſit conditionale,qua liter admittatur.*
4 *Iudicium non debet eſſet eluſorium.*
5 *Libellus an admittatur in quo peto te condẽnari ad rem uenditam,& ſi eã non tradas te condemnari ad intereſſe.*
Item ſi peto te condemnari ad rem , & ad fructus percipiendos lite pen- dente.
6 *Pro debito condõnali quod pendente conditione poſſit agi , & quando etiã executio fieri*
7 *Sententia lata ſub condõne extrinſeca, licet valeat mero iure, pp hoc ſolũ poteſt appellari & reſcindi,& quid ſi ſub conditione intrinſeca .*
8 *Sñia poteſt ferri in omnib.& per oĩa ſecundum formam conſilii venturi.*

1 NOn quemadmodum. ¶ †Iudi-
cium nõ
poteſt fundari ſuper futuro , ſed cõtractus ſic hoc
dicit.circa quod aduerte,qa cut obligatio fideiuſſo
ria requirit fundamentum obligationis principalis , & ſine il
lo eſſet nõ poteſt;ita & iudicium requirit fundamentum iuris
agentis,vt patet in l.i.circa prin.ĵ.ſi.pars.hæred.peta. in hoc tñ
2 eſt differentia,†quia poſſum recipere fideiuſſorem, etiam an
tequã ſit inchoata obligato principalis , & valeat ea poſtmo
modum contracta,ſed ĩterim eſt in pendenti. nõ ſic ĩ iudicio
quia ſuper iure meo,quod adhuc nõ eſt in rerũ natura,ſed eſ-
ſe ſperatur non poſſum fundare iudicium agendo, & peten-
do quod feratur pro me ſententia ſub conditione,& in caſu ĩ
quo illud ius in eſſe producatur,etiã ſi ſuberat cauſa de præſẽ-
ti,vt quia promiſeras mihi ſub cõditione, & pure ago petens
te condemnari ad dandum ſi contingat conditionem exiſte-
re.vel cum eſſet tibi delata hæreditas debitoris mei, & nondũ
eam adieras,non poſſum agere contra te petendo te condẽ
nari,in quo caſu adeas,& hoc dicit iſta l.Talis nanque petitio
eſt inepta,& debet repelli,& poſito quod fuerit repulſa,& cõ
tingat lite pendente conditionem exiſtere,vel redire non pro
pterea debes mihi condemnari; & ſi contra fieret, non vale-
ret,tanquam lata ſuper incepto libello, iuxta not.Inſti.de ob.
3 in prin.& per Bal.in l.actori. C.de reb.credi . † non ſic ſi egiſ-
ſem tanquam ſup debito puro,cũ eſſet conditionale , qa tũc
libellus ñ eſſet ineptus,& iõ ſi lite pẽdẽte cõdõ exiſteret debe
res cõdẽnari,qa ſuperuenit mihi ius ex cã de ꝑterito,quod ſuf
ficit.vt l.ſi rẽ.§.fin.ĵ.de pig.act.& dixi.s̃.eo.l.non poteſt videri.
4 ¶ † tex.ibi ,ita iudiciũ in pẽdẽti &c.& põt eẽ rõ,qa iudicium
non debet eſſe eluſoriũ vt ĵ.e.l.ſi prætor.nec iudex debet hoc
pati.vt s̃.de arb.l.litigatores. §. fin. ſed ſi deficeret condõ, oĩa
geſta & fundata in iure ɔdõnali remanerent eluſoria . & hãc
rõnem ponit Inno.in c.qa nõ nulli.extra de reſcriptis. ¶†Sed
5 oppo.de no.in l.i.in prin.ĵ.de actio.emp.ꝑ.gl.quæ dicit ꝙ poſ-
ſum petere rem vẽditã,& ſi eã non tradas,petere te condẽna
ri ad intereſſe,& ſic iſta ſecũda petitio fundatur ĩ futuro euẽ-
tu,& de ſe eſt cõdõnalis.ſol.ſm Ang. quod hic dr̃,fallit qñ cõ-
ditio in qua fundatur libellus,neceſſario,vel impletur,vel de
ficit lite pendente,qa tunc bñ admittitur libellus cõditiona-
lis,vt ibi alias ſecus vt hic,vnde ẽt ſuper exceptionib. futuris,
& ortũ habentib.lite pendẽte admittit̃,vt ſi peto te condẽna-
ri ad rẽ & ad fructus percipiẽdos lite pẽdente iuxta no.in l. cũ
6 propria.C.ſi qs alte.vel ſibi.¶†In glo.fi.ibi ſed ſola differt̃ exe
cutio,hoc iõ,quia ibi agebat̃ ex culpa,ſecus ſi ex dolo,qa tũc
nõ differt̃.vt l.locũ.§.cõdẽnatio.ĵ.de tab.exhib.nõ ergo ob.il-
la l.in lege Aql.qa ibi agit̃ ex delicto de ꝑſenti per qđ ſublata
fuit mihi ſpes ɔdõnalis,vñ nõ ago nec fundo me in illa ſpe cõ
dõnali,ſed in facto tuo,qđ non eſt cõditionale.ſed de pñti,qa
deleuiſti inſtr̃m meũ cõtinẽs debitũ ɔdõnale.Aliud enim eſt
agere ex debito cõdõnali,aliud per debitũ ɔdõnale ex tua tñ
deletione.¶In gl.ibi rñdeo ita.idẽ no.in l.j.C.de ſen.q̃ ſine cer.
quant.ſed ɔ̃riũ no.ĩ l.j.C.e.ti.de iud.Ia.Bu.tenet illã gl.cũ ſi.qñ
ꝑſtatio annua debet̃ rõne ɔ̃ctus, qa tunc eſt vna ꝓ oĩb.annis,
licet ſolutio differat̃ in tp̃s.vt l.Stichum.§.liberatio. ĵ.de verb.
obl.ſecus ſi liberet̃ ꝓ libito voluntatis, qa tũc ꝓ primo anno
eſt pura,ꝓ ſequẽtib.eſt cõditionalis,ſed Bar.vtroq; caſu tenet
hãc gl.in l.vbi aũt.§ ſi fortẽ.ĵ.de verb.obl.niſi ſit in ptãte agẽ
tis impedire curſum ſequẽtiũ ꝑſtationũ.vt cũ debes mihi ſor-
tẽ,& vſuras annuas, non poſſum petere ſortẽ, qua ſoluta nõ
currerẽt amplius vſurę,tũc ẽt nõ poſſũ petere vſuras ꝓ anno
primo,& ſeq.vt l.j.§.j. ĵ.de vſur. ſecus qñ ñ eſt ĩ ptãte mea, vt
qñ annua ꝑſtatio non eſt acceſſoria ad oblõnẽ ſortis , ſed eſt
principalis.quo caſu tene hãc allegationẽ cũ ſimilib.ſm Bar.
¶In fi.glo.ibi de ſententia &c.dic ſic.ergo ſcđm iſtã gl.potius
tolerat̃ incertitudo in ſñia q̃ in libello.qa ſi fert̃ ſñia ſub ɔdõ
a ne,[a] valet mero iure,licet ſic non debuerit ferri,ſed ſi porrigi
tur libellus condõnalis, nõ valet,nec debet admitti,vt in hac
l.ſed ĩ ɔ̃riũ facit,ꝙ imo, cɔ̃ debet eſſe,qa maior certitudo re-
quirit̃ in ſñia q̃ in libello,vt patet ex no.ꝑ gl.in l.j. §.ſi qs argẽ
tũ.ĵ.depoſi.& Inſti.de act.§.curare.ſol.verum eſt reſpectu rei q̃
petit̃,vtĩ terminis illius gl.ſed reſpectu iuris in quo fundat̃ pe
titio.ſecus ut in hac.gl.qa nõ debet fundari ſup incerto iure,
puta ɔditionali,licet ſñia poſſit ferri ſub cõditione. ut in hac
7 gl.¶†Notadũ tñ eſt,ꝙ ſi eſſet cõditio extrinſeca,licet ſñia va-
leat mero iure,pp hoc ſolũ põt appellari,& reſcindi,vt l.ij.§.
biduum.ĵ.qñ ap. ſit,ſi vero intrinſeca, tũc ſi de ꝑterito vel de
pñti valet,nec pp hoc reſcindit̃ , quia nõ ſuſpendit.vt ſi iudex
cõdemnat reũ ſub ɔdõne ſi actor probauit ſuã intẽtionẽ,qđ
frequen-

ADDITO.

a ¶Sub conditione.An valeat ſententia ſub conditione lata,vide per eundem con ſi.136.per Alex.conſi.186.

frequēter faciunt aſſeſſores, qñ inſtat tp̄s inſtantiæ,& ipſi nō
potuerunt videre proceſſus mature, ne cadant in pœnā ſta-
tuti, ut no.in l.cū iudex.C.de ſen.Sed melius facerent ſm An-
gel.iurare non liquere ſibi de cauſa, & eſſent excuſati.vt l.ſi.
de meis ī fi.ſ.de arb.alias periret inſtantia,& oporteret īchoa
re de nouo.& tunc ſolū perquireret̄,an ſit probatū,& fiet de
hoc declaratio. & ſic ſnīa non erit inutilis,& ita practicatur.
Si vero conditio eſt de futuro,tunc ſi dependet ex facto illius
pro quo fertur ſententia debet incōtinenti impleri,alias ſen-
tentia ſibi non prodeſt,vt l.ſi quis iuſiurandū. & l.gñaliter.in
prin.de iureiu.C.cum ibi no.ſecus ſi non defeciſſet ex facto il-
lius,qa pōt impleri ex interuallo.vt l.a diuo Pio.§.in venditio
8 ne.ſ̃.de re iud. & no.in d.l.cū iudex.†Et hoc no.qa frequenter
committunt̄ cauſæ conſilio ſapientis, & quia inſtat tp̄s inſtan
tiæ,& cōſiliū nondū venit ſolēt aſſeſſores ꝓnūciare ī omnib.
& ꝑ oīa ſcd̄m formā conſilii venturi, & valebit ſnīa,licet ex
interuallo veniat.de hoc vide per Bal. in d.l. cū iudex,ſeu in l.
cum eorum.C.de ſen.& adde quod no.Bar.in l.iudex poſtquā
ſ̃.de re iu.& in l.moris.§.iſtę ferè.ſ̃.de pœ.

LEX XXXVI.

1 *Ex cauſa iuſta iudex poteſt dilationem prorogare.*
2 *Iudex quando ex iuſta cauſa prorogat dilationem debet recipere iuramē tum a parte ꝙ non petit tantam dilationem per calumniam, & quid aliud requiratur.*
3 *Iudex non ſubſiſtente iuſta cauſa non poteſt tempus inſtantiæ prorogare.*
4 *Teſtes non debent recipi ante lit. cont.*
5 *Tempus ex forma ſtatuti præfixum ēt iudicatis poteſt a iudice prorogari.*
6 *Mors dicitur caſus fortuitus.*
7 *Caſus dr̄ ille cui ꝑ humanum ingenium, vel induſtriam prouideri non pōt.*

1 INterdum ex iuſtis. †Ex cauſa iuſta iudex poteſt di
lationē prorogare.h.d.Bar.pone exemplū ꝓut vi-
di in quadā cā hic.nā ſtatutū p̄figit terminū inſtā
tiæ quadraginta vel quinquaginta dierū venit qdā forenſis,&
mouit litē cuidā cui ille negauit ītētū agētis, agēs dicit ſe hr̄e
teſtes in ciuitate Genuæ,& ī ciuitate Forliuii,& petit dari tres
mēſes de termino ad faciendum ipſos examinare,& literas,
iudicis q̃ dirigant̄ iudicib. illorum locorū.opponebat̄ ꝙ hæc
dilatio non erat dāda, qa traſcēdit tempus inſtantię,& qa ſta-
tutū non dat ꝓ dilatione niſi x.dies. Certe ꝑ hāc l.ꝓbat̄ ɔriū,
a ꝙ ſubſiſtente iuſta cā pōt ſu̾fineri,& differri īſtātia[a] ex diſpo-
ſitione hui⁹ l.cū ſtatuta debeāt ītelligi, & limitari ſcd̄m diſpo
ſitionem iuris cōis,vt no.in l.fi.§.in ɔputatione.in fi.gl.magnę
2 C.de iure delib.†dēt tñ iudex recipere iurm̄ a parte,ꝙ nō pe-
tit tantā dilationem calumnioſe, ſed qa credit poſſe probare.
& ēt vltra hoc, ꝙ deponat ſalariū ꝓ nuncio.vt no.gl.ſing.in
c.ſtatutū.§.fi.de reſcr.lib.6.quam oīno vide.& ſic iudex debet
3 pronunciare interim nō currere tp̄s inſtantiæ,& valet,† licet
als̄ nō ſubſiſtente iuſta cā in iure expreſſa nō poſſet iudex tp̄s
inſtantiæ prorogare, nec facere quominus currat,vt l.prope-
rādū.§.j.C.e.ti. ¶Sed oppo.ꝙ actori non dēat concedi iſta di-
latio,quia debuit ſe præmunire antequā litē moueret arg.ī l.
4 ſi qñ C.de dilat.†Rñ.de teſt.nō potuit ſe præmunire,qui non
dēnt recipi añ litem ɔt.vt extra,vt lite nō cont. per totum.vñ
neceſſe habuit litē inchoare.ſed in inſtr̄is pōt diſtingui,aut p̄t
ſibi imputari culpa, qa fundabat ſe ſuper inſtr̄is q̃ non habe-
beat penes ſe,ſed ſciebat eſſe penes alios,& tunc imputetur ſi
bi,qa debuit primo illa recuperare anteq̄ litē moueret. quia
ſciebat, & vel ſcire dēbat hoc euenire poſſe, ſecus ſi nō erat
qd ſibi imputaretur,vt ſi fundabat intentionem ſuā ī alio, &
ꝑꝑ exceptiones rei, de qb.nō potuit cogitare neceſſe hēt hr̄e
inſtr̄a q̃ non habet penes ſe,ꝑ ea q̃ no.in d.l.ſi qñ.& ar.in l.pe-
5 tendę. C. de tempo.in inte.reſt.pe.ī fi.& no.†ꝙ ſi ēt ex forma
ſtatuti p̄figit̄ certū tp̄s iudicatis, nihilominus iudex poteſt il-
lud prorogare ex iuſta cā,vt plene no.Bar.in l.2.ſ̃.de regu.iur.
6 ¶†In tex.ibi,amiſerūt parētes.eſt ergo hic caſus,ꝙ mors dr̄ ca
ſus fortuitus,vt patet ſ. dū dicit fortuitos caſus.Videbat̄ ɔriū,
qa caſus dr̄ ille qui habet ſe adeſſe & non eſſe,ſed mors hoīs
non habet ſe niſi ad eſſe, quia neceſſe eſt hominē ſemel mo-
ri,vñ nō videbat̄ poſſe dici caſus,& tñ ɔriū patet hic,& ꝓbat̄
7 in l.Iul.ſ̃.q & a qb.† Nā alibi * diffinit̄[b] caſus,ꝙ eſt ille cui per
b humanū genus,vel induſtriā ꝓuideri nō pōt,ut l.2.§.ſi eo tē-
pore.ſ̃.de admi.re.ad ciui.perti. Tūc ergo quæro,qd ſi homo
fuit īterfectus? certe non vr̄,ꝙ poſſit dici caſus,qa huic potuit
prouideri per humanum ingenium ne ɔtingeret.ɔriū dic per
glo.notabilē q̃ eſt Inſt.de capi.dimi.in prin.q̃ dicit ꝙ oīs mors
c hominis ēt mala[c] de qua dixi, ꝓuenit Dei iudicio, quaſi di-
cat ꝙ huic non poſſit prouideri humano ingenio, alias diui-
num iudicium falleretur tene menti.

ADDITIONES.

a. ¶ Inſtantia.De hoc late per Alex.conſi.4 .iiij.li.
b *Diffinitur.Immo caſum vocamus quicquid ſine noſtra cauſa,aut nobis cognita accidit.vide Cicer.
c ¶ Et am mala.quod intellige vt xv. q. j. in fin.& ꝙ mors ſit caſus fortuitus.vide Bal.& Albe.in l.j C.de iure do.

2 *Etiā ratione quaſi contractus perdit quis priuilegium reuocandi domum ſicut ratione contractus.*

1 §.Senator ſi negat. †Argu. eſt hic ſm Bar.ꝙ ſi
religioſus exemptus fuit,
executor teſtamēti poſſit ɔueniri corā epiſcopo, vt reddat rō
nē adminiſtrationis,nō obſtāte exēptione facit c.j.de pri.li. 6.
vbi ſi exēptus ɔ̄hit in loco non exempto,poſſit conueniri co
ram ordinario.Erat autem hic dubitatio,qa ſenatus neceſſa-
rius eſt in vrbe pro repu.gubernanda.vnde videbatur ꝙ non
poſſet cōueniri in prouincia, & impediri quo minus Romā
redeat.ſed contrarium eſt ſi geſſit negotia in prouincia. Sic er
2 go no.†ꝙ ratione quaſi cōtractus perdit quis priuilegium re
uocandi domum,ſicut ratione ɔ̄ctus. Nec ob.l.de eo.ſ. e.qa
hic erat celebratus quaſi ɔ̄ctus cum perſona incerta,hic cum
perſona certa.ſ.cum illo cuius erant negotia.

LEX XXXVII.

1 *Quod iſta lex trib.modis legatur.*
2 *Si intento cōtra te poſſeßoriū retinēdæ, & tu poſtea cōtra me petitoriū uel ecōtra,an admittatur cōcurſus,& ꝙ iudex pronunciauit prius ī poſſeſſorio meo,& īhibebit tibi ne me turbes,te poſtea ꝓcedet ī petitorio tuo.*
3 *Petitorium & poſſeßorium vel econtra an poßint ſimul,et an etiam in eodem libello intentari.*
4 *Agenti poſſeſſorio recuperandæ quando obſtet exceptio dominii ſeu proprietatis,et quid in interdicto retinendæ.*

1 SI de vi & poſſ. † Lex iſta legitur tribus
modis in glo. primo ſm
intellm̄ Io.& Azo.ſcd̄m quem.h.d.Iudicium pe-
titorium pōt occaſione eiuſdem rei eodem tp̄e,
& inter eoſdem concurrere cū poſſeſſorio cuiuſ
cunque generis, ſed altero tñ eſt agendum.& conſilium eſt
ꝙ īchoetur in poſſeſſorio, quo finito diſputabit̄ de petitorio
h.d.ī effectu ſupplēdo tex.prout collr̄ ex gl. ſm hoc ergo iſta
l.dat ɔſilium,ſed ſi actor nollet ipſum ſeq̄,ſed vellet īchoare
a petitorio,& cum eo cumulare poſſeſſorium,poſſet hoc fa
cere.quod ēt tenet hic gl.poſt prin.in ver.quid aūt ſi volo age
re.Secundo mō legit̄,ſcd̄um intellm̄ & opi.Mart q̃ ſeqt̄ gl.vt
totum hoc ſummarium reſtringat̄ ad poſſeſſorium retinēdæ
poſſeſſionis, vt illud non poſſit ɔcurrere cum petitorio rōne
ɔrietatis,qa q agit poſ.retinendę,dicit ſe poſſidere,ſed qui agit
rei vē.dicit aduerſarium poſſidere,ideo repellit̄ rōne ɔrietatis
ſiue eodē libello intentet vtrunq;.ſiue vnū in vno poſtea alte
rū ī altero.& hoc caſu ſerua qd̄ dixi.ſ.in ſummario in oīb. &
ꝑ oīa.Nō aūt procedit in poſſeſſorio adipiſcendæ vel recupe-
randę,qa nulla eſt ibi ɔrietas.q.n.intentat illa poſſeſſoria, nō
dicit ſe poſſidere,ſed aduerſarium. Et eodē mō agatur rei vē.
Pñt ergo ſimul cumulari tam eodem libello q̄ diuerſis.& am
bo iudicia ſimul, & eodē tp̄e agitari, & hoc probatur in l.cū
fundum.§.fi.ſ̃.de vi, & vi arma.& ī c.paſt.extra de cau.poſ.&
ꝓpric.ñ ergo hēt locū iſta l.q̃ vult ꝙ prius diſcutiat̄ de poſ. &
terminet̄ poſſeſſoriū, & poſtea ꝑueniat̄ ad petitorium.& iſtā
lec.ſeqt̄ gl.ēt Doc.qa veriſſima eſt in ſe.Pet.ut refert Cy. C.de
rei vē.l.ordinarii.tenuit ꝙ oē poſſeſſorium ēt retinendę poſſit
ɔcurrere cū petitorio,dicēs,ꝙ nō eſt aliqua l.ſi bñ inſpiciat̄ q̃
ꝓbet ɔriū.Leges.n.q̃ ī ɔrium allegant̄ ñ dn̄t ꝙ nō pñt cumula
ri, ſed bene dant conſilium actori qd̄ inchoet a poſſeſſorio,
quia ſi in illo obtineat,releuabitur ab onere probandi ī peti
torio & ſic magnum eſt ɔmodum poſſeſſionis, qa de facili ꝓ
bat̄ poſſeſſio,non ſic dñium.immo difficilimum eſt ipſum ꝓ
bare,vt no.in l.cū res.C.de ꝓbō. dicit ēt ꝙ nulla eſt rō,vel rl̄a
īpediēs ɔcurſum prædictum,& ꝙ iſta eſt veritas ſicut euange-
lium,ſed Bar.ī §.nihil.cōe.dicit,ꝙ immo iſta opi.eſt falſa ſicut
Iudas Scarioth,& ꝙ immo pl̄es rl̄ę īpediētes ɔcurſum actio-
num pñt hic locum hr̄e. qd̄ declara, & examina, vt ibi ple-
ne ꝑ eum no.q tenet opi.gl. & Mar. Tertio modo legitur ſm
quoſdam antiquos,quorum lect.gl.poſt medium.in ver.vl̄ lo
qt̄ l.iſta,recitat,vt iſta lex non ponat ordinem inter petitoriū
& poſſeſſorium, ſed inter cām criminalem & ciuilem, vt.j.
cognoſcatur,& terminet̄ cā criminalis, poſtea perueniat̄ ad
ciuilem,ꝓ qua facit tex.dum dicit de vi,exponendo.i.de violē
tia q̃ ē crimen, & iſta lect.non hēt dubium in ſe, quia de hac
eſt caſus in l.fi.C. de ord.iud. vñ cōiter tenetur ſecunda lect.
ſm quam pone caſum duob. mod. Primo ꝙ inter te,& me
erat ɔtentio de poſſeſſione, & proprietate cuiuſdam rei,qa q
libet nr̄m dicebat ſe poſſeſſorem & dñm,& ſe ab illo turbari
in poſſeſſione.vñ dedi libellum ɔ̄ te,ī quo narraui me poſſeſ-
ſorē & dñm,& ɔqueſtus ſum,ꝙ me turbas ī poſſeſſione,qua
re petii me declarari eſſe dñm & poſſeſſorem, & inhiberi ne
turbes me.& ſic econuerſo tu dediſti ſilem libellum ɔ̄ me.
Dr̄ hic, nō eſt cognoſcēdū de ꝓprietate ſeu dñio,anteq̄ ſit co
gnitum & ꝓnunciatum de poſ.prius ergo ab illa eſt īchoādū,
& declarādū qs nr̄m ſit poſſeſſor nam ſi declaro me eſſe poſ
ſeſſorem,nō hēo neceſſe probare me dñm,ſed incūbit tibi ꝓ
batio,& niſi ꝓbes te dñm abſoluar poſtea a petitorio per te
intentato,& ita econuerſo,quia exitus quæſtionis de poſ. dat

aditũ ad qõnẽ proprietatis, vt ſciatur quis in illa debeat eſſe
actor.& quis reus,& ĩ.de acq.poſ.l.exitus ꝯtrouerſiæ. & C.de
interdi.l.ĩcerti.admitttitur ergo vterq; libellus ſuper poſſeſſio
ne,quia interdictum vti poſſi.qđ vr̃ non intentatum dicit̃ du-
plex,qa vterq; eſt actor & reus, vel eſſe põt.ſuper iudicio aũt
proprietatis pendente qõne poſſeſſionis nõ procedit̃,tũ rõne
prædicta,tũ ẽt qa nõ põt cumulari rõne ꝯrietatis.quare ergo
cumulari? Rñ.qa me turbabas in eo ſicut turbas in poſſeſſo-
rio.Põt ẽt poni caſus,ꝙ alter tñ dedit libellũ, & ꝙ alter non
aſſerebat ſe poſſeſſorẽ,ſed dñm. & dr̃ hic ꝙ expeditur primo
poſſeſſoriũ.¶In tex.ibi, ſi de vi & poſſeſſione:& gl.exponit đ
vi.i. de violẽta poſſeſſione,& dũ ſubdit in poſſeſſione.i.ꝓprie
tate.qa interdũ verbũ poſſeſſio ponit̃ ꝓ ꝓprietate. Tu potes
dicere ꝙ ambo iſta verba ponunt̃ ꝓ vno, & ꝙ illud verbũ vi,
qđ eſt ſubſtantiuũ reſoluat̃ in adiectiuũ,iuxta illud. Arma vi
rumq; cano.i.virum armatũ.vt no.in l. j. circa prĩ.ſ.de pac.&
ſic exponatur de vi & poſſeſſione i. de violẽta poſ.violẽta di-
co turbatiua non expulſiua.nam in turbatiua dr̃ violentia,vt
l.vim facit ĩ.de vi.& vi arma.& ſic loqtur de poſ.retinendę qđ
intentatur ꝓꝑ turbatiuã violẽtiã.non de recuperanda,qa tũc
ſimul agitatur vtrunq; iudiciũ.vt ſ. dixi. & poſtea ſubaudias,
& ẽt de proprietate, vt procedat quod ĩ.ſubiicitur q̃ de pro-
prietate,&c.¶In tex.ibi,prius cognoſcendũ , ſubaudi & pro-
nunciandũ.vt d.l.exitus cõtrouerſiæ.¶In tex.ibi,de vi.de dicta
poſ.violenta violentia turbatiua, non autem intelligas id eſt
de crimine violentiæ ſicut quidã intellexerunt de tertia lectu
ra.¶In tex.ibi,de proprietate.i.de dñio.¶In gl.mag. poſt prin
cipium ibi,de poſſeſſio. primo quæritur q̃ de crimine violen-
tiæ. Dic & hic vr̃ dici ꝯrium dicit prius cognoſcendum de vi.
Sed rñde,ꝙ ibi erat qõ criminalis de vi.i.de violentia , & etiã
ciuilis de poſ.& hæc ſecunda erat ꝑiudicialis ad primã , iõ de
ipſa prima diſcutitur.hic vero vtraq; erat ciuilis de vna poſſeſ
ſione violenta , & ſic violenta dicebatur per nomen qualita
tis,non principlr ad puniendũ de crimine altera de proprieta
te, & dr̃ ꝙ dẽt præcedere prima ordine rõne de qua ſ. dixi.
2 ¶In gl.ibi,ſiue vnus ꝯ vnum ſiue viciſſim inter ſe. Dic primũ
qñ vnus ꝯ vnum vult intentare vtrunq; iudicium eodem tꝑe
eodem libello vel diuerſis.ſ.poſſeſſorium retinendæ & petito
rium,clarum eſt,ꝙ nõ põt rõne ꝯrietatis,niſi ſm qđ ĩ. dicam
diſtinguẽdo,& tunc conſilium eſt ꝙ incipit a poſſeſſorio.Sed
qñ vnus ꝯ alterũ primo intentat poſſeſſorium retinẽdæ,& al
ter poſtea ꝯ illũ petitorium vel econuerſo,non vr̃ impediri ꝯ-
curſus , qa hic nulla eſt ꝯrietas,imo cõcordia,quia ſi dico me
poſſidere,& a te turbari , & tu fateris,ſed dicis te eſſe dñm, &
tunc me turbare,& petis declarari te dñm,iſta iudicia ſe con-
patiuntur. Vnde in hoc glo.non vr̃ bñ dicere vt dẽat ꝑcedere
qõ poſ. ſed ſalua gl. ꝙ non impeditur concurſus rõne ꝯrieta-
tis,ſed præcedere dẽt in diffinitio.qõ poſ.Nam cum per tuam
cõfeſſionẽ appareat me poſſidere, ſilr apparet te nõ poſſe me
turbare de iure licet ſis dñs quouſq; obtinueris in rei vendi.
etiam ſi violenter a te poſſideo,vt no.Inn.in c.ueniens. extra
de reſcrip.& dicã in fi.gl.ideo iudex ꝓnũciabit in poſſeſſorio,
meo.& inhibebit tibi ne me turbes , & poſtea ꝓcedet in tuo
petitorio.& ſi obtinebis poſ.a me auocabis,& ſic meũ poſſeſ-
ſoriũ reddet̃ inane.& de his duob.articulis qñ primo intẽtaui
poſſeſſorium,& tu poſtea petitorium ꝯ me vel econuerſo,an
ꝓcedant ſimul,examinat plene Bar.in d.l.naturaliter. §.nihil
cõe.in 4. & v.combinatione tam in poſſeſſorio retinendæ,q̃
adipiſcendæ & recuperandæ.dic,vt ibi , qñ ab vno tñ ꝯ alterũ
examinat in prima ſecunda, & tertia cõbinatione ¶In gl.ibi
rñde nõ ĩtromittit ſe lex.Vult ergo iſta glo.ꝙ ſi ſum in poſſeſ-
ſione,& ſic poſſum intẽtare poſſeſſorium retinẽdę, ꝙ ẽ mihi
utili⁹.ſit tñ nolo ab hoc ĩcipere , poſſum intentare petitoriũ,
& nõ vtar beneficio poſſeſſionis,qa contemno ꝯſilium legis
q̃ ꝯſuluit ut incipiã a poſſeſſorio,vt hic ſm intellm Mar. Sed
hoc quõ ſtare põt,quia rei vendicatio nõ datur poſſeſſori cũ
præſupponat aduerſarium poſſidere ? Rñdeo,poteſt ꝓcedere
ſi aduerſarius detinet detẽtatione facti,vt rõne poſſeſſionis q̃
ipſe hẽt,habeat ẽt poſſeſſorium quo poterat uti, & conſulto
feciſſet,& rõne detentationis aduerſarii intentet rei uendica-
tionẽ in qua neceſſe habebit ꝓbare de dñio , & ſibi imputet.
Põt ẽt poni ꝙ aduerſarius , nõ detinebat , nec poſſidebat. &
tunc intentando rei vendica.cenſetur renũciare poſſeſſeſſioni
ſi ſciebat ſe poſſidere. & vr̃ eã transferre in aduerſariũ vt not.
3 in d.l.nihil cõe.¶In glo.ibi, nũqd ergo,dic ab iſta qõne & va-
rietate opinionum , quæ ſunt. ĩ ea procedunt varietate lectu
rarũ.ĩ hoc §.fuerant.n.tres opi.Vna ꝙ nullũ poſſeſſoriũ con-
a currat cũ petitorio,[a] & iſta fuit opi.Io.& Azo. & iõ intellexe-
runt hãc l.gñalr in quolibet poſſeſſorio.Alia fuit econuerſo,
ꝙ quodlibet poſſeſſorium cõcurrat cum petitorio.& iſta fuit
Petri quã glo.hic non recitat.ſed Cyn.in l.ordinarii qui dicit
hanc.l.cũ ſimi.nõ ꝓhibere ꝯcurſum,ſed ꝯſulere , vt incipiat̃ a
poſſeſſorio per id qđ ſ.dixi.Tertia fuit Mar.q̃ gl.ſeqt̃ vt poſſeſ
ſorium adipiſcendæ,vel recuperandæ ꝯcurrat cũ petitorio,&

poſſint intentari eodem libello, vel diuerſis ab eodẽ, & eodẽ
tꝑe agitari vtrunq;,& examinari, qa nulla eſt ꝯrietas. & hoc
ꝓbat̃ in l.cũ fundũ.§.fi.ĩ.de ui & vi ar.& ꝑ Ca.i c.paſt.extra đ
ca poſſeſſionis & ꝓprie.Sed poſſeſſorium retinẽdæ nõ ꝯcurrit
cũ petitorio rõne ꝯrietatis,& in illa intelligat̃ iſta lex & l.ĩcer
ti.C.de interd. & ſic quãtũ ad ꝓhibendũ ꝯcurſum lex iſta ĩdu
cit neceſſitatẽ. ſed quãtũ ad inchoandũ a poſſeſſorio inducit
ꝯſiliũ,& in hoc differt iſta opi.Petri,q vult, ꝙ ſolũ ꝯſiliũ ĩdu-
cit,& iſta opi.cõiter tenetur.Aduerte tñ ĩ poſſeſſorio adipiſcẽ
dæ,vel recuperandæ ꝙ aut intẽtatur ab eodẽ ſimul , & in eo
dẽ ĩ libello, & ſine dubio procedit cõcurſus,& vtrunq; ſimul
agitat̃ in eodẽ tꝑe.& ſi ĩ vtroq; cõſtabit pro actore, feretur ꝓ
eo ſnĩa in vtroq;. Et ſi quæras qd prodeſt ferre in poſſeſſorio,
cum ꝑ latã in petitorio auocet poſ. ab aduerſario ? Rñde.vt
no. Cy. in d.l.incerti.qui dicit prodeſſe hoc quãtũ ad expẽſas
litis.Si autem pro actore cõſtabit in altero tñ,tunc in illo ob
tinebit ſnĩa,in altero reus abſoluet̃ & actor ſibi ꝯdemnabit̃
in expenſis quantũ ad aliud.Quid aũt ſi pro actore cõſtat in
vno, puta de poſ. ꝓ reo vero conſtat in altero.puta dñio?cer-
tũ eſt,ꝙ fertur ſnĩa pro actore in poſſeſſorio,ſed an feret̃ pro
reo in petitorio?diſtingue aut reus in petitorio nullũ dedit li-
bellũ nec petiit, declarari ſe dñm, & dũtaxat abſoluet̃ a peti-
torio ĩtẽtato ꝑ actorẽ & nõ declarabit̃ eſſe dñs , qa nõ petiit.
Aut dedit libellũ petẽdo declarari.ſe dñm,& tũc declarabit̃ ,
& ẽt abſoluet̃ a petitorio intentato per actorẽ,& prodeſt ſibi
hæc decło, quia ſi cadet a poſſeſſione & perueniat ad actorẽ
virtute illius ſnĩæ ab eo recuperabit. ꝑ l.ſed & poſſeſſori.cir-
ca prin.ĩ.de iureiu & probatur hæc diſtinctio ex his quę no.ꝑ
Hoſt.& Io.An.in nouel.ĩ ca.ex ꝯqueſtione.extra de reſt.ſpo.ꝓ
derit ẽt ĩ alio,qa licet actor non obtineat ĩ petitorio ex quo
reus declarat̃ pñs,ſnĩa lata in poſſeſſorio nõ mittet̃ executio
ni ꝯ reũ,quia petitoriũ de quo cõſtat ꝑ ſnĩam in executione,
præfert̃ poſſeſſorio.& ſic ſnĩa lata ĩ poſ.eſt inanis.text. eſt in c.
cum eccleſia.& c. cũ ſup. & c. cũ dilectus.extra de cau.poſ.&
ꝓprie.Et ſi dicatur quõ potuit dare libellũ in petitorio poſtq̃
poſſidebat, & actor fatebat̃ ipſũ poſſidere eo ipſo ꝙ agebat
poſ.recuperandæ uel adipiſcendæ?Rñdeo potuit dare libellũ
ex eo,qa actor ipſum ꝯueniebat ẽt petitorio,vñ potuit reus
ſe in illo defendere ut patet in d.c.cũ eccleſia. ſed ſi nõ fuiſſet
conuentus petitorio,ſed ſolũ poſ.tũc uideretur ſecus ꝙ nõ ad
mitteret̃ libellus eius in petitorio, maxime ſi erat poſſeſſoriũ
recuperandæ ꝯ quod non admittit̃ exceptio dñii, ergo nec re
conuentio ſuper dñio ad excludẽdũ agentẽ. Vtilius eſt ergo
ſpoliato ſolũ poſſeſſorium recuperandæ intẽtare q̃ cumula-
re ẽt petitoriũ,ꝑ quã cumulationẽ prębet aduerſario cãm de
ducendi petitoriũ ꝑ modũ exceptionis & principalis petitio-
nis.ĩ quo ſi obtinebit, redderet̃ poſſeſſoriũ inutile,vt dictis ca
pitulis.Si aũt actor primo intẽtauit petitoriũ,& poſtea ex in-
teruallo,& in alio libello intentaret poſſeſſorium,tũc ſi vult
ꝙ ſuꝑ vtroq; ꝓcedat̃,idẽ ꝑ oĩa qđ ſ.Sed ſi vult ꝙ ſuſpdendat̃
petitoriũ prius intẽtatũ,tũc ꝓuiſũ ẽ de iu.can.per illud c.paſt.
ꝙ hoc poſſit facere vſq; ad ꝯcluſionẽ factã ſuꝑ petitorio. Po-
ſtea vero non poſſit ꝑ rõnẽ ibi aſſignatã . ſed de iu.ci. Bar.ĩ §.
nihil cõe.vr̃ velle ꝙ ẽt poſt ꝯcłonẽ admittat̃ ad hoc petẽdũ ,
ſi erat poſ.recuperãdæ. Si vero adipiſcendæ,tunc ſi apparebat
ex ꝓceſſu ſnĩam ferẽdam ꝓ reo in petitorio , nõ admittatur
ad ipſũ ſuſpẽdẽdũ,qa exceptio dñij,qđ ĩ prõptu offert̃,exclu
dit poſſeſſoriũ adipiſcẽdæ.vt l.ii.de edi.diui.Adria.tol.licet nõ
ſit recuperãdę.In poſſeſſorio vero retinẽdę dic plenius q̃ gl.ꝙ
aut proponit̃ vtrunq; iudiciũ ꝓ iure incorporali , & ꝓ quaſi
poſ.illius iuris,& tunc admittitur cõcurſus vtriuſq; iudicii,qa
nulla eſt ꝯrietas,cũ confeſſoria,vel quaſi confeſſoria, quæ da
tur rõne proprietatis,detur ẽt quaſi poſſeſſori illi⁹ iuris.vt l.ſi-
cuti.§.Ariſto.eo.titu.in fi.Si vero pro re corporali & eius vera
poſ.tunc aut diuerſis reſpectib. vt ſi intento vti poſſ. ꝓ poſ. ci-
uili quam dico eſſe penes idẽ pro nuda detentatione, & tunc
admittit̃ cõcurſus,qa nulla reſultat ꝯrietas,nec tũc habet lo-
cum opi.Mart.iuxta plene no.in l.clam poſſidere.§.q ad nun-
dinas.ĩ.de acq.poſ.Aut rõne eiuſdem poſſeſſionis pro qua in
tentaui poſſeſſorium inteto et petitorium , & tunc procedit
opi.Mar.& gl.vt nõ admittatur concurſus rõne ꝯrietatis, qa ĩ
poſſeſſorio dico me poſſidere,& ĩ petitorio dico te poſſidere.
Mihi vr̃ hoc verum qñ hoc dico expreſſe,vel qñ nõ expreſſe
dico,ſed tacite,quia concludo in petitorio te condemnari ad
reſtõnẽ rei:na eo ipſo videor dicere te poſſidere,ſed ſi conclu-
do ſolum ſuper decłone iuris mei, non video quid repugnet
quo minus poſſint cumulari;Nam ſi dico me poſſeſſorem,&
dñm & te turbare me in poſ.poſſũ intẽtare poſ.retinẽdæ petẽ
do declarari me poſſeſſorẽ,& tibi inhiberi ne me turbes.poſ-
ſum

ADDITIO.

a ¶ Cum petitorio.De hoc per eundem Pau.conſi.159.
¶ An autem in poſſeſſorio retinendæ admittitur articulus de proprietate uide D.phi.Deci.conſi.162.col.3.in prin.

ſum ēt in eodē libello petere declarari me dñm, licet non habeā neceſſe hoc facere. Pōt tñ eſſe vtile ſi habeo ꝓbōnē ī prōptu de dñio, qa ſi tu allegares te poſſidere & ꝓbōnes de poſſ. eſſent æquales, ego qui ꝓbarem de dñio, deberē ꝑferri iuxta no. in mā interdicti vti poſſidetis. Et ſi dicaꝛ q̄uo poſſum petere hoc poſtq̄ poſſideo? Rñdeo, non eſt mirum, poſtq̄ me turbas in poſſeſſione, quia poſſū petere declarari. ius meū vt hr in tex. & gl ꝟ. de iureiur. l. ſi duo patroni. q̄ incipit, hæc dictio. in ver. ſed qualiter. & l. ſi ꝯtendat. ꝟ. de fideiuſ. & ar. in l. diffamari. ꝟ. de ing. & manu. & hoc mō pōt procedere opi. Pet. qui dicit ꝙ nō poterat cadere in capite ſuo qn oē poſſeſſoriū ēt retinēdæ, (qa de aliis nō eſt dubiū) pt ꝯcurrere cum petitorio. Non. n. dicit Pet. ꝙ ſp. & ego intellexi ipſum ꝙ nā poſſeſſorij retinēdæ nō excludat ꝯcurſum petitorij, ſed ꝯrietas bñ poſſet excludere. Hoc āt caſu nō ſubeſt ꝯrietas, & iſtud puto verū ſicut euāgeliū. Sic dicit Pet. licet Bar. ipſum mordeat, & ſi bñ cōſiderabis, videbitur tibi veriſſimū. & ita limito iſtā māmembers, licet hoc nō tāgat ꝑ aliquē. Nā & frequēter hoc videmus in practica, ꝙ duo ꝯtēdūt de ꝓprietate, & poſſeſſione, & vterq; dat libellū ī quo narrat ſe poſſeſſore & dñm, & ſic cumulat vtrūque iudiciū, & vtrūq; tēdit ad declōne iuris agētis. hoc. n. qrit & nō aliud qlibet eorū, nec ē credēdū inqtū dicit ſe dñm, petere aduerſariū ꝯdēnari ad reſtituēdū rē cū aſſerat ſe poſſidere, ſed ſolū ꝙ declaretur dñs. & hoc pōt pp turbationē aduerſarij, & ei⁹ ꝯdēnationē, vt in iurib. ſupra allegatis, nec ſibi ꝯriatur. ¶ In fi. gl. ibi, qđ puto verum. iſta gl. cōiter reprobat, qa ni

a mis indiſtincte loquiꝛ & vult in effectu ꝙ exceptio dñij[a] ſi ꝓbeꝛ, excludat intētionē agētis poſſeſſorio cuiuſcūq; gñeris, ꝑ rřam dolo facis petere qđ reſtituturus es. Nā īmo eſt diſtinguēdū. Aut agiꝛ poſſeſſorio adipiſcēdæ, & tūc diſtinguiꝛ. Aut re⁹ incontinenti offert ſe paratū ꝓbare de dñio, & verū dicit glo. Aut nō, & tūc ſec⁹, qa nō īpediꝛ poſſeſſoriū, vt hæc hñr in l. ij.

4 C. de edicto diui Adria. toll. & ī l illi a quo. §. j. ꝟ. ad Treb. † Aut loquimur in poſſeſſorio recuperādæ, & tūc gl. nō đt verū, qa ēt ſi offerꝛ ꝓbō de dñio in prōptu, nō admittiꝛ ꝑ rřam, ꝙ ſpoliatus añ oīa eſt reſtituēdus. vt l ſi qs a ſe fundū. C. ad l. Iul. de vi. & l. ſi maritus. ꝟ. de don. inter virū & vxo. & l. j. ſi ꝑ vim vel alio mō. Bar. Fallit primo, ſi agens poſſeſſorio admiſit reū excipiētē de dñio & nō replicauit, vt ī c. j. de reſti. ſpo. vbi eſt tex. ſingularis. Scđo fallit ſi agēs poſſeſſorio recuperādæ intētauit ēt petitoriū ꝑ d. c. cū eccſia. & ſ. dixi. in c. cū ſup & c. cū dilect⁹, qa reus pōt ſe a petitorio defendere. Tertio fallit qñ dñiū rei eſſet notoriū notorietate iuris. vt in c. decimas. de reſt. ſpo. li. 6. Quarto fallit qñ eſſet notoriū notorietate facti, & in reſtōne poſſeſſionis verteretꝛ ꝑiculū aīæ, qđ eēt irreparabile. vt in c. ſignificaſti. de diuor. vt ſi mulier receſſit a viro, & ſic ipſū ſpoliauit, & vir agit poſſeſſorio recuperādæ & mulier excipit ꝙ eſt ꝯſanguinea, & nō tenebat mřimoniū. nā ſi fieret reſtō, verteretꝛ ꝑiculū aīæ, qa cognoſceret ꝯſanguineā, iō nō fit. Et idē vr̄ eadē rōne qñ verteretꝛ aliud ꝑiculū irreparabile, vt ſi ſpoliaſti me quodā caſtro fortiſſimo, & ego ago interdicto recuperandæ, & tu offers in prōptu ꝓbaturus de dñio, ſi fieret mihi reſtitutio, licet obtineres in dñio, difficile eēt tibi recuperare poſ. Vñ iſto caſu vr̄ admittēda exceptio ꝓprietatis ſi incontinenti offeꝛ ꝓbō, ar. d. c. ſignificaſti. & qđ no. Inn. ex̄ de filiis ꝑſby. c. ꝯquerēti. & c. qñ. ¶ Vltimò fallit qñ peteretꝛ reſtō offō iudicis ꝑ modū attētationis, nā Inno. vr̄ velle ꝙ tūc obſtat exceptio ꝓprietatis. in c. bonæ. de app. qñ eēt notoriū notorietate facti, licet nō eēt periculū, & licet ſecus qñ ageretꝛ interdicto vñ vi. no. hoc. dictū Si vero intētatꝛ interdictū retinēdæ, tūc Dy. in c. q ad agēdū. de reg. iur. li. 6. vr̄ velle ꝙ admittatꝛ exceptio ꝓprietatis, vt no. ꝑ Cy. in l. ij. C. de edi. diu. Adria. tol. ſed in ꝯrium eſt gl. ordinaria. in l. ſi de eo. §. fi. ꝟ. de acq. poſ. qa nō licet dño turbare poſſeſſorem in ſua poſſeſſione, ēt ſi vitioſè poſſideatꝛ ab eo, quia ſi poſſes me turbare, poſſes ēt ſpoliare, & tñ ꝯriū eſt verius. Nā ſi te ſpoliaui, nō licet tibi ex interuallo me ſpoliare, nec illā poſſeſſionem recuperare ꝓpria authoritate. vt ꝟ. de vi. & vi ar. l. qui poſſeſſionem. ergo nec dēt licere tibi me turbare. & hoc expreſſe vult Innoc. in c. veniens. ex̄ de reſcrip. agas ergo interdicto recuperādæ, vel alio remedio, nō āt propria auctoritate turbes me, vel ſpolies me. & adde qđ no. Bar. poſt gl. in l. fi. in fi. ꝟ. de rei vendi. ꝯ intellectum huius gl. in fin.

ADDITIO.

a ¶ Exceptio dominii. De hoc per D. de Rota deciſ. ſuis in titu. de cā poſ. & proprie. & in titu. de reſt. ſpo. per Soc. in repetitione. rem quæ nobis. ꝟ de acq. poſ.

LEX XXXVIII.

1 *Quæſtio criminalis prius debet expediri quam ciuilis de proprietate.*

2 *Quæſtio criminalis ſi proponitur per modum exceptionis & ciuilis per modum actionis & in ciuili diſceptatur in proprietate, cognoſcetur de his ſimul, & ſola ciuilis terminabitur.*

3 *Si in ciuili diſceptatur de poſſeſſione, ciuilis præfertur & criminalis reiicitur. Quid ſi ab eodem proponitur ciuilis & criminalis.*

4 *Quo ad ordinem iudicii poſſeſſorium præfertur petitorio, & de ipſo prius cognoſcendum eſt.*

5 *Iudicium poſſeſſorium etiam retinendæ poſſeſſionis, poteſt cum petitorio ab eodem intentari, quando ceſſat ratio contrarietatis.*

6 *Tres regulæ quæ impediunt concurſum poſſeſſorii cum petitorio.*

7 *De poſſeſſione per quæ interdicta uel aliter agatur, & in quib. poſſeſſoriis, neceſſe habeat agens probare ſe habere ius in proprietate.*

8 *Petitorium in quib. caſib. detur poſidenti.*

9 *Petitorium & poſſeſſorium ſi intentatur a diuerſis eodem tempore per modum actionis, & poſſeſſorium quod intentatur abſorbet proprietatem, tūc nō admittitur cōcurſus, & quid ſi nō abſorbeat petitoriū, & n. 19.*

10 *Vbicunque concurſus admittitur ꝙ tamen in ſingulis actib. primo procedatur ſuper poſſeſſorio quam petitorio, ſicut in cauſa conuentionis & reconuentionis, & nu. 12.*

11 *Petitorium & poſſeſſorium ſi ab vno intentatur, ſed vnum poſt aliud per modum actionis quando procedatur ſuper 1. intentato, & 2. non admittatur, & quando econtra procedatur in ſecundo & ſuperſedeatur in primo. & quando procedatur ſuper vtroque.*

12 *Si intentantur ab eodem ſimul, & ſemel ꝙ regulariter admittatur concurſus, niſi obſtet aliqua de trib. regulis de quib. hic. & nu. 6.*

13 *Poſſeſſorium ſi proponitur per modum actionis vt interdictum adipiſcendæ, & petitorium per modum exceptionis, ꝙ exceptio dominii excludat agentem poſſeſſorio.*

14 *Agens poſſeſſorio retinendæ, & ſic vti poſſidetis ꝙ non poſſit exceptione dominii repelli.*

15 *Quid in interdicto recuperandæ, & quando agenti hoc interdicto obſtet exceptio dominii, & ſic non habeat locum regula quod ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus. & nu. 6.*

16 *Fructuarius emphyteuta conductor, ſeu inquilinus quos dominus propria auctoritate deiecit qualiter agere debeant contra dominum.*

17 *Sentētia lata in petitorio pro uno, an & quādo noceat alteri in poſſeſſorio.*

18 *Caſus in quib. ſpoliatio denegatur reſtitutio. remiſſiue.*

SI de vi Hæc lex diuiditur duob. modis in gl. Primo, vt ponat ordinem inter petitorium & poſſeſſoriū, & hanc proſequitur gl. Secūdo, vt ponat ordine inter cām ciuilē, & criminale, & iſtā lecturā tāgit gl. circa mediū ibi, vel dic ꝙ loquiꝛ, &c. Ad iſtā lecturā facit l. j. C. de app. & l. q rem. §. j. ff. ad l. Iul. de vi pub. quas gl. allegat, dū tractat de petitorio, & poſſeſſorio, ſed nō faciunt ad propoſitum. Et quia iſta non eſt vera lectura huius l. iō nec gl. nec Doc. eā proſequuntur, & iō vt ipſam ex-

1 pediā, pono ſcđm caſū. h. d. † Qō crīalis prius dēt expediri q̄ ciuilis de ꝓprietate. h d. ſm verā lecturā gl. Sed hoc eſt intelligēdū qñ proponunꝛ a diuerſis ꝑ modū actionis & accuſationis principřr. Nā tūc crīalis ſp ꝑferꝛ, ſiue primo fuerit ꝓpoſita, ſiue ſcđo, puta agis ꝯ me ciuiliter ad debitū, & ꝓducis inſtřm, ſed ego dico illud falſum, & te de falſo accuſo, qō mea ꝑferꝛ, & ſuſpendit tuā, & ꝓcedeꝛ in mea. vt C. de ord. iud. l. fi. vbi pro

2 baꝛ hęc lectura. † Si āt ꝓponeꝛ crīalis ꝑ modū exceptionis, & ciuilis ꝑ modū actionis, ſi quidē in ciuili diſceptaꝛ de ꝓprietate, ſiř de his cognoſceꝛ & ſola ciuilis terminabiꝛ, vt co. tit. l. pe.

3 Si verò † in ciuili diſceptaꝛ de poſſeſſione, tunc ciuilis ꝑferꝛ, & criminalis reiiciꝛ. C. de edic. diu. Adria. tol. l. ij. & ibi ꝑ Cy. Si verò ꝓponiꝛ ab eodē ciuilis & crīalis, tunc ita ꝑferꝛ crīalis ſi primo fuit intētata. nā poſtea nō admittiꝛ ciuilis, & ita dēt intelligi hoc. Sed ſi primo eſſet intētata ciuilis, pēdēte iudicio non admittiꝛ crīalis, ſed in ciuili ſola ꝓcediꝛ. & ſic nō ꝓcederet iſta l. caſus eſt in l. interdū. ꝟ. de publi. iudi. & in l. ij. §. j. ff. vi bo. rap. & ita intelřr l. j. C. de app. ſi verò nulla fuit prius intentata, ſed vult ſimul ambas intentare, nō admittitur. ſed dēt alterā eligere. vt C. qñ ciui. ac. crimi. ꝑiu. l. vnica. & tūc ſiřr nō ꝓcederet iſta lect. in hac l. cætera circa hanc mām dic plenè ꝑ Cy. in d. l. vnica. qñ ciui. ac. cr. ꝑiu. & Bart. in d. l. 2. §. j. ꝟ. vi bo. rap. ¶ Scđm illā lecturā exponas tex. ſi de vi. i. violentia, & poſſeſſione. i. de ꝓprietate. pp id qđ ſequiꝛ de ꝓprietate &c. ſed nō ē vis. Nā idē ſi ciuilis eēt de poſſeſſione, qa ſp ciuilis crīali ꝑfertur in caſib. ſupra dictis. Sed ſm aliā lecturā intelřr diuerſimodè. & primo ꝙ nullū poſſeſſoriū cōcurrat cū petitorio vel eꝯ: Sed de poſſeſſione primo ē cognoſcēdū. h. d. ſm Io. & Azo. & ſit ſm eos lex ꝓhibet cōcurſum petitorij & poſſeſſorij. ad idē facit l. ordinarij. C. de rei vēd. & l. incerti. C. de interd. qđ verū eſt in oī poſſeſſorio ſcđm eos. Sed gl. tenet ꝙ nō prohibeꝛ cōcurſus petitorij, & poſſeſſorij, niſi qñ ſunt ꝯria. ſ. qñ actor proponendo vtrunq; ſibi ipſi ꝯria dicit. Inquantum l. intelligatur vt prohibeat. h. d. ſm eum. Petitorium & poſſeſſoriū non pñt ſimul intentari pp ꝯrietatem, ſed conſilium eſt ꝙ ille cui competūt ambo remedia, primo proponat poſſeſſorium, & primo de illo cognoſcatur. hoc dicit ſecundum glo. & ſic partim continet prohibitionem dicti concurſus, & partim conſiliū dum cōſuluit ꝙ de poſſeſſione prius quæratur. hæc lectura approbatur per canoniſtas in cap. paſtoralis. extra de cauſa poſſ. & proprie. & licet ſit uera in ſe, doctoribus tñ non placet, ꝙ hęc l. intelligatur ꝙ velit prohibere cōcurſum, ſed ut uelit iſta iudicia ordinari, & ſecundum eos hoc dicit † quo ad ordinem iudicii, poſſeſſorium præfertur petitorio, & de ipſo

Pau. de Caſt. ſuper j. ff. uet. R prius

prius cognoſcēdū eſt.¶Pro cuius euidētia præmitto ꝙ rectus
ordo petitionis eſt, vt cognoſcaꝛ in ea qs ſit actor, & reus,cū
actori incūbat onus ꝓbandi. vt l. ſicut. §.ſi quæritur.ꝭ. ſi ſerui.
vendi.& hoc eſt cōmodū poſſeſſionis. vt Inſti. de interdic. §.
cōmodū.ergo rectus ordo eſt, vt de poſſeſſione cognoſcaꝛ,
& exitus ɔtrouerſiæ dabit aditum ad petitoriū, vt ꝭ. de acqui.
poſ.l.exitus cōtrouerſiæ.& hoc eſt bonū cōſiliū qđ dat l.habē
ti vtrunq; remediū,vt primo intētet poſſeſſoriū: qa ſi obtinet
in petitorio fiet reus & de iſto conſilio loquiꝛ l. ordinarij. & l.
incerti.Sed tñ ſi nō vult hoc cōſilio vti, nō cogiꝛ. nā pōt intē-
tare primo petitoriū ſi vult,vt dicit gl.hic. & ꝭ.de rei vendic.l.
is qui.l. ē ſi vellet ambo intētare, vtrū poſſit vel nō?nihil dicit
iſta l.vt l.incerti.& l.ordinarij. licet Azo. & Io.ꝯ.Sed q̄ opinio
eſt tenenda?dic ꝙ opi. gl.cum decſonib. & ſuppletionib.quas
ibi ſubiiciā. & expone lr̄am de vi.i.de violenta poſſeſſione ꝑ
figurā q̄ vocaꝛ hendiadys. nā qñ duo ſubſtātiua ſimul copulā-
tur,vnū reſoluitur in adiectiuū alterius, ſi oīno pñt ambo ſi-
mul ɔmodè ſtare ꝑ illā figurā, vt ibi Arma virumq; cano.i.vi
rū armatū,& no.ſ.de pac.l.j.§.j. & de tute.l.j.in prin.¶In tex.
ibi,q̄raꝛ: ſubaudi,& de proprietate, vt rñſio conueniat q̄ito
Iuriſcōſulti.Gl.in verbo ſi de vi.q̄ eſt prima,diuidiꝛ ī duas par-
tes principl̄r.Nā primo loquiꝛ qñ petitoriū & poſſeſſoriū pro
ponunꝛ ꝑ modū actionis ab vno uel diuerſis.Scđo qñ poſſeſ-
ſoriū per modū actionis,& petitoriū ꝑ modū exceptionis: ſe-
cunda,itē quæro. ¶Prima ſubdiuid tur in quatuor.nā primo
ponit opi.Io.& Azo.cū trib. opi. Scđo lecturā ſuā cū vna qō-
ne.Tertio format vnā qōnē gn̄alē quo ad ambas lect.in qua
oñdit quæ ſit verior an ſua, vel aliorum. Quarto ad determi-
nationē tripl̄r opponit:ſcđa ibi.tu pone caſum.Tertia ibi,nū-
quid ergo.Quarta ibi,nunc opp.qđ eſt. ¶Quæro igiꝛ circa pri
mā partē gl.vtrum admittaꝛ cōcurſus petitorij & poſſeſſorij:
in qua cōſiſtit tota difficultas iſtius mãæ & huius lecturæ &
aliarū.Aduerte tñ, qa licet gl.formet qōnē vtrū poſſint inten
tari in eodem libello & eadē charta:in eo tñ non eſt facienda
vis. Sed vtrū poſſit eodē tp̄e ſuper vtroq; procedi ſimul, ſiue
proponatur ab vno, ſiue a diuerſis. & in hac qōne ſunt duæ
opi.& aliç duæ ſunt ex gl.Prima fuit opin.Io.& Azo. ꝙ nunq̄
pñt ſimul cōcurrere, ſed de poſſeſſorio primo ſit agēdū.¶Se-
cunda fuit opi.Marti.& Accur.q dñt petitoriū cū poſſeſſorio
recuperandæ vel ad piſcēdæ poſſeſſionis ſꝑ cōcurrere: qa nul
la eſt rō quare nō poſſit. qđ ꝓbaꝛ in l cū fundus.§.fi.ꝭ.de vi &
vi arma.& in c.paſtoralis.extra de reſti. ſpo.ſed cū poſſeſſorio
retinendæ nō cōcurrat rōne ꝯrietatis:qa agēdo rei vēdicatio-
ne dicit aliū poſſidere, ſed agendo interdicto vti poſſidetis,đt
ſe poſſidere,& ſic tanq̄ ꝯrius repelliꝛ. dēt igiꝛ alterū eligere.vt
ꝭ.tit.j.l.Papinia.§.ſi quis irritū. & C.de fur. l.j.& ſi quæritur qđ
debeat prius eligere vtrum poſſeſſoriū vel petitoriū. Rñdetur
ꝙ poſſeſſoriū: & h.d. hęc l.quæ dēt intelligi tñ de interdicto
vti poſſidetis,inquantū dicimus eā prohibere concurſum. &
5 pręmiſſa ſunt ſm gl.†Tu dic ſm Doc.ꝙ et in poſſeſſo.retinen
dæ pōt cōcurrere petitoriū vbi ceſſat iſta ɔrietas, puta ſi ago
rei vendi. ad rē quā detines vel nāliter poſſides & interdicto
vti poſſidetis rōne ciuilis quā habeo. tunc n.nō ſunt ꝯria ad
hoc.ꝭ.de rei vend.l.officium.ita no.in l.clā poſſidere. §.qui ad
nūdinas.in fi.& l.nāliter. §.nihil cōc.ꝭ.de acq. poſ. Tertia fuit
opi ꝙ oīmodo poſſeſſoriū cū petitorio ſimul concurrant,qa
cōpetunt ad diuerſa,cū diuiſa ſit ꝓprietas a poſſeſſione,vt l.ſi
duo.in fi.ꝭ.vti poſſidetis. ſed concurſus tūc impediꝛ inter duo
remedia qñ cōpetunt ad idē.vt l.nemo. §. quoties.ꝭ.de reg. iu.
Itē quia nulla alia rō ꝓhibōnis concurrit,& hāc dñt eſſe verā
ſicut Deus eſt.& plene refert Cy.in l.ordinarij. C.de rei vendi.
ſed Bart. dicit eā eſſe falſam ſicut Iudas Scarioth,quia immo
multę rōæ concurſus pñt reperiri inter poſſeſſoriū & petito-
riū.vñ tenet quartam opi.videlicet ꝙ tūc cōcurrāt qñ rōæ illæ
6 non obſtāt.¶Pro eius euidētia ſciēdū eſt †ꝙ ſunt tres rōæ quæ
impediunt cōcurſum q̄ pñt in hoc reperiri.Prima eſt rōa ꝯrie-
tatis.vt l.j.C.de fur.Scđa,qñ remedia ꝑ electionē tolluntꝛ.vt l.fi.
in prin. C.de codic. Tertia,qñ ſnīa lata in vno parit exceptio-
nē rei iudicatæ in alio.vt l.fundus. & l.fundi.ff.de excep.vnde
Bar.facit multas cōbinationes & multa verba. Sed tu ſub bre
ui cōpedio reducas ad duas.Et præmitte q̄dā q̄ reſpiciunt poſ-
7 ſeſſoriū, q̄dā petitoriū,q̄dā vtrunq;. ¶Circa primū no.†ꝙ de
poſſeſſione interdū q̄riꝛ ꝑ interdictū,vt ſunt illa tria retinedę,
adipiſcendę,& recuperandæ: interdū ꝑ ɔdōnē ex l.cū q̄reba-
tur.C.vñ vi.& illa eſt recuperādæ & C. de edic.diui Adri.tol.l.
edicto.& illa eſt adipiſcēdæ.Itē no.ꝙ poſſeſſoriorū q̄dā hēt,q̄
hñt in ſe cām ꝓprietatis,q̄dā q̄ nō hñt in ſe cām proprietatis,
q̄ ꝯtinenꝛ in l.ii.§.q̄dā.ff.de interdi deinde dic ꝙ nō pt qs obti-
nere in poſſeſſione, niſi probet ēt ſe hr̄e ius in proprietate,ſi-
cut poſſeſſoria, in quib. quis tendit ad ɔſtitutionē noui iuris,
vt de iti. actuq; priua.tñ agitur ad reſtōnē viæ, vt de arborib.
cędēdis.vt l.j.ff.de arb.cęden.Itē illa poſſeſſoria in quib.eſt pręſumptio iuris ꝯ agētē poſſeſſorio ꝙ nō ſit dñs, vel nō habeat
ius in re:vt in interdicto de aqua ex ca. vel flu. pub.ducē nam
cū talia non poſſint concedi,niſi a principe hoc ipſo p̄ſumeꝛ
ꝯ agentē poſſeſſorio, niſi doceat de principis priuilegio,vt l.j.
§.fi.ff.de aqua quoti.& æſtiua. Et in hac rōne fundaꝛ c. ad de-
cimas.extra de reſti.ſpol. lib.6. & in iſtis nunquā admitteretur
cōcurſus petitorij & poſſeſſorij,qa ſnīa lata in vno parit exce
ptionē rei iudicatæ in alio.vt l.j.in fi.ff.de aqua quot.& æſtiua.
& no.in d.§.q̄dā.in l.2.ff.de interdictis.¶Circa petitoriū no.ꝙ
8 †aliqñ poſſidenti non datur,vt eſt rei vendicatio.vt l.j.§.inter
dū.ꝭ.vti poſſid.& in c.examinata. ex de iudi. Aliqñ daꝛ vt ſūt
iudicia duplicia fam.erciſ.coi diui.finiū regun. q̄ danꝛ ēt illi q
poſſident ꝓ indiuiſo.vt l.j. fam. erc. & ibi no.Itē alia q̄ dantur
pro iure incorporali,vt confeſſoria & negatoria. vt ꝭ.ſi ſerui-
tus vend.l.ſed & ſi forte.§.j.& l. ſicuti.§.ſi quæratur. Et hoc eſt
neceſſe ſcire:qa illa petitoria,q̄ nō danꝛ poſſidenti,nō cōcur-
rūt cū interdicto retinēdæ ꝑꝑ rōam ꝯrietatis.ita intell̄r gl. hic,
ſed illa q̄ poſſidēti danꝛ,cōcurrūt. vt no.in §.nihil cōc.in l.nā-
liter.ff.de acqui.poſ. ¶Circa vtrunq; no. ꝙ interdictū petito-
riū, & poſſeſſorium ſic ſe hñt ꝙ electione tolluntꝛ ſicut actio
ex teſtō q̄ cōpetit ꝓ hr̄ditate relicta ꝑ fideicōmiſſū & poſſeſſo
riū.l.edicto.C.de edic.diui Adria.tol.q̄ cōpetit pro hr̄ditate re
licta directo.Et iſta ſil̄r nō cōcurrunt,ſed alterū quis hēt elige
re.C.de codicil.l.fi. & ibi no. & facit l.j.§.quod ait p̄tor.ꝭ.quo-
9 rum legatorum.His præmiſſis, dic ꝙ petitoriū & poſſeſſoriū
interdū intētanꝛ a diuerſis.Interdū ab vno & eodē Primo ca-
ſu,aut poſſeſſorium qđ intentatur abſorbet proprietatē alte-
rius:vt eſt condō ex l.ſi cōſtiterit. C.fi.regun.& l.ſi quis in tan-
tā. C.vñ vi.& tunc non admittiꝛ cōcurſus, ſed procedetur ſuꝑ
tali poſſeſſorio,quod ēt habet vim petitorij: quia eſt præiudi-
cialis ad petitoriū propoſitum per alterū. vt C. de adult.l.qñ
Alexandrū.& C.ad l.Fauiā de pla.l.ſi præſes. & Inſtit.de actio.
§.præiudiciales.vnde nō placet opi.Bart.dicentis ꝙ condictio
l.ſi cōſtiterit. C.fin.regun. propoſita ꝑ vnum cōcurrit cū peti-
torio propoſito per aliū. quia ſi vera eſſet intētio primi, falſa
eſt intētio ſecundi.Interdū poſſeſſorium non abſorbet petito
rium,& tunc aut proponitur diuerſis reſpectibus, ita ꝙ nulla
reſultat ꝯrietas,vt cū ago interdicto vti poſſidetis rōne poſſeſ-
ſionis,quā habeo,& tu rōne eiuſdē agis rei vēdi. ꝯ me,vel cū
ago interdicto vnde vi rōne ciuilis,& nālis poſſeſſionis quib.
me ſpoliaſti,& tu agis rei vendi.rōne detentationis:quia mihi
eandē locaſti. & tūc procedēt ambo iudicia & ſuper vtroq;
proceditur ſimul & ſemel:quia nulla rōa repugnat: & hoc vr̄
probari in c.electione.ibi cū eccleſia.extra de cauſ.poſ.& pro
prie.licet Inn. laboret ad rñdendū q̄uo poſſint procedere illa
iudicia.rō eſt q̄ dixi, quia nulla reſultat ibi rō prohibitionis.
10 †Aduerte tñ,quia in ſingulis actibus primo proceditur ſuper
poſſeſſorio,q̄ petitorio,ſicut in cā conuentionis & reconuē-
tionis,vt dictum eſt.ſ.eo.l.cū prætor. & ita debet intelligi c.2.
11 extra de cauſa poſ.& ꝓprie. †Nec ob. ꝙ ꝯ agētem interdicto
retinendę, uel recuperandę nō admittitur qō dñij,ut no. in l.
ſi de eo.§ fi.ꝭ.de acqui.poſ.& c.qui ad agēdum.in fi. de reg.iu.
lib.6 ꝑ Dy.quia verū eſt per modū exceptionis,ut no. in fi.ſed
ꝑ modū actionis nō:vñ difficilius admittiꝛ in primo,q̄ in ſecū
do ꝑꝑ priuilegiū poſſeſſorij. hæc rō collīr ex c.cū dilectus de
ord.cog.Interdū nō ꝓponiꝛ eodē reſpectu,ita ꝙ reſultat con
trarietas,ut cū ago iterdicto vñ vi,dicēs te me expoliaſſe poſ-
ſeſſione.ut eꝯ agis rei vendi.dicēs eandē poſſeſſionē nō penes
te,ſed penes me eſſe:& tunc nō admittitur cōcurſus, ſed ꝓce-
ditur prius ſuper poſſeſſorio per me intentato ꝑꝑ eius priuile
gium.Itē,quia agendo interdicto vñ vi, dico me non poſſide-
re,nō tñ potes me reconuenire rei uendi.quia nō daꝛ ꝯ negā-
tem poſſidere.ut l.fi.de rei uendi. & hoc uerū ſi poſſeſſorium
fuerit intentatū ante lit. conteſt. in petitorio. Idē ſi poſtea dū
cōuentus poſſeſſorio fuerat ꝯfeſſus. nā nō poſſet agere poſ-
ſeſſorio:qa eſſet ſibi ꝯrius a j.ꝯfeſſione, & a j.ɔfeſſione nō pt
recedi poſt lit.ɔteſt.ut ꝭ.de rei uēdi.l.is qui ſe obtulit. & iō tūc
12 procedetur ſuper petitorio prius tñ intentato. ¶†Si uero intē
tatur ab eodē,tunc aut unum poſt aliud:aut ambo ſimul.Pri-
mo caſu,dic ꝙ tres ſunt caſus. Interdū ꝓcedit ſuper primo in
tentato ſiue ſit petitoriū ſiue poſſeſſoriū, & ſuper ſecūdo nō
admitteꝛ.interdū ecōtra ꝓceditur in ſecundo, & ſuperſedeꝛ ī
primo.Interdū ſuper utroq; ꝓcedeꝛ. primū dictū procedit in
quatuor caſib.Primus,ſi ſecundū (qđ proponiꝛ cū primo) eſt
tale ꝙ electione tollatur.Nam proceditur in primo, & ſcđm
nō admittiꝛ.qa per electionē primi præcluditur uia in ſcđo,
& ſi ſecundū fuerit petitorium, ut in caſu l fi.C.de codi.& eſt
qñ ſnīa lata ī uno parit exceptionē in alio,ut ī poſſeſſorio ꝙ
habet cām proprietatis. nā ēt tūc procedeꝛ in primo, & ſcđs
nō admittetur.arg.l.fundi.de excep.Tertius eſt, ꝙ agendo pri-
mo petitorio renūciat poſſeſſorio, ut ſi agat primo rei uēdi.
ſciens ſe poſſidere:nam uꝛ renunciare poſſeſſioni. & ideo po
ſtea nō pōt intentari interdictū uti poſſidetis, ut no.in §.nihil
cōc.in l.nāliter.ff.de acq. poſ. Quartus,cū iudicium proponiꝛ
poſt cōcluſionem in cā ſuper primo:quia nō admittitur, ne
lites litib.inuoluantur.c.paſtoralis.extra de cauſa poſ. & ꝓpri.

quod

qđ ꝓcedit de ęquitate canonica, non de ſubtilitate iuris ciui-
lis ſm̃ Bar.qđ dic vt ꝑ eũ in d.§.nihil cõe.¶Secũdũ vero dum
dictũ eſt ꝙ ꝓcedit in ſecũdo,& ſuperſedet in primo, hẽt locũ
qñ ceſſant dicti quatuor caſus & ꝓcedit in duob.caſib. Primꝰ
cũ quis agit primo rei vendi.ignorãs ſe poſſidere, poſtea intẽ
tat interdictũ retinẽdæ,nã tunc vr̃ renũciare primo,& proce-
dere in ſecũdo.vt in d.§.nihil cõe, ſm̃ intelr̃m q no. hic in gl.
ſcđs eſt,qñ ꝓponẽs ſcđo poſſeſſoriũ vult gaudere tit. poſſeſſio
nis,& vult & ſuꝑ ſedere ĩ petitorio primo intẽtato.Nã audiet
ſi de ſui nã poſſent ſil' cõcurrere,vt in d.c.paſtora.& fit quoti-
die vbi ceſſant dicti caſus.nã ibi ꝓcedit ſuꝑ vtroq;, prius tñ ad
mittunt probõnes ſuꝑ poſſeſſorio, & ſic in ſuis ſingulis acti
bus & vna ſñia terminabunt, p̃miſſo tñ poſſeſſorio. vt d.c.ij.
12 & c.cũ eccl'ia.extra de cau.poſ.& ꝓprie. † Si verò intẽtant ſil'
& ſemel ab eodẽ, tũc dic ꝙ rl'r admittit cõcurſus vt ſuꝑ vtro-
que ꝓcedat,ſm̃ cõem opi.niſi obſtet aliqua de trib.rl'is,vt rl'a
ꝯrietatis cũ intentat rei ven.& interdictũ vti poſſidetis.vel qa
ſic ſe hñt,ꝙ ſñia lata in quo, parit exceptionem in alio, ut in
hñtib cãm ꝓprietatis,uel qa electione tollunt.Ex qb.patet in
quo caſu põt intelligi.l.iſta cũ d.l.incerti.& d.l.ordinarij, ut ſp
præſupponamus ꝙ vbicunq; ſimul ꝯcurrũt, adhuc tñ poſſeſ-
ſoriũ p̃ualeat in ſingulis actib. & primo ꝓcedat in eo ſicut in
cã cõuictionis.In p̃dictis uerbis cõprehendunt multa ĩ ſubſtã-
tia q̃ Bar.ꝑ ꝓlixiora uerba recitat in d.§.nihil cõe.& nullus ca
ſus ponit per ipſum q non cõprehendat in p̃miſſis. Hęc uera
13 ſi interdictum utrũq; ꝓponit ꝑ modũ actionis. ¶†Sed gl.q̃rit
in fi.qd ſi poſſeſſoriũ ꝓponit ꝑ modũ actionis,& petitorium
ꝑ modũ exceptionis, vt exceptio dñij, an excludat agẽtẽ poſ-
ſeſſorio?Gl.rñdet indiſtincte ꝙ ſic. Sed dico ꝙ exceptio hẽt lo
cũ ẽt in poſſeſſoriis.ita no.ĩ l.ille a quo §.ſi de teſtõ.ff.ad Treb.
& C.loca.l.ſi quis cõductionis & de reg.iur. l.in cõdẽnatione.
§.j.& ur̃ expreſſum in l.iii.§.Cauſę.ff.de Carbo.edicto. Sed oĩa
iura loquuntur in poſſeſſoriis adipiſcẽdæ in qbus admittit ex
ceptio dñij,ſi excipiens eſt ſtatim paratus docere de dñio.ut
l.ii.C.de edic. diui Adria. tol. & eſt rõ,quia ibi excipiens non
14 poſſidet uitioſe ab aduerſario,& in hoc bñ dicit gl.†Sed quid
in poſſeſſorio retinendæ,utrũ agens uti poſſidetis, quia turba
tur, poſſit ab eo interdicto exceptione dñij repelli ſi turbans
dicat ſe eſſe in poſſeſſione,& licere ſibi turbare? iſta glo.ſentit
ꝙ ſic dum loqtur indiſtincte ita no.ꝑ Dyn.in c.qui ad agẽdũ.
de reg.iur.lib.6. ꝑ Cyn in l.ii. C.de edic.diui.Adri.tol.Sed ꝯ̃riũ
ur̃ tenere gl.ordi.in l.ſi de eo §.fi.ff.de acq.poſſ.quæ dicit ꝙ ẽt
dño non eſt licitũ turbare poſſeſſionẽ,& ſic non poterit inter
dicto uti poſſidetis repelli. Itẽ ille qui turbat poſſeſſionem,dr̃
uim & uiolentiã facere ſicut.ff. de ui & ui ar.l.j. Sed hoc eſt ſꝑ
ꝓhibitũ dari ſibi. Præterea ſi licet turbare,licet ẽt ſpoliare,qđ
tñ nõ licet ẽt dño nec ẽt ſpoliato vt ff.de ui & ui ar. l.3.§.cum
igitur.& iſta eſt uera op.quã tenet Bar.& oẽs moderni Doct.
Plus dixit Inn. notabiliter ꝙ ẽt ſpoliato nõ eſt licitũ turbare
ſpoliãtẽ in poſſeſſione.&c.ẽt ſi ille q ſpoliauit agat vti poſſide-
tis pro poſſeſſione,ita no.ipſe in c.veniens. extra de reſc.ĩ ma-
15 gna gl.ꝙ ibi plene ꝑ eũ.vñ in hoc iſta gl.reprehenditur.Itẽ re-
prehenditur in interdicto recuperãdæ, qa agẽs interdicto vñ
vi,non põt ꝑ exceptionẽ repelli ẽt ſi excipiens ſit paratus ſta
tim ꝓbare de dñio: qa talis excipiẽs poſſidet uitioſe ab aduer
ſario.uñ ſpoliatus añ oĩa eſt reſtituendus.l.ſi maritus.de don.
inter ui.& uxo.& l.ſi qs a ſe fundũ.ff.ad l. Iuliã de ui publica.l.
coloni.C.de agr.& cenſi.lib.xj.& in c.ex lr̃is.& in c.cũ quis. &
in c.ſolitę. ex̃ de reſt.ſpol.& ibi no. Hoc aũt fallit in quibuſdã
caſib.in quib.admittitur exceptio dñi: ꝯ agẽtẽ poſſeſſorio re-
cuperandæ. primus eſt qñ nõ agitur de violentia uera uel fi-
cta,ut C.unde ui.l.cum q̃rebatur.& iſtum caſum ſolum ponit
a Bar.Scđs eſt qñ agens poſſeſſorio,patitur[a] ꝙ excipiat de dñio.
de hoc eſt caſus notabi lis in c.j.ex̃ de reſt.ſpol.Tertius eſt quã
do agẽs poſſeſſorio intẽtabat ẽt petitoriũ.nã reꝰ põt ſe defen-
dere ſuꝑ petitorio,& ſic ꝯſtabit de ꝓprietate ꝓ eo, & parũ ꝓ-
derit alteri poſſeſſoriũ ut in c. cũ eccl'ia Sutrina.& c.cũ ſuꝑ.ex̃
de cã poſ. & ꝓprie. Quartus eſt ſi dubitetur de graui peccato
ſi fieret reſtitutio quo ad illũ actũ ex quo poſſet intẽtari pec-
catũ, & offerãtur ꝓbõnes ĩ prõptu ſuꝑ petitorio, ſed quo ad
alios caſus nõ, ut c.lr̃as. ex̃ de reſti.ſpo.Ita intelr̃ ca. porro de
diuor.Quintus eſt,qñ quis poſteaq̃ fuit expoliatus peccauit ꝯ
illud ad qđ ſe petit reſtitui.Nã tũc perit ius petẽdæ reſtõnis,vt ĩ
c.ſignificaſti. ex̃. de diuor. Sextus eſt qñ agẽs poſſeſſorio petit
dari ſibi nimis magnas dilationes ad ꝓbãdã poſſ. & reus ſtatĩ
paratus eſt probare de dñio,vt no.ſinglr ꝑ Io.An.in d.c.ſigni-
ficaſti.Septimus caſus eſt, vbicũq; poſſeſſoriũ hẽt ĩ ſe cãm ꝓ-
prietatis iuxta illa q̃ hñr in l.ii.C.de interdi.Octauꝰ eſt,qñ res,
cuius poſſeſſio petitur nõ põt ſine inſtõne obtineri.arg.l.j.§.fi.
ff. de aqua quot. & ęſti. vt cũ qs petit ſe reſtitui ad bñficiũ de
quo fuit ſpoliatus.nã poſſeſſor põt ſibi obiicere ꝙ ipſe hẽt po
tius ius ĩ bñficio q̃ ille q petit ſe reſtitui, & dẽt admitti cã iſtiꝰ
q poſſidet & cognoſci, & demũ denegari reſtõ quouſq; de ip-
ſa ſit cognitũ,ne pateret vitioſus ingreſſus.arg.ex̃ de eo q mit.
in poſ.cã rei ſeruã.c.j.li.6. qa bñficiũ ſine canonica inſtõne,&
vero tit.nõ p̃t poſſideri,vt ibi.& c.ex frequẽtib. ex̃ de inſti.ſecꝰ
in reb.ꝓphanis q̃ pñt teneri & p̃ſcribi cũ tit. putatiuo vel nul-
lo,vt ff.de vſuca. l.Celſus. & C.de p̃ſcr.xxx.ann.l.oẽs.Ita ſeruat
audiẽtia Apoſtolica & Pariſiẽſe parlamẽtũ,qa ſi ille ꝯ quem
petit reſtõ, ꝓbat ſe hr̃e potẽtiorẽ titulũ reſidẽtiæ, nunq̃ reſti-
tuit.Dices tu,hoc ẽ ꝯ caſum c.ex lr̃is.& c.itẽ cũ qs.de reſt.ſpo.
vbi in bñficialib. reſtituit ẽt p̃do, nec admittit ꝯ eũ exceptio
criminis,vel non canonicæ inſtõnis. So.fateor ꝙ exceptio nõ
canonicæ inſtõnis petentis reſtõnẽ nõ admittitur,qa ꝑ illam
excipiens non fundat ius ſuũ,ſed vult tñ elidere ius aduerſarij
& rõnabilr,qa articuli obiiciẽtis nõ admittunt niſi obiiciens
fundauerit ius ſuum, & ita loquuntur ꝯ̃ria. Sed ſi obiiciens
diceret ſe hr̃e potius ius,tũc bñ audiet ꝯ petẽtẽ reſtõnẽ vt hic,
qđ verũ eſt ſi non occupauerit bñficiũ ꝓpria auctoritate, ſed
fuit poſitus in poſſeſſione ꝑ capitulũ vel ꝑ executores,& alter
deiectus. Si aũt ꝓpria auctoritate, perdet ius oẽ qđ hẽt,& ſic
non poſſet de illo experiri. vt in c.cum quis. de p̃bẽdis.in vj.&
l.ſi quis in tantã. C.unde vi. Nonus caſus eſt qñ in libello age-
ret poſſeſſorio,& conſtat plenè de nõ iure ipſius in petitorio,
vt puta ſi quis dicat dico ꝙ tu ſpoliaſti me tali re,quã poſſide-
bã,licet ad te ꝑtinet iure dñij vel quaſi. & ita peto me reſtitui.
Nã ex iſta confeſſione conſtat agẽtẽ nõ hr̃e ius in ꝓprietate,
nec repellit poſſeſſor a poſſ. vt no. Inn. in c.conſtitutus.ex̃ de
filiis presby.ſtatur.n. iſti confeſſioni factæ in libello vt C.de li.
cã.l.cũ p̃cũ.& per ipſam fit notoriũ dñiũ nõ eſſe agẽtis,vt in c.
lr̃as.& c.fi.de coh a.cle.& mulier. Decimus caſus eſt vbicũque
p̃ſumptio iuris eſt ꝯ agentem poſſeſſorio ꝙ non hẽt in ꝓprie-
tate aliquod ius. q̃ p̃ſumptio inducit notoriũ tale, ꝙ non in-
diget ꝓbõne,vñ denegat ſibi reſtõ,niſi doceat ſe ius hr̃e vt in
c.decimas.ex̃.de reſti.ſpol.lib.6.Si verò ſit tale notoriũ ꝙ indi-
geat ꝓbõne,tũc nõ excludit agentẽ poſſeſſorio,vt in c.porrò.
ex̃ de diuo. niſi quo ad actũ ex quo p̃t peccatũ reſultare, vt in
c.lr̃as.de reſt.ſpo.dices tu, hæc ſunt ꝯ iura q̃ dñt ꝙ ẽt p̃do reſti-
tuendus eſt vt in c.non a iudice. & d.c.ex lr̃is. & c. itẽ cũ quis.
q̃ p̃ſupponunt ipſum p̃donẽ eſſe, & non hr̃e ius in proprieta-
te. Sol. illa iura intelliguntur qñ p̃do petit reſtõnem aduerſus
illum q nõ hẽt ius in re, ſecus ſi aduerſus dñm ar. ff. de poſſ.l.
16 bona fides. & ſic ceſſant oĩa ꝯ̃ria. †Si tñ petens reſtõnem ad-
uerſus dñm fatetur illum eſſe dñm, cũ dicat ſe hr̃e ius in poſ-
ſeſſione,ẽt aduerſus dñm reſtituit.pone exemplum in fructua
rio vel emphyteuta.de quo habes in l.j. §.qui in perpetuũ.ff.ſi
ager vectig. vel emphy. Idem dr̃ in conductore vel inquilino
quem dñs propria auctoritate deiecit. Nã licet illi non poſſi-
deant,quia tñ hñt ius detinendæ, competit eis officium iudi-
cis reſtitutoriũ,vel actio in factum,iuxta ea q̃ notant per glo.
in l.nõ tm̃.§.i.ff.de pet.hæ.& ꝑ Bar.in l.& quidã. & §. Neratius.
& in Spec.in tit.de petito.& poſ.§.j. ver.ſed nũquid deportat.
iuxta p̃dicta q̃ro quid ſi conſtat ꝑ ſñiam de dñio illius ꝯ quẽ
agitur poſſ.vtrũ impediat poſſeſſoriũ recuperãdæ? Hãc qõnẽ
format Bart.in d. §.nihil cõe. in iſtis terminis videlicet vtrum
ſñia lata in petitorio pro vno pariat exceptionem rei iudica-
tæ in poſſeſſorio, & ſic loquitur in ſñia abſolutoria. Sed ego
gñalr q̃ro,vtrum in oĩ ſñia in petitorio lata ꝓ vno,alteri no-
ceat in poſſeſſorio?Br̃ dic ſic. Aut poſſeſſorium quod intenta
tur habet in ſe cãm proprietatis, & tũc nõ eſt dubium ꝙ ſñia
lata in petitorio pro vno facit p̃iudicium in poſſeſſorio con-
tra alium.vt l.ii.§.fi.de aqua quoti.& æſti.Et hoc verum quali-
tercunq; ſit lata pro vno,ſiue qa probauit de iure ſuo,ſiue qa
alter non probauit. Item ſiue tunc feratur incontinenti ſñia,
ſiue petatur terminus ad producendum eã. Ratio,quia tunc
idem ſunt petitorium & poſſeſſorium.Si vero non habet cau
ſam proprietatis,tunc aut lata fuit ſñia pro ipſo ꝯ quem agit
poſſeſſorio, quia alter qui agebat petitorio de iure ſuo non
probauit,puta egi rei ven.ꝯ te,& qa nõ probaui de dominio,
fuiſti abſolutus,nunc volo agere poſſeſſorio, & certe poſſum
non obſtante illa ſñia,quia per illam non fuiſti declaratus do
minus,& hoc per l. ſed & ſi poſſeri.in princ.ff.de iureiur.licet
ergo ſententia diffinitiua lata,quia non probauit, ſit diffiniti-
ua & faciat plenum præiudicium vt l.argentarius.§.cum aũt.
ff.de eden. & plenè no. in l. Iulianus verum debitorem ff. de
condic. ind. illud eſt verum in eo de quo agebatur. ſecus in
alio ſi non ſit lata ſententia in interdicto adipiſcendæ,aut re-
cuperandæ,aut retinendæ. Primo enim caſu exceptio rei iudi
catæ obſtat ſi paratus eſt incontinenti docere de ſententia per
l.ii.C.de edic.diui Adri.toll.Secundo caſu cum agitur recupe-
randæ, dicit Barto. ꝙ exceptio talis ſententiæ nõ nocet, quia
ſpoliatus ante omnia eſt reſtituẽdus.Sed ſalua reuerẽtia malè
dixit & contra capitu.cum dilectus.& cap.cum eccleſia.extra
de cauſa

ADDITIO.

a ¶Qualiter cognoſcatur quòd quis agat petitorio, & etiam poſſeſſorio, vide in allegationibus D.Ioan.Baptiſt.de Caſtello impreſsis poſt.no D.Fran.Cremẽſis

de cã poſ. & proprie. Itẽ qa exceptio dñij notorij admittitur
ꝯ agentẽ interdicto recuperandæ, vt ſupra dictũ eſt, ſed ꝑ ſen-
tentias fit notoriũ. vt c. literas. & c. ſi. extra de coha. cle. & mu-
lie. Dic ergo ſic, quia aut poſt ſniam latã in petitorio tu expo
liaſti me, & tunc fateor ꝙ agam interdicto vnde vi, nec potes
te iuuare de illa ſnĩa: quia peccaſti faciendo tua propria au-
ctoritate. ſic intelligo qđ no. per Inn. extra de priuil. credi. c. cũ
olim. in gl. & c. ſignificaſti. cum glo. in rõne ſui. de diuor. Aut
illa violentia fuit illata ante ſnĩam latam in petitorio, & tũc
aut ipſam non producis, ſed petis terminũ ad producẽdũ: &
nõ debeo impediri in poſſeſſorio meo: quia licet faciat noto
riũ, tñ ex quo nõ producitur, indiget probatione, poſtquã ne-
gatur. & ideo reſtõnẽ nõ impedit: ſicut nec in c. porrò. de di-
uor. vt ſ. dixi. & in hoc differt ab interdicto adipiſcẽdæ, vbi da
retur dilatio ſi paratus eſſet incontinenti producere. Si verò
producatur realiter, tunc impedit poſſeſſoriũ per rõnẽ q̃ dixi.
Item quia ſi ferat̃ ſnĩa in poſſeſſorio pro altero non habẽte
exceptionẽ, fruſtra admittitur, & iſtud probatur in d. c. cũ di-
lectus. & in c. ſuper. & c. cum eccleſia. in fi. extra de cã poſſ. &
proprie. & ibi ꝑ Inn. expreſsè in d. c. cum dilecta. & c. veniens.
circa fin. extra de præſcrip. plus ipſe dicit ꝙ ſi actum eſſet peti
torio, & poſſeſſorio ſimul per vnũ, & lata eſſet ſnĩa in petito
rio primo, & in poſſeſſorio non fuiſſet lata cum fieri non de-
beret ammodo ſnĩa in poſſeſſorio non ferretur, quia eſſet fru
ſtratoria cum prima abſorbeat ſecundam. Si verò ſimul fera
tur ſnĩa ſuper vtroque pro vno in petitorio, pro alio in poſ-
ſeſſorio, ſiĺr ſnĩa poſſeſſorij non habet executionem. Caſus
eſt in d. c. cum dilecta. & no. in Spe. in tit. de peti. & poſ. §. j. ver.
quid ſi is. Tertio verò caſu cum agitur interdicto retinendæ,
dico ꝙ ille contra quem agitur, nõ poteſt ſe iuuare de ſnĩa la-
ta pro eo in petitorio: quia tunc ſꝑ agitur pro turbatione &
violentia pñte, quæ committitur poſt ſnĩam. vnde non eſt li-
citum turbare poſſeſſorẽ nec ſnĩam executioni ſua auctori-
tate demãdare ꝑ ea quæ nota. in d. c. cũ olim. extra de priui. &
hoc eſt verũ cũ agitur interdicto retinendæ rõne turbationis.
ſi verò quia contendunt ſe poſſidere, tunc ſnĩa lata ꝓ vno in
petitorio, faceret eũ vincere in poſſeſſorio, niſi aliter de bo-
no ti. doceret: quia qñ duo æqualiter de poſſeſſione probant
in interdicto vti poſſidetis, datur ſnĩa ꝓ illo qui de meliori tit.
docet, vt in c. licet cãm. & ibi no. extra de proba. & ꝑ Cy. C. vti
poſſidetis. l. j. & ꝑ Bar. in l. ſi de eo. § fi. ff. de acq poſſ. & in d. §. ni
28 hil cõ e. e. tit. † Vltimò no. ꝙ ſunt quidã caſus, in quib. ſpoliato
denegatur reſtitutio, quos vide in Spe. tit. de peti. & poſ. §. quo
niam in ſuperioribus. & hic eſt finis. Deo gratias.

LEX XXXVIII.

1 *Hæres vbi teneatur tradere ſpeciem legatam.*
2 *Hæres vbi poſſit conueniri pro legato.*

1 QVod legatur. † Spẽm legatam nõ tenet̃ hæres tradere, niſi in loco
vbi eſt, licet alio loco fuerit conuentus & eodem
natus. Sed ſi legatũ conſiſtit in gñe, vel quantitate,
tenetur ſoluere vbi ꝯdẽnatus eſt, niſi ſit genus ſubalternũ cer
to loco coarctatũ. Itẽ actio realis, põt intẽtari in loco vbi res
eſt, licet reus ibi alia rõne non ſortiatur forũ: ſecus in actio-
2 ne perſonali. h. d. in effectu iſta l. ¶ † In tex. ibi, ſi ꝑꝑ perſonalẽ
actionẽ exigetur: quaſi dicat exactio non põt fieri tũc in loco
vbi res eſt, ſi alia rõne nõ ſortitur hr̃s ibi forũ: ſed dẽt fieri ĩ lo
co vbi ſortitur forũ. i. vbi ipſe hẽt domiciliũ, vel vbi eſt maior
pars hr̃ditatis vt ff. e. l. ſi fideicõmiſſum. & ibi dẽt fieri cõdẽna-
tio. Tñ nõ tenetur hr̃s ibi tradere poſtq̃ res eſt alibi, nec tenet̃
eã illuc traducere ſuis expẽſis, ſed põt dicere legatario, vadas
vel mittas ad talẽ locũ vbi eſt, & ibi faciã tibi tradi. Dicit tñ gl.
ꝙ ſi legatarius peteret eã reduci ad illum locũ ſuis expẽſis &
ſuo periculo, teneretur eã hr̃s reduci facere, & ſic hũc laborẽ
ſubire ꝑ ll. allegatas in gl. mag. & ꝓ hoc l. prætor. in fi. cũ l. ſeq.
ſ. de eden. ſed alij dñt ꝯtrariũ, vt hr̃ in gl. 4. j. pars vr̃ æqor. ¶ In
tex. ibi, dari dẽt: id eſt non tenetur hr̃s alibi dare, ſed ſi vult da-
re in loco ubi actũ fuit & facta fuit condẽnatio, nõ prohibet̃
hoc facere niſi appareat ꝙ teſtator uoluit eã tradi ĩ loco ubi
eſt: qa tunc non poſſet hoc facere inuito legatario. ut ff. e. l. ſed
a & ſi ſuſceperit. §. j. ¶ In tex. ibi, ẽt ibi peti dẽt. i. põt[a] licet ibi
alia rõne nõ ſortiatur forũ. ut C. ubi in rem actio. l. j. qđ intelli
ge ſi hr̃s ibi reperitur. ſecus ſi degit in aliis locis ubi ſortit̃ forũ
præterq̃ rõne domicilij. cum extra domiciliũ nõ ſit trahẽdus
inuitus. ut no. ſ. e. l. hr̃s abſens. põt ẽt peti in loco ubi ſortitur hr̃s
domiciliũ alia rõne. licet iſte tex. prima facie innuat ꝯtrariũ,
ut patet ex no. in gl. Sed oppono ꝙ non ſit fienda dr̃ia an agat̃
actione perſonali uel reali ꝓ ſpecie legata; quia utroq; caſu
põt peti ubi res eſt, licet hic innuat ꝯtrariũ: quia teſtator cẽſet̃
uoluiſſe ꝙ ibi ſoluatur ſi tꝑe teſtĩ ibi erat. ergo ibi põt peti, ut
ff. eo. l. ſed & ſi ſuſceperit. §. j. & §. ſi ea. & ff. de leg. j. l. cũ res. Gul.
de Cu. in l. j. C. ubi fideic. petatur. ur̃ hoc fateri ſed in ꝯtrarium
facit iſte tex. alias iſta diſtinctio q̃ hic fit, fruſtra fieret. & ẽt ĩ gl.
mag. ĩ fi. põt dici ꝙ ſi tꝑe teſtĩ erat alibi & teſtõr hoc ſciebat,
ꝓcedat dcm̃ Gul. ꝑ prædictã rõnem. Aliquo uero iſtorũ defi-
ciente locũ habeat diſtinctio huius l. & ẽt gl. mag. in fi. ꝙ per
actionẽ perſonalẽ nõ poſſit peti in loco vbi eſt ſi alia rõne ñ
ſortitur forũ ibi, ſed per realẽ ſic. & hoc ẽt ſatis patet & colĺr
C. vbi in rẽ actio. in rubro & nigro: vbi notãter loqt̃ de actio-
ne in rẽ, vt poſſit intẽtari in loco vbi res eſt. Idẽ vr̃ in ꝑſonali
in rẽ ſcripta, vel ẽt qñ dat̃ ad rei reſtõnẽ vt depoſiti, & cõmo-
dati, q̃ ſequunt̃ nãm realis, & hoc ſentit expreſsè Spec. in ti. de
cita. §. j. verſi. & no. vbi dicit, ꝙ tũc dietæ ꝯſiderant̃ ex loco vbi
res eſt, nõ ſolũ ex loco domicilij ſi cã extra locũ domicilij de-
leget̃, ſicut in actione reali. Vñ vult expreſsè ꝙ ĩ illo loco pñt
tales ꝑſonales actiones moueri, alias non fieret cõputatio ad
aptũ locũ, vt in c. cũ dilectus. ex̃ de foro cõpe. ¶ Vlt. in iſta l. eſt
vna bona gl. magiſtra q̃ diſtinguit multũ plenè & ꝑfectè ĩ hac
mã recolligẽdo oẽs tex. q ſũt. ff. ĩ l. ſi fideicõmiſsũ. vſq; ad l. vix
certis, q tractãt đ iſta mã. & eẽt legẽda poſt illos tex. ¶ No. ẽt ꝙ
in fi. h9 l. ẽ caſus de q. q̃ format gl. ĩ l. fi. C. vbi ĩ rẽ act. vtrũ illa l.
& ille ti. hẽat locũ ĩ re mobili qñ ꝓ eo ꝓponit̃ actio ĩ rẽ, vt cõ
uẽt9 ſortiat̃ forũ ĩ loco rei: & hic ẽ caſus ꝙ ſic. vt ibi ꝑ Cy. & gl.

ADDITIO.

a ¶ Debet. i. põt. Aduerte quæſo nũ dictio illa debet, neceſſitatem ſignificet, vt in rei vendicatione nullum alium iudicem quàm eius loci vbi res eſt ſita, adire poſſimus. Illud. n. colligitur hic, & ex l. fi. C. vbi in rem actio. legendo poſteriorem partem legis ſine coniunctione. Sed in locis in quibus res &c. ſic enim legitur in antiquis exemplaribus, & ita hanc l. intelligunt Mod.

LEX XXXIX.

1 *Furioſo habenti dilucida interualla, an poſſint cauſæ delegari, & iuriſdictio ſibi acquiri.*
2 *Iudex adiunctus, an habeat eandem iuriſdictionem quam habet ille cui adiungitur.*
3 *Iuriſdictio acquiritur abſenti, & ignoranti a tempore dati reſcripti licet non acquiratur ſibi exercitium, niſi poſt præſentationem reſcripti. & quid ſi delegatio fiat nõ ſubdito delegãtis, et quid in arbitro, et num. 5.*
4 *An ex mandato procuratoris conferatur poteſtas in abſentem & ignorantem.*

1 CVm furioſus † Si cã delegetur furioſo hñti dilucida interualla
valet delegatio, & acquirit̃ ſibi iuriſdõ licet tꝑe de
legationis eẽt in furore. nõ tñ põt eã exercere, niſi
cũ ſanæ mẽtis effectus eſt. h. d. ſed ſi eſſet ꝑpetuo furioſus, non
valeret delegatio ipſo iure, vt ſ. e. l. cũ ꝑtor. §. nõ aũt oẽs. ibi, &
ꝑpetuò furioſus, nec ſibi acqrit̃ iuriſdõ. Sed ſi tũc eẽt ſanæ mẽ
tis, & ſic acqſita eẽt iuriſdõ, licet poſtea talis furor ſupueniret,
eã nõ ꝑdit ipſo iure, ſed põt ꝑ delegãtẽ ab eo auocari: vt ff. e. l.
iudex datus. ¶ Sed opp. ꝙ ꝑpetuò furioſo poſſit aqri iuriſdõ:
qa põt acqri dñiũ, & oblĩo ex ꝯtu celebrato ꝑ ſeruũ ſuũ, vĺ ꝑ
ꝓcuratorẽ eius noĩe, vt no. ff. ſi cer. pet. l. ſi a furioſo. & iuriſdõ,
& dñiũ ęqparant̃. vt l. qui furẽ. ſ. de ſtatu ho. Rñdeo æquiparõ
nõ eſt ꝑ oĩa bona, qm̃ ad exercitiũ dñij nõ reqrit̃ eius volun-
tas (cũ ꝯſiſtat in ſolo facto) ſed ad exercitiũ iuriſdõnis, qđ cõſi-
ſtit in adminiſtrãdo iuſtitiã partib. reqrit̃ eius volũtas & con-
ſenſus. vt patet ĩ l. ſi teſtõ. ff. de excep. rei iud. & ſ. de arb. l. quaĺr.
2 §. dicere. ¶ † In tex. ibi, adiicit̃. no. hic ꝙ interdũ vnus iudex ad-
iũgit̃ alteri. Sed an iſte adiũctus hẽat eãdẽ iuriſdõnẽ quã hẽt
ille cui adiũgit̃? Rñdeo, aut adiũgit̃ ordinario, aut delegato. pri
mo caſu ſiqdẽ adiũctio fit ꝑ l. hẽt eãdẽ iuriſdõnẽ. ſ. ordinariã,
vt in auth. ſi vero ꝯtigerit. C. de iud. vbi eꝑs adiungit̃ iudici ſe-
culari ꝑ illã l. Aut adiũctio fit ꝑ hoĩem, vt ꝑ ſuperiorẽ, & tũc
adiunctus eſt delegatus, licet primus ſit ordinarius: & hoc vo
luit Bar. ĩ l. duo iudices. ff. de re iud. quẽ oĩno, vide: ſi verò adiũ
gitur legato, clarũ eſt, ꝙ eſt delegatus. ſed an ſit perinde ac ſi
in principio fuiſſet datus vnà cum illo cui adiungitur? vr̃ ꝙ ſic
vt in c. corã extra de offi. deleg. & de hoc vide qđ plene no. Io.
And. ĩ c. cũ ꝑſes. eo. tit. li. 6. in nouella. In tex. ibi, qđ hodie. ſ. cũ
3 adiungitur. ¶ † In tex. ibi, non põt iudicare, ſubaudi quia eſt in
furore: nam nihilominus ſibi iuriſdictio acquiritur per rõnẽ
quæ infra ſequit̃. quia ſperat̃ ſanæ mẽtis effici, cum habeat di-
lucida interualla. & ſic non nocet ꝙ tꝑe adiunctionis nõ hẽat
intelĺm, quia quãtũ ad acquirendã ſibi iuriſdõnem non req-
ritur eius pñtia, vel ſcientia. Quod no. qa per hoc dñt legiſtæ,
ꝙ iuriſdõ acquiratur abſenti & ignorãti a tꝑe dati reſcripti, li
a cet non acquiratur ſibi exercitiũ,[a] niſi poſt præſentationem
reſcripti ẽt ſi ſciat aliunde ſe fore delegatũ: qa non dẽt hoc
credere, niſi videat reſcriptũ ſupioris. ar. C. de mã. prin. l. vnica.
& ſic non põt procedere in cã: qa nõ procederet tanq̃ iudex ꝑ
ea, quæ no. per Bar. in l. multũ. ff. de cõdi. & dem. hęc intellige
vera qñ delegatio fit ſubdito delegantis, qui põt cõpelli ad ip
ſam ſuſcipiendã. vt l. munerũ. §. iudicandi. ff. de mun. & ho. vñ
ſi põt cõferri iuriſdõ in inuitũ, ergo in ignorãtem & abſentẽ.
vt l. qui põt. ff. de regu. iur. l. 4. §. j. ff. de fideicom. liber. iuncto eo
quod

ADDITIO.

a Exercitium. In hoc articulo vide Aret. conſi. 68. vbi tenet ꝙ non valet laudum ſi arbiter vel arbitrator non vidit compromiſſum in eum factum, licet pro certo ſciret ſic factum. & ibi etiam ponit de procuratore de quo infra.

qđ no.in l.j. C. q ꝑ ſua iuriſdõne.& ꝑ Bar.in l.abſenti ỹ.de dona.ſecus ſi fieret nõ ſubdito,q nõ poſſet cõpelli iuxta no. ĩ d. l.j. q ꝑ ſua iuriſd.tunc n.non acquireret niſi a tpe pñtationis reſcripti & acceptationis, ſicut nec dñium qđ nõ cõfert in inuitũ,vel poſſeſſio,vt l.q abſenti.ỹ.de acq.poſ.Inn.vero & Hoſtie.in c.ex cõpõne.ex̃ de reſt.ſpo. vñr. dicere ꝙ iuriſdõ acquirat ipſo iure a tpe pñtationis reſcripti ꝑ c. ſup eo. de app.in fi. ſed ille tex.poti⁹ facit in ꝯriũ, q appellat ipſum iudicẽ ẽt ante pñtationẽ.Vnde tene ꝙ acquirit mero iure iuriſdõ,ſed ñ exercitiũ ſm Fed.de Se.vt ipſe no.in cõſi.24.& allegat gl.in c.cum olim.in fi.ma.gl.de priu.ꝙ vult ꝙ ſi reſcriptum pdat anteq̃ ſit pñtatũ,facta de hoc fide & eius tenore probato,põt ꝓcedere in cã.Cy.ãt in l.mãdatũ.C.mãda.in j.vel in ij.q.dicit ꝙ de iure ciuili acqrit ignorãti vt hic.de iure cano.nõ ſm Hoſt.& ꝙ ius ciuile eſt ſeruãdũ in foro ciuili,ius cano.in foro cano. Tu dic melius vt dixi, quia nec iura canonica ꝯdicũt licet ꝯdicãt auctoritates ꝑdictæ.ſed rõ quã ſ.dixi fortior eſt,q̃ et iuuat auctoritate pſati Federici. Solũ ergo eſt diſtinguẽdũ an fiat ſubdito vel nõ ſubdito.Gl.ẽt ſentit hic ꝙ pñtatio ſit neceſſaria ſolum
4 quãtũ ad exercitium.in cle.j. de ꝓcu. ¶†Quid ãt in mandato procuratoris?an ex eo cõferat ptãs in abſentẽ & ignorãtẽ:dic ꝙ non ipſo iure, licet illa gl. in d.cle.j. videat idẽ dicere qđ in mãdato iuriſdõnis.Sed certè alia ſubeſt rõ, q̃a offm̃ ꝓcuratoris voluntarium,non confertur in inuitũ.vt in l.inuitus.C.de ꝓcu.& ita cõſuluit Bar.ꝙ requirat nũcius,vel epiſtola,& etiã exhibitio mandati,licet Dyn. voluerit ꝯriũ. de hoc plene no. & ſubtiliter ꝑ Bal.C.de fur.l.falſus. vbi oĩno vide.& in l.licet.
6 C.de ꝓcu. ¶†In gl.j.ibi, q̃a arbiter ſuis partib.dẽt fungi,dic ꝙ iſta eſt mirabilis gl.quã no. ſm Bar.ſed Ang.eã non approbat dicẽs ſe nõ videre rõnẽ diuerſitatis inter iudicẽ delegatum & arb. q̃a ẽt arbiter de volũtate partiũ pt dare dilationẽ extrinſecus & cãm ꝓtelare pp ſuas neceſſitates, cum arbitria dependeãt a cõpromiſſo & a voluntate partium. vt l.non diſtinguemus.§.de officio.ſ.de ar. ſed ſi partes ſciunt illum eſſe furioſũ & habere dilucida interualla, cenſetur tacite cõſentire ꝙ tpe quo eſt in furore non procedatur in cauſa, ſed differatur.

B §.Qui legationis cauſa. †Ex ꝯtu celebrato in loco tpe legationis,põt legatus ibi conueniri,licet ſit acceſſorius ad aliũ ꝯtum ibi celebratũ.h.d. in effectu. & iſtud faciebat dubium pp id qđ nř.ſ. e.l ſi quis in legatione ſed hic non fuit ſimplr tractus,ſed collatus in loco legationis. ibi ſic. Et iõ ẽt ſm nãm primi ꝯtu. ¶In gl.ibi,ſed ꝯ ſ.q ſatiſd. cog.l.fideiuſſor. vbi per ſolam fideiuſſionẽ nõ ꝑdit priuilegiũ fori niſi ſpãliter & expreſſè ei renũcier,& iſte tex.vult ꝯriũ ꝙ ex ſola fideiuſſione facta perdat priuilegium reuocandi domum. Sol. vt in glo.vel dic ſm Cy. ꝙ ibi factum nõ erat contrariũ priuilegio. hic ſic.

LEX XL.

1 *Illud quod per l.committitur in arbitrio iudicis,non compellitur nec tenetur iudex facere ſi non vult,licet facere poſſit.*
2 *Quæ poſſit facere iudex ex arbitrio ſuo nec ad ea teneatur ſi non vult.*
3 *Quòd in eis omnibus caſibus, & ſimilibus non poſſit appellari ſi iudex denegat facere id quod non compellitur, licet hoc facere poſſit ſi vult nec tenetur in ſyndicatu.*
4 *Quòd debeant diligenter inſpici verba legis an dicant quòd iudex poſſit aliquid facere,an dicant quòd debeat facere vel ſibi iubeat.*

1 a NOn quicquid. †[a]Illud quod ꝑ l.cõmittitur in arbitrio iudicis nõ cõpellitur nec tenet iudex facere ſi nõ vult licet facere poſſit. & ideo ſi non facit, non punit. ſecus ſi
2 iudici pcipit ꝑ legẽ.h.d.tota lex.†Gl.dat aliqua exẽpla parum vtilia tu pone exẽplũ ĩ prin.l in iurio in litẽ,qđ iudicis arbitrio cõmittit vt ipſum deferat, nã põt non deferre. vt ỹ.de in litẽ. iu.l.videamus.§.iurare.& §.itẽ videndũ. & l.in actionibus.§.ſi iudex.& ſi detulit, põt ipſum nõ ſequi vt ibi patet Item in arbitrariis rõne loci,q̃a põt delationẽ facere ad intereſſe ſi vult, & pt non facere, ſed abſoluere.vt l.quod ſi Epheſi.§.j.ỹ.de eo qđ certo loco. Itẽ põt iudex facere aliquẽ capi & ad ſeipſum duci vt rñdeat libello alterius.ſi tñ nõ vult,nõ tenet ad inſtantiã partis hoc facere, niſi ille conſtitutus eẽt in ꝯtumacia.vt l. ꝯſentaneũ. C. quõ & qñ iud.& ibi plene no. Itẽ põt torquere exi ſtentib.iudiciis,nõ tñ tenet, vel cõpellit ſi nõ vult.Itẽ põt dare ſniam in termino peremptorio, & tñ nõ tenet ſi nõ vult, ſed de benignitate vult expectare vt ỹ.e.l.& poſt edictũ.& in c. ꝯſuluit.ex̃ de off.deleg.Itẽ põt interrogare partẽ in quacũque parte litis ẽt poſt ꝯcluſionẽ.vt l.vbicunq̃.ỹ.de interrog.act.& in c. cũ Ioãnes.ex̃ de fide inſtr. nõ tñ cõpellit ad inſtãtiã partis ſi ñ
3 vult.¶†Et no.ꝙ in oĩbus ꝑdictis, & ſimilibus nõ põt appellari ſi denegat facere id quod facere nõ cõpellit,licet hoc facere poſſit ſi vult.& hoc tenet Inn. in c.cõqueſtus. ex̃ de feriis,ꝙ in arbitrariis appellari nõ pt, nec tenetur in ſyndicatu. vt no. Spe.de offi.iud.§.impedit.ver.quid ſi iudex. & adde l.j.cum ibi
4 no.C.quõ & qñ iudex.†Debent tamen diligenter inſpici verba l. an dicant ꝙ iudex poſſit aliquid facere (quia verbũ poſſit neceſſitatem non inducit) an dicant quòd debeat facere vel ſibi iubeat.adde ſ.de offic.pręſi.l.ſæpe.

ADDITIO.

a ¶Iudex in his quæ ſunt commiſſa arbitrio ſuo debet ſeruare æquitatem ſecundum Io.And. n c.j.de conſt.quem infert & ſequitur Fel. in c. quoniam frequenter.§.porrò.ij colum.vt lit.non conteſt.

LEX XLI.

1 *Debitor in diem vel ſub conditione, tenetur interim cauere de ſoluendo adueniente die vel conditione, & ad hoc põt cõpelli ſi ſubeſt iuſta cauſa.*
2 *Quæ dicatur iuſta cauſa per quam debitor in diem vel ſub conditione interim tenetur cauere vel ſatiſdare de ſoluendo, & quid ſi alio modo ſit conſultum creditori, & num.3.*
3 *Debitor ſi habet a lege dilationem ad ſoluendum (etiam ſi nulla cauſa de nouo ſuperueniat) tenetur ſatiſdare de ſoluendo adueniente termino.*
Idem ſi a principe.
Idem ſi ex vltima voluntate.
Qui in dilatione ad litigandum.
4 *Creditor ſi de debito habet teſtes, ſed non inſtrumentũ publicũ & vult ꝙ fiat inſtrumẽtum,poterit debitor ad hoc cõpelli ſi ſibi nihil nocet,alias ſecus,quia fortè ex forma ſtatuti haberet executionem paratam.*
5 *Debitor in diem vel ſub condi. vbi ex iuſta cã tenetur interim cauere de ſoluẽdo adueniẽte die vel conditione ſi non cauet, põt creditor mitti in poſſ bonorum, & poſtea adueniente termino procedere ad venditionẽ.*

1 IN omnibus bonæ. †Debitor ĩ diẽ vel ſub condõne, tenetur interim cauere de ſoluendo adueniente die vel condõne, & ad hoc põt cõpelli ſi ſubeſt iuſta ca.h.d.& ſp allegat.& vide l. ſi creditores.ỹ.de priu. cred. q eſt gl.iſti⁹ legis & ipſam ſupplet in quatuor. Primo,q̃a loqt de bonæfidei ꝯtib.vel oblonib.illa vult eſſe idẽ in ſtricti iuris. licet glo.hic in fi.teneat ꝯrium & non bñ ꝑ illã l.Item iſta loquitur ſimplr de cautione,illa vero vult ꝙ illa cautio ſit cum fideiuſſore,& ſic dicatur ſatiſdatio, licet gl. hic ſentiat ꝯrium, & non bene,quia intelligit in ſimplici cautione.Sed certe per illã non eſt cautũ creditori pluſq̃ prius ſi hẽbat de debito publicũ inſtrm̃. ſuperflua.n.eſſet noua cautio ſine fideiuſſore. vt
2 l.q bis idẽ.ỹ.de ver.obl. †Tertio q̃a hic ſimplr dr ſi iuſta ſubeſt cã,& illa declarat ꝙ tũc dicatur iuſta qñ ſuperuenit de nouo poſt oblonẽ ꝯtã,vt q̃a incipit eſſe ſuſpectus de fuga,qđ prius non erat,q̃a depauperatus eſt,vel apparet ꝙ tendit ad fugã,& ꝙ ſuperuenerit eius culpa vel defectu. Si aũt ſuberat tpe contractus vel debiti,imputet ſibi creditor,quare cum eo ꝯxit,& non pt petere fideiuſſores tradi ex poſtfacto nec ipſum facere capi,vt caueat tanq̃ ſuſpectus & fugitiuus,vt l is a quo.in fi.ỹ. vt in poſſ.leg.l.qui bona.§.de illo.ỹ.de dam.infe.& ar.in l fi.C. de ſpon.qđ puto verũ ſi poterat ſibi imputari.ſecus ſi reputatur diues & poſtea ad eius notitiã puenit ꝯriũ,ita ꝙ meritò ſit
a excuſandus [a] ar.in l.in cõfirmãdo.ỹ.de ſẽr.tu. & in c.paſtoralis.ex̃ de excep.Regnt ẽt ꝙ ſui culpa,vel defectu ſuperuenerit cã ſuſpicionis,aliàs ſecus, vt ſi caſu fortuito bona eius perierunt,vt patet ex illã l.ſi creditores.& ꝑdicta ꝓcedunt qñ debitor hẽbat dilationẽ ex cõuẽtione partiũ. †Si vero a l.ſine vo-
3 lũtate creditoris,tunc ẽt ſi nulla cã de nouo ſupueniat, tenet ſatiſdare de ſoluendo adueniẽte termino.vt ſ.eo.l.ſi debitori. & l.ſi ꝑtãte §.quoties.ỹ.ſol.mat.Idẽ ſi a principe.vt l.vniuerſa. C.de pci.Impe.offe. Idẽ ſi ex vltima volũtate. vt in tit.vt legato.ca.& ſ.q ſatiſd.cog l.inter oẽs.& ibi te igi, & ꝑdicta cũ hñt dilationẽ ad ſoluẽdũ:ſi vero ad litigãdũ, tunc diſtingue an ex priuilegio,& non ſatiſdat cũ fideiuſſore, ſed cũ ꝓmiſſione pęnæ vel oblonis ſtarũ. Aut de iure cõi, & tũc nullo modũ cauet,vt no.ſ.e.l.ij.§.ſed ſi dubitet.in gl.q incip. ſubaudi, & leni⁹
4 †ite intellige ꝑdicta niſi alio mõ ſit cõſultũ creditori.ſp viã retẽtionis,q̃a tũc nõ pt petere caueri.vt l.4 circa prin.ỹ.de ꝯd. ob cãm. ſi vero nõ pp dilationẽ quã debitor habeat creditor petit caueri,ſed vt hẽat paratã ꝓbõnẽ,q̃a fortè debitor hẽt teſtes & nõ inſtrm̃ publicũ, & ipſe vult ꝙ fiat inſtrm̃,an cõpellatur debitor?dicas ꝙ ſic,ſi ſibi nihil nocet, aliàs ſecus.ar.in l. diſſolutæ.C.de ꝑdi.ex leg.iuncta l.ij.in prin.ỹ.ſol mat.qđ dic ꝑ Bar.in l.3.§.nũc de effectu.ỹ.de libe.lega. & l.ſi finita.§.eleganter.ỹ.de dã. infe. noceret ãt debitori ſi inſtrm̃ ex forma ſtatuti haberet paratã executionẽ ꝯ eũ.nã ĩtereſt ſua ꝙ ordinaria via
5 potius agat ſm Ang.†Quarto & vlt.ſupplet,q̃a ſi nõ cauet vt dẽt,põt creditor mitti in poſſ.bo. & poſtea procedi ad venditionem, ſubaudi adueniente poſtea conditione vel termino & non ante. & ex his patet ꝙ gl.iſtam l.non bene intellexit. ¶In tex.ibi,ſi agat.ſubaudi implorando iudicis officium.

ADDITIO.

a ¶Excuſandus.Quæ neceſſaria ſint ad hoc vt perueniri poſſit ad capturam, vide per Rom.conſi.238.

LEX XLII.

1 SI vxor à legato. †In loco vbi fit diuortiũ pt peti dos, licẽt ꝯtus alibi fuerit celebrat⁹ ñ obſtãte priuilegio legationis.h. d. & eſt ſpeciale in dote ſcd̃m verum intellectum

tellectũ glo. hic adde alias ſpecialitates, de quib. hr̃ in l.j.ſ.ſol.
ma.nã diuortiũ nõ obligat, ſed purificat oblõnẽ oriẽtem ex
præcedẽti ꝯctu. & tñ facit ſortiri forũ, ſicut ipſe ꝯctus dot. vel
dic, ꝙ nõ facit ſortiri forũ: quia hic ſortiebatur Romæ rõne
cõis patriæ: ſed facit perdi beneficium legationis: q̃a interim
venit factũ ipſius legati in loco a tp̃e legationis. & hæc magis
placet. & ideo ſi fieret diuortiũ in alio loco vbi nullo modo
ſortiretur forũ, nõ faceret ipſum forũ ſortiri: & idẽ ſi Ro. ſol-
ueret mr̃imoniũ morte mulieris nõ perderet maritus benefi
ciũ legationis: quia nõ interuenerat fcm̃ ſuũ. & iſtũ puto ve-
rũ intelr̃m. Sed opp. de l. exigere dotẽ. ſ. e. vbi dẽt exigi in domi
cilio viri. Sol. limita illam l. per iſtã, vt non habeat locum qñ
matrimonium ſoluitur Romæ per diuortium ibi factum.

LEX XLIII.

1 Vm qui inſulam. † Intereſſe ſucce-
dens loco facti cer
to loco expediẽdi, põt quolibet alio loco idoneo
peti. h. d. Præmitte ꝙ ſi promittis mihi dare certo
loco, puta Capuæ, & es in mora ibi ſoluendi, poſſum te cõue-
nire in quolibet alio loco idoneo. i. in quo ſortiaris forum, vt
condemneris ad quantitatem promiſſam, & etiam ad inter-
eſſe rõne loci. vt l. j. & ij. ſ. de eo qđ certo loco. Sed quid ſi pro
miſiſti Capuæ facere domũ intra certũ tp̃s & non feciſti? cer-
tè non poſſum petere, ꝙ facias in alio loco: quia iſtud factũ
cohæret certo loco: & ſi fieret in alio, eſſet fcm̃ diuerſum: al̃s
fortè non intereſſet mea alibi fieri. Sed quia in oblõnibus fa-
cti poſt morã ſuccedit oblõ ad intereſſe. vt l. ſi quis ab alio. ſ.
de re iud. poterat eſſe dubiũ, an idem ſit in intereſſe, vt non
poſſim illud petere in alio loco: videbatur ꝙ ſic, cũ ſuccedat
loco facti, & ſic debet ſortiri naturã facti. Contrariũ hic deter
minatur: quia datio non cohæret certo loco: & ſi habet diuer
ſam naturam a facto, ideo põt vbiq; peti, ſicut ſi fuiſſet prin-
cipaliter promiſſum, & h. d. iſta l. vnde intellige alio loco ido-
neo. i. in quo ſortiaris forum: licet quidam intelligãt ſimpl̃r
vt iacet, quos glo. reprobat & bene, vt etiam no. in d. l. j.

LEX XLIIII.

1 *Vna & eadem cauſa poteſt pro parte expediri, & terminari, & pro al-*
tera parte non: niſi ſit inchoata contra vnum, & num. 1.
3 *Arguere ex rubricis, an ſit licitum.*
Promittens ſcribere textũ, vel lecturã, tenetur etiam ſcribere rubricas.
4 *Propter abſentiam vnius ex aduocatis, non debet cauſa differri, nec dari*
dilatio ſi adſunt alii ſufficientes ad cauſam defendendam, alias ſecus.
5 *Plures obligati ex eadem cauſa, poſſunt eodem libello conueniri.*
Plus creditores ex eadem cauſa, poſſunt agere eodem libello.

1 On idcirco iudicis. † Cã inchoa-
ta contra plu-
a res,[a] quibuſdã abſentib. põt expediri, quantum ad
pñtes, ſaluo remanente proceſſu quantum ad ab-
ſentes. h. d. & ſemp allegat̃. & vide Bar. in l. de vno quoq;. ſ. de
2 reg. iu. & in l. 3. §. fi. ſ. de duob. reis. in 4. q. † Et ſic no. ꝙ vna & ea
dem cã põt pro parte expediri & terminari: & pro altera par
te non. Sed oppono de notatis in l. j. C. ſi aduer. rem iud. & l.
apud Celſum. §. item quæritur ſi cũ eo. ſ. de doli excep. Sol. ibi,
cã inchoata erat ꝯ vnũ: nam ſi peto a te centũ, & iudex te cõ
dẽnat in quinquaginta, & de aliis nihil dicit: non valet ipſo
iure ſnĩa: quia debet tota expediri. vt in l. hoc iudicio. ſ. famil.
erciſ. debet ergo in aliis quinquaginta, vel condẽnare vel ab-
ſoluere. Sed hic erat inchoata ꝯ pl̃es, & ſic recipiebat diuiſio-
nẽ inter eos, & tot videbant̃ cãæ quot erant partes. Vñ nõ vr̃
expediri pro parte, ſed in totũ, quãtum ad illas ꝯ quas expedi-
tur: & idem eſſet ſi ꝯ vnum, ſuper diuerſis tñ reb. ar. in l. ẽt. cũ
ibi no. ſ. de mino. qđ no. in c. cũ inter R. extra de elec. per Inn.
& qđ ẽt in c. cũ veniſſent. ſ. de inſtit. & adde quod no. in l. qd
tñ. in prin. ſ. de arbi. ¶ In tex. ibi, impeditur. dic quominus poſ-
ſit expedire cãm quantum ad pñtes, ſaluo & remanente pro-
3 ceſſu ꝯ alios, ¶ † In glo. ibi, vt dicit ipſa rubrica. dic poſſe argui
b ex rubrica,[b] quia rubricæ vñr eſſe de tex. ideo dicit Io. And. in
procœmio 6. lib. ꝙ qui promiſit ſcribere tex. vel lecturã, tenet̃
ẽt ſcribere rubricas. & de iſto articulo, an ſit licitũ arguere ex
rubricis, no. in l. j. C. ne fideiuſ. do. dentur. in fi. gl. & in Auth. de
inceſt. nup. circa prin. in gl. ibi tutores ꝯueniebant̃ noĩe pupil-
4 li: dic ex iſta prima lec. no. ſm̃ Ang. ar. † ꝙ pp abſentiã vnius
ex aduocatis, nõ dẽt cã differri, nec dari dilatio ſi adſunt alij
ſufficientes ad cãm defendendã: alias ſecus, vt no. in c. j. vt lite
5 nõ ꝯteſt. † Ex ij. lect. gl. no. ꝙ pl̃es obligati ex eadẽ cã pñt eodẽ
libello ꝯueniri. facit ſ. de ꝓcu. l. ſi qs cũ procurator. §. vnius li-
tis, & l. j. C. ſi reus vel accuſ. mor. fuerit. & ſic pl̃es creditores ex
eadẽ cã pñt agere eodem libello, vt ſ. l. iter. §. quod tñ Caſſius,
& ibi no. per Bar. ſ. de aqua plu. arcen. tetigi in illo §. vnius.

ADDITIONES.

a ¶ Plures. In materia huius l. vide pleniſſimè per Barth. Soc. conſi. 85.
b ¶ Ex rubrica. Argumentum ex rubrica, vide in l. j. ſi cer. pet. & in l. 2. de ſta. ho,
& in Auth. vt factæ nouæ conſti. §. j. & C. ſi ob chirograph. pecu. l. j. & ne quis in
ſua cauſa. & per Ioan. And. in procœmio lib. 6.

1 *Iudicium agitatum cum procuratore ſerui, non valet.*
2 *Si iudex pronunciat procuratorem ſerui eſſe legitimum cum non ſit, nõ*
per hoc præiudicat domino, ſed aduerſario ſic, vt nõ poſſit poſtea in to-
ta lite allegare ipſum nõ eſſe legitimũ, niſi aſſumat in ſe onus probãdi.
3 *Proceſſus licet ſit nullus, durat tamen officium iudicis in abſoluendo ab*
obſeruatione iudicii.
Inſtantia licet ſit perẽpta, poterit tamen iudex ab obſeruatione iudicii ab-
ſoluere, & etiam in expenſis condemnare.
4 *Sic etiam ſi pronunciat ſe non eſſe iudicem competentem, vel reſcriptum*
eſſe ſubreptitium, vel nullum poteſt condemnare partem in expenſis.
5 *Proceſſus agitatus per monachum, vel eius procuratorem non valet, nec*
præiudicat monaſterio.

1 §. Cum poſtea. ¶ † Iudicium agitatum cum pro-
curatore ſerui, nõ valet. h. d. ſicut
ſi eſſet agitatũ cũ ſeruo, qui nõ põt eſſe in iudicio, vt l. ſeruus.
2 C. eo. † Sed quid ſi iudex pronunciauit illũ procuratorem eſſe
legitimũ? rñde, non propterea valet: quia non eſt in ptãte iudi
cis facere ipſum legitimũ. ſecus qñ pronunciauit aliquẽ tuto-
rẽ eſſe legitimũ, qm̃ ad iudicẽ pertinet dare tutorem, non ſic
ꝓcuratorẽ: vt l. j. ſ. qđ fal. tu. & dicit Ang. eſſe caſum hic, ꝙ iſta
pronunciatio nõ facit ipſum eſſe legitimũ, intellige quãtũ ad
præiudiciũ dñi, vt hic. & l. in cõe. § j. ſ. de procu. ſed quantũ ad
præiudiciũ aduerſarij, valet ꝓnunciatio, vt nõ poſſit poſtea in
tota lite allegare ipſum nõ eſſe legitimũ, niſi aſſumat ĩ ſe onꝰ
probandi, & hoc ꝓbet, vt no. in l. inter quos. §. aliena. ſ. de dã.
infe. & C. de ꝓc. l. licet. In tex. ibi, abſolui debitorẽ, ſubaudi, ab
obſeruatione iudicij, cũ ſit ipſo iure nullũ, non aũt a petitio-
ne qđ patet: q̃a dño poſtea agenti nõ præiudicat cũ ſit inter-
3 locutoria, nõ diffinitiua: vt no. in l. Titia. ſ. de acc. ¶ † No. ergo,
ꝙ licet proceſſus ſit nullus, durat tñ offm̃ iudicis in abſoluen
do ab obſeruatione iudicij. ſic ẽt licet inſtantia ſit perempta,
põt iudex ab obſeruatione iudicij abſoluere, & ẽt ꝯdẽnare in
4 expenſis, vt no. Cy. in l. properandũ. in fi. C. eo. tit. † ſic ẽt ſi iu-
dex pronũciauit nõ eſſe iudicẽ cõpetentẽ, vel reſcriptum eſſe
a ſubreptitiũ, vel nullũ: põt condẽnare partẽ in expenſis,[a] vt in
cle. j. de reſcript. videbatur ꝯriũ in oĩbus prædictis, poſtq̃ non
habebat ptãtem ꝓcedẽdi ſuꝑ negocio principali, ꝙ nõ poſſet
ẽt in iſtis acceſſoriis: ſed ꝯriũ eſt, q̃a immo ex defectu ꝑdicto ſe
quitur ptãs in prędictis: alias eſſet iniuſtũ, ꝙ aduerſarius fuiſ-
ſet iniuſte vexatus, & vexans nõ puniretur, vt ſ. eo. l. eum quẽ
temere. habet. n. iſtam ptãtem a lege non ex reſcripto: ſed pp
5 nouitatem reſcripti, ſicut ſ. eo. l. ſi quis ex aliena. ¶ † No. etiam
in hac l. ar. ꝙ proceſſus agitatus per monachum, vel eius pro-
b curatorem non valet,[b] nec præiudicat monaſterio.

ADDITIONES.

a ¶ In expenſis. Poteſt etiam iudex incompetens punire clericum qui alium cleri-
cum traxit coram iudice ſeculari, in perditionem cauſæ, ſm̃ Rom. conſi. 359.
b ¶ Non valet. Adde quod voluit Fede. conſi. 147.

LEX XLV.

1 Rgentarium. ¶ † Pro adminiſtratione
reddenda, põt quis conue
niri ubi negocia exercuit. h. d. ſic. C. eo. l. hr̃s abñs.
§. j. & C. vbi de ratioci. agi oportet. l. j. iſti ergo mer
catores Florentini exercẽtes bãchum in alio loco, pñt ibi cõ
ueniri ꝓ his, quæ concernunt rõnẽ bãchi: nec excuſantur, ꝙ
miſerãt libros ſuos Florentiam. ſed tenent̃ ſuis expẽſis, & peri
culo facere eos ibi duci, vt patet hic. & l. ꝓtor. §. fi. ſ. de edẽdo.

1 *Sententia lata per iudicem vnius loci, poteſt mitti executioni per iudicem*
alterius loci in bonis ibi ſitis.
2 *Sententia lata a iudice vnius loci, ſi non imploratur officium executiuum,*
ſed actio in factum vel iudicati; quæ oritur ex ſententia, tunc poteſt
actor illam coram quocunque iudice intentare ſine literis primi iudicis.
3 *Officium iudicis executiuum non poteſt implorari contra tutorem vel cu-*
ratorem ſed actio in factum ſic.

1 §. Nomine pupillæ. ¶ † Snĩa lata per iudicẽ
vnius loci, põt mitti exe-
cutioni per iudicem alterius loci in bonis ibi ſitis. ad hoc al-
legatur. Intellige ad literas primi iudicis, vt no. in l. properan-
2 dum. §. ſin aũt reus. C. eo. & allegatur, † ꝙ ſi non imploratur
officium executiuum. ſed actor vult intentare actionẽ in fa-
ctum, vel actionem iudicati, q̃ oritur ex ſnĩa, tunc põt coram
quocunq; iudice, nec requiruntur literæ primi iudicis: & ita
intelligunt Doc. iſtum tex. vt plene no. in Spec. de exec. ſent. §.
nunc dicendum verſi. ſed pone. & no. in l. ii. §. j. ſ. ſi quis in ius
voca. non ier. & plene ꝑ Bart. de hoc articulo in l. a diuo Pio.
§. j. de re iudi. & vide omnino Cy. C. qñ ex facto tuto. l. j. qui
3 dicit, ꝙ † officium iudicis executiuum non põt implorari con
tra tutorẽ vel curatorẽ. Sed actio in factũ ſic. Et ponit hic ca-
ſum, ꝙ quædã mulier habens domiciliũ in ꝓuincia, & ẽt quæ
dam bona Romæ, recepit Romæ pecuniã mutuo a quodam
Romano, poſtea mortua eſt, relicta filia pupilla hr̃de, cui ĩ ꝓ
uincia fuerũt dati tutores, & in bonis ſitis Romæ. fuerũt dati
Romę certi curatores, creditor egit in ꝓuincia ꝯ tutores noĩe
pupillæ,

pupillę, & obtinuit ꝯ eos ſnĩam, & cũ ea venit Romã, & ibi
petit curatores ibi exiſtentes, cõpelli ad ſoluẽdũ de bonis ibi
ſitis: dr̃ hic, ꝙ pñt compelli, quod intellige mõ prædicto, vt ſi
creditor vult vti via executiua, debet habere literas iudicis,
qui ſnĩam tulit. Si aũt vult agere actione in factum, põt ſine
eis. Iſtæ tñ tex. dum dicit facere coguntur: innuit, ꝙ fuerit im-
ploratum officiũ executiuũ: alias non ſoluere, ſed litigare co
guntur in actione in factum, in qua datur libellus, & ordina-
rie proceditur. vnde vr̃ hic tex. contra cõem opi. ꝙ non requi
rantur literæ primi iudicis: quia de his nihil hic dr̃: & iura in
quibus glo. ſe fundant, loquuntur in interlocutoria, cum iu-
dex vnius loci pronunciat quem mittendum in poſſeſſionem
bonorum alterius loci. l. cum vnus. ff. de bon. auct. iudi. poſſi.

LEX XLVI.

1 *Furor etiam perpetuus ſuperueniens poſt iuriſdictionem acquiſitam, ipſam non adimit, ſed facit quòd ſuperior adimere poſſit.*
2 *Iuriſdictio ſicut acquiritur ignoranti quando confertur a ſuperiore, ita & aufertur ab ignorante, & quid de iure canonico.*
3 *Proceſſus agitatus coram iudice delegato reuocato non valet, licet ignoret reuocationem, etiam ſi partes ſcienter coram eo litigauerunt.*

1 IVdex datus. ¶†Furor etiã perpetuus ſu-
peruenieus poſt iuriſdictio
nẽ acquiſitã, ipſam non adimit, ſed facit ꝙ ſupe-
rior adimere poſſit. h.d. Adde qđ dixi ſ. eo. l. cũ fu-
2 rioſus. ¶†No hic caſum, ꝙ ſicut iuriſdõ acquiritur ignoran-
ti: qñ confertur a ſuperiore: vt ſ. eo. l. cũ furioſus. ita & auferṫ
ab ignorante: nam furioſus pro ignorante hr̃. & dicit Cy. in
l. mãdatum. in j. q. C. mand. ꝙ iſtud eſt verũ de iure ciuili, vt ſi-
cut non requiritur ſcientia in conferendo, ita nec in adimen-
do: ſed de iure cano. ſecus, quia mero iure non acquiriṫ igno-
a ranti: ſed ſolũ poſt præſentationẽ [a] reſcripti. & eodẽ mõ non
aufertur ab ignorante. Certè ſalua pace malè loquitur in pri-
mo, dũ facit dr̃iam inter ius ciuile, & canonicũ, immo nulla
eſt dr̃ia. licet Hoſt. & Inn. videanṫ illud dixiſſe, vt dixi in l. cum
furioſus. Sed ſolũ eſt dr̃ia, an iuriſdictio cõferatur a ſuperiore
qui põt cõpellere: & tunc acquiriṫ ignoranti: qa ẽt inuito. An
cõferatur ab alio cui delegatus nõ ſubeſt: & tũc non acquiri-
tur niſi ſcienti & acceptãti: & hoc vult Fede de Sen. & alij mo
derni. Itẽ dũ dicit, ꝙ non auferṫ ab ignorãte, immo aufertur:
quia ẽt tunc ab initio põt auferri iuriſdictio ꝑ ordinarium ſu
periorẽ, ẽt poſt litem conteſt. vt ff. eo. l. iudicium ſoluitur. ergo
& ab ignorante: vt l. qui põt. ff. de re. iu. & l. 4. §. j. ff. de fideicom.
3 liber. † & proceſſus agitatus poſtea corã tali iudice reuocato
non valet: licet ipſe ignoret reuocationẽ. glo. eſt ordinaria, q̃
ſemꝑ allegaṫ. ff. ſi cer. pe. l. eius qui in prouincia. q̃ incipit, ergo
ſi ſciuiſſent. Et no. in Spe. de offic. deleg. §. reſtat. ver. quid ſi de-
legatus ignorans: quia ipſo iure deſinit eſſe iudex, & ſic loco
priuati hr̃: vnde ẽt ſi partes ſcienter corã eo litigauerunt, non
valet proceſſus per l. priuatorum. C. de iuriſd. om. iud. ſecus ſi
non ipſo iure deſiiſſet eſſe iudex, iuxta no. in c. cæterum. extra
de reſcrip. & in c. cum veniſſet. extra de teſtib. per Innoc.

ADDITIO.

a ¶Præſentationem. Poſui in d. l. cum furioſus.

LEX XLVI.

1 *Cauſa ſi ex forma ſtatuti debet committi decidenda, vel conſulenda, committenda eſt alicui neutri parti ſuſpecto.*
2 *Quando eligitur tertius arbiter, vel notarius ad ſcribendum acta quòd non debeat dari nominatim petitus. Cardinales tamen nominantur.*
Si detur iudex nominatim petitus quòd non poßit appellari, ſed bene poßit recuſari.

1 OBſeruandum eſt. †Per hanc l. dicunt
Docto. ꝙ qñ cã ex
forma ſtatuti dẽt cõmitti decidẽda, vel conſulẽda,
cõmittenda eſt alicui neutri parti ſuſpecto. Vñ de
more eſt, ꝙ denṫ nõ ſuſpecti, ſed confidati, vt no. in Auth. de
trien. & ſemiſ. §. qđ ſæpe. & ad app. §. illud. col. 4. & eo mõ qñ
eligiṫ tertius arbiter, vel eligiṫ notarius ad ſcribendũ acta. Et
2 ſic de aliis ſitib. †nã iõ non datur noĩatim petitus. qa hr̃ ꝓ ſu-
ſpecto, niſi vt dr̃ in fi. ſi petaṫ dari aliqs Cardinalis: nã verecũ-
dia eſſet ſibi, vt nõ dareṫ rõne ſuſpicionis, q̃ ſuſpicio ceſſare
dẽt ĩ hoĩe tãti ſtatus: & ita ſuaṫ in curia, qa Cardinales noĩan
tur, ſed alij nõ, ĩ corpe ſupplicationis: licet in cauda ſoleat in-
terdũ dici, & ſi placet ꝯmittaṫ tali auditori. Et cãcellarius ſibi
ꝯmittit, & lacerat illã ꝑticulã ne videaṫ hoc feciſſe ad inſtãtiã
ꝑtis: qa ñ appebit ex ſupplicõne. Et vide qđ no. Inn. ex̃ đ re. iu.
c. cũ oli. Sed qd ſi deṫ noĩati petit⁹, an poſſit appl̃ari? dicebat
Bal. ꝙ nõ, ſed bñ p̃t recuſari & alleg. Io. An. ĩ add. Spe. đ of. đle.

LEX XLVIII.

1 *Magni magiſtratus durante officio, nec agere nec conueniri poſſunt.*
2 *Poteſtas ſi mittit bannimenta per ciuitatem, ꝙ quicunq; vult quid petere a tali notario ſuo, qui vult recedere, comparcat intra tot dies, aliàs non audietur, ꝙ iſtud bannimentum non liget aliquem creditorem.*
3 *Conſules artium, licet ſint iudices, poſſunt tamen durante conſulatu coram poteſtate conueniri.*

1 PArs literarum. †Magni Magiſtratus du
rãte offõ, nec agere nec
cõueniri pñt. h.d. Quid de familia ipſorũ? idem vr̃:
qa ipſi nõ ſunt iudices cõpetentes in cauſis fami-
2 liæ ſuæ: vt ĩ l. ſenatus. ſ. de of. præſi. †Vñ dicit hic Ang. ꝙ ſi ptãs
mittit bãnimẽta ꝑ ciuitatẽ, ꝙ quicũq; vult aliqd petere a tali
notario ſuo, q vult recedere, cõpareat intra tot dies, alias non
audieṫ: ꝙ iſtud bãnimẽtũ non ligat aliquẽ creditorẽ, q debeat
ab illo hr̃e, qa ipſe ptãs, nõ eſt iudex cõpetẽs ꝯ aliquẽ de ſua
familia: nõ dẽt ergo dimittere ipſum recedere, quouſq; fuerit
ſyndicatus, vel faciat ſecurari ab eo: aliàs teneret ꝓ ipſo ſm ea
3 q̃ no. in l. j. §. familiæ. ff. de pub. ¶†In gl. ibi, ſed qd de minorib.
pone exẽplũ in cõſulib. artiũ, q ſunt iudices artificũ, & nihilo
minus durãte conſulatu poſſunt coram poteſtate conueniri.

LEX XLIX.

1 *Venditor qualiter teneatur defendere emptorem.*
2 *Qualiter fiet denunciatio venditori de lite mota contra emptorem. & vide num. 6.*
3 *Procurator in rem ſuam (vt eſt venditor in cauſa euictionis) quod habeat declinatoriam fori ex perſona propria, ſi eſt fiſcus vel clericus, & quid in aliis ex perſona principalis conuenti? & quas exceptiones poſſint obiicere?*
4 *Si res euincitur ille idem iudex euictionis (coram quo venditor cauſam defendit) poterit cognoſcere inter emptorem & venditorem in cauſa euictionis ad intereſſe, vel ad duplum.*
5 *Venditor qui venit ad defenſionem emptoris, an poſſit ex perſona ſua petere, quòd cauſa compromittatur. remißiue.*
6 *Actor quando cogatur admittere venditorem ad defendendum cauſam.*
7 *Sententia lata contra emptorem qualiter, & ad quid poſſit mandari executioni in bonis venditoris.*

1 VEnditor ab emptore. †Vẽditor
teneṫ de
fendere emptorẽ (vt in cã euictionis) corã iudice
ipſius emptoris, corã quo lis cępta eſt, nec p̃t cãm
trahere ad iudicẽ ſuũ, quã hẽt ex priuilegio, vel de iure cõi.
2 h.d. & ſꝑ allegaṫ. †In tex. ibi, vt euictionis noĩe eũ defenderet.
no. quał̃r fiat denũciatio. nõ. n. denunciaṫ ſolũ, ꝙ lis eſt mota:
ſed requiriṫ, ꝙ veniat ad defendẽdũ: hoc declara, vt dixi in l. q
abſentẽ. ſ. de procur. ¶In tex. ibi, priuilegiũ hr̃e ſui iudicis. idẽ
ſi allegaret hr̃e propriũ iudicẽ de iure cõi, non ex priuilegio:
3 quia eſt eadẽ rõ. ¶†In tex. ibi, ſequi ſolere. not. ergo, ꝙ ꝓcura-
tor in re ſuã, vt eſt vẽditor in cã euictionis, non hẽt declinato
riã fori ex ꝓpria ꝑſona: ex perſona vero principali cõuẽti, be-
ne poſſet declinatoriã opponere ꝓ ſuo intereſſe, ẽt poſt lapſũ
termini fixũ ipſi principali, ſi ꝓcurator ꝯpareret poſt lapſum
termini, ꝑ ea q̃ no. Inn. in c. capitulũ. extra de reſcr. in gl. q̃ inci
pit, ſed dicẽs noĩe. Aliqñ aũt ẽt ex ꝑſona propria põt allegare
declinatoriã, vt ſi erat fiſcus. vt no. C. de iure fiſci. l. 3. in 2. lec. &
ibi ẽt ꝑ Bar. Itẽ ſi erat clericus iſte vẽditor vt poſſit trahere ad
curiã epĩ. ita no gl. ſingularis. ĩ c. clericũ nullus. xj. q. j. & Spe. in
ti. de primo & ſecũdo decreto. §. reſtat. ver. qd ſi dñs. Perẽpto-
riã vero exceptionẽ bene põt obiicere procurator in rem ſuã
ex ſua perſona: vt l. procurator ad exhibẽdũ. §. j. rem ra. ha. &
4 l. idẽq; §. gñaliter. ff. man. †Et adde hic, ſi res euincaṫ, ille idẽ iu
dex euictionis coram quo venditor cãm defendit poterit co-
gnoſcere inter emptorem & venditorẽ in cã euictionis ad in-
tereſſe, vel ad duplum. tex. de hoc vr̃ in l. minor. in fi. prin. ff. de
euic. & qđ no. in l. cũ eorum. de ſen. ꝑ Bar. & Bal. poſt Ia. Bu. C.
vbi cãæ fiſcales. l cum vendente. qđ eſt notandũ: qa hoc fit in
5 ꝯñam primæ litis: alias non hr̃et iuriſdictionẽ. ¶†Itẽ iſte tex.
facit ad q. quã Bar. diſputauit, ſi ex forma ſtatuti cãæ inter cõ-
ſanguineos debeant cõpromitti, & tu ꝯſanguineus meus vẽ-
didiſti rem meã Titio, ego aũt moui lite Titio, tu venis ad de-
fendendũ, & petis cãm compromitti: quia eos conſanguine⁹
meus. Ego dico ꝯrium, ꝙ ille Titius ꝯtra quẽ principał̃r lis eſt
mota, non eſt mihi cõſanguineus, nec poſſet me cõpellere ad
cõpromittẽdum: ergo nec tu, q venis ꝓcuratorio noĩe ad de-
fendendum ipſum: quia ex interuẽtu ꝓcuratoris non dẽt cõ-
ditio actoris effici deterior. & iſte tex. facit ꝓ iſta parte, ꝯtrariũ
tñ vr̃ in ſe determinare, qa per hoc ꝯpromiſſum non mutatur
forũ dic vt no. ꝑ eum in d. l. ꝓcurator ad exhibendũ. §. j. & no.
in l. j. C. in rem actio vbi ponitur iſte caſus de quo hic. Item an
6 actor cogatur indiſtincte admittere venditorem, ad defendẽ-
dum cãm? diſtingue, vt ibi no. ꝑ gl. & Cy. ꝙ aut vult venire aĩo
nouandi, & liberandi emptore a lite: & non tenetur ipſum
admittere, ut l. ſi mandato. in fi. prin. in verſi. item ſi dum ne-
gocia ff. man. licet gl. in l. liberto. §. fi. in gl. quæ incipit ad con-
dẽnationẽ. dicat ꝯtrariũ ſ. de neg. geſt. & male, & alia glo. q̃ in
contrariũ eſt in l. non ſolũ. in prin. circa fi. mag. gl. ſ. de procu.
ſi aũt non veniat animo nouandi, tunc licet veniat, vt procu
rator in rẽ ſuã, & ſic efficiatur conditio actoris deterior, quia
põt obiicere exceptiones perẽptorias ex ſua perſona, nihilo-
minus tenetur ipſum admittere, vt l. ſed & ſi lege. §. pe. ver. qd
tñ ſi is q vendit. ff. de peti. hær. niſi perſona principalis ſit lega-

lior:vt ſ.de procu.l.ſi actor malit.quam tñ declara, vt ibi dixi.
7 ¶†In glo.2.ibi, & ſic fortè de reb.venditoris ſatisfiet : ſed quõ
hoc:qa agiť de re ipſius actoris, & ſic de re ꝓpria ſibi ſatisfit?
Rñdeo,intellige glo.qñ vltra reſtõnẽ rei eſſet ↄdẽnatus ad ali
quid aliud,puta ad expenſas,vel ad æſtimationẽ fructuũ:nam
tũc intereſſe recuperat emptor a venditore : & iſto caſu locũ
hẽt gl.& pro iſtis ſatisfacere tenetur de reb. venditoris , a quo
ſi ipſe emptor ſolueret poſſet recuperare, & ꝑ iſta gl. facit l.ſi
ꝓcuratorẽ.§.ſi ignorãtes.ff.mãd.ibi dũ dicit, & ſubſtãtia debi-
toris,&c.& qđ no.ſ.de neg.geſt.l.diuortio. ſuper verb. poſſit.

1 *Delegatio facta a iudice ordinario, an expiret, ſi expirat officium ipſius delegantis.*
2 *Delegatus poſtquam acceptauit delegationem cogitur pronunciare, & ſi eſt ſubditus deleganti cogitur delegationem ſuſcipere.*

1 **§. Iudices a præſide.** ¶†Not. hic ꝙ delegatio facta ab aliquo iudice
ordinario,non expirat, licet expirauerit officium ipſius dele-
gantis,& venerit ſucceſſor:immo durat in tpe ſucceſſoris : gl.
intelligit hoc verũ, ſi res non erat integra : quia inceperat vti
iuriſdictione antequa ille finiret officiũ,ſaltẽ per citationem:
licet quidam requirant lit.conteſt. quod nõ eſt verum.vt l.&
2 quia.ſ.de iuriſ.om.iu. ¶†No.ẽt ꝙ delegatus cogitur pronun-
ciare,poſtq̃ acceptauit delegationẽ.facit l.3.ſ.de arbi.Ante ve
ro an cogatur ſuſcipere delegationem? diſtingue,aut erat ſub
ditus deleganti,aut non,vt l.j.C.qui pro ſua iuriſdi.

LEX L.

1 *Hæres quando fideicommiſſum vel legatum in genere, vel quantitate conſiſtens cogatur ſoluere.*
2 *Hæres licet poſſit conueniri in pluribus locis vbi ipſe ſortitur forum pro legato, vel fideicommiſſo: ſemper tamen in executione habet exceptionẽ, vt non compellatur ſoluere, niſi vbi eſt maior pars hereditatis, niſi teſtator mandauerit alibi ſolui.*
3 *Quaſi contractus aditionis hæreditatis cenſetur celebrari in loco vbi eſt maior pars hereditatis, non vbi hæres adit hæreditatem.*
4 *Statutum quòd confectio inuentarii non proſit hæredi, quo minus teneatur omnibus creditoribus inſolidum, an ſit ſeruandum quantum ad bona alibi ſita, & creditores alibi exiſtentes.*

1 **Si fideicommiſſum.** ¶†Heres fidei commiſſum,
vel legatum in genere, vel quantitate conſiſtens,
non cogitur ſoluere, niſi vbi eſt maior pars hære-
ditatis,licet alibi fuerit cõuentus, & condemnatus:vel niſi in
loco vbi teſtator voluit expreſſe vel tacite : vel vbi hæres hẽt
domicilium , vel ſoluere inchoauit : vel tacite vel expreſſe ſe
2 aſtrinxerit.h.d.quaſi vſq; ad l.vix.vř ergo hic caſus de opi.†Io.
quã glo.reprobat in l.qđ legať.ſ.eo.ꝙ licet heres poſſit conue
niri in plurib.locis vbi ipſe ſortiť forũ . pro legato vel fideicõ-
miſſo:ſꝑ tñ in executione habet exceptionẽ,vt nõ cõpellatur
ſoluere,niſi vbi eſt maior pars hereditatis, niſi teſtator mãda-
uerit alibi ſolui. tũc.n.nõ põt illã exceptionẽ obiicere:vř aũt
hoc voluiſſe,ſi hoc dixit expreſſe,vel ſi ꝑ ↄiecturas apparet de
quib.in l.ſed & ſi ſuſceperit.§.j.& ij.& §.fi. vel niſi ſe aſtrinxe-
rit tacite vel expſſe.vt in fi.huiꝰ l.cũ l.ſeq.& prin.ſeq. & miror,
ꝙ gl.illã opi.reprobat, niſi qa forte minus gñaľr fuit locutus :
qa in loco ſui domicilii põt cõueniri,& cõpelli ad ſoluendũ,
& ita intelligať ver.pe.huius l.licet alibi ſit maior pars hẽdita
tis,vt patet hic poſt prin.ibi,vt ibi petať : qđ expone.i.peti poſ-
3 ſit.nã & alibi põt peti.vbi hřs ſortiť forũ. ¶†Et ſic no.ꝙ quaſi
ↄctus aditionis hřditatis cẽſeť celebrari in loco, vbi eſt maior
pars hřditatis, nõ vbi hřs adit hřditatẽ:qa ille locus non vř in
ſpiciẽdus,vt ſ.eo.l.de eo,& iſta eſt rõ illius l.Et ꝑ hoc vř deter-
4 minari qõ,quã vidi de facto,†cũ Florentiæ ſit ſtatutũ ꝙ cõfe-
ctio inuẽtarij nõ ꝓſit hřdi, quominus teneať oĩb.creditorib.
inſolidũ.Et qdã hřs bona Florentiæ, & alibi reliquit aliquem
hæredẽ qui adiuit, quæriť, an ſtatutũ prædictũ ſit ſeruandum
quãtũ ad bona alibi ſita?& creditores alibi exiſtentes? & vř di
ſtinguẽdũ,an maior pars bonorũ eſſet Florentiæ,vt tũc ſit ſer
uãdũ illud ſtatutũ,quaſi vbi videať facta aditio: licet alibi fcã
ſit,aut nõ,& tunc ſecus.¶In tex.ibi, ab aliquo petatur.ſubau-
di,in loco vbi nõ eſt maior pars hřditatis, ſortiť tñ hřs ibi fo-
rũ,& ſubaudi,ꝙ fuit condẽnatus,& cũ peteret executio,dice-
bat alibi eſſe maiorẽ partẽ hřditatis, & non poſſe alibi, q̃ ibi
cõpelli ad ſoluẽdũ. ¶In tex.ibi,vt ibi petať.ſ.cũ effectu : & ſic
petatur.i.exigať:nã ibi,nõ alibi rľr hoc fieri pt,ſed ſimplex pe-
titio & condẽnatio bñ põt alibi fieri, vt in prin.l.¶In tex.ibi,
niſi ꝓbeť voluiſſe,ſubaudi,expreſſe vel tacite,qđ vltimũ ꝓbať
ꝑ coniecturas prouenientes, vel ex genere cõparationis.vt ſ.
eo.l.ſed & ſi ſuſceperit.§.j. vel ex qualitate perſonarũ quib.le-
gať:vt in §.ſed ſi proponas.vel quia legatũ cõſiſtit in certa ſpe
cie alibi ſita:nã cenſetur velle,ꝙ ibi tradatur ; vt in §.ſi ea res.

1 *Caſus preſentis §.poſitio*
2 *Aes alienum non ſequitur fundum, ſed totum patrimonium concernit.*
3 *Creditores qui cum mercatore (puta Florentino) tenente ibi tabulam, occaſione tabule contraxerunt, preferuntur aliis creditoribus in illis bonis, & quando poſſint petere ſibi ſolui de bonis alibi ſitis. & nu.2.*
4 *Onus ſoluendi de fructibus bonorum certi loci, ſi illi non ſufficiunt, non debet ſolui de fructibus bonorum alterius loci. & ſi fructus vnius anni illius loci non ſufficerent, expectantur fructus ſequentium annorum.*
5 *Quando tale onus dicatur concernere redditus duntaxat certi loci, & quando non.*

1 **§. Tractatum eſt.** ¶†Pone hic caſum, ꝙ hæres conueniebatur in aliquo lo-
co,vbi erat certa pars bonorũ hřditariorũ,q̃ (nõ deducto ere
alieno)faciebãt maiorẽ partẽ hřditatis : ſed deducto ære alie-
no ibi ↄcto,nõ faciebãt maiorẽ partẽ: q̃riť,an ibi cogať ſolue
re? & certe ſic.qa illud æs alienũ,ñ cõcernit illã tñ partẽ bo-
norũ,licet ibi ſit ↄctũ, ſed concernit bona vbicunq; ſita,& to-
tũ patrimoniũ diminuit.Vñ fcã diminutione ꝓ rata,remanet
adhuc ibi maior pars hřditatis.Hoc tñ verũ : niſi illud pĩmo-
niũ ibi exiſtẽs fuerit deputatũ certo oneri ibi ſoluẽdo , qđ de
aliis bonis ſoluẽdũ nõ erat. de quo ponit exẽplũ:qa tũc illud
2 onus diminuit ſolũ pĩmoniũ illius loci. †No.ergo & ſꝑ alle-
gať, qđ es alienũ ñ ſequiť fundũ,ſed totũ pĩmoniũ cõcernit.
Si ergo aliquis mercator Florẽtinus alibi tenens tabulã ↄhat
ibi debita:creditores q ibi ↄtraxerũt) ſi non ſufficiũt bona ibi
ſita) pñt ire Florentiã, & petere ſibi ſolui de bonis ſitis Florẽ-
tiæ. Aduertẽdũ tñ,ꝙ ſi ↄtraxerũt occaſione tabulę,primo dẽt
inſpici,an bona ibi ſita ſufficiãt:& niſi ĩ defectũ illorũ nõ de-
3 bẽt Florẽtiã accedere.†& in illis bonis ꝑferunť aliis creditori-
bus q nõ ↄtraxerũt illa cõtẽplatione:vt hęc ꝓbanť in l.procu
ratoris.§.ſi ptes.ſ.de trib.& de teſt.mili. l. ſi certarum.in princ.
4 ¶†No.in ver.quid tñ,ꝙ onus ſoluẽdũ de fructib.bonorũ cer-
ti loci,ſi illi nõ ſufficiunt,nõ dẽt ſolui de fructib.bonorũ alte
rius loci. ſi tñ fructus vnius anni illius loci nõ ſufficerẽt,expe-
ctanť fructus ſequẽtiũ annorũ:vt l.ex eo.ſ.de vino trit.& oleo
5 lega.& plene no.ĩ l.inter ſtipulãtẽ.§.ſacrã.ſ. de ver.obl tũc†ãt
dř onus cõcernens redditus duntaxat certi loci : qñ iniũgitur
ſpecifice illis redditib.puta,de redditibus vel fructibus talium
bonorum,debeat quid tale ſolui annuatim . Si aũt in diuerſis
orationib.relinquereť alicui tota quãtitas annua,& poſtea in
alia oratione aſſignantur loci, vñ cõmodius poſſet fieri ſolo:
tunc deficientib.redditib. illius loci , recurreretur ad redditus
aliorũ locorũ:caſus eſt notabilis in l. quidã teſtõ.ſ.de leg.j in-
ſpicias ergo diligẽter,qualiter onus iniungiť redditib certi lo
ci,an in vna oratione,an in diuerſis.facit l. ſi qs ſeruũ.§.2.ſ.de
leg.2.no.iſtũ §.¶In gl. q̃ incipit.i.hoc caſu. ibi cũ Romæ hẽat
domiciliũ.dic ꝙ iſta gl.nõ bñ loquiť:quia licet Romæ ſortiať
forũ rõne cõis patrię,vt ibi poſſit ↄueniri,ſi ibi reperiať:nõ tñ
ſequiť,ꝙ ibi habebat domiciliũ , ſi non hẽt ibi maiorẽ partẽ
fortunarũ ſuarum: & ideo expoſitio gl.nõ eſt bona : quia hic
non opponitur exceptio ad conuẽtionem, ſed ad ſolonem.ſ.
vt ibi non compellatur ſoluere : licet ibi ſit conuentus & cõ-
dẽnatus , niſi pĩmoniũ ibi exiſtens ſit deputatũ certo oneri
ibi ſoluendo,quo deducto non ſit ibi maior pars hereditatis.

1 **§. Sed & ſi reſcriptum eſt.** ¶†No. hic ꝙ in debitis cõ-
tractis occaſione vlt.volũtatis, inſpiciť domiciliũ hřdis:vñ ꝓ
debitis hereditariis, nõ ſolũ pt hřs ↄueniri vbi defunctus pote
rat(vt ſ.eo.l.hřs abſens.in princ.)ſed ẽt vbi hřs ex ſua perſona
ſortitur forũ,& ſic additur forus foro. ſed gl. volũt,ꝙ in loco
domicilij heredis cõpellať hřs ſoluere fideicõmiſſum, vel de-
legatum in gñe conſiſtens: licet ibi non ſit maior pars hřdita-
tis:vt hic no.in gl.& in l.qđ legatũ.ſ.eo.ſed Io. voluit ↄtrariũ ,
vñ pt ſaluari,ꝙ opi.Io.habeat locum quantũ ad alia loca vbi
heres ſortitur forum,aliter q̃ ratione domicilij:vt licet in illis
poſſit conueniri,& condemnari,non tñ cogatur ſoluere ſi ali
bi eſt maior pars hereditatis,ſed in loco domicilij ſic : iſte ta-
men tex.non vrget:quia hic non dicit, ꝙ cogatur ſoluere,ſed
bene poteſt hic peti.& forte opi.Ioan.verior eſt.

1 *Hæres conuentus in vno loco vbi poteſt forum declinare, ſi ſoluit vni, quãdo cogatur etiam ſoluere aliis.*
2 *Si in illo loco ſortiretur forum, non tamen ibi erat maior pars hæreditatis in aliquibus caſibus de quibus hic, ꝙ non poſſit obiicere exceptionem ꝙ alibi ſit maior pars hæreditatis, ſed videatur ei renunciaſſe, & quid in peremptoriis exceptio. quid ſi nullo modo ſortiatur ibi forũ, & nu.1.*
3 *Teſtator ſi dicat relinquo tales fideicommiſſarios in omnibus aliis bonis, præcedentibus & fideicommiſſis, illi non erunt ſimplices executores, ſed erunt hæredes.*

1 **§. Quoties aũt.** ¶†Hic ponuntur aliqui caſus in quib.hřs non poteſt obiicere ex-
ceptionẽ,ꝙ alibi ſit maior pars hřditatis, vt cõpellatur ad ſol-
uendũ fideicõmiſſum vel legatũ . Primus eſt, qñ alibi incępit
ſoluere, intellige alibi.ſ.q̃ vbi ſortiatur forum alia rõne, puta
cõis patriæ,originis proprię vel paternæ: & ibi reperitur.Nam
ex hoc fortificatur forus illius loci,vt nõ poſſit declinari quã-
tum ad ſo.& ꝙ ſi ſoluit vni , ibidem teneatur ẽt aliis ſoluere,
quod eſt mirabile.arg. in Auth.de hære. & fal.§.ſi quis aũt nõ
implens.ſm Cyn.& Bald. vt C.ad l.fal.auth.ſed cũ teſtator.fa-
cit

cit l.cū quidam.C.de non nu. pe. Sed ſi in loco illo nullo mō
ſortiretur forū pp ſoſonem factam vni,de vno legato,non in
ciperet ſortiri forū quo ad alia vel alios, qa iſte nō eſt de mo-
dis aptis ad ſortiendū forum, cū non ſit de nominatis hic per
gl.in l.hr̄s abſens.§.j.ſ̄.eo.& ita intelligebat.Bal.Scd̄s caſus eſt,
qn̄ conſenſiſſet expreſſe alibi ſoluere, q̄ vbi eſt maior pars hę
reditatis.qd̄ intellige modo p̄dicto. ſ. alibi q̄ vbi ſortitur forū:
al̄s expreſſa conuentio ex̄iudicialis non faceret ipſum ſortiri
forū,niſi promiſiſſet expreſſe ibi ſoluere, vt l.ſi conuenerit.ſ̄.
2 de iur.om.iud.iuncta l.cū qui.§.j.de ꝯſti,pe.†Tertius caſus eſt,
qn̄ eſſet ꝯuentus in alio loco vbi ſortiret̄ forū, non tn̄ ibi erat
maior pars hr̄ditatis,& in libello petebatur ipſum ꝯdēnari,&
compelli ad ibi ſoluendū, & ipſe non oppoſuit exceptionem
iſtā,ꝙ ibi non erat maior pars hr̄ditatis, ſed oppoſitis aliis ex-
ceptionib.iudiciū ſuſcepit,nā vr̄ illi renuntiaſſe,vt l.ſed & ſi ſu
ſceperit.in prin.p quā Bart. alibi tenuit,ꝙ q aliis exceptionib.
oppoſitis, omiſit opponere exceptionē de incōpetentia iudi-
cis,cenſetur prorogaſſe iuriſdōnē, licet lis non ſit conteſtata:
& ſic ſm̄ hoc conteſtatio nō eſt neceſſaria, licet gl.dicat ꝯriū,
vt ipſe plene no.in l.quidā ꝯſulebant.ı̄.de re iud.iſte tn̄ tex. nō
multū facit ꝓ ea,qa neceſſario dēt intelligi, qn̄ conueniebat̄
in loco vbi ſortiebatur forū,& ſic nō habebāt exceptionē in-
cōpetentiæ,q̄tū ad cōuentionē,licet hr̄et exceptionē, q̄tū ad
executionē ſnīæ, vt non cōpellatur ibi ſoluere,ſed cū iſta nō
tangat iuriſdōnem,non ſit hic prorogatio iuriſdōnis,qa non
poterat iſtū forū declinare,q̄tum ad conuentionem.An autē
ſit verum id quod Bar.dicit, eſt diſtinguendū.Aut facit aliquē
actū ex neceſſitate,vt quia ſatiſdedit de iudicio ſiſti, vel ꝑtinē-
tē ad p̄parationem iudicii,& ad liberandum,vt qa petit copiā
libelli cū termino ad opponendū, non oppoſita exceptione
īcōpetentiæ, & tunc non vr̄ ꝓrogare,vt ſ̄.e.l.non vr̄ in iudicē.
Aut fecit actum ex voluntate, & non pertinentē ad delibera
tionē,& tūc procedit dictū Bar.vt no.Inn.in c.inter monaſte-
rium.extra de re iud.& per eundē in l.ſi ꝯuenerit.ſ̄.de iur,om.
iud.& patet in auth.offeratur.C.de li.ꝯte.& quod no.in Spec.
de reo.§.j ver.quid ſi is qui hēt.Si aūt ſimpl̄r peteretur hr̄dem
condēnari ad ſoluendum,& non diceretur in libello ibidem,
non video,ꝙ iſte tex.debeat hr̄e locū,qa iſta exceptio, qđ ali-
bi ſit maior pars hr̄ditatis non cōcernit oblonem, vel modū
agendi,ſed concernit executionem, & ideo licet prius nō fue
rit oppoſita,poſſet opponi in executionem,quia non ꝯriatur
ſnīæ,vt l.ex diuerſo.§.fi.ı̄.ſo.ma.& l.Neſennius.in fi.ı̄.de re iu.
Et ita limito,& ītelligo iſtū tex.licet Doc.male, & peſſime de
clarent intentionē iſtorū tex.Nam vn̄r intelligere hic de exce
ptione declinatoria fori,ſed intelligendo,vt dixi,non eſt talis.
Poſſet ēt intelligi,ꝙ cōueniebat̄ hr̄s in loco,vbi nullo modo
ſortiebatur forum,nec erat ibi maior pars hr̄ditatis, & tūc be
ne faceret pro opi.Bar.quia illa exceptio poſſet opponi ad iu-
riſdōnē,ꝙ iudex illius loci eſſet incōpetens, & ita puta ipſum
intellexiſſe. In perēptoriis ēt exceptionib.non hēt locū quod
hic dr̄,quia ſi poſtponat̄ ordo, nō propterea fit p̄iudiciū par-
3 ti,vt no.in l.pp litē.ı̄.de excu.tu.per gl.¶†Vltimo no.vnā glo.
in l.quamuis. dū exponit text. qui dicit fidecōmiſſarii.i. hr̄des
per fideicō.rogati,ꝙ ſi teſtator dicat relinquo tales fideicom-
miſſarios in omnib.aliis bonis precedentib.legatis, & fideicō-
miſſis,illi non erunt ſimplices executores, ſed erunt hr̄des.fa-
cit quod habetur C.fa.er.l.quoties.per gl. ſecundum Bal.

LEX LII.

1 *Caſus in quibus hęres compellitur ſoluere in loco vbi non eſt maior pars hęreditatis.*
2 *Teſtator habens bona alibi, ſi legat alicui tot ſextarios frumenti ad menſuram Paduanam, hæres compellitur Paduę ſoluere volente legatario licet alibi ſit maior pars hæreditatis.*
3 *Si legat alicui eccleſiæ Paduanæ vel Doctori Paduano, id legatum debet ſolui Paduæ (licet alibi ſit maior pars hæreditatis) dummodo Paduæ ſit ſufficiens patrimonium ad hoc ſoluendum.*
4 *Legatum quando conſiſtit in ſpecie certa exiſtente in alio loco quam vbi eſt maior pars hęreditatis videt̄ teſtator voluiſſe, ꝙ ibi ſoluatur vbi eſt.*
5 *Hæres poteſt compelli in alio loco quam vbi eſt maior pars hęreditatis, ad cautionem de ſoluendo legato adueniente die vel conditione, non autem ad ſolutionem.*
6 *Si mando hæredi meo ꝙ emat tibi aliquam rem, video velle de ſuo, vel de bonis hęreditariis, non de pecunia tua.*
7 *Si mando hæredi vt emat teſſeras frumentarias debet intelligi.i.frumentū tot menſurarum, non ſolum ipſas menſuras.*
8 *Quantitas modica vel magna dicitur inſpecta qualitate perſonę, non inſpecta quantitate.*

1 SEd & ſi ſuſceperit.
§.Si libertis ſuis. ¶†In hoc.n. §. cum duob. ſeq. ponuntur
alii tres, vel quatuor caſus, in quib. hr̄s compellitur ſoluere in
loco vbi non eſt maior pars hr̄ditatis, non pp ſuum ſenſū ta-
citum vel expreſſum, ſed pp tacitam voluntatem defuncti, q̄
2 reſultat, vel præſumitur iſtis caſib. ¶†Et ex iſto principio no.
ꝙ ſi teſtōr alibi habens bona legat alicui tot ſextarios frumē
ti ad menſuram Paduanam, hr̄s compellitur ſoluere Paduæ
3 volente legatario, licet alibi ſit maior pars hæreditatis. †Ex §.
ſeq.no. ꝙ ſi legatur alicui eccleſiæ Paduanæ, vel Doctori Pa-
duano, id legatū debet ſolui Paduæ, licet alibi ſit maior pars
hr̄ditatis, dummodo Paduæ ſit ſufficiens patrimoniū ad hoc
ſoluendum, hoc caſu, quia Deus qui repreſentatur in eccleſia
eſt nobiliſſimus, vn̄ ēt Doc.appellantur nobiles, & alibi Papi-
nianus appellatur nobiliſſimus, & qn̄ iſta duo cōcurrunt ſ.no
bilitas legatarii exiſtētis in certo loco, & ꝙ ibi ſit patrimoniū
ſufficiens, licet ibi non ſit maior pars hæreditatis, eſt tn̄ ibi ſol
3 uendum, vt eſt caſus hic notabilis.¶†Alii duo caſus ponunt̄
in §.ſi ea, qn̄ legatum conſiſtit in ſpē certa exiſtente in alio lo
co, q̄ vbi eſt maior pars hr̄ditatis, quia teſtator vr̄ voluiſſe, ꝙ
ibi ſoluatur, vbi eſt, vt ſ̄.e.l.quod legatur. in prin. & de hoc ibi
dixi, ꝙ ēt pōt peti actione perſonali per l. fideicōmiſſum, poſt
princi.ibi, niſi probetur, quia vbi teſtator vult ſolui, vbi ēt pōt
peti, quod ibi patet, ſicut in loco, vbi ꝯhentes conferunt ſoſo-
nem, licet illa l.quod legatur. videatur innuere ꝯriū, ꝙ demū
poſſit peti ibidem actione reali, & in fi.non perſonali. ſed Gul.
de Cu.tenet quod dixi, vel diſtingue, vt ibi dixi, & illud puto ve
5 rius.¶Vltimus caſus qn̄ nō petitur ſoſo legati, ſed petitur cau
tio de ſoluendo legato, adueniente die vel conditione, nā ad
iſtam eſt compellendus hr̄s, ēt in loco, vbi non eſt maior pars
hæreditatis, quia ceſſat rō cum nō incommodetur ex ſoſone.
Et ita ibi pōt cōmode cauere ſicut alibi. Et vide omnino Gul.
6 de Cu.in l.j.C.vbi fideicom.pe.¶†Et in iſto primo §.nota.ſm̄
Ang.ꝙ ſi mando hr̄di meo, ꝙ emat tibi aliq̄ rem, videor vel-
le de ſuo, vel de bonis hr̄ditariis, non de pecunia tua, quaſi nō
ſolum grauamen facti videar ſibi iniunxiſſe, imo grauamen
7 iuris.caſus eſt hic.¶†Item ꝙ ſi mando, vt emat teſſeras frumē
tarias, dēt intelligi, i.frumentum tot menſurarum, non ſolum
8 ipſas menſuras, ſm̄ verum intellectum gl. ¶†Item no.in §.ꝙ
proponas.tex.cum gl.ꝙ.modica quātitas, vel magna dr̄ inſpe-
cta qualitate perſonæ, non inſpecta quantitate. Vn̄ reſpū vniꝰ
pauperis vna quantitas pōt dici maxima, & reſpū vnius diui-
tis eadem quantitas pōt dici parua vel minima, & ad hoc ſp
allegatur.& gl.hic facit mentionem de commitiſſa Mathilda
quę habuit magnum dn̄ium in Italia, & multas terras, quia
fuit filia cuiuſdam regis Italię, & fuit an.Dn̄i. MLXIII. & fuit.
adeo potētiſſima, ꝙ etiam ꝯ Imperatorem bellum duriſſimū
habuit, & fuit valde deuota, & multa monaſteria fundauit in
Italia, & multas terras donauit eccleſię Romanę. & de hac ēt
per Cy.C.de arb.l.fi.

LEX LIII.

1 *Seruus dominum non poteſt in ius vocare, niſi in caſibus hic expreſſis.*
2 *In caſibus in quib. monachus poteſt in iudicio conſiſtere cum abbate, abbas miniſtrat expenſas monacho ſicut dominus ſeruo.*
3 *Quod vix fit, tamen fit. & quid ſignificet iſta dictio vix.*
4 *Qui geſſerunt aliena negocia, poſſunt petere calculationem, & diuiſionem rationis vt abſoluantur ab adminiſtratione.*

1 VIx certis. †Seruus dn̄s non pōt in ius voca-
re, niſi in caſibus hic expreſſis. h.d.
quorum quidā concernunt publicam vtilitatem,
qui ponuntur in ver.item auctoris, vſq; ad verſi.p̄
terea, & quidam concernunt libertatem ab illo ver. vſq; in fi.
& ēt in primo exemplo, in quib.collige hanc rl̄am, ꝙ vbicūq;
dn̄s tenetur dare libertatem (quod pōt ꝯtingere multis modis
de quib.hic) ſeruus pōt implorare iudicis offm̄, vt compella-
2 tur dare.†Quid in monacho? an in caſib.de quib.hic poſſit in
iudicio ꝯſiſtere cum abbate? vide in Spe.de ſta.mo. §.j.ver.26.
Et per Arch.xi.q.j.c.de perſona, & pp Inno.ex̄ de priui.c.cum
olim. Et in iſtis caſib.dn̄s miniſtrat expēſas ſeruo, & abbas mo
3 nacho, vt l.fi.C.de or.cog. ¶†In tex.ibi, vix.i.cum difficultate,
& ſic no.ꝙ vix fit, tn̄ fit, vt in c.per centeſimum.ex̄ de cog. ſpi.
Aliqn̄ exponit̄, vix.i.nullo mō, ı̄.de leg.iii.l.ſi iure.ver.ſed vix,
de hoc verbo ēt hr̄ e.ti.l.qui filium.poſt prin.& in c.in noſtra.
4 ex̄ de procu.¶†In tex.ibi, de rōnib.excutiendis repetet, quod
no.pro illis qui geſſerunt aliena negocia, vt poſſint petere cal
culationem, & reuiſionem rationis, vt ſic abſoluantur ab ad-
miniſtratione, & ne ſemper ſtent in ſuſpenſo, & poſt mortem
heredes eorum moleſtētur de mala adminiſtratione, & illud
frequenter contingit, & eſt ſanum conſilium.

LEX LIIII.

1 *In minori cauſa ſuperſedetur quouſq; cognitum fuerit de maiori, & etiam fuerit terminatum.*
2 *Vna cauſa dicitur maior altera, quando ſe inuicem contingunt, et vna eſt præiudicialis ad alterā (quando eſt vniuerſalis) vt petitio hæreditatis l. alia particularis, vt petitio certæ pecunię tanquam ab hęrede, vel de hæreditate.*
3 *Vel quando vna eſt cauſa ſtatus, alia vero eſt pecuniaria vel criminalis.*
4 *Vel quando eſt de re principali, vt de dominio fundi, alia de acceſſionibus vt de fructibus vel de ſeruitute debita fundo.*

4 Cauſa

5 *Cauſa criminalis de vna re, eſt maior & maioris præiudicii, quam ciuilis*
in altera.
6 *Rōne ordinis poteſt eſſe vna cā maior altera, vt in petitorio & poſſeſſorio.*
7 *Quod in alia materia aliquid poteſt dici maius altero de tribus modis re*
miſſiue.

1 PEr minorem cauſam. †In mino rī cā ſup-
ſedetur quouſq; cognitum fuerit de maiori, & ēt
2 fuerit terminatū.h.d.¶ Qualiter aūt cā dicať ma-
ior altera.gl.hic ponit plřa exempla, q̄ oīa finaliter tendunt ad
hoc, qñ duæ cauſæ ſe inuicem contingunt, & vna eſt p̄iudicia
lis ad alteram, quod pōt contingere altero de trib.modis. Pri-
mo qñ vna eſt vlīs, vt petitio hr̄ditatis, alia particularis, vt peti
tio certę pecunię, tanquam ab hr̄de, vel tanquam de hæredita
te, & tunc vlīs dr̄ maior rōne auctoritatis, q̄a fuit introducta
a ſeniorib.qui erant centū numero, & quorū magna erat au
ctoritas, vt l.fi.C.de pe.hę. & ideo quouſq; ſperatur illam mo-
ueri, ſiue iā mota ſit, dēt ſuperſederi in q̄ōnib. particularib.ſi-
ue vertantur inter eoſdē de hr̄ditate ꝯtendentes, vt ſ̄. de arb.l.
nō diſtinguemus.§.ſi is.ſiue īter vnū ex eis, & alios extraneos,
vt l.ſi quis paupertatis.ſ̄.de peti.hę.& in d.l.fi.C.eo.& hoc ne ꝑ
particularem q̄ōnē fiat p̄iudiciū aliquale petitioni hæ. quia ſi
pronunciaretur te mihi teneri tāq̄ hr̄di Titii, videretur decla-
ratum me eſſe hr̄dē Titii, & ſic fieret p̄iudiciū illi, qui mouit
mihi q̄ōnē, vel ſperatur mihi mouere petitionē hr̄ditatis, aſſe
rendo ſe hr̄dē, ſuperſedetur ergo in illa q̄ facit p̄iudicium, & ꝓ
3 cedeť in illa cui poſſet p̄iudicium fieri.†Scd̄o pōt ꝯtingere, qñ
vna eſt cā ſtatus, alia vero eſt pecuniaria, vel criminalis, vt ſi
aſſero te ſeruū meū, & tu me accuſas, vel agis ꝯ me, nā prima
cā ſtatus dr̄ maior in p̄iudicialib.ad tuas, q̄a ſi tu es ſeruus meꝰ
nō potes mihi mouere aliq̄ q̄ōnē ciuilē, vel crīalem rł̄r, vt pa
tet ſ̄.l.proxi.a ꝯrio ſenſu. Iſto ergo caſu poſtq̄ mota eſt cā ſta-
tus, ſuperſedetur ī alia, cui fit p̄iudicium ꝑ ſnīam latā in cā ſta
tus, & ſic eꝯ ad p̄cedentem in qua ſuperſedetur in illa, q̄ p̄iudi
cium facit, & hic in illa, cui fit præiudiciū.vocať ēt cā ſtatus p̄
iudicialis, ꝑꝑ magnum p̄iudicium quod fit ei cui moueť, quia
q̄ō ſtatus reputatur, q̄ō vitæ, & mortis, cū duplex ſit vita. ſ. nā-
lis & ciuilis, q̄ cōſiſtit in ſtatu hoīs, & ſtatus ꝯſiſtit in libertate,
& ciuitate.Et p̄dicta probantur in l.qm̄.C de adul.& l.ordina
ta.de lib.cau.†Tertio mō dr̄ p̄iudicialis vna ad alterā, qñ vna
eſt de re prīcipali, vt de dn̄io fundi, altera de acceſſionib. vt de
fructib.vel ſeruitute debita fundo, nā primo reputatur maior
& ideo quouſq; illa pendet, ſi primo inchoata eſt, non poteſt
moueri ſecunda ꝑ eundem actorē, q̄a prima ſic ſe hēt, ꝙ abſo
lutoria in ea lata facit p̄iudiciū in ſecūda. Sed ſi primo moue
tur ſcd̄a, q̄ eſt minor, nō ꝓhibetur poſtea moueri prima, quæ
eſt maior, imo pōt moueri, & ſuperſedebiť in ſcd̄a mota tan-
q̄ in minori, vt hęc hn̄r in l.fundi.& l.fundum.& l. ſed ſi an̄.ſ̄.
de excep.vbi oīno vide Bar.qui alleg hāc gl. ad oēs p̄dictos ca
5 ſus.† Pōt ēt eſſe vna maior altera, licet ibi ſe inuicem nō ꝯtin
gāt, vt cā crīalis de vna re, & ciuilis de altera. nā crīalis eſt ma
ior, q̄a maioris p̄iudicii.& ita loquiť.l.C.de ord.iud.& vltimū
5 exemplū poſitū in gl.†Itē rōne ordinis vna pōt eſſe maior al
tera, vt in caſu l.ſi debitū.C.de hæ.act.& in petitorio & poſſeſ
7 ſorio, vt ſ̄.e.l.ſi de vi.cū ibi no. † Et adde vltimo, ꝙ in alia mā
aliquid pōt dici maius, altero de trib.modis, quod dic, vt not.
30.q.v.ecce.& adde quod no.& ſ̄.e.l.qui prior.

LEX LV.

1 *Si numerus citationum non erat completus ab anteceſſore, completur a ſuc*
ceſſore, & vlterior dilatio no datur. Sed ſi erat completus, tunc a ſucceſ-
ſore datur noua dilatio.
2 *Iudex ordinarius ſi completo numero citationum ad ſententiam audiendā*
delegauit, & commiſit prolationem ſententię alteri, an ille poſſit eam fer
re alia citatione non facta.
3 *Nouus iudex an det nouam dilationem, & an nouo litigatori detur noua*
dilatio.
4 *Si completo numero citationum iudex pronunciauit citatum fore contuma*
cem, an poſtea poſſit ferre ſententiam quandocunq; ſibi placet? an ſolum
vltima die dilationis.

EDictum quod ab anteceſ-
1 ſore.† Si numerus citationū nō erat ꝯpletus ab an
teceſſore, ꝯpleť a ſucceſſore, & vlterior dilatio non
dať.Sed ſi erat cōpletus, tunc a ſucceſſore dať noua dilatio, li
cet p̄ceſſor dare non teneretur.h d.no.ꝙ intellige, niſi p̄ceſſor ꝯ-
pleto numero citationū ꝓnunciaſſet citatū eſſe ꝯtumacē, vel
poſuiſſet ipſum in bāno ex forma ſtatuti, q̄a tūc eſſet acq̄ſitū
ius alteri parti, vt virtute illarū citationū, & dictæ ꝓnunciatio
nis poſſet ad ſnīam ꝓcedi, non ergo req̄riť hic noua citatio,
imo ſ̄m ꝙ tenebatur p̄ceſſor.ſ.dare ſnīam virtute p̄dictorum
duorū, tenebiť ēt ſucceſſor facere, vt ſ̄.e.l.mortuo.ſ̄m Docto.
2 ¶†Et ex p̄dictis determinatur, ꝙ ſi iudex ordinarius cōpleto
numero citationum ad ſnīam audiendā delegauit, & cōmiſit
ꝓlationē ſnīæ cuidā, vtrum ille poſſit eā ferre, alia citatione
nō ſcā. An aūt teneať citare ad dicēdū ꝯ ꝯmiſſionē, & poſtea
an ſnīa audiēda.q̄ q.vidi de facto ī quodā cōmiſſario, q̄ ſnīam
tulit, nec apparebat de aliqua citatione ſcā ꝑ eū, cui fuerat cō
miſſa ꝓlatio ſnīæ.& eā ponit Spec. in ti.de cita.§.fi.ver.itē q̄riť
ecce.& vr̄ determinare, ꝙ nō teneať citationē facere ꝑ l.mor
tuo.ſ̄.e.Io.An.ibi.in addi.vr̄ tenere ꝯriū ꝑ hāc l.ſed pōt diſtin
gui, vt ſ̄.dixi. Aut delegans ꝓnuntiauit ipſum contumacē, vel
nō, & adde qd̄ no.Inn.in c.dudū, extra de ele.in gl.pe.& Arch.
3 v.q.iii.c.ſi ægrotans.& 24.q.iii.c.de illicita.†Item adde, ꝙ ſicut.
nouꝰ iudex nouā dat dilationē vt hic, ita & nouo litigatori.i.
hr̄di vni ex litigātib. noua dať dilatio, licet ī ꝑſonā defuncti
numerus citationū eſſet cōpletus, vt ſ̄.de feriis.l.orationē.C.ſi
pend.app. mors interue.l.fi. Iſta l.tn̄ loquiť de dilatione expe
ctatoria.ſed illa ī dilatione ꝓbatoria.& Bar.vr̄ velle, ꝙ nouus
iudex ſicut pōt dare nouā dilationē expectatoriā, vt hic.ita &
ꝓbatoriā, qd̄ nō placet, q̄a ꝑ lapſū primarū dilōnū iā erat q̄-
ſitū ius parti, vt noua dilatio ꝓbatoria n̄ eſſet dāda, niſi ex cā
iuſti impedimēti, qd̄ fuiſſet in primis, vt l.fi. ſ̄.de fe.qd̄ ius non
pōt iudex auferre, vt ī c.indultū.de re.iu.li.vj.& ſ̄.de fe.l. j.§.j.
& ēt ſ̄.dixi. Sed nō ſic q̄ritur ius ꝑ lapſum expectatoriarū di-
lōnū, vt patet ī l.& poſt edictum.ſ̄.e. vbi poſt cōpletū nume
rū edictorum, adhuc iudex pōt ex ſuꝑabundāti, inuita parte
aliud edictū mittere.& in c.conſuluit. extra de off.del. niſi po
ſtea ꝓnunciaſſet partē fore ꝯtumacē, vel ipſam poſuerit ī bā
no, & ꝓnunciatio trāſiſſet in rē iudicatā.¶In tex.ibi, ī nume
ro triū edictorū.i.citationū, q̄ olim fiebāt ꝑ edicta, q̄ ponebā-
tur in albo p̄toris, vel loco puplico, & erat neceſſarius nume
rꝰ triū edictorū, vt ꝑueniret ad ſnīam diffinitiuā, ad quā dēt
perēptorie citari, & perēptorium dr̄ p̄cedentib.trib. edictis, vt
ſ̄.eo.l.ad perēptoriū.& C.qūo. & qñ iud.l. tres denūtiationes.
¶In tex.ibi, ꝯnumerari dēt.ſubaudi, & ꝯpleri dēt a ſucceſſore
numerus.q̄ nō fuerat ꝯpletus ab anteceſſore ꝯputato illo, nec
vlterior citatio vel edictū dēt fieri a ſucceſſore. ſecus ſi ab an̄
4 ceſſore fuerat cōpletus, vt ſequitur.¶†Sed quęro hic iuxta ea
quæ ſ̄.dixi, ſi ꝯpleto numero iudex ꝓnuntiauit citatū fore cō
tumacē, vtrū poſtea poſſit ferre ſnīam qñcūq; ſibi placet, illo
vlterius nō citato? vr̄ ꝙ nō, ſed ꝙ debuit eā ferre vltima die ci
tationis, alias nō valet, ſi illa die, qua dixit ſe laturū ſnīam, &
ad quā audiendā citauit, eā nō tulit, vt l.cū nō eodē die. C.qñ
prouo.nō eſt neceſſe.vbi vr̄ caſus.ꝯrium ibi determinat Bald.
& ēt cōſuluit, qd̄ dic vt ibi plene ꝑ eū.& ſi ferret eā die ſequē-
ti, nō eſſet dubiū vt in d. c ꝯſuluit.ſed qñ eam ferret ex inter-
uallo, eſt maius dubiū per d.c.conſuluit a ꝯrio ſenſu.& iſtam
q̄ōnem habui de facto, & conſului ſ̄m opi.Bal.qui mouetur
pulchris rationibus, & ad oppoſitionem reſpondet.

LEX LVI.

1 *Iudicium agitatum cum falſo procuratore poteſt per domium ratificari.*
2 *Sententia lata contra procuratorē falſum poteſt ratificari a domino in ſui*
præiudiciū, & videtur eā approbare appellando ab ea, & ſi fuit lata
pro ipſo procuratore, an dominus poſſit eam ratificare in ſui fauorem.
3 *Ratificatio facta ex poſtfacto in quib.caſib.nihil operetur.*
4 *Si aliquis tanquam delegatus, cū non eſſet, cognouit de cauſa, ꝙ nō poſſit ſu*
perior ad quem pertinet delegatio ratificare proceſſum, et facere ipſum
validum.

1 LIcet verum ¶†Iudicium agitatum cum
falſo procuratore poteſt per
dn̄m ratificari.h d.¶†In tex.ibi, veriſſimum eſt.q.d.
& non falſum procuratorem, & ſic videbatur, ꝙ
ſi falſus procurator meo nomine litem tibi mouit.& poſt litē
conteſt.ego ratum habui, & poſtea ꝯ ipſum lata fuerit ſnīa, ꝙ
mihi non noceat in iure meo, vel in actione mea, quia inſpe-
cto principio cum non habeat mandatum, actionem meam,
& ius meum in iudicium non deduxit, ergo nouo iudicio opꝰ
eſt, vt ſ̄.e.l.non pōt videri.ſed ꝯrium eſt, quia licet re vera non
deduxerit in iudicio, ſecuta tn̄ ratihabitione q̄ mandato com
paratur, retrotrahitur ius meum & fingitur retro in iudicium
deductum. Loquiť ergo iſta l.qñ ratificatio fuit facta lite pen
2 dēte.†idē ſi lite finita, & lata ſnīa ꝯ procuratorē meū, poſſum
enim eam approbare in mei p̄iudicium, & videor approbare
appellando ab ea, non dico quantum ad eius tenorē, q̄a q̄ ap
apellat tenorē ſnīę non approbat, ſed q̄tum ad factum ꝓcu-
ratoris, qd̄ videor hr̄e ratum in l.iii.§.fi.ſ̄.rem rat.hab.¶ Quid
aūt ſi fuit lata pro ipſo procuratore, an poſſim ipſam ratifica-
re in mei fauorem? Petr.tenuit ꝙ non.C.in quib.cau.in integ.
reſt.non eſt neceſ.l.ſi tutor, vt ibi no.per Cy.ſed gl.ordin.tenet
ꝯrium in l.ſi mater.§.hoc iure.ſ̄. de exce.rei iud.& illam tenet
Bar.Bal.aūt & Ang.hoc limitant notabiliter, ſi lata eſt ꝯ præ-
ſentem, ſi aūt lata eſt ꝯ abſentem, & citatū ad inſtātiam falſi
procuratoris, tunc quia citatio non arctauit citatum, quod pa
tet, quia ſi cōparuiſſet, nō tenebatur cū eo iudicio ſiſtere, niſi
probaret mandatum, vt ſ̄.e.l.iii.talis ſnīa non valet tanq̄ lata
ꝯ non citatum. Tu dic hoc verum, quando nunquam compa
ruiſſet in iudicio, & ſic non eſſet legitimata perſona procura-
toris, ſi uero comparuit, & perſona procuratoris fuit legiti-
mata

mata per li.conteſt.vel per pronunciationem iudicis, tunc te
nebatur ad eius inſtantiā in illa lite cōparere, quouſq; ꝓbaret
illum non eſſe procuratorē,vt l. inter quos. §.alieno.ꝟ. de dā.
infe.& iudicium eſſet validum q̄tum ad perſonam procurato
ris,licet non quo ad p̄iudicium dn̄i, vel eius vtilitatem,ſi non
ratificaret , ſecuta ergo ratificatione extenditur ad vtilitatem
dn̄i,poſtq̄ actus non erat ipſe iure nullus,quia ratificatio īue·
nit aliquid in quo operetur, ſecus ſi non inueniret , vt dicam
ſuper glo. & iſtā limitationē ad dictū Bal.& Ang.no.quia ipſi
3 non p̄ponderant,& nimis gn̄aliter fuerunt locuti.†Limita au
tem hanc l.quia hēt locum p̄terquam in iudicio agitato corā
principe per falſum procuratorē, quia non pōt ratificari ꝑ ea
q̄ no.Inn.in c.ex parte decani.ex̄ de reſcri.Et niſi iudex pronū
ciaſſet illum procur.non eſſe ſufficientem , vel eius mandatū
non eſſe ltīmum, vt no.Bal.in Auth.ei qui.C. de tēp.ap.dubi-
to tn̄,an dictū ſuum ſit verum,quia iſta pronunciatio nō no-
cet dn̄o,vt dixi s̄.e.non ob.idcirco.§.fi.quominus poſſit ratifi-
care.Item limita,niſi dn̄s ſemel reprobauerit factum falſi ꝓcu
ratoris,vt l.diſpenſatorem.ꝟ.de ſol.in fi. & adde quod no. Bal.
in l.falſus.C.de fur.Item vbi requiritur iuſſus, non hēt locum
ratificatio,quia iuſſus dēt p̄cedere,vt l.ſi quis mihi bona. §.iuſ
ſum.de acq.hæ.Nec ēt vbi conſenſus requiritur pro forma, vt
ſi ex forma ſtatuti minor non pōt agere ſine conſenſu cōſan
guineorum,nec.n.poterunt ratificare ex poſtfacto,quia actus
non fuit celebratus eorum noīe.& de hoc vide ꝑ Bal.in l.j. an
te fi.C.qui admi.ad bo.poſ.¶In gl.ibi, qui poterat eſſe procu-
rator,dic idē,dico,ſi non poterat,tn̄ poterat in iudicio ꝯſiſtere
per ſe,vt miles vel mulier, qa ꝑ li.conte. ltīmatur eorum pſo-
na,& a dn̄o dn̄r ꝓcuratores,vt l.ita demū.C.de ꝓc. ſecꝰ qn̄ nō
poterat eſſe in iudicio,nec ꝓſe,nec ꝓ alio,vt ſeruus vel pupil·
lus,vt ſequit̄ in gl.quare tunc dn̄s non pōt ratificare.Rō eſt qa
illud iudicium eſt ipſo iure nullū, ēt quo ad ipſum pupillum,
vel ſeruum poſtq̄ in iudicio eſſe nō pn̄t,vt s̄.e.l.non idcirco.§.
fi.ergo non pōt ratificare,qa ratificatio non reperit aliquid in
quo poſſit operari. non ſic qn̄ poterat eſſe in iudicio ſaltē per
ſe,qa tunc tenet iudiciū ſaltē in p̄iudicium,vn̄ ratificatio repe
rit aliq̄d ratificabile.& iſta fuerunt verba Inn.in c. prudentia.
4 ex̄ de of.dele.¶†In gl.ſeq.in fi.ibi,ſed ꝯ puto,ſubaudi,& bene,
licet ꝯrium no.gl.in l.j.C. qui pro ſua iuriſd. ſed iſta cōiter te-
net̄,& alia q̄ eſt in l.j.C. vbi de cri. agi opor. ꝙ ſi aliquis tanq̄
delegatus cū non eſſet cognouit de cā,non poſſit ſuperior ad
quem pertineret delegatio ratificare proceſſum, & facere ip·
ſum validum,ēt ſi ſine noīe ipſius cognouit, quia proceſſus eſ
ſet ipſo iure nullus , cum in iudicio requirantur tres pſonæ.ſ.
actoris & rei,vt ꝟ.e.l.inter litigatores.& iudicis,vt in c.forus.ex̄
de ver.ſig.& hic deficit perſona iudicis. & adde quod no. in d.
c.prudentiam.extra de offi.de dele.in prin.& quod no. gl. in l.
ij.C.de iure fiſci.lib.x.& Bar.in d.l.j.C.vbi de cri.agi.opor. & l.
ſi vni.in fi.ꝟ.de re iu.& quod no.ix.q.ii.c.j.

LEX LVII.

1 *Mortuo filio inſtantia incohata cum eo tranſit ad patrem , licet actionis qualitas alteretur.*
2 *Filiusfa.ꝙ poſſit condemnari & carcerari.& ꝙ in bonis caſtrenſib.poſſit executio fieri, & an contra patrem fieri poſſit in peculio profectitio ſeu legitima.*
3 *Inſtantia ſicut tranſit in hæredem,ita in vniuerſalem ſucceſſorem li. conte· fallit in fiſco qui habet proprios iudices.*
4 *Inſtantia iudicii quando incipiat,& quando lis,& quando iudicium.*
5 *Translatio inſtantiæ per mortem fit ipſo iure,nec requirit ceſſionē . & n.7.*
6 *Succeſſor vniuerſalis non tenetur vltra vires bonorum in quibus ſucceſsit.*
7 *Filiusfa.ꝙ hodie habeat hæredem,& pater ſibi ſuccedat vt hæres,& qualiter teneatur.*
8 *Iudicium cęptum a patre, an transfæratur in filium non hæredem , in his quæ ſibi competunt vt filio.*

1 TAm ex contract. † Mortuo filio in-
ſtantia incohata ꝯ̄
eū tranſit in patrem,licet actionis qualitas alterc-
2 tur.h.d.¶†In tex.ibi,competit actio, dic & poteſt
condemnari & carcerari,vt l.pe. C. qui bo.ce.poſ.& in bonis
ſuis ſi qua hēt,fieri executio in caſtrenſib.ꝟ.de noxa.l.quoties.
& l.ſi cōdemnatus.Sed an poſſit fieri executio ꝯ̄ patrem in pe
culio profectitio,quod eſt in dn̄io ipſius patris , licet in admi-
niſtratione filii?dic,vt no.ꝟ.ſo.ma.l.ſi filio.per Doc.& per Bar.
in l.ſi finita.s̄.de vectiga.ꝟ.de dam.infe.& ſi non hēt peculium
an poſſit fieri in legitima, vel in his ad quę pr̄ ſibi tenebatur
pro alimentis?dic vt no.in Spe.de exec.ſn̄iæ.§.ſequitur.ver.q̄d
ſi filius.& per Io.An.in c.ii.de delict.puer.& per Gul.de Cun.
s̄.de his qui ſunt ſui vel alie.iu.l.ſi qua pęna. Et hoc viuente fi
lio poſt condemnationem,ſed filius moriatur ante condem·
nationem , an tranſeat inſtantia in patrem, & ſi tranſit qua·
3 tenus dēt ꝯdemnari,loquitur ſequens ver.¶†In tex.ibi,poſt li
tē conte.transfertur iudicium in patrē.No. ergo ꝙ ſicut inſtā-
tia tranſit in hr̄dem,ita & in vl̄em ſucceſſorem,nam iure iſto
filiusfa.non habebat hęredem , ſed pr̄ dicebatur eius vl̄is ſuc-
ceſſor,qa oīa q̄ filius habebat ēt caſtrenſia,vel quaſi occcupa-
bat iure patrio.i.iure peculij,non tāquam hr̄s,ſed tanq̄ pr̄ , vt
l.ii.ꝟ.de caſt.pe.Longa aūt eſt dr̄ia inter hr̄dem ,& vl̄em ſucceſ
ſorem.nam & fiſcus eſt vl̄is ſucceſſor,& non hr̄s,vt no.in l.in
ter eos.in fi.ꝟ.de fideiuſſ.In hoc tn̄ æquiparatur pr̄ hr̄di,vt ī ip
ſum tranſeat inſtantia.non ſic in fiſco,vt l.ſi conſtante.§. fi. ꝟ
ſo.ma.qn̄ hēt ſuos proprios iudices.Vn̄ potius extinguitur in
ſtantia inchoata ꝯ̄ defunctum, vel confiſcatum,q̄ tranſeat in
fiſcū,vt ibi patet,in alio tn̄ eſt dr̄ia inter hr̄dem & patrem,qa
in hr̄dem tranſit inſtantia,ēt li.non conte.vt colligitur ex l.de
functus.s̄.de proc.ſed in pr̄em non,niſi li.conte.ꝑ filium,vt in
4 iſto tex.ſm̄ Ang.in l.ſi ſeruus.s̄.de inſa. ꝓprie tn̄ inſtantia quā
tum ad tp̄s triennij, dr̄ incipere tp̄e lit.conte.& non ante,vt l.
ꝓperandum.poſt prin.C.e.ri. ſed q̄tum ad trāſmiſſionem pōt
a dici incipi ab ipſa citatione ſicut dr̄ incipere lis,[a] vt in cle. fi. vt
li.pen.& Inſt.de pęna teme.litig.vbi iudicium dr̄ incipere a ci
5 tatione,vt no.s̄.de ī ius vo.ſuper rub.†An aūt trāſeat inſtātia
in ſucceſſorem ſingularē,vel in fideic.vl̄em?vide ꝑ Bart.in l.ſi
cū hoīem.ꝟ.de fideiuſſ.& no.quia iſta translatio inſtātiæ in hr̄-
dem vel ſucceſſorē vl̄em fit ipſo iure ꝑ mortē , nec requiritur
alia ceſſio fiēda per illū ꝯ̄ quē fuit inchoata , vt hic colli.¶In
tex.ibi,dūtaxat de peculio.gl.ſuper hoc verbo ſatis dubitauit,
qa trāslatio dēt fieri in eadem ſpē,& qualitate,in qua erat in
choata ꝯ̄ filiū,poſtq̄ de pſona ſua transfertur in pr̄em.Sed ꝯ fi
lium erat inchoata in ſolidū.i.vt deberet inſolidū condēnari,
& ex nunc alteratur iſta qualitas in perſona pr̄is, vt nō ꝯdem-
netur,niſi de peculio,vnde ꝓcedit hoc gl.nō bn̄ declarat, nec
Doc.Ego declaro ſic:nā ſicut in hr̄dem non transfert̄,niſi ea-
tenus quatenus eſt hr̄s,ita nec in vl̄i,niſi quatenus ad ipſum ꝑ
uenit de peculio,& de bonis filii,ergo eatenus tranſit , vt vſq;
ad vires peculij dēat ꝯdēnari & non vltra.& intelligo de quo-
cunq;peculio,non ſolum ꝓfectitio, ſed ēt caſtrenſi vel quaſi,
6 q̄d pr̄ iſto iure occupabat iure peculij.†Et ſic no.ꝙ vl̄is ſucceſ-
ſor non tenetur vltra vires bonorū in quib.ſucceſſit , ſic vide-
mus in fiſco,vt l.j.§.an bon.ꝟ. de iu.fiſ.aliud in hr̄dē,qui totalr̄
repręſentat pſonam defuncti, & ſic tenet̄. & ꝯdēnat̄ inſolidū
ſicut defunctus eſſet condēnandus,ēt vltra vires hr̄ditatis iure
iſto,vt l.q̄ dotis.ꝟ.ſol.ma.licet hodie,ſi ꝯficiat inuentarium ſe-
7 cus,†Iō dico ꝙ hodie cum filiusf.hēat hr̄dem,& pr̄ ſibi ſucce
dit vt hr̄s,non iure patrio vt olim , non hēbit locū q̄d hic dr̄.
Imo ſi capit bona filii propria,vt audientia,vel profectitia,te
nebitur inſolidum.ſi non cōfecit inuentariū.Sed ſi nō hēbat
bona propria,ſed ſolum profectitium, illud non occupat pr̄
vt hr̄s,ſed iure peculij,vt olim cum ſit in eius dn̄io,& eius ad-
miniſtratio filii finitur per mortem , vt patet in l.centū. C.fa.
er.vn̄ ī illo adhuc hr̄et locum iſta l.¶Sed opp. ꝙ mortuo filio
dēat de nouo lis inchoari ꝯ̄ pr̄em,agendo actione de peculio
annali.vt ꝟ.qn̄ actio de pec.eſt anna.ꝑ totū.Sol.illud ꝓcederet
ſi lis non eſſet inchoata ꝯ filium,ſed qn̄ eſt inchoata, nō expe
dit,ꝙ inchoetur de nouo alia lis ſuꝑ actione de peculio , q̄ eſt
p̄toria,cū trāſferet̄ inſtantia inchoata ꝯ̄ filiū ſuper actione ci
uili,q̄ tranſit in patrē occupantē bona filij, tn̄ alterat̄ condē-
natio,vt hic.Non ergo credas,ꝙ hic pr̄ ꝯdemnaretur de pecu
lio in actione de pec.qa illa nō fuit intētata ꝯ filiū, vt rl̄r nō ꝯ̄
filiū,ſed vt ꝯ̄ patrem detur,niſi in caſib.l.ſi filiusfa.s̄.e. ſed fert̄
in actione ciuili ꝯ̄ filium intentata.Et iſtud fuit de mente glo.
mag.in prin.dum dicit,quia ſi ante litē conteſt. nouū daret̄ in
diciū in pr̄em, ſubaudi ī actione de peculio ex illo ti.qn̄ actio
de pec.eſt anna.¶In fi.tex.ibi,translatio iudicii datur,qn̄ ergo
ꝓcurator morit̄,transfert̄ inſtantia in dn̄m ſine ceſſione ipſo
iure,ſed qn̄ reuocatur,vr̄ neceſſaria ceſſio vel nouatio , iuxta
ea,q̄ no.s̄.de ꝓc.l.mutari.& l.ī cāæ.§.fi.vel dic,vt ibi dixi,qa ēt
tunc non req̄rit̄,quia nullo iure hoc cauetur, licet glo.q̄ ſunt
ibi,dicant ꝯ̄rium,vt ibi dixi ſm̄ Bal.¶In gl.ibi,datur in pr̄em,
ſ.tanq̄ legitimum adminiſtratorē,ēt ex ꝯ̄ctu , vel delicto filii:
olim nō ex delicto, ſed ex ꝯ̄ctu dabatur ꝯ̄ patrem de peculio,
& ꝯ̄ filium inſolidum. Non ergo ſuſcipit hodie pr̄ iudicium
ſuo nomine ex ꝯ̄ctu filii , licet olim ſuſceperet in actione de
peculio.ſed ſuſcipit noīe filii,ſicut tutor noīe pupilli, & ſic cō
8 dēnatur executor in bonis filii,ſicut in bonis pupilli.¶†Quæ-
ro quid eꝯ̄,vtrum iudicium cęptum a patre transferatur in fi-
lium non hr̄dem in his, quæ ſibi competunt vt filio? vide de
hoc bonum tex.cum gl.in l.ſi operum iudicio.ꝟ.de ope lib.

ADDITIO.

a ¶Incipere lis.Dato ꝙ citatio in notitiam citati nō peruenerit ſi tamen ſit decre ta inducit litis pendentiam ſecundum Ro.conſi.320.

LEX LVIII.

2 *Delegatus per litis conteſtat. factam coram eo,non efficitur dominus litis.*
3 *Mandatum iuriſdictionis poteſt quandoq; reuocari,ſed delegatus principis qui ſubdelegauit in totum reuocare non poteſt,nec etiam iudex ordinarius excommunicatus poſt delegationem.*
4 *Reuocans delegationem,alteri cauſam delegare non poteſt,princeps tamen poteſt.*
5 *Iudicium & inſtantia coram delegato cæpta non ſoluitur , nec finitur,*

licet

licet iuriſdictio ſit reuocata,ſed tranſit in ipſum delegantem vel ſubrogatum.

6 *Iudex ſuperior poteſt reuocare iuriſdictionem inferioris , qui eſt eiuſdem tribunalis,& ſibi inhibere ne in aliqua cauſa procedat.& quid ſi inferior non eſt eiuſdem tribunalis?& nu.7.*

7 *Archidiaconi iuriſdictio non poteſt ab epiſcopo reuocari,licet poſſit ſibi inhibere ne procedat in cauſa.*

8 *Quando in curia ſeculari incidit aliquis articulus præiudicialis , & ſpiritualis, qui remitti debet ad eccleſiaſticum , poteſt eccleſiaſticus iudex inhibere ſeculari,vt interim in cauſa nõ procedat,& quid operatur talis inhibitio.*

9 *Eccleſiaſtica poteſtas dicitur maior ad coercendum ſecularem.*

10 *Delegans ſicut poteſt totam iuriſdictionem delegatam reuocare , ita & interlocutoriam latã a delegato,ſicut etiam poſſet ſuam.*

1 IVdicium ſoluitur. †Delegatus non põt in cã procedere,ſi delegans vetuit vel inhibuit , nec ẽt inferior iudex,ſi ſuperior hñs maius imperium ĩ illa cã ſiñ inhibuit,& ſi delegatus acquirat iuriſdõnem ordinariam delegantis,finitur iuriſdõ delegata.h.d.iſta bona lex & vulgaris.
2 †Primũ dictũ cõiter allegat̃,ꝙ delegatus per li.conte.corã eo factam non efficit̃ dñs litis.quod patet,quia nihilominus põt ab eo iuriſdõ aduocari ꝑ delegantem,vt hic, quod non eſſet, ſi eſſet dñs li.effectus,vt videmus in procuratore poſt li.conte. & hoc voluit gl.in l.& poſt litẽ.ſ.de proc.q̃ alle iſtã l.ſed re uera iſta l.non dicit, ꝙ delegans reuocauerit delegationẽ, ſed ꝙ vetuit delegatum in cã procedere,& iſta pñt ſimul ſtare,ꝙ delegatio non ſit reuocata , & nihilominus delegatus non poſ-
3 ſit vti iuriſdõne,& ſic habebit eam, non tñ exercitiũ.† Cõiter tñ illud dictũ tenet̃ ꝑ oẽs Legiſtas,& Can.ꝙ mandatũ iuriſdõnis poſſit reuocari qñcunq;,licet ſecus in mãdato procuratoris.Hoc tñ verum,qñ delegans erat ordinarius,qui delegando non deſinit eſſe iudex,ſi aũt erat delegatus principis, qui ſubdelegauit,ſi quidẽ in totũ,tunc poſtq̃ ſubdelegatus incępit vti iuriſdõne,ille ſubdelegans deſinit ex toto eſſe iudex , nec põt ſubdelegationẽ reuocare,vt eſt tex.hodie in c.q̃uis.de of.dele. lib.vi.ſecus ſi nõ incępiſſet vti iuriſdõne,licet ſubdelegatus acceptaſſet,vt ibi patet,ſed ꝓcurator, q aliũ ſubſtituit , ex ptãte ſibi data,poſtq̃ ſubſtitutus acceptauit,licet non incęperit vti,
4 nõ põt illũ reuocare,vt ĩ c.iii.de proc.lib. vi.†Itẽ limita quod dixi,ſi delegans ordinarius non eſt excõitus,alś ſi poſt delegationẽ incurreret excõicationem,non poſſet reuocare delegationẽ.& ita limitat iſtã l. Inn.in c.licet.de of.dele.Item Gul.de Cu.limitat alio mõ,vt poſſit reuocari q̃tum ad hoc,ꝙ ipſe delegans cognoſcat ꝑ ſeipſum,non quantũ ad hoc vt poſſit alteri delegare,ne faciat iniuriã primo delegato,ita eleganter no. Gul.refert Bar.in l.& quia.ſ.de iur.om.iu.ꝑ l. placet.la ij.C. de peda.iu.quod intelligo verum in ordinario de inferiorib.a prĩcipe,nam princeps põt alteri delegare,ſi vult ẽt nulla ſubſiſtẽte iuſta cã, quare auocet a primo , cũ hẽat plenitudinẽ ptãtis, non ſic alius inferior, & ſm intellm dum tex,dicit iudiciũ ſol
5 uit̃,dẽt exponi.i.iuriſdõ reuocat̃.†nam ipſum iudiciũ,& inſtãtia coram delegato cępta non ſoluit̃,nec finit̃,licet iuriſdõ ſit reuocata,ſed tranſit in ipſum delegantẽ,vt virtute eiuſdem inſtantiæ,& ꝓceſſus inchoati coram p̃deceſſore,vt l.mortuo.j. e.& eodem mõ alius delegatus ſubrogatus loco illius,qđ facere põt quilibet ordinarius ex cã iuſta,vt ſ.e.l. ſi longius.in prĩ.
6 non ſine cã,ſm opi.Gul.q̃ no. †In ſecundo dicto pone exemplum,qñ inferior eſt eiuſdem tribunalis cum ſuperiore, vt in ep̃o & vicario,qui vicarius hẽt ordinariam iuriſdõne, vt in c. j.de of.vi.lib 6.tñ ep̃s eſt ſibi ſuperior,vnde põt a vicario iuriſdictõnem auocare,vel ſibi inhiberi,ꝙ in aliqua cã non ꝓce-
a dat,& ſic auferre ſibi exercitium , & tunc non valebit, [a]quod facit ꝑ hanc l.Vel pone in ptãte & ſuo vicario , qui ex forma ſtatutorum ſolent iuriſdõnem ordinariã hr̃e,põt ẽt exẽplificari,qñ hñt diuerſa tribunalia , tñ inferior cognoſcit tãq̃ vicari⁹ ſuperioris,vt in archidiacono, & ep̃o,& tũc põt inhibere ep̃s archidiacono,ſed non auocat ab eo iuriſdõnẽ, licet ſecus ĩ caſu p̃cedenti, qa vicarius ep̃i ponit̃ ab ep̃o , & vicarius ptãtis a ptãte,ideo pñt ab iiſdem reuocari, qa eatenus eſt apud eũ iuriſdõ ordinaria ex forma iuris cõis,vel ſtatutorũ,quatenus eſt
7 in offõ de voluntate ſuperioris. † ſed archidiaconus põt poni a Papa,ideo non põt ab ep̃o reuocari,licet poſſit ſibi inhibere & iſtud voluit Inn.in c.dilecto.de of.arch.in quadã parua glo. Si aũt nõ cognoſcit inferior,vt vicarius ſupioris, ſed iure ſuo, vt magiſtratus municipalis,q ſubeſt p̃ſidi ꝓuinciæ,vel ep̃s,qui ſubeſt archiep̃o,nõ põt ſuperior ſibi inhibere, ꝙ in cã aliqua nõ ꝓcedat,nec iuriſdõnẽ illius in aliquo impedire,vt ĩ Auth. de defen.ciui.§.interim.& §.nulla.col.iii. & no.ꝑ gl. in cle.j.de cele.miſſa.quæ incipit arg.collige.& facit c.Romana. de foro
8 competen.libro vi.† Poteſt etiam poni hic exemplum in iudice eccleſiaſtico quando incidit in curia ſeculari aliquis articulus p̃iudicialis,& ſpũalis,qui remittitur ad curiam eccleſiaſticam nã põt eccleſiaſticus iudex inhibere ſeculari , vt interim in cã non procedat, quæ inhibitio operatur , vt quicquid poſtea fieret non valeat ſed reuocetur per modum attentati,per c.tuam.cum ibi no.ex̃ de or cog .& c.non ſolum.de ap. lib. vi.
9 ¶†In gl. mag. nam & eccleſiaſtica ptãs dr̃ maior ad coercendum ſecularem,vt no.gl.in c.licet.de iureiu.lib.vi.¶†Et adde, ꝙ ſicut delegans põt totam iuriſdictionem delegatam reuocare,ita poteſt reuocare interlocutoriam latam a delegato, ſicut poſſet ſuam interlocutoriam,vt l.quod iuſſit.de re iud. & ibi per Bar.& in l.fi.ſ.a quib.ap.non licet.& vide quod pro intellectu huius l.no.Gul.in l.vino.C.e.ti.

ADDITIO.

a ¶Non valebit.Adde quod dicit Cald.conſ.ii.de of.vi. ꝙ ſi epiſcopus exiſtens extra diœceſim conferat beneficium ad quod conferendum vicarius etiam hẽat ſpeciale mandatum,& illud contulit ea die quia epiſcopus contulit , præfertur collatio epiſcopi tanquam ſuperioris.

LEX LIX.

1 SI locus in iuben. ¶†Per hãc l.vr̃ ſi poteſtas delegauit aliq̃ cãm alicui Doctori,ꝙ ipſe delegat⁹ dẽat ferre ſñiã in palatio ptãtis , vbi ſolent dari ſñię ꝑ ptãtem ,& ſuos iudices.& ita ſeruatur de facto Bononiæ,& in plib.locis. In mediis aũt cauſis vr̃ , ꝙ poſſit ſibi eligere locum honeſtũ pro libito voluntatis,ad quem partes ſine ipſarum incommodo poſſint accedere & inſpecta qualitate perſonę illius,vt ſi eſſet homo,qui conſueuiſſet ſtare in ſuburbiis,vt in villa prope ciuitatem,in qua partes poſſent commode accedere,vt hic,& ſ.de arb.l.ii cum dies.§.ii arbiter.

LEX LX.

1 MOrtuo iudice. ¶†Per hanc l. dicit Spe. in ti.de cita.§.fi.ver.itẽ q̃ritur ecce id quod dixi.ſ.e.l.edictum . item patet de cio ad l.iudiciũ ſoluitur,vt ibi dixi, quia iudex ſubrogatus loco alterius dẽt iudicare ex eiſdem actis, [a]vt not.l. ſi vt proponis.C.quomodo & quando iu.& ſic non ſoluitur iudicium,licet ſoluatur iuriſdictio,quicquid tex.innuat in l.iudicium ſ. eo.

ADDITIO.

a ¶Actis.Dicit Lud.Ro conſ. 100. ꝙ ſententia lata per ſucceſſorem non viſis actis prædeceſſoris eſt nulla dato ꝙ recte pronunciauerit.

LEX LXI.

1 *In iudicio venit omne quod ſub petitione propoſita poteſt includi, niſi contrarium ſit actum.*

2 *Libellans ſi dicit rem quam poſſides ad ſe pertinere, uidetur intentaſſe tam petitorium quam poſſeſſorium,& qualiter procedat libellus.*

3 *Quando duo cumulantur in libello,quorum alterum ſufficit ad victoriam, non habet actor neceſſe niſi illud probare.*

3 *Agens rei vendicatione nõ expreſſa aliqua cauſa dominii, ꝙ videatur omnem cauſam dominii deducere in iudicium . & ꝙ ei ſufficiat proſequi quamcunq; velit,& idem in cauſa nullitatis .*

5 *Libellus in quo peto hereditatem excepta tali domino, ꝙ procedat.*

1 SOlemus quidem. ¶ †In iudicio venit oẽ quod ſub petitione propoſita põt includi,niſi ꝯrium ſit actũ
2 h.d.Pone exemplum†per l.ſi quis intentione.ſ.eo.
a cum ibi no.ꝙ ſi dico rem pertinere[a] ad me quam poſſides , videor intentaſſe tam petitorium q̃ poſſeſſorium , quia verbũ pertinere, põt intelligi iure ꝓprietatis, vel poſſeſſionis.de hoc eſt caſus in c.cum eccleſia.extra de cauſa poſ.& propri.& hoc eſt mihi vtile,quia ẽt ſi alterum non probo, debeo obtinere, & de facto nunc habeo,ꝙ quidam libellus eſt ita generalis,ꝙ põt comprehendere petitionem hereditatis,& rei vendicationem,& actor non probauit dominium defuncti, ſed bene ꝓbauit poſ.quia tpe mortis tenebat,& poſſidebat,quod ſufficit in petitione hr̃ditatis.vnde ego dico,ꝙ dẽt obtinere ſñiam ꝓ ſe,per hanc l.licet pars dicat ꝯrium, quia non probauit in rei vendicatione,ſed non obſtat , quia non habuit neceſſe illam. intentare.ſufficit ergo,ꝙ probauerit in petitione hæreditatis,
3 †qa qñ duo cumulantur in libello , quorum alterum ſufficit ad victoriam,non hẽt actor neceſſe aliud probare,vt no.Cy. in l.cum te. C.de probatio. verba ergo libelli debent intelligi prout magis expedit actori,vt l.ſi quis intentione.non aũt inducatur ſm intẽtionem rei,& hoc dicit iſta l.qa reus ſꝑ fugeret,& iſtum articulũ declara, vt plene no.in l.inter ſtipulantẽ. §.j.ſ.de ver.ob.¶ In tex. ibi,de quo actũ eſt,ſubaudi,inter actorẽ & reũ.Non.n.eſt neceſſe,ꝙ in hoc ꝯcordẽt,cum intẽtio rei
b in hoc non ſit inſpicienda. imo omne ius [b] actoris venit , qđ põt ꝯprehendi in verbis libelli,niſi noĩatim actũ eſt, ꝙ nõ veniat,vt ſequitur.& iſte tex.alle.per Papã ĩ d.c.cũ eccleſia Sutrina.

ADDITIONES.

a ¶Pertinere.De hoc verbo pertinere,uide Barth.Soc.conſ.x.Lud. Ro.conſ.466.
b ¶Omne ius . maxime cum eſt clauſula ſuper quib.omnib. petit iuſtitam miniſtrari,vt per Barth.Soc.conſ.14.& 26,per eundem Pau.conſ.240.

4 na.†Pōt ēt poni exemplum in eo,qui agit rei vendi.non exp̄ſ ſa aliqua cā dn̄ii,vt videatur oēm cām dn̄ii deduci in iudiciū, & q̄uocunq; ſufficit,dummō p̄cedat li.cont.vt l.ſi mr̄.§. eādē. & l.& an eandē.§.actiones.ff.de excep.rei iud. Et idem in iudicio nullitatis,ſi dico aliquam ſn̄iam nullam, non exprimendo cauſam,poſſum proſequi quamcūq; cauſam volo, vt no. in l.j.C.q̄n prouo.non eſt neceſ.per Bar.ante fi.& no. ſm̄ Bar.
5 dum dicit de quo nominatim actum eſt ne veniret, ꝙ procedit iſte libellus,peto hæreditatem excepta tali domo.

1 §. Latrunculator de re. ¶† Allegatur iſte tex.ꝙ iudex male-
a ficiorum non pōt cognoſcere de cā pecuniaria ciuili,[a] hoc eſt verum principalr̄,ſed incidenter ſic, quia ſi condēnet furē ad furcas, pōt ēt condēnare ad reſtōnē rerū ſubtractarū officio iudicis mercenario, vt l.interdū.§ qui furē.ff.de fur.& ibi not. per Cy.in l.ſi quis ad ſe fundū.C.ad l.Iuliā de vi.& Inn.in c.cū oporteat.extra de accuſat.¶Item intellige,niſi prorogetur in ipſum iuriſdictio, licet.n.in habente ſimplicem iuriſdictionē non poſſit fieri prorogatio de his, quæ pertinent ad merum imperium,vt no.ſ. ea.l.in vlti.gl.in fi.tn̄ in habente ſolum imperium pōt fieri prorogatio de ſimplici iuriſdictione,quæ eſt minoris gradus,vt no.in c.de cauſis. extra de of.deleg.Et adde quod no.in l.defuncto.§.fi.ff. de pub.iudi.

ADDITIO.

a ¶Cauſa ciuili.Da hoc per Ful.conſi 47.

LEX LXII.

2 *In cauſa ciuili,non poteſt regulariter procedi per inquiſitionem. fallit propter publicam vtilitatem, vel in cauſa miſerabilium perſonarum.*
3 *Commodius eſt eſſe reum quam actorem.*

1 INter litigantes.† Iudiciū conſtat ex p̄ſona actoris, & rei: ad hoc allegat.ſupple,& iudicis,vt in c.forus.ex̄ de ver.ſign.& ſic tres perſonę ſunt neceſſariæ.q̄d facit
2 ad ea,q̄ dixi.ſ.e.l.licet.& ſic patet per hanc l.†ꝙ in cā ciuili nō pōt rīr procedi per inquiſitionem,quia tunc non eſſet, niſi iudex & reus fallit p̄p publicam vtilitatem,vt l.j.C.de bo.vac.li. x.vel in cā miſerabilium perſonarum, vt ſ.de of.p̄ſi.l.illicitas. §.& ne tenuis.& vide Inn.in c.ad nr̄am. de iureiu. & quod no. Bar.ī l.iiii.§.hoc aūt iudicium.ff.de dam.infe.¶In tex.ibi, alter poſſeſſor ſit.i.reus,nam habuit reſpū ad iudicium reale,ī quo reus ſolet eſſe poſſeſſor,ſubaudi verus vel fictus,vt ſi dolo deſiiſſet poſſidere,vt l.is quo dolo.ff.de rei ven.& l. electio.§.is.ff.
3 de nox.¶†In tex ibi,qui commo.no.ergo,ꝙ cōmodius eſt eſſe reum q̄ actorem,quia reus abſoluitur actore non probante,licet ipſe nihil de ſuo iure p̄bet.l.fi.C.d̄ rei vē.iō ī iudiciis duplicib.ꝯrendit̄,quis dicatur actor, & quis reus,vt ſ.e.l. in trib.

LEX LXIII.

2 *Promittens aliquem defendere,ſi non ſuſcipit iudicium, dicitur tamen defendere,ſi hoc erat vtilius ei quem defendere debebat.*
3 *Quod poſſit defendere per alium,niſi fuerit electa induſtria perſonæ.*
4 *Stipulatio de defendendo continet clauſulam iudicatum ſolui, & econtra ſtipulatio iudicatum ſolui,clauſulam de defendendo.*
Quod etiam teneatur in iudicio ſiſtere,ſi hoc expedit,& vbi mittitur, ad abſentem quam defendit, mitti debet expenſis ſuis. vide ibi.

1 REcte defendi. †No.hic,ꝙ ille qui p̄mittit aliquē defendere tenetur iudicium ſuſcipere, ſed an p̄ciſe?dic vt ſ.de p̄c.
2 l.ſed & hę.§.p̄tor.in glo.†& aliq̄ſi non ſuſcepit dr̄ defendere,ſi hoc erat vtilius ei quem defendere debebat,vt ea
3 dem l.ſed & hę.in fi.cum l.ſeq.†Item no. ꝙ pōt defendere per alium,q̄d eſt verum, niſi fuerit electa induſtria perſonæ,vt ſi erat quidem expertus procurator,nam tunc non poſſet defendere per alium non ita exptū,ar.l.inter artifices.ff.de ſo.† Itē no.
4 ꝙ tenet̄ ſoluere iudicatū,alr̄ nō dr̄ recte defendere. Et ſic no. ꝙ ſicut ſtipulatio iudicatum ſolui cōtinet clauſulam de defendendo,vt l.iud.ſol.ff.iud.ſol.ita & ſtip̄lo de defendēdo cōtinet clām iudicatum ſolui,quod ita bene neſcio alibi.Et adde, ꝙ ēt tenetur in iudicio ſiſtere, ſi hoc expedit,vt no.per gl.in l. ſi filius.ſ.qui ſatiſ.cog.adde quod hr̄ in l.ij.in fi.ff.qui ex cau.in poſ.eat. qui ſi expedit vt mittatur ad abſentem quē defendit, debet mitti ſuis expenſis,vt ibi no.

LEX LXIIII.

1 *Contra doloſum fit probatio intereſſe per iuramentum in litem, non autem eſt neceſſe probare per teſtes.*
2 *Forma iuramenti in litem contra doloſum.*

1 NOn a iudice.† Contra doloſum fit probatio intereſſe per iur̄m in litem,nō autem eſt neceſſe probare per teſtes. h.d.
2 †¶In tex.ibi,ex eo quod intereſt fit.i.ex eo quod p̄batur per teſtes vere intereſſe: hoc.n. non requiritur ſed ſufficit,ꝙ actor iuret pro tāto nollet illa re carere.& ſm̄ illud,q̄d erit iuratum ſecuta tamen taxatione iudicis, fiet condemnatio,vt ff.de in litē iu.l.videamus.§.pe.non ergo iurat actor tantum ſua intereſſe.i.in tanto dānificari, ſed iurat pro tanto nolle re carere,pōt.n.eſſe,ꝙ res illa non erat ſua,& ſic re vera nō dammificatur,& nihilominus ſibi defertur iur̄m.& eſt q̄d ſequitur in ver.deniq;.& iſtud eſt de mente iſtius l. In tex.ibi,nō dubitatur.ſubaudi,& tn̄ honeſtū intereſſe nō p̄tendit, ſed duntaxat affectionis rōne,cuius iurat̄ in litē,& ſic p̄bat q̄d ī principio dixerat,non fieri ꝯdēnōnē in eo,q̄d vere intereſt ſm̄ Bald

1 §. Si quis alio. †Stip̄lo iudicatum ſolui euaneſcit, ſiue mutetur iudex,ſiue cā vel res,ſiue actio.h.d.tex.cum gl.& adde l.iij.ff.iud.ſol.& l.cum ad Sempronium.cum ibi plene no.

LEX LXV.

2 *Si in domicilio mariti ſit ſtatutum de lucrando totam dotem vxore præ decedente in matrimonio,ſed in domicilio vxoris non ſic, debet ſeruari ſtatutum in domicilio viri.*
3 *Confeſſio inſtrumenti non eſt ſufficiens cauſa faciendi quem ſortiri forum, ſi ſit de contractu alibi celebrato.*
4 *Si in domicilio viri erat ſtatutum, ꝙ vir non poſſit inſtituere vxorem, & non in domicilio vxoris & eam inſtituit,valebit inſtitutio quo ad bona exiſtentia in domicilio vxoris.*

1 EXigere dotem. †In ꝯtu dotis eſt hoc ſp̄ale, quia non ſortit̄ maritus forum ī loco celebrati ꝯtus, ſi celebratus erat in domicilio vxoris,ſed ſolum in domicilio p̄prio.h.d.Certe non vr̄ hoc ſp̄ale,q̄a licet maritus receperit dotem in domicilio vxoris,tn̄ quia illuc acceſſit tanquam aduena & peregrinus, non ſortitur ex hoc ꝯtu ibi forum. Et hoc eſt regulare in quolibet alio ꝯtu,& qualibet alia perſona, vt ſ.e.l hæres abſens.§.j. Itē quia licet ibi receperit & ad reſtituēdum ſe obligauerit,quia tn̄ non erat ibi manſurus, ſed ad proprium domicilium rediturus,ſolutio, & reſtō vr̄ in ſuum domicilium collata,quia ibi ſperatur matrimonium ſolu morte viri, vel vxoris,& conſtat hoc eſſe rīr,ꝙ licet ꝯtus celebretur in vno loco,ſi tn̄ ſolo cōfertur in alium locum,non ſortitur quis forū in loco celebrati ꝯtus, ſed in loco collatæ ſolonis,vt ſ.e.l.hr̄s abſens.in fi.in tex. & gl.Non ergo video quare
2 debeat dici eſſe ſp̄ale in dote,ſicut Bar.dicit.†Et alle.iſta l.ꝙ ſi in domicilio mariti ſit ſtatutum de lucrando totam dotē vxore p̄decedente in mr̄imonio,ſed in domicilio vxoris non ſic, debeat ſeruari ſtatutum quod in domicilio viri,vt no.in l.cūctos po.de ſum.tri.& caſus eſt iſte.Et intellige hanc l. q̄n in loco in quo receperit dotē,& ꝯfectū fuit inſtr̄m, ī quo ſe obligauit ad ipſam reſtituendā, maritus nō ſortiebatur forū aliqua rōne.ſi aūt ſortiebatur,puta Romæ rōne cōis patriæ,tūc licet ibi dotem receperit vt aduena, pōt ibi ꝯueniri ēt tp̄e legationis,& ſic forus q̄ poterat declinari ex hoc fortificat̄,vt declinari non poſſit,vt ſ.e.l.ſi vxor.ſm̄ intelām quē ponit ibi gl.& l.ii. §.oēs.Sed D.Cy.intellexit hanc l.alio mō, ꝙ maritus ī domicilio vxoris confeſſus eſt dotē recepiſſe,non tn̄ de receptione alr̄ apparet,& iſta confeſſio non eſt ꝯtus, quia non obligat cōfitentem,ſed potius poteſt dici diſtractus,q̄a liberat vxorē, vel p̄rem eius a p̄miſſione dotis illi facta,vn̄ dicit Cy ꝙ iſta l. intendit dicere,ꝙ in loco diſtractus q̄s nō ſortit̄ forū,licet ſortiat̄ in loco ꝯtus.iſta lect.nō placet.p̄ l.q̄ certo loco.ff.de ꝯdi. inde.vbi quis ſortit̄ forū in loco diſtractus, licet quidā allegēt illā l.in ꝯtu.p̄terea iſta ꝯfeſſio p̄bat ſolōnē dotis factā marito & iō ſi fieret p̄ verbū p̄teriti tp̄is,puta,ſe habuiſſe, & recepiſ-
a ſe,[a] q̄a tn̄ iſta receptio potuit fieri tp̄e inſtr̄i confecti,p̄ſumitur tunc fuiſſe fcā,vt plene no.Bar.in l.poſt dotem.ff.ſol.mat.in j. q.& l.ſi ita quis ſtipulatus.§.Chryſogonus.ff.de ver. ob.ſi ergo ſortiretur forum rōne receptionis p̄batę p̄ teſtes, ita & rōne receptionis probatę per confeſſionem, q̄a iſta confeſſio,licet liberet vxorem,vel eius p̄rem, tn̄ hēt implicitam oblōnē mariti,non dico ꝙ obligetur maritus ex confeſſione, ſed ex receptione probata per cōfeſſionem.Vnde non eſt verum, ꝙ hic ſit ſolus diſtractus,eſt ergo ſola rō illa quā.ſ.dixi, quia licet ſit ꝯtus,fuit tn̄ celebratus,tāq̄ ab aduena, nec video aliquā ſp̄alitatem in dote, niſi dicamus,ꝙ etiam ſi ibi non erat, vt aduena,ſed hēbat pergulam,vel armarium,adhuc idem ſit, & tūc eſt ſp̄ale in dote,q̄a iſta l. ſimplr̄ loquitur Sed hoc puto verū, q̄n ſperabatur ibi continuo morari. Sed ſi ſperabatur ad domicilium proprium redire,tūc adhuc nō vr̄ ſp̄ale in dote: q̄a ſolo cenſet̄ illuc collata vbi ſperabat̄ mr̄imoniū diſſoluendū.Gl.ēt dat hic aliū intelīm notabile,vt velit dicere, ꝙ in loco inſtr̄i confecti de ꝯtu non ſortiatur quis forū, ſi ꝯtus nō erat ibi celebratus,ſed alibi, nā pōt eſſe, ꝙ de ꝯtu celebrato
3 in vno loco cōficiatur inſtr̄m in alio loco.& ſic no.†ꝙ inſtr̄i confectio non eſt ſufficiēs cā faciēdi quē ſortiri forū, ſi ſit de
b ꝯtu alibi celebrato,[b] q̄d no. † Facit ēt iſta l.ad q.ſi in domici-
4 lio viri erat ſtatutum,ꝙ vir non poſſit inſtituere vxorem, ſed in

ADDITIONES.

a ¶Et recepiſſe.De iſtis verbis vide Bar.Soc.conſi. 19. vbi ponit mare iam cuiuſdam depoſiti.
b Alibi celebrato.De materia huius l.vide Barb.late cōſ.46. li.2. Ale.in conſi.83.

In domicilio vxoris non erat, & vir inſtituit eam, an valeat? &
facit ꝙ non. ſed hoc eſt verum quantum ad bona ibidem exi-
ſtentia. Sed ſi habebat bona in domicilio vxoris, quãtum ad
illa valebit per ea, quæ no. per Cy. in l. cunctos populos. & in
Spe. ti. de ſen. vbi format hanc q.

LEX LXVI.

1 *Iudicijs verba dubia, vel obſcura ſiue proferantur ab actore, ſiue a reo, debent interpretari ſecundum intentionem proferentis, & prout ſibi magis expedit.*
2 *Verba dubia, vel obſcure prolata in contractibus interpretantur contra proferentem.*
Si proferantur a teſtibus interpretantur contra producentem ibidem.
3 *Dubietas, vel obſcuritas cadens in ineptitudinem vitiat libellum, & exceptionem.*
4 *Si proferens non declarauit, & mortuus eſt, non poterit hæres declarare.*
5 *Declaratio ſemel facta amplius variari non poteſt.*
6 *Verbum pertinere in libello poſitum tribus modis intelligi poteſt, & qualiter intelligatur*
7 *Reſcriptum ſi eſt impetratum cõtra Titium, & ſint plures Titii, non eſt nullum, ſed ad impetrantem pertinet declarare de quo Titio ſenſerit.*

1 SI quis intentione. † In iudiciis
verba dubia
vel obſcura, ſiue proferantur ab actore, ſiue à reo,
debent interpretari ſm intentionem proferentis,
2 & prout ſibi magis expedit. h. d. Et ſemper all. tex. cum gl. † Sed
in ꝯctib. eſt ecõuerſo, quia fit interpretatio ↄ proferentem, &
prout ſibi non expedit, vt s̃. de pact. l. veterib. & l. ſi arborem.
§. fi. de ſer. vrba. præd. & loquitur iſta l. qñ verba proferuntur a
partibus, ſi vero a teſtib. & ſunt dubia, fit interpretatio ↄ pro-
ducentes, quia dubia probatio non releuat producentem, vt
3 ĩ c. in præſentia. extra de prob. † Item intellige hanc l. qñ dubie
tas, vel obſcuritas nõ cadebat in ineptitudinem, alias vitiaret
libellum, vt l. e. §. j. ĩ. ſi men. fal. mo. dix. & ẽt exceptionem, quia
4 ẽt exceptio debet eſſe apta, vt l. j. ĩ. de flumi. ¶ † Sed quid ſi pro
ferens non declarauit, & mortuus eſt, an hæres eius poterit de
clarare? gl. ĩ. de rei ven. l. idem Pompo. ſcribit ſi frumentum. in
fi. tenet ꝙ non, quam Doc. reputant notabilem, & eodem mo
do dñt, ꝙ ſi ſunt prolata a procuratore, nõ poterit declarare,
nec interpretari a dño, nec ecõuerſo. eſt ergo declaratio adeo
perſonalis, ꝙ perſonam non egreditur. de hoc dic per Bart. in
l. inter ſtipulantem. §. j. ĩ. de ver. ob. & quod idem no. in l. termi
5 nato. C. de fru. & li. expen. Et adde, ꝙ declaratione ſemel facta
non licet amplius variare. gl. eſt ſingu. in l. triticum. ĩ. de verb.
ob. licet ſecus in electioue, vt l. eum qui certarum. s̃. de ver. ob.
nam & ius eligendi tranſmittitur ad hæredem, non ius decla-
a randi,[a] vel interpretandi, vt s̃ dixi. ¶ † In gl. ibi, vt ſi debita non
6 pro ſua. dic hanc gl. intelligi veram, ſi actor ſolum dicebat in
ſuo libello rem ad ſe pertinere, quia tunc licet poſſit intelligi
trib. modis. ſ. iure dominii, itẽ iure poſ. item, quia erat ſibi de-
bita, cõfeſſio tñ rei, ꝙ ad ipſum pertineret, debet intelligi hoc
vltimo modo, quia magis hoc expedit reo. ſed ſi actor expreſ-
ſe dixiſſet ad ſe pertinere iure dominij, confeſſio rei, ꝙ ad illũ
pertineret, deberet intelligi ſm ꝙ actor aſſerebat, qa ſimplex
reſponſio intelľr ſm interrogata, vt l. ſi defenſor. §. j. ĩ. de inter
ro. act. ſm Ang. & bene. & vide hic quod no. in Spe. de cita. §.
7 j. ver. quid ſi impetro. vbi dicit per hanc l. † ꝙ ſi impetretur re-
ſcriptum ↄ Titium, & ſint plures Titii, non eſt reſcriptum nul
lum. Sed ad me pertineret declarare de quo Titio ſenſerim. ſi-
cut ergo verba prolata in iudicio intelliguntur ſecundum ꝓ-
ferentem, ita & prolata in ſupplicatione, quæ fit ſuperiori.
quod not.

ADDITIO.

a ¶ Declarandi. An poteſtas declarandi tranſeat ad hæredes, vide per Dom. Signo. conſi. 107.

LEX LXVII.

2 *Aliud eſt pronunciare quem liberum, aliud pronunciare eſſe liberandum.*
3 *Cauſa ſi committatur conſilio ſapientis, & ſapiens conſuluit reum fore abſoluendum, & iudex ita pronunciauit illum fore abſoluendum cenſetur ipſum abſoluere.*
4 *Vbi non poteſt actori conſuli contra contumacem per miſſionem ex primo decreto, interponitur decretum iudicis, quod habet vim diffinitiuæ ſententię.*

1 QVi ſe dicit ſuis. † Qui in ſuo libello pe-
tit ſe manumitti, nõ de
bet pronunciari eſſe liber, ſed eſſe manumittẽdus,
& ex via manumiſſionis erit liber. Sed ſi reus eſt cõ
tumax in conteſtando litem, & ſic ad diffinitiuam non poteſt
perueniri, tunc loco primi, & ſecundi decreti pronunciatur li-
ber, & tũc erit liber ex die decreti ĩterpoſiti. h. d. in effectu no.
¶ In text. ibi, nummis ſuis redemptum, dic quo caſu licet ſibi
bi conſiſtere ↄ dñm in iudicio, & petere illum compelli ad ſe
manumittendum, vt s̃. e. l. vix. ver. ſed ſi quis ſuis nummis. ¶ In
tex. ibi, ex quo redemptus eſt. dic gl. exponit quod p ſñiam de-
claratum eſt eum redemptum, quæ expoſitio non placet, qa
tunc ſtatim lata ſñia eſſet liber ſine aliqua manumiſſione, cu
ius ↄrium, ĩ. pater in ver. proinde. vbi dicit, ꝙ compellitur ma-
numittere. ideo expone redemptus eſt. i. declaratus debere ma
numitti, & ſecuta eſt manumiſſio. Non ergo iudex dẽt decla-
rare ipſum eſſe liberum, ſed liberandum per manumiſſionẽ,
& hoc eſt, quod ſequitur, quia conſtõ, & c. ſ. principalis quæ ꝓ-
2 uidet ſeruis hoc caſu † No. ergo, ꝙ aliud eſt pronũciare quem
liberum, aliud pronunciare eſſe liberandum, & hoc ideo, qa
ad iudicem non pertinet liberare, ſed facere, vt a dño liberet,
aľs pronunciando ipſum fore liberandum vř ipſum liberare.
ar. l. fundus qui Lucij Titij. ĩ. de reſcin. ven. & hoc inducitur ad
3 q. † ſi cã cõmittitur conſilio ſapientis, & ſapiens conſuluit reũ
fore abſoluendum, & iudex pronunciauit ſm formam conſi-
a lij,[a] & per ↄñs illum fore abſoluendum, cenſetur ipſum abſol
uere, quia in ſua ptãte erat hoc facere, vide quod no. Cy. in l. j.
C. ſi aduer. lib. quia hoc facit ad multa. ¶ In tex. ibi, ſed & ſi la-
titet. ſubaudi. ſ. reus ſeu dñs, qui debet manumittere, & dic an
te li. conte. & ſic nõ poteſt perueniri ad ſñiam diffinitiuam lit.
non conte. nec ad miſſionem ex primo, vel ſecundo decreto ĩ
bonis ſuis, quia nõ petitur quantitas æſtimabilis, ſed libertas,
quæ eſt ineſtimabilis, certe hoc caſu loco primi, & ſecundi de
creti iudex pronunciat ipſum liberum, aľs actor remaneret ſi
ne prouiſione. & hoc exemplo conſtõ ſenatuſcõſulti, quę lo-
quitur qñ relicta eſt libertas per fideicommiſſum, & hřs qui
dẽt manumittere latitat, tunc pronunciatur liber ſine manu-
4 miſſione, & hoc eſt quod ſequitur. ¶ † No. ſm Doc. & tene mẽ
ti, ꝙ vbi non põt actori conſuli ꝯ contumacem per miſſionẽ
ex primo decreto. interponitur decretum iudicis, quod habet
vim diffinitiuæ ſñiæ. Facit c. j. de eo qui mit. in poſ. lib. vj. & qđ
no. in auth. ſi omnes. C. ſi hæres ſe ab hęre. abſti. & hoc dicunt
Doc. in materia primi, & ſecundi decreti, de qua per Bar. in l. fi
nita. §. Iulianus. ĩ. de dam. inſe.

ADDITIO.

a ¶ Formam conſilii. Adde Ang. conſ. 180.

LEX LXVIII.

2 *Quando iudex parte præſente monet, ꝙ tali die compareat ad audiendam ſententiam, etiam ſi non dicat peremptorie, nec aliam comminationem faciat; tamen hæc monitio habet vim peremptorii ficti. & quod dicatur ſolenne peremptorium. nu. 1.*
3 *Citatio in quatuor caſibus debet eſſe peremptoria.*
4 *Citatio ſimplex, & vnica quando, & in quibus caſibus ſufficiat.*
5 *Citatio poteſt fieri per literas portandas per nuncium ad citandum, et per literas affigendas in albo, ſeu in valuis palatii ad ſimilitudinem edicti prætoris, & per quem poſſit hoc modo fieri.*
6 *Citatio quando poſſit fieri per edictum, & quid ſi quis nunquam fuit perſonaliter citatus, & quid ſi poſſit commode citari ad omnes actus.*
7 *Citatio debet fieri ad inſtantiam partis.*
Sic & ſñia eſt ferenda parte petente, & contumaciam citati accuſante.
8 *Mox fieri dř id, quod ſit poſt x. dies, & quid ſignificet hæc dictio, remiſ.*

1 AD peremptorium. † Solenne perẽ
ptorium dř, qñ
præcedẽtib. trib. citationib. cum interuallo x. dierũ
pro qualibet, fit quarta citatio ad malitiam cõuin
cendam cum comminatione, quod amplius non expecta
bitur. Minus vero ſolenne dř, ꝙ in prima vel ſecunda citatio-
ne fit dicta comminatio, ꝙ ad ſñiam procedetur ipſo vlterius
nõ expectato, vel citatur peremptorie, quo caſu vlterior cita-
tio non requiritur, ſed vnica poteſt fieri pro oĩb. Solẽniſſimũ
autem peremptorium eſt, qñ ẽt poſt quartã citationem ema-
nat quinta, quam iudex ex benignitate facere põt, & non cõ
parente reo in citationib. ꝑdictis fertur ſñia vel pro ipſo, vel ꝓ
actore ſm quod reperietur ꝑ iũdicẽ ipſos fouere iuſtitiã. h. d.
vſq; ad l. & poſt edictũ. §. ꝙ ſi is. & iſtæ tres primæ leges loquũ
tur de peremptorio ſolenni. l. nõnunq̃. de minus ſolẽni. l. aũt.
in peremptorio põt intelligi in vtroq;, & ſic referri ad p̃ceden
tes leges, & ẽt ad ſequentes l. aũt, & poſt edictum. loquiť de ſo
lenniſſimo, & ẽt declarat quid fieri debeat reo non comparẽ
2 te in aliqua citatione. † Adde, ꝙ eſt dare peremptorium nõ ve
rum, de quo non loquuntur iſtæ ll. ſed fictum. ſ. qñ iudex par
te præſente monet, ꝙ tali die compareat ad audiẽdam ſñiam
nam ẽt ſi non dicat peremptorie, nec aliam comminationẽ
faciat, vim tñ habet peremptorii hæc monitio, vt C. qũo &
qñ iu. l. ij. & ſic vlterior citatio non requiritur. ſiř ſi emanaue
runt tres citationes, licet in nulla earum ſit dictum perempto
rie, nec poſita comminatio, tñ hẽt vim peremptorii ficti, vt l.
tres denunciationes. C. e. ti. qũo & qñ iu. Quarta ergo citatio,
de qua hic in l. & tertium ibi, dum dicit quib. præpoſitis, tunc
peremptorium impetret, i. quartam citationem non eſt neceſ
ſaria, & multo minus quinta, de qua in l. poſt edictum. cũ ſuf
ficiant tres d. l. tres denunciationes. & ſic patet, ꝙ iudicis offm̃
ĩ iſtis dilationib. expectatoriis latũ eſt, vt poſſit ẽt parte inuita
citatũ de benignitate expectare, lꝫ expectare ñ teneať, & hoc
3 ẽt mõ põt exẽplificari. l. non quicquid. s̃. e. † ¶ No. j. in verbo, perẽ
ptorio.

ptorio.ꝙ citatio debet eſſe perẽptoria,dicit ẽt Inn.ĩ c.de peti-
a tione.extra de accuſa.hoc eſſe verũ ĩ quatuor[a] caſib.ſ.cum iu
dex vult ꝑuenire ꝯ abſentẽ ad ſnĩam diffinitiuã,& in hoc ca-
ſu loquunt̃ iſtę ll.vt patet in l.& poſt edictũ,in verbo ꝓnuntia
bitur, vel cum ad interlocutoriã de mittẽdo ĩ poſ. ex primo,
& ſecũdo decreto,vt no.gl.in l.ꝑſenti,§.cũ aũt monitus. C.de
his q ad eccle.cõfugiũt.& ẽt in l.ſi finita.§.Iulianus,ff.de dã in
fec.& ibi ꝑ Bar.q hoc idẽ tenet,vel cũ ꝑuenit̃ ad annotationẽ
bonorũ in cã criminali,q̃ æquiparat̃ primo,& ſcđo decreto i
ciuili,de qua in ti.de requi. re.vel cum ꝑuenit̃ ad abſolutionẽ
4 ab obſeruatione iudicii, vt l.ꝓperãdũ,§.& ſi qdem.C.e.ti †In
iſtis.n.requirit̃ perẽptorium verũ,vel fictũ, alias nõ valeret ꝓ
nunciatio,ſed in aliis ſufficit vnica,& ſimplex citatio,vt cũ qs
citat̃ ad videndũ iurare teſtes,nõ.n.requirit̃,ꝙ dicat̃ ꝑempto-
b rie.[b] Itẽ habet locũ perẽptoriũ in cauſis, in qb.ordinarie ꝓce
dit̃,nõ ĩ illis in qb.relaxat̃ ordo iuris,& ꝓcedit̃ ſine ſtrepitu,&
figura iudicij,vt in cle.ſæpe.de verbo. ſigni. Ang. hic autẽ. dat
regulã generalẽ,ꝙ ĩ oĩ interlocutoria magni ꝑiudicii requirit̃
perẽptoriũ,ſicut ĩ diffinitiua,ſecus ſi ſit parui ꝑiudicii, arg. in
l.ij.C.vbi in rẽ act.& l.ſicut.C.de ꝑſcri. xxx. anno. Vbi ſufficit
vnica citatio ad interumpendũ præſcriptionẽ.qa reputat̃ mo
dici præiudicij,licet non fuerit dictũ perẽptorie,& ideo tenet,
ꝙ ad miſſionẽ ex primo decreto nõ ſit neceſſaria peremptoria,
licet gl. & Bar.dicat ꝯtrariũ,facit quod not. per Inn.in c.corã
fęlicis.extra de reſti. in integ. de interlocutoria parui ꝑiudicii,
ꝙ aduerſus eã nõ petitur in integ.reſt.Itẽ nõ requirit̃ perẽpto
ria citatio,qñ par citat parẽ,vt iudex iudicem,vel arbiter arbi
trũ,ſcḋm ea q̃ habent̃ in c. prudentiã.extra de offi.deleg.& in c.
fi.de arb.gl.eſt in cle.j.de hæreticis,ꝙ ſufficit vna citatio ẽt nõ
c perẽptoria.Idẽ in citatione extraiudiciali,[c] vt cũ capitulũ vult
ꝓcedere ad electionẽ, & debẽt citari abſentes, nã ſufficit vna
citatio,licet nõ perẽptoria,vt no.Inn in c.cum nobis.extra de
elect.Itẽ ſi prima citatione citatus inuentus,dicat ſe nolle ve-
nire,non requirit̃ vlterior citatio perẽptoria , ẽt cum ꝑuenit̃
ad diffinitiuã,vt no.gl.in l.fi.ff.de in integ.& reſti.& in l.tres de
nunciationes.C.qũo & qñ iud.quã et tenet Bar.in §.Iũlianus.
ſed Cy.in auth.qui ſemel.in 9.q. C.qũo,& qñ iudex. vr̃ tenere
ꝯtrariũ,ꝙ imo requiratur ad malitiã ſuperandã.Et iſta eſt tutior
ſcḋm Ang.nec ẽt requirit̃, ſi ille qui erat citandus appellauerit
ab aliqua interlocutoria, qa ꝑ hoc vr̃ proteſtatus,ꝙ amplius
corã iudice nõ vult cõparere,ideo poteſt ꝯ eũ procedi ad diſ-
finitiuam eo vlterius nõ citato.vt eſt caſus notabilis in c. ij.de
5 dolo & cõtu.li.vj.¶†Scđo no.in verbo edictum,quod citatio
põt fieri per edictũ, qđ põt intelligi duobus modis, ſ.ꝑ literas
portandas per nuncium ad citandum , & hoc eſt clarum ſe-
cundo ꝑ literas non portãdas ꝑ nunciũ,ſed affigẽdas in albo,
ſeu ĩ valuis palatij ad ſimilitudinẽ edicti ꝑtoris,de qua citatio
ne habetur in cle.j.de iudi.& per Bar.in extrauaganti ad repri
mẽ.ſuꝑ verb.per edictum.Et ẽt hic in gl.& iſta nõ poterat fie-
ri,niſi per iudicem ordinarium,vel per delegatum a principe.
ſecus ſi ab inferiore,vt hic in gl.& ꝑ Cy.in auth.qui ſemel.C.
qũo & qñ iud.¶Sed qñ poterit fieri hęc citatio per ordinariũ.
vel ꝑ delegatum,vt arctet citatum:iniuſtum.n.vr̃ quem citari
tali modo,cum poſſibile ſit, ꝙ ad eius notitiam nõ ꝑueniet,
& ſic ſine culpa punietur pęna contumaciæ.nam & alibi ha-
bemus,ꝙ debet qs citari perſonaliter ſi põt reperiri , vel ſi re-
periri non põt, debet citari ad domum, iuxta ea quæ habent̃
in l.j.ff.de lib.agno.& in l.4.ff.de dã.infect.& in c.cãm.extra de
dolo & contu. iſte paſſus male declaratur per noſtros Doct.
& maxime ꝑ Bart.in extrauagãti.q voluit declarare & imper-
6 fecte loquitur.†Dicas ergo,ꝙ aut ſit de illo q nũquam fuit ci
tatus perſonaliter , & tũc fieri non põt talis citatio , vt ipſum
arctet , vel vt faciat ipſum haberi pro vero cõtumace tanquã
ꝑſonaliter citato,niſi ꝑ principem, vel de ipſius expreſſo mã-
dato, & ẽt vltra hoc , ꝙ ipſe impediat quo minus citatio per
nunciũ poſſit ad ipſum peruenire, vel ad locũ vbi eſt citãdus
non ſit tutus acceſſus,& iſte eſt caſus in d. cle.j.de iud.Si vero
ſemel fuit citatus ꝑ nunciũ ꝑſonaliter,tũc aut ad certũ,& de-
terminatũ actũ,& tũc ad aliũ vr̃ nõ poterit citari ꝑ edictum
niſi ꝯcurrentibus illis duobus de quib.ſ.ꝙ fiat de ſpeciali man
dato principis,& in caſu de quo.ſ.qa prima citatio non extẽ-
ditur vltra illum actũ,ad quẽ fuit facta.vt no.in d.c.ij.de dolo
& ꝯtuma.lib.vj.ꝑ gl.aut citatus generaliter,ꝙ veniret ad cãm
peragẽdã vel cauſæ adeſſet, vſq; ad diffinitiuam ſnĩam,& per
ꝯſequens vr̃ ad oẽs actus citatus, q̃ citatio pt fieri de iure.vt ff.
e.l.ſi prætor.in princ.& l.ꝯſentaneũ.& in auth.q ſemel.C.qũo
& qñ iud.qđ tñ eſt verum de illo,qui longe abeſt, & non põt
commode in ſingulis actibus citari , nõ de illo qui põt prout
voluit.Io.An.in add.Speculi.in tit.de cita.§.viſo.& tũc quia ſe
mel eſt citatus perſonaliter ad oẽs,& ſingulos actus cauſæ &
nõ põt cõmode amplius in ſingulis actibus ꝑſonaliter citari
tunc etiã ſine ſpeciali mãdato principis poſſet citari ex ſuper
abũdãti,ꝑ edictum poſitum in locis publi.& ita ſentit Pau.de
Leaza.ĩ d.cle.j.de iud.facit quod no.Inno.ĩ c.ſi aduerſarius.ex
tra de eo qui mit.ĩ poſſ.& ita ſeruatur in curia Romana,qñ
auditores palatij,quib.cõmittunt̃ cãæ de toto mũdo, decer-
nunt primã citationẽ fiẽdã ꝑ nunciũ ꝑſonaliter,qua facta &
habita relatione nuntij,poſtea amplius ad ipſum nuntiũ nõ
mittunt,ſed faciunt ipſum citari ꝑ edicta in audientia ꝯdicta
rum,vbi ꝯueniunt oẽs ꝓcuratores curiæ, & virtute illarũ ci-
tationũ ꝑueniunt ad diffinitiuã.Et vidi ſemel quẽdã ꝓceſſum
factum in patria Foriliuij,ꝑ quẽdã cõmiſſariũ Papæ ad inſtã
tiã cuiuſdã epiſcopi ꝯ quoſdã nobiles q fuerunt primo citati
ꝑſonaliter,& poſtea ſemꝑ ꝑ edicta,& lata erat ſnĩa ꝯ eos, di-
cebant illi cãm nõ valere.qa nũquã fuerunt citati niſi ſemel.
& ꝙ illæ citationes ꝑ edicta ipſos nõ arctabant, & quidã Do
cto.hoc cõſulebãt, ſed ego dicebã ꝙ illud fundamentũ non
erat bonũ,cũ ſemel fuiſſent citati ꝑſonaliter,& generaliter,vt
adeſſent cauſæ,iõ poſtea putarent citari ꝑ edicta, & illi docto
res de hoc non ꝑpẽdebant,nec cõſiderabãt.Sed ꝑꝑ aliud ego
dixi ꝙ illæ citationes eos non arctabant.qa ꝓceſſus fuerat fa-
ctus in eadẽ patria,& ſic illi cõmode poterant citari ad ſingu
los actus,iõ illa citatio non valuit,vt no.Ioan. An.in loco ꝑal
leg.in add.Spe.tene menti, qa iſta poterunt tibi facere hono-
7 re,& pauci ſunt q bene intelligant.¶†Tertio no.in verbo im
petrat,ꝙ citatio debet fieri ad inſtantiã partis,ideo ſis cautus
ꝙ hæc ponãtur in ꝓceſſu,alias non valeret, & eodem modo
ſnĩa eſt ferenda parte petente,vt d.l.properandum.§.& ſi qui
dem,& ibi ẽt per Bart.ſupple,& contumaciã citati accuſante
8 alias non reputaretur contumax.vt ibi patet. ¶†Item not. in
ver.mox.ꝙ dr̃ mox fieri id quod fit poſt x.dies, de ſignificatu
huius dictionis,dic ut no.in l.j.ſolu.matri.

ADDITIONES.

a ¶Et hoc addere potes quot modis citatio fiat,nempe tribus modis, primo ſi-
quidem cum interuenit trina citatio per interualla non minora x.die.l.per in
terualla hoc ti.quoniam tunc tertia pro peremptoria habetur,Card.in c.em.j.
xv.not.de foro compe.Item ſecundo dicitur peremptoria etiam vnica cũ ver
bo peremptorio,vt hac l.cum ſeq. & hic per Bar. quod intellige ſi ea tantum
tempus contineat quantum tres aliæ,ſcḋm Bart.in l.ſi finita.§.Iul.ii.col.verſ.ii.
quæro vtrum,& Ioan.And.in c.fi de elec.in vi.Tertio perẽptoria dicitur poſt
iudicis monitionem etiam ſine verbo perẽptorio,l.ceſſante,C.qũo & qñ iud.
& ibi per Doct & Ang.poſt gl.in verb.edicti.Lanfran.in c qñ contra,de ꝓba.
b ¶Adde tñ ꝙ Bal.in l.ſi qñ, i.col.verſi.venio ad materiam vtilem,C de teſti.te
net citationem partis peremptoriam ad teſt um i rame ta e uiri licet non
ſic ad proceſſus publicationem,tametſi Bar.contra ſentiat in l. cõſentaneum,
in co ad p in.in ver.aduerte,& not.C quomodo & quando iud.
c ¶Et adde ibidem Hoſti & Bal.in marg.in verbo & citatio ver.xxvii.

LEX LXIX.

1 *Citatio debet continere certum,& alias non valet.*
2 *Citatio quod quis compareat quam primum poteſt,valet quãtum ad hoc,*
vt poſſit puniri a iudice de contemptu ſi non comparet.

1 PEr interuallum †No. ꝙ citatio de-
bet continere cer-
tum terminum, alias non valet vt hic.& ff. quod
vi,aut clam.l.aut qui aliter.§.j.& no.Spec.de cita.
§.ſequitur. ver. quid ſi nõ præfixit.& per Bar.in l.
liber homo.§.decẽ.ff.de verb.obli.& per gl.in Auth. de exhib.
re.§.ſi vero colum.5. in contrarium facit c. eos. §.j.de ſenten.
2 excommu.lib.6.†Vbi vr̃ velle, ꝙ citatus debet comparere cũ
primũ põt. ſed dic primum dictum verum quantum ad hoc
vt poſſit procedi ꝯ citatum ad inſtãtiam alterius partis,ad ali-
quem actum præiudicialem citato,ſed quantũ ad hoc,vt poſ
ſit puniri a iudice de contemptu ſi non comparet, valet cita-
tio,etiam ſi non contineat certum tempus, & debet compa-
rere cum primum poteſt.vt in d.c eos.quod not.

LEX LXX.

IN peremptorio. †Not. ꝙ perempto
ria citatio dicit̃ qñ
continet comminationem,ꝙ de cętero amplius
nõ citabitur,nec expectabitur, ſed procedetur ad
diffinitiuam, vel actum iuſtitia mediante, poſito
ꝙ non dicatur peremptorie,quia iſta comminatio tñ impor
tat, & ſi ponatur verbum peremptorie , non eſſet neceſſaria
iſta ꝯminatio, ſi tñ ꝯminatio non eſſet certa,ſed conditiona-
lis,quia non diceret ſe proceſſurum ad ſnĩam,ſed diceret ꝯtra te
procedemus,prout iuris & rõnis fuerit , tunc non habet vim
peremptorij,quia ius & rõ vult ꝙ iterum citetur, vel requirit̃
peremptoria citatio, vnde vr̃ dicere,ſi iſta verba ponuntur in
prima,vel in ſecunda citatione.ſ. procedemus ꝯ te ad tertiam
& ad quartam,& ſic adhuc erit neceſſaria tertia.& ita not.In-
no.in c.cauſam quæ.extra de reſcrip. & per Bar.in l.ſi appari-
tor.C.de coarta.libro x.& in d.§.Iulianus.

LEX LXXI.

1 *Peremptorium poteſt mitti in prima,vel ſecunda citatione.*
2 *Forma peremptorii in prima,vel ſecunda citatione.*
3 *Lex licet præciſe loquatur in dilatione expectatoria, vt quis non habeat*
minus x.dierum,poteſt tamen iudex abbreuiare.
4 *Eodem modo ſi diceret,& non plus, poterit tamen prorogare cauſa ratio-*
nabili ſubſiſtente arbitrio iudicis.

Nonnun-

1 NOnnunquam. †No.ꝙ in prima uel ſecunda citatione poteſt
2 mitti peremptorium. †Qualiter aũt hoc fiat,uide
bon.gl.in c.conſtitutus.de ſent.excom. lib.6. nam
cõis ſtylus eſt,ꝙ dicatur altero de duob. modis,uidelicet citamus,
ut compareas ad ſñĩam intra 6.dies uel.12. ut iudici uidebitur,quorum duos,uel quatuor pro primo,alios duos uel
quatuor pro ſecundo,alios pro tertio & peremptorio aſſignamus:uel
ſimplr dicat pro prima ſecunda & tertia citatione.Et
aduerte,quia non eſt neceſſe, ꝙ tunc apponatur in dicta citatione
terminus, qui ueniret apponendus in omnib. aliis. ut x.
dierum pro qualibet : ſed ſufficit ꝙ apponatur unius citationis
puta x.dierum cũ dicta appoſitione peremptorii,uel magis,aut
minus ſecundum quod iudici uidebitur,ut hic in fin.
3 Ex quo no.ꝙ licet lex præciſè loquatur in dilatione expectatoria,
puta, ꝙ non habeat minus x.dierum.ſ.eod. l.per inter-
6 uallum. nihilominus põt iudex abbreuiare,& eodem modo
ſi diceret ꝙ non plus, põt prorogare cauſa ſubſiſtente : quia
illa uerba præciſa debent intelligi,niſi cauſa rationabilis ſubſiſtat,
quę iudicis arbitrio relinquitur:ut hic patet.& circa hoc
uide quod no. Bar.in l.2. de re iudi.

LEX LXXIII.

1 *Peremptorii effectus quot,& quales ſint.*
2 *Contumax ſi non fuit citatus peremptoriè, ſententia lata etiam pro eo non valet.*
Lite non conteſt non peruenitur ad ſententiam, & quando poſſit.ibi.
3 *Statutum ſi dat formam citandi, puta quòd citetur trina citatione, non poſſet iudex hanc formam alterare.*
4 *Quando reus citatus in aliqua ex citationibus de quibus hic non comparuit:actor vero in qualibet comparuit, & contumaciam rei accuſauit tunc reus patitur condemnationem expenſarum propter contumaciam commiſſam in primis citationibus,etiam ſi ſententia pro eo poſtea feratur.*
5 *Quid ſi etiam actor non comparuiſſet in primis citationib.ſed in vltima.*
6 *Quid ſi reus comparuiſſet in prima vel in ſecunda, & actor non comparuiſſet.*
7 *Si actor & reus in prima citatione comparuiſſent, potuiſſet ferri ſentẽtia, nec eſſet neceſſaria alia citatio.*
8 *Quando in prima & ſecunda citatione comparuit reus & non actor : in tertia vero comparuit actor, & non reus, quis eorũ dicatur contumax.*

1 ET ſi poſt edictum. † Nota effectũ peremptorii:qa
ſi citatus non comparet, facit ut poſſit ad diffinitiuam
peruenìri. Item ꝙ contumax non propterea
perdit ius ſuum : quia ſi fouet iuſtam cãm,ſñĩa debet ferri
pro eo ſicut ſi non eſſet contumax. ſolũ ergo nocet in expenſis,
ut no.in l.contumacia.§.contumax.ff. de re iudic.Et aduerte:
quia ſi non fuiſſet citatus contumax,ſñĩa lata ẽt pro eo nõ
ualeret,ut no.in l.ea quæ.C.qũo & qñ iud.& in l furioſo.ff.de
re iud Item habet locum iſta lex lite conteſt. alias non poſſet
procedi ad diffinitiuam.ut hic dicit glo. & bene,niſi eſſet cauſa
in qua poſſet procedi lite non conteſta. ut in clem. ſæpe.de
uerb.ſigni. poterat ẽt iure iſto in abſentia rei citati, & contumacis
liquidari de cauſa & iuſtitia actoris : quia reo abſente
ẽt iure iſto ꝯhebatur hæremodicium, ideſt litis deſertio, pro
parte rei,ut ſic poſsit de cauſa liquidari,& ad diffinitiuã procedi,
licet ſecus actore abſente,ſicut in ſeq.uer.ꝙ ſi is.cum his
3 quæ ibi dicam. Item adde, ꝙ ſi ſtatutum daret certam formã
citandi,puta ꝙ citetur trina citatione, non poſſet iudex alterare
hanc formam,nec haberet locum. l.nonnũquam ut no.
per Doc.in c.ex tuæ.extra de cler. non reſid. & ẽt tenebat Iac.
But.& Bal.qui alleg.ad hoc glo.in uſib.feudorũ.de mili. uaſal.
qui contumax eſt,in prin.& uide omnino Inn.in c.ad petitio-
4 nem. ¶†Vlt.debes ſcire, ꝙ iſtæ leges loquunt̃ qñ reus citatus
in nulla citatione comparuit : actor uero qui citari fecit in
qualibet comparuit,& contumaciam rei accuſauit:quo caſu
reus ꝑꝑ contumaciam cõmiſſam in primis citationibus patit̃
condemnationem expenſarũ,et ſi ſentẽtia poſtea feratur pro
eo.ut no.ꝑ Cy.in l.ſancimus.C.eo.ſed ꝑꝑ cõmiſſam in ultima
citatione peremptoria,patitur diffinitiuam ꝯ ſe,uel pro ſe. Si
5 †aũt actor in primis citationibus non comparuiſſet,ſed in ulma;
tunc reus in primis non poſſet dici contumax, cum eius
contumacia non fuerit accuſata, & ẽt ſi comparuiſſet nihil
fuiſſet actum: vt no.in l.2.§.ſi quis in ius voc.non ie.ideo non
condemnaretur in expenſis,nec etiam actor poſſet dici cõtumax
eadẽ ratione : poſtquam reus nõ comparuit, nec illius
contumaciam accuſauit, ideo admitteretur ad vltimã citatio-
6 nem petendam,ẽt ſi non ſoluerit expenſas. Si†verò reus comparuiſſet
in prima vel in ſecunda,& actor non comparuiſſet:
tunc eius contumacia accuſata per reum, illæ citationes haberentur
pro non factis.vt ff ea. l.verſi. ſed ſi is. & actor nõ admitteret̃
ad aliam citationem petendam,niſi refuſis expenſis,
7 vt in c.j.de dolo & contu. libr.6. † Si aũt cõparuiſſet actor, &
reus in citatione prima, potuiſſet ferri ſñĩa,nec eſſet neceſſaria
alia citatio : quia vlteriores citationes fiunt ad grauandũ
contumaciam commiſſam in prima : & hic non eſt. & vide
circa prædicta quod no. Bart.in l.qui ante calendas.ff.de verb.
8 oblig. & ibi Iaco. de Are. †quando in prima & ſecunda citatione
comparuit reus,& non actor, in tertia vero comparuit
actor,& non reus : quis eorum dicatur contumax.

2 *In abſolutione quæ fit ab inſtantia edicti, ſeu citationis non totius cauſæ, non eſt neceſſaria citatio alterius partis, & ſi actor qui citari fecit,& fuit contumax iterum faciat reum citari qualiter refundat expenſas. & num.1.*
3 *Terminus citationis ſicut arctat citatum,vt in eo debeat adeſſe,ita arctat illum qui citari fecit vt ſimiliter adſit*
4 *Lite conteſtata qualiter reo abſente, vel actore poſſit ferri diffinitiua.*
5 *Non ſolum tota lis dicitur habere inſtantiam, immo ſinguli actus dicuntur habere ſuam inſtantiam.*
Sicut in tota lite fit litis conteſtatio, ita etiam in ſingulis actibus poteſt dici fieri litis conteſtatio.
6 *In criminalibus idem eſt modus citandi, qui in ciuilibus.*

1 §.Quod ſi is qui. †Si actor abeſt in termino peremptorio,
reus verò cõparuit,
circunducitur edictum, ideſt citatio habetur pro non facta &
reus abſoluitur ab inſtantia dictæ citationis,non ab inſtantia
totius cauſæ : ideo actor põt facere ipſum citari.h.d.vſq; ad §.
ſciẽdũ. & hoc declarat̃ hodie.ſ.dummõ refundat expenſas,
alias nõ audit̃.vt in c.j.de dolo & ꝯtu.lib.6.& dummõ,vt dixi
reus cõpareat, & actoris cõtumaciam accuſet,& ſine licẽtia
nõ recedat,alias ſecus. vt no.gl.ĩ c.cupiẽtes.§.ꝙ ſi per viginti.
2 de elec.libr.6. † & adde, ꝙ in abſolutione quæ fit ab inſtantia
edicti,non ab inſtantia totius cauſæ, nõ eſt neceſſaria citatio
alterius partis: licet ſecus, qñ fieret ab inſtantia totius cauſæ,
vt no.ꝑ Inn. in cap.cõſuluit. extra de officio deleg. & ꝑ Bar.in
3 l.Titia.ff.de accuſationib. ¶†In tex.ibi, abſit die cognitionis.
nota ergo,ꝙ ſicut terminus citationis arctat citatũ, vt ĩ ea de-
a beat adeſſe,ita arctat illum qui facit citari,[a] vt ſimilr adſit : vide
circa hoc quod no Bar.in l.item illa.ff. de conſti. pecu.¶In
tex.ibi.circũducendũ edictũ, ideſt pronunciabitur illa citatio
haberi pro non facta,& citatũ nõ arctare, & ſic virtute ipſius
nõ poterit actor poſtea cõparente reo abſente peruenire ad
diffinitiuã,ſed erit neceſſe iterum eũ citari, ac ſi non fuiſſet ci-
4 tatus.¶†In tex.ibi,neq; ſcđm ꝓſentem pronunciabit̃ : iſte tex.
alleg.ꝙ de iure iſto licet reo abſente poſt lit.conteſt.ꝯheret̃ hęremodiciũ,
vt poſſet peruenìri ad diffinitiuã ꝯ eũ.vt in prin.l.
ſiue cauſa erat liquidata ipſo præſente,ſiue ẽt liquidaretur eo
abſente:tñ cꝯ abſente actore non cõtrahebatur in tm̃,ꝙ ẽt ſi
de cã erat liquidũ,& reus erat ꝓſens, non poterat ad diffinitiuam
procedi abſente actore. caſus eſt hic: ſed ſolũ circunducebat̃
edictũ. De iure aũt Codicis fuit immutatũ, vt ſi de cauſa
liquidatum erat,reo ꝓſente poſſet ferri diffinitiua:ſi aũt nõ
erat liquidatũ, nõ poterat liquidari : ſed veniebat reus abſoluendus
vel ab inſtantia edicti,ſi multum ſupererat de inſtãtia
litis, vt hic. vel ſi parũ ſupererat ẽt ab inſtãtia totius litis:quia
non ſperabatur amodo poſſè liquidari, poſtquam parum ſupererat,
& iſte eſt caſus in l.properandũ. §. & ſi quidem.C.eo.
tit.hodie vero per auth.q ſemel. C.qũo & qñ iud.eſt introductũ,
ꝙ ẽt ſi non erat liquidatũ ꝓſente actore poſſit eo abſente
liquidari ꝑ reum:& ẽt vltra hoc, nõ ſolũ ſi lis erat cõteſtata,
immo ẽt ſi non erat,& ꝙ poſſit reus ẽt lite nõ cõteſtata facta
liquidatione de iure ſuo petere ſe abſolui diffinitiue:& eſt caſus,
in quo diffinitiua fert̃ lite nõ cõteſtata. & in hoc eſt deterioris
conditionis,quàm reus:qa lite non cõteſt.rr̃ ꝯ reũ non
poſſet ad diffinitiuã perueniri, nec ad liquidationẽ cauſæ,ſed
ſolum poſt lit.cõteſt.vt no.per gloſ.in prin.iſtius l.ver. item ex
eo qđ hic dicit.¶In tex.ibi, an amplius reus conueniri poſſit.
dic.i.citari iterũ, vt ſic durante eadẽ inſtãtia poſſit perueniri
ad diffinitiuam, virtute nouæ citationis. ¶In tex.ibi, an verò
ſalua quidẽ lis eſt.i.inſtantia totius litis.& ſolum perierit inſtãtia
edicti,vt ſic ſit neceſſaria noua citatio: non aũt inchoatio
nouæ litis:& reſponde pro iſta parte, ꝙ ſi inſtantia tunc edicti
perierit ex integro, põt litigari, ideſt poterit ex integro &
de nouo citari, vt virtute illius inſtantiæ detur diffinitiua : iſte
eſt verus intellectus,licet verba literæ ſint aliquantulum incõ-
5 grua:ſed aliter intelligi non põt.¶†Et ſic no. ꝙ non ſolum totalis
dr̃ hr̃e inſtantiam,immo ſinguli actus dñr habere ſuam
inſtantiã,qđ eſt mirabile : & alibi no. ꝙ ſicut in tota lite fit litis
cõteſtatio, ẽt in ſingulis actib. poſſit dici fieri litis cõteſt.in
6 c.paſtoralis.ex̃ de off.deleg.Et † vide circa materiã harũ legũ,
bonã gl. & plenã mouẽtẽ plures qõnes in c. de illicita.24.q.3.
& adde ꝙ in criminalib.idem modus citandi eſt qui in ciuilibus.
vt ff.de public.iudic.l.inter.& ff.de pœnis.l.abſentem.

ADDITIO.

a ¶Citari. Ideo dicit Petr.de Anch.conſi.167. quòd ſtante ſtatuto, quòd reo non comparente intra terminum habeatur pro contumace, & ex bannito quo admiſſ.in poſſ.&c.ſi actor non comparuit nec contumaciam accuſauit, non habet locum ſtatutum.

Verus

1 *Verus contumax non appellat.*
2 *Si conſtat iudici a quo de vera contumacia de qua hic poteſt non deferri appellationi,& procedere contra eum ad executionem quouſq; per iudicem appellationis ſibi inhibeatur.*
3 *Si non conſtat iudici a quo,ſed iudici ad quem de tali contumacia ꝙ pronũciabit appellationem non tenere,& remittet appellationem ad primum iudicem.*
4 *Tempus appellandi qui ſunt x.dies non currit ignoranti ſententiam cõtra ſe latam,ſed a die ſcientiæ.*
5 *Quid ſi ſciuit ſententiam latam,ſed ignorat,an contra ſe, vel pro ſe.*
Quid ſi litigauit per procuratorem qui fuit uerus contumax.
6 *Probans ſe fuiſſe legitime impeditum quo minus poßet comparere non dicitur uerus contumax.*

1 a **§. Sciendum eſt.** †Verus cõtumax non appellat.[a] h.d.ad hoc alleg.& dr̃ verus ille ad cuius notitiã ꝑuenit citatio ꝑẽptoria,ſiue fuerit apprehenſus per nuncium ſiue fuerit citatio facta ad domum. & poſtea ad notitiã eius peruenerit.l.ex cõſenſu.§.fi.de app.& ibi ꝑ Bar.lꝫ in hoc art.plures fuerint opin.quæ recitant̃ per gl.
2 magiſtram.in cle.j.de dolo & cõtu.quã omnino vide.& ſi ꝯſtat iudici a quo de dicta vera cõtumacia,põt non deferri appellationi,& ꝓcedere, ꝯ̃ eũ ad executionẽ,quouſq; ſibi ꝑ iudicem appłonis inhibeat̃,vel ẽt tanquam ꝯ̃ contumacẽ. Si aũt ſibi non cõſtat,& tũc defertur appłoni interpoſitæ a diffiniti
3 ua,†ſed iudex appłonis facta ſibi fide de vera contumacia ꝓnũciabit appłonem non tenere,& remittere appłonẽ ad primum iudicẽ,ita no.per glo.in c.non ſolũ.de appel.lib.6.& in di. ele.j.ſit ergo cautus appellans,vt probet ꝙ citat⁹ habuerit notitiam de citatione,ſi tñ cõpareret iudice adhuc ſedente ꝓ tribunali,licet poſt latam ſñiam audiretur appellans. vt s̃.de
4 in integ.reſt.l.diuus.¶†In tex.ibi,ſi modo per contumaciam, ſubaudi,veram vt dixi,ſecus ſi fictam,vt l.ab e.C.qũo & qñ iudi.tunc.n.nõ currit ſibi tp̃s appellandi quouſq; ignorat ſñiam ꝯ̃ ſe latam,& ex die quo cognouit põt appellari intra decem
5 dies.¶†Sed qui ſi ſciuit ſñiam latam , ignorat tñ an ꝯ̃ ſe, vel pro ſe,an ſibi currat tp̃s appellandi?vide gloſ.in c cõcertationi.de appel.lib.6.ſuper verbo ſciuerit,& Inno. vt lite non cõt. c.j.ſuper verb.ſciens.& Bal.in l.ab eo.C.qũo & qñ iud. ¶Item quid ſi litigauit per procuratorẽ,& procurator fuit verus cõtumax? Rñ. nõ nocet dño quominus poſſit appellare,in hoc tñ nocet,ꝙ currit ſibi tp̃s appellãdi a die latæ ſñiæ,licet ignoret eam latam.ſed ſi litigaſſet per ſe,& eſſet verus contumax, non curreret ſibi,niſi a die ſcientię, vt s̃.dixi.& de hoc habet, in l.2.§.fi.j̃.qñ app.ſit.& quæ ibi no. & per Inno.in d.c.j.vt lite non cõteſt.& adde qđ no.Bar.in l.fi.s̃.de in integ.reſtitu.& eſt iſta materia notabilis,quia frequenter contingit iſte caſus,ꝙ citatus ad audiendam ſententiam, quia ſcit eam debere ferri ꝯ̃ ſe non vult ꝯparere,vt multoties hoc vidi, & tñ nũquã vidi practicari iſtum text. ꝙ denegetur ſibi ius appellandi, caueat
6 ergo,quia iſta eſt magna pœna.†ſi tñ probaret ſe fuiſſe legitime impeditum quominus poſſet comparere, non diceretur, verus contumax,quia non eſſet in dolo,nec in culpa,& vera contumacia requirit dolum.

ADDITIO.

¶ Appellat.De hoc per D.de Ro.de dolo & cont.& de adpellatio.in nouiſ.& antiquis.

LEX LXXIIII.

1 *Cauſæ cognitio ſi alicui committitur,cenſetur commiſſa etiam eiuſdem diffinitio.*
2 *Incidens queſtio quæ ſit, & ꝙ ſuper ea & de illa eſt cognoſcendum non pronunciandum,& ſi pronunciatur poſſit ab ea appellari.*
3 *Quid in quæſtione emergenti,& quid ſit quæſtio emergens.*

1 **DE qua re cognouerit.** ¶†Per iſtũ tex.dicit Inno.in c.ad hæc.extra de offi.archi.ꝙ ſi committit̃ alicui cognitio alicuius cauſæ, cenſet̃ commiſſa ẽt diffinitio,ſed ꝯ̃rium tenet gl.in l.qui ꝓcuratorẽ dat.s̃.de ꝓcura.dic,vt ibi dixi.& ꝑ Bar.in l.a diuo Pio.j̃ de re iud.itẽ glo. hic dicit hãc l.debere intelligi qñ cognouit principal'r. ſi autẽ incidenter,tunc diſtinguit inter incidentẽ qõnem & emergẽ
2 tem,†Incidens q.eſt illa,quæ proponit̃ per modum exceptionis,vel replicationis,& tangit negociũ principale,vt exceptio peremptoria puta pacti.vel ſolutionis, & iſta dr̃ habere originem ante litem motã,& de iſta eſt cognoſcendũ,& non pronunciandũ,vt in l.j. C.de ord.iud. quia pronunciando ſuper principali,cẽſetur tacite pronunciatũ ſuper incidenti, vt ibi, licet aũt nõ ſit neceſſario pronũciandum,ſi tñ pronũciat̃ valet,vt l.intra vtile.s̃.de mino.& l.viro,atque vxore.j̃. ſol.mat. ibi no.ꝑ Bar.& põt ab illa pronũciatione appellari,de cuius appel.nã dic.vt in c.fin.de appel.lib.6.& ſi non appellatur,an faciat prȩiudiciũ in principali? dic,vt no.ĩ.l.qui Romæ.§.duo fratres.j̃.de uerb.obli.per Bar.in diſtinct. magna & in 3.colla.
3 & in d.l.j.de ord.iud. † Emergens autẽ qõ eſt,quæ non tangit negocium principale,ſed concernit perſonas ĩ iudicio exiſtẽtes,vt ſi opponatur ꝯ̃ perſonã iudicis vel eius iuriſdictionem, vel ꝯ̃ perſonã actoris,qui eſt excõicatus, vel bannitus non debet audiri,vel ꝯ̃ teſtes, & iſta dr̃ habere originẽ tempore quo opponitur,vel quo ille petit͏̇ ſe admitti, & ſic nõ ante iudiciũ. & ſuper iſta glo. tenet fore pronunciandum expreſſe, & niſi pronuncietur,iudex nõ poteſt ad vlteriora procedere,& ſi contrafacit,non valet proceſſus, qđ no. ad qđ vide quod no.Inno.ĩ c.cũ inter R.extra de elec.ſed in ꝯ̃rium, ꝙ expreſſa pronũciatio non eſt neceſſaria,licet ſufficiat tacita,quæ vr̃ fieri eo ipſo,quod iudex ea nõ obſtante ad vlteriora procedit, ut in ca. ex parte.extra de appell.facit tex.cum glo.s̃.e.l.2.§.ſed ſi dubitetur.In glo.ſuper verb.tueri.dum tex.dicit tueri, vel ſtatuere. de hoc tetigi.in l.2.s̃.ſi quis in ius voc.non ierit.vt per Bar.in l. a procedente.C.de dila.dic,vt ibi.

1 *Iuriſdictio poteſt prorogari de re ad rem.*
2 *Ea quæ differunt ſecundum plus & minus,non dicuntur differre in ſubſtantia.*
3 *Ordinarius,ſi non poteſt cognoſcere,niſi vſq; ad certam ſummam, an eius iurisdictio prorogari poſſit ad minorem, & ꝙ prorogatio fieri non poſſit per procuratorem ſine ſpeciali mandato.*

1 **§. Iudex qui vſque ad.** ¶†Iuriſdictio poteſt prorogari de re ad rẽ & ad hoc alle.& loquit̃ in delegato ſuper vna re,vel vſque ad certam ſummam , vt poſſit prorogari ad maiorem,ſed an ad aliã rem diuerſam?puto ꝙ nõ quaſi in illa reputetur oĩno priuatus,ſed aſcẽſus ad maiorẽ quantitatẽ nõ reputat̃ res penitus
2 diuerſa,†quia ea quæ differunt ſcđm plus & minus, non dicũ
3 tur differre in ſubſtantia,vt l.fi.de fun.inſtr. † Poſſet ẽt habere locum in ordinario,qui non põt cognoſcere niſi vſq; ad certam ſummam,vt in magiſtratu municipali,vt poſſit prorogari ad maiora,licet excedat gradum iuriſdictionis,quia plures ſunt gradus.vt no.in l.imperium.s̃.de iuriſd.omn.iudi. non tñ põt fieri prorogatio ad talem gradũ,qui non poſſet delegari, vt no.Inn.in c.de cauſis.extra de offi.deleg.¶In tex.ibi,conueniat,ſubaudi expreſſe idẽ tñ vr̃ ſi tacite,vt ſi actor dedit libellum ſuper maiori ſumma, & reus exceptionẽ non oppoſuit vt in c.cũ olim. extra de offi.deleg.& ibi ẽt habet̃, ꝙ proroga
a tio non põt fieri ꝑ procuratorem ſine[a] ſpeciali mandato.

ADDITIO.

a ¶ Speciali.Adde Lud.Ro.conſi.48.vbi nec contumacia prorogatur iuriſd.

1 *Iudicium agitatum nomine mortui,qui viuere credebatur,quantum ad ipſum eſt nullum,ſed nomine eius ſolutum poterit ab hærede cui proficit, repeti per actionem neg.geſt. de æquitate,licet non de rigore.*
2 *Defenſor ſine mandato condemnatus , licet non repetat ſumptus ab eo quẽ defendit,repetit tamen ſortem principalem,quam ſoluit virtute condemnationis.*
3 *Reuocatio procuratoris contingens per mortem domini , non eſt neceſſario intimanda parti,& ꝙ iudicium poſtea agitatum cum procuratore, non noceat hæredi,qui non fuit in aliqua culpa.*

1 **§. Cum abſentem.** †Iudicium agitatũ nomine mortui,q̲ viuere credebatur,quantũ ad ipſum eſt nullum,ſed noĩe eius ſolutũ poterit ab hærede cui proficit, repeti per actionẽ neg.geſt.de æquitate licet nõ de rigore.h.d.No.iſtũ.§.quia frequenter alle.¶In tex.ibi,nullum eſſe,dic.ſ.in ꝑiudicium hæredum defuncti, ſed in ꝑiudiciũ meũ ſic vt j̃.patet.Sed ꝯ̃ quia inſtantia q̃ fuit incępta cũ defuncto traſiuit ꝯ hr̃dẽ, vt l.ſi cũ hoĩem.j̃. de fideiuſſ. ergo debet hæredi nocere ſñia.Rñ.verum eſſet , ſi noĩe hæredũ ego iudiciũ agitaſſem,ſed agitando noĩe defuncti, non valet in præiudiciũ hæredũ,caſus eſt ſing.hic,& in l.pe. j̃. q̃ ſent. ſine ap.reſcin.Põt ẽt hic intelligi,ꝙ inſtãtia nõ erat inchoata cũ defuncto,ſed fuit inchoata cũ defenſore, & tũc oppoſitio nõ ob.qa tũc inſtãtia tranſiuit ad ſuũ hæredẽ. ¶In tex. ibi, & ideo hæredem nõ liberari.ſubaudi mero iure,quia non ſolui rõne obligationis,qua tenebatur hæres,ſed rõne condẽnationis de me factæ,qua ego ſolus tenebar ſicut qñ fideiuſſor, vel mandator ſoluit,nã nõ liberatur mero iure principalis, quia non cenſetur ſoluiſſe pro obłone principalis , ſed pro ſua,qa ſua.tñ ſi ſua eſt acceſſoria ad principalẽ liberatur principalis ope exceptionis,q̃ prouenit ex æquitate,q̃ eſt ꝙ creditor non debet bis idẽ debitũ ꝯſequi.ſ.a fideiuſſore, & a principali , & hoc habet̃ in l.Papinianus.cũ ibi no.per gl.j̃.man.& in l.Stychũ.§.ſi manda.j̃.de ſolu.& ita eſt hic,ideo de æquitate hic repetit ꝑ actionẽ neg.geſt.vt ſequit̃,licet de rigore repetere nõ, poſſit ex quo illũ de rigore nõ liberat,ut j̃.de inter.actio.l.qui
2 ſeruũ.¶†In tex.ibi,negociorũ tñ geſt.hic eſt tex. pro eo quod no.gl.in l.liberto.§.fi.de neg.geſt. quod licet defenſor ſine mãdato condẽnatus, nõ repetat ſumptus ab eo quem defendit, vt not.in l.qui prior.§.litis.s̃. de procu.bene tñ repetit ſortem
3 principalẽ quam ſoluit virtute ꝯdẽnationis. ¶†Item ꝑ iſtum tex.dicit Bar.s̃.de procu.l.ꝓcuratorẽ abſentẽ.in fi. quod reuocatio procuratoris cõtingẽs ꝑ mortẽ dñi,nõ eſt neceſſario intimãda parti,& quod iudiciũ poſt agitatũ cũ ꝓcuratore,nõ no

cet hæredi,qui ñ fuit in aliqua culpa, licet ſecus in reuocatio-
ne exp̄ſſa,q̃a ē ĩputādū dño reuocāti ſi eā ñ notificat aduerſa-
rio,vel iudici,& ſic valet iudiciū,in ei⁹ p̄iudiciū,ac ſi nō reuo
caſſet,vt ibi hr̃.alia q̃ ſunt in gl.remanent expedita,& clara ꝑ
p̄dicta,quia gl.male declarat,facit.n. gl.dr̃iam inter inſtantiā
& actionē,ſed truffa eſt. Tu autē facias dr̃iam eē inter ipſum
defenſorem & hæredem,quia quantum ad defenſorē,& eius
præiudicium valet,non quantum ad præiudicium hæredis.

LEX LXXV.

1 *Iudex qui exequitur ſententiam alterius iudicis, quare non debet admitte re exceptionem de iniquitate ſententiæ.*

2 *Si ex tenore ſententētiæ apparet manifeſte de ipſius iniuſtitia,vel ex pro ceſſu,tunc alius iudex,qui debet eā exequi,poteſt exceptionem de iniu ſtitia admittere,nec tenetur illam ſententiam exequi,ſed remittet ad il- lum iudicem non autem pronuntiat illam eſſe iniuſtam.*

3 *Contra iudicem qui exequi debet ſententiam alterius iudicis, quæ exce- ptiones poſſunt opponi.& nu.2.*

4 *Quod citatio generalis,vt quis adſit cauſæ defendendę teneat.*

Si talis citatus multū diſtat a loco indicis debet ſaltē ad ſingulos actus ci- tari per edicta poſita in locis publicis, ſi in prima citatione fuit perſo- naliter apprehenſus.

5 *Si citatus ad certum terminum ut compareat tali die, & hora ad audien- dum ſn̄iam nō compareat,poteſt iudex differre ſententiam ad diē ſequē tem,nec requiritur alia citatio,& quid ſi ferratur ulteriori die.*

6 *Citatus generaliter ut adeſſet cauſæ,ſi ſemel comparuit illa citatio genera- lis euaneſcit,& poſtea ad ſingulos actus eſt citandus.*

7 *Sicut ĩ reali ualet ſn̄ia declaratoria,ita ĩ p̄ſonali,licet ñ cōtineat cōdēnatio.*

8 *Executor meus dicitur iudex cui poſtquam de cauſa cognitum & pronun ciatum eſt per alium committitur executio.*

Mixtus executor dicitur,ut ſi non cognito,uel pronuntiato de cauſa com- mittatur aliquid iudici quod faciat per modum executiuum.

9 *Executor meri facti,ſine aliqua iuriſdictione, ut eſt nuncius ad exequen- dum ſententiam, poteſt iudex in cauſis uilibus,& ſuggerente neceſſita- te committere quod audiat allegationem partium & terminet*

1 SI prætor iuſſerit. †Iudex, qui exequi-
tur ſn̄iam alterius iu
dicis, nō debet admittere exceptionē de iniquita-
te ſn̄iæ,poſtq̃ trāſiuit in rē iud.q̃a p̄ſumit iuxta p̄ſū
ptionē iuris, & de iure,cū habeat̃ ꝓ veritate. hoc primo, ſed
d̄ nullitate ſn̄iæ bñ p̄t exceptionem admittere, & dr̃ nulla, ſi
in ea cōcurrāt, ꝙ ſit lata ꝯ abſentē,itē ꝑ falſos teſtes vel ĩſtr̃a.
Itē ꝙ fuerunt ꝓducti vel ꝓducta, ſcienter. hoc ſcd̄o,ſilr̃ pōt
admittere exceptionē inducentē reſtitu.in integ.vt ſi ſit lata ꝯ
abſentē iuſta cā impeditū ꝯparere,poſito ꝙ nō ꝑ falſos teſtes,
vel ĩſtr̃a.hoc tertio & vlt.dicit iſta l.no.Primū dictū, ꝙ nō de-
beat admittere exceptionē de ĩiuſtitia ſn̄iæ,ꝓcedit ſine dubio
qñ talis iudex exequēs,exequit̃ de mādato ſuperioris,vt ſi de
legatus a principe mādat ordinario,ꝙ ſuā ſn̄iam exequat̃, &
tūc ñ dēt audire talē exceptionē,nec retardare exceptionē,ēt
ſi ſciat,& cognoſcat illā ſn̄iam eē iniuſtā,ſed tenet̃ obedire &
parere,q̃a delegatus principis in illa cā eſt ſuperior,eo q̃a fun
git̃ vice principis,& hic eſt tex.in c.paſto §.q̃a vero.ex de offi.
deleg.Si āt exeq̃t̃ eā,nō de mādato ſuperioris, ſed ad rogatū
alterius iudicis partis,vt ſi vnus ordinarius exeq̃t̃ ſn̄iā alterius
ordinarii imperantis in ſuo territorio,& ad lr̃as illius ordina-
rii iuxta ea q̃ dixi.in l.argentariū.§.fi.ſ.eo.& tūc aut ille q̃ ſcri-
pſit erat ille idē iudex,qui eā tulerat.& idem quia nō ē credē-
dum, ꝙ requireret alium, ſi ſciret ſe circunuentum in dando
ſn̄iam,& ſe dediſſe iniuſtā ſn̄iam. Et ita eleganter dicit Inn. li-
mitando hanc.l.in c.de cętero.ex̃ de re iud.Aut nō exequitur
ad lr̃as illius eiuſdē,q̃ ſn̄iam tulit, ſed eius ſucceſſoris. Vel ex
forma ſtatuti eſt aliquis iudex deputatus ad exequendū ſn̄ias
aliorum ſine aliqua requiſitione illorum,& tunc,ſi exceptio
de iniuſtitia non ē notoria, adhuc idē.in oīb.his trib. caſibus
2 pōt intelligi hoc principium.†Si āt appareat manifeſte ex te-
nore ſn̄iæ, vel ex proceſſu de ipſius iniuſtitia, tunc talis iudex
a pōt exceptionē admittere,[a] nec tenet̃ illā ſn̄iam exequi ꝯ pro
priā cōſcietiam,ſed remittet ad illū iudicē, & exonerat ſe ab
executione,nō āt ꝓnunciat illam eſſe iniuſtam, q̃a hoc ad eū
nō pertinet.& hoc no.Inn.elegāter in c.j.ex̃ de offi.ord.& ĩ c.
cum Bertoldus ex̃ de re iud.in gl.ſuper ver.poſt diffinitiuam,
3 & ēt gl.ord.in cle. paſtor.de re iudi.in gl.quæ incipit no.†Secū
dum dictū,ꝙ admittat exceptionē nullitatis ſi offerat̃ ꝓbō in
promptu,alias ſecus.iuxta no.in l.iiii.§.condemnatū.de re iu.
itē procedit,niſi eſſent latæ tres ſn̄iæ cōformes,quia tūc exce
b ptio nullitatis ēt ſi offerrat̃ ꝓbō in prōptu,[b] non impedit exe
cutionē,vt eſt hodie caſus in cle.vt calūniis.de re iud.q̄d de iu
re ciuili non reperit̃.Item q̄d hic dr̃ ſn̄iam fore nullā cōcurrē
tib.illis,eſt ſingulare, & non alibi. nam aliquo illorum defi-
ciente,vt quia ſit lata cōtra præſentem,licet per falſos teſtes,
vel inſtrumenta,vel ꝯ abſentem, ſed non fuerunt producti te
ſtes,vel inſtr̃a ſcienter,nec doloſe, ſi lata eſſet ꝯ maiorē, vale-
ret mero iure,ſed daret̃ aduerſus eam reſtitutio in integ.intra
quadriennium,& ita loquit̃ l.diuus.j̃.de re iud. l.qui agētis.j̃.
de excep.& totus tit.C.ſi ex fal.inſtr.qui limitatur & declara-
tur per iſtum ver.Marcellus. Si autem eſſet lata contra mino-
rem,tunc ſufficit,ꝙ ſit lata per falſos teſtes, vel inſtrumenta,
vt ſit ipſo iure nulla.C.ſi ex fal.alleg.ꝑ totū.& idē ſi aduerſus
fiſcū,vt C.de ſen.aduerſus fiſ.l.j.lib.x. & ibi vide Bar.circa ter-
tium dictū,ſi lata eēt ꝯ abſentem,& impeditum, & iudex ſci
ret impedimentum,eēt ipſo iure nulla.vt l.q̄ſitū cum ſua gl.j̃
de re iudi. ſed ſi iudex ignorat, tunc ſubiacet reſtōni in integ.
vt ēt ibi no.& iudex debet admittere hanc exceptionem,non
dico,ꝙ in inte.reſt. quia forte ad ipſum non ꝑtinebat,ſed de-
bet ſuperſedere in executione, ſiue agat̃ actione in factū,ſiue
imploret̃ iudicis officum, & hoc vult iſte tex. in fi. dum dicit
actionem denegādam,quod refert̃ ad primū, vel exequi p̄to-
rē nō debere,quod refert̃ ad ſcd̄m,remittit ergo cām ad aliū
iudicem.& idem dico ſi opponat̃ exceptio nullitatis,quia nō
pronūtiat ſuper nullitate,ſed ſolum ceſſat ab exequēda, alias
poſſet inferior, vel par irritare ſn̄iam ſuperioris, vel paris,q̄d
eſſe non debet,& ita intelligit Inn.illum tex.in c.de cętero.&
Bar.in l.a diuo.poſt princ.de re iud. vbi oīno vide de iſta mā̃,
quas exceptiones pōt admittere iudex,qui exequit̃. ſn̄iam al-
terius iudicis.& pro illo dicto Inn.ꝙ nō ꝓnunciet ſuper nulli
tate vel reſtituat.in integ.eſt caſus in l.ſi vt ꝓponis.j̃.de execu
4 rei iudic.& gl.quæ ſunt hic male declarant iſtā l.¶†In text.ibi
adeſſe,no ſcd̄m Ang.ꝙ.tenet iſta citatio gñalis,vt quis adſit cāæ
defendendæ.& probat̃ in l. cōſentaneū. & in auth.qui ſemel.
C.quō & qñ iud.& virtute iſtius citationis pōt ꝓcedi ad ſingu
los actus,vſq; ad ſn̄iam diffinitiuā incluſiue, ſi fuit citatus ꝑ-
emptorie,& nunq̃ cōparuit ſcd̄m ea quę no.Inn.ĩ c.cōſuluit.
ex̃ de off.dele.q̄d intellige ſane, vt dixi in l.ad peremptorium.
qñ multū diſtabat a loco iudicis,& ēt tunc,licet non ſit neceſ
ſaria alia citatio perſonalis,debet ſaltē ad ſingulos actus cita-
ri per edicta poſita in locis pu.nec requirit̃ tūc ſpālis iuſſus iu
5 dicis,ſi in prima citatione fuit ꝑſonalr̃ apprehenſus.¶†In tex.
ibi,ordine edictorum pacto,Ang. no.iſtū tex. vt ſi aliquis eſt
citatus ad certū terminū,puta,vt ꝯpareat tali die,& hora,pu-
ta veſperarū,ad audiendā ſn̄iam,ſi ipſe nō cōpareat,iudex nō
c debet ferre ſn̄iam ille die,[c] ſed die ſeq.Bar.dicit ꝯ̄riū,ꝙ imo in
extrema hora qñ iudex ſurgit a bancho pōt,& debet eā ferre
& ſi ferret alia die non valeret,vt ipſe no.in l.ſi.j̃. ꝙ ui aut clā.
Tu dic,ꝙ pōt differre ad diē ſequētē nec tūc ē neceſſaria alia
citatio,vt ē caſus ĩ c.cōſuluit.extra d̄ of.dele.ſed ſi differret vl
teriori die,eſt magis dubiū,vtrū requirat̃ noua citatio, quaſi
illa euanuerit ex quo non fuit lata ſn̄ia in termino, nec in
die ſeq.q̄d vr̃ arg.dicti c.a ꝯ̄rio ſenſu ſed Bal.conſulēdo conſu
luit & determinat ꝯ̄riū,vt ipſe plene no.ĩ l.cū nō eo die.C.qñ
6 ꝓuo.nō ē neceſ.dic, vt ibi.& tetigi ſ̃. e.l.edictū.†vnū omiſſi in
verb.p̄cedenti,quia ſi citatus gñalr̃,ut adeſſet cāæ,ſemel cōpa
ruit illa citatio gñalis euaneſcit,& poſtea ad ſingulos actus ē
citandus,ut no.Bar.in l.extrauaganti ad reprimē.ſuper verbo
7 crimine.in tex. ibi abſentē debere.dic iſte tex.alleg. ꝙ ſicut in
reali valet ſn̄ia declaratoria,ut l.ex diuerſo. §.i.j̃.de rei vendi.
& l.ſicuti.§.ſi q̄rat̃.ſi ſerui.vend.ita in perſonali,licet non cō
tineat condemnationem,quia ſi declarat te eē debitorē meū
in centū ſufficit.nam tacite vr̃ te cōdēnare ad illa centum, vt
hic & l.q̃ tñ §.arbiter ſ̃.de arbi.quod ergo dr̃ in l.cū ſn̄iam.C.
de ſen.non valere ſn̄iam niſi ꝯtumax abſolutionē,vel ꝯdēna-
tionem dēt intelligi ꝑ æq̄polens,vt decl̃onem iuris agentis,q̄d
8 no.¶In tex ibi,qui de iudicato cognoſcit.i.exequitur. & no.
ꝙ iſte iudex dr̃ merus executor,quia poſtq̃ de cā eſt cognitū,
& pronūciatum per alium,ſibi committitur executio, aliqñ
autem dicitur mixtus executor,vt ſi non cognito,vel ꝓnūcia
to de cā,committatur aliqud iudici, ꝙ faciat per modū exe-
cutiuum,puta dicit princeps conqueſtus eſt nobis talis,ꝙ Ti
tius ſpoliauit ipſum ſua poſ.qua propter ſi ita eſt mandamus
tibi, ut facias ſibi reſtitui,nam tunc ſi Titius fatetur,procedi
tur via executiua, vt ſ̃.e.l.ſi debitori.ſi negat,ꝓcedit iudex fa-
ciendo dare libellum, & omnes exceptiones cōpetentes au-
diet.& de tali l loquitur tex.in l. & ſi non cognitę. C. ſi ꝯ̄ ius,
vel vti.pu.ad quod vide quod In.plene no.in c. illud extra de
pręſum.& glo.in cle.vnica.de of.delega,& no.etiam in c.pro
6 poſuit.de conceſ.præben.¶†Eſt & alius executor meri facti ſi
ne aliqua iuriſdictione, ut eſt nuncius, cui committit̃ iudex,
quod ſententiam exequatur mittendo aliquem in poſſ.& iſte
non habet de aliqua exceptione cognoſcere,ſed tantum obe
dire.& de iſto etiam loquitur l.ſi ut proponis. ſecundum vnā
lect.j̃.de exceptioni.rei iud.in cauſis tamen vilib.& ſuggerēte
neceſſitate poſſet iudex illi committere,ꝙ audiret alle.partiū
& terminaret,vt j̃.e.l.fi.

ADDITIONES.

a ¶ Admittere.Adde quod voluit Lud.Ro.conſ.51.vbi in facto conſuluit.

b ¶ In promptu.de hoc late,& pulchre per Old.conſ.106.

¶ Illa die.de hoc vide cano.in capitu.conſuluit,maxime Barbariam.de officio delega.

LEX

LEX LXXVI.

1 *Mutatio iudicium,& ſubſtitutio aliorum loco remotorum,nõ alterat nec innouat,iudicium,vel inſtantiam,ſed idem vel eadem reputatur.*

2 *Stante identitate formæ,licet,in ſubſtantia contingat mutatio,intelligitur eadem res non diuerſa.*

3 *Populus idem cenſetur hodie, qui fuit iam centum annis.*

4 *Si ex trib.iudicib. mutatur vnus,an ſit neceſſe quod etiam aliis duob.denouo detur poteſtas;vel iurisdictio.*

5 *Si aliqua vniuerſitas iurauit aliquid facere deinde omnes ſint mortui,& alii ſint ſubrogati,non ſunt periuri, licet non faciant licet remaneant obligati.*

6 *Compromiſſum factum ab uniuerſitate,non extinguitur,licet omnes de uniuerſitate mutentur,& alii loco ipſorum ſubrogentur.*

7 *Interdictum eccleſiaſticum poſitum in uniuerſitate non extinguitur, licet mutentur,perſonæ,ſecus in ſententia excommunicationis.*

8 *In nobis cib. & potus neceſſarius eſt,cũ fiat ad reſtaurationẽ deperditi.*

1 PRoponebatur. †Mutatio iudicum quorundam,vel etiam omnium contingens pendente iudicio,& ſubſtitutio aliorũ loco demotorum non alterat,nec innouat iudicium, vel inſtantiã, imo reputať idẽ,vel eadẽ qđ,vel quæ prius fuerat.h.d.in effectu tota iſta l.valde pulchra, q̃ primo, ponit hoc dictũ in toto numerali vſq; ibi neq; in hoc, poſtea illud ꝓbat ꝑ ſiľe de toto vlĩ vľ collegiali,vſq; ibi itemque nauem poſtea,per ſimile de toto integrali,vſq; ibi,ꝙ ſi qs putaret,poſtea ꝑ ſiľe de toto & diuiduali,†& ĩ oĩb.ꝯcludiť ꝙ ſtãte idẽtitate formæ,licet ĩ ſubſtãtia ꝯtĩgat mutatio, intelligiť eadẽ res nõ diuerſa.h.d.ĩ effectu,& ſꝑ allegať,†ꝙ idẽ popul⁹ cẽſeť hodie,q fuit iã cẽtũ annis,licet oẽs,q tũc erãt, mortui ſint & alii ſubrogati.Ex prima ꝑte patet,ꝙ nõ ẽ neceſſe iudici inchoare de nouo licet aliq ex iudicib.ſint mutati, & aliq loco illorũ ſubſtitituti, imo illi ſubſtituti reaſſumẽt cãm ĩ e.ſtatu ĩ quo erat añ dictã mutationẽ,qđ nõ eẽt, ſi mutareť iudiciũ, & inſtãtia.Itẽ patet,ꝙ ñ extinguiť ſtipło iudicatũ ſol.qđ ñ eẽt, ſi dicereť mutare,iudicium vel ĩſtãtiam.vt s̃.e.l.nõ a iudice.§.fi.cum ſua gl.pronũciabunt ergo iſti ſubrogati ex eiſdẽ actis.

4 ¶†Sed hic q̃ro,qd ſi ex trib.iudicib.muteť vn⁹, an ſit neceſſe ꝙ ẽt aliis duob.deť ptãs đ nouo,ſeu iuriſdõ? Rñõ,ſi mutať,qa ſe excuſat,vľ qa remoueť ꝑ ſuperiorẽ, ñ expedit renouare iuriſdõnẽ ĩ perſonã aliorũ,qa ñ fuit finita iuriſdõ, & hoc patet ex iſta l. ſed ſi vnus eorũ moreretť,& tũc fineret iuriſdõ oĩum aliorũ. vt ĩ c.vno delegatorũ.& iõ ex̃ de of. dele.licet ñ finiať iudiciũ, vľ ĩſtãtia, vt ĩ hac l. (iſta.n.pñt ſiľ ſtare,vt patet.s̃.ea.l.mortuo)tũc eẽt neceſſe reuocare iuriſdõnẽ ĩ ꝑſonã aliorũ.vt dixi s̃.e.l.ſi lõgi⁹.qcqd ſẽtiat Bar.ĩ l.duo ex trib.j̃.đ re iu.vñ tũc vr̃ extingui ſtipło iudic.ſol.l.3.in prĩ.& l.cũ apud j̃.iud. ſol.qa eẽnt ñ iudices,ſine noua ꝯmiſſione.ꝙ †Itẽ no.hic ar.ꝙ ſi aliq̃ vniuerſitas iurauit aliqd facere deĩde oẽs mortui ſunt,& alii ſubrogati,ꝙ niſi faciãt,ſunt ꝑiuri.ꝯriũ dic,qa iuṙm nõ ligat illos iurãtes tanq̃ vniuerſitatẽ,cũ hoc nõ cadit in vniuerſitate, quę nõ hẽt aĩam rõnabilẽ,cum liget aĩam quo ad ipſum,cũ ſit perſonale,& extinguiť cũ perſona.vt no. per Inn.ĩ c.veritatis.extra de iureiu. obligatio tñ reſultãs reſpectu. patris bene trãſit in ſucceſſores,qa illa cadit in vniuerſitate tãq̃ in vniuer

6 ſitate,& perſona ficta,†& eodem mõ cõpromiſſum factũ ab vniuerſitate nõ extingiť, licet oẽs de vniuerſitate mutentur,

7 & alii loco ipſorum ſubrogenť.† Item interdictũ eccleſiaſticum poſitum in vniuerſitate nõ extinguiť, licet muteñť ꝑſo-

a næ,qa cadit in vniuerſitatẽ,ſecus in ſñĩa excõicationis.ᵃ q̃ nõ cadens niſi ĩ ſingulares ꝑſonas ligat aĩam,vt ĩ c.ſi ſñĩa.de ſen.

8 excõ.lib.6.Vlt.ex eo,qđ dr̃ in fi.patet ſm† Bal. quare in nobis eſt neceſſarius cib.& potus, qa fit ad reſtaurationẽ deꝑditi. Nam cum quotidie de corporib.noſtris cadant partes inuiſibiliter, loco illarum alię ſubrogantur per cibum, & potum, quia conuertuntur in carnem,& ſanguineum.

ADDITO.

a ¶ Excommunicationis.Adde vt per Fel.de Sen conſi.188.

LEX LXXVII.

1 IN priuatis negocijs. †Declara iſtas duas ll. vt plene.not.glo.s̃.de arb.l.quinetiam. & dixi s̃.de iuriſd.omnium iud.in l.qui iuriſdictioni.

LEX LXXVIII.

1 *Qui alium temere uocat in ius,non tenetur non ſolum ad ſumptum litis, ſed etiam ad viatica,& omne aliud intereſſe.*

2 *Fouens iuſtam causã contra aliquem, ſi fecit vocari in ius alium,qui eodẽ noĩe vocatur.tenetur ei refundare omnes expenſas, & omnia viatica.*

3 *Quid ſi talis comparuit & litigauit,& dixit ſe eſſe illum qui fuit citatus, & quid ſi non cõparuit,& lata eſſet ſententia pro actore,quid iuris.*

4 *Quid ſi feci te vocari,vt compareres tali die,& illa dies erat feriata, & non valebat citatio,nec tenebaris comparere,& comparuiſti.*

5 *Si iſta temeritas fuit commiſſa per procuratorem ipſe tenetur, non dominus,niſi habuiſſet ad hoc ſpeciale mandatum.*

1 EVum quem temere † Qui aliũ temere vocat in ius teneť non ſolum ad ſumptum litis,ſed ẽt viatica,& oẽ aliud intereſſe h. d.& põt ĩtelligi duob.mod.Primo,ꝙ iſta temeritas fuit commiſſa ĩ cã,ꝑꝑ quã feci te vocari,qa ꝑtẽdebã te eſſe debitorẽ meũ cum non eſſes, & hoc apparet poſtea ꝑ ſñĩam diffinitiuam a qua,abſolueris,& ita loqť prima lect.gl.ꝯ quã gl.opp.qa vr̃,ꝙ ẽt ſi non temere,qa tñ obtines ſñĩam,debeam tibi in expẽſis ꝯdẽnari.vt C.e.ti.l ꝓperãdũ.§. ſin autẽ.glo. fateť, q̃tũ ad expẽſas litis,ſed temeritas facit hoc plus,qa facit me teneri ad viatica,& hoc in prin.gl.vſq; ibi, vel pone caſum, vel dic meli⁹, vt habetur in eadem glo.in verſ.vel dic, q debet coniungi cũ prin.qa concernit hanc.lect.quia ſi nõn temere, qa forte hẽbam iuſtam cãm,puta reperii inſtr̃m in domo,in quo promiſeras patri meo, nec ſciebam te ſoluiſſe, vnde habui iuſtam

a cauſamᵃ faciendi te vocari,tunc non tenerer tibi ad expenſas lit.nec ad viatica, quia iuſta cã litigandi ab his excuſat, vt l.q ſolidum.§.ẽt.j̃.de lega.2. & in Auth.de iudic.§. oẽm.coll.6.iõ dicit hic temere,hoc tñ limita & declara. vt s̃.eo.l.deſtituiſſe. Secundo modo poteſt intelligi,ꝙ temeritas fuit commiſſa in

2 modo citandi,non ĩ cauſa,† quia bene fouebã iuſtam cãm ꝯ quẽdã,qui vocabať puta Titius Io. ego feci vocari Titiũ Ioãnis.& nũcius venit ad domũ tuã,tu cõparuiſti.ego vidẽs te dixi,ꝙ non intentabã te facere citari,ſed alium. Certe imputeť mihi,quia debebã facere taliter exprimi,vt intelligereť qs eẽt vocatus,iõ deberem refundere tibi oĩa viatica,& oẽs expẽſas quas in itinere feciſti,& ad hoc nõ excuſat iuſta cã petendi, q̃ hẽbam.& ita intelligiť qđ dicũt Doc.in l.q ſolidũ.ꝙ iuſta cã litigandi,vel iuṙm de calũnia excuſat ab expẽſis litis,nõ a pę-

3 na temeritatis.†Quid aũt ſi cõparuiſti,& litigaſti, & lata ſñĩa tu dicis te nõ eẽ illũ,qui fuit citatus,cum citatio eẽt gñalis,& dubia? Rñdeo nõ potes hoc dicere, qa vr̃ declarata cõi cõſenſu nr̃o,ex quo ſiľ litigamus.ſi ãt nõ ꝯparuiſſes,& lata eẽt ſñĩa ꝯ Titiũ Ioannis,& eſſent duo ſic vocati,& non appareret de quo,quid iuris ſit vide qđ no.Bar.in l. demonſtratio.j̃. de ꝯdi

4 & dem.¶†Quid ſi feci te vocari,vt compareres tali die,& illa dies erat feriata,& ſic non valebat citatio,nec tenebaris cõparere,vt s̃.ſi quis in ius voc.non ie.l.2.in fi.tñ cõparuiſti,& petebas me ꝯdẽnari in expenſis,& viaticis.ego dicebã,ꝙ tibi erat imputãdum quare cõparuiſti cum non teneris quid iuris? Rñdeo nõ poſſum tibi hæc imputare,cum dederim cãm tibi,& ita no.in Spe.de cita.§.j. verſ. itẽ excipiť,ꝙ citatio ſit ad diem

5 feſtiuã,ibi,ſed citatus ad diẽ feſtiuũ &c. ¶ †Item quid ſi iſta temeritas fuit cõmiſſa ꝑ ꝓcuratorẽ? Rñdeo, ipſe teneť nõ dñs, niſi habuiſſet ad hoc ſpẽale mãdatũ, qa in gñali mandato hoc nõ cadebat,& ita hr̃ in c.licet in beato.extra de acc.ꝑ gl.iũcto eo qđ hr̃ in l.3.§.ꝙ procurator.s̃.quod quiſque iuris.

ADDITIO.

a ¶ Iuſtam cauſam.An iuſta cauſa litigandi excuſet ab expenſis,vide.Io.de Imol. in cle.4.de dolo & cont. D de Rot.e.tit.in antiquis.

1 §.Iudicib.de iure. † Relatio nõ dẽt fieri ad ſuperiora,ſuper his quæ conſiſtunt in facto.ſed ſuper his.quę conſiſtunt in iure. h.d.declara vt in gl.& C.de relatio.l.vnica.& l.2.C.de leg.

LEX LXXX.

1 *Iudicem ſi impetraui Titium Io.& duo ſint tali nomine vocati,ꝙ poſſum declarare de quo ſenſi,& ſtatur meæ declarationi.*

2 *Si feci citari Titium Ioannis,& tu comparuiſti & inuicem litigamus,nõ potes poſtea dicere ꝙ illa citatio non comprehendebat te.*

1 SI in iudicis. † Vide hic c. ſignificante.de reſcrip.& qđ no.in Spe.de cita.§.j.ver. quid ſi impetro.vbi ſi impetraui iudicẽ Titium Io.& ſint duo iſto nomine vocati,poſſũ declarare de quo ſenſi,& ſtatur ſoli declarationi meæ,ut dixi.s̃.e.l.ſi quis intentione,& facit iſta l.pro eo quod

2 dixi s̃.l.prox.in prin.†ꝙ ſi feci citari Titium Ioan.& tu comparuiſti,& inuicem litigamus,non potes poſtea dicere,quod illa citatio non comprehendebat te, ſed alium,ſi ego dico oppoſitum,quia cenſemur declaraſe,ꝙ intelligatur facta de te.

LEX LXXXI.

1 QVI neque iuriſdictioni. †Priuatorum, conſenſus non fecit iudicem illum qui nulli iuriſdictioni pręeſt.h.d.Si ergo conſenſimus,ꝙ Titius cognoſcat inter nos tanquam iudex, cum ipſe ſit mere priuatus,non valet quicquid egimus coram eo,ſec⁹ ſi tanquam arbiter, vel arbitrator item ſecus ſi ſimpliciter, quia videremur elegiſſe viam arbitri, vel arbitratoris, vt res magis valeat arg.in l.miles qui deſtinauerat.j̃.de teſtam.mili. ¶In tex.ibi,qui iuriſdictioni præeſt, quia tunc bene valeret, & cenſeretur prorogata ei⁹ iuriſdictio.C.e.l.j.& conc. & l.priuatorum.C.de iuriſd.omn.iud.

LEX LXXXII.

1 *Nunciis publicis non debet cauſa delegari, niſi neceſſitas urgeat.*

2 *Si poteſtas committi militi ſuo, vel notario ꝙ ducat me in tenutã, ſeu poſſeſſionem aliquorum bonorum, & non ſit cauſa magnæ importantiæ, & ſubſit neceſſitas, poteſt ſibi committere, ꝙ ſi apparebit aliquis contradictor poſſit audire contradictionem ſuam, & habere conſilium opportunum, & illam contradictionem decidere, & examinare.*

1 NOnnunquam ſolent. †Nũciis publicis nõ debet cauſa delegari, niſi neceſſitas vrgeat.h.d. Bart. ſed nec tunc, niſi in vilibus cauſis, ita intelligit glo.hanc l.C. de execu.rei iud.l.ſi vt proponis vbi omnino vide.& ſic patet
2 per iſtam l. †ꝙ ſi Poteſtas committit militi, ſuo, vel ſuo notario, ꝙ ducat me in tenutam, & poſſeſſionem aliquorũ bonorũ, ſi nõ eſt cauſa magnæ importantiæ, & ſubſit neceſſitas, qa forte ad locum longinquũ mittiť, & cõmode non põt haberi recurſus ad poteſtatem pro aliquo dubio incidẽte, põt ſibi ꝯmittere ꝙ ſi apparebit aliqs ꝯdictor poſſit audire ꝯdictionẽ ſuã, & hr̃e conſiliũ oportunũ, & illam ꝯdictionẽ decidere & examinare, vt per hanc l.in tex.ibi, vice arbitri, ideſt delegati.

De inofficioſo teſtamento. *Rub.*

1 *Qualiter formetur libellus, in querela inofficioſi teſtam.remiſſ.*

¶Quia poſt tractatũ generalem de iudiciis, de quo in tit.p̃cedẽti, tractaturus eſt Iuriſcõ.de iudiciis particularib.quorum quędam ſunt vniuerſalia, quędam particularia.Item quędam realia, quędã perſonalia, quędam mixta, de quib oĩb.tractaturus eſt, & quia vl̃ia digniora ſunt, & maiora, vt eſt petitio hęreditatis, intendit primo de illa tractare, verũ quia querela inofficioſi teſtamenti eſt pręparatoria ad petitionem hæreditatis, quia ꝑ eam reſcinditur teſtm̃, & vbi primo cõpetebat petitio hæreditatis hæredi ſcripto, ĩcipit competere prædicta querela ipſi exhæredato, quia reſcindit teſtm̃, & ſñĩa ſuper ipſo lata reducit rem ad cauſam inteſtati, vt no.in l.in ſubſtõne.ꝭ.de vul.& pu.Ideo hic præmittit iſtũ ti.de inofficio.teſt. quod cõpetit exhæredato, vl̃ pro exhæredato habito querela iſta, qa eſt iſte ti.pręparatorius ad petitionẽ hæreditatis.& reputatur ſubtilis ti. & vtilis tñ in multis iura iſta fforum corrigũtur, & immutantur per iura noua. C.& ẽt nouiſſima Auth.de quib.C.eo. qñ nouella.cũ leg.ſeq. vſq; ad fi.ti.quæ oẽs ſunt leges nouæ, ſed præcedentes ſunt veteres, & loquuntur ꝯm iura iſta fforũ,
1 exceptis tñ auth. †Et qualiter formetur libellus in querela, vide in Spe.de teſt.§.ſequiť.ver.illud quoq;, & poniť iterdum large, vt no.C.fa.erc.l.filiæ in gl.& faci.ꝭ.e.l.3.vel.v.

LEX PRIMA.

1 *Querela quib.detur vel non.*

2 *Differentiæ inter querelam quæ datur aſcendenti & deſcendenti, & querelam, quæ datur fratrib.& ſororib.& ad quid detur.*

3 *Querelandi materia hodie in multis caſib.ſublata eſt.*

4 *Exceptio non debet audiri, quia tua non intereſt, ꝙ ſit præparatoria & impediat agentem obtinere ſententiam.*

5 *Si quis decedat relicto filio qui eſt frater minor, vel aliter incapax ad ſuccedendum, ꝙ talis filius non poſſit querelare.*

6 *Statutum ꝙ extante maſculo filia non ſuccedat, an etiam habeat locum facto teſtamẽto, & quid ſi inſtitutus ſit extraneus, & filius exhr̃datus.*

7 *Ex teſtamento filii emancipati, vel nepotis datur patri vel alii aſcendenti per lineam paternam querela ſi eſt exhæredatus, vel contratabulas ſi præteritus.*

8 *Quid ſi filius erat in poteſtate, & teſtatus ſit de caſtrenſi peculio.*
Quid ſi erat clericus & teſtatus ſit de quaſi caſtrenſi peculio.

9 *Quid ſi nec erat in poteſtate patris, nec emancipatus? ut ſi habeo filium in poteſtate, & ex eo nepotem.*

1 SCiendum. ¶† Querela dať deſcendentib. & aſcendentib. ſed collateralib.nõ dať, niſi fratrib.& ſororib.germanis.i.natis ex eodẽ pr̃e, nõ vlterio
2 rib.h.d.ĩ effectu.†& aduertẽdũ, ꝙ liberis, & parẽtib.dať qcũq; fuerit inſtitutus, ẽt ñ tur
a pis ꝑſona,[a] ſi fuerint exhr̃dati expſſe, vel habiti ꝓ exhr̃datis, ut ĩ linea materna, ĩ qua hr̃ ꝓ exhr̃dõne. Sed fratrib.& ſororib.ꝯ teſtm̃ fratris nõ dať, niſi turpi ꝑſona hr̃de inſtituta.& multæ alię dr̃ię ſunt ĩter querelã, q̃ datur fratri, vl̃ ſorori, & illã q̃ dať aſcẽdẽti, vl̃ deſcẽdẽti, ď qb.vide per Gul. de Cu.in l.fratres, & l.ſi.fratris. C. e.Item datur querela liberis, & parẽtib.nõ ſolũ qñ ſunt exhæredati, vel habiti pro exhæredatis, ſed etiã ſi ſint inſtituti in minori parte q̃ eſſet legitima, vl̃ ĩ integra legitima, & eſſent grauati legatis vel fideicomiſſis, vl̃ ꝯdõnib.poteſtatiuis.nam ꝑꝑ hoc agebať querela iure iſto, & irritabatur teſtm̃. Hodie hoc corrigiť, qa nõ dať querela, ſed ſuppleť legitima, vt l.oĩmodo. C.ẽ.& remouẽtur grauamina. ut l.qñ in priorib.C. e. Itẽ p̃terito materna olim habebať ꝓ exhr̃dõne, & faciebat querelam ꝯpetere. hodie ho procedit ſi ſit p̃teritus cũ cã.ſi aũt ſine cã, teſtm̃ eſt ipſo iure nullũ, & ſic querela nõ eſt neceſſaria.vt no.gl.ĩ Auth.de hæ. & fal.§.exhr̃datos.col.j.& eſt cõis ſñĩa Doc.ĩ §.aliud quoq; capitulũ.Aut.
3 vt cũ de app.colla.8. ¶In tex.ibi, frequentes eſſe.gl.dicit, ꝙ eſt mẽdacium raro.n.vel nunq̃ intentať querela, nec ego vnquã vidi intentari.& gl. dicit verũ inſpectis iurib.nouis, & nouiſſimis ꝑ q̃ iura mã querelandi ſublata eſt in multis caſib. ¶ †In
4 tex.ibi tã parentib.ſ.vtriuſq; ſexus, & tam pr̃nis q̃ maternis, & idem dicit de liberis in fi.l.ibi, cũ obtinere ſpẽ nõ laborẽt, dicit Ang.ꝙ hic eſt caſus, ꝙ iſta exceptio nõ debet audiri, qa tua nõ intereſt, nõ eſt exceptio dilatoria, prout dicit Inn.in c. cũ his.ex̃ de accu.qa nõ poſſet opponi poſt lit.cõt.ad impediẽdum victoriam agentis, imo eſt perẽptoria, vt hic patet, quia impedit agentẽ obtinere ſñĩã.de hoc ꝭ.eo.l.poſthumus.§.ſi qs ex his.Et no.iſtũ tex. pro ꝯſilio agere volentium, vt videãt añ q̃ incipiãt ſi pñt obtinere vel nõ.& ſi nõ pñt fatue incipiunt. ¶Opponiť ꝓ deciſione gl. mag. ꝙ hic nimis gñraľr loquať, ꝙ parentib.& liberis deť hæc querela.quid.n.ſi quis hẽt filios, nepotem, vel ꝓnepotem, & ĩſtituit extraneũ, & nepotem exhr̃det? vr̃ iſte tex.velle, ꝙ non ſolum filius, ſed ẽt ꝓnepos, & nepos hẽat q̃relã, qď eſt falſum, qa querela ordinať, vt qs hẽat, hr̃dẽ, ſed illi nõ pñt eſſe exiſtente filio, qui eos p̃cedit. gl.dicit ꝙ non eſt verum, & dicit gl.intelligendũ de aliis, q ſi teſtm̃ nõ eſſet fcm̃, poſſent ab inteſt.ſuccedere, alias ſecus.Fateor tñ, licet ab inteſta.qs non poſſit ſuccedere, ſi tñ agat q̃rela, & non fuerit expulſus, & obtineat ſñĩam, non prodeſt ſibi, ſed aliis, q̃ hñt ius ſuccedendi.vt eſt caſus ſingularis.ꝭ.e.l.poſthumus.§.
5 ſi qs ex his.†Patet ẽt ꝑ iſtã gl.ꝙ ſi quis decedat relicto filio fratre minore, qui non põt ei ſuccedere ab inteſ.nec ex perſona ſua, nec religionis q̃ non põt hr̃e in cõi, nec in particulari, teſtm̃ nec eſt nullũ rõne p̃teritionis, nec inofficioſum rõne ex hr̃dõnis.& ſic nõ põt querelare. & ſic eodẽ modo ſi filius eſt
6 incapax ad ſuccedendũ.Pone†exemplũ in filia extãte maſculo, ſi ꝑ ſtatutũ excludať a ſuccedẽdo nõ põt dicere teſtm̃ nullũ rõne p̃teritionis, nec inofficioſum rõne exhęre.ad qd.n.eẽt bonũ fauere ei nihil habituræ ab inteſ.vt l. ſi poſt mortem.§. libe.ꝭ.de ꝯtab. licet qdam teneãt ꝯ ſtatutũ, dicentes loqui ab inteſ.vt filia exiſtẽte maſculo nõ ſuccedat, & ſic non hr̃et locũ facto teſtõ:certe ſi maſculus qui eam eſſet excluſurus ab inteſ.fuerit inſtitutus, multo magis excludit eã a iure dicẽdi nullũ, vel a querelando, qa ſi ei p̃ferť ab inteſ.multo magis ex teſtõ, qa voluntatem patris hẽt expreſſam, ſed ab inteſ. tacitam
b ſi vero inſtitutus extraneus,[b] & filius eẽt exhr̃datus, tunc eſt magis, dubiũ, qa cũ hæreditas nõ poſſit ꝑuenire ad filiũ ꝑꝑ exhr̃dõnẽ cuiꝰ filii fauore fœmina excludebať. vr̃ ꝙ filię excluſio nõ hẽt locũ, ne ſibi noceat, & alteri ꝓſit.tñ ſi obtinebit in querela, non ꝓficit ſibi, ſed maſculo.quia exhęredatio annihilatur ſicut &c.in teſtõ diſpoſita.vt l.filiũ. §. ſed cum exhęre-
7 datio.ꝭ.de ꝯtab. ¶†Secũdo opp.ꝙ pr̃, vel alii aſcendentes per lineam paternam non pñt hr̃e querelam ꝯ teſtm̃ filii, vel nepotis, quia querela pręſupponit teſtm̃ mero iure ualere, ſed eſſe inofficioſum.vt ꝭ.l.ꝓxi.ſed teſtm̃ filii, vel nepotis in poteſtate conſiſtentis, eſt ipſo iure nullum l.ſi filius.ꝭ. de teſtamẽ.ꝑꝑ hoc dicit, ꝙ hoc debet intelligi qñ erant emancipati, quo caſu valet teſtm̃.& ſi parentes ſunt exhęredati dať ꝯ ipſum querela, ꝑ quam ipſo iure reſcinditur, ſi ſunt p̃teriti dati ꝯtab. id qď dicit ꝯtab.procedit hodie, ſi ſunt p̃teriti inſerta cauſa, al̃s teſtm̃ filii emancipati eſſet ipſo iure nullũ, ſi pr̃ eſſet pręteritꝰ ꝑꝑ defectũ ſolennitatis, ſed inſerta cauſa, ſi non ẽ vera, valet, & rumpiť ꝑ ꝯtab.ſicut olim, ut no.in l.ſi filius. s̃.de mino.& ĩ
8 Authen.de hęred.& falc.§.exhęredatos.col.1.¶†Sed tertio oppo.ꝙ ẽt ſi ſit in poteſtate valet teſtm̃, & non põt expugnari ꝑ querelam, nec per ꝯtab.vt C.eo.l.ſi.in fi.glo.fateť hoc ſi fuiſſet teſtatus de caſtrenſi peculio, ex priuilegio talis peculii, certe hoc erat verũ de iure Codicis, hodie ſecus per iꝰ Auth.vt poſſit expugnari ꝑ querelam, vt in auth. vt cum de appel.cogno. §.aliud quoq; capitulum.coll. 8. qui cum loq̃ť de q̃rela, q̃ dať parentib.loquitur de filiis ĩ ptãte conſtitutis, & p̃ſupponit teſtm̃ valere mero iure, dari tñ querelam, niſi aliqua de cauſis ingratitudinis ibi inſertis probeť, hoc põt intelligi, niſi qñ teſtatus eſt de caſtrenſi peculio.nam ſi de non caſtrẽſi, ẽt hodie teſtm̃ nõ valeret, ẽt ſi de ꝯſenſu pr̃is.vt l. pen. & fi.C.q teſ.fac. poſ.& hęc eſt cõis ſñĩa, niſi filius ſit clericus, quo caſu non dareť querela, ſi teſtatus eſt de quaſi caſtrẽſi.ſed dareť ꝯdõ ex l.
9 ad legitimã.C.de epiſ.& cler.auth.p̃sbyteros.¶†Quęro vlt.qd in eo, q nec erat in ptãte, nec emancipatus, vt ſi habeo filiũ in poteſtate, & ex eo nepotẽ, nã ipſe nõ eſt in ptãte patris ſui, ſed in poteſtate mea.s̃.de his qui ſunt ſui, vel alie.iur.l.nam & ciuium.nec eſt emancipatus a patre ſuper hoc dic, vt in gl.

ADDITIONES.

a ¶ Turpi ꝑſona.Sed an excõicatꝰ poſsit dici turpis ꝑſona.viď Bartholo.So.ꝯſ.18.

b ¶ Inſtitutus extraneus. Adde Alex.de Imola in conſi.19.in prin.in j.vol.

LEX

LEX II.

1 *Teſtamento rupto per querelam reſcinditur ſolum ſubſtitutio directa, & inſtitutio per quam ſucceditur patri. cætera firma remanent.*
3 *Onus probandi cauſas expreſſas in exhæredatione, vel præteritione, uel ſi lii eſſe veras incũbit hr̃di, non autẽ filio probãdi ſe gratum uel merẽtẽ.*
4 *Di ctio quaſi, eſt nota improprietatis.*
Qui eſt quaſi demens, non eſt demens.
5 *Differentia inter dictiones rite & recte, cum rite ſignificet ſolennitatem requiſitam a iure, recte vero cauſam.*
6 *Nouercæ præſumuntur inimicæ priuignorum, ut quicquid facit pater contra filios habentes nouercas præſumitur facere ſuaſionib. nouercalibus & ſic non debet tolerari.*
7 *Quando dicatur quis præteritus.*
8 *Filius cui relictum eſt minus legitima ſi illud acceptat, non perdit ius agẽdi ad ſupplementum, niſi hoc expreſſe dicat.*
De legitima filii hodie reiicitur omne grauamen, & ꝙ debeat relinqui iure inſtitutionis. & nu. 9.
9 *Poſthumus non poteſt hodie exhæredari.*
10 *Querela inofficioſi teſti, an hodie habeat locũ, & quid ĩ ea probetur. n. 1.*
Exhæredatio filii facta nulla cauſa expreſſa in teſtamento eſt nulla.
11 *Reſcriptum non redditur nullum, ſi ea quæ probanda erant ex poſtfacto non probentur, licet reſcindatur ſed eſſet nullum ſi illa quæ requirebantur tempore imperationis non fuiſſent adhibita.*

1 Hoc colore. † Teſtamentũ inofficioſum
reſcĩdit, quaſi fcm̃ fuerit a de
mete licet vere nõ fuerit demens, ideo mero iure
valet. ſed quia eſt ꝯ officium pietatis reſcinditur.
Itẽ agẽs querela debet narrarare, & probare ſe non meruiſſe
exhr̃dari vel p̃teriri. h. d. cũ l. ſeq. vſq; ad l. poſthum⁹. Iſta hodie
corriguntur, quia non reſcindit̃ tanq̃ factum a demẽte, cũ re
quirat̃ expreſſio cauſę legitimæ, ad hoc vt valeat teſtm̃ mero
iure, ſed hoc non ꝯſueuit, nec põt fieri a demente hodie, licet
olim reſciſſo teſtõ per querelam omnia reſcinderentur quæ
eſſent in teſtamento. vt l. Titia. ſ̃. e. quia dementia ꝯcernebat,
2 oĩa. † hodie non ſic, quia ſolum ſubſtitutio directa, & inſtitu
tio per quam ſucceditur patri, vt eſt vulgaris p̱ querelam reſ
cindit̃, cætera vero firma permanent, ut in auth. ex cauſa. C.
de lib. p̃te. vnde cõiter tenẽt Doc. ꝙ hodie nõ reſcĩdatur tanq̃
factum a demente, ſed tanquam factum ꝯ officium pietatis.
3 † Item ꝙ filius, vel alius exhæredatus habeat neceſſe probare
ſe fuiſſe gratum, & merentẽ, nõ aũt ingratũ, corrigit̃ per iura
noua codicis Iuſtiniani, q̱a onus incumbit hæredi. ſ. probãdi,
cãs expreſſas eſſe veras, & ideo meruiſſe exhæredari, vel præ-
4 teriri, vt l. omnimodo. C. e. ¶ † No. in principio huius legis de
dictione, quaſi, q̃ eſt no. improprietatis, ſ̃m Barto. ꝙ q̃ eſt qua
5 ſi demẽs, nõ eſt demens. ¶ † Itẽ no. ibi, dum dicit, ſed recte. &
glo. exponit. i. rite, differentiam inter iſtas dictiones rite & re-
cte, q̱a ricte ſignificat ſolennitatẽ requiſitã a iure, recte ſigni-
ficat cãm. vnde teſtm̃ inof. dr̃ rite factum, quia continet ſo-
lẽnitatem iuris. ſ. exhæredationẽ. quia inter cæteraq̃ req̃runt̃
ad ſolẽnitatẽ teſtĩ. requiritur inſtitutio, vel exhr̃datio aſcendẽ
tium, ſi quos habet teſtator. l. inter cœtera. de lib. & poſthu. &
nõ eſt recte factum, q̱a ꝯ officium pietatis, ſi non habet cãm
iuſtam exhæredandi, q̱a filius talis exhæredatus non meruit
exhæredari. de hoc vide p̱ Bar. ſ̃. ſi cer. pe. l. lecta. in j. q̃õne. ꝙ in
du cit̃ ad q̃õnẽ, ſi fiat commiſſio alicui, ꝙ ꝯſulat, an talis act⁹
fuerit ricte factus, debet conſulere ſolum, an fuerit ſolẽniter
factus, non aũt an fuerit iuſte factus. & econuerſo, ſi fuerit fa
cta cõmiſſio, an aliquis actus fuerit recte factus, nõ hẽt ꝯſu-
lẽte an fuerit rite, ideſt ſolẽniter factus, ſed ſolũ, an fuerit iuſte
6 factus, licet nõ ſolenniter. ¶ † Itẽ no. in l. non. n. ꝯ nouercas, vt
p̃ſumant̃ inimicę priuignorũ, & ꝙ quicquid pater facit ꝯ fi-
lios habẽtes nouercas, p̃ſumat̃ facere ſuaſionib. nouercalib.
7 & ſic nõ dẽnt tolerari. ¶ † In iſta l. nã ex his. eſt vna gl. q̃ j. quę
rit, qñ dicat̃ quis p̃teritus. & vr̃. ꝙ qñ de ipſo nulla mentio fa
cta eſt in teſtõ, dicit gl. ꝙ hoc intelligitur, qñ non eſt facta mẽ
tio, inſtituendo, vel exhęredando. Vñ ſi filio eſſet relicta legi-
tima iure legat, diceret̃ filius pręteritus, quia non inſtituen-
do, vel ex hęredando diceretur teſtm̃ nullum. Sol. gl. dicit iſtũ
tractatũ, ſeu titu. corrigi p̱ l. Codicis in trib. & p̱ iura Auth. in
quatuor de quib. dic, vt in glo. ¶ Sed tu primis trib. adde alia
tria in quibus corrigitur. per l. Codicis. nam iure iſto, ſi relin-
quebat̃ filio minus legitima, & filius acceptabat, ſibi p̃iudica
bat, & nõ habebat querelã, nec agere poterat ad ſupplemen-
8 tũ. vt l. Papinianus. §. ſi ſub cõdi. ſ̃. e. in fi. † Hodię vero non per
dit ius agendi ad ſupplemẽtũ, niſi hoc dicat expreſſe, vt C. e. l.
gñaliter. §. fi. Item iure iſto ſi relinquebatur integra lẽma, &
grauabat̃ legatis, & fideicõmiſſis, habebat querelam. hodie ſe
9 cus, q̱a reiiciunt̃ oĩa grauamina. l. qm̃ in priorib. C. e. † Itẽ ter-
tio iure iſto poterat poſthumus exhæredari, cũ natus nõ dice-
bat teſtm̃ nullum, ſed habebat neceſſe intẽtare querelã intra
quĩquẽniũ, poſtea nec querelam habebat, nec ius dicẽdi nul
lũ. ſ̃. e. l. poſthumus. in prin. & l. ſi q̱s filiũ. in fi. C. e. hodie non
põt poſthumus exhæredari, q̱a req̃rit̃ exp̃ſſio cauſæ in exhere
datione ad hoc, vt ſit ſolẽnis, & valida quã poſthumus non
p̃t ꝯmittere, & ideo reddet̃ exhr̃datio nulla. vt l. ſi q̱s ĩ ſuo. §. 1.
C. e. circa ea vero ĩ q̱b. corrigit̃ p̱ iura Auth. glo. j. dicit, ꝙ iure
iſto poterat relinq̃ filio legitima quocũq; relicto titulo, ideſt
iure legati, vł fideicõmiſſi. ſed hoc iure authẽticorũ dẽt relin-
qui iure ĩſtitutionis. Certe primũ dictũ nõ eſt verũ, nã imo iu
re ffορũ relinquẽda erat iure ĩſtitutionis, q̱a l. cauet̃, ꝙ ĩter cæ-
tera p̃cepta erat deliberis exhr̃dãdis. vł ĩſtituẽdis. vt l. iter cęte-
ra. ſ̃. de lib. & poſth. & l. Gallus. §. in oĩb. ergo erat relinquẽda
iure ĩſtitutionis, & non legati. q̱a ti. eſt honorabilior. & patet
q̱a hẽt locum ĩ eo ius accreſcẽdi, qđ nõ eſt ĩ ti. legati. in l. 2. ſ̃.
de le. p̃ſtan. bñ tñ eſt verũ, ꝙ iure Codicis p̱ l. omnimodo, fuit
hoc correctum, & ſtatutum, ꝙ ſufficiat relinquere iure leg.
hodie l. illa ĩ hoc corrigt̃, & redit̃ ad iura vetera, vt req̃rat̃ titu
lus inſtitutionis, vt ĩ Auth. vt cũ de app. co. §. aliud quoq; capi-
tulũ, coll. viii. & ẽt vltra addit, ꝙ ſufficiat quantuncũq; modi-
cũ relĩquat̃, ẽt ſi vnus nũmus, vt querela non hẽat locum, ſed
agat̃ ad ſupplemẽtum, vt no. gl. in l. 3. §. ſed vtrum. ſ̃. de mino.
10 ¶ † Vlt. gl. q̃rit, an hodie locum hẽat iſte ti. Mar. tenuit ꝙ nõ,
& p̱bat a ſufficiẽti partiũ enumeratione. Nã aut in exhr̃dõne
non fuit inſerta cã legitima, & nõ valet, & ſic teſtm̃ eſt nullũ,
ac ſi foret p̃teritus, vñ q̃rela nõ eſt neceſſaria. vt in l. 2. hui⁹ ti. ĩ
fi. aut fuit exp̃ſſa, & p̱bata, & tunc valet. ita ꝙ non põt expu-
gnari, q̱a teſtõr non vr̃ teſtatus ꝯ officium pietatis poſtq̃ filius
meruit exhr̃dari. & ĩ duob. Mar. dixit veritatem. Aut fuit inſer
ta, tñ nõ p̱bata. & tunc Mar. dixit idem qđ in j. ꝙ exhr̃datio ñ
valebat, q̱a tex. in §. aliud quoq; capitulũ. vult ꝙ inſerat̃, &
p̱be. Quodcunq; ergo iſtorum deficiebat, vr̃ exhr̃datio nulla,
ſed in hoc Io. & oẽs Mod. rep̃hendunt, q̱a nõ eſt verum, ꝙ ſit
nulla, imo valet, & agit̃ q̃rela. Ad ꝯriũ rñdet̃, q̱a dũ dicit, ꝙ d-
beat inſeri dẽt ĩtelligi. ſ. tp̱e teſtĩ, & ſi hoc non fieret, fateor ꝙ
exhr̃dõ eẽt nulla, ſed dum dicit, ꝙ dẽt p̱bari, dẽt intelligi poſt
mortẽ. & p̱ hr̃dẽ, & ſic poſt facto. certe licet hoc nõ fiat, ñ ſeq-
tur, ergo teſtm̃ a principio valuit. nõ. n. potuit ſtare in penden
ti. & ſic oportet dicere, ꝙ valuit, & licet poſtea non probet̃, ñ
ſeq̃t̃, ꝙ retro reddat̃ nullum, nam forte fuit culpa hr̃dis ſi nõ
p̱bauit. & ad hoc inducit Bar. ea quæ hẽntur, & no. ĩ l. vniuer
11 ſa. C. de prec. imper. offe. † Vbi reſcriptum nõ reddit̃ nullum, ſi
ea quæ p̱banda erant ex poſt facto, nõ probẽtur, lʒ reſcindan
tur, ſed bñ eſſet nullũ, ſi illa quæ requirebant̃ tp̱e impetratio-
nis non fuiſſent adhibita, q̱a talia vñr concernere ſolennita-
tẽ, quæ dẽnt adeſſe tp̱e act⁹ celebrati, ſed illa quæ ex poſt facto
adhibent̃, non concernunt ſolennitatẽ, ſed ſubſtãtiam. & de
iſta q̃õ. vide per gl. & per Bar. in l. j. ſ̃. de teſt.

LEX VI.

1 *Poſthumi habent hac querelam vbicunque iam natus haberet, ſiue ſint de ſuis, ſiue de legitimis, ſiue de cognatis.*
2 *Si quis fuit exceptus de mortua matre ꝙ idem iudicatur de eo, ac ſi foret natus.*
3 *Poſthumus alienus ꝙ hodie poſſit hæres inſtitui, & qualiter intelligatur alienus.*
4 *Non eſt imputandum alicui ꝙ inteſtatus non deceſſit.*
5 *Querela non competit ei, qui de iure ciuili, vel prætorio ſuccedere non põt, cum poſſit repelli.*

1 Poſthumus. ¶ † Poſthumi hñt hanc que-
relã vbicũq; iam natus hr̃et
ſiue ſint de ſuis, ſiue de legitimis, ſiue de cogna
tis. h. d. vſq; ad §. ſi quis ex his. Et primo ponit di-
ctum trimembre vſq; ibi, q̱d ergo. Secundo opp. vſq; ibi, non
2 n. Tertio rñdet, vſque ibi ſimili mõ. † Quarto addit ad id qđ
dixerat de poſthumo, naſcit̃ nãliter p̱ ſeipſum. Nam addit ca
ſum qñ non naſcit̃, ſed de mortua mr̃e fuerit exceptus, vt idẽ
ſit qđ eſſet ſi foret natus. ¶ In tex. ibi, q̱d ergo. format iſtã opp.
ſic. nam vr̃, ꝙ poſthmus exhr̃datus non poſſit hr̃e querelã eo
caſu quo ſi foret natus tp̱e teſtĩ nõ eſſet ſuus, q̱a dicebat̃ poſt
humus alienus, & talis non poterat iure iſto hr̃s inſtitui de iu
re ciui. vt poſſet adire, licet de iure prætorio bñ poſſet, vt hr̃et
bon. poſſeſ. ſ̃m tabu. nam teſtator non potuit prouidere ꝯ ru-
pturam teſtamenti ipſum inſtituendo, q̱a nõ poterat inſtitue
re, ſi dicamus, ꝙ hẽt querelam, ſimr̃ non potuit p̱uidere ex-
hæredando, quia ſine dubio rumpet teſtm̃, cum cãm ingrati-
tudinis non potuerit cõmittere. ergo imputabat̃ patri quare
inteſtatus non deceſſit, poſtquam non potuit alter teſtari, q̱n
teſtamentum non rumpetur, ſed hoc non eſt dicendum, ꝙ
debeat imputari, cur inteſtatus non deceſſit, ſed imputat̃ poſt
quam deceſſit teſtatus, cur eum non inſtituit, quia licet non
poſſit inſtitui de iu. ciu. vt adiret poſſ. potuit tñ inſtitui de iure
prætorio, vt habere poſſet bo. poſſ. tam añquam naſceret̃ ex-
edicto de vẽtre ĩ poſ. mittẽdo, q̃ ẽt poſtquam natus erat per
3 bo. poſſ. ſcđm tab. h. d. in effectu. ¶ † No. ergo hic, ꝙ iſto iure
poſthumus alienus non poterat hæres inſtitui, & dicebatur
alienus, nã ſi foret natus nõ eſſet ſuus hæres. Iſtud fuit poſtea
immutatũ per Gallũ in quodã caſu, vt poſſet hæres ĩſtitui, vt
nõ rũperet teſtm̃. vt l. Gallus. ſ̃. de lib. & poſth. hodie põt in-

4 ſtitui de iure ciuili ſicut de iure prætorio.¶Item no.ꝙ †nõ eſt
imputandum alicui, ꝙ inteſtatus non deceſſit. vnde facit ad
5 q.poſitã p Bar.in l.ſi.ſ.ad Tert.†item no in effectu, ꝙ ad hoc,
vt poſthumus poſſit hr̃e q̃relã, vt quilibet alius,requiritur,ꝙ
ab inteſtato poſſit ſuccedere de iure ciuili,vel p̃torio, alias poſ
ſet repelli,vt patet ſ.§. ꝓximo.qa nõ eſt bonũ fauere ei,q nõ
eſſet habiturus ab inteſtato.vt l.ſi poſt mortẽ.§.liberi.ſ.de bo.
poſ.ꝯ tab.Gl.mag.q̃ eſt hic ponit exẽpla eorũ,q̃ dñr in text.&
tendit ad poſitionem caſus,quæ ſatis patet per prædicta.

1 *Sententia reſciſſoria lata pro minus legitimo petitore,non prodeſt ſibi,ſed prodeſt legitimo.*
2 *Sententia lata in querela rumpit teſtamentum ipſo iure, & facit haberi perinde ac ſi factum non fuiſſet, & reducit rem ad cauſam inteſtati.*
3 *Sententia reſciſſoria lata pro eo cuius non intereſt, videtur quod non prodeſt ſibi ſed alteri, & quid ſi aliquid petat, & nu.4.*
4 *Exceptio tua non intereſt,quando poſſit opponi, vſque ad litem conteſtatantum, & quando vſque ad ſententiam. & nu.3.*
5 *Res inter alios acta quando aliis proſit.*
6 *Querela non eſt actio, & an ſit accuſatio, & an tamen ſit aliquando actio, an quoddam ius diuerſum, & quod ſit officium iudicis.*
7 *Qui agit querela,non intentat petitionem hæreditatis.*

1 §.ſi quis ex his. ¶† Sententia reſciſſoria lata pro
minus legitimo petitore,nõ pro-
deſt ſibi,ſed ꝓdeſt legitimo.h.d.notabilis tex.qui forte non eſt
alibi,& cõuenit ad deciſionẽ eorũ, q̃ colligũtur ex principio,
nã qui nõ eẽt ab inteſta.ſucceſſurus,nõ põt hr̃e q̃relam,vt ibi
qd ſi eã intẽtauit,& cũ poſſet repelli,nõ fuit repulſus, & obti
nuit ꝓ ſe ſnĩam,p quam reſciſſum eſt teſtũ, an valeat, & cui
ꝓſit,& dr̃ ꝙ valet,& nõ ꝓdeſt ſibi,ſed ei,q ab inteſta.erat ſuc-
2 ceſſurus.h.d.notabiliter.¶†No.ꝙ ſnĩa lata in querela, rumpit
teſtũ ipſo iure,& facit haberi perinde ac ſi factum nõ fuiſſet,
3 & reducit rẽ ad cãm inteſta.¶†Item no.ꝙ ſnĩa lata ꝓ eo cuiꝰ
non intereſt,valet.facit l cũ putarẽ.ſ.fam.er.Item quod nõ ꝓ
deſt ſibi,ſed alteri,& hoc qñ eſt reſciſſoria, qa nõ petit aliqd.
ſibi dari,vel fieri a parte,ſed petit aliquid fieri a iudice.& iõ ſi
ad petitionem eius cuius nõ ĩtereſt,ꝓnũciatũ eſt ꝯ electionẽ,
vel ꝯ iſtrm,ſnĩa facit ius quo ad eos,quorũ ĩtereſt.nõ quo ad
4 illum qui egit.ad qđ vide†Inn.in c.in nr̃a.ex̃ de ꝓcu.& in c.ſu
per his ex̃ de accu.vbi dicit,ꝙ iſta exceptio tua nõ intereſt, de
qua patet hic in tex.dũ dicit ſi nemo eum repellit, nõ poteſt
a opponi[a] niſi vſq; ad litem ꝯteſt. Angel.vero ꝯ.p l.i.ſ.eo.vbi op
po.ad impediendam ſnĩam ferri ꝓ eo,ſup eo qđ petit̃,vt ſi pe
tis vnũ,& tua nõ ĩtereſt illud hr̃e,vt erat hic,qa agebat q̃rela
& nõ ĩtereſt ſua hr̃e ſnĩam,qa ñ p hoc obtinebit hr̃ditatẽ, &
tũc qñcũq; põt opponi,qa ẽ perẽptoria,aut erat ꝯſecuturꝰ vti
litatẽ ſi obtineret,tñ đbebat repelli, qa ñ ĩtererat ſua ad illud
5 agi,tũc ꝓcedit dictũ Inn.¶†Glo.q̃ ẽ hic colligit tria notabilia
ex iſto tex.¶Prĩo,ꝙ res ĩter alios acta aliis ꝓdeſt,ſed ꝯ res ĩter
alios,acta p totum.C.gl.rñdet ꝙ ꝓdeſt,nõ prĩcipal'r vt ibi,ſed
p ꝯñam vt hic.vel dic,qñ qs petit aliqd ſibi dari,vel fieri a par
te,ꝓdeſt ſibi,& nõ alteri,vt in ꝯrio,ſed ſi petit ſolum a iudice
nõ ſibi aliquid dari vel fieri,ſed aliquid fieri,qđ ipſum nõ tan
git,vt reſcindat teſtũ,vel ſnĩam, vel alium actum,tunc facta
reſciſſione aliis ꝓdeſt, qa tollit ſibi obſtaculũ, ſm Inn.in d.c.ĩ
6 nr̃a.¶†Scđo colligit arg.ꝙ quærela nõ ẽ actio,qa ſi eẽt actio,
ſnĩa lata ſup ea ꝓdeſſet ei,& nõ alteri,ſed hic prodeſt alteri,&
nõ ſibi.ꝓbat ẽt gl.hæc per alias rõnes,in qb.differt a nã actio
nis realis,vel pſonalis.Sed an ſit accuſatio?vr̃ ꝙ ſic,vt ſ.ꝓxi.§.
in verb.accuſationis.gl.tenet ꝯriũ pp aliquas nãs, quas hẽt,q̃
nõ cõueniunt accuſationi.Vñ finaliter,tenet,ꝙ ſit quoddam
ius diuerſum,tñ largo mõ aliqñ pt dici accuſatio, vt in §.ſeq.
& aliqñ actio,vt in l.ſeq.in ver.actionem.Bar.dicit ꝙ eſt offi-
b cium[b] iudicis, p qđ petit̃ teſtũ reſcindi, & eſt officium nobi-
le non mercenarium, & ſic in eo lis conteſtabitur,ſicut in re
ſtõne in integ.ſ.de mino.l.Papinianus exuli.§.fin. & ordinate
7 ꝓcederet̃,vt in c.fi.extra de off.iud. ¶†Tertio colligit gl.in fi.
ꝙ qui agit querela,non intentat petitio.hr̃di.nam ſi ille intẽ
taret,& obtineret,ſnĩa ꝓdeſſet ſibi,& ei daret̃ petio hr̃ditatis,
ſuper qua videretur lata ſententia.argu.ſ.tit.j.l.de qua re.& tñ
hic dr̃ ꝯrium,quia non dabitur ſibi petitio hæreditatis,ſed be
ne illis quib. pertinet hæreditas ab inteſt.de hoc plene per gl
ſ.e.l.qui de inofficioſo.

ADDITIONES.

a ¶Opponi.qñ poſſit opponi iſta excep.tua ñ ĩtereſt vide Ol.cõſ.84.Soc.ꝯſ.260.
b ¶Officium iudi.vide eundem Bar.conſ.40.vbi ponit quanto tempore præſcribatur ius petendi ſupplementum legitimæ.

1 *Querela præparata tranſmittitur ad quẽcunque hæredem etiam extraneũ, & quando dicatur præparata.*
2 *Querela aliquando appellatur actio,aliquando accuſatio.*
3 *Ad tranſmittendum querelam ad hæredem,non eſt neceſſe ꝙ fuerit lis cõteſtata,ſed ſufficit ꝙ ſit præparata controuerſia,vel etiam lis.*
4 *Præparatio dicitur qualitercunque de intentione habentis eam poſſit apparere quod velit eam intentare.*
5 *Soror ſi minatur fratri de parte hereditatis petẽda,vr̃ hereditatẽ adiuiſſe,*
6 *Filio in poteſtate non eſt neceſſaria bon.poſ.gratia litis agnoſcendæ,ſed filio emancipato ſic,ut ei detur.*
7 *Filio in poteſtate,aditio hæreditatis eſt ſuperuacua,vt ſibi acquiratur hereditas,cum ſibi etiam ignoranti acquiratur.*
Querela non præparata ꝙ hodie tranſmittatur ad ſuos deſcendentes.
8 *In ſuis non cadit aditio,ſed immixtio.*

1 §.Si quis inſtituta ¶† Querela p̃parata tranſ-
mittitur ad quẽcũq; hr̃dẽ
ẽt extraneũ,ſecꝰ ſi nõ ſit præparata, & dr̃ p̃parata ſi obtinuit,
prius bo.poſ.grã litis agnoſcendæ,vel ſi quoquo mõ apparet,
ꝙ eam voluit intentare,vel qa dedit libellum licet lis nõ fue-
rit ꝯt.vel qa ꝯminatꝰ ẽ ſe daturum,vel ẽt ſi ipſo facto apparet
ꝙ intentare voluit.h.d.cũ l. ſeq.tñ iſtud ẽ verũ,ſi ĩ p̃paratione
pſeuerauerit,ſecus ſi deſtitit vel tranſigendo vel renũciando.
2 l.ſi mota.C.de trãſactioni.¶†Et no.iſtos tex.in qb.aliqñ q̃rela
appellat̃ actio,aliqñ accuſatio,vñ gl.in §.p̃cedẽti.habuit iuſtã
3 cãm dubitandi,an eẽt actio, vl' accuſatio ¶†Itẽ no.ꝙ ad trãſ
mittendum ipſam ad hr̃dẽ,nõ ẽ neceſſe,ꝙ fuerit lis ꝯt.ſed ſuf-
ficit,ꝙ ſit p̃parata ꝯtrouerſia,vl' ẽt lis.& iſtud nõ reperit̃ ĩ aliis
actionib.nõ trãſitoriis,qa nõ inſpicit̃ niſi an ſit lis cõt.an nõ.
4 ¶†Item no.ꝙ præparatio dr̃ qualitercũq; de intẽtione habẽ-
tis eam poſſit apparere ꝙ velit eam intentare vel per verba,
quia dedit libellum ſuper ea vel comminatus eſt dare.vel per
facta,quia iter arripuit ad iudicem, vt daret libellũ. & iſtud
5 qđ dr̃ hic de cõminatione,inducit.†Bar.ꝙ ſi ſoror minat̃ fra-
tri de pte hr̃ditatis petẽda videat̃ hr̃ditatẽ adiuiſſe, qa p hęc
apparet de intentione ſua,& de aĩo hñdi hr̃ditatem, & addi-
6 tio vel immixtio fit ſolo aĩo declarato p verba.¶†Item nota.
ꝙ filio in poteſtate, non eſt neceſſaria.bon.poſ.grã litis agno
ſcendæ,quia agnoſcit̃ de iure ciui.põt tñ eam intẽtare,ſi vult
ſicut & alia remedia p̃toris hr̃ent ſcđm tab.vl' ꝯtab.vel vnde
liberi.Eſt ergo illa bo.poſ.neceſſaria filio emancipato,qui de
iure ciuili nõ cognoſcebat̃ iure iſto ab ĩteſt. ſed bñ cognoſce
bat̃ de iure p̃torio,ſed q̃rela erat de iure, ciuili vnde nõ daba-
tur emancipato,niſi prius petita bo.poſ.de iure p̃torio q̃ dicit̃
grã litis agnoſcendę,quam p̃tor ipſum admittebat ad quere
lam extẽdendo remedia iuris ciuilis ad cognitos p eum,vnde
poterat dici q̃rela magis vtilis, q̃ directa p extenſionẽ p̃toris,
nec.n.eã hẽbat de iure ciuili,ſed de iure p̃torio poſt petitam
bo.poſ.& ita ĩtelligo,qđ no.in l. Papinianus.ver.ſeq.loco &c.
7 ¶†item no.ꝙ filio in ptãte aditio hr̃ditatis eſt ſuperuacua. in-
tellige ſane ꝙ non eſt neceſſaria quantum ad hoc,vt ſibi acq
rat̃ hr̃ditas,cum ſibi ẽt ignoranti acqratur,p l.xij.tab.quia eſt
ſuus,& neceſſarius.& iõ decedẽs,& ẽt ignorãs trãſmittit eam
ad quoſcũq; hr̃des ſuos iure ſuitatis, iuxta plene no.p Bar.ĩ l.
ventre.ſ.de acq. hæ.vnde idem videbat̃ in querela ſibi delata,
ꝙ eã ignorãs trãſmittat,ſed ñ eſt ita,qa illa nõ ẽ infixa ſibi ſi-
cut ẽ ĩfixa hr̃ditas.& iõ neceſſariũ erat,ꝙ p̃paraſſet eã,ut trãſ
mittat ad quoſcũq; hr̃des.Hodie p l.ſancimus.in fi. C. e.bene
trãſmittit etiã nõ præparatam ad ſuos deſcẽdẽtes.q̃tum vero
ad hoc, vt poſſit filius ꝯueniri cum effectu a creditorib.hr̃di-
tariis,nõ ſufficit ꝙ hr̃ditas ſit ſibi infixa p l.cum hẽat bñficiũ
p̃toris,vt poſſit abſtinere,ſed reqrit̃, ꝙ ſe ĩmiſcuerit,non dico
8 ꝙ adiuerit qa ĩ ſuis non cadit aditio, ſed immixtio.l.cum bo
nis.ſ.de acq.hæ.& niſi ſe immiſceat,nõ poteſt cum effectu ꝯ-
ueniri,nec eſt fundata intentio creditorum agentium,ſi ꝓbet̃
ipſum filium adire,ut ꝯdemnet̃,niſi ẽt ꝓbet̃ ipſe ſe immiſcuiſ
ſe,ut no.in l.ſi cum dotẽ.§.trãſgrediamur.ſol.matri.& C.ſi vt
ſe ab heredib.abſti.l.j.& l.neceſſarius.ſ.de acq.hæ.

LEX VIII.

1 *Querela data filiof.non acquiritur patri, nec poterit ipſam intentare filio inuito,etiam de hoc iure.*
2 *Querelam delatam filio monacho non poteſt monaſterium intentare eo inuito. Si filius repudiaret hæreditatem ſibi delatam hodie,poteſt pater eam adire, & quid in querela.*

1 Papinianus. ¶†Querela data filiof.nõ ac
qritur patri, nec poterit ipſã
intẽtare filio inuito,ẽt de hoc iure.hoc dic t iſtud
principium. Ex hoc apparet, ꝙ non eſt actio,qa
tũc acqreret̃ patri ĩuito filio iure iſto,licet hodie
ſecus.Sed opp.iſta q̃rela orit̃ ex iniuria,q̃ fit filio exhr̃dato, ut
hic patet in verbo iniuria, ſed ex iniuria facta filio, acquirit̃
actio non ſolum filio,ſed ẽt patri,& pr̃ põt intentare actionẽ
ſuam,& ẽt hẽt exercitiũ actionis filii,& eo inuito,põt eã intẽ
tare,vl' remittere.l.ſed ſi vnus.§.ſi filio.ſ.de iniuriis. Sol.illud
in aliis iniuriis,q̃ cadunt in delictum priuatũ conſiſtentib. in
verbis,uel in factis quia non ſolũ fit ĩiuria filio,ſed patri.iſta
vero iniuria exhr̃dationis nõ ꝯſiſtit in delicto,& ſic non cen-
ſet̃ facta patri,ſed ſoli filio,& ordinatur ad habendam hr̃dita
tem,& ſicut pr̃ non poterat hr̃e hr̃ditatem delatam filio iure
iſto,ſine voluntate filii,cum habebat iubere quod adiret,ita
nec poteſt habere querelam,quæ eſt preparatoria ad hr̃ditatẽ
2 obtinendam, ut hic.†Et ſic eſt arg.ꝙ querelam delatam filio
monacho non poſſit monaſteriũ ĩtẽtare illo ĩuito.Hodie ſi
filius

filius repudiaret hæreditatem ſibi delatam, pater poſſet eam
adire l.cum non ſolum.C.de bon. quę libe. An idem eſſet in
querela ſi filius eam repudiaret? dubium eſt propter eius odiũ
cogita ſuper hoc.

1 *Querela etiam quæ eſt præparata, non tranſmittitur per filium ad patrẽ, qui ſibi non ſuccedit iure hæreditario, ſed tanquam vniuerſalis ſucceſſor omnia occupat iure peculii.*
2 *Quid ſit bonorum poſſeſſio gratia litis agnoſcenda, quæ etiam hodie neceſſaria eſt in ſtylo emancipato, ut ei detur querela licet ſit ſublata differẽtia emancipationis, & patriæ poteſtatis ab inteſtato. & nu. 3.*
3 *Bonorum poſſeſſio gratia litis ordinandæ quod ius tribuat, & quid de aliis bonorum poſſeſſionib.*

1 **§. Sequenti loco.** ¶ † Querela ēt quæ eſt præparata, non tranſmittitur ꝑ filiũ
ad patrem, q ſibi non ſuccedit iure hæreditario, ſed tanquam
vniuerſalis ſucceſſor omnia occupat iure peculii. h.d. nec obſtat lex præcedẽs cum §. pręcedẽti, quia bene trãſmittiť ad hæ
redem, ſed non ad vniuerſalẽ ſucceſſorẽ, qui non eſt hæres,
hodie vero pater ſuccedit filio iure hæreditario, vt ĩ Auth. de
ſucceſ. ab inteſta. ideo ad ipſum tranſmittereť, ſi eſſet pręparata.
2 ¶ † Et ſic no. gl. quę declarat, quid ſit iſta. bonorum poſ. gr̃a
litis agnoſcendę, & adde, ꝙ ēt hodie eſt neceſſaria in emanci
pato, licet ſit ſublata differentia emancipationis, & patriæ po
teſtatis ab inteſtato, quia non eſt ſublata ex teſtamento, ita te
net Gul. de Cu. & Bal. in l. 2. C. e. ¶ In tex. ibi, poſt agnitã bon.
poſ. litis ordinãdę: ſed vr̃ ꝙ non habuit neceſſe eã petere, poſt
q̃ erat filiusfa. & in poteſtate patris conſtitutus, vt s̃. l. proxim.
poſt princ. Sol. hic non dabatur querela ꝯ teſtm̃ patris, qa tũc
eſſet fatendum: ſed ꝯ teſtm̃ alicuius ex aſcendentibus ex linea
materna, cui ipſe non poterat ſuccedere de iure ciuili, ſed prę
torio tm̃, ut auo materno licet matri bene poſſet ſuccedere
de iure ciuili, ex ſenatuſconſulto Orficiano, vt patet ex notat.
per glo. in l. poſthumus. in princ. vnde ſibi erat neceſſaria iſta
bon. poſ. filio emancipato. per quam querelam, quę eſt reme-
3 dium iuris ciuilis, extenderetur ad ipſum. ¶ † No. ēt hic, qualr̃
vocatur iſta bonorum poſſ. quę dr̃ litis ordinandę gratia, quæ
facit ipſum habilem ad intentandũ querelam, cum prius nõ
eſſet. Vltramontani vero aliter intellexerunt iſtam bon. poſſ.
gratia litis ordinandæ, q̃ intelligat glo. vt no. Cy. in l. 2. C. eod.
ſed Doc. ſequunť gl. quia intellectus illorũ maiorẽ ꝯtinet du
bitationẽ, q̃ intells gl. & dũ gl. dicit, ꝙ iſta bo. poſ. & aliæ duæ
nõ tribuunt ius, intellige ius. ſ. dñium in bonis hæreditariis, li-
cet ſecus ſit in aliis bon. poſ. quia ſtatim, ꝙ ſunt petitę, vel ho-
die ſunt agnitę, acquiritur dñium petenti, uel ēt agnoſcẽti, ēt
ſine apprehenſione poſ. ſicut de iure ciuili acquiritur adeunti
hæreditatẽ, ſed in illis, quę non tribuunt ius, acquiritur deten
tatio, ut in Carboniana, & in ea quę datur nomine uentris,
iſta uero acquiritur habilitatio ad agendum querela.

1 **§. Si quis poſt rem.** ¶ † Deſiſtens ſemel ꝑ querelam lite inchoata, amplius ad eã nõ reuertiť. h.d. ꝯcordat l. poſtq̃ liti. C. de pac. ꝑ quã
patet, ꝙ idem in qualibet alia lite. ſi deſtitit renũciãdo expſſe
liti, & cauſę, ſecus ſi nõ cauſę, ut ibi no. Sed glo. quę eſt. s̃. facit
dr̃iam ĩter litẽ ſuper querela, uel ſuper alia re, qa ſuper quere-
la non ſolũ ſi renunciat expreſſe, ſed ēt ſi non renũciauit, &
datus fuerit ſibi terminus ad agendum, uel proſequendum,
& non fuerit proſecutus, ſi dicamus ꝙ querela ſit accuſatio,
per l. ſi eadem. C. de accuſ. ſecus ſi ĩ aliis litib. ſuper cauſis ciuili
bus. Doc. vñr reprobare, quia idem modus eſt procedendi in
cauſis ciuilib. & criminalib. l. abſentem. ĵ. de pœ.

2 *Teſtamenta ad pias cauſas ſubiacẽt rupturæ, ut ſi filius ſit exhæredatus, uel ſit ei relictum minus legitima, quia tunc ſubiacet querelæ. & nu. 1.*

1 **§. Si Imperator.** ¶ † Dignitas inſtituti non excludit querelam. h.d. unde dicit gl.
ꝙ ēt ſi teſtator inſtituat Deum, ſi exhæredat filium indebite,
dabitur querela, & reſcindetur inſtitutio. & allegat dictum
2 Auguſtini ꝑꝑ quod ſemper allegať iſta glo. † ꝙ ēt teſtamẽta
ad piam cãm ſubiacent rupturę, ſi inſtituto Deo erga filium
nõ ſeruauit q̃ ſeruare debebat. ſ. relinquẽdo legitimã ĩtegrã.
& ēt iuri agẽdi ad ſupplementum, quia talia teſtamẽta ſunt
ꝯ officium pietatis. Vnde Deus, uel eccleſia non acceptat. ui-
de per Bar. in l. j. C. de ſacroſan. eccl. Alias contra Veterani.

2 *Teſtamentum filiifa. de caſtrenſi peculio, hodie ſubiacet querelæ, & quid ſi eſt ſui iuris.*

1 **§. Papinianus.** ¶ † Teſtamentum factum a Veterano, ēt ſuper caſtrenſi peculio ſub
iacet querelæ. h. dicit videbatur ꝯrium ꝑꝑ priuilegia veterano
rum, ſed certe in hoc non ſunt priuilegiati in præiudicium
filiorũ, ſicut nec Imperator vult vti tali priuilegio, ſed contra
ĵ. proximo. § & ĵ. eo. l. ſi inſtituta. §. de inofficioſo. Sol. ibi, in te
ſtamento facto a milite, qđ ꝑꝑ publicũ fauorẽ non ſubiacet
querelæ ſiue in militia, ſiue poſt militiã intra annum miſſio
nis, hic in facto a non milite, qui tñ fuit miles. & tempore fa
cti teſtamẽti non exercebat militiam, ſi erat veteranus. Inſpi
ciendum eſt ergo in quo ſtatu erat teſtator tempore conditi
teſtamenti, & etiam in quo ſtatu erat tempore mortis ſuæ.
2 † Sed contra, ꝙ ēt ſi non eſſet miles, ſi tñ teſtetur de caſtrenſi
peculio, non ſubiacet querelæ. vt l. fi. C. eo. Sol. ibi loquitur in
filiofamilias, qui in caſtris tempore teſtamenti non erat, quo
caſu acquiſita in caſtris retinent nomen peculii caſtrenſis, &
propter hoc habet priuilegium, vt querelæ non ſubiaceat, ſed
ſi nõ erat filiusf. ſed ſui iuris, tunc acquiſita in caſtris deſiĩt
eſſe peculium, quia qui non eſt in aliena poteſtate, nõ habet
peculium proprie loquendo. ideo non habet hoc priuilegiũ,
vt hic. hodie vero dicit glo. illam l. eſſe correctam, & teſtamẽ-
tum ſubiacet querelæ, vt in Authen. ut cum de appel. cog. §. ſi
mus. col. 8. ¶ Et no. iſtam glo. ꝯrium dicitur in l. j. s̃. e. in 2. gl. ibi
dum dicit, tunc enim tenet, ſed euitat querelam. & ēt nõ vult
ibi, ꝙ hodie locum habeat illa l. fi. Doct. tenẽt iſtam, quia text.
quem glo. allegat loquitur in filiof. qui non poterat teſtari, ni
ſi de caſtrenſi peculio, & tñ vult teſtm̃ eius ſubiacere q̃relę ni
ſi probetur aliqua de cauſis ibi expreſſis, & iſti Veterani fecerunt multas ciuitates prope Romam. videlicet Viterbiũ quaſi vita inermium, & Vitrallam.

1 *Contra teſtamentum factum a milite durante militia, non datur querela etiam ſi finita militia moriatur, intra annum tamen miſſionis.*
2 *Reſpublica eſt magis priuilegiata quam Imperator.*

1 **§. Si quis in militia.** ¶ † Contra teſtm̃ factum a milite durante militia, non
dať querela ēt ſi finita militia moriatur, intra annum tñ miſ-
ſionis. h.d. tex. cum gl. Intellige de miſſione honeſta, vt ꝑpter
ſenectutem, vel aliud impedimentum. tunc. n. teſtm̃ factum ĩ
militia habebit priuilegia, ēt poſt militiam vſq; ad annum a
tp̃e miſſionis, & licet careant ſolennitate iuris ciuilis, nõ sũt
nulla, & licet ſint inofficioſa, ꝯ ea non datur querela, ſed fini-
to anno non valet amplius iure militari, ſed iure cõi ſi hñt
2 ſolennitatem debitam. ¶ † No. hic, ꝙ magis eſt priuilegiata re-
ſpublica q̃ Imperator. nam priuilegia q̃ dantur militib. dãtur
fauore publico, & ꝑꝑ hoc non ſubiacent querelæ. & tñ teſtm̃
in quo Imperator eſt inſtitutus ſubiacet, quia in hoc non eſt
fauor publicus. quod tene menti.

2 *Subſtitutio pupillaris expreſſa excludit matrẽ a legitima ſecus in tacita, quæ reſultat ex expreſſa vulgari, & ſi filius feciſſet ibi tale teſtamentum poſt pupillarem ætatem, competeret matri querela. & nu. 1.*
3 *In diuerſis inſtantiis, & contra diuerſas perſonas licita eſt variatio, ſed regulariter eſt prohibita.*
4 *Subſtitutio pupillaris dicitur eſſe teſtamentum patris, & filii diuerſis reſpectibus.*
5 *Quod hæc lex variantem hæredem admittat.*

1 **§. Sed nec impuberis.** ¶ † Pupillaris ſubſtitutio non ſubiacet
querelę intentandæ per matrẽ pupilli, vel per fratrem eiuſdẽ
pupilli, licet fuerit ſubſtituta turpis perſona, vel per putatiuũ
pupilli fratrem quõdam defuncti teſtatoris. Itẽ rupto teſtamẽ
to paterno in totũ rumpitur pupillare, ſecus ſi rumpatur pro
2 parte. h.d. & eſt notabilis, & ſꝑ allegať iſte §. ꝙ expreſſa pupil-
laris excludit matrem ēt a legitima. nam hic mater non vole
bat querelare pupillarem ſubſtõnem, quia in ea erat præterita, & ſic legitima quæ ſibi debebať in bonis filii, nõ erat ei reli
cta, & ſi filius ipſe feciſſet ſibi tale teſtm̃ poſt pupillarẽ ętatẽ,
habereť mr̃ ꝑ exhædedata, & cõpeteret ſibi q̃rela, ſed ſi hr̃et
ſuam legitimam, non põt mr̃ conqueri de illo teſtõ, & ſic ex
cludiť a legitima hic. & probať in l. præcib. C. de impu. & aliis
ſubſti. & in c. ſi pater. de teſta. lib. 6. ſecus in pupillari tacita quę
reſultat ex expreſſa vulgari, quia illa non admittitur ꝯ matrem, vt l. fi. C. de inſtitu. ſub conditi. fa. ſ̃m vnam lect. gl. Et p̃dicta procedunt ſiue ſubſtitutus ſit honeſta pſona, ſiue turpis.
ſed in quantum loquitur de fratre pupilli, vel de fratre teſtatoris, oportet tex. intelligere, quòd ſubſtitutus erat turpis perſona, ꝑpter hoc talis frater volebat talem ſubſtõnem querelare, vt l. ſi fratris. cum l. fratres. C. eo. & tñ dr̃, ꝙ non poſſunt,
& eadem ratione excludiť frater pupilli, quia dr̃ ſibi ꝙ iſtud
teſtm̃ non fecit ipſe pupillus frater ſuus, ſed ipſe pr̃, & querela
datur fratri ꝯ teſtm̃ factum a fratre ſi turpem perſonam inſti
tuit, vt dictis ll. nam poterit dici, vt s̃. dixi, iſtud teſtamentum
non fecit frater tuus, ſed pr̃. econtra ſi loquimur in fratre pr̃is
videbať quod ille bene poſſet expugnare ſi erat turpis perſona inſtituta, poſtquam teſtm̃ erat factum a fratre ſuo, ſed ꝯriũ
dr̃ quia licet ſit factum a fratre ſuo, & ꝑꝑ hoc non poſſit expugnari a mr̃e, nec a fratre pupilli, tñ non eſt factum ſuper
hæreditate ipſius patris fratriſque ſui, ſed ſuper hæreditate pupilli, & querela datur fratri contra teſtamentum factum a fra
tre ſuper hęreditate ipſius fratris, quando non eſt inſtitutus,
inſtituta turpi perſona, & iſto modo, ſubſtitutus diuerſis viis
ſe defendit ab omnibus, iſtis dicendo contra primos fuiſſe factum a patre non a pupillo, & ꝯ vltimum qđ eſt factum ſup
hæreditate pupilli, nõ ſuper hęreditate ipſius. Vnde allegatur

3 iſte tex.† ꝙ in diuerſis inſtantiis,& ꝯ diuerſas perſonas licita eſt
variatio,licet regulr ſit prohibita,ſed re vera hic nõ eſt varia
tio,quia non ſunt inter ſe ꝯria,immo ſe cõpatiunt̃.nã verum
eſt dicere,ꝙ nõ eſt factum a filio,ſed a patre,& ẽt eſt verũ di-
4 cere, ꝙ non eſt factũ ſup hereditate patris,ſed filii.†& pp hoc
talis pupillaris ſubſtõ dr̃ eſſe teſtũ patris, & filii diuerſis reſpe-
ctib.vt l.patris & filij.ff.de vulg. & pupil.de iſto articulo,an ad
a mittatur variatio,[a] vide Bar.in l.de rebus,ff. rerum amota.
5 ¶†In gl.ſuper verbo impuberis.ibi,& ſic no.ꝙ hæc l.variantẽ
hæredem admittit.Sed oppo.ꝙ non admittatur, nam mater,
ſi ſubſtitutus dicat ſubſtõnem nõ eſſe factã a filio,ſed a patre,
poterit replicare,ꝙ ſicut filius ſi feciſſet,non potuiſſet eam p̃-
terire, & legitimam ſibi auferre,ita nec pater eius q noĩe filii
ſubſtõnem fecit.nam non põt plus facere quis alieno noĩe,
q̃ ille ſuo noĩe facere poſſet.Sed rn̄deo,ꝙ pater ſubſtõnem pu
pillarem non facit noĩe filii,ſed noĩe ſuo rõne patriæ ptãtis,li
cet eam faciat pro filio.hinc eſt,ꝙ talis ſubſtitutio dr̃ teſtũ pa
tris ſicut filii. quod nõ eſſet ſi eam faceret noĩe filii,& eodem
modo,ſi frater impuberis hoc diceret ſubſtitutus,& ipſe repli
caret,ꝙ pater ſuus non poterat ipſum priuare legitima,nam
poterit rn̄deri verũ eſſe de hæreditate ipſius patris, ſed nunc
priuauit de hæreditate fratris ſuper qua teſtatus eſt, in qua pa
ter eidem non tenebat̃ relinquere legitimã, licet.n.iſta bona
fuerint paterna,tñ eo mortuo incæperunt eſſe filij pupilli.
Vnde pater ſuper eis non tenebatur aliquid relinquere alteri
filio.¶Pro declaratione gl.ſuper verb.obtentũ opponit̃ trib.
mod.Primo,inquantum iſte tex.vult ꝙ frater impuberis,licet
non poſſit impugnare ſubſtitutionem pupillarem per ſe,& di
recto, poterit impugnare per indirectum.ſ. impugnando te-
ſtũ patris p querelam,qa ſi ipſum rumperet in totum,rumpe
retur ẽt pupillaris,quæ ſtare non põt ſine paterno teſtõ. Con-
tra ꝙ non poſſit impugnare in totum, ſed ſolum pro dimi-
dia pro qua erat ſucceſſurus.vt ff.eod.l.mater.& l.circa.ſol.fa-
teor de iure,ſed hic debet intelligi, qñ petit rumpi in totũ,&
non fuit repulſus, & de facto ſnĩam obtinuit.vt ſ. eo.l.poſth.
§.ſi quis ex his.Sed ꝯ ſecundo,ꝙ non poſſit rũpi pro parte,li-
cet dixerim ꝯ.vt ff.de iniu.teſt.l.pen.Sol.p querelam põt ẽt rũ-
pi pro parte,vt dictũ eſt,ſed p ꝯtabulas,vel p ius dicẽdi nullũ
nõ pt̃ rũpi,niſi in totũ,vt in ꝯrio.Rõ diuerſitatis eſt,qa quære
la nõ dat̃ pp defectũ ſolennitatis, nam teſtũ in quo filius eſt
exhæredatus ltĩme,licet iniuſte,non deficit in ſolẽnitate, ſed
in ſubſtantia,quare põt expugnari,ſed qñ rumpitur per ꝯtab.
vel per agnationẽ poſthumi,rumpitur ex defectu ſolẽnitatis,
videlicet ratione præteritionis, nam teſtũ in quo filius eſt p̃-
teritus, non eſt ſolẽne,quia deficit ſolennitas priuata,quæ eſt
de filiis inſtituendis,vel exhæredandis,l.inter cœtera.ff.de lib.
& poſthu.& ſolẽnitas concernit totũ,non aũt partem,igitur
nõ niſi totum rũpi põt.Sed tertio,& vltimo opp,ꝙ licet rum
patur per querelam in totum,non tñ rũpit̃ pupillaris ſubſtõ,
vt ff.de vulg.& pup.l.ex duobus.Sol.qñ rũpitur per querelam,
ideo rumpitur pupillaris ſubſtõ, quia hæres deſinit eſſe hæres
ipſo iure, quia querela eſt de iure ciuili, quod põt facere quẽ
deſinere eſſe hæredẽ, ſed qñ rumpitur per ꝯtabul. nõ deſinit
eſſe hæres ipſo iure,immo remanet hæres noĩe,quia eſt reme
dium prætoris,qui non põt tollere effectus inductos a iure ci-
uili in totũ,licet poſſit quo ad aliquẽ effectũ.Vnde primo ca
ſu pupillaris ſubſtitutio nõ põt remanere,non remanente no
mine,nec effectu penes hæredem,vt in primo caſu,ſed rema
nẽte noĩe,licet nõ effectu,bene põt remanere ſubſtõ pupilla
ris,& hoc vult dicere glo. ꝙ in ꝯtab. non quærit̃ de iure teſta-
mẽti,ſed d' iure pretoris.i.ꝙ nõ expugnatur teſtũ ipſo iure,qa
pretor non potuit,ſed expugnatur in effectu, vt petitor non
remaneat fraudatus indebite.vt ff.e. l.filio, §.ꝯtab.

ADDITIO.

a ¶ Variatio. Adde an & quando variatio circa prorſus diuerſa admittatur non circa idem vel connexa,per Bal.in l.quidam.in 4.opp.C.de iure delib.& in l.ſi quis ius.C.de reb.cred.per Flo.in l.ſi cui,in ff.ff.de ſeru.Fran.Cur.

1 §.Si quis mortis cauſa. ¶† Si exhæredat[9]
habet legitimã ẽt
iure donationis, non põt agere querela, h.d. & ſuper iſto §.
& ad eius declarationẽ venit.§.qñ aũt quarta.& §.quarta.au
tẽ.q ſunt difficiles. ¶Opp.pro declaratione tex.& glo.ꝙ imo
iſte teſtator non ſecure fuerit teſtatus,qa debuit relinquere fi
lio legitimam iure iſtitutionis.l.inter cetera.ff. de lib.& poſth.
& hic non ſic,ſed iure donationis,ergo teſtũ non valuit.vt d.
l.inter cetera gl.j. dicit,ꝙ iſtud procederet hodie per Auth.vt
cum de ap.cog.§.aliud quoque capitulum.col.8.ſed olim po
terat relinqui quoquo relicti tit.hoc non eſt verum, ut dixi.ĩ
l.j.ſ.eo.per d.l.inter cætera.dic ergo,ꝙ neceſſario debet intelli
gi,ꝙ iſte filius erat exheredatus & ſic teſtũ erat ſolenne, ipſe
autem volebat intentare querelam,& non põt poſtq̃ habue-
rat legitimam, licet non iure inſtitutionis, vt ff. eod l.ſi non
mortis ſecus ſi nõ fuiſſet exhæredatus,qa eſſet non ſolẽne,li-
cet de iure Codicis nõ l.omnimodo, & verũ eſſet qđ dicit gl,

ſed illa corrigitur per Authẽ. & reditur ad ius Digeſtorum.

1 *Propter pupillarẽ ſubſtitutionẽ filius non hẽt querelã, qa p eã non grauatur,ſed ſibi prouidetur,vt habeat hæredem, quem hre ſua intereſt.*

2 *Grauamen relictũ ab hæredib.pupilli,ut a ſubſtituto pupillari,vel ab aliis venientib.ab inteſtato,non reiicitur de legitima pupilli, ſed durat vſq; quo egrediatur pupillarem ætatem.*

3 *De legitima patroni,ẽt olim iure fforũ grauamen appoſitum reiiciebatur*

1 §.Si quis impuberi ¶†Propter pupillarem
ſubſtõnem filius nõ ha
bet querelam,qa p eã nõ grauat̃,ſed ſibi prouidet̃,vt habeat
hr̃dem,quem hr̃e ſua intereſt.h.d.tex.cum glo.cõcor.l.ex trib.
2 C.eod.†Et ſic non obſtat.ꝙ in ea veniant omnia bona pupil-
li,ẽt quæ habuit aliunde q̃ a patre,& ẽt legitima ſibi debita in
bonis paternis,vt l.ſed ſi plures.§.ad ſubſtitutos.ff.de vulgar.&
pu.qa totum hoc eſt de prouiſione,ſed pp fideicommiſſaria,
quæ cõtinet grauamen etſi ꝓcipiat̃ ẽt poſt pupillarẽ ætatem,
bñ habebat q̃relam hoc iure ffori, ſed hodie non, qa reiicit̃
grauamen,vt l.qñ in priorib. C. e.quod tñ erat verũ,ſi erat in
ſtitutus in minori portione q̃ ei tangeret ab inteſta.quia tunc
quarta Trebellianica,quæ veniebat detrahẽda,nõ ſufficiebat
ad integrã legitimã.Sed ſi in portione,q̃ ipſi tangebat ab inte
ſtato,tunc quarta illius portionis ſufficiebat ad legitimã,quia
in ea cõputabat̃, & cũ hr̃et integram legitimã,nõ habebat q̃
relam.vt ĩ §.pcedẽti.& ẽt ſeq.ſed hodie,qa legitima eſt tertia,
& Trebellianica eſt quarta,ẽt tũc Trebellianica nõ ſufficit ad
legitimã, & ideo haberet querelã ſi grauamen nõ reiiceret̃,
ſed qa reicit̃,nõ habet. Et pdicta qñ grauamẽ eſſet relictũ ab
ipſo impubere,ſed ſi ab hr̃dib.eius vt a ſubſtituto pupillari,vl'
a ab aliis venietib.ab ĩteſta.nõ reiicitur grauamẽ[a] ẽt hodie, im
mo durat vſq; quo egrediat̃ pupillarẽ ætatẽ.vt l. ſi fundũ p fi-
3 deico.§.fi.cum l.ſeq.ff.de leg.j.& ibi per Dy.& p Cy.in d.l.ex tri
bus.& Bar.in l.j.de vulg.& pup.† De legitima vero patroni ẽt
olim iure fforum grauamẽ appoſitũ reiiciebat̃.l.cũ patronus.
ff.de leg.2.¶ In tex.ibi,impuberi filio.ſubaudi inſtituto in par
te,hr̃ditatis,& alius extraneus erat inſtitutus in alia parte. vn-
de pupillus volebat intẽtare querelam ꝯ hæredẽ,& ſibi aufer
re portionẽ ſuã,dicẽs ſe grauatũ p ſubſtionẽ ſibi factã,ĩ qua
veniebat legitima pupilli,ſicut & alia bona eius.& rn̄deo ꝯ-
rio,ꝙ pp hoc ſolũ,non habet querelam, ſed poſſet eſſe aliud
in facto,propter quod eam haberet.

ADDITIO.

Non reiicitur grauamen, Adde Bar.in l.cum virum. C.de fideicomm.& ibi Bal.in 4.opp.& D.Matheſi.& dicit pro notabili in ſuo notab.164.incip.no. pulchram doctr. Cur.

2 *Filius exhæredatus quando habet quartam integram hæreditatis paternæ licet non titulo inſtitutionis non habet querelam.& quando dicatur ꝗs habere quartam integram.*

3 *Legitima iure fforum, erat quarta pars hæreditatis hodie vero eſt triens, vel ſi liberi ſunt quinque,vel plures eſt ſemis.*

Querela datur ei,qui non habet integram legitimam.ſecus ſi eam habet ibidem.

Qui non admittitur ad partem,an faciat partem.ibidem. & nu.1.

4 *Teſtator ſi exheredato relinquit quartam partem bonorum, quæ ipſe habebat tẽpore mortis, & poſt mortẽ bona augentur ex cauſa quæ habuit origenem ante mortem, ꝙ filius de illo augmento non aget querela.*

5 *Nepotes ex filiis ſublatis patrib.de medio viuente auo,licet veniãt ad ſucceſſionem aut ſuo iure,& ex propria perſona,non tamen habebunt pro legitima,niſi quantum patres eorum.*

1 §.Quoniam autem. ¶†Qui non admittitur
ad partem, tñ admitti
ſperatur vel admitti poteſt ſi vult, põt facere partẽ ẽt in legiti
ma.Item legitima nepotum ex filiis eſt illa,quæ eſſet patris eo
rum ſi viueret,& ſi ſunt plures nepotes ex vno, pauciores ex
altero,tñ habent plures inter ſe oẽs,quãtũ pauciores,facta di
uiſione in ſtirpem.h. d.& venit ad declarationem. §.ſi qs mor
2 tis,vbi habet̃,†ꝙ qñ filius exhr̃datur habet quartam integrã
hr̃ditatis paternæ, licet non titulo inſtitutionis,non habet q̃-
relam.Circa hoc occurrit dubium in videndo. qñ dicat̃ habe-
re quartam integram,pone enim,ꝙ eramus duo filii exhære
dati,quorum legitima erant tres vnciæ de 12.quæ faciebant
quartã partem, teſtato relinquit mihi vnciam vnam cũ dimi
dia iure legati,& tibi aliam vnciã cũ dimidia,tu taces,& non
agis q̃rela,ego ago,& dico me non hr̃e legitimam integram,
quia legitima integra erant tres vnciæ,& ego non habeo niſi
vniciam cum dimidia,& ſi dicatur,ꝙ tu habes aliam vnciam
cum dimidia,videbatur ꝙ hoc non poſſet dici poſtquam, tu
non agis,nec conqueris,quia videbatur,ꝙ tu non faceres mi
hi partẽ,immo ꝙ pars tua accreſceret parti meæ,ſicut ſi repu-
diaſſes querelam, & ſic debeam habere integras tres vncias.
vt ff.eo.l. qui repudiantis, ꝯrium dicitur,quia licet non agas,
agere tñ poſſes, qa non repudiaſti,iõ facis mihi partẽ,qa illæ
tres vnciæ ſunt legitima amborũ noſtrũ,inter ambos diuidẽ-
dæ,& ſic habeo partẽ meã integrã,& hoc probat̃ p rõnẽ,nã ſi
nihil eſſet nobis relictũ, qlibet noſtrũ haberet querelã,vt pa-
ter.

tet.nec auocaret niſi dimidiã hr̃editatis,& ſic ſex vncias: ſed le
gitima eſt quarta eius, qđ tangeret ab inteſtato: ſed mihi nõ
tangebãt niſi ſex vnciæ, & quarta de ſex vnciis, eſt vna vncia
cũ dimidia:ergo qlibet noſtrũ hẽt integrã ltĩmã, q̃ eſt quarta
eius,qđ ſibi tãgeret ab inteſtato. Sed pone,tpe mortis pr̃is nõ
extabamus nos, ſed filij nr̃i: videlicet vnus filius ex te, & tres
filij ex me:pr̃ noſter,idẽq; auus eos exhæredauit,& aliquid eis
reliquit pro legitima :quantũ dẽt eſſe illud, quod reliquit, vt
repellantur a querela? Rñdeo,ꝙ reſpectu filij tui debet eſſe vn
cia cũ dimidia,qa tantũ tãgebat te iſta vncia cũ dimidia,quic
qd videaſ ſecus. Itẽ reſpectu triũ filiorũ meorũ eſt alia vncia
cum dimidia, quæ venit diuidenda inter omnes tres,& ſic cui
libet eorũ tangit media vncia. Si ergo filio tuo relinquaſ vn-
cia cũ dimidia, & cuilibet ex filiis meis relinquaſ media vn-
cia,ſatis eſt,vt excludãtur a querela.h.d.& ſic remanet tex.cla
3 rus.¶†Ex quo no.rřam primo,ꝙ iure iſto legitima erat quar-
ta pars hr̃ditatis:hodie triẽs ſi nõ excedit numerũ quinq; libe
rorũ:alias eſt ſemis inter oẽs diuidẽdus. Itẽ,ꝙ q̃rela daſ ei, qui
non hẽt integrã ltĩmã:ſed ſi hẽt,nõ daſ ſibi q̃rela,ſiue ſit inſti
tutus,ſiue exhr̃datus.De iſto articulo, an q ñ admittiſ ad ꝑtẽ
a faciat ꝑtẽ, vide ꝑ Dy.& poſt eũ ꝑ Bar.in l.hmõi.§.ſi Titio.[a] ĵ.đ
4 leg.j.†Sed q̃ro ex̃ gl.teſtõr exhr̃dato reliquit quartã partẽ bo-
norũ,q̃ ipſe habebat tpe mortis, poſt mortẽ bona augentur,
b & ex cã q̃ habuit originẽ añ mortẽ,de illo augumento[b] filius
nõ reperiſ habere partẽ, q̃riſ an agat q̃rela?dic ꝙ nõ:qa ſuffi-
cit habuiſſe de bonis,q̃ erant tpe mortis. tex.eſt notabilis.ĵ.de
5 bo.libe.l.ſi pr̃onus ex debita.§.ſi ex bonis.vbi oĩno vide.†Vlt.
no.hic in fine,ꝙ nepotes ex filiis ſublatis patrib. de medio vi-
uẽte auo, licet veniant ad ſucceſſionẽ aui ſuo iure,& ex pro-
pria ꝑſona,tñ nõ debẽt habere ꝑ ltĩma, niſi tñ quãtũ patres
eorum. in hoc ergo veniunt, & venire vr̃ ex perſona patris
eorũ.ſed veniũt non iure tranſmiſſo, ſed ex propria perſona.

ADDITIONES.

a ¶§.ſi Titio.Vide ibi in apo.huius operis.
b ¶Augmento.Tanquam ſingularem ponit Lud.Ro.hanc q.ſingu.ſuis.fol.14.

1 *Diffinitio legitimæ.*
2 *Inſtitutus in legitima non poteſt a creditoribus, & legatariis conueniri,*
ſed conuenitur hæres vniuerſalis.
3 *Omittens ſuccedere ex teſtamento non doloſè, poterit ab inteſtato ſuccede-*
re, & legata non preſtare.
4 *Legata libertatum fauorabiliora ſunt quàm legitima.*
Legitima eſt debita de iure naturæ, & pater non poteſt eam auferre ſine
iuſta cauſa.
5 *Habens Falcidiam iure inſtitutionis non poterat olim conqueri, quòd non*
haberet legitimam.
Filius grauatus ſub conditione, vel in diem, primo detrahit legitimam ip-
ſo iure ſtatim poſtea verò Falcidiam, vel Trebellianicam adueniente
conditione vel die.
6 *Falcidia ſicut diminuebatur per libertates non econtra: ita et legitima iu*
re naturæ.
7 *Aduerſus fraudem teſtatoris datur remedium a iure.*
8 *Legitima hodie non minuitur propter libertates, & filius debet habere*
vſumfructum, ſaltem legitimæ incontinenti.
9 *Si pluribus ſeruis relicta ſit libertas, & filius non habeat integram legi-*
timam, quem de iſtis ſeruis poterit retinere pro ſupplemento.
10 *Legata libertatum confirmantur per ſolam exiſtentiam ſui hæredis, & re*
quirunt ſolum nomen hæredis non effectum, niſi ſubſtitutus vulgaris
adeat, & quid ſi teſtamentum reſcindatur per querelam. & num. 12.
11 *Suitas, & neceſſitas cum fuerint introducta fauore patris ne pater dece-*
dat inteſtatus, poteſt pater huic fauori renunciare, & qualiter dicatur
renunciare.
12 *Datio vulgaris ſubſtituti non tollit exiſtentiam ſui hæredis: niſi ſubſtitutus*
adiuerit.
13 *Qualiter filio inſtituto repudianti dari poſſit querela, ſed hodie non datur,*
quia ſit ſuppletio, & remouetur grauamen.

§.Quarta autem. ¶Iſte §. redditur difficilis per
duas glo. magnas q̃ ſunt hic.
nam prima infraſcat iſtum tex. in verſi. & nũquid minuunt.
ꝑꝑ duas dictiones ſcilicet ſi, & cum. quæ vr̃ aduerſatiuę: &
exponit literam pluribus modis,de quib.parũ eſt curandũ:qa
nulla vtilitas reſultat,& finaliter ponit caſum, vt in fi. glo.vt
quæratur de duabus q̃onib.vna in filio exhr̃dato, alia in filio
1 inſtituto.& h.d.in effectu†legitima eſt quarta pars eius,quod
ſupereſt de bonis deducto ęre alieno, & funeris impẽſa, & ẽt
ſeruis libertate donata.Hoc primo.& ſi filius per teſtõrẽ frau
datur legitima,ꝑꝑ relicta libertatũ,ẽt ſi filius ſit inſtitutus põt
repudiare hereditatẽ, & ſi hẽt ſubſtitutum vulgarẽ q adeat,
intentabit q̃relã ꝯ eũ, & libertates irritabit,ſi non hẽt ſubſti-
tutũ,hẽt hr̃ditatẽ ab inteſtato,& non valebunt libertates quę
non fuerũt ab inteſtato repetitæ, nec incidet in edictũ p̃toris
ſi omiſ.cã te.quia nõ vr̃ fraudaſſe volũtatẽ defuncti,ſed frau-
dẽ quã defunctus ꝯ eum cogitauerat excluſiſſe. hoc dicit,&
primo ponit vnũ dictũ de ęre alieno, & de funeris impenſa,q̃
debent deduci de hr̃ditate,qñ q̃riſ quãta debeat eſſe legitima:
& erit quarta pars eius,qđ remanet deductis p̃dictis duob.vñ
ſi in bonis erant quadraginta,& æs alienũ, & funeris impenſa.
aſcendebant ad centũ, legitima non erit quarta pars de qua-
dringentis, ſed quarta de trecentis deductis illis centũ, & per
h.d.Iac.Bu.ꝙ legitima nõ dr̃ quarta pars hereditatis: quia he-
reditas comprehendit debita actiue, & paſſiuè: ſed dr̃ quarta
a pars[a] bonorũ,nam bona intelliguntur deducto ære alieno.†In-
2 ſtitutus ergo in legitima,non vr̃ inſtitutus in quarta parte hæ-
reditatis,ſed in quarta parte bonorũ: & ideo non põt conue-
niri a creditorib.& legatariis:ſed eſt conueniendus hæres vni-
uerſalis,qđ nõ eſſet, ſi fuiſſet inſtitutus in quota parte hr̃dita-
tis, & hoc vſq; ibi, ſed an.ibi.Format duas q̃ones,an ſicut æs
alienũ,& funeris impenſa minuit legitimam, ita & relicta li-
bertatũ:ponit,n.duos caſus. Primus eſt in filio exhæredato,ſi
bona valebant quadringenta,& erãt tot ſerui,qui valebãt du
cẽta:filius fuit exhr̃datus, & relicta fuerũt ſibi quinquaginta,
q̃ ſunt quarta de ducentis, q̃ remanẽt deductis ſeruis qb. fuit
legata libertas,an poterit q̃relare?& certe dicit,ꝙ ſi libertates
minuũt ltĩmã, & ſic debeãt deduci de bonis dicti ſerui,reſtãt
ducẽta, de qb.filius hẽt quartã, & ſic non poterit q̃relare:ſed
ſi nõ deducerẽtur,deberet habere cẽtũ ꝑ ltĩma,ſi erant in bo
nis quadringenta,& ſic q̃relaret: qa non haberet integrã legi
timã,& iſta eſt vna q̃o. Altera q̃o eſt in filio inſtituto.Pone.n.
ꝙ erat inſtitutus in totũ, & erãt tot ſerui qui valebãt cccl. &
non remanebant niſi quinquaginta, relicta fuit libertas oĩb.
iſtis ſeruis,iſte filius ſentit ſe grauatũ, qa de quadringẽtis quæ
erãt in hr̃ditate nõ remanẽt ſibi,niſi quinquaginta,q̃riſ quid
iuris? Rñdeſ ad vtrunq; dubiũ,ꝙ non dẽt cõqueri:qa liberta-
tes minuunt ltĩmã ſicut æs alienum,& funeris impẽſa,& hoc
vſq; ibi,cũ igiſ,ibi moueſ dubiũ, qa ex hoc vr̃ ſequi inconue-
niẽs.Pone.n.ꝙ in hr̃ditate non erãt niſi ſerui, filius fuit inſtitu
tus,& oĩb.ſeruis relicta fuit libertas. ſi debeſ libertas oĩbus ni
hil remanebit penes filiũ, & ſic erit fraudatus integra ltĩma:
iuriſconſultus fateſ tñ & dicit, ꝙ aduerſus hãc fraudẽ daſ ſibi
remediũ,vt repudiet hr̃ditatẽ, & ſi erat filius emancipatus,&
habebat ſubſtitutũ vulgarẽ, perueniet hr̃ditas ad ſubſtitutũ,
& ſi adibit,intentare poterit filius q̃relam ꝯ ipſum, & ẽt rum-
pet ſubſtõnẽ,& ꝑ ꝯñs ẽt legata libertatũ, qa nõ remanet gra-
dus a quo depẽdeant, vel in quo poſſint ſubſiſtere, qa primus
gradus inſtitutionis eſt annihilatus ꝑ repudiationẽ,quare ſub
ſtõnes ꝑ q̃relã & libertates,q̃ ab altero ipſorũ depẽdebãt, an-
3 nihilanſ neceſſario.¶†Si ãt non habebat ſubſtitutũ, tunc ip-
ſemet habebit hr̃ditatẽ ab inteſtato, & non tenebiſ præſtare
libertates,ſi non fuerunt ab inteſtato repetitæ,& ſi dicaſ, im-
mo tenebiſ, qa incidet in edictum prætoris, ſi quis omiſſa cã
teſtĩ,rñdeo ꝯ, ꝙ immo non incidet, qa non fecit doloſè,nec
vt fraudaret edictũ, ſed fecit, vt effugeret fraudẽ paternã, qui
voluit ipſum excludere a ltĩma. Nã illud edictũ loquiſ in eo,
qui doloſe volens fraudare voluntatẽ defuncti,repudiat ex te
ſtamento,& amplectiſ ab inteſtato,vt non præſter legata.Iſte
vero noluit fraudare voluntatẽ defuncti, ſed potius fraudẽ de-
4 functi a ſe excludere,hoc vult i effectu.¶†Sic ergo no.ex iſto
§.ꝙ legata libertatũ fauorabiliora ſunt q̃ legitima, qđ vr̃ mi-
rãdũ, qa ltĩma eſt debita de iure naturæ, & pater non poteſt
eam filio auferre ſine iuſta cauſa, ſed legata libertatũ nõ erãt
debita de iure naturæ, & teſtator poterat ea non auferre,q̃uo
ergo põt pr̃ ea faciẽdo, præiudicare filio in legitima?& tñ iſte
tex.vult ꝙ præiudicet.glo.tñ dicit,ꝙ hodie nõ poterit per tex.
in auth.de trien.& ſemiſ.§.prohibemus col.8 licet ille tex. nõ
loquaſ in libertatib. & ſ̃m hoc iſte §.hodie nõ procederet, gl.
5 tñ ibi aliter loquiſ, ſed Doc.vr̃ tenere iſtam. ¶†Item no. ſ̃m
Bar. intelligendo tex.in verb. Falcidiam,ꝙ loquaſ proprie de
Falcidia iure inſtitutionis, de qua loquiſ Titu.ad l.Falc.nõ ãt
de legitima iure naturæ,eo ꝙ q habebat Falcidiam iure inſtõ
nis nõ poterat conqueri, ꝙ nõ haberet legitimam,qa vna in
alterã imputatur,& ſic non duæ quartæ, ſed vna erat retinen-
da. hodie vero retinerentur duæ, qñ filius erat grauatus ſub
cõdõne,vel in diẽ, nam primo detrahit legitimã ipſo iure ſta-
tim.vt l.ſcimus.C.eod.poſtea vero Falcidiam, vel Trebelliani
cam adueniente conditione vel die, vt no. in l.quẽquam.C.
6 ad leg. Falcid. ¶†Item no. ꝙ ſicut Falcidia diminuebatur per
7 libertates,non econtrario,ita & legitima iure naturæ. ¶†Vlti
mo no.in ver.cum igitur. ꝙ aduerſus fraudẽ teſtatoris datur
remedium a iure, ſed forte melius fuiſſet, ꝙ non permiſiſſet
fraudem fieri, q̃ permittere contra fraudem dare remedium.
arg.l.fin.C.in quib.cau.in integr.reſtit.non eſt neceſſaria.& eſt
notandum,quòd remedia quæ dat iuriſconſul. filio fraudato
per patrem in legitima per legata libertatũ, in ver. niſi fortè.

locum

ADDITIO.

a ¶Sed dicitur quarta pars. & quòd legitima dicatur pars bonorum, & non hære
ditatis,no.in l.cum a matre.C.de rei vend.& in l.fi. §.in computatione.C.de iu-
re delib.Et in ſpecie ponit Bal.in l.Gallus.§.ille caſus.infra de lib.& poſth.Et re
petentes in auth.nouiſſima.C.de inof.teſta.Curt.

locũ ſibi vendicãt,ſiue ſit fraudatus in totũ: qa in hẽditate nõ
erãt niſi ſerui, & oĩb.fuit relicta libertas,vt in verſi.cũ igr̃.Im-
mo ẽt qñ nõ ĩ totũ,ſed ꝓ parte: qa alia bona erãt,tñ deductis
ſeruis,qb.erat libertas relicta,diminuebat̃ legitima:qa nõ dẽt
eſſe in ptãte patris ita filiũ fraudare : & ſic vtroq; caſu põt fili⁹
repudiare ex teſtõ ſi hẽt ſubſtitutũ, & habebit q̃relare ſubſtõ-
nẽ:vel ſi non hẽt,obtinebit ab inteſtato,& libertates nõ præ-
ſtantur.¶ In hoc §.ſunt duæ gl.magnæ.prima q̃ incipit,põt ita
legi:quæ in principio ſui vſq; ad ver.qđ aũt. legit literã plurib.
modis infraſcãdo cã ꝑꝑ illas duas dictiones aduerſatiuas.ſ.ſi,
& cũ:qa ſufficiebat altera,& in verbis gl.nulla eſt vtilitas.Bar.
aũt dicit illã dictionẽ cũ,poni ꝓ qñ. & bñ proiectis iſtis expoſi
tionib.pone caſum,vt dixi. & ita ponit iſta gl.in fi.vt ſint duæ
qõnes ĩ ver.ꝙ aũt.cũ ſeq.qđ ponit̃ duob.modis, & qa de vna
qõne.Primo oppo.ꝙ Falcidia minuat libertates.vt l.decẽ.ꝟ.de
fidei.li.& l.ſi ſeruus.cũ l.ſeq.ꝟ.ad l.Falcidiam.cuius ꝯriũ dr̃ in li
tera. Sol.leges illę loquunt̃ de detractione fiẽda p aliũ,q̃ p hr̃-
dẽ:hic de fiẽda p hr̃dẽ.Si.n.lego tibi, & grauo te de manumit
tendo ſeruum , & tibi fuerit facta detractio p hr̃dẽ de legato
tibi facto,an poſſis detrahere de libertate , loquunt̃ illę leges,
& ponunt̃ tres caſus . Primo ſi lego tibi ſeruũ meũ, & iubeo
te ipſum manumittere,nec hæres meus detrahit tibi Falcidiã,
nec ẽt tu potes detrahere,ſed debes manumittere. Si lego tibi
quinquaginta , vt manumittas ſeruũ tuũ , hr̃s põt detrahere
Falc.tu verò teneris manumittere,poſito ꝙ reſiduũ non ſuffi-
ciat ad pciũ ſerui tui:qa tñ videris æſtimaſſe cũ recepiſti lega
tũ.Sed ſi legaui , vt emeres ſeruũ alienũ , & manumitteres,ſi
hęres detraxit Falc.& reſiduũ non ſufficit ad emendũ ſeruũ ,
nõ teneris emere:qa nõ potui te grauare in plus,q̃ dederis.Hic
verò loquit̃ qñ ego legarẽ libertatẽ , nõ aũt mãdo tibi, vt des
8 libertatẽ. ¶†Scđo oppo. ꝙ legitima nõ minuatur ꝑꝑ liberta-
tes , ſed potius econtrario libertates minuuntur p ltimã, qua
filius nõ põt fraudari,vt auth.de trien.& ſemiſ.§.prohibemus
col.viii.gl. fatet̃ ꝙ corrigitur qđ hic dr̃ per illum §.tñ ibi non
loquitur de libertatib.ſed de vſufruct.falcidiæ,ſeu legitimę.nã
olim poterat filius eo fraudari : qa poterat teſtator illũ hr̃dẽ
inſtituere in proprietatẽ bonorũ,& vſumfructũ oĩum bono-
rũ relinquere vxori quouſq; vixerit, & ſic interim filius famæ
moriet̃ carẽs vſufructu hodie p illum §. dẽt habere vſumfru-
ctũ ſaltẽ legitimæ incõtinẽti. vt ibi.& no.in l.oĩum.ſ.de vſufr.
vñ gl. ibi opponit de iſto tex. ꝙ pr̃ põt filiũ fraudare legitima
relinquẽdo ſeruis libertates,& dicit hunc §.corrigi,vt hoc nõ
9 poſſit hodie . ſicut nec põt fraudare vſumfructũ,vt ibi. †Reti-
nẽdo ergo hoc ꝙ corrigat̃,q̃rit̃ hic in glo.quid ſi plurib.ſeruis
erat relicta libertas,& filius non habebat integrã legitimam,
quę de iſtis ſeruis poterit retinere pro ſupplemẽto:& remittit
ad l.gñalr̃.§.qd ergo.ꝟ.de fideic.lib.p quam patet,ꝙ de vltimò
nominatis : quia primo nominati cẽſent̃ magis dilecti,& ſic
ſunt magis fauorabiles, vt libertates conſequantur. Cætera q̃
10 ſunt in gl.in ver.planius.tẽdũt ad declarationem literæ. ¶†In
alia gl.ſup verbo ad ſubſtitutum quæ incipit,ſed quẽ hẽt.quę
ritur de trib. circa decłonẽ literę: in fi. Primo tex. loquitur qñ
filius inſtitutus libertatib. grauatus erat emancipatus.Quid ſi
erat in poteſtate?nam vr̃ velle, ꝙ iſtud conſilium non hẽt lo-
cum.glo reſpondet duob.modis, pro cuius declaratione præ-
mitte,ꝙ legata libertatum cõfirmantur per ſolã exiſtentiam
ſui hr̃dis,quia ẽt ſi filius in poteſtate, qui eſt ſuus hæres p l.12.
tabularũ repudiat hr̃ditatẽ , nihilominus remanet hæres no-
mine.vt l.j. §.qui ſunt in ptãte.ꝟ.ſi quis omiſ. cã teſta.& legata
libertatũ valẽt ꝑꝑ eorũ fauorẽ, vt l.cũ quaſi. §.ſed & ſi quis.ꝟ.
de fideic.lib.non ſic in aliis legatis non fauorabilib.quia requi
runt nomen,& ẽt effectũ, vt l.eã quã.C.de fideic.nunc ad pro
poſitũ,ſi filius erat in poteſtate , & habebat ſubſtitutum vul-
garẽ præſuppoſito, ꝙ ſubſtitutio vulgaris nõ tollat exiſtentiã
ſui hr̃dis,præfatus filius,licet repudiet,remanet hæres noĩe,&
& ſi ſubſtitutus adeat,efficitur hæres noĩe, & effectu,& legata
incipiunt habere pendentiã a ſubſtitutione, q̃ validior eſt, &
nõ pẽdẽt ab inſtitutione, q̃ conſiſtit in ſolo noĩe,tũc ergo ſm
gl. habebit locũ quod hic dr̃, qa filius poſt repudiationẽ ſuã,
& aditionẽ ſubſtituti irritabit ſubſtõnẽ & aditionem eius, &
per ꝯñs ẽt libertates quę inceperũt ab eo habere dependẽtiã.
Sed ſi ſubſtitutus non adiret , libertates a ſubſtõne non pẽde-
rent,ſed pẽderẽt ab inſtitutione ꝑꝑ nomẽ hereditariũ, qđ re-
manſit penes filiũ, & ille gradus nõ eſt omnino annihilatus ,
qa ſaltẽ remanet quo ad nomen,& ſic legata remanebũt fir-
ma.& ſic cõſilium qđ hic ponit̃, nõ eſt filio vtile, licet bñ eẽt
vtile,ſi eſſet emãcipatus, qa non reſtaret nomẽ hr̃dis ex teſtõ
penes eũ , ſi haberet ab inteſtato.filius aũt in ptãte hẽt ex te-
ſtõ . hoc ergo mõ filius in ptãte fraudabitur legitima, vel dic
ſm glo.ꝙ habebat ſubſtitutũ. & ſi nõ adeat,nõ fraudabitur,
quia per dilationem ſubſtituti fuit ſublata exiſtentia ſui hære
dis, talr̃ ꝙ repudiãdo nõ remanſit hæres noĩe ex teſtõ.nã dan
do ſubſtitutum vulgarẽ vr̃ dediſſe licentiam abſtinendi,quia
cõcipit̃ hoc mõ,ſi hęres nõ erit,qa nolit, vel qa nõ poſſit.l.iij.
C.de here.inſti. & ſic ponit̃ in eius arbitrio ſi vult hæreditatẽ,
vel ſi nõ vult . ſicut ergo ſi inſtituiſſet ipm ſub iſta ꝯdi. ſi velit
eſſe hr̃s,vel aſcẽdit capitoliũ,q̃ eſt cõdõ poteſtatiua,non eſſet
ſuus & neceſſarius hr̃s mortuo teſtatore.l.iã dubitari. ꝟ.de hæ
11 re.inſtitu.†quia ſuitas, & neceſſitas fuit introducta fauore pa-
tris,ne filius repudiando reddat patrẽ inteſtatum,pr̃ põt huic
fauori renunciare dando licentiã abſtinendi,de quo ur̃ caſus
ſecũdũ vnũ intellr̃m,ad quem ſp recurrit̃ in l. ſi filius hæres.
ꝟ.de libe.& poſth.hoc ergo caſu repudiando.vt dixi,poſtq̃ ha
bebat vulgarẽ ſubſtitutũ , nõ remãſit penes eũ nomẽ hr̃dita-
riũ ex teſtõ.& ſic legata nõ poſſunt habere pẽdẽtiã ab illo gra
du inſtitutionis.Si ergo inſtitutus non adeat,filius in poteſta-
te habebit bona ab inteſtato,non ex teſtõ, ſicut filius emãci-
patus, & ſic poterit retinere bona, & libertates nõ præſtabit ,
quia non fuerunt ab inteſtato repetitæ , & ſic non incidet in
12 edictũ ſi qs omiſ.cã teſta. vt hic dr̃.& iſtã tenent Doc.†& repu
tãt iſtã gl.notabilẽ,& ſingularẽ,ꝙ datio ſubſtituti vulgaris tol
lat exiſtẽtiã ſui hr̃dis.ſed Mod. Doc. & maximè Papienſes te-
nẽt ꝯriũ , & ita tenui in d. l.ſi filius hr̃s,qa ille intellectus quẽ
dant ibi glo.& Doc.non eſt verus eſt verus,vt ibi dixi . & ſic te
nendo illud qđ primo dixit glo. vt diſtinguatur an ſubſtitutus
adiuerit, vel nõ, ſed tenendo qđ tollatur exiſtẽtia,talis diſtin-
ctio nõ eſt fiẽda.Et ꝙ illud,qđ dico,ſit verũ, ſatis colligitur ex
iſto tex.dũ poſuit nõ ſine myſterio,ꝙ filius erat emancipatus,
in quo põt ꝓcedere ſiue ſubſtitutus adeat,ſiue nõ,ſed qñ eſt in
poteſtate nõ ꝓcedit,niſi qñ adit.Iſta ſunt vtilia,& de apicib.iu
ris.poſtea glo.q̃rit,iſte tex.intelligit̃ in libertatib.p fideicõ.reli
ctis,q̃ dependẽt a manumiſſione fiẽda per hæredẽ, qd in dire-
ctis quæ ab hoc nõ pẽdẽt,& finaliter tenet, idẽ quod hic dici-
13 tur.¶†Vltimò quærit qualiter filio inſtituto, & repudianti da
ri põt querela cõtra ſubſtitutum vulgarem,cum illa non det̃
exhæredato,vel pro exhæredato habito,& l.cauetur expreſsè
ꝙ filius repudians ex inſtitutione non poteſt cõqueri de ſub-
ſtitutione vulgari : quia ei fit locus per ſuam repudiationem.
vt l.ſi poſthumus. §.quod vulgo ꝟ.de lib. & poſth. glo.dat plu-
res ſol.tene primam aliis reiectis: quia non ſolũ exhæredato,
vel ꝓ exhæredato habito datur querela , immò inſtituto,qñ
in minori parte q̃ ſit legitima , vel qñ in legitima, & eſt in ea
grauatus.nã vtroq; caſu iſte habebat q̃relã, licet hodie ſecus,
qa fit ſuppletio,& remouet̃ grauamẽ, ſed hic erat grauat⁹,&
fraudatus legitima per legata libertatum,licet eſſet inſtitutus .

2 *Datum gratia conditionis implendæ, hodie non imputatur in legitimam : & quid olim num.1.*

3 *Supplementum legitimę quo iure petatur .*

4 *Quod olim non agebatur ad ſupplementum, ſi filius agnouiſſet datum gratia conditionis implendæ,hodie ſic,ſi non erat exhæredatus , ſed inſtitutus in minori parte quam ſit legitima. alias etiam hodie quod non ageretur ad ſupplementum.*

1 **§.Si conditioni.** ¶†Datum gratia condõnis im-
plẽdæ p hæredẽ, vel legatarium
ei qui habet q̃relam, ſi ſciẽter acceptat,imputat̃ in legitimã ,
& excludit q̃relam.Itẽ ſi non eſt datum,ſed oblatum añ litem
inchoatam ſuper q̃rela . Hoc dicit in effectu. & no.qa primo
loquitur qñ aliquid datur inſolidũ gratia cõdõnis implendæ,
vſque ad ver.cæterum.& tũc clarũ eſt, ꝙ ſi ſciẽter recipit,ſciẽs
ſe q̃relam habere,ꝑdit eam per rõnem quæ ponitur in tex.qa
vr̃ iudiciũ defuncti approbare , quo caſu ſequeret̃ , ꝙ ſi nihil
recepiſſet, adhuc q̃relã ꝑderet,vt ꝟ.eo.l.fin.& l.ſi is qui.in fi.ex
hoc vr̃,ꝙ ẽt ſi id qđ datũ eſt,non ſufficiat ad ltĩam,nihilomi
nus q̃relam perdit, & ex iſto capite ꝑdit poſtq̃ iudiciũ defun-
cti agnouit,vel approbauit,nec ageret ad ſupplementum ,qa
hoc nõ cõpetit exhr̃dato,ſed inſtituto in minori parte q̃ legi-
tima,quia illud recipiendo non cenſetur renunciaſſe iuri agẽ
di ad ſupplementũ,qđ eſt fauorabile. Et prædicta procedunt,
ſiue procedit ab hr̃de,ſiue a legatario,maximè tñ qñ ab hr̃de,
quia ſi hæres fuit inſtitutus ſub cõdõne ſi dederit, non poteſt
adire antequam det. & ſic dat ante aditam hereditatem, quo
caſu adhuc querela non eſt nata,vt hic dr̃ in tex.qđ eſt notan
dum,vñ impeditur eius natiuitas, quod faciliter fit.Idẽ ſi fuiſ-
ſet datũ a legatario poſt aditam hr̃ditatem,& ſic poſt natã q̃-
relã,quia reſoluet̃ q̃rela,vt hic colligitur in verbo, maximè .
Poſtea verò in verſi.cæterum loquitur in oblatione facta p le
gatarium poſt natam q̃relã,ſi exheredatus non vult recipere,
an nihilominus tolletur q̃rela.& iſtud eſt magis dubium, & fi
naliter Iuriſconſultus determinat ꝙ ſic, ſi facta eſt oblatio añ
lit.motã ſup q̃rela.ſi ergo poſt,innuit ꝙ ſit ſecus. Tñ Doc.vñr
tenere ꝙ idẽ ſit,qđ vr̃ habere repugnantiam,nam tũc nõ põt
dici,ꝙ iudiciũ defuncti approbauerit.mihi vr̃,ꝙ ſi illud quod
deferebatur gratia conditionis implendæ ſufficiebat ad legi-
timam , habeat locum quod hic dr̃ in tex. ꝙ ſi offeratur ante
litem motam,cogatur recipere, alias repellitur a querela, ſe-
cus ſi poſt litem motam.Sed ſi non ſufficit ad legitimam,ſiue
offeratur ante,ſiue poſt,non cogitur recipere,nec perdit que-
relam,quia nõ eſſet iuſtum , ꝙ cogeretur recipere ſi ad legiti-
mam

mam non ſufficit,cum poſſit eam hr̃e intẽtãdo q̃relã, ſed qñ
2 recipit ſibi imputet,quia iam approbauit. † hodie vero[a] datũ
a gratia cõdõnis implẽdæ,nõ imputat̃ in ltĩam,quia non eſt de
bonis hr̃ditariis.& ltĩa dẽt ſolui de bonis hr̃ditariis,vt l.ſcim⁹.
3 §.repletionẽ.C.eo.tit.& qđ no.†Bart.in l.4.ĩ.ad l.Fal.ſuper art.
de quarta debita iure naturæ,vbi ponit pro rl̃a ꝙ nihil qđ nõ
ſit de bonis hr̃ditariis,in legitima cõputat̃. Sed oppono,iure
iſto filius dẽt hr̃e legitimam iure inſt̃onis, qũo ergo datum
gratia cõdõnis implendę imputabit̃ in ltĩmam, qa illud non
capitur iure inſtitutionis, ſed iure mortis cã capionis? rñdeo,
qa iſte filius erat exhr̃datus, & ꝑꝑ hoc ſolum reddebatur te-
ſtamentum validũ,qa non poterat dici p̃teritus.vñ imputabit̃
in legitima ad hoc,vt excludat̃ a q̃rela, ſed ſi non foret exhr̃-
datus,nec inſtitutus, teſtñ eſſet nullũ, licet id qđ erat dãdum
gratia cõdõnis implẽdę ſufficeret ad ltĩmã, tñ licet ſit nullũ
ſi ſciẽter reciperet,vr̃ approbaſſe,& ſic vr̃ recõualeſcere teſtñ
de iure p̃torio,vt filio p̃torio. de inin.teſ.ſed qñ filius eſt exhr̃-
datus,remanet firmũ de iure ciuili, & ſic p̃t adiri hr̃ditas ꝑpe-
tuo,ſed qñ de iure p̃torio,neceſſe hẽt petere bon.poſ.intra an
nũ.¶Pro decl̃onẽ gl.q̃ incipit immo opponit̃,ꝙ ẽt in primo
caſu.ſ.qñ recipit ſcienter,non repellat̃ ab agendo,immo ſi il-
lud non ſufficit ad legitimam, poſſet agere ad ſupplementũ.
vt l.omnimodo.C.eo.gl.rñdet, ꝙ ſupplementum petitur non
per querelam de qua loquit̃ hic, ſed per cõdictionem ex l.om
nimodo.C.eo.vnde vr̃ fateri, ꝙ bñ poſſet agere q̃rela,vt hic.
vel dic vt s̃.dixi, ꝙ iure iſto nec ad ſupplemẽtum poterat age-
re,quia dat̃ inſtituto in minori parte, q̃ ſit legitima. non aũt
datur exhr̃dato,& hic loq̃tur in exhr̃dato,q hẽbat q̃relã,quã
ꝑdidit recipiendo ſcienter cũ ſit odioſa,& hoc vult gl.j.dũ di-
4 cit non poſſe negari, quin vetera iura in hoc corrigant̃, † qa
olim non agebatur ad ſupplementum, ſi agnouiſſet datũ gra
tia condõnis implendæ,hodie ſic.hoc intellige ſi non erat ex-
hæredatus, ſed inſtitutus in minori parte q̃ ſit legitima,alias
ẽt hodie non ageret ad ſupplementũ.Item dicit,ꝙ olim ſi nõ
agnouit, qa non recepit, agebat q̃rela, hodie nõ. Primum in
tellige ſcđm qđ hic dr̃ in fi. §.qñ poſt motum iudicium ſuper
querela fuiſſet oblatum,alias ſecus,vt dr̃ in tex. hic indiſtinctè
cogit̃ acceptare,poſtq̃ hẽt ex voluntate defuncti. qđ intellige
ſi erat inſtitutus in aliquo,ſecus ſi exhr̃datus.Vltimo oppo.in
alia glo. quæ incipit,niſi. qđ datum gratia cõdõnis implendæ
hoc iure non imputetur in legitimam, vt l.id aũt.ĩ.ad l.Falci-
diam.cuius ꝯrium colligitur ex iſto tex.in fin.vt s̃.dixi. Breui-
ter in quartam iure inſt̃onis, q̃ proprie dr̃ Falcidia non impu
tabatur,vt ibi.ſed in legitimam iure naturæ,ſic iure iſto. & q̃
ſit rõ diuerſitatis, dic ut per gl.l.in quartam. eo.titu.ad l.Falc.

ADDITIO.

a ¶Hodie vero. Adde de hoc, & dic vt per d.Alex de Imol.in d.l.in quartam.co-
lum.ix.& per Ang.de Peruſio aliquid in ſuo conſi.133. & Moder.repetentes in
Auth.nouiſſima.car.7.col.2.C.eo.tit.Cur.

1 *Fructus rerum hæreditariarũ computabantur hoc iure in legitimam,ideo
qui eos habuit,vel habere poteſt querelam intentare non debet.*
2 *Fructus qui poſt mortem recipiuntur ex rebus hæreditariis non ſunt pro-
priè hæreditarii,nec imputantur hodie in legitimam, nec etiam in Tre-
bellianicam quantum ad liberos primi gradus.*
3 *Filio & omnibus deſcendentibus non ſolum debetur legitima ſed etiam
fructus eius a tempore mortis defuncti.nec poſſunt hodie de iſtis fructi-
bus fraudari,& num.4.*
4 *Legitima debita iure naturæ poteſt appellari Falcidia.*

1 §. Vnde ſi quis. ¶†Fructus rerum hęreditariarũ
cõputabantur hoc iure in legiti-
mam,iõ qui eos habuit,vel habere põt,querelã intentare nõ
dẽt.h.d.Hodie ſecus,qa debet̃ de ipſis reb.hr̃ditariis,q̃ erãt tp̃e
2 mortis defuncti in hr̃ditate. & illæ ꝓprie ſunt hr̃ditariæ,†ſed
fructus q poſt mortẽ recipiũtur ex reb.hr̃ditariis,nõ ſunt pro
prie hr̃ditarii,qa nunq̃ fuerũt defuncti.iõ non imputant̃ in le
gitimã,per l.ſcimus.§.repletionẽ.C.e.& in hoc corrigit̃ hodie
iſte §. ſed nec imputant̃ in Trebellianicã in liberis primi gra-
dus.vt C.ad Trebellian.l.iubemus. in fi. vnde qđ dr̃ ẽt in Tre-
bellianica, corrigeret̃, quatenus iſte §.cõprehenderet liberos
primi gradus ſm̃ Bart. ¶In tex. ibi cum ei ſextans ex ſubſtan-
tia teſtatoris deberetur,ſubaudi,vt legitima, & ſic duæ vnciæ.
Sed qũo poterat hoc cõtingere?nam aut erat vnicus filius,&
tũc pro legitima debebant̃ ſibi tres vnciæ, q̃ erãt quarta pars
totius hr̃ditatis.aut erãt duo, & tũc ꝓ legitima nõ debebatur
ſibi,niſi vna vncia cũ dimidia,& multo min⁹ deberet̃, ſi eſſẽt
plures.Propter hoc qdã dixerũt, ꝙ tex. non intẽdit dicere, ꝙ
ſextãs,ideſt duæ vnciæ deberent̃ ꝓ ltĩma,ſed vult dicere,ꝙ de-
bebantur ſibi ab inteſtato,vt quia erãt ſex filij, & quilibet ab
inteſta.ſuccedebat in duab.vnciis, vnde tunc pro legitima nõ
debebatur,niſi vna media vncia, quæ eſt quarta pars de dua-
bus,& iſte eſt vnus intell̃s gl.ii.alius eſt ꝙ velit dicere,ꝙ debe-
batur pro legitima, & ad ꝯriũ rñde, ꝙ erant duo.ſ.filia & ne-
ptis ex filio pręmortuo,quę ſuccedebat iure iſto cum filio ab
inteſtato,cum diminutione tertiæ partis,& ſic in quatuor tñ
vncias,& illæ duæ, q̃ ſibi auferebantur dabant̃ filię, licet hoc
hodie ſit correctũ per l. illã. C.de coll. & ſic filius ſuccedebat
in viij.vnciis ab inteſta. & neptis ex filio in quatuor,ſed quar-
ta de viij.erant duę vncię, ergo duæ vncię debebantur ſibi ꝓ
legitima.Sed aduerte,ꝙ hoc contingit ita de facto,ſed nõ de-
notat iuris miniſteriũ. nã idẽ eſſet in quocunq;, cui ltĩma de-
beretur,vel maior,vel minor duab.vnciis,ꝑꝑ rõnes q̃ ĩ.ſequũ
tur.Iſte tñ filius licet ab inteſta. ſuccederet in viij. vnciis, non
tñ fuit inſtitutus,niſi in vj. vnciis.ſ.in ſemiſſe totius hr̃ditatis,
& fuit grauatus reſtituere poſt tp̃s.Vñ videbatur hr̃e q̃relam,
licet eſſet inſtitutus in maiori parte,q̃ erat in legitima ꝑꝑ gra
uamen, licet hodie hoc corrigat̃, quia grauamen remouet.
Tñ tex.dicit,ꝙ ẽt iure iſto non habebat q̃relã,quia ex fructib.
qui colligent̃ interim poterit cõſequi integrã legitimã, & ſic
totũ ſemiſſem habebit neceſſe reſtituere, qđ hodie corrigit̃,
vt dixi,quia iſti fructus non ſunt hr̃ditarij,licet colligantur ex
3 reb.hr̃ditariis.vt l.his verbis.ĩ. de lega.iii.& no.tex.ꝙ † filio nõ
ſolũ debet̃ ltĩma, ſed ẽt fructus eius tp̃e mortis defuncti. po-
terat tamen hoc iure de iſtis fructib. fraudari, vt ĩ.de vſufruc.
l.oĩum,cum ibi no.& ĩ.de uſufr. lega. l.vxori,ſed hodie ſecus,
vt in auth.de trien.& ſemiſ. §.prohibemus. coll.iii.& no.in d.
l.omniũ.vltimò opp.in gl.q̃ incipit iure naturæ.ꝙ fructus non
computent̃ in ltĩmã,ſi erat filius primi gradus. vt l.iubemus.
in prin.& fi. C. ad Trebellia. glo.ſoluit duobus modis,& neu-
tra ſol.tenet̃ ꝑ Doc. nam prima continet diuinationem,ſecũ
da quam tenet hic gl. & ibi, vt diſtinguatur inter tp̃s certum,
& incertum,adhuc continet diuinationẽ. Nam tex.hic ponit
pro certo,ꝙ fructus in legitimam computabant̃.Dicunt ergo
Doc. iſtum tex. corrigi per illam l. ſi intelligat̃ hoc in liberis
primi gradus,vt ſicut non cõputant̃ in Trebellianicam,vt ibi
nec in legitimam iure naturæ, in qua Trebellianica compu-
4 tabat̃,& ſic no.dum tex.dicit in Falcidiam, † ꝙ legitima debi-
ta iure naturæ põt appellari Falcidia. eſt.n. hoc vocabulũ la-
a tum,vt ponatur pro oĩ quarta detrahenda, & ſic ẽt ꝓ Trebel-
lianica.hodie vero nõ ſolũ per illam l.eſt hoc correctum in li
beris primi gradus,ſed ẽt per l.ſcimus.§.repletionem,q̃ eſt no-
uior.C.eo.quia Iuſtiniani.& l.iubemus. eſt Theodoſij,q̃ corri
git̃ gñal̃r in oĩbus deſcendentibus vt debeatur legitima de bo
nis hæreditariis, & etiam fructus legitimæ ſtatim mortuo pa-
tre,& ꝙ in eam non computentur fructus poſtea percepti.

ADDITIO.

a ¶Falcidia. Ideo ſi pater inſtituit filium pro ſua Falcidia, vel pro ſua benedictio
ne, videtur ipſum inſtituiſſe in legitima. vt voluit Soci.conſi.249. & facit quod
voluit D.Car.conſi.61.

1 *Debet quis eligere,an agat querela, vel dicat teſtamentum nullum, quia
ſunt viæ contrariæ, quæ ſimul intentari non poſſunt.*
2 *Libellus quòd poſſit ita concipi.Dico teſtamentum nullum, & ſi quod eſt
dico inofficioſum.*
3 *Poteſt quis dicere contractum nullum. & ſi quis eſt,petere ſe reſtitui ad-
uerſus ipſum quia læſus.*
*Electio in remediis agendi datur actori, & circa loca in quibus eſt agen-
dum,& circa iudices. ſed in rebus ſoluendis datur reo.*

1 §. Si quis & irritum. ¶ † Debet quis eligere,
an agat q̃rela, vel dicat
teſtamentum nullum,quia ſunt viæ ꝯriæ, quæ ſimul intenta-
ri non poſſunt.h.d.in effectu. nam iõ ſunt ꝯriæ iſtæ viæ, quia
qui dicit teſtñ inofficioſum p̃ſupponit ipſum validum mero
iure,alias ex eo non poſſet adiri hr̃ditas, nec per ꝯñs exhr̃da-
tio confirmari,nec poſſet competere q̃rela. vt s̃.in §.ſi condi-
tioni.ſed ſi dicat teſtñ nullum, vel ruptũ, dicit nõ eẽ validũ,
& iſta ſunt ꝯria.ergo non põt ea cumulare in eodem libello,
ſed debet eligere vnam,& ſi in illa ſuccumbat,nõ ꝓhibet̃ in-
tẽtare alteram etiam poſt quinquennium. vt l. ꝯ maiores. &
l.eum quis.C.eo.Sed q̃ro,an in eodem libello poſſit deducere
non copulatiue, ſed alternatiue? vr̃ ꝙ ſic,per iſtum tex.dum
dicit vel ruptum,ſed certe illa dictio refert̃ ad verbum irritũ,
& ad verbum ruptum,irritum,qñ a principio eſſet nullum.&
ruptum, qñ ex poſtfacto rumpetur, non autem refertur ad
verbum inofficioſum. Vnde ſicut non poteſt copulatiue di-
cere teſtñ inofficioſum & nullum, ita videtur, ꝙ non poſſit
dicere dico teſtñ inofficioſum,vel nullum,ſed debet alterum
2 eligere.†Vel dic,quod bene poteſt deducere conditionaliter,
a dico teſtñ nullum,& ſi [a] quod eſt dico inofficioſum,ſicut vi-
demus in ſententia, quam quis poteſt dicere nullam,& ſi qua
3 eſt appellare. C.qñ prouoca. non eſt ne.l.j. cum ibi no.†Item
quis poteſt dicere ꝯctum nullum, & ſi quis eſt petere ſe reſti-
tui aduerſus ipſum,quia læſus, vt in c.conſtitutus.de in integr.
reſtitu.& no.hic, quod in remediis agendi datur electio acto-
ri, vt ff. quod in hęredem. §. eligere. de tribu. & etiam cir-
ca

ADDITIO.

a ¶Nullum. Et adde vt per Ang.conſi.183.vbi an procedat talis libellus,& forma
libellandi in actione querelæ inofficioſi.vide per Spec. in titu. de lib.concep.§.
nunc videndum.verſ.ſed nunquid.& in tit.de teſt. §.j. verſ.ſ.d quare.Cur.

ca loca in quibus eſt agendũ,& circa iudices coram quibus,vt
l.3.de eo qđ cer.loc.ſed in rebus, quæ veniunt ſoluendæ datur
electio reo,vt l.plerunque,in fi.de iure dotium.

2 *Filius exhæredatus ſi eſt in bonorum poſſ ſſione, quem modum tenere debeat circa querelam.& num.1.*

3 *Quæ ſunt annalia ad agendum,ſunt perpetua ad excipiendum.& qualiter hoc procedat.*

1 **§.Si filius.** ¶†Qñ filius exhæredatus eſt in bonorum
poſſeſ.põt querelam deducere in iudicium
per modũ excipiendi, vel per modũ reconueniẽdi.h.d.tex.cũ
gl.& ſemper allegatur.circa cuius intellectũ, & practicã, vide
Bart.in l.nam & poſtea. §.ſi minor.ff.de iureiur.& Inn.allegat
iſtũ tex.in multis locis. Gl.opponit, ꝙ inſtitutus in teſtamẽto
ſit mittendus in poſſeſ.bon.& ꝙ exhæredatus nõ debeat audiri in proponẽdo querelã, quouſq; ſit facta executio teſtamẽti.l.fi.C.de edi.diui Adria. toll. & ſoluit ꝙ ibi agebatur poſſeſſorio adipiſcendæ,hic petitorio.ſ.peti.hæredi. nã in primo nõ
admittitur excep.proprietatis, quia nõ agitur de proprietate,
ſed poſſeſ.& querela tãgit proprietatẽ. Vel dic, ꝙ ẽt ſi agebat
poſſeſſorio,debet audiri ſi ſit paratus incontinenti probare teſtamẽtum inofficioſum,vt l.2.illius titu.cũ ibi no.Vel dic,ꝙ ſi
agebatur poſſeſſorio, teſtũ habebat defectũ patẽtẽ: & ſic nõ
2 erat audiendus inſtitutus.quælibet eſt bona. ¶†Sed vltimo q̃ritur quem modũ habebit tenere filius?rñdeo,ꝙ non ſufficit,
ꝙ dicat teſtũ inofficioſum, ſed debet petere ꝙ ita pronuncietur,vt hic dum dicit quemadmodũ ageret ſi non poſſideret,
ſed peteret. & erit vnũ tñ iudicium in quo intentio agentis
veniet principaliter, & intentio rei veniet inciden ter,& vna
dabitur ſñia.Vel dic, ſm glo. ꝙ det libellum reconuentionis:
& ſic erunt duo iudicia.Prima pars melior eſt,& vtilior:intellige tñ vtranque viam procedere, ſi non eſt lapſum tp̃s intentandi q̃relã,videlicet quinquẽniũ,alias ſecus.ſicut nõ audiret
filius agendo,nec ita excipiendo, vel recõueniendo, ſm Inn.
in c.cum dilectus.extra de ordi.cog.in glo.quæ incipit hãc ex-
3 ceptionem.¶†Nec ob.l.purè.§.fi.ff.de doli excep.vbi quę ſunt
annalia ad agẽdũ,ſũt ꝑpetua ad excipiẽdũ:qa illud ẽ in illis q̃
nõ pñt in iudiciũ deduci agẽdo.ſed q̃rela potuit deduci agendo,licet agẽs eſſet in poſſeſſione & petere potuit teſtũ annullari.ſi hoc nõ fecit ſibi imputet:qa nec excipiẽdo poterit hoc
facere. & hoc ſatis probatur in d.l.nam & poſtea.§.ſi minor.

1 *Succumbens in querela per ſententiam latam contra ipſum, quid perdat.*

2 *Ablatum ab indigno applicatur fiſco: quando propter ſuum delictum eſt indignus.*

3 *Querelans ſi antequam agat repudiat, & in querela poſtea ſuccumbat, tunc illud quod ex teſtamento percepturus erat ad ſui commodum remanet penes hæredem.*

4 *Qui proſecutus eſt litem & ſuccubuit, præſumitur habuiſſe improbam litem,& iuſtè ſuccubuiſſe,etiam ſi tempore ferendæ ſententiæ ſe abſentauit: quia tunc etiam habet locum iſte §. & num.5.*

5 *Pœnitenti & deſiſtenti parcitur in pęna legali, non in conuentionali, & quid ſi delictum eſt conſumatum.*

6 *Filius inſtitutus ſi eſt,grauatus de reſtituendo purè,non detrahit niſi vnã quartam,ſi ſub conditione,vel in diem,duas,& qualiter computantur.*

1 **§.Meminiſſe.** ¶†Succumbẽs in querela per ſentẽtiam latã ↄ ipſum preſentẽ,& litem
proſequentẽ, perdit illud, qđ ex teſtõ percepturus erat ad ſui
cõmodũ,& applicatur fiſco tanquã ablatum ab indigno: ſecus ſi ante ſñiam deſtitit, vel lata eſt ſñia ↄ ipm abſentem &
litem nõ proſequentẽ, vel erat percepturus ad cõmodũ alie-
2 nũ.h.d. iſte §. vulgaris qui ſemper allegatr̃, & potiſſimè†quod
ab indigno aufertur applicatur fiſco, nam gl.dicit,ꝙ iſtud nõ
ita bene reperitur alibi, q̃ hic, quod tñ eſt intelligendũ,qñ ꝑꝑ
ſuum delictũ erat indignus.alias ſecus,vt in l.fi.C.de lega.& facit l.j.C.de ſecun.nup. & l.ſi pr̃. ſ.de here.inſti.Et primo ponit
duo dicta.ſ.qđ perdit, & qđ applicabitur fiſco vſque ibi,ſed ei.
poſtea limitat primũ dictũ trib.modis.ſ.ꝙ eſt verum, ſi ſuccubuit per ſñiam,ſecus ſi ex eo,quia deſtiterit. Item ꝙ eſt verũ,
qñ per ſñiam latam ↄ ipſum preſentem,& proſequentẽ: ſec⁹
ſi ↄ ipſum abſentẽ,& non proſequentẽ:quia nõ cenſetur perdidiſſe: quia foueret iniuſtam cãm.ſ.quia nõ fuit proſecutus,
vt ff.eo.l.ſi repudiantis. & l.ſi ideo.ff.de euict.Tertia limitatio,
qa eſt verũ ſi erat ꝑcepturus ad cõmodũ ſuum: ſecus ſi ad cõmodũ alienum tenderet,ne factum ſuũ alteri pręiudicet.ſecũda ibi,perinde.tertia ibi,eo aũt.¶In tex.ibi,id qđ in teſtõ accepit.expone.i.ſibi relictũ fuit,nam ſi realiter accepiſſet,repelleretur a querela.vt ff.e.l.ſi quis.§.fi.quod quiſq; iur.niſi de facto
fuiſſet admiſſus, quia tunc perderet quod acceperat, ſm Bal.
3 ¶†In tex.ibi, & id a fiſco vendicari.dic hoc verũ,niſi antequã
ageret illud repudiaſſet: quia tunc remaneret penes hęredẽ.l.
perinde.ff.ſi cer. pet. ſed ſi poſt litem motam repudiaſſet,non
præiudicaret fiſco.de bo.liber.l.liberto octuagita.& quod no,
in l.ſi ſequens.ff.ad Silla.& ff.quemadmod. ſer.amitt.l.ſi partẽ,
in fin.& ff.de lega.j.l.ſi fundus ſub condi.§.Titius.& no.hic iſtã
regulã cũ glo. quia non ita bene reperitur alibi, vt ablatũ ab
indigno applicetr̃ fiſco. & vide qđ no.in l.hr̃ditas. C. de his
4 quib.vt indig. ¶†In tex. ibi,lite improba.ſubaudi.ſ.p̃ſumptione iuris:& ſic no.ꝙ ille qui proſecutus eſt litem,& ſuccubuit,
præſumitur habuiſſe improbam litem, & iure ſuccubuiſſe:
non ſic,ſi non fuit proſecutus,vel ẽt ꝑꝑ abſentiam,& negligẽ
5 tiã ſuccubuit,vt in ſeq.ver.ꝑinde &c.¶†In tex.ibi,ſi añ ſñiam
deſiſtit &c.no.ergo ꝙ pœnitẽti,& deſiſtẽti parcitr̃ ĩ pęna legali,vt hic.nõ ſic in ↄuẽtionali, vt ſi ꝓmiſiſſes pęnã ſi a me peteres,nam ſufficit ꝙ a me petieris,& lis fuerit conteſtata,vt incidas in pęnam, & licet deſiſtas, nõ euitas pœnam.vt l.amplius
non peti.rem rat.hab.¶In tex.ibi,vel deceſſerit, ſubaudi,& vt
hæres non fuit proſecutus: poterat.n.ſi volebat poſtquã erat
querela præparata.vt ſ.eod.l.poſthumus.§.fi. ¶In tex.ibi,ꝑinde ſi abſente:eo die quo ſe abſentauit, antequã de iure ſuo doceret, vel laberetur terminus datus ad probandũ. Sed ſi poſt
lapſum terminum, & ſic eo tp̃e quo conſtabat ipſum nõ fouere ius,nec reſtabat niſi ferre ſententiam, ſe abſentaſſet:ſi poſtea eſt lata ſñia ↄ eum abſentem, perinde perdet,ac ſi lata eſſet ↄ præſentem. alias daretur ſemꝑ materia fraudandi iſtum
§.quia videns ſe ſuccumbere, ſe abſentaret:debet ergo intelligi qñ ſe abſentauit re exiſtente dubia,& non dimiſit procuratorem ad proſequendũ,vel ſi dimiſit: fuit negligens.alias ipſe
perderet,ac ſi fuiſſet ipſe ſemꝑ pñs,vt no.ĩ l. ſi ideo.ff. de euict.
qđ apparet,quia improbam cãm proſecutus eſt. ¶In tex.ibi,
ſi hæres fuerit inſtitutus: ſubaudi, in parte hæreditatis,ẽt quæ
ſufficiebat ad legitimam,& vltra,& grauatus fuit alteri reſtituere per fideicom.nam iſto iure ꝑꝑ grauamen habebat querelam.hodie non:ſed reiicitur de legitima, vt l.qm̃ in priorib.
Si ergo egit querela ↄ hæredem, & ſuccubuit, de portione in
qua erat inſtitutus non aufertur, nec applicabitur fiſco; niſi
quatenus erat retenturus pro Falcidia,vel Trebellianica,reſiduum præſtabitur per hæredem ei, cui reſtitutio erat fienda.
Sed glo.q̃ incipit.i.ſuccubuit: vr̃ intelligere ꝙ fuerit inſtitutus
inſolidum,& ꝙ habuit ſubſtitutum vulgarem,& ẽt fideicommiſſariũ,& repudiauit,& ꝑuenit ad vulgarẽ, & ꝙ poſtea ↄ ipſum intentauit querelam.vt ſ.ea. l.§.aũt.in fin.ſed iſta eſt vna
inuolutatio. Tene ergo qđ dixi,ꝙ nõ inſolidum, ſed pro parte.¶In gl.j.in fi.ibi,vt non perdat.dic,quia per appell. ſñia fuit
reſciſſa, & ipſe fuit repoſitus in eo ſtatu, in quo erat ante latã
ſñiam.ergo ſi poſtea deſtitit,præſumitur deſtitiſſe nondũ lata
ↄ eum ſñia,& ſic non perdit,vt in iſto verſ.cæterum. ¶In glo.
quæ incipit parcitur pœnitenti. in fi. dic verũ eſſe,qñ pœnitet
a ante conſumatum delictum,[a] vt hic: ſecus ſi poſt conſummatum.
6 vt ll.ↄriis allega.in glo. ¶†Quærit hic glo.fin.ſi filius eſt
inſtitutus, & grauatus de reſtituendo,vtrũ poterit detrahere
duas quartas,vnã pro legitima tanquã filius,alteram pro Trebellianica, vel Falcidia tanquã quilibet extrane⁹ inſtitutus,&
de reſtituendo grauatus, & determinat, ꝙ ſi erat pure grauatus,non poſſit, quia tunc venirent detrahendæ vno & eodem
inſtanti, & ideo Falcid. vel trebellianica imputarentr̃ in legitima.vt ff.proxi.§.ſi autẽ. ſit rogatus reſtituere ſub condõne,vel
in diem,tunc detractio Trebellianicæ,vel Falcidiæ nõ veniet
fienda;niſi adueniente die,vel cõdi.ſed detractio legitimę venit fiẽda ſtatim.Vñ cũ tũc non ſit dare aliam,quæ poſſit in ipſam legitimã cõputari, fit detractio legitimæ, & poſtea adueniẽte die vel conditione fit detractio Trebellianicæ, vel Falcidiæ:& ſic cum hodie legitima filij ſit tertia pars hæreditatis,&
ſic iiij.vnciæ de xij. Trebellianica vero ſit quarta pars reſidui,
ſcilicet duæ vnciæ de viij.reſtãtib.adueniente die, vel cõdõne
aduerſus fideicõmiſſariũ,vel legatarios retinebit vj. vncias,q̃
faciũt dimidiã partẽ hr̃ditatis.Et iſta opin. vbiq: practicatr̃, &
eſt canonizata in c.Raynutius. & in c.Raynaldus. ex̃ de teſta.
& no.in l.quãquã.ad l.Falci.ſed de iure ciui.cõiter tenetr̃,ꝙ nõ
ſit vera,& vr̃ tex.probare in l.iubemus.C.ad Treb.vbi erat grauatus ſub condõne poſt mortem, & tñ adueniente condõne
dicit illa l.quartam detrahendam,& dodrantem reſtituendũ.
ſed ſi dicta opin. eſſet vera non reſtitueretur dodrans, ſed ſemis.tñ ita practicatur ubiq;,ꝙ ambæ detrahuntur.

ADDITIO.

a ¶An conſummatum delictum. Adde tu quando in delictis proſit pœnitentia ad euitationem pœnę,& vide Bar, & Doc.in l.inſulam, infra de ver.obl.& in l.qui ea mente,infra de furtis.Rom.& Alex.in l.quamuis.ſupra de in ius voc.Pau.de Caſt.in l.qui fidem.de tranſ.& in l.3.in prin.C.de ſer.fug. Bal.in l.alia.C.de his quib.vt indig.& in l.ſi quis non dicam rapere, C.de epiſc.& cler. & etiam adde quando habeat locũ in contractibus, & vide per Doc.in l.qui Romæ.§.Flauius Hermes.infra de verb.obl.in l.ſicut.C.de act.& oblig.& in l.ſi pecuniam.de cõd. ob cau.& quid in iudiciis, vide eundem Pau. de Caſt. & ibi Alexan. late in d.l. quamuis.ſupra de in ius voc. & per Abb.in c.j.de plus pet.Cur.

---

1 *Qui poteſt detrahere quartam ex conſtitutione diui Pii repellitur a querela,& quare.*

2 *Adoptans impuberem,tenetur relinquere eidem quartam.*

3 *Exceptio tu non debes audiri, quia tibi non competit ius agendi, vel actio quam intentas,tibi non competit, & hoc ſum paratus probare incontinenti,impedit lit.conteſta.*

4 *Exceptiones impedientes litis ingreſſum.remiſ.*
5 *Exceptiones impedientes litis ingreßum ſi non fuerunt oppoſitæ, vel non fuerunt admiſſæ, licèt non impediant, poßunt tamen opponi poſt per modū peremptoriarum ad ſinem obtinendi ſententiam diffinitiuam.*

1 §.Si quis impubes. ¶ † Qui poteſt detrahere quartam ex conſtitutione
diui Pij, repellitur a querela: q̄a ſufficere debet vna quarta, &
ſi egit querela, & ſuccubuit, nō perdit illā quartam, quæ aliū-
de, q̄ ex teſtō ſibi deberetur. h d. hic ergo vr̄ caſus, ꝙ vna tantū
2 quarta ſit detrahenda, & computetur in alteram. Et † premit-
te, ꝙ q̄n quis adoptat aliquem impuberem, conſtitutio diui
Pij arctat ipſum ad relinquendum eidē impuberi quartam,
vt ſ̃. de adoptio. l. non aliter. pone ergo, ꝙ quis adoptauit im-
puberem nepotem ſuū ex filio, cui ēt ſi nō fuiſſet adoptatus,
debebatur legitima. Si ergo poſtea ipſum exhæredat, an poſ-
ſet intentare querelam, vt ſic habeat legitimam, & ēt quartā
ex conſtitutione diui Pij? & dicit ꝙ non: quia cum poſſet pete
re illā quartā ex illa ꝯſtitutione, poſito, ꝙ ſit exhr̄datus, q̄a ex-
hr̄datio excludit eum a legitima debita iure nãæ, non ad eā
quartam, debet ſibi illa quarta ſufficere: quia imputatur in le
gitimam, & ſufficit, ꝙ hēt vnam quartam. vt ſ̃. eo. §. q̄m autē
quarta. & ſic ſi egit & ſuccubuit, illam quartam ex illa cōſtō-
ne petere poterit. nec ob. §. præcedens, q̄a ibi, in eo q̄d erat ſibi
relictum in teſtō, quod impugnauit: ſed iſta quarta non debe
tur ex teſtō, ſed ex dicta conſtitutione, & extra teſtm̄. ¶ No.
tex. ibi, dum dicit, puto remouēdum a q̄rela. & ibi, dum dicit,
3 aut nō admittēdū ad inofficioſū. † ꝙ iſta exceptio non debes
audiri, quia tibi nō cōpetit ius agēdi, vel actio quam intētas,
tibi non competit, & hoc ſum paratus probare incontinēti,
impedit lit. cōteſta. quia non teneor rn̄dere libello quouſque
detur mihi terminus ad probandum, & non probandum: &
ſi ꝓbo, iudex debet me abſoluere ab inſtātia iudicij, quæ abſo
lutio eſt interlocutoria, non diffinitiua. Si. n. cogeret rn̄dere li-
bello, non eſſet verū hoc, ꝙ agens remoueretur, vel repelleret̄
a q̄rela, immo admitteret̄, licet poſſet poſtea in ea ſuccūbere.
4 Plures † ergo ſunt exceptiones impedientes litis ingreſſum, de
quib. per Bar. in l. nam & poſtea. ĩ. de iureiuran. & ſic nō ſolū
illæ de quib. in c. j. de lit. conteſt. lib. vj. nam illæ ſunt exceptio-
nes litis finitę: ſed ēt aliquę non pertinent, nec adhuc habent
4 impedire litis ingreſſum. † Item no. in fi. ꝙ exceptiones impe-
dientes litis ingreſſum, ſi non fuerunt oppoſitæ, vel non fue-
runt admiſſę (licet non impediant) poſſunt tamen opponi per
modum peremptoriarum, ad fi. obtinendi ſententiam diffini
tiuam. vt ĩ. de condict. inde. l. eleganter. §. ſi quis poſt. cum ſeq.
ſm̄ Bal. & adde quod not. extra de teſtib. c. veniens. & Barto. in
in d. l. eleganter §. ſi quis poſt.

1 *Sententia lata ſuper querela contra teſtamentum quomodo illud reſcindat ipſo iure.*
2 *Sententia lata ſuper querela facit ius, licet regulariter ſecus.*
3 *Si quis egit querela, adhuc eſt in ſua electione, an velit eſſe hæres.*
4 *Sententia lata in quibus caſibus faciat ius, & quando præiudicet non citatis, vel ignorantibus.*

1 §.Si ex cauſa. ¶ † Sententia lata ſuper querela con
tra teſtm̄, reſcindit illud ipſo iure, &
facit inſtitutū deſinere eſſe hęredē, & hæreditatē deuolui ad
cām inteſtati, & agētē effici ſuum hæredē ab inteſtato, ſi erat
in poteſtate. vel bo. poſ. ſi erat emancipatus, vel alio mō voca
tus a prætore, non a iure ciuili, & ēt legata irritat, vt non ſolu-
ta non ſoluantur, & ſoluta repetantur, vel per obtinētē, vel ꝑ
ſoluētē Si tn̄ ſint legata libertatum, ſi quidē ꝑ fideicōmiſ. ſint
p̄ſtitæ, nō reuocant̄, ſed q̄libet manumiſſus tenet̄ obtinēti da-
re xx. aureos. Si vero erāt directæ, tūc ſi q̄rela intentatur ante
lapſum tp̄s, puta quinquēniū, reuocant̄. Si vero poſt lapſum
tp̄s, ex iuſta cā non reuocant̄: ſed idē q̄d in fideicommiſſariis,
vt quilibet ex ſeruis det xx. aureos obtinenti. h. d. iſte §. cū ſeq.
2 ¶ † Et allegatur tex. cum glo. ꝙ ſn̄ia lata ſuper q̄rela facit ius.
quia non eſt ſimpl̄r declaratiua eius q̄d eſt, immo eſt annulla
tiua; q̄a de aliquo facit nullum, & reſcindit quod erat validū.
rl̄r ſecus: quia ſn̄iæ non faciunt ius rl̄r: ſed declarant q̄d eſt, &
habētur pro veritate. l. res iudicata. ĩ. de re iudica. iſta vero ſen
tentia de teſtamento valido facit nullum: item legata valida
annullat, itē facit quē deſinere eſſe hæredem, quod rl̄r fieri
non pōt. Eſt. n. de iure ciuili, ꝙ ſicut aliquem facit hęredē, ita
facere pōt, vt deſinat eſſe hæres, vt no. in l. in ſubſtitutione. ĩ.
de vulg. & pup. tractat ergo iſte §. de effectu ſententiæ latæ in
querela. ¶ In tex. ibi, ipſo iure reſciſſum eſt, dic. & ſic inſtitutus
qui adiuit, deſinit eſſe hæres ipſo iure, & cauſa teſtati deuolui
tur ad cām inteſtati, vt ſequitur: nam ſic filius, qui obtinuit ſi
erat in poteſtate efficitur ſuus heres ab inteſtato, q̄d eſſe non
pōt, ſi cā teſtati non deſiiſſet, q̄a ſic duo eſſent hæredes inſoli-
3 dum, vnus ex teſtō, alter ab inteſta. quod eſſe non poſſet. ¶ † In
tex. ibi, ſi hoc ſe contendit, quidā exponunt. ſ. hoc vult & dn̄t
hic eſſe caſum, ꝙ ille qui egit querela, non propterea videtur
adire hæreditatem, ſi contingat ipſum obtinere, imo adhuc
eſt in ſua electione, an velit eſſe hæres, vel non, ſolum. n. ſibi
aperuit viam ad cām inteſtati, vt poſſit effici hęres ſi vult, &
non compellatur, & hoc eſt verum in ſeq. Tn̄ iſte tex. nō vult
hoc dicere, ſed vult dicere. & ſi non aſſerit ſe cognitum de iu
re ciuili, ſed ſolum de iure p̄torio, quia erat emancipatus, vel
erat cognatus, vt nepos ex filia, non erit ſuus hęres, ſed erit
bonorū poſſeſ. hodie iſta ſublata ſunt: q̄a hodie de iure ciuili
nouiſſimo cognoſcitur emācipatus, & cognata, quia ſublata
eſt dr̄ia emancipationis, & patriæ poteſtatis, itē agnationis &
cognationis, vt oēs admittantur de iure ciuili, & ſic poſſunt
adire perpetuò, vt in Auth. de hęre. ab inteſta. coll. ix. q̄d olim
non erat, immo de iure prætorio tantū, intra annū, vel centū
dies. ¶ In tex. ibi, & libertates. ſubaudi directæ, nam de his lo-
quitur totus iſte tex. & etiā l. ſequens. in princ. ſed in verſic. ſed
Paulus ait. loquitur de fideicōmiſſariis, q̄ præſtātur ꝑ manu-
miſſionem hæredis, & illæ innituntur duplici iure. ſ. ex volun-
tate defuncti ex teſtō, item ex manumiſſione hæredis, & ideo
non reuocantur, q̄a firmiores ſunt ſed directæ non innitūtur
manumiſſioni, ſed ſolum diſpoſitioni defuncti, ideo non ſic
ſunt validæ, ſed reuocantur, quia querela fuit intentata de iu-
re ciuili, quia intra quinquennium, & tūc nō reuocant̄, quia
tūc fauorabiliores ſunt illę libertates, q̄ talis ſententia lata de
iure ſpeciali, & hæc eſt intentio literæ. Opponitur ꝯ de l. ſi aūt.
in fi. ꝙ libertates fideicōmiſſarię nō p̄ſtentur rupto teſtō per
querelam, vt no. ſ̃. ea. l. §. quartā. in vlt. gl. mag. ſol. verum eſt, ſi
non fuerunt præſtitæ, ſed hic debet intelligi q̄n erant præſtitę,
quo caſu poſtea nō irritantur, ſiue fuerit intētata querela de
iure cōi intra quinquenniū, ſiue de iure ſpeciali ex magna cā
poſt quinquennium, directæ. n. ēt ſi competierint, ſi rumpat̄
intra quinquennium, irritantur, ſi poſt non, ſed ſoluunt xx.
4 aureos pro quolibet. ¶ † Nunc quęro, an ſint alij caſus in qui-
bus. ſn̄ia lata faciat ius, q̄ iſti hic traditi. gl. ii. dicit ꝙ ſic. ſ. in cā
a filiationis.[a] l. j. in fi. cum l. ſeq. ĩ. de lib. agno. & in cauſa inge-
nuitatis. vt l. ingenuum. ſ̃. de ſta. homi. nam iſtę tres cauſæ. ſ. te-
ſtamēti, & iſtæ de quib. dixi, tangunt multas perſonas, quaſdā
principaliter, & quaſdam acceſſoriè, & ſententia lata in eis fa
cit ius, q̄a de aliquo facit nihil, vel de nihilo facit aliquid, quia
lata in q̄rela rūpit teſtamētū, & aditionē, & facit quē deſinere
eſſe hr̄dē. & iſta tāgūt creditores & legatarios, q̄a nō poſſunt
ipſum amplius conuenire, ſentētia ergo facit ius, & p̄iudiciū
non ſolū hęredi ꝯ quē lata eſt, ſed creditorib. & legatariis, li-
cet nō fuerint citati, vel ſi fuerint citati fuerūt ignorētes, vt pa
tet ex no. ꝑ Bar. in l. decē. ĩ. de verb. oblig. licet Ang. hic allegā-
do Inno. videat̄ dicere, ꝙ debeant eſſe pręſentes, alias non no-
cet. Quod non placet, quia ſic diceret̄ ius. nā quælibet ſn̄ia no
cet citatis, & nō cōparētib. iuxta no. per Cy. in l. j. circa fi. C. de
ordin. iudic. & facit c. inter quatuor. extra de maiori. & obed.
& q̄d no. in l. j. §. non ſolū. ſ̃. de mino. & l. cū miles. §. fi. ſ̃. quib.
ex cau. ma. ſil̄r ſn̄ia lata, ꝙ aliquis ſit filius tuus, non ſolum tā
git te, & pręiudicium tuum, ſed ēt tangit alios conſanguineos
tuos, quia per hoc efficitur conſanguineus illorū, & ad illorū
hęreditatē admittitur. ſil̄r lata, ꝙ aliquis ſit ingenuus, non ſo-
lum nocet ei ꝯ quem eſt lata, ſed ēt nocet reipubl. ꝙ admittat̄
ad officia tanquam ingenuus, & ēt alias perſonas tangere po
teſt, & facit pręiudicium ēt ignorantib. & non citatis. Secus in
in aliis ſententiis non facientib. ius, quia non nocet aliis, qui
non ſunt in iudicio, nec citati. Tene menti. Hęc tn̄ vera, ſi latę
ſunt nō interueniēte colluſione, alias ſecus, vt hic in glo. iij. &
quando ſunt latę cum principali contradictore, ſecus ſi non
erat principalis. Pone enim, ſi filius exhęredatus egit rei ven-
dica. ꝯ legatarium poſſidentem legatum, & egit tanquam hæ
res ab inteſtato, & legatarius oppoſuit, ꝙ immo nō erat hr̄s
ſed exhæredatus, ipſe replicauit, ꝙ indebite exhæredatus, & ꝑ
modū ꝯdictionis fecit pronūciari teſtamētum inofficioſum.
vt ſ̃. ea. l. §. ſi filius. & ita fuit pronunciatum, iſta ſentētia nocet
b illi ſoli poſſeſſori legatario, non hæredi,[b] nec aliis legatariis,
q̄a non fuit lata ꝯ perſonam principalem ad quam pertinet
defenſio teſtamēti, vt eſt hæres. & ita debet intelligi l. j. ĩ. de ex
ceptio. rei iudica. de quo oppo. gl. quæ incipit, nō recte facit. l.
non iuſto. ĩ. de collu. deten. ſimiliter ſi aliquis fuit pronuncia-
tus eſſe filius tuus in lite, quæ non erat tecum, ſed cum alio,
non præiudicat tibi, nec aliis, ſed illi ſoli, cōtra quem lata eſt.

ADDITIONES.

a ¶ In cauſa filiationis. Adde Abb. plene declarantem in cap. quamuis. col. 5. verſ. quintus caſus. extra de re iudi. & Doct. in l. ingenuum. C. de inge. & manu. Fely. in d. c. quamuis. & Alex. in l. ſæpe. infra de re iud. & adde quòd etiam ſententia lata ſuper ætate, facit ius quo ad omnes. Nicol. de Neap. in l. ſpado. infra de excuſ. tut. Bart. in l. de ætate. q. vlt. infra de interro. actio. & Bal. in l. fin. in fi. C. de ſuis & legi. Curt.

b ¶ Non hæredi. An & q̄n ſententia lata contra hæredem noceat legatario per Alex. de Imo. in l. ſi ſeruus. §. j. infra de lega. j. & in conſil. 255. in 2. vol. Curt.

LEX X.

2 *Quando in cauſa ſunt pares iudices, & feruntur diuerſæ ſententiæ, quæ ſententia lata ſit præferenda. & vide num. 1.*
3 *Sententia lata per gratiam an nulla.*

Cauſa

4 *Cauſa ſi fuit commiſſa conſulenda pluribus,& ipſi dederunt conſilia diuer
ſa vel contraria,quòd inueſtigandum ſit, quod illorum ſit verius,vt il
li ſtetur.*

1 SI pars iudicantium. ¶†Si sũt plu-
res iudices ſu
per querela, & quidam pronũcient contra teſtũ,
& quidam pro teſtõ, & ſunt pares numero, ſtatur
illi parti,quæ eſt pro teſtõ,niſi euidenter appareat iniqua.h.d.
& iſtud vltimum non ita bene reperitur alibi, nam limitat
2 oẽs leges ſeq.& eſt notanda in hoc articulo †qñ ſunt pares iu
dices, & ferunt diuerſas ſñías, nam in cã teſtĩ præfertur illa,q̃
eſt pro teſtõ,vt hic. in cauſa libertatis, illa quæ pro libertate.
in cauſa matrimonij,illa q̃ pro matrimonio. in aliis cauſis il-
la quæ pro reo,vt hæc hñr in l.inter pares.ff.de re iud.certè ve-
rum eſt in omnibus prædictis, niſi illa quæ pro matrimonio,
vel pro libertate, vel pro reo eſſet euidenter iniqua per iſtum
tex.& dicitur euidenter iniqua, quando ex actis cauſę poteſt
apparere de iniquitate,ſine alia extrinſeca probatione.Quan
do vero iudices eſſent impares,ſtaretur ſententiæ maioris par
tis, & prædicta cum ſunt plures iudices ordinariis, ſi autem
delegati,ſtatur ei,quam delegans approbabit, vt l.duo.ff.de re
iudica. ¶Item quando ſunt arbitri, non ita ſtatur, ſi ſunt pa-
res,vt s.de arbit.l.diem proferre.§.ſi plures, & habetur in l.in-
ter pares.ff.de re iudica. ¶Quęro quomodo intelligatur hæc
3 iniquitas,in glo.ſunt duæ opin.Prima, †ꝙ intelligatur,quãdo
eſt nulliter lata,vt per ſordes, vel per gratiam,ſecundam glo.
innuit igitur gl. ꝙ ſententia lata per gratiam ita ſit nulla,ſicut
lata per ſordes,quod reprobant Doc. quia immo valet mero
iure.vt l.ſeruo inuito.§.cum prætor.ff.ad Trebellia.niſi ſit lata
contra abſentem, vt l.ſi prætor. §.Marcellus.s.titu.primo. alia
opin.eſt,vt ſtet propriè, ꝙ ſententia non erat nulla,ſi erat ini-
què lata pro teſtamento, & hoc euidenter oſtendebatur ſm
4 Innoc.in ca.cauſam el j.†extra de offic.delega.& in capit.cum
epiſcopi.extra de tempo.ordi.vbi ponit quid iuris,ſi cauſa fuit
commiſſa conſulenda pluribus, & ipſi dederũt conſilia diuer-
ſa,vel contraria, cui ſtatur, & dicit,ꝙ eſt inueſtigandũ,quod
illorum ſit verius,& illi ſtatur, & ſic non fit dña pro qua par-
te ſit latum,nec illa de qua in ſententiis.

1 *Percipiens cõmodũ ex teſtamento, repellitur a querela, niſi alii reſtituat.*
2 *Filius exhæredatus vel præteritus relictus merus executor in teſtamento
acceptando officium, & exequendo non videtur renunciaſſe querelæ,
nec iuri dicendi nullam.*

1 §.Illud etiam notiſsimum. ¶ †Perci-
piẽs com-
modum ex teſtõ,repellitur a querela, niſi alij reſtituat.h.d.rõ
eſt,quia ipſum approbat,& agnoſcit, vt s.eo.l.Papi.§.ſi condi
tioni.ex quo ſequitur,ꝙ debet intelligi, qñ ſcienter agnouit,
quia ſciebat ſe exhęredatũ, & habere querelã,& erat maior,
& qđ poterat ſibi præiudicare. ¶Quid aũt,ſi qđ accepit non
ſufficiebat ad legitimã? rñdeo, adhuc idem,vt dixi in illo §.ſi
conditioni, quia adhuc ſubeſt rõ, quia vr̃ teſtũ approbaſſe.
nam approbando ẽt ſi nullũ cõmodũ percepiſſet repelleret̃
a querela.vt ff.eo.l.ſi.quantò magis ſi percepit, iſtud tñ qđ hic
declaratur per l.nihil.ff.eo.vbi ponuntur v.caſus ad decl'onem
huius,& in duob. ex eis vltimis agnitio nõ præiudicat, ſed in
trib.primis præiudicat. ¶In tex.ibi,niſi id totũ.dic,ſed quæ eſt
rõ huius exceptionis? rñdeo, quia tũc cenſetur eſſe nudus mi-
niſter poſtq̃ totũ quod percepit alteri adminiſtrauit de mãda
2 to teſtatoris.Et ex h.d.Bal.notabiliter,†ꝙ ſi filius exhrdatus,
vel pręteritus fuit relictus merus executor in teſtamẽto, licèt
ipſe acceptauit officium,& exequatur,nõ vr̃ propterea renũ-
ciaſſe querelæ,nec iuri dicendi nullum.Ange.ↄ̃,quia ſatis per
hoc vr̃ approbaſſe teſtũ.pro opin.Bald.videtur determinatio
Io.And.in addi.Spec.in tit.de inſtr.edi.§.nunc verò aliqua.in
additione quæ incipit admittatur,&c. tene menti,quia quoti
dianum poteſt eſſe. Sed nunquid hodie ſi relictum quod ac-
ceptauit, erat minus legitima, poſſet petere ſupplementum
per l. eo modo? rñdeo ſic, ſi fuiſſet inſtitutus in minori parte
legitima, quia tunc non haberet quartam. ſed ſi fuit exhære
datus, & iure legati fuit ſibi relictum minus legitima,tunc pu
to ſecus,quia illud ius agendi, non competit exhæredato, ſed
competit querela, & illi videtur renunciaſſe acceptando.

LEX XI.

1 ETiam ſi in querela. † Succumbens
in querela non
perdit id qđ capit extra teſtũ.h.d. Bart. Quæro qd
in donatione cã mortis, nã illa nõ valet ĩ vita,ſed
per mortẽ confirmatur, an illã perdet filius,vel alius qui egit
querela,& ſuccubuit?dic ꝙ nõ,ſm gl.nam ẽt illa non vr̃ pẽde
re ex teſtõ, quod patet, nã mortuo teſtõre ſtatim ↄfirmat̃ ẽt
hrditate nõ adita,vt no.in l.quã gl.allegat.s.de his quib.vt in-
dig.l.poſt legatũ.§.quæ mortis.ſubdit gl.niſi ſit teſtõ ↄfirmata.
ſed hęc non placet, quia non propterea efficitur deterioris
conditionis,immo adhuc ſola morte confirmatur. Et no.hic
quòd impugnans vnam ſcripturam,non perdit ius,quod ha
beat ex altera.

LEX XII.

1 *Quinque dubia in hac lege determinantur.*
2 *Non refert,an quis acceptet relictum factum ſibi, an factum filio ſuo,vel
ſeruo, quia vtrobique cenſetur approbare teſtamentum, & quando
differat.*
Idem ſi exhęredatus contrahat cum inſtituto.
3 *Qui in fraudem non recepit, recepiſſe videtur.*
4 *Sicut ille qui recipit excluditur a querela, ita ſi non recepit tamen petit,
& ille a quo petit paratus eſt ſoluere, licet petens mutauerit propoſi-
tum,& nolit recipere.*
5 *Petitio quæ non habuit effectum ſine culpa petentis non nocet.*
*Non cenſetur quis approbare teſtamentum ſi petitio fuit inefficax facto
teſtatoris,vel hæredis.*
6 *Exhæredatus licet conſequatur commodum propter teſtamentum,non ta-
men ex teſtamento,nec ſua voluntate, non repellitur a querela.*

1 NIhil intereſt. †In iſta l. vt dixi determinã-
tur v. dubia circa §. illud. in
l.ſi is qui.& in trib.primis vſq; ad §. ſi filius.amplia-
tur,quod ibi dr̃,vt repellatur a querela,in aliis duo
bus limitatur,vt non repellatur.iſtud ſufficiat pro ſummario.
2 ¶†No.ex primo caſu, ꝙ non refert an quis acceptet relictum
factum ſibi,an factum filio ſuo,vel ſeruo,quia vtrobique cen
ſetur approbare teſtamentum. Idem ſi exhęredatus cõtrahat
cum inſtituto,ut ff.eo.l.cum proponas.§.j.aliqñ tamẽ eſt dña,
an legetur mihi,an vero filio meo,vel ſeruo.ſ.quãtum ad ho
norem,quia primũ eſt mihi honorabilius,ideo per ti.de lega.
pręſtan.ſi ſum de liberis, vel de parentib. illud relictum con-
ſeruatur, ſi fuit præteritus cũ eſſem emãcipatus, ſed relictum
factum ſeruo meo, vel filio non conſeruatur, vt l.iij. §.j.ff.de
lega.præſt.& h.d.glo.q̃ eſt hic. ¶†Item not.in ſecundo caſu in
ver. quin ẽt ſm Bal. ꝙ ille qui in fraudẽ non recipit,recepiſſe
vr̃,vt ſic nõ euitet damnũ,ſicut non euitaret ſi vere recepiſſet,
4 facit.ff.ſol.ma.l.filię, ſm Bal. ¶†Item no.in tertio caſu,ꝙ ſicut
ille qui recipit excluditur a querela, ita ſi non recepit tamen
petit, quod eſt verum ſi ille a quo petit paratus eſt ſoluere, li-
cet petens mutauerit propoſitum,& nolit recipere,quia ſatis
5 eſt,ꝙ petierit,vt approbaſſe videatur. ¶†In quarto caſu ĩ ver.
ſi cum filius. no. illum caſum, ꝙ non nocet petitio quæ non
habuit effectum ſine culpa petentis, & ꝙ non cenſetur quis
approbaſſe teſtamentum, ſi petitio fuit inefficax facto teſta-
6 toris,vel hæredis.¶†Vltimò no. ex vltimo caſu,ꝙ licet exhæ-
redatus conſequatur commodum ꝑꝑ teſtũ,nõ tñ ex teſtamẽ
to, nec ſua voluntate, non repellitur a querela. vt ſi ipſe &
alius erant debitores teſtatoris quilibet inſolidum,& teſtator
reliquit liberationem alteri non filio, & alter fuit ab hærede
liberatus per acceptilationem, nam ẽt filius liberatur ex na-
tura acceptilationis,quæ hẽt vim ſolutionis, & ſolutio vnius
ex reis debendi alteri prodeſt, quia tñ hoc cõtingit ſine volũ-
tate filij,non excluditur a querela. & quod non licet directo,
licet per obliquum, ſm Bal.facit.ff.de liber.lega.l.is qui duos.

LEX XIII.

1 *Rupto teſtamento per querelam,quòd etiam legata rumpantur.*
2 *Teſtamentum expugnatum per querelam hodie non dicitur rumpi tan-
quam factum a demente.*
3 *Relicta in teſtamento inofficioſo quo iure poſſint peti.*

1 TItia filiam. ¶†Rupto teſtamento per que
relam, legata rumpuntur,etiã
ſi fuerit appoſita clauſula codicillaris, quia tunc
rumpitur tanquam factũ a demente.& demens ſi-
cut non poteſt teſtari,ita nec codicillari.h.d.iſta notabilis l.&
ſemꝑ allegatur.dicit tñ Dy.& ẽt Bar. ipſum ſequit̃.ff.ad Treb.
in l.ſi patroni.§.fi.ꝙ iſta l.non hẽt locum, qñ teſtũ impugna-
tur per querelam a fratre,turpi perſona hęrede inſtituta,quia
tunc conſeruarentur legata, ſi ſit appoſita clauſula codicilla-
ris, quia tale teſtamentum non rumpitur tunc tanquã factũ
a demente,ſed ego miror de hoc.nam in l.j.ff.eo. loquitur nõ
ſolum de filio, ſed ẽt de fratrib. qui hñt querelã.poſtea in l.2.
dr̃,ꝙ teſtũ qđ expugnatur per querelã, expugnatur tanquam
factum a demente, vnde debet referri ad oẽs de quib. loquit̃
2 l.j.vnde non puto iſtud dictum verũ. Hodie†vero non expu-
gnatur tanquã factum a demente, cum requiratur ad hoc,vt
valeat exhæredatio, & non competat querela & exprimat̃ le
3 gitima cauſa,qđ nõ cadit in furioſo. Ideo † relicta in teſtõ in-
officioſo pñt peti duplici iure, vel ex diſpoſitione aut ex cau-
ſa, vel ex repetitione facta per cl'am codicillarẽ.Melius tñ eſt
dicere,ꝙ primo modo,non ſecundo, quia debentur ex teſtõ
tanquam non ſit annullatum in legatis, & fideicõmiſſis, ſed
ſola inſtitutio.Ergo non petuntur clauſula per quam petun-
tur potius ab inteſtato, quam ex teſtamento.

LEX XIIII.

1 *In querela inofficioſi teſtamenti quando filii defuncti præferantur patri
eius.*

Patri

2 Patri in bonis filii emancipati,& non habenti liberos debetur legitima,ſicut econtrario filio emancipato debetur in bonis patris.
3 Si legitima eo caſu non relinquatur patri,pater habebat & hẽt cõtratab.
4 In querela habet locum ſucceſſorium edictum.
Poſitio caſus in terminis.
5 Querela interdum datur præterito, quando præteritio habetur pro exhæredatione,& quando præteritio patris habeatur pro exhæredatione.
6 Quouſque filii poſſunt ad querelam admitti,pater nullum ius habet contra teſtamentum filii emancipati, ſed eis excluſis incipit habere. & an ei detur contratab.& num.9.
7 Paria ſunt filios non extitiſſe,vel extitiſſe,& poſtea fuiſſe excluſos.
8 Excluſio vnius ex liberis a legitima, an minuat legitimam aliorum, an verò erit etiam tanta,licet non ad commodum excluſi,ſed aliorum liberorum.& num.13.
9 Filius exhæredatus ſi decedat relictis filiis, & patri,quòd patri non poſſit per querelam rumpere teſtamentum ad commodum filiorum defuncti. & vide num.14.
10 Hæreditas patri debetur filiis,etiam patre viuente, non econuerſo.
11 Filius quando præmoritur patri, turbatur ordo mortalitatis ſeu naturæ.
12 Relictum factum patri ſuo,an dicatur ad piam cauſam.
Quæ dicãtur legata ad pias cauſas,& quæ ſortiantur priuilegia piæ cauſę.
13 Legitima filiorum ſicut hodie eſt aucta de quarta ad tertiam, ita & legitima parentum.
14 Filio ſicut debet relinqui legitima iure inſtitutionis aliter diceretur præteritus & teſtamentum eſſet nullum, ita & parentibus, & an etiam poſſit relinqui titulo relicti ſicut & patrono.
15 Succeſſorium edictum habet locum in querela de gradu in gradum.
16 Succeſſorium edictum non habet locum in iure dicendi nullum vel contratabulandi.

1 PAter filium. ¶† Lex iſta reputatur difficilis maxime ꝑꝑ gl. & quia
habet materiam aliam,& ſubtilē,& Bar. ipſam re
petit ſatis vtiliter. Bal. autem adhuc in verbis ma
gis ſubtilizauit. & h. d. In querela inofficioſi teſtamenti filij
defuncti præferuntur patri eius,ſi erat in ſucceſſione inteſtati,
quibus filiis defunctis, vel a querela excluſis pater ad eam ad-
mittitur per ſucceſſorium edictum licet ſibi (turbato ordine
naturæ) ſucceſſio filij debeatur.h. d. cum prin. l.ſeq. & diuide
in tres partes; Primo, ponĩ thema ex quo reſultat q.vſq; ibi,
in qõne. Secundo,ponitur bimēbris rñſio vſq; ad l.nam & ſi.
Tertio,ponitur rñſio ad quandam oppoſitionem quæ poſſet
2 fieri ꝯ ſm membrũ rñſionis. † Et præmitte, ꝙ patri in bonis
filij emancipati, & non habenti liberos debeatur legitima,
ſicut eꝯrio filio emancipato debetur in bonis patris: & hoc
ꝑꝑ bñficiũ qđ pr̃ in filium contulit; quia fecit eum ſui iuris &
capacem acquiſitionis: ſicut in ſimili patrono debetur in bo
3 nis liberti: vt in titu.ſi quis a pa.ſue.ma. † Item præmitte,ꝙ ſi
patri nõ relinquaĩ dicta lĩma, eo caſu quo filius nõ hẽt libe-
ros pr̃ habebat,& hẽt ꝯta. ſicut eꝯrio fili⁹ emãcipatus ꝯ teſtm̃
4 patris: vt ĩ.eo.l.filio.§.ꝯta. † Item tertio præmitte,ꝙ in querela
hẽt locũ ſucceſſoriũ edictũ: ꝗa ſi ille cui primo loco defertur
excluditur ab ea, ſequens in gradu,vel in ordine ad eam ad-
mittitur iure ſuo, & ex propria perſona ſua nõ ꝑ trãſmiſſio-
nē illius excluſi: quia ſi eſt excluſus ab ea,eã nõ hẽt.vñ nõ p̃t
tranſmittere: ſed ſicut in ſucceſſione inteſtati excluſo primo
in gradu vel in ordine, ſequens admittitur,nõ ex tranſmiſſio-
ne vt dixi,ſed ſuo iure, vt in ti.ĩ.de ſuccel.edi.ita in querela, vt
hic, & ĩ. eo.l.ſi is qui: ſed qñ ille cui deferĩ nõ eſt excluſus,tũc
ſi querela eſt p̃parata trãſmittit eã ad hæredes ſuos quoſcũq;,
ẽt ſi nõ ſint attinentes, nec ſequẽtes in gradu, vel ordine vt ſ.
eo.l.poſthum⁹. § fi.cum l.ſeq.quib. præmiſſis ponitur caſus,ꝙ
filius emãcipatus habebat duos filios, vnũ cõceptũ ante emã
cipationē, qui remanſerat in ptãte patris ſui, alterũ cõceptũ,
& natũ poſt,qui erat ĩ ipſius filij poteſtate, nõ patris ſui, habe
bat ẽt patrē viuentē: fecit teſtm̃, & extraneũ hæredē inſtituit,
& ambos filios exhæredauit, patrē verò præteriit. quæritur ꝗs
habeat querelam ꝯ teſtm̃, an duo filij exhæredati,an pr̃ præte
ritus? & videbaĩ,ꝙ tam illi q̃ iſte ꝑ id qđ dixi in euidentialib.
ꝗa patri debebatur legitima, & fuit preteritus. Contrariũ rñ-
detur,ꝙ quouſq; filij viuũt,& pñt agere querela, pr̃ ad eã nõ
admittitur: quia filij præferuntur in querela,ſicut in ſucceſſio
ne,quia prima cã eſt liberorũ.pēdet ergo intentio patris quo-
uſq; filij pñt admitti. Et quod dixi in euidētiali procedit ſi nõ
extarent filij ex iſto filio emancipato: ſi aũt iſti filij excludanĩ
a querela, vel morte,quia deceſſerũt ea nõ præparata,vel tpe
quia lapſum erat quinquennium, vel ſñia quia egerũt, & ſuc
cubuerunt: ex tunc ac ſi non eſſent in rerũ nã, pr̃ ad querelã
vocatur, & ſuam obtinet voluntatē. & implet: quia cõſequiĩ
hæreditatē a ſcripto herede. Sed ꝯ de l.nam & ſi.ꝙ non poſſit
hæreditatē conſequi: quia hæreditas filii,non debetur pr̃i,ꝑꝑ
votũ parētũ,qđ eſt acquirere filiis, nõ aũt ecõuerſo.Sed rñde
verum eſſe hoc: ſed ſi turbatur ordo, ꝗa filius præmoriatur,
pietas exigit,vt hereditas eius ad pr̃em perueniat,quę rõ valet
prædictis duobus ſuadentib.h.d. & ſic vna rõ vincit duas.¶In
tex.ibi: duob.exheredatis.nec eſt vis in hoc, ꝙ vnus erat in ſua
ptãte cõceptus,& natus poſt emancipationē,alter nõ,ſed pr̃is
ſui.i.cõceptus ante.nã hoc contingit de facto, nec denotat iu
5 ris miniſteriũ. Vterq; ergo hẽt q̃relã ꝑꝑ exhr̃dationem. ¶†In
tex.ibi,pr̃e p̃terito. hoc faciebat dubiũ,nã videbatur ꝑꝑ hoc,
ꝙ ſibi nõ dareĩ q̃rela,q̃ datur exhæredato, ſed ꝯtab.q̃ daĩ pre-
terito,cuius ꝯriũ dr̃ in fi.ibi,pr̃ ad q̃relã vocaĩ.& ſuꝑ hoc labo
rat gl.tñ dic,ꝙ iſtud nõ eſt mirãdũ,nã interdũ q̃rela daĩ p̃teri-
to,qñ præteritio hr̃ ꝓ exhr̃datione, vt in p̃teritione materna.
& ita eſt in caſu iſto,poſtq̃ extabãt filij defuncti, q̃ p̃cedebant
pr̃em in ordine. nã filius nõ tenebaĩ patri ad legitimã ſtãtib.
deſcendētib.eius,quorũ cã p̃fertur.iõ p̃teritio patris ꝓ exhr̃da
tione hr̃,merito daĩ q̃rela.ſed ſi filij nõ extitiſſent,tũc tenebiĩ
fili⁹ relinquere pr̃i legitimã, & p̃teritio nõ hr̃ ꝓ exhr̃datione
in linea paterna,ſicut nec præteritio filij emancipati,ſed pariĩ
6 ꝯtab.¶†In tex. ibi, adhuc pendet.ſ.rõne futuri euentus, quia
quouſq; filij pñt ad querelã admitti, pr̃ nullũ ius hẽt ꝯ teſtm̃
filii emancipati,ſed eis excluſis incipit hr̃e.Interim ergo dr̃ eē
7 in pendenti.l.j.§.ſi pendeat.ĩ.ad Mac. ¶†In tex. ibi, iudicetur.
dic idē,ſi lapſu tp̃is excludantur, vel repudiatione,vel morte.
& ſic paria ſunt filios nõ extitiſſe, vel extitiſſe & poſtea fuiſſe
8 excluſos. † Et ꝑꝑ iſtud notabile formanĩ aliquæ qõnes de api-
cib.iuris in legitima filij,q̃ eſt ſm numerũ liberorũ. Si aliquis
ex eis ſit excluſus,quanta erit legitima,an tanta eſſet ſi ille ex-
cluſus nunq̃ fuiſſet in rerũ nã,an vero minor,vel maior,vt ſic
reputetur eſſe in rerũ nã. licèt nõ ad cõmodũ ſuũ,ſed cõmo-
dũ hr̃dis a quo petiĩ ſuppleri? quas qõnes mouet hic Barto.&
9 Cy. in l.planè.§.ſi coniũcti.ĩ.de leg.j.& §.duob. ¶†In tex.ibi,
& ſuam intentionē implere põt, dic & ſic non ſolũ intētabit
querelã, & irritabit teſtm̃,ſed ẽt conſequetur hæreditatē,alias
nõ impleret ſuã intentionē, quod ẽt colr̃ ex l.ſequenti dũ dr̃
ibi,ꝙ pr̃i dẽt relinqui turbãto ordine mortalitatis,& ſic vult,
ꝙ pater habeat, quidam verò dixerunt ꝯriũ, ꝙ pr̃ ad querelã
vocatur,& rumpit teſtm̃, non tñ ad cõmodũ ſuum,ſed com-
modũ filiorũ excluſorũ: quia rupto teſtõ deuoluitur hr̃ditas
ad cãm inteſtati, in qua filij defuncti præferuntur patri,& ſic
habebunt ex facto pr̃is obtinentis,quod ex perſona eorũ hr̃e
nõ poterant,ꝗa ꝯ eos fuit iudicatum q̃ opinio eſt ꝯ iſtum tex.
10 & nõ teneĩ.¶†In l.ſeq.ibi,nõ debeĩ filiorũ hære. dic.ſ.quouſ-
que viuunt filij,ſed incipit deberi ipſis premortuis pr̃i cã pieta
tis,vt ĩ.ſequitur,ſed eꝯrio hr̃ditas pr̃is debetur filiis ẽt pr̃e viuē
te, tam ex voto pr̃is, ꝗa quicquid acquirimus liberis noſtris
ex voto paramus,vt l.nihil.§.facilior.ĩ.de bo.lib.& ꝑꝑ nãlem
charitatem,quæ eſt,vt filij ſuperuiuant,& ſuccedant pr̃i,non
11 econuerſo,vt ſequitur.¶†In tex.ibi, turbato tñ ordine morta
litatis. dic iſte tex. ſꝑ allegatur, ꝙ qñ filius premoritur pr̃i tur-
batur ordo. Vñ dixit Bulgurus præmortuo filio ordine turba
12 to.ſuccedis Burgare nato. ¶†In tex. ibi, non minus parentib.
q̃ liberis piè relinqui dẽt: dic ex hoc,qđ dicit pie,dñt quidam,
a ꝙ relictũ qđ quis fecit patri ſuo, dr̃ ad piã[a] cãm.& ſic ſortieĩ
priuilegia legatorũ ad piam cãm: qđ Ang.reprehendit.nã illa
priuilegia dãtur, qñ ſunt pia reſpũ diuini numinis: quia ſunt
relicta Deo,vel aliis repreſentantib. eum, vt in eccleſiis,vel in
pauperib.& de illis loquitur l.j. C. de ſacroſ.eccl.& plures de-
cretales.qđ dic, ut no.in l.ſi Titio.ĩ.de leg.ij.ſed ſunt quædã q̃
ẽt olim vocabantur pia, & tñ non contēplatione diuina,ſed
humana,vt ſi legaretur ad refectionē viæ,vel põtiũ,vel muro
rum,vel pro dote: iſta tñ nõ ſortiuntur priuilegia piæ cãæ: ſed
13 illa q̃ reperiuntur ſpecificata. † Itē dũ dicit minus, allegaĩ ꝙ
ſicut hodie aucta eſt legitima filiorũ de quarta ad tertiã, ita
& legitima parentum, quib. nõ minus fauēdũ eſt.& ẽt no.in
43 auth.nouiſſima. C.eo. † Item ſicut filio dẽt relinqui legitima
iure inſtõnis,aliter dicetur p̃teritus,& teſtamẽtũ eſſet nullũ,vt
in auth.vt cũ de appel.cog.§.illud quoq; capĩm,ita & parētib.
b licet Bar.in l.ſiue.§.j.ĩ.de iure patr. videaĩ dixiſſe ꝯriũ,[b] ꝙ ſuffi
ciet ei relinquere quoquo relicti tit.ſicut & patrono,vt in l.fi-
lio p̃terito.ĩ.de iniuſto teſt.tene qđ dixi. ¶Glo.mag.ꝓ eius de-
cl̃one recita per tres op. Primã proſequitur gl.vſq; ibi, ſed ſm
eum.Scd̃am vſq; ibi,ſed an poſt patrē. Tertiã vſq; in finē.Pri
mo ergo op.ꝙ excluſis filiis exhæredatis, pr̃ nõ admittitur ad
querelã ſed ad ꝯtab.cũ ſit preteritus, nõ exhr̃datus, nec ꝓ ex-
hr̃dato habitus, & ꝙ habeat ꝯtab,patet in l.j. ſi quis a pa.ſue.
ma.ĩ.eo.l.filio.§.ꝯtab. ꝙ aũt non habeat querelam,patet: ꝗa
querela eſt remediũ ſubſidiarium,& non competit, vbi datur
aliud

ADDITIONES.

a ¶Ad piam cauſam,Intellige hoc verum,quòd legatum factum patri,dicitur factum ad piam cauſam,ſi eſt factum patri pauperi. ita Io.An. in tit.de inſtr. edi. §.nunc aliqua.ver.lxiij.in addi.incip.ad iſtum. & Petr.de Peru.in trac. de cano. epiſ.c.x.Cur.

b ¶Contrarium. Adde ꝙ contra Bart.tenet Bal.in l.omnis, C.de inoff.teſta.& ibi dicit econtra Barto.conſuluiſſe. de quo etiam per ipſum in conſi.incip. veritas eſt & in conſi.incip.ſuper puncto.& hanc partem dicit veram Ang.de Are.in §. igitur quarta.Inſti.de inof.teſta.& hanc q. vide late examinatum per D.Fab.de ſancto Saui.in repe.auth.nouiſsima. car.7.col.3.C.eo.tit. Cur.

aliud remediũ:vt Inſti.eo.§.tam aũt. & ĩ.eo.l.qui de inofficio
ſo.in gl.ſunt duæ opi.vna ꝙ fateamur ꝯrium,ꝙ hic nõ habet
querelã,& ꝙ tex.dũ dicit querelã:exponatur.i.ꝯtab.Nec ob.l.
j.ſ.eo.ẽt parentib.datur querela : qa verũ eſt, ſi ſint exhæreda-
ti: hic ſecus. & ẽt tunc hr̃et locũ quod hic dr̃, vt patet ad que-
relã nõ voceť quouſq; filij ſint excluſi.& h.d.vſq; ibi,ſed vide.
Iſtud eſt deſtruere tex.ideo iſta ſol.non eſt bona:licet gl.eã te-
neant.alia opi.ſecunda eſt, ꝙ detur ꝯtab.vt in ꝯrio,& ẽt que-
rela,vt hic. & ſic ſpeciale in pr̃e,vt querela cõcurrat cũ ꝯtab.
ſecus in filio præterito,qui non hẽt querelam, ſed ꝯtab.vt ĩ.e.
l.ſi proponas.iſta opi.licet glo.nihil dicat ſuper ea,non eſt ve-
ra: qa nõ eſſet dare rõnẽ quare pr̃ habeat pl̃a remedia,cui mi
nus debetur hr̃ditas filij,q̃ filius, cui magis debeť hr̃ditas pr̃is.
Eſt & tertia,quæ nõ poniť in gl.vt tex.ſtet ꝓprie, vt deť q̃rela,
& nõ ꝯtab.nec ob.ll.ꝯriæ,qa debẽt intelligi,qñ nõ extarẽt filij
iſtius emãcipati.ſed ſolus pr̃ : nam tũc pr̃i debeť lt̃ima: iõ eius
p̃teritio non hr̃ ꝓ exhæredatione: vñ cũ nõ ſit exhr̃datus,nec
ꝓ exhr̃dato habitus, nõ hẽt q̃relã, ſed contratab.hic vero qñ
filii p̃cedebãt,quo caſu nõ debeť lt̃ima:iõ ipſius p̃teritio ꝓ ex-
hr̃datione hr̃,meritò dať q̃rela,& iſta eſt vera.¶Sed tũc oppo
nitur ſc̃do,& eſt tenẽda.opi. Alberi.qui dicit dari nõ ſolũ cõ-
tratab.ſed q̃relã,ꝙ iſte pr̃ agẽdo q̃rela nõ debeat audiri:qa nõ
intereſt ſua eã intẽtare : qa ſi in ea obtineat victoriã,nõ ꝓde-
rit ſibi ſed filiis, q fuerãt excluſi, qa reducet rẽ ad cãm inteſta-
ti,in qua illi filij ſunt potiores pr̃e.ſ.e.l.poſth.§.ſi qs alteri.gl.fa
teť hoc,ſed nõ rñdet ad cõtrariũ. Bal.negat,ꝙ ad filios deuo-
luať ꝑ l.q repudiãtis.ĩ.e. ſed ad hoc rñdet, ꝙ loquiť in filio re-
pudiante,ad quem non deuoluiť poſtea,qa cenſeť repudiaſſe
hr̃ditatẽ ab inte.nos loqmur in filiis,q nõ repudiauerũt,ſed ꝑ
ſn̄iam ſunt excluſi.Bar.tenet opi.Bul.qa paria ſunt eſſe exclu-
ſos ꝑ repudiationẽ, vel ꝑ ſn̄iam : qa q acquieuit ſn̄iæ ꝓ repu-
diãte hr̃.Præterea tex.hic in fi.& in l.ſeq.in prin.vult,ꝙ rema-
neat apud patrẽ . al̃s nõ diceret implere ſuã intẽtionẽ.p̃terea
nõ admitteret ad agẽdũ tanq̃ ſua nõ interſit: ſed poſſet repel-
li,vt dr̃ in §.ſi qs ex his.tenẽdo ergo opi.glo. ꝙ nõ agať q̃rela,
ſed ꝯtab.oppoſitio obſtabit:qa ꝯtratab.intẽtata poſt aditã hr̃-
ditatẽ nõ reducit rẽ ad cãm inteſtati.& ſic filij excluſi ꝑ ſn̄iam
nõ p̃nt ab inte.venire, nec auferre pr̃i qui vr̃ hr̃e potius ex cã
teſtati,q̃ inteſtati,cũ habeat ꝑ ꝯtratab.& hoc in gl.vſq; ibi;itẽ
no.ibi gl.colligit vnũ notabile ex quo reſultat tertia opp diffi
cilis.ſ.ꝙ nõ intereſt quẽ filios non habuiſſe,& fuiſſe excluſos,
qa vtrobiq; pr̃ admittiť ſuo iure ad q̃relã.Sed ꝯtra,in verſi.ſed
an poſt patrẽ,ꝙ excluſis filijs pr̃ nõ admittať, qa video, ꝙ ex-
cluſo filio a querela,nepos ex eo nõ vocať,cui tñ magis debe
tur hr̃ditas tanq̃ deſcendenti, vt l. ſi quis filio exhæredato, dę
iniu.teſt.gl.rñdet aliud eſſe in pr̃e,q̃ in nepote,qa pr̃ attinebat
filio ſuo emãcipato in primo gradu aſcẽdẽtiũ , & nepotes fi-
liiq; emãcipati attinebãt pr̃i ſir̃r in primo gradu deſcẽdẽtiũ ,
& ſic erãt in primo tã pr̃ q̃ filij.ſed nepos, eſt auo in ſc̃do gra-
du,& ſic remotior,nimirũ ſi excluſo filio nepos nõ admittiť,
vt in ꝯtrario tanq̃ remotior , ſed excluſo filio bñ admittiť pr̃
tanq̃ in eodẽ gradu cõſiſtens, & ideo non eſſet idẽ in auo,&
proauo,qa excluſis filiis filij emãcipati,auus & ꝓauus nõ ad-
mitterentur ad querelã tanq̃ remotiores.iſtã op.tenet glo.in l.
15 poſthumorũ.de iniu.teſt.†& fuit Azo, q voluit in effectu ſuc-
ceſſoriũ edictũ,nõ hr̃e locũ in querela de gradu in gradũ,ſed
bñ hr̃et locũ de capite in caput.gl.hic in fi.tenet ꝯtrariũ,ꝙ im
mo ẽt de gradu in gradũ ꝑ l. his qui.ĩ.e.vbi eſt caſus.& idem te
nuit Dyn.ꝑ l.iij.§.emãcipatus.ĩ.de bo.poſ.ꝯtrata.& iſta cõiter
tenetur.ꝑꝑ iſtud aũt notabile, qđ ponit glo.format q.quid iu-
ris ſit in iure agendi ad ſupplemẽtũ,an ille q excludiť habeať
ꝑinde,ac ſi nunq̃ fuiſſet,vt ſic augeat legitimã,& ius agẽdi.an
aũt nõ habeatur ꝓ mortuo, & ſic faciat partẽ.Pone exẽplũ,
ſi aliquis habens duos fratres ꝯſanguineos, & mr̃em,inſtituat
extraneũ non turpẽ perſonã, & matri aliquid relinquat iure
inſtõnis, petit mr̃ ſupplemẽtũ,& dicit legitimã ſuã eſſe tertiã
partẽ totius hr̃ditatis,qa illi fratres nullũ remediũ hñt contra
teſtm̃ poſtq̃ turpis perſona nõ erat inſtituta, & ſic hñr ꝓ mor
tuis,ac ſi non eſſent.Sed ſi ita eſſet,nulli dubiũ,ꝙ matri debe
reť tertia totius hr̃ditatis.econtra dicit inſtitutus, ꝙ lt̃ima eius
nõ eſt,niſi tertia tertię , qa ſi deceſſiſſet inteſtatus ſucceſſiſſent
ęqualiter mr̃,& duo fratres,& ſic quilibet hr̃et tertiã,& lt̃ima
eſt tertia portionis debitæ ab inte. Eſt ergo videdũ, an illi fra-
tres non debeant hr̃i pro mortuis , ſed excludanť a q̃rela, ſed
faciãt partẽ matri , vt non habeat niſi tertiã tertiæ. Iac.Bu.di-
ſputauit iſtã q. & tenuit primã partẽ per iſtã gl.cũ tex.quia de-
bẽt hr̃i ꝑinde,ac ſi non eſſent in rerũ nã.Bart.tenet ꝯtrarium,
qa iſta mr̃ iure ſuo non dẽt hr̃e niſi tertiã tertię, & ſi vult hr̃e
plus,hoc eſſe ꝑ ius accre.ſed ius accre. non vendicat ſibi locũ
inter illos, q non ſunt ꝯiuncti a teſtõre re vel verbis, licet ſint
cõiũcti cõiũctione legali , ſi nõ agiť de vrĩ ſucceſſione , vt l.&
Proculo.ff.de leg.ij.ſed iſta mr̃ , & fratres nõ fuerũt cõiũcti a
teſtõre,licet cõiungãtur per l.ad ſucceſſionẽ fratris eiuſdẽque
filij,nec agitur de vrĩ ſucceſſione,quia ſucceſſio q̃ eſt in legiti-
ma eſt potius ſucceſſio bonorum q̃ hr̃ditatis, vt ſ.eo.l.Papi.§.
quarta.ergo nõ hẽt locũ ius accr.Bal.tenet opi.Iaco.dicens,ꝙ
iſta mr̃ nõ venit ꝑ ius accr. ſed ꝑ amotionẽ obſtaculi,quia re-
mouentur filij,iidẽq; fratres. ego tetigi in l.planè.§.ſi coniun-
ctim.ĩ. de leg.j. nã iſtę opi. ſunt obſcuræ & dubiæ.eod. modo
in filiis,ſi ſunt tres,& vnus exhæredatus,alij duo ſunt inſtituti
in certa re,qui petunt ſuppleri legitimã,& petunt tertiã partẽ
totius hæreditatis tanq̃ ille tertius exhæredatus nõ ſit in rerũ
nã.Sed in ꝯtrariũ dr̃,ꝙ nõ eſt,niſi tertia tertię,quia exhr̃datus
non hr̃ pro mortuo , & ſic cũ quilibet eorũ ſucceſſiſſet æqua-
liter, legitima cuiuslibet eſſet tertia tertiæ,& ſic nũc legitima
duorum erit de duab. tertiis duarum tertiarũ,non aũt de ter-
tia totius hęreditatis. Bar.hic diſtinguit.dic vt hic per eũ,& ea
dem diſtinctio poſſet fieri in præcedẽti qõne.Sed tertia,& vlt.
q.eſt quantũ ad ꝓpoſitũ , ſi ſunt quinq; filij,quorũ lt̃ima,eſt
dimidia pars totius hęreditatis , vt in auth.nouiſſima.C.eo.ſi
vnus eorũ exhęredetur,alij quatuor inſtituãtur in certa quan
titate, q̃ non ſufficiat ad legitimã, & extraneus inſtituatur in
totũ,ſi illi quatuor debent ſuppleri in legitima, quantũ pote
rãt petere , an vſq; ad dimidiam totius hr̃ditatis , vt ſic portio
illius quinti exhr̃dati eis accreſcat , an aũt habeať perinde,ac
ſi nõ eſſet in rerũ nã , quo caſu lt̃ima illorũ quatuor eſſet ter
tia pars totius hr̃ditatis,vt in eadẽ auth.quã qõnẽ format Dy.
in d.l.plane.§.ſi ꝯiũctim.de leg.j.& Bar.hic,& ẽt Bal.dic vt hic
per eos, nã ſufficit ſcire quare iſtę qões hic formantur.ꝑꝑ id
quod hic dr̃ illos filios exhęredatos , ſi ſunt excluſi a querela
perinde haberi,ac ſi nõ eſſent ĩ rerũ nã. & in oĩb.prædictis rõ
nib. conſiderari hoc debeat, vt ſciatur quantum dẽat ſupple-
ri.Sed vr̃, ꝙ in querela non habeat locũ ſucceſſoriũ edictũ.vt
C.eo.l.ſi quis filium.vbi dr̃,ꝙ ante illã l.nepos ex filio exhære
dato erat deſtitutus oĩ remedio pr̃e excluſo a querela , ſed ſi
fuiſſet locus ſucceſſorio edicto,iſtud eſſet falſum, vt patet ĩ.e.
l.ſi is qui.Sol.dic,vt ibi no.quia illa l.multũ facit ꝯ id quod di-
xi,& ibi plene tetigi.¶Itẽ opp.ꝙ pr̃ pręferatur filiis exhæreda
tis,vt ĩ.eo.l.ſi non mortis.§.fi.ſol.iſta l.loquitur, qñ res eſt inte
gra,quia pr̃,& filius cõcurrunt,quo caſu filij ſunt p̃ferendi,&
pater repellendus quouſq; filij ſint excluſi , ibi loquitur qñ pr̃
fuit admiſſus de facto, & obtinuit,poſtea filij ſunt repulſi,vel
alter eorum, qa tunc eius pr̃i confirmatur , ſed ſi filij nõ ſunt
repulſi,ſed obtinuerũt, pr̃ q obtinuit tenetur illis reſtituere hę
reditatem cũ fructib.vt ĩ.e.l.filio.§.ꝯtab.qui ẽt loquitur,qñ de
facto fuit admiſſus añ filios,& filij poſtea obtinuerunt,ſed mi
rãdum eſt quare habeat locum ſucceſſoriũ edictũ in querela.
nam ſi quis habens filiũ , & nepotẽ ex eo , filium inſtituat,&
nepotem prætereat, licet filius poſtea moriať,nepos non põt
dicere nullũ,nec querelare teſtm̃,quia ſufficit,ꝙ filius qui prę
cedebat fuerit inſtitutus. quia ſibi ſoli debebatur legitima,nõ
nepoti.Eodem mõ videretur ſufficere, ꝙ fuit exhęredatus,qa
iſta iudicanť ad paria,ꝙ ille q tenet primũ locũ,vel inſtituať,
vel exhr̃deť. ſol.verũ eſt quãtũ ad hoc, vt valeat teſtm̃, ſed in
alio eſt dr̃ia,qa ſi ille,q tenet primũ locũ ſit inſtitutus,valet te
ſtm̃,nec p̃t expugnari ꝑ ſequentẽ in gradu,qa teſtator ſatisfe-
cit ordini iuris,& ẽt iuri nãę, ſed qñ exhr̃dauit,licet teſtm̃ va-
leat,ipſo tñ exhr̃dato excluſo a q̃rela,nepos põt expugnare iu
re ſuo,& ex ꝑſona ſua ꝑ q̃relã tanq̃ fuerit exhr̃datus. & nõ in
ſpicienť merita,vel demerita filij, ſed ipſius nepotis,qa nõ ve
nit ex ꝑſona filij,nec ex iure tranſmiſſo, quo caſu inſpiciunť
merita filij vt hæc hñr in l. ſi emancipatus.ĩ.de bo. poſſ.ꝯtab.
16 in iure aũt dicendi nullũ,†vel ꝯtabulandi nõ hẽt locum ſuc-
ceſſoriũ edictũ,vt l.illud.§.j. ĩ.de ꝯtab. ¶Vltimo reſtat rñdere
tenẽdo,ꝙ hic cõpetat q̃rela,nõ ꝯtab.huic pr̃i,vt eſt tex.in d.l.
ſi nõ mortis.§.fi.& l.filio.§.ꝯ.ĩ.eo.vbi vr̃ tex.in ꝯriũ.ſed ſolue,
vt ibi dicã ſtatim , qa ibi facto intentauit ꝯtab.non ꝙ illa ſibi
cõpeteret, & ſic fuit ineptitudo agendi in duob. Primo in re-
medio intentato: ſecundo in tp̃e,quia non debuit aliquo re-
medio agere quouſq; extabat filia defuncti, q̃ p̃cedebat ip̃m ,
ſaltẽ in ordine ſuccedẽdi, & ẽt rũpẽdi,vt hic,& ibi no.ꝑ Bart.

LEX XV.

1 *Querela etiam præparata non tranſmittttur ad hæredem ſi fuit a præpa-
ratione receſſum.*

2 *Si feci te debitorem meum citari,quo caſu interrupta eſt præſcriptio xxx.
annorum & poſtea renuncio citationi,perindæ eſt,ac ſi præſcriptio non
fuiſſet interrupta,alias non tollitur interrupto,licet non fuerim proſecu
tus litem.*

NAm & ſi parentibus.

1 §.Hæredi eius.¶†Querela ẽt pręparata nõ tranſmittitur ad
hr̃dẽ ſi fuit a præparatione receſſum.h.d.& facit l. cum mota.
C.de tranſac.& ſ.eo. l.Papi.§.ij. vbi ẽt ille cui cõpetebat repel-
litur poſtq̃ ſemel a præparatione receſſit . multo ergo magis
hr̃s vt hic.¶In tex.ibi, mutata voluntate,& ſic loquiť,qñ con
ſtabat ꝙ mutauerat volũtatẽ,qa renũciauit inſtãtiæ,vel actui
2 quem fecit ad præparandum. † Et ſic no.arg. ꝙ ſi feci te debi-
torem

torẽ meũ citari,quo caſu rupta eſt præſcriptio xxx.ann & ſic
ſortita eſt citatio executionẽ:vt l.ſicut. C.de præſcr.xxx.ann.ſi
poſtea renuncio citationi expreſſe, vel tacitè,perinde eſt,acſi
pſcriptio non fuiſſet interrupta:ſed ſi renunciaui expreſſe,vel
tacitè,licèt non fuerim proſecutus litẽ , nõ tolliẽ interruptio.

1 *Per querelam poteſt teſtamentum rumpi pro parte, & pro alia parte nõ, ſi ferantur diuerſæ ſententiæ contra diuerſas perſonas,& ad inſtantiam vnius.*

2 *Querela aliquando eſt actio,& aliquando accuſatio,& aliquando eſt officium iudicis.*

3 *Sententiæ inuicem contrariæ valent,quando ſunt latæ contra diuerſas perſonas etiam ſuper eodem,& ad inſtantiam euſdem.*

4 *Poteſt quis ex poſtfacto decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus,licet non a principio.*

5 *Iudicium familiæ erciſ. habet locum etiam inter hæredem ex teſtamento , & hæredem ab inteſtato.*

Filius qui eſt heres ab inteſtato ſi repudiet : portio ſua non accreſcet inſtituto in altera dimidia ibi.

Quid econuerſo ſi alter inſtitutus qui obtinuit contra filium repudiet.

1 §. Filius qui ¶†Per querelam põt teſtm̃ rumpi ꝑ parte , & pro alia parte non,ſi ferantẽ
diuerſæ ſñiæ ꝯ diuerſas perſonas , & ad inſtantiã vnius.h.d. In
2 tex.ibi,de inofficioſi actione . dic de prima querela , q̃ nec eſt
actio,nec accuſatio,ſed potius iudicis offm̃,quod imploratur,
vt rũpat teſtm̃, licet tex. aliqñ appellet ipſam actionẽ, vt hic,
aliquando accuſationẽ.vt no.ſ.e. l.poſthumus.§.ſi quis ex his.
3 ¶†In tex.ibi,diuerſas ſñias.No.ꝙ valent ſñiæ inuicẽ ꝯriæ,[a] qñ
a ſunt latæ ꝯ diuerſas perſonas,ẽt ſuper eodẽ,ad inſtãtiã eiuſdẽ.
4 ¶†In tex.ibi,& debitores conueniri. dic ẽt tanq̃ hrs ab inteſt.
& alter inſtitut⁹ tanq̃ hrs ex teſtõ:ſic ex poſtfacto,põt qs decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus. vt in fi.§.& ĵ.e.
5 l.circa.licet a prin.dici non poſſit,vt eſt regula iuris.¶†In tex.
ibi,verũ.n.No.ꝙ iudiciũ fam.erciſ.locũ hẽt inter heredem ex
teſtõ,& hæredẽ ab inteſt.¶Sed quæro quid ſi iſte filius,qui eſt
hrs ab inteſt.repudiet,an portio ſua accreſcet inſtituto in altera dimidia?Rñdeo,non : quia ſuccedunt diuerſo iure.ideo deuoluetur ad alios veniẽtes ab inteſt.l.defuncto. C.de hære.inſti.& econtrario,ſi alter inſtitutus qui obtinuit ꝯ filium repudiet per beneficium reſtitutionis in integrũ ſua portio deuoluetur ad ſubſtitutum . ſed ſi nullum habeat : deuoluetur ad
filium ab inteſt. vel ad illum, qui ſuccedit loco filij,ſm Bald.

A D D I T I O.

a Sententiæ contrariæ.Adde in ſimili Pau.de Caſt.& D.Alex. in l.nam & poſtea.§. ſi damnetur.infra de iur.iur. & vide Bar.& Alex. in l. ſi duobus. infra de excep. rei iud.& in l.j.C.quomodo & quando iud.Cur.

L E X XVI.

1 *Qui obtinuit pro parte ſibi contingente, & ſic iuſtè, non tenetur communicare victoriam cum illo,qui fuit negligens in agendo.*

2 *Si vnus ex creditoribus ex interlocutoria de mittendo in poſſ. miſſus eſt iſta immiſſio prodeſt aliis.*

1 Filio qui. ¶†Qui obtinuit pro parte ſibi contingente,& ſic iuſtè,nõ tenetur cõicare victoriã cũ illo, qui fuit negligens in agendo.
h.d.Sed ſi obtinuiſſet vltra q̃ ipſum tangeret bene
teneretur cõicare alteri quem tangebat : & hoc in ſñia diffi-
2 nitiua : ſed † in interlocutoria de mittendo in poſ. ſi vnus de
creditorib.eſt miſſus,iſta immiſſio prodeſt aliis : quia non eſt
tanti præiudicij.vt l.cum vnus.in princ.ĵ.de bo.auct. iud. poſſ.
¶In tex. ibi, pro parte ante egit.i.pro tertia parte hæreditatis :
quæ ipſum tangebat ab inteſt.cum eſſent duo maſculi,& vna
fœmina inter quos ęqualiter veniebat hæreditas diuidenda ,
& mater vnum inſtituit in ſolidum,alterum verò & fœminã
exhæredauit,vel præteriit,q̃ præteritio pro exhæredatione hr.
videtur ergo , ꝙ teneretur communicare victoriam cum ſorore.ar.d.l.cũ vnus. ſed contrarium eſt:quia non obtinuit niſi
partem ſuam. ſi verò obtinuiſſet duas tertias:de facto teneretur communicare ſorori ſuæ vnam, vt ſ.eo. l.poſthumus.§.ſi
quis ex his.& hoc ſentit glo.2.ſuper verbo de parte.

1 *Pater qui contratab.filii emancipati indebite intentauit , & obtinuit,filiis ipſius emancipati poſtea vincentibus hæreditatem, & fructus reſtituere tenetur.*

2 *Pater præteritus in teſtamento filii emancipati habet contratab. propter legitimam quę ſibi debetur.*

3 *Contra teſtamentum talis emancipati defuncti prima cauſa eſt liberorum non patris.*

4 *Qualiter in bonorum poſſeſſ. contratabul. agitetur iudicium , & obtineatur hęreditas.*

1 §. Contratabulas. ¶†Pr̃ qui ꝯta.filij emancipati indebitè intẽtauit,& obtinuit,filiis ipſius emancipati poſtea vincentib. hr̃ditatẽ,& fructus reſtituere tenetur.h.d.Bar.& venit ad decłonẽ l.pr̃ filium:
qa ibi pr̃ nõ admittiẽ ſtantib.filiis,& nondũ excluſis. Sed qd ſi
fuit admiſſus de facto,& obtinuit:poſtea filia defuncti agat q̃
rela,& obtineat:hoc declaraẽ hic.Si aũt ageret,& ſuccũberet,
2 hoc declaraẽ ĵ.d.l.ſi nõ mortis.§.ſi.¶.†In tex.ibi,manumiſſionis.i.emancipationis,q̃ ẽ ſimilis manumiſſioni, q̃ fit de ſeruo
ſicut.n.pr̃onus,ꝯ teſtm̃ liberti ipſum pterẽtis habebat ꝯta.ꝑꝑ
beneficiũ manumiſſionis,ita pr̃ ꝯ teſtm̃ filii emãcipati ptereũ
tis hẽt ꝯta.ꝑꝑ ltĩmam,q̃ ſibi debeẽ. ¶ In tex.ibi,pr̃ accepit.ſub
3 audi,de facto,nõ de iure,duplici rõne. ¶†Prima,qa nõ ꝯpetebat ſibi ꝯ tabulas hoc caſu,ſed q̃rela,poſtq̃ extabat filia defuncti,q̃ pcedebat ipſum in ordine,licet nõ in gradu.nã pr̃ erat in
primo gradu aſcẽdẽtiũ, & filia in primo gradu deſcẽdẽtiũ.tñ
filia pferebaẽ pr̃i,qa prima cã eſt liberorũ, vt ſ.e.l.pr̃ filiũ. Secũda ẽt, qa q̃rela ñ potuit intẽtare quouſq; filia potuit admitti,immo ipſius intentio adhuc pẽdebat.vt d.l. pr̃ filiũ.nimirũ
4 ſi cogiẽ reſtituere filię poſtea vincenti,vt in fin. ¶†In tex ibi,
& bo.poſ.adept⁹ ẽ.No.mirabile ꝙ ĩ bo.poſ.ꝯta.agitaẽ iudiciũ
& obtineẽ hr̃ditas. Sed ꝯ,qa bo.poſ.ꝯtab.idẽ operaẽ,ꝙ aditio
hr̃ditatis đ iure ciuili,qa acqrit vtile dñiũ,ſicut aditio directũ,
& ſufficit,ꝙ bo.poſ.agnoſcaẽ corã iudice,nec reqriẽ hodie,ꝙ
iudex eã decernat.vt l.fi.C.q admit.ad bo.poſ.& no.gl.ĩ l fi.C.
đ cur.fu.qd ẽ ergo, qđ hic dr̃,ꝙ ꝑ bo.poſ.ꝯta.obtinuit bo.poſ?
Rñdeo,ĩtelligo ꝑ bo.poſ.hr̃di.petitionẽ.vt ĵ.đ bo.poſ.hr̃d.pe.ĩ
rubro & nigro.nã duos act⁹ fecit primo,agnouit bo.poſ.corã
iudice , qđ facere potuit ẽt aduerſario nõ citato,ꝑ qđ vr̃ acqſiuiſſe dñiũ vtile poſtea intẽtauit bon.poſ.hær.pet.& obtinuit
ſñiam,& executionẽ eius,ꝑ hoc tñ hr̃s nõ deſinit eẽ hr̃s de iure ciuili,poſtea filia intẽtauit querelã,ſed ꝯ quẽ,an ꝯ inſtitutũ
qui habebat nomẽ,& nõ effectũ,an ꝯ pr̃em qui habebat effectũ,& nõ nomẽ:puto ꝙ ꝯ patrẽ, & ſic rũpit teſtm̃ de iure ciuili,vt patet. ĵ. dũ dicit.& ecce ptinet. ¶In tex.ibi,poſ.quã pr̃
accepit.dic hic rñdet.¶In tex.ibi,nã priore iudicio,dic hic rñdet cuidã tacitæ oppoſitioni,q̃ poterat fieri dũ dicit, quod pr̃
primo ĩtẽtauit ꝯta. & obtinuit,poſtea ſiẽr filia,& obtinuit ꝯ,
ꝙ hoc non potuit fieri, quia tam ꝯta. q̃ querela cõpetunt ad
rupturã teſtĩ,& qđ ſemel eſt ruptũ ꝑ ꝯta.amplius rumpi non
potuit ꝑ querelã l.nã & ſi ſub condi,§.rũpendo.ĵ.de iniu.teſt.
ad hoc rñdet,nõ eſſe verũ ꝙ per ꝯta.fuit ruptũ de iure ciuili,
qa in ea nõ agiẽ de iure teſtĩ,ſed de iure patris.remanet.n.aditio,& nomẽ hr̃ditariũ penes ſcriptũ hr̃dẽ. licet ĩ ꝯta.fuerit obtentũ,& effectu ablata ſit hr̃ditas, ne pr̃ remaneat fraudatus,
ſed poſtea ꝑ q̃relã rũpiẽ teſtm̃ de iure ci.& tolliẽ nomen,& ẽt
effectus.¶ In tex.ibi, cũ fructib.intellige quatenus pr̃ erat effe
a ctus locupletior,nã decretũ iudicis ĩ ꝯta.ẽt nullũ[a] vr̃ inducere
bonã fidẽ ĩ poſſeſſore.vt no.ĵ.de pet.hæ.l.ſed ſi lege. § ſcire.&
de vſucap.l.ſi fur.& quod no.per Arc. in c.fi.de ele.lib.6.

A D D I T I O.

a ¶ Etiam nullũ.Et quando decretum iudicis nullũ excuſat,adde Bar.& ibi Doct. maxime D.Alex.de Imo.in 9.col.ver.aliam q.ĵ de acq.poſ.Franc.Cur.

L E X XVII.

1 *Qui repudiat querelam,alteri fratri in totum querelanti,partem nõ facit in ſucceſſione inteſtati.*

2 *Qui non admittitur ad partem,nec admitti ſperatur , non facit partem;ſecus ſi admitti ſperatur.*

3 *Si vnus ex filiis exhæredatis egit primo pro ſua parte,& poſtea lite pendente alter repudiauit querelam, non dabitur ſententia in totum,tamen portio repudiantis ſibi accreſcit,& neceſſaria erit alia ſententia.*

1 Qui repudiantis. ¶†Qui repudiat querelam, alteri fratri ĩ totũ
querelanti partẽ non facit in ſucceſſione ĩteſtati.
2 h.d.†& ſi quis nõ admittitur ad partẽ,nec admitti
ſperaẽ,non facit partem , & ad hoc allegaẽ,ſecus ſi ſperaẽ admitti.l.Pap.§.quin autẽ quarta.ſ.e.¶In tex.ibi ,vñ ſin. dic.ſ.qñ
vnus de filiis exhr̃dat is repudiauit q̃relã , anteq̃ alter ageret,
hic qñ alter primo agit in ſolidũ,quo caſu ſi alter nõ repudiaſſet,non recte egiſſet in ſolidũ licet potuiſſet pro parte ſua.iõ ſi
obtinet victoriã,nõ ꝓdeſt ſibi in ſolidũ , ſed pro parte ſua tm̃ ,
ſed ſi alter repudiat poſtq̃ iſte incipit agere,& iſte poſtea obtineat,vtetur auctoritate rei iudicatæ in tota hr̃ditate,quaſi ipſe ſolus fuerit,& nõ frater q repudiauit. & hoc vult ſenatuſc.
3 qđ inducit pet.hære.†Sed pone,ꝙ primo erat vnus de iſtis exhæredatis ꝓ ſua tñ parte,& lite pẽdente,alter poſtea repudiat
an dabiẽ ſñia in totũ ꝓ eo?gl.q̃ eſt ĩ iſto ver.ĩ fine dicit,ꝙ nõ,
quia cum non fuerit actũ niſi ꝓ parte, iudex nõ potuit ĩ pl⁹
ferre ſñiam q̃ petitũ fuerit. tñ portio repudiãtis ſibi accreſcit,
& erit neceſſaria alia ſñia,ſi qs vellet ꝯtradicere.D.Aug.multũ no. iſtã gl.ſed nõ video tãtã notabilitatẽ.nã ꝯſtat,ꝙ ex iure
ſupuenienti nõ ex cauſa de pterito nõ põt iudex ferre ſñiam
pro actore, ſed noua ĩterpellatione opus eſt. vt ſ.ti.j.l.nõ põt
videri.Sed hic eſt hmõi,quia iſta repudiatio eſt ius de præſenti,& non habet cãm de præterito ergo ex ea non põt iudex ĩ
plus pronunciare pro actore,q̃ ipſe petierit.

2 *Forma ſententiæ in querela & etiam libelli.*

3 *In querela conteſtatur lis,licet non ſit actio.*

4 *An in querela poßit perueniri ad ſentẽtiam lite non conteſtata,& num.5.*

5 *Vbi non põt prouideri actori per miſſionẽ ex primo decreto cõtra reũ contumacẽ põt perueniri ad diffinitiuam ſententiam lite non conteſtata.*

6 *Sententia lata in querela quando faciat ius, & præiudicet quo ad omnes quorum cauſa dependet ex teſtamento. & nu.1. & 2.*

1 §. Cum contra. †Snīa lata in querela facit ius ꝯ̃ oēs, quorũ cā dependet ex teſta
mento, qñ lata fuit ↄ̄ præſentē, & defendentē, quia præſumit̃
iuſte lata, & hr̃ pro veritate, & veritas oībus præiudicaret. ſe
cꝰ ſi lata eſt ꝯ̃ abſentē, & non defendentē, quia nō ſic hr̃ ꝓ ve
ritate, & præſumit̃ lata ꝑꝑ defenſionē nō factã, & ſic prẹiudi
cat dũtaxt ei, ꝯ̃ quē lata eſt. nō aliis qui nō fuerũt in iudicio.
2 h.d. cũ l.ſeq. ¶In tex. ibi, ↄ̄ inofficioſum. dic no. formã ſnīæ, in
querela, quia pronunciatur teſtm̃ inofficioſum. & eo modo
pōt cōcludi in libello. pōt ēt ꝯcludi ꝙ rũpatur, vt ĩ. e. l. mater.
¶In tex. ibi, defunctus non creditur, quia quodámodo furio-
ſus. vt s̃. e. l. ſi Titia in fin. ideo, facit ius, quo ad oēs quorum cã
dependet ex teſtō, licet non fuerint citati, nec ſciuerint causã
agitari. l. Papin. §. fi. s̃. e. l. ſed ſi lata eſt ↄ̄ abſentē, & non defen-
dentem ſecus, vt ſequitur. ¶In tex. ibi. non rñdente. opp. in gl.
ſuper hoc hoc ver. ſi aduerſarius non rñdit libello, nō potuit
lis ꝯteſtari, ergo nō potuit ferri ſnīa lite non cōteſtata, & ſi la-
ta eſt rō ſolũ aliis qui non fuerũt in iudicio nō præiudicat. vt
hic dr̃ immo, nec ipſi hæredi ꝯ̃ quē lata eſt, quia non valet cu
ius tm̃ ꝯ̃rium innuit hic glo. rñdet, ꝙ hic erat lis ꝯteſt. & in hoc
bñ rñdit, ſed poſtea fuit citatus ad ſnīam audiendam, & tunc
2 nō rñdit. ¶†No. ex iſta gl. ꝙ in querela ꝯteſtatur lis, & tm̃ non
eſt actio, ſed officiũ iudicis, ſed dic, ꝙ eſt officiũ nobile, qđ lo-
co actionis interponit̃, ideo requiritur libellus. & lit. cōt. vt in
4 c. fi. de offi. iud. ¶†Itē no. ex. gl. ꝙ in querela non pōt perueni-
ri ad diffinitiuã lite non cont. Contrariũ hic determinat Bar.
quia ↄ̄ contumacē, nō pōt prouideri actori ꝑ miſſionē ĩ poſ.
qa nihil petit a reo ſibi dari, vel fieri, ſed a iudice petit rumpi-
5 teſtm̃. † & vbi nō pōt prouideri actori per miſſionē ex primo
decreto ↄ̄ reũ contumacē, pōt perueniri ad diffinitiuã ſnīam
lite non conte. vt s̃. ti. j. l. qui ſe. & in auth. ſi oēs. cũ ibi no. C. ſi
vt ſe ab hẹre. abſti. & ſic cōcludit̃, quod iſte tex. dñ dicit ſi hæ-
rede nō rñdente, pōt intelligi tam a principio, q̃ ex poſtfacto.
6 †Sed pone, ꝙ fuit præſens tp̃e proceſſus, ſed in calculo ferēdæ
ſnīæ fuit abſens, dicit Bar. ꝙ ſnīa non p̄iudicabit oīb. quorum
cauſa ex teſtō dependet, & ſic faciunt ius quo ad oēs, qa cui
nocet ſnīa, & acta. vt no. in l. fi. s̃. de re iud. ſed ſnīa lata ↄ̄ p̄ſen-
tem præiudicaret oīb. ergo & acta facta ↄ̄ præſentem deberēt
præiudicare. Alii dñt, quod ēt ſnīa præiudicabit poſtq̃ fuit præ
ſens tp̃e, quo cã fuit agitata, licet fuerit abſens tp̃e ſnīæ, qa po
ſito quod fuiſſet prẹſens cũ eſſet concluſum in cã, non potuiſ
ſet aliquid dicere ad ſui defenſionē, quod conſiſteret in facto.
facit l. quamuis indubitati. cum ibi no. C. de adul. Securius tm̃
eſt tenere, quod dicit Bar. quia ſaltem potuiſſet dicere, vel alle
gari facere in iure, vel impediri ſententiam ferri.

LEX XXIX.

2 *Per actum quem quis facit, non cenſetur renunciaſſe iuri quod ignorat ſibi competere, vel competere poſſe.*
Ignorans non habet voluntatem.
3 *Quando ſunt duæ viæ contrariæ orientes ex eadem ſcriptura, puta una uia directa, & alia obliqua, ſi quis eligat vnam, perdit aliam.*
4 *Per actum quem quis facit per electionem iuris incompetentis, ꝙ quis putabat eſſe competens, non cenſetur renunciaſſe iuri ſuo competenti. & quid ſi per errorem iuris eligit incompetentem.*
5 *De natura querelæ eſt, aut non detur contra ſucceſſurum ab inteſt. & qui non habet vltra quam ſibi tangat ab inteſt.*
Item ꝙ non detur alicui, id quod eſſet ab inteſtato habiturus.
Si tunc de facto admittatur & obtineat, teſtamentum reſcindit, & reducit rem ad cauſam inteſtati.
Quod facta hac reductione non prohibeatur ille qui adiuit ex teſtamēto, adire ab inteſtato etiam pro maiori parte quam eſſet inſtitutus.
Quòd adiēs ex teſtō per errorē, nō cenſeatur renunciaſſe ab inteſ. & nu.1.

1 Mater decedens. †Iſta ē pulchra lex, &
Pauli iuriſc. & eſt val-
de famoſa, non tm̃ hēt mãm. h.d. Adiens ex teſtō
pro minori parte, q̃ ipſum tangeret ab inteſ. reſciſ
ſo poſtea teſtō ꝑ querelam in totum, nō prohibet̃ petere par-
tē ab inteſ. ipſum tangentem, quia non cēſetur ab inteſt. repu
diaſſe, licet adiuerit eſt teſtō, qđ credebat validũ eſſe, & ĩexpu
gnabile. item ad querelandum nō debet quis admitti, niſi pro
parte, quæ ipſum tangeret ab inteſta. nec ꝯ̃ illũ, qui nō habet,
vltra portionē ſibi debitã ab inte. h. d. in effectu tota l. quã di-
uide ĩ ſex partes, quia primo ponit thema ex quo reſultat qō
vſq; ibi. rñde. ſecundo arguit pro filia præterita quæ egit que-
rela ↄ̄ teſtm̃ matris tã ↄ̄ extraneum in dodrãtem, q̃ ↄ̄ ſororem
inſtitutam in quadrantē, & obtinuit. Vnde arguit, ꝙ ipſa ſola
debeat hr̃e totã hæreditatem ab inteſ. excluſa ſorore, q̃ cũ adi
uerit ex teſtō pro quadrante, vr̃ repudiaſſe ab inteſ. quia iſtæ
ſunt duæ viẹ ꝯtrariæ q̃ ſimul ſtare nō pñt, vñ eligendo vnã, vr̃
alteri renunciaſſe, & ſic in illa filia præterita nō habet concur
rentē, & hoc vſq; ibi, ſed non eſt. Tertio, priuſq̃ decidat ꝯ̃rium
pro filia inſtituta permittit, ꝙ filia præterita non bene egit in
duob. Primo, inquantũ egit ꝯ̃ ſororē, non potuit: quia ſoror
nō habebat vltra q̃ ſibi tãgeret ab inteſt. qa ſibi tãgebat dimi
dia, cũ eſſent duæ ſorores tm̃, & tm̃ nō fuit inſtituta, niſi ĩ qua
drante. i. in trib. vnciis: & nã querelæ eſt, ꝙ non detur ꝯ̃ illũ, q
nō hēt vltra q̃ ipſum tangat ab inteſt. Item male egit ꝯ̃ extra-
neũ inſtitutũ in dodrante. i. in ix. vnciis, inquãtũ egit in totũ:
qa nō debuit agere, niſi in dimidia parte hr̃ditatis, q̃ ipſam p̄-
teritã tãgebat ab inteſt. qa iſta eſt nã q̃relæ, ꝙ non det̃ vltra q̃
agēti cōpetat ab inte. debuit ergo agere ꝯ̃ ipſum extraneũ ꝓ
ſemiſſe tm̃. i. vj. vnciis, & ſi ita feciſſet teſtatrix deceſſiſſet inte-
ſtata ꝓ una dimidia, quã filia p̄terita abſtuliſſet illi extraneo:
pro alia dimidia deceſſiſſet teſtata teſtatrix, & dimidia iſtius
dimidiæ. i. iij. vnciẹ remanſiſſent penes extraneũ, qui erat inſti
tutus in ix. vnciis. altera dimidia dimidiẹ. i. alteræ. iii. vnciæ re-
manſiſſent penes filiam inſtitutã, & ſic quilibet eorũ aliquid
habuiſſet. & hoc vſq; ibi cẹterum. Quarto, decidit pro filia in
ſtituta: videlicet, ꝙ poſtq̃ ita actũ eſt, licet male fuerit actum,
& ſic reſciſſum eſt teſtm̃ inſolidũ, & redacta res ad cãm inte-
ſtati: dicta filia inſtituta in quadrãte. i. in trib. vnciis poterit adi
re ab inteſt. pro dimidia, & in ſex vnciis, qa tãtũ ipam tãgeret,
ſi teſtm̃ factũ non fuiſſet. ergo & idē ſi fuit factũ. & poſtea in
totũ reſciſſum, & hoc uſq; ibi, is. n. Ibi quinta, in qua rñdet ad
rōnē factã in ꝯ̃riũ ꝓ filia p̄terita, & ꝯ̃ inſtitutã. Dicit. n. nō eſſe
verũ, ꝙ inſtituta ab eodē ex teſtō pro quarta parte: videatur
renũciaſſe hr̃ditati ab inteſta. cũ ignoret eã ſibi deferri, quia
neſciebat teſtm̃ poſſe impugnari, & reſcindi in totũ. Nã igno-
rans nō cēſetur aliquid ex volũtate feciſſe: ſed repudiatio fit
ex volũtate, ignorãs aũt nō hēt volũtatē, ergo non renũciat.
Prẹterea rl̃a eſt, ꝙ ēt ille q ſcit ius ſuũ, ſi eligit aliã viã incōpe
tētē ꝑ errorē, putãs illã eſſe cōpetētē, nō cēſet̃ ꝑ hoc renũciaſ
ſe iuri ſuo, licet ſciret illud ſibi cōpetere, & ſic in caſu iſto, ēt
ſi ſciuiſſet ius ſuũ ſibi cōpetere eligēdo viã teſtĩ ꝑ errorē, non
cēſet̃ iuri ſuo renunciaſſe, & hoc ꝓbat ꝑ exēplũ de patrono, q
ſciebat ſibi cōpetere ꝯ̃ta. ↄ̄ teſtm̃ liberti: ꝙ ipſe acceptauit ali-
quód legatũ ſibi fcm̃ a liberto, credēs ipſum valere, & tm̃ non
valebat, qa forte erat reuocatũ: nam ꝑ talē electionē nō ꝑdit
ꝯ̃ta. quã neſciebat ſibi cōpetere, multo minus in caſu nr̃o eli-
gēdo viã tẹſtati ꝑ errorē, nō vr̃ renunciaſſe viæ inteſtati, quã
ignorabat ſibi poſſe cōpetere, & hoc vſq; ibi, ex quib. Ibi eſt
ſexta, & vlt. pars in qua cōcludit ꝓ dicta filia inſtituta in qua-
drante, ut rupto teſtō inſolidũ, & in totũ (licet rũpi nō debue
rit de iure) nō admittat̃ ab inte. ad partē, q̃ ipsã tãgeret ſi teſtm̃
fcm̃ nō fuiſſet, & ſic ad dimidiã. Iſte eſt caſus clarus in hac l. &
ceſſant oēs gl. q̃ nihil faciũt, niſi declarare literã. iſta l. princi-
palr̃ allegat̃ ad iſta duo, q̃ ponunt̃ ĩ 5. par. ver. nec. n. & eſt prin
cipalis l. q̃ in hoc allegat̃ ad iſtas duas rl̃as. ¶†Prima eſt, ꝙ per
2 actũ quē quis facit, nō cēſet̃ renũciare iuri, qđ ignorat ſibi cō
petere, vel cōpetere poſſe. nã renũciatio innitit̃ volũtati renũ
ciãtis tm̃, & ignorãs nō hēt volũtatē. l. ex maleficiis. §. lōge mi
3 nus. ĩ. de actio. & obl. †Iſta tm̃ rl̃a de qua dixi fallit in caſu l. fi.
C. de cōdi. qa qñ ſunt duẹ viæ ꝯ̃riæ, orientes ex eadē ſcriptura,
puta vna via directa, & alia obliqua, ſi qs eligat vnã, ꝑdit aliã
ēt ſi ignorabat alterã ſibi ꝯpetere, & ſic ex virtute tacitẹ renũ-
ciationis, & ita colr̃ ex dictis Bar. in l. Clodius. ĩ. de acq. hære.
4 ¶†Secũda rl̃a eſt, ꝙ per actum quem quis facit per electionē
iuris incōpetentis, qđ quis putabat eſſe cōpetens, nō cenſeri
renunciaſſe iuri ſuo, ēt qđ ſciebat ſibi competere, qa vr̃ acce-
ptaſſe ſub tacita condōne, ſi illa via cōpetebat ſicut ipſe puta-
bat. & tũc alteri viæ cēſet̃ renũciaſſe, ſi eſſent ꝯ̃riæ, & ſciebat
eam ſibi cōpetere. Si ergo reperit̃, ꝙ non cōpetit, ceſſat inten
tio ſua. & hoc eſt verũ, qñ ꝑ errorē facti eligit viã incompetē-
tē credēs eã cōpetere. ſi aũt per errorē iuris, tunc fuit diſſenſio
inter Papinianũ, & Paulũ, quia Papi. tenuit ꝙ ſibi præiudicat
in via cōpetenti. Paulus ꝯ̃. vt dicta l. Clodius. Doc. diſtinguũt,
aut acceptans tractabat de lucro captãdo nondũ acqſito, aut
de acquiſito ꝑdēdo, qđ dic, vt ibi ꝑ Bar. ſi aũt ſcienter elegiſſet
qs viã incōpetētē, bñ cēſeret̃ renũciaſſe viæ cōpetēti, quã ſcie
bat ſibi cōpetere, ſi ſimul ſtare nō pñt, & hoc colr̃ hic a ꝯ̃rio
ſenſu, ibi, dũ dicit id quod putatur ſibi competere. Ergo ſecus,
ſi ſciebat ſibi non cōpetere. Et ſic collige tres caſus, qñ eligo
viã incōpetentē, an videar repudiaſſe viã cōpetentē, quã ſcio
mihi cōpetere. Aut ſciēter elegi incōpetētē, qa ſciebam eam
non cōpetere, & uideor repudiaſſe. aut per ignorãtiam iuris,
& tunc diſtingue. vt no. Barto. in d. l. Clodius. ſoluendo Papi. &
5 Pau. quia quilibet eorum dixit verũ in ſuo caſu. ¶ †Itē no. ex
iſta l. illa q̃ dixi in ſummario. Primo, ꝙ de natura querelæ eſt,
vt non det̃ ꝯ̃ illũ, qui erat ſucceſſurus ab inteſt. & nō hēt vltra
q̃ ipſum tãgat ab inteſt. Itē, ꝙ non datur alicui vltra id quod
eſſet ab inteſt. habiturus. Itē, ꝙ licet hoc ſit de iure, tm̃ ſi de fa-
cto admittatur & obtineat, teſtm̃ reſcindit, & reducit rem ad
cãm inteſtati. Itē, ꝙ facta hac reductione, nō ꝓhibetur ille q
adiuit ex teſtō, adire ab inteſt. ēt pro maiori parte quam eſſet
inſtitutus. Itē ꝙ adiens ex teſtō per errorē, non cenſetur renũ
ciaſſe ab inteſt. vt ĩ. tit. j. l. legitima. ¶Quæritur pro decl̃one gl.
ſuper

ſuper verbo ſemiſſis.Si iſta filia præterita non egit ꝯ ſororem inſtitutã in quadrantẽ, ſed ſolũ ꝯ extraneũ inſtitutũ in ix.vnciis,& ſibi abſtulit vj. vncias, quid erit de aliis trib. gl.arguit ꝓ & ꝯ.Dic bñ,ꝙ ſiue egit duntaxat pro vj.vnciis, ſiue in totũ.ſ.ꝓ ix.vnciis,eſt irrita in totũ : & tunc ille iij.vnciæ veniunt ad inſtitutã in trib, nõ præteritam quæ habet ſuam partẽ:qa cauſa teſtati quã habet illa inſtituta,trahit ad ſe cãm inteſtati.& idẽ ſi fuiſſet actum ſolũ ꝓ vj. vnciis, & ille extraneus alias tres renunciaſſet : ſed non video , ꝙ poſſit renunciare poſtq̃ adiuit. Glo vlt.quærit circa fin.l.vbi dr̃,ꝙ iſti filiæ inſtitutæ in quadrãte poſt reſciſſum teſtm̃ in totũ, remanet ſaluum ius adeundæ hæreditatis ab inte. & nõ dicit inquantum. Vnde quæritur de hoc,an remaneat ſolum ius in quadrante, ſicut fuit inſtituta: an in ſemiſſe,ſicut eam tangeret ab inte.in glo. ſunt duæ opi. Hirnerius dixit, ꝙ remanet ſaluũ ius in ſemiſſe ab inteſt.quia perinde eſt,ac ſi teſtm̃ non fuiſſet factũ. Io.dixit ꝯrium, quòd ſolũ in quadrante,& mouet̃ ꝑ l.filio.§.pe.de leg præſt.veritas eſt,vt dicit gl.in fi.omiſſis aliis, ꝙ ille §.nihil facit:quia loquit̃, qñ teſtm̃ expugnatur per ꝯta. quo caſu poſt aditã hæreditatẽ non reducit̃ res ad cãm inteſtati : quia hr̃s nõ deſinit eſſe hr̃s , ſed remanet hęres ex teſtamento , licèt perdat cõmodũ hæreditatis.& iſto caſu conſeruantur relicta liberis, & parentib.ex tit.de leg. præſt. ſi ergo vnus de liberis fuit inſtitutus in minori parte , q̃ ipſum tangeret ab inte.ſua inſtitutio ꝯſeruat̃ per illũ ti.& nõ auget̃ in aliquo . hic loquit̃,qñ per querelã,quo caſu res reducitur ad cãm inteſtati , & reſeruatur ſibi ius adeundi ab inteſt.non ex illo tit.ſeu edicto de leg.præſt.ſed de iure cõi. ideo opi. Hirn. vera eſt.nam de hoc erat hic qõ principaliter.

LEX XX.

1 *Carboniana bonorum poſſeſſio,an detur exhæredato.*
2 *Carbonianum edictum qualiter prouideat ei , qui aſſerit ſe filium teſtatoris,& hæreditatem ad ſe pertinere , vel qui aſſerit ſe præteritum,& ſe habere contrata.ſi alii venientes ab inteſtato, vel inſtituti negant eum eſſe filium teſtatoris,& litigando non poſſet talis ſe alere.*
3 *Non debet eſſe melioris conditionis qui eſt in caſu dubio , quàm ſi eſſet in caſu certo.*
4 *Miſſus ex Carboniano ſtatim poſſidet non autem detinet , licet regulariter miſſus in poſſ.ex primo decreto detineat, & non poſſideat.*
5 *Quæ ſint commoda bon.poſſ.carbonianæ.*
Quòd talis qui negatur filius , & miſſus ex Carb. edic. non teneatur reſtituere alimenta,quæ percepit, licet non probetur filius , niſi probetur ꝙ calumniosè & ſcienter aſſerat ſe filium.
Idem in vxore prægnante quando negatur pregnans ex defuncto , ſi fuit miſſa in poſſ.ex Carb.edic.de vent.inſpi.
6 *Miſſus in poſſ.ex Carb.edic.ſi ſatiſdedit & actio eſſet peritura,vel deterior futura,agere poteſt contra debitores hæreditarios.*
7 *Agens querela,an videatur intentare petitionem hæreditatis , & ſententia lata in querela non ſtatim ſit executio in peti.hæred.*
8 *Quæ ſit differentia,an ex ſententia agatur actione in factum , an petatur executio officio iudicis nobili.*
9 *Duo remedia contraria poſſunt in eodem libello deduci conditionaliter.*
Quod ideo poſſit quis dicere ſententiam nullam , & ſi qua eſt appellare.
10 *Exhæredatus ſi intentauit querelam,& obtinuit ſententiam,dantur ei alimenta de bonis hæreditariis,licet ſit ab ea appellatum.*

1 Quid de inofficioſo. †Carboniana bonorum poſ. non datur exhæredato, ſiue negetur filius,ſiue nõ negetur . ei aũt datur , qui hoc ipſo ꝙ eſt filius, eſt etiam hęres, vel bon poſſeſſ.h.d.Iac.Butr. intellige hæres.ſ.ab inteſt.non autem ex teſtamento : quia inſtitutus hẽt remediũ iuris ciui.ꝑ qđ mittit̃ in poſ.bo.l.edicto. C.de edi.di Adri.Tol. bñ indiget ſubſidiaria bon. poſſ.Carboniana, vel ꝙ ſit bono-
2 rũ poſſ.ab int.vel per ꝯta.l.j.§.Põp.ff.de Carb.edicto.†Præmitte,ꝙ qa interdũ cõtingebat,ꝙ aliquo mortuo ab inteſt.vel facto teſtõ apparebat aliquis,qui aſſerebat ſe filiũ teſtõris, & dicebat hr̃ditatẽ eius ad ſe pertinere ab inteſt. vel dicebat ſe præteritũ, & ſe hr̃e ꝯta. Alij vero venientes ab inteſt.vel inſtituti negabãt ipſum eſſe filiũ teſtatoris, & ſuper hoc ꝓbãdo imminebat periculũ ipſi,q aſſerebat ſe filiũ,& ẽt dilatio tꝑis,& interim poſſet fame periclitari,ꝑtor fecit edictũ qđ vocat̃ Carbonianũ , in quo ſtatuit , ꝙ ſi talis qui dicit ſe filiũ erat impubes ꝑꝑ periculum qđ imminet in probõne, differatur qõ filiationis in tꝑs pubertatis,quo tꝑe melius poterit cãm ſuã defendere,& interim ne fame moriat̃,ſi aliqualr̃ põt docere ꝑ aliquas ꝑſumptiones, licet nõ perfectas probões de iſta filiatione,vt qa defunctus eũ tractabat vt filiũ & nominabat filiũ,ꝙ poſſit petere ſe mitti in tenutã & poſſ. bo.non obſtante cõdõne ipſorũ,vt efficiat̃ poſſeſſor, nõ tñ acquirat ius in bonis quouſq; apparuerit ipſum eſſe filiũ: & ꝙ poſſideat bona,nõ aũt dũtaxat detineat.& ꝙ ex ipſis bonis alatur. & ꝙ in actionib.hr̃ditariis nõ fiat ꝑiudiciũ vt nõ currãt præſcriptiones . Dr̃ ergo hic, ꝙ ſi talis fuit in teſtõ exhr̃datus,& ſic hẽt querelã, licet ſit pupillus,& negat̃ filius(q̃ duo ſunt fundamenta petẽdæ bo.poſſ. Carbonianæ) nihilominus petere nõ poterit: quia illa nõ cõpetit exhr̃dato cum ſit excluſus ab hr̃ditate,ſed duntaxat ei q nõ eſt excluſus,licet verũ eſſet,vt aſſerit,ꝙ ſit fili⁹,ſi tñ aduerſarius dicat ipſum fore excluſum ꝑ exheredationẽ , & multo magis ſi negat eũ eſſe filiũ , qa nõ dẽt eſſe melioris conditio-
3 nis ille qui negatur filius, q̃ ſi non negaretur h.d.iſta l. † Et ſic no.ꝙ nõ dẽt eſſe melioris cõditionis qui eſt in caſu dubio,q̃ ſi eſſet in caſu certo.¶In tex.ibi,licet neget̃.dic hoc faciebat dubiũ,ꝙ poſſet bo.poſſ.petere,quia negabat̃ filius,& ſic patiebatur qõnẽ ſtatus,& bonorũ,quo caſu datur illa bo.poſ.Sed rñdeo, ꝙ imo ſi aduerſarius cõfiteret̃ eũ filiũ, poſtq̃ eſt exhr̃datus,nõ dẽt eſſe melioris ꝯdõnis,licet neget̃,quia eſt in caſu dubio.facit l.Iul.ff.de ꝯdi.indeb. & qđ ibi no.Bar. ¶In tex.ibi,to-
4 ties.n.no.bonã rãm.¶†In tex.ibi.bo.poſ.ꝙ miſſus ex Carboniano,ſtatim poſſidet, nõ aũt detinet, licet rl̃r miſſus in poſſ.
5 ex primo decre.detineat,nõ ãt poſſideat.¶†In tex.ibi, & alat̃, & in actionib.præiudiciũ nõ patiat̃. no. q̃ ſunt cõmoda bon. poſ.Carbonianę, & aduerte,qa licet poſtea nõ ꝓbet̃ filius,nõ
a tenebit̃[a] reſtituere alimẽta q̃ ꝑcepit,niſi ꝓbet̃, ꝙ calũnioſè & ſciẽter aſſerat ſe filiũ,qa ſanctius eſt,ꝙ fuerit alitus de alieno, ſi aliqualiter ꝓbauerit: q̃ ꝙ fuiſſet mortuus fame,ſi forte erat filius,& idẽ in vxore ꝑgnante, qñ negat̃ ꝑgnãs ex defuncto,ſi
6 fuit miſſa in poſ. ex edicto de ven. in poſ. mit. vt ibi hr̃ . ¶†In tex.ibi.& in actionib.ꝑiudiciũ nõ patiat̃.dic iſte tex.vr̃ velle,ꝙ miſſus in poſ.ex Carb. poſſit agere ꝯ debitores hr̃ditarios. Sed ꝯ de l.iij.§.miſſio.de Carb.edi.glo.quæ incipit, ergo.ſuper hoc laborat tñ,ꝙ iſte tex. non vult hoc dicere:ſed ꝙ tẽpora actionum ſibi non currant,vt in prima ſo.gl.aliqñ tñ poſſet agere, ſi ſatiſdediſſet aliis aſſerentib. ſe hæredes, & res eſſet peritura , vel deterior futura,ſi nõ ageret̃,vt l.pe. cum ibi no.ff.de Carb.
7 ¶†Vltimo gl.fi.diſputat, an agens querela videatur intentare petitionem hæreditatis.vr̃ ꝙ ſic,per iſtum tex.dum dicit in fi. nec vllã aliã q̃ hęr.peti.exercere . ꝯriũ determinat ꝑ plures rõnes, quia ſolũ aperit viã ad petitionẽ hęr.ab inteſt.quã nõ habet,anteq̃ vicerit in querela.ergo nõ potuit eã intẽtare,vt patet,quia ſi videretur intentaſſe obtinẽdo in querela,videretur obtinuiſſe in peti hęre.& poſſet eã petere. Et tñ ꝯriũ eſt,vt patet in l.præcedenti verſic.cæterũ, vbi filia præterita egit,& obtinuit in q̃rela,& tñ hęreditatẽ totã ipſa nõ hẽt. vt in l.poſthumus.§.ſi quis ex his.& in hoc bñ dicit glo. ſed incidenter dicit duo alia,in quib.reprehendit̃ in ver.vel dic,ꝙ licet ſit:ꝙ ſi obtinet in querela, ſñia mittitur executioni in hære.licet nõ fuerit intẽtata petitio hr̃ditatis : hoc eſt falſum per rõnem quã ſ.
8 dixi.¶†Dixit ẽt,ꝙ actio in fcm̃ q̃ oritur ex ſñia,hẽt executio-
b nem paratã.[b] qđ eſt falſum. Immo in ea ꝓcederet̃ dato libello,& ſeruato iuris ordine, executio aũt petitur officio iudicis nobili,vt ſ.de min.l.minor 25.ann.cui fideicõmiſſũ.vbi no.& plene in Spe. de exe.ſen.§.j.in prin. Nec eſt inutile dare actionẽ in factũ,licet nõ habeat executionẽ, quia illa poterit intẽtare corã quocunq; iudice incõpetẽti , & ſine literis iudicis,q ſñiam tulit, qđ nõ eſt in offi. iu. nobili ꝑ qđ petitur executio: quia illud nõ põt intẽtari corã alio iudice,q nõ tulit ſñiam , niſi ad literas primi iudicis , q ſñiam tulit.l.properandũ.§.ſin-
9 aũt reus.C.de iudiciis. ¶†No.ẽt gl.in fi.q̃ cõſueuit allegari , ꝙ duo remedia ꝯria pñt in eodẽ libello deduci, conditionaliter tñ.ad qđ vide quod no.Cy.in l.j. C.de iud.ideo põt quis dicere ſñiam nullã,& ſi qua eſt appellare.l.j.cũ ibi no.C.qñ prou.nõ
10 eſt neceſ.¶†Vlt.op.ꝯ tex.de l.ſi inſtituta. §.de inofficioſo.ff.eo. vbi exhæredato dantur alimenta de bonis hęreditariis:& hoc denegat̃ in Carboniana ex qua præſtant̃ alimenta . Sol.vt ibi no. quia ibi exhæredatus intentauerat querelã,& obtinuerat ſñiam,licet fuiſſet appellatũ. hic vero anteq̃ intẽtaret,vel obtineret,volebat mitti in tenutam bonorũ, & hr̃e alimenta .

ADDITIONES.

a Non teneb.tur reſtituere . Adde hic quod ponit glo. & Doc. eam ibi ſequuntur in l.2.in gl.fin.C.de Carb.edi.Et adde ꝙ talis immiſſus per Carbonianum poſſidebit feuda paterna,ita Bal.in c.j.col.6.in tit.an agna. vel filius. Et ſequitur Do. Alex.de Imo.in l.j.C.eo & probatur,quia in materia feudali ſi contingit aliquis caſus,qui expreſſe non decidatur in iure feudali , decidatur & regulatur ſecũdũ ius coe.glo.eſt quã ibi no.Bal.in c.j.de no.feu. & tex.gl.& ibi Bal.in c.j. de ſucc. feu.vnde cum de iure communi talis miſſus debeat poſſidere omnia bona , ut in ru.C.de Carb.edi.poſſidebit etiam iſta.Cur.

b ¶Executionem paratam. Et ꝙ actio in factũ nõ habeat executionẽ paratã,adde Spec.in tit.de exec.ſen.§.j.Et Bar.in litem veniũt.§.item rectè.in fi.infra de peti. hær.& ibi Alex.in appo.adde tamen, ꝙ D.Fran.de capitib. iſtæ Doc Patauinus in l.pacta nouiſſima.col.2. & ibi vide Doc. dr̃ ꝙ ex pacto nudo in iudicio orit̃ actio in factũ q̃ hẽt executionẽ paratã, ſicut actio in factũ ex ſñia.qđ no.Curt.

LEX XX.

1 *Si quis renunciauit beneficio eccleſiaſtico credens ſibi fuiſſe aliquod aliud beneficium collatum cum non eſſet, qualiter non valeat renunciatio.*

1 Eum qui †Qui ꝑ fraudẽ aduerſarij deſtitit a lite,non vr̃ deſtitiſſe.h.d. & eſt arg.
2 ẽt ſm̃ Bal.†ꝙ ſi quis renunciauit bñficio eccleſiaſtico credens ſibi fuiſſe aliud bñficiũ collatũ,cum nõ eſſet:nõ valet renunciatio.Videbat ꝯrium: quia talis renunciatio beneficij fit, & fieri debet pure,& ſimplr̃,& ſine aliqua

cōditione. Imputet ergo ſibi quare renunciauit. Sed dic, ꝙ ſit
pure, & ſimplr quantū ad alias conditiones extrinſecas, vt nul
la ſubaudiatur. ſed bene intelſr iſta, ſi verū eſt illud, ꝓꝑ quod
ego renuncio, quia erat cā finalis. vnde illo nō reperto vero,
deficit conditio tacita renunciationis. ergo & renunciatio.

1 §. Item quæſitum. †Qui ſoluit illud, quod ſcit
poſſe, vel debere fieri indebitum, perinde nō repetit, ac ſi ſoluiſſet indebitum. h. d. nec
ab eo, qui ſoluit, nec ab alio cuius noīe vř ſoluiſſe. ¶In tex.
ibi, reſtitui ſibi. ſ. a filio querelante, quia forte illi quib. ipſe ſol
uit non erant ſoluendo. vñ vult, ꝙ damnum ſit filij exhrdati,
& ꝙ ipſe filius exhrdatus hēat repetere ab eis, nō ipſe ſoluens,
quaſi iuſte ſoluerit, cum legata tunc eſſe debita, quia teſtū
non erat adhuc ruptū. ad hoc ſ. eo. l. Pap. §. fi. ibi, ſed ſoluta re-
petentur ab eo qui obtinuit &c. ſed iſtud procederet ſi ſoluiſ-
ſet ignoranter, quia non credebat teſtū eſſe inoſſicioſum,
nec debere expugnari, ſed hic ſciebat. ¶In tex. ibi, indebitum
fideicom. dic. i. quod debebat, vel poterat fieri indebitū, quere
la prolata, ſed tūc cū ſoluit erat debitum. ¶In tex. ibi, nullam
repetitionē, dic. ſ. a filio exhæredato, ſed ab illis quibus ſoluit,
ſi velit poſſet repetere, quia cā ꝓꝑ quā ſoluit redacta eſt ad nō
cauſam, quia ſunt effecta indebita, cum tempore ſolutionis
eſſent debita, alias etiam ab illis non repeteret ſoluens ſcien-
ter indebitum, quia videretur donaſſe. l. j. ſ. de condi. indeb.

1 §. Idem reſpondit. † Expugnato teſtamento
per q̄relā, hæredi reſtituit
actio confuſa per aditionem, quā ꝯ defunctum habebat. h. d.
& hoc ſi non fuit in mala fide, vel dolo, alias ſecus. vt ſupra §.
proxi. ſ. ad Silleia. l. propter veneni. §. neptis. cum ibi no.

LEX XXII.

1 *Factum patris cognoſcentis cōmodū ex teſtamēto, an tollat filio querelā.*
2 *Agnoſcens commodum ex teſtamento pōt tamen poſtea ipſum teſtamentū*
impugnare per querelam pro alio; & ad commodum alterius.
3 *Bona materna delata filiofamilias quando non applicentur patri.*
4 *Iudex primæ cauſæ ſi ſuccedat loco iudicis appellationis, an poſſit cogno-*
ſcere de iniquitate, vel æquitate ſuæ ſententiæ.

1 Filius non impeditur. ¶†Factum
pris agnoſcentis commodum ex teſtō, non tollit filio que-
relam, immo ēt ipſe pater noīe filij, & ad cōmo-
dum illius pōt querelam intentare, in qua ſi ſuccumbat, nō
perdit commodum quod percepit, & idem vbicunq; quis pro
ſequitur q̄relā ex perſona alterius, ēt ad ſui cōmodū, vt ſi ſuc
cūbat, nō perdat cōmodū in teſtō ſibi relictū. h. d. tota l. & de
hoc ponit tria exēpla in primo. & vltimo, qñ fuit proſecutus
ad commodum alterius, in ſecundo qui eſt in §. multo magis,
qñ fuit proſecutus ad commodum ſuum, & in nullo ipſorū
perdit commodum ſibi relictum, licet in querela ſuccubuerit
& eſt magna limitatio ad id quod hř in l. Papi. §. meminiſſe. ſ.
eo. vbi dř ꝯrium, ꝙ ſi ibi ſuccumbit in q̄rela, ꝑdit cōmodum
ſibi relictū in teſtō, quia verum eſt, qñ fuit proſecutus q̄relam
ſibi cōpetentē ex ꝑſona ſua, ſi vero ex perſona alterius, & ꝓꝑ
alterius exhæredationē, ſecus, ſiue fuerit proſecutus ad com-
2 modum illius, ſiue ad cōmodum ꝓprium, vt hic. ¶†Itē ꝑ iſtā
l. in prin. limitatur id qđ hř in l. ſi quis. in fi ſ. eo. de illo qui cō-
modum ex teſtō recepit, vt non poſſit poſtea ipſum impugna
re per q̄relā, quia verum eſt, ꝙ non pōt impugnare pro ſe &
ad ſui commodum, ſed pro alio, & ad commodū alterius bñ
pōt, vt hic in patre qui fuit conſecutus, & tñ pōt proſequi que
3 relam ex perſona filij. ¶†Pro iſto tex. poſt prin. dum dicit qñ
alij cōmodum victoriæ parat, dixerunt quidā antiqui, ꝙ etiā
iure iſto fforum, bona materna delata filioſa. non applicant
patri, ſed ipſi filio, quia hic filius in teſtō matris erat exhrda-
tus, & pater noīe filij egerat querela, & dř hic, ꝙ commodū
querelæ erit ipſius filij, ergo & hæreditas. Et vř tenere glo. hic
quę incipit. ſ. filio. Iſtud dubium mouit gl. in l. is qui hæres. ſ. de
acqui. hær. & tenet contrarium, quia hoc fuit introductū per
principes poſt iura fforum. vt in tit. C. de bo. ma. & eſt caſus in
l. ſi filius. ſ. ſi quis omiſ. cauſa teſt. Ad iſtum tex. rñde verū eſſe,
& commodum erit filij, ſi volet adire hæreditatē matris poſtq̄
erit emancipatus, non. n. tenetur adire ſi non vult, ſi vero adi-
ret, acquireret patri. Et hunc reſpectum habuit Iuriſcōſ. dum
4 dicit cōmodū ad filium pertinere. ¶†Vltimō pro eo quod hř
in §. multo magis. ī fi. vide qđ no. Cy. in l. j. C. ne ex deli. defun.
in fin. hic eſt vna gl. fi. quæ inducit hunc tex. vt ſi iudex primæ
cauſæ ſuccedat loco iudicis appellationis, poſſit cognoſcere
de iniquitate, vel de ęquitate ſuę ſententiæ, quia hoc non fe-
cit tanquam primus iudex, ſed tanquam ſucceſſor iudicis ap-
pel. contrarium no. C. de appel. l. eos. dic, vt ibi.

LEX XXIII.

1 *Siue teſtamentum expugnetur per contratab. ſiue per querelam, nepos in*
poteſtate retentus filio emancipato coniungitur.
2 *Preteritus non habet querelam, ſed ſolum contrata. nec præteritio patris*
habetur pro exhęredatione.

1 Si proponas. †Si teſtm̄ expugnet per ꝯta.
ſiue per querelam, nepos in
ptāte retentus filio emancipato coniungitur. h. d.
Bar. Præmitte, ꝙ titu. ſ. de coniungen. cū emanc. li.
fuit factus ad ſedandam aliquam diſcordiam, & ꝯrietatē, quæ
erat inter ius ciuile. xij. tab. & ius prætorium, quia ius ciuile
non cognoſcebat emancipatos, nec eos admittebat ad ſuc-
cedendum, ſed duntaxat filios in ptāte, qa ꝓꝑ emācipationē
tollebatur agnatio, & ius ciuile non admittebat ad ſucceden
dum niſi agnatos. Ius autem prætoriū vocabat emancipatos,
ac ſi non eſſent emancipati, ex quo reſultabat talis contrarie
tas, ſi quis habebat filium emācipatum, & nepotem ex eo in
ptāte retentū, ius ciuile vocabat nepotem ad ſolidā ſucceſſio-
nē excluſo filio emācipato, ſed ius p̄toriū ecōtrario vocabat
filium emācipatū excluſo nepote, quia erat in poſteriori gra
du, vñ ſicut filius, ſi non eſſet emācipatus excluderet nepotē,
qa potior in gradu, ita ſi eſt emēcipatus, qa perinde admittiť,
ac ſi non eſſet emancipatus. ꝓꝑ hoc p̄tor fecit illud edictū de
quo in titu. de cōiung. ꝓꝑ qđ iſto caſu vocat vtrūq; ad ſucceſ-
ſionē, & ſic cōiungit nepotē cum filio, vt pariter admittať ad
ſucceſſionē pris eius, deīde aui, & quilibet hēat dimidiā, vnus
de iure ciui. alius de iure p̄torio. hodie tñ ille titulus eſt ſubla-
tus, qa ēt de iure ciui. emācipatus admittiť, non ꝙ ſit ſuus hrs
eo modo, quo filius in ptāte, ſed pōt adire perpetuo, nec hēt
neceſſe petere bon. poſ. & ideo cū ipſe filius p̄cedat nepotē in
gradu de iure ciui. & admittať ipſe ſolus, habebit hæreditatē
pris ſui excluſo nepote. ad qđ vide qđ no. Bar. in l. Gallus. §. &
quid ſi tm̄. de lib. & poſth. in iſta ergo l. dř, ꝙ ſi nepos in ptāte
ſit inſtitutus, & filius emācipatus ſit p̄teritus, hēt ꝯtab. & nō q̄-
relā, ſed ſi ſit exhęredatus, hēt q̄relā, & non ꝯta. & vtroq; caſu
nō expugnat teſtū, niſi ꝓ parte dimidia, qa alterā partē debet
hre nepos ꝑ illū tit. de cōiungen. q hēt locū nō ſolū ab inteſ.
īmo ēt facto teſtō, in quo nepos ſit inſtitutus, & filius p̄teritus
2 vel exhrdatus. ¶†No tex. ibi, quæri aūt &c. ꝙ p̄teritus nō hēt
querelā, ſed ſolū ꝯtab. & hoc, qa p̄teritio paterna nō habeať
pro exhęredatione, licet ſecus in materna. per hoc reprehēdiť
op. Alberici poſita in l. j. in prin. ſ. ſi quis a paren. fue. ma. q di-
xit patri præterito a filio emācipato dari non ſolū querelam
vt ibi, ſed ēt ꝯta. ſed falſum eſt, qa ſi filio ꝯ teſtū pris nō danť
duo remedia, ſed vnū tm̄, videlicet ſi eſt p̄terit⁹ dať ꝯta. & nō
q̄rela, vt hic. & ſi eſt exhrdatus dať q̄rela, & nō ꝯta. quare pri
p̄terito deberēt dari duo remedia, cū minus ſit debita hæredi-
tas filij ipſi patri, q̄ econtrario hæreditas patris ſit debita filio.

1 §. Si hęreditatem. †Per ꝯctū ſcm̄ cū hrde tanq̄
hrde ꝑdit exhrdatus q̄relā.
h. d. Bar. Nō ſolum ergo vř exhæredatus approbare teſtū, qñ
recipit aliquod cōmodū ex eo. vt ſ. eo. l. ſi pars. §. fi. ſed ēt ſi nul
lū cōmodū ex teſtō conſequitur, ſi tñ ꝯhit cū hærede ſcripto
tanq̄ cū hęrede. cenſetur. n. ipſum approbaſſe hęredem, & ſic
agnouiſſe iudicium defuncti, & perdit querelam, vt hic. venit
ergo iſte §. ad ſupplementum l. ſi pars. §. fi. ſ. eod.

1 *In querela ēt agnita, & poſtea repudiata locum habet ius accreſcendi. h. d.*
2 *Ius accreſcendi, non habet locum poſt agnitum commodum, & deinde re-*
pudiatum. fallit in vſufructu, & in querela.

1 §. Si duo ſunt. †In querela ēt agnita, & poſtea re-
pudiata locum hēt ius accreſcendi.
2 h. d. ¶†Et no. iſtud, quia rlr ſecus, ꝙ lis accre. non hēt locum
poſt agnitū cōmodū, & deinde repudiatum, ſed ſolū antequā
agnoſcatur. fallit in vſufr. l. j. §. interdū. de vſufr. accreſ. Itē fallit
in querela, vt hic. Pōt dici, ꝙ rō ſit, quia licet quis agnoſcat q̄-
relam, nō propterea agnouit cōmodum, quia poſt querelam
perlatam, poteſt repudiare hęreditatem, quam non videtur
agnouiſſe, quod no. in l. qui de inofficioſo. in vltima glo. in fi.

LEX XXIIII.

1 Circa inofficioſi. † Ex poſtfacto poteſt
quis decedere pro par
te teſtatus, & ꝓ parte inteſtatus. h. d. & ad hoc alle
gatur. & dic ex poſtfacto, ideſt poſt aditam hære-
ditatem, ſed ante eam aditam ſecus, vt ſ. de iniu. teſt. l. ſi ego.
vbi cauſa teſtati trahit ad ſe cauſam inteſtati, ne contingat
quem decedere pro parte teſtatum, & pro parte inteſtatum,
etiam ex poſtfacto.

LEX XXV.

1 *Si exhæredatus habet legitimam etiam ex donatione inter viuos, non agit*
querela, ſed ſi aliquid deficit ad legitimam, agit ad ſupplementum.
2 *Non ſufficit dediſſe filio legitimam per donationem inter viuos, vt exclud a*
tur a querela, niſi ſit exhęredatus, cum inſertione cauſæ legitimæ, licet
non ſit vera.
3 *Statutum ſi dicat, quòd filia dotata arbitrio boni viri nō ſuccedat cum ma*
ſculo, & ipſa ſit dotata, non tamen arbitrio boni viri, & minus legiti-
ma habuit, ꝙ tunc ſuccedat, nec agere debeat ad ſupplemēntum.
4 *Quid ſi ſtatutum non dicat arbitrio boni viri, ſed ſimpliciter quòd mulier*
dotata non ſuccedat, & num. 5.
Donatio quando computetur in legitimam.

Si non

1 SI non mortis. † Si exhæredatus habet le
gitimam ẽt ex donatione
inter viuos,non agit querela: ſed ſi aliquid deficit
ad legitimã, agit ad ſupplementum.h.d.ſic.ſ̃.eo.l.
Papi.§.ſi quis mortis. ſed ibi loquitur, qñ per donationem cã
2 mortis. ¶†Opp.extra gl.ꝙ non ſufficiat dediſſe filio legitimã
per donationem inter viuos,quia ẽt iſto iure debebat habere
iure inſtitutionis,alias dicebatur præteritus, & teſtm̃ erat nul-
lum,vt l.inter cætera.de libe. & poſth.Sol.fateor ꝯrium,ſi iſte
filius non fuiſſet exhęredatus,ſed hoc debet intelligi,qñ exhę
redatus fuit,& ſic habebat querelam, niſi quia legitimam ha
buerat illo iure,ergo exhæredatio facit,vt teſtamẽtum videaẗ
ritè factum,vt ſic non ſit nullum,ſed donatio facit,vt videaẗ
recte factum, & ſic per querelam non expugnetur.Sed an ho
die haberet locum, quod hic dr̃:rñde ſic,ſi exhęredatio facta
eſſet cũ inſertione cauſæ legitimæ, licet non eſſet vera. Sed ſi
non expreſſa cauſa, exhæredatio eſſet nulla, & ſic habetur ꝓ
3 præterito. ¶†In tex. ibi, aut ſi minus habeat quod deeſt viri
boni arbitratu &c.dic per iſtum tex.dicebat Bald.ſe ꝯſuluiſſe,
ſi ſtatutũ dicat,ꝙ filia dotata arbitrio boni viri,non ſuccedat
cũ maſculo, & ipſa ſit dotata nõ tñ arbitrio boni viri, q̄a mi
nus legitima habuit,nihilominus non ſuccedat,ſed agere de-
beat ad ſupplementum.Item ꝙ ẽt ſi non dicatur in ſtatuto de
arbitrio boni viri, ſed ſimpl'r, ꝙ filia dotata nõ ſuccedat cum
a maſculo,debet intelligi.ſ.arbitrio boni viri.[a] argu.ff.de leg.3.l.
cũ filio. & l.cũ poſt.§.gener.ff.de iu.do.& l.quæro. & qđ ibi ꝑ
Bar.de hoc vide per eundẽ Bal.in auth.res quæ.C.cõia de leg.
vbi vr̃ dicere ꝯriũ,& maxime in primo dicto, poſtq̃ ſtatutum
excludit ita demũ, ſi ſit dotata arbitrio boni viri. vnde ſi tpe
mortis non erat ſic dotata, vr̃ ceſſare diſpoſitio ſtatuti, & ſic
ꝙ ſuccedat ab inteſt. & ſi factum fuit teſtm̃, & fuit præterita,
ſit nullum, quaſi non ſit excluſa, cũ excluſio ſit odioſa.Ideo
non ſit inducenda, niſi quatenus verba ſtatuti patiuntur, &
4 hęc magis placet. † Et ſi ſtatutum non diceret arbitrio boni
viri,ſed ſimpliciter, ꝙ mulier dotata non ſuccedat, videretur
debere intelligi qualitercunq; dotata fuerit,ꝙ debeat ſtare cõ
tenta iudicio patris. Quando autem dotatio computetur in
legitimam,& qñ non,vide Bart.in l.in quartam.j̃.ad leg.Falc.
¶In glo.ij.ibi alij dicunt. hęc vera,ſ̃m Doct.

ADDITIO.

a ¶Arbitrio boni viri. Adde eundem Pau.de Caſtr.in conſi.361. in ſecunda parte
antiquorum incip.ſi ſtatutum dicit.& Alex.de Imo.in conſi.7.col j. & ſeq.in 2.
vol.Cur.adde tu circa hæc dicta quæ latè ponit D.Alb. Bru.Aſtenſis in ſuo trac.
de ſtatutis, fœminas excludentibus in nono articulo principali,q.j.per totam q.
Et vltra ibi dicta per ipſum vide quæ plene poſuit. D.Bartho.Soci.in ſuo conſil.
150.& in conſi.288.col 6.circa prin.& col.8.circa prin. & in dictis locis,an de
beat arbitrari minus legitima, & ꝙ non debeat arbitrari minus legitima, tenet
D.Petr.Phil.Corn.in ſuo conſil.197.in prima parte in conſil.77. in conſil.91.&
in conſi.107.in 2.vol. & in d.conſi. ꝙ ſtatutum excludens filiam dotatam debet
intelligi congruè.& in conſi.162.eod.vol.& ibi quis arbitrabitur congruam do
tem,& vide eundẽ in conſi.3.& in conſi.160.in 3.vol.vbi dr̃,ꝙ congrua dos di-
citur quæ eſt correſpectiua legitimæ, & in conſi.290.in 3.vol. & vide eundem
in conſi.40.eod.vol.vbi dicit,ꝙ congrua dos dicitur arbitrio boni viri,& in pro
poſito eundem in conſi.1.& in conſi.258.in 4.vol.

1 *Si pater fuerit admiſſus ad querelam teſtamenti filii emancipati,antequã*
nepotes ex eo,& obtinuit, nepotibus poſtea a querela excluſis, victo-
ria ſibi prodeſt,& reconualeſcit.
2 *Pater præteritus habetur pro exhæredato, quando nepotes ex filio ipſum*
pręcedebant in ordine. & habet tunc querelam non contratab.

1 §.Si quis cum. † Si pr̃ fuerit admiſſus ad q̃relã te-
ſtamenti filij emãcipati, antequã
nepotes ex eo,& obtinuit,nepotib.poſtea a q̃rela excluſis,vi-
ctoria ſibi prodeſt,& recõualeſcit.h.d.ſ̃m intel'm gl.ſed ſi ne-
potes nõ excluderenẗ,ſed obtinerẽt victoriã, ſibi nõ ꝓdeſſet,
licet hr̃et eã reſtituere nepotib. vt l. filio. §.ꝯtra.ſ̃.eo.de iure tñ
non dẽt audiri pr̃ ſtantib.nepotib.niſi poſt eorũ excl'onẽ.vt l.
2 pr̃ filiũ.ſ̃.eo. & in his patet in quo differt iſte §. ab illis ll.¶†In
tex.ibi,ad q̃relã admiſſus,& ſic no.hic in fi.dũ dicit q̃relã inſti
tuiſſet.ꝯ Guar.q exponebat in l.pr̃ filiũ.dũ tex.dt q̃relã.i.ꝯtab.
q̄a immo nõ ꝯta.ſed q̃relã hẽt pr̃ p̄teritus,qñ nepotes ex filio
ipſum p̄cedebant in ordine, q̄a hr̃ ꝓ exhr̃dato, vt dixi in l.pr̃
filiũ.Nec ob.l.filio.§.ꝯtab.q̄a ibi male intẽtauit ꝯtab.vt ibi di-
xi,ſ̃m Bar.¶In tex.ibi,ꝓ parte reſcindere &c.quare hoc dicat
gl.fi.tangit, q̄a ſi in totũ reſcindiſſet teſtm̃, & reduxiſſet rẽ ad
cãm inteſtati,nõ ꝓdeſſet huic pr̃i victoria, imo filij, idẽq; ne-
potes ẽt excluſi a q̃rela,vocarenẗ ab inteſt.niſi forẽt excluſi ꝑ
renunciationẽ,ſed Bart.in l.pr̃ filiũ. ſentit ꝯriũ,q̄a ſi hoc eſſet
verũ,ſequereẗ ꝙ ẽt in parte, in qua fuit reſciſſum,nõ ꝓdeſſet
ei victoria,ſed filiis, eiſdẽq; nepotib. q̄a ex poſtfacto põt quis
decedere pro parte teſtatus, & ꝓ pãrte inteſtatus, vt ſ̃.l.ꝓxi.&
tñ iſte tex.vult ꝯriũ,ꝙ ꝓſit ſibi,& cũ effectu vr̃ inſtituiſſe q̃re-
lã.Dic ergo,ꝙ ita fuit hic de facto, & nõ importat iuris mini-
ſteriũ.& ꝙ idẽ eſſet,ſi in totũ expugnaſſet teſtm̃,licet tex.infra
dũ dicit, ꝙ teſtm̃ ꝓ parte valet, videaẗ facere ꝓ gl. ꝙ iõ nepo-
tes repellanẗ,q̄a res nõ eſt ĩ totũ reducta ad cãm inteſtati, im
mo teſtamentum valet pro parte. ſed ratio Bar.magis viget.

LEX XXVI.

1 *Libertas data ſeruo inſtituto cauſa implendæ conditionis, non irritatur*
reſciſſo poſtea teſtamento per querelam fauore libertatis, ſed eidem
inſtituto prouidetur, vt a manumiſſo precium eiuſdem recipiat: &
quantum ſit precium,& num.4.
2 *Si teſtator inſtituit aliquem ſub conditione,ſi manumiſerit ſeruum hæredi-*
tarium,quòd iſta conditio ſit implenda de facto antequam adeat, &
ſecuta aditione confirmabitur manumiſſio.
3 *Renuncians beneficio ſuo credens ſibi aliud beneficium eſſe collatum, ſi*
hoc reperiatur falſum, recuperat primum renunciatum.

1 SI ſub hac. ¶†Libertas data ſeruo inſtituto
cã implendæ condõnis, nõ irri-
tatur,reſciſſo poſtea teſtõ per q̃relã fauore liberta
tis, ſed eidem inſtituto prouideẗ, vt a manumiſſo
preciũ eiuſdẽ recipiat.h.d. ¶Opp. de l.Papi.§.fi.ſ̃.eo. vbi retra-
ctanẗ libertates reſciſſo teſtõ ꝑ q̃relã.ſol.ibi, loq̄ẗ ĩ libertatib.
relictis ſeruis teſtõris. hic in libertate data ſeruo hr̃dis. Itẽ ibi
in libertate directo relicta,q̃ cõpetit ſine aliqua manumiſſio-
ne hr̃dis. Vñ ſicut de facili incęperat cõpetere,ita de facili re-
tractaẗ.hic loquiẗ de libertate data ꝑ manumiſſionẽ viuentis
q̃ ſicut nõ de facili competit, ita nõ de facili retractatur.nam
idẽ ſi fuiſſet relicta ſeruo teſtõris nõ directo,ſed ꝑ fideic.& ſic
interueniſſet manumiſſio hæredis, quia non retractareẗ. vt l.
ſi aũt.in ver.ſed Pau.ait.ſ̃.eo.¶†Sed quæro, quid ſi teſtõr inſti-
tuit aliquẽ ſub ꝯdi.ſi manumiſerit ſeruũ hæreditariũ, an iſta
cõdõ ſit implẽda? vr̃ ꝙ non,q̄a non põt manumittere anteq̃
adeat,cũ nõ ſit dñs, nec adire põt anteq̃ manumittat, q̄a ꝯdõ
non eſt impleta.gl.tenet ꝙ ſit implenda. intellige.ſ.de facto.vt
j̃.de ꝯdi.inſti.l.mulier quæ.§.pen.& ſecuta poſtea aditione cõ
firmabitur manumiſſio, q̃ prius, nõ habebat effectũ, & hoc
fauore inſtitutionis libertatis. Et per iſtũ tex.dicit Arch.8.q.3.
3 c.talia,†ꝙ ſi aliquis renũciauit beneficio ſuo credẽs ſibi aliud
a bñficiũ eſſe collatũ, ſi hoc reperiaẗ falſum,recuperat[a] primũ
renunciatum, ne remaneat in dãno, & ad hoc allegaẗ iſta l.
4 ¶†Vlti.q̃riẗ quãtũ p̄ciũ recuperat.vr̃ ꝙ xx. aureos.vt l.Papi.§.
fi.ſ̃.e.ſed ibi, qñ fuit relicta libertas ſeruo teſtatoris. nos ſumus
extra illos terminos.ideo gl.tenet, ꝙ recuperet verum preciũ
ſerui,ſiue plus valebat q̃ xx.ſiue minus, & recuperat per con-
dictionem ex hac l.& in vtroq; bene dicit.

ADDITIO.

a Recuperat.Do.ibi per hunc tex.decidit aliam q. & dicit, ꝙ ſi electus, & confir-
matus per Metropolitanum per Papam remoueatur,quia caſſetur eius electio,
expenſas factas rocuperare poteſt,vt hic facit hæres.

LEX XXVII.

1 *Si non ſeruatur tranſactio, reditur ad querelam per tranſactionẽ remiſſam.*
2 *Querela remiſſa per tranſactionem, ſi tranſactio non ſeruatur, non tranſ-*
mittitur ad hæredem, ſi exhæredatus moriatur antequam ad querelam
redeat.

1 SI inſtituta. †Si nõ ſeruaẗ trãſactio, rediẗ ad q̃re-
lã ꝑ trãſactionẽ remiſſam.h. d. facit.
2 j̃.loc.l.q̃ro.§.inter locatorẽ. † ſi tñ anteq̃ ad eã redeat,ex-
hr̃datus moriaẗ,eã ad hr̃dẽ nõ trãſmittit.vt l.cũ mota.C.
de trãſa. q̄a ꝑ trãſactionẽ cẽſeẗ receſſum a p̄paratione q̃relæ
facta ꝑ motionẽ litis, & q̃rela nõ p̄parata nõ trãſmittitur. vt
ſ̃.e.l.poſthumus.§.fi.& ſic nõ eſt ꝑdita q̃rela,vt hic. ſed p̄para-
tio annullata,& repoſita res in primis terminis,& quidem in
quibus erat añ litẽ motã.¶In tex.ibi,inſtituta. & ſic fuit q̃rela
p̄parata.¶In tex.ibi,pacto trãſactũ eſt,& ſic fuit q̃rela remiſſa.
& hoc faciebat dubiũ, q̄a ad q̃rela remiſſã, nõ daẗ regreſſus,
cũ nõ oriaẗ ex pacto,ſed ex iniuria ar.ſ̃.de pac.l.ſi vnus.§.pac.
ver.ſed ſi pactũ ꝯuentũ, ſed dic verũ eſſe,ſi fuiſſet remiſſa ſim
pl'r,ſed hic nõ cẽſeẗ ſimpl'r remiſſa, ſed ſub cõdõne,ſi promiſ-
ſa ſeruarenẗ. vt d.§.ĩter locatorẽ.vñ ñ ſeruatis pactis remanet
q̃rela ac ſi nunq̃ remiſſa fuiſſet,& ſic ĩnuit verbũ,ĩtegrã eẽ &c.
1 §.Ei qui ſe. †Querela daẗ exhr̃dato,ẽt ſi teſtor nega
uit ipſum eſſe filiũ ſuũ. h.d. videbatur ꝯ-
riũ,q̄a q̃rela nõ daẗ niſi filio, & pr̃ hic negauit ip̄m eſſe filiũ,
ſed certe vr̃ ſibi fuiſſe ꝯrius,q̄a cũ exhr̃datio ſit inepta ĩ extra
neo,vt l.q̄dã cũ filiũ. j̃. de ver.obl.ipſum exhr̃dando, & ſic fa-
ciẽdo erga ip̄m actũ,q nõ cadit, niſi in filio, vr̃ cõfeſſum ip̄m
eſſe filiũ.& hac vult gl.j. ergo negãdo poſtea ip̄m eẽ filiũ,ſibi
ipſi ꝯriaẗ.p̄terea ſicut pr̃ exhr̃dãdo indebite nõ nocet,ita & ne
gẽdo ipſum eſſe filiũ, ſi põt ꝯriũ probari.& hoc vult iſte text.
¶Item opp. ꝙ iſta exhr̃datio non valuit, ſed fuit inepta cum
iſtis verbis,ꝙ non erat filius.j̃.de lib.& poſthu.l.ſi poſthumus.
§.fi.gl.vr̃ fateri,ſi ſimul cum exhęredauit,negauit eũ eſſe filiũ,
& dicit,ꝙ tũc non negauit ſe eſſe. hoc non placet,q̄a in qua-
cunq; parte teſtamẽti hoc dixerit perinde eſt, ac ſi a principio
dixiſſet.Dic ergo ꝯriũ procedere, ſi exhæredatus non proba-
ret ſe filiũ,ſed hic affirmabat,& ꝓbare uolebat,ut ſic annihi-
laret verba pr̃is, quæ potuerunt dici in fraudẽ filij, vt nõ poſ-
ſet querelã intẽtare. In hoc ergo grauat filiũ,quia ſubiecit eũ
oneri ꝓbãdi, qđ nõ fuiſſet neceſſe, ſi nõ negaſſet ipſum filiũ,
nã exhr̃dãdo videreẗ cõfeſſus: q̄a eſſet, niſi ꝓbaretur ꝯrium.

1 *Teſtamentum militis non ſubiicitur querelæ.*
2 *Priuilegiatus non vtitur priuilegio ſuo contra priuilegium.*

1 **§. De Inofficioſo.** ¶†Teſtũ militis non ſubiici tur querelæ. h.d. & hoc iure
iſto.hodie ſec⁹.vt no.s̃.c.l.Papi.ver.ꝯ Veterani. ꝑ tex.in Auth.
vt cũ de app.cog.vbi loquitur in filioſa. teſtãti. & tñ niſi eſſet
miles nõ poterat.& dicit teſtũ ſubiici q̃relæ, niſi ꝓbeẽ cã in-
2 gratitudinis.dic vt dixi in dicto verſ. ꝯ Veterani.¶†No.hic,ꝙ
a priuilegiatus nõ vtitur ſuo priuilegio ꝯ priuilegiatũ, [a] quia fi-
lius miles non vtiẽ ꝯ patrem militem.ſed aduerte, quia miles
bñ eſt priuilegiatus,vt ſuum teſtũ non expugneẽ per aliũ etiã
militem per querelam, vbi alius nõ poſſet, nec per q̃relã,nec
aliter,& ſic illud notabile nõ bñ cadit hic.facit l.antepe.s̃.qui.
ex cau.ma.& qđ no.in auth.quas actiones.C.de ſacroſan.eccl.

A D D I T I O.

a ¶Priuilegiatum.An iſtud ſit indiſtinctè. vide quod voluit Ludo.Ro.conſil.468.

1 *Pupillus qui egit querela, & obtinuit, in cauſa appellationis debet habere alimenta de bonis hæreditariis ſi eſt inops.*
2 *Nepos de propria natura vocabuli, non dicitur filius filii, ſed filius fratris licet cõiter vocetur nepos, proprie tamen loquendo quòd non ſit nepos.*
3 *Præſumitur pro ſententia quamuis ſit appellatum.*

1 **§. De inofficioſo.** ¶†Pupillus qui egit q̃rela & obtinuit, in cã appellationis
debet habere alimenta de bonis hr̃ditariis,ſi eſt inops.h.d.no
tabiliter.& eſt ſpãle trib.cõcurrẽtib.vel quatuor.ꝙ ſit filius. ꝙ
ſit pupill⁹, & qđ obtinuit, & pẽdeat appellatio.& ꝙ ſit inops.
iſtis cõcurrentib. miniſtrãtur alimenta,aliquo deficiente ſec⁹
eſt,vt per gl.in l.q de inofficioſo.s̃.e.vbi exhr̃datus filius pupil
lus nõ habebat bon.poſſ.Carb.per quã cõſequereẽ alimenta,
q̃a ibi nõ obtinuit in q̃rela, ſecus hic,vt ibi tetigi.¶In tex.ibi,
2 nepos ꝯ patruum ſuum. †No.ꝙ rr̃, & de propria nã vocabu-
a li nepos nõ dr̃ filius filij,ſed filius fratris, licet cõiter voceẽ ne
pos,ꝓprie tñ loquẽdo nõ eſt nepos, nec reperiẽ iure cautum,
ſed q̃dã dñt, ꝙ immo tex. eſt hic, q̃a appellaẽ nepos reſpectu
patrui. Alij dñt, ꝙ immo nõ reſpectu patrui,ſed aui paterni,
q̃a erat filius filij,& agebat q̃rela ꝯ patruũ.i.fratrem pr̃is.vide
in c.j.de ſciſmaticis. lib.vj. & in vſib. feu. qui.mod.feu. ami.§.
item ſi fratris.& ex̃ de pœnis.c.felicis. §.cæterum.li.vj.& de cõ
ſan.& affi.c.tua.& quod no.Ioan.An.in c.fundamẽta.de elec.
3 l.vj.in nouel.& quod no.C.de ſucceſ.edi.l.ij. ꝑ gl.& Bal.¶†In
tex.ibi placuit interim. & ſic no. ꝙ p̃ſumit ꝓ ſnĩa quamuis ſit
appellatum.& hoc poteſt allegari per eum, pro quo lata eſt.
facit de excu.tut.l.diximus. & ĩ.de euict.l.Caia.

A D D I T I O.

a ¶Sed filius fratris.De hoc plenè per Bald.eundem Paul.de Caſt.& Alex.in l.fin.
C.de ſucceſ.edic.& in l.ſi dotali.infra ſol.mat. & Alex.de Imol.in conſi.49.co-
lum.3.ver.& ſtatutum in j.vol. & in conſ.37.col.3.in prin.in 3.vol.& ibi quan-
do in ſtatutis appellatione nepotis veniat nepos ex filio.

1 **§. De teſtamento.** ¶† Præteritio matris, ẽt de filio quem ignorabat habe-
re,pro exhęredatione habetur. tñ tunc irritato teſtõ per que-
relam,non irritantur legata,& libertates, quia non eſt inoffi-
cioſum re,& conſilio,ſed re tm̃.h.d.ẜm vnam lec. gloſ.ſed ẜm
aliã bñ irritanẽ ẜm Pau. Iuriſc.licet Imperator dixerit ꝯrium.
h.d.& ſic ſunt intell’s ꝯrij. Bar.tenet hanc vltimã, ꝙ dictũ Im-
peratoris corrigaẽ per dictũ Pauli Iuriſcon. q̃a maior rõ eſt ir-
ritãdi legata eo caſu,quo ignorabat ſe filium habere, q̃ eo ca
ſu quo ſciebat, q̃a ſi ſciuiſſet habere forte illa legata non fe-
ciſſet, ſed cũ ſcit ſe habere & nihilominus facit, apparet ꝙ fi-
liũ grauare voluit, ẽt ſi contingat ipſum in querela obtinere,
meritò tũc hẽt locũ auth.ex cã. vt legata cõſeruenẽ, & ẽt hẽt
locũ cl’a codicillaris.ſed qñ ignorabat ſe habere, Bar.vr̃ tene-
re ꝯriũ,ꝙ non conſeruenẽ per l. ſi cũ, vel in vtero. C.de teſta.
milit. Ego audiui Bal.dicentem, ꝙ cum Bar.repetendo illam
auth.& l.filio p̃terito. teneret iſtã concluſionẽ, ꝙ legata non
conſeruantur, qñ teſtator ignorabat ſe filiũ habere, nec per
auth.nec ꝑ cl’am codicillarem, q̃a non eſt veriſimile,ꝙ ſi ſci-
uiſſet ſe habere, talia legata feciſſet, niſi eſſent parua legata
& ad piã cauſam,& ſic deficiũt talia legata in volũtate teſtõ-
ris,nõ in ſola iuris diſpõne, vñ nõ debẽt conſeruari.Ipſe Bal.
cũ eſſet puer,& adhuc non portaret capuciũ. arguit ipm̃ Bar.
de caſu hui⁹ l.ẜm primũ intellectũ, ꝙ immo magis debebãt
ꝯſeruari legata, qñ teſtõr ignorauit, q̃ qñ ſciuit, quia primo
caſu eſt inofficioſum re tñ, & nõ conſilio,ſecundo caſu re,&
conſi.Bar. q̃ non viderat iſtã l.ſtupefactus, ei nõ dedit rñſum.
ſed dixit ſe velle videre de ſero, & de mane rñdere. commen-
dauit tñ arg.& de mane rñdit,ꝙ iſte primus intellectus nõ erat
verus,ſed vltimus, ꝙ legata non conſeruenẽ ẜm Pau.ſed quõ
dicimus,ꝙ potuit Pau. corrigere dictũ Imperatoris?dic ex au
ctoritate ſibi data. ¶In tex.ibi,aliũ hr̃dẽ inſtituit. dic videbaẽ,
ꝙ inſtitutio eſſet nulla.q̃a ſi mr̃ ſciuiſſet ſe filiũ habere nõ in-
ſtituiſſet ex̃neũ,ſed ipſum filiũ,ergo &c.vt l.fi.ĩ.de hære.Inſti.
non autem,ꝙ videaẽ filiũ exhęredaſſe. nã præteritio militis,
pro exhæredatione habetur,ſicut præteritio materna,tamen
ſimiles p̃teriit filium, quem ignorabat habere,non habetur
pro exhæredatione, ſed pro p̃teritione. vt l.ſicut cæteri.& l.ſi
cum vel in vtero.C.de teſt.mil.Br̃ iſtud hoc faciebat dubium,
tñ rñdeẽ aliud in præteritione materna,vt indiſtinctè ꝓ exhæ-
redatione habeaẽ. aliud in paterna, quod eſt bñ notãdũ.¶In
l.cũ mr̃.ibi,hĩc illud annotãdũ.duob.modis intelligiẽ.Primo,
ꝙ Pau. notet dictũ Imperatoris,& ꝓbãdo ipſum ponat rõnẽ
ſpãlitatis, quia rr̃ cum teſtũ expugnatur per querelam, oĩa
irritanẽ.vt l.Papi.§.j.s̃.e. ſed hoc verum. quando exhęredatio
vel præteritio facta eſt de filio, quem quis ſciebat ſe habere.
hic vero ignorabat, & ſic noluit ipſum fraudare. Vñ mitius
agiẽ cũ teſtatore,vt conſeruentur legata, alias non conſerua-
renẽ.bñ facit illa l.fi.ĩ.de hære.Inſti. nam & ibi legata conſer-
uanẽ,qñ deficit inſtitutio ex voluntate defuncti,q̃a nõ eſt ve-
riſimile,ꝙ eã feciſſet ſi ſciuiſſet alium viuere, quem credebat
mortuum. Alio mõ legitur, vt notet reprobando dictum Im-
peratoris inquantum dixit libertates, & legata præſtari,quia
immo præſtantur etiam hoc caſu, & iſtam,vt dixi.tenet Bart.

LEX XXIX.

2 *Qualiter tertius poſſit pluribus modis adeſſe cauſæ, & num. 1.*
3 *Sententia quæ facit ius inter omnes nocet illis, qui non fuerunt citati ad cauſam, nec etiam ſciuerunt cauſam agitari. & quid in aliis quæ non faciunt ius.*
4 *Lis quando incipiat ab in ius vocando.i.a citatione.*
5 *Citati eoipſo ſunt approbati vt poſſint venire, & admittantur.ſed non citati non admittuntur, niſi doceant de intereſſe ſuo ſaltem ſummarie.*
6 *Legatarii comparentes in cauſa querelæ intentatæ per exhęredatum, & dicunt ſuſpicari de colluſione; ſi ſolum petunt ſe admitti pro defenſione ſua, non habent neceſſe exprimere cauſam propter quam ſuſpicantur, ſecus ſi petunt aliquid fieri in præiudicium alterius.*
7 *Quando lis non agitatur cum iſtis legatariis, ſed inter filium exhæredatũ, & hæredem ſcriptum, quod illi legatarii poſſint facere actus iudiciarios in perſonam eorum.*
8 *Legatarii, vel debitores hæreditarii, ſi non appellauerunt a ſententia lata ſuper querela, poſſunt excipere quod ſit lata per colluſionem, ſi non interfuerunt in cauſa, nec fuerunt citati, & ſi probent colluſionem, impedient executionem quatenus agitur de eorum præiudicio.*

1 **SI ſuſpecta.** ¶† Tertius cui poteſt nocere ſnĩa, põt etiã nõ citatus adeſſe
cauſę inter alios motæ, & rẽ defendere,& a ſnĩa.
appellare pro ſuo intereſſe.h.d. & ſemper allegaẽ
tex.cum glo. circa quod vide Bart. in l.ſi perluſorio. ĩ.de app.
2 vbi declarat hanc l. † & qualiter tertius poteſt adeſſe cãæ plu-
rib.modis,vel vt impediat quem agere, vel vt cauſam defen-
dat pro ſuo intereſſe,ut hic, uel ut proſit alteri litigantib.ut l.
Titia.ĩ.ſol.matr. & l.2.in fi. C.de neg.geſt.cum ibi no.& adde
quod no.per eundem in l.ſnĩa.eo.titu. & per cano. in c.ſuper.
3 de re iudi. ¶†In tex.ibi ſi ſuſpecta colluſio. ut quia intellexe-
rũt legatarij, ꝙ hęredes ſcripti cum poſſent exhęredatũ repel
lere,quia erat iuſte exhæredatus, uoluerunt permittere ſe uin
ci,ut irritarenẽ legata,habita ꝗuẽtione cũ exhr̃dato,ꝙ poſtq̃
uicerit dimittat eis hr̃ditatem, recepta certa quantitate pecu-
nię, & qñ uolunt uenire, & teſtũ defendere, & exhęredatum
repellere,opponiẽ eis,ꝙ nõ pñt, q̃a cã nõ eſt mota ꝯ eos,nec
fuerunt citati.ꝯriũ hic determinaẽ,& ſic no. ꝙ ſnĩa q̃ facit ius
inter oẽs non nocet illis, q̃ nõ fuerũt ad cãm citati,ſupple,&
etiã qui neſciuerunt cãm agiteri. & in hoc differũt ab aliis q̃
non facit ius,q̃a in illis ſnĩa nõ nocet non citatis,niſi in q̃buſ-
dam caſib.in quib.nocet ſcientib cãm agitari,licet citati non
fuerint.ut l.ſępe.ĩ.de re iud.rr̃ uerò ẽt ſcientib. nõ nocet,ſi ci-
tati non fuerunt. ut in c.inter quatuor. de maio.& obe. quod
no.in l.j.circa fi. C.de aduoc.diuer.iu.per Cy. & hoc in tertio,
ꝯ quem lis principaliter nõ eſt mota, q̃a neceſſario nõ dẽt ci-
tari quantũ ad hoc,ut ualere poſſit ſnĩa, ſed ſolũ quo ad hoc,
ut eis p̃iudicet,ille uero ꝯ quẽ principaliter eſt mota, neceſſa-
4 rio dẽt citari,ſi non adeſt. † & hoc caſu locũ hẽt quod dr̃, ꝙ
lis incipit ab in ius uocando.i.a citatione, & hoc no.per Inn.
in c.humilis.de maio.& obe. & per Bald. C.quõ & qñ iud.l.ſi
ab eo.ante fin.& per glo.in l.de unoquoque. ĩ.de re iud. ¶In
5 gl.ij.adde quod no.†Inn.in c.in noſtra ex̃ de procu.ſi.n.requi-
rereẽ hic neceſſario citatio de legatariis, non eſſet dubium ꝙ
citati poſſent adeſſe, & cãm defendere alibi alias ad quid cita
rentur? & ſic iſta lex non haberet dubiũ. Nam citati eoipſo
ſunt approbati, vt poſſint uenire, & admitterentur etiam ſi ali
ter de intereſſe ipſorum non appareat. ut no.Innoc. in c.cum
inter.de excep.ſed non citati, non admittunẽ,niſi doceant de
intereſſe ſuo ſaltẽ ſummariè. ut no.Doc.in locis pręallegatis.
6 ¶†Gl.j.q̃rit qñ legatarij ueniunt, & dñt ſuſpicari de colluſio-
ne, an habeant neceſſe exprimere cãm ꝑꝑ quã ſuſpicanẽ, ut
nõ poſſint repelli?gl.tenet hic ꝙ non, & arguit poſtea ĩ ꝯriũ.
Dic ꝙ ſi allegãs ſuſpicionẽ nõ petit aliq̃d fieri in p̃iudicium
alteri⁹,ſed ſolũ ſe admitti ꝓ defenſione ſua,tũc nõ hẽt neceſ-
ſe exprimere cãm,vt hic, & l.q̃a poterat.ĩ.ad Treb.ſed ſi petit
aliq̃d fieri in p̃iudiciũ, uľ uerecũdiã alteri⁹ deberet exprimere,
uel

vel etiam probare,vt in contrario.¶†In gl.iij. quæ incipit,ſed an.no.ipſam, quia Doc. dicunt, ꝙ iſta gl.non hr̃ alibi in iure ciuili.in iure canonico hr̃ in c.ij.de pcur.lib.vj. & vide in Spe.
7 de teſta.§.ſatis vtiliter.&†Inn. in c.cum ſuper. de re iudi. & extra de ſpon.cap.veniens.vbi omnino vide.Dubium erat,quia poſtq̃ lis non agitatur cum iſtis legatariis, ſed inter filium exhæredatum,& hr̃dem ſcriptum, ꝙ iſti legatarij nõ poſſent in ſua perſona facere actus iudiciarios, vt producere teſtm̃, facere capitula,& inducere teſtes, ſed ꝙ deberent iſti actus fieri in perſona hæredis ſcripti.Sed ſi hoc eſſet, parũ prodeſſet iſtis legatariis poſſe aſſiſtere, quia hæres ſcriptus poſſet cõtradicere. Fiunt ergo iſti actus in perſonam legatariorum, licet nõ ſint
8 domini litis,q̃a ꝯ eos non agitur, nec cum eis fuit lis conteſta. ¶†Vltimò quæritur in gl.fi.quid ſi legatarij,vel debitores hæreditarij non appellauerunt,& ſñia lata ſuper querela petitur executioni mandari, an poſſint excipere ꝙ ſit lata per colluſionem, & ꝙ eis non præiudicat, ſi forte non interfuerunt in cauſa,nec fuerunt citati,quia tunc clarum eſſet,quod no.glo. tenent ꝙ ſic.nec ob.l.Papi.§.fin.ſ.e. vbi talis ſñia nocet eis, & non citatis, vbi dixi, quia verum eſt niſi allegent,& probent colluſionem ſm gl.quam tene menti. & ſic impedient executionem,quatenus agitur de ipſorum præiudicio.

2 *Filius non legitimus, contra teſtamentum patris non habet querelam, vel ius dicendi nullũ, vel contratab.& quid cõtra teſtamentũ matris.n.1.*

1 §. De inofficioſo. †Contra teſtm̃ matris, filius etiam ſpurius habere põt q̃relã, ſi fuit indebite exhr̃datus, vel præteritus.h.d.iſte ver.& intellige de tali filio, q̃ admittit̃ ad ſuccedẽdũ matri,q̃a nõ natus ex illuſtri,nec ex eo,q̃ põt accuſari,vt eſt adulterin⁹,vel inceſtuoſus.ille.n.nõ haberet q̃relã, cum ſuccedere nõ poſſit.& hoc tenet gl.hic.Sed ſi eſſet vulgo conceptus,& ſic non haberet certũ patrẽ,vel natus ex concubina, tunc admitteretur ad ſuccedendũ ab inte.iõ haberet q̃relã. Ita debet intelligi hic,&
3 quod hr̃.in l.ſi qua illuſtris.C.ad orfi.Inſti.e.§.nouiſſime. †ſed ꝯ teſtm̃ patris,filius non legitimus non hẽt querelam, vel ius dicendi nullũ,vel ꝯtrata. vt no.ĩ.de bon. poſſ.ꝯta.l.j.poſt prin.

2 *Tranſactione facta per filium exhæredatum cum hærede ſcripto, contra quem potcrunt creditores hæreditarii agere.*
3 *Quid in legatis repetitis ab inteſtato.*

1 §.Quamuis. †Si ſuper querela non fertur ſñia, ſed fit tranſactio, teſtm̃ non reſcinditur, iõ legata a ſcripto indiſtinctè petuntur.h.d. & hoc ẽt ſi ad exhæredatum peruenit aliqua quota hr̃ditatis, quia legatarij non petent ab exhæredato, ſed ſolum ab inſtituto,vt hic l.iii.
2 ſ.de tranſa.†Quid autem in creditorib. hæreditariis,ꝯ quẽ poterunt agere facta tranſactione cum ſcripto? dic vt in l.cõtrouerſia.ſ.de tranſa.Sñia ergo diffinitiua eſt illa,q̃ rumpit teſtm̃ in q̃rela,nõ aũt aliud,ẽt ſi habeat vim ſñiẽ,vt eſt trãſactio,vel iuſiurandũ.vt hic,ecce caſum. ¶In tex.ibi, res tranſactione finita,vel deciſa ſit.Vñ videbatur teſtm̃ ruptũ, & legata irrita, cũ trãſactio habeat vim ſñiæ, quia per eam finit̃ lis,ſicut per ſñiam,vt hic,& ſic legata videbant̃ irritata, maxime ſi ad exheredatũ in portione puenit quota hr̃ditatis, vel ẽt tota modico dato hæredi. & ſi nõ irritant̃, ꝙ debeant legata peti ab exhæredato apud quem eſt hereditas, vel eius portio.ꝯrium dr̃, & imputet ſibi hæres quare tranſegit, quia ſi proſecutus
3 fuiſſet forte obtinuiſſet. Ipſe ergo ſoluet legata. †ſed ſi eſſent reperita ab inteſtato quid iuris ſit, dic vt in d.l.controuerſia.

§.Quoniam femina. Ille qui non eſt filius quamuis putetur filius per errorem,non habet querelam.h.d.

1 *Querela eſt intentanda in loco domicilii hæredis ſcripti.*
2 *In loco,vbi eſt maior pars hæreditatis poteſt agi ex teſtamento,non autem aliquod remedium contra teſtamentum intentari.*
3 *Si petitur reductio laudi ad arbitrium boni viri, in quo loco, & coram quo iudice debeat peti.*

1 §.In ea prouincia. ¶†Querela eſt intentanda in loco domicilij hr̃dis ſcripti.h.d.& etiam in loco originis, ſi ibi reperitur, quia etiã ibi ſortitur forum,ſed in loco domicilij,etiam ſi ibi non reperiatur,quia ſaltẽ reperitur familia,ad quod vide l.aſſumptio §.fi.
2 cum ibi no.ĩ.ad mun.¶†Innuit ergo iſte tex.ꝙ in loco vbi cõfectum eſt teſtm̃,vel vbi eſt maior pars hæreditatis non poſſit intẽtari querela,vel aliud remediũ ꝯ teſtm̃, licet bñ poſſit agi ex teſtõ,vbi eſt maior pars hæreditatis. l.ſi fideicommiſſum.ſ.
3 tit.j.†Et iſta faciunt ad q̃onem, ſi petitur reductio laudi ad arbitriũ boni viri,in quo loco, & coram quo iudice debeat peti,q̃a vr̃,ꝙ in loco domicilij aduerſarij,non in loco in quo la
a tum eſt laudum.vide hoc[a] per Bar.in §. arbitrorum. in l.ſi ſocietatem,ĩ.pro ſocio.& in l.ij.C.vbi & apud quos.per hoc patet, ꝙ glo.quæ eſt hic, dum dicit, vel etiam vbi eſt maior pars hæreditatis,nõ videtur bene dicere, quia illud quando agitur ex teſtamento. hic quando agitur contra teſtamentũ,in quo illud non attenditur,vt hic a contrario ſenſu.

ADDITIO.

a Vide hoc.Adde ꝙ communis concluſio eſt quòd iudex ordinarius partium erit iudex competens in cauſa reductionis. ita Doc. in d. §.arbitrorum.& Pa.met.in l.cum hi.§.tranſactione.ſupra de tranſ.cano.in c.Quintaual.de iureiur.& Alex. de Imol.in conſi.131.in 2.volu.Pet.de Anch.in ſua diſpu.in c.cum C.laicus.& Lanfr.de Bri.in ſuo trac de arb.in 7.par.q xx.quam potes limitare ex dictis Ang. hic & in l.qui certo.infra de condi.inde. & Flo.in d.§.arbitrorum Bar.& Bal.in l.2.C.vbi & apud quo,& Pau.in d.c.Quintaual. col.xv. ver.ſed ego limito,niſi ex forma ſtatuti laudum produceret actionẽ & mandaretur executioni ſicut ſententia iudicis, quia tunc deberet peti coram ſuperiore arbitratoris. & ita etiam tenet Lanfr. in d.q.xix.Et idem ſecundum Ang.hic, ſi partes ſunt de diuerſis locis,quia corã ſuperiore arbitratoris.& adde, quod ſi laudũ eſſet latũ inter laicũ & clericũ, tũc reductio deberet peti coram epiſcopo ita Bal. in l.præcibus.col. fin.ver.optimum.ar. C.de app.& Lanfr.in d.tract. & parte.q.xliij. Et ſi laudum eſſet iuratum ratione iuramenti deberet adiri epiſcopus pro reductione. ita bene Capra d.c.Quintauallis.qui no. in c.cum laicus de fo.compe.Et idem ſi eſſet latum ſuper matrimonio,vel re eccleſiaſtica per no. in d.c.Quintaual.Cur.

LEX XXX.

1 *Pater naturalis habet querelam contra teſtamentũ filii dati in adoptionẽ.*
2 *Filius datus in adoptionem hodie non tranſit in ptãtem patris adoptiui.*

1 ADuerſus teſta. †Pater naturalis habet querelam contra teſtamentum filij dati in adoptionem. h. d. Sed quomodo potuit teſtari, cum eſſet in poteſtate patris
2 adoptiui? dic vt in glo.† hodie non tranſit in poteſtatem patris adoptiui,niſi ſit de cõiunctis perſonis. vt in l.cum in adoptiuis.C.de adop. ¶In gl.ibi, licet non hodie,intellige de iure Co.vt d.l.fi.C.eo.ſed de iure Authen.ſic.vt dixi in l.inſtituta.§. de inoffi.& in auth. presbyteros. C. de epiſcop. & cle.

1 §.Tutores. †Qui egit querela pro alio non pro ſe,licet ſuccumbat, non perdit commodum ſibi relictum in teſtamento.h.d.facit.ſ.eod.l.filius.aduerte caſum,quia non ſunt alia.

1 *In querela habet locum ſucceſſorium edictum etiam de gradu in gradum.*
2 *Succeſſorium edictum etiam de vno gradu vnius capitis in ſequentem eiuſdem capitis ſicut habet locum quando ſuccedituṙ ab inteſta. per bonorũ poſſ.de iure prætorio, ita & in querela, ſic etiam hodie in ſucceſſione ab inteſt.de iure ciui.*

1 SI is qui. †Iſta l.ſemper allegatur,ꝙ in querela habet locum ſucceſſorium edictum, etiam de gradu in gradum, quia excluſis a querela exiſtentibus in primo gradu, vocantur exiſtentes in ſequenti gradu, ex eorum propria perſona.h.d.non autem videtur tranſmiſſa, quando fuerunt per ſententiam,vel lapſum temporis excluſi, quia non potuerunt tranſmittere quod non habebant,ex hoc ſequitur,cum ſequentes veniant ex propria perſona,ꝙ non inſpiciantur merita, vel demerita exiſtentium in præcedenti gradu,vel excluſorum, ſed merita, vel demerita exiſtentium in gradu ſeq. qui volunt admitti,vt excludantur.tex.eſt in l.iij.§.ſi emancipatus.ff.de contratab.ſed dominus Azo. tenuit, quòd de gradu in gradum non habeat locũ, ſed de capite in caput,ſic per l.pater filium.ſ.e.ſed Dy. & alij Doc. tenent quod primo dixi per iſtum tex. & per illũ §.ſi emancipatus. vbi dixi eſſe caſum. ¶In tex.ibi,an ſequens. Azo intelligebat ſequens, ſcilicet in ordine ſuccedendi, non in gradu,vt in caſu l.pater filium. & quare non, ibi tetigi.Sed alij dicunt ſequens, ſcilicet in gradu, vt in nepote.Videbatur autem, quòd ſi pater exhęredauit filium, nepotem vero præteriit,ſi filius eſt excluſus a querela,nepos nullo modo admittatur,quia eſt præteritus,non autem exhæredatus,& querela datur exhæredato, quia pręteritio paterna pro exhęredatione non habetur, & ideo non eſt imputandum teſtatori ſi ipſum non inſtituit,nec exhæredauit, poſtq̃ bona procedebant a filio, quia ſufficiebat filium inſtituere, vel exheredare.l.inter cętera.ĩ.de lib. & poſthum. & ſi ipſum inſtituiſſet,clarum eſſet,quòd nepos non haberet querelam, etiam filio repudiãte inſtitutionem,ſed cohæredes,ergo idem ſi fuiſſet exhęredatus. Contrarium tamen eſt,& ad prædicta reſponde,vt dixi in
2 l.pater filium.¶†In tex.ibi,vt fiat ſucceſſioni locus,dic,ſcilicet per edictum ſucceſſorium, quod emanauit a prætore, vt excluſo vno capite veniat aliud caput, & excluſo vno gradu vnius capitis,veniat ſequens eiuſdẽ capitis.vt in tit.de ſucceſſ. edi.ſicut ergo hẽt locum, q̃n ſuccedit̃ ab inte.per bon.poſſ. de iure ꝑtorio, ita & in querela vt hic. qđ eſt mirandum.An aũt in ſucceſſione ab inte.de iure ciu.locum hẽat? olim non. immo ſi hr̃ditas erat delata vni capiti, vel vni gradui,illo excluſo ſequens non admittebatur, ſed vocabatur fiſcus, vt l.ſi. de ſucceſſ. hodie ſecus. vt Inſti.de legi.agna.ſucce.§.placebat.

1 §.Quantum. ¶† Querela datur cuicunque fuerit inſtitutus, ſiue fuerit extraneus, ſiue de parentibus,ſiue de liberis.h.d.in alio tamen eſt differentia, quia ſi ſit inſtitutus extraneus, cui legitima non debebatur, querela datur in totum, & tota hęreditas auocatur. ſed ſi ſit inſtitutus de liberis,qui ab inteſta. vocabantur vna cum exhęredato,non datur querela in totum,ſed pro parte quæ tangebat exhæredatum. & idem in contratabu. vt in glo.

1 *Exhæredatus ſuccedens titulo vniuerſali, ei qui ex teſtamento commodū*
ſenſit,propter hoc ſolum quòd hæreditatem acceptauit, an repellatur a
querela.
2 *Subſcribens teſtamentum, vel præſtans patrocinium legatario petenti ex*
teſtamento,an dicatur teſtamentum approbare.

1 **§. Si hæres.** ¶Exhr̄datus ſuccedēs titulo vl̄i, ei qui ex
teſtō cōmodū ſenſit,ꝑꝑ hoc ſolū,ꝙ hr̄di
tatē acceptauit,nō repellit̄ a q̄rela,ſed ita demū,ſi tale cōmo-
dū cōſequeret̄. ſed ſi ſucceſſit titulo particulari in illo cōmō,
eoipſo ꝙ acceptat ꝑdit q̄relā. & idē ſi alio mō iudiciū defun-
cti approbauit.h.d.in l.ſeq.vſq; ī fi.legis. & primo loq̄t,qn̄ ſuc
ceſſit ei,q cōmodū erat ꝯſecutus, vſq; ibi, quid ergo.Scd̄o,qn̄
alio mō iudicium defuncti approbauit vſq; ad l. fi.§.ſi legata-
rio. Tertio redit ad primū caſum, ſi ergo ego exhr̄datus ſuc-
cedā tibi iure hr̄ditario, q fueras cōſecutus cōmodū ex teſtō,
licet adeā hr̄ditatem tuam non perdo q̄relā,q̄a nō adiui prin
cipaliter,vt conſequerer illud cōmodū, ſed vt hērem alia bo-
na tua.& hoc maximè, ſi commodum illud recuſaui.Idem ſi
non recuſaui, ſed per aditionem acquiſiuerim dn̄ium illius,
quia per hoc non approbaui iudicium defuncti, ſi illud non
petij, quia potius acquiſitum illud dicor hr̄e tuo iure, quàm
meo.& hoc vſq; ibi diuerſum dicemus,ſed ſi illud cōmodum
petij,tunc perdo q̄relam, quia teſtm̄ approbaui. & hoc dr̄ in
l.fi.§.ſi legatario.ſi vero non ſucceſſi titulo vl̄i,ſed particulari,
quia commodum qđ perceperas mihi legaſti, ſi approbo,&
accepto legatum, ſtatim perdo q̄relā, & hoc dr̄ in ver.diuer-
2 ſum. †Idem ſi alio mō teſtm̄ approbaui ſubſcribendo me ei-
dem, vel præſtando patrocinium legatario petendi ex teſtō.
& hoc dr̄ in ver. quid ergo. & l.fi.in prin. hic non ſunt alia.

De petitione hæreditatis. *Rubr.*

¶Diuide iſtum titulum in quatuor partes ſm̄ Ang. Nam pri
mo tractat cui competat petitio hære.vſq; ad l.rl̄r.Scd̄o,ꝯ quē
vſq; ad l.vidēdum.§.nec videamus.Tertio,q̄ bona veniant in
petitione hære.vſq; ad l.itē veniunt.§.præter hoc.Quarto,po-
nit verba ſenatuſconſulti facti ſuper hac mā vſque ad §. peti-
tam.& poſtea vſq; in fi. ti. ponit expoſitiones verborum dicti
ſenatuſconſulti. & reputatur difficilis tit. vtilis tamen valde.

LEX PRIMA.

1 *Quatuor diſtinctiones hæreditatis ponuntur.*
2 *Hærditas quot modis ad nos pertineat de iure ciuili.*
Teſtamentum ruptum,vel nullum ſi reconualeſcit, qualiter reconualeſcat
de iure prætorio vt hic remiſſiuè, vt ſit neceſſaria bonorum poſſ.ſecun-
dum tabu.& quid de iure ciuili.
3 *Titius fuit hæres Seii,& ego ſum hæres Titii,quòd ego ſim hæres Seii,&*
ſic hæres heredis eſt hæres teſtatoris, & quo iure.
4 *Si Titius fuit hæres Seii ex teſtamento, ego vero ſum hæres Titii ab inte-*
ſtato, an dicar hæres Seii ex teſtamento, & quid in ſtatuto diſponente
de hærede ex teſtamento vel ab inteſt.& num.5.
Talis hæres habeor, qualis eſt iſte per quem heres efficior.

1 **Haereditas.** ¶†In hac l.cum duab.
ſeq. vſque ad l.ſi hære-
ditatem. præmittas triplicem diſtinctionē
ad euidentiam tituli.Prima eſt,ꝙ omnis hę
reditas de iure ciuili, vel pertinet ad nos iu
re veteri l.xij.tabu. vl̄ iure nouo,puta ex Se
natuſconſultis,vel conſtōnib.principum,q̄
fuerūt poſt l.xij.tabu. & ſic poſſent dici iura noua reſpectu il-
lius l.veteris,q̄ fuit prima,& habita a Græcis.ſ.a ciuitate Athe
narū, & a ciuitate Lacedemoniorū, quarū vna viuebat iure
ſcripto,alia non ſcripto,puta conſuetudine. Scd̄a diſtō eſt, ꝙ
hæreditas quę ad nos pertinet iure veteri.xij.tabu.vel pertinet
ad nos ex teſtō iure facto, vel ab inteſtato qn̄ nullum factum
eſt teſtm̄,vel eſt factum tm̄ non iure, vel nō fuit adita hr̄ditas.
Tertia diſtinctio, ꝙ qn̄ pertinet ad nos ex teſtō, vel pertinet
nr̄o noīe,vel nomine alieno, ideſt eius,cui ſucceſſimus,quia
hæres hæredis,teſtatoris eſt hr̄s. Pōt addi quarta diſtinctio, ꝙ
qn̄ ad nos pertinet nr̄o nomine,vel pertinet immediatè quia
fuimus inſtituti,vel mediate,quia non nos,ſed alius nr̄æ ptāti
ſubiectus,vt filius, vel ſeruus fuerunt inſtituti,& iuſſu nr̄o adi
uerūt,Hoc dn̄t iſtæ leges in effectu.& ceſſant intricationes ta-
2 ctę per gl.¶†Et no.gl.ij. q̄ vult,ꝙ in oīb.legib. quas allegat,&
in quib.teſtm̄ ruptum,vel nullum reconualeſcit, non recon-
ualeſcat de iure civ.ſed de iure p̄torio,& ſic nō pōt adiri hære
ditas ex eo, ſed eſt neceſſaria bon. poſſ.ſm̄ tab.intra annum,
vel centum dies.Quidā tm̄ voluerunt,ꝙ reconualeſceret ęq̄ta
te iuris ciuilis.& de hoc eſt dubō in l.filio p̄terito.& hoc ēt ho
die locum hēt,ꝙ dicit gl.vt ſit neceſſaria bon.poſſ.ſm̄ tab.qđ
dic,vt no.in l.certum. C.vn̄ cog. & adde qđ no.in l.ſi q̄s eum.
ī.de vul.& pu.& l.qui vxo.de inju.teſt.¶Pro intellu gl.ij.oppo
nit̄ contra tex. de ſuperfluitate dū dicit ſiue ſuo noīe,ſiue per
ſe, nam ſufficiebat alterum dicere, cum tm̄ ſit vnum q̄tū ſit
alterum,ꝑꝑ qđ in glo.ſunt tres intellectus. Primus, ꝙ non ſit
verum,vt idem ſit vnum quod alterum, immo ſunt diuerſa,
quia ſuo noīe dr̄ ad aliquem pertinere hr̄ditas,qn̄ hēt eam ex
perſona filii,vel ſerui inſtituti & ſuo iuſſu adiuerunt.per ſe ve
ro,qn̄ ipſe fuit inſtitutus.Itē per alios,qn̄ fuit inſtitqtus ille cui
ego ſum hr̄s.Alii dn̄t econuerſo.gl.dicit tertio ꝙ non ſunt ni-
ſi duo mēbra.ſ.qn̄ ſuo noīe, & hoc contingit altero de duob.
modis,puta ſi ipſe fuit inſtitutus, & ſic immediate, aut filius,
aut ſeruus,& ſic mediate. & h.d. iſta lex. noīe vero alieno,qn̄
fuit inſtitutus ille, cui poſtea efficior hr̄s.& iſte caſus nō tāgit̄
in hac l.ij.ſed in l.iij.in ver.ſed ſi Titio,& hoc placet,licet glo.
videat̄ tenere primam ꝑꝑ ſecundam dictionem,ſiue,q̄ nō bn̄
ſtaret ſm̄ gl.Tu vero dic,ꝙ immo bn̄ ſtat,& determinat ſequē
tia poſita in iſta ead.l.quia ſiue per ſe, ſiue per aliū ſuppoſitū
ſuę ptāti efficiat̄ quis hæres,cenſetur habere hæreditatem ſuo
noīe,ſed prima dictio,ſiue refertur ad alium caſum,qui poni
tur in l.iij.verſ.ſed ſi Titio, vbi nō habet ſuo noīe, ſed alieno
3 cui ſucceſſit. ¶†In alia glo.mag.quæ incipit hoc fortiter, quæ
ſemper allegatur,ꝙ ſi Titius fuit hæres Seij, & ego ſum hæres
Titij,dr̄ hic,ꝙ ſum hæres Seij,ſed quæritur quo iure an veteri
xij.tab.an nouo.ſ.per alias ll.poſtea factas? & l.nititur oñdere
de iure vet.non nouo, & finaliter tenet, ꝙ immo iure veteri,
quia illa rl̄a,ꝙ hr̄s hr̄dis teſtōris eſt hr̄s,locū habuit ēt iure ve
4 teri. † Sed dubium eſt, ſi Titius fuit hr̄s Seii ex teſtō,ego vero
ſum hr̄s Titii ab inteſt.qualiter dicar hr̄s Seij?an ex teſtō ſicut
fuit Titius?an ab inte.ſicut ego Titio? & tenet gl.ꝙ eo modo
quo ſum hr̄s Titio,dicor eſſe hr̄s Seio. & ſic licet Seius fecerit
teſtm̄, & ex eo ſit adita hr̄ditas nihilominꝰ dr̄ habere hæredē.
4 āb inte.& ſic inſpicitur cā proxima non remota. †Sed in con
trariū ex̄ gl.opp.ꝙ immo ſum hæres Seij eo mō, quo fuit Ti-
tius,& ſic ex teſtō, licet ſim Titio ab inteſt.per aliam rl̄am, q̄
eſt,ꝙ talis hr̄s hēor,qualis eſt iſte per quē hr̄s efficior.l.qui in
aliena.§.interdū.ī. de acqui.hær. Bar. tenet, ꝙ vtrūq; ſit verū,
vt ſi inſpicimus cām ꝓximā,ſim hr̄s Seij eo mō,quo ſum hr̄s
Titij. ſi remotā eo mō ſum hæres Seii, quo & ipſe Titius fuit
eius hr̄s.& iſta ſunt vtilia,ſi ſtatutum faceret mentionē de hæ
rede ex teſtō,vel ab inteſ.qualiter dicet̄ hr̄s ille,q eſt hæres hæ
a redis,[a] an ſtatutum habeat locum in eo, patet ex prædictis.

ADDITIO.

a ¶Hæredis. Qualiter intelligatur, quod hæres heredis teſtatoris eſt hæres. vide
per Fran.d. Are.conſ.152.

LEX IIII.

1 *In iudicio vniuerſali petitionis hæredi. poteſt fieri condemnatio, etiam de*
re quæ lit.conteſt. peruenit ad reum.
2 *Procedit libellus in quo actor concludit quòd petit hæreditatem talis quæ*
ad ſe pertinet.& qualiter intelligatur.

a **SI hęreditatem[a] petam.** ¶† In
iudicio
vl̄i petitionis hęredi.pōt fieri condēnatio,ēt de re
q̄ lit.conteſt.peruenit ad reū.h.d.immo ēt fiet exe-
cutio ſn̄iæ ī eo,qđ ſuperuenit poſt latā ſn̄ia.Sufficit.n.ꝙ actor
fuerit declaratus eſſe hæres talis, & hr̄ditatē illius ad ſe ꝑtine-
re,nā hoc eſt, qđ venit iure actionis, cōdēnatio vero ad rem
poſſeſſam fit officio iudicis mercenario. vt ī.e.l.minimā.& vi
de Inn.in c.cōquerēte.ex̄ de off. ord. in vlt.col. patet ergo per
iſtā l.ꝙ ſi tp̄e lit.cōteſt. reus poſſidebat vnā tm̄ rē hr̄ditariā,&
actor fuit pronunciatus hæres, vel hęreditatē ad eū ꝑtineret
fiet cōdēnatio ēt in reb.q̄ poſt lit.cōte.ꝑueniūt ad reū.& vltra
hoc ēt ſi ꝑuenerūt poſt ſn̄iam fit executio ſn̄iæ ēt in illis, q̄a
iſta veniūt acceſſoriè cū executione ſn̄iæ, facit qđ no. ꝑ gl.in
l.ſi a te.§.j.ī.de exce. rei iudi. vbi ſi actor fuerit ꝓnūciatus dn̄s
in rei vend.licet reus abſoluat̄, q̄a nō poſſidet,ſi poſtea perue
niat ad eū poſſeſſio, fiet executio ſn̄iæ contra eū. vt ibi no.in
gl.ſingl̄i,q̄a hoc venit officio iudicis.& ſufficit,ꝙ tp̄e lit.cont.
actor habuerit ius q̄tū ad ea q̄ veniūt iure actionis, vt eſt illđ,
qđ declaret̄ dn̄s,vel hęres. Nec ob.l.nō pōt videri.ſ.de iudi.q̄a
ibi in ſingularib.& qn̄ tp̄e lit.cont. actor non fouebat ius,ſed
ſuperuenit lite cont.tunc.n.virtute illius iudicij, non pōt reus
cōdēnari,ſed dēt abſolui,& noua interpellatione opus ē. hic
2 nō eſt opus,& ſic nō abſoluit̄,ſed cōdēnat̄.¶†Et no.tex.dum
dicit ſi hæreditatē petā, q̄a procedit libellus in quo actor con
cludit,ꝙ petit hæreditatē talis, q̄ ad ſe pertinet. ita format gl.
in l.j.C.de eden.ſed in ꝯtrariū,ꝙ debeat peti ſolum res q̄ poſſi
det̄ per aduerſariū,q̄a in plus non dēt condemnari. vt ī.e.l.mi
nimam.Sol.quod hic dr̄,debet intelligi ꝙ petat hæreditatem,
ideſt declarari ſe hæredem. vt ſ.l.proxi. poſt prin.dum dicit ſi-
cut Titij hæreditatem,ſed non petit aduerſarium condemna
ri,niſi ad rem quam poſſidet. vt in l.licet. ¶In tex.ibi ēt id qđ
poſtea poſſidere cęperit &c.i.poſt lit.conteſt. & ante ſn̄iam. &
tunc dum dicit reſtituet, exponitur.i.condemnabitur ad reſti-
tuēdum,& ſic etiam fiet executio.vel dic id quod poſtea,ideſt
poſt ſn̄iam,& tunc non fit condemnatio,ſed executio.

ADDITIO.

a ¶Si hæreditatem. Adde pro intell.huius tex.D.Maria. Soc.in c.iij. de libel.obla.
arti.xxv.ver.circa ſm̄ in viij.fal.Cur.

LEX

LEX V.

2 *Poſſeſſor hæreditatis (de qua fuit ſibi mota controuerſia) non pōt alienare
abſq; neceſſitate imminente, & abſque auctoritate iudicis, niſi præſtite
rit ſatiſdationem cum fideiuſſorib. prout hic. & quas res poterit tunc
alienare, & nu. 1*

3 *Dictio niſi quando procedit diſpoſitio, vel oratio negatiua ponit.*

4 *Res litigioſæ poſſunt alienari ex iuſta cauſa, interueniente auctoritate præ
toris vel iudicis, & etiam cautione de reſtituendo quod ſupererit.*

5 *Prohibitio quantuncunque ſit præciſa, tamen ſubſiſtente iuſta, & legitima
cauſa, & cum auctoritate iudicis poteſt contra eam fieri.*

*Priuilegium immunitatis, vt nullo modo poſſit quis grauari ad onera com
munis, ītelligitur niſi ſubſiſtente iuſta cauſa neceſſitatis propter guerrā
ſuperuenientem.*

6 *Controuerſia dicitur etiam ante lit. cont. Idem in querimonia.*

7 *Vitium litigioſi in uniuerſalib. contrahitur per ſolam citationem, & etiam
in ſingularib. ſi ſit quæſtio de dominio, ſed ſi non eſt quæſtio de dominio
non, niſi per litis cont.*

1 DIuus Pius. † In vniuerſali iudicio petitio-
nis hæreditatis res efficiuntur li
tigioſę per ſolam motionē controuerſię ante lit.
conte. vt non poſſint alienari niſi pręſtita ſatiſdō-
ne de reſtituendo res, vel earum pretium, vel niſi interueniē-
te auctoritate prętoris, & iuſta cauſa, neceſſaria, & tunc non
requiritur ſatiſdatio, ſed ſufficit nuda cautio. h. d. intellige nu-
da. ſ. a datione fideiuſſorū, vel pignorum, nō a ſolēnitate pro-
miſſionis, quia debet promittere per ſolēnē ſtipłonem, ſed ſa
2 tiſdandū eſt cū fideiuſſore, † vel pignore. Et primo loquitur,
qñ poſſeſſor volebat alienare abſque neceſſitate imminente,
& abſq; auctoritate iudicis vſq; ibi, cauſa aūt. & tunc nihil pt
alienare, ſi nō pręſtitit ſatiſdationē, cum fideiuſſorib. de reſti-
tuendis reb. ſi contingat actorem vēdere, vel de ęſtimatione
ipſarum. Sed ſi ſatiſdatio eſt pręſtita, tunc eſt dubium, an alie-
nare poſſit, & quas res, glo ſuper verbo, niſi ſentit ꝙ non pote
rit alienare, qa ſatiſdō eſt de non alienando, & nō diminuen
do, ergo non debet operari ꝯtrarium, vt alienare poſſit. Ideo
dicit ꝙ iſta dictio, niſi, ponitur pro ſed, & illud verbū malue-
rit, abundat, & non debet eſſe in tex. & erit ſenſus, ꝙ prohibe
tur alienare, & ꝙ debet ſatiſdare de non alienan. Sed hoc eſt
3 deſtruere tex. Ideo dic, † ꝙ poterit, quia dictio, niſi, qñ pręcedit
diſpoſitio vel oratio negatiua, ponit, vt l. cū qui. §. iniuria. ſ. ſi
quis cau. ſed hic pcedit diſpoſitio negatiua, ꝙ non poteſt alie
nare, ergo ſi ſatiſdat poterit. Sed quas res poterit? dicit Bar. ꝙ
res quę ſeruando ſeruari non pñt, per l. ſi quis inſtituatur. ĵ. de
hęr. inſti. & ĵ. de iure delib. l. ait ptor. & l. Fulcinius. §. adeo. q ex
cau. in poſ. eatur. & ĵ. ad Carb. l. pe. Et ſatiſdō operat̄ ꝯſeruatio
nē īdēnitatis, qa ſi actor, vincit habebit fideiuſſores ſuper re
ſtitutione pretii. non. n. hic dr̄, ꝙ promittat non alienare, ſed
ꝙ, vel non alienabit, imo reſtituet ipſas res, vel ſi alienabit, re
ſtituet ęſtimationē, alias aūt res alienare non poſſet. Sed in ca
ſu ſeq. in ver. cum aūt, promittit per ſtipłonē de reſtituēdo il-
lud qđ ſupererit factis expenſis, de qb. ĵ. nam ibi loqt̄ qñ poſ-
ſeſſor non ſponte, ſed ex neceſſitate imminente volebat alie-
nare, qa niſi alienaret, reſultaret dānū hr̄ditati. & forte nō ha
bet fideiuſſores, ut poſſit ſatiſdare, vel ſi hēt non vult eos pręſ-
ſtare timore litis motę, vel mouendę, & tunc datur conſiliū
vt adeat prętorem, & exponat caſus neceſſitatis de qb. hic, &
4 tūc ſufficit ſola cautio ſine fideiuſſore. ¶ † Et ex iſta parte no.
ꝙ res litigioſę pñt alienari ex cā interueniente auctoritate.
prętoris, vel iudicis, & ēt cautione de reſtituendo qđ ſupererit
5 ſm Ang. quod eſt magna limitatio ad ti. de litigioſis. ¶ † No.
ēt, ꝙ q̄tumcunq; ſit pręciſa ꝓhibitio, tñ ſubſiſtente iuſta, & ltī-
ma cā auctoritate iudicis, pōt fieri ꝯtra. & ſic illa ꝓhibitio ītel
a ligit̄, niſi iuſta cā ſubſiſtēte.[a] Si ergo aliquis hēt priuilegiū im-
munitatis, vt nullo modo poſſit grauari ad onera cōis, ſubſi
b ſtēte tñ cā neceſſitatis pp guerrā[b] ſuperuenientē poterit gra
uari, quia iſte caſus cenſetur exceptuatus. & inducebat Cy. vi-
6 de Bal. C. de fideic. l. clari iuris. tene menti. ¶ † No. gl. primā, ꝙ
controuerſia dr̄ ante litem conteſt. idem in querimonia, vt l.
3. C. fini. re. facit. ſ. de procu. l. non ſolum. §. ſi ſtatus. & qđ not.
Cy. in l. ſi quis maior. C. de tranſ. in 2. oppo. Nunc op. ī gl. ſeq.
ꝯtra tex. dum dicit anteq̄ lis inchoaretur, quia nō vr̄ niſi poſt
litem inchoatam, vt ĵ. de exc. l. ſi poſt. ſed dū dicit nō facti. ſub-
7 audi tm̄, & tunc concordabit cū iſta. † Item opp. ꝙ uitium liti
gioſi non ꝯtrahat̄, niſi poſt lit. conte. C. de liti. 2. ſol. ibi, in ſin-
gularibus iudiciis, hic in uniuerſalibus. & ad hoc allegat̄ iſta
l. cum aliis allegatis in gl. Sed ꝯ tertio, ꝙ idem in ſingularibus
ut in auth. de lit. §. j. Sol. uerū eſt hodie, ſi tñ ſit qō de dñio rei,
ut ſufficiat ſola citatio, ut in auth. ibi poſita in ti. de liti. ſed ſi
non ſit qō de dñio, non niſi per litis conteſt. & tunc ipſa res
non efficitur litigioſa, ſed actio ſm Doct.

ADDITIONES.

a ¶ Iuſta cauſa ſubſiſtente. Adde quod voluit Bald. conſi. 70. ubi conſuluit, ꝙ pro
hibita alienatio in omnem euentum per patrem, intelligitur prohibita aliena-
tio quæ fit per filium, ut redimat a carcerib.

b ¶ Guerram. Adde quod voluit Petr. de Anc. conſ. 58. vbi an clerici teneantur ad
collectas tempore neceſſitatis.

1 *Sicut poſſeſſor hæreditatis debet ſatiſdare q ñ mota eſt controuerſia ſup hę
reditate, ita quando ſuper falſo teſtō, quæ ſunt præparatoria ad pet. hæ.*

2 *Quæſtio hæreditatis differtur quouſque quæſtio de falſo teſtamento expe-
ditur, & qualiter poſſeſſor hæreditatis debeat ſatiſdare, & nu. 4.*

3 *Vbicunque pendet lis ſup aliquo præparatorio ad petitionem hæreditatis
puta ſuper querela, vel contractib. vel iure dicēdi nullum perinde ſatiſ
dandum eſt, ac ſi penderet ſuper ipſa petitione hæreditatis.*

4 *In iudicio particulari, an poſſeſſor caueat lite pendente.*

1 §. Diuus. † Sicut poſſeſſor hęreditatis debet ſatiſdare,
qñ mota eſt controuerſia ſuper hr̄ditate, ita
qñ ſuper falſo teſtō, quæ ſunt pparatoria ad petitio. hæredita-
2 tis. h. d. † & pone caſum, ꝙ poſſidebas hæreditatem filii tan-
quam hæręs ab inteſtato. ego dicebam me hæredem ſcriptū
in teſtamento, & ipſum producebam. tu allegaſti teſtamentū
falſum incidenter per modum exceptionis, vel principaliter
accuſando ipſum de falſo, & tunc adhuc quæſtio ſuper hære-
ditate non erat mota, immo ſuper illa ſuperſedebatur quouſ
que quæſtio falſi expediretur, tunc dubitatur, an ſatiſdatio de
qua in prin. l. ſit præſtanda per poſſeſſorem. vr̄ ꝙ non, quia re-
ſcriptum diui Pij (de quo in prin.) loquitur qñ quæſtio pen-
3 debat ſuper hęreditate. † Contrarium dr̄, quia licet non pen-
deat ſuper hæreditate, pendet ſuper pręparatoria ad eam, &
datur regula, ꝙ vbicunque pendet ſuper aliquo præparato-
rio ad petitionem hæredita. puta ſuper querela, vel contrata.
vel iure dicēdi nullum. perinde ſatiſdandū eſt, ac ſi penderet
ſuper ipſa petitione hęredita. ne fiat aliquod pręiudiciū huic
iudicio vniuerſali. vt ĵ. eo. l. ſi quis libertatē. & vide ĵ. de vſufr.
l. cuiuſcunque. in fi. quid iuris ſit ī iudicio particulari, an poſ-
4 ſeſſor caueat lite pendente. ¶ † Item no. hic, ꝙ pendente quæ-
ſtione falſi teſtamenti ſuperſedetur in pet. hære. ¶ Cōtra hoc
opp. in glo. ſuper ver. iudicium. ꝙ imo non ſuperſedeatur. l. 2.
C. de edic. diui. Adri. tol. ibi qñ ſcriptus petit, ſe mittit in poſ.
bonorum, & aduerſarius opponit de falſitate teſtamenti, tūc
ſi oppoſitio requirit altiorē indaginem ſuperſedetur in ea,
& ſic fit miſſio cū non ſit magni præiudicii, cū poſſit poſtea
retractari ſine ordine iudiciario, hic vero loquitur in pet. hær.
quæ eſt iudicium petitorium, & ſi nō ſuperſederetur, ſed pro-
cederetur, eſſet magni pręiudicii, qa nō poſſet poſtea fieri re-
tractatio. ¶ Item op. ꝙ ſuperſedeatur quia iſta allegatio falſita
tis venit incidenter, & ſuper incidenti proceditur vna cū prin
cipali, & non fertur ſnīa ſuper incidenti, ſed ſuper principali.
vt l. j. C. de ordin. iu. Solu. tex. debet intelligi, qñ quæſtio falſi
fuit mota principaliter per modum accuſationis, & tunc eſt
verū ꝙ ſupſedet̄ in pet. hær. quouſq; ſit cauſa falſi finita. ſi aūt
non per viam accuſationis, ſed per viam exceptionis, vt ſi ago
pet. hr̄d. ex teſtamento, & tu excipis, ꝙ teſtamentum eſt falsū,
tunc proceditur ſuper vtroque, & hēt locū ꝯrium, ꝙ non fera
tur ſententia ſuper incidenti, ſed ſuper principali. hoc vult gl.
ſuper verbo iudicium. ¶ Vltimo quæritur in gl. ſeq. quid vult
dicere tex. [quorum iudiciorum] gl. dicit, ꝙ ponitur plurale
ꝓ ſingulari, tu dic, ꝙ proprie ſtat, vult dicere, ꝙ non ſolum qñ
pendet lis ſup hoc præparatorio petitionis hr̄di. quia dr̄ teſta-
mentum falſum, ſed etiam ſi ſuper quolibet alio pręparato-
rio, vt ſi dicatur inofficioſum, vel ruptum, vel irritum, vel nul
lum, quia eadem eſt ratio, quę in pręparatorio falſi.

LEX VI.

1 *Poſſeſſor hæreditatis, quæ eſt in cōtrouerſia, ſi conueniatur ad legata, quid
tunc facere debeat vel poſſit heres.*

2 *Iudicium vniuerſale, ſeu quęſtio uniuerſalis mota ſup hęredit ate, iudicia
particularia hodie non impediet, licet olim impediret legatarios inte-
rim agere.*

1 SI teſtamentum † Si poſſeſſor hęredi
tatis, quę eſt in cōtro
uerſia conueniatur ad legata, poteſt hęres, vel ea
præſtare recepta cautione de reſtituendo ſi con-
tingat eum ſuccumbere in quęſtione hr̄ditatis,
vel expectare, quod quęſtio hęreditatis finiatur, & ſi petens le
gatum ſit ille, qui facit quęſtionem hęreditatis, non debet au
diri petendo legatum. h. d. loquitur tamē, cum pendebat quę
ſtio ſuper pręparatorio, quia poſſeſſor hæreditatis erat ſcript[9]
hęres, & legitimus accuſabat teſtamentum de falſo, vt poſtea
peteret hęreditatem, & idem eſt, ac ſi penderet ſuper ipſa hæ-
reditate. vt ſ. prox. §. eſt ergo in electione ipſius ſcripti hæredis
vel ſoluere legata recepta cautione prædicta vel non ſoluere
2 & expectare, ꝙ iudicium ſuper falſo teſtō finiatur. † Hodie
vero per l. fi. C. e. ti. vr̄, ꝙ ſit ī electione legatariorum, qa ꝑ illā
legē corriguntur iura vetera dicentia, ꝙ pendente iudicio vni
uerſali peti. hære. vel præparatorii ipſius, non debeat moueri
per tertium aliquod iudiciū particulare, quod habeat depēdē
tiam ab vniuerſali, ne fieret aliquod præiudiciū vniuerſali,
vt in caſu l. ſeq. & ēt in fi. §. præcedentis, qa hodie per illā l. nō
eſt ſuper ſe denudum in talibus particularibus iudiciis, ſed eſt
diſtin-

diſtinguendum,vt ibi. ¶In tex.ibi,vel quærendū,an debeat̄,ī
tellige.ſ.expectando ꝙ finiatur quæſtio falſi iam mota,& tūc
apparebit an debeatur , vel non & iſta ſunt vera , licet quidā
aliter intellexerint,vt patet ex glo. quæ vult,ꝙ iſta diſcutiatur
in petitione quam legatarii faciunt de legatis,& ſic erat diuer
ſa cognitio ab illa,quæ mota eſt ſuper falſitate inſtrumenti.tu
dic,vt dixi,& illam vr̄ approbare Bar.In glo.i.ibi, tu dicas eſſe
in hæredis.iſtud dictum glo.procedit iure iſto,quo iudicia par
ticularia ſilebant quouſq; eſſet finitum vl'e, ſi poſſeſſor hære-
ditatis hoc volebat, ſed ſi nō curabat poterat ſoluere recepta
cautione hodie vero ꝑ illā l.fi.non eſt in electione hæredis,ꝙ
poſſit repellere legatarios petentes,quouſq; qō falſi,hæredita
tis ſit finita,vt ſ̄.l.prox.ſed in electione legatariorum , quia ſi
inſtitutus vult eos repellere,pn̄t offerre cautionē de reſtituen
do , & compellent eum de ſoluendo, quia illa lex vult,ꝙ qō
vniuerſalis mota inter te & me non habeat impedire alios ,
quominus poſſit mouere iudicia particularia, dummodo ꝯ-
uentus in eo reddatur cautus , ne poſſit damnum recipere ſi
ſuccūbat̄ ī hr̄ditate diſtinguit tn̄ īter legatarios, & creditores.

LEX VII.

2 *Seruus ſi prætendebat ſibi deberi libertatem ex teſtamento, quod ſperatur dici inoſſicioſum, ſi erat ī quaſi poſſesſione ſeruitutis, & petat declarari ſe liberum ab hærede ſcripto, qualiter poterit filius exhæredatus petere ſuperſederi in illo iudicio particulari, donec vniuerſale ſuper querela terminatum ſit. & quid hodie, & nu. 1. 4. 5. 6.*

3 *Quid ſi ſeruus prætendat libertatem, & hæreditatem, & ſit in poſſeſſione libertatis. & nu. 8. & 10.*

4 *Si non prętendat ſibi deberi libertatem ex teſtamento quod dicitur inoſſicioſum, ſed aliunde, non differtur tale iudicium particulare pro vniuerſali ſuper querela , vel hæreditate, quam ſibi prętendit deberi.*

5 *Si procederetur in iudicio particulari antequam terminatum fuerit ſuper querela, vel hęreditate quale pręiudicium fieret vniuerſali, & qualiter poſſet appellari.*

6 *Tantum valet ad finiendum litem cancellare proceſſum , quātum diffiniri per ſententiam diffinitiuam, ſi cancellatio ſit cauſa cognita, & ex cauſa concernente merita cauſę. alias non finitur lis, ſed inſtantia .*

7 *Quando ſuperſedendum eſt in iudicio particulari quis erit ille ad cuius inſtantiam debeat ſuperſederi. & nu. 8.*

8 *An iudex ex officio poſſit repellere tertium mouētē iudicium particulare.*

9 *Teſtis productus ſuper vno articulo quando poſſit ſuper alio examinari.*

10 *Si egiſti contra me rei ven. ex vna cauſa, & tranſegimus ſuper illa, ſi poſtea agis ex alia cauſa, vel ſimpliciter, ꝙ debeat fieri proteſtatio, ꝙ non debes deducere in vno iudicio cauſam ſuper qua tranſegimus .*

11 *Regula qui prior allegat prior agat , non habet locum quando vnum iudicium eſt particulare , & aliud vniuerſale .*

12 *Iudiciū particulare, quādo non differatur propter quęſtionem hæreditatis.*

1 SI quis libertatem. †Iudicia particu-
laria per quæ pōt
fieri præiudicium petitionis hæreditatis(quæ eſt iu
dicium vniuerſale,vel eiꝰ p̄paratorium)debent ſile
re,quouſq; in vl'i iam inchoato,vel de ꝓximo inchoādo lata
fuerit ſn̄ia diffinitiua,vel aliter fuerit terminatū,ad qđ ex iuſta
cā iudex pōt terminū aſſignare poſt quē procedet̄ ī particula-
ri,ſed ſi nō poteſt fieri præiudicium iudicio vl'i,non ſuperſede
bitur in particulari vel ſingulari.h.d.in effectu tota lex,quam
diuide in tres partes prin.in prima quę durat vſq; ad ver.nam
2 †cum quidam Licinianus,cui relicta erat libertas,ſolum p̄tē-
debat ſibi deberi libertatē ex teſtō,quod ſperabatur dici inof-
ficioſū & erat in poſſeſſione ſeruitutis, & petebat declarari ſe
liberū ab hr̄de ſcripto,ſed filius exhr̄datus cui cōpetebat q̄re-
la , petebat ſuperſederi in illo iudicio particulari ne fieret ſi-
bi p̄iudicium,q̄a intendebat mouere querelam,& reſcindere
teſtm̄, & poſtea hr̄ditatē petere.vn̄ ſi ferretur ſn̄ia ſuꝑ liberta
te,ꝙ dēretur,fieret p̄iudiciū filio exhr̄dato,q̄a præſumeretur,
teſtm̄ fore validū, & nō deberet reſcindi,alias non deberet̄ li
bertas.l.Papi.§.fi.ſ.ti.j.& dr̄ ipſum filiū fore audiendū ſuper li
bertate. quinimo ſuperſedendū fore nō ſolū in ferenda ſn̄ia,
vt voluit ſenatuſconſ.ſed ꝓcedendo, q̄a non dēt in illa cauſa
procedi,vt īquit diuꝰ Traianus, quouſq; iudiciū vl'e fuerit ter
minatū ꝑ ſn̄iam diffinitiuā,vel ꝑ cācellationē actorū.& hoc
ſi iudiciū ſuper querela iā erat ꝯteſtatū vel inchoatū, vel ſup
ple,ſi ſperabatur de proximo cōteſtari,ut in ſequenti particu
lari,al's nō ſuperſederetur in particulari ꝑꝑ minas,q̄ fierēt de
3 mouendo vl'e.h.d.prima pars.¶†In ſcđa parte in ver.nam cū
quidā. ſeruus prætendebat ex teſtō ſe fore liberū,& hr̄ditatē
ad ſe ꝑtinere,q̄a fuerat inſtitutus cū libertate, & erat in poſ-
ſeſſione libertatis:& in hoc differt a p̄cedenti, vbi erat in poſ-
ſeſſione ſeruitutis, vt patet,quia tex.dicit, ꝙ patiebatur qōnē
de ſtatu ſuo,filius aūt exhr̄datus vendicabat ipſum in ſeruitu
tē,q̄a teſtm̄ inofficioſum,& hr̄ditatē ad ſe pertinere dicebat,
ſed ipſe ſeruus dicebat fore ſuperſedēdum ī hoc iudicio parti
culari quouſq; fuerit terminatū vl'e,ne ſn̄ia in particulari lata
faciat p̄iudiciū ī vl'i,querebatur quid iuris? & rn̄dit cū diſtin-
ctione,ꝙ aut iſte ſeruus qui erat in poſſeſſione libertatis erat
ēt in poſſeſſione hr̄ditatis, & tūc dēt diferri iudiciū in liberta-
te, q̄a erat in arbitrio filii exhr̄dati,qn̄ ageret querela,nō aūt
ipſius ſerui qn̄ ꝯ eū ageret̄.Si vero agat priꝰ querela,& poſtea
pet.hær.eſt imputādū ipſi filio,non autem ſeruo,ideo ſuperſe
deat in particulari quouſque egerit,& obtinuerit in vl'i. Si āt
nō eſſet in poſ.hær.licet ēt eſſet in poſſeſſione libertatis,tūc n̄
ſuꝑſedebitur , q̄a tūc eſſet ī arbitrio ipſius ſerui qn̄ ageret pe
ti.hęr. & ſuperſederet iudiciū ſuper querela mouenda per fi-
lium per modū ꝯdictionis,ideo ſi hoc non facit imputet̄ ſibi
q̄a procedetur ī particulari.& ſi ſeruus dicat,ꝙ vult deferri iu
diciū pet.hæred.quouſq; durat querela, ſeu ius querelandi,&
ſic vſq; ad quinquęniū,& ꝙ interim nō procedatur ī iudicio
particulari,nō eſt audiendus, q̄a nō dēt particulare ꝑ tm̄ tp̄s,
differri.ſed iudex tūc dēt ex officio ſuo examinare,an iſte ſer-
uus calumnioſo aīo differendi iudiciū petat ipſum differri,&
tūc ipſum non audiet,ſed procedetur in particulari.ſi aūt cō
prehēdat,ꝙ bona fide ; & nō ꝑ calūniā hæc petat aſſignabit,
ſibi terminū ītra quē agat pet.hæredi.& iudiciū querelæ ſuſci
piat per modū ꝯditionis fiendæ ab exhr̄dato , & interea ſuꝑſe
debitur in iudicio libertatis,& hoc vſq; ad ver.quoties. & ſic
iſta particula differt a prima in tribus . Primo,quia in prima
ſeruus p̄tendebat duntaxat libertatē ex teſtamento. hic vero
libertatē , & hæreditatē.Itē in prima ſeruus erat in poſſeſſio-
ne ſeruitutis,& agebat ꝯ ſcriptū & petebat declarari ſe liberū
hic vero erat ī poſſ.libertatis,& nō agebat,ſed patiebatur quę
ſtionē ab exhæredato de ſtatu ſuo,quo caſu diſtinguit̄,an eēt
ēt in poſ.hæred.vel non , ſi quęrimus,an ſuperſedeatur in iu-
dicio libertatis.¶Tertia dr̄ia,quia in prima parte iudiciū par-
ticulare ſuper libertate mouetur a tertio,nō aūt inter ſcriptū
hæredē, & filium exhęredatū:in iſta ſecunda ipſe idē filius ex
hęredatus qui volebat querelare , & totā hæreditatē petere,
erat ille qui mouebat iudicium particulare ſuper libertate,&
4 hoc nō eſt ſine magno effectu,† quia primus caſus hodie cor
rigitur per l.fi.C.e.vbi debet diſtingui,vt ibi hr̄,qn̄ tertius mo
uet iudiciū particulare, an iſte tertius ſit legatarius poteſtati-
ue,an ſit creditor,vel an ſit ſeruus cui relicta ſit libertas, vt ēt
patet ex poſitione caſus illius l.quam facit hic prima gl.mag.
circa fi.in ver.vlt.no. ¶Secundus vero caſus , non corrigitur,
immo iura vetera remanēt firma, qn̄ iudiciū particulare mo
uet̄ īter illos eoſdē,qui ſperāt mouere vniuerſale,vt erat hic.
& ī l.nō diſtinguemus.§.ſi i ,ſ̄.de arbi. & de iſto caſu non lo
quitur illa l.fi.ideo nō corriguntur iura vetera,& qđ non mu
tatur ſtare non prohibetur.¶In vltima vero parte,ſeruus nō
prætendebat ſibi deberi libertatem ex teſtamento,qđ diceba-
tur inofficioſum , immo aliunde,puta ex manumiſſione fa-
cta inter viuos ab ipſo defuncto teſtatore, ſed bene prætende
bat ad ſe ꝑtinere hæreditatē, quia dicebat ſe inſtitutum ab ip-
ſo teſtatore, filius aūt dicebat teſtm̄ eſſe inofficioſum,tn̄ per
prius vendicabat ſeruum in ſeruitutē,& ſeruus petebat differ
ri quouſque diffiniretur iudicium ſuper querela, & ſuper hæ-
reditate.& dr̄ ꝙ hoc caſu non eſt differendū,quia per hoc iu-
dicium particulare,non pōt fieri in p̄iudiciū vniuerſalis . Nā
poſito,ꝙ nō pronuncietur liber,non ſequitur,ergo teſtamen
tum eſt inofficioſum,cū non prætendat ſe liberū ex teſtamē-
to,& ideo procedendū eſt in iudicio particulari libertatis, ēt
non moto iudicio ſuper querela,nec ſuper hæreditate , cum
hoc tn̄, ꝙ extra teſtm̄ nullum p̄iudicium ſumatur ſuper iudi-
cio libertatis,poſtquam non prætenditur deberi ex eo , & ne
fiat pręiudicium teſtamēto.h.d.& remanet caſus clarus,licet
prima facie videat̄ terribilis,& quęlibet particula recipit ſub-
diuiſionem.In prima ergo parte ſeruus prætendebat ſibi dēri
libertatem,& non hæreditatem.In ſecunda prætendebat ſibi
deberi vtranque. In tertia ſolam hæreditatem ex teſtō. liber-
tatē vero non,ſed aliunde. & iſta reddunt caſum clarū.glo.tn̄
magna ponit caſum quatuor modis,ſed tene vltimā quæ po-
nitur poſt medium glo.in ver.vel dic,ꝙ ſimpl'r,vt ī prima ꝑte.
non loquat̄ de caſu Liciniani, ſed qn̄ extraneus erat ſcriptus,
hr̄s,& ſeruo erat relicta libertas, & filius exhr̄datus.In ſecun-
da ꝑte.in verſi.nā cum.loquat̄ ī caſu Liciniani,de quo in tex.
& ponat ſm̄ ſcđam lect.gl. quę ponit̄ ī ver. ideoq;. vn̄ gl. dicit
ꝙ in illo ver.nā cum quidā,dēt teneri media caſus poſitio , ex
pone media.i.ſecunda , quia gl.poſuit quatuor,& primæ tres
reꝓbant̄,& hæc vltima cōiter tenet̄.¶In prima ergo particu-
la tria iura allegantur , vt ſuperſedeat̄ in iudicio particulari
moto ꝑ tertium.ſ.auctoritas ſenatuſconſ.quod loquit̄, vt ſuꝑ
ſedeat̄ in ſn̄ia in qua nihil dr̄ de proceſſu , & aſſignat̄ ratione
5 fiat p̄iudiciū in iudicio vl'i. †Et quale ſit iſtud p̄iudicium. gl.2.
dicit ꝙ,eſt q̄relæ non plenum:quia ſi ꝓnunciaret̄ ꝓſeruo , ut
ſit liber,quodam modo videret̄ ꝓnunciatum teſtamentū eſſe
inofficioſum, quod ſi eſſet,non dēret̄ libertas. non tn̄ eſt p̄iu-
diciū plenum,quia nihilominus pōt ꝓbare ꝯriū.Sed gl.oppo
nit,ꝙ nec ſemiplenum ꝑ l.nemo iudex.C.de ſen.& nō ſoluit.
Dico ꝙ ibi loquit̄ de pleno,qđ nō reſultat ex ſn̄ia lata ꝓ vno
contra

contra alterũ hic loquit̃ de ſemipleno rõne cuius ẽt põt ap-
pellari. vt l.a ſnĩa.ꝭ.de app. ſed ius eſt reſcriptũ di. Traiani, qđ
addit duo ad ſenatuſconſultũ.primũ,de proceſſu, ꝙ nec dẽat
ꝓcedi in iudicio particulari. & ſic non tenebit̃ rñdere libello.
Et ꝙ iſta ſint vera,vt ſuperſedeatur ĩ ſnĩa, & in proceſſu quo-
uſq; vl̃e iudiciũ ſit terminatũ,vel ꝑ cancellationẽ actorũ ſeu
proceſſus.vt in ver.aut inducat̃. Aut ꝑ ſnĩam diffinitiuã,vt in
ver.aut finẽ accipiat.†Et ſic no. ꝙ tm̃ valet ad finiendã litẽ cã
cellare ꝓceſſum,quãtũ diffiniri ꝑ ſnĩam diffinitiuã: & hoc ve
6 rũ qñ cancellatio fit cã cognita,& ſic ẽt ex cã q̃ cõcernat me-
rita cãæ: alias nõ finit̃ lis,ſed inſtãtia.ar.l.cãcellauerat.ꝭ.de his
q̃ in teſt. delen. Tertiũ ius fuit reſcriptũ di. Pij. qđ limitat p̃di-
cta, vt ita demũ ſuperſedeatur in particulari, ſi iudicium vl̃e
erat inchoatũ ꝑ ꝯteſtationẽ,ſubaudi vel de proximo inchoã-
dũ,alias ſecus, quia poſſent eluſoriè minę fieri. vt in l.hęc ãt.
7 ꝭ.ſi cui pluſquàm per l.Falc. †Quis aũt erit ille,ad cuius inſtan
tiã debeat ſuꝑſederi?gl.ſuper verbo ſuſpẽdendũ.dicit ꝙ ille fi-
lius exhæredatus, qui vult mouere querelã, & petit hr̃ditatẽ.
Hæres ergo ſcriptus nõ poterit petere, ꝙ hoc fiat.Bart.aũt te-
net ꝯ̃riũ, ꝙ ẽt hr̃s ſcriptus per l.ij.ꝭ.de excep.re.iud.cũ concor.
nã & ſibi poſſet fieri præiudiciũ, ſi pronunciaret̃ ↄ̃ mouentẽ
particulare iudiciũ,quaſi nõ bene mouerit ↄ̃ ſcriptũ: qa non
8 eſt hr̃s in effectu : quinimo dicit † Bar.ꝙ ipſe iudex ex officio
poterit repellere iſtũ tertiũ mouentẽ particulare iudiciũ per
tex.in prin.dũ dicit non debebit iudex.Ang. vero reprobat, &
dicit,ꝙ errauit : qa iſta eſt exceptio ordinis, quã iudex nõ dẽt
a ſe opponere cũ intereſſe nõ p̃tendat,ſed expectare,ꝙ oppo-
nat̃ a parte.vt l.ſi vnus.§.pactus. in gl. in opponendo.ſ̃.de pa-
ctis.nõ curo de hoc, ſecurius eſt tenere Bart.¶Scđa verò pars
ponit primo thema ex quo reſultat qõ vſque ibi diuus. Scđo
ponit rñſionẽ diui Pii, caſu quo ſeruus nõ ſolũ eſt ĩ poſſeſſio
ne libertatis,ſed ẽt hæreditatis.& iſtę duæ partes vñr clare vſq;
ibi,nõ vero. vbi mutat caſum : qa format vnũ dubiũ,qđ hẽt
locũ eo caſu,quo nõ eſt in poſ.hær.licet ſit libertatis: quo ca-
ſu a ꝯ̃rio ſenſu in caſu p̃cedẽti nõ eſt ſuperſedẽdũ in iudicio
particulari,quouſq; moueat̃,& terminet̃ vl̃e nã ad ipſum ſer-
uũ ꝑtinet mouere peti. hære. poſtq̃ non eſt in poſſeſſione : ſi
ergo nõ mouet,imputet ſibi,& ſic nõ ſuperſedebit̃ in particu
lari. Quid.n.ſi ipſe dicat nolle differre agere vſq; ad quinquen
niũ,quo durat q̃rela? & ꝙ interim ſuperſedeat̃ in particulari?
Rñdeo, ꝙ hoc nõ eſt fiẽdũ : qa nimis eſſet longũ tp̃s.ſed mo-
dus eſt, vt ſeruet̃ media via,ꝙ iudex ꝑquirat,an ſua exceptio
ꝓponat̃ calũnioſè, & aĩo differẽdi iudiciũ particulare.& tũc
nõ dẽt audiri. An aũt bonafide, & tunc dẽt audiri cũ limita-
tione, nõ ꝙ differat̃ vſq; ad quinquẽnium, ſed vſq; ad termi-
nũ breuius aſſignãdũ ꝑ iudicẽ, intra quẽ moueat peti.hær.&
ſuſcipiat iudiciũ q̃relæ ꝑ modũ ꝯ̃dictionis: & ſi intra illũ ter-
minũ mouebit peti. hær. expectabit̃ quouſq; illud iudiciũ ſit
finitũ anteq̃ procedatur in ſingulari:ſi aũt non moueat : tunc
non ſuperſedebit̃ amplius in ſingulare,ſed iudex illius iudicij
partib.ſuis funget̃, vt expediat illud vt dcm̃ eſt.ſ̃.& ſic limita-
bitur id qđ ibi dcm̃ eſt : & in hoc ſtat tota difficultas, quæ pa-
9 tet ſublata ꝑ p̃dicta. ¶†Vltima pars eſt clara. ſaluo ꝙ in fi.dũ
dr̃,ꝙ dẽt differre iudiciũ liberalis cãæ,ne ſeruus poſtq̃ nõ præ-
tendit libertatẽ ex teſtõ,ſed ex manumiſſione inter viuos,nul
lum adminiculũ ſumat ex teſtõ, quoad ꝓcedatur ſuper vtroq;
iudicio.ſi.n. vellet aſſumere aliquod adminiculũ ex teſtõ, nõ
procederet̃ in illo ſingulari quouſq; eſſet expeditũ vl̃e,& hoc
eſt notãdũ. Et gl.inducit ad q.de teſte, vt productus ſuper arti-
culo vno nõ ſit examinãdus ſuꝑ alio: qa deponet nõ iuratus.
ſed hoc eſt verũ,qñ eſſet oĩno alius nõ faciens ad propꝑſitum
primi : alias ſecus, nã põt interrogari de qualitate ꝑſonæ ſuæ,
vt ſciat̃ an fidem faciat ſuper eo, ſuper quo fuit inductus,vt ſi
erat attinens, vel inhabilis, licet ſuper hoc nõ fuerit inductus,
vt in auth. ſi dicatur. C.de teſt. ad qđ vide Bar. in l.ſi duo.§.idẽ
10 Iulianus.ꝭ.de iureiur.†Sed vlti.Bar.inducit ſi egiſti ꝯ̃ me rei vẽ
dicatione ex vna cã, & tranſegimus ſuper illa, poſtea agis ex
alia cã : nã illa tranſactio nõ impedit te agere.tm̃ debebit fieri
ꝓteſtatio,ꝙ cãm ſuper qua trãſegimus nõ debeas in hoc iudi
cio nouo deducere,licet agas ſimpl̃r nulla cã expreſſa.& dicit
hic eſſe caſum.¶Gl.prima diuiditur in duas partes:qa primo
ponit quatuor lec.quarũ vlt.cõiter tenetur reprobatis primis.
& hoc vſq; ad ver.nec ob.iũcto ver. vel dic ꝙ ſimpl̃r:q poſtea
ſequitur.¶Scđo format tres opp.in illo verſi.nec ob.& ver.vlt.
no.Poſtea ponit caſum in tota l.fi.C.eo.de qua vlt.opp.prima
poſitio reprobat̃ ꝑꝑ duo:qa vult,ꝙ in tota l.ponatur caſus de
Liciniano,qđ non conuenit principio, ſeu primæ parti legis,
ſed dũtaxat ſcđæ.Itẽ quia ponit, ꝙ Licinianus habebat cohæ
redẽ, qđ in tota l.non dr̃. Scđa lec. vel poſitio,q̃ ponit̃ in ver.
ideoq; reprobatur ꝑꝑ primã rõnẽ;quia ponitur ſil̃r,ꝙ in tota
l.fuerit caſus de Liciniano,qđ non cõuenit primæ parti l.non
ꝑꝑ ſecũdã;qa nõ ponit ꝙ Licinianus habuit cohęredẽ.¶Ter-
tia lec.in ver. alij dñt reprobatur per gl.quia nõ meruit poni,
ꝙ iſte Licinianus fuerit exhæredatus, & ꝙ aſſereret ſe filium.

Lectura in ver. vel dic cõiter tenetur, ꝙ in prima parte vult,
ꝙ nõ ponat̃ caſus de Liciniano,ſed ꝙ erant tres perſonæ.ſ.ex-
traneus,inſtitutus,& filius exhr̃datus,& ſeruus cui erat relicta
libertas:qui ſeruus dicebat ſe liberum, & ita petebat pronun-
ciari : filius ãt petebat ſuperſederi ne ſibi fieret p̃iudicium in
peti.hær. & dicit fore ſuperſedẽdũ cũ limitatione, quæ hr̃ in
tex. In ſcđa uero parte proponatur caſus de Liciniano, & ꝙ
erant duæ tm̃ perſonę.ſ.Licinianus, qui dicebat ſe hr̃dẽ ſcri-
ptũ cũ libertate, & erat in poſſ.liber. Item filius exhęreatus q
mouebat qõnem Liciniano ſuper libertate,& dicebat ipſum
ſeruum,& tunc Licinianus erat reus,& nõ actor. & tunc dic,
vt in lr̃a poſui caſum.¶Nunc opp.primo de l.qm̃.C.de adult.
vt primo procedatur in qõne ſtatus:q̃ in cã criminali.glo.nõ
bñ ſoluit, & hic dr̃ ꝯ̃riũ, ꝙ in ea ſuperſedetur quouſq; cauſa
teſtamenti & hęreditatis ſit finita: dic ſm̃ Bar. ꝙ ibi cauſa ſta-
tus erat pręiudicialis ad alteram, & altera non erat ad eam.
hic uero ſecus : qa qõ ſtatus erat p̃iudicialis ad peti.hær.& ecõ
uerſo.nam ſi ferebat̃ ſnĩa pro libertate : præiudicabatur filio
petenti hęreditatem.& econuerſo ſi ferebat̃ ſnĩa pro filio ſuꝑ
hr̃ditate fiebat præiudicium in cã ſtatus. vt l.Papi.§.fi.ſ̃.eod.in
primo quidem qualequale nõ plenum. vt l.ſeq. gl.in ſecundo
plenum. ideo præfertur qõ hęreditatis tanq̃ maior,& vl̃is,&
11 centumuiralis.¶†Item oppo.ſecundo de l.qui prior.ff.de iud.
vbi dicitur,quòd qui prior appellat, prior agat.& ſic cã prius
inchoata, prius debet terminari. ſed hic cauſa ſtatus primo
fuit inchoata,licet altera ſperaretur inchoari,& tm̃ in quæſtio
ne ſtatus non proceditur, ſed expectatur ꝙ altera prius termi-
netur.Sol.ibi,qñ ambæ qõnes ſunt particulares. hic uero vna
erat particularis altera vniuerſalis, & magna,& centumuira
lis.i.inducta a ſenatorib.qui erant centum numero,& illa prę
fertur.vt l.non minorem.ſ̃.de iudi. Sunt etiam aliæ dr̃iæ inter
12 primum caſum,& ſecundum:de quibus vide per Bar. ¶†Vlti-
mo opp. quod non ſuperſedeatur in quæſtione libertatis,vel
alia ſingulari q.ꝑꝑ quæſtionem hæredita. vt l.fi.C.eo.vbi pen-
dente lite ſuper hæreditate inter te, & me, legatarij poſſunt
agere contra ſcriptum, & ipſum compellere ad ſoluendum
pręſtita cautione de reſtituendo. Si contingat ſcriptum ſuccũ
bere in cauſa hęredita. & creditores hæreditarij poſſunt age-
re vel ↄ̃ ſcriptum, uel ↄ̃ legitimum qõnem inferentem.& etiã
ſerui quibus eſt libertas relicta,& non ſuperſedetur. gloſſ.fate
tur,quod hodie lex iſta in hac prima parte ſit correcta per il-
lam:quia non erat cõueniens, quod quæſtio hæredi.quę erat
inter te & me habeat differre cauſam tertij : quia poſſet fraus
cõmitti, vt colludamus adinuicem tu & ego in pręiudicium
tertij,volẽtis ẽt litẽ particularẽ mouere.& ita loquit̃ l.ꝯ̃ria.in
qua gl.poſtea ponit caſum in ſingulis verbis illius:quia eſt lex
longa.& aduerte quia illa l.eſt ſeruanda in terminis, in quib.
loquitur, qñ tertius mouet qõnem particularẽ ↄ̃ alterum ex
litigantib.de hęreditate:ſed interdũ alter ex litigantib.de hęre
ditate mouet qõnem ſingularem ꝯ̃ alterum,ut in ſecundo ca
ſu huius l.ubi filius exhęredatus qui uolebat mouere qõnem
ſuper hæreditate ꝯ̃ Licinianum anteq̃ moueret, mouit qõnẽ
ſeruitutis,aſſerens ipſum eſſe ſeruũ, quo caſu an ſuperſedeat̃
in iſta? dic ut in tex. & hr̃ ẽt in l.non diſtinguemus. §.ſi is.ſ̃.de
arbi. & iſto caſu iura uetera non reperiuntur correcta ꝑ illã
l.aliquando uero ↄ̃ tales litigantes de hæreditate non mouet̃
quæſtio ſingularis, ſed potius econuerſo ipſi, uel alter ipſorũ
mouet alteri tertio, puta debitori hr̃ditario, ul̃ poſſeſſori rei
hæreditariæ, & alter uenit ad impediendum ne agat, ut ſibi
non fiat præiudicium:tunc quid iuris eſſet in hoc,hr̃.ꝭ.e.l.bo-
næ fidei,quo caſu etiam illa l.fi.non corrigitur,ideo remanet
firma.l. bonæfidei. & in hoc ſtat ſubſtantia huius articuli. de
quo uide per Bartol.in l.ſi poſt.ꝭ.de exceptio. cætera uide hic
per Bar.circa fi.in quadam diſtinctione.

LEX VIII.

1 *Qui elegit viam incompetentem per errorem, non præiudicat ſibi in com-*
petenti, quam ignorabat ſibi competere.
2 *Qui ignorat non habet voluntatem.*

1 LEgitimam. †Qui elegit uiam incompe-
tentem per errorem,nõ pręiudicat ſibi in competenti, quam ignorabat ſibi
competere.h.d. fallit in caſu l.fi. C.de conditio.qa
qñ uiæ ſunt ꝯ̃riæ,& proueniunt ex eadem ſcriptura:tunc una
electa (etiam ignoranter) ſi eligens ſuccumberet, ad aliam
non redit.quod declara,ut dixi in l.mater.ꝭ.titu.j. Et pone ca-
ſum, ꝙ ille qui poterat ſuccedere ab inteſt. fuit hęres inſtitu-
tus,teſtm̃ tm̃ non ualebat,uel poterat per querelam expugna-
ri,ſed ipſe hoc ignorabat,& adiuit ex teſtamento:& cum po-
ſtea pronunciaretur nullum,uel fuerit expugnatum uolebat
hęreditatem habere ab inteſta. per alios uenientes ab inteſt.
opponebatur quod non poterat : quia eligendo uiam teſtati,
uidebatur renunciaſſe uię inteſtati, & cum eſſent uię ꝯ̃riæ in
eodem ſubiecto ſtare non poterant : ꝯ̃rium dr̃, quia ignora-
bat teſtm̃ eſſe nullum, uel expugnari poſſe, & per cõſequen;
igno-

ignorabat viam inteſtati ſibi competere. & idem dic, ſi dubi-
tabat.vt C.de furtis.l.manifeſtiſſimi.§.ſin autem.nam & igno
2 rans non vr̃ actum agere,& ſic nõ vr̃ renunciare, quia renũ-
ciatio innititur voluntati,†& qui ignorat; nõ hẽt voluntatẽ,
vt l.ex maleficiis.§.longe minus.ſ.de actionib.& obl.& gl.po-
nit hic caſum per l.matrem.ſ.ti.j.in exhæredato, qui accepta-
uit comodũ ex teſtamento, vt non videatur renunciaſſe que-
relæ ſi acceptatio nõ tenuit, vt quia forte illud cõmodũ erat
ademptum.Poteſt etiam poni, quando erat præteritus,& ſic
teſtamentũ erat nullũ,tñ in ſuo arbitrio erat facere ipſum re
conualeſcere, approbando teſtũ,vt ſi ignorabat teſtamentũ
inofficioſum,vel nullũ,non vr̃ approbaſſe.ſed ſi ſciebat,vr̃ ap
probaſſe,& tunc excluditur, quia impugnando teſtñ facit te
ſtamentũ reconualeſcere,ſed ſi non erat in ſua poteſtate hoc
facere,vt quia erat nullũ propter defectum ſolennitatis,& ip-
ſe nihilominus ſcienter acceptauit,non facit ipſum reconua-
leſcere.Sed an repellatur ab impugnãdo, vt dixi in l.mr̃.quia
aut ſciuit,aut errauit in iure,aut in facto.

LEX IX.

1 *Petitio hæreditatis contra quos detur.*
2 *Petitio hæreditatis ad hoc, ut cõtra aliquem detur requiritur ꝙ poſſideat aliquã rẽ hæreditariã uel minimam,uel quaſi poſſideat aliquod ius hęreditariũ,non autem ꝙ poſſideat totam hæreditatem, uel quotam.*
Item requiritur ꝙ poſſideat pro hærede uel pro poſſeſſore.
Quid ſi poſſideat pro domino uel quaſi
Agens petitione hæreditatis neceſſe eſt ꝙ ſit hæres,uel in totum,uel ĩ quota parte hæreditatis.
3 *Forma libelli in petitione hæreditatis.& nu.xiii.*
4 *Poſſidere pro hærede dicitur ille, qui credit ſe hæredem, & ita allegat ſiue non ſit,ſiue ſit,adhoc ut poſſit conueniri,& nu.x.*
Quid ſi ſcit ſe non eſſe,an dicatur poſſidere pro hærede.
5 *Ratio non dicitur bona quando continet idem cum dicto,ſed debet continere diuerſum.*
6 *Etiam contra illum qui poſſidet non pro hærede, nec pro poſſeſſore,nec titulo habili ad tranſferendũ dominium datur pet.hære.utilis nõ directa.*
Quid in re redacta ex re hęreditaria.
7 *Verbum poſſidere pro hærede pluribus mod.ſumitur.& nu.x.*
8 *Iura incorporalia aliquando proprie poſſidentur,aliquando improprie & aliquando impropriiſſime.*
9 *Actiones non proprie poſſidentur,nec quaſi poſſidentur,niſi improprie uel impropriiſſime,& ꝙ ideo pro eis non dentur interdicta poſſ.*
Qualiter reperiatur quaſi poſſeſſorium in actioninib.perſonalib.ad aliquid annuum vel meſtruum præſtandum competentib.
10 *Quod hæc actio & ſic petitio hæreditatis non detur contra titulo poſſidentem.& nu.12.*
11 *In petitione hęredi.quare, & qualiter fiat interrogatio conuento,an poſſideat,& an pro hærede,uel pro poſſeſſore, & qualiter reſpondeatur.*
13 *Rõ quare hæc actio nõ detur ↄ titulo poſſidentem. & qñ detur.& nu.13.*

1 REgulariter. †Hic incipit ſecunda pars ti.ĩ
qua declarat̃ ↄ quem det̃ hęc
actio vſq; ad l.itẽ vidẽdum.§.fi. h.d.ꝙ datur ↄ illũ
q poſſidet ꝑ hærede, vel pro poſſeſſore etiam mi-
nimam rem hæreditariam, vel aliquod ius incorporale. h.d.
primo. & debet agens narrare ſe hęredem vl̃em in ſolidum,
vel pro parte,& petere hæc declarari iure actionis, & implo-
rare iudicis officium,vt aduerſarius condemnet̃ ad reſtituen-
dum rem quam poſſidet.hoc ſecũdo.Et pro hærede dicit̃ poſ-
ſidere qui poſſidet tanquam hæres, cum tamen non ſit,licet
credatur eſſe.ſi autem ſit, adhuc tenet̃, & põt conueniri,ſi ſe
hæredem appellat. qui autem non aſſerit ſe hr̃dem, nec alle-
gat aliq̃ iuſtã cãm,vel titulũ quare poſſideat, tunc dr̃ poſſide-
re pro poſſeſſore,& ſitr conueniri põt. Hoc tertio & vlt.dicit
2 vſq; ad l.nec vllã.§.1.qui incip.oĩbus.¶†No.ꝙ ex parte conuẽ
ti ad hoc, vt poſſit hac actione conueniri,requirunt̃ duo, ꝙ
poſſideat aliq̃ rem hr̃ditariã, vel minimã,vel quaſi poſſideat,
aliquod ius hr̃ditariũ, nõ aũt requirit̃, ꝙ poſſideat totã hære
ditatẽ,vel quotã.Itẽ requiritur, ꝙ poſſideat pro hr̃de, vel pro
poſſeſſore.Si aũt poſſideret pro dño,vel quaſi dño; quia non
cõtẽderet ſe hr̃dẽ,ſed dñm vel quaſi dñm, allegãdo titulũ ha
bilẽ ad transferendũ dñium,vel quaſi dñium,non poſſet con-
ueniri peti.hæ.niſi titulus haberetur pro nõ titulo.vt ſ.e.l.nec
vllã.§.1.2.& 3,vt quia titulus eſt nullus, vel niſi in qbuſdã aliis
caſib.qui ponuntur in §.Neratius.cum ſeq.vſque ad §.hęredẽ
autem.in quibus tenet̃ vtili non directa, poſtq̃ hẽt titulũ.ille
vero qui agit neceſſe eſt,ꝙ ſit hæres vel in totũ, vel in quota
3 parte hęreditatis. ¶ †Secundo no.quid habeat narrare in ſuo
libello,quia narrat qđ ſit hr̃s in totũ,vel pro parte.Itẽ ꝙ hẽat
concludere,& petere ꝙ declarat̃ hr̃s.nam hæc actio eſt mix-
ta,& ſicut in rei vendicatione quis petit declarari ſe dñm, ita
& in iſta petit declarari ſe hr̃dem. & hoc venit iure actionis.
Itẽ petit ↄdẽnari aduerſariũ ad reſtituendũ id qđ poſſidet, vel
in totũ ſi eſt hr̃s in totũ, vel in parte ſi eſt hr̃s pro parte,quan
tũcunq; res ſit modica, & pars hæreditatis quã prætendit hr̃e
ſit magna,nã ſi valet mille,& res quæ poſſidetur valet decem

4 nõ petat cõdẽnari,niſi in dimidia ipſius rei. ¶ † Vlt.no.ꝙ ille
dr̃ poſſidere pro hr̃de qui credit ſe hr̃dẽ,& ita allegat ſiue ſit
ſiue non quantũ ad hoc,ut poſſit conueniri, nõ quantum ad
hoc,vt agens poſſit obtinere,quia tunc obtinebit,qñ aduerſa
rius nõ eſt.ſecus ſi eſt,licet agere potuerit. Quid,ſi ſcit ſe non
eſſe,an dicat̃ poſſidere ꝑ hr̃de?iſte tex.querit,& non rñdet ad
hoc,ſed dicit eũ teneri hac actione.gl. vult ꝙ nõ dicatur tene
ri ꝑ hr̃de,poſtq̃ ſcit ſe nõ eſſe,ſed potius pro poſſeſſore, & ita
5 tenetur nõ tanq̃ poſſideat pro hr̃de. ¶†No.in l.qui interroga-
tus.ibi dum dicit,quia poſſideo.ꝙ qñ rõ continet idẽ cũ dicto
nõ dr̃ bona rõ,quia dẽt continere diuerſum.Et ideo ſi teſtis ĩ
terrogatus qũo ſcit?rñdet quia ſcio, nõ reddit ſufficiẽtẽ ratio-
nẽ,ideo nõ facit fidẽ.vt no.ſ.de off.procu.Cæſa.l.fi.in gl.ſuper
6 ver.nõ habent. ¶†In l.rr̃.opp.i. ꝙ hæc actio detur ↄ illũ qui
poſſidet,ẽt nõ ꝑ hærede,nec pro poſſeſſore,imo nõ titulo ha
bili ad tranſferendũ dñium.ſ.e.l.nec vllã.l.Neratius.& ſeq.So.
verũ eſt vtili,ſed directa,nõ,vt hic. ¶Itẽ adhuc opponit̃,ꝙ ẽt
ſi poſſideat nõ rẽ hr̃ditariã, nec ius hr̃ditariũ adhuc teneatur,
vt ſ.eo. l.qđ ſi in diẽ.§. ſed & is.So. verũ eſt vtili qñ id qđ poſ-
ſidet,licet nõ ſit hr̃ditariũ,tñ eſt redatũ ex re hr̃ditaria, vt ibi.
directa vero nõ niſi ſit res hr̃ditaria,vel ĩ hr̃ditate reperta,vt
7 hic.& ſ.e.l nõ tñ.ĩ prin.& hæc hñr in gl.i.¶†Tertio opp.ꝙ nõ
detur ↄ poſſidentẽ ꝑ hærede,quia poſſidet tit.vt ſ. pro hr̃de.
ꝑ totũ.& hæc actio nõ datur ↄ titulo poſſidentẽ.vt l.hr̃ditatẽ.
C.in qui.cau.ceſ.lon.tem.præſ.Sol.iſta verba.pro hr̃de plurib.
modis ſumũtur,aliqñ pro vero ti. vt cum quis eſt verus hr̃s ali
cuius,& poſſidet aliq̃ rem in hr̃ditate repertam tanq̃ hæredita
riam cum nõ ſit,imo eſt aliena, quo caſu eã vſucapit,vel præ-
ſcribit titulo pro hr̃de,vt in ↄrio,hic vero verba iſta nõ ſigni-
ficant verũ titulũ, ſed quendã modũ poſſidendi, quia dici ſe
hr̃dem,& aduerſarius dicit ↄrium,ꝙ imo ipſe eſt hr̃s,& igno-
ratur quis eorũ ſit. ſed in pręcedenti nõ ignoratur, nec patit̃
8 qõnẽ de hr̃ditate,& hoc vult gl.2.in prin.†Quarto,& vlt.opp.
ↄ tex.ꝙ improprie loquatur,dũ dicit vel iꝰ pro hr̃de poſſidet,
&c.quia iura incorporalia nõ poſſidentur.vt ſ.de acq.re.do.l.
ſeruus.§.incorporales.Sol.gloſſ.fatetur dicens,ꝙ improprie lo
quitur,& ponitur hoc verbum poſſidet,ꝑ quaſi poſſidet.iura
enim in corporalia quaſi poſſidentur, & aliquando proprie,
qñ cohęrent rebus corporalibus,vt ſeruitutes.improprie quã
do non cohærent,ut ſunt actiones,quas quis habet cõtra ali
quem.aliqñ impropriiſſime,vt ſunt actiones, quibus quis ali-
cui tenet̃. Nam quantum ad iſtam materiam ↄtra ipſum dat̃
hæc actio ſicut debitor hęreditarius,vt ſ.e.l.nec vllã.in fin. er
go neceſſario oportet dicere,ꝙ habeatur pro poſſeſſore,cum
9 nõ det̃ niſi ↄ illum qui poſſidet vt ĩ hac l.†Iſta gl.sẽper allega-
tur,ꝙ actiones non proprie poſſidentur, nec quaſi poſſident̃,
niſi improprie,vl̃ impropriiſſime, ideo pro eis non dantur in
terdicta poſſ.vt ſ.l.2.quo. bo.Et per hoc Legiſtæ reprehẽdunt
Canon.qui dñt reperiri quaſi poſſeſſorium in actionibus per
ſonalib.vt in c.querelam extra de ele.ſed illud ꝑcedit in actio
nib.ꝑſonalib.cõpetentibus ad aliquid annuum, vel mẽſtruũ
præſtandum,non ſic qñ pręſtatio nõ eſt annua, vel mẽſtrua,
ita loquitur iſta gl.& iſta l.2.iõ deciſio Canon.eſt bona,& uti
lis,quia ſi ille qui eſt in quaſi poſſeſſione annuæ præſtationis
turbetur,vel ſpolietur in ea,habet vtile interdictum vti poſſi
detis,vel vñ vi,vt in illo cap.querelam.& hoc dic,vt no.in l.ſi
certis annis C.de pact. & vide omnino Inno.in c.in literis.de
10 reſt.ſpol.in 2.col.¶†Vlterius in l.pro hærede repetitur per gl.
oppo.facta in l.rr̃. ꝙ hęc actio non detur contra poſſidentẽ,
pro here. quia illud eſt poſſidere tit.& hæc actio non datur ↄ
titu.poſſidente.gl.dicit ꝙ poſſidere pro hęrede põt intelligi tri
bus modis.quod dicut in gloſ.& hic ſumitur tertio modo,nõ
pro illo qui eſt verus hæres, ſed pro illo qui dicit ſe hæredem
& alter negat ipſum eſſe hæredem, & eſt quæſtio de hr̃ditate
de qua contendunt.nam ſiue ſit verus hæres, ſiue non ſit, ex
quo tñ aſſerit ſe eſſe,fundatur intentio agentis,vt poſſit agere
hac actione, ſed poſſit obtinere,non niſi re vera ſit hr̃s.Ideo
qui melius probauit,obtinebit.Qñ aũt nõ patitur quæſtionẽ
de hæreditate in qua dicit ſe hęredem, tunc procedit.oppo.ꝙ
eſt verus titu.& ita loquitur ti.pro hęrede.¶Item oppo.ĩ alia
gl.quæ incipit. ſ. ex teſtamento.contra verſicu. ſed an & is.nã
videtur velle ꝙ pro hærede dicatur poſſidere,non ſolũ ille q
non eſt, ſed putat ſe eſſe,& ſic eſt bonęfidei,ſed ẽt ille qui ſcit
ſe nõ eſſe,quia de hoc querit,& poſtea dicit ipſum teneri hac
actione.Sed hoc non vr̃ verũ,quia ſi ſcit ſe, non eſſe,poteſt di
ci ꝙ teneatur vt hęres in animo ſuo,licet in verbis hoc dicat,
qñ potius inſpicitur animus q̃ verba.gl.fatetur hoc,& propte
rea exponit literam quatuor modis. Primo,ꝙ ſciebat ſe non
eẽ hr̃dẽ,de iure ciuili antiquo legis xii. tabularũ, ſed credebat
ſe hęredẽ de iure nouo ciuili, ſcilicet ꝑ conſtitutionem,vel ſe
natuſconſultũ, vel de iure prętorio. Hoc eſt diuinare.licet gl.
teneat. plus placet tertia ſol. licet de hoc quærat an pro hr̃de
poſſideat,non tñ ad hoc rñdet, ſed dic eũ teneri hac actione.
Vnde dicam ꝙ non dicit̃ poſſidere pro hęrede, vt in ↄrio,ſed

tantum

tũ tenetur ac actione tanq̃ poſſidens pro poſſeſſore. Iſta pōt
ſatis tranſire, vel dic nō habemus curare quid hēt in animo,
ſed qđ aſſerat. Vnde licet verum ſit, ꝙ non poſſideat ꝓ hære-
de attento aĩo, eſt tñ perinde ac ſi pro hærede poſſideret poſt
q̃ ita aſſerit, vt fundetur intentio agentis. Agit ergo ꝯ ipſum
taq̃ pro hrẽde poſſideat, licet ſciat ſe non eſſe. pro iſto intelle-
ctu facit l.ſequens dũ dicit, vel ꝑ mendaciũ. Nã in effectu vult
ꝙ ille dicatur poſſidere nō pro hærede, ſed ꝓ poſſeſſore, qui
non aſſerit ſe hæredē ēt ꝑ mendaciũ, quaſi dicat ſiue bona fi
de aſſerat ſe heredē, qa ita credat, ſiue ꝑ mendaciũ, qa ſcit ſe
nō eſſe, tenet̃ pro herede, non pro poſſeſſore, ſed ſi nullo mō
aſſerit ſe hæredem & per mendaciũ, non poſſidet ꝓ hrẽde, ſed
pro poſſeſſore, ſi non allegat aliq̃ aliã cãm quare poſſideat,
11 puta tit. & ita intellige prin.gl.mag.poſitæ, in l.ſeq.¶†Vlt.illa
glo.mag.in l.qui interrogatus.quærit qualiter fit iſta interro-
gatio in peti. hær.an virtute tit.de interro.act.ne actor fruſtra
litiget, quia ſi non fieret, nec ꝓbaret̃ ꝑ actorē, ꝙ poſſideat ꝓ
hærede, vel pro poſſeſſore, ſi in calculo ferendę ſnĩæ diceret ſe
nō poſſidere, vel nō pro hærede aut ꝓ poſſeſſore, abſoluet̃, &
actor fruſtra litigaſſet. vt j̃.de rei vendi.l.qui petitorio.¶In gl.
ſunt tres opi.prima fuit Bul. ꝙ fiat alternatiue, & ēt alterna-
tiue rñdeatur, an poſſideat ꝓ hærede, vel pro poſſeſſore.q̃ opi.
cōiter reprobat̃, qa debet fieri clare, & taliter ꝙ reddatur cer-
tus.& hęc alternatiua reddit obſcuritatē. Secunda fuit Placen.
qui poſuit aliqua verba obſcura, ꝑꝑ quæ fuit laceratus a gloſ
ſatoribus antiquis.& gl.dicit, ꝙ fuerunt ſomnia, & in l. cogi.
C.eo.dicit, ꝙ meruit volui in cæno. Sed alij ſuſtinent dicen-
tes, ꝙ licet ſint verba obſcura, & imꝓpria, tñ locutus eſt ex al
titudine ingenij, & dãt aliquas expoſitiones, vt in glo.hic, ſed
omittamus hæc q̃ cōiter non tenent̃. Tertia fuit opi.Ioan. &
Azo. & oĩum gl. ꝙ non fiat vna tm̃ interrogatio, ſed plures,
quod dic vt in gl. & iſta cōiter practicat̃, & obſeruatur. & vide
12 Cyn.in d.l.cog.¶†Poſtremo extra gl. q̃rit̃, cũ cōiter dicamus,
ꝙ hęc actio nō det̃ ꝯ titulo poſſidētē, vt ēt colligit̃ ex iſta l.nec
vllã rōnē allegat, q̃ ſit rō huius, qa eſt principale fundamētũ
huius mãæ.gl.in l.hæreditatē.C.in qui.cau. ceſ.lon. tem.ꝑſcri.
ponit vnã rōnem: qa qui ſe aſſerit titulo poſſidere non ꝯdicit
agenti. non enim negat ipſum eſſe hæredē, ſed dicit poſito ꝙ
ſit, ꝙ res quã ipſe poſſidet nō pertinet ad alium ſed ad ſe, qa
emit a tali, vel fuit ſibi donata. ſed qñ non allegat titulum, ſed
aſſerit ſe hrẽdē, ꝯdicit agenti, & iudiciũ non eſt niſi inter dicen
tē, & ꝯdicentē, ſed qñ alteri non ꝯdicit, nō eſt proprie iudiciũ,
actor.n.principalr aſſerit ſe hæredē, & in hoc deberet eſſe ꝯdi-
ctio, vt eſſet ꝓpriũ iudiciũ, qa hoc principalr petit declarari.
Iſta rō eſt bona, ſed nō perfecta. Vñ Doc.aſſignãt aliã rōnem,
qa qui allegat ti.allegat potentius ius, & fortius q̃ ille, qui aſſe
rit ſe hrẽdem, & agit hac actione. Nã in hac actione non veni-
unt ſolum res hrẽditarię, q̃ erant in dñio defuncti. imo ēt non
hrẽditarię. i. q̃ non erant in eius dñio, ſed fuerunt in hrẽditate re
pertæ, vt qa cōmodatæ defuncto, vel penes eũ depoſitæ, vt j̃.
eo.l. & nō tm̃. & ſufficit ſibi probare, ꝙ res quã petit tenebat̃,
& poſſidebat̃ per defunctum tꝑe mortis, licet non probet ꝙ
eſſet dñs. Illud eſt facile probare, ſed ille qui allegat titulum, al
legat dñium, vel quaſi dñiũ quod eſt difficile probare. Vñ cũ
poſſit eſſe, ꝙ res quæ petit̃ fuit in hæreditate reperta, & tñ nō
erat defuncti, ſed erat illius qui nec poſſidet ex titulo quē alle
gat, non ſequit̃ tu es hæres, & iſta res fuit in hæreditate reper-
ta, ergo debes me vincere, cum ego allegē potentius ius q̃ tu.
iō ne fruſtra litiges, repelleris ab agendo. ex hoc patet ꝙ tunc
titulus excludit hãc actionē, qñ ē ſufficiēs ad trãſlationē dñij,
vel quaſi dñij, alias ſecus, vt in ti.commodati vel depoſiti. Nã
tale allegans non excludit peti.hæ. vt no.in d.l.cogi.¶Sed po-
namus ꝙ agens pet.hær.aſſerat illam rē eſſe hæreditariam, &
fuiſſe in dñio defuncti, an allegatio tituli excludat ipſum agē
tem? Rñde ꝙ ſic, qa non agit rei vend.ſed peti. hære. & poſito
ꝙ dicat rem eſſe hæreditariã hoc eſt præter nãm actionis, qa
hoc non requiritur ꝙ dicat. Et poſito ꝙ dicat, non requiritur
ꝙ probet fuiſſe in hrẽditate reperta, ergo allegans titulum for
13 tius ius allegat q̃ agens hac actione.†Et ꝑꝑ hoc Ang. dicit ſe
1 practicaſſe. ꝙ in libello ſemper cumulabat[a] cũ peti.hæ.rei vē
di.petendo declarari ſe dñm, nō ſolum hæredem. ad hoc vt al
legatio tituli ipſum nō excluderet ab agendo, licet.n.excludat
peti.hęr.non excludit rei vendicationē. ſed Gul.de Cug.in l.ii.
C. eo. tenet ꝙ rei vendicatio non poſſit cumulari cũ pet.hæ-
re.quę ſunt tales actiones, ꝙ ſnĩa abſolutoria lata ĩ vna facit
ꝑiudiciũ in altera, vt l.ſi quis cũ totũ §.pe.j̃. de excep.rei iudi.
qñ prętendit dñiũ ex cã hęreditaria, ſecus ſi ex alia cã diuerſa.
Si.n.allego me dñm, quia ſucceſſi Titio qui erat dñs, & ſuccu
bui ſiue egerim peti.hęr.nō poſſum poſtea agere rei vendi. &
probare dñium ex illa eadē cã, ſiue econuerſo, & iſta plus pla
cet, qa Ang.nō ponderauit, nec meminit de dicto Gul.poſſet
tñ cumulare ſi aſſereret ſe dñum ex alia cã q̃ hęreditaria.¶In
l. pręcedenti omiſi vnũ, qđ declarat iſtã mãm, & ſcias ꝙ tũc
titulus excludit peti.hęre.qñ fuit acquiſitus in vita defuncti, ſe
b cuſ[b] ſi poſt mortē. ita no.dicit Bal. & mirat̃ a nemine fuiſſe aĩa
diuerſum ĩ l.edicto, C.de edi.di.Adr.tol.in ix. & x.opp.ꝑ illum
tex.in fi.iſta eſt vna magna limitatio ad iſtã mãm, & non au-
deo ipſam approbare, nec intendo reprobare nunc. ex his q̃
nota.ꝑ Bar.in l.cogi.C.eo.in fi.vident̃ colligi manifeſte ꝑ Bar.
in qōne illa, an titulus ſuperueniēs poſt litē inchoatã in hac
actione excludat agentē, ꝯſtat.n. ꝙ nō potuit inchoari lis niſi
poſt mortē defuncti. Ergo vr̃ velle, ꝙ titulus acq̃ſitus ēt poſt
mortē habeat impediri hanc actionē, quando nō eſt quęſitus
ab illo qui poterat conueniri hac actione pluries tamē in cō
ſiliis hoc de mente Bal.allegaui.

ADDITIONES.

a ¶Cumulabat. Adde quod idem Pau.de Ca.in conſ.129. inci.in cauſa quæ verti-
tur coram domino locum tenente patriæ Fori Iulii.inter ſer.Nic.tenet ꝙ poſsit
cumulari & ibi quando cognoſcitur quod ſit cumulata petitio hæreditatis cũ
rei vendicatione. De quo etiam per Doc.in §.ſed iſtæ, & in §. omnium.Inſti.de
act. & per Cyn.in l.cogi.C.de peti.hære. Fran. Cur.

b ¶Secus ſi poſt mortem. Adde eũdem.Pau.in d.l.edicto, *in finalibus verbis* & in
conſi.321.in nouis hic quæritur primo an datio.col.ii. ver.3.quæritur, ſed adde
cont a Bald.tenet Sal.in d.l.edicto. & ibi Do. Alex.de Imo. & Ange.Are.in §.ſed
iſtæ Inſtit.de act. Fran.Cur.

LEX XIII.

1 *Titulus nullus quem poſſeßor ſcit eſſe nullum, non excludit petitionem hæ-
reditatis, quia habetur pro non titu.*

2 *Titulus quem poſſeſſor ſcit eſſe inualidum non habetur pro titulo putatiuo,
nec ſufficit ad vſucapionem vel præſcriptionem, nec ad impediendam pe
titionem hæreditatis.*

NEc vllam aliam.

1 §.Omnibus. †Titulus nullus quem poſ
ſeſſor ſcit eſſe nullum, nō
excludit petitionē hrẽditatis, qa habet̃ ꝓ nō titu.h. d. vſque ad
§.is aũt. & ponit tria exēpla.pone ꝙ quærit̃ an ſit dare caſum
in quo poſſidens titulo, dicat̃ poſſidere ꝓ poſſeſſore, & poſſit
conueniri hac actione, & dr̃ ꝙ ſic, non ſolum in vno titu. id-
eſt in vno genere titulorũ. imo ēt in quolibet genere, ſ.quã-
do titu.erat inualidus, & poſſeſſor hoc ſciebat, nam tunc iſte
titu.pro poſſeſſore, ideſt iſte modus loquendi (quia iſte non
eſt proprie titu.) cohæret tunc tali titulo.nullo, & facit vt non
excludatur hæc actio. vt in exemplis hic poſitis. Et aduerte,
quia hoc caſu poſſidens tenetur hac actione directa, ſed quã-
do titulus eſſet validus tñ propter aliam cauſam daretur hæc
actio, tunc eſſet vtilis non directa vt in caſu l.Neratius.cũ ſeq.
vſque ad §.hæredem aũt. ¶Pro declaratione glo.ſuper verſi.
ſciens.quæ incip.quid ſi ignorans.oppo.ꝯ iſtos tex.nam volũt
quod titu. nullus habeatur pro non titu. & ſic non excludit
petitionē hæreditatis. Contra ꝙ imo habeatur pro tit. & ha-
beat effectus quos habet verus titu. nam duplex eſt titu.ſci-
2 licet verus & validus. & de hoc non eſt dubium.†Item nō ve
rus nec validus, ſed putatur validus, & dicitur tit.putatiuus. &
ita ſufficit ad vſucapiendũ & præſcribendum ſicut verus, vel
validus, vt l.non ſolum §.quod vulgo.j̃.de vſuc. & l.Celſus.cũ
ibi not.Solu.tex. hic ſoluit dum dicit ſciens, nam loquitur qñ
poſſeſſor ſciebat tit.fore inualidum, quo caſu non habetur ꝓ
titu.putatiuo, nec ſufficit ad vſucapio.vel præſcriptionem, &
eo modo non ſufficit ad impediendam hanc actionem da-
ri, ſed ſi putaretur validus, haberet ſolũ contrarium, & ſuffice
ret ad excludendum hanc actionem ac ſi foret validus. & hoc
probat glo.per alias rationes. ſed Guar. tenet contrarium, qa
poſito ꝙ putetur validus, verum eſt, ꝙ non eſt validus, & ſic
poſſeſſor non pōt oſtendere cauſam iuſtam ex qua poſſideat.
ergo tenetur pro poſſeſſore, vt in prin huius.l.nam ad hoc, vt
quis teneatur pro poſſeſſore non requiritur quòd teneat ma
la fide vel ſcienter, ſed ſufficit quod non habeat in veritate ali
quam cãm iuſtam. & ita eſt hic. quia titulus eſt nullus, qa non
eſt iuſta cauſa detinendi. glo.tenet primam opi. Tu diſtingue,
an credatur validus per errorem facti, & procedit opin. glo.
nam tunc dicitur putatiuus iuſto errore, & tunc loquun-
tur iura dicentia, quod talis titulus ſufficit ad vſucapiendum,
vel præſcribendum, & eo modo ad impediendã hanc actio-
nē, an putetur validus per errorem iuris, & tũc habet locum
opin. Guar. nec tunc dicitur putatiuus, quantum ad præſcri-
bendum vel vſucapiendũ, vt ſufficiat, ergo nec quantum ad
impediendam hanc actionem.¶Sed quæritur in glo.in verſi.
item quid.qñ eſt nullus, an impediat hanc actionem dari? di-
ſtinguitur inter ſcientem & ignorantem. Quod ſi titulus erat
validus, & ſic de ſui natura excludit hanc actionem, an ſit di-
ſtinguēdum inter ſcientem & ignorantem? certum eſt enim ſi
poſſeſſor eſt bonæfidei, talis titulus hanc actionem excludit
Quid ergo ſi ſit malęfidei? quid inſpiciatur an validitas tituli,
vt excludatur hæc actio, an mala fides poſſeſſoris, vt non ex-
cludatur? glo.tenet primam partem quòd potius validitas ti-
tuli, vt excludatur, quia iura dicentia non dari contra titu.
poſſidentem, indiſtincte loquuntur. tene menti gl. ¶Vltimo
oppo.qñ titulus eſt nullus, & poſſeſſor ſciebat, conuenit̃ hac
actione

actione ẽt ſi non aſſerebat ſe heredem, vt patet hic, quia te-
net pro poſſeſſore,ↄ. ꝙ imo non teneatur actione hac niſi aſ
ſerat ſe heredem,ut ȷ̃ tit.l.j.in fi.So. hic loquitur in vero poſ-
ſeſſore.ibi in quaſi poſſeſſore,ſm gl.

1 *Contra non poſſidentem,vel quaſi poſſidentem non datur hæc actio,niſi ra*
tione doli pro poſſeſſore habeatur.

2 *Is qui dolo deſiit poſſidere ſi ĩ petitione hereditatis fuit condemnatus, &*
ſoluit æſtimationem non liberatur poſſeſſor,ſecus econtra.

3 *Quod is qui dolo deſiit poſſidere teneatur vtili, quæ ſuccedit in locum dire*
ctæ, & hæres eius actione in factum.

1 §. Is autem. ¶ † Contra non poſſidentem,vel quaſi
poſſidentem non daẽ hec actio, niſi rõ-
ne doli pro poſſeſſore habeatur.hoc dicit.ſupple,& niſi tem-
pore ſententię reperiaẽ poſſidere.vt ȷ̃.eo. l.item vidẽdum.§.ſi
2 quis eum. ¶ † in tex.ibi,ſi ſciens.dic ſciens inualiditatem teſti,
& ſic non teneri ad reſtituendum, & nihilominus reſtituit,
vt poſſit conueniri,ac ſi non reſtituiſſet,ſed ad quid condem-
nabitur? dic ad ęſtimationem hęreditatis.facit ȷ̃. de noxa.l.ele
ctio.§.ſi is.& tunc quęritur,ſi condemnatus ſoluat ęſtimatio-
nem., an liberetur poſſeſſor quamuis teneatur hac actione?
dic ꝙ non,vt in ea l.§.pen. ſed econtra,ſi actor egiſſet contra
poſſeſſorem & obtinuiſſet beneliberatur reſtituens,ut ibi ha
3 betur† & ſcias ꝙ qui dolo deſiit poſſidere tenetur vtili. non di
recta, vt dicit gl.ſuper ver.ſciens.& probatur.ȷ̃.de noxa l.elect.
§.ſi is dum dicit,quia hęc actio locum directę &c.ergo eſt vti
lis,nõ directa.quę tñ ſuccedit loco directę,quia vere non poſ
ſidet,ſed habetur ꝓ poſſeſſore,ſed heres eius, nec directa, nec
vtili,ſed actione in factum,vt dicit gl.

2 *Actio pet.hę.contra tit.poſſidentem qualiter & quib.caſib. detur.*

2 *Rem quã defunctus propter malam ſuam fidem nõ poterat vſucapere vel*
præſcribere nec etiam hæres eius poterit licet ſit bonę fidei. & non ſic in
alio ſucceſſore ſingulari. & nu.3.

3 *Mala fides defuncti, ꝙ de iure canonico non noceat hæredi bonæfidei.*

1 NEratius. Caſus qui ponuntur vſq; ad §. here-
dem, continuantur adinuicem,nam
debes ſcire,† ꝙ non ſolum hęc actio daẽ contra ti.
poſſidentem ſi titulus erat nullus, & ſciebatur nul
lus,vt §§ præcedentibus.immo quandoque ẽt ſi titulus ſit va
lidus,& hoc in duobus caſibus, qui ponuntur in iſtis.§§.po-
nitur hic ſecundus.in §. ſequen. quod ſi quis.qui ſubdiuiditur
in plures vſque ad §.heredem.Et primus caſus eſt,quando ille
erat titulus vniuerſalis habitus ab illo qui poterat conueniri
hac actione, quia tenebat pro herede, vel pro poſſeſſore. Si
enim deceſſit antequam conueniretẽ heres eius, licet habeat
verum titulum in hereditate illius.ſ.titulum pro herede, nihi
lominus quia reputatur eadem perſona cũ defuncto,ſicut de
functus poterat hac actione conueniri, ita & heres eius ſiue
ſit bonę fidei, quia credat quod bona,quę ego peto ſint de
hęreditate illius cui ſucceſſi, non illius cui dico me heredem;
ſiue malę fidei, quia ſciebat quod non ſint de hęditate illius,
ſed de hereditate alterius quam dico ad me ptinere. hoc dicit
iſte.§ cum princ.l. ſequen.quę incipit etiam.ſecundum vnam
lecturam. & in multis locis allegatur pro princ. l.ſed aliqui
non habent pro princ. l ſed pro verſic.continuatiuo. Et no.
quia hoc caſu datur directa petitio hęditatis ſicut daretur cõ
tra defunctum ſi viueret,quia heres repreſentat eius perſonã
licet poſſideat vero,& valido titulo,quia potius conueniẽ ex
perſona defuncti,quam ex propria ¶ Oppo.ꝙ non teneatur,
iſte hæres hac actione,quia poſſidet titulo vero, & valido,&
eſt bonę fidei,ſi credebat illas res fore de hęditate illius cui,ſuc
ceſſit. So.qñ titu. non eſt uniuerſalis, ſed ſingularis, tunc ex-
cludit petitionem heredi.quia poſſidens non conueniẽ ex ꝑ-
ſona dantis ti.ſed ex propria perſona,ideo licet dñs poſſet cõ
ueniri,nõ ſic ipſe,ſed qñ eſt vniuerſalis puta heredetarius, qa
tũc heres repręſentat perſonã defuncti.põt ex illius perſona
conueniri,non ſolum ex propria. Sed defunctus poterat hac
actione conueniri, quia poſſidebat pro herede,vel pro poſ-
ſeſſore,ergo & hæres eius,Heres.n.dupliciter poſſidet ꝑ hrde,
nam primo tanq̃ hæres illius cui ſucceſſit, nam iſte ti.eſt ver⁹
& validus & excluderet petitione hæreditatis de rigore iuris.
Item tanquam hæres illius cui ſucceſſit q reputabat ſe hrdẽ,
& iſte titulus non eſt verus, quia ille poſſidebat pro hrede,
vel pro poſſeſſore, qui quantum ad hanc materiam,nõ dicũ-
tur ti vt nõ.glo.j.s̃.in § omnib.& ratione iſtius põt conueniri
ex perſona defuncti,& hoc vult glo. j. hic in effectu.& iſta in
ducuntur per ſequentem gloſſ.quæ incipit cum nõ ſit.ad que
2 ſtionem. † ꝙ rem, quam defunctus propter malam ſuam
fidem non poterat vſucapere vel præſcribere, nec etiam he
res eius poterit, licet ſit bonæfidei, & habeat titulum,quem
tamen defunctus non habebat, & hoc quia eſt ſuceſſor vi-
3 tiorum defuncti etiam ſi ſint vitia perſonalia,† quia mala fi
des defuncti reputatur mala fides heredis, non ſic in alio
ſucceſſore ſingulari. de hoc in l.cum hæres. infra de di. &
tempor. præſcrip. & infra de publ. l. ſi ego. §. partus. & hæc
ſunt vera de iure ciuili,de iure vero canonico videtur, quod
a mala[a] fides defuncti non nocet hæredi bonæfidei,ſi vult inci-
pere vſucapionem,vel præſcriptionem ex perſona propria.vt
no.in d.l.cum hæres.per Dy.& Bar. ¶ Sed quærit gl.iſte tex.lo-
quitur in vero hærede illius qui poterat hac actione conueni
ri,vt repręſentet perſonam illius,& vt poſſit eodẽ modo con
ueniri atque is quem repręſentat,puta Titius poſſidebat pro
hærede vel pro poſſeſſore,& ſic poterat cõueniri eo mortuo,
tu occupaſti eius hæreditatem credens te eius heredem cum
non eſſes,& ſic poſſidebas pro hærede hæreditatem Titii,ego
de illa non faciebã tibi cõtrouerſiam, ſed de quibuſdam bo-
nis in illa hereditate repertis,quę dicebam fuiſſe Sempronii,
& hrditate Sẽpronii ad me pertinere,& Titiũ illũ tenuiſſe vl'
poſſediſſe pro hærede Sempronii, cũ tñ nõ eſſet,an potero te
conuenire? glo.dubitat,& finaliter tenet ꝙ nõ,quia cũ nõ ſis
verus hæres Titii,non repreſentas eius perſonã, nec te poſſũ
ex perſona Titii conuenire.Sed in contrarium facit,qa poſtq̃
aſſeris te hæredem Titij, ſi de illius hrditate non poteris con-
ueniri,poteris conueniri ex perſona Titii,acſi eſſes verus hæ-
res,& iſtam puto veriorem quicquid dicat gl.

ADDITIO.

a ¶ Videtur ꝙ mala fides. Adde circa hoc quę pulchre ponit D.Fel.in c. diligenti.
col.5.ver.contra famoſam.extra de pręſcr. Et vltra ibi adducta per ipſum adde
ꝙ D.Alex.de Imo.in conſ.3.col.fi.ver.& ſi opponeretur.in 5.limit. dicit magis
communem opi.& veram etiam de iure canonico quod mala fides defuncti no
cet hæredi vniuerſali,ita quod ipſe hæres non poteſt ex ſua perſona pręſcribere,
cum ipſe teneatur exonerare conſcientiã defuncti. & idem tenet in conſil. 51.
col.2.in fi.in dicto 5.vol.Cur. Adde tu & vide quę ponit præceptor meus Soci.
in conſi.230.per totum.

LEX XV.

1 *Caſus,in quo poſſidens vero in titulo,poteſt conueniri actione pet. hær.non*
tamen directa,ſed vtili.

2 *In petitione hæreditatis non habet agens neceſſe probare dominium ſuum*
uel defuncti,ſed ſufficit probare ꝙ defunctus tempore mortis ſuæ tene-
bat & poſſidebat,uel ꝙ res quæ petuntur fuerunt in hrditate repertæ.

3 *Si tu emiſti hæreditatem quam aſſero ad me pertinere,an potero agere cõ*
tra te petitione hæreditatis ad totam hæreditatem, & ad omnia bona.

4 *Datum hæredi putatiuo gratia conditionis implẽdæ, an & a quo poſſit pe*
ti hac actione. & nu.6.

Datum gr̃a conditionis implendæ non dicitur pretium rei ob quam datur.

5 *Si promittis mihi cedere iura Titii ſi tibi dedero decem non videtur fieri*
ex cauſa emptionis. & quando dicatur tamen ſubeſſe iuſta cauſa ceſ
ſionis.

6 *Emptor hæreditatis ſeu titulo poſſidens, ut hic, ꝙ longo tempore poſſit con*
tra actionem præſcribere.

7 *Hæc actio quando dicatur directa. & quando vtilis.*

ETiam.
1 §. Quod ſi quis. Hic ẽ alius caſus † in
quo poſſidens vero
vel valido ti.cõueniri poteſt actione hac,non ta
men directa,ſed vtili,& in hoc differt a præcedenti, vbi con-
uenitur directa, & hoc qñ non habet titulum vniuerſalem,
ſed particularem,tamẽ habet eum in tota hæreditate quæ eſt
in controuerſia,quo caſu loquitur hic, vel etiam in alia quo
ta,quo caſu loquitur l.2.C.eodem.& ibi per Gul. de Cu.& ra-
tio redditur hic,ne agere volens habeat recurrere ad rei vendi
cationem in ſingulis,rebus,& ſic habeat neceſſe probare do
2 minium quod eſt difficile. † Sed in petitione hęreditatis nõ
habet neceſſe probare dominium ſuum vel defuncti,ſed ſuf-
ficit probare quod defunctus tempore ſuæ mortis tenebat,&
poſſidebat, vel quod res quæ petuntur fuerunt in hæreditate
repertæ,vt ȷ̃.eod.l.& non tantum.quod de facili probatur. Et
aduertẽdũ ꝙ iſte §.loquiẽ, ſiue poſſeſſor habeat bonam fidẽ,
ſiue malam vſque ibi,idem erit.Secundo loqẽ,quando hẽbat
bonã.vſq; ad §.ſi quis ſciens.Tertio, qñ malam vſq; ibi,ſi qs a
3 fiſco.† Quarto,redit ad præcedentẽ qñ bonã,vſq; ad §.hære-
dem.& in effectu recollige talẽ diſtinctionẽ quę habeatur ꝑ-
ſummario,ſi tu emiſti hęreditatẽ quam aſſero ad me pertine-
re, & ego volo agere contra te pet. hęred.ad totam hæredita-
tem, & ad omnia bona an poſſim? diſtingue.Aut eras malę fi
dei,quia ſciebas hereditatẽ ad me pertinere,non ad vẽditorẽ,
& tunc indiſtincte poſſum te conuenire,licet habeas verum
& validum titu.vt in §.ſi quis ſciens.aut eras bonę fidei, qa cre
debas ad venditorẽ pertinere,& tunc aut emiſti a fiſco,aut ha
buiſti ĩ dotem a muliere, & idẽ vt ĩ §.ſi quis fiſco.cum ſequẽ.
aut ab alio priuato, & tunc redeas ad ſuperiorem tex.& dic.
ꝙ poſſum te cõuenire in duobus caſib. ſ.ſi modico pretio emi
ſti.item ſi ↄ venditorem non eſt mihi conſultum, quia abeſt,
vel eſt non ſoluendo.Si aũt iuſto pretio emiſti, & ille compa
ret,& eſt ſoluẽdo,tũc quia habeo hanc actionẽ ad pretiũ cõ
tra venditorẽ,licet non ſit res hęreditaria, quia eſt redacta ex
re hęreditaria.vt ȷ̃.eo.l.quod ſi in diẽ.§.non habeo hãc actio-
nem

nem ꝯ te directam,vel vtilẽ poſtquã poſſides tit.vero , & vali-
do,& poſſides bonafide,& p̃dicta qñ venditor vendidit ſpon-
te,idem ſi ex iuſſu teſtatoris defuncti.Item nõ ſolũ cum vẽdi
dit,ſed ẽt cũ ex alia cauſa in aliũ tranſtulit. h. d.in effectu iſte
4 tex.¶†In ver.plane dic.ſ̃.& ẽt.ĩ.loquit̃ iuriſconſultus in eo in
quem tranſlata eſt hęreditas titulo venditionis voluntarie vel
neceſſario factæ,an teneatur petitione hæreditatis?quo caſu,
diſtingue,vt ſ̃.dixi hic loquitur in eo,qui tranſtulit aliquo ac-
cepto,an pro illo qđ acceperit teneatur hac actione?& diſtin
guit,aut illud non erat hæreditariũ,vel datur gratia conditio
nis implendæ ab extraneo, & non tenet̃.aut erat hæreditariũ
& datum a ſtatulibero,qui põt implere conditionẽ de pecu-
nia peculiari,vt l.3.§.pen.& fi.ĩ.de condi.ob cau.& tunc bene
tenet̃,& idem dicatis qñ recipit vt pretiũ,licet pecunia nõ ſit
hęreditaria,quia pretium ſuccedit loco rei vel hęreditatis vẽ
ditę,vt ĩ.eod l.ſi rem & pretium. & l.qđ ſi ĩ diem.§.ſed & his.
5 Sed no.ſm Bald.†ꝙ datum gratia conditionis implẽdæ nõ di
citur pretium rei,ob quam datur.facit.ĩ.ad l.Fal.l.ĩ ratione §.
quo loco,vnde ſi promittis mihi cedere iura Titii ſi dedero ti
bi decẽ,iſta ceſſio non vr̃ fieri ex cã emptionis,& ſic tanq̃ ca-
rens tit.nõ valet,vt l.per diuerſas. C. mand.ipſe tamẽ vr̃ tene-
re ꝯrium in l.Papin.C.de pręd.curia.tu diſtingue, an ſit modi
ca quantitas reſpectu actionis quę cedit̃,& pręſumitur ceſſio
ſimulata,aut ęquiualet vel quaſi ęquiualet.& tunc licet non
hẽat titulum emptionis,ſi non fuit ita dictũ ꝙ daretur pro p̃-
tio,tñ ſubeſt iuſta cauſa ceſſionis, & valet, vt inquit Bald.&
hoc per no.in l.per diuerſas.C.manda. ¶Glo.j.quę incip. vi-
detur. primo ponit caſum in iſto §. qđ ſi quis. poſtea oppo-
nit & ẽt in alia gl.ſuper ver.vtile.ꝙ contra emptorem hr̃dita
tis nõ detur actio vtilis niſi qñ non hẽt regreſſum de euictio
ne ꝯ vẽditorẽ.vt ĩ.eo.l.ſed ſi lege.§. item ſi rem diſtraxerit,&
quidam hoc fatentur limitantes iſtum.§.per illam gl.& bene
dicit,ꝙ ibi qñ fuit vendita res ſingularis de hęreditate,hic ve-
ro qñ ipſa hęreditas vel pars quota, quo caſu non diſtinguit̃
vt ibi,ſed vt hic.¶Item in alia glo.quę incip.ſ.vtilem,oppo.ꝯ-
tra ver.idẽ erit ꝙ nõ detur petitio hęredi.cõtra illũ q emit ab
hærede,poſſidẽte ꝓ hr̃de, uel pro poſſeſſore iuſſu teſtatoris,
quia ipſe tanquam fideicommiſſarius habet titu.teſtamenti,
& ẽt tit.inter viuos,ergo non debet teneri.vt l.hæreditatem.
C.ĩ quib.cau.ceſ.lon.temp.præſcri.Sol.fateor, ꝙ de rigore nõ
debet teneri,nec ẽt tenetur hac actione directa, ſed de æquita
te ne actor grauetur in probatione dominii ſingularum rerũ
conceditur vt detur vtilis.cũ diſtinctione,tñ iſtorum tex.quã
6 gloſ.hic refert,ſed ſ̃.clarius dixi. ¶†Sed tunc oppo.2.ſi habet
a titulum,iſto emptor poterit præſcribere longo tempo.[a] vt C.
de præſ.long.temp.ſed lege cauetur ꝙ hæc actio lõgo tẽpore
non pręſcribitur,vt C.eod.l.hęreditatis quidam dicũt. ꝙ hoc
caſu licet titulũ,habeat non præſcribit longo tempo. gloſ.te-
net ꝙ immo . Nec ob.ꝯtrarium,quia tũc p̃ſcribit longiſſimo
qñ hęc actio teneret terminos ſuos,quia daretur ꝯ illũ q non
tenet titu . ſed pro hærede vel pro poſſeſſore. In iſto autem
caſu , quia excedit terminos , & datur contra poſſidentem ti
tulo,ſimiliter excedetur a non ſuis terminis,vt p̃ſcribatur lõ
go temp.vt C.de edi.di.Adri.tol.l.fi.§.fi.& iſta glo.ĩ multis lo-
7 cis,& cõiter tenentur.¶†In alia gloſſ. ſuper ver.ad hęredem.
oppo.ꝯ ver.plane.dum dicit,ꝙ ſi pecunia data gratia cõditio-
nis implendę hr̃di putatiuo non erat hęreditaria,contra ipſũ
non datur hęc actio contra,ꝙ immo detur,vt ĩ.eod.l.quod ſi
in diem.§.fina.glo. ſoluit trib.mod. & non bene,tu dic quod
ad illam pecuniam nõ tenet̃ hac actione directa vel vtili , vt
hic ſed vt cedat cõdictionem indebiti, quã habet ꝯ illũ ſi quẽ
tranſtulit bene datur hæc actio, vt ĩ contrario.In alia gl.quæ
inci.ergo & eſt poſita ſuper ver.[ſi quis ſciens.]dic quod duo
facit. Primo inducit iſtum text.ad probandum opinio. ſuam
quòd in §. omnibus. cum duob. ſeq.detur hæc actio directa,
nõ vtilis . nam hic datur vtilis quia titulus erat validus , ergo
ſi nõ erat validus,ut in caſib.§.illius.debet dare directa.& hoc
tenuit ibi gl.Itẽ directa datur cõtra illum,qui tenet pro hęre
de,vel pro poſſeſſore,ſed qñ titulus eſt nullus,habetur ꝓ non
titulo,& ſic tenet pro hęrede vel pro poſſeſſore,ergo debet te
neri directa.Non ſic qñ titulus eſt validus, & propter aliã cau
ſam datur,cum actio,tũc detur vtilis, non directa.Poſtea glo.
recolligit diſtinctionẽ ſicut alia gl.pręcedens, ſed ego clarius
colligi.ſ̃.nam aut titulus eſt nullus & tenetur directa.§.vt in
omnib.aut eſt ualidus,& tunc ſi habetur in re particulari hr̃-
ditatis non daretur hęc actio vtilis,ſed directa, ut in fi.gl.ſi ve
ro hr̃ in vniuerſitate.i.in hæreditate tota vel quota,tũc diſtin
gue,aut erat ſciens hr̃ditatẽ ad alium ꝑtinere,& indiſtincte te
net̃ vtili.vt in hoc §.ſciens.aut erat bonæfidei.& tũc aut emit
a fiſco.& idem vt ĩ ſeq.§. & hoc ĩ priuilegium fiſci ne teneat̃
ac pretium , ut ibi dicit gl. aut hẽt titulum ab alio q̃ a fiſco,&
tunc aut ab vxore q̃ dedit in dotem , & idem vt maritus non
teneatur hac actione vtili vt in ſeq.ver.apud Marcellũ.aut ab
alio,& tũc diſtingue,vt ĩ tex.p̃ce. ſed alia diſtinctio ĩ l.ſed & ſi
l.§.item ſi rem.non hẽt locum. hoc caſu. ſed qñ vendita fuit
res particularis,vt ſ̃.dixi.

ADDITO.

a ¶ Longo temp.Adde quãto tempore præſcribatur petitioni hęreditatis , & vide per Ang.in ſuo conſ. 141.col.1.ſm nouiſsimam impreſsionem. Fran.Cur.

---

1 **§.Hæredem.** ¶† Caſus huius.§.variat̃ multis mo-
dis,vt in gl.ideo eſt difficilis, ſm Bar.
& ſm vltimam lect.q̃ ipſe tenet.h. d. hr̃s poſſeſſoris cum ti.p̃t
vtili actione ꝯueniri eo caſu quo defunctus poterat, vt in tex.
p̃ce.Et ẽt directa qñ defunctus ſine ti.poſſidebat. h.d.¶In tex.
ibi, hr̃dẽ aũt dic.ſ.illius de quo dictũ eſt ſ̃.ſ.q hẽbat titulũ ĩ ip-
ſa hr̃ditate,& ſic tenebitur vtili ſm diſtinctionem de qua.ſ̃.nã
eo mõ tenebit̃ hr̃s eius ſi ille deceſſit anq̃ ꝯueniret̃ . Videbat̃
ꝯrium,qa ipſe hr̃s hẽt alium titulum ex perſona ſua, quia eſt
verus hæres, vltra titulum quem habet ex perſona defuncti ,
puta emptionis,vnde videbat̃ hanc actionem nõ dari.Contra
riũ tñ eſt,quia iſte ti.quẽ hẽt ex ꝓpria perſona cum ſit vniuer
ſalis non excludit petitionem hęreditatis,vt in §.Neratius.cũ
faciat ipſum hęredẽ haberi pro eadem perſona cum defun-
cto.¶In tex.ibi,hęreditatis petitionem teneri.dic. ſ. vtili.

1 *Qui alieno nomine poſſidet,non poteſt proprio nomine criminali hac actio ne durante voluntate illius,uel ſi hoc dubitatur,ſed ſi contradicit,tunc tenetur proprio nomine tanquam prædo .*

2 *Poſſidens alieno noĩe ſi conueniatur rei vend. proprio nomine, quia habet facultatẽ reſtituendi,& nominat alium in iudicio qũo debeat procedi.*

1 **§.Si quis abſentis** ¶†Qui alieno noĩe poſſidet
non põt proprio nomine cõ
ueniri hac actione durante voluntate illius , uel ſi de hoc du-
bitatur,ſed ſi contradicit,tunc tenetur proprio nomine,tan-
quam pręda hoc dicit.& eſt bonus caſus,ſm Bar.adde.ĩ.titu.
2 j.l.pen.cum glo.in fin. & eſt ſatis nouus caſus.¶†Oppo.ꝯ pri-
mum caſum quod licet poſſidebat alieno noĩe,tñ poſſit con
ueniri ſuo proprio nomine,quia habet facultatem reſtituen
di,ut l.officium.ĩ.de rei vend.& ſi nominat alium in iudicio,
debet procedi ſm formam l.2.vbi in rem actio Solu. dicit gl.
quę incip.qui poſſidet,quod aliud in rei ven. aliud in petitio-
ne hęredi.nam in rei vend.ſufficit poſſeſſio uel detentatio rei
ſimplicis,ut teneatur rei uen.ẽt non ſuo nomine, quia facul-
tatem habet reſtituendi,ſed in petitione hr̃ditatis non ſufficit
ſimplex detẽtatio,ſed debet eſſe poſſeſſio qualificata pro hr̃-
de,uel pro poſſeſſore , licet poſſit dici quod poſſidebat. ideo
poſſet conueniri rei uendicatione ſuo nomine. ſed petitione
hęreditatis non, ſed noĩe illius pro quo poſſidet. Et ex his ap-
paret,an procedatur ſm formam l.2. C.ubi in rem act.Nam
a Bar.ſentit hic quod ſic,ſi nominat[a] illum in iudicio,ſed Bald.
dicebat ꝙ ſi conueniatur nomine proprio , non proceditur
ſm illam l.quia non tenet libellus, vt hic,ſed ſi cõuenitur no
mine abſentis,tunc ſecus, ut in illa l. & ſic patet an habeat lo
cũ ĩ eo,qui conuenitur actione mixta , vt eſt petitio hæredi-
tatis, cũ loquat̃ in eo qui ſimplici actione,vt rei vendicatio-
ne conueniretur.

ADDITIO.

a ¶ Si nominat.Adde,& vide materiam nominationis plene per D.Maria.Soc.in c quoniam frequenter.§ quod ſi ſuper.extra vt lit.non conteſt.Franc.Cur.

---

1 **§.Non ſolum.** ¶†Ille qui non poſſidet , nec quaſi
poſſidet aliquid hæreditariũ,adhuc
poteſt hac actione conueniri,ſi ſponte ſe offerat,& iudicium
ſuſcipiat.h.d.facit ĩ. de rei ven.l. is qui ſe obtulit.& per hoc li-
mitatur §.is autem contra.ea.l. & glo.tenet hic quod tenetur
vtili non directa , ſicut ille qui dolo ſenſijt poſſidere,vt l.ele-
ctio.§.ſi is.ĩ.de noxa.

2 *Qui deſinit dolo poſſidere ſi ſoluat æſtimationem, an & quando liberetur poſſeſſor.& nu.1.*

1 **§.Item ſi quis.** ¶†Qui dolo deſiit poſſidere,perin-
de tenetur hac actione , ac ſi poſſi-
deret,ſed ſi poſſeſſor poſſeſſionem reſtituat ipſe liberat̃, quia
non põt ꝯueniri,niſi vt condemnetur ad pretium loco inter
eſſe,ſed nunc intereſt poſtquam actor habet poſſeſſionẽ , ſed
econuerſo ſi ipſe ſoluat pretium condemnatus,non liberat̃
poſſeſſor, quia non tenetur loco intereſſe, ſed pro reb.quas
poſſidet, ideo licet ceſſet intereſſe,quia tñ non ceſſat dñium,
vel quaſi , nõ prohibet̃ hęc actio dari ꝯ poſſeſſorem ad ipſas
res.h.d.& ſemper allegat̃ in vna materia difficili quã tãgit hic
glo,formando tres oppo, ſed pleniſſime expedit per Bar. in l.
noſtra.¶In tex.ibi, hæreditatis petitione tenebit̃.ſ.vtili.vt l.ele
cto, ĩ. de noxa. & cõdemnat̃ ad pretium loco intereſſe,non
ad res quas reſtituere non põt.vel dic ẽt ad res,ſed fit executio
in æſtimatione officio iudicis,& in pœnam doloſi.¶In textu.
ibi,ſed ſi alius.ſubaudi, in quem tranſtulit.nam & ipſe tenet̃
hac actione,ſed an vno ſoluente vel reſtituẽte alter liberetur
dic,vt ſequit̃.¶In tex.ibi,paratus ſit.dic notanter ꝙ hoc ſolũ
vr̃ ſufficere,vt liberet̃ doloſus,vt ille offerat ſe paratum,& ſu
ſcipiat iudicium ſuper rebus, tñ clarius eſt qñ reſtituit vel of-
fert

fert ſeparatũ reſtituere.vt ĩ.ſequitur. In tex. ibi,nihil petentis intereſt,dic vt quia res aliquę fuerunt deterioratæ quæ non fuiſſent, ſi non deſiiſſet dolo poſſidere, nam non.liberabitur niſi refundit deteriorationem,facit l.ſi cum dies in fin.cum l. ſequẽ.ĩ.de arb.Ex iſto §. collige tria dicta.Primum vſque ibi, [ſed ſi aliqui]Secundum ibi, [ſed ſi is.] & iſta duo non habẽt difficultatem. Tertium vſque in fin. & iſtud habet difficultatem.ſuper quo ſunt ſigna contraria.gl.& Bart. faciunt longã
2 diſtinctionem.in d.l.quoties.ĩ.ſi fa.fur.ſe.dica. ¶†Oppo.ergo primo,quod doloſo ſoluẽte æſtimationẽ liberetur poſſeſſor, vt l.de illo in fi.cum ſeq. ĩ.de noxal.cum allegatis in gloſ.dic melius quam glo.quod ibi ꝯ vtrunque competebat actio ad qͣtitatem loco intereſſe,merito vno ſoluẽte alter liberatur,qa deſinit intereſſe.hic vero ꝯ doloſum ad quantitatem, & ꝯ poſſeſſorẽ ad ipſas res , vnde ceſſat ratio prædicta.¶Item 2.gl.oppo.de l.quod dicimus.ĩ.quod me.cau. & ſoluit eodem modo ¶Item tertio de l.illicitæ.ĩ.de reb.eo.ad idem. Solu.ibi qui deſiit poſſidere ſoluit æſtimationem, tanquam pretium rei, & ſic cenſetur non vendita,merito non põt repeti res,quia fuit in culpa,non in dolo non adhibendo decretum iudicis, hic ſoluit ratione doli,& ſic ratione pœnæ reſpectu ſoluẽtis,licet reſpectu recipientis loco intereſſe. & potuit ſoluere per iuramẽtum in litẽ quod datur cõtra doloſum, vnde non reſultat noua emptio,vt liberetur poſſeſſor.¶Quarto & vlt.oppo.de d.l.quoties.§ plane,dic ꝙ per illam l.limitatur, & declaratur qđ hic dr,vt habeat locum,qñ poſſeſſor non habebat regreſſum de euictione ꝯ dolo deſinentẽ poſſidere,vt quia non habuit ab eo cauſam,vel habuit cauſam lucratiuã,vel oneroſã cũ pacto,ꝙ non teneretur de euictione, ſi aũt tenebaẗ,tũc ſolutio facta per doloſum liberaret poſſeſſorem ope exceptionis,quia ſi non liberaret regreſſum ꝯ eum, & ſic bis cogereẗ ſoluere.Hęc eſt vera,ſed alii aliter ſoluunt,vt habetur in glo. in ver.vel dic ſecus, ſi non tenetur cętera vide per Bar. in d.l. quoties.vbi diſtinguit quatuor caſus, aut doloſus fuit conuentus, & exactus rõne doli.aut cõuẽtus,& non exactus aut ecõuerſo exactus. & non conuentus.aut nec conuentus nec exactus . qđ dic vt ibi,& per Cy.in l.j.C.de cond.fur.

1 *Actio pet.hæredita. datur contra debitorem hæreditarium contendentem ſe eſſe hæredem,ſiue ſit debitor ex contractu uel quaſi,ſiue ex maleficio uel quaſi.*

2 *Hæc actio datur contra poſſidentem pretia rerum hæreditarium, vel debita exacta a debitorib.hæreditariis.*

3 *Item datur contra habentem actionẽ occaſione rerum hæreditariarum , vt teneatur cedere ſi erat bonæfidei poſſeſſor, non in plus.*

4 *Si quis agit contra debitorem in diem , vel ſub conditione,& debitor repellit actorem exceptione,abſoluitur reus ab inſtãtia iudicii, & actor condemnatur in expenſis,& ſi non oppoſuit.quando debeat reus condẽnari ut ſoluat,& quando ut caueat,& nu. 5 .*

5 *Pactum incontinenti appoſitum quid ſit, & qualiter dicatur ineſſe contractui,& quid operetur.*

6 *Poteſt quis vendere rem quam non poſſidet.*

Venditor licet non poteſt petere pretium antequam tradat rem, ꝙ tamen poſſit eam cedere ſi eſt poſſeſſor bonæfidei.

1 §. Item a debitore. ¶† Hęc actio daẗ contra debitorem hæreditariũ cõtendentem ſe eſſe hæredem,ſiue ſit debitor ex contractu, vel quaſi ſiue ex delicto vel quaſi , ſed tunc ẽt ſi non contendat, ſe hæredem tanquam ꝯ prædonẽ , & ſi erat debitor in diem, vel ſub cõditione cõdemnatur,ſi tẽpore ſententię ferẽdæ dies vel cõditio extiterat,alias cogetur cauere de ſoluẽdo adueniẽte,die,vł cõditione Dicitur aũt debitor hereditarius ſiue erat debitor defũcti,ſiue poſt mortẽ eius incipit eſſe debitor iacẽte hæreditate ex contractu celebrato cũ ſeruo hæreditario, ſed ſi poſt aditam hæreditatẽ cũ vero hærede,nõ eſt hæreditarius debitor,ſed hæredis,ideo ꝯ ipſum hęc actio nõ datur h.d. primo cum ll.ſeq.vſque ad §.ſed & is.iuncto §.non ſolũ.q poſtea ſequitur.& ẽt §.idem ſcribit patronum, in l.quod ſi ĩ diẽ.
2 †Item datur hæc actio cõtra poſſidentẽ pretia rerũ hęreditariarũ,vel debita exacta a debitorib. hęreditariis, ad dicta pre
3 tia vel debita exacta.hoc ſecundo Datur †& ꝯ habentẽ actionẽ occaſione rerum hęreditariarum , vt teneaẗ cedere ſi erat bonęfidei poſſeſſor, nõ in plus. hoc tertio.vltimo vſque ad l. ꝙ ſi poſſeſſor, & hoc tanquam ꝯtra ius poſſeſſoris.de quo ponit exempla in §. Iulianus, & in §. itẽ Iulianus ait,alias idem Iulianus ſcribit,omiſſo.§.idem ſcribit,qui potius cõcernit pri
4 mam partẽ. ¶†No.l.ꝙ ſi in diem.nam neſcio meliorem tex. in iure ſi agatur contra debitorẽ, qui eſt obligatus in diem vł ſub conditione ante euentum diei , vel conditionis,nam dẽs ſcire,& ipſe debitor poteſt agentem repellere,tanquam nulliter agat qñ erat debitor ſub conditione , vel male agat qñ añ diem opponeret hanc exceptionem,& tunc ipſe abſolueretur ab ĩſtãtia iudicii,& actor cõdemnabitur ad expenſas.l.bouem.§.ſi ſub cõditione.ĩ.de ędil.edic. & ẽt duplicabunẗ indu-
5 ciæ,vt hic in glo.¶†Sed pone,ꝙ non oppoſuit,& proceſſum eſt in cauſa, nũc vult opponere, opponitur ei,ꝙ non põt amplius opponere,qa lapſi ſunt termini.q erũt partes iudicis,an debeat abſoluere vel cõdemnare ? Iſte eſt caſus huius l. quia primo dicit ꝙ non debet cõdemnare,poſtea diſtinguit ꝙ ſi tẽpore ſententiæ extiterat dies, vel cõditio bñ condemnaretur ſed ſi non extiterat,non condemnaretur vt ſoluat,ſed condẽnaretur,vt caueat de ſoluendo adueniente die,vel condõne. Hoc tamẽ intellige, qñ dies vel conditio fuerunt appoſitæ in principio cõtractus debiti, ſed ſi debitum fuit cõtractum pure,& poſtea fuit appoſitus dies vel cõditio, quo caſu actor habet actionem,ſed põt repelli per exceptionem,poſtquam debitor nõ oppoſuit eam,cõdemnabitur reus per ea quæ habẽtur,& no.in l.ſi vnus.§.pactus.in glo.in opponẽdo.ſ.de pactis. & iſta fuerunt verba Bar.C.de proba.l. excep. & l. cũ qui §.q
a ita[a] ff.de verb.obli.qui dicit nunc intelligis tu, qui nunquam intellexiſti, quid eſt dicere pactum incontinẽti appoſitum,& quid operatur , quia elidit actionem, & ſubſtantiã eius,vt iudex nõ poſſit facere ſententiam,niſi ſecundũ qualitatem ſibi additam ꝑ pactũ, & hoc eſt dicere,ꝙ ineſt.Sed ſi ex ĩteruallo nõ ineſt. & ſic nõ ſuſpendit ſubſtantiam actionis.& poſito ꝙ ſit notoria iudici,ſi pars nõ opponit,nil operatur, immo condemnabitur perinde,ac ſi non interueniſſet pactum,& ex his apparet ꝙ glo hic nõ bene ſoluit cõtrarium, quia nõ potuit hic agi ante diẽ vel cõditionẽ,licet ſoluat pluribus mod. Tu dic eſſe verum,ſi fuiſſet oppoſita exceptio.ſed hic debet ĩtelligi,qñ nõ fuit oppoſita,& ceſſat omne contrariũ.& vide Bar.
6 in locis prææalle. ¶†Item no.in ver.item Iulianus ait. ꝙ poteſt quis vendere rem quam non poſſidet,in aliquib.tamen locis ſunt ſtatuta in contrarium. Item ꝙ licet venditor non poteſt petere pretium antequam tradat rẽ, vt l.Iulianus. §. offerri.ĩ. de act.empt.põt tamẽ actionẽ cedere. & intellige iſtos tex. in §.Iulianus.cũ ſeq. & §. idem Iulianus ſcribit in poſſeſſore bonæfidei,qui liberatur concedendo actionẽ quam habet. ſed ſi eſſet malæfidei non liberatur, vt l. nec vllam.§.pen.ĩ.e.ceteræ gl.quæ ſunt hic tendunt ad declarationem literę.

ADDITIO.

a ¶ §.qui ita. Adde Ang. hic,& Imo.in d.§ qui ita Doct.in l.lecta.ĩ.ſi cer.pet.& Alex quem uide pro declaratione,quando pactum dicatur incontinenti appoſitum.in l.iuris gentium.§.quinimo in prin.ſ.de pact.Fran.Cur.

LEX XIX.

1 QVod ſi poſſeſſor. ¶† Bonæfidei poſſeſſor hẽditatis,q de ſuo ſoluit legata q nõ valebant, põt ea repetere ab illis qb.ſoluit ꝑ condõnẽm ĩdebiti,ẽt ſi ſibi non prouidit de cautione q ſolet pſtari cui ẽa hẽditate legata reddi,ſi iuſtã habuit cãm , qa nulla lis erat ſibi mota; vł ſperabatur moueri. Põt ẽt recuperare à vero hærede retinendo res hæreditarias quouſque recuperet id quod ſoluit, & tunc verus hęres repetet ab illis quibus ſolutum eſt vt ĩ.de cõdictio.inde.l.1.§.j.cum legib.ſeq.& hoc qñ ſoluit de ſuo dictus poſſeſſor,ſed ſi ſoluit de reb.hæreditariis, ſufficit ꝙ cedat vero hæredi actiones quas habet ad repetendum, vt in §.præcedenti.

LEX XX.

1 ITem videndum. ¶†Malęfidei poſſeſſor tenetur de improuidentia,ſed bonęfidei non.h.d.& ſic no.ꝙ bona fides præualet leui culpę ſecundum Bal.

1 *In uniuerſali iudicio tempus ſententiæ inſpicitur, vt ſi tunc reus poſſidebat; condemnetur licet tempore lit.cont.non poſſederat.*

2 *In iudicio uniuerſali,puta hæreditatis,ſi tempore ſentẽtiæ reus non poſſidet iudex declarabit actorem eſſe hæredem,& abſoluet reum , & ſi poſtea incipit poſſidere,fiet executio contra eum,licet fuerit abſolutus .*

1 §.Si quis eum ¶ † In vniuerſali iudicio tempus ſententię inſpicitur,vt ſi tunc reus poſſidebat,condemnetur, licet tempore lit.conteſt. non poſſederat.h.d.certe idẽ in iudicio non vniuerſali,vt ĩ.de rei vendi.l.ſin autem.in prin.ſufficit.n.qđ tẽpore litis cõteſt. actor habuit actionem vel ius agendi, licet reus nõ poſſideret,quia illud quod poſſeſſor condemnetur non venit iure actionis, ſed officio iudicis,vt ſ.eod.l.licet minimam, & ſic ſufficit , ꝙ ante ſententiam reperiatur poſſidere, non ſic ſi actor non habebat ius,ſed ſuperuenit poſt lit.conteſt.nam tunc reus abſoluitur,& nouo iudicio opus eſt.l.non põt videri.ſ.de iudic.de iure autem cano , dic vt in c.abbate,de re iud.lib.6.vbi diſtinguitur, an actor egit expreſſa cauſa , quę tunc non erat vera, & tunc non ſufficit quod ſuperueniat poſt litem conteſta. an vero cauſa non expreſſa,& tunc ſufficit. & fuit deciſio Inno. quarti de ęquitate potius quam de rigore,quia Legiſtę de illa deciſione truffantur vt no.Cy.in l.j C.de alie.iu.& facit ſupra eod.l.quod ſi in diem.§.j. & loquitur hic,quando non fuit interrogatus an poſſideret , & quando non oppoſuit exceptio. quod non poſſidebat, quia tunc non fuiſſet vlterius admiſſus.cum iſta actio requirat ius eſſe actoris tempore litis conteſta.

teſta.& reum poſſidere pro hærede, vel pro poſſeſſore. & hic
2 deficiebat hoc ſecundum.†Sed pone quod nec tempore ſen-
tentiæ poſſidebat, quæ erunt partes iudicis, ſi actor ꝓbauit ſe
hæredem? dic quòd declarabit ipſum hęredem, & abſoluet
eum, & ſi poſtea incipiat poſſidere, fiet executio contra eum,
licet fuerit abſolutus, vt ſingulariter not.in l.ſi a re.§.j.ꝟ.de ex-
cep.rei iudic.quæ incipit ſi fundum.

1 *Quæ veniant in hac actione.*
2 *Quæ res dicantur hæreditariæ, quantum ad hoc vt veniant in hac actio-
ne.& numero 3.*
3 *Commodatarius vel depoſitarius ſi cadit a detentatione rei commodatæ,
vel depoſitæ pro recuperatione non habet aliquam actionem, ſed offi-
cium iudicis.nec habet interdictam poſſeſſ.*
4 *Vſucapio vel præſcriptio ſi eſt cæpta per defunctum, & completa per
hæredem, tunc non datur hæredi hæc actio ad talem rem vſucaptam,
vel præſcriptam; ſed poteſt eam vendicare propria ſua actione, &
numero 5.*
5 *Ex ſuperuenienti iure efficitur hæres deterioris conditionis quantum ad
hoc, vt deſinat habere hanc actionem quando acquirit aliam fortiorem
quam poteſt ſuo nomine intentare.*
Vſucapione vel præſcriptione completa deſinit quis habere publicianam.
6 *Res quarum dominium acquiritur hęredi non veniunt hac actione cum
habeat propriam actionem, & quid ſi illam habuit a defuncto.*
7 *Feudum vel emphyteuſis quando veniant in hac actione.*
8 *Feuda an veniant in fideicommiſſo vniuerſali, remiſsiuè.*

1 §. Nunc videamus. ¶†In hac actione ve-
niunt non ſolum bona
hęreditaria, ſed etiam non hęreditaria, quę tñ fuerunt in hęre
ditate reperta, quorum periculum pertinebat ad defunctum,
ſiue pro eis recuperandis defunctus haberet aliquam actio-
nem, ſiue non, ſed illa quorum dominium nunquam fuit de
functi, nec hęreditatis iacentis, ſed fuit acquiſitum hęredi poſt
mortem defuncti, licet ex titulo & poſſeſſione defuncti, ſeu
eis mediantibus non veniunt in hac actione, ſed poſſunt per
hęredem vendicari propria actione. h.d. vſque ad §.veniunt,
& hic incipit tertia pars principalis huius titu.vt in glo.prima
2 quę ponit diuiſionem titu. quam poſui ſuper rub. ¶†In tex.
ibi, [hęreditarię.] dic proprie dicuntur hęreditarię quarum do
minium fuit penes defunctum, ſiue quaſi dominium, ſi eas
pręſcribebat, vel vſucapiebat, nam ante vſucapionem, vel prę
ſcriptionem completam habebat quaſi dominium ratione
cuius habebat Publicianam.& eodem modo hęres eius vltra
Publicianam habet petitionem hęreditatis, vt infra l. proxi.
poſt princ.ibi, ſicut illi quorum nomine Publiciana compe-
tit &c. ſed aliæ res in quibus nec defunctus, nec hęreditas ia-
cens habuit dominium, vel quaſi, non dicuntur hæreditarię,
a ſed in hęreditate repertę, [a] vt ſunt res defuncto pignoratę in
quibus defunctus habebat ius hypothecę, & ſic ſpecialem
actionem, ſcilicet hypothecariam ad ipſas recuperandas, eo-
dem modo hęres habet nõ ſolum hypothęcariam, ſed etiam
2 hanc actionem, vt hic. †Item res commodatę & depoſitę in
quibus defunctus nullum ius habebat, nec etiam poſſeſſionẽ,
ſed detentationem, ratione cuius nõ habebat aliquam actio
nẽ ad ipſas recuperãdas, ſi cadebat ab ipſa detentatione dicit
tamẽ gl.quòd habebat officiũ iudicis.quam tene menti ſuper
ver.facile.& idem no.in l. Aquilius regulus.ꝟ.de dona. ꝙ ſi in
tali turbaẽ detentatione, non habet interdictũ vti poſſi.quod
datur poſſeſſori, puta ipſe non eſt poſſeſſor, ſed detẽtator, vn
de habet officiũ iudicis, de hoc vide in l.cum manifeſtiſſimi.
§.ſed cum in ſecunda.C.de ſur.& in l.ideo.§.Neratius.ꝟ.de ꝯd.
fur.vnde eodẽ modo hẽs habet hanc actionem, vltra officiũ
iudicis, quia periculum pertinebat ad defunctũ, & ſic ad hęre
dem ſi fuit in culpa lata &c.vt in depoſito. vel leuiſſima ſi res
perderetur, ſed ſi periculum ad defunctum, vel ad hęredẽ non
pertinet quia de nulla culpa tenetur, non venirent iſtæ res in
4 hac actione, quia nõ intereſſet hęredis eas repetere.¶†In tex.
ibi, [quod pro emptore.] dic ꝙ iſte eſt not.ver.& Bald.me au-
diente ipſum multum notabat, nam patet per ipſum ꝙ ſi de-
functus poſſidebat rem aliquam alienam titulo, & bona fide,
& ſic ipſam vſucapiebat, vel pręſcribebat, & mortuus eſt an-
tequam pręſcriptionẽ compleuit, certum eſt ꝙ ſi ante aditã
hęreditatem hęreditas iacens cõpleat, vt l.cęptam. ꝟ. de vſuc.
talis res veniret in hac actione, qa eſſet hęreditaria, ſed ſi poſt
aditam hęreditatem per uerum hęredem compleatur vſuca
pio, vel pręſcriptio, dominium acquiritur hęredi, non hęredi
tati, vnde non põt dici hęreditaria, nec cenſetur in hęreditate
reperta, quantum ad hoc ut detur hęc actio, imo non daẽ, ſed
põt eam uendicare propria ſua actione, nec põt ſibi obiici
exceptio quæ poſſet obiici, ſi ageret peti.hęredi, puta quo titu
lo poſſideret ille cõtra quem ageret, ideo deſinet habere pet.
hęr.quam prius habebat, antequam cõpleret pręſcriptionẽ.
5 ¶†Et ſic no.mirabile, ꝙ ex ſuperuenienti iure efficiẽ deterio-
ris conditionis quantum ad hoc, ut deſinat habere hãc actio-
nẽ, qñ acquirit aliam fortiorem quam põt ſuo nomine itẽta
re, & ex hoc ſequitur ꝙ completa uſucapione, uel pręſcriptio
ne deſinit quis habere Publicianam, quia illa daẽ ante vſuca-
pionem completam ratione quaſi dominij, ſed poſt comple
tam, habet verũ dominiũ, & ſic ceſſat quaſi dominiũ, & ha-
bet rei vendicationem, & ſic ceſſat Publiciana, ſi enim habe
ret Publicianam veniret hac actione, vt ſ.in verſic.ſicut ille.
& tñ hic dicitur contrarium. ſed quidam dixerunt dari pu-
blicianam vna cum rei vend. quod eſt falſum, & iſta eſt ma-
6 gna declaratio ad titulum de Publiciana.¶†Not.ẽt quod res
quarum dominium acquiritur hæredi, non veniunt in hac
actione, cum habeãt propriam actionem, tamen ſi illa actio
non eſſet propria, quia habuiſſet eam a defuncto, illa non ex
cluderet hanc actionem, vt patet ex his quæ. ſ. dixi, quando
dominium fuit penes defunctum, vel hęreditatem iacentem,
nam penes hæredem eſt, & habet rei vendi. & ẽt peti.hæred.
quia illa rei vendicatio non eſt propria, ſed habita a defun-
cto.Sed dubium erat hic, puta acquiſiuit hoc dominium ex
titulo, & poſſeſ.defuncti, ideo videbatur quod in hac actione
veniret, ſed dic quod iſta extinguitur acquiſito dominio. &
7 hoc probat iſte tex.qui eſt ſatis ſubtilis.¶†Hic eſt vna glo.quæ
b ſemper allegatur, an feuda veniant [b] in hac actione, & vide-
tur diſtinguere inter filium, & agnatum, cuius rei gratia ſcien
dum eſt, quod in feudo ueteri ſeu antiquo, ſi quis deceſſerit
relictis filiis, licet filii ueniant ad feudum ex propria perſona
ipſorum, non ex perſona patris, tñ non poſſunt feudum ha-
bere, niſi ẽt agnoſcant hæreditatem patris. Sed ſi moritur ſi-
ne liberis, relictis agnatis, veniunt agnati ex propria perſona,
ẽt ſi repudiant hæreditatem defuncti, vt in vſi.feu.in titu.an
agnat.uel fi.Vult ergo iſta glo. dicere quod primo caſu filius
intentando peti.hære.pro hæreditate paterna videatur inten-
tare etiam pro feudo, quod habere non poteſt ſine hæredita-
te, quaſi cenſeatur res hæreditaria, ſed ſecundo caſu, ſi agna-
tus peteret hæreditatem defuncti, in hoc venit feudum, quod
habere poteſt ſine hæreditate quaſi non ſit hęreditarium, nec
in hæreditate repertum. Dominus Cy. in quibuſdam additio-
nibus tenuit quod nec in primo caſu veniat feudum quia li-
cet non poſſit habere ſine hæreditate tamen non habet tan-
quam ab hærede, ſed tanquam a filio, quod patet, quia poſ-
ſent eſſe plures hæredes extranei vna cum filio, & ſic filius
non haberet niſi partem hæreditatis, & tñ acceptando illam
habebit totum feudum, quod ad extraneos non tranſit, vt l.
iuriſiuran. §.ſi liberi.ꝟ.de ope.lib. Ange.tenet glo.ſimpliciter,
quia licet feudum non ſit res hæreditaria, negari non poteſt
quin ſit in hæreditate repertum, ergo &c. vt in hac l. & non
tantũ, & vide quod not.in l.liberti libertęque.C.de ope.lib.&
8 iſta trahuntur etiam ad emphyteuſim.†Sed an feuda veniant
in fideicom. vniuerſali ſi grauatus eſt hæres reſtituere hære-
ditatem, & ſic an videantur de hæreditate? vide per Dyn. &
per Barto.in l.j.in princ.infra ad Trebel. & Barto. C.de fidei-
com.l.cum virum.

ADDITIONES.

a ¶Repertæ. Adde text. & ibi Ang.in l.ſi de meo.§.j. infra de acquiren. poſſeſ.&
ideo ſm Ang. ibi tales res debent poni in inuentario, vt dicit Bal.hic. Fran.Cur.
b ¶An feuda veniant. Adde ꝙ And.de Iſer.in c.j.§.& olim.colum. 2.de inc.feu.te-
net opi.glo.& ibi Bald.in 3.col.& in c.j.in princ.an agn.vel fil.& ibi Bald.in 5.
colum.& vide eundem Bald.in l.qui ſe patris.C.vnde li.& de emphyteuſi eccle
ſiaſtica, ꝙ non veniat, vide p D.Ale.de Imo.in conſi.91.colum.pen.ver.non ob-
ſtat.in j.volu.& ibi etiam habes ꝙ agenti petitione hæreditatis non obſtat exce-
ptio de iure tertii.alle.ſi res alie.infra ad Treb.& adde Pet.de Anc.in clem.ii.de
iur.pat.& Ang.Are.in §.actionum.inſtit.de actio. Franc.Cur.

LEX XXI.

1 *Quod in hac actione veniant etiam res, pro quibus defunctus non habebat
actionem, licet haberet retentionem, vel exceptionem.*
2 *Verus hęres poſt reſtitutum ſibi prædium cui debebatur ſeruitus ſi prohi-
betur vti ſeruitute, habebit confeſſoriam.*

ET non tantum.

§. Veniunt. ¶†In hac actione veniunt
ẽt res, pro quibus defunctus
non habebat actionem, licet haberet retentio-
nem, vel exceptionem. Item ſi culpa poſſeſſoris res pereunt, ſi
ue ſit bonęfidei ſiue malæfidei tenetur ad ęſtimationem, in-
tellige bonæfidei. ſ. vere, tamen malęfidei ficte, quia mota
erat controuerſia. Item ſeruitutes debitæ prædiis hæreditariis
in hac actione non veniunt, quia in eis non cadit reſtitutio
h.d.vſque in fi. Ad primum dictum, vt intelligas vide l. ſed &
ſi poſſeſſori, in prin.ff.de iureiu.¶Opp.contra primum dictũ,
& per ipſum videtur quòd melior ſit conditio hæredis, quam
defuncti, quia defunctus non poterat agere virtute iuramen-
ti, & tamen hæres poteſt hac actione. glo. quę incip. ſed non-
ne. ſoluit quod defunctus non potuit agere, nec indiguit,
quia tempore mortis ſuæ tenebat, & poſſidebat rem quam
iurauerat non eſſe petitoris, ſed hic hæres non põt agere, quia
indiget cum nõ poſſideat, quia alius occupauit. Vnde poteſt
agere, vt reponatur in hęreditate, ſicut erat penes defunctum

quia iuſtum eſt cum occupator nõ habet ius,vt reponatur in
hæreditate,quæ ratio ceſſat in defuncto. ¶ Item opp.in glo.q̃
incip.male,ꝙ ſeruitutes veniant in hac actione,ut l.j.§.ꝙ aũt
a ait ĩ.quo.leg.†Solu ẜm ibi,qñ ſeruitus erat debita a prædio hę
reditario p̄dio poſſeſſoris,& ipſe poſſeſſor occupauit propria
auctoritate,vnde nõ debet reſtituere per illud interdictũ, hic
loquitur econuerſo, qñ ſeruitus dicebatur debita a p̄dio poſ-
ſeſſoris prædio hæreditario,quo caſu venit in hac actione,nã
ſufficit quod vero hæredi reſtituatur prędium, cui debebat
quo facto ſi prohibeat vti ſeruitute, habebit actionem con-
feſſoriam,& illa ſibi ſufficit,nec alio reſtitutio cadit, vt in lite
ra.Sed ↄ̃ in ſeq.gl.quia licet non cadat vera reſtitutio,quia eſt
ius incorporale,cadit tñ ficta quæ fit per patientiam, quæ pro
traditione habetur.vt ĩ.de vſuf. l.4.dare.Sol.ſi iſta patiẽtia nõ
petatur,tunc incipit competere actio confeſſoria, quæ acqui
ritur hæredi ex prohibitione facta ſibi,nec vnq̃ fuit hr̃ditaria
quia nec defuncti,nec hęreditatis,hoc vult dicere gl. dũ dicit,
quia actio ex præſenti prohibitione hæredi facta naſcitur.vt
in §.ꝙ ſi pro emptore.ſ̃.ea.l.

LEX XXII.

1 *Quod in hac actione veniunt res emptæ nomine hæreditatis per poſſeſſorẽ etiam malęfidei,ſi erant hęreditati neceſſariæ.*

2 *Occupãs aliquod beneficium vel pręlaturam indebite, ſi emit aliquam rẽ neceſſariam prælaturæ vel beneficio,verus prælatus tenetur ratã habere emptionem, & refundere pretium ſi intruſus ſoluit de ſuo,& quid ſi ſoluit de bonis prælaturæ.*

1 **Item veniunt.** ¶ † In hac actione ve-
niunt res emptę nomi-
ne hęreditatis per poſſeſſorem ẽt malæfidei, ſi
erant hæreditati neceſſariæ, & ſi fuerunt emptæ
de pecunia poſſeſſoris reſtituuntur ei, ſed ſi non
erant neceſſariæ non veniunt,ſed venit reſtituendum preciũ,
ſi fuit de pecunia hæreditaria ſolutum.h. d.& loquitur ẜm gl.
etiã in malęfidei poſſeſſore,quia ſi eſſet bonęfidei,licet nõ eſ
ſet hęreditati neceſſaria,reſtituenda eſſet vero hęredi,& emẽs
non teneretur reſtituere pretiũ, licet de hęreditate ſoluiſſet,
quia non tenetur vltra, q̃ ſit locupletior,& hoc vult glo. vide
batur aũt hic ↄ̃riũ, quia iſtę res non videbantur eſſe hęredita
rię,quia nunquam fuerunt defuncti. & dic ꝙ fuerunt acquiſi
tę hęreditati,cuius nomine fuerunt emptę,& ſic poterũt dici
2 hæreditarię.¶†Et no.hic in optimum argu. ẜm Bal.ꝙ ſi aliqs
occupat aliquod beneficium, vel pręlaturam ĩdebite & emit
aliquã rem neceſſariam prælaturę vel beneficio, ꝙ verus p̄la-
tus tenetur ratam habere emptionẽ, & refundere pretiũ ſi in
truſus ſoluit de ſuo. & econuerſo ipſe intruſus non põt, ſi ſibi
auferet p̄latura,rẽ illa retinere,& refundere pretium,ſi ſoluit
de bonis p̄laturę,quia verus pręlatus põt ei inuito auferre, ut
hic.& oĩno vide quod no.Bar.in l.Imperator.§.ſi.ĩ.de leg.3.

2 *Poſſeſſor malæfidei ſi vendidit rem hæreditariam cum iuſta cauſa, ꝙ non poſſit verus hæres repetere niſi pretium,niſi fuerit in culpa. & num. 1.*

3 *Venditiones factæ per prelatum intruſum,qui nullum ius habebat in beneficio ex iuſta cauſa utili ipſi prelaturæ, ita ꝙ ſi fuiſſent factę a uero prælato valerent,& non retractarentur,ſimiliter valent.*

1 **§.Simili modo.** ¶ † Si per poſſeſſorẽ malęfidei
vendatur res hæreditaria ſine
iuſta cauſa, põt ab eo repeti res cũ fructib.hoc primo.ſupple,
ſi verus hæres hoc vult, alias poſſet repetere pretiũ perceptũ,
vt ĩ.eo.l.pe.§.j.ibi,dum dicit,vt ſit in arbitrio petitoris,&c.qa
2 pretium ſuccedit loco rei in vniuerſalibus.†Si vero vẽdiderit
cum iuſta cauſa, nõ põt verus hæres petere niſi pretium.hoc
ſecundo.Et gl.intelligit verum pretium,ſi forte fuiſſet vẽdita
minus q̃ valeat. Tu dic, ꝙ ſi non fuit culpa,quia non potuit
plus vendere,non repetitur niſi precium perceptũ,vt ĩ.eo.l.in
3 ęſtimationib.in fin. ¶ †Et not.ſingulariter iſtum §.venditio-
nes factæ per prælatum intruſum,qui nullum ius habet in be
neficio,ſi ſunt factæ ex iuſta cauſa vtili ipſi prælaturæ, Ita ꝙ ſi
fuiſſent factæ a vero prælato,valerent,& non retractarentur,
a ſimiliter valent,[a] & nõ retractantur,licet ſint factę a falſo prę
lato,qui non habebat adminiſtrationem, nec poteſtatẽ alie-
nandi,vnde videbatur ꝙ poſſent retractari.arg.eorũ quæ no.
ĩ.de iureiu.l. iuſiurandum qđ ex conuentione.§.j.in glo.quæ
incip.ſic ergo not.tñ ſecus eſt,quia pro vtilitate beneficii cen-
ſetur habere adminiſtrationem, vt hic patet quod perpetuo
tenementi.Sed ſi eſſent factæ ſine cauſa,vel utilitate beneficii
retractarentur,ſi verus prelatus vult,ſed ſi magis expediret nõ
retractare ſed repetere pretium,quia eſſet bene vẽdita, & ma
gno pretio, poſſet prelatus vel eccleſia eligere,qđ ſibi magis
placeret,facit qđ no.Arch.xii.q.2.c.alienationis. ¶ In tex.ibi,
non amplius venire q̃ pretium.i.q̃ id quod ſupereſt ex pretio
ſoluto ęre hęreditario,ſi.n.nihil ſupereſſet,nihil teneretur red
dere.¶Opp.pro declaratione glo.ꝙ non procedat iſte §.nam
aut iſte poſſeſſor,qui vendidit,erat bonęfidei,& non procedit
primũ dictum, quod ab eo repeti poſſit res vendita cum fru
ctibus, quia non tenetur vltra q̃ facere poſſit, ſed ipſe nõ põt
reſtituere niſi pretium, aut loquitur in malęfidei poſſeſſore &
tunc non procedit vltimũ dictũ,quia ille põt ↄueniri ad rem
venditam cũ fructibus,vt ĩ.ea.l.in fi.in verſi.cœterũ. Sol.intel
lige totũ §.in malęfidei poſſeſſore, & tũc primum dictũ pro-
cedit clare cũ ſuppletione tñ quã dixi. Ad ſecundum dictum
rñde ad ↄ̃rium,ꝙ procederet ſi ſine iuſta cauſa vendidiſſet. ita
debet intelligi §.cœterũ.ſed qñ ex iuſta,& neceſſaria cauſa,lo
quitur hic,ꝙ non poſſint ab eo repeti reſpectu fructuum,ſed
ſolum pretium. & gl. intelligit quando res vendita onerabat
hęreditatem,quia erat magis ſumptuoſa; q̃ lucroſa. Tu dic ẽt
ſi non onerabat,quia nec erat alia quę cõmodius poſſet ven-
di pro excludendo ęre alieno.

ADDITIO.

a ¶ Valent. Adde ꝙ D de S. Gem,in c.alienationis.xii.q.2.tenet indiſtincte ꝙ non valeant ſiue ſunt factæ iuſte, & ſiue iniuſte & ſiue innutiliter & ſiue vtiliter. & idem tenet Abb in cap.gratum.in fi.extra de of. delegat. alleg. Inno.in c. nihil. de elect. Fran.Cur.

1 *Quod in hac actione veniunt non ſolum ea quæ erant in hæreditate tempore mortis,ſed etiam illa,quæ poſt mortẽ ſuperuenerũt,& quare.*

2 *Fructus poſt aditam hereditatem per hęredem percepti,nõ veniunt in fidei commiſſo uniuerſali ſi hæres fuit grauatus ad reſtituendum quod ad eũ peruenerit ex hęreditate.*

3 *Fructus induſtriales a bonefidei poſſeſſore percepti,non veniunt in rei ven. ſed in hac actione ſic.*

4 *Poſſeſſor bonæfidei quo iure tenetur reſtituere fructus.*

5 *Rei vendicatio quę datur pro re, & rei vendicatio quæ datur pro fructib. tam induſtrialib.quam naturalib.non eſt vna & eadem,ſed in petitione hæreditatis vna & eadem actio poteſt proponi pro reb. & fructib.*

6 *Actione ſublata ad rẽ,puta per pręſcriptionem,an etiam ſit ſublata actio ad fructus.*

1 **§.Item non ſolum.** ¶†In hac actione veniũt
non ſolum ea q̃ erant in
hęreditate tpe mortis, ſed ẽt illa, quę poſt mortẽ ſuperuene-
runt,quia augent hęreditatẽ,& hoc ſi antequam adeatur,ſed
ſi poſt aditam,veniunt ſi procedunt ex rebus hęreditariis, ut
ſunt fructus, & partus ancillarũ, ſecus ſi extrinſecus.aliunde,
quia non eſt hęreditarium,ſed hęredis.h.d.vſque ad §.cum p̄-
diximus. ¶ In tex.ibi, [& ſi qua poſtea augmenta hęreditati
acceſſerunt.]dic.ſ.iacẽti & antequam adeatur, licet poſt eam
aditam non accedunt hr̃ditati,ſed hr̃di, quia deſiit eſſe hęredi
tas poſtquam adita eſt, & tunc quid iuris ſit, ſtatim ſequitur
in ver.[ſed ea quę poſt.] ¶In tex.ibi fructus aũt dic ꝙ hic exẽ-
plificat quod ſ̃.dictum erat,ſi quidem ex ipſa hr̃ditate,&c qa
fructus, perueniunt ex hæreditariis rebus,vnde ſiue ſint perce
pti ante aditam hæreditatem, ſiue poſt,veniunt in hac actio-
2 ne.†Sed contra, qa non poſſunt dici hæreditarii,ſi poſt aditã
hæreditatem ſunt percepti,ſed hr̃dis,ideo veniũt in fideicom-
miſſo vniuerſali, ſi grauatus fuit hæres ad reſtituẽdum,quod
ad eum peruenit ex hr̃ditate,vt ĩ.de leg.3.l.his verbis.in prin.
Sol.verum eſt,ſi fuerunt percepti per verum hæredem, ſecus
ſi non per eum,ſed per poſſeſſorem hr̃ditatis, vnde reputãtur
hr̃ditarii quãtum ad hoc,vt veniant in hac actione,vt hic,cũ
3 veniant ẽt non hr̃ditaria,ut l.pręced.in princ. ¶†Pro declara
tione gl.ſuper ver. [fructus.] quæritur de tribus uel quatuor.
Primo cum ſit dare fructus naturales vt poma. & ĩduſtriales,
vt ſegetes,& uina.de quibus loquitur iſte tex.an ſit differentia
inter prædictos? videtur ꝙ ſic, quia in rei vendicatione fit dif-
ferentia,nam bonæfidei poſſeſſor efficitur dominus induſtria
lium,ſed nõ naturalium.l.Herennius.ĩ.de vſu.& l.q ſic.§.pen.
& fi.gl.dicit,ꝙ hic non fit dr̃ia,quia ſiue ſint induſtriales,ſiue
naturales, veniunt in hac actione, & augent hęreditatem.
¶ Sed quęritur ſecundo,an bonæfidei poſſeſſor hæreditatis fa
ciat fructus ſuos.Guar.dicit,quod non, per iſtum tex. etiam ĩ-
duſtriales,ex quo hęreditatem augent,nam hæreditas non eſt
eius,ergo fructus ſũt de hæreditate poſtquam eam augent.
Item fundat ſe etiam per quaſdam leges quas allegat, ſed gl.
determinat contrarium,& reſpondet ad iſtum §.quod licet fa
ciat,ſuos tenetur reſtituere, & hoc reſpectu dicuntur augere
hæredi. poſtea circa finem. in verſic. nec obſtat reſpondet ad
alia ll.allegatas per Guar.nec diſtinguit inter naturales, & in
4 duſtriales,& ſic innuit ꝙ in omnibus efficiatur dñs.¶†Sed ter
tio quæritur,quo iure tenetur reſtituere? glo.dicit quod iure
actionis, ſcilicet pet.hæreditatis. & in hoc eſt differentia inter
hanc actionem,& rei vendicationem,quia in illa non veniũt
fructus,qui fuerunt effecti bonæfidei poſſeſſoris, licet eos te-
neatur reſtituere. non enim datur rei vendicatio poſquam
non ſunt domini ipſius fundi. ſed datur officium iudicis de
æquitate,ſi extant fructus,ſed ſi eſſent conſumpti daretur cõ-
dictio ſine cauſa,q̃ eſt actio perſonalis, iuxta no.in l.certũ. C.
de rei vendi.& ſi non eſſet effectus dominus, quia eſſet malæ
fidei, vel quia eſſent fructus naturales, tunc poſſent peti iure
actionis, ſi extarẽt, quiã poſſent vendicari, cum dñs fundi,ſit
dominus

5 dominus ipſorum.¶†Sed tunc q̃ritur quarto,an vna, & eadẽ
rei vendicatio poſſit proponi pro re, & pro fructibus?gloſſ.ꝙ
non,quia ſicut ſunt res diuerſæ, ita ſunt diuerſæ actiones, &
alia rei uendicatio quę datur pro re,& alia quę datur pro fru
ctib.non ſic in peti.hęredi. quia cum iſta actio ſit vniuerſalis,
vna & eadem actio pot proponi pro reb.& fructib.iſta gl.ſub
tiliter loquitur,& communiter tenetur,& adde aliã gloſ.in l.
fructib.j̃.de rei uend.quæ idem dicit.Et vide Innoc.extra de re
6 ſtitu.ſpo.c.grauis.¶†Sed extra gloſ.quæro ſi eſt ita, ꝙ rei ven-
dicatio q̃ datur pro fructib.ſit diuerſa ab illa q̃ datur pro re.
Pone,poſſediſti fundũ meũ tanto tempore, ꝙ p̄ſcripſiſti, &
hodie cõpleta eſt præſcriptio,non poſſum petere fundũ, ſed
volo petere fructus quos iſto anno,vł pręterito percepiſti, q̃a
illi ſunt mei,& habeo rei uendicationem diuerſam, quæ per
vſucapionem non eſt ſublata, ĩ qua requiritur lapſus triẽnii,
ſed hic non tempus tantum eſt tranſactum. Vel pone,ꝙ erãt
conſumpti,& hic habeo actionem perſonalem,quæ nõ tolli
tur niſi lõgiſſimo tempore,an potero eos petere?Breuiter dic.
ꝙ non,quia ſublata actione quæ competit pro re principali,
tollitur altera actio quæ competit pro fructib.quia non eſſet
rationabile,vt ſublata prĩcipali illa remaneret.C.de vſu.l.cos.
in prin.& no.in Spe.de loc.§.nũc vero aliqua. ver.41.& C.de
p̄ſcr.30.ann.l.cum notiſſimi.§.in his.& adde qđ no.Bar.in l.
ſequitur.§.fructus.j̃.de vſuc.& qđ no.Bar.C.qđ met.cau.l.2.

2 *Quando vna actio deuoluitur in alteram, intelligitur ſecundum eius natu ram primæuam,non accidentalem.*

2 *Actio particularis ſi eſt pęnalis a principio deuoluitur in hanc actionem cum illa natura ſeu pęna.*

1 §.Cum prædiximus.¶† Quãdo vna actio deuoluitur in alteram
intelligitur ſecundum eius naturam primæuam, non accidẽ-
talem.h.d.multũ.no.Et hoc ẽt vult gl.j̃.ſi cer.pe.l certi cõdõ.
in prin.in fi.2.gl.magnæ, & ad hoc ſemper allegatur,iſte §.ſi
ergo dediſti damnum Titio in centũ,& poſtea Titio mortuo
hr̃ditatem occupas. quæ tñ ad me pertinet, & ego intentaui
pet.hęred.& petii te condemnari ad emendationem illius dã
ni,tu aũt negaſti dãnum,& ego probauit,tũc peto ꝙ condẽ-
neris in duplum propter negationem, vt l.contra negantem.
C.ad l.Aquil.tu potes dicere ꝙ non ſis condemnandus quia
illud procederet ſi intentaſſem actionem l.Aquiliæ,quæ eſt il
lius naturæ,ſed ego intentaui pet.hęre. quæ non eſt illius na-
turę,& ſi dicatur ꝙ ſuccedit in locũ illius quia ĩ cauſa deuol-
uitur, q̃a erat hereditaria actio.Rñdeo,ꝙ bene deuoluitur,ſe
cundum primæuam naturam ipſius, quę eſt vt detur in ſim-
plum, non ſ̃m accidentalem,q̃ eſt ut det̃ in duplũ ꝯ negãtẽ.&
2 h.d.gl.in l.certi condi.in fine,†ſed ſi actio particularis eſſet pę
nalis a prin.deuolueretur in hanc actionem, cum illa natura
ſeu pœna.vt in gl.per l.vt tantum j̃.de ſer.corru.

2 *Si debitor ad quantitatem poſſit etiam pro illa quantitate dare terrenum, tunc lit.conteſt.ſuper pecunia tollitur facultas ſoluendi terrenum.*

3 *In obligationib.facti licet ſuccedat obligatio ad intereſſe poſt moram,tamẽ debitor dẽt facultatẽ ſoluẽdi,ſeu p̄ſtãdi factũ quouſq; p̃t mora purgari.*

4 *Quid in facultate ſoluendi ex diſpoſitione teſtatoris,remiſſiue,& ꝙ quando vnum eſt in obligatione,& aliud in ſolutione ex diſpoſitione contrahentium duret facultas ſoluendi aliud,quouſque lis ſit conteſtata ſuper actione prima.& nu.1.*

1 §.Idem recte.¶†Quando vnum eſt in obligatio
ne,& aliud in ſolutione ex diſpoſi
tione legis,durat facultas ſoluendi aliud,quouſq; ſuper actio
ne iudicati lis fuerit conteſtata, & ad hoc ſemper allegat̃ iſte
tex.ſed ſi eſſet in ſolutione,& diſpoſitione ꝯhentium,duraret
quouſque eſſet lis conteſta.ſuper actione prima.ut l.ſi quis ſti
2 pulatus fuerit x.in melle.j̃.de ſolutio.ideo dicit†Bar ſe conſu-
luiſſe,cum quidam ſe obligaſſet ad pecuniam cum pacto, ꝙ
poſſet ſoluere terrenum,& ſic pecunia eſt in obligatione, &
terrenũ in ſolutione ex diſpoſitione ꝯhentiũ, ꝙ illa facultas
ſoluẽdi terrenũ tollit̃ ſtatim ꝙ lis fuerit ꝯteſtata ſup̱ pecunia,
3 p̱ illã l.ſi quis ſtipulatus fuerit x in melle.Item cum in obliga
tionib.facti ſuccedat obligatio ad intereſſe poſt moram, vt l.
ſi quis ab alio de re iud.tñ debitor habet facultatem ſoluẽdi
ſeu p̄ſtadi factũ quouſq; põt morã purgare, & iſta facultas ve
nit ex diſpoſitione legali,vr̃ ꝙ duret quouſq; ſup̱ actione iudi
cati lis ſit conte.vt hic de hoc p̱ eũ in l.ſtipulationes non diui
4 dunt̃.§.Celſus.de verb.ob.† Si aũt competat facultas ſoluendi
ex diſpoſitione teſtatoris,dic ut hr̃ in l.ſi qñ hr̃s de leg.j.& po-
ne caſum,ꝙ ſeruus tuus dedit dãnum Titio in cẽtum. Titius
egit actione noxali ꝯ te,tu fuiſti ꝯdemnatus ad illa centũ, ſed
habebas facultatem dandi ſeruum pro noxa,quouſque fores
iterum conuentus actione iudicati,& lis foret conteſtata. Ti-
tius mortuus eſt,& tu hæreditatem eius occupaſti,quę tamen
ad me pertinet,& in ea deuoluit̃ actio iudicati,qua tenebaris
defuncto, egi contra te petitione hæreditatis, & petii te con-
demnari ad emendationem damni, & lis fuit conteſta. tu vis
dare ſeruum pro noxa,ego nolo recipere quia lis fuit conteſt.
tu dicis quod non eſt conteſtata ſuper actione iudicati, quia
non intentaui illam, ſed petii pet.hæred. hic dr̃ ꝯrium, quod
perdita eſt facultas dandi per conteſtationem factam ſuper pe
titione hæreditatis, ĩ quã iudicatio fuit tranſlata ſiue transfu-
ſa,ſicut ſi foret conteſtata ſuper illa.& dicit glo.quod iſtud ali-
bi non reperitur.& declarat qũo intelligitur tex.quia quidam
dicũt, vſque ad lapſum quadrimeſtris temporis gl.dicit quod
immo etiam poſt durat quouſque lis ſit cõte. ſuper aliqua de
iſtis actionib.vel iudicati,vel pet.hære.& verum dicit. Nam vſ
que quo lapſum eſt quadrimeſtre non poteſt agi, cum detur
miſerationis gratia condemnato.vt j̃.de compen.l.cum mul-
ti.§.cum intra.

1 *Diuiſio præſentis.§.ponitur.*

2 *Poſſeſſor bonæfidei,qui nullo modo eſt malæfidei, nõ tenetur niſi quatenus eſt locupletior.*

Quod poſſeſſor malæfidei ficte, qui eſt poſt motam controuerſiam tenetur etiam ad vſuras pecuniarum perceptarum,etiam ſi res venditæ ſint peremptæ,& nu.8.

3 *Poſſeſſor malęfidei vere tenetur nonſolum ad res quas habet,ſed etiam ad illas quas deſiit habere.*

Poſitio caſus.

4 *In conſilio ciuitatis fienda eſt propoſita de agendis diu antequam deliberẽtur,& fiat reformatio ſeu decretum.*

Quod ideo rationabilia ſint ſtatuta dicentia ꝙ prius aliquid debeat proponi in conſilio minori, antequam proponatur, vel terminetur in conſilio maiori.

Propoſita debet fieri per illum qui præeſt conſilio vel collegio, vt hic per conſultes & per principem.

5 *Qualiter Romæ erant quatuor conſules, ſed dic ꝙ duo erant in officio, alii erant electi,vt eis ſuccederent.*

6 *In ciuitatibus quæ reguntur per conſilia,ꝙ priores electi etiam antequam ingrediantur officium ſunt vocandi ad ea quę ſunt peragenda.*

7 *Caduca de iure digeſtorum applicabantur fiſco non cohæredi,vel collegatario per ius accreſcendi.*

8 *In actionib.bonæfi.non veniunt vſurę, qñ poſſeſſor bonęfi. non eſt in mora.*

1 §.Præter hæc.¶†Hic incipit quarta pars huius tex.
qua recitantur verba Senatuſc.facti
ſuper hac mã in quodam caſu contingenti de facto, ſed ea q̃
in eo diſponuntur,vẽdicant ſibi locum in aliis caſib. ſimilib.
& durant verba vſq; ad §.aptanda.ibi vero ĩcipiunt expoſitio
nes verborum.& p̱p̱ hoc Senatuſc. quod fuit prima lex facta
in iſta mã iudiciũ pet. hæred. dr̃ iudicium centũuirale a cen-
tum ſenatorib.& eſt magnæ authoritatis, & facit alia iudicia
particularia ſilere.vt C.e.l.fi.& diuiditur in tres partes prin.q̃a
primo ſe cõtinuat ad p̄cedetia vſq; ibi, [pridie.] Secundo,po
nit quãdam narrationem de perſonis quæ interfuerunt Sena
tuſcõ. Tertio,ponũtur verba Senatuſcon. & iſtud ſubdiuidit̃
in quinque parte.Quia primo loquitur in poſſeſſore bonæfi-
dei vere vſque ibi.[placere.]Secundo,in poſſeſſore malæfidei
ficte,qui eſt poſt motam cõtrouerſiam vſque ibi, [item eos.]
Tertio,in malæfidei vere vſque ibi.[eos autem.]Quarto redit
2 ad primum.ſ.ad bonęfidei vere vſque ibi.[petitam.]†Quinto,
& Vltimo declarat vnum dubiũ qualiter dicatur hr̃ditas pe-
tita p̱ quam petitionẽ poſſeſſor efficitur malæfidei ſaltem fi-
cte,& in effectu ſenatuſcon.vult quod bonæf.poſſeſſor q̃ nul
lo modo eſt malęfidei non teneatur, niſi quatenus eſt locu-
pletior,ſed malæfid.ficte qui eſt poſt motam controuerſiam,
tenet̃ nõ ſolũ ad res quas hẽt,ſed ẽt ad vſuras pecuniariũ p̱ce-
3 ptarum,ẽt ſi res venditæ ſint peremptæ.†Itẽ malæfidei poſſeſ-
ſor tenetur nõ ſolum ad res quas habet, ſed etiã ad illas quas
deſiit habere. h.d. in effectu. ſed & plura alia continebantur
in verbis Senatuſconſulti q̃ hic non ponuntur, ſed de eis fit
mẽtio in prin.§.& deinde ĩ proſecutione ti.in diuerſis legibus
fit mentio de illis.¶ Et no.quod prima pars verborum Sena
tuſcõſuti,quæ ponitur in §.cum autem. vſq; ad §.idem place
re.& ẽt vltim.quę ponit̃ in §.petita. exponitur. & gloſſatur p̱
Iureconſultum ab illo §.Ait Senatuſcon.vſq; ad l.ſeq.quæ in
cipit ſi poſſeſſor.in §.ait Senatuſcon. ¶Secunda pars,quæ po
nitur in ver.idem placere vſq; ad verſi.item eos. exponitur &
gloſſatur in illa l.ſi poſſeſſor.§.ait Senatuſcon. vſque ad l.&
ſi lege.§.quod autem.¶Tertia pars,quæ ponitur in verſi.item
eos.vſq; ad ver.eos aũt. exponit̃,& gloſſat ĩ illa. ſed & ſi lege.
§.qđ aũt,vſq; ad §.conſuluit.¶Quarta pars,q̃ ponit̃ in ver.eos
aũt,q̃ loquit̃ de bonæfid.poſſeſſore,exponit̃,& gloſſatur in il
lo.§.ꝯſuluit.vſq; in fi.l.ſed & ſi lege.poſtea vero ĩ l.ſeq.q̃ ĩcipit
[ſiue bonæfidei.] incipit tractare de omnibus mixtim,decla-
rando dubia quæ occurrunt vſque in fin.titu. & iſta diuiſio
dat intelligere iſtos tex.qui ſunt recitati confuſe, & non bene
intelliguntur, niſi ſemper habeatur reſpectus ad iſtũ §.& ad
partes eius.quia Iuriſconſulti addunt, & declararant verba &
mentem Senatuſconſul. ¶ Et in iſtis verbis glo. ponit ca
ſum. quod iſte ruſticus de cuius bonis erat quæſtio inter fiſ-
cum, & inſtitutum,inſtituit duos hæredes,quorum vnus de
ceſſit hr̃ditate non adita,& ſic portio eius erat caduca,& de

uoluta ad fiſcũ,ſed cohęres credens deuolutum ad ſe per ius
accreſcendi eam occupauit,& aliqua bona vendidit.tu dic ꝙ
fuerũt ad minus quatuor inſtituti,vt patet ex lr̃a,dũ dicit.[qa
partes caducę[ergo ſaltẽ duo deceſſerãt.] hr̃ditate non adita.
Item ex eo,qđ dicit [hi qui ſe hr̃des eſſet exiſtimãt.]patet ꝙ ſi
ſcus habebat lites,nõ cum vno,ſed cũ plurib. quia loqͭ ĩ plu
rali,ergo ſaltẽ duo cohæredes.In hoc nõ eſt uis,quia qđ verũ
4 eſt de plurib.idem de vno.No.ergo ex ver.p̃dic.ſm̃ Bald.†ꝙ in
conſi.ciuitatis fienda eſt propoſita de agendis diu,anteq̃ deli-
berẽtur.& fiat reformatio ſeu decretũ, ideo rationabilia ſunt
ſtatuta dicẽtia,ꝙ prius aliquid debeat proponi in cõſilio mi-
nori anteq̃ proponatur, uel determinetᷣ in cõſilio maiori, ut
fit Florentiæ. Item ꝙ propoſita debet fieri ꝑ illũ qui pręeſt
ↄſilio,uel collegio,ut hic fuit,qa ꝑ conſules, & ꝑ principẽ q
5 petierũt ſuper hoc prouideri ꝑ Senatũ.Item no.†ꝙ erant qua
tuor cõſules,ſed ↄ̃ de l.j.s̃.de offi.cõſul.qa non erant niſi duo.
Dicit glo. duo erant in officio,alii erant electi,ut eis ſuccede-
rent,& tñ fuerunt vocati antequã ingrederentur officium, &
6 ſic no.†in ciuitatĩb.quę regunt ꝑ cõſilia,ꝙ priores extracti ẽt
añ quã ingrediantᷣ officiũ, ſunt vocandi ad ea quæ ſunt agen-
da.Et aduerte,quia gl.ponit duo exẽpla de caducis. Primũ eſt
verum,qñ hr̃s decederet hr̃ditate nõ adita,ſupple,vel repudia
ret.Aliud nõ eſt de caducis,ſed de indignis,vt qñ accõmodat
tacitã fidẽ de reſtituendo incapaci,quo caſu idẽ quod in cadu
7 cis.ut in §.ait ſena.ver.vel ſi ex alia quacunque cauſa.¶ †In §.
cũ aũt no. ꝙ iſto tpe caduca applicabãtur fiſco non cohære-
di, vel collegatario per ius accreſcendi, & hoc fuit introdu-
ctũ, per l.Papinianus. quæ multa inconuenientia introduxit
qa fuit facta tpe cuiuſdã belli, vt pecunia ꝑueniret ad ęrariũ.
ſed ſublata eſt per Iuſtinianum.C.de cadu.rollen.per totum.
8 ¶†Item not.in actionib.bonæfi.non venire vſuras, qñ poſſeſ
a ſor bonæfidei non eſt in mora.[a] ¶In verſic.idem placere.no.
poſſeſſorem hærẹditatis poſt eam petitam, & ſic poſtquã eſt
effectus malæfidei teneri ad reſtitutionem pretii percepti, ẽt
ſi res venditæ ſint perditæ vel diminutæ, dubitatio erat, quia
talis poſſeſſor tenebatᷣ ad quãtitem.i.ad pretium reſpectu cer
tarũ ſpecierum,vẽditarum, vnde videbatᷣ liberari a pretio re-
bus peremptis vel diminutis,vt l.Titiæ textores.ĵ.de leg.j.in fi.
tñ non ſic eſt in eo qui eſt malęfidei ſaltem ficte, vt erat hic
poſt petitã hr̃ditatem.ſi aũt eſſet malæfidei vere,dic ut ĵ. e.l.ſi
poſſeſſor.§.fi.vbi declaratur iſte ver.Et addẽ ꝙ tenetur ad reſti
tutionem pretii cum vſuris,licet in tex.hoc non dicatur,quia
erat malęfidei ficte poſt petitam hẹreditatem,vt differat a pri
mo caſu,in quo non veniunt vſuræ.

A D D I T I O.

a ¶Non eſt mora Adde Bar.in l.Lucius.in iii.col.& i l.Publia.§.i. ff.depo.Bar.
in l lect.infra ſi cer.pe.& ibi Doct.Fran.Cur.

1 *Hæreditas ſi eſt caduca ſeu vacãs, vel aufertur ab indigno ĩ omnib.caſib.
de quib.hic,ꝙ fiſcus habeat petitionem hæreditatis, & tamen non ſem-
per eſt hæres,& quid in peculio.& nu.3.*
2 *Bona vacantia,vel caduca poſſunt applicari ciuitati priuatæ non ſolum
fiſco imperii,quando non ſubeſt ſuperiori qui vim principis habet.*
3 *Statuta in fiſco locum habẽt in priuatis niſi appareat cauſa ſpecialitatis.*
4 *Poſſeſſor ut dicatur malæfidei ſufficit ꝙ ſcit rem ad ſe non pertinere, licet
ei non ſit denunciatum.*
*Denunciatio facta procuratori poſſeſſoris non cõſtituit poſſeſſorem in mala
fide,niſi prcurator hoc retulit poſeſſori.*
5 *A quo debeat fieri denunciatio.*
6 *Poſeſſor malæfidei qui alienauit ad quid poſſit conueniri, an ad res cum
fructib.an pretium etiam cum iuris,& quid ſi prætẽdit ſe bon.poſeſſo
rem de iure prætorio,vel fideicommiſsrium vniuerſalem.& n.7.& 8.*
7 *Poſeſſor malæfidei poſt petitam hæreditatem.*
8 *Petitio hæreditatis eſt bonæfidei.*
Poſeſſor bonefid.non tenetur vltra quam ſit effectus locupletior.

1 §.Aptanda †Hic incipiũt expoſitiones, primo cir-
ca partem verborum quæ ſunt in §.cã
aũt.vſq; ad ver.petitã, poſtea circa vltimam partem quæ po-
nitur in ver.petitã aũt a fiſco, vſq; ad §.fi.qui incipit, licet, po-
ſtea redit ad primũ caſum, ſiue primã partẽ verborũ & ẽt ſe-
cundã aliquid declarando vſq; ad l.ſeq.in ver. Ait ſenatuſc. &
2 in qualibet particula ponũtur quatuor per ordinẽ,†& prima
verba ſenatuſcon. dñr partes caducæ. qd ſi non pars, ſed tota
erat caduca? rñde idẽ eſſe,ꝙ ſi pars,qa illud verbũ fuit poſitũ
nõ cũ miniſterio,ſed ideo,quia ſic accidit de facto.¶Itẽ ſecũ-
do dicit caducæ, qd ſi nõ erat caduca, tñ pertinebat ad fiſcũ,
vt ſi erant bona vacantia,qa qs deceſſit ſine teſtamẽto,& nul
lus erat,qui vellet eſſe hæres?nã iſta hr̃ditas nõ dr̃caduca, ſed
vacans.Et rñde ꝙ idẽ, & eodẽ modo ſi aliter pertineret ad fiſ-
cũ,qa auferᷣ tanquã ab indigno.¶Et no.ꝙ oĩb.iſtis caſib. fiſ-
cus hẽt pet.hær.ut hr̃s,tñ nõ ſemp eſt hr̃s,qđ dic,ut no.in l.in-
ter eos.in fi.ĵ.de fid.& ꝑ Bar.ĩ l.facultas. C.de iur.fiſ.lib.10.Itẽ
a tertio Senatuſc.loqͭ in fiſco.qd in alia ciuitate[a] priuata,ad
quã eſſet deuoluta hr̃ditas,uel ĩ aliqua ꝑſona? Rñde ꝙ idẽ,&
ſic no.ꝙ bona vacãtia uel caduca pñt applicari ciuitati priua-
uatæ nõ ſolũ fiſco imperii.qđ eſt uerũ,ſi nõ ſubeſt ſuperiori,q
vim principis hẽt,alias ſecus.ita intellige qđ no.in gl.ſuꝑ ver-
3 bo.[peteret.] ¶†No.ẽt ꝙ ſtatuta ĩ fiſco locũ hñt ĩ priuatis,&
ſic nõ ſp bona eſt argumentatio vl̃ rñſio,lex quã allegas loqͭ
in fiſco,nos loqmur in priuato,qa niſi appareat cã ſpãlitatis,
idẽ eſt in priuato,qđ in fiſco,& ad hoc allegatᷣ iſte ver.[in pri
uatorũ.]¶Quarto,& vlt.ſenatuſcon.loqͭ in hr̃ditate,quid ſi
nõ petitᷣ hr̃ditas,ſeu tãq̃ hr̃ditas,ſed peculiũ caſtrẽſe vl̃ quaſi,
vt erat iſto iure,qa filiuſf.nõ hẽat hr̃dẽ ab inteſt.ſed pr̃ oĩa oc
cupabat iur. pa.& tanquã peculiũ?ut l.2.ĵ.de caſtr.pecu.& rñ-
de ꝙ idẽ, qa peculiũ eſt vniuerſitas, & iſta oĩno dñr vſq; ad
4 ver.petitã. ¶†Circa vltimã partẽ, q̃ ponitᷣ in ver.[petitã aũt a
fiſco.]q̃ritᷣ ſir̃ de quatuor.Primo,qa dr̃ ꝙ tũc dr̃ petita,& ſic
poſſeſſor effectus malęfidei,qñ fuit ſibi denũciatũ literis, uel
edictis,ad eũ nõ ꝑtinere hr̃ditatẽ,ſed ad aliũ, quid ſi nullꝰ de
nunciauit,ipſe tñ hoc ſciebat? Rñde hoc ſufficere,qa denun-
ciatio nõ requiritᷣ niſi ad finẽ, ut ſciat, ſed ſcienti non eſt fiẽ-
da.ut l.j.ĩ fi.ĵ.de actio.emp. Itẽ ſecũdo,qd ſi fuit denũciatũ,
tñ nõ ipſi poſſeſſori,ſed ſuo ꝓcuratori?Rñde,ꝙ ſi ille nõ retu-
lit poſſeſſori,perinde eſt,ac ſi denunciatio facta non foret, ſe-
cꝰ ſi retulit,qa tũc eſt perinde,ac ſi fuiſſet ſibi facta denuncia-
tio,& ſi nõ retulit,licet referre nõ potuerit, nõ nocet poſſeſ-
5 ſori.†Sed tertio q̃ritᷣ a quo debet fieri denũciatio,an ab illo q
aſſerit ad ſe hr̃ditatẽ ꝑtinere,& eã petere vult?Rñde,ꝙ ñ imo
ſufficit a quocũq; extraneo facta fuerit,qa nõ reqritᷣ niſi ad fi
nẽ,vt ille ſciat,& efficiatᷣ malæfidei ficte,& q̃tum ad hoc ñ re
6 fert a quo fiat. ¶†Sed quarto, & vlt.in ver.cœterum quęritᷣ ſi
poſſeſſor erat malæfidei qñ vẽdidit bona an teneatᷣ ſolũ ad re
ſtitutionẽ pretii?& dr̃ ꝙ nõ.immo pñt ab eo repeti res vẽditæ
vna cũ fructib.qa perinde tenetᷣ,ac ſi illa bona poſſideret.Sed
Imperator Seuerus in quodã reſcripto vr̃ voluiſſe malęfidei
poſſeſſorẽ teneri ſolũ ad reſtõnẽ pretii,ſed rñdet, ꝙ hoc poſ-
ſet ꝓcedere,ſi talis malęfidei poſſeſſor vẽdidit ex quadã neceſ-
ſitate, vt qa erant tpe perituræ, vel q̃ onerabant hæreditatẽ,
& tũc,bñ fecit vendere,& nõ tenetᷣ niſi ad reſtõnem pretii, ſi
hoc facit ante petitã hr̃ditatẽ.Si aũt poſt,eſt in electione acto
ris,an repetat pretiũ perceptũ,vel res,ſi fuit in culpa in vẽdẽ-
do minus q̃ valet, vel repetat re:qñ aũt nõ vendidiſſet ex ne-
ceſſitate ĩdiſtictè,ſi erat malæfidei poſſeſſor põt ↄueniri ad ip
ſas res venditas cum fructib.ſiue iam erat petita hæreditas vel
nõ,ſupple ẽt ſi actor poſſeſſorẽ ↄueniret ad preciũ omiſſis re-
bus,& iſta hñr vſq; ad §. fi. qui incipit.licet.ibi reuertitᷣ ad pri-
mam partẽ verborũ, & determinat alia quatuor,vt ex tex.pa-
tet vſq; ad §.ait.Senatus.¶Diſtingue ergo pro intellectu.verſ.
[cæterũ.] qui eſt aliquantulũ inuolutus,tres caſus,cum loqui
mur in malæfidei poſſeſſore alienante, ad quid poſſit ↄueni-
ri? an ad res alienatas cũ fructib.an ſolũ ad preciũ.nã ↄſtat ꝙ
ſi foret bona fidei Senatuſcõ.vult ꝙ ad preciũ tñ,ut in prima
parte verborũ,& in verſi.at qui in Senatuſcon.& ſi erat malę
fidei,ſi quidẽ venditio facta eſt voluntarie,põt ↄueniri ad res
venditas cũ fructib.ut in prin.huius verſi.ſupple.vel ad preciũ
ſi magis vult actor,nec diſtinguit,an ante petitã hæreditatem
vel poſt.ſi aũt ex aliqua neceſſitate,vt quia erant res quæ ſer-
uando ſeruari non poterant,vel onerabant hr̃ditatẽ,ſi quidẽ
ante petitam hæreditatem, tunc non conueniretᷣ niſi ad pre-
cium,vt in verſi.niſi forte.& ita debet intelligi reſcriptum Im
peratoris poſitũ hic in ver. ſed Imperator, qui videtur voluiſ
ſe idẽ in malæfidei, & in bonæfidei,vt ad precium tñ teneatᷣ,
ſi aũt poſt petitã hæreditatẽ,tunc quia duo concurrunt.ſ. ma-
la fides,item mora in nõ reſtituendo,eſt in electione actoris,
an repetat res cum fructib.an repetat precia, vt in verſicu. [ut
ſit in arbitrio petitoris,&c.]In vlt.parte.in verſicu.[.licet quia
verba Senatus,] in §.cũ aũt. loquuntur de illis qui ſe hæredes
exiſtimant, vt non teneantur ad vſuras pecuniæ redactæ ex
venditione rei hẹreditariæ. dubitatur primo, quid ſi non exi-
ſtimat ſe hæredem directũ de iure ciuili,ſed bonorum poſſeſ-
ſorem de iure prætorio, vel fideicõmiſſarium vniuerſalem?
Reſponde ꝙ idem, quia eadem ratio eſt.Secundo dubitatur,
quid ſi non redegit pecuniam ex venditione, ſed eam repetiit
in hære.reſponde,ꝙ idem ſi eã non attingat. & indiſtincte ſi-
ue ſit bonæfidei poſſeſſor, ſiue malæfidei. Sed quid ſi vẽdidit,
ſed non exegit?rñde ꝙ idem.¶Quarto,ꝙ vltimo,quęritur qd
ſi poſt petitam hæreditatem vendidit? text. in ſecunda parte
verborum in uerb.idẽ placere,dicit ꝙ tenetur ad reſtitutionẽ
pretii etiam reb.peremptis,vel diminutis.An teneatur ad vſu
ras? reſponde ꝙ põt conueniri ẽt ad ipſas res,& fructus eorũ,
licet

A D D I T I O.

a ¶Ciuitate priuata. Adde ꝙ ciuitates Tuſciæ nõ recognoſcẽtes ſuꝑiore hẽnt fiſ-
cũ,& ſuccedũt ĩ bonis uacantib.ita Bar.in l.j.col.2.v.r. q̃ro vtrũ ꝑ delict.C.de
bõ.va.lib.x.Et idem Bar.in l hoſtes.ĵ.de capt.& poſtl.reuer.Io.An.in addi.Spe.
in ti.de inſtr.edi.§.porro.Bal.in c.col.2.in fi.ver.itẽ no.de pãce tenẽ.Doc.in c.ꝑ
venerab.q fil.ſint leg.& in l.ciuitatis. ĵ. ſi cer.pe,maxime ꝑ Alex. & vide eundẽ
Pau.in l.j.§.huꝰ ſtudii.s̃.de iuſti.& iur.& ꝑ Bal.in l.j.C.de hr̃di.inſti.& ibi ꝙ etiã
eccleſia habet fiſcum, & dicit Card.in cle.1.§.j.de hæreti.Fran.Cur.

licet verba Senatus.hoc non dicant,ſi tñ venditio fuit neceſſa
ria,quia res erant ſteriles vel periturę pōt actor eligere vel res
vel pretia,vt dictum fuit in fine p̄cedentis particulæ. & hoc dr̄
hic in ver.[qđ ſupereſt.]& in ver. [ſed ſi forte.] & ſup iſtis ver.
eſt vna gl.mag.ex qua eliciuntur quatuor oppoſitiones.Et no
tandū ꝙ iſte ver.[ꝙ ſi poſt] ꝯcernit ſcđam ptē verborū Sena-
tus.q ponitur in ver.[idē placere.]nā loqˀt,qñ poſt petitā hr̄di
tatē poſſeſſor vendidit res hr̄ditarias, ꝓut ille verſiculus loqˀt
tm̄ de iſta ij.parte principaliter, & plenius incipit tractare in
ſeq.§.ait Senatus.per illum aūt ver.ſuppletur illa ij.pars ī trib.
¶ Primo,quia ibi dr̄ ꝙ venditor poteſt conueniri ad pretium
ēt ſi res venditæ perirent,hic vero dr̄ in principio,ꝙ ēt poteſt
conueniri ad ipſas res,& fructus earum,& ſic eſt in electionē
7 actoris indiſtincte,†quia poſſeſſor dr̄ malæfidei poſt petitam
hæreditatē,vt l.prox.ver.cæterū.Item ibi dr̄,ꝙ venit pretium,
ſed de vſuris non dicit,hic vero in fin.dicit ēt de vſuris,ſi eliga
gatur pretium.Item ibi non fit dr̄ia, vtrum fuerint res vendi-
tæ ex mera voluntate,aut ex neceſſitate,vt quia erant ſteriles
vel tp̄e perituræ. ¶Pro declaratione glo.magnæ opponitur
primo,dum dr̄ in fine ꝙ pñt peti pretia,& vſuræ,quia immo
vſuræ non pñt peti,ſi res venditæ erant ſteriles, & deteriores
futuræ,& ſic fiebat venditio ex neceſſitate,ut ꝭ.eo.l.in æſtima
tionib.dicit gl.ꝙ ibi erat neceſſitas perſonæ,hic rei.non bene
dixit.R̄ſiſio verior eſt, ꝙ ibi ſine aliqua culpa poſſeſſoris acci
dit,hic cum culpa.Nam ideo neceſſitatur vendere, quia rem
tenet indebite.& ſi non vēderet & periret,teneatur ad intereſ
ſe.Sed ſi reſtitueret,hanc neceſſitatem non haberet,damnum
ergo quod ſui culpa ſentit,ſentire non vr̄.Secundo ad idē op-
ponitur,quod non veniunt vſuræ,ſed ſolum pretium,vt ꝭ.de
rei ven.l.item ſi verberatum.§.i.dicit glo. quod ibi in actione
ſpeciali,hic in vniuerſali.& ante,dicit,quia rei vendicatio eſt
ſtricti iuris,& ſic non veniunt vſuræ ex mora,petitio uero hę
reditatis eſt bonæfide,& ſic ueniūt vſuræ ex mora. C.eod.l.j.
& ꝭ.de uſu.l.mora §.in bonæfidei. ¶Tertio opp.ꝙ dictio [for
taſſis.] male ſtet in litera,quia facit rn̄ſionem dubiam, cum
a debeat eſſe clara.glo.fatetur,& dicit,ꝙ abundat.[a] ¶†Quarto
8 oppo.ꝙ iſte verſ.non poſſit procedere,ſiue dicamus quod lo
quiˀt in bonæfidei,ſiue in malæfidei. Primum patet,quia bo-
nęfidei poſſeſſor nō tenetur vltra q̄ ſit locupletior,vt in l.prę
cedenti.§.eos aūt.& h.d.in fi.ꝙ tenetur ad vſuras.& in prin.ꝙ
tenetur ad res & fructus, quos tñ non habet.præterea eſſet ꝯ
tex.qui dicit [poſt petitam] nam tunc non eſt bonæfidei, ſed
malæfidei.vt in gl.Item ſecundum patet, ꝙ ſi eſt malæfidei,te
netur ad ipſas res cum fructib.ut l.pręcedenti. §. cœterum.&
hic dr̄ ꝙ poteſt conueniri, cuius ꝯ̄rium vr̄ ibi dici,dum dicit
non pretia rerum.Glo. rn̄det,ꝙ ſine dubio loquitur hic ī ma
læfidei.Ad ꝯ̄rium rn̄de, ꝙ procederet ſi venditio fuiſſet facta
de bonis non ſterilibus,vel non perituris,& ita loqˀt. Senatuſ
conſ.ſed Papinianus ſupplet,quid iuris qñ eſſent ſteriles, vł pi
turæ.Et ſoluit tñ ambigue.¶Vnde oppo.quinto ī ver.quare.ꝙ
idem ſit, & multo magis in non ſterilibus.& non perituris,
vt poſſit nō ſolum conueniri ad ipſas res cum fructib.vt in §.
cæterum. & hic in prin. ſed ēt ad pretiū.ut in §.idem placere.
glo.dicit hanc electionē dari,ſi res venditę erant perituræ vel
ſteriles,nam innuit ꝯ̄rium ſi non erant periturę.glo.ſoluit plu
rib. modis.& ſe inuolupat.Finaliter ponit ueritatem ī uerbis,
uel melius fatendo ꝯ̄rium ꝙ multo magis in non ſterilibus,&
nō perituris datur actori electio, an agat ad pretiū,uel ad res
ēt ante petitam hæreditatē, ſi poſſeſſor erat malęfidei,ut pa-
tet ex coniunctione dictarū legum.ſed qñ erant perituræ uel
ſteriles,& ſic uendidit ex neceſſitate, tunc indiſtincte non daˀt
electio,immo diſtinguitur an uendidit ante,petitam hæredita
tem,& non tenetur niſi ad reſtitutionē pretii, aut poſt petitā
hæreditatē,& tūc habet locum iſte tex.ut ſit in electione acto
ris agat ad res,uel ad pretium cum uſuris,& ſic poſſeſſor plus
grauatur poſt petitā hæreditatē,q̄ ante qñ uendidit ex neceſſi
tate,nam dicta petitio ꝯſtituit eum in mora pluſquam prius
eſſet.Ideo ſibi non prodeſt,quod ex neceſſitate uendidit, quo
minus vel ad res,vel ad pretia poſſet ꝯueniri, & ſm̄ hūc tex.
in l. item veniunt. circa finem.in ver.poſt motam controuer
ſiam,non ſine miniſterio hoc dixit.& iſta ēt patēt ex his quæ
ibi dixi,& hoc in glo.vſq; ibi,ſed ei.¶Sexto & vlt opp.ꝙ cum
vendidit ex neceſſitate,non debeat proinde conueniri,niſi ad
pretium,quia ſibi non pōt imputari, ꝙ vendidit poſtquā ne-
ceſſario vēdidit.Sol.hoc contingit,quia illius neceſſitatis cul-
pa,eius eſt cauſa,quia retinet res alienas indebite, cum debe-
ret eas reſtituere. Licet ſi non eſſet petita hæreditas neceſſitas
excuſaret.& ex his patet iſta ſolutio declarata.

A D D I T I O.

a ¶ Abundat.Adde ſimile in l.ſi iure.de leg.3. Et adde ꝙ aliquando inducit diuer
ſitatem facti non iuris dubitationem.l.in ſubſtitutione.& ibi no. infra de vul.&
pup.& ēt adde ꝙ ſæpe perit loquuntur per hanc dictionem & ſimiles.l. ſi duo.
& ibi no.ꝭ.de.arb.& ſic aliqñ eſt philoſophicum temperamentm.l.mutis.⁊.rn̄-
ſio.ꝭ.de proc.item aliqñ eſt expreſiuum veritatis.c.ue. de proc.& no.in c.ſuper
literis.de reſcrip.in glo.ver.forsā,& ꝙ aliqñ importet certitudinem non dubita-
tionem,adde tex.in l.item ſi verberatum.§.j.infra tit.j.& in l quæſitum.§.an do
lo.infra de pecu.& in l.ſi pecuniam.infra de cond.cā da.in c.hēat.13.q.2.& in
c.ad monere.circa me.d.33.q.2.vide pulchre quę ponit Fel.in c.accedens.col.ſi
extra vt lit.non cont.Fran.Cur.

L E X X X I I I.

2 *Poßeßor bonæfidei ſi vendidit rem hæreditariam & pretium percepit, &*
poſtea res fuit reddita, & reſtituit pretium, & recuperauit rem,non te
netur ad pretium,ſed ad rem poteſt conueniri, & ſi non fuit reddita.ꝙ
non teneatur ad pretium vero hæredi, niſi ſibi caueatur de defendendo
aduerſus emptorem de euictione.& nu.1.
3 *Plus eſt dicere ex hæreditate quam dicere rem hæreditariam.*
An plus ſit dicere,iſte eſt de Peruſio, quam dicere iſte eſt Peruſinus.

SI poſſeſſor.
§.Ait ſena. Hic iuriſconſultus incipit prin
cipaliter,& plene tractare de ſe
cunda parte verborum ſenatus,quæ ponuntur in uerſi.[Idem
placere.]de illo qui poſt petitā hr̄ditatē res hr̄ditarias,vel ī hr̄-
ditate repertas vendidit, quo caſu dicit Senatus.ipſum teneri
ad pretium,ēt reb.uenditis uel diminutis, & refert iuriſconſul
tus uerba illius uer.[Idem placere.]poſtea in uer.bonęfidei in
cipit exponere,& declarare.q̄ plura dubia.j.qñ poſſeſſor erat
bonæfidei originaliter.uſq; ad §.reſtituere.deīde qñ eſſet malę
1 fidei.†Et hoc dicit iſte §.bonęfidei,ꝙ ſi bonęfidei poſſeſſor uē
didit,tñ p̄tiū nō ꝑcipit,nō teneˀt niſi cedre actionem quā ha-
bet,ut non teneatur ultra q̄ ſit locupletior.Quod ergo dicitur
in uer.[Idem placere.]ipſum teneri ad pretium,debet intelli
gi,qñ habet pretium, ſed ſi habet ſolum actionē, ad illā ſolā
tenetur.Sed quid ſi percipit,tñ reſtituit,q̄a res fuit euicta? Iu-
riſconſultus tū dicit eum non teneri ad reſtituendum pretiū
uero hęredi poſtquam ipſum non habet,uſq; ibi. [quāquā.]
ibi mouet dubium,quod etiam ſi habeat,quia adhuc non re
ſtituit,uideatur ipſum non teneri,quaſi habeat a fortuna, nō
ab hęreditate,quia poſtquam fuit euicta,patet ꝙ non erat hę
reditaria.& non reſpondet.Sed tu reſponde,quòd immo tene
tur,qñ habet,quia licet appareat ꝙ nō eſſet hęreditaria, fuit
tamen in hęreditate reperta, & uerba Senatus.loquuntur cū
poſſeſſor uendidit ex hęreditate,non aūt dicunt cū uendidit
rem hęreditariam. Et iſta reſponſio non ponitur in tex.tñ ea
pręſuppoſita ponitur limitatio ī fi.§. ꝙ ſi perueniatur ad pre-
tium per uerum hęredem, non tenetur ei ſoluere niſi ſibi ca-
ueatur de defendendo aduerſus emptorē, ſi obligatus erat de
euictione,quia nō debet ſoluere duob. Sed vr̄ ꝙ imo tenea-
tur,& ſi non habet,quia reſtituit poſt q̄ verb. Senatuſcō.non
loquūˀt qñ vendidit rē hr̄ditariam, ſed ſolū qñ vendidit rē ex
hr̄ditate.nam verū eſt,ꝙ iſta res vendita erat ex hr̄ditate.Iuriſ
cō.in ver.[Sed ſi Senatus,]ſoluit ꝙ imo non teneˀt poſtquam
nō hēt, ſi.n.hr̄et fatendum eſſet ꝙ teneˀt,vt dixi.& hoc ꝓbat,
q̄a ſi exigat indebitū non teneˀt reſtituere vero hr̄di, cū hēat
neceſſe reſtituere ei,a quo exigit, & ſi ſoluit indebitū,nō poſ
2 ſet imputari vero hr̄di.†Item ꝓbat, ꝙ ſi vendidit rē hr̄ditariā,
& p̄tiū ꝑcipit, & poſtea res fuit redihibita, & ſic reſtituit pre-
tiū,& recuperauit rē,non tenetur ad pretium,ſed bñ pōt con-
3 ueniri ad rem.h.d.iſte tex.ſatis imbratatus.¶†No.ergo ꝙ plus
eſt dicere ex hęreditate,q̄ dicere rem hæreditariam,vnde dicit
a Bar.vr̄ ꝙ plus eſt dicere iſte eſt de Peruſio,[a] q̄ dicere iſte eſt Pe-
ruſinus,quia de Peruſio poteſt dici etiam ſi ibi nō ſit oriūdus,
ſed ibi habet domicilium,vel ſi ſit in ciuitate receptus, & ta-
men nō dicitur Peruſinus.Ipſe tenet ꝯ̄rium, quod tñ eſt verū,
quantum ad aliud.gl.hic ſuper verbo[non debere.] cum ſeq.
format oppo.ꝯ iſtud quod hic dr̄ qñ exegit indebitum, vel ſol
uit.de legib.præcedentib.& ſolue.vt in gl.

A D D I T I O.

a ¶ De Peruſio.Circa hoc uide late. D. Alex. hic in apoſt.ad Bar.& quæ ipſemet
Alex ponit in l.1.infra ad munic.& vltra eundem adde Bar.in tract. repreſalia-
rum.in 6.q.2.q.princ.& do.Nel.de S.Gem.in tract.banni.in j.par.ſecundi tempo
ris.q.45.& late Imo.Alex.& Moder.poſt Bar.ibi in rub.infra ſolu.ma.& d.Frā.
de Are in conſi.77.col.i.Cur.

1 *Malęfidei poſſeßor qui rem ex hæreditate vendidit, ſi res exiſtant,pōt ad*
eas conueniri, & ſi recuperare non poteſt,contra ipſum iuratur in litē,
ſi actor vult, & cōdemnatur ad id quod fuit iuratum.
2 *Iuramentum in litem non defertur ſuper re non extante, & quare.*
3 *Poſſeſſor malæfidei qui vendidit, & res eſt perempta,quare non liberetur*
a reſtitutione pretii,ſi res eodem modo fuißet peritura penes actorem.

1 §.Reſtituere. ¶† Malæfidei poſſeſſor qui rem ex
hæreditate vendidit,ſi res extant,p̄t
ad eas conueniri,& recuperare non pōt ꝯ ipſum iuratur in li
tem,ſi actor vult, & cōdemnatur ad id quod fuit iuratum,in
tellige præmiſſa taxatione, ſed ſi res non extant,non iuratur
in litem,ſed tenetur reſtituere verum pretium cum vſuris.h.d.
2 vſque ad l.ſi rem, & pretium. ¶†Et nota mirabilem deciſio-
nem, ꝙ iuramentū in litem non defertur ſuper re nō extāte,

cet reus fuerit in dolo, quia non ſufficit dolus præteritus, [a]
t deferatur, ſed requiritur dolus pñs. ¶Nota ēt declarationē
ad §.idem placere.vbi dr̄ quod cōuenitur ad pretium ille qui
poſt petitam hæreditatem vendit.nam poteſt conueniri ēt ad
res ipſas cū fructib. & ꝯ ipſum pōt iurari in litē re extante ꝑꝑ
dolum p̄teritum, licet de præſenti non ſit in dolo, quia facit
quod facere potuit vt recuperaret, & non potuit, vt hic. & ꝭ.
de pign.l.ſi fundus.§ in venditione ſufficit ergo dolus præteri-
tus ſi res extat.ſecus ſi non extat.& hoc vult iſte §. in effectu.
dico ēt ꝙ poſſet cōueniri ad pretium perceptum, ſi actor vel-
let, q̄a ſucceſſit loco rei.ut l.ſi rem & pretium.& in d.§.idē pla
cere. ¶Queritur quare ſuper re quæ non extat, non defertur
iurm̄ in litem? Rn̄de quod in illo habetur reſpectus ad affe-
ctionem, ſed ſuper illa q̄ nō erat, non pōt haberi affectio, cū
non poteſt reſtitui.qn̄ autem erat, reſtitui pōt, & ideo vt reſti-
tuatur, iuratur ꝯ doloſum, vt ſit ſolicitus ad reſtituendum.
3 ¶†Item opp.ꝙ ſi res eſt perempta, liberetur poſſeſſor ēt a reſti
tutione pretii, quia eodē modo fuiſſet peritura penes actorē
ſi fuiſſet reſtituta, & ſic actor nō eſt damnificatus a reo, ſed
caſu fortuito.ad hoc rn̄det iuriſcōſultus in fine, ꝙ imo a reo,
quia ſi reſtituiſſet rem, actor forte ipſam rē vēdidiſſet & pre-
tium percepiſſet.ſed quia nō fuit reſtituta, nō vendidit, & ſic
ꝯtingit culpa poſſeſſoris.& hoc in poſſeſſore malæfidei. quid
in alio, & ī actione perſonali? an debitor poſt morā teneat̄ ad
p̄riū rei perēptæ, ſi eodē mō fuiſſet peritura penes actorē? dic
vt no.ꝭ.de rei vē.l.item ſi verberatū.§.fi.& ꝭ.ſi cer.pet.l.qd̄ te.

ADDITIO.

a ¶Dolus præteritus. Adde gl. in l. alio. C. de in lit.iur. Bar.& Mod.in l.in actionib. ꝭ.e.ti.de in lit.em iur. Fran. Cur.

LEX XXV.

1 *Poſſeſſor etiam bonæfidei tenetur non ſolum ad reſtituendum rem quam ha bet, ſed etiam ſi quid eius occaſione ei acceſſit.*

2 *Pretium in vnuerſalib. ſuccedit loco rei, licet ſecus in particularib.& quid in actione familiæ erciſcun.& nu. 5.*

3 *Poſſeſsor ſine titulo dubitans conueniri hac actione, ſi acquirat titulum ab aliquo tertio, non tn̄ euitat actionē, quæ iam nata erat, licet ad aliud.*

4 *Petens vno caſu aliquid, cuius contrarium non eſset poſtulaturus in caſu contrario non eſt audiendus.*

1 SI & rem & pretium. ¶†Poſſeſſor ēt bonæfidei
tenetur non ſolum ad reſtituendum rem quam
habet, ſed ēt ſi quid eius occaſione ei acceſſit.h.
2 d.& allegatur principaliter, ꝙ†in vniuerſalib.pre
tium ſuccedit loco rei, licet ſecus in particularibus. Et primo
ponitur thema ex quo quæſtio vſq; ibi.[in prędone.] Secūdo
præmittit vnum ad euidētiam vſq; ibi[an hic.]Tertio arguit,
ꝙ petitor debeat ꝯtentari re, abſq; eo quo petat id qd̄ reſtat
poſſeſſori de pretio, quia ſi res eſſet meliorata, & redempta
maiori pretio q̄ fuiſſet vendita, quia vendita fuit 20. & redē-
pta fuit pro 25. petitor vellet habere rem, & nō pretiū.ergo ſi
eſt deteriorata, & fuit redēpta pro xv.debet eſſe contentus re,
abſq; eo, quod petat.v.quæ reſtant, quia petendo inuerecūdū
eſt deſiderium ſuū, quia ꝯ̄rium non eſſet poſtlaturus. & hæc
vſq; ibi, nō erat, ibi quarta in qua arguit pro ꝯ̄ria p̄te, ꝙ poſſet
peti nō ſolū res, ſed ēt v. quæ poſſeſſori reſtant de p̄tio primæ
venditionis, quia bonæfid. poſſeſſor ſicut nō debet eſſe in dā-
no, & ſic nō tenetur vltra q̄ factus ſit locupletior, ita nō debet
eſſe in lucro, & hęc ꝓbantur per verba orōnis principis factę
in Senatu.ſed ſi nō reſtitueret illa quinq; iam eſſet in lucro,
& hoc vſq; ibi.[oportet igitur]ibi quinta, in qua ſoluit pro ip
ſa parte quod teneat̄ reſtituere rē & illa.v.q ſibi ſuperſunt ex
primo pretio.¶Opponit̄ ſi iſte redimit, ergo habet titulū, &
ſi habet titulū, nō pōt ꝯueniri hac actione.ut in l.hæreditatē.
C.in quib.ca.ceſ.lō.tem.præ.glo.dicit, quod hic titulus habet̄
pro non titulo, qn̄ eſt nullus, & creditur valere, vt ibi.ſed hic
nō erat nullus, vn̄ dic, quod hic ideo hr̄ pro non titulo, quia
redēptio facta fuit ab illo eodē cui ipſe primo vēdiderat, &
ſic nō potuit acquirere maius iꝰ ex redemptione, q̄ priꝰ hr̄et,
quia ille emptor non habebat aliud ius, q̄ venditor hr̄et, & ꝯ̄
rium loquitur, qn̄ eſt talis titulus, ex quo poteſt poſſeſſor hē-
3 re ius dominii, vel quaſi dominii.†Vel dic ꝙ ideo non obſt.ꝯ̄-
rium, q̄a petitio hr̄ditatis incipit habere locum ꝯ̄ iſtum, poſ-
ſeſſorem, & venditorem, primo ad rem poſtea ad pretium Li
cet ergo redemerit rem, actio quæ incæperat cōpetere nō ex-
tinguitur. Et per hoc dicunt quidam, ꝙ ſi poſſeſſor ſine titulo
dubitans cōueniri hac actione acquirat titulū a quodam ter
tio, non propterea actionem euitat, quæ iam nata erat, lꝫ ad
aliud, nam ſi aliud diceremus, facile eſſet legē eludere, & hāc
actionem euitare, iſta fuit quæſtio diſputata de qua vide per
Bar.in l.cogi.C.de pet.hæredi.in vlt.col.per quæ patet ēt, ꝙ ſi
poſſeſſor ſine titulo dubitans cōueniri Publiciana ab illo qui
habuit titulū, & poſſeſſionē ab vno acquirat, & titulū ab alio
vt ſic illi præferatur rōne poſſeſſionis, ſm̄ ea quæ plene not.in
l.ſi nañ.ſ.fi.cum l.ſeq.ꝭ de pub.non propterea euitabit Publi-
cianam, q̄ iam orta erat ꝯ̄ eum.¶Sed ꝯ̄ iſta opponitur de l.ꝑ
diuerſas C. mand.vbi poſſeſſor pōt titulū acquireret, vt euitet
iudiciū.Dic verū eſſe ab illo qui ius hēt nos loquimur qn̄ ac
q̄reret ab alio, de quo non ꝯſtat, ꝙ ius habebat ſolū, vt euitet
iudiciū.& vide hic notata per Inno.& Io.An.in c.fi. vt lit.pē.
4 ¶†In alia gl.ſemꝑ poſſidere gl.colligit notabile exēplū. ꝙ nō
debet quis audiri.petēs vno caſu aliquid cuius ꝯ̄riū nō eēt po
ſtulaturus in caſu ꝯ̄rio, & poſtea allegat in ꝯ̄rium duas leges,
& non ſoluit.Dic ꝙ in prima eſt ſpeciale fauore minoris, in
5 ſecunda rō pacti, tollit ꝯ̄rium, de quo in l.pen.C.de ſolu.¶†In
vlt.gl.ibi, eſt ſpeciale in petitione hæreditatis.nota, q̄a gl.loq̄t̄
correcte, nā quidam dn̄t, ꝙ eſt ſpeciale ī vniuerſalibus, qd̄ nō
eſt verū, q̄a actio familię erciſcundę eſt vniuerſalis, & tn̄ ſi vnꝰ
ex hæredib.rem vendidit non ꝯueniret̄ ad pretiū, ſed ageretur
ꝯ̄ emptorem ad rem.vt C. commu.rerū alie.l.j.dic ergo ꝙ eſt
ſpeciale in hac actione, nō ſic in alia, licet eſſet vniuerſalis.
¶In gl.ibi, regulr̄ ꝯ̄ dic .ſ. in particularib.ſed nec hoc eſt verū
ſimplr̄, nam & in illis aliqn̄ pretiū ſuccedit loco rei, puta in
ſubſidium ſi rem meam vendidiſti tuo noīe, nam re non ex-
tante agam ꝯ̄ te ad pretium in ſubſidium, ne ex re mea effi-
ciaris locupletior, ſine cauſa.l.mater.C.de rei vendica.cum ibi
not.ſ.de neg.geſt.l.fi. item in aliquibus actionibus non datur
vltra, q̄ reus ſit locupletior, vt in conditione indebiti, quia ſi
ſpeciem aliquam indebite ſoluam, & tu bona fide recepiſſes,
poſtea vendis, non teneris mihi condictione indebiti, niſi ad
pretium quod percipiſti.l.in ſumma.§.in frumento.ꝭ.de cond.
indeb.& l.ſi non ſortem.§.libertus circa.fi.e.ti.

LEX XXVII.

1 *Bonæfidei poſſeſsor quando teneatur ad precium perceptum.*

2 *Vna particula ſtatuti vel legis dubia debet declarari per aliā particulā, Pœna pretii non ſoluti quando non ſit reſtituenda petitori.*

3 *Pœna quā poſseſsor hr̄ditatis fuit cōſecutus ratione iniuriæ factæ ſibi, uel contumacię ꝯ ipſum commiſsæ nō venit reſtituēda petitori hęreditatis.*

1 VTrum autem. ¶†Bonæfidei poſſeſſor
non tenet̄ ad pretium ꝑ-
ceptum, niſi quatenus factus eſt locupletior, & pę
nā quam exigit ꝯcernentem ipſam reſtituit, ſed ꝯ-
cernentem perſonam ipſius poſſeſſoris non reſtituit, ſed eam
lucratur.h.d.cum l. ſeq.& prin.ſeq.dubium erat hic, quia in ſe
cunda parte verborum Senatus. quæ incipit in verſi. [Itē pla-
cere.] dr̄ poſſeſſorem teneri ad pretia rerum venditarum, q̄
ad eum perueniſſent. Si ergo peruenerunt, ſed non durauerūt,
quia perdidit, vel cōſumpſit, vel donauit, videbatur adhuc te
neri, quia verificātur in ea verba Senatus. ſed iuriſconſultus
determinat ꝯ̄riū dicens, quod debet cōſiderari ſequens clauſu
la quæ ponitur in verſi.eos autem.vbi dr̄, ꝙ bonæfidei poſſeſ-
ſor tenetur, ſi effectus eſt locupletior, & non vltra.ſed hic non
eſt effectus locupletior, illud ergo verbum, perueniſſent, dēt
2 intelligi cum effectu, quia peruenerunt, & durauerunt. ¶†Et
a ſic no.ꝙ vna particula [a] ſtatuti vel lex dubia debet declarari
per aliam particulam, & ad hoc ſemper allegatur iſta l.¶Op-
po.in verſi.perinde, quod pœna pretii non ſoluti, non ſit reſti
tuenda petitori, quia tunc ſi ſit appoſita ſolutioni quantitatis
vr̄ appoſita in fraudem vſurarum, & non poteſt peti, vt ꝭ.de
actio.empt. l. Iul.ibidem glo. ſoluit, & non bene. dic ergo qd̄
tunc non poteſt peti, quia excederet legitimum modum vſu-
rarum.vt puta x.quia eſſet de duplo. nam æquiparatur vſurę
centeſimæ quia non erat permiſſa ēt iſto iure, ita loquit̄ con-
3 trarium, ſed hic non excedebat modū legitimum.¶†Itē opp.
quod iſta pœna nō ſit reſtituenda petitori, quia non eſt hære-
ditaria, nec ex hæreditate, ſed extrinſeca. & ſic non venit, vt l.
item veniunt.§.item non ſolum.ꝭ.eod. Solu.ibi, nimis gn̄alr̄,
loquitur de extrinſecis, unde debet reſtrīgi ad caſus, qui ꝑ onū
tur l.ſeq.quando non concernit rem hæreditariam, ſed perſo
nam poſſeſſoris ꝑꝑ iniuriam ſibi factam, vel contumaciam,
ſibi cōmiſſam, vt ibi no.in gl.ſuꝑ ver.extrinſeca. ¶In l.at.vbi
3 no.† ꝙ pœna quam poſſeſſor hæreditatis fuit ꝯſecutus ratio-
ne iniuriæ factę ſibi, vel contumaciæ ꝯ̄ ipſum commiſſæ non
venit reſtituēda petitori hęreditatis, quia eſt extrinſeca & nul-
lo modo hęreditaria, & ſic cedit lucro ipſius, & in hoc differt
a §.pręcedenti.vbi pœna non peruenerat ratione iniurię ſibi
factæ: ſed ratione pretij non ſoluti, & idem in principio legis
ſequentis quia vendidit pro decem, de quibus emptor ſoluit
quinq;, & alia quinq; promiſit ſoluere intra terminū, & ſi nō
ſolueret res eēt inempta, & emptor ꝑderet quinq; ſoluta. Nā
illa quinq; nō peruenerāt occaſione iniuriæ factæ in perſona
venditoris, ſed contumacię cōmiſſę circa rem hr̄ditariā. Vnde
licet ſit extrinſeca, tn̄ reputat̄ hęreditaria. Ex his apparet ꝙ ſi
poſſeſſor feciſſet compromiſſum ſub pœna, & quia aduerſa-
rius

ADDITIO.

a ¶Vna particula. Adde eundem Pau.de Caſt.in conſi.124.alias.120. incip. ſuper primo dubio.

rius venit ɔ̃ conſecutus eſt pœnam occaſione rei hæreditariȩ,
a talis pœna[a] licet extrinſeca, venit reſtituenda petitori, q̃a non
peruenit rõne iniuriæ, q̃a perſonalis, & de hoc eſt tex. in l. præ
tor. §. j. de bonis auct. iudi. poſ. qui eſt tex. notabilis, ẜm Ange.
¶ Pro declaratione magnæ glo. quæ eſt in l. at vbi. oppo. quod
pœnȩ de quib. hic, veniunt reſtituendæ vero hæredi. ꝑ l. illud.
§. actiones. cũ aliis allegatis in glo. Rñdit glo. ꝙ ibi loq̃t in pœ
nis legalib. hic debet ĩtelligi in ꝯuẽtionalib. iſta nõ placet. Nã
illæ leges loquunt̃ de actionib. q̃ dant̃ ad ipſam rẽ hr̃ditariã,
vel ad aliud occaſione ipſius perueniẽs, nã ille reputant̃ hȩre-
ditariæ, hic vero in competentib. ad pœnam rõne iniuriæ vel
contumaciæ factæ, vel cõmiſſæ in perſonam poſſeſſoris q̃ re-
putantur omnino intrinſecȩ, & nõ veniunt. per hoc apparet
rõ diuerſitatis inter pœnam, de qua in §. p̃cedenti, & illam de
qua ĩ principio l. ſequẽtis, quia illæ nõ ſunt occaſione iniuriæ
factæ poſſeſſori, ſed ratione pretii non ſoluti, & ſic concer-
nunt damnum rei familiaris hȩreditariæ, & ceſſant multa ver
ba gloſſæ, quæ non ſunt bene apta.

ADDITIO.

a ¶ Talis pœna. Adde tu, an, & q̃n quis teneatur mihi reſtituere pœnam quam con
ſecutus eſt occaſione rei meȩ. Et vide per Bar. plene diſtinguentem in d. l. præ-
tor. §. 1. Cur.

LEX XXVIII.

2 *Dictio autem, an ponatur aduerſatiue, remiſſiue. & de dictione, ſed & ſi,
vide nu. 1*
3 *Significatum aduerſatiue, vide remiſſiue.*

SEd & ſi. Allegatur prin. huius l. cum glo. j.
1 quȩ vult, † ꝙ ſi hic inter dictionẽ,
a ſed, &[a] dictionẽ, ſi, ſit copula, & principiũ huius l.
referatur ad § perinde, & ponat diuerſitatem ĩ fa
cto, non in iure, ſed ſi non ſit copula, & refertur
ad l. p̃cedẽtẽ, & ponit diuerſitatẽ in facto, & in iure, q̃a ibi pœ
2 næ nõ veniũt reſtituendȩ, hic ſic. ¶ † Et ſic nota ſignificatum
iſtius dictionis, ſed ſi, quia aliq̃n aduerſatur in facto, & nõ in
iure. & aliq̃n tã in facto, q̃ in iure ẜm quod gl. ſentit. de dictio-
ne aũt. an ponatur aduerſatiue, vide Bart. in l. hoc amplius. §.
3 his. de dam. infec. † Item ſignificatum aduerſatiuȩ, & vide per
eundem in l. ſi ita ſcriptum. in fin. principii. de libe. & poſthu.

ADDITIO.

a ¶ Sed & ſi. De hac dictione vide late per Doct. poſt eum in l. patris & filii. j. de
vulg. & pup. & in l. ſi pupilli ſ. de neg. geſt. Fran. Cur.

1 *Res empta per bonæfidei poſſeſſ. de pecunia hæreditaria, an veniat in hac
actione.*
2 *Pretium redactum ex venditione rei hæreditariæ, licet veniat in hac actio
ne, tamen res empta ex pecunia hæreditaria nomine ipſius poßeſſoris
non venit.*
3 *Poſſeſſor bonȩfidei ſi plus expendit de pecunia hȩreditaria quam res em-
pta valeat, non tenetur vltra quam res valet.*

1 §. Item ſi rem. ¶ † Res empta ꝑ bonȩfidei poſſeſ.
de pecunia hȩreditaria, vel redacta
ex re hȩreditaria ſuo noĩe, nõ venit in hac actione, ſed dum a
xat pecunia. Sed ſi res nõ tñ valet, quãta fuit pecunia, non in
plus tenet̃ bonȩfidei poſſeſſor, quia nõ ĩ plus eſt locupletior.
2 h. d. ¶ † No. ꝙ licet pretiũ redactũ ex vẽditione rei hȩreditariȩ
veniat in hac actione, quia ſuccedat loco rei, vt l. ſi rem, & pre
tium. ſ. tñ res empta ex pecunia hæreditaria noĩe ipſius poſſeſ
ſoris nõ venit, & ſic pretiũ magis ſuccedit loco rei, q̃ res loco
3 pretii, qđ tene menti. † Item ꝙ ſi plus expẽdit de pecunia hære
ditaria q̃ valeat res empta, ſi eſt bonæfidei poſſeſſor, non tene
tur vltra q̃ valet res, quia non eſt in plus locupletior.

1 *Malæfidei poſſeſſores, qui bona inuadunt, ad quæ teneantur.*
2 *Malæfidei poſſeſſor hæreditatis, licet non deſiit poſſidere, ꝙ teneatur de do
lo & culpa ſi dolo ſuo res fuiſſent deterioratæ, vel ſi culpa ſua non exe-
git a ſe, vel ab alio debitore hȩreditario, qui tenebatur actione tempora
li, & lapſum eſt tempus, & fuerunt liberati, qualiter talis actio prima
conuertatur in hanc actionem.*
*Etiam verus hæres ſi ſcit hæreditatem poſſe ſibi auferri, vt quia teſtamen-
tum inoſſicioſũ, uel quia ipſe ĩdignus, non dico incapax, poteſt dici malæ
fidei poſſeſſor.*
2 *Poſſeſſor ſi ſcit ſe malæfidei, tamen fingit ſe neſcire, & dicit hæreditatẽ ad
ſe pertinere, quomodo potero probare ꝙ eſſet malȩfidei.*
5 *Poſſeſſor bonæfidei hȩreditatis a principio qualiter ex poſtfacto reputetur
malȩfid. ut teneatur tanquam prȩdo, vel malefid. poſſeſ. ẽt de interitu.*
Superueniens mala fides quando non faciat poſſeſſorẽ teneri ad fructus.
*Poſſeſſor malȩfidei ſi ſcit factum & non ius, reputatur bonȩfidei quoad
tres effectus, & nu. 8.*
Error iuris prodeſt in damnis vitandis, non in lucris captandis.
Error iuris excuſat a dolo.
Quælibet cauſa etiam iniuſta excuſat quem a dolo.

1 §. Quod autem ait. ¶ † Hic incipit exponere
tertiam partẽ verborum
Senatuſcon. q̃ ponitur in verſi. (Item eos.) & loquitur in ma-
lȩfid. poſſeſſorib. qui bona inuadũt, vt teneant̃ nõ ſolũ ad res
quas poſſident, ſed ẽt ad illas quas dolo deſierunt poſſidere
& dr̃ hic, ꝙ ẽt tenet̃ de dolo p̃terito, & de culpa ſi res ſunt effe
ctæ deteriores, vel in aliquo ſit dãnificata hr̃ditas. Itẽ nõ ſolũ
hẽt locũ in p̃donib. qui occupant, ſed in ſimplicib. malæfidei
poſſeſſorib. q̃ nullã cãm hñt poſſidẽdi, & ꝙ tenet̃ de fructib.
perceptis & percipiẽdis, & ꝙ non refert, an ſint malæfidei poſ
ſeſſores a principio, an incipiãt fieri ex poſtfacto a tp̃e quo in
2 cæperũt. h. d. vſq; ad §. ſcire. & durat vſq; ad §. cõſuluit. † Et dic
breuiter ꝙ iſti tex. vſq; ad §. ſi an̄ litẽ. qui veniũt ad interpreta
tionẽ & declarationẽ tertiæ partis verborum Senatuſ. q̃ ponũ
tur ĩ ver. item eos. Item in l. itẽ veniunt. §. prædi. adduntq̃q;
ad illũ ver. primum eſt, quia ille ver. loquit̃ in malæfidei poſ.
qui dolo deſiit poſſidere, ut teneat̃ perinde, ac ſi poſſideret. q̃-
ritur primo, q̃d ſi nõ deſiit poſſidere, an teneat̃ de aliquo, nõ
loquor quãtũ ad reſtitutionẽ rerũ, q̃a clarũ eſt, ꝙ ſic. & rñdet̃
ꝙ tenet̃ de dolo & culpa, ſi dolo ſuo res fuiſſent deterioratæ,
vel ſi culpa ſua non exegit a ſe vel ab alio debitore hr̃ditario,
q̃ tenebatur actione temporali, & lapſum eſt tp̃s, & ſic ſunt
liberati. nã actio prima ꝯuertitur in hãc actionẽ, ut in ſimili.
ſ. de neg. geſt. l. diuortio. & ſuꝑ iſto §. eſt vna gl. magna ſuper
verb. culpa, q̃ opponit ɔ̃ hoc, ꝙ ſibi imputatur ſi nõ exegit ab
alio, quia exigere nõ potuit, cũ nõ eſſet hæres, nec bonæfidei
poſſeſſor, & ſic non hẽbat actionem. vt eſt tex. j. eod. l. ſi quid
poſſeſſor. §. pe. ver. aliud gl. ponit. multas ſolutiones quæ conti
nent diuinationẽ. Tu dic vltra gl. & Doct. ꝙ põt intelligi q̃n
non conſtabat ipſum eſſe malæfidei poſſeſſorem, licet re vera
eſſet, ſed reputabat ſe bonȩfidei, quo caſu poterat agere & exi
gere ex quo actio erat tẽporalis, & ſic tp̃e peritura, vt j. eo. l. ſi
3 bonæfidei. † No. tñ primã, & ſecundam ſolõnem glo. ꝙ ẽt il-
le qui eſt verus hr̃s, & ſic habet ius in hr̃ditate, ſi tñ ſcit eam
a poſſe ſibi auferri,[a] quia teſtñ erat inofficioſum, vel ipſe erat ĩ
dignus, non dico incapax, quo caſu põt adire licet ſibi poſ-
ſint auferri, põt dici malæfidei poſſeſſor, quod tene mẽti. Alia
duo dubia declarãtur in ſeq. §. qđ aũt. nam verba Senatuſcõſ.
loquuntur de malæfidei poſſeſſore, & iſtud cõſiſtit in aĩo, q̃n
4 ſcit hȩreditatẽ ad ſe nõ ꝑtinere. † Quid ergo ſi ſciebat, tñ fin-
gebat ſe ne ſcire, & dicebat ad ſe ꝑtinere, q̃uo potero ꝓbare ꝙ
eẽt malȩfidei cũ animus hoĩs ſoli Deo ſit notus? Rñdetur, q̃n
nullã habuit cãm credẽdi ad ſe ꝑtinere, & ex poſtfacto appa-
ret, ꝙ nõ ꝑtinebat, vt ſi nõ allegabat teſtñ ĩ quo eẽt ĩſtitutus,
nec propinquitatẽ ꝑ quã poſſet venire ab inteſta. certe funda
ta eſt intentio mea eo ipſo, ꝙ probo hr̃ditatẽ ad me pertine-
re vt p̃ſumatur ſciuiſſe ad ſe nõ ꝑtinere, & dicatur malæfidei,
& inuaſor. Aliud dubiũ eſt, quid de fructib. & dr̃ ꝙ tenetur đ
5 perceptis & percipiendis, & ſuper iſto §. nõ ſunt glo. † Quar-
tum dubium ſoluitur in §. de e. nam verba Senatuſc. loquũ-
tur de eo, qui fuit malȩfidei a principio, & mente p̃donis in-
uaſit bona, quid ſi erat bonȩfidei. q̃a iuſtã cãm habuit credẽ-
di ad ſe pertinere, ſed ex poſtfacto ſuperuenit ſciẽtia, ꝙ ad ſe
non pertinebat, certe ceſſabunt verba Senatuſconſ. & ſic vide-
bitur ceſſare diſpoſitio, vt ẽt poſt ſuperuenientẽ ſcientiã, nõ
teneatur tanquã inuaſor, vel p̃do, vel malȩfid. poſſeſ. licet de-
beat reputari adhuc bonȩfidei ſicut prius fuit, ſed ɔ̃ determi-
natur, vt reputetur malæfidei inuaſor, & habeat locũ mens
Senatuſcon. licet non verba. Super hoc eſt vna gl. q̃ incipit
refert. in qua opponitur, ꝙ imo reputetur bonæfidei inſpecto
prin. vt j. e. l. illud. gl. rñdet ꝙ quantum ad facilitatem verum
eſt, q̃a nõ tenetur de interitu, licet ſuꝑuenerit malafides ꝑ rõ-
nem, q̃ ibi ponitur, ſed quãtum ad fructus, & ad alios effectus
ſecus. Tu dic ꝙ ibi loquitur, q̃n ſuꝑuenerit ficta malafides ꝑꝑ
motionẽ litis, tñ ipſe credebat adhuc hr̃ditatẽ ſibi pertinere,
& ſic re vera erat bonæfidei tunc ſuperueniẽs malafides ficta
nõ facit eum teneri de interitu, licet bñ faciat eum teneri de
fructib. ſed ſi ſuperuenit vera malafides faciet eum teneri ẽt
de ĩteritu. ¶ † Itẽ opp. de l. qui ſcit. §. qui alieno. & §. fi. j. de vſu-
6 nã. ſi ille eſt malæfidei facit fructus ſuos, ſecus in eo qui ẽ bo.
næfidei. ſed ibi dr̃, ꝙ ſi a principio emptor fuit bonȩfidei, licet
ſuperueniat mala fides, adhuc facit fructus ſuos, ergo quod
hic dr̃ non eſt verum, quia ſi eſſet verũ, nõ faceret ſaltem poſt
ſuperuenientẽ malam fidem. glo. dicit ꝙ ibi ꝑꝑ titulum quẽ
habebat poſſeſſor, qui facit eum reputare oĩ tempore bonæ-
fidei. ſed ſi non haberet titulum, non efficeretur dñs poſt ſuꝑ
uenientem malam fidem. tene menti hãc glo. ſed ibi glo. dat
aliam ſol. ꝙ hic loq̃t in vli, ibi ĩ particulari. Vel dic ꝙ ibi loq̃t
in malafide ficta, q̃ inducit ꝑ motionẽ litis, & illa non nocet
hẽnti titulũ, vt dicit gl. ſecus ſi nõ hr̃et, hic loq̃t ĩ malafide, ve
ra, q̃ vera facit, vt poſtq̃ ſuperuenit non efficiatur dñs, ſiue ha-
beat titulũ ſiue non. Sed tertio oppo. quod inſpiciatur princi.
& non ſuperueniens mala fides. vt clam poſſidere j. de acqui-
ren. poſſeſ. & C. de vſucapion. transfor. l. j. Solu. ibi, quan-
tum

ADDITIO.

a ¶ Auferri. An poſſidens rem ex teſtõ inualido dicatur malæfidei poſſeſſor, adde
vt ꝑ Abb. in c. ſi diligenti, in ver. ſecundus, extra de præſ. & ꝙ qui eſt indignus
dicat malæfidei poſſeſſor, Adde Bal. & ibi Doct. C. de his qui vt indig. Frã. Cur.

tum ad complēdam vſucapionē, vel præſcriptionem in qua
ſufficit bona fides a princip.cum titulo de iure ciuili hodie đ
iure canonico ſecus, ut in c.j.de regu.iur.lib. 6.hic quantū ad
7 alios effectus.¶†Vltimo.oppo.de l.non diſtinguemus.in §.ſa-
tiſdatio. de arb.Solu.erat diuerſa ratio. Quintum & vltimum
dubium ſoluitur ī §.ſcire.qui eſt notabilis, & ſemp allegatur.
nam Senatuſcōſ. loquitur in poſſeſſore malęfidei qui ſciebat
ius & factū,puta, teſtū non eſſe ſolēne, & ſe ex eo non poſſe
eam hæreditatē conſequi,quid in eo qui ſciebat factū,ſed nō
ius puta,teſtū factum fore coram tribus teſtibus tm̄,tm̄ crede
bat ipſum valere,& ex eo ſe poſſe eſſe hæredē,vel ſciebat aliū
propinquiorem ſupereſſe ab inteſtato,tm̄ credebat ſe illi pręfe
rēdū,& ſic erat error iuris, an iſte dicetur malęfidei?& Iuriſcō
ſultus dicit,ꝙ quia iſtá ignorantia iuris excuſat a dolo,& ma-
lęfidei non dicit,niſi qui eſt in dolo,ſic ergo non eſt p̄do.non
tm̄ dicit,ꝙ ſit bonæfidei,& iſta poſſent ſimul ſtare ꝙ nō eſt bo-
nęfidei,nec ēt malæfidei. Sup hoc eſt alia gl. quæ incipit ſi nō
eſt p̄do,Pro cuius declaratione oppono,ſi nō eſt malefidei, er
go eſt bonę,qa iſta ſunt ꝯria, & vno poſito reliquū tollitur, &
econuerſo,& ita ſi eſt bonęfidei facit fructus ſuos vt l.qui ſcit.
§.j.de vſuris.ſi facit fructus ſuos,ergo error iuris prodeſt in ac-
8 quirendo,& lucrando.†Sed ꝯ,qa error iuris prodeſt ī damnis
vitandis, non in lucris captandis.gl.ſol.plurib.mod.Breuiter
a non eſt verum,[a] quod ſi non eſt malæfidei,ſit bonæfidei, quia
eſt dare mediū inter iſta duo, vt ī ſimili dr̄ per gl.ſ̄.de Tribut.
l.j.§.ſcientiā.& no.ī gl.j.C.de acquir.poſ.dic ergo,ꝙ reputatur
bonæfidei quantū ad tres effectus.ſ.vt nō teneat̄ ſi deſiit poſſi-
dere,ſed ſi eſſet malęfidei, teneret̄ acſi poſſideret,qui dolo vi-
deret̄ deſijſſe,vt in verbis Senatuſcon.Secūdo vt nō teneat̄ de
perceptis, & ꝯſumptis ſi nō eſt effectus locupletior,licet ſecus
ſi eſſet malæfidei.Tertio,vt nō teneat̄ de percipiendis.ex̄ iſtos
caſus reputatur malęfidei, & ſic efficit̄ dn̄s fructuū p̄ceptorū
& iſta eſt veritas,licet per gl & Doct.non tangatur.& vide qđ
9 no.in l.nunquam.§. 2.vel 3.de vſucap.& l.Celſus.¶†Vlt.no.ex
b tex.in fi.ꝙ error[b] iuris excuſat a dolo,& ad hoc ſemp allegat̄,
& ſic in delictis in quibus requirit̄ dolus, quod qn̄ ſit, vide qđ
no Bar.in l.j.ſ̄.ſi quis te.li.eſſe iu.non poterit accuſari, nec pu-
niri ille qui errauit in iure.Item allegatur quod quęlibet cau-
c ſa etiā iuſta,[c] excuſat quem a dolo,vt ēt no s̄.ſi quis ius di.nō
obtemp.l.j.circa finem gl.mag.

ADDITIONES.

a ¶ Breuiter non eſt verum.Adde ad hæc directa Pau.hic D.Fran.Cur.in ſuo con
ſi. 7 1.col.6.& ſeq.qui pręditca refert.

b ¶ Error iuris.Adde eundem Pau.de Ca.in conſi.3.inci.in cauſa quę col.fi.in no
uis.& adde ꝙ talis error in præſ.lon.temp. cauſat bonam fidem.ita ipſe Pau.de
Caſt.in conſi.45.col.2.in nouis inci.circa primum caſum,ſed contrarium tenet
D.Alex.de Imo.in conſ.ſuo 73.col.pen.ver.vnde dictus.in 2. vol.& in conſilio
46.col.pen.verſi.& no.in 3.vol.de quo per Doct. in c.de ui.de præſcriptionib.
Fran.Cur.

c ¶ Cauſa etiam iniuſta.Adde eundem Pau. de Caſt.in conſi.273.in antiquis col.
j.& in iii.col.fi.ī nouis ſm vltimam impreſſionem.& Alex. de Imo.in conſ.92.
col.pen.in j.vol. & Ang.Are.in trac.maleficiorum.in verbo falſario,& adde Fr.
de Are.in conſi 154.per totum.vbi latiſsime.maxime in prin.ꝙ error iuris ex-
cuſat a pœna fraudationis.aduerte tm̄,quia inquantū dictum eſt, ꝙ quælibet cā
etiā iniuſta excuſat a dolo , intellige niſi ſit cauſa reprobata a iure naturali vel
ciuili notorio,& in dubitato,ita Ang.l.ex conſenſu.§.ſi. quem ibi ſequitur Ioā.
de Imo.infra de appel.& refert,& ſequitur D.Alex.in conſi.103.col.pe.ver.&
daro.in j vol.Fran.Cur.

1 *Diuiſio ponitur præſentis §.*
2 *Motio controuerſiæ in iudiciis particularib.non facit poßeſſorem reputari malęfidei,ſed litis conteſtatio.& quid in rei vendicatio.& nu. 5.*
3 *Imputatur alicui cur non occupauit , licet reprehendatur de occupatione aliarum rerum.*
4 *Iuramentum in litem,an detur contra deſinentem dolo poſſidere,an cōtra poſſeſſorem.*
5 *Ad deferendum iuramentum in litem in actionib.bonæfidei non requiritur contumacia in non reſtituendo ad mandatum iudicis,ſed ſufficit dolus in deſinendo poſſidere,& quid in actionib.ſtricti iuris.*
6 *Proteſtatio facta a me tibi , ꝙ non emas talem rem,quia non eſt uendentis,ſed mea ,ſi poſtea emas facit te malæfidei poſſ.*

1 §.Si ante litem.

¶†Vſq;ad §.conſuluit,declarant̄
hic alia quinque dubia circa di-
cta verba.Primum vſque ibi,perinde.Secundum vſq; ibi,ſiue.
Tertiū vſq; ibi, vtrū . Quartū vſq; ibi,hæc verba. Quintū vſq;
2 in fi.& h.d.†malæfidei poſſeſſor,qui dolo deſiit poſſidere etiā
ante litem cont.teneatur, ac ſi poſſideret.poſt litem vero con
te.vel controuerſiam motam ēt bonæfidei tenetur, qa efficit̄
malæfidei iuris pręſumptione. Item dr̄ deſinere dolo poſſide-
re non ſolum qui dimittit quod habet, ſed ēt qui omittit qđ
hr̄e poterat.h.d.¶Primū dubium eſt,quia verba Senatuſcon-
ſul.dicunt de malæfidei poſſeſſore , qui dolo deſiit poſſidere,
ante litem conteſta.quare hęc dixit? nonne etiam ſi poſt mul
to magis debet teneri, ac ſi poſſideret?certe ſic. Tm̄ ideo dixit,
quia erat malæfidei, & ſic teneretur ēt ſi ante conteſt. deſinat
licet ēt ſi poſt teneatur, tm̄ tunc non ſolū malæfidei, ſed ēt bo-
næfidei tenetur,quia poſt conteſta.efficitur malæfidei . & etiā
pręędo,quinimo ēt poſt motionem cōtrouerſiæ hac actione,
licet non ſic in aliis particularib. vt motio cōtrouerſiæ facia
eū reputari malæfidei,ſed ſola conteſtatio. Et dic, ꝙ reputat̄
malæfidei iuris p̄ſumptione, licet quidā diceret ꝙ ita demum
ſi appareret de malafide.ſed tunc hoc ſolū ſufficeret abſque cō
teſtatione.Dic ergo vt dixi,ꝙ iſta probatio non requiritur,ſed
ex conteſtatione vel motione cōtrouerſię reſultat p̄ſumptio
3 malęfidei,& ſic eſt ficte malef.¶†Secundū dubium.§. perīde
ſenatuſc. loqtur de poſſeſſore, q dolo deſiit poſſidere id quod
poſſidebat.Quid ſi nunq̄ poſſedit aliquā rem,tm̄ potuit poſſi-
dere,& noluit,& ſic eſt predita,quæ tm̄ non fuiſſet perdita,an
teneatur? vr̄ ꝙ non.nam ſibi imputatur cur occupauit bona,
ergo non debet imputari cur non occupauit . Cōtrarium dr̄
in fi.quia poſtq̄ incæpit occupare,debebat ēt iſtam occupare
ne perderetur.& ſic no.vnū mirabile,qa imputatur alicui cur
nō occupauit,licet reprehēdatur de occupatione aliarū rerū.
¶Tertium dubium ī §.ſinaūt.poſſ.malæfidei deſiit poſſidere,
& poſſeſſio ad aliū p̄uenit, an poſſit ipſe qui deſiit poſſidere ,
conueniri ex verbis Senatuſcon.vr̄ ꝙ nō, eo caſu,quo nullus
poſſideret,quia eſſet perempta,quia tunc non eſt contra quē
ſuccurratur ad rem.nunc vero ſubeſt iſte poſſeſſor.vnde non
vr̄ agendū ꝯ non poſſeſſorē.Contrarium dr̄,ēt ſi peruenit ad
multas manus,& ſic pn̄t oēs cōueniri tam poſſeſſor,q̄ illi qui
dolo deſierunt poſſidere.An aūt vno ſoluente liberetur alter
dic,vt s̄.e.l.nec vllū.§.pen . ¶Quartum dubiū eſt de fructibus
vtrū poſſint repeti non ſolū a poſſeſſore,ſed ēt ab eo, qui do-
4 lo deſiit poſſidere.¶†Quintū & vlt.eſt de iurō in litem,an de
tur ꝯ poſſeſſorē , an ēt ꝯ dolo deſinentē poſſidere? & videbat̄
ſolū ꝯ poſſeſſorē,quia defertur p̄p contumaciā cōmiſſam de
non reſtituendo ad mandatum iudicis , ſed poſſeſſor ſolus eſt
qui pōt hanc cōtumaciā cōmittere, cum hēat facultatē reſti-
tuendi . qui vero dolo deſiit poſſidere,non pōt eū cōmittere,
quia forte ſumma ope nixus recuperare nō potuit,& ſic licet
cōmiſerit dolū in deſinēdo poſſidere, nō ſic in nō reſtituēdo.
5 ꝯrium tm̄ dr̄ in iſto §.hæc verba.ex quo no. † quod ad deferen-
dum iurm̄ in litē in actionib.bonæfidei,nō requiritur contu
macia in nō reſtituendo ad mādatū iudicis, ſed ſufficit dolus
in deſinendo poſſidere, licet cōmittatur in nō reſtituendo ad
mandatū iudicis , ſed in actionib. ſtricti iuris vr̄ requri dolus
in nō reſtituendo ad mandatū iudicis,nec ſufficit primus do-
lus,vt ſ̄.de rei vendic.l qui reſtituere.in fi.& circa hoc vide qđ
dixi in l.actionib.ſ̄. de in litem iuran.vbi allegaui iſtū tex.& l.
ſi fundus. §. ſi vendicatione.ſ̄.de pigno.licet Bar.aliter videat̄
intelligere. ¶In gl.j.quę incipit ſpeciale.ibi,ſecus in ſinggula-
rib.dic,alii dicunt idem in rei vendicatione, ut ibi no.per Cy.
quod poſſet forte eſſe verū in poſſeſſore nō habente titulum
vt per ſolā motionē controuerſię conſtituatur in malafide,
ſecus ſi habeat titulum , quia tunc requiritur litis conteſta.ut
6 in hac gl. ¶†In gl.ibi,quādoq; idem video.dic iſtud procedit
qn̄ controuerſia,vel conteſtatio fit antequam qs incipiat poſ
ſidere,ſit proteſtor quod non emas talem rem , quia non eſt
vendentis,ſed mea.nam tunc ſi emis,es malęfidei , ita loqtur
l.quam gl.allegat l.ſi fundus.C.de rei uend.ſin autem poſtquā
emiſti denunciem, non conſtituam te in malafide abſque cō
teſtatione litis,ut d.l.certum. & d.l.ſi fundus.

1 *Poſseſsor bonæfidei,quod teneatur vltra quam ſit effectus locupletior , & quare .*
2 *Donatarius tenetur ad antidora,quæ eſt contraria donatio,& oritur obligatio naturalis.*
3 *Si credens ſe ex illa obligatione efficaciter teneri per errorem iuris ſoluat, an poſſit repetere per conditionem indebiti.*
4 *Bonæfidei poſſeſsor hęreditatis quando non conſumpſit bona hęreditaria, ſed propria propter hæreditatē,quod alias non feciſſet quod non poterit retinere hæreditatem contra verum hæredem, ac ſi ipſam conſumpſiſset.*
5 *Si autem conſumpſit de hæreditate, & pertinebat dimidia ad eum, tamen putabat ad ſe totam pertinere,reſtituet dimidiam eius quod ſupereſt, & quid ſi in hæreditate nullū ius habebat , & fuiſset alias conſumpturus de ſuo,an & quid reſtituat & nu.6.*
6 *In dubiis eligitur media uia.*

1 §.Item veniunt.

¶†Hic incipit exponere quar
tam partem uerborū Senatuſ.
quę ponuntur in l.itē ueniunt.§.pridie.uer.ante eos.de bonęfi
dei poſſeſſore,ꝙ non tenetur ultra q̄ ſit effectus locupletior,
ne bonafides ſit ſibi nociua, non tm̄ quod habeat aliquid lu-
crari,ut l.ſi & rem & pretiū.ver.nam & oratio.¶Et circa par-
tem iſtā formantur aliqua dubia, & ſoluūtur vſq; in fin.legis
2 & vſq; ad §.item ſi rem diſtraxerit.formant̄ quatuor.†Primū
eſt,qualiter intelligātur verba Senatuſcō. vt nō teneat̄ de his
in qb.nō eſt locupletior , & rn̄det,ꝙ intelligitur hoc modo,
vt ſi ꝯſumat bona hæreditaria, in quib.ipſe poſſeſſor nullum
ius habet,ſi talē ꝯſumptionē nō fuiſſet facturus de ſuo,ſi hæ-
reditatē illā nō occupaſſet, nō tenet̄ vero hr̄di in aliquo,ēt ſi
p ꝯſumationē aliquē obligaſſet, nāl̄r tm̄ ad antidora,niſi anti
dora recipiſſet,qa tūc illā reſtituere teneret̄. & iſte §.ſp allegat̄
ad

ad iſtud,ꝙ donatarius teneẽ ad antidora quę eſt ꝯ̃ria donatio:
a & oriẽ obl'o naturalis[a] ex inſtinctu naturę,q̃ eſt vt bñfacienti-
bus nobis bñfaciamus,vt ſi tibi dono,ſtatim inſtinctus nãæ te
oblgat ad idẽ faciẽdũ mihi.tñ iſta obl'o nãlis, q̃ nõ prouenit
ex cõſenſu partiũ,eſt minoris efficaciæ, q̃ illa q̃ oriẽ ex pacto
nudo:& ſic ex ꝯſenſu partiũ,vt hic gl. vult.Et de iſta nãli q̃ nõ
parit actionẽ tãgiẽ ꝑ glo.in l.ex hoc iure.ſ.de iuſt. & iur. & de
ea hr̃ ẽt in l.reſto.§.mulier.ĵ.de fideiuſſ.& l.ſi nõ ſortẽ.§.liber-
3 tus.de cõdi.indebi.†Et ſi quis credat ſe teneri efficaciter ex di-
cta obligatione, & tñ non teneẽ, ſi ſoluat per errorem iuris,
an poſſit repetere ꝑ cõdõnẽ indeb. tractaẽ in locis p̃alleg. Se-
4 cũdũ dubiũ eſt,†qñ non cõſumpſit bona hr̃ditaria: ſed bona
propria ꝑꝑ tñ hæreditatem, quam putabat ad ſe perueniſſe,
qđ tñ alias nõ feciſſet: an poſſit retinere hr̃ditatẽ ꝯ̃ verũ hęre
dem tanquam ipſam cõſumpſiſſet, licet nõ cõſumpſerit, ſed
cõſumpſit bona ꝓpria ꝑꝑ illam?videbaẽ ꝙ ſic, attẽta æquita-
te:tñ ꝯ̃rium dr̃, poſtquam nihil attingit de hr̃ditate, ẽt ſi rem
hr̃ditariam obligauit. Reſtituet ergo totam hr̃ditatem,& dã-
5 nũ cõſumptionis erit ſuum. & in ſeq.§.ſi quis. †Tertium du-
bium eſt,ꝙ ſi cõſumpſit de hæreditate,tñ illa hr̃ditas pertine
bat ad eũ,puta,dimidia, & partim ad alerum,ipſe tñ putabat
ad ſe totam pertinere,& ꝯſumpſit tñ, ꝙ faciebat dimidiã, de
qua dimidia vr̃ cõſumpſiſſe?an de dimidia cohr̃dis, q̃a nunc
nihil teneretur ei reſtituere, vt in §.j. an de propria,quia tunc
teneẽ totũ reſtituere, & damnũ cõſumptionis erit ſuũ,an de
vtraq; pro rata, q̃a tunc reſtituet dimidiã eius qđ ſupereſt,&
in alia dimidia erit ſuũ?& determinat pro iſta parte attẽta ęq
6 tate:& hoc in §.adeo.†Et ſic no. ꝙ eligiẽ media via in dubiis.
Contra gl.opp.de l.Neſennius.ſ.de neg.geſt. & ſoluit, vt in gl.
& p̃dicta qñ non fuiſſet cõſumpturus,ſi hr̃ditatẽ nõ haberet,
& ſic conſumpſit in malos vſus. Quartũ & vltimũ dubiũ eſt,
qñ ꝯſumpſit de hr̃ditate in qua nullũ ius habebat, tñ ſi hr̃di-
tatẽ nõ haberet aliquid fuiſſet cõſumpturus de ꝓprio, ꝓ ſuis
neceſſarijs impẽſis familiarib. puta penũ hr̃ditariã habuit, &
ſi illã nõ habuiſſet, de ſuo fuiſſet partim cõſumpturus, puta,
quinquaginta ſalmas vini,q̃ erãt neceſſariæ ꝓ ſua familia:ipſe
cõſumpſit de penu hr̃ditaria.lxxx. certè reſtituet quinquagin
ta quas de ſuo fuiſſet ꝯſumpturus, ẽt ſi hr̃ditatẽ nõ habuiſſet.
reſiduũ nõ reſtituet,q̃a nõ fuiſſet illud ꝯſumpturus ſi hr̃ditatẽ
nõ habuiſſet:vñ ſi reſtitueret, remaneret in dãno & h.d.in §.
quod aũt ſi quis.vſq; in finẽ. & ꝓbat Iuriſcõſultus per caſum
ſimilẽ de reſcripto diui Marci. de quo ĵ.ad Trebell.l.Titius.

A D D I T I O.

a ¶Obligatio naturalis. Adde de hoc,& dic vt per Bar.in l. ſi non ſortẽ.§.ſi liber-
tus.infra de cond.indeb.& per Doc.Mod.in rep.rub. infra de verb.obl.Cur.

1 *Bart.reputat iſtum §. valde difficilem.*
2 *Bonæfidei poſſeſſor nec directo,nec per indirectum debet teneri vltra quã*
ſit locupletior.
Emptor conuentus ad rem poteſt ſe defendere ex perſona venditoris, &
opponere exceptionem concernentem perſonam venditoris.
3 *Auctor ſingularis poteſt venire ad defenſam illius, qui habet cauſam ab*
eo: & ſuſcipere in ſe iudicium etiam inuito actore: & reus habet exce-
ptionem ex ſua perſona ne conueniatur ipſe poſtquam auctor ſuus iudi-
cium in ſe ſuſcepit: & qualiter intelligatur.
4 *Si verus hæres eligat precium,& illud conſequatur. quòd non poſſit agere*
ad rem contra emptorem. & quid ſi eſt malæfidei.

1 §.Item ſi rem. †Iſte §. reputatur difficilis valde ſe-
cũdũ Bar. mihi tñ vr̃,ꝙ difficultas
procedit ex cõfuſione verborũ tam gloſſarũ, q̃ ipſius in poſi-
tione caſus.Sed re vera de ſe vr̃ clarus,ponendo caſum prout
iacet litera de plano. nam in effectu hoc vult, ꝙ qui emit rẽ
hr̃ditariã a bonæfidei poſſeſſore, & precium ſoluit,poſſit con
ueniri rei vendica.a vero hęrede, nec poſſit verus hæres ab eo
repelli per except.ne fiat præiudicium petitioni hr̃ditatis mo-
uendæ ꝯ̃ venditorẽ ſuper precio, q̃a moueri nõ põt per rõnẽ
poſitã in tex.& ei qđ non eſt,nõ poteſt præiudicium fieri.Fal-
lit tñ in trib.caſib.in quib.nõ põt poſſeſſor conueniri,ſed põt
verum hæredem repellere. Primus eſt, qñ concurrunt duo ſ.
ꝙ ipſe emptor habeat regreſſum de euictione ꝯ̃ venditorem,
& ꝙ venditor precium conſumpſerat,& ex eo nõ ſit effectus
locupletior: quia tunc habet exceptionem emptor ex perſo-
na venditoris ne teneatur vltra q̃ facere poſſit. Secũdo fallit,
qñ vẽditor compareret in iudicio, & ipſum.ſ.ſe ſuſciperet:q̃a
tunc emptor exceptionem hẽt ex perſona ſua, vt cõueniatur
venditor auctor ſuus, poſtquã ſe cõferat liti.& non ipſe. Ter-
tio fallit, quando verus hr̃s ꝑ prius egiſſet ad preciũ ꝯ̃ vẽdito
rem, & fuiſſet ipſum cõſecutus:quia tũc nõ debet poſtea pete
re rẽ,cum videatur ratificare venditionem, & nõ dẽt habere
rẽ & preciũ, hoc dicit in effectu vſq; in finẽ l. & diuido aliter
q̃ facit Bar.Primo ponitur thema, & quæſtio vſque ibi:q̃a nõ
vr̃. Secundo ponitur vna rõ, ꝙ verus hęres agere poſſit, nec
poſſit repelli per exceptionẽ ne fiat p̃iudiciũ petitioni hr̃di-
tatis mouẽdæ ꝯ̃ venditorem ſuper precio: q̃a nõ põt moueri
ẽt ſi vẽditor ex præcio effectus eſt locupletior, q̃a teneẽ iſtud
reſtituere emptori,ergo nõ vero hr̃di,nec teneatur vltra,q̃ fa-
ctus ſit locupletior,& hoc vſq; ibi [non puto.] Ibi ſolui ꝓ iſta
parte: ꝙ poſſit verus hæres vendicare vſq; ibi. niſi.ibi poſtea
ponit tres exceptiones per ordinem,vt dixi in ſummario.¶In
tex.ibi,q̃a non vr̃. dic ẽt ſi venditor ex precio fuit effectus lo-
cupletior,licet thema fuerit ꝓpoſitũ, qñ nõ erat locupletior.
nã ẽt ſi locupletior ſit factus,nõ põt eſſe locus petitioni hr̃di-
tatis mouendæ ꝯ̃ vẽditorem ad precium, quia ſi verus hæres
obtineat ꝯ̃ emptorem,ipſe emptor habet regreſſum ꝯ̃ vendi-
torẽ ad preciũ datũ, & vẽditor ei teneẽ reſtituere: ergo non
vero hr̃di, q̃a ſic teneretẽ vltra q̃ eſſet locupletior, quod eſſe
nõ debet.Bar.aũt dicit ꝙ thema, & qõ ponitur vſq; ibi;ꝙ præ-
iudicium, & ꝙ poſtea ponuntur ibi tres rationes ad partẽ ne-
gatiuã, ꝙ nõ poſſit repelli verus hr̃s, vſq; ad verſic.& puto.&
hæc eſt vna infraſcatio verborũ, qualiter iſtæ rõnes formanẽ.
ideo non placet iſta diuiſio:ideo ꝙ thema, & qõ durat vſque
ad iſtũ verſi.q̃a nõ vr̃.& ꝙ ſequens verſi. ꝙ pręiudicium.con-
tinetur cũ præcedentib.& declarat quę erat iſta exceptio,quã
emptor volebat opponere ꝯ̃ agentem, quã dixerat.ſ.an exce-
ptio repellaẽ &c.quia erat exceptio, ne per hoc iudiciũ parti-
culare faceret præiudiciũ vniuerſali,ideſt,peti.hæred.mouẽdę
ꝯ venditorẽ ad preciũ,& hic arguit, ꝙ iſta exceptio nõ habet
locum,q̃a non põt agi ad preciũ ꝯ̃ venditorem,ſi actor abti-
neat ꝯ̃ emptorem,ẽt ſi venditor ſit locupletior, & preciũ ha-
beat,q̃a tenetur ipſum reſtituere emptori,ergo nõ vero hr̃di:
& ſic reſtitueret duob.& ſolueret vltra q̃ eſſet locupletior: nã
& ſi venditor eſſet malefidei,vere recuperaret ab emptore,&
liberareẽ vẽditor a vero hærede.vt ſ.eo.l.nec vllam.§.pen for-
tius ſi eſt bonæfidei poſtea in verſic.& puto,determinat ꝓ iſta
2 parte: deinde facit tres exceptiones, vt patet per ordinẽ. † Et
ſic nota ꝙ bonæfidei poſſeſſor nec directo, nec per indirectũ
debet teneri vltra quam ſit locupletior. Item ꝙ emptor con-
uentus ad rem põt ſe defendere ex perſona venditoris, & op-
ponere exceptionẽ cõcernentẽ perſonã venditoris,vt hic pa-
tet:nã ꝙ iſta exceptione teneaẽ vltra q̃ ſit locupletior, nõ cõ-
cernit perſonam emptoris, ſed vẽditoris, & tñ emptor poteſt
3 eam opponere. ¶†Item no.in verſic.qui tñ.ꝙ auctor ſingula-
ris põt venire ad defenſam illius, q̃ hẽt cauſam ab eo, & ſu-
ſcipere in ſe iudicium ẽt inuito actore.& reus habet exceptio
nem ex ſua perſona, ne cõueniatur ipſe,poſtquã auctor ſuus
iudicium ſuſcipit in ſe: qđ qualiter intelligatur, dic vt not.in
l.j.C.vbi in rẽ actio. & l.ſolutũ. & l.iudiciũ.ĵ.de ſolu.facit.ſ.de
4 procu.l.ſi actor malit.cum ibi no.¶†Vltimo no.ꝙ ſi verus hę
res eligat precium,& conſequaẽ,nõ põt agere ad rẽ ꝯ̃ empto-
rẽ.ſed ꝯ̃ de dicta l.nec vllam.§.pen.ſ.eod.ti.Sol.ibi loquitur in
poſſeſſore malæfidei,qui deſiit dolo poſſidere:vñ rõne doli te
netur ad verum precium, & quatenus iuratur in litem potius
in pęnam,q̃ ad intereſſe.hic loquitur in poſſeſſore bonęfidei,
q̃ nõ tenetur niſi ad preciũ perceptũ, & nõ loco pęnæ, ſed lo-
co intereſſe, ideo ſoluendo p̃ciũ liberat poſſeſſorem, quia nõ
dẽt verus hæres habere rem, & precium,& quia petendo, &
conſequendo precium approbat vẽditionem, & ſic liberatur
emptor ſicut hic dr̃, qñ exegit a debitore hæreditario, & exa-
ctum reſtituit vero hæredi, liberatur debitor. Iſte ergo §.non
habet locum in malæfidei poſſeſſore,quia ille ſine dubio põt
conueniri.Nec ẽt ob.l.nec vllam.§.ꝙ ſi quis.ſ.eod.quia ibi lo
quitur in eo qui emit hæreditatem, vel eius quotam,ꝯ̃ quem
põt agi petitione hæreditatis per rõnẽ quæ ibi poniẽ, ſed hic
emit rem ſingularem, & ſic non poteſt conueniri petitione
hæreditatis,ſed rei vendica.vt hic dr̃ in princip.& habebit ne-
ceſſe actor probare dominium, quod non eſſet in peti.hære-
dita.Cætera dic,vt ibi per Bar.nam glo.quæ ſunt hic,non ten-
dunt niſi ad declarationem literæ.

L E X XXXIIII.

1 *Diuiſio ponitur præſentis legis in quatuor partes.*
2 *Vna & eadem ſolutio non debet parere condictionem indebiti, ſeu repeti*
tionem & liberationem eodem tempore.
3 *De ſpecie ad quantitatem non fit compenſatio.& quando,& qualiter fiat.*
Poſſeſſor hæreditatis ſi ſoluit creditorib. hæreditatis, & poſtea verus hæ-
res ab ipſis creditorib.conueniatur, qualiter poſſit contra eos excipere.
4 *Si talis poſſeſſor qui ſoluit erat malęfidei, & ſic ſcienter ſoluat: an ſolutum*
repetat per condictionem indebiti.

1 SI poſſeſſor. ¶†Lex iſta diuiditur in qua-
tuor partes. Secũda incipit in
§.ſed ſi ipſi.Tertia in §.ſicut aũt.Quarta in §.quod
aũt.Et in prima parte tractatur, an poſſeſſor hære
ditatis conuentus,& condemnatus,qui hęreditatem reſtituit,
poſſit imputare, vel deducere vero hęredi id quod ipſe ſoluit
creditoribus hæreditariis, ſiue ſit bonæfidei, ſiue malæfidei
poſſeſſor, & ſiue ſoluit de ſuo, ſiue de hęreditate, & ſiue ſol-
uit nomine ſuo,ſiue nomine hęreditario, ſiue hęredis,vel ve-
ri hæredis. In ſecunda parte tractatur, an poſſit deducere id
quod ſibi debebatur a defuncto, & per conſequens etiam ab
hr̃ditate,vel ab hr̃de vero,ſiue debereẽ nãliter tm̃,ſiue nãliter
& ciui-

& ciuiliter. In tertia parte, an poſſit deducere ſumptus quos
fecit in rebus hære.lis. & ſi non fecit, cum facere deberet, an
poſſit ſibi imputari, vt tanto plus reſtituat. In quarta parte tra
ctatur econuerſo ad primā, ſi ſibi fuit aliquid ſolutū a debito
rib. hīditariis, vel occaſione hęredi. an illud teneať reſtituere.
& iſtæ tres vlt. partes ſunt claræ in tex. nec hēt gl. difficiles. Pri-
ma pars vero licet ſit clara in tex. tñ pp multiplicitatē caſuū
occurrentiū hēt gloſ. longas & intricatas. & hoc dicit prima
pars. Si poſſeſſor hæreditatis ſoluat ſuo noīe creditoribus hæ-
reditatis non liberat verū hīdē ipſo iure, ſi tñ vult, q ſolutio ce
dat ad cōmodū veri hīdis, liberat ipſum ope exceptionis, &
ceſſat conditio indebiti quam habebat. & ſi erat malæfidei,
tenetur cauere de defendendo verū hīdem. ſi vero bonæfidei,
non tenetur cauere. h.d. ¶ Et aduertendum q hic loquitur, qñ
poſſeſſor ſoluit ſuo noīe, qđ in dubio pſumiť ſi erat boneſi-
dei, & credebat ſe hīdē. & ſi nõ erat mota lis ſuper hīditate,
nā tūc non credit agere negocia alterius, ſed ſua. ſed ſi dubita
ret an ad ſe pertineret, vt qa iā erat mota lis, tunc vř ſoluiſſe
noīe ſuo, ſi contingat ipſum obtinere in lite. Si vero contin-
gat ipſum ſuccūbere, cenſeť ſoluiſſe noīe veri hīdis, & hoc
vult hic glo. notab. ſuper verbo ſuo noīe. in fi. quā ita declara
uit vt dixi, & per eam declarantur multi tex. & multę glo. lo-
quentes de hoc, vt C. eod. l. de hęreditate. & ff. de condictio. in-
deb. l. ſi pęnæ. §. j. An aūt ſoluetur de pecunia propria, an hīdi
taria, tex. nõ aperit. ſed vtroq; mõ pōt intelli, nā Ioannes intel
ligit de ppria. Sed Azo, & ſequaces, q de hīditaria. & in hoc
conſiſtit dſia inter prędicta, quia qui non ſoluit ſuo noīe, tūc
non liberat verum hīdem ipſo iure, vt in prin. ſed ope exce-
ptionis ſic, vt in fin. Si tñ ſoluens ipſi hīdi imputat, vel minus
recipiendo ſi ſoluit de hīditate, vel eidē reſtituēdo. ſi ſoluerat
de propria pecunia, tunc ceſſat cōdõ indebiti, ſed antequam
hoc fiet, ipſe poſſet repetere ab illis quibus ſoluit, quia ſoluit
indebitū reſpectu ſui, licet creditores receperunt debitum. &
ipſe verus hīs non eſſet liberatus, nec ipſo iure, nec ope exce-
2 ptio. † Quia eadem ſol. non dēt parere condõnē indebiti, & li
berationē eodē tpe, vt l. cū is. §. j. de condi. indeb. ſed ſi ſoluiſ-
ſet noīe veri hīdis, puta, quia ſoluit poſt motā cōtrouerſiā, &
fuit victus in cā hīditatis, tūc ſoluendo liberaſſet hīdē ipſo iu
re, quia facta noīe veri debitoris, & ſoluens non haberet con
dõnē indebiti, ſed ſolum poſſet imputare vero hīdi. vel tanto
minus reſtituendo, quāto ſoluit de hīditate, vel faciendo ſibi
reſtitui ſi ſoluit de ſuo, & ſi hoc nõ feciſſet, poſſet agere actio
ne neg. geſt. ꝯ verū hīdem, quia geſſit negocium ſuū ipſo ge-
ſtu l. ſoluendo. ſ. de neg. geſt. Item eſt alia dſia, an ſoluerit de
ſuo, vel de hīditate, quia primo caſu ſtatim traſtulit dñium,
& ſic ſtatim eſſet nata cōdõ indebiti, ſi ſoluiſſet ſuo noīe, ſed
ſi ſoluit de hīditate, nõ trāſtulit ſtatim dñium, quia non erat
dñs, ſed verus hīs, & ſic condõ indebi. non ſtatim naſcitur ſe-
cuta conſumptione, vel interueniente ratihabitione hīdis. &
ſimiliter ſi ſoluit de ſuo, & nomine veri hæredis, ſtatim verus
hæres eſt liberatus, ſed ſi de hęreditate, non ſtatim, ſed ſecuta
conſumptione, vel ratihabitione, & in hoc conſiſtit gl. ſecun-
da quæ incipit. ſ. de ſuo. Pro decſone gl. quæ incipit. ſ. de ſuo,
opp. ꝯ tex. nā hic dř, q ſoluit ſuo noīe, & poſtea in ver. niſi di-
cit q hēt cōdõnē indebiti, quia ſoluit tanquam debitor cum
non eſſet, & ſi hoc eſt, nõ ſolū verus hīs non fuit liberatus ip-
ſo iure vt in principio, ſed nec ope exceptionis debuit libera-
ri, cuius ꝯrium hic dř in fi. qa eadē ſolutio nõ dēt parere repe-
titionē, & liberationē. l. cū is. §. j. de cōdi. indebi. Timore huius
debes pręmittere, q hic fuit dſia inter Io. ex vna parte, qui te-
nuit q ſoluit de pecunia propria. & Azo. qui tenuit qđ ſoluit
de hīditate p tex. q dicit q ſi hēt cōdõnē indebiti ex hoc vř
locupletior. ſed ſi de hīditate, tūc bñ pōt dici locupletior, qñ
hēt hāc actionē. vt ſ. eo. l. qđ ſi poſſeſſor. hoc pmiſſo rñde ad
ꝯrium, q eodem tpe nõ pōt eadē ſolutio parere repetitionē,
& liberationé, ita q utrunq; poſſit fieri ſimul, ſed diuerſis tē-
porib. vna deficiēte pōt alterā ſubſiſtere, tenēdo opi. Io. q ſol-
uerit de ſuo, tūc ab ipſo principio nõ fuit hīs liberatus ipſo
iure, nec ope exceptionis, ſed ſoluenti nata fuit condõ indebi
ti aduerſus illos qb. ſoluerat, ſed ſi nõ vult ea vti, qa forte non
expedit, cū ſint abſentes, vel nõ ſoluēdo, iõ vult imputare hæ-
redi. & imputauit qđ facere potuit, vt hic ex tūc cōdõ ſibi na-
ta deficit, & vero hīdi contingit liberatio ope exceptionis,
& eidē cedenda eſt cōdõ indebiti p ſoluentē, q̄ licet apud eū
eſſet inutilis, erit apud ceſſionariū, qa ſi creditores agāt ꝯ ve-
rū hīdē, qui nõ fuit liberatus ipſo iure, verus hīs excipiet, vos
tenebamini cōdõnē indebiti ſoluēti, & ipſe ſoluēs eam mihi
ceſſit & ego ſibi reſtitui, cōpēſemus ergo inuicē, qđ ego vobis
debeo, cū eo qđ vos mihi debetis ex pſona ſoluētis, & iſta erit
exceptio de qua in tex. in fi. Si aūt tenemus opi. Azo. q ſoluit
de pecunia hīditaria, nõ eſt nata ſoluēti cōdõ indebiti, tāquā
pecunia conſumpta, qa nõ fuit trāslatū dñium, iõ pōt p verū
hīdē pecunia vēdicari, nec pōt ei opponi exceptio ſecūdum
gl. de eo qđ ipſe teneť creditorib. quia nõ petiť pecunia, tanq̄
pecunia, ſed tanquam corpus hīditarium, & ſic tanquā ſpēs,
3 † & de ſpecie ad quantitatē [a] non fit compenſatio, ſecundum
a gl. ſed alij tenent ꝯrium, quia qñ petitur pecunia ſiue ut ſpēs,
ſiue ut pecunia, fit ꝯpēſatio. ff. ſi cer. pet. l. cū fundus. §. cū ſeruū
tuū imprudēs ſecuta ergo cōſumptione, & ſic nata cōdõne
indebi. idē erit qđ in caſu pcedēti, vt illa tollať in effectu, ſi ſol
uens ſtatuat q cedat ad deliberationē hīdis, q dicta cōdictio
hīdi cedatur, & ex tūc naſcetur liberatio ope exceptio. Non
ergo eodem tpe naſcitur cōdõ, & cōtingit liberatio, ſed diuer
ſis tporib quia condõ naſcitur, & liberatio non, poſtea con-
dictio ceſſat, & liberatio ſurgit. & hæc eſt intentio glo. per ver-
4 ba obſcura. ¶ † Ex iſta gl. vlt. magna notandum eſt, q in princ.
ſui dum tex. in fi. dicit, q verus hīs ſi conueniať a creditorib.
poterit vti exceptione, licet non fuerit liberatus ipſo iure. glo.
hoc declarat dicendo, q iſtud eſt verum in omni caſu. ideſt ſi-
ue ille ſoluerit ſuo noīe, vt in tex. ſiue noīe hīditario, & noīe
hīdis, & tūc multo magis, quia tunc eſt liberatus ipſo iure, &
ſic eſt exceptio facti, ſiue intentionis. Itē ſi ſoluat de ſuo, ſiue
de hīditate. In primo tñ caſu, ſtatim ēt añ conſumptionem.
In ſecundo vero poſt conſumptionē, nā añ non cenſetur ſo-
lutum, & ſic pōt iudicari, vt in ij. Itē hēt locum qđ dicit in oī
poſſeſſore tā bonæfidei, q̄ malæfi. Itē hēt locū demū, poſtquā
dictus poſſeſſor q ſoluit hoc imputauit hīdi, uel agendo neg.
geſt. qđ pōt, ſi non retinuit de hīditate, vel ſi imputauit retinē
do prius anteq̄ hoc fecerit. non hēt hīs exceptionē, ſi poſſeſ-
ſor ſoluit ſuo noīe, cum ſibi cōpetat cōdõ. vt ſ. dixi. ſed poſtea
deſinit cōpetere, maxime, ſi illā cōdõnē ceſſit vero hīdi. Item
facta ceſſione hēt exceptionē cuiuſdā cōpenſationis, quia ſi
conuenitur a creditorib. excipiet, vos mihi tenemini ex perſo
na talis, qui vobis ſoluit, & qa non erat debitor habebat con
dõnē indebiti, quā mihi ceſſit, & ſic cōpenſetis quantitatem
quā a me petitis, cū illa quā ego petere poſſum. & iſta uoluit
glo. vſq; ad uer. & oīa ſunt clara. poſtea pp multiplicitatē ca-
ſuum, qui cadunt in iſta mā. gl. colligit vnā lōgā diſtinctionē,
& tedioſam, quā diuide, qa primo loquitur qñ poſſeſſor ſol-
uit debitū veris creditorib. hīditariis uſq; ad uerſi. ſi uero in-
debitū. Secundo qñ ſoluit indebitū putatiuis creditorib. Item
prima pars ſubdiuiditur in duas. nam primo loquitur in poſ-
ſeſſore bonæfidei uſq; ibi, ſi aūt malæfidei. ſecundo ibi, malæ-
fidei. Itē quælibet earū ſubdiuiditur, quia primo loquitur qñ
iſte poſſeſſor ſoluit noīe hīditario, ſeu veri hīdis, nõ ſuo, quo
caſu non loquitur iſte tex. Secundo cum ſuo, quo caſu loquiť
tex. ſecunda ibi, ſi vero ſuo noīe. Item quælibet ſubdiuiditur,
quia primo, qñ ſoluit de ſuo. Secundo, qñ de hæreditate, &
ſic in effectu, ſi bñ colliges quatuor ſunt caſus in bonæfidei
poſſeſſore, & alij quatuor in malęfidei, qñ ſoluit debitum, &
eodem mõ pōt dici qñ ſoluit indebitū, & ſic in effectu gl. iſta
tangit ſexdecim caſus, octo, qñ ſoluit debitū, & alios octo, qñ
indebitū, & quatuor in bonæfidei, & quatuor in malæfidei. Et
ſi bñ retines q̄ dicta ſunt, oēs ſunt clari, & patēt ex his quæ di-
cta ſunt, & Doctores ſequuntur gl. pręterquam in illa parte,
5 dum dicit † q malæfidei poſſeſſor non hēt cōdõnem indebi-
ti, quia ſcienter videť ſoluiſſe. Doctores contra, quia hic ſubeſt
alia præſumptio q̄ donationis, & ſic non ob. l. cuius per erro-
rem. ff. de reg. iur. de pig. act. l. eleganter. §. qui reprobos. & l. ſi
cum aurum. ff. de ſol. de quib. omnib. vide per Cyn. qui tangit
materiam huius glo. in l. ſi a patre. C. de condictio. indebi. Itē
vide aliam limitationem. l. nec intentio. C. de tranſactio. &
quod ibi notatur.

A D D I T I O.

a Ad quantitatem. De hoc late per Doc. in d. §. ſeruum tuum imprudens. & per
D. Tyndarum. in tract. compenſa. quib. adde Bar. in l. qui iniuriæ. §. ſi ſeruus. infra
de fur. & in l. ſi conuenerit la ſeconda. infra de pig. act. vbi q non fit compenſa-
tio, & adde q ſi ageretur de fienda compenſatione ex præſumpta mente diſpo-
nentis; quia potuit diſponere prout voluit tunc fieret cōpenſatio de ſpecie ad
quantitatem, ita no. Io. de Imo. in l. ſi cum dotem. §. ſi pater. infra ſol. mat. & ſe-
quitur D. Alex. de Imo. in d. l. ſi conuenerit. in addi. ad Bar. Fran. Cur.

---

1 *Malæfidei poſſeſſor an poſſit deducere quod ſibi debebatur a defuncto na-
turaliter, vel ciuiliter & naturaliter.*
2 *Actio non confunditur ſi debitor hæreditarius occupat bona hæreditaria
tanquam hæres, cum non ſit: & an committatur pęna.*
3 *Poſſeſſor bonęfidei poteſt dedudere quod ſibi debebatur a defuncto, etiam
naturaliter tantum, licet nullum ius haberet in hęreditate.*

1 **§. Sed ſi ipſi.** ¶ † Malęfidei poſſeſſor non pōt dedu-
cere, qđ ſibi debebatur a defuncto, ſi-
ue naturaliter tantū, ſiue naturaliter & ciuiliter, vbi expediat
vero hīdi q illud debitum ſit potius ſolutū, q̄ non ſolutum,
ſed poſſeſſor bonęfidei deducere pōt vtrunque debitum tam
naturale tñ, quàm naturale & ciuile. h.d. & tene menti hunc
2 caſum. ¶ † Sic ergo nota hic, q non confunditur actio, ſi debi-
tor hæreditarius occupat bona hęreditaria tanquam hęres,
cum tamen hęres nõ ſit, vt hic colligitur. Item q committeť
pœna, licet occupauerit hęreditatē, ſi non ſibi ſoluit, ſicut ſi
non occupaſſet, vel dic q immo non committitur, qa debuit
ſoluere

3 ſoluere vt ſequitur. ¶†Vlt. no. ꝙ bonæfidei poſſeſſor pōt de-
ducere, quod ſibi debebatur a defuncto ēt naturaliter tātum,
licet nullū ius haberet in hæreditate, & hoc faciebat dubium.
Nam ille qui habet, ſine dubio poteſt, vt hæres de reſtituēdo
grauatus, vt l. in imponenda. & l. irritum. C. ad l. Falc.

1 Poſſeſſor hæreditatis, an poſſit deducere ſumptus factos in neceſſitatem, vel vtilitatem hæreditatis.

2 Non imputatur alicui ſi negligit rem quam putaba eſſe ſuam, cum tamen non eſſet hæres, de reſtituēdo grauatus ignorans factum & grauamen. quia factum in codicillis quorum notitiam non habebat, ſi neglexit bona, & ſic ſunt deteriorata, non tenetur fideicommiſſario de negligētia.

3 Licet quis ſit malæfidei poſſeſſor non imputatur ſibi, ſi non conuenit debitores hereditarios cum conuenire non poſſet de iure.

1 **§. Sicut autem.** † Poſſeſſor hr̄ditatis pōt deduce-
re ſumptus factos in neceſſitatē,
vel vtilitatē hr̄ditatis. & ſi nō facit cū facere debuerit ſibi im-
putatur, ſi facere potuit, ſecus ſi nō potuit, puta, debitores cō-
2 ueniendo, quia nō hēbat actionē. h. d. ¶†Et no. hic ꝙ nō im-
putatur alicui ſi negligit rem, quam putabat eſſe ſuā, cum tñ
non eſſet, quia de re ſua, vel quam quis putat ſuam, facere po
teſt qđ vult. Si ergo hr̄s de reſtituēdo grauatus ignorans factū
grauamen, quia factū in codicillis, quorum notitiam non ha-
bebat, neglexit bona, & ſic ſunt deteriorata, non tenetur fi
a deicommiſſario [a] de negligentia per iſtum tex. & ita alias de
3 facto dixi. ¶†Item no. ꝙ licet quis ſit malæfidei poſſeſſor nō
imputatur ſibi, ſi non conuenit debitores hereditarios, cum
conuenire non poſſet de iure, & ſi conueniſſet, ſuccubuiſſet,
& expeuſas non recuperaret a uero hærede. ergo non impu
tatur ſi non expendit. Adde quod dixi s̄. eod. l. ſed ſi lege. §. ij. in
prima glo. vbi fit oppoſitio de iſto §.

ADDITIO.

a ¶Non tenetur fideicommiſſario. Et quòd negligentia hæredis noceat fideicommiſſario. adde tex. & ibi Bar. in l. hæres. §. temporalis. infra ad Treb. Fran. Cur.

1 **§. Quod autem.** ¶†Supra loquitur qñ poſſeſſor
ſoluit vt imputare poſſit hære-
di. hic qñ poſſeſſori fuit ſolutum a debitorib. hr̄ditariis, vt te-
neatur reſtituere vero hr̄di, & licet ſoluentes a principio non
fuerint liberati, poſtea qa concurrit volūtas veri hr̄dis, liberā-
tur ipō iure, ſed ſi hr̄s nō ratificaret, qa forte poſſeſſor erat nō
ſoluēdo, poſſet agere ꝯ ſoluētes, q non ſunt liberati: caueant
ergo ſoluentes, vt faciant ſibi caueri ſi cōtingat apparere, ꝙ il-
le cui ſoluunt, nō ſit verus hr̄s, alias poſſet dānū recipere.

LEX XXXV.

1 **PEr ſeruum.** ¶ † Quæſita per ſeruum ex-
tra rem, & operam poſſeſſo-
ris veniunt in hac actione. hoc dicit Bartolus.

LEX XXXVI.

NIſi ex re.

1 **§. Iulianus.** ¶†Si vēditur res non neſſaria
hæreditati, poſſeſſor tenetur ad
ꝑtium ꝑceptum, ſi erat neceſſaria, tenet̄ ad rē ſi extat. alias ad
verū preciū. h. d. declara. vt s̄. eo. l. ſi poſſeſſor. §. fi. nam in ſecū-
do caſu, qñ erat neceſſaria, ſi extabat, defertur iur̄m in litē ꝯ
nō reſtituētē, vt ibi. ¶In tex. ibi. [ſi quidem non neceſſarium
hr̄ditati.] ſubaudi, ſed potius damnoſum, vel tempore peritu-
rū, & tūc cōuenitur poſſeſſor ad preciū perceptum, ſi nō fuit
in culpa, quia non potuit pro maiori vēdere: ſed in fi. huius §.
qñ erat neceſſarius, & ſic male fecit vendere, tenebitur ad ve-
rum precium, ēt ſi non fuit in culpa: quia ſaltem fuit in dolo
cum vendidit: cū vendere non debuerit, ſi erat malæfidei. ſed
ſi bonefidei, tenetur ad perceptum tantum.

1 Hæc actio dari poteſt pro hæreditate filiifam. eo caſu quo poterat habere hæredē iſto iure, vt ſi habebat caſtrenſe peculium, & deceſſit teſtatus.

2 Filiusfamilias hodie poteſt habere hæredem, tam ex teſtamento, quam ab inteſt.

1 **§. Filiusfamilias.** ¶†Hæc actio dari pōt pro hæ
reditate filiifam. eo caſu quo
poterat habere hæredē iſto iure, vt ſi habebat caſtrenſe pecu-
liū, & deceſſit teſtatus. hoc dicit: alias ſecus, ſi deceſſit inteſta-
tus: quia etiam caſtrenſe peculium non deuoluebatur ad pa-
trem, tanquam heredem, ſed pater poterat occupare iure pe-
2 culij, & tanquam pater. vt l. ij. ȷ̄. de caſtren. pecu. †Item ſi fuiſ-
ſet teſtatus ſuper non caſtrenſi, in quo non poterat teſtari, &
idem ſi deceſſerit inteſtatus iure iſto, hodie autem poteſt ha-
bere heredem, tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato, vt in
Authen. de heredi. ab inteſta.

§. Si ſeruus. Si ſeruus, vel filiusfamil. teneat heredita-
tem vel ius, poteſt pater, & dominus hac
actione conueniri. hoc dicit Bart.

LEX XXXIX.

1 Petitio hæreditatis, quæ datur contra patrem, vel dominum ex perſona ſerui, vel filiifam. non habet naturam actionis de peculio, niſi quatenus competit ad perſonales præſtationes.

2 Actio de peculio quando ſit perpetua, & quando annalis, & inquantum detur.

1 **SI a domino.** ¶†Petitio hr̄ditatis, quæ dat̄
contra partem, vel dominū
ex perſona ſerui, vel filiifam. non habet naturam
actionis de peculio, niſi quatenus competit ad per
2 ſonales præſtationes. h. d. Et præmitte, † ꝙ actio de peculio eſt
iſtius naturæ, ꝙ quouſq; ſeruus, vel filiusfam. ſunt in poteſta-
te domini, vel patris actio eſt perpetua, ſed poſtquam exiue-
runt per manumiſſionem, vel emancipationem, vel alio mo
do, actio illa eſt annalis. vt ȷ̄. qñ actio de pec. eſt annalis. per to
tum. Item eſt iſtius naturæ, ꝙ pater, vel dn̄s cōuentus iſta actio
ne, poteſt ante omnia de peculio deducere quod ſibi debeba
tur a ſeruo. vel filio etiam naturaliter tantum, vt ȷ̄. de pecul. l.
ſed ſi damnum. §. j. & de reſiduo ſoluetur agenti: & ſi nihil eſt
reſiduum, damnum erit agentis. Nunc ergo queritur hic, ſi ſer
uus vel filius tuus occupat hereditatem ad me pertinentem,
& ego ago contra te hac actione: quia poſſidetis pretia, vel
hæreditatem, vtrum hæc actio ſit eiuſdem naturæ, vt efficiat̄
annalis, ſi exeant tuā poteſtatem: vel vt poſſis deducere de hæ
reditate quod tibi ab eis debebatur? & reſpondetur ꝙ non:
quia iſta non eſt actio de peculio. non. n. te conuenio ex con-
tractu celebrato per eos, quo caſu locum hēt illa actio. Si ve-
ro te conuenio non ex eo ꝙ filius vel ſeruus occupet hr̄dita-
tem, ſed ex eo ꝙ ſunt debitores hereditarij, ꝯ quos poteſt intē-
tari: tunc iſta eſt ſpecialis præſtatio, & habet naturam actio-
nis de peculio in prædictis duobus, & idem in aliis ſimilibus
de quibus in tex.

2 Seruum ſuum non poteſt poſſeſſor impune occidere: ſed punitur criminaliter, & quæ actio competat. num. 1.

3 Petitio hæreditatis eſt actio in rem, in qua non eſt dare obligationem niſi daretur ad perſonales preſtationes.

1 **§. Si poſſeſſor.** ¶ † Pro ſeruo hæreditario, vel pro
poſſeſſore hr̄ditatis malæfidei occi-
ſo ante aditam hr̄ditatē, datur hr̄di petitio hr̄ditatis, & etiam
actio l. Aquilię. vt poſſit eligere quā vult, & vna electa, caueat
ſe altera non acturum. Sed ſi poſt aditam hr̄ditatē occidatur,
ad æſtimationē agit̄ ſolum Aquilia. non peti. hr̄di. h. d. ¶Opp.
in gl. j. ꝙ non teneatur occiſor, ſi erat bonæfidei: quia potuit
negligere, & occidere impunè, cū crederet ipſum ſeruum eſſe
ſuum, vt s̄. eo. l. ſi quid poſſeſſor. §. ſicut. Gloſ. fatetur, ꝙ nō ha-
bet locum in poſſeſſore bonæfidei: ſed certe etiam bonæfidei,
2 † poſſeſor non poteſt occidere ſeruum ſuum impune, licet
alia animalia irrationabilia bñ poſſit interimere, vel neglige-
re. vt s̄. de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. l. iij. Sol. bene puniretur
criminaliter, vt ibi. ſed nō tenetur uero heredi, nec in æſtima
tione, ut in hac gl. ne fiat contra uerba Senatuſc. quę uolunt,
ut bonęfidei poſſeſſor non teneatur vltra q̄ ſit locupletior.
¶Secundo opp. contra filiumfam. quòd ſi erat malæfidei non
procedat quod hic dicitur in fi. quod ſi occidat poſt aditam
hæreditatem, non ueniat in peti. heredi. nam antequam occi-
derit, clarum eſt quòd ueniebat, ſi occidit non liberatur, quia
cum ſit malæfidei eſt in mora, & moroſus non liberatur per
interitum rei debitę: maxime quando interiit facto ſuo, ut l.
ſi ex legati cauſa. de uerb. obl. & l. ſi ſeruum. in prin. glo. ſoluit,
ſed non clare. Doctores fatentur, ꝙ non liberatur, & poteſt
conueniri ad ſeruum peti. hæredi. ſed ſi uult conueniri ad ęſti-
mationem, non poteſt peti. hæredi. conueniri, ſed ſolum legis
Aquiliæ, quæ eſt actio propria. cum nunquam fuerit defun-
cti, nec heredi. iacentis, ſed acquiſita eſt heredi poſt aditam
hereditatem. ideo non cadit in hac actione, ut arg. s̄. e. l. & nō
tantum. §. ꝙ ſi pro emptore. ¶Et aduerte, quia glo. dicit, quod
poſſeſſor eſt obligatus ad reſtituendum bona, quod non uide-
3 tur verum. † quia petitio hæredi. eſt actio in rem, & in actio-
ne in rem, non eſt dare obligationem, ſed ſolum in actione
perſonali, nam datur contra quemlibet poſſidentem non ra-
tione obligationis, ſed ratione poſſeſſionis, uel detentationis,
niſi daretur ad perſonales præſtationes, & tunc poſſet proce-
dere quod dicit gl. ad hoc quod no. Inſt. de actio. in principio.

1 Revendita per malęfidei poſſeſſorem, pluſquam valet, etiam poſtea perempta, poteſt malæfidei poſſeſ. conueniri. hac actione ad precium perceptum.

2 Prædo non liberatur per interitum rei, etiam ſine culpa contingentem.

3 Verba legis vel Statuti debent ſanè intelligi, ne ſequatur inconueniens, vel abſurdum, maxime quod ille qui debet eſſe deterioris conditionis, non efficiatur melioris.

1 **§. Si prædo.** ¶ † Re uendita per malæfidei poſſeſſo-
rem, pluſquam ualeat, etiam poſtea
perempta, poteſt malæfidei poſſeſſor conueniri hac actio
ne ad precium perceptum, licet ſecundum uerba ſenatuſcon.
uideretur nō poſſe conueniri, niſi ad precium quod ualebat,
quia dicunt eum teneri hic ſi poſſidebat, ſed ſi non uendidiſ-
ſet, & eſſet perempta penes eū, non tenetur poſſeſſor ultra q̄
ualeret:

valeret:tñ ne ſequał incõueniẽs,ꝙ malæfidei poſſeſſor ſit me
lioris ꝯdõnis q̃ bonæfi.qa poſſeſſor bonæfidei teneł quatenus
eſt locupletior,ſed ipſe eſt locupletior in toto p̄cio ꝑcepto,iõ
ſtatutũ eſt,vt malęfi.totũ illud reſtituat.h.d.ſm̃ intellm̃ gl.qui
probał in fi. §.iõ pone caſum ſcd̃m qd̃ ponit gl.in ver.[tu ve-
1 rò dic.] †Sed alij ponebãt, ꝙ iſte poſſeſſor ſi non alienaſſet,ꝑ
interitũ,foret liberatus,ergo ſi alienauit, dẽret ſilr ꝑ interitũ,
liberari:quia dẽt teneri eo mõ, quo ſi poſſideret,& non alie-
naſſet,& per hoc dñt ꝯ opi. gl.ꝙ debitor moroſus per interitũ
liberatur,cuius ꝯrium dicit gl.ſed glo.iſtam reprehendit, quia
hic loquitur in prædone,vt patet dum dicit, [quia prędo.]ſed
in prædone non eſt dubium, ꝙ per interitum rei, ẽt ſine cul-
pa contingentem non liberatur, & ſic iſta poſitio non poteſt
hic cadere, iõ tene præcedentem. ¶In tex. ibi [ſi dolo prædo
deſiiſſet poſſidere.] dic vt quia vendidit, & pluſquã valeret,vt
in fi.vt ſi valebat quinquaginta, vendidit pro octoginta,dein-
de res eſt perempta,cõueniebatur poſſeſſor ad illa octoginta:
ille dicebat ſe non teneri vltra quinquaginta,qa nõ plus vale
bat,& ſic reſiduũ dẽt lucrari, quia verba Senatuſc.in l.itẽ ve-
niunt.§.itẽ eos.dñt eũ teneri,ac ſi poſſideret,& ſic ꝙ põt cõue
niri ad ipsã rẽ:ſed ſi nõ deſiiſſet poſſidere, & res eſſet perẽpta
penes eũ,poſſet cõueniri, & condẽnari ad preciũ verũ vel ad
ipſam rem,& executio fieret in vero precio,& ſic in quinqua
ginta tm̃,ergo idem debet fieri. Sed Iuriſcon.dicit,ſi hoc eſſet
verum, talis malæfidei poſſeſſor eſſet melioris conditionis,q̃
bonæfi.verba Senatuſcon.dicunt eũ teneri, quatenus eſt locu
pletior.d.l.item veniunt.verſi.eos autem. ideo ne ſequatur di-
cta abſurditas, Iuriſconſ. interpretał verba Senatuſconſul.vt
3 etiam iſte debeat cõdemnari in toto precio percepto. †Sic er-
go no.verba legis,vel ſtatuti debere ſane intelligi,ne ſequatur
inconueniens, vel abſurdum, maxime, ꝙ ille qui debet eſſe
deterioris conditionis efficiatur melioris.

2 *Vt quis dicatur factus locupletior, quod tempus inſpiciatur.*

1 **§. Quo tempore.** ¶†Oppo. de multis tex.dicen-
tib.inſpici tempus litis conteſ.
vt ȷ̃.de ſol.l.in pupillo.& s̃.de neg.geſt. litis. Sol.vtrunq; tẽpus
4 inſpicił prout magis expedit actori.†Vnde ſi tempore litis cõ-
teſtatæ nõ eſt locupletior, ſed tempore ſententiæ,debet con-
dẽnari,vt hic,& ecõuerſo,ſi tẽpore litis ꝯteſ.erat locupletior,
& tp̃e ſñiæ non, ſimiliter debet condemnari, vt in contrariis.
Cætera dic circa iſtum verſi.per Bar.in l.in pupillo.ȷ̃.de ſolu.

1 *In expenſis factis gratia fructuum quærendorum, colligendorum,vel con
ſeruandorum,non differt malæfidei poſſeſſor a bonæfidei : & quare.*
2 *Qualiter expenſa dicatur facta cauſa fructuum colligendorum, vel quę-
rendorum & num.3.*
3 *Locario prædii ſi eſt facta ad medietatem fructuum colligendorum, quòd
in diuiſione fructuum non deducantur expenſæ.*
4 *Poſſeſſor malęfidei in petitione hereditatis condemnatus ad reſtitutionem
rerum ante fructus recollectos,poteſt petere expenſas operarum ſuarũ,
& familiæ ſuæ ſicut poſſet retinere fructus,ſi iam eſſent recollecti.*
5 *Exceptio licet tollatur per legem vel ſtatutum, non tamen tollitur officium
iudicis,quin poſſit implorari vbi ęquitas ſuggerit.*
6 *Statutum quòd contra inſtrumentum non admittatur aliqua exceptio
quouſq; fuerit executioni mandatum,non tollit remedium officii iudicis.
Statutum vt tollat exceptionem, & officium iudicis debet dicere, & non
admittatur exceptio,nec defenſio.ibi.*

1 **§. Fructus.** ¶†In expenſis factis gratia fructuũ quæ-
rendorum,colligendorum,vel conſeruã
dorũ,non differt malæfidei poſſeſſor a bonæfidei:quia vterq;
tales expenſas deducit de fructib. qui percipiuntur. cum fru-
ctus dicantur deductis talibus expenſis : ſed ſi fructus non fue
runt percepti differunt, quia bonæfidei poſſeſ.etiam tunc de-
ducit de hæreditate,vel eos conſequitur:ſecus in malæfidei,in
aliis aũt expenſis factis non gratia quęrendorum fructuum
circa hęreditarias res,differunt malæfidei poſſeſſor,& bonæfi
dei,quia ſi ſunt expenſæ vtiles, vel neceſſariæ, bonæfidei poſ-
ſeſſor deducit de rigore, & per exceptionem doli,ſed malæfi-
dei deducit per officium iudicis de æquitate: & hoc ſi extat
res in qua fecit. Item differunt, quia ſi res illa non extat,
bonæfidei deducit,ſed malæfidei ſecus. Item tertio,quia ſi nõ
ſunt neceſſariæ, vel vtiles,ſed voluntariæ, ſimiliter bonæfidei
deducit,nec tenetur vltra q̃ ſit locupletior. malæfidei vero nõ
deducit.h.d.vſque ad l. illud. & ſunt valde boni tex.& primo
loquitur de factis cauſa quærendorum fructuum, vſque ad l.
plane poſtea de alijs factis circa res hęreditarias. iſta materia
eſt longa,& quędam ſunt in rei vendicatio. & ecõuerſo:ideo
dic vt plene no. l. in fundo.ȷ̃.de rei ven. nam ex primo gradu
deducuntur non ſolum iure exceptionis,ſed etiam iure actio
2 nis,vt C.eo.l.fi.circa medium. ¶†Circa primum dictum,qua-
liter expenſa dicatur facta cauſa quærendorum,vel colligen-
dorum fructuum,vide Bar.in l.cum q̃reretur. §.fi.ȷ̃.de leg.iij.q.
multum notatiſſum tex.ad hoc,ꝙ expenſæ factæ cã cuſtodiẽ-
a di rem,non dicuntur eſſe de illis,licet alibi[a] in tit.de impenſis
3 videatur aliter dicere. † Item vide eundem Bart. in l.fructus.ȷ̃.
ſol.mat.qui dicit hoc eſſe verum, cũ verba proferuntur a lege
ciuili,vel municipali : ſecus ſi a contrahentib.vt ſi locaui tibi
p̄dium pro aliquo tp̃e, vt medietas fructuum colligendorum
pertineat ad me,& altera ad te:ſi collegiſti centum corbes fru
menti,& ego petam quinquaginta, potes ne dicere ꝙ vis pri-
mo deducere expenſas quas feciſti, & reſiduum diuidatur?dic
ꝙ nõ immo debes mihi dare 50.& alia 50.vr̃ actũ,ꝙ retineas
ꝑ oĩb.expenſis, & laborib. quos feciſti, vel quas paſſus fueris
in recolligendo, vt ȷ̃. pro ſocio. l.ſi in coeunda. & ita ſer-
uat conſuetudo. Item eſt vera quando verba referuntur ad
fructus in futurum recolligendos : ſed ſi ad ſtantes in prædio,
ſeu pendentes,vt ſi lego tibi vſumfruc. fundi,& tp̃e quo cedit
dies legati erant fructus pendentes, pertinent ad te, nec hęres
meus poterit deducere expenſas factas in eis ferendis, & colli
gendis. vt l. ſi pendentes. de vſufruc. & l.quoties. §.ſi colono.
4 † Sed pone, ꝙ fructus non ſint adhuc recollecti, cum agitur
petitione hęreditatis, & poſſeſſor condemnetur ad reſtitutio-
nem rerum,an malæfidei poſſeſſor poſſit petere expẽſas ope-
rarũ ſuarũ, & ſuæ familiæ ſicut poſſet retinere fructus,ſi iam
eſſent recollecti?dicit Bal.ꝙ ſic per iſtũ tex. C.de rei vendica.l.
5 ſi quis ſciens. cętera vide in l.in fundo.ȷ̃.de rei vend. †Allegał
ẽt iſta l.planè,dum dicit [& id ipſum officio iudicis &c.]cum
ſequenti ver. ꝙ licet tollatur exceptio per l.vel per ſtatutum,
nõ tollił ꝑpea officiũ iudicis qn poſſit implorari, vbi ęquitas
ſuggerit, maxime ne aduerſarius locupletetur cũ aliena iactu
6 ra.†Vñ ſi dicat ſtatutũ, ꝙ contra inſtrumentũ non admittał
aliqua exceptio quouſq; fuerit executioni mandatum, non
b tollitur[b] remedium officij iudicis : debet ergo dicere,vt tolla-
tur ꝙ non admittatur exceptio, nec defenſio circa quod vide
Bar.in l.j.in prin.ff.quod vi aut clam. facit l.fi.in fi.ȷ̃ eodem.

ADDITIONES.

a ¶Licèt alibi. Adde quòd eſt in l. fin.de impen. in re.do.fa.de quo per Ange. &
Mod.& d.l.diuortio.§.impendia infra ſol.mat.Fran.Cur.

b ¶Non tollitur.Adde Lanfran.de Brix.in rep.c.quoniam contra extra de proba.
in ver.exceptiones.col.j.do. Abb.in conſil.44. col.4.vol.3. & faciunt quæ plene
ponit Bart.latiſsimè poſt eum ibi domi. Alex. & ibi dixi in l.j. ſupra de iuriſdi.
om.iud. vbi quod officium iudicis non eſt exceptio quibus adde Bald. in add.
Spec.in titu.de excep.§.iij.Lud.Rom.in conſil.64.& 142.& Fran. de Are.in ſuo
conſi.190.& Ang.Are.in l.ab executore.col.pe. infra de app. & Inſtit. de act.in
prin.§.præterea.faciunt quæ ponunt Doc.maximè Fel. in c. quo ad conſultatio-
nem.col.x.in prin.de re iudic.Fran.Cur.

LEX XLIII.

1 *Mala fides ficta, quæ per conteſtationem inducitur, non nocet bonæfidei
poſſeſſori re naturaliter perẽpta,ſecus in eo qui fuit ſemper malęfidei.*
2 *Præterita bona fides quando non excuſet poſſeſſorem ab interitu,propter
malam fidem vere ſuperuenientem.*
3 *Contrarietates Iuriſconſultorum quòd ſint reducendę ad concordiam.*

1 **ILlud quoque.** ¶†Mala fides ficta,quę
per conteſtationem in
ducitur,non nocet bonæfidei poſſeſſori re natura-
liter perempta : ſecus in eo qui fuit ſemper malęfi
dei.h.d.notabiliter Bar.licet poſt litem cont.vel etiam contro
uerſiam motã in petitione hęreditatis omnes poſſeſ. effician-
tur æquales,& dicantur prædones vt s̃.eo.l.ſed ſi lege.§.ſi ante
litem. hoc eſt verum quantum ad fructus poſtea cõllectos,
vel colligendos,vt quilibet teneatur de perceptis,vel pecipien
dis, ſiue a principio fuit malæfidei, ſiue bonæfidei, dum ta-
men fuerit in bonafide vere, licet fuerit malæfidei ficte, ſed
quantum ad interitum rei, ſeu facultatem, eſt differentia vt
hic, quia qui fuit in malafide uere, tenetur de interitu, licet
contingat ſine dolo ſuo & culpa. ſed qui fuit in bonafide ue
re & perſeuerauerit, licet fuerit effectus malęfidei ficte de in-
teritu non tenetur ſi contingat ſine dolo & culpa ſua, quia
nõ debuit ꝑꝑ litẽ motã dimittere ius ſuũ indefenſum, & ce-
2 dere liti,& reſtituere rẽ,ſed † ſi eſſet effectus malæfidei vere,&
poſſet hoc probari,idẽ eſſe tũc ac ſi fuiſſet a prin. vt no.ꝑ Bar.
in l.in fundo.ȷ̃.de rei ven.& hoc qñ res nõ fuiſſet eodẽ modo
peritura penes actorẽ,ſi fuiſſet reſtituta, aliter aũt perẽpta bo
nafides excuſaret ipſum ab interitu, vt no.in l. itẽ ſi verbera-
tũ.in fi.ȷ̃.de rei vendic.ꝑ gl.& ẽt ſi habuiſſet iuſtam cãm litigã
3 di.vt ibi no.¶†Et no. hic ꝯrietates iuriſconſultorũ fore redu-
cendas ad cõcordiã, vt hic fuit de opi. Proculi, & Caſſij,quia
Proculus dicebat poſſeſſorem condemnandum ad æſtimatio
nem rei peremptæ. Caſſius Iuriſconſ. ꝯ & dicit primam opi-
nionem procedere in præcedenti,ideſt in eo, qui erat malæfi-
dei a principio.nã ẽt non mota controuerſia teneretur de in-
teritu,& multo magis poſt. Sed ij.opinio. ſ.Caſſij,procedit in
eo,qui a principio fuit bonæfidei, & per motionem litis effe-
ctus eſt malæfidei ficte. Non ergo obſt. §.ſi ante litem.cum ſi-
milibus dicentib. poſt litem motam omnes poſſeſſores fieri
æquales, quod verum eſt quo ad fructus,nõ quo ad utilitatẽ,
ſaltem vt hic,& non habetis aliud.

LEX XLIIII.

2 *In omnibus actionibus realibus in quibus petit quis declarari ius ad ſe
pertinere,ſit condemnatio etiam ad res quas conuentus reperitur poſſi-
dere.*

dere, vel tenere tempore ſententiæ, licet ſint plures quàm eſſent tempore litis conteſtatę officio iudicis. & num. 1.

1 SI quo tempore. ¶†In actione fit condemnatio ad res, quas cōuentus reperiť poſſidere, vel tenere tpe ſñiæ, ſiue ſint plures, q̃ tpe litis ꝯteſtatæ, ſiue pauciores: dum tñ dolo nō deſierit poſſidere. Item ſi ex poſtfacto deſiit eſſe ſufficiēter cautum, iterū caueť. Item ſicut in hac actione veniunt res in hæreditate repertæ, licèt non ſint hęreditariæ, vt l.non tñ.ſ.e.ita & fructus earū. hoc dicit in effectū notab. tota lex. poterat eſſe dubiū in primo caſu, vt nō fiat condemnatio in reb. quas poſt litē conteſtatā incępit poſſidere: quia ſuper illis nō erat lis conteſtata, & ſic videtur opus noua interpellatione, vt ſ̃.de iudi.l.non pōt videri. Sed ꝯriū eſt, quia nō erat ꝯteſtāda ſup illis, ſed ſuper hr̃ditate, de qua petabať, vt pronunciaretur ad actorē pertinere. condēnatio vero quæ fit ad reſtitutionē rerū, fit officio iudicis mercenario huic actioni deſeruienti, vt ſ̃.e.l.licèt minimam. vñ in hoc inſpicitur tp̃s ſñiæ, nō conteſtationis, quia ſufficit, ꝙ appareat actore ius habere in hr̃ditate, vt poſſit ferri ſñia pro eo, ēt ſi reꝰ nihil poſſideat de hæreditate, nec fuit interrogatus, an poſſideret, & ſic dēat abſolui. nā nihilominꝰ valet ſñia declaratoria iuris agentis, & mitteť executioni ꝯ reū ſi poſtea incipiat poſſidere, vt l. ſi a te §.j.de execu.rei iudi. Et†idē in oīb. actionib. realib. in q̃b. petit q̃s declarari iꝰ ad ſe ꝑtinere, vt ī gl.ſup verbo poſſeſſionē.

LEX XLV.

2 *Contra debitores hæreditarios quando detur hæc actio, licet hic non detur ſi non allegant iuſtam cauſam contradicendi. & num. 1.*

3 *Debitor prælaturæ, vel boneſidei, non tenetur ſoluere quando probabiliter dubitat, an petens ſit prȩlatus, vel habeat ius in beneficio, niſi foret in quieta poſſeſſione.*

4 *Poteſt quis reſpondere poſitionibus vel libello dubitando, & fit litis conteſtatio ſicut ſi reſponderet negando vel confitendo.*

Quid ſi ſtatutum dicat quòd debeat quis reſpondere per verbum credit, vel non credit.

Aliud eſt dubitare, aliud non credere.

1 SI debitor. ¶†Contra debitorē hæreditatis non datur hęc actio, ſi non contendat ſe eſſe hęredem, ſed propter aliam cauſam iuſtam denegat ſoluere eam. h.d. quod limitat totum iſtum titulum, intellige ſ.quo ad ll. dicentes hāc actionē dari ꝯ debitores hęreditarios, vt ſ̃.e.l.nec vllam.§.fi. alias eſt l. ēt. in fi. nec ob. ꝙ ꝯ poſſeſſorem rerum datur, ēt ſi ſe hęredem non contendat, ſi tñ non allegat cām iuſtam ꝯdicendi, vt no. per gl. in l.nec vllam. §.j.ſuper verbo ſciens. in fi. quia loquitur in poſſeſſore rerum corporalium, ſecus in quaſi poſſeſſore

2 rerum incorporalium, ſecundum Bartol. vt in hac l.†debitor enim non conuenitur tanq̃ poſſideat rem corporalem, ſed tanq̃ poſſideat actionem, quia tenetur, licet impropriiſſime dicatur poſſidere, vt no. gl. in l.r̃ſr.ſ̃.e. certe Bart. loquitur nimis generaliter, quid n. in alio iure incorporali, ſi quis quaſi poſſideat iuriſdictionem, vel ſeruitutem ad defunctum pertinentem, & non exprimit cām quare non vult reſtituere? certè dabitur in eum hęc actio. vt patet in l.r̃ſr. in verſi. vel vis. dic ergo ideo non teneri hac actione, non quia non aſſerebat ſe hęredem, ſed quia allegabat iuſtā cām quare non tenebatur ſoluere, quia ignorabat an agens eſſet hr̃s vel nō, ſed ſi iuſtam cām non allegaret & pateretur agentem eſſe hr̃dem, non hr̃et ēt locū quod hic dr̃. & ita pōt intelligi l. nec vllā. in fi. alias eſt l.

3 ēt.§.fi. quæ incipit, itē a debitore. ¶†No. hanc l. ꝙ debitor prælaturæ, vel beneficij non tenetur ſoluere, qñ probabiliter dubitat, an petens ſit prælatus, vel habeat ius in beneficio, niſi foret in quieta poſſeſſione, ad qđ vide, quod no. Innoc. in c.cum

4 contingit. de conceſ. prȩben. † No. ēt ſ̃m gl. & Bar. in ver. dubi-

a tat,[a] ꝙ pōt quis rñdere poſitionib. vel libello dubitando, & fit litis conteſta. ſicut rñderet negando, vel confitendo. Si tñ ſtatutum diceret, ꝙ debeat quis rñdere per verbum credit, vel non credit, non puto ꝙ deberet admitti hęc rñſio. Dubito, quia aliud eſt dubitare, aliud eſt non credere. qui. n. dubitat nō applicat animum plus ad vnam partem q̃ ad alteram. ſed qui dicit ſe non credere benè applicat ad partem negatiuam. facit quod no. glo. j̃. de iur. & facti igno. ſuper rubrica.

ADDITIO.

a ¶In ver. dubitat. Adde quod Doc. in c.j.de li.conteſt. & ibi latè D.Maria. tenent indiſtinctè ꝙ conteſta.io non fiat per dubitationem. Cur.

LEX XLVI.

1 *Quis poſſit de nullitate teſtamentum dicere.*

2 *Qualiter, & quando videatur quis comprobare teſtamentum inofficioſum vel nullum vt non poßit poſtea venire contra illud, etiam ſi non veniat ex manifeſta calumnia, & qualiter dicatur conſtare de calumnia. & num. 3. & 4.*

3 *Poteſt quis in eodem libello dicere teſtamentum nullum, & petere hoc declarari, & in conſequentiam hæreditatē ad ſe pertinere ab inteſtato.*

4 *Verbum aufero, vel abſtuli non ſemper importat vim facti.*

1 POſtquam legatum. ¶† Qui legatum, vel commodum ex teſtō percepit, non prohibetur ipſum teſtm̃ de nullitate impugnare, niſi appareat de manifeſta calūnia, dēt tñ añ oīa reſtituere, quod accepit, recepta cautione de iterū dādo ſi ſuccūbat. h.d. notabilis lex. Et intellige hanc legē, qñ non fuit in ptāte iſtius legatarij tollere nullitatē, vt q̃a dicebatur, ꝙ erat teſtm̃ falſum, vel ēt nullū ex defectu ſolennitatis teſtiu, nā etſi legatarius vellet, ꝙ valeret, hoc facere nō poſſet, q̃a nō pōt tollere veritatem, nec iuris diſpoſitionem. Vnde recipiendo legatum, & ſcienter, non validat teſtm̃, & ſic non impeditur allegare nullitatem, vt l.poſt legatum. poſt princ. j̃. de his quib. vt indi. & ſic dēt admitti ad allegandū, niſi veniat per manifeſtam calumniā, vt in fi.l. potius vt vexet aduerſarium q̃ vt conſequatur cōmodū, & hoc ꝓbať hic, & in ver. [maximè ſi non ꝑ calumniā, ſed per errorē, &c.] Nam innuit, ꝙ etiam ſi non per errorem, ſed ex certa ſcientia recepit legatū ſciens teſtm̃ non valere, non propterea prohi-

2 beť de nullitate dicere. †Si aūt erat in ſua ptāte tollere nullitatem, vel expugnationem, vt quia erat inofficioſum, vel nullū rōne præteritionis eius: quo caſu poterat approbare teſtm̃ de iure prętorio, vt l.filio prȩterito. de iniu. teſt. tunc ſcienter recipiendo legatum valebit teſtm̃, & perdit querelā, & ius dicendi nullum, & ſic non pōt poſtea venire ꝯ, ēt ſi non veniat ex manifeſta calumnia, vt d. l.poſt legatum. in prin. & ſ̃.tit.j.l.ſi pars.§.fi. cum l. ſeq. ſecus ſi per errorē facti, vt l.iure decedens. Quid aūt ſi per errorem iuris? dic vt l.Clodius. j̃. de acqui. hær.

3 ¶†In tex. ibi, [hęreditatem peto.] ſ. allegando teſtm̃ nullum, vt j̃. ſequitur. & ſic no. ſ̃m Ang. ꝙ pōt q̃s in eodē libello dicere teſtm̃ nullum, & petere hoc declarari, & in ꝯñam hæreditatem ad ſe pertinere ab inteſt. Innuit ergo hic, ꝙ admittatur ad hoc petendum, ſed dubitatur de modo, & hoc eſt quod ſequitur Atilicinus. Sed primum dcm̃, ꝙ admittatur, limitatur in fi. l. niſi appareat de manifeſta calumnia. & gl. quæ eſt in l. legitima. ſ̃.e. in vlt. glo. intelligit conſtare de calūnia, qñ ſciebat teſtm̃ non valere, nihilominus legatum recepit, vt videať renunciaſſe hęreditati ab inteſt. ſed tex. in verbo [maxime.] innuit ꝯ, ꝙ ꝑꝑ ſolam ſcientiam non repellatur a iure dicendi nullū in d.l.poſt legatū. ſecūdo, vel tertio rñſo. Vnde vr̃ intelligendum, qñ faciebat potius cā loquendi q̃ pro lucro conſequendo, alias certe ſcientia ipſum non excludit. ¶In tex. ibi, [non aliter mihi &c.] dic ſic ergo non dēt recipi libellus ſuper nullitate, niſi reſtituto legato quod accepit, dummodo præſtetur cautio de reſtituendo, qñ contingat illum ſuccumbere, vt

4 ſequitur. †Et vide quod no. in c.cum olim eius. circa fi. de cenſit. & conſidera vt dixi, ꝙ qñ poſſum tollere nullitatem, an videar validare acceptando legatum, diſtinguendi ſunt tres caſus. Aut acceptat ſcienter, aut ꝑ ignorantiam facti, vel iuris. Si aūt nō poterat tollere dubitat, an eadē diſtinctio ſit adhibenda? nā ſi hoc eſſet nō eſſet dr̃ia inter iſtos caſus, & tñ rō dictat, ꝙ ſit dr̃ia, & ēt tex. vr̃ velle in d.l.poſt legatū. erit ergo in hoc, quia iſto caſu ēt ſi ſcienter accepto legatum, non prohibeor poſtea dicere nullum, poſtq̃ non fuit in mea poteſtate validare, & hoc ēt innuit iſte tex. in verbo. [maxime] niſi vellem venire per manifeſtam calumniam, vt in fi. quæ non conſiſtit in eo ſolo, ꝙ ſcienter acceptaui, licet glo. ſentiat ꝯrium in illa l. legitimam. vlt. gl. ¶ Vltimo Ang. in fi. in verbo [abſtuliſſet] no. tex. cum gl. quæ exponit [id eſt accepiſſet.] ꝙ iſtud verbum au-

a fero,[b] vel abſtuli nō ſemper importet, ꝙ per vim abſtulerim: quia ēt ſi a ſponte ſoluente recepi, poſſum dici abſtuliſſe. & dicit per hoc ſe defendiſſe quendam a quadam inquiſitione, ſed in ꝯrium. ſ̃. ne quis eum. l.ſi eximendi.§ puto. quod in dubio etiam præſumatur, licet cā abſurditatis tollēdæ, niſi appareat contrarium poſſit tolerari quod inquit Ang.

ADDITIO.

a ¶Verbum aufero. Adde quod auferre eſt de manib. rapere. vt infra. de incen rui. nau. l.iij.§.non tantum. & ibi no. item auferre dicitur ille qui rem alienam obligat. in authen. de nupt.§.ſolutio & ille qui petit, dicitur etiam auferre. vt in l.ſi pecunia. infra de iur. dot. Fr. in. Curt.

LEX XLVII.

1 CVm is qui. ¶†Lex iſta venit ad declarationem legis præcedentis, vbi fuit dictum legatariū admittēdū non eſſe, niſi reſtituat legatum. Quid ſi non reſtituat de facto, & poſtea obtinuit in cā nullitatis, & in petitione hæreditatis? dr̃ hic ꝙ tanto minus ei reſtituitur de hæreditate, quantum perceperat iure legati. Si ergo poſſeſſor ſoluit de ſua burſa, recuperat a vincente, vel retinendo res hęreditarias quouſque ſibi refundať, vel tāto minus reſtituēdo. ¶In tex. ibi. [hæreditatē peti.] dicas allegando teſtamentum nullum, & ſic no. pro eo quod dixi in l.præceden. ꝙ iſta iudicia ſimul cumulantur.

LEX XLVIII.

2 *Qui ſe obtulit liti, vt poſſeſſor condemnatur, licet non poſſideat, niſi petitor fuerit ſciens.*

1 **Q**Vi ſe liti. ¶†Qui ſe obtulit liti, vt poſſeſſor condẽnatur, licèt nõ poſſideat, niſi
petitor fuerit ſciens. h.d.& declara, vt in l.his qui ſe.
ff. de rei vẽdi. Primo loquitur, qñ actor ignorabat
reum non poſſidere vſq; ibi.[niſi euidentiſſimis.] ſecundo, qñ
ſciebat vſq; ibi & qui ſe] tertio, redit ad primam caſum. ¶Cir
ca primum opp. extra glo. de eo qđ hr̃, & notatur in l.ſi a te. ff.
de execu. rei iudi. vbi ſi tpe ſnĩæ reus reperiatur nõ poſſidere,
nec vnquam poſſediſſe, debet abſolui, licet actor probauerit
ſe dñm, vel ſe eſſe hæredem. Sol. intellige hic, qñ reus fuit in-
terrogatus a iudice, an poſſideret? & rñdit ꝙ ſic, & ſic decepit
actorem qui non egiſſet, ſi non reſpondiſſet ſe poſſidere. Con
trarium loquitur, qñ non fuit interrogatus, & fuit actum ↄ
eum tanquã ↄ poſſeſſorem, quo caſu non condẽnatur, ſed ab
a ſoluitur,[a] & ſic iudicium eſt fruſtratorium in præiudicium
agentis, vt l.qui petitorio. ff. de rei vẽdi. ideo cautela eſt, vt fiat
interrogatio parti. ff. de interrog. actio. ne fruſtratorium ſit iu-
dicium. & hoc voluit glo. in d.l.is qui. in glo.j.& hic in glo.ij. q̃
dicit, ac ſi poſſideret, &c. ¶Circa ſecũdam partẽ quęritur, qñ
actor ſciuit a principio, ꝙ reus non poſſidebat, an indiſtincte
procedat, quod hic dicitur? rñde ꝙ ſic, q̃a reus tam añ litem
conteſt. q̃ poſt, dicere põt ſe non poſſidere, & non condemna
bitur, q̃a actor non fuit ab eo deceptus, ſed a ſemetipſo, quia
non debuit agere poſtq̃ ſciebat, ſed ſi ignoraſſet, bene poterat
hoc dicere reus vſq; ad conteſtationẽ litis excluſiue, ſed poſt-
ea non, immo debet condemnari, vt in prin.& ita debet hic
intelligi. vt no. in d.l.is qui dolo. in gl.2. ¶Circa vltimam partẽ
quæritur de intellectu eius. Rñdeo, q̃a in primo caſu qñ actor
ignorauit, & reus rñdit ſe poſſidere, & pp̃ hoc datus fuit libel
lus, & reus ſatiſdedit cũ fideiuſſoribus de iudicato ſoluendo,
& reus condẽnetur, & nõ reperiat̃ aliquid habere, & ſic actor
remanet in damno, maxime in expẽſis, poterit agere ex ſtipu
latione de iudicato ſoluendo ↄ fideiuſſores ad intereſſe ex clã
doli, quæ continetur in ſtipulatione de iudicato ſoluendo, q̃
continet tres clauſulas. ſ. de defendendo, & quã verbũ ſonat,
de dolo, qđ abſit. Alij dicebant dari actionẽ de dolo, ſed fal-
ſum eſt, quia alia competit, vt in gl.fi. Vltimò quæro, & ſolue,
vt in gl. ſuper ver. ab initio. & remanent omnes gl. declaratæ

ADDITIO.

a ¶Sed abſoluitur. Immo ſi reus expreſſe non dixerit ſe non poſsidere idque actor ignoret. condemnabitur reus ex eo ꝙ ſe liti obtulit tanquam poſſeſſor. tex. eſt in l.is qui ſe obtulit. vbi glo. in verb. obtulit. & ibi etiam Bartol. infra de rei vend. idque etiam manifeſte probatur per hanc l. qui ſe liti.

LEX XLIX.

1 *Hæres etſi verus ſit, occupando tamen bona hæreditaria, quæ ſibi auferri poſſe non ignorat, dicitur prædo.*

2 *Prælatus vel beneficiatus qui ex aliqua iuſta cauſa poſſet priuari, ſi fuit priuatus, tenetur reſtituere omnes fructus quos percepit a tempore quo affuit cauſa priuationis.*

1 **P**Rædonis loco. †Licet quis ſit verus hę
res, ſi tñ ſcit hæreditatẽ
poſſe ſibi auferri occupando bona hęreditaria, dr̃
prædo, & ſic ſibi aufertur hæreditas cum omnib⁹
fructibus perceptis, ſimiliter & quos percipere poterat. h.d. te-
ne menti, & idem voluit glo. in l. ſed ſi lege. §. quod aũt ait. in
2 glo. mag. †Et no. hic ſm̃ Ang. ↄ prælatum, vel beneficiatum
qui ex aliqua iuſta cauſa poſſet priuari, ꝙ ſi fuit priuatus, tene
tur reſtituere omnes fructus quos percepit a tempore quo
affuit cã priuationis. Tene menti ſingulariter, q̃a poterat dici
ↄrium propter hoc, ꝙ ante priuationem erat verus prælatus,
& ſic debuit facere fructus ſuos, & lucrari. tene menti.

LEX L.

1 **L**Vcius Titius. ¶†Succumbẽs in q̃one falſi, non prohibetur di-
cere teſtm̃ nullum. h. d. & concordat cum l.eum
qui. & l. ↄ maiores. C. de inoff. teſt. nec ſibi eſt ↄrius,
quia vtroq; mõ impugnat, licet in alio videatur contrarietas,
quia cum dicit falſum, præſupponit non eſſe factum, ſed cum
dicit nullum, præſupponit eſſe factum, ſed non rite, vtroque
tñ modo impugnat. Quando autem cõtrarietas eſſet in exer-
citio locum habet ↄrium gloſ. de l.ſi patronus. de bonis liber.

LEX LI.

1 *Poſſeſſor bonæfidei, qui poſt litem ſibi motam vendidit res hereditarias minori precio quàm valerent, quando teneatur reſtituere vero heredi verum precium.*

2 *Hæres quando eſt iuſſus vendere, in legato non eſt res: ſed actus vendendi: & non capitur res ex vltima voluntate, & ſi debet ſolui gabella de legatis, ſoluetur de actu vendendi, & non de re quæ eſſet forte maioris æſtimationis. & num. 4.*

3 *Statutum ſi prohibet virum legare vxori res ſuas, & vir non legat res, ſed mandat hæredi, quòd vendat vxori, talis venditio non eſt contra formam ſtatuti, & ſic præualet præceptum & poterit agi: & quid ſi apparet de fraude.*

1 **I**N æſtimationibus. ¶† Poſſeſſor bonæfidei, qui
poſt litem ſibi motã vendidit res hæreditarias mi-
nori precio q̃ valerent, tenetur reſtituere vero hæ
redi verũ preciũ, ſi hoc fecit nulla neceſſitate cogente, ſeu ſu-
ſpicione neceſſitatis: ſecus ſi ſuberat neceſſitatis ſuſpicio, quia
tunc non tenetur niſi ad precium perceptũ bona fide. h.d. &
adde quod hr̃. s̃. eo. l. ſi poſſeſſor. §. i. in prin. glo. mag. quę inci-
pit, tñ precium. vbi format ↄrium de iſta, & limitat, vt ibi dr̃.
¶Pro declaratione glo. j. opponitur, ꝙ non procedat iſta lex,
quia vel intelligis eam in bonæfidei poſſeſſore, & non proce-
dit principium dum dicit, id quoque accedat &c. quia ille nõ
tenetur vltra q̃ ſit locupletior: aut intelligis in poſſeſſore ma-
læfidei, & hoc eſt ↄ tex. in fi. dum dicit bona fide accepit, quia
tunc teneretur indiſtincte ad uerum precium, immo ẽt ad ip-
ſas res venditas, quas ſi non reſtitueret iuraretur ↄ eum in li-
tem, vt l.ſi poſſeſſor. §. fi. s̃. eod. cuius ↄrium vult iſta litera ma-
xime in fi. ſ. ꝙ non teneatur vltra q̃ percepit. Solu. loquitur in
poſſeſſore bonæfidei, qui tñ erat factus malæfidei ficte per
motionem litis, vel controuerſiæ, & pp̃ hoc tenetur ad verũ
precium, ſed ſi non eſſet effectus malæfidei ficte, quia nõ eſſet
mota controuerſia, procederet ↄrium. & adde ꝙ pp̃ malam
fidem fictam, non ſolũ põt conueniri ad precium verum, vt
hic, ſed ẽt ad ipſas res, & iuraretur in litem, ſi non reſtitueret,
ſi tñ extarent, vt d.l.ſi poſſeſſor. §. fi. ſi aũt eſſet malæfidei vere,
tunc ẽt ſi ex cauſa neceſſaria teneretur ad verum preciũ, quia
ſciebat non eſſe neceſſariã, & teneretur nõ ſolum ad preciũ,
ſed ad vſuras & hoc qñ neceſſitas erat reſpectu perſonæ, quia
erat grauatus in teſtamento vendere, ſed ſi reſpectu rerum, vt
quia erant res tp̃e perituræ vel ſteriles. dic vt d.l.ſi poſſeſſor. in
prin. gl. mag. & quod ibi dixi in primo ↄrio. ¶Secundo oppo.
in alia glo. mag. ꝙ iſte vendens nõ teneatur reſtituere preciũ
etiam quod percepit, vt s̃. eo. l. nec vllam. alias eſt l. etiam. §. idẽ
erit dicendum. verſ. plane ſi accepta. s̃. eo. Sol. hic accepit p̃ciũ
tanquam precium rei venditæ, quia fuerat iuſſus vendere, &
ſic p̃cium loco rei ſuccedit, quia fingitur eſſe res heredis, vt s̃.
e.l.ſi & rem & precium. ipſa aũt res vendita non capitur per
legatarium ex vltima voluntate, ſed capitur ex vẽditione ſibi
recta, pp̃ iuſſum ſibi factum in vltima voluntate, in ↄrium ue
ro non fuit iuſſus uẽdere, ſed reſtituere rem pecunia accepta,
quo caſu pecunia nõ fuit accepta tanquã preciũ, ſed tanquã
mortis cauſa capio, ideo nõ ſuccedit loco rei, nec fingitur res
hæreditaria, niſi fuiſſet de ſe hæreditaria, vt in illa quam ſoluit
ſtatuliber, cui relicta fuit libertas, ſi daret decẽ, quia põt dare
de pecunia hæreditaria, merito illa pecunia non põt peti per
hanc actionẽ, quia nec eſt de heredi. nec fingitur hæredi. nec
fuit in hæreditate reperta. res aũt tunc capitur a legatario ex
ultima uoluntate, non ex ↄctu. Et hoc uult iſta glo. in effectu:
2 †Ang. multũ no. quia uult, ꝙ qñ hr̃s iuſſus[a] eſt uẽdere alicui,
a in legato non eſt res, ſed actus uendendi, & res non capitur ex
3 ultima uolũtate. ¶†Et ex his ur̃ determinari quæſtio, ſi ſtatu-
tum prohibet uirum legare uxori res ſuas, & uir nõ legat res,
ſed mandat hæredi, ꝙ uendat uxori, talis uenditio non eſt ↄ
formam ſtatuti, & ſic ualet præceptũ, & agi poterit, quia non
eſt iſta uenditio rei teſtatoris, licet fiat de re teſtatoris. hæc pu-
to uera, niſi appareat de fraude, q̄ põt fieri de ultima uolunta
4 te ad ↄctum, ſicut de ↄctu ad alium ↄctum. †& ſoluetur gabel
b la[b] de actu uenditionis, ſi uenit ſoluenda de legatis, quia ille
actus eſt in legato, non aũt ſolueret de re uendita, ſi de ↄctib.
non eſt ſoluẽda. Et longa dr̃ia eſt inter prędicta, quia actus uẽ
ditionis põt eſſe paruæ æſtimationis, maxime, ſi uẽditur iuſto
precio, ſed ipſa res põt eſſe maximæ ęſtimationis, & ſic maior
5 ſolueret gabella. ¶†Vltimò opp. ↄ ſic. ꝙ non excuſetur, licet
uendiderit ex cauſa fideicommiſſi, quia præſupponitur teſtm̃
non ualere, ex quo poſſeſſor tenetur reſtituere uero hæredi.
& ſi non ualebat teſtm̃, ergo nec fideicommiſſum: ergo nec
ſuberat neceſſitas. Solutio, fateor inſpecta ueritate, ſed puta-
batur, & credebatur ualere, & iſta ſuſpicio excuſat eum ſi bo-
na fide recepit, ſicut excuſaret uera neceſſitas. Dicitur aũt bo-
na fide recipere, ſi errauit in facto, uel in iure quantum ad dã
num uitandum, ut s̃. eo. l. ſed ſi lege. §. ſcire.

ADDITIONES.

a Iuſſus eſt vendere. Adde ꝙ contra taliter iuſſum vendere poſſit agi rei vend. per emere debentem ad ipſam rem iuſto precio oblato. Bart. poſt Dyn. in l.ſi fideiuſſor. §. meminiſſet. infra de leg. 1. & in l. vxorem. §. agri plagam. infra de lega. 2. Contrarium tamen tenet Bal. in d. §. meminiſſe. de quo vide ibi per Docto. & D. Fab. in trac. de empt. & vend. in 3. q. princ. q. 12. Cur.

b Gabella. Adde late Bertachinum Fir. in trac. de gabellis.

LEX LII.

1 *Iudicia particularia nõ differũt ab vniuerſalib. ſi res erat tẽpore peritura.*

2 *Iudicium particulare poteſt hodie moueri per tertium, nec poteſt alter ex litigantibus in iudicio vniuerſali de hæreditate illud impedire.*

3 *Et quid ſi iudicium particulare moueatur per alterum ex litigantibus ſuper hæreditate contra tertium.*

1 SI bonæfidei. ¶†Iudicia particularia nõ differunt ab vniuerſalib. ſi
res erat tempore peritura.h.d.in effectu. Vel ſic,
poſſeſſor bonæfidei,cui mota eſt lis,poteſt conue-
nire debitores hæreditarios, & poſſeſſores rerum hæreditaria
rum,ſi res erat tempore peritura: ſed ſi negligat,vel eſt malæfi
dei,actor qui ſe aſſerit verum hr̃dem, licet non poſſideat,erit
2 ille qui agere poterit dicto caſu. h.d.notabiliter. ¶†In tex.ibi,
[in rem agere poterit,]ſubaudi,dicto caſu, qñ res erat tpe pe
ritura in precedenti.Et aduerte,quia iſtum caſum non habui-
mus in iſto tit.nam multæ leges loquũtur de iudiciis particu-
laribus,ꝙ debeat in eis ſuperſederi quouſque durat,vel ſpera-
tur durare iudicium vl̃e, ſed loquuntur qñ mouetur per ter-
tium ꝯ aliquem ex litigantibus ſuper hæreditate,vt patet in l.
ſi quis libertatem.ſ.e.tñ hodie corrigitur per l.fi. C.eo.vbi hr̃,
3 ꝙ pñt moueri, nec põt alter ex litigantibus impedire. †qñ ve-
ro moueretur per alterum ex litigantibus ſuper hæreditate ꝯ
tertium, loquitur iſta lex, in qua diſtinguitur notabiliter,nec
corrigitur per illam legem finalem, quæ loquitur ſolum, qñ
mouetur per tertium, non qñ per alterum ex litigantibus ꝯ
tertium,quia tunc eſt ſeruanda iſta lex, quia ſi periculum nõ
erat in mora, indiſtincte non poſſet alter ex litigantibus age-
re ꝯ tertium. Immo alter poſſet impedire, ne fiat ſibi præiudi-
cium,ſaltem qualequale, quia ſi alter admitteretur tanquam
hæres, videretur quodammodo præſumi, ꝙ ſit hæres, & hoc
eſt præiudiciale alteri, qui aſſerit ſe hæredem. Si aũt periculũ
eſt in mora, ſeruanda eſt diſtinctio huius legis notabilis,vt ſi
poſſeſſor eſt bonęfidei, primo admittatur ad agendum: quia
melioris eſt conditionis eoipſo ꝙ poſſidet,& eſt bonæfidei,ip
ſo vero negligente,vel ſi eſt malæfidei, admittitur ad agendũ
ꝯ tertium ipſe petitor,qui non poſſidet,& tñ aſſerit ſe hæredẽ,
vt agatur ꝯ poſſeſſorem. de his tetigi in illa l.ſi quis libertatẽ.
dicit tamen Ang. ꝙ in primo caſu bonæfidei poſſeſſor debet
admitti ad agendum, vſque ad conteſtationem,& non vltra,
ſi per eam interrumpitur præſcriptio, & ſic ceſſat periculum.
argu.ſ.de iudic.l.ſed & ſi reſtituatur. §.ſed & ſi dies actionis.&
ſ.de offic.præſi.l.ſenatus.

LEX LIII.

1 HAereditas etiam. †Per iſtud princi-
pium quod ſemꝑ allegat̃,patet,ꝙ ſi mortuus eſt aliquis,qui nihil ha
bebat in bonis, nihilominus poſſum eius hæredi-
tatem petere,vt ſic petam, me declarari hæredem eius & põt
hoc prodeſſe, ſi forte ille habebat priuilegium principis ꝓ ſe,
& ſuis hęredibus puta, creandi notarios, vel legitimandi ſpu-
rios, vt poſſim tali priuilegio gaudere. Debes autem ſcire,ꝙ
ſm̃ iura ante condita, mortuo aliquo bona eius dicebantur
vacare, quia dominium non erat penes aliquem, iura vero
introduxerunt quandam fictionem, vt eo mortuo ſuccedat
loco eius hęreditas,quæ dr̃ ſucceſſio in omnia bona defuncti,
& repreſentant eum viuere,vt l.hęreditas.ff.de verb.ſignific.&
ſic dominium rerum non vacat, ſed eſt apud illam hæredita-
tem. Res ergo non ſunt hæreditas, ſed ſunt res hæreditatis.&
in hoc fundatur quod habet̃ in l.4. & in l.licet minimam.ſ.e.

1 *Pro expenſis funeris, vel monumenti competit bonæfidei poſſeſſori reten-
tio, & actio nego.geſt.*
2 *Pię voluntates & legata poſſunt executioni mandari tam per iudicem
eccleſiaſticum,quàm per ſecularem.*
*Caſus in quo proceditur per inquiſitionem,etiam in cauſa pecuniaria quã-
do eſt pia,ibi.*
3 *Teſtator ſi mandat hęredi vt faciat ſibi monumentum, quòd contra hære-
dem non detur actio ex teſtamento,ſi erat vnus hæres,ſed ſi plures,da-
tur inter eos actio familiæ erciſcundæ.*
4 *Licet nulla detur actio, tamen competit officium iudicis etiam nullo po-
ſtulante, vt voluntas pia executioni mandetur.*
5 *Probabilis modus expendendi eſt ſecundum quod teſtator diſpoſuit. &
quod vltra expenderet,non repeteretur.*

1 §.Si defuncto. ¶†Pro expenſis funeris, vel monu
mẽti competit bonæfidei poſſeſſo-
ri retentio,& actio neg.geſt.h d.& ſꝑ allegatur iſte tex.in fi.qđ
2 pię voluntates, & legata pñt executioni mandari tam per iu-
a dicem eccleſiaſticũ,[a] q̃ per iudicẽ ſecularem; quia principali,
vel pontificali auctoritate &c.circa quod vide in Spec.de teſt.
§.in primis.ver.pone nullus. qui dicit,ꝙ ẽt nemine petẽte offi
cio. Et ſic eſt caſus in quo proceditur per inquiſitionem, etiã
3 in cauſa pecuniaria qñ eſt pia. ¶†No. ẽt in ver.quamuis, ꝙ ſi
b teſtator mandat hæredi,vt faciat ſibi monumẽtũ,[b] ꝙ ꝯ hæ-
redẽ nulla datur actio ex teſtõ, quia non eſt cui competat, cũ
nullus prætendat intereſſe ſuper hoc. Iſtud eſt verũ ſi erat vnꝰ
hr̃s.ſed ſi plẽs, dat̃ inter eos actio familiæ erciſcũdæ, vt ff.fam.
4 erciſ.l.his conſequenter.§.cũ monumentum. ¶†Item no.ꝙ li
c cet nulla detur actio,tñ competit officium iudicis,[c] etiã nullo
poſtulante,vt volũtas pia executioni mandetur, vt l.quintus.
5 ff.de annu.legatis.& vide quod habetur in cle.j. de iudi. ¶†Vl-
timò no. ꝙ probabilis modus expendendi, eſt ſm̃ qđ teſtator
diſpoſuit, & quod vltra expenderet, non repeteretur,vt ſ.de
negociis geſtis.l.qui aliena.§.libertos.

ADDITIONES.

a ¶Per iudicem eccleſiaſticum. Adde glo. & ibi Abb.in c. relatum. el primo.ex-
tra de teſta. Cur.
b ¶Monumentum. Adde ꝙ ſi eſt factum legatum pro ſepulchro conſtruendo, ex
quo fit ad ornamentum eccleſiæ, tale legatum dicitur pium, ita Ang.in l.j.§.de
impenſa. ntra ad l.Falc.quinimo dixit Bal.in l.j.C.de his quæ pœ.no. in fin.ver,
quòd legatum factum pro fabrica ſepulchri tale legatum debetur,etiam ſi teſta
tor deceſſerit excommunicatus, ſecus ſi deceſsit inteſtabilis. Fran.Cur.
c ¶Officium iudicis. Adde Bald.in l.j.C.communia de ſucceſ. & in l.conſulta di-
ualia.C.de teſta.Curr.

LEX LIIII.

1 HAeres furioſi. ¶ † Si furioſus cui delata
erat hr̃ditas, & adita per
eius curatorem,deceſſerit in furore, debet hęredi-
tas peruenire ad ſubſtitutum vulgarem, vel ad ve-
nientem ab inteſt. deductis expenſis tam in hæreditate factis,
q̃ in perſona furioſi, ſi alia bona nõ habebat.h.d.notabiliter.
Præmitte, ꝙ licèt hr̃ditas delata furioſo poſſit adiri per cura-
torem,aditio tñ eſt.in pendenti,vt ſi reſipiſcat, & conſentiat,
effectualiter valeat, & ſibi acquiratur. Si autem deceſſerit in
furore,nec vnq̃ acceptauit,annihilatur,& perinde hr̃,ac ſi nõ
fuiſſet adita, Et tunc hẽt locum iſta lex, vt ſi habeat ſubſtitu-
tum, ad ipſum veniat, ſi non habeat, perueniat ad venientes
ab inteſt.hęres aũt ipſius furioſi tenebitur reſtituere, deductis
tñ expenſis factis in hęreditate,vel in perſonam furioſi,ſi alia
bona non habebat, quia debuit ali ex ipſis bonis miſericor-
diæ cauſa, licet ſibi non fuerint acquiſita. non ſic eſſet in alio
non furioſo: quia ẽt ſi eſſet pauper non deberet ali ex hęredi-
tate in qua nullum ius habuit,eſt verum, quòd ſi erat bonæfi
dei, non refunderet expenſas, quia non eſt locupletior, niſi
tantum de ſuo fuiſſet expenſurus, & habebat alia bona. de
pręd ictis vide in l. fi. C.de cura.fur.

1 *Bonæfidei poſſeſſor non tenetur ad vſuras fructuum perceptorum, & ven
ditorum poſt litis conteſt.benè tenetur ad vſuras tempore litis inchoatę.*
2 *Vſuræ fructuum, & ſic acceſſio acceſſionis poſſunt venire in actione vni-
uerſali, & bonæfidei. ſed in actione ſpeciali & ſtricti iuris,non,ſicut
non debent eſſe vſuræ vſurarum.*

1 §.Fructuum. ¶ † Bonęfidei poſſeſſor non tenetur
ad vſuras fructuum perceptorum,&
& venditorum poſt litis conteſt. bene tenetur ad vſuras tẽpo-
re litis inchoatæ.h.d. ſm̃ intellectum gl. primæ,quæ incipit in
bonæfidei. & eſt vna mirabilis diſtinctio, quæ hic ponitur, &
difficilis ad ſubſtinendũ.& alibi vr̃ tex.aliter dicere diſtinguen
do inter rigorem, & æquitatem, ut l.eũ qui.ff.de his qui.vt in-
dig.& alibi.altera in l.j.C.e.tit.de quo ibi per glo.& Bart.in d.l.
eum qui. quantum ad intellm̃ huius legis, ſed quantum ad
diſtinctionem huius §.vr̃ ꝙ nõ poſſit ſuſtineri, & ꝙ ſit ꝯ oẽm
rõnem, quia deterioris conditionis dẽt eſſe poſſeſſor poſt litẽ
conte.q̃ ante,cum oẽs poſſeſſores poſt litem cont.æquiparen-
tur,& dicantur prædones,licet prius fuerint bonæfidei,vt ff.e.l,
ſi aũt §.ſed ſi ante litem.ꝑꝑ hoc fuerunt tres lect. in iſto §.qua
rum duas ponit gl.fi.& reprehendit,& aliam ponit glo.j.¶In
tex.ibi poſt hęre.pet.dic ꝙ ſic poſt lit.cont. quia tunc dr̃ petita
vt l.amplius non peti.ff.rem ra.ha. ¶In tex.ibi,perceptorum,
ſubaudi,& venditorum, quia ſi non fuiſſent venditi fructus,
non eſſet tractandum de vſuris, vt d.l.eum qui.ff.de his qui.vt
indi. ¶In tex. ibi, diuerſa rõ eſt eorum qui ante,&c.ſubaudi,
quia vſuræ bñ veniunt.ſ.poſt lit.conteſ.non aũt ante. Timore
ergo ꝯrij Mar. intellexit iſtum §. in primo caſu, qñ poſſeſſor
erat malæfidei, licet ficte foret malefi. ſecundo uero caſu, qñ
erat vere malefi.Dicebat ergo ꝙ tunc tenetur ad vſuras perce
ptorũ indiſtincte,quia ſꝑ eſt in mora, & quia ante lit.conteſt.
percepit ex uoluntate, ſed qñ erat bonęfidei non tenetur ad
vſuras perceptorũ poſt lit.conte. quia percepit ex neceſſitate.
gl.rñdet,ꝙ iſte tex.nõ facit dr̃iam inter poſſeſſorẽ bonæfidei,
vel malæfidei,ſed inter fructus perceptos & venditos poſt lit.
conte.& perceptos & venditos ante. Alij dixerunt,ꝙ totus de
bet intelligi in poſſeſſore uere malæfidei, & ꝙ ratio diuerſita-
tis inter caſum, & caſum eſt, quia primo caſu quando perce-
pit poſt litem conte. uidetur percepiſſe ex quadam neceſſita-
te,quia ſi neglexiſſet,tenetur emendare, ideo ſibi magis ſub-
uenitur.ſ.eodem l.in æſtimationib.in fi.ſed ante litem conte.
percepit ex voluntate, ideo minus ſubuenitur. glo. reprobat
hanc rationem, quia ponendo ꝙ eſſet malęfidei, ita percepit
ex neceſſitate ante litem conteſt.ſicut poſt, quia ſi negligeret,
teneretur poſtq̃ eſt malæfi. Alij aſſignant aliã rationem, quia
precia percepta ante litem conte. petuntur iure actionis,quæ
eſt bonæfidei, cui actioni poteſt deſeruire officium iudicis
mercenarium, quo petuntur vſuræ, ſed perceptæ poſt litem
cont.non veniunt iure actionis, ſed officio iudicis mercena-
rio,vt l.ędiles.§.item ſciendũ.ff.de edili.edic.& vni officio iudi-
cis mercenario aliud officiũ ſimiliter mercęnariũ ſeruire non
debet,

GRANADA

debet, qa vnũ non eſt principalius altero.gl.reprehendit,quia
immo et percepti poſt lit.cont.augent hr̃ditatẽ,& ſic veniunt
iure actionis,vnde ceſſat dicta rõ.Idcirco glo.dicit vtrunq; ca
ſum intelligi,qñ poſſeſſor erat verè bonæfidei. quo caſu añ li-
tem cont.percipit ex mera voluntate, qa ſi negligeret,non te
neret,cũ neglexerit tanquã rem ſuam, ideo ſecuta litis conte.
cũ ex tunc ſit cõſtituts in mora, tenetur ad vſuras quæ veniũt
in hac actione tanquam bonæfidei , ſed ſi percepit,& vẽdidit
poſt,& ſic poſtq̃ eſt effectus malæfidei ficte , qa tunc percepit
ex neceſſitate,ſubuenitur, vt nõ teneat̃ ad vſuras. Et iſtã ſequi
tur gl.& Doc. põt dici, q̃ de pceptis ante,iõ tenetur ad vſuras
poſt lit. cont. qa ſup eis facta fuit conteſtatio. Veniebant.n.in
actione vlĩ ꝓpoſita,cũ augerent hr̃ditatẽ, ergo conteſtatio cẽ
ſetur facta ſup oĩb. ſed qñ poſt litem cõteſtatã pcepti ſunt,&
vẽditi ſup illis nõ fuit facta cõteſtatio, & iõ nõ veniũt vſuræ.
2 ¶†Vltimo glo.j. opponit q̃ indiſtincte non veniant vſuræ de
pciis fructuum,qa cũ fructus ſint acceſſiones,& vſurę ſil̃r ſint
acceſſiones,& nõ debeat eſſe acceſſio acceſſionis,ſicut nõ de-
bẽt eſſe vſuræ vſurarũ.tex.eſt.j̃.de vſur. l.neq; eorum. Sol.vt in
glo.quia ibi in actione ſpecialis,& ſtricti iuris,hic in vniuerſa-
li,& bonæfidei.Cætera vide in d.l.j. C. eo.in glo.& per Cyn.

LEX LV.

1 Poſſeſſor bonæfidei,tenetur reſtituere omne lucrum tam honeſtum , quàm inhoneſtum, perceptum ex bonis hæreditariis.
2 Nõ eſt fiẽda honeſta interpretatio,quãdo ex ea quis inhoneſtè lucraretur.
3 Poteſt quis plus petere a poſſeſſore, quam ipſe fuiſſet percepturus ſi hæreditas apud eum fuiſſet,ne poſſeſſor lucretur.

1 SI poſſeſſor. ¶†Poſſeſſor etiã bonæfidei te
netur reſtituere oẽ lucrum, &
quæſtũ quem percepit ex bonis hr̃ditariis, ẽt ſi ſit
honeſtum,vel inhoneſtum,& etiam ſi ſit pœnale,
& etiam ſi eſt tale quod petitor non fuiſſet percepturus.h.d.
2 iſta lex cum l.euicta hęreditate.& l.cum hr̃ditas.j̃.eo. ¶†Not.
in iſta l.ſi poſſeſſor. q̃ non eſt fiẽda honeſta interpretatio, qñ
ex ea quis inhoneſte lucraretur.ſi.n.poſſeſſor diceret petitori,
tu non debes petere hoc lucrũ vel quæſtum , quia es inhone-
ſtus,cum facias ꝯ honeſtatem, põt replicari, q̃ nõ põt de hoc
excipere, quia inhoneſte lucraretur. Vnde conuenientius eſt,
q̃ reſtituat, q̃ q̃ retineat, cum ipſe nullum ius haberet in bo-
nis.Contra de l.euicta. opponit̃, q̃ non veniat in hac actione
duplũ ex l.Aquilia.vt ſ̃.eo.l.item veniunt. §.cum prædiximus.
Solu.ſi poſſeſſor eſſet ille qui dediſſet damnum, & ꝯ eum age
retur hac actione, in qua venit emendatio dãni, fateor,q̃ nõ
condemnaretur ad duplum pp negationem, quia actio legis
Aquiliæ conuerſa in hanc actionem,cenſetur conuerſa quã-
tũ ad hanc acceſſoriã,vt ibi, ſed hic ipſe poſſeſſor non fuit il-
le,qui damnum dedit , ſed quidam tertius , ſed ipſe poſſeſſor
egit ꝯ eum actione legis Aquilię , & conſecutus eſt duplũ pp
negationem,debet ergo reſtituere,quia non venit ratione in-
iuriæ factæ perſonæ ſuæ , ſed ratione damni illati in re hęredi-
3 taria. ¶†Vltimo no.in l.cum hæreditas,q̃ poteſt plus petere a
poſſeſſore , q̃ ipſe fuiſſet percepturus , ſi hęreditas apud eum
fuiſſet,ne poſſeſſor lucretur , etiam ſi ſit bonęfidei, quia ſuffi-
cere debet,quod non debeat eſſe in damno.

LEX LVI.

1 NOn ſolum. ¶†Venditio rerum hæredita-
riarum pendẽte lite ſuper hac
actione, conceditur non ſolum pro exoluẽdo ære
alieno , ſed etiam pro faciendo expenſas neceſſa-
rias , alias non repetitur pecunia.h.d. & conuenit ad declara-
tionem l.diuus.ſ̃.eod.

LEX LVII.

1 Qui emit hæreditatem a fiſco, non ſolum habet actiones hæreditarias vtiles contra ſingulares debitores hęreditarios, quæ dicuntur actiones hęreditariæ,immo etiam petitionem hæreditatis,quæ non eſt hæreditaria.
2 Emens hæreditatem a fiſco,licet habeat titulum,poteſt hac actione conueniri,& num.3.
3 Quòd æquiparetur fideicommiſſario vniuerſali.
4 Si hæreditatem emat ab alio quàm a fiſco, licet poſſit agere contra debitores hęreditarios,non tamen poteſt a creditoribus hæreditariis conueniri,& an habeat petitionem hæreditatis.& num,2.

1 SI quis partes. ¶†Qui emit hr̃ditatem a
fiſco,nõ ſolũ habet actio-
nes hęreditarias,vtiles ꝯ ſingulares debitores hæ-
reditarios,q̃ dñr actiones hæreditariæ, immo etiã
2 petitionem hæreditatis,q̃ nõ eſt hæreditaria.h.d. † & vr̃ ſpecia
le in fiſco,vt ſicut emẽs ab eo,licet habeat titulum, põt actio
ne hac conueniri, vt ſ̃.eod. l.nec vllã. §.item ſi quis a fiſco.ita
& poſſit agere hac actione, q̃ tñ eſt non hr̃ditaria.Sed quid in
eo, qui emit ab alio q̃ a fiſco? vr̃ ſecus gl. tñ in fine vr̃ tenere ,
3 q̃ idẽ ſit.Tu diſtingue,vt no.Cy.C.e.l.cogi.in 3.q. ¶†No.q̃ qui
emit a fiſco hr̃eitatẽ,æquiparat̃ fideicõmiſſario vli. Vnde vr̃ ,
q̃ ſicut fideicõmiſſarius vlis põt agere ꝯ debitores hr̃ditarios
vtilib.actionib.& cõueniri a creditorib.hr̃ditariis,ſil̃r vtilibus
actionib.virtute Senatuſconſulti Treb. facta reſtitutione hr̃di
tatis ſaltẽ verbaliter. Ita & ille q̃ emit hr̃ditatẽ a fiſco. Et ſicut
fideicõmiſſarius hẽt vtilẽ petitionẽ hr̃ditatis.vt j̃.de fideicom.
hr̃di.pet.ita & ille q̃ emit a fiſco.vt ſic reputet̃ hr̃s ſicut fideicõ
4 miſſarius,vt j̃.qd̃ cũ eo.l.ſi filius.†nõ ſic in eo,q̃ emit ab alio
hr̃ditatẽ.nã licet poſſit agere ꝯ debitores hr̃ditarios,nõ ſic põt
ꝯueniri a creditorib.hr̃ditariis,vt l.2. C.de hære.vend.& ſic nõ
reputat̃ hr̃s. An aũt habeat petitionẽ hæreditatis?dic, vt dixi.

1 Pignus datum defuncto poteſt peti hac actione.

1 §.Hæres. ¶†Hic dẽt poni caſus.q̃ debitor qui pignora
uit rẽ creditori,ei ſucceſſit, & alius hęredita-
tem occupauit , ꝯ quem datur hæc actio,quia põt recuperare
res pignoratas.gl.dicit hoc verũ,ſi ſolutũ eſt debitũ, vel aliter
ſatisfactũ.certè idẽ ſi non ſit ſolutũ, quia per aditionẽ hr̃dita-
tis confunditur,& extinguitur hęc actio.Item procedit, ſi oc-
cupator aſſerit ſe hr̃dem, vel poſſidet ꝓ poſſeſſore alia bona .
alias ſi nihil occuparet de hr̃ditate,ſed ſolum rem pignoratã,
nec aſſereret ſe hr̃dẽ,nõ vr̃ danda hæc actio,vt ſ̃.eo.l.ſed vtrũ.

1 Malęfidei poſſeſſor tenetur quatenus res hæreditariæ ſine negligentia ſunt effectę deteriores.
2 Poſſeſſor ſi non colit nec gubernat poſſeſſiones hæreditarias , eo modo quo defunctus colebat,& factę ſint deteriores,cenſentur ſui culpa deteriores factę,ſecus ſi conſuetudinem defuncti ſeruauit.

1 §.Cum prędia. ¶†Malæfidei poſſeſſor tenetur
quatenus res hr̃ditariæ ſine ne
2 gligentia ſunt effectæ deteriores.h.d. †Et no.q̃ ſi poſſeſſor nõ
colit,nec gubernat poſſeſſiones hr̃ditarias eo modo, quo de-
functus colebat,& ſint effectę deteriores,q̃ cenſeãtur ſui cul-
pa deteriores effectę etiam ſi non appareat aliter quod ꝓpter
hoc deteriores ita ſint factæ.Et econuerſo, ſi ſeruaſſet ꝯſuetu-
dinem defuncti,& nihilominus eſſent effectę deteriores, non
reputarentur factæ eius culpa,niſi appareret ꝯrium . Vtile eſt
ergo ſequi defuncti conſuetudinem ad excuſationem eius .

1 Si poſſeſſor patitur controuerſiam , vel litem ſuper hęreditate a diuerſis perſonis , & in diuerſis iudiciis , & alter illorum primo obtineat,ſibi fienda eſt reſtitutio recepta cautione , quòd victor eum defendat aduerſus alterum petitorem .
2 Si quæſtio eſt inter duos de bonis per nullum poſſeſſis, & alter primo peruenıret ad ſententiam,ſuperſedetur in executione quouſque finiatur petitio alterius .
3 Si primo moui tibi litem ſuper vna hæreditate,vel re aſſerens ad ſe pertinere,deinde alius ſimiliter aſſerens ad ſe pertinere, non potes ipſum repellere ratione litis pendentis mecum .
Exceptio litis pẽdentis hẽt locũ quãdo quis in diuerſis iudiciis cõuenitur.

1 CVm idem eãdẽ ¶†Si poſſeſſor patit̃
controuerſiã, vel li-
tem ſup hr̃ditate a diuerſis pſonis, & in diuerſis iu
diciis , & alter illorũ primo obtineat, ſibi fiẽda eſt
reſtitutio recepta cautione, q̃ uictor eũ defendat aduerſus al-
terũ petitorẽ.h.d.ꝯcordat l.is a quo. j̃.de rei vẽdi. nõ ſupſedet̃
ergo in executione ſnię latę ꝓ uno,pp petitionẽ alterius ex li
2 te,q̃ ipſe ꝓſequit̃ , poſtq̃ bona poſſidebant̃ p aliũ. Sed† ſi eſſet
qõ inter duos d̃ bonis p nullũ poſſeſſis,ex alter prĩo ꝑueniret
ad ſnĩam ſupſederet̃ in executione, quouſq; finiret̃ petitio al
teri⁹,puta bona hr̃dita.p neminẽ poſſidebant̃, ego petebã me
mitti ĩ tenutã tanq̃ hr̃s ex teſtõ,& ꝓducebã vnum teſtm̃,alter
ſimiliter petebat , & dicebat ſe hr̃dẽ ex alio teſtõ , & aliã ſcri-
pturã producebat,iudex pronunciauit me ĩmittendũ, qa feci
ea q̃ mihi incũbebãt,& ſup petitione alterius remãſit lis,certe
nõ fit miſſio,qa intereſt illi⁹,q̃ bona a nemine occupent̃ quo
uſq; de ſua petitione ꝯſtiterit,& q̃ ſtent ſicut ſtant,qa facilior
a erit executio ſua,ſi cõtingat obtinere.ita ſingl̃r no.Inn.[a] limi-
tãdo iſtã l.in c.veniẽs.ex̃ de teſt.el ij.& Bar.q̃ allegat Inn.ĩ.l.ita
tñ.§.quoties.j̃.ad Trebel.vbi oĩno dñt caſum. ¶In tex.ibi,[ad-
uerſus duos defendit.] dic nõ in eodẽ iudicio , nec ſup vno li-
bello,ſed in diuerſis iudiciis,& ĩ diuerſis libellis,qa q̃libet aſſe
3 rebat ſe hr̃dẽ, & ñ poſſeſſorẽ.†Et ſic no. q̃ ſi primo moui tibi
litẽ ſup vna hr̃ditate,uel re,aſſerẽs ad me ptinere.deĩde ſit ali⁹
ſil̃r aſſerẽs ad ſe ptinere,ñ potes illũ repellere rõne litis pẽdẽ-
b tis mecũ,ĩmo hẽs neceſſe te defender̃ ꝯ vtrũq; exceptio[b] ergo
litis

ADDITIONES.

a ¶Inno.Ad hoc dictũ Inn adde eundẽ Bar.in l.a diuo Pio.§.ſi ſuper reb.infra de re iu.& ibi per Alex.& in d.§.quoties.col.3.& d.Inn.ſequitur Pet.de Anc.in cõſil.297.incipit efficacibus.col.3.in fi.& per Io.Pet.Fer. conciuem. in tit.de exec. ſen.col.4.circa fi.Fran.Cur.

b Et de hac exceptione num impediat ſnĩæ exceptionem. vide per Inn.in c.cũ veniſſent.de reſt.in integ.& An.in conſ.executio laudi non impeditur.Et huc adde q̃ litis pendentia corã arbitro non iudicatur,nec de ea pendente corã arbitro, coram iudice opponi poſſit,vt l.ſi quis rem.ff.de arb.& ibidem gl.& in cle.quã diu.ſm D.Phili.in c.ex rõne.7.q.eo.tit. lis aũt pẽdere variis modis dr̃, nẽpe per libel.obl.l j.C.ut lit.pen.per appel.ut toto tit.nil.no.pen. appel.per relationẽ vel conſultationem factã ſuperiori.l.ex eo. C.de appel.per iudicis recuſationem.c. ſecundo requiris.&c.cũ ſpeciali.de appel.& l.cum apertiſsimi.C.de iud.p reſti. in inte.l.j.C.de in int.reſt.poſt nil noua.& multis aliis quos breuitatis cã omito.

litis pendentis hr̄et locū, qn̄ in diuerſis iudiciis quis conueni-
ret, quod tene mēti. ¶In tex. ibi. [quæri ſolet.] qō ſtat in hoc,
an debeat fieri executio ſn̄iæ latę pro me ſimpl̄r, nulla pręſti-
ta per me cautione, vel ſatiſdatione, ſicut non pręſtaretur, ſi
lis cū alio non penderet, ſed poſt ſn̄iam meā alius inciperet
agere, quia poſſes ipſum repellere, ꝙ rē quam petit non poſſi
des, nec dolo deſiiſti poſſidere, ideo agat ꝯ me qui poſſideo.
An vero nō dēt fieri p̄ſtita cautione, vel ſatiſdatione de defen
dendo te aduerſus cōpetitorē, poſtq̄ incęperat litigare anteq̄
ego ad ſn̄iam ꝑuenirē? Et rn̄dit pro iſta parte, quamuis ēt nō
p̄ſtita dicta cautione, illi alteri litiganti ius ſaluū remaneat ad
uerſus me, quia ſn̄ia ꝓ me lata inter te, & me nunq̄ p̄iudicat
illi, qui de ſuo iure non on̄dit in iudicio meo. Sed ad quid eſt
vtilis iſta cautio, poſtq̄ facta executione tu es tutus aduerſus
alterū? vt in ver. [ſcilicet.] glo. rn̄det, ꝙ eſt vtilis, q̄a neceſſe ha-
beo de cętero ſubire iudicium cū illo, & facere expenſas. Sed
ſi non cauerem, tu haberes neceſſe proſequi litem cum illo,
& expenſas facere. Vnde intereſt potius tua, ꝙ ego faciam, q̄
tu. Itē habeo neceſſe probare, ꝙ primo perueni ad ſn̄iam, &
ꝙ bona fuerunt mihi tradita. alias p̄ſumerent̄ eſſe penes te,
poſtq̄ erāt tpe motę litis ꝑ aliū, & ſi cōdēnareris, niſi ꝓbares
te nō poſſidere, nec dolo deſiiſſe poſſidere. eſt ergo vtile tibi,
nō implicare te amplius in illa lite. Sed ēt eſt vtile alteri litigā
ti, q̄a niſi dictā cautionē p̄ſtarē, ſi tu eā nō exigeres, dolo vide
reris deſiiſſe poſſidere, & ſic condēnareris, vt l. dolo. ȷ̄. ad l. Fal.

LEX LXI.

1 *Quod pater expendit in filium, vel in honorem filii, videtur in dubio ex-
pendiſſe de bonis pertinentibus ad filium, quæ pater poſſidet.*
2 *Expenſa quam facit pater pro filio ſtudente (ſi habebat bona aduentitia)
videtur feciſſe animo repetendi de bonis illis, aliàs videtur feciſſe ani-
mo donandi, & ex cauſa pietatis, nec computatur in legitimam.*
3 *Quid de libris emptis nomine filii.*
4 *Donatio quæ videtur facta filio non ex cauſa pietatis, imputatur in legi-
timam.*
5 *Exceptio licet deficiat, non tamen deficit officium iudicis.*

1 FIlius a patre. ¶† Quod pater expendit in
filium, vel in honorem filij,
vr̄ in dubio expendiſſe de bonis pertinentibus ad
filium, quę pr̄ poſſidet. h. d. notabiliter, & ſemper
allegatur iſta l. & hoc procedit in expenſa ad quam pr̄ nō po-
terat compelli, nec tenebatur de iure, alias ſi tenebitur, puta
quia dedit dotem, vel donationem ꝑꝑ nuptias, ad quas pr̄ te-
netur. & pōt compelli, & vr̄ expendiſſe de ſuo in dubio, non
2 de bonis filij. l. ſi. C. de dotis promiſſ. dic vt ibi. ¶†Et per iſtā l. di
cunt Doc. ꝙ expenſa quam pr̄ fecit pro filio ſtudente, ſi habe
bat bona aduentitia, vr̄ feciſſe animo repetendi, & de bonis
illis, alias ſi non habebat bona, vr̄ feciſſe aīo donādi, & ex cā
a pietatis, nec cōputat̄ in legitimam, vt ȷ̄. fami. erciſ. l. quæ pr̄.[a]
3 ¶† Quid autem de libris emptis noīe filij, diſtingue, aut emit
tm̄ & non tradidit, & tunc filius illos non hēt præcipuos, ſed
nomen filij cenſetur tantum accommodatum in ꝯctu, vt C.
ſi quis alte. vel ſibi. l. 2. Sunt ergo communes inter fratres. Aut
tradidit, & tunc donaſſe vr̄, vt C. fam. erciſ. l. filiæ cuius. quo ca
ſu, ſi erat aduocatus cenſetur quaſi caſtrenſe peculium, & ſta
tim ualet. C. de aduoca. diuer. iudi. l. fori. Si vero erat ſtudens,
tunc non ſtatim valet, quia nō eſt adhuc miles legalis militię,
ſed morte confirmatur. l. 2. C. de inoff. dona. nec in legitimam
4 cōputatur, vt d. l. quę pater. †Secus in alia donatione, q̄ nō ita
cā pietatis facta vr̄, quia imputatur in legitimā. vt l. filium. C.
fami. erciſ. ſm̄ vnam lec. & vide Bar. in l. j. §. ſed nec caſtrenſe.
5 ȷ̄. de colla. bono. ¶† Allegatur ēt iſta l. in fi. ꝙ licèt deficiat ex-
ceptio, non propterea deficit officium iudicis. Et facit ad qō-
b nem[b] quam dixi ſ̄. eo. l. planè. vel intellige tex. ꝙ ante ſn̄iam
latam pr̄ habet exceptionem doli, ſed ſi oppoſuit, & lata eſt,
nō pōt amplius opponere exceptionem, quia exceptio oppo
nitur ad actionem elidendam, nec poſt latam ſn̄iam pōt am-
plius elidi, ſed implorabitur officium iudicis in executione.
Sicut. n. executio petitur officio iudicis, ita & ꝙ poſſit implo-
rari per reum idē offm̄ ſuggerit ęq̄tas, & ita intelligit Bartol.
glo. tm̄ aliter intelligit, ꝙ nō hēt exceptionē, ſed officium iudi
cis. tm̄ ſi æquitas ſuggerit, neſcio quare non debeat habere ex-
ceptionem, poſtquam habet officium iudicis. Paulus.

ADDITIONES.

a *Et. Adde hic etiam. quid ſi pater filium doctorari ſuis impenſis fecerit, num al-
ter frater poſsit ab eo pro virili ſua huiuſmodi impenſum petere. de qua qō. vi-
de hoc ipſo loco in lec. Aueniōnenſi eiuſdem Pau. quæ prælaudata prope diem
prodibit.
b ¶Et facit ad quæſtionem. Adde ad ibi dicta eundem Paul. in conſil. 71. Anto.
de Cana. in trac. de exec. inſtr q. 6. & D. Benedi. de Barzi. in trac. guaren. parte 3.
q. 19. & adde hic. & ibi quæ habes ad practicam Pap. in titu. de exec. ſen. col. 3.
& aduerte, quia inquantum Paul. de Caſtr. in d. l. planè. & in d. conſi. 71. videtur
velle, ꝙ ſi ſtatutum tollat exceptionem & defenſionem, etiam tollatur officium
iudicis, quia contra hoc facit. Nam officium iudicis eſt de iure naturali quod
per ſtatutum tolli non poteſt, vt no. dicit Bal. in ſua margarita, in ver. ſtatutum.
& Innoc. in ca. quę in eccleſiam. extra de conſtit. de quo ibi per Abb. & Mod. &
aliquid per Ant. But. in c. 2. de offi. deleg. Fran. Cur.

Si pars hæreditatis petatur. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Petitio hæreditatis quæ datur pro tota hæreditate, & illa quæ datur pro
parte quòd ſit vna & eadem actio, licèt tractatus ſint diuerſi, & quòd
ſit ciuilis introducta a Senatu.*

POſt actionem. ¶In iſto princi-
pio, vbi Iuriſcō
ſultus ſe continuat ad p̄cedentem ti. vr̄ iu-
riſconſultus innuere duo, quæ tm̄ nō ſunt
vera. Primo dum dicit [poſt actionem
1 quam &c.] † nam innuit, ꝙ alia ſit petitio
hęreditatis, quæ datur pro tota hæreditate,
& alia quę datur pro parte, ſed hoc eſt falſum, quia ſi hoc eēt
verum, in titu. præcedenti non tractaretur in aliqua parte de
illa, q̄ dat̄ ꝓ parte, quia non eſſet de mā tituli, & tm̄ falſum eſt,
quia in plurib. locis fit mentio, qn̄ proponitur pro parte hęre
ditatis. l. licet. ſ̄. tit. j. Gl. fatet̄. ꝙ nō ſunt actiones diuerſæ in ge-
nere, vel ēt in ſpecie, licèt poſſint dici diuerſę numero, nā &
illa q̄ datur pro tota hr̄ditate alia eſt, ergo & quę mihi datur
alia, quæ tibi, & ſic de ſingulis. Et ad iſtum tex. dum dicit poſt
actionē. rn̄det exponendo. i. poſt tractatum quem fecit ſuper
hac actione, qn̄ proponitur pro tota hæreditate. Sequit̄ alius
tractatus ſuper eadem actione, qn̄ proponitur pro parte, quo
caſu occurrunt plura dubia, quæ nō occurrunt, qn̄ pro tota,
ideo fuit neceſſarius alius tractatus, ſiue alius titulus. Vna er-
go, & eadē eſt actio, ſed tractatus ſunt diuerſi. Itē aliud innuit
dum dicit prætor. ſ. ꝙ fuerit inducta a prætore, & ſic eſſet præ-
toria, & non ciuilis, & hoc eſt falſum, quia fuit introducta a
ſenatu, & ſic eſt ciuilis non prætoria, vt ſ̄. titu. j. l. item veniūt.
§. prędium. gl. fatetur dicēs, ꝙ ideo. h. d. prętor, quia poſtq̄ fuit
introducta per ſenatū, prætor aliqua ſuper ea tractauit, quæ
tamen non habemus, ſed erant forte in antiquis libris.

1 *In libello debet concludi ſecundum ius agentis, non ſecundum poſſeſſionem
conuenti, quia poteſt poſſidere plus, vel minus quàm actor ius habeat.*
2 *Si tu poſſides totam hæreditatem, & ego dicam me hæredem pro parte,
debeo petere pro parte ſecundum quod ius habeo.*
3 *Si aſſero me hæredem inſolidum, licet tu poſſideres rem minimam, debeo
totam petere, & qualiter petam, & num. 6.*
4 *Si poſſides, & ego nullum ius habeam, licet etiam tu nullum ius habeas,
potes me ab agendo repellere.*
5 *Reus qualiter poſſit metiri ius ex perſona aduerſarii ſui, vt excipiendo ex
perſona actoris non habentis ius.*

1 §. Is qui. ¶ † In libello dēt ꝯcludi ſm̄ ius agētis, nō ſm̄
poſſeſſionē ꝯuenti, quia pōt poſſidere plus, vel
2 minus q̄ actor ius hēat. h. d. vſq; ad §. q nimo. †Et pone caſum.
tu poſſidebas totā hęr. ego dicebā me hr̄dē ꝓ parte, q̄rit̄ an de
beā petere totā ſm̄ qđ poſſides, an partē ſm̄ qđ hēo? Rn̄deo,
ꝓ parte iſta, q̄a actor nō metit̄ ius ex pſona rei, ſeu ex poſſeſ-
ſione ſua, ſed ex iure qđ ipſe hēt. Debeo ergo dicere in libello
me hr̄dē ꝓ parte, & petere hoc declarari, & aduerſariū cōdē-
3 nari ad reſtituēdū partē, †& ecōuerſo ſi uellē petere totā hr̄-
ditatē, licet tu poſſideres rē minimā, debeo petere totā. i. aſſe-
rere me eē hr̄dē in ſolidū, & petere hoc declarari, & te ꝯdēna
ri ad reſtituēdū qđ habes, & nō vltra. Sic ergo ſi nō poſſideres
nihilominus cū ego ius habeā, pronūciabit̄, licet abſoluaris,
ſi nō fuiſti interrogatus, nec te liti obtuliſti, ut ȷ̄. de excep. rei
4 iudic. l. ſi a te. §. j. †& ecōuerſo ſi poſſideres, & ego nullū ius ha
berē, licet ēt tu nullū ius habeas, potes me ab agēdo repelle-
re, quia non metior ius ex tua poſſeſſione, ſed ex iure quod
habeo, ergo ſi nullū habeo, ſuccūbo te opponente, ut l. fi. C.
de peti. hære. Concluſio ergo libelli cōſiſtit in eo, qđ actor pe
tit fieri per iudicē, ſed hic peto me declarari in ſolidū, vel pro
parte fore hr̄dem, ſm̄ quod re uera ſum, nō ſm̄ quod tu poſ-
a ſides. illud. n. non uenit iure actionis, ſed iudicis officio.[a] †Op-
5 po. extra gl. ꝙ quis poſſit metiri ius ex perſona aduerſarij ſui,
vt l. militis. §. Veteranus. ȷ̄. de milit. teſta. Solu. ibi, in reo, q pōt
metiri ius excipiendi ex perſona actoris nō habentis ius agē-
di, licet ipſe nullū ius habeat in re, vt in ꝯrio. & in d. l. fi. C. de
rei vendi. hic loquitur in actore, qui nō metitur ius ex perſo-
na rei, ſed ex propria. & vide qđ no. Inn. extra de ver. ſig. c. ab-
5 bate. poſt prin. ibi vr̄ &c. facit l. qui ex liberis. ȷ̄. de ꝯtab. ¶†Pro
declaratione glo. magnæ opp. ꝯ tex. in verſi. dū dicit, ꝙ ſi ſum
hr̄s ex aſſe, poſſum a te totam hæreditatem vēdicare, licet tu
vnam tm̄ rem poſſideas. Contra, vēdicare idē, ꝙ petere, ꝙ ſi
poſſum vendicare totā, poſſum totā petere a te, & ſic te con-
demnari ad totā. Sed ꝯ ꝙ non niſi ad rem quā poſſides, quia
nec habes, nec dolo deſiiſti hr̄e. l. licet minimā. ſ̄. titu. j. ꝑꝑ hoc
glo.

ADDITIO.

a ¶Sed iudicis officio. Adde Bart. in l. licet, ſupra titu. j. & de forma huius libelli
per Spe. in titu. de iudic. §. j. Bar. in l. ex diuerſo. infra de rei vend. in §. j. & in l. 2.
C. de ſen. quæ ſine cer. quanti. profe. Bald. & Angel. in l. edita. C. de eden. & late
Ang. Are. in §. actionum. Inſtit. de actio. Car.

glo.exponit,ꝙ poſſum totum vendicare,ideſt aſſerere totā ad me pertinere,& petere hoc declarari,nam hoc peto a iudice, non a te,& iudex poteſt hoc facere.Sed cū vendico, vel peto a parte,non debeo plus petere, vel vēdicare quàm pars poſſideat,quia nec pōt reſtituere, nec dolo fecit quominus poſſit. Alij verò,vt glo.refert,dixerunt ɔ̃rium innitentes huic textui. & l.4.s̃.ti.j.& l.quæſitum.ſ̃.de pecu. ꝙ immo poſſum a te vendicare,& petere totā hæreditatē de rigore, quia mihi es obligatus ad totam , licet de æquitate non debeas condēnari, niſi in eo quod poſſides. gl. truffatur de iſta opi.maxime dum dicit,ꝙ es obligatus,quia hęc actio, eſt actio in rem,vt s̃.eo.ti.j. l.ſi ſine bonæfidei.§.petitio.ſed in actione in rem,non eſt dare obligationem in perſonā conuenti,nec conuenitur vt obligatus,ſed vt poſſeſſor,vt l.ſi de eo.§.fi.ſ̃.ad exhib.nā omnis obligatio,aut orit̃ ex ɔ̃ctu vel quaſi,aut ex delic. vel quaſi, & hic nullū iſtorū eſt dare,ergo non eſt obligatus.Nec obſtant iura in quib.illi ſe fundant, nam glo.ad quodlibet illorū rn̄det,qđ dic vt in ca.tene ergo primam , & reſponde ad iſtum tex.vt s̃. dixi.& hoc vult tota iſta glo.quæ eſt verboſa.

1 **§.Quinimo.** ¶†Si plures volunt petere a pluribus poſſidētib. hæreditatē , quilibet debet agere ɔ̃ quemlibet pro parte, quæ ad eum pertinet, non autē vnus ɔ̃ vnum,& alter ɔ̃ alterum, & ſic nō fit diuiſio in numero perſonarū,ſed rōne portionū ad eos pertinentiū. h. d.¶In tex.ibi,non ſinguli a ſingulis, quia cū quilibet poſſeſſorū partem teneat ab vno,partē ab altero, quia ſi ſum hæres in dimidia pro indiuiſo, nō eſt dare ceſpitem terræ in quo nō habeā partem, & hæres meus ſimiliter partem.Vnde ſi peterem a te totam partē quā poſſideres , non ſolum peterē partem meā , ſed ēt partē quā tenes a cohærede meo, nō ergo debeo petere totam partem quā tenes,ſed partē partis,& eodē modo ab altero poſſeſſore, & ſimiliter faciet cohæres meus.Et hoc voluit tex.hic in fi.dū dicit.neq;.n.partē alter primi,alter ſecundi partem poſſidet, ſubaudi.ſ.ſolā , ſed alterius, ideſt quilibet eorum habet partē vnius,& partem alterius.¶Sed opp.ꝙ immo poſſum petere totam partē,quam poſſidet vnus,& cohæres meus totam partē,quā poſſidet alter,& ſic fiet diuiſio per numerum perſonarū, vt ſ̃.ea.§.ſi ego. Sol.dn̄t quidam,ꝙ hic quilibet veſtrū poſſidebat pro diuiſo , & ſic partem vnius , & partem alterius per rōnem quā dixi: ſed ſi poſſidebant pro indiuiſo,tunc procedit ɔ̃,quia poſſem eligere vnum,& cohęres meus alterum , quia tūc ceſſat ratio de qua ſupra ꝙ poſſideat de parte mea,& de parte cohęredis,poſtquā non poſſideris ꝓ diuiſo,ſed pro indiuiſo,& ſic potius intellectu q̃ oculis percipitur,quod poſſides.l.Mæuius.§.duob.ſ̃.de lega.2.pōt ergo intellectu concipi,vt poſſideas ſolam partē meam,ſi te eligo,& alter poſſeſſor ſolam partē cohæredis mei. Breuiter glo.tenet iſtum tex.habere locū, ēt ſi poſſidetis pro indiuiſo,vt ego debeam agere ɔ̃ quemlibet, & ſimiliter cohæres meus ɔ̃ quemlibet. & ad §.ſi ego.rn̄det, ꝙ loquitur qn̄ vnus ex poſſeſſorib. habebat ius in hæreditate, & non poſſidebat niſi tm̄ in quantum habebat ius: alter vero extraneus, qui nullum ius habebat,poſſidebat alteram partem.iſto caſu,ſi pro indiuiſo poſſidebat,nō debeo agere ɔ̃ illū poſſeſſorem , qui habebat ius, poſtq̃ nō poſſidet vltra q̃ ius hēt , ſed ɔ̃ illū qui nullū ius hēt, poſtq̃ poſſidet pro indiuiſo. arg.s̃.de inoff.teſta.l.iure decedēs. ver.[ſed non eſt admittendum.] Hic vero loquitur,qn̄ nullus ex poſſeſſoribus habebat ius, quo caſu ſiue poſſideant ꝓ diuiſo,ſiue pro indiuiſo, non debeo agere ɔ̃ alterum tantum,ſed contra vtrunque,& eodem modo cohęres meus.

2 **§.Proinde.** ¶Si duo prætendunt ſe hr̄des pro parte, & ambo poſſident , & alter tm̄ negat ſe hr̄dem,dēt alter ab altero petere hac actione . Sed ſi fatentur ſe hr̄des , non intentabunt hanc actionē : ſed iudiciū familiæ erciſcundæ in diuidendo hæreditatē,h.d. Pone ergo, ꝙ aſſerā me hæredem ꝓ dimidia , & Titiū pro altera dimidia, tu vero aſſerebas te hæredē pro dimidia, & negabas me hæredem,& dicebas Titiū in altera dimidia , ambo tū poſſidem⁹,qualiter debemus agere ? dr̄ hic , ꝙ alter aget ɔ̃ alterum ad dimidiam dimidiæ, quam ipſe tenet, quā partem tenet de parte mea, & partem de parte Titij cohæredis. poſſum ergo petere partem quā tenes a me,& econuerſo, tu partem quam dicis me tenere de parte tua . Sed ſi non nego te hæredem,nec tu me,non erit neceſſaria hæc actio,ſed iudicium diuiſorium .

* **§.Si ego.** ¶†Si vnus heredum cū extraneo pro indiuiſo poſſidet , cohæres qui non poſſidet ɔ̃ ſolū extraneum aget.h.d. rō huius §.eſt qn̄ poſſident pro indiuiſo, quia ille tertius qui nullū ius habet, cenſetur totū quod poſſidet,poſſidere de parte petentis. Ideo petens pōt ɔ̃ ipſum ſolū agere.Sed ſi poſſiderent pro diuiſo , tunc quilibet eorum haberet partem de parte petentis,& partē de parte alterius, ideo ɔ̃ quemlibet eſſet agendum, & ſi cōſequerer partem a te,partem ab illo,tu poſtea agere poſſes ɔ̃ illum pro parte quæ ſibi remanſit,quia non ad illum pertinet,ſed ad te.

1 *Qui partem poſſidet pro indiuiſo, quæ ad ſuam quotam non aſcendit,poteſt a quolibet ex aliis poſſeſſoribus petere,quod ſibi deficit, & ſi conſequitur ab vtroque, tenetur ex parte quam poſſidet reſtituere eis partem, ideo vt euitetur circuitus, poſſunt inuicem compenſari.*

2 *Compenſatio ſicut fit de quantitate ad quantitatem, ita de ſpecie ad ſpeciem,quando hincinde debetur ſpecies in genere.*

3 *Obligatio generis habet ſimilitudinem cum obligatione quantitatis.*

1 **§.Item ſi cum.** ¶†Qui partē poſſidet pro indiuiſo, q̃ ad ſuā quotā nō aſcendit, pt̄ a quolibet ex aliis poſſeſſorib.petere, qđ ſibi deficit, & ſi conſequit̃ ab vtroq;,tenet̃ ex parte quā poſſidet reſtituere eis partē,iō ut euitetur circuitus, pn̄t inuicē cōpenſari.h.d.& eſt difficilis prima facie.Et gl.ponit caſum , in vno tm̄ nō placet,quia ponit ꝙ erāt duo tm̄ hr̄des, & unus extraneus qui poſſidebat partē.Sed tex.in fi.loquit̃,qn̄ erāt oēs hr̄des, & ſic erāt tres.Bn̄ tn̄ ꝓcedit caſus gl.quē ſequit̃ Bar.Et præmitte,ꝙ ſi ſum hr̄s in dimidia,& ſic in vj.vnciis,& tu uero in altera dimidia, ego tm̄ nō poſſideo,niſi quatuor uncias ꝓ diuiſo,& ſic deficiūt mihi duæ,q̃ faciūt ſextantē.i.ſextā partē totius hr̄ditatis. de reliquis vero viij.vnciis,tu poſſides iiij. ꝓ indiuiſo, & Titius aliā quartam.verū eſt dicere,ſi non erat inter nos diuiſa hr̄ditas,ꝙ ego poſſideo duas đ illis quatuor iure meo,& alias duas iure tuo. ſilr̄ tu de illis quatuor quas poſſides,duas poſſides iure tuo,& alias duas iure meo.Ille vero Titius extraneus ſi nullū ius habebat,illas quatuor vncias poſſidet partim de meo,& partim de tuo.Si ego uolo petere duas uncias, q̃ mihi deficiūt, dubitat̃ a quo vr̄m poſſim petere.Sed aduerte,quia ſi de quatuor meis duas tm̄ habeo iurē meo,deficiūt mihi nō duæ, ſed quatuor,q̃a duas de meis habeo tibi reſtituere;dr̄ ergo hic,ꝙ poſſum agere ɔ̃ utrūq; ueſtrū , & a quolibet petere duas uncias , q̃a quilibet vr̄m poſſidet duas de meo & ſi obtineā , reperior hr̄e octo uncias,ɔ̃putatis quatuor quas habeo,& ſic reperior hr̄e beſſem,qui facit duas partes de trib. totius hr̄ditatis,& ſic duas vltra q̃ debeā hr̄e . Debeo ergo reſtituere duas quas habeo de tuo,vt mihi remaneāt duntaxat ſex, ſed ne fiat iſte circuit⁹,cū a te peto duas,tu potes dicere ꝙ habeo duas de tuo , & iō fiat cōpenſatio,& poterit fieri, ſi cōſentio.h.d.in effectu iſte §.ſubtilis.ſ̃m expoſitionē gl.tex. tm̄ ponit in fine, ꝙ ambo vos eratis cohr̄des,ſed ad idē tēdit, & gl. habuit reſpectū ad §. ꝑcedētē, ubi unus ex cohęredib. poſſidebat una cum tertio ,
2 qui nullū ius habebat.† Allegat̃ iſte tex.cū glo.quæ incip.[ſed
a qūo.]ꝙ ſicut fit cōpēſatio[a] de quātitate ad quātitatē,ita de ſpe
b cie ad ſpeciē,[b] qn̄ hincinde debet̃ ſpēs in gn̄e puta,debes mihi
3 bouē in gn̄e,& ego ſilr̄ tibi aliū bouē, vel æquū in gn̄e,†& ſic
obl̄o generis hēt ſimilitudinē cū obl̄one quātitatis. ¶Opp.in gl.ſup verbo ɔſeq̃,q̃ incip.[.ſ.a duob.]ꝙ ſi tu eras cohr̄s meus, & nō Titius,nō debeā agere ɔ̃ te ad ſextātē, cū nō habeas vltra partē tuā, immo habes minus , ſed debeā agere ɔ̃ Titiū,q nullū ius hēt,vt s̃.in ꝓxi. §.Sol. verū eſſet ſi poſſideres vna cū Titio ꝓ indiuiſo, q̃a tūc nihil videreris hr̄e de parte mea, ſed Titius ſolus videret̃ totū qđ hēt a me poſſidere . Sed hoc dēt intelligi,qn̄ poſſidebatis ꝓ indiuiſo, & ſic q̃libet vr̄m poſſidebat duas uncias de meo , nimirū ſi a quolibet poſſum petere ſextātē.i.duas uncias,de quib.habitis,hr̄em octo cū illis,quas habeo,& ſic ultra q̃ debeā hr̄e . debeo ergo reſtituere duas de quatuor,quas habebā, q̃a illas habebā a te,nō a me.iō cū peto duas a te,obiicicere potes ɔ̃pēſationē de duab.quas habeo a te . tu āt poteris agere ɔ̃ Titiū ad duas q̃ tibi deficiūt , & ego ad al̄s q̃ deficiūt mihi,& iſta ꝓcedūt đ ſubtilitate,& rigor̃ iuris.

ADDITIONES.

a *Et.Adde huc an etiam ad genus de genere compenſatio admittatur . Et in hoc dic,ꝙ ſic ad idem non ad diuerſum. vt per glo.in l.ob negatum.ad fin.de compen.& in l.diuortio.ſol.matr. & ibidem per Doc.in §.ob donationes. Cy.in l.ſi. 8.q.& ibidem per Bal.C.de compen.per l.2.§.mutui Alex. in l. in ſtipulationib. de verb.obl.Dy.Inſti.de actio.§.in bonæfidei. & Bald.in l. qui non militabat.de hære.inſti.

b ¶De ſpecie ad ſpeciem . Intellige hoc verum partibus conſentientibus , vt per Bart.hic quem vide & in l.ſi ſeruus communis. §.idem dicendum. infra de fur. & ꝙ de ſpecie ad ſpeciem regulariter non fiat . adde no.in l.ſi conuenerit.infra de pig.act.& in l.fi.C.de compenſ.plenè per D. Tynd.in ſuo tracta. compenſ.& adde Pau.de Caſt.in ſuo conſi.63. vbi ꝙ de ſpecie ad ſpeciem non dicitur fieri compen.ſed computatio.Cur.

---

1 *Propter incertum numerum naſcendorum ex ventre , admittitur petitio partis incertæ.*

2 *Si quis decedat relictis liberis ex plurib. vxorib. qualiter iſti ſuccedant.*

3 *Quid in fratribus & fratrum filiis ſi decedat vnus frater relicto me,& pluribus nepotibus ex altero fratre præmortuo.*

4 *Quid ſi deceſſit aliquis relictis quatuor filiis ex vno fratre , & relicto vno filio ex altero.*

5 *Ex ventre quot præſumantur debere naſci,& iam natus ad quantam partem interim admittatur.*

6 *Si conſtat aliquem fuiſſe homicidam (quia ita confeſſus eſt) non tamen conſtat quem occiderit,tamen poteſt vt homicida puniri. idem in fure, quòd poſſit ſuſpendi.*

7 *Incertitudo admittitur,& toleratur quando ſubeſt iuſta cauſa.*

§.Inter-

1 §.Interdum. ¶†Propter incertum numerũ naſcẽ-
dorum ex ventre, admittitur petitio
partis incertæ.h.d.Bart. ¶Oppo. ꝙ non ſit incertitudo partis,
quia licet ex quolibet vtero poſſint naſci plẽs, tñ omnes loco
vnius hñr, aliàs ita reputantur, quia ſucceſſio fit in ſtirpem nõ
in capita, vt Inſti. de hære.ab inte. §.placuit. & s̃.de inoff.teſt.l.
2 Papinianus.§.qñ aũt quarta.in fi.†Si ergo ego ſum filius vnius
vxoris, & ex vtero alterius vxoris naſcant̃ quatuor, loco vnius
hñr, & ſimiliter ſi ex vtero alterius naſcẽtur quinque, hñr lo-
co vnius. Ergo tres tñ portiones debent fieri de hæreditate,
quæ nunc defertur, quarũ vna pertinet ad me, & vna ad filios
alterius, & ſimiliter vna ad filios tertiæ vxoris. Hic aũt innuit,
ꝙ tot debent fieri portiones, quot ſunt capita. gl. fatet̃ ↄ̃rium
in ſucceſſione deſcendentiũ, vt ẽt iure iſto fiet ſucceſſio in ſtir
pem̃. tñ.n.debeo hr̃e ego ſolus de hæreditate pr̃is mei, quan-
tum plẽs filij alterius fratris mei, ſi pater meus deceſſiſſet præ-
mortuo pr̃e ipſorum, quia ſuccedunt loco patris, & pro vno
hñr, ſed hic loquitur in ſucceſſione collateralium, quæ iure
iſto non fiebat in ſtirpem, ſed in capita. Sed ↄ̃ in Auth.de hær.
ab int.§.ſi igitur defunctus. vbi idẽ hr̃ in ſucceſſione collatera-
lium. gl. fatetur ↄ̃rium hodie, & ſic iura vetera in hoc corrigũ
tur. Intellige iſtã gl.in ſucceſſione fratris, vt pariter ſuccedat al
ter frater, & plures filij alterius fratris, vt in ↄ̃rio, ſed vltra fra-
tres, & fratrũ filios fit ſucceſſio in capita, nõ in ſtirpes: q̃a plu-
res nati ex vno, loco plurium hñr, licèt ſuccedant cũ vno na-
3 to ex alio. †Item quod dixi in fratrib. & fratrũ filiis procedit,
qñ filij fratris vocãtur ad ſucceſſionẽ vnà cum patruo, puta,
mortuus eſt frater meus relicto me, & relictis pluribus nepoti
bus ex altero fratre præmortuo, tunc enim illi nepotes, licet
ſint remotiores me, quia ſunt in tertio gradu, & ego in ſecun
do, nihilominus vocantur vnà mecum, & ideo cum in hoc
grauer, in alio releuor, vt loco vnius habeantur, & ſic ego di-
midiam, ipſi alteram dimidiam habebunt, & hoc eſt clarum.
4 Sed eſt dubium, quid ſi ſuccedunt non cum patruo, ſed cum
aliis nepotibus, puta, deceſſit aliquis relictis quatuor filiis ex
vno fratre, & relicto vno filio ex altero, hęreditas eius deuo-
luitur ad iſtos, ſed qualier, an per capita, quia tunc fierẽt quin
que partes, quarum quatuor haberent illi quatuor, & quintã
ille vnus ex altero, an vero fiet in ſtirpem, quia tunc illi qua-
tuor habebũt dimidiam, & ille vnus alteram dimidiã? Super
hoc fuit contentio inter Azonem, & Accurſium. Azo tenuit
ꝙ fieret in capita. Accurſius ꝙ in ſtirpem. Bart. tenet opi. Ac-
cur.in l.poſt conſanguineos. §.hæreditas.ĩ.de ſuis & legitimis.
5 dic, vt ibi per eum. ¶†Oppono pro declaratione glo. ſeq. ꝙ
immo non admittatur petitio partis incertæ, quia immo eſt
certa. per l.antiqui.ĩ.eod. quia in dubio præſumuntur debere
naſci tres, licèt poſſunt naſci plures aut pauciores, & ſic ſi erat
vnus venter, ille iam natus petet quartam, vt in illa l.& ſi erãt
duo, vt hic dicitur, ille iam natus debebit petere ſeptimam,
quia præſumuntur naſci ſex, & ipſe eſt ſeptimus. gl. ſoluit mul
tis modis. & vacillat. Bar. vr̃ tenere vltimam, vt iſte tex. intelli-
gatur, ꝙ petat quartam, vel ſeptimam, vt in contrario cũ hac
a adiectione, ſcilicet vel plus, vel minus,[a] ſm ꝙ poſthumi naſcẽ
tur. & iſta adiectio eſt illa, quæ facit videri partem incertam
fuiſſe petitam, licet tẽpore petitionis ſit hæc certitudo in iure,
inſpecto tamen fine, quia lite pendente poſſunt naſci plures
aut pauciores, & petitio refertur ad illum caſum dum dicitur
petitio partis incertæ, & iſta ſatis poſſunt tranſire. Vel dic ꝙ
poteſt petere quartam, vel ſeptimam ſi vult vt in contrario.
& etiam incertam certificandam lite pendente, prout caſus
acciderit, ut hic. & ſic etiam nullam quotam ſpecificando.
6 †Et per iſtum tex. dicit Ang. ꝙ ſi conſtat aliquem fuiſſe homi
b cidam, quia ita confeſſus[b] eſt, non tamen conſtat quem occi-
derit, quod nihilominus poteſt puniri, vt homicida, quia eſt
iuſta cauſa ignorantiæ, & ſimiliter ſi aliquis eſt fur, tamen nõ
conſtat cui fecerit furtum, nihilominus poteſt ſuſpendi, & di-
7 cit ſe habuiſſe de facto. †nam incertitudo admittitur, & tole-
ratur quando ſubeſt iuſta cauſa, vt hic.

ADDITIONES.

a ¶Vel plus vel minus. De hac dictione quid importet per Bar. in l.publia. §.fi.ĩ.
depo. vbi ꝙ nihil diminuit, nec auget, niſi aliud probetur. & ponit Bal.in rub.C.
depo.in 6.q.& Alex.de Imo.in conſil.8.col.fi.in 4.vol. & adde ꝙ Spec.in titu.de
arbi.§.8.ver.quid ergo ſi dicatur.col.2. dicit ꝙ importat de modico. Cur.
b ¶Confeſſus eſt, non tamen. Adde ꝙ hæc deciſio Ang. non videtur vera per ea
quæ ponunt Bald. & Pau.de Caſtr.in auth.ſed nouo iure. C.de ſer.fug. & ponit
Ang.de Are.in trac.malefic.in verſi.& veſtem cœleſtem abſtulit.col.5.ver.quid
ſi quis confitetur. vbi ſi quis confitetur ſe plura furta feciſſe diuerſis temporib.
& locis, non ſtatur eius confeſsioni, niſi de rebus ſubtractis conſtet. & ibi Ang.
dat cauteiam iudici, ꝙ faciat qualificare furta deſtinando nuncium pro haben-
da veritate. & ideo arbitror ꝙ hæc deciſio Ange. & Paul. hic debet intelligi quã
do talis confeſſus alias eſſet malæ vocis & famæ, quia tũc ex tali cõfeſsione poſ-
ſet damnari per ea quæ ponit ipſe Ange.in l.j.C.de confeſſ. & in l.certum.infra
de confeſſ.& Bald.in addi. Spec. in titu.de ſent.col.18. & vide Aug. de Arimi.in
addi.ad Ang. Are.in trac.maleſi.in ver.fama publica, col.pen.verſ.poſtquam ali-
quis fuit captus. Et ibi etiam ponit cautelam, vt delicta verificentur, & adde ꝙ
D.Alex.de Imo.in conſi.16.in 3.vol.dicit, ꝙ licet quis confiteatur ſe venenaſſe
aliquem, ſi tamen iudi.medicorum ex tali modica venenatione mors non poſ-
ſet ſequi, taliter confeſſus non debet damnari ad mortem. quod no. pro limita-
tione etiam dictorum hic, quod & alio modo poſſet limitari, niſi talis cõfeſſus
eſſet minor per ea quæ dicit idem Alex.in d.conſi. allegando Ange.in l.certum.
§.in pupillo.infra de confeſſ. Fran.Curt.
¶Et adde tu in propoſito quę ponit Alber. Bru. in trac. de indiciis, & tortura.
par. ij.q.vj.prin.col.3.in fin.& ſeq.

LEX II.

1 *Qui poteſt admitti ad partem, licèt adhuc non ſit admiſſus, facit alteri partem.*
2 *Inſtituti ſub conditione an ea pendente faciant partem purè inſtituto? remiſſiuè.*

1 SI ex pluribus. ¶†Qui poteſt admitti ad
partem, licet adhuc non
ſit admiſſus, facit alteri partem.h.d. & loquitur qñ
plures erant pure inſtituti, ſed vnus adiuit, alij non
ille qui adiuit vult petere ab occupante hæreditatem, attento
ꝙ non eſt dare alium hæredem q̃ ipſe anteq̃ alij adeant, & di
citur hic, ꝙ ſuam tantum partem. Vnde ſi erant quatuor, pe-
tat duntaxat quartam, quia non in plus eſt hæres, & pro por-
2 tionibus aliorum trium dicitur hæreditas iacere. †Quid autẽ
ſi alij erant inſtituti ſub conditione, ipſe vero pure? & ſic alij
non poterant pendente conditione admitti ad partem, an fa-
ciant iſti partem? Iſta eſt quæſtio pulchra quam format hic
glo. & arguit ad partes, poſtea diſtinguit. de hac quæſtione vi-
de Bar.in l.plane.§.ſi conuenti.infra de lega.j. & Bal.in l extra
neum.C.de hæredib.inſtituendis. In tex.ibi, ſi cæteri non adie-
rint. ſubaudi. adhuc poterant tamen adire, quia non repudia-
uerant. Sed ſi non poterant adire, quia repudiauerant, vel de-
ceſſerant hæreditate non adita, portiones eorum accreuerunt
adeunti, niſi habuerint ſubſtitutum vulgarem, & tunc cũ ac-
creuerunt, poteſt totam hæreditatem petere, & hoc eſt quod
ſequitur[non adeuntibus, &c.] ſententia Ioan. videtur verior,
ꝙ indiſtincte pure inſtitutus non poſſit petere, niſi partẽ ſuã;
quia non in plus efficitur hæres adeundo, etiam pendente cõ-
ditione, tamen ſi efficeretur hæres inſolidum exiſtente poſtea
conditione, non poteſt deſinere eſſe hæres, vt l. & ſi ſine.§.ſed
quod Papin.infra de minorib. & ſic alij cohæredes eſſent fru
ſtrati. Bar. tamen in l.præallegata tenet opi. Azonis.

LEX III.

1 *Poſthumus naſciturus in ventre impedit ſequentes in gradu in ſucceſſione inteſtati, & an eos qui ſunt in eodem gradu.*
2 *Poſthumus ſi eſt exhæredatus poteſt inſtitutus adire, & effici hæres inſolidum, ſi verò poſthumus fuit præteritus, non poterit inſtitutus ex teſtamento adire. & quæ ſit ratio differentiæ.*

1 ANtiqui libero. ¶†Poſthumus naſcitu
rus in vẽtre impedit ſe-
quentes in gradu in ſucceſſione inteſtati, ſed eos
qui ſunt in eodem gradu non impedit ex toto, ſed
facit vt interim admittantur perinde, ac ſi tres naſcerentur, cũ
tñ poſſint naſci plẽs, aut pauciores, ſed poſtea ſecuta natiuita-
te erit hæres in plus, vel minus ſm ꝙ caſus acciderit. h.d. vſq;
ad l.illud. & eſt pulchra lect. aduertatis rogo vos. ¶Et primo
præmitto unum, quid iuris, qñ poſthumus eſt in potiori gra-
du q̃ iam natus? q̃a pręfertur iam nato, ac ſi ipſe natus eſſet,
& hoc vſq; ibi, vbi aũt. poſtea venit ad caſum de quo quærit̃
qñ erant in eodem gradu, quo caſu poſthumus non excludit
iam natũ in totũ, ſed impedit ipſum ventrẽ pro parte, nã po-
ſito ꝙ in vtero nõ ſit niſi vnus, & ſic iã natus debeat hr̃e dimi
diã, & poſthumus cũ naſceretur alterã dimidiã, nihilominus
anteq̃ naſcatur facit vt iã natus non admittatur, niſi ad quar-
tam partẽ, q̃a poſſibile eſt, ꝙ naſcant̃ tres, & pẽdẽte iſta natiui
tate præſumitur, ꝙ ita eſſe debeat, licet poſſint naſci plures,
aut pauciores. Secuta vero poſtea natiuitate ſeruabitur veri-
tas, quia vel habebit plus, ſi naſcantur pauciores, vel habebit
minus, ſi naſcantur plẽs, & iſta quantum ad petitionẽ vt non
admittatur ad petendũ niſi quartã. ¶Sed ſi quæritur inquan-
tum ſit hæres iam natus, hr̃.ĩ.e.l.illud, quia quo ad hoc inſpi-
cit̃ veritas, & illud quod eſt certũ in rerũ nã. Vnde ſi in vtero
nõ erat niſi vnus, erit hr̃s iam natus ꝓ dimidia, licet nõ poſſit
petere niſi quartã, & hęc eſt ſubſtãtia huius legis. Contra quã
oppono pro declaratione gl. quæ incipit[immo.]& vr̃, ꝙ iam
natus pendente natiuitate poſthumi ad nihil petendum ad-
mittatur, q̃a nõ põt adire, vt l.vẽtre.de acqui.hęr. Et hic innui
tur ↄ̃rium, ꝙ poteſt adire, & effici hæres, licet ſit incertũ pro
2 quota parte efficiatur. †Sol. iſta l.loquitur in ſucceſſione inte-
ſtati, & ẽt hr̃et locum in ſucceſsione teſtati ſi poſthumus eẽt
inſtitutus & alius datus ſibi cohæres, & quæreretur ꝓ quota
parte cohęres poſſet petere. & ſimiliter ſi poſthumus eſſet ex-
hr̃datus adhuc inſtitutus põt adire, & effici hr̃s inſolidũ, licet
teſtm̃ poſſet per querelam expugnari. Si vero factũ eſt teſtm̃,
& poſthumus fuit præteritus, procedit ↄ̃rium, quia inſtitutus
licet teſtm̃ interim valeat, vt l.iiii.§.ſed ſi extante.ĩ.de iniu.teſ.

quia tñ rumpi pōt natiuiuitate poſthumi præteriti,nō pōt in ſtitutus ex teſtō adire,vt in l. ↄ̃ria. Et ſi dicat̃ quare pōt adire, qñ ſperatur rumpi per querelã?& qñ per natiuitatem poſthumi, licèt valeat teſtñ,nō pōt adire? Glo.in fin.rñdet,quia ruptura quæ ſit per querelam fit facto hominis,ideſt iudicis pronunciãtis ↄ̃ teſtñ, ſed illa quæ.ſit per natiuitatē poſthumi, fit per legē.Sed quid ad propoſitũ?rñdeo, maior eſt iſta ruptura quæ fit per legē ſine facto hoīs, quia non pōt eſſe niſi iuſta, vt ſic impediat interim effectũ teſtamenti, q̃ illa q̃ fit per iudicē,qui pōt pronunciare iniuſtè, & ideo nō impedit effectum teſtamenti.& hęc ſubſtantia fuit glo.licèt obſcure loquatur.

LEX V.

1 *Pendentia natiuitatis poſthumi, an impediat iam natum effici hæredem.*

2 *Quæ ſint neceſſaria ad adeundam hæreditatem, & quòd tria ſint neceſſaria,vt proximus poſthumo ſuccedat.& num.3.*

1 ILlud ſciendum. ¶†Pendentia natiuitatis poſthumi, non impedit iã natũ effici hr̃dē,vel per legē,vel ꝑ ſuã aditionē, qñ per oēm euentũ, ſiue naſcat̃ poſthumus,ſiue non,futurus eſt hr̃s ſaltē pro parte,licèt ignoret ꝑ qua parte efficiat̃ hr̃s.h.d.in effectu no. iſta lex.Et differt a l. antiqui,q͂a ibi q̃rit̃,an dicta pēdētia impediat agere hac actione, & certũ eſt, ꝗ ſic p̃terquã ꝑ quarta parte, licet ſit futurus hr̃s pro maiori. hic q̃rit̃,an impediat ipſum effici hr̃dē, & dr̃ ꝗ non,qñ ipſe eſt certus,ꝗ in oēm euētũ ſit futurus hæres ſaltem pro parte, & efficitur non ſolũ pro parte,ſed in totum,ſi nihil erat in vtero, licèt crederet ſe effici hęredem pro parte tñ,& ſic dubietas in quanta parte quis efficiat̃ hr̃s,non impedit aditionem,qñ in omnem euentũ eſt heres futurus. & primò loquitur in ſucceſſione inteſtati vſque ibi, [idem eſt.] Secundo,in ſucceſſione teſtamenti,& iſta ſubdiuiditur,quia primo loquitur qñ iam natus erat inſtitutus in certa parte, puta tertia vſque ibi,quod ſi forte.Secundo quando in parte in certa, quia pro virili portione, cum illis qui naſcētur. Vnde quia poſſunt plures naſci, non apparet pro quota portione ſit inſtitutus,& tamen poteſt adire,& efficitur hæres inſolidum,ſi nihil erat in vtero. ¶In tex. ibi, interim hęredem filium eſſe ex aſſe,ſubaudi ſuum,& neceſſariũ.& per l.xij.tab.licet ipſe non putet ſe effici inſolidum, quia credit aliquē eſſe in vtero, ſed hoc nō inſpicitur, ſed potius veritas ꝗ nullus eſt, & ſic nullus habet ſecum concurre, nec inſpicitur iuris præſumptio, quæ eſt,vt aliquis præſumatur eſſe in vtero,poſtq̃ ita credit, & mulier forte ſe aſſerit prægnantē,& etiã ꝗ naſcatur tres,& ſic efficiatur hęres pro quarta.Potius ergo attenditur veritas de qua conſtat in rerum natura,licet non penes hoīes, q̃ inſpiciat̃ iuris præſumptio,quãtũ ad hoc, vt hęres efficiatur,licet quo ad petitionē inſpiciatur iuris præſumptio, & ſic nō pōt petere, niſi quartam,licet ſit hæres inſolidũ.¶In tex.ibi,ex reliqua poſthumi. dic nam adeundo efficitur hęres pro parte in qua inſtitutus eſt, quia ſcit illam in oēm euentũ fore habiturũ,& vltra ēt in reſiduũ, poſtq̃ nullus eſt in vtero, per ius accreſc.¶In tex.ibi,habebit hęſitationē.ſupple,maiorem q̃ præcedens caſus, quia ille eſt certus de qua eſt futurus hæres, niſi naſcente poſthumo, ſed hic nō, quia ignorat quot debent naſci,& ſic quota erat illa portio in qua erat inſtitutus, & nihilominus, quia ſcit ꝗ in aliqua portione eſt futurus hæres, quotcunque naſcantur,ēt ſi ſeptem, ſaltem in octaua, ēt ſi hęres valeat aditio,& efficitur hęres nō ſolũ in octaua, ſed ēt in totum,inſpecta veritate,de qua certũ eſt in rerũ natura, †dummodo concurrant alia quæ ſunt neceſſaria ad adeundũ,vt in fin.& quæ ſint illa no.hic in gl.fin.quę eſt no. & ad eã frequēter recurrit̃.
2 ¶Pro declaratione. gl.opponitur, ꝗ iſte iam natus pendente dubio de natiuitate poſthumi nō efficiatur hęres in aliquo, licet in vtero nullus ſit,niſi putet nullũ eſſe, & ēt cōcurrat publica fama,ꝗ nullus eſt,& etiam veritas,quia nullus erat,vt l. cum quidã.§.quod dr̃.& §.quid ergo.ꝟ.de acquir. hęred.& dñt quidam,ꝗ hic loquitur in filio in poteſtate, ibi in emancipato,qui non pōt effici heres,niſi petat bo. poſſ. ſed filius in poteſtate efficitur hæres per legem.¶Sed ↄ̃ ſecundo,de iſto tex.in ver.[idem eſt.]ibi ēt extraneus efficitur, ergo & emancipatus. dicit glo.fateor qñ extraneus eēt inſti. cum poſthumo,ſed qđ ſ.dixi, procedit in ſucceſſione inteſtati.Breuiter iſta glo.neſcit quid dicat iudicio meo. Dic ergo ↄ̃rium procedere,qñ iam natus non erat futurus hæres in oēm euentum, nō, quia ſi poſthumus naſcatur, qui præcedebat eum in gradu. Sed ita demum,ſi non naſcatur, quo caſu,ſi nullus erat in vtero,ita demum poterat adire,ēt ſi ipſe hoc putet, & ſic ſua opinio conformet ſe cum veritate, & ēt cōiter ita credatur, & his tribus concurrentib.adire pōt, hic vero iam natus erat futurus hr̃s, iam ēt nato poſthumo,& ſic nō requiritur, ꝗ ipſe credat nullum eſſe in vtero, nec etiam ita ſit cōis fama, ſed ſufficit ſola veritas,vt efficiatur hęres per legem, ſi erat filius in poteſtate, vt hic,vel per ſuam aditionem, ſi non erat in poteſtate,vel ſi erat extraneus ſimul inſtitutus cum poſthumo, & iſte eſt ca-
3 ſus notabilis iſtius l. & iſta patēt ex eo qđ dicit gl. hic in fi.†ꝗ tria ſunt neceſſaria, vt proximus poſthumo ſuccedat,qñ re vera nullus erat in vtero, vt ſunt illa de quib.dixi. ¶No.dũ dicit [proximus.]q.d. ꝗ poſthumus pręcedebat ipſum in gradu,& ſic ipſe erat proximus.i.poſt poſthumum.¶Vlt.opp.in gl.quæ incipit ex pręd icta cauſa ↄ̃ ver. idē eſt.ꝗ iſte extraneus inſtitutus in certa parte,puta tertia, ſi adeat pendente natiuitate poſthumi,nō valeat aditio, quia poſtquam nullus erat in vtero, efficeret̃ hęres inſolidũ,& ipſe non putabat effici niſi pro tertia,vt in l.ex ſemiſſe.ꝟ.de acq.hær.vbi inſtitutus in maiori parte,ſi credat ſe inſtitutũ in minori,& ex illa adeat,nō efficit̃ hr̃s in maiori.gl.dat p̃es ſol.mihi placet pen.ꝗ ibi loquatur in errãte,qui applicat mētē ſuã ad vnã partē,& ad aliã nō cogitat, hic loquitur in dubitante, qui applicãt mētē ſuã ad alterutrã
a partē.Vnde non tantum nocet dubitatio, [a] quantum error.

ADDITIO.

a ¶Dubitatio. Adde in quo differant dubitans,errans,& ignorans.& vide per gloſ. in rub.de iur.& fac.igno.& in l.de ſtatu.infra de teſta.Bal.in l.j.col.3.de fal.cau. adie.lega.& in l.fi.C.de condi.inde. adde tamen in propoſito ꝗ dubitanti parcitur ſicut erranti. ita Bal.in l.leges. la 2. C.de legi.& no.in l.manifeſtiſsimi. C.de de fur.in §.ſinautem.& ideo dixit Bal.in l.2.ſupra ſi quis in ius voc.non ierit.& refert Alex.de Imo.in l.ſi per errorem.ſupra de iuriſ.om.iud.ꝗ errans & dubitans æquiparantur.Curt.

LEX VI.

1 SOrori quam. †Qui ex poſtfacto apparet eſſe hæres a quolibet hęredũ auocat ꝑ rata, & ſumptus ꝑ rata ſuſtinet.h.d. tota lex.¶Et pone ſic caſum, ꝗ habens quingēta in bonis, deceſſit inteſtatus relictis quatuor maſculis, & vna fœmina,maſculi credētes fēminã nō ſubeſſe, ſed mortuã,diuiſerũt inter ſe hr̃ditatē,& cuilibet contigerũt centum vigintiquinq; de quingētis, apparēte poſtea fēmina quilibet eorũ habebit quintã partē,& ſic xxv.& erũt æquales, q͂a cuilibet remanebũt centũ,fēmina habebit alia cētũ. & ſi quos ſumptus fecerũt maſculi circa bona hr̃ditaria, mulier ſentiet pro rata.

LEX VII.

1 *Per petitionem hæreditatis propoſitam pro parte non poteſt quis conſequi partem pro diuiſo, ſed pro indiuiſo, & ad diuidendum poſtea proponetur actio fami.erciſ.*

2 *Actor nō poteſt plus conſequi quàm debet pro natura actionis propoſitæ.*

1 NOn poſſumus. †Per petitionem hæreditatis propoſitam pro parte non poteſt quis conſequi partem pro diuiſo,ſed pro indiuiſo. & ad diuidendum poſtea pro-
2 ponetur actio fami.erciſ.h.d. ¶Et ſic no.†ꝗ actor nō pōt plus conſequi, q̃ dēt pro nã actionis propoſitæ,quod eſt notandũ ad multa. Si ergo egi ↄ̃ poſſeſſorē ad dimidiã partem hęreditatis,iudex ſi videt me fouere iuſtitiã, dēt pronunciare me hęredem pro parte pro indiuiſo, & illum condemnare ad partē reſtituendam,nō aũt dēt pronunciare partē pro diuiſo ad me pertinere, quia iſtud eſſet diuidere hæreditatē, ad qđ non fuit actum, ſed poſtea erit agendum iudicio familię erciſc. Et eodem modo ſi fuiſſet actum iudicio familię erciſc. non deberet iudex pronunciare me eſſet hęredem pro dimidia, & te ꝑ dimidia, quia iſte modus cadit in petitione hr̃ditatis.Nos loquimur in iudicio diuiſorio, in quo non agitur, vt adiudicet̃,ſed vt diuidat̃,dēt ergo diuidere ſingula corpora ꝑut ſibi videbat̃.

LEX VIII.

1 PErmittendum. †Reus pōt pro parte cedere liti, & pro parte contendere h.d. & hoc qñ pro parte confitetur intentionem actoris, & pro parte negat.Si autem confiteretur intētionem actoris in totum, non debet pro parte contendere, & pro parte cedere, ſed in totum cedere,vt ꝟ. de vſuris. l.tutor.§.Lucius.vt hic in glo.

LEX IX.

1 CVm multi. † Qui geſſit negocia hęreditaria nomine alterius quem putabat hęredem cum non eſſet, ſi poſtea efficiatur hęres illius,poteſt conueniri hac actione,quia cēſetur ſibi mutaſſe cauſam poſſeſſionis, ſi aliquid habebat de hęreditate.& licet prius poſſideret vt geſtor,& nunc poſſideat tanq̃ hęres,& ſic pro hęrede, vel pro poſſeſſore ſicut poſſideret ille cuius nomine geſſit tanquã eſſet heres, & hęc quatenus poſſidet,& non vltra.ſed ſi nō eſt hęres illius,nō teneretur hac actione,ſed actione neg.geſto.tanq̃ non teneatur pro hærede, vel pro poſſeſſore, ſed tanq̃ geſtor alieno nomine. h.d. cum l. ſeq. Et iſta lex loquitur, quando erat hęres illius,cuius nomine geſſit,non tñ inſolidum.ſed pro parte,& tunc ſi inſolidum poſſidet bona hęreditaria, conuenitur inſolidum.ſi cōmunicauit cum cohęrede, tenetur pro parte,quę ſibi remanſit,& pro altera tenetur cohęres. ¶In l.vero ſeq.primo loquitur,quando non erat hęres uſque ibi,[quod ſi filius iſte,]poſtea qñ erat hęres,& ibi declaratur ratio huius l.quia tunc tenebitur

biẽ hac actione, qua ſibi tenere vr̃, ſicut teneret̃ ille cui⁹ noĩe
geſſit, & ſunt noui caſus. ¶In tex.[quemadmodũ pecunia ex
hæreditate petenda eſſet.] ſubaudi an per petitionem hæredi-
tatis,quia erat hæreditaria, an per actionem neg.geſt.q̃a perue
nit ad manus ſuas tanq̃ geſtor neg.abſentis. & ſic videbat̃ nõ
teneri hac actione,vt ſ̃.tit.j.l.nec vllam. §.ſi quis abſentis.ver.
ipſius vero nequaquã &c. & j̃.l.proxima. in pric. Et br̃ rñdit,
q̃ tenet̃ hac actione,vel ad ſolidam pecuniã, ſi totã ipſe hẽt,
vel cõicauit cũ hærede pro illa parte,quæ ſibi remanſit,& pro
altera agit̃ ꝯ hr̃dem,vt in fi.Nec obſtat ꝯriũ,q̃a ibi qñ nõ erat
hr̃s illius cuius noĩe geſſit, & ſic non tenetur niſi tanq̃ geſtor.
hic qñ erat hr̃s,& ſic tenet̃ eo mõ,quo teneret̃ ille cuius noĩe
geſſit, & ſic pro hærede, vel pro poſſeſſore, ſi non erat verus
hr̃s,& ſic mutauit ſibi cãm poſſidendi, vt l.ſequen. in fin.¶In
a tex.ibi,[& nihilominus.[a]] & ſubaudi, non in caſu ſupradicto
qñ tota pecunia erat apud eum, ſed in alio qñ cõicaſſet cum
hærede,vt infra ſequitur.& declaratur in ver.[ita fore.]

A D D I T I O.

a ¶Nihilominus. Adde q̃ iſta dictio habet in ſe affirmationem. no. inſti. quib. non eſt permiſ.facere teſta.in prin.& in cle.j. §.volumus. de for.comp.& de hac dictione vide in l.ſi pupilli.infra de neg.geſt.& Inſti.quibus modis ius pat.po.ſol. §.& illud autem. & qui al.e. licet vel non.§.pen. per glo.in l.ſi is qui.§.ſi poſtea. infra quod vi aut clam.Cur.

De poſſeſſoria hæreditatis petitione. Rubr.

1 *Bonorum poſſeſſores de iure prætorio poſt decretam,vel hodie agnitã bonorum poſſeſſionem habent vtile dominium,& vtilia iura in rebus hæreditariis ſicut heres habet directum de iure ciuili & habent hanc actionem,& ſic petitionem hæreditatis.*

2 *Petitiones hæreditatis ciuiles ſunt plures in ſpecie vel in indiuiduo: ſed in genere eſt vna tantum.*

3 *Bonorum poſſeſſio eſt duplex ſcilicet edictalis, quæ datur ab edicto pretoris mortuo,& decretalis quę datur a pretore viuo, & per iſtam transfertur dominiũ.Sed hodie non requiritur etiã in bonorũ poſſ.contratab. ſed ſufficit q̃ coram iudice agnoſcatur & ſtatim rũpitur teſtamentum.*

4 *Bonorum poſſeſſione agnita an actiones hæreditariæ particulares quæ competebant defuncto efficiantur prætoriæ,an remaneant ciuiles.*

1 ¶†Quia quidã ſunt hæredes de iure ciuili, & ſic habent petitionẽ hæreditatis ciuilem,de quibus dictũ eſt in titulis p̃cedẽ-
tibus, quidam vero bonorũ poſſeſſores de iure prætorio, qui
poſt decretã, vel hodie agnitam bonorũ poſſeſſionem habẽt
vtile dominiũ, & vtilia iura de iure prætorio in rebus hæredi-
tariis ſicut hr̃s habet directam de iure ciuili, ideo ponitur iſte
titulus in quo dr̃, q̃ tales bonorũ poſſeſſores poſt agnitã bo-
norum poſſ.habent petitionem hæreditatis p̃toriam,per quã
tñ conſequuntur,quantum hęredes de iure ciuili conſequũ-
tur per petitionem hæreditatis ciuilem, vt in tit.præcedentib⁹.
h.d.totus iſte titul.¶Iſti tex.innuunt primo,q̃ actio de qua in
tit.præcedentibus ſit ciuilis,& illa de qua hic ſit prætoria.Con
tra q̃ etiam illa ſit p̃toria per l.j. in prin. in verbo p̃tor.ſ̃.titu.j.
Sol. vt ibi dixi, q̃ ibi non facit mentionem de prætore, pro-
pter hoc, quod prætor cauſam non introduxerit, ſed introdu
ctam a Senatuſconſulto approbauerit, & aliqua in ea ſtatuit.
2 ¶†Itẽ hic innuit tex.dum dicit[ciuiles actiones.] q̃ peti.hære.
ciuiles ſint plures, vna per quam petitur tota hæreditas de
qua ſ̃. titu.2. altera per quam pars hæreditatis de qua in titu.
p̃cedenti.Sed ꝯ,q̃ immo non ſit niſi vna, vt no.per gl.primã.
in d.l.j.in prin.ſ̃.tit.j. Sol.vt ibi no.q̃ verũ eſt,q̃ vna eſt in gñe,
ſed plures in ſpecie, vel in indiuiduo, ſicut vnus eſt homo in
genere,& plures in indiuiduo.& vna eſt actio ex empto in ge
nere,& tamen alia eſt,quæ mihi competit,altera quæ compe
3 tit tibi,& hoc vult glo.j. ¶†Item tex.dicit in fi.data eſt: quæro
de qua loquitur.nam duplex eſt bono.poſſ.ſ.ędictalis quæ da-
tur ab edicto prætoris mortui.Item decretalis quę datur a p̃to
re viuo? Reſpondetur,q̃ loquitur in decretali.nam per edicta
lem non eſt quis conſecutus dominium rerũ hæreditariarũ:
vnde non facerent eum hr̃e peti.hær.ſed poſtq̃ eſt decreta per
p̃torem viuum, ex tunc acquiſiuit dominium ſicut hæres de
iure ciuili per aditionem acquirit.Sed ꝯ,q̃ hodie non ſit dare
decretalem,quia non expedit q̃ iudex decernat, ſed ſufficit q̃
coram eo agnoſcatur l.fi. C.qui admit.ad bon.poſſ. gl.fatet̃,q̃
per illam legem corrigatur quod hic dr̃ datam, quia data nõ
eſt neceſſaria, & habet locum etiam in bono.poſſ.ꝯtab.quæ
datur ad rumpendum, vt non ſit neceſſarium decretum, im-
mo vt ſtatim q̃ agnoſcitur, coram iudice rumpatur teſtam.
vt eſt glo.ſingula,quæ non eſt alibi. C.de cu. fu.l.fin.§.ſin autẽ.
4 ¶†Vltimo clarum eſt, q̃ petitio hæreditatis quæ datur bono.
poſſeſſori eſt prætoria, quia non eſt hæreditaria,cũ nũquam
competierit defuncto,nec hæreditati iacenti,ſed decernitur
bonorum poſſeſſori ſuper hæreditate ab ipſo prætore,ne ſua
bonorum poſſeſſio quam decreuit ſit inutilis.Sed quærit glo.
quid de particularibus actionibus hæreditariis quę compete-
bant defuncto,vel inceperunt competere hęreditati iacenti,
ſi tranſeant in bonorũ poſſeſſionem,an efficiantur prætoriæ
ex qualitate p̃ſonę in quã trãſeunt,an remaneãt ciuiles,ſicut
prius erant,inſpecta potius origine natiuitatis? & determinat
p̃ iſta parte.& vide circa quod no.Bar.j̃.ad Trebel.l.ex aſſe.

De fideicommiſſaria hæreditatis petitione. Ru.

1 *Fideicommiſſarius vniuerſalis poſt reſtitutã ſibi hęreditatem per hæredẽ etiam verbaliter,acquirit dominium vtile, & omnia iura hæreditaria vtilia per ſenatuſconſ.Treb.quæ apud hæredem ſunt directa.*

2 *Hæc actio competit fideicommiſſarios & eius hæredi de iure ciuili,vel bo. poſſeſſori de iure prætorio. & dicitur ciuilis vtilis nõn directa. & non datur contra verum hæredem, ſed contra tertium.*

3 *Fideicommiſſarius,vel etiam hæres directus poſtquam ſemel habuit poſſeſſionem rerum hęreditariarum,ſi deſinat poſſidere, non habet petitionem hæreditatis,ſed rei vendi.tantum, vel aliam hæreditariam actionem,& qualiter hoc procedat.*

4 *Res hęreditariæ adita hæreditate per hæredem deſinunt eſſe hæreditariæ, & dicuntur hęredis.*

2 ¶ † Quia de iure ciuili ſunt quidam hæredes directi, qui reci-
piunt hęreditatem de manu propria, & quidam obliqui, ſeu
vtiles,q̃ recipiunt hr̃ditatẽ de manu alterius,vt eſt fideicõmiſ-
ſarius vr̃s, qui poſt reſtitutam hr̃ditatẽ ẽt verbaliter acquirit
tñ dñium vtile, & oĩa iura hæreditaria vtilia, quæ tñ directa
ſunt apud hęredem, & hoc per ſenatuſconſultũ Treb. quod
2 eſt de iure ciuili, † dubitatur an tali fideicommiſſario det̃ pe-
titio hr̃ditatis,poſtq̃ loco hr̃dis eſt,vt l.ſi filius.j̃.quod cum eo.
& dr̃ q̃ ſic.& erit vtilis,non directa, ſicut ipſe non habet dire-
cta iura,ſed vtilia,ſed per ea tñ ꝯſequitur illud quod hr̃s dire-
ctus ꝯſequeret̃ per directam,& non ſolũ cõpetit ipſi fideicom
miſſario, ſed ẽt hr̃di ſuo de iure ciuili, vel bonorũ poſſeſſori
de iure p̃torio,& ſimiliter dicetur ciuilis,& vtilis non directa.
non tñ dat̃ ꝯ hr̃dem, qui reſtituit,q̃a nõ poſſidet pro hr̃de vel
3 poſſeſſore,ſed dat̃ ꝯ tertiũ.h.d.totus tit. ¶†Et hic eſt vna gloſ.
quæ ſemper allegat̃,quæ incipit verbo, & vult q̃ fideicõmiſſa
rius,vel ẽt hr̃s directus poſtq̃ ſemel habuit poſſeſſionem rerũ
hęredi. ſi deſinat poſſidere, nõ habeat petitionẽ hr̃ditatis,ſed
rei vendicationem tantũ,vel aliam actionem hr̃ditariam, &
q̃ petitio hr̃ditatis det̃ ſolũ anteq̃ poſſeſſionẽ fuerit adeptus.
quod etiam tenuit Azo in ſumma. & gl. in cap.j.de confeſſis.
lib.6.& cõiter Doc.vñr ſequi gl. & Bar.aſſignat rõnẽ,quia pe-
titio hereditatis datur pro rebus hæredi.ſed poſtq̃ hr̃s adeptus
eſt poſſeſſionem deſinunt eſſe hr̃ditarię. Sed iſta rõ vr̃ parum
valere,quia ẽt ante adeptam poſſeſſionem per ſolam aditio-
nẽ vñr deſinere eſſe hæreditariæ, & incępiſſe eſſe hæredis,ego
aũt aliàs de hoc ſemper dubitaui, q̃a neſcio videre quare p̃p
adeptionẽ poſſeſſionis, hæres habeat perdere tantum com-
modũ,vt habeat neceſſe probare dñium agendo rei vendica-
tione,cum prius ſibi ſufficeret ꝓbare, q̃ fuit in hæreditate re-
perta,vt l.non tñ.ſ̃.de peti.here. vnde credo,q̃ iſta opinio nõ
ſit vera,& reperio Bal. qui ita vr̃ tenere in l. q̃ ſi in diem.§.Iu-
lianus.ſ̃.de peti.hære.dicit iſta verba,per iſtum tex.And.de Pi-
ſis determinauit, q̃ ſi hæres poſt apprehenſam hr̃ditatem ca-
dat a poſſeſſione, non habeat petitionẽ hr̃ditatis, quia amo-
do non dicuntur res hæreditariæ, ſed hr̃dis, & hoc videtur te-
nere Azo in ſumma huius tit. & tangitur.j̃.de fideicom.hr̃di.
petitio.vt hic.dic q̃ aut hr̃di ſuperuenit ius ex perſona ſua,pu
ta quia præſcribit: & tunc verum eſt, q̃ non hẽt petitio.hr̃di.
ſed rei vendi. vt ſ̃.tit.3. l.& non tantum. §.ſi peremptoriæ. aũt
habuit ex continuatiua defuncti, & tunc ſic. non obſtat iſte
tex. quia hic nullam cauſam habuit a defuncto. dictum vero
Azo. & Andr. de Piſis. habet locum in interdicto, quod dat̃
ad adipiſcendam poſſeſſionem ex hoc edicto, quod non hẽt
locum apprehenſa poſſeſſione, quia ſic daret̃ ad recuperan-
dum,non ad adipiſcẽdum,ſm̃ Bal.& iſtud multum mihi pla-
cet.Cæteras glo.videatis per vos.Non ſunt alia.

LIBER OCTAVVS.

De ſeruitutibus. Rub.

1 *Seruitutes prædiales non debentur a perſona,vel perſonæ, ſed ab vno prędio alteri.*

2 *Forma libelli & ſententię in ſeruitute prædiali.*

3 *Prædium non præſumitur debere ſeruitutem, niſi probetur etiã ſi vicinus ſit in quaſi poſſeſſione: ſecus in poſſeſſione rerum corporalium vel hominum. niſi poſſeſſio ſit violenta.*

1 ¶†De ſeruitutib.ſubaudi prædialibus,[b] quaſi vnum prædium
b debeat ſeruire alteri, non aũt debent̃ a p̃ſona,vel perſonæ,vt
patet

A D D I T I O.

b ¶Prædialib. Et q̃ ſeruitus nõ debeatur niſi p̃dio, adde tex. & ibi Bar.j̃.cõia p̃diorũ l.j.& de forma libellãdi latè p Io.Fa.& Ang.Are.in §.æquè.inſti.de actio.F.Cur

patet.ʃ.titu. 2.vnus ex ſociis in fi.prin.& ff.ſi ſerui. vend.l.ſi for
2 te.§.2.in fi.†& ideo ſniã ſuper ſeruitute datur prædio, & ꝯ præ
dium,quia pronunciatur tale prędium debere ſeruitutẽ tali,
vt ſ.de neg.geſt.l.qui aliena § fin.Et eodẽ modo in libello dẽt
peti,ꝙ fiat declaratio,non tñ vitiaretur libellus,ſi peteret̃ pro
nunciari ſeruitutem ſibi deberi ad tale prædiũ, quia verba de-
berent intelligi ſanè.ſ.ſibi in cõſequentiã,& p̄dio principal̃r.ʃ.
ſi ſeruitus vendicetur.l.2. in fin. principij.in verbo ſibi,& ibi ꝑ
Bar.& ſupple ad iſtam rubricam, &'de libertatibus,nam mul-
tæ ſunt leges in iſta materia, quæ nõ tractant de tuenda ſerui-
tute,ſed de libertate,vt patet in l.quidã Iberus.ʃ.tit.j.& in mul
3 tis aliis,& iſta no.glo.in l.j.eo.tit. Et ſcias,ꝙ nullum prædium
præſumit̃ debere ſeruitutẽ, niſi probet̃ ẽt ſi vicinus ſit ĩ quaſi
a poſſeſſione ſeruitutis,nam illa nõ releuat[a] poſſidẽtẽ ab onere
probandi,vt no.gl.in l.ſicuti.§.ſi quærat̃.ʃ.ſi ſerui.vendi.in fin.
ſecus in poſſeſſione rerũ corporaliũ. C.de rei vend.& ẽt in ſer
uitute hominũ,quia ſi poſſideo aliquẽ tanquã ſeruum , præ-
ſumitur meus,niſi probetur ꝯriũ,& ego non teneor probare,
vt l.liberis.§.fi.de liberali cauſa.niſi ſim in poſſ.violenta, vt C.
de proba.l.ius eius,& quæ ſit ratio diuerſitatis inter ſeruitutes
rerum,& hominum, tangitur plene per Bart. poſt Dyn.in l.ſi
prius.ʃ.de ope.noui.nun.& C.de proba.l.circa.in glo.

A D D I T I O.

a ¶Nam illa non releuat. Adde Bar. in l.ſi prius.in 7.opp. infra de no.ope nun.& in l.in ædibus. C.eod.tit.per Bal.in l.principaliter.C.de libe.cauſa.Alex.de Imo. in conſi.142.col.fi.in j.volu.Curt.

L E X   P R I M A.

1 *Iura quidem perſonalia dari poſſunt , quę non ſunt ſeruitutes perſonales nec reales .*
2 *Seruitus prædialis quid ſit.*
3 *Seruitus vſusfructus qualiter dicatur habere ſemper cauſam continuam, & poſſe præſcribi cum titulo .*

1 SEruitutes. †Hic ponuntut duæ ſpe-
cies ſeruitutũ.& gloſ.ad-
dit duas alias. Tu adde,ꝙ dari pñt quædam
iura perſonalia, quæ nõ ſunt ſeruitutes per-
ſonales,nec reales,vt in caſu l.cum homo.ʃ.
eo.& l.ſeruitutes. ʃ. tit.2. de quo ẽt per gl.in
l.ſi qs binas.ſ.de vſufr.q̃ incipit immo vr̃.&
ʃ.de ali.lega. l.Mella.§.fi.ſuper gl. & per Bar. †& in l.Caius.de
annuis lega. dr̃ aũt ſeruitus prædialis quoddã ius incorporale,
qđ per ſe non ſtat, ſed cohęret p̄dio dominãti actiue,& ſeruiẽ
ti paſſiuè.& auget vtilitatẽ p̄dij dominantis, & diminuit vtili-
tatem prædij ſeruientis, vt hęc colliguntur.ʃ.e.l.ſeruitutes præ
diorum.in prin.& ʃ.eo.l 3.in ver.conſiſtunt,& per ſe nõ poſſi
detur,licet vna cũ prædio ſic , vt ʃ. quẽadmo. ſerui.amit.l.qui
fundum. hæc vera in ſeruitute habẽte cãm continuã , ſecus ſi
diſcõtinuam, vt l.ſeruitutem prædiorũ.in prin.quia prædium
non habet animũ,quo poſſit ꝯtinuari poſſeſſio,qñ eſt diſcon
a tinua.[a] † non ſic in ſeruitutibus perſonalib.vt in vſufructu nã
3 licet ad ipſius eſſe requiratur factũ hominis, & illud non pōt
eſſe cõtinuũ , quia tñ debetur perſonæ,& perſona habet ani-
mum quo pōt poſſeſſionem continuare, dr̃ habere ſemper
cauſam continuam , ideo pōt præſcribi longo tempore cum
titulo , vt l.ſi ego.§.j. de publ. & no.in l.iuſto.§.non mutat.de
vſufru.ſecus in prædialibus,vt d.l.ſeruitutes.

A D D I T I O.

a ¶Diſcontinua. Adde quæ dicatur ſeruitus continua, & quæ diſcontinua, & dic , vt per Bart.in l 2.C.eo.tit.& in l.j.§.denique.infra de aqua plu arcen. Fran.Cur.

L E X   I I.

1 *Seruitus quòd non poſſit cadere in parte fundi pro indiuiſo,ſecus in parte pro diuiſo .*
2 *Quare poſſum vendere, & obligare partem meam fundi, pro indiuiſo ſocio meo inuito, & non conſtituere ſeruitutem .*
3 *In iure communi non poteſt alter aliquid facere in præiudicium alterius, illo non conſentiente .*
4 *Quòd in parte mea fundi pro indiuiſo poſſim conſtituere vſumfructum.*
5 *Si vnus habet vſumfructum, alter proprietatem in fundo, an alter ipſorũ poſſit imponere ſeruitutem altero inuito.*

1 VNus ex dominis. ¶†Nota hic , ꝙ
in parte fundi pro
indiuiſo non pōt cadere ſeruitus , ſed in parte pro
diuiſo ſic,vt ʃ.e. l.ad certũ, item hoc verum a prin.
Sed ſi conſtituta eſt ſeruitus in toto fundo, pōt ex poſtfacto re
2 manere in parte pro diuiſo,vt ʃ.eo. l.pomum.§.fi.†Sed quare
poſſum vendere partẽ meã pro indiuiſo , & ẽt obligare ſocio
a meo inuito,& conſtituere ſeruitutẽ non poſſum?[a] Rñdeo,qa
ad vſum ſeruitutis prędialis requiritur factũ hoīs , vel naturæ
in ipſo corpore fundi,& non pōt exerceri in parte mea pro in
diuiſo,quin ẽt in tua exerceatur,qm̃ in quolibet ceſpite terrę,
3 quilibet noſtrũ habet partem. † & ita eſt, ꝙ iure cõi non pōt
alter aliquid facere in præiudicium alterius illo non cõſentiẽ-
te, vt l.Sabinus.ʃ.cõi diuid.& l.quidam.& l.parietem.ʃ.tit j.ſed
vendere,vel obligare partem meã,ideo poſſum,quia non eſt
neceſſarium factum hominis,vel naturæ ad vſum illius iuris,
vel pōt exerceri in parte pro diuiſo,abſque eo,ꝙ tangatur de
4 parte tua. † Sed an poſſim conſtituere vſumfructum in parte
mea pro indiuiſo? dic, ꝙ ſic, vt ſ.de vſufr.l.5.in princ.quia fa-
ctum vſufructuarij magis exerceret circa fructus, q̃ circa cor-
pus rei communis , nec ex eo deterioratur ipſum corpus rei.
5 †Sed quid ſi vnus habet vſumfructum, alter proprietatem in
fundo,& ſic poteſt dici communis,an alter ipſorum poſſit im
ponere ſeruitutem altero inuito ? dic,ꝙ non, vt ſ.de vſufru.l.
ſed & ſi quid inædificauerit. §.fi. quod placet.Sed an poſſit ac-
quirere? Reſpondeo vſufru.non,ſed proprietarius ſic.ʃ.eo.l.ꝓ
parte,ſed contra in l.proxima.ſolu. vt ibi dicam.

A D D I T I O.

a ¶Non poſſum. Et ꝙ non poſsit conſtitui ſeruitus in re cõi altero ſocio inuito , adde Flo. in l.in re cõi.infra de ſer vrb præd. Et quid in vno ex plurib. hæredib. Adde & dic,vt per Alex.de Imo.poſt Ro.& Imo.ibi in l.2.§.ex his.infra de ver. obli.& in l.ſtipulationes non diuiduntur.eo.tit.col.15. Et dicit communem eſſe opi.contra Ang.& Pau.de Caſt.ibi, ꝙ vnus ex plurib. hæredib.non poſsit ſeruitutem ſolidam conſtituere. Vide ibi Doc.& adde, ꝙ licet non poſsit vnus ex ſocijs ſeruitutem alteris inuitis conſtituere , poterit tamen rem indiuiſam pignorare.l.j. C.ſi communis res pigno.data ſit. & rationem differentiæ ponit Bart.in l.ſtipulationes non diuiduntur.in prin. Cur.

L E X   I I I.

1 *Etiam ille qui habet dominiũ vtile , poteſt ſeruitutem prædiorũ imponere.*
2 *Si habens vtile dominium, & ſic vt emphyteuta, vel feudatarius impoſuiſſet ſeruitutem tunc extincto illo vtili dominio , & conſolidato cum ſua proprietate,ſeruitus illa extinguitur. & num.4.*
3 *Seruitus impoſita per directum dominium ſoli, ſiue ipſi ſolo, ſiue ædificio , quando nullus alius habet vtile afficit ſolum,ſicut ędificium,& deſtructo ædificio durat ſeruitus in ſolo, & refecto ædificio reintegratur . & quid in ſuperficiario, & num.4. & 5.*
4 *Habens directum dominium , non poteſt imponere ſeruitutem in prędicium habentis vtile , nec proprietarius in præiudicium fructuarii, vel habentis aliam ſeruitutem realem .*
5 *Seruitus ſeruitutis eſſe non poteſt .*
6 *Aedificium impoſitum ſolo per habentem vtile dominium , vt emphyteutam vel feudatarium an cedet ſolo .*
7 *Si quis concedat mihi ſolum iure liuellario vel emphyteuticario, & ædificium iure proprio , an hoc pactum aliquid operetur , & ædificium non cedat ſolo finita emphyteuſi .*
Superficiarius non hẽt vtile dominium in ſolo, ſed ſolũ in pariete & tecto.

1 SEruitutes prædiorũ. † Etiã ille q
habet dñiũ
vtile,pōt ſeruitutẽ p̄dialẽ imponere.h.d.ſm̃ glo.&
ſic ẽt emphyteuta,vel feudatarius. Debes tñ ſcire ,
2 †ꝙ extincto illo vtili dñio , & ꝯſolidato cũ ſua ꝓprietate,ſer-
uitus illa extinguit̃,qa reſoluto iure ꝯcedentis extinguitur ius
accipiẽtis,vt l.lex vectigal.ʃ.de pign.& eſt caſus de hoc in vſib.
3 feud.in tit.de inueſt.§.j.¶†In tex.ibi, [aliæ in ſolo.]vt ſunt illæ
q̃ imponunt̃ ꝑ illũ,q eſt directus dñs ſoli, cũ nullus alius hẽat
vtile dñiũ,& tunc ſiue imponat̃ ipſi ſolo, ſiue ædificio,nihilo
minus afficiũt ſolũ , ſicut & ædificiũ , & iō deſtructo ædificio
nihilominus durãt in ſolo , & refecto ædificio reintegrant̃ in
4 eo.ʃ.tit.j.l.ſeruitutes q̃ in ſuperficie.§.ſi ſublatum.†Sed ſi alius
habeat utile dñiũ , nõ pōt imponi ꝑ illũ q habeat directũ in
ꝑiudiciũ habẽtis vtile,ſicut nec ꝓprietarius ĩ p̄iudiciũ fructua
rij, vt ſ.de vſufr.l.ſed & ſi quid inædificauerit.§.pe.vel in p̄iudi-
ciũ habẽtis aliã ſeruitutẽ realẽ, vt ʃ.tit.ij.l.per quẽ.& l.certo ge
neri.§.j.¶In tex.ibi,[aliæ in ſuperficie.]vt ſunt illæ,quas impo
nit ſuperficiarius,qui habet utile dominiũ, ut d.l.ſeruitutes.§.
ſi ſublatum.ſed ſi alius habet utile dominiũ,non poſſunt im-
poni per illũ,qui habet directum, in præiudiciũ habentis uti-
le,ſicut nec proprietarius in præiudiciũ fructuarij, ut ſ.de uſu
fru.l.ſed ſi quis inædificauerit.§.pen.uel in præiudicium habẽ-
tis aliã ſeruitutẽ realem,ut ʃ.ti.ij.l.per quẽ. & l.5.& l.certo ge-
* neri.§.j.¶*In tex.ibi, [aliæ in ſuperficie.] ut ſunt illæ quas im-
ponit ſuperficiari⁹,q hẽt utile dñiũ ĩ ſuperficie,& nõ in ſolo ,
& iō afficiũt ſolã ſuperficiẽ,& nõ ſolũ,& ipſa deſtructa extin
guunt̃,nec integrant̃ ea re integrata , ut ſatis collr̃ ex hoc tex.
q uult,ꝙ ꝯſiſtant in ſola ſuperficie,& iſta reſtituta eſt noua ſu
perficies,ut l.ſi rẽ.§.ſacrã.ʃ.de uer.obl.nõ ſic pōt fructuari⁹ nõ
cõſentiẽte ꝓprietario,ut d.l.ut ſi qui. §.pe.& fi. qa nõ hẽt ius ,
ita forte ſicut ſuperficiarius, q hẽt utile dñiũ.¶ Sed oppo.de l.
p̄cedẽti. Sol.ita loquit̃ qñ plẽs ſunt dñi eiuſdẽ rei,rõne eiuſdẽ
dñij puta directi,& ſic quotas habẽt partes in re, hic aũt ſunt
plẽs dñi eiuſdẽ rei quilibet inſolidũ, reſpũ diuerſorũ dñiorũ ,
unus reſpũ dñij directi , alter utilis , quo caſu iſtæ ſeruitutes
pñt imponi,ẽt nõ ꝯſentiẽte primo , qa nõ tendit ĩ illius præiu-
diciũ,nõ ſic econuerſo, qa nõ poſſet fieri ſine p̄iudicio habẽ-
tis utile,cũ ad ipſum pertineat tota cõmoditas rei.¶Vlti.opp.
nam ſuperficiarius dr̃ hr̃e quãdã ſeruitutẽ in ſolo, ut l.ſi tibi .
5 §.fi.ʃ.de le.j.† & ſeruitus ſeruitutis eſſe nõ pōt l.j.ʃ.de ſeru.leg.
ergo nõ pōt imponere ſeruitutẽ huic ſeruituti, quidã ꝑꝑ hoc
faten-

A D D I T I O.

* Alia lectio.

fatent̄ ɔriū,& intelligūt iſtā l.alio mō q̄.s̄.dixi.gl.vero intelligit mō p̄dicto, & ad iſtud ɔriū rn̄det, ꝙ immo ſuperficiarius nō hēt ſeruitutē,ſed vtile dn̄ium, qđ eſt ɔrium ſeruituti,nam res mea non pōt mihi ſeruire.l.vti frui.ɉ.ſi vſusfr.pe.ſed hoc vr̄ ɔ tex.in d.l.ſi tibi hō.in fi.Doc.dn̄t,ꝙ ibi loquit̄ in ſeruitute,tu dic,ꝙ vtrūq; eſt verū, nā ſi habeo ſuperficiē in ſolo tuo illud ſolū dr̄ ſeruire ſuperficiei meę, inquātū hēt hoc onus,quo teneat̄ eā ſuſtinere,& ſic loquit̄ ille tex.& huic oneri nō impono ſeruitutē,qa eſſet ſeruitus ſeruitutis.Eſt ēt ɔſiderare ipſam ſup̄ficiē,q̄ nō eſt ſeruitus, ſed potius eſt p̄diū dn̄ans ſolo tuo, cū illud tenet̄ eā ſuſtinere, & huic p̄dio bn̄ poſſum ſeruitutē imponere,& ita loquit̄ hic.imo erat ſeruitus ſeruitutis. ¶Vlt.
6 †q̄ro,qđ ſi ille q̄ hēt dn̄iū in ſolo, puta emphyteuta,[a] vel feu-
a datarius imponat ædificiū,an cedat ſolo,ſicut qn̄ ille q̄ nullū hēt dn̄iū de volūtate habētis directū imponit?effectus huius eſt,qa ſi cedit ſolo,efficit̄ emphyteuticū, vel feudatariū,& reuertit̄ ad dn̄m ſoli,perdito feudo,alias ſecus.Rn̄deo diſtinguēdū eſt,an poſſit idē remoueri, & nō cedit ſolo,an non poſſit, qa cohæret ſolo,& tūc cedit,& ſic reuertit̄ ad dn̄m ſoli,dūmō ſoluat expēſas quas fecit emphyteuta,vel feudatarius,alias repellet̄ ꝑ exceptionē. tex.eſt ī d.c.j.§.fi.de inueſt.de re.alie.fa.& tit.hic finit̄ lex.§.ſi vaſallus. in fructuario vero dic, vt in l.ſed & ſi quis. in princip. de vſufruc. & in colono dic, ut l.ſed ad-
7 des.§.ſi inquilinus.ɉ.loca. ¶†Et per p̄dicta, qa ſp̄ ędificiū cedit ſolo.dicit Bart.in l.j. §.j.de ſuperfi. ꝙ ſi quis cōcedat mihi ſolū iure liuellario, vel emphyteuticario, & ædificiū iure proprio ſicut frequenter contingit,hoc pactū nihil operat̄,quominus ēt ædificiū ſit liuellarij,vel emphy.& ſic finit̄ finita emphyteu-
b ſi.Sed Bal.hic[b] ſentit ɔriū,& plenius ꝑ eū in auth.excipit̄.C.de bon.quæ libe.vbi dicit ſe cōſuluiſſe, ꝙ immo eſt ꝓpriū meū. Tu dic Bar.verius dicere per l.obligationū fere. §.pe. in fi.ɉ.de act.& oblig.vbi caſus pro eo,ꝙ ꝑ preciū nō pōt fieri quominus ędificiū cedat ſolo,qa ſuperficies vr̄ ɔſiſtere ex trib.ſ.ſolo, pariete,& tecto, q̄ ſunt partes integrales. Vn̄ nō pōt cōſiſtere in aliqua p̄dictarū, quin cōſiſtat in oībus.Rn̄deo domus bn̄ conſiſtit ex iſtis trib.ſed ſuperficies cōſiſtit ex pariete,& tecto, & ideo iura cautè loquuntur per hoc verbū ſuperficies, quia ſuparficiarius nō hēt vtile dn̄ium in ſolo, ſed ſolū in pariete, & tecto, ideo iſta ſeruitus dicitur ɔſiſtere in ſola ſuperficie.

ADDITIONES.

a ¶Emphyteuta.Adde quid in ſuperficiario? & dic vt per Bal. in authen. qui rem. col.2.C.de ſacr.eccl.Fran.Cur.

a ¶Sed Bald. Adde ꝙ ita etiam contra Bar. tenet ipſe Bal.in l.2. C. de iure emph. & ibi dicit ꝙ ita ſeruat conſuetudo. col.2. & in l. ſi domus. §.fi. infra de lega.j. in cap.j. §.ſi quis de manſo.de controu. inueſti. & in l.ſi vaſallus. hic finitur lex Conr.Franc.Cur.

1 *Seruitus prædialis ex quo tempore poſſit conſtitui.*
2 *Seruitus perſonalis vſusfructus quare poteſt conſtitui ex certo tempore, & in ſeruitute prædiali & conditionali, & num.3.& 8.*
3 *Dominium,& etiam poſſeſſio quòd poſſint ſub conditione transferri.*
4 *Ingreſſus religionis ſub conditione,ſi ingrediens poteſt retinere proprium, vitiatur,ſecus ſi ingreditur purè, & ſimpliciter cum pacto quòd poſſit retinere proprium,ſed vitiatur pactum.*
5 *Sicut in re corporali,qui tenetur dare ſub conditione,ſi interim tradat corporaliter,transfert ſtatim dominium,ita & in iure incorporali,ſi tenetur dare ſub conditione, & interim patiatur illum vti,quod pro traditione habetur, cenſetur illud ius & aliàs eius proprietatem conferre.*
6 *In incorporalibus non cadit vera traditio, ſed patientia habetur pro traditione.*
7 *Obligatio,an poſſit conſtitui ex tempore certo.*
8 *Dictio donec an faciat modum,vel conditionem.*
9 *Actus in quibus appoſitio conditionis, vel temporis vitiat, vel non, & qui actus poſſint conſtitui ex tempore,& vſque ad tempus.*
10 *Quando in ſeruitute apponitur tempus præter eius naturam, quia deberet eſſe perpetua,& in ſubſtantia, & in vſu,quòd tamen poſſit dici ſeruitus prædialis vere.*

1 SEruitutes ipſo quidē.† Seruitus p̄dialis nō pōt ɔſtitui ex tp̄e certo,nec vſq; ad tp̄s certū,vel incertū quātū ad ſubſtātiā, ſed quātū ad vſū,& exercitiū ſic, qa in primo caſu ſtatim eſt ɔſtituta mero iure,ſed ſi vult vti ad tp̄s,repellit̄ exceptione, & in ſc̄do caſu durat mero iure poſt tp̄s,ſed ſi vult vti,exceptione repellit̄.h.d.Silr̄ modus pōt dici ad vſum nō ad ſubſtātiā. vt ī §.modū.& interualla tēporū.vt in §.fi.& in ſeq.ver.vſus,qa ſi ɔcedit̄ alternis annis,vel mēſib. vel dieb. eſt vnica ſeruitus ꝓ oībus annis,menſibus,& diebus,tn̄ ſp̄ vti nō pōt quantū ad ſubſtātiam, ſed exceptione
2 repellit̄ † nō ſic ī ſeruitute ꝑſonali vſusfructus q̄ pōt ɔſtitui ex tp̄e certo,vt ſupra de vſufructu.l.4.qa per illā nō īprimit̄ charačter in ipſa ꝓprietate rei,ſicut imprimit̄ ꝑ realē,ꝑ quā incōmodat̄ res ſeruiens,& reddit̄ deterior.& nō ſic ꝓ vſufr.q̄ exer-
3 cet̄ circa fructus,nō circa ꝓprietatē. ¶†Et hic eſt magna gloſ. difficilis q̄ incipit.Io.ponit.ꝓ cuius ītellectu opponit̄ ɔ tex.dū dicit [neq; ſub conditione.] quia dn̄ium, & etiā poſſeſſio pn̄t ſub conditione transferri,& ante conditionis euentum ēt mero iure nō ſunt tranſlata.vt l. ſub conditione.ɉ.de ſol.& de acquir.poſ.l.qui abſenti.§.ſi quis. Gl.in effectu fatetur ɔrium & vult, ꝙ ſicut illa poſſunt transferri ſub condōne,ita & ſeruitus poſſit cōſtitui.Vnde ſi diceret aliquis, cōſtituo tibi ſeruitutē in fundo meo,ſi nauis ex Aſia venerit, nullo modo eſt cōſtituta an̄ cōdōnis euētū,licet ſi dicā,cōſtituo tibi poſt annū, ſtatim ſit cōſtituta mero iure,& hoc ēt tenēt oēs Doc.ꝙ licet ex parte an̄ nō poſſit apponi tp̄s ad ſuſpēdēdā ſubſtātiā, bn̄ tn̄ pōt apponi ɔditio.& rō eſt,qa q̄ actū facit ſub cōdōne,nō intēdit facere tanq̄ condō exiſtat. Sed q̄ facit ad diē,bn̄ intendit facere,ſed nō cū effectu,vt patet in l.cedere diē.C.de verb.ſig. vbi an̄ cōdōnis euētū nulla orit̄ oblō, ſed an̄ euentū diei ſic. Qualr̄ ergo rn̄debit̄ ad iſtū tex.qui vr̄ dicere ɔriū?fuerunt quatuor opi.in gl.primo ꝙ loquatur,& debeat intelligi,qn̄ conditio non fuit appoſita ad ſubſtantiā, ſed ad vſum,quia ſucceſſit conſtitutio pure facta,& poſtea fuit actum.ꝙ nō poſſet vti ante condōnis euentum,& ſic in duab.orationib. ſecus qn̄ in vna. Simile qđ notatur in l.per ſeruum in fin.de vſu. & hr̄ per
4 gl.& in auth.ingreſſi.C.de ſacroſan.eccl.†nam q̄ ingreditur religionem ſub conditione, ſi pōt retinere proprium,nō ingreditur,ſed ex hoc vitiatur ingreſſus. ſed ſi ingrediatur pure, & ſimpliciter cum pacto ꝙ poſſit retinere, ingredit̄ & vitiat̄ pactum.Breuiter iſta ſolutio nō eſt vera,quia tex. loquit̄ qn̄ apponit̄ ad ſubſtantiā, quia illa uerba [neq; ſub condōne.] determināt uerbum conſtitui pōt,qđ eſt.ɉ. & per conſtōnē confertur ſubſtātia.Alij dn̄t,ꝙ fuit appoſita promiſſioni nō conſtitutioni,vt ſi promiſi conſtituere ſub conditione,& ante cōditionis euentū paſſus fui te vti, ꝑꝑ quod uideor eam conſtituiſſe,& tradidiſſe, nam ſtatim conſtituetur,licet cōditio præcedat, ſi eſt in dn̄io, ut ſi promitto dare ſub conditione, & ea pendente ſimpliciter trado,trāſfero dn̄iū ſtatim, vt l.dotis fructus.in fi.cū l.ſeq.ɉ.de iure dotium,ſed nec iſta ergo eſt bona, qa tex.vult ꝙ ſit appoſita cōſtitutioni.ꝓpterea tūc eſſet trāſlata mero iure, & cū effectu, ſicut & dn̄iū,cuius ɔriū dr̄ in tex.
5 ¶No.tamen ſingulariter ex iſta glo. † ꝙ ſicut in re corporali qui tenetur dare ſub conditione,ſi interim tradat corporalr̄, transfert ſtatim dn̄ium,vt d.l.dotis. in fi.ita & in iure in corporali ſi tenetur dare ſub conditione,& interim patiatur illū vti, (qđ pro traditione hr̄,vt ɉ.e.l.pe.)cēſetur illud ius, & eius proprietatem conferre. Et dicit Ang.ꝙ neſcit alibi iſtā gl.Certe ſi promiſſio eſſet pura,textum habemus ꝙ patiēdo illū vti,cenſeretur tradere & ſtatim transferre. ɉ.ſi ſerui. vendi. l. ſi a te. & & no. per glo. ɉ.cōia prædio. l.ij. ſed dubium eſt, qn̄ conditio ineſt,quia promiſſio eſt conditionalis, & diuidi traditio non pōt huiuſmodi, quia actus legitimus &c. ergo non transfert dn̄ium.l.nunq̄ nuda.ɉ.de acquirendo rerum dom. ſed licet nuda uideatur,tn̄ non eſt nuda qn̄ præcedit cā conditionalis, vt
6 d.l.dotis.in fi.de iure dotiū.†qn̄ in incorporalib.in quibus nō cadit uera traditio,ſed patiētia quæ hr̄ pro traditione.d.l.quoties.la 2.ɉ.eo.titu.operatur iſta traditio ficta, ꝙ non cenſeatur nuda,cum re vera dici poſſit mediata,quia condōne pendente non ſubeſt cā.& no. quia hoc non reperitur, niſi in iſta gl. ideo eſt tenendum menti quicquid dicat Ang.qui credit eam non dicere uerum,ſed nō probat, ideo in dubio eſt adhærēdū gl.¶Alij dn̄t.ꝙ hic loquitur qn̄ fuit appoſita conditio, quæ a iure probatur,puta ſi noluero, hoc eſt truffa. ideo gl.tenet ꝙ intelligitur qn̄ conditio fuit appoſita ex parte poſteriori ad ſeruitutem fiendam,& ſic eſſet circa inſtantiā, quod fieri nō pōt,quia poſtq̄ ſemel incępit competere perpetuo durat.Sed ex parte anteriori bn̄ pōt conſtitui ad impediendam originē.
7 †ſicut uidemus in obligatione quæ poteſt conſtitui ex tempore certo,ut l.obligationum fere.§.placet.ɉ.de actio.& obli.ſed bene pōt ɔhi ſub conditione, ut l.cedere diem. de uerb. ſigni. ex parte uero poſteriori,nec tempus certum, nec condō pn̄t apponi ad ipſam finiendam, ut finiatur mero iure, ſed bene obſtat exceptio. l.nemo pōt. cui ibi no.ɉ.de leg.j.& ſi dicatur iſte tex.nō poteſt ſic intelligi,quia ſtatim ſubiicitur, [neq; adcertā cōditionē.]& ſic repeteret idē, dicit gloſ. ꝙ ibi loquitur qn̄ uſq; ad certum modum, puta donec nauis ex Aſia uenerit,&c.quia† dictio donec,[a] facit modum ſm̄ gl.ſed hoc eſt fal-
8
a ſum,quia immo conditionē,ut l.pater Seuerinā.in fi.ɉ.de cōdi.& dem.& quia tex.hic dicit,[neq; ad certā cōditionē.] non aūt dicit ad certū modū.tu aūt dic,ꝙ primo loquitur de conditione inſtantanea, puta conſtituo tibi ſeruitutem duraturam quouſque Titius conſul factus fuerit,poſtea ſubiicit de condi-

ADDITIO.

a ¶Donec.De hac dictione vide per Bart. in l.j. infra de cond. & dem.in l.fi.infra de ſolu. & in l.centeſimis. infra de verb.obl. & per Bal.in l.fi. C.de contrahen. empt in 6.q & adde ꝙ Bar.in l.Titius.infra de excuſa.tut. dicit ꝙ iſta dictio hēt in ſe tēporum reuolutionem, & intercapedinem, & ꝙ non tamen inducit conditionem perpetuo extenſiuam, bene tamen inducit conditionem excitatiuam. ita Bar.in l.ambiguitates.C.de vſufr.& eſt limitatiua temporis, ita Card.in cle. 2.§.j.de ætat.& qual.& vide etiam Bal.in l.j.C.de leg. Franc.Curt.

conditione habente tractũ ſucceſſiuũ,puta cõſtituo quouſq; Titius ſtabit in cõſulatu , vel quouſq; voluero,neutro.n.caſu finitur.¶Sed extra gl.oppo.ꝙ appoſitio conditionis, vel temporis vitiet conſtitutionẽ per l. actus legitimi. ꝟ.de re iudi.cuius ꝯtrium vult iſte tex. ꝙ nec vitiet,nec vitietur, quantum ad
9 vſum,non quantũ ab ſubſtantiã.Sol. †quatuor ſunt caſus circa hãc regulam,ꝙ actus legitimi,&c. & iſta no.Nam quidam ſunt actus qui poſſunt fieri ex tempore , & vſq; ad tempus, vt cũ conſtituo procuratorem.ſ.de procuratorib. l.3.& cõſtituo vſumfructum, vt ſ.de vſufru. l.4.& in iſtis appoſitio temporis non vitiat,nec vitiatur, ſed operatur ẽt circa ſubſtantiam.Nã ante illud tempus nõ eſt procurator,nec eſt conſtitutus vſuſfructus, & poſt illud tẽpus deſinit eſſe procurator ipſo iure,& ſimiliter vſusfructus.Quidã ſunt actus qui nõ pñt fieri ex tpe, nec vſque ad tempus, nec ẽt ſub conditione,vel vſque ad certam conditionem,vt aditio hereditatis, & alij actus legitimi, de quibus in d.l.actus. & tunc appoſitio temporis,vel condõnis vitiat actum,ſiue ponatur ex parte ante, ſiue poſt : vt ibi. & l.eum qui. in fi. de acqui. hære. quidam ſunt actus qui non recipiunt certũ tps ante,ſed conditionẽ benè recipiunt,ex parte verò poſt,nec conditionem,nec diem quantum ad ſubſtantiã,vt eſt obligatio perſonalis, & conſtitutio ſeruitutis prædialis,& in iſtis appoſitio tẽporis ꝯ naturam actus,nec vitiat,nec vitiatur,ſed operatur in eo , in quo põt operari.ſ.circa vſum , & nõ circa ſubſtantiam,vt hic & l.eum qui.§.qui ita.ꝟ.de ver. obli. & d. l.nemo poteſt.cum ibi no. Quidã ſunt actus,qui ex parte ante conditionem recipiũt certum tẽpus,ex parte vero poſt neutrum iſtorũ recipiunt, vt datio libertatis, & in iſta ſi apponatur tempus ex parte anteriori,vel cõditio,nõ eſt liber ante euentum temporis. l.quoties.§.fi.cum ibi no.ꝟ.de hæred. inſti.poſtq̃ aũt cœpit eſſe liber, nõ deſinit libertas,licet expiret tps diſpoſitum ad ipſam finiendam, vel ẽt conditio.l.libertus.
10 ꝟ.de ma.teſta. †¶Vlti.quæritur,an iſta poſſit dici ſeruitus prædialis vere,qñ apponitur tps præter nãm eius?quidam ꝙ non. gl.determinat contrarium in l.Mella.§.fi.ꝟ.de ali. & ciba.lega. ꝙ nihilominus eſt ſeruitus,licet nõ ſeruet nãm ſeruitutis quæ debet eſſe ꝑpetua,& in ſubſtãtia, & in vſu.ſimile in l.Lucius. la j.ꝟ.depo. & vtilitas eſt magna, quia ſi eſt ſeruitus, competit pro ea conſeruanda confeſſoria , quæ datur ꝯ quemlibet impedientem,vt l.ſi quis diuturno.ꝟ.ſi ſerui.vendi.in fi.ſed ſi non eſſet ſeruitus,ſed ius perſonale, ſolum competeret actio ꝯ cõſtituentem.arg.ꝟ.cõia præ.l.ſi venditor.in prin.& l.fi.ꝟ.de contrahen. empt. vel dic, vt dicam.ꝟ.e.l.vt pomum. & adde quod no.ꝟ.titu.2.l.pecoris.in gl.2. & ſ.de vſufr.l.ſi quis binas.in gloſ. quæ incipit immo . Cætera vide hic per Bart. qui multum laborauit ad declarandum iſtam l.

LEX V.

1 *Hauſtus quæ inter ſeruitutes prędiales connumeratur.*

2 *Si habeo duos fundos, & vnum tibi trado hoc pacto, quòd alter qui mihi remanet debeat illi ſeruitutem,vel econuerſo : ſtatim eſt ſeruitus conſtituta.ſecus ſi antequam traderem,licèt tẽpore traditionis hoc eſſet actũ.*

1 Via, iter, actus. ¶†In tex.ibi,[hauſtus aq̃.] ſupple,& cæteræ ſeruitutes prædiales , in quibus eſt eadem ratio . ¶In tex. ibi : [eiſdem fere modis] puta per vltimam voluntatẽ, & etiam per ꝯctum. Aduertendum tñ, quia in caſu primo ſtatim adita hereditate dr̃ conſtituta ſeruitus,etiam ignorante illo cui legatur, & ſic ſtatim incipit ſibi competere confeſſoria, & ſi non reuertitur intra tps,perditur mero iure,licet ꝑꝑ ignorantiam reſtituatur in integrum , vt hæc habentur in l.ſi partem.§.fi.quemad.ſerui.amit.Sed in ſecundo caſu, qñ per contractum non ſufficit verbalis conceſſio,ſiue promiſſio quantum ad hoc , vt dicatur ſeruitus conſtituta , niſi etiã ſequatur quaſi traditio, quæ põt fieri vel inducendo illũ in fundum,vt l.3.§.dare.de vſufr.vel patiendo illum vti ſeruitute,vt ꝟ.quemadmo.ſerui.amit.l.ſi a te.& hic, niſi hoc fiat ex traditione rei.
2 Nam ſi habeo duos fundos,vnum tibi trado† hoc pacto,ꝙ alter qui mihi remanet debeat illi ſeruitutem , vel econuerſo: ſtatim ſeruitus eſt conſtituta , vt ꝟ. cõia prædi.l.ſi quis binas.in princ.& ꝟ.tit.j.l.ſi binarum.ſecus ſi anteq̃ traderẽ,licet tꝑe vẽditionis hoc eſſet actum,ꝙ illa quã vendo debeat alteri remanenti ſeruire, vel econuerſo, nam non propterea eſſet ſeruitus conſtituta,cum adhuc ambæ poſſeſſiones ſint meæ, & res mea alteri rei meæ non poteſt ſeruire. l. in re cõi.ꝟ.titu.j.vnde expedit, ꝙ poſtea in traditione hoc fiat,vt l.ſi binarum.

LEX VI.

1 *Intellectus preſentis legis.*

2 *Quando ſunt plures domini vnius fundi,non poteſt vnus ſine alio vel aliis conſtituere mihi ſeruitutem per certam partem illius fundi.*

1 Ad certam partem. †Intellige iſtã l. quãdo vnꝰ erat dñs totius fundi, & ibi conſtituit mihi certã ſeruitutẽ per certã partẽ illius fundi, nã cæteræ partes
2 liberæ ſunt.ꝟ.de ſer.ruſt. ꝑd.l.certo generi.§.ſi totius.in fi. † idẽ ſi erant plures dñi , & oẽs ſimul conſtituant modo prędicto. Secus ſi vnus ſine alio , quia ſicut non põt ad ſuam partẽ pro indiuiſo,vt l.j.ſ.eo.ita nec ad certam partem,quia quilibet habet partem in quolibet ceſpite terræ, & ſic conſtitueret etiam in parte aliena.Sed ꝯ,ꝙ ẽt non poſſit conſtitui ad certã partẽ, niſi ſit conſtituta in toto,quia ſeruitus eſt tota in toto, & tota in qualibet parte totius ſicut philoſophi dñt de anima,vt ꝟ. eo.l.ſi cui ſimplicem.& tit.2.l.ſi partem.ſol.ibi quando conſtituitur ſimpliciter, & tunc etiam reſtringitur ad certã partem, vt ibi , hic quando fuit conſtituta ab ipſo principio in certa parte, & tunc non eſt tota in tota, ſed in illa parte tantum.

LEX VIII.

1 *Seruitus non põt imponi prędio, quæ non reſpicit vtilitatẽ alterius prædii.*

2 *Poſſe cænare vel ſpaciari in tuo, an ſit ſeruitus. & num 1.*

3 *Vt mihi pomum decerpere liceat , an ſit ſeruitus perſonalis,an quoddam ius perſonale, & an tranſeat ad hęredem, & quæ vtilitas ſit, & an ſit, ſeruitus, vel ius perſonale .*

1 Vt pomum decerpere. † Intellige iſtã l. qñ ille cui fiebat iſta conceſſio, nõ hẽbat prædium iuxta prædiũ ꝯcedẽtis,vel ſi hẽbat,iſta nõ ꝑtinebãt ad vtilitatem prædij ſui,nã vtrunq; requiritur,vt poſſit conſtitui ſeruitus prædialis in alieno, ut iſta patent.ꝟ.tit.2. l.ergo.§.j. & ꝟ.cõia ꝑdi.l.j.ſed ſi hẽbat, & iſta concernebant utilitatẽ ſui prædij,quia forte non poterat aliter colere, tunc ſecus.l.vt pecoris.ꝟ.tit.2.in prin. ſed in primo caſu licèt nõ ſit ſeruitus ꝑdialis, an ſit ſaltem perſonalis?quidam dixerunt ꝙ ſic gl.ꝯdicit,ꝙ immo eſt quoddam pactum, non ſeruitus perſonalis,vel prædialis. gl.quæ eſt in l.ſi quis binas.ſ.de vſuf. q̃ incipit. [immo.] in fi.ſupplẽdo iſtam dicit in caſu ſimili, ꝙ eſt quoddam ius incorporale. alia gl.quæ eſt in d.l.pecoris. quæ incipit[dic ꝙ ſeruitus.]in fi.dicit,ꝙ eſt ius perſonale, licèt non ſeruitus.Petr.& Cy.C.de vſufr.tenent ꝯ gl.ꝙ immo eſt ſeruitus ꝑſonalis. Bart.
2 in l.Mella.ꝟ.de ali.leg.tenet gl.ꝯ Pet.& dicit,ꝙ ꝯceſſio,poſſe cę
a nare,†& ſpatiari in tuo, [a] nõ eſt ſeruitus perſonalis,quia non tendit ad diminutionem fructuũ tui prædii,ad cuius ꝯriũ tendit ſeruitus perſonalis vſusfructus, vel vſus,ſed ꝙ poſſim colligere pomũ benè põt dici ſeruitus perſonalis,i. vſus illius arboris.Tu dic,ꝙ nec iſta põt dici ſeruitus,nam vſusfructus , non , quoniam ad vſufructuarium pertinent oẽs fructus , vel quota pars,ſed ad iſtam non ſic,ſed certa quantitas, nec eſt ẽt certus vſus,qñ ad vſuarium pertinet poſſe ſumere quantum expedit ſibi,& ſuæ familiæ,vt l.preciũ.§.j. de vſu & habi.ſ.& iſta conceſſio de qua hic regulatur ad certam quãtitatem,nõ ad neceſſarium,vt unum,duo,vel certa poma.Eſt ergo ius perſonale.quod intellige,ideſt quod debetur perſonæ in illa re,non
3 autem debetur alteri rei.†an aũt ſit adeo perſonale, vt nõ trãſeat ad hr̃dẽ eius cui fit cõceſſio? vr̃ ꝙ ſic,in l.apud Iulianum. §.ſi quis alicui.de leg.j.in ꝯrium, quia iuriſdictio,& multa iura incorporalia quæ debentur perſonę,& non rei,tranſeũt ad hr̃dem.Breuiter de hoc articulo vide plene per Bart. in l.pen. de ſerui.leg.& quod no.in c.cum veniſſent.de inſti.Eſt aũt vtilitas iſtius inueſtigationis, an ſit ſeruitus,vel ius perſonale,ꝗa primo caſu pro eo competeret cõfeſſoria ꝯ quemlibet turbantem,quæ dr̃ vẽdicatio, vt patet in l.ergo.in prin.ꝟ.tit.2.l.ſi quis diuturno.ꝟ.ſi ſer.vendi.& ſ. ſi vſufr. pe.l.vti frui. poſt prin. ver. vtrũ aũt.Sed ſi non eſt ſeruitus,cõfeſſoria nõ cõpetit,ſed ſolũ actio perſonalis ꝯ cõcededentem ſm Bar.hic,quod ẽt vult gl. 2.in d.l.pecoris.ibi dũ dicit.[alias niſi eſſet ſeruitus.] Tu dic in hoc, ꝙ ſi non poterat propria auctoritate percipere, ſed habebat recipere de manu ꝯcedentis,verũ eſt,& ita loquit̃ l.Caius.ꝟ.de annuis lega.quam Bar.ad hoc allegat,& ẽt l.fi.in fi.de ꝯhen.emptio.ſed ſi poterat propria auctoritate, tunc licet nõ ſit ſeruitus perſonalis , habet tñ ſimilitudinem cum ea : ideo competit vtilis confeſſoria , ſicut pro iure iuriſdictionis conſeruandæ, vel iure eligendi prælatum, vt no. Inn.in c.abbate. de verb.ſig.& in c.bonæ.poſt prin.de poſtu.prælato.& etiã cõpetet officium iudicis pro conſeruanda,& recuperanda quaſi poſſ.talis iuris.vt ꝟ.de don.l.Aquilius regulus. in fi.vbi eſt text. notabilis, & etiã vtile interdictũ vti poſſ. vel vnde vi. vt ꝟ.eo.l. pen.in fi.& ꝟ.ſi ſerui.vendi.l.ſicuti. §.Ariſto.

ADDITIO.

a ¶In tuo . Adde quid ſi eſt conceſſum , vt poſsis coquere panem in furno meo , an dicatur ſeruitus, & quæ per Bal.In l.pe.col.4. C. de cond.inſer. & in rubr.C. de vſufr.& vide Cępo.in ſuo tsac.ſer.ruſti.prædio.& ad materiam huius l.quamdo eſt conceſſum alicui ꝙ habeat de fundo aliquo ſingulis annis vnum modiũ frumenti,vel cedere lapides in fundo, vel poma decerpere,an dicatur ſeruitus, vel obligatio perſonalis?vide per D.Alex.de Imo late in conſ.18.col.1.& infra in 5.vol.Curt.

1 *Prędium commune ſi tu & ego habemus pro indiuiſo, non poſſum in illo a te acquirere ſeruitutẽ prædialem ad aliud prædium meum proprium.*

2 *Seruitus pro parte retinetur, licet ab initio pro parte non conſtituatur, & qualiter iſtud intelligatur.*

3 *Caſus in quo res mea ſeruit alteri rei meæ, & quæ ſit vtilitas .*

§.Si

1 §.Si prædium tuum. †Præmitte,ſi habemus prædium cõe pro indi-
uiſo non poſſum in illo a te acquirere ſeruitutem prædialem
ad aliud prædium meum proprium,ut j.communia prædi. l.
ſi quis duas.§.fi.in fi.nam in parte mea non poteſt conſiſtere,
quia res mea non poteſt alteri rei meæ ſeruire,vt j.titul. j.l.in
re cõi.nec in parte tua pro indiuiſo,quia non poſſem ea uti ĩ
tua,quin etiam vterer in mea,ut dixi.ſ.eodem l.2.Item ꝑmit
2 te, † ꝙ ſi acquiro ſeruitutem in prædio tuo in quo non hẽo,
partem,ſi poſtea acquiro dominium tui prędii , ſeruitus ex-
tinguitur iure confuſionis,quia venit ad caſum a quo non po
terat incipere,ut j.tit.j.l.ſi quis ędes.in prin.& j.cõia prædiorũ
l.quicquid in fin. ergo eſt dubium,quid ſi nõ acquiro dñium
totius prædii tui,ſed pro parte pro indiuiſo,an extinguatur?&
videbatur ꝙ ſic,eadem rõne , quia non poterat remanere in
parte mea.nec in parte tua . Contrarium tñ dr̃ hic & in d.l.ſi
quis ædes.§.j.quia ratione partis quæ remanet apud te,conſer
uatur tota ſeruit⁹.licet ſecus, ſi nulla pars apud te remaneret.
Et idem econtrario , ſi ego cõico tibi prędium meum domi-
nãs,licet ſecus eſſet,ſi tempore impoſitæ ſeruitutis iam com-
municaſſem,quia iã teneret impoſitio,vt d.l.ſi qs duas. in fin.
Sed dubiũ eſt qũo intelligatur hoc qđ dr̃ in tex. ꝙ retinetur
ſeruitus per partes. Rñdeo non intelligas ꝑ partes.ſ.ꝑ ſeruitu-
tes,quia ſeruitus eſt indiuiſibilis, & nõ recipit partes,vt l.ſtipu-
lationes non diuidunt̃.j.de ver.obl.ſed intellige ꝑ ꝑtes fundi.
Sed qualiter hoc intelligitur?quidã intelligũt , & iſta ſeruitus
remanet in parte fundi,quæ tibi remãſit,& extinguitur in par
te mihi cõicata,& hoc tenet glo.j.tit.2.l.vnus ex ſociis.in glo.
3 magna.† Alii tenent ut ibi refert gl.ꝙ immo remanet in toto
fundo,ẽt in parte quæ mihi obuenit,& hoc ꝑꝑ partẽ q̃ tibi re
manſit,quia ſi nihil remanſiſſet,hoc ſtare nõ poſſet,ut dixi.ſ.
& ſic erat caſus in quo res mea fuerit alteri meæ, & hoc eſt
utile,quia ſi poſtea partẽ illã tibi,vel alteri vẽderem,poſſem ĩ
illa ſeruitute vendicare,qđ nõ eẽt,ſi fuiſſet extĩcta.& iſtã par-
tẽ vr̃ tenere Bar.j.e.l.partẽ.licet ñ allegat illã gl.ĩ l. vnus.& iſta
vr̃ notabilior,& vtilior.¶Vltimo opp.de.l.ꝓ ꝑte.j.e.ſol.ibi res
deuenit ad caſum a quo nõ poterat incipere añ vltimã perfe
ctionẽ eius,quia ſeruitus erat ꝓmiſſa,& nõ ꝯſtituta adhuc,vñ
ꝑ alienationẽ partis extĩguit̃ iſtipſo,hic vero erat iã ꝯſtituta ,
& iã ꝯſumauerat effectũ,de quo plene no.in l.plurib.§.ſi plu-
res.j.de verb.obl.& ibi Bar.poſt Dy. & l.ſi ſub vna.§.fi.ſed etiã
tunc vitiat̃,qñ impoſſibile eſt,ꝙ remaneat,vt ſi poſt conſtitu-
tutam ſeruiturẽ in tuo prædio acqrã dñium totius prædii . nã
hic actus erat cõſumatus,& tñ extinguitur ſeruitus, quia non
erat dare partem in qua poſſet remanere,vt d.l. ſi quis ædes.

LEX IX.

1 *Conceſſio ſeruitutis ſimpliciter facta , totum fundum ſeruitutem concernit de rigore iuris,& quid de æquitate.*
2 *Verba ſimpliciter prolata debent ciuiliter intelligi .*
3 *Seruitus ſi eſt conſtituta in certa parte,fundi,licet ille cui facta eſt conceſſio non poſſit uariare,tamen ille qui conceſſionem fecit,poteſt ſine incõmodo alterius variare.*

1 SI cui ſimplici vſu. †Conceſſio ſerui-
tutis ſimpliciter facta , totũ fundũ ſeruientẽ concernit de rigore
iuris,ſed de æquitate dẽt reſtringi ad ꝑtẽ fundi, in
qua ꝑdium minus ĩcõmodet̃, & poſtꝙ ſemel ele-
2 git locũ,nõ eſt licitũ variare.h.d. † Et ſꝑ allegat̃,ꝙ verba ſim-
a pl̃r ꝓlata dẽnt ciuil̃r[a] intelligi facit.l.3.in fi.cũ l.ſeq.j.de itinere
actũq; priua. & ꝯcordat cui iſta l.ſi mihi ꝯceſſeris cum l.ſe.j.
ti.& qđ hic dr̃,ꝙ habet eligi certus locus,declaratur in l.certo
generi.§ fi.j.ti.2.ꝙ poſt declarationem factã cæterę ꝑtes rema
nent liberæ.Itẽ limitat̃ ꝑ eũdẽ §.in prĩ.& per l.nã ſatis.§.j.ver.
cœterum,j.quemad.ſeru.amit.ꝙ ĩtelligat̃ qñ ꝯceſſio fuit facta
ſimpl̃r . Sed ſi fuiſſet actum , ꝙ totus fundus deberet ſeruire,
iſta nõ eſſet ſimplex, ſed generalis, vel vl̃is ꝯceſſio,& tunc nõ
cogeret̃ ille cui facta eſt,eligere locũ,ſed poſſet mõ ꝑ vnũ lo
b cũ,[b] mõ ꝑ aliũ trãſire,& ſic eſſet licitũ pęnitere.quod dic , vt
notat̃ in d.§.cęterum.in gl.ſuꝑ verbo, [velit.] & ita intellige
quod no.hic gl.quæ incip.nondũ mutandũ.dũ allegat illũ §.
3 †pro ꝯrio. licet aũt ille cui facta eſt cõceſſio,nõ poſſit variare
bñ tñ põt ille qui ꝯceſſionẽ fecit ſine incõmodo alterius , ut
l.2.§.pen.j.de reli. & hic in gl.fi. quæ eſt notabilis ſcdm Bar.

ADDITIONES.

a ¶ Ciuiliter.Adde idem in teſtamentis. ita Bal. in l.cum antiquitas. C. de vſuf.& in rub. C.ſi cer.pe.& facit ad quæſt.de qua hic per D.Flo.Fran.Cur.
b ¶ Modo per vnum locum. Adde quod hanc deciſionem Paul.refert & ſequitur Do.meus Soc.in.conſi.141.col.4.circa fi.I.T.

LEX X.

1 SI inter legatum. † Licitum eſt ei , qui habet ſeruitutem aliquid facere, vel ædificare in ſeruiente,ſine quo,ſeruitute commode uti non poſſet.h.d. Et hoc videtur intelligendum ſine ĩcommodo prædii ſeruientis.j.ti.2.l.quintus.in fi. poteſt etiam reficere locum illum,puta iter,vel aquæductum , & huius occaſione accedere, & etiam aliquid facere in loco propinquo non ſeruiente,ſine quo reficere non poſſet,vt j.commu.prædio.l.refectionis.

LEX XI.

1 *Stipulatio ſeruitutis qualiter corrumpatur.*
2 *Prædio alieno puta vendito , & tradito non poteſt quis ſeruitutem conſtituere.*
3 *Quid ſi in uenditione dicatur , vendit talem rem cum omni iure & actione ſibi competente in illa vel occaſione ipſius cum omnib. eius acceſſib. & egreſſib.vſque in viam publicam.*
4 *Sicut vnus ex ſociis nõ poteſt imponere ſeruitutẽ fundo cõi,quia noceret ſocio,ita nec acquirere, licet per hoc non noceat,ſed proſit.*

1 PRo parte dominij. † Stipulatio ſeruitutis corrumpitur, ſi ſtipulator ante ſeruitutem conſtitutã,partem ſui prædii pro ĩdiuiſio alienauit , idem ſi promiſſor. & redditur ratio,quia non poteſt amodo alienam ſeruitutem acqrere nec imponere,cum in fundo communi pro indiuiſo non poſſit ſocius ſine voluntate alterius ſeruitutem imponere,vel acquirere,& ideo nec ſtipulari,vt ſ.eod.l.2.& l.
vnius ex ſociis.j. titu. 2.multo fortius,ſi alienaſſet totum præ-
2 dium, quoniam † prędio alieno non põt quis ſeruitutem ac-
quirere, ut j.cõi a prędio. l.propriũ.& in l.ſi quis duas.in fine.
principii.& l.ſi cum duas dico tñ, ꝙ primo caſu quando alie-
naret partem cum pacto,ꝙ nihilominus poſſet poſt ſeruitutẽ
imponere,non corrumperetur ſtipulatio,quia ceſſaret cauſa.
Nam cum voluntate ſocii bene poteſt vnus ex ſociis ſeruitu-
tem imponere, vel acquirere, ut no.in d.l.2.per glo. in ſecun-
do caſu,quando alienauit in totum,ſi cederet actionem quã
habet pro ſeruitute conſtituenda,ſimiliter non corrumpere-
tur quia trãſiret ad illum in quem fieret alienatio, qui poſſet
ſeruitutem imponere, vel acquirere, & ita limito iſtum text.
3 †Et ideo in alienationibus quę fiunt hodie, quia dicunt nota
rii ꝙ vendidit talem rẽ cum omni iure, & actione ſibi cõpe-
tente in illa, vel occaſione ipſius, cum oĩb.eius acceſſibus.&
a egreſſibus[a] vſque in viam publicam, nõ corrumperetur ſtipu
latio ſed trãſiret ĩ emptorem.Et hoc probatur in ſimili,quia
ſi ſtipulator decedat pluribus hęredib.relictis , licet vnus ſine
alio ſeruitutem acquirere non poſſet in prędio communi, ſti
pulatio tamen non corrumpitur, vt j.de verbo. oblig.l.2.§.ex
his.ver.ex quo quidem.& d.l.ſi vnus.in fi.cum ibi no. j. titu.2.
& eſt ratio,quia cum habent tit.vniuerſalem, tunc tranſit in
eos actio perſonalis pro ſeruitute conſtituenda,& ad quemli
bet inſolidum.non ſic in ſingularem ſucceſſorem, vt ſ.titu.
proxi.l.omnes.§.fi.in fin. & propter hoc vitiatur tunc ſtipula
tio,quia non poteſt effectum ſortiri, cum alienãs amodo im-
ponere non poſſit,vel acquirere,quia prędium non eſt ſuum,
nec etiam emptor habet actionem illã eo modo , quo habet
hęres vniuerſalis,ſic ergo, ſit dare caſum in quo hęc ſtipula-
tio non redditur inutilis, quia poteſt effectum ſortiri , tene-
menti,quia iſta non tanguntur per Doct. & ſunt neceſſaria.
4 ¶†Not.ergo hic, ꝙ ſicut vnus ex ſociis non poteſt imponere ſeruitutem fundo communi,quia noceret ſocio,vt l.2.ſ. eod. ita nec acquirere,licet per hoc non noceat̃,ſed proſit.& ratio eſt , nam aut vult acquirere ſuę tantum parti , & non poteſt, quia ſeruitus non poteſt conſiſtere in parte pro indiuiſo , aut etiam parti ſocii , & ſimiliter non põt,quia fundo alieno acquirere non poteſt.Sed contra de l.ſed ſi inter j.tit.j.So.per pactum non poteſt acquirere , vt hic, ſed per lapſum temporis, vel pręſcriptionem ſic , ut ibi ſcdm gl. ibidem & in d.l. propriũ. j.communia prędiorum.Item contra de.l.& ſi quis.§. penult. & §.fi.cum l.ſequenti.ſ.de vſuf.ſol.proprietarius ſine fructuario,licet non poſſit ſeruitutem imponere, quia noceret , fructuario,bene tamen poteſt acquirere,quia non nocet, ſed ꝓdeſt, nec apponit fundo alieno, ſed ſuo, quia tota proprietas eſt ſua,& ſeruitus imponitur proprietati,non vſufructui . Itẽ contra.ſ.eo.l.ad certam.Solu.hic quando alienauit partẽ pro indiuiſo,ſi autem pro diuiſo , non corrumperetur, quia poſſet imponere parti quę ſibi remanſerit , vt ibi,nã illa pars nõ reputatur totus fundus , vt cõia prędiorum.l. ſi quis duas.§.ſi quis partem. Item ꝯ.de l.vt pomũ.§.fin . Sol.ibi ſeruitus erat conſtituta tꝑe alienationis , & conſumauerat iã effectũ ſuũ vñ non extinguitur,immo tranſit in illum,in quem fit alienatio partis ſi fieret alteri , vt j.tit. 2.l.ſi partem.& ſic grauabitur conditio prędii ſeruientis,quia vbi vnus habebat ſeruitutem nunc habebunt duo , cum eſſet tota in toto, & quaſi tota in qualibet parte eius.hic autem non erat conſtituta.Ex hoc nota duo, ꝙ ſi ſtipulor a te ſeruitutem,non ſtatim cõſtituta eſt,
niſi

ADDITIO.

a ¶ Egreſsib.De hac clauſula quid operetur per Bar.Flo.& *ibi Ale. de Imo.in apoſtil.*in l.binas ædes.j.tit.j.& per Cæp.late in trac.de ſer.vr.prędio.128.Fran.Cu.

niſi peruentum ſit ad quaſi traditionem.quod dic, vt dixi ſ.e.
l.via.item,quod quãdo res deuenit ad caſum,a quo nõ potuit
a incipere ante effectum cõſumatum,vitiatur,lʒ ſecus ſit [a]poſt
effectũ conſumatum, vt l.plurib. §. & ſi placet.de verb.oblig.

ADDITIO.

a ¶ Sit.Adde Dy.in l.actum legitima extra de reg.iu.lib.6. Cy.in l.ſi gaudẽtius.C de contrahen.emp.& vide Bar.& Doct.in d.§. ſi placet.Cur.

LEX XIII.

1 *Si non valet quod ago ut ago, nõ propter defectum formæ, ſed materiæ, valet ut poteſt.*

2 *Vnum verbum ſumitur pro alio, quãdo nõ põt ſumi in proprio ſignificatu. Actus & uia qualiter differant.*

1 SI tam anguſti. †Si nõ valet quod ago, ut ago
non propter defectum formæ
ſed materiæ, valet vt põt.hoc d. De hoc brocardo vide
Cyn.in l.non codicillum.C.de teſta.& per Bar.in l.j.§.ſi
qs ita.ſ.de verb.obl.nam ſecus ſi non valeret propter defectũ
formæ,vt d.l.non codicillũ.& l.j. §.eum qui ſ.de conſti.pecu.
2 ¶†Item no.ꝙ vnum verbum ſumitur pro alio,qñ non pt ſu-
b mi in proprio ſignificatu, [b]ſi inter illa verba erat quædã con
formitas.nam inter iſta tria.ſ.inter actus,& via,eſt quædã con
uenientia,licet differant inter ſm plus,& minus,& per conſe
quens nõ in ſubſtantia,vt ſ.de fun.inſtr.l.ſi.iuncta l.j.ſ. ti.2. &
ideo via poteſt ſumi pro itinere,vel actu,qñ non põt ſumi ꝓ-
prie,& hoc vult iſta lex,& facit l.vbi ita donatur.ſ.de do.cau.
mor.ſecus quando non eſſet conuenientia, vt ibi no.per Bar.
per l.cum precario.ſ.de preca.& facit l.veteres.ſ.de act.emp.

ADDITIO.

b ¶ Significatu.Et ꝙ verba improprientur in contractib. vt deſeruiant menti,& ẽt ſm ſubiectam materiam.de primo dic,ut per Alex.de Imo. in conſi.21.col. 2. in princ.in j.vol. & ij.per eundem in conſi.86.col.1.ver.nec ob. verbum.e.volu. & adde ea quæ ponit idem Alexan.in conſ.11.col.2.in prin.in 2.vol.de vno verbo appoſito in cõtractu,quod poteſt intelligi proprie,& improprie,quid in ſtatutis ꝙ improprientur per Ale.plene in conſ. 80.col.4.in j.vol.& ẽt in libellis in conſ.121.col.5.ver.non ob.idem in iuro.per Bar.& Doct.in l.ſed & ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ſ.de iureiu.& ibi ꝙ in libello improprianur,& per eundem Pa.de Ca.in l.j.C.de vſuſ.& in conſ.7.incip. circa primum videtur dicendum in 2.dubio.Cur.

LEX XIIII.

1 *Seruitutes prædiales cauſam diſcontinuam habentes, non præſcribuntur long.temp.*

2 *Seruitutes vrbanorum prædiorum interdũ reperiuntur habere cauſam diſcõtinuam,ſed regulariter continuam vel quaſi, ruſticorum vero ut plurimum diſcontinuam.*

3 *Seruitutes ſunt quædam qualitates prædiorum,nec poſſunt per ſe ſtare.*

4 *Non eſt inconueniens, ꝙ incorporalia accedant corporalibus ideo iuriſdictio poteſt accedere territorio.*

5 *Seruitutes prædiales non ſunt in bonis, nec extra bona,nec etiam uere poſſidentur,ſed quaſi.& nu.6.*

6 *Quaſi poſſeßio tantum operatur in reb.incorporalib.quantum vera poſſeſſio in reb.corporalib.& nu.7.*

7 *Antequam ſit completa præſcriptio in ſeruitute habentem cauſam cõtinuã ꝙ non poſſim dici, ꝙ quaſi poſsideam ius ſeruitutis,ſed ſum in quaſi poſſeſſione actum acquirendi.*

8 *Interdictum de itinere actumque priuato quando competat.*

9 *In ſeruitutib.habentib.cauſam continuam vel quaſi, quot requirantur ad hoc,ut poſsit præſcribi.*

10 *Quid in habentib.cauſam diſcontinuam in quatuor caſibus? quę ſit ſeruitus habens cauſam continuam,& quæ diſcontinuam.& num.6.*

1 SEruitutes prædiorum. †Seruitutes p̃diales cauſã
diſcontinuam habentes,non præſcribuntur longo tem
pore.h.d.Sed nec longiſſimo.xxx.vel.xl.anno.Sed tanto
tpe cuius ꝯrii memoria nõ exiſtit ſm gl.in l.hoc iure.§.ductus
aquæ.ſ.de aqua quo. & æſti.ponitur in hac l. vnũ dictũ quod
colł in ver. [& ideo.] & duæ rationes ad probationem eius,
quarum prima colligitur ex principio l.altera ĩ ver.[& iõ.]&
2 iſta eſt melior q̃ prima.¶†Item in verſic.[nemo.]probat ſecũ
dam rationem,& vltimo.in verſi.[idem.] extendit id quod di
xerat in prin.de ſeru.ruſt.prædio.ad ſeruitutes vrbanorum,nã
& ille reperiuntur hr̃e ĩterdum cauſam diſcontinuam , ut eſt
ſeruitus hauſtus aquæ de una domo ad alteram, in qua requi
ritur factum hoĩs haurientis, cõiter tñ ſeruitutes vrbanæ dñr
hr̃e cauſam continuam,vt altius non tollendi,vel oneri ferẽ
di,vel tigni immittendi,vel quaſi continuam vt ſtillicidii,ſed
ruſticæ econuerſo, vt plurimum ſunt diſcontinuæ,vt ſeruitus
itineris,actus,viæ ideoque de illis præmiſit,vel pecoris paſcẽ-
di,& arenæ fodiendę,& calcis coquendę,in quibus requiritur
3 factum hominis, vſque ad continuum, &c. ¶† In text. ibi
etiam, ſi corporib. accedunt.no.quia per hoc apparet, ꝙ ſer-
uitutes ſunt quædam qualitates prædiorum,quæ non pñt per
4 ſe ſtare,ſicut nec qualitas ſine ſubiecto.† Item no.non eſſe in
conueniens,ꝙ incorporalia accedant corporalibus.ſm Bart.
c ideo iuriſdictio poteſt accedere territorio. [c]†Item pp id quod
5 hic dr̃,patet intellectus ad id quod dr̃ in l.j.ſ.de vſufru.lega.ꝙ
ſeruitutes prædiales non ſunt in bonis, nec extra bona, quia
non conſiderantur per ſe cum ſint potius qualitates q̃ ſubſtã
tiæ,& ideo per ſe non poſſidentur, ſed vna cum prædio , vt ſ.
ti.j.l.ſi ędes.§.ſi.in ſi.¶In tex.ibi, [incorporales tamẽ ſunt.]ex
quo ſequitur,ꝙ non poſſidentur, & ex hac ꝯña ſequitur illa-
tio ſequens.in verſi.[& ideo.]quia ſine poſſeſſione non proce
dit vſucapio,tñ iſta illatio non vr̃ bona,nam iſtud,ꝙ ſeruitu-
tes ſint incorporales , locum habet ẽt in habentibus cauſam
continuam,& tñ illæ vſucapiuntur.i.præſcribuntur longo tẽ-
pore,vt l.2.C.de ſeru.& aqua.l.ſi quis diuturno.ſ. ſi ſeru.vẽdi.
6 q̃a licet vere non poſſideantur,dñr tñ quaſi poſſideri,†& iſta
quaſi poſſeſſio tm̃ operatur in reb.corporalib.quantum vera
poſſeſſio in reb. corporalib. Propter hoc Iuriſconſultus non
ſtat in hac rõne,ſed adiungit aliã meliorem,vt in ver.[idem.]
quia ſeruitutes ruſticę,vt plurimũ habent cãm diſcontinuam
cum ad vſum ipſarum ſemper & continue requirar̃ factum
hoĩs,quod non põt continuũ. & ideo , qñ illud factum non
exercetur,quaſi poſſeſſio interrũpitur nãliter,& per cõſequẽs
etiam p̃ſcriptio,vt l.naturaliter.ſ.de vſuc.cum ad ipſam perſi
ciendam requiratur continuata poſſeſſio,& hoc eſt quod dr̃
tales ſeruitutes quaſi poſſideri mediante nã, vel facto homi-
nis,non autem aĩo ſolo,cũ per ſolum aĩum non hñr,& ideo
vbicunque requiritur ad vſum factum hominis , cũ illud nõ
poſſit ſp̃ eſſe cõtinuum,ſequitur ꝙ illa res tales ſeruitutes nõ
continue poſſidet,ſed vbi nõ requirit̃ ſp̃ factum hoĩs,licet re
quiratur a principio,quia poſtea facto nãæ cõtinuar̃, tũc illa
res,dr̃ continuo poſſideri,& ideo præſcribitur,ſiue illud fctm̃
nãæ ſp̃ exerceat̃,ut in ſeruitute aquæductus,q̃a poſtq̃ aqua de
riuata eſt p̃ riuũ,vel canale,per ſeipſam ſp̃ fluit,& ita eſt ĩ ſer
uitute tigni immitendi,vel oneris ferẽdi,quia poſtq̃ ſemel eſt
immiſſum,per ſeipſum cõtinuatur, idẽ ſi non exerceat̃ tñ ſp̃
aptum ẽ exerceri ſine facto hoĩs, ut ĩ ſeruitute ſtillicidii,quæ
eſt ſuper aqua ex cœlo cadẽte, quia non ſp̃ pluit,ſed cũ pluit
per ſeipſam cadit,& inſtra apta ſunt ad recipiendũ aquam.re
ſtringit̃ ergo primum dictũ huius l.ad ruſticas habentes cãm
diſcontinuã,per id quod ſubiicitur in ver.vltimo.¶In gl.ſecũ
da quę inci.[bñ ſequitur.] ibi,ſed ibi cum ædificio pñt &c.in-
tellige qñ iã erant conſtitutæ , & acquiſitæ ædificio meo nam
tũc præſcribendo tuum ædificium,vel prædium ſicut acqui-
ro dñium,ita & ſeruitutes ei acquiſitas,et ſi habeat cãm diſcõ
tinuam,& ita loquitur ille §.ſed ſi ſeruitus.adhuc non erat ac
quiſita , & habebat cãm diſcontinuã,tunc non acquiro eam
per præſcriptionem dñii, nec ẽt poteſtatẽ præſcribendi tpe,ſi-
7 cũt nec tu pręſcribere poteras vt hic.†In gl.ibi,ſubaudi, quaſi
dicat,iſtud procedit in ſeruitute iã conſtituta, & in eſſe produ
cta,cum in ea ſit dare quaſi poſſeſſorem,ſed ſi non eſt in eſſe
producta,ſed eſt in actu producendi per præſcriptionem , vt ĩ
ſeruitutibus habentibus cãm continuam, tunc , cum non ſit
in rem natura,antequam ſit cõpleta præſcriptio,non põt di-
ci,ꝙ quaſi poſſideam ius ſeruitutis, ſed ſum ĩ quaſi poſſeſſio
ne actum acquirendi.ita ſubtiliter voluit Inn. in c.j. de cauſa
poſ.& propric.& vr̃ probari ſ.tit.j.l.ſeruitutes quę in ſupficie.
poſt principiũ. ibi dũ dicit[poſſideo habendi conſuetudinẽ.]
quaſi dicat,non ius ſeruitutis, cum non ſit adhuc in rerũ na-
tura,facit quod no.Bar.in l.3 §.vnde vi.ſ.de vi, & vi arma.& ĩ
primo,caſu,quando eſt in eſſe producta in tali iure incorpo
rali cadit quaſi poſſeſſio ciuilis, & nãlis,ſicut in reb.corpora-
lib.cadit vera poſſeſſio naturalis,& ciuilis, & hoc voluit gl.ſ.
q̃ ex cau.maio.l.ait prętor.§.item.quę ſemper ad hoc allegar̃.
& in l.ſi plures.§.ſi.de vi,& vi armata.ẽt per gl.& Bar.& videt̃
tex.in l.ſi.ſ.uti poſſidetis.& no.idem Bar.in l.naturaliter.ĩ prĩ.
de acqui.poſ.¶In gl.magna quæ inci.ſi hęc ſecunda eſt bona.
rõ.recita iſtam glo. per quinq; opiniones, quas per te ipſum
collige,& primam vſque ibi,[tñ]ſecundã vſque ibi, [ſi aũt.]
tertiam ibi,[ſed qũo.]quartã ibi,[licet aũt.]quintã. vſq; ad ſi.
8 ¶†In prima parte glo. ibi,ſed certe hic plus dicit continuam.
q.d.glo.iſtę ſeruitutes habentes diſcontinuã,bene dñr poſſide
ri, ſed non continue, & rõne primi datur interdictum poſſeſ-
ſorium,de itin.actuq; priua.ſed non pñt vſucapi,plus ergo re
quirit̃ ad vſucapionẽ videlicet cõtinua poſſeſſio,vel quaſi, q̃
ad interdictũ poſſeſſoriũ , vel dic ſm quod vr̃ intelligere Bar.
in l.i.§.j.de itine.actuq; priu.ꝙ nullo modo dñr poſſideri illæ
quæ hñt cãm diſcontinuã, & ꝙ illud interdictum non datur
rõne quaſi poſſeſſionis, ſed datur rõne ſimplicis vſus facti,&
ideo nõ requirit̃, vt ille qui agit illo interdicto , probet ſe fuiſ
ſe p̃ triginta vices ſciente,& patiente aduerſario,ſed ſufficit ꝙ
fuerit ẽt ignorante,non ſic in aliis ſeruitutibus quę pñt quaſi
poſſideri,quia in illis datur ratione quaſi poſſeſſionis, & ideo
agens habet neceſſe probare,cum agit interdicto poſſeſſorio,
quòd

ADDITIO.

a ¶ Accedere territorio. Adde ꝙ eſt qualitas territorii ita Bal.in l.data opera.col.16. C.qui accu.non poſſ.Bar.& Alex.late in l.i.ſ.de iu.om.iu.& in l.pretor.e.ti. Bar.Cæp.in tract.de ſeru.vr.prædia.c.12.Fran.Cur.

ꝙ fuerit vſus ſciēte, & patiēte aduerſario ſuo, alias quaſi poſ-
ſeſſionem hr̃e non pōt.& ita intelř l.pe.ſ̃.e.& ſ̃.ſi ſeru.ven.l.2.
& in fi.& l.ſi forte.§.ſciendum.& l.ſicuti.§.ſi quærať. & in aliis
9 iurib.incorporalib.ī qb.eſt dare quaſi poſſeſſionem. ¶ †In gl.
ibi,[vt tñ.]ꝑ decl'one huius gl. & mãæ videndi ſunt duo arti-
a culi primi in ſeruituti.hn̄tib. cām ꝯtinuam,[a] vel quaſi quot
requiruntur ad hoc, vt poſſit præſcribi.nam ꝯſtat, ꝙ præſcri
bi poſſunt vt l.2.C.de ſeruitutib.& aqua & dic quòd quatuor.
Primo, ꝙ fuerit vſus iure ſeruitutis.i. eo mō, vt poſſit vti iure
ſuo,ēt inuito aduerſario,nō iure amicitiæ, vel familiaritatis,
qa tunc nunq̄ p̄ſcribenť,vt ſ̃.quēadmod.ſerui.amit.l.fi.Quař
aũt ꝓbeť,ꝙ fuerit vſus iure ſuo,ſeu iure ſeruitutis.no.plene ꝑ
gl.& Doc.in l.j.§.j.ſ̃.de itine.actuq; priua. & ꝑ Inn.ex̃ de poſt.
p̄lato.capit.bonæ el.2.ex̃ de cau.poſſ.c. cũ eccleſia. ſup verbo
affuiſſe. Secundo reqritur,ꝙ bona fide,qa credebat ſibi ſerui-
tutem competere, ut no.gl.ī d.l.fi.hoc tñ verũ,ſi vult acqui-
re longo tpe, ſed longiſſimo tpe 30. anno.poterat acquirere
iure iſto,vel C.etiam ſine bona fide,ſicut dominium.per l.ſi-
cut,C.de præſcrip.30.anno.ita no.Cy.ī l.2.C.de ſerui.& aqua.
in 6.q.hodie de iure cano,nullo modo pōt,vt capit.2.de re iu.
lib.6.Tertio requiritur, ꝙ fuerit vſus longo tempore x.annis
inter p̄ſentes & 20.inter abſentes,vt no.hic glo.& l.ſi quis diu
turno.ſ̃.ſi ſerui.vend.& hoc ſi præſcribit in prædio priuati,ſed
ſi in prædio eccleſiæ reqritur tp̄s lx.annorũ, ſicut in præſcri-
ptione dominii,& hoc vult Inn.in c.ſi diligenti. extra de p̄ſcr.
& alii moderni tractāt in c.peruenit.de cenſi.¶Sed an reqrať
tit.in gl. hic,ꝙ non,qđ eſt verũ ſine dubio,de ti.habito a dño
prędii ſeruientis,ſi.n.ab illo hr̃eť, ſtatim eſſet acqſita ſeruitus
& ſic non eſſet neceſſaria præſcriptio,vt l.ſeqť. §.lanam. ſ̃. de
vſu. ergo intelligendum de habito a quodam tertio, puta ꝙ
Titius tanquã dñs ꝯceſſerit mihi ſeruitutem in prædio tuo,&
ego credens ipſum dñm,quia forte poſſidebat,fui vſus ſeruitu
te longo tempore te patiente,& ſciente ratione illius conceſ
ſionis,iſto caſu loqť dubium,& gl.hic tenet,ꝙ non per l.ſi qs
ita diuturno.vbi caſus. ¶Quidam vero dñt,ꝙ non habeo ne-
ceſſe ꝓbare titulũ,ſed bene hēo allegare,vt ibi no.gl. & niſi al
legem non ſufficit longum tempus, ſed reqriť tempus,cuius
non extet memoria, ſicut in habentib.cauſam diſcōtinuam,
& hanc opi.vř hic tenere Ang.ꝯ̃rium expreſſe not. Inn.in d.
c. ſi diligenti. quod puto verius,quia alias non eſſet differētia
inter habentes cām continuam, vel non habentes, nam etiã
in non habentib. ſi allegatur titulus ſufficit tp̄s longũ,vt in fi
ne iſtius glo.notať.Sed ꝯ̃ fortiter, nam ille qui præſcribit ſer-
uitutem habet ꝯ̃ ſe diſpoſitionē iuris cōis,qñ omne p̄diũ prę
ſumiť liberum,niſi probetur debere ſeruitutem,vt l.latius.C.
eo.ergo non ſolum allegatio,ſed ēt probatio tituli vř neceſſa
ria per capitulũ primũ.de præſcrib.lib.6.Inno.in d.c.ſi diligen
ti ſoluit hoc ꝯ̃rium,ꝙ non dř habere ꝯ̃ ſe ius cōe,qui præſcri-
bit ſeruitutem,quia ius non prohibet quem habere ſeruitutē
in prædio alieno,ſed tunc dř habere ꝯ̃ ſe ius cōe, qñ vult acq-
rere id quod iꝰ ꝓhibet, puta ꝙ vnus ep̄s exerceat iuriſdictio-
nem in alterius diœceſi,vel archiepiſcopus exerceat iura epi-
ſcopalia. Breuiter non cōprehendo, quid hoc ſit dicere.nam
verum eſt,ꝙ in prædio alieno non prohibeor habere ſeruitu
tem volēte.& conſentiente dño,ſed eo nolente ſic.Eodē mo-
do vnus epiſcopus,vel archiepiſcopus nolēte alio ep̄o,ſed eo
volente ſic.dic ergo illud c.loqui in præſcriptionib.currētib.ꝯ̃
eccleſiã.vel in iurib.eccleſiaſticis.ſecus ſi ꝯ̃ priuatum, & ideo
vř concludendum, ꝙ qui vult acquirere ſeruitutē in prædio
eccleſiaſtico,cum nō habeat ꝯ̃ ſe ius cōe, neceſſe habeat hr̃e
titulũ ſaltē a nō dño, vel ēt a dño titulum inutilē,iuxta ea q̄
no.in c. de quarta extra de præſcrip.quia ſi eſſet vtilis, nō eēt
neceſſaria præſcriptio. Quarto requiriť,ꝙ fuerit vſus ſciente,
& patiente aduerſario. vt l. 2. C.eod. quia in hoc ꝯſiſtit quaſi
poſſeſſio iurium incorporalium.vt e.l.pe.hoc eſt verum, niſi
præſcribens habeat titu.a quodam tertio, qui tanq̄ dñs illius
fundi conceſſit ei ſeruitutē,cum non poſſet,tunc.n.præſcribit
vtendo etiam ignorante vero dño.ſicut præſcriberet ipſe dñs
rei,vt C.de præſcrip.lon.tem.l.fi.ꝙ hoc voluit expreſſe Petr.vt
dicit Cy.in d.l.2 in 7.q.dum loquitur de ſeruitute formata, id
eſt in qua quis hēt titulũ,& vř tex. licet ipſi non allegent in l.
ſi ego.§.j.ſ̃. de pub.in alternatiua,q̄ ibi ponitur dum dicit [ꝑ
traditionem cōſtitutis, vel per patientiam].nam per traditio
nem dř conſtituta, qñ habet titulum a tertio, & tunc nō vř
requiri patientia dñi,& dum ſubdit per patientiã, qñ nō ha-
bebat titulum,quo caſu bene reqritur,& iſta eſt ſingularis li-
mitatio ad id, quod dici ſolet cōiter, ꝙ in iuribus incorpo-
ralibus non eſt dare quaſi poſſeſſio,niſi per ſciētiam,& patiē
tiam aduerſarii, quod pōt contingere ī multis. vt in paſcuis,
& aquæductib. & in iuriſdictionib.& in iure boſcandi,de qb.
quotidie oriũť lites in partib.iſtis,& pauci ſunt q de hoc aduer
tant,& cōiter dñt, ꝙ non potuit præſcribere,qui non ꝓbauit
de ſcientia,vel patientia aduerſarij.Tu aũt aduerte,an hēat ti
10 tulum vel non:quod perpetuo tene menti.¶ † Circa ſm̃ arti-
culum qñ hēt cām diſcontinuam, & ſic non p̄t p̄ſcribere,ut
hic in tex.fallit in quatuor caſib.quorum duos ponit hic glo.
b primꝰ,qñ[b] fuiſſet vſus tāto tpe cuius ꝯ̃rii memoria nō exiſtit
ꝑ l.hoc iure.§.ductus aquæ.ſ̃.de aqua quoti.& æſtiua.ſm̃ unũ
intellectũ,ꝙ ibi loqť de tab.Eſt alius intellectus, ꝙ loquať de
habentib.cauſam cōtinuam,vt in aquæductu,tñ non poterat
præſcribi ꝑꝑ aliud,quia ducebatur aqua publica deputata ad
publicum vſum in qua non cadit ſeruitus, nec poteſt ſine li-
centia principis trahi,vt l.quominus. ſ̃. de flumi. tñ ſi fuit vſus
tanto tempore cuius initii in contrarium memoria non exi
ſtit,acquirit illud ius,tñ nō eſt proprie præſcriptio,nec acqui-
ritur ex tpe,ſed ex pręſumpta conceſſione,quæ reſultat lapſu
tanti tp̄is,ut ibi patet,& ſic vř,ꝙ in libello non debeat dicere
ſe pręſcripſiſſe,ſed ſibi fuiſſe conceſſam, & ad probandũ con
ceſſionē,inducere vſum tanti temporis, alias videretur debe-
re ſuccumbere tanquã agens inepte, prout in ſimili not.in l.
ſi certis annis.C.de pac.Et hoc idem in aliis quæ non poſſunt
haberi ſine cōceſſione principis,ut ē ī iure exigēdi vectigalia,
quod tanto tpe acquiritur,vt in c.ſuper quibuſdam. §. p̄terea.
11 ſ̃.de verb.ſig. †Sed an tũc[c] requiratur ſcientia principis,vel ad
c uerſarii:gl.in d.§.hoc iure.ſentit quòd non.Bar.vř ſentire ꝯ̃riũ
in l.j.§ fi.de aqua plu.arcen. quod forte verius eſt, quomodo
enim poteſt pręſumi conceſſio facta ab eo,ſi ignorauit, nam
vbi non pōt eſſe veritas, nec ēt fictio.ignorans aũt nihil facit.
Et ſcias,quòd illud,quod dř in dictis iurib. non habet locum
in actibus in quorum vſu qs quotidie peccaret,nam nunq̄ ac
quirit etiam illo tpe tanto,ut no. in regula quæ contra ius in
mercurialibus.& in c.ex frequentibus.extra de inſti. Secundo
fallit, quando vtens allegaret ſe habuiſſe titu.& conceſſionē
ab ipſo dño, nec poſſet hoc probare.nam probando ſe fuiſſe
vſum ipſo ſciente, & patiente per x.annos reſultat iuris p̄ſum
ptione probato tit.ſm̃ glo.iſtam quę ſemper allegatur.per l.
cũ de in rem verſo.de vſu. & hoc quidem vñr tenere cano.vt
d no.[d] Inno.in d.c.ſi diligenti.de reſcrip.Ioan. And.& alii ī c.per
uenit.de cenſib.Bar.concordat, *ꝙ in his quę ſunt magni præ-*
iudicii procedat op. *Pet.*vt in acquiſitione dominii, vel partis
eius,ſi ego poſſiderem tuam tanq̄ meam ꝑ longũ tempus te
ſciente,& patiente,vel etiam vſumfructũ,eius, & poſtea dice-
rem te mihi vendidiſſe,vel conceſſiſſe,probatur iuriſdictio,vł
conceſſio.pro hoc facit l.libertis. §. j. ſ̃. de ali.lega.& C.de rei
vend.l.nulli. Sed in his quæ ſunt parui præiudicii ,vt ſunt ſer-
uitutes prædiales,per quas quis non acquirit dñium,nec par-
tem eius,licet reũ aliquantulũ incōmodet, & tunc procedit
op.iſtius glo.& pro hoc alia glo.ſimilis in l.penul.C.cōi diui.
vbi ꝯ̃ patientem præſumitur titulus diuiſionis, quia eſt parui
p̄iudicii.& per l.ſi filius. C. de pet.hære. & l.qui aliena.§.j.ſ̃.de
acqui.her. Ang.tenet opinionē.Pet.ſimpliciter.nec obſtat. gl.
in l.penul. quia ibi reſultat pręſumptio quæ eſt ꝯ̃ illũ,qui tene
tur diuidere.nos loquimur de illo q non tenebať concedere,
& forte iſta opi.verior.eſt de iure, alias ad qđ oportet recurre-
re ad vſum tanti temporis cuius ꝯ̃rii memoria non exiſtit:nã
etiam *ex illo vſu* reſultat præſumptio tituli, vt ſ̃.dixi.niſi dica-
mus,ꝙ illud tempus eſt neceſſariũ, qñ aduerſarius ignorat. ſi
aũt ſcit,& patitur,ſufficit longũ tp̄s, & hoc modo neceſſe eēt
ſaluare iſtam opi.quam cōiter vidētur Doct. legiſtæ. & cano.
tenere. Sed quid ſi nō allego titulũ ab aduerſario, ſed a quo-
dam tertio,& ad eius probationem induco tp̄s longum; dico
hoc non ſufficere,quia ſcientia,& patientia dñi non facit re-
ſultare præſumptionem in facto alieno,ſed in proprio. ¶Eſt
e & alius caſus[e] fallentię qñ quis probauerit verum titulm hr̃e
a tertio,nam tunc vř, quòd ſeruitus ēt habens cām diſconti-
nuam acquirať longo tempore per l.j.in fi.C.de pręſcri.long.
tempo. & per d.l. ſi ego.§.j.de publ. in fin. dum dicit iter ru-
ſticorum,quod eſt ſingulare.debet ergo iſta *l.* intelligi, qñ nō
habeat titulum a tertio,tñ debet probari vere,vt dixi,qa vſus
longi temporis non poſſet operari duo ſpecialia ſ. ꝙ faceret
præſumi titulum,& vltra hoc,quòd ſufficeret longum tēpus,
cum

ADDITIONES.

a ¶ Cauſam continuam. Adde Abb.& Doc.in c.de quarta de præſcrip. Bart.Cæp. in tract.de ſerui.urb.præd.c.20.col.v.& Pet.de Ancha. in repeti.regulę,ſine poſ ſeſsione.co.14.ver.nono.opp.de reg.iu.lib.6.Cur.

b ¶ Primus quando. Adde ad hãc ſal.Flo.hic in fi.co.Abb.in c.de quarta.de pręſc. & ibi Fel.in 14.col.& per Cœp.in tract.de ſer.vrb.præd.c. 20.col. v. & c.24. & Fran.de Are.in conſi. 105.col.fi.in prin.Franc. Cur.

c Sed an tunc. Adde Ale.de Imo. in conſi. 6. col.2. in j.vol.& Fel.in d.c.de quarta. col.pe.& Cœ.in loco ſupra alleg.Fran. Cur.

d ¶ Vt no. Inno. Adde ꝙ hanc eandem opi.ut cōem tenet Ant. de Butr.in c.peruenit.col.11.de cenſi.& ibi Abb.in fi,Abb.in d.c.ſi diligenti.col.5.Flo. hic,& Ang. Are.ī §.ęque.Inſti.de act.Bar.Flu.& Flo. in d.l.cum de in rem verſo.& Imo.in l.j.§.fi.de aqua pluuia,arcenda,& Bar.ī ſua diſputatione, incip.mulier habens per Ale.de Imo.in l.ſi certis annis. & ibi concordantes poſui.C.de pact. de qui ēt per ipſum in conſilio 20.per totum in 5.vol.poſuit Cœpo. in tract.c. 20.& c.24.& late Fel.in c.de quarta,col.14.de præſc.& ibi dicit hanc eſſe cōem opi. canoniſtarum & legiſtarum.Cur.

e ¶ Caſus fallētiæ. Adde ꝙ fallētiã ſeqtur Fel.in d.c.de quarta.col.pe.de p̄ſ.Fr.Cu.

cum tali titulo præſumpto, argumento eius, quod notatur in
l.j C.de dotis promiſſio. ¶Vltimo, eſt quartus caſus fallentiæ,
nam prædicta procedunt in ſeruitutib. prædialib. quæ debent
ipſi rei non perſonæ, & ſic ipſa res dr̃ poſſidere, qñ habet cau-
ſam continuam, vt ſ. quemadmod. ſeruit. amit. l. qui fundum.
ſed ſi habeat diſcontinuam, nõ põt dici, ꝙ res poſſideat, nam
per actũ non poſſidet, quia non eſt continuus, nec per animũ
cum res non habeat animũ, ſed ſi loquimur in itineribus, vel
ſeruitutib. perſonalibus, quæ debentur perſonæ vt vſus, vſuſ-
fructus, iuriſdictio, & ſimilia, licet ad eorum vſum requiratur
factũ hominis, non dñr hr̃e cauſam diſcõtinuã, quia pñt poſ-
ſideri animo qui continuus eſſe põt, licet actus ſint diſconti-
nui, ideo præſcribũtur longo temp. titulo, tñ mediãte, qa hẽt
ſimilitudinẽ cum dñio, quod longo tp̃e non præſcribit ſine
tit. & de hoc eſt caſus in d.l. ſi circa fin. de præſcr. longo temp.
& in d.l. ſi ego. §.j. & per Bar. in iuſto. §. non mutat. ſ. de vſuca-
pio. ſine tit. vero præſcriberẽtur longiſſimo tp̃e, ut no. Cy. ĩ d.
l. 2. in 6.q. ſeruitutes prędiales, ideo non requirunt titu. in præ-
ſcriptione longi tp̃is, quia non ſunt dñium, nec pars eius.

1 *Poteſt quis habere ſeruitutem itineris ad ſepulchrum, licet non ſit dominus proprietatis, quia cum ſit locus ſacer, in nullius bonis eſt.*
2 *Poſſum acquirere ſeruitutem in loco in quo non habeo dominium ſi habeo ius in eo, & quando hoc procedat.*
3 *Seruitus ad ſepulchrum eſt priuati iuris, & de ea poteſt diſponi, vt de ſeruitute priuati.*

1 §. Seruitus itineris. † Poteſt quis habere ſerui-
tutẽ itineris ad ſepulchrũ,
licet non ſit dñs proprietatis, quia cum ſit locus ſacer in nul-
lius bonis eſt. h.d. ſm glo. quia ſatis eſt, ꝙ habeat ius ſepelien-
2 di, † & ſic not. ꝙ poſſum acquirere ſeruiturem in loco in quo
non habeo dñium, ſi habeo ius in eo. Sed ꝯ, quia vſufructua-
rius non põt acquirere, ut l. ſed & ſi quid §. ſed nec ſeruitutẽ
de vſuf. & tñ habet ius in eo. Sol. dic ꝙ hic intelligitur, qñ non
habeo proprietatem in loco nec ẽt aliquis priuatus habet, qa
eſt locus religioſus, vel publicus, habeo tñ aliquod ius in eo,
ſecus ſi alius haberet proprietatẽ, ut in ꝯrio, ſed ẽt tũc poſſum
qñ ius meũ eſſet vtile dñium, licet non directum, vt ſ. eod. l. 3.
3 ¶† In tex. ibi, [maner] pone exemplum, vt congruat hoc ver-
bum, ꝙ acquiſiui ſeruitutẽ itineris ad monumentũ, quod eſt
locus priuatus, nõdũ effectus religioſus, quia nullus eſt adhuc
ſepultus in eo, & ſic potui acquirere poſtea ibi ſepeliui. Et ſic
deſiit eſſe in dñio meo, dr̃ hic ꝙ non extinguitur ſeruitus, ſed
manet mea, & ideo poſſum eam remittere. vr̃ tñ, ꝙ ſi remane
ret, non tñ eſſet mea, ſicut nec locus, ſed eſſet publici iuris, &
ſic non poſſem eam remittere. Contrarium eſt. nam & ius ſe
peliendi ibidem nõ eſt publici iuris, ſed mei priuati. Itẽ poſtq̃
effectus eſt religioſus poſſum acquirere, vt in fi.

1 *Locus medius impediens commodum ſeruitutis peruenire de nouo loco ad alium, impedit ſeruitutem conſtitui.*
2 *Flumen publicum interueniens inter prędium tuum, & meum, an impediat ſeruitutem conſtitui.*
3 *Si in ſeruitute aquæductus fieret aliquid, per quod locus pub. occuparetur non poteſt fieri ſine licentia principis.*
Si locus ſacer eſt medius, ſeruitus itineris conſtitui non poteſt.
An per loca ſacra liceat tranſire.

1 §. Publico loco. † Locus medius impediens com
modum ſeruitutis peruenire de
vno loco ad alium, impedit ſeruitutem conſtitui. h.d. Bar. vide
plene per eum de hoc articulo in l. prius. §. fi. ſ. de aqua plu.
2 arc. & adde. ſ. cõia prædi. l. in tradẽdis. §. interpoſitis. ¶† In tex.
ibi, [publico loco.] puta, via, vl̃ platea. Sed ſi flu. pu. ĩteruenìat
inter prædium tuum, & meum, an impediat ſeruitutem con-
3 ſtitui? dic, vt l. fi. ſ. tit. i. ¶† In tex. ibi, [hauſtꝰ ſeruitus.] ſupple, vl̃
viæ, vel itineris, quia per iſtas ſeruitutes nihil fit in publico p̃
quod occupetur. cuilibet. n. licet tranſire per uiam publicam,
ſed ſi in ſeruitute aquæductus fieret aliquid, per quod locus
publicus occuparetur, hoc fieri non poteſt ſine licentia prin-
cipis. Sed ſi medius eſt locus ſacer, tunc ẽt ſeruitus itineris cõ-
a ſtitui non poteſt, ut in fin. & ſic vr̃, ꝙ per loca ſacra [a] non ſit li
citum tranſire, ſed verum eſt non ſemper in omni tempore,
ſed certis horis ſicut vidimus in eccleſiis, quæ aliquando ſtãt
apertæ, aliquando clauſæ. Et ſic nota, ꝙ licet tunc priuatis eas
aperire, & tranſire, & ita colligitur hic.

ADDITIO.

a ¶ Per loca ſacra. Adde quando licitum ſit tranſire per loca ſacra, & etiam per agrum alienum domino inuito, dic ut per gl. in l. omnes leges. ſ. diſt. per Bald. & Pau. de Ca. in l. per agrum. C. de ſeru. & Barth. Cœp. late in tract. ſer. ruſt. præd. in rub. de ſeruitute itineris. & per Fel. in add. quas fecit ad principium Ab. ſuper de cre. col. fi. & col. ſeq. Cur.

LEX XV.

1 *Non poteſt imponi ſeruitus de eo quod fundus vtilitatem non recipit.*
2 *Si vendo tibi domum cum hoc pacto, ꝙ ibi non exerceas talem artẽ, quando valeat contractus, & quando non.*
3 *Conuentio ꝙ nõ poſſis facere feneſtram in tuo pariete per quam poſſis inſpicere in curte mea, valet ſi mea intereſt.*
4 *Si aqua caderet in curte tua, & per ſe flueret ad curtem meam, licitum eſt mihi ĩ curte mea aliquid facere per qd̃ impediatur curſus, & fluxus ut remaneat in curte tua, dummodo nihil tangam de tuo.*

1 QVoties nec. † Non poteſt imponi ſeruitus
de eo quod fundus vtilitatem
nõ recipit. h.d. Sed nec valet pactum de eo qd̃ vti
litatem paciſcentis nõ concernit, vt probatur hic
& in l. nemo. ſ. de pact. hoc tñ verũ, qñ cõtinet nõ fieri, ſed qñ
continet fieri, vt aliquid poſſim facere in tuo, licet illud non
ſit mihi vtile valet, & ita loquitur l. ſi fundo. ſ. c. de qua gl. ꝯop
ponit, & iſta eſt melior ſol. q̃ illa quam ponit gl. quia per hoc
2 aliud apud me conſequor. ¶† In tex. ibi, [aliter atq;.] Facit ad
qõnẽ, ſi vendo tibi domũ cũ pacto, ꝙ ibi non poſſis exercere
talem artem, ſi ex hoc pacto conſequor vtilitatẽ, quia in do-
mo mihi remanente exercebam eandẽ artẽ, valeat pactũ, aliás
ſecus. Iſtã quęſtionẽ tangit Bar. in l. venditor. ſ. cõia prædiorũ.
3 Vel pone, † ꝙ conueniſti mecum, vt non poſſis facere feneſtrã
in tuo pariete, per quam poſſis inſpicere in curte mea, vel in
camera, ꝙ iſta cõuentio valeat ſi mea intereſt p̃p honeſtatẽ,
quia non poſſem libere vti domo mea, cum homines nolint
ab omnib. videri, & iſte caſus põt contingere quotidie. Sed ſi
non interueniſſet conuentio, licitum eſſet facere in ſuo, dum
modo non tangeret de alieno, licet ex hoc alienum incõmo
4 detur, ut l. altius. C. eo. & ideo † ſi aqua caderet in curte tua, qd̃
eſt licitum, & per ſe flueret ad curtem meam, licitum eſt mi-
hi in curte mea aliquid facere, per quod impediatur curſus,
& fluxus, & remaneat in tua. argu. optimum ſ. ne quid in flu.
pub. l. j. §. ſunt qui putant dummodo nihil tangam de tuo, fa-
cit quod no. in l. Procul. ſ. de dam. inſe.

1 §. Seruitium non ea. † Qui debet ſeruitutem
cogitur pati non agere
h.d. Fallit in ſeruitute oneris ferendi, ut ſ. ti. j. l. eum debere, ſe-
cus in ſeruitute immittẽdi, vt ſ. ſi ſeru. vend. l. ſicuti. §. j. de hac
mã vide plene p̃ Bar. in l. 2. §. apud Labeonem. ſ. de aqua plu.
arc. põt tñ bene imponi hoc onus licet non ſit de nã ſeruitu-
tis. inf. ti. j. l. j. ibi altius tollendi, & in ll. ſeq. 2. 3.

LEX XVI.

1 *Creditori, & emphyteutæ competit vtilis confeſſoria pro ſeruitute debita fundo.*
2 *Fructuario non competit vtilis confeſſoria pro ſeruitute debita fundo, & quare.*

1 SI qui pignori. ¶† Creditori, & emphy-
teutę cõpetit vtilis cõfeſ
2 ſoria pro ſeruitute debita fundo. h.d. † Fructuario
non, ut in gl. ratio diuerſitatis, eſt; quia creditor,
& emphyteuta ratione iuris quod habent pñt vẽ
dicare totum, fundum, ergo, & iura fundi, ſed fructuarius nõ
poteſt vẽdicare, niſi ius ſuum. ſ. vſumfructum, qui ẽt eſt ſerui
tus. Vnde ſi daretur ſibi actio pro ſeruitute debita fundo, vi-
deretur quodamodo ſeruitus ſeruitutis, quod eſſe nõ poteſt,
3 ut l. j. ſ. de vſu. leg. ¶† In tex. ibi, [vtilem actionem.] ideo non
directam, quia illa competit dño prædii dominantis, ut ſ. ſi ſer
ui. ven. l. 2. §. & creditor non eſt dominus, licet habeat ius in
re, & emphyteuta non videtur plene dominus, cum non ha-
beat directum dominium, & hoc prout iſte text. intelligitur
de confeſſoria, quæ datur pro ipſa ſeruitute. Sed gloſ. parua
hic vr̃ intelligere de hypothecaria per quam vendicatur ipſe
fundus, ſed tunc exponitur vtilis efficax, quia creditori com-
petit directa hypothecaria, tñ iſta expoſitio non placet, quia.
non poteſt uendicare fundum, cum ſit in poſſeſſione ipſius
vt l. j. hoc interdictum. ſ. uti poſſidetis.

LEX XVII.

1 *Seruitus prædialis eſt ius indiuiſibile.*
2 *Seruitus vſusfructus eſt diuiſibilis, vſus vero indiuiſibilis.*
3 *Seruitus retinetur per partes. ſ. fundi, non ſeruitutis.*
4 *Iuriſdictio quę eſt ius itcorporale eſt indiuiſibilis. & quid de eius exercitio.*
5 *Habens caſtrum cum iuriſdictione ſi decedat plurib. relictis hæredib. cum in quemlibet eorum inſolidum tranſeat iuriſdictio, quę eſt indiuiſibilis, licet diuidant caſtrum, debebunt cõſtruere vnum, qui in nomine omniũ iuriſdictionem exerceat.*
Par in parem non habet imperium. ibi.

1 DE itineris actus. ¶† Seruitus prædialis
eſt ius indiuiſibile &
ideo ſi ſtipulator, vel promiſſor ſerui. decedat plu-
ribus hæredibus relictis ante conſtitutam ſeruitu-
tem, tranſit actio pro ſeruitute conſtituenda ĩ quemlibet in-
2 ſolidum tam actiue, q̃ paſſiue. h.d. † Secus in ſeruitute vſusfru-
ctus, illa. n. ẽ diuiſibilis, ut l. j. §. ſi vſusfructus. ſ. ad l. fal. ſeruitus
uero vſus bene eſt indiuiſibilis. ut l. vſus pars. ſupra de vſu, &
3 habita. ¶† Opp. ꝯ primum dciñ. de l. ut pomum. §. fina. ſ. eod.
ybi

vbi dr̃, ꝙ ſeruitus retinetur per partes. Sol. expone vt ibi dixi, quia non intelligitur ꝑ partes ipſius ſeruitutis, ſed per partes fundi. ¶Item oppo. de l. pro parte. ſ. e. per quam vr̃, ꝙ extingua tur ſtipulatio, ſi decedat ſtipulator ante ſeruitutem conſtitutam. Sol. vbi dixi, & hic eſt gl. quia hic loqr̃ in alienatione quę fit titulo vñi, ibi autem ſingulari, tñ limita, vt dixi, licet glo. hic videat̃ ꝯdicere, quia vult, ꝙ qñ titulo ſignificari non poſſit ce di, quia erat conſtituta, certe ſi eſſet conſtituta, non eſſet ne ceſſaria ceſſio, quia transiret vna cũ dñio, ut l. via. §. ſi fundus ĵ. tit. 2. ſed qñ non eſt conſtituta, tunc in ſingularem ſucceſſo rem in quem tranſit dñium rei, põt fieri ceſſio eo contextu quo dñium transfert de actione perſonali competente pro ſer uitute ꝯſtituenda, nec video quid repugnet, Sed ſi ex interual lo ſec°, qa iam eſſet extincta, vt ibi, nec ẽt põt fieri ceſſio in il lũ in quem non tranſiret dñium rei, qa non eſſet capax huius ſeruitutis, cum veniat ꝯſtituenda illi rei. ¶Itẽ extra gl. opponit̃ ꝙ extinguatur, ſi ſtipulator decedat plurib. hæredib. relictis qa nullus eorum põt acqrere ſeruitutem ſine altero, vt ĵ. ti. 2. l. ſi vnus. Sol. vt ĵ. de verb. obli. l. 2. §. ex his ver. quo. vbi iuriſcõ ſultus ſoluit hoc contrarium. ¶Itẽ op. quia per hoc deteriora tur conditio prædii ſeruientis, nam cum defunctus tñ poſſet tranſire, non ſimilr̃ poterunt plures heredes. Sol. imputet ſibi qui ſeruitutem promiſit, uel coſtituit, quia hoc euenire poſ ſe proſpicere debuit. ¶Item oppo. quod fiat diuiſio inter hęre dem; ut ĵ. tit. 2. l. ſi partem fundi. Sol. ipſum ius ſeruitutis non diuiditur, vt hic, nec ẽt commoditas, ſi in ea non cadit diuiſio vt in ſeruitute itineris, quia nullus poteſt ire pro parte, ſed ſi caderet diuiſio in commoditate, vel in ſeruitute aquæductus, illa bene poſſet diuidi, ut in contrario. l. Lucio ĵ. de aqua quo.
4 & æſti. ¶† Vlt. facit iſta l. quod iuriſdictio, quæ eſt ius incorpo-
a rale, ſit indiuiſibilis, [a] & ideo, ſi cauſa delegatur plurib. quilibet habet iuriſdictionem inſolidum, licet exercitium non ſit penes quemlibet inſolidum, ſed penes omnes ſimul, & hoc vult Inno. in c. prudentiã. extra de officio deleg. & Gul. de Cu. in l. j. ſ. de offi. conſul. licet Bar. in l. in ſumma. ĵ. de re iu. videatur dicere, ꝙ etiam exercitiũ ſit penes quẽlibet ĩſolidum, quia ſic vnus ſine alio poſſet iudicare qđ non eſt verum, niſi eſſet
5 clauſula, quod ſi nõ omnes, appoſita, vt ĩ d. c. prudẽtiã. ¶†Per hoc ẽt apparet, quod ſi habens caſtrũ cum iuriſdictione decedat plurib. hæredibus relictis tranſit iuriſdictio in quemlibet inſolidum, & ideo ſi diuidant caſtrum, & territorium, non tamen propterea diuiditur iuriſdictio. Ex quo requirit̃, ꝙ ſi alter poſtea in parte alterius delinquat, non poterit ab illo puniri, quia par, in parem nõ habet imperium, & ita cõſuluit Bar. vt ẽt ipſe dicit in l. inter tutores in fi. ĵ. de adm. tut. Gul. aũt de Cu. dicit ꝙ cũ exercitium ſit apud omnes, ſimul debebunt cõ ſtituere, vnumq̨ nomine omnium iuriſdictionem exerceat, ut ipſe no. in l. j. ſ. de officio conſulis.

ADDITIO.

a ¶ Iuriſdictio indiuiſibilis. Adde do. Ale. de Imo. in conſilio 25. col. 2. circa prin. in v. vol. & ꝙ iuriſdictio ſit indiuiſibilis, adde Bal. in l. j. col. fi. C. quando non peten. partes & in l. i. ſ. de of. præſi. Bar. in cõſ. ſuo quod incipit vtrum iuriſdictio & Fran. de Are. in conſilio ſuo. pe. col. pen. & ibi ꝙ licet iuriſdictio ſit indiuiſibilis, tamen commoditas ſeu eius. vſus põt diuidi, & tenet Bar. in conſ. Cur.

LEX XVIII.

1 *Seruitus confuſa per aditionem hæreditatis, debet hęredi reintegrari per legatarium fundi ſeruientis.*
2 *Quando legatur res hæredis, non tranſit dominium in legatarium ſine traditione, licet ſecus quando res teſtatoris.*
3 *Teſtator poteſt legare rem hæredis ſicut ſuam, licet non ſic rem tertii, & qualiter iſtud procedat.*

1 PApinianus. ¶† Seruitus confuſa per aditionẽ hęreditatis, debet hęredi reintegrari per legatarium fundi ſeruientis. h. d. Et glo. ponit caſum duob. modis, & quælibet eſt bona poſitio caſus. ¶ In tex. ibi, [doli exceptionem,] ſed ſi ea oppoſita non tradat agere poteſt cõdictione incerti, vt reſtituatur, vt ĵ. de cond. indebi. l. ſed ſi me putem. §. cum inter. & ĵ. tit. j. l. ſi binarum. ¶In gloſ. magna. circa princip. ibi ſuper conditione. ſubaudi, vel in diem. nam etiam ante lapſum diei non tranſit dominium in legatarium, quia eſt quædam executio quæ non debet fieri ante diem ſm̃ Bald. & eſt,
2 caſus in l. Sempronius attalus. ĵ. de vſufr. leg. ¶†In gl. ibi, [nam non tranſit ſtatim dominium in legatarium ſine traditione, licet ſecus qñ res eſt teſtat.] iſta gl. ſemper allegatur, ꝙ quãdo
b legatur res hæredis, [b] non tranſit dominium in legatarium ſine traditione, licet ſecus, qñ res teſtatoris, ita no. in l. ſi hæredi
3 ſeruos. ĵ. de leg. †Contrarium tenuit gl. in l. 3. C. communia de leg. ſed cõiter reprobatur, pro ipſa tñ faciebat, qa eodẽ modo põt teſtator legare rem hæredis ſicut ſuam, licet non ſic rem tertii, vt l. vnum ex familia. §. ſi rem ĵ. de leg. 2. ſed verum eſt q̃. tum ad hoc, vt omni modo legatum debeatur ẽt ſi teſtator errauit, credens eam eſſe ſuam, non ſic quando rem tertii, vt l. cũ alienã. C. de le. ſed non q̃tũ ad trãſlationẽ dñij, vt ĩ hac gl.

ADDITIO.

a ¶De quo vide per Bar. in d. l. ſi hæredi ſeruus. de leg. j. & hic per eundem. & de hoc eſt caſus, in l. ſi quis inquilinum. §. j. e. ti. ſm̃ Pau. ipſum. Et adde glo. & Bar. in l. hæreditatum. §. ſi. ff. ad l. Fal. & ibidem pulchre per Ang. & in d. l. ſi hæredi. & in l. Paulum. §. idem. eo. tit. ad l. Falc. Bal. in l. 2. C. communia de leg. hic alleg. iii col. & in l. prædium. C. de fideicomm. glo. in l. j. C. mand. & Bar. in l. j. v. col. C. communia de leg. vbi dicit, id verum eſſe, niſi legatarius in rei legatæ poſſeſſione ſit tempore legati. per l. quædam. ff. de rei ven. Quo caſu rei heredis legatæ dominium tranſit vt videre licet in l. Titius. ff. de act. emp. & per Ang. in l. huius § ſi ſeruus. de leg. j. & l. ſed ſi damnum. §. creditor. ff. de pact. C. eod. intellige ſemper ſalda honeſtate. vt per Cæp. in ſuo tracta. de ſer. vr. pred. c. 62. & credo ꝙ D. Pa. etiam ita intellexerit vt ex præced. patet.

1 §. Ei fundo quem quis. ¶†In alieno fundo poſſum acquirere ſeruitutem, vt aliquid inde ſumam licet ſumptum nõ ſit mihi alicuius vtilitatis, hoc dicit, quia ſaltem aliquid conſequor penes me, & poſſum habere rem, quæ mihi non eſt vtilis, & iſta ratio ponitur in tex. non ſic poſſum acquirere, vt ille in ſuo aliquid non faciat, ſi ex hoc non facto vtilitatẽ nõ conſequor, vt ſ. eod. l. quoties.

LEX XX.

1 *Qui tenetur conſtituere ſeruitutem loco traditionis, quæ vere non cadit in iurib. incorporalib. quid pati debeat.*
2 *In incorporalib. non eſt dare aliam quaſi poſſeſſionem, niſi vſum cum ſcientia, & patientia aduerſarii.*
3 *Scientia & patientia domini, etiam cum vſu, quando non ſufficiat, vt ſeruitus dicatur acquiſita.*
4 *Interdicta poſſeſſoria pro quib. ſeruitutib. poſſunt competere.*

1 QVoties via. ¶† Qui tenetur cõſtituere ſeruitutẽ, loco traditionis, quæ vere non cadit in iuribus incorporalibus, debet pati illũ vti, & ẽtcauere de nõ impediẽdo ipſum vti. Et ex his duob. reſultat quaſi traditio, ex qua ẽt reſultat quaſi poſſeſſio, & ẽt ſeruitutis conſtitutio, pro qua quaſi poſſeſſione ẽt interdicta poſſeſſoria ꝓdita ſunt, ſicut ꝓ
2 vera poſſeſſione rerum corporalium. h. d. notabiliter. †Et ſem per no. ꝙ in incorporalib. non eſt dare aliam quaſi poſſeſſionem, niſi vſum, cum ſcientia, & patientia aduerſarii. ¶In tex. [ibi emeret.] & ſic venditor tenebatur ad tradendũ ſeruitutẽ. Eſt ergo quæſtio qualiter dicatur tradere? & Labeo dixit, ꝙ ca uendo de non impediendo ipſum emptorem vti, nec eſt dare aliam traditionem. Iuriſconſultus auctor legis dicit, ꝙ immo eſt dare aliam. ſ. vſum ſeruitutis cum patiẽtia aduerſarii, non ergo cenſeretur tradita eo ipſo, ꝙ cauit de non impediendo, & per conſequens nec ex tunc dr̃ cõſtituta, nec acquiſita qua ſi poſſeſſio, ſed tunc demum, cum emptor inceperit vti, nõ tñ negatur, quinetiam dicta cautio requiratur, quia patiẽtia nõ põt perfecte præſtari vno momẽto, cum habeat tractũ ſucceſſiuum. vnde loco perfectæ patientiæ præſtatur cautio, vt l.
3 earum. ĵ. ſi ſerui. vendi. †In tex. ibi, [pro traditione.] ex qua ẽt acquiritur ipſa ſeruitus ſtatim ꝙ incæperit vti, quia præcedebat ti. venditionis factæ a domino, ſicut cum venditur res cor poralis, vt l. quædam mulier. ſ. de rei vendi. ſed ſi non præcederet tit. habitus a domino, tunc ſcientia, & patientia domini, ẽt cum vſu non faceret ſtatim acquiri ſeruitutẽ, ſed lapſo tpe pręſcriptionis, vt l. ſi quis diuturno. ĵ. ſi ſeruitus vendi. Item ſi ꝓcederet titulus, non tñ habitus a dño, ſed a quodam tertio, tunc tñ non requiritur ſcientia, & patientia domini, vt ſ. eod.
4 l. ſeruitutes. ſm̃ Pet. ¶†In glo. ibi, item datur interdictum vti poſ. hoc quãdo ſeruitus habebat cauſam continuã, vel quaſi. alias ſolum datur interdictum de itinere actuq; priua. vel de aqua quot. & eſti. ſed an datur interdictum vnde vi ſaltem vti le. dic ut no. in l. 3. §. vnde vi ĵ. de vi, & vi armat. & aliquando datur condictio ex c. querelam. extra de ele. ſed in annuis præ ſtandis dic ut ibi no.

LEX XXI.

1 *Solum publicum quod eſt in medio, non impedit conſtitui ſeruitutem itineris, ſed ſeruitutem immittendi, & protegendi ſic.*
2 *Immitti dicitur, quando immiſſum quieſcit in meo, & etiã in tuo & tunc ſi hoc facio ſine tua uoluntate, & vltra debitam ſeruitutem potes propria auctoritate deſtruere.*
3 *Protegi dicitur quando totum quieſcit in meo, & tota continuatio. tamen ſi progreditur ſupra tuum, nõ tamen ipſum tãgit, & qualiter tũc ages.*
4 *Sicut non poſſum occupare ſolum pub. aliquid in eo faciendo ſine licentia principis ita nec cęlum quod eſt ſupra publicum vel priuatum.*
5 *Si habeo domum ex vtraque parte viæ publicæ, non poſſum facere pontẽ de vna ad alteram.*

1 SI intercedat. ¶†Solum publicum quod eſt in medio, non impedit, conſtitui ſeruitutem itineris, ſed ſeruitutem im-
2 mittendi, & protegendi ſic. hoc dicit. † In tex. ibi [ſed immittendi protegendiq;.] hic dr̃ immitti, qñ immiſſum quieſcit in meo, & ẽt in tuo, & tunc ſi hoc fa. cio ſine tua volũtate, & citra debitam ſeruitute, propria auctoritate potes deſtruere. †Sed protegi dr̃ quando totum qu e-
3 ſcit

ſcit in meo,& tota continuatio, tñ protegit̃ ſupra tuũ , nõ tñ
ipſum tangit. Et tunc non potes propria auctoritate deſtrue-
re,ſed agere potes negatoria , mihi ius non eſſe tale protectũ
habere,qa tuum debet eſſe liberum vſque ad cœlũ, & de his
duobus habes tex.in l.quemadmodum.§.j.ſ̃.ad l.Acquil.& in
4 l.2.§.cum quædam velum.ſ̃.ne quid in loco publico. ¶ †In
tex. ibi,[quia cœlum]no. ꝙ ſicut non poſſum occupare ſolũ
publ.aliquid in eo faciendo ſine licentia principis, vt ſ̃.e.l.ſer-
uitutes.§.publico.ita nec cęlum quod eſt s̃.publicum. Idem ſi
eſſet s̃.priuatum, qa debet eſſet liberum vſq; ad cęlum cuiuſ-
5 cunque ſit l.altius.C.eo. ¶†Et ſic eſt caſus, ꝙ ſi habeo domũ
ex vtraque parte viæ publicæ,non poſſum facere pontem de
c vna [c]ad alteram,de quo vide tex.cum glo. in l.2. §. tractandũ.
ſ̃.ne quid in loco publico.& in l.fina.ſ̃.de flumi.& vide quod
no.in Spe.de cau.poſſeſ.& proprieta.§.nunc dicendum. verſi.
item quæritur.& in l.s̃.iter.ſ̃.de aqua.plu.in prin.

A D D I T I O.

a ¶ Pontem de vna. Adde Bar.in l.quominus.ſ̃.de flumini. quæſtio.12. Bar.in l.de
quib.col.penul.s̃.de l.g.& Bar.Cœp.Veriorem.in tract.de ſeru.ruſt. præd.tit.de
via.quæſ.12.Cur.

1 §.Si vſusfructus ſuus ſit. ¶ †Confeſſoria debet intentari,
ꝯ proprietarium,non contra vſumfructuarium. h.d.glo.dicit
hoc verum,quando proprietarius impedit, & vſufructuarius
non.Tu dic,ꝙ ſi vult intentare confeſſoriam ad finem, ꝙ de-
claret̃ ſeruitutem ſibi competere, vt faciat præiudicium pro-
prietario,debet agere cõtra proprietarium,ſed ſi ad ſinem ut
quis ceſſet a turbatione,debet agere contra turbantẽ.Sed con
tra in primo caſu,ꝙ poſſit agi cõtra vſumfructuarium , quia
cenſetur procurator proprietarii, vt l.j.in fi.ſ̃. quemadmo.ſer
uit.amit.Sol.verum eſt,vt proſit proprietario, non ut noceat.
Vel dic,ut agere poſſit pro ꝓprietario,ut aliquid faciat in eius
vtilitatem, non ut conueniatur ad damnum , ſimile not.in l.
loci corpus.§.ſi fundus.ſ̃.ſi ſeruit.vend.in tex.& gl. & ad id qđ
dixi de ponte,vide gl.C.quæ ſit long.conſue. ſuper rub. in fin.
quæ dicit,ꝙ de conſuetudine illud non ſeruatur , & ꝙ libelli
querimoniarum nunquam fuerunt admiſſi.

De ſeruitutibus vrbanorum prædiorum. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Altius tollendi , uerba quid importent.*
2 *Libertas interdum appellatur ſeruitus propter aliquam ſimilitudinem, quam habet cum ſeruitute.*
Seruitus interdum appellatur libertas.
3 *Iura prædiorum non ſolum ſunt ſeruitutes,ſed etiam libertates .*
4 *Interdum intereſt mea habere domum non nimis delectabilem ad euitandũ ſumptus.*
5 *Stillicidium meum non poſſum deriuare ſupra tuum ſine impoſitione ſeruitutis.*
6 *Seruitus imponi poteſt ut dominus prædii ſeruitutis aliquid faciat licet regulariter teneatur ſolum ad patientiam.*
7 *Nõ poſſum proiicere aquam de domo mea in curtem tuam, ſine debita ſeruitute,nec facere protectum, quod protendatur ſupra tuum .*

VRbanorum prædiorũ.
1 ¶In tex.ibi,[altius tollẽdi,]id eſt, vt tenea-
ris altius tollere,& officere luminib. dom[9]
meæ,qđ põt eſſe mihi vtile,ut in gl.magna
circa fi.vł ut nõ poſſis tollere, nec officere,
vt ſeq̃r.Qđ aũt tollere poſſis,non tñ tenea-
ris ad tollendũ,vel nõ tollendũ,hoc non eſt ſeruitus , ſed po-
tius libertas, vt C.de ſer.l.altius.ſ̃m Odof.& ꝑ hoc tollitur to-
2 ta gl.mag.q̃ ſuꝑ hoc laborat.¶†No.tñ ex gl.ꝙ interdum liber
tas appellatur ſeruitus, ꝓꝑ aliq̃ ſimilitudinem q̃ hẽt cum ſer-
uitute,ſic ꝯ interdũ ſeruitus,appellatur libertas,ut no.in Aut.
3 de hæred.& falc.per glo.ſicut eſt ſeruire Deo.¶†Not.etiam ex
gl.ꝙ iura prędiorũ nõ ſolũ ſunt ſeruitutes,ſed ẽt libertates,&
4 multæ leges iſtius titu.tractant de libertate defendenda. †Vlti-
mo no.ex glo.ꝙ interdum intereſt mea habere domum non
nimis delectabilem ad euitandum ſumptus. ¶In tex.ibi,[itẽ
ſtillicidii non aduertẽdi,] id eſt deriuãdi ad alienum tectum,
vel aream.Et dum ſubdit,[aut non aduertendi,]dic,ideſt deri
uantũ non remouẽdi,ut ſi intereſt mea, ꝙ ſtillicidium tuum
5 cadat s̃.meum,ut repleatur ciſterna mea,vt in glo. ¶†No.er-
go ex glo.j.ꝙ non poſſum meum ſtillicidium deriuare.s̃. tuũ
ſine impoſitione ſeruitutis.Vnde potes me compellere ad fa-
ciendum aquam tecti mei deriuari ad alium locum,puta po
nendo canalia iuxta tectum,quæ recipiant aquam , & cõdu-
6 cant in viã publicam. ¶ † Item ꝙ poteſt imponi ſeruitus,vt
dominus prædii ſeruientis aliquid faciat , licet regulariter te-
neatur ſolum ad patientiam , vt l. quoties. in fine.s̃.eodem.
7 ¶†In tex.ibi,[deniq;proiiciendi protegendive,] nota,ꝙ non
poſſum proiicere aquam de domo mea in curtem tuam,ſine
debita ſeruitute.Facit l.ſicuti,§.Ariſt.ſi ſerui.ven.nec facere ꝓ-
tectũ,ideſt aliquam contignationem ,quæ protẽdatur. s̃. tuũ
licet tota requieſcat in meo,ſine debita ſeruitute.dic vt dixi in
l.præcedenti.

LEX III.

1 *Seruitus luminũ in minus ſe habet,quam ſeruitus ne luminib. officiatur .*
2 *Negatiua plus importat,quam affirmatiua.*

1 LVminum ſeruitute. ¶ † Seruitus luminũ in mi
nus ſe habet,quam ſeruitus,ne luminib. officiat̃.
h.d.declara quia in primo caſu,qui debet ſeruitu-
tem poteſt altius ędificare dummodo reſeruet tantum lumẽ,
ꝙ ſufficiat mihi,ſed in ſecundo caſu non põt aliquid facere ꝑ
qđ de lumine qđ habeo aliquid diminuatur , poſito ꝙ habeã
vltra q̃ expediat . ¶Item iſta ſecunda in minus ſe habet,quã
ſeruitus,ne officiatur proſpectui, de qua loquitur l. præcedẽs,
quia plus ſe habet proſpectus,q̃ lumen.ut in ea. l.inter ſerui-
tutes.cũ l.ſeq. ſi ergo habeo plures feneſtras in parietib meis,
& per vnam tantum lumen habeo quod ſufficit,ſi conſtitui-
ſti ſeruitutem luminum, potes nihilominus ædificare,& au-
ferre lumina aliarum,& reſeruare vnam,quæ ſufficiat,nõ ſic
ſi ſerui.debeas altius non tollẽdi,vel ne officias luminibus do
2 mus meæ,nullam.n.earum claudere potes.†Et ſic nota,ꝙ pl[9]
importat negatiua,q̃ affirmatiua.facit quod no.gl.in l.hoc ge
nus.de cond.& dem.in fi.gl.

LEX IIII.

1 *In præiudicialib.etiam ſi ſunt modici præiudicii inuitus dicitur,qui expreſſe non conſentit.*
2 *Seruitutes prædiales dicuntur aliqualiter incommodare prædium ſeruiens non multum præiudicare.*
3 *Licet patiaris me uti ſeruitute in fundo tuo, non videris tamen conſentire, & ad quid præiudicet hæc patientia.*
4 *Si promittis ꝙ talis conſentiat vel ratum habeat, intelligitur ita & taliter ꝙ valeat de iure.*
5 *Quod inſpiciatur potius factum quam illud quod diſponit iuris rigor.*

1 INuitum autem. ¶ †In præiudicialib.
ẽt ſit ſunt modici ꝑ-
iudicii inuitus dr̃ , qui expreſſe non conſentit.h.d.
2 no. †Nam qñ ſunt magni præiudicii clarũ eſt,ut l.
qui vas.§.vetare.ſ̃.de furtis.& l.filiusfami.§.inuiti. s̃.de procur.
ſed iſta lex probat, ꝙ ẽt in his quæ ſunt parui præiudicii,quia
ſeruitutes prædiales dicuntur aliqualiter incommodare præ-
dium ſeruiens non multum præiudicare, vt no.Bart.in l.cum
3 de in rem verſo.ſ̃.de vſur.¶†In tex.[ibi,ſed eũ.]ſupple tantũ.
In tex.ibi,[qui non conſentit.] ſcilicet expreſſe,licet ergo pa-
tiaris me vti ſeruitute in fundo tuo , non videris cõſentire,qa
tunc ſtatim mihi eſſet acquiſita ſeruitus, bene tamen præiudi
cat hęc patientia,ut ſtatim videar acquirere quaſi poſſeſſionẽ
illius ſeruitutis,habebat cauſam continuam vel quaſi. & illa
quaſi poſſeſſio ſufficit mihi ad præſcribendum , ſi continues
dicta patientia.¶In tex.ibi,[inuitos recte dicit ait.]ſupple etiã
ſi expreſſe dicant ſe conſentire,quia non habet verum cõſen
ſum. & lex quæ requirit verum conſenſum habuit reſpectũ
ad factum,nec ad verba, quæ proferuntur , ſed ad ius.ideſt ꝙ
4 taliter quis conſentiat,quòd valeat . ¶†Ex hoc no.diligenter,
quaſi ſi promittis ꝙ talis conſentiat,uel ratum habeat,intelli
gitur ita & taliter ꝙ valeat de iure,& ideo,ſi eſt talis qui non
poteſt contrahere,vel actum gerere præiudicialem ſine con-
ſenſu conſanguineorum,vel alia ſolennitate ex forma ſtatu-
ti,non ſufficit ꝙ facias illum conſentire non ſeruata dicta ſo
lennitate,ſed debes taliter facere ꝙ valeat. iſta lex eſt ſingula.
quam perpetuo tene menti,& in ſimili habes bonam gl.in l.
5 huiuſmodi.ſ̃.de legat.j.in prin.†Alibi vero dr̃,ꝙ inſpicitur po-
tius factum,q̃ illud quod diſponit iuris rigor,vt ſ̃. de his quib.
vt indig.l.eum qui.§. pro parte.

LEX V.

1 *Seruitus vrbana ad hoc vt propter non vſum perdatur , quid requiratur.*
2 *In præſcribenda libertate aduerſus ſeruitutem vrbanam requiritur ẽt bona fides præſcribentis,& ſcientia & patientia dominii fundi dominantis,ꝙ fecerit,& tenuerit per longum tempus actum contrarium ſeruituti.*
3 *Seruitus ruſtica perditur ſolum propter non vſum, etiam ſi dominus fundi ſeruientis nihil fecerit contrarium ſeruituti .*
Idem in ſeruitute perſonali vſus.
4 *In actionib. perſonalib.vbi currit præſcriptio propter ſolam negligentiam petentis abſq; aliquo facto debitoris præſcribentis currit præſcriptio,ẽt ſi debitor ſit malæfidei.an vero mala fides noceat pręſcriptioni .*
An valeat ſtatutum excludens ab actione creditorem negligentem petere intra certum tempus.
5 *Ciuitas vel alius ſuperior,ſi ſteterint per multos annos ꝙ ſubditis non impoſuerint grauamina , quæ poterant de iure imponere , quia non indiguit,*

guit, non perdidit ius non imponendi niſi illi geſſerunt ſe pro liberis, vide etiam num. 8.

Præſcriptio non currit ei qui re non indiguit.

6 *Si tu debes mihi ſeruitutem tigni immittendi licet remouerim tignum, quouſque tamen eſt foramen apertum, videor eſſe in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, & qualiter eam perdam, vel aliter retineam.*

7 *Si habeo molendinum in flumine, & ſupra eum facias cluſam, & aliud molendinum propter quod me impedis, qualiter longo temp. non perdã ius prohibendi, ſi cluſa tua fuit per flumen pluries rupta, & deſtructa, licet reparata eſſet pluries.*

1 HAec autem iura. ¶ † Seruitus vrbana propter ſolum non
vſum, non perditur, ſed requiritur vt ẽt aduerſa-
rius præſcribat libertatem, ad quam præſcribendã
reqrĩt factum eius directe ꝯriũ ſeruituti, ſecus ſi non directe,
ꝯrium. h. d. cum l. ſeq. & eſt bona l. & ſp allegat̃, qa eſt prĩcipa-
2 lis & magiſtralis in hoc articulo. † Reqrĩt ẽt aliud in præſcri-
bẽda liber. bona fides, videlicet pſcribentis, vt no. gl. s. e. l. j. & l.
3 fi. j. quemad. ſerui. amit. † Item ꝙ ſciente, & patiente dño fun-
di dñantis fecerit, & tenuerit per longum tp̃s actum ꝯriũ ſer-
uituti, vt l. & ſi forte. §. j. in fi. j. ſi ſer. ven. ſed ſeruitus ruſtica p-
dit̃ ſolũ pp non vſum, ẽt ſi dñs fundi ſeruientis nihil fecerit ꝯ-
rium ſeruituti, vt l. ſequi t. §. ſi viam. j. de vſuc. & idem in ſerui.
perſonali vſus, vel vſusfruct. vt l. ſicut. C. de ſer. & ideo quia nõ
reqrĩt factum eius, vt præſcribat libertatem, ẽt ſi ſit malæfidei,
quia ſcit ſuum fundum debere ſeruitutem nihilominus p nõ
vſum aduerſarii recuperat libertatẽ, non ſic in ſeruitute vrba
na, qa reqritur bona fides, vt dixi, & ſic quod credat ſuũ fun-
4 dũ non debere ſeruitutem. ¶ † Et pp hoc Bar. in illo §. ſi viam
dixit vnũ verbũ mirabile, ꝙ in actionib. perſonalib. vbi cur-
rit præſcriptio pp ſolam negligentiam non petentis abſq; ali
quo facto debitoris præſcribentis currit præſcriptio, ẽt ſi debi-
tor ſit malæfidei, quia ſciat ſe debitorem, & ẽt de iure cano.
& ita limitat. c. 2. de reg. iu. lib. vi. Communiter tñ tenetur con
a trariũ[a] maxime per Cano. ſed ſua opi. poſſet defendi ſi ſtatutũ
diceret, ꝙ ſi creditor nõ petat intra certum tp̃s cadat ab actio
ne, & ſic dirigat verba in ipſum creditorem, ſicut dicunt iura,
ꝙ qui non vtitur ſeruitute ruſtica, vel perſonali per longum
tẽpus, perdit eam. Sed ſi dicit, quòd debitor præſcribat con-
tra creditorem non petentem, tunc qa dirigit verba in ipſum
præſcribentem, ſi eſt malæfidei nunquã poterit præſcribere, &
ita loquatur alia opi. quã tenet Ioan. An. in c. fi. de excep. li. 6.
5 ¶ † In tex. ibi, [& ego per ſtatutum tempus] ſcilicet longum. ſ.
x. vel xx. annorum, & no. hic ſingulariter, quod ſi debes mihi
ſeruitutem altius non tollendi, ne auferas mihi lumina, licet
obturarem oẽs feneſtras mutando eas, & ſic nõ vtor commo
do ſeruitutis, ſi nõ eleues altius, licet per mille annos ſic tene
rem eas, non perdo ſeruitutem, & ſi velles eleuare poſſum te
prohibere, quia quouſque tenes parietem depreſſum, ſemper
videor eſſe in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, licet cõmodo eius
nõ vtar, quod eſt mirabile. ¶ Propter quòd patet, ꝙ ſi ciuitas
vel alius ſuperior ſteterint per multos annos, ꝙ ſubditis non
impoſuerint grauamina quæ poterãt de iure imponere, quia
non indiguit, non perdidit ius imponendi, niſi illi geſſerint ſe
pro liberis, & pro non ſubditis. & ſic præſcripſerit libertatem.
de quo vide C. de decu. l. in filiis. & de agri. & cen. l. cum ſcim⁹,
6 & quod ibi no. Bar. ¶ † In fi. ibi ſi tu foramen. no. diligenter, ꝙ
ſi tu debes ſeruitutem mihi tigni immittendi, licet remoue-
rim tignum, quouſque tamen foramen eſt apertum, videor eſ
b ſe in quaſi poſ. ſeruitutis, & ſic[b] nunquam eam perdo, niſi
poſtquam obtinueris foramen, ꝙ tunc acquiris quaſi poſſeſ-
ſionem, non tamen ſeruitutem, niſi ſic teneas, per longum tẽ
pus me ſciente, & patiente, & bonafide, & ita debeo eſſe cau-
tus, quòd non permittam te obturare, quia poſſum prohibe-
re, & de more eſt, quòd ponam aliquod lignum, vel ſignum
7 in illo foramine in ſignum cõtinuatæ poſſeſſionis. ¶ † Vl. not.
c arg. in l. ſeq. quòd ſi habeo molendinũ[c] ✠ in flumine, ꝙ s. ip
ſum molendinum facias cluſam, & aliud molendinum pp
quod me impedias, quo caſu poſſum te prohibere iuxta not.
in l. ſi quis ex argentariis. §. ſi initium. s. de edendo. & in l. quo-
minus. j. de flumi. ſi paſſus fuit per longum tempus, non pro-
d pterea perdidi ius prohibendi, ſi cluſa[d] tua per flumen pluries
fuit rupta, & deſtructa licet reparata, quia cenſetur interrupta
8 præſcriptio. † Et ad id quod dixi de ſuperiore, ꝙ non perdit ius
ſuperioritatis, licet non vtatur, licet ſubditi gerant ſe pro libe
ris. vide tex. cum gl. in l. arboribus. §. de illo. de vſuf.

ADDITIONES.

a ¶ Communiter tamen tenetur contrarium. de hoc late per Fel. in c. fi. de præſ. Ale. in conſi. 99. in 3. uol. & in contra. conſi. 138. in 2. vol. & in conſi. 51. & per totum. in v. vol. Cur.

b * Et ſic, econtrario ſeruitus tigni immittendi non incipit, niſi facto foramine, & ſic principio ad vtendum. l. ſi partem, ad prin. ff. quemad. ſerui. amit. Et vide Bar. Cœpo. cxxi.

c * Molendinũ de hac materia & de molẽdinis vide latiſsime Bar. in tit. flumi. j.

d ¶ Si cluſa tua. Adde Bal. & Ang. in l. ſeruitutes. s. tit. j. & Bar. Cœp. in tract. ſeru. urb. c. 20. Fran. Cur.

LEX VII.

1 *Ad refectionem parietis communis quando ſocius teneatur contribuere expenſas.*

2 *Quid in habentib. molendinum commune, in quo vnus vult ꝙ ponantur molæ meliores.*

3 *In pariete communi non poteſt ſocius facere feneſtram altero inuito.*

Nec aliquid iuxta parietem apponere, vel facere propter quod reddatur deterior.

1 PArietem qui naturali. ¶ † Intelli ge hanc ſe
cundũ Mar. de Fan. & Ang. quando paries non in
digebat refectione, quia poterat ſuſtinere onera
vtriuſque ſocii, alias poſſet vnus ſolus reficere, & alter tenetur
participare in expenſis, etiam inuitus, vt j. pro ſocio. l. cũ duo-
bus. §. idem reſpondit. & j. de damno infec. l. in parietis. cum l.
ſeq. & ſic poteſt intelligi l. ſi ędes. j. communi diui. quam gloſ.
2 allegat pro contrario. ¶ † Et ideo dicunt ibi Doct. quòd ſi ha-
a bemus molendinum commune, & tu vis ponere molas[a] ſeu
meliores quam ibi ſint, ſi hoc non eſt neceſſarium, quia po-
tes etiam ſtare cum illis, non tenear participare expenſas. † Ad
3 de ꝙ nec feneſtram[b] facere poteſt ſocius in pariete commu-
ni altero inuito, vt j. e. l. pe. nec aliquid iuxta parietem appo-
nere, vel facere propter quod reddatur deterior. j. e. l. quidam
Iberus. & s. e. l. fiſtulam. per totam l. ſecus, ſi non reddatur de
terior, vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶ Molas meliores. Adde Pet. de Peru. in tract. ſocietatum parte. 6. col. 4. & Cępo de ſeru. vrb. c. lviii. Cur.

b ¶ Feneſtram. Adde Bal. in l. altius. C. de ſeru. Bar. Ang. & Flo. in l. ſed ſi inter. & l. eos. in f. e. & Cœp. in tract. de ſer. vrb. præd. c. 26. in fi. Cur.

LEX VIII.

1 CVm eo qui tollendo. † Intellige l. hanc, quã
do vicinus ex hoc, ꝙ extollit altius, & obſcurat lu
mina vicini, conſequitur aliquam utilitatem, qa
licitum eſt facere in ſuo, quod ſibi placet, & ſi no
ceat alieno dummodo de alieno non tangat, & in ipſum ni-
hil immittat quando proficit, ſed ſi nullam vtilitatem conſe-
quitur, & ſic potius faceret, vt alteri officeret, videretur poſſe
prohiberi per l. j. §. denique. de aqua plu. arcend. & ita de facto
reſpondi in ciuitate iſta. Sed Ange. videtur hic tenere contra-
rium, quia iſta l. ſimpliciter loquit̃, & ad illum §. denique. re-
ſpondet, quòd loquit̃ qñ vtilitas ex tuo, proueniebat directo
in meum, vt illam non poſſis mihi auferre faciendo in tuo,
niſi qñ facis, ut ibi proficiat, ſed hic lumen non proueniebat
a mihi ex tuo, ſed de cœlo. Certe[a] iſta reſpõſio facit de directo,
ꝯ eum, quia ſi non habebam vtilitatem iſtam a te, vel a tuo,
multo minus debes mihi poſſe auferre, ar. s. de adop. l. ſi arro-
gator. §. ſed an impuberis. ibi, quia hoc nõ eſt in iudicio eius.
præterea hominem homini inſidiari nephas eſt. l. ut vim. s. de
iuſt. & iur. nec mos gerendus eſt ei, qui facit ſolum vt officiat,
vt s. de rei ven. l. in fundo. ideo teneo primam partem tanquã
humaniorem.

ADDITIO.

a ¶ Certe iſta reſponſio. Adde ꝙ in hoc Ang. ſequitur dictum Pa. de Caſt. h. d. Ale. de Imo. in conſi. 174. col. fin. ver. 2, in terminis. in 2. vol. Cur.

LEX IX.

1 *Non incidit in pęnam ſtatuti loquentis de eo qui excæcat alium, ille qui non excæcauit in totum, ſed aliquantulum obſcurauit viſum.*

Quòd tale ſtatutum puninens excæcantem, habebit etiam locum ĩ eo, qui ita lumen impediuit, ꝙ non poſſit quis inde videre lumen, licet oculos non effoderit.

3 *Statutum ſi permittit bannitum impune offendi, an videatur permittere occidi.*

4 *Statutum ſi permittit occidi, an cenſeatur permittere ꝙ poſsit ſpoliari uel aliter offendi.*

5 *Hæres an altius ædificando poſſit obſcurare lumina ædium legatarum. & num. 1.*

6 *Si vendo tibi fundum non teneor tibi præſtare acceſſum per alium fundum, poſito quod ſine eo fundus venditus ſit inutilis, niſi expreſſe hoc actum ſit.*

Clauſula, cum ſuis acceſſibus, & regreſſibus vſque in viã publicam, quid operetur.

7 *Eo caſu quo hæres tenetur præſtare aditum, uel altius non tollere, an ſit conſtituta ſeruitus prædio legato, ut ſic legatarius poſsit intentare confeſſoriam contra quemlibet impedientem.*

1 BInas ædes. ¶ † Qui legat proprietatem, vel
vſumfructum domus ſuæ, cẽſet̃
taci te grauare hr̃dẽ, ꝙ p aliã rẽ hr̃ditariã pſtaret
legatario ꝯmoditatẽ, ſine qua res legata eſſet om
nimõ inutilis. h. d. ĩ effectu. Ecõuerſo cenſetur grauare legata-
rium,

rium,vt præſtet hæredi commoditatem per rem legatam ad
aliam hæreditariam, ſine qua illa eſſet inutilis, vt ſ. ſi ſeru.
vend.l.teſtatrix.ĩ prin.& ſ.eo. l.fin. & de hac materia vide ple-
ne per Bar. in l.j.& ſ. de ſeru.lega.& not. quia Iuriſconſultus
format hic tres quæſtiones, & non reſpondet niſi ad primam
in prin.l.ſeq.qui binas,& reſponſionem ſuam poſtea limitat
in fi.illius l.¶In tex.ibi,[binas ædes habeo.]quarum vnam te
nebam altã cum feneſtra,alterã depreſſam,ne obſcurarentur
lumina illius.erat ergo dubium, an illo tpe quo aliam tenui
depreſſiorem videar voluiſſe, ꝙ hæres ſimiliter depreſſam te-
neat. Cõſtat.n.ꝙ nõ debebat ſeruitutẽ, quia vna domus mea
non põt alteri domui meæ ſeruitutem debere.tñ habeat quã-
dam ſimilitudinem ſeruitutis, quia eam ſp tenui depreſſam,
ne officeret luminibus alterius. Seruatur ergo hic media via,
qa non videor mandare hæredi,ꝙ eam teneat illo mõ, quo
ego tenui,& ꝙ vllo modo poſſit altius eleuare, licet ego nun
quam eleuauerim,immo poterit ẽt ſi aliquantulũ offuſcat lu
mina domus legatæ,vt in prin.l.ſeq.tñ non põt ex toto offuſ-
2 cari,vt in fi.l.¶†Nota ergo ex primo dicto arg. ꝙ non incidit
in pœnam ſtatuti loquentis de eo,qui excœcat alium,ille,qui
non excœcauit in totum, ſed aliquãtulum obſcurauit viſum
ſm Ang.¶Item ex ſecundo dicto nota ar.ꝙ tale ſtatutum pu-
niens excœcantem habebit locum,in eo,q ita lumen impedi
uit,ꝙ non poſſit qs inde videre lumen, licet oculos non effo
3 derit,ſm Bal.¶†No.etiam ſm vtrunque arg.optimum,ſi ſta-
tutum permittit bannitum impune offendi,ꝙ non videat̃ per
a mittere occidi.Contrarium [a] tñ ꝯſuluit Bar in conſilio, quod
incipit,ſtatuto caſtri plæbis per rationem,qa offenſa dr̃ ille a-
ctus per quem pœna imponitur,vt l.teſtõ.ſ.de man.teſt.& tã-
gitur per eum in l.3.in fi.de admin. lega.& per Io.An. in addi
tio.Specu.in tit.de conſtitutio.in quarta parte Spe.& Ang.di-
cit hic vnum verbum notabile,licet non alleget prædicta, ꝙ
ſi erat bãnitus in perſona, ita deberet mori ſi veniret ĩ fortiã,
iudicis,vel officialium ſm formam iuris cõis,& procedat hęc
ſecũda opinio,qa ſtatutum vr̃ facere quemlibet priuatũ exe-
cutorem in perſonam illius, poſtquam per ſuos officiales nõ
põt puniri,qa non eſt in fortia ſua,vt l.vnica. C.qñ liceat vni-
cuique ſine iu. ſe vin.ſed ſi non erat bannitus in perſona, ſed
pro pecunia,procedat prima opinio,qa non eſt veriſimile, ꝙ
ſtatutum voluiſſet maiorem pœnam imponere per priuatũ
executorẽ,q̃ per ſuos officiales imponeret̃.iſta diſtinctio mul-
4 tum placet mihi,& eſt rõnabilis.†Quid aũt econtrario, ſi ſta-
tutum permittit occidi an cenſeatur permittere ꝙ poſſit ſpo-
b liari, [b] vel aliter offendi? vide Bar.in l.nec in ea.ſ.de adul. † In
5 tex.ibi, [& an intereſſe põt ſuas ædes.&c.] ſ.ipſius hæredis,&
ad iſtam non reſpondet.Tu rñde ſimpliciter, ꝙ illas bene põt
hæres altius eleuare, & ẽt in totũ offuſcare lumina domus le
gatę,qa nec debebat ſeruitutem,nec ſpeciem ſeruitutis, ut l.
prox.¶In tex.ibi,[acceſſum haberes ad rem legatam.]ad iſtã
ẽt non rñdet,ſed adducit vnum arg.ꝙ ſic, qa ſi legaſſet vſum-
fructum vnius fundi, cenſeret̃ ẽt legaſſe facultatem eundi ꝑ
alium fundum teſtatoris, tñ poſtea Iuriſconſultus in l.ſeq.in
ver.non autem,reſpondet ad iſtam rationem, in quantum fa
cit ꝯ determinationem.j.q.& iſtam tertiam quæſtionem non
determinat.gl.determinat,ꝙ non debet præſtare acceſſum, &
ꝙ aliud ſit,qñ legatur proprietas,aliud qñ vſufructus,quia in
primo caſu eſſet maioris præiudicii iſtud tacitum legatum d̃
acceſſu,qa ſp duraret,cum legatum proprietatis ſp duret. Sed
in ſecundo caſu extinguitur cum vſufructu.& ꝓ hoc facit tex.
cum gl.in l.ſed & ſi quid.§.ꝓprietatis.ſ. de vſufruc. in gl.ſuper
ver.contineri. Doct.ꝯrium tenẽt, ꝙ ſiue ſit legata proprietas,
ſiue ſit legatus vſusfructus, hæres tenetur præſtare acceſsũ per
alium fundum hæreditarium,ſi ſine hoc legatum eſſet ĩutile,
per iſtã l.qui binas.in fine, quia eadẽ ratio eſt in acceſſu, quæ
eſt in altius non tollendo,quia econuerſo legatarius tenet̃ ꝓ-
6 ſtare ſimiliter hæredi,ut dicta l.teſtatrix.¶†Nec obſt.l. in ven-
dendo.ſ.de contrahen.emptio.quam gl.pro ſe allegat,qa loq
tur in ꝯctu,q non eſt ita fauorabilis,ſicut vlt. voluntas.Vnde
ſi vendo tibi fundum, non teneor tibi præſtare acceſſum per
alium fundum,poſito ꝙ ſine eo fundus venditus ſit inutilis,ni
ſi expreſſe fuerit dictum vt ibi.Et ideo notarii ponũt in inſtr̃is,
c cum ſuis acceſſibus, [c] & egreſſibus vſque in viam publicam,
quæ verba hoc important, quia licet non deberet̃ ſibi ſeruit⁹
ab alia re mea, tamen ſi conſueuerant ire per illã ad rem ven
ditam,ille poterit dici acceſſus illius rei venditæ, & hoc in ca-
ſu quo venditur proprietas. Si vero vſusfructus, fateor quòd
etiã in ꝯctib. ꝑp rõnem de qua ſ.quia modici pręiudicii vide-
tur actum,vt debeam præſtare acceſſum,vt dicta l.ſed & ſi qd.
7 Cœtera vide per Bar.in d.l.j, infra de ſeruitu. ¶ † Quæro eo
caſu quo hęres tenetur pręſtare aditum, vel altius nõ tollere,
an ſit conſtituta ſeruitus prædio legato,vt ſic legatarius poſſit
intẽtare confeſſoriam ꝯ quẽcunque impedientem, ſecundũ
l.ſi quis diuturno. in fi.ſi ſer.vend.vr̃, quod ſic per l. ſi partem.
§.fin.quemadmo.ſer.amit.Doct.dicũt ꝯrium, quia ibi loquit̃,
qñ ſeruitus fuit expreſſe legata,hic non fuit expreſſe, licet fin-
gat̃ tacite legata,qñ ex tacito legato nõ transfertur ius ſerui-
tutis,ſicut nec dñium ipſo iure ſine traditione,tex.eſt ſecundũ
intellectum Iac.de Are.cum gl. in l. ſeruũ filii. in §.fi.ſ.de leg.
& l.emptor.§.fi.de rei vend.Solum ergo legatarius hẽt actio-
nẽ perſonalem ex teſtõ ꝯ hæredem, vt ſeruitutem conſtituat.
Sit ergo diligens in agendo,& faciendo conſtitui ſi vult quòd
tranſeat in ſingularem ſucceſſorem actiue, & paſſiue. Tenę
menti perpetuo.

ADDITIONES.

a ¶ Contrarium tamen conſuluit.Adde ꝙ hanc partem tenet d.Nellus de S.Gem. in ſuo trac.bannitorum in 2.parte ſecundi temporis q.7.& ibi ponit rationes,& adde,ꝙ diſt.quam ponit hic Pau.referendo Ang. poſuit etiam Bal.in ſuo repertorio in ver.bannitus.& ad hanc q.adde eundẽ Pau.in l.in ſuis,ſ.de libe.& poſt. & Ang.in conſi.284.incip.viſo themate. eundem Pau.in conſi.33.& in conſil. 193.in j.impreſsis,& Gan.in ſuo opere maleſi.in fi.q.Cur.

b ¶ Poſsit ſpoliari.Adde Bal.in l.quoniam ſororem.C.de his quib.vt indig.& Sal. in l.qui.ſepulchra.C.de ſepu.vio.Doc.in l.in ſuis.infra de lib. & poſth.Ang.late in tract.maleſic.in ver.& veſtem cęleſtem,col.j.& eundem Pau.de Ca.in conſi. 35.incip.ſuper primo quæſito,in fi.Et ibi.hoc tit.Doct.intelligunt verum, eo bannito viuo.Sicut ſi eo mortuo,& niſi incontinenti poſt mortem.Cur.

c ¶ Cum ſuis acceſsib.Adde quæ notaui ſ.tit.j.ad l.pro parte.Cur.

LEX X.

1 *Qui debet ſeruitutem alius non tollendi, ſi diruto ædificio ſuo vult refice
re,non debet excedere formam ſolitę ſeu ſtatutę altitudinis, ſi conſtat
de qua conuentum eſt.Sed ſi de neutra conſtat, recurritur ad arb. boni
uiri.*
2 *In ſeruitute altius non tollendi, quando dicatur quis in quaſi poſſeſſione.
& a quo tempore incipiat præſcriptio decennii.*
3 *Quando recurritur ad arbitrium boni viri prout hic in ſeruit. iudex de-
bet eligere, & deputare magiſtros in arte expertos dato iuramento,
& non debet eligere vnum tantum,ſi poſſunt haberi plures,ſed ſaltem
duos.*

1 QVi luminibus.¶†Qui debet ſeruitutẽ
altius non tollendi, ſi
diruto ædificio ſuo vult reficere, non debet ex-
cedere formam ſolitæ ſtatutę altitudinis,ſi conſtat
de qua conuentũ eſt.Sed ſi de neutra conſtat,recurritur ad ar
bitr. boni viri.h.d.notabiliter. Et pone caſũ ſecundũ tertiam
lect.glo.¶ Pro declaratione glo.opp.de l.cũ eo.ſ.e. & l.altius.
C.eo.vbi põt quis altius eleuare,& officire luminibus vicini,
niſi debeat ſeruitutem, & hic vr̃ dicere ꝯrium, quia non dicit
quòd ſeruitus non deberetur, & tñ dicit quòd non poteſt offi-
cere nec excedere formam.iſta oppoſitio colligitur in fin. gl.
propter hoc glo.legit tribus modis. Primo modo,ſi volumus
intelligere,quòd non debebat ſeruitutem,ꝙ ſaltem in loco il
lo erat ſtatutum,vel conſuetudo de non alienãdo vltra certã
formam vel altitudinẽ quæ eſt ſeruanda,ſecundum gloſ.quã
not.vel intellige,qñ debebat ſeruitutem acquiſitam tãto tem
pore cuius ꝯrii memoria non extat.glo.hoc vltimum reprehẽ
dit,qa non reqrit̃ tm̃ tempus,ſed ſufficit decennium,cũ habe
bat cauſam continuam. Dicit tñ vnum verbũ notabile, pro-
pter quod ſemper allegatur iſta glo.& alia quæ eſt in l.j. C.de
2 ſeru.& aqua. † ꝙ ſeruitus altius non tollendi,habet cauſam
perpetuã, ergo decem annis præſcribitur.Sed tñ decennium
non incipit currere ab eo tempore, quo vicinum volentem
altius ędificare prohibuit,& ille deſtitit,nã ex tunc incipit eſſe
in quaſi poſſeſſione huius ſeruitutis, in qua ſi ſtat per decen-
niũ,pręſcribit,ante vero non erat in quaſi poſſ. quia nihil fe-
cerat iure ſeruitutis.Sed in ſeruitutib.affirmatiuis eo ipſo, ꝙ ĩ
cipit vti aliqd faciendo,conſtituit̃ in quaſi poſſ. pręterquam ĩ
ſeruitute itineris,actus vel viæ,in quib.reqrit̃, ꝙ iuerit per tri-
ginta dies,vt ſic dicatur eſſe in quaſi poſ.quantum ad illud in
terdictum dẽ itine.actuq; priu.ſed quantum ad præſcribendũ
nõ,vt ſ.tit.j.l.ſeruitutes.ſi aũt vicinus non acqeſceret, ſed ſpre
ta ꝓhibitione altius eleuaret,quod põt, ille non conſtituitur
in quaſi poſ.vt requirat̃ ſcientia,& patientia,vt ea.l.2. ¶ Vel
tertio pone caſum,vt dixi in ſummario, ꝙ debebat ſeruitutẽ,
& ꝙ domus fuit diruta,nam non propterea ſeruitus eſt extin-
cta,& ſi vult reędificare, licet non ſit eadem domus, debebit
eãdem ſeruitutem, & ſic nõ potuit excedere veterem formã,
vt hic.& ſ.eo.l.ſeruitutes.§.ſi ſublatum.qui declarat̃ per iſtã l.
& iſta l.per illum. ¶ Et no. quia videtur,ꝙ etiam ſi non no-
ceat domui dominanti, non poteſt excedere antiquam for-
mam,vt ſi domus tua erat alta per decem pedes, & feneſtræ
meæ erant longe altiores,licet.n.eleuares per duodecim, vel
quatuordecim,nullum tamen damnum mihi faceres,adhuc
videtur,ꝙ non poſſis, quia ſic te obligaſti ad non eleuandum
altius,quam ſint tempore obligationis, niſi adiiceretur cauſa
ſcilicet ne luminibus domus meæ officias,quia tunc primum
dictum reſtringeret̃ per adiectionem cauſæ iuxta l.cum pater
§.dulciſſimis.ſ.de leg.2. vnde poſſes eleuare, dummodo non
3 officias. † In iſtis igitur dubietatibus recurritur ad arbitrium
boni viri,id eſt ad magiſtros in arte expertos,quos iudex elige
re & deputare debet dato iuramẽto, vt C. de fide inſtrumen.

l.com-

l.comparationes.& dicit Ang. ꝙ non debet eligere vnū tm̄,[2]
ſi poſſunt plures deberi.ſed ſaltem duos vt no.in Auth.de nō
alienan.§.quia vero Leonis.

A D D I T I O.

2 ¶ Vnum tantum.De hoc,vt per Doct.in l.j.de ven.inſpi.late per Ang.& Doc.in
l.j.ſ.de verb.obl.& per eundem Ale.in conſi.148.in 2.vol.Bar. & Bal. ſupra in
proœ.C.in conſ.62.& Ang.de Are.in tract.maleſi.in ver.vna alia prouiſione,&
ibi per Ang.de Are.Cur.

L E X XI.

1 AEdificia. ¶Plantatio†arborū nō eſt ꝯ̄ ſerui
tu.altius non tollendi,ſed bene eſt
ↄ̄ ſeruitu.ne luminib.vel proſpectui officiatur. h.d.
2 †In tex.ibi,[ac ſi de ꝓſpectu] ſupple.vel luminib.i.
ne officiatur proſpectui,vel luminib.vt ſ.eo.l.inter ſeruitutes.
3 ver. quodcūq; igitur.†Sed quid ſi debes mihi ſeruitutem alti⁹
non tollendi,cum hac actione, ne luminib.meis officiatur?
Reſpondeo ꝙ cum illa adiectio fiat per modum acceſſorii,
regulatur a principali,& intelligitur,ne officiatur altius tollē
di,& ideo adhuc poteris arborem ponere,& viridaria licet lu
minibus officias,quia non officis altius ædificando,vt de hoc
eſt tex.s̄.e.l.quod aūt.iuncta l.præcedenti.in ver.veluti ſi ædes.
Si aūt apponeretur copulatiue,& ſic æquè principaliter,puta
altius non tollendi,& ne luminib.domus meæ officias, tunc
eſſent duę ſeruitutes. & licet non faceres ꝯ̄ primam,faceres ꝯ̄
ſecundam,ideo poſſum te prohibere per iſtum tex.in fine, &
per l.inter ſeruitutes.ver.quodcunque igitur.

L E X XII.

1 *Iuxta parietem communem alter ex ſociis non poteſt aliquid imponere,
vel facere,per quod paries deterioretur,vel impediatur eius refectio,ſe
cus ſi neutrum iſtorum ſequatur, & in ſtipulatione damni infecti non
uenit æſtimatio picturarum.*

2 *Nō debet quis ſe mouere ad litigādū cū aliis, niſi prius ipſum alloquatur.
Forma libelli contra debitorem.*

3 *Quando liceat facere ignem, vel caminum iuxta parietem communem.*

1 QVidam Iberus. ¶† Iuxta parietem
cōem alter ex ſociis
non pōt aliquid apponere,vel facere,per quod pa
ries deterioretur,vel impediatur eius refectio,ſec⁹
ſi neutrum iſtorum ſequatur,& in ſtipulatione damni infecti
non venit æſtimatio picturarū.h.d.iſta l.& ēt l.ſiſtulā.ſ.eo.quę
2 debet coniungi, & legi cum iſta. † Not. illa verba,qua de re
&c.quæ ſemper allegatur,& ex quib.communis practica ino-
leuit,ꝙ in libellis dr̄,ꝙ talis eſt debitor meus,& pluries requi-
ſitus recuſauit, & recuſat mihi ſoluere, vel tenet rē meam in
a iuſte,& pluries requiſitus recuſauit[a] reſtituere, nam non dēt
quis ſe mouere ad litigandū cum alio, niſi ipſum prius allo-
quatur, vt hac l.vnde dicimus loquere cum Ibero, & hoc eſt
de honeſtate,non de neceſſitate, niſi qñ recurritur ad curiam
eccleſiaſticā denūciando ſ̄m euangelicā denunciationē,quia
tūc oportet ꝓbare denūtiationē factam proximo iuxta not.
3 in c.nouit.de iud.†dicit ēt hic Ang. ſi paries eſt ita groſſus, ꝙ
non poteſt recipere detrimentum, non prohibetur alteri ex
b ſociis facere caminum[b] & ignē iuxta parietē cōem,dūmodo
faciat temperatū,& hoc videmus cōiter fieri,quia vterque ex
ſociis habet caminum iuxta cōem parietem,& de hac mate
ria,vide per Bar.in l. ſi parietis.ſ.de dam.infec.

A D D I T I O N E S.

a ¶ Recuſauit.Adde Bal.in l.non ignorat.C.de fruc.& lit.expē.& in l. debitores.
C.qui po.in pig.hab.Cur.

b ¶ Caminum.Adde Barto.Cœp.in trac.de ſer.vrb.in tit.de camino.& Pet.de Pe-
ru.in trac.de duob.fratr.parte 6.col.4.in fi.& Flo.hic qui dicit hoc non habe-
re locum in tuba camini ad portandum fumum.

L E X XIIII.

1 *Seruitus ne officiatur proſpectui plus continet, quam ſeruitus,ne officia-
tur luminibus,& quare.*

2 *Quanto minus quis habet,tanto maior ſibi ſit offenſa,ſi illud offuſcatur.
Qui ad ſuam collationem habet vnum beneficium tantum,ꝙ illud non ca-
dat in generali impetratione expectantium remiſſiue.*

1 INter ſeruitutes. ¶†Seruit⁹, ne officia
tur ꝓſpectui,plus cō-
tinet,q̄ ſeruitus,ne officiatur luminib. quia ꝓſpe-
ctus eſt non ſolum ex parte ſuperiori, puta cæli,
ſed ēt inferiori,vt in terra.Lumē vero ſolum eſt ex parte cęli,
cum cœlum videatur.h.d.cum l.ſeq.& ſecundū intellectū gl.
in l.ſeq.& hoc ponendo proſpectum in genere, non reſpectu
certi loci.aliter proſpectus poſſet dici ꝙ contineret minus,q̄a
pōt eſſe ſolum ex parte inferiori abſq; eo,ꝙ videat̄ cęlū,ſed lu
mē non, vt l.ſeq. Et hoc ſecūdum intellectū primæ gl.iſtius l.
ſed ēt tūc quodam reſpectu pōt dici,ꝙ contineat plus,q̄a ꝯti
net gratitudinem, & ideo nihil poteſt fieri per qđ gratitudo
aſpectus diminuatur, ſed lumen non concernit gratitudinē,
ſed ſolum lucem, & poteſt aliquid fieri per quod auferat̄ gra-
titudo luminis. dūmodo reſeruetur lumen, ut ſi impediatur
aſpectus ſolis,ex quo reſultat gratitudo,nā ſi non diminuitur
lux non dicitur fieri ↄ̄ ſeruitutem luminis,ut l.ſi arborem.ver.

2 ſi tm̄,qđ tm̄ limitat,vt ibi.¶†No.gl.primā ptē iſtius l.ꝙ quanto
quis minus habet,tanto maior ſibi ſit offenſa ſi illud offuſca
tur. Facit ad quæſtionem canoniſtarum de illo, qui ad ſuam
collationem habet vnum tm̄ beneficium, ꝙ illud non cadat
in generali impetratione expectantiū,de qua in c.ſi clericis.đ
præbē.lib.6.& per Arch.& in c.j.de conceſſ.præben.per glo.&
quod no.s̄.de of.præ.& l.illicitas.§.ne tenuis.ibi, [multū lumi-
ne,vnico, vel breui ſuppellectili.] & quod ibi no. in glo.

L E X XVI.

1 *Arbor quæ impedit videri cælum, contra ſeruitutem luminis habetur,ſe-
cus ſi impedit videri Solem,niſi Sol eſſet multum expediens.*

2 *Qui debet ſeruitutem luminum,non habet neceſſe conſeruare lumen in ca-
dem gratitudine,ſecus ſi ne officiatur proſpectui, niſi quo ad gratitudi-
nem illam locus eſſet deputatus.*

3 *Illud dicitur officere,quod aufert,non illud quod dat plus æquo.*

1 SI arborem ponat. ¶†Arbor quæ im
pedit videri cœlū,
ↄ̄ ſeruitutem luminis habetur,ſecus ſi impedit vi
deri Solem,niſi Sol eſſet multum expediens. De-
preſſio vero ædificii, vel arboris non eſt ↄ̄ ſeruitu
tem luminum,niſi ex quo tollatur lumen, quod ex reuerbe-
ratione fiebat.h.d.vſq; ad §.fin.¶In prin.l.ibi, [contra ſeruitu
tem impoſitam,] .ſ.ne luminibus officiatur,ſecus ſi ne altius
2 tollatur,vt s̄.eo.l.ædificio.¶†In tex.ibi, [nihil contra ſeruitu-
tem]no.pro eo quod dixi in l.præcedenti.quod qui debet ſer-
uitutem luminum non habeat neceſſe conſeruare lumen in
eadem gratitudine. ſecus ſi ne officiatur proſpectui,niſi ad il-
lam gratitudinem locus eſſet deputatus,ut ī ſeq.ver. ¶In tex.
ibi,[locus opacus quondam &c.] no. hæc verba ſecundum
Ange.quæ poſſunt poni pro conuentu ſcholarium. ¶In text.
3 ibi,[ſed plus æquo lumē facit.[†No.ꝙ illud dr̄ officere, quod
aufert,non illud quod dat plus ęquo.

1 *Obſcura pactio interpretatur contra proferentem.*

2 *Venditor domus ſi pollicitus eſt ꝙ domus vicini deberet ſeruitutē domui
venditæ qualiter teneatur.*

1 §.Hæc lex traditionis. ¶†Obſcura pactio
interpretatur ↄ̄ pro
2 ferentem, & ad hoc allegatur, vt l.veteribus. s̄.de pact. ¶†In
tex.ibi[vti nunc ſunt vt ita ſint.]ſupple,ꝙ quia poſtea repertū
eſt domum venditam debere ſeruitutem ſtillicidii domui vi-
cini,volebat emptor agere actione ex empto ꝯ̄ venditorem,
quia verba obſcura fecerat ſuper hoc, & ſi hoc ſciuiſſet em-
ptor fuiſſet minus empturus,vt l.j. §.j.ſ.de act. empt.venditor
dicebat ſe non tacuiſſe, imo expreſſe dixiſſe propter hæc ver-
ba,quæ dixerat ſtillicidia quæ nunc ſunt,vt ita ſint. emptor re
plicat,ꝙ iſta erant verba generalia,& ꝙ intellexerat alio mo-
do.ſ.ꝙ domus vicini debebat ſeruitutem domui venditæ, nō
econuerſo,dr̄ hoc, ꝙ ipſe fouet ius, quia non debuit vēditor
ita generaliter loqui, & qđ fit interpretatio ꝯ̄ eum, ut potius
videatur pollicitus,ꝙ domus vicini deberet ſeruitutē domui
venditæ,q̄ econuerſo.debuit.n.apertius loqui.Et ſic tenebitur
ad intereſſe tanquam tacuerit omnino.ſed an tenebitur face-
re,ꝙ domus vicini debeat ſeruitutē domui venditæ? vr̄ ꝙ ſic,
poſtquam cenſetur hoc pollicitus, ↄ̄rium tm̄ vult gl.& bene ꝑ
l.quod ad ſeruitutem.ſ.de euict.nam ſi re vera deberetur ſerui
tus,tranſiret ad emptorem,ſed ſi non deberetur, non teneret̄
venditor eam acquirere,niſi hoc expreſſe dixerit,& hoc non
dixit expreſſe,ſed ſub inuolucro verborum.& ſubiicit,ꝙ inter
pretabitur ↄ̄ eum in vno. ſ. vt teneatur ad intereſſe, ſi domus
vendita debet ſeruitutem alteri,non etiam, ut teneatur ſerui-
tutem redimere,& hæc eſt intentio glo.

L E X XVII.

1 *Taliter debet quis vti ſeruitute, ꝙ ex eius culpa prædium ſeruiens non læ-
datur,alias tenebitur ad intereſſe.*

2 *Ille cuius prædium debet ſeruitutem alteri,quando poſſit petere cautionē
damni infecti a domino prædii dominantis.*

1 SI fiſtulæ per quas. ¶ † Taliter debet
quis vti ſeruitute,
quòd ex eius culpa prædium ſeruiens non læda-
tur, aliàs tenebitur ad intereſſe. hoc dicit ſecun-
dum vnam lectu.videlicet, quòd ædes meæ debe-
bant ſeruitutem tuis,quam proſequitur glo. magna,ſecundū
aliam lectu.quam tangit gloſ.fina.ſeruitutem non debeant.
2 ¶†In tex.ibi,[actio mihi competit.] ſcilicet pro damno iam
illato, & tui culpa, & pro illo non petitur cautio damni infe
cti, pro futuro vero quod timetur poſſum petere mihi caue-
ri de damno infecto, ita intelligitur quod ſequitur, dum ta-
men non timeatur obuenire tui culpa, ſed vitio loci, ſeu
parietis ſeruientis, ſeu fiſtulæ, & hoc vult gloſſ. in effectu.&
ſic diuerſis reſpectibus dantur iſta remedia, & pro diuer-
ſis damnis. ¶ Pro declaratione gloſſ. diſtingue tres caſus,

qñ prædium meũ debet ſeruitutẽ tuo, vt ſi ex vſu recipio dã-
num, vel recipere poſſum. aut hoc cõtingit ſine aliqua culpa
tua, & ſine vitio loci ſolo caſu fortuito, vel ẽt natuliter eue-
niente, vt eſt nimia pluuia, & tunc debeo patienter ferre, nec
poſſum agere aliqua actione, nec petere mihi caueri đ dãno
infec. vt ꝟ. ti. j. l. mihi. §. ſeruitus. & hoc vult iſta glo. circa fi. dum
opponit de illo §. Aut contingit tui culpa, quia cum poſſes re
ficere fiſtulas, vel aquæductũ, neglexiſti, & ſi fuiſſent refectæ,
dãnũ mihi non fuiſſet illatũ, & tunc ago actione ĩ factum, &
hoc quando datur damnum nõ immediate, nec directo, ſed
occaſio damni, vt hic, alias daretur actio l. Aquiliæ. Item quã
do deficit alia actio ordinaria ex contractu, alias illa daretur,
nõ hæc in factum ſubſidiaria, vt hæc habẽtur in l. qui domũ,
ꝟ. loc. Aut contingit damnum ſine culpa tua, ſed ſolum vitio
loci, vel operis, quia refeciſti, & quicquid pertinebat ad te dili
genter feciſti, & tunc pro damno iam illato non poſſum age-
re, vt l. damni. §. j. ꝟ. de dam. infe. ſed pro eo quod timetur fieri
de futuro petere poſſum mihi caueri de damno infecto, & ita
intelligitur finis iſtius l. & l. fluminum. §. vitium. cum §. ſeq. &
l. præterea, de dam. infec.

LEX XIX.

1 SEruitutes, quę. ¶†In ſeruitutib. habẽ
tibus cauſam cõtinuã
vł quaſi, ſtatim facto opere per quod quis vtitur,
dr̃ eſſe in quaſi poſſ. ipſius ſeruitutis. h. d. Et iſtud
eſt verũ ĩ ſeruitute ꝯſtituta, qa tũc cũ ſit dare ſub
ſtãtiã eius, eſt dare quaſi poſ. ſerui. ſed ſi nõ eſt ꝯſtituta, ſed in
actu ꝯſtituendi, vt qñ præſcribit̃, nõ dr̃ añ præſcriptionẽ ꝯple-
tã eẽ ĩ quaſi poſ. ſeruitutis, ſed actũ ꝑ quos ſeruitus acqrit̃ ſm
quoſdam qđ refert Inn. in c. j. de cau. poſ. & ꝓprie. ꝑ quib. bene
facit iſte tex. dum dicit. [poſſideo habẽdi ꝯſuetudinem.] Quidã
tñ dicunt, ꝙ ẽt tunc nõ eſt impropria locutio dicere, ꝙ ſit in
poſ. ſeruitutis quia intelligitur. ſ. acquirere de nõ acquiſita. &
ꝓ hac vr̃ tex. in l. fin. ꝟ. de itin. actuq; pri. dũ dicit, ꝙ ad hoc, vt
quis habeat illud edictum debet poſſediſſe ius ſeruitutis, &
tñ loquit̃ in ſeruitute nondum acquiſita. ¶In tex. ibi, [ĩ tuũ,]
idest ſupra tuũ, qa meũ requieſcit totũ ĩ meo, vñ vr̃ ſeruitus ꝓ
tegendi, ut l. j. s̃. e. ¶In tex. ibi, [poſſideo.] non per ſe, ſed mediã
te ædificio, vt s̃. e. l. ſi ędes. in fi. proprius autem loquendo ipsũ
prædium poſſidet, non ego, quia debet̃ ꝑdio. non mihi, vt l. q
aliena. in fi. ꝟ. de neg. geſt. Et adde ꝙ Azo fuit in iſta opi. ꝙ ẽt ſi
ſeruitus eſt ꝯſtituta. & ſum ĩ quaſi poſ. ipſius, nõ poſſum age-
re interdicto poſſeſſorio niſi ẽt probẽ ꝓprietatẽ, & nõ ſufficit
probare quaſi poſ. qa nõ põt eſſe quaſi poſſeſſio iuris, quod
nõ eſt in rerũ nã. non ſic ĩ reb. corporalib. q̃ pñt poſſideri, ẽt ꝑ
illũ q nõ eſt dñs, cũ ſit in rerũ nã, ſed ꝯ ipſum fuit pronuncia-
tũ ꝙ cõpeteret vtile interdictum. qđ dic vt plene not. Bar. in l.
3. §. vñ vi. ꝟ. de vi & vi arma. & Spe. ponit in tit. de reſt. poſs. ſeu
de cau. poſ. in quarta parte Spe. & tunc rñde ad ꝯriã rõnem, vt
s̃. dixi. & ẽt Bar. ibidem reſpondet.

1 *Qui ſeruitutem habet poteſt facere in prędio ſeruiente illud ſine quo aliter ſeruitute vti non poteſt.*
2 *Limitata cauſa limitatum producit effectum.*

1 §. Si domo. ¶†Qui ſeruitutem habet, põt facere in
prædio ſeruiente illud ſine quo aliter ſer
uitute uti non poteſt. h. d. quod limita, vt ꝟ. tit. j. l. Quintus. in fi.
2 ¶†Et no. in fi. iſtius. §. ꝙ limitata cauſa limitatũ producit effe-
ctũ. facit l. ita aũt. §. j. ꝟ. de adm. tu. & l. Lucius. de fide. & l. can-
a cellauerat. de his quæ in teſtamento delentur.

ADDITIO.

a * Et adde in hoc maxime facientem legem, de leg. ij. l. cum pater. §. dulciſsimis. & ibidem per Doct.

1 *Aedificium dirutum, & poſtea reſtitutum, cenſetur idem, quantum ad ſeruitutes reales, licet non quantum ad perſonales.*
2 *Seruitus acquiſita ſuperficiei, cenſetur acquiſita ſolo, & ꝙ ideo non extinguatur extincta, vel deſtructa ſuperficie.*

1 §. Si ſublatum. ¶† Aedificiũ dirutum, & poſtea
reſtitutũ, cenſetur idem, quãtum
ad ſeruitutes reales, licet nõ quantum ad perſonales. h. d. re tñ
vera, non eſt idẽ. qđ dic, ut no. plene in l. inter ſtipulãtem. §. ſa-
2 cram. de verb. obl. ¶†Et no. hic ꝙ ſeruitus acquiſita ſuꝑficiei,
cenſetur acquiſita ſolo, ideo nec extinguit̃ extincta, vel deſtru
cta ſuperficie, quod dic, vt dixi. s̃. tit. j. l. 2.

1 *Dominus prędii ſeruientis non poteſt aliquid facere, per quod impediatur vſus ſeruitutis.*
2 *Poteſt quis facere conditionem alterius meliorem, non autem deteriorem, nec etiam ſemper meliorem.*

1 §. Si ſeruitus ſtillicidij. ¶† Dñs prædii ſer-
uiẽtis nõ põt aliqd
facere, per qđ impediat̃ vſus ſeruitutis. h. d. principiũ iſtius. §.
ſed aliqd ꝑꝑ qđ nõ impediatur, põt h. d. fi. iſtius. l. Eꝯuerſo dñs
ꝑdii dominãtis, nõ põt aliqd facere ꝑꝑ qđ durior efficiat̃, ſe
cus ſi fiat leuior. & h. d. verſi. ſi antea. & ver. ſtillicidi ũ. facit in
2 vſib. feud. de inueſti. de re alie. fac. §. fi. † Et no. hic tam, ꝙ põt
qs facere ꝯdõnẽ alteri⁹ meliorẽ, nõ aũt deteriorẽ, ñ tñ ſꝑ hoc
eſt verũ, ꝙ poſſit facer̃ meliorẽ, ut l. ſed & ſi qs. §. fi. s̃. đ vſuf. vbi
fructuari⁹ nõ põt acqrere ſeruitutẽ, ſed ibi ẽ alia ꝓhibitio, qa ñ
eſt dñs, & acqrere nõ pt̃ ſeruitutẽ, niſi dñs. ff. cõia ꝑdi. l. ꝓpriũ.

LEX XX.

1 *Ad remiſſionem vnius ſeruitutis, non ſequitur remiſſio alterius penitus diuerſæ.*
2 *Quando ſunt iura diuerſa, & inuicem non dependentia, licet tollatur unũ, non tollitur aliud, ſecus ſi dependerent inuicem.*
3 *Repudiata hæreditate ab inteſtato cenſetur repudiata ex teſtamento.*

1 SI domus tua. ¶ † Ad remiſſionẽ vnius ſerui
tutis, ñ ſequitur remiſſio alteri⁹
penitus diuerſæ. Ideo nõ põt qs vti remiſſione quaten⁹
2 tẽderet ĩ ꝑiudiciũ remittẽtis. h. d. & ſꝑ allegat̃, †qñ ſunt
iura diuerſa, & ĩuicẽ nõ depẽdẽtia, licet tollat̃ vnũ, nõ tollit̃
aliud. facit. l. ſi ſeruitus. §. qd ergo. ꝟ. de fur. & l. ſi prius. ĩ prin. de
aqua pl. arc. ſed ſi depẽderẽt adinuicẽ, ſec⁹, ut gl. qđ ẽt ꝓbatur
3 in l. is. §. j. ꝟ. de acq. hær. vbi repudiata hr̃ditate abinteſt. cẽſet̃ re
pudiata ex teſtõ, ſine qua repudiatione prima ſtare non põt.

LEX XX.

1 *Seruitus ne luminib. officiatur, extenditur tam ad præſentia lumina, quam ad futura ſi fuit hoc actum expreſſe, uel fuit ſimpliciter conſtituta ſeruitus. ſ. cum expreſſione verbi præſentis temporis.*
2 *Verbũ præſentis temporis non porrigitur ad futura, & quando porrigatur.*
3 *Tantum ualet generalis diſpoſitio reſpectu omnium, quantum ſpecialis reſpectu quorundam.*
4 *Indefinita locutio æquipollet vniuerſali vbicunque eſt eadem ratio omniũ ſub diffinita comprehenſorum.*
5 *Verba indefinite ꝓlata qualiter cõprehendant præſentia verba & futura.*
Clauſula non obſtantib. quibuſcunque ſtatutis, vel conſuetudinib. an tollat ſtatuta, uel conſuetudines quę poſtea fierent.
Si quis iurauit ſeruare ſtatuta, an iuramentum extendatur ad ſtatuta poſt a facta.
6 *Si aliqua communitas, vel dominus fecit pacem pro ſe, & ſuis ſubditis, & cohærentib. extenditur ad illos qui poſt pacem incæperunt eſſe ſubditi, vel cohærentes.*

1 QVi ędificium. ¶†Seruitus, ne luminib.
officiat̃, extendit̃ tam ad
ꝑſentia lumina, q̃ ad futura ſi fuit hoc actũ exꝑſ-
ſe, vel fuit ſimpł̃r ꝯſtituta ſeruitus. ſ. cum expreſſio
2 ne verbi ꝑſentis tꝑis. h. d. cum l. ſeq. vſq; ad fi. ¶†No. in prin. l. ſi
ſeruitus. verbum ꝑſentis tꝑis non porrigit̃ ad futura. facit ꝟ. de
verb. obl. l. ſi a colono. & l. ſtipulatus. §. cum ſtipulamur. fallit
qñ ꝓfert̃ a lege ꝑꝑ nãm l. q̃ eſt, vt fiat ſuꝑ futuris. Ideo verbum
pñtis tꝑis poſitũ in l. cõprehendit futura, qa lex ſꝑ loqtur, &
eſt in viridi obſeruantia, vt l. Arriani. C. de hæret. quinimo ẽt
verbum præteriti tꝑis comprehẽdit futura, vt l. illicitas. ĩ prin.
C. de off. ꝑſid. ver. factus. & ĩ ver. extortas. niſi qñ lex continet
indulgentiã criminis, ne det̃ mã delinquendi, vt l. cũ lex. s̃. de
legi & l. fi. C. de abolit. Itẽ fallit ĩ verbo põt, qđ habet tractũ đ
futuro, ideo prolatũ ẽt de ꝑſẽti cõprehẽdit ẽt futura, vt l. ſi ita.
ꝟ. de leg. 2. cætera dic pleniſſime ꝑ Bar. in l. ſi ita. ꝟ. de au. & ar-
3 gen. lega. ¶†Itẽ ver. ꝙ ſi ita. in ca. l. ſi ſeruitus. allegat̃ ad plura,
primo ꝙ tñ valet generalis depoſitio reſpectu omniũ, quan-
tũ ſpãlis reſpectu quorũdã, & hoc notabile gl. ꝓſequitur, & ali
quas leges in ꝯriũ, & ponit vnã ſolutionẽ. quam no. & eã al-
legaui in l. ſed & ſi qs. §. q̃ſitũ. ſi quis cau. ꝙ illud qđ dixi in no-
tabili, eſt verũ regułr, & vbicũq; reperit̃ ꝯriũ nõ ẽ caſus ſpãlis
ꝑꝑ aliquã cãm. Si ergo non reperitur ꝯriũ, ſtãdũ eſt regulæ l.
4 omnis diffinitio. ſ. de reg. iu. cum ibi no. †Secũdo allegatur, ꝙ
a ĩdiffinita locutio æquipollet vłi. hoc verum[a] vbicunque eſt ea
dem rõ omniũ ſub diffinitiua ꝯprehenſorũ, qđ dic, vt in c. vt
circa. per gl. de prob. lib. 6. & ibi Io. An. & ꝑ Bart. in l. ſi plurib.
5 de le. j. †Tertio allegatur, ꝙ verba ĩdefinite prolata cõprehen-
b dunt præſentia verba, & futura.[b] qualiter tñ hoc intelligatur,
vide per Cy. in l. neque modus. C. de ſeruit. Et hoc facit ad q. de
clauſula, non obſtantib. quibuſcunque ſtatutis, vel conſuetu-
dinib. vtrum tollat ſtatuta, vel conſuetudines poſtea facta, vel
inducta, de hoc per Bar. & Dy. in l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. ꝟ.
de lega. j. Item ſi aliquis iurat ſeruare ſtatuta, an extẽdat̃ iurm
ad ſtatuta poſtea facta? de hoc per Dy. & Bar. in l. ſi ſtipulamur,
6 de verb. obl. †Item inducitur, ſi aliqua communitas, vel domi
nus fecit pacem pro ſe, & pro ſuis ſubditis, & cohærentibus.
an extendatur ad illos, qui poſt pacem incęperunt eſſe ſubdi-
ti, uel cohæredes, & dicit Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de tre-
gua & pace. fuiſſe determinatũ, ꝙ ſic ꝑ iſtã l. & fuit de facto
iſta quæſtio in Marchione Montisferrati.

ADDITIONES.

a ¶ Hoc verum. Item adde ꝙ non æquipollet qñ agitur de probando quid vniuerſum. per Ale. in conſi. 110. in j. vol. col. j. in fi. & ibi ꝙ nec in teſte habet locum. & vide eundem Ale. in conſi. 23. in 4. vol. & Doct. in c. fin. de reſcri. Cur.
b ¶ Et futura. Adde Bar. & Doct. in l. fi. C. quę res pig. obl. poſſ. & in d. c. fi. & Cardi. in cle. ſi. e. tit. de præſcrip. Cur.

LEX XII.

Si ſeruitus.

1 §. Futuro quoque. ¶†Per iſtũ text. vr̃ ꝙ poſſit inſtitui eccleſia, nedum cõ
ſtructa, ſed conſtruenda, & ꝙ poſſint ſibi concedi priuilegia,
& etiam fieri donationes. de his vide per Bar. ꝟ. de ali. & ciba.
lega. l. ſeruos ad cuſtodiam templi. & in ca. Abbate ſane. de re
iud. lib. 6. & adde quod no. in c. ad audientiam. extra de eccle.
ædifican. in gl. fi.

LEX XXIII.

1 CVius ędificium. ¶†Dñs prędii domi
nantis põt in illo fa
cere quod vult, dũmodo ſeruitutẽ duriorem nõ
faciat. h. d. ſic ſ. e. l. ſeruitutes. §. ſtillicidiũ. & intelli-
ge ꝙ ędificium inferius debebat ſeruitutem one
ris ferendi. ſi autem ſeruitutem ſtillicidij, tunc per eleuationẽ
prædij dominãtis nunquam fieret durior conditio ſeruitutis,
ſed leuior, vt §. ſtillicidium.

LEX XXIIII.

1 HOc quod ¶†Seruitus tigni immittendi, nõ
poteſt deberi ei, qui non habet
ędificium vicinum. h. d. & hoc eſt verum iure ſerui
tutis, ſed iure pacti ſic, vt ſ. ti. j. l. vt pomum. arg. ad
id quod dixi, ſecundum Bar.

1 §. Si ex tri. ¶†Si dñs domus conſtituit in ea ſeruitutẽ
altius non tollendi, põt ille qui nõ eſt dñs
domus, licet habeat partem in pariete illius domus, ipſum pa
rietem altius tollere. h. d. nota.

LEX XXV.

1 *In re communi non poteſt alter ex ſociis per confeſſoriam conſequi, ut ali quid faciat, vel ſocium a faciendo prohibeat, ſed per diuiſionem, ideſt per iudicium communi diuidundo ſuccurritur.*
2 *In libello non debet de neceſſitate exprimi nomen actionis, ſed cauſa ex qua colligitur nomen.*
3 *In re communi quando ſit melior conditio prohibentis, & quando facere uolentis.*
4 *Sicut poſſum te prohibere ne facias in re communi, ita ſi feciſti, poſſum petere ꝙ tollas, niſi me ſciente, & patiente feciſti.*
5 *Res mea non poteſt mihi ſeruire, ſed nec alteri rei meæ.*

1 IN re cõmuni ¶† In re cõi nõ põt al-
ter ex ſociis ꝑ ꝯfeſſoriã
ꝯſequi, vt aliqd faciat, vl ſocium a faciendo ꝓhi-
beat, ſed per diuiſionem. i. per iudicium commu-
ni diuidũdo ſuccurritur. h. d. ẽt per negatoriã ſm
gl. ei q vult prohibere. Sed ꝯ, qa tunc iſta lex non differt a l.
ſeq. Sol. immo, qa ibi põt negatoria dari prohibenti, & etiã
ꝯfeſſoria ędificare volẽti, vel aliud facere iure ſeruitutis de re
cõi ad rem propriam alterius, qa res mea põt ſeruire rei cõi.
2 †Hic vr̃ caſus, ꝙ in libello ſit exprimendum nomen actionis,
qa in prin. dicit, ꝙ iure ſeruitutis. i. ꝑ ꝯfeſſoriam non põt illud
a ꝯſequi, & in fi. dicit, ꝙ ꝑ actionẽ cõi diuidundo põt, ſed dic,[a]
ꝙ non habet neceſſe exprimere nomẽ actionis, ſed cauſam,
ex qua colligiť nomen: dẽbit. n. dicere, ꝙ res eſt cõis ꝓ ĩdiuiſo,
& ꝙ ĩ tali re nõ licet vni ex ſociis altero inuito aliqd facere,
cũ potior ſit ꝯdõ ꝓhibẽtis, & ex hoc vr̃ ĩtẽtare actionẽ cõi di
3 ui. facit l. nõ poſſum⁹. ſ. ſi pars hæred. peta. †Itẽ no fi. ꝙ ſi vis fa-
cere aliqd ĩ re cõi me inuito, tũc poſſum te ꝓhibere, & ẽ ꝯdõ
mea melior, qñ non expedit ſocietati, vel rei cõi, ꝙ illud fiat,
lʒ expediat tibi ſoli. Si aũt expediret, tũc potior eẽt cõdõ tua
facere volẽtis, ut ſi ĩdigeret refectione, ut no. ꝟ ſi ſer. vẽ. l. ann⁹.
4 in vlt. gl. & ĩ l. ſi cões. cõi diui. ¶Itẽ no. †ꝙ ſicut poſsũ te ꝓhibe
re, ne facias, ita ſi feciſti poſsũ petere ꝙ tollas, hoc verũ, ſi me
ignorãte feciſti. ſecus me patiẽte, & ſciẽte, qđ dic, ut l. Sabin⁹. ꝟ.
cõi diui. ſi aũt me ꝓhibẽte, idem quod in primo, ſed ſi me cõ-
5 ſentiente, dic vt ibi. ¶†Vlt. no. regulã, ꝙ res mea non poteſt mi
hi ſeruire, ſed nec alteri rei meæ, ut ꝟ. eo. l. ſi quis ædes, immo ſi
prius q̃ eſſet mea ſeruiebat, extinguiť ſeruitus ipſa facta mea,
vt d. l. ſi quis ædes. & ꝟ. communia prædi. l. quicquid.

ADDITIO.

a ¶ Et in hoc dicito, ꝙ cum agitur actione vtili, vel directa libellus non habet neceſſe continere actionis nomen, qua agitur niſi ſint diuerſi effectus iuxta Bar. doctrinam in l. actio. ff. de neg. geſt. quã vide, & in l. qui ſtipendia. C. de proc. & adde libellum valere etiam ſine nominis actionis expreſsione, glo. & Bar. in l. j. vlt. colum. ff. de eden. vbi & id quoque addit verum eſſe cum cauſa apta exprimitur, licet actionis nomen inepte exprimatur. & gl. in l. j. ff. ſi menſor fal. mo. Inn. in c. examinata. de iud. plen ſ. per Spe. de act. ſeu pet. §. j. nec hoc quoque fruſtra adijcietur, an libellus cõtinere debeat num agatur actione vtili, an directa per Bar. in l. ſi duo. de ſol. Bal. in l. i. ad fi. C. de actio. & obl. & in l. ſi quis rem. de proc. Anto. de Butr. in c. dilecti. de iud.

LEX XXVI.

1 *Pro eo quod fit ex communib. ædib. in proprias alterius ex ſociis, vel econ uerſo poteſt agi negatoria.*
2 *Res mea propria poteſt ſeruire rei communi inter te & me.*
3 *Licet vnus ex ſociis ſine altero non poſſit acquirere ſeruitutem rei cõis, ſicut nec ſeruitutem ei imponere, tamen poteſt ei acquirere mediante præſcriptione, & quid ſi acquirat ab alio ſocio.*
Præſcriptio poteſt, quod non poteſt pactum.
4 *Ius præſcriptionis dicitur bonum, licet non æquum, tamen bonum præfertur ęquo hoc caſu.*
Præſcriptio aliquando minus poteſt quam pactum.
5 *Si facis aliquid indebite de re communi in rem meam propriam quando poſſum illud propria auctoritate deſtruere.*

1 SEd ſi inter. ¶†Pro eo qđ fit ex cõib. ędib. in pro
prias alterius ex ſociis, vel ecõuerſo
põt agi negatoria. h. d. certe ẽt ꝯfeſſoria ad hoc, vt differat
2 a l. ꝓcedẽti. † nã res mea ꝓpria põt ſeruire rei cõi ĩter te, &
me, vt ꝟ. e. l. ſi qs ędes. §. j. Si ergo vis vti ſeruitute, & ego ĩpedio,
potes ĩtẽtare confeſſoriam. eꝯ, ſi ſeruitus dẽtur, poſſum inten-
3 tare negatoriam pro re ꝓpria. ¶ In tex. ibi, aut rẽ perdere. iſta
verba per gl exponuntur duob. mod. & ex primo not. ꝙ licet
vnus ex ſociis ſine altero non poſſit acqrere ſeruitutẽ rei cõi,
ſicut nec ſeruitutem ei imponere, vt l. vnus. ꝟ. tit. j. bñ tñ poteſt
ei acquirere mediante præſcripti. & ſic põt præſcriptio, quod
non poteſt pactum, & eſt maioris efficaciæ ꝑꝑ perſeuerantiã
ꝯſenſus, ut no. in l proprium. in fi. ꝟ. communia prædio. & not.
ꝟ l. j. C. de ſer. fug. in 3. op. per Cy. facit de diuer. & tẽporalibus
ꝓſcrip. l. longę poſſeſſionis. & qđ no. Cy. ĩ l. j. ꝟ. de ſeru. & aqua.
in 3. q. gl. in fi. aſſignat aliam rationem dum remittit ad l. j. ꝟ. de
vſuca. qa in ꝓſcriptio. verſatur publica vtilitas ne dominia, &
4 iura ſint ĩ incerto. †& iõ ius præſcriptionis dr̃ bonũ, licet non
æquum, qa locupletať cum aliena iactura, tñ bonum præfer-
tur ęquo hoc caſu. Sed Ang. dicit ꝙ ĩ caſu iſtius l. per pactum,
vel ꝯctum poſſet vnus ſociorum acqrere ſeruitutem rei cõis
ab altero ſocio iure proprio illius, qa in hoc ille ſocius ꝯſen-
tit, ſed a quodam tertio ſine conſenſu ſocii non poteſt, & ita
loquũtur iura in ꝯtrium allegata, & hoc ſatis placet, & tunc
præcedens expoſitio non eſſet neceſſaria, nam & aliqñ min⁹
põt præſcriptio, q̃ pactum, vt patet ex no. per Io. And. in regu-
5 la qui ꝯ iura. in mercurialib. ¶†Secunda expoſitio eſt, quia ſi
facias aliquid indebite de re communi in rem meam propriã
poſſum propria auctoritate deſtruere. hoc ĩtellige, qñ requie
ſceret in re mea, alias non, ſed deberem agere, vt remoueas,
alias tenerer l. Aqlia ad intereſſe, vt l. quemadmodum. §. j. ad
l. Aquiliam, quam gl. allegat.

1 §. Si in area. ¶†Qñ ſunt duę prohibitiones, quarũ q̃-
libet de ꝑ ſe ſufficit ad actum impedien
dũ, ſublata vna, & nõ altera, nihilominus actus ĩpediť. h. d. ĩ ef
fectu. & ꝯcordat l. ſi nõ lex Aelia ſentia. ĩ prĩ. de hære. inſti. l. li-
bellorũ. §. notãť. & ibi no. ff. đ ĩſa. & Inſti. de nup. §. affinitatis.

LEX XXVII.

1 *Quæ ſint ſeruitutes perpetuę vel quaſi, & an tempore acquirantur.*

1 FOramen. ¶†Seruitus q̃ non hẽt cãm perpe-
tuam, vel quaſi tpe nõ acquiriť. ſe-
cus ſi hẽt cãm ſaltẽ quaſi perpetuã, & tũc dr̃ nõ ha
bere perpetuã, vel quaſi qñ requiriť factũ hoĩs ad
eius vſum. ſecus, ſi nõ requiriť. Itẽ ex aqua nõ perẽni, ſed q̃ de
ſiccatur aliqñ ſeruitus aquæduc. ꝯſtitui non põt. h. d. tota l. cũ
gl. & primo poniť vnũ dictũ vſq; ibi, [hoc ita.] ſecundo illud
limitat vſq; ibi. [illud neque.] tertio limitationẽ probat vſque
ibi, [& ideo.] poſtea ponit duas illationes, & tertiam in l. ſeq.

LEX XXIX.

1 *Si domus prædii dominantis efficiatur domini prædii ſeruientis inſolidum, ſeruitus extinguitur ſecus ſi pro parte quota, vel pro parte integrali, vt vſufruct.*
2 *Seruitus ſemel extincta per acquiſitionem dominii prædii ſeruientis amplius non reuiuiſcit, licet deſinam habere dominium directum, niſi de vno imponatur.*

1 SI quis ędes. ¶†Si domus prædii dominã
tis efficiať domini prædii ſer
uiẽtis inſolidum, ſeruitus extinguitur. ſecus ſi pro
parte quota, vel pro parte integrali, vt vſufru. h. d.
tota l. & primo quando inſolidum, & pleno iure,
ſecundo quando, pro parte quota. tertio, quando ſolum pro
vſufructu. Secunda ibi, [ſi partem.] Tertia ibi, [item vſusfru-
ctus.] ſed ſi fieret dominus proprietatis, & non vſusfructus,
non diceretur adhuc cauſa extingui, quia ſeruitus prædialis
cõſiſtit in proprietate, non in vſufructu, & ſic res ſua ſeruiret
2 alteri rei ſuæ, ſi non extingueretur, quod eſſe non põt. ¶†In
tex. ibi, [& ſi rurſus.] no. ꝙ ſemel ſeruitus extincta per acqui-
ſitionem dominii prædii ſeruientis, amplius non reuiuiſcit, li
cet deſinam habere directum dñium, niſi de nouo impona-
tur. facit l. qui res. §. aeram. ꝟ. de ſol. ¶In tex. ibi, [manebit ſerui
tus.] circa iſtũ articulũ qñ ꝓdium ſeruiens efficiť ꝑ pte dñi ꝓdii
dñantis, an ſeruitus extinguať, vide qđ plene no. gl. ꝟ. ti. j. l. ſi cõi
fundo. & l. vnus ex ſociis. & loqť hic, qñ ſeruitus erat mihi q̃ſi
ta in prædio tuo antequã eſſẽ dñs illius pro parte. Sed an poſt
quàm ſum dominus pro parte pro indiuiſo tãtum poſſim ac-
quirere in fundo communi pro indiuiſo ſeruitutẽ ad alium

fundum meum proprium ? glo.in l.ſed ſi inter.ſ. eod.vr̃ tene-
re ꝙ non ſolo pacto,vel ꝯuentione,ſed ꝑ præſcriptionē ſic,ſi-
cut ecōtra vnus ex ſociis non pōt acquirere in fundo cōi per
pactū,ſed per p̄ſcriptionē,ut ibi.Contrarium vr̃ verius, nam
non video quid pugnet,cum in hac acquiſitione ꝯcurrat vtri
uſque noſtrum voluntas , ꝙ tunc ſic prohibetur vnus ex ſo-
ciis acquirere ſeruitutē rei communi,qñ voluntatem alterius
ſocij non habet,vt ibi dixi,ſecundum Ang.

LEX XXX.

1 SI teſtamento. ¶† Domus deſtructa quæ debe
bat ſeruitutem altius non tollē-
di , non poteſt de nouo reparari , niſi vſque ad ſtatum
priſtinum. h.d.ſ.e.l.qui luminibus.

LEX XXXI.

1 *Ex eadem ædificatione contra vnum poteſt præſcribi libertas , contra alium non .*

2 *Libertas poteſt præſcribi ſine titulo ſicut ſeruitus.*

Ex pluralitate prædiorum dominantium reſultat pluralitas ſeruitutum. ſecus in pluralitate fundorum ſeruientium.

3 *Ad remiſſionem vnius iuris non ſequitur remiſſio alterius, penitus ſeparati.*

1 SI ędes. ¶†Ex eadem ędificatione ꝯ̃ vnum pōt præ-
ſcribi libertas,ꝯ̃ alium non.h.d.ſm Bal. ¶In
tex. ibi , [& a Titio precario petierim.] .i.ꝙ poſſim ele-
uare,& eleuatam tenere,vſq; ad placitū ſuū.Ideo aduer
ſus ipſum Titium nunquā præſcribo libertatem,qñ precario
ab eo poſſideo , & non animo acquirendi libertatem aduer
ſus eum, & qñ reuocatur precariū,tenetur domū deprimere.
Eſt ergo qō,ſi tenui ipſam ſic eleuatam per decennium ſcien-
te,& patiente Publio Meuio,qui p̄cario non ꝯceſſit,an aduer
ſus ipſum p̄ſcribā libertatē,vt nō poſſit me cōpellere ad depri
mendū,vr̃ ꝙ non quaſi nec aduerſus eum habuerim bonā fi-
dē,& ꝙ nō poſſederim aīo acquirendi libertatē,ſed ꝓp ꝯceſ
ſionē Titij.ꝯ̃rium tñ hic dr̃, & ſic aduerſus vnum poſſum hr̃e
bonam fidem,& aduerſus alterū non.quod no. ſa.ſ̃.de acqui.
poſ.l.qui bonafi.& ſ̃.quib.ex cau.in poſ.ea.l.Fulcinius.§.ſi ad-
2 uerſus. † Item no.ꝙ libertas pōt præſcribi ſine titu.ſicut ſerui
tus. ¶Item ꝙ ex pluralitate prædiorum dominātium reſultat
pluralitas ſeruitutū , ſecus in pluralitate fundorū ſeruientiū,
vt ſ̃.tit.j.l.eſt vna via.& l.tria prædia.& vide Cyn. C.de ſerui.&
3 aqua.l j.in ij.q. ¶Item no. ꝙ ad remiſſionem vnius iuris,non
ſequitur remiſſio alterius penitus ſeparati.

1 *Libertas ſeruitutis vſucapitur per illum,qui poſſidet prędium,cui vult acquirere, & ſi ante completam vſucapionem deſiit poſſidere , vſucapio interrumpitur, & expedit de nouo eam inchoare per nouum ſucceſſorem.*

2 *Seruitus licet debeatur prædio,& poſſideatur per medium, ſi eſt acquiſita,& habeat cauſam continuam,poteſt tamen dici deberi domino prædii,& per eum poſſideri una cum prædio, nec libellus erit ineptus , ſi petat declarari eam ſibi deberi.*

3 *Præſcribens longo tempore rem immobilem alterius,dicitur prioris domini dominium occidere,ſicut qui præſcribit libertatem, occidit ſeruitutē.*

4 *Dominium per vſucapionem non occiditur.*

1 §. Libertas. ¶†Libertas ſeruitutis vſucapitur ꝑ illū,
q poſſidet prædium , cui vult acquirere,
& ſi ante completam vſucapionē deſiit poſſidere,vſucapio in
terrumpitur,& expedit de nouo eā inchoare per nouū ſucceſ
ſorem.h.d.notabiliter.& glo.intelligit, quando nouus poſſeſ-
ſor non hr̃et cauſam a primo,alias tranſiret cum vſucapione
inchoata,& poſſet eam compellere iungendo tp̄s ſuum cum
tp̄e auctoris,quod no. ¶In tex.ibi,[ſi ædes poſſideantur.].ſ.il-
læ,quib.quis vult libertatem acquirere,quaſi dicat ipſæ ędes q̄
debent ſeruitutem,non poſſunt acquirere libertatem ꝑ p̄ſcri-
ptionem,qa non poſſunt eſſe in quaſi poſſeſſione libertatis,
cum non habeant animum,ſed eſt neceſſe, ꝙ acquiratur per
hominem,id eſt dñm ędium,& poſſeſſorem earum, quia qui
eas poſſidet,cenſetur eſſe in quaſi poſſeſſione libertatis faciē-
do actum ꝯ̃rium ſeruituti,vt ſ.titu.j. l. hoc autem.per ſe vero
non poteſt libertas,ſicut nec ſeruitus poſſideri, ſed poſſidetur
vna cum fundo.Si ergo deſinit poſſidere fundū,deſinit per cō
ſequens eſſe in quaſi poſſeſſione ipſius libertatis acquirendæ,
ergo vſucapio neceſſario interpellatur , & interrumpit̃ nāl̃r,
vt l.nāl̃r.ſ̃.de vſucap. ¶Sed oppo.ꝙ immo ipſum p̄dium dr̃ eſ
ſe in quaſi poſ.ſeruitutis habentis cām ꝯtinuam,vel ēt liberta
tis abſq; aliquo facto hominis,vt ſ̃.quemad.ſerui.ami.l.q fun
dū.in fin. Sol.& no.poſt̃q libertas,vel ēt ſeruitus eſſet acquiſi-
ta fundo meo, fateor ꝯ̃riū,ꝙ ipſe fundus eā retinet ſine facto
meo,& ſi ꝑ mille annos ea nō vterer,quia ipſe fundus ea vtit̃,
& acquiſitio nō ꝑderetur, licet deſinerem fundum poſſidere,
vt in ꝯtrario. Sed hic loqt̃ in libertate nōdū acqſita , ſed q̄ ve-
niebat acquirēda ꝑ præſcriptionē, ī qua requirit̃ poſſeſſio cū
bona fide.Fundus aūt non habet nec bonā,nec malā fidē. vñ
nō dr̃ poſſidere quātū ad hoc,vt poſſit eā acquirere,ſed eſt ne
ceſſe ꝙ poſſideatur ꝑ hominē , & hō nō dr̃ poſſidere eā ꝑ ſe,
nec poſſideri poſſet, cum non ſit ius quod per ſe ſtet,ſed cohæ
ret rei,vt ſ.tit.j.ſeruitutes.dr̃ ergo eas poſſidere cum fundo, &
ſic eatenus quatenus fundum poſſidet. Ideo ſi deſiit poſſidere
fundum ante completam vſucapionem,interrumpit̃ vſucap.
& iſta eſt intentio iſtius §.Quod hic dr̃ in libertate acquirēda,
vr̃ per oīa eſſe in ſeruitute acqrenda,ēt ꝙ non poſſideat̃ ſerui
2 tus ꝑ ſe,ſed cum p̄dio,†& ſic no. ꝙ licęt ſeruitus debeat̃ p̄dio,
& poſſideat̃ ꝑ p̄diū ſi erat acqſita,& habeat cauſam ꝯtinuam
tñ pōt dici deberi dño p̄dii, & ꝑ eum poſſideri vna cum præ-
dio , iō libellus non eſt ineptus ſi petat declarari eam ſibi de-
beri,vt ſ̃.ſi ſer.ven.l.2.in prin. ¶Vlt.eſt hic vna glo.fi.quę ſemꝑ
5 allegat̃,†ꝙ q præſcribit dñium rei alterius,dr̃ prioris dñi dñiū
occidere , ſicut q præſcribit libertatē occidit ſeruitutē. ſimilis
glo.eſt ſ̃.de acqui.poſ.l.3.§.ex plurib.in 2.glo.quæ incipit.ut &
ſ.& adde quod hr̃ C. de vſucap.pro empt. l.vend. Bart.autem
hic dicit, hoc eſſe verum in præſcriptione longi temporis,q̄
currit in reb.immobilib.quia per eam non acquirit̃ directum
dñium,quod habebat primus dñs, ſed acquiritur vtile , quod
eſt diuerſum ab illo,& ꝑ qđ illud directum occiditur & anni-
hilatur,qa iſtud vtile ei contrariatur,& ei pręfertur,licet non
ſic qñ vtile ſubalternatur directo , vt in eo,qđ habet emphy-
4 teuta vel feudatarius,quia non occidit directū .† Sed ſi loqui
mur in vſucapione triennij , quæ currit in rebus mobilibus,
cum per eam acquiratur directum dominium,quod erat pe-
nes primum dominum ,non occiditur,ſed de primo in ſecun
do transfertur,ſm Bar.quod eſt ſubtile.

LEX XXXII.

1 EVm debere. ¶† In ſeruitute oneris ferendi
qui eam debet,tenetur parietē,
vel colūnā reficere ſuis expenſis, vt poſſit onus ſuſti-
nere.h d.& ſpeciale eſt in hac ſeruitute,quia regulari
ter,q ſeruitutem debet,aliquid facere non debet. l.quoties. la
j.in fi.ſ.titu j.niſi aliud ſit actum expreſſe,vt l.j.ſ. eo. in verbo
[altius tollendi.]vnde ēt in ſeruitute tigni immittendi non te
netur reficere,vt l.ſi forte.§.j. ſ̃. ſi ſer.vend.nam aliud eſt onus
ſuſtinere,quod habet continuam cauſam , aliud tignum im-
mittere,qđ vno inſtāti expeditur,& vide de articulo per Bart.
in l.2.§.apud Labeonem.ſ̃.de aqua plu.arcen. & no.ꝙ vſque
ad ver.quemadmodum,debet poni caſus,ſm Cyn.quod quis
vendidit vnā domū.in qua erat colūna quę ſubſtinebat onus
alterius domus ſuę,hoc acto,ꝙ deberet ꝑpetuo ſuſtinere,ī ip-
ſo aūt uer.quēadmodū.dēt poni,ꝙ actū fuit, vt poſſim onus
īponere, & deberes perpetuo ſuſtinere.& hoc ne ille verſicu
lus ſit ſupefluus,qui videtur idem dicere.

LEX XXXIII.

1 ET qui duas areas. ¶† Poteſt quis facere
vt vna res ſua ſeruiat
alteri rei ſuæ,qñ vnam tradidit,& alteram retinet, &
in actu traditionis hoc agit.h.d.Si vero ambas tradit,
tūc diſtinguit̃,an diuerſis temporib.& idem,an eodem inſtan
ti,& tunc ſecus,vt ſ̃.communia p̄dio.l.ſi cum duas & l.ſi quis
duas ver.duas aūt.Si aūt tradat partem rei,& alteram ſibi re-
tinet , an hoc facere poſſit,diſtinguitur , an tradat pro diuiſo,
an pro indiuiſo,vt ſ̃.ead.l.j.in tex.ibi,[tradendo.] ſi ergo ven-
dit,& poſtea tradit, non ſufficit hoc egiſſe tempore venditio-
nis,ſed requiritur,ꝙ agatur tempore traditionis. ut patet in l.
prox.quantum ad hoc,vt ſeruitus ſit cōſtituta.prodeſt tñ hoc
egiſſe tempore venditionis, quia ſi fuit poſtea omiſſum tem-
pore traditionis,licet res tranſiuerit libera , poteſt tamen agi,
vt imponatur ſeruitus,vt ibi.

LEX XXXIIII.

1 *Non ſufficit tempore venditionis egiſſe, vt res vendita debeat ſeruitutem alteri rei venditoris,ad hoc ut ſeruitus ſit conſtituta,niſi etiam tempore traditionis hoc agatur, prodeſt tamen ut agi poſſit contra venditorē vt imponat.*

2 *Condictio incerti ꝙ non concurrat cum alia ſpeciali actione,& an hic concurrat cum actione ex empto.*

1 SI binarum ædium. ¶† Non ſufficit tēpo-
re venditionis egiſſe
ut res vēdita debeat ſeruitutem alteri rei venditoris,ad
hoc vt ſeruitus ſit ꝯſtituta,niſi ēt tp̄e traditionis hoc aga
tur.prodeſt tñ,ut agi poſſit ꝯ̃ venditorē ut imponat. h.d.Et in
tellige ſm Bar.qñ traditio fuit facta ex interuallo, ſecus ſi in-
continenti poſt venditionem.arg.eius qđ no.ſ.l. proxi. & ſ.de
pac.l.itē quia.circa fi. ¶In tex.ibi,[dixiſſe,]uide id quod nota.
glo.C.de cōd.ob cau.l.ea lege.in gl.mag.poſt mediū. ¶In tex.
ibi, [vel ex uendito agere pōt] . ſ.actione informata a pacto,
vt l.iuriſgē.§.quinimo.ff.de pact. & dat̃ iſta informata,ut im-
ponat ſeruitutē,licet nō fuerit actū pacto ꝙ imponat,ſed fuit
actū,ꝙ eſſet inſerta,& ſic haberet̃ pro impoſita. Verū, qa nō
pōt operari,ut actum fuit,operat̃ ut pōt, vt l.ſi tam anguſti.ſ.
tit.j.non aūt operat̃,ut fuit,qa tunc re uera erat venditoris,vñ
non poterat ſeruire alteri rei eiuſdē vēditoris , vt ſ.e.l.ſi quis
duas. ¶In tex.ibi,uel in tot concedere, id eſt,agere cōdictione
incerti,

incerti, ut tradaṫ res retinēda, quouſq; ſeruitus imponaṫ, non
quo ad tranſlationē dñii, ſed quo ad ſimplicē traditionē fa
cti, vt ĵ. de condi. indeb. l. ſed & ſi me præſente. §. cū inter. cum
2 ibi plene no. & l. qui exceptionē. cum §. ſi pars. eo. tit. ¶ †Et vr̄
a hic tex. ꝯ Bart. in d. l. ſi pars. qui dicit, ꝙ condictio[a] incerti non
cōcurrit cū alia ſpeciali actione, nam hic concurrit cū actio-
ne ex empto. vel pōt dici, ꝙ non concurrit ī idem, quia actio
ex empto daṫ, vt ſeruitus imponaṫ, iſta vero condictio, vt res
retradatur, & de nā iſtius condictionis dic, vt ibi no.

ADDITIO.

a ¶ Et ad id vide Bar. in l. ſed & ſi me puerm. § j ff. de cond. indeb.

LEX XXXV.

1 *Si duæ domus vna contignatione transferantur in diuerſas perſonas per vltimam voluntatem, vel contractum, contignatio efficitur cuiuslibet earum pro rata cuiuſque domus, & actum videtur, ut ita ſtet.*

2 *Res mobilis quando cohęret rei immobili poteſt eſſe diuerſorum dominorū pro diuiſo, ſecus quando non cohæret, quia tunc ſolum pro indiuiſo poſſideri poteſt.*

3 *In ſeruitute tigni uel oneris, quę habent cauſam ſubſiſtentem continue, ſemper videtur actum, quòd ita ſtet, uti ſtat. ſecus in aliis.*

1 BInas quis ædes. ¶ † Si duę domus vna
ꝯtignatione transferā-
tur in diuerſas perſonas ꝑ vlt. voluntatē, vł ꝯctū,
cōtignatio efficiṫ cuiuslibet earū pro rata cuiuſq;
2 domus, & actum vr̄, ut ita ſtet. h. d. † Sic no. ex primo dicto, ꝙ
ſi res mobilis cohæret rei immobili pōt eē diuerſorū dñorū
pro diuiſo, ſecus qñ nō cohæret, quia tunc nec eſſe, nec poſſi-
deri pōt pro diuiſo, ſed ſolū pro indiuiſo, vt l. Pomponius ſi
ex æquis. in fi. s̄. de rei vēd. & ideo qñ cohæret, ſi poſtea exima-
tur, efficitur cōis amborū pro diuiſo, licet prius eēt pro indi-
uiſo, vt ĵ. cōi diuid. l. arbor. ĵ. de acqui. rer. domi. l. pro regione.
cum l. præcedenti & ĵ. pro ſoc. l. plane. la prima. Circa ſecūdū
dictum vide quod no. plene Bar. in l. j. ĵ. de ſerui. le. nam quic-
3 quid ſit ī aliis ſeruitutib de quib. dixi. s̄. e. l. binas. cū l. ſeq. † in
ſeruitute tñ tigni, vel oneris quæ hñt cām ſubſiſtentem conti
nue ſemper vr̄ actum, ꝙ ita ſtet vti ſtat, nec diſtinguiṫ, an trāſ
feratur per vltimam voluntatem uel ꝯctum. ſecus in aliis, vt
ibi no. glo. tñ ſentit in hoc caſu, ꝙ res mobilis, non cohærens
rei immobili, licet non poſſit poſſideri per duos pro duiſo,
bene pōt eſſe duorum pro indiuiſo, quo ad dominium, vt d. l.
Pomponius. & ſic non ꝯdicit in hoc. Tu dic ꝯtrium, quia nec
eſſe, nec poſſideri pōt. ſed qñ cohæret, pōt eſſe, & ēt poſſideri
vna cum ipſa re immobili, non per ſe, ſed per l. eum qui ędes.
ĵ. de vſuc. & hoc quouſque cohæret, vt dixi.

LEX XXXVII.

1 *Seruitus ne luminib. officiatur non poteſt imponi illi domui quæ officere nō poteſt.*

2 *Priuatio non poteſt eſſe vbi nec habitus.*

1 SI ędes meæ ¶ †Seruitus ne luminibus officia-
tur, non pōt imponi illi domui q̄
a officere nō pōt. h. d. cum ſeq.[a] & ſic vbi non pōt eſſe ha
2 bitus, nec priuatio, vt l. decem. ff. de verb. obl. ¶ †In tex.
ibi, [ſeruitutē imponere pōt.] ſ. iſtam ne luminibus officiat,
ſed alia ſeruitus bene pōt imponi, licet non ſit in cōſpectu, ſi
poſſet peruenire vtilitas de vna ipſarū ad alteram, puta aquæ
ductus, ſi in domo tua oriretur aqua, quam traherem ꝑ aquę
ductū ad meā, per circuitū mōtis. nihil. n. eſt, ꝙ prohibeat ſm
Bar. qui ponit exemplum in aquæductu Peruſino.

ADDITIO.

a ¶ Si quidem ea habitum ſupponat. ut l. decem. de uerb. obl. & l. manumiſ. de iuſti. & iu. l. j. §. cœterum. ff. quib. mo. uſusfruc. amit. Bal. in l. moueor. ad fi. C. de ſer. expor. ubi diffuſiſſime & per Bar. Soc. conſi. lii. incip. ut uerum teſtatrix. & cōſi. 85. ii. e non fuiſſet opus ult & add. Fran. de Are. in d. l. qui decem.

LEX XXXIX.

1 HOs qui ius. ¶ †In pariete cōi non pōt alter
ex ſociis facere feneſtram pro
acquirendo lumine, niſi a ſocio fuerit ſibi cōnceſ-
ſum. h. d. ſicut nec aliquid aliud ad qđ res non ſit
deſtinata, vel acquiſita, ſeu ꝙ non ſit neceſſarium pro vtilita-
te ipſius rei vt refectio, vt s̄. eo. l. parietem, & l. quidā. & l. ſi qs
ædes. ĵ. cōi diui. & l. Sabinus. niſi ſit tale quid, qđ nō alteret rē,
nec aliquod nocumentū inferat, ut d. l. quidam. & l. fiſtulā.

LEX XL.

1 *Legatarius habitationis, vel vſus tenetur hęredi pręſtare aditum ad aliā rem hæreditariam, ad quam per rem cuius legata erat habitatio cōſueuerat tranſiri.*

2 *Hortus, vel ſtabulum, ſeu horreum contiguus vel contiguum domui legatæ vel venditæ quando ei cedat.*

1 OLympico habitatio. ¶ †Legatari⁹
habitationis
vel vſus tenetur hr̄di præſtare aditū ad aliam rem
hr̄ditariā, ad quā ꝑ rē cuius legata erat habitatio
ꝯſueuerat tranſiri. h. d. Idē ſi legata eſſet ꝓprietas, vt l. teſtatrix.
ĵ. ſi ſer. ven. cùm tamen hęres habebit iure ſeruitutis, quia cū

dominium rei ſit legatarii, ſeruire debet rei hæredis. Vnde nō
pōt ſeruire alteri rei eiuſdem hæredis. Et hoc voluit glo. ſuper
ver. non eſſet. & vide ꝑ Bar. in l. j. ĵ. de ſeru. leg. & quid econuer
ſo, an hr̄s teneaṫ ꝓſtare legatario. dixi ī l. binas. s̄. eo. la. i. cū. l. ſe
quē. Dicit Ang. hic ſe audiuiſſe Bar. ſumētē principiū, iſtius l.
pro principio ſui ſermonis in cōuētu cuiuſdā de Spoleto, qui
vocabaṫ olympiades. Ego aūt pluries audiui Bal. allegāre iſtā
l. vna cū duab. aliis hoc mō. ĵ. de legat. 3. l. ꝓdiis. §. balenas, & ĵ.
commu. di. in l. arbor. §. de veſtibulo. de ſeru. vrb. ꝓd. olympico.
2 †An hortus, vel ſtabulū, vel horreū cōtiguū, vel ꝯtiguus do-
a mui legatæ, vel venditæ ei cedant. tñ nā diſtinguiṫ,[a] an ad illum
nō erat aditus, niſi ꝑ rē legatā, & cedit; aut aliunde, & tūc aut
erat emptū, vel emptus ſimul cū domo, & eodē ꝓtio, & idē,
alias ſecus. qđ etiam aliquātulum tangit hic gl. 3. dic plenius,
vt in d. l. prædiis. & l. arbor. & facit qđ no. in l. qđ cōclaue. ĵ. de
dam. infe. Item ibi [legatū nō eſt.] ꝓ poſtquā ad ipſum erat adi
tus ad illam domū, vt ſeqṫ, qa vr̄ tacite legatū, vt d. §. de veſti-
bulo. ſol. intellige ꝙ teſtator hoc dixit, ꝙ non veniret hortus
ſm Bar. & ſic nec expreſſe, nec tacite erat relictum.

ADDITIO.

a ¶ Nam diſtinguitur. Adde Flo. hic. & Bar. Cœp. Veronenſem in tract. de ſer. in ti. de habita & in tit. de horto. Abb. in c. j. de cenſi. & Alex. de Imo. in conſi. 24. in 4. uol. Cur.

1 LUcius Titius. ¶ † Dominus prædij ſeruientis
poteſt facere ī eo quicquid vult,
dummodo ſeruitutem nō impediat. h. d. & ſic. s̄. eo. l. ſeruitu-
tes. §. ſtillicidium. ¶ No. ergo ſi inter domum meam, & tuam
eſt commendaria, quæ recipit ſtillicidium domus meæ, & etiā
tuæ, non poteſt in ea aliquid fieri, per quod impediatur ſtillici
dium meum, alias ſecus.

De ſeruitutib. ruſt. præd. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Differentia inter ire, & ambulare.*

2 *Seruitutes quæ dicuntur nominatæ, & quæ innominatæ.*

3 *Maleficia quædam ſunt nominata, & quædam innominata, & quæ fieri nō poſſunt ſine dolo, & quæ non dicantur maleficia.*

4 *Cum agitur pro ſeruitutib. confeſſoria actione quomodo peti, & qualiter pronunciari debeat.*

SEruitutes ruſticorum.
1 †No. in hoc prin. tex. cū gl. quæ ſit dr̄ia inter
ire, & ambulare, nam ire dr̄ quis ſolus, non
cū ſocio. Itē ire plane, ambulare vero et cur
rendo, & cātando, & q hēt iter, hēt vtrūq;.
ſed ſi hr̄et alterum puta, ſi cōcederes mihi
ꝙ poſsē ire ꝑ fundum tuum, nō poſsē ambulare. ſ. cum ſocio,
vel currendo ire. Tene mēti, & ſic verba inſtrī ſunt inſpicien-
2 da ¶ Itē †no. ꝙ ſeruitutes de quib. in principio dr̄ nominatę,
ſm gl. quia ſunt nomina iuris, ſed illa de quibus, in §. prædiis.
dr̄ innominatæ, quia illa ſunt noīa actus, nō nomina ꝓpria.
3 Denominātur. n. illæ ſeruitutes ab ipſo actu vtendi. †Simile vi
demus, quædam ſunt maleficia nominata, vt furtum, & fal-
ſum, q̄ ſunt nomina iuris, quædā innominata, quia denomi-
nanṫ ab ipſo actu, vt percutere, vulnerare, q actus poſſunt fie
ri cū dolo, & ſine dolo. & primo caſu ſunt maleficia. ſecū do
non, ſed prima nō poſſunt fieri ſine dolo, quod dic vt no. Bar.
in l. j. §. j. ĵ. ſi quis teſt. li. eſſe iuſ. fue. & ad Turpil. l. j. vbi Cy. hoc
4 infert ad q̄dā alia. ¶ †Vltimo no. in fi. ꝙ cū agitur pro ſeruitu-
tib. confeſſoria actione, pronunciatur ſimpliciter ſeruitutem
deberi prædio a prædio, & iſta declaratio ſeruitutis dr̄ fieri iu-
re actionis, vt ĵ. ſi ſeru. vend. l. ſicut. §. ſi quæratur. ſicut in actio
ne reali, vt s̄. de rei vend. l. ex diuerſo. §. j. & in peti. hæred. licet
minimam. s̄. de pet. hær. & hæc vera, qñ ſeruitus ſemel fuit cō-
ſtituta. ſed ſi fuiſſet promiſſa, & nondum conſtituta, tunc ad
conſtituendum & tradendum ageretur ſicut in re vendita, &
non tradita, & per officium iudicis cogeretur de non impe-
diendo agentem vti, vt l. harum. ĵ. ſi ſerui. vend.

LEX II.

1 *Fauore culturæ an poſſit vnus ruſticus impedire ventum tranſire ad prædium alterius.*

2 *Habens aquam in fundo ſuo poteſt cōcedere aquæductum, vel hauſtum diuerſis perſonis eodem tempore, uel diuerſo ſi aqua ſufficit.*

RVſticorum prædiorum.
1 ¶ †No. ſcđm intellectum gloſ. ꝙ poteſt fieri pactū
cōtra id quod habetur in l. fin. C. eo. vbi dicitur ꝙ
fauore culturæ non poteſt vnus ruſticus impedire ventū tran
ſire ad predium alterius, & tñ poteſt fieri cōtrarium expreſſo
pacto, vt hic, licet videatur ꝯ vtilitatem publicam, & iſta eſt rō
2 dubitandi. ¶ †Item no. ꝙ qui habet aquam in fundo ſuo, po-
teſt concedere aquæductū, vel hauſtū diuerſis perſonis eodē

tēpore,vel diuerſo,& hoc eſt verū,ſi aqua ſufficit,alias poſtq̃
conceſſiſſet vni,non poſſet concedere alteri in illius præiudi-
cium.qđ dic,vt l. Luciꝰ.ꝭ.de aqua quot. & æſti.& fuit de facto
Bononiæ ī aqua cōceſſa q̇buſdā religioſis,adde.ꝭ.e.l.ex meo.

LEX III.

1 *Cōceſſo vno, cēſetur conceſſum illud ſine quo illud conceſſum eſſe non pōt.*
2 *Vitiato expreſſo ꝙ uitietur tacitum.& nu.3.*
Conceſſio hauſtus aquæ continet in ſe ſeruitutem,ſeu conceſſionem itineris, & ꝙ non valeat conceſſio aquæductus ex flumine publico, cum pertineat ad principem.
3 *Si non valet pupillari expreſſa facta a matre,an contineatur tacita vulgaris.*

ITem ſic poſſunt.
1 §.Qui habet. ¶†Not.ex hoc §. tria.Primo, ꝙ conceſſo vno, cenſetur cōceſſum illud ſine quo illud conceſſum eſſe non pōt.
¶No.ſecūdo,ꝙ vno conceſſo,cēſet̄ cōceſſum illud, ſine quo
illud cōceſſum eſſet inutile,quāuis ſine illo bn̄ poſſet ſtare cō
2 ceſſum.facit l.q̄uis,ꝭ.de fideicom. ¶†No.tertio,ad qđ ſemp̱ al
legatur in fi.ꝙ vitiato expreſſo,vitiatur & tacitū,nec pōt quis
concedere ſeruitutem hauſtus vel aquæductus ex flumine pu
3 blico,q̇a aqua non pertinet ad ſe,ſed ad principē.† Et ſi cōce
dit iſta cōceſſio nō cōtinet in ſe ſeruiturē itineris per fundum
ſuum ad flumen publicū,licet ſi aqua eſſet ſua,bene compre-
henderet hanc conceſſionem.Ideo inducitur iſte tex.ſi nō va
let pupillaris expreſſa facta a matre, an cōtineatur tacita vul-
garis,qđ dic,vt in mā vulgari , vt habetur in l.verbis ciuilibus.
de vul.& pup.Et de iſto articulo,an vitiato expreſſo,vitiet̄ taci
tum.Cy.in auth.ingreſſi.C.de ſacroſan.eccl.& adde quod no.
in l.mater.C.de rei ven.circa medium gl.magnæ.

LEX IIII.

1 *Illa dicitur ſeruitus prædialis,quæ principali conceditur propter vtilitatē prædii dominantis.*
2 *Si concedis mihi, ut poſſim tranſire per domum tuam ad domum meam, cum tamen domus mea non indigeat hoc tranſitu,an iſta ſit ſeruitus.*
3 *Si acquiro hoc ius,ut omnes vicini teneantur coquere panē in furno meo, uel molere in molendino meo,an iſta ſit ſeruitus prędialis.*

1 PEcoris paſcendi. ¶†Illa dicitur ſeruitus prędialis,q̄ principaliter ꝯcedit̄ pp̱ vtilitatē p̄dij dominātis,ex quo
plura ſequūtur,Primo,ꝙ trāſit ad quemcūque ad
quem tranſit prædiū titulo vniuerſali, ſed ſingulari non, niſi
ſit ꝯrium actū expreſſe,quo caſu adhuc dr̄ ſeruitus prædialis,
& tranſit mero iure,& obſtat exceptio. Secūdo ſeq̄tur, ꝙ pōt
vendicari p̱ ꝯfeſſoriā,q̄ eſt ratio realis,& competit ꝯ quēlibet
turbātē.Tertio ſequit̄,ꝙ non pōt ꝯcedi,niſi ei qui hēt p̄dium
vicinū.Quarto ſequit̄,ꝙ nō ꝯcedit̄, niſi ſm̄ exigētiā p̄dii.ſi ve
ro concernit vtilitatē p̱ſonæ potius q̄ p̄dii,nō dr̄ ſeruitus p̄dia
lis,ſed quoddā ius p̱ſonale,qđ hēt ſiītudinē cū vſufructu,vel
vſu h.d.vſq; ad l. q̇ ſella. & vide pro decīone iſtorū tex. qualr
cognoſcat̄,an ſit ſeruitus p̄dialis,qđ no.Bar.in l.ſi ſub vna.ꝭ.đ
verb.ob.& in Spe.in tit.de empt.& vend.§.j.ver.ſed pone P.ca
uit vicino.Itē de q̄onib.hic poſitis in glo.2. magna tetigi in l.
vt pomū.ſ.de ſerui.& aliam gl.ſimilem habes.ſ.de vſufru. l.ſi
quis binas.& de hoc no.per Bar.in l.Mela.§.fi.ꝭ.de aliment.&
2 ciba.leg.¶†Item dicit Ange.per hanc l.ergo,in §.j. ꝙ ſi conce
dis mihi,vt poſſim tranſire per domum tuā ad domū meam,
iſta non erit ſeruitus, ſi domus mea non indiget hoc trāſitu,
quia potius eſſet ſeruitus ruſtica,q̄ vrbana.ego miror de hoc
quia immo erit ſeruitus vrbana, ſi nō poteram aliter inhabi-
tare domum,per ea quæ hn̄r.ſ.tit.).l.fin.in princ.vbi glo.dicit
3 ꝙ eſſet ſeruitus,ſi dominium rei fuiſſet legatū. ¶ †Item dicit
Pet.& Cy.in l.fi.C.de conditio. inſer.ꝙ ſi acquiro hoc ius , ut
a omnes vicini teneantur coquere panem in furno,[a] vel mole-
re in molendino meo,ꝙ iſta nō eſt ſeruitus prædialis quia fur-
nus,& molendinum non indigent hoc.certe immo indigent
ex quo in alio non conſiſtit vtilitas eorum,ut l.pecoris paſcē-
di. ſed alia rōne non eſt ſeruitus prædialis , quia non debetur
a re rei,ſed a perſonis debetur rei, vt no.ſ.de ſerpit.l.j. & adde
quod no.in l.Caius.ꝭ.de annu.lega.

ADDITIO.

a ¶ In furno meo.Adde Abb.in c.Abbatis S.Syluani.col.2.de verb.ſign.& Barth. Cœp.in tract.de ſer.vrb.præd.in tit.de furno.q.3.c.50.

LEX VII.

1 *Seruitutem itineris habens quæ facere poſſit.*
2 *Statutum ſi dicat ꝙ occupantes plateam cum corio beſtiæ groſſę ſoluant tantum de gabella.& aliquis tenet corium in manu ad vendendum, ꝙ tanquam occupans teneatur ſoluere.*
Occupare locum dicitur;qui tenet haſtam in manibus.

1 QVi in ſella aut. ¶† No. ꝙ habens ſeruitutem itineris, poteſt ire
non ſolum pedes,ſed etiam eques, & etiam facere
ſe portari in lectica per duos equos.non tamē pōt
ducere iumentum oneratum[a] ante ſe, vel poſt ſe, nec ducere,
plauſtrum, ſed qui habet actum poteſt omnia prædicta , ſed
nō poteſt trahere lapidem cum animalib. vel equis aut tigna
per terram,quia magis deſtruit viam,nec portare haſtam ere
2 ctam,ſed ſi habet ſeruitutem viæ poteſt omnia p̄dicta. ¶ † Et
per iſtum tex. dum loquitur de haſta erecta, conſuluit Bart.ꝙ
ſi ſtatutū dicat ꝙ occupantes plateam cum corio beſtiæ groſ-
ſę ſoluant tantum de gabella,& aliquis tenet corium ī manu
ad vendendum,ꝙ tanquam occupans plateam,teneatur ſol-
uere, ſicut hic videtur occupare locum , qui tenet haſtam in
manibus.

1 §.In ruſticis autem. ¶ † De materia iſtius.§. cum glo.vide per Bar. in
l.prius.§.ſi.ꝭ.de aqua plu.arc.an medium prædium,quod non
ſeruit impediat ſeruitutem conſtitui.

LEX VIII.

1 *In his quæ ſunt communia plurib. vt ſingulis requiritur cōſenſus omnium ſi poteſt ſeparatim adhiberi,& primus conſenſus ad vltimum trahitur, vt tunc videatur actus perfici.*
2 *In his quę ſunt communia plurib. vt ſingulis non requiritur ꝙ conſenſus eorum adhibeatur collegialiter,ſed poteſt ſeparatim adhiberi,& quando hoc fallit.*
3 *Sed quando ſunt communia uniuerſis, debet adhiberi collegialiter , & ſimul.*
4 *Duo poſſunt facere compromiſſum in aliquem diuerſis dieb.*
Quid in plurib.patronis eius eccleſiæ in pręſentatione alicuius.
5 *Licet in his quæ ſunt communia plurib. vt collegiatis ſufficiat maior pars pręſentium dummodo ſunt pręſentes duę partes , in his tamen quę ſunt communia plurib. vt ſingulis requiritur conſenſus omnium nomine vt omnium,& quando conueniuntur debet quilibet citari. & nu.6.*
6 *Regula quod omnes tāgit debet ab omnib.approbari , quando habet locū.*
7 *Quando aliquid eſt commune plurib. ut plurib.non collegiatis, ut commiſſione vel arbitrio conceſſo plurib.ſufficit maior pars omnium, nō maior pars pręſentium etiam ſi duę partes conueniſſent.& nu.4.*
8 *In his quę geruntur a plurib.diuerſis temporib. proprio nomine primus cōſenſus trahitur ad vltimum , ſecus in his quæ alieno nomine , quia tunc vltimum trahitur ad primum.*
9 *Per vltimam conceſſionem confirmantur pręcedentes.*
10 *Quando requritur conſenſus alicuius in actu propter pręiudicium quod illi inferatur,poteſt pręſtari ante actum vel poſt ex interuallo,ſed ſi requireretur ad auctorizandum actum,deberet præſtari conſenſus tempore contractus ſicut auctoritas.*
11 *Electio ſi eſt facta aliquo ex collegiatis contempto,& ſic non citato,ille ſolus poteſt electionem facere infirmari uel approbare etiam inuitis pręſentibus.*

1 PEr fundum qui. ¶†In his q̄ ſunt communia plurib. vt ſingulis requiritur conſenſus omniū ſi pōt ſeparatim adhiberi,
& primus conſenſus ad ultimum trahit̄,vt tunc videa
tur actus perfici.h.d.iſta ſolennis l.quę ſemper allegat̄ & gloſ-
ſatur,& declaratur per l.fi.ꝭ.communia prædio. vt per Inn.in
3 plurib.locis.¶†In tex.ibi,[poteſt ſeparatim cedi.]pp̱ hoc pri-
mum dictum allegatur iſta lex,ꝙ in his quę ſunt communia
plurib.vt ſingulis, non requiritur ꝙ conſenſus eorū adhibea-
tur collegialiter,ſed pōt ſeparatim adhiberi. Fallit in caſu l.iu
riſgentium.§.fi.ſ.de pact.alias eſt l.& ſuum hæredem.§. fi. per
rationem quam ibi dixi hoc mane,quia legebam in duob.lo
3 cis.†qn̄ aūt ſunt cōia plurib.vt vniuerſis,debet adhiberi colle
gialiter & ſimul,aliter non valet,ut no.glo.in c. j. de reb.eccl.
non aliena.lib.6.Et ex hoc tex.dicit Inn.extra de elect.c.reſcri-
4 ptum.† ꝙ poſſum facere compromiſſum in aliquem diuerſis
dieb.puta ego hodie, & tu cras compromittes de quæſtione
quā ſimul habemus. ¶ Et ſimiliter ſi ſunt plures patroni vniꝰ
eccleſiæ,qui poſſunt præſentare, iſtud ius pertinet ad eos ſin-
gulos, & ſic pn̄t p̄ſentare eandē p̱ſonā diuerſis diebus.hoc ve-
rū in actib.qui concernūt ſolū eorū p̄iudiciū. Sed ſi p̄iudiciū
aliorū, puta ſi cauſa eſt cōmiſſa plurib.licet nō tanq̄ collegia
tis, tunc debēt ſimul cōgregari ad actū expediēdū,q̇a hoc eſt
cōe plurib.non vt ſingulis,nec vt collegiatis,ſed ut plurib.Sed
qn̄ ſunt ſimul,alter alterum poſſet trahere in ſuam ſententiā
5 forte meliorem,vt ſ.de arb.l.ſi in tres.¶†In tex.ibi , [ꝙ ſi om-
nes,]allegatur iſte tex. ꝙ licet in his q̄ ſunt cōia plurib. vt col-
legiatis,ſufficiat maior pars pręſentium, dummodo ſint præ-
ſentes duę partes,ut l.nulli.cum l.ſeq.ſ.quod cuiuſque vniuer
ſita.nomine.& l.quod maior.ꝭ.ad municip.in his tamen quæ
ſunt cōia plurib.vt ſingulis, requiritur conſenſus omnium ne
6 mine diſcrepante,†& locum habet regula, quod omnes tan-
git,debet ab omnib.approbari , vt in c. cum omnes,extra de
conſt.& ex hoc ſequitur, ꝙ ſi aliquid agitur ꝯ eos,debet quili-
bet eorum ſingulariter citari , licet qn̄ ageretur ꝯ vniuerſita-
tem,ſufficiat citari eorum ſyndicū,iuxta notata in l.nō pōt vi
deri.ꝭ.de iud.& in c.humili.extra de maio.& obe. & per Inno.
in d.c.cū oēs.facit l.in ꝯcedendo.& l.in via.ꝭ.de aqua.plu.arc.
7 † Sed qn̄ aliq̄d eſt cōe plurib.vt plurib.nō vt collegiatis , vt in

commiſſione

cõmiſſione vel arbitrio ꝯceſſo plurib ſufficit maior ps oĩum,
nec ſufficeret maior pars p̃ſentiũ, ẽt ſi duæ partes ꝯueniſſent.
& ita ſeruat̃ de facto.ad quod s̃.de pact.l.reſcriprũ.in princ.&
ſi ſunt plures antiani, nõ dñr facere collegiũ ꝓpriè loquẽdo,
ſed ſunt plures vt plures.iõ ĩ actib.expediẽdis p eos ſufficit ma
ior ps eorũ ſeu oĩum. & vide qđ no.p Mod.ĩ c.prudẽtiã.ex̃ de
8 off.del.ẜm Ant.de But.q multũ bñ expedit iſtũ articulũ.¶†In
tex.ibi, [ſuperiores oẽs cõfirmabunt̃.] qa videbit̃ tunc actus
perfectus.Facit quod no.Bar.in l.ſi teſtm̃. in fi.j̃.de teſta. & ex
hoc no.& ad hoc allegat̃ iſte tex.ꝙ in his q̃ gerunt̃ a pluribus
diuerſis tpib. ꝓprio noĩe, primus ꝯſenſus trahit̃ ad vltimum.
ſecus in his quæ alieno noĩe, quia tunc econuerſo vltimũ tra
heretur ad primũ,quia ratihabitio trahit̃ retro, & mãdato cõ
9 parat̃,vt l.fi.C.ad Macedo.¶†No.ẽt ex hoc,ꝙ per vltimã con
ceſſionẽ cõfirmant̃ p̃cedentes.& dicit Inn.in c.cũ conſuetudi
nis.ex̃.de ꝯſuet. ꝙ hoc eſt iõ, qa p̃cedentes nõ erant nullæ,ſed
pendebãt.licèt.n.per eas nõ eſſet ꝯceſſum ius reale ne fieret p̃-
iudicium ſocio, tñ ſaltẽ ex eis oriebatur oblo perſonalis, per
quã ꝓhibebãtur venire ꝯ factũ ꝓpriũ. Si aũt actus p̃cedentes
eſſent funditus nulli, tũc per vltimũ non ꝯfirmarentur ſcđm
10 eundem. ¶†Item allegatur iſte tex. ẽt ꝙ qñ reqritur cõſenſus
alicuius in actu pp præiudiciũ qđ illi infertur,põt præſtari an-
te actum,vel poſt ex interuallo,ſed ſi requireretur ad auctori-
zãdũ actũ non pp p̃iudiciũ eius,vt ſi diceret ſtatutũ ꝙ mulier
nõ poſſit ꝯhere ſine ꝯſenſu coniunctorũ, deberet præſtari cõ-
ſenſus tpe ꝯctus ſicut auctoritas, vt Inſti.de aucto.tut.§.tutor.
& per Inn.in c.cũ conſuetudinis. ex̃ de conſue. & per Bald.in
11 l.ij.C.qui admit.ad bo.poſ. †Dicit ẽt Inn.per iſtum tex.in c.ꝙ
ſicut. ex̃ de elec. ꝙ ſi electio eſt facta aliquo ex collegiatis cõ-
tẽpto,ideſt nõ citato, licèt a maiori parte duarũ partiũ p̃ſen-
tiũ,ille põt ꝓſequi ſuũ cõtẽptũ,& facere electionẽ infirmari.
ſi tñ non vult ꝓſequi,ſed vult approbare,põt hoc facere inui
tis electorib. qui nõ pñt ꝯdicere,nec ꝯ factũ ſuũ venire,vt hic
in fi. Nam & hic iſte vltimus põt approbare inuitis p̃ſentibus
& allegat c.inter canonicos.eo.tit. ¶In fi.tex.ibi,[veterani vti
ceſſo iure non poſſe,] quia ius erat acquiſitũ ei cui facta erat
conceſſio ſaltem ꝯ concedentem, licet non in re.ſecus ſi non
erat acquiſitum, vt j̃.de op. lega.l.ſi tibi.§.vnus.vbi oĩno vide
quod no.Bar. & nõ. quia hoc qđ hic dr̃ eſt verũ nõ ſolum qñ
quis concedit ſuper eo quod pertinet ad ſe tanquam ad priua
tum, licet cõceſſio non poſſit ſortiri effectum iuris realis,niſi
interuenientib.conſenſib.aliorum,vt hic patet,ſed & ſi ſuper
eo quod pertinet ad rempub. quantum ad perſonam,vt non
poſſit venire ꝯ,licet conceſſio non teneat, vt j̃.cõia præ.l.ven
ditor.in prin.& l.2.cum no.in glo.& hoc ſi promiſit factũ per
ſonæ ſuæ,puta nõ impedire me vti iure pub.ſed ſi ipſe ſe retu-
lit ad publicum ius, tunc quia de illo non potuit diſponere,
& ſic quia ipſo iure non valuit diſpoſitio,ipſe idem poſſet ve-
nire contra,vt no.s̃.de pac.l.iuriſgen.§.ſi paciſcar. in gl.quæ in
cipit,fit enim nunciatio. quod dic,vt ibi dixi.

LEX XIII.

1 INter actum &. ¶†Facit iſta l. cum ſi-
milib.ẜm Ang. ad con-
ceſſiones quæ quotidie fiunt ſtipendiariis,ſeu ſoda
libus,vt poſſint tranſire per territoriũ,vel datur eis
paſſus vel trãſitus, vtrũ poterũt ſecũ ducere prædã,quam ha-
bẽt.nã ſi vr̃ ꝯceſſum iter, nõ poterũt.ſi vero actus,poterũt.Et
iſtã ſecundã partẽ vr̃ ipſe tenere. certe tñ pñt ferre haſtas ere-
ctas,qa vr̃ potius conceſſa via,vt s̃.eo.l. q ſella.Br̃ iſta ꝯceſſio
dẽt intelligi & interpretari ſcđm qualitatẽ pſonarũ,qb.fit,ar.
l.plenũ.§.æqtij.j̃.de vſuc.l.cũ filio.j̃.de leg.3.nõ.n.eſt iſta ſerui
tus p̃dialis, ſed cõceſſio perſonalis. Vnde ſi tpe conceſſionis
habẽbunt ſecũ prædam, videtur ꝙ eam ducere poſſint,ſed ſi
eam acquirunt de nouo,vr̃ ſecus,qa concedentes nõ fuiſſent
forte cõceſſuri cũ iniuria alterius,& ne cõceſſio tribuat mãm
iniuriandi.arg.l.conuenire.j̃.de pac.do. & no.hic in ver.armẽ
ta.qa in l.j.& in l.qui ſella.s̃.eo. bñ dr̃ ꝙ qui habet actum, põt
ducere iumenta, vt equos & aſinos oneratos. hic dicitur ꝙ ẽt
armenta,vt boues. Vel per modum viç.

LEX XIII.

1 *Seruitus acquiſita vineæ cenſetur acquiſita ſolo vineato non vitibus tan-*
tum,& ideo ſublatis vitibus adhuc remanet in ſolo.
2 *Mercator pannorum tenens apothecam alienam ad penſionem ſi legat*
alicui ſuã apothecam, videtur legare pannos, ſeu illud ius quod habet.
3 *Conducens vineam ad colendum, a quodam habente ſolum ad certã partẽ*
fructuum, ſi fecit contractum perpetuum, quòd ſi plantauerit ibi ficus
vel nuces teneatur dare partem fructuum illarum arborum an intelli
gatur tanta parte ſicut ante.

1 CErto generi. ¶†Seruit⁹ acquiſita vineæ
cenſet̃ acquiſita ſolo vinea
to,non vitibus tñ.& iõ ſublatis vitibus adhuc re-
manet in ſolo.h.d.¶ Et no.de hoc verb.[vinea.]qa
põt ſumi pro ſolo vineato,& ẽt ꝓ vitibus tñ vt colligitur hic
dum dicit ſublatis vineis, quod ponitur,i.vitib. vt in gl.& q̃dã
ſunt q̃ conueniũt ſolo,vt iter & actus,tũc ſumitur primo mo
do.quędam quæ vitibus tñ,puta vt poſsit tollere pedamenta
ex fundo vicini pro palis vineæ,vt j̃.eo.l.veluti.ante fi.& tunc
ſumeretur ſcđo mõ.& iõ ſublatis vitib. nõ remanet ſeruitus,
quia deficit neceſsitas pp quã acquiſita eſt. ¶In tex.ibi,[& ita
ponere contentum pro continente & econtra,] dicas ꝙ hoc
tunc debet fieri qñ verba non poſſent aliter effectum ſortiri
2 ẜm†Ang. & iõ ſi mercator pannorum tenens apothecã alie-
nam ad penſionẽ legat alicui ſuã apothecã, vr̃ de pannis in ea
contentis ſentire nõ de loco, q nõ pertinet ad ſe.l.cũ pr̃.§.mẽ
ſe.alias minime.j̃. de leg.2.eꝯ ſi dñs loci legat hoc mõ,cenſet̃
ſenſiſſe de loco tm̃.l.cũ tabernã.ff.de pign. & j̃.de fundo inſtr.
l.tabernæ.nã pro vtroq; põt ſumi hoc verbũ.ſ.ꝓ contento &
pro continente, & ſi ad teſtatorem ſpectaret locus & ẽt mer-
cãtia,cenſeret̃ ſenſiſſe de vtroq;, qa in legatis,& vltimis volũ
tatib.larga fit interpretatio quatenus verba patiuntur.l.in te-
3 ſtamentis.de reg. iuris ſcđm eũdẽ. ¶†In tex.gl.ibi.[proficiũt.]
no.iſtã gl.ad q. quotidianã ꝓ ruſticis,q recipiunt vineã ad co-
lendũ a quodã habente ſolũ & promittunt dare certã partẽ
fructuum,& faciunt ꝯctum perpetuum,ꝙ ſi plãtabit ibi ficus
vel nuces, teneat̃ dare partẽ fructuũ illarũ arborum,quia in-
telligitur vineæ id eſt ſoli uineati. Sed iſti fructus percipiũtur
ex ſolo uineato ſine quo arbores non poſſent fructum perci-
pere,& quod iuris eſt de principali, idẽ debet eſſe de augumẽ
to,& de acceſſorio,vt ll.hic allegatis. Vnde ſi ſummeretur vi-
nea pro fructibus oẽs arbores pertinerẽt ad dñm ſoli in quo
ruſticus nullus ius habet, ſed ſolum in ſuperficie. Ideo non
debet habere tres partes iſtorũ fructuum, quia ſicut promiſit
quartã partẽ fructuum dare, ita & pro ſe retinuit tres partes
eorundem,& conuentio non extenderetur ad aliud, & ſic ar-
bores remanerent dño ſoli cui cedunt.& adde quod no.in ſi-
mili per glo.in l.obligationum. §.placet.j̃.de actio. & obliga.

1 *Si conceſſiſti mihi ſeruitutem itineris in fundo tuo, & ego incępi ire per*
vnam partem, & tu vis ædificare in altera parte, ego volo te prohibe-
re dicens quòd mihi licet per totum ire, & per illam partem, vnde no-
lo quòd aliquid facias per quod impediar, an poſſim te prohibere.
2 *Latitudo itineris vel actus quanta eſſe debeat.*

1 §.Si totus. ¶†Vſque in fi. l. determinat duos paſſus.
Vnus eſt, ſi cõceſſiſti mihi ſeruitutem iti-
neris in fundo tuo,& ego incępi ire p vnã partẽ, & tu vis ædi-
ficare in altera parte, ego volo te ꝓhibere dicẽs ꝙ mihi licet
p totũ ire,& p illã partẽ, vñ nolo ꝙ aliquid facias p qđ impe-
diar,an poſſim te prohibere,& hic diſtinguitur. Aut a princi-
pio fuit dictũ ꝙ poſsim ire p quãlibet partẽ fundi, & tunc vr̃
actũ ꝙ ire poſsim p unã ptẽ, & p alterã ut mihi placebit,& ꝙ
poſsim variare,vt j̃.quemadmo.ſerui. amitta.l.non ſatis.ante
fin.verſic.cæterũ. qđ eſt notandũ, & iõ tunc poſſum te prohi-
bere.& no.ꝙ illa cõceſsio põt ẽt intelligi alio modo.ſ.ꝙ poſ-
ſim ire per quamlibet partem, i. eligere per quamlibet partẽ
fundi,ſed ea electa non poſſem variare, & tamen ille tex.vide
tur velle ꝯriũ,ꝙ intelligitur,ut poſsim ire & ẽt variare,& ita
intelligitur principium iſtius §. Aut fuit cõſtituta ſimpliciter,
& tunc a principio totus fundus ſeruit, quia ſeruitus eſt tota
in toto,& tota in qualibet parte totius, tamen tunc debeo eli
gere, & electione facta nõ poſſum variare,quia cæteræ partes
remanent liberæ, & iõ non poſſum te ꝓhibere, vt hic in ver.
at ſi.& debeo eligere locũ minus tibi nociuũ, vt s̃.de ſer.l.cui
ſimplici.de quo ſi dubitet̃, debent aſſumi arbitri.i.cões amici
q debeãt hoc dirimere, ut hic circa fi.iſti⁹ l.Aut ab ipſo prin-
cipio fuit expreſſa certa pars fundi,& tunc aliæ partes ab ipſo
pricipio sũt liberæ,& nõ cadit hæc electio, qa nõ poſſum ire
niſi p illã, vt in §.ſi locus. & p illũ locũ deſignatũ poſſum ire
ſcđm qđ placet,p aliũ nõ, qa põt ꝯſtitui ad certã partẽ fundi.
vt l.ad certã s̃.de ſerui.nõ ſic ad incertã ꝓ indiuiſo, ut l. 2.e.tit.
2 & adde qđ no.gl.in d.§.certũ.¶†Secũdus articu.eſt,quanta ſit
latitudo itineris uel actus,& br̃ ſi fuit expreſſa a partib.illi ſta-
tur,ſi nõ fuit expreſſa quãtũ ad iter vel actum, non reperit̃ ex
preſſa a iure,ideo recurritur ad arbitrium boni viri, ſed in via
reperitur expreſſa,ut s̃.e.l.viæ. vnde tunc non recurritur ad ar
bitrium boni viri, ſed ad determinationem l. quod no. quia
iſtud eſt gñale, ut recurratur ad arbitriũ, niſi in defectum,vñ
ſi datur arbitrium poteſtati in maleficiis, vr̃ datum in illis,in
quib.non reperitur expreſſa pęna per ſtatuta, non in illis in
quib.reperitur expreſſa.arg.hic,& adde quod no.Barto.in l.fi-
liusfam. j̃.de donatio. tales.n. habentes arbitrium nõ debent
eo vti præter vel ꝯ determinationem expreſſam l. vel ſtatuti.
facit quod no. in l.ille aut ille.§.cum in verbis.j̃.de leg.iij.

LEX XIIII.

1 PEr quem. ¶†Nõ põt qs ꝯcedere ſeruitu-
tẽ in p̃iudiciũ alterius cui prius
ꝯceſſerat.h.d.qa ſicut nõ poterat reuocare primã
ꝯceſsionẽ directo,ut s̃.e.l.p fundũ.in fi.ita nec per
indirectũ.ar.in c.cũ qd vna.de reg.iur.in vj. niſi nõ impediret̃
vſus priæ ꝯceſſionis,poſſet alteri ꝯcedere, ut j̃.e.l.2.§.aqductꝰ

LEX

LEX XV.

QVintus. ¶† Qui habet ſeruitutem poteſt in
fundo ſeruiente aliquid facere ſine
qua ſeruiture vti non pōt, dummodo nō noceat
domino.h. d. & per hoc vltimū limitatur l.ſerui-
tutes.§.ſi domo.ſ.titu.j.& l.inter.ſ.tit.2. adde ſ.eo.l.ſi mihi.§.j.

LEX XVI.

1 *Si dominus non prohibet, quis poteſt ire & tranſire per fundum alienum iure cuiuſdam facultatis a iure gentium conceſſæ, dummodo non noceat fundo.*

2 *Quando cenſeatur quis in quaſi poſſeſſione ſeruitutis per actum ſemel geſtum & quando requiratur vſus xxx.dierum.*

Interdictum de itinere actuque priuato competit alicui poſtquam per 30. dies in anno fuerit per fundum alienum quouſque actum ſit confeſſoria vel negatoria & fuerit pronunciatum.

3 *Quòd vnus iudex ordinarius poſſit inter ſubditos ſuos conſentientes reddere ius in territorio alterius iudicis niſi ille prohibeat.*

4 *Venator quòd non teneatur reſtituere venationem, licet prohibente domino venatus fuerit.*

1 DIuus. ¶†No.hic a ɔ̄rio ſenſu, ꝙ ſi dn̄s nō ꝓhi-
bet,quis pōt ire & tranſire per fundum
alienū iure cuiuſdam facultatis a iure gentiū cō-
ceſſæ, dūmodo non noceat fundo, & ꝑꝑ hoc li-
cet quis pluries iuerit, non cenſetur iuiſſe iure ſeruitutis,niſi
iuerit per xxx.dies in anno. & ſꝑ pōt ꝓhiberi ne vadat, poſtq̄
vero iuerit per xxx.dies cenſetur eſſe in quaſi poſſeſſione ſer-
uitutis eundi, in qua eſt defendendus per titulum de itinere
actuque priuato, quouſq; actum fuerit confeſſoria vel nega-
toria,& pronunciatum fuerit ſeruitutem non deberi,vt in ti-
2 tulo de itinere actuque priua. Sed in his q̄ iure facultatis non
ſolent competere,ſufficit ſemel aliquid fuiſſe geſtum ſciēte &
patiente dn̄o, vt ſtatim dicatur eſſe in quaſi poſſeſſione ſerui-
tutis,vt l.j.§.hoc interdicto.ſ.de aqua quo.& æſti.& vide quod
per prædicta notatur in c.cū eccleſia.extra de cau.poſſ.& pro
3 priet. † Facit etiā iſte tex. ꝙ vnus iudex ordinarius poſſit inter
ſuos ſubditos conſentientes reddere ius in territorio alterius
iudicis,niſi ille prohibeat,& tunc nō poterit,niſi in caſu cle.j.
de foro compe. De quæſtione aūt quam format hic gl.dic vt
4 l.4.de acqui.rer.domi.ibi ē̄t Dyn.tenet opi.glo. †ꝙ non tenea
tur venator reſtituere venationem licet prohibente domino
venatus fuerit, quia ſolus ingreſſus eſt prohibitus.

LEX XVII.

1 *Si aliquis prius occupaſſet aquam in flumine public. faciēdo ibi molendinum non poteſt alius aquam extrahere cum illius iniuria. 1. & nu. 2.*

IMperatores aliàs: Aquam.
1 † No. hic ꝙ de flumine publico non nauigabili
quilibet pōt extrahere aquam ad irriganda præ-
dia ſua ſine licentia ſuperioris,non ſic ſi flumen eſt nauigabi-
le,vel ad aliquod miniſterium publicum deputatum,puta ad
molendina communis vel valcheriam,& propter hoc impe-
diretur publicus vſus, tunc enim requireretur ſuperioris au-
2 ctoritas,vt l.quominus. de flu. † Itē ſi aliquis prius occupaſſet
aquam faciendo ibi molendinum, non poteſt alius extrahe-
re aquam cum iniuria illius, vt in fi.iſtius legis.

LEX XVIII.

1 *Ad pluralitatem fundorum ſeruientium, non reſultat pluralitas ſeruitutum: & quare.*

2 *Per vſum partis retinetur totum.*

1 VNa eſt. ¶†No.ꝙ hic ad pluralitatem fundo
rum ſeruientium non reſultat plura
litas ſeruitutum, quia ſi acquiro ſeruitutem itine-
ris ad fundum meum per plura prædia vicinorū
inuicem contigua per quæ facio vnum trāſitum, non eſt niſi
vnica ſeruitus.Non ſic ad pluralitatem fundorum dominan-
tium, quia ſunt plures ſeruitutes ſi vnus fundus ſeruiat pluri-
bus,vt ſ.titu.j.ſi ędes.in prin.¶†Item no. ꝙ per vſum partis re
tinetur totum.facit.l.is qui vſumfr.j.qui.mod. vſusfruct.amit.
vnde ſi debeo quolibet anno ſoluere x. & ſoluo v. videtur ꝙ
remanet ius in x.de hoc tamen dic vt ibi, & in c.cum olim.ex
tra de cenſibus.

LEX XIX.

1 *Prohibito effectu ſeu ſubſequenti, cenſetur etiam prohibitus contractus.*

2 *Alienatio rei ſi eſt prohibita ſine certa ſolennitate, cenſetur & prohibitus contractus.*

3 *Omnes domini vnius fundi poſſunt ſimul ſtipulari, licet nullus eorum poſſit ſolus ſeruitutem imponere.*

Stipulatio ſeruitutis non redditur inutilis, licet ſtipulator ante ipſam impoſitam deceſſerit pluribus hæredibus relictis.

1 SIvnus. ¶† No. hic ꝙ ſicut vnus ex pluribus
dn̄is habentibus fundum cōem pro
indiuiſo,nō poteſt illi fundo ſeruitutem impone-
re,vt patet ſ.eo. l.per fundum, & l.2.ſ.de ſerui. ita
non poteſt ſtipulari ſeruitutē.& ſic prohibito effectu,ſeu ſub-
ſequenti,cē̄ſetur ꝓhibitum antecedēs per quod ad illud ꝑue-
2 nitur.†& iō ſi prohibita eſt alienatio rei ſine certa ſolēnitate,
cenſetur ē̄t prohibitus ɔ̄ctus, & ſic ex eo non reſultabit obli.
vel actio,licet hoc non dicat,cū alienatio conſiſtat in transla
tione dn̄ij,& probatur in l.ad reſoluendā.C.de prædiis mino-
3 rum.¶†Item no.in verſ.[ſed ſi oēs dn̄i.] ꝙ oēs dn̄i ſimul pn̄t
ſtipulari, licet nullus eorum ſolus poſſit ſeruitutem impone-
re.Vlt.no.ꝙ ſtipl̄o non redditur inutilis, licet ſtipulator ſerui-
tutis ante ipſam impoſitam deceſſerit pluribus hæredibus re-
lictis,& ſic incipit reſultare difficultas,quia niſi oēs cōſentiāt,
non potuit imponi vel acquiri. ſed hæc difficultas non vitiat
obligationem,vt hic dicitur, & l.2.§.ex his.j.de verb.oblig.

LEX XX.

1 *Qui habet duo iura licet remittat vnum non videtur aliud remiſiſſe, ſed perinde eſt ac ſi vnum tantum a principio acquiſiuiſſet.*

2 *Paria ſunt a principio vnum tantum acquirere, vel acquirere duo & perdere vnum.*

Paria ſunt a principio limitata diſponere, vel ex poſtfacto diſpoſita limitare.

3 *Quòd poſſum habere ſeruitutem prædialem in fundo in quo habeo vſumfructum.*

1 SImihi. ¶†Qui habet duo iura licet remittat
vnum non vr̄ aliud remiſiſſe,ſed ꝑin
de eſt ac ſi vnum tm̄ a principio acquiſiuiſſet. h.d.
2 †Et no. hoc vltimum, quia paria ſunt a principio
vnum tantum acquirere,vel acquirere duo & perdere vnum.
nam & paria ſunt a principio limitata diſponere,vel ex poſt-
facto diſpoſita limitare, vt l.Lucius §. quæ habebat j.ad Tre-
3 bel.& in primo dicto dic,vt ſ.eo.l.ſi domus.¶†In tex. ibi, [vti
frui.]& ſic no. ꝙ poſſum habere ſeruitutem prædialē in fun-
do,in quo habeo vſumfruct.& ſic non extinguitur ſeruitus ſi
non acquiro proprietatem, ſed ſolum vſumfru.vt ſ.titu.j.l.ſi
quis ædes.in fi.¶In tex.ibi, [& in eo ædificare.] intelligo non
ꝑꝑ ſeruitutem aquæductus duntaxat, ſed etiam ex alia cauſa,
& ſic erunt duæ ſeruitutes. ſed hoc eſſet potius commoditas
ſeruitutis aquæductus & ad remiſſionem ipſius cenſeretur re-
miſſa ipſa ſeruitus,per id quod no. in l. ſi domus.ſ.tit.j.in glo.

1 §.Seruitus. ¶†No. ꝙ per læſionem cōtingentem na-
turaliter in fundo ſeruiente per vſū fun-
di ſeruientis ſine aliqua culpa vel facto eius cui debetur ſerui
tus,non tenetur dominus fundi dominantis ad intereſſe: ſe-
cus ſi eius facto vel culpa, vt ſ. titu.j. l.ſi fiſtulæ.cum ibi no.&
intelligo facto,ſeu opere neceſſario ad uſum ſeruitutis. aliàs
ſecus, ut patet hic in riuo, qui ſit opere manufacto. ſed quia
eſt neceſſarius ad uſum ſeruitutis, non tenetur ex damno con
tingente propter riuum.

1 §.Si fundo. ¶†Seruitus non extinguitur ſi dn̄s ꝑdij
dn̄antis efficiatur dn̄s ꝑdij non principa
liter ſeruientis,licet ſeruiat in ɔ̄n̄am.h.d. ¶In tex.ibi, [cōfinij
fons].ſ.in prædio tuo ad quem acquiſiui ſeruitutem aquam
ducendi: & iſte fundus tuus principaliter ſeruiebat.Item acq̄-
ſiui ſeruitutem in fundo Seiano medio per quem aquam du
cebam,& iſte ſeruiebat acceſſoriè.Vnde non extinguitur ſer-
uitus ſi acquiro dominio illius & non tui fundi.& vtilitas eſt,
quia ſi illum eundem fundum poſtea alteri vendam,tranſi-
bit cum eadem ſeruitute,etiam ſi aliter non ſit dictum, vt j.e.
l.via.§.ſi fundus.ſecus ſi fuiſſet extincta, ut ſ.tit.j. l.ſi quis ędes.
verſi.& ſi turſus.& adde j.eo. l.tria prædia.Et ſi acquiſiuiſſem
dominium fundi tui principaliter ſeruientis,extincta eſſet ſer
uitus in vtroque per eandem l.ſi quis ædes.

5 §.Hauriendi. †Intelligo iſtum ver.qn̄ hæc ſeruitus
hauſtus fuit acq̄ſita per habentē fun
dum vicinū,& pro vtilitate ipſius prædij, ut ſic dicat̄ ſeruitus
ꝑdialis, al̄s eē̄t ſeruitꝰ ꝑſonalis, vt notat̄ ſ.de ſerui. l.ut pomū.

LEX XXI.

1 SImihi. ¶†Licet in ſeruitute ſimpl̄r conceſſa
q̄libet particula fundi dicat̄ ſeruire de
iure,tm̄ de facto, & de æq̄tate nō dē̄t quis vti, niſi
per loca minus nociua, & illa dn̄r tm̄ ſeruire de
facto.h.d.cū l.ſeq.dic vt ſ.e.l.certo gn̄i. §.j. & l.ſi cui.ſ.de ſerui.

LEX XXIII.

1 *Viæ latitudo licet a iure communi ſit præfinita, poſſunt tamen partes per pactum eam latiorem, vel ſtrictiorem facere.*

2 *Iura realia tranſeunt ad quemcunque tranſit res cui cohæret.*

3 *Petens fundum an etiam videatur repetere ſeruitutem ſibi debitam.*

1 VIa. ¶†No. in princ. ꝙ licet ſit præfinita latitudo
viæ a iure cōi, partes tamē poſſunt per pactū
facere eam latiorem vel ſtrictiorem remanente
ſeruitute viæ vt prius,dum tamen remaneat tanta
2 latitudo,ꝙ effectus talis ſeruitutis poſſit ſequi. ¶†Item no. in
§.ſi fundus.quod iura realia tranſeunt ad quemcunque tran-
ſit res cui cohæret,& ad hoc allegatur l.ſi cōuenerit. §.ſi fun-
3 dus.de pi.act.†ſed an ille qui petit fundum,videatur petere ē̄t
ſeruitutē ſibi debitā, vide ꝑ gl.& Bar.j.de ver.ſi. l.rei appl̄one.

Seruitus

1 *Seruitus quo ad prædium dominans eſt tota in toto, & tota in qualibet parte totius.*
2 *In contractibus vel quaſi non videtur actum quod vna res ſeruiat alteri, niſi dicatur expreſsè.*
3 *In diuiſione non venit aditus ſeu tranſitus per partem alterius, niſi expreſsè hoc agatur.*

1 §.Quæcunque. ¶†Seruitus quo ad p̃diũ dominãs eſt tota in toto,& tota ĩ qua
libet parte totius.iõ ad quẽcũq; trãſit pars fundi,trãſit ẽt tota
ſeruitus, ſiue ꝑ alienationẽ, ſiue ꝑ diuiſionẽ. Ita fcã diuiſione
non vr̃ actũ,vt alter ꝓ parte alterius ire poſſit niſi fuerit dictũ
exp̃ſsè, licèt ante hãc diuiſionẽ ꝗlibet ꝑ totũ fundũ ire poſſit.
2 h.d.¶†No.diligẽter fi.iſtius §. ꝙ in ꝯctib. vel quaſi nõ vr̃ actũ
ꝙ vna res ſeruiat alteri, niſi dicat̃ exp̃ſsè. & ꝙ ſi habebamus
fundũ cõem quẽ diuidamus, licet añ diuiſionẽ ꝗlibet noſtrũ
poſſet tranſire ꝑ fundũ, ꝗa in qualibet parre habebamus par
3 tem pro indiuiſo,tñ poſt diuiſionẽ †nullus poterit ire per partem alterius ad partẽ ſuã inuito dño illius, vt ĩ. de ꝯhen.emp.
l.in vendendo. & adde quod no. Bar.in l.j.ĩ.de ſerui.lega.

LEX XXIIII.

1 *Habens ſeruitutem prædialem, non poteſt alteri concedere commoditatem, vel ius vſusfructus illius ſeruitutis in totum vel pro parte.*
2 *Seruitus poteſt deberi certæ parti fundi quando hoc fuit actum.*
3 *Poſſum vti ſeruitute ad aliam partem vel ad alium fundum quàm ad quam, ſeu ad quem acquiſita eſt.*

1 EX meo. ¶†No. hic, ꝙ hñs ſeruitutẽ p̃dialẽ, nõ põt alteri concedere commoditatem vel ius vſusfructus illius ſeruitutis in totum
vel pro parte, licet gl. videatur tenere ꝯrium in l.j.
2 ĩ.de vſufr.lega. & ibi vide no. per Bart. ¶†Item no.ꝙ ſeruitus
põt deberi certæ parti fundi, ita ꝙ nõ aliis partib. qñ fuit hoc
actum a prin.vt l.ad certã.s̃.titu.2. alias cuilibet parti deberet̃,
3 vt s̃.proxi.§.& ĩ.l.proxi.¶†Itẽ no. ꝙ poſſum,vti ſeruitute ad
aliam partẽ,vel ad aliũ fundum q̃ ad quam, vel ad quem acquiſita eſt.vide l.non modus.& qđ ibi no.Cy.de ſerui.& aqua.

LEX XXV.

1 *Si emitur ſimpliciter fundus habens ſeruitutem aquæductus: & poſtea pars ipſius fundi vendatur, commoditas aquæ diuidetur pro rata, vt dimidia ſit venditoris, & altera dimidia emptoris.*
2 *Seruitus licet per ſe ſit ius indiuiſibile, tamen commoditas eius poteſt diuidi ſi diuiſionem recipit.*
Quando vna res non poteſt accedere duobus, accedit pretioſiori.

1 SI partem. ¶†No. hic ꝙ ſi acquiſiui ſimpl̃r ſeruitutẽ aquæductus ad fundũ
meum,& ſic cuilibet parti eius fuit acquiſita,licet
ego fuerim vſus duntaxat ad vnam partem tñ,
q̃ magis indigebat & erat precioſior, ſi tamen poſtea alienaui aliam partem,puta dimidiam, & illa dimidia ad quam fui
vſus mihi remanſit,non ꝑpea remanebit penes me tota ſerui
tus,& eius commoditas,ſed diuidetur aqua ꝓ rata, vt dimidia
ſit mea,& altera dimidia illius in quẽ alienaui,nõ habita ꝯſi
deratione prioris vſus,vel neceſſitatis. ſecus ſi fuiſſet acquiſita
2 dũtaxat illi parti q̃ mihi remãſit, vt s̃.proxi.in fi. ¶†Itẽ no.ꝙ
licet ſeruitus ꝑ ſe ſit ius indiuiſibile, vt s̃.de ſerui.l.viæ.tñ com
moditas eius põt diuidi ſi diuiſionem recipit, vt aqua. facit l.
Lucio.ĩ.de aqua quotidia. & æſtiua. ¶In glo.s̃.verbo bonitatis.s̃.de acquir. rerum domi. quicquid. dic ꝙ ibi non poterat
accedere vtrique parti.ideo accedit precioſiori.hic ſic.

LEX XXVII.

1 *Si a ſociis fundi dominantis communiter emitur fundus ſeruiens, ſeruitus extinguitur, ſecus ſi in fundo dominante non eſt communio.*
2 *Fundus dominans ſi eſt communis inter te & me pro indiuiſo, & poſtea fundus ſeruiens efficiatur communis, extinguitur ſeruitus.*
Quod iuris eſt in vna perſona, eſt in duabus.
3 *Fundus communis poteſt ſeruire fundo proprio alterius ex ſociis, & qualiter procedat.*

1 SI cõi. ¶†Si a ſociis fundi dñantis cõiter emit̃ fundus ſeruiens,ſeruitus extinguit̃:ſecus
2 ſi in fundo dñante non eſt cõio.h.d. Bart. ¶†No.
ex primo caſu ꝙ ſicut qñ fundus tuus dẽt ſeruitutẽ fundo meo ſi efficior dñs fundi tui, & ſic vterq; eſt meus in
ſolidũ,extinguit̃ ſeruitus,ꝗa vna res mea nõ p̃t alteri rei meæ
ſeruire, ut s̃.eo.l.ſi ꝗs ædes. ita ſi fundus dñans eſt cõis inter te
& me ꝓ indiuiſo ſi poſtea fundus ſeruiens ſil̃r efficiatur cõis,
extinguit̃ vt hic,ꝗa quod iuris eſt in vna ꝑſona,eſt ĩ duab.Cõ
tra iſtud notabile gl.j.& ẽt gl.ij.oppo. de l.vnus ex ſociis.ĩ.eo.
ver.j.vbi ſi fundus tuus dẽt ſeruitutẽ meo fundo, & ecõ,deĩde
cõicas mihi tuũ, & ego meũ, ſeruitus nõ extinguit̃.Sol.caſus
ſunt diuerſi,ꝗa hic loꝗt̃ in redẽptione, ibi in cõione, & rõnẽ
diuerſitatis ponit hic gl. vel dic ꝙ rõ eſt, ꝗa hic loꝗt̃ qñ totus
fundus redimitur ſeruiẽs,vñ tũc ſeruitus ſtare nõ põt.Ibi verò
ꝑ cõionẽ redimit̃ pars tñ. vñ põt ſtare ſeruitus rõne alterius
partis,vt l.pomũ.§.fi.s̃.tit.2. & s̃.tit.j. l.ſi quis ædes. §.j.nõ ergo
fiẽda eſt uis in uerbis redẽptionis & cõionis, ſed in effectu vt
diſtinguamus, an dñs vel dñi prædij dñantis efficiat̃ vel efficiãtur dñi in ſolidũ p̃dij ſeruiẽtis, & extinguit̃ ſeruitus, ꝗa nõ ſupereſt in quo poſſit remanere.an vero ꝓ parte, & tũc ſecus,ꝗa
ſupereſt altera pars. Et ex his patet intellectus ad plures caſus
quos gl.magna ꝓſequit̃ ponẽdo dr̃iam inter redemptionẽ &
cõionẽ,quod multis modis põt cõtingere vt in gl.& in oĩbus
3 bene dicit,ſaluo ꝙ debet declarari ſecundum prædicta.¶†Ex
ſecundo caſu no.ꝙ fundus cõis põt ſeruire fundo ꝓprio alterius ex ſociis.¶Gl.mag.circa prin.opponitur ꝯ hoc de l.ſi quis
duas.§.fi.ĩ.tit.j.& ſoluit ꝙ hoc habet locũ qñ ſeruitus erat im
poſita antequã eſſet cõis,quo caſu ꝑ cõionẽ ſubſecutã nõ ex
tinguit̃.& ita loquit̃ iſte tex.ſed poſtquã effectus eſt cõis,non
põt imponi ſeruitus, vt ſeruiat fundo ꝓprio alterius ex ſociis
vt ibi,& hoc ꝑ pactũ, ſed ꝑ p̃ſcriptionẽ ſic, vt s̃.tit.j.l.ſed ſi interea.Vel dic vt colligit̃ ex his q̃ ibi dixi. Nã nõ video quare ſi
fundus eſt cõis inter te,& me,nõ poſſit fieri per pactũ nr̃m ꝙ
ſeruiat fundo meo,cũ poſſit fieri ꝙ ſeruiat fundo tertij. nam
hoc non repugnat nãæ ſeruitutis,ꝗa ſi repugnaret, ẽt ex poſtfacto extingueret̃, vt d.l.ſi ꝗs ędes.nec ẽt repugnat defectus cõ
ſenſus,ꝗa in hoc vterq; nr̃m ꝯſenſit. & ad illũ §.fi.rñde,ut ibi
dicam.In vno tñ Bar. reprehendit gl.in uer.[item reddimus.]
nã ꝑ redemptionẽ primo factã ſeruitus nõ fuit extincta,ut in
fi.l.cũ adhuc dominans eſſet meus proprius per cõicationem
poſtea ſubſecutam. ſil̃r non extinguitur quia cõicatio nõ ẽſt
cã extinctionis ſeruitutis,ut l.unus.§.j.ĩ.e.ſm̃ Bar.gl.tamen uĩ
uoluiſſe dicere, quia nunc incipimus eſſe in pari conditione,
ergo &c.& glo.extat in iſto tex.uerſic.quia par.

1 §.Si quis, aliàs: Si communi. ¶†Seruitus aq̃ immittẽdę impoſita tp̃e uẽditionis, reſtringit̃ ad aquã quæ in fundo
p̃dicto colligitur.h.d.no. ¶In tex.ibi, [ut aqua] hoc uerbũ faciebat dubiũ,ꝗa nõ fuit dictũ ſolũ de aqua q̃ colligeret̃ ĩ fun
do uẽdito,ſed ſimpl̃r ꝙ emptor poſſet aquã ꝑ fundũ ẽptũ deriuare ĩ aliũ fundũ uẽditoris. Tñ uidebat̃ ꝙ poſſet deriuare ẽt
aquã q̃ colligebat̃ ĩ alio fundo ẽptoris ibi uicino & ñ uẽdito.
Cõtrariũ tñ determinat̃,ꝗa cẽſet̃ actũ ſolũ de aqua q̃ colligit̃
in fundo uẽdito qđ eſt ſingulare,& põt eſſe caſus quotidian⁹.

LEX XXVIII.

1 *Quòd iſta lex limitat l.ſi paetem. §.fi.infra quemad.ſeru.amit.& q̃uo.*
2 *Quod non eſt acquiſitum perdi non poteſt.*
3 *Si plures habent actionem perſonalem ad petendam ſeruitutẽ, non tamen vnus eorum poteſt eam regulariter acquirere fundo communi niſi in acquiſitione omnes conſentiant.*
4 *Partes diſcordantes qualiter iudex reducat & cogat ad concordiam.*

1 ITinere. ¶No. ex hac l. limitatione ad id qđ habet̃ ĩ.quemad. ſerui.amittatur.l.ſi
partẽ.§.fi.ubi qñ legat̃ ſeruitus ſtatim adita hr̃dita
te acꝗſita eſt ẽt ignorãte legatario: ꝗa illud eſt uerũ qñ legat̃ uni uel ẽt plurib.nõ hñtib.ꝯcordare circa uſũ ſeruitutis. ſed ſi hñt concordare, ut ꝗa legat̃ ſeruit. itineris,quo
caſu nõ pñt ire niſi ꝑ unũ locũ minus nociuũ ut s̃.e.l.ſi mihi
ꝯceſſeris.cũ l.ſeq.& l.ſi cui. s̃. de ſerui. tũc nõ dr̃ cõſtituta nec
acquiſita p̃dio legatariorũ, niſi poſtquam cõcordauerit de lo
2 co ut hic.¶†Itẽ no.ꝙ illud qđ nõ eſt acquiſitũ nõ põt perdi,
3 ꝗa priuatio præſupponit habitum.†Itẽ patet ex hac l.ꝙ ſi plu
res habẽt actionẽ ꝑſonalẽ ad petẽdã ſeruitutẽ,nõ ꝑpea unus
eorũ põt eã rl̃r acꝗrere fundo cõi,ſed requirit̃ ꝙ ĩ acquiſitio
oẽs conſentiãt. facit quod no. s̃.eo.l.ſi unus. in fi.in j. gl.& l.2.
4 §.ex his.ĩ.de uer.obl.¶†Vlt.dicit gl. hic ꝙ qñ nõ concordant,
a ſorte[a] dirimitur. Tu dic ſm̃ Doc. ꝙ ſi diſcordant ad ipſorum
incommodum ſe inuicem impediunt, ſed qñ ad incommodum alienũ,iudex imminet,vel ſorte dirimit, ut l.hmõi.§.fin.
cum ibi no.ĩ.de leg.j.& in aliis hic alleg. in glo.

ADDITIO.

a ¶Sorte. Intellige hoc vt hic per Flo. & per Bal.in l.ſi duabus. C.com.delega.& quando ſors ſit licita per Doc.in c.j.de ſorti. & adde quotuplex ſit ſors: per gl. Ioan.And.in c.proœ.ſuper ver.ſortis,gl.in l.milites. C.de teſta.mili.& vide Spe. in titu.de iudi.§.4. ver. & ſcias. Bal.in proœ. fforum, & adde ꝙ a iudicio ſortis non appellatur.ita Bal.in d.l.ſi duobus.& Moder.Peru.in rub.extra de ap.& quãdo habeat locum iudicium ſortis, adde eundem Pau.de Caſtr.in l.in trib. ſupra de iudic.& omnino Fel.in c.licet.col.fi.de prob.Cur.

LEX XXX.

1 *Si excipitur locus propter vſum ſeruitutis, cenſetur exceptus iure ſeruitutis non iure dominii.*
2 *Acceſſorium non debet plus importare quam principale ſi res eſt dubia. & quid ſi eſt clara.*

1 QVi duo. ¶†Si excipit̃ locus ꝑꝑ uſum ſeruitutis,cẽſet̃ exceptus iure ſeruitutis nõ
iure dñij.h.d.& ſic no. †ꝙ acceſſorium non debet
plus importare q̃ principale qñ eſt dubium quod
importet,& ſic debet fieri interpretatio in re dubia. Sed ſi eſſet clara ſtaret̃ certo,ꝗa interdum acceſſio põt eſſe precioſior
q̃ principale,ut lapis p̃cioſior in annulo.l. & ſi non ſint.§.per
ueniamus.ĩ.de auro & arg.lega. ¶In tex.ibi, [aquæ].i.ut poſſit ducere aquam iure ſeruitutis de fundo uendito ad fundum

dum retentũ. ¶In tex.ibi, [x.pedes] .ſ.terreni. & hoc faciebat dubiũ an videat̃ vẽditor voluiſſe ſibi reſeruare dñium in illo ſpacio x.pedũ,an aũt duntaxat ſeruitutẽ itineris,& rñdet̃ pro hac vlt.parte.Sed ꝯ ꝗ ſecundũ hoc erit ſeruitus ſeruitutis,qđ eẽ nõ põt,vt l.3.ff.de vſufr.lega.ſed dic ꝙ immo nõ eſt ſeruitus ſeruitutis aquæ ſed eſt ſeruitus fundi dominãtis cui debet̃ ſeruitus aquæ,& eſt cõmoditas ſeruitutis aquæ,qđ nõ ꝓhibetur. gl.hic opp.de aliquib. legib. quæ vñr probare ꝙ iſta exceptio intelligatur quãtum ad dñium. Sed ad omnes rñdeo vno mõ ꝙ hic fuit facta exceptio, ſeu reſeruatio non ꝑꝑ ſe,& ꝑꝑ ſeruitutem aquæ, ideo regulatur ſcḋm illam. ſi autem facta eſſet a principio propter ſe, non rſ̃aretur ſcḋm importãtiam verborũ.

LEX XXVI.

1 *Seruitus acquiſita per plura prædia diuerſorum non perditur in vno niſi perdatur etiam in alio.*
2 *In perdenda vel amittenda ſeruitute, an plus poſſit lapſus tẽporis, quàm pactum.*
3 *Medium inhabile impedit extrema coniungi.*
4 *Caſus in quo vnum prædium meum poteſt ſeruire alteri prædio meo.*
5 *Quòd ea quæ ſunt neceſſaria in conſtruẽdo ſint ẽt neceſſaria in deſtruẽdo.*

1 TRia prædia. ¶†Seruitus acquiſita ꝑ plura prædia diuerſorum non ꝑdit̃ in vno niſi ꝑdat̃ ẽt in alio. h.d. & loquit̃ hic in traditione q̃ fit ꝑꝑ redẽptionem p̄dij ſeruientis. idẽ in ea q̃ fit ꝑꝑ negligentiã nõ vtentis, vt s̃.eo. l.vna eſt via. ſecus in illa q̃ fieret per pactũ,ꝗ p̄t ꝑdi in vno,licet nõ perdatur in alio,vt ff.quẽad.ſeru. amit.l.nã ſatis.§.j.circa mediũ.Ibi,
2 pñt tñ &c.† & ſic in ꝑdẽda ſeruitute plus põt pactũ q̃ lapſus tꝑis,vt patet ex illo ver.iuncta l.vna.s̃.e.ſed in acquirẽda ecõtra plus põt lapſus tꝑis,vt no.s̃.tit.j. l.ſed inter me.& allegatur
3 iſta l. † ꝙ medium[a] inhabile impedit extrema coniungi.facit
a l.j.§.j.ff.de diuer.& temp. p̄ſcrip. & impedit fieri tranſitum de vno extremo ad aliud,vt l.diuo Marco.C.de qõ.& l. ꝗ libertinos.§.poſthumus.ff.de oper.liber.facit l.filius.§.ſequẽs qõ.ff.de fal.¶In tex. ibi, [vendidit] & emptor volebat vti ſeruitute de fundo redẽpto ꝑ vẽditorẽ, ꝗ principaſr ſeruitutẽ dẽbat ꝑ fundũ mediũ, dicens fundũ venditũ ꝗ principaſr dñabat̃,& volebat trãſiuiſſe in eũ iure ſeruitutis,vt s̃.eo.l.via.§.ſi fundus.venditor verò & ẽt dñs medij p̄dij ꝯdicebant aſſerẽtes illã ſeruitutẽ fuiſſe extinctã per redẽptionẽ p̄dij principaliter ſeruiẽtis factã per dñm p̄dij dominantis. vt s̃.titu.j.l.ſi quis ædes.& ꝙ per alienationẽ p̄di dñantis poſtea nõ reuiuiſcit ſi non fuit actũ expreſſe vt ibi. Rñdeo ꝓ prima parte.nã quod s̃.dixit, ꝓcederet ſi ſeruitus deberet̃ ab vno tm̃ p̄dio alteri p̄dio.ſed hic debebat̃ ꝑ plura p̄dia, & ſic a principio nõ potuit acq̃ri in vno qn acq̃reret̃ ẽt in altero,ꝗ mediũ p̄diũ nõ ſeruiẽs impedit ſeruitem acquiri, vt s̃.e. l.qui ſella. in fi.ita & ĩ ea perdẽda requirit̃ ꝙ perdatur in oĩbus p̄diis,in quib.ſeu ꝑ q̃ fuit acquiſita.ſed in caſu iſto nõ fuit perdita in p̄dio medio, ꝗ illud nõ fuit redẽ-
4 ptũ.ergo nec in p̄dio redepto.†Et ſic no.caſum in quo vnum p̄diũ meũ põt ſeruire alteri p̄dio meo,ꝗ p̄diũ redẽptũ ſeruit alteri p̄dio,nõ tñ vtor iure ſeruitutis in illo redẽpto,ſed ĩ meo p̄dio nõ redẽpto. ſi tñ poſtea efficiatur alienũ dñans, ex tunc emptor vtet̃ iure ſeruitutis quæ ipſo iure nõ fuerat extincta.
5 ¶†No.ẽt ꝙ ea quæ ſunt neceſſaria in cõſtruẽdo,ſunt etiã neceſſaria ĩ deſtruẽdo.facit C.de repu.auth. ibi poſita,vbi requiritur ꝯſenſus p̄ris in diuortio ſicut req̃ritur in m̃rimonio ꝯhẽdo.ſed qñ nõ oĩa ſunt neceſſaria, licèt fuerint adhibita ſiſr in deſtruẽdo,non erũt neceſſaria, vt ſi abbas cũ capitulo conſtituit ſyndicũ cũ poſſet ſolus,in reuocãdo nõ req̃rit̃ capitulũ, qđ dic vt no.Bar.ĩ l.actor.ff.rẽ ra.ha. ¶In fi.l.ibi,[niſi eo tꝑe.] ego intelligo hũc tex.nõ ꝙ req̃ratur in ſeruitute amittẽda,vt eodẽ tꝑe redimã vtrunq; p̄diũ,ſed ꝙ eodẽ tꝑe ſemel repertus ſim dñs oĩum iſtorũ p̄diorũ ſeruiẽtiũ vna cũ p̄dio dominante,puta ſi primo redemi p̄diũ ſeruiẽs, poſtea p̄diũ meũ anteq̃ alienarẽ p̄diũ dominãs,nã puto hoc ſufficere, licet iſte tex.videatur innuere ꝯ̃rium ꝙ eodẽ tꝑe debeã redimere.ſed intelligo,vt s̃.dixi & hoc ꝓbo, ꝗ in acq̃rendo ſufficiebat ꝙ primo acq̃rerẽ in vno,& poſtea in altero,licet ex vlt.aonfirmaretur prima,vt l.ꝗ fundũ.s̃.eo.ergo debet ſufficere in ꝑdendo ꝙ diuerſis tꝑibus redemerim oĩa p̄dia ſeruiẽtia antequam deſinã eſſe dñs p̄dij dominantis.Si vero poſt, tunc etiã ſi eo tꝑe redemerim non extingueretur ſeruitus,quæ iã tranſiuit in emptorem vna cum prædio, vnde facto meo tolli non poſſet.

ADDITIO.

a ¶Quod medium. Adde Bal.in l.ſi auia. C. de iure delibe. & tex.in l.1.C.de nat. li.Cur.

LEX XXXII.

1 FVndus. ¶†Tempore quo quis partẽ quã habet in re cõi tradit ſocio põt facere, vt alia res ſua ꝓpria illi ſeruiat, quia cẽſetur collata ſeruitus in tp̄s quo tota res illa erit ſocij.h.d. antequã ergo tradat non põt hoc facere.nã aut diceretur ꝙ iſta ſeruitus acquireretur toti fundo cõi,& tũc acquireretur parti ſuæ,quod eſſe non põt, vt vna res ſua ſeruiat alteri rei ſuę aut diceremus ꝙ acquiratur ſolum parti ſocij ꝓ indiuiſo. & hoc eſſet ꝯ rſ̃am q̃ eſt ſeruitus,nõ põt acq̃ri vel imponi parti alicuius ꝓ indiuiſo, cũ illa nõ poſſit ad oculum demonſtrari, vt l. Mæuius.§.duobus. ff.de leg.2. & ſeruitus non põt exerceri niſi in parte rei demõſtrabili ad oculũ, & nulla pars p̄t ad oculũ demõſtrari q̃ ſit vnius tm̃,cũ ꝗlibet hẽat partẽ in quolibet ceſpite terræ.& ꝑꝑ hoc vr̃ expreſsè reprobari id qđ dicit Ang.in l.ſed ſi intra.s̃.tit.1.& ẽt tetigi in l. ſi cũ cõi.s̃.eo.ſcḋm eũ,quia vult ꝙ ẽt ante cõionẽ poſſit fieri ꝑ pactũ ut res propria vnius ex ſociis ſeruiat cõi vel econuerſo, ꝗ cõcurrit conſenſus amborum,& ꝗ poſſent facere in quodã tertio. Sed certe alia rõ eſt in tertio in quo non habẽt locũ ea q̃ dixi. ¶In tex.ibi,[per vicinum tuũ propriũ.] ſup.tradidiſti. & ſic eodẽ tꝑe tñ cenſetur ꝑ prius facta traditio partis tuæ, & ſic totus fundus meus effectus, & ꝑ poſterius cẽſetur conſtituta ſeruitus de alio fundo tuo ad iſtũ prius cõem nũc ꝓpriũ meũ, ad qđ vide qđ no. s̃.ti.j.l.& ꝗ duas.ĩ gl.& hoc vult iſte tex. ĩ fi. ¶In tex.ibi,[neq;] rñdet tacitæ obiectioni, q̃ poſſet fieri ſi diceretur ꝯſtituta ſeruitus re adhuc in cõione ꝑ id qđ s̃.dixi.ſed rñdetur ꝙ cẽſetur cõſtituta poſt communionem diſſolutam, & ideo non obſtat.

LEX XXXIII.

1 CVm eſſent. ¶†Tẽpore diuiſionis põt agi vt fundus qui obuenit in partẽ uni ſeruiat fundo qui obuenit alteri.h.d.Bart.licet ergo fundus cõis non poſſet ſeruire alteri fundo cõi,vt s̃.e.l.ſi cõi fundo, põt tñ fieri conferendo hoc in tp̄s quo cõio erit diſſoluta, & ſi fiat tꝑe quo diſſoluitur,cenſetur tacite actum ut dicatur factũ ea diſſoluta perfecte, vt s̃.l.ꝓxi.

1 *Qui habet ſeruitutem aquęductus non poteſt concedere hauſtum aquæ ex riuo niſi cum domino fundi ſeruientis pepigerit.*
2 *Si concedis ſeruitutẽ alteri de voluntate mea in fundo meo vel ſuper aqua q̃ naſcitur in fundo meo, illa cõceſſio dicitur fieri ab ipſo domino. et n.4.*
3 *Si conſtituo procuratorem cum poteſtate ſubſtituendi an talis poſtea ſubſtitutus cenſeatur a me ſubſtitutus, an a procuratore, & quis effectus ex hoc reſultet.*

1 §.Per plurium. ¶Qui hẽt ſeruitutẽ aquæductus non põt cõcedere hauſtum aquæ ex riuo niſi cũ dño fundi ſeruientis pepigerit. h.d. facit l.ſi ex meo.s̃.eo.¶In tex.ibi,[quamuis.] rñdet oppoſitioni quæ poſſet fieri ꝯ id quod immediatè dixerat ꝙ interueniente pacto vel ſtipſone poſſis hoc facere. Nam ſcḋm hoc ſi cõcedis vni ex dñis mediis per cuius prædiũ ducis, illud prædium ſeruiet ſibiipſi,quia de aqua q̃ iure ſeruitutis ducitur ꝓ te,accipietur iure ſeruitutis pro eo,& hoc eſſe non põt ꝙ vnũ prædium ſibiipſi ſeruiat.Si vero ꝯcedis uni tertio, erit dicere ꝙ ſit ſeruitus ſeruitutis,ideſt vſusfructus ſeruitutis, nã tuã ſeruitutẽ nõ transfers in illũ,ſed ꝯcedis ſibi cõmoditatẽ ex tua ſeruitute, quæ cõceſſio eſt quædã ſeruitus,& hoc eſſe non põt, ꝗ non eſt dare ſeruitutẽ ſeruitutis, nec vſumfructũ ſeruitutis, cum vſusfructus ſit ſeruitus,ut l.j.s̃.de uſufru.lega. & ad iſtas oppoſ. non rñdet
2 Iuriſc.ſed gl.rñdet ibi & ſol.ad utrãq;.ex qua collige †ꝙ ſi concedis ſeruitutẽ alteri de uolũtate mea in fundo meo vel ſuꝑ aqua q̃ naſcit̃ in meo fundo, illa conceſſio non dr̃ fieri per te ꝗ nõ potes ꝯcedere in meo fundo, ſed ꝑ me cuius volũtate hoc feciſti.facit l.Itẽ corũ.§.ſi decuriones. ſupra quod cuiuſq; vniuer.no.& l.vnũ ex familia.§.j. ff. de leg.2. & qđ no.glo.in l.
3 apertiſſimi.C.de iudi.¶†Hoc inducit glo.quæ ſꝑ allegatur ad qõnẽ,ꝙ poſſum ꝯſtituere ꝓcuratorẽ cũ ptãte ſubſtituẽdi aliũ & non dicit gl.plus. iſtud põt intelligi duob. modis. Primo,ꝙ dicto caſu ille ſit ſubſtitutus a me nõ ab ipſo ſubſtituente qui hoc facit de mãdato meo, & ex hoc ſequuntur duo effectus. Primus,ꝙ põt hanc ſubſtitutionẽ facere ẽt anteq̃ ſit effectus dñs litis, ſed iure ſuo non põt niſi poſtq̃ eſſet effectus dñs per conteſtationẽ litis. Secũdo ſequit̃,ꝙ hoc caſu ſi dubitatur de ſubſtitutione & ꝓducatur inſtr̃m cũ ptãte ſubſtituẽdi, debebit ſubſtitutus cauere ꝙ principalis dñs habebit ratã ſubſtitutionẽ non aũt ꝙ ipſe ꝓcurator ſubſtituẽs.Sed ſi nõ hr̃et ptãtẽ ſubſtituẽdi,& diceret ſe ſubſtitutũ poſt litẽ conte.& ſic ab ipſo ſubſtituẽte,dẽret cauere ꝙ ille ratũ hr̃et,nõ prĩcipalis dñs. de his vide in c.j.de ꝓcur.lib.6.& quod no. Bar.in l.ſi procura
4 torẽ.§.j.ff.mand.†Secundo mõ[a] põt intelligi glo. ꝙ etiam ſi ꝓ
a curator primus ꝯſtitutus cũ ptãte ſubſtituẽdi ſit inhabilis nec poſſit eſſe ꝓcurator, tñ virtute ptãtis datæ poterit ſubſtituere. & ad hoc bñ facit iſte tex. quia ille qui non eſt dñs & ſic eſt inhabilis ad conſtituendã ſeruitutẽ in alieno fundo, de voluntate tñ dñi cõſtituere põt, & cenſetur facta conſtitutio ab ipſo domino,

ADDITIO.

a ¶Secundo modo. Adde tu an & quando poſſum conſtituere procuratorem habilem ad ſubſtituendum inhabilem, vel conſtituere inhabilem ad ſubſtituendũ habilem, plene per D.Alex.& Fran.de Are.in l.j.§.item acquirimus.infra de ver. obli.& ibi vide D.Bar.Soc. Sene.qui ſubtiliter loquitur.Cur.

domino,& ad hoc allegatur iſta glo. ad quod vide per Cy.in
l.quod quis. C.de procura. & per glo.in clemen.religioſus.eo.
tit.qui allegat iſtam glo.

LEX XXXIIII.

1 *Vnus ex ſociis] fundi communis ſicut non poteſt ſeruitutem ei imponere ita nec libertatem acquirere a ſeruitute quam debet, etiam a conſocio: nec etiam remittere ſeruitutem ei debitam.*

2 *Seruitus licet non poſſit conſtitui in parte pro indiuiſo, poteſt tamen retineri, & num. 3.*

3 *Si communicas mihi fundum tuum ſeruientem meo, quare remaneat ſeruitus niſi in parte tua.*

1 VNus ex ſociis. ¶†Vnus ex ſociis fundi
cõis ſicut non poteſt ſer
uitutẽ ei imponere, ita nec libertatẽ acquirere a
ſeruitute quã dẽt, etiã a cõſocio, nec ẽt remittere
ſeruitutẽ ei debitã.h.d.& ẽ valde ſubtilis l.cũ ſua gl. Primo po-
nĩt vnũ dictũ ad euidentiã vſq; ibi, [& ideo.] Scdo ex illo in-
infert ad caſum de quo q̃rĩt vſq; ibi,[quamuis.]Tertio remo-
uet quãdã oppoſitionẽ q̃ fieri poſſet ꝯ id qđ dixerat. ¶In tex.
ibi, [quarũ ſeruitutẽ ꝓ parte retineri placet.] .i. dicere ꝙ iſtæ
ſeruitutes, quarũ vna debebaĩ a fundo tuo fundo meo,& al-
tera ecõuerſo ꝑ cõionem factã inter nos de iſtis fundis,nõ fue
runt extinctæ,quia licèt nũc non poſſimus facere ꝙ vnus iſto
rũ fundorũ cõium alteri cõi ſeruiat, ſicut nec ꝙ vnus fundus
meus ſeruiat alteri meo,vt s̃.e.l.ſi cõi.tñ ex quo erant cõſtitu
tæ ante cõionem,nõ extinguũtur per cõionẽ poſtea factã,qa
ſeruitus erat iam conſtituta in fundo q erat totus alienus, ſi
poſtea factus eſt meus ꝓ parte, põt retineri & ñ extinguiĩ pp
alterã partẽ q̃ tibi remanet,rõne cuius nõ dĩ res mea mihi ſer
uire ſed aliena,& ſilr illa q̃ erat acq̃ſita fundo, qui erat inſoli-
dũ meus ſi poſtea efficiatur tuus ꝓ parte rõne alterius partis
quæ mihi remanet,retinereĩ, qa dĩ deberi fundo meo rõne il
2 lius partis,nõ tuo. & iſtud eſt dicere†ꝙ ſeruitus licet nõ poſſit
cõſtitui pro parte pro indiuiſo,põt tñ retineri vt s̃.e. l.fundus.
& l.vt pomum.§. fi.s̃.de ſerui. eſſe ergo qõ põt q̃ durat,an ego
poſſim remittere illã ſeruitutẽ q̃ dẽbatur a fundo quondam
tuo fundo quondã meo,& ecõuerſo. & effectus eſt magnus.
Quia ſi valet remiſſio,& ꝯtingat ꝙ poſtea recedamus a cõio-
ne,& fundus quõdã tuus reuertaĩ ad te,& meꝰ ad me,potero
vti ſeruitute in tuo, & tu in meo, abſq; eo ꝙ aliquid fuerit di-
ctũ tpe receſſus,alias ſecus,vt s̃.ti.j.l.ſi quis ædes.Itẽ ſi cõtinge
ret ꝙ vnum de iſtis fundis cõibus alienaremus, emptor in al
tero cõi nobis remanẽte poſſet vti ſeruitute,ſi remiſſio nõ va
luit,alias ſecus.Et breuiter Iuriſcon.rñdet nõ tenere remiſſio-
nẽ,qa ſicut non poſſum fundo quondã meo nũc effecto cõi,
ſeruitutẽ imponere,ita nec ipſam ſeruitutẽ quę ei debetur,&
adhuc durat, remittere vel tollere poſſum, & ſic econuerſo
nec tu potes fundo quõdã tuo libertatẽ acquirere ab hac ſer
uitute. nã ſi ego nõ poſſum ipſam ſeruitutẽ remittere,ſequiĩ
ꝙ nec tu ex iſta remiſſione potes libertatẽ acquirere, qa niſi
extinguatur ſeruitus,nõ acquiriĩ libertas, vt s̃.tit.j.l.ſi qs ędes.
§.fi.cũ ibi no.¶In tex.ibi,[quãuis.n.] pone caſum ſic,quia nõ
difficilis eſt.Non vĩ dicta determinatio procedere,qa ſuppoſi
to ꝙ iſtæ ſeruitutes durent,eſt neceſſe dicere ꝙ illa quæ debe-
batur a fundo quondã tuo, fundo quondã meo,dẽbaĩ mihi,
& non tibi, & econuerſo illa q̃ a fundo quondã meo, fundo
quondã tuo,dẽbatur tibi & nõ mihi, qa nõ poſſum mihiipſi
debere.& ſi ita eſt,vĩ ꝙ poſſim ego primã remittere,& tu ſe-
cũdã,ꝑ rłam. vnuſquiſq; põt remittere ius ſuũ.Ad hoc Iuriſc.
rñdet nõ eẽ verũ ꝙ prima dẽbatur mihi, & ſecũda tibi debe-
baĩ.immo cũ ſint ſeruitutes p̃diales prima dẽbaĩ fundo quõ-
dã tuo, fundo quondã meo, nunc vero cõi,& econuerſo.Sed
in fundo cõi nullus ex ſociis põt aliqd facere,ſolus ergo nec
iſtã remiſſionẽ.& hoc intẽdit,& eſt mirabile,qa in ea vterque
ſociorũ cõſentit,vnus in remittẽdo, alter in recipiẽdo remiſ-
ſionẽ, & ꝑ ꝯñs ꝙ ille remittat. Quare ergo nõ tenet remiſſio
inter eos,cum ſi debereĩ a fundo extranei, poſſent ambo re-
mittere.& ſic vĩ hic caſus ꝯ Ang. vt dixi in l.fundus.s̃.e. & rõ-
nẽ collige ex his q̃ ibi dixi.Eſt.n. mirabile quare ẽt nõ p̃t vnus
ſociorũ acq̃rere libertatẽ, cũ iſtud nõ tẽdat in p̃iudiciũ ſocij,
ſed in vtilitatẽ.ſed certe nõ põt ẽt ſeruitutẽ ei acq̃rere, vt s̃.de
ſeruitu.l.ꝓ parte. tñ hoc tẽdit in vtilitatẽ ſocij.Eſt rõ,qa ꝑ pa-
cta imprimiĩ quidã character & quoddã ius in re cõi, qđ ab
vno tñ fieri non põt,non ex eo ꝙ præiudicet ſocio, ſed qa in
re aliena non põt qs facere p̃dicta,& iſta res cõis dĩ aliena cũ
ſocius in quolibet ceſpite terræ partẽ habeat, & ſic nõ poſſet
illi aliquid facere in ſua, quin faceret in aliena. Sed ꝯ ꝙ poſſit
prodeſſe,vt j̃.ſi ſerui.vendi.l.loci.§.ſi fundus.Sol.nõ põt acqui
rere ſeruitutẽ vel libertatẽ rõne p̃dicta, ſed acq̃ſitã bene põt
defendere agẽdo & ſñiam obtinendo, & ꝓderit ſocio,qa per
hoc nihil imprimit in ꝓprietatẽ, ſed declarari facit iã impreſ-
ſam,vt l.adeo.§.cũ quis.j̃.de acqui.rer.do.& l.hr̃des palã.ſed ſi
3 notam.j̃.de teſta. ¶†In gl.magna.ibi, [quaſi dicat occaſione
partis.[iſtã tenet Bar.s̃.de ſerui.l.ꝓ parte, ꝙ ſi cõicas mihi fun
dũ tuũ in ſeruitutẽ, occaſione partis q̃ tibi remanet,ſeruitus
retineĩ in toto fundo,& ſic etiam in parte quæ mihi obuenit.
& ſic erit caſus in quo res mea ſeruiet alteri rei meæ pp adiũ-
ctionem partis tuæ, quæ eſt inſeparabilis a mea, ſi ſumus dñi
pro indiuiſo.Sed glo.tenet ſequentem, ꝙ immo remanet niſi
in parte tua,ne contingat illud inconueniens,ꝙ pars mea ſer
uiat mihi. & ſi dicatur in parte pro indiuiſo non põt cõſtitui
ſeruitus. Reſpon. verum eſſe, ſed conſtituta in tota bene põt
retineri in parte prædicta, & iſta opi. magis applaudet textib.
¶Circa fi.glo.ibi, [emens & vendens loco vnius hñr.] no.iſtã
glo.in hoc ver. tñ ſolutio ad ꝯrium clarius colligitur ex his q̃
dixi in l.ſi communi. s̃.eo.quæ eſt contra.

1 *Qui non vtitur ſeruitute per tempus debitum, perdit eam licet fuerit impeditus ſine ſui culpa: tamen tunc reſtituitur in integ. propter iuſtum impedimentum.*

2 *Præſcriptio longi vel longiſſimi temporis cum currit contra ignorantes, tunc datur eis reſtitutio in integrum intra quadriennium a die ſcientiæ.*

3 *Contra impeditũ agere vel vti iure ſuo caſu fortuito vel de facto ſine ſui culpa currit præſcriptio mero iure licet reſtituatur, ſed contra impeditum agere iure ipſo non currit, & quid ſi facto tertii, & num. 5.*

4 *Iura non dicunt quòd qui negligit vti tanto tempore perdat ſeruitutem: quia tunc non perderet impeditus vti, ſed dicunt qui non vtitur.*

5 *Seruitus perſonalis poteſt retineri animo, ſed prædialis non.*

6 *Iuſte deprecantib. non eſt denegandus aſſenſus, ſed iniuſte deprecantib. ſic.*

7 *Eccleſia deſtructa poſtea reſtituta recuperat priſtina priuilegia.*

1 §. Si fons. ¶†Qui non vtiĩ ſeruitute ꝑ tp̃s debitũ per-
dit eã licet fuerit impeditus ſine ſui culpa,tñ
tũc reſtituitur in integ.pp iuſtũ impedimentũ.h.d. cũ l.ſeq.&
2 ſp allegaĩ ad hoc.vñ no.†ꝙ cum p̃ſcriptio longi uel longiſſi-
mi tpis currat ignorãtes, ut l.fi. C.de præſcr.lon.temp.hẽt re-
mediũ ille ꝯ quẽ currit, ut pp iuſtã ignorantiã qua fuit impe-
a ditus agere,poſſit[a] petere reſtõnẽ in integ.intra quadrienniũ
a die ſcientiæ, & ita tenet Bar.in l.j.§.ſi quis aũt in vẽditione.
j̃.de iti.actuq; priua.& no.per gl. in l.ſi partem. j̃.queãd.ſerui.
amit.& in l.ſi ſic. in fi. magnæ gl. quæ incipit melior eſſet rõ.
Durante aũt ignorantia non curret,quia ſic reſtitueretur ad
reſtituendũ,quod eſſe non debet. vt s̃.de mino.l.interdum.cũ
ibi no.& patet in l.fi. C.de temp.in integr.reſti.vbi non currit
durante cauſa pp quã datur reſtitutio,puta durante abſentia,
3 & eodẽ mõ durante ignorantia. ¶†Item no.ꝙ ꝯ impeditum
agere vel uti iure ſuo caſu fortuito vel de facto ſine ſui culpa
currit præſcriptio mero iure, licet reſtituatur. ſed ꝯ impeditũ
agere de iure,ipſo iure non currit.l.j.in fi.C.de annali except.
& ita no.Cy.per iſtũ tex.in l.j.in 4.oppo.C.de bo.ma.in l.quo-
4 ties.de preci.Impe.offe.& iſto mõ ſoluiĩ ꝯriũ gl. ¶†In tex.ibi,
poſt ꝯſtitutũ tp̃s.ſ.decẽniũ, quo ſi nõ vtitur ſeruitus perdiĩ,vt
l.ſicut. C.de ſerui. Et no. ꝙ nõ dñt iura ꝙ q negligit vti tanto
tpe ſeruitutẽ ꝑdat, qa tũc nõ ꝑdet ille q ẽ impeditꝰ vti, cũ nõ
ſit negligẽs.ſed dñt đ illo q nõ vtitur,vñ ꝑdit mero iure,vt pa
5 tet in l.ſeq.¶†In tex.ibi,[miſerũt.] Sed eꝯ.s̃.de vſufr.l.arborib.
§.de illo.Sol.ibi,in ſeruitute ꝑſonali vſusfructꝰ,debita ĩ ſeruo,
q̃ nõ ꝑdiĩ ſi ſeruus ſit in fuga,ne malitia eius noceat.vel dic ꝙ
illa retineĩ aĩo, qa debetur ꝑſonæ, & ſic cẽſetur eſſe in poſſeſ-
ſione licet nõ utaĩ ſi eſt impeditus vti. Sed ſeruitus p̃dialis nõ
retinetur aĩo,qa nõ debetur ꝑſonæ. Itẽ ꝯ de l.fi.j̃.de eo ꝑ quẽ
fac.erit.Sol.hic fuit impeditus vti caſu fortuito, & ſic ñ hẽbat
regreſſũ ꝯ aliquẽ ad intereſſe. ſecus ſi facto tertij ꝯ quẽ hẽret
regreſſũ,qa tũc currit & nõ reſtituitur,ſed agit ꝯ impediẽtẽ vt
ibi.ſed qd ſi facto aduerſarij ſit impeditus? vĩ ꝙ ipſo iure non
currat tp̃s,vt l.intra vtile.s̃.de mino.& l.fi.cũ ibi no. C.đ adul.
vel dic ꝙ loq̃tur in p̃ſcriptionib. iudicialib.vt illæ nõ currant
qñ facto aduerſarij fuit impeditꝰ agere,puta tpe appłonis ꝓſe
quẽdæ uel alio ſiñ impeditꝰ eſt agere, ſecus ĩ extraiudicialib.
6 qa currũt,& datur reſtõ,& hoc magis placet.¶Et no.hic ꝙ iu
ſte deprecãtib.nõ eſt denegãdus aſſenſus. facit l.2.s̃.de his qui
ſunt ſui vel alie. iur. & eꝯ iniuſte deprecãtib.denegãdus eſt aſ-
6 ſenſus.j̃.ne qd in flumi. pub.l.j.§.ſi quis uelit. †Eſt ẽt in ar.iſte
b tex.cũ gl.in fi.ꝙ eccleſia deſtructa[b] poſtea reſtituta,recuperat
priſtina priuilegia.ad hoc s̃.titu.j.l.ſeruitutes.§.ſi ſublatum.&
adde quod no.Inn.in c.cum ex iniuncto.de ope.no.nunc.

ADDITIONES.

a ¶Poſsit petere. Adde quòd hic idem dicendum videtur in præſcriptione ſtatutaria per ea quæ ponit Ioan.de Imo.in cap.fi.car.4.de præſcript. & adde hic quæ ponit Alex.de Imo.in d.§.ſi quis.in additio.ad Bart. & vltra ibi allegata per eũ vide in propoſito quæ late habes per Fel.in cap. vigilanti.de præſcri. & ibi dici opi.Bar.communem quam limitat vij.modis.

b ¶Poſtea reſtituta. Adde Bar.& Alex.& Doc.in l.inter ſtipulantem.§.ſacram. de verb.oblig.& ibi Alexan.concor.& limi. & adde idem in caſtro vel ciuitate,ita Bal.in titu.de pac.conſtan.§.nos romanorum.& adde eundem Alexan.in conſi. 43.in j.vol.& ibi quod ſi eſt caſtrum deſtructum ita quod non ſit ſpes refectionis quod perdit priuilegia. & licet ſit deſtructum, ſi tamen alibi ſit reædificatũ quod retinet & recuperat priuilegia,alleg.Inn.in d.c.cum ex iniuncto. & adde Flo.in d.§.ſi ſublatum. Cur.

LEX XXXVI.

1 *Stipulatio pęnalis ad perſonam relata, non facit vt conceſſio quæ de ſui natura*

natura importat ſeruitutem realem intelligatur conceſſio perſonalis, ideo tranſit cum fundo in ſingularem ſucceſſorem.

2 *Pactum factum in diuiſione vel vend itione quod vnus fratrum cui obuenit curtis, non poſſit ibi ædificare ſub certa pęna promiſſa fratri, quod ſit ſeruitus prædialis & tranſitoria in ſingularem ſucceſſorem, licet pęna non tranſeat.*

1 CVm fundo. Stipulatio pęnalis ad perſonam relata, nõ facit vt ꝯceſſio quæ de ſui nã importat ſeruitutem realẽ intelligatur conceſſio perſonalis: iõ tranſit cum fundo in ſingularem ſucceſſorem. h. d. Acceſſoriũ ergo non imitatur nãm principalis. qđ intelligo qñ certa eſt illa nã. ſed ſi eſſet dubia, tunc qa ex hoc iudicio dubia declarant̃. l. ſi ſeruitus. §. fin. ff. de leg. j. faceret intelligi ſm nãm acceſſorij. ſic ẽt acceſſoriũ non roborat principale. l. nuda. C. de ꝯhen. & cõmit. ſtipu. l. ſi pacto. C. de pac. ¶In tex. ibi, [aquæductus.] per hoc apparet ꝙ certa erat nã conceſſionis factę, quia fuit facta iure ſeruitutis, quod qñ intelligitur, dic vt ff. l. ꝓxi. in fi. l. ¶In tex. ibi, [ad perſonam emptoris.] quia promiſi tibi pęnam ſi te impedirem vti hac ſeruitute, vnde per hoc videbat̃ conceſſio forte perſonalis, ſed ꝯriũ eſt. ¶Sed quæritur, an ad emptorẽ tranſibit hęc ſtipulatio ſi ipſe impediatur vti ſeruitute? Rñdeo non, niſi fuerit ceſſa, licèt ipſe emptor ꝓ ſeruitute quæ tranſiuit ad eũ cũ fundo habeat cõfeſſoriã, ne impediat̃ in ea, quia ſtip̃lo pęnalis non cohæret fundo ſicut ſeruitus. de hoc habes tex. cũ glo. ꝙ ſit neceſſaria ceſſio, & vẽditor teneat̃ cedere ff. de ver. obli.
2 l. ſi ſub vna. §. fi. †Et per hunc[a] tex. conſuluit Bal. vt dicit Ang.
a cum duo fratres diuiſiſſent inter ſe bona, & actũ fuiſſet ꝙ ille cui obueniret q̃dã curtis, non poſſet ibi ædificare ſub certa pęna, quã ꝓmiſit fratri, ꝙ eſt iſta ſeruitus p̃dialis, & ſic trãſit in illũ in quẽ tranſit curtis vt ædificare non poſſit, non tñ ille incidet in pęnã ſi ꝯ facit, qa ipſe nõ ꝓmiſit pęnam, ſed facit vt vẽditor, q ꝓmiſit, incidat in pęnã iuxta no. in l. 3. §. qui opus. ſ. de alie. iudi. ad quod facit ff. de ſer. expor. l. pen. & ſi fuit actũ inter emptorem & venditorem ꝙ nõ poſſet ædificare, recuperabit venditor pęnam ab emptore, qui fecit contra pactum.

ADDITIO.

a ¶Et per hunc tex. adde Flo. de San. Petro hic. & Cæpo. in tract. de ſer. vrb. prædi. Curt.

¶Vide D. Hyppo. ſing. 334. contrariũ tenentẽ. & facit mentionem de Pau. hic.

LEX XXXVII.

2 *Conceſſio quando dicatur ſeruitus prædialis, & quando ſit perſonalis reſpectu fundi.*

1 LVcius. †Indeterminata conceſſio reſpectu fundi dñantis determinãda per eum cui fit, facit vt non importet ſeruitutẽ p̃dialẽ, ſed dicatur conceſſio perſonalis, licet ſi fuiſſet determinata importaret ſeruitutem. h. d. mutabiliter multũ & ſic declara & limita l. p̃cedẽtẽ, vbi determinata fuit reſpectu certi fundi. ¶In tex. ibi, [ius aquæ fluẽtis.] iſta verba faciũt ꝙ iſta cõceſſio importaret ſeruitutẽ p̃dialem quæ dr̃ ius non facultas mera, vt ff. tit. j. proxi. l. 2. in fi. ſed quia talis ſeruitus requirit certũ fundũ dñantem, & hic non erat dare certũ, quia cõceſſit vt ducas in domũ tuã, aut vbicunq; vis, ꝑꝑ hoc vltimũ reputatur potius perſonalis ꝯceſſio, quæ hẽt ſimilitudinẽ cum vſu. vt ſequitur, & ſic nõ tranſibit ad hæredes tuos, nec ad ſingularẽ ſucceſſorẽ. Ex parte vero concedentis quouſq; viuat ille cui facta eſt conceſſio, non vr̃ extingui per mortẽ eius, ſed tranſire in hæredes, ſicut nec ſeruitus vſusfructus vel vſus extĩguitur morte concedentis, niſi ẽt appareat perſonalis ex ꝑſona ſua. vt ſi dixiſſet promitto me non impedire te quominus aquam ducas, nam tunc videretur ꝑſonalis ab vtraque parte.
2 †Et aduerte ad vnã diſtinctionẽ valde notabilẽ & ſingularẽ, qñ dubitat̃ an aliqua ꝯceſſio dicat̃ ſeruitus, vel facultas perſonalis, vt qa nõ fuit dictũ expreſsè iure ſeruitutis. Nã aut ſonat in ſimplex pactũ. puta concedo tibi ire & agere per fundum meũ, vel inde arenã vel ſaxũ fodere vel euellere, iſta. n. verba ſonãt in actũ facti, & tũc nõ eſt ꝯceſſio realis, ẽt ſi facta fuerit occaſione prædij, ſed eſt perſonalis, ut l. apud Iulianũ. §. ſi quis alicui. de leg. j. & probat̃ in l. 2. §. item ſi in facto. de uerb. obli. vbi dr̃ ꝙ eſt ſtip̃lo facti non dationi, ſed ſi contineret ſeruitutẽ, diceret̃ ẽt dationis, qa ſeruitus datur, & in alium ẽt trãsfertur, ſicut dñium. ad quod ẽt vide qđ no. Bar. in l. ſtip̃lo iſta. §. ſi quis ita. ff. de verb. obl. & idẽ q̃ verba cõſonantia in actũ referant̃ ex parte cõcedentis, puta ꝓmitto tibi nõ tenere feneſtrã in pariete meo, vt nõ ſit ſeruitus, & ſic alienus emptor poterit tenere, qa nõ trãſit cũ hoc onere. ita determinat Spe. notabiliter in tit. de emptio. & vendi. §. j. ver. pone. P. cauit vicino. Aut verba ꝯceſſionis ſonãt in ius. vt cõcedo tibi ius eundi per fundum meũ, vel aquã ducendi, & tunc aut reſpectu certi fundi tui, & dr̃ ſeruitus p̃dialis ab vtraq; parte, vt ſ. l. prox. & l. pecoris. cum l. ſeq. ſ. eo. niſi qualitas perſonæ eius cui fit conceſſio, & qualitas eius qđ ꝯcedit̃, videat̃ in ꝯrium, vt l. pr̃. de ſerui. leg. aut fit non reſpectu certi fundi, ſed reſpectu fundi certificandi per eũ cui fit, & tũc dr̃ conceſſio ꝑſonalis, prout eſt caſus notabilis hic. & vide Bar. in d. l. pr̃. ff. de ſer. leg. ſed qd ſi ſonãt ĩ potentia, puta vt poſſis, vel non poſſis? Rñdeo, puto dicẽdũ, ꝙ ſi negatiuè, puta ꝯcedo tibi, vt ego nõ poſſim ædificare in meo altius, ne luminibus tuis officiam, & tunc erit ſeruitus, poſtq̃ aufero mihi potentiam, & ſic ius ædificãdi, vt l. altius. ff. de ſer. aut affirmatiue, & tunc aut ꝑ nomen qđ ſignificat ſubſtãtiã, vt puta ꝯcedo potẽtiã eundi, vel aquã ducẽdi de fundo meo, & idẽ. aut per verbum qđ ſignificat actum, vt concedo tibi ꝙ poſſis ire, & agere per fundũ meũ, & tũc erit conceſſio perſonalis, quia ſonat dũtaxat in factũ, ut d. l. 2. §. ſi in facto. de ver. obl. idem ſi fiat per verbũ facultatis. vt concedo tibi facultatẽ eundi. Tene menti perpetuo, quia iſta ſunt neceſſaria ꝓ tota materia ſeruitutũ. Et ideo ſis cautus qualiter facias concipere verba inſtrumenti, quia iſta ſunt magni effectus, ꝑꝑ ea quę dixi de tranſitu in ſingularem ſucceſſorem.

LEX XXXVIII.

2 *Sicut poſſum acquirere ſeruitutem tranſeundi de fundo tuo ad meum, ita & trãſeũdi de fundo meo per tuum ad viam publicam, vel ciuitatem.*

3 *Locus publicus medius inter fundum tuum & meum, licet non impediat ſeruitutem itineris de meo ad tuum, tamen flumen publicum, quod non tranſitur niſi nauiculis vel pontonibus, impedit. & vide num. 1.*

4 *Quædam prohibentur inchoari, quæ inchoata non prohibentur continuari. Seruitus viæ finitur cum peruenitur ad locum qui non ſeruit vel ſeruire non poteſt.*

Strata publica finitur cum intrat ciuitatem.

1 FLumine publico. †Flumẽ publicũ qđ vado vel ponte nõ tranſitur, ſed nauiculis vel pontonib. mediũ inter prędiũ meũ & tuũ, impedit conſtitui ſeruitutem itineris de meo ad tuũ. ſed ſi ſit mediũ inter tuũ, qđ eſt citra flumẽ ad alienũ uel ẽt tuũ, qđ eſt ultra flumẽ, non impedit ſeruitutem inchoatã in tuo, qđ eſt citra, ꝯtinuari ad aliũ, qđ eſt ultra. h. d. in effectu & eſt difficilis tex. & pone caſum ſm primã lect. gl. & diuide eam in tres partes, quia primo determinat primum caſum qñ erat mediũ inter meũ & tuũ vſq; ibi, alioquin. Secũdo format duo alia. ſ. qñ erat mediũ inter tuũ & alienum, vel inter tuũ & aliud tuũ vſq; quaſi ad fi. ibi, qđ ſic &c. Tertio rñdet ad hãc p̃dictã qõnẽ q̃ rõ locũ hẽt ẽt in prima & multo magis ſm gl. ¶In tex. [ſi ꝑ vnius præd.] q. d. p̃dicta locũ hñt qñ ex vna tñ parte fluminis ſunt p̃dia ſeruiẽtia ſeu ſeruire debẽtia, & ex altera p̃diũ dñans vel dñari debens. Si aũt ab vtraq; parte fluminis ſunt prædia ſeruientia vel ſeruire debentia, tũc ſequit̃ videndũ qd iuris in ver. [ſi alioquin. in tex. ibi ad viam publicam. ad hãc qõnẽ nõ rñdet hic, ſed interſerit aliam in ſequen. ver. [ſed videamus] in tex. ibi, [qa via.] ego intelligo tex. aĩr q̃ glo. ꝙ Iuriſconſultus vult hic arguere ad partẽ negatiuã in iſtis duab. qõnib. ꝙ iſta ſeruitus nõ poſſit continuari in prędio, qđ eſt vltra flume, licet ſit cępta in eo, quod eſt citra ip̃m. nam ſtatim ꝙ ꝑuenit̃ ad flumen, quod pontonib. aut nauiculis traiicit̃, extinguit̃, ſicut extinguit̃ cũ ꝑuenerit ad viã publicã vel ad ciuitatẽ, qa ꝑ illa loca licitũ eſt cuilibet trãſire iure facultatis, nõ iure ſeruitutis. Si ergo eſt extincta nõ põt ꝯtinuari ad aliũ p̃diũ, qđ eſt vltra, ĩmo dẽt incipere de nouo, & hoc eſſe nõ põt, vt in primo caſu l. ¶In tex. ibi, [ꝙ ſic.] hic rñdet ꝯrium ꝙ poſtq̃ eſt incępta in p̃dio tuo, qđ eſt citra iuxta meũ & hẽt cõtinuari in alio, qđ eſt vltra, hoc caſu nõ finit̃ tali flumine, iõ durat & ꝯtinuat̃ ad aliud p̃diũ qđ eſt ultra. puto tñ ꝙ ſi vltra flumen eſſet via publica, nõ prædiũ priuatũ, tũc ſeruitus cępta in tuo, qđ eſt citra, finiret̃ ſtatim, ꝙ perueniret
2 ad flumen. ¶†No. primo ex hac l. ꝙ ſicut poſſum acqrere ſeruitutẽ trãſeundi de fundo tuo ad fundũ meũ, ita & tranſeũdi de fundo meo ꝑ fundũ tuũ ad viã publicã vel ad ciuitatem.
3 ¶†Itẽ no. ꝙ licet locus publicus medius intra fundũ tuum & meũ nõ impedit ꝯſtitui ſeruitutẽ itineris, & eã inchoari ĩ fundo tuo. l. ſeruitutes. §. publico. ſ. de ſeruitu. Flumẽ tñ publicum bene impedit ſi nõ põt trãſiri niſi nauiculis uel pontonib. qa ſeruitutes impediũt in his in quib. quis ſine difficultate & adiutorio alieno uti non põt. ut hic eſt caſus. ¶Itẽ no. ꝙ q̃dã prohibent̃ inchoari, ut in prin. q̃ inchoata nõ prohibent̃ ꝯtinuari, vt in fi. ¶Vltimo nota ꝙ ſeruitus viæ finitur cũ peruenitur ad locum qui nõ ſeruit uel ſeruire non põt, & ur̃ per iſtũ tex.
a ꝙ ſtrata publica[a] finiatur cũ intrat ciuitatẽ, de hoc uide ꝑ Bar. in l. fi. ff. de uia & iti. publico. glo. omnes hic tendunt ad declarationem literæ quæ ſatis patet & & clarius ex prædictis.

ADDITIO.

a ¶Quod ſtrata publica. Adde Barth. Cępo. Vero. in tracta. ſerui. ruſtic. in titu. de via. Cur.

LEX PRIMA.

2 *Quæ dicantur ædificia vrbana, & quæ ruſtica, & qualiter præſcribãtur. & num. 1.*

3 *Si eram in quaſi poſſeſſione eundi per fundum tuũ non tamẽ habebã fundum vicinum, & ſic ſeruitutem prædialem quod ſaltem habeo interdictum poſſ. de itinere actuque priuato, vt in illa quaſi poſſeſſione tuear.*

Communia prædio.tam vrba. quam ruſti. Rubr.

1 AEdificia. † Quæro circa primũ caſũ iſtius legis.qd ſi ædificio vrbano exiſtē-
ti in villa debeaſ ſeruitus a p̄dio ruſtico,an dicetur
vrbana vel ruſtica? Rñdeo,|vrbana cenſeretur fa-
cta denoĩatione a digniori, vt ſ̃.tit.2.l.j.ver.itē ſtillicidiũ.Vbi
ſeruitus ſtillicidij q̃ debeſ ab area ædificio vrbano dr̃ vrbana,
& tñ area p̄t dici p̄diũ ruſticũ, ꝗa vrbanũ nō eſt niſi ædificiũ.
& ita ibi no.Ang.& hoc eſt vtile pp id qđ hr̃.co.tit.l.hæc aũt.
ꝗa aduerſus ſeruitutē vrbani p̄dij nō p̄ſcribiſ niſi interuenien
te facto p̄ſcribētis & bona fide, vt in præſcribēdo libertatem
aduerſus ſeruitutē p̄dij ruſtici non reqriſ ſcñ p̄ſcribentis, ſed
ſufficit negligētia nō vtētis, vt pdaſ, nec ēt reqriſ bona fides ĩ
a dño p̄dij ſeruiētis,vt l.ſeqſ.§.ſi viã.j̃.de vſuc.¶†Circa ſcđm ca
ſum q̃ro qd ſi erã in quaſi poſſeſſ. eũdi ꝑ fundũ tuũ, ꝗa iuerã
xxx.vicib.te ſciēte,& patiēte,nō tñ habebã fundũ vicinum,&
ſic nō poterã hr̃e ſeruitutē p̄dialē vt hic, an ſaltē habebo ĩter
dictũ poſſeſſoriũ.de itine.actuq; priua.vt ĩ illa quaſi poſſeſſio
ne tuear & defendar? vr̃ ꝙ nō, ꝗa vbi nō ē dare petitoriũ,nec
poſſeſſoriũ,vt l.fi.j̃.quorũ bono.ɔ̃riũ dic,vt l.j.§.ſi quis aũt.j̃.
de iti.actuq; priua.ꝗa ſaltē poſſum habere quoddã ius pſona
le,ut l.pomũ.cũ ibi no.ſ̃.de ſeruit.ergo in eius quaſi poſſ.ſum
defendēdus ſicut in quaſi poſſ. ſeruitutis.& hæc eſt rō illius §.

LEX II.

2 *Quilibet poteſt iure facultatis vti aqua fluminis publi. ad vſum publi.nō deſtinata,ſi flumen non eſt nauigabile.*
Quid in aqua ex caſtello.
3 *Si acquiro ſeruitutem in loco publico te concedente vel patiente licet iure ſeruitutis hoc facere non potueris in loco publi. non tamen potes mihi contradicere,& num.1.*

1 DE aqua. †Licèt priuatus in flumine publi-
co vl̃ alia aqua publica ad publicũ
vsũ deſtinata ñ poſſit ɔcedere ſuitutē, ꝗa ad ſolũ
principē hoc ꝑtinet, ſi tñ ɔceſſit,ñ p̄t venire ɔ̃ rō-
ne ſui ſingularis ĩtereſſe, & ɔ̃ eã defendēdus ē ille cui ɔceſſio
2 facta eſt.h.d.No.† & intellige de flumine publico nauigabili,[a]
a alias ꝗlibet p̄t vti aqua dicti fluminis nō iure ſuitutis, ſed iure
facultatis,ſicut ire ꝑ viã publicã ſine cōceſſione alicuius,vt ſ̃.
tit.j.l.aquã.l.quominus.j̃.de flu. & l.viã publicã.j̃.de via publ.
in aqua vero ex caſtello ſecus, ꝗa illa ē deputata ad vsũ publ.
ideo ſolus princeps pōt,vt l.j.§.añpen. j̃.de aqua quoti.& æſti.
¶In gl.ibi,nō defendiſ niſi ɔ̃ ducentē. q.d. nō aduerſus rē pu-
blicã.¶Sed opp.de eo qđ no.gl.ſ̃.de pac.l.iuriſgẽ.§.ſi paciſcar.
ſuper ver.[nō liceat.]vbi gl.vult ꝙ ēt ipſe idē q ɔceſſit vel pa-
ctus eſt poſſit venire ɔ̃, ex quo pactũ ñ valuit in p̄iudiciũ rei-
pub.vel noĩe publico & ꝓ publica vtilitate p̄t, vt ibi.ſed noĩe
ſuo & priuata vtilitate nō p̄t.ita intelligo hic.Nã iſte ɔcedens
habebat prædiũ iuxta iſtã aquã publicã, & ɔceſſit alteri vt in
b illo p̄dio poſſet ɔſtruere artificiũ cũ rota ꝑ q̃ aq̃ hauriret,[b] vñ
nō p̄t venire ɔ̃ pp ſuũ ɔmodũ. Sed qd ſi dicat facere noĩe pu-
blico? Rñdeo adhuc ſi p̄tēdit priuatã utilitatē,diceref iſta ver
ba apponi videri ĩ fraudē, ꝗa magis vr̃ ꝓſeq ꝓpriã vtilitatē q̃
publicã,iō ñ p̄t venire ɔ̃. Secus ſi ñ p̄tēdat priuatã vtilitatē,&
loqſ gl.ord.& ꝑ iſtã legē.ſm iſtã primã lec. q̃ eſt notabilis, &
3 ɔcordat cũ eadē l.vēditor.in prin.j̃.eo.†patet ꝙ ſi duco aquã
ꝑ quãdã cluſã ꝑ viã publicã, vel aliũ publicũ locũ te vicino
ɔcedēte uel patiēte,licèt iure ſeruitutis facere hoc nō potue-
rim,vt l.ſeruitutes. §.publico.ſ̃.de ſerui. tñ nō potes mihi ɔ̃di-
cere licet reſpu.poſſit.ſilr ſi ɔceſſiſti mihi vt poſſim facere pō-
tē ſup uiã publicã de domo mea ad domũ tuã, licet facere ñ
potuiſſem in p̄iudiciũ pub. nō potes mihi ɔ̃dicere.ſilr ſi con-
ceſſiſti mihi vt poſſim facere molendinũ in flumine publico
ſupra molēdinũ tuũ,licet nō ꝑtineat ad te hoc ɔcedere in flu
mine publico,tñ rōne priuatę vtilitatis & in tui præiudicium
c potuiſti hoc ɔcederſ,[c] & ñ potes venire ɔ̃,ſm Doc.Bar.&Ang.
¶In gl.ibi,[ſed eo ſciēte accepi.]iſta lec.nō placet,ꝗa hoc ſuf-
ficeret vt ſeruitus eſſet mihi in re acqſita, ſicut ꝑ expreſſã tra-
dōnē,& ſicut in dñio rei corporalis.l.q̃dã.ſ̃.de rei vēd.& eſt ca
ſus.j̃.tit.j.l.ſi a te.vñ tex. male diceret dũ dicit,|licet ſeruitus de
iure non valuit. Et ēt ſtatim ſequitur in gl.ꝙ aduerſus oēs eſt
defendēdus,qđ nō eſſet ſi nō valeret ſequēs lec.pōt eſſe bona,
ꝑ quã limitatur l.foramen. licet in aqua nō perenni nō poſ-
ſit cōſtitui ſeruitus,quæ proprie eſt ſeruitus,ſi tñ ɔſtituitur,de-
fendendus eſt quis in illo iure, ac ſi eſſet proprie ſeruitus.

ADDITIONES.

a ¶Nauigabili. Ad le circa hoc quæ ponit Bar. & Doc. ſequũtur in l.quo minus.j̃. de flu.Bal.in rub.ſupra de rer.diui.Cæp.in trac.de ſer.ruſt.prædi.in tit.de aquæduct.col.23.& Alex.de Imo.in conſ.573.in 2.vol.Cur.
b ¶Aquam hauriret.Adde quòd quando iſta ſeruitus aquæ hauriendæ eſt cōceſſa alicui reſpectu certi fundi, tamen talis ſeruitus dicitur prædialis.ita Bal.& Flo.in l.Lucius.alias quæritur.ſopra titu.proximo. & Bar.in l.cum fundo.eo.titu.& per Cæp.in trac.ſeru.vrb.præd.c.37.Cur.
c ¶Concedere.Adde quod ponit Bar. in l.quominus.in j.q.infra de flu.Bal.in rub. de rerum diui.col.4.& Alex.de Imol.in conſ.173.in 2.vol. & Do.Sign.de Homo.in conſ.34.incip.ex quodam flumine pub.Cur.

LEX IIII.

1 CAuerit vt. †Poſt monumētũ ɔſtructũ nō
pōt limitari mēſura vl̃ numerꝰ
ſepeliēdorũ.h.d.Bart. Vr̃ ergo ꝑ hãc legē ꝙ ſi reli-
gioſi ɔcedãt mihi, vt in aliquo loco eccleſiæ poſ-
ſim facere ſepulturã ꝓ me & meis, & ibi incępi ſepelire,ſi po-
ſtea ɔueni cũ eis,ꝙ nō poſſim ſepelire vſq; ad certũ numerũ,
& ꝙ nō poſſim ibi cōſtruere monumētũ cũ lapidib.niſi vſq;
ad certam menſuram,ꝙ iſta cōuentio nō ualet,& poſſim ſe-
pelire quot volã, & ēt ornamēta lapidũ facere, ꝓut decet,vt
j̃.de mort.infer.l.j.§.interdũ.non obſtante ɔ̃dictione illorum,
ſed ſi vellē vltra cōdecētiã,poſſem ꝓhiberi.ar.ſ̃.de ſer.l.ſi cui.

LEX V.

3 PRoprium. †Alteri q̃ ſibi nō pōt ꝗs ſerui-
tutē acqrere,nec ēt fundo cōi.
& ĩ ɔ̃ctib.hēt locũ ius accr.h.d.Bar. primũ dcñ in
tellige qñ ſimplr̃ alteri ſtipulaſ vl̃ acqritur.ſecus ſi
ꝓcuratorio vl̃ geſtorio noĩe illius.nã tũc valet ſi hēt mãdatũ,
vel ſi ratificaſ vt ĩ ſimili no.gl.in l.huiuſmodi.j̃.de le.j.ĩ prin.
vltimũ aũt dcñ reprobaſ hic ꝑ Ang.& bene,ꝗa cũ ſeruitꝰ ſit
a iꝰ ĩdiuiſibile,[a] & cuilibet ex plurib.debeaſ ĩſolidũ ex ꝓpria nã
ipſius,nō eſt tractãdũ de iure acc. ſicut nec de cōſtōne duorũ
reorũ.iſta.n.locũ hñt ĩ his q̃ de ſui nã diuidua ſunt,nō indiui-
dua,vt ēt ibidē Bar.no.ĩ l.eadē.de duob.reis. & l.ij.§.itē ſi ĩ ſcō.
& §.ex his.de uer.obl.¶In tex.ibi, [vt mihi & vicino ſeruiat.]
.i.p̄dio meo ꝓprio.Itē vicini ꝓprio,& hoc caſu vʒ quo ad me,
ñ quo ad vicinũ,& ſic adiectio vicini ꝓ ſuꝑuacua hr̃.& ñ vitiat
ſtipſlonē q̃tũ ad me.ſed ĩ ſcđo caſu,cũ vēdo cōem vl̃ ꝓpriũ,ñ
curo,hoc acto ꝙ ſeruiat alteri cōi, tũc additio ſocij vitiat to-
tũ,ꝗa fundo cōi ſine volũtate ſocij ñ poſſũ acqrer̃,nec reſpũ
ꝑtis ſuę nec reſpũ ꝑtis alienę,vt ſ̃.đ ſer.l.ꝓ ꝑte.& hoc uult gl.fi.

ADDITIO.

a ¶Indiuiſibile.Adde Bar.in l.via.in l.cum filius.& in l.pro patre.ſ̃.de ſer.tit.generali.& in l.ſtipulationes non diuiduntur.infra de ver.obl.& Alex.de Imo.in d.§. ex his.& vbi Moder.Cur.

LEX VI.

2 *Diuiſio facit de vno duo & ſic de vno fundo vel qualibet parte duos vel duas,& quælibet pars fundi erit fundus.& num.1.*
3 *Facilius fit diuiſio fundi quàm domus, quia fundi poteſt fieri ſola deſtinatione verbali, ſed domus non niſi pariete intermedio.*

1 SI quis. †No.ĩ hac l.uſq; ad §.duos.talē diuiſionē.nã
aut trado unũ fundũ, & alterum retineo.Et
poſſum facere ꝙ alter alteri ſeruiat tpe tradōnis, quo de
ſinit eē meꝰ,añ uero nō, ꝗa res mea nō p̄t alteri rei meæ
ſuire.qđ dic ut ſ̃.ti.2.& l.q duas. ĩ gl.q̃ hoc declat.& uide Bar.
ĩ l.ꝙ claue.j̃.de dã.inf. ĩterdũ ambos fundos trado diuerſis ꝑ-
ſonis ſimul & eodē tpe.& tũc facere ñ poſſũ ēt tpe tradōnis,
ꝙ alter alteri ſuiat ꝑ id qđ hr̃ ſ̃.l.ꝓxi.ſi ĩ diuerſis tpib. tũc tpe
quo trado primũ poſſũ facere ꝙ ſuiat alteri, q adhuc ē meꝰ,
& illũ poſtea alteri traderſ cũ illo iurſ q̃ſito, ut j̃.e.l.ſi cũ duas.
in fi.q dēt cōiũgi cũ iſto uerſ. duas ãt.interdũ trado ꝑtē uniꝰ
& alterã ꝑtē reſeruo,tũc diſtĩguiſ, an tradã ꝑtē ꝓ indiuiſo,&
ñ poſſũ facere ꝙ ſuiat alteri ꝓ indiuiſo,ꝗa ñ cadit in ꝑte ꝓ in
diuiſo,ut l.ꝓ ꝑte.ſ̃.de ſer.& l.2.& qđ ibi dixi.aut ꝓ indiuiſo,&
2 tũc ꝗa de uno fundo efficiunſ duo, bñ pōt fieri. ¶†No. ergo
ex §.ſi ꝗs partē,ꝙ diuiſio facit de uno fundo duos,& quælibet
a ꝑs fundi fundus erit,ut l.planè.la j. ĩ fi.de leg.j. pōt tñ interdũ
a diuidi fundus[a] remanēte unitate,ut no.glo.in l.recte dicimꝰ.j̃.
de uer.ſig.& Bar.ĩ l.ſtipſlones nō diuiduntſ in j.q. j̃.de ver.obl.
facit l.Caius.j̃.de leg.2.¶†No.ēt & ad hoc ſp allegaſ iſte text.
ꝙ facilꝰ fit diuiſio fundi q̃ domꝰ,nã fundi pōt fieri ſola deſti-
natiōe uerbali, ſed domꝰ ñ niſi ĩteruenięte facto.i.appoſitiōe
parietis ĩ medio.& rō ē ſm Cy.ꝗa ĩ fundo pōt ꝗs utilitatē pci
pere ꝓ ꝑte abſq; eo ꝙ fiat expſſa diuiſio. Secꝰ ĩ domo ubi usꝰ
ñ p̄t hr̃i ꝓ ꝑte niſi fcã ĩtermediatiōe.ſed iſtđ vr̃ ꝓcedere ĩ una
manſione.ſed ſi ĩ eadē domo ſũt plres mãſiōes diſtĩcte, ñ uideo
quaſ ñ poſſit fieri.puta ꝙ talis,& talis camera & ſala ſĩt talis,
& altera talis.poſſet tñ dici ꝙ ēt tũc remanebit una domꝰ,niſi
fiat intermediatio ꝑ parietē,ita ꝙ alter ꝓ ꝑte alterius ñ poſſit
conuerſari nec tranſire,& hoc forte uult iſte tex. pondera.

ADDITIO.

a ¶Fũdus.Adde,ꝙ licet ſit ꝓhibita diuiſio fundi,poterit tñ diuidi ꝑ ſepes & foſſata grã vberioris culturæ.Bar.in l.queãdmodũ.C.de agr. & cenſ.li.xj.& in l.ſi ſolũ.infra de acqui.hær.& Pau.de Caſtr.in cōſi.177.per l.Caius.infra de le.2.Cur.

LEX VII.

1 *Venditor qui poſt venditionem dicit rem venditam debere ſeruitutem,licet nullam debeat,an teneatur rem liberam tradere.*
2 *Exceptio de eo qđ non reperitur in veritate,& ſic obſcura nihil operatur.*
3 *Verba prolata ad conſeruandum aliquid quod fit de præſenti, inducunt conſtitutionem de nouo.*
4 *Si quis ingrediatur fundum animo retinendi poſſeſſionem quam habet & nullam habebat,iſte actus inducit acquiſitionem de nouo.*
5 *Si vendidi tibi fundum cum fructibus pendentibus ſaluo iure coloni, cum tamen nullus eſſet colonus, ſed per meipſum laboraueram an poſſim aliquid retinere de fructibus.*

6 *In contractib. attenditur cauſa propter quam verba fuerunt prolata vt per hoc magis ſtetur intentioni partium quam proprietati verborum.*

5 SI in venditione. †Vẽditor q̃ poſt vẽditionẽ dicit rẽ venditã debere ſeruitutẽ licet nullã dẽat, nõ tenet rẽ liberã tradere, licet põt petere vt ſibi alteri ꝯſtituat. & ſi ſpecificauerat perſonã certã, nõ põt eã ꝯſtituere alteri quin teneat ad intereſſe. Hoc primo, & ſi hoc dixit tpe tradõnis, pt agere ꝯ emptorẽ vt ſibi vel alteri cõſtituat. hoc ſcđo. Prædicta vera ſi ſciebat nulli deberẽ ſeruitutẽ, & ſic aĩo cõſtituẽdi de nouo cẽſeat illud dixiſſe. Secus ſi credebat vel dubitabat alteri deberi cũ nulli deberet, q̃a tũc traſire dẽt libere. Hoc tertio. & vtile eſt in primo caſu ſpecificare ſpeciẽ ſeruitutis, ne ex nimia generalitate dicta exceptio reddat dubia de validitate. Hoc quarto & vlt. dicit, iſta l. cũ prin. l. ſeq. cũ gb. iũge l. q. cqd. ſ. co. q̃ limitat & declarat, q̃a primus & ſcđus caſus loquitur q̃n aſſertiue fuerũt ꝓlata verba ꝑdicta, ſecus ſi ꝯdõnaliť, q̃a tũc ſi nullã ſuitutẽ dẽt, trãſire dẽt libera, & nulla ſeruitus põt retineri, vt ibi. & iſta eſt lex notabilis, & prima facie q̃libet diceret ꝯriũ. ar. l. ſi q̃s ita legauerit. & l. Titiæ textores. ſ. de leg. j. in gb.

2 hr ꝙ † exceptio quę nõ reperiť in veritate nihil operat, & ſic excipiebať ſeruit⁹ debita, & tñ nõ reperiebať alicui debita, iõ videbať exceptio inutilis. ſed dic ꝙ in l. ſi q̃s ita legauerit. excipiebať tale q̃d, qđ nõ erat in ꝑtãte excipiẽtis ſolo verbo in eẽ producere, q̃a dicit exceptis vineis. hic poterat in eſſe produci ſolo verbo vtriuſq; partis. Itẽ in l. Titiæ textores. erat tãta obſcuritas q̃ nõ poterat declarari ꝑ ſuas ſpẽs, ſed hic poterat. Et primo loquiť q̃n tpe vẽdõnis, & añ tradõnẽ fuerũt dicta illa verba vſq; ibi, [ſi quis.] & tũc operanť retẽtionẽ. Scđo q̃n tpe tradõnis, & tũc ꝓducũt actionẽ vſq; [hæc ita.] Tertio limitat ambos caſus vſq; ad l. in tradẽdis. Quarto ꝯſuluit ꝑ quẽ modũ

3 fit dicta exceptio. ¶† No. ex primo & ſcđo caſu, ꝙ verba ꝓlata ad ꝯſeruandũ aliq̃d qđ ſit de pñti, inducũt ꝯſtiõnẽ de nouo. ſi. n. dixi rem venditã debere ſeruitutẽ, verba iſta de ꝓprio ſignificatu cẽſenť appoſita ad cõſeruãdã ſuitutẽ iã conſtitutã ne vẽditor teneať, ſi reperiať rem debere ſuitutẽ, vt l. j. §. j. ſ. de actio. emp. & tñ ſi nullã ſeruitutẽ debet, operať vt poſſit peti ꝙ ꝯſtituať de nouo, & in hoc habeat locũ retẽtio & actio, qđ eſt mirabile, & hoc facit ꝯ glo. q̃ eſt in l. 3. in prin. de acq. poſ. q̃

4 vult † ꝙ ſi q̃s ingrediať fundũ aĩo retinẽdi poſſ. quã hẽt, ſi nullã habebat, iſte actus nõ inducit acq̃ſitionẽ de nouo, ſed illã gl. reprobat ibi Bar. & tenet ꝯriũ, & credo ꝙ allegat hãc legẽ

5 principaliť ad hoc ꝓpoſitũ. † Itẽ ꝑ hãc legẽ determinať q̃ð ſi vẽdidi tibi fundũ cũ fructib. ꝑdẽtib. ſaluo iure coloni, cũ tñ nullus eẽt colonus, ſed ꝑ meipſum laborauerã, q̃riť an poſſim aliq̃d ꝓ me retinere de fructib. ſi. n. illa verba nõ fuiſſent appoſita, nihil poſſem retinere, q̃a tales fructus cedũt in vẽditione fundi, vt ſ. de actio. emp. l. Iulianus. § ſi fructib. ſtr vĩ ꝙ nec veniãt poſtq̃ nõ reperit colonus. arg. d. l. ſi q̃s ita legauerit fundũ exceptis vineis. ſ. de le. j. In ꝯriũ facit l. ſed ſolue. cũ diſtĩctione q̃ colligitur ex hac l. ex prin. & fi. vt no. Bar. poſt Iac. de Arc. & in d. l. ſi q̃s ita. & facit ad hãc legẽ l. minor. §. fi. cũ ibi no. in gl. vbi oĩno vide ſ. de euic. ¶† Vltimo no. ſi. iſtius legis cũ gl. ꝙ in

4 ꝯtctibus attẽdiť cã ꝑp quã verba fuerũt ꝓlata, vt ꝑ hoc magis ſtetur intẽtioni partiũ, q̃ colligitur ex mã loquẽdi, q̃ ꝓprietati verborũ, ſicut ĩ vltimis volũtatib. in gb. magis attẽdit intẽtio teſtõris, q̃n de illa cõceſſerat q̃ ꝓprietas verborũ. vt l. fideic. §. hæc verba. & §. itẽ ſi q̃s. de leg. 3. & C. de fideic. l. cũ virũ & ad hoc. ſ. ad exhib. l. pe. C. quæ res pign. oblig. poſſ. l. fin. & l. ſemp in ſtipulationib. ſ. de reg. iur. & ſ. de verb. obli. l. ita ſtipulatus. ver. Sabinus. ibi, & ſententia contrahentium.

LEX VIII.

2 *Si vendidi tibi prædium meum ad quod non poterat tranſiri niſi per alium medium prædium, non videtur actum vt illud debeat tibi ſeruitutẽ, niſi illud fuerit dictum expreſsè, & quid in legatis. & vide nu. 1.*

IN tradendis.

1 §. Interpoſitis. ¶† Mediũ prædium, qđ non ſeruit, impedit ſeruitutẽ conſtitui ſi ꝑ ipſum vĩ in ipſo nihil eſt fiendũ ad vſum ſeruitutis. ſed ſi aliq̃d eſt fiendũ, impedit quouſq; ẽt in illo ſeruitus acq̃ratur. & hoc q̃n eſt cuiuſdã extranei. Sed ſi eſt dñi ꝑdij dominãtis, indiſtĩcte nõ impedit, & tũc ſi alterũ eorũ alienat, nõ extinguitur, ſed interpellatur. i. vſus impedit quouſq; in alienato vel in retẽto ſeruitus acq̃ratur. h. d. vſq; in fi. l. & licet gl. velit ꝙ iſte tex. ꝓnat dñiã inter ſeruitutes ruſticas & vrbanas, reuera nõ ꝯſiſtit ĩ hoc dñia, ſed ſolũ ĩ hoc, an ꝑdiũ medium ĩpediat vtilitatẽ ꝑuenire de vno ꝑdio ad aliud ꝑdium. (qđ ꝯtingit duob. cõcurrẽtib. ꝙ ꝑdiũ mediũ ſit cuiuſdã tertij, & ꝙ ad vſũ ſeruitutis aliq̃d ſit ĩ eo fiẽdũ vel exercẽdũ, qđ fieri nõ põt ĩuito dño) & tũc ĩpedit ſuitutẽ cõſtitui. Aut nihil erat fiẽdũ, vel ſi erat ꝑdiũ tñ erat eiuſdẽ dñi ꝑdij dñãtis, & tũc q̃a pt in illo ꝑdio facere q̃cq̃d vult, nõ impedit ſuitutẽ cõſtitui, quia nõ ĩpedit vtilitatẽ ꝑuenire. & ita de hoc art. uide plene ꝑ Bar. in l. ſi prius. §. fi. ſ. de aqua plu. arc. an ꝑdiũ mediũ ĩpediat ſerui-

2 tutẽ. ¶† Et no. hic in fi. cũ gl. ꝙ ſi vẽdidi tibi ꝑdiũ meũ, ad qđ nõ poterat trãſiri niſi ꝑ aliud meũ ꝑdium, nõ vĩ actũ ut illud debeat tibi ſeruitutẽ, niſi illud fuerit dcm̃ expreſſe. ad qđ. ſ. de ꝯhen. emp. l. in uẽdendo. ſecus ſi legaui, quia fauorabilior eſt ultima voluntas. quod dic, vt plene per Bar. in l. j. ſ. de ſer. leg.

LEX X.

1 *Heredi qui vẽdidit hereditatẽ debet reſtitui ſeruitus per aditionẽ cõfuſam*

2 *Quando quis vendidit hæreditatẽ cenſetur actum inter partes ut emptor in omnibus ſuſtineat vices hæredis, & vt venditor non habeatur pro hærede quantum ad omnia onera.*

1 SI ei cuius. ¶† Hr̃di q̃ vẽdidit hr̃ditatẽ dẽt reſtitui ſuitus ꝑ aditionẽ cõfuſã. h. d. & no. ſi. iſtius l. † ꝙ q̃n q̃s vẽdidit hr̃ditatẽ, cẽſet actũ ĩter partes, vt emptor in oĩb. ſuſtineat vices hr̃dis, & vt uenditor habeatur pro non hærede q̃ãtũ ad oĩa onera ſiue debita extraneis, ſiue ipſi hæredi. ad hoc ſ. de hære. vel acti. uen. l. 2. §. fi.

LEX XII.

1 *Conceſſa ſeruitute cenſetur conceſſus acceſſus iuxta locum ſeruientẽ quatenus neceſſarius eſt ad refectionem loci, tam ei cui conceſſa eſt ſeruitus, quàm etiam eis miniſtrantibus.*

2 *Dominus fundi ſeruientis non poteſt aliquid facere iuxta locum ſeruientem vel in eo propter quod impediri poſſit acceſſus.*

3 *Ad conceſſionem vnius iuris quod tacite ſequatur conceſſio alterius iuris ſine quo illo vti non poſſet.*

4 *Quod poſſum facere per me poſſum facere per miniſtros meos ad hoc neceſſarios, & ſi reſiſteres illis videreris reſiſtere mihi.*

Si ex forma ſtatuti licitũ eſt alicui vindictã ſumere de eo qui ipſum offendit, ꝙ etiã ſit ſibi licitum congregare amicos qui ipſum iuuent ad hoc.

5 *Si non habebam ius faciendi aliquid in re tua, tamẽ aſſerẽs eam eſſe meã, miſi miniſtros qui inciderũt nemus tuum vel aliquid, ꝙ illi miniſtri nõ puniantur ſi erant bonæfidei, & actus non erat illicitus.*

1 REfectionis. † Cõceſſa ſeruitute cenſetur cõceſſus acceſſus iuxta locũ ſeruientẽ quatenus neceſſarius eſt ad refectionẽ loci, tam ei cui cõceſſa eſt ſeruitus, q̃ ẽt eis miniſtran-

2 tib. h. d. tota lex. dicit ẽt † ꝙ dñs fundi ſeruientis nõ põt aliquid facere iuxta locũ ſeruientẽ, vel in eo ꝑp qđ impediri poſſit dictus acceſſus. ¶ In tex. ibi, [q̃tum accedere ei ſit neceſſe.] ſed vĩ ꝙ nõ cõſideret neceſſitas, ſed poſſit ire ꝓut ſibi placet, dummõ nõ noceat dño ꝑdij fundi ſeruiẽtis, ut ſ. ti. j. l. quintus. in fi. Sol. ibi uolebat aliq̃d facere in loco ſeruiẽte ꝓ uſu ſeruitutis, hic ĩ loco ñ ſuiẽte ꝓꝓiquo tñ illi. Vñ nõ pt niſi quatenus ẽ ſi-

3 bi neceſſariũ, q̃a ꝑ aliũ locũ ire ñ poſſet. ¶† In tex. ibi, [tacite.] hæc iura loquunť ſi ad cõceſſionẽ uni⁹ iuris tacite ſeq̃ť cõceſſio alterius, ſine quo illo uti non poſſet. Sed ꝯ, q̃a ſi uẽdo tibi fundũ meũ, nõ uideor cõcedere ſeruitutẽ eũdi ꝑ aliũ fundũ meũ, licet nõ niſi ꝑ illũ iri poſſit, ſi nõ eſt expreſſe actũ, ut l. in uẽdẽdo. ſ. de ꝯhen. emp. & patet ꝑ l. in tradẽdis. circa fi. & ibi tetigi. ſ. eo. Sol. in illo fundo ubi cõcedo tibi ius uideor etiam cõcedere, ſine quo illo uti nõ poſſes, ſed ſi q̃riť an uideat concedere in alio, loquiť ꝯriũ, in quo diſtingue, ut no. ꝑ Bar. plene

4 ĩ l. j. ſ. de ſerui. leg. ¶† In tex. ibi, Fauiq; Meuij. no. tex. q̃a qđ poſſum facere ꝑ me poſſũ facere ꝑ miniſtros meos ad hoc neceſſarios. & ſi reſiſteres illis uideris reſiſtere mihi, ut ſ. de reli. l. oſſa. §. fi. & eſt ar. ꝙ ſi ex forma ſtatuti licitũ eſt alicui uindictã ſumere de eo q̃ ipſũ offendit. (qđ ſtatutũ ualet ad refrenãdũ maleficia, q̃a facit miniſtrũ priuatũ repub. ut C. q̃n li. ſine iu. ſe uin. l. j.) ꝙ ſibi ſit locũ ꝯgregare amicos, q̃ ipſũ iuuẽt ad hoc & ꝙ illi nõ puniantur ſicut nec ipſe principalis. & ad hoc uĩ gl. ſing. ſ. de ui & ui arma. l. cũ fundus. ſed gl. in l. Gracchus. C. de adult. uĩ reg̃rere ꝙ talis cõgregatio dẽat eẽ talis, q̃b. ille cõgregãs poſſit ꝑcipere ut filiis. In ꝯriũ facit iſte tex. ꝙ quilibet ẽt

5 extranei. & hãc partẽ tenet Iac. But. † ſed ſi nõ hẽbã ius faciendi aliq̃d ĩ re tua, tñ aſſerẽs eã meã, miſi miniſtros q̃ inciderunt nemus tuũ, vel aliq̃d aliud, an illi miniſtri puniant? dic ꝙ nõ, ſi erãt bonæfidei, & ſi actus de ſui nã nõ erat illicitus, ut ĩcidere nemus de mãdato meo ĩ fundo meo. de hoc eſt gl. ſ. de rei uen. l. in re. ſ. §. pe. in gl. mag. q̃ incipit ut ſ. de tig. iniun cto. añ fi. ibi, itẽ an Fabi. & c. de quo uide ꝑ Bar. in l. nõ ſolũ. §. ſi mãdato. ſ. de iniur. & qđ no. ꝑ gl. in l. liber homo. in prin. ſ. ad l. Aquil.

LEX XIII.

1 CVm fundus. † Fũdus trãſit in emptorẽ cũ ſeruitute ſibi debita, & ẽt cũ ædificio cedit fundo, & ſitr ædificiũ cũ ſolo, cui cohæret. h. d. Et primũ dcm̃ ꝓcedit ĩ ſeruitute iuris ñ in ſuitute facti, q̃a ſi hẽbã duos fundos, & ꝑ unũ trãſibã ad aliũ, ille primus ñ ſeruiebat ſcđo de iure, q̃a res mea ñ pt alteri rei meę ſeruire, ut ſ. eo. l. q. cqd. ſed ſeruiebat de facto. & iõ ſi uendo, illa ſeruitus facti nõ trãſit in emptorẽ, ut no. gl. in tradendis. in fi. ſ. eo. ſuper uer. interpellari. quod dic, ut d. l. j. de ſer. le.

LEX XIIII.

1 *Obligatio valet quòd priuato non liceat in aliqua parte maris piſcari, ſi intereſt illius cui fit obligatio.*

2 *Si vendo tibi domum poſſum apponere pactum quòd in illa non exerceas aliquam artem ſi mea intereſt.*

Venditor.

1 VEnditor. † Licèt priuatus in mari nō poſſit cōſtituere ſeruitutem, pōt tñ ſe & ſuos hr̃des obligare, vt in aliqua parte maris nō liceat ſibi piſcari, vel aliqd aliud facere, ſi intereſt illius cui obligat ſe, & nō pōt venire ꝯ ſuā promiſſionē. h. d. & idē in alia aqua pub. & eo. mō pōt ſe obligare ad nō impediēdū aliū priuatū in publico facere, & nō pōt venire ꝯ ſuā promiſſionē rōne ſui intereſſe, licèt reipu. poſſit. vt s. eo. l. 2. & qđ ibi dixi. & eſt arg. ſm Bar. † ꝙ ſi vēdo tibi domum, poſſum apponere pactū ꝙ in illa nō exerceas aliquam artē ſi mea intereſt, vt dixi s. de pac. l. fi. als ſec⁹, vt s. de ſerui. l. quoties. la prima.

1 *Res noſtra ſine facto noſtro a nobis auferri nō poteſt iure publico vel priuato, niſi conſuetudo aliter ſe habeat, & tunc debemus indemnes conſeruari ſaltem in ſolutione precii.*

2 *Princeps poteſt alicui priuato rem ſuam auferre ex cauſa publi. vtilitatis ſoluto tamen precio vel aliquo nomine precii. ita & ſtatutum. ſic etiā conſuetudo etiam ſine cauſa publi. vtilitatis.*

3 *Licet conſuetudo ſit, vt quilibet poſſit de tua lapidicina ſumere lapides ſicut interpretatur, ſine damno tuo quantū ad preciū. ita quātum ad hoc, vt quatenus ex illis lapidibus tibi neceſſarium eſt non auferatur.*

1 §. Si conſtat. † Res noſtra ſine facto noſtro a nobis auferri non pōt iure publico vel priuato, niſi cōſuetudo alr̃ ſe hēat, & tunc debemus indēnes ꝯſeruari ſaltē in ſolōne pcij. h. d. † ſicut ergo priceps pōt alicui priuato rē ſuā auferre ex cau. pub. vtilitatis, ſoluto tñ pcio vł aliquo noīe pcij, vt l. itē ſi verberatū. ff. de rei vend. iūcto eo qđ no gl. in l. fi. de na. reſti. ita & cōſuetudine vel ſtatuto ciuitatis ꝑ hūc §. nō tñ vr̃ in cōſuetudine ꝯſiderāda alia cā pub. vtilitatis, ſed ſola cōſuetudo, vt hic licet in ꝯriū faciat l. toties. ff. de polli. cū ibi no. ſed pōt dici ꝙ fortior ſit conſuetudo ꝗ ſtatutū, ꝑꝑ qđ ſine iuſta cā nō pt hoc fieri, vt ibi no. & adde l. annonā. cū ibi no. ad l. Iul. de anno. ¶ † In tex. ibi, [ita tñ.] no. ꝙ licet ſit cōſuetudo, vt qlibet poſſit de tua lapidicina ſumere lapides, ſicut interpretat, ſine dāno tuo quātū ad preciū, ita & quātū ad hoc, vt quatenus ex illis lapidib. tibi neceſſariū eſt, nō auferatur, qa in hoc debes pferri cuilibet alteri. ¶ Sed opp. ꝙ immo te inuito quilibet poſſit lapides fodere, vt C. de meta. l. ſi quos. lib. xj. Sol. ibi loquitur in venis ſaxorū ꝗ ſunt in profundo fundi ſeu prædij, & in paucis locis reperiunt, vñ licet cuilibet ꝑꝑ publicā vtilitatē ſubtus fundū alterius priuati fodere & venas aperire, qa hoc nō nocet dño fundi ſuperioris, cū non tangat de ſuperficie, ſecus ſi noceret, qa faceret eā labefactari, vt eſt tex. illius §. hic loquit in lapidicinis quæ ſunt in ſupficie fundi, vñ noceret dño fundi, ꝙ alius inde lapides ſumeret cum ſint ſui, & de hoc maxima fuit q̃o in Pergamo, vbi ſunt venæ ꝯriæ in profundo montis, & in ſuperficie ſunt fundi priuatorum, vbi allegabatur ille tex. cum glo. ex vna parte. & iſte §. pro altera.

LEX XV.

2 *Non eſt licitum ire de nocte per ciuitatem, nec per domos alienas.*

1 ITer nihil. † Seruitus itineris pōt reſtringi, vt liceat ire de die tñ, maxime in
2 vrbanis pdiis. h. d. ¶ † Et no. tex. cū gl. ꝙ nō eſt licitū
a ire de nocte[a] per ciuitatem, nec per domos alienas

ADDITIO.

a * ¶ Adde ꝙ noctu ire, crimen eſt leue, & certam perſonā nō offendit, cuilibet tñ cōpetit accuſatio, vt per Bar. in l. j. ff. de publ. iud. & in l. qđ Senat. ff. de in ius voc. & l. lenia. ff. de accu. Quo aūt qui noctu ingreditur conueniatur, & itē aduerſus libellū defendatur. vide per Spe. tit. de conſti. Et an noctu factū notoriū eſſe poſſit, vide eundem Specu. de not. crimine. & Bal. in l. fratrem. C. ad Syl. Et an noctu factū ꝑ teſtes probari poſſit, vide eūdē Bal. in c. j. §. porrò. ij. collu. quæ ſit prima cā benefi. amit. gl. & eūdē, & Doc. in l. ſi cū exceptione. §. in hac. ff. qđ met. cau.

LEX XVI.

1 QVi per certum. † Qui cōceſſit ſeruitutē vni, pōt per eūdem locū concedere alteri ſi per hoc non fit priori prę iudicium. h. d. alias ſecus, vt s. tit. j. l. per quem.

LEX XVII.

POteſt etiam in teſtamento.
1 † Pōt quis dānare hr̃dē ſuū, vt imponat ſeruitutē rei hr̃ditariæ vel ꝓpriæ ipſius hr̃dis. h. d. In primo tñ caſu ſtatim adita hr̃ditate acqſita eſt ſeruitus legatario. l. ſi partē. §. fi. ff. quead. ſer. amit. In ſecūdo nō niſi ꝯſtituat, vt no. in l. Papi. s. de ſerui. & valet legatū ēt ſi teſtör putabat illā rē eſſe ſuā, cū eſſet hr̃dis, vt l. vnū ex familia. §. ſi rē. de leg. 2. ſed ſi eſſet cuiuſdā extranei, diſtingueret an legatarius eēt cōiuncta pſona vł nō, ſicut qñ legaret rē rōne dñij. vt l. cū alienā. C. de leg.

LEX XVIII.

2 *Interdictum de precario non datur mihi pro eo quod eſt apud me, ſed pro eo quod eſt apud alium. & vide num. 1.*

3 *Si aliquid feciſti in meo, & per me poſſeſſo quod mihi noceat poſſum illud propria auctoritate remouere. & quid ſi de voluntate mea feciſti.*

4 *Si ſimpliciter conceſſi tibi, vt aliquid poneres vel ædificares in meo, an videar conceſſiße precario, ideſt ad beneplacitum meum, an animo donandi & conſtituendi ſeruitutem.*

5 *Pro eo qđ facere poſſū ꝓpria auctoritate ius nō ꝓuidet mihi de actione, tamē de honeſtate poſſū, & debeo adire iudicē vt mihi cōcedat lnīam.*

6 *Differentia inter murū & parietē, & ꝙ murus ita cedat ſolo ſicut paries.*

1 SI precario. † Pro eo, qđ in meo & per me poſſeſſo poſuiſti pcario. i. de volūtate mea, nō hēo interdictū de pcario, vt illud remoueas, cū ꝓpria auctoritate poſſim remouere nec tu habes ꝯſeſſoriā ꝯ me, vt liceat tibi tenere iure ſeruitutis, quia non uideor ſeruitutem conſtituiſſe, poſtquam conceſſi. i. vt teneres ad beneplacitum meum. Hoc primo. Sed pro eo quod poſuiſti in tuo, quod mihi ſeruit, bene habeo interdictum de precario, vt illud remoueas cum precario hoc cōceſſi. Secus ſi aio remittēdi ſeruitutē, quia tūc res tua efficitur libera, & ego interdictū ñ habeo. h. d. tex. cū gl. & eſt pulchra l. & diuide in duas partes principales. vt in sūma no. Seđa ibi, [cæterū.] & qlibet pars ꝯtinet duos caſus, & duo dicta ꝗ patēt
2 ꝑ ſe. gl. tñ reducit ad tres partes pricipales. ¶ † No. ꝙ interdictū de pcario nō daꝛ mihi ꝓ eo qđ eſt apud me, ſed ꝓ eo qđ ēa pđ
3 aliū. ¶ † Itē no. tex. cū gl. ij. ſup verb. non pt̃. ꝙ ſi aliqd feciſti in meo & ꝑ me poſſeſſo, qđ mihi noceat, poſſum illud ꝓpria auctoritate remouere. hoc eſt verū ſine dubio, qñ ſine volūtate mea, vt l. queadmodū. §. j. ff. ad l. Aquil. & l. ſi vitē. §. q ianuā. ff. qđ vi aut clā. & tūc poſſum tollere ēt te irreqſito, ſicut poſuiſti me irrequiſito. arg. in l. minor. in prin. cum ibi no. in gl. ff. de euict. idem vt poſſim remouere qñ poſuiſti de voluntate mea precario concedentis ad beneplacitum meum, vt in hoc tex. cū glo. tunc tñ puto ꝙ debeam prius te requirere, vt inde remoueas, alias teneor tibi ad intereſſe. & hoc per tex. ff. de pe-
4 ric. & cōmo. rei vend. l. j. §. licet aūt. verſi. effunde. ¶ † Sed quæritur quid ſi ſimpliciter conceſſi, vt aliquid poneres vel ædificares in meo, an videar conceſſiſſe precario. i. ad beneplacitū meū, an animo donandi & conſtituendi ſeruitutē? Gl. hic ſuper verbo. [precario.] vr̃ tenere hāc ſecūdā partē. ſed illa loquitur qñ conceſſi tibi vt aliquid faceres in tuo, in quo habebam ſeruitutē. nam tunc odio ſeruitutis & fauore libertatis recuperandæ videor concedere animo ſeruitutis remittēdæ. nos loquimur qñ in meo, quo caſu dicit Ange. ſ. ſe putare ꝙ potius precario, ꝗ animo donandi. per l. cum de indebito. ff. de prob. Nec obſtat, ꝙ qñ ceſſat alia cā præſumitur aīo donādi, ut no. in l. ij. §. circa. ff. de doli excep. quia illud eſt verū ſecūdū cū qñ aliquis promittit aliquid dare vel facere alteri, vel dat aut facit. hic aūt permittit fieri in ſuo, & ſi præſumeretur aīus donādi, præſumeremus in partē odioſam, uideretur ſeruitus cōceſſa. mihi uř diſtinguēdū, aut pmiſi te facere tāle qd, qđ de ſui nā non eſt perpetuū, ſed eſt tpale. puta ꝙ poſſes ibi ꝯgregare arenā, uel calcem, uel tigna, uel lapides occupātes locū, & tūc locū hēat dcīn Ang. & ſic potero tę cōpellere ad remouēdū qñcūq; mihi placebit. Aut ꝯcedo tale qd, qđ de ſui nā non fit ad tps, ſed ut ꝑpetuo ſit. puta parietē facere uł immittere tignū, uel facere foramen, quo tectū ſuſtēteꝛ. & tūc hēt locū ſa pars ut uidear cōcedere aīo donādi ſeruitutē. aliās ſequereꝛ dānū alteri⁹ partis, cui fit ꝯceſſio, ſi poſt ſūpt⁹ factos cogi poſſet deſtruere, & ſic ꝯceſſio dēt itelligi ſm ſubiectā mām, ut l. ſi uno
5 in prin. ff. loca. & hæc eſt ipſa ueritas. ¶ † Itē no. tertio in princ. l. cōiūcta gl. ꝙ ꝓ eo qđ facere poſſū ꝓpria auctoritate ius nō ꝓuidet mihi de actione, de honeſtate tñ poſſū & debeo iudicē adire, ut mihi ꝯcedat lnīam, licet & ſine eo poſſū, ut l. 3. C.
6 de pig. & l. j. §. neceſſario. ff. ſi mulier uen. noīe. ¶ † Itē no. tex. dū dicit. [cū ędificio ſoli ꝯdōnē ſecutū, &c.] & s. appellauit hoc ædificium mām, & gl. exponit mā eſt murus de lapidib. ſine cemento, quòd talis murus qui ducitur ad ſiccum ſm uulgare appellatur ędificiū, & ꝙ ita cedit ſolo, ſicut paries qui fit cū calce, ꝯriū uidebatur tñ, quia non hēt fundamentū ſubterra, & ideo eſt bene notandum ad declarationem legum de hac materia loquentium, nec recolo alibi hoc uidiſſe.

LEX XIX.

1 *Domini ſi plures ſeparatim ſeruitutem conſtituant, vltima conſtitutio ſeruitutis confirmatur, niſi mutatio dominii contigerit de perſona primi conſtituentis, in vniuerſalem vel ſingularem ſucceſſorem.*

2 *In fictione de vno tempore ad aliud requiritur habilitas duorum extremorum ſcilicet temporis a quo & ad quod.*

3 *Fictio non habet locum vbi non poteſt eſſe veritas.*

4 *Si facta eſt electio prælati contempto, ideſt non citato aliquo ex canonicis, poteſt talis non citatus petere talem electionem irritari, & quòd valeat confirmatio electionis facta per iſtum mortuis eligentibus.*

5 *Vltima voluntas poſtquam ceſſit dies non poteſt ſtare in pendenti, & quid antequam dies ceſſit.*

1 REceptū eſt. † Si pl̃es dñi eiuſdē fundi ipo nāt uel acqrāt ei ſeruitutē diuerſis tpib. ꝑ ultimā ꝯfirmanꝛ pcedētes & ad illā trahūt, ut cēſeanꝛ factæ tpe ultimæ, dū tñ oīa ſint ītegra, & ī eo ſtatu, quo erāt tpe primæ. Hoc prio. Sed ſi anteq̃ fiat ultīa, ꝯtigat mutatio dñij de pſona primi faciētis in uřem uł ſingularē ſucceſſorē, tūc ꝑ ultimā ñ ꝯfirmaꝛ pcedēs, immo

eſt in pēdenti quouſq; nouus dñs iterū ꝯcedat, & p illius conceſſione reiterata ꝯceſſio vltimi cōfirmat̄, & ad illā trahitur, quaſi vltima efficiat̄ prima, qa prima p mutationē dñij fuit extincta, & reqrit̄ noua loco eius hoc ſecundo. Et eodē mō ſi anq̄ fiat vltima, ꝯtingat mutatio dñij in pſona illius vltimi: quia tūc p ꝯceſſionē noui dñi, nō ꝯfirmat̄ p̄cedēs ꝯceſſio, ſed ipſa eſt in pēdēti, quouſq; p̄cedēs dñs iterū ꝯcedat, & p illā iteratā ꝯceſſionē ꝯfirmat̄ ꝯceſſio facta p nouū dñm. hoc tertio. Et ſi prima ꝯceſſio facta fuit inter viuos, pōt cōfirmari p vltimā factā in ultima volūtate. Hoc quarto. Sed ſi oēs fiāt in vltima volūtate, ita demū valere p̄nt ſi ſimul adeat̄ hr̄ditas omniū, qa tūc ſimul cedit dies oīum vtilr̄. Si aūt diuerſis tēporib. nulla valere p̄t, qa dies p̄cedentiū inutilr̄ cedit, & nō p̄nt ſtare in pēdēti, licèt ſecus in illa q̄ fit inter viuos, qa pōt ſtare in pēdēti quouſq; fiat vltima. Hoc quinto & vlt. dicit tota l. valde pulchra, & ſubtilis, & ſic ponit tres caſus principales. Primus qñ oēs fuerūt factæ inter viuos vſq; ibi, [ſed dicendū.] Secundus, qa prima inter viuos, ſecūda in vltima volūtate vſq; ibi, [nā ſi oēs.] Tertius qñ oēs in vltima volūtate. Itē prima pars ſubdiuidit̄, nam primo ponit̄ caſus qñ tp̄e quo fit vltima, oīa erāt in eo ſtatu, ī quo fuerāt tp̄e primæ factæ vſq; ibi, [& iō.] Scd̄o qñ ꝯtingeret mutatio dñij in pſonā primi cōſtituentis, vſq; ibi, [idē iuris vel acqrētis.] vſq; ibi, [ergo.] Tertio qñ contingeret mutatio dñij in pſonā illius qui nō ꝯceſſerat nec acquiſierat, anteq̄ ꝯcederet vel acqreret. & nouus dñs poſtea cōceſſit, vt p hoc nō ꝯfirment̄ p̄cedētes, quouſq; priores iterū cōcedāt, & p illas cōceſſiones iteratas cōfirmat̄ cōceſſio noui dñi, vſq; ibi, [tm̄ enim ibi.] quarta in qua ꝯcludit ex prædictis.

2 Et p̄mitte † ꝙ in fictione de vno tp̄e ad aliud reqrit̄ habilitas duorū extremorū. ſ. a quo & ad qđ, vt plene no. in l. ſi is qui p emptore. ff. de vſuc. ſi ergo tu & ego ſumus dñi eiuſdē fundi, & ego impono vel acquiro ei ſeruitutē, tu vero eandē ſeruitutē imponis, vel acquiris hinc ad menſem ꝯfirmādo, qđ ego feci, licet iſtæ impoſitiones vel acquiſitiones iſpecta veritate factæ ſint diuerſis tp̄ib. fingūtur tm̄ factæ eodē tp̄e. ſ. quia mea fingit̄ facta tp̄e vltimæ p te factæ. & ſic fictio verſat̄ ī mea, qa trahit̄ ad tuā, nō ecōuerſo, & hoc ſi oīa sūt ītegra tp̄e vltimæ, ſed ſi anteq̄ tu īponas vł acquiras mutatū eſt dñiū ex parte mea in vlem ſucceſſorē, qa mortuus ſum, vel in ſingularē, qa vēdidi, tūc impoſitio vł acqſitio facta p me, q̄ erat ī pēdēti, extīguit̄, & amplius nō pēdet, & iō per eā, quā poſtea tu facis, nō cōfirmat̄. Tua ergo, quā poſtea tu facis, nihil operat̄ ad ꝯfirmationē p̄cedentis; valet tm̄ de ſe, quo ad pſonalē obłonē, non quo ad realē, & pēdet quouſq; hr̄s meus vel emptor iterū cōcedat & tūc cōfirmat̄ tanq̄ de ultima reſpū mei effecta ſit prima reſpectu hr̄dis mei, vel emptoris, quia iſto caſu, tp̄e quo tu eā feciſti deficiebat habilitas extremi, a quo, nā ego tūc vere n̄ poterā imponere vel acquirere. Quid ſi deſierā eſſe dñs, ergo nō

3 poſſum fingere vel imponere tūc vel acquirere, † quia vbi nō pōt eſſe veritas, nec fictio, vt no. in l. Gallus. §. ſi eius. ff. de lib. & poſth. iō mea nō eſt amplius in pēdenti, ſed extinguitur, quia nō pendet niſi ad effectū & finē, vt cōfirmetur p vltimā, & fingatur facta tp̄e vltimę. ſed nūc amplius hoc fingi nō pōt. ideo poſtq̄ hoc fieri nō pōt, deſinit pēdētia q̄ nō pōt ad ſuū finem p̄uenire. Neceſſe eſt ergo, ꝙ nouus dñs imponat, & tūc cōfirmabitur facta p te, & trahetur tua ad tp̄s illius factæ p verum dñm. Siſr̄ ſi poſt factā p me, anteq̄ tu facies cōtingat mutatio ex parte tua ī vlem vel ſingularē ſucceſſorē, ſi ille nouus dñs imponat vel acquirat, nō cōfirmat̄ mea, quia tp̄e quo ego feci meā, ille nouus dñs nō erat habilis ad hoc faciēdū, quia nō erat tūc dñs, & ſic deficit extremū ad quod, quia mea nō pōt trahi ad iſtā q̄ fit p illū, q tp̄e quo feci meā nō erat habilis ad ipſam faciēdā, no eſt tm̄ funditus nulla, quia valet quo ad perſonalē obłonē, quātū uero ad reale, pendet quouſq; ego iterato imponā vel acqrā, & tūc cōfirmabitur illa, q̄ facta eſt p nouū dñm ex parte tua, ut ſic illa cenſeatur prima reſpū reiterationis factæ p me, & hoc vult verſi. ergo ex diuerſo, & ī hoc ſtat ſubſtātia iſtius ſubtilis l. ¶ In tex. ibi, nihil agens. ſ. quātū ad cōfirmationē p̄cedentis, bñ tm̄ valet & pēdet quouſq; nouus dñs iterū cōcedat, vt patet ff. in ver. igitur rurſus. In tex. ibi, [ex integro oēs cæterę debebūt.] hoc verū qñ ille, qui nōdū ceſſerat mortuus eſt, & eādē ſeruitutē in ſuo teſtō nō legauit. Si āt legaſſet, tūc nō requireretur ꝙ p̄cedētes iterū cōcederēt, īmo p aditionē hr̄ditatis ſuæ cōfirmarent̄ p̄cedētes cōceſſiones, vt ff. in ver. idemq;. ſm̄ intelłm gl. ibidē. licet quidā intelligāt illū ver. ſm̄ iſtū vt nō cōfirment̄ p̄cedentes. ſed tene qđ ſ. dixi, ſm̄ intelłm glo. ibidē. & inducit iſtū tex. Inn. in c. qđ ſicut. extra de

4 elect. ꝙ ſi facta ſit electio p̄lati, contēpto. i. nō citato aliquo ex canonicis, pōt proſequi ſuū contēptū, & petere electionē ſuā irritari. ꝙ ſi mortuis primis eligentib. cōfirmēt electionē, talis cōfirmatio nō valet, quia nō ſunt oīa integra, & ſic iterū pōt proſequi contēptū. Cōtrariū tm̄ ipſe determinat, quia iſte tex. loquitur qñ p̄cedens cōceſſio non erat adhuc valida, nec efficax, quātū ad ius reale, ſed pēdebat ex vltima cōceſſione. Sed electio p̄dicta licet facta quibuſdā contēptis, eſt valida & efficax ſi facta eſt a maiori parte, & ſeruatis aliis ſeruādis, ideo per mortē p̄cedētiū nō extinguitur, ſed hic qa pēdebat, extinguit̄. ¶ In tex. ibi, [tm̄. n. tp̄s,] poſſet quis dicere, quid ergo valet id qđ dictū eſt in princ. l. ꝙ poſſit diuerſis tēporib. conſtituere ſi vera ſunt quæ ſupra proxime dicta ſunt? reſpondeo ꝙ valent quantū ad hoc, vt diuerſitas tēporum non habeat vitiare cōſtitutionē, dūmodo oīa ſint ītegra, nō aūt quātū ad hoc, vt alter ſine altero poſſit. ſed ſi interueniente mutatione ex altera partiū cōfirmaret̄ indiſtinctè p̄cedēs impoſitio, ſine noua impoſitione, iam ſequeretur ꝙ p alterū tm̄ ſine altero fieret, eo quia pp mutationē p̄dictā nō pōt altera cū altera coniūgi, vt fingantur factæ eodē tp̄e pp defectū extremorū, vt ſ. oſtēſum

6 eſt. ¶ † Vltimò nota fin. ꝙ vltima voluntas nō poteſt eſſe in [a]

a pendenti. intellige poſtq̄ dies ceſſit, ſed ante poteſt. & de hoc articulo vide plene, quod no. in l. vſufr. ff. de ſtipu. ſer. & l. ſi ſeruus cōmunis. §. ij. in glo. cætera dic vt in gl. & per doctores ibi.

ADDITIO.

a *De hac qōne num in pendenti poſſit eſſe vltima voluntas, vide hic per Bartol. Et item ad q. an viuentium actus in pendenti eſſe poſſint. num. 5. prima & ſcd̄a oppoſitione. & ibidem annotationem marginariam, quæ remittit ad Bal.

Si. ſeruitus vendicetur, vel ad alium pertinere negetur. *Rubr.*

Continua rubricam, vt per glo.

LEX PRIMA.

1 ACtiones. ¶ † Non ſummatur iſta l. vel ſic ſumma. Qui agit aliqua actione, debet probare ſe dominum, ſiue agat negatoria, ſiue confeſſoria. h. d.

LEX II.

1 *Actiones confeſſoria & negatoria ſunt reales, & quibus perſonis dentur.*

2 *Confeſſoria & negatoria fuerunt primo inuentæ pro ſeruitutibus perſonalibus tanquam dignioribus, & poſtea fuerunt extenſæ ad prædiales.*

3 *Licet prædiales ſeruitutes non debeantur perſonæ, ſed prædio, non tamen eſt ineptus libellus ſiquis dicat ſibi competere, quia intelligitur, ſcilicet mediante fundo.*

Si iudex dando curatorem liti inchoatæ per filiumfa. concipiat verba in perſonam filii cum non debeat dari perſonæ, an valeat datio.

4 *Qui intentat confeſſoriam vel negatoriam neceſſe habet probare dominiū rei cui dicit ſeruitutem deberi vel non deberi. & qualiter probet.*

5 *Poſitio non dicitur affirmatiua vel negatiua reſpectu verborum, ſed habetur reſpectus ad ſenſum.*

1 DE ſeruitutibus. † No. primo ꝙ actiones iſtæ. ſ. cōfeſſoria & negatoria ſunt reales. Ideo dn̄r vēdicationes vt in primo rn̄ſo, & licèt nō dentur niſi dñis, vt infra ſequit, dant̄ tm̄ et ꝯ nō dños impediētes vel turbātes uſum ſeruitutis, ut l. ſi quis diuturno. ff. eo. ſicut in rei uēdicatione ꝯ quēlibet poſſ. l. de eo. †. fi. ff. ad exhib.

2 ¶ † Itē no. ꝙ primo loco fuerūt inuētæ p ſeruitutib. pſonalib. tanq̄ dignioib. & poſtea fuerūt

3 extēſę ad p̄diales. ¶ Tertio no. in uer. [ſibi cōpetere. ꝙ licet prę

a diales ſeruitutes nō debeantur pſonæ, ſed p̄dio.[a] ut l. unus. ſ. ti. ij. non tm̄ eſt ineptus libellus, ſi quis dicat ſibi cōpetere, quia debet intelligi. ſ. mediāte fundo, ſm̄ Bar. qui dicit per hoc ꝙ ſi iudex daret curatorē liti inchoatæ p filiū familias, licet cōciperet uerba in pſonā filij, nō uitiatur datio, & tm̄ nō debet̄ perſonæ, quia nō poſſet dari, cū ſit in patris p̄tāte, & exponeretur

4 eo modo. ¶ † Vltimo no. in uerſi. hæc aūt. ꝙ ille qui intentat confeſſoriam uel negatoriam, neceſſe habet probare dñium rei, cui dicit ſeruitutē deberi, uel non deberi, alias ſuccumbit, probabit aūt de facili. ſ. probando ſe eſſe in poſſeſſione illius, qa deducit dñium incidenter nō principałr, ut no. ff. e. l. ſicuti. §. ſi quæratur. in fi. gl. per l. j. ff. fam. ercis. nō ſic ſufficit poſſeſſio ad probationē dñij deducti principaliter in iudicio. iuxta plene no. p Bar. in l. pe. de cōdi. inſt. & in c. illud. de præſum. in no-

5 uella per Io. An. ¶ † Vlti. no. gl. mag. circa mediū ibi, [ſed magis ſenſu inſpecto hæc noīa ſunt impoſita, &c.] ꝙ poſitio nō dr̄ affirmatiua uel negatiua reſpū uerborū, ſed hr̄ reſpū ad ſēſum. & iō p ignorātiā inoleuit practica, qa procuratores dn̄t ꝙ fuit, & eſt abſq; eo, ꝙ talis fecerit tale quid, credētes ꝙ iſta poſitio dicatur affirmatiua, & ſic dēt admitti, qa fit uerbis affirmatiuis. certe magis eſt negatiua inſpecto ſenſu. ad qđ uide qđ no. gl. in cle. literas. de reſc. & ff. de doli excep. l. fi. in fi. gl. ultimæ q̄ incipit. Sed ur̄. & adde quod no. Bar. in l. nec codicillos. C. de codicil. & in l. inter ſtipulantem. §. j. de uerb. oblig.

ADDITIO.

a *Verum. An ita intelligi debeat, vt prædium dicatur eas poſſidere, vide per Bal. in l. 2. col. 3. C. de ſeruit.

2 *Vſusfructus quò ad vſufructuarium quòd non dicatur ſeruitus, ſed quædā commoditas ſeu facultas, & qualiter agat contra impedientem vti.*

1 §. Rectè Neratius, ¶ No. hic ꝙ licet qñ uēdo tibi unum fundum ratione

ne proprietatis, nõ videor tibi cõcedere ſeruitutẽ eũdi p aliũ
fundũ meũ,niſi dicat̃ exp̃ſsè, licet ego ꝯſueuerim p illũ acce-
dere,vt l.in vẽdẽdo.j.de ꝯh.emp. & ſ.eo.l.in tradẽdis.in fi.ſec⁹
tñ eſt ſi ꝯcedo tibi vſumfr.in vlt. volũtate, vł lego tibi fundũ,
vt hic vel ẽt in ꝯ̃ctu,vt ſ.de ſeru.vrb.p̃dio.l.q binas.ver.cæterũ.
licet ẽt illa loquat̃ in vlt.volũtate,tñ idẽ in ꝯ̃ctu. Rõ diuerſita
tis colligit̃ ex illo tex.& gl.q̃ eſt. ſ.de vſufructu.l.ſed & ſi qd.§.
2 proprietatis.ſuper ver.[contineri.] ¶†Itẽ no.ꝙ tũc nõ diceret̃
quo ad vſufructuariũ ſeruitus, qa illa nõ põt deberi niſi mihi
ꝑprietario,ſed dr̃ q̃dã cõmoditas, & ideo ſi ĩpediat̃ eã vti,nõ
intẽtabit ꝯfeſſoriã,tanq̃ ꝑ ſeruitute p̃diali ſibi debitã,ſed bene
põt intẽtare ꝯfeſſ.rõne ſeruitutis pſonalis.ſ.illam q̃ ꝯpetit pro
vſufructu, qa videor ꝑhibere ipſum frui, ſi ꝑhibeo ipſum vti
illa cõmoditate eũdi,vt ſ.ſi vſuſf.pe.l.j.& ij.Silr̃ ſi ſeruitus de-
bet̃ fundo meo a fundo Titij,& cõcedã tibi vſumfructum in
meo,potes vti cõmoditate illius ſeruitutis, nõ ꝙ poſſis intẽta
re ꝯfeſſoriã ꝑ ea,& petere declarari eã deberi fundo,ſed debes
intẽtare ꝯfeſſoriã ꝑ vſufructu,qa vr̃ ꝑhibere te vti frui,q ꝑhi
bet te vti illa ſeruitute,& ſic petes declarari tibi vſumfructum
cõpetere, & illũ ñ debere te ĩpedire p d.l.j.& ij.p quã declarat̃
iſte §.Sis ergo caut⁹ ĩ mõ agẽdi,ne pp ineptitudinẽ ſuccũbas.

2 *Quòd ſit dare poſſeſſorium etiam vbi non eſt petitorium.*

1 **§.Pomponius.** ¶†No. ꝙ licet vſufructuarius non
poſſit hr̃e ſeruitutẽ p̃dialẽ rõne iu
ris vſusfructus, qa illa eſt ſeruitus cõpetẽs proprietati, põt tñ
ex ſua perſona habere interdictũ poſſeſſorium, puta de itine.
actuq; priua.ſi p xxx.dies eodẽ anno iuit ſciẽte & patiente ad
uerſario, qa hic nõ agitur de iure ſeruitutis, ſed de facto ſuo,
& hoc vult dicere litera. Põt ẽt habere ꝑ facto ſui auctoris.ſ.
2 proprietarij,ſi ipſe vſus fuit tanto tempore.Et ſic no.ꝙ†eſt da
re poſſeſſorium etiam vbi non eſt petitoriũ,vt dixi ſ.tit.j. l.j.

LEX III.

LOci corpus.

1 **§.In confeſſ.** †In iſtis actionib.fit cõdẽ-
natio ad ĩtereſſe loco fru-
ctuum.h.d.& nõ fit iure actionis,ſed officio iudicis mercena-
rio ei deſeruiẽti,ut no.ſ.e.l.in prin.gl.mag.bñ tñ iure actionis
fit decło ſeruitutis.vt j.e.l.ſicuti. §.ſi quęrat̃.Sicut in rei vendi.
& in petitio.hær.iure actionis petit quis declarari ſe dñm vel
hr̃dẽ, & officio iudicis petit aduerſariũ cõdẽnari ad reſtituẽ-
dum,vt ſ. de peti. hære. l.licet. & ſ.de rei vend.l.ex diuerſo.§.j.

2 *Licet vnus ex dominis pro indiuiſo non poſſit acquirere ſeruitutem, poteſt tamen acquiſitam defendere agendo confeſſoria.*
3 *Caſus in quo victoria vnius prodeſt alteri non agenti.*
4 *Caſus in quo agitur inſolidum, & fit condemnatio pro parte ad intereſſe, & quid econuerſo.*
5 *Victoria vnius licet proſit alteri, tamen ſententia lata contra vnum non nocet alteri, & ſic contrariorum non eſt eadem ratio.*

1 **§.Si fundus.** †Iſtæ actiones cõpetũt cuilibet ex dñis
eiuſdẽ fundi,& ꝯ quẽlibet inſolidũ,ſed
in primo caſu,qñ ꝑuenit̃ ad ĩtereſſe,& hr̃ rõ ad intereſſe agẽ-
tis dũtaxat.h.d.ſcđo vero caſu ſi vn⁹ me ꝑhibet vti ſeruitute,
ago ad ſolidũ intereſſe, ac ſi oẽs ꝑhiberẽt, vt hr̃ in l.2.§.fi.& l.
2 eadẽ.§.Cato.j.de ver.obl. ¶†No.ꝙ licet vn⁹ ex dñis ꝑ indiui-
ſo ñ poſſit acq̃rere ſeruitutẽ,vt ſ.tit.j.l.fi.cũ ſim.põt tñ acq̃ſitã
defendere agendo confeſſoria. & hoc vult tex.ibi,[quãuis per
3 vnũ, &c.] ¶†Itẽ no.caſum in quo victoria vnius agẽtis ꝑdeſt
alteri nõ agẽti.vide per Bar.in l. ſi qs ſeparatim.j.de app.& qđ
no.C.ne in vna eademq; cã.l.vnica.& per gl.3.q.6.hęc quippe.
4 ¶†Itẽ no. caſum in quo agitur inſolidũ,& fit cõdemnatio ꝑ
parte ad intereſſe, & ſic ecõuerſo contingit interdũ ꝙ agitur
pro parte ad rem,& condẽnatio fit inſolidum ad intereſſe,vt
in plurib.hæredib. eiuſdẽ cõmodatarij, quorũ quilibet cõue-
nitur pro parte actione primitiua,q̃ datur ad rei reſtitutionẽ,
& tñ obłone ſecũdaria, q̃ dat̃ rõne doli vel culpæ,quilibet te
netur inſolidũ,qa nõ niſi inſolidum cõmitti p̃t,vt ſ.cõmo.l.ſi
5 vt certo.§.ſi duob.vehiculũ. in fi. ¶No.ẽt gl.†ꝙ licet victoria
vnius proſit alteri, ſñia tñ lata ꝯ vnum alteri nõ nocet,& ſic
non eſt eadem ratio ꝯ̃riorum. ideo dicit glo.eſſe notandum.

1 **§.Si quis.** † Confeſſoria competit ꝯ̃ eũ qui refectionẽ
impedit, ſicut ꝯ̃ eũ q ſeruitutẽ denegat.h.d.
vel ſic,interdictũ vti poſſidetis datur ꝯ̃ illũ,qui ꝯtẽdit ſe poſſi-
dere,& ẽt ꝯ̃ illũ q nõ ꝯtendit, impedit tñ vel turbat poſſidẽtẽ,
vt l.vim facit.j.de vi & vi arm.& l.ſi duo.§.2.vł 3.j.vti poſſide.

1 *Excipere non poteſt quis de iure tertii quando non eſt excluſiuum ipſo iure intentionis, & quid ſi eſt excluſiuum iuris agentis ipſo iure.*

1 **§.Competit.** †Dñs fundi ſeruiẽtis ꝯ̃ eũ cui nõ ſer
uit, hẽt negatoriã ſicut ſi nulli ſerui
2 ret.h.d. Nec ille poterit excipere de ſuitute alteri debita. †Vñ
allegat̃ ꝙ nõ põt qs excipere de iure tertij, qđ eſt verũ qñ nõ
a eſt excluſiuũ ipſo iure intẽtionis,& ita eſt hic. [a]licet.n.domus
tua dẽat ſeruitutẽ domui Titij duntaxat, non tñ extincta eſt
penitus libertas,ſed offuſcata reſpectu illius.Ideo ꝑ ipſa defen
denda põt agere ꝯ̃ me negatoria, qui te impedio altius tolle-
re,cum tñ ille non impediat, quia quantũ ad me pertinet,li-
beras ædes habeas. Vñ allegatur ſemper iſte §.in his verbis,ſe
cus qñ ius tertij eſt excluſiuũ iuris agẽtis ipſo iure, vt C.de rei
vend.l.fi.vt ſi agis rei vendicatione ꝑ re tertij quã poſſideo,qa
poſſum opponere,ꝙ tu nõ es dñs,ſed ille,& ſic tibi nõ cõpetti
rei uendicatio,de hoc articulo tractatur in l.cum ſeruus.C.de
ſer.fug.& p Bar.in l.2.j.de exceptio.rei iud.& de cõdi.indebiti.
l.indebiti. §.ſed & ſi nũmi.ubi tractatur de tertio caſu qñ non
eſt excluſiuum ipſo iure, nec ope exceptionis,ſed eſt incõmo
datiuum, quia ipſum incommodat uel minuit,an de illo iu-
re poſſit excipere? Et dicit ibi gl.eſſe meliorem quæ ſit in iure.

ADDITIO.

a *Et adde quod de iure tertij excipiens illius duntaxat vtilitati quæſito non auditur,ſecus aũt ſi quæſito in multorum vtilitatem, qñ tunc auditur quilibet excipiens cuius intereſt,ad quod egregiè per Bal.in l.ſi cui.de non nume.pecu. ¶Vide in reperto.Bal.in verbo,excep.num.56.

---

2 *Licet dominus fundi ſeruitutis faciat contra debitam ſeruitutem, tamen ſi per hoc non impeditur vſus ſeruitutis, ſed impeditur per alium, non poteſt contra eum agi confeſſoria, nec prohiberi faciendo.*
3 *Licet fuerim impeditus vti ſeruitute ſine culpa mea, ſed facto tertii, tamen ſi non vtor per legitimum tempus eam perdo. & qualiter detur mihi reſtitutio in integrum.*

1 **§.Si cui.** †Mediũ p̃diũ quod non ſeruit, nõ impedit cõ-
feſſoriã intentari,ſicut impedit utilitatem per-
uenire de uno ad alium. Sed cum incipit impedire utilitatem
peruenire ſimiliter & impedit agi,& cum poſtea deſierit,redit
2 facultas agẽdi.h.d.cum l.ſeq. & prin.ſequẽtis. ¶†No.in prin.l.
[& ſi forte.] ꝙ licet dñs prædij ſeruientis facit ꝯtra debitã ſer-
uitutẽ,ſi tñ per hoc nõ impedit̃ uſus ſeruitutis,ſed ſic impedit̃
p aliũ, non poteſt contra eum agi confeſſoria,nec prohiberi
3 faciendo. ¶†No.etiam in fi.ibi, [ſed ſi intra.]a contrario ſen-
ſu, ꝙ licet fuerim impeditus uti ſeruitute ſine culpa mea, ſed
facto tertij, nihilominus ſi non utor per legitimum tempus
eam perdo,ut colligitur in uerb. [ſed ſi intra tempus]quaſi di
cat,ſecus ſi poſt.Datur tñ mihi in integrum reſtitutio ex clau
ſula generali ſi qua mihi iuſta cauſa, poſita in l. fi. quibus ex
cau.maio.ut ſ.de ſerui.ruſtic. præd.l.& Attilicinus.

LEX VI.

1 *Confeſſoria cui detur, & quis dicatur eſſe in quaſi poſſeſſione.*
2 *Petitorium & poſſeſſorium retinendæ poteſt in iuribus incorporalibus cumulari in eodem libello,ſecus in corporalibus.*
3 *In ſeruitutibus altius non tollendi quæ eſt negatoria dicitur quis eſſe in quaſi poßeſſione, eo ipſo quòd aduerſarius altius non tollit.*
Quid ſi quis vult eam præſcribere.
Quid in ſeruitutibus affirmatiuis.
4 *Sicut ad acquirendam quaſi poſſeſſionem ſeruitutis requiritur quòd actus fiat ſciente & patiente aduerſario, ita & ad acquirendam quaſi poßeſſnem libertatis quando eſt neceſſe eam præſcribere.*

ET ſi forte.

1 **§.Sciendũ.** † Confeſſoria datur etiam ei
qui eſt in quaſi poſſeſ. ſeruitu
tis.& in quaſi poſſ. dicitur eſſe quis, quando nihil eſt factum
ꝯ debitam ſeruitutem,uel eſt factum eo ignorante, uel ꝯdicẽ
te.ſecus ſi eo ſciente & patiente.h.d. ¶Ex primo dicto patet,
2 †ꝙ in iuribus incorporalibus [a] põt petitorium,& poſſeſſoriũ
retinendæ cumulari in eodem libello,quia non dicitur actor
ſibi contrarius, cum utrunque iudicium cõpetat poſſeſſori,
& ad hoc allegatur iſte tex.per Bart.in l.naturaliter.§.nihil cõ
mune. in diſtinctione magna.j.de acqui.poſſeſ.& in l.ſi prius.
b j.de ope.noui.nunc. in quarta oppoſitione. [b] ſecus cũ agitur
pro rebus corporalibus,qua poſſidẽti omni genere poſſeſſio-
nis non datur rei uendicatio, ut l.j.§.interdum.inf. uti poſſi. &
3 ſic eſſet ſibi cõtrarius,ut l.ſi de ui.ſ.de iudi.cũ ibi no. ¶†Ex ſe-
cũdo no. ꝙ in ſeruitute altius nõ tollendi, quę eſt negatoria,
dr̃ quis eſſe in poſſeſſ. eo ipſo ꝙ aduerſarius altius non tollit.
Hoc uerũ ſi fuit expreſſe cõſtituta per aduerſariũ. Sed ſi uult
quis eam præſcribere,nõ dicitur eſſe in poſſeſſione p hoc,niſi
ſemel illũ eleuare uolẽtẽ prohibuerit, & ille deſtiterit, ut no.
in l.qui luminibus.ſ.de ſerui.urb.pręd.in gl.circa fi. In ſeruitu-
tibus autem affirmatiuis dicitur eſſe in quaſi poſſeſ.eoipſo ꝙ
aliquẽ actũ facit iure ſeruitutis, ſciẽte & patiente aduerſario.
ut l.j.C.de ſeru.& aqua.prætereq̃ in ſeruitute iti. uiæ,uel actus.ĩ
cuius quaſi poſſeſſione quis nõ cõſtituitur, niſi iuerit per tri-
ginta dies eo anno.l.2.§.j.j.de iti.actuq; pri. & quod no.ĩ c.cũ
4 eccleſia.extra de cauſa poſſ. ¶†Vltimò no.in fi. ꝙ ſicut ad ac-
quirendam

ADDITIONES.

a *Et quid in corporalibus,an id poſſit, vide per Bal.in conſi.160.in 3.parte.
b *Et ibidem,per Ale. vide id pertractantem pulcherrime & extra per Dom.in paſtoralis. de cauſa poſ. & propr. Et Pau. ipſum conſi. 257. incipiente in cauſa quæ vertitur & per dominos de Ro.in deci.incip.auc.car.130.& Bar.in l.incerati.C.de interdi.& l.ſi de vi.de iudi.

quirēdam quaſi poſſeſſionē ſeruitutis, requiritur ꝙ actus fiat
ſciente & patiente aduerſario, ita & ad acquirendam quaſi
poſſeſſionē libertatis,qñ eſt neceſſe eā præſcribere, vt in ſerui
tutibus vrbanorum prædi.l.hoc aūt.ſ.de ſerui. vrb.præd.& ibi
allegaui hunc tex. per quem illa lex limitatur & declaratur.

2 *Si actum eſt quòd ille qui debet ſeruitutem teneatur aliquid facere, hoc non eſt contrarium naturæ ſeruitutis, vel ſi tanto tempore conſueuit hoc facere quòd eius initii memoria non exiſtit.*

Quando debens ſeruitutem teneatur reficere.

3 *Feudatarius vel emphyteuta, an poſſint inuito domino renunciare feudo vel emphyteuſi & liberare ſe a ſeruitiis ad quæ tenentur.*

§. Etiā †Vſq; ad l. ſicuti. §.Ariſto.tractat de duplici ſer-
uitute.ſ.oneris ferēdi vſq; ad §.j.eiuſdē l.ſeq.& ti
gni immittēdi,vſq; ad §.Ariſto. q̄ vltima hēt ſilitudinē cū pri-
ma,nō tñ ꝑ oīa.& h.d.vſq; ad §.hæc āt actio.In ſeruitute one-
ris ferēdi tenet̃ ille,q eū dēt reficere parietē debentē ſeruitutē
ſuis impēſis,niſi velit ei cedere & ꝓ derelicto ipm hr̃e,licet rl̃r
2 ille q dēt ſeruitutē nō tenet̃ aliqd facere.¶†Et no.circa primā
partē,ꝙ ſi actū eſſet expſsè,vt ille q dēt ſeruitutē teneat aliqd
facere,hoc nō eēt ɔ̄riū nāæ ſeruitutis, & teneret̃ ad illud indi
ſtincte,& ī quacūq; ſeruitute.Idē ſi nō appareat ꝙ fuerit actū,
ſed tāto tpe ꝯſueuit hoc facere,ꝙ eius ɔ̄rij memoria ñ exiſtit.
& hæc hñr ſm diuerſas leges in l.2.§.apud Labeonē.ſ.de aqua
plu.arc.& ſm hoc ſnīa Galli Aqui.reprobat̃ ꝑ oīa,q dixit nō
poſſe hoc agi. Extra hos caſus diſtinguit̃ inter ſeruitutē oneris
ferēdi, de cuius nā venit vt reficiat,vt hic, & al's ſeruitutes, de
3 quarū nā hæc nō eſt, vt l.quoties. la j.ſ.de ſerui.§.fin. ¶†Vlti-
mo no.in fin.ar.ad qōnem illā vtrum feudatarius vel emphy
teuta poſſint inuito dño renunciare feudo vel emphyteuſi,&
a liberare ſe á ſeruitiis, ad q̄ tenent̃.[a] facit ſ de vſuf.l.cū fructua-
rius. & de hac q. ꝑ Bar.ī l.is cū quo.ſ.de aqua pl.arc.dic,vt ibi.

ADDITIO.

a *Ad hanc qōnem aduerte ꝙ opinantiū variæ ſunt ſnīæ, quinimo vnus, & idem ſibi contradicit in variis locis, vt Bal.& Flo.Bald.in pl. f.udo.& in l.cū Archymedorā C.vt in poſ.leg.& in c.j.de proh.feu.alie.per Fed.Flor. in l.cū fructuar. ꝑ ſat.ff.de vſuf.proinde dicito ꝙ ſi ad ſeruitia ex feudi natura teneatur feudatarius,renunciare poſſet,ſi vero ex vi obligationis,non.Et vide per Spec.titu.de feu.§.quoniam.ver.28.& Car.in c.quæ in eccleſiarum.de conſti.

1 §. Hęc autem †Confeſſoria quæ datur pro ſerui
tute oneris ferēdi, eſt eiuſdē natu-
ræ & conditionis, cuius eſt illa quæ datur pro aliis ſeruitutib.
h.d.in effectu vſq; ad l.harum. & exemplificat in pluribus.

LEX VII.

1 *In hac actione per officium iudicis, ſit reſtitutio rei, & præſtatur cautio, & contra non reſtituentem iuratur in litem.*

2 *Sententia ab obſeruatione iudicii eſt interlocutoria, et an ab ea poſſit appellari.*

3 *In iudicis officio an iuretur in litem.*

1 HArum acti. †In hac actione per offm iu
dicis,ſit reſtitutio rei,& pſtat̃
cautio,& ɔ̄ nō reſtituētē iurat̃ in litē.h.d.Bar.q er
go intētat ꝯfeſſoriā petit ſeruitutē ſuo fundo debe
ri & aduerſariū ɔdēnari ad nō impediendum vti,& ad hoc ca
uendū,qđ nō eſt in aliis,qa hæc patiētia nō pōt perfectè pſtari
vno momēto,iō recurrit̃ ad cautionē, q̄ ſuccedit loco pfectæ
pſtationis, ſicut cautio mutiana. & ad hoc allegat̃ iſta lex. &
2 adde qđ no.in l.corruptionē.C.de vſufr.¶†Hic ēt ſunt duæ gl.
q ip allegant̃.Vna ſup verb.[abſoluit.]ꝙ ſnīa abſolutoria ab
obſeruatione iudicij eſt interlocutoria, non diffinitiua, quia
nō diffinit negociū prīcipale,ſed finit ꝓceſſum. & ſic vr̃ ꝙ de
iure ciuili nō poſſit ab ea appellari. Sed ɔ̄riū eſt,qa poſtea nō
ſperat̃ fieri diffinitiua ex eodē ꝓceſſu. & de hoc vide Bart.in l.
3 Titia.ſ.de accuſ.¶†Alia gl.ſeq.in fi.vult ꝙ in officio iudicis ñ
iuret̃ in litē.& ꝙ nō hēat ſilitudinē cū actione reali,nec cum
actionib.bonæfidei,nec arbitrariis,in quib.iurat̃ in litem.Bar.
hic tñ tenet ɔ̄riū.nā ēt reſtitutio rei venit officio iudicis ſolū-
modo, & declaratio ſeruitutis venit iure actionis, & tñ iurat̃
in litē,ſi res nō pſtet̃ ſm gl. pterea iſte tex.in fi.refertur ad am-
bos caſus ſupra tactos, ſiue nō pſtet̃ res,ſiue nō pſtet̃ cautio.
Itē ꝙ hēat ſimilitudinē cū bonæfidei, patet ex l. ſi quis ex ar-
gentarius.§.j.ſupra de edendo. vbi offm iudicis datur inſolidū
ɔ vnum ex pluribus hæredibus, q hēt facultatē rei tradēdæ ſi-
cut actio bonæfidei.vt l.3.§.ſi hæres.ſ.cōmodati, qđ tñ nō eſt
in actionib.nō bonęfidei. vt l.ſi pluribus.ſ.de vi & vi armata.
& plene per Bart.l.eadem.§.Cato.de verb. obl.

LEX VIII.

1 *Quando paries debens ſeruitutem reficitur, fultura ne domus dominans corruat, ad dominum eius pertinet.*

2 *Conſultius eſt ſuſtinere malum quàm pati malum & peius.*

1 SIcuti autem refectio. †Qñ paries debēs ſerui
tutē reficit̃,fultura,ne domus dominans corruat,
ad dñm eius pertinet.h.d.Bart. ¶No.in verbo.[nā
ſi nō vult.]erroneam locutionem,q.d.ſi non vult reficere,pa-
tiatur ꝙ ruat,& poſtea de nouo reficiatur, qđ erit ſibi deteri⁹.
¶No.ergo.vulgare prouerbiū,ꝙ conſultius eſt ſuſtinere ma-
lum,quam pati malum & peius.

1 §. Competit mihi. ¶†Confeſſoria competit
ꝓ ſeruitute tigni immittē
di in parietem.quam ſeruitutem debens non cogitur parietē
reficere,& in hoc differt a ſeruitute oneris ferendi.h.d.Bartol.
rōnem diuerſitatis tetigi in l.quoties. ſupra de ſeruitutibus.

1 *Qui eſt in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, an dicatur ſuſtinere partes actoris, vel rei.*

2 *Forma libelli in actione confeſſoria.*

3 *Sicut in actione reali quæ competit pro re corporali debet concludi ad declarandum & etiam pronunciari declarando, ita & in illa quæ competit pro iure incorporali, & condemnatio ad impediendum expeditur iudicis officio mercenario.*

4 *In actione perſonali fertur ſententia condemnatoria, & in illa ſit condemnatio iure actionis non officio iudicis mero.& poteſt etiam ferri declaratoria quæ habebit vim condemnatoriæ.*

5 *Sicut lit. conteſtatio non interrumpit vſucapionem triennii, ita non interrumpit præſcriptionem libertatis contra ſeruitutem licet ſit longi temporis.ſecus in alia præſcrip.*

6 *Si lite pendente tecum ius meum pro quo ago extinguitur tempore vel præſcriptione, quia hoc contingit facto tuo, debet mihi reintegrari.*

Agenti quando non currat tempus propter reſiſtentiam aduerſarii.

7 *Caſus in quo aliter pronunciatur quàm fuerit petitum.*

8 *Quaſi poſſeſſio quando non releuat ab onere probandi proprietatem.*

Quid in eccleſia quæ recepit ſolutionem ab aliquo tanquam emphyteuta.

9 *Quid in iudicio poſſeſſorio.*

10 *Si lata fuit ſententia declaratoria quòd ſeruitus debeatur, & tamen non erat verum, an ex hac ſententia acquiratur de nouo.*

1 §. Sed ſi queratur. †Qui eſt in quaſi poſſ.ſerui-
tutis ſuſtinet partes rei, qui
vero nō eſt,ſuſtinet partes actoris.Itē in ꝯfeſſoria fert̃ ſnīa de-
claratoria ſeruitutis,nō aūt ɔſtitutoria de nouo, niſi poſt litē
ɔte.ꝑꝑ nō vſum fuerit percēpta,qa tūc reus ɔdēnatur ad cōſti-
tuendū de nouo, qa eius culpa calūnioſe reſiſtētis hoc cōtin
git.h.d.no. & ſꝑ allegatur iſte §.cū ſua gl. ¶In tex.ibi,[ſi quis
poſſeſſoris.]ſupple & ꝑ ɔñs rei, vt ɔueniat̃ ei qđ ſequit̃ ¶Sed
opp.nam ēt poſſeſſor ſuſtinet partes actoris. vt ſ.eo.l.ſi forte.
§.ſciēdū.Sol.verū eſt cū ſibi expedit, quia turbatur per aduer
ſariū in vſu ſeruitutis,vt ſ.eo.l.loci corpus.§.ſi qs mihi als con
ſultius eſt,ꝙ nō agat,ſed expectet, vt ɔ eū agat̃ negatoria,qñ
rei ſolēt eſſe melioris cōdōnis,q̄ actores,ut patet ex principio
2 primæ glo.magnæ. & hoc voluit iſte tex. ¶†In tex.ibi,[ſi qdē
tigna immiſſa ſint.] loqtur de ſeruitute tigni īmittedi. de qua
ſ.dixi §.proximo.ſed in aliis ſeruitutib. hoc nō cadit. Sed quis
dicat̃ eſſe in quaſi poſſeſſione?dic,vt dixi in d.§. ſm. ¶Sed op.
ꝙ ēt ſi tigna nō ſint immiſſa, dicatur qs eſſe ī quaſi poſſeſſio-
ne huius ſeruitutis.ut l.hęc aūt. in fi.de ſerui.vrb.pd.Sol ibi fal
tē erant ibi foramina,in quib. ſemel fuerāt immiſſa,& poſtea
remota.Vñ quouſq; obturent̃, adhuc dr̃ qs eſſe in quaſi poſſ.
l.foramē.eo.tit.ſecus ſi ſint obturata,vel ſi nunq̄ facta fuerint
vt in uer.ſi uero non ſunt.In tex.ibi,[eū qui negat.]ſupple eſt
3 in quaſi poſſeſ.libertatis ¶†In tex.ibi,ſiue recte pronūciatum
eſt,ſiue perperā] ideſt dicere, ꝙ ſi iudex deliberat dare ſnīam
ꝓ eo qui ſibi vēdicat ſeruitutem,ſiue bene deliberet, ſiue ma-
le,nō dēt cōdēnare aduerſarium ad cedēdā ſiue cōſtituendā
ſeruitutē,ſed declarare ſeruitutem deberi,ſupple ab vno præ-
4 dio alteri prædio,ut ſ.de neg.geſt.l.qui aliena.in fi.†Ex hoc ſe-
quitur ꝙ eodem mō debet peti & concludi in libello, alias
ſnīa nō eſſet ɔformis,qđ eſſe nō dēt, vt l.vt fundus.ſ.cōi diui.
vñ allegat̃ ꝙ ſicut in actione reali,q̄ cōpetit pro re corporali,
dēt concludi ad declarandā, & ēt pronunciari declaranda,ita
& in illa q̄ cōpetit pro iure incorporali, vt ɔdēnatio ad non
impediēdū,expedit̃ iudicis officio mercenario, ut ſ.l.ꝓxima.
5 iuncta l.ex diuerſo.§.j.ſ.de rei vend.†Sed in perſonali fert̃ ſnīa
ɔdēnatoria.& illa ɔdēnatio fit iure actionis, non officio iudi
cis mercenario.Pōt ēt in perſonali ferri declaratoria, & hēbit
vim ɔdēnatoriæ,vt ſi declaret te debitorē meū.vt ſ.de arb.l.q
6 tñ.§.ſi arbiter,vbi tex.notabilis. ¶†In tex.ibi,[plane ſi nō vtē
do amiſit.]nota ſingulr̃ in hoc uerſ. ꝙ ſicut litis cōteſtatio nō
interrūpit vſucapionē triēnij, qa eſt mere fauorabilis.ſ.de rei
vend.l.ſi poſt.ita nō interrūpit pſcriptionē libertatis ɔ̄ ſeruitu
tē,licet ſit longi tpis,ut l.ſicut.C.de ſeruit.& aqua.quia ſilr̃ eſt
fauorabilis pro recuperanda libertate,& hoc forte nō reperit̃
alibi.Secus in alia pſcriptione lōgi tpis, q̄ impeditur ꝑ litis cō-
7 teſtationē,vt C.de rei vend.l.motæ litis.¶†Secūdo no.ꝙ ſi lite
pendente tecum ius meū pro quo ago extinguitur tpe, vel p-
ſcriptione,qa hoc cōtingit facto tuo, debet mihi reintegrari,
vt ēt eſt caſus in d.l.ſi poſt.& aliqñ vbi nō agitur de tāto fauo
re præſcribētis ipſo iure nō currit tp̄s ꝑꝑ reſiſtentiam aduer-
ſarij,ut ſ.de minorib.l.intra vtile.& infra de excuſati.tuto.l.ſi
cū ipſe. C.de adulteriis. l.fin.in fin. & ibi per Cynum.& quod
no.glo.in clemen:pen.de appellationib.quę incip.Licet ergo.

Tertio

¶†Tertio nota caſum, in quo aliter ꝓnunciat̃ q̃ fuerit petitũ
q̄a petit̃ declarari ſeruitutẽ deberi,& tñ q̄a perdita eſt lite pẽ-
dente,iudex non ſic ꝓnuntiat,ſed condẽnat aduerſariũ ad eã
conſtituendã de nouo,q̄a finita hac lite poſſem agere de no-
uo petendo eã mihi reſtitui,q̄a ſine culpa mea ꝑdidi eã, vt l.
9 Attilicinus.ſ̃.de ſeruit.ruſt.præd. ¶†In glo.j.ibi,ſuſtinet vero
partes actoris. No.iſtã gl.q̃ ſp allegat̃ ad hoc,ꝙ quaſi poſſeſſio
in iurib.incorporalib.non releuat poſſeſſorẽ ab onere ꝓban-
di ꝓprietatẽ,licet ſecus in reb.corporalib. qñ poſſeſſor eſt re⁹.
l.fin.C.de rei vẽ.hoc eſt verũ,qñ ꝯ poſſeſſorem eſt iuris præſũ
ptio,q̄a illud ius cadit in ſeruitutem,vel quaſi ſeruitutẽ, cum
de iure quælibet p̃ſumat̃ libera res. Nã & alibi talis poſſeſſio
ꝯ quam eſt iuris præſumptio, non ꝓdeſt, vt ſpoliatus ſit ante
oĩa reſtituẽdus,niſi probet de iure ꝓprietatis,vt in c.decimas.
ext.de reſt.ſpo.ſed ſi ꝯ talẽ poſſeſſorem nõ eẽt iuris p̃ſumptio,
ſecus dicerem,cũ ſit eadẽ rõ q̃ eſt in reb.corporalib. vt ſi q̄s di
ceret ſe hr̃e iuriſdõnem in territorio, & eſſet ĩ quaſi poſſeſſio
ne ipſius,nam nõ eſt ꝯ nãm territorii, ꝙ alius in eius iuriſdõ-
nem hẽat,ſed bñ eſt ꝯ nãm rei, ꝙ alius ſeruitutem hẽat, cum
de ſui nã q̃libet res ſit libera. Et per p̃dicta patet, ꝙ ſi aliquis
ſoluit ꝑ plures annos aliq̄d eccleſiæ ꝓ aliqua re tanq̃ emphy-
teutica vel liuellaria, & ſic eccl̃ia eſt in quaſi poſſeſſione per-
cipiendi,ſi tñ ſoluens dicit illam rem non eſſe emphyteuticã
vel liuellariã,cogit̃ eccl̃ia ꝓbare ꝯriũ,nec ſibi ꝓdeſt illa ſol̃o,
& quaſi poſſeſſio,q̄a hoc ius eſt quodãmõ q̄dã ſeruitus, vt l.
ſi tibi.j̃.de le.j. in fi.hoc tñ eſt verum,niſi ſoluiſſet per longum
tp̃s x.an.q̄a tunc releuaretur eccl̃ia ab onere ꝓbandi, & incũ-
beret aduerſario ꝯriũ ꝓbare,ꝑ l.ſi coloni. C.de agri.& cẽſitis.
li.xi.& notat Cy.in l.competit.in fi.C.de p̃ſcriptione xxx.ann.
Spe.in tit.de loca.§.nunc vero aliqua. ver. lxiij. p̃dicta locum
hñt in iudicio ꝓprietatis,ſed in poſſeſſorio iudicio,quaſi ſemꝑ
poſſeſſio releuat ab onere ꝓbandi,vt dẽat in ea ꝯſeruari quo-
uſq; ꝯ eũ fuerit ꝓnunciatum ĩ iudicio petitorio.vt j̃. de aqua
quo.& æſti.l.fi.& c.querelã.de elect.li.6.& no. in d. ver.lxiii.&
per Cy.in l.ij.C.de ſer.& aqua.in quæſt.4.& vide circa hanc gl.
quod no Bar.plene in l.j.j̃.de itine.actuq; priuato.vbi gl.ponit
alias cõmoditates iſtius quaſi poſ.¶In gl.ibi,[ſed ꝯ eſt argñ.]
ſ. ꝙ iſta quaſi poſſeſſio ſeruitutis releuet poſſeſſorẽ ab onere
ꝓbandi in ꝓprietate.ſed rñde ad hoc ꝯrium, vt plene not.per
Bar.in l.ſi prius.j̃.de ope.no.nun.¶In ea.gl.in fi.ibi, [quãquã
ſi non eſſet in quaſi poſſeſſione ſeruitutis.] iſta gl. non vr̃ be-
ne loqui, q̄a quaſi poſſeſſio ſeruitutis non eſt illa quæ releuat
poſſeſſorẽ ab onere ꝓbandi dñiũ rei, cui dicit ſeruitutem de-
beri,ſed poſſeſſio ipſius rei bene releuat, q̄a nõ deducit dñiũ
principal̃r,ſed incidẽter ĩ iudiciũ,ſecus ſi principal̃r, vt dixi ſ̃.
eo.l.2.& hoc no.C.quæ ſit longa conſuetudo. l.2. & Bar. in l.
pe.de condi.inſtit.& vide hic,quod notat̃ in c.abbate ſane.ex
tra de verb.ſig.in gl.magna. Et per p̃dicta patet,ꝙ ĩ cã damni
dati,cũ agens debeat ꝓbare dñium rei,in qua dicit damnum
datũ.l.item Mela.§.legis.ſ̃.ad l. Aquil.ſufficit ꝓbare poſſeſſio
nẽ de p̃ſenti,cũ deducat̃ incidenter ĩ iudiciũ,ſed dñium dedu-
cit̃ principal̃r.& hoc tenet Bar. hic & Spe.licet ipſe nõ alleget
in tit.de ꝓba.& videẽdum.ver.ſed pone ſtatutũ.in fi.licet ꝑ aliã
10 rõnẽ.¶†Vltimo q̃rit̃ circa tex.ſi lata fuit ſñĩa declaratoria,ꝙ
ſeruitus debeat̃,& tñ nõ erat verũ,vtrũ ex ſñĩa acquirat̃ d̃ no
uo?vr̃ ꝙ non,per hunc tex.dũ dicit,q̄a ꝑ ſñĩam non dẽt ſerui-
tus ꝯſtitui.Sed dic verũ eſt, quantũ ad verba,vel quantũ ad in
tentionẽ iudicis,hoc.n.iudex nõ agit,ſed quantũ ad legis po-
teſtatẽ,ſecus ſi ſecuta eſt traditio,vel aliud quod pro traditio-
ne hr̃ ꝑꝑ auctoritatẽ ſñĩæ,ſicut cum agit̃ rei vend.pro re cor
porali,iuxta notata in l.Põpo.§.ſi vſus.j̃.de acq.poſſ.& Inſt.de
off.iu.§.fi.nec eſt nouũ vt ea quæ fiunt ad ꝯſeruandũ ius, eũ
inducant de nouo.ut ſ̃.ti.j.l.ſi in venditione.cũ his,q̃ ibi dixi.

1 *Non licet immittere in alienum ẽt pro ſeruitute vel libertate cõſeruanda.*
2 *Non licet immittere falcem in meſſem alienam.*
3 *Immitti dicitur nõ ſolũ de ſuperiore in inferiorẽ partem,ſed ẽt econuerſo.*
4 *Poteſtas unius territorii non poteſt quem facere capi in alieno territorio.*
5 *Dominus partis inferioris an poſſit immittere fumum in partem ſuperio
rem, & dominus ſuperioris proiicere aquam in inferiorem & qualiter
agatur,& vide in §.proximo.*

1 §. Ariſto. †Non licet immittere in alienũ ẽt ꝓ ſeruitu
te vel libertate conſeruanda, & ad hoc non
ſolũ competũt iſtæ,actiones reales ꝯfeſſoria & negatoria, ſed
ẽt interdicta poſſeſſoria,vt vti poſſidetis.Hoc dicit.& ſic in eis
eſt reperire petitoriũ & poſſeſſoriũ ſicut in rebus corporalib.
2 vt ſ̃.de ſerui.l.pe.†Et allegat̃ iſte §. ad illud vulgare, ꝙ nõ licet
ĩmittere falcẽ in meſſem alienã. & loq̄tur iſte §. principal̃r de
negatoria q̃ ꝯpetit ꝓ libertate ꝯſeruanda, & intentat̃ ꝑ verba
negatiua,q̄a dicit agens nõ ꝯpetere aduerſario ius talia facien
di,niſi oſtendat ſe poſſe de iure facere. ¶No. rl̃am,q̃ ponit̃ in
ver.[in ſuo.]Itẽ no.in ver. [fumi.] † ꝙ immitti dr̃ non ſolum
de ſuperiore in inferiorẽ partẽ,ſed ẽt econuerſo. ¶Itẽ allegat
4 Ang.hũc §.ad vnã q̃õnem,quã his dieb. habui,† ꝙ ptãs vnius
territorii nõ põt facere quẽ capi ĩ alieno territorio,& ad hoc
ꝯſueuit allegari l.quid ſi fugitiuus.§. idem Celſus. cum ſua gl.
j̃.de ędil.edicto.hoc tãgit Bal.licet Ang.nõ alleget in l.2.C.de
ſeruis fugitiuis. & Barto.in l. ſi cui.§.cũ ſacrilegiũ.j̃.de accuſa
tionib.& fuit pulchra q̃õ diſputata per Old.in ciuitate iſta Pa
duæ de bãnito reperto ꝑ familiã ptãtis Paduę in territorio Pa
duano, q̄ aufugiens intrauit territoriũ Vicẽtinũ, vel Veronẽ-
ſe,& familia inſecuta fuit,& ibi eum cępit,& duxit ad ptãtem
Paduæ,q̃rebatur an deberet relaxari,attento loco, ĩ quo fuit
captus,an nõ,attento loco, in quo fuit repertus,quaſi præce-
dens trahat̃ ad iſtum inſpecto initio,an vero eꝯ? quã diſputa
tionẽ ponit Ioã.And.in additio.Spe. in tit.de accuſationibus.
in magna additione.in tertia parte Spe. commendans de ele-
gantia diſputãtis referẽs q̃õnẽ Old. & adde quod no. Bar.in l.
5 quod ait.j̃.de adult.¶†In glo. quæ incipit iure,ſ.ſeruitutis.ĩ fi.
intelligit ergo gl.hunc textũ qñ inferior iniurioſe immittebat
fumum ĩ partẽ ſuperiorem,alias nõ poſſit ꝓhiberi, q̄a fumus
per ſe ipſum aſcendit nãl̃r.ſed in ſuperiore ꝓiiciẽte aquam in
ĩferiorẽ,nõ diſtinguit an iniurioſe vel nõ,q̄a aqua nõ deſcen
deret in inferiorẽ nãl̃r,niſi ꝓiiceretur. Iſta diſtinctio reproba-
tur,q̄a iſte tex.æq̄parat hos caſus, & q̄a ſicut facto ſuperioris
ꝓiicientis aquã deſcendit aqua in inferiorem, ita nãl̃r ex fa-
cto inferioris facientis ignem aſcendit fumus nãl̃r in ſuperio
rem. Eſt ergo diſtinguẽdum ſ̄m Bar. an quis faciat fumum ſo
lũ,& temperatũ,quatenus expedit, ꝓ vſu, & habitatione do-
mus,& tenet̃ dñs ſuperior ęquo aĩo ſuſtinere fumũ aſcenden
tẽ.Aut inſolitũ,vt hic erat ĩ taberna hoſtiaria, vel alia ſimili,
in qua efficit̃ magnus ignis, & grauis fumus ad alium finem,
q̃ ad vſum habitationis,& põt ꝓhiberi ꝑ ſuperiorẽ.& ſic ecõ-
uerſo.Iſta diſtinctio vr̃ ſatis ęqua,licet in ꝯriũ faciat tex.ĩ verſ.
dicit igit̃ Ariſto. vbi ꝯductor inferioris partis ꝓhibitus a ſupe
riore,agit ꝯ locatorem ad intereſſe, ſed ſi faceret inſolitũ, &
iniurioſum,nõ vr̃ ꝙ poſſet agere.Sed dic ꝙ ſi cõduxit ad hũc
finẽ,ut ibi teneret taſcariã tarbernam, poſſet talẽ fumũ gra-
uẽ facere,& locator q̄ ita locauit, debet hoc p̃ſtare.ſecus ſi lo-
caſſet ad vſũ habitationis tñ,& ipſe vellet ibi eligere tabernã
taſcariã,quia tunc locator non teneret̃.Illud q̄d dicit in fi.de
interdicto vti poſſidetis,glo.vr̃ intelligere de utili, q̄a directũ
cõpetit ꝓ poſſeſſione rei corporalis. Doctores dicũt ꝙ nec di
rectũ,nec vtile ꝯpetit ꝓ quaſi poſſeſſione ſeruitutis hñtis cãm
diſcontinuã, vt erat hic, qñ ad vſum huius requirebat̃ factũ.
ſed ſi hẽt ꝯtinuã vel quaſi,bñ dat̃ vtile.& iſtũ caſum ĩtelligũt
ꝙ intẽtabat̃ interdictũ directũ ꝓ vera poſſeſſione rei corpora
lis,ĩ qua turbat̃,ſi ĩpediat̃,uti debita ſeruitute. & iõ dẽt eẽ cau-
tus actor in modo agendi, q̄a nõ dẽt dicere ſe turbari in qua
ſi poſſeſſione iuris, ſed in poſſeſſione rei ꝑꝑ impedimentũ il-
latum in vſu ſeruitutis,& petere aduerſariũ cõpelli ad deſiſtẽ-
dũ.ad quod vide quod no.Bar.in l.j.in prin. j̃. vti poſſidetis.

1 §. Apud Pompo. †Non valet pactũ ꝙ alicui
liceat facere in ſuo, q̄d de iu-
re cõi facere poterat,ſecus ſi nõ poterat de iure cõi.h.d.Bar.&
vr̃ hic tex.de eo q̄d dicit fumũ non grauẽ,pro eo q̄d dicit Bar.
ſ̃.ꝓx.§.ꝙ licet illi facere fumũ,licet illud noceat ſuperiori, q̄d
verum eſt ſi ĩferior pars erat ad hoc deſtinata, alias ſecus. Et
ita limito,q̄d dixi. ſ̃.§. proxi.ſi inferior erat deſtinata pro apo-
theca in qua non erat neceſſarius ignis,& tñ dñs vult ibi habi
tare,& ignem moderatum facere,vr̃ ꝙ poſſit prohiberi,quia
inſolitum fumum facit,licet moderatum.

LEX IX.

2 *Per vſum parietis tota ſeruitus retinetur.*

1 SI eo loco. Natura confeſſoriæ eſt ut per eã
deſtruat̃ q̄cquid eſt factum ꝯ debi
tam ſeruitutem,& fiẽdũ impediat, ſed ſi ædificiũ
ius ſeruitutis extixit, d̃ dolo agit̃.h.d.Bar.¶In tex,
ibi[quia amiſit vſumfructũ.]nõ ſtatim,ſed lapſo
tp̃e. ſ̃.de vſufr.l.ſi in area.& j̃.quẽadm.ſeruitus amit.l.ſi locus.
¶In tex.ibi,[ius tibi nõ eẽ ædificare.]hoc qñ non erat neceſſa
riũ ad vſum ſeruitutis,alias poſſet facere ille cui ſeruitus debe
tur ſine præiudicio dñi prędii ſeruientis,vt ſ̃. de ſer.ruſt.præd.l.
quintus.& de ſer.vrb.præd.in l.ſeruitutes. §.ſi domo.

1 §. Qui latiore via. †Adde hic gl.j̃.tit.j.l. non ſa-
tis.§.j.ſuper ver. liberabit̃. &
tex.j̃.q̄b.mo.vſusfr.amit.l.is q̄ vſumfr.& Inn. ex̃ de ca.mon.c.
cũ dilectis.ſuꝑ verb. [poſſeſſorio.]& q̄d no.Cy.C.de præſc.30.
ann.l.cũ notiſſimi.§.in his.& Spe.in ti.de locato. §.nunc vero
aliqua.ver.42.& de præſcr.ver.quid ſi cum deberem.

LEX X.

1 *Seruitus prædialis quo tempore præſcribatur.*
2 *Licet non dominus non poſſit concedere ſeruitutem,poteſt tamen concede-
re cauſam præſcribendi,& non requiritur allegatio.*
3 *Quod reperiatur directa ſeruitus & vtilis.*
In reb.corporalib. reperitur directum dominium & vtile.
4 *Si habebas ius colligẽdi pedagia in aliquo territorio an illud perdas per
non vſum,ita etiam vt acquiratur alteri & quanto tempore.*

a 1 **SI quis diuturno.** [a] †Seruitus prædialis præſcribitur longo tp̃e ẽt ſine titulo, per illũ q̃ fuit vſus bona fide,& iure ſeruitutis,nõ vi aut clam vel precario, ꝑ quã præſcriptionem acquiritur vtilis cõfeſſoria, quæ põt intentari non ſolũ ɔ̃ illũ ɔ̃ quem p̃ſcriptio currit, ſed ẽt ɔ̃ quemlibet impediẽtẽ vſum ſeruitutis.h.d.¶Cõtra primum dictum opponit,ꝙ non ſufficit longum tp̃s, vt l.ſeruitutes.ſ̃. de ſerui.quidam fatẽtur ɔ̃rium, tu dicas ſ̃m gl. & oẽs ꝙ ibi in ſeruitutib. habentib. cãm diſcontinuam. ſed hęc lex intelligi debet in hñtib.cauſam cõtinuam, vel quaſi.l.foramẽ.ſ̃.de ſerui.vrb.p̃dio.Itẽ oppono,ꝙ requirat̃ titulus in p̃ſcriptione longi tp̃is,vt C.de rei ven. l. nullo. Sol ibi in præſcriptione dñij q̃ eſt maioris p̃iudicii.hic ĩ præſcriptione vſusfructus,qui eſt pars dñii,& p̃ſcribit̃ longo tp̃e ſine titulo,vt l.ſi ego.§.j.ĵ.de pu. ſed ſeruitus p̃dialis nõ eſt dñium,nec pars eius.l.loci corpus. ĩ prĩ. ſ̃.eo.licet incommodet dñium.Tertio oppo. ꝙ ſine titulo req̃ratur longiſſimum tp̃s,vt l.ſicut.C.de præſc.30.ann.quæ loquitur etiam in præſcriptione iurium incorporalium. Sol.iſtud verũ qñ præſcribens non eſſet bonæfi. hic qñ erat bonæfidei. Hodie ſine bona fide nõ curreret. ¶Sed quarto oppono,quia ſi non habet titulũ,nõ vr̃ hr̃e bonã fidem,q̃a vr̃ vſus clã,& ſic non ſufficit vt hic dũ dicit,aut clam.& C.de acqui.poſſeſ.l.improba poſſeſſio.ſol.põt ſubeſſe aliqua cã ꝑꝑ quã credebat ſeruitutẽ ſibi deberi,licet illa nõ caderet in ti.qđ plene no.ꝑ glo. & Doc.in l.j.§.j.ĵ.de iti.actuq; priua.& C. de ſeruit. & aqua.ꝑ Cyn.in l.j.in 4.q.& in l.2.in 3.quæſtio.¶Quinto oppono,quia cum præſcribens habeat ius cõe ɔ̃ eũ,quia oĩs res præſumitur libera,vt ſ̃.eo.l.ſicuti.§.ſi quęratur, vr̃ ꝙ requiratur tit. vt ĩ c.j. de p̃ſcrip.lib.6. Sol.illud c.reſtringo ad præſcriptiones currentes in reb.eccleſiaſticis, quę ſunt alterius nãæ q̃ currẽtes ɔ̃ lai-

2 cos. ¶†Vltimo oppono ad id quod dr̃ de tit. quia non vr̃ hr̃e titulum.Si enim titulus adeſſet,ſtatim eſſet acquiſita ſeruitus, nec eſſet neceſſaria p̃ſcriptio.vt l. ſequit̃.§.lana.ĵ.de vſu. Solu. verum eſt ſi haberet̃ a dño prædii ſeruientis, ſed ea quæ dicta ſunt ꝓcedunt de habito ab extraneo,non a dño, q̃ licet non poſſit concedere ſeruitutẽ, põt tñ concedere cãm præſcribendi.ſed an requiratur allegatio tit.dic ꝙ non. vt vno. Dyn.in c.

b 2.de reg.iu.in ſexto.& Inno.in c.ſi diligenti. [b] ĵ.de præſcri.Coetera dic vt dixi in d.l.ſeruitutes. Et per Cy. in d.l.j.& 2. Item ex

3 eo quod hic†dr̃ competere vtilem confeſſoriam, patet ꝙ acq̃reretur vtilis ſeruitus,ut l.j.§.fi.de aqua plu.arcend.ſicut igitur reperitur directa ſeruitus vtilis, ita in reb.corporalibus debet reperiri directum dominium & vtile. Quod eſt contra Vltramontanos,qui dicunt non reperiri niſi vnicum dominium.ſ. directũ,& ita inducebat Bar.hanc l.& d.l.j.§.fi.ɔ̃ quendam Vltramontanum Peruſij repetente vt audiui a Bal. & per ipſum

4 Bar.in l.ſi quis vi.§.dñia.ĵ.de acqui. poſ. ¶ † Collige ẽt ex fine, ꝙ ſi hẽbas ius colligendi pedagia in aliquo territorio ɔ̃ quẽlibet tranſeuntẽ, conceſſum forte a principe, & hoc ius tuum præſcripſi te nõ vtẽte,ſciente,& patiente, ꝙ habeo ius colligẽdi ɔ̃ quoslibet tranſeuntes ẽt ſi tp̃e quo præſcripſi ſint aliq̃,q̃ nunq̃ tranſiuerint,qñ pręſcripſi ius tuũ,& illud eſt in me trãſlatum,& ſic ɔ̃ quoslibet,ɔ̃ quos tibi ɔpetebat, licet ɔ̃ eos non fuerim vſus.Sed ſi nulli competebat ius colligendi pedagia in illo territorio,ego aũt per longiſſimũ tp̃s fui vſus,nõ præſcribo niſi ɔ̃ illos,ɔ̃ quos fui vſus,quia tunc ceſſat rõ p̃dicta & p̃ſcriptiones nõ attẽdent̃.l.j.§.Iulianus.ĵ.de itine. actuq; priuato.& adde quod no.Inn.extra de capel.monacho. c.cum dilectis.& ẽt adde hic quod no.C.de vſufr.ſuper rubrica.

ADDITIONES.

a *In hanc.l.vide Bal.in l.2.C.de ſeru.& in l.j.de itine.actuque pri. & in l.fi. C.ne de ſta.defun.

b *Et ibi vide abunde & docte pe Fel.& in c.de quarta.eo. tit.de præſc.

LEX XI.

1 **AN vnus ex.** †Vnus ex ſociis põt alterũ ædificãtem ꝓhibere, ne ĩ re cõi aliquid faciat eo inuito,non iure ſeruitutis,ſed iure communionis,non autem põt agere,vt ſibi liceat aliquid facere, cũ potior ſit conditio prohibentis.Hoc dicit in effectu Gl. in l.re cõi,ſ̃.de ſer.vrb.prædiorũ,tenet ꝙ hic intẽtetur negatoria ne fiat,ſed confeſſoria vt facere poſſit,non habet locum in re communi.Dic vt ibi.

LEX XII.

1 **EGi ius illi.** † In negatoria cogitur q̃s cauere ꝙ in futurum non vtetur ſeruitute. h.d.& ſic ſicut in confeſſoria cauet̃ ne impediat vti, vt ſ̃.e.l.harũ.ita ĩ negatoria ne vtatur.Dicit tamen Spe. in tit.de cauſa poſſ.& proprie.in §.retinendæ.quod iſta cautio præſtatur in petitorio iudicio non in poſſeſſ. ſed etiam in poſſeſſorio præſtatur ne aliquid fiat lite pendente. infra de aqua quotid.& æſti.l.pen.ſeu fin. & dic vt ibi no.per Bar. In text. immiſſa habere,ſupple & obtinuit, quia fuit declaratum me nõ debere tibi hanc ſeruitutem.

LEX XIII.

2 *Si habes in domo tua aquariolum ex quo deſcẽdit aqua in cloacã, & hoc noceat vicino,poteſt agere negatoria.*

1 **FIſtulas.** † Non poteſt quis retinere fiſtulas aquarias per quas noceat vicino ſeruitutẽ non

2 debenti.h.d.¶No.ergo ꝙ ſi†habes in domo tua aquariolum,per quem mittis aquam in cloacã, vel in grõdariam, & hoc noceat vicino,poteſt agere negatoria. Et hoc habui de facto,vnde oportuit obturare aquariolum.

LEX XIIII.

1 **SI cum.** †Qui utitur ſeruitute vltra q̃ ſibi fuerit conceſſum,põt per negatoriã ꝓhiberi. Et idẽ in eo qui aliquid facit in re cõi,quod noceat in proprio alterius ſocii.hoc dicit tota lex. ¶In text.ibi,[paſſus ſim.] & ɔceſſi tibi iure ſeruitutis.¶In tex.ibi,[quę antea habueras.] forte ꝓ precario & remoueras.¶In tex.ibi, [ſi velis noua.]augẽdo numerum.vt dicit gl.quia ibi erant tria, vis immittere quatuor vel quinque.Sed ſi non auges numerum,ſed vis loco veterum alia ſubſtituere,vr̃ ꝙ poſſis, q̃a reputantur eędem, ar. in l.Titia.§.filia.ĵ.de cond.& dem.& ĵ.de do.inter vi.l. ſi donãte.§.ſponſus.¶In tex.ibi agere tecum potero.ſ.negatoria,quia paria ſunt non deberi tibi ſeruitutem, vel non debere vltra quàm debeatur.

LEX XV.

2 *Non debet qius facere illud quod ex officio debet alium facientem prohibere.*

1 **ALtius.** †Si adminiſtrator minoris facit ɔtra debitam ſeruitutem tenetur tutelæ,& ẽt ei confeſſoriam competit.h.d.¶In tex.ibi,[actione.].ſ.perſonali tutelæ vel negociorũ geſt.ad intereſſe.& iſtę non dãtur niſi ɔ̃ ipſum tutorẽ,vel curatorẽ & hæredes vl'es.ſed dat̃ ẽt confeſſoria quæ eſt realis,ut in fi. ɔ̃ quemlibet poſſidẽtem,

2 licet nõ ſit ſucceſſor vl'is,vt quod factũ eſt tollatur in fi. ¶†In tex.ibi,[quia quod aliũ.] not.bonum tex.ꝙ non dẽt q̃s facere illud quod ex officio dẽt alium facientẽ prohibere, & de hoc vide per gl.in c.j.extra de natis ex li. ven.extra de elec.c. dudũ, el 2.& ĵ.de adm.tu.l.cũ hr̃ditas. qđ facit ɔ̃ ep̃os ſ̃m Ang.q̃ debẽt ex eorũ offõ ꝓuidere vt vltimæ volũtates mittant̃ executioni per executores teſtatoris,& nulla fraus cõmittat̃,ne ſibi imburſent diſtribuenda inter pauperes. ut l. nulli. & l. ſi q̃s ad declinãdã.C.de epi.& cler. & tñ cũ poſtea ad eos deuoluit̃ executio ꝑꝑ negligẽtiam,vel defectũ executorum,faciunt contrarium,ſed veh animabus eorum.

LEX XVI.

2 **SI à te.** † Si præcedat ti.a dño ſtatim ꝙ quis incipit ſeruitute vti illo ſciente,& patiente, acquiſita eſt ſibi ſeruitus.h.d.Sed ſi tit.nõ p̃ceſſerat,nõ eſſet ſtatim acq̃ſita,ſed ɔſtitueret̃ in quaſi poſſeſſione,& acquireret̃ lapſo tp̃e lrĩmo ad præſcribendũ,vt ſ̃.e.l.ſi quis diuturno. Sicut ergo ſi vendis mihi rẽ corporalẽ,& poſtea te ſciente & patiẽte ingredior poſſ. acq̃ro ſtatim dñium, licet nõ interuenerit tua traditio,quia ꝓ traditione hoc hr̃. vt l.quędã. ĵ. de rei vẽ. C.de acq.poſ.l.2.ſecus ſi te ignorante, q̃a dicerer prædo, vt ĵ. de acqui.poſ.l.ex ſtipl'one. Ita ſi vendis mihi ius incorporale, vt ſeruitutem, & poſtea nulla traditione per te facta incipio vti te ſciente & patiente,vt eſt caſus hic.& adde qđ notatur,& quod dixi ſ̃.ti.j.l.2.in gl.ſuper ſecunda lect.& ſ̃.de ſeru.l.4.in gl. quæ incip.Ioan. ponit exemplum poſt priu.poſſet ẽt fieri traditio ſi duceres me in fundum in quo ſeruitutẽ conſtituebas, vt ſ̃.de vſufr.l.3. §.dare autem.

LEX XVII.

1 *Vicinus meus ſi propter hoc ꝙ ædificium meum inclinatur ſupra ſuum timet ꝙ ruat,poteſt petere cautionem de damno infecto.*

1 **SI quando.** †Si ædificium vicini mei ſupra meum inclinatur, per negatoriam actionem cogendus erit tollere.h.d.Bart.ſed ɔ̃, q̃a vr̃ ſufficere ꝙ caueat de damno infec. & anteq̃ ruat non poſſit agi,ut in toto ti.de damno infec.ſolu. ibi qñ non inclinat̃ ſ̃. meũ, tñ timetur ne ruat ſupra meum,quod no.Sed an propria auctoritate poſſim tollere?dic ꝙ non,ſi non tangit meum.vt l.quemadmodũ.§.j.ĵ.ad l.Aquil.idem ſi tangat,non tñ facto aduerſarii,ſed nãæ,vt l.ſi plures.§.j.ĵ.arb.fur.cęſa.cũ ibi no.C.de ĩterd. l.j.& ibi ẽt tangitur ꝑ Cy. & per Bar.& per eundẽ ĩ l.pe.de dã. inſe.& ĵ.de acqui.rerum dñio.l.quamuis.in verbo manus.& ꝑ eundem Bar.in l.j.§.interdum.ĵ.vti poſ.ſi autem facto aduerſarii poſſum propria auctoritate, vel d.l.quemadmodum.§.j.

2 ¶†In tex.ibi, [agi oportet.] ẽt ſi non timet vicinus ꝙ ruat ꝑꝑ hoc ſolum, ꝙ ĩclinatur ſ̃.ſuum,nihilominus ſi timet ꝙ ruat, poteſt petere cautionem de dam.infe.

§.Cum in domo. Quicquid factum eſt contra debitan ſeruitutem per confeſſoriam tollitur.h.d.

§.Secun-

1 §. Secundum. †Non licet iuxta parietem alterius imponere id pp quod paries deterior fiat h.d.Bar.& ſi ꝯ fiat,ſi quidem factum eſt ĩ loco publico,ꝑ interdictũ ꝯpellit̃ remouere.ſi aũt in priuato,tũcꝑ negatoriã ẽt cogit̃ cauere de dam.infe.h.d.in effectu.¶In tex.ibi de ſeruitute.i. negatoria ꝑ quã dicat parietẽ ſuũ non dr̃e hãc ſeruitutẽ vicino,vt iuxta parietẽ tenet fumũ.& ſic no.ꝙ negatoria non ſolũ datur ꝯ illũ,ꝗ aſſerit ſeruitutẽ ſibi deberi,ſed ẽt ꝯ illũ, ꝗ hoc non aſſerit, ſed aliquid facit in ſuo vel in alieno, quod alteri noceat, & libertatem rei illius offendit.

LEX XVIII.

1 ISculus. †Qui agit confeſſoria ꝓ ſeruitute & intereſſe, reo contumace,mittitur ĩ poſſ.oĩum bonorum,a qua non recedit niſi fuerit integre ſatisfactũ. h.d. Bar.hic loquit̃ de miſſione q̃ fit in oĩbus bonis, pp hoc ꝙ petitur intereſſe, ꝙ cõſiſtit in quantitate,& hẽt locũ iure iſto.hodie fit ꝓ menſura debiti declarati vt in auth.ei qui. C. de bo.auc.iud.poſſ. & ſi per actionem perſonalem petitur certa ſpecies,fit miſſio in illã tñ ſpecie.inquantũ vero hic agitur ꝓ ſeruitute,ſi q̃dem iam cõſtituta eſt prout re vera loquit̃ iſta lex,tunc miſſio in poſſeſſionẽ ꝯ contumacẽ non fit in aliis bonis, ſed ſolũ pp contumaciã compellitur cauere.iuxta l.ſi prius.ꝟ.de operis noui nunciatione.& l.pe. ꝟ.de aqua quot.& æſti.ſiue agens ſit in quaſi poſſeſſione ſeruitis, ſiue nõ vt in illis legib. ſm̃ diuerſas lec. & ſi aliquid eſſet factũ ꝯ debitam ſeruitutem,mitteret̃ in poſſeſſionẽ illius operis,non tñ deſtrueretur niſi poſt latam ſñiam ꝓ actore,ut l.a quo fundus.ꝟ.de dam. infe. & iſta quatuor iura hẽmꝰ de hac mã.ſ.iſtam l.& dictam l.ſi prius. & l.a quo fundus.& l. pe.ꝟ.de aqua quo.de qua mã pleniſſime ꝑ Bar. ĩ rep. d.l.ſi priꝰ. Si vero ageretur pro ſeruitute nondum conſtituta,ſed conſtituenda:tunc gl.in hoc vr̃ velle,ꝙ ẽt fieret miſſio ĩ aliis bonis. & ita intelligit hanc l.quia tex. dicit ꝙ debet de nouo conſtitui.Sed ſi contra eum agatur ad certũ ius conſtituendum, nõ fit miſſio in alia bona, ſicut cum agitur ad certam ſpeciem, ſed in eam ipſam,illa ergo intellectus non eſt bonus in hac l. ſed debet intelligi,ꝙ agatur pro ſeruitute conſtituta, & dum dicit conſtituiſſet,improprie debet intelligi.i. ab impedimento illato deſtitiſſet.

LEX XIX.

1 SI de communi ſer. † Sententia lata in cõfeſſoria ꝯ vnum ex ſociis alteri non præiudicat,niſi interuenerit dolus illius, tunc.n.præiudicat,& aduerſus doloſum datur actio rõne doli ad intereſſe.h.d. Quando vero non interuenit dolus, tũc ſi p̃iudicaret,nõ remaneret prouiſũ ſocio ẽt ſi culpa illius interueniſſet,ſi erat talis culpa,de qua ſocio nõ teneret̃. Eodẽ modo qñ interuenit dolus,ſi doloſus eſſet non ſoluendo. & hæc eſt intentio glo.& Doc.in effectu.alibi vero magis nocet alteri culpa alterius,q̃ dolus.ꝟ.commoda.l.ſi vt certo. §.ſi me rogaueris.¶In tex.ibi,[perdit culpa ſua.] idem ſi ſine culpa ꝑ iniuriam vel imperitiam dic multo magis. ¶In tex.ibi,[cœteris quoque dandam eſſe actionem de dolo,]ſed an ſñia præiudicet nõ dr̃ hic,ſed dic ꝙ ſic,quo ad aduerſarium,vt l.ſ.iter. §. Caſſius.ꝟ.de aqua plu.arc.

LEX XX.

1 TEſtatrix. † Qui rem legat vr̃ velle vt hr̃di remaneat poteſtas eundi per illã, ſicut ipſe teſtator ire ſolebat.h.d.¶Et eodẽ modo vr̃ ſi habeo duas domos ꝯtiguas, vnam altiorem altera, & lego tibi domum depreſſam,ꝙ ſicut ego tenebam ipſam depreſſam ne obſcurarem lumẽ alterius altioris,ꝙ eodem modo tu teneas depreſſam.nec ob.l.altius.C.de ſerui.q̃a illud procedit qñ nõ haberes cãm a me ex vltima voluntateª, non.n.eſt credendum me velle te eſſe ĩiurioſum hæredi meo, & ita ſentit gl.in l.cum meo.ſ.de ſer. vrb.prædio.item ecõuerſo videor velle ꝙ legatarius vtatur per alienam rem hr̃ditariã non legatã, quod dic ut eo.ti.l.binas.l.qui binas.& l.fi.in prin. & plene per Bar.in l.j. de ſer.leg. ¶In tex.ibi, [ſi fundo legato non cederem.]quando autem cedant & qñ non, dic vt l. prædiis. §. balneas.& §.fi.ꝟ. de leg.3. ſi. n.cederent quodammodo non procederent,q̃a eſſent eiuſdem perſonæ. Vnde non põt fundus legatarii ſeruire cauſis eiuſdem.¶In tex.ibi,[vendicaſſet.] ſupple & ẽt habuiſſet nõ impoſita ſeruitute. Vñ hr̃s velit agere ꝯdõne incerti vt reſtituat vel imponat.ſ.de ſer.vr.p̃d. l.ſi binarũ.ſed in ſeq.caſu.hr̃s nondum tradiderat nec tradare volebat,niſi legatarius ſeruitutem imponeret,& ſic non eſt ſuperfluum. ¶In tex.ibi, [deberet] & ſic debet imponi de nouo,quia viuente teſtatore non debebatur ſeruitus. Sed contra,quia ſi hoc fuit,voluntas defuncti ſtatim adita hæreditate cenſetur iure impoſita,ut colligitur.ꝟ.tit.j.ſi partem.§.j. Solu. non eſt continuata ſeruitus,quia eſt legatum tacitum,ſed debet conſtitui,vt dicit in alia lec.ea.l.ibi quãdo fuit expreſſe legata, ſed hic colligitur ex tacita volũtate defuncti, ex qua nõ transfertur dñium rei legatæ nec per ꝯñs ius ſeruitutis. Vnde expedit ꝙ imponatur de nouo per legatarium. & hæc hñr ꝑ tex.& glo.& per Iaco.de Aret.& Bart.in l. ſeruum filii.§.fina. ꝟ.de lega.j.

1 §. Plures. †Prædium vnũ vniuerſitatis põt ſeruire p̃diis ſingulorũ,& ius ſeruitutis trãſit cũ p̃dio dominante quocunque tit.cõcedatur,niſi ſpecialiter ſit exceptũ.h.d.¶Contra primũ dictũ opp.de l.ſi quis duas.in fi.titu.j. cum ſua gl. Sol.predium cõe inter duos priuatos non poteſt ſeruire prædiis ſingulorum propris, quia res propria non põt alteri rei ꝓprie ſeruire, ſed propria dr̃ non ſolum illa quæ eſt mea inſolidũ,ſed ẽt illa,in qua habeo partem ꝓ indiuiſo, niſi ſeruitus fuiſſet impoſita ante quã eſſet cõis,vt ibi no.in glo. ſed prædiũ vniuerſitatis bñ põt ſeruire prædiis ſingulorum, de ipſa,quia nõ eſt ſingulorũ inſolidũ,vel ꝓ parte,ſed vniuerſitatis,q̃ eſt ꝑſona repreſentata,vt in l.in tm̃.§. vniuerſitatis.ſ. de rerum.diui.& iſte eſt caſus hic.& eſt de mente glo.

LEX XXI.

1 *Poteſt conſtitui ſeruitus in aqua quæ nondum eſt inuenta conferendo in tẽpus,in quo inuenta fuerit.*

2 *Dictio immo,quando ſit correctiua,& quando ponatur copulatiue.*

3 *Teſtis ſi primo dicat vnum, & poſtea dicat imo ſic,ꝙ non dicatur vacillare,ſed ſe correxiſſe.*

Si ſe corrigit incontinenti non dicitur ſibi contriari nec vacillare, ſed ſtatur vltimo dicto.

1 SI qua. ¶†Põt cõſtitui ſeruitus in aqua q̃ nondum eſt inuenta conferendo in tempꝰ,
2 in quo inuẽta fuerit.h.d.¶†In tex.l.ſeq.ibi, [Pau-
a lus immo.]no.ꝙ iſta dictio,immo,ª eſt correcti-
ua.facit.l.fi.in prin.ꝟ.ad l.Rhodiam de iac.& hoc
qñ ponitur ſine dictione,ẽt, vel dictione,quin,aliter poneret̃
copulatiue.vt l.iuriſgen.§.quinimo.ſ.de pact. & hoc quando
cadit ĩter compatibilia.Si autem inter incõpatibilia,tunc aut
ꝓfertur ab homine,& tunc ponitur correctiue.vt l. Stichus.
immo Pamphilus.ꝟ.de ma.teſta. ſi vero a l.ponitur diſiunctiue,vt l.iubemus.ꝟ.ſane.C.de ſacroſan.eccl.ſm̃ Ang. quod no.
3 addictũ teſtis ſi diceret† primo vnum,poſtea diceret,imo ſic,
vt nõ dicat̃ vacillaſſe,ſed ſe correxiſſe,Vacillare.n.eſt vtrunq;
dicere,qđ tñ ſimul ſtare nõ poſſit & ſic videre ſibiipſi ꝯtrariꝰ,
vt l.qui falſa vel varia.de teſtib.ſed ſi ſe corrigat incõtinẽti, nõ
dr̃ ſibi contrariari,nec vacillare,ſed ſtatur vlt.dicto.

ADDITIO.

a ¶ De iſta dictio.immo.vide ff.de libe.cauſa.l.imo.C.de no.co.compo. §. quib. l.nulli.§.hic œconomus.de ſacroſ.ec.l.ſi vehenda.in prin.ad l.Ro.de iac.Bar.in l.ſi ita ſcriptum.ff.de hære.inſti.Fel.c.nemo.de ſimo.ubi etiam de dict.quia immo,remiſſiue.

Quemadmodum ſerui.amittantur. Rub.

LEX II.

1 QVliter. ¶† Facit iſta l.ſi aliqua eccleſia debet recipere ab aliquo annua
tim.x.& ille per longiſſimũ tp̃s non ſoluit,
niſi quinq;,ꝙ nihilominus eccl̃ia retineat
ius ª✲ in x.ſi ſciebat ſibi x.dẽri.ſecus ſi igno
a rabat, vt in gl,& in c. olim. extra de cenſi.
vbi de hoc,& ꝑ Cyn.C.de p̃ſc.xxx.ann.l.cũ
notiſſimi.§.in his. ¶Sed quæro,quid ſi aliquis fuit vſus vltra q̃ ſibi dẽatur,dic idem multo magis,quia potius vr̃ in plus vſus, q̃ alio iure vſus,vt ꝟ.e.l.ſi cõem.§.ſi cui.vbi eſt caſus.Et intellige hanc l. ꝙ iſte non habebat niſi vnam ſeruitutem.ſ.actus q̃ comprehẽdit cõmoditatem itineris, ſed ſi habebat duas,vtẽdo vna tñ perdit alteram, ut l ſi prius.ꝟ.de aqua plu.arc.

ADDITIO.

a * Retineat ius. Dic hoc verum ſi non pro vſuris annuatim illud debeatur,quia debitor in maioribus ſi per longum tempus minores ſoluit a maioribus liberatur.l.qui ſemiſſes.infra de vſu.

LEX III.

1 *Qui habet iter ad ſepulchrum,non poteſt uti pro libito voluntatis, ſed cum caſus mortis occurrit.*

2 *Habentes ius eligendi prælatum ſi per longiſſimum tempus non occurrit caſus electionis,quia prælatus vixit,non perdunt illud ius.*

3 *Si aliqua terra recommendata debet præſtare ſubſidium tempore guerræ, & per longiſſimum tempus non præſtitit,quia non occurrit caſus, non tamen ſuperior perdit ius ꝙ habet.*

1 ITer ſepulchro. ¶ †Gloſ. hic dicit eſſe ſpeciale hoc caſu. vel
dic ſecundum Ange.quòd ratio ſit, quia qui hẽt
iter ad ſepulcrum,non poteſt vti pro libito volun
tatis, ſed cum caſus mortis occurrit, & poſſibile
eſt quòd non occurrat longiſſimo tempore, ideo per non
2 vſum longo tempore non amittitur. Si ergo probaretur ꝯriũ
ꝙ occurrit caſus pluribus vicib.ĩ aliquib.de ſua familia, & ꝙ
non

2 non fuit vſus, ſed alibi ſepeliuit,non hr̃et locum iſta l. ¶†Et
iſta faciunt ad qõ.de hñribus ius eligendi p̃latũ,ꝙ ſi ꝑ longiſſi
mum tp̃s non occurrit caſus electionis,q̃a p̃latus vixit, nõ ꝑ
dat illud ius.Quinimo ſi ſemel eligit cũ ius nõ haberet, & ſic
non eẽt cõſtitutus in quaſi poſſeſſione illius iuris, & poſtea ꝑ
lõgiſſimũ tp̃s amplius nõ eligit,q̃a caſus nõ occurrit, p̃ſcribit
illud ius.Secus ſi caſus occurriſſet,& de his notat in c. cum ec
3 cleſia.extra de cauſa poſ.& proprie. Similiter † ſi aliqua terra
recommendata dẽt p̃ſtare ſubſidium tempore guerræ, & ꝑ lõ
giſſimum tp̃s non p̃ſtitit, q̃a non occurrit caſus ꝙ ſuperior in
digeret:non perdit propterea ſuperior ius quod habet,de hoc
per Bar.in l.j.§.filiis.C.de decurio.vbi vr̃ caſus.lib. x. & l.cum
ſcimus.de agri.& cenſi.lib.xj.

LEX V.

1 SEruitus. ¶†Intellige hãc l.cũ prin. ſequen-
tis ẽt ſi ſocius vel bonæfidei poſſeſ-
ſor tm̃ noĩe fundi fuerit vſus. Si.n. noĩe ſocii,vel
veri domini fuerit vſus nõ eẽt dubiũ. & rõ ẽ,q̃a d̃
bet fundo,& quatẽcunq; vtatur, vtit noĩe fundi.
non ſic ſi deberet perſonæ,quia vtendo ſuo noĩe non ꝯſerua
tur alteri ꝑſonæ.Et†iſta faciunt ad qõnẽ ſi aliquis hẽt iuriſdõ
nem in aliqua terra,& illa terra fuerit occupata per tyrãnum
qui vſus eſt illa iuriſdictione ſuo noĩe, ꝙ nihilominus ille ad
quẽ re vera pertinet,retineat ius facto illius tyranni, quia iu-
riſdictio cohæret territorio,& ſatis eſt ꝙ noĩe territorii fuerit
tenta & exercitata. q̃nimo ẽt ſi p̃cario recognouit ab alio q̃
a vero dño per l.quãuis.§.j.ff.de acq.poſ.& ita determinat Bar.
in l.j.§.ſi tibi fundum.in fi.ff.de itin.actuq; pri. & in l. ſequitur.
§.qui viam.ff.de vſu ca.de quib.omnino vide.

LEX VI.

1 *Si vna eſt via indiuiſibilis,tunc vel tota amittitur,vel tota retinetur. ſed ſi de vna fiant duæ, poteſt vna amitti, & altera retineri.*
2 *In perdenda ſeruitute non plus poteſt pactum quam lapſus temporis.*
3 *In acquirenda ſeruitute plus non poteſt lapſus temporis quam pactum.*

1 NAm ſatis.
§.Si ego. ¶†Si vna eſt via indiuiſibilis,tunc
vel tota amittitur, vel tota retinet
ſed ſi de vna fiant duæ,poteſt vna amitti, & altera retineri.h.
d.vſq; in fi.l.in effectu Bar. & diuide in tres partes. Nam p̃io
format duas qõnes,vnam qñ,fundus dñans eſt communis in
ter duos.Alterã,qñ fundus ſeruiens,vſque ibi[Celſus.] Sc̃do
rñdet ad primam vſq; ibi [ſed ſi] Tertio ꝓſequitur ſecundã
uſq; in finẽ.& iſta tertia ſubdiuidit, q̃a primo loq̃t qñ ſeruitꝰ
viæ dẽbat ꝑ certũ & determinatũ locũ fundi vſq; ad ver.[cęte
rũ[ſc̃do qñ ꝑ quãlibet partẽ fundi.ita ꝙ poterat q̃s vti in qua
cunqqe parte volebat,& ẽt mutare ꝓpoſitũ ſi incæpiſſet ire ꝑ
vnũ locũ,poſtea iret per alterũ.Itẽ ẽt prima ſubdiuidit,q̃a po
nit tres caſus.Primus an amittat ſeruitus per nõ vſum.ſc̃ds an
ꝑ pactũ. Tertius an ꝑ adẽptionem vnius fundi. ſecundus ibi
2 [p̃nt] tertius ibi[certe.]ꝙ pone caſum,vt in gl. ¶† No.in ver.
p̃nt,ꝙ in perdẽda ſeruitute plus põt pactũ q̃ lapſus tp̃is, quia
põt pacto liberari vnus de fundis ſeruientib.qñ ꝑ plures fun-
dos debebat ſeruitus viæ,quo caſu nõ erat vna,ut ſ.de ſeruit.
ruſti.p̃d. l. vna eſt,& tñ ꝑ non vſum ſeruitus non põt perdi in
3 vno,& ĩ alieno retineri,ut hic patet. † Sed in acq̃rẽda ſeruitu
te plus põt lapſus tp̃is, q̃ pactũ. vt l.ſed ſi inter.ſ.de ſer.vrb.p̃d.
vbi no.gl.& ſ.communia prædiorum. l.proprium.

LEX VII.

1 *Si ſeruitus habens cauſam diſcontinuam habeat interualla annorum vel menſium,duplicato legitimo tempore perditur.Si vero dierum vel horarum,tunc legitimo tanto tempore perditur per non vſum.*
2 *Seruitus habens cãm diſcontinuam, licet non præſcribatur,niſi tanto tempore cuius initii memoria non exiſtit, tamen perditur per non vſum longi temporis ſecundum diſtinctionem de qua hic.*
3 *Præſcriptio ſeruitutis de qua hic currit etiam contra ignorantem ſe habere ius ſeruitutis, ſed ꝙ reſtiuatur in integrum intra quadriẽnium a die ſcientiæ.*

1 SI ſic conſtituta. ¶†Si ſeruitꝰ hñs cau-
ſam diſcõtinuã hẽat
interualla annorum vel menſium, duplicato le
gitimo tp̃e perdit. Si vero dierũ vel horarũ,tunc
ltĩmo tm̃ tp̃e p̃dit ꝑ non vſum. h. d. Ltĩmũ autẽ
tp̃s eſt x.annorũ inter p̃ſentes,& xx.inter abſentes,vt l.ſicut.C.
de ſer.& aqua.vñ q̃dã intelligũt,dũ hic dr̃ de tp̃e duplicato.ſ.
xx.annorum inter præſentes,& xl.inter abſentes,ſed gl.in l.fi.
C.de ſerui.quæ concordat cum iſta,intelligit ꝙ uiginti tam in
ter p̃ſentes q̃ inter abſentes,& ꝙ vltra non duret, & per illã l.
declarat iſta,& illa ꝑ iſtã,dũ hic fit dr̃ia ĩter iſta interualla,q̃
2 ibi nõ ita plene fit.†Et no.ꝙ licet ſeruitus habens cãm diſcõti
nuã nõ p̃ſcribat lõgo tp̃e,ſed tãto,cuius ꝯtii memoria nõ exi
ſtat,ut l.ſeruitutes.cũ ibi no.ſ.de ſerui.bñ tñ perditur per non
uſum longi tp̃is ſc̃dm diſt. huius l.& uide Inn.in c.de quarta.
extra de præſcrip. & aliqñ talis ſeruitus non hẽt interualla ex
forma ꝯſtitutionis, q̃a põt q̃s ire qñcunq; ſibi placet: & tunc
nõ loquitur iſta lex, ſed d.l.ſicut.tunc autẽ dr̃ hr̃e interualla
qñ ex forma ꝯſtitutionis non ſp licitũ eſt ire, quo caſu minor
negligẽtia deprehẽdit, iõ ſi alternis annis vel mẽſib.req̃rit tp̃s
duplicatũ,ſed ſi alterius dieb.vel horis,perinde hr̃ ac ſic inter
3 ualla non hẽret.¶†Vlt.no.gl.mag.circa finem.ꝙ præſcriptio
iſta currit ꝯ ignorantẽ ſe habere ius ſeruitutis.tñ dicit gl.nota
bilr̃,ꝙ ꝓꝑ iuſtã ignorantiã reſtituit in integrũ,ſicut qñ fuit im
peditus vti alio iuſto ĩpedimẽto,vt in l.& Attilicinus.ff.de ſer.
ruſt.præd.& ita no.ff.e.l.ſi p̃rem.in fi.in vlt.gl.& hoc perpetuo
tene mẽti ꝓ illis, ꝯ quos currit p̃ſcriptio longiſſimi temporis
de iure communi,vel forma ſtatuti,ꝙ ſi fuerũt ignorantes ha
bent reſtitutionem in integrum intra quadriennium a die
ſcientię,& hoc no.Bar.in l.j.§.ſi quis autem.ff.de itin.actuque
priua.& in l.ab hoſtib.§.ſed ꝙ ſimpliciter.ſ. quib.ex ca.maio.
& per hunc modum prouidetur indemnitati ipſorum.quod
perpetuo tene menti.& gl.hic loquitur per verbum forte, q̃a
l.& Attilicinus.in qua ſe fundat,loq̃t qñ quis fuit impeditꝰ vt
tali impedimẽto aduerſus qd̃ non potuit ſibi cõſulere. ſed qñ
impeditur ꝑ ſuam ignorantiam, & per diligentem inquiſito
rem potuiſſet ſibi prouidere,ideo non videbatur ſubeſſe tan-
ta ęquitas.tñ glo.idem determinat.ideo eſt notabilis. & ꝑ hoc
etiam prouidetur ꝯ l. fi. C.de præſcr.longi temporis,quæ dicit
illam currere contra ignorantem.

LEX VIII.

1 STillicidij. ¶† Qui permittit ędificare ĩ loco
ſeruiẽte,ius ſeruitutis amittit.h.d.
gl.Opponit de l.ſi domus.ſ.de ſer.vr.præ.nec ſoluit.
dic ꝙ ibi duæ erant ſeruitutes:vna altius non tollẽ
di,altera ſtillicidii recipiendi.Si ergo ꝯcedo vt altius tollas, vi-
deor remittere primam & non ſecundã, & q̃a ſatis operatur
ꝯfeſſoria ad hoc,ideo non extendit ad ſc̃dam,vñ poteris altiꝰ
tollere, dũmodo non tm̃ ꝙ ſtillicidium incipere non poſſit,
hic vero unica tm̃ dẽbatur, ideo conceſſio illa extiguitur ne
ſit inutilis,q̃a non poſſet in alia operari.

1 §.Si quis per partem. ¶† Qui vtitur ſeruitu
te per partem loci ſer-
uientis, vel ad p̃tẽ loci dñantis, nihilominus eã retinet in to
to.h.d.cũ l.ſeq.ipſa.n.ſeruitus ẽ ĩdiuiſibilis, vñ nõ põt q̃s ea vti
ꝓ parte,vt ſ.de ſeru.l.viæ.In tex.ibi [itineris.]ideſt loci per quẽ
iter debetur.ipſum enim iter partem non recipit.

LEX X.

1 *In indiuiduis retinet quis per ſocium, quod per ſe retinere poteſt.*
2 *Clericatus ſocii nocet vt poſſit inuitus trahi coram epiſcopo in cauſa indiuidua.*
3 *Priuilegium pupilli an trahat ad ſe ſocium.& nu.4.*
4 *Contra pupillum non poteſt incipere præſcriptio, licet inchoata contra defunctum continuetur contra eum, & quid in præſcriptione longiſſimi temporis.*

1 SI cõmunem fundũ. ¶† In indiui-
duis retinet
q̃s ꝑ ſociũ,qd̃ ꝑ ſe retinere nõ põt.h.d. Bar.Et indu
2 cit ꝙ ſi†clericus & laicus ſunt obligati ĩ cã indiui-
dua,poſſint ambo ꝯueniri corã ep̃o. Et ſic priuilegiũ clerici
trahit ad ſe priuilegiũ laici, ſicut hic priuilegiũ pupilli trahit
ad ſe ſociũ.Sed ſi bñ inſpiciamus nõ facit argm̃ hoc ꝙ priuile
giũ pupilli ꝓdeſt ſocio. Sed in caſu p̃dicto clericatus ſocii nõ
noceret ſocio,vt poſſet ĩuitus trahi corã ep̃o.de hac qõne tan
gitur per Bar.C.de appella.l.præcipimus. in pen. reſponſo. &
vide oĩno pro declaratione iſtius l.Bar.in l.v.C.ſi in vna eadẽ-
que cau.in inte reſt.ſæpius. & poſt facit ff.de li.cauſa.l.liberis.§.
3 ſi duo. † & præmitte hic ꝙ ꝯ pupillum non põt incipere prę-
ſcrip.vt l.bonæfi.poſt principium.ff.de acqui.rerum dñio, licet
inchoata ꝯ defunctum ꝯtinuetur ꝯ eum,vt l.ſi eum qui. ſ. de
mino.cum ibi no. & C. ſi aduerſus vſuca. l.vnica, niſi ſit præ-
ſcriptio lõgiſſimi tp̃is, q̃ ẽt ĩchoata ꝯ defunctũ nõ currit ꝯ pu
pillũ hr̃dẽ,ſed dormit durãte pupillari ætate, vt l.ſicut.§.fi.C.
4 d̃ p̃ſcri.lõg.tẽp.¶†In tex.ibi [Iz vterq; non vteremur]nã ſi al-
ter tm̃ vteret,nõ eẽt dubiũ ꝙ ꝯſeruaret ſeruitutẽ ſibi & ſocio:
vt ſ.e.l.v.ſed hic neuter fuit vſus,tñ hẽbat priuilegiũ ꝑſonale,
qd̃ ꝑinde ꝯſeruaret ſibi ac ſi vſus fuiſſet,videbat ergo nõ ꝓdeſ
ſe ſocio.vt l.q̃a ꝑſonale.ff.ſo.ma.ſed ꝯriũ ẽ ꝓꝑ nãm rei, q̃ eſt in
diuiſibilis.ſecus ſi eſſet diuiſibilis.l.ſi is q̃ duos.ff.de lib.leg.

1 *Qui vtitur ſeruitute alio tempore, quam ſibi deberetur, ipſam per non vſũ longo tampore perdit. ſed ſi vtitur alio genere inſtrumenti vel in plus aut minus quam ſibi debeatur, non perdit.*
2 *Diuerſitas in tempore diuerſificat ſubſtantiam quando aliquid factum eſt vno tempore, & aliud alio tempore.*
Idem in loco.
3 *Si fiat accuſatio vel inquiſitio de crimine, tanquam commiſſo tali tempore vel loco & probetur de alio tempore vel loco, debet ſequi abſolutio, & debet de nouo accuſari vel inquiri.*
4 *Quod differt ſecundum plus & minus non dicitur differre in ſubſtantia.*
5 *Si formata eſt inquiſitio vel accuſatio cũ effuſione ſanguinis, & probatũ*

ſit

ſit ſimplex vulnus vel percusſio,nõ debet ſequi abſolutio,ſed condemna
tio de ſimplici percuſſione,& quare.

1 §.Si is qui aquam. ¶ † Qui vtiẽ ſeruitute alio
tpe q̃ quo ſibi deberet, ipsã
p non vſum longo tpe pdit.ſed ſi vtiẽ alio gñe intrã vel in pl⁹
aut minus q̃ ſibi debebat,nõ perdit.Hoc dicit cũ l.ſeq. vſq; ad
2 §.hrs,& ſic bñ colligiẽ hic ꝙ†diuerſitas in tpe diuerſificat ſub
ſtantiã. Nã illud eſt verũ qñ aliqd eſt factũ vno tpe, & aliud
factũ alio tpe.& idẽ in loco, vt no.in l.denũciaſſe.§.q tñ.ĵ.de
3 adul.†vñ ſi ſit inquiſitio vel accuſatio de crimine tanquã com
miſſio tali tpe vel loco,& pbeẽ de alio tpe,vel alio loco , dẽt
ſeq abſolutio, qa non eſt pbatũ crimẽ intentatũ , & debet de
4 nouo accuſari,vt ibi notat.Illud aũt † qd̃ differt ſm pl⁹ & mi
nus non dr̃ differre in ſubſtantia , & hoc pbaẽ in l. ſeq. aſs eſt
§.ibi dum dicit[magiſq; hic plus q̃ aliud egiſſe &c.]ad qd̃ ĵ.de
4 fundo inſtru.l.fi.† Ideo ſi formata eſt inquiſitio vel accuſatio
cum effuſione ſanguinis, & probatum ſit ſimplex vulnus vel
percuſſio,nõ debet ſequi abſolutio,ſed ꝯdemnatio de ſimpli-
ci percuſſione,quia tunc eſt ſecundum plus & minus.

LEX XI.

1 *Habens ius temporale in aliqua re ſi aliquid acquirit illi rei illud acquiſi*
tum perpetuo durat,licet ius ſuum tempore finiatur.ſed ſi aliquod onus
poſuit,illud finitur.

1 SI is cui.
§.Hæres cum le. ¶ † Reſoluto iure cõcedẽ-
tis reſoluitur ius ſeruitutis
conceſſæ ab eo.h.d. ſed acquiſitũ ab eo non reſoluitur.& hoc
ẽt hic dr̃, qa hoc tendit in fauorẽ ſucceſſoris , p̃cedẽs autẽ in
2 odiũ. †Et ſic ille q habet ius tpale in aliqua re, ſi aliquid acq-
rit illi rei, illud acqſitũ ppetuo durat,licet ius ſuũ tpe finiatur,
ſed ſi aliqd̃ onus ĩpoſuit illud finieẽ,facit l.vect.ĵ. de pig.

LEX XII.

2 *Licet non dominus non poſſit acquirere ſeruitutem,poteſt tamen eam reti-*
nere acquiſitam per verum dominum,& licet ſibi non competat cõfeſ-
ſoria tamen eam uero domino conſeruat.

1 QVi fundum. ¶†Seruitus retinetur p quẽ
cunque vtentẽ ẽt malæfidei
poſſeſſorem & ſi hẽbat cãm continuã ẽt per ipsũ
met fundũ ſine perſona retineẽ.h.d. ¶†No.ꝙ li
2 cet non dñs non poſſit acquirere ſeruitutẽ, põt tñ eã retinere
acquiſitã per verũ dñm , & licet ſibi non competat confeſſo-
ria,vt s̃.ti.j.l.2.in prin. conſeruat tñ vero dño.& facit ad qõnẽ
de qua dixi s̃.e.ti.l.v.de qua per Bar.in locis ibi allegatis.

LEX XIII.

1 *Impeditus vti ſeruitute , an ſtatim eam perdat.*
2 *Si vendo tibi rem meam vel partem eius per quam conſueueram tranſire*
ad alium fundum meum, non videtur actũ ꝙ etiam de cætero tranſire
poſſim, niſi hoc dicatur expreſſe,ſecus in legatis.

1 SI quis ex. ¶†Impeditus vti ſeruitute,non ſta
tim eã pdit,ſed ita demũ ſi impedi
mẽtũ durat legitimo tpe.Et ideo ſi prius ceſſat ſer
uitus,ipſo iure reintegratur, ſed eo lapſo , neceſſe
eſt vt de nouo conſtituatur per beneficium reſtitutionis in in
tegrũ.h.d.tex.cum glo.in hac l. & in l.ſequen. Et iſta loquitur
qñ fuit impeditus facto ſuo, quia alienauit partẽ prædii dñan
tis non impoſita ſeruitute, vñ non poterat amplius per illam
tranſire ad aliam partem ſibi remanentẽ. Lex ſequens loquiẽ
qñ ſine facto ſuo,& in primo caſu non dico, reintegrari lap-
ſo tpe,ſed in ſcd̃o ſic , qa in primo deficit æquitas concedens
reſtitutionem,& facit ad iſtas leges qd̃ habeẽ.s̃.de vſufru. l.ar-
borib.§.de illo.in gl.ſuper verbo amitti.¶In tex.ibi [vendidiſ-
ſet locũ pximũ ſeruienti fundo.] & ſic non poterat per illũ
amplius trãſire ad aliã partẽ ſibi remanentẽ,ſine hoc non po
terat uti ſeruitute , qa primo ingrediebatur fundum ſeruien-
tẽ,poſtea per locũ alienatũ perueniebat ad partem ſibi rema
2 nentem . † Et ſic no. ꝙ ſi vendo tibi rem meam vel partem
eius , per quam conſueueram trãſire ad alium fundum meũ,
non vr̃ actum,ꝙ ẽt de cœtero trãſire poſſim, niſi hoc dicatur
expreſſe,& ad hoc s̃.de ſeru.ruſt.præd. l.via.in fi. & s̃.cõia prę-
diorum.l.in tradendis.in fi. ſecus ſi lego , quia videor voluiſſe,
ꝙ hæres trãſire poſſit.s̃.tit.j.teſtatrix.in fi.l.ibi habiturus eſt ſer
uitutem, qa recupèrat exercitium , quod interim perdiderat,
non ſubſtantiam ſeruitutis nondum lapſo tempore legiti-
mo.Vnde non expedit,ꝙ res reintegretur.

LEX XIIII.

2 *Si via deſtructa accedatur per fundum vicini proximi an ei debeat dari*
pretium.

SI locus.
1 §.Cùm via. ¶† Si via publica deſtruitur
vicini proximi tenentur per
eorũ fundũ eam præſtare.h.d.& tene menti . & ſic de loco pri-
uato fit publicus. ſi quis poſſit hoc facere,vide ĵ.ne quid in lo.
2 publ.l.2.§.viam publicam.in ver.publicandi,†& dicit hic glo.
ꝙ debet illius loci dari præmium de publico;, tñ hoc non ſer-
uatur, & hoc in via publica.Sed in via priuata debet præſtari
a priuato eam petenti.ĵ.de relig.l.ſi quis ſepulchrum.tene mẽ
ti , quia eſt caſus quotidianus .

LEX XV.

1 *Caſus in quo res mea ſeruit alteri rei meæ , & quæ ſit vtilitas .*

1 SI cum. ¶ †Redemptione vnius ex fundis ſeruientib.
non extinguitur ſeruitus debita per alios.h.
d.Certe ẽt ĩ illo p̃dio redempto non extĩguitur,poſtquã
in aliis non redemptis nõ extinguitur , quia non poteſt
pro parte extingui, & pro parte non, vt l.vna eſt via. s̃.de ſerui
2 tutib.ruſt.præd.& s̃.e.l.nam ſatis.§.j.ante finem.† & ſic erit ca-
ſus, in quo res mea ſeruit alteri rei meę,qñ ſeruitus fuit incæ-
pta,antequam eẽt mea, & eſt vtilitas, qa ſi prædium redem-
ptũ poſtea alieno,ẽt non impoſita expreſſa ſeruitute , nihilo-
minus tranſibit cum ea,& non habebit locum l.ſi quis ex fun
do.s̃.eo.per l.tria prædia.s̃.de ſeruit.ruſt.præd.¶In tex.ibi, [qa
toties ſeruitus confunditur].ſ.per medium prædium , qd̃ non
ſeruit,& hic illud prędium redẽptum,non vr̃ ſeruire, quia per
ipſum ammodo trãſibo,non iure ſeruitutis , ſed iure dñij , &
ſic videbiẽ ſeruitus cõfundi.Cõtrariũ tñ eſt,qa ſufficit,ꝙ trãſi-
re poſſum.& ſi p cẽtũ annos ſtarẽ ꝙ p̃diũ redẽptũ non aliena
rem,nõ perderẽ ſeruitutẽ,q̃ durat in ſubſtantia poſtq̃ poſſum
uti, licet non iure ſeruitutis.ſecus ſi poſſem.s̃.e.l.ſi quis ex fun
do.cum l.ſe. ¶ In tex.ibi[põt cõſiſtere].ſ. in ſubſtantia non in
exercitio,quia non vtor amodo iure ſeruitutis , vt dixi.

LEX XVI.

1 *Si per eundem riuũ aqua ducatur ad plura prædia,plures ſunt ſeruitutes,*
ideo vna poteſt perdi, alia remanente, & quod vnus perdit alteri non
accreſcet,ſecus ſi ducatur ad vnum prædium diuerſorum dominorũ cõ-
mune pro indiuiſo,quia tunc per vnum ſolum retinetur.
2 *In contractib.vel actib.inter viuos non habet locum ius accreſcendi ius*
decreſcendi ſic.
3 *Præſcriptio debet ſolum prodeſſe præſcribenti non alteri.*
Ius accreſcendi habet locum quando aliquod ius deficit ab initio ante ac-
quiſitionem perfecte factam,non poſt:ſecus in vſuſructu.

1 AQuam. ¶ †Si p eundẽ riuũ aqua ducatur ad plu
ra p̃dia,plures ſunt ſeruitutes,ideo poteſt
vna perdi,alia remanẽte, & quod vnus pdit alteri nõ
accreſcet,ſecus ſi ducaẽ ad vnum p̃dium diuerſórum
dñorũ cõe pro indiuiſo,qa tũc p vnũ ſolũ retineẽ.h.d.tota lex.
Et primo loquiẽ,qñ ducitur ad plura p̃dia vſq; tibi, [qd̃ ſi nec
curo.]tunc ſint diuerſorũ vel eiuſdẽ dñi,vtroq;.n. caſu plures
ſunt ſeruitutes,qñ ad pluralitatẽ fundorũ dñantium ſeqẽ plu
ralitas ſeruitutũ,vt l.ſi ędе.s̃.de ſeru.ruſt.præd.ſecus in plurali-
tate fundorum ſeruientium,vt vna eſt via.s̃.de ſer.ruſti. prædi.
Scd̃o loqẽ qñ ducebaẽ ad vnũ p̃diũ cõe inter plures p ĩdiuiſo,
vſq; ibi[itẽ ſi qs.] Tertio reddit ad primũ caſum declarando
circa primũ dubiũ.¶ In tex.ibi [& vnus ſtatuto tpe quo ſerui
tus amittiẽ non duxit.]ſupple,ſed alius duxit, ſua die , & non
vltra,vt ſi alternis dieb.dẽbant vti, & hoc pcedit id quod dr̃ ĩ
fi. ꝙ ei q vſus fuit nihil accreſcit de iure , qd̃ pdit non vtens.Si
aũt vtens fuiſſet vſus,tã ſua die q̃ ẽt alia die,qua poterat alius
vti,tunc acquireret ius illius lõgo tpe,& ſic non hr̃et locum,
2 quod hic dr̃ in fi.ita intelligo hũc tex.¶†Et no.hunc finẽ ĩ cõ
tractib.vel actib.ĩter viuos,nõ hr̃e locũ ius accreſcẽdi, ſed nõ
decreſcẽdi ſic,vt l.propriũ.C.cõia p̃d.ſm Bar. ibi,vel dic ibi di-
xi,gl.tñ hic dicit,ꝙ hic eſt alia rõ,qa nõ accreſcit primo , quia
dñs fundi ſeruientis p̃ſcribit libertatẽ aduerſus hanc ſeruitutẽ.
3 Et ſic no.†ꝙ p̃ſcriptio ſolũ debet prodeſſe p̃ſcribẽdi,nõ alteri.
Itẽ dicit gl.ꝙ ius accreſcẽdi habet locũ qñ aliqd̃ ius deficit in
ipſo initio añ acquiſitionẽ pfecte factã,nõ aũt poſt eã factam
nec ſolutã in pprietate,ſecus in vſufr. vt l.j. §. interdũ,de vſu-
fruc.accreſcẽdo,ſed hic ſemel fuit ius acquiſitũ, & p nõ vſum
perdiẽ,nimirũ ſi nõ accreſcit.Vñ ẽt in vlt.voluntate non hr̃et
locũ ins accreſcẽdi, non ergo eſt ſola rõ ꝙ ſimus in ꝯctib. vel
actib.inter viuos.De hoc articulo vide p Bart.in l.ſi Titio.ĵ.de
ver.obl.& l.re coniuncti.in vlt.col.ĵ.de leg.3.

LEX XVII.

1 *Qui perdit ſeruitutem hauſtus perdit etiam iter ad aquam.*

1 LAbeo. ¶ †Qui perdit principale , perdit & ac
ceſsorium. h. d. prout in litera non eſt
2 dictio,non,& iſta eſt notabilior lectura.† Præmit-
te ꝙ illi cui conceditur ſeruitus hauſtus aquæ, cẽ-
ſetur etiam conceſſum iter ad aquã, vnde videbatur, ꝙ ſi iuit
nõ tamen aquam hauſit,licet perdiderit ſeruitutem hauſtus,
non tamen perdiderit ſeruitutem eundi , quia ſunt diuerſæ,
vt l.proxima.in prin.s̃. eod. ſed hoc procederet ſi eſſent æque
principalia. hic vero ſeruitus erat principalis hauſtus, altera
acceſſoria,ideo vr̃ ꝙ perdita prima perdatur ſecunda, nec pro
deſt aliquid vſus ſecundæ.

LEX

LEX XVIII.

1 *Per vſum alterius aquę quã illius cui debetur non retinetur ſeruitus aquę ductus.*

2 *Tempus appellationis proſequendæ non currit appellanti ſi fuit impeditus facto aduerſarii.*

3 *Tempus poſſeſſionis, & diligentiæ mei auctoris ſicut accedit mihi, vt præſcribam, ſic & tempus ſuæ negligentię ut contra me præſcribatur.*

1 Si quis alia. ¶† Per vſum alterius aquæ, q̃ illius cui debetur non retinet
ſeruitus aquæductus. h. d. primo. Item tẽpus negligentiæ auctoris mei iungitur cum tpe negligentię meę ad ſeruitutem perdendam. hoc ſecun-
2 do. † Et libertas in vrbanis ſeruitutibus non præſcribitur, niſi factũ præſcribentis interuenerit. h. d. tertio & vlt. vel dic ꝙ fuit impeditus vti ſeruitute facto aduerſarii, & hoc magis placet. ſimile in tempore appellationis proſequendæ, quia non currit appellanti, ſi fuit impeditus facto aduerſarii. vt s̃. de mino. intra vtile. & de exc. tu. l. ſi cum ipſe, & quod no. in l. fi. in fi. C.
3 de adult. ¶† No. in verb. [tempus] ꝙ ſicut tp̃s poſſeſſionis, & diligentiæ mei auctoris accedit mihi, vt præſcribam. vt l. Pomp. §. cum qs. ȷ̃. de acq. poſ. ſic & tp̃s ſuæ negligentiæ, vt ꝯ me præſcribatur. In tertio caſu ibi [ædificatũ non habuit] ſed qũo poteris hr̃e ſeruitutem tigni immittendi? rñdeo quia fuit conſtituta tpe, quo ille hẽbat ędificatum, ſed poſtea ædificium fuit deſtructum, nam nihilominus remanet ſeruitus & dẽbitur in ædificio nouo. vt l. ſeruitutes. §. ſi ſublatum. s̃. de ſer. vr. præd.

LEX XIX.

1 *Actio perſonalis pro ſeruitute conſtituenda, non tollitur tempore quo ſeruitus conſtituta amittitur.*

2 *Seruitus aquæductus non incipit antequam fiat riuus per quem ducatur, idem ĩ qualibet alia ſeruitute ad cuius vſum requiritur ꝙ aliquod opus fiat in re ſeruiente. nec per ſolã inductionẽ in fundum dicitur cõſtituta.*

3 *Quod nondum eſt, finiri non poteſt.*

1 SI partem. ¶† Actio perſonalis pro ſeruitute conſtituenda, nõ tollitur tpe quo ſeruitus conſtituta amittitur. h. d. Contra quẽ oppono, de l. j. in prin. s̃. quib. mod. vſusfruct. amittat̃. Sol. ibi in perſonali quæ tollitur capitis diminutione. hic in reali quæ per capitis diminutionem non tollitur, vñ ibi ſicut ipſe vſusfru. tollitur, ita & actio perſonalis tollitur competẽs pro ipſo. ſed tpe vel ꝑ non vſum non tollitur actio perſonalis ſiue ꝯpetat pro ſeruitute reali, ſiue perſonali, quia eſt eadẽ rõ. Non. n. poteſt imputari negligentia vtendi ei cui vſusfructus adhuc non eſt conſtitutus, licet veniat ꝯſtituendus, ſicut nec
2 ĩ ſeruitute reali. ¶† In tex. ibi, antequam riuũ faceret, & ſic nõ erat adhuc ꝯſtituta ſeruitus, ſed cõpetebat mihi actio ex vendito, vt conſtitueretur. & ſic no. ꝙ ſeruitus aquæductus non incipit antequam fiat riuus, per quem ducatur, & idem vr̃ in qualibet alia ſeruitute, ad cuius vſum reqrit̃ ꝙ aliquod opus fiat in re ſeruiente, puta tigni immittendi, qa requiritur ꝙ fiat foramẽ, & antequam fiat, ſeruitus non poteſt dici conſtituta per ſolum ꝯctum, ſed actio perſonalis vt conſtituatur, q̃ actio de ſui natura nõ tollitur, niſi ſpacio longiſſimi tpis, ſed poſtq̃ factum eſt opus incæpta eſt ſeruitus quæ tollitur ſpacio longi tpis, & hoc eſt quod ſeqt̃ in ver. ꝙ ſi feciſſem iter &c. expone iter. i. riuum. ſed oppono ꝙ eo ipſo ꝙ inducit me in fundũ aĩo conſtituendi ſeruitutem ſtatim ſit ipſa ſeruitus conſtituta, vt ĩ vſufru. vt l. j. §. dare. s̃. de vſufru. ſol. fateor qñ nõ eſt neceſſe aliquod opus fieri ad vſum ſeruituris, puta itineris vel viæ, vel altius non tollẽdi, ſecus qñ aliquid eſt neceſſe fieri, ſine quo qs vti non poteſt. tene menti perpetuo. nam hunc caſum non habuimus in tota mã, & quilibet prima facie diceret ꝯtrium, ꝙ ſtatim ꝙ dico conſtituo tibi ſeruitutem aquæ ducendæ, & inducas in illũ fundũ, ſit ſeruitus conſtituta. certe non eſt verum, niſi fiat riuus. ſecus vr̃ in ſeruitute hauſtus aquæ in qua
3 nõ oportet opus facere. ¶† Vlt. no. ꝙ illud quod nondum eſt, finiri non poteſt.

1 *Seruitus legata ſtatim adita hæreditate cõſtituta eſt etiam legatario ignorante, & per non vſum longi temporis perditur, & tranſit in illum, in quem tranſit fundus dominans, & poſt electionem factam non poteſt legatarius repudiare legatum in præiudicium emptoris.*

2 *Per tacitum legatum non tranſit dominium.*

3 *Actio perſonalis vbi competit pro ſeruitute conſtituenda non tranſit ĩ emptorem ſine ceſſione.*

4 *Legatarius non poteſt repudiare legatum in pręiudicium alterius in quẽ ius ſuum tranſtulit.*

1 §. Si per fundum. ¶† Seruitus legata ſtatim adita hr̃ditate conſtituta eſt ẽt legatario ignorante. & per non vſum longi tpis ꝑditur, & trãſit in illũ, in quem tranſit fundus dñans, & per electionem factã non põt legatarius repudiare legatum ĩ præiudicium temporis. h. d. no. rõ primi dicti ẽt, qa ſicut tranſit dñium rei corporalis, ita ẽt iuris. nam ẽt in illo eſt reperire dñium improprie, vt no. ſi vſufru. pet. l. q vſumfructũ. in fi. in ver. [dñiũ.] & no. per Gul. C. de vſufru. ſuper rubr. & per gl. in l. nãt̃. §. nihil. ȷ̃. de
2 acq. poſ. & † hoc eſt verum in legato expreſſo. ſed per tacitum legatum non tranſit dñium, vt l. ſeruum filii. §. fi. & ibi no. ȷ̃. de lega. j. ¶ In tex. ibi. [amittes viam non vtendo] videbatur ꝯrium ꝙ non eſſet adhuc conſtituta poſtq̃ ignorabas legatum factum, & ſic ꝙ nõ competeret, niſi actio perſonalis ex teſtõ quæ non tollitur longo tpe, vt in prin. iſtius l. ſed ꝯrium eſt. nã verum eſt qñ veniebat ꝯſtituenda ratione pacti, vel ꝯctus. d. l. hic autem ex vltima voluntate, ex qua transfertur dñium, & ius in eo ẽt in legatarium ignorantem. Item videbatur ꝯriũ ꝑꝑ ignorantiam, quæ excuſat a negligentia, ſed dic ꝙ non ꝑditur ratione negligentiæ, ſed qa non fuit vſus, & hoc cadit ẽt in eo, q non eſt negligens. gl. hic tñ dicit ꝙ tunc datur reſtitu-
3 tio in integrum, quod no. vt dixi. s̃. e. l. conſtituta. ¶ † In tex. ibi, [ad emptorẽ via pertinebit vna ratione.] ſ. prædicta, qa iam eſt acquiſita fundo. ſed ſi ꝯpeteret actio perſonalis pro ipſa ꝯſtituenda non tranſiret in emptorẽ ſine ceſſione, vt s̃. vſufruc.
4 quemad. cau. l. 4. §. fi. ¶† In fi. ibi, [nec ius repudiandi.] no.[a] ꝙ le-
a gatarius non põt repudiare legatum in præiudicium alterius, in quem ius ſuum trãſtulit. facit. l. liberto octuaginta. ȷ̃. de bo. lib. & C. de do. inter vir. & vxo. l. ſi quidem. & iſtum articulum plene declara per Bar. & notabiliter in l. ſi mihi & tibi, ȷ̃. de lega. j. & l. ſi fundum ſub conditione. §. Titius. eo. tit.

ADDITIO.

a *Et idẽ quod hic no. Bar. remittit ad l. ſi fundum ſub conditione. §. ſi Titius. ff. de le. j. & vide hic eundẽ. quorſum hoc inducat, & adde ꝙ legatum ante aditam hęreditatem non repudiatur, per Bar. in d. l. ſi fundum per l. liberto octuaginta. ff. de bo. lib. & eundem in l. ſi mihi & tibi. ad princ. ff. de leg. j. 3 oppoſi.

LEX XX.

1 VSu retinetur. ¶† Seruitus conſtituta per vſum cuiuſcunq; retinetur ẽt per malæfidei poſ. dummodo vtatur tanquam pro ſeruitute debita fundo. h. d. vſq; ad l. fi. ¶ In tex. ibi [aut mercenarius.] exempla ſunt de eo q vtitur noĩe dñi prędii dñantis. Interdũ autem vtitur ſuo noĩe, cum tñ ſuo nomine ſibi competat vt fructuarius, vel poſſeſſor bonæfidei vł malæfidei, qui tenet rẽ tãquam dñs, quia ſatis eſt ꝙ vtatur ſeruitute nomine fundi, cui vere debetur. Sed contra. ȷ̃. l. proxi. cũ ibi no. Solu. hic loquitur qñ ſeruitus iam erat conſtituta & acquiſita fundo, quo caſu retinetur per quemcunq; etiam malæfidei poſ. Ibi non erat conſtituta, ſed veniebat acquirẽda ꝑ vſum longiſſimi tẽporis, quo caſu ſi eſt malæfidei non acqrit.

LEX XXV.

2 SEruituте. ¶† No. in hac l. ꝙ ad præſcribendum ſeruitutem, requiritur ꝙ qs ſit vſus iure ſeruitutis bonafide, vt in glo. Vnde ſi tranſiui per fundum tuum longo tpe per aliquã viam ibi exiſtentem, quã credebam viam eſſe publicam, & cuilibet licere per eam tranſire, non acquiro ſeruitutem eundi, ẽt ſi tanto tpe iuiſſem, cuius ꝯrij memoria non exiſtat. nec acquiro interdictum de itin. actuq; priua. pro ipſa quaſi poſſeſſione tuenda. Requiritur ergo ꝙ vtar tanquã ſeruitute mihi debita, ꝙ hoc eſt dicere iure ſeruitutis. Qualiter
a autem conſtabit,[a] vide per Inn. in c. bonæ. extra de poſtu. p̃lat. & extra de cauſa poſſeſſio. c. cũ eccleſia. ſuper verb. [affuiſſe.] ¶ Contra p̃m dictum opp. s̃. l. prox. Sol. vt ibi dixi, quia loquitur in ſeruitute iam quæſita fundo. iſta vero in acquirenda per vſum longi temporis. & no. glo. hic poſitam. hic non ſunt alia.

ADDITIO.

a ¶ Hoc conſtabit. Adde Bart. in l. j. §. 3. infra de iti. actuque priua. & in l. qui iure familiaritatis. & ibi Doc. de acqu. poſ. Flo. in l. ſeruitutes. ſupra de ſerui. ti. generali. & ad dicta Pauli hic adde Fel. in c. de quarta. col. 14. extra de præſcr. Cur.

FINIS.

Pauli Caſtrenſis Iuriſconſulti Clariſſimi in Primam ff. vet. partem Commentaria expliciunt.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

1 *Scriptura quando à perſona ſuſpecta conficitur non adhibetur plena fides.*
2 *Singula ſi aliquando non iuuāt multa proſunt.*
3 *Fama quid ſit.*
4 *Iudicium quid ſit.*
5 *Notarius nō pōt committere ſubſcriptionē,& ſignū protocolli quod ſcripſit.*
6 *Exemplum ſumptum ſine iudicis auctoritate non valet.*

§.Quòd ſi plures. In tex.ibi dubitare.arg. quod liber debitoris mercatoris qui eſt malæ famæ non facit fidem vbi aliàs forte faceret per formam ſtatuti.
Item ē arg. quod exemplum ſumptum à notario malæ famæ non
facit fidem.¶In tex.ibi certi.ſ.plures vel vnus ſi non erat niſi vnus
alius.& eſt ar.quod ſi vnus teſtis eſt infamis infamia facti. alter ve-
rò teſtis eſt multum fide dignus,quod iſti duo teſtes faciant plenā
probationē,quaſi ītegerrima fides vnius ſuppleat impfectū alteri-
a us. [a] tene menti bene. ¶ In text. ibi hoc.qđ dictum eſt in līrdibus.
1 ¶†No.qđ quādo ſcriptura cōficit̄ à ꝑſonā ſuſpecta nō adhibet̄ ple
na fides.concor.C.de ꝓba.l.iubemus.¶Secūdò.not. qđ ſcriptura
quæ fit ab eo,cui non datur fides:recipit robur ꝑ ſcripturā q̄ fit ab
eo cui debet fides adhiberi.¶Tertiò no.hic arg.qđ ſi plures nota-
rii ſunt rogati de vno actu qđ plures ſit,& vnius eſt habilis,alteri in
2 habilis,quod valet ſcriptura.¶†Quartò no.qđ q̄ non ꝓſunt ſingu
b la,mula iuuāt, [b] nō ſolū in depoſitionib.teſtiū: ſed ēt in ſcripturis.
nō ob.l.j.C. q nu. tu. vbi dr̄ quod ex plurib.impfectis in ſua ſpecie
non reſultat aliqd pfectū: qa illud eſt verū quando loqtur de re ali-
qua in eſſe ꝓducenda.tūc eſt ſecus ꝑ regulā q̄ dicit quod iudex non
dēt allegare aīum ſuum ad vnā ſpēm ꝓbationis.vt.j. de teſti.l. 3.§.
eiuſdēque principis. ſed vt ītelligatis debetis ſcire quod ſūt plures
3 ſpēs q̄ pn̄t dici pfectę in ſua ſpecie.†Fama ē quid perfectum in ſua
4 ſpecie.†Iudiciū eſt qd pfectū in ſua ſpecie. Modo ex iſtis ſimul cu-
mulatis pōt reſultare pfecta probatio:qa vnumquodquę eſt in ſua
ſpē pfectū.illa eſt gl.or.j.de excuſa.tuto.l.ij.§ ætas. facilius tamē fit
hoc in ciuili quā in criminali.Exēplū, vnus teſtis de veritate indu-
cit præſumptione.q̄ eſt ī ſua ſpecie perfecta:duo teſtes de fama,ꝓ-
bant famā q̄ ſimpliciter eſt perfecta in ſua ſpē.Iſta q̄ ſpēs ſimul iun-
ctæ facit in ciuili efficacē probationem.ſed ī criminali eſſet ſecus:
qa requireretur vltra hoc qđ probarentur īdicia ꝑ duos teſtes. vñ
in criminali ſufficeret vnus teſtis de veritate,duo de īdicio.& duo
de fama.& ita intelligit Dy.gl.q̄ eſt in §.ætas.qđ eſt multum no. ſed
ſi poneremus quod ſpēs probationū eſſent in ſua ſpē impfectæ,
Verbi grā,vnus teſtis ꝓbat de veritate,vnus de fama,vnus de iudi-
cio.iſta probatio non valeret.quia non eſt in ſua ſpē perfecta.nam
vnus teſtis de fama non probat famā, vnus teſtis de indicio,nō ꝓ-
bat indicium,immo requirūtur ſaltē duo teſtes.vt no.in l.fi.C.fa.
erc.ꝑ Inn.in ca.ſicut.de ſimo.ꝓbatur in l.cū proponeret. de leg.ij.
q̄ Oldr.allegat pro caſu,& ibi p.Cy in addi.facit extra de ſucceſ. ab
inteſta.cū dilectus.¶Quintò no.qđ ſi ſunt plures notarii rogati de
eodem inſtrō.non eſt neceſſe quod quilibet ſcribat ꝑ ſe totum in-
ſtrm̄ ſed ſufficit ſi vnus totū ſcribat,& alter addat ſe ſubſcribendo
¶Sextò & vltimò licet tutores debeāt facere librum rationū:ſuffi-
cit ſi vnus ſcribit,& alter ſubſcribit.¶No.igitur de vi ſubſcriptio-
5 nes.ex quo collige†quod ſi notarius qui ſcripſit protocollum eſt ī-
peditus ſcribere,quod poteſt alteri committere pter ſubſcriptio-
nem & ſignum.in iſtis enim ſtat completio inſtri q̄ nō pōt delega-
ri.vt not.in Spec.de inſtr.edi.§.oſtētio,ver.illud quoque.& eſt arg.
ad hoc.j.de fal.l.j.§.inter filium.& l.diuus.§.j.hoc quotidie contin-
git de facto.Guil.de Cug. ſumit hic ar. quod ſi plures ſunt iudices
collegæ,ſufficit quod vnus pronūciet vice oīum,& alii ſubſcribant
ſe.& no.j.de re iudi.l.Pōponius.¶In gl.ſcilicet an edat̄ ibi l.ſi aliqd
Odof.dicit quod donec notarius non ſit officio priuatus ꝑ ſnīam
valēt ſua inſtr̄a.facit quod Inn.de heret.c.fraternitatis.nec ſufficit
quod ſit homicida,vel adulter:quia iſtud non frangit offm̄ tabellio
natus.ſed gl.quæ eſt in l.ij.§.miles.de infa.videt̄ dicere qđ eoipſo ꝙ
eſt infamis infamia iuris,ſit priuatus:ſicut in teſte ex quocūque de-
licto ſit infamis,ſiue deliquerit offō,ſiue extra officiū.& vr̄ caſus ꝓ
gl.in l.iudices.C.de digni.lib.xij.Bar conſuluit cōtrariū, ꝙ pp deli-
ctū qđ non tangit offm̄,non repellitur ab officio tabellionatus: ſi-
cut nec repellitur a iudicādo,qn valeat ſnīa eius inter conſentien
tes; facit quod no.Inn.extra de reſcri.c.ſciſcitatus.& vide l.ij.& iij j.
6 ad l.Iul.peculatus.¶†Vltimò formo vnā q. exemplum ſumptum
ſine auctoritate iudicis nō ꝓbat:q̄ro qd ſi ſunt quatuor, vel quin-
que notarii fide digni,vtrum credetur ſumpto eorū ſine iudicis au
ctoritate?eſt hic arg.qđ ſic ſed cōtrariū eſt verum,vt no.in Spe.de
inſtru.edi.§.oſtēſo. verſi. ſed nunqd credatur,Facit etiā noſter.§.
ad.q.probaui ꝑ teſtes quorū vnus eſt infamis.eſt hic argu.qđ ſi vni
opponitur de infamia,qđ non ſit exceptio admittenda eo qđ non
releuat excipientem.cum duo qui reſtant faciant integrā proba-
tionem,caſus eſt hic ſi quis ſciat inducere.non ſunt hic alia.

ADDITIONES.

a ¶Alterius.Adde.Fel.in c.nobis đ ſimo.c.tertio loco de prob.& qđ ibi dixi in apoſt.
b ¶Multa iuuāt.Contra.videtur in l.ſpadonē.§.qui iura.& ibi Nico. de Neap.in lect.
Bar.de excu.tut.ſed contrarium tenet Spe.in tit.de inſtru.edi.§.ſeptimo.

§.Exigitur. Petens editionem debet iurare de calumnia. h.d.Not.quòd vbicunque quis petit copiā & terminum ad opponendum,debet dari iuramentum quòd hoc non petit animo calumniæ.

§.Rationem. Ratio dicitur ſcriptura accepti & dati. h.d. ¶In tex.ibi,extra rationem.Ratio enim habet denotare quid implicitum hincinde, non vnum actū ſimplicē ¶In tex.ibi,argentarius,ex cā argentariæ.& iſta obligatio ſucceda nea ſapit naturā primę.¶In tex.ibi:ex argentaria venit arg qđ notarii ſint ſub conſule notariorum,non ſolùm pro eo ꝙ reſpicit artem tabellionatus: ſed pro omnibus dependentibus & connexis. & iſte tex.quotidie allegatur.

1 *Petens non debet audiri ſi eius non intereſt.*

§.Ex hoc. Ea ſcriptura ad me dr̄ ptinere, ex qua prætēdo intereſſe & q̄ facta eſt ad petitionem meam vel mei
procuratoris.h.d.¶In text. ibi de rato . ſi dubitetur de mandato.
¶In tex.ibi,non fit,potes exponere iſtum.tex.per l.prætor.§.ſicō-
1 trouerſia.de dā.infe.¶†No.quod non debet adiri petens cuius nō
intereſt.¶Secundò no.ſcripturā non reddendam ei qui non man
dauit eam fieri.& eſt ar.qđ ſi qs in teſtō fuit confeſſus ſe vſurarium
vſuras extorſiſſe à Titio qđ Titius non poſſit petere hoc inſtrumē
tum à tabellione.quod credo verum teſtōre viuēte:ſecus eo mor
tuo.qa iſta confeſſio hēt vim relicti.facit. extra. de ſucceſ. ab inte
ſta.cum dilectus & l.iij.de leg.& ibi tangit Cy.in addi.& not. ꝑ eū.
C.de nō nu.pe.l.generaliter.¶Reuoco hic in dubiū vtrum ſcriptu
ra fcā me abſente nemine pro me mādante,vel recipiente ꝓbet.vr̄
hic tex.qđ non qa ſi probaret vt ad me pertinere pp intereſſe pro
bationis.hoc tenet Iac.de Are.& Cy.j.de dona.ex hac ſcriptura.&
maximè per gl.q̄ eſt in l.illud.de ſac.ſan.ecc.Bar.tenet ꝯrium quod
ſcriptura probet licet non interuenerit pn̄tia.C.de probatio.l.nu
da rō.facit.C.de iure fiſ.l.inter chartulas.li.x.de proba,rōnes.dicit.
eīn qđ hoc operatur authoritas ſcripturæ.non ob.glo. q̄ eſt in l.il-
lud.quia ibi loquit̄ in obligatione inducenda: hic de inducta pro-
banda.hoc eſt vtile ſcire pp illam qō.quę formatur an per ſcriptu
ram domeſticam probetur qs vſurarius manifeſtus,vt ſic ſuum te
ſtamentū non valeat,vt ipſe nō.xl.diſ.c.qui ſincera.¶Vltimò not.
hic ex facto procuratoris domino quæri ſine aliqua ceſſione.

1 *Vna ſcriptura ex altera ſuppletur.*
2 *Intitulationes factæ in principio libri tabellionum reſpiciunt totum librum tabellionis.*

§.Si initium. Dies in principio poſita in ſequentibus intelligitur repetita.h.d.& quantum ad tex.iſte.§.nō
repit̄ alibi,licet ſit cōis & vulgaris.¶In tex.ibi:tabularū,ſiue ſit ea-
dem charta ſiue ſint plures chartę glutinatę.alleg.l.librorum.j. de
1 leg.iij.¶In tex.ibi,ſcripta eſt,cum die & conſule.¶†No. quod vna
ſcriptura ſuppletur ex altera.ita colligitur hic. quod eſt verum qñ
apto modo pōt ſuppleri.vt j.de leg.ij.l.cum pr̄.§.cum imperfecta
¶Secundò.no.qđ annus dñi,menſis,dies,indictio, anni & nomen
Papę vel Imperatoris appoſiti in principio ſcripturę vel quaternę
non ſolum intelliguntur ineſſe primo rogitu: ſed ēt oīb. ꝯctibus
a ſubſequentibus. [a] qđ intellige verum in ſcriptis q̄ habent ordinatā
conſequentiam:ſecus ſi non hn̄t ordinatam ꝯn̄tiā. Pone exemplū
Bar.in foliis notariorum & in quaternis diſligatis,vel foliis diſſolu-
tis,in quibus ſermo non continuatur.in illis n.non hēt locum iſte.
qa non eſt probabilis:neque neceſſaria conſequentia vnius ad alte
rum.ad hoc facit j.de fun.inſtr.l.cum de anionis.§.aſinam, in illo
verbo,proxima copulata proceditur.Item dicit.Bart.quod ſi pri-
mò apparet ſcripta dies circa vnum ꝯctum , poſtea eſt ibi dimiſſa
aliqua charta vel aliquod folium,in quo nihil eſt ſcriptum:poſtea
ſine die reperitur aliud inſtrm̄ & iſtud inſtrm̄ poſterius non præſu
mitur habere eundem diē . ex quo apparet quod aliquid aliud de-
beat ſcribi in medio.arg.ad hoc.j.de vſur.l.per retentionem.& ha
bes exemplum de charta vacua j. de iniuſt. teſta.l.ſi binę tabulæ.
¶Tertiò not.quod pars inſtrumēti non mei editur mihi propter
inſtrumentum meum.ratio ponitur in litera:quia tp̄s videtur eſſe
commune:ſiue prohemialr̄ & abſolutè ſit poſitum ſine vni ꝯctui
2 ſit annexū.qđ eſt no.dignum ex hoc apparet ꝙ intitulationes † fa-
ctę in principio libri tabellionū,reſpiciunt totum librū tabellionis.
¶Quærit hic Bar.vtrū idem ſit in teſtibus quod intelligatur tacita
repetitio,& rñdet qđ ſic,ſiue,ſit ibi dictio aliqua relatiua:ſiue con
tinuatiua,vt dictio,item ſiue ſit dictio abſoluta ſine aliqua nota re-
petitionis vel coniunctionis . & hoc probatur quia pariter perti-
net ad officium notarii aſcribere locum,& teſtes,ſicut diem & cō
ſulē,vt no.in l.j.§.editiones.ſ.eo.id aūt qđ pertinet ad officiū par-
tis,&

ADDITIO.

a ¶Subſequentibus.Vide do.Alexan.de Imo.hic,& in conſi.ſuo 74.vlt.colum.quart parte.

tis,& non tabellionis, an intelligatur repetitũ. habetis materiã ge
neralẽ in l.Titia.§.idem reſpondit.de ver.ob.tñ iuxta hoc habetis
vnũ caſum ſpecialem & ſingularem.ĵ.ſol.ma.l.pe.§. vxor vbi vide
3 ¶Quero qđ de † ſigno tabellionis & ſubſcriptura.Reſpondeo qđ
illud debet poni in fine nõ in principio.qđ dic vt no. Cyn.C.de fi.
inſtru.l.ꝯctus. in vlt.q.& vide qđ no.in ſpec.de inſtr.edi.§.oſtenſo.
ver aliquid.& quod no.Cy.C.de accu.l.in cauſis.¶In gl.j.quę inci-
pit.l.ſequentis.ibi, vt non poſſit currere.nam habens molendinũ
inferius non poteſt primum prohibere à coartatione aquę,quia a-
a qua eſt communis vtriuſque molendini.ª vtrique ergo debet pro-
deſſe, vnde ſuperior in præiudicium inferioris non põt coartare
naturalẽ curſum aquæ.qđ eſt verum in flumine publico.ar.ĵ.ne q̃d
in loco pub.l.ij.§. merito.ſi aũt molendina ſunt in flumine priua-
to,ſi qdẽ iſte qui reſtagnat aquã alteri officit,& ſibi non proſit põt
prohiberi:qa ille nihil agit niſi vt officiat. vt ĵ.de aqua plu.arcen.l.
ij.§ idẽ varus.& ar.ĵ.de rei vẽ.in fundo.ſi aũt ſibi p hoc proſit,hoc
ſibi licet,ſi nullam debet ſeruitutẽ aquæ: qa ordinata charitas inci-
pit à ſeipſo,& C.de ſer.& aqua l.ſi manifeſte.& ibi p Cy.& hic per
Guil.& vide quod no.Bar.in l. quominus.de flu.in repetitione ſua.

ADDITIO.

a ¶Molendini.Adde.d.Ale.de Imol.in l.quominus.de flu.& ſing. eundem Bald. in l.ſi
plures.1.col.C.de cond.infer.quod molendina in flumine habente aquam ſufficiẽ-
tem pro omnib.pariter concurrunt in vſu acquæ, vt diuidatur inter omnia : ſed ſi
aqua oĩbus non ſufficit,tunc prius in tempore potius eſt in aqua: ſi verò paria ſunt
in iure co.tempore oĩbus. quæſito,molendinum ſuperius prefertur,quod poſtea de
bet pati aquam fluere ad inferiora per clocam,vel formulam.

1 *Quod quis tenetur alteri facere,non poteſt petere,ſibi fieri.*
2 *Mitius agitur cum herede quàm cum defuncto.*
3 *Caſum allegans illum probare tenetur.*
4 *Probare quid debeat,qui non vult admitti ad excipiendum vel defendendum.*

§.Prætor. Argentario non fit editio rationum ſuarum niſi p
bet miſſionẽ,cũ caſu fortuito,vel aliam iuſtam. itẽ
editio ſemel facta non debet iterato fieri niſi cauſa cognita. & hęc
editio iterum ſumitur pro ſæpius,vt etiam plurimas editiones cõ
plectatur.h.d.cũ l.ſeq.¶Et diuiditur in tres partes;quia primò po-
nitur edictum prætoris bimembre.ſecundò exponitur prima pars
edicti tertiò exponitur ſecunda pars edicti. ſecunda ibi prohibet.
tertia ibi,nec iterum.cum l.ſeq.¶In text. ibi. poſtulauit.cui ſemel
erat editum.& hic puncta ¶Not.in §.prohibet, quod argentarius
debet penes ſe retinere rationes originales.& ideo quia debet eſſe
inſtructus ex originali : non põt petere ſibi edi, & hoc verbum ſi-
gnanter no.Pet.& Cy.eo.l.procurator.& aut.ſi quis aliquo.in vlt.
1 q.C.eo.¶†Secundò no.qđ illud qđ qs tenetur alteri facere,nõ põt
petere ſibi fieri,qa eſſet vt ſic dicam oppoſitum in obiecto.& ideo
collige ex hoc qđ ſi notarius reddit mihi in publica forma. & quia
& quia dubitat ne errauerit,petit qđ ſibi eadem,qđ ego nõ cogor
ſibi ad edendũ.& adde qđ dixi.ſ.de ſta.homi.l.imperator.¶†Ter-
2 tiò no.qđ mitius agiẽ cũ hærede q̃ cũ defuncto.qñ non eſt eadem
3 rõ in vtroque.facit qđ no.in c.j.de vſur.in cle.¶†Quartò no.quod
qui caſum allegat,tenetur ipſum caſum probare.& ad hoc iſte. §.
quotidie allegatur.¶Quinto & vltimò collige hic,qđ qñ protocol
lum eſt redditum,ſcriptura reddita parti ſuccedit loco protocolli
& ad ipſum recurrendum eſt.& ex ipſa debet fieri editio.vt in ver.
nã & ipſi.facit quod no.de admi.tut.chirographis.& vide qđ not.
Inno.extra de teſti.c.cũ veniſſet.& c.in cauſis.¶Oppo & vr̃ quod
non ſit neceſſe probare caſum fortuitum : ſed ꝯ̃ debeat probari
culpa:quia non probata præſumatur caſus.vnde videtur ob.quod
legit & no.C.de pign.act.l.ſi creditor. Rñdet gl. qđ hic eſt ſpeciale
pp officium argentari :qa tenetur de cuſtodia rõnes.ſicut nos dici
mus in cuſtode carceris.vt C.de cuſto.reo.l.ad commentariẽſem.
& idem eſt in quolibet gerente officium:vt in tutore, & curatore
& ſimilibus.& ita dicit gl.quã no.Secundò ſoluit glo. iſtud ꝯ̃rium
qđ hic eſt ſpãle in argentario alia rõne.ſ.qa agit ꝯ̃ ius commune:vñ
ſicut irregulariter agit,ita irregulariter probat.arg.ĵ. de iureiuran-
l.eum qui.Tertiò ſoluit iſtud cõtrarium : quia hic argentarius dẽt
duo probare ad fundandam ſuam petitionem.ſ.amiſſionem cum
caſu:ergo alterum probatum ſibi non ſufficit.declara hoc:qa quã
4 doque † quis non vult admitti ad excipiendum, vel defendendum
tunc ſufficit ſibi qđ probet amiſſionem ſi per aduerſarium nõ p
betur culpa: & ita loquitur.l.contraria.& in hac ſol.reſidet Iac.Bu.
quã bene no.& adde quod no.inſtit.de leg.§.ſpecies. per Inno.de
offi.Archi.c.ea quæ.de reg.iu.quamuis.

1 *Petens inſtrumentum refici,non ſufficit ei amiſſionem ſimplicem allegare.*
2 *Minus plenè factum non videtur factum.*
3 *Refectio inſtrumenti ſine magiſtratus authoritate fieri non poteſt.*

§.Nec iterum. No.qđ inſtr̃m ſemel completum redditũ
non eſt iterato redditum.argu. huius. §.
1 niſi aſſignetur amiſſio cũ caſu,& probetur.¶†Ex hoc not.practi-
cã,qđ qñ aliquis petit refici inſtr̃m,non ſufficit ei allegare amiſſio-
nem ſimplicem:ſed debet allegare amiſſionem cum caſu,& proba
re quod fiet per ſuum ſacramentũ, ſi iudex arbitrat deferendũ ex
qualitate perſonę:vt ĵ.de bo.aut.iudi.poſ.l.ſi.C.de fide inſti.l. ſi. &
arg.ĵ.de re mili.l.non oẽs.§ à barbaris.& in illa refectione inſtr̃i de-
bet aduerſa pars citari:& ſi habet aliquam exceptionem , per qua
tollatur obligatio,impeditur refectio inſtr̃i.vt no.in Spe. de inſtr.
edi.§.poſtq̃.verſ.vbi aũt.facit qđ not.extra.de priui.c.cũ olim.in gl.
non dignum.de admi.tut.chirographis.& C.de diſcu.l.nec calu lib.
x. contra iſtam refectionem inſtr̃i poterunt probari exceptiones
per teſtes:qa non opponuntur ille exceptiones contra inſtr̃m : ſed
contra refectionem inſtr̃i.& ideo ille cui redditur inſtrumentum,
debet eſſe cautus qđ bene cuſtodiat ipſum. hoc apparet ex lr̃a no-
2 ſtra q̃ dicit doceat,nec reſtringit ſe ad ſpeciem probationis ¶†Se-
cundò no.qđ minus plenè factũ,non videtur factum. vnde dicunt
doc.qđ ſi productum eſt interrogatorium rationale, & iudex nõ
examinauit teſtes plenè ſecundum interrogatorium,vel nõ inter-
rogauit teſtes de cauſa ſcientię, quod iterato ſunt examinandi.ad
hoc facit quod not.in aut.de teſt.§.qa vero ſępe.& ĵ.de teſtib.l.p
duci,& de.q.l.repeti.ſm Guil. ex hoc aduerte ſi teſtis probauit ma
leficium:& non fuit interrogatus ſuper tempore , debet tempore
interrogari: cum ſit ſubſtantia probationis.& maxime hoc poſſit
fieri officio iudicis.argu.not.per Inn.extra de teſti.c.cum clamor.
¶Extra induco text.ad aliam.q. recepti ſunt teſtes in quadam cau-
ſa,ſunt atteſtationes perditæ:quod præſumitur,ſi adhibita diligẽ-
ti rimatione non inueniuntur.de acqui.poſ.peregre.nunquid ite-
rato non obſtante lapſu termini teſtes ſunt recipiendi,dico ꝙ ſic,
per hanc l.& arg ĵ.de ver.ob.& ideo hęſitatur.de iudi.ac.& quod
not.in Specu.de teſte.§.ſatis vtiliter.verſi.penul.quod tene menti.
3 ¶† Vltimò habes expreſſum in illa l. veluti hic, quod refectio vel
emendatio inſtrumenti non poteſt fieri ſine authoritate magiſtra
tus.quod apparet. quia iudici eſt facienda fides & docendum de
cauſa non enim pertinet examinatio cauſę ad alium quam ad iudi
cem.vt C.de iure fiſ.l.inſtar.lib.x.cum ſimilibus.

ADDITIO BAL.

1 *Scripturę ſtandum eſt,quando eſt incertum de authore.*
2 *Fides ſcripturæ,qualiter imponatur.*
3 *Scriptura librorum mercatorum prꝑſumitur facta parte preſente.*
4 *Regula eſt, Quod contra quem poteſt agi, contra eum multominus poteſt excipi.*
5 *Perditio,an probatur per iuramentum.*
6 *Caſum allegans illum probare debet.*
7 *Tabellio ex cauſa poteſt reficere inſtrumentum.*

Si quis. In tex.Vel in horreo,putà apud ſacriſtã minorum. &
facit l.iiij.§.ſi tam vicinũ.ĵ.de dã.inf.& doc.q ſatiſ cog.
l.ſciendum.In ver.cogentur.vide omnino Inno.extra de teſt.Albe
ricus.& vide Cy.de fal.l.prębemus.& vide Ia.de ope liber.hæc de-
mum.& l.hoc opere.p Ia.¶Ibi, ſolus.ſicque hic officium tanquã
quaſi reale ſequitur poſſeſſorem,nec dicitur per l.xij.tab.¶In tex.
in ver.ſed & ſi oẽs vnum ex pluribus edere non ſufficit,ſi editio ſit
ſuſpecta.h.d.vide C.de fal.l.ſi.¶In gl.no.ꝙ vbi vnus.& eſt ratio,qa
hoc officium iudicis eſt quaſi bonę fidei cũ aſſimiletur actioni mã-
dati.ſm Pe.vel quia ad reſtitutionem agitur ſm Dy.vel qa hẽt ſimi
litudinem cum reali.vt no.Cy.in l.ij.C.de hære.act.& idẽ Ray.¶In
ver.compellendi.vide.ĵ. de inſa.l.ij.& miles.vide Iaco.de no.ope.
de pupillo.§.ſi quis.vide C.ſi cer.pet.l.eo qđ à multis.& C. de fide
inſtr.l.ij.& adde qđ no.p Cy.C.de fide inſt.l.ꝯctus.in fi.¶In tex.ibi
1 quid enim.†No.ꝙ ſtatur ſcripturæ qñ eſt incertum de authore.&
not.C.de relig.mon.in verſi.certe vnus.¶In tex.ibi, ẽt cęteri. Iſte
tex.videtur fundare opi.alibi poſitam.Textus dicit ꝙ ſi plures ſunt
iudices,ꝙ oẽs debet pronunciare.gloſſ.dicit ꝙ ſufficit ꝙ vnus vice
omnium proferat,& alii ſubſcribant.ĵ.de re iud.l.Pomponius.quę
gl.videtur fundari p iſtum tex.Guil.de cu.¶In tex.in ver.ſubſcribe
re.vide omnino in Spe.de inſtru.edi.§.oſtenſo.verſi.ſed nunquid
creditur arg. ꝙ ſi inſtrumentum continet teſtes habiles & inhabi-
2 les:tamen valet ſi ſufficiens numerus eſt ibidem.¶†No.quomodo
ĩponiẽ fides ſcripturæ, C.de pb.l. iubemus.& no.ar. pro ſchedul.
ſubſcrip.& pro inſtrumentis ſubſcriptis.Inn.de fide inſtru.c.j.¶In
text.ibi dum dicit.& hic ex argentario.Statuto mercantiæ Peruſij
cauetur, ꝙ ſcriptura mercatoris mandetur executioni per conſu-
les mercantiæ,niſi de debito appareat publicum inſtr̃m. Modo q-
dam petebat vigore ſcripti libri mercatoris dotẽ, de qua appare-
bat publicum inſtrumentum dixi ꝙ ſi petebat vt pecuniã conſti-
tutam vigore.ſcripti libri quod poteſt,vt ĵ.de conſti.pecu.l. qui-
dam.& l.ſi.quia cum de iſta noua obligatione non apparebat in-
3 ſtr̃m publicũ ꝙ debet audiri.hic tamẽ eſt arg.contra.¶†Item quia
ſcriptura libri mercatoris præſumitur facta præſente parte.l.j. C.
de contrahẽ.& commit.ſtipu.vide.C.de falſis.qui veluti.item no.
ꝙ ſuſpitio purgatur per adiunctam perſonam non ſuſpectam, ſi-
cut perſonæ,& ita ſcripturæ ſuſpectæ per non ſuſpectam , vt hic,
& not.& vide ſuper hoc.hic Iaco.But.¶In text.in ver.reſpondeo,
quia

§. Sic etenim. ¶ In text.ibi, amiſimus, cãm cõtra debitorẽ mora. ¶ No. quòd p p innopiam probationum quis pdit cãm ſiue ſit actor ſiue reus, ita quod ad cã in perpetuum non p̃t redire. ergo ſnĩa q̃ fertur ex inopia probationum eſt
1 diffinitiua, & parit execu.rei iudi. ¶ †Secundò not. quod ſupueniẽs probatio poſt ſnĩam nõ p̃ocinat. & ſic dolo tertii fuit impeditus probatio, puta quia argentarius, vel notarius latitauit vt non ederent donec cã fuerit decíſa. Et ex hoc ſumnũt argũ qđ ſi aliquis fuit percuſſus ita quod remanet citatrix. de qua tamẽ non potuit cõſtare p iudicium medicorum, quia iſte percuſſus abſẽtauit ſe: & iõ reus fuit abſolutus à cicatrice, tamen hoc nõ officit rei iudicatę,
2 nec ipſi reo, quod eſt no. ¶ †Item no. quod tabellio qui occultat ſe vt non edat, tenetur ad intereẽ. & idem credo de teſte qui non venit ad teſtificandum: quia eius offĩn ẽ teſtificari, vnde eadẽ ratio eſt quod in tabelliõe, vel argentario plus dicũt quod teſtis vel tabellio q̃ ſubtrahit ſe, vt veritas apparere nõ poſſit, renetur pœna falſi. vt in l.j.ad.l.Cor.de.fal.facit.C.de Epi.& cle.l. præsbyteri. ad illam p̃t reſpondere quod teſtis malitioſè depoſuerat, hic nec depoſuerat nec iuratus erat, & iõ credo verius quod poſſit mulctari, nõ ãt cõtradẽnari de falſo ex quo non erat iuratus, & per hoc induco not. per Cy.in l.j.C.de ſepul.vio.facit quod no. Inn.extra de fal.capit. j.
3 ¶ †Item no. quod contra doloſum non probatur interea p teſtes vel per ſcripturas. ¶ Item not. quod furtiuum inſtrumentum facit fidem dum dicit, vel alio modo ſurreptum. i. etiam ſi furatus eſſet ipſi argentario, vel accepiſſet per vĩ, quia lr̃a loquitur indiſtinctè. ¶ Extra opp. & videtur qnod ſnĩa lata p dolũ dẽat retractari. vt j. ad Trebel.l ſeruo inuito.§.cum ptor.ſol.ibi p dolũ partis, hic tertii quod no. ¶ Item op. ad idem. j̃.de condi.ſine cã.l.ſi fullo.ſo.ibi ſupuenit noua cã & noua probatio: hic aũt ſupuenit pbatio ſed nõ cauſa prima, ibi non redarguitur ſnĩa de iniquitate, quia remediũ quod intentatur eſt compaſſibile ipſi ſnĩæ, hic autem non ſe compatiuntur. ¶ Item op. ad idẽ de eo q̃ not. j̃.de execu.rei iudi. l. duabus. ſol.ibi victor non innitebatur ſnĩæ, ſed agebat prima actione, & iõ ſnĩa non opitulatur quin poſſit opponi veteri actioni: quod eſt no hoc tangit Cy.in.l.j.C.quando prouo.nõ eſt no. ¶ Item oppo.ad idem de iureiur.c.debitores.ſol.ibi ideo quia in prima non potuit qõ vſurarum ventilari, & ideo poteſt poſtea moueri, quia non potuit opponi, nec intelligitur venire in ſnĩa, nec deciſum eſſe quod eſt not. ¶ Extra ſcholas.& facit ad q. dicit ſtatutum quod
4 contra publicum inſtr̃m non poſſit opponi exceptio ſimulationis, vñ ego ſolui, quia opponere nõ potui. videtur ergo quod poſſum condicere licet excipere non poſſum, vel dic etiam, quia cui denegatur exceptio, & actio.C.de tran.nec intantio.non ob.c. debitores. quia ibi ſpãle pp periculum aĩarum, & pp vſurarum prauitatem, quod credo verum, quia iudiciũ qđ trahit ſecũ executionem, non debet ſeparare aliud iudicium, poſt ſe. Sed an poterit accuſari de obreptione? videt̃ qđ ſic. j̃. de fal. ſi qs obrepſerit. vel crimine ſtellionatus j̃.man.ſi fideiuſſor.§.ĩ omnibus, nam ex quo contractus fuit ſimulatus, non habuit primordium veritatis, ergo agens commiſit falſitatem, vel quaſi. Contrarium credo quis auctoritate legis egit, & quia cui non datur exceptio non competit accuſatio. vt. j̃. ſol. m[illegible] de libe.agno. per Iac. ¶ [illegible] allegare ius aduerſarii.l.j.de [illegible] abſolutoria & condemnatoria, & prout loiſte.§. habet locum in abſolutoria non valet ſnĩa contra primæ prout in conquitur in abſolutoria de excep. rei iudi. §. duobus. ſed ibi non proſedemnatoria op[illegible] ſnĩam. vñ ſibi impudet remanet ergo iſte.§. verus quebatur victor [illegible] ex inopia probationũ eſt irretractabilis. ¶ Opp. extra
5 & ſnĩa † [illegible] videtur quod intereſſe probetur per ſacramentum contra do[illegible] & vt no. inſti.de verb.ob.ad fin.ſo. dicunt Pe. Lambe. de ſa. & lo[illegible] quod illud eſt verum de dolo in faciẽ.lo: ſecus ſi committitur dolus in omittendo quod no, iſte qui habet actionẽ tenetur actio ad exhibendum, in qua contra contumacem probatur per iura[illegible] in litem iur.l. in actionibus. Solue quod nõ eſt verum quod iſte teneatur actione ad exhibendum, ſed offi.iud. vt not. ſ̃.eodem l.quædam.in prin.& eſt ratio.quia actio ad exhibendum eſt arbitraria, ſed nullum officium iudicis inuenitur arbitrarium. vt no. j̃.ſi ſeruitus vendicetur.l.harum, patet ergo quod propter dolum in omittendo non probatur intereſſe per ſacramentũ niſi in actionibus arbitrariis. ¶ Vltimò extra oppo. l.tutor qui repertorium.in prin.de admit.tut.ſo.illa actio eſt bonæfidei, in qua iuratur in litem. Itẽ ibi eſt dolus mixtus in faciendo & omittendo quia intromiſit ſe adminiſtrationi ſine confecto ĩuentario. ¶ Item.no. quod non probatur in iudicio contra partem, poteſt probari in alio iudicio contra iudicem, & contra quemlibet ĩ quẽ eſt regreſſus. intelligo de iudice qñ culpa iudicis impedit probationem: ſecus ſi culpa partis. ¶ Item no. quòd valet ſententia abſolutoria licèt quis plenè probauerit. Item eſt hic. argu. quòd vbi eſt regreſſus contra iudicem non ſit regreſſus contra notarium, qui non produxit inſtrumentum, ex quo fuit in cauſa probatum, non videtur intereſſe propter culpam notarii, ſed propter culpam iudicis.

LEX XI.

Exempla. Copia poteſt dari, ſine præſentia partis. hoc.dicit vel ſic, ſubſcriptio partis non eſt de ſubſtantia inſtrumenti. hoc dicit quod tene bene menti. Bal. de Peruſio legum doctor.

LEX XIII.

¶ Additio lecturæ vocantis in l. hęc actio. Bal.

1 *Regula iuris communis non obſeruantur in extraordinaria actione.*
2 *Sententia non retractatur ſub ſpecie inſtrumenti reperti.*

Hæc actio. In gl. quæ incipit, videtur. in verſicu. ex contractu: immo videt̃ ex quaſi delicto Nam hic loqtur de actione in fcm̃ pęnali: vt ſ̃.c.vbi.ñ eſt vel officio iudicis, quo editio petit̃. ſ̃.e. ſi qs ex.§.cogentur, no. qđ non ſit ex contractu, probat̃ quia non agitur actione ex eo contractu, vt ſ̃.co.quædam, & ideo
1 eſt † actio extraordinaria in qua non ſeruantur cões regulæ iuris. ſ̃. nequis eum.l. pe.ĩ fi.in l.quædã. ſ̃. pone egiſti cõtra me qui iam ſoluerã, ſed non reinueniebam inſtrumentum refutationis, ſolui, nũquid potero repetere vel ſi non ſolui, nunquid potero excipere, ſi ſententia fuit lata contra me, vide omnino Innoc. de re iudi. conſtitutus in glo. not ſententiam. & vide omnino quod no. per Gui. j̃.de effrac.l.de his, & vide Cyn.de in.& fac.igno.l.prima in 4.opp. gloſſ. quæ eſt. j̃.man.ſi fideiuſſor.§.in omnibus. dicit quod ſic, condictione ſine cauſa per l.de condi.ſine cauſa.l ſi fullo, & multo fortius excipiam ſi non ſolui de reg. iur. bona fides. Sed hic in diſſolubilibus ſuis dicit contrà. pro eo facit iſte.§. nam ſi poſſet repetere, non damnaretur ille qui non edidit ad intereſſe, ſed agerem condictione ſine cauſa contra illum qui egit cõtra me, & cui ſolui, ſed hic dicitur contra quod datur contra non edentem Dic ergo aut fuit actum, vel probatum cõtra me per dolum, quia probauit per falſa inſtr̃a, & datur. reſtõ l.ſi prætor §. Marcellus de iudi. de re iudi. diuus. de exce.l. qui agni. Item tenetur crimine ſtellionatus, de crimine ſtellionatus.l.j. ¶ Item excipitur, quia cui datur actio & c.l.j.§. quod ait. de ſuperfi. & vide hoc. j̃.iud.ſo.l.ex clauſula. ſi autem non fuerit in dolo, tunc ñ repeto ad l.in contra alleg. reſpondeo, quod aut petitur retractari ſententia ex cã quę non redarguit ſẽtentiã de iniquitate & habet locum ſine cauſa vt d. l. ſi fullo. & hoc eſt ſatis ſubtile, & eſt ratio, quia cauſa redit ad non cauſam, ſi autem eſt cauſa quæ redarguit ſentẽtiam de iniquitate, tunc non põr, quia ſub
2 † ſpecie inſtrumenti poſtea reperti non retractatur ſnĩa.C. đ iudi. ſub ſpem ſimiliter non ob lex. qui bis, de verb.obli.& l. bona fides, & de regu.iur. quia ſaltem fuit debitum per iſtam ſententiam quæ habetur pro veritate ſecundum Iac.de Ra.& Pe.in commento huius.§. Cyn. de hoc dicit in lectura.C.de condi.inde.l.j. Cyn. Bald.

¶ De pactis. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Pactum qui ſit.*
2 *Fides eſt preceptum inter homines.*
3 *De diffinitione pacti.*
4 *Conuentio eſt non generale.*
5 *Pactum factum contra ſalutem animæ, & contra Deum, nullomodo eſt obſeruandum.*
[illegible]
7 *[illegible] quo caſu æquipolleat plurali.*
8 *Pax an poſſit fieri teſtamento.*
9 *Præſumptio cur maior ſit in his quæ ſunt iuris, pro inſtrumento, quam pro teſtibus.*
10 *Imperſonalia verba an æquipolleant verbis perſonalibus, & primę vel ſecundæ perſonæ.*

1 **Huius edicti.** Pacta ſunt ſeruanda pactum † eſt duorum. vel plurium in idem placitus conſenſus. Conuẽtio ẽ nomen generale. & ineſt tã contractui quam diſtractui. h.d. Diuiditur ĩ tres partes, primò commendat edictum de naturali iuſticia. ſcđò ponit vñ pa pactũ deſcendit, tertio ponit dr̃iam inter conuentionẽ & pactũ, tanquam inter genus & ſpẽm, ſcđa ibi; pactum aũt tertia ibi, conuentionis. ¶ In tex.ibi, naturalis.i.naturali rõe fulcita. In tex.ibi, ſeruari. qua ſi dicat, nihil, vñ Ariſt. ad Alexandrum ait. ò Alexander, obſerua fidem datam, & fœdera confirmata: al's malus finis ſequetur: ſicut ipſe ponit in lib. qui vocatur, ſecreta ſecretorum, & magiſter ſententiarum dicit. quod etiã Deus obligaretur ex promiſſione. & vide Cyn. in l. digna vxor. C de leg. ¶ In text. ibi, à pacti õe dicitur, ac ſi diceremus albũ dr̃ ab albedine vt ɔcertũ ab abſtracto. ¶ In tex.ibi, pacis noĩe, quid eſt pax. Augu. in.xix. de ciui. dec. cap. iiij. vbi ponit plenariè diffinitionem ibi beatus Augu. de pace, quam homo debet habere ad ſeipſum. Item ad proximum. Item
2 ad ſuperiorem. Item ad Deum qui eſt ſummus omp̃s omnium.
a ¶ In tex.ibi, agunt.i.ſimul actitant. ¶ †No. priò fidẽ [a] hoĩs ſeruandã & nil

ADDITIO.

a ¶ Primò fidem. Adde Albe. de Roſ. in l. 1. infra de conſti.pec.text. in epiſto. inter claras. de ſumma tri. & fi. catholic.